JOVENTUT

JOVENTUT

Periódich Catalanista

ART ✧ CIENCIA ✧ LITERATURA

ANY 1903

PLASSA DEL TEATRE, 6, ENTRESSOL
BARCELONA

JOVENTUT
FORTITUDO
A R

INDEX

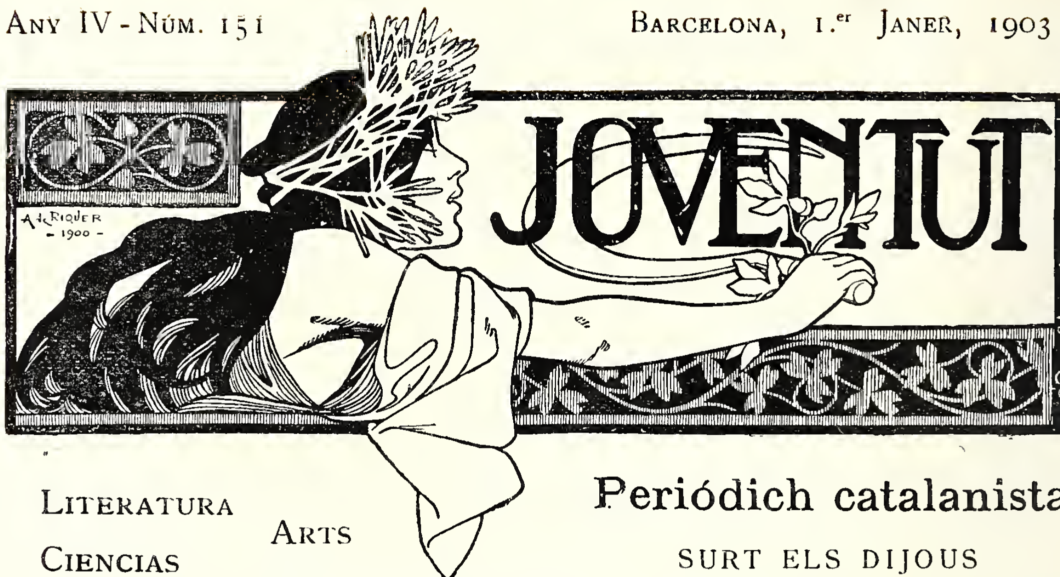
ILUSTRACIONS de Brull (Joan), Casas (Ramón), Catalá (Víctor), Gargallo (Pau), Gener (Pompeyus), Graner (Lluís), Gual (Adriá), Junyent (Sebastiá), Mestres (Apeles), Primo (Joaquím), Pujol y Brull (Joseph), Pujulá (Frederich), Riquer (Alexandre de), Solé y Pla (Antoni), y altres.

FOTOGRAFÍAS de Sciutto, Thomas y C.ª, y altres.

FOTOGRABATS de Furnells, Joaritzi y C.ª, Thomas y C.ª, y altres.

JOVENTUT
CAP
D'ANY

Any IV - Núm. 151 Barcelona, 1.er Janer, 1903

Literatura
Ciencias
Arts

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

Preu d'aquest número:
50 céntims de pesseta.

SUMARI

(Portada de J. Brull. Culs de llantia de S. Junyent y altres.)

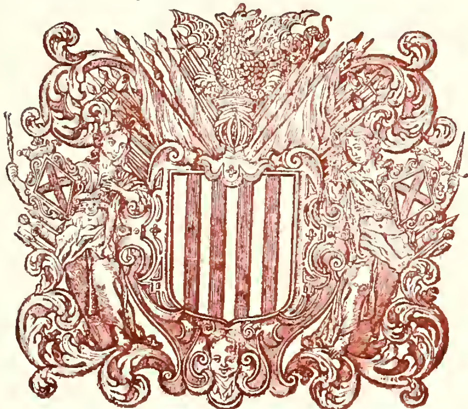
ANY NOU

INA un altre any d'uniformisme y comensa un any novell que també finirá sense que Catalunya oviri l'aubada de llibertat. Emperó, res hi fa; els anys son segons en la vida dels pobles, y sabentho, nosaltres com avans y ara havém de seguir propagant ab la mateixa energía y serenitat las únicas ideas redemptoras de nostra Patria. Fins qu'en la nostra terra sía un fet la oficialitat de la llengua catalana, y vejém a tots els empleats catalans, y tinguém Corts qu'estatuheixin lleys nostras, pensadas en catalá y pera catalans dictadas, y administrém nostres cabals fent que Catalunya sía altra volta senyora y majora de sa casa y que cap de sos fills tinga d'ésser soldat per la forsa; fins que tot aixó sía, no deixará de fer propaganda'l Catalanisme, perque tenint complerta conciencia dels drets que'ns ha concedit la naturalesa, tením ensemps el dever de defensarlos y no podém abdicar d'ells, puig els nostres fills ens en demanarían compte.

Per dignitat, no per egoísme, havém de perseverar en nostra tasca. No per considerar dolent lo dels altres, sinó perque volém lo nostre. Admetém iguals nostres, peró rebutjém els amos y lluytarém ab la forsa de la rahó contra tot lo que sía atentatori a nostre dret y tinga la quixotesca pretensió de barrar el pas al retorn de nostras institucions, de nostra llengua, de nostras costums.

Las imposicions de fora s'estrellarán contra la perseverancia del Catalanisme, qu'ha seguit, segueix y seguirá sempre'l proverbi del gran Ramón Llull: *Persevera ab justicia e lleyaltat e no serás vensut.*—JOSEPH M.ª ROCA.

L'ESPERIT VELL

L'esperit vell que viu y's sosté en el dret de la forsa, que cambía en las sevas manifestacions externas peró que no evoluciona perque es per naturalesa regressíu, y qu'es y ha sigut sempre el més gros impediment pera'l veritable progrés de la humanitat, pretén qu'en el seu sí hi batega'l verb del avens, sembra l'engany en la conciencia humana, assegura, ab mala fe, que fará lliures y felissos als homes, y'ls hi mostra al esperit nou de vida, d'amor y de llibertat com a malestruch de tiranía, d'opressió y de dolors angoixosos, pera que la gentada, errada, rebutji y apedregui la Pau y l'Amor entre'ls homes y pera que, degradada per las foscors d'ánimas inconscients, brinqui y balli ab alegría esferehidora al drinch d'oprobiosas cadenas que no li agarrotan peus y mans peró qu'entortolligantse al esperit y engrillonant pensament, sentiments y voluntats, esclavitzan moralment al home y l'embruteixen pera que sía l'etern paria dels oligarcas socials de totas menas.

L'esperit vell dirigeix al autócrata, al oligarca, al revolucionari delirant y al agitador d'ofici; l'esperit vell s'alaba ab cínich desvergonyiment de progressíu y nía odis y feréstechs sentiments en el cor del home, l'empeny a la lluyta homicida, amara la terra de sanch humana, omplena la vida de desesperació o de frisansas anguniosas, y'ls pobles de miseria. Del esperit vell, atávich y desviat, son las malehidas guerras entre'ls estats y las lluytas socials violentas; l'esperit vell determina'l militarisme y las rancunias socials, els privilegis dels uns y la opressió dels altres; ab ferro ruhent ó ab violencias de desviat pervers destruheix l'Ideal d'amorós humanisme tan bon punt se manifesta; desenrotlla en l'esperit l'utilitarisme, en els sentiments la bestialitat, en la voluntat l'encegament; als poderosos els conduheix al fruhir del sensualisme groller, al actuar del egoísme esferehidor, a l'acció opressora dels cors que no senten; als humils els enfonza en el rebaixament moral, en la ordinariesa, en la degradació del esperit, en una vida que no passa del reflexisme vegetatíu.

Si veyéu un terrer arreu trepitjat, ab la vegetació baixa esmicolada, en el que hi fumejan casas

enrunadas, veyentshi per tots els indrets homes morts despedassats per esgarrifosas feridas, que aixamplan y engrandeixen a picossadas corbs famolenchs, terrer erm solemnement trist y endolat, quiet y sense remor, en el que sols s'hi sent el plorar suau peró fondament corprenedor d'alguna ignocent criatura asseguda als peus de la seva mare qu'erta per l'esglay y dreta al llindar de la portalada del seu casal, mira sense véurehi y pateix sense sufrir perque es petit el cor pera que hi cápiga tan inmens pesar, diguéu que l'esperit vell, en nom del progrés y de la civilisació y del humanisme y fins de la justicia, es el causant d'aqueix esparverador espectacle de destrucció, de sufriment y de mort. Si veyéu a ciutat que la vida hi es aturada, que l'agradosa remor del tráfech y del trevall no's sent, que hi manca la joya del viure que's manifesta en el seguit y ordrenat bellugarse de tothóm, que arreu las portas están tancadas y barradas, que es gros el burgit del desordre, que'ls homes encalabrinats per agitadors dolents y encegats per las tossuderías dels que no han de sentir els més greus dolors de la vida, se llensan a lluytar pera sucumbir, vessant sanch que no fructifica perque cau en las xorcas llosas del carrer, mentres en la humilíssima llar del obrer la maynada hi somica de necessitat y las esposas y mares hi ploran anguniadas, y mentres la ciutat tota resta com espalmada per l'angoixa que ocasionan els trontollaments socials sense finalitat directa y positiva, diguéu també que malgrat el carácter revolucionari de la pertorbació y l'apariencia que's pretén donárselhi, l'esperit vell, endarrerit y oposat sempre a la evolució natural de las societats humanas, es el qu'ha determinat aqueix esclat d'odi, aqueixa lluyta xorca, y'l munt de desgracias y apesaraments que sempre causan aqueixas conmocions socials qu'han d'ésser consideradas com cega impulsió de degenerats y no com acció definida y ferma de conscients.

L'esperit vell mou al autócrata y als oligarcas que's creuhen que'l fer escolar sanch pot anorrear justas reivindicacions del pobles o dels individuus, y que's pensan qu'ab las imposicions de la forsa asseguran la perdurabilitat de l'acció oligárquica qu'exerceixen; l'esperit vell es el que inspira als que destruhint e inmolant vidas pretenen soterrar injusticias y tiranías com si aqueixos actes violents no fossin determinats o per personalitats desequilibradas ab ideals utópichs o per sentiments dolents que no poden assolir la satisfacció de las sevas ambicions antihumanas. L'esperit vell es l'ánima de las repressions horribles del dret constituhit per la forsa, y ho es també de la forsa brutal y salvatje qu'ab explosions y dallant vidas fa feyna d'impotents.

L'esperit vell es el residuu atávich de feréstega destrucció y de sentiments salvatjes, del que va lliberantsen la humanitat per l'acció del esperit nou qu'es mogut per l'Amor qu'es la vida. L'esperit nou estima a tots els homes; en tots hi veu defectes y vol que tots se'n corretjeixin; vol que tots sían de pensar dreturer, de sentir amorós y de volguer just. Vol amor y pietat als cors, que'ls homes desenrotllin del tot la seva personalitat, que tots se dignifiquin, que tots se perfeccionin, y que tots sían guiats per l'ideal del progressíu perfeccionament del home y de la societat. Vol llibertat digna pera l'individuu y pera las nacionalitats; vol, per tant, l'autonomía per'anar sempre avant per la vía del Bé, de la Veritat y de la Justicia.

Tant el polítich oligarca com el revolucionari d'ofici moguts per l'esperit vell, diuhen a la gentada assenyalantli l'esperit nou: *No'l seguíu, qu'es reaccionari*. Y'l poble massa que se'ls creu, sens adonarse que l'esperit reaccionari no es altre que'l que congría rancunias, angunía la vida y ocasiona las lluytas, la destrucció y la mort, y que l'esperit veritablement progressíu es el que trevalla per la llibertat del poble y vol els homes lliures abrassantse amorosos pera assolir la igualtat del no patir.

D. Martí y Juliá.

GALILEO

I

Pegantse un cop al front de cop y volta
y alsantse ab magestat,
«Es mentida!—exclamá.—La terra, volta!
El sol está parat!»
Y de Florencia á Padua, aquell sant día,
semblá que terra y cel
s'inundavan de llum y d'alegría
com deslliurats d'un vel.
Mes Roma s'estremí. «Vil impostura!
—rugí en son desconsol.—
Josüé, segóns conta l'Escriptura,
¿no pará el curs del sol?
Si avuy un matemátich desbarata
lo qu'escrit allí está,
dels llibres sants que tot lo món acata
¿què'n quedará demá?»
Y el va cridar l'Inquisició; y al sabi
y a la ciencia tement,
no va posarli la mordassa al llavi
mes la má solzament.
«Tingas ò nó rahó—va dirli—calla;
lo sagrat no's remou.
—Callaré—digué el savi ab mitja rialla,—
però la terra's mou.»

II

Y va callar setze anys! Setze anys reclosa
dormí la veritat!
Y solzament quan en la cambra closa
del vell il-luminat
«¿es cert?» li preguntava algún deixeble
pressentint un món nou,
el savi radïós deya ab veu feble:
«Es cert: la terra's mou!»
Mes ay, la veritat no vol cadenas,
y un día Galileu
alsant la vista a las regións serenas,
exclamá á tota veu:
«El sol está parat! La pobra terra
va a mendicar la llum.
Sagrada ò nó, si l'Escriptura s'erra
n'hem d'esbargir el fum!»

III

L'enemiga mortal de l'heretjía,
l'ègida de la fe,
la Santa Inquisició ¿què més volía?
¿Què faltava? No re.
Encadenat de peus y mans el postra
devant son tribunal,
y després de resar un parc-nostre
condemna al criminal.
«Viurás, al fons d'una presó malsana,
tres anys de sufriments,
resant en alta veu cada setmana
el salm dels penitents.
Y avants que tot, de genollóns, abjura
de bon cor y ab tot zel,
demunt del Evangeli ta impostura
que clama contra el cel.»
Y el vell va agenollarse; ab drinchs de ferro
posá las dugas mans
sobre el missal, y va abjurar «son erro»
devant de sos tiráns.

IV

L'home estava humiliat—l'home, no'l savi.
Y al alsarse de nou,
sonrient va murmurar a flor de llavi:
«No obstant... la terra's mou!»

APELES MESTRES.

3 novembre 1902.

(Ilustració del autor.)

ARTISTAS Y CANTANTS

L ocuparnos dels intérpretes de las obras líricas, y particularment de las lírich-dramáticas, es indispensable distingir entre dos conceptes que tan sovint se barrejan sense motíu: l'artista y'l cantant. ¿Quánts cantants poden en realitat ésser tinguts per veritables artistas? En nostre concepte ben pochs, y menys entre'ls cantants d'ópera, y encara menys dins la escola de l'ópera italiana. No volém dir que aquesta escola no compti ab cap artista: lo que sí afirmém es que sols per excepció's troban els que deurían constituhir una regla general, y pel contrari es lo comú que aquesta mena d'aucells arribin a desconeixe fins las més rudimentarias nocions d'art.

Quína paraula més buyda es pera ells l'*Art!* Per res del món se'ls pot treure del cap la creencia de que tot l'art imaginable res significa al costat d'una bona veu, y de que solzament qui posseheix aquesta es un bon cantant. Y es que la seva curta inteligencia no'ls permet compendre que's pot cantar molt bé ab una veu mitjana, com se pot cantar molt malament ab una veu excelent. Que l'ideal fora possehir sempre abdugas condicions ningú ha de negarho, mes ¿quántas vegadas se troban reunidas? Y de no ésser aixís ¿quína deurá preferirse?

La escola italiana ha pecat sempre pel defecte de dedicar l'atenció quasi exclusivament a las facultats naturals, y no concedir importancia á lo demés. Aquell que'ls nostres pares tingueren per un dels seus mellors músichs, el célebre *cisne de Pesaro*, l'autor del *Don Giovanni,* volém dir de *Il barbiere di Seviglia*, va afirmarho de una manera ben terminant ab sa célebre frase:

«VEU, VEU Y VEU.»

Aixó ho era tot pera en Rossini, y lo demés... romansos (com las sevas óperas).

Entre las *frases* dels grans homes que passarán a la historia, es aquesta de las que ab menos lletras contenen una tontería més gran.

Peró no es del famós Rossini tota la culpa, puig si ell, fidel a la seva teoría, va escriure en las *particellas* un complert tractat d'exercicis acrobátichs de la gola, afortunadament el repertori *rossiniá* quasi's pot dir qu'ha passat a la historia, y no son avuy las creacions del *cisne* las que'ns espatllan el jovent que tira pel cant: lo que'l malmet de debó son obras com la ditxosa *Bo-he-me*, que fan en el camp del art lírich més mal que una pedregada en un camp de blat; lo que'ls descarrila del bon camí son las lloansas exageradas de la crítica y'l desenfré del públich sacrificant totas las bellesas devant de la bellesa fonética; y més que ningú, els principals culpables son els professors de cant, aqueixa colla de *mestres industrials*, que no's cuydan de treure artistas dels deixebles, sinó sols d'explotalshi la veu: aixó quan al tractar de *colocarla* no la treuhen de lloch.

En la ensenyansa es ahont s'ha de cercar el remey d'aquests mals, procurant de bon principi que'ls deixebles, en lloch de *tirar* pera cantants, aspirin a ésser artistas, lo qual no's conseguirá fins que comensin per serho'ls mestres. La major part dels cantants surten de las capas socials menys instruhidas: aixís es que la seva educació propiament artística deuría ésser considerada tant o més important que la educació de la veu, y ab tot, no sols es descuydada, sinó que ni s'intenta generalment.

Preguntéu a qualsevol d'aqueixos infelissos que'ls fan malbé del pit pera que *fent de tenor* guanyin molts més quartos que fent de barítono, o a aquellas noyas que, si's plau per forsa, las hi *abaixan* la veu perque de tiples se'n troban á cabassos, preguntéuloshi qualsevol noció artística, per rudimentaria que sía, y vos respondrán que'l mestre no'ls hi ha ensenyat encara. Y si quan ja son cantants, quan ja han rebut la visita del quefe de la *claque*, tornéu a felshi la mateixa pregunta, ab un mitj riure despreciatíu vos contestarán que semblants caborias no serveixen de res práctich. Aixís se comprén el cas, rigorosament históricb, d'una cantant de molta fama, deixeble d'un mestre més famós encara, que després de bon temps de representar l'*Elsa* feya aquesta exemplar confessió: «No he pogut compendre encara de qué m'acusa Telramond!» Per aixó es que, quan ho fan bé, arriban a donar las notas, peró la intenció dramática no l'hi posan may.

Mes prescindint de lo molt que podríam dir sobre la educació artística en general, y referintnos sols a la educació de la veu, també es aquesta ben falsa. No parlém ja del art d'interpretar un personatje: volém fixarnos sols en l'art

del cantant, en la manera de cantar la part, de dirla, d'emetre y modular la veu, de frasejar, en una paraula, de servirse de la veu com un verdader artista se serveix del violí o del piano. Donchs en tot això l'art per lo general no hi apareix; no hi veyém més que la práctica d'un *ofici*, del que's posseheix en major o menor escala'l mecanisme, peró no hi há la plena conciencia de lo que's fa, y per això quan las facultats vocals mimvan, com que falta la base, els coneixements fonamentals del art, el cantant-máquina queda en descubert y se'n va bentost cap a la posta, al pas que'l ver artista té encara molt camp per corre y devegadas es quan arriban pera ell sos mellors éxits.

Ens ha empés a fer aquestas lleugeras reflexions un agradable síntoma qu'en aquest ultim temps hem notat en un dels factors que intervenen en las representacions líricas, y no'l menys important. Sembla que'l públich comensa a fixarshi; sembla estar tip de tantas veus espléndidas peró sense solta; sembla que ja's preocupa principalment de la dicció; en un mot, sembla que cerca l'artista ab preferencia al cantant. Ho hem observat repetidas vegadas en poch temps, en diferentas obras y ab diferents artistas, quinas facultats vocals no tenían res d'exuberants y quina bellesa de veu tampoch encisava ni de bon tros. Donchs els qu'en altras ocasions probablement haurían passat no sols desapercebuts, sinó un xich pitjor, avuy han sigut festejats, y fins ho han sigut ab entussiasme. No hi fa res que d'un Engel a un Cossira hi hagi (considerats wagnerianament) una distancia massa gran: la qüestió es que'l públich ha trobat la diferencia ab els carmelos italians que acostuman a servirli, s'ha fixat en una dicció més o menys fidel, y no hem pas de criticarli. ¿Y qué li ha importat al públich la calitat de veu d'un Menotti, ni las sevas poch espléndidas facultats, si ha descubert tot seguit en ell a un verdader artista y com a tal l'ha aclamat? Per això mereix aquest públich, a qui tantas vegadas hem combatut, nostra felicitació més entusiasta; y sols li encarreguém la virtut de la perseverancia, pera que l'avens d'avuy no sía *flor de un día*.

Quí ho hauría dit, temps enrera, qu'ab artistas de facultats líricas bastant migradas s'havían d'entusiasmar els liceístas, donantnos la rahó en nostre criteri de sempre sobre cantants y artistas! Avuy ho podém dir més alt que may: com més hermosa sía la veu, més fástich ens fará'l cantant que no sápiga servirse dels dons que li ha prodigat la espléndida natura; pel contrari, com més art del llegitim trobém en l'intérprete, més oblidarém las deficiencias de sas facultats vocals, per *moltas que sían*. En el primer cas, may será possible que disfrutém; en el segón ho será moltas vegadas... quan no sempre. Fins quan el cantant es considerat una *ruina*, y per tant no's pot líricament admetre, sempre's troba al menys una frase que val per tota un'ópera dels *no*-artistas. No'n passan cada día d'intérpretes com l'Adini, com l'Engel, com en Kaschmann, com en Menotti...

Es indubtable que'l drama lírich ha d'acabar ab lo que resta de tots aquells convencionalismes. El jorn que s'arribin a donar representacions en que'ls cantants no *fassin ópera*, en que donguin a cada frase la seva adequada dicció y s'identifiquin ab l'ánima del personatje que interpretan, el públich acabará d'obrir els ulls y discutirá ab preferencia lo que fins ara havía tingut per secundari. Y'ls cantants se preocuparán per'apendre alló que una vegada adquirit no's pert com la veu; y'ls mestres se veurán obligats a extendre sas ensenyansas més enllá del pentagrama. El drama lírich aixís ho exigeix, el drama lírich es una nova forma d'art escénich incomparable ab cap altra, y contra d'ell res conseguirán totas las rutinas y convencions per arreladas que's trobin.

Y ara, si poguessim arribar fins a la tomba de Rossini, li cridaríam ben fort: Vares enganyarte, mestre! Tos temps passaren, tas obras s'esborran del món del art, y de ta célebre frase no'n quedará gayre més de lo que aquí dins resta de ta vanitat, que diuhen era tanta. Wagner ha sigut el venjador de Mozart, y'l seu drama lírich no demana «veu, veu y veu» com las tevas *Gazza-ladras*, sinó que vol

ART, ART y VEU.

JOAQUÍM PENA.

ELEVACIÓ

(De Charles Baudelaire)

Per sobre estanys y boscos y valls y serraladas,
per sobre mars y núvols, per sobre'ls gels del pol,
amunt y sempre amunt, molt més enllá del sol,
per sobre las regions del cel més apartadas;

tu't mous, esperit meu, eteri, vaporós,
y, a tall de nadador que l'ona no intimida,
alegrement tu solcas l'etern espay sens mida,
sentint d'un mascle afany l'impuls voluptuós.

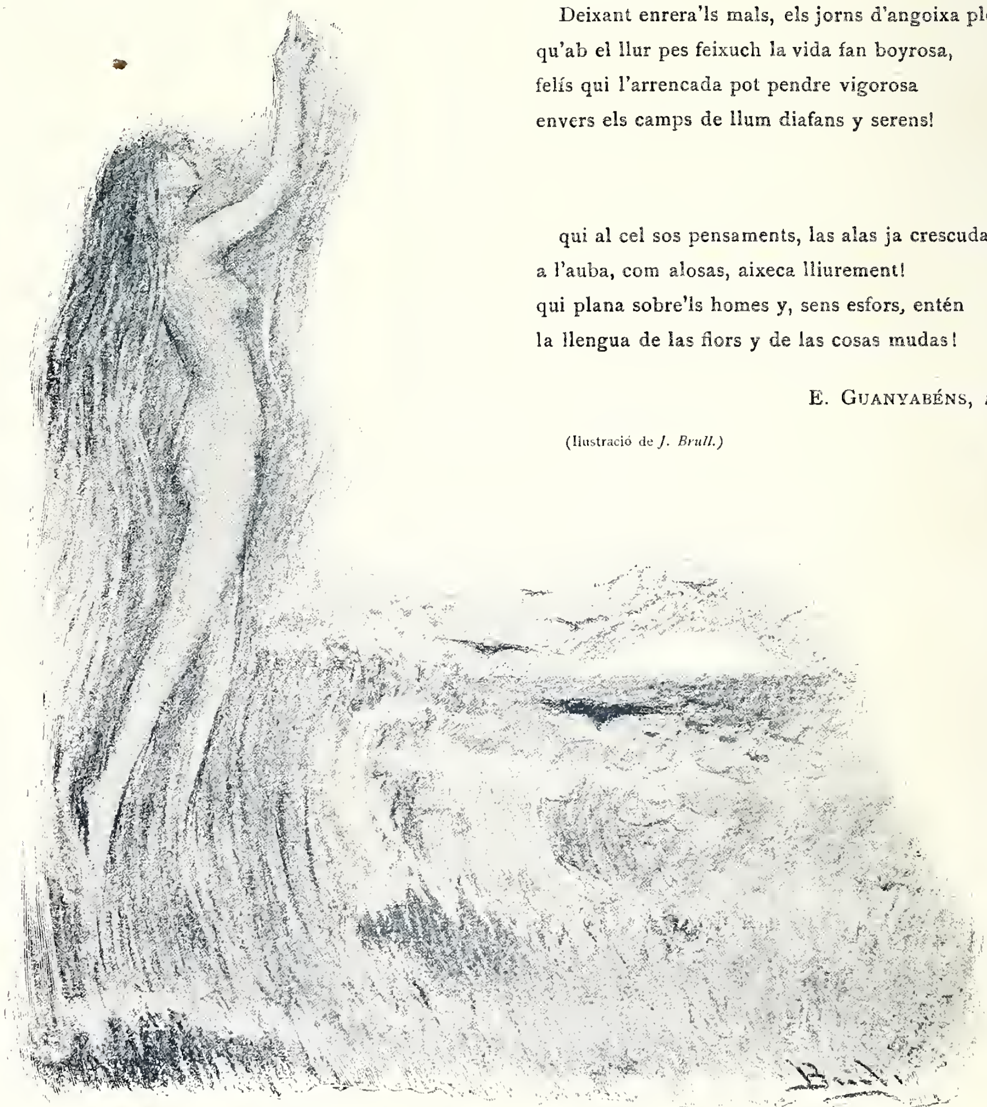
Segueix volant ben lluny d'aquests mortals miasmes:
amunt! fins qu'assoleixis el món superior
hont beu, el qui hi arriba, com divinal licor,
el foch generador dels grans entusiasmes.

Deixant enrera'ls mals, els jorns d'angoixa plens
qu'ab el llur pes feixuch la vida fan boyrosa,
felís qui l'arrencada pot pendre vigorosa
envers els camps de llum diafans y serens!

qui al cel sos pensaments, las alas ja crescudas,
a l'auba, com alosas, aixeca lliurement!
qui plana sobre'ls homes y, sens esfors, entén
la llengua de las flors y de las cosas mudas!

E. Guanyabéns, *trad.*

(Ilustració de *J. Brull.*)

CANT DE BRANGANIA

Per amor al amor; per instint propi; per servitut y caritat; per llástima. Per això faig tot quant faig, y de la torra més alta guayto al enllá y a travers la nit, me sento reyna d'un misteri que guío. Soch ángel guardiá sens alas, peró d'ulls fins que salvan quan vigilan

El meu cor, en vaga per mi mateixa, bat fort pels altres. No demano or en paga de mas trassas: sentirme dir fidel, ja'm dona gloria.

Per amor al amor tot ho faig, y per follía tal vegada. Sí, per follía: que molt sovint no sé qué hi trobo d'esbojarrat y sabi en mon ofici, y com si jugués desconcertada besant als uns y pessigant als altres, me sembla aliviar una fam de riure que'm rosega, y que, a punt d'esclafir, moltas vegadas he deturat tot mossegantme'ls llabis.

De dolenta no'n soch, y si un moment m'ho penso, me refaig del dubte quan m'adono que la passió qu'encubreixo es més hermosa que no pas gran la traidoría que disfresso.

Vetllo y callo com la nit, perque com ella adoro la voluptuositat del misteri, y com ella m'adormo ab els ulls oberts de cara als impacients. Si algún cop canto, es pregant a la fosca que no'm deixi, perque m'hi veig més clara que a la llum del sol gran. Si ploro, no es d'envejal...

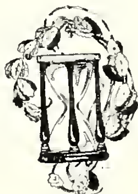
Quan m'adormo essent día, somnío ab l'hermós Tristany y ma gentil senyora Isolda dels cabells rossos, com somnían els infants ab la ilusió blanquíssima que'ls té de dur felicitat novella.

Soch valenta com la flor d'alba negra; fidel en la dissort com l'alelí groch de las murallas; guardiana com el girassol; forta y freda com la fulla dels xiprers!...

Per amor al amor, de dalt la torra del castell del Rey Marke ho previnch tot y allargo glorias y tristors. . Per amor al amor; per servitut; per caritat y llástima; per instint propi ho faig... perque soch dona!

ADRIÁ GUAL

(Ilustració del autor.)

Pirenenca

Dins la cambra, xica, xica,
En la nit dormo tot sol:
Part de fora, negra, negra,
La montanya'm vetlla'l son.
La montanya, alta, alta,
Que se'm menja tot el cel,
Se m'arrima dreta, immòvil
Sentinella mut y ferm.
Els meus sómits volan, volan,
Cap als plans y vora'l mar
Hont els meus amors m'esperan
Sota el cel assoleyat.
Jo somrich à n'els meus sómits
Adormit en la nit, sol, ...
Part de fora, negra, negra
La montanya'm vetlla 'l son

Joan Maragall

Brull

(Ilustració de *J. Brull*)

FEYNA PELS ALTRES

Senyor director de Joventut: Una vegada més li dono públicament las gracias per la seva insistencia amistosa en demanarme alguna *historia* per Jovéntut... y com sía que la seva demanda fins conté indicacions d'assumptos, com si diguessim *temas*, que segons vosté m'hauría de ser fácil desenrotllar, responch als temas que vosté m'envía, enviantne d'altres que vostés no dubto sabrán desenrotllar ab enlayrat criteri.

«*Primer tema.*—Luther empenyent la Europa » vers lo lliure examen porta danys grandíssims » a la Nacionalitat Espanyola.—A Martí Luther » devém los Espanyols la perdua de nostras lli» bertats públicas, aixís com la serie de nostras » interminables guerras civils o sían las lluytas » del poder central, Cessarista, ab las regions » autónomas o casi autónomas: Aragó-Catalu» nya, Navarra, Biscaya, Castella mateixa.

» *Segón tema.*—Lo Protestantisme qu'agitava » la Fransa, que triumfava a Alemanya, que » s'havía introduhit a Espanya, sobre tot entre » la gent Universitaria, es considerat pel Céssar » de Madrid com l'enemich maxim. Noblesa y » Clero s'uneixen al Rey, y'l Poble's queda sense » qui l'ajudi y l'aconselli.

» *Tercer tema.*—Desapareguda de per tota » Espanya la llibertat política y naturalment la » religiosa, lo moviment de vida donat al món » per la Reforma precipita'ls Estats del Rey de » Espanya en la més funesta tiranía teológica » y'l més despótich poder Real.

» *Quart tema.*—Las ciutats castellanas, aban» donadas per los poders civils y teológichs, vo» len sostenir la lluyta y fins pendre la iniciativa » del atach. Aragó y Catalunya segueixen massa » tart l'exemple de Castella. Sobrevenen las tra» gedias de Villalar, de Zaragoza, de Valencia, » de Barcelona (Comuneros, Lanuza, Germa» nias, Segadors 1640), tot causat per un fals » punt de vista de Carles de Gand, que per altra » part havía estat a punt d'entendres ab Luther » etc., etc., etc.»

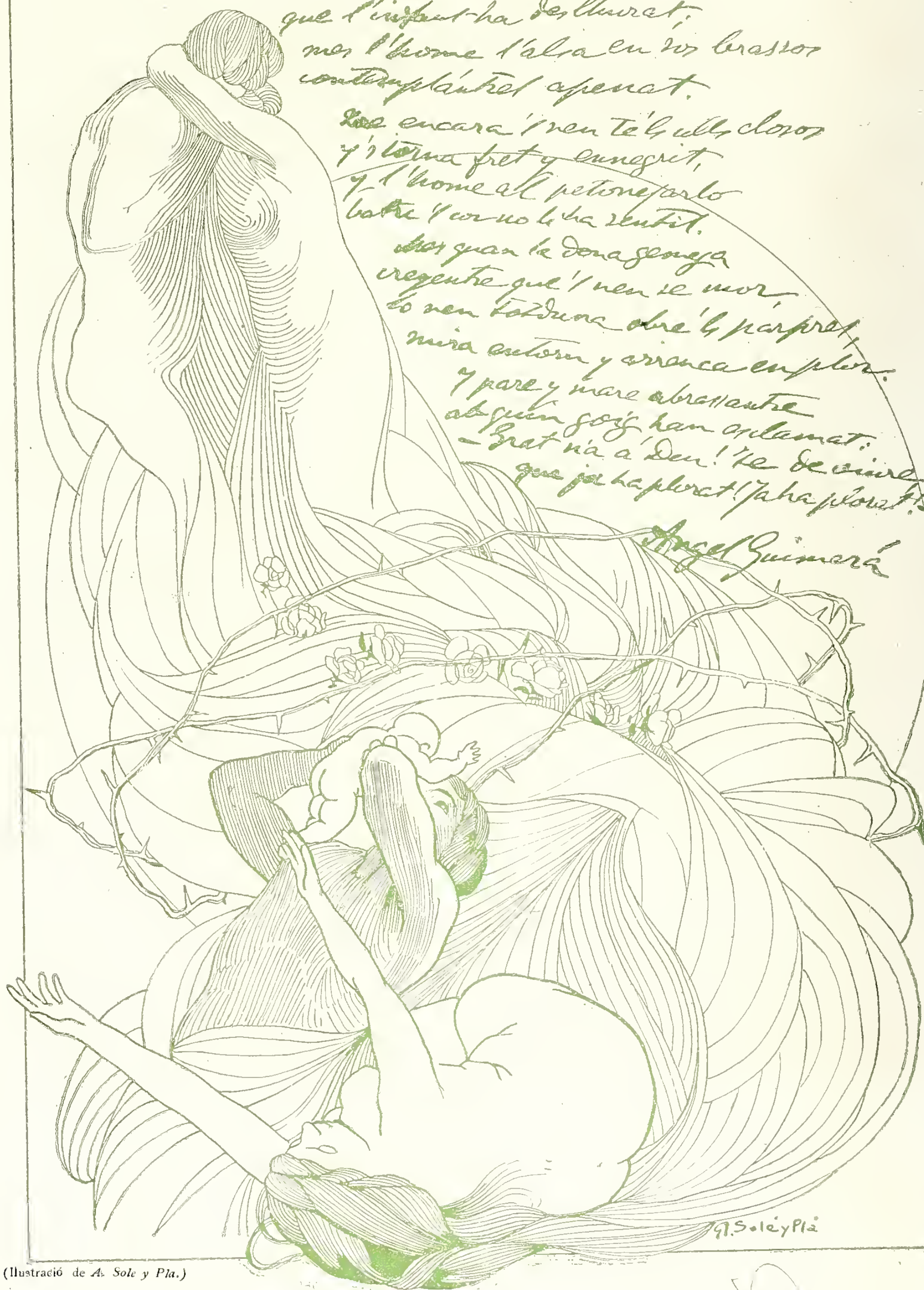
Quan vostés hagin publicat las historias-veras que deixo indicadas, jo'm posaré a conjuminar las historias fingidas que'm demana y que de bona gana li enviaré pera la seva Revista.

Amistats y mani a son s. s.,

J. Pin y Soler.

¿Selecció? per *A. Solé y Pla*

(Ilustració de A. Sole y Pla.)

LLUIS GRANER

CAP D'ESTUDI

LA IGLESIA GÓTICA

DIVAGACIÓ.

'OBRA se'n pujava enlayre, enlayre... Las atrevidas agullas y els ayrosos pinacles semblavan esqueixar els núvols, y's manteníanferms en sos respectius setials amanyagats per las besadas del vent que al refregar ab forsa per sos cayres xiulava frisós, boy passant d'esma. L'esculptor passava de sol a sol la vida en l'ample claustre escrivint ab el cisell tot un poema en la granítica pedra dels capitells feixuchs. Las apuntadas voltas, tèixidas ab menudas pessas, s'enlayravan superbas sobre murs y pilastras, y retingudas per l'esfors de las claus y protegidas pels contraforts restavan fixas y seguras. Els mestres cerrallers a cops de mall domavan el ferro, adaptantlo a formas plenas de gracia original. Tota l'ánima dels artistas contribuhía a la creació de l'obra gegantina pera oferirla a un poble, y aquest poble, al nou estil arquitectónich, li donava, inconscient, el nom de gótich, sinonim de barbre.

S'acabá la iglesia, que's manté en peu resoltament ayrosa. Els noms dels que la concebiren y dels que la pujaren pedra a pedra no han arribat á nosaltres. El temps esborra moltas cosas ab sa destructora marxa, mes las generacions qu'han succehit a la creadora del art ojival, y las qu'han de náixer encara, ab veneració y respecte han acatat y acatarán las maravellas de un art tan pur y tan sincer y noble.

En la nit quieta y en la solitut del claustre, s'ouhen remors somortas: l'ánima de l'obra sembla que's desvetlla y mormola un himne de agrahiment y d'alabansa endressat tal volta als que la engendraren. Els cavallers armats baixan de sos sepulcres ab respectuós silenci; las flors y fullas de capitells, frisos y culs de llantia's mouhen com empesos per un vent suau de bonansa.

La campana del cloquer canta las horas, que van passant com perseguintse, y's repeteix sa veu acompassada en l'interior de las naus amplas, rabejantshi suaument endormiscada.

La petita llantia que no s'apaga may, espeternega a voltas: apar un ull que, vigilant entre la foscor que tot ho embolcalla, vulgui obrirse pera ovirar ben lluny y parpellegi.

La boyra encensada petoneja'ls murs, deixanthi rastre, enmorenintlos feblement ab son bes humitejant.

Las fustas cruixeixen y'ls corch van fent la seva tasca de destruhir pera viure, aytal com fem nosaltres.

Tot el conjunt es armónich y quiet; la vida traspúa en tots els objectes y cada un canta son cant ó trena sa pregaria; la font del jardí que circonda'l claustre mormola suaument, y ab rítmich engranall de notas forja una melodía trista y corprenedora.

S'aixeca'l día; el sol inonda'l claustre y travessa'ls vidres destriantse en faixas y com un arch de Sant Martí va a entafurarse en els recons obscurs o besa'l rostre de las imatjes dels altars.

La vida de la llum se fa regina dels llochs y esbandeix arreu sas caricias falagueras. Las febles veus s'esmortuheixen vensudas per las més fortas, y'l jorn novell arriba á son imperi.

Y a cada nou jorn que comensa, l'obra calla esperant ansiosa la nit pera deixondarse; y's van succehint las anyadas, y ella ferma y atrevida s'aixeca enlayre, enlayre, boy esqueixant els núvols ab sas fermas agullas brodadas y sos lleugers pinacles...

Y vindrá un jorn en que la iglesia gótica, cansada y perdent la vida, voldrá esfondrarse, y malgrat els esforsos dels que l'aymin, s'aclofará rendida. No hi fa res: ab l'escalf de sas maravellas haurá engendrat en la pensa d'altres artistas el foch de la inspiració, y aquests ne bastirán de novas que perpetuarán la memoria de las que foren, y ab sos mateixos fragments, que anyoradissos anirán separantse'ls uns dels altres, se comensarán els fonaments de construccions novellas que també tindrán d'acabarse un día. No mor may res en la terra: tot se transforma. La cadena sens fí deurá giravoltar sigles y sigles.

J. PUJOL Y BRULL.

LA «TOMÍA» DEL ESTRANY

Al cap de dos días d'infructuosas rodadas en seguiment d'un rastre fals, la parella de guardas civils se'n entornava cap a son quartell a llargas gambadas uniforms, com fetas a compás. Los dos guardas estavan espuatats, rendits, plens de malhumor, per culpa de aquella confidencia filla de la por que'ls hi havía jugat tan bella treta, y trescavan de ferm, desitjosos no més que d'arribar a lloch pera reposar. Un al costat del altre com si anessin collats per un jou invisible, la capa posada, lo mäuser al muscle, la cara ferrenya, feyan vía, ala, ala, ala, sens dirse un piu ni distreures ab res, talment com si fossen grans ninots seriosos qu'anessen ab corda. Ja era fosch y volían arribar de vetlla a casa.

Passant per Olivenys, la hostalera'ls havía convidat a sopar y fer nit allí, dihent que si se'n anavan la pluja els atraparía. Peró ells refusaren, y sense fer gayre cas del pronóstich, després de beure un ditet d'ayguardent seguiren la vía. Lo temps era primot y molt sería que no aguantés durant lo parell d'horas que'ls hi calían pera arribar a terme.

Peró, heus aquí que tantost havían fet la tersa part del camí, comensá a ruhimejar seguit, seguit, lo cel aná espessintse, y a la fí, la pluja se desféu de ton son ayre, esbiaixant revidament la fosca ab sos milions d'agullas de crestall, fredas com la gebre.

Cercant sopluig sota la brancalada d'un om, la parella deliberá. ¿Sería mellor esperar allá aturada que passés lo xáfech, seguir avant o tornar enrera? Se decidiren per lo darrer, puig la casa era lluny y no volían passar la mala nit al ras y en va.

Y ja no més esperavan que'l devassall mimvés una mica pera desfer camí, quan un dels guardas recordá que allá a la vora hi havía'l mas dels Pous hont podrían cercar aculliment Ja sabían ells que a la guarda civil cap pagés entenimentat la rebutja. Com, en lloch de mimvar, la pluja anés refermant de minut en minut, los guardas, posantse'l mäuser sota l'aixella, de cop y a la una, emprengueren una gran correguda a bots de llebra.

Lo mas dels Pous era a tocar, y desseguida arribaren sota'l ráfech del portaló del pati; un dels guardas pegá cop ab la culassa del mäuser a las pots consumidas, mes lo ressó, ofegat pel xirigueix de l'aygua, no s'extengué quatre canas entorn.

Esperaren que'ls hi responguessen, mes al cap d'una mica, no sentint veu de ningú, tornaren a trucar, amohinats y neguitosos, puig quedavan amarats a correcuyta. Tampoch aquesta vegada lograren ferse obrir. La estada de la gent era al fons del pati, després de la jassa, pahissa y corts, y'ls guardas pensaren qu'entre la son, la distancia y'l temperi de la pluja may més arribarían a sentirlos; y com ab la nit que feya, sempre pitjor, calía buscar joch de totas maneras, s'arriscaren a fer un punt d'atrevits y passés lo que passés.

Clavant en una esquerda de la paret los coltells dels mäusers y fentlos servir d'esgrahons, s'enfilaren fins a encamallarse sobre la crestanella de la mateixa paret; d'allá estant hagueren los coltells novament, y's van deixar relliscar poch a poch fins a dins del pati. Entollantse en bassals de fanch espés y llepissós, y empassegant ab sochs y runa que hi havía al sol, arribaren sota'l porxet de devant la casa. Regalavan tots de tal manera que la capa se'ls hi hauría pogut escorre.

A las palpentas, puig no's veya res a tret de nas, passaren entremitj d'un carretó y un carro de baranas, y d'improvís embestiren la porta d'entrada. Ab compte, pera no alarmar massa a la gent del mas, donaren altre parell de truchs, peró aquesta volta, dins del enclós de las parets, los cops semblaren una tronadissa. Altra vegada esperaren pacientment un minut, un minut y mitj, sens que se sentís més fressa que la del devassall. Apretant los genolls un ab l'altre y arronsantse d'espatllas, puig la mollena'ls havía tots enfredorit, se decidiren a picar de nou, ja sense contemplacions. Som niavan un bon caliver de garbons, una mica de recapte

calent y un recó de jas hont reposar los ossos, cansats d'anar ballant un al cim del capoll del altre durant tantas horas seguidas.

Per aixó quan, cansants de moure un terratrémol, vegeren que no hi havía bellugament en la casa ni eixía un cap a las finestras, un dels guardas botziná cremat:

—Aquesta gent es pitjor que'l guix!—

Peró en aquell mateix punt caygueren en una cosa: no havían sentit un lladruch de gos, un nyech d'oca, un renill de poltro, cap senyal d'alarma dels guardians d'un mas al apropament de gent extranya.

Alló'ls posá sobre avís, y, flayrant quelcóm de sospitós en aquella quietut extranya que feya semblar la casa un cau de gojas o encisats, comensaren a recelar.

Ja no era possible creure que la gent dormís, anch que fos de fusta, després de la fressa qu'ells havían fet; tampoch podía ésser que fessen lo sort, puig l'amo del mas, l'avi Estrany, qu'ho era de nom y de fets y tenía un geniás pitjor que la pólvora, no era pas home pera deixar entrar gent al pati sense més ni més y menys pera deixarse estabellar la pórta d'aquella manera, sens aviar— posantho en lo cap més baix— boca avall a tots los sants y santas de la cort celestial.

Mes si ell, a repel de sas costums, hagués tingut lo rampell d'aguantar la boca closa, no haurían pas fet lo mateix las bestiolas.

Després de probar si'ls responían ab una nova tanda de cops, y vist que tot seguía com suara, determinaren resoltament entrar en la casa. No hi havía pas que pensar en la porta forana, més ferma y resistenta que la d'un castell; de segur que l'aguantava un bon bernadás de ferro o una barra com un arbre de bergantí, y lo mateix las altras portas que ni ells sabían hónt queyan ni deixarían també d'estar ben seguras. Lo més práctich y senzill sería entrar pels alts. Haventhi estat alguna altra volta, coneixían vagament la disposició del mas y recordavan que al cim del porxet hi havía un terrat, hont treya'l balcó de la cuyna, quina balconera, feta de fusta blana y consumida per mitja centuria de sols y serenas, era com una neula y ab un parell d'empentas donaría de sí. Lo que calía, donchs, era pujar al terrat. Tenía poca alsaria, mes ab tot, s'havía de menester quelcóm pera enfilarshi.

Avesats ja a la foscor de gola de llop que'ls enrondava, cercaren quelcóm a propósit entremitj dels fótils que hi havía sota'l porxo y, trobant una portadora buyda, l'arrimaren boca avall a la banda forana d'una pilastra, y un dels guardas hi muntá al cim. Com estirantse ben bé, sols escallimpava ab lo cap dels dits la tortugada que servía de cornisa al terradet, torná a baixar cercant quelcóm més, que fes creixe l'alsaria del escambell. Trobá una pedrassa, y ab ella sobre la samal, pogué agafarse ben bé a las tortugas. Alashoras tirá la capa a son company, que parava estoicament la pluja, s'issá ell a pes de brassos, y en un no res se trobá dalt del terradet.

D'una en una prengué las capas y las armas que l'altre li allargava, l'ajudá a muntar després, y un cop frech a frech abdós, ab un sol mot quedaren entesos. Mentres un donava la volta al terrat pera ferse cárrech del lloch que trepitjavan, l'altre arrimá la orella a la balconera, sotjant lo que podía passar a dins. Peró l'aygua queya per amor de Deu sobre la terra, que ja no la engolía y allá prop dúas o tres canals la engegavan a brams y ab fressa de molí, mentres la que petava reventa sobre las rajolas del terrat sorollava ab repiqueteig monoton d'esquellincada. Lo guarda, vegent que no podía sentir res, ja's disposava á ficar la punxa del coltell en una clivella de la balconera pera fer saltar una estella, quan, de cop, una má li aturá ab violencia el bras. Era l'altre guarda qui, fent la volta, havía trobat una finestra, que tantost empesa s'obrí sense fer soroll. Tot arrán de paret, acotats y ab l'arma a punt, anaren, un darrera l'altre, fins aquella finestra, ficaren los reptes canons pel badall de las fullas, y d'improvís, una veu aspra y ferma desvetllá la sopitesa aclaparadora de la nit de pluja, ab un sech crit de:

—*Alto!*—

Y després d'un minut de silenci afegí ab to sever:

—Qui's moga es mort! —

Lo ressó de la tremenda amenassa s'esvahí, las canals vomitaren imparables, lo clapoteig de l'aygua seguí repiquetejant en las rajolas y tot restá com suara.

Los guardas estavan xops fins al moll del os, y de tant en tant los cabells se'ls hi adressavan com fil-ferros sota 'l bicorn. Després de creuhar dos mots a cau de orella,'l més jove s'arrimá cautelosament a la finestra, la esbataná poch a poch, s'encamallá sobre l'antpit, y després d'un punt de deteniment, caygué quietós sota teulada.

A son clatell l'altre guarda apuntava á la fosca, dispost a enjegar lo tret al més petit remor sospitós.

Palpant en la buydor ab una má, mentres ab l'altra estrenyía l'arma, doná un parell de passos y s'aturá, parant la orella. La casa semblava una tomba. Ben segur de que, fora'l company, no hi havía prop seu ánima viventa, se posá'l mäuser en mitj de las camas, aguantantlo ab los genolls, y's tragué del pit una capsa de cerillas. Una rascada, un vesllúm verdós y prou: las cerillas eran humidas. Alashoras, en comptes de fregarlas en la capsa las fregá al sol, perfidiosament, una, dúas, tres vegadas... A la fí, un rioler esclatet de claror esbargí com un llampech las tenebras y tot restá a las foscas altra vegada. Peró ab aquell llampech lo guarda, mitj enlluhernat, n'havía tingut prou pera veure que's trobava sol y en un lloch petit.

Maldant, maldant, encengué un'altra cerilla, y fentli taparada ab la má y signant a son company que'l seguís, se'n aná cap a l'única porta que's veya. Donava a la cuyna, en la que tampoch hi havía ningú ni s'hi veya res fora d'ordre.

En la llar un piló de cendra y un tió apagat, sobre'l banch del escó un plat de terra vermella ab un tros de seu a dins, y en la portella del forn, penjant del forrellat un llum de quatre bechs.

—Encenlo — signá'l guarda més vell a son company.

Y aquest l'encengué: lo ble feya un moquís d'un travers de dit que ab prou feyna'l deixava cremar, peró ells no's curaren de traurel, sinó de guaytar a son entorn.

La cuyna era una pessa mitjana, més llarga qu'ampla y mal escayrada. En un dels caps hi havía llar, forn, escó y la porteta que donava al cambró del forn, per hont havían entrat los guardas. En lo cap fronter, lo trau de la escala que donava a baix, enrondat de la gabia de llatas, després una porta sense batents y l'arrancada d'un'altra escala que duya als alts de la casa. En la paret forana, fogons, aygüera, lo balcó que treya al terrat y un armari baumat en la paret y ab una cortineta de percala greixosa al devant; de l'altra banda una porta mitjana y una de petita, y entre porta y porta la pastera.

Al sostre, de cayrat y canya, ben negre, un home, posantse de puntetas, hi hauria tocat ab lo cap dels dits, y'l sol era un tros de volta enrajolada y l'altre empostissat.

Los guardas s'havían aturat, indecisos, sense saber per hónt comensar. Després de donar una rápida ullada a las oberturas, lo més vell signá cap al altre cap.

Y aturantse ell a la porta, pera quedar al aguayt dominantho tot, son company entrá en un lloch fosch

hont donavan tres portetas, una al fons y un'altra per banda. Fent blandar lo sol empostissat, qu'era tot una trepadura, a cada petjada, ficá'l llum dins de la porteta de la esquerra: era un rebost encongit sota'l revol de la escala. Tirá cap a la dreta; allá hi havía una cambra espayosa, ab finestra a mitj día, un escriptori antich y un llit altissim ab dos lleons daurats en la capsalera; tenía ayres d'ésser la cambra del amo. No hi havía ningú, peró'l llit tot revolt, unas sabatas de badell sobre la estora y un gech posat en l'espatller d'una cadira, demostravan que no feya molt que n'havía eixit gent.

Fentse cárrech de tot ab un cop d'ull, lo guarda eixí sens entretenirse.

Son company l'interrogá ab mirada sorpresa.

—Rastres...—feu ell, anantsen cap a la porta del fons, quin únich batent estava ajustat. Empenyentlo ab recel ficá 'l cap, després entrá resolt. Era una nova cambra, més xica que la primera y que tenía per tot parament un llit de pots, una tauleta y tres cadiras. Lo llit semblava fet depressa, ab un sol coixí posat de gayrell, y sobre la tauleta hi relluhía un mirallot de un pam. La finestra tenía'ls dos porticons oberts.

Al veure novament al guarda jove sol a la porta, lo guarda vell no's pogué estar de dir a mitja veu:

—¿Tampoch?

—Tampoch—feu l'altre secament.

—Peró ¿hónt s'han ficat?

—No ho sé... Aquí'n passa alguna...—

Y se'n entrá per la primera porta de l'altra banda d'escala, mentres son company se quedava dret al peu del llindar.

Una sala gran ab quatre desferras de mobles, al cap d'avall d'aquella un'altra sala més petita ab un piló de garbellias al sol, una pollera en un recó, un rull de corda, un perol y molts forchs de cebas penjant del sostre: y prou. La casa acabava per aquella banda.

Quan tornaren a ésser en la cuyna'ls dos guardas, duyan los rostres enfosquits y ja no's recordavan de la pluja que queya, ni de la mollena que'ls feya petar de dents, ni del rau rau de la gana, ni de cosa alguna que no fos lo misteri d'aquella casa.

Havían mirat tot lo pis fora'l cantó ahont duya la porteta petita, sens haver trobat un ánima; talment com si fossen en paratje deshabitat.

—¿Qué fem?—preguntá l'un.

—Acabar de seguirho tot; veyám si s'haurán os...—respongué l'altre, rosegantse, preocupat, los pels aspres del bigoti cendrós.

Ja no anavan ab compte ni parlavan poch a poch, com si tinguessen lo pressentiment de que no havían d'esparverar a ningú ab sa presencia.

Y entraren, aquesta vegada'ls dos plegats. Un'altra pessa quadrada, y per moblatje un guarda robas de fusta blanca, un catre ab estarpontí y una caixa vella ab la tapadora oberta: al fons de tot, una porta baixa. La empenyeren d'esma, d'esma ficaren lo llum y d'esma allargaren lo coll cap a la fosca pera donar una llambregada; peró tantost ho hagueren fet, que, ab un sust violent, l'un reculá d'un bot y l'altre s'engaltá l'arma barroher. Entre mitj dels garbells d'ombras qu'omplían lo lloch, havían entrevist una llarga ombra més espessa: un'ombra de forma humana.

Passat lo primer sobtament, y no sentint cap lley de remor, atansaren altra vegada, y ab recel, lo llum.

En efecte: allá hi havía un home: un home alt, test, inmóvil, com si fos empedrehit; sos peus no tocavan a terra y son cap estava a tres pams del sostre... Semblava un cos d'anegat que s'aguantés entre dúas ayguas.

Al extrém del moquís recremat no més hi quedava una espurneta com un coronell d'agulla que no tenía claror sinó pera enrogir la má qu'aguantava'l llum y traure una ratlla de lluhissor metálica al canó extés d'un dels mäusers.

Tot lo altre eran tenebras espessas que s'agombolavan en tots indrets, com pera amagar lo crim. Fendintlas ab esguarts durs que semblavan endinzarse com fullas d'eyna, los dos guardas, sens moures del peu de la porta, feyan esforsos prodigiosos pera escorcollar lo fons d'aquell cau. Quan se convenceren de que no més hi havía allí, sol y vern, aquell home repte, sospés en l'ayre, lo guarda vell abaixá l'arma, va traures la capsa de cerillas y n'apuntá una a la espurneta, que s'apagá al espetech de la mistura. Mentres ell feya capelleta ab la má sobre la cerilla encesa, son company mocá'l llum y destriá ben bé'l ble, hont al cap d'un minut s'hi arborava una faronassa que semblava d'atxa.

D'improvís las ombras fugiren depressa cap als recons, com fantasmas sorpresas, y la fantasma real, isolada y terrible, sorgí ab sinistra claretat.

Penjava d'una viga, a la fí d'un tros de corda: lo cap sobre'l pit, brassos y camas estirats, descals y en mánegas de camisa. Tenía'ls ulls oberts, lo mateix que la boca, y'l rostre y'ls peus morats.

Los guardas, esgroguehits, avensaren lentament y un d'ells tocá ab lo cap del dit aquells peus inmóvils: eran frets com un pa de neu, ab la fredor esparveradora de la carn sens vida.

Ja l'havían trobat, al cap d'avall, lo segret que tan-

cava la extranya quietut d'aquella casa! Mes lo misteri, en lloch d'esvahirse, seguía en peu, creixent y fentse pahorós per instants

Allá hi havía un home mort. ¿Quí l'havía mort? ¿Fou ell l'occidor de sí mateix o la víctima d'altres? Això era lo que mancava aclarir.

—¿Qué fem?— murmurá a la fí'l guarda jove deixant de mirar al cadavre.

—¿Qué? — feu l'altre ab las dents closas. — Escorcollarho tot de sota a sobre ara mateix. Algú ha d'haver vist aquesta mort, qu'ell no vivía pas sol a la casa; y cal que aquest algú surti, anch que siga al infern.—

Eixiren, y al anar pera tancar la porta, se van trobar que no hi havía pany ni clau; una baga de cordill per tirador y prou.

—Tant se val! Aquest ray que no pot fugir! —

Al ésser a la cuyna,'l que duya'l llum girá'l cap.

—¿Amunt o avall, primer?

—Amunt: enllestím los alts —

Pujaren deu o dotze grahons, y'ls hi aturá'l pas una porta groixuda tancada ab un forrellat. Al ferlo corre llensá un grinyol agre, de bestia ferida, que feu prohir las dents del guarda.

Tot lo dalt era una nau, ab dúas grans arcadas que soportavan la teulada, partida en dúas vessants. A ponent y a mitjdía hi havía finestras enreixadas, obertas de bat a bat; per las de mitjdía entrava la pluja fent mollader al sol, y silenciosas canals d'ayre que ajeyan de costat la faror del llum y, atravesántloshi las robas mollas, gebravan lo costat dret dels guardas. Canats de canya, rimers de sachs, mesuras y garbells, y res més. La pluja petava ab estrépit sobre la teulada, y en un cantó se sentía'l pich, pich, pich perfidiós d'una gotera.

Los guardas tornaren a passar lo forrellat y baixaren la escala. Lo primer tros de la que duya a baix tenía també deu o dotze grahons, després venía un replá, una porta ajustada y un altre tros d'escala fent angle recte ab lo primer.

Abaix un ample passadís de terra pegalosa, ab la porta forana ben apuntalada y altras portas als extrems; a banda y banda, penjats en estacas clavadas en la paret, collars, cadenas, bastets y tota mena d'arreus pera'l rossám y demés bestiar de trevall, y al cim, teranyinas com mocadors de butxaca carregadas de pols y bilorda.

De la porta que tocava a la escala, n'eixía sentor de adobs covats, enfortehida per la humitat del temps: los guardas entraren. Era una cort. . sense cap bestia. Lo sostre també era tot blanch de teranyinas (l'insecticida venerat dels pagesos), y a terra ple de palla y buynas. Esclafaren una d'aquestas ab lo peu: encar no era ben seca. Los guardas creuharen una mirada, y com aquella cort no donava en lloch més, tiraren passadís avall.

La primera porta del altre cap donava a la porcellera, feta dins d'una cort més gran, neta de jas y ab lo sol empedrat, per hont corría en reguerons l'aygua que entrava per un finestró mitj partit ab un llangardaix de ferro. Per la porta del recó entraren a un'altra cort — de cavalls, a judicar per las mostras escampadas arreu sobre la brossa — peró sense bestia de cap lley. D'allá estant, y per un esboranch fet en la paret de fanch, se veya encar un altre lloch, hont hi havía una llitera de llatas. Devía ésser la cambra del mosicot... Ho era, en efecte: al peu d'una arcada estava arrambada la llitera, plena de palla y ab una manta de pel al cim, y darrera l'arcada quedava una reconada fosca.

Lo guarda que duya'l llum feu dos o tres passos cap aquella reconada, y de sobte s'aturá en sech, llensant un rehira ofegat.

Allá, demunt d'un'altra llitera, hi havía un home ajegut, tot arrupit y de cara a la paret.

Li aplanaren l'arma a tres passos, y sota las voltas baixas soná un nou y vigorós crit d'*alto!*

L'home no mogué peu ni cama.

—Veyám si també será mort!— murmurá corprés lo guarda jove; y avensantse, tustá la esquena al ajegut.

— Mestre!... Ep, mestre!... —

Lo mestre mogué'ls brassos, com pera fer un estirament, bellugá las espatllas y torná a quedarse quiet.

Los guardas creuharen un'altra mirada, més y més sorpresos. Aquell no era mort: dormía... No tindría mala llevada, alabat sía Deu!

Vegent que ni saccejantlo 'l podían despertar, lo guarda vell feu secament:

— Que tantas contemplacions! Tíral a baix y acabat! —

Y'l guarda jove, penjant lo llum en lo galze de l'arrencada del arch, s'abrassá a las camas del dormilech y de la primera estrebada'l feu caure de la llitera y ab poch més petar de cara al sol.

Quelcóm fosch y bonyegut com una gran trumfa, se removè catxassudament, llensant grunys confosos: uns ullots de porch, sens expressió y enlayrats de la cúa s'entrobriren, y al cap de poch, devant dels guardas severs y malcarats, s'adressava un sér disform, un nan rabassut y curt de cama, tot cubert de burell. Estava enlluhernat y's posá'ls dos punys als ulls ab ayre matusser, de criatura de mamas.

—¿Cóm te dius? – li preguntá'l guarda vell.

Lo nan seguí fregantse'ls ulls mandrosament, sense tornar resposta.

Lo guarda jove li clavá'ls dits al muscle.

—¿Que no sents lo que't diuhen?—

Lo nan apartá'ls punys, mirá embadalit als guardas y en son rostre bru de tubércol s'hi dibuixá un somríu ignoscent, un placévol y aturat somríu de nici.

—Fa'l boig pera no pagar la gabella—digué'l guarda vell, adressántseli'l bigoti ab cert ayre ferotje que trahía instints mal domats.

Donaren una rápida llambregada a la darrera establa que mancava veure, y alashoras, ja ben segurs de que no hi havía ningú més en la casa, passá sota aquellas voltas aterradas d'hipogeu quelcóm ruhí y miserable.

Dos homes sans y drets que l'esperit d'ofici feu oblidar de que ho eran, com cans de presa escometeren a

un homenet mesquí, a un sér que, arrimat a la llitera, ab prou feyna passava mitj cap de las darreras llatas. Volían ferlo *cantar*, volían ferli vomitar de totas passadas lo segret que devía coneixe .. Hi mitjansaren renys, amenassas, estretas de corda... cossas... Mes, tot en va: ni a bonas ni a malas pogueren tráureli una sola paraula al estrafet. De primer reya, mirantlos encantat, després grunyia, y a la fí rompé en plors extranys que semblavan lo belitar d'un marrá enrabiat.

Quan s'aclarí la ceguera escorcolladora dels guardas y la rahó se sobreposá als mals hábits del servey, la corda ab que de moment havían lligat al nan s'afluixá una mica y aquest fou empés cap a dalt y arrossegat fins al cambró cluch hont penjava'l cadavre del vell Estrany.

L'acostaren al mort, y posant lo llum en mitj dels dos lo feren guaytar. L'estrafet, de primer se'l contemplá enfavat, després s'arrupí tot, y sos ulls de porch, enrondats de quatre pestanyas curtas, com punxas de cerda, s'obriren espaumats; guaytá, guaytá, guaytá y... de cop, com si l'haguessen agullonat, doná embestida pera fugir.

Plantantse en la porta d'un bot, lo guarda vell li encará l'arma, y'l jove, d'una sola manassada'l rebaté contra la paret; de rebot caygué com un sach a terra, y allá, amorrat a las rajolas, seguí belant, ab llarchs bels planyívols, que alashoras ja no semblavan de marrá, sinó d'ovella.

—

Quan la justicia entrá a la casa y ho repassá tot, trobá que la corda que suspenía al cadavre havía sigut tallada del rull penjat en la saleta del recó; que dita corda estava enseuhada y las mans del penjat eran netas; que als peus d'aquest, al sol, hi havía una agulla de cap de la mateixa joga que un altra descuberta en lo junt de las fustas d'una tauleta (la de la cambra petita, que al cim tenía un mirallot); que'ls calaixons del escriptori estavan espanyats, mes ab los escutets de llautó intactes...

Manat fer un escorcoll minuciós a tot arreu, se tragueren d'un pou del pati'ls dos gossos del mas, ab tota la boca negra y llensant molt de tuf, y del altre pou una camisa d'home tota estripada y un devantal de bordets, ple de llepadas de seu.

Cridats los vehins dels entorns declararen que l'estrafet, fill únich del amo del mas, era sort y mut de naixensa y tan felisset que no servía pera res, com no fos pera menjar y jaure, per lo que son pare'l tenía tan aborrert que no'l volía may ab ell y'l feya dormir a la cort.

També digueren que sempre havían vist a la casa fadrí y criada, y que aquesta era molt amiga ab l'amo. Peró la declaració més important fou la de la hostalera d'Olivenys, quina digué que sis días enrera s'havía aturat a casa seva'l fadrí del mas dels Pous, explicantli molt cremat que l'amo l'havía tret per arreu de casa seva, perque 's temía que festejés la criada, peró que li pagaría la feta, perque com qu' era cert que la festejava d'amagat, ell pla s'arrenjaría perque la mossa n'hi fes una de ben retorta al ronyicó del vell.

Com del fadrí y la criada ningú en aquells moments pogués donarne rahó, picá'l telégrafo pera que se'ls aturés fossen allá hont fossen, y més tart arribaren novas de que ja havían passat la frontera, endinzantse a Fransa, després d'haverse desfet a cap preu d'un cavall roig y una mula negra que duyan y qu'eran los del mas. Més tart encara s'esbriná que un negociant de bestiar havía comprat tots los bous del mas dels Pous, que li mená'l fadí dihent que l'amo estava malalt y s'arrendava'l mas.

—

Aquell día al poble semblava festa: se sabía que la cosa comensaría cap a las deu, y'ls bordegassots, ab lo sarró de cotolina negra, ple de llibres, darrera la esquena, en lloch de fer cap a estudi, corrían vers lo clos de vora'l cementiri, cridantse uns als altres:

—Ey, tu! ¿Que no hi vens? Fan la *tomía* al avi Estrany!...

—¿Fan la *tomía* al avi Estrany? Ma, noy! Sí que hi vinch!...—

Y obehint aquella consigna, aplegats tots com una remada d'esquirols, acudiren al clos. Girantse las unglas del revés y arrapantse als cayres de las pedras, s'enfilaren fins a traure'l nas sobre las altas parets que l'enrondavan, y allá'ls atraparen al cap d'estona las mares que també anavan a furar. Crits, estiradas, cops de pedra, res hi valgué pera ferlos fugir d'allí y anar cap a estudi. Al que treyan d'un costat, lo substituhía un altre, fent lloch al company un tros més enllá, y a la fí plorant, rebequejant, llenguajant o rihent, tots s'hi quedaren fins al terme de la funció. Llástima que'n vegeren poca cosa.

Dins del clos, en mitj d'una rodona de gent en que hi havía'l jutje, l'agutzil, lo menescal, mitj ajuntament y uns quants curiosos privilegiats, quedá extés lo cos del avi Estrany, llarch, llarch com Deu sabía qué, repte com si tingués una canya passada dels talons fins al clatell, sens lley de vestidura mateix que una imatje del Sant Crist, y ab los brassos encarcarats y'ls dits com urpas, talment com si volgués esgarrapar la terra que l'aguantava. Tenía'ls ulls oberts y revirats que feyan basarda, y semblava que'ls pels verdosenchs de la barbota li haguessen crescut després de mort.

—Goyta, quína cosa més lletja!—digué una dona.— Sembla que no més té peus y mans de persona!

—Ay, calla, boja, que aquesta nit lo somiaré!—botziná un'altra com ab esma de cloure'ls ulls esparverada, peró badantlos bé desseguida.

De cop, en mitj del rotllo aparegué en Xicoy, lo pech del poble, llarch de cama y aixamplat de colzes; duya un serrutx a la má.

Lo saludá un esclat d'alegría entre'l públich de l'altra banda de paret.

—Ay, bon Deu! Miréu en Xicoy.

—Conxo de Xicoy! Veyam quína'n fará!—

Aviat va saberse quína n'havía de fer: cama assá cama allá, ab lo niu de la barretina al clatell y rihent de tota sa boca sens una dent, esperava ordres.

Dos senyors que duyan paltó y botinas ab bigoteras y semblavan ministrejarho tot allí (eran dos metjets dels poblets vehins), van enrahonarli que'cóm á n'en Xicoy; en Xicoy vinga fer que sí, que sí, ab lo caparrot enriallat; un dels senyors s'ajupí y signá una ratlla travessera sobre'l front del mort; en Xicoy aplaná allá mateix lo serrutx, y serra que serrarás. .

—Maliatsiga l'as! Goytéu cóm li llevan la gorra!... —digué un home, entussiasmat.

—Calla, heretje!—li rebufá una dona.—Deu en deslliuri als teus y als nostres ..

—No s'hauria de *premetre* butxinejar així la carn de cristiá...

—No li deuhen pas fer gayre mal, quan no's queixa —torná'l cinich fent una ganyota de bogiot.

Aixís que la closca del mort caygué al sol com una tapadora, la gent de la paret llensá un xiscle de triomf y la canalla picá de mans alegrament.

Los dos senyors del paltó s'agenollaren ran del cadavre, tots los del rotllo s'acotaren sobre d'ells, y ja no's vegé sinó una corona d'esquenas entorn del Xicoy, que dret y mirant cap a la paret, reya més y més de gust. Ab lo rim ram del serrar la barretina se li havía posat dreta y'l niu mirava al cel.

Durant molt de temps fou moda entre la canalla del poble jugar a fer la *tomía*, y sempre'l xicot més valent volía quedarse pera ell lo paper del pech.

—

Los metjes opinaren que'l vell havía sigut escanyat avans de penjarlo.

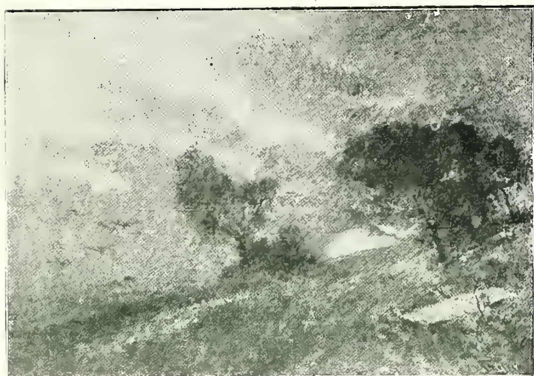
Al fadrí y a la criada semblá que la lluna se'ls havía begut, ningú va sentirne ni'l fum may més y la causa va haverse d'arxiuhar.

Una germana del mort, com a més prop parenta del hereu, aná a fer la senyora y majora al mas dels Pous, y l'estrafet, estíu e hivern cubert de burell, y menjant ab los cans las sobras de la casa, seguí dormint en la cort, com una bestia mes en mitj de las altras bestias, fins que's va morir.

VÍCTOR CATALÁ.

(Ilustracions del autor.)

LO SOL Y LA TERRA

Jo tinch un amich: lo sol,
y una estimada: la terra.
No'n tinch cap més fora d'ell;
no'n tinch cap més fora d'ella.

Ell me dona ab los seus raigs
vida y salut a mans plenas;
ella m'atráu ab amor
desde'l día que vaig neixe.

Ell me fa de bon company
desde l'auba fins al vespre;
ella en lo seu sí'm sosté
y ab lo seu calor m'alenta.

No m'ha trahit ell jamay
ni jamay m'ha trahit ella;
una amistat y un amor
nascuts pera durar sempre!

Quan jo'm mori, ell ab sos raigs
fidel vetllará mas cendras;
y units pera sempre més
nos confondrém jo y la terra.

JOSEPH MARTÍ Y FOLGUERA.

(Ilustració de *I. Primo.*)

*
Alenada qu'arrivas conmoguda
com a petó etern que no mort may,
ets la canço alla en l'ubach perduda
y un altre en la solana
que van armonisantse per l'espay
y l'oreig agermana.—
A de Riq

CONFIANSA MUTUA

E tant en tant es bo donar una ullada a casa nostra y endegar lo qu'estigui fora d'ordre; perque si es cert qu'esperém pera jorns a venir la gloriosa arribada d'un ideal que fa estremir de joya las entranyas de la nostra terra, ¿cóm no li amaniré un hostatje digne de la seva excelencia?

Llarga es la feyna pera destruhir las preocupacions históricas ab las que's topan las nostras reivindicacions; entossudits els enemichs de Catalunya en son funest mercadeig polítich, entorpirán cegament nostras petjadas ab els esclats de sa rabia y de sos apetits insaciables; mes aquí, entre nosaltres mateixos, en el sí de la societat catalana que'l regim histórich ha corromput durant el transcurs d'una llarga e ilógica dominació, la nostra tasca es encara més pesada, més urgent, més imprescindible, y requereix l'empleo dels més incessants afanys.

L'individualisme aplicat a las nacionalitats es una forsa continua que silenciosament s'oposa a la complerta destrucció d'aquestas; peró qu'es incapás de produhir ni d'un modo suau, ni d'un modo sobtat, el seu enaltiment definitíu. Com el sistema de *guerrillas*, acaba ab las forsas dels més poderosos cossos d'exércits y's burla de las més encertadas combinacions estratégicas; mes, incapás de formar grossos núcleus, no arriba a estatuhir res sólit y durable. En una paraula, dintre del cos nacional l'individualisme no té potencia creadora, perque está renyit ab tota lley d'organisació.

Y aquí's dona'l cas de poderse formular dugas afirmacions que semblarían contradictorias si no's tinguessin en compte aquests principis de dinámica política-social. L'individualisme ha conservat l'esperit de Catalunya; l'individualisme ha perdut a la nacionalitat catalana y es obstacle pera'l seu futur restabliment.

Ha conservat l'esperit de Catalunya, perque ofegada la vida colectiva per la pressió d'un domini exclusivista y presumptuós, s'han reclós en el cor de cada catalá las activitats y las energías de la nostra rassa, la qual no ha pogut menys de donar mostras de la seva empresa, de la seva laboriositat, del afany de vida independent, tant en la esfera del progrés material, com en la del progrés moral, tant en las lluytas ab el món inanimat, com en las grandiosas lluytas de la inteligencia. Y axís hem pogut assistir ab joya al hermós e incessant avens de l'agricultura, del comers y de la industria qu'han aumentat considerablement nostra potencia financiera, com hem saludat la resurrecció esplendorosa d'una literatura y d'un art propis, y un renaixement científich, més tardá que tots aquests, peró no menys patent y ple d'esperansas pera'l nostre pervindre. Catalunya avuy fa rotllo sense déureho al esfors colectíu, sinó deventho tot al esfors de cada catalá. Som un conjunt d'homes que trevallan sols; si l'esperit d'una mateixa rassa no orientés aquestas energías, no hi hauría integració possible; ni avens hi hauría entre nosaltres.

Mes las societats no's forman ni's consolidan per la sola justaposició d'individuus, per gros que sigui'l cabal de cada un d'ells; sense un nexe intim y estret d'afectes, may d'una multitut ne faréu un poble.

Axó, donchs, es lo que manca; aquest nexe es lo que l'individualisme ha destruhit entre'ls fills de la terra catalana. La lluyta brutal qu'en el cor de cada catalá han encés el despotisme foraster y l'esperit de la nostra rassa, ha acabat per deslligarlo de tot sentiment de germanor, l'ha fet recelós, li ha donat una confiansa cega en sí mateix y un *dubte* crudel pera quants el rodejan, l'ha encastellat dintre un triple mur de desconfiansas, desd'hont, a fí de no sufrir erros en la distinció d'amichs y enemichs, els tracta a tots ab la mateixa desconsideració y ab idéntich ensanyament. Axó es lo que'ns inhabilita pera la vida corporativa; lo que'ns dona escassa consistencia colectiva.

Aquests defectes del nostre carácter son lógica conseqüencia de las causas qu'han obrat sobre nosaltres y que s'han oposat al lliure y digne desenrotllo de la rassa catalana. Mes no per ésser lógich, deixa d'ésser deplorable.

Las qualitats y'ls defectes d'un poble no s'esborran sobtadament per medi d'una real ordre, com no s'esborran tampoch per medi de dogmatismes: aquesta es obra del temps y del exemple constant.

Esbandím dels nostres cors aquesta forma perniciosa del egoísme que'ns porta a no creure en ningú més qu'en nosaltres mateixos; extením la nostra confiansa a tots els indrets y a totas las personalitats dignas de Catalunya; concedím

als demés prou llealtat, fins a imposar respecte a la nostra llealtat; omplimnos del convenciment de que darrera de cada acte hi há una bona intenció, y haurém fet en poch temps molt més bé pera Catalunya qu'ab totas las propagandas de doctrina, qu'ab totas las demés manifestacions del nostre amor patri.

No'l podém desarrapar en una generació aquest individualisme que desde tantas generacions enrera portém arrapat al cor; als homes d'avuy no'ls podém mudar la naturalesa; peró, mentres ells, entre'ls quals devém comptarnos, trevallan per l'adveniment de la nacionalitat catalana, seguím tots plegats un camí de perfeccionament moral y preparém el terrer pera las futuras generacions.

No'ls dirém pas que s'estiguin quiets, fins y a tant que deixin d'ésser lo qu'avuy día son, ni'ns hem de rellevar del culte a la llealtat agena, fins y a tant que tothóm se n'hagi fet digne; si la moral no ha d'ésser práctica, será una moral morta, será un idealisme més que, a pesar de las prédicas, el temps se cuydará d'enterrar.

Per la essencia mateixa de las nostras doctrinas, per la forma com s'han desenrotllat per Catalunya, per la multiplicitat de tascas que dintre de la suprema finalitat se'ns ofereixen, vením obligats a la divisió del trevall en el qual tothóm hi pot concorre de bona fe; donchs, suposemla en tothóm aquesta bona fe, concedimnos noblement *un vot de confiansa*, ple de sinceritat, tots quants d'un modo terminant y categórich hem proclamat l'enaltiment de Catalunya per medi de la instauració de sa vida política y administrativament autonómica, els uns envers els altres, els de la dreta ab els de la esquerra, els de dalt ab els de baix, els individuus envers las corporacions y las corporacions envers els individuus.

Pera la prosperitat de Catalunya, pera l'aprofitament dels esforsos de sos fills, cal sumar tots aquests esforsos; cal ferne un poble del conjunt dels catalans; cal que tots se trobin agradosament en el sí d'una amorosa familia. S'acosta l'hora de las lluytas sagnantas y es precís que cada combatent se senti sostingut per l'afecte dels que'l rodejan; no'l portém a combatre ab el dubte dintre'l cor, ab la temensa de trobarse sol en mitj d'una munió de gent desconeguda, pera ell extranya, tan forastera com sos propis enemichs; que's senti *llegió*, que's senti fort ab la fortalesa de tota la patria catalana.

Y aixó, com acabo de dir, el vehícul d'aquests afectes enardidors y germanívols, tan sols pot serho la *sinceritat d'una confiansa mutua*.

¿Qué? ¿Hem de témer las traidorías dels vividors? ¿Temerém las caygudas dels atolondrats? ¿Temerém la indecisió dels primers passos? ¿Tindrém por de nostra propia impericia?

¿Qué hi fa de tot aixó? Catalunya ja repartirá ab justicia'l seu agrahiment, y portada a una nova vida, haurá aprés en nostres propis actes las reglas de conducta per'arribar a la plena possessió de la seva dignitat.

¿Ha de deshonrarse la nostra causa perque pochs o molts dels seus homes no estiguin a l'alsada de la seva missió o hagin fet mal us d'una confiansa inmerescudament dipositada en ells?

¿Qué hi fa? Las donas catalanas ja'n parirán més de fills que no serán tan corcats com els homes d'avuy, qu'en sa infantesa haurán sigut alletats en altras ideas de las que nosaltres mamarem, qu'estarán més aprop del desitjat y definitíu triomf y, per lo tant, al ovirar ab major precisió y ab major esplendor el terme de tan nobles afanys, se sentirán més catalans, més profondament plens del verdader esperit generós de Catalunya, y haurán avensat un bon pas més que nosaltres en el camí de son perfeccionament moral.

Creyeume, amichs del cor, aymadors de la patria catalana: destralejém ab decisió aquests recels dels que'n xucla la vida'l nostre fatal individualisme, y no tardarém a veure com la patria's rejoveneix y's fa poderosa per'arribar al fí de las majors empresas. La victoria obtinguda dintre'ls nostres cors será penyora d'una més gran victoria sobre'ls enemichs de la terra catalana hont se bressan nostres somnis y hont brillejan nostras esperansas.

G. ESTRANY.

JUSTICIA

Devant del tribunal sempre inmutable,
l'assessí está sentat.

Es tot un miserable:
es ben cert qu'ha faltat,
mes no'l trobo culpable.

Cap sér ha demanat entrada al món
ni ha pogut escullir; reb la existencia
ab molt o poch cor, ab poch o molt front
pro a plena inconsciencia.

Creix y camina per hont may ha passat...
Ay del pobre infelís que ve esguerrat!
L'assessí espera trémol la sentencia
que's fará *en nom de Deu*.

Ve'l Jurat infalible y venerable
y diu en alta veu:

—Aquest home es culpable!! —

Y el Jurat se compón
tot ell de gent del món!

Els *lentes* d'or, negre la toga,
negre'l berret que porta al cap:
es l'home qu'en *justicia* té més boga,
el suprém president que més en sab.
L'honrat a carta closa:
Ah, si pogués parlar la *pobra* esposa!

Al ultim, fallará.
Y en la gran sala
s'extén la quietut més sepulcral.

Entre'l silens glassat de la gran sala,
jo hi veig una visió trascendental:

Passa'l Christ gravement, solemnement
parla filtrant la veu a la conciencia:

— «Qui estigui net de pecat
que firmi la sentencia!...» —

El president es l'home inmaculat.
A mort l'ha condempnat!!

RAFEL NOGUERAS Y OLLER.

(Ilustració de *Pau Gargallo.*)

Fidel Giró, impressor. —Carrer de Valencia, 311

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.— No s'admeten els que no sian inédits. — No's tornan els originals. — Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

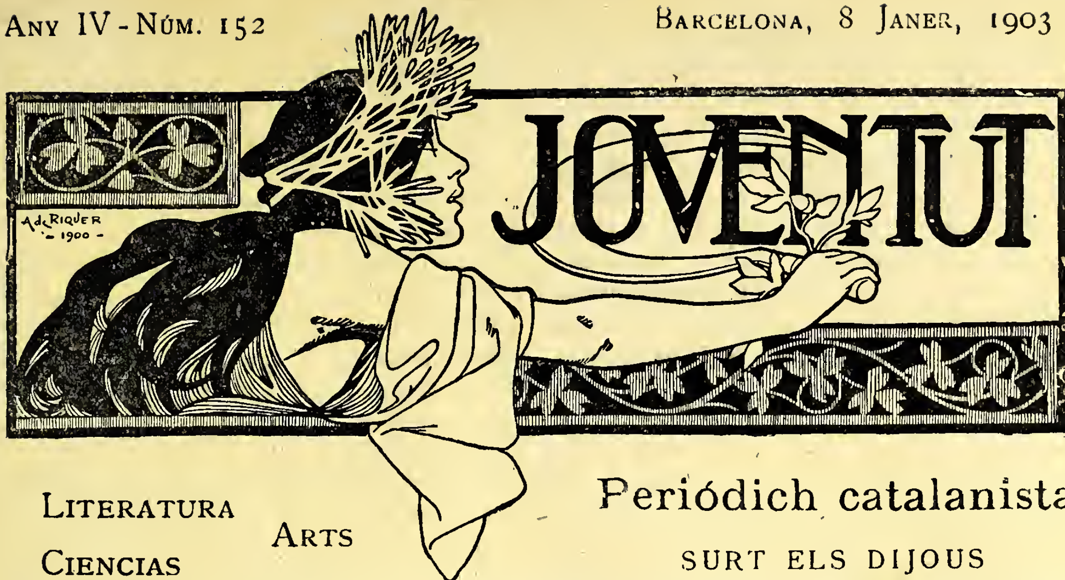
PREUS DE SUSCRIPCIO

CATALUNYA: Un any	8	Pessetas.
» Mitj any	4'50	»
» Trimestre	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA. Un any	8	»
EXTRANGER: Un any	10	Franchs.
Número corrent	20	Céntims.
» atrassat, ab folletins	40	»
» » sense folletins	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

Any IV - Núm. 152

Barcelona, 8 Janer, 1903

Literatura
Ciencias
Arts

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

Número corrent	20 céntims.
» atrassat, ab folletins	40 »
» » sense folletins	25 »

SUMARI:

FOLLETÍ:

LAS COSAS CLARAS

En mitj de la confusió que regna en la política espanyola, sols dos fets se destacan ab tal vigor, que ningú de bona fe pot negar sa evidencia: la rápida decadencia del regim centralisador y'l constant progrés de la causa autonomista.

Aquells que, com en Silvela, no mirant més que la superficie de las cosas, deyan que'l Catalanisme era mort; aquells que si bé reconeixent sa existencia, encara que de mala gana, pretenian tréureli tota importancia; aquells que perque tan sols se pagan de cops teatrals deyan que'l Catalanisme no era res perque no feya res, avuy poden convencers si'ls plau per forsa de que lo dificil no es fer pronóstichs, sinó ferlos encertats. Prou qu'ho diuhen a Madrid:—Ja sabém qué es el Catalanisme: es un perill. Si que fa quelcóm: fa por.—

Y'ls nostres governants, agafant com sempre'l rave per las fullas, devant d'aquest *peligro nacional* no se'ls acut més que fer com las criaturas: taparse la cara pensant qu'aixis ningú'ls hi veurá'l cos.

Ja's pot suposar, donchs, de qui ha d'ésser la victoria. Mentres el govern no sab o no vol saber ahónt va, el Catalanisme va fent confiat la seva via, y sense moures del seu camí posa en el d'ells tals entrebanchs, qu'es fácil qu'en alguna de sas ensopegadas no puguin aixecarse més.

Examiném els fets, que'ns donarán la rahó.

Ningú pot dubtar que la cayguda del ministeri Sagasta fou principalment deguda a la barbaritat d'en Romanones. Tothóm, a excepció d'uns quants *hidalgos* més o menys *castizos*, va reconeixe que aquella temeraria provocació a Catalunya, sobre tot en las actuals circunstancias, constituhia un acte tan impolitich qu'era suficient pera despresti-

giar a qualsevol que, com el citat ministre, no ho fes del tot impossible, perque ell de prestigi no n'ha tingut may cap. Donchs bé: malgrat haverse tingut de reconeixe que las protestas dels catalans eran ben fundadas, aquell decret queda subsistent y sols, seguint el tradicional sistema tan espanyol de tapar la gotera y no adobar la teulada, s'han suspés els seus efectes... per ara. Bona entrada pera'l senyor Silvela, que una vegada més s'ha acreditat de politich hábil! Ja'ns agradaría estar a la seva altura pera capir la justificació de la seva conducta y deslliurarnos d'aquest dubte que no sabém aclarir: Si'l decret era injust ¿per qué no derogarlo? Y si'l judicava profitós y necessari ¿per qué no mantenirlo a despit de tot y contra tothóm? El govern s'ha fet ell mateix la sentencia, donchs ab tal acte ha revelat o sa cobardía, que no li permet obrar segons sa conciencia, o sa ignorancia, que'l fa moure en una esfera de vacilacions y temors, privat de tota norma segura d'acció. Si pretén defensarse dihent qu'aixís ha procurat satisfer a Catalunya y no desayrar massa al infelis Romanones, li contestarém que la rahó d'un poble no ha de patir per la imbecilitat d'un ministre, y que no's comprén que'l senyor Silvela, tan poch mirat en qüestions de delicadesa, pugui tenir en aquesta ocasió més respecte a un adversari politich, es a dir, a un competidor, que'l que sol concedir a sos amichs, als que deixa per portas quan li convé, o a si mateix per quant desfá avuy ab la qúa lo qu'ahir havia fet ab el cap, segons de quin costat bufa'l vent.

Tot això es tan vell, que no valdria la pena de parlarne. Perque, qui no coneix la malaltia ¿cóm pot posarhi'l remey indicat? Qui no té perfecta noció del fi ¿cóm pot encertar la elecció dels medis? Y sobre tot, qui es mal pagador ¿qué ha de donar sinó excusas? Peró la novetat está en que ab aquests equilibris el govern ha tingut la sort de no fer gracia a ningú; mentres se desfá pera explicarse y satisfer a tothóm, resulta que si las explicacions no mancan, las satisfaccions no's veuhen per cap costat.

Ja l'ha trobada'l govern, segons diu, la causa del regionalisme que no es pas exclusíu de Catalunya. L'origen de tot—ho sab de bona tinta — es *el malestar de las provincias,* agravat per *los desastres coloniales*, y son remey es una bona administració, a quin efecte's proposa nombrar pera'ls cárrechs públichs personas ben reputadas en la localitat que no estiguin afiliadas a cap partit, encara qu'ab això ja sab que disgustará als seus amichs politichs. *Tu dixisti!*

Vejám ara lo que'n pensan *las provincias.*

Per lo que toca a nosaltres, segons diuhen a Madrid, no podém queixarnos. La circular deixant sens efecte'l decret d'en Romanones y'l nombrament d'en Joseph Monegal pera la presidencia del municipi barceloni son triomfs del Catalanisme, com ho proba la cridoria dels centralistas que protestan de que'l govern ab sa debilitat dongui alas als autonomistas.

Per sa part els conservadors están que no saben a quin sant encomanarse, perque las manifestacions del seu quefe venen a demostrar que'ls politichs son pertorbadors de la bona marxa de l'administració, cuydantse més dels seus interessos que dels del comú, com ho proba que al voler iniciar una campanya moralisadora a Barcelona, hagin cuydat d'enviar un governador y un alcalde deslligats de la politica. Això ja fa temps qu'ho sabiam, y'ls caciquistas també, peró's comprén que'ls hi hagi vingut de nou, donchs no podian esperarho d'en Maura, aquell ministre que tan bon punt agafá la cartera feu saber als governadors que'l caciquisme deixava d'ésser un mal quan afavoria al govern; y aquest, perque no sigui dit qu'ha fet alguna cosa encertada, a las protestas dels seus adeptes contesta que no ha obrat per voluntat propia, sinó obehint a indicacions d'elevadas esferas, ab lo qual treu el valor relatiu que pogués tenir el seu acte, y las ilusions dels pochs babaus qu'encara creyan en las promesas dels quefes de partit.

¿Es cert, donchs, que'l Catalanisme ha obtingut una victoria? Avans de contestar, cal qu'examiném serenament la qüestió.

Lo únich de positiu que'l Catalanisme pot haver guanyat ab tot això es el reconeixement de sa importancia y de la justicia de sas protestas; de que sa campanya es de moralisació; de que la politica porta per conseqüencia fatal el caciquisme, y finalment, de que cap dels governs tornants té prou coneixement de las necessitats del país, prou forsa

pera curar els mals qu'están acabantlo, ni molt menys bona voluntat pera esmenar sos propis erros. De tot això pot deduhirsen, donchs, la derrota del centralisme, peró no la victoria del Catalanisme, que no es un partit ni un sistema, sinó una causa política y social ensemps.

Que'l nombrament del senyor Monegal ha sigut rebut ab general satisfacció, ab molt gust ho confessém; som els primers en reconeixe sas bonas qualitats, que'ns fan esperar quelcóm de profitós pera Barcelona, encara que un home per si sol y fins comptant ab la cooperació de valiosos elements, si molt pot fer, no creyém que pugui arribar a fer miracles; peró fins suposant que realisés el prodigi de convertir Barcelona en una gran ciutat posantla al nivell moral que li pertocaría dada sa extensió material, fins en aquest cas no consideraríam tampoch que'ls catalanistas haguessin obtingut cap triomf, perque'l Catalanisme no trevalla únicament pera Barcelona, sinó pera tota Catalunya, que com a organisme natural qu'es, exigeix pera sa perfecta existencia que tots els seus órguens sian proporcionalment y armónicament nutrits, no'ls uns en perjudici dels altres, donchs un desenrotllo anormal sols pot produhir monstres: aixís també es indispensable pera sa vida que cada un dels órguens pugui exercir sa funció propia rebutjant com a perjudicial tot lo que sia contrari a sa naturalesa. Els pobles que coneixen sas necessitats son els qu'han de determinar els medis de satisferlas, y ells millor que ningú sabrán elegir las personas més aptas pera dirigirlos, essent precís també que no tinguin de lluytar ab las trabas que'ls imposi un artificiós mecanisme qu'en comptes d'ajudar, dificultará sa missió.

Aquells que s'empenyan en qu'es nostra la victoria perque'l senyor Monegal es catalanista, haurian de tenir present lo qu'estém cansats de repetir en tots els tons: el Catalanisme no's fixa en las personas, sinó en las ideas, y aquesta es una ventatja que té sobre tots els partits polítichs subjectes a las genialitats dels seus quefes, que molt sovint sacrifican la puresa dels principis a mesquinas qüestions de personalisme. Peró pera remarcar més la falsetat de tal afirmació, encara que d'ésser certa res valdria per lo que ja hem dit avans, cal fer constar qu'en Joseph Monegal y Nogués, actual alcalde de Barcelona, no es catalanista, al menys en el sentit que nosaltres enteném, es a dir, militant. Els seus éxits o'ls seus fracassos ben seus serán, que no volém fer nosaltres com aquells que portan totas las ayguas al seu molí y fan servir d'escambell la popularitat d'altri.

Llassos molt íntims ens uneixen ab el senyor Monegal, que sab quánt l'estimém y quánt apreciém sas qualitats. Aquesta manifestació es penyora de nostra sinceritat. Podrém, donchs, alabar o censurar sa gestió com a administrador dels bens comunals, may com a catalanista.

Catalanista deyan al senyor Durán y Bas, y nosaltres may li hem fet cap retret de sos actes perque per tal no'l teniam, com tampoch hi teniam al memorable doctor Robert quan al comens de sa evolució autonomista sols ho era per sentiment; peró'l considerarem y l'aplaudirem quan brillantment defensá nostra causa, perque tingué la convicció de sa justicia, quan la veritat se li imposá per enter esborrant tota mena de prejudicis, despertant el germen de Catalanisme que dorm en el sí de tots els bons catalans y que no dubtém existeix latent dins del senyor Monegal: aquella forsa interior que sols li manca pera exteriorisarse la petita guspira que tart o d'hora ha d'encendre la gran foguera.

S'erran, donchs, els polítichs madrilenys si's pensan guanyar el plet retardant a tall de litigants temeraris la sentencia ab excepcions dilatorias, y s'erran molt més si aixís se pensan preparar la vinguda a Barcelona del quefe del Estat espanyol.

Catalunya té las portas ben obertas pera tothóm. Vinga'l monarca si aixís li plau, peró si vol estudiar el nostre poble, que's deixi a la *meseta central* els seus falsos consellers, els que'l fan viure en una atmósfera artificial disfressantli la realitat de la vida. No's fihi d'ovacions oficials, ni s'acontenti d'entusiasmes de real ordre, com nosaltres no'ns fihém de promesas de polítichs ni'ns aconhortém de títuls y medallas. Si'ls seus consellers li diuhen que se'ns pot tapar la boca ab zonas neutrals y concerts económichs, es que l'enganyan com volen enganyarnos a nosaltres; fan com aquells mals administradors que

quan l'amo visita la hisenda procuran que trobi la casa ben neta perque no miri'ls comptes que son bruts.

Nosaltres no volém gracia, sinó justicia.

No volém engrunas sinó tot el pa, crosta y molla; el pa de casa, fet del blat de xeixa segat en nostre camp, molt en nostre moli, cuyt en nostre forn. Ben guardat tenim el llevat que'ns deixaren nostres avis; sembrém avuy, que no'ns ha de mancar farina ni brahó pera pastarla, y tart ó d'hora farém bona fornada.

Oriol Martí.

ALS FEDERALS CATALANS

Es de creure que tots els republicans federals veritables (no tots els que se'n anomenan ho son) estiman, com a essencia de llur Idea, l'Autonomia: perque la forma republicana no més es el mecanisme en que volen accioni aquella.

Son republicans perque, a son entendre, las monarquias no tenen rahó d'ésser, y perque dintre la República (y si aquesta, per endevant, se sapigués havia de respondre a son concepte purissim, tindrian rahó) creuhen han de assolir més aviat el triomf dels seus ideals.

Això sentat, estich convensut de que, com tothóm que professi honradament ideas, els federals desitjan assolir lo més aviat possible la total implantació de las sevas, perque aquesta totalitat la consideran un conjunt armónich. Examiném ara'ls viaranys empresos y quin es el camí més dreturer.

Fins ara, en aquests darrers temps, s'havian marcat dugas tendencias fonamentalissimas en el partit federal espanyol. La genuina, la dels que segueixen las aspiracions qu'heretaren de son malaguanyat quefe en Pi y Margall (desgraciadament la menys nombrosa), y la dels que sempre s'han decantat a aliarse ab sos germans de Forma, mes no d'Essencia.

Seguint la darrera, ¿hi há probabilitats d'éxit? Encara que mal organisat, s'ha de reconeixe que'l partit republicá unitari espanyol es molt més poderós que'l federal. ¿Es de creure que la opinió d'uns pochs, molt més essent en lo essencial, s'imposaria a la d'una gran majoria? Lo lógich es que'ls federals fossin absorbits, y la essencia de llur Idea reduhida al no-res. Queda descomptada, donchs, aquesta tendencia, y aixís ho han entés la inmensa majoria de federals catalans, segons s'ha vist ab motiu de l'Assamblea de federals espanyols celebrada a Madrid, y fixemnos en la primera.

Pot dirse que'ls que, després de dita Assamblea, han quedat mantenintla, son els verdaders, els únichs federals. Y si's té en compte que aquests boy tots son catalans, no será incorre en exageració l'asseverar que las ideas federals a Espanya no més han arrelat a Catalunya. Vejém ara si'l trevallar pera extendre sas ideas per tot el territori espanyol pot donar resultats práctichs y relativament propers.

Pera no semblar apassionat, vull prescindir de lo infeconds que podrian resultar esforsos fets en aquest sentit, pel mer fet d'ésser catalans els qui'ls fessin. Me fixaré, no més, en si es lógich esperar que s'obtinguin resultats positius.

Ningú podrá negar que'ls pobles del centre y sur d'Espanya son refractaris a l'Autonomia, no per mancament de virtualitat en aquesta, sinó per impotencia d'aquells pera capirla. Ne son probas ben eloqüents: el fet de que la inmensa llevor encampada pel mestre durant una llarga serie d'anys, ab tot y ésser bonissima, hagi donat fruyts ben migrats, y'l no menys decisíu de que, aduch las bofetadas rebudas per haverse encaterinat en defensar un regim absorbent y unitarista, se aprestin ab més inconscient tossuderia que may a sostenirlo sos antichs mantenedors y a mostrarli benevolensa'ls mateixos que s'anomenan federals. ¿Qué'n podéu esperar, federals catalans, de la vostra propaganda, dels vostres esforsos realisats en aquest darrer sentit, pera implantar la República federal ab tots els seus atributs? Res, enterament res. No cal esmentar res més pera demostrarho.

En cambi, miréu a vostre entorn y escoltéu arreu, aquí a casa, a Catalunya, y cada dia veuréu engroixir el ja nombrós estol d'autonomistas, y sentiréu entonar ab empenta creixent, per tots els indrets de nostra terra, un himne a la Llibertat. Aquesta es la verdadera Federació: un moviment eixit del mateix poble, no l'imposat per un centre.

¿Per qué no vos hi acobléu d'una vegada, vosaltres, ab tota l'ánima, a n'aquest movi-

ment? Abstrayeuvos un moment y feune cas omis de lo que diguin els enemichs de l'Autonomia. També n'hi há de tan radicals com vosaltres en la qüestió religiosa, y de progressius en la social, dintre'l Catalanisme, y no's veuhen pas rebutjats, per això. Donchs veniuhi vosaltres també, veniuhi, que per altra banda, aquest es el camí més recte per'assolir la finalitat que perseguiu.

Crech haver aduhit prous arguments pera probar que la verdadera República federal (quin partit, espurgat de las impuresas que darrerament s'ha encomanat dels actualment existents a Espanya, es l'únich qu'ofereix un programa capás de salvarla) avuy per avuy y més pels viaranys empresos, se pot considerar d'implantació molt llunyana.

En cambi, a seguir progressant com en aquests darrers anys l'Autonomia a Catalunya (y lo lógich es que progressi cada vegada ab més intensitat), no's pot pas reputar d'exageració assenyalar el dia de son triomf com relativament proper.

Ara bé: això ja suposa l'enlayrament de la Essencia de vostra Idea. ¿Y creyéu que després forau sols a defensar la forma republicana en el si de la Representació del Estat? Apart de que'ls esforsos que fessiu pera propagar la idea republicana, sens dubte donarian resultat, havéu de tenir en compte que avuy ja n'hi há molts de republicans dintre'l Catalanisme. Y lo mateix podria dirse respecte a altres punts del vostre programa.

Triomfanta l'Autonomia, veuréu que de la plenitut de vida de Catalunya'n vindrá, no ho dubtéu, la de las demés regions espanyolas que tinguin energia per'assolirla y potencia pera soportarla, que no podrán permaneixe en llur ensopiment enfront dels resplandors de Llum creadora que d'aquí n'eixirán.

Y heusaqui una veritable Confederació; heusaqui'l modo de propagar la idea federal. Un cop s'hagi lograt encastarla a la massa de las sanchs del poble, lo demés es tasca ben lleu.

Joseph M.ª Rosich.

CONSISTORI DELS JOCHS FLORALS
DE BARCELONA

Convocatoria pera'ls del any 1903.

Als honorables poetes y prosadors de Catalunya y de tots los territoris ahon la nostra llengua es parlada ò coneguda, los VII Mantenedors del *Consistori dels Jochs Florals de Barcelona* en l'any XLV de llur restauració, salut.

A fí de donar bon cumpliment á la honrosa comanda que'l respectable Cos d'Adjunts nos feu lo dia 15 d'aquest mes, vos convidám á pendre part en los *Jochs Florals* de 1903 que, segons los Estatuts y bones costums establertes, se regirán per lo següent

CARTELL

Lo primer diumenge de Maig, que s'escau lo dia 3, se celebrará la poètica festa, en la qual serán adjudicats als autors de les mellors poesíes que hi obten, los premis ordinaris que ofereix cada any l'Excm. Ajuntament de Barcelona, protector y ja de temps antich aymador de la Gaya Ciencia, ò sían: la Englantina, la Viola y la Flor Natural, que corresponen als mots que forman lo lema de la Institució.

La *Englantina d'or* se donará al autor de la mellor poesía sobre fets històrichs ò gestes glorioses de Catalunya ò be sobre usatges y costums de nostra benvolguda terra, essent preferida en igualtat de mèrit la escrita en forma narrativa de romanç ò de llegenda.

De la *Viola d'or y argent* se'n fará entrega al autor de la mellor poesía lírica relligiosa ò moral.

La *Flor natural,* premi anomenat d'honor y cortesía, s'adjudicará á la mellor composició en vers sobre tema que's dexa al bon gust y franch arbitre del autor. Seguint la bella costum d'antich establerta,'l qui obtinga aquest premi deurá ferne present á la dama de sa elecció, la qual, proclamada *Reyna de la Festa,* entregará tots los altres premis als qui guanyadors ne sían.

PREMIS ESTRAORDINARIS

Una copa artística que ofereix lo Consistori á la mellor composició en prosa sobre tema y gènero literari que's dexa al bon gust del autor.

Un premi que ofereix l'Eminentíssim y Reverendíssim Senyor Cardenal Bisbe d'aquesta Diócesis, al autor de la poesía relligiosa que'n sía mereixedora.

Un obgecte artístich, ofert per la Lliga Espiritual de N.ª S.ª de Montserrat, á la mellor composició relligiosa ò moral, en vers ò en prosa, essent preferida la que's referesca á fills de Catalunya qu'hagen sigut canonisats ò beatificats per la Iglesia.

D'acort ab los Estatuts dels *Jochs Florals,* podrán concedirse ademés los premis, accèssits y mencions honorífiques que'l Consistori judique ben merescuts.

Totes les composicions deurán esser rigorosament inèdites y escrites en antich ò modern catalá d'aquest Principat, de Mallorca, de Valencia ò del Rosselló.

Tots los treballs, ab lletra clara é inteligible, se remeterán al Consistori, á son domicili, carrer dels Templaris, núm. 3, abans del mitgdia del 15 de Març vinent, junt cada hú ab un plech clos que continga'l nom del autor y duga damunt escrit lo títol y lema de la composició.

No s'entregará'l premi al autor qual nom no conste clarament expressat en lo plech respectiu, ò vaja en forma d'anagrama, pseudònim ò altra contrassenya.

Los plechs que continguen los noms dels autors no premiats se cremarán, com de costum, acabada la repartició dels premis.

Lo Consistori's reserva per un any, á comptar del dia de la festa, la propietat de les obres premiades.

Que'l Senyor vos donga inspiració pera cantar ab esperit verament catalá la *Patria*, la *Fè* y l'*Amor*, y á nosaltres discreció en judicar y acert en premiar als més dignes.

Fou escrit y firmat lo present Cartell en la ciutat de Barcelona, als 16 dies del mes de Desembre de 1902, per los VII Mantenedors.—Joseph Franquesa y Gomis, *President.*—Joan Maragall.—Martí Genís y Aguilar.—Frederich Rahola.—Pere Vidal.—Víctor Brosa y Sangerman.—Antoni Bori y Fontestá, *Secretari.*

OBSERVACIONS SOBRE LA VIDA MODERNA (1)

Apuntes pera un llibre que no surtirá may

XV

Els inglesos tenen el seu *home*, la seva llar, y com els antichs romans qu'en ella mateixa hi adoravan als seus deus tutelars, fan de son *home* un culte. Ells viatjan, ells trevallan en despatxos, banchs, magatzems, etc., peró al fi de la jornada tornan a casa a reposar, a viure; perque sols a casa, dintre'l sagrat de la llar propia,'s pot viure lliurement. Els fatichs del trevall, las angunias del negoci, las desilusions del art, las caborias de la feyna y fins els recorts de la disbauixa desapareixen com per encant al atravessar el dintell d'una porta en que no hi há rétol que recordi vostra professió; y al exténdreus mandrosament en l'ampla y cómoda butaca acaronat pel bes confiat y seré dels tendres infants si'n teniu, de la esposa fidel, si'n teniu y ho es, o dels sers, en fi, que francament viuhen ab vos, contempléu ab melangiosa satisfacció unas parets rialleras perque no han sentit may crits de dolor ni de desenganys, contempléu uns mobles que naturalment obren sos brassos pera servirvos perque os coneixen a fons y saben bé vostras habituts, y contempléu l'ultim raig de sol ponent que's despedeix embolcallantvos ab sas tebiors manyagosas, com si l'astre superb s'empenedis d'havervos aniquilat ab sos ardors durant el día.

Sols aixis se comprén la llar. Pau, llibertat y armonia. Pau ab vostre esperit que ja no's sent soci, soci d'aquella societat que'n diuhen humanitat organisada y qu'os obliga a portar constantment groixuda careta pera que no os coneguin, y'l puny ben clos y amenassador pera que no os atropellin. Al entrar llenséu la careta y respiréu lliurement, obriu la má y vostres dits se bellugan serenament. Pau ab els esperits afins qu'os rodejan, qu'os coneixen y os comprenen perque sempre'ls hi havéu parlat ab el cor y ab el cor os han contestat sempre. Vostre pacte, qu'haurá sigut un pacte d'amor, es pacte de pau. Llibertat, perque en vostra llar sols vos y'ls vostres hi deuhen viure. A fora'ls extranys que no las coneixen aquellas parets, ni aquells mobles, y podrian contaminarlos; a fora'ls extranys que no os coneixen a vos mateix ni als vostres y podrian obligarvos a cloure'ls punys y a endossarvos la careta. Parents y coneguts, amichs y consocis, companys y companyas, enrera tothóm, que vostra llar es vostra. Armonia, que vol dir compenetració perfecta entre vos mateix y vostra llar. Vostra casa ha d'ésser bella, mes no bella pera'ls demés, sinó pera vos. Sou, donchs, vos sol el qu'ha de dictaminar sa bellesa. Exterior e interiorment, vostra casa ha de satisfer els més intims y més senzills ideals de vostre esperit, y si no sou filarmónich faréu mal fet no ja sols tenint sota'l mirall un piano, sinó que fins un quadro que representi a Listz extasiantse tocant son instrument, será pera vos motiu d'obsessió enervadora. Malgrat el quadro sigui d'un gran pintor, faréu millor substituhintlo per un regularet *pastel* representant melons, peras, tomátechs y etzevaras si per cas sou aficionat a la fruyta y a la botánica. Vostra casa ha d'ésser útil, y en ella hi heu de trobar fácil satisfacció a totas vostras necessitats y capritxos. Tot lo que hi hagi en ella ha de servir pera vos y no hi devéu tenir res que únicament pugui servir pera'ls altres. No tindréu, donchs, sala *de rebre*, sinó tan sols sala *d'estarse;* no tindréu quarto de forasters y engrandiréu el vostre; no tindréu cuberts de niquel pera'ls convidats y mudaréu pera vos els de plata a cada servey; no tindréu taula de despatx per petita que sigui y menjaréu en una de molt ampla; faréu un bon celler si os agrada'l vi, y tindréu el llit ben tou si os costa adormirvos. Y en fi, vostra casa ha d'ésser cómoda pera vos, no pera'ls altres, en el sentit de contenir tots aquells mobles, utensilis y demés elements, tant d'art y decoració com mecánichs y de diversió, qu'os siguin no ja necessaris, sinó senzillament agradables, y devéu desterrar en absolut tots aquells altres que pera res os serveixin, no ja sols els qu'os siguin desagradables, sinó fins els qu'os siguin indiferents. Un moble que no'os diu res acabará per enutjarvos.

Tres son, donchs, els elements constitutius

---

(1) Véginse'ls números 107, 108, 112, 113, 120, 126, 130, 131, 132, 133 y 136 de Joventut.

d'una llar, en la perfecta armonia dels quins trobariam la vida privada ideal: la familia y circunstancialment, com a complement avuy per avuy necessari, el servey, la casa propiament dita y'ls mobles. Evidentment el primer es el més essencial, puig es clar que sens una confiansa ilimitada, sens un amor infinit, sens una armonia perfecta entre'ls sers que integran la familia que viu en comunitat, una llar tranquila y serena es impossible. No hem de tractar avuy d'inquirir las causas de que la familia moderna consisteixi en un agregat de sers poch menys qu'extranys els uns pera'ls altres. Incidentalment ja n'hem dit alguna cosa, y ja'ns fixarém un altre dia en aquest trascendentalissim problema ab més detenció. Per avuy sols ens interessa anotar el fet, qu'es ben palpable. ¿Quin es el pare, quin el fill, quin el germá que no té secrets que guarda gelosament? Un secret que's guarda's transparenta sempre en petitas manifestacions de recel qu'originan la desconfiansa, font de tota intranquilitat; y un cop la desconfiansa penetra en la llar, ja aquesta deixa d'esserho verament. Doném per sentat, en fi, qu'ab l'actual organisació cristiana de la familia la vera llar es impossible; mes deixant de banda aquesta qüestió, aixís com la del servey que la complementa y de la que també'ns ocuparém oportunament, fixemnos en els altres dos elements, la casa o habitació y'ls mobles, y vejém de quina manera's comporta la societat actual, especialment en nostra terra, al escullir uns y altres pera son us particular.

Tot seguit veurém qu'en lo que menys se fixa una persona o familia que tracta de posar casa es en que la tal casa ha de servir única y exclusivament pera ells. La senyora inspecciona minuciosament la sala de rebre, demana que li cambihin el paper de la saleta de confiansa, y no repara qu'en l'arcoba, posat el llit gran de matrimoni, no hi cabrá la tauleta de nit; el senyor conta'ls esgrahons, no pera saber si ell se cansa, que sense contarlos també ho sabria, sinó pera saber si'ls clients trobarán el pis massa alt; la senyoreta se'n va de dret al balcó pera comensar a pendre vistas, y la criada dirá que la cuyna no val res, per espayosa y confortable que sigui, si per cas no té una finestra que dongui a un pati de vehinat. Tots junts os dirán que'l *recibidor* té d'ésser gran encara que'l rebost quedi petit, y que no hi fa res que'ls dormitoris siguin foscos y mal ventilats mentres el passadis que conduheix a la sala sigui espayós y ben clarejat.

En quant a moblatje, tot seguit distingiréu, al visitar qualsevol pis de qualsevol familia burgesa de Barcelona, els quartos qu'han d'ésser vistos y'ls que no ho han d'ésser, las salas qu'han de servir principalment pera'ls de fora y las qu'han d'utilisar els de dintre. Amples sofás de xicaranda, artisticas llantias d'innumerables bechs, grans miralls y flonjas catifas adornan las principals habitacions del pis, y en l'esquifit tocador del amo hi trobaréu un senzill mirallet penjat a la finestra, un bech de gas sense globo, un parell de cadiras de *rejilla* y un rentamans de tres peus en que hi caben dos litres d'aygua. Els sillons més tous els trobaréu a la sala, que sols s'obre un cop per setmana, la *vajilla* y la roba més blanca sols se treuhen pera'ls forasters distingits, els millors quadros sols podréu contemplarlos el dia de recepció, y'l llit de respecte ab matalassos de ploma y llensols brodats se guarda pera'ls hostes ilustres. Avans que una geladora teniu de comprar el piano, avans que'l *lavabo* el paraygüero, y'ls cortinatjes á la sala hi son més necessaris que'l *choubesky* al despatx. Y aixís per l'estil. Res en las llars (diguemne llars) modernas indica'l desitj de viure intimament y cómodament; res trobaréu en ellas que fassi agradable la estada pera'ls que l'habitan, donantse'l contrasentit, ben curiós per cert, de que aném a buscar las comoditats y'ls serveys més útils a fora de casa nostra, ja sigui a cassinos, restaurants y demés establiments especials, o senzillament a casa dels amichs. A casa no hi estém bé, y naturalment ens aném acostumant a trobarnos bé fora de casa. ¿Avuy tinch gana? Donchs me'n vaig a dinar al restaurant o a casa del diputat, que precisament avuy *dona dinar*. Els sillons del cassino son més tous y'ls criats més ben educats, al Ateneu hi há més silenci, y'l café del *café* té més bon gust que'l de casa. Y aixís successivament.

Per altra part, el domicili particular s'ha convertit o s'ha confós ab la residencia oficial de tots els individuus d'una familia, y

aquesta confusió es, com ja hem indicat avans, una de las causas que més han contribuhit a fernos no ja desagradable, sinó en ocasions verament enutjosa la estada dintre la casa propia. El marit dintre sa casa fa d'advocat, de metje y fins en ocasions de comerciant; la muller hi reb visitas, y las senyoretas hi prenen llissons de francés, de piano, de labors, etc.; y per tal manera la llar qu'hauria d'ésser un verdader santuari en que cap extrany tingués el dret de possarhi'ls peus, queda convertida en un complexe laboratori en el que s'hi preparan, combinan y realisan tots els petits projectes y totas las petitas aspiracions qu'agitan a las ánimas modernas en sa febrosa lluyta per un benestar material qu'en definitiva's concreta en la riquesa: el pare fent diners, la mare y las fillas preparantse convenientment pera que aquestas puguin colocarse ventatjosament.

De tot lo qual ne resulta que la familia moderna no té propiament una llar, y que la vida que vivim en nostres pisos, simétricament ordenats com celdas de quartel, es la mateixa vida de ficció y d'apariencia que vivim a fora. El pis per si sol ja os dirá, al entrarhi, quina es la professió y fins quinas son las grans ambicions dels que l'habitan. Parets, mobles y detalls d'ornamentació os dirán tot seguit: aqui hi viu un metje, un advocat, un arquitecte, un músich ó un retratista. Ells os dirán també: aqui hi viu un avaro, un creyent, un lúbrich ó un pretenciós; ells os dirán també: aqui hi há fillas que volen casarse o fills solters qu'en tot pensan menos en axó; ells os dirán si la familia es rica o si ho fa veure, si son vers senyors o si's pensan serho, y fins si menjan bé ó malament. Un pis de Barcelona os dirá tota la historia externa, y fins totas las preocupacions y miserias dels sers que l'habitan. Lo únich que no os dirá es: aquí hi viu un home, hi viu una familia que s'ha fet un niu apart pera gaudir lliurement segons siguin sos gustos, sas necessitats o sos capritxos; hi viu un home o una familia que, cansats de la ficció social a que forsosament estém tots condempnats, han sentit la necessitat de crearse un reconet inviolable ahont puguin aislarse, lluny de tot lo que creuhen lleig, fals o desagradable.

Y aquesta mistificació de las llars es ben desconsoladora, perque'ns demostra que la humanitat organisada es tan egoista, que ja no'n té prou ab obligarnos a fingir en tots nostres actes socials, a fernos trevallar en lo que no'ns agrada, a fernos admirar lo que detestém, a fernos dir lo que no volém dir, sinó que'ns obliga també a fingir dintre de casa nostra, a tenir sillons en que no'ns hi podém asseure, a tenir viandas que no podém menjar y a tenir sempre a punt una dotzena de mentidas que devém articular ab cara riallera. Evidentment aquells filosops que negan que l'home es un sér eminentment social s'equivocan de mitj a mitj. Nosaltres comensém a creure que no solzament es sociable, sinó qu'ho es massa.

Emili Tintorer.

UNIÓ CATALANISTA

Junta Permanent

Circular

Haventse de celebrar enguany eleccions administrativas (provincials y municipals) y llegislativas, vos recordém los acorts de l'Assamblea de Tarrassa als que deuhen subjectarse los elements que constituheixen la *Unió Catalanista*. Y al donar trasllat dels esmentats acorts a totas las entitats adheridas, aquesta Junta té la convicció ferma que no li caldrá fer us de las facultats que li concedeixen las Bases 5.ª y 7.ª

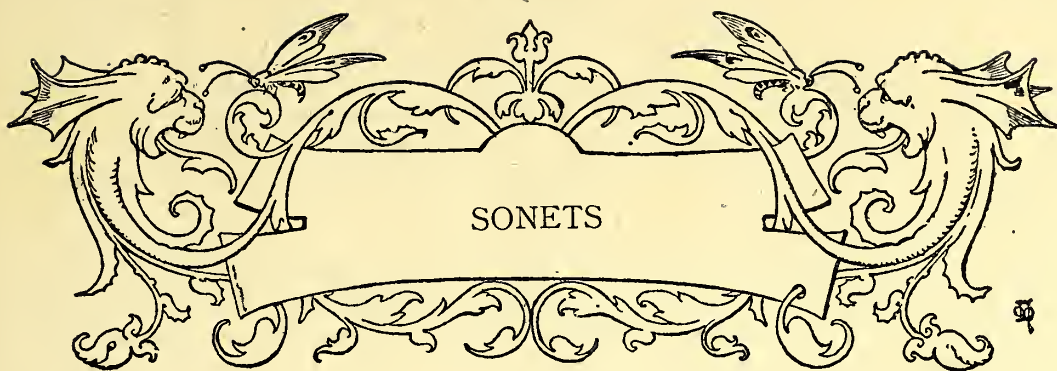
Com que la intervenció directa del Catalanisme sols pot exercirse en las eleccions llegislativas per ésser las únicas que tenen carácter polítich, la Junta Permanent recomana a las entitats adheridas que pensin concorre a la lluyta electoral pera diputats a Corts, procurin posarse d'acort, conservant sempre la propia personalitat, ab tots los elements autonomistas de la seva circunscripció pera evitar competencias de candidats qu'en definitiva resultarían favorables al enemich comú. Y si aquesta inteligencia patriótica no's pot assolir, avans de presentar una candidatura de la *Unió Catalanista* que tinga de posarse enfront d'un'altra o altras candidaturas autonomistas, es preferible, abdicant d'un mal entés amor propi, no fer candidatura y votar al altre o altres candidats autonomistas que's presentin.

Fentho aixís donaréu una proba més d'amor a la causa de Catalunya.

Visquéu molts anys.

Barcelona 1.er de janer de 1903.—Per A. de la J. P. Lo President, *Joseph M.ª Roca.*—Lo Secretari accidental, *Fredcrich Pujulá y Vallés.*

Al peu d'aquesta circular s'hi transcriuhen las Bases referents a eleccions municipals, provincials y llegislativas que's formularen en l'Assamblea de Reus y s'aclararen en la de Tarrassa.

I

Massa tendre es el vostre plomissol,
gafarrons que no més vos teníu drets;
no devíau surtí ab aqueixos frets
al camp ras de las planas sense sol.
Sota rosers s'hi ajoca'l rossinyol:
vosaltres a la nit, pobres sonets,
dormiréu a peu coix sobre palets
mancantvos alas pera empendre'l vol.
Al meu redós teníau jas calent,
tou, endressat, segû, rialler, jolíu,
a cubert de la pluja, lluny del vent,
fet al hivern pera esperar l'estíu...
Si al meu cor hi gosavau de valent,
débils sonets, ¿per qué heu deixat el niu?

II

Reprench dejorn el meu passeig diari,
veig ta finestra hont l'eura s'hi reposa
de la tristor del pati solitari,
y veig cóm truca als vidres blaus l'alosa.
Voldría com aquesta'l meu desvari
de ta finestra repassar la llosa,
pro'l camí tan mateix es un calvari
hont l'aresta s'hi fa sense la rosa.
Probo a enfilarme, y la branzida falta
y la derrota al noble cor subleva,
plor d'impotencia'ls rojos ulls esmalta,
y munto y perdo y solicito treva:
ta finestra no es baixa, es alta, es alta...
Jo no puch arribarhi, vida meva.

III.—La emboscada.

«Vam toparnos a Ordal, prop de la Creu,
—me contava'l besavi qu'al cel sía:—
dels nostres una sola era la veu:
—Au, que'ls tením! Apa minyons, fem vía!
Que l'escamot de brétols a bon preu
pagui crims y maldats avuy qu'es día.
Foch!—Y un gabatx rodá per terra, al peu
d'una feixa, en un dir Jesús-María.
Jove y guapo'l francés. De sas miradas
brillava'l flam com una encesa teya:
—Catalá só, rossellonés, de Pradas—
ans de morir digué a la patuleya.
Qu'encara'l sento'm sembla devegadas...»
Y el besavi plorava quan m'ho deya.

IV

Dels petons qu'a milers me tens promesos
pochs me'n darás, pro aquêts tan xardorosos,
que'l bitxo y pebre, en la saliva fosos,
no'n puguin treure may de més encesos.
Els que la pell encetan son els besos
que m'agradan per franchs y generosos,
no'ls qu'aturantse al propi esclat confosos
del fet d'haver nascut quedan sorpresos.
Si en tas genivas al arrop barrejas
mostassa y sal, tindrá més gust, aymada,
la dels teus besos espessida coca.
Mossega, donchs, al temps que petonejas;
procura encloure en ta genial besada
l'infern y'l cel al rotllo de la boca.

V.—L'alarb.

Tarik, arraix de Bona, de la branca
fatimita regnant a Constantina,
passa muntat en euga marroquina
pels carrerons estrets d'Alger la blanca.
Ni la tortuosa xarxa l'entrebanca
de la Kasbah baixant fins a marina,
ni'l detura'l palau de la Jenina,
caixa hont son or el Barba-roja tanca.
Va com dihent: «Tarik es el meu nom»;
ab má segura del barnús vermell
fa caure'ls plechs sobre las amplas calsas,
y obre bé'ls dits pera ensenyâ a tothóm
els anells de llautó plens de rovell
fets ab rubins trencats y perlas falsas.

VI

Flors del alé joves d'esclat,
ricas d'olor, fortas de sava,
sota quin calze reblincat
s'hi engreixa l'ars que sempre's clava;
brescas del llabi enamorat
per hont el maig tot l'any s'esbrava,
plenas de such quin doll sapat
ab tant que dona may s'acaba:
si eixint del forn qu'es vostre lloch
m'heu de tocâ regalant foch,
petons de mel que sía prompte;
dolsos petons, veníu sovint
de deu en deu, de vint en vint:
qu'arribi a vell treyent el compte.

P. Riera y Riqué.

MEDITACIÓ

Quitllat al bell cimall d'una montanya esquerpa y rabassuda, desafiant valentment l'udol feréstech del tro al estiu, y copsant al hivern la sentor de la neu qu'enmantella sas venerables runas, s'aixeca'l vell castell llegendari... quatre caygudas parets que'l temps ha patinat ab un color extrany y que'l salvatje herbám mitj cubreix.

La torra del homenatje, que's compláu en enfonzar sos marlets en el cel, un aixut safreig ahont els roserars hi esfullan sas flors agradivolas, un esqueix de capella ahont encara sembla retrunyirhi solemnement el ressó dels primers cants litúrgichs... heusaquí lo que'n resta d'una creació del home que, a judicar per sos vestigis, degué ésser hermosa y gran.

Un glassat silenci prenyat de fúnebre armonia excita la imaginació del visitant y fa que's descapdellin en la pensa una serie de recorts boyrosos que la historia ha escrit en sas planas, en las que'ls fets veridichs se barrejan ab els faulosos despertant en nosaltres el desitj de saber qué fou d'aquells homes que ja no son.

De tant en tant, assegut sobre esbalandrada roca despresa dels murs, s'ovira algún ferreny pastor que s'embadaleix ab els sons del seu fluviol y va seguint ab esguart mandrós la somnolencia dels xays del seu remat, qu'esbrotonan l'herba en dolsa germanor fent dringar l'esquellinch joyosament, cridant las mares als petitoys qu'enllá cabriolejan. Y'ls sons del fluviol, extenentse amplament per la calma plascévola de las valls, esvahintse en la inmensitat de las montanyas, semblan una tendra absolta a las passadas centurias.

Una tarda d'estiu, a sol morent, rodejantme tot l'encis de la poesia del capvespre pera conhort de ma solitut, mentres els arbres balandrejant ploravan fullas, vaig arribar fins als murs del castell. La caminada fou llarga y fadigosa, y una suau melangia m'anava corprenent a mida qu'avensava. Al assolir l'abrupte cimall vaig esguardar a la banda de llevant la plana inmensa clapada de florestas rialleras y de vinyats rojenchs, y a la banda de ponent una successió de montanyas, sobressurtint las unas darrera las altras y formant com l'anella d'una colossal sardana.

Vaig asseurem al cayre d'un mur, y devant d'aquells restes de passadas civilisacions, devant també de las excelencias d'aquell xamós paisatje, vaig esgranar mos pensaments. Mon cor, més que ma boca, parlá aixis:

—Noble vestigi de passadas edats, ¿ahónt son tos princeps fastuosos, tos cavallers de pesanta cuirassa, tos gays patjes, tas princesetas qu'encisadas repetian els serventesis que'ls trovayres enamorats cantavan acompanyantse ab daurada lira? ¿Qué s'han fet las festas solemnials que presididas pels vells comtes en ton recinte's celebravan, qu'eran tal volta preludi de lluytas cavallerescas, y en las que tantas parellas destrenavan a cau d'orella'l relat dels seus somnis d'amor?...

Mostram las tevas grans cambras de sostres artesonats, plenas de tapissos ab fantásticas escenas, rublertas d'armuras sempre lluhentas, y de moblatjes ab crostas d'or y pedreria...

¿S'es esfumada per sempre més la memoria dels artistas genials que pintaren ta enrunada capella, que cisellaren els sepulcres estotjats sota sa volta, avuy fets trossos per terra?...

Noble vestigi de passadas edats... parla, parla!...—

Res torbava'l silenci, y ab recansa vaig deixar aquell lloch que'ls sigles han santificat y que sembla profanarse ab la emprempta de la petja humana. Blanca y pura, comensava la lluna a rodolar per l'espay y a vetllar hermosament el silenci.

ANFÓS SANS Y ROSSELL.

MARINA

La mar suau remulla
la sorra blanca;
revoltas las gavinas
á flor de l'aygua,
lliscan ab vol de fletxas
al capbussarse.
Ja la tarda declina,
el sol s'amaga,
la mar es d'un blau tendre,
el cel de flamas.
Als núvols enllumenan
per la vesprada
els raigs del sol que fina
voltat de grana.
Suau melancolía
del cel devalla;
las ayguas s'enfosqueixen
del mar que canta.
Una boyra de rosa,
de rosa clara,
á l'horitzó fumeja
com floch de llana.

. . . .

Qu'hermosa es allavoras
la trista platja,
quan entre bots y velas
no's veu un'ánima
y'l vent entre las cordas
va arrossegantse!

PLUJA D'ESTÍU

Surt del núvol negrench el llamp que cega
y s'encén el camp moll y tenebrós:
se veuhen rojas las alzinas verdas
sobre un fondo de foch.
Ressona'l tro y's pert per las alturas,
darrera dels turons mor son ressó,
y cau del núvol un ruixat fortissim,
aixordant, pahorós.

Y l'aygua va cayent: demunt dels vidres,
entre mitj de fosfórichs resplandors,
redobla un pas fantástich, una marxa
de tenebras y mort.

. . . .

Els núvols suaument van esvahintse,
lluheix de l'auba la gentil rojor,
y las gotas de pluja, tremolosas,
al pur oreig relliscan per las flors.

Francesch Oliver.

NOVAS

Ha mort el *gran politich espanyol* Práxedes Mateu Sagasta; y'l califiquém aixis perque ja's comprén que lo de *gran politich*, y a més *espanyol*, resulta avuy com avuy un absurd. Passi no obstant com a fòrmula que l'us ha consagrat dintre d'una politica y d'una prempsa com las que patim, y a quina corrupció tant contribuhi'l mateix Sagasta.

La desaparició d'aquest res significa, en res ha d'influir en l'esdevenir del Estat espanyol, sinó sols en els destins dels particulars que de la política viuhen y quina estrella brillará més o menys esplendenta ab la mort del quefe del partit monárquich lliberal.

Y molt menys ha d'influhir en els destins del Catalanisme, que ni per en Sagasta ni per cap politich a la espanyola havia sigut comprés ni estudiat. Fins suposantli bona fe (cosa que se'ns faría dificil), jamay en Sagasta, clau falsa y gastada d'una politica de convencions encara més gastada y falsa, podía compendre lo qu'es y significa'l nostre moviment. Ab el seu sistema del tira y afluixa, debadas se digué lliberal qui com ell tolerá totas las corrupcions. L'antich demagogo ab trassas de cortisá modern, era representant d'una llibertat més diferenta de la nostra de lo qu'ho es la monarquia de la república que un jorn defensá. La seva llibertat y la nostra son tan antitéticas com la mentida y la veritat, la corrupció y la virtut, las tenebras y la llum.

Per axó no'ns podia ell compendre, y per axó no significa res pera nosaltres la seva mort. En tot cas es un bé relatíu, perque'ls politichs centralistas que puguin succehirlo encara valen menys qu'ell y encara apressarán més la mort del centralisme y ab ella'l triomf del regim que defensém.

—

L'anunciat *meeting* catalanista de protesta contra'l decret d'en Romanones, organisat pel «Centre Escolar Catalanista», que devía celebrarse a Girona'l dia 26 del passat desembre, que fou prohibit per l'autoritat governativa y més tart autorisat segons manan las lleys qu'ab aytal prohibició no s'havian tingut en compte, se celebrá per fi'l diumenge dia 4 del actual en el teatre de Novetats d'aquella inmortal ciutat, assistinthi gran

gentada y representacions d'innombrables entitats y periódichs de tota Catalunya.

Ocupá la presidencia'l senyor Botet y Sisó, president de la «Lliga Catalanista» de Girona, qui, després de saludar als concurrents, cedi son lloch al president de la *Unió* senyor Roca. Llegida pel secretari la llista dels adherits y'ls representants, el senyor Botet y Sisó pronunciá un discurs de tons vehementissims, fent patent la injusticia del decret d'en Romanones que prohibeix la ensenyansa del catecisme en catalá, y la falta de lógica del actual govern al pretendre esmenar, sense lograrho, el conflicte creat ab aytal decret.

A continuació'l senyor Cardús, en representació del «Centre Escolar Catalanista» de Barcelona, després de ressenyar els trevalls realisats pera la celebració del *meeting*, demostrá l'arbitrarietat dels governs que prohibeixen a determinadas regions lo que permeten a altras, y remarcá la necessitat d'ensenyar en catalá al jovent de Catalunya, única manera—digué—de que surtin vers catalanistas y aixis s'apressi'l triomf de nostra causa.

El senyor Gircós recordá la protesta promoguda en tota Catalunya al intentar l'Alonso Martinez reformar el Códich civil. Axó proba que llavors com ara, Catalunya sentia la necessitat de fer triomfar la personalitat propia al costat de la de las altras regions, y que lograrà son objecte a pesar de las disposicions centralistas que pretenen anorrearla. Digué qu'es mal vell entre'ls politichs espanyols el voler matar la personalitat de las regions, especialment la de Catalunya perque es més avensada que las demés.

El senyor Folguera y Durán parlá en nom del «Centre Catalá» de Sabadell. Digué entre altras cosas que no volia adühir arguments contra'l decret ni contra'l *cataplasma* conservador, y que no hi veya atropell, sinó una mostra de lo que ve a causa del estat abjecte en que jeu Catalunya, que té dret a la sobirania y té ab l'Estat espanyol un pacte fet qu'encara subsisteix: perque Catalunya, sola o ab Aragó,'s governava ella mateixa fins que s'uni ab Castella mitjansant pacte matrimonial que no ha sigut cumplert, puig no s'han respectat els drets de quiscún poble. Nosaltres no volém dominadors, ni volém ésser parias: aquesta es la substancia de las Bases de Manresa.

Recomaná que, ja que's vol acudir a las eleccions, se porti a las Corts a gent que sense mitjas tintas defensi en totalitat els drets de nostra terra y reclami sa autonomia.

En Joseph Mª. Roca resumi dihent que ni en Romanones ni en Silvela lograrán res, l'un ab son decret, l'altre ab sa circular y sa contestació al missatje dels catalans, contestació qu'es un ramell de flors ple de vibras. Es impossible treure de las escolas la llengua de tants sants y sabis, la llengua de sapientissimas lleys, la llengua del rey Jaume, d'en Llull, en Muntaner, l'Ausias March, en Metje, l'Eximenis y en Jordi de Sant Jordi. Intentarho sols, es ridicul, y més si ho intentan nulitats com Silvela y Romanones. En un periode que li valgué una ovació evocá'l ressó de la llengua catalana en el Coll de Panissars, en tot el mar llati, en el cadafalch de Bach de Roda y en l'assetje de Barcelona ahont mori en Casanova.

Deixariam d'ésser catalans—digué—si deixessim perdre la llengua: y aixó no pot ésser. La llengua es l'ánima del nostre poble, y no desapareixerá. A la llengua devém el despertar del nostre poble, a ella devém l'aparició del Catalanisme, y ella salvará la terra.

Proposá, y s'acordá per absoluta unanimitat, enviar al president del Consell de ministres el següent telégrama:

«*Meeting* catalanista Girona acordat unanimitat mantenir protesta decret Romanones, entenent deu ésser derogat, estimant insuficients aclaracions govern actual.—El President de la *Unió Catalanista, Joseph M.ª Roca*.»

El senyor Botet y Sisó pronunciá breus paraulas tancant l'acte, durant el que havia regnat indescriptible entusiasme.

—

La passada setmana, al acabar de representar el primer acte del drama *La locura de amor*, mori a Manresa la famosa actriu catalana Carlota de Mena. D'ella havian dit varias eminencias de la escena extrangera que l'havian vista representar, qu'era de la fusta de las grans actrius. No'ns atrevirém nosaltres a dir tant.

A la cultura del públich barceloni, casulá fins al moll dels ossos, si que hi contribuhi la Mena representant, es cert, melodramas esgarrifosos, peró representantlos ab un bon gust molt digne de llohansa. La nota sentimental que donava la Mena a la majoria de sos tipos, conmovia en gran manera a son públich. Es clar que'ls inteligents no podian seguirla per aquest cami (l'únich fressable per'aquell públich), y, per més que la titulaien actriu eminent, no la encoratjaren a temps obligantla a seguir els veritables viaranys del art. Heusaqui cóm la Mena no arribá a gran actriu: peró, en cambi, feu un públich, y aquesta obra seva la devém recordar. Ella no pogué progressar, peró deixá llevor sembrada pera que son públich progressés; y dels progressos d'aquest se'n convencé ella mateixa, y ho degué celebrar intimament, ab melancólica fruhició, en la trista tardor de sa vida.

Repetim que la Mena no era una gran actriu: peró era, de totas maneras, una actriu

bastant complerta. No assolí may la nota tràgica, peró fou la primera actriu dramática de Catalunya, y en el género cómich demostrá també son domini de la escena. Algunas obras catalanas, com *La Dida*, trobaren en ella una intérprete insubstituhible. Representava també ab predilecció, y ab molt acert, dramas d'en Tamayo y Baus y altres autors castellans, y sobre tot arreglos del francés, ab maestria y sentiment. Sa dicció era neta, peró darrerament s'havia amanerat y, al perdre las facultats, havia accentuat certa tonada cansonera qu'en sa joventut fou un de sos encants.

Descansi en pau la excelent artista.

—

L'obra civilisadora y redemptora del Catalanisme va fent son fet. Comensá ab esclats de romanticisme, mes no quedá oblidada la part práctica. Hem tingut y tenim poetas, mes també tenim filosops que'ns ensenyan que'l moviment de nostra reivindicació es un moviment social que'ns enalteix y'ns fa cultes. Hem conresat la bella literatura de la terra, hem evocat nostras tradicions y hem cantat nostres cants. Ab ells hem trobat nostra veritable personalitat, y hem comprés que cal afermarla en totas las prácticas de la vida. Y hem pensat en la fundació d'escolas catalanas, y a cada vergassada del centre hem comprés més y més la necessitat de sa implantació, perque ja es sabut qu'en l'obra del Catalanisme tenim per principals colaboradors als desatentats goverps enemichs dels pobles.

Ara es a l'agrupació de Sans «Los Segadors» a qui's deu la creació d'un Estudi Catalá ahont hi anirán els noys a apendre las primeras lletras en nostra parla, y d'ahont n'eixirán degudament instruhits pera entrar en els tallers y pera ésser bons ciutadans y bons pares de familia.

En aqueix Estudi Catalá la ensenyansa's diferenciará de la oficial en que no hi haurá excés de textes inútils, a fi de que resulti práctica pera'ls alumnes, atenentse tant al desenrotllo intelectual y moral d'aquests, com al fisich.

—

La passada setmana estigueren exposats en el Saló Parés uns quants quadros y dibuixos d'en Feliu de Lemus que cridaren extraordinariament l'atenció com a obras reveladoras d'un verdader artista y d'un pintor consumat. Nosaltres no tenim a n'en Feliu de Lemus per un artista tan *personal* com molts han volgut suposar qu'es; la influencia de Velázquez se nota molt en ell pera que poguém dir qu'es del tot seu el carácter de sas obras, o'l modo d'observar la realitat que pinta. De totas maneras, las obras qu'ha exposat son sólidas de debó, y'l posan en lloch distingidissim entre'ls bons pintors de nostra terra.

—

Dilluns, a Romea, va estrenarse en catalá (l'obra havia sigut ja traduhida y representada anys enrera per la companyia Guerrero-Mendoza) el quadro poemátich titulat *La Nit dels Reys*, original de nostre company de redacció en Salvador Vilaregut. Aquesta darrera circunstancia'ns priva de fer cap consideració crítica. Ens limitarém, donchs, a anotar que la nombrosa concurrencia qu'assistí al teatre aplaudí forsa l'obra, y que l'autor hagué de surtir a escena junt ab els actors y actrius de la companyia d'en Borrás, que interpretaren ab carinyo sos respectius papers.

—

El pianista en Arthur Marcet, ab la cooperació de distingits professors, ha inaugurat desde 1.er de janer, en aquesta ciutat, una Academia de Música pera la enseyansa de solfeig, teoria, cant, piano, composició e instruments de corda.

—

El dia 27 del passat desembre la senyoreta Onia Farga doná un concert en el Centre Artistich Musical, demostrant molt domini del piano y de las composicions que hi executá, ab una interpretació per cert molt personal y vigorosa.

En la primera part del programa executá ab alguna vacilació'l *Rondó capritxós* de Mendelssohn, la *Fuga* sobre *Alceste* de Glück, de Saint-Saëns, y'l *Chor de filadoras* del mateix; peró tot seguit s'afiná y's feu aplaudir en un fragment del *Vaixell Fantasma* y en *La Pastoreta* d'en Rodriguez Alcántara. En la segona part fou objecte d'aplaudiments entusiastas al executar varias obras de Chopin, y sobre tot la *Polonesa en mi major*, de Liszt.

—

El quart concert de la «Filarmónica»'s celebrá'l 29 del passat desembre en el Teatre Principal. Els mestres Granados y Crickboom executaren tres *sonatas* pera violí y piano, de Brahms, Beethoven y Saint Saëns, essent molt aplaudits per la correcta interpretació que las hi donaren.

—

El dia de cap d'any, al demati, tingué lloch en el teatre de las Arts el primer concert que ha donat pera'l públich l'«Orfeó Barcelonés».

La primera materia, las veus, demostra que l'«Orfeó Barcelonés» pot arribar a ésser una institució musical que fassi honor a Barcelona.

Foren molt aplaudits el mestre Serra, director del «Orfeó», y'ls choristas d'aquest. Fou celebrada la execució de las composicions *Sant Dilluns*, *L'Hivern*, *Aleluya* y *Balada Catalana*.

—

Fa alguns mesos que's tracta d'aixecar un monument a Verdaguer en un dels cims del Montseny, y havent ja sigut nomenada la Junta organisadora d'aytal obra, sembla que molt en breu apareixerán las llistas de suscripció popular, precedidas d'una exhortació als catalans.

Se tracta, segons se'ns ha dit, de substituhir la creu de Matagalls per una de ferro verament monumental, unificant ab aqueix monument de la creu que tant havia cantat nostre poeta, el monument al poeta mateix.

La Junta organisadora, que's reunirá dintre de pochs dias pera fer públich el projecte, está formada pels senyors següents:

Reverent doctor don Joseph Pou y Batlle (Girona).—Doctor Martí Genis y Aguilar (Vich).—Antoni Bori y Fontestá (Barcelona).—Jaume Novellas de Molins (Barcelona).—Francisco Comas (Folgarolas). —Lluis Coll y Espadaler (Manlleu). — Antón Busquets y Punset (Sant Hilari). — Mossén Ignaci Obiols (Osor).—Ricart Bessa (Sant Celoni).—Miquel de Reguer y de Descatllar (Tavérnolas).—Jaume Bofill y Matas (Viladrau).

—

Las associacions «Centre Escolar Catalanista», «Associació Popular Regionalista», «Catalunya y Avant», «Catalunya Autónoma», «Lo Sometent» y la «Lliga Espiritual de Nostra Senyora de Montserrat»; las agrupacions del «Cassino Mercantil», «Ramón Llull», «Los Montanyenchs», «Los Segadors», «Lo Trángul», «Lo Renaixement», «Los Feyners», «Los Pregoners», «Catalanista del Poble Sech», «La Sahó», «Centre Catalunya de Sant Andreu de Palomar» y «Bach de Roda», y'ls periódichs *La Renaixensa*, *L'Art del Pagés*, *La Nació Catalana*, *Universitat Catalana*, *Llevant*, *Montserrat*, *Vida Nova* y Joventut, domiciliats tots a Barcelona, convocats per la «Lliga de Catalunya» y consultats respecte a la conveniencia o no conveniencia de concorre a la próxima lluyta electoral, acordaren en principi en sentit afirmatiu, atenentse al resultat de la votació que's practicá al efecte.

S'están, donchs, fent els preparatius pera concorre a las próximas eleccions llegislativas, tenint sempre en compte lo acordat en las Assambleas de la *Unió* y las oportunas alocucions de la Junta Permanent. D'aquestas n'es mostra dignissima la circular que publiquém en altre lloch del present número.

—

Está en vias de formació en aquesta ciutat una nova colectivitat catalanista que, semblant a altras del extranger, no tindrá més finalitat que celebrar sessions públicas de bona y correcta lectura.

S'han rebut ja adhesions d'importants personalitats de nostra terra, y en la redacció d'aquest periódich se n'admeten per escrit a fi d'acabar de formar la susdita colectivitat.

Tan prompte hi hagi un nombre suficient d'inscrits se verificará la reunió preparatoria pera redactar reglament y demanar autorisació legal pera constituhirla.

—

Per'aquesta nit passada havia convocat la «Lliga de Catalunya» a las entitats que componen la *Unió Catalanista*, ab el fi d'acordar els necessaris preparatius pera concorre a las próximas eleccions. No arribém a temps aquesta setmana pera dar compte del resultat d'aqueixa reunió, y sols declarém veure ab gust las tendencias de germanor qu'arreu van accentuantse entre tots els autonomistas, lo qual es indispensable sempre que's tracti de realisar actes pera'l bé comú dintre de Catalunya. En aquest mateix sentit s'expressava l'altre dia en Folguera y Durán en una carta dirigida a n'en Rafel Patxot y publicada en las planas de *La Renaixensa*. Cal enrobustir cada dia més el partit autonomista catalá, unintse tots en lo essencial y deixant de banda petitesas y miserias. Que pensi cadascú com vulgui, que's respecti l'autonomia individual, y aixis tots els autonomistas s'unirán encara més, y la massa que formin será més forta.

—

Havent repartit en nostre número 150 l'ultim plech de l'obra de Ruskin *Natura*, el traductor de la mateixa senyor Montoliu ha escrit una *Introducció* qu'avuy comensém a publicar y qu'anirá en primer lloch del volúm que dita obra formi. Se contenen en aqueixa *Introducció* interessants noticias sobre Ruskin, explicantse la vida del eminent filosop y donantse compte de sas obras més capdals, ahont ha trobat el traductor

els materials que integran el llibre *Natura* qu'hem tingut la satisfacció d'oferir als abonats de JOVENTUT.

—

Publicacions rebudas:

Nomenclatura de Geografia Universal pera l'us de las escolas catalanas, composta per Francisco Flos y Calcat y publicada sots els auspicis de l'«Associació Protectora de la Ensenyansa Catalana». Aquesta associació (que com diguerem s'establí fa poch responent al doble fi d'omplir un buyt que's notava en nostra ciutat, y de neutralisar en lo possible'ls efectes de las disposicions dels governs centralistas atentatorias a la llibertat del nostre idioma), ha fet una bona obra ab la publicació d'aquest llibret, tan útil a las escolas com tots els del reputat professor senyor Flos y Calcat.

Calendari Catalá pera l'any 1903, coleccionat y publicat pel conegut llibreter Joan Baptista Batlle. Forma un volúm de 160 páginas. El text es degut als escriptors catalans Sebastiá Farnés, Ramón N. Comas, mossén Jacinto Verdaguer, Maspons y Camarassa, mossén Jaume Collell, Moliné y Brasés, mossén Costa y Llobera, Bori y Fontestá, Frederich Rahola, Busquets y Punset, Nogueras y Oller, Cots y Soldevila, etc. Recomaném a nostres lectors el *Calendari Catalá* d'enguany.

Hem rebut el *Tractat del Ball de la Sardana* que l'empordanés senyor Valls y Sala ha escrit ab l'intent de popularisar el tipich ball catalá. El follet va precedit d'un estudi sobre l'origen del nostre ball, y notas tradicionals forsa interessantas. La ensenyansa que ve després es sumament clara y concisa, propia pera ésser rebuda fins per aquells que no tinguin cap noció de la sardana, si bé, com fa constar l'autor, lo que cal per'arribar a esserne *contador* es práctica y més práctica devant mateix de las coblas. Acompanya al tractat la sardana llarga *La Orfaneta*, del senyor E. Guiteras, pera piano. El folleti se ven a 60 céntims.

Judicis crítichs referents a l'obra «Dramas rurals» d'en Víctor Catalá. El llibreter antiquari en Félix Clos ha publicat baix aquest titul un interessant fascicle en el que s'hi reproduheixen integrament las opinions emesas per reputats escriptors sobre dit llibre, que a sa aparició tingué JOVENTUT la satisfacció de senyalar com a fita gloriosa en el camp de las lletras catalanas, lo mateix que'l nom de son eminent autor. Se llegeixen en el fascicle'ls articles crítichs d'en Maragall, l'Opisso, en Pin y Soler, en Moliné y Brasés, en Morató, nostre company Zanné y altres, publicats en el *Diario de Barcelona*, *La Vanguardia*, *La Renaixensa*, *La Veu de Catalunya*, *La Ilustración Artística*, *La Tarjeta Postal Ilustrada* y JOVENTUT. S'acompanyan alguns dels grabats que ilustran l'obra *Dramas rurals*, interposats ab els articles crítichs. Per nostra part alabém l'acte del inteligent llibreter senyor Clos, qu'ab aquesta publicació proba son empenyo en que's fomenti la bona literatura de la terra. El fascicle se serveix a tothóm que'l demani acompanyant l'import de 15 céntims en sagells de correu.

El distingit compositor en Joan Borrás de Palau ens ha entregat un exemplar del *Pensament Religiós*, poesía de mossén Jacinto Verdaguer, pera la que ha escrit una delicada melodía de carácter apropiadíssim a la lletra per sa senzillesa y candorós misticisme. El *Pensament Religiós* es una composició musical digna del autor de *La Farigola*.

Un faccioso más y algunos frailes menos. S'ha publicat la sexta edició d'aquesta obra d'en Pérez Galdós pertanyent a la segona serie dels *Episodios Nacionales*. Fins ara d'aquest *Episodio* se n'han venut 31.000 exemplars. Preu, 2 pessetas.

Els Saltimbanquis. Passa-temps cómich-dramátich-modernista, original d'Hermenegild Vallvé. Val una pesseta.

La llibreria de Miquel Parera ha publicat, com sol fer cada any, una elegant Agenda-Dietari. La precedeixen alguns articles firmats per M. Parera, Emépese y Mira Leroy, relatius a arts gráficas e industrials. Se ven a 3 pessetas.

La Imprenta Elzeveriana ha publicat per cap d'any, com obsequi a sos clients, un magnifich almanach de paret, propi pera despatx, ab una notable decoració deguda a n'en D. Renart.

Altre Almanach hem rebut de la Imprenta d'en Joseph Cunill, ab un garbós dibuix d'en Ramón Casas.

Es també remarcable l'almanach publicat per la casa Orsola, Solá y C.ª, que's dedica a la fabricació de mosaichs hidráulichs.

La casa J. Uriach y C.ª reparteix a sos parroquians un almanach que's distingeix per l'artística elegancia de son decorat, de carácter modernista.

També ha publicat un almanach pera 1903, en el qu'anuncia son comers en imprenta, litografía y llibres ratllats, la casa R. Molero. El dibuix d'aquest almanach es degut a en A. Femenia.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia, 311

NOSTRE FOLLETÍ

Terminada la publicació de l'obra d'en Pujulá y Vallés

TITELLAS FEBLES

que tant del gust ha sigut de nostres lectors, repartím ab el present número la cuberta, deguda al mateix autor. Las personas que tinguin complerta la colecció dels folletins y vulguin enquadernarlos, poden durlos junt ab la cuberta á aquesta Administració, ahont mitjansant la entrega de **20 céntims** se'ls donará'l llibre enquadernat en rústica. Las enquadernacions en *cartonné* valen **50 céntims.**

La setmana entrant comensarém la publicació en nostre folletí del aplech d'estudis originals del eminent prosista catalá Joaquím Ruyra, que portará per títul

MARINAS Y BOSCATJES

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no sían inédits.

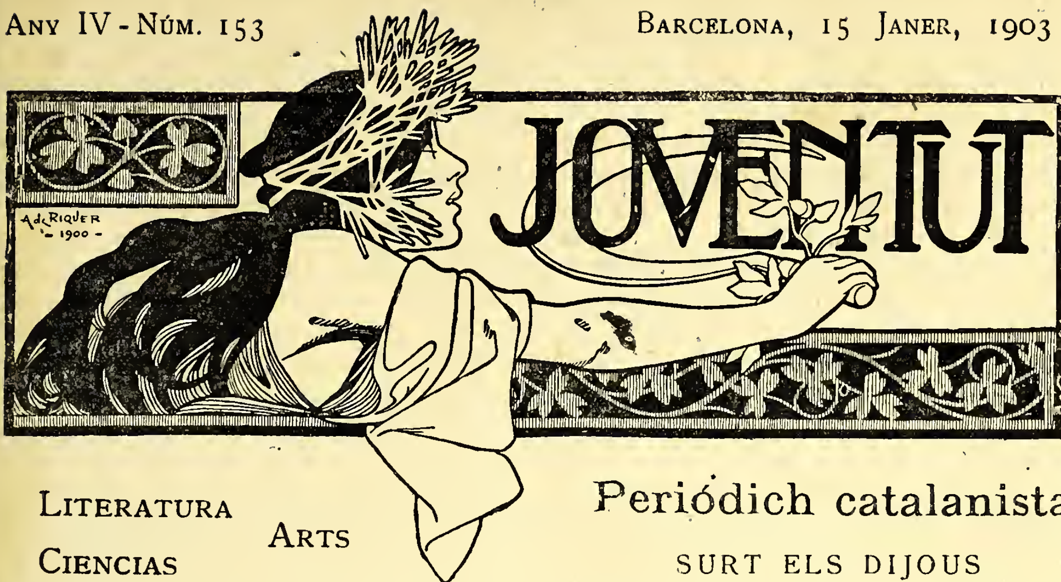
No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

CATALUNYA: Un any.	8	Pessetas.
» Mitj any.	4'50	»
» Trimestre.	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA: Un any.. .	9	»
EXTRANGER: Un any.	10	Franchs.
Número corrent.	20	Céntims.
» atrassat, ab folletins.	40	»
» » sense folletins.	25	»

ANY IV - NÚM. 153 BARCELONA, 15 JANER, 1903

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT.	20 CÉNTIMS.
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. .	40 »
» » SENSE FOLLETINS.	25 »

SUMARI:

FOLLETÍ:

EL CATALANISME Y LAS ELECCIONS

Cal posar, com se diu vulgarment, els punts sobre las is.

L'acort, pres en principi per moltas entitats d'aquesta circunscripció adheridas á la *Unió Catalanista*, d'anar a las próximas eleccions, no significa pas cap cambi de principis com algú ha volgut suposar, sinó qu'es sols acort accidental en rahó als aconteixements.

Prou saben els llegidors de JOVENTUT que nosaltres, adherits a la *Unió*, no'ns hem mostrat may partidaris d'anar a las Corts, com tampoch s'hi han mostrat en els darrers anys altres periódichs que sustentan en tota sa integritat el credo catalanista. Peró (apart de que sempre hem dubtat qu'en aquell centre de corrupció politica y social que per sarcasme s'anomena Congrés de Representants de la Nació, hi puguin trobar satisfacció nostras aspiracions) lo que com a catalanistas hem dit sempre, no ha sigut que degui prescindirse d'anar a las Corts, sinó qu'en tot cas sols devém anarhi pera sostenir ab energia nostres drets, sense tebiors ni vacilacions. Altra cosa no podiam dirla, perque en las Assambleas de la *Unió* ha sigut ben previst tot lo referent a eleccions y s'han pres acorts ben concrets sobre'l particular, á fi de que'l Catalanisme, al ésser portat a las lluytas electorals, no pugui contaminarse ab els vicis de que adoleixen tots els sistemas legals (!) que'ns imposa'l centralisme, máquina quins engranatjes embrutan y trituran, y pels que cal passar y eixirne sencers y sense mácula tal com hi entrarem, essent aquest el gran inconvenient que sempre hem tingut previst, y al qual, la veritat sia dita, sempre'ns ha repugnat sotmétrens.

Peró la *Unió Catalanista* es, o deu ésser, un agregat de tots els autonomistas catalans, sens exclusivismes y respectantse las opi-

nions y la personalitat de cada hu ab tal que cada hu vulgui la complerta autonomia de nostra terra y no apeli may a medis dubtosos ó degradants pera defensarla; y aixis hem vist autonomistas de la *Unió* qu'han anat decidits a las lluytas electorals (exemple las darreras eleccions municipals), y no'ns ha extranyat gens. Lo qu'ha dit sempre la *Unió* y segueix dihent, es que si may las entitats d'un districte creuhen necessari anar a las eleccions, sobre tot las llegislativas, l'acort ha d'ésser pres no per una sola entitat, sinó per la reunió de totas, convocadas per la més antiga (tal com ho ha fet ara a Barcelona la «Lliga de Catalunya»); y que'ls candidats que's presentin sápigan y puguin ostentar ab el cap ben alt la nostra representació.

Posteriorment la *Unió*, procurant no mostrarse fanática ni exclusivista, ha acullit ab simpatia la idea d'una inteligencia ab altres elements autonomistas per'aquells actes en que sia necessari'l concurs de tots, sens abdicar ningú de cap de sos principis; y aqueixos altres elements poden ésser de la dreta o de la esquerra, ab tal que de bona fe y ab convicció trevallin pera'l bé de Catalunya, que la *Unió* ja cuydará de no separarse del camí qu'en son credo catalanista té prescrit, o per millor dir, ja cuydará d'obrar honradament segons sa conciencia.

Es, donchs, molt natural que las entitats de la *Unió* reunidas a la «Lliga de Catalunya» acordessin concorre a las próximas eleccions; tan natural, que no caldria esforsarse a dirho si no haguessin existit en aquests darrers temps apassionaments y fanatismes capassos d'ofuscar criteris ben clars. A major abundament, l'acort d'anar a las eleccions y'l nombrament d'una comissió ab facultats ilimitadas pera entrar en relacions si necessari ho creu ab altres elements autonomistas, no es més que una afirmació del criteri manifestat en el darrer Consell general de representants, en que l'actual president de la *Unió* senyor Roca fou objecte d'un vot unanim de confiansa precisament per haverse mostrat partidari d'anar a una inteligencia ab altres elements autonomistas quan la Junta Permanent ho considerés oportú.

No oblidém tampoch qu'en l'Assamblea de Tarrassa'l mateix senyor Roca digué que si may el Catalanisme anava a las Corts, devía anarhi «no ab la humilitat del que demana almoyna, sinó ab la enteresa del qu'exigeix el pagament d'un deute sagrat, del que vol que's torni a la seva terra lo que li fou arrebassat per la forsa», y que «els candidats que presenti'l Catalanisme han d'acceptar totas las bases fonamentals del programa defensantlo a tota costa encara que'ls insultin, encara que'ls befin, encara que'ls maltractin, encara que'ls treguin, encara que'ls escupin a la cara».

Aquest es nostre Catalanisme, y hem de creure que aquests segurament serán els candidats que las entitats de la *Unió* presentarán si la ocasió arriba. Donchs encara que sian *més tebis* els candidats qu'altres elements presentin, lo qu'hem de procurar es que'ls nostres responguin al nostre modo d'ésser, pera que's vegi quins som nosaltres y quin es el Catalanisme que defensém.

Per tot lo dit, no veyém que hi hagi motiu de que ningú's sorprengui si'ls catalanistas de la *Unió* acudeixen a la lluyta electoral. Anirém o no anirém a las eleccions, peró si s'obra ab decisió y energía tal com se deu, més aviat trobarém motius de joya que de pesar: no per lo que'ns puguin donar a Madrid, que no som pas pidolayres (1), sinó perque devant del poder central y dels vividors politichs que acoblan totas sas forsas contra nosaltres, ens hi trobarém probablement tots units. La unió fa la forsa—diuhen—y si'ls de la *Unió* realisan bé l'acte que's prepara, ne portarán molts d'adeptes a la causa, ó al menys farán que sian molts els que s'hi acostin.

Tots els honrats vindrán, y tot els que no sian exclusivistas com no ho som nosaltres; y a bona voluntat no'ns guanyarán, que si bé no hem d'abdicar en lo més mínim de nostras aspiracions en benefici de ningú, sempre estém disposats a reconeixe las bonas qualitats dels demés. Y del mateix modo que censurarem als regionalistas que, sense parlar clar a Madrid y sens haverse ajustat per'anarhi a lo prescrit en las Assambleas catalanistas, se deyan representants del Catalanisme, els ala-

(1) Els nostres drets son nostres, y lo qu'es nostre ¿cóm hem de demanarho? ¿Ni cóm pot donar qui ha de retornar?

barem al véurels sostenir ab enteresa lo essencial de nostre programa. Aixís succehí ab el doctor Robert, aixís ha succehit ab els senyors Doménech y Rusiñol, y succehirá lo mateix fins ab aquells que, no dihentse catalanistas ni haventse obligat per lo tant a defensar nostra causa, defensin palesament l'autonomía de Catalunya.

Aixís també esperém que succeheixi ab els federals catalans: si bé es cert que a n'aquests tením més d'un motiu pera considerarlos gayre bé catalanistas, tota vegada que lo essencial y lo principal de son programa es l'autonomia de las regions.

Tots s'anirán convencent de que'l camí més práctich es el nostre, y a tots els tindrém al costat en dia no llunyá, pera fer trontollar la corcada política centralista que'ns malmena, salvant a Catalunya y ab ella las demés regions que'n sápigan pendre exemple. Y llavors podrém dir que federals, regionalistas y catalanistas tots som uns, perque'l nom no fa la cosa y perque tots tenim una mateixa gran aspiració que'ns uneix. El gran partit salvador s'está formant més que depressa. Cal qu'estiguém units en alló que convingui; calen la germanor entre tots y la enteresa de tots contra'l comú enemich.

Lluís Vía.

CABÁS DE POBRE

L'horitzó.

¿T'has passejat may a vora mar y has estés ton esguart fins al horitzó? ¿No es cert que sempre aquest t'ha aparegut com la ratlla limitadora de ta mirada? No, home: l'horitzó'l portas tu mateix en tu mateix. Puja al pi que verdeja vora la platja, y l'horitzó'l veurás més gran; puja al cimall vehí, y'l veurás més gran encara. Y alt o baix, allí hont estiguis, del horitzó qu'oviris, gran o petit, sols tu'n serás el centre.

Riallers.

Aqueixos infants que ja en els pits de sas mares riuhen y os allargan sas carnosas mans; que quan jugan pel carrer os venen a trobar rihent... quina tristor me fan! Portan una direcció contraria a la humanitat sencera, y'l topament que farán ab ella será terrible.

Terrejar.

Quan la trobo a la maynada terrejant pels carrers, m'ajupo y'ls beso. ¿No es potser un instint natural que'ls fa arrossegarse pel sol y grapejar la terra? Pla qu'arribará'l jorn en que, aixecantse, voldrán tocar de front als núvols. ¿Te'n recordas de quan terrejavam? — Terrejém encara! — ens dihém... Vans son nostres propósits: ens han fet fugir la terra de sota'ls peus!

La suma.

Tres ignorants junts no farán may un sabi; en cambi, tres sabis junts poden fer moltas bestiesas.

Els simpátichs.

T'admiras de que'ls vividors tinguin l'aspecte tan simpátich, sense veure que un antipátich no pot viure fent de vividor.

Análisis.

Hi há molta gent que diu qu'estima, y en realitat creu estimar. Succeheix moltas vegadas que'ls actes d'estimació envers nosaltres ens son perjudicials. Per aixó'ls homes prudents no'n tenen prou ab que se'ls estimi, sinó que necessitan analisar els actes de carinyo.

Coneixe 'l temps.

Al meu poble hi havia un vell que tenia fama de coneixe'l temps. Surtia de casa un dia aixís com avuy, y se'n anava cap a la Planassa, y aturantse ab els que prenian el sol a la porta de sas casas, quan li preguntavan:—¿Quin temps fará demá, avi?—ell responia:—Mal temps, minyons: me sento una punxada!—

Y després, fent via per la carretera, entrava a vila pel Portal, y quan li preguntavan els que feynejavan al carrer:—¿Quin temps fará demá, avi? -ell responia:—Bon temps, minyons, bon temps.—

Y al sentdemá, si plovía, el seu passeig se limitava a la Planassa, ahont tots li deyan admirats:—Tinguereu rahó, avi.—Y si feya sol, se'n anava al Portal no més, ahont tots li deyan lo mateix.

Veushoaquí.

Barreja.

Un poeta es un hermafrodita: té de mascle la part de pensador, y de femella la de músich.

Tanzigir.

Tranzigir equival a confessar que no estém convensuts de nostras ideas. L'home qu'está convensut y tranzigeix es un hipócrita. Sols en un cas no ho es: quan el seu convenciment es de que deu tranzigir. L'home que no está convensut d'una idea no pot verificar l'acte de transacció. Perque no es possible que un home accepti drets sobre una casa que no té.

Inversió.

La Revolució Francesa, establint els Drets del home, encoratjá'l socialisme. Nosaltres aném a la revolució social pera establir els drets del individuu.

Filosofía.

Un home civilisat colocat en el vértix del ángul recte que forma la prolongació d'una linia férrea al curvarse, resta impassible al veure venir vers ell un tren a tota velocitat, donchs sab la direcció que pendrá. A un salvatje li es suficient la sola visió del monstre de ferro pera prorrompre en crits y exaltarse.

Aixis mateix, l'home qu'ha maridat sa ánima ab la filosofía, veu avensar vers ell els aconteixements, impassible, coneixedor com es de la llur direcció precisa; ensemps que l'home ignorant riu o plora exageradament al més petit aconteixement favorable ó desfavorable que li esdevingui.

F. Pujulá y Vallés.

PLANY

El vent sech que fort bufava
l'arbre vell trontollejava
rebatentlo a tort y a dret;
y la fulla esgroguehida
murmurava defallida:
«Adeu, arbre, que tinch fret!»

Y al fugir de la brancada
que restava despullada,
devallava lentament
tota trista, esmortuhida,
bo y cercant un lloch de vida
hont no hi fes ni fret ni vent.

. . . .

Y'l vent cruel que fort bufava
el fullám arrossegava
rebatentlo a tort y a dret;
y la fulla esgroguehida
murmurava defallida:
«Aquí baix també hi fa fret».

MADRIGAL

Entre las rosas del florit jardí
qué bé hi estéu, Amor,
balandrejant el vostre cos diví,
escampant pampallugas de claror
que fan glatî'l meu cor!

. . . .

Entre las rosas del florit jardí,
vos sou com la poncella voluptuosa
que ja's comensa a obrî.

A MA ESTIMADA

Mon bé, ma vida tota, jo os adoro.
Fa temps que os pressentía ja mon cor.
No havía jo viscut may del amor,
y ara de tant que'n visch sembla que'm moro.
No os allunyéu, que quan sou lluny m'anyoro;
del sospir vostre vull sentî'l remor;
vull que aquests ulls que son font de claror
riguin quan rich y plorin quan jo ploro.
Vull, sobre'l marbre pur de vostre front,
estamparhi a petons pensa altanera.
Assedegat estich: obríu la font
de vostra ánima dolsa y falaguera!
Estimeume, que al fí no es cap afront,
com os estimo jo, dona encisera,
y doneume ab els llabis tot un món
al péndrens y donans l'ánima entera!

Carles Ferrer Clavé.

DE MÚSICA

«El 6 d'octubre de 1600 tingueren lloch a Florensa, en el palau Pitti, grans festas pera celebrar el matrimoni de Maria de Médicis ab el rey Enrich IV. Durant tres jorns sols s'ohi música, sols se vegeren seguicis sumptuosos, dansas y mascaradas; peró la més maravellosa de las maravellas fou la representació de la faula d'Orfeu y d'Euridice, posada en vers per Ottavio Rinuccini, y en música per Jacopo Peri y Giulio Caccini. Al jorn següent, la cort aplaudia una pastoral titulada *Ratto di Cefalo*, quins cantábils havian sigut ideats per Caccini.

. . . .

Aqueix primer any del sigle XVII será comptat entre'ls més ilustres de la historia de la música. ¿Qué hi havia passat? Res, o poca cosa: l'ópera moderna havia nascut.» (1)

D'una reunió de personas cultissimas, aymants de las arts, situadas en un ambient que volia ésser una nova Grecia, n'eixí l'ópera. L'ópera nasqué seriosament. La bellesa artistica resultant de la vera unió de la poesia y de la música, era l'únich objectiu dels aristocrátichs concurrents a las festas del palau Pitti. No obstant, els ilustres Peri, Rinuccini y Caccini han fet inconscientment un gran tort al Art, tort que potser no té ja remey, y quals conseqüencias poden apreciarse avuy en els moderns teatres d'ópera.

—

La polifonia de la Edat Mitja, que ja en el Renaixement simplificá sas formas, s'aná modificant ab el temps, en el sentit de ferse cada vegada més senzilla, fácil y comprensible. Per aquest camí de la modificació s'arribá a obtenir la melodia deslligada del teixit armónich que, desdenyat pels compositors, semblá, en certs moments, desapareixe.

La melodia absoluta triomfá: al robust conjunt polifónich, al chor potent ahont vibran tots els matisos de las veus humanas succehí'l cantábil d'un home o d'una dona. Heusaquí cóm vingué a la vida del Art, mercés a algunas transformacions, aquest sér que'ls italians calificaren de *virtuoso*, rey de la escena lirica, qu'ofegá al chor, a la orquesta, al poeta, al compositor, qu'avassallá als públichs, que feu esclatar deliris folls o tempestas furiosas... Avuy aquest sér regna ab l'imperi d'avans, sobre tot quan sa veu es de *tenor*.

Els aristocrátichs concurrents a las festas del palau Pitti sembraren la llevor del modern cantant d'ópera: vegis, donchs, cóm la rahó'ns sobra al afirmar, com hem fet no fa gayre, llur gran tort al Art, tort que potser ja no té remey.

Allá hont el filosop se mor de gana y es ridiculisat; allá hont l'artista ab prou feynas menja, el cantant, representat per sa especie més elevada, el *tenor*, ab quatre *pinyols* se fa una fortuna. Son nom omplena un estat. Els periódichs li dedican columnas senceras, els critichs més seriosos discuteixen sa *corda mitja*, sos *aguts*, son *fraseig*, etc. A propósit del *tenor* s'entaulan furiosas polémicas en els cafés y circuls de *sport*. Se'l compara ab estels ja desapareguts del cel del cant. Devegadas las discussions s'acaban a plantofadas, ohintshi molt sovint las paraulas més grolleras.

Y mentres tant el *tenor* porta'ls bigotis a lo Guillém II d'Alemanya, s'omple'ls dits de brillants y la cartera de bitllets de banch, y si es un xich instruhit no pot menys d'exclamar: «Gracias vos donch, Rinuccini, Caccini, Peri; per vostre enginy y per la ignorancia y mal gust de la gent del meu temps, soch un home felis!»

Deixant de banda 'ls dramas lirichs de Wagner, que solzament algunas dotzenas d'aficionats escoltan com s'han d'escoltar, y que's mutilan y fan malbé lo mateix aqui que a Fransa, Italia y fins Alemanya, com diu en Chamberlain; deixant de banda las tragedias liricas de Glück, las óperas románticas de Weber y algunas altras obras escritas ab fi verament artistich, tot lo demés qu'ab el nom d'*ópera*'s representa sobre'ls escenaris no es més que un pretext de lluhiment y d'exhibició personal: es l'apoteosis del cantant.

Qui cerqui'l drama y l'artista, no'ls trobará may — parlém en termes generals — en las óperas y en els cantants. Pera coneixe l'*Otelo* no's va a ohir el d'en Verdi, sinó'l

(1) Lavoix: *Hist. de la Musique.*

d'en Shakespeare. Pera coneixe a *Manon Lescaut*, no's va a ohir l'ópera d'en Massenet, sinó que's llegeix la novela d'en Prevost. Ni va ningú a ohir l'*Hernani* d'en Verdi pera compendre al personatje creat per en Víctor Hugo. A l'*ópera* no s'hi va més que pera ohir cantar.

L'*ópera* es, donchs, en general, una manifestació artística ben inútil. Una serie d'ayres de concert, *romanza*, *aria*, *rondó*, acompanyats per orquesta o piano, podrian substituhirla. Y per cert que'l bon gust, el sentit comú y la veritat artística hi guanyarían. Un senyor vestit ab frach y una senyora ab trajo de societat produheixen sempre cantant un efecte óptich y plástich que no produhirán may un *ducca Alfonso*, un *Moisés* o un *Radamés* explicantnos llurs goigs y dolors ab dolsos cantábils o rabiosas imprecacions en forma de *recitativi* buyts.

Llavors el cantant esdevindria un sér més modest, y la gran corrent de la música desviada, tornaría a son llit natural. Palestrina, Bach, Haendel, Beethoven, Mozart, Schumann, Chopin, vindrian a ocupar d'una manera definitiva'l lloch que de dret els hi pertoca. Els colossals dramas lirichs de Ricart Wagner serían considerats ab el mateix respecte que mereixen el *Faust* de Goethe, las tragedias de Schilos, Sófocles y Eurípides, els dramas de Shakespeare y d'Ibsen; deixarían d'ésser profanats ab el nom d'*óperas*, y solzament se posarian en escena, de tant en tant, interpretats per *cantants-artistas*—excepció de la regla, puig no hi há regla sens excepció—y ab la veneració deguda a las obras mestras.

Els demés cantants — la majoría — sense pretensions d'actor, cantarían els *lieder* alemanys de Schubert, las cansons de la terra, els fragments d'óperas que tenen valor absolut, etc.

En el teatre's representarían més sovint *El somni d'una nit d'estiu* de Shakespeare ab las ilustracions musicals de Mendelsshon, *L'Arlésienne* de Daudet ab las ilustracions musicals de Bizet, el *Peer Gynt* d'Ibsen ab las ilustracions musicals de Grieg...

Quin somni artístich tan hermós!

GERONI ZANNÉ.

DE RETORN

He portat en mon bras arrepenjada
l'amorosida esposa del meu cor,
y hem surtit de la Patria apesarada
a la suau empenta del amor.

Hem vist palaus, esglesias y cabanyas;
hem sentit, terra enllá, novas cansons;
ens han parat el pas altas montanyas
y'ns han cridat, al lluny, nous horitzons.

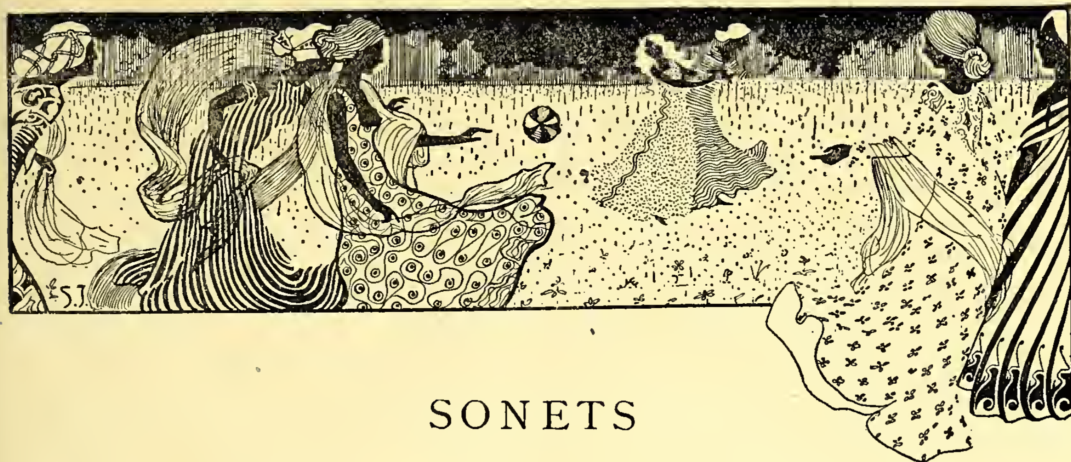
Clarors d'aubada'ns han deixat corpresos,
y a voltas encantats ens hem trobat
pels núvols de Ponent, rojos y encesos,
fins que la hermosa posta s'ha apagat.

Y l'Art y la Natura y la estelada,
ho hem sentit tot, del cor al fons del fons,
al enamorament de ma mirada
y al ritme cadenciós dels seus petons.

En alta mar hem vist la nau gronxarse
trobantnos cara a cara ab l'infinit,
y'ns ha semblat, al nostre pas, queixarse
el penetrant misteri de la nit.

Y estimant y estimat, joyós sens treva,
del amor visch y sô al amor fervent,
que al tornâ a tu, encara, Patria meva,
m'ha somrigut l'amor més dolsament.

R. SURIÑACH SENTÍES.

SONETS

VII

Bull d'estíu la tempesta esvalotada,
fuig extenent la rossa cabellera
pel cel el llamp com verge esparverada,
y'l tro, mascle zelós, li va al darrera.
Més tart llambrega'l sol, y sa mirada
converteix en infern la plana entera,
pro'l juny ens porta la franquesa honrada:
com el mal temps la calda es verdadera.
S'abandona al estíu plena de vida,
sens oripells ni robas que fan nosa,
la robusta y sensual Naturalesa
com dona qu'ofereix conscienta, ardida,
son cos de contorns mórbits y l'exposa
en la regia esplendor de sa nuesa.

VIII

D'un tros per banda s'ha escursat el día
y al sol la xafogor no es tan intensa.
M'ho deya'l cor ab fonda melangía:
«Pobre de mi que la tardor comensa!»
Ja las fullas darreras que tenía
el jinjoler del hort a terra llensa,
y ja sembla, perduda la energía,
el món un hétich qu'agoneja y pensa.
Avuy m'han dit adeu las orenetas
que'l niu de fanch sota las amplas llosas
del meu balcó havían penjat a dretas.
Quan de l'Africa tornin las alosas,
florirá l'alegría dels poetas
y s'obrirán en els jardins las rosas.

IX

Del hivern trossejadas las cadenas,
sembla que fassi'l món la revivalla;
sota la terra la llevor trevalla,
la sava bull dels arbres en las venas.
Passan de las marjadas a las trenas
de las noyas las flors, la fadrinalla
canta a la primavera que devalla,
consoladora de fatichs y penas.
A la Terra festeja la Natura.
«Tu volías—li diu—colors y aromas:
donchs jo te'n dono més que no'n daleixes.»
Y'ls raigs del sol escampan sa llum pura,
y'ls boscos sas olors per valls y comas...
Tardor, quín món de cosas destruheixes!

X

A la teva ánima informal
l'ánima meva s'abrahona:
com es la forsa desigual,
dura la lluyta poca estona.
Tos ulls son fletxas per fer mal,
son tas paraulas trets de fona,
y a més ton gesto deslleal
se'm clava endins com una ascona.
Ben ajudada de la sort
ja a terra'm tiras, ja'm tens mort,
ulls entelats, cara engroguida:
pro es tan pervers el teu instint,
que per matarme més sovint
ab plors me tornas a la vida.

XI.—Rizzio y María Stuard.

«Del gust d'haverte, al teu marit vull fora»
—diu Rizzio en brassos de l'augusta amiga.
Del bohemi a la veu la reyna plora
y abaixa'l cap com rebregada espiga.
L'aymant reprén: «Quan de la joya es l'hora,
dins ta arcoba a la nit el vici os lliga,
y allí os té fins que l'auba es a la vora,
y l'una basca ab l'altra os aconsiga.
Per mi't vull sola, t'ambiciono pura,
y això es mancarme ab ton espós, perjura.
Si ha de durar l'amor que't tinchs promés,
exemple pren d'eixa floreta honrada
que, del sol respectuosa enamorada,
tanca sas fullas de la lluna al bes.»

XII.—Miratje.

Pesa'l mitjorn sobre la terra blana;
recull de l'aygua'l pescador la trema,
deixa la gent pel bon dinar la plana
hont bat el coure la copiosa brema.
Las dotze son; es l'hora sobirana;
misteriosos y purs com un emblema,
s'ouhen al lluny accents d'una campana
que ressonan com dístichs d'un poema.
Jo ab l'arma a coll, y rodejat dels gossos,
al poble vinch hont he deixat mil vidas
als brassos teus en mil instants encesos,
y veig el més bonich dels capets rossos
que surt a la finestra: ets tu que'm cridas,
ets tu que'm veus de lluny y'm tiras besos.

P. Riera y Riqué.

ELS REYS D'EN MARIANET

Al amich F. Capdevila.

En la mitja foscor de la cambra, la dolsa non-non vibrava encara més en las orellas del nen qu'en els llabis de la mare. Ja s'adormía'l menut, ben acotxadet sota la groixuda flassada, deixant veure una estesa de rinxos negres sobre la blancor del coixí; els parpres mitj closos li aletejavan encara de tant en tant, debatentse contra la son.

La mare s'alsá de la cadira, y de puntetas s'allunyá del llit. Avans qu'arribés aprop de la calaixera ahont—darrera una capsa, per mor del malaltet—cremava ab esmortuhida llum una trista espelma, torná a sentir la veuheta xamosa, mitj enterbolida:

—Mama, deïxa'l balcó obert... vull véurels passar...

—Calla, Marianet, calla; fes noneta, cuyta. ¿Que no sabs que'ls Reys no passan fins que'ls nens dormen? No't descotxis, reyet; mira que'l metje ha dit que't moririas si agafavas fret. Tápat bé, maco, aixís, aixís...—digué tornant a ficar dintre las robas del llit el brasset y la maneta calentona del menut. Y afegí entre dents, tota cavilosa:

—Sembla que s'ha tornat a carregar un xich!...—

Torná a llunyarse y s'atansá al balcó. Devía glassar, puig els vidres entelats privavan a la Dolors de guaytar enfora. Hi passá sa esblanquehida má de trevalladora anémica y estigué llarga estona ab el front apoyat al vidre, fits els ulls al lluny, sens esguart, com una sonámbula.

Afora la lluna brillava llumenant ab sa claror d'argent las tristas y negrosas casas del estret carrer. Abaix, com un ressó llunyá, se sentia'l tranzitar atrafegat d'alguns que cuytavan cap al niu, fugint del fret y de la feyna, y las calmosas esquellas de las burras de la llet.

Desd'aquell quint pis, a frech casi del cel, no podia ovirarse'l carrer... Sonaren las deu al rellotje de la iglesia propera, y com si aquellas campanadas li haguessin comunicat sobtada resolució, la Dolors se mogué, y s'acostá altra volta al llit. El nen roncava qu'era un gust.

Li embolicá'l cap ab una *nube* de llana negra, y cubrí sas espatllas ab una miserable capeta de panyo de color indefinit. Desprès obri la calaixera, y del fons d'una capsa'n tregué un estotx petitet de vellut vermell; se'l guaytá per fora donantli voltas y més voltas, com si dubtés en fer quelcóm, y acabá per obrirlo.

Tancava unas bonicas arracadas d'or tatxonadas de puntetas de diamants, arracadas de menestrala acomodada, recort sens dubte d'altres temps més próspers que'ls presents. Bona estona va estar fent guspirejar, a la llum de la esquifida espelma, las estrelletas brillants; sos ulls foscos y enfonzats s'enfosquiren més sota'ls rinxos negres que s'escapavan follament d'entre'l modest pentinat, y ofegant un sospír tancá l'estotx y se'l ficá a la butxaca.

Sobre una cadira hi havia un farsellet blanch, com un coixi de bressol, apuntat ab agullas, que prengué sota la capa; torná a mirarse'l seu fill sense gosar tocarlo, apagá'l llum y eixí de la cambra, deixant al nen malaltet en mans de la Providencia, ab aquell tranquil refiar de las mares pobras.

Aquella escala estreta y bruta, tenía una tristor intensa malgrat el llum de gas, que llengotejava com un beneyt fent un soroll escandalós. Algú la pujava, mes la Dolors no s'adonava de ningú: cuytava, cuytava... volia veure si encara trobaria oberta la botiga per la que trevallava feya quatre anys. Encara qu'era un xich tart, may tancavan avans de quarts d'onze, y aquella nit de compras, menys.

Tot caminant depressa, no's donava rahó de cóm s'havía anat quedant sense quartos tan aviat. Veritat que'l Marianet feya dias que no estava gayre bo, y a n'ella se li havia endarrerit la feyna. Per'xó cuytava a tornar aquells richs mantons de blonda. N'hi havia cinch y cobraria sis pessetas de cada un. No tenía més que tres rals a casa y encara devia pagar el lloguer de la cambreta ahont vivía ab son fill. Sort que la bona empordanesa que li havia rellogada era, feya dias, a Castelló a matar el porch a casa l'hereu, y fins al dia quinze no l'amohinaría per las nou pessetas; mes la Dolors no s'havía endeutat may, desde... llavors de la desgracia.

Tot ho va anar pagant y desempenyant ab penas y fatichs, passant negras horas de miseria, escarrassantse en son ofici de blon-

dista que li robava la vista poch a poch. Si no fos pel nen, prou s'hauria colocat de cambrera en alguna bona casa. Tothóm li aconsellava, mes ella may havía volgut abandonar al seu «reyet», ara l'únich amor de sa vida, el sol recort de sa passió: son fill tan bonich, tan aixerit, que tants li envejavan, pel qui sols vivia: sa esperansa, son idol, per amor del qui ella passava penas y miserias ab una voluptuositat de martre!...

Y no sentia, en aquella crudel nit de janer, el fret que li esborronava'l pit y las espatllas sota la miserable capa, pensant embadalida en lo maco y ben abrigadet qu'anava'l nen, ab un bon abrich de panyo blanch guarnit de pell blanca, ab la boyna fentli joch, y las mitjetas de llana, y las botinetas blancas també, embolicat dintre tanta blancor com un aucellet bonich vestit de plomissol nevat. Tothóm se'l mirava quan sa mare'l duya'ls diumenges a veure *l'avi* del Parch.

Y tampoch s'adonava de que'ls peus li feyan mal de tan frets com els tenia dintre unas sabatas de lona rossa que va comprarse a primerias d'estiu, recordant lo d'aquell diumenge, en que unas senyoras castellanas molt elegants que baixavan d'un cotxe devant de la Vaqueria, van acostarse al nen fentli festas y preguntantli a n'ella si aquell nen *era el hijo del coronel Romero...*

Havian pres al fill de la humil trevalladora per fill d'un coronel, y a n'ella per sa maynadera!... Y la Dolors somreya, somreya ab aquell somris de mare ditxosa, que no s'assembla a cap més, mentres arribava al portal de la botiga.

Se deturá com ferida d'una pedrada. Tot estava tancat y barrat, y pogué llegir, en un paper clavat sobre la porta, aquestas paraulas: *Cerrado por defunción de la madre del dueño.*

S'havia mort la senyora Ramona!... Veritat es que ja tenia molts anys y estava ferida... Deu la perdó: peró axó volia dir que fins dintre un parell de dias no estarian pera res a ca'n Muns y Torner...

—Deu meu, Senyor!—murmurá tristament la trevalladora, clavada en l'acera.—Ja no'm queda altre remey... Tinch de ferho per forsa! El nen vol el tren y l'elefant, y hem d'anar menjant, y pagar las medecinas... y si vingués la Rosalia hauria de donarli'ls quartos... No puch deixarho de fer, Deu meu!... Jo que'm creya no haverlas de tornar a empenyar més!...—

Y altra volta emprengué tristament sa caminadá per carrers y carrers, cot el cap y a poch a poch, capficada d'aytal manera que ni s'adonava de las empentas de tanta y tanta gentada com eixia de las botigas, aquella nit obertas fins a deshora, vessantas de llum, de joguinas bonicas y llampantas, y de bellugadissa. Entre mitj d'aquell soroll anava com esma-perduda. No sentia fret al cos: tota la fredor se li concentrava al cor, mentres anava recorrent d'una a una las casas d'empenyo, que coneixia massa, per desgracia!

Totas tancadas! Eran quarts de dotze... Sos ulls, ja massa fets a las llágrimas, restavan aixuts aquella nit... Y seguia sa via de miseria y desconhort entre mitj de la gatzara, de las pressas rialleras dels altres pares... Ella també havia deixat a son filló ben calentonet sota las flassadas, encara que sens altre vetllador que l'ángel del capsal; y prou veya la pobra mare, desd'aquell carrer llunyá ple de crits y soroll, el vol de somnis rosats qu'enjoyavan el son del seu Marianet.

Qué cosas els havia demanat als Reys, del llit estant hont jeya feya quatre o cinch dias! Quin dalit perque sa mare'ls escrigués una carta llarga, ben llarga!...

Y, no podent empenyar las arracadas que s'havia endut en previsió de no cobrar la feyna, l'endemá al matí'l nen no tindria present de Reys, ni ella, pera donarli, altra cosa que llágrimas y petons.

No, ella no volia que'l seu «reyet» plorés aquella diada en que'ls altres nens riuhen y gosan... El darrer sacrifici pera que son fillet estigués content: vendria las arracadas, son ultim recort del Albert; y reprengué altra volta ab dalit son camí, cercant una argentería.

Anavan a tocar las dotze, las botigas comensavan a buydarse, la gentada's feya més clara, els cotxes rodolavan més lleugers y'l fret creixia.

En la primera botiga qu'entrá, se la miraren ab certa desconfiansa. Potser se creyan qu'ella, ab son aspecte miserable, no podia ésser llegitima mestressa d'una joya com aquella. Li oferiren sis duros, y no volgué deixar las arracadas.

En un'altra joyeria, més luxosa, n'hi donavan set.

En la tercera li respongueren qu'anavan a tancar y tornés l'endemá.

El cap se li esvania... rebia empentas y no se'n sentia, semblava ximple... Un municipal se la guaytá ab recel... Un moment cregué qu'anava a caure y s'apoyá en la porta d'una botiga; un senyor que'n surtia se la mirá, y ab sos ulls foscos sens esguart, sense color els llabis, las galtas y'l front com els d'una imatje d'evori antich, la confongué ab una mendicant y li doná una pessa de deu céntims.

La prengué sense saber lo que feya... recordá vagament que aquella nit sols havia menjat un plat de sopas d'aygua, donchs el nen necessitava molta llet y la llet va tan cara! Tingué por de caure en basca, de que l'agafessin y se la enduguessin cap al hospital... L'hospital que li feya tanta por de tota sa vida, una por inexplicable!... Arreplegá sas forsas y torná a caminar.

Al tombar d'aquell carrer vegé una botigueta d'argenter encara oberta. A dintre dos homes, pare y fill sens dubte, d'aspecte agradós, estavan enfeynats tancant calaixos. Un aprenent geperut, de cara aixerida y riallera, s'apariava pera tancar, tot xiulant la tonada dels *Segadors*.

Entrá la Dolors donant un «bona nit!» qu'ab prou feyna se sentia, y oferi las arracadas.

Després d'una rápida investigació a la pobra dona, els argenters se miraren detingudament la joya: «Vuyt duros... no podia donarsen ni un centim més... Eran passadas de moda y s'havian de fondre... Els diamants no eran gayre bons... En lloch n'hi donarian més... ja podia mirarho.»

Vuyt duros! Ella que sempre s'havia cregut que, venudas, aquellas arracadas, al menys ne treuria vint duros! *Ell* li havia assegurat que'n valian cinquanta. Vuyt duros!... Donchs ¿quánt devian haver costat?

—De compra, aqueixas arracadas haurian valgut de divuyt a vint duros, y ara las joyas van més baratas que cinch o sis anys endarrera...—

Ab las paraulas del argenter, un altre desengany rebia la pobra Dolors... Una nova mentida d'aquell mal home a qui ella havia estimat tant y donat lo millor de sa vida, confiada en sa llealtat!...

—Miri...—s'atreví a dir:—es l'ultim recort que'm queda... Soch viuda, tinch el meu fillet malalt y estich molt necessitada. Vegi si pot arribar a deu duros tan sols... fará una bona obra!...—

Pare y fill se consultaren, comprenent que aquella dona no'ls enganyava...

—Vaja, tingui... aqui té nou duros y cregui que no hi fem cap negoci.—

Van voler per això pendre'l nom y'l domicili, y ella'ls doná comprenent la desconfiansa dels negociants: anava tan pobrement vestida!...

. . . .

Ah! Ja no feya fret! Un dols escalf d'esperansa s'anava apoderant d'ella, mentres estrenyia ab sos dits convulsos el mocador en que hi duya'ls nou duros.

Ja eran més de las dotze... ¿Y si ara no trobés oberta la botiga ahont el nen havia vist el tren y l'elefant que li agradavan?... Semblava que volés, la pobra mare!... Si... Allá lluny, al cap d'avall del carrer, aquella claror... era la botiga... D'alli estant veya cóm despenjavan las pilotas de coloraynas, las banderas, els ninots que coronavan el frontis iluminat. Hi arribá casi sens alé. Ja no hi havia cap comprador: sols els dependents qu'anavan a tancar, malcarats, cansats d'aquells dias de feynada brutal, mitj ensopits.

Altre desori! El *tren* aquell del nen havia sigut venut. Ella ab això no hi comptava... Sols ne quedava un de molt maco, dintre una capsa grossa, que valia cinch duros «y tenia corda pera un quart d'hora».

Cinch duros! Era més de la meytat de lo que duya... Li semblava una bojeria gastarse tants diners. ¿Y si li comprés qualsevol altra joguina?... Voltava per la botiga, febrosa, anguniada dels ulls d'aquells homes que semblavan tréurela d'alli, sentia que feya nosa, peró... ¿ahónt aniria a rodar en aquella hora? Tot fora tancat... Ja n'hi restavan de joguinas bonicas, encara, a la botiga... peró'l nen estava ilusionat ab el tren; era la seva deria desde feya dos anys, d'ensá que comensava a parlar clar. Sempre que sa mare'l duya al Parch, sa delicia era estarse llarguissimas estonas, incansable, alli dalt del

pont de la *Marítima* contemplant el va y ve dels trens y sas fumerolas negras, sentint sos xiulets y aquells... ¡fff!... ¡fff! ¡fff! qu'escarnía tan bonicament apretant sas dentetas blancas de ratolí sobre'l llabi, quan era menut, menut.

Y l'*avi!*... Era'l seu gran amich. Devant dels trens estava seriós y admirat, com capficat: devant del *avi*, quin esclafir de riallas criatureras! Quina alegría en sos ulls d'angelet! .. Y tenir *pera ell tot sol* un elefant que mogui la *tompa*... y *un ten que siuli* y *codi!*...

La mare no s'hi pensá més. Primer era'l nen que tot. Dintre dos días cobraría la feyna, y al cap d'avall aquells nou duros semblavan trets a la rifa... Per sis duros la Dolors s'endugué'l tren y un elefant gros, ab una alfombreta a la esquena de color de porpra, engalonada d'or... Y com una boja, corrent, carregada ab els paquets, emprengué'l camí de casa seva atravessant com una exhalació'ls carrers casi deserts en aquella hora.

Mentres pujava la escala, a las palpentas, se sentí al cor un cop punyent: s'adoná que no duya'l farsellet de la feyna, el preciós farsellet que no li perteneixía... Un núvol de glas caygué sobre ella... ¿L'havía perdut? ¿Li havian pres? ¿Se l'havía deixat? ¿Ahónt, Senyor, ahónt? Si en tota aquella nit no sabía lo que's feya, la pobra!... Ay, Deu de misericordia y de pietat!... Una riquesa aixís! Cinch mantons de blonda que valían de vuytanta a cent duros cada un!... ¿Cóm ho faría?... A ca'n Muns y Torner, per molta confiansa que hi tinguessin ¿cóm s'ho creurían?...

Li semblá un moment que s'havía mort, y que comensavan pera ella'ls torments del infern com a cástich de sa falta. S'oblidá del seu fill pera malehir la vida, el món... pera malehirse ella mateixa... ¿Qué fer?... En la negror d'aquella escaleta de pobre, llepissosa, pudenta, horrible de tenebras, ¡quín penar tremendo passá aquella pobra dona tan ben batejada!

¿Qué fer? ¿Tornar endarrera? ¿Desfer tot el camí fet aquella nit de Calvari?... Y per'anar ¿ahónt? Tot estaría desert, tancat, fins la porta de la escaleta que li havía obert el vigilant, puig no s'havía recordat d'endursen la clau d'abaix al surtir.

¿Podía ser que Deu nostre Senyor no se apiadés d'ella? Qui sab!... Demá, sí, demá, o més ben dit, dintre pocas horas—donchs ja era més de la una—mentres el nen jugués ab el tren y l'elefant, y fos ben ditxós, y estigués ben alegre, ella tornaría a las botigas ahont havía anat; posaría anuncis als diaris; potser un'ánima bona's compadiría de sa dissort y li tornaría'l farsell... Deu era bo, gran y misericordiós.

Oh, qué car que pagava son foll enamorament!... Tot per culpa d'aquell miserable per qui ella ho havía deixat tot, donantse tota, sense regateig ni condicions, sense veure més món que'l del seu amor... pera restar després abandonada, deshonrada, miserable, quan ell sapigué qu'anava a ésser mare.

Y'l tornava a veure encisador, manyach, acaronantla, besantla, féntsela seva... enganyador sempre, sempre... Oh miseria!...

Mes ella tenía'l seu fill, bonich com un serafí, inteligent, robust; un fill ben seu, tot seu, donchs al pare, que ni'l va voler coneixe ¿qué li havía costat?... Mentres qu'a n'ella!...

Obrí la porta del pis, sempre a las foscas, ab la temensa d'haverse equivocat... No: era a casa seva: la clau entrava bé.

Una bufada glassada la sorprengué. ¿Qué era alló? Ella ho havía tancat tot avans de anarsen...

Al entrar a la cambra ahont deixá'l nen adormit, un crit esgarrifador s'escapá de sa gola, al temps que li queya de las mans l'embolúm de joguinas. Pel balcó obert de bat a bat entrava, ab la blavenca claror de la lluna, un ayre de mortal fredor. El llit era buyt, y aprop de la finestra, extés a terra, hi havia el nen casi nuhet, ab son cos, avans de llet y rosas, tot morat.

La Dolors se llensá sobre son fill, l'alsá de terra y l'estrenyé sobre'l pit, cridantlo. El nen no era mort, no: respirava, peró quina lley de panteig!...

El ficá al llit corrents, y tal com anava, s'ajegué casi sobre d'ell volentli donar escalf y vida, ella qu'ab prou feynas ne tenía y sols pera patir!

¿Quí li inspirava aquellas eloqüents paraulas a la pobra dona ignorant dels refinaments del llenguatje?... Era un devassall de dolcesas el qu'eixía dels seus llabis mentres tornava'l fillet a la vida!

Y'l menut al cap de poch comensá a bellugarse, gemegant, mentres la mare li fregava tot el cosset ab sas mans geladas, que's ficava de tant en tant entre la cotilla, glassantse'l pit pera treuren calor pera'l nen.

Llavors s'adoná de que no havia tancat encara la finestra, la malehida finestra que'l menut, despertantse, havia oberta pera cercar las joguinas o pera veure passar als Reys... Després acotxá al nen, li posá a sobre tota la roba que pogué trobar, ho tancá tot y encengué la espelma ab mans tremolosas. Li restavan unas gotas de vi al fons d'una ampolla, y'l feu engolir a la forsa al petitet... Quins ulls més extranys tenia en Marianet!... Quina mena de soroll li feya l'ayre al entrarli a la gola!... Ay, Deu meu!... ¿Y si se li moria'l «reyet»? El metje havia dit que's tingués compte en que no agafés fret... y ja li semblá que'l seu fill no'n surtiria pas d'aquella.

Eran las dugas de matinada. ¿Ahónt trobar un metje en aquella hora, ella qu'era tan pobra? Pensá cridar als vehins pera que l'assistissin, pero no's feya ab ningú de la escala, ahont sabia que la bescantavan perque no tenia marit y feya anar el seu fill com no li pertocava.

Quinas horas d'angoixa fins que comensá a clarejar! ¿Cóm deixar el nen tan enfebrat, tan agitat, ab aquells ulls tan extranys?... A las sis ja no pogué més. Per la escala, encara mitj a las foscas, ja's sentian remors. El repicar de las campanas, l'espinguet d'una trompeta y'l soroll d'un timbal li recordaren la diada dels Reys, el jorn de tanta alegria com esperava veure fruhir al seu fillet qu'estava morintse!

Eixí al replá y trucá a la porta del devant. Una dona jove, encara a mitj vestir y escabellada, eixí a la poca estona.

—Dispensin, tinch el nen molt malalt, y no goso deixarlo. Si'm fessin la caritat de avisár el metje que vingués desseguida... Deu els hi pagará!...

—Ja ho crech, dona, ja ho crech! No faltava més, per això son els vehins!... Ab molt gust...—

«Y cóm havia estat alló?... Ara hi aniria, desseguida, ella mateixa; la quitxalla s'entretenia ja ab las joguinas, y'l marit dormia encara aprofitant la festa»...

. . . .

El metje receptá, digué que tornaria al vespre, y en sent a la porta manifestá a la vehina:

—Es qüestió de pocas horas.—

A las set del vespre acabá l'agonia del angelet, y se'n pujá al cel l'animeta xamosa, el «reyet» de sa mare, sens haver vist el *ten* tan bonich, tan lluhent d'or y vert, ni l'*avi ab tompa*, que jeyan a terra, aprop del llit. Oh! L'agonia d'aquella tendra criatura, la mort per asfixia, quinas horrorosas fibladas doná a l'ánima d'aquella mare tan mare! Aquells ulls, pocas horas avans tan dolsos, d'esguart envellutat ensemps que lluminós com un raig d'estel, tantas horas giravoltant, presos d'horrible estrabisme dintre las concas dilatadas!... Aquells llabis riallers, que restavan cayguts per l'ultim dolor, deformats y semblant queixarse encara!... Aquells brassets, ara erts, ab els punys closos després d'haver estat batent tantas horas l'ayre, com els d'un que's nega y lluyta ab la onada que li roba la llum, l'alé, la vida!... Aquellas ombras de mort corrent sobre la carona blanca!... Aquell ronch tremendo, mortal, esferehidor, cóm se li havia ficat endins de l'ánima a n'aquella trista dona!...

Y quan tot fou acabat, quan atontada, idiota, sens esma ni sentits, seya en un recó mirantse ab ulls de dement cóm aquellas donas forasteras mogudas per la caritat li regiravan la calaixera y li vestian el nen... no tingué ni un moviment de protesta: las deixá fer.

Tot li posaren: las botinetas blancas, las mitjetas de llana, l'abriguet de panyo blanch guarnit de la veloneta de pell...

—Qu'es monol—digué unas de las vehinas decantant el cap pera mirarse'l mortet com qui's mira una figureta de pessebre ben colocada.—Ves si n'era d'alt, per tenir quatre anys!—

Las donas anavan amunt y avall de la cambra arreglantho tot, encenent dos ciris, espolsant els mobles, adressant el mirall de demunt de la calaixera, remenant las quatre frioleras que la guarnian. Una d'ellas, trobant l'elefant a terra, el posá al bell mitj del marbre «com un adorno», segons digué. Y unas y altras, en sas anadas y vingudas oferían a la Dolors una tassa de caldo o una cullerada de medecina, qu'ella rebutjava sempre. Y ve-

hins y vehinas, grans y xichs, entravan, surtian, tafanejavan, s'acostavan al mortet y se'l guaytavan silenciosos; la maynada mitj esporuguintse, ab aquellas caronas qu'en un instant s'hi veuhen tants contrasts—la sorpresa, la por, la curiositat—agafantse a las faldillas de sas mares, obrint els ulls tant com podian, guaytantho tot, en aquella ocasió pera ells extranya...

Entrá també un xicot ab trassas d'aprenent, geperut, ab un rostre bellugadís y rialler que cambiá d'expressió devant del quadro de mort que s'oferia a sa vista. Preguntá si allí hi vivia una tal Dolors Vidal... se mirá a la pobra mare, y deixant sobre una cadira un farsellet blanch que semblava un coixinet de bressol, fugí depressa d'aquell ambient de tristor.

Una vehina despuntá una de las agullas, y després de mirar lo que contenia'l farsell, digué a un'altra dona:

—Li duhen la feyna: per feyna está, pobra xicota, com hi há món!—

Miraren d'endúrsela d'allí, mes fou impossible. Aixís passá la trista vetlla. El marit d'una de las vehinas cuydá de fer las diligencias. Quan a la Dolors li varen demanar els noms del seu fillet, se guaytá a la gent com beneyta y no respongué. Semblava muda.

El metje forense la vegé y digué á las vehinas que'l consultavan:

—Vegin d'endúrsela d'aquí. No m'agrada gens. Avisin al metje que la visita: aquesta dona está malament.—

Ningú li coneixia parents ni amichs. Sols sabian que trevallava per la casa Muns y Torner; allí hi aná algú a avisar lo que passava, y feren de resposta qu'ells també tenian una gran tribulació; enviaren tres duros, y aixís quedá la cosa.

Quan ficaren el nen a la caixeta blanca, que pagaren els vehins, va semblar que tornava en si la pobra Dolors. S'alsá de la cadira, y com un'autómata, els ulls oberts y fixos, s'acostá al llit sobre'l que reposava la caixa, comprenent qu'allí dintre se li endurian el seu «reyet», la llum dels seus ulls. De sos llabis, més blanchs que'ls de la criatura, 'n surtí un gemech esferehidor, com un udol de fera moribonda. La vehina que restava en aquell moment sola ab ella, no gosá contenirla, y un xich esporuguida s'allunyá cap a la porta.

La Dolors se mirava'l seu nen mort, ben mort... el dia dels Reys!... sens haver gosat de las desitjadas joguinas, causa de la desgracia. S'adoná que'l cap del menut reposava sobre la fusta, cercá entorn, y sa mirada aná a raure sobre'l farsellet blanch qu'encara era a sobre la cadira tal com li havía deixat el geperudet. La mare'l prengué, estovantlo com un coixí, y alsant el caparronet rinxós del fillet de sas entranyas, li posá dolsament dintre la caixa.

Y en Marianet se'n aná al cementiri dins d'una caixa d'almoyna, el cap sobre un coixí de quatrecents duros, en que potser hi anava'l bon nom de sa trista y desvalguda mare, mentres se'n duyan a n'aquesta camí del hospital.

L. Escardot.

NOVAS

En la reunió que tingué lloch el día 27 a la «Lliga de Catalunya» dels representants d'entitats d'aquesta circunscripció electoral adheridas a la *Unió Catalanista*, quedá nombrada una comissió composta del senyors Antoni Suñol, Domingo Martí y Juliá, Lluis Marsans, Trinitat Monegal y Joseph M.ª Valls y Vicens.

Aquesta comissió té amplas facultats pera dur a la práctica'ls acorts presos en principi per las esmentadas entitats respecte a la conveniencia d'anar a las vinentas eleccions.

—

Novament se reuniren en Assamblea'ls federals catalans la setmana passada, acordant accentuar per sa part las corrents de simpatia qu'existeixen entre ells y'ls catalanistas, puig cada dia es més patent que'ls catalanistas y'ls federals catalans forman en conjunt el gran partit autonomista qu'es l'únich que's pot pendre en serio a Espanya.

Lo que'ns dol es que no's prenguessin en aqueixa Assamblea acorts ferms, com era del cas, respecte al Directori Nacional de Madrid, en el que tan desayrat paper hi representan, diguis lo que's vulgui, els federals catalans, es á dir, nostres benvolguts companys de patria y d'autonomisme.

Clar ho ha dit en una *interview* el senyor Pi y Suñer, vispresident del Consell Federalista Regional. Ell, com nosaltres, entén que no havent tingut el partit federalista cap organisme nacional mentres en Pi y Margall visqué, y haventse constituhit ab ben pocas

formalitats l'actual Directori Nacional, puig no fou elegit directament per las regions com organisme necessari de relació entre ellas, cal que'ls federals catalans ne fassin d'aqueix Directori cas omis. Y lo mateix que diu el senyor Pi y Suñer ho diuhen tots els bons federals, que per unanimitat en l'Assamblea regional del darrer octubre ja's manifestaren contraris a anar a Madrid, y qu'ara veuhen ab recansa las complacencias qu'alguns del partit tenen ab un Directori Nacional qu'es capás qualsevol dia de trahir els principis autonomistas y'ls democrátichs aliantse ab els unitaris.

Té rahó'l senyor Pi y Suñer, com ne té'l senyor Ventura, representant dels federals de Manresa, y com ne tenen els veritables federals lliures d'ambicions y personalismes: la seva actitut deu limitarse avuy com avuy a trevallar per Catalunya tenint per únichs aliats els que defensin la total autonomia de nostra terra. Del principi d'autonomia arrencan totas las llibertats: per'xó creyém que'l credo autonomista es el més práctich. D'ell n'eixirán a son dia las federacions més robustas y las més lliberals organisacions socials y politicas dels pobles.

—

Ara va bé. L'expresident de la República espanyola en Nicolau Salmerón ha comprés que'ls republicans de la *fusión* y'ls de la *santa unidad de la patria* están sense quefe, y ell que si que's posa a fer mérits predicántloshi ab tota la eloqüencia de qu'es capás el més xorch dels unitarismes, el que tantas desgracias ha ocasionat en aquest país de la eloqüencia y la xerrameca al fanatisar durant anys y sigles a tan gran nombre de cervells estrets y d'ánimas encartronadas com el poblan.

Avant per aquest camí, que al fi y al cap la lley del contrast es la més lógica de las lleys, y ab la politica de la mentida que preconisa en Salmerón se fará més necessaria la implantació de la veritat.

Lo cert es que'ls unitaris están tan corcats que dificilment se sostenen, y tot lo que digui y fassi en Salmerón no son més que forsas de flaquesa. De mal encara poden ferne, y es casi lo únich que's pot esperar d'ells; peró també poden acabarse de desacreditar. Compadimlos als que segueixin a n'en Salmerón, perque ara més que may pot dirse que no saben ahónt van.

—

S'están ultimant las reunions preparatorias pera la celebració d'un Congrés Universitari Catalá qu'es d'esperar tingui veritable importancia, puig tendeix a afermar els principis de descentralisació en la ciencia y en totas las manifestacions de la inteligencia pera fer més robusta la personalitat catalana. El Congrés, organisat pel «Centre Escolar Catalanista», l'agrupació «Ramón Llull», y l'«Associació Protectora de la Ensenyansa Catalana», ha publicat ja la Convocatoria, qu'es notable. Heusaqui'ls temas que's desenrotllarán en aqueix Congrés, que's tracta de celebrar a últims de janer:

I. «Reformas que's deurían introduhir desd'ara en la organisació universitaria, independentment de la qüestió autonomista.»—Els senyors ponents presentarán conclusions sobre'ls següents punts:

Primer. Creació de cátedras de Dret Civil catalá y d'Historia y Literatura catalanas.

Segón. Organisació de las Facultats y Escolas especials.

Tercer. Extensió universitaria y Universitats populars.

Quart. Conveniencia o inconveniencia d'abolir els doctorats.

Quint. Necessitat de dividir y especialisar las carreras evitant las ensenyansas enciclopédicas.

Sisé. Extensió de las ensenyansas especulativas.

Seté. La llibertat d'ensenyansa y la Universitat catalana.

II. «Autonomía universitaria.»

A.)—Constitució autonómica de la Universitat catalana, derivada dels principis del regionalisme, que deuría aplicarse'l día en que's planteji en sa integritat aquest sistema tal com s'ha formulat a Catalunya. Dintre d'aquest sub-tema serán objecte d'estudi y la ponencia presentará conclusions sobre'ls següents punts:

Primer. Relacions ab el Poder Central y ab las demés universitats espanyolas.

Segón. Idioma.

Tercer. Personal docent y administratíu.

Quart. Poder qui deurá dictar las lleys orgánicas y administrativas de la ensenyansa pública y en que deurá residir la suprema autoritat en aquest ram.

Quint. Divisió territorial universitaria; atribucions que deurían concedirse al Municipi y a la Comarca pera satisfer llurs necessitats intelectuals.

Sisé. Servey militar dels estudiants.

Seté. La Instrucció pública com a servey retribuhit; aplicació del servey del sobrant de la retribució.

Vuyté. Organisació gremial de la Universitat pera intervenir en la formació de las Corts.

B.)—Bases, derivadas de lo que s'acordi en el subtema anterior, sobre las quals podría acceptarse, vigent l'actual sistema, una situació més ó menys autonómica de la Universitat catalana. Dintre d'aquesta qüestió sols cal determinarse: Quins dels anteriors punts se consideran essencials a l'autonomía universitaria.

—

Ab motiu de l'actual guerra del Marroch entre'l sultá y'l que vol destronarlo, els patrioters espanyols, no havent escarmentat encara ab els desastres suferts en la guerra hispá-americana, han tornat a recordarse de que *nuestro porvenir está en Africa*, y no'n vulguin més de farolerias. Realment «la sanch sempre tira», y a fer un disbarat més sempre hi estém exposats. Natural es que las lluytas d'alarbs seduheixin als seus vehins, y natural será que las potencias tractin el dia de demá *com alarbs* a africans y espanyols si aixís els hi convé, alegant que tots son uns... desd'en Silvela per'avall.

—

El centre catalanista «Gent nova», de Badalona, seguint el criteri sentat per la *Unió Catalanista* en las Assambleas de Reus y de

Tarrassa, se proposa convocar a totas las entitats y delegats del districte electoral de Granollers, del que n'es la entitat més antiga, y presentar candidat autonomista pera las próximas eleccions llegistativas, candidat que, si es qui's diu, no dubtém obtindrá un brillant triomf.

De diferentas comarcas de Catalunya arriban noticias semblants, essent moltas las entitats antigas que, com ja ha fet la «Lliga de Catalunya» a Barcelona, convocan a las demés per'acordar si's va a las eleccions. Fentho d'aquesta manera, ab las degudas formalitats y ab tota la legalitat segons nostre programa, no dubtém que'l moviment será serio, puig no s'hi barrejarán inconscients que puguin treure importancia a la gran manifestació que per tota Catalunya sembla prepararse contra'l centralisme.

—

S'está organisant en el districte sisé d'aquesta ciutat, un nou Centre Catalanista quin objecte principal será facilitar la campanya electoral.

—

Han produhit molt mal efecte las paraulas pronunciadas per en Joseph Mallofré a Arenys, donchs ellas encubreixen una vera protesta contra la circular de la Junta Permanent respecte a eleccions. El senyor Mallofré pot tenir las sevas opinions particulars, peró quan obra en delegació de la Directiva de la *Unió Catalanista* ha de fer tots els possibles pera pensar avans lo que diu. La reelecció d'en Roca y'l vot de gracias entusiastament concedit a la Junta surtint, haurian degut convence al senyor Mallofré de lo inútil qu'es la politica de capelleta, y que las antipatias personals no han d'influhir en la bona marxa del Catalanisme. Peró ja que'l senyor Mallofré persisteix en aquest sistema, que no podém acceptar *els que no volém trevallar a l'ombra*, creyém que la Junta Permanent, devant de tanta reincidencia, procurará posarlo a ratlla, a fi de que a la tolerancia, en aquest cas, ningú li pugui donar un altre nom.

—

Ha deixat de publicarse *La Veu de Tortosa*, periódich catalanista, per malaltia de son director, continuant sa obra'l nou periódich *La Veu de la Comarca*.

A Mataró ha aparegut un altre periódich catalanista ab el titul de *Sol-ixent*.

Y a Vilafranca del Panadés ha reaparegut el setmanari comarcal *Penadés Nou*, defensor també dels ideals autonomistas, que torna a sa valenta tasca pera'l bé de Catalunya.

A tots desitjém llarga y próspera vida.

—

De música:

El passat dissapte debutá al Liceu la celebrada tiple senyora Darclée, ab l'ópera de Verdi *Il Trovatore*. Si bé la Darclée rebé en el primer acte mostras d'entusiasme del públich, en el quart la cosa variá d'aspecte. Entre'ls demés cantants, fou el tenor senyor Angioletti qui menys aplausos alcansá.

El chor de «Catalunya Nova» rebé molts aplausos en el concert que doná diumenge al vespre en obsequi als socis protectors de dita societat. Fou molt ben dirigit pel mestre senyor Martí, haventse de repetir, entre altras composicions, *Els Pescadors*, de Clavé, y las cansons *El testament d'Amelia*, *El comte Arnau* y *La primavera eterna*. En els solos de *Sant Ramón* y *La nina encantada* va lluhirse la senyoreta Call. Tots els chorals en que prengueren part las tres seccions d'homes, noys y noyas agradaren extraordinariament, motivant justos aplausos.

En el «Centre Catalanista Graciench» la societat choral «La Lira Martinense» doná un concert el diumenje passat a la tarda ab la cooperació del violinista senyor Félix de Santos y'ls senyors López y Cumellas. S'executaren composicions de Goberna, Thomás, Clavé, Grieg, Wagner, Otto, etc. Els intérpretes foren molt aplaudits.

El «Sindicato Musical Barcelonés Dotesio» (antigas casas de Pujol, Guardia y Vidal de Barcelona, en representació de la casa Dotesio) ens ha enviat uns bonichs platets-anunci, de metall, propis pera deixarhi la cendra dels cigarros.

En el Gran Teatre del Liceu, després de *Mefistofele* y *La Bohème*, s'ha posat en escena *La Walkyria*. El mestre Mascheroni y'ls cantants qu'executaren aquesta *grandiosa* ÓPERA *en tres actos*, com l'anomenan els cartells del Liceu, foren aplaudits pel públich.

—

Publicacions rebudas:

La Gallarda del Roser, quadro de costums de montanya, estrenat ab éxit en el Teatre Catalá (Romea) la nit del 20 de setembre de 1902. Oportunament ja remarcarem las bonas qualitats d'aquesta obreta d'en Bori y Fontestá, qu'ha sigut editada y forma part de la Biblioteca de *Catalunya Artistica*. Preu, una pesseta.

Halvard Solness, drama en tres actes d'Enrich Ibsen. Traducció castellana. Forma aquesta traducció'l primer volúm de la Biblioteca del «Teatro Antiguo y Moderno», que no's pot negar que comensa bé en lo referent a elecció d'obras. Preu, 1 pesseta.

Pe'l honor del poble catalá. Paráfrasis del cántich de mossén Jacinto Verdaguer *¡Guerra a la blasfemia!*, per E. P. y D.

Hem rebut un exemplar del cartell qu'enguany regala a sos suscriptors el periódich *Pel & Ploma*, dibuixat ab la trassa qu'es caracteristica del afamat artista Ramón Casas, y quin tiratje fa honor a la casa Thomas.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia, 311

NOSTRE FOLLETÍ

Havent terminat la publicació de l'obra d'en Pujulá y Vallés

TITELLAS FEBLES

las personas que tinguin complerta la colecció dels folletins y vulguin enquadernarlos, poden durlos junt ab la cuberta á aquesta Administració, ahont mitjansant la entrega de **20 céntims** se'ls dona'l llibre enquadernat en rústica. Las enquadernacions en *cartonné* valen **50 céntims.**

Ab el present número comensém la publicació en nostre folletí del aplech d'estudis originals del eminent prosista catalá en Joaquím Ruyra, que porta per títul

MARINES Y BOSCATJES

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no sían inédits.

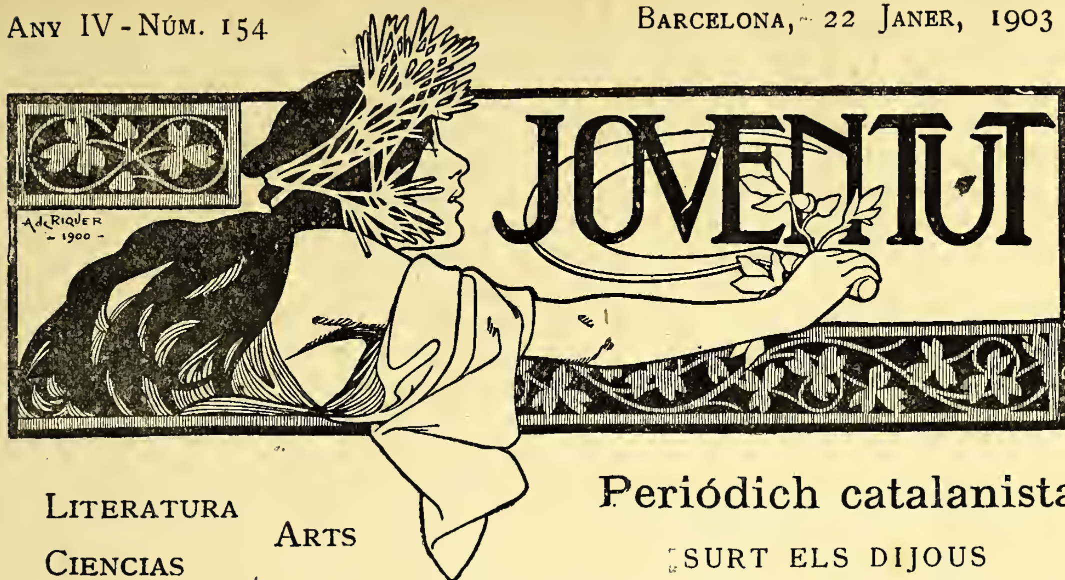
No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

CATALUNYA: Un any.	8	Pessetas.
» Mitj any.	4'50	»
» Trimestre.	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA: Un any.. .	9	»
EXTRANGER: Un any.	10	Franchs.
Número corrent.	20	Céntims.
» atrassat, ab folletins.	40	»
» » sense folletins.	25	»

ANY IV - NÚM. 154 BARCELONA, 22 JANER, 1903

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . . . 20 CÉNTIMS.
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . 40 »
» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

FOLLETÍ:

ELS FEDERALS CATALANS EN L'ACCIÓ AUTONOMISTA

Guanya cada día vigor y desenrotllo'l moviment autonomista. Sia'l que's vulgui el motiu de sa determinació: ja obeheixi al desitj de fer resorgir anyoradas personalitats históricas de preuhada memoria; sia pera concorre a las activitats de la vida ab son esfors propi'ls grupos humans que portan en sas condicions étnicas y en el funcionament de la seva ánima un sagell caracteristich; ja perque determinadas concepcions filosóficas impulsin a las voluntats y a las inteligencias cap a la consecució d'un nou dret en que's desplegui ab tota sa extensió la personalitat humana; ja, en ultim terme, perque'l coneixement cada día més perfecte de las lleys de la vida, varia en varietat infinita dintre d'una senzilla sintesis suprema, exigeixi'l respecte de las particularitats en que's desenrotlla la vida de las societats humanas, el fet es qu'ha esdevingut un vigorós moviment autonomista pera donar satisfacció a tots aquests anhels y a totas aquestas aspiracions, moviment que, si aquestas rahons no fossin, trobaria encara justificada la seva necessitat ab la contemplació de la innombrable serie de desditxas que l'uniformisme ha produhit arreu y qu'ha portat a Espanya al estat d'embrutiment, d'incultura y de miseria en que avuy se troba.

Per lo que toca a Espanya, aqueix moviment autonomista qu'agita avuy tots els pobles de la terra, s'ha circunscrit casi particularment a Catalunya; peró aqui ha sigut tan intens y de tal manera absorbent, que pot ben dirse que tota la vida de Catalunya va impulsada per ell, y ha determinat, ademés, per part del restant d'Espanya y per part dels governants la necessitat de son estudi, com si per intuició, ja que no per conseqüencia d'un rigorós encadenament ló-

gich, comprenguessin tots la inmensa trascendencia qu'en la vida d'Espanya ha de tenir la implantació dels principis autonomistas y'l gravissim perill qu'enclouhen pel regim imperant.

Devant de las manifestacions ben marcadas de la opinió pública a Catalunya, en presencia de la lluyta entaulada per l'autonomia d'aquesta terra, ¿quina ha d'ésser l'actitut del partit federal, quin el criteri que la determini?

Fácil es, al nostre entendre, la resposta. Partit essencialment autonomista'l partit federal, partit que va propagar avans que ningú a Espanya l'autonomia de las regions, ha de concorre ab el seu esfors a la lluyta qu'arreu per la nostra terra té lloch per la implantació de la seva autonomia. Avans que tots y ab més vigor que tots deurian els federals trevallar per l'autonomia de Catalunya. Mes, al portar a l'acció general autonomista'l seu concurs, es natural qu'han de portarli ab el desitj y la ferma voluntat de donar a l'acció autonomista'l carácter lliberal que deuría revestir, que revestirá més ó menys tart per la seva propia virtualitat a despit de tot lo qu'en contrari's fassi, y qu'han de portarli ab son ample criteri democrátich—cosa fácil de conseguir en aquesta terra essencialment democrática—ab son esperit reformador, ab sos anhels de llibertat y de justicia, y ab son amor fermissim a la forma republicana, única que pot convenir a homes y a pobles que vulguin ésser lliures, que vulguin regular la seva vida per la rahó y per la conciencia, y no vulguin delegar en castas privilegiadas els seus organismes de relació.

Aixó deurian fer els federals a Catalunya. Si volen que l'autonomia regional sia un fet, si volen que un dia la Espanya federal s'assenti sobre'l pacte lliure y espontani de las regions, han de procurar pel desvetllament de sas regions respectivas. Ab regions mortas no pot haverhi sobirania regional, no pot haverhi federació; per lo tant, el seu dever es contribuhir com el qui més a tot lo que sia donar vida y personalitat a las regions, trevallant per la consecució de l'autonomia regional y, en el cas particular nostre, per l'autonomía de Catalunya.

Si'l partit federal no's resol a pendre decididament aquesta actitut per lo que toca a las reivindicacions autonomistas de Catalunya; si segueix, com ha seguit casi fins ara, extrany a n'aquest moviment, l'acció del Federalisme com a partit será absolutament nula y sense finalitat, y haurá de veure cóm l'acció redemptora pera la nostra terra, qu'ell deuría impulsar y guiar, la realisan altres organismes que ni han sigut els primers en escométrela, ni hi procurarán donar un carácter tan ample, tan expansiu com aquesta acció requereix. Y haurá de portar sobre la seva conciencia'l remordiment d'haver desertat de son lloch d'honor, qu'era a l'avensada de l'acció autonomista, y de no haver fet res de profit pels ideals que son l'ánima de son programa de principis y son, a la vegada, rahó de la seva existencia com a personalitat política.

L'actitut que deuría pendre'l partit federal a Catalunya en el sentit de contribuhir com el qui més a l'acció autonomista, requereix, ademés de la propaganda dels principis, que pels federals quedan continguts en el programa del 22 de juny de 1894, una determinada conducta envers els grupos qu'en la vida política's mouhen. Creyent els federals, com creuhen, que la llibertat es solament possible dintre dels principis particularistas, y que'ls que no respectan las condicions especials en que la vida d'individuus y pobles se desenrotlla infereixen gran atach a la personalitat humana y, per lo tant, a la llibertat, tenen ben definida la seva conducta: estreta germanor ab tots els qui propaguin el particularisme, ab tots els qui defensin l'autonomia, perque ella es la llibertat, perque ella ha de portar necessariament a la llibertat; y separació, cada vegada més marcada, de tot grupo unitari, malgrat se cubreixi ab capa de democracia, malgrat ostenti amor per la forma republicana, perque l'uniformisme es la tirania, exercéixila un poder unipersonal y de casta o la exerceixi un poder parlamentari.

A la llibertat sols s'hi va per l'autonomia. A trevallar, donchs, per ella tots els federals de Catalunya, acoblantse ab tots quants lluytin per l'autonomia de nostra terra.

Francisco Pi y Suñer.

PLÁTICA

Alegria, satisfacció, joya de la vida... ideas buydas de sentit al emétrelas entre la massa; ideas no sols no compresas per ella, sinó de las que s'os nega'l dret de compéndrelas, perque la massa es tiránica y vol que tot passi pel raser de la seva voluntat... diguemne voluntat; ideas qu'entranyan una armonia sublim, peró que resta sense vibrar en l'espay xuclada per las parets tovas y llefiscosas que formala multitut. Y vos, missenyor el vident, qu'havéu descorregut las cortinas de la conciencia en aquesta tardor freda de la humanitat, com descorren els ventitjols de la tarda las cortinas de núvols pera mostrar a la fosca de la natura'ls últims raig vermellenchs del sol ponent, vos os feu a una banda d'aquest cami creuhat per las generacions, y abdiquéu de vostres cants de jovenesa, y abdiquéu de l'Alegria vostra gentil enamorada amarantvos de la Tristor inmensa patrimoni de la Bestiesa, y abdiquéu de la Satisfacció enxopant vostras carns núas en el descontent qu'aporta'l falliment y acompanya a tot lo mancat, y abdiquéu de la Joya de la vida, capbussant en la Recansa qu'en vostre pit ha injectat la visió de lo impossible, fet tal per tot lo extern, y no per culpa vostra.

Y ploréu: ploréu com ploran gotas de rosada las flors al colltorsarse, videntas del seu esfullament proper; ploréu com ploran las rocas cascatas d'escuma després d'haver estat cubertas per las onas; ploréu com ploran els arbres las plujas que sobre'l seu fullatje hi han caygut; ploréu com ploran las valls las ayguas de que las vessants de las montanyas las hi fan do; ploréu, en fi, llagrimas enmatllevadas, missenyor el vident, que no naixen pas de vos, de vostras ideas, sinó de la humida humanitat qu'os envolta.

Vos me diréu: «Y donchs ¿qué fer? Jo he cantat, jo he extés el plany noble de ma conciencia; y la deslliuransa no la he sentida pas.» Jo os diré: «Lluytéu; cantar no es pas lluytar; cantar es donar un plaher a l'ánima fora de temps, ja que'ls cants venen després de la victoria y vos encara no havéu avensat el peu dret pera posarvos en guarda; plányers no es pas lluytar; el plany es sols propi de las ánimas febles, y sols consentible en las ánimas genials que'l llensin allá en las altas regions del seu domini, y vos no sou ni lo un ni lo altre: no sou feble, donchs heu tingut la fortalesa d'ovirar quelcóm y desitjarho sens espahordirvos, mes no sou genial, donchs avans d'empendre la lluyta os heu fet a una banda del cami.»

Y vos, missenyor el vident, me respondréu: «Es cert que lluytar es la vida, mes pera tota lluyta cal un enemich, y ¿ahónt es aquest? L'he buscat entre la multitut imbécil y no l'he pas trobat; l'he cridat y no m'ha pas respost. Tota ella es l'enemich y tota ella no ho es, y'ls seus fragments aixis mateix ho deuhen ésser y no ho son. Es un enemich impalpable que no respón al atach, un enemich tou, per sobre de quin cos els tallants de las armas hi relliscan. M'he volgut perdre entre la multitut; he nedat entre las onadas de llot que forma en el seu mar de miserias; he malehit; y sols he lograt que glops d'aquell liquit fastigós omplissin ma boca. He individualisat, y un a un he anat agafant sers pel coll pera mellor atráurels a mi y contemplarlos fit a fit. Tantost he collprés al potentat d'esguart tou, tantost al paria de rostre cadavérich; ara he donat el crit d'«aturat!» a la verge candorosa d'ignocenta mirada, ara a la impúdica meretriu d'ulls pintats y lúbrichs moviments. Y a tots he dit: «Vos ne sou el culpable, vos sou la part d'aquest tot que imposa la lley y oprimeix y esclavitza; vos sou ab la vostra passivitat contribuyent al gran atach que'l monstre de mil caps m'endressa.» Y tots un a un m'han esguardat sorpresos, y obrintme llur pit m'han ensenyat las llagas qu'en llur cor els cops del monstre hi ha imprés.»

Y jo os respondré: «Missenyor el vident, pel sentiment os heu deixat portar. Las llagas del cor qu'os han ensenyat no excusan res; feridas pot portar el criminal qu'os sotja darrera d'un cantó pera matarvos, y no per aixó deixaréu d'aniquilarlo si podéu. Altrament, vos heu anat errat al cercar al defora l'enemich que vos portéu adintre, en vostra compassió. *Aixó* es un quarto fosch ahont hi teniu enemichs y d'ahont no podéu surtir, donchs tots els qu'ab vos son s'oposan a que la porta obriu y a que'l llum feu; y vos os heu arrupit en un recó. No! Siguéu coratjós, redresseuvos y feu descriure molinets al vostre tallant. Sou un contra tots; cada cop que

donaréu malmetrá un enemich; cada cop que un d'aquests dongui pot, es cert, malmétreos, peró es més fácil que toqui a un dels seus. Vos tindréu de vostra banda la convicció de que sou sol, qu'os donará forsa: ells tindrán la por de ferir a un seu semblant quina perdua'ls debilitará. Un cop tots cayguts, si voléu analisar cors y deixarhi una llágrima sobre cada llaga, llavors ne tindréu el dret, donchs, genial, hauréu assolit las altas regions de la victoria.»

F. Pujulá y Vallés.

HISTORIA COMARCAL

El decret (emanat d'allá hont els apar sempre bé ventar falconada a tort y a dret) sobre la reforma del Concordat, porta en sí la supressió del manteniment del culte en las colegiatas, a excepció de las de Covadonga y Roncesvalles, existents en terrer privilegiat. Aixó, com ja's digué a son temps, es una bofetada a Catalunya, terra que guarda tot un floret de colegiatas, veritables monuments d'art arquitectónich que marcan l'avens y la civilisació del país. La supressió del manteniment del culte es com sumirlas en la deixadesa més complerta, tenint com tenen obligació de mantenirlas, quan n'expremeren tot el such material, els governants que s'apropiaren tots sos bens. Aquest acte, que no cal calificar, ha mogut a nostre sabi amich de Girona don Francesch Monsalvatje a escriure una tanda d'articles interessantíssims d'historia comarcal, parlant de las colegiatas notables existents en el bisbat de Girona que son l'admiració de propis y extranys ab tot y restar en un abandono que's doblará a ben segur al arrebassárlashi'l Govern la petita subvenció que las hi concedia pera'l sosteniment del culte y ab ell la conservació d'aytals joyells.

Santa María de Besalú, Sant Pere de Roda, Santa María de Lladó y altras qu'existeixen en la susdita diócesis, claman restauració o al menys decent conservació als ulls dels que las visitan; aixís ho creu nostre ilustrat amich, com se desprén dels articles que van eixint en las planas del *Diario de Gerona* ab goig verdader dels que's daleixen pels trevalls histórichs comarcals, que son els qu'ajudan a formar la total historia de la patria.

Prou coneguda es la personalitat d'en Monsalvatje, per lo que'ns abstindrém de donarla a coneixe als nostres llegidors. La provincia de Girona hi es ben assortada en capdills d'aquesta tasca. Que parlin, a més del citat, els senyors Matas, notari de Besalú, l'Alsius de Banyolas, en Pellicer de Ripoll y altres que de moment no'ns acuden, peró que tan sols ens caldria obrir els volums de la *Revista de Gerona* pera pellucarhi tot un floret de publicistas meritissims com Botet y Sisó, Enrich Claudi Girbal (†) y'l mateix Pella y Forgas ab sa valiosa *Historia del Ampurdán*, ver model d'obras d'aytal mena.

Avuy, desgraciadament, el conreu de la historia va devall-cayent; no hi há afició, y'ls pochs que s'hi dedican restan arreconats en llurs comarcas o pels arxius compilant y més compilant, sense que sos preuhats inventaris vegin la llum a causa de la poca importancia que's dona a tasca tan meritoria y que, com hem dit més amunt, contribuheix ben de veras a la formació de la historia general.

Historia comarcal: heusaquí lo que convindría fomentar arreu, obrint las columnas de periódichs y revistas a tants cronistas com romanan ensá y enllá, per tots els indrets de Catalunya, y llavors se faría l'arreplech general; mentres qu'ara queda en carteras particulars no tenintho a má pera quan convé esbrinar quelcóm d'interés general o particular.

Lo qu'ha fet en Monsalvatje ab la publicació de las sevas valiosas obras no ho pot fer tothóm, y aixís ens hem de planye de que'l caudal d'historia local que posseheix l'erudit notari de Besalú don Joaquim Matas resti amagat; igualment els d'en Pellicer y Pagés referents a Mataró y Ripoll, y'ls d'en Alsius de Banyolas, qui no té a má la *Revista de Gerona* pera continuarhi sos estudis interessants.

Aquesta tasca toca al «Centre Excursionista de Catalunya», entitat qu'hauría de pendre més interés en aquest ram de sas aficions, sens dubte la més interessant, omplint part de son *Butlletí* ab estudis d'aquests; bé pot ferho, tenint tan bona organisació de socis delegats. En sos primers temps s'hi dedicava

més; aixís ho veyém en sas crónicas curullas de trevalls d'aquesta classe, mentres qu'ara apar talment que las excursions solament tinguin interés *sportiu* o recreatiu. Sort tenim encara de l'«Associació Arqueológica» que, ab adalits trevalladors com en Pelegrí Casades y en Soler y Palet, va aguantant la bandera y esperant una empenta decidida pera revifar de debó la historia comensant per la organisació de comités locals y la fundació d'una revista histórica, per la que no s'ha d'esperar pas que las suscripcions l'aguantin, sinó qu'entre subvencions y quotas, que bé se'n esmersan en societats recreativas y altras de menys profit, fassi cara al temps y perseveri fomentant una ciencia tan interessant y de tan gran importancia com es la historia.

ANTÓN BUSQUETS Y PUNSET.

DE MÚSICA

Baix tres aspectes distints s'ha considerat la música: com *un arabesch de sons*, frase del critich vienés Hanslick, qu'en el fons no es més que un extracte de la definició del célebre filosop, critich y músich Jean Jacques Rousseau, *la música es la combinació dels sons d'una manera agradosa al ohido;* com un art de naturalesa independent, que viu per si mateix, peró sense que degui traspassar sos limits naturals, fins quan va unit al text poétich en l'ópera, opinió de Schopenhauer que, en sa gran obra *El món com voluntat y representació*, afirma qu'ella (la música) expressa no las formas del món visible, sinó la essencia metafisica del món, y que nosaltres *sentím* lo qu'ella expressa peró que no ho *sabém*, afegint que «si la música s'esforsés massa en amotllarse a las paraulas, a sotmetres als aconteixements, tindría la pretensió de parlar un llenguatje que no li correspón»; y finalment, segons Wagner, com *element femení* subordinat al *mascle*, la poesía, qu'es qui la feconda, donant naixensa al drama, y que per consegüent—y aquí's troba la discrepancia ab Schopenhauer—deu acomodarse a las paraulas y sotmetres als aconteixements.

La primera opinió — la de Rousseau y Hanslick — no l'acceptarém may: si en la música no hi haguessin més que combinacions capritxosas de sons, aquest art no tindría rahó d'existir. Beethoven hauría perdut el temps. Lo més fondo de las emocions y dels sentiments, lo més amagat e intim de nostres sers, que debadas s'esforsa pera exteriorisarse mitjansant paraulas, restaría inexpressable (1).

Las dugas opinions restants, la de Schopenhauer y la de Wagner, en el fons coincideixen. «Nosaltres *sentím* lo que la música expressa, peró no ho *sabém*», diu Schopenhauer. «La música expressa únicament emocions y sentiments», diu Wagner. Abdós afirman, donchs, la existencia de la música com art emocional y sentimental, que's manifesta d'una manera abstracta, peró ab forsa irresistible, y qual llenguatje té'l poder de sugerirnos la essencia més intima dels sers y de las cosas.

Beethoven representa, com ningú, la potencia d'expressió de la música quan no va lligada ab la paraula; ell penetrá del tot en lo més profond de sa essencia. Realisá un moviment enérgich de dins a fora, tregué a la llum de la vida totas las passions, tots els sentiments, totas las aspiracions dels homes. Sas *Sinfonías*, pera qui sab sentirlas, son una revelació de la humanitat. Wagner ha dit de Beethvoen: «A mesura que sos anys aumentavan, l'esguart del músich s'encenía ab una llum interior. D'aqueixa manera, quan sos ulls se deturavan una volta més en lo aparent, aquell maravellós reflex de llum interior a tot donava color, mostrantho tot a la seva ánima baix la llum d'un nou jorn. La essencia pura dels sers li parlá alashoras, mostrántloshi a travers del prisma seré de la bellesa.

Tota la naturalesa se li entregá: boscos, xaragalls, pradas, espays blaus, gentadas joyosas, aucells cantayres, parellas d'enamorats, núvols passatjers, tempestas bramayres, joyas placévolas de la tranquilitat...»

Y heusaquí lo que Schopenhauer ha dit de Beethoven, paraulas que reflexan alhora la serenitat del filosop y l'entusiasme del artista: «Una sinfonía de Beethoven ens presenta la

---

(1) El gran escriptor rus Ivan Tourgueneff, en sa novela *Ayguas primaverals*, reconeix la impotencia de la paraula pera expressar situacions que *solzament la música*, diu, *pot traduhir*. Y Tourgueneff ha sigut un dels més grans mestres del llenguatje.

més gran confusió, fonamentada no obstant en l'ordre més perfecte; el combat més violent que al moment se resol en la més bella de las armonías: es la *rerum concordia discors*, imatje complerta y fidel de la naturalesa del món que rodola per un caos inmens de formas sense nombre y's conserva per un trevall de continua destrucció. Al ensemps sentím en aquesta sinfonía la veu de totas las passions, de totas las emocions humanas; joya y tristesa, afecte y odi, temensa y esperansa, etc., y totas son expressadas mitjansant matisos infinits, peró sempre ab cert aspecte *in abstracto* y sense cap distinció; de totas n'es la forma sola, sense la substancia, com un món de purs esperits sense materia.»

Peró quan no's tracta de Beethoven, quan no's tracta de la música existint per sí mateixa, sinó acompanyant y *subratllant* a la paraula, Schopenhauer y Wagner pensan d'una manera oposada. Schopenhauer creu que la música no deu esforsarse massa en amotllarse a las paraulas y sotmetres als aconteixements, y afegeix que ningú com Rossini ha assolit aquest ideal. Wagner diu qu'en l'obra d'art del pervindre, la música «sols se desenrotllará en tota sa plenitut en las situacions en que degui devenir omnipotenta; mes, pel contrari, en aquellas que sigui absolutament necessari'l llenguatje dramátich, la música deurá esserli subordinada. Y com que la música té justament la facultat de plegarse insensiblement á las exigencias del llenguatje, sense veures obligada a callar per complert, podrá, donchs, deixar el camp lliure a la paraula, sense deixar de servirli de sosteniment.»

Glück—puig Glück y no Rossini, que sols se preocupá d'escriure pera'ls cantants, es qui assoleix l'ideal poétich musical de Schopenhauer — y Wagner representan abdugas maneras d'entendre la música quan va adaptada a la paraula: el primer li conserva sempre—exceptuant en els seus recitats y encara alguns d'aquests tenen valor musical molt apreciable — la integritat y la regularitat de la forma. En sas mans, la música no's despulla may dels atributs de sa naturalesa; sa personalitat no s'esborra may devant de la poesía (1). Al contrari, Wagner la maneja com cera flexible, li dona las formas que vol, la fa quasi bé enmudir quan la forsa del llenguatje parlat es tan gran que no li cal cap mena d'auxili (2), y la eleva a regions esplendorosas ab una empenta y una inspiració may igualadas, quan l'element lírich, es a dir, *lo més fondo de las emocions y dels sentiments*, esclata ab brahó irresistible, y s'imposa, vens y ofega al llenguatje parlat (3).

—

Tením, deixant de banda per inútil y xorca la tendencia de Rousseau y de Hanslick, que al coincidir els autors de las altras dugas tendencias, Schopenhauer y Wagner, troban llur ideal en Beethoven; al disentir, l'un va a parar a Rossini per erro, peró lógicament y en el fons a Glück, y l'altre a son propi drama.

Llurs tendencias, donchs, son altament beneficiosas a la causa de la música, justifican la seva existencia entre las arts y la ennobleixen y dignifican.

GERONI ZANNÉ.

NOTAS BIBLIOGRÁFICAS

Enrich Paz i Marcalló.—ENSAIGS. *Aplec de treballs en prosa.—Tobella i Costa, Impressors.—Barcelona.—1903.*

El jove escriptor Enrich Paz y Marcalló ha publicat ab el titul de *Ensaigs* uns quants quadrets literaris. El calificatiu d'*Ensaigs* els hi escáu; els quadrets d'en Paz y Marcalló revelan a un principiant que's llensa a la vida literaria no mancantli sentiment, peró si experiencia. No'l censurarém per haver publicat son llibre potser avans d'hora, no sols perque l'atreviment y la empenta son qualitats dignas d'un jove, sinó també perque s'hi endevina pasta d'escriptor, y qui'n té deu ésser sempre considerat ab respecte.

El llibre, donchs, no es més que un ensaig:

(1) En honor de la veritat s'ha de dir que la música de Glück s'adapta més als aconteixements en general que a las paraulas, al revés de la de Wagner, que s'adapta estrictament als uns y a las altras.

(2) Els anti-wagnerians y fins certs wagnerians califican aytals moments de *poch inspirats*, per no haver comprés la teoría del drama wagneriá.

(3) Els finals de *L'Or del Rhin* y de *La Walkyria*, l'encís del divendres sant (*Parsifal*, acte III), l'enterro de Sigfrid (*Capvespre dels deus*, acte III), las remors del bosch (*Sigfrid*, acte II), els diálechs amorosos de Sigfrid y Brunhilda (*Sigfrid*, acte III y *Capvespre dels deus*, prólech), la mort d'Isolda (*Tristany e Isolda*, acte III), etc., etc., revelan el geni incomparable de Wagner quan deixa predominar la música *sobre la poesía*.

en Paz deu continuar el camí comensat, perfeccionantse, estudiant y recullint materials ab má ben ferma pera que darrera del seu segón llibre s'hi vegi ja al home, en lloch de véureshi al jovenet que hi há darrera del primer.

—

Altres llibres hem rebut: *Los Universitarios*, *Estudios Literarios*, *El Alcoholismo* y *Ciencia Política*.

Los Universitarios, obra firmada pel doctor J. Esteban de Marchamalo y que porta per sub-títul *Novela de tipos y costumbres académicas en 1898*, es una justa y rahonada crítica dels defectes interns de las Universitats y demés centres docents espanyols; per consegüent, es un'obra de sanas tendencias que sols elogis deu mereixe. El llibre es recomanable ademés per sas condicions literarias. Sota'l pseudonim doctor J. Esteban de Marchamalo s'hi amaga'l nom d'un distingit catedrátich. La novela ha sigut editada per la *Biblioteca de «La Educación Nacional»*, de Madrid.

Els *Estudios Literarios* son deguts al frare agustí Restituto del Valle Ruiz, llegintshi un prólech del conegut escriptor mallorquí en Joan Alcover.

Estudia fra Restituto del Valle Ruiz en la primera part de son llibre alguns autors mallorquins: Ramón Llull, Joseph M. Quadrado, mossén Miquel Costa Llobera (a qui creu superior com artista, no com poeta, al mateix mossén Jacinto Verdaguer), Joan Alcover y Miquel Mir. En la segona part s'ocupa de las darreras manifestacions de la poesia lírica en llengua castellana; Bécquer, Campoamor, Núñez de Arce, Balart y Zorrilla. Després segueixen varis articles sobre diversas obras d'en Menéndez Pelayo, del célebre rabí Dom Sem Tob y d'en Dicenta. Acaban el llibre un conte titulat *Neno* y dos articles que portan per epígrafs respectius *La guerra del Transvaal* y *Krüger*, trevalls que may, y en cap concepte, poden incloures en una colecció d'estudis literaris.

Fra Restituto del Valle Ruiz es un notable escriptor y un culte y elegant crítich. No obstant, creyém que sas qualitats de pensador no están en armonía ab sas qualitats d'erudit, ni ab el seu bon gust y seguretat en el maneig del llenguatje. L'escriptor domina, en nostre concepte, al pensador. Els *Estudios Literarios* son trevalls dignes d'admiració per la claretat y bellesa del estil: com obra d'estética no'ns resulta de tanta importancia, trobantnos, per consegüent, en disconformitat ab algunas de sas apreciacions.

Ha editat els *Estudios Literarios* el llibreter barceloní en Joan Gili.

El Alcoholismo es un follet de Constancio Bernaldo de Quirós, destinat a combatre'ls efectes fatals de la beguda. Es un trevall recomanable y qual vulgarisació interessa a tothóm.

Ciencia Política forma part dels manuals enciclopédichs Gili, y es original de don Antonio Royo y Villanova, catedrátich de Dret administratiu. Aquesta obreta, qu'es un medi de vulgarisar el *dret usual*, cridará indubtablement l'atenció dels que's dedican a las qüestions jurídicas, no solzament pels assumptos que s'hi estudian, sinó per llur ordre y métode.

Aquest manual, com també'l follet d'en Quirós, han sigut editats per en Joan Gili.

G. Z.

PREGARIA CONJUGAL

Dimmi di grazzia amor se gli occhi miei
veggono il ver della beltà che io miro.

MICHELANGELO.—*Sonetto passionale*

Aquest capvespre penombral y musch
crida als cors joves ab sa veu de cántichs,
y entre las fullas, ab brunzits de rusch,
volan idilis dolsament romántichs.
¿No veus la vetlla cóm s'extén pel parch,
cubrint els besos y creant efluvis?
¿No veus els arbres cóm ens fan un arch
pera guardar nostra cansó de nuvis?
En el bell claustre, silenciosa y lleu,
semblas, germana, una vestal novicia;
ets com un marbre recubert de neu
que reb l'alé d'una sublím caricia...
Volém, esposa, que'l jardí estiuhench
serva pels cors una esperansa viva;
caygui en mos brassos ton desmay blavench
com la ignocencia d'una sensitiva.
La vetlla'ns crida y un oratje dols
mou tos cabells en indecisa dansa,
y al grat va-y-ve dels ideals bressols
te vas movent ab celestial gaubansa.
Digam, esposa: ton esblaim llunar
¿ha trascendit dels plenilunis célichs?
¿Ets vaga imatje qu'ha perdut l'altar
o t'has creat entre respirs angélichs?
Mos ulls somnían santament perduts
en la bellesa de ton cos magnífich
y t'entreveuhen en las quietuts
com sobirana en setial auríñch.
¿No veus la vetlla cóm s'extén pel bosch
ab cants d'oreig y cruiximents de fullas?
¿No sents els resos del jardí blau-fosch
mentres las rosas del meu cor esfullas?
Volém, germana, sota'l cel d'estíu
com del llur rusch dugas gentils abellas;
volém somrihent vers el bressol que riu
demunt de molsas y de suaus poncellas:
que aquesta nit el lluminós atzur
fa de sas bolvas animetas blancas,
y al clar mormull de nostre ensomni pur
ens cantarán en sas voladas francas.

PERE PRAT JABAL·LÍ

HERETJÍAS

L'Individuu

Son las generacions garbells inmensos de moviment incessant que separan palla y gra de la vida y espargeixen en els solchs de la humanitat llevor d'existencias innombrables que, germinanthi silenciosas y ocultas, se coronan de temps a altre de raras eflorescencias.

Ab ample gest sembra'l jardiner inteligent granas de flors vulgars avuy y un dia rebuscadas, cobdiciós d'exemplars nous que naixerán ¿qui ho sab? d'alguns dels milions de diminuts estotxos de vida qu'haurá espargit sobre'ls llits preparats ab má solicita. El flamant exemplar cobdiciat obtingut ja, esdevindrá l'hoste d'altres y altres jardins, fins a universalisarse, a vulgarisarse, desbancat per la estrepitosa aparició d'exemplars nous fills tal volta d'ell, com ho fou ell d'altres, y que, al igual de sos antecessors, tindrán son apogeu y sa decadencia... Heusaqui'l génesis del Individuu.

L'Individuu es el sér d'amples pulmons y muscles vigorosos, capás d'aspirar y assimilarse grans quantitats de vida verdadera, *única*, y apte pera exteriorisarla y exteriorisarse per endósmosis potentissima; es l'arbre geganti d'arrels extensas, fondas, y brancatje imponent que, alsant la testa altiva al cel que l'acarona, se cubreix de flors inmarcessibles y feconda ab son polen exquisit sa nombrosa germanor, embellint ab matisos y contorns més delicats la florida nova.

L'Individuu no es un sér apart, ni producte de generació espontania; es, lluny d'aixó, síntesis augusta d'incomptables sers y resultant excelsa d'infinitas y misteriosas evolucions.

Cada sigle té'ls seus Individuus. La reciproca no ha *pogut* fins avuy ésser verdadera, puig els Individuus no tenen el seu sigle: tenen el sigle dels seus successors. Son essencialment inactuals. Aqueixos noms gloriosament únichs, orgull de la Historia, qu'han passat a la categoría de tópichs en panegírichs de ciencias y arts, son mers sembradors de cullitas qu'ha gaudit la seva posteritat. Ells sols han tingut el privilegi de sentir la impressió fondament reconfortanta de si mateixos mil voltas més intensa y pura que'ls barrohers afalachs de *la* Gloria. *Gloriam qui spreverit, veram habet.* Qui cobdicia la gloria, esmersa un temps preciós en semblar lo que deuria ésser. La gloria ha perdut a molts que, com aucellas encisadas, han baixat de grans alturas atrets pel mirallet brillant y tornadis que llensa arrán de terra lluhissors d'oripell.

«L'amor de la gloria sols pot fer un héroe; el menyspreu d'ella fa un home sensat.» Un héroe no ho es sempre un Individuu; a voltas es un simple pastor de remat; sovint una ovella més grossa que las altras. Fou en Napoleón, per exemple, com a héroe, un llop que sobressurti de la llopada de sa época; com a home, un gran feble. Temps a venir, l'assolirá també a n'ell la exclamació d'en Young: «Un César viu: n'hi há mil ja d'oblidats.»

Gran part dels Individuus ho son no per haver somniat lo gran y complexe, sinó per haver formulat lo petit y elemental.

El progrés es la tendencia de la humanitat a *individualisarse.*

De tot temps, y en una ó altra forma, ha sigut l'Individuu perseguit per la Massa. Selecció aquell d'aquesta, es per ella temut o envejat, y sempre incomprés. Quan el veu distint d'ella, emancipat, voldria absorbirlo de nou pera evitarse l'insoportable esfors progressiu a que l'obliga sa presencia.

No podent véncel, acut a l'Aritmética y l'apostrofa satisfeta de si mateixa: «Tu ets *menos* que jo, perque *nosaltres* som *més.*»

Si'l reconeix com a mestre, es a condició de que també's presti a ésser *ayo*. Si's resisteix, se l'acusa injustament de superb y egoista. Se'l vol modest pera estalviarse la modestia d'humiliarlo y d'humiliarse devant d'ell. La Massa es petita y exigeix al Individuu que's tingui per petit, si desitja viure en pau ab ella. El sol, gran Individuu de nostre sistema, el sol, modest, seria un sol sense surtidas espléndidas ni postas aclaparadoras; un sol manyach, circunscrit en sa propia circunferencia, permetent ésser mirat per l'ull humá; un sol mort y trist com una lluna; un astre més. Natura no demana modestia a cap de sos fills; tots tenen sa manera d'ésser y s'acceptan tals com son. El sol es gran, majestuós, imponent. Verdader monarca del cel, fa sa via sense vacilacions ni defalliments. Sos súbdits el necessitan, peró cap li

demana que baixi de son trono pera donarli claror y vida.

Els sers *se* vivifican ab sa llum y son calor, qu'ell escampa arreu ab la indiferencia d'un deu, cumplint sa missió excelsa. Atráu els mons ab sa forsa inmensurable, mantenintse d'ells emperó a *honesta* distancia, y respira ab pulmons de colós efluvis misteriosos espargits per son camí sideral y qu'ell transforma dintre son ardent cervell de gegant hermosament superb en inestroncables fonts de vida fecondíssima.

Desaparegut l'Individuu del món dels vius, l'ofeném encara pretenent honrarlo, a n'ell qu'es honra nostra, traduhintlo o trahintlo, millor dit, en pedra o bronze. Baix pretext d'enlayrarlo, ens el treyém del devant.

Al contemplar una estatua sembla que un senti la muda protesta del Individuu condempnat a una actitut perenne invariable, producte encarcarat d'una atrevida concepció *monosimbólica*, traspuant sempre aburriment d'inercia.

Se preté qu'es dever moral en l'Individuu, quan ell ja s'ha fet, de fer als altres. Quánts Individuus han fet tart, aturantse a escoltar els planys eterns de la Massa irredimible! Quánts s'han empobrit prodigant sos tresors en almoynas que no han *extingit* cap miseria! Quánts han desohit la veu armoniosa del Ideal aixordats pels bruhels amenassadors del dever, motor de voluntats baldadas, fill gran d'aqueixa moral escenográfica, efectista, que sols sembla quelcóm vista a distancia!

L'Individuu ha d'ésser egoista de la manera que la planta ho es. La planta produheix el fruyt, peró no'l *dona:* se li ha de pendre. Si ningú l'apeteix, el fruyt esdevé madur y cau a terra, no pera perdres inútilment, sinó per'alimentarla a n'ella mateixa o transformarse en novas plantas que's cubrirán també de fruyt esperant, ab serena indiferencia, al passant que las hi prengui y se'n nodreixi.

La humanitat progressa per Individuus, y's retors a voltas tot un sigle en son llit de dolor per'arribar a parirne un. Y en tant passan els dias, com grans d'un rosari infinit, naixent ab auroras prenyadas d'esperansas y agonitzant en crepúsculs rublerts de desenganys.

Quan mor el sol y enmudeix pausadament la remor de la humana lluyta (monstruós acoblament de pantejar de máquinas y crits de sér humá; pregarias de creyent y renechs d'ateu; injurias de butxí y planys de víctima) lluyta incessant, tremenda pera produhir l'Individuu; quan el jorn s'adorm com un gegant afadigat, un pensa ab tristor indefinible y fonda: Un dia més, un dia que no torna. La humanitat es lenta en son progrés. L'horitzó es negre. Un zero de tenebras ens envolta. S'es post el sol... ¿Será demá?...

SALVADOR ALBERT.

LA COVA ENCANTADA

Dissapte prop-passat, trobantme en un d'aquells moments en que la imaginació bojeja, vaig entrar al Saló Parés, y no sé per qué se'm va figurar que'm trobava en l'interior fantástich d'una cova encantada.

No tenía res que veure ab aquella qu'atravessaren Gentil y Flordeneu pera pujar al cim del Canigó, peró s'hi sentia la influencia del encís, del encantament ab que alguna fada malévola enrondava mon esperit.

Els visitants me semblavan toscas estalagmitas que'm privavan el pas. Procurant no toparhi, vaig acostarme a la paret de vora la entrada y vaig admirar uns esgrafiats... peró ay! que no eran deguts a cap home primitiu; eran més aviat d'un refinat, d'un decadent que patia la obsessió de la linia, qu'anava destriantse y entortolligantse dins d'una complicació malaltissa; era entretingut y cansat al ensemps desxifrar els símbols qu'entranyavan entre l'agarbonament dels arabeschs.

Avensant per la cova, y deixant de banda un pany de pedra tosca, vaig arribar al lloch verament encantat. Una olor de farigola va corpendrem, y una munió de nimfas y ninas casulanas va empendre a la quieta una dansa cadenciosa a mon entorn; sos cossos esfumats se desdibuixavan dins d'un argentí polsím, m'embolcallavan lliscant esboyrats com ombras impalpables...

Vaporosas, destenyidas per haverse banyat en ayguas térbolas, se m'acostavan falagueras las eterias nimfas y pretenian acariciarme, produhintme son contacte sensacions de pols y de trenyinas; me miravan ab sos ulls entelats, que no m'atreyan al volerme encisar ab sos fingits sentimentalismes; jo'm resistia espahordit, de por d'ofegarme entre sa polsaguera, y pera deslliurarmen, vaig enjegar un renech que las va fer tornar a son lloch. Y fugint, vaig internarme en la gruta.

Un altre espant devia curarme del anterior. Una ronda feréstega de gitanas s'apoderá de mi, y brutalment comensá a sacsejarme; me miravan ab ulls de rabia y enveja, com si jo tingués la culpa de que fossin d'una

rassa inferior, embrutida; crits ronchs de venjansa ressonavan per mas orellas, befantme, escarnintme, insultantme; ballavan a mon entorn frenética sardana, y'm cridavan iradas:—Payet, payet, regenérans!...—

Me feyan llástima y fástich; prou volia deixarlas, mes m'agarravan de nou, me marejavan ab son alé ayguardentós y'm refregavan sos fastigosos parrachs pel rostre, fins a revoltarme'l ventrell; pera deslliurarmen se'm va ocorre una idea: ab veu profonda y enérgica vaig cridar:—En nom de la Majestat de Caldas, aquieteuvos!—

Com per art d'encantament varen quedar inmóvils, ab la testa acotada, anorreadas, tristas, en posituras de greu aclaparament.

L'encis quedava desfet, el saló ja no era cova, y'ls esgrafiats, las nimfas y las gitanas ja no eran més que las obras d'en Triadó, d'en Brull y d'en Nonell.

Sebastiá Junyent.

TEATRES

El mestre nou.—Mlle. Debriége.

En *El mestre nou*, drama en tres actes de don J. Pous y Pagés, estrenat l'altra nit a Romea, s'hi nota una personalitat, escénicament, mal equilibrada. Per una part se'ns presenta l'autor com artista modern qu'observa la vida, qu'estudia tipos y costums qu'ha sorprés ab justesa y reflexa ab sinceritat; mes per un'altra l'acció dramática, ab exposició, nus y desenllás, segons totas las reglas clássicas, resulta convencional, feta y tallada ab patró. Baix el primer aspecte l'obra d'en Pous y Pagés es un model: tipos no ja apuntats, sinó detallats de má de mestre, escenas robadas a la mateixa vida y presentadas ab sobrietat extraordinaria, y quadros de color de gran veritat; peró baix el segón, tot es artifici, y'l drama passional, qu'es el que forsosament adquireix més relleu en escena, no es més que un drama vulgar, tret d'un de tants *clixés* falsos y gastats, que'ns fa somriure. No es l'autor un plagiari, com algú ha volgut suposar, en el sentit de que tal o qual autor hagi presentat avans qu'ell un argument semblant; peró ho es en un altre sentit més honrós encara que no menys sensible: ho es en el sentit més ample de copiar el seu argument de la convenció teatral en que las passions, els tipos y'ls aconteixements son sempre'ls mateixos y'ns portan tranquilament a un mateix desenllás.

Aixis en *El mestre nou* hi trobém els indispensables amors contrariats de dos sers nobles, desinteressats y generosos, la oposició per part d'un pare egoista y sech de cor, y la catástrofe final en forma de mort violenta d'un dels protagonistas, qu'en el cas present es el galán. Tot aixó no es pas copiat de tal o qual drama—jo no sabria pas quin citar—peró's fa necessari confessar que no es nou, qu'es copiat de cent, de mil dramas més o menys moderns que'ns presentan els mateixos tipos grisos, las mateixas passions de teatre sense la més petita veritat psicológica, els mateixos entrebanchs de convenció y la mateixa catástrofe final quan fa un quart y mitj que dura'l tercer acte.

Axó es el Teatre, segons diuhen, y l'autor ha tingut de fer axó. La seva idea fonamental, que jo no crech pas que fos la d'un argument tan vulgar, ha tingut d'enmotllarse, y'ls motllos l'han feta malbé donant relleu a n'aquells amors y tipos de comedia en perjudici del drama social qu'endeviném en el fons de l'obra. Lo qual es una verdadera llástima, puig com ja he indicat, tot lo que no's refereix a la intriga amorosa demostra que l'autor es home de talent, bon observador de la vida y escriptor correcte y sóbri. El tipo del cacich es un dels tipos més justos y més reals qu'hagin trepitjat la escena catalana; y fou molt ben interpretat, per cert, per un actor quin nom sentim no recordar. Molt encertats també son els d'en Guilla, l'alcalde, y encara que un xich carregats, els del rector, el secretari y l'hereu. Els demés els trobo falsos y convencionals. Lo mateix podria dir de las escenas del drama. N'hi há dugas, pera citar las mellors, en el segón acte, entre'l mestre y'l rector y entre'l cacich y en Guilla, que acreditan per si solas a un autor.

En fi, jo desitjaria que un'altra vegada l'autor deixés de banda'ls *motllos* y presentés la seva concepció despullada d'artificis avuy dia ja gastats. Potser l'aplaudirian menos els de la galeria, peró en cambi fora més sincer y artisticament més gran.

La execució, en conjunt, molt desigual.

—

A Novetats hi ha cantat aquests dias Mlle. Debriége, *divette* lleugera de *café-concert*. Se distingeix per sa dicció neta e intencionada, y per la finura y elegancia d'actituts y moviments. Molt expressiva de rostre, subratlla gráficament las cansonetas sentimentals y picantas que constituheixen son repertori; y si bé abusa dels calderons y busca efectes musicalment poch recomanables, just es confessar que sa veu es agradable y ben timbrada, especialment en las notas graves, que dona sense'l més petit esfors. No canta com una máquina, com acostuman a fer la majoria de sas companyas, sinó que sab lo que diu y ho diu ab fe y calor. Aquesta es pera mi sa mellor qualitat. Ha cantat cansons bon xich *verdas*, y'l públich l'ha aplaudida y las senyoras no s'han ruborisat. ¿Las entenian o no? Jo no ho sé pas: lo que sí sé es qu'en un y en altre cas ha quedat demostrat que aquest génere lleuger francés no es tan inmoral com algú volia fernos creure. Y si no, qu'ho diguin las distingidas senyoras que aquests dias aplaudian a Mlle. Debriége a Novetats.—Emili Tintorer.

SONETS

XIII

Ta boca, oberta als besos, es petxina
qu'al sol no veu y a sa influencia's bada;
tos besos inconscients, d'alé glassada,
son plantas bordas sense flor ni espina.
Ton cor, encara inhábil, no endevina
qu'ha de deixarme un rastre ta besada
dols com la mel y amarch a la vegada
com el such de la verda taronjina.
Quan me sorprengui á ta graciosa espatlla
novament repenjat la blanca lluna,
farás bé de tenir la boca closa
si no ha de dibuixar demunt la ratlla
que tas cellas bessonas junta en una
l'aubada del desitj sa fresca rosa.

XIV

Ton clos l'han comprat,
sa tanca bonica
per altra han cambiat
més alta y més rica.
Pro'l clos qu'has deixat
recorda y somica,
y encar d'amagat
de cosas n'explica:
Del vent qu'a las nits
mos passos y crits
t'hi duya de fora,
del vell garrofer
quin rústich dosser
ens queya á tot'hora.

XV. — L'idili de Venecia

Dins la cambra tranquila y apartada
que pel goig del amor fou feta expressa,
la tendra esposa en somni dols se bressa
y Otelo entra de cop, la vista irada.
Surt a temps del carrê una veu sobtada:
«Yago al morir sa vil acció confessa».
L'alarb no escanya, donchs; s'ha dit depressa:
«Si Yago ment, Desdémona es honrada».
Sent corre per las venas sanch calenta
quan veu sa ditxa caminar segura
Otelo; com un mall li bat el pols;
y als ulls li puja una claror lluhenta;
vol cridar, pro no pot, qu'encara dura
de la fidel aymada'l somni dols.

XVI. — 1. La verge resisteix

Si al nort me troba la estiuhada
y allí tremolo al mitj del jorn,
penso en la vall del sur desada
que'l sol caldeja com un forn.
Si'l temps ens passa, freda aymada,
sens alegría ni trastorn,
la emoció esmento adalerada
que viu y creix al nostre entorn.
Y en amors penso exagerats
y en besos forts d'aquells sobtats
que primê's donan qu'ofereixen:
en besos fills del frenesí,
d'aquells qu'esclatan pel camí
avans las bocas no s'uneixen.

XVII. — 2. La verge s'abandona

Nosaltres som romántichs; ni nna engruna
li enmatllevém al gust del jorn, oh amiga;
tením per bona la manera antiga
y festejém de nit al clar de lluna.
Qué bé li escáu a ta bellesa bruna
el vestit blanch qu'en la ocasió t'abriga!
La teva boca ab quín dalé deslliga
l'enfilall de sos besos oportuna!
Al teu balcó quánts cops en la volguda
quietut nocturna, quan el món reposa,
nostra escena d'amor s'allarga muda
fins que tu, obrint els purs llabiets de rosa:
«Vesten—me dius—que ja al nou jorn saluda
ab tendre cant la matinera alosa.»

XVIII. — 3. La verge es morta

S'han fos com flochs de neu
la verge y ma alegría;
rosers d'ufana breu,
floriren un sol día.
La verge es qui'm sab greu:
jo tant que la volía!
Molts cops el recort seu
ve a ferme companyía.
Sovint a mon tresor
li prench de somnis d'or
una polsada forta,
y marxo pels carrers
solet ab mos quefers
a festejâ ab la morta!

P. Riera y Riqué.

SUPERSTICIÓ

I

L'hereu Xarigot estava desatinat: en qüestió de quinze dias se li havian mort més de trenta ovellas, la meytat si fa o no fa del remat, y justament las més plenas, las més llanudas, las que feyan més tossa...

Y era'l cas que no sabia pas cóm fersho, perque ja ho havia probat tot: pegats, oracions, unturas... y res, res li estroncava la malura; al contrari, cada dia se li morian més y més caps.

— Y donchs, Minguet, ¿cóm ho tením assó del remat? ¿Qu'encara no te'l vol deixar aquesta passa?—li feu el Quel del Francás, al ensopegar ab ell pels carrers del poble y veyent qu'anava ab el cap cot, tot pensatiu.

— No me'n parléu, Quel, que n'estich, de assó, que no sé pas qué'm fassi; creguéu, estich despacientat.

— Aném, home, no n'hi há pera tant, tampochl

— Ja ho dihéu vos! Quan veig qu'en quinze dias se m'han mort passa de trenta caps... y que cada dia, encara, se me'n van morint més!...

— Oh, prou, prou... mes ¿qué vols ferhi?...

— Qu'ho sé jo!... Mal rellamp, aixís se'm morissen totas d'un cop que acabariam més prompte!...

— Válgans Deu, no digas assó, hereu, que Nostre Senyor te podria castigar, home! — feu el Quel, tot horroritzat.

— Si n'hi há per...

— Ja me'n faig cabal...—Y després d'una curta pausa:—Escolta, ¿ja has anat a mirar aquell *curandero* tan sabi que diu que hi há a Vilafranca del Conflent?

— No so fet ni un pas...

— Doncas arribathi, creume, qu'assó per forsa ha d'ésser mal donat; per mi las tens embruixadas!...

— ¿Voléu dir, Quel?

— Per mi no hi há altra cosa... Aquest damnat del Jan te vol molt mal, jo ja ho sé, y creu que té molt malas arts... ¿Te recorda qué li va passar al vell Rosta, allavoras de las mulas, que totas se li tornavan guitas?

— Prou!

— ¿Quí'n va tenir la culpa si no'l Jan de la Jossa que las hi va mal-mirar? Assó tot el poble ho sab!...

— Mes ¿voléu dir que fora capás d'assó'l Jan, tant que'm fa la gara-gara quan m'atrapa?...

— No hi posis dubte: es una mala ánima... Jo ¿qué vols que't diga, Minguet? Aníria a trobar aqueix home de Fransa, que diu que fa miracles...

— ¿Ahónt dihéu que viu?

— A Vilafranca del Conflent... Ell te sabrá dir si es mal donat y, si li pagas bé, fins la persona que't mata'l bestiar...

— Doncas demá mateix me'n hi aniré... Vaja, adeussiáu, Quel!...

— *Alanta*, Minguet...—

Y l'un tirá per'amunt y l'altre per'avall del rudimentari y costarut carrer del poble ahont abdós havian fet sob-y-sob.

II

El dia següent, a las primeras horas de la matinada, l'hereu Xarigot, agafant la vara de freixa ab tiretas de cuyro y dihent als seus qu'anava a vila pera un negoci, emprengué'l cami que per la part solana conduheix a Puigcerdá y d'allá a la Cerdanya francesa y al Conflent.

Al arribar a Vilafranca, l'hereu Xarigot s'encaminá de dret a cal *curandero*. La entrada de la casa era fosca, rónega, llefiscosa. Al trucar a la porta, una dona vella, grabada, d'ulls petits y fondos y nas aplanat, com de *bull-doch*, el surtí a rebre y sense preguntarli tan sisquera per quí demanava y llensant una bravada d'ayguardent que tapava'ls esperits, li digué ab veu gangosa:

— Ja podéu passar, bon home, ja podéu passar. *Monsieur Brousse* os espera al fons... —

Y conduhit per un corredor humit e interminable, arribá'l Minguet a una habitació fosca y esquifida, en un angle de la qual s'estava *monsieur Brousse* entafurat darrera una taula polsosa, plena d'ampollas, papers, llibres vells y altras andróminas.

Al entrar l'hereu Xarigot, el *curandero* aixecá'l cap d'un llibre que tenia al devant y que llegía, y dirigintseli:

— Seyéu, seyéu, bon home — li digué.— Y bé, ¿qué tením de nou, *mon cher ami?*

— Veuréu: tinch el remat que se m'acaba de perdre, y m'han dit que vos me'l podriau salvar.

— Ho mirarém, ho mirarém...

— Ara mateix acabo de quedar sens una ovella; ahir solzament, se me'n van morir set... ans d'ahir *cotre*...

— Y bé *¿cón* temps hi há que dura *ça?*

— ¿Sabéu quánt hi há? Uns quinze dias...

— *Quinze jours*. ¿Y *cóntas* s'os han mort entre *toutes*?

— Més de trenta...

— *Il faut* sabé'l *numeró juste*...

— Trenta tres.

— ¿Y *cóntas* os ne restan *maintenant?*

— ¿Sabéu que me'n restan? Altras tantas, si fa o no fa...

— *Le numeró juste*...

—Trenta sis.

—La *dernière* que s'os ha mort ¿era blanca ó *noire?*

—Negra.

—Y bé, doncas ja mirarém que no s'os *ne* mori cap més, *¿c'est ça*?

—Per assó vinch.—

Y'l *curandero* va comensar á regirar el munt de llibres vells que tenía escampats per la taula, fullejantlos y llegintne algún qu'altre fragment ab gran detenció.

Monsieur Brousse era un home d'uns setanta anys, ab barba blanca molt poblada: duya ulleras fumadas y tenía'l cap pelat com una bola de billar; una rialleta mofeta surava sempre en els seus llabis esblaymats y prims.

Quan va haver acabat de consultar aquells llibres, plens de geroglifichs y signes cabalistichs, aixecá de nou la testa y mirantse fixament á n'el Minguet, li digué:

—Aquesta malura es donada...

—Ja m'ho pensava — feu l'hereu Xarigot, tot satisfet per haverho endevinat.

—Per un vehi vostre — continuá'l vell impertorbable.

—Mal rellamp, ja será *ell!*

—¿Que'l voléu veure?

—¿Veure? ¿Y ahónt?

—Aqui mateix, en aquesta porta. Os el faré compareixe *tout suite*.

—Mal rellamp! Si que'l vull veure!

—Os he d'advertir que *ça* os costará un *petit plus*.

—No'm fa pas res. Pagaré tot quan sia.

—*C'est bien*.—

Monsieur Brousse tancá llavors la finestra qu'estava mitj oberta, encengué un fanalet que produhí una llum verdosa y, murmurant uns quants mots ininteligibles, doná un cop, ab una vareta, a la porta senyalada, apareixenthi tot seguit un'ombra que l'hereu Xarigot, en l'estat d'excitació en que's trobava, prengué per la del seu vehi el Jan de la Jossa. Llavors el Minguet, no podentse contenir, confegí ab prou feynas:

—Es *ell!* Mal rellamp el fonga! Ja tenia rahó'l Quel!...—

Instantaniament la visió va esvahirse.

—¿L'havéu conegut?—li preguntá ab burla *monsieur Brousse*.

—Massa qu'es ell!—barbotejá'l Minguet.— Ja m'ho temia!

—Y bé: doncas ja que sabéu qui es, preveniuvosen.

—Ja me'n previndré, ja! Os ho juro!

—*Maintenant* os donaré'l remey pera matar la malura. Miréu: *chaque nuit*, per espay de *huit jours*, posaréu en tres finestras de casa vostra unas creuheras de verga ab un bossí de fetje de la *dernière* ovella que se os haja mort, y *dessous* hi posaréu una llumanera de tres blens *jusqu'a* dotze horas. *Et ça será fini*.

—Moltas gracias. ¿Quánt os he de donar?

—*Quinze franchs*.

—Aquí'ls teniu y adeussiáu.

—*Au revoir*, bon home.—

Y l'hereu Xarigot desaparegué d'aquella fatidica casa lo mateix que un foll.

Menjá quatre mossadas al primer hostal qu'atrapá, y's posá en camí vers el seu poble.

Al ésser a Puigcerdá'l Minguet no semblava pas el mateix; estava verament desfigurat; una suhor freda li lliscava pel rostre y una salivera amarganta que li omplenava la boca'l feya escupir sovint.

Entrá en una taberna y allí comensá a beure, a beure de valent pera ferse passar aquella amargantor, peró cal tot era inútil: com més vi bevia més en aument li anava aquell mal gust.

—Que's fassi f...—

Y surtí de la taberna ab rodaments de cap.

Era al cayent de la tarda, y per'arribar a

casa seva encara li calia caminar quatre horas. Emprengué'l camí que'l dematí havia fet y... avall.

Al arribar a la «Farga vella» bé prou que hi hauría entrat per veure si bevent més conseguía treures aquell mal gust de la boca qu'encara li durava, però era ja tancat y barrat; els hostalers ja dormian; y no s'hi aturá.

Havia surtit la lluna, y aixis al hereu Xarigot li fou més fácil seguir el camí. Y trescava adalerat, saltant marges, aprofitant dresseras, atravessant camps y prats...

Al arribar al seu poble tot restava mut y quiet; tothóm dormía horas há; y la lluna, en son ple, enviava sos raigs argentats sobre'ls llosats dels casals que lluhian com miralls.

L'hereu Xarigot no s'hi pensá pas un moment, que massa que tot el camí ho portava de cap: s'encaminá a cal Jan de la Jossa, y saltant la paret de l'era, entrá al paller; encengué un misto d'esca rascantlo ab l'ungla, calá foch a la palla y's dirigí tot seguit a casa seva.

Al cap de mitj quart el paller de cal Jan apareixía tot abrandat en la solitut de la nit. A la poca estona tot el patrimoni's trobava embolcallat d'espessa fumera, y llengotejantas flamas invadían tots els finestrals...

Y l'hereu Xarigot, ja en son llit, al costat de la seva dona que roncava com una benaventurada, ho contemplava ab fruhició; sentía'ls cruiximents del vell fustám al consumirse, els estrépits somorts de las parets al desplomarse, y s'estremía de goig...

Y mentres tant el foch, ab son petjar sort, anava fent camí, devorant el grandiós patrimoni de cal Jan, que l'ensentdemá'ls pacífichs vehins havian de trobar fet cendra y servint de mortalla als cossos carbonisats dels moradors del casal.

I. Soler y Escofet.

EL GUARDA-VÍA

Passan els trens amunt y avall,
rápits, brunzents, vertiginosos,
enfora'l pit, el cap de gall,
bufant orgull, majestuosos.

Venen del lluny del horitzó
y al lluny se'n van sens mirâ enrera:
passan com una exhalació
sens detenir la llur carrera.

Y'l guarda-vía'ls guayta fit
cóm van y venen del Misteri,
interrogantlos ab dalit:
—Enllá d'enllá ¿qué deu haverhi?—

¿Qué deu haverhi enllá d'enllá,
que l'horitzó aixís els fascina?
... Si se'l volguessin emportâ
vers els paíssos qu'endevina!...

Pro se'l escoltan ab desdeny
y li responen, mentres corren,
ab un xisclet que sembla un reny
y uns claps de fum que prest s'esborren.

S'esborren prest com la ilusió
qu'al fons del cor el guarda alenta;
y ell, sol i-vern en la buydô,
se sent molécula impotenta.

Prou que la entén la veu dels trens;
prou que'l comprén el llur llenguatje!
Diuhen:—Nosaltres som l'Avens:
tu un ressaguer del esclavatje.

Igual que un rall, igual que un bloch,
ets una pessa de la vía.
Resta clavat en el teu lloch
y no te'n moguis nit ni día.—

Y no se'n mou, y allá clavat,
pena'l desitj buyt d'esperansa:
eternament viu condempnat
a un món petit sense mudansa.

Y'ls trens l'insultan sempre més
ab llurs xisclets y llur fumera,
y'l trist renega del Progrés
tot presentantli la bandera.

Claudi Mas y Jornet.

ASSOCIACIÓ GREMIAL DE DROGUERÍA Y PRODUCTES QUÍMICHS DE BARCELONA

Al llegir els estatuts d'aquesta nova Associació, lo primer que salta a la vista es qu'en ella hi predomina l'esperit práctich dels comerciants de nostra terra. En pocas planas y pochs articles s'hi troba contingut l'objecte de l'Associació y la organisació que li han donat, sense, per lo general, entretenirse massa en els detalls, com acostuman a fer els que's deixan portar per la mania del *casuisme*.

Els objectes principals de l'Associació son el fonament dels rams de producció a que's dedican els associats, vetllar pera que aquests produheixin ab rectitut y escrupulositat, y defensar els interessos dels mateixos y per tant de l'Associació, ab armonia ab els del Estat, *Provincia* y Municipi, y arreglar las qüestions y diferencias que's presentin entre'ls associats al exercir son comers e industria d'una manera equitativa y amistosa.

Tan útil creyém la existencia d'aquesta Associació y tan práctichs sos resultats, qu'ab fervor y entusiasme recomaném als diferents rams de comers e industria que s'associhin fundant institucions per l'estil.

Respecte a la declaració de que l'Associació no podrá realisar acte o manifestació que tingui carácter politich, sols els hi hem de manifestar que si's tracta de *política menuda y raquítica* com la qu'hem disfrutat en l'Estat espanyol, fan molt bé al declararho: aixis es que trobém necessaria y natural tal manifestació. Mes els hi recomaném que pera més endevant y pera certs casos recordin el dever que té tot organisme, natural o *artificial*, de contribuhir a la bona marxa del organisme complexe Estat; que'ls poders públichs son els que fan las lleys civils, administrativas y económicas, y que unas y altras poden afectar no tan sols els interessos generals, sinó'ls particulars de l'Associació y dels individuus que la componen; y que l'Associació al defensarse contra las arbitrarietats d'aquell, fa un acte de verdadera politica. Això a més de que pot venir un jorn en que s'accepti pera'l sistema electoral la representació per gremis e institucions barrejada armónicament ab el sufragi universal, y qu'en dit cas foran molt útils entitats com la de que parlém, qu'han d'ésser la base dels moderns gremis que tant deurán influhir en la bona organisació dels futurs Estats.

Reiterém als fundadors de l'Associació nostra més coral enhorabona.

M. V.

NOVAS

Els federals de *El Federalista* s'han enfadat perque en nostre darrer número varem dir que'l partit federal no havia tingut *cap organisme nacional mentres en Pi y Margall visqué*.

Pera tréurens de nostre *erro*, *El Federalista*'ns recorda que sempre hi ha hagut un Consell federal; que'l mateix Pi firmava «Por acuerdo del Consejo»; y en fi, qu'en la darrera Assamblea de Madrid s'ha renovat aquell organisme. Després se dol amargament de que, a pesar de nostra *ilustració*, hagim caygut en equivocació semblant.

En realitat, sols ne som mitjanament d'ilustrats, lo qual no priva que tot això que'ns diu *El Federalista* ja ho sapiguessim. Y a pesar de saberho, creyam y seguim creyent que'l partit federal *ni avans ni ara ha tingut un organisme nacional a Madrid*, es a dir, *un organisme* VERAMENT *nacional*, un organisme que representi totas las aspiracions, desitjos y voluntats de las diferentas regions espanyolas. Lo del actual Directori Nacional ja sabém qu'es pura comedia tramada y representada per uns quants autors y actors dolents; y si per'aqueixa comedia ó moxiganga hi havia qui comptava ab l'aquiescencia dels veritables federals, dels veritables autonomistas, créguins qu'anava errat, perque nosaltres no fem de comparsa. Això queda pels tristos *passants* de la política.

Ab els arguments dels senyors de *El Federalista*, en Silvela'ns *demostraria* qu'ell forma un govern nacional, y nosaltres no'l creuriam com no'ls creyém a n'ells, sobre tot ara qu'en l'Assamblea de Madrid hi han fet un tan trist paper.

En Pi en sos últims temps ho va dir ben clar: pera ésser federal s'ha d'ésser avans de tot autonomista, peró autonomista de noms y de fets, puig pera pactar cal ésser avans lliure. Nosaltres afegim que pera que hi hagi organisme nacional, lo primer que's necessita es representació verdadera de totas las aspiracions regionals. Aquestas aspiracions, diu *El Federalista*, foren admesas en l'última Assamblea de Madrid, peró *dificultats prácticas* privaren que'l Directori's constituhis ab delegacions regionals. Seria curiós que'ns las expliquessin aqueixas dificultats prácticas. ¿Volen fernos l'obsequi, senyors de *El Federalista*?

A nosaltres ja'ns coneixen els veritables federals, aquells que son autonomistas per rahó y per convicció, y no per conveniencia o per inconsciencia; ells están ab nosaltres y nosaltres ab ells, perque sabém distingir lo que va de las petitesas dels homes a las grandesas de la Idea. A nosaltres no'ns pot fer cap efecte la comedia preparada pels histrions més experimentats y'ls comparsas

més servils; aqueixa tramoya sols servirá pera enlluhernar als babaus, que per ésser en gran número tan agradables son als falsos polítichs que tanta nosa fan pera'l triomf de las veritables causas. Per aixó'ls federals y catalanistas de bona fe y bon sentit procurém ilustrar la massa, o prescindim d'ella quan es tan estúpida que fa inútils tots els esforsos pera redimirla. Per'aqueixos elements cegos y sorts d'enteniment trevallan aquells polítichs de quarto'l rengle, que prou coneixen que'l dia que s'acabin els babaus s'acabarán els arrenca-caixals.

Queda, donchs, en peu lo que deyam en el passat número. *El Federalista*, que sempre s'havia ocupat de nosaltres ab paraulas afalagadoras, ho ha fet ara en so de censura, y aixó que no l'anomenavam pas a n'ell al parlar dels federals corcats. No s'enfadi, per lo tant; no sía ell mateix qui's posi encara més en evidencia.

—

Els dissapte y diumenge prop-passats van inaugurarse respectivament una exposició a ca'n Parés y dugas al Círcul Artístich. La primera está composta per obras dels artistas Nonell, Brull y Triadó. De las dugas obertas en el Círcul Artístich, enclóu l'una'ls trevalls presentats al concurs organisat pel conegut llibreter en Miquel Parera, y l'altra una colecció de cartells reunida per en Lluís Plandiura. De totas aquestas manifestacions artísticas ne parlarém degudament en el número proxim.

—

L'«Associació Wagneriana» conmemorará enguany la fetxa del dia 13 de febrer, XX aniversari de la mort de Ricart Wagner, ab una extraordinaria festa musical en son domicili, en la que s'executarán diversos fragments vocals e instrumentals, y entre ells la gran escena del *Parsifal* anomenada *La Consagració del Gral*, aplicada a la música, en vers catalá, pel distingit escriptor en Xavier Viura, junt ab el mestre Ribera. La part choral será desempenyada per la institució musical «Escola Jordiana-Orfeó Canigó» junt ab la Escolanía de Sant Pere de las Puellas baix la direcció del reputat mestre Más y Serracant. La orquesta estará composta per cinquanta professors y será dirigida pel mestre Ribera. Els tres chors serán disposats com en el teatre de Bayreuth.

—

Tenim el gust de manifestar a nostres lectors qu'ha entrat a formar part d'aquesta Redacció nostre estimat amich en Joseph Pujol y Brull, ja ben conegut d'ells per venir afavorintnos de temps ab sa colaboració assidua.

—

Publicacions rebudas:

El Prestidigitador, monólech per Santiago Rusiñol, estrenat ab éxit la nit del 12 de janer d'enguany, en el Teatre Catalá. Preu, una pesseta.

L'Agencia d'en Pep Currillo, saynete en un acte y en prosa per R. Ramón y Vidales, estrenat també en el Teatre Catalá la nit del 28 de novembre de 1902, com ja diguerem oportunament al publicar una impressió crítica d'aquesta obreta. Preu, una pesseta.

Els fabricants del paper de fumar «Marca Boer» han publicat unas bonicas tarjas-anunci, ab un dibuix del notable artista Ramón Casas.

Altra tarja-almanach hem rebut de la fábrica de perfumeria de J. Font y C.ª, ab una ilustració alegórica d'en A. Renau.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia, 311

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

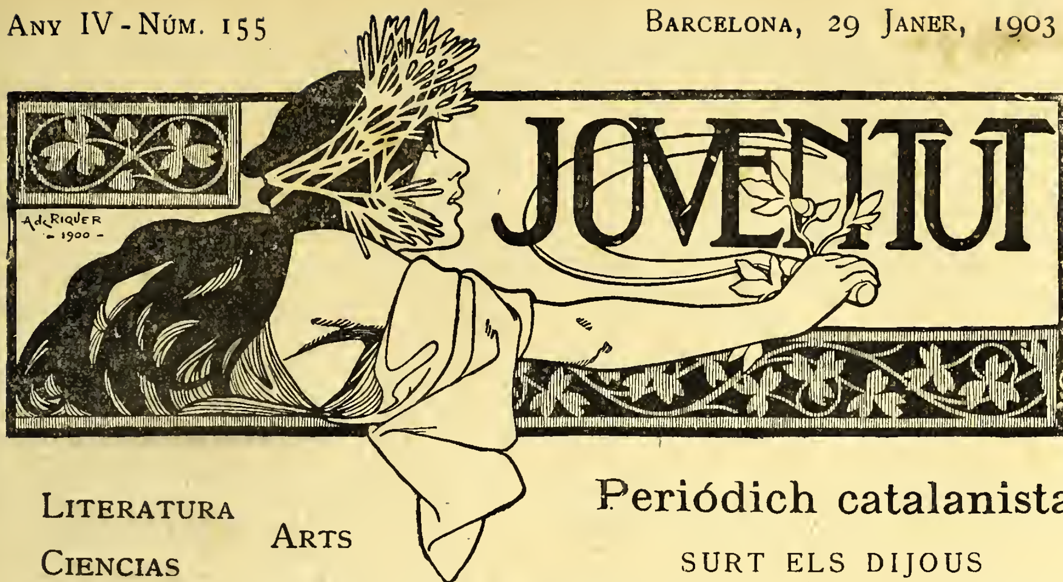
Els trevalls se publican baix la exclusiva responsabilitat de sos autors. — No s'admeten els que no sían inédits. — No's tornan els originals. — Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

CATALUNYA: Un any	8	Pessetas.
» Mitj any	4'50	»
» Trimestre	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA. Un any	8	»
EXTRANGER: Un any	10	Franchs.
Número corrent	20	Céntims.
» atrassat, ab folletins	40	»
» » sense folletins	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

Any IV - Núm. 155 Barcelona, 29 Janer, 1903

Literatura
Ciencias
Arts

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

Número corrent. . . . . 20 céntims.
» atrassat, ab folletins. . 40 »
» » sense folletins. 25 »

SUMARI:

FOLLETÍ:

UNITAT DE LA LITERATURA CATALANA EN TEMPS DELS TROVADORS

Casi tots els detractors de la literatura catalana o tan solament d'ella poch devots, han volgut presentar la nostra poesía clàssica com a un eco debilitat dels cants dels trovadors provensals; y'l mal pitjor ha estat que, a copia de sentirho contar aixís, fins els mateixos catalans d'avuy, mirada aquella época a través de dos o tres sigles d'eclipsament de literatura catalana y d'incessant decadencia, s'han arribat a creure com a cosa certa aquesta falsetat.

Convé fer constar que tota la cultura literaria desenrotllada al Mitjdia de Fransa y a Catalunya del segle x al xv, es una mateixa literatura, diferenciada solament per petitas y pintorescas formas dialectals propias de las nombrosas y diferentas comarcas ahont se cultivava.

Deu tenirse present qu'en aquella época no existian els actuals estats d'Espanya y de Fransa; enllá del Loira s'extenia'l regne dels franchs, enllá del Ebre'l de Castella y Lleó, y enllá de Valencia'ls regnes o califats moros. Tota la terra qu'entremitj s'extenia era regida per comtes y duchs y reys sobirans e independents que res tenían que veure ab els regnes que'ls envoltavan, erigintse entre ells com a pares tutelars de tots aquells estats germans, els comtes sobirans de la casa de Barcelona, que tenian devall son poder l'exércit més poderós y la esquadra més formidable d'aquella época, essent la primera potencia del Mediterrani.

Més que diferents comtats, era una mateixa familia comtal que regía aqueixa mena de confederació d'estats. L'abat Oliva y Sant Olaguer regint Seus catalanas y provensals; els fills d'Armengol de Gerb heretant en 1080 els comtats de Provensa de sa mare Ade-

layda de Provensa; el rey Pere II morint als camps de Muret defensant a son cunyat el comte Raymond de Tolosa contra'ls exércits franchs; en Jaume I naixent a Montpeller y fundant universitats a Catalunya y a Provensa, proclaman ben alt la unitat armónica y lliure de totas aqueixas terras que parlavan una mateixa llengua, unitat verdadera y lliberal, ben diferent de la unitat tiránica y enervadora que distingeix als dos estats moderns qu'avansant poch a poch las fronteras, l'un per un cantó, l'altre per un altre, han acabat per repartirse y assimilarse tot lo qu'han pogut aqueixas infortunadas terras, posant entremitj la cadena dels Pirineus, com la senyal que desllinda dugas propietats pertanyents a dos amos diferents, arrebassadas als seus naturals possessors. D'aquella admirable constelació d'estats pirenenchs, com estrella de petita magnitut sobrelluhint al cel ennuvolat, sols ne queda un, un sol estat lliure de tot jou tiránich, la felis Andorra, que no sabém si calificar de Principat o de República independent.

Com hem dit, la llengua d'aqueixos estats era una mateixa pera tots ells. Era tan igual per tot arreu, que'ls valencians, posats a un extrém d'aqueixas terras, li digueren *llemosina*, perque'l Llemosí era patria de numerosos y excelents poetas qu'havian hònrat y ennoblit la llengua, y'ls poetas del Llemosí, sota mateix del Loira, al extrém oposat d'aqueixas terras, li deyan *catalana*, perque Catalunya era verament el cor de totas aqueixas terras lliures. Ausias March y tots els poetas y escriptors valencians no anomenan més que *llemosí* al catalá; l'Aribau, en sa *Oda* célebre, també diu que quan parla ab son esperit a solas li parla en *llemosí;* en Balaguer *llemosí* diu al catalá, y aixís tants y tants d'altres, mentres que'ls poetas del Llemosí diuhen que'l Loira es la ratlla que divideix a catalans y francesos.

En Teodor Llorente, ja fa prop de trenta anys que deya en *Las Provincias:*

Los catalanes quieren dar el nombre de *literatura catalana* al conjunto de la literatura «de oc» en España, comprendiendo las tres ramas: catalana propiamente dicha, valenciana y balear. Los valencianos no nos resignamos fácilmente á esa denominación, por no haber sido nunca Cataluña nombre genérico de estos antiguos estados, y sostenemos la antigua denominación de lengua y literatura *lemosinas.*

Cal notar que al ensemps que casi tots els escriptors d'Espanya anomenan llengua *llemosina* a la catalana, com pera desnaturalisar la seva personalitat, els historiayres y filólechs francesos anomenan *catalana* a la llengua del Mitjdia de Fransa. M. Cambouliu titula sa obra *Essai sur l'Histoire de la littérature catalane;* M. Alard escriu: *Documents sur la langue catalane*, y aixís casi tots.

Com a testimoni de l'época, citarém al trovador llemosí Albert de Sisteron, quan pregunta, desllindant molt bé las terras de llengua catalana y francesa:

Monges, digatz, segons la vostra sciença
cal valon mais, Catalan o Françés;
enver de sa Gascoigna e Provença,
e Limosin, Alvernha et Vianés,
e de la i met la terra dels dos reys:
e car sabetz de tot lur captenença
voill que'm digatz en quals plus fis pretz es.

El Dant mateix, segons consigna Marc Monnier en son estudi *De Dante à Luther*, dubtá seriament si escriure sa *Commedia* en toscá o llemosí; el llemosí era la llengua literaria de l'época, el toscá no s'havia cultivat encara, peró era la llengua qu'havia mamat de sa mare y ab molt bon sentit se decidí per ella. No obstant, al escriure'l *Purgatori*, al colocar en ell al trovador Arnaut Daniel, el fa parlar en sa propia llengua, podentnos enorgullir aixís de comptar al gran florentí entre'ls cultivadors de la nostra parla.

Io mi feci al mostrato inanzi un poco,
è dissi ch'al suo nome il mio desire
apparecchiaba grazioso loco.
Ei cominció liberalmente à dire:
Tan m'abelleis vostre cortès deman
qu'ieu no'm puesch, ni vueil à vos cobrire;
Ieu soi Arnaut, que plor e vai chantan;
conciròs vei la passada folor,
e vei ja auzent lo jorn qu'esper deuan.
Ara vus prech per aquella valor
que vus guida al som de l'escalina,
sovenga vus a temprar ma dolor:
Poi s'ascosse nel fuoco che gli affina.

La cultura literaria de nostra rassa era ja en aquells temps admirable. Nostres trovadors, passejantse de l'un cap al altre de nostras terras, estudiaren també las llenguas dels paissos limitrofes y'ls hi encomanavan sa cultura. Ells lograren introduhir a la cort d'Alfons X las festas de la *Gaya Sciencia*, y sabut es que'l rey *Sabi* privá a sos trovadors

de cantar y celebrar las passions del amor, que deya que degradavan, deixantlos sols lliures de celebrar las gestas de la guerra, torsant y desviant aixis l'objecte de la veritable poesia, segons consigna l'Amador de los Rios en sa *Historia de la Literatura española*. Villemain, en sa *Historia* de la francesa, consigna també que nostres trovadors foren els mestres dels *trouvères* del Nort de Fransa, y qu'ab ells s'afanyavan en rivalisar, y en tocant per la banda d'Italia, ja veyém la influencia exercida sobre'l Dant, y'l Petrarca es considerat per sa naturalesa, encara que escrigué en toscá, com el darrer dels trovadors.

Ademés, per lo que toca a Espanya, en sas estadas a la Cort de Barcelona tenian ocasió de coneixe la llengua castellana per sas relacions ab els cavallers de nissaga aragonesa qu'envoltavan a nostres Comtes-Reys, y fins alguns no's desdenyaren de vestir ab las galas del seu ingeni una llengua del tot inculta. Entre altres podém citar a Riembaut de Vaqueiras, que li agradava fer gala de sa cultura traduhintse ell mateix sas composicions a diversas llenguas.

Fins al mateix cor de Castella's popularisavan las cansons dels trovadors, y la primera literatura castellana está plena de catalanismes, com pot veures en *El Libro de los Reys d'Orient*. La producció literaria catalana era inmensa, sobre tot en poesia, y maravellará a tothóm el dia en que pugui donarse a la estampa'l manuscrit titulat *Cançoner d'amor*, que's conserva en la *Bibliotèque Nationale* de Paris, en el qual hi há composicions escullidas de prop de 200 autors.

El trovador Raymond Vidal escriu el primer llibre de «retórica y poética» que s'ha escrit en las llenguas modernas ab el titul de *Dreita manera de trovar*, y no reconeix més llenguas que la francesa y la catalana, de las quals ne diu:

La parladura francesa val mais et es plus avinez a far *romanz* et *pasturellas;* mas cella de Lemosin val mais per far *vers* et *cansons* et *cerventes:* et per totas las terras de nostre langage so de maior auctoritat li cantar de la lenga lemosina que de neguna autra parladura.

Aixis floreixen del Loira al Xúcar de Burdeus a Miramar de Mallorca, en Raymond Vidal, el primer llegislador literari de las llenguas neo-llatinas; en Marfre Armengaut, autor del *Breviari d'Amor*, quin plan copiá Dant en sa *Commedia;* l'Andreu Febrer, primer traductor del gran poema dantesch; en Ramón Llull, el més gran geni d'aquells sigles; l'Ausias March, poeta de la talla del Petrarca; Rocaberti, felis imitador del Dant; en Jaume Roig, el primer poeta satirich del seu temps; l'Eximenis, profond filosop; en Guillém de Tudela, el gran poeta épich; en Joanot Martorell, el primer novelista de la seva época, autor del famós *Tirant lo Blanch;* el moralista Bernat Metje; el gran llegislador anomenat Sancta Cilia; el genial poeta Bertrán de Born; el gran autor dels *Usatjes* y'l del *Códich del Consulat de Mar*, y altres sabis y trovadors, que constituhiren durant cinch sigles un estol d'escriptors incomparablement més gloriós que'ls que durant aquellas mateixas centurias cultivaren la literatura castellana y la francesa.

Els castellanistas s'esvaneixen d'haver absorbit o castellanisat la literatura catalana durant els sigles XV y XVI, sobre tot a Valencia, mes no consignan que'l vers endecassilab, que tanta gloria ha donat a la poesia castellana,'l deuhen al catalá Boscá, que fou el primer escriptor que'l cultivá en castellá després qu'era corrent ja en nostra llengua, com dels trovadors el prengué'l Dant pera escriure sa *Commedia*. Tampoch diuhen que Domingo Marcó escrigué y feu representar devant del rey a Valencia, en 1394, sa comedia *L'home enamorat y la fembra satisfeta*, molt avans que s'escrigués ni representés cap comedia castellana.

Encara que Boscá, Gil Polo, Guillém de Castro, Cristófol de Virués y alguns altres autors valencians se castellanisessin, no faltava per axió a Valencia, en aquella época, qui fes sentir la veu del bon sentit dihent al poble la veritat sobre la llengua que'ls invadia y exalsant ensemps las preeminencias de la seva propia. Veusaqui lo que diu Marti de Viciana, l'erudit autor de la *Crónica de Valencia:*

. . . .

La Lengua Valenciana ha probado con todo cumplimiento que la Lengua Latina es muy universal por todo el mundo, y de aquella muchas otras Lenguas han tomado gran número de vocablos; *y que la Lengua Valenciana es hija y factura de la Lengua Latina por derecha línea y propagación.* Y que la Lengua Castellana procede de madre bastarda, por ser compuesta

de la Romana Latina, que fué Latín corrompido; y en la venida de Roma á Castilla más se corrompió. Y si toda vez pretende tener vocablos latinos, viénenle por tercera Lengua, entre las dos, lo que en la Lengua Valenciana no hay medio alguno, porque beve en el nacimiento de la fuente Latina, y copiosísima de proprios vocablos á cualquier cosa por rara y peregrina que le venga á la memoria. Y por consiguiente, es mejor y más aventajada que las otras Lenguas de la Latina en baxo.

Y en fi, per acabar, transcriurém lo que diu l'historiayre italiá Gregory en sa *Storia della Sardegna*, parlant de la llengua dels catalans del Alguer:

Els habitants del Alguer han conservat el dialecte catalá de la Edat Mitja, qu'ha subministrat moltíssimas paraulas pera la creació de las tres llenguas fillas de la llatina, qu'en el sigle XIV prengueren un estil y abrassaren els progresos de las ciencias.

La conclusió es ben clara. ¿Cóm pot ésser el catalá fill o dialecte del castellá, portantli dos sigles de ventatja segons documents auténtichs, tant en sos primitius fragments d'escriptura, com en son cultiu literari, y haventli donat moltissimas paraulas pera sa formació? Si alguna relació de parentiu té la nostra llengua ab la de Castella, no serán segurament els devers qu'obligan y s'han de pagar dels fills envers la mare, sinó aquells que dignifican y s'han d'agrahir de la mare envers el fill.

JOSEPH ALADERN.

OBSERVACIONS SOBRE LA VIDA MODERNA (1)

APUNTES PERA UN LLIBRE QUE NO SURTIRÁ MAY

XVI

Generalment, l'ofici de criat y criada es tingut com ofici rebaixat; y no hi há cap dubte que, raciocinant segons els principis de moral corrent, la personalitat del criat ocupa l'ultim lloch en la escala dels sers lliures; y com que la dignitat de cada home está en rahó directa ab el grau de llibertat de que disfruta, es clar que'l criat, essent l'home que voluntariament renuncia a fer us del dret de llibertat en major grau que'ls altres, es també'l que pateix més en sa dignitat, y per lo tant es tingut per sér inferior y menys digne.

Tot axó es evident, y si no ho es, ho sembla. L'ideal perfecte del home está en lograr la llibertat absoluta sense trabas ni limitacions de cap género; els monarcas absoluts, civilisats ó salvatjes, s'han acostat a realisar pera ells aqueix ideal, els filosops anarquistas el somnian com a cosa possible. Els primers son admirables perque sapigueren ferse obehir pels demés, als que consideravan com a bestias; els segons ho son també pel sol fet de creure en una humanitat perfecta. Mes deixant de banda axó, lo cert es qu'avuy l'home no pot disfrutar d'una llibertat absoluta. A ella s'hi oposan: las religions, las lleys y la necessitat. D'aquestas travas, las dugas primeras no'ns interessan, per ara; sols farem notar, per lo que respecta a la primera, que no val a dir: «Ningú obliga a professar cap religió, y ja no's crema als heretjes.» No val a dirho axó, perque si pres al peu de la lletra axó es veritat, també ho es que qualsevol que vulgui fer us d'aquest dret de *irreligió* (perdó pel neologisme) se trobará, si no rebutjat, al menys molestat continuament per la inmensa majoria de la societat. La coacció moral que sentirá constantment al seu entorn es per si sola una vulneració al seu dret de llibertat. En quant a las lleys, es clar que pel sol fet d'ésser lleys son ja un atach directe a aquell principi de llibertat absoluta que consideravam avans com a somni irrealisable. De tots modos, precis es confessar que'l més gran obstacle ab que topa la llibertat humana es la necessitat; la necessitat de viure que'ns obliga a *contemporisar*. Si no fos ella, tant las religions com las lleys perdrian la major part de sa forsa passiva. Las primeras, fillas d'un egoisme espiritual, no podrian desenrotllar sa acció fora de las conciencias individuals, y las segonas, fillas d'un egoisme utilitari, desapareixerian, quan menys en sa gran majoría, puig haurian desaparegut las rahons de necessitat que las inspiraren. Si l'home no sentis cap necessitat espiritual ni fisica, no hi hauria religions ni lleys; y si l'home, sentint abdugas menas de necessitats, pogués satisférselas individualment, sense'l més petit concurs extrany, tampoch ni religions ni lleys tindrian rahó d'ésser. Axó son veritats de *Pero Grullo*, es a dir, grans veritats.

---

(1) Véginse'ls números 107, 108, 112, 113, 120, 126, 130, 131, 132, 133, 136 y 152 de JOVENTUT.

Resulta, donchs, que la necessitat es el primer, casi bé l'únich obstacle ab que topa l'home que voldria y no pot ésser lliure. Ara bé: si fos possible concretar las necessitats humanas, la solució del gran problema's simplificaria; peró'l cas es que no sols no poden concretarse, sinó que ni poden enumerarse. Cada home, per ésser home, té o sent las sevas necessitats, y no n'hi há pas dos que sentin las mateixas; ni, fins quan en un ordre determinat dos individuus sentin una mateixa necessitat, podrém afirmar que la senten ab un mateix grau d'intensitat. *Cada home es un món.* El problema es, donchs, molt complexe. Mes tot seguit se'ns apareix en un ordre metafisich una veritat clarissima: L'home més lliure entre tots els homes es el que sent menys necessitats y las sent ab menor intensitat; y al contrari, l'home menys lliure entre tots els homes es el que sent més necessitats y las sent ab més intensitat. Perque, una de dugas, o queda ab las necessitats no satisfetas, y qui no las satisfá es esclau d'ellas, o lluyta pera satisferlas y tota lluyta suposa opressió, coacció, estat de *no llibertat*. Es clar, donchs, que com més necessitats sent, més lluyta, y per lo tant té menys llibertat. ¿Ne deduhirém d'això que l'home salvatje, l'home mitj fera sigui l'home més perfecte? En absolut no ho afirmarém. Ara, si per perfecció s'entén grau de llibertat, si, aquell home, qu'es el més lliure, es el més perfecte. Metafisicament es indubtable. Mes si per perfecció s'entén conciencia de la propia dignitat, el problema ja varia d'aspecte. Alashorás veurém tot seguit que la vera perfecció consisteix en la satisfacció de las propias necessitats (1), siguin pocas o moltas, o quan menys en l'esfors voluntari y sostingut pera lograrho. Y com que, per altra part, las necessitats ennobleixen al home perque pressuposan un desitj ó anhel intim que's complica en rahó directa a la intelectualitat dels sers, es clar que, com més necessitats senti un individuu, tant més perfecte será, sempre suposant que las satisfassi o tracti de satisferlas. En resúm: l'home més perfecte, metafisicament, seria'l que sentint major número de necessitats, pogués satisferlas sense'l més petit esfors, y prácticament ho es el que sentintne en major número—essent la lluyta necessaria—lluyta continuament, satisfentlas en sa major part.

Ara bé: fixantnos en l'home en sas diferentas situacions socials, distingirém tot seguit quatre grupos: Primer, el dels que senten moltas necessitats y lluytan pera satisferlas. Aquests son els més perfectes. Segón, el dels que'n senten pocas y lluytan. En ordre a perfecció segueixen a aquells. Tercer, el dels que'n senten pocas y no lluytan. Y quart, el dels que'n senten moltas y no fan cap esfors pera satisferlas. Aquests son els més imperfectes, perque indican un mancament absolut d'energia y d'activitat moral que degrada. Exemple dels primers, l'artista, el sabi, el filántrop. Tots ells senten més ilusions, més ideals que'ls demés homes, y al realisar unas y altres se perfeccionan, puig crean Bellesa, descubreixen Veritat y fan Bé. Exemple dels segons el trobém en l'honrat menestral, en el pagés incult, en el mestre d'estudi exemplar. Tots ells realisan una vida armónica, y al concretar el seu esfors a las necessitats o aspiracions individuals, si bé'ns demostrarán que son ánimas senzillas, també veurém que son equilibradas. En el tercer grupo, qu'es el que'ns interessa, hi podém incloure al criat, del qu'aném a ocuparnos especialment. En el quart hi trobém als inválits de la vida, als *ratés* de totas las professions, als ambiciosos vulgars, als inconscients: sers que acaban per perdre tota noció d'egoisme fortificador y son pasta abonada pera'l suicidi.

Y torném al criat. El criat, hem dit, es l'home que sent menys necessitats y menys esforsos fa pera satisferlas. La demostració es senzilla: Qui sent moltas necessitats—necessitats y capritxos—instintivament reclama molta llibertat; y tant més desitj d'ésser lliure té l'home quantas més son las sevas aspiracions que satisfer. Aixís molt fácilment distingirém, observant l'ofici u ocupació que cada home voluntariament esculleix, quin grau de llibertat li precisa pera ésser felís, es a dir, pera satisfer las sevas aspiracions. Un sol exemple: Hi há conductor de tramvias que's fa sis pessetas de jornal, y trobarém llimpia botas d'ayre lliure que no se'n fa més que dugas. Proposeuli a n'aquest

(1) Al dir necessitats usém la paraula en son sentit més ample, que comprén, ademés de lo que indica la paraula en son sentit extricte, tot alló que s'indica ab els noms de capritxos, vicis, *cebas,* etc.

cambiar ab aquell, y os dirá que no: «Perque alashoras sería manat, y ara faig lo que vull.» Necessita més llibertat, perque sent més aspiracions, més capritxos. Donchs bé: entre tots els oficis coneguts modernament, el de criat es el que suposa major privació de llibertat. El contracte exprés o tácit d'arrendament de serveys no concreta obligacions, y per lo tant, el criat sab al contractarse que s'obliga a una serie d'actes indefinits que poden en determinats moments serli violentíssims, y a pesar d'axó s'hi obliga. Es que, com vulgarment se diu, el criat *ja ha fet a tots*, ja té endurida la voluntat de manera tal, que dificilment se sentirá ferida. El verdader criat no té aspiracions, no té capritxos, no té necessitats, y si'n té,'ls sent ab tan poca intensitat, que fácilment sab reprimirlos y dominarlos; sens axó, tindría de deixar l'ofici.

Heusaquí lo que nosaltres trobém de rebaixat, d'humiliant, en l'ofici de criat. No pel sol fet d'obligarse a cumplir tals o quals devers en servey d'un amo, qu'al fi y al cap en el món tothóm trevalla pera servir a un altre mitjantsant un preu, sinó pel fet de qu'en la seva prestació de serveys s'obligui a una serie d'actes que no es possible concretar. No es gens humiliant pera'ls criats d'un circul el tenirse d'aixecar y arrenglerarse quan entra un senyor soci, perque'l criat, al contractarse, pot descomptar la fatuitat aristocrática d'aquell circul: en cambi, es forsa humiliant pera ell que un soci malhumorat el renyi sense motíu o li mani quelcóm poch delicat; y ho es, perque la poca educació d'aquell senyor soci no l'havía pogut descomptar al contractarse. No es humiliant pera una criada servir a taula y rentar els plats—una bugadera renta la roba y una senyora serveix el the en el saló—peró ho es, en cambi, l'estar exposada a qu'en el precís moment de posarse a dinar l'envihi la senyora a portar un recado urgent al amich del seu marit y aymant seu. No es gens humiliant pera un mosso de restaurant portar frach y corbata blanca —també'ls senyors per'anar a un enterro s'han de posar barret de copa—y ho es molt pera ell que un parroquiá mogui gran escándol si per casualitat se troba una mosca a la sopa. Y aixís successivament. Lo que hi há d'inmoral, d'humiliant en l'ofici de criat, no está, donchs, en la naturalesa dels serveys que'ls criats prestan, sinó en lo imprevist d'aqueixos serveys.

En cambi, no hi há cap dubte que'l trevall del criat, generalment, es més ben retribuhit y menys cansat que la majoria dels trevalls manuals a que tenen de dedicarse'ls altres. Aquí se'ns presenta tot seguit una distinció a fer. Hi há criats y criats. Hi há'ls criats que'n podriam dir indispensables, e hi há'ls criats de luxo. Dels primers, poca cosa'n dirém. Donada l'actual organisació social, evidentment son necessaris, y l'abolició sobtada per medi d'una lley del contracte d'arrendament de serveys, ademés d'ésser poch práctica, portaría una pertorbació molt fonda que perjudicaría tant als amos com als criats, qu'en definitiva's contractan lliurement. Lo qual no vol dir qu'en el fons el contracte es eminentment inmoral y que, encara que llunyá, s'ovira'l dia en que aquesta última transformació de la esclavitut desapareixerá del tot. Mes axó no succehirá fins que'ls homes tots se trobin en condicions tals de llibertat e independencia que voluntaria y mutuament se prestin els serveys indispensables. Y no val a dir qu'en tal hipótesis ningú voldría servir a ningú. Tal afirmació, filla d'un egoisme molt natural avuy, peró qu'alashoras no tindría rahó d'ésser, es una solemne tontería. Fins avuy en dia ¿no allarga tothóm la má pera que puji al tramvía'l bon vellet a qui las camas li tremolan? Y si os en anéu una colla a fer un arrós al camp ¿no notaréu tot seguit qu'espontania e instintivament s'ofereix un, el més ágil, a recullir la llenya; l'altre, el que sab guisar, a fer coure las viandas... etc., y tots trevallarán segons sas aptituts sense que ni per un moment murmurin del que no fa res perque en res d'alló entén? Y fins si'l cas se dona de que aquest sigui'l més gastronom de tots, trobarán lo més natural del món portarli una cullerada de such pera que's digni dir si está o no está la vianda a punt. ¿Per qué no hem de suposar, donchs, qu'organisada la societat ab menys egoisme y més armonía, tots els serveys indispensables que l'home necessités se trobarian fets per algú que s'hi prestaría voluntariament? No podém insistir sobre axó, que'ns portaria molt lluny de nostre objecte. De tots modos, avuy l'aboli-

ció dels criats qu'hem anomenat indispensables, es a dir, d'aquells criats que prestan serveys que un mateix no pot ferse y dels quals no pot prescindir, es materialment impossible. Els que pertanyen a aquest grupo son els que guanyan menos, peró moralment son superiors als altres, perque'l seu trevall es més fixo y sobre tot més franch. Casi bé no hi há cap diferencia entre la cuynera que no té de fer res més que cuynar y'l paleta que paguéu pera que trevalli de son ofici vuyt horas diarias.

La classe més interessant es la qu'hem anomenat criats de luxo. Difícil sería concretar ahónt acaban els criats indispensables y ahónt comensan els de luxo, els que prestan serveys útils y'ls que'n prestan d'inútils; peró, si no determinarlos un per un, podém establir una separació en linias generals. Si al entrar en un círcul veyém constantment vuyt o deu criats ab irreprotxables llureyas, que s'aixecan amatents pera tornar a seure un cop hem passat, podém afirmar tot seguit que dels deu, al menys sis son criats no indispensables, son criats de luxo. Si en una casa ahont sols hi viuhen un matrimoni, dugas senyoretas y un jove, hi veyém quinze habitacions ricament amobladas, ab un centenar de cadiras, deu llits, vint y tants sillons, cinquanta quadros, etc., podém dir que las dugas terceras parts del servey qu'en aquella casa trevalla es servey de luxo. Si en un café trobém un mosso per cada cinch taulas y observém que aquestas no están constantment plenas, podém afirmar qu'en el café la meytat dels mossos hi sobran, son de luxo. De luxo es el *lacayo* que va al costat del cotxer; de luxo un dels dos escolans qu'ajudan a dir determinadas missas; de luxo els municipals d'a cavall que precedeixen la cavalcada de cotxes dels regidors que van a una festa; de luxo l'introductor d'embaixadors y'l criat qu'anuncía a la porta del saló la entrada de novas visitas; de luxo l'aprenent de barber qu'os respatlla la roba un cop afeytat; de luxo tots els capellans menys un que van al enterro d'un creyent, y totas las cambreras menys dugas que manté una princesa de la sanch que té familia; *et sic de cæteris*. Analisantho casuisticament, veuriam que unas tres quartas parts ben bonas de criats son criats de luxo, es a dir, criats que prestan serveys inútils. Ara bé: nota característica: aquesta mena de criats son els qu'están més bé, son els més ben retribuhits, els que trevallan menos, y ¿per qué no dirho? els més honorats. Y no obstant, son els menys dignes d'esserho; perque en cambi de tot axó s'han de prestar a una serie d'adulacions, d'humiliacions y de servilismes que no podrán pas esborrar ab la protesta interna del seu esperit al sentirse ferits, ni ab las murmuracions y criticas desconsideradas que farán dels seus amos després, dintre del circul de las sevas relacions; murmuracions que, moralment, encara 'ls disminuheixen, perque en ellas, més que la veritat, s'hi traslluheix un esperit de venjansa y de delació.

Res més lluny de nostre anim que negar el dret que té l'home d'escullir el trevall que més li convingui; fins creyém que hi há temperaments especials pera'ls que l'ofici de criat, sobre tot criat de luxo, ve a ésser com una vocació. Y com qu'en definitiva no hi há dubte que pera ells el fer de criat representa'l millor modo d'assolir, o aproparse a assolir las sevas aspiracions ab un trevall qu'entre tots els hi sembla'l menys desagradable, es evident que no sols están en son dret al escullirlo, sinó que racionalment fan ben fet.

Qui no fa tan ben fet es la societat qu'ho tolera, y ab sas hipócritas costums y ridiculas fatxenderias els fa necessaris. Evidentment, ab l'abolició dels criats de luxo's donaría un gran pas per'arribar a l'abolició paulatina dels altres. Peró ni axó ni alló's logrará mentres hi hagi sers humans—homes y donas— que creguin qu'es un signe de superioritat el tenir més o menys a sas ordres el major número possible de personas. Mentres tant, els criats, els d'abaix, ja's venjan explotant tranquilament las tonterias y debilitats dels seus amos. Per nostra part creyém que hi há molt fina filosofía en la següent reflexió que's feya un criat de confiansa d'un molt noble senyor, castigat ab una puntada de peu que li etjegá'l seu amo per un descuyt qu'havía tingut, al rebre més tart com a reparació un billet de 500 pessetas: «No haventme de fer més mal qu'avuy, es molt probable qu'en lo successiu ne tingui molts de descuyts semblants.»

EMILI TINTORER.

TEATRES

CRÓNICA

La temporada de Carnaval ha comensat en els teatres de Barcelona molt pobrement. Després del ultim estreno de Romea, sols a Novetats han donat quelcóm de nou; ben poca cosa en calitat, per cert: un drama, *La espiga negra*, del que no vull parlar perque a pesar de qu'ell descubreix en son autor recomanables qualitats de poeta y fins de pensador, els detalls no justifican las pretensions. Es massa drama pera un principiant. L'altre, *La Ciclón*, es una adaptació, arreglo o qui sab qué d'un *vaudeville* francés; no sé quin, perque l'adaptador, arreglador o lo que sigui no ha volgut dirho. Tal com el serveix en Mario resulta groller, salvant algunas escenas que dintre del género no deixan de tenir gracia. Per altra part, just es tenir en compte que'ls actors espanyols, y sobre tot els catalans quan representan en castellá, no son pas els més a propósit pera interpretar aqueixa mena d'obras que requereixen una ductilitat y un moviment extraordinaris.

—

Fa prop d'un més moria una actriu vella, la Mena, després d'haver lluytat molt honorablement tota sa vida per son art. Per sa dissort trobá a aquest en un período en que, baix aparatosas formas y esplendorosos ropatjes, estava de moda un teatre buyt y raquitich, un teatre de tranzició, de grans esclats y enlluhernaments, peró de vida curta; tant, que l'actriu, que quasi havia assistit a sa naixensa, vegé també sa mort ab mal amagada melancolía. Sa desilusió degué ésser gran quan en els últims temps pogué contemplar desde la mateixa escena la intensa revolució que gayrebé sobtadament s'havia operat en el gran públich. Tots els idols enderrocats; autors y actors jeyan per terra entre mitj de las coronas de llautó, dels mantells de llustrina, de las espasas de fusta y de tots els mirallets ab que uns y altres disfressaren personatjes fantasiosos y ridiculs. El públich qu'avans s'entusiasmava, ara reya, burleta!... La Mena no nasqué ab sort. Tenia qualitats més sólidas que las que's necessitavan alashoras, y potser no tingué en grau suficient cap d'aquells grans defectes *simpátichs* que transformaren en *genis* d'un dia a més d'un actor adotzenat. Fou, encara que modestament, una victima d'un teatre que glorificá a moltas mitjanías; peró víctima y tot, honorá son art.

Avuy ha mort un actor jove, en Manso, una gloria modesta, peró llegítima del teatre catalá. Ell trobá'l nostre teatre en un moment de franca evolució envers la veritat y la sinceritat escénicas; y aquestas dugas qualitats brillaren sempre en ell. Més jove, ab facultats menys extensas y fins ab talent més modest que molts altres que'l rodejavan, lográ sobressurtir y ferse un nom entre'ls actors *de Romea*, arribant no ja sols a satisfer en sos modestos papers a las personas de paladar fí, que'l distingian voluntariament, sinó també a ferse aplaudir pel gran públich, per aquell gran públich viciat y rutinari del tradicional teatre que sempre havía mostrats preferencias y debilitats per altres actors més barrohers. En Manso també feya riure; ab la gran ventatja que feya riure a tothóm. Y ho lograva perque era sincer y no buscava l'efecte. Ell no s'ho deya tot baixet, com deuhen dirsho molts altres: «Ara'ls faré riure, ara faré tal cosa pera que riguin»; ell se limitava á dir son paper y dirlo naturalment tal com l'entenia. Y essent el seu paper—quan ho era—verament cómich, la riallera brollava espontania del públich.

Jo no crech qu'en Manso hagués arribat may a ésser un gran primer actor, entre altras rahons perque sas facultats eran limitadas, concretantse a un determinat género de tipos que *li anavan bé;* peró a pesar d'aixó, crech que tenia un hermós pervindre en la escena catalana, y crech que'l teatre Romea al pérdrel ha perdut un dels elements artistichs de més valua ab que comptava. En Manso may desfeya un conjunt; ab la serietat, ab la convicció y ab la bona fe de son trevall artistich sempre honorava a la escena,'s feya simpátich al públich y guanyava l'agrahiment del autor a qui sempre respectava. ¿Quánts n'hi há, ab més nom qu'ell, de quins en justicia pugui dirse altre tant?

EMILI TINTORER.

SONETS

XIX. — Deixament.

El meu jardí reclós de temps tinch descuydat,
l'aucell que hi feya niu sos dolsos cants no hi porta,
no es lloch d'estarhi a gust, hi esglaya més aviat
veure tant arbre sech y tanta fulla morta.
Llarchs hiverns mon jardí de manera han posat
que no hi valen empelts ni cavegada forta,
el sorral dels camins mals vents l'han escampat
y'l raig del surtidor sembla una flor colltorta.
Pobre jardí en desmay, qui l'ha vist y qui'l veu!
Ans hi brotavan llirs al contacte del peu,
avuy sols un xiprer hi alsa sa copa ardida,
un xiprer d'ayre trist que'm conta a cada instant:
«No es planta'l riure dols que creixi al meu voltant;
ma vida durará lo que duri ta vida.»

XX

«L'estíu vol morî
—s'han dit las alosas—
esclau del destí
com totas las cosas.
Feréstech butxí
de dalias y rosas,
l'hivern se'n ve aquí
las alas desclosas...»
Y volan arrán,
y muntan y van
a collas ben lluny;
y'l foch treu l'hivern
que creyam etern
quan eram al juny.

XXI. — El gorch.

Ull melangiós de dona enmalaltida
sembla'l gorch solitari a trench d'aubada
quan al bo de la dolsa matinada
el cel hi envía sa blavô esllanguida
Y sembla'l gorch altíu replé de vida
ull febrosench de dona enamorada
quan al fort de l'ardenta mitjdiada
el sol hi posa sa nineta ardida.
Quan en divorci ab la indiscreta lluna
sobra l'aygua camina la nit bruna
qu'aucells ajoca y ensomnía flôs,
s'ennegreixen del gorch las quietas voras
y suau, tranquil, aquest sembla alashoras
ull adormit de verge en sant repós.

XXII

La capritxosa sort me digué un día:
«Jo extendré al teu demunt l'ala daurada» ;
y'l meu cor va entreobrirse a l'alegría
com lliri-jonch al bes de la rosada.
Pro de nou al meu cor la melangía
com eura revinguda está arrapada:
pro la dona que vull, que mataría,
ni es morta ni sospira enamorada.
Cert qu'en un raig de gloria baixá osa
la sort, y un jorn se m'oferí agradosa;
pro encara'm sembla que la sento, encara,
fonda y secreta veu que'm digué: «Espera.
L'éxit ja'l tens aquí, ja es teu: donchs ara
pensa quín dany ha de venir darrera.»

XXIII. — Bohemia

Reposa acotxadeta
Mimí, que'l fret a fora
es viu; seu a sa vora
Rodolf el dols poeta
Marcel diu a Museta:
«Del goig no ha passat l'hora».
Y a un temps bromeja y plora
Colin sempre mofeta.
Son aus que, a dins del niu,
per hont surtí l'estíu
veyent entrar la mort,
s'acostan al racê...
Pera escalfarse bé
voldrían fê'l cor fort.

XXIV

També la pau del esperit m'agrada,
guaridora de mals, font d'alegría;
també, fugint del món, m'enfonzaría
dins d'una vall tranquila y amagada.
La novetat del medi, la bravada
del rech qu'entre verdissas fa sa via,
l'alé dels camps, el viure de masía,
medecina me foran encertada.
Passaría distret la vida bona,
que may falta a la vora d'un torrent
pinsá o verdúm qu'alegres cants entona.
Tots els meus mals fondrían al moment
sols que una imatje celestial de dona
la pogués allunyar de pensament.

P. Riera y Riqué.

QUELCÓM SOBRE'LS TRUSTS

«Depuis 1900, les trusts ont gagné plus d'un tiers de leur extension précédente.—Pour faire comprendre le mouvement progressif des trusts, rappelons que leur nombre avant 1897 n'était que de 63. En 1897, on en a fondé 7; en 1898, 20; en 1899, 79, etc. En mai 1900, l'état des trusts était le suivant: 183 syndicats ont englouti 2.029 sociétés industrielles!—Tous les prix ont augmenté et la hausse continue... Certains produits comme les pommes ont enchéri de 100 °/₀.—Le trust de la viande a montré, du reste, de quoi son capables les entreprenants Yankees, lorsqu'il s'agit d'arrondir le nombre de leurs millions ...— ... de ce trust de la faim, ses organisateurs n'ont pas de demontrer que leurs gains pour l'année 1902 vont atteindre la bagatelle de 100 millions de dollars!—Si le nombre des trusts grandit, le nombre des socialistes augmente encore plus considerablement. Lors les dernières élections, ils étaient plus de 500.000; ils prétendent aujourd'hui être déjà 3 millions.»

La Folie des Trusts. — L. de Norvins.—n.es 1 y 3 d'enguany, de *La Revue.*

Lleugerament extractat, no per enter sinó tan sols en quant a un de sos més interessants aspectes, el notable article de L. de Norvins, anotarém algunas de las consideracions que sa lectura'ns ha sugerit.

El gros increment que prenen els trusts, per ara als Estats Units, realment dona que pensar. Un dia'ls carbons, un altre'ls ferrocarrils, un altre'ls cers, un altre la maquinaria... va cayent tota la producció sota las grapas del Trust, el monstre insaciable que boca-badat y vetllant ab un ull mentres del altre dorm, no pensa en altra cosa qu'en engolir milions y més milions pera omplir son ventre de millardari.

Res importa que la miseria creixi ab rapidesa: lo que cal es alimentar el gran parássit, tot y essent la sanch de milers de familias l'aliment que sense parar demana. Bé diu de Norvins que *lorsque le «dieu milliard» est en jeu, la conscience se tait, les scrupules disparaisssent et le banditisme «civilisé» apparaît alors dans toute sa beauté.* El Trust res respecta, perque ho vol tot: sa lley es la lley del més fort, extreta del fet *el peix gros se menja'l petit,* baix aquesta fórmula: *el peix petit ha d'ésser menjat pel gros.*

Es la més alta expressió del més groller egoisme. Ell sol ho es tot: tot lo demés res es, com no sigui son resignat servent. Tot ho pobla de ruinas, puig de las ruinas ajenas n'ha de fer el seu palau. Escampa arreu la mort, perque com els corps s'ha d'afartar de carn morta. Nascut a la terra que divinisa la Llibertat, sarcástich saluda a la colossal estatua que ilumina'l món, ensemps qu'extén l'esclavatje de jou més feixuch. Sols ell es digne de la llibertat, de la vida y del benestar!

Agabella'l pa dels homes y'l detenta en sas ignobles mans. Posa cercle als que resisteixen, y'ls reduheix per la fam. Y no l'entendreixen els ¡ays! dels que penan, ni las súplicas dels menesterosos, ni'l clams dels vensuts: sols el drinch del or pot conmoure sas entranyas.

Devant de son esguart terrible com el de Júpiter irritat, las empresas tingudas per poderosas tremolan espahordidas: son reys qu'están a punt de perdre'l ceptre pera convertirse en humiliats feudataris, quan de sobte no'ls anorrea'l tirá omnipotent. Els forts d'ahir cauhen avuy a la empenta del nou Hércules, com febles branquillons a la escomesa del huracá.

Es el fruyt monstruós de la civilisació. Pólip inmens, allarga'ls descomunals tentáculs ab l'intent de ferse seu el món enter, centralisant la vida en un punt, en un punt sol que s'infla; en ell, qu'aspira a ésser El Ventrell universal. Es la realisació comercial de la concepció política dels déspotas ambiciosos qu'han pretingut sotmetre tot el món sota llur planta. La sátira mitológica que personifica'l robo y'l comers en un mateix símbol, may ha sigut tan justa com en aquests temps del Trust.

Mes aqueix gran parássit no ha comensat pas ara a viure: fa temps qu'existeix, si bé, fins fa poch, ab una forma atenuada, rudimentaria. Sempre, no obstant, ha presentat tots els carácters ab que avuy se manifesta, per més qu'ara'ls té més concrets y accentuats. Els monopolis, els sindicats, las grans companyías quina existencia'ls trusts amenassan destruhir ¿qué son sinó tentativas dels mateixos trusts? Al cap d'vall, entre uns y altres tota la diferencia consisteix en el

radi d'acció, com a consequència dels majors medis disponibles; peró'ls efectes no han sigut diferents. Com ara, avans també'l peix gros se menjava'l petit.

El Trust es senzillament la perfecció de las vellas explotacions. Aixís com el Krupp pot exterminar més al engrós que'ls aparells de guerra antichs, el Trust també té un poder major que'ls *enginys* comercials fins ara en us. Es el Krupp del Comers, que destruheix al engrós. No per altre motiu es tan general el crit d'alarma qu'en vista del Trust s'ha sentit per tot. Y es del cas fixarshi: els qu'avuy més s'inquietan son els panxa-contents d'ahir: els qui més temen ésser victimas son els que fins ara han sigut butxins. ¿Per qué? Obvia es la causa: avans el Trevall fou l'únich flagellat pel Capital; després el petit capital sufrí junt ab el Trevall el jou de capitals més ferms; actualment el Millard, el Capital enorme, ho avassalla tot, perque tot está per dessota seu.

No es d'extranyar que allá hont el Trust s'ha desenrotllat hagi aumentat tot seguit el socialisme en una proporció assombrosa. De Norvins s'ho explica suposant que l'esperit práctich dels yankis ha menyspreuhat totas las concepcions colectivistas fins que'ls Trusts els han facilitat la comprensió de ditas concepcions fentlas concretas y palpables. Certament no'ns satisfá semblant explicació. Som del parer de que'l socialisme (y l'anarquisme també encara que no ho digui de Norvins) ha crescut en gran manera al compás dels trusts, perque'ls trusts han elaborat molta primera materia. Mentres fou sol el Trevall a sufrir la injusticia d'una societat desequilibrada, fou sol també'l Trevall a queixarse: natural y molt humá es qu'ara qu'ab el Trevall van quedanthi junyits els capitals de menor quantia, aquests l'acompanyin igualment en sas queixas.

Els petits y grans burgesos, que com els senyors feudals y'ls reyetons de la Mitjana Edat, en nombre incomptable han anat vivint y surant a expensas dels deixats de la má de la Fortuna, ab més pressa de la que voldrian van a engroixir la pila dels vensuts, perdent la batalla que'l Millard famolench, l'autócrata endeuhat els presenta. Y aixó, en veritat, constituheix una consoladora esperansa. La tirania repartida en moltas mans pot durar forsa, perque entre'ls tirans y'ls tiranisats no hi há una desproporció excessivament marcada, y además els molts tirans, ajudantse, reprimeixen ab éxit las tentativas d'emancipació dels tiranisats: peró desde'l moment en que la tirania's concentra en un sol tirá, a n'aquest li es impossible tenir sotmesos a tots els per ell vexats y tart o d'hora ha de sucumbir.

Veusaqui per quin modo l'abominable butxí pot, a pesar seu, convertirse en redemptor. Que s'infli'l Trust; que s'infli bé! Com més depressa s'infli més aviat se reventará.

Claudi Mas y Jornet.

ARTS GRÁFICAS

Saló Parés.—El dia 17 d'aquest mes varen inaugurarse en el Saló del carrer de Petritxol tres exposicions d'obras originals dels senyors Nonell, Triadó y Brull.

En Nonell, ab son marcat personalisme, ofereix a la vista del públich unas quantas telas que no necessitan la firma pera que s'endevini l'autor al primer cop de vista. El camí emprés pel pintor es ple d'espinas, ja que, seguintlo, li toca lluytar ab un públich en general acostumat al cromo dolent y barato, o tot lo més als quadrets al oli llegiats y envernissats com cotxes de luxo, y enemich de tot lo que no sab definir o li costa. Donchs en Nonell sembla qu'encara s'hi diverteixi ab aquesta lluyta, y despreciant murmuracions y criticas, s'entreté mortificant a critichs y a murmuradors. Busca'ls models més repugnants y degenerats que pot trobar, y al reproduhirlos exagera encara tots els detalls que poden aumentar sa deformitat; aixó fa que moltas de sas obras no resultin simpáticas, y creyém sincerament qu'en quant a exageracions algunas vegadas *ne fa massa*, més sempre deixa veure que té domini de lo que s'ha proposat realisar en totas sas obras. Reuneix en Nonell una gran condició de verdader artista: no necessita *caminadors*.

Notabilissima resulta la exposició de dibuixos que presenta en Triadó, y demostra ab ella una vegada més qu'en el ram a que pertanyen las obras acobladas es un verdader mestre. En totas ellas, consistents en una hermosa serie d'ex-libris, hi campeja una trassa especial, un exquisit cuydado d'execució y un coneixement perfecte de tots els ressorts propis pera fer simpátichs sos trevalls; diversos estils y finalitat diferenta forman la variada colecció reunida per l'artista a ca'n Parés, y d'ella no's pot parlar d'un exemplar tan sols sense que s'esmentin els altres. Mereix en Triadó la enhorabona més coral,

ensemps que l'encoratjament pera que no deixi'l camí qu'ab pas tan ferm trepitja y en el que va a primer rengle.

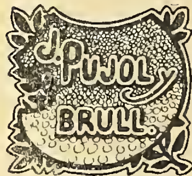
De las obras que nostre estimat amich en Joan Brull ha exposat junt ab las dels senyors Nonell y Triadó, excusém parlarne, seguint la costúm, per tractarse d'un redactor de JOVENTUT.

—

CIRCUL ARTÍSTICH.—*Exposició de cartells artístichs organisada per en Lluís Plandiura.*— L'obra portada a cap per aquest senyor es digna de lloansa, donchs ab l'aplech de cartells que'ha instalat cuydadosament en las salas del Circul Artistich, ha fet fruhir a tots els aymants del art d'una manera... exagerada; y dihém exagerada perque la munió de cartells reunida potser es massa nombrosa pera una sola exposició. L'inmens devassall de colors y figuras está lluytant y arriba a amohinar. El visitant, al recorre las salas del Circul Artistich, examina detingudament algunas dotzenas d'obras, peró com que aquestas hi son en gran nombre, acaban per fadigarli la vista. De totas maneras la exhibició dels cartells resulta notabilisssima y contribuhirá sens dubte á que's desenrotllí més el gust al art del carrer, bon xich conreuhat aquí desde algún temps y molt estimat desde fa molt al extranger. Moltas de las obras reunidas pel senyor Plandiura eran ja conegudas, mes no per'xó deixém d'admirarlas novament. Entre altras firmas hi campejan las d'en John Hassal, autor que lo mateix dibuixa una figura correctament que la exagera ab ribets de caricatura; trobém en Cassiers, en Capiello y molts altres d'extrangers, entre alguns cartells dels de casa, com en Casas, Utrillo, Riquer, Gual, etc. Parlar detingudament d'alguna de las obras seria feyna llarguissima si per sa bondat anessim escullintlas, donchs n'hi há, com hem dit al comensament, moltas y molt bonas que denotan la importancia que per tot arreu se dona al Cartell Artistich, exemple que desitjariam veure tan imitat com se mereix entre nosaltres, donchs es un factor molt propi no sols pera cumplir els desitjos del anunciant, sinó també pera'l foment de la cultura del públich.

—

CONCURS *celebrat per la revista «Materiales y Documentos de Arte Español».*—La casa Parera va obrir un concurs oferint una serie de premis a altres tants temas. Al concurs s'han presentat varis artistas, mes dels trevalls presentats pochs son els que mereixen elogi, donchs la major part resultan bastant dolents. La idea del senyor Parera d'organisar aquest concurs ha resultat superior als seus efectes. De tots modos es digna de lloansa, donchs ab ella ha contribuhit a excitar l'amor al art en sas diferentas manifestacions. Entre'ls trevalls presentats a Concurs, y exposats en una sala del Circul Artistich, mereixen citarse'ls següents: els números 23 y 25, dibuixos pera teixits; el número 44, projecte d'una vidriera de colors; el número 9, projecte d'una reixa de ferro; els números 8, 11 y 45, projectes d'altars: d'aquests tres crida poderosament l'atenció'l primer per son dibuix y per ésser un trevall d'aquarela a una sola tinta, fet ab una netedat y un garbo exquisits; hi há també algún projecte de moble pera *recibidor* bastant ensopegat. Entre las fotografias presentadas hi há trevalls de verdader artista, no sols per la manera d'ésser executats sinó també molts d'ells per la elecció encertada dels llochs que's reproduheixen. Esperém del senyor Parera que no sigui aquest concurs l'ultim qu'organisi, y aixis veurá realisats completament els desitjos que l'han inspirat en el concurs actual.

PRIMAVERAL

Els braus pasturan
mandrosament pel marjenal del riu;
els inclinats pollancres se'ls contemplan
tot gronxolant els nius.
Al pastor ajegut prop la resclosa
l'encisa'l tou de l'aygua presonera,
y un deix inmens de tebia primavera
desclóu els llabis de las flors...

Es el temps dels amors...
Frisan las aus, ulls cluchs y ala estirada;
las euras fortament á la brancada
s'abrassan ab dalit...
Es el temps dels amors, videta mía;
aném al nostre niu, ara es el día,
el día dels petons y del neguit...

J. NOVELLAS DE MOLINS.

* * *

Per no tindren cap recort,
li he tornat fins las violas
qu'ella un jorn va bressolar
en son pit de panteix d'ona.
Al darlas las he olorat,
y no tenían aroma.

Quan l'amor, a n'el meu cor,
va barrarli ferm la porta,
las violas se van pansir,
y prengueren sas corolas
aquell ayre melangiós
companyó dels cors qu'anyoran.

Per no tindren cap recort
li he tornat fins las violas...
Al darlas las he olorat
y no tenían aroma.

XAVIER GAMBÚS.

GRAN TEATRE DEL LICEU

GIOVANNA DI NAPOLI

Giovanna di Napoli es un poema (aixis ho diuhen els cartells) escrit en francés per en Maurice Chassang, traduhit al italiá per l'Angelo Bignotti, y posat en música pel notabilissim *virtuoso* del violi, el mestre catalá en Joan Manén.

Es *Giovanna di Napoli* un *dramón* que recorda'ls de la decadencia romántica, els dels deixebles d'en Bouchardy. L'obra abunda en efectes que de tan terroríficns resultan cómichs. No es musical ni ho ha sigut may, y'l mestre Manén al escullirla ha estat tan poch encertat com l'autor al escriurela.

Comensa l'obra ab un preludi que sembla un ballet sense cap mena de color ni d'expressió, acabant ab dos sechs cops de timbalas. Puja'l teló. Andreu d'Hungaria (que's vol casar ab Joana, reyna de Nápols) explica'ls seus maldecaps a n'en Boccaccio (el dels célebres contes, segons sembla) aconsellantli l'esmentat Boccaccio que no's fihi de la reyna ni del princep Lluis de Tarento, home ambiciós y crudel, de qui la reyna n'está molt enamorada. La música d'aquesta escena té un carácter que recorda la d'en Ponchielli, confonentse al final ab una mena de barcarola de ritme vulgarissim, que'l chor canta fora de la escena.

Arriba Joana de Nápols, la orquesta trevalla de valent (la confusió dels cantants, chor y músichs arriba al *summum*), surt el traydor Lluis, apareix en la orquesta l'hermosissim tema *(Sigfrid*, acte III) que'ls comentaristas d'en Wagner anomenan, si no recordém malament, *tema de la pau*, entre alguns cops de timbalas, y després apareix una melodía (que per cert recorda un dels més populars ayres de *Cavallería rusticana*) sobre la qual se desenrotlla un concertant.

Se'n van cantants y chor, y quedan sols en escena la reyna y Lluis de Tarento. *Duo;* torna a ohirse'l *tema de la pau;* se fa fosch tal com acostuma a ferse fosch en el Liceu això es, de cop; nova surtida d'Andreu de Hungaría y nova aparició del *tema de la pau*, aquesta vegada desenrotllat y recordant per consegüent ab més precisió'l d'en Wagner; *farandola* (o lo que sigui) interior; desesperació de Joana que's troba entre dos fochs (Lluis y Andreu); fugida de Joana quedant *frente á frente* Andreu y Lluis; chors carrinclons interiors; desafiament d'Andreu y Lluis, cridant el primer *in dietro!* al seu rival; ferida a traició d'Andreu; arribada de Joana y chor; marxa quasi fúnebre y darrera aparició del *tema de la pau*; mort d'Andreu dihent *io t'amo*, etc., etc.: heusaqui las últimas peripecias de l'ópera.

—

Dirigí la orquesta'l mateix mestre Manén, anant els personatjes de l'obra á cárrech de la senyora Ferrani, senyors Angioletti, Menotti, etc., qual trevall no podia ésser may de lluhiment en una obra com *Giovanna di Napoli*.

El mestre Manén, a qui no hem volgut molestar personalment en lo més minim, deu y pot redimirse, ab un'altra obra, del pecat d'haver escrit *Giovanna di Napoli*; peró a la empresa del Liceu ¿qui la redimirá d'haver donat *Cristoforo Colombo* y *Giovanna di Napoli* com a estrenos de la temporada y d'havernos quedat a deure *Euryanthe* de Weber, l'única obra nova d'importancia anunciada?

NOVAS

Atentament invitats, assistirem el passat dissapte a la conferencia que a l'«Associació Popular Regionalista» doná en Joseph Mallofré en nom y representació de la mateixa segons manifestá'l conferenciant, y a prechs de sa Junta Directiva segons s'havia anunciat.

El senyor Mallofré exposá moltas rahons encaminadas a demostrar lo improcedent qu'es la lluyta electoral pera'l triomf de nostra causa, citá opinions de caracterisats catalanistas, llegi textos de varis periódichs y molt especialment de JOVENTUT, en que's fuhetejan fortament las inmoralitats dels procediments anomenats legals, aqueixos procediments que fins quan se segueixen ab bona intenció, tenen el fatal poder en nostre desgraciat país de fer fracassar las causas més nobles, corrompentlas y corrompent de passada als homes que las defensan; digué que'l poble catalá es encara inconscient, que si alguna conciencia té de si mateix la deu als esforsos del Catalanisme, y que sols veurá realisat lo que desitja'l dia en que sas conviccions sian tan fortas, que'l fassin a n'ell prou fort y prou digne pera obtenir sa total reivindicació.

Tot això digué'l senyor Mallofré, y altras cosas qu'omitim perque podrian ésser interpretadas com un propósit deliberat de molestar a determinadas personas (encara que'l conferenciant ja expressá que no era aquesta sa intenció), y perque podrian semblar atentatorias a elevats prestigis (que per altra part creyém ben sólits.) Aduhí, en una paraula, el senyor Mallofré, tots els arguments qu'hem

aduhit nosaltres, y molts que com nosaltres pensan. Sols que nosaltres no volém passar per intranzigents quan la intranzigencia pot semblar obcecació o fanatisme. Esperém els aconteixements ab la conciencia tranquila. Si la *Unió Catalanista* dona mostra en las actuals circunstancias d'una elevació de criteri y un desapassionament que l'honra molt, no hem d'ésser nosaltres, ni molt menys un individuu que formi part de la Junta Permanent, qui impugni'l procedir d'aqueixa Junta, que tal volta per lo seré y per lo elevat fará més bonas a son temps las opinions que'l senyor Mallofré y nosaltres hem sentat tantas voltas, y servirá pera que's desenganyin els impacients de bona fe, quedant en evidencia els que ab baixos móvils vora seu trevallin. La conducta de la Permanent hauría d'haver mogut al senyor Mallofré a pensar una mica avans de donar conferencias com la d'Arenys y com la que'ns ocupa; a pensar una mica, o a dimitir previament el cárrech si volia persistir en sa conducta. La noticia de sa dimissió la hem tiuguda posteriorment, sense que'l conferenciant públicament l'hagi donada avans que ningú com era son dever, ja que públicament feu constar sa protesta contra la Permanent.

Consideri'l senyor Mallofré que quan la entitat capdal del Catalanisme está composta de catalanistas tan poch sospitosos com ell, com en Roca y altres que s'han passat la vida predicant el més pur radicalisme, es quan més que may pot donarse, sense temor d'inspirar rezels, el gran exemple de serenitat que s'está donant y qu'ell ab sas conferencias, lluny de secundar, malogra. S'ha d'ésser intranzigent en els grans principis, peró també s'ha d'estar a l'altura del cárrech.

Suposar mala fe en els de la *Unió* fora indigne: el senyor Mallofré hi convindrá ab nosaltres. Tinguém l'esperit ample, que ja sabém que ningú de nosaltres anirá a las eleccions si no hi pot anar ab el cap ben alt y defensant palesament nostres drets. Dintre la *Unió Catalanista* (y celebrém que'l senyor Mallofré ho reconegui) hi caben tots, absolutament tots els que vulguin l'autonomia complerta de Catalunya, defénsinla com millor els sembli mentres sia ab honradesa. Qui no sia honrat ja no será dels nostres, y JOVENTUT per sa part té prou acreditat que sab parlar clar quan convé, y senyalar ab el dit si es necessari als traydors o als dubtosos, sian pochs o molts, com també considerar degudament als que s'acostin a las veritables aspiracions del Catalanisme (exemple'l doctor Robert).

Dels bons autonomistas, gelosos de son bon nom y del de sa causa, ja no cal dirho qu'avans que prestarse a jochs indignes se quedan a casa seva, ahont dignament poden fer patria No temi'l senyor Mallofré si veu creixe la onada de las corrupcions politicas, que ni a ell ni a nosaltres ens empestará segurament. Que no's pugui dir may que som nosaltres els que impedim que creixi'l moviment nacionalista catalá, ni pugui pensar ningú que'ns tenim ridiculament per infalibles, puig no ho som. Ens trobém allá hont eram, peró anirém ahont sia necessari si hi aném ab bons companys y ab totas nostras aspiracions pera major companyia.

El procedir del senyor Mallofré será tan noble com ell vulgui, peró en els actuals moments ens ha semblat, quan menys, inoportú y desacertat. Ell, a qui sempre haviam considerat home lliberal y d'altas miras, hauria de parar compte en no confondres ab els despitats vulgars ab son *trop de zèle*. Reconeixém que com a particular está en son dret, peró hem volgut advertirlo en bé seu.

Y no dihém més perque'ns sembla que'l senyor Mallofré ja *ha fet a tots*, donchs creyém que la Junta Permanent deu haverli indicat quina es la solució d'aquest assumpto. Aixís se desprén, al menys, de la noticia de sa dimissió que aquests dias circula.

—

Hem rebut de la «Lliga de Catalunya» la següent comunicació, en la que's transcriu lo acordat per la comissió nomenada pera dur a la práctica'l projecte de concorre a las próximas elecciones de diputats a Corts per Barcelona. Diu aixís:

Lliga de Catalunya.—Havent donat fi la Comissió que en 7 de Janer va esser nomenada pera portar á la práctica los acorts presos en 30 de Desembre darrer, ha enviat á la «Lliga de Catalunya» la comunicació que tenim l'honor de posar en vostre coneixement á prechs de dita Comissió y qu'es com segueix:

«Els que suscriuen, elegits per las entitats de Barcelona adheridas á la *Unió Catalanista* pera portar á la práctica'ls acorts presos en la reunió tinguda per las mateixas el 30 de Desembre prop passat, acorts que, segons l'atenta comunicació de V. del 8 del present, son:

1.er *Conveniencia d'anar á la lluyta electoral en las próximas eleccions de Diputats á Corts, y*

2.on —*De que deuría concórreshi junt ab altres elements autonomistas;*

várem reunirnos per primera vegada'l día 10, acordant unanimment acceptar la comanda y comensar tot seguit els estudis y trevalls necessaris pera durla á la práctica ab la premura que las circunstancias imposan.

No se'ns amagaren, desde'l primer moment, las dificultats de tal empresa, dificultats que si son sempre molt grans pel complicat mecanisme á que la desacreditada burocracia espanyola ha subjectat l'exercici d'un dret tan senzill com es el del sufragi, ens semblaren enormes á nosaltres, en vista de la falta d'una organisació adequada, y tenint en compte'ls perills qu'enclou l'empendre una campanya seria embastant á corre cuyta una organisació interina. El desitj, no obstant, de cumplir llealment la comanda rebuda, y el temor, además, de que la nostra renuncia pogués ser atribuida á desconformitat ab la tendencia manifestada per las entitats qu'havían pres els esmentats acorts, aixís com el

convenciment de que, en tesis general, l'exercici del dret de sufragi en forma colectiva es un acte de política experimental que, á més d'acostumar els pobles á la disciplina, pot contribuir al despertament d'entusiasmes y energías que, si no avuy, algún día donguin bons fruyts pera la causa que defensa la *Unió*, ens decidiren á acceptar l'encárrech rebut y á intentar realisarlo del modo millor y ab la necessaria activitat.

Ens hem reunit, al efecte, diversas vegadas, hem fet tots els trevalls d'investigació y d'estudi previ que'ns han semblat indispensables, y hem realisat totas aquellas gestións que podían, al nostre entendre, contribuhir ab major eficacia al logro del nostre propósit y facilitar la seva rápida execució. Y, ab sentiment ho dihem, de las nostras gestións, de las nostras conversas, de las entrevistas tingudas ab varias entitats á qui hem cregut prudent consultar, y del recompte y estudi dels dinstints organismes que caldria improvisar en curtíssim espay de temps, n'hem tret la convicció de que, dada la manera com están avuy constituidas y enllassadas las forsas que la *Unió* té á Barcelona, era millor no concórrer colectivament á la lluyta, que no pas arriscar el perill de intervenirhi d'una manera deficient y desayrada, donant lloch á que, per falta de preparació electoral, pogués resultarne en poch ó en molt desconceptuada la *Unió Catalanista*, qu'encara qu'ab una organisació que opiném cal perfeccionar aviat, ha sapigut fins ara no solzament interpretar ab sa autorisada veu els sentiments patriótichs de nostre poble, sino realisar hermosas campanyas de propaganda, objecte á que ha vingut dedicant sos principals esforsos.

Y feta aquesta declaració, creyém del nostre dever manifestar que las dificultats que més ens han preocupat, las qu'hem considerat més costosas de superar en el curt temps de que disposavam, son las d'ordre material, las d'establiment y distribució de las múltiples ramificacions qu'exigeix una campanya d'aquesta naturalesa, y las dè nomenament é instrucció disciplinada dels numerosos agents que caldría moure y dirigir pera lluytar dignament y ab probabilitats d'éxit. En quant á las dificultats d'ordre moral, encara que las informacións qu'hem presas han sigut gayre bé totas dintre'l terreno particular, ens plau consignar qu'hem trobat á dreta y esquerra una acullida franca y afectuosa, penyora certa de la possiblitat d'empendre més endevant, ab la cooperació de tots els elements autonomistas, campanyas profitosas pera'l Catalanisme.

Considerant, donchs, las rahons exposadas, en l'esperansa de que'ls nostres elements directius s'aplicarán peremptoriament á subsanar aqueixas deficencias d'organisació, ab l'objecte de tenir preparats els instruments de combat si un jorn cal usarlos, y mirant únicament lo que interessa al bon nom y al prestigi de la *Unió Catalanista*, qu'es lo qu'en definitiva entenérn ha de resultar més convenient pera la nostra patria, els abaix firmats hem acordat aconsellar á las respectables corporacions que'ns elegiren, que desisteixin d'intervenir en forma colectiva en las vinentas eleccions de diputats á Corts, procurant, no obstant, cada un dels seus membres, cumplir lo que recomana la Junta Permanent en sa circular de primer d'aquest mes, això es, votar els altres candidats autonomistas que's presentin. Fentho aixís, com diu molt bé aquella, donarán una proba més d'amor á la causa de Catalunya.

Avants de terminar, ens cal dir qu'hem rebut algunas indicacions pera intervenir en els trevalls que's preparan en altres districtes, mes ab tot y las bonas impresions que de diversos punts hem recullit, ens hem cregut inhibits de fer cap mena de gestió per estar la nostra comanda circumscripta á Barcelona. Es evident que convindría se'n ocupés alguna representació de la *Unió Catalanista*, ab facultats é instruccions pera entendres ab els nostres companys de per tot arreu.

Al dar per complerta la nostra missió, preguém á V., digníssim President de la Societat més antiga dintre de la *Unió* á Barcelona, se serveixi trasladar aquest nostre dictamen á cada una de las entitats que li delegaren sa representació, transmetentlos al mateix temps la nostra gratitut per la confiansa que'ns feren.— Deu guardi á V.—Barcelona 20 de Janer de 1903.— *A Suñol — Joseph M.ª Valls y Vicens.—Lluís Marsans. —Trinitat Monegal.—D. Martí y Juliá.*—Sr. President de la «Liga de Catalunya».

Lo que posém en vostre coneixement als efectes consegüents.

Deu vos guardi molts anys.

Barcelona, 23 de Janer de 1903.—Lo President, *Enrich X. Vidal y Valenciano.*—Lo Secretari, *Joseph Cardús y Arqué.*

Sr. Director de JOVENTUT.

—

Dissapte tingué lloch al Ateneu Barcelonés la sessió inaugural del present any, ab gran concurrencia, entre la que hi figuravan representacions de la major part de centres y corporacions d'aquesta ciutat.

Llegida pel secretari surtint en Bonaventura Bassegoda la memoria dels trevalls realisats durant l'anyada darrera, el president en Raymond Abadal pronunciá son discurs, que versá sobre'l tema «Evolució de l'agrupació social», demostrant que l'estat, organisme posat al servey de la nació, depén d'ella, al revés de lo que se sol entendre per molts que tergiversan el veritable sentit d'estat y de nació. Feu veure qu'en els pobles ben organisats, com els Estats Units y altres, els homes que constituheixen l'estat no's consideran ni son considerats superiors als demés, puig res seria l'estat sense la nació. S'ocupá de la llengua patria y demostrá lo necessari qu'es son conreu, apoyantse en arguments d'eminents sociólechs. Estudiá la societat catalana y remarcá sa personalitat inconfundible y cada dia més floreixent gracias al comers y la industria, y al amor per las manifestacions de la inteligencia.

Fou aplaudit ab entusiasme com tenia merescut per son notabilissim parlament.

Després anunciá una serie de conferencias sobre art, literatura, sociologia, dret y religió. Las de literatura catalana anirán a cárrech del doctor Rubió y Lluch, tenint lloch la primera passat demá dissapte.

—

La prempsa inconsútil de Madrid ve aquests dias furiosa contra l'alcalde de Barcelona senyor Monegal, que junt ab una comissió de la Cambra de Comers d'aquesta ciutat gestiona en la vila y cort l'establiment d'una zona neutral a Catalunya.

Com es natural en aquella gent, interpretan la digna y resolta actitut del senyor Monegal, que trevalla per l'establiment d'aqueixa zona, com *una concessió més* que reclama Catalunya en desmérit y perjudici del reste

d'Espanya, y no s'están de dir que'ls catalanistas som insaciables, y que busquém en profit propi la ruina de las demés regions. Y tan insaciables som, senyor *Imparcial*, que ni ab una ni ab cent zonas neutrals ens dariam per satisfets nosaltres. El Catalanisme reclama molt més, y'l dia que s'hagin de satisfer sas aspiracions créguins que tindrán feyna a protestar els falsos patriotas, si es que a n'aqueixos representants de la inmoralitat y de la mentida'ls hi queda veu y energia pera oposarse a la forsa triomfadora de la veritat.

—

Ha sigut designat pera desempenyar el cárrech de director del diari *La Renaixensa* l'antich y ferm catalanista y conegut escriptor en Joaquim Botet y Sisó.

—

L'«Associació Catalanista» de Lleyda ha publicat el cartell de sos Jochs Florals d'enguany, que com de costúm els celebrará'l dia 14 de maig. S'ofereixen tretze premis, y'ls trevalls s'haurán de remetre al domicili del secretari del jurat en Humbert Torres, metje, Major, 2, 1.er, per tot el dia 15 d'abril. El jurat calificador está compost pels senyors en Francesch Matheu, president; en Manel Roger de Lluria, vispresident; en Frederich Renyé y Viladot, en Enrich Arderiu y Valls y en Joan Bergós y Dejuán, vocals; y en Humbert Torres y Barberá, secretari.

—

El «Centro de Lectura» de Reus ha prorrogat per tot el mes de mars proxim la celebració del Concurs nacional de fotografias que tenia anunciat pera'l present janer. Després del fallo del jurat se formará una Exposició de totas las fotografias rebudas. Aquesta exposició s'inaugurará durant el mes d'abril.

El Concurs de fotografias se divideix en dos grupos: l'un anomenat nacional, y l'altre local, oferintse premis per valor de més de 5.000 pessetas.

—

Nostre amich y company de Catalanisme en Joseph Aladern publicará dintre pochs dias un'obra titulada *El Catalá ¿es idioma o dialecte?* Ab un titul tan sugestiu, y ab una competencia literaria reconeguda com es la del senyor Aladern, no cal dir si'l nou llibre será esperat ab interés. A ell pertany l'article que insertém en primer lloch en el present número, quina lectura pot donar idea del carácter que tindrá la obra.

—

La imprenta y llibreria «L'Avenç» ens ha enviat son almanach pera'l present any de 1903, ab un dibuix d'en Sebastiá Junyent, reproducció de la patriótica alegoria que figurá en la primera de las tarjetas postals de la notable serie *Els Segadors*, publicada per «L'Avenç». Al peu s'hi llegeixen els versos d'en Guanyabéns: «Catalunya triomfant —tornará a ser rica y plena».

—

En l'article d'en Salvador Albert titulat *Heretjias*: *L'Individuu*, que publicarem la setmana passada, hi aparegué per erro de ploma un concepte qu'es contrari al que volgué expressar l'autor y que deu de rectificarse de la següent manera: allá hont diu «per endósmosis potentissima», llegeixis «per *exósmosis* potentissima».

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia, 311

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

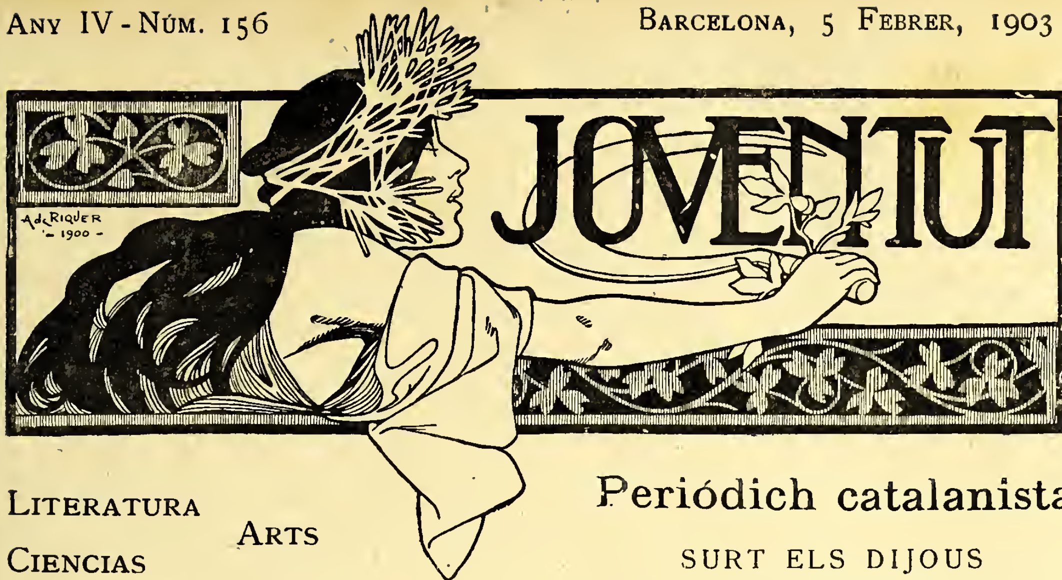
Els trevalls se publican baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.— No s'admeten els que no sían inédits. — No's tornan els originals. — Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

CATALUNYA: Un any	8	Pessetas.
» Mitj any	4'50	»
» Trimestre	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA. Un any	8	»
EXTRANGER: Un any	10	Franchs.
Número corrent	20	Céntims.
» atrassat, ab folletins	40	»
» » sense folletins	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

Any IV - Núm. 156 Barcelona, 5 Febrer, 1903

Literatura
Ciencias
Arts

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

Número corrent. . . . . 20 céntims.
» atrassat, ab folletins. . 40 »
» » sense folletins. 25 »

SUMARI:

FOLLETÍ:

COALICIÓ AUTONOMISTA

Está en la conciencia d'una gran munió de catalans la necessitat d'assolir l'autonomia pera Catalunya. Desde las rengleras més avensadas a las dels més moderats, dintre tots els estaments, y entre'ls partidaris de las més oposadas formas de govern, n'hi há molts que senten aquesta aspiració capdal de la nostra terra. Federals, catalanistas, regionalistas y molts carlins consideran essencialissima l'Autonomía.

Enfront d'aquesta aspiració, hi tenim: d'una banda'ls interessants adictes a las collas actualment usufructuarias del poder, y de l'altra'ls republicans unitaris. Pera ben trista cosa aquests coincideixen ab aquells, ab els qu'en diferentas ocasions s'han coaligat pera satisfer las més grolleras concupiscencias o portats per repugnants personalismes. La pacifica repartició d'actas que, ab el nom d'encasillat, s'ha vingut fent desde molt avans del admirable despertar de Catalunya y de la que'ls republicans bonament n'acceptavan las engrunas que'ls hi llensavan els amos de l'auca; las darreras eleccions municipals de Barcelona y de diputats a Corts per Figueras; la votació sobre l'us de la llengua catalana en las escolas subvencionadas per l'Ajuntament barceloni, y altres fets que's podrian recordar, ne son probas ben eloqüents. ¿Y per qué no coaligarnos nosaltres pera'l manteniment d'una idea noble y la realisació d'una aspiració justa? Ja veyém que, ab rahó, no podrian pas bescantarnos nostres enemichs per aquesta conjunció de forsas.

Ab tot, prescindint, com havém de prescindir al fer nostra via, dels atachs dels contraris, considerarém baix dos aspectes aqueixa qüestió que un rigorisme inútil, petit devant de la grandiositat del fi que's persegueix, podria ferla veure ab rezel sense las degudas aclaracions.

L'aliansa de diferentas forsas per'arribar a un fi que las hi es comú, molt més quan

aquest pera totas ellas es essencialissim, es lógica y altament humana. Mil exemples podrian retreures pera demostrar que l'home, instintivament, obeheix a aquesta tendencia que ve a ésser lley de la Naturalesa. ¿Ens en havém de sustraure'ls autonomistas? ¿No considerém, tots, com cosa essencial l'Autonomía? Perque'l coaligarse en aquest sentit no significa, en lo més minim, abdicació dels especials punts de vista que, en lo demés, defensin las diversas forsas coaligadas. Y en las circunstancias actuals, aquesta aspiració unanim que batega en els cors de tants naturals de Catalunya ¿no imposa la conjunció de totas las gradacions que la integran?

Vejém ara l'altre aspecte de la qüestió. Es aquest l'interés que, com a colectivitat política organisada, hi tingui, particularment, cada entitat de las integrants en la coalició. Sentat que aquesta suposa complerta independencia en tot alló que no las hi sia comú, dintre d'aquest aspecte sols s'ha de tenir en compte la major o menor influencia qu'exerciria cada una. ¿Es menester aduhir cap proba pera evidenciar que la coalició —en cassos d'eleccions, per exemple,— es el mellor medi pera que'ls distints elements que defensin l'autonomia obtinguin, cada un de per si, més nutrida representació?

Demostrat lo natural d'aquesta aliansa, y lo profitosa que fora pera las parts aliadas com a organismes polítichs independents ¿pot, seria y desapassionadament, rebutjarse?

Es justificadissima, donchs, la coalició autonomista, y si no ho fos pera res més, perque ella interpreta la voluntat, menys exteriorisada que sentida, de la Catalunya pensant y productiva. Els impulsadors dels grans ideals cal qu'aprofitin els moviments que'ls hi son favorables si volen que la seva obra no mori o no's desvihi.

Ara que s'atansan las eleccions, es bona ocasió pera ferla. Probablement, en molts districtes nostres enemichs pactarán conxorxas més o menys encubertas. A son maridatje clandesti, oposemhi, francament, nostra unió realisada a la llum del sol! ¿Cóm posarla en práctica? Partint d'una base ampla y senzilla e inspirantnos en el més desinteressat patriotisme.

Joseph M.ª Rosich.

QÜESTIONS PICTÓRICAS

A don Raymond Casellas.

Apreciat amich: Vostre article del 27 del passat desembre publicat a *La Veu de Catalunya* m'ha decidit a escriure aquest, y ja voldria jo possehir vostra ben trempada ploma pera surtir ayrós de la tasca.

Jo, que soch el primer en admirar vostras excelents qualitats de literat, me permeto discrepar de vostras opinions sobre materia artística, perque si bé es cert qu'he anat observant que molts pintors en art no hi entenen, també he observat que molts critichs hi entenen per l'estil dels pintors. Y casi m'inclinaria a creure qu'en art no hi entén ningú, perque entendrehi vol dir ésser apte pera judicar basantse en definicions y afirmacions establertas, en lleys derivadas, qui sab si ab prou rahó, de las grans obras qu'han produhit els grans artistas.

Perque Miquel Angel, Rafael, Tiziano, etc., se serviren de tals y tals medis, generacions d'académichs han anat aprobant ó desaprobant obras; perque Velázquez, Goya, etc., han pintat de tal o qual manera, s'ha acceptat com a model un *métier* y se l'ha consagrat.

Es comparantla ab las mil interpretacions del natural que coneixém que formém judici d'un'obra; sempre comparantla ab lo ja conegut. Ay del que intenti cercar un nou camí, un nou punt de mira! Aquell será'l *manqué*, perque desdenya emplear medis ja acceptats pel públich dels erudits, que potser a causa de sa erudició es un públich pitjor que l'altre. Si se'ns presenta un'obra completament nova de visió, d'interpretació y de factura, estém impossibilitats de judicarla perque'ns falta'l punt de comparació qu'en el fons es la base de tot judici, y'ns hem de limitar a dir: la sento, la comprench, o no la comprench ni la sento. Y aquesta consideració'ns portará a creure que l'obra d'art es filla d'una manera de veure y de sentir, y que será compresa o no pels espectadors segons els graus d'afinitat que tinguin ab l'ánima del artista.

L'obra pictórica constituheix un tot únich e indivisible, peró pera parlarne y pera entendrens, es precis que, analitsantla, separém el fons de la forma, y en aquesta hi considerém las diferentas parts que integra, com son llum, color, valors, dibuix, factura, y las qualitats que se'n derivan.

Fons y forma son tan compenetrats, que no pot ésser de bona lley l'un sense qu'ho sigui l'altre; quan succeheix que la forma no está identificada ab el fons, l'obra coixeja, y quan la forma ho ompla tot deixant no més que un granet de fons, l'obra queda buyda y la forma no la salva de sa nulitat.

Aquest ultim cas es el que se'ns presenta

més sovint: aixís es que vaig a posar en ell tota ma atenció, y a estudiar la part més aparent de la forma, la que ademés de veures se pot tocar, la que 'ls pintors anomeném *factura*.

La factura es la manera de posar el color sobre la tela. Peró, pera fernos cárrech de son paper en l'obra, devém tenir present que'l color s'empasta ab cantitat en els clars, o's refrega en els obscurs, s'esmalta ab gruixos superposats o's transparenta en velaturas, s'ensordeix diluhintlo o se'l fa vibrar ab punts y ratllas; ab la pinzellada se subratllan formas y s'insisteix en certs accents caracteristichs, y ja obeheix a una má febrosa y a una visió rápida, ja suaument acaricia la tela y flemáticament va cuydantse de posar en relleu els detalls interessants, ja acusa la má inexperta del principiant, ja'l deix viciós del amanerat, ja s'extén ampla y llarga si es d'un pintor sobri y grandiós, ja's caragola y s'extén y's desenrotlla y s'atreveix a tot si'l que la mena es un ampulós y un xerrayre.

La factura, junt ab el coneixement técnich o empirich dels recursos que pot donar el procediment (fresch, tremp, oli, etc.,) es lo que constituheix la part d'ofici *(métier)* del art de la pintura.

Es la factura entre'ls pintors quelcóm de lo qu'es l'estil entre'ls literats. Es la qualitat que's compenetra més ab sa manera d'ésser propia y ab la manera cóm se sent l'obra, y es potser ahont ab més forsa s'imprimeix el sagell de la personalitat.

Y ara'm pregunto: ¿Se preocupavan, els grans mestres, de la factura, de la execució de l'obra? Y recordant las obras vistas me responch: No se'n preocupavan, sorgia espontania de la essencia mateixa de l'obra. De lo que's cuydavan era de la part més material, de la solidesa dels colors y las preparacions, de lo que dona a l'obra consistencia y durada, precisament de lo qu'ara apenas ningú's cuyda.

Els mestres antichs no tingueren de despreciar la factura, ni odiarla; els mestres moderns han tingut de ferho, perque may com avuy s'havia fet servir per'amagar la buydor de las obras.

La ignorancia y la impotencia es molt cert que s'aixoplugan a voltas sota la bandera revolucionaria, peró encara molts més ignorants e impotents s'amagan y's disfressan ab els *métiers* ja consagrats, ab las exterioritats ja admesas. Altres ben dotats y ab condicions excelents son malejats de jovenets per las ensenyansas rahonables peró rutinarias de las academias, y al ésser homes tenen de fer un esfors brutal pera deslliurarse o continúan mitj disfressats si a temps no hi han vist prou clar o no han tingut prou forsa.

En la historia del art poden citarse tres pintors que donaren a la factura molta menos importancia que'ls altres, que tenian molt menos *métier*, que's valian pera pintar d'una factura franca y senzilla. Aquests artistas foren el Greco, Velázquez y Goya, y en tots tres me refereixo a l'época de la plenitut del seu talent.

El prototipo de la franquesa en el pintar es Velázquez, y sa factura está tan compenetrada ab sa obra, que no's pot parlar de l'una sense que hi surti l'altra. Velázquez no era un visionari, no era un idealisador, era un vident. Comensá pintant unas testas tan acusadas de formas, modeladas ab tanta insistencia, qu'arriban a la duresa del cuyro; passá després per la que'n diuhen sa segona época, en la que produhi *Els borratxos* y *Las fornals de Vulcá*, en que hi há més flexibilitat, una comprensió sobria del clar-obscur, un modelat simple, un dibuix ferm y una factura unida, peró encara es rarificat d'ayre; y arribá a la tercera época en que pintá *Las filadoras* y *Las «meninas»* ab una llibertat, un desembrás, una espontaneitat, un bon ayre qu'admiran, enamoran y encantan.

Desde sa joventut avensa sempre, no defallint may; sempre impecable, arriba a la maduresa de son talent veyent lo natural ab tal claretat com si ja ho guaytés pintat; no veyent en la figura humana linias que contornejan nassos, ulls, orellas, torsos y extremitats, sinó valors, tintas, relacions, moventse dintre la llum y l'ayre resolts ja en pinzelladas. No sabia ahónt acabava una cosa y ahónt comensava un'altra: ho veya y s'ho trobava pintat ab la fusió y la precisió justas. May ha existit cap més pintor qu'ab tanta propietat se li pugui dir: «Ets just, ets enter, ets sobri.» Sas qualitats foren precursoras de las qu'avuy ens plauhen, y sa manera de fer, avuy prou estudiada, ens demostra qu'havia arribat a una perfecció sense buscarla. En ell la factura era un *resultat* del veure molt bé y de la molta práctica: no era un *parti pris* com ha estat en la majoria de sos imitadors.

De la observació de las grans obras ne deduheixo que la execució sempre ha sigut un medi, y may l'han presa com á fi no més que'ls plagiaris.

L'home-artista que té un sentiment intens de la vida, qual impressionabilitat vibra al contacte de lo que'l conmóu o l'impressiona, sent la necessitat d'exteriorisar sas impressions pera comunicarlas a sos semblants. Pera ferho té de realisar l'obra y ha d'exercitarse en reproduhir lo que veu y sent, y tot trevallant va trobant recursos y arriba a tindre estil propi, conquistat per ell, més o menos marcat, més ó menos original segons la forsa que naturalment té.

Per aixó crech que la factura es l'última qualitat de que l'artista deu preocuparse malgrat estar tan lligada ab la bondat de l'obra, y de lo que trevalli, l'estil ne será'l resultat.

May com actualment s'havia arribat a dissimular la feblesa del fons ab las bellas apariencias de l'obra. S'ha vist que s'acabava una casa posanthi una banderola, y no s'han volgut recordar que per'arribar al terrat s'ha de comensar pels fonaments. Una cara bonica, una bona planta y un vestit elegant no'ns proban que'l qu'ho posseheix sigui un home complert. Mes el món está inclinat a pagarse d'apariencias.

Ay del que's senti innovador! A Paris, com per tot ahont domina'l burgés y son complement el *pompier*, el rebutjarán, l'atacarán y li disputarán l'éxit.

Referintse a la execució o factura, s'ha volgut fer una distinció entre pintors y artistas. Jo, qu'avans hi creya, ara no hi crech. Pera mi no hi há més qu'artistas que pintan, es a dir, qu'executan més o menos bé, segons un convencionalisme establert.

Als que no tenen altra qualitat que la de pintar bé, ab tot el respecte degut els nego.

La gran preocupació de la factura ha dat naixement a una qualitat xorca, la trassa o habilitat, qu'ha perjudicat a voltas a pintors per altra part ben dotats tots per l'afany d'aparentar ésser més de lo que son, y dar a sas obras apariencias d'obras mestras. Durant el sigle XIX hi ha hagut gran cullita de pintors hábils, sobre tot a Espanya; a Paris ab la factura habilidosa y buyda *veuhen venir* desseguida a un espanyol.

Algú podria ferme una objecció y preguntarme: ¿El Greco, Velázquez, Ribera, Goya, eran inhábils? Pera mi, sí. La paraula habilitat, que'm fa pensar desseguida en la lleugeresa de mans dels prestidigitadors, es indigna d'aplicarse a la qualitat d'un gran mestre. Al perfecte domini del *métier*, resultat casi involuntari d'una gran práctica, deu aplicarshi la paraula destresa. La trassa y l'habilitat son la degeneració de la destresa. Fortuny no era més qu'hábil: Velázquez era destre.

Ab la qüestió de la factura hi está intimament lligada la qüestió de la originalitat y del plagi.

Encara que'l plagi no's limiti sempre a la execució, puig se plagian formas, colorits, efectes, etc., etc., es ab tot allá hont més s'aferra per ésser la part més visible de las obras.

Qüestió la de la originalitat ben trencadissa per cert, y dificil d'esbrinar. Per de prompte'ns trobém ab que un home molt ben dotat, vivint desde infant en una tribu de salvatjes, no passaria de tallar toscament idols de fusta y pintarlos de mangra y negre; y en la historia del art veyém que no hi há home sens home y que'ls grans mestres son derivats dels artistas que'ls precediren; forsosament han sigut influhits; per'arribar a sa perfecció han hagut de tenir la sort de naixe en un periode en que l'art ja sigui ben conreuhat, que fassi temps qu'hagi deixat els bolquers, y que hi hagi ja artistas prou forts pera felshi de base y ésser sos precursors. En l'art contemporani veyém cóm Delacroix, Millet, Puvis de Chavannes y Rodin, artistas genials, están plens d'influencias de las arts passadas, sense que per això deixin d'ésser perfectament personals.

Per altra part, tenim un gran nombre de plagiaris que viuhen de lo qu'han rapinyat al seus idols, y fan ombras d'obras mestras, enganyan ab la vestidura ajena y poden compararse ab l'ase disfressat ab pell de lleó. La dificultat estriba en véurelshi la orella.

Entre aquests dos extrems veyém imitadors que, sens arribar al artista o artistas de quins derivan, han assimilat prou y han dat a sas obras prou carácter propi pera que siguin dignas d'apreci.

Aixis podém establir una serie de valors aplicables a las obras, que van baixant de la influencia a la imitació y al plagi.

La influencia hem vist qu'era compatible ab la originalitat, y més aviat mérit que defecte en els grans artistas.

La imitació que naix de la profonda admiració per un gran mestre, es un principi de decadencia.

El plagi es la negació del artista, es la cobertora de la impotencia y la ignorancia, y tots l'hem de condempnar implacablement.

La imitació en idéntica direcció seguint el mateix camí y las mateixas petjadas, es sempre plagi, a no ésser que se sobrepuji al imitat. Crech qu'es en Valera que va dir que'l plagi no més era llegitim a condició d'anular al plagiat.

A las grans obras dels grans artistas s'hi deuria penjar aquell rétol que penjaren a las armas de Roland:

> Nadie las mueva
> que estar no pueda
> con Roldán á prueba.

Aixis Rafael va sobrepujar al Peragino, Lleonart al Verrocchio, Ribera al Caravaggio, Velázquez a Pacheco.

A Espanya *la castiza prosa de Cervantes* hi ha fet més mal que la pedra seca, y entre'ls pintors ha produhit idéntich efecte la valenta pinzellada de Velázquez. Tot per agafar el rave per las fullas, per admirarse més de las fatxadas que dels interiors. Si haguessin volgut profondisar, s'hagueran fet cárrech de que la part exterior de Velázquez es fácil de veure, de compendre y d'imitar, y lo que no's pot fer ni ha fet ningú es veure com ell, fer correspondre ab aquell isocronisme la visió y la factura; perque veya y feya lo més simultaniament possible, era verdaderament un impressionista, el pare de tots. El que no posseheixi aquella sensibilitat sempre prompta a rebre impressions y transmé-

trelas, y aquella dificilíssima facilitat que li proporcioná'l pintar molt, que no intenti amidarshi.

El preocuparse de la trassa y la factura no es més que un destorb continuu pera la sincera observació de la naturalesa.

L'antiga pintura espanyola ha influhit extraordinariament en el moviment del art modern; més ben entesa pels francesos que pels mateixos espanyols, ens l'han portada transformada, y ara aquí comensan á entendrela.

Si observém als diferents pintors derivats del impressionisme clàssich espanyol, veurém que tenen més valor com més s'han diferenciat dels mestres de quins derivan.

Vegis la diferenta manera cóm han sufert la influencia espanyola en Manet, en Degás, Wisler, Cotet, Zorn, Blanche, Simon, Sergent, Zuloaga, Bilbao, Sorolla, etc., etc., y's veurá que son major o menor valor depén de l'assimilació, comprensió del fons y sagell propi qu'han imprés a sas obras tot y fentlas derivar del mateix principi. Principi qu'ha donat lloch a tota la escola impressionista moderna, que'ns equivocaríam si creyam qu'es l'única tendencia revolucionaria actual, encara que sens dubte es la qu'ha fet més soroll.

Hi há un altre punt, amich Casellas, en vostre article que permet observacions, y es el referent als *manqués*, als fracassats.

Un fracassat jo entench qu'es un home que s'ha proposat un fi artistich, y no haventhi pogut arribar, s'ha quedat a mitj camí.

Dels morts pot dirse palesament si han sigut o no fracassats.

Dels vius pot dirse quan ja tenen edat madura y han anat produhint seguint la rutina y ficats dins d'una manera de fer mitjana.

May se pot aplicar aquesta paraula als joves. Un jove es una flor a mitj descloure; son cervell, son cor, son entusiasme, sas opinions poden dar tal tom, que's posi d'un tret a primera fila, o bé poden anar desenrotllantse sas facultats ab marxa pausada peró segura, y arribar a son fí a son temps y sahó. La joventut está prenyada de promesas, ella ha de fer *patumejar* als pintors d'ara, com a son torn li tocará cedir el pas als nins d'avuy. L'obra d'un jove, per inconsistent qu'aparegui, may pot ésser un fracás. Més aviat trobaria fracassats als que s'han proposat pintar com tal o qual gran mestre y no han pogut conseguirho.

Y ara vaig a defensar aquesta tendencia que's nota en els joves a menyspreuhar las ensenyansas académicas y'l *saber* que se'n desprén.

Portan els artistas actuals un farcell enorme y feixuch de tradició; mil tendencias, mil conceptes, mil colorits, mil facturas donan cada un sa llissó y forman la voluminosa estética moderna, que'ns diu: «Se composa aixís, se dibuixa aixís, aixís s'idealisa, en això estriba'l sentiment, aixís se consegueixen efectes de llum...» No tan sols se poden coneixe anatómicament totas las parts y proporcions del cos humá, sinó que tots sabém las lleys físicas a que está subjecte'l colorit, expliquém el modelat ab números, y pera nosaltres la perspectiva ja no té secrets. Ademés, la fotografia'ns pot servir de poderós auxiliar, y podém cassar un aucell al vol y un cavall al galop.

Tot això y la educació que's dona a la vista y a la má assistint ab assiduitat a estudiar el model nu, y escoltant els consells d'un mestre, fa que un jove mitjanament inteligent peró aplicat, arribi a tindre totas las apariencias d'un pintor fet, y d'aquí aquesta plaga de mitjanias qu'empesta'l camp de la pintura moderna, y que a voltas, si saben ferse valer, al extranger tant com aquí passan per notabilitats.

Qualsevol qu'hagi vist cantitat de pintura moderna al extranger, haurá observat que las obras discretas y apreciables, y fins las que a la primera impressió semblan molt y després van desmillorant, se produheixen ab tanta abundor que s'arriba a possehir la idea clara de que'l *saber* dibuixar y'l *saber* pintar ha esdevingut banal; y que sota d'aquesta capa exterior qu'enganya al públich hi medran pintors d'ofici que logran ferse passar per verdaders artistas.

Per això'ls revolucionaris, a Fransa vells y a Espanya encara joves, els qu'han sentit que l'art es quelcóm més que linias y colors, han proclamat la guerra y han volgut rompre ab tanta rutina y tanta banalitat. No perque desprecihin als Rafaels o als Velázquez, sinó perque'ls sembla que ja s'han imitat prou.

De tot l'art passat sols poden despéndressen dos sabis consells als que deuria reduhirse tota la Estética:

«SIGAS SINCER»,
«SEGUEIX TON CAMÍ».

Això es lo que foren y lo que feren els grans mestres. Sobran avuy els pintors que a pols saben fer una circunferencia: lo que falta son artistas que tinguin l'ánima de Fra Angélich.

Aixís com un nen petit s'acontenta ab son vestit petit y un noy gran ab son vestit gran, aixís com la violeta s'acontenta ab son perfúm y'l pintor góthich s'acontentava ab son saber, aixís cada hu de nosaltres hauría d'acontentarse de lo seu procurant fugir de disfressas. Y molt pot fer cada hu dintre la mida de sas forsas pera tenir estil propi, encara que influhit inevitablement, peró donant el sagell distintiu de la propia manera

d'ésser y de la despreocupada observació de la natura.

Als pintors més personals, als qu'han volgut esbrossar son camí, se'ls ha dit decadents. Decadents! No estém a la deguda distancia pera poder judicar nostre temps, peró tal volta tots ho som de decadents: decadents d'aquesta grandiosa mistificació que se n'ha dit Renaixement. Tots els derivats de Rafael, desde Julio Romano a Bourguereau, ¿qué son sinó decadents? Tots els qu'han seseguit las petjadas de Velázquez ¿qué son sinó la decadencia desde'l punt ahont arribá'l gran mestre? Y tal volta com totas las decadencias porta l'actual el germen d'una nova regeneració y comensa a passar per l'inevitable periode anárquich. Per aixó trobo a Gustave Geoffroy inconseqüent, puig tan anarquista deuria ésser en sociologia com en art, marxant com sempre aparellats el moviment social y l'artistich. Y tal volta podria apoyar ab cert fonament las ditas suposicions, la predilecció ab que'ls artistas (1) admiran las arts primitivas, las sinceras, las que no tenen barrejas d'afectació, las qu'arrencan de l'ánima, las fortas, las rublertas d'ideas y d'ingenuitat.

Tal volta per aixó están en tant predicament els pintors primitius (que vos tant ayméu), y Lleonart, el Greco, Tintoretto, Velázquez, Rembrandt, Goya, perque dins del Renaixement representan l'art lliure y s'admira sa superba independencia, sa forsa personalíssima, sa embranzida nirviosa, son dalit pera obrirse un camí seu. Son els avensats, son continuadors y precursors alhora.

El moviment del art actual es, com en el segle xv, profondament individualista; l'exércit d'artistas combatents aixeca sobre sas testas la bandera de la llibertat, y'l crit que ressona per tot arreu es el de *guerra a la convenció*.

Ay si no fossin els caps calents, els arruixats, els revolucionaris! La humanitat se posaria un dia una inmensa perruca y un monumental sombrero de gresol, y no se'ls tocaria may més...

Y ara m'adono, repassant aquest article, que per defensar ideas revolucionarias he buscat mon apoyo en la historia del art, ni més ni menos que qualsevol académich; ho deu fer que tot lo que creyém saber necessitém apoyarho en el passat, privats com estém de véurehi clar en lo present y veyenthi completament fosch si volém ovirar el pervindre.

Dispenseume, distingit amich, qu'os hagi molestat l'atenció ab aquest article, que si no resulta més atractiu y ben pensat, no es per falta de voluntat, sinó per falta de mérits.

SEBASTIÁ JUNYENT.

(1) Al usar la paraula artistas ho fem en un sentit molt limitat, creyent sols dignes d'aquest nom els escullits.

CROQUIS

Una noya y un noy, ferits d'amor,
un día's van trobar per un camí.
Era una matinada de tardor.

—Escolta, pobra noya: ¿'m voldrás dî
hónt vas tan trista per cercar conhort
al mal del cor?—
Va sospirar: —Aquí—
tot senyalant un reconet del hort.

—Escolta, jove amich: digam tu a mi
hónt esvaheixes ton punyent dolô.—
Y ell, tombant l'esbelt cap, digué:—Per 'llí—
tot fitant el camí del horitzó.

Y la noya y'l noy, ferits d'amor,
ab un abrás se varen despedî:
ell ab més forsa y ella ab més tristor.

Entra la nena al jardí
y veu unas rosas blancas:
hi corre, las va arrencant
y se'n curulla la falda.

La nena va jardí avall
y veu una clavellina:
n'arrenca tots els clavells
y en sas mans cofoya'ls mira.

La nena no'n té pas prou,
que veu un lliri a flor d'aygua:
y'l lliri, mal arrencat,
son pit naixent engalana.

La nena encara'n vol més
y pren l'única camelia,
que joyosament li escáu
tan blanca en sos cabells negres.

La nena, plena de flors,
de sobte's queda parada:
ni una'n veu en el jardí:
si la vejés, l'arrencava.

La nena va jardí amunt,
caminant ab tanta pressa,
que la camelia li fuig
y'l lliri li cau a terra.

La nena va jardí amunt
sense perdre l'alegría:
mes va perdent els clavells
per demunt la sorra fina.

La nena va jardí amunt
boy saltant com una boja,
pro's para junt als rosers,
que l'ha punxada una rosa...

La nena fuig del jardí,
sense cap flor, entristida...
Ay, si la nena ho fa així
en las cosas de la vida!

R. SURIÑACH SENTÍES.

CALÍU D'HIVERN

Al amich M. Balcells.

La pluja bat els vidres ab sas gotetas de diamants, depressa, depressa com si'l sol la empaytés y tingués ansia d'enllestir, d'acabar aviat son ruixadet d'abril que tot ho refresca y res amara, enduhentsen la pols d'arreu, netejant els carrers, las euras del jardi, el fullám dels arbres.

En el salonet de l'avia encara s'hi fa foch dins la xemeneya de marbre cuberta de delicadas figuretas qu'envoltan un pom de lilá blanch. Es aquest un flayrós somrís de la primavera, qu'afora bressa sos plomalls de fullas tendras per demunt dels caminals.

La bona senyora, enfonzada en el molsut sillonet aprop del balcó, guayta'l jardi y la pluja, tota capficada. Sos ulls verdosos parpellejan de tant en tant com si volguessin detindre unas llágrimas atrevidas que pugnan per eixir sense demanar permis. Está molt trista; va brandant el cap nevat, y ni s'ataleya de la mitja, cayguda sobre sa falda, quins punts s'aprofitan de sa distracció pera fugir traydorament de las agullas.

L'avi, ab el casquest enfonzat fins a las cellas—senyal de mal humor segons deya la Roser,— las mans a la esquena,'s passeja amunt y avall del salonet, també ab cara de amohinat.

Cada cop qu'arriba prop de sa muller, se la mira de qüa d'ull, fa uns segons de parada, y torna a girar la esquena.

Y no's diuhen un mot.

L'avia acaba per alsarse, un xich nirviosa d'aquell silenci que dura fa més de mitja hora, y deixant sobre'l silló la mitja y'l capdell, s'acosta resoluda al seu marit.

Malgrat sos seixanta anys y sos cabells tots blanchs, flonjos com trocas de seda, té molt bon ayre encara. Alta y prima, molt dreta, guarda una distinció y una elegancia que moltas donas de trenta anys li envejarian. Son rostre conserva una correcció de faccions envejable, y en sa boca xica, de llabis groixudets, hi brillan encara las ben cuydadas dents. Vesteix el sever hábit dels Dolors des que va morir sa filla, fa vint anys.

S'atansa al seu home, a qui sobrepuja en alsaria, y encarántseli, ab veu tromolosa li diu:

— Tant mateix, Jordi, ets massa tossut!.. No vulguis donarnos més penas, per Deu t'ho demano! Decideixte d'una vegada... La nena será felis... el cor no m'enganya, no, com no va enganyarme al estimarte a tu. Casemlos... Si ell no té diners, ella'n té prou pera tots dos... ¿Qué hi fa que sols tingui sa carrera?... ¿Per ventura'ls nostres pares no foren també pobres? .. Ell es inteligent, honrat, trevallador, bon fill... Ja ho sabs ben bé que no ve pels quartos de la nena; ho sabs tan bé com jo; es una excusa que vols donarte a tu mateix. Si cerqués sols els diners, podia casarse ab sa cosina, la viuda, qu'es molt més rica que nosaltres... S'estiman tant ell y la Roser!... Aném, home!... Jordi!...—

L'avi rondina, vol fugir de l'acorralada, escaparse, y cerca entorn una surtida, mes sa muller el té massa ben agafat.

— Ja't tinch dit que deixém aquesta qüestió, Maria .. Acabarém per barallarnos, y vetaquí lo que'n treurém. Tot es inútil, tot quan feu y diguéu. He dit que no y será que no!—

Y vol despendres del bras que sent encreuharse ab el seu.

L'avia es perfidiosa y coneix fa son vell company. Veu sota las ulleras els ulls blaus que fugen devant dels seus com si tinguessin por de feblesa devant d'un enemich poderós, y ben acostadeta a n'ell, de brasset, dominantlo ab sa esbelta figura, trepitjant nirviosament las alegras flors de l'alfombra, prossegueix la seducció a cau d'orella, insinuant, tendra...

— Será que no, ¿eh?... No sabs lo que't dius, criatura! No vulguis fer el dolent, no t'escáu gens, per la manca de costúm... Ets més bo que'l pa, y lo qu'estás fent d'unas quantas setmanas a n'aquesta banda no es més que una rebequeria ...Si, sí, una rebequeria!—insisteix l'avia deturant el moviment de protesta qu'ha sospés un instant la passejada.—Si senyor... El motiu de qu'en Joan es pobre! Com si un xicot tan rich en qualitats de tota mena, jove, guapo, ab bona carrera, enamorat, pogués ésser pobre... Ademés t'ho torno a repetir: això no vol dir res als meus ulls... Ells s'estiman molt, tant com ens hem estimat nosaltres, y serán felissos. Tu ja sabs cóm es la nostra Roser: si no la deixém casar ab el qu'ella vol, no's casará ab cap més.

Totas hem sigut aixis a casa: d'aixó'n pots donar tanta rahó com jo. Passarán els anys—per nosaltres, que ja'ns fem tan vells, no gayres ne restan,—la nena quedará sola al món, sense ningú que li fassi costat, el seu bé en mans d'extranys, trista, plorant sa joventut y sas esperansas malaguanyadas... ¿No val més que's casi ara, digas? Aquesta casa s'omplirá de l'alegria que fa mesos sembla haverne fugit... Aném, Jordi... no siguis tossut!... Si jo hagués cregut al meu pare, no foram pas marit y muller... ¿Qué't sab greu?... Escolta... ¿no t'agradaria veure revolcarse per aquesta alfombra un parell d'angelets rossos com ho era la Roser, com ho havia sigut la Mercé... la nostra pobra Merceneta?... Allavors no varem casi bé poder gosar de las gentilesas de la neta... estavam tan tristos... El gendre, la filla... tots dos en tan poch temps!... Y mentres la menuda corria y reya, nosaltres dos ploravam. ¿Te'n recordas? Quina infantesa tan poch alegra ha passat la Roser! Per'xó s'ha criat tan seriosa, tan enteni-mentada... ¿Cóm havia de gaudir de la vida la seva primavera en mitj del nostre hivern?... Jordi... Jordi meu!...—

Y l'avia va fentse més amorosa, y s'acosta cada cop més. El bras del avi — ni ell sab cóm—li volta la cintura. Poch a poch s'atansan al sofá, vora'l foch, y s'hi assentan seguint la conversa.

—Jordi... recórdat de lo que nosaltres varem passar. Tampoch ho volian a casa... mes jo t'estimava tant!—

El pobre home no sab lo que li passa. Que'n fa d'anys que la seva Maria no li ha parlat aixis! Sent que li assoleix el cor una escalforeta extranya, el caliu del foch dels seus trenta anys. Segueix escoltant la veuheta carinyosa, y ell calla. El casquet de vellut ja descubreix tot el front, un front blanch, lluhent, ple d'arruguetas menudas, menudas. Sobre sa galta afeytada sent el pessigolleix dels rinxos d'argent y de la blonda negra que'ls cubreix; clou els ulls bressat per la veuheta, y li sembla que s'adorm, tendrament amanyagat.

Sa pensa se'n torna enrera, enrera... a montanya... en la seva hisenda de la Garga, un capvespre d'abril. Acaba de ploure, y la terra humida flayra com una gran rosa...

En un recó de la cambra inmensa—encara un xich freda malgrat el braser encés—hi há un gran *mundo* y dugas maletas, tot nou flamant, lluhent, bonich... Acaban d'arribar els nuvis, casats al matí a Vich pel senyor bisbe, y esperant la xacolata reposan dels sotrachs de la tartana, assentadets l'un ben aprop del altre en l'ample sofá de domás groch...

L'avi!... Oh, cóm ho torna a reveure tot alló!... Las calaixeras de caoba, ventrudas, ab incrustacions de nacre y coure, cubertas de globos plens de flors de drap que voltan las escaparatas ab unas verges totas vestidas de festa... Allá, al fons de l'arcoba daurada, el llit dels seus pares, inmens, feixuch, ab sa capsalera monumental ahont dos cignes fantástich se besan, entortolligant els colls y aixamplant las alas d'or esmortuhit; el llit guarnit com un altar de rich domás de seda groga, ab sos dos coixins bessons, erts y solemnes, vestits d'enmidonadas randas...

La Maria está un xich cansada del viatje y atropellada per las emocions propias del dia. La cambra s'ilumina d'una claror superba; sobre'l cap ros de la nuvia sembla que la llum s'endolceixi y li fassi un nimbe d'or entorn de la fresca cara. Ell se la mira embadalit: es seva, es seva per sempre!... Es la seva esposa!... Bé'ls havia costat prou!...

Que'n serian de felissos!... Que n'era de bona la vida, allá dalt d'aquella hermosa montanya color d'esperansa, frech a frech del cel, sols tots dos, adorantse, dihentsho a tothora, las mans agafadas, els ulls del un fits en els del altre, els llabis sobre'ls llabis, confonentse en una realitat de ditxa infinita... El cel sobre la terra durant aquella lluna de mel, y sempre, sempre!...

—Jordi meu! si tu vulg...—

L'avia no pot acabar el darrer prech: sent sa boca cloures sota un petó tan ardent com el primer que reberen sos llabis de nuvia, aquell capvespre d'abril, prop de mitj sigle enrera, allá a montanya dins la cambra de la masia, mentres pel balcó obert entrava a dojo l'alé de primavera, l'esplet de vida d'aquella terra humida que flayrava com una gran rosa.

. . . .

L'abril fou qui protegi la boda de la Roser y d'en Joan.

L. Escardot.

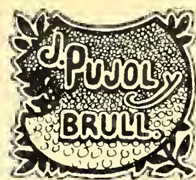
ARTS GRÁFICAS

Qu'en Santiago Rusiñol es un artista de bona mena ja es cosa ben sapiguda de tothóm: dels de casa y dels de fora casa. L'aplech de quadros qu'ha reunit a Ca'n Parés aquesta vegada, es un verdader devassall d'art, d'art refinadissim; y si bé no sorprén a ningú per tractarse d'en Rusiñol, tothóm s'encanta al contemplar tan inmens nombre d'obras produhidas en curt espay de temps, més curt encara del transcorregut durant la estada del pintor a Mallorca y Valencia, d'hont ha traduhit sas obras pictóricas, ja qu'en sas excursions darreras no ha deixat la ploma y ha escrit varias obras literarias. El trevall del artista es digne de lloansa, puig sa cantitat no perjudica a sa qualitat. Permétins que li observém, ja que sincers hem de presentarnos, que l'única nota qu'en nostre concepte desvirtúa lo que acabém de deixar escrit últimament, es l'obra cómica (?) tan discutida *Els jochs florals de Canprosa*. Si en Rusiñol hagués esmersat el temps que va perdre escrivintla, pintant un quadro, encara que aquest fos l'inferior entre tots els que té avuy exposats a Ca'n Parés, l'art hauria guanyat moltissim. Mes, perdoném al artista: si'ls erros se perdonan a cambi de bonas obras, en Rusiñol ha cumplert ben bé la penitencia.

En tots els quadros exposats avuy pel distingit pintor, s'hi endevina'l poeta a primera vista. La elecció dels assumptos es una bona mostra de la fusió íntima, del maridatje perfecte de las dugas arts qu'en Rusiñol conreuha. Cada tela pintada que l'artista avuy ens presenta es un *raconto*. De lo exposat podria ferne un llibre, que de segur l'ha pensat mentres pintava: un llibre d'aromas delicats, de notas suaus y tranquilas, de quietuts profondas, de rajolins de sol daurat matisant llochs tristos y placévols... A nosaltres la exposició'ns produheix aquest efecte. Després de visitarla ab detenció'ns ha semblat llegir un *pendant* de *Fulls de la vida*. En tots els quadros, exceptuant els *Calvaris* y *Dijous Sant*, no s'hi veu una sola figura humana, mes la naturalesa hi regna viva y sencera, superbament trasplantada, y parla a l'ánima l'expressiu llenguatje que fa vibrar d'un modo intens las sensacions més fondas.

De tot l'aplech, fora dificil anomenar las obras per ordre de mérit, donchs totas reuneixen condicions ben remarcables. Recordém, entre altras, las qu'ab el titul de *Jardí senyorial* y reproduhint el mateix assumpto, portan els números hu y nou, especialment l'ultim; *Raixa* ab llum de sol; el *Jardí de Valldemossa*, d'una frescor encantadora; *L'hora fervent*, d'execució admirable per sa simplicitat; el *Jardí de montanya*, deliciosament elegant; *Camí de rosas*, nota valenta y justa; *El poblet*, devassall de llum que fereix la vista; els *Calvaris*, ja coneguts avans de la present exhibició per haver sigut reproduhits en una revista catalana, y finalment *El laberinte*, tela preciosissima, d'una veritat pasmosa y una factura intatxable. A nostre entendre, aquesta obra, sense fer desmereixe a sas companyas, es la nota sobressurtint de la exposició Rusiñol.

Mereix el pintor poeta la més coral enhorabona, que li transmetém sincera, recomanantli que ben sovint ens fassi gaudir bellesas com las qu'avuy té acobladas al Saló Parés. Els aymants del art sabrém agrahirli; els que'l conreuhan que'n sápigan treure profit y'ls hi serveixi d'estimul pera sa tasca.

NOTAS BIBLIOGRÁFICAS

Dos llibres de versos tenim a la vista: *Notes i clams*, d'en B. Sagrera (ab un ben escrit prólech d'en Claudi Mas y Jornet), y *Voladurias*, d'en Francesch Armengol y Durán. Creyém que tant l'Armengol com en Sagrera han tingut massa pressa pera publicar el primer llibre de versos.

Cert es que tothóm ha escrit versos, puig a setze anys tothóm es poeta y'l món se veu y sent, com a cap altra edat, a travers de ritmes y d'armonias; peró quan se tracta de publicar un llibre, es a dir, quelcóm que's fa, no ab un desitj intim de fruhir las creacions propias, sinó pera delectació y esbarjo dels demés, cal ésser molt rigorós en la tria dels versos que'l forman, ja que si aquests semblaren sentits y justos al moment d'ésser concebuts, la reflexió y'l temps passat d'ensá llur naixensa s'han d'encarregar de llevárloshi aquell potent encís que, als ulls del autor, els feya més bells de lo qu'eran y'ls hi donava més valor del que tenian.

El defecte capdal de *Notes i clams* y de *Voladurias* se deu, donchs, a la pressa que han tingut en Sagrera y l'Armengol de possehir llibres originals y propis — l'estimat llibre de versos!—en quins hi han abocat tal vegada—y això no ho assegurém, puig no'ns consta—tot lo que tenian escrit. Y es llástima. Si'ls dos joves escriptors haguessin esperat alguns anys, ab lo bo que tenen llurs llibres y lo bo que poguessin produhir mentres tant, haurian fet dos bonichs volums de versos. Perque tant en l'un com en l'altre s'hi endevina quelcóm superior a lo que hi há en la gran massa de versayres carrinclons que, pera vergonya de la poesia, vagan, com

animetas, entorn dels periódichs literaris y sobre tot entorn dels Jochs Florals y certámens de tota mena.

En Sagrera ha encertat algunas notas en son llibre de versos, com *El Sátir Foll*, *Nostalgia*, *Crepuscular*, *Mar endins;* peró'ns sembla que'l domina la deria de que se'l tingui per mascle, vital y optimista (aixis sembla creureho també en Mas y Jornet, prologuista del llibre), al revés de l'Armengol, que's presenta com poeta sentimental y creyent. Per la forma, entre las poesias esmentadas d'en Sagrera, es notable *Mar endins*, perque s'hi troba ab gran espontaneitat el regust de la musa popular, el ritme de las cansons de la terra; héusela aqui:

—Mariner, mal mariner:
¿qué has fet de la meva filla?
—Diguéu a l'ona del mar
que de la Rosó us ne diga.
—Quañ ma filla't vaig donar
te doní'l que més volía.
—A ma casa hi va venir
pera portarme la vida.
Vam eixir en el llahut
y feya la mar tranquila;
pro a l'entrarne mar endins
la bonansa ja's perdía:
rompías l'ona en mon cor,
de la fera gelosía
les veles inflava'l vent
de ma concentrada ira...
y la mar s'endugué a fons
lo qu'era amor y era vida
mentres cumplí'l jurament,
mentres fou esposa digna.

—Mariner, trist mariner,—
l'ona diu de nit y día:—
jo tinch reclosa en mon fons
mala mullê y mala filla.

Nostalgia y *Crepuscular* revelan a un poeta que sent de debó y que lo que sent sab transmétreho al lector ab certa originalitat y bon gust.

De las *Voladurias* de l'Armengol, trobém molt fluixas las que s'acoblan ab el titul de *Amor*—un amor per cert ploraner y un xich afemellat—peró *El Monastir*, que si no estém errats el varem publicar en nostre periódich, y sobre tot *L'hivern al bosch*, poemet joliu y ben versificat, donan clara idea de que l'Armengol podrá arribar, ab el temps, a escriure un apreciable llibre de versos.

Ni ell ni en Sagrera han dit encara la darrera paraula.

AMORS DE FIRA

I

La doble filera de barracas s'allargava fins a la plassa, ahont s'aixamplava voltantla. Las velas que cubrian las barracas eran brutas y recremadas pel sol: alguna qu'altra destacava entre las demés ab sos colors llampants, per ésser un xich més nova la tela. Els firayres, dintre llurs paradas, estavan rodejats de velas per tota decoració: las del fons, las dels costats y, per cobrecel, una en forma de teulada. Al vespre, al plegar, deixavan caure la del devant que durant el jorn havian tingut alsada, y's quedavan a dintre amagats, com els caragols en llur closca.

Feya poch que'ls firayres havian arribat al poble, y estavan clavant fustas, lligant velas, obrint caixas de quincalla, de joguinas, de joyells de *doublé* ab pedras de vidre o brillants francesos. S'afanyavan per tenirho a punt cap al tart, hora d'obertura, en qu'encendrian els quinqués de petroli fumós, o bé, donant mostras d'*adelantats*, lluhirian els *aparatos d'acetileno* que treurian espurnas dels brillants y del or fi, embolcallant la parada de llum clara y esplendenta. Guarnian també'l llit sota la parada, ab un matalás a terra, formant una cambra llargaruda, de volta baixa y esquifida. Y encenian fogons al costat de las barracas, ahont hi posavan una barreja d'ollas y utensilis de tota mena.

Era la vigilia de la festa major, y com de costúm la gent anava a la fira a veure lo nou y lo vell, mercadejant objectes y acabant per dir que no portavan quartos y qu'ho comprarian l'endemá. Y'ls firayres vessavan *eloqüencia* y bons modos, festejant a las noyas, preguntántlashi si volian una agulla de pit, una pinta pel monyo, etc. Y ellas passavan agafadas del bras, ullantho tot y trobantho bo o dolent, fi u ordinari. Reyan sentint las falagas dels joves que las perseguian y las hi deyan cosas a cau d'orella fentlas enrojir... reyan perque l'atmósfera estava plena de riallas y alegría. Las campanas repicavan a festa esbojarradas, tot era ple de llum y de vida, y ellas no sabian lo que las hi passava perque l'endemá era la gran diada de músicas y balls, envelats y trajos, joves y prome-

sos, paraulas y broma y joya per tot. L'ensopiment del poble fugia per uns quants jorns, la gatzara y'l brugit s'ho feyan tot seu, un desitj infinit de fruhir, de sentir la felicitat una estona, ho deixondia tot. Per'xó las noyas anavan de parada en parada com papallonas que tastan flors y'n cercan de més dolsas, y's removian en mitj de la gentada qu'omplia'ls espay d'entre barraca y barraca, caminant febrosenca pera véureho tot y fruhir de tot.

La Mariagna, la noya més xamosa del poble, órfana de pares desde molt petita y qu'havia crescut en plena llibertat, revelava ab sos posats que duya en si las conseqüencias d'una vida independent, rústega, fins diriam salvatje. El vestit senzill, peró portat ab gracia, s'arrapava tibant sobre sas corvas y feya que's marqués mellor la elegancia y abundor de formas, com si restés encastat sobre la carn, que tremolava de desitj sota la roba prima, de tons clars. La Mariagna s'havia aturat devant d'una parada en la que un firayre jove li tirava flors y amoretas, y a qui ella responia ab sa desinvolta parla. La conversa s'animava per graus, pujant de tal manera que, sense saber cóm, quedá la Mariagna engrescada ab el firayre y disposta a fèrsel seu.

La gentada anava y venia; prompte entre mitj d'ella's perderen la Mariagna y sas companyas, llensant riallas y xiscles, seguidas del estol de joves de sempre.

II

Allí, sobre'ls llensols, en la cambra llargaruda y baixa de volta, s'escampava'l negre devassall del cabells desfets de la Mariagna, qu'allargava'ls brassos y repicava ab el dits la fusta de sota la parada com si's volgués convence de que'l sostre no'ls hi cauria assobre.

Y ell la tenía allí, en sos brassos, sense capir cóm. Se l'havia emportada del seu poble fascinada com l'aucell per la serp traydora. Li havia ofert tot lo de la parada, y tot son amor, y sa cambra única, la cambra de volta baixa, ab un matalás a terra pera jaure...

Y ella ho havia acceptat. Y s'omplia de joyells de fira,'s pentinava'ls cabells negres, llarchs y ondulants, s'hi clavava pintas y agullas del tresor del firayre, treyéntselas cada jorn pera posarsen de novas. Deixava lo portat ab gestos de fástich y's mirava ab cobdicia lo nou, lo arribat de poch, com si tingués por de no poderho lluhir tot. Cohia'l menjar en el fogó del costat de la parada, y venia objectes fent de mestressa; y quan algún dels objectes qu'ella havia portat se venia, se'l guaytava com si li requés abandonarlo a un altre. Llensava miradas llampegants als quartos que li havia produhit la venda, y, tot d'un plegat, els rebatia a dins del calaix pera que dringuessin; desprès tancava'l calaix y s'amagava la clau d'una revolada.

La vida nómada, corrent de poble en poble, aturantse en alguns y no arrelant enlloch, fou al principi agradivola a la Mariagna, que criada en plena llibertat, hi gosava donant esbarjo a son lliure voler no fet a trevas. Era la mestressa de la parada, de son contingut y del firayre, a qui manava y doblegava a son albir. Per tot ahont anavan, deixondia un desitj esbojarrat ab sas formas arrodonidas y espléndidas, ab son rostre enquadrat pels cabells negres adornats ab pintas y agullas de totas menas. Els joves enrotllavan la barraca y mercadejavan objectes pera ferse ben veure d'ella, que somreya de satisfacció entre sos admiradors, sentintse desitjada y cremada pel foch de tants ulls que la despullavan ab la mirada. Dintre la parada's creya en un trono desd'hont manava sobre la voluntat dels homes, despertant sos sentits, encenent sas passions y atiant ensemps la enveja de las donas. Y las paraulas dolsas y afalagadoras que li dirigian, y las miradas d'amor infinit, la conmovian tota, fentli enrojir las galtas ansiosas de petons, y fent recorre per son cos esbelt com una onada tremolosa de goig y desitj y ambició de possehirho tot, tot, y d'abandonarse, d'estimar pera ferse seus als galantejadors com s'hi havia fet al firayre ab sa barraca y sos tresors de fira.

Y per'xó quan un jorn un home li mostrá que possehia diners y joyells que no eran de fira, y li assegurá que tindria tot lo que desitjés perque era rich, inmensament rich,

se'n aná ab ell, fugi com havia fugit ab el firayre, que ja era massa seu. Fugiren lluny, viatjaren perque ella volia véureho tot, fruhir de tot no podentho tot possehir.

III

Y'l firayre's revolcava tot sol sobre'l matalás de la cambra llargaruda y baixa de volta, plena d'un desitj gelós y buyda del plaher que fugi ab aquella dona sensual y ambiciosa.

Y'ls seus companys, els firayres y llurs familias, ne mormolaren un quants jorns com n'havian mormolat mentres visqueren plegats. Y las donas, tot encenent el fogó, fent el menjar, dinant, sopant, trobantse unas ab altras, y ab llurs marits dintre llurs cambras, deyan:

—El firayre y aquella... la Mariagna, no s'han pas entés. Oh, y quí sab lo que hi va haver!—

Y, esclafint una riallada, afegían:

—Han sigut uns amors de fira!—

Octavi Pell.

TEATRES

L'aixalabrat

Divendres passat estrenaren a Romea una comedia en tres actes, titulada *L'aixalabrat*, escrita pels senyors Jordá y Costa, aplaudits traductors de diferentas obras extrangeras, entre ellas *Hedda Gabler*, que s'ha representat aquests dias al Principal y que, per cert, ha sigut molt alabada. Per la meva part més d'una vegada m'he complagut en fer constar la conciencia artistica de que'ls joves autors han fet gala en sas traduccions, y lo lloable de sa tasca al donar a coneixe obras extrangeras d'indiscutible mérit. Dich això perque'ls mal intencionats—n'hi há tants!—no's creguin que la meva opinió sobre la comedia dels senyors Jordá y Costa es deguda a una antipatia personal que ni existeix ni, en tot cas, podría cegarme.

Perque, ingenuament, *L'aixalabrat* m'ha produhit una molt penosa impressió. Enamorats els autors del modern teatre extranger, han volgut fer—la intenció es lloable—una comedia imitació d'aquell: peró sas forsas els han trahit La revolució social qu'ha de transformar l'actual organisació, que'ls autors creuhen, com crech jo mateix, qu'es inevitable, entranya un problema quina solució es complicadissima. Lo qual vol dir que qui pretengui portar a las taulas aqueix problema y aqueixa solució concretantho en un conflicte dramátich, ha de tenir las espatllas molt fermas, puig no es ab quatre tópichs, quatre solts de *gacetilla* y quatre frases fetas y paradoxals cóm se logra convence a un públich mitjanament ilustrat. Y aquest es el defecte capdal de la comedia de dits senyors. Qui vulgui presentar un problema tan trascendental en escena, l'ha de presentar clarament y concretament; el pahorós conflicte l'hem de palpar nosaltres els espectadors, y'l gran drama que separa'ls dos estaments socials ens ha de fer vibrar a compás del esclat de las vigorosas passions que's desenrotllan sobre la escena. Res d'això hi há en *L'aixalabrat;* la vaga de que'ns parlan continuament no percuteix may a las taulas, y la sola escena qu'hauria pogut impressionar al públich, sobre tot al de galeria, la de la entrevista entre amos y trevalladors, es d'una mansuetut, d'una pobresa y d'una vulgaritat que glassan.

Com estudi de tipos, la mateixa monotonía y vulgaritat se nota en tots els personatjes; y de conflicte dramátich no n'hi há, puig els amors semi-intelectuals de Victoria ab el protagonista no poden interessarnos per la rahó senzilla de que'ls mateixos protagonistas, ab sa indecisió y ab lo boyrós de son carácter, no logran despertar en nosaltres cap sentiment... com no sigui'l de la major indiferencia. Ademés, no passa may res en la comedia; tots els diálechs y totas las escenas se tancan sobtadament en el punt precis en que'ls personatjes sembla que van a dir quelcóm de serio, ab lo qual—y que'm perdonin els autors la comparació—més s'assembla la seva comedia a un *vaudeville* de *quid pro quos* en que'l mal entés no s'aclara fins al final puig de lo contrari no hi hauria obra, que a un'obra seria en que las situacions deuhen ésser claras y'ls personatjes deuhen parlar francament, com passa en la vida real. Els embuts y'ls mal-entesos no son lo més apropiat pera un drama d'ideas.

L'obra'm sembla ben dialogada, y'ls actors de Romea, si bé vacilants sens dubte per falta d'ensaigs—fins la Monner vacilava—s'esmeraren en treuren partit. En Soler sobressurti, en son paper de fabricant.

REVISTA DE REVISTAS

En el número de *La Rassegna Internazionale* (Roma) corresponent al 15 del passat janer hi figura un sumari exquisidíssim, essent els trevalls més notables *La Lega internazionale contro il duello e l'Esercito*, d'en Filippo Abignente, *Verso l'Oriente*, d'en Silvio Ghelli, y *La scoperta d'una Compagnia dialettale*, de Stanis Manca. Aquest article va ilustrat ab retrats dels artistas sicilians Giovanni Grasso, Marinella Bragaglia, P. Sapuppo y D. Quartarone en els principals papers de son repertori. També s'hi llegeix la comedia de Haydée *Per te!* premiada en el concurs de *La Rassegna*.

La Lectura, de Madrid, ha publicat son número de janer ab notables estudis artístichs, literaris y polítichs firmats per distingits escriptors. Es molt nutrida la secció bibliogràfica y de crítica literaria, firmada per Miguel de Unamuno, Pedro González Blanco, C. Bernaldo de Quirós y *Zeda;* com també la de *Revista de revistas*.

La Renaissance Latine (Paris), en son número de janer, publica'ls següents trevalls: *Menus Propos sur la Critique*, per Emile Faguet; *La Nouvelle Espérance*, per la Comtesse M. de Noailles; *Pages inédites*, de André Chénier; *La Morale de l'Esclave*, per J.-H. Rosny; *Le Paradis des Vierges sages* (acabament), per Albert Erlande, y *Inventions*, per A. Gilbert de Voisins. Segeixen varias crónicas d'art per Peladan, Calvocoressi, Dorys y Chalmers Mitchell, y un'altra crónica sobre *Le mouvement latin*.

L'Européen, també de París, ha publicat en sos darrers números sumaris tan extensos y ab trevalls tan remarcables com de costúm, essent molt nutrida sa informació internacional. En la part referent a Espanya cal desvirtuar el concepte de que l'alcalde de Barcelona senyor Monegal procedeix del *camp separatista;* y ho dihém perque tenim per serio al *Européen*.

La Revue Provinciale (Tolosa), ofereix en son número de janer varis trevalls, en prosa y en vers, llegintse ab gust *Le Comte d'Olonna*, de Pierre Camo, y *Le Tuilier de Finestret*, de Louis Codet.

La notable revista ilustrada *Hispania*, que's publica en nostra ciutat, ha inaugurat sa segona época publicant un número verament extraordinari, essent d'admirar tant el text com las artísticas ilustracions que profusament figuran en sas planas, quin tiratje es digne d'elogi. Hi há articles de Maragall, Opisso, Masriera (Arthur), etc., y grabats que reproduheixen obras mestras de Rembrandt, retaules de la Exposició d'Art Antich, quadros de Clapés, vistas fotográficas del temple en construcció de la Sagrada Familia, y altres no menys remarcables.

Pel & Ploma (Barcelona). Ha entrat en el quart any de sa publicació aquesta notabilíssima revista que a tanta altura ha arribat dintre de las arts gráficas de Catalunya y del extranger. El número ab que inaugura sa quarta anyada es sens dubte dels mellors qu'ha publicat, tant per son text, que lluheix las firmas d'Apeles Mestres, Lluís de Zulueta, mossén Cinto y altres, com per sos notables grabats, que reproduheixen ab la netedat y'l gust artistich propi de la casa Thomas, obras d'en Casas, en Lerolle, en Torres García, el Greco, varis delicats ex-libris d'en Riquer, y, sobre tot, els dos admirables retaules góthichs que's conservan en la iglesia de Sant Pere de Tarrassa y que tant en favor parlan del art catalá antich. Acompanya al número un magnífich fac-símil d'un quadro d'en Casas, bella mostra dels fac-símils que s'anirán regalant als suscriptors en els números següents.

La Critique Internationale, interessant revista mensual parisenca, dona en son número de janer escullits articles, entre'ls que hi figuran com a més remarcables un estudi sobre'l dramaturch alemany Max Halbe, firmat per Adolphe Danegger; *Etudes Italiennes: Un conteur florentin au XVIe siècle*, per Ad. van Bever y Ed. Sansot Orland; y una crónica sobre *La Collection Dutuit*, per René Jean. S'hi llegeixen ademés altras crónicas sobre llibres, teatres, lletras russas, italianas, etc.

El quadern corresponent al mes de desembre de la revista *Materiales y Documentos de Arte Español* conté bonas reproduccions d'obras arquitectónicas antigas y modernas, com algunas llosanas de la catedral de Mallorca, detalls del chor de la catedral de Ciudad Rodrigo, portada del establiment «El Torino» de Barcelona, etc., y varis hermosos ex-libris d'en Triadó.

També hem rebut *Nuestro Tiempo*, de Madrid, qu'en son número de desembre publicá un trevall sobre *La qüestió catalana*, original de nostre benvolgut company en Pompeyus Gener. En el número de janer publica un magistral article d'en Salvador Canals estudiant la personalitat política d'en Sagasta; y varis altres interessants trevalls, com *La crítica en matemáticas*, per José Echegaray; *La revolución en Marruecos*, per Genaro Alas; *La intervención de Europa en Venezuela*, per S. Pérez Triana; la continuació dels *Recuerdos de mi vida*, per S. Ramón y Cajal, etc., y las acostumadas *Crónicas americanas*, *Revista de revistas* y *Revista bibliográfica*.

Ademés han visitat nostra redacció els darrers números de *Hojas Selectas*, *Album Salón*, y altras revistas de Barcelona; *La Veu del Montserrat*, de Vich; *Euskalduna*, de Bilbao; *La Alhambra*, de Granada; *Le Ménéstrel*, de Paris; etc., etc.

En cambi, de varias d'aqueixas revistas ens arriban queixas perque no reben la nos-

tra a pesar d'essérloshi enviada puntualment. Nosaltres també trobém a faltar de tant en tant la visita d'alguna, com el *Mercure de France*. ¿Podrian explicar tan repetidas *anomalías* els senyors empleats de correus, o posarhi remey d'una vegada?

Post scriptum:

Feta l'anterior ressenya, ens ha vingut a mans el segón número d'una revista catalana que ve a representar en las arts lo qu'en las lletras representa'l Circul de Sant Lluch, y en la que s'hi llegeixen dugas sàtiras mansas.

La primera va contra nosaltres. Diuhen els senyors de l'aludida revista que'ls hi plau haver vist en aquestas planas una llarga tanda de sonets: peró no se'n saben avenir, perque— segons afirman— ens haviam declarat enemichs d'aqueix género poétich.

No hi há res d'aixó, cavallers. Y si no ho creuhen, els acabará d'enterar el senyor Tell, colaborador seu y ex-colaborador nostre. Qui se'n declará enemich no fou el periódich, sinó un articulista que firmava ab son propi nom, y qu'era un servidor de vostés. Cert que al donar la seva opinió no deya *jo*, sinó *nosaltres*, peró aixó en la revista de que's tracta també ho fa *cada quisque* per lo que's veu, ab l'agravant de no firmar.

Apart d'aixó, tant aquest periódich com un servidor de vostés sabém respectar totas las opinions, totas las tendencias, tots els géneros y formas artisticas (aixó es una lletania), y fins tots els sonets... quan els fa un poeta. Per ma part afegeixo qu'encara que'l Dante, Petrarca y Lope fossin excelents *orfebres* (calificatiu que trobo en l'aludida revista), y per més que'ls moderns Samain, Heredia, etcétera, passin el rato fent hermosas variacions dintre d'aqueix motllo arcaich, ni soch aficionat als *entreteniments sobre la taula*, ni a las habilitats massa trevalladas, ni a *la poesia que va ab guants* (aixó també es de la revista), ni a la que va ab caminadors. Ab aixó, y encara que no son vostés sols qui m'ha criticat l'article de referencia, ja veuhen que no deixo d'opinar lo mateix qu'opinava, y que per lo tant no tinch empenyo en passar per refinat, molt menys aqui hont hi há tants refinats baratos, impotents y pretensiosos. Vostés ne poden donar rahó. Y per lo demés, celebraré que se'ns presentin novas ocasions de publicar bons sonets, que tot lo qu'es bo mereix ésser ben acullit, y un gran sonet pot impressionarme a mi mateix com qualsevol altra obra artística.

La segona sátira no va contra nosaltres: va contra Sófocles.

Tots els que's preocupan un xich del moviment artistich saben que'l «Teatre Intim» que dirigeix en Gual té anunciadas las representacions del *Edip* de Sófocles, *Els Teixidors* de Hauptmann, el *Casament per forsa* de Molière, y un'altra obra que no recordo, de Goethe. La societat d'autors espanyols, patrocinadora del *teatro por horas*, semblava que volia fer la trabeta a n'en Gual, peró al ultim aquest s'ha surtit ab la seva, y per'xó'ls senyors de la revista en qüestió, al ocuparsen, diuhen que «Eskil (!) Hauptmann, Molière y Goethe se'n van a Novetats de dos en dos y ab somriure de triomf.»

¿D'hónt ho han tret qu'Eskil sia l'autor del *Edip*? ¿Que potser els ha informat aquell jove que va matar a n'en Maeterlinck?

—

Y ara que'ls lectors no's pensin qu'ab tot aixó vull dir que sian una colla de pedants o de criaturas els redactors de la nova revista, per més que hi há qui'ls coneix per «La colla de *Caloyos*.»

Y aquest *xiste* no es meu: que consti.

Ll. V.

CANSÓ DELS JOVES

Deunos un'eyna! Martell o massa,
cávech o aixada, ploma o pinzell.
Volém fer feyna, perque'l temps passa
y'ns'nem fent vells!

Deunos un'eyna, déunosla, vinga,
que'n tením ganas de trevallar.
Qui de nosaltres més feyna tinga,
més goig n'haurá.

Cervells que pensin; punys que dobleguin
al mateix ferro y al mateix cer;
llabis que cantin, cors que bateguin
pel sant dever.

Brassos que lluytin y en lluyta noble
del trevall fassin l'única lley:
aixó li manca, aixó, a n'el poble
que vol ser rey!

Si aixó li manca, no ha de mancarli
desd'ara al poble que'ns treu del fanch.
Per xó som joves: pera donarli
fins nostra sanch.

Deunos un'eyna: Martell o massa,
cávech o aixada, ploma o pinzell.
Volém fer feyna, perque'l temps passa
y'ns'nem fent vells!

E. Just y Pastor.

NOVAS

Per tot Catalunya ha sigut rebuda ab gran satisfacció la circular de la *Unió Catalanista* referent a eleccions, en la que tan gran esperit de germanor hi batega y tan altas miras s'hi descubreixen estudiantla serenament.

No menys bon efecte ha produhit el dictamen emés per la comissió que las entitats de Barcelona adheridas a la *Unió* elegiren pera qu'estudiés la conveniencia de concorre o deixar de concorre a las lluytas electorals. L'exemple que aquesta comissió ha donat, d'acort ab la circular de la *Unió*, ha de contribuhir a llimar prejudicis y aspresas. Vents de concordia y germanor son aqueixos, qu'han de fer que s'enllassin joyosament las ufanosas brancas, cada dia més nombrosas, del arbre del autonomisme catalá.

—

Ja era hora!

Quan sols faltavan pochs días pera cumplirse un any desde que foren suspesas las garantias constitucionals a Barcelona, ha aixecat el govern aqueixa suspensió.

¿Per qué no esperar l'any just? ¿Per qué no esperarne dos, o tres, o per qué no deixarlas suspesas per una eternitat? Aqui ja hi estém fets a dictadura militar o suspensió de garantías quasi constant, y tota vegada que la situació politica y social continúa essent la mateixa, puig ni s'ha solucionat el conflicte del capital y'l trevall ni s'han satisfet las aspiracions de Catalunya, es per demés que'l govern dongui per restablerla la normalitat si un altre dia ab qualsevol pretext ha d'alterarla novament.

Estém com estavam: els vividors politichs buscant com sempre cóm fer de las sevas, encalabrinant al poble, predicant revolució y tirant a la reacció; el caciquisme trevallant ab ells a l'ombra; y'ls grans vividors, els suprems governants del Estat, menjant, digerint, sens haver fet res, ni estudiat res, ni alterat en res el fatal regim que a n'ells els aguanta y qu'es causa de tots els estats de forsa y de tots els mals que patim.

Podrá no ésser de durada la normalitat legal a Barcelona, peró tan va'l canti a la font que ve que's trenca; els estats de forsa sols serveixen per'aguantar als débils; el centralisme está cada dia més débil y caduch, y'l triomf del autonomisme's va acostant.

Ara's torna a parlar de novas vagas. ¿Tindrán els mals aconsellats obrers la debilitat de deixarse seduhir per las fatals prédicas que tanta pertorbació ocasionaren l'any passat? ¿Serán ells els que contribuheixin a promoure nous estats de forsa?

—

No anavam errats quan deyam, a la mort d'en Sagasta, que'ls politichs que quedavan valian encara menys qu'ell. Trist exemple d'axó s'ha donat ab la confecció del programa lliberal, que fou encarregada a n'en Montero Rios y que tantost ocasiona la disolució del partit. ¿ Per qué? Perque lo essencial no eran las doctrinas ni las ideas, sinó la quefatura, qu'en Moret, en Vega de Armijo y en Montero Rios desitjan cada hu que recaygui en ell.

Per altra part, y encara qu'en Montero Rios sia'l més indicat pera la quefatura del partit lliberal ¿quina llibertat es aqueixa que consent el servey obligatori, qu'en el programa hi figura?

Tot ve a donar la rahó al Catalanisme. A Madrid els partits giran al entorn d'un home, perque careixen d'ideals. No's pot dir lo mateix del Catalanisme, que com aspiració més elevada, no pot dependre dels actes de cap particular, ni ab ell vincularse. Per'xó han vist a Madrid que per molt que valgués el doctor Robert, a qui anomenaren *nostre quefe*, sa mort no ha perjudicat la nostra causa; y qui diu el doctor Robert, diu altres eminents y ben radicals apóstols de las nostras ideas.

—

Per la prempsa diaria suposém ben enterats a nostres llegidors de las conclusions aprobadas en el Congrés Universitari Catalá celebrat durant els dias 31 de janer y 1 y 2 del corrent. Dels temas ja'n donarem compte en un dels passats números, essentnos avuy impossible, dada l'indole d'un periódich setmanal, disposar del espay que's requeriria pera transcriure totas las discussions hagudas. Hem de congratularnos tan sols del ferm esperit autonomista que manifestaren els congresistas, lo que proba que una causa com la nostra, defensada ab tanta convicció pels homes de ciencia, no es sols causa eminentment popular, sinó qu'es també causa d'avens y de cultura.

Perseverém per aqueix camí a fi de que, a no trigar gayre, se traduheixin en resultats práctichs y profitosos las tascas del Congrés Universitari Catalá.

—

La comissió executiva pera erigir un mausoleu al gran autonomista Francisco Pi y Margall, ens ha enviat la circular qu'en la Assamblea de Madrid de 29 de novembre ultim s'acordá enviar a tots els correligionaris y als admiradors del mestre. En aquesta circular (que per falta d'espay no reproduhim integrament) se consigna que la gloria d'un home com Pi y Margall no pot ésser enaltida per la erecció de monuments qu'han de mo-

rir avans que sa fama, peró que la falta d'aqueixos monuments fora vergonya eterna pera la generació qu'ab ell va viure. S'admeterán totas las quotas, desde la més minima a la més elevada, que's dipositarán en el Banch Hispá-Americá. Els donatius poden entregarse al recaudador don Joseph M.ª de la Torre Murillo, carrer de Sant Miquel, 7, principal, Madrid, o en giros a l'ordre del Banch Hispá-Americá, Madrid, o sa sucursal de Barcelona, o sos corresponsals del reste d'Espanya y del extranger.

—

El dilluns passat quedá definitivament constituhida en nostra ciutat l'associació de propaganda democrática federalista republicana «Catalunya Federal», nomenant sos organismes directius, un d'ells politich, que's titulará «Consell de Catalunya Federal», y l'altre administratiu.

El Consell s'organisá de la segũent manera:

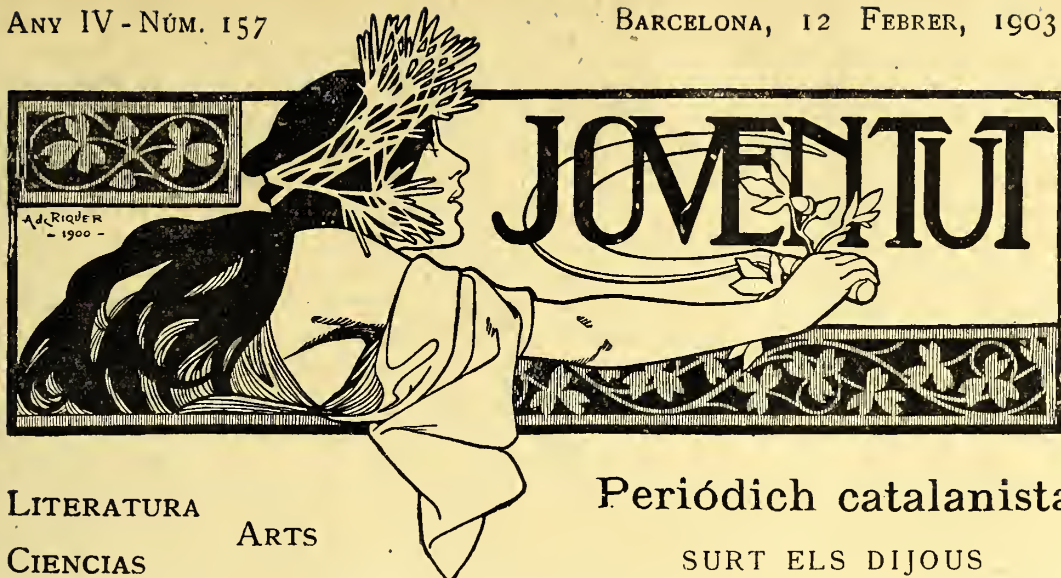
President, Francisco Pi y Suñer.—Vis-president, Juli Marial.—Vocals, Miquel Laporta, Baldomer Tona, Rafel Puig, Joseph Tutau, Francisco Torres.—Secretari, Carles Ventura Pardo.—Vis secretari, Manel Marinel-lo.

Forman la Junta Administrativa'ls senyors Alfons Bosch (president), J. Gurri Deulofeu (tresorer) y Alexandre Marraco (secretari).

S'aprobá també en la mateixa sessió'l manifest ab que «Catalunya Federal» donará fe de sa existencia y marcará d'una manera clara sos propósits, manifest que's publicará dintre breus días.

Fidel Giró, impressor. —Carrer de Valencia, 311

ANY IV - NÚM. 157 · BARCELONA, 12 FEBRER, 1903

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . . . 20 CÉNTIMS.
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . 40 »
» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

FOLLETÍ:

SOBRE LA REVISIÓ DE LAS BASES

L'esperit ample y de tolerancia que regná en l'ultim Consell general que celebrá la *Unió Catalanista* en 16 de novembre de 1902, al discutir la proposició que nosaltres presentarem pera qu'en la prop vinenta Assamblea's posés a discussió'l tema de «Revisió de las Bases establertas en las Assambleas de la *Unió Catalanista*», llensá de nosaltres certs temors que tal volta no tenian fonament, y'ns encoratjá pera seguir drets y ferms el cami qu'emprenguerem al comensar nostras campanyas de JOVENTUT.

En l'esmentat Consell general vegerem a tots els concurrents plenament convensuts de que un jorn ó altre las Bases podrían sufrir reformas y esmenas més o menys importants, que las posessin en consonancia ab la marxa de las ideas, tenint en compte sempre las circunstancias de temps y modos d'ésser de la societat catalana. Més encara: vegerem que estavan complertament d'acort en que devia ferse un examen o revisió de las mateixas pera veure si responian en l'actualitat a la manera d'ésser del Catalanisme y als avensos de las ciencias sociológicas.

La proposició que presentarem fou aprobada per unanimitat en sa part fonamental; y per tant, en la primera Assamblea de la *Unió* que's reuneixi, un dels punt que deurán ésser posats a discussió será'l de «Revisió de las Bases acordadas en las anteriors Assambleas» o sia examen de las mateixas pera discutir y resoldre si deuhen continuar totas en sa integritat, o si deuhen ésser excluhidas o modificadas algunas, y en tot cas en quin sentit deurán ferse las reformas que's creguin necessarias.

En la mateixa sessió, nostre bon amich en Antoni Suñol proposá que la prop vinenta Assamblea se celebrés a Barcelona, exposant

atinadissimas rahons pera que aixís se determinés. La solució presa fou la de deixarho al criteri de la Junta Permanent. Indubtablement el motiu principal de que no's precisés que fos nostra ciutat el lloch ahont se deuría celebrar l'Assamblea fou el de que aquí, casi a perpetuitat, disfrutém del estat anormal *de sense garantías*, en quin cas es impossible tenir la reunió ab complerta llibertat. Mes l'esperit de tots els reunits era de que, si fos possible, l'Assamblea deuría convocarse pera tenir lloch en la ciutat de Barcelona.

Avuy, sigui pels motius que's vulgui, la normalitat está restablerta, puig el govern ha aixecat l'estat de suspensió de garantías constitucionals; y per tant creyém nosaltres qu'ha arribat el moment de recordar lo que's discutí y acordá en el Consell general que últimament celebrá la *Unió*.

Segons nostra opinió, deu reunirse lo més prompte que sia possible l'Assamblea; aquesta deu tenir lloch en la ciutat de Barcelona; y un dels temas, el preferent tal volta, deu ésser la «Revisió de las Bases de las anteriors Assambleas».

A més de las rahons que podríam anomenar reglamentarias, o siguin las contingudas en els estatuts de la *Unió*, n'hi há moltas altras, bon xich més importants, que inclinan nostre esperit en favor de la reunió d'una Assamblea Catalanista.

En efecte: el Catalanisme, en aquests últims anys, ha rebut forts trontollaments, capassos d'enderrocar son edifici si aquest no hagués sigut ferm y ben fonamentat, y per tant superior als homes. En el camp del Catalanisme han aparegut fondas divisions (de las que no volém parlar) degudas, no als principis, ni del tot als procediments que's deurían seguir, sinó a altras causas bon xich més petitas. Nostras ideas han sufert, per altra banda, certs atachs que, si no estavan ben fonamentats, en cambi las apariencias els abonavan, y per aixó havém vist ab desconhort que molts amichs y enemichs se'n feyan ressó, y lo qu'es pitjor, hem vist a gran part del poble créureho, y en molts casos allunyarse de nosaltres no volent ni tan sols escoltarnos.

No obstant, nostres principis e ideals s'han escampat en part, si no en totalitat, per moltas encontradas qu'avans els desconeixían, y per las classes mitjas de la societat qu'avans fins ens menyspreuhavan. La flayre de nostrés amors patris ha sigut arreu respirada, y avuy son moltissims els cors dels catalans que bategan per amor a Catalunya.

Nostres trevalls de propaganda han sigut seguits ab admiració y simpatía y aplaudits per un nombrós estol de nostres compatricis; y nostres principis han comensat a trobar cabuda en llurs cervells, per més qu'encara no hagin pres plena possessió d'aqueixos.

Y en fí, els trevalls que desde la Junta Permanent de la *Unió*, y periódichs d'aquesta, y dels altres elements autonomistas s'han fet per'ajuntar las tendencias, han sigut corejats ab entusiasme, y en l'esperit de tothóm van arrelanthi'l desitj y la esperansa de que prompte y per sempre arribin a ésser un fet.

Desitjosos estém tots els veritables catalanistas, els que de bona fe volém assolir l'autonomía absoluta pera nostra benvolguda Catalunya, de que per sempre desapareguin las divisions actuals y vingui'l fitament natural y lógich de camps, donant lloch a una separació noble y amistosa, y sense deixar rastre de rancunias personals. Separació que deurá estar fonamentada en las ideas y ésser filla, per tant, del modo de pensar de quiscún; separació que donará lloch a que's presentin ben marcadas las dugas tendencias: la *lliberal*, que vol avensar implantant las ideas modernas, y la *conservadora*, que com diu son nom defensará lo tradicional y lo históřich, volent *conservar* lo vell y antich sense ficarse en aventuras d'implantar las novas conquestas que'ns ensenyi la sociología moderna. Ab aytal separació, sense mácula de personalismes, las dugas brancas autonomistas, trevallant per compte propi, estarían sempre a punt d'ajuntarse, en determinats moments, pera trevallar de comú acort en pro de l'autonomía de nostra terra.

La celebració de l'Assamblea no tan sols donaría lloch a lo que acabém de manifestar, sinó qu'encendría més y més l'entusiasme per nostres principis, puig de tots els indrets de Catalunya vindrían companys que al acoblarse, al discutir y rahonar nostres parlaments, sentirían refermarse sas conviccions, y a sas llars tornarían ab més amor per la

terra, ab més convenciment de la bondat de nostra causa.

Es d'alta conveniencia y fins de necessitat que l'Assamblea tingui lloch a Barcelona, tota vegada que la volada qu'ha emprés l'autonomisme, las diferencias qu'en tots els camps s'hi dibuixan, fonamentadas en las discrepancias de criteri en las qüestions económicas, religiosas, politicas y socials, fan que sigui precís que no tan sols las resolucions presas, sinó fins els arguments que d'un cantó y altre s'exposin, arribin arreu, escampantse per tots els indrets de nostra patria.

Comprenèm els motius que tingueren els respectables individuus de las respectivas Permanents al designar diferentas poblacions pera la celebració de las anteriors Assambleas. Nosaltres, en son lloch, lo mateix hauríam fet. Mes avuy, donat l'estat actual del Catalanisme y dels demés partits autonomistas, avuy que l'autonomisme es el problema més important en l'Estat espanyol, hem d'esperar grans resultats de l'Assamblea, y per tant aquesta ha de reunirse en un lloch importantissim, pera que tinguin la deguda resonancia'ls seus acorts.

L'Assamblea prop vinenta es, a nostre modo de veure, la més important, per la trascendencia de sas resolucions, de totas las que fins avuy s'haurán celebrat dintre del Catalanisme. En ella deurá ferse un detingut examen general de tot lo que fins avuy hem construhit, pera veure lo qu'ha de quedar y lo que deu ésser reformat; y convé per tant, pera fer obra complerta y definitiva en lo possible, que hi tinguin intervenció directa totas las tendencias del autonomisme catalá, siguin las que's vulguin sas opinions ja en qüestió de principis, ja de procediments. Axó's facilitará moltissim sempre que's tingui la reunió en un lloch assequible a tothóm, com es nostra ciutat. A més, aquí'ns sentirán amichs y enemichs: y uns y altres se convencerán no tan sols de la virtualitat de nostras ideas, sinó de que nosaltres no tenim predilecció per principis politichs determinats, ab antelació a nostre ideal; y qu'en el camp del autonomisme n'hi militém de totas las ideas, desde las *ultra-tradicionalistas* y *reaccionarias* fins a las *positivistas* y més avensadas en sociologia; y que, per tant, el conjunt no té carácter particular en cap sentit.

Las opinions e ideas qu'en l'Assamblea's llensin correrán per tota la ciutat, y d'aqui a tots els indrets de nostre terrer; y a ben segur que Barcelona, que tantas y tantas voltas ha mostrat sa simpatia pels ideals autonomistas y sos campions, al enterarse de primera má dels parlaments de l'Assamblea,'s convencerá del tot de que'l Catalanisme porta en son si la renovació de la societat catalana, guardant lo bo de lo antich e implantant lo bo de lo nou en els camps *económich*, *polítich*, *religiós* y *social;* y qui sab si Barcelona quedará convertida, pera més endevant, en el més ferm baluart de defensa dels drets y llibertats de nostra desvalguda patria.

—

Com ja hem anat indicant, en la esmentada Assamblea deuria tractarse de la revisió de las Bases, sense cap partit pres de si deurán subsistir com fins ara, o si deurán ésser reformadas en un sentit o altre: may deixantse dur del esperit sectari, sinó escoltant las rahons que s'exposin y resolent en conciencia y atenent al bé del autonomisme en general y de Catalunya en particular.

En aquest punt, sols hem de recordar la influencia qu'ha tingut y té, y que cada jorn es més crescuda, la sociologia moderna, qu'ha aportat molta gent que no sols per sentiment, sinó per convenciment, defensan nostres ideals; com també las corrents d'aproximació d'altres elements autonomistas que están plenamemt convensuts de que lo primer que deurá procurarse es assolir l'autonomia de Catalunya per'arribar després a implantar dintre d'ella las veritables doctrinas democráticas modernas.

Aixis, donchs, convé obrir de bat a bat las portas de nostre casal pera que hi entri tothóm que defensi l'autonomia de nostra patria, y axó sols se lograrà posant a discussió la «Revisió de Bases».

Es evident qu'ab ella no'ns proposém implantarne de novas, ni menys reformarne algunas en determinat sentit contrari al actual; no: sinó tan sols eliminarne algunas qu'avuy son un obstacle, sense definir res en aytal sentit, donant aixis digna cabuda a totas las opinions.

Ab el present article sols volém recordar als autonomistas en general, y als catalanistas de la *Unió* y sa Junta Permanent en particular, el dever que tenim tots de procurar que's reuneixi prompte l'Assamblea; d'anarhi tots, sigui'l que's vulgui'l camp ahont militém (dintre del autonomisme); y sense passió discutir en son dia y aportar tot lo que poguém en bé de nostra causa. Ab tals desitjos y propósits estém plenament convensuts de que, ab l'Assamblea, l'autonomisme catalá pendrá nova y més gran volada; y engroixit el ja nombrós estol dels catalanistas, y trevallanthi tots ab fe y entusiasme, arríbarém prompte a assolir lo que avuy sembla un ideal llunyá.

CRIT D'ALERTA

Casi en el mateix moment en que'ls catalans ens enteravam de que pel govern del Estat espanyol ens havían sigut retornadas las garantias constitucionals, remors d'una nova vaga general s'extenían pels tallers de Barcelona, deixant en la major sorpresa als obrers conscients que, per conéixels massa, no's fian ja de las baladronadas que contra'l capital llensan á totas horas aquests nous apóstols del proletariat que, ab el nom d'anarquistas ahir y avuy ab el de llibertaris, están individualment en contra de tota classe de colectivitat y acudeixen no obstant a demanar l'apoyo de las societats obreras quan volen portar a la práctica algún dels descabellats projectes que'ls hi sugereix la seva pensa esbojarrada.

No serém nosaltres, puig bastanta fe tenim en las vagas quan una bona organisació las precedeix, els que reneguém d'ellas en general; peró may, may de la vida podrém donar nostra conformitat a las que volen ferse sense'l degut estudi, y molt menys quan els seus iniciadors son els que, quan tenen las massas al carrer, en comptes d'ocupar el lloch de més perill, agafan el primer tren per'anarsen ahont ningú'ls pugui descubrir, si es que, com s'han dat cassos, no troban refugi a casa d'algún personatje d'elevada posició, ahont poden estar tranquils respecte als registres que fassi la policia.

No es pas tan vella perque la tinguém oblidada la vaga general comensada'l dia 17 de febrer del any passat. Promoguda ab motiu de la que parcialment tenian declarada'ls obrers metalúrgichs, y més que per aixó a conseqüencia dels *meetings* llibertaris celebrats aquells dias, sense la més petita organisació com tot lo que fa aqueixa gent, sense un lloch a propósit ahont els obrers poguessin cambiar impressions, sense una má directora, sense un cap que pensés, aná desenrotllantse no sabent ningú ahónt anava, deixant la majoria dels obrers el trevall, no ab la fe del que creu que practica un acte de solidaritat, sinó per la imposició dels grupos que's presentavan als tallers en actitut poch menys qu'agressiva; y quan tothóm fou al carrer formant petitas o grossas reunions d'individuus que no sabían lo qu'havian de fer... oh, autoritat previsora! alashoras y sols alashoras, quan las vias de la ciutat estavan plenas de gent pacifica, surtiren la guardia civil y l'exércit dels quartels, y, donant cárregas a tort y a dret, sembraren el pánich entre'ls infelissos tranzeunts que res tenian que veure ab la vaga.

Ocupada la ciutat militarment, tancadas las fábricas y tallers, interromput el servey de tramvías y ferrocarrils interiors, passá una setmana, arribá'l diumenje y la ciutat se presentá en son estat normal, y al dia següent tothóm torná a la feyna, inclosos els obrers metalúrgichs, que, a pesar de la vaga general, no conseguiren la més petita ventatja en las condicions en que trevallavan anteriorment.

Resúm de la qüestió: alguns morts, bastants ferits, tancament dels centres obrers, empresonament de bon número de trevalladors, y per torna, estat de guerra en tot Catalunya, ab la corresponent suspensió de garantias constitucionals.

Y no podia resultar altra cosa, puig de tan sabut es casi oblidat que no poden fer res de bo certs llibertaris que no's cansan de predicar l'autonomia individual y la negan en tots els actes que portan a la práctica, do-

nant lloch a que's pugui creure, vista la seva inconseqüencia, que no son res més que instruments d'altres, a quins els hi convé que'ls obrers fassin forsa etzegalladas pera fer veure que no son dignes de disfrutar de la més petita llibertat.

Si, diguemho ben alt, encara que caygui sobre nosaltres l'anatema d'*autócratas* ab que batejan a tots els que no pensan com ells: aqueixos individuus que aconsellan als trevalladors que sense una bona organisació (que sols se logrará quan els obrers siguin concients) vagin a la vaga general y a fer altras barbaritats, o parlan obcecats per la passió, y allavors son dignes de llástima, o no son més que vils mercenaris dels nostres enemichs, que procuran portar a la boca del llop el major número de victimas, que desgraciadament avuy encara troban dintre la desvalguda classe trevalladora.

Y no's cregui ningú que dihém això per ganas de dirho; puig no seria la primera vegada que'ls enemichs de la llibertat se disfressan ab la capa dels incendiaris y pregonan l'extermini de la humanitat al objecte de que'l govern se vegi obligat a pendre midas coercitivas, privant tots els actes que puguin tenir relació ab l'avens y mellorament del proletariat.

Dos casos ocorreguts en temps de la Internacional vindrán á corroborar lo que deixém apuntat.

L'un se refereix a cert subjecte que recorria'ls centres obrers donant conferencias y *meetings* tan pujats de color, qu'arribaren a despertar sospitas als mateixos encarregats de la direcció societaria de certa ciutat de Catalunya, y al anar un dia a la fonda en que s'hostatjava pera ferli alguna pregunta que aclarés el seu estat, trobaren que'l bon mosso havia desaparegut, però deixant l'equipatje, pel que's va descubrir que, efectivament, era un emissari de la reacció.

L'altre's refereix al célebre jesuita Marsalau, que logrà una gran representació dins d'aquella grandiosa associació obrera per la eloqüencia ab que defensava'ls drets dels desheretats, y qual verdader estat no's conegué fins després de la restauració borbónica, en que, si no aném errats, arribá á ésser confessor d'un alt personatje qu'habitava en un dels principals palaus de la vila y cort.

Creyém que aquests fets, entre molts d'altres que'n podriam citar, son prou eloqüents pera que dubtém dels que'ns volen fer anar massa depressa per un cami qu'está plé d'esbarzers y pedruscall, puig seria molt fácil que al trobarnos a mitj cami, ja fos per cansanci o per no tenir las eynas necessarias pera fernos bon pas, haguessim de tornar enrera y desfer el trajecte que ab calma portém ja avuy guanyat.

JOSEPH ARNAU.

COR, RES MÉS QUE COR

En els *andens* de la rónega estació de la ciutat xamosa, els obrers de brusas xarxonas y espellingadas bregavan a cops y empentas per'assolir els mellors llochs, arrán mateix del regalze de la via, deixant escapar paraulas grolleras si no podían conseguirho. Per fí, dolsament apinyocats en la fosca clapada a intérvals pels malaltissos raigs d'un bech de petroli, las sevas caras, ab indomable energía contretas, ressaltavan ab un esgroguehiment torrat, brillant inquiets els ulls dintre las concas.

Un silenci, lleument torbat pel bleix d'una munió tan complexa de gent, se feu de sobte. Enllá, ahont el cel y la terra's confonian en abrassada estreta, s'ovirava un llumet vermell qu'avensava ab rapidesa, sentintse un traqueteig monoton a mida qu'anava acostantse. Era'l tren, que lliscava mansament sobre'ls ralls, esbufegant ab pena la máquina, llensant glopadas de fum blanquinós al xiular estridentment.

Passava ja majestuós al llarch dels *andens*, y las portellas dels cotxes s'obrian ab remors sordas confonentse ab l'avalot dels picaments de mans y las aclamacions dels fills del poble. Els passatjers, sorpresos d'aytal espectacle, devallavan fitant arreu llurs esguarts, no capint y cercant debadas la causa d'aquell entusiasme.

Els crits y'ls picaments de mans no mimvavan. Al apareixe en els estreps del *sleeping-car* la silueta arrogant del subjecte a qui anavan endressats els aplaudiments, els senzills obrers s'abalansaren com folls cap a n'ell, volent quiscún ésser el primer d'estrényeli la má. Satisfet, orgullós de la ovació, retocantse'l mostatxo ros que li ombrejava la

cara vermella y rodanxona, feya acataments ab la testa, ab un ayre d'ingenuitat que corprenia.

—Visca la honradesa!—s'esgargamellá un.

—Visca!

—Abaix la burgesia!—afegí un altre.

—Mori!—

L'arribat, ab una mitja rialla als llabis, no's cansava de repetir:

—Mercés, ciutadans, mercés! La meva vida, tota sencera, al servey de la causa!...—

Milers de brassos s'enlayraren alhora, y estrenyentlo ab forsa, se l'emportaren a fora dels *andens*. Ell gesticulava pera que'l deixessin anar, iniciants planys que li privava de continuar la emoció; mes tot inútil: sos admiradors no'l deixavan en repós.

Un cotxer entusiástich, embadalit ab la sublimitat del espectacle, considerantse obligat a cooperar a la glorificació d'aquell home, s'obrí pas entre'l rotllo y, plorant corprés d'una santa emoció, volgué oferirli'l cotxe que tenia a son cárrech, contantse sobrerament pagat ab l'honra de portar a semblant personatje.

—Veniu, oh, veniu!— s'exclamava — que'l meu cotxe os espera! L'honra més grossa pera mi será la de guiar el cotxe en que vos pendréu assiento!...—

Imposava fondament aquell acte en aras del ideal y en llahor dels que contribuheixen a la implantació de novas doctrinas. Aixis ho comprengueren tots, y deixaren lliure al idol, si bé rodejantlo ab curiositat y respecte, ab quelcóm de la veneració qu'ells criticavan als seus contraris.

L'idol parlá, y ab exaltació rebutjá la oferta del cotxer, pronunciant frases plenas de foch.

—No!— digué. —No'n vull de cotxes, que sols serveixen pera que'ls richs èls embrutin! Es un agravi l'oferirmel! La meva obligació es anar a peu com els pobres, com els desheretats de la fortuna que, tot y deixant d'anar en cotxe, son més nobles que'ls altres, que'ls richs que'ls explotan y d'aixó viuhen! La noblesa'ls fills del poble la tenen al cor, no tan aixarrahit com se suposa, y vessant sentiments d'emancipació!...—

Els obrers esclatavan en crits d'indignació al ferse cabal de la oferta del cotxer, pensantse qu'era un sarcasme ab que's pretenia ferir la dignitat inmaculada del seu representant. Y las interjeccions iradas, rublertas de veri,'s barrejavan las unas ab las altras atarantant al pobre home a qui l'entusiasme irreflexiu feya representar tan desayrat paper.

—Brétol!

—Animal!

—Murri!

—Poca solta!—

Impertérrit, ab resignació mansoya, aguantava'l xáfech de paraulas ab que'l motejavan aquells infelissos. Restava com espahordit, no sabent a quin cantó tombarse, y sens esma pera considerar de quina manera paga certa gent las bonas intencions.

Com bonament pogué, després de curta estona, s'esmunyi, entre'l batibull d'iradas protestas que s'aixecavan arreu; d'un bot muntá al pescant, feu petar ardidament la tralla, pegá enérgica estrebada a las regnas, y'l sech cavall arrossegá ab rapidesa'l deslluhit vehicul per sobre las humidas llambordas, aprop seu ohintse clarament l'espetech de las pedras ab que las massas refermavan llur protesta.

El cotxe desaparegué per una cantonada que tot just se dibuixava entre penombras, y'ls crits, las iradas veus de protesta, l'espetech de las pedras qu'esclatavan per terra, deixá de sentirse. Tots, satisfets de la finida gesta, restaren en silenci enrotllant al que consideravan representant seu, disposats a acompanyarlo en compacte aplech a son domicili.

Mes la nota gris, l'ombra de misteri qu'embolcalla sempre'ls actes dels homes, aparegué tot seguit fatalment. Un subjecte qu'havia presenciat las escenas totas, s'encará ab la gran massa inconscient y ab veu potenta, forta, d'inflexions terribles, després d'havérloshi endressat una llambregada de rancunia y d'empassarse una riallada sarcástica que li eixia a flor de llabi, digué:

—Remat etern d'una humanitat desgavellada, parias explotats per tota mena d'explotadors qu'ab desferras sagnantas s'enriqueixen; ánimas senzillas que s'encisan ab els jochs de paraulas refermantse en sos afanys per un ideal vagarós quina solució no's veu sinó en somnis!... Escoltéu!—

Una onada de murmulls va ofegar las

paraulas qu'eixian atropelladament de sa boca. Dintre'ls cors dels ignorants qu'escoltavan la lluyta era entaulada, la bona fe comensava a dubtar. Sols els qu'estavan en el secret de la cosa, els *iniciats* als qui'l seguir determinadas teorias els hi es deu de vida, feyan esforsos pera que l'intrùs aquell servés el parlar per'altre jorn més a propósit, no cuytant a refredar entusiasmes. Comensaren a promoure un avalot per'arrossegar a la gran massa, y enmurriats, ab posat resolut, cridaren:

—Fora! Fora!

—Que calli!

—Jesuita!—

Peró sas veus eixian afeblidas, y'ls timits aplaudiments ab que acompanyavan las interjeccions vagavan com esmaperduts per l'espay. Alguns decidits d'entre la gran massa s'atreviren a gallejar, fins a riscos d'ésser presos per traydors.

—Que parli!—cridava un.

—Cadascú es lliure d'exposar lo que vulgui!—afegia un altre.

—No! No!—repetian els uns.

—Si! Si!—contestavan els altres.

La baralla anava a esclatar ab furia; ja'ls bastons eran enlayre, las caras esdevenian d'una vermellor carminosa, y una tremolor nirviosa invadia a tots. Entre mitj del silenci, preludi de brega terrible, de topament d'ideas, s'ohí la veu del intrùs que semblava desafiarlos:

—No vol anar en els cotxes dels burgesos —deya ab els ulls desmesuradament oberts y brandant la testa.—Vol anar a peu com vosaltres... encara que tots sabéu d'hónt ha devallat qui això acaba de manifestarvos. Ha baixat del *sleeping-car*, d'aquell cotxe hont las bombetas eléctricas escampan la seva claror bella, y a quina porta s'hi veu al criat ab galons que mira cap aqui ab extranyesa.—

Algú intentá disculpar al idol.

—Sou la gran gent!—interrompé l'intrùs ab rapte d'odi.—Qui no os enganya es perque no vol, y prou qu'estéu en disposició de servir d'escambell a qui primer li plagui aprofitarsen!—

Mes la seva veu, quin ressó s'extingia ab recansa, fou interrompuda ab brutàlitat pels crits d'admiració de la gran massa, que, revinguda de la sorpresa, deixant en la solitut del més profond despreci al qui volia mostrarli la infamia del qui comerciava ab la seva sanch, corría adalerada darrera l'idol de las aspiracions sense camí. Y aixecaren al idol enlayre, entre la remor dels aplaudiments que feréstegament retrunyian; y'l saludaren ab exclamacions que, a tenir ell sentits, en comptes d'endolcirli l'amargor de las acusacions de poch avans, havian d'amargarli més l'ànima, com amargan sempre als cors honrats las grans mentidas.

—Visca la honradesa!

—Visca!

—Abaix la burgesía!

—Mori!—

Portat en triomf a espatllas de quatre homes de robusta musculada que renegavan sempre d'estar tips y cuyts d'ésser bestias de cárrega dels burgesos sens entranyas, aquell vividor era tot un símbol. Tot plegat venia a expressar que'l poble que vol abolir els honors tot contribuhint al exalsament de nulitats cridaneras, no pensa jamay, y si alguna volta s'ataleya a ferho, els resultats parlan ab prou eloqüencia.

Anfós Sans y Rossell.

GEBRADA

Per entre mitj del Pirineu
la tramontana ha alsat la testa:
ha bufat fort, llensant arreu
el mort alé de la congesta.

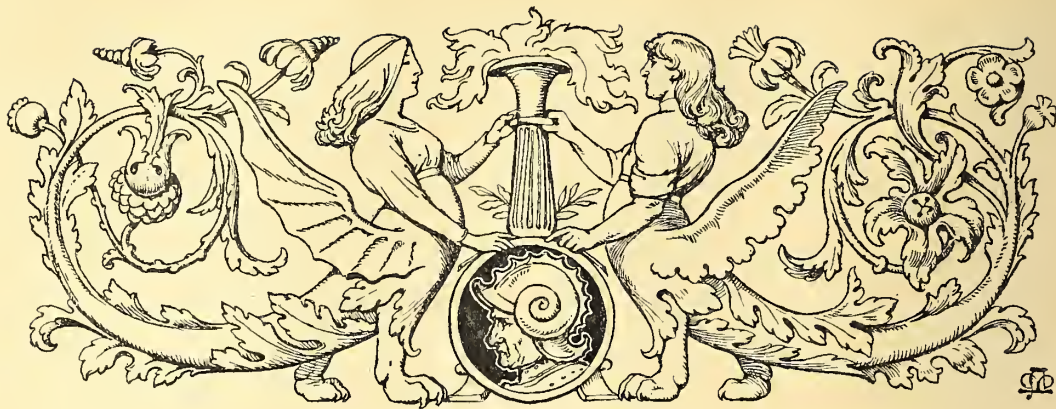
Desseguida'l tremolô
ha conmogut tots els cossos;
la fredô
s'ha filtrat al moll dels ossos.

Y s'han parat las taulas y s'han encés las llars,
y las pells han surtit—y las robas forradas.
Y amatents,
petant de dents
y ab las carns esborronadas,
tots han cercat bon confort.

He pensat alashoras
en els vensuts per la dissort;
en las familias miserables
que per lluytâ ab la Mort
no tenen pa, ni foch, ni abrichs.
També he pensat en els mals richs...

Y esgarrifansas de gebrô feresta,
més freda que l'alé de la congesta,
m'han estremit l'ánima.

Claudi Mas y Jornet.

PARSIFAL DE RICART WAGNER

ESCENA DE LA CONSAGRACIÓ DEL GRAL

(Traduhida pera la «Associació Wagneriana»)

Gurnemanz conduheix lentament a Parsifal cap al castell del Gral. Mentres abdós semblan avensar, la escena va transformantse quasi insensiblement d'esquerra a dreta, desapareixent el bosch que formava la decoració del quadro primer. Passan per l'escenari ferms murs de rocas, y aprés galerías ascendents, per quinas el cavaller y l'adolescent semblan pujar, desapareixent a voltas entre llurs revolts. Mentrestant se senten, allargantse y repercutint dolsament, els sons de las trompetas cridant als cavallers, y'l retentir de las campanas, qu'aumenta fins qu'apareix la grandiosa nau del Temple del Gral, voltada de pilastras que sostenen un'alta cúpula, ahont se celebra la sagrada cerimonia. — S'obran las dugas grans portas del fons, y entran per la dreta els Cavallers del Gral, que durant el següent cant s'arrengleran voltant las dugas taulas disposadas pera l'Ofici.

CHOR DE CAVALLERS

D'Amor al ultim acte
a punt per sempre estèm,
encar qu'aquest ho siga
son dols confort rebèm.

Qui bonas obras fà
de nou confort tindrà,
al Sant Convit seurà
y el dó suprèm rebrà.

Els escuders, formant dos corteigs, l'un d'adolescents y l'altre d'infants, han entrat després, creuhant la escena en oposadas direccions, pera pujar a la cúpula.—Per la porta esquerra del fons entra Amfortas portat en una llitera pels germans servents y altres escuders; els precedeixen quatre d'aquests, dos dels quins portan una caixa cuberta per un drap de porpra, ahont se guarda'l Gral; els altres dos duhen las cistellas y àmforas que contenen el pa y'l vi. Tots se dirigeixen al mitj del fons de la escena, y allà posan a Amfortas en una especie de llit elevat que té al devant una taula de marbre oblonga, demunt de quina'ls infants hi colocan la caixa.

VEUS DELS ADOLESCENTS

(Venint de mitja alsaria de la cúpula:)

Per l'home culpable,
en forta angoixa
un jorn Ta sanch brollava;
donchs per Tu què'ns salvas
que sigui avuy ab gran joya
ma sanch vessada.

Ton cos per nostra culpa ofert,
vencent la mort, dins nostre viu.

VEUS DELS INFANTS

(Venint de dalt de tot de la cúpula:)

La Fe ja viu;
el pur Colóm
del cel, august, devalla.
El vi bevèu

y'l pa menjèu
qu'os donan vida santa.

Acabat el cant, y en mitj del major silenci, s'assentan els Cavallers. Amfortas, després d'una gran lamentació, se resigna per fi a obehir la veu de son pare Titurel que li mana oficiar de nou, consagrant el Gral. Al redressarse pera ferho, els escuders aixecan el drap que cubreix la caixa d'or, d'hont treuhen una copa antiga de crestall, colocantla devant d'ell sobre la taula.

Una intensa penombra s'extén pel temple, mentres Amfortas s'acota en adoració devant del Càlzer y tots cauhen agenollats.

VEUS

(Desde dalt:)

«*Pren, aquest es mon cos,*
pren, aquesta es ma sanch
que mon Amor te dona.»

Llarch silenci; la més complerta foscor regna en la nau.

«*Pren, aquesta es ma sanch,*
pren, aquest es mon cos
y serva'l meu recort.»

Un raig de llum enlluhernadora devalla de la cúpula demunt la taula, y atravessant el crestall de la copa la encén ab color de porpra, qu'esdevé sempre més intens y tot ho il·lumina suaument. Amfortas, ab el rostre transfigurat, alsa'l Gral solemnialment y'l dirigeix a dreta y esquerra. Després beneheix el pa y'l vi. Tots segueixen agenollats.

Amfortas deixa sobre la taula'l Gral, quina resplandor s'esblayma a mida que las tenebras de la nau s'esvaheixen y torna a poch a poch la llum del jorn. Llavors els escuders colocan novament el Càlzer en la caixa, cubrintla com avans.

Els cavallers s'assentan a llurs taulas mentres els escuders els hi distribuheixen el pa y'l vi consagrats.

VEUS DELS INFANTS

(De dalt de tot de la cúpula:)

Pa y vi del Sant Cenacle
transformà'l diví miracle,
per virtut del dols Amor,
en la Sanch y en el Cos purs
que inmolà'l Salvador.

VEUS DELS ADOLESCENTS

(Desde mitja alsaria de la cúpula:)

Sanch y Cos, preciosa ofrena,
pera darvos vida plena
converteix l'Amor Diví,
en el pa qu'ara menjèu
y en aquest dolcíssim vi.

CHOR DE CAVALLERS

(Primera meytat:)

Pren d'eix sant Pa,
tórnal ab zel
en nova y forta vida;
sempre't farà
ferm y fidel
per l'obra de Deu benehida.

(Segona meytat:)

Pren d'eix sant Vi,
tórnal aymant
en sanch valenta y fogosa;
que'ns fàssi uní
com bons germans
per vence en la lluyta piadosa.

(Tots:)

¡Gloria al que creu!
¡Gloria al qu'estima!
¡Gloria al que creu y estima!

Els Cavallers s'aixecan y s'abrassan de dos en dos solemnialment, donantse l'òscul de pau.

Durant la cerimonia, Amfortas, que no hi ha pres part, ha surtit poch a poch del seu èxtasis. Acota'l cap y posa la mà en sa ferida; els escuders, acostàntseli, indican per llurs gestos que aquesta sagna de nou. L'auxilian conduhintlo vers la llitera, y disposantse tots pera surtir, organisan el corteig d'Amfortas y de la sagrada caixa en el mateix ordre qu'a l'arribada.

Els Cavallers s'arrengleran en un altre solemnial corteig y abandonan la sala lentament. El jorn comensa a decaure y de nou se senten las campanas.

Las dugas collas d'escuders, venint de la cúpula, tornan a atravessar ràpidament la nau.

Gurnemanz, al veure que Parsifal no ha comprès res de lo qu'ha vist, el llensa fora del temple tancant la porta d'una revolada, y's tanca la cortina, mentres unas veus venint de las alsarias repeteixen per darrera vegada, com un eco entre'l toch de campanas que s'apaga:

¡Gloria al que creu!

Traducció de

XAVIER VIURA.—ANTONI RIBERA.

MARIÁN VAYREDA

D'un quant temps a n'aquesta part, Catalunya está ben dissortada. Ab quina pressa se'n van els grans homes! Ab quánta calma's revelan els nous! La delmadissa d'antany segueix enguany, sense treva; oberta la ferida, encara, per la perdua dels caps de brot segats de poch per la dalla de la mort en el nostre camp, avuy ne cau un altre y dels dificils de rellevar...

En Vayreda! Tota Catalunya sent la seva mort, perque la seva obra era tan coneguda com apreciada arreu. Ell era la tercera branca d'aqueil arbre montanyench plantat ab bona sahó, y del que sols ne resta la tanyada. En Joaquim, en Estanislau... moriren. Quedava don Marián aguantant ben ferma la tasca artistica y reivindicadora que s'havia imposat el primer; mes, al bo de son trevall, quan encara s'assaboría'l fruyt de sa darrera cullita y treya flor la novella, ha mort com moren els atmetllers al tocarlos la gelada hivernenca.

Nosaltres que seguiam pas a pas la seva terrible malaltia, y de forsa temps que'l veyam brandar a impuls del tramontanal esmortuhidor, encara no'ns sabém revenir de la falconada. L'hem vist desapareixe y la recansa no'ns deixa, y doblement la sentim la seva perdua. Sentim la mort del amich estimat, del home dols y afectuós qu'al ensemps era bon espós, bon pare y excelent cap d'una familia ben catalana, y qu'ho volia ésser també; la mort del literat, del artista meritissim quina ploma y quin pinzell fará fretura en els moments de lluyta per l'establiment sólit de la nostra literatura; y, per sobre de tot, la mort d'un adalit ferm y encoratjador, ab tot y sa fredor de carácter. Enrahonava poch y sentia molt, y aixó ho podém dir nosaltres que'l tractarem forsa dintre'l circul literari y en la llar doméstica, y que'ns consta prou que, a pesar d'ésser aixut de paraulas, era home de grans sentiments y'ls exposava abundantment en sos llibres, qu'havia d'expurgar molt avans de publicarlos, perque'n vessavan arreu; y era que de sentiment ne tenía'l cor ple, puig sa boca closa no'l deixava exteriorisar; mes quan llegia sas primeras quartillas, se li veya tot, y ell hi gosava en aquella expansió, demostrant que no era egoista, sinó que sas ideas, sas conversas, tot ho exposava en sos llibres com pera omplir més al llegidor.

Vegis, si no, *Recorts de la darrera carlinada* qu'es sa obra magna, y vegis *Sanch Nova* y's veurá també en *La Punyalada*, obra en la que hi tenia posada sa darrera atenció y que s'está imprimint; ne corretjia, malalt y tot, las probas, trevall que'l fadigava de debó, peró que no se li podia privar, puig li mantenia la ilusió de que la seva enfermetat era passatjera... Oh, cóm ne parlava de *La Punyalada!* En sa darrera estada a Barcelona, instalat en un sanatori ahont el visitavam ben sovint, ens n'esgranava'ls últims plans, y nosaltres hi fruhím el recort d'ara fa un any, quan en sa casa d'Olot obsequiantnos galantment ens llegiá aquells capitols grandiosos plens d'un encant corprenedor; y no obstant, al despedirnos cada vegada ab estreta de má afectuosa, veyam el desenllás funest y'l cor se'ns nuhava cada volta que accentuava més la seva seguretat de qu'era passatjera sa malaltia... Y sa desolada esposa feya'l cor fort pera mantenirli aquell ambient de bon avir qu'ell suposava, y per'xó acudia als amichs a fi de que l'acompanyessin, a fi de distréureli la ocasió de donarse compte de son estat; y esperavam... esperavam sens esperansa!

No es hora ara d'escatir sa obra artistica y literaria. JOVENTUT ho feu ja en dugas ocasions, y per cert valentse de nostra pobra ploma. Coneguda es la seva obra ja, y a més, no es ara l'hora oportuna pera tornarhi; concretemnos a vessar una llágrima sobre sa tomba y a desitjarli l'etern repós de que prou l'han fet mereixedor sas grans virtuts.

A vigilias de Nadal, quan ab tot trevall els metjes y la familia'l retornavan cap a Olot pera passar las festas al costat de sa fillada qu'anyorava, nosaltres l'anarem a despedir ab el pressentiment de no véurel més. Aposentat en cómodo departament, estava a punt de deixarnos, y volgui donarli la darrera estreta de má, pugi al vagó y'l vegi tot animat y fins rioler, y no pugui pas dirli gran cosa:

—Ab Deu siáu y a reveure!

—Si, a reveure, Busquets! Al ésser al bon temps pujéu a Olot, ¿sentiu?—

No pugui pas respóndreli; ens mirarem ab en Bernadas que l'acompanyava, y'ls vaig desitjar un bon camí.

Perdonada'm sia la nota personal ab que acaba aquest article, y serveixi de tribut que de cor rendeix a n'en Vayreda aquesta redacció.

TEATRES

RESURRECCIÓN.—ELS VELLS.

L'última novela de Tolstoy, *Resurrecció*, com totas las del gran mistich rus, ha causat sensació en tota Europa. El públich ha devorat las siscentas planas del llibre sense cansanci. Y es que Tolstoy posseheix el secret d'interessar al lector. Dotat d'un maravellós esperit d'observació, d'un estil fácil y enérgich, d'una imaginació privilegiada y, sobre tot, d'un'ánima ardenta que s'exalta fins a las regions d'un misticisme simpátich ab tot y semblar malaltís, las sevas obras reuneixen tots els elements precisos pera seduhir no ja sols a las massas incultas que s'apassionan ab lo dramátich y terrorífich dels quadros que tan al viu pinta l'autor, sinó fins al públich de paladar fi que sab apreciar en tot son valor aquellas descripcions tan gráficas y tan plenas de llum y de vida que's succeheixen en las planas del llibre.

A mi no'm seduheixen pas las teorias socials d'en Tolstoy, que'm semblan més fillas d'una imaginació romántica y malaltissa que d'una pensa clara y ben equilibrada; peró, en cambi, m'encantan aquells quadros intensos de vida y de color en que las miserias, els crits de dolor y la fe senzilla dels desheretats contrastan admirablement ab la inconsciencia, la crudeltat estoica, el luxo y la indiferencia dels potentats. Lleys iniquas que s'aplican iniquament, magistrats venals que fan de justiciers en nom d'un Deu misericordiós, ánimas serenas sacrificantse per grans ideals de redempció, presons inmondas, palaus sumptuosos, dramas punyents, tendres idilis, suplicis, festas, butxins y pastors d'ánimas, etc., tot pren vida baix la feconda ploma del gran escriptor, maravellantnos sempre, convencentnos sovint.

No puch detenirme estudiant aquest llibre notable, perque aqui sols del drama dech parlar. No obstant, no he sabut abstenirme de fer aquestas consideracions que m'ha sugerit la lectura de la novela, y que desgraciadament no havia pogut deduhir del drama *Resurreción* que l'altra nit va estrenar la companyia de la Tubau al Principal.

Els autors del arreglo en castellá s'han cuydat de dirnos que res té que veure'l seu ab el que un autor francés ha fet de la mateixa novela, reclamant en conseqüencia pera ells sols la responsabilitat de son erro si n'hi há cap.

Jo, en general, crech que may un'obra d'art concebuda per un verdader artista pot enmotllarse fácilment a diferentas formas artisticas. Fer d'una bona novela un bon drama, com fer d'un bon drama una bona novela, es a mon entendre, fins pera'l mateix autor, molt més difícil que fer un drama o una novela completament nous. Perque portant en sí tota concepció artística elements precisos que la fan més apta pera exteriorisarse en una forma d'art determinada, es clar qu'al voler enmotllarla en una forma diferenta, aquella concepció, y per lo tant la obra d'art en conjunt, se n'ha de ressentir. Per'xó un drama tret d'una bona novela sempre resultará inferior a n'aquesta. Potser hi haurá alguna excepció, peró en general passa sempre aixis.

Donchs bé: aquesta dificultat es encara més gran en obras com las de Tolstoy, perque precisament en ellas l'argument general es, casi bé sempre, lo més fluix. Sembla que l'autor, completament dominat per teorias que creu salvadoras y que voldria vulgarisar, imagina aquestas faulas a las que sols dona una importancia relativa. Ellas li serveixen pera ferse seu el gran públich de cor senzill, que s'apassiona fácilment y segueix ab emoció una historia molt sovint grollera.

Y aquesta historia (argument) es precisament lo únich qu'aprofitan els arregladors. De lo qual ne resulta que, fins quan se limitan a fer una reducció fidel de l'obra original, aquell carácter purament emocional que ab tota intenció l'autor posa en sa obra, adquireix en escena un relleu tan marcat, que tot seguit ens trobém en ple melodrama. Això quan, com succeheix en el present cas, els mateixos arregladors no carregan un xich la má transformantlo en un incoherent dramón de folletí. Aixis passa en casi bé totas las escenas del primer acte, en el que té lloch el judici y sentencia de la protagonista y altres acusats. Tot está exagerat y cambiat de tal manera, que ni'ls personatjes ni la escena tenen res que veure ab el quadro que magistralment pinta l'autor en sa novela. Lo mateix podria dir de la escena del segón acte entre'l princep y Catarina. En l'obra hi há psicología fina, en el drama hi há crits y paraulas *groixudas*. Més afortunats han estat el arregladors en el prólech, quina escena final es de gran veritat y de gran efecte dramátich.

La Tubau millor en els últims actes qu'en el prólech, sense deixar may el seu amanera-

ment caracteristich. En Reig sempre sembla que surt de la capsa, fins quan, com passa aixís qu'entra en escena, arriba mullat fins als ossos. «No os acostéu, qu'os mullaria», diu ell. Y ni una gota d'aygua, ni un esquitx de fanch. Els demés no feren res de notable.

—

Jo no sé si ab *Els Vells*, drama en tres actes original de l'Ignaci Iglesias qu'estrenaren l'altra nit a Romea, ha volgut l'autor resoldre cap tesis. El titul, ja de sí ben sugestiu y algunas escenas en que la discussió domina, com també altres petits detalls, podrian ferho creure. Diguinho, si no, las protestas y fins amenassas que surten dels llabis d'en Joan, un dels vells despedits de la fábrica, el contrast de sas teorías ab las del jove Agustinet, y sobre tot la reunió de tots els despedits y aquest ultim, en que s'exposan per tots teorias més o menys relacionadas ab el problema social.

A pesar de tot, jo no crech qu'hagi volgut fer l'Iglesias un drama de tesis. Si aquest ha sigut el seu intent, confesso que no n'he pogut treure l'aygua clara. Ni las reivindicacions dels vells obrers, ni las poch explícitas teorias del Agustinet, ni'l fonament del conflicte—el despido dels trevalladors — que no queda solucionat, ni, en fi, els arguments contradictoris de las dugas parts interessadas, que no trobém en l'obra y que per altra part sols incidentalment y pera lligar l'acció s'exposan, son suficients pera poder suposar que tal cosa s'hagi proposat l'Iglesias al escriure son ultim drama.

Jo m'estimo més creure que l'Iglesias ha volgut fer senzillament obra d'art. Y en tal sentit el seu drama m'ha agradat molt. Es un quadro de costums, un grapat de tipos finament obśervats y un aplech de dramas intims ben sentits y sobriament exposats. Res més sugestíu ni més vivent que aquell interior ahont hi *vegetan* un matrimoni de trevalladors vells y honrats y una filla honesta y ben criada, interior en que hi veyém tota aquella serie de quadros de color caracteristichs de la vida anguniosa de nostres obrers que, estemordits al pensar en un demá sempre tenebrós, buscan y troban en la franca cordialitat de relacions y afectes mutuus un estimulant pera sas voluntats decaygudas y pera esperansas llunyanas qu'en la solitut de sas ánimas no s'atreveixen a formular. D'aquests quadros, com ja he dit altras vegadas, l'Iglesias n'es mestre.

En aquest medi ambient s'hi mouhen una serie de tipos preciosos, sobressurtint per sa veritat psicológica'ls dels vells, homes y donas; els quals—salvant algún de secundari que'm sembla exagerat—son d'una fermesa de trets, d'una varietat y d'una originalitat baix el punt de vista escénich, que acreditan al autor d'artista observador y fecond. En Joan, orgullós de sa llarga vida de trevall, tossut y confiat en sas forsas, defensant els furs dels vells y sos drets a la vida; en Valeri, tan honrat com ell, peró més feble, vensut ja pel pes dels anys y pel pes no menys feixuch d'un trevall d'autómata; en *Xalet*, vell ben humorat gandul de mena, bon jan qu'alegrament y ab picardia sab viure *ab la esquena dreta;* l'Ursula, interessada, bon xich rapatania peró d'inmillorables sentiments; la dona d'en Valeri, aclaparada en sa feblesa de carácter per pressentiments fatidichs, pressentiments fills de las crudels llissons de la vida, que se li apareix en un pervindre de miseria inevitable, etc., son hermosas probas de lo dit.

No'm plauhen tant alguns altres tipos secundaris, ni'ls dels dos joves: el de Gracieta, que'm sembla bon xich hermosejat per la fantasia del poeta, lo qual no vol dir que no trobi en ella raptes d'una sinceritat y d'una veritat grans, y'l del Agustinet, confós y poch definit com a tipo psicológich. Evidentment, entre'ls joves trevalladors d'avuy n'hi há molts de reflexius y timits que s'espantan devant de la vida que s'obre fosca a sos ulls; peró regularment aquests son dels que no s'enamoran, y en tot cas no gastan tants *embuts* com l'Agustinet de *Els Vells*, qu'en ocasions arriba a enervar per lo contradictori e irresolut de sa conducta.

He dit qu'en *Els Vells* hi havia varis dramas, dramas petits, dramas intims d'aquells qu'entreteixeixen las vidas humanas sense grans esclats, peró punyents e intensos. En cada cor de cada personatje d'aquesta obra hi endeviném un drama verdader que pren forsa a compás dels petits aconteixements de la existencia prosaica En Joan y sa esposa Ursula, amenassats per la miseria, ab una filla qu'adoran y quin promés vacila en casarse comprometent el pervindre d'aquella, que creyan aixís ben assegurat; en Valeri y la seva dona trobantse de sobte en la miseria, ja vells y després d'una vida de trevall honrat; la mateixa Gracieta, qu'en la flor de sa joventut reb també de sobte'ls primers dolorosos desenganys; y en fi l'Agustinet en son dubte irresoluble entre'l dever, que comprén, y la por d'un pervindre amenassador, son exemples de lo dit que no puch concretar més per falta d'espay.

Com a construcció, el drama es d'una gran sobrietat, sobressurtint el primer acte, que a mon entendre es un model d'exposició. En el segón, no obstant, hi há algunas escenas bastant difusas y tal volta un xich declamatorias, que per altra part potser justificará l'autor ab la excitació dels personatjes en la situació excepcional en que's troban. Lo més hermós es el final de l'obra. La mort fulminant del vell Joan després de las sobtadas alternativas de dolor y alegría, de desespero y esperansa, de rabia y consol per que passa son esperit, resulta imponent per sa veritat moral y material. Y en fi, la

frase final de la dona d'en Valeri, que fent el cor fort li diu: «No t'espantis!» al véurel abatut per la inesperada mort d'aquell company qu'era pera ell mitja vida, la frase aquesta, dich, per sa sobrietat y per lo bé e intensament que resumeix la situació, es tot un poema de dolor, de resignació, y també d'energia y d'amor.

En resúm, *Els Vells* es un drama que fa honor a la conciencia artistica y a la inspiració de son autor, y entre mitj de sos defectes—defectes de detall—demostra que l'Iglesias ha donat un pas ben llarch com autor dramátich modern.

En Soler fa de Valeri admirablement, sempre just d'expressió y d'actituts. La Monner també admirable de naturalitat; no obstant, tinch de repetir lo que deya l'altre dia: certas vacilacions denotan falta d'estudi del paper, qu'en ella com en tothóm son imperdonables. En Borrás, salvant petits detalls d'entonació en determinats moments en que'l personatje s'exalta, també estigué ben just. En Capdevila més serio de lo que acostuma. Y'ls dos joves, la Delhóm y'l que feya d'Agustinet, ben discrets. Els demés arrodoniren el conjunt, excepció feta d'en Marti, que desentona ab sos crits sempre monótons e inexpressius. La escena ben presentada.

L'ALOJA

Al amich Ll. Balcells.

Tornan d'estudi, tots dosets, pel cami de la salzareda, tot perseguint las papallonas color de sofre que cercan hostatje nocturn giravoltant pel salvial florit.

El barret de palla penjant a la espatlla, els cabells daurats onejant al vent que'ls embulla, sense caborias, ni penas, ni recorts, qu'alegra va la gentil parella!

De sobte'ls bessons sospenen sas riallas. Entre'ls remors del capvespre que s'atansa, puja vers ells, de las margenadas, una música dolsa y armoniosa com un cant de serafí.

—L'aloja! L'aloja!—cridan a la una'ls petitets; y agafantse las mans, devallan cap al llach, corrent a travers dels sálzers, doblegant violetas y margaridoyas ab el trepitj lleuger de sos peuhets descalsos.

Pel camí troban un llenyater que tallava un vell sálzer corcat y qu'ha sospés el destraleig pera escoltar també. Veu als bessons y'ls hi diu ab veu aspra:

—¿Ahónt anéu tan depressa, maynada? ¿A sentir el cant de l'aloja?... Es una beneyta: canta la Esperansa y no hi há perdó pera ella.—

Els germanets ho senten, mes no's deturan; y mentres tornan a ressonar en la espessor de la salzareda'ls cops lents de la destral, van acostantse al llach.

Poch avans d'arribarhi, topan ab la vella Laya ab son faldellí apedassat, son rostre solcat per fondas arrugas y sos ulls de boja que brillan com safirs. Anys há que va errant per las margenadas, filant ab son fus ple de llana més blanca y flonja que las bolvas de la neu ab que l'hivern vesteix aquellas montanyas.

La vella va murmurant:

—Canta, canta l'aloja boja, l'aloja boja! Canta la Esperansa y no pot ésser salvada ni tenir perdó. Anéu, maynada, digueuli que de res li servirá'l seu cant.—

Els bessons passan aprop de la jaya, s'aturan uns segons mirántsela ab curiositat, reprenent la marxa y arriban aprop de l'aygua. En aquella quietor de la vesprada, el llach, voltat de verdas montanyas, apar un espill geganti o una gran esmeragda.

Sota l'arbre de las llegendas, qu'agita sa grisenca cabellera, en mitj dels jonchs florits ab plomalls de flors rosadas, s'está asseguda l'aloja, polsant sa lira. Canta la dolsa Esperansa:

> Sols ella'm dona vida,
> sols ella apaybaga mon torment.

La túnica que vesteix la dona d'aygua, d'un vert esblaymat, ab iris blanchs, s'extén entorn d'ella sobre l'herba humida; sos ulls clars, de la claror y transparencia de las ayguas del llach, s'alsan al cel mentres canta.

Més blanchs que llassemins, sos dits polsan las cordas d'or de la lira d'evori, y mentres son cant d'Esperansa s'enfila per l'espay barrejantse ab el dels oronels, son rostre hermós se fa més plácit, el rastre del dolor s'hi va fonent, las arrugas del front s'esborran, e irradia en sas faccions una expressió de dolcesa inefable.

Canta la Esperansa.

Els bessons la escoltan agafats de la má, y tot d'una, inconscients, fent de sas veuhetas argentinas acerada daga, li diuhen:

—Aloja, ¿per qué cantas la Esperansa si tots diuhen que no tens perdó y no pots ésser salvada?—

Un gemech que corprén als bessons trenca la dolsa cansó; la lira d'evori cau sobre l'herba florida, y'l rostre trasmudat de l'aloja's gira cap als ignocents butxins que acaban de despertarla de son bell somni d'Esperansa.

Las llágrimas omplen sos ulls, y sobre son pit que sospira fondament acota'l cap ab dolorós desconhort.

Els bessons comprenen que sas paraulas han ferit a l'aloja, la pobra aloja que cantava cada vesprada la Esperansa vora'l llach!

S'agafan altre cop de la má, y, cots els capets, tristoys, capficats; perduda, esvanida sa alegria, se'n tornan pel mateix camí de la salzareda, sense dirse un mot.

Aixís arriban a casa. Sa mare, asseguda al banch del porxo, fila aprop del pare qu'ab un ganivet talla y neteja vímets y jonchs pera ferne paners.

En las caronas rosadas, els culpables hi duhen escrita la relació d'una malifeta, y sota l'esguart dels pares acotan més el cap.

—¿Quina n'heu fet avuy? — demana la mare mentres fa voltar el maset.—¿Cóm torneu tan tart d'estudi?—

El pare no parla, mes sos ulls severs tenen aytal eloqüencia, que treuhen d'un cop la confessió del pecat.

Son front s'arruga, sa veu s'alsa dura dirigintse als menuts que tremolan.

—Senyor!... Qu'enfadat está'l pare!...—

—¿Això heu fet? Sou uns malvats! ¿No sabéu que'l més gran dels crims es treure la Esperansa dels desgraciats? ¿Per qué no ha d'ésser salvada l'aloja, si está penedida d'haver pecat? Ella será perdonada, jo vos ho dich!—

Els bessons alsan els caparrons daurats mirant fit a fit al seu pare. Han comprés lo que deuhen fer, y sense dirse una paraula tornan a agafarse de la maneta y se'n van altre cop corrent, corrent, atravessant la salzareda més ombrívola, y arribant per fi vora l'aygua, casi sens alé.

Allá baix, sota l'arbre de las llegendas, encara hi troban l'aloja en l'actitut desolada en que l'havian deixada pochs moments avans.

La lira, muda, jau a terra entre'ls lliris.

— No ploris, aloja, no ploris més — diuhen els bessons ab sas veuhetas pantejants. —El nostre pare, que tot ho sab y no'ns ha enganyat may, diu que tu també serás salvada.—

L'aloja s'estremeix. Alsa'l cap agitant sa cabellera d'or pálit coronada de lliris d'aygua; tímidament, sos ulls verts se fixan en aquells que tan crudels han sigut pera ella. Sembla no créurels!

— Si, sí,—repeteixen els bessons:—canta la Esperansa, aloja, canta la Esperansa y serás salvada.—

El rostre hermós de la dona d'aygua resplandeix altra volta; sos dits se posan a polsar la lira d'evori, y son cant diví torna a enfilarse per l'espay, més dols, més armoniós qu'avans.

Els bessons se'n tornan cap a casa, el cor lleuger y'l somrís als llabis, acompanyats pel ressó del cant de l'aloja.

El sol ja havia caygut darrera la carena, mes sa llum banyava encara la vall, rosant els núvols, rosant l'aygua, rosant la corona de pinabets de las montanyas.

Els aucells, enniuhats, no s'adormian sentint l'aloja, y muts, frisant d'alas, acostavan sos bechs besantse ab més amor.

Y la gent d'aquells encontorns, que may havia sentit uns cants tan dolsos, se demanava quín benfet remerciava la terra al cel ab aquell himne tan bell.

L. Escardot.

MARXA GUERRERA

D'orient la llum rosada
encén el cel dormit:
el perfumat alé de la primera ayrada
s'esmuny pel bosch florit.

Dormint sobre l'herbatje
peons y cavallês,
obren llurs ulls cansats al rebre entre'l fullatje
de l'auba'l pálit bes.

Als tochs d'arám responen
del bosch els ressons purs,
melangiosos, suaus; s'abrassan y confonen
milers d'accents obscurs.

La plena sinfonía
dels nius y dels clarins
esdevé discordanta y feixuga armonía,
perdentse bosch endins.

Topan escuts y sabres,
renillan els cavalls;
y va creixent arreu y ve a travers dels arbres
el clamoreig dels galls.

Y s'ou a gran distancia
—com infinit concert—
la sorollosa, ferma, robusta dissonancia
que llensa'l bosch despert.

El camp s'alsa depressa
a un toch d'agut clarí
y entre cops de metall, renills y crits, se vessa
sobre l'ample camí.

Es l'hora en que l'alosa
canta a la dolsa llum:
l'hora en que la viola, al pur matí desclosa,
exhala son perfúm.

El clam de las trompetas
y'ls tochs sechs dels tabals
escampan voladurias espessas d'orenetas,
alosas y pardals.

Els braus guerrers devallan
de la vall gerda al fons;
els sent el ventijol, s'esporugueix, y callan
sas matinals cansons.

La vall gerda's deixonda
del sol als tebis raigs;
lleugera, entre las flors, dansa la gaya ronda
dels papallons de maig.

Vibran forts batechs d'alas
y xerroteigs de bechs;
llurs himnes al gran sol comensan las cigalas
vora'ls canyers dels rechs.

. . . .

Mes avant! Cóm s'extenen
els alarbs pel voltant!
Las primeras sagetas de forta púa venen
furiosament xiulant.

Un clamoreig horrible
s'alsa inmens, insensat.
S'apaga de la vall el murmuri apacible
y comensa'l combat.

FRANCESCH OLIVER

NOVAS

Demá divendres cumpleixen vint anys de la mort del gran Ricart Wagner. Pera commemorar aquest fetxa, l'«Associació Wagneriana» celebrará una festivitat choral y orquestal, de quina importancia poden judicar nostres llegidors pel següent programa:

TANNHAUSER: *Overtura* reformada per Wagner; *Bacanal*, id., id., id. (escena I del acte I), pel chor de donas; *Preludi del acte III; Recitat de Wolfram* (escena I), pel bariton Joseph M.ª Segura; *Cant dels pelegrins* (id.), pel chor d'homes.

PARSIFAL: *Consagració del Gral* (quadro II del acte I, refós pera concerts), pels tres chors disposats com ordena l'autor.

En lloch preferent d'aquest número publiquém la traducció que d'aquest grandiós quadro ha fet en Xavier Viura, ab la cooperació del mestre Ribera.

—

El passat dijous celebrá l'Orfeó Catalá un concert extraordinari en el teatre de Novetats, donantse a coneixe al públich las composicions estrenadas en el concert que, no fa molts dias, dedicá l'esmentat Orfeó a sos socis protectors.

El concert valgué al mestre Millet y als orfeonistas els aplaudiments justissims ab que son sempre festejats pel públich, essent també ovacionat el mestre Nicolau després de la execució de sa glosa sobre'l cant popular *El noy de la mare*, que, ab *La mort del escolá* y *La Mare de Deu*, quedará com una de las més hermosas cansons catalanas.

Acabá'l concert ab l'himne *Els Segadors*, que tothóm escoltá a peu dret.

—

La comissió organisadora de las *Conferencias Zola*, del «Ateneu Barcelonés», ha publicat un fascicle en el que s'hi contenen la *Lettre à la jeunesse* de Zola, el discurs llegit en l'acte del sepeli del gran home per Anatole France, un altre trevall d'en Alfret Calderón, y ademés la llista de las obras del eminent novelista francés. En las primeras planas s'hi anuncian las set conferencias sobre Zola qu'han comensat ja al Ateneu. Els conferenciants son els senyors Valenti Camp,

Camprodón, Antich, Garriga Massó, Hurtado y Miró, Vendrell, y nostre company de redacció Emili Tintorer.

La primera conferencia la doná en Santiago Valentí Camp el passat divendres dia 6, y versá sobre «El Naturalisme en la Literatura.» Estudiant la personalitat artística de Zola, digué que sa vestidura empírica amagava sa exaltació idealista, qu'en sas obras no sempre s'observavan els preceptes per ell preconisats; que la síntesis de sas obras, qu'es lo que revela l'esperit del gran artista, ens dona exemple de cóm disminuheix la influencia del medi social en l'individuu a mida que's fa refinada y complexa una societat. Per això cal estudiar al individuu, perque coneixent las analogias de sa vida ab la de las sevas obras, compendrém fins a quin punt ha cristallisat en ellas, y, penetrats de medi, veurém tot lo que'l geni té d'individual y d'irreductible.

El conferenciant fou molt aplaudit per la distingida concurrencia.

—

Hem tingut ocasió de veure una reproducció de la ofrena que'l «Centre Catalanista Graciench» ha fet al «Centre Catalá» de Sant Feliu de Guixols, com a recort dels Jochs Florals celebrats en aquesta vila'l dia 7 del prop passat desembre. Consisteix en una artística placa en la que hi campeja l'escut de Catalunya que figura en el sagell del «Centre Catalanista Graciench».

—

Publicacions rebudas:

El Rey, esbós de comedia moderna, original de March Jesús Bertrán. No farém crítica d'aquesta obra dramática, puig no entra en nostra costúm no haventla poguda apreciar encara en el teatre, sinó sols en el llibre. Sa lectura ha sigut pera nosaltres forsa sugestiva, y ab tot y convenir ab l'autor en que l'obra es sols un *esbós* de comedia, la idea qu'entranya, exposada sobriament en varias escenas de gran intensitat emotiva, ens fa pensar en un molt probable éxit sobre las taulas, si'ls intérpretes fossin artistas de debó. L'obra es una forta diatriba contra las falsas grandesas que matan la vera dignitat del home, y tota ella respira veritat y humanisme. Es d'esperar que un altre dia l'autor no s'acontenti ab fer un esbós com aquest, sinó un'obra complerta, puig creyém que no li mancan condicions. Preu, 2 pessetas.

Fantasía Catalana sobre motius populars, original d'en J. Planas y Font. La *Fantasía* está discretament armonisada, peró'ls motius escullits no'ns semblan pas dels més bells e inspirats de nostra música popular. Ha sigut editada per l'establiment «El Arte Musical», y's ven a 2 pessetas.

Juventud, revista setmanal que veu la llum a Valencia y que's distingeix per la valentía dels trevalls que publica, deguts a reputats escriptors.

Catalunya. Ha visitat nostra redacció aquesta novella revista catalana quins primers números están elegantment presentats, essent notable la llista de colaboradors, com també alguns dels trevalls publicats.

Minerva, butlletí mensual de propaganda de la imprenta de Salvador Bonavia.

Catalunya-París, portaveu del «Centre Catalá» de París: nova publicació ab que varis catalans residents en la capital de Fransa cooperan a l'obra de restauració de la personalitat de Catalunya.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia, 311

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

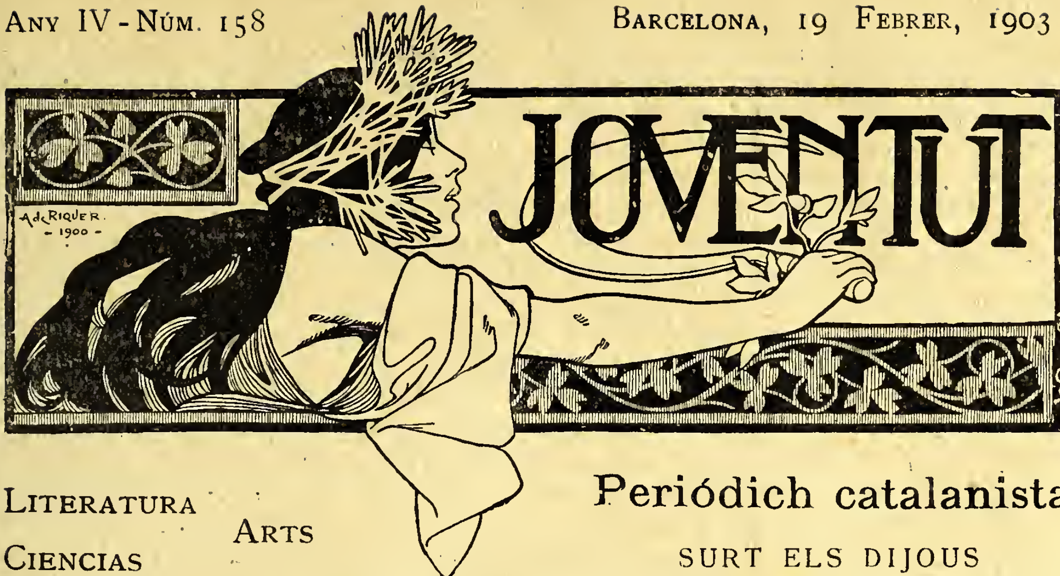
Els trevalls se publican baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.— No s'admeten els que no sían inédits. — No's tornan els originals. — Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

CATALUNYA: Un any	8	Pessetas.
» Mitj any	4'50	»
» Trimestre	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA. Un any	8	»
EXTRANGER: Un any	10	Franchs.
Número corrent	20	Céntims.
» atrassat, ab folletins	40	»
» » sense folletins	25	»

El número corrent sense folletins no's ven.

ANY IV - NÚM. 158 BARCELONA, 19 FEBRER, 1903

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . . . 20 CÉNTIMS.
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . 40 »
» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

FOLLETÍ:

INSISTÍM

La gran trascendencia del actual desvetllament de Catalunya la observém no sols en la societat catalana, fortament impressionada per las corrents de vida nova qu'anirán dignificantla de dia en dia, sinó fins en els petits detalls que informan la desastrada politica d'aquest Estat. El Catalanisme es ja una obsessió pera'ls politichs centralistas y per'aquella prempsa qu'en tácit contuberni'ls ajuda a desballestar el pais, y'l *problema catalán*, que no poden entendre, en totas ocasions se'ls apareix com un fantasma. Ara perque Barcelona reclama una zona neutral, ara per fas, ara per nefas, la *hidra del separatismo* surt sempre a relluhir, donchs aytal *separatismo* ja es clixé consagrat en aquest pais dels clixés y dels jochs de paraulas, de la *mano oculta de la Reacción*, de la *Libertad* ab trajo de figuranta, dels *toreros* y de las nóminas.

S'ha dit y s'ha repetit cent voltas per aquells enemichs que'ns volen restar importancia, com també per molts catalanistas dels més convensuts, qu'ara l'ésser catalanista es una moda, que molts se'n diuhen perque'ls hi convé y claudicarán quan els hi sembli, y que'ls inconscients claudicarán a son torn quan els hi passi la fal·lera. Es precís veure clar lo que pugui haverhi de veritat en tal afirmació, y en conseqüencia trevallar fent qu'aumenti'l número dels catalanistas sincers, a fi de no seguir el joch als del centre, que per uns o per altres medis, a lo que tiran es a promoure entre nosaltres lluytas xorcas que'ns restin forsas, pera que, a la llarga, vingui la indiferencia y la consegüent desfeta en nostre camp.

Realment Catalunya es massa rica, té massa ideals y veu massa clar en els seus interessos pera que sos enemichs no li tirin l'esquer sempre que puguin, ja enredant la qüestió social, ja promovent lluytas atávicas qu'en nom del amor negan l'amor, qu'en nom del progrés desmenteixen el progrés, qu'eternisan el fanatisme y l'endarreriment

moral de las rassas y que son la caracteristica dels paissos meridionals y especialment de la Espanya histórica, aqueixa gloriosa terra de moros ahont sempre s'ha predicat fanatisme ab el nom y disfressa de llibertat.

El Catalanisme ha aparegut quan Catalunya, havent trevallat y prosperat, comensa a tenir conciencia de lo qu'es y val; ha aparegut com nova acció civilisadora per'ajudarnos a assolir la plenitut cobdiciada; ha aparegut pera fernos veure tot l'endarreriment que suposan certas lluytas propias de sectaris e indignas d'un poble gran y sá, molt més si qui las fomenta es un adversari trampós com casi tots els governants del centre, o un fanátich ignorant, o un pobre superbiós ab el cap ple de fum y'l cor vessant enveja. ¿Cóm no ha d'ésser, donchs, el Catalanisme una obsessió pera'ls del centre y pera tota mena de vividors, y cóm no han de procurar anorrearlo per tots els medis, ja apelant a despóticas midas que'ls permetin digerir en calma y pagar las nóminas de tants y tants empleats, ja encalabrinant els ánims del poble mercés a pactes ab unitaris estrets y absoluts, encara que republicans se diguin, y ab llibertaris que's venen?

Catalunya, mercés a son trevall, va fentse rica y va tenint aspiracions. Naturalment, necessita expansió a son comers, aixamplament de las fitas que l'oprimeixen. Y llavors ve l'atiar l'odi del quart estat contra'l capital, gros o petit, al que's vol posar entre dugas obstruccions: la del centre y la d'aquells trevalladors que s'han deixat alucinar y que, ab tot y anar progressant, molt o poch, de dia en dia, oblidan que l'aument de sou que'ls negan sos principals no sempre va a las caixas d'aquests, sinó que's traduheix en els tributs y gravaments que forman el presupost pera mantenir a tants y tants pobres *de levita* qu'en munió inmensa acudeixen a las oficinas del Estat y com a llops famolenchs se barallan cada cop qu'ha d'adjudicarse alguna plassa vacant ab el sou de 1.000 o 1.500 pessetas anyals. Mil voltas més pobres ells que'ls nostres obrers; mil voltas més pobres perque pera *progressar* no tenen més iniciativas que l'art del espedienteig, ni més ideal que la propina.

L'obrer catalá té prou seny pera fersen carrech, y per'xó no's decideix a secundar l'obra dels enemichs de Catalunya. La suposada agitació de nostre element obrer no es, donchs, en els actuals moments, promoguda pels mals capitalistas, sinó pels mals governs y per aquella gent que desde la oposició, pel compte que li té, fa'l joch dels forasters congriant odis entre germans. Y no es que vulguém negar importancia a la qüestió social, latent ara com sempre, creixent sempre las necessitats al ensemps que'ls guanys, havent existit y existint explotadors y victimas, déspotas quin poder s'ha de mermar y esclaus als qu'es necessari redimir, tant avuy qu'abundan els anarquistas vergonyants (mal encuberts ab el titul de llibertaris), com en aquells temps en que trastornaren el món las prédicas contra l'egoisme dels richs y la gran anarquia mansa de Jesús de Galilea. Peró avuy com avuy Catalunya deu permaneixe serena, coneixent sos mals y procurant remeyarlos sense torce'l veritable camí devant de las imposicions dels redemptors de per riure, dels fanátichs o dels malvats que volen enderrocar la nostra obra de vera llibertat y emancipació. No hem de parar fins que'l poble ho vegi clarament que pel seu bé trevallém al predicar l'odi als vicis del centre y l'amor y la concordia entre'ls bons fills d'aquesta Catalunya quina autonomía desitjém, com desitjém la de totas las classes y de tots els individuus, y ab ella son progrés y millorament.

Pera lograrho'ns cal la unió de tots, cada hu ab son modo d'ésser y ab sas opinions, pera ferlas valer en discussió rahonada. Aqueixa unió, que'ns ha de portar a la solució de totas las qüestions y problemas, aqueixa unió, dihém, es lo que temen y procuran evitar a Madrid. No'ls hi convé que'ns entenguém nosaltres ab nosaltres, y l'autonomia'ns la negarán fins y a tant qu'ab la unió sapiguém imposarnos.

D'un regim fals no'n poden eixir bonas organisacions. Las lluytas intestinas devém evitarlas sempre, y sobre tot quan, com ara, lo que més las justifica es l'interés del enemich o del foraster, que dificilment pot coneixe nostras necessitats millor que nosaltres mateixos. Bé es veritat que cada dia creix més el Catalanisme, y aixís veyém cóm va aixamplantse nostre camp y cóm van entranthi totas las classes, altas y baixas, a

mida que's perfeccionan, a mida que l'avens de nostra patria va elevant el nivell moral de tots y de cada un. Això sí, procurém que'ls nous adeptes que's fassin sian gent digna y d'altas miras, peró dins d'aytal selecció, el criteri ha d'ésser ample y benévol pera totas las tendencias a fi de no crear prejudicis. Y pera que sia més gran la germanor entre'ls que ja aném plegats y'ls que se'ns reunirán, cal fer actes que demostrin la gran significació democrática de la nostra causa, que pot ésser abrassada per homes de las més oposadas ideas religiosas, politicas y socials, ab tal de que sian autonomistas convensuts y trevallin per la reivindicació de la personalitat catalana.

—

Entenérm, donchs, que s'imposa la celebració d'una gran Assamblea autonomista que convenci al poder central de la gran virtualitat de nostras doctrinas. Comptant aqueixa Assamblea ab la representació de tots els elements del autonomisme catala, acordará tot lo convenient pera que nostras Bases responguin en un tot als temps presents y a la grandesa de la causa, y contribuhirá a fer creixe encara més el número d'adeptes; y malgrat las persecucions sufertas, el poder central y tots nostres enemichs se convencerán de lo contraproduhents que resultan sos esforsos pera destruhirnos.

La *Unió Catalanista*, qu'es qui deu convocar aqueixa Assamblea magna, donará aixis un nou exemple de civisme, y, desprès de las discussions que tinguin lloch, podrá mostrar, modificadas y tot, més gloriosas que may las sevas Bases, quins principis essencials no poden morir.

Repetim lo dit avans. El camp del Catalanisme va aixamplantse, y va entranthi més gent a mida que s'eleva'l nivell moral del poble. Es més que probable, donchs, que'ls acorts que's prenguin en dita Assamblea aumentin encara més la simpatia que'ls partits afins senten per nostra idea. La gran tasca que'l Catalanisme deu realisar, es treure de Catalunya 'l bizantinisme que a tots els partits informa en més o en menys, desde'ls més *retrógrados* al més *avensats*, donchs a tots els veyém influhits per convencions seculars, preocupacions y apriorismes ben tristos que'ls fan definir lo indefinible, oblidar lo principal y petrificarse en lo secundari, com per exemple en las formas de govern qu'han de convenir més als pobles y als individuus, quan la personalitat d'aquests, ofuscada per tants vicis históricks y per tants jacobinismes com se'n derivan, no s'ha manifestat prou neta encara pera dir: «aquesta forma *vull*» o «aquesta altra es la que'm *convé*»; y es que, en conclusió, no'n vol cap, perque essent las formas de govern medis per'arribar a un fi, son sempre cosa relativa y acomodaticia. En rigor no la hem trobada encara la forma de govern que millor va a la dignitat del home, sens dubte perque cap n'hi *convé* y perque, no essent l'home perfecte, totas serán sempre circunstancials.

El mal dels partits politichs espanyols es aquest: molts somnis, moltas definicions, molts conceptismes y res de práctich. Qui molt abrassa poch estreny. Per'xó'l Catalanisme cuyda de no confondres ab uns y ab altres (en la confusió está la desaparició); tampoch vol que's confonguin ells ab ells; lo que vol es que tots conservin sa personalitat y aspiracions, y unir en lo que convingui als que per demunt de tot son *autonomistas*, que aquest nom ja ho diu tot pera que s'entenguin els que volen tots els drets pera'ls pobles y pera'ls individuus. (Y es clar que JOVENTUT, particularment, sempre lluytará més acostada als republicans federals, per exemple, que no pas a uns altres.)

Aixis en la próxima Assamblea, al fer modificacions en las Bases, se donarán probas de seny no complicantlas ab afegiduras y salvetats, suprimint aquestas ab esperit ben ample, treyent tot lo que pugui fer nosa a alguns o a molts. Simplificar: heusaquí lo qu'ha de fer el Catalanisme en aquesta Assamblea. Hem dit mil vegadas que nostra causa está per demunt dels partits en lo que tenen de teórichs, de sectaris y d'irritables. El credo autonomista, donchs, no ha d'ésser estret, peró ha d'ésser senzill a exemple de la Naturalesa, que, com més senzilla y més serena la veyém, ens apar més gran.

PER ULL DE GARBELL

Després de vuyt dias de feyna, s'ha fet justicia. La Cecilia Aznar ha sigut condempnada a mort. Els magistrats, advocats y demés gent de toga s'han portat honorablement: quan els uns deyan *blanch*, els altres deyan *negre*. Els jurats, complerta sa missió *augusta* y *democrática*, han tornat a sas llars, probablement sense cobrar las *dietas* a que tenian dret. Y en fi, la vindicta pública ha quedat satisfeta.

Personalment, a mi, que hi soch per una petita part en aquella vindicta pública—en la proporció de 1 a 18.000.000 aproximadament—també'm pertoca una petita part de la satisfacció. Mes no estich del tot tranquil. La lectura del fallo del jurat m'ha produhit algún escrúpul. Perque'l qüestionari de preguntas, a que ha contestat ab una convícció que demostra sa gran clarividencia, ab tot y trahir una molt fina ironia curialesca, no brilla per sa claretat.

La primera pregunta es un model en son género:

¿Cecilia Aznar es culpable de haber inferido á Pascual Manuel Pastor y Pastor, sirviéndose de un instrumento contundente, nueve heridas, todas ellas en la cabeza y cara, ocasionando la fractura del cráneo, así como de la apófisis orbitaria del lado derecho con trituración de los huesos de la nariz, cogiendo por medio de la mano izquierda el cuello de la víctima y produciendo otras heridas en la garganta con fractura del hívedes, falleciendo el señor Pastor á los pocos instantes de un cotraumático, como consecuencia de las lesiones, el día 22 de junio de 1902 en la alcoba del señor Pastor y en su domicilio de la calle de Fuencarral, número 45, de esta corte?

El jurat, impertorbable, ha contestat: «Sí... *apófisis orbitaria* (¿qué deu ésser aixó?...) el coll de la víctima apretat ab la má esquerra... fractura del *hívedes* (?)... y mort d'un *cotraumático* (?).» De tot ha dit que sí; de tot aixó es responsable la Cecilia; ni un punt més, ni un punt menos. ¿Qué havian de dir els pobres jurats? Senzills ninots que sols poden fer anar el cap amunt y avall pera dir *sí*, o de dreta a esquerra pera dir *no!* Si diuhen *no*, negan la evidencia d'un crim. Han dit, donchs, *sí*. Sens dubte al dirho s'haurán fet un petit raciocini: «Que tals detalls siguin ó no certs, poca importancia té: lo essencial es el crim, y aquest está probat.» Si en lloch de jurats fossin jutjes, no hi hauria res que dir, peró com a jurats no poden raciocinar; ells sols deuhen estatuhir fets. Mes admetent que raciocinessin, precis es confessar qu'ab un xich més de susceptibilitat y d'escrúpul avans de contestar a una pregunta tan comprometedora, també's podria dir: «Jo no puch afirmar ab jurament solemne lo que no sé de cert, lo que per lo menys es molt dubtós; de lo que jo estich convensut es de que'l va matar, probablement ab una planxa. Fins aqui puch afirmarho: de lo demés, jo me'n guardaré prou!» Com a raciocini, aquest hauria sigut més humá.

De las restants preguntas (el lector segurament las haurá llegidas) ne resulta:

Que la Cecilia va matar a n'en Pastor pera robar; que se'n va anar a una arcoba, va mudarse la roba, etc.; que a las sis l'amo va trucar la campana pera que li portés aygua calenta; que, al portarli, no va posar a terra'l rentamans, ni hi va haver intents deshonestos, ni ell va intentar agafar un bastó pera defensarse; que ni en la nit del 21, ni may, havia en Pastor fet proposicions deshonestas a la Cecilia, ni al cometres el crim se trobava en Pastor dormint en son llit (pregunta 22), ni descansant, peró despert (pregunta 23). (¿Cóm deuria estar?)

Tot aixó ha estatuhit el Jurat. ¿Pot admetres una clarividencia semblant? Fora de Sa Santedat el Papa, a estonas, o fora d'un subjecte hipnótich en funcions d'endevinayre, jo no sé de ningú que pugui afirmar tan categóricament fets que no ha presenciat y sobre els que las opinions divergeixen.

Jo crech que, en el cas present, els senyors jurats ab sas afirmacions han tocat els límits de judici temerari, y fins es possible que, barrejat ab el fallo, s'hi pugui trobar quelcóm de calumniós. Evidentment, si hi há un'altra justicia més alta qu'en sa infalibilitat pugui judicarnos ab verdadera justicia, jo, magistrat del tribunal que va formular el qüestionari, o jurat que'l va contestar, no estaria pas del tot tranquil; perque pot pesar més en la balansa d'aquell que diuhen que va dir: «Perdonéu las injurias» y «Qui estigui lliure de pecat que tiri la primera pedra», pot pesar més, dich, en aquella balansa un petit judici temerari, encara que's refereixi á un sér miserable, que tota la veritat que hi pugui haver en el fons de la sentencia.

Per altra part jo crech que, al encarregar als jurats una feyna tan secundaria com l'afirmació de fets, y privalshi de coneixe las conseqüencias que de sas afirmacions poden resultarne, se'ls posa en una situació d'esperit molt poch a propòsit pera que puguin condempnar serenament.

¿No os fiéu de sa justicia? ¿Per qué os ha d'espantar sa misericordia?

EL XX.É ANIVERSARI DE LA MORT DE WAGNER A BARCELONA

Identificats com estém ab l'«Associació Wagneriana»—y no's prengui aquesta manifestació feta *ex abundantia cordis* per l'únich móvil de nostres elogis — ens cal avuy celebrar ab entusiasme l'éxit obtingut pel concert que tingué lloch el passat divendres, dia 13, en el local de la esmentada «Associació», en honor de la memoria de Ricart Wagner, qual mort ocorregué'l dia 13 de febrer de 1883.

Ab dit concert, l'«Associació Wagneriana», ensemps qu'ha honorat la memoria del gran Mestre de Bayreuth, ha vingut a realisar un acte artistich que revela la seva vitalitat y demostra'l seu objecte: l'estudi y la propagació de l'obra de Wagner. S'ha donat, donchs, un pas importantissim en la marxa de la «Associació», y s'ha complert, encara que d'una manera fragmentaria, un dels propòsits dels associats al agroparse: l'audició dels dramas de Wagner en llenguatje catalá, interpretats per artistas catalans y ab traduccions fetas á conciencia y no pera resoldre dificultats de moment, sense cap condició literaria.

L'«Associació Wagneriana», si bé satisfeta del éxit alcansat, no's creu per'xó haver assolit el fi proposat al constituhirse; ha dónat no més que un reflexe de lo qu'en el pervindre deu realisar, peró ha probat qu'ab fe, entusiasme y energia'ls obstacles desapareixen, y que lo qu'avuy no es més que un somni, demá pot ésser una realitat. L'«Associació Wagneriana» s'haurá aproximat més als seus fins — y a n'aixó aném tots — quan hagi posat sobre la escena al menys un drama de Wagner, traduhit al catalá e interpretat per artistas catalans d'escola wagneriana.

—

El mestre Ribera, director artistich de la «Associació Wagneriana», ab una orquesta de 60 professors y ab la cooperació del bariton Joseph M.ª Segura, alguns solistas y la institució musical «Escola Jordiana-Orfeó Canigó», que dirigeixen els mestres Domingo Mas y Serracant y Joan Llongueras, oferi als associats la execució de la *Obertura* y *Bacanal* de *Tannhäuser* (acte I), de las primeras escenas del tercer acte de dit drama (*Preludi*, *Recitat de Wolfram* y *Cant dels Pelegrins*) y de la *Consagració del Gral* (*Parsifal*, quadro II del acte I, refós pera concerts.)

Qu'en Ribera es un director d'orquesta notabilissim, ja'ns ho havia demostrat altras vegadas, peró may com en el passat concert. Ver director wagneriá, sab treure dels elements de que disposa tot el partit que se'n pot treure, y té per objecte primer de son trevall artistich la interpretació justa de l'obra dirigida, respectant sempre la voluntát del compositor que l'ha creada: no es en Ribera dels que volen posar la personalitat del director d'orquesta devant de la del autor.

La *Obertura* y *Bacanal* de *Tannhäuser* obtingueren una interpretació admirable per la claretat ab que's sentiren els motius que la forman, y la grandiositat y armonía de llur fusió. La darrera (ampliació magnífica de l'antiga *Bacanal* estrenada l'any 1845), es una superba pàgina lírica d'un color y d'un relleu extraordinaris, d'una forsa descriptiva intensíssima; no hi há que parlar de las sevas dificultats d'interpretació y d'execució. Totas foren vensudas, y aquella página colossal se desenrotllá majestuosament, ab sas torrentadas de voluptat, ab sos esllanguiments, sa poesia indefinible y sas convulsions de joya xardorosa.

Admirable fou també la interpretació del *Preludi* del tercer acte (reducció del estrenat l'any 1845), preludi no executat en concerts a Barcelona, y de gran importancia temática, puig s'hi troba descrita (com diu el mateix Wagner) la *Pelegrinació de Tannhäuser*, y ve a condensar (respecte a aquest personatje) l'acció que's suposa transcorreguda entre'l segón y'l tercer acte.

Molt just estigué'l bariton Joseph M.ª Segura interpretant el *recitat de Wolfram*, fragment de romántica y melangiosa poesia, qual encís sapigué conservar.

Y acabá la primera part ab el *Cant dels Pelegrins*, qu'hauria produhit inmillorable efecte si la secció d'homes del «Orfeó Canigó» fos més nombrosa.

Omplená tota la segona part la *Consagració del Gral*, escena gegantina que no té parell en la historia del teatre. Wagner ab ella semblá rompre'ls límits de la música y de la

poesia, enlayrantse a espays may assolits per ningú, a esferas misteriosas y sobrenaturals (1).

La *Consagració del Gral* era l'obra de proba del concert, peró'l mestre Ribera ab la orquesta, y'ls mestres Mas y Serracant y Llongueras ab el chor, trevallaren de debó per'alcansar la bellesa de conjunt precisa, arribant alguns moments a produhir sobre'l públich la impressió d'amor mistich, d'unció, d'éxtasis que's desprén d'aquella escena quan els que la interpretan son homes que tenen del art el concepte que se'n ha de tenir.

Molt bé va estar sempre la orquesta; peró en el magnifich periode sinfónich ab que comensa la escena, y sobre tot en el moment sublim de la Consagració, feu sentir aquellas profondas esgarrifansas que solzament solen naixe de la comunió intima ab el gran art. Els choristas de la «Escola Jordiana» també interpretaren a conciencia llur part, essent d'aplaudir la delicadesa ab que la secció de senyoretas feu ressaltar els maravellosos temas del *Plany del Salvador* (2) y de la *Fe* (3).

—

Repetim lo qu'hem escrit al comensament d'aquestas ratllas: el concert del passat divendres no fou més que un reflexe de lo que la «Associació» deu realisar en el pervindre, peró fou un reflexe enlluhernador que fa concebir falaguerás esperansas. Rebin, donchs, nostra coral enhorabona'ls mestres Ribera, Mas y Serracant y Llongueras, el literat Xavier Viura, quals excelents qualitats de poeta han quedat ben demostradas ab la traducció catalana dels fragments cantats de *Tannhäuser* y de *Parsifal*, y rébila, sobre tot, el qu'ha tingut a son cárrech la part menys lluhida y més pesada del festival, nostre estimat amich en Joaquim Pena, president de l'«Associació», puig son talent organisador, sa energia y sa constancia han sigut las causas principals del éxit obtingut.

(1) Vegis en el número anterior la traducció d'aquesta escena feta per en Viura y en Ribera. Pera l'análisis de la mateixa pot consultarse, entre'ls comentaris de Wagner, l'obra *Parsifal* d'en Kufferath (páginas 250 a 262), que si bé no descompón ab el microscopi, com altres autors, el teixit armónich de la escena, en cambi'n dona una idea clarissima y poética.

(2) Nom ab que'l calificá en Wolzogen.

(3) Nom ab que'l calificá'l mateix Wagner.

EL METJE NOU
EN TELM PALAU

¿Vida?

Durant tot el dia no havia pas surtit el sol; cap al tart las boyras se desferen y la posta fou espléndida. El sol ja s'havia amagat darrera las montanyas d'enfront de la badia; un grapat de núvols moradenchs s'aguantavan a ponent; a l'altra banda de la massa fosca de las montanyas s'hi destacava un to de carmi pregón que pujava per darrera'ls núvols esvahintse fins a confondres ab el blau rosa pálit de la contra-posta. La vila reposava entre ombras, sobre las rocas llepadas per un mar aplanat, condormit, que reflexava la posta feblement, com si sa massa d'aygua'n tingués en son si una visió de somni esblaymada. Ni un sol alé d'ayre vibrava en l'espay; la naturalesa semblava corpresa y aná apagant sa llum, conservant sas calitats, ab els mateixos núvols a ponent y'l mateix reflexe en el mar, cada vegada més fosch tot, més somniós y enmandrat...

El metje nou, assegut devant de la taula, vora la finestra que donava al mar, aixecá la vista del llibre que llegia, y apoyant els colzes en el guardapit y'l cap en las mans, se quedá guaytant vagament las darrerias del capvespre. Mitja hora permanesqué en aquella positura, com una estatua egipcia guaytant al infinit. Vegé, del peu de sa casa, surtir las parellas ab la vela llatina extesa per cumpliment, en cerca del vent forá, y vegé sas siluetas perdres darrera la punta de la farola, acompanyadas del ritmich colpeig dels rems sobre'ls escálams; vegé permaneixe estonas y més estonas, sobre las tranquilas ayguas, las estelas qu'havían deixat, y aná seguint l'apagament de llum de tota la naturalesa, contemplant cóm las massas dels barcos fondejats al port y las ombras dels pescadors escampats per la platja anavan desapareixent en el misteri de la nit embolcalladas pel silenci grandiós que flotava sobre la vila.

Quan tot quedá enfosquit y comensá a lluhir en el misteri llunyá de las montanyas alguna qu'altra llum escadussera de las masias de l'altra banda de la badia, y'l fistó d'escuma de la platja tan sols s'esdevinava per son ritme mandrós, el metje nou torná en si, de las regions d'ideas vagas ahont s'havia enlayrat, se doná altra volta compte de lo que pensava quan llegia, y novament concretá sobre sas visions aclaparadoras.

«La vida, al fi y al cap,—se digué—potser no sigui sinó una mentida afalagadora que no pagui la pena de cuydarsen. Tart o d'hora, havent de finir *individualment*, es ridicul oposarse a res que la contradigui. El Tot segueix son curs indiferent a la vida individual, y'l Tot mateix s'embelleix morint. La mate-

ria no mor, se transforma; lluytar per la vida, en resúm, no es més que lluytar per conservar la forma. Sublim ridiculesa! Lo qu'ha de succehir demá ¿qué té més que passi avuy?... La mort!... Si's tractés d'abolirla per arreu... —¿y per qué no?...—s'hauria de lluytar ab sigles y sigles d'atavisme, s'hauria d'imposar a centas de generacions la tasca d'esborrar la convicció de la mort que potser es la que fa perir al home... Y la veritat absoluta, lo absolut en general, potser no sigui sinó aixó: el moment en que l'home confiat en ell mateix, no *cregui* en la mort y, *per lo tant*, no mori.

»L'ideal! L'ideal en la vida, la necessitat d'un ideal, potser no sigui sinó una ilusió de pensas malaltissas, ja qu'ell ve determinat per un conjunt de causas a voltas ridiculas y per lo tant impossibilitadas de crear res que mereixi atenció... No's té un ideal perque si, sinó que's té com a resultat de tot alló que'ns volta y per nostra naturalesa'ns hem pogut o hem degut assimilar. L'home que porta tot el dia un sabre penjat al costat, ha de tenir forsosament ideas que rítmicament responguin al colpeig continuu que, al caminar, l'instrument de matar li dona a las camas... Es sens dubte un absurd voler enlayrar las resultants de lo mesqui, y l'ideal no es més qu'aixó; tal volta un efecte d'una digestió sobtada...

»L'alegria de la vida! ¿Quán ha estat alegre lo misteriós? ¿Es que per ventura hi creu la naturalesa en l'alegria continuada? ¿No'ns parla ella continuament d'un equilibri de mort? ¿No es a la mort que tendeix ab la continua sustracció de las cantitats positivas ab que'ns regala? Apaga ab els silencis dels capvespres els cants de joya de las aubadas, atuheix ab l'hivern els músculs qu'ab la primavera ha fet conmoure, enfosqueix ab la nit lo qu'ab el dia havia llumenat. Saber viure, potser no es més que saber restar, saber encaminar totas aquellas forsas naturals pera sa destrucció, colocarse en el centre ahont totas ellas topin, y desapareixe dolsament aniquilat, disolt l'esperit en l'esperit general, disolta la materia en el caudal de materia qu'eternament s'escorre per dessota de las formas...»

En Telm Palau — qu'axis se deya'l metje jove—va sentir fret. Pels freus devallavan cap a marina ratxas de terral humidas que mullavan la roba; ell sentia més encara un fret que venia d'adintre, pujava vers el cap y enmandria y encisava; una mena de fret del no-res, que tenia tacte de buydor y olor de fulla seca. Encengué un misto y calá foch a la espelma de sobre la taula, que feu una flama timida que no gosava enlayrarse com esperant l'aquiescencia de las primeras gotas de cera fosas. A aquella llum indefinida, vegé altra volta'l llibre obert al seu devant, y sentí cóm unas esgarrifansas li recorrian tot el cos. Per un moment li semblá que aquell aplech de ciencia prenia una forma vaga y li feya una ganyota ab ulls estràbichs. Al cap d'amunt de la pàgina esquerra, y cap al mitj de la dreta, dos camps de microscopi fotograbats, com dos bells ulls rodons, portant en las ninas imatjes de vida invisibles a manera d'illas y canals d'un mapa d'altre món, se'l guaytavan fixament, ab un petit tremolor que responia al de la flama de la espelma... En Telm Palau ajustá la finestra; la llum oscilá ab l'ayre que's produhí al tancarla, y després, lliure del vent, se feu més fixa, reflexantse en els vidres y reproduhintse al exterior ab tota la taula y lo que sobre aquesta hi havia. Aquell desdoblament, aquella mena de repetició de vida interna en el misteri forani de la nit, feu a n'en Telm Palau, quan se'n adoná, una impressió més trista; y en Telm Palau ajustá'l finestró.

Va cloure'l llibre, prengué la ploma, y distretament comensá a fer ratllas sobre la capsa de mistos. Després aná seguint el perfil de la figura — mistress Hilda Spong — com tractant d'encaminar las ideas sobre un motllo fet pera trobarhi consol. Ennegrí'ls ulls de la extrangera, li resseguí'ls llabis, y com obehint a la lley del equilibri, sentí desitjos de contrarrestar aquell excés de perfecció de bellesa, y enlletjí la imatje posantli bigotis, després mosca, després barba complerta, finint per enmascararla tota y llensar la capsa a una banda com se fa ab tot en la vida.

Un silenci pesant semblava haver caygut aquella nit sobre la vila; desde'l quarto ahont en Telm Palau havia passat la tarda estudiant, no se sentia ni'l soroll d'un picarol, ni'l crit d'un pescador d'abaix a la platja.

El terral havia acabat per ensopir la feble ressaca, y ni la remor débil de las onadas se percebia. En Telm Palau va parar la orella y sentí'l rum-rum vagarós que la sanch li feya als polsos. «¿Visch?»—se demaná.—«Aixó que sento dintre meu ¿es adició o sustracció?»

Dolia y volia 'l tornar a intrincarse en sas divagacions. De sobte acotá'l cap y escoltá més atentament, ab els ulls oberts, com esglayat. Si, semblava qu'havian trucat als vidres de part de fora!... Y seguí escoltant... Si, havian trucat, y tornavan a trucar; donavan uns çopets tous, y després feyan com si freguessin els vidres ab la polpa d'uns dits aspres... Passada la primera impressió de son estat febrós, tot seguit se feu cárrrech que no d'afora sinó d'adintre provenian els copets. Un burinot, sens dubte enclós entre vidre y finestró, pugnava per la eixida. Un somris d'escepticisme lliscá pels llabis d'en Telm Palau. Hi havia al costat seu un sér que lluytava ab el misteri per sa existencia, y la seva vida, la vida d'un sér, aixó tan gran com diuhen qu'es la vida, depenia d'ell, estava en sas mans. Era verament ridicul. De sa vo-

luntat depenia que aquella existencia, manifestació del gran misteri qu'ab el misteri lluytava per subsistir, subsistís o no. Y sa voluntat ¿de qué depenia? ¿Del medi ambient format pel desitj d'apendre a salvar... (salvar!) respirat ab els seus companys de carrera?... Se tractava d'obrir o de no obrir el finestró. Si no l'obria, ¿de qué era ell responsable? No obstant, ell l'havia tancat el finestró, y per tant, malgrat sa inconsciencia, era responsable d'aquella vida allí enclosa. Si l'obria salvava aquella vida, y ¿no era per ventura'l seu destí, el de salvar? ¿No era la finalitat qu'havia *imposat* o *consentit* a la seva personalitat al dedicarse al estudi de la medicina? *Devía*, donchs, salvar; devia, donchs, obrir el finestró. Y l'obrí.

El burinot brunzí, colpejant frenéticament el vidre, al que semblava voler arraparse; relliscá, caygué sobre'l llistonet travesser, torná a enlayrarse y a colpejar tossudament, fins que, descrivint una espiral, se llensá en linia recta cap adintre, doná unas quantas ensopegadas ab mobles y paret, y aná a arrupirse al escayre d'una biga.

En Telm Palau ajustá altra volta'l finestró, satisfet de la seva obra, y's girá sentint grinyolar la porta. Una vella neta y endressada, de cara fresca, aparegué en el llindar.

—Y donchs, ¿qué hi há, Reparada?—feu en Telm Palau, mitj decantat en la cadira y repapantse en l'espatller.

La vella avensá fins a la taula deixant sentir un petit ròssech de peus; prengué una cadira d'a la vora y s'hi assegué.

—Deixim reposar, senyoret; aquesta escala ja no es pera mi—digué la vella bleixant.

—Reposéu, dona, reposéu—li contestá en Telm girantse cap a n'ella y donantli uns copets als genolls. Y després d'úna estona, li demaná:—¿Qué vos ha fet pujar?

—Ja veurá—contestá ella:—el seu papá ha surtit y m'ha dit que li digués que s'arribava a casa d'aquell dimoni, Jesús Maria Joseph, o no sé cóm s'ho ha fet anar.

—Pneumónich, Reparada.

—Just; y que fará, ja que hi es, el tom fins al mas del Xecu; y que trigará a venir, y que vosté mateix, qu'abaix ja li ha deixat la llista.

—Bé, Reparada, bé. Escoltéu: ¿que sabéu si han vingut de ca'n Pallers?

—Poch qu'ho sé!

—Bé, bé, está bé.—

Y la vella s'aixecá apoyantse en la taula, que tota's remená, y feu per anarsen cap a la porta. Quan fou al mitj del quarto s'aturá, se girá vers en Telm Palau y li digué:

—Haurá de sopar sol, donchs, ¿veritat? ¿Que'l vol gayre aviat el sopar?

—M'es igual—feu ell.—No tinch pas gayre gana.—

La vella balansejá'l cap, meditá un moment y retrocedí vers la taula. Un somrís de picardia lliscava pels seus llabis afinats. Posá la má a la esquena d'en Telm, y confidencialment li digué casi a cau d'orella, ab veu molt baixa, com quan ell era una criatura y li comunicava algún secret:

—Aquest demati som mercat una perdíu pera demá. ¿No't faria pas goig?—

En Telm guaytá somrihent a la vella, que no l'havia volgut tutejar més d'ensá qu'era gran, peró que no se'n sabia estar quan volia mostrarse comunicativa y carinyosa; li doná dos copets a la galta y li digué:

—No, no, gracias; no tinch pas gayre gana, ja vos ho he dit. Feume una torrada ab un all: tot seguit baixo.—

Na Reparada llensá una mirada obliqua als llibres, y se'n aná arrossegant els peus, bo y bermulant. Poch després, en Telm Palau era abaix al menjador, assegut a taula; tenía al devant una llesca de pa de pam e hi anava dibuixant pel dessobre esses ab el rajolí que queya del citrell. La vella anava y venia tot lo depressa que li permetian las camas, apilonant cosas sobre la taula; ara hi portava una plateta de melindros, ara una escudella de rahims nedant en aygua. Tot ho deixava d'esquitllentas, com de por qu'en Telm se'n adonés que tractava de seduhirlo pera ferlo menjar. Fins s'atreví a acostarli una cacerola ahont hi feya un sofregit, y a destaparli allí arrán; y en Telm, seriós, ni la volgué guaytar, y quan ella se'n torná ab la cacerola, tota moixa, ell se la mirava de qúa d'ull, afectuós per'aquella dona extranya a la familia que l'havia vist néixer y qu'en sa vida de relació hi representava un signe d'adició.

—Me sembla qu'han trucat—va dir en Telm, escoltant cap a la porta.

—¿A' María?—va fer una veu forana.

—Si que demanan. Anéu a obrir, Reparada. Ja va!

—¿A'María?—torná la veu més fort.

Y na Reparada obrí la porta, y aparegué en el llindar un home alt, de coll robust, y uns ullets com entafurats sota las cellas. Anava descals, ab las calsas de dril blau arremangadas fins a mitja cama, duya a la má la gorra que s'havia tret d'una grapada, y no gosava a entrar.

—Entréu, bon home,—digué na Reparada fent signe al mariner de que passés.

—¿Que s'escauria a ésser aquí a ca'l senyor metje?—demaná aquell fent dos passos endevant.

—Passéu, Xarau, passéu. ¿No sou el Xarau?—digué en Telm.

—Oy! Santa nit, senyor Palau; dispensi, que no l'havia vist. Un va tant d'esma pel món ab certs tráfechs!

—Y donchs ¿qué vos porta de bé ó mal?

—Tant com a mi, res. Es la Rosa, senyor Palau, que no sabém lo que li passa.

—Bé, ¿y es cosa qu'apressi?—digué en Telm plegant maquinalment el tovalló.

—Tant com apressar... La llevadora vella diu que la criatura vindrá morta.—

Y'l mariner seguí explicant el cóm y'l qué; quán li comensaren els dolors a sa muller; cóm anaren a cercar la llevadora vella per ésser més propera que pas l'altra; cóm la malalta's queixava y aixordava ab els crits la casa tota, y cóm ell ni manco se la podia guaytar.

En Telm Palau no se'l escoltava; la seva imaginació navegava per un món ben diferent d'ideas. Aquella criatura que ja venia morta era pera ell, més que un sér que no neixia, la imatje real de tota la humanitat. Planyias de la seva sort, que l'obligava a assistir a aquell acte que aquell dia no's sentia ab forsas de contemplar. Un descoratjament mortal l'aclaparava. Aquell dia ell necessitava la contemplació d'actes de vida, y la sort li deparava una negació, una ironia macabra. Volgué excusarse:

— La llevadora'm podia haver demanat més aviat. Anéu, anéu a cercar el metje del Puig.

— Senyor Palau—feu el mariner esverat, —na Rosa m'ha encomanat que cap altre fora vostè. Ja ho veu, senyor Palau!...—

En Telm no tractá d'insistir, sabedor de que li mancarian paraulas. De tots modos, era la seva finalitat; y aixecantse, y endressantse a n'el Xarau, li digué:

—Anéu a ca' la Bessa, qu'amaneixin la tartana.

—Si'l senyor Palau més s'ho estima, podém anarhi ab la barca—murmurá en Xarau, temerós de que'l metje no acceptés y li fes malbaratar unas quantas pessetas.—Hi hem vingut jo y'l Ros; fa una mar molt planera, y ab un no res hi serém.

—Bé, bé; me va molt bé—exclamá en Telm. Y aná al despatx y prengué un grapat d'atuells per si acás, els embolicá ab un tros de diari que per allí corria, cercá'l barret y surtí darrera del home cap al carrer, seguit fins a la porta per la vella, que li senyalava tossudament la torrada negada en un mar d'oli.

Poca estona després en Telm Palau, a bordo d'un llagut, atravessava la badia. Anava assegut a la popa, y'ls dos homes encarats, un d'ells donantli la esquena y encamellat sobre un banch, bogavan a paladas curtas y enérgicas. Un macis d'ombras ho embolcallava tot; cap al lluny tremolavan algunas llums de casas assentadas a la platja. En Telm va girar el cap vers el poble que deixava, endressant una mirada cap ahont s'esqueya casa seva; en la finestra del seu quarto s'hi traslluhia una escletxa lluminosa, y s'adoná qu'havia deixat la espelma encesa. No se sentia més soroll que'l dels rems y'l continuu glu-glu que feya l'aygua al ésser tallada.

En Telm Palau sentia son; hauria volgut dirigir la paraula als homes, peró no se li ocorria res a dir. En Xarau semblava no preocuparse d'aquell fill que li venia mort; potser en aquell moment no hi pensava, y en Telm no li volia pas recordar. Al altre home no l'havia vist may. En Telm se trobava sol una vegada més, y en camí de veure néixer la mort.

Se sentí apropar el ganing-ganing d'una campaneta com de combregar; se feu més instens al passar casi a frech de la embarcació, y s'esmortuhí cap a la popa. El metje sentí una impressió de terror.

—Es la senyal de la xarxa del Brut-llescas —digué'l Ros, que feya estona glatia per parlar.

—Y donchs ¿tant mateix ha calat?—demaná en Xarau.—¿No hi tenia averia grossa?

—Poch qu'ho sé.—

Y tot torná a quedar en silenci. En Telm pensá en la malalta ajeguda al llit del dolor; recordá haverla vista per plassa alguna vegada: era rabassuda, morena y lletja; y recordá al pare d'ella, un jayo borratxó que una vegada, quan ell era petit, va empaytarlo donantli gran espant. Y llavors feu memoria de la parentela ascendenta d'abdós, y va contar entre ella un moneder fals que va desapareixe ningú sab cóm, un capitá de negrer, y dos qu'havian servit ab els carlins, llevat del jayo dit. Y's demaná si no era una sort la mort d'aquell noy, d'aquell estotx potser d'una regressió; y's demaná també si ell, el metje, tenía'l dret de ferse aquella pregunta, ó si s'havia de limitar a ulls-cluchs a obrir el finestró.

El Ros se posá á cantar, arrossegant el ritme per'acompassarlo ab els rems:

L'any mil vuytcents y sis
n'entraren a Barcelona
las tropas del rey Lluís...

Era una cansó mandrosa que, un cop eixida del pit del cantor, semblava esmunyirse per sobre las ayguas y perdres en la inmensitat:

las tropas del rey Lluís;
portaren tabaco blanch...

Comensá a sentirse una tenue remor de ressaca; la terra era propera y'ls bogadors bogaren més a poch a poch, guaytant en Xarau ab més atenció al devant seu.

Avans d'atracar tantejaren cercant el lloch de costúm ahont havian deixat els pals y la corriola; després amorraren, y en Telm esperá en la platja que'ls dos homes issessin el llagut. En Xarau va encendre un fanal d'oli, y seguit dels altres dos feu via cap a casa seva. Aixís que hi foren propers, en Telm ja percebí apagadament els crits de la malalta. En sent a la porta hi trobaren dugas noyetas acotadas, els ulls oberts, las orellas paradas, com encisadas pel misteri de dolor que pesa sobre'l seu sexe. En Xarau las coneixia sens

dubte; devian ésser vehinas, donchs va nomenarlas y demanárlashi reganyós qué hi feyan allí. Y las dugas noyetas, sorpresas, s'esquitllaren per entre las camas dels entrants, eixint cap a la fosca del carrer, en la que desaparegueren.

En Telm, bo y pujant la escala, ja no semblava'l mateix. S'hauria dit que'ls crits de la malalta l'havian desvetllat; movia'ls ulls nirviosament y's refregava las mans ab el mocador de butxaca, fortament. En el temps de pujar els trenta esgrahons, va cambiarse quatre vegadas de costat el paquet que portava sota'l bras. Estava excitat; no se li ocorria ja qu'anava a llevar un feto mort; li semblava qu'anava a concorre a un acte de vida; y pujava frisós y neguitós, ab ansia. Quan va entrar al quarto, els crits de la partera cessaren, y tres vehinas, y la llevadora quatre, que trafiquejavan per aquí y per allá, se feren a una banda murmurant:

—El senyor metje, el senyor metje!—

Un llum d'oli colocat sobre una cadira de boga feya projectar las ombras de las donas sobre la paret, esllanguidas y trencadas en ángul recte al topar ab el sostre. Al extrém interior dèl quarto, una linia de llum d'una porta mitj closa trencava la foscor del fons. En Xarau va senyalarla dihent:

—Me'n vaig ab el meu pare. Vosté mateix, senyor Palau, vosté mateix.—

Y s'esmunyí cap a l'altra habitació. La llevadora va atansarse a n'en Telm pera donarli explicacions, mes aquest la rebutjá ab un signe, anantsen cap al llit.

La partera estava en decúbit supi, el cap enfonzat en un coixí tou, casi negre de suhor; tenia'ls ulls mitj closos y la boca contreta. En Telm Palau s'hi acostá, prengué'l llensol d'una punta y ab una brassada'l llensá cap avall. Una montanya de carn morena quedá iluminada pel llum d'oli qu'aguantava una vehina. Fora'l panteix de la malalta, no's sentia al quarto ni una mosca. En Telm Palau se llevá'l barret, que li prengué una má pel darrera, y ajupintse de cara al ventre, comensá a auscultarlo. En aquell moment tot el món havia desaparegut de sa mirada; tota la seva atenció era fixa en la investigació de lo ocult. Y anava cambiant de lloch la orella, recorrent de dalt a baix aquell grapat de carn per sobre aquella pell tibanta com un tabal y humida de suhor. No s'hi avenia ell a trobar la mort; no s'hi avenia a trobarhi'l no-res; necessitava sentir el batech fetal; era pera ell una necessitat imperiosa, baix pena de desengany incurable Estava excitat y anava cantant, ab un murmull com un res, lo que feya, lo qu'anava a fer, lo que endevinava, lo que presumia, igual que si dongués la llissó, com si encara conservés l'hábit dels estudis tan poch temps feya acabats.

Las vehinas se'l guaytavan petrificadas; la llevadora se'l mirava de fit a fit seguintli tots els moviments. En Telm Palau va aixecar el cap del ventre, y va recorre ab las mans l'aplech de carn, talment com si tingués una borratxera de tacte; feu pont ab l'index de la esquerra picanthi assobre ab el de la dreta, fent saltar las dugas mans com si tractés d'imitar el pas d'un pardal, y murmurá:

—Matriu... decantada... fossa... iliaca... costat dret...—

S'apoyá ab las dugas mans al llit, y guaytant enfront seu indefinidament, digué ab veu apenas perceptible, després d'una estona:

—Si es viu, el sentiré aquí.—

Y aplicá l'index a dos travessos de dit del llombrigo, cap a la esquerra y avall. Y guaytá a las donas gravement, com si ellas fossin representantas de la humanitat qu'esperessin allí quelcóm de gran...

En Telm Palau dubtá un moment; no acabava de decidirse a auscultar, tenia por de trobarhi'l silenci, el silenci mortal qu'en la naturalesa compensa, pera fer l'equilibri, l'esbojarrament de sorolls ab que'ns ubriaga a voltas. Per fi's decidí; no calia perdre temps. Llevá'l dit, y ab els ulls nirviosos, las narinas aixampladas, respirant fort com en un atach de sensualisme, ajupí'l cap y aplicá la orella sobre'l ventre.

El seu rostre's trasmudá, esdevení radiant. Era la vida lo que hi sentia allí, lo que hi escoltava!... Y, com un iluminat, comptá: un, dos, tres... fins a cent quaranta, en veu alta, com cantant, com si entonés la melodia més hermosa. Y llevá altra volta'l cap gravement, altra volta guaytá a las inmóvils donas que s'havian ajupit ab ell, y murmurá:

—Viu!—

Y llavors feu el tacte per dintre, y arrufá'l nas, llensant á la llevadora una mirada fiblanta que aquella esquitllá. Se tractava d'un part distósich per inercia de la matriu; la presentació era de vértix. Polsá a la malalta y anotá la seva temperatura, y veyent que no hi havia intolerancia, decidí esperar y prescrigué friccions sobre l'abdomen e irrigacions lo més calentas possible. Alashoras a l'habitació hi comensá altra vegada'l trasvals que s'havia suspés a l'arribada del metje; las donas se movian d'assí d'allá projectant raras ombras sobre la paret, y agrupadas entorn de la malalta las unas, mentres las altras eixian y tornavan a entrar, semblavan bruixas acomplint una extranya y misteriosa tasca, que bé ho es pera las donas la solidaritat instintiva que practican en tals actes.

En Telm Palau feu per anarsen cap a l'habitació inmediata, y al empenye la porta colpejá'l cap d'en Xarau, que guaytava pel forat del pany: manera de veure eixir una vida que no li feya engunia com guaytantla cara a cara. En aquella habitació l'atmósfera era irrespirable; el fum del tabach ho em-

pestifava tot. Un avi, el pare d'en Xarau, estava assegut al devant de la taula enfront d'una ampolla de canya de la qu'anava tirant tochs; en Xarau l'ajudava en aquella tasca pera matar la son, com ells deyan. Al avi li lluhian els ulls, y va aixecarse ab trevalls aixis qu'entrá'l metje, assentantse a una senyal que aquest li feu. Havia en Telm decidit quedarse fins que's resolgués la qüestió, s'hi havia interessat fondament, y no volia anarsen fins que'n resultés una cosa o altra. Era precis, per lo tant matar alli unas quantas horas, y va intentar entaular conversa ab els dos homes, peró en Xarau prompte'ls deixá, donchs havent las fregas e irrigacions endolsit un xich els dolors de la partera, aquesta no cridava y ell s'atreví a acostarshi. En tocant al vell, la seva conversa versant sobre la politica menuda de la encontrada prompte se li feu pesanta, y en Telm s'aixecá y comensá a donar toms pel menjador.

El problema de la vida se li torná a plantejar en el cervell, peró ja ab solucions espléndidas y de color de rosa. En aquells moments tots eran positius els signes que veya dibuixats en el llibre de la existencia, y anava y venia febrosament, ara voltant la taula, ara tombant sols per un costat, tantost aturantse a guaytar las estampas del xacolata enganxadas a un dels vidres del armari triangular empotrat a un cantó del quarto, tantost treyent el nas al quarto de la malalta, ahont el trasvals durava y se sentia fortor de perfums d'herbas que las donas per si acás havian cremat. Més tart s'assegué aprop del avi, que sols se treya la pipa dels llabis pera atansarhi'l got, y que parlava pastosament, ab una gota de saliva permanenta al cayre de la boca, a l'altra banda de la pipa. Y aixis aná passant un'hora, y'n passaren dugas, y quatre, y en Telm Palau sempre esperant el moment de la deslliuransa.

Per fi'ls gemechs de la malalta tornaren a convertirse en crits; en Xarau, que no s'havia mogut de la capsalera del llit sinó pera anar a remullar la gola, entrá esferehit; la llevadora aparegué en el llindar de la porta y feu un signe al metje, y aquest s'aixecá d'un salt y corregué a l'altra habitació. Havia arribat el moment.

La partera llensava uns crits aguts que punxavan a la orella; tota ella cremava. En Telm la polsá, y trobantla febrosa y ab freqüencia de pols, notá que s'havia presentat la intolerancia y qu'era necessari intervenirhi, puig el part seguia atrassat.

Y la llevadora s'hi atansá, y tingueren una petita conferéncia que boca-badadas escoltaren las vehinas, guaytant tantost a qui enrahonava, tantost al ventre embotit que lluhia metálicament a la flama del llum d'oli.

Era necessari acudir a la mecánica, violentar aquell estat de passivitat, forsar a aquellas entranyas a donar lo que ja no las hi pertanyia. Y en Telm Palau comensá a descloure'l farsell d'atuells que a prevenció havia portat, y demaná un gibrell y esperit de vi pera esterilisar els instruments. Una vehina va surtir, y a poch torná ab lo demanat. Varen posar el gibrell en terra, al mitj del quarto, y en Telm, ajupintshi al costat ab el fórceps a la má, el deixá en el recipient, hi abocá l'esperit e hi calá foch.

L'instrument llensava uns reflexes sinistres entre las flamas del esperit, que donavan a tots els rostres un tint cadavérich. Las donas, acobladas entorn del gibrell, guaytavan tot lo que feya aquell home entregat a la tasca pera ellas incomprensible de la esterilisació. Va sentirse un *crech* sech, de quelcóm que s'esquerda, y la mestressa del gibrell deixá escapar un bony com una casa.

Finida aquella feyna, tot el grupo s'atansá al llit. La partera feu una pausa en els crits, sobtada per la proximitat del misteri, y en Telm Palau, descotxantla y distrayentla pera que no s'adonés de lo qu'anava a fer, li enfonzá'l forceps en las entranyas. Havia arribat el moment de *donar una llissó* a la naturalesa, de violentarla pera que fes son camí, d'obligarla a seguir el curs qu'ella semblava obstinada en oblidar; havia arribat el moment de fer mecánicament lo que'ls órguens se negavan a fer per sas propias forsas. Y en Telm Palau estava radiant de satisfacció, se sentia gran en sa tasca, y hauria volgut tenir al devant la naturalesa tota, simbolisada en quelcóm, pera riuressen mostrantli cóm l'anava a obligar a *fer viure* per forsa, malgrat ella. Y articulá l'instrument, y feu la primera tracció ritmica pera estrafer las contraccions de la matriu al expulsar.

La malalta llensá un crit que feu tremolar tot el quarto; las donas ab els ulls badats, espahordidas, se mantenian entorn del llit com estatuas guardianas; la llevadora vella a la capsalera, acotada sobre'l cap de la partera, li murmurava cosas a la orella, li passava la má per la cara, li amoixava'ls cabells consolantla, dihentli:

—Ara s'acaba, ara s'acaba, un moment no més...—

Y la malalta cridava, cridava més cada vegada, en accessos de rabia que volia exteriorisar ab la veu solzament, temerosa de fer un moviment qu'esguerrés l'acte critich que més comprenia pel dolor que no veya ab els ulls cluchs per aquest.

En Telm Palau la deixá reposar tres minuts, transcorreguts els quins feu la segona tracció ritmica. Las gotas de suhor li corrian cara avall; estava vermell, transfigurat, sugestionat, com si tota la seva ánima fos també dintre las entranyas d'aquella dona quina naturalesa semblava negarse a donar al món el sér qu'havia elaborat. Hi hagué un moment en que sentí odi per aquella dona

rebeca a parir; un odi profond, l'odi dels esperits grans vers tot alló qu'es enemich de la vida; y feya la tracció impassible als crits de la jayenta, cada vegada més forts, més estridents, més punxants y dolorosos.

Las mans totas de las donas s'allargaren vers las manetas del fórceps; sentiren la ubriaguesa d'estirar, d'aferrarse com cavalls a aquellas manetas relluhentas, y estrebar fort, y ferho seguir tot y esquixarho tot y acabar d'una vegada aquella escena que ja s'allargava massa pera'ls seus temperáments nirviosos de donas y qu'havía arribat a excitarlas bojament com si s'hagués desenrotllat en ellas el vértich de desgarros congriat a copia de generacions paridoras. En Telm Palau llensá un crit de «Quiet tothóm!», peró las donas murmuravan, s'agitavan entorn del llit febrosencas.

—Mocam! — va cridar a la de més a la vora.

Aquesta ordre las va sobtar y distreure, y la més propera mocá al metje com si fos una criatura, y ell va recordarse de quan era petit y de las vegadas que fentli aquella operació l'havia fet plorar la Reparada, y digué: «Prou, prou!», enretirant el cap igual igual que quan era nano.

A la tercera tracció la malalta llensá un bramul indefinible, y l'infant nasqué. Va ésser una sola exclamació la que va surtir de tots els llabis.

—Ja está, ja está, Xarau!— cridava una de las donas girantse cap al quarto del costat, picant de mans, volent anar a cercar al pare, mes sense moures per aixó del lloch

Va ésser una d'anar y venir y de cuyta y depressa capás de fer tornar boig a un sabi; y en Xarau va surtir, y va surtir també l'avi, ull-cluch, aguantantse a la paret, y ab ells una glopada de fum espés agombolat a copia d'horas en aquella cofurna dels poruchs.

Tothóm volia y no gosava tocar al infantó. En Telm Palau més que may estava trasmudat. No calia perdre temps: l'infant no respirava, estaba moradench, no havia donat encara l'esbufech... Va nuhar el cordó y va tallarlo, y cridant: «Lloch, lloch!», se feu a una banda y comensá a promoure la respiració artificial.

La llevadora se li havia acostat esverada, y li digué signantli a la partera:

—S'escola, senyor metje, s'escola!—

Y ell atrafegat li indicá ab un moviment de cap el paquet de cotó que hi havia sobre una cadira, y li digué:

—Tápala, bestia!—

En Telm estava per l'infant, per aquella vida novella. De la partera res se li endonava. Estava per aquell tros de carn que volia viure, que *devía* viure, segons ell, alashoras; y li movia'ls brassets ab amor, ab fe, ab molta més que la que sens dubte hi posaria després el pare, per qui'ls fills arriban sempre perque si, y tot lo més aportan tant de goig com de cárrega enutjadora.

Per fi, l'infant feu l'esbufech.

—

Quan en Telm surtí al carrer, clarejava. Se'n havia volgut entornar a peu, tot sol. Adhuch que fadigat estava alegre, radiant, y fins pensava que caminant se li desvetllaria la gana pera en sent a casa. Ab el coll de l'americana aixecat, el paquet sota'l bras y'l barret al clatell, atravessá la platja. La naturalesa somreya; el mar llensava una flayra d'algas ubriagadora; de las pinedas properas arribavan a sas orellas xisclets d'aucells que's deixondian; un lleuger oratje entremaliava per sobre las ayguas fent onadetas de per riure que, tot just s'enlayravan llensant com per joguina al ayre un glop d'escuma, s'acotxavan dessota la vehina. Y en Telm Palau tantost xiulava, tantost cantava, bo y caminant. Hauria volgut saber un himne genial, y tenir una veu potenta, qu'hagués fet retrunyir tota la encontrada, pera cantarlo en llahor del infant nat, en llahor de la vida, en llahor d'ell mateix, el forsador de la naturalesa, a la qu'havia obligat a fer el seu camí; a n'ell mateix, qu'havia desclós el finestró per'aquell sér ja enclós avans de nat; a n'ell mateix, que se sentia més gran que'l pare, ja qu'ab conciencia havia *permés* la vida que aquest tan sols per etzar li havia donat.

Quan arribá a casa seva y entrá en son quarto y s'atansá a la taula enfront de la que havia passat la tarda, s'hi apoyá ab las dugas mans, mirá fixament ab ulls d'imbécil y quedá esglayat. Glops de cera, com llágrimas monstruosas alli gebradas, eran sobre la taula. La espelma s'havia consumit tota, y al costat dels seus restes hi jeya'l cos del burinot ab las alas socarrimadas.

AMOR

Cóm reventa, sadolla de claror,
la poncella reinflada!
Cóm fruheixen l'amor
las guatllas pel blat ros, l'ala estirada!

Tot estima: l'oreig a la brancada,
l'abella al romaní,
la boyra a la montanya endormiscada. .
¿Y tu, amor meu, a mi?

J. Novellas de Molins.

MANIFEST

PUBLICAT PER L ASSOCIACIÓ DEMOCRÁTICA FEDERALISTA REPUBLICANA «CATALUNYA FEDERAL» AB MOTÍU DE SA CONSTITUCIÓ.

Passém a Catalunya, desde fa temps, per una forta agitació política. Cada día més fonda, ha remogut totas las capas socials, ha excitat vivament las passions y'ns ha dividit a tots en dos bandos enemichs, separats per odis inaplacables. A l'atracció d'aqueixa lluyta no hi há ja a Catalunya qui se'n pugui sustreure. Gent indiferenta fins avuy pera las cosas políticas, arrastrada per la forsa irresistible de la corrent, hi aporta tot l'esfors de la seva inteligencia, tot el calor de las sevas conviccions, tot el foch dels seus entusiasmes y tot l'apoyo dels seus medis materials.

En realitat lluytan de nou, una vegada més, els dos principis oposats que's disputan el predomini en la constitució orgánica dels pobles. D'una part, l'unitarisme uniformista que vol enmotllar tots els organismes socials a una forma única, abstracta, engendre d'elucubracions metafísicas sense cap fonament en la realitat de la vida; d'un altre cantó, el regionalisme particularista que vol fer respectar la diferenta modalitat ab que aquella vida's manifesta quan s'encarna en l'individuu, en el poble o en la rassa.

El moviment regionalista que més o menys viu ha existit sempre a Catalunya, sentiment inconscient primer, reflexíu més tart, de las lleys naturals que regeixen la vida de tots els pobles, qu'han confirmat després els moderns estudis sociológichs, ha pres novament en els últims anys una forsa vigorosa, apareixent als ulls d'una gran part de la opinió catalana com la única fórmula de salvació pera la nostra terra. Enfront d'aquesta tendencia ha aparegut com a reacció natural y lógica un moviment en sentit uniformista y unitari sostingut principalment, més que pels partits dinástichs, que no's preocupan gayre de crear a favor seu corrents d'opinió, fiats massa en la forsa de la dictadura qu'exerceixen, per elements dels partits republicans unitaris, els qui, comprenent lo desventatjós que hauría estat pera ells plantejar la qüestió en els seus termes clars y precisos, atesas las fondas arrels que té aquí el sentiment autonomista, han procurat desviarla, acusant al regionalisme de reaccionari pera conjurar en contra d'ell totas las forsas lliberals de Catalunya.

Es aixís com s'ha anat establint, per virtut de las condicions especials dels elements que figuravan en primer terme en aqueixa lluyta, una especie d'antagonisme entre'l regionalisme y la democracia, enfondit per las exageracions y per la intranzigencia que neixen sempre ab l'acalorament de la discussió.

Per desgracia, ni per un costat ni per l'altre hi ha hagut la serenitat necessaria, y si'ls uns han extremat sovint el criteri unitari y demagógich, atiant a una desatentada lluyta de classes, excitant las passions de las multituts ab un llenguatje que més era expressió d'odis africans que imprecacions de la justicia, els altres han confós també moltas vegadas a tots els partits republicans en un comú anatema, presentantlos com els enemichs de las ideas regionalistas y com un perill grave pera l'ordre y la tranquilitat socials.

Las exageracions unitarias dels uns, l'oblit en que'ls altres tenen els principis democrátichs que informan la vida de tots els pobles moderns y als qu'es impossible sustreures, exigeixen de part de nosaltres, els federals, una acció política més activa y enérgica que torni las cosas al seu verdader lloch y qu'ensenyi als uns y als altres que, tant una llibertat que no afirma las autonomías que la naturalesa imposa y que la rahó consagra, com una autonomía que no's funda en el reconeixement dels drets individuals ab las sevas conseqüencias lógicas, no son més que la manifestació diferenta del despotisme y de la tiranía, tan odiosos quan se vesteixen del mantell real com quan se cubreixen ab el gorro frigi.

Perduda pera sempre, per desgracia pera tots, aquella persona genial y venerable, que va ésser el mestre del nostre partit; desapareguda, ab la mort del may prou plorat correligionari nostre, en Francisco Pi y Margall, la inteligencia poderosa que'ns guiava, senyalantnos las orientacions que devíam empendre en el camí de la implantació dels nostres ideals polítichs, ha faltat per un moment entre nosaltres la cohesió necessaria pera mantenir una unitat de pensament y d'acció, sorgint, devant de l'actual lluyta política, dugas tendencias diferentas que podrían amenassar la vida de nostre partit, arrastrant en sentit oposat las forsas que l'integran, puig, mentres que'ls uns, atrets principalment pel nom de la forma republicana, s'han inclinat del cantó dels unitaris, ajudantlos ab el seu concurs personal en la lluyta contra'l catalanisme, els altres, estimant essencialissim el principi de las autonomías, no han pogut menos de manifestar la seva simpatía pels que, dins de casa nostra, venen lluytant pera obtenir la de la nostra terra.

Sería perillós a la vegada pera la democracia y pera l'autonomía, que, rompuda la cohesió del nostre partit, confosos els uns ab els republicans unitaris, barrejats els altres ab els catalanistas, aquell antagonisme de que parlavam se fes cada día més fondo e irreductible, per lo que convé, en interés de la democracia y de l'autonomía, conservar la personalitat del partit federal, defensant íntegrament el nostre programa de 22 de juny de 1894.

Nosaltres no podém confóndrenshi ab els republicans unitaris, perque no veyém en els seus programas la expressió del nostre concepte de la democracia, quan negan las autonomías regionals, afirman el servey militar obligatori ó rebutjan la separació complerta de la Iglesia y del Estat; com no podém tampoch confón-

drens ab els catalanistas, mentres no afirmin com nosaltres els drets individuals y totas las formas políticas que'n son la seva conseqüencia. Peró de la mateixa manera que no podríam desenténdrens de lluytar per la llibertat sempre qu'estessin en perill els principis democrátichs, no'ns podém desentendre tampoch d'ajudar en la mida de totas las nostras forsas a un poble que lluyta coratjosament contra la tiranía del unitarisme y del poder central pera obtenir la seva autonomía. Separats dels uns y dels altres, trevallant sense descans, tant en favor de la llibertat de tots els pobles opresos com en favor de la llibertat de tots els homes, devém apoyar avuy al catalanisme en quant representa una justa aspiració nacionalista catalana, com combatríam demá a qui, dintre de Catalunya, s'oposés al establiment d'un régimen inspirat en els principis de la democracia.

Pera sostenir aquesta tendencia, pera evitar que s'oblidin las ensenyansas de nostre mestre ilustre, pera impedir que s'esgarrihi la opinió catalana y democrática mirant el regionalisme com enemich de la llibertat, pera que tots els que desitjan l'autonomía de Catalunya no perdin la fe en els principis democrátichs, es que'ns havém reunit nosaltres en aquesta associació, y es qu'os cridém a tots vosaltres, els qu'estiméu la democracia, la federació y la república y os convidém, al saludarvos coralment com manifestació primera de la nostra vida, a qu'os apleguéu al costat nostre ajudantnos en la tasca de propagar per tota la nostra terra, a la vegada que'l principi de las autonomías, l'amor a las ideas democráticas y republicanas.

Barcelona, 11 de febrer de 1903.—*Alemany, Pelegrí.—Bastida, Pau.—Bosch, Alfons.—Comas, Joseph.—Calopa, Antoni.—Carles, Antón.—Comas, Joseph.—Cullaré, A.—Cot, Pau.—Durbán Juliá, Joseph.—Durán, Joaquím.—Durán, Lluís.—Damaré, Joan.—Durán, Felip.—Durán, J.—Dodero, Manel.—Ferrer, David.—Farreras, Joseph.—Fargas y Gili, A.—Fuster, Matías.—Freixa, Miquel.—Gurri, Joaquím.—Gurri Deulofeu, J.—Gregori, J.—González, Lluís.—Gisbert, Joseph.—Ildefonso, Carles.—Laporta, Miquel.—López, Joseph.—Paytuvi, Miquel.—Más, Joseph.—Marinel·lo, Manel.—Massó, Lluís.—Marial, Juli.—Marraco, Alexandre.—Mariatges, J.—Murgadas, Joaquím—Nialet, Rosendo.—Palá, Enrich—Pi y Suñer, F.—Puig Figueras, Rafel.—Piferrer, A.—Puig y Manich, S.—Pellicer, Francisco.—Planas, Manel.—Roselló, Pau.—Rius, Pere.—Rahull, Joseph.—Romualdo, Francisco.—Rull, J.—Roselló, Pau.—Roca, Joseph.—Ribera, Joan.—Ribalta, Teodor.—Ribas, Felip.—Roig Armengol, R.—Sala, Joan.—Sala (fill), Joan.—Sans, F.—Sivila, Domingo.—Torras, Francesch.—Tutau, Joseph.—Vilá, Pío.—Vallés, Ramón.—Ventura Pardo, Carles.—Vilá, Miquel.—Vives, J.—Vilá, Baldomero.—Zona Xiberta, B.*

NOVAS

El senyor Salmerón, que distingeix perfectament, com a bon filosop kraussista, lo *inmanent* de lo *trascendent*, lo *sensible* de lo *suprasensible*, y'l *panteisme* del *panenteisme*, no sab ni vol trobar diferencias entre un catalá y un castellá. Aixís ho ha vingut a dir en un *meeting*.

L'encarcarat deixeble de Sanz del Río, si algún dia (y Deu no ho permeti) tornés a ocupar la presidencia de la República espanyola, declararia sens dubte *piratas* als catalanistas perque no pensan com ell, ab més motius encara dels que tenia l'any 1873 quan declará *piratas* als cantonalistas de Cartagena que, si bé particularment eran uns tarambanas, pensavan en materias politicas, si fa o no fa, com fingia pensar l'*enrevesado* metafisich. Seria una manera d'afermar la *unidaz nacional* a gust del antich federal (de secá) y actual centralista y jacobi.

—

El diumenge a la tarda tingué lloch en l'agrupació excursionista «Bach de Roda» la sessió inaugural de las tascas académicas d'enguany, a qual acte forem invitats.

El secretari en Joseph M.ª de Sucre y'l president en Francesch Curet foren aplaudidissims en sos respectius parlaments, que'ls assistents comentaren ab elogi, especialment el del senyor Curet que versá sobre'l tema: «Ambient en que's desenrotlla l'actual moviment particularista catalá.»

Presidia l'acte'l distingit catalanista en Domingo Marti y Juliá, qui xardorosament felicitá a l'agrupació «Bach de Roda» per son fervent catalanisme, prometentse gran bé pera la patria de la propaganda entusiasta que fan els joves, als que aconsellá que no's desilusionessin may.

—

La segona conferencia de la serie dedicada a Zola va tenir lloch al Ateneu el passat divendres, anant a cárrech de don Andreu Camprodón, que desenrotllá'l següent tema: «Un capitul d'historia contemporania a propósit d'en Zola.»

S'ocupá del procés Dreyfus, que tant soliviantá'ls ánims en la vehina República y tan llastimós espectacle oferí ab sas lluytas entre semitas y antisemitas; y's fixá principalment en l'efecte produhit a tot arreu per l'acte de civisme y d'energia realisat per Zola ab son famós document *Je accuse* dirigit al president del Estat. Aquest acte, realisat per un home de grans conviccions y d'inteligencia claris-

sima, doná a la humanitat un gran exemple d'altruisme, puig Zola arrostrá totas las calumnias, desafiá totas las persecucions y no dubtá en comprometre'l benestar de tota sa vida en son noble afany de destruhir fanatismes y maldats, y de fer triomfar la causa de la justicia, que vergonyosament s'era escarnida.

Zola triomfá com a ciutadá honrat, y en ell vegerem un home gran com hi haviam vist un gran escriptor.

En aquest sentit el senyor Camprodón desenrotllá sa conferencia, que no dubtém en calificar de notable y que fou aplaudida com se mereixia.

—

El dia 15 del corrent va obrirse en el Saló Parés una exposició d'obras pictóricas produhidas per l'artista B. Gili y Roig durant sa estada a Roma. El conjunt de las telas es ben apreciable; totas ellas pintadas al oli, excepte un petit *pastel*, son notas ben personals y denotan que l'artista, ab els estudis fets darrerament, ha progressat molt. No'ns presenta quadros d'assumpto, donchs la majoria d'ells son notas de paisatje y alguna testa. Una sola tela, ab dugas figuras, mare y fill, representa una escena composta per l'artista, peró l'assumpto es de poch gust en general, ressentintsen algunas de las bonas qualitats que tanca. Son dignas de lloansa algunas notas de paisatje rublertas de llum y d'ambient, y trassadas ab má segura. Encoratjém al senyor Gili y Roig pera que segueixi avant pel camí emprés.

—

L'associació democrática federalista de propaganda republicana «Catalunya Federal», de quina constitució donarem compte oportunament, anunciant que marcaria d'una manera clara sos propósits en un manifest, ha publicat aquest y ha tingut l'atenció d'enviárnosen alguns exemplars. En altre lloch del present número reproduhim integre aqueix document ab que la nova associació revela sos entusiasmes pels ideals autonomistas.

—

La lluyta electoral, de la que no solém ocuparnos com ja saben nostres llegidors, per no disposar del espay suficient y per no avenirse aytal informació ab l'indole del periódich, sembla que tindrá aquesta vegada una importancia extraordinaria. La campanya electoral qu'en pro del autonomisme's decideixen a fer molts elements de la *Unió*, en la forma poch equivoca y ben honrada que preceptúan nostras Assambleas, fa que sian molts els que creuhen qu'en diferents indrets de Catalunya'ls catalanistas surtirán triomfants.

—

Tenim suspesa la publicació d'alguns trevalls literaris per no figurar al peu dels mateixos la firma de sos autors, o per venir firmats ab pseudonim.

Quan els autors se serveixin comunicarnos son verdader nom, tindrém molt gust en servirlos.

—

Publicacions rebudas:

Hem rebut un fascicle titulat *La Literatura Neocatalana*, degut als senyors doctor Gaspar Decurtins y Florin Camathias. Devém alabar la publicació de dit fascicle per l'esperit de germanor que revela, ja que l'intent de sos autors es el de fer coneixe en sa patria (Engadina, Suissa) la literatura catalana, a qual fi, després d'un interessant prefaci, publican diferentas poesias catalanas originals de Rubió y Ors, Verdaguer, Guimerá, Matheu, Martí y Folguera, Llorente, etc., traduhidas a son llenguatje, qu'es el rhetoromanch, un dels més hermosos idiomas neollatins. El fascicle ha sigut imprés a Cuera, en l'establiment de Giusep Casanova.

La Brivia, tradició catalana per Apeles Mestres, publicada en la revista *Hojas Selectas*. S'ha publicat formant un elegant quadern aquesta tradició humorística en la que l'Apeles Mestres fa gala del seu personalissim humorisme, mostrantse en las ilustracions artista consumat. Fullejant aquest quadern, a cada plana acut als llabis la rialla franca ensemps que s'admira'l *savoir faire* y'l bon gust del autor, quina personalitat artística hi apareix inconfundible.

Santa Agnés, cansó popular catalana, XXXII de las publicadas pel «Cançoner Popular», ab una ilustració de Jaume Llongueras, lletra, música y copiosas notas folklóricas. Se ven com totas a 10 céntims. Dipósit, Rambla de Sant Joseph, 11.

Hedda Gabler, per E. Ibsen, traducció castellana de C. Costa y J. M. Jordá. Forma'l segón volúm de la Biblioteca del *Teatro Antiguo y Moderno* aquesta traducció de la famosa obra, que recentment ha sigut aplaudida y celebrada com se mereix pel nostre públich al representarla en el teatre Principal la companyia Tubau. Preu, 1 pesseta.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia, 311

NOSTRE FOLLETÍ

Ab el present número repartím la cuberta, dibuixada per en Sebastiá Junyent, pera enquadernar l'obra

NATURA

del gran autor inglés John Ruskin, traduhida al catalá per Cebriá Montolíu. Las personas que conservin en bon estat tots els folletins d'aquesta obra y vulguin tenirla enquadernada, poden portarlos junt ab la cuberta a aquesta Administració, ahont, mitjansant la entrega de **20 céntims**, se'ls hi retornará'l volúm enquadernat en rústica. Las enquadernacions *cartonné* valen **50 céntims.**

L'obra's ven en totas las llibrerías a **3 pessetas** l'exemplar en rústica. En nostra Administració se serveix als suscriptors ab un **25 per 100** de rebaixa.

La setmana entrant comensarém a publicar la traducció catalana del drama OLTRE LA VITA

FORA DE LA VIDA

original del reputat escriptor italiá Joseph L. Pagano.

TAPAS

PERA LA ENQUADERNACIÓ DEL TERCER VOLÚM DE JOVENTUT

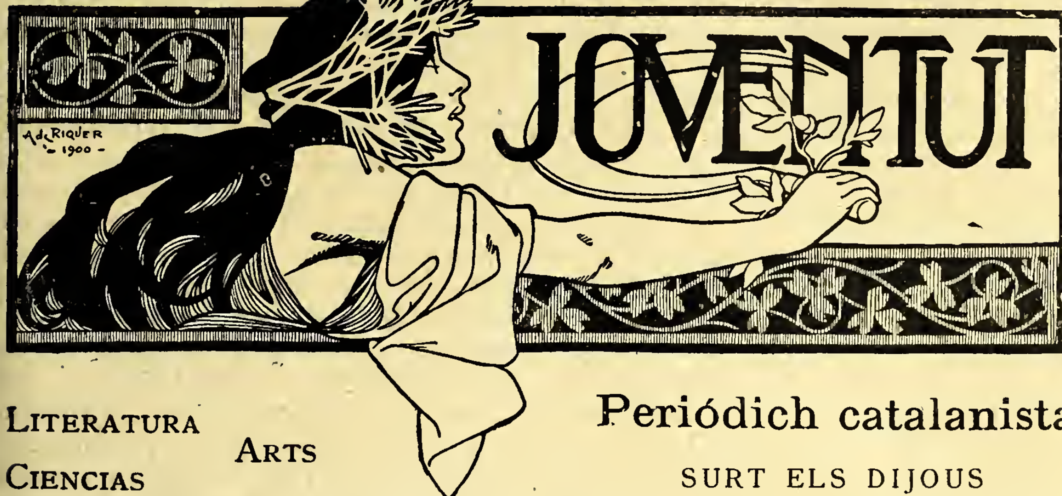
Se venen soltas a **2'50 pessetas.** L'Administració's cuyda de fer enquadernar las coleccions que se li envihin pel preu de **3 pessetas**, compresas tapas y enquadernació.

Coleccions de "Joventut" enquadernadas

Las dels anys 1901 y 1902, sense folletins, se venen a **10 pessetas** cada una.

Ne quedan tres únicas del any 1900, que's venen cada una a **20 pessetas.**

ANY IV - NÚM. 159 BARCELONA, 26 FEBRER, 1903

LITERATURA
ARTS
CIENCIAS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . . . 20 CÉNTIMS.
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . 40 »
» » SENSE FOLLETINS. 25 »

DE LA LLUYTA ELECTORAL

I

¿CONTRADICCIONS?

La Junta Permanent de la *Unió Catalanista*, sense, a mon entendre, separarse un borrall de sas atribucions, opiná que apropantse l'época d'eleccions, era del cas recordar lo que referent a ellas, en solemne Assamblea, suprém poder del Catalanisme, s'estatuhí; y aconsellar, d'acort ab l'esperit que informá a n'aquesta, qu'en els casos en que las entitats catalanistas dels diferents districtes creguessin no comptar ab prou forsas pera la lluyta, s'apoyés a candidats afins: y aixís ho feu.

Cal remarcar això perque per part d'alguns elements — desgraciadament fins de dintre la *Unió* y de la Junta Permanent mateixa — s'ha volgut fer veure que'l Catalanisme militant havia incorregut en contradicció, o, al menys, variat en absolut de procediments sense motiu justificat, pera'ls uns, o corretjintse d'erros passats, segons altres.

Ni una cosa, ni l'altra. Lo contradictori fora que, haventse acordat quelcóm sobre eleccions, ara se'n hagués prescindit, donchs demostraria: o que l'Assamblea en que's feu perdé'l temps llastimosament, o que las sevas decisions poden anularse a voluntat dels que constituheixen la Junta Permanent. Empero no es aixís. Las disposicions d'aquesta han de subjectarse als acorts de las Assambleas generals, acorts modificables no més que per altras Assambleas, jamay per algunas individualitats per enlayradas que sian. Tolerar lo contrari fora, á més de contradictori, poch serio y antidemocrátich.

Crech que tots els catalanistas estarán conformes en que a la Junta Permanent s'hi envian las personalitats més sobressurtints del Catalanisme, no pas pera que imposin llur opinió individual, sinó com a garantia de

fermesa en el manteniment de lo essencial e indiscutible de nostre credo, y de que ab llur talent sabrán interpretar las aspiracions que, sens afectar lo substancial de nostra idea, vagin successivament marcantse en el continuu evolucionar de tot moviment que, com el particularista de nostra terra, sobreix de vida. Dich això perque, apart de que no es tan antitétich com sembla a primera vista (més avall tractaré de demostrarho) l'ésser partidari d'anar a la lluyta electoral desde fa poch, la opinió personal en sentit contrari no es obstacle pera que un individuu de la Permanent, com a tal, aconselli l'anarhi. En tot cas, obstacle y gros ho es pera permaneixe en ella'l voler anatematisar lo que, avuy per avuy, havém d'acceptar com a criteri general del Catalanisme. Ara, individualment, dintre de la mateixa *Unió*, pot propagarse la conveniencia de no concorre a las eleccions, donchs per més que s'hagi volgut fer veure lo contrari, realment no es tan fonamental la qüestió, dintre de lo essencial de nostra idea pera que, en serio, pugui provocar una dissidencia, molt més fent aprop de dos anys que's celebrá l'Assamblea de Tarrassa.

Es, per lo tant, desprovehit de fonament tot quant se digui sobre si hi há contradicció entre l'esperit de la *Unió Catalanista* y'ls darrers acorts de sa Junta Permanent, y no cal insistir més pera demostrarho.

Als que consideran injustificada, o rectificació de passats erros, la darrera orientació del Catalanisme militant, els hi contesto en el capitul que segueix.

II

Per qué havém d'anar a las eleccions.

Adhuch lo que deixo escrit, tinch de confessar que, per sentiment, no'm captiva pas gayre la lluyta electoral aquí en us, degut a lo desigual de las condicions en que s'estableix y al perill que hi há de caure als bassals de llot pestilent que solen remoure gent sens entranyas; y ab tot, soch el primer en reconeixe las rahons d'altíssima conveniencia que, en las circunstancias actuals, aconsellan concórrehi. Opino sincerament que, avans de péndrehi part, lo millor hauria sigut preocuparse no més que d'educar al poble, transformarlo, tréureli tot aquest crostisser que'l desfigura y acabaria per desnaturalisarlo; emperó alguns impacients, favorescuts per las circunstancias y ajudats per un home verdaderament superior, el malaguanyat doctor Robert, qu'ab son admirable instint evolucioná depressa cap al Catalanisme radical y, degut a sa inmensa popularitat, hi abocá gran part de nostre poble, han lograt portar la qüestió a un terreny que potser fora molt perillós pera l'esdevenir no afrontarla. Efectivament, en las Corts del Estat espanyol ja s'ha discutit amplament de Catalanisme, y quasi bé sens excepció, de tots els indrets de las Cambras se li han dirigit amenassas més ó menys encubertas, emperó lo suficient categóricas pera que's pugui entreveure que no's vacilaría gens en apelar a l'arbitrarietat, a midas d'excepció y a la violencia pera destruhirlo. Y si a això s'han atrevit quan hi havia qui podia rahonadament oposarshi, no es temerari asseverar que molt més enllá anirian si, per lo qu'allí y aquí's consideraria impotencia, no procuressim enviar a las Cambras llegislativas convensuts portantveus nostres. La situació es, donchs, bon xich grave y cal que, ab desinteressat patriotisme, fins reprimint, si's vol, opinions personals, hi aportém tots nostre esfors pera sortejarla. Havém de renunciar a la petita satisfació d'amor propi de poder dir, avuy per demá que'l Catalanisme's trobés en una situació insostenible, als que potser poch premeditadament y avans d'hora anaren a la lluyta: «Vejéu ahónt ens ha conduhit vostra inexperiencia.» L'interés de nostra Causa, qu'es el bé de Catalunya, está molt per dessobre d'aquestas mesquinesas. Per això havém d'anar a las eleccions.

Heus aquí cóm la orientació de la *Unió Catalanista* en aquest sentit, pot ben bé no ésser filla de cambis en son modo de pensar, y molt menys injustificada o en reconeixement de passats erros.

El gran Pi y Margall, a qui ningú ab coneixement de causa s'atrevirá a acusar de inconseqüencia, al veure, degut a las circunstancias o a la impaciencia de sos correligionaris, instaurada la República molt més aviat de lo qu'era lógich esperar, ab tot y haver predicat sempre y seguir creyent que las revolucions—y més la que com aquella tractava d'assolir l'autonomía pera totas

las regions del Estat espanyol—havían de ferse de baix a dalt, es a dir, educant y preparant al poble avans que tot, no va vacilar gens. S'havía proclamat la República: donchs era precis sostenirla. Y comprenent que'l poble no estava preparat encara, donant una admirable proba d'abnegació,'s disposá a fer la revolució de dalt a baix. No es el meu intent discutir ara las causas que intervingueren en el fracás de la seva obra: emperó no es gens aventurat afirmar que una de las més importants, per no dir la més important de totas, fou el mancament de disciplina y de patriotisme per part dels que venian obligats a donarne exemple.

Això es lo qu'havém d'evitar nosaltres: apoyant decididament als candidats que per sos antecedants ofereixin suficients garantias, o bé desautorisant sense contemplacions de cap mena als que no's trobin en aquest cas o claudiquin més tart en llur tasca.

Joseph M.ª Rosich.

COLONISACIÓ MODEL

Hont tal volta s'ha manifestat més ostensiblement la intemperancia, el despotisme y la ignorancia que desgraciadament son patrimoni del poble espanyol, es en el sistema de colonisació irritant y arbitrari qu'ha seguit sempre, y que probablement continuaría seguint si li quedessin colonias; sistema de colonisació qu'ha estat sens dubte la causa primordial de la perdua de sos inmensos dominis.

Referintse a las colonias que tenia Espanya a l'América del Sud, diu Malthus: «Es difícil imaginar que nous establiments puguin ésser més mal administrats de lo qu'ho han sigut els que'ls espanyols fundaren a Méjich, al Perú y a Quito. La tirania, la superstició, tots els vicis de la mare patria foren seguits pels colonisadors. Se'ls imposaren contribucions exorbitants, son comers fou gravat per reglaments arbitraris, y'ls governadors expoliavan per tots costats y tal volta més en benefici d'ells que del rey.» César Cantú diu de las mateixas colonias: que «al pas que's volian treure d'aquells territoris desmesuradas ventatjas, se'ls custodiava ab extranya negligencia, pensant més en exténdrels qu'en ferlos prosperar, no cuydantse pera governarlos de la naturalesa dels pobles, ni preparántloshi metjes, ni administradors, ni operaris, enviántloshi solzament la escoria de la població europea y deixant lliure camp al fanatisme.» Respecte als governadors qu'allá s'enviavan, diu el propi autor «qu'arribavan al país sense coneixements, com a un lloch de desterro que pogués servirloshi de grahó per'aconseguir empleos mellors; tots ells pensant lo que un d'ells deya: «*Dios está muy alto, el rey muy lejos y aquí el amo soy yo.*» Com que se'ls mudava a cada moment, no podian ni adquirir experiencia, ni desenrotllar grans projectes, per lo que sempre 's trobavan en els primers passos. El qui tenia de queixarse d'ells devia recorre a un monarca que's trobava a l'altra part de món y arrostrar las intrigas que impedian qu'arribés la veritat al trono.» Peró tot això no es res al costat dels procediments que s'empleavan pera sostenir l'imperi colonial. Els medis més reprobats, la perfidia més refinada, en una paraula, l'extermini de tot lo que protestava contra la usual injusticia y contra la barbarie d'aquells péssims governants: heus aquí'ls procediments usats pera conservar las colonias d'América, procediments que inspiraren a Heine sa esgarrifosa llegenda *Vitzliputzli*.

Pera mostra de lo dit citarém alguns fets ocorreguts quan Venezuela comensá a pretendre expolsarse'l jou de la metrópoli. El general Moxó en un *parte* que porta la fetxa de 18 de novembre de 1815, dirigit a Ureztieta, governador de Margarita, deya lo següent: «*Fuera toda consideración de humanidad: que todos los insurgentes, sus cómplices ó parciales cogidos con armas ó sin ellas, y todos aquellos que hayan tomado una parte cualquiera en la presente crisis de la isla, sean fusilados inmediatamente sin más forma de proceso.*» Per sa part, aquest governador escrivia al capitá Gonigo: «*No dé V. cuartel, deje á las tropas saquear apenas lleguen á un punto. Si el enemigo se retira, sígale V. hasta San Juan y prenda fuego á los edificios.*»

El general Morillo, enviat al devant de deu mil homes pera sofocar la creixenta insurrecció, tingué'l valor d'escriure al rey Ferrán VII: «*Para subyugar estas provincias, se necesitan*

los mismos medios que fueron necesarios para la primera conquista.» Y per fi, aquest mateix general deya, en una comunicació fetxada en el mes de juny de 1816 a Bogotá, qu'havia declarat rebelds a tots els que sapiguessin llegir y escriure; y, per lo tant, havian sigut penjats un siscents notables d'aquella ciutat.

Nostra ressenya sería interminable si volguessim detallar solzament els principals fets que tingueren lloch durant el curs de la emancipació de las colonias, fets que demostran la incapacitat de la rassa preponderant en la metrópoli pera la colonisació; la falta absoluta del tacte y de la moderació necessaris pera conservar aquells vasts y riquissims territoris; puig es natural que cada injusticia, cada intemperancia dels colonisadors, en lloch d'infundir temors y respecte als colonials, lo que feya era despertar en aquells pobles odis inextingibles y ansias de revenja, que, considerant las cosas ab serenitat, eran certament ben disculpables.

Peró ahont el desgavell y l'arbitrarietat arribaren al comble, fou en l'Administració. Un sol testimoni citarém en favor de nostra afirmació, y es el memorial de queixas qu'ab fetxa 9 de juliol de 1816 formularen els diputats de las *Provincias Unidas del Río de la Plata*, segons el que, de cent seixanta virreys, únicament quatre havian sigut americans; de siscents deu capitans generals y governadors, sols catorze havian sigut del país; y seguint aquest patró, era la proporció en els demés empleos; no haventse tampoch establert escolas, ni fomentat el trevall del camp, ni'l de las minas. Per totas aquestas rahons, els habitants de Buenos Aires varen declararse independents.

Es vergonyós tot lo que acabém de referir, es una historia de llágrimas y de sanch que las rassas hispanas y americanas han de llegir sempre ab horror; peró es també una eterna y tremenda acusació contra'ls mals governants qu'en comptes d'esmenar, ilustrar y corretjir als pobles qu'están baix sa direcció, avivan y excitan sa ignorancia y son fanatisme, com feu el *monstre* dels politichs espanyols quan, al cap d'un sigle dels successos ressenyats, s'emanciparen las darreras engrunas del imperi colonial espanyol, qu'en lloch de concedir a son degut temps las reformas demanadas y d'obrar ab la prudencia y suavitat necessarias pera calmar la terrible tempesta que s'iniciava, proclamá aquell fatidich principi de guerra y de violencia desatentadas, *hasta la última peseta*, *hasta la última gota de sangre*.

ARNAU MARTÍNEZ Y SERIÑÁ.

HISTORIA COMARCAL

COLECCIÓN DIPLOMÁTICA DEL CONDADO DE BESALÚ, *por Francisco Monsalvatje y Fossas.—Olot.—Imprenta Bonet, 1902.*

Continuació del volúm de que parlarem l'any passat, es el present que conté la segona part de la Colecció Diplomática del Comtat de Besalú, tancant un aplech de privilegis y títuls expedits desde la unió del comtat de Besalú al de Barcelona, fins la unió de la Corona d'Aragó ab la de Castella, comens de la nostra ruina, donchs podém ben dir que s'acabá l'época de concessions beneficiosas pera la nostra terra.

El senyor Monsalvatje, ab sa paciencia y estima de las cosas de la terra, y ab sa devoció per la historia, ha anat enfilant l'aplech de documents escampats assí y allá, exposats a desapareixe sens remey deixant a las foscas un'época interessantissima de la nostra historia.

Las investigacions fetas per tan incansable propagandista de la historia, encaminadas a trobar dos arxius dels que cap rastre se'n endevinava, han sigut dignament coronadas ab la troballa del de Santa María de Besalú, quina replega de documents está trasladada al volúm anterior; el de Sant Pere l'ha trobat darrerament en una excursió estiuhenca pels Pirineus Orientals, y en el reclós d'un santuari quin nom no fa públich per no estarne degudament autorisat.

Restes del arxiu de Sant Pere poden dirse els doscents pergamins solters, sense cartularis, en quins, molt ben ordenats, hi havia'ls principals titúls de tal comunitat que varis escriptors han mentat. No ha trobat res encara del Monastir de Sant Llorens del Mont, que depenia de Sant Pere de Besalú.

Posa en aquest volúm, y en sas primeras planas, al seguit d'un breu prefaci, dotze documents dels sigles X, XI y XII, y que segueixen la numeració del anterior pera no alterar l'ordre de fetxas.

Hi há datos trobats en la delegació d'Hisenda de Gerona, en l'arxiu del Real Patrimoni, en la historia de Banyolas d'en Alsius y ademés en l'aplega de documents feta per en Miret y Sans sobre'l *Vescomtat de Pas*, documents y notas particulars d'en Joaquim Matas, notari de Besalú, y ademés en la colecció especial del propi Monsalvatje, lo que tot plegat

acredita una paciencia de monjo y una erudició fonda, al ensemps que memoria privilegiada, donantli patent de profond historiador ab el seus anteriors trevalls: *Besalú, su historia* etc.; *Santa Pau; Ridaura; San Pedro de Camprodón; Santa María d'Arlés; San Andrés de Sureda*, *San Martín de Canigó* y altres del mateix carácter, descomptantne, encara, articles solts publicats en revistas y periódichs.

En un article anteriorment publicat ab el mateix titul que'l present, feyam avinent lo decaygut qu'está'l moviment históric de Catalunya, la conveniencia de sa restauració per medi de la publicació de revistas exclusívament d'aquest carácter, y además lo d'aplaudir qu'es la tasca del amich senyor Monsalvatje junt ab la dels no menys dignes d'encomi Alsius de Banyolas, Casades y Gramatxes, Pellicer y Pagés de Ripoll, Joaquím Matas, notari de Besalú, y altres, que restan ignorats en recons de nostra terra sense que tinguin ocasió ni facilitat pera donar a llum sos trevalls.

Avans d'acabar cal que tornem a fer avinent al escriptor geroni la necessitat de que escrigui en llengua catalana sos trevalls. No som sols nosaltres a dirho: altras personas més autorisadas ho han fet remarcar, com per exemple'l senyor bisbe de Perpinyá, aymant entusiasta de la historia y arqueologia, y que coneix y admira l'obra d'en Monsalvatje, com palesament ens ho demostrá en nostra darrera visita al Rosselló. No prengui a mal aquesta insistencia encaminada al bé de la causa nostra, a la que tants bons serveys hi aporta.

NOTAS BIBLIOGRÁFICAS

Hem rebut d'en Joseph Aladern un interessant trevall titulat *Lo Catalá ¿es Idioma o Dialecte?*, trevall qual importancia será reconeguda indubtablement per tots els aymadors dels estudis históriсhs y filológichs.

Hem d'alabar en el llibre del senyor Aladern, a més de la erudició que l'informa, l'esperit de justicia y la serenitat de criteri que n'exclouhen tota idea de *parti pris* o de *chauvinisme*. L'Aladern demostra sempre l'amor a la seva patria y al seu llenguatje, peró demostra en primer lloch el seu amor a la veritat.

Comensa l'Aladern son trevall estudiant lo qu'es *idioma* y lo qu'es *dialecte* en el sentit rigorosament etimológich de las paraulas, y compara'ls resultats obtinguts de son estudi ab el concepte fals y ridicul que d'aytals paraulas ne tenen alguns *sabis oficials*, que desde'ls periódichs de *mayor circulación* enganyan sovint a llurs babaus llegidors, desitjosos sempre de *jalear á los rebeldes catalanistas*.

Ab molta gracia, peró ab perfecta lógica, colocantse en el punt de vista *oficial* que considera l'*idioma* com llengua principal y'l *dialecte* com llengua secundaria, y admetent que aquest naix sempre del primer, deduheix l'Aladern las següents consideracions:

> L'idioma espanyol es lo castellá; los demés llenguatges que's parlan a Espanya, o siga dins del terrer de la seva jurisdicció, son dialectes seus. Axís deu ser també a Fransa, a Italia y a totas las nacions o estats ahont tenen solzament un idioma oficial. D'aquesta manera ens trobém que'l catalá a Espanya es dialecte del castellá, lo catalá del Rosselló es dialecte del francés y'l catalá de l'illa de Sardenya es dialecte del italiá, donantse'l cas inaudit y antinatural de que un fill puga tenir tres mares diferentas.
>
> Per aquest estil lo llenguatge vasch que's parla á la vessant espanyola del Pirineu es dialecte del castellá, y'l que's parla a la vessant francesa es dialecte del francés, tot y sent la llengua vasca molt més antiga que la castellana y la francesa.
>
> Y anant seguint axís, resulta que la llengua bretona, d'origen germánich, es dialecte francés, una llengua d'origen llatí, y'l francés d'Alsacia y la Lorena, llengua llatina, es dialecte del alemany, llengua germánica.
>
> . . . .
>
> ¿Qué més? Lo castellá, aquesta llengua superba, tan rica y sonora, la millor del món, segons modesta confessió dels que la parlan, la *dulce y armoniosa lengua de Cervantes*, segons afirman nostres ministres d'Instrucció Pública, a la Florida, a Puerto Rico y a Filipinas ha passat a ser dialecte del inglés. ¡Quína vergonya!

Entra l'Aladern en el fons de la qüestió reconeixent la existencia d'una llengua qu'ell ne diu catalana anterior y durant la conquesta llatina: veyém, donchs, que l'autor—y per cert que las sevas afirmacions no son fetas a la lleugera, sinó ben testimoniadas,—admet el concepte que sobre la existencia de las antigas llenguas d'Espanya professan els moderns filólechs. L'Aladern afirma que'ls conqueridors romans trobaren a Catalunya una llengua «que si no era la seva, era germana de la seva pel seu origen»; aquesta llengua catalana de que parla l'Aladern no pot ésser altra que l'antiquíssima *llengua d'osc* (d'*oc*, per corrupció fonética) que, com afirman respectables autoritats filológicas, no era una degeneració del llati oficial de Roma, sinó la llengua originaria del poble etrusch conservada ab las indispensables variants y ab noms diferents a Catalunya, Provensa, Rosselló y Languedoc, y qual innegable influencia han trobat distingits autors francesos en moltas altras regions de llur estat.

Estudia després l'Aladern els primers monuments escrits de la llengua catalana (entre ells el célebre document del históric jurament de Strasburg, escrit en llenguatje verament catalá per més que'ls francesos, ab llur caracteristich *chauvinisme*, hi vulguin veure la llengua oficial de llur estat); estu-

dia'l carácter de las terras de llengua catalana, y afirma, com altres autors catalans, la unitat de la mateixa en temps dels trovadors. Tant val catalá, com llemosí, com provensal, parlant del llenguatje dels trovadors (1); es qüestió de noms, y l'Aladern ho demostra d'una manera evidentíssima. El llenguatje es el mateix encara que'ls noms varihin. Els valencians li diuhen *llemosí* y'ls llemosins li diuhen *catalá*. Es la llengua més hermosa y més culta de la Edat Mitja, la que influheix en la naixensa de la gran poesía italiana, que té sos dialectes encara vius y ufanosos, y que per ara no té pas ganas de morir.

Acaba'l llibre ab una exposició dels dialectes catalans, que son: l'andorrá, el valenciá, el mallorquí, el rossellonés, l'alguerés, l'aranés, el ribagorsá, el bearnés, el montpelleri, el gascó, el tolosench, el poitevi y'l llemosí clássich, podentshi afegir també'l rethoromanch, del quin ne fa esment l'Aladern en las páginas 18 y 19 de son notable trevall.

QÜENTO BLAU

L'amour donne de l'esprit aux bêtes, c'est sans doute celui qu'il ôte aux gens d'esprit.
ALPHONSE KARR.

—Avia, conteunos un qüento, un d'aquells qüentos blaus que'ns fan dormir...

. . . .

—Allá, lluny, lluny, per aquellas terras que'n diuhen el «País dels Somnis», hi havia una vegada, al bell mitj d'una vall florida, un hort d'una lley de terra tan extranya, que no s'hi sentian may cantadas d'aucells, ni s'hi deturavan els papallons perque no hi neixia cap flor. Anys endarrera bé contan que van brotarnhi unas de molt bonicoyas y olorosas, del color de la esperansa, ab uns ribets a las fullas del color del amor. Y sembla, fillets, que aquella terra rossa feya d'alló més goig ab son vestit alegre y perfumat, tot orlat de lliris blanchs y taronjina.

Mes, veusaquí que una nit, per allá entrant de tardor, s'aixecá tan forta tempesta, que ajegué tot d'una las bonicas floretas, escapsá'ls lliris y esbossiná las taronjinas, sense deixar en tota la extesa del hort més que un escardot blau, colltort, malmés y tristoy, que havia resistit la embestida d'aquell temporal.

. . . .

—¿Maynada?... ¿Ja vos adormiu?...

—No, avia, no... seguiu el qüento.

—Aquella ventada, al passar, va deixar dins d'una flor de penical una de las llevors de que anava prenyada. Més endevant caygué en terra, al peu del escardot, y aná grifolant. Al estiu va treure brotada: era una passionera molt ufana, ab quatre flors qu'encantavan els ulls.

Passava'l temps, y la terra rossa sols alimentava ab sa sava potenta al escardot y a la passionera en un recó del hort. Sempre estava erma y seca, condolentse d'ésser tan estéril y de no embaumar l'ayre ab son esplet florit com tantas altras terras d'aquellas valls. Ni papallons, ni abellas, ni aucells qu'hi cantessin, ni anessin a niuar dins l'ermot tristoy.

Un jorn las fadas, no saben qué fer d'un fillet que tenian molt trapasser y entremaliat, que'ls en feya de secas y de verdas per tot arreu hont anava, determinaren tancarlo dintre l'hort desert, y aixís ho feren.

Una nit d'estiu, estelada com un mantell de reyna, en que'l menut, cansat de sas entremaliaduras, dormia dintre un bressol de rosas, le'n tregueren, y sense cap mena de pietat—era tan dolent!—el deixaren sobre la terra rossa, al peu del escardot y de la passionera.

Quan el nen se despertá y's trobá tot sol en lloch tan trist y desert, comensá a gemegar, a desesperarse, a plorar ab abundor. Volgué fugir, peró ca!... Ja s'havian ben assegurat las fadas... En el «País dels Somnis» no hi há portas que s'obrin aixís com aixís. Qui'n té la clau d'or es una vella malcarada, que li diuhen Realitat. Sembla qu'es filla del Món; jo no ho sé; sols puch dirvos qu'era la que més mal volia al petit presoner, y.....

. . . .

—¿Avia?... ¿vos adormiu?... ¿y'l qüento blau?...

—Com vos estava dihent, el xicotet, en

(1) En un article publicat l'any 1897 a la *Revista de Catalunya* per l'erudit don Joseph Brunet y Bellet, s'hi transcríu un paragraf del *Glosarium Latinum* d'en Ducange, llegintshi, després d'un calorós elogi a la llengua provensal, las següents paraulas: *Raymundus Montaneris qui vixit circa anno 1300 historiam suam in hac lingua exaravit.* «¿Qui no sab—afegeix en Brunet y Bellet—que la *Historia* o Crónica de Muntaner está escrita ab lo més castís catalá?»

veyentse tancat, va moure'l gran xibarri. Ell no estava acostumat a viure en llochs tan tristos. Alló no li agradava; hi tenia fret; no sabia ab qué jugar; l'escardot el punxava... Volia destaparse'ls ulls, peró tenia las manetas lligadas ab seda de trenyinas: tota una troca n'hi havian posat las fadas!... Y las llágrimas li anavan cara avall, cara avall, com dos regalims d'argent, amarant la terra assedegada, mentres corria d'una part a l'altra, volent fugir.

D'aquesta manera anaren passant el temps, y'ls núvols de color d'or, y las orenetas, per sobre la presó del angelet. Y aquest acabá per no plorar tant; la vena dels ulls se li havia afluixat una mica, y comensava a sentir, sota sos peuhets rosats—que a las primerías de sa reclusió s'ensagnavan ab els terrossos durs—una catifa dolsa, dolsa, com d'un velut molsut, color d'esmeragda.

Y fins vegé qu'entre mitj de la molsa hi surtian floretas, unas floretas de formas raras, desconegudas d'ell, y axó que tants jardins y llochs havía voltat!

A la primavera aquellas flors embaumavan l'oreig ab una oloreta de mel tan bona, que cridava a las abellas, y comensavan a giravoltar per allí papallons de tots colors.

. . . .

—¿Avia?...

—Ah, sí, maynada... Tornemhi. Veusaquí que un jorn las fadas trobaren a faltar el nen y sas dolenterias, y semblántloshi qu'estava prou castigat se l'endugueren d'allí, tornantli la llibertat qu'havia perdut.

Mes l'hort estava desconegut. Els aucells que passavan entre raigs de sol, l'oreig que voltava'ls núvols, no se'n sabian avenir del cambi operat en l'ermot.

No vos podéu imaginar, maynada, quina florida n'eixí d'aquella terra resseca, després que las llágrimas d'aquell entremaliat menut l'hagueren sadollada! Si n'estava de colrada y dura, avans!...

Ara las flors creixían y s'enllassavan unas ab altras ab un esplet qu'enamorava. N'hi havian de totas menas, de tots colors; peró las que prenian més ufana eran las passioneras, qu'en matas gegantinas s'enfilavan per tot arreu. Se veya ben bé qu'en aquella terra rossa, era la llevor que hi grifolava ab més forsa y la que treya més bella florida. Y tot estava rublert de nius y aixams.

Per la vall, cap al tart, quan queya la tarda y's fonian matisos y remors, l'oreig se'n duya, fins al fons de las clotadas boyrosas, un ressó ple de cansons que flayravan la mel de las passioneras.

Y més d'un cop serví de consol a l'ánima perduda en aquell «País dels Somnis»...

. . . .

—Avia, vos tornéu a adormir... ¿Y'l qüento blau?

—Ja s'ha acabat, maynada: ¿que no vos ha plagut?—

L. Escardot.

LA CORONA DELS ESTIUS

Escolta al camp, y escolta la tonada
dels fullatjes pluvials y protectius;
vola ab l'amor, y enlayra una mirada
á la dolsa corona dels estius.
El penetrant aroma de las fruytas
captiva l'esperit y l'endolceix,
y al travers d'una joya sense lluytas
el front extasiat se deixondeix.
Excelsament se bada la floresta
com un gerro amarat de vius perfums,
y un gran alé de rosas y ginesta
mouse entremitj de solemnials vesllums.
Escolta, amor: cada granet que brilla
s'ha desclós del ensomni d'altres grans;
cada bolva esplendenta es com un'illa
encerclada d'escumas oscilants.
Guayta l'estíu que s'obre, llegendari
d'una trena d'estius y de jardins;
guayta la porta d'or, el gay sagrari
guardador dels abrassos matutins.
Dona estival, sedenta de romiatjes
y de besos alats vers els teus ulls:
si mos llabis t'endressan llurs missatjes,
¿per qué ab foch dels teus llabis no'ls reculls?
Excelsament se bada la floresta
penetrantnos el goig de cada instant:
augustament se mou la teva testa
inflamada de sol y divagant.
Al destellar la forsa submergida
dels segles y las eras y'ls estius,
posém un res d'amor y de florida
al demunt de las togas y dels nius.
Visquém cantant .. Escolta: la escomesa
de las flamas carnals deixa sagell:
sota'l pas capvespral veurém encesa
nova llantia ab nou oli y nou cremell.
Som poncellas en flor de la natura
y espandím el dols néctar de la mel;
dintre l'arna,'l plaher que no detura
las abellas fan moure ab llur desvel.
Som forsa dels estius y som bombollas;
serém, després del cant, vida dels cuchs...
Escolta, amor: movém riallas follas
y bressemnos pels camps ab els ulls cluchs.

Pere Prat Jabal-lí

EL CAVALL DE PANYO
O
LA PLASSA DEL EMPORDÀ

(SOMNI FANTÁSTICH) (1)

Ja he dit en algún altre punt que soch un somniador de primera forsa, lo que la gent ne diu un somnia-truytas. Fins somnio despert, y devegadas arribo a creure qu'en tota la meva vida no he fet res més que somniar. Tant, que confonch lo real ab lo fantástich, convensut com estich de que lo més real, lo únich real, es lo que's passa dins de nosaltres mateixos.

Dit això, vaig a explicar un somni incoherent que vaig tenir un d'aquests últims dias, y que no té cap significació simbólica, que diguém. *Honni soit qui mal y pense.*

—

Vaig somniar que'm trobava a casa l'Oriol Martí ab altres companys de la redacció de JOVENTUT. Estavam a la Biblioteca quan, de prompte, entra per la porta del fons un cavallet d'un color d'esca, tot enjogassat, y comensa a fer caricias a tothóm. En comptes de clins tenia sarrells, y per qùa una grossa borla; la seva pell era llisa com un feltre o un patent. Però jo no extranyava res de tot això. Y en Martí va dir:

—Aquí teniu un cavall de panyo. Si's vol, se desinfla,'s plega y's pot guardar a la calaixera o ficarlo a la maleta.

—¿Y cóm el van fer?—vaig preguntarli.

—Fent menjar tan sols retalls de panyo a la seva mare quan estava prenys. Y va surtir aixis. Oh, y que aquest procediment ja s'aplica a Inglaterra, ahont fan cavalls de lo que's vulgui a voluntat, segons els usos. Se'n fan de vellut de luxo, de llauna pels guerreros, de vidre volador pera las damas lleugeras, d'estám negre pels eclesiástichs, y fins de *rejilla* pera l'estiu.

—*Hoy las ciencias adelantan que es una barbaridad*—digué en Tintorer, recordant al apotecari de *La Verbena de la Paloma.*

En tant el cavallet anava y venia per las habitacions de la casa, jugant ab el gos.

De sobte entra pel balcó en Pujulá, ab el barret de boer, la pipa y la barbassa, y crida:

—Tot l'Empordá es nostre!

—Crech qu'es qüestió d'anarhi tots plegats!—exclama en Monegal.

Y tal dit, tal fet. En Pujulá munta'l cavall de panyo, y tots surtim, no sé cóm, y'ns trobém ja en ple camí, fent via a través de camps y boscos, a la nit. Y caminavam com se camina en els somnis, depressa, molt depressa, més depressa que'ls tramvías eléctrichs, com volant, sense quasi moure las camas ni tocar de peus a terra.

Ab nosaltres marxava, encara que un xich apartat, un conegut polítich republicá, y'ns deya:

—Tots aném al mateix *puesto!*—

Però nosaltres ens el miravam de reull.

Tot avensant en aquesta marxa vertiginosa y fantástica, ens anavam transformant. Hi hagué un moment en que qui anava a cavall era jo. El gabán se m'havia transformat en una ampla capa fosca y rojenca, qu'anava tornantse més ampla y més roja com més avensavam. En Martí's tornava una especie de Cyrano de Bergerac. En Vía s'allargava y semblava un Tenorio de comediants de fora. En Monegal creixia de talla, y tan aviat tenia la barba grisa y'ls cabells llarchs semblantse a n'en Proudhon, com s'assecava y tenia una tirada a n'en Taine. Els demés prenían formas distintas, y en Zanné cantava trossos de música germánica y semblava un Sigfrid de tantas pells que portava. Al atravessar un bosch varem sentir galop de cavalls y gran espetech de trompeteria. A la llum de la lluna varem veure passar tot un vol de minyonas muntadas, que semblava qu'anessin en camisa.

—Vaya, *buenas!*—las hi va cridar en Brull, qu'estava fet un home de las selvas.

Y nosaltres endevant sempre.

Al passar per un'altra boscuria, en Vilaregut, que duya un mall a coll, se'ns va aturar prop d'un estany y cop de dir que volia pescar una campana que tocava dins de l'aygua, a lo qual li va respondre'l seu germá que, tot pelut com un crestat, feya bots per la malesa:

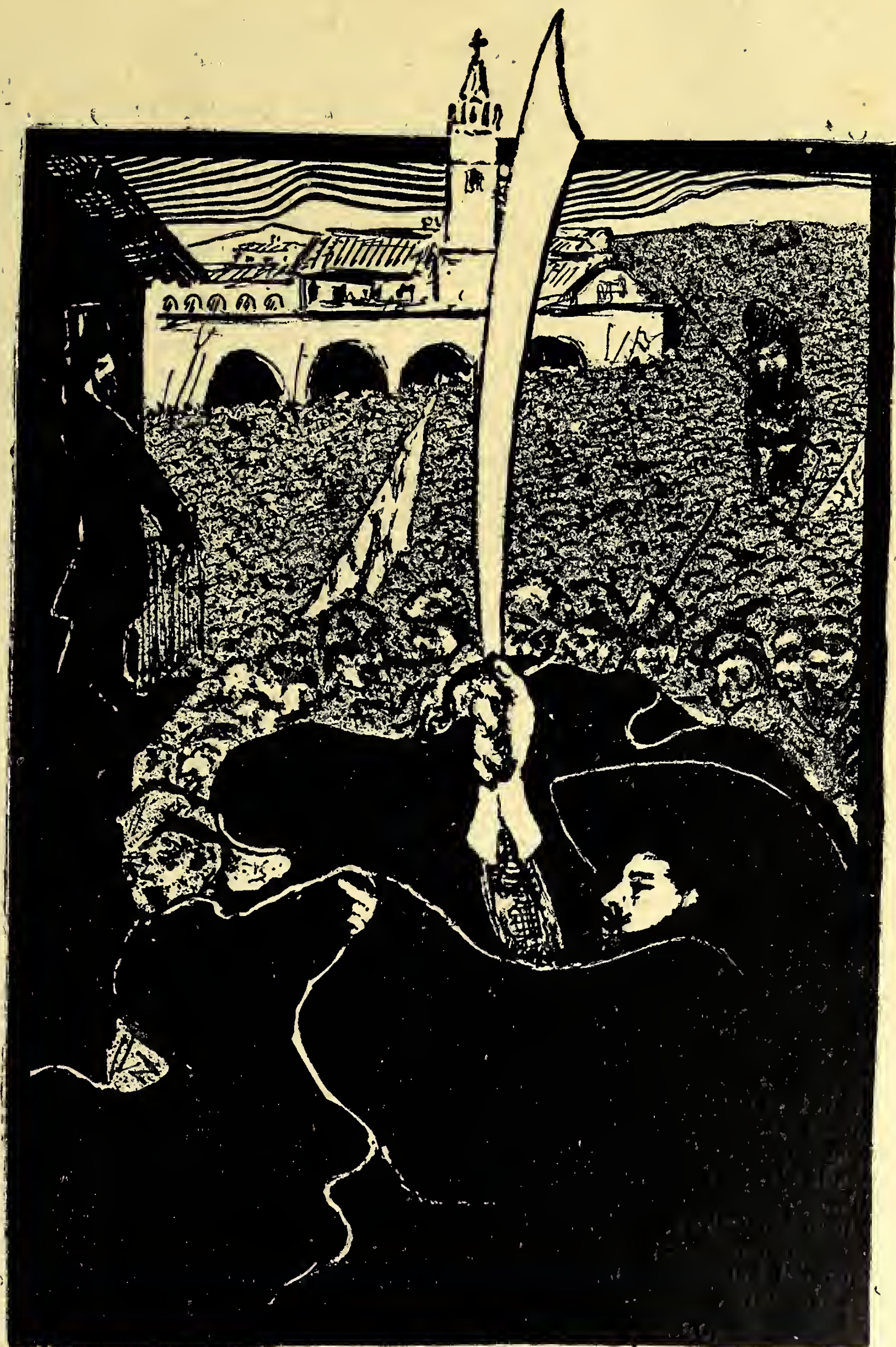
—No siguis toca-campanas! Apa, endevant!—

Y un altre que semblava una granota, treyent el cap tot ple d'herbas pel forat d'un pou,

—Badó, no val a badar!—va dirli.

Y va tornar a enfonzarse, desapareixent dins de la mina, entre las falzias.

(1) Els dibuixos que ilustran aquest somni no se sab de quí son, perque no estaría pas bé que fossin d'en Pujulá y del autor.

... el meu bras, empunyant fort l'arma blanca, com impulsat per una forsa sobrenatural...

A n'en Pujol tot se li tornava pendre midas; peró en Pujulá cridant: «*Arriba* cartrons!», va fer que's desensopissin y marxessin ab la colla.

Per fi arribarem a un poble, es dir, a una plassa, gran, molt gran. Totas las casas eran ab pórtichs y golfas, al estil de las antigas casas payrals catalanas. En una que tenia una balconada de ferro forjat s'hi llegia un rétol que deya *Casas Consistoriales*. En una cantonada una placa de rajola de Valencia deya *Plassa del Empordá*. Lluny se veyan un campanar y algunas torratxas. Un carrer molt llarch anava a desembocar al mar, que's confonia ab el cel. Ja he dit qu'era de nit, peró m'he descuydat d'afegir que feya lluna plena. El rellotje de Casa la Vila va tocar un quart de dotze en castellá (1). Y la plassa estava deserta: sols hi eram nosaltres.

Eram al Empordá, una ciutat inmensa que no era ni Figueras, ni Torroella, ni La Bisbal, ni Sant Feliu, ni cap d'altra, sinó TOT L'EMPORDÁ.

Bufava la tramontana.

De sobte, el personatje politich que'ns acompanyava se'n va cap a Casa la Vila, 's fica a dintre y s'hi tanca. En Pujulá s'esvera y'ns diu:

—Me'n vaig a buscar els nostres!—

Y desapareix, y nosaltres ens acantoném aprop de Casa la Vila pera vigilar las oberturas. El moment era solemne. Regnava un gran silenci.

La tramontana aumentava.

En Vía s'aprimava y s'allargava, y 's posava en guardia ab la espasa de gavilans. En Martí ja no se sabia si era ell ó'l propi Cyrano de Bergerac, y desenveyná l' estoch. En Zanné era ja'l mateix Sigfrid, ab la célebre espasa, qu' ell brandava, y que lluhia com si fos un mirall. En Monegal semblava un gegant y tenia la barba blava com els kerubins de Korssabad.

—Es clar! — murmurava en Busquets.— Com qu'es germá del senyor batlle, y ara Barcelona ja es una Babilonia!—

El vent me feya voleyar la capa qu'anava creixent, aixamplantse, y quasi per moments ombrejava la plassa. S'havia tornat de color de sanch!...

El politich surtí al balcó de Casa la Vila empunyant una mangala. Un de policia; desde dins del balcó, senyalant el nostre grupo, va preguntar:

> —¿Quiénes son esos,
> héroes ó locos, que á Madrid se oponen?—

A lo qual va contestar el del balcó:

> —¡Son los cadetes de Cataluña
> que á Peyo tienen por capitán!—

Y al mateix temps, al lluny, se varen sentir redobles de timbals qu'anavan acostantse; després timbals y fifres, y una cridoria confosa com si s'apropés una multitut cantant un himne bélich, fins que desembocaren a la plassa una infinitat d'homes ab barretina vermella, que may més s'acabavan. Pel carrer de mar arribavan fins al horitzó. Y n'anavan desembocant més, y més, y la plassa semblava que s'aixamplés pera contenirlos a tots. Els de devant tocavan timbals y fifres, y tamborinos y flautas. N'hi havia que duyan banderas. Y per demunt de tots els caps, sobressurtia en Pujulá com un gegant, portant a la má una batuta que movia com un titella.

Al veure aixó'l del balcó, va arrambarse a la paret y's va tornar groch; y ja no era ben bé ell, sinó que semblava un delegat de Madrid. Com més blanch se tornava més *madrileño* era, y més petit apareixia. Els timbals redoblavan, y la multitut va cantar, ab el to d'aquella *retreta* que's toca a Tolosa, a Montpeller y a Provensa, treta d'una marxa guerrera dels comtes de Barcelona:

> Ram, radabadablam!
> Ram, radabadablam!
> Ram, radabadablam!
> Radabadablam, blam, blam!

Temps de marxa

Do't fa re a feyta per un que no hi entén gui
Do't fa re a feyta per un del Empordà
Do't fa re a feyta per un que no hi entén gui per
un que no hi entén gui qu'es Deu Pu ju là
Si aquet no hi fà vol ser que ho fassi un altre
si l'altre no hi fà ho farà 'l capità
Do't fa re a feyta per un que no hi entén gui per
un que no hi entén gui per que més mal fà

> Ram, radabadablam!
> Ram, radabadablam!
> Ram, radabadablam!
> Badablam, blam, blam, blam, blam!

(1) S'aludeix a aquells rellotjes importats de Castella, molt abundants temps enrera al Empordá, qu'avans de tocar quarts tocavan horas, y, per lo tant, pera tocar un quart de dotze com en el cas present, tocavan de primer las onze, de manera que may acabavan, gastant més retóricas y movent més xibarri que un Romero Robledo.

El del balcó ja estava del tot blanch y s'havia tornat del tot *madrileño*.

Jo sentia que la má dreta m'anava creixent, y qu'empunyava un llampant colossal, un sabre d'abordatje qu'arribava per tot arreu. Y'l meu bras adquiria una forsa herculia. Era tan colossal el sabre, y'l meu bras tan potent, qu'hauria pogut escapsar el campanar, tallar arrán xemeneyas y torratxas, y fins partir la lluna en dugas meytats, com un formatje, o enfilar las estrellas com si fossin caragols de llum escampats pel camp blau del espay.

Y'l chor continuava cantant encara més fort, y'ls timbals redoblant com una tronada. El del balcó, tot tremolant, va acostarse a la barana y va fer el gesto de voler parlar. Tothóm va callar, y un silenci absolut regná per un moment en la plassa. Y la meva capa, vermella ja com las barretinas, voleyava per demunt de las onadas de la gent, supersenyorejantho tot.

El del balcó va cridar ab veu castellana esquerdada:

—*¡Viva la monomanesia de los pueblooooos!*—

Y la multitut va rompre ab un pet de *Segadors* que feya fredat:

Catalunya triomfant
tornará a ser rica y plena...

Y al arribar al *Bon cop de fals*, el meu bras, empunyant fort l'arma blanca, com impulsat per una forsa sobrenatural, y no pertanyentme ja á mi, sinó com si fos el bras de tots, va alsarse solemnement, y ventant un cop descomunal al balcó, el va mitj partir, barana y llosana, y'l politich caygué a terra llensant uns esquitxos tots pudents.

—

La plassa's va quedar buyda.

Sota'l balcó de Casa la Vila hi havia, formant un xoll, una pastarada mitj liquida, y un mariner vell, fumant la pipa, se la mirava. Nosaltres, que ja'ns haviam tornat tots de tamanyo natural, ens hi varem acostar, y'l bon vell ens va dir:

—No s'hi acostin massa, qu'aixó embruta y empastifa.—

Y després d'una pausa y una pipada, va exclamar:

—Aixó es pasta de fer orinals, y d'aixó també'n fan diputats, y devegadas ministres.—

—

La lluna plena en l'espay reya...

—

Y'm vaig despertar.

ELS DALLAYRES

Els dallayres van dallant
arrán, arrán,
el bell prat d'herba olorosa:
ara'l trefle doblegant,
ara aterrant
el cumí enterch que tremola.

Els dallayres van cantant,
dallant, dallant,
una cansó somniosa,
que ab la dalla acompanyant,
brandant, brandant,
fan més dolsa y agradosa.

Quant mitj-dia s'ha escoltat
en el poblat,
els dallayres sota un'ombra
han anat pausats, suhats,
espitregats,
a menjar cuynat y rostas.

Tan bon punt han acabat,
s'han ajassat
pel demunt de l'herba tova,
y los talls han afinat
de las sevas eynas corvas...

Allavors per tot el prat
s'hi ha escampat
la xardô y calma de l'hora,
y las guatllas han cantat
a bell esclat
«blat segat» totas joyosas...

I. Soler y Escofet.

RUSKIN

No gayre sovint s'aixecan d'entre la massa, com el roure sapat s'aixeca sobre l'herbám y'l pedruscall, homes d'ánima prou gran y cervell prou potent pera elevarse sobre totas las miserias y abarcar ab sa penetrant mirada'ls confins del Univers, dirigint sos esguarts al passat y al pervindre, considerant lo petit y lo gran, senyalant ab ample gest las espayosas vias que té d'empendre la mesquina y adolorida humanitat afanyosa de trobar el veritable cami de la vera civilisació; homes ab ulls prou clarividents pera descubrir las grans bellesas, y ab cor prou obert pera que hi tinguin cabuda'ls dolors de tots els misers y malhaurats.

Com la mare amorosida bressa al tendre infantó, bressan dolsament las ánimas humanas sugerintlashi delitosos ensomnis més verdaders que la realitat trista en que's debategan; las aixoplugan ab sas blanquíssimas alas, y elevantlas a sa altura, las hi mostran horitzonts espléndits ahont tot es llum y resplandors de vida. Durant son passatje per la terra, la massa egoista y rutinaria'ls desconeix, els combat o'ls nega, els hi torna en fel la mel qu'ells li donan, y afegeix a sa corona de sant la palma del martre.

Mes la llevor sembrada no resta infeconda: arrela en els cors menos aixarrahits, que's cuydan de reproduhirla arreu; y la part de Veritat que'l gran home ha descubert s'infiltra paulatinament fins a devenir natural y lógica pera tothóm que tingui quelcóm de conscient.

D'aqueixos homes escullits fou Ruskin. Dedicá sa poderosa inteligencia, sa activitat, son temps y sos cabals al estudi de las ciencias fisicas y naturals, a las morals y socials, estudiant ademés ab predilecció la Literatura y Bellas Arts; essent, al ensemps que un gran literat y critich, un gran artista.

Al considerar sa múltiple y complexa personalitat, un se pregunta si fou la reencarnació d'un d'aquells grans homes de l'antiguitat helénica que possehiren tota la ciencia de son temps y qual testa privilegiada dominava ab poderós esguart la extensió dels coneixements humans.

Mes per sobre de tot fou un fervent adorador de la Natura y del Art, que constituhiren las dugas grans passions de sa vida, de la que bé's pot dir que fou del tot plena y feconda.

Per lo primer que fou conegut y per lo qu'exerci una influencia més directa sobre la nostra época, fou per sos valentuosos trevalls de critich d'art. Ab ells contribuhi d'una manera decisiva al grandiós moviment modern. Profondament penetrat de la necessitat d'un art responent a las concepcions socials de nostre temps, doná, ab sos valents atachs, el cop de gracia al classicisme agonitzant.

Encara qu'en l'época romántica s'havia probat de rehabilitar als *quatrecentistas* per l'alemany Owerbeck y sos seguidors, no son ben compresos y apreciats fins al temps en que Ruskin surt a sa defensa treyent a plena llum els noms de Carpaccio, Botticelli, Bellini, Luini y Tintoretto fins alashoras tinguts en mediocre estimació y casi desconeguts. En l'art inglés posa a la deguda altura al gran

paisatjista Turner, y combat al costat de Dante Gabriel Rossetti, Holman Hunt y John Everett Millais, que coincideixen ab sas opinions, fundant la brillant pintura inglesa moderna (may arribada a tal altura) que després ha tingut nombrosos prosélits y ha deixat sentir sa poderosa acció en l'art del continent.

«Cinquanta anys son passats, desde l'época en que Ruskin cumpli, en critica d'art, sa gran tasca; la va perfeccionar tant y tan bé, que la generació següent no s'adoná del cambi qu'ell havia provocat. La intensitat y la importancia mateixa de l'acció exercida per ell sobre'l món del art n'han amagat la extensió a sos contemporanis.» (E. T. Cook, *Ruskin artista y critich d'art.)*

L'acció benfactora de sas ideas passá de la pintura a las arts decorativas, responent a la necessitat que's deixava sentir de possehir un art decoratiu que s'adaptés a nostre modo d'ésser actual, que fos susceptible de pendre color local y fins individual.

Sense cap dubte, ell contribuhi a que Inglaterra fos el bressol de lo que després aqui se n'ha dit *modernisme* y que, aprofitant influencias orientals y góticas, fonentlas dintre la senzillesa qu'exigeix la vida moderna, fou en son principi una vera revolució de protesta contra l'industrialisme modern qu'ho tarava tot ab son mal gust de renaixement adotzenat y *de relumbrón*.

Si lo que comensá essent novetat e independencia, al ferse de moda s'ha vulgarisat devenint a voltas banal, si la industria moderna se'n ha apoderat fentho a patró, si s'ha ordinariejat al caure l'estil en un medi ambient ordinari, ni Ruskin, ni William Morris, ni Walter Crane hi tenen cap culpa.

Precisament aixó té de notable l'art modern, que, essencialment deslliurat de reglas y motllos, no es bo ni dolent en si, sinó que al realisarse surt dolent o bo segons el valer del que s'ha atrevit a manejarlo.

A mos ulls el gran valer de Ruskin com a critich fou que no formulá una estética concreta. Encara que sovint fes afirmacions rodonas, s'extengué generalment en apreciacions personals que a voltas semblan divagacions; y altras vegadas, portat per la energia ab que defensa una idea, incorre en exageracions que no ho son més qu'en l'apariencia y que casi sempre en altres passatjes se cuyda de rectificar.

Considera l'art eminentment subjectiu, defensant la sinceritat contra la convenció, pledejant a favor del esperit lliure del art gótich contra l'encartronament del pseudo-clássich, declarantse enemich de las vagas generalisacions en nom de la veritat sempre viventa, oposant a la imitació morta y estéril, la lliure volada de la personalitat.

El comensament d'un paragraf dirigit als joves pintors ha esdevingut célebre: «*Anéu a la Natura en plena sinceritat de cor...*» Y a mon entendre podria ésser aquest consell la síntesis de tota filosofia ruskiniana. Desde'ls temps prehistórichs la humanitat s'ha anat apartant de la Natura corrent adalerada darrera una fingida civilisació, y en nostre temps aquest apartament ha esdevingut una dolencia, arribant a son periode agut en las grans capitals industriosas y malsanas ahont l'home espeternega esclau de sa ambició o de sas necessitats. Ruskin ho diu en concret als pintors, mes en altres passatjes de sa obra colossal ab diferentas paraulas ho diu a tothóm, perque reconeix, dolorosament compassiu, que'l gran pecat del home ha estat el desviarse de sa gran Mare, que no tan sols deixa sentir sa misteriosa veu, sinó que sovint el castiga destruhintlo.

A vosaltres sabis no cal divorsel el camí: bé prou que'l sabéu. També'l veyéu vosaltres, artistas. Peró a vosaltres sacerdots, governants, llegisladors, magistrats, militars, industrials, comerciants, obrers; a vosaltres os convé escoltar la inspirada veu del gran home qu'os senyala'l verdader camí de la Vida: «*Anéu a la Natura en plena sinceritat de cor.*»

Mereix un franch aplaudiment la tasca empresa per en Cebriá Montoliu de donar a coneixe en nostra terra al gran Ruskin, de primer ab sos *Fragments y assaig introductori*, y últimament ab sos fragments coleccionats sots el nom de *Natura* qu'han trobat franca acullida en els folletins de JOVENTUT, fidel a sa tasca d'escampar cultura, tenintli en aquesta ocasió d'agrahir la fruhició que'ns han produhit las notables impressions d'aquell gran home que fou apóstol de la sinceritat y del amor.

SEBASTIÁ JUNYENT.

TEATRES

La castellana.

No conech l'obra original. Tinch de parlar, donchs, de *La chatelaine*, comedia en quatre actes d'Alfred Capus, per l'adaptació qu'en castellá corrent n'ha fet en Ricart Blasco. Jo imagino que l'adaptador s'ha permés moltas llibertats, qu'ha tallat, cusit y descusit tranquilament: peró endevino la personalitat del autor, d'aqueix autor modern que mereixeria no serne. Cinquanta anys enrera hauria *fet furor*. Perque en Capus es un gran fabricant d'obras dramáticas ab pretensions d'artista serio. Ni Scribe, ni Feuillet, ni Dumas podrian ensenyarli res del *métier*. Es un *home de teatre*, que'n coneix tots els ressorts, que sab trobar tots els efectes, que satisfá totas las debilitats del públich bon jan que va al teatre solzament pera veure *comedia*.

Estém en plena convenció. Tots els personatjes son ninots, putxinel-lis bonichs vestits de blau ab picarols y llassos. Y'l públich se'ls contempla embadalit com se contemplan las criaturas als seus *iguals* que veuhen exposats en l'aparador de la enlluhernadora botiga: ninots de linias indecisas y colors indefinits que lo mateix poden convertirse en dimonis enganxántelshi un parell de banyetas, qu'en angelets si'ls hi afegiu un parellet d'alas. Mes sempre bufons y aixerits, pera que no despertém del somni de color de rosa ab que l'autor pretén adormirnos. Aquí teniu en Jossan — crech que's díu aixís — un perdut idealment noble, qu'ha deixat en la taula del joch una fortuna de vuytanta mil franchs de renda, y que's desperta un bell matí ab tres franchs a la butxaca transformat en un enginyer seré, actiu e inteligent, qu'en un dos per tres refará sa fortuna. Y encara més: aquest home, per pura filantropia, comprará en 300.000 franchs un castell que podria adquirir per 100.000; peró'l castell es d'una senyora guapa, bona y desgraciada; tant, qu'está a punt de divorciarse del marit, un calavera qu'ha derrotxat sa fortuna y la de sa esposa ab *cocottes* y disbauxas. Véurela en Jossan y emprendarsen en set minuts justos, ha sigut una mateixa cosa, y ja'l tením convertit en tendre enamorat com un jovincel de la primera volada. En fí—no vull pas explicar l'argument—en *La castellana* s'hi troban tots els altres tipos pel mateix patró: la senyoreta bona com el pa y al mateix temps maliciosa com tota filla d'Eva, qu'estima a un advocat jove y honrat, ab pochs plets y moltas esperansas; la sogra, una furia de per riure, que fa y logra sempre lo que vol perque té'l singular talent de que aixís que s'adona de que'ls altres volen una cosa diferenta, ella mateixa cambia d'opinió pera voler enérgicament lo mateix que'ls altres volen... Y aixís per l'estil son els demés personatjes.

En quant al argument, que ja he apuntat, se desenrotlla en la mateixa atmósfera beatífica. Res d'impressions fortas, res de situacions intensament dramáticas. Tot el secret del autor consisteix en sostenir l'interés per medi de petitas habilitats y petits incidents que fan gruhar un desenllás que tots sabém que será felis, peró que'ns agrada que'ns el fassin gruhar.

¿Ne voléu un exemple—y ab un n'hi haurá prou—d'aquestas habilitats que tant agradan al públich y de las qu'en Capus n'es mestre? Donchs hi há una escena — la escena en que l'enginyer, regenerat, s'esforsa en fer acceptar els 300.000 franchs a la esposa-mártir en pago de la finca que no'n val més de 100.000 —en que la sogra, o millor dit, la que voldria ésser sogra d'ell, apareix sobtadament en el precís instant en que l'enterniment dels dos personatjes arriba a son grau maxim: «Venia a buscar la *sombrilla* que m'havia descuydat» diu irónicament. Y'l públich, que ja ho havía vist que se l'havia descuydada, se queda tot satisfet pensant: «Y que la sab llarga aquesta *farsanta!*» Peró lo bo ve després. Ell, el personatje simpátich, se'n va y deixa a las dugas donas—el llop y la ovella—solas, peró al anarsen pren la precaució d'oblidar, també expressament, els seus guants sobre la taula. El petit gest del actor que feya'l paper, al deixar els guants, li valgué una ovació. ¿Per qué? ¿Perque ho feya bé? No'l feya gens bé'l seu paper, ni'l gest tenía res de particular. La ovació del públich té un'altra explicació: la ovació vol dir que'l públich, qu'en cos y ánima s'ha identificat ab el personatje simpátich, prevéu—oh incomparable candor! — la cara que posará aquella dona antipática quan dintre de poch aparegui ell en el moment critich, y digui, ab més ironia encara qu'ella: «Venia a buscar els guants...»

Tot aixó, explicat, no té cap gracia; peró anéu a véureho y ja ho sabréu si'n té, ja ho sabréu de quina manera impressiona al públich! Y ara afegiuhi que tota l'obra es un teixit d'escenas semblants. A despit de tota verosimilitut y de tota veritat psicológica, la imaginació del espectador de cor senzill vaga lliurement per las regions d'un somni encantador, y com que no demanava res més, se'n va al llit tranquil y satisfet.

Jo, ho confesso ingenuament, crech qu'aixó no es art, per lo menys no es art serio. Es més, crech que si'ls qüentos blaus son perniciosos pera las criaturas que s'adormen ab ells y per ells dormen intranquilas, ho son més encara pera las personas grans, en las que perverteixen no ja sols el sentit artístich, lo qual ja es grave, sinó també'l sentit comú, qu'encara ho es més.

A pesar de lo qual, al trobarme en nits com aquesta en el teatre y al contemplar aquellas caras rialleras, aquellas bocas mitj badadas, aquells ulls espurnejants, y escoltar

aquellas petitas estremituts de satisfacció, per un instant me sento ridícul, y tentat estich de posarme a riure y a aplaudir com els demés, y fer tot lo que'ls demés fan... Peró després reflexiono y penso: «Decididament, no son pas ells qui tenen rahó. Y la proba es la segúent: un'obra com *La castellana*, fa trenta anys, hauria sigut un éxit indiscutible y s'hauria representat milers de vegadas. Avuy entre'ls inteligents ben poch éxit ha obtingut, y fins entre'l gran públich no ha despertat un entusiasme extraordinari. Ja son menos els que riuhen y més els que somriuhen. Probablement d'aquí vint anys, devant d'un'obra d'aquestas, no farém ni una cosa ni l'altra. En tot cas, riurém de fástich.»

NOVAS

Del periódich *La Tierra*, de Cartagena, copiém els segúents paragrafs firmats per un senyor B. Cornet, qu'encara que tingui'l nom catalá no es pas fill de Catalunya segons tenim entés, y per lo tant no dona lloch a que's vegi parcialitat en sos judicis, del tot favorables a nostra terra y contraris als vicis politichs y socials que caracterisan a tanta gent en aquesta desgraciada Espanya de la mandra, de la rutina y de la *hidalguía*.

CATALANISMO.—Siempre que se abren las Cortes, pasa á ser de actualidad el llamado problema catalán.

Yo no sé si soy catalanista ó dejo de serlo; sí afirmo que los catalanes no parecen españoles, están más civilizados, mucho más civilizados que el resto de España. Esta afirmación es algo atrevida, sobre todo en estos tiempos, en que el catalanismo está en auge y *amenaza la unidad de la patria;* pero como soy de los que les importa un comino esas cosas, doy mis opiniones con verdadera lealtad, con sinceridad...

Las comparaciones no son odiosas, son muy instructivas, porque vienen á ser como los ejemplos y los ejemplos dan mucha claridad. Digo esto, porque voy á comparar.

Cataluña está á muchos codos de altura sobre el resto de España en cuanto á industria, á comercio en general. Ya sé que en algunas provincias del Norte se progresa también, en muchas ficticiamente; pero vamos, descartando á esas provincias, las demás desconocen en absoluto todo movimiento mercantil. Que la industria catalana pueda ó no competir con la extranjera no hace el caso; lo cierto, lo evidente, es que la actividad de los catalanes, su honradez y aptitudes para el trabajo, son cualidades que no tenemos, ni *queremos* tener los del resto de España.

Pero como el progreso, no consiste en una cosa sola, resulta que no solamente nos aventajan en comercio, sino en educación, en arte, en ciencia, en todo. Descomponen la monotonía rutinaria española. Si las nacionalidades no obedecieran, generalmente, á configuraciones de territorio, Cataluña no sería de España.

. . . .

Primero, he dicho que nos aventajan en educación, y hay que comentarlo, hay que razonarlo para que no se pueda tomar como una afirmación gratuita ó injusta. La educación claro es que no consiste en este caso en saberse presentar, en saludar bien, en vestir á la moda, en nada de eso. En todas esas cosas los demás españoles les aventajamos, somos más diplomáticos, más *finos;* pero los catalanes, sin ser cerriles, tienen otra educación, más práctica, más anglosajona. Sobre esto podría hablar muchísimo, porque hay muchos que tienen motivos para lamentarse seriamente de las *hidalgas* costumbres castellanas, que rigen, como es natural, en todo.

Los españoles castellanos no trabajan, no les llama Dios por ese camino: carreritas, destinos, política, esas son sus aspiraciones. El comercio catalán, tan floreciente con relación al resto de España, no es debido más que á la diferente educación que los catalanes dan á los hijos: ¡cualquier día dedica un español de esos generosos, nobles y con dinero, á un hijo suyo, vago por naturaleza, á un trabajo cualquiera! Y así resulta que nos vamos comiendo poco á poco, y las fortunas nuestras no son debidas a trabajos, á industrias, sino á casualidades ó á maná que nos llueve del cielo, con más ó menos honradez... ¿Negocios? los desconocemos: el que tiene dinero lo emplea en papel del Estado y ¡á vivir! En España, en la España castellana no hay más negocio que uno: la política, y en la política no se expone dinero, se saca, se expone solamente la vergüenza, el que la tiene. De Madrid á Barcelona hay una diferencia enorme de vida, de buena fe, de honradez, de trabajo; pero los madrileños siguen creyendo que ellos son los sabios, los distinguidos, y que los barceloneses son unos tontos, unos cerriles y, sobre todo, unos antipatriotas.

. . . .

El teatro catalán ha seguido todas las evoluciones del teatro contemporáneo: ellos son los únicos, entre nosotros, que pueden presumir de teatro. En Madrid, fuera de Benavente y los Quinteros, los demás, cero, cero, cero (para evitar frases duras). En poetas, en pintores, en todo... Juan Maragall, Casas, valen como casi todo lo nuestro junto... Pero como veo que me voy apasionando aparentemente, dejo la pluma y así corto esta crónica interminable y odiosa, seguramente, para alguno de los lectores.

—

El «Centre Escolar Catalanista» celebrá'l passat divendres la sessió inaugural de las tascas d'enguany, baix la presidencia d'en Joseph M^a. Roca, actual president de la *Unió Catalanista*. Ocupacions peremptorias ens privaren d'assistirhi com era nostre desitj, mes per las noticias que'n tenim, consignem ab satisfacció que l'acte fou de gran importancia, y que tant la memoria del secretari del «Centre» senyor López y Coll, com el discurs del president senyor Sans y Oliveras, com el resúm del senyor Roca, despertaren en diferentas ocasions l'entusiasme de la concurrencia qu'aplaudí a desdir els conceptes patriótichs y la enlayrada y seria doctrina que'ls oradors sustentaren.

Rebi'l «Centre Escolar Catalanista» nostra enhorabona per aqueixa vetllada, vera mostra dels valiosos trevalls que ve realisant dita entitat, que tants prosélits ha aportat y aporta a la causa de Catalunya.

—

A cárrech de don Joseph Antich aná'l pas-

sat divendres la tercera de las conferencia qu'en honor de Zola venen celebrantse setmanalment al Ateneu.

El conferenciant desenrotllá'l tema «El germen de vida en l'obra de Zola». Presentá com a centre d'atracció de la extraordinaria forsa creadora del gran novelista, l'esperit personificador qu'anima a la naturalesa y que quasi a humanisarla arriba. Aixis veyém que'ls esperits superiors interpretan en el món cósmich las mateixas ideas y'ls mateixos sentiments qu'en misteriós llenguatje llegia Zola en la naturalesa y traduhia en las millors páginas de sas obras. Pera demostrarho citá varis passatjes de sas novelas capdals, explicant cóm l'autor tendia sempre a personificar la naturalesa, puig sentía ab gran intensitat el procés de la unió dels sers, ensemps que l'aspiració a redimir la humanitat de las actuals miserias. Remarcá també qu'en el sens nombre d'interessants casos passionals que's tractan en las obras de Zola, no té tanta importancia'l fet en si com el procés d'amor que l'origina, y del qu'es pur incident.

El conferenciant desenrotllá sa conferencia en llenguatje brillant, y escoltá entusiastas aplausos.

—

Temps enrera donarem compte de la primera de las «Vetlladas del Ateneu», que venent celebrantse de tart en tart en el Principal.

En la que tingué lloch el passat dijous se representá *Hedda Gabler*, d'Ibsen, precedida d'una conferencia de nostre estimat company Emili Tintorer, que fou llegida per en J. Pujol y Brull, també de la redacció de JOVENTUT. En aquesta conferencia estudiá en Tintorer la personalitat del eminent autor noruech, remarcant lo qu'ha influhit en l'art contemporani y puntualisant la missió que ve a realisar dintre la societat actual. Concretantse a *Hedda Gabler*, ne feu un análisis detingut, calificantla de gran tragedia de las ánimas modernas: «ánimas malaltissas y desequilibradas — digué — qu'obeheixen a estimuls y aspiracions mal definits, buscant ideals impossibles; y aqueixos ideals que son el mal del sígle, que son la pesadilla dels esperits moderns, son els que produheixen aqueixas fondas pertorbacions animicas y s'extenen poch a poch com llaga corruptora del cos social que fonamentat en convencions estúpidas, adorant idols falsos y vivint rutinariament, matan tota energía individual, tota voluntat ferma y tota conciencia independent, única font de vida y de regeneració possible pera la humanitat condormida.»

Per tractarse de dos companys de redacció'ns abstenim de tot judici, limitantnos a consignar qu'autor y lector foren molt aplaudits.

—

Ab pena doném compte de la mort d'en Narcis Gili Gay, qu'havía colaborat a JOVENTUT enviantnos diversos trevalls plens de sentiment y ben valiosos, si's té en compte la edat del autor.

En Narcis Gili Gay era un dels joves dels quins fundadament podia esperarne bons fruyts la literatura catalana.

—

Publicacions rebudas:

Napoleón en Chamartín, per B. Pérez Galdós. S'ha publicat la nouhena edició d'aquest *episodio nacional*, pertanyent a la primera serie dels qu'ab tant d'éxit ve donant a llum l'eminent novelista canari. Preu, 2 pessetas.

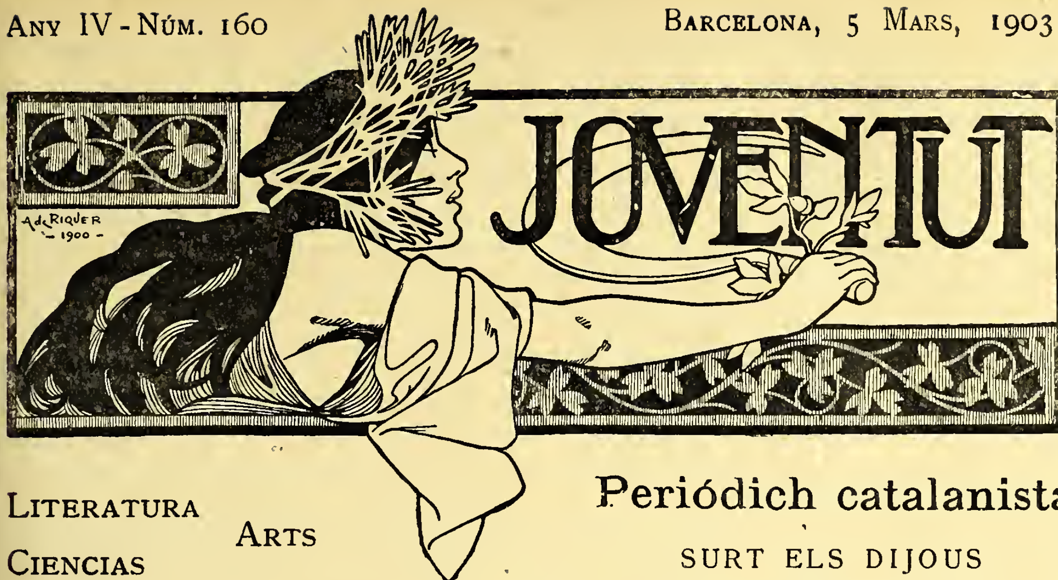
La Devantera, quinzenari catalanista, redactat pels mateixos escriptors de *La Nació Catalana*, quinas tascas venen a continuar, sustentant las radicals doctrinas de sempre. Ab gust veyém al nou periódich empendre ferma campanya en defensa de sas conviccions, y li desitjém acert, puig els moments son de proba, com també llarga vida pera bé de Catalunya.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia, 311

La passada setmana quedá termenada la publicació de l'obra **NATURA** del gran autor inglés John Ruskin, traduhida al catalá per Cebriá Montolíu. Las personas que conservin en bon estat tots els folletins de dita obra y vulguin tenirla enquadernada, poden portarlos junt ab la cuberta a aquesta Administració, ahont, mitjansant la entrega de **20 céntims**, se'ls hi retorna'l volúm enquadernat en rústica. Las enquadernacions *cartonné* valen **50 céntims.** L'obra's ven en las llibrerías a **3 pessetas** l'exemplar en rústica. En nostra Administració se serveix als suscriptors ab un **25 per 100** de rebaixa.

Ab el present número comensém a publicar la traducció catalana del drama OLTRE LA VITA, **FORA DE LA VIDA,** original del reputat escriptor italiá Joseph L. Pagano.

ANY IV - NÚM. 160 BARCELONA, 5 MARS, 1903

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . . . 20 CÉNTIMS.
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . 40 »
» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

FOLLETI:

LA CANDIDATURA D'EN MONEGAL

El dia 25 del prop passat febrer, els delegats de la *Unió Catalanista* en el districte de Badalona-Granollers, reunits ab els representants de las entitats adheridas a aquella, y ab altres catalanistas que no ho están, acordaren en la població de Mollet designar com a candidat a la diputació a Corts per dit districte a nostre company de redacció en Trinitat Monegal. La iniciativa havia partit dels elements de la *Unió Catalanista*, que desde que's comensá a parlar d'eleccions havian indicat, d'acort ab altres elements, la candidatura del president de la *Unió*, en Joseph M.ª Roca, com aixís se feu saber al president de la «Lliga Regionalista», don Albert Rusiñol, qui rebé la nova ab gran satisfacció. El senyor Roca no pogué acceptar la candidatura, per motius que respectém; mes, resolts els representants del districte a tenir candidat autonomista, se dirigiren llavors al nostre company, valentse de personas a las qu'era un dever obehir.

Hem explicat tot aixó pera que, ab tan senzill relat, quedin desmentidas las especies calumniosas qu'algú ha intentat propalar, dihent qu'en Monegal estava *encasillat* y que no faria declaracions catòlicas a fi d'acontentar a una minoria no catòlica del districte. Ja's veu, donchs, que al procedirse a la designació de candidat s'ha cumplert tot lo que disposan las Assambleas de la *Unió Catalanista*, essent aquest tot l'*encasillament* d'en Monegal. Y respecte a las manifestacions qu'en un o altre ordre d'ideas pugui fer o deixar de fer en Monegal com a candidat a Corts, dirém lo següent:

En Monegal no's presenta: el presentan. No aspira a un càrrech honorífich: accepta una representació delicadíssima. Com a home honrat, sab qu'ella li proporcionará més maldecaps que gloria, més disgustos que satisfaccions, més injurias que lloansas. ¿Per

qué ha acceptat, donchs? La explicació es molt senzilla: ha acceptat perque es un catalanista convensut y de bona fe, y, com a tal, ha comprés que hi há devers ineludibles.

Prou conegut es nostre criteri pera que tothóm sápiga que no n'esperém gran fruyt de las eleccions. Peró tothóm sab també que quan las circunstancias ho imposan, estém sempre disposats a anar allá hont sia. Las eleccions son un medi de propaganda y de defensa pera'l Catalanisme; per rahons que no es del cas discutir l'us d'aquest medi s'ha fet necessari, y nosaltres, com a bons catalanistas, hem d'acceptar lo que, segons el general parer, reclama'l bé de nostra causa.

Tenim un principi absolut al que hi subordiném tota nostra conducta: la llibertat y l'autonomia de Catalunya. Cada catalanista de cor té aquest crit als llabis y l'articula com mellor pot, fentlo sentir ben lluny. Peró sovint ens tapan la boca.

Donchs bé: l'ésser diputat vol dir tenir la boca ben lliure, y vol dir poder cridar fins que hi sentin els sorts. ¿Poden reportarnos aqueixos crits alguna ventatja? Creyém que si. Hem de tenir en compte que'l Congrés espanyol está en terra de cridayres, que per lo tant fan més cas dels crits que d'altra cosa, sobre tot si comprenen que no son els crits d'un xerrayre vulgar, sinó'l ressó pregón de l'ánima d'un poble que serenament diu sas queixas, reclama sos drets y defensa sa llibertat.

Per aixó nosaltres, companys de redacció d'en Monegal, estém satisfets. Tant si's guanya com no—la elecció es guanyada encara qu'*oficialment* no ho sia,—la confiansa que totas aquellas entitats autonomistas han dipositat en nostre company y la simpatia ab que la candidatura ha sigut rebuda pels electors del districte, ens omplenan de joya, perque veyém en tot aixó una proba evident de que nostres esforsos y nostras campanyas son compresos en son just valor. Prediquém la llibertat y l'autonomia complertas de Catalunya, prediquém el progrés, la justicia y l'amor, y ho prediquém ab un ample esperit de tolerancia, ab un gran respecte y una gran consideració pera totas las ideas y totas las conviccions honradas. Sols qui no vulgui aquella llibertat y aquella autonomia, sols qui vulgui posar trabas al progrés, a la justicia y al amor, sols qui no'ns toleri y no'ns respecti, es nostre enemich irreconciliable.

En Monegal com a diputat—n'estém segurs—dirá lo mateix que nosaltres dihém com a periodistas: ab la inmensa ventatja de qu'ell podrá dirho no ja sols en veu més alta y sens embuts, sinó també ab aquella autoritat y prestigi que li donará'l representar a uns quants milers de catalans que, pensin com pensin en determinats ordres d'ideas, se mostran units en aquesta aspiració comú: Catalunya autónoma, Catalunya honrada.

A n'en Monegal se li ha ofert la candidatura *única y exclusivament* COM A CATALANISTA; com a catalanista acceptá ell la designació; en sentit catalanista son y serán las sevas declaracions, portant com a bandera'l programa de Manresa en tota sa integritat mentres no s'hagi reformat degudament. Aixis, donchs, se presentará, ensemps que com a defensor dels interessos morals y materials del seu districte, com a defensor de l'Autonomia Absoluta de Catalunya.

LA REDACCIÓ.

HERETJÍAS

LA FAMILIA: EL SEU PASSAT.

Es el passat un mort que'ns ensenya a viure. Vell que s'atura, havent fet son temps, ens mostra'l camí de la joventut eterna. Al girarnos enrera, passant vertiginosament sobre'ls ralls de la Vida, ovirém una llum verda destacantse com signe d'esperansa en las ombras de lo que *fou*, y, al mirar endevant, veyém un ull de foch lluhint intensament ab sugestiva fixesa en la tebia alborada de lo que *será*.

El temps es el fénix inmortal que renaix de sas propias cendras. La Vida, una lluyta eterna contra'l NO-RES...

En nostra peregrinació per la eternitat del temps y del espay, som sempre'ls mateixos. Nosaltres som els nostres antecessors y serém la nostra posteritat. La Mort no existeix: en els cementiris no s'hi enterran els morts, sinó las despullas dels vius. Altrement, no's compendria que'ls passats s'haguessin vist privats dels beneficis del progrés actual (al qual han contribuhit ab cos y ánima) sols per haver nascut ab massa anterioritat; ni

tampoch s'explicaria que'ls presents desapareguessin sense gaudir las maravellas del avenir. Oh, no! La Vida es un llarch viatje a qual terme arribarém tots quants ens embarcarem en la nit dels temps, al pálit clar de lluna de la infantesa del món.

Quán instructiu y quán interessant alhora es contemplar el passat, o mellor dit, contemplarnos en el passat!

Desde'l cimall vertiginós de nostre sigle, es difícil concebir la imatje exacta de la familia en els abims pregons de las edats ja mortas.

Els primitius, es a dir, nosaltres, primitivament, viviam en una mena d'acoblament, de promiscuitat determinada per l'impuls genétich, per l'instint de reproducció sens altres llassos que'l desitj brutal, imperiós, despótich. Els mascles, *monkeylike* luxuriosos, perseguiam a las esquivas femellas qu'eran fecondadas sense caricias ni amor. No teniam *fills*, perque no'ns sentiam *pares*. Natura, desitjosa de conservar la especie humana, encengué en el pit groller de la femella una guspira d'*attachement* pels *seus* petits a qui criava y assistia, sustrayentlos sovint ab instintiva astucia (qu'es la forsa del débil) a las agressions dels mascles. Aquests vagavam per la selva, mirant ab ulls sense brill a la mare eterna, escoltant, sense sentirlo, l'himne grandiós que Natura ha cantat sempre... y quan l'apetit carnal agullonava nostre cos ferreny, colrat, de sanch bullenta, cercavam de nou ab ansia fonda a la femella (no a nostra femella) a quals entranyas generosas arrencavam cegament rebrolls d'humanitat qu'havian de donar, granant y reproduhintse en el camp fecondissim de la Vida, espléndits fruyts de geni llarchs sigles després.

Més tart ens reunirem en grupets, errant seguits per donas y menuts, deslligats del ahir, indiferents al demá, empesos per nostre desti que'ns havia de portar un dia a contemplarnos sorpresos desde l'altura lluminosa del sigle xx. Ningú podia encara dir «el meu fill»; tots haviam de dir «els nostres fills». Ni'ls teniam cap amor, ni menys ens sentiam inclinats a sostenirlos, perque ells havian nascut sense nosaltres *volerho:* el matriarcat s'imposá naturalment. Per altra part, comptavam ab pochs recursos espirituals, l'apoyo mutuu existia sols en cas de perill comú; res ni ningú'ns auxiliava en nostre *struggleforlife;* en una paraula, eram massa miserables pera poder ésser generosos y altruistas adhuch tractantse de nostres propis descendents. No sentiam l'abnegació llegendaria del pelican inspiradament cantat pel tendre Musset en una de sas admirables *Nuits;* ni l'heroisme suicida de la *liparis chrysorrhœa* qu'embolcalla cuidadosament els seus ous ab un teixit impermeable qu'ella fabrica arrencantse'ls pels de son cos: de la dolorosa operació'n mor l'animal que no conegué a sa mare, ni coneixerá a sos fills.

Mentres tant, anava operantse la lenta gestació del esperit en las entranyas de la bestia humana; el *rut* esdevingué menys barroher, s'afinaren nostres nirvis paulatinament, ab el frech constant de la natura que tenia pera nosaltres tantost caricias de mare amantíssima, tantost violencias de marastra implacable. Com aurora pálida, indecisa, clarejant en el front sombre d'un dia boyrós, apuntá, en la penombra de llims de nostre instint, l'Amor... Y sorgí la familia, la célula de las societats.

L'amor ens feu *pares;* tinguerem *fills*.

Al comensar a estimar, ens sentirem débils, petits, mancats d'enginy y forsas pera protegir als *nostres*. Esdevinguerem egoistas, desconfiats, temerosos. Instituhirem la propietat; atentarem contra la d'altri. Formarem tribus, clans... nacionalitats pera ésser més contra més. Deixarem d'ésser tranquil remat que mansament pastura, pera convertirnos en esbart de feras famolencas en cerca de botí. Abdicarem tots en un y sorgí l'ombra de la dictadura. Pera ésser opressors, renunciarem a ésser lliures. Una munió de passions eixiren, com fatídich estol de negras papallonas, de las fermentacions de nostre sér moral.

L'amor ens ensenyá la ciencia del bé y del mal. L'amor fou, pera nosaltres, depuratiu y tóxich; infern y paradís, ala de llibertat y grilló d'esclavatje; abella que dona mel y fibla ab verinós agulló; flama que ilumina y abrusa; protector usurer; Mefistófil impío que torna a Faust la joventut contra hipoteca de l'ánima; la clau, en fí, de la capsa de Pandora.

SALVADOR ALBERT.

«JUEGA Y PIERDE»

(AUCA DEL NIÑO MALO).

Al bon company Emili Tintorer.

Juega y pierde. Això no es pas un redoli: es tot un poema. L'auquista, observador senzill, inconscientment personifica en ell tota la societat, y al judicar al noy dolent, al donarli un lloch en un d'aquests dos camps de la virtut y de la maldat, separats per una linia convencional, judica ab els ulls de la massa, ab el criteri general, y no diu solzament *juga* pera fer notar la dolenteria del noy, sinó que hi afegeix *pert.*

Y es que als ulls de Tothóm, la dolenteria no está en jugar, sinó en perdre; no está en exposar a una combinació determinada 'ls cabals propis, sinó en que la combinació fracassi sigui per las causas que sigui; no está en deixar al etzar la solució d'un problema, sinó en que l'etzar no hagi respost satisfactoriament als desitjos del protagonista.

Juga y la balansa manté l'equilibri, els dos platets restan a la mateixa altura—els dos platets de la balansa del Judici final que la humanitat s'ha anticipat a usar, els dos platets del bé y del mal, de la virtut y'l vici, platets d'una balansa a la que l'Home hi ha posat un *fi* convencional, mudable segons las circunstancias, cambiable segons las condicions del subjecte pesable...—*Juga*, y la balansa res: quieta. L'ull observador del Tothóm que pesa no hi aprecia cap diferencia, ni la més petita. *Pert*, y'l platet del mal baixa pressosament, s'enfonza, se'n va als abims, als negres abims qu'hem forjat en las conciencias dels sers, ja desde nats, ab els prejudicis y las distincions, y las fórmulas fetas, y las midas.

Juga y pert. Veusaqui tot un poema. Un poema gran com ho son totas aquellas frases curtas qu'enclouhen un esperit general o una lley exacta.

En realitat, la humanitat judica aixis; son els fins qu'ella estima lo que li fa enaltir o rebaixar els medis, no'ls medis en si. El jesuitisme al cap y al fi es humá. Cap diferencia existeix entre'l criteri jesuita y'l social pera judicar els actes, sinó la diferencia de temps y condicions. El jesuitisme, associació d'acció, judica *a priori*: «tots els medis serán bons per'arribar al fi bo.» La humanitat, associació expectativa, judica *a posteriori:* «el fi ha estat bo: tots els medis han estat bons».

Y tots els actes dels homes durant la seva vida, els altres homes els fan passar per sota d'aquest raser: «¿Has assolit un bon fi? Bons han sigut els teus actes. ¿L'has assolit dolent? Els teus actes dolents han estat».

Ja estém tots els conscients conformes en que la massa no es reflexiva; mes cal negarli aixis mateix el sentiment. El sentiment es particularissim en cada individuu, y per lo tant forma sumants heterogenis dels que no'n resulta cap cantitat a favor de la massa, com ne resulta de la bestialitat, qu'es homogenia en tots els homes en que's manifesta. Per'xò dos homes brutals converteixen en brutal una societat composta d'homes sentimentals, perque la llur brutalitat se suma y dona'l factor 2 que no arriban a donar els sentimentalismes dels altres, quina suma no passa de la fórmula algebrayca $1A + 1B + 1C$, etc., sense realisarse en cap cantitat concreta.

Per'xó, per no ésser ni sentimental la massa, no para ment en res, ho desdenya tot, tot lo que no vagi seguit d'un resultat de guany. Desdenya al artista bohemi que passa fam y fret absorbidas totas sas facultats per la creació de l'obra, perque *juga y pert;* y'l desdenya fins qu'ha arribat, hora en la que'l combla d'elogis y li retréu com a mérit lo qu'avans als seus ulls el rebaixava.

Perque *juga... y pert*, desdenya, maleheix e insulta la massa al magistrat prevaricador quina prevaricació descuberta li ha sigut llensada al rostre com a grapat de llot infamant. Mes si la prevaricació no es descuberta *oficialment*, la massa's lleva'l barret, fent en el fons de la seva ánima una barreja de l'admiració, y de la sospita del *joch*, qu'encara li aumenta aquella.

No hi valen els esforsos, no hi val la lluyta dels individuus feta de cor, a conciencia y de bona fe, per'arribar. Sobre 'ls medis empleats pels individuus bons, el Tothóm no hi vessa may cap llágrima. Es el fi assolit lo que dona la pauta. Si l'individuu fracassa, res hi val que'ls seus medis hagin sigut escrits ab sanch en el llibre de la seva vida: el Tothóm se li tira assobre, l'esgarrapa, l'es-

cup, el pataqueja, y quan més bé li vol se limita a despreciarlo sense malmétrel. Oh, l'hermós bé del despreci del Tothóm!

Si l'individuu *guanya*, res hi fan tampoch els medis qu'hagi empleat. El Tothóm se li agenollará al devant, escriurá'l seu nom pels murs y li lleperá'ls sabatots, tasca en la que'l Tothóm hi té la llengua trencada.

Es el guany lo qu'admira la massa, no la bondat; es la perdua lo que constituheix la maldat del noy dolent, no l'álea a que havía exposat els seus cabals. Y no es l'individuu en si lo que'l Tothóm desdenya o aplaudeix segons hagi perdut o hagi guanyat. Si fos aixís, el Tothóm donaria una mostra de *concretisme* de la que no es capás. No: el Tothóm ayas las abstraccions solzament; adorant al individuu guanyador, adora l'aureola del guany; odiant al perdedor, odia la perdua. El Tothóm ha de crear un deu arreu; necessita crearlo pera poder moures. Y acatant al guany y reverenciantlo, y maldihent de la perdua, li apar ferse de bon veure als ulls de la divinitat bona espontaniament elaborada en el seu esperit, y allunyar de si'ls maleficis de la divinitat dolenta.

Es el nimbe, la gloria del guany lo que l'atráu y lo que festeja. Es el *jockey* qu'ha muntat el cavall guanyador el que será festejat per las damas. Ilùs d'ell si atribuheix els favors qu'obtingui a las estrebadas de regnas ben donadas, als ánims seus donats a n'el cavall a cau d'orella, a las fuhetadas a temps, al coneixement del ofici profond y conciensut. No, *jockey* ilùs: tu estás assegut en el grahó més baix de la escala social, entre l'aufals y'ls fems; atrofiat, servil, embrutit, has deixat al estable'l cavall reventat, esbufegant. No es pas a tu a qui acaronará més tart la marquesa: es al guany, al éxit, als aplaudiments de la multitut, als crits d'entusiasme vomitats al teu voltant després de llarchs minuts d'engunia per aquells a qui has fet doblar las postas; es tot aixó lo qu'anirá a produhir l'espasme sota la transparenta pell de la marquesa.

Y tu, artista desconegut, geni ignorat, no ploris ta soletat, no't donguis per ofés pels desprecis que del Tothóm rebs a tota hora. No es a tu a qui van dirigits: es a la Perdua, a la Perdua que sufreixes en aquest gran joch qu'es la vida. Arriba, arriba, corona'l teu cap de llorer, y'l Tothóm s'atansará a n'a tu pera besarte'l front. Mes fixathi bé alashoras, fixathi bé: el petó no caurá sobre ta carn, sinó sobre las fullas de la corona.

Juga. El Tothóm, no judica, está a la expectativa, sempre a la expectativa. Si a voltas segueix a un que li parla, no ho fa per convenciment, pera fer seva la catástrofe o la gloria final: ho fa pera estarne més a la vora pera poderlo judicar. *Juga*. Y bé, ¿qué més? *Juga y pert*. Maledicció!!

Malehit sigas, revolucionari qu'anys y més anys has estat preparant el crit qu'al donarlo s'ha mitj partit en tos llabis per una bala que'l cap t'ha esmicolat. Benehit sigas, inconscient de la revolució, que fent la figuereta has acoblat al poble y has capgirat la humanitat.

No: el Fill pródich no fou dolent per haversen anat, sinó per haver tornat. Per haver tornat ab las mans plegadas sota la túnica. El Fill pródich, ab els joyells sota'l bras, surt de casa, y als daus jugantlos ab el primer princep vianant, els dobla, els triplica, els multiplica fins al infinit. Y'l Fill pródich, ab innombrable seguici que li carreteja'ls bens, no torna a la llar, se'n va més lluny, més lluny, y funda un realme... Oh, Fill pródich benhaurat! Benehit sigas!

Miserable bolsista perdedor que't fas saltar el cervell d'un tret; Humberts qu'os deixéu atrapar; assessins de totas classes y menas que matéu en las penombras dels carrerons sens eixida... Malehits siguéu!

Benehits siguéu per sempre, vosaltres els agiotistas afortunats, vosaltres Césars y Napoleons, lladres y assessins que de la llum del sol que ilumina'l cumpliment del vostre ministeri, ne feu garlandas de gloria y os en coronéu.

—Ha jugat!

—Parla més, digas més! No m'has dit res encara!

—Ha jugat y ha perdut!

—Oh, malehit siga, llavoras!—

Plaura Valles

MEFISTÓFIL DISFRESSAT

Mefistófil disfressat de Pierrot va trobarse un día de Carnaval ab una dona a la que feya temps desitjava parlar pera enganyarla.

— Feya molt temps, molt temps, que desitjava que aquest dia arribés. Era precís, necessari, fatal, que jo't digués quelcóm, que jo't parlés. He de dirte, dona, certas cosas... He d'enrahonar ab tu, he de contarte molts dels meus afanys y dels meus somnis, y he de demostrarte mon amor... Perque jo t'estimo, y forsa, forsa... Més de deu disfressas de segur que t'han dit ja aixó, que t'estimavan... N'estava segur. Sí, t'estimavan, peró no pas com jo. El meu amor, l'amor que per tu sento, l'amor que tot me inonda y m'ubriaga, ells no'l poden sentir. Pera sentirlo cal conéixet a fons, cal veure ta ánima y ton cor. Desitjava parlarte; fa ja anys que aquest era'l meu somni matinal. Aixís que m'aixecava, pensava en parlarte, en declararme, en pintarte, fidel artista, home, l'amor que jo't tenía, l'encant que per mi havias, l'admiració qu'omplía tot mon cor, l'orgull que'm dominava al pensar en lo molt que't volía... Avuy puch dirtho, y avuy t'ho dich...

Digas: ¿encara no sabs quí soch?

El meu amor es un amor extrany, incomprensible. T'estimo inmensament, peró sens esperansa, sense fe. Sé que no m'estimas y que may de la vida'm podrás estimar; sé que't faig fástich, que't repugno. Ara mateix, si sabessis qui soch, tombarías la cara pressosa. ¿No es veritat? Si, es veritat. Ni m'estimas ni m'estimarás may... Peró jo t'estimo, t'estimo inmensament, bárbrement; t'estimo bojament, grandiosament... Solzament penso en tu, en tas riallas, en tos esguarts, en tots els teus gestos virginals, y en tos ulls, en ta boca, en el teus llabis, en las tevas galtas, en el teu front... Tot jo soch pera tu, sens esperansa...

¿No endevinas quí soch?

Sota aquest trajo blanch, de seda blanca ab botons negrosos ¿quín cor hi glateix? Sota aquesta carota negra, seria, ¿quina cara hi há? Pensa, recórdat... Fíxat en els meus ulls, y pensa, pensa, pensa hónt els has vist, hónt t'han mirat... ¿No't recordas, madona? Escorcolla, forfolleja en el fons de ta memoria, en el recó més fosch de ton passat, y potser allá hi trobis el mirall hont aquests se miraren fa ja temps... ¿No't recordas encara? Fixat ben bé, perfectament, en tots els meus detalls, y en mas paraulas; fíxat, físathi bé...

¿Encara no sabs quí soch?

Sí, jo t'estimo y t'estimo a tu sola... Potser me vegis avuy parlant ab altras donas, dihéntlashi cosas dolsas, pronunciant paraulas amorosas; peró creume, jo no diré veritat; jo solzament puch estimarte a tu, blanca madona de cabells rossos com els dels ángels, d'ulls blaus com els estanys de las llegendas, de galtas rosadas com els clavells tímits, vergonyosos, y de llabis vermells com els desitjos... Jo solzament puch estimarte a tu, perque solzament els teus cabells rossos me sugereixen la idea de puresa y castedat, y els teus ulls poesia, y las tevas galtas benestar y'ls teus llabis passió... Sí, jo t'estimo, peró tot estimante jo parlaré avuy ab altras donas y las hi diré cosas melodiosas. Jo no vull ésser monjo, vull ésser home, y si tu no'm vols, he de cercar pel món una dona gentil, que m'estimi...

¿No'm coneixes encara?

Peró si tu vols, si tu desitjas que jo passeji sol pels grans passeigs; si tu manas, disposas que jo no parli may ab altra dona, te obehiré, pots creurem. Mánamho no per amor, per odi; mánamho no ab accent carinyós, ab accent tétrich... Vull donarte una proba d'obediencia, d'amor y acatament... Mana, disposa: ¿vols que resti sol aquests tres dias?... Sí, restaré sol. Gracias, mil gracias... No ho vols pas per amor, no; ho vols per odi: ja ho comprench, ja ho entench... Sí, sí, m'odías... Gracias, gracias, gracias!... T'ho agraheixo!...

¿Encara no sabs quí soch?—

Y Mefistófil se'n va anar content, rialler, jove... L'havia enganyada, sí, verament l'havía enganyada... Disfressat de Pierrot el cos, la seva ánima també s'havía disfressat de blanch y negre... Ella l'havia cregut; ella pensava qu'ell la estimava y forsa... Gran mentida!... No la estimava, no; ara mateix parlaría igual ab altra dona. Una s'apropava, bonica, hermosa... Mefistófil rigué: li parlaría, li diría cosas com a l'altra, y se'n riuría d'ella com se'n reya de l'altra, inmensament... Peró no podía, no trobava paraulas... No,

no li eixian las frases de la boca com avans... ¿Qu'era lo que li passava?... No ho entenía... Ell sempre tan gojós, tan atrevit!...

Y segui caminant sense dir res a ningú, calladament... Vestida de blanch, embolcallada de rosats y blaus núvols la veya a n'ella, a la dona enganyada, que'l cridava somrihenta, amable. Y ell anava malehint, peró enamorat.

Y aquella nit, al despullarse Mefistófil, vegé qu'havia esdevingut Pierrot per fora y, lo qu'es més extrany, Pierrot per dintre.

CLAUDI COMABELLA.

CONCERT VIDIELLA-RIBERA

Un ver éxit fou pera'ls mestres Vidiella y Ribera'l concert que tingué lloch el passat diumenge a la tarda en el teatre de Novetats. Escullidissim n'era'l programa, figuranthi en la primera part el *Prólech Sinfónich* pera'l *Rey Edip* de Sófocles (obra de Max Schilling no executada encara a Barcelona), el *Concert en re major* pera piano e instruments de corda, de Bach, y la *Sonata* (op. 10, núm. 3) de Beethoven, y en la segona la *Consagració del Gral (Parsifal)* y la *Obertura* de *Tannhäuser*, de Wagner.

Dificil es emetre opinió tractantse de la primera audició d'una obra com el *Prólech Sinfónich* de Schilling; no obstant, procurarém reflexar las impressions rebudas, sense donarlas de cap manera com a definitivas. S'observa desseguida qu'en Schilling ha comprés bé y s'ha identificat ab l'assumpto de sa composició musical; la ombrivola tristesa de la tragedia grega's reproduheix en el poema del mestre alemany.

Dos temas principals constituheixen el poema: l'un de tétrichs e inflexibles accents, entonat pel metall; l'altre de serena majestat, iniciat per las violas y violoncelos, continuat pels violins y desenrotllat per tota la orquesta. No creyém entrar en el terreny de la hipótesis, deduhint de la naturalesa d'abdós temas que'l primer representa al *Desti* y'l segón al *Rey Edip*. El poema, donchs, es un diálech entre'ls temas del rey y son desti, que's manté constantment en la orquesta, tantost predominant l'un, tantost l'altre. Y després d'haver fet ohir el Desti, per darrera vegada, sa veu formidable, quan el poema ja sembla acabat, ressona encara la veu d'Edip com una noble protesta.

Per aquest sol poema podém considerar a n'en Schilling com un del més notables compositors moderns d'Alemanya. Son nom pot figurar dignament al costat dels de Ricart Strauss, Humperdinck y Weingartner.

El mestre Ribera fou molt aplaudit després de la execució del *Prólech Sinfónich*.

Grans aplaudiments obtingué l'eminent pianista Vidiella interpretant el *Concert* de Bach (juntament ab la orquesta), y la *Sonata* de Beethoven. Tots els temps foren dits ab la elegancia, pulcritut, bon gust y seguretat que caracterisan a n'en Vidiella, distingintse sobre tot aquest mestre en l'*allegro* del *Concert* de Bach y en el *largo* de la *Sonata* de Beethoven, hermosissim cantábil ple de poesía y sentiment que li valgué ovacions entusiastas. En Vidiella, pera correspondre als aplaudiments del públich, executá una dansa húngara de Brahms, de bellesa per cert ben discutible.

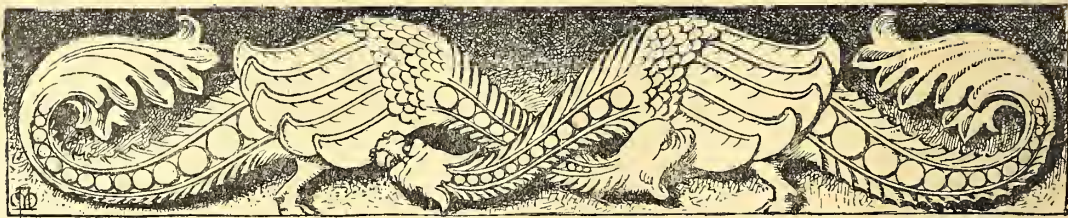
Llástima que'l piano, un Steinway de mitja qúa, y per tant de sonoritat deficienta, encara que neta, no afavoris al concertista, que'ns mostrá sas grans facultats, ab tot y no treure del instrument tot el partit que ell volia.

La *Consagració del Gral* (ab la valiosa cooperació de la «Escola Jordiana-Orfeó Canigó») y la *Obertura* de *Tannhäusser*, proporcionaren a n'en Ribera ocasió de demostrar una volta més sas notabilissimas qualitats de director d'orquesta. El públich de Novetats sanciona'ls aplaudiments que dias enrera li tributaren els socis de l'«Associació Wagneriana»; la ovació fou extraordinaria, devent afegir, per nostra part, que pocas vegadas haviam sentit las dugas obras tan ben executadas. En la *Obertura* de *Tannhäuser* (sobre tot en l'himne a Venus, repetició) demostrá en Ribera, ensemps que la seva empenta y la seva energia, son sentiment de l'obra que li permet donarli'l carácter que li correspón.

Felicitém de tot cor, desitjántloshi nous éxits, al eminent pianista Vidiella y a nostre amich el mestre Ribera.

G. Z.

«EDIP REY»

L'*Edip Rey* (1), per la majestat del assumpto, pel superb y alhora lògich desenrotllo de sa acció, per la bellesa y forsa dramàtica de sas escenas, y sobre tot, per la maravellosa veritat ab que s'hi sent la constant presencia d'aquell implacable y misteriós poder que l'envolta, el cech Desti, la divinitat omnipotent a qui debadas s'elevan las pregarias humanas, es l'obra mestra de Sófocles, una de las obras mestras del teatre helénich y una de las tragedias més horribles y esferehidoras que la pensa humana pugui concebir.

Dant Alighieri'ns fa sufrir ab la visió del comte Hugoli menjantse sos fills, vensut per la fam; Shakespeare ens conmóu ab la malhauransa del rey Lear, vagant mitj boig pel món, pobre y abandonat de sas fillas; l'Ibsen ens tortura ab son Oswald Alving, la victima de la *herencia*, qu'es avuy la darrera encarnació del Desti: peró ni'l Dant, ni Shakespeare, ni l'Ibsen han expressat el *sublim horror trágich* ab la grandesa, intensitat y vida qu' ho expressá Sófocles en son *Edip Rey*. Y es que Sófocles esculli'l personatje primordial de sa obra en la misteriosa estada que s'extén més enllá de la vida, en la misteriosa estada que sos ulls no veyan ni trobavan sas mans, peró que son cor endevinava y temia; en la misteriosa estada de lo sobrenatural trobá Sófocles al Desti y'n feu l'héroe triomfant de sa tragedia. Res son els homes—en l'*Edip Rey*—ab tot llur poder y desitjos, devant de la forsa aclaparadora del cech Desti, quals designis no obeheixen a cap lley coneguda: per'xó'ls helénichs ab llur profond sentit filosófich l'havian concebut sens ulls, fentlo causa de tota dissort y de tota felicitat, senyor absolut de la vida y de la mort. ¿Qué val — en l'*Edip Rey* — la voluntat humana en lluyta ab la fatalitat, si tots sos esforsos han d'ésser impotents? ¿Qué val la voluntat humana si tots sos esforsos solzament deuhen servirli pera fer més brillant el triomf del inflexible enemich que la domina y dirigeix?

—

Crudel fou el Desti ab Edip. Avans de que vingués al món, l'Oràcul d'Apol revelá a son pare Layus, rey de Tebas, que'l fill que devia naixe de sa unió ab Yocasta seria parricida e incestuós; que mataria a son pare y's casaria ab sa mare. Nat Edip, son pare decretá sa mort; peró'l pastor encarregat de la comanda, enternit per la trista sort d'aquell tendre infant, l'entregá a altres pastors. El nin malhaurat arribá a las mans de Polibi, rey de Corinte, y fou adoptat per aquest com a fill. Edip cresqué creyentse fill del rey Polibi: més tart la sospita li feu menar sos passos al temple de Delfos, pera demanar al deu Apol la veritat de sa naixensa y son desti. L'Orácul no respongué a totas sas preguntas, peró li feu avinent que mataria a son pare y's casaria ab sa mare, naixent d'aquestas bodas monstruosas una nissaga malehida. Edip, alashoras, fugi de Corinte per' allunyarse d'aquells a quins tenia per pare y mare. Cami de Tebas — hont el Desti'l portava — un vell altivol menant un carro li barrá'l pas: Edip, impetuós y enutjat, matá al vell y a quatre de sos cinch servos. El vell era Layus, son pare.

Edip segui sa marxa. Vora Tebas, la Es-

(1) Obra escullida per nostre amich l'Adriá Gual pera la IX sessió del *Teatre Intim*.

finx, el monstre faulós fill de Tifó y de la Quimera, de rostre de verge, cos de lleó alat y qúa de serpent, engolia als vianants que no encertavan sos enigmas. A Edip li preguntá:—*¿Quin es l'animal que té quatre peus a la matinada, dos a mitjdia y tres a la nit?*—Edip respongué:—*L'home.*—Allavors la Esfinx se capbussá en el mar, y Edip trobantse guanyador del premi ofert per Creó, governador de Tebas, a qui matés a la Esfinx, o sia la boda ab sa mare Yocasta, s'hi enmullerá, cumplintse axis del tot la horrible predicció del Orácul de Delfos.

Edip fou rey de Tebas. De sa mare n'hagué quatre fills. Peró una peste horrible devastá Tebas. L'Orácul de Delfos, consultat, respongué que la peste solzament desapareixeria *quan els tebans llensessin de la ciutat al assessí de Layus.* Y Edip a la fi descubrí sa horrorosa historia. Yocasta's penjá ab son propi cinyell; Edip se buydá'ls ulls y surtí de Tebas ab las concas regalant sanch. Sols sa filla Antigona no l'abandoná, y Teseu, rey de Atenas, l'acullí compassiu.

Edip morí misteriosament, en el bosquet de las Euménidas, entre'ls bramuls dels trons y'ls crits de Plutó, deu del Infern, que'l reclamava. Sos fills moriren de mala mort, avans d'hora. Els rebrots de la nissaga d'Edip hagueren de portar el pes de la malhauransa ab que'l Destí flagellá a llur pare.

D'aquesta llegenda espantosa, Sófocles ne tragué l'assumpto pera escriure sa célebre trilogia composta de las tragedias *Edip Rey*, *Edip a Colona* y *Antigona*. Las tres son admirables y las tres reflexan el potent geni dramátich de Sófocles, peró l'*Edip Rey* n'es l'obra mestra.

Sófocles comensa sa tragedia en el moment que'l poble de Tebas, havent declarat l'Orácul que la presencia del assessí de Layus era la sola causa de la peste, demana al rey Edip el descubriment y la expulsió del ignorat assessí. Edip, conmogut, per pietat y per esperit de justicia, fa saber al poble sos desitjos d'aclarir el misteri de la mort de Layus, castigar al criminal y posar fí al flagell que delma a Tebas.

L'endevinador Tiresias, el vell quasi diví qu'ha sorprés els segrets del Olimp, y a qui'ls deus, com a cástich, han privat de la vista, es portat a la presencia d'Edip, perque sols ell pot coneixe la veritat. Tiresias no vol parlar, peró la insistencia y las acusacions d'Edip el vencen; llavors sa veu ressona tremenda y amenassadora com la mateixa veu del Orácul:—L'*assessí, tebá de naixensa*,—diu al poble —*va entrar a Tebas vencedor, poderós y clarivident, y'n surtirá pobre, fugitiu y cech.*—Quelcóm de terrible y esglayador passa per demunt del rey y del poble. La veu del chor, comentant els profétichs mots de Tiresias, s'eleva tétricament entorn d'Edip.

Edip acusa de complicitat en el delicte a son cunyat Creó y a Tiresias; Yocasta, la reyna, li explica cóm morí Layus; Edip reconeix a Layus en el vell que va matar camí de Tebas. Y sa desesperació es inmensa. Pera saber del tot la veritat, Edip reclama la presencia del únich servo de Layus salvat de son enuig.

Llavors compareix un missatjer de Corinte: ve a anunciar a Edip la mort del rey Polibi. Edip ja no podia matar a son pare, peró sa mare, Merope, viu encara, y Edip tem, per aquesta banda, el cumpliment de la profecia del Orácul.

L'hora terrible de la revelació no's fa esperar: el vell pastor, l'antich servo de Layus, diu la veritat, amenassat per Edip; ell mateix fou qui, enternit per la sort del nin, l'entregá a un altre pastor de Corinte, el propi missatjer, y aquest feu present del infant al rey Polibi. Edip coneix llavors que del Destí ningú pot lliurarsen.

Y després del suicidi de Yocasta, el rey, que s'ha buydat els ulls, se mostra devant del poble, trampolant, brut de sanch, ab sa desesperació inmensa, ab son dolor sens límits, acotat per una dissort espantosa, y fuig en mitj de la indiferencia del chor: el poble grech no podia tenir compassió del home malehit pel Destí. Edip era moralment ignocent, peró'l Destí, la terrible divinitat filla del Caos y de la Nit, era'l poder suprém: deus y homes li estavan sotmesos, perque sas decisions podían no ésser justas, peró eran sempre inapelables. Aixis acaba la tragedia.

—

La moral de la tragedía seria desconsoladora del tot si la noblesa y dignitat d'Edip no revelessin ja'l crit de revolta de la conciencia humana que refusa la culpabilitat dels fets decretats per un poder més alt.

Aquesta plena conciencia d'Edip — qual esclat brilla clarament en la tragedia *Edip a Colona*—es el raig lluminós que posa de manifest la tremenda injusticia del Desti. Devant de la tragedia de Sófocles, l'home pressent que s'acostan temps mellors, temps en que'l fatal poder perdrá poch a poch sa forsa, y la temensa dels homes envers ell anirá mimvant sense que se'n donguin compte. No han de passar gayres anys pera qu' Euripides digui: «No son las Euménidas, las Furias infernals, las qu' empaytan a Orestes, sinó'ls *propis remordiments.*»

Edip es una de las figuras més grans y nobles del teatre helénich. La tragedia de son nom ell la omple *materialment* del tot, peró no n'es per'xó'l primer personatje. Es el Desti qui presideix l'acció, qui determina tots els incidents que'n naixen. La tragedia es una marxa triomfal del Destí, una marxa que comensa suaument y acaba ab un bramul formidable de victoria. Edip ja cech — com la divinitat terrible que'l condempna—es el marxapeu miserable que sosté al tenebrós fill del Caos y de la Nit, voltat de las Parcas, sas missatjeras, vencedor com sempre.

Edip, com hem dit avans, no es més que'l segón personatje de la tragedia. Ell no fa més que seguir el camí que'l Desti li ha senyalat. Es noble y pur, peró será incestuós y parricida; cerca'l bé, peró sols obra'l mal; evita'l perill, peró no pot fugirne; son esperit es profond y'ls enigmas de la Esfinx pera ell deixan d'esserho, peró la sabiesa es la segona causa de sa dissort, com el coratje y la ardidesa ne foren la primera; estima a sa esposa y la veu morir; estima a sos fills y té de separarsen...

Tots els dolors humans s'acoblan entorn del rey malhaurat de Tebas. Cap home, per forta que sigui sa voluntat, per gran y potenta que sigui sa energia, pot lluytarhi, y Edip s'aclofa vensut sota llur pes... peró la tempesta s'allunya, el sol enlluhernador de la conciencia humana llu en el si del pobre cech, y als bramuls del trons y del vent succeheix la placévola calma que naix de las tempestas. Edip s'examina y's troba pur: per'xó no s'avergonyeix de lo que no podia evitar (1). «Si en el primer deliri que segueix a la revelació de sa dissort—diu el sabi helenista Patin en sa *Historia general de la tragedia grega* — horroritzat de si mateix se califica ab els noms més odiosos y's castiga ab els més crudels suplicis, bentost se fa justicia, y aquest incestuós, aquest parricida, aixeca al cel son front seré y sas mans ignocentas, y s'asséu sense temensa en el llindar del temple de las Furias.»

(1) Vegis l'*Edip a Colona.*

La serenitat y la noblesa d'Edip naixen del criteri que Sófocles tenia format de la humanitat. Sófocles no la veya com era, sinó com devia ésser: ell mateix ho confessá. Segons Aristótil (*Poética*, XXV), digué: «Jo he pintat als homes tal com deurian ésser: Euripides els pinta tal com son.» D'Edip volgué ferne un exemple pera que'ls homes aprenguessin, si no a lluytar contra'l Destí, absurd que Sófocles no podía concebir, al menys a sufrir ab dignitat sas nombrosas injusticias.

—

L'*Edip Rey* ens porta a dir alguns mots sobre la tragedia de Sófocles en general. Las tragedias de Sófocles poden considerarse baix dos aspectes diferents: en si mateixas, o sigui com obras purament artisticas, y en relació ab la historia del teatre helénich, o sigui per llurs tendencias morals y religiosas.

Consideradas en si mateixas, las tragedias de Sófocles son obras perfectas y definitivas. Hi resplandeixen, ab tota llur puresa, la proporció y l'armonia del art grech. El llenguatje es majestuós, suau y ple de poesía; els chors son d'una bellesa incomparable. Els personatjes son humans, peró pertanyen a una humanitat superior. No semblan semi deus com els de Skilos, ni viuhen encara del tot en la realitat com els d'Euripides.

Consideradas pel lloch que ocupan en la historia del teatre grech, o sigui per llurs tendencias morals y religiosas, las tragedias de Sófocles son obras de tranzició. Forman un pont pera passar de lás gegantinas y espantosas visions de Skilos a las humanas y reals concepcions d'Euripides. Els héroes de Sófocles se mouhen ab la majestat dels héroes skilians, peró deixan veure sempre quelcóm que'ls hi es propi, qu'es nat de llur natu-

ralesa, qu'es independent de la voluntat dels olimpichs. Dessota la inflexibilitat ab que'l Destí ordena'ls aconteixements, hi traspúa un amor fervorós pels homes, hi batega'l desitj d'assolir un estat conscient de vida que'ls deslliuri de la injusticia y de la temensa. Guspireja sovint, en aquest teatre, l'esfors enérgich de la conciencia humana pera ferse sensible y afermarse.

Si Skilos envolta l'acció de sas tragedias ab al terror que inspira'l Destí, terror que fa acotar la testa y flectar els genolls; si Eurípides creu que'l Destí no es gayre més que una causa primera de las passions humanas, impuls directe dels mortals, Sófocles respecta, reverencia y admet el poder del Destí intervenint quasi d'una manera *personal* en la vida; sent, com Skilos, el terror que inspira, peró no sempre té per justos sos designis y sa intervenció.

Es, donchs, el teatre de Sófocles, per la tendencia que l'informa, una preparació pera la naixensa del teatre *humá* d'Eurípides.

GENT DE CASA

(Escena gironina).

Els hi servia d'hostatje un quart pis del carrer de la Forsa. El cap de casa s'anomenava Joseph Pella (tothóm el coneixia per don Joseph). Vestía sempre igual: *jaqué* negre, passat de moda y enribetat ab trenzilla de seda brillant; pantalons de quadros, corbata d'un estil indefinit, coll d'alas lo més poch planxat possible, y barret de color terrós, que sempre duya de gayrell: detall que donava a don Joseph ayres de *conquistador*. Portava además els cabells tallats al zero, y una llarga barba blanca de la punta y groga de lo restant, efecte sens dubte del cigarret que sempre tenia agafat al llabi inferior.

De jove va enamorarse de la filla d'uns modestos propietaris; al poch temps ja la emparaulá y'l matrimoni fou cosa feta. Don Joseph jurava y perjurava que sa muller als dinou abrils era de lo mellor que corria. Jo sols veig en ella'ls restos d'una fatxa adotzenada: ulls blaus petits y mullats, boca oberta, molt sotabarba y cap acotat; vesteix hábit del Carme y surt poch de casa perque havent de pujar escalas se n'hi ressent la caixa.

El matrimoni s'avenia de debó. May cap home com don Joseph trobará una femella tan adequada a son temperament com donya Teresa Sandiumenge y Faig.

Al poch temps de casats van morirse'ls pares de la Teresa y li deixaren de dot unas sis mil lliuras que, juntas ab las dos mil qu'aportá al matrimoni en Joseph, els hi asseguravan l'esdevenir. L'endemá, previ viatje fet per abdós, a Barcelona las hi cambiaren en paper. Finit aquest trevall, verdaderament horrorós per'aquella gent de *Quaranta horas y soleyadas d'hivern a Sant Daniel*, comensaren el descans al quart pis del carrer de la Forsa, ab tot son reyal acompanyament de bacaynas y jochs de bescambrilla.

Res tenian que fer y res feyan. Son únich trevall fou assolir un fill que pugués ajudarlos en las sevas vellesas. (Sabian del cert que farian anys.)

Durant las vetllas llegian un tros de novela o bé un tros de Fra Anselm, y lo mateix s'extasiavan tancant els ulls al trobar una mort extranya en la novela qu'arreplegavan per entregas, com els obrian mirant al sostre al escoltar els consells d'en Turmeda.

Tingueren una nena de grossos ulls blaus com la serena al mitj día, d'una cabellera rossa com madeixa d'or, y carnadura blanca com glop de llet.

La noya va anar creixent dins l'atmósfera ensopidora d'aquella casa, fins a la edat d'onze anys que la ficaren al convent de l'*Ave-María*. Es lo que deya la Teresa a n'en Joseph una nit plujosa d'hivern que la cosa va decidirse:

—Las monjas francesas ¿sabs, Joseph? Donchs sols ensenyan labors, historias y cosas que ma filla no necessita. Jo lo que vull es que sápiga bé de fer mitja y que sigui dona de sa casa: sobre tot aixó darrer.

—Tens tota la rahó, Teresa; la tens tota...—

Y aquell matrimoni va quedarse adormit en santa pau; una dormida tranquila, sense somnis ni *pesadillas*.

—

Passaren alguns anys. Els pómuls blanchs de la filla de la Teresa s'enrogiren lleugerament.

Un dia sa mare va trobarla al balcó enrahonant ab un jove esprimatxat, de bigotet ros; ab gran misteri ho revelá a n'en Joseph, quan la noya fou al llit glosant en somnis rosats uns amors de clar de lluna.

—Lo qu'avuy no es res, demá potser seria molt. Ho hem de trencar ¿no't sembla, Joseph?

—Veurás. De partits bons, tampoch ne corren gayres. Si aquest pugués anar y la noya ho hagués agafat molt de fort!...

—Mare de Deu! Si es un noy que segons m'han dit no té res, absolutament res!...

—Essent aixís, Teresa, s'ha d'acabar aviat, ben aviat. Ella dinou, ell per aquí... Demá la noya no surtirá al balcó: ¿no't sembla?—

Un gall va cantar al lluny... ne respongué un de més aprop... y un altre...

—En nom del Pare, del Fill, del Esperit Sant...—

Y quedaren adormits.

—

Molt poch li va costar a la mare'l posar a la rahó a sa aymada filla. Tenía ple convenciment de trobarli un bon partit.

Feya un dia esplendorós. El cel era tot blau.

L'última conversa que tingueren el ros galán y la blanca donzella fou la següent:

—Avuy hem de dirnos molt pocas paraulas: aviat acabarém.

—Sembla qu'enrahonas de mala gana. ¿Que potser els teus pares s'han enterat de nostras relacions?

—Si. Jo també m'hi som fixat, y veig que allargar la cosa o agafar nous compromisos no'm convé pas.

—¿Qué?

—Que d'avuy endevant, com si res absolutament hagués passat entre nosaltres dos. Adeu, Lluis!

—Adéu, *Lola!*—

D'esma, sens idea fixa, en Lluis feu via cap als prats de vora'l Ter. El sol marcava las quatre de la tarda y s'enmirallava en las ayguas remorosas que s'estrellavan contra las rocas blancas y calzinosas que tallavan sa corrent.

Assegut sota un om de brotada, s'endormiscá sense pensar en res de lo passat. Talment semblavan haver fugit totas las ideas d'aquell cap cubert de rinxos y mal sostingut per un coll tot esllanguit.

Quan obri'ls ulls va mirar ab extranyesa llarga estona'l cel, com si fos la primera vegada de véurel. La grandiositat de la volta, morada pel crepuscle, res va dirli: sols després de llarga mirada fit a fit pogué comptar tres estels, tremolosos de goig devant l'hermós espectacle de la posta.

Tranquil y satisfet d'ell mateix, ab pas segur y mirada estúpida, emprengué poch a poch el camí de sa casa.

Al enfilar feixuch la pujada del carrer de la Forsa, va trobarse frech a frech de son vehí don Joseph.

—Bonas, Lluis! ¿Ja aném a sopar?

—Qué hi vol fer!

—Res!...—

El vell s'endinzá en la fosca escaleta de son hostatje, y'l jove, recolzantse a la paret, mirá'l tros de cel que li deixavan veure las casas, altas y acostadas.

Y'l cel res va dirli. Y sols després de fitarlo llarga estona pogué comptarhi onze estrellas...

La nit era hermosa... Tothóm dormía tranquil... Quina vida!

X. Monsalvatje Iglesias.

NOVAS

Importantissim fou el *meeting* que'l passat dissapte a la nit tingué lloch en el «Centre Catalunya». El president senyor Llangort digué que l'objecte principal del acte era demostrar lo infundat y calumniós de la especie propalada per molts de que'l Catalanisme es reaccionari. El senyor Coca digué que nostra terra's desvetlla del somni ab que la ensopiren els extranys pera malmersar sos drets y sos cabals, y qu'avuy reclama sa perduda personalitat, cabenthi en aquesta aspiració'ls homes de totas las ideas. Entre'ls diversos elements que integran l'autonomisme catalá, n'hi há que volen l'autonomia en més d'un sentit, essent l'orador dels que vol l'autonomia del home a més de la del municipi y la regió. Combaté'l militarisme, defensá l'us de la llengna catalana y's declará partidari de la República. El senyor Durbán, com a federal, advocá per la unió de tots els autonomistas.

Després feu us de la paraula'l federal senyor Tona, pronunciant un discurs tan rahonat com eloqüent. Sentim no disposar d'espay pera comentarlo y aplaudirlo tal com se mereix. Judiquin nostres llegidors lo que fou el discurs del senyor Tona per l'extracte que'n publicá *La Renaixensa* y que reproduhím a continuació:

Lo senyor Tona, fixantse en que las ideas trigan molt á infiltrarse dins de la conciencia humana, se mostrá partidari de que per medi de la propaganda se faciliti'l camí als ideals autonómichs, als que considera com los únichs que poden contribuhír ab valenta empenta al mellorament de nostre poble.

Diu que ab la República á secas no's curarán ni apaybagarán los mals de nostre poble, donchs la República que molts predican es una monarquía disfressada. Molts aplausos.

Critica qu'en lo régimen actual, ab las mateixas lleys s'hagin de regir regions y municipis complertament diferents per son estat y modo d'ésser.

Deslllinda complertament los camps entre la República federal y la unitaria, posant de relleu las inmensas ventatjas qu'enclóu la primera pera'l bé de nostra terra.

Fa un estudi comparatíu y molt detallat del modo d'ésser de Catalunya, de sas costums y usos que tant la diferencian de las demés regions d'Espanya, pera treure la lógica consecuenciá de que ha de ser regida y governada de diferenta manera que las altras.

En un brillant paragraf aboga per la llibertat de pensar y de conciencia, respectantse mutuament las opinions.

Critica ab duras paraulas als polítichs que ab frases buydas enganyan al poble enviant sos fills á llunyanas terras á defensar, no la patria, sino 'l burocratisme que'ns corca y malmet; si demá vos diuhen que nostre pervindre es al Marroch y que allí convé defensar nostres interessos, no ho cregueu pas: nostre pervindre está aquí, á casa nostra, ahont hi há encara molta feyna á fer.

Aboga per lo servey militar voluntari, citant los exemples dels Estats Units, Inglaterra y Suissa.

Parlant de la enseyansa se declara partidari de que sía obligatoria y de franch, donchs ab l'enlayrament de la cultura del poble hi guanya l'Estat, per lo que melloran las regions ab los trevalls y avens de sos fills.

Concreta las diferencias que'ls separa dels republicans unitaris, ab los que diu no's poden unir com no's poden juntar los elements heterogenis. Ab qui'ns podém unir es ab los catalanistas, donchs igual qu'ells, nostre cor batega per poder assolír l'autonomía de nostra terra.

Las diferencias qu'en certs assumptos poguém tenir, se fonen al calor del amor á Catalunya que tots sentím.

Nos podém entendre ab los catalanistas ab aquesta finalitat: l'autonomía de Catalunya.

Estudía 'l Catalanisme, dihent que dins d'ell hi han tots los matisos. Diu que las Bases de Manresa en lo fons son lo programa d'en Pi y Margall Analisa la base que tracta de la elecció de las Corts Catalanas, afirmant qu'es la sola que l'impideix declararse francament catalanista.

Acaba aconsellant que desconfihin dels que preconisan una revolució que sols es possible quan hi prenen part totas las classes socials.

El senyor Tona fou aplaudidissim.

—

Aquell home que dos anys enrera, el día 5 de maig de 1901, en plena festa de nostres Jochs Florals recabá'ls aplausos dels bons fills d'aquesta terra llegint el discurs del gran catalá Francisco Pi y Margall; aquell autonomista qu'en la nit del mateix dia, entre grans efectes oratoris y sense que ningú li demanés declaracions en determinat sentit, se calificá a n'ell mateix y als seus dihent «*nosaltres els catalanistas*»; aquell escriptor qu'en las columnas de *El Federalista* encarregava als federals catalans que sols fessin coalició ab els elements polítichs qu'acceptessin com a bandera comú de combat la de *guerra al unitarisme y al caciquisme*, y publicava articles com el titulat *Per mal camí* xurriaquejant el fals lliberalisme dels republicans unitaris; aquell orador que feu discursos com el d'agost de 1901 a Tarrassa, y aquell polítich que, també en agost de 1901, firmá manifestos rebutjant tota mena d'unió ab aquells elements y partits polítichs que no volguessin ab tota sa integritat l'autonomía de Catalunya; en Vallés y Ribot, en fi, que posteriorment refredá sos entusiasmes fent representar als federals catalans en l'Assamblea de Madrid un paper humiliant, ha acabat ara sa obra firmant un nou manifest en que declara que, si bé s'unirá ab catalanistas y republicans unitaris en lo qu'estimi convenient, se troba tan distanciat dels republicans unitaris com dels *verdaders catalanistas*.

Com que'l senyor Vallés y Ribot ha adulat tantas voltas al Catalanisme, donant ocasió a que alabessim sas radicalissimas ideas autonomistas, per'xó'ns ocupém d'aquest manifest, que no compreném, com no compreném las diversas elucubracions de qu'está plagat y ab las que'l senyor Vallés y Ribot tergiversa la interpretació per ell mateix do-

nada en aquests darrers anys a las doctrinas d'en Pi y Margall.

Caldria que'l senyor Vallés y Ribot ens expliqués qué entén per *catalanistas verdaders*. Y qui com ell digué en memorable nit *nosaltres els catalanistas*, hauria estat mellor si hagués completat la frase afeginthi la paraula *falsos*.

Per lo demés, el senyor Vallés y Ribot es ben lliure de distanciarse tant com vulgui de nosaltres, que res té d'extrany que's distancihi de tothóm qui no está may segur enlloch. Peró al dir aixó no ha dit res de nou, perque naturalment que ni ab els catalanistas verdaders ni ab els verdaders federals pot anar de companyia qui ab els falsos tan bé's troba.

Ab aquests, si li plau, y ajudat pels inconscients, podrá'l senyor Vallés y Ribot acabar de desacreditarse. A nosaltres no'ns produheix el senyor Vallés y Ribot mal efecte com a catalanista d'ocasió. Com a senzill catalá, malgrat son talent, es com ens fa més pena.

—

Un altre agravi inferit pel centralisme deu registrar Catalunya ab el decret d'en Dato, ministre de Gracia y Justicia, sobre reforma del notariat, negant competencia als tribunals locals qu'avuy presideixen las oposicions y creant nous tribunals a Madrid, ahont deurá anar tothóm, y en quals tribunals, de set individuus, cinch serán nombrats pel ministre. Aixis se pretén donar un nou cop al Dret catalá y convertir als notaris en empleats del Estat. Catalunya deu aixecar ben alta sa veu de protesta en defensa de son Dret, demostrant que, com sempre, té en tanta estima els interessos morals com els materials. La efervescencia que's nota en totas las entitats docents aymants de la terra, fa esperar una enérgica campanya contra aquest nou atropell: ab el ben entés de que, no fentho aixis, dintre una vintena d'anys apenas si quedarian notaris catalans a Catalunya. Cal fer compendre al govern que no son homes despitats com un Romanones o un Dato'ls qu'han de dictar lleys, puig l'un ab son decret prohibint la ensenyansa en catalá, y l'altre ab el de reforma del notariat, no obeheixen més que a son esperit de rancunia y de venjansa pels justos desayres y manifestacions de desagrado que a son temps tingueren ocasió de rebre d'aquesta terra a la que solen tractar com enemiga.

—

Al «Centre Catalanista Graciench» ha comensat una serie de conferencias el doctor Narcis Fuster y Domingo, havent donat dissapte la primera sobre'l tema «Higiene social», que desenrotllá demostrant sos coneixements y competencia. Digué que la higiene tant com al individuu deu referirse a la colectivitat, y que aquesta es sempre malaltissa y propensa a trastorns violents, degut a que la organisació social y l'ambient son insans.

Llegí'l senyor Fuster y Domingo una part de son trevall «Influencia de l'alimentació en el modo d'ésser del poble», premiat en el certamen del «Centre Catalanista Graciench», y recomaná l'estudi, per ésser l'únich medi de que assoleixen els pobles vera llibertat y consciencia de si mateixos.

Merescuts aplausos escoltá'l conferenciant.

—

Dissapte va celebrarse la inauguració del «Centre Autonomista Fivaller».

El secretari senyor Vinyas llegí la memoria donant compte dels trevalls realisats pera la constitució de la societat, y exposant els ideals d'aquesta.

El president senyor Feliu Jover en son discurs senyalá'ls desacerts dels governs, que acudeixen als medis més baixos pera deturar els moviments salvadors que s'inician en el poble, permetent *meetings* anarquistas qu'en diferentas ocasions han produhit fondas pertorbacions socials. Feu veure la ineptitut del poble castellá pera governar. Negá que's pretengués ab el Catalanisme substituhir el centralisme madrileny pel barceloní. Remarcá finalment que'l Catalanisme, camp amplíssim hont hi caben homes de totas las ideas, se funda en la Naturalesa y ve a anorrear els falsos partits polítichs.

El senyor Roig y Pruna digué que'l Catalanisme, á pesar de totas las persecucions, s'aixeca més fort que may. Quan els governs privin la propaganda pública, vindrá la mellor, qu'es la individual. Digué qu'en Romanones y'ls polítichs d'ara son de la mena mateixa dels Olivares del temps de Felip V. Dirigí frases encoratjadoras a la joventut, de la que tot ho espera Catalunya.

El senyor Serrat combaté'l ridícul calificatiu de reaccionari aplicat sistemáticament al Catalanisme, y titllá d'infamant el servey obligatori.

El senyor Martínez y Seriñá combaté per utópica y absurda la idea de patria universal, fent l'apología de la seva idea de patria.

El senyor Martí y Juliá estudiá'l Catalanisme baix el punt de vista práctich, demostrant qu'es el moviment més progressiu que may s'ha vist en l'Estat espanyol, puig nostras Bases estableixen el servey voluntari com a primer pas pera suprimir el militarisme, al qual es contrari tot poble avensat. També l'impost de consums es signe d'endarreriment en els pobles, y en nostras Bases hi consta que no han de tributar els que del trevall viuhen. Manifestá que'ls inconscients ens titllan sobre tot de reaccionaris per la supressió del sufragi universal, essent aixis que

lo que vol el Catalanisme es el sufragi representatiu, per estaments y per gremis, ab el qual els drets son els mateixos, peró més precisos y justos, podent votar cadascú a son igual ab ple coneixement, y no com succeheix ara, que'l senyor es votat per l'obrer. Si aquest es nostre endarreriment, enhorabona.

Fou aplaudidissim el senyor Martí y Juliá, com els oradors que l'havian precedit en l'us de la paraula, y com el senyor Juncá, que pronunciá un discurs donant gracias als concurrents.

Entre altres, s'adheriren a tan important acte'ls senyors Roca, president de la *Unió*, Pi y Suñer, president de «Catalunya federal», y nostre company Trinitat Monegal, que devia pendre part en la vetllada y no pogué per retenirlo a darrera hora ocupacions ineludibles.

—

Dilluns va reunirse la Junta Provincial del Cens, en qual sessió'l poble barceloni sapigué imposarse als cacichs y a la faramalla baladrera, fent valer son dret d'intervenir en las próximas eleccions de diputats provincials pera vigilar als qu'atropellin el dret y la legalitat.

Entre'ls que mogueren rahons d'un modo que resultá escandalós y cómich alhora, hi figura'l senyor Sampere y Miquel, qui digué que tots els catalans *tenen obligació* de parlar en castellá.

Las protestas a que doná lloch aytal exabrupte foren grans. Peró al nostre modo de veure, el públich protestá sense motiu, no dantse compte de que la cosa no valia la pena. Perque tot se reduhia a una *maquiavélica* pensada del senyor Sampere y Miquel pera fer creure als lectors de *El Diluvio* que ell també'n sab de castellá, y que'ls seus articles están escrits en la *armoniosa lengua de Cervantes*.

—

La quarta conferencia de la serie dedicada a Zola tingué lloch al Ateneu el passat divendres, anant a cárrech del senyor Garriga Massó, qui feu veure l'erro en que incorreix el públich al considerar a Zola més com un naturalista que com un idealista, essent aixís que'l naturalisme o materialisme de Zola era sols qüestió de forma o de detall, y servia pera preparar un march més ample al ideal. Aquest ideal se manifesta gran y elevat en totas las obras del escriptor francés, fins en *L'Assommoir* y en *Nana*, en que s'hi troba una enérgica protesta contra l'actual societat que deixa que's perdin els desvalguts, y un generós anhel de salvar als náufrechs de la vida. Analisá també'l conferenciant altras obras de Zola, y molt especialment *Le Rève*, hont l'autor se manifesta idealista sublim.

La conferencia del senyor Garriga Massó fou celebrada ab calurosos aplausos.

—

En el local de l'associació «Catalunya y Avant» doná'l senyor Raduá'l passat dissapte una conferencia sobre'l tema «L'ideal cooperatista y la qüestió obrera».

Digué que aquesta qüestió es latent y s'ha de resoldre, per no estar conforme ab els procediments actuals tanta y tanta gent que com «Catalunya y Avant» pensa. S'han d'estudiar las qualitats y'ls defectes del obrer, tant al camp com a ciutat, com als tallers y fábricas, com en la escola y com en la llar, y no's pot parlar dels drets politichs si no van acompanyats dels drets económichs. Digué, ab Lasalle, que'l salari mitj d'un obrer ha d'ésser l'indispensable pera'l sosteniment de la vida y també pera la conservació y reproducció de la especie humana. Advocá per la unió entre'ls obrers, pera contrarrestar la unió dels fabricants que forman sindicats y *trusts*, peró afegí que'ls procediments han d'ésser diferents dels empleats fins ara, y que las associacions obreras, federantse totas, s'han d'apoderar de las eynas de trevall y producció y fundar cooperativas de consúm, de producció y de crédit, suprimint els intermediaris entre productor y consumidor (puig d'ells depén l'encariment dels articles) y reunint al capital y al trevall. Cal que'ls obrers fassin cooperativas: ellas acoblarán a tots els homes sian las que's vulguin sas ideas, y perfeccionarán la societat; y si no's fa aixís, la maquinaria seguirá avensant, sempre en mans del capital, y l'obrer lluytará ab més desventatja cada dia, fins a quedar vensut del tot.

El conferenciant fou molt aplaudit.

—

El passat divendres tinguerem ocasió d'estrenye la má a nostre particular amich en Salvador Canals, director de la revista *Nuestro Tiempo*, en quinas planas, com també en las d'altres periódichs y durant molts anys, tantas campanyas porta fetas en pro de la causa catalana. Experimentarem fonda satisfacció al saludar a tan bon amich com eximi literat, el qual ens manifestá sos propósits de seguir trevallant per Catalunya ab motiu d'haver presentat sa candidatura per Valls, ahont se dirigia.

Si'l senyor Canals al Congrés parla de Catalunya ab la mateixa serenitat y convicció ab que ho ha fet en la prempsa, mereixerá las simpatias a que fins ara s'ha fet acreedor.

—

El dia 24 del prop passat febrer morí a Sabadell nostre benvolgut company de causa l'antich catalanista en Joseph Got y An-

guera, president del «Centre Catalá» de dita ciutat.

Gran condol experimenta'l Catalanisme ab la perdua d'un adepte tan convensut y que tants serveys portava fets a la causa.

—

Ha debutat a Novetats la companyia dramàtica del eminent Zacconi, qui ha cumplert la promesa que l'any passat ens feu de retornar entre nosaltres, dantnos nova ocasió de fruhir son art admirable.

No'ns en ocupém avuy, esperant ferho próximament ab la deguda extensió.

—

Definitivament, vensudas algunas dificultats presentadas, el Teatre Intim celebrará la IX sessió a Novetats el dia 10 del corrent, posant en escena la tragedia de Sófocles *Edip Rey*, y la comedia *El casament per forsa*, de Molière. Aquesta sessió promet ésser un aconteixement, y es esperada ab verdader interés per tothóm que's preocupa de las cosas d'art. L'infadigable director en Adriá Gual no perdona medi pera que la presentació de las obras sia perfecta, no descuydant ni'ls més petits detalls pera lograrho.

—

Publicacions rebudas:

Cántichs d'iglesia del mestre Amadeu Vives. *Passió de Nostre Senyor Jesucrist*, lletra de mossén Jacinto Verdaguer. S'han comensat a publicar aquests *Cántichs* del distingit músich catalá, en fullas soltas que's venen a 20 céntims.

Métode gráfich aplicat al estudi de la Sardana Empordanesa, per J. Estrany L. Es ben curiós y ben útil aquest métode pera tots els que's vulguin fer cárrech de cóm deu ballarse nostra hermosa dansa popular. Preu, 15 céntims.

Cartell del Certamen Literari de Ripoll, organisat per la «Lliga Regionalista» de dita vila y que tindrá lloch el dia 12 de maig, diada de la festa major. S'ofereixen catorze premis, y'ls originals s'han de remetre al secretari del jurat, Arrabal de Sant Pere, 4, avans del dia 24 d'abril. El jurat calificador está compost pels senyors Pere Palau G. de Quijano, president; Joaquim Ayné y Rabell, Salvador Vilaregut, Tomás Raguer, vocals; Baldomer Parramón, secretari.

Concursos de «La Rierada»: *Cartell* pera'l primer concurs. El periódich *La Rierada*, d'Arenys de Mar, pera conmemorar l'aniversari de la mort del doctor Robert, obre un concurs en que's concedirán dos premis únichs als dos mellors trevalls qu'en vers y prosa respectivament enalteixin la memoria del malaguanyat patrici catalá.

Jesús y María, cansó popular catalana, XXXIII de las publicadas pel «Cançoner Popular», ab la lletra, la música, copiosas notas explicativas y un hermós dibuix fet a Roma per en A. Estruch. Ab aquesta cansó's clou el primer volúm del «Cançoner Popular», que tan bona obra ha realisat revifant l'amor del poble a sas vellas cansons hont tants tresors de poesia s'hi tancan y qual vulgarisació tant contribuheix a la general cultura. Esperém que l'amich Capmany, qu'ha sigut l'ánima d'aquesta publicació, la continuará en tomos successius ab el mateix acert y entusiasme.

—

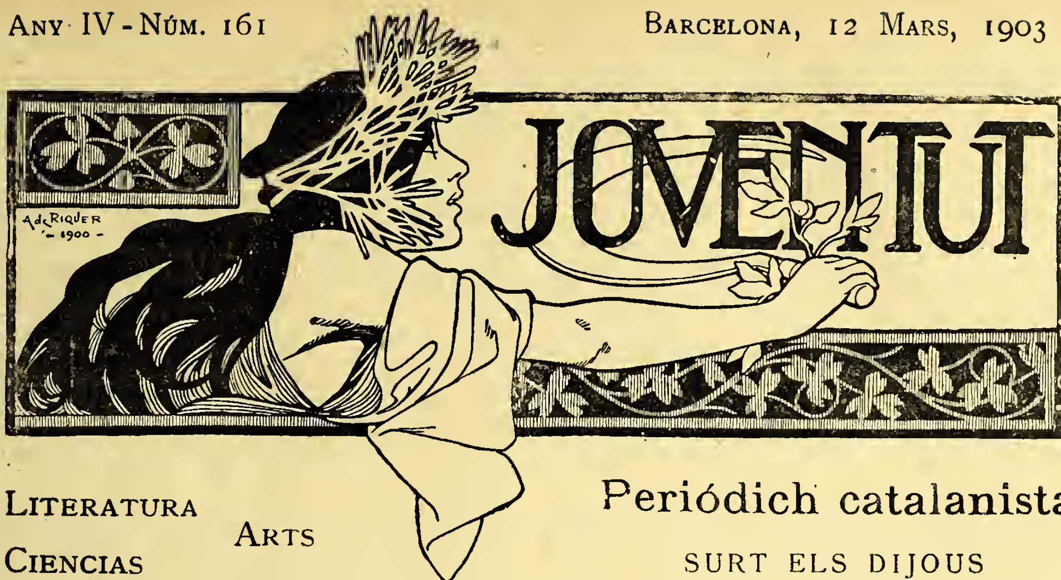
L'anticipació ab qu'hem d'enllestir el número'ns impideix parlar ab la extensió que voldriam del *meeting* electoral que, organisat per la «Lliga Regionalista», ab tant d'entusiasme va celebrarse'l dimars. La prempsa diaria ha informat prou a nostres lectors dels conceptes elevats y patriótichs que'ls oradors exposaren. A nosaltres sols ens toca comentar las hermosas frases del president del *meeting* y de la «Lliga Regionalista» senyor Rusiñol, al enviar, en mitj d'una gran ovació del públich, una abrassada a la *Unió Catalanista* y a tots els que'n formém part, perque—digué—«*tots som uns*».

Si: tots som uns els bons catalans, y per'xó la *Unió Catalanista*, comprenent la grandesa de la causa que defensa, a tots ens vol agermanats pera honorar a la patria y combatre al enemich comú, que reunirá totas las forsas que pugui treure, no sols de sa propia rabia, sinó també de sa propia ruhindat y flaquesa.

Bé s'expressá'l senyor Rusiñol. A sa abrassada hi contestém ab la nostra abrassada, entenent fer la causa de la patria y la moralitat, y sumar forsas per'anorrear concupiscencias, maldats e hipocresías, fent surar ab la honradesa per norma'ls drets de Catalunya a despit de las circulars ministerials que ab capa de bona fe entranyan un sarcasme, y a despit dels mals catalans disfressats de redemptors. Apleguemnos tots els estols autonomistas pera fer la gran creuhada. Ab nosaltres, els catalans honrats s'hi acoblarán sempre, pel bon nom y per l'autonomia de Catalunya.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia, 311

ANY IV - NÚM. 161 BARCELONA, 12 MARS, 1903

LITERATURA
ARTS
CIENCIAS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . . . 20 CÉNTIMS.
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . 40 »
» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

FOLLETI:

NACIONS COLONISADORAS

Un fet eloqüent y significatíu ha tingut lloch aquests últims temps, en un apartat recó del món. Ens referím a la coral y franca rebuda feta al ministre de las Colonias inglés, Mr. Chamberlain, pels heroichs y patriarcals pobles dei Transvaal y del Orange.

La gran nació inglesa, al declarar sense llegitim y poderós motíu (principalment per instigació del aventurer Cecil Rhodes) la guerra a las dugas repúblicas sud-africanas, va cometre un acte pel que ha incorregut en grave responsabilitat devant de la Historia. No obstant, ara, després de feta la pau, al concedir als pobles boers crescudas sumas en concepte d'indemnisació a las personas que per la susdita guerra varen sufrir importants perduas en sas propietats, y sobre tot, més que per tal concessió, pel compromís formalment contret per Inglaterra, referent a que continuarian disfrutant els boers d'aquellas manifestacions características d'un poble y connaturals ab ells, o sía de sa llengua, religió, lleys, de la propia gestió de sos interessos... en una paraula, per haver reconegut (no concedit) Inglaterra una perfecta autonomia al Transvaal y al Orange, s'ha fet aquella poderosa nació acreedora a l'admiració y respecte del món civilisat.

Sols seguint una conducta política y económica com la que Inglaterra segueix respecte de sas colonias, se comprén que s'hagi constituhit y tingui veritable forsa l'actual imperi británich, ja qu'en ell no's violentan las lleys naturals, que lo mateix regeixen als individuus qu'als pobles; una de quals lleys es que als grupos socials que per son espontani desenrotllo han adquirit condicions de vida y de civilisació, els hi sian aquestas respectadas, tenint un ample cercle en que moures.

L'imperi británich, donchs, está constituhit orgánica y armónicament y, per lo tant, té veritable unitat interna, derivantse

d'aquesta unitat un gran poder, ab quin contribuheix, a la vegada que a prosperar ell, a fer avensar a la humanitat. En efecte: ¿quin estat d'Europa sinó Inglaterra pot presentar una obra civilisadora, y enorgullirse d'ella ab justicia, com la que aquella nació ha realisat en sas llunyanas possessions d'Occeania, avuy convertidas en un próspér estat gracias a la constitució de l'*Australian Commonweath*, que segons el notable tractadista francés M. Leroy Beaulieu, es *le chef d'œuvre de la colonisation moderne?* ¿Quin estat podria evitar la separació — o al menys tentativas de la mateixa — d'una colonia tan allunyada de la metrópoli com es el Canadá, y ademés subjecte a la tan poderosa acció qu'en el mateix exerceixen els Estats Units pera poder conseguir la realisació de una federació americana, si Inglaterra no hagués organisat dita colonia d'una manera tan autonómica y expansiva com ho feu per medi del *Acte* del Parlament británich de 1867? (1) Sense por d'equivocarnos podém dir que cap dels actuals estats d'Europa, a causa de las ideas politicas dominants en els governs que a aquells regeixen. En efecte: ¿cóm poden dits governs considerar a las colonias com a sers que quan han adquirit cert grau de desenrotllo politich y social tenen perfecte dret a governarse per si mateixas per'aixis poder realisar sa propia obra en el conjunt de la humana civilisació, si dintre mateix de molts, per no dir tots els estats artificials que dirigeixen, hi há entitats nacionals que continuament protestan de la imposició tiránica que sobre d'ellas pesa, nacions que al comensar a ésser absorbidas tenian ja desenrotllada una poderosa civilisació, superior moltas vegadas a la de sos dominadors? Mes pot ben bé dirse qu'en el pecat hi han trobat la penitencia, donchs aixis com Inglaterra, degut a son excelent sistema politich-colonial, troba en sas colonias fonts permanents de riquesa y constant aliment de son comers e industria, en cambi'ls altres estats qu'en sas colonias segueixen una politica de dominació tiránica y d'absorció, si bé durant cert temps (quan la metrópoli pot disposar de grans elements militars) també se'n beneficia son comers e industria y tenen certa riquesa, no obstant també sempre hi há l'amenassa de voler ditas colonias sacudir el jou que las esclavisa, apelant pera conseguirho a tota mena de medis, comensant per las peticions y súplicas, seguint las imposicions, y per ultim cometent terribles violencias, qu'originan guerras en las que s'oblidan sempre'ls fonamentals devers d'humanitat, produhintse com a conseqüencia final una complerta separació, filla no més que del odi y de la venjansa.

La politica d'expansió y de respecte a las nacionalitats en general, vinculada avuy dia casi exclusivament a Inglaterra, té, no obstant, un gloriós precedent en nostra patria, quan aquesta lliurement vivia originant sa propia civilisació, tan floreixent. També Catalunya conquistava 'ls pobles no per'absorbirlos y dominarlos tiránicament, sinó pera obrir nous mercats a la poderosa industria y comers catalans, reconeixent qu'en aquestas brancas de l'activitat humana descansa l'única base de la riquesa de las nacions. Els pobles que nostres reys unian a sos dominis, conservavan sa propia manera d'ésser, no s'adonavan de nostra dominació: aixis s'explica qu'en els nostres estats mediterranis no hi haguessin sublevacions contra la sobirania catalana, ans al contrari, tenim en nostra historia un hermós exemple de fonda adhesió envers Catalunya, per part d'un dels pobles que aquesta dominá. Al saber els sicilians qu'en el tractat de pau d'Anagni celebrat entre'l rey d'Aragó, el de Fransa y Carles d'Anjou s'havia acordat que la Sicilia seria abandonada per la Confederació catalana-aragonesa, protestaren enérgicament de tal cláusula del tractat, enviant al efecte una embaixada al rey d'Aragó pregantli que no'ls abandonés. Devian compendre qu'en tal cas serian victimas de la politica cesarista y tiránica que ja llavors la casa d'Anjou, y so

(1) Segons tal *Acte*, l'única intervenció qu'en el govern del Canadá té Inglaterra consisteix en el nombrament per part d'aquesta dels individuus (precisament fi'ls del Canadá y teninthi propietats rurals) que constituheixen la Cambra alta o Senat, y ademés en l'exercici pel governador general inglés del cárrech de quefe del poder executiu y d'algunas atribucions sobiranas; essent també autónoms els diferents estats o regions de que'l Canadá's compón. D'aquesta manera pot explicarse cóm dita colonia, qu'en l'época en que Fransa la va abandonar a Inglaterra (sigle XVIII) sols tenía 60.000 habitants y segons Voltaire no era més que *quelques arpents de neige*, s'hagi convertit en una nació poblada y rica.

bre tot Fransa, comensavan a implantar per'anarla continuant fins als nostres temps en proporció creixent. Complertament diferenta era, com ja havém dit, la politica propia dels reys d'Aragó, donchs era aquesta plenament expansiva, respectuosa ab els pobles qu'estavan en una relació o altra ab ella. Valencia, Mallorca y'ls altres regnes que tots junts constituhian la Corona d'Aragó, visqueren una vida autónoma y natural.

La lluyta épica entre nostra patria y la casa d'Anjou en el sigle XIII pot ésser considerada com a lluyta de dos temperaments, de dos genis nacionals oposats: de la llibertat y'l cesarisme, llegitim precursor del jacobinisme. No hi há dubte: si Catalunya, conservant son carácter propi, no hagués sufert influhencias extranyas, hauria arribat a adquirir un extens imperi colonial, ja en els territoris que tanca'l Mar Llatí, ja en els enclavats en la inmensitat del Occeá: imperi qu'hauria sigut fort y potent, y propagador de la civilisació.

L'analogia qu'havém establert entre Catalunya e Inglaterra (aquella un dels estats més poderosos de la Edat Mitja, aquesta qu'ho es dels temps moderns) ens ensenya que pera governar ab acert, y fundar estats de sólida constitució interna, es precis respectar sempre l'obra de la naturalesa, és a dir, no voler la nació qu'en un moment determinat potser té gran forsa material, destruhir per medi d'aquesta la vida propia d'altres organismes socials, d'altres pobles que, per una causa o altra, están subjectes y associats ab aquella nació o estat; donchs aixis compenetrantse y vivint en vera armonia, constituheixen un centre desde'l que's difundeix per la terra, a manera de llum suau, una civilisació impregnada de llibertat y d'amor, ja qu'en aquests nobilissims sentiments té'l seu origen.

JOSEPH MARTÍ Y SÁBAT.

REFORMAS DEL NOTARIAT

Llegim en el número 194 del periódich professional *El Notariado*, que's publica a Reus, copia de la carta dirigida per l'actual ministre de Gracia y Justicia senyor Dato al director de *El Imparcial* ab fetxa 16 de febrer prop passat, y podém dir que, sense voler negar la *bona* intenció que pot haver dictat l'esmentat document, no podém assentir de cap manera als comentaris encomiástichs que d'ell fa aquella publicació que, més qu'alabansa dignament feta per homes conscients y dignes d'ésser lliures, semblan l'interminable blincament d'espinada fet per parias xinos devant de llur mandari jeràrquich pera férsel propici y guanyar son favor a copia de nuvoladas d'incens y de rastrera adulació. Tot son alli alabansas dels propósits del senyor Dato en general y en especial dels que's refereixen als medis d'evitar la competencia entre notaris, l'agabellament d'assumptos y la intrusió en las funcions notarials de personas extranyas a la carrera ab participació en els honoraris del notari, sense pararse pera res en l'esquarterament dels colegis notarials, fraccionant els existents en tantas quantas son las provincias d'Espanya y la centralisació de las oposicions a Madrid, tant per la provisió de las notarias com per la formació del cos d'aspirants al Notariat que's tracta de crear ab certas atribucions pera desempenyar interinament notarias vacants y substituhir als notaris en llurs ausencias, reformas totas en que cal parar atenció de debó.

Els incensayres de Reus no pensan en la escassa representació que com a colectivitats tindrán els colegis notarials provincials y en que, llevat del de Barcelona, prenent a Catalunya, per exemple,'ls de Lleyda, Girona y Tarragona, s'assemblarán a las Diputacions de las mateixas provincias, que de res o de poca cosa serveixen. No es axó lo que'l Notariat necessita, sinó que li convé estar constituhit en agrupacions regionals ab verdadera forsa y d'importancia colectiva incontestable. No compreném qu'es lo que's proposa'l senyor Dato ab tal esquarterament dels colegis de notaris, esquarterament tant més pertorbador quant que, reformas tan importants com la qu'actualment se fa del re-

gistre d'últimas voluntats se basan en la divisió del Notariat en els colegis actuals, fonamentantla, per lo que's veu, en una organisació destinada a desapareixe. Ademés, resulta clar que cada un d'aquests colegis haurá de tenir sa secretaria ab la dependencia necessaria y ab el consegüent aument de gastos qu'això suposa, gastos qu'haurán de soportar corporacions de vida de si ja raquitica dat l'escás número de membres ab que comptarán. Això tampoch ens ho expliquém, y no'ns cap a la barretina que, haventse d'anar reduhint cada dia en més escala'l número de notaris, sia necessari, ni tan sols convenient, fraccionarlos en més colegis dels que hi há actualment. Ara, si's tira a crear dependencias sostingudas per corporacions febles a las quals puga'l poder central fácilment imposarse fentlas acceptar, pera servirlas, personal enviat de Madrid estant, es diferent; per'això si que la nova organisació será terrer més abonat que l'actual.

Tampoch pensan els panegiristas de las reformas del senyor Dato en lo que significa pera las regions com Catalunya y altras que tenen vida propia y Dret diferent del de Castella, ni en els sacrificis que als opositors de provincias imposa la centralisació de las oposicions a Madrid, fent a aquests espanyols de condició evidentment inferior als mimats fills de la capital de la monarquia y de sas inmediacions. No saben compendre que tals reformas poden haverli sigut inspiradas al senyor Dato per gent sempre disposada a acostar la brasa a la seva arengada y que ja en altras ocasions han fet polémica del assumpto en la prempsa professional, essentlos la idea enérgicament refusada y combatuda per notaris de regions forals. Tot li passan aquests senyors al senyor Dato, mentres que, embolicada ab reformas disolvents, vingui la que destruheixi la competencia entre notaris. No's recordan més que d'ells mateixos, no pensan més qu'en avuy y no preveuhen las conseqüencias que certas reformas tindrán pels notaris de demá, y no sols pera aquests, sinó també pels d'avuy, pera ells mateixos y pera Catalunya.

Sostenen que'l Notariat cau en desprestigi y veu fugir de las notarias la contractació per causa de la competencia, essent aixís que, malgrat a la barrohera organisació donada a tal institució y a la guerra sorda que'l mateix poder públich li fa, conscient o inconscientment, desde'l centre d'Espanya, es encara la carrera del Notariat la que gosa de més confiansa y de mellor concepte públich y de més respecte y consideració. Sense negar la conveniencia de destruhir la competencia notarial per medis racionals, devém negar en absolut que'l Notariat estigui en desprestigi devant del públich, y que la competencia esmentada sia causa de la disminució de la contractació pública. Que aquesta mimva a partir del dia en que s'implantá'l regim hipotecari actual, es un fet observat per tothóm. Lo que falta saber es per qué mimva.

La contractació pública baixa perque es cara, y es cara pels impostos que la oprimeixen y qu'en molts casos son una mida prohibitiva contra ella, cosa aquesta demostrada fins a la sacietat en trevalls doctrinals publicats en revistas professionals en fetxas no tan llunyanas que'ls redactors de *El Notariado* no hagin pogut llegirlos. Ademés, aquesta contractació's desenrotlla en condicions precarias, perque'l poder públich mateix, quan llegisla, tira sempre contra ella, ja convertint al notari en agent indirecte del fisch al ferli exigir la cédula personal als otorgants y prohibirli l'admissió de documents que no hagin pagat l'impost o no vinguin en el paper sellat corresponent, ja facultant a funcionaris d'altres ordres pera formalisar documents que per llur naturalesa cauhen dins de la esfera propia del Notariat, ab la circunstancia de que a tals funcionaris, en casos dats, se'ls prescriu l'empleo d'una classe de paper y al notari un'altra de més cara, ja carregantla en molts casos ab els impostos de timbre y drets reals en termes que constituheixen una verdadera aberració, y ja finalment, fent dependre, de fet al menys, la eficacia dels actes y contractes, del criteri d'un registrador o dels seus substituts, quan la missió del registrador no devia ésser calificar la capacitat dels otorgants ni la relació juridica entre ells creada, sinó registrarla o inscriurela, segons ho indica ja'l nom dat per la lley a tal funcionari, fent constar, si's vol, pera salvar sa responsabilitat, el concepte que d'ella formi, mes registrantla sempre y tornantla als interessats desseguida, ab

lo qual s'evitaria la llarga permanencia de documents en la oficina del Registre, generadora d'entorpiments que cansan y perjudican a voltas al públich d'un modo incalculable.

Falta es de sentit práctich pendre per causa única del malestar de la classe notarial lo que segurament no es més que un efecte més o menys directe del mimvament de la contractació pública, degut al cúmul de concausas avans indicadas, y encegarse perseguint el fantasma de la competencia sens adonarse de qu'en el quadro de reformas del senyor Dato n'hi há qu'entranyan, ja que no la mort inmediata del Notariat, son divorciament de la opinió pública primer y sa desaparició després, ensemps que un tir directe contra'l Dret catalá y contra tota llegislació particularista, fins avuy guardats fidelment pel Notariat regional, y especialment pel catalá, dret que no sabém com guardará d'aqui endevant aqueix mateix Notariat nodrit per opositors y aspirants que, degut a la centralisació de las oposicions a Madrid, serán, en sa inmensa majoría, gent extranya a nostra terra.

Medis d'evitar la competencia notarial de mal género, l'agabellament d'assumptos y la intrusió en la carrera de personas a ella extranyas, n'hi há molts, sense necessitat de buscarlos en reformas perillosas pera'l Notariat y pera'l Dret especial de las regions que'l tenen diferent del de Castella. D'aquests medis, que serian llarchs d'exposar en aquest article, n'hem parlat fa ja temps en carta particular al senyor director de *El Notariado*, qui no'ls doná més importancia que la de paliatius o remeys per fora, sense més argumentar sobre l'assumpto, y aixis hem arribat fins avuy, en que'ls notaris catalans y'ls de las demés regions forals no deuben callar per rahons de companyerisme, perque primer que'ls companys son la Institució, nostre Dret especial y la Patria, exposats avuy seriament a pagar els plats trencats en las qüestions interiors del Notariat qu'han dat lloch a que'l poder central s'ocupés d'aquesta institució de la manera desditxada que nosaltres temiam ja fa molt temps.

Escritas las anteriors linias, hem vist publicat el real decret en que's tracta de portar a la práctica, en gran part, las reformas anunciadas pel senyor Dato. L'enemich ha romput el foch; procurém tots els bons catalans estar en nostre lloch en defensa del Notariat catalá, de nostre Dret y de nostra Patria, y procurém en lo possible que las demés regions espanyolas que tenen Dret especial que salvar fassin lo mateix, y qu'en general ho fassin totas las altras que sens aquesta circunstancia vulguin resistirse a l'absorció creixent e insaciable del centre d'Espanya, que tira obertament a agabellar y emportarsen a casa seva tot lo dels altres espanyols.

Domingo Pou y Lladó.

Hostalrich y mars, 3, de 1903.

FEDERALS Y CATALANISTAS

Els distingits capdevanters de la simpática novella agrupació autonomista «Catalunya Federal» han fet darrerament, en diferents actes de propaganda, manifestacions explicitas de germanor marcant un pervindre no llunyá rublert d'esperansas, manifestacions que no han pogut menys de satisfernos als catalanistas qu'estém convensuts de que sols ab la unió dels elements que trevallém per'assolir un fi comú, recobrará prompte Catalunya la llibertat que li manca. Y aquesta afinitat d'ideas que nosaltres creyém de suma necessitat, no es pas filla d'avuy, puig ja en vida del fervent apóstol del Federalisme, l'anyorat Pi y Margall, se manifestá diferentas vegadas, arribant a sagellarse y ferse marcadament visible ab motiu de son darrer viatje a Catalunya pera presidir nostres históricbs Jochs Florals.

Ademés, es innegable que'l partit federalista está passant una crisis profonda, preludi d'una mort probable, desgraciadament prevista al deixar d'existir l'ánima del mateix; puig l'absorbent teoria unitaria y centralista, tan fondament arrelada a Espanya, ab sas bafaradas corruptoras esmortuheix l'arbre de l'Autonomia, plantat y cuydat ab perseverancia exemplar per aquell inclit patrici.

Y com que una de las brancas d'aquest arbre que s'está neulint es la del Federalisme catalá, per aixó nostres germans que l'ayman de veritat, creyent fer un bé a nostra terra y honrar dignament la memoria del que

fou son quefe autorisat, giran la mirada envers el Catalanisme pera que, ab son esplet majestuós de vida, li infiltri nova sava vivificadora.

Y'ls nostres federals son molt lógichs ab son obrar, donchs saben de sobras que sols a Catalunya son compresos els salvadors ideals autonómichs, y que sols els catalanistas som els que fa un grapat d'anys que'ls venim pregonant sense descans.

Entaulada está, donchs, una lluyta capdal de vida o mort, quin resultat ens temém no sigui gens satisfactori pera 'l Federalisme. Peró aixis mateix estém convensudissims de que si'ls federals, lliures de prejudicis y fins tal vegada arrostrant las calumnias y'ls afronts de la enemiga tayfa, segueixen la orientació dreturera empresa, y cada jorn més marcada, realisarán una tasca altament profitosa.

Un eloqüent orador ha dit fa poch que las Bases de Manresa en el fons son el programa d'en Pi y Margall, y que sols la base que tracta de la elecció de las Corts Catalanas l'impideix declararse francament catalanista.

Y nosaltres hi devém afegir: Si es tan insignificant la diferencia d'abdós programas ¿no es contraproduhent el no viure y trevallar en armónica germandat, tota vegada que dintre'l Catalanisme son molts els qu'estém identificats ab lo essencial del programa federal del 22 de juny de 1894?

Y no se'ns retregui pas, pera refutar nostra aspiració, que l'escull important que impossibilitaria l'anhelada unió fos la delicada qüestió religiosa, puig es de tothóm ben conegut qu'avuy son en gran nombre'ls catalanistas partidaris de la separació absoluta de la Iglesia y l'Estat, basada en el respecte a totas las religions, mes sense preferencias ni privilegis per cap. Y fins el moment es oportú. En vigilias de celebrar el Catalanisme una trascendental Assamblea pera revisar els acorts presos fins avuy, creyém qu'es arribada l'hora de que'ls veritables federals, compenetrantse del esperit amplissim que predomina dintre nostre camp, se decidirán d'un cop a venir a trevallar ab dalit sota nostra honrada bandera, exposant sempre las fermas conviccions fins avuy sostingudas.

Pensin que la befa y la riota de que puguin ésser objecte per part de nostres enemichs irreconciliables, es la garantia més evident de la eficacia de la esmentada unió.

Y recordin las profèticas paraulas de son mestre: «No oblidéu que units (federals y catalanistas), podriam fácilment transformar las condicions de vida del país, y dintre de ellas assegurar l'engrandiment de nostra aymada Catalunya.» Si'ls nostres desitjos se cumplissin, si la unió de federals y catalanistas, tan beneficiosa pera Catalunya,'s realisés, ¡quin goig pels que venim de temps formant la esquerra del Catalanisme militant!

D. Roig y Pruna.

TEATRES

Al telefono.—Crónica.

En Zacconi ha cumplert la paraula: ha tornat. Y aquesta vegada pera donar una llarga serie de representacions; lo qual ens permeterá, sens dubte, poderlo veure en moltas d'aquellas obras del teatre modern y algunas del clàssich que porta en son escullit y variat repertori. Per ara sols un estreno 'ns ha donat: *Al telefono*, quadro dramàtich en dos actes original de dos autors francesos, monsieurs de Lorde y Foley.

La idea no pot ésser més sugestiva ni més nova. Es una verdadera troballa. En el primer acte'ns presentan els autors un interior tranquil; una familia (pare, mare y un fillet), en la que hi regna l'amor y l'armonia. Som a fora, y'l marit, que té de marxar, se despedeix tendrament. Aquest quadro no té altre objecte que interessar al públich en favor dels personatjes, que sufrirán després. El segón passa en la casa d'uns amichs de la familia, als qu'ha vingut a saludar el marit, aturantse al efecte en el curs de son viatje, y desd'ahont pot comunicar per teléfono ab els seus. Ja havian quedat en ferho. Uns lladres entran en sa casa, y'l marit, que per teléfono ha escoltat de llabis de sa esposa las primeras angunias de la por, acaba per sentir els últims remors de la lluyta entre'ls miserables y sa familia abandonada.

La impressió que produheix l'obra es intensissima, y'l terror del protagonista, impotent pera fer res, se comunica al públich. Encara que de construcció molt descuydada, abundanthi las inverosimilituts y'ls efectes melodramàtichs, en l'obra hi há quelcóm de fondament trágich, trágich a lo Maeterlinck, es a dir, engrandint la impressió dramática per la sugestió y'l misteri. Lo que'l protagonista y nosaltres sabém, lo qu'ell y nosaltres endeviném, excita de tal manera nostra sensibilitat, que'l drama que passa al lluny ad-

quireix unas proporcions extraordinarias. Llástima, com he dit, que una idea tan hermosa no hagi sigut desenrotllada ab més sobrietat y ab més verosimilitut.

Es clar que un'obra aixis se presta a molt variadas interpretacions. ¿Es possible precisar lo que faria un home en situació tan violenta y extraordinaria? En Zacconi va estar molt just y natural en tot el primer acte, despedintse afectuosament dels seus, tranquilisantlos y detallant tots els petits actes de qui va a empendre un viatje. En el segón també estigué perfecte, bromejant primer ab sa muller y ab son fillet per teléfono, y després exaltantse poch a poch a mida que va enterantse de la terrible situació en que's troban. Totas las tranzicions, de la sospita primera a la intranquilitat, d'aquesta a la impaciencia, arribant després fins a la por, el terror y'l desespero, va subratllarlas en Zacconi perfectament, produhint en el públich una impressió fonda.

—

Las demés obras qu'en Zacconi'ns ha donat fins ara, ja las coneixiam. Casi totas las havia representat a Barcelona ell mateix. *I disonesti*, d'en Rovetta, y aquell tan sugestiu quadro d'en Bracco, *Pietro Caruso*, son las mateixas ab que ha debutat aquest any com ho feu l'any passat. Més en l'última qu'en la primera s'hi lluheix en Zacconi, detallant el personatje ab un art incomparable. El tipo es més humá, y en Zacconi'l sent mellor.

Després, pagant tribut a la tradició—sembla impossible que fins actors com ell no sápigan sustréuressen — va representar *La morte civile*, aquell dramón que un temps entusiasmava y avuy ens deixa frets a pesar de la interpretació sobria que li dona en Zacconi.

Tristi amori, obra que'ns havia donat a coneixe en Paladini ab la Mariani, es l'única que no li haviam vista fer. Confesso ingenuament qu'en Zacconi no'm va entusiasmar. Si en las escenas que'n podriam dir tranquilas o de costums, se distingeix per sa naturalitat, en las passionals s'hi traslluheix l'artifici y bon xich d'afectació. Evidentment en Zacconi no sent el personatje, lo qual me confirma en la opinió de que aquest actor no's troba gens bé en quadros convencionals.

Per aixó fa una creació del seu paper en *Il pane altrui*, aquell drama d'en Tourgueneff quin protagonista es en el fons un tipo verament humá, a pesar de la factura melodramática de l'obra.

Y per aixó en *Otello*, el gran drama trágich de Shakespeare, en Zacconi s'entrega per complert. En Zacconi—se veu en infinitat de detalls—ha estudiat l'obra y'l tipo ab un cariñyo y un cuydado exquisits. Sempre está en situació, sempre veyém en ell al moro de cor senzill y passions violentas, al homenen etern, joguina de las miserias de la vida y de la maldat humana. Peró fa quelcóm més que detallar el personatje: sab identificarshi, y en las escenas culminants del tercer, del quart y del quint actes ja no es l'actor qu'estudia sinó l'artista que sent, que sent profondament; y'ls seus crits, els seus gestos, els seus raptes de passió y de rabia, de rencor y de tendresa, de crudeltat y de compassió, de feresa y de desespero, tot li surt de l'ánima, tot li surt espontani. Y l'artista s'eleva a las regions de lo sublim, que tan pochs actors han pogut assolir.

El públich, qu'en dias anteriors s'havia mostrat un xich fret, va entregarse, tributantli una ovació d'aquellas qu'avuy ne veyém pocas. Ja era hora. Perque en veritat dech dir que comensava a desconfiar d'aquest públich barceloni que, segons diuhen, es tan aficionat al art escénich. *Aun hay patria, Veremundo*. Val més aixis.

De *Els Espectres* y la interpretació que dona en Zacconi a la gran tragedia d'Ibsen, ja n'he parlat ab detenció en aquestas mateixas planas. Aquesta vegada no ha surtit tan ajustada com l'any passat. La que feya de senyora Alving y'l que feya d'Engstrand no están de bon tros a l'altura dels seus papers. Fins la presentació escénica'm va semblar molt descuydada, lo qual es gravissim en dramas com aquest en que'l medi ambient té gran importancia pera'l degut efecte de conjunt.

D'en Zacconi diré qu'en els dos primers actes me semblá que'l desitj de detallar el cas patológich li feya exteriorisar massa la malaltia, en perjudici del drama intern que'l rosega, lo que dona lloch a que's discuteixi la major o menor verosimilitut de determinats recursos qu'emplea. En cambi, en el tercer acte va estar inmens de veritat, de sentiment y d'expressió. El mellor elogi que puch fer d'ell es dir que com a actor está a la mateixa altura de la situació trágica, una de las més intensas que may s'hagin dut al teatre.

Diumenge va repetir *Otello*, y dilluns, per primera vegada aquest any, *Anime solitarie*, d'en Hauptmann, obra en la que no sols se lluhí en Zacconi, sinó tots els que hi prenen part, distingintse la senyora I. Cristina, com en *Otello* 's distingeix en Bagni fent de Yago.

HERETJÍAS

La Familia: El seu present.

En la organisació actual de la societat, viure es defensarse. Batejém ab els noms de «amichs», «parents», etc., etc., altras tantas categorias de *companys de causa*. Quan dihém «enemich» parlém sempre ab lamentable propietat. Constituhim agrupacions, es a dir, *unitats tácticas*, més o menys nutridas, una de las quals es la Familia.

Per'arribar al seu estat present, ha tingut de passar aquesta institució fonamental per innombrables vicissituts desde que sorgi de la rassa que's fracciona en grupos, com si en la marxa envers el progrés fos més convenient avensar per companyias que per batallons.

Lo passat, com lo present, ha tingut sa rahó d'existir; tot, fins nostre infantil orgull al créurens tan y tan lluny de nostre origen miserable... Aquest orgull, si no altra cosa, es una proba de nostre afany d'*ésser*, afany nobilissím quan es sincer, perque'ns obliga a *fernos*. «*Grattez le Russe*, *vous trouverez le Tartare*»: gratéu l'home modern y trobaréu el salvatje; el salvatje, avuy com sempre, ignorant de si mateix, que's disfressa de mil maneras pera mellor dissimular. (Vegis el virolat mostruari d'humanas extravagancias de la Sanch, del Diner y fins de la Inteligencia.)

Es considerada la Familia com un pas de gegant en el camí de la civilisació. Ella ha desenrotllat els nobles sentiments del sér humá, ha promogut hábits en ell de trevall regenerador, destruhint la seva ingénita peresa enervadora. En aquest concepte devém molt a la Familia. Peró hem portat, tal volta, massa enllá 'l nostre agrahiment al creure que'*ns devém* a n'ella. En nom de la Familia executém una pila d'actes de qual inmoralitat no'ns adoném. El comerciant s'agota trevallant nit y dia per'acaparar diners, això es, municions pera la defensa dels *seus*, sacrificant a n'aquesta tasca devoradora malaguanyats instants de Vida que passan pera no tornar. Acota l'advocat articles de la lley ab cálculs aritmétichs, y ofegan la veu de sa conciencia 'l *dernier cri* de la moda, els reclams d'una *première* sorollosa o'l burgit estrepitós d'una nit de Reys... El metje s'estalvia tot lo que pot, sovint més de lo que deu, pera no prodigar als altres lo que destina *als de casa*, y sol cobrar per endevant atent a assegurarse'l resultat pecuniari, ja que no sempre pot garantir la eficacia dels seus serveys. Treu de qui pot, rich o pobre, sostenint aixís el *decoro professional* y vanitats adjacents, alimentats un y altras, freqüentment, ab suhors y llágrimas de miserables...

L'apotecari (botiguer titular) compón las medecinas ab un ull a la recepta y l'altre al calaix, afinant el seu granatari, segons els cassos, ab llistas de clients bons pagadors o de clients morosos.

El mestre escursa'l temps y allarga las llissons; acarona o renya, castiga o tranzigeix segons la importancia de las mesadas.

L'artista veu y fa lo que'l públich vol que vegi o fassi: es l'industrial de la paraula, de la nota, del color y de la linia. Literat, se constituheix en tornaveu servil de la gran *Muda*. Pintor, se posa vidres *graduats* pera veurehi com veuhen els quecompran. Músich, cega impiament son geni, pera cantar a gust del aucellayre. Esculptor, deshonra marbres pera ornar salons. Arquitecte, empresona son talent en gabia d'or.

Tenim a gloria ésser bons pares y bons fills, victimas propiciatorias anant al sacrifici coronadas de flors y ab el somris als llabis. Si sentim impulsos altruistas, els amidém avans de portarlos a la práctica ab la mida de las conveniencias de la nostra familia, y els matém en flor sense remordiment en quant considerém que podrian perjudicar als *nostres*. «Si no fos la familia!» exclamém com exclama l'esclau: «Si no fos la cadena, cóm fugiria de la presó y correria a respirar l'ayre lliure y a deslliurar als oprimits!»

Admirable organisació la de la Familia! El pare governa (ab majúsculas o minúsculas), educa 'ls fills y... la ignorancia aumenta y la dolenteria no disminuheix. Més necessitat d'apendre que capás d'ensenyar, es espill entelat ahont se miran els fills a totas horas sense *veures* may. En us llegitim del seu dret, el pare mana, mana a tort y a través y...'ls fills fan aprenentatje de passivitat servil que'ls disposa a tolerar un altre dia jous més estrets, aixalantlos pera quan toca l'hora de volar. El pare trassa *a priori*'l camí a n'els fills, els im·

posa la professió ab que's *guanyarán la vida* sense consultar las sevas naturals tendencias, fent cas omis de las sevas vocacions, oposantshi, a voltas, ab cega y criminal obstinació; els empelta de comerciant, de militar, d'agricultor, *et sic de cœteris*, fomentant la producció de fruyta humana fácilment assequible al puagó y al corch.

La mare jau en son llit d'impotencia, ab el cap apoyat en tou coixi d'atávica feblesa. Ella, la pobra malalta, té la missió de criar als fills, cuydarlos, assistirlos. ¿Qui millor qu'ella podria desempenyarla? Ella vetlla per la seva salut, se'ls *menja* a petons, els rodeja, —pobrets!—de mil cuydados y... la rassa no mellora, y cada nou Munyon qu'aixeca'l dit troba, prompte y sens esfors, nombrosissima parroquia. Victima de la educació deficient y xorca que reb en general la dona, desconeix la mare'ls preceptes més rudimentaris de la higiene. La cuyna, qu'hauria d'ésser una mena de laboratori sabiament dirigit, es, al contrari, l'anti-cambra de la farmacia. Sol estar la mare en complerta oposició ab la naturalesa, mirant com enemichs al sol y al ayre. Vesteix als fills com vestia en sa infantesa las pintadas ninas, engalanantlos ab flochs y torturantlos ab apreturas pera donarse gust y fer denteta a las amigas. Que no li toquin las fillas, això no: ella las pujará com Deu mana, iniciantlas de pas en els secrets del *flirt* y'ls artificis de la *chasse à l'homme*.

La mare es, en un altre sentit, el contrapés del pare. Conseqüent partidaria de «fer els ulls grossos», contrasta ab sos prechs las reprensions d'aquell, atenuant, si arriba'l cas, cástichs ab caricias, aixugant llágrimas ab lleminaduras. Ella *posa* continuament de protectora dels menuts, contenta emperó de que'l pare sostingui'l seu paper de *barba*.

¿Qué esdevindrán els fills criats en aquest ambient saturat de desacerts? Esdevindrán els *pares* y *mares* de demá...

De la llar ne dihém «el santuari de la Familia».

La metáfora es, ha sigut y será (mentres duri) foch-follet d'ignocencia intelectual. La metáfora es el llenguatje de qui no sab parlar. Si creguessim en la existencia del mal, diriam que la metáfora 'ns ha perjudicat, en totas épocas, enormement. Ella ha posat enganyosos vidres de colors en las oberturas dels nostres sentits, falsejant las visions del intelecte que's creu pensar (amidar) y fantasieja no més.

¿Qui s'atreviria a posar, en mitjd el torrent de metáforas sonoras qu'ha inspirat la Familia, el digne d'una expressió cruament justa sens excitar la general indignació?

«No toquéu la Familia, perque s'enfonzaria l'edifici social», se clama a totas horas.

En nostres temps d'enlluhernador progrés, l'arquitectura social no pot prescindir dels fonaments a l'antiga, no pot construhir a flor de terra: ha d'obrir el sol y enterrarhi suhor, forsas... Vida. Las construccions modernas, tot y essent hermosas y superbas, tenen encara'ls peus en l'ombra. Els nostres descendents construhirán piràmides invertidas, de base extensissima, mirant al cel, sostingudas per un punt, un sol, en terra, y equilibradas per una forsa inconeguda avuy.

Salvador Albert.

CONCERTS SECHIARI-CASELLA

Ab motiu, l'any passat, de la vinguda a Barcelona de la célebre orquesta Lamoureux de Paris, nostre públich s'enterá, ab tanta admiració com sorpresa, de que'l primer violi de la esmentada orquesta, en Sechiari, era un concertista de primer ordre: las maravellas realisadas en el *Concert* de Max Bruch pel jove violinista ho demostraren d'una manera complerta.

Las ovacions del públich (tan expansiu sempre ab els que s'ho mereixen y devegadas fins ab els que no s'ho mereixen) feren creure a n'en Sechiari que a Barcelona se'l apreciava degudament y que'l seu meritissim trevall rebria en tota ocasió qu'ell se presentés el premi (honra y profit) corresponent a sas indisputables condicions d'artista.

Y efectivament: en el mateix teatre que no fa massa dias un públich fanatisat per la eterna *sirena* dels barcelonins, el TENOR, prenia per assalt ab el més gran entusiasme, ha tocat en Sechiari (ab el concurs del encara més jove pianista Alfred Casella) y'l públich, sobre tot en el primer concert, ha respost... quedantse a casa, si bé devém afegir en honor de la veritat, que la petita part de públich qu'assistí als concerts no fou avara d'aplaudiments y d'ovacions.

Y no obstant, en Sechiari es un artista de debó: de son violi n'arrenca sons de dolcesa infinida; sa execució es admirable, tot y agradantnos més encara sa pulcra y sentida dicció: diu las frases ab claretat y puresa extraordinarias, arribantnos a produhir (per

exemple en la *Sonata en fa major* de Beethoven), una de las més fondas emocions artísticas qu'hem experimentat.

Son company, el jove Alfred Casella, es un pianista en estat encara de formació, peró d'un pervindre segur, sobre tot si té present que un ver artista deu sempre preocuparse en primer terme de *dir*, en segón terme d'*executar*.

—

En el primer concert que, com hem dit avans, la concurrencia fou escassíssima, posá en Sechiari en evidencia sas facultats, interpretant la *Sonata en re* de Saint-Säens, en qual *allegro molto* quedá ben patentisada sa maravellosa execució, aixís com en l'*adagio* del *Concert en la major* de Mozart, demostrá son bon gust y sentiment artístich.

En Casella fou molt aplaudit en el *Preludi, Choral* y *Fuga* de César Franck, en quinas composicions revelá qu'era, ensemps que un executant de forsa, un pianista seriós, sense *pose*, que no feya ostentació de las dificultats vensudas, sinó que més aviat tractava de dissimularlas.

En el segón concert cridá extraordinariament l'atenció del auditori (ja més nombrós qu'en el primer) la colossal *Sonata en fa major* de Beethoven, obra maravellosa que té la puresa y la frescor del art clássich alhora que l'encís poétich y sentimental del romántich, y quals temps (en particular l'*allegro* y l'*adagio molto expressivo*) foren, en nostre concepte, la mellor revelació del talent artístich d'en Sechiari y d'en Casella. El primer vencé també las grans dificultats d'execució de la *Balada* de Moszkowski, de la gran *Chacona* de Bach, obra de proba pera tot violinista, y de la *Polonesa en la* de Wieniawski, composició d'escás valor artístich. En Casella interpretá l'*Idili* d'en Chabrier, que per cert no té d'idili més que'l nom; la dificilíssima *Sonata en la* de Scarlatti; las poéticas obras de Schumann *A la nit* y *Novelette* (núm. 1), obras en las que'ns agradá molt el pianista, sobre tot en la darrera, quals dos temas tan diferents digué ab expressió y justesa. Peró al executar, fora de programa, la *Mort d'Isolda* de Wagner, si en Casella hagués tocat devant d'un públich menys benévol, hauria tingut un desengany, puig lo que va tocar no era la *Mort d'Isolda*, sinó una caricatura de la mateixa.

De totas maneras, sessions com las ofertas als filarmónichs de Barcelona per en Sechiari y en Casella, quedarán en la memoria dels bons aficionats de nostra terra, que sempre ens planyerém de que'l públich no hagi premiat ab sa assistencia'l trevall artístich d'en Sechiari y d'en Casella.

NOTAS BIBLIOGRÁFICAS

Es sempre agradosa la tasca de donar compte dels llibres rebuts, quan aquests son de la importancia de la novela *César*, obra escrita en francés per nostre distingit amich en Nonce Casanova. *César*, avans de tot y per sobre de tot, es una obra d'art; l'autor, com tots els qu'están dotats d'un temperament artístich de debó, no es dels que van a cercar fora del art elements extranys qu'hagin d'animarlo y reforsarlo. En Nonce Casanova, com ja'ns ho ha demostrat en las obras anteriors qu'ha tingut la galantería d'enviarnos, es dels que creuhen que l'art té finalitat propia, que una obra artística es bella en si mateixa, no devent tenir altre objecte que'l de produhir una intensa emoció estética.

En Casanova assoleix el seu fi: la novela *César*, digna pariona per son assumpto de *Messaline*, té'ls seus defectes com els té tota obra humana, peró té qualitats que ningú podrá negarli.

El césar Calígula es l'héroe de la novela. L'autor francés, després d'havernos descrit el monstre-femella del imperi romá, Messalina, dominada sempre per la luxuria y pel crim, ha volgut presentarnos el monstre-mascle, més ben dit, un dels monstres-mascles, ver esguerro de la naturalesa, més odiós y repugnant encara que la esposa del césar Claudi. Calígula es un resúm de tots els defectes y vicis humans: cobart, vil, sanguinari, imbécil, lleig, ridiculament presumptuós, sa historia es un teixit de maldats interminable. Els desitjos de Calígula ixen de la esfera dels desitjos humans, esdevenint quimeras. La seva megalomania pren proporcions épicas. Creyentse superior als mortals y a las mateixas divinitats, intenta enmullerarse ab la lluna y desitja un sol cap a son poble pera poderlo segar d'una vegada.

En Casanova ha estat afortunadíssim al crear el medi ambient de l'acció. L'época apareix en son llibre molt ben estudiada, y en aquest sentit res se li ha d'objectar. Roma sorgeix en *César* com sorgí en *Messaline*, ab tot son ver carácter de la decadencia, qual sagell es el servilisme y la temensa en els estaments aristocrátichs y en el poble, y'l despotisme en l'emperador. Es l'época en que las virtuts cívicas s'han perdut—obra de César y d'August — y'l món xifra sa felicitat en la felicitat personal del tirá que'l governa. El cor d'aquesta Roma batega en el llibre d'en Casanova, ab sos batechs que no's poden confondre ab els de cap altre poble.

Com a novela, *César* no'ns plau tant. La acció no interessa gayre, y en certs moments —y no ho dihém pera molestar al autor— pren l'aspecte d'argument d'*ópera* de gran aparat. El final, sobre tot, no'ns convens. En cambi, alguns de sos capítuls (*Astérie*, *La*

lune, *Le reveil de César*), considerats com a quadros isolats, son bellissims: el poeta hi predomina sobre'l novelista, podenthi en Casanova desplegar tota sa potenta fantasia que'ls hi dona vida mercés a sa prosa plena de color y moviment.

L'obra es digna d'ésser llegida, y sense que la trobém tan arrodonida com *Messaline*, no fa cap tort al bon nom de que disfruta en Nonce Casanova en las lletras francesas.

—

Ademés hem rebut altres dos llibres: *Sonetos*, d'en Carlos Ossorio y Gallardo, y *D'aquí i d'allà*, d'en Santiago Rusiñol.

Els sonets de l'Ossorio tenen las qualitats exteriors que demana tan dificil y culta forma literaria, no mancántloshi tampoch sentiment. Vegis un exemple:

Yo para ti ambiciono, hermosa mía,
en vez de mis palabras delirantes,
poderte dar un trono de diamantes
fundidos por el sol del mediodía;
cuanto puede soñar la fantasía
en perfumes y joyas fulgurantes;
alfombras de zafiros y brillantes,
el morisco pensil de Andalucía;
noches de eterno amor voluptuosas;
robar al mar su espléndido tesoro
para verterlo en tu crugiente falda,
y con sus aguas verdes y abundosas
hechas cristales, sobre jaspe y oro
erigirte un palacio de esmeralda!

Qui escriu sonets com aquest es un bon versificador, y no desmereix com a poeta.

D'aquí i d'allà es un aplech de narracions y quadrets escullits dels llibres anteriors d'en Rusiñol: *Anant pel món*, *Fulls de la vida*, *Oracions* y *El poble gris*. Ab aquest llibre comensa la casa que l'ha editat, «L'Avenç», la publicació d'una edició popular d'obras catalanas y extrangeras.

G. Z.

FONAMENTS DE MON MÉTODE DE CANT

De la conferencia llegida en l'«Associació Wagneriana», la vetlla del 9 del corrent (1).

....
.............................Vaig a exposar els fonaments del sistema qu'he adoptat enfront de la escola italiana que fins avuy ha privat entre'ls meus paisans. La meva escola no es més que la fidel reproducció de la del meu mestre en Julius Hey, el mateix a qui encarregá Ricart Wagner la ensenyansa dels cantants pera l'estreno de la *Tetralogia*, a qui després encarregá la direcció de la escola de Bayreuth y que actualment desempenya la cátedra de cant a Berlin.

Una sumaria exposició dels principis del seu métode podrá donar idea clara de lo que constituheix els fonaments d'aquesta nova escola.

El llenguatje's converteix en cant, quan la paraula parlada experimenta una ampliació sonora, conseguint al mateix temps, ab ajuda dels medis melódichs, ritmichs, dinámichs y modulatoris una expressió superior.

El cant extén la paraula allargant las vocals de las silabas segons el sentit d'ella. Aquesta dilatació de la silaba ve determinada per l'accent de la paraula. El ritme llavors cuyda de que las silabas concordin ab l'accent del idioma, formant ab llur retorn regular *periodes*, els quins tenen una correlació natural ab l'accent de las paraulas. D'aixó s'origina la declamació cantada que'ns mostra la organisació intima y especial del ritme del llenguatje.

Els medis materials d'expressió tant pel llenguatje com pel cant son en el fons els mateixos: sols son diferents els medis d'expressió nascuts de la unió d'aquests. La paraula cantada obté un efecte molt més gran quan resta fidel a las lleys primitivas del llenguatje. Si manca aquesta homogenitat, el concepte de la paraula pert la seva expressió y's converteix en un producte sonor sensual, que serveix tot lo més pera donar á la música un text sense valor.

Si dins dels dominis d'expressió del llenguatje y del cant, observém la gradació de son desenrotllo genitiu, ne deduhirém la següent classificació com el punt de partida comú a abdós dominis:

a) *Sensació sonora* (que pot consistir en el só d'una vocal o d'un soroll inarticulat).

b) La paraula, formada d'aquests dos elements.

c) Tranformació de la paraula en cant.

Aixó ultim se logra per medi de la dilatació racional de la vocal a la que s'hi uneix el soroll inarticulat, mentres una part creix fins a formar só, y's presenta entre'l soroll y la vocal la consonant com a medi natural pera formar la continuitat de la oració. La sensació vocal sonora (considerada com á só natural del individuu) passa per una serie de fases de desenrotllo fins arribar a un estat que serveix de medi refinat d'expressió pera'l cant, (só natural, normal e ideal). L'entusiasme sensual que senten els italians pel só, es a dir, el *bel canto*, té'l mateix origen que la lley de la declamació cantada establerta per Gluck y desenrotllada a son grau més alt per Wagner, es a dir, la lley de la *sensació sonora* Mes el camí qu'han pres els italians es complertament diferent, perseguint un fi

---

(1) Ab motíu de la presentació del tenor J. Raventós, deixeble del conferenciant

ben oposat. El cant italiá resta, donchs tan sols una sensació vocal, puig concedeix un lloch molt secundari al contingut de las paraulas y no's preocupa (al menys en gran part) de las exigencias del drama musical. Per'aquell la melodia, l'acció y'l text poétich son sols gala de la virtuositat del cant, y consideran las consonants no sols com un destorb pera la *cantinela*, sinó qu'encara van més enllá, y quan els hi convé cambian las vocals que no'ls hi semblan prou sonoras, per altres que fisiológicament els hi resultan més plenas y més apropiadas pera fer un efecte purament instrumental y aixis assegurar la no interrupció de la linia melódica. La particularitat caracteristica de las vocals la subjectan a una vocalisació que té per sol fi un só bonich y sensual, mentres que la manifestació dels efectes psicológichs es conseguida sols ab la modificació del timbre, ab la execució fogosa, per medi d'una mimica purament exterior y superficial y moltas vegadas fins ab exclamacions naturals com sospirs, plors, riallas, etc.

La escola antiga italiana sens dubte ensenyava un estil noble y distingit, d'execució dramática, mes la escola actual traspassa'ls limits estétichs.

El verdader estil de cant deu, donchs, unir la materia y substancia de las paraulas, desenrotllarlas fins al grau més perfecte y desde aquest seguir per un camí natural fins arribar a la frase cantada, cercant ab ajuda del tó ideal una expressió superior del poema, convertintse llavors la paraula per si mateixa en cant hermós y ple de vida.

Es necessari, donchs, considerar las particularitats del llenguatje com l'arrel d'hont ixen en tota unitat la paraula y'l só fins arribar al assoliment del só ideal.

Avuy dia encara'ls italians segueixen el cami oposat per complert. Primer se preocupan sols de que la veu sigui bonica, y més tart prenen las paraulas com una cosa secundaria. Si'l resultat fos el mateix, llavors seria indiferent el cami seguit, peró com que'ls fins son ben diferents, es necessari coneixe ben bé'ls camins pera saber ahónt bifurcan y pendre la direcció que'ns ajudi a adquirir l'estil propi, no sols pera'l desenrotllo del drama musical modern, sinó també pera tota classe d'obras.

Pels italians la vocal *A* es la que conté tota la bellesa sonora de la veu humana y l'única acceptada pera'l desenrotllo técnich del orgue de la veu.

Segons els principis exposats, la veritable escola deu comensar baix altres fonaments. Aquesta escola tindrá, donchs, la particularitat y'l poder de fixar la expressió de cada vocal per si sola dintre del domini total de las vocals, puig pera la declamació totas tenen igual importancia e igual significació. També es importantissim y del tot decisiu pera la formació de la veu, coneixe la correspondencia de cada vocal entre'ls registres de la veu y las sevas qualitats fisiológicas. Las ciencias modernas han causat grans transformacions en la fisiologia de la veu y els métodes usuals; especialment els motllos de las pretesas tradicions italianas, han sigut conmoguts en sos fonaments. La teoria de las vocals de Helmoltz sola, obra un camp d'exploració a tot mestre de cant que vulgui avensar en el seu art.

Els entrebanchs que's presentan en la neutralisació de las dugas classes de vocals (claras y foscas), que fins ara han sigut consideradas com una exigencia ilusoria y ensemps el desesper de tot cantant al trobar que una *u* o *ü* o be *ö* li surt malmesa, fosca y del tot inservible, han quedat vensuts.

Es veritat que l'idioma italiá no posseheix aquests sons tan dificils, puig las vocals intermitjas li son desconegudas, y la *u* se troba pocas vegadas. Mes aixó sol ens demostra que la escola italiana es insuficient per'aplicarla a tots els altres idiomas y que la llengua alemanya (com també la catalana) a causa de la riquesa y varietat en el poder d'expressió de las sevas vocals, exigeix un cuydado especial.

La escola de cant moderna deu seguir, donchs, el cami següent:

1.er La neutralisació complerta de totas las vocals y diptongs de la llengua en que's canta, perque per medi d'ella s'alleugera moltissim la dificultat de igualar els diferents registres, y aixis els sons que limitan a'n aquests adquirirán més resistencia y una molt més gran ampliació sonora (aquesta neutralisació de las vocals es desconeguda per la escola italiana que considera la vocal *A* com única necessaria pera la formació de la veu. Per'xó se sent tan sovint en las cantants de la escola italiana aquesta desigualtat en el pas del registre grave de pit).

2.on La vocalisació fosca arriba al mateix grau d'expressió y modulació del só que la clara, y ademés es de gran influencia per'aqueixa, puig aumenta'l só, especialment en la *A* neutralisada. (La escola italiana d'avuy tampoch fa us d'aquesta ventatja, y d'aqui la causa de que la *A* surti incolora y blanca com una veu infantil en la corda mitja, y no sigui may apta pera'ls accents dramátichs de gran expressió y vigor.)

3.er La igualació complerta de las vocals dona a totas ellas, malgrat llur diferencia,'l mateix volúm de veu, obtenint aixis una linia melódica de timbre igual, y per lo tant, instrumental (aixó la escola italiana ho ha cercat sempre ab gran interés; mes el trevall vocal fet sol parcialment, dificulta son assoliment complert, ab tot y ser tant fácil pera'l cantant italiá l'arribar a dominar las vocals.)

4.rt Per medi de la neutralisació de totas las vocals, se fa desapareixe la incisió qu'en

la linia melódica produheixen las consonants.

5.nt També ab aquesta neutralisació el recitat cantat obtindrá (per medi del estudi de las consonants fet ab conciencia y l'apropiació de la técnica de llur articulació), una inagotable aumentació de medis d'expressió com no posseheixen pera la representació dramática las diversas brancas de la llengua llatina.

Respecte a la conservació de la *linia melódica*, la nostra escola y la italiana van aparelladas, y'l cantant modern té d'assimilarse las lleys de la bellesa del cant pera *filar il tuono* del sistema italiá, en quant avuy h gi sigut conservat pur de l'antiga escola.

6.é Quan el cantant ha conseguit formar del tot la *A* qu'es el centre dels dos dominis de las vocals, y aixis consolidar el vocalisme total, ja té tot lo qu'es necessari a la veu humana pera expressar els sentiments de l'ánima. Llavors el deixeble ha arribat al nivell hont totas las escolas convergeixen, o sigui al domini técnich instrumental de la veu.

La escola italiana parteix de las mateixas lleys fisiológicas, peró considera, com hem vist, la vocalisació com un medi pera la educació técnica, es a dir, execució de tots els exercicis sobre la vocal *A*, y aixó ja desde'l comensament del estudi, mentres que la escola moderna's serveix de totas las vocals y considera'l só vocal absolut com relatiu fins que no s'ha conseguit igualarlo del tot.

Las *fioritures* son empleadas pels italians tan sols pera produhir un efecte a'n els oyents y pera donalshi goig y satisfacció ab el cant mateix, mes nosaltres hem d'interpretarlas sols com un ornament enginyós y aplicarlas lo més discretament possible de manera que no perjudiquin al pensament musical fonamental y no s'oposin al sentit general de l'obra.

La escola moderna també deu cuydar molt del *portamento*, perque aixó té pera'l cantant modern un valor especial. La tasca está en procurar que'l cant dramátich (com se troba sovint en las frases amplas de Wagner, qu'exigeixen un fraseig lligat y potent), se desenrotlli en una linia melódica, vestida ab totas las finesas rítmich-dinámicas, y que la ondulació d'aquesta graciosa linia arribi a produhir un efecte instrumental. Un cop assolit aixó, haurá obtingut el cantant l'estil de la dicció que li es tan necessaria.

Aquesta dicció enclóu tot lo que'l *portamento* italiá exigeix del cantant, com també per altra part el *tempo rubato* pren tota un'altra significació pel cantant modern. El italians fan el *tempo rubato* sols ab la intenció d'allargar el temps y desenrotllar alashoras tota la potencia de la veu; trencan (molts cops sense que'l text ho demani) la linia melódica, o bé precipitan el compás exageradament sense respectar la configuració rítmica y melódica de l'obra, o acaban la frase ab un *diminuendo* exagerat encara que la situació no ho demani. En el veritable estil de dicció, las modificacions del temps naixen directament del contingut poétich y de la accentuació lógica de las paraulas.

Finalment, l'estudi dels *trinos* no deu ésser el suprém triomf de la técnica, ni'l punt culminant dels coneixements del cantant, sinó que la dicció demana que'l *trino* surti del sentit del text y del mateix sentiment. Aquest *trino* será, donchs, una intercalació melódica dintre de la linia del motiu, o bé servirá com objecte final d'una frase, mes sempre dintre'l sentit de l'obra. Els compositors no l'han empleat sempre en aquest sentit, peró Wagner els emplea ab gran acert. La partitura de *Els Mestres Cantors* n'está plena d'exemples; encantadors *trinos* y *fioritures* donan a la part de David una configuració altament cantábil. Quin efecte més ben trobat també'l de Walther quan al acabar son cant de presentació «en propis mots y en to brillant» endressa al gremi rutinari son cant ple de frescor y alegria, terminantlo ab un *trino* clar y brillant! Y quants *trinos* no trobém també en el tercer acte de *Siegfried*, en aquell admirable despertar de Brunhilda!

Mes, apart de tot lo que porto exposat, y que com s'haurá vist fa referencia a la técnica del cant, l'estudi d'aquest no deuria estribar en educar la veu pera un art que sense plan ni fi determinat conduheix sols a conquerir una celebritat més o menys dubtosa. Es hora ja de que's formin cantants que tinguin plena conciencia del llur art y del camí qu'han de seguir per'assolirlo, que sápigan per qué cantan, qu'es lo que cantan y cóm ho cantan.

Per'xó s'ha de partir d'altres punts de vista, ben diferents dels que generalment han privat fins avuy. Als nostres cantants se'ls ha d'educar en el perfecte coneixement del trevall qu'emprenen y ab exclusió complerta de tota rutina y de tota mecánica que converteix en autómatas als que deurian ésser artistas.

Y aixó sols se conseguirá cuydant, ensemps que s'educa la veu, d'educar també'l cantant, iniciantlo en una munió de brancas del seu art que li constituheixin un veritable fons de coneixements. Sols aixis podrá arribar a ésser un digne intérprete de tragedias tan potentas com el *Tristan*, y sols aixis podrá vence dificultats tan extraordinarias com las del cant en *Els Mestres Cantors*, que solzament son dominadas per l'artista qu'ha penetrat las innombrables finesas de la expressió melódica y declamatoria y ha arribat a la plena comprensió d'aquest edifici armónich. Aqueixas obras, com tantas d'altras, exigeixen una execució dramática y cantada que, per desgracia, no es la que fins avuy estém més acostumats a sentir.

Per'acabar y pera que's tingui una idea del plan d'estudis qu'ha de seguir tot cantant qu'estudihi la nova escola, llegiré l'index de las materias de que's componen els tres cursos:

Primer curs.

De la producció y formació del só.— De la igualació dels registres. — De la manera d'allargar el só.—Del moviment en la calma. —De la calma en el moviment.—De la vocalisació. — De la dinàmica del cant. — De la formació de las silabas.—De la linia melódica del cant del text.

Segón curs.

Material abundant d'exercicis.—De la formació de consonants. — Cant vocal técnicament més difícil. — Interpretació musical e intelectual.—Execució acabada de la paraula cantada.

Tercer curs.

Exercicis més complicats.—El *lied* o cansó. —La Balada. — Formas dramáticas a una y més veus. — Estudi teórich de las mellors composicions de cant.—Estudi de parts dramáticas de cant. — Desenrotllo més rich de técnica vocal.—Gimnástica corporal.—Mimica.— Transformació complerta de la paraula en só cantat com *l'última y suprema forma expressiva del cant.*

....

A. Ribera.

REVISTA DE REVISTAS

El número de 15 de febrer de *La Renaissance Latine* (Paris) conté, entre altres trevalls, un detingut estudi sobre *La Libertée d'Enseignement*, firmat per René Viviani, en el que's combaten els dos monopolis de la ensenyansa que venen a cárrech del Estat y de la Iglesia, y que, més qu'en altra cosa's basan en el mercantilisme, havent produhit tan sols estudis y métodes circunstancials, y havent creat a Fransa dugas menas de joventut escolar, dugas unitats morals e intelectuals, dugas direccions d'esperit; en una paraula, dos paissos en un. Cal obrir la escola a totas las hipótesis, a tots els sistemas, y, en comptes de dissimular la veritat ab el silenci sobre determinats problemas, imposar la obligació de tractarlos tots, pera que, discutidas totas las religions, esdevingui triomfant la religió de la humanitat ab la práctica de una ampla y noble moral cívica. Ab l'actual organisació, que té son origen en la lley de 1850, aixó's fa impossible, y l'autor combat dita falsa organisació ab gran copia d'arguments. En el mateix número s'inserta un fragment de *La Bible d'Amiens*, de John Ruskin, y s'acaban las *Pages inédites* d' André Chénier. Son remarcables els trevalls *Les Hommes du Consulat*, de Gilbert Stenger, *Les Rencontres de M. de Bréot*, novela d'Henri de Régnier, y *La Nouvelle Espérance*, de la Comtesse de Noailles.

Nuestro Tiempo, de Madrid, publica en son número de febrer, á més de l' acostumada revista d'en Salvador Canals sobre *El mes pasado*, un notable trevall de l'Unamuno titulat *Viejos y jóvenes; La enseñanza en 1902*, per Blas Lázaro Ibiza; *Orígenes del lenguaje*, per Julio Cejador, etc. En aquest número's continúa l'estudi d'en Pompeyus Gener sobre *La cuestión catalana*, en el que nostre benvolgut company exposa sas personalissimas y ben originals apreciacions de las causas qu'han produhit, a través dels sigles, el modern *Catalanisme*.

La Lectura, també de Madrid; número de febrer. Publica articles ben remarcables, com *La psicología popular ante los crímenes llamativos*, per P. Dorado; *El arte del cartel*, per Rafael Doménech; *La servidumbre rural en Cataluña*, per Rafael Altamira, etc., etc. Las críticas d'art y lletras son tan abundants com sempre, y ben notables, si exceptuém la del senyor R. D. Perés, quinas opinions ens semblarian més dignas de tenirse en compte si no's notés en el crítich un marcat afany de singularisarse apelant a arguments massa especiosos pera combatre una obra literaria catalana recentment apareguda.

Hojas Selectas. Barcelona. Número corresponent al actual mes de mars. Tan amena y tan instructiva com de costúm se mostra aquesta revista en son darrer número, contribuhinthi'ls nombrosos grabats que ilustran el text, en el que s'hi troban las firmas de Tomás y Salvany, Sofia Casanova, Eduardo Zamacois, Francisco Acébal, Alejandro Barret, etc., etc.

Le Ménéstrel, revista de música y teatres que's publica a Paris. Conté en sos darrers números diversas crónicas musicals y continúa la publicació d'unas *Notes d'ethnographie musicale* ocupantse de *La Musique dans le continent africain*, que firma en Julien Tiersot.

La Rassegna Internazionale (Roma) publica en son número de febrer trevalls de Bertani, Beltramelli, Frenzi, Garscin, Giulia Daudet, etc.

La Terro d'Oc, revista felibrenca que veu la llum a Tolosa. Publica la llista dels felibres de «L'Escolo Moundino», y diversos trevalls literaris de Helios, Rivière, Fagot, Molère, Delriu, Lamourère, Faure, Benazet, etc., etc.

Euskalduna, de Bilbao, continúa sas campanyas anticentralistas accentuant la nota de germanor ab els autonomistas catalans.

La Grande Revue, de Paris, en son número de mars, publica magnifichs trevalls,

com el titulat *A propos de la récente grève générale des mineurs*, firmat per Charles Guieysse, *La Natalité française et les lois successorales*, per Ambroise Colin, y *Le Mouvement de monopolitation aux Etats-Unis* (conclusió), per C. A. Maybon.

Pel & Ploma, de Barcelona. En el número de febrer hi apareixen hermosas reproduccions d'alguns dels quadros de la darrera Exposició Rusiñol, y altras de quadros y dibuixos d'en Feliu de Lemus, essent d'aquest artista'l fac-simil que's regala als suscriptors en lámina solta. En el text hi figuran las firmas de Joan Pijoan, Lluis de Zulueta, Pinzell, Apeles Mestres, G. Desdevises du Dezert, Dr. Gustavo Pittaluga, etc.

Catalunya. En els darrers números d'aquesta nova revista que's publica a Barcelona s'hi troban bons trevalls d'en Joan Rosselló, Lluis Gispert, Joseph Carner, Claudi Planas y Font, etc. Ha publicat també la traducció d'una hermosa conferencia donada per Ruskin en un Institut d'un barri obrer de Londres, altra traducció d'una *Rondalla* de Andreu Holstroom, y un fragment de la novela d'en Marián Vayreda *La Punyaladá*, próxima a apareixe.

—

També hem rebut els últims números de *Hispania*, *Arquitectura y Construcción*, *Revista de la Sociedad Artístico-Arqueológica*, *Espanya Cartófila*, *Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya* y altras revistas de Barcelona; *L'Européen*, y *La Critique Internationale*, de Paris; *Le Journal des Pyrénées-Orientales*, de Perpinyá; *Novy-Kült*, de Praga; *Alhambra*, de Granada; *Juventud*, de Valencia, etc., etc.

NOVAS

Entre las innombrables protestas que s'han enviat al ministre de Gracia y Justicia per son projecte de reforma del Notariat, hi figura la següent de la Junta Permanent de la *Unió Catalanista*:

«La Junta Permanent de la *Unió Catalanista* ha pres en sessió d'avuy l'acort de protestar del decret reformant lo Notariat, encara que té la convicció, y aixís llealment ho confessa, de que tant aquesta protesta com totas las altras que's fassin á Catalunya poch ó gens influhirán en l'anim de V. E., que al redactar lo document ho feu ab premeditació sabent lo que feya y per qué ho feya.

Decrets com lo del passat Ministre d'Instrucció y'l que V. E. acaba de sotmetre á la sanció del Quefe del Estat, serveixen pera demostrar palesament als catalans apáthichs la justicia de las aspiracions que la *Unió Catalanista* proclamá á Manresa y que han d'acabar per ésser oficialment reconegudas pel Govern del Estat espanyol.

Lo que comuniquém á V. E. pera son coneixement. Visqui V. E. molts anys. Barcelona, 8 de mars de 1903. —Lo President, *Joseph M.ª Roca*.—Lo Secretari, *Manel Rocamora*.—Excm. Sr. Ministre de Gracia y Justicia.»

—

Las eleccions de diputats provincials celebradas el passat diumenge, foren en nostra ciutat una manifestació de cultura, donchs els ciutadans pogueren emetre son vot sense coaccions, resultantne d'això una vera desfeta pera'ls cacichs.

Han triomfat els republicans en primer lloch, y en segón lloch els regionalistas; y han triomfat perque cada hu ha pogut fer us de sa llibertat, *rara avis* en aquest pais.

Nosaltres ens alegrém del triomf en quant significa llibertat. Y per lo que toca als republicans, encara'ns n'alegrariam més si no's diguessin unitaris, això es, si no contradissin, com desgraciadament succeheix, el concepte de *llibertat* ab l'antitétich d'*unitarisme* qu'ostentan molts en llur bandera.

Nostre lema es l'autonomia, y es menester que s'arribi a compendre que sols ab un lema com aquest se pot ésser ben lliberal. Y aixis seguirém predicantho a totas las classes en general, sense predileccions per cap d'ellas, perque totas son factors d'igual importancia dintre d'una societat, y sense l'una no existiria l'altra com sense'l concurs de totas no arribariam allá hont volém.

L'obrer catalá, que forma la gran massa, ja ho va comprenent de quin cantó está la vera llibertat; ja's va dónant compte de que fins ara l'han fet servir pera formar els grans remats. El dia que sia autonomista y's lliuri de tot prejudici, el dia que's dongui compte de quina manera's va a la vera llibertat del poble y ensemps del individuu, aquell dia veurém complert el triomf del Catalanisme per demunt dels farsants de la politica, diguinse republicans o monárquichs, que pretenen eternisar l'endarreriment y'l jacobinisme en aquesta Catalunya qu'ha d'ésser terra de la llibertat y de l'autonomia.

—

El prop vinent diumenge, dia 15, se reunirá Consell general extraordinari de representants de la *Unió Catalanista*, convocat per la Junta Permanent pera tractar del següents assumptos:

Normalisació del estat económich de la *Unió*.

Elecció de vocal per dimissió d'en Joseph Mallofré.

Discussió de las proposicions que's presentin.

—

Al «Ateneu Barcelonés», ahont venen celebrantshi sessions pera discutir el tema «Dret d'Associació», hi doná'l dia 4 una conferencia nostre distingit amich y colaborador el doctor Martí y Juliá. S'ocupá de la institució matrimonial, se declará contrari a sa indisolubilitat y sentá que la societat actual, en lo que respecta a la familia, se mostra encara molt endarrerida, tota vegada que'ls fills de las familias modernas, per causas económicas y per desviació moral, pateixen els mateixos mals que'ls fills de las societats primitivas, perque certament no se'ls menjan, peró en cambi'ls fan trevallar quan no tenen prou forsas encara, o'ls tancan en colegis privantlos d'una vida natural y expansiva com hauria d'ésser la de la veritable familia, la qual queda avuy reduhida al matrimoni, aixó es, a la unió sexual, tota vegada qu'als vells els tancan las familias pobres, y'ls aislan las acomodadas.

Li faltan al matrimoni modern els sentiments de moralitat y d'emotivitat, el primer pera evitar que'l fi principal sia mercantil, y'l segón pera que la unió dels sexes obeheixi a una passió normal que'ls fassi més equilibrats y feconds, donant fills més perfectes, com científicament s'ha probat que'ls donan els matrimonis que més s'estiman.

Després de la familia, primer grahó social, ve'l municipi, primer element sociable que ja porta en si'ls fonaments de las agrupacions més perfectas, encara que no del tot desenrotllats. De l'agrupació de municipis es d'hont naix la nació, may la regió. Aquesta cientificament no existeix. Es un concepte fals y especulatiu dels politichs, y més dels politichs a la espanyola; mentres que la nació es un organisme natural y complert.

L'estat no té rahó d'ésser; en la naturalesa no existeix; es un fet arbitrari, y per'xó veyém que pera existir ha d'apelar a la forsa. No fentho aixis, no's sostindria.

No existeix la patria universal. Els grans estats, encara que sian federats, son també atentatoris al dret y a la rahó, puig s'apoyan en l'imperialisme.

El senyor Martí y Juliá fou objecte d'aplaudiments entusiastas per sa notable disertació.

—

La quinta de las conferencias dedicadas a Zola que venen donantse setmanalment al Ateneu, aná'l passat divendres a cárrech de don Amadeu Hurtado, qui disertá sobre'l tema «Algunas ideas juridicas de Zola». Digué que l'obra de Zola — que presentá en síntesis — es el trassumpte de la societat del seu temps, llibertadora de pobles, emancipadora de conciencias y defensora de la veritat. Després examina las diferentas obras en que Zola va exposar son pensament juridich respecte a la organisació de la justicia legal, relacions de la societat ab la iglesia, drets de la dona y'l nen, y reglamentació del trevall. La transformació dels drets socials la esperava Zola de las forsas constructoras de la massa, a la que aconsellá'l trevall y'l foment de las cooperativas per'arribar a una complerta redempció.

Durant la conferencia fou molt aplaudit el senyor Hurtado, reproduhintse al final els aplausos.

—

No molt nodridas, peró ben notables han sigut las dugas exposicions d'obras pictóricas d'en Galwey y en Graner, obertas al públich durant la passada setmana la primera, y durant l'actual la segona, a Ca'n Parés. Els inteligents han pogut fruhir ab las obras exposadas, molt ben escullidas certament per sos respectius autors, puig en ellas s'hi troban aquellas rellevants qualitats que fan inconfundible llur personalitat artística, per l'especial sentiment y visió de la realitat, aixis com per la factura, ben caracteristica en un y altre pintor.

—

Publicacions rebudas:

Elementos de Química Agrícola, per Cassimir Brugués y Escuder. Es notable aquesta obreta per la claretat del estil y per sa importancia práctica. Está dividida en quatre parts. En la primera s'estudia l'atmósfera, sos components y variacions. En la segona la terra de conreu, la descomposició de las rocas, de las materias orgánicas, el poder absorbent de la terra, sa coherencia, etc., etc. En la tercera part s'estudian las plantas, sos elements quimichs, minerals y orgánichs, l'aygua y materia seca que contenen, la transpiració y absorció de l'aygua, y alimentació. La quarta part, dedicada als abonos, es molt nodrida, estudiantse tots els abonos absoluts y relatius, sas dosis y son valor comercial. Precedeix a l'obra un prólech de don Manel Raventós.

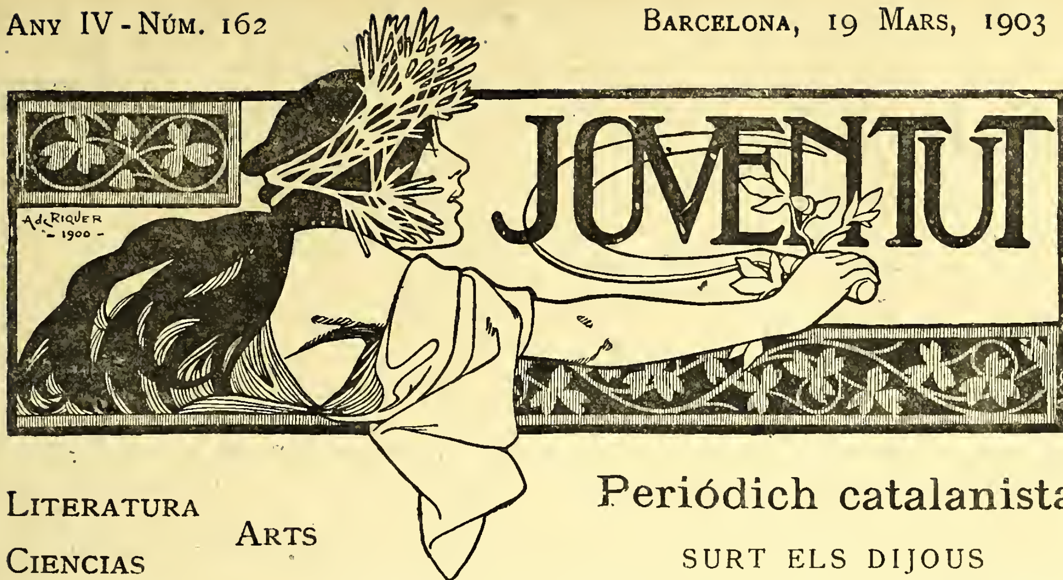
Velká Revoluce, per Petr Kropotkin. Fascicle sobre la Revolució francesa y la qüestió social, publicat per la Biblioteca del *Nového Kultu*, de Praga.

O Vychovê, per F. Domela Nieuwenhuis, publicat també per la Biblioteca del *Nového Kultu*.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia, 311

ANY IV - NÚM. 162

BARCELONA, 19 MARS, 1903

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . . . 20 CÉNTIMS.
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . 40 »
» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

FOLLETI:

TOCH D'ATENCIÓ

Poch temps fa que, ab la celebració d'un *meeting* llibertari en nostra ciutat, vegerem passar l'ombra del esferehidor fantasma que tant esporugui y trastorná a nostra societat l'any passat. La tranquilitat externa y aparent tan sols que regnava, y regna encara, va ésser pertorbada ab l'aparició de l'ombra del negre fantasma: *la vaga general*. Mes avuy es possible que fins el recort d'una y altra hagi desaparegut de la memoria de nostres conciutadans.

No'ns fem ilusions: tart o aviat tornará a apareixe, si no l'ombra, el mateix fantasma més gran y més negre que may, y'ns trobarém tots tan desprevinguts com fins ara. ¿Y qui tindrá'l dret de queixarse? ¿Ab quina autoritat podrém increpar als governants, si nosaltres, més interessats que ningú, res hem fet ni probat de fer?

Estém ara en ple periode electoral, y al enterarnos dels desitjos y propósits no ja dels candidats, sinó dels que a n'aquests proclaman y deuhen exigir per tant certas explicacions, res veyém en concret que fassi referencia directament a l'anomenada qüestió social. Ni un programa, ni un propósit esfumat de fer una quieta y sana revolució pacifica. Res de tot axó. Tots passan per alt lo que a la organisació de relacions de las diferentas classes socials fassi referencia: cosa que pot ésser filla lo mateix del oblit que de la por, que tants mals fa y cap bé reporta.

Lliberals y conservadors, monárquichs y republicans, els qu'avensan y'ls que reculan, passan per aquesta qüestió no ja com sobre brasas, sinó sense girarse a mirarla tan sols. Donchs bé: a nostre entendre axó es un descuyt imperdonable y que pot donar lloch a mals terribles, puig no's resolen problemas fent el desentés, ni hi há res tan ofensiu pera 'ls individuus o classes com l'oblit o'l menyspreu.

El problema económich social es grave, gravíssim, y creyém arribat el moment de que se'l tracti y estudihi ab carinyo y amor, y de que's procuri resóldrel no de cop y volta, sinó poch a poch, disminuhint ab bonas midas la gravetat, treyent la virulencia de la malaltía qu'afecta a la societat y preparant la solució definitiva pera un demá més o menys llunyá, evitant ab tot aixó las manifestacions violentas del mal, com també'l que per alguns ilusos s'intenti una curació prompta valentse de remeys pitjors que'l mal, com son els procediments revolucionaris externs y violents.

Nostres electors, per lo general, sols se preocupan de detalls, de superficialitats que res tenen que veure ab la organisació social en son aspecte económich y de relació de las diferentas classes de la societat. Aixís es que sols pensan en la monarquia y la república; uns fins tractan de la centralisació o descentralisació administrativa, y d'altres n'hi há que tenen la deria del exercici de la *sobiranía nacional*, en el sentit de poderla disfrutar ells o'ls de la seva colla. Y de la manera d'ésser del individuu, y de las relacions d'aquest ab sos semblants ¿qui'n parla? ¿Qui se'n cuyda del estudi d'aquest dificil problema? Tots o casi tots creuhen en la necessitat de que una espessa xarxa de lleys, que portin el sagell de la igualtat, regni arreu, en tot l'Estat espanyol, siguin quinas siguin las regions, siguin quinas siguin las comarcas, siguin quinas siguin las relacions qu'hagin de regular. La igualtat sempre; la unitat indiscutible. Y no veuhen, tapats sos ulls ab la vena espessa de sas preocupacions, que segons els carácters y costums, modos de viure y feynas en que emplehin sas forsas, deuhen ésser diferentas las lleys que regulin els actes dels individuus a ellas subjectes.

No veuhen que la Naturalesa, espill de desigualtat y de varietat, ha acoblat els homes en regions y comarcas diferentas, en que'ls medis de viure y las manifestacions de la vida son diversos, com diferents son la fauna y la flora, el clima y'ls fenómens naturals; qu'aixó dona lloch a diversitat de carácters, costums, parla, etc., y fins a que'ls habitants se nodreixin, vesteixin y alimentin de modos diferents; que unas terras son poch menys que xorcas y obligan al home, pera viuren, a trevalls heroichs a fi d'obtindren resultats mesquins, y qu'altras son tan fecondas qu'ab lleugerissim trevall donan inmensos beneficis; que'ls habitants d'aquestas son ganduls, alegres y xerrayres, y'ls d'aquellas son trevalladors, obligats a buscar en la industria y'l comers lo que'ls hi nega la terra; que uns son els homes de marina, altres els del pla y altres els de la montanya; y que fins els homes que d'un país passan a un altre cambian poch a poch sos hábits y costums, arribant, si no ells sos fills, a ésser veritables naturals de la nova patria.

Y no veyentho, no's preocupan més que de futesas inútils, com son avuy per avuy las formas de govern y altras tonterias per l'estil!

Y en cambi, pochs son els que, conscientment, voldrían que la manera d'estar constituhida y governada nostra terra fos d'acort ab els fenómens socials qu'en ella's manifestan, y estés encarregada la missió educativa, instructiva, llegislativa y de govern a fills de la terra, ab prous coneixements pera ferho d'acort ab la manera d'ésser y ab la constitució del poble catalá.

A n'aquests son ja molts els que'ls segueixen, peró com qu'encara son inconscients, van vacilant d'un cantó al altre, si es que a lo mellor no's retreuhen o reculan, ja enlluhernats per ridiculas preocupacions, ja espahordits ab el terror de certs cambis quin resultat temen perque no comprenen.

—

Es molt possible qu'alguns creguin que la qüestió económica-social res tingui que veure ab el Catalanisme, o l'autonomia absoluta de Catalunya: mes si enfonzan en els estudis sociológichs, si observan els fenómens socials de nostre terrer, si examinan els fets qu'en ell tenen lloch, compendrán que l'autonomisme es lo únich que pot salvar a nostra patria dels perills de la qüestió social mal conduhida, puig si bé es cert que aquesta té molts punts de cosmopolita, ho es també que'n té d'altres de carácter local o regional, y que la solució no pot ésser altra que la qu'estigui en relació ab las condicions del país en que's presenta y tenint en compte'l medi ambient que té aquest y que respira la seva societat.

En efecte: el problema social, qu'existeix en tota la humanitat, se presenta ab manifestacions diferentas ens uns o altres paissos (1); y aquí, en l'Estat espanyol, diferentment en unas regions qu'en las altras: com també son diferentas las manifestacions en la esfera industrial qu'en l'agricola. Las manifestacions diferentas corresponen en el fons a modos d'ésser diferents del problema, y, per tant, deuhen ésser diferentas las solucions segons els paissos y segons las esferas en que'l problema's desenrotlli.

Avuy l'autonomisme, tan criticat per tothóm com a *retrógado* y reaccionari, es la sola doctrina que pot resoldre, si no del tot, en gran part aquest problema, tota vegada que predica com a fonamental el que la constitució y la organisació politica, económica, social, etc., d'un estat deu estar d'acort per complert ab els fenómens socials interns y externs que's desenrotllan en els organismes naturals complexes (nacions, regions, etc.), y per lo tant es l'únich que pot presentar solucions d'acort ab la naturalesa de las societats y dels problemas qu'en aquestas se presentin.

Cal, donchs, que nostres compatricis ho tinguin present, com també'ls nostres companys en autonomisme. Avuy que hi há tranquilitat, més o menys aparent, val la pena de que's fixi bon xich l'atenció en las qüestions socials y s'estudihin de bona fe y ab altesa de miras per part de tothóm, fugint sempre d'egoismes crudels y d'exclusimes perjudicials.

Si aixís no's fa, si al autonomisme se li vol parar la marxa, com també si se'l vol apartar de son camí natural, es possible que més tart s'experimentin terribles conseqüencias, sobre tot en la qüestió económica-social.

Voler parar la marxa natural de las ideas es com voler aturar la corrent forta d'un riu capdalós que sempre deu produhir terribles y devastadoras inondacions, acompanyadas de perjudicis irreparables.

(1) Té carácters diferents a Alemanya, Russia, Fransa, etc.

HIPÓCRITAS

En els *meetings* y reunions que ab objecte de fer propaganda electoral han celebrat aquests dias els anomenats republicans, s'han entretingut en insultar als catalanistas, en injuriarlos, en bescantarlos, mentint molts cops, desbarrant sempre. Els infelissos no s'han adonat de que la seva teulada es de vidre, y per tant trencadissa, y de que cal sols tirarhi una pedra pera deixar al descubert tota la miseria y la indignitat que dessota d'ella s'hi aixoplugan.

En efecte: aqueixos republicans, empedrehits centralistas, l'han donada ara per dirse autonomistas, y fan aquesta afirmació ab una despreocupació tan gran, que sembla talment qu'hagin perdut la memoria. Recordis, si no, la ferma oposició qu'en temps de la guerra de Cuba va fer sempre la incomparable *Publicidad* a la concessió de l'autonomia a n'aquell pais; tinguis present l'odi africá que traspuhava en sas columnas atiant a aquell *monstre* de sabiduria anomenat Cánovas a una lluyta d'extermini y de desolació; y quan la nostra *Renaixensa* seguia la seva noble y generosa campanya a favor del cubans y, per tant, també d'Espanya, era l'escarni y la befa d'aquell periódich republicá, orgue dels esperits *profondament* lliberals, qual liberalisme té més d'absolutisme que d'altra cosa.

Impotent per'acabar la guerra ab els medis fins llavors empleats, el govern decideix enviar a n'en Weyler a Cuba, y malgrat la roja aureola de crudeltat que'l voltava, aqueixos republicans, els homes d'ideas avensadas, els grans altruistas, van aplaudir a aquell general y'l van empenye a acabar la guerra apelant a procediments inhumans y salvatjes que repugnan a tot home honrat y digne.

Per un etzar de la guerra morí en Maceo, y aqueixos *internacionalistas*, en lloch de tenir paraulas de compassió y de condol per la mort del héroe de la independencia cubana, del valent capdill que defensá ab coratje la llibertat de la seva terra, van iluminar els balcons del seu cassino y's van entregar a grans demostracions d'alegria, donant aixís mostras d'un patrioterisme espanyolista ridícul y estúpit, y al mateix temps, ells, els de la patria universal, d'un cor aixut d'amor pels

homes, aqueix amor qu'en tot pit generós existeix, sigui la que sigui la nacionalitat a que aquells pertanyin.

Fracassat aquell célebre general y tornat a Espanya xopas encara sas mans de sanch cubana, aqueixos lliberals de pega, aqueixos que's diuhen amichs del obrer y qu'haurian d'ésser, per tant, enemichs del militarisme, se van dedicar a llepar el sabre d'aquell *héroe*, pensant—pobra gent!—que un vulgar ambiciós els havia de portar aquella República unitaria per la que tant sospiran.

Se vantan en las sevas peroracions d'amor a la nostra terra — la *patria petita* qu'ells ne diuhen, la *patria natural* que'n dihém nosaltres — y a la nostra llengua, y es tan gran la estimació que per ella senten, que reben ab verdader goig totas las disposicions centralistas que tendeixen a l'anulació de la nostra personalitat nacional, puig ni las sevas associacions ni'ls seus periódichs han protestat may en contra d'ellas: bé que pera ells es el *summum* del progrés, el *non plus ultra* de las sevas aspiracions, l'assimilació de la nostra terra a Castella, es a dir, d'un país relativament actiu, prósper y floreixent, a un altre d'indolent, decadent y empobrit. Heusaqui'l progrés y l'avens que volen pera la nostra Catalunya. Y pera posar de manifest l'afecte que senten per la nostra llengua, no més cal esmentar lo succehit al Ateneu en ocasió en qu'en Guimerá, trencant ab la estúpida rutina y en us del seu dret, va tractar de fer el discurs presidencial en catalá. Alashoras aquests *lliberalíssims*, partidaris d'una llibertat sense trabas e ilimitada, se varen oposar ab totas sas forsas als propósits d'en Guimerá, y desde'ls seus periódichs—*La Publicidad* y *El Diluvio* — varen llensar parauladas y bestiesas a bell doll dessobre'ls catalanistas, posant en evidencia el seu esperit petit, mesquí y exclusivista, lliberal de nom, en el fons despótich y autoritari.

Tenen interés en fer constar el seu anticlericalisme y anticatolicisme, y quan las circunstancias s'ho portan no tenen reparo en acceptar llochs preeminents en manifestacions religiosas, com ho va fer el *clerófago* Junoy passejant pels carrers de Manresa, ple de fervor mistich, el penó de la professó que se li va oferir y que va admetre joyós y satisfet.

Heusaquí, á fi de comptes, lo que son els que, orfes d'educació política—y molts també de l'altra — han pres com un *sport* l'insultar als catalanistas; héusels aquí 'ls grans lliberals que tenen un concepte tan migrat y dogmátich de la llibertat; aqueixos autonomistas nominals qu'han predicat una guerra bestial y salvatje contra'ls que defensavan l'autonomia de la seva terra; aqueixos *soi-disant* esperits progressius, *amichs del obrer*, que contribuheixen a la seva *ilustració* omplint las planas dels seus diaris d'una informació detalladíssima y complerta de las brutals *corridas de toros;* aqueixos *internacionalistas* de *doublé* partidaris de la patria universal, a la que voldrian arribar pel camí de l'absorció d'uns pobles per altres, consumant verdaders atentats a la llibertat, fins a la constitució del monstruós y colossal imperi, assentat sobre la violencia y en el que hi segués sobirana la uniformitat de la mort: ben distinta aqueixa patria universal de la que somniém nosaltres els catalanistas, hermosa federació de pobles lliures, tots ells ben diferenciats, cada un ab la seva fesomía propia y característica, peró units tots pels llassos que crean y estrenyen l'amor, l'armonia y'l respecte mutuu.

A nosaltres els catalanistas verdaders, sincers partidaris de totas las autonomías, aixís individuals com colectivas, tanta comedia, tanta farsa y tanta hipocresia no poden causarnos més que repulsió, fástich y repugnancia tot a l'hora.

JOAN RIERA.

UNIÓ CATALANISTA

CONSELL GENERAL DE REPRESENTANTS

OLTÍSSIMA concurrencia s'havía aplegat el passat diumenge, día 15, en las salas de la *Unió Catalanista* ab motíu de celebrarse l'anunciat Consell general. S'hi trobavan representadas las associacions, agrupacions y periódichs que a continuació s'expressan:

Associacions: Lliga de Catalunya, Centre Escolar Catalanista, Centre Catalá de Sabadell, Centre Catalanista de Girona y sa comarca, Associació Catalanista de Reus, Associació Popular Regionalista, Centre Catalá de Sant Sadurní de Noya, Associació de la Costa de Llevant, Associació «Catalunya y Avant», Associació Protectora de la Ensenyansa Catalana, Associació Obrera Catalanista de Manresa, Associació «Catalunya Autónoma», Centre Catalanista de Mataró, Associació «Lo Sometent», Lliga Espiritual de Nostra Senyora de Montserrat, Associació «Los Montanyenchs», Centre Catalanista de Figueras, Centre Catalanista Graciench, Associació «Rafel de Casanova» de Manlleu, Lliga Catalanista de Reus, Lliga Popular Catalanista de Castellar del Vallés, Centre Catalanista Sarrianench, Centre Catalá de Sant Felíu de Guíxols, Centre Catalanista «Gent Nova» de Badalona, Centre Catalanista Democrátich de la Conca de Solivella, Centre Catalanista «La Barretina Torellonenca», Associació Catalanista de Sant Boy del Llobregat, Associació «Lo Renaixement», Centre «Catalunya» de Sant Martí de Provensals, Associació Catalanista «Lo Galió», Associació Democrática Catalanista «Lo Trángul» de la Barceloneta, Associació Catalanista de Sant Joan Despí; Centre Popular Catalanista de Sant Andreu de Palomar, Associació Artístich-Catalanista del Poble Nou, Associació Democrática Catalanista «Los Pregoners».

Agrupacions: Agrupació Catalanista de Mollet del Vallés, de Vilassar de Mar, de Sant Felíu de Codinas, del Casino Mercantil, de Barcelona, de Cardedeu, Escolar Catalanista «Ramón Llull», de Sallent, de Rodonyá, «Segadors» de Sans, d'Olot, de Sant Andreu de la Barca, de Palafrugell, «La Coronela» d'Esparraguera de Crespiá, de Rubí, de Molins de Rey, de Pals, Propaganda Catalanista de Barcelona, d'Excursions «Bach de Roda», «La Reixa», d'Arbós, del Poble Sech, «Los Feyners» de Barcelona, de la Espluga de Francolí y d'Agullana.

Periódichs: *La Renaixensa*, de Barcelona; *Lo Somaent*, de Reus; *Lo Catalanista*, de Sabadell; *La Nació Catalana*, de Barcelona; *Lo Pi de las Tres Brancas*, de Berga; *Gent Nova*, de Badalona; *La Comarca*, de Lleyda; *Universitat Catalana*, de Barcelona; *Llevant*, de la Barceloneta; *Montserrat*, de Barcelona; *Avant sempre, sempre avant*, de Manila; *La Sembra*, de Tarrassa; *Lo Vendrellench*, de Vendrell; *Vida Nova*, de Sant Martí de Provensals, y JOVENTUT.

Socis individuals: Oriol Martí y Ballés, Joseph María Roca, Joseph M.ª Valls y Vicens, Trinitat Monegal, Joseph Torres y Sampol, Domingo Martí y Juliá, Jaume Botey, Modest Durán y Folguera, Juliá Soley y Comella, Juliá Martí, Lluís Esquerrá, Antoni de P. Campmany, Joan B.ª Baró y Vicens, Pere Pasqual y Baquer, Pere Basté, Trinitat Gomis, Arthur Pibernat y Juli Vidal.

Hi assistiren també'ls expresidents de la *Unió* senyors Angel Guimerá, Joan Permanyer y Manel Folguera y Durán, y's reberen adhesions d'en Francisco Romaní y Puigdengolas, del «Escut Emporitá» de La Bisbal, y de l'associació «Lo Segriá» d'Almenar.

El president en Joseph M.ª Roca exposá l'objecte del Consell previa lectura pel secretari senyor Rocamora de l'acta del Consell anterior, y seguidament feu us de la paraula'l tresorer senyor Patxot, que llegí una notable memoria sobre l'estat de comptes de la *Unió*, memoria que doná lloch, previa discussió, als acorts següents:

1.er Donar 30 días de temps a las entitats que no han respost, pera que reconeguin llur descubert de conformitat ab l'imprés que se'ls hi remetés.

2.on Que passats aquests 30 días s'aplicará l'article V, incís E, dels Estatuts de la *Unió*, y's donará de baixa de la *Unió Catalanista* a tots els socis colectius o individuals que no hagin cumplert l'acort anterior.

3.er Exigir en el Consell general ordinari rigorós acatament al article VIII dels Estatuts, això es: «Cada entitat colectiva comunicará per medi de son representant la quota ab que contribuhirá en el proxim any als gastos de la *Unió*».

Y 4.rt Aquesta quota s'haurá de pagar avans de cada Consell ordinari, o sía, tindrá d'ésser pagada lo més tart per tot el setembre del any següent, aixís en la sessió anyal el tresorer presentará verament la situació económica de la *Unió* y'l Consell general tindrá acció envers els que no cumpleixin.

Se doná compte de la donació feta per la «Lliga de Catalunya» de 655 pessetas recaudadas per suscripció entre'ls socis, y del aument espontani qu'havía donat a sas respectivas quotas anyals l'Agrupació Catalanista del Cassino Mercantil de Barcelona, oferint aixís un exemple digne d'ésser imitat per altras entitats adheridas.

El Consell doná un vot de gracias al tresorer per sa energía y bon criteri al regularisar la marxa económica de la *Unió*, fent també extensíu aquest vot a la «Lliga de Catalunya» y a l'Agrupació Catalanista del Cassino Mercantil per sa exemplar conducta.

Se suspengué en aquest punt la sessió, qu'havía comensat a las deu del matí. Era la una de la tarda.

A las tres comensá la segona sessió del Consell, procedintse a votació per'admetre'ls següents socis individuals y colectius: en Ramón Farré y Carceller, en Joseph Morera y Borés, en Arnau Martínez y Seriñá, en Joan Fort y Romeu y en Antoni Roig y Soler, de Barcelona, y en Joan Grau y Puig, de Sabadell; y las entitats Associació Catalanista de Premiá de Mar, y Orquesta «La Renaixensa», de Sant Sadurní de Noya. Tots foren admesos.

Seguidament se manifestá al Consell que'l periódich *La Nació Catalana* havía cambiat son nom per el de *La Devantera;* l'Agrupació Catalanista de Santa Perpetua de la Moguda, per Centre Democrátich Regionalista Perpetuense; l'Agrupació Catalanista de Molins de Rey y la del Poble Sech, se constituheixen en Associacions.

Se passá a donar compte de la dimissió del cárrech de vocal de la Junta Permanent de la *Unió Catalanista*, presentada per en Joseph Mallofré, qui la reiterá ab carácter irrevocable, exposant varias rahons que donaren motíu a llarga discussió. Per fí's passá a votar, y en conseqüencia la dimissió li fou admesa, per 190 vots contra 33, procedintse a elegir vocal pera omplir sa vacant. Resultá elegit en Candi Robert.

Fou llegida una proposició d'en Joaquím Company oferint a la *Unió Catalanista*, pera sa expendició, 300 grossas del paper de fumar «Catalunya», remerciantse la finesa.

D'altra proposició's doná compte, en la que's demanava a la Permanent que's servís senyalar pera una fetxa propera l'Assamblea acordada en l'anterior Consell y qu'ha de tenir lloch a Barcelona. El senyor Roca suplicá als firmants que retiressin sa proposició, pregántloshi tinguessin plena confiansa en la Junta Permanent y prometent que aquesta tindría en compte'l desitj tan clarament manifestat per la majoría dels delegats. Els firmants, confiant en la paraula de la presidencia, no tingueren inconvenient en retirarla, fent constar que sa insistencia era deguda al convenciment de que cal aprofitar las circunstancias en que'ns trobém, que no solen ésser de durada a Barcelona, y a la necessitat cada día més imperiosa de que dita Assamblea's celebri, ab la gran ventatja de que sía qui la convoqui l'actual Junta, que tan encertada direcció ha sapigut donar a la marxa política del Catalanisme al interpretar els acorts de las entitats e individuus que forman la *Unió Catalanista*. Acte seguit se discutiren y aprobaren las dugas següents proporcions en votació nominal.

«1.ª Els catalanistas adherits a la *Unió* no poden fer actes de propaganda que contrarihin els acorts de las entitats adheridas que fan us dels drets que las hi concedeixen las Assambleas.»

«2.ª La *Unió Catalanista*, conservant sempre la propia personalitat, veurá ab simpatía als elements polítichs afins sempre que aquests per medis honrats y dignes realisin actes beneficiosos pera la obtenció de l'autonomía de Catalunya.»

L'ultim acort del Consell fou el de publicar un Manifest al poble catalá protestant de la reforma del Notariat projectada pel ministre de Gracia y Justicia en detriment del Dret de Catalunya: manifest que será costejat per suscripció pública, fentsen un copiosissim tiratje.

Eran més de las vuyt del vespre quan s'aixecá la sessió.

TEATRES

Novena sessió del «Teatre Intim».—Lorenzaccio.—La Nuova Idola.—Hamleto.

En una terra en que sols las xemeneyas s'enlayran, com diu un amich meu; en que l'art sols se mira com a infantil passatemps que impressiona superficialment nostres sentits; en que sols lo qu'enlluherna seduheix nostra vista, y lo que ritma afalaga nostras orellas; en que las fondas emocions animicas que produheix el gran art, agitant nostra pensa y removent nostre cor, ens repugnan perque venen a despertarnos del somni vulgar d'una vida d'autómatas; en una terra en que s'ha fet del escenari un mercat—petita llotja d'especulacions usurarias y eventuals sobre la bona fe y sobre l'extravagant capritxo d'un públich estragat—y de la sala d'espectacles un altre mercat—petita llotja també ahont s'exposa carn humana que's compra y ven ab fórmulas complicadissimas;—en una terra en que'l deu dels filarmónichs es el tenor-aucell y'ns extasiém devant d'una *Bella Chiquita* o de qualsevol altra *Bella;* en que'ls empresaris se converteixen en traficants, els autors serios se deixan anunciar com a vulgars ventriloquos y'ls actors formals se prestan a representar automáticament catorze horas seguidas; en una terra aixís, al trobarnos devant d'en Gual y'l seu *Teatre Intim*, devém pararnos y saludar. Saludém al estol de joves coratjosos que perseguint un ideal seré fan via impertorbables, cayent tantost per'aixecarse ab més fe y trevallar ab més entusiasme; saludém al seu director qu'ab voluntat ferma sab vence tots els obstacles, sab fondre rancunias, sab trucar a las portas del desinterés, y sab demostrar prácticament que hi há quelcóm a Catalunya que no está pas podrit.

Heusaquí las reflexions que'm sugereix la novena sessió donada pel *Teatre Intim*. Pintar decorats nous, gastar grans cantitats en trajos y accessoris, trevallar mesos y mesos quietament y ab entusiasme pera presentarse un dia dihent al públich «aqui teniu aquest fragment d'art, seriós y gran: aprofitéuvosen, que sols durará tres horas», es un espectacle encoratjador. Tant més, quan ells saben anticipadament qu'es dubtosa la victoria y qu'en tot cas, si moralment poden surtirne satisfets y plens de gloria, materialment n'han de surtir ab las butxacas buydas. Ells ho fan aixís: saludém.

Las obras escullidas foren l'*Edip Rey*, de Sófocles, y *El casament per forsa*, de Molière. No disposo de temps ni espay pera parlar ab la detenció que's mereix de la patética tragedia grega; de la que, per altra part, els lectors de Joventut ja'n coneixen l'atinat estudi de mon company Zanné, que publicarem en un de nostres darrers números. Tampoch diré res d'en Molière y sa petita comedia,

remetent als lectors a las planas del artistich programa que'srepartia en el teatre la nit de la representació, en las que un altre company, l'Oriol Martí, ne deya moltas y bonas cosas fent ressaltar la fina gracia y la sàtira intencionada del gran cómich francés.

Me limitaré a donar compte de la representació de ditas obras y sa presentació escénica. En conjunt, la execució fou perfecta. Actors y comparsas demostraren—cosa a la que no estém avesats—un gran domini y coneixement exacte del paper que representavan. La má d'en Gual preparant per medi de repetits y racionals ensaigs a cada un d'ells pera lograr un conjunt armónich d'elements conscients, qu'están possehits de sa respectiva missió,'s veya en els més petits detalls. Aixis, desde Edip fins al actor que menys paraulas ha de dir, sabian sempre lo que deyan; y si bé es veritat que no s'elevaren a las alturas d'una ampla declamació tràgica, cosa que seria ridicul exigir, també ho es que cap d'ells desentoná, dihent els versos ab serenitat y convicció. Tant ells com els comparsas se mogueren ab gran justesa, sense vacilacions, logrant aquella tan dificil varietat de actituts y gestos que, si son naturals en tota multitut lliure, no logrém veure casi may en el teatre, ahont—part per convenció escénica y part per falta d'aptitut en els comparsas—sembla dirigir constantment l'espectacle una indiscutible e invisible veu de mando que fa bellugar a la gent, com a batallons disciplinats a cops d'estaca. En Gual ha sabut explicalshi lo que devian fer y per qué devian ferho; y per'xó ja no semblavan ninots arrenglerats que's mouhen y gesticulan acompassadament estirantlos ab fils, sinó sers humans que manifestan lliurement las sevas emocions de la manera personal que a cada hu es propia.

El decorat dels senyors Moragas y Alarma molt apropiat, especialment en els últims termes de la esquerra. Jo haguera volgut una més ampla perspectiva, qu'hauria engrandit la escena acostantnos a la ilusió d'aquells amples espays en que's representavan las tragedias gregas y s'hi movian grans massas. En aquesta decoració'l palau d'Edip se'ns tira assobre y'ls comparsas sembla que's bellugan ab dificultat a pesar de no ésser molt nombrosos. De totas maneras, la decoració produheix bon efecte, contribuhint a la hermosa plasticitat del quadro.

En lo qu'en Gual s'ha lluhit més es en la part d'indumentaria. Els més petits detalls s'han tingut en compte no ja sols en quant a propietat, sinó també en la perspectiva; las telas escullidas, els colors ben combinats, las perrucas y pentinats, las armas y demés accessoris, tant en la comparseria—homes, donas y criaturas—com en els personatjes tots, indican un coneixement exacte de l'época y al mateix temps un gust artistich exquisit.

Y tot aixó era d'una importancia capital, tractantse de fer compendre al públich, generalment inculte, un'obra que's desenrotlla en un medi ambient que desconeix. Y precisament aquesta propietat meticulosa en la presentació del quadro es l'únich medi de que disposava en Gual pera preparar al públich a que's formés una idea aproximada d'un poble, d'unas costums y d'una civilisació que desconeix en absolut y que, per altra part, es necessari que'n tingui un coneixement, si no exacte, relatiu, pera, penetrat del medi en que's mouhen, poder identificarse ab els personatjes y ab els sentiments y passions que'ls agitan.

Tot aixó ho ha lograt en Gual; tant, que desde las primeras escenas el públich tot va trobarse en situació pera seguir la horripilant tragedia, no ab els ulls de la freda reflexió y segons els principis convinguts del convencionalisme escénich modern, sinó ab els ulls del cor qu'endevinava un'altra moral, un'altra civilisació y unas altras costums tan humanas y tan serenas, al menys, com las de nostres dias. Era molt fácil que'l públich fes aquell petit salt que separa lo sublim de lo ridicul, y pera evitarho en Gual sols podia emplear aquest medi: dominar al públich desde'l primer instant, y dominarlo per la plástica. En Gual ho va compendre aixis, y no's va errar. Desd'alashoras la victoria era certa. Jo crech que'l mellor elogi que's pot fer d'en Gual y del *Teatre Intim* consisteix en aixó.

Ara, jo voldria qu'en Gual me permetés, sense péndreho com á censura, algunas observacions que m'ha sugerit la representació del *Edip Rey*. Jo endevino las rahons, ben sólidas per cert, que l'han induhit a escullir aquesta obra: la seva grandiositat trágica en primer lloch, y'l desitj de ferla fruhir a un públich que no llegeix y per lo tant sols aixis pot educarse. Peró ¿está segur en Gual de que aquesta educació es sólida? Jo crech sincerament que no. Jo crech que sols en un cas ho seria: quan se poguessin presentar aytals obras d'una manera tan perfecta, que ens trobessim devant d'una reproducció exacta dels espectacles grechs ab sos escenaris inmensos en que s'hi movian centenars de personas a ple sol, parlant ab máscaras de las que'n surtian veus fondas y crits estridents, etc.; quan aquell chor grech ab sa indiferencia y ab sa impassibilitat pogués donarnos idea exacta d'aquella conciencia pública que personificava, interpretant el sentiment moral y religiós d'un poble que acceptava resignat las lleys inexorables del Destí, qu'adorava uns deus implacables, simbols del poder fatal que regia a la humanitat, y es l'actor invisible qu'endeviném dirigint sempre la vida humana, y es l'ánima d'aquestas grans tragedias. ¿Cóm ferli entendre al públich qu'en aquell temps no

existía encara aquesta moral extranya que la gran religió dels dubtes y de las vacilacions ens ha transmés atávicament y que consisteix en ajuntar en contuberni extrany la justicia absoluta ab la misericordia infinita? El chor grech respecta a Edip, mes no'l plany; comprén la miseria humana, peró no's revolta al veure cumplir lo que fatalment deu cumplirse; treu llissons de la desgracia y serenament comenta'ls fets. El chor no plora, puig els seus plors podrian ofendre als deus.

En Gual, qu'ha comprés tot aixó, devant de la impossibilitat material de reproduhir exactament l'espectacle grech, ha tingut d'humanisar el chor, d'humanisarlo en el sentit de ferlo actuar y sentir més armónicament ab la moral nostra, ab nostras costums y ab nostre modo de pensar. D'altra manera'l chor, com a personatje abstracte, hauria resultat incomprés y tal volta absurd.

Es clar que aquestas afirmacions las dono, no com a bonas, sinó com a mevas. Ellas se relacionan directament ab un problema complicadissim sobre'l que las opinions divergeixen: el problema de las adaptacions, refundicions y arreglos de las obras clássicas e históricas. No puch entrar avuy en aquesta discussió. Sols diré, pera que's comprengui'l verdader sentit de las anteriors observacions, que jo estich ab els que creuhen que las grans obras d'altres temps deuhen presentarse ab tota sa integritat, fins ab sos defectes. En cambi, n'hi há molts que no ho creuhen aixis. Potser aquests tenen rahó.

De totas maneras no voldria, com he dit, que s'interpretessin malament aquestas consideracions. Si las he fetas es perque jo voldria convence a n'en Gual d'una cosa, y es: que a mon entendre, ell y'l seu *Teatre Intim* farian obra més meritoria y, moral y artisticament, més educadora— ab tot y serho moltissim la qu'han fet ab l'*Edip Rey*— dirigint els seus esforsos y esmersant sa activitat en obras modernas; mirant endevant en lloch de mirar endarrera. La tasca seria més fácil y crech que més fructifera. Si estich equivocat, qu'en Gual me perdoni y continuhi impertorbable son camí. Tractantse de fer art serio, sempre'm comptará entre sos admiradors.

El casament per forsa, correctament traduhit per en Salvador Vilaregut, fou presentat ab una decoració d'en Vilumara de bona perspectiva y exacte color d'época. Els trajos y demés accessoris, d'exquisida propietat, y'ls actors s'esmeraren en sos respectius papers, interessant y fent riure al públich, que, tant en aquesta obra com en l'*Edip*, va estar a l'altura de las circunstancias, premiant a tots ab una entusiasta y sincera ovació.

El senyor Giménez, que com algún altre dels que forman el *Teatre Intim* son actors professionals, mereix doble aplauso no sols per son desinterés y amor al art, de que dona probas, sinó per la correcta interpretació que doná al tipo d'Edip.

—

Pagant tribut a la tradició, en Zacconi porta en son repertori alguna d'aquellas obras en que un paper de lluhiment pera l'actor y dugas o tres escenas d'efecte fan perdonar lo demés. Una de tals obras es *Lorenzaccio*, el romántich dramón d'Alfred de Muset, aquell tipo estrafalari, excéptich, altruista, apassionat, viciós y no sé quántas cosas més que'ns sorprén sovint y no'ns interessa may: tanta es la indecisió y falsetat psicológica de son carácter.

En aquest drama, confós pel gran número de personatjes e incidents que diluheixen l'acció sense deixarhi veure un criteri definit, hi advertím no obstant, aquí y allá, la delicada fantasia del poeta en imatjes bellas y conceptes originals, encara que sovint alambinats; hi trobém també la sátira fina y sagnanta caracteristica d'un esperit aristócrata al mateix temps que lliberal, e hi trobém, en fí, unas pocas escenas preparadas ab l'artifici propi del teatre romántich, d'efecte segur sobre'l públich senzill, sobre tot quan las fa un actor com en Zacconi, que sab posarhi l'ánima. De tots modos, al públich no'l va entusiasmar, y menys a mi, puig si bé tots aplaudirem el trevall del actor, ens quedarem frets devant d'aquella novela folletinesca d'envenenaments, raptes, assessinats, conjuras y demés recursos qu'avuy no'ns convencen. Qui ho hauria dít trenta anys enrera que *Lorenzaccio*, aquest *Hamlet* de per riure que feya estremir d'emoció a nostres avis, a nosaltres ens deixaria tan tranquils!

—

El nou idol es la ciencia: una idolatria com qualsevol altra, que troba son origen en la fe, una fe instintiva que's converteix tot seguit en fanatisme. El doctor Donnat, metje sabi, investigador y altruista, inocula'l *virus* del cáncer als malalts de sa clinica que, havent de morir d'altras malaltías, li serveixen pera sos experiments sense que personalment se'n ressentin. D'aytals experiments pot surtirne'l descubriment d'un remey que curaria milions de sers humans. Mes un dia's presenta un cas imprevist. Una joveneta histérica y tisica en ultim grau que no té, segons tots els sintomas, més de tres mesos de vida y a qui'l doctor ha inoculat el *virus* del cáncer, se cura de la tisis per miracle: la joveneta, histérica y fervorosa creyent, ha begut aygua de Lourdes. El sabi descompost, se convens de son erro y contempla ab espant a la víctima dels seus experiments. El problema queda plantejat. ¿Té'l metje dret a fer tals experiments? «Sí, —diu ell.—¿Qué hi fa que hi hagi una víc-

tima, que n'hi hagin moltas, si aytals victimas deslliurarán a la humanitat d'un mal pahorós? ¿No fem matar a nostres soldats per fins més egoistas? Jo mateix—va dihent el metje—¿no exposo cada dia ma vida, vida de sabi molt preciósa, a la capsalera dels llits del hospital desinteressadament? ¿Qué representa una victima ignocenta devant de la ciencia que deslliura a la humanitat de sos corchs?»

Evidentment hi há quelcóm de capciós y paradoxal en aquesta argumentació. Es l'etern sofisme del interés de molts sobreposantse al interés d'un sol. Dintre del ordre social el doctor té rahó: el sacrifici d'un individuu no representa res pera la societat, mes un esperit lliure com el seu això no ho pot admetre. Ell mateix confessa son dubte devant de la joveneta, que al descubrir el fatal experiment de que ha sigut objecte, exclama: «No hi fa res: a mi, que soch una creyent y volia ferme germana de la caritat sacrificantme per mon proxim, lo mateix m'es donar la vida d'un cop que paulatinament. ¿La meva pobra vida pot ésser útil? Si m'ho haguessiu dit, jo vos n'hauria fet do.» El metje, per la seva part, també sacrifica sa vida paulatinament en bé de la humanitat, y un dia, creyent que'l sacrifici absolut pot ésser útil, ell mateix s'inocula'l mal pera notar els seus efectes sobre un home jove y robust.

De manera que lo que fa la joveneta per fe senzilla, ho fa també'l metje essent incrédul. Ell, que no creu en un'altra vida, qu'ha trobat las ánimas en la punta de son escarpell, que no admet res que no pugui compendre, se sacrifica també. «¿Per qué?»'s pregunta ell mateix. «¿Es qu'ara creus en Deu?» li pregunta sa esposa. «No,—contesta —peró moriré com si hi cregués!» La explicació del problema es aqui. El metje es també un creyent, es també un fanátich, creu també en un Deu. Ab una sola diferencia: el Deu de la joveneta es el Deu dels altres, el Deu del metje es el Deu seu. La idolatria dels moribonds filla de la por ultra-terrena que converteix als escéptichs, la idolatria de la fe senzilla que fa mártirs dels fanátichs, y la nova idolatria de la ciencia que porta també al sacrifici voluntari, conduheixen a un mateix resultat: el renunciament devant de quelcóm superior. Sols Cormier, un escéptich que's dedica a fer observacions sobre l'ánima humana acumulant datos y més datos pera descubrir una petita veritat que pugui ésser el punt de partida d'una nova ciencia, la ciencia de la psicologia experimental, no admet res d'això. Lo qual no impideix qu'ell mateix, ab sos experiments de sugestió, mati ánimas obligantlas a obrar y determinarse en sentit contrari a son lliure arbitri per la forsa d'aquella mateixa sugestió.

Tot això ho desenrotlla en François de Curel, autor de *La Nouvelle Idole*, en una serie d'escenas en las que la discussió filosófica-social hi domina; a pesar de lo qual el drama es ben intens, y'l públich—si bé un xich desorientat, perque aquesta obra, com tota obra verament original, *trenca motllos*— segueix l'acció ab interés y emoció. Y es que, al darrera d'aquellas disquisicions rublertas d'ideas, l'espectador hi endevina un gran drama, mellor dit, uns grans dramas qu'agitan poderosament a aquells sers excepcionals fins al punt de determinar un terrible desenllás.

Es un'obra de tesis, un drama modern en que'ls estats passionals no s'exteriorisan, en que'ls sentiments solzament s'indican, en que l'acció dramática, deslligada y sobria en efectes, no segueix, com voldrian els rutinaris, un argument detallat ab exposició, nus y desenllás, tot ben trevallat, ben complicat y ben efectista. Es un drama d'ideas que conmóu més fondament perque aquestas ideas son fillas de conciencias més o menys serenas y fortament agitadas que traheixen fortas pertorbacions animicas d'una potencia trágica excepcional; perque ellas son la font única dels dramas intims més punyents y més intensos que conmouhen a la humanitat moderna, aparentment tan serena y tranquila.

En una paraula, *El nou idol* será discutit y fins desdenyat per tots aquells qu'amidan ab compás, se saben de cor las reglas fixas del art escénich y s'espantan devant de tota innovació; peró, en cambi, será apreciat y aplaudit sincerament per tots aquells qu'en art dramátich com en tot som revolucionaris y contemplém ab joya l'aparició inesperada de temperaments ardits y originals.

La interpretació, per part de tots, molt ajustada y molt sobria, trobant aquella naturalitat qu'en obras tals es indispensable pera que'ns fem la ilusió de que no som al teatre, sinó que contemplém un quadro de la vida real. Se distingiren com sempre en Zacconi y la Cristina.

—

Dissapte, ab el teatre ple, ens doná en Zacconi per primera vegada la gran tragedia de Shakespeare, *Hamlet*. La seva interpretació d'aquell tipo tan complexe podrá ésser discutida, peró no hi há dubte qu'es ben personal. Els que recordan altres grans actors y comparan, troban qu'en Zacconi exteriorisa poch. Realment la seva interpretació d'*Hamlet* es sobria y concentrada; sembla que representa més pera ell mateix que pera'l públich; reclama de part d'aquest un esfors molt dificil d'obtenir. A mi'm va agradar extraordinariament en tot el primer acte y en els dos últims, encara qu'en la escena final del acte del cementiri las sevas facultats,

que no son molt extensas, el feren vacilar un xich. En resúm, varem veure un *Hamlet* que, si no'ns va entusiasmar, ens va emocionar fondament. Els demés actors molt fluixos, y la presentació escénica detestable. Bé es veritat que baix aquest aspecte no podém ésser molt exigents ab companyias que rodan pel món. De tots modos, en qüestió de trajos y petits detalls d'escenografia, bé podrian fer gala d'un meilor gust artístich.

CONCERTS

CONCERT RISLER.

Al presentarse en Risler per primera vegada devant del públich de Barcelona, volgué demostrarnos qu'era un artista de cor en tota la extensió del mot: al presentarse per segona vegada, hem adquirit el convenciment de que'l mecanisme de sa execució es tan perfecte com el seu sentiment artistich.

¿A qué's deu aytal variació? ¿Se deurá tal volta — puig no creyém que del any passat ensá hagi pogut progressar en el mecanisme d'una manera prodigiosa — a qu'en Risler presentantse la primera vegada a Barcelona després d'en Rosenthal, oposá la *poesía* a la *virtuositá* pera fer ressaltar la superioritat de la primera sobre la segona? ¿Qui pot saberho?

Els que no hem tingut la sort d'assaborir el trevall pianístich d'en Rubinstein, podém admirar a n'en Risler com el més gran pianista del nostre temps ohit a Barcelona. En Risler es un poeta del piano, y'l fa cantar a voltas ab els accents de la veu humana més apassionada, a voltas ab l'amplitut y riquesa dels majestuosos conjunts orquestals. La delicadesa en els *pianissimi*, la potenta expressió en els passatjes de forsa, l'agilitat inconcebible en els *allegri* y *presti*, la grapa de gegant ab que abrassa'ls acorts més plens, la claretat y puresa ab que fa ohir els temas simultanis, y, sobre tot, l'indefinible alé de poesía qu'escampa esperitualment per demunt de lo que interpreta, fan d'en Risler si no'l pianista *ideal*, al menys el pianista que més s'acosta a la perfecció somniada per tots els aymadors del art de Chopin y de Liszt.

En Risler, en son concert, que tingué lloch en el teatre Principal, ens oferí un programa de primer ordre. Ab la *Fantasía cromática* y *Fuga* de Joan Sebastiá Bach, ens probá l'agilitat vertiginosa de sos dits, ensemps que sa potenta polsació, en particular en alguns passatjes dominats per la má esquerra. No pot demanarse a un pianista més sinceritat en la dicció ni més grandesa en la execució.

Ab tres caracteristicas composicions d'en Couperin, sobre tot ab *Le rossignol en amour*, se'ns presentá en Risler com a pianista delicadissim, d'una habilitat extraordinaria en el maneig dels pedals. No pot imaginarse major riquesa de detalls que la dels fets sentir per en Risler en la esmentada pessa *Le rossignol en amour*, quals constants refilets foren dits sempre ab gracia encisadora.

La *Sonata en la menor* de Mozart (d'un primer temps, *allegro maestoso*, digne del autor de *Las bodas de Fígaro)* fou altra mostra del gran talent pianístich d'en Risler.

Peró'l veritable *clou* del concert era la colossal, la incomparable *Sonata en do menor, op.* 111, de Beethoven. Aquesta obra mereix figurar entre las mellors del mestre de Bonn, essent per sa original bellesa, sentiment patétich y riquesa de formas, la fita de la evolució iniciada envers nous horitzons de la música per en Beethoven, en sos darrers anys. El geni d'aquest gran mestre apareix en la *Sonata en do menor* ab tanta forsa com en sas *sinfonías* més perfectas, com la V, la VI, la VII y la IX. Es un'obra (deixant de banda las sevas enormes dificultats materials d'execució) que requereix un artista de debó, que senti tota la passió inmensa que hi batega, passió qu'es la manifestació més potenta del geni de Beethoven despedintse del tot y pera sempre de la correcció y serenitat dels clássichs.

Aquesta *sonata* fou executada l'any passat pel célebre Rosenthal, qual interpretació va ésser ben diferenta de la d'en Risler, puig doná més importancia a la part que podém dirne *externa*, distingintse sa execució per molt correcta y per consegüent un xich freda, al revés de la d'en Risler, més intima y fonda, es a dir, més genial, y per tant en consonancia ab el veritable carácter de la *sonata*.

Chopin va tenir també en el concert d'en Risler el paper que de dret li pertoca en tota bona audició pianística. La *Balada en sol menor*, de dificultats que semblan insuperables, els *Impromptus en la bemol* y en *sol bemol*, y la *Mazurka en la menor*, obra exquisida de ritmes originals y poétichs, revelaren un nou aspecte del talent d'en Risler.

Y ab la *Dansa macabra* de Saint-Säens (perifrasis de Liszt, y ab aytal motiu obra d'aquellas que no tothóm se troba en estat d'executar), y'ls arreglaments de la *Mort d'Isolda* y de la *Obertura* de *Els Mestres Cantors* de Wagner (obras no pianísticas per més que's digui), se presentá en Risler com a *virtuoso* colossal, vencedor de totas las dificultats d'execució imaginables, arrencant del públich aquellas ovacions espontanias que sols produheix l'admiració més sincera.

En Risler, alhora qu'es un gran pianista, es un home de gran resistencia. Els intermitjos de las tres parts del programa foren curtissims, y de pessa a pessa ab prou feyhas reposava. El públich feu durant tot el concert la deguda justicia a sos mérits extraordinaris, saludantlo ab ovacions d'aquellas que sempre's recordan ab goig per moltas que se'n hagin rebudas.

El piano Blüthner, utilisat per en Risler, era notable per sa potenta sonoritat, peró sas veus eran massa metállicas.

—

Concert Vidiella-Ribera.

El segón concert Vidiella-Ribera que, com el primer, tingué lloch en el teatre de Novetats, fou un nou triomf per'abdós músichs. La nombrosa concurrencia que hi assisti els ovacioná sense descans ab tota justicia, puig l'ún y l'altre li proporcionaren fruhicions artisticas.

. Comensá'l concert en Ribera ab el *preludi* del acte ters de *Tannhäuser*, essent sa execució un model de claretat y de sentiment. Tots els temas hermosissims que'l constituheixen aparegueren ben destacats, quiscún ab el carácter e interpretació propia, sense que per'xó'l *preludi* perdés la unitat y la bellesa de conjunt que tant el caracterisa.

Tot seguit en Vidiella (ab acompanyament de la orquesta) executá en el piano el *Concert en fa major* (*op.* 79) de Weber, obra que no pot comptarse entre las mellors del gran mestre, y la *Polonesa en mi bemol* de Chopin (també ab acompanyament d'orquesta), qual segona meytat (*allegro molto*) es notabilissima per sa gracia y elegancia. En Vidiella s'hi mostrá'l pianista de sempre, delicat y alhora brillant, d'execució neta, sense *pose* y, sobre tot, artista. Ens plagué molt en l'*allegro passionato* d'en Weber y en l'*allegro molto* d'en Chopin. La orquesta l'acompanyá, desempenyant correctament el paper que li estava destinat, a voltas secundari, a voltas principal, sens ofegar may al piano, que aquesta vegada era un *Chassaigne* de gran qúa, no massa potent, peró de veus molt claras.

En la segona part del concert debutá'l jove tenor en Joan Raventós, deixeble d'en Ribera, de qui'n parlarém més endevant.

La interpretació de la *obertura* de *Els Mestres Cantors* y dels *Preludi*, *Dansa dels aprenents* y *Entrada dels Mestres* (acte ters de la mateixa obra), mereixen nostres elogis més sincers. En Ribera'ns ha donat una interpretació de la *obertura* ben diferenta de la dels que la portan ab solemnitat exagerada vorana del encarcarament, sense tenir present que dita *obertura* es un esplet potent de vida, d'un carácter cómich genial, que rebutja, per sa intima naturalesa, tota interpretació seriosa y freda. La *obertura*, sentida aixis, produheix un efecte sorprenent y dona la idea justa del carácter de *Els Mestres Cantors*, la comedia musical més gran que s'ha escrit.

En cambi,'l preludi del acte ters fou delicadament interpretat, fenthi en Ribera sentir tot l'encis de la poesia que l'omplena y'n fa una de las páginas orquestals més inspiradas d'en Wagner. Molt correcta interpretació obtingueren també la *Dansa dels aprenents* y la *Entrada dels Mestres*. La *obertura* de *Tannhäuser* (que fou executada malgrat no figurar en el programa), obtingué igualment magnifica interpretació, digna de la del anterior concert.

El mestre Ribera ha escoltat, en els dos concerts donats, ovacions que deuhen encoratjarlo pera novas empresas.

Peró la novetat del concert fou— sobre tot pera'l *gros* públich — el debut d'un jove tenor, deixeble del mestre Ribera, en Joan Raventós. En Raventós se troba tot just al comensament de sa carrera, essent per aytal motiu molt dificil de profetisar els resultats qu'ab el temps pugui obtenir. Y'n parlém ab certa extensió perqu'en Raventós vol arribar a ésser—segons diu ell mateix—un veritable cantant wagneriá, es a dir, un *cantant-artista* dels que's preocupan en primer lloch, com a *actors*, del paper representat, y en segón lloch, de la part *purament musical* d'aquest paper. Si en Raventós no's proposés assolir un fi tan desdenyat pels fabricants de *pinyols* a gust del públich *especialista* en tenors, poca importancia donariam a sa presentació, tot y reconeixent sa hermosa *corda mitja* y sa correcta—pera un principiant— escola, peró sos propósits, y'l desitj de possehir *cantants-artistas* catalans pera la creació — encara ben llunyana — del somniat teatre lirich catalá, son causa del espay que li dediquém.

En Raventós cantá las tres hermosas y poéticas melodias de *Els Mestres Cantors* que's coneixen ab els noms de *Presentació de Walther*, *Cant de proba* y *Cant de la tensó*, aixis com un *lied* que mereix figurar entre'ls més grans del gran Schubert, *Die Allmacht (La Omnipotencia)*, cantant també, fora de programa, pera correspondre als aplaudiments del públich, dugas cansons, una d'ellas *El cigne* de Grieg, que digué ab molt de sentiment.

Que no prengui en Raventós las ovacions del públich en el sentit d'anar dirigidas a un artista ja format; deu considerarlas destinadas a esperonar sas facultats per'arribar al fi que's proposa. D'actor encara no'n té res, ni com a tal se presenta: de cantant comensa a esserho. Es, donchs, ben lluny del punt ahont vol arribar—la condició de *cantant-artista*—y solzament hi arribará ab constancia y *modestia*.

Geroni Zanné.

LA REVENJA

Era una nit d'hivern molt crúa. Queya una pluja menuda que talment arribava al moll dels ossos. De tant en tant, un bufarut fort de tramontana passava xiulant, enduhentse lo que trobava al pas sense parar ment si ho destruhia o no. La *pubilla*, com li diuhen al Empordá, ho arrossegava tot.

Encara que la gent del camp fan com las gallinas, que van a joch aviat, aquell dia, en havent sopat, no semblavan pas temptats d'anarsen a jeure. Tothóm era al carrer pera sentir la serenata, y la munió ja comensava a rondinar de tant y tant esperarse devant del hostal de la Carpanta, el mellor que tenía la vila.

En Magí, un de tants tafaners, que ja feya estona que hi era, s'estava arrambat a la llinda de la porta de ca'l espardenyer, y de sobte va cridar a n'en Tiá, a qui ja havia vist passar tres o quatre cops amunt y avall del carrer.

—¿Que't fas passar el fret o tens alguna caboria, Tiá? Vas y vens depressa com una rata enmatzinada!

—Poch que tinch res.

—Donchs aixís, portas molt neguit per coneixe al diputat.

—¿Qué se me'n dona d'aquest home? Lo qu'es per mi, ja's podía quedar a la seva terra per tots els dias de la vida!

—Qui sab, qui sab!... —digué en Magí.— Potser aquest será prou bona persona y'ns ajudará...

—Sí, á caure! —respongué en Tiá, plantantlo ab la paraula a la boca; y torná a empendre'ls seus passeigs.

Sos ulls fixos y oberts se clavavan, com si volguessin atravessarla, en una finestra baixa d'una casa de bon aspecte que hi havia gayrebé al devant del hostal. Una claror esmortuhida, qu'eixia per las escletjas dels finestrons, tenia tal atracció pera en Tiá, que fins quan n'havia passat se girava a guaytarla.

Ab el cap acotat y las mans a las butxacas, tot ell estava possehit d'un tremolor nirviós; li batía'l cor tan fortament, que posantse al seu costat, gayre bé se li haurian sentit els glatits. Alguna volta qu'altra s'acostava a algú y li deya qualsevulga cosa... ni ell sabia'l qué... entornantsen tot seguit sense ni menys esperar la resposta. Semblava esperitat.

Al ultim varen sentirse 'ls esquellinchs de las tartanas, qu'arribavan ab un bé de Deu de fanch, fins a dalt del toldo.

—*Viva*'l nostre diputat!—va cridar l'alcalde, aixís que aquell va treure'l cap per entre mitj de las closas cortinas.

—*No*, *amigos míos* — contestá l' *diputat*, encara que ningú havia corejat el *viva*.— *Nos queda mucho que luchar todavía. Hay que hacer inauditos, titánicos esfuerzos para conseguirlo; y á eso vengo contando con vuestro apoyo, mis buenos y leales compañe...*—

Un fort xiulet de tramontana, semblant respondre a la *sinceritat* del seu discurs, li feu cercar ben depressa un redós en el braser del menjador del hostal.

—Y bé ¿qué'ns ha dit ab aqueixa arenga, Magí? — preguntá a n'aquest un del seu costat.

—Diu que li som amichs.

—¿Amichs y no'ns ha vist may? Qu'ho conti a son avia y que se'n vagi a la seva terra aquest ximple, que no l'enteném y no sabém si'ns enganya!

—Y ben net!—respongué l'altre.

Mentres tant, la colla anava afinant els instruments. El refilet de la tenora va comensar, fent *dúo* ab un bufarut tan refort, que més de quatre varen haver de corre darrera las barretinas y'ls tapabocas, y axió que'ls tenian ben agarrats.

En Magí, mitj per interés, mitj per tafanería, agafá a n'en Tiá pel bras una de las vegadas que passava aprop seu.

—Vaja! Vull que'm diguis qué't passa. Poch te so vist may tan esferehit!

—Es que'l noy m'ha caygut soldat!—digué al ultim en Tiá.

—¿Y per'xó t'enquimeras? Potser ni menys hi haurá d'anar, perque tu ja tens seixanta anys.

—No ho creguis, Magí. Ni'm valdrá aixó ni'ls quaranta duros qué vaig dar al del expedient. Mal llamp els parteixi, colla de lladres! Y jo, tan burro, encara li vaig pagar el sopar y la tartana! Si no m'haguessin enganyat, jo me'ls hauria estalviat aqueixos diners que so tingut d'enmatllevar!

—Au, au! No vinguis a fúmere'l pobre, ara tu! ¿Y donchs, els quartos del camp? Y a fe de neu que'n vas tocar un bon picotí, perque te'l va pagar ben rebé aquell de Rupiá!—

En Tiá no va respondre. Al cap d'una estona, ab la veu baixa y'ls ulls en terra, va dir:

—So tingut molt mala astrugansa. Se m'ha mort el cavall, dos porchs y un futral de virám. Y per'acabarho d'adobar, desprès la dona!

—Ja tenías pera tornarho a comprar; y la María, poch te'n va dar cap de gasto, de la manera que va morir; y sense ni menys haverli fet dir el bé! ¿Sabs lo qu'ets tu? Un ganso que no fas més que llamentejarte perque ningú t'enmatllevi res!—

En Tiá llensá un renech y aixecá'l puny pera descarregarlo sobre'l cap d'en Magí. Mes el puny no va caure. Mogué'l cap com si volgués llensar d'ell el pensament que l'embargava, y torná a caminar, guaytant sempre a la finestra. Al ultim, ab un suprém esfors, com qui pren una resolució de vida o

mort, empenyé la porta que no estava més qu'ajustada, y atravessant una entrada llarga y fosca sense topar en lloch, com el qui ho sab d'esma, se'n aná dret al quarto de hont las guspiras de claror surtían per las escletjas dels finestrons.

La senyora Tresa, asseguda en una cadira mitjana y de colzes a la taula, estava sopant. Prop d'ella un gatás negre arrupit sobre sas potas tot estarrufat y ple de mandra; no més obría'ls ulls pera pendre'ls bossins que sa mestressa li allargava. Feya cara de gat de bé, y, a molts, més els hi hauria valgut caure a las sevas urpas qu'a las de la vella.

La mitja, tota desfeta al seu costat, indicava que se'n deixava de fer pera posarse a menjar un plat de fasols y un galán tall de coca. La ferrera havía pastat y ja n'hi havía fet saltar un tros. Una llumanera sens oli sobrer iluminava vagament la estancia. Aquesta, lo mateix que'l trajo de la vella, era d'aspecte modest, peró estava molt ben conservada. A la Tresa li deyan senyora, encara que sempre feya la pobra. Era aborrida, mes no li feyan veure; com tampoch li davan a entendre que tothóm sabia que de nits, ab la excusa de vigilar els seus horts, omplía'l sarró ab lo dels vehins. Era una mala animeta. Pensava'l mal, el feya y després s'hi rabejava. Escanyava ab la usura sense dir que fos ella, y per torna encara feya esquitxar quelcóm de la poca pobresa que quedava als qui havía explotat.

La Tresa era menuda, magra, de faccions correctas; son esguart era viu, penetrant y observador; sa veu melosa, manyaga, atrayent, no escassejava may las paraulas falagueras y carinyosas. Axó y l'aygua del pou que tenia a la entrada, era tot lo qu'havía dat en sa vida.

—Ola, Tiá. ¿També has vingut a sentir la serenata ab aqueix fret?—va dirli al véurel entrar, tot mastegant tranquilament un bossi de coca.

Tota la resolució d'en Tiá, al entrar allí li havía desaparegut. Deixantse caure en una cadira, restá sense dir res, com avergonyit de sentirse tan cobart devant d'aquella dona. Bé ho sabia prou ell lo que l'havía perjudidat, y que per sa causa havia mort la pobra Maria d'una afecció de cor. Peró feya tants anys que'l dominava! De solters que ja venia la cosa.

—¿Que tens els futris, que no'm respons?—seguí la Tresa.

—Es que'l noy va a soldat!—repongué aquest senzillament.

—Fumut burro ¿y per' xó t'encaparras? Mira, una boca de menos!—digué la Tresa ficántse a la seva un tros de coca que acabava de partir ab son ganivet de punxa llarga y afinada, que ben plegat duya sempre a la butxaca. Era'l company que li ajudava a omplir el sarró depressa, perque tallava ras.

—Tant que sa mare 'm va encomanar que l'estimés forsa, ja que no l'havia estimada a n'ella!

—¿Y qui'n va tenir la culpa d'aixó? Ella mateixa, per flasca! Si semblava la esblaymada!

—Era una santa dona, y jo la vaig sacrificar—anava dihent en Tiá, guaytant a terra com si hi vegés escrita la historia d'agonia qu'havía passat la pobra víctima a vora seu.—Jo patia tant com ella de no poder estimarla y ferla felissa, peró una cosa més forta que la meva voluntat me treya d'aprop seu y m'empenyia cap aquí. Tot lo que tu exigías jo ho prenia de casa meva y dels meus fills! Adormint els meus sentits, adormías també la meva conciencia! Jo so fet tot lo que tu has volgut, y tu no m'has ajudat més que a esfonzarme!—

La Tresa se'l guaytava de fit a fit. Al ultim, deixant el ganivet y la coca sobre la taula, digué ab veu imperiosa:

—Vull saber qué passa. ¿Qué hi há de nou?

—Ja t'ho so dit: que'l noy va a soldat, perque de res m'han servit els passos qu'he fet. Tinch enmatllevats cinquanta duros que so promés tornar tot seguit. Després tenim la contribució a sobre, y encara dech las tallas!

—Si no tens quartos, vente l'hort de la teva dona.

—Es del noy, es l'única cosa que tindrá de sa mare!

—Y donchs ¿qué'm vens a contar a mi?—respongué la Tresa cada cop més malagradosa.—Si no pot pagar, que serveixi!

—No ho vull!

—¿Que vols que t'ho pagui jo, donchs?

—No, tampoch vull res teu. No més vinch a cercar els quartos del camp.

—¿Y quins quartos?—saltá la Tresa, alarmada de qu'en Tiá li gosés demanar lo qu'ella ja s'havía apropiat.

—Els que'm vas guardar en el teu cistell; perque vas tenir por que cayguessin a l'aygua quan passavam la barca tornant de cobrarlos.

—¿Jo te'ls vaig guardar? Potser has empinat avuy, Tiá, que no sabs lo que't dius.

—No he empinat, qu'estich ben seré! Treu els diners, o com hi há món, te júruch que t'escanyo!—li cridá en Tiá ja surtintse de test.

—A la rata d'iglesiá de la teva dona'ls havías d'haver demanat, que ja'ls devia haver dat perque li diguessin el bé, pensant que tu no ho farías!—

Una onada de vergonya y de rabia va envermellir las galtas d'en Tiá.

—Deixa en pau a la Maria y afluixa'ls quartos, que no vull perdre al noy com so perdut a sa mare. A la pobra de sa mare!—va afegir ab un gran sanglot.

—Y no t'hi trastornis tant, home—va dir

la Tresa ab cínica rialla.—Ella ray que ja s'aconsolava ab els capellans!—

En Tiá va fer un crit que res tenia d'humá; y, foll d'ira, li posá las mans al coll. La Tresa li clavá'ls ulls, y per primera vegada va tenir por. Va compendre tot seguit, ab sa natural vivesa, qu'havia errat el camí y que no era aquella la manera de tornar a n'en Tiá lo qu'havia sigut sempre.

—¿Y ara?—va dir falaguera y manyagosa, posant tota sa forsa pera tréureli las mans.—¿Qué'm vols escanyar? Beneyt, més que beneyt!...

—Dom els quartos tot seguit, mala bruixa, que son meus y ben meus!—digué sachsejantla pel bras.

—No'm vas dar res!—respongué aquesta tornantse a enardir y desafiantlo ab la mirada.

—Repeteixo que't mato! Tórnaho a dir, que com hi há Deu te degollo com un porch!

—No, no y cent voltas no! Y si no te'n vas me poso a cridar lladres a la finestra.

—No hi arribarás!—xisclá en Tiá subjectantla pels brassos ab tota sa forsa.

—Pau! Ferrera! Assistencia! Que'm matan!—cridá la Tresa.

Las notas repicadas d'una polka que tocavan els de la serenata, ofegá'ls seus crits. Alashoras, ab el suprém esfors del que's veu perdut, va abalansar el cos endevant per'agafar el ganivet. En Tiá conegué la intenció y fou més amatent. Enfollonit, ab els ulls surtitli del cap, talment feya feredat; semblava una fera flayrant la sanch humana. Mentres ab una má li apretava'l cap a la taula, ab l'altra li clavá'l ganivet fins al mánech. La sanch saltá primer ab forsa y a glopadas, corrent després més pausadament. El cos feu tres o quatre fortas estremituts, y las mans van crisparse sobre la corcada taula, clavanthi las unglas. Finalment, ja acabadas las forsas, doná una volta sobre ella mateixa cayent amorrada a terra.

El gat, únich testimoni del drama que acabava de tenir lloch, seguia tranquilament el seu interromput son sobre la cadira que sa mestressa poch avans havia deixat.

En Tiá, esmaperdut, ab la vista fixa y guaytant sense véurehi, va anar reculant fins a eixir a fora, deixant la porta com l'havia trobada. La fosquetat de la entrada li va fer veure clar tot lo que acabava de fer. Esferehit y horroritzat, palpantse per saber si era viu encara, va surtir. La gent ja anava de retirada. Els picaments de mans del alcalde, agutzil y sereno, y la veu del castellá dant las gracias y la bona nit, posavan fi a la festa.

—Deu te do bon son, Tiá—digué en Magi passant pel seu costat.—Si era que sentissis el mal temps, ja pots assossegarte, que ja s'acabat.—

En Tiá aixecá'ls ulls al cel, sense respondre. Ja brillavan estrellas, y la lluna, la més clara del any, surtia plena y hermosa d'entre mitj dels pochs y darrers núvols qu'havian quedat sens arrambarse. La Naturalesa semblava anarse adormint, com si volgués descansar y referse del trángul qu'havia passat. No's sentia més remor que'l cant dels grills, y'l xisclet d'algún qu'altre mussol. La nit devenia quieta y temperada. Era la primera de la breuha primavera d'hivern; la primera de las mimvas del janer. En Tiá, al mateix temps que respirava ab tota la forsa de sos pulmons, sentintse lliure del jou que tants anys l'havia oprimit y tant mal li havia fet cometre, sentí una sensació dolorosa y un espahordiment y feredat incomprensibles pera ell.

Era la expiació del crim en aqüeix món, ja que Deu no li'n demanaria compte d'haver aixafat el cap a la serp.

Era'l mut testimoni del homicidi, que ja may més havia de deixarlo.

Era la lluyta de la seva conciencia que's despertava.

FELIP PALMA.

NOVAS

Pera'l Manifest de protesta contra la reforma del Notariat, que publicará la *Unió Catalanista* y que per son carácter eminentment patriótich y popular exigirá un tiratje de molts milers d'exemplars, reclamant el concurs de tots els bons catalans, queda oberta suscripció pública en aquesta Redacció.

—

En la vehina ciutat de Badalona y en el local del centre catalanista «Gent Nova», s'hi acoblaren el passat dissapte en llas de germanor els elements sans y honrats de dita població, sense distinció d'ideas ni de classes, ab l'objecte de coneixe y sentir al candidat electe proclamat, qu'havia sigut escullit pels delegats que la *Unió Catalanista* té en el districte de Granollers-Badalona y pels demés elements autonomistas que creuhen de necessitat concorre a la propera lluyta electoral pera diputats a Corts. Com ja saben nostres llegidors, se tracta definitivament de que'l representant del esmentat districte en las Corts espanyolas sia en Trinitat Monegal y Nogués, estimat company nostre de redacció; y com qu'en aqueix assumpto nosaltres hi veyém, més que'l triomf del company, el triomf de la idea que persegueixen els bons fills de Catalunya, no hem d'amagar nostra satisfacció en vista dels honrats trevalls que per'assolir aytal triomf s'han realisat.

La presentació del candidat la feu el president del Centre senyor Dunyó ab paraula franca, y emocionat ensemps devant d'aquell aplech compacte, anhelós d'acabar ab el caciquisme ignominiós que va corcant l'arbre

de las llibertats catalanas, com ne dona exemple ben trist aquell desventurat districte. El senyor Dunyó cedí la presidencia al president de la *Unió Catalanista* en Joseph M.ª Roca, que's trobava present y que indicá a n'en Monegal que fes us de la paraula. Nostre company exposá las gestions qu'estava cridat a fer en cas de surtir guanyador en la lluyta. Digué que's presentava exclusivament com a catalanista, y que, per lo tant, dintre'ls limits que li marcan las bases solidadas en l'Assamblea deTarrassa, trevallaría de ferm, a pesar de tots els dicteris que poguessin llensárseli, pera que la seva representació d'aquell districte y las gestions que practiqués fossin de profit. Definí'l Catalanisme ab segur criteri, y remarcá la necessitat de portar a bon lloch la qüestió social, pera la que tingué frases que impressionaren als oyents. Ens dol no disposar d'espay pera extractar lo exposat per nostre company, y'ns limitém a remarcar la diferencia que hi há entre lo que predican els politichs d'ofici per'assolir un lloch desitjat en la comedia *nacional*, ab promesas ridículas que'l vent se'n emporta, y lo qu'en Monegal exposá, eixit del cor d'un catalá que vol per sobre de tot el bé de sa patria.

Quan acabá l'esclat dels aplaudiments ab que fou coronat son discurs, s'aixecá en Miquel Laporta, qui ab paragrafs brillants feu una defensa calurosa de la candidatura autonomista. Remarcá la necessitat de que Badalona ácabi ab el caciquisme descarat y escandalós que l'agarrota, y exposá las trifulgas y barbaritats que cometen els assistents d'aqueixa politica descastada qu'arriba fins al extrém de fer corre sanch y portar el dol al si de las familias honradas. Defensá al Catalanisme del anatema de reaccionari que's vol fer pesar sobre d'ell. Tingué frases d'elogi pera la redacció de nostre periódich. Digué qu'autonomía es llibertat y respecte mutuu, y que malament pot calificarse de reaccionaris als catalanistas que sota'ls plechs de la bandera catalana aplaudiren dos anys enrera al gran apóstol del Federalisme en Francisco Pi y Margall, un dels més convensuts autonomistas y'l primer de tots. Las eloqüents paraulas d'en Laporta promogueren freqüents y unánims exclamacions d'entusiasme.

Finalment s'aixecá en Joseph M.ª Roca, y doná, en nom de «Gent Nova», las gracias als que ab sa assistencia havian respost a una crida noble y honrada. Ab inspirats accents manifestá son amor a aquella localitat, quina representació se li havia ofert avans que a n'en Monegal, no podentla ell acceptar. Digué qu'estava segur de qu'en Monegal defensaria dignament nostra causa. Recomaná la sinceritat en la emissió dels vots, no dubtant qu'aixis procedirán els catalanistas y autonomistas d'aquell districte, donant exemple de vera llibertat. No deixarse robar ni un vot, peró tampoch emetren cap de fals. La *Unió Catalanista* vol un triomf honrat; si no pot ésser, prefereix perdre, que la bona propaganda sempre s'haurá feta. Altres conceptes va emetre'l senyor Roca que per sa elevació mereixen ésser coneguts de tothóm. El poch espay de que disposém y l'estar molt d'ells relacionats ab nostre company, a qui alabá en gran manera, fa que'ns abstinguém de reproduhirlos. Per ultim, el senyor Roca repetí las gracias als concurrents en nom del president de «Gent Nova», de la *Unió Catalanista* y de «Catalunya Federal», y entre grans aplausos clogué l'acte, que com se veu fou importantissim y diu molt en favor del autonomisme catalá.

—

La segona conferencia del doctor Martí y Juliá sobre «El Dret d'Associació» fou tan notable com l'anterior. Insistint en el concepte qu'ell té de la patria, digué que la nació era una expansió social y natural, y ocupantse de la patria universal digué que no es perfecta una personalitat que no estigui ben definida y ben diferenciada. Ab la patria universal se retornaria a un estat primitiu y que repugna a la finalitat humana, mentres que succeheix tot lo contrari ab la nació. Ben definit está en tothóm el sentiment de patria, per més que n'hi há que'l confonen ab el fals de patriotisme. El sentiment de nació dintre d'un estat no es un egoisme regional. Demostrá que la hegemonia tal com s'excerceix no está may justificada. Combaté las manifestacions de forsa, especialment las que fa l'estat, y sobre tot quan priva de que la societat sia armónica permetent que una part se desenrotlli a expensas d'un'altra. Com que'l moviment d'avuy es plutocrátich, tenim l'avens material en perjudici del intelectual, qu'está endarrerit. La sociologia ha de desenrotllarse encara: es una ciencia que fa sos primers passos. Es més indispensáble'l trevall que'l capital; del predomini d'aquest ne son conseqüencia las societats obreras. L'anarquisme es utópich y contradictori. Es funest el socialisme autoritari, com ho es l'estat. Quan las societats de resistencia no trevallin tan sols per un fi inmediat, serán lógicas y justas.

Els conceptes emesos pel senyor Martí y Juliá foren atentament escoltats, essent al final molt aplaudida sa peroració.

—

Entre'ls actes de protesta que durant els darrers dias han tingut lloch contra'l decret d'en Dato sobre la reforma del Notariat, es d'esmentar el *meeting* que, organisat pel «Centre Escolar Catalanista» ab la cooperació de l'agrupació «Ramón Llull», va celebrarse'l dia 11 del actual, assistinthi una gran gentada y representacions de casi bé totas las entitats catalanistas que militan dintre la

Unió. Aixams de policía rodejaren el local com si fossin criminals els ciutadants aymants de sa terra qu'en us de son dret s'havian congregat pera defensarla de las vexacions de sos enemichs centralistas; peró totas las precaucions foren inútils, celebrantse'l *meeting* ab el major ordre y entusiasme, donchs n'hi hagué de debó durant els hermosos parlaments dels senyors Molior, Algarra, Coll y Rodés, Massó y Valentí, Folch y Capdevila, Masramón y Vilalta, y Martinez y Seriñá.

—

El darrer dissapte tingué lloch en el teatre Principal un concert organisat per la «Filarmónica» que dirigeix el mestre Crickboom, prenenthi part l'eminent pianista Eduart Risler. El programa estava compost de cinch *oberturas (Joseph*, de Mehul; *Coriolan; Fidelio*, n.º 2; *Leonora*, n.º 3, de Beethoven, y *Euryanthe*, de Weber) encomanadas a la orquesta; del concert en *do menor* de Mozart, pera piano y orquesta, y dels *largo de la sonata* (op. 7) de Beethoven, *Impromptu* de Schubert, *Rapsodia en sol menor* de Brahms, y *Polonesa en mi bemol,* de Liszt. En Risler executá aquestas darreras obras d'una manera magistral, distingintse en els tres temps del concert de Mozart, especialment en l'*allegretto ab variacions,* en l'*Impromptu* de Schubert, que digué ab gran colorit de matisos y clara expressió, y en la coneguda *polonesa* de Listz, en quina obra mostrá d'un modo evident sas qualitats de mecanisme y agilitat sorprenent. En totas aquestas obras fou molt aplaudit, tributántseli una llarga ovació al final, fentnos sentir llavors un altre delicat *Impromptu* de Schubert, y la *Romansa sense paraulas* n.º 1 de Mendelssohn, que també li valgueren aplaudiments entusiastas. La orquesta, dirigida pel mestre Crickboom, executá las cinch oberturas esmentadas, continuació per ordre cronológich de las fetas ohir en son darrer concert. Las que surtiren mellor foren la de *Eleonora* n.º 3 y la de *Euryanthe*.

En resúm, la vetllada del 14 del corrent fou de las que s'han d'incloure en la historia del art musical de Barcelona.

—

Desenrotllant el tema «Algunas ideas d'en Zola sobre'l teatre», doná'l passat divendres nostre company Emili Tintorer al Ateneu Barcelonés la sexta conferencia de la serie dedicada a Zola. Després de consignar qu'en Zola era sols un mitjá autor dramátich, puig en el teatre no havia assolit ni de molt la mateixa genial altura qu'en la novela, citá varias de sas opinions tot fent historia del teatre desde'ls grechs fins als temps actuals, estudiant las naturals evolucions del art, en sí y en sos elements secundaris, com indumentaria, detalls d'escenografía, etc., deduhintne que'l naturalisme en el teatre está, avuy com avuy, més retrasat qu'en la novela, per més que ja'l públich va deixant de banda'ls dramas antichs fets a patró, y desitja veure en la escena un trassumpte fidel de la inquieta ánima moderna. Pera evidenciar las opinions d'en Zola, partidari decidit del naturalisme en el teatre, citá per ultim un fragment de sos *Documents literaris*.

La concurrencia, qu'omplia'l saló d'actes, aplaudí y felicitá molt a n'en Tintorer al final de sa conferencia, que fou llegida per nostre company en Pujol y Brull.

—

Galantment invitats per la societat choral *Ars Chorum*, dirigida per n'Arthur Marcet, assistirem al concert que doná en el saló del *Centre artístich musical*, devent per nostra part felicitar a son organisador, puig no's pot negar que realisa una obra educadora molt digna de lloansa. El programa era molt escullit y la concurrencia, qu'omplia'l local de gom a gom, aplaudí ab entusiasme als executants, demanant la repetició de moltas pessas del programa.

—

Ab el número proxim repartirém gratis a nostres suscriptors un SUPLEMENT ARTÍSTICH en paper superior, dedicat al eminent actor italiá Ermete Zacconi, que actualment es aplaudit pel públich barceloní. Ab tal motíu el número anirá sense folletins, y's vendrá acompanyat del suplement a 30 céntims.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no sían inédits.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

Preus de suscripció:

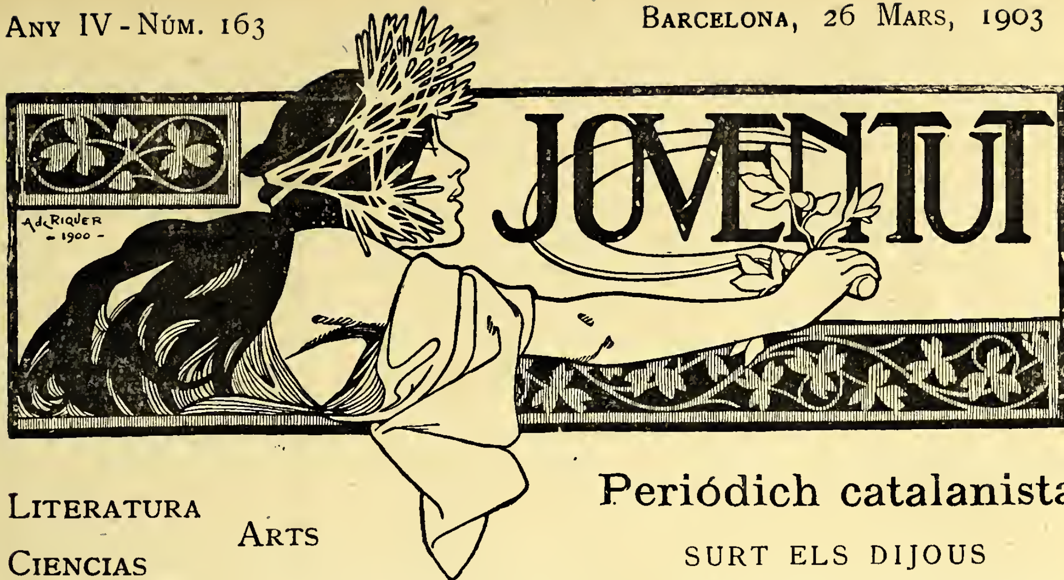
CATALUNYA: Un any.	8	Pessetas.
» Mitj any.	4'50	»
» Trimestre.	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA: Un any.	9	»
EXTRANGER: Un any.	10	Franchs.
Número corrent.	20	Céntims.
» atrassat, ab folletins.	40	»
» » sense folletins.	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia, 311

Any IV - Núm. 163

Barcelona, 26 Mars, 1903

Literatura
Ciencias
Arts

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

Preu d'aquest número ab son Suplement:
30 céntims de pesseta.

SUMARI:

SUPLEMENT ARTÍSTICH:

DEL ATENEU

La Secció de Ciencias Morals y Políticas.

Va ésser l'any passat que hi hagueren eleccions al Ateneu. En la Secció de Ciencias Morals y Politicas lluytaren dugas candidaturas: una anomenada regionalista, quina tendencia era fer Ateneu catalá, y l'altra anomenada ateneista, quina tendencia era allunyar tota politica de las salas del Ateneu, declararlas neutrals y entregarse tots junts, sense passions y sense prevencions, al conreu de las arts y de las ciencias.

Se'm parlá pera formar part de la segona candidatura, no per lo que jo soch, sinó pera donar cabuda, ensemps que a altres elements, a un individuu de Joventut, a fi de que hi fossin representadas totas las tendencias, pera ja comensar a esborrar tota prevenció. Acceptarem. La tendencia'ns agradá. No era qu'entenguessim que una associació cientifica radicant en un país pugui deslligarse de la manera d'ésser d'aquest país, y per lo tant, l'Ateneu Barcelonés, deixar de tenir carácter catalá, y ademés ésser barceloní malgrat li diguin *barcelonés:* tot al contrari. Precisament per aixó no'ns preocupá la idea de voler trevallar *catalanament* dintre d'aquella casa. Lo qu'enteniam era que, essent l'autonomia progrés y llibertat, no hi há sinó deixar marxar la ciencia y elaborarla pera que l'autonomia se senti en tots els cervells. Per aixó formarem part en aquella candidatura, perque, autonomistas convensuts, sabém que si pera fer politica vulgar cal infiltrarla per forsa en els cervells ab trevalls de salonet y conxorxas, no aixis l'autonomia que's predica sense cap esfors directe, que's predica deixant als trevalls cientifichs tota l'amplitut possible pera desenrotllarse. Quant més civilisat es un home, tant més autonomista es. Deixém que l'Ateneu fassi obra de civilisació, y'n resultará

obra catalana en favor de l'autonomía. Aixó creyam, en oposició als de la candidatura regionalista que, ab més bona fe, entenían que fer autonomia era fer civilisació.

Y dich més bona fe, perque aquests, d'haver triomfat, haurian fet dintre del Ateneu lo que's proposavan y ho deyan clar; al pas qu' havent triomfat com triomfá la candidatura ateneista, els senyors que la forman, en sa inmensa majoria, oblidant el carácter ab que foren elegits pels socis de la Secció, no sols no han deixat de fer política dintre del Ateneu, sinó que la que fan es completament antipatriótica, anticatalana, centralista, y que desnaturalisa en absolut el carácter catalá que *naturalment* tindria l'Ateneu a deixarlo funcionar sense voler donarli color polítich determinat.

Y aquests no foren pas els tractes.

¿De quins medis s'han valgut els que, disfressats d'ateneistas, sols tractavan per lo vist de fer *castellanisme* en oposició a *catalanisme* dintre del Ateneu? ¿De quins medis s'han valgut pera fer política que, si quan era catalana nosaltres, catalanistas y tot que som, no trobavam bona, trobém dolenta essent castellana? Molt senzill. La excusa la donaria'l dret d'associació, aqueixa qüestió ja a tot arreu reconeguda com un dret menys en aquest país ahont encara poden passar per radicals els que la discuteixen, y per sabis els que la discuteixen ab *distingos* y buscantli *el sentido jurídico* y *el espíritu de la ley*.

Com que la discussió sobre una cosa que ja no's discuteix per sabuda, havia d'ésser bizantina y encarcarada, ningú més indicat pera fer de ponent en la discussió que un *sabio catedrático* d'aquells que'ns envian de Madrid a nostra Universitat sense que'ls hi demaném pera que'ns intruheixin, y tot parlantnos de lley y d'anticlericalisme (perque son molt avensats) ens ensenyin a ésser lliberals a nosaltres els reaccionaris que se'ns dona tant de la lley com de lo que trobarem ahir, y que no som anticlericals perque ho trobém cosa passada de moda y som irreligiosos.

Y'l sabi publicista (que per lo vist en materias de publicar se reserva y fa bé, Deu nos en guart que s'hi aboqués!) en una ponencia en la que'ns diu cosas tan profondas com: «*Son asociaciones de fines particulares todas aquellas que se constituyen para un fin especial determinado*» (1), y cosas tan ben xafadas com: «*El derecho de asociación consiste en la unión voluntaria y libre de los individuos*» (2), en una ponencia en que son autor demostra palesament que no sab lo qu'es nació—lo que justifica que sigui centralista,—y en la que diu una pila de cosas mansas las unas y equivocadas las altras—lo que justifica son cárrech de catedrátich d'una Universitat espanyola;—en una ponencia que si no fos qu'es pecat perdre'l temps valdría la pena de passarhi una estona assobre... hi troba medi pera *reventar* el regionalisme, titllantnos d'egoistas, y descubrint que'l regionalisme es «*síntoma de una enfermedad nacional que conviene curar*», «*es el comienzo del proceso de disgregación del Estado cuya cohesión se PUEDE* (3) *mantener por la fuerza.*» *La fuerza, la fuerza:* heusaqui'l mot que no's treuhen may dels llabis els rrrradicals castellans que venen a *civilisarnos* a la cubana y a la filipina!

Y plantada la llevor ab la elucubració *ponencial*, un darrera l'altre, tot un devassall d'oradors més o menys eloqüents pren part en la discussió fent protestas els uns d'enemistat al regionalisme, els altres fent constar que parlarán en castellá *por amor al idioma oficial*, altres *por cortesía al ponente*, altres pera fernos saber que'l mastegan molt malament, altres que hi tenen un bon deix, qui, encensant a un pera que demá aquest un li torni l'encens...

La cátedra del Ateneu hi há moments que sembla la tribuna d'un club barato. Com si un escoltés negres-catedrátichs, allí un sent un *aboquen!* d'erudició de manual que fa fredat; y tot pera fer un cos al cúmul de passions anti-catalanas qu'allí s'esquitxan. Y si fa riure que'ls que's venen a guanyar la vida aquí malparlin dels qu'han cultivat las monjetas que's menjarán, es ridícul sentir fer ma-

---

(1) Aixó es: *Son buques de fines mercantiles los que se dedican al mercantilismo.*

(2) El senyor ponent confón las Illas Británicas. No, senyor doctor Benito: lo que vosté defineix es l'associació. El dret d'associació es el dret d'associació. Més clar, ni vosté definint las associacions de fins particulars.

(3) *Puede* en el sentit de dret, no en el de possibilitat. Cal fixarshi.

nifestacions en llengua castellana a manera de *trágala* als catalans, ab un cayent a Poble Sech o a Viladecols quina fortor se sent d'una hora lluny.

Y al menys fossin franchs. Si diguessin clarament lo que pensan!...

¿Per qué no dirho d'una vegada? Diguemho: *Los catalanes somos unos indecentes.* Y ara que ja está dit y deuhen estar satisfets, pleguin el ram, y sápiganho: fer política no es fer ateneísme; no s'han de donar excusas pera parlar en una o altra llengua; las conferencias se donan quan se té quelcóm que dir; quan no's té res a dir sinó cosas que tots sabém, se queda un a casa; y quan se té que dir, se diu ab l'idioma que un domina més o que a un li dona la gana, sense necessitat de donar cap satisfacció perque la ciencia es universal, la ciencia's fa ab tots els idiomas; y molt menys deu alegarse la cortesía, perque es ofendre a qui no l'ha tinguda de parlarnos en nostre idioma, y es venirli a dir: «ja que tu no has estat cortés pera parlarnos que t'entenguém, te parlarém que'ns entenguis.» Y dir això es desconeixe'l dret que té tothóm de parlar del modo que sab, y per lo tant en castellá si n'es.

Sápiganho: parlar de totas aquellas minuciositats tractadas en els més barrohers follets, no sols no fa Ateneu, sinó que no té res que veure ab el dret d'associació.

La excusa ha estat pera fer política castellana encarcarada enfront de la catalana ampla. No som partidaris de que's tergiversi ni en una ni en altra banda la finalitat d'un Ateneu; peró si s'ha de fer política, femla, femla de valent. Nosaltres ens posarém sempre al costat de la nostra, de la que sent al pa de casa, de la que respira llibertat, de la qu'es humana y científica: de la política autonomista.

Sentirém que's continuhi per aquest camí, peró de seguirhi, també sabrém portar a la cátedra del Ateneu, que deuría ésser neutral y sagrada, nostra paraula en pro de nostra causa de llibertat.

Eduard Valles

FEYNA A FER

La massa obrera de Catalunya no está pas tan malejada com ho ha fet creure l'aparentment formidable aspiració a l'anarquía que semblava abrigar y que, en aquests darrers temps, s'ha exteriorisat ab vagas de tendencias ben accentuadas. Se veu que'ls resultats obtinguts pels agitadors ácratas son fruyt de la por o d'enlluhernaments momentanis, puig tots els indicis son de que no han assolit pertorbar profondament l'ánima de la nostra classe trevalladora. Realment, aquesta segueix essent la mateixa de trenta o trenta cinch anys endarrera, la disposada a deixarse portar pels que li prediquin *Llibertat* y *República*, malgrat una y altra— *las* que'ls hi predican — de lo que volen dir no més ne tinguin el nom. El reviscolament qu'actualment s'observa en son favor n'es una proba. No, no han evolucionat els nostres obrers: las doctrinas escampadas pels que, ab tot y pressentir un fi just son injustos, no han enfondit en son esperit, y n'hi ha hagut prou parodiant els rancis y, fins a cert punt, ignocents discursos que caldejavan l'atmósfera política d'Espanya en temps de la joventut dels nostres pares, pera esborrar bon xich els seus efectes. Examiném els motius que justifican aquest fenomen y treyemne conseqüencias que poden allissonarnos d'aqui en endevant.

—

Com a causas promotoras de cambis en sentit progressiu en el modo d'ésser y de pensar dels pobles, havém de considerar: l'acció educativa de llurs governs, la que, en son defecte o seguint altras tendencias, realisin els impulsadors dels ideals que'ls arribin a conmoure, y'ls fets que, essent o no conseqüencia d'aquestas accions, per la seva trascendencia afectin necessariament a llur desenrotllo.

Atenentnos a Catalunya, si tenim en compte la primera de ditas causas, notarém que, quan no s'ha concretat a un suicida *laissez faire, laissez passer*, ha sigut d'efectes negatius, donchs ha tendit sempre a esmersar els seus esforsos en atuhir moral y materialment el nostre poble. La continua invasió del flamenquisme, oficialment tolerada y protegida, la celebració de tractats de comers ruinosos

pera la nostra industria, y l'aversió governamental a tot lo que sia reflexo de la nostra ánima — llengua y dret civil — traduhida en lleys y decrets prohibitius y arbitraris, justifican la meva asseveració.

Fixantnos en la causa segona, observém qu'han pretengut exercir acció — malgrat no hagin assolit resultats positius totas las tendencias—el carlisme, el republicanisme, el socialisme y anarquisme, y el Catalanisme. Prescindim de la primera d'aquestas tendencias perqu'en molts ordres de la vida social significa una regressió, y passém a las altras. Son el republicanisme y el socialisme y l'anarquisme, segons la percepció dels elements més solicitats per aquests ideals, gradacions diferentas d'una mateixa idea. Contribuheix segurament a ferho creure la semblansa de medis en llur acció educativa, que per cert, considerada desapassionadament, pot reputarse de ben migrada. En efecte: els impulsadors d'uns y altres ideals han prescindit igualment de la naturalesa, del especial modo d'ésser d'aquells a quins se dirigian, y uns y altres, també més que á procurar la deguda preparació als seus adeptes mediant una educació positiva—naturalment qu'això es molt més costós que lo que han fet fins ara—sols han trevallat per'assolir efectes de moment, fochs d'artifici, res sólit y prou estable pera servir de fonament a quelcóm progressiu. Y aixis havém vist passar anys y més anys, conduhintnos els governs a tomballons d'un desacert al altre, sense que'l republicanisme hagi lograt interessar a las massas, quinas, podent justificar sos actes ab els aconteixements, fent un va-y-tot, podrian haver etjegat tanta inutilitat al botavant; y darrerament, com avans he fet notar pera demostrar que no están més arrelats el socialisme y l'anarquisme — dich arrelat en el sentit de comprensió exacta de llur veritable concepte — havém vist cóm els nostres obrers han reculat cap al republicanisme en llur aparent evolució. En quant al Catalanisme, si bé ha deixat sentir intensament la seva influhencia educativa en el nostre poble, degut al estar fonamentat en sa propia naturalesa (1). s'ha de reconeixe qu'entre'ls obrers, fins ara, ha assolit extendres ben poch. Y això pot atribuhirse: a la vigorosa propaganda que darrerament han estat realisant contra'l Catalanisme 'ls republicans, convertintse inconscientment—volém créureho aixis — en auxiliars del govern, y més que a res, donchs ja havém dit que sa propaganda era d'efectes molt superficials, a no haver endressat el Catalanisme sos esforsos envers aquesta maltractada classe tant com era menester.

Per ultim, referintnos als aconteixements, que per llurs trascendentals efectes poden provocar novas orientacions en la vida social dels pobles sugeridas per las sabias llissons de la experiencia—a la perdua de las colonias, per exemple, — fora del major impuls qu'han donat al Catalanisme, podém assegurar que no han influhit poch ni molt en els demés partits politichs ni en els moviments socials que pretenen la direcció del desgraciat poble espanyol. El mateix modo d'ésser, els mateixos defectes, iguals vicis, idénticas corrupcions se descubreixen: tot, tot igual qu'avans, com si res hagués succehit.

De tot lo dit se desprén, donchs, que la massa obrera catalana, estament de la nostra societat a que d'un modo especial he tingut intenció de referirme al escriure'l present article, no ha evolucionat com devia a conseqüencia del mancament absolut d'una potent acció educativa capassa de destruhir tot lo que la desnaturalisa y conduhirla després sense vacilacions pel camí del avens positiu. Era de témer que nostres obrers, després de tants desenganys, s'haguessin entregat a la desesperació, a un pessimisme incurable: emperó sos entusiasmes inconscients d'ara demostran son desitj d'educarse, son afany de viure.

Heusaqui la feyna que'ns tenim d'imposar: educar al obrer. Quelcóm havém fet ja en aquest sentit, també n'hi han d'obrers catalanistas, y a fe que no son pas els menys ardits: això ha d'encoratjarnos; peró son pochs, no es la massa. Ab aquesta havém de lluytar ab constancia y valentia. No hi fa res que de moment ens rebutji: per'xó no havém

(1) Ningú ab justicia podrá negarho, donchs ne son probas ben eloqüents el fet d'haver enfondit més qu'en els altres en els elements més reflexíus y lletraferits de nostra societat y la ufanosa brotada que a son escalf han copsat l'art y la literatura, y, més, de mica en mica, la ciencia.

d'abandonarla. Y establint escolas y centres de conferencias, y ab el *meeting* y'l llibre y'l periódich, surtirém ab la nostra. Del éxit del Catalanisme en la seva empresa, depén la salvació de Catalunya. Tenim un'arma poderosissima, qu'es la Naturalesa, que tant ens pot ésser favorable com no. Si logrém enrobustir el cos social de l'agrupació étnica que constituhim, d'Ella'n rebrém potentas corrents de vida sanitosa; en cambi, si fracassém, l'enrunament de nostra patria quedará decretat, com ho es el de tot lo caduch.

JOSEPH M.ª ROSICH.

LA QÜESTIÓ NOTARIAL

Tenim a la vista'l real decret de 26 de febrer prop passat, sobre reformas del Notariat, en quin preámbul observém que'l senyor Dato passa com per demunt de brasas sobre'ls motius que l'han mogut a voler establir colegis de notaris en las capitals de provincia y centralisar a Madrid las oposicions a notarías, fonamentant la primera de tals disposicions en que, residint las juntas directivas en las capitals susditas, poden atendre ab major solicitut y més inmediatament á la inspecció notarial, y la segona en la conveniencia d'establir las oposicions de forma que ningú discuteixi ni l'autoritat ni la competencia del tribunal.

Creyém que lo mateix que poden fer las juntas directivas dels colegis provincials, podrian ferho las actuals o llurs delegats, y si's vol, comissions delegadas d'aquestas, sense necessitat de partir els notaris en tants colegis, evitantse aixis als notaris qu'en virtut de tal divisió quedan separats dels de las provincias ahont radican las capitals dels colegis actuals, las molestias y tal volta gastos que importarán la constitució dels nous colegis y llur instalació en la forma decorosa que correspón y qu'en l'actual organisació tenen ja feta, resultant en aquest punt entre'l colegi de la capital actual y'ls de las capitals novas una diferencia de condició per demés irritant, perque'l colegi de la capital actual quedará ab sa casa'l que'n tingui, y ademés ab son mobiliari y biblioteca, mentres que'ls altres, com a fills desheredats y llensats de la casa payral, se l'haurán de campar com puguin, deixant apart que tampoch es just que aquests colegis nous li demanin res al seu germá gran resident a la capital antiga, perque no es pas ell que'ls treu de casa, sinó un poder, superior y arbitrari al mateix temps, que separa'ls petits del gran ab sentiment y disgust d'un y altres. Aquests nous tanys arrencats més que tallats de la soca notarial, ja secular per la oscada destral del centralisme, neixen pobres de present y sense fe en lo esdevenidor, perque ¿ab quina fe y quin entusiasme poden empendre eixas novas entitats llur constitució, instalació y mellorament progressiu, si saben que llur vida y sort dependeix del capritxo d'un home que aixis com avuy fa colegis provincials, demá, si li passa pel cap, pot ferne un en cada partit judicial? Té'l Notariat en pes totas las rahons pera no fer absolutament res en quant a instalació y sosteniment dels nous colegis, perque quan la vida de que's disfruta dependeix d'una sola voluntat, val més no viure, y més quan l'árbitre de nostre pervindre es un home qu'avuy ocupa un poder que demá ocupará un altre que, ab criteri distint del d'ell, desfassi lo fet o bé ho modifiqui profondament.

Un dels defectes capdals de la lley orgánica del Notariat, es deixar la residencia dels colegis a la designació del govern sol, contrasentit manifest, quan pera designar la residencia de cada notari deu el govern escoltar a l'Audiencia del territori, al governador de la provincia y a la Diputació provincial, sense poder fer en lo successiu alteracions sinó ohint á la mateixa Audiencia y al Concell d'Estat. Creyém que la residencia dels colegis notarials té més importancia que la d'un notari sol, y que no deuria estar al arbitri del govern, sinó ésser objecte d'una lley, previ informe de l'Audiencia, governadors civils, Diputacions y de totas las corporacions, oficials o no, que representan forsas vivas del pais.

Tocant al fonament racional de la centralisació a Madrid, de las oposicions a notarías o sia a la *conveniencia de que ni l'autoritat ni la competencia del tribunal puguin ésser discutidas*, devém sostenir que, en el terrer legal, l'autoritat, competencia e imparcialitat dels tribunals d'oposicions actuals son tant o més indiscutibles de lo que puguin serho las

del tribunal d'oposicions central. Fins avuy els fallos d'aquells tribunals han resultat, en aquest sentit, sempre inapelables. Ara, si's tracta de la discussió en que la prempsa y tothóm té dret a posar els actes dels homes en exercici de funcions públicas, será'l tribunal central molt més discutit que'ls altres, perque la pitjor condició que té es que la majoría de sos membres, president inclusiu, dependeixen del ministre o deuhen ésser designats per ell y que, per lo que's veu, els dos notaris dels colegis d'hont sían las notarias a provehir, quedarán reduhits a la trista condició de comparsas, representació simbólica del cos de notaris, únich a quins membres pot atribuhirse, cientificament rahonant, verdadera competencia pera figurar en un tribunal de tal classe, dit sia sens anim d'ofendre als membres del tribunal que no son notaris, els qual podrán tenir tota la competencia que vulguin en altras cosas, mes no poden tenir la genuina competencia que dona l'exercici de la carrera de que's tracta y la constant aplicació de la ciencia del dret a la redacció d'escripturas. Aixís, donchs, tenim que la majoria dels membres del tribunal son incompetents, relativament parlant, y careixen de la independencia y per consegüent de l'autoritat necessaria pera desempenyar bé llurs funcions, y ja es sabut que a Espanya y fora d'Espanya un tribunal gosa tant menys de la confiansa pública y d'autoritat quant més directament dependeix del poder central, o, si's vol més clar, d'un home enlayrat per la politica al us al Ministeri de Gracia y Justicia; defectes capdals aquests que, per si sols y prescindint dels dispendis, molestias y perjudicis que las oposicions ocasionarán als notaris y opositors de provincias, reclaman el retorn al sistema d'oposicions regionals, dins del qual, malgrat sos defectes, el Notariat té avuy un personal honrat, apte y laboriós que ja'l voldrían pera si altras institucions en que'l poder central ha tingut, fins ara, més influhencia qu'en el Notariat. Per'arribar a una solució tan faltada de sentit práctich, no valia la pena de faltar a la Constitució derogant per decret l'article 12 de la lley del Notariat, que mana que las oposicions se celebrin devant de las Audiencias, ni de rebaixar la dignitat dels tribunals d'oposicions haguts fins ara y dels magistrats que'ls han presidit, suposant llurs fallos de valor discutible. En el punt que'ns ocupa careix el decret en qüestió de valor legal, a no ésser que vulguï sostenirse que, si bé *la facultad de hacer las leyes reside en las Cortes con el Rey*, els ministres tenen la facultat de desferlas; majorment no haventhi, com no hi havia, tanta pressa de reformar el Notariat que no's pogués esperar a ferho presentant un projecte de lley, solució aquesta última que no convenia a las concupiscencias centralistas ja manifestadas en altras ocasions en el sentit de portar las oposicions a Madrid, ja insinuantse en alguna qu'altra revista madrilenya, o ja, com ara darrerament, a l'ombra y en el silenci més traydor, per la senzilla rahó de que lo que importava era evitar la discussió previa que tot projecte de lley pressuposa tant en la prempsa com en els cossos colegisladors, y ficar en el Notariat depressa y per l'escotilló del real decret, reformas qu'en un projecte de lley no haurian tal volta prosperat; reformas no demanadas pel Notariat en general y menys pel catalá ni pels de las regions forals, y sols preconisada la darrera d'ellas, o sia'l trasllat de las oposicions a Madrid, fa uns sis anys, per un *Notario viejo y castellano*, que no sabém encara si era notari, vel!, ni castellá, qui, disfressant son nom ab el pseudonim, llensá un rengle de notas desafinadas en una revista de Madrid cantant aytal cansó, que'ls poders públichs, obrant molt santament, no escoltaren, vista, sens dubte, la enérgica y contundent oposició qu'en la prempsa professional se li feu, en termes que donarem ja per resolta la qüestió y'ns ha vingut de sorpresa veure realisada una idea comdempnada avans per la discussió franca y vensuda en noble y lleal lluyta.

Y prou per avuy, reservantnos tractar, més tart, de la competencia notarial y medis de combátrela, armonisant, en lo possible'ls drets e interessos del públich ab els dels notaris y veure si hi há quelcóm més que dir sobre la qüestió notarial y'l decret qu'en hora malastruga l'ha volguda resoldre.

Domingo Pou y Lladó.

HERETJÍAS

La Familia: El seu esdevenir.

Res hi há estable, fixe, inconmovible: tot se transforma y muda; sols la varietat y'l moviment son eterns.

¿Qué esdevindrá la Familia? Quelcóm aixis com momia venerable del museu de la Historia; com mot antiquat del pompós vocabulari sociológich; una de tantas mostras, en fi, del endarreriment actual.

Quan haurém assolit l'alt grau d'intelectualisació á que fatalment tendim, mirarém la Familia com la crisálida ahont s'agitava la papallona humana privada encara d'alas pera volar a las regions de la llum; la considerarém com la presó fosca y malsana ahont somniava ab la Llibertat l'ánima oprimida, contenta de veure'l cel per estret batiport obert en el trespol.

La Familia es la síntesis d'una multitut de mals avuy encara necessaris... perque n'evitan de pitjors, parlant el llenguatje de la moral al us. La Familia, com tantas altras institucions opressoras del esperit humá, morirá d'*asfixia* a mida que's *purifiqui* l'ambient social molt enrarit encara actualment, y en el que viu com cuch en pudrimer, com alimanya en cau pregón.

Seria pretensió ridicula creure proper el terme d'aquesta llarga y complicada evolució. No'ns enguniém, donchs, els que vivim en el sigle d'Edisson y de Marconi. Nosaltres menjarém l'herba del Progrés portant el bos, perque podém encara mossegar. Anirém endevant dintre'ls caminadors del infantó de camas febles, perque encara podém caure. Veurém el món, protegits els nostres ulls per vidres fumats, perque la llum del sol encara pot cegarnos. Pobres forsats de la Vida, avensarém lligats els uns als altres, puig, d'anar sols, podriam esgarriarnos y errar el camí. Hi há una má providenta que'ns empeny y'ns equilibra. No tinguém por...

Arribat el dia, quan no necessitém de tants puntals pera sostenirnos, llensarém las crossas y'ns arrencarém las venas que'ns oprimeixen y ofegan so capa de protegir nostre cos débil.

Forem cuch, som ninfa, serém papalló... papalló lliure, lliure com l'ayre de que sembla fill.

Avuy podém consagrarnos a fer la felicitat dels altres, perque som desgraciats; avuy podém ésser pródichs, perque som miserables; avuy podém jugar, perque no tenim res pera perdre.

A mida qu'esdevinguém richs, ens tornarém egoistas, arribant a necessitarnos tots pera nosaltres sols.

L'amor, qu'es necessari avuy pera *juntarnos;* l'amor, hipócrita fill del *toma* y *daca*, será expulsat de la serena república del Pensament. Ens unirém per reflexió, no per passió; engendrarém per *cálcul*, no per instint; preferint a la sensació passatjera de la bestia, el goig intensissim del artista. Amidarém la trascendencia del gran Acte; voldrém el fill, el soldat de la Vida de que serém «amichs devotíssims y segurs servidors».

Avuy necessitém estimar, perque necessitém ésser estimats.

Y'l sentiment, influhit sovint per mesquinas conveniencias, es llas arnat de moltas unions generadoras de llastimosa carn de sanatori.

«Pare», «mare», «fill», «germá»... Cap mot d'aquesta llarga y extranya nomenclatura expressa una idea isolada, independent; tots indican relació. Fins ara, en l'absurda aritmética social, el sumant sols pot expressarse per la suma, l'individuu per la colectivitat. L'avenir resumirá dihent: *home*. (Per' arribar, emperó, a aquest laconisme expressiu, s'imposa la revisió del diccionari, mil voltas més necessaria que la constitucional, puig es inútil modificar ideas si ensemps no's modifican las paraulas.)

Aquest mot (*home*) compendrá també a la dona que s'haurá *masculinisat*. Y l'*home* será amo absolut de si mateix y lliure de trabas que'l privin de desenrotllarse y seguir *son* camí. El catolicisme, imposant el celibat a sos ministres, hauria procedit molt santament si, privantlos d'ésser caps de familia petita, no'ls hagués obligat a ésser qüas de familia gran.

—¿Qué esdevindrán els fills?—preguntarán las mares neguitosas.

Novas taulas de valors fixarán la seva significació.

«En las més complicadas de las societats animals, en las de formigas, la familia es suprimida. El cuydado dels petits incumbeix a

una casta especial. Els progenitors ni se'n cuydan ni se'n preocupan.»

Els petits viurán en un medi adequat, ni absorbents ni absorbits, com ho son ara, ni serán obligats a deixar d'ésser *ells* un sol moment. Els grans ens veurém privats del plaher malaltís d'acaronarlos y convertirlos en distracció de nostras caborias y blanch ignocent de nostres rampells. Fins ens en separarém de bon grat, pera que no siguin nostre obstacle ells, ni'l seu nosaltres. Se'ls tractará no sentimentalment, sinó racionalment, desenrotllant las sevas bonas disposicions y combatent en ells tota morbosa herencia psico-fisiológica. Malalts, se'ls cuydará a sanch freda, si's moren ningú plorará ni una llágrima, puig el pensament no plora, y'l cor... no tindrá ja ni vot ni veu, rellegat a son paper de simple víscera.

Avuy veyém viure'ls fills ab la por continua de que's morin; morts, ens faltan, pera soportar el cop terrible, las forsas qu'hem gastat en ferlos viure molt sovint vidas inútils, y'ns deixuguém regant ab sanch de l'ánima marcidas poncelletas de sepulcre.

A mida que s'aixamplin els horitzons de la Idea, creixerán las órbitas de las ánimas y viurém més y més apartats els uns dels altres, pera no topar.

L'avenir ens unirá *separantnos*.

¿Cóm será la realitat d'aquest bell somni? Quan sigui hora, cantará 'l gall estridentment avans de l'auba.

—

Benaventurats els qui, de temps a altre, poden separarse de la multitut feixuga que desfila per la ombradissa y fonda senda de la vida, y son capassos de muntar als alts planells, perque ells y sols ells assaborirán l'*avant-goût* del pervindre. Consolarán y enfortirán sas ánimas videntas frescos e inmaculats alens de dias verges qu'esperan torn de lluyta somrihentnos ab llums puríssimas d'aubada y apellantnos ab veus *assordinadas* de misteri. Al baixar de l'altura al enclotat camí, portarán en els seus ulls lluhissors d'esperansas encoratjadoras, y en els llabis crits deixondidors de «sempre avant!». Res, res hi fa que siguin incompresos y a voltas fins tinguts per visionaris. Ells han sentit la veu misteriosa de Memnon cantant al bes de foch del sol ixent, y no temen, oh! no, la estúpida ganyota del gran remat agombolat a l'ombra al aixecar els ulls ensonyats pera mirar els seus llampeguejants d'ideas.

Si l'esperit humá's resigna a empresonar sas arrels en las foscas entranyas de la terra, es sols a condició d'allargar son tronch y extendre son brancatje assedegat d'espay y cubrirse de flors que, com boquetas entreobertas, somriuhen a la Vida boy copsant puras gotas d'Ideal.

La visió del avenir es tan obsessionanta y avassalladora quan s'ofereix al esperit neta y transparent, que per ella's perdría mil voltas una vida que sens ella no es res. Rodejat de flamas que mossegan sos muscles palpitants y de butxins empedrehits que'l befan, la darrera mirada del martre agonitzant es per l'altura.

Espléndit avenir prenyat de promesas falagueras, que n'ets d'hermós entrevist des-de'ls alts planells!

Somniarte es viure. Altras generacions desflorarán un dia las avuy closas poncellas de tos misteris encisadors, y t'abandonarán després indiferentas com a un deu sense miracles, com a una esfinx sens enigma. Y cercarán nous somnis en horitzons més llunyans.

Nosaltres t'adorém, oh avenir!, genoll en terra, contents de saberte proper, de sentir el teu panteig assossegat y ritmich en las entranyas palpitants del temps, convensuts de que naixerás *viu*... de mellor vida.

Nosaltres podém plantas envellidas recullint a gabells pétals marcits pera la teva ara; nosaltres sufrím avuy pera que ressonin en ton temple cants de joya; nosaltres plorém pera que siguin ton encens vapors de nostras llágrimas.

SALVADOR ALBERT.

LA *SCHOLA CANTORUM* DE PARÍS

La vinguda a Barcelona de la jove y famosa *Schola Cantorum* de Paris, ens ha portat una alenada d'aquell ayre artistich que voldriam respirar més sovint. La *Schola Cantorum*, institució creada pera'l conreu de la música antiga — antiga pels anys comptats d'existencia, jove pel seu encis etern — y pera'l conreu de la moderna nada de las deus puríssimas que tenen per noms Palestrina, Bach, Victoria, Händel, Carissimi, Lassus, Rameau, etc., ha fet reviure, devant nostre, l'art exquisit dels que podém nomenar *primitius* de la música, d'ingenuitats adorables y frescors delitosas en mitj de llurs complicacions, peró de fondissim sentiment y d'innegable geni. Un art viu encara, fins cubert ab la pols dels anys, s'ha mostrat per un moment a Barcelona com un perfúm d'altras edats ja mortas, y s'ha esvahit per dissort massa depressa: peró la *Schola Cantorum* ab ell ha pogut ensenyar, a qui li fes falta apéndreho, que la música no es un art de quatre dias, y qu' avans de Bach, de Mozart, de Beethoven y de Wagner, sa florida era també ufanosa. Ha pogut la *Schola Cantorum* ensenyar a qui li fes falta apéndreho, que ja'ls darrers anys de la Edat Mitja foren ben feconds pera l'art de la música; que'l Renaixement fou un esplet musical maravellós, y que'ls esmentats Bach, Mozart, Beethoven y Wagner, no son més — per ara — que las darreras anellas de la gran cadena comensada pel vell *rhapsodos* helénich qui, a son torn, degué trobar l'or que li calia pera forjarla, en el si d'altras civilisacions més antigas. *Nihil novum sub sole...*

Per devant nostre, després de las dugas *Aleluyas gregorianas*, ha passat la música de Roland de Lattre (conegut per Roland de Lassus o de Lasso), de pur estil y d'elegantíssima melodia; ha passat la música de Palestrina, el gran perfeccionador de la música mitjeval, que transformá de *ciencia* en *art;* ha passat la música de Victoria, l'ilustre rival de Palestrina; ha passat la música dels enginyosos Josquin de Pres y Clément Jannequin, tan notables en l'art religiós com en el joyós y descriptiu; ha passat la música del gran Carissimi, el primer compositor religiós del seu temps; ha passat la música de Rameau, el geni lirich-dramátich més gran del seu temps a Fransa. . ha passat tota aquesta música fins arribar als colossos Bach y Händel, Gluck y Beethoven, devallant de tant en tant la gran corrent musical de la *Schola Cantorum*, a terrers més humils y plans, peró igualment assahonats... César Franck, Fauré, Bordes... devallant també a las terras ahont creix ben espigada la inspiració popular, la gran creadora anónima.

Tots els meritissims artistas que constitueixen la *Schola Cantorum*, desde'l director en Charles Bordes fins al darrer chorista—suposant que n'hi hagi de darrer— mereixen el respecte de que son dignes els que no fan servir l'art d'escambell pera lluhir facultats propias, sinó que, al contrari, l'enlayran per demunt d'ells mateixos y se'n fan fidels y respectuosos servidors. Deixant de banda algunas deficiencias de la primera materia de la *Schola Cantorum*, de las veus, hi há que admirar l'art exquisit ab que frasejan els choristas, la precisió matemática — y prenguis aquest mot en un sentit ben artistich— ab que tots convergeixen al fi comú sense que la més petita discrepancia vingui may a descompondre'l conjunt; peró hi há qu'admirar encara més lo que podém calificar de part purament intuitiva de la *Schola Cantorum*, la part personal que cada chorista posa al servey de la composició cantada ab una conciencia que pocas vegadas hem pogut observar. Hi ha que dirho ben alt: els choristas de la *Schola Cantorum* son artistas *conscients*, que saben lo que interpretan: solzament d'aquesta manera poden eixir de llurs llabis aquells conjunts bategants, plens de vida, que s'enlayran y desplegan poétichs o majestuosos, segons la naturalesa de la composició cantada.

Els solistas de la *Schola Cantorum* tenen totas las condicions precisas pera ésserho. Mlle. Marie de la Rouvière, la soprano, es una artista en tota la extensió de la paraula. Sa manera de cantar es d'un bon gust, d'un refinament, d'una delicadesa, d'una elegancia que no solen trobarse en la majoria de las cantants d'ópera. No posseheix un gran volúm de veu, peró la sab emetre ab facilitat. Sa dicció es correctissima, donant gran expressió y sentiment a lo que interpreta.

Sos companys—la contralt Mlle. Marthe Legrand, el tenor M. Jean David y'l baix M. Albert Gebelin—son dignes artistas que fan honor a la *Schola Cantorum*, y'l director M. Charles Bordes mereix els més entusiastas elogis per l'obra realisada. No's troban a tot arreu institucions com la *Schola Cantorum*.

El públich els aplaudi a tots, peró fins a la tercera part del primer concert no feu plena justicia als mérits dels artistas de la *Schola Cantorum*. Yes llástima, perque ab la primera composició cantada, el motet *O vos omnes* de Victoria, n'hi havía prou pera judicarlos y per'admirarlos.

Nosaltres fem constar nostra entusiasta admiració pels benemérits artistas francesos. No sovintejan els conjunts artistichs en els quals el tenor no es un *divo* sinó un element que colabora com els demés per' arrodonir la obra total. No sovintejan els conjunts artistichs en els quals els cantants saben emetre la véu sense baladrejar. No sovintejan els

conjunts artistichs en els quals vintiquatre o vinticinch personas poden desempenyar una tasca que sembla demanarne centcinquanta o dugascentas. Per'xò'ls admirém y'ls hi enviém nostra felicitació més sincera.

—

M. François Jean, un notabilissim *oboe* y que segons ens han dit es també chorista de la *Schola Cantorum*, executá un *Concert de Händel*, donant principi a la sessió primera de la institució parisenca. En François Jean sapigué produhir ab son oboe, instrúment de timbre apassionat y vibrant, inflexions de veus quasi humanas. El públich l'ovacioná al final de totas las parts del *Concert*, obra de pura y sentida melodia.

Completaren la primera part dos motets pera chor, a veus solas: *O vos omnes* de Victoria, y *Nos qui sumus in hoc mundo* de Roland de Lattre; una *Aria* de Rameau; tres cansons francesas pera chor, a veus solas, del segle XVI, *Mignone, allons voir si la rose*, de Costeley, *Quand mon mary vient du dehors*, de Roland de Lattre, y *Au joly jeu de pousse avant*, de Jannequin, y la *Deploració* final del oratori *Jephté*, de Carissimi. Tant en els motets com en las cansons francesas, els choristas de la *Schola Cantorum* ens agradaren molt. En els primers varen conservar la imponderable unció mistica que'ls hi es tan propia, y s'hauria pogut calificar de perfecte llur trevall en quant a la part mecánica sens algunas desafinacions de las *soprani* al atacar els aguts, en particular en el motet de Lattre. En cambi varen modular magistralment, accentuant ab gran precisió y unitat. A las cansons francesas las hi donaren llur ver carácter joguinós y popular.

L'*Aria* de Rameau, que digué Mlle. Marthe Legrand, pertany a l'ópera *Castor et Pollux,* una de las obras mestras del teatre lirich francés. Son estil es noble, enlayrat y sever, de gran expressió dramática, mancantli no obstant aquella dolsesa y flexibilitat qual segret devia trobar en Gluck, temps a venir, seguint las petjadas de la mateixa escola musical d'en Rameau.

La *Deploració* final de *Jephté*, a cárrech de Mlle. de la Rouvière acompanyada de chor y orquesta, fou l'obra de més empenta de tot el concert. S'ha trigat molt a *descubrir* a Carissimi, peró ja avuy li donan els músichs y musicógrafs la importancia que li es deguda. La música de Carissimi revela un temperament artistich de primera forsa, patétich, exuberant de melodia y de gran inventiva pera trobar formas novas. Fou Carissimi en son temps un revolucionari, y ha contribuhit molt a la formació de la música moderna.

En la segona part del concert s'executá la gran *Cantata* de Bach *Bleib' bei uns, denn es will Aben werden (Resta ab nosaltres, puig la nit s'apropa)*, qual grandiositat, varietat y riquesa de formas solzament poden compararse ab sa bellesa y severitat melódica. Interpretaren la *Cantata* els quatre solistas, el chor y la orquesta.

En la tercera part, després d'un elegant *Madrigal* d'en Fauré, cantaren admirablement, tres senyoras del chor, las cansons populars francesas *C'est le Mai, joli Mai; Voici la Saint-Jean* y *C'est le vent frivolent*, molt ben armonisadas per en Tiersot, y plenas del clássich *esprit gaulois*, puig el sentimentalisme propi d'aquesta mena de música no pot llevárlashi la gracia un xich irónica.

Y posaren fi al primer concert tres fragments del oratori *Redempció*, de César Franck, en quals dugas primeras parts *(Chor d'ángels* y *Aria del Arcángel)* s'hi troba l'estil senzill, diguemne *intim*, del mestre francés, peró la tercera *(Chor general)*, recorda massa la falsa grandesa de las óperas d'espectacle. Els fragments de *Redempció* foren interpretats per Mlle. Marie de la Rouviére, chor y orquesta.

—

Ens manca espay pera parlar del segón concert ab la extensió que's mereix. Dirém avans de tot que la *Schola Cantorum* obtingué un éxit tan franch com general.

En la primera part s'executá per la orquesta, baix la direcció del mestre Bordes, la *Obertura* de *Castor et Pollux* de Rameau, interpretant els choristas francesos admirablement, ab gran riquesa de color y expressió, dugas *Avemarias* de Palestrina y Josquin de Pres respectivament, la primera de mistich carácter, la segona de magnificas y grandiosas formas, peró més profana que religiosa. També cantaren dugas *Aleluyas gregorianas*, ingenuas, puras, de fresch encis y d'adorable linia melódica. El baix Albert Gebelin entoná magistralment el famós *O vulnera doloris* de Carissimi, melodia inefable, en la que's combina lo sever ab lo patétich. Y s'acabá la primera part ab el *Cant elegiach* de Beethoven, pels solistas, chor y orquesta.

Ompli la segona part l'acte quint de l'ópera *Armida* (1), de Gluck. Aquest acte fou un

---

(1) La música de la *Armida* de Gluck (obra estrenada en la Academia Reyal, a París, l'any 1777), fou composta sobre un llibret del poeta Quinault que l'escrigué si fa o no fa un segle avans, pera'l célebre Lulli. L'assumpto es tret d'un episodi de la *Gerusalemme liberata,* de Torquato Tasso. Armida es l'instrument de que's valen debadas, en el gran poema italiá, las potencias del infern pera destruhir els projectes dels creuhats. En sos mágichs jardins, qual descripció constituheix un dels fragments més poétichs de la *Gerusalemme liberata*, encisa als cavallers cristians. Rinaldo es una de las víctimas, podent a la fí deslligarse del encís d'Armida. Torquato Tasso presenta la bellesa d'Armida com a extraordinaria:

Dolce color di rose in quel bel volto
fra l'avorio si sparge e si confonde:
ma nella bocca, ond'esce aura amorosa,
sola rossegia e semplice la rosa.

gran triomf pera en Bordes, director de la orquesta, solistas y chor. El geni colossal de Gluck resplandeix en l'*Armida* ab tot son esclat poderós, ab son insuperable sentiment dramátich, sa infinida riquesa melódica, sa intensa y profonda poesía. Els qui més varen distingirshi foren Mlle. de la Rouvière en el final *Le perfide Renaud me fuit*, la mateixa y'l tenor David en el *dúo* primer *Aimons-nous*, y'l mestre Bordes en la *Sicilienne* y en el final orquestal, que sols podém calificar ab l'adjectiu de sublim.

Y durant la tercera part, en la que's despedí del públich la *Schola Cantorum*, interpretá aquesta de companya ab l'*Orfeó Catalá* entre grans ovacions, el *Divendres Sant* d'en Nicolau, els imponderables *Sanctus* y *Benedictus* de la missa del Papa Marcel, de Palestrina, y'l diálech espiritual d'en Bordes *Domine puer meus jacet*, obra molt ben escrita, peró de migrat sentiment religiós.

TEATRES

CRÓNICA.

En els teatres de Barcelona, fora de las representacions d'en Zacconi, no's registra res d'interessant. L'única novetat fou *La razón social*, arreglo d'una novela d'en Daudet que la mateixa empresa del Principal se va cuydar d'enterrar retirantla dels cartells. Ab aixó queda dit lo dolent que tenia d'ésser el tal arreglo.

En Zacconi, ademés del *Kean*, que ja havia representat, va donarnos per primera vegada *La bisbetica domata*, famosa comedia de costums del gran Shakespeare. Tant l'actor italiá com la senyora I. Cristina, qu'es una jove actriu que sent fondo y representa ab foch, se lluhiren en sos respectius papers, humanisantlos y subratllant sobriament l'intencionat diálech de l'obra. En el primer acte sobre tot, estigueren inimitables. Llástima que'ls demés actors carreguessin un xich la nota cómica, defecte aquest molt comú en els actors italians.

A Romea, en la funció a benefici de la distingida caracteristica senyora Monner, fou estrenat el monólech *Feminista*, d'en Santiago Rusiñol, en el que s'hi troban las personalíssimas qualitats d'estil del autor, essent interpretat ab molt carinyo per la beneficiada.

El «Teatre Intim» doná a Novetats sa desena sessió representant novament *El casament per forsa* de Molière y *Edip Rey* de Sófocles. Aquesta funció constituhia la quarta de las «Vetlladas del Ateneu», entitat que la patrociná. Avans de representarse l'*Edip Rey*, nostre company en Pompeyus Gener, cumplint la comanda que li havia fet l'Ateneu, llegí una conferencia sobre'l teatre grech, y més particularment sobre la tragedia qu'anava a representarse. Explicá'ls origens del teatre a Grecia, estudiá la procedencia assiática de las colossals llegendas que'l poble humanisá y qu'Eskil y Sófocles portaren al teatre sense férlashi perdre sa grandesa, may més superada per cap artista; feu també un elogi entusiasta de la civilisació helénica, considerantla la més gran, bella y armónica. En Pompeyus Gener fou escoltat ab fruhició y calurosament aplaudit.

Res tinch d'afegir, en quant a la interpretació d'*Edip* y d'*El Casament per forsa*, a lo que vaig dir en el darrer número. Sols una cosa'm va *xocar*, y es el cambi d'actors en alguns papers. Actors de cartell substituhiren a senzills aficionats. En honor d'aquests tinch de fer constar que'l cambi en res afavorí a las obras. Se coneixia de lluny que 'ls nous intérpretes eran cómichs *d'ofici*.

Després he sabut qu'aixó's devia a imposicions de la Societat d'Actors, que desde Madrid fa y desfá a son lliure capritxo, y en quina meritoria *labor artística* hi colaboran —vergonya!—una pila d'actors catalans y crech que fins empresaris.

Penso que l'assumpto donará joch. Per la meva part me proposo puntualisar y treure *drapets al sol* aixís que'm vagui.

DONA Y GATA

(DE PAUL VERLAINE)

Donava gust, a la vesprada,
véurela a'n ella disfrutâ
batent la pota, ben nevada,
de la gata, ab sa blanca má.

Per las mitenas amparada,
feya sas unglas amagâ;
sas unglas d'agata afinada,
com coltells a punt de tallâ.

L'altra, també, fent la ignocenta,
a arronsar l'urpa era amatenta;
mes el diable rê hi perdía. .

y dins la cambra, hont ressonavan
frescas riallas, mort ja'l día,
quatre punts blaus fosforejavan.

E. GUANYABÉNS, *trad.*

MOSSÉN AGUSTÍ PUYOL

(ROSSELLONÉS).

Una fonda pena nos ha fet la noticia de la mort de Mossén Puyol.

Mort ell, tan aixurit, tan bondadós, tan rialler! Lo vegí pel derrer mes d'agost, quan passá a Perpinyá per' anar a Alp (Cerdanya espanyola), d'hont el venian de nomenar rector; cantarem lo seu poétich *Adeu a Cerdanya*, y nos prometerem nos tornar véurer a la próxima festa de Sant Martí de Canigó, o al estiu a la Mare de Deu de Font Romeu.

Pobre Mossén Agustí!

—

Havia estat rector de Bolvir, y d'aqui se l'havia fet anar de catedrátich al Seminari de la Seu d' Urgell. Mes la seua desmasiada activitat, los estudis y'l trevall de cap a quins se dedicava, l'havian fet venir cansadás, aixis es que demaná, y se li acordá desseguit, la preuhada rectoria d'Alp.

—Aqui me la xalaré... De lo que podré pas fer, lo meu vicari se'n encarregará... Ay! pobre d'ell!...—nos deya, tot fent la rialladá... —Vingui me véurer tan aviat com voldrá... li asseguri qu'a ca'l senyor rector d'Alp no hi faltará tot alló de llet y ous, de pollastres y gallinám...—

Sí, tots los seus amichs nos ho creyam que'l viurer a pagés y la dolsa poesia de la terra cerdana li tornarían la salut a Mossén Puyol; y al cap de sis mesos, vetaqui que se nos more! Cert es que, ja per cap d'any, en Jaume Sanquet escrivia, desde la vila propera de Bourg-Madame:

«Mossén Agusti Puyol que, com sab, tenim a Cerdanya, ha caygut malalt de gravetat, y no crech que sobrevisca gayre a la seva malaltia, que temps ha lo minava; si bé, s'ha refet un bon xich, y podria ser que se'n alsés, mes guardant sempre un perill, a causa tot del seu excés de trevall.»

Deu lo perdó, que ja sigué un bon home, un bon sacerdot y un bon catalá.

—

Era fill de la Vall d'Arán; hi passava les vacacions de cada estiu, y d'aqui, pera tornar a la Seu d'Urgell, baixava a Bagnères-de-Luchon y seguia tota aquella requa de cami de Tolosa, Narbona, Perpinyá, Vilafranca de Conflent; amb unes set hores de cotxe arribava a Bourg-Madame, hont posava a ca'l seu jove amich en Jaume Sanquet; y amb altres sis hores bones de cami, era a la Seu.

Quan passava a Perpinyá (y s'hi estava no més d'un trinch al altre) me regalavi d'enrahonar y de cantar amb ell. Quines dúes hores més alegres era aixó! Amb una tarjeta postal m'avisava, desde la Vall d'Arán, l'esperavi a la estació, nos veniam a casa, y feyam petar la xerrada, com dos bons companys que se veuhen no més un cop l'any.

Sobre d'una tarjeta am la vista de les montanyes de Bosost, me deya (23 d'agost de 1901):

«Perque desitjo conéixel personalment, li aviso que'l dia 26, a las cinch de la tarde, arribaré a Perpinyá, pera empendre dins una hora'l viatje per Cerdanya...»

Lo 17 d'agost de 1902, en una altra tarjeta (am la plassa de Bosost), hi posava: «Demá, a les cinch hores del vespre, arribará a Perpinyá lo vostre amich...»

—

Mossén Puyol era l'autor d'aquestes encertades poesies: *Recorts de Cerdanya*, *Despedida a Font Romeu*, *Lo plany de la cativa*, *A mossén Jaume Boixeda*, *Goigs a la Mare de Deu de Nuria*, *Al senyor Bisbe de Perpinyá*, *A mossén Verdaguer*, y'l llibre *Hijos ilustres de Cerdaña*, de tanta valor histórica y literaria. Mes lo que li estimavam de bones, era lo seu *Adeu a Cerdanya*, a quin lo mestre Marfany, organista de la Catedral d' Urgell, havia posat una encantadora tonada pirinaica.

Ay, quina vida la d'aquest món, feta de penes y tristos recorts!

J. DELPÓNT.

APUNTE

Era una tarda de janer, encongida, sosa. La Naturalesa, vestida tristament, convidava a l'anyoransa dels plers assolits un dia. Feya estona que una pluja ritmica, igual, tenia a la terra embafada d'aygua. Las canals perbocavan impassiblement l'aygua qu'anava lliscant per las pendents de las teuladas molso-

sas, produhint un concert tan monoton com insistent. Las parets presentavan tons foscos qu'ennegrian l'albor de la cals. Las gotas, rodolant a lo llarch dels branquillons sechs dels arbres, ne formavan una de grossa que, després d'uns moments de vacilació, queya més feixuga que las altras y anava a afegirse al toll que s'extenia arreu. El cel era gris, negrós, ab barras ben blancas.

De ma pensa brollavan ideas tristas, sugeridas per aytal espectacle. Mon cor semblava covar sentiments més dolsos que may, y tot jo'm sentia endolsit ab lo somort de la llum, lo ensopit de la fressa de la pluja y la humitat peresosa que'm voltava.

Y'm sentia bé. Perque fantasiava que darrera la nuvolada hi era amagada una Felicitat que d'aquell modo's feya pregar per'arribar a embolcallarme de benhauransas.

Ildefons Seguí Pou.

JOCHS FLORALS DE BARCELONA

ANY 1903

Composicions rebudas a Secretaría desde la publicació del Cartell fins al día d'avuy.

Número 1. Tema: Cansons tristes. Lema: Elegíes.—2. Regina blanca. L. Impresió.—3. El poeta als Joves de Catalunya. L. Oh! Aprén a sapiguer quína es ta rassa, bó y anusant de l'avior els llassos, trevalla sempre per la Patria teva y aferma allí lo teu cor ben fidel, que sols aquêt es qui ha de darte forsa, per ferte assolî'l Cel. *(Schiller.)*—4. A ma estimada. L. Vora voreta'l riu... *(Verdaguer.)* —5. Cant de la terra. L. Tot voltant per l'espay la terra canta melódica cançó.—6. Elegía. L. Y allá en lo sigle—del geni mort res servará'l sepulcre. *(Angel Guimerá.)*—7. De festa major (La sardana de mitjdía). L. Costúm empordanesa.—8. Brot de passionaria. L. Anyorament.—9. Zaní. L Croquis.—10. La infantesa. L. Ah! comment s'est éclipsée tant de gloire. *(Volney.)*—11. La oració de la mare. L. Patria, Fides, Amor.—12. Suspirs del meu cor. L. ¿Quid gloriam melior?—13. Planys del trovador. L. Pobra lira.—14. Dijous gras. L. Fides.—15. Quadret. L. Vocació.—16. Lo fill del Rey. L. ¡Las!—17. Lo combat de Palamós. L. (1757)—18. Recort. L. Bach de Roda.—19. Montserrat. L A un nin que se'n diu.—20. La cura maravellosa. L. Lied—21. Nit de Nadal. L. La nit de Nadal... etc.—22. La fábrica catalana. L. Lo trevall es honra; lo trevall es sant. *(Clavé.)*—23. Per ma patria. L. Boig qui no estima la seva.—24. L'arribada de l'Amor. L. Llibertament.—25. A Catalunya. L. Tu no pots morir.—26. En Lluch de la calma. L Borrosas.—27. Psalm d'amor. L. A la Verge María.—28. Algues marines. L. Madrépores y algues. *(Verdaguer.)*—29. Psalm. L. Cantate Domino canticum novum.—30. La complanta del sigle. L. Sol de la patria.—31. Missa de ruinas. L. Somrigué la montanya engallardida, com si estrenás son verdejat mantell. († *Jacinto Verdaguer:* Canigó.)—32. Los hereus de la forca. L. Estreny, butxí, que'l dogal, tant com la corda qu'escanya, es lo llas que uneix a Deu, als que moren per la Patria. *(J. B. Prat)*—33. Lo Gorch Negre L. ¡Misteri!—34. Des d'una cima.—A Catalunya. L. Catalunya, comtat gran, etcétera.—35. Conferencia. L. Conversa endevinada.—36. Naufragi. L. Fraternitat.—37. Marinas. L Tros de novela.—38. Dos náufrechs. L. Dos ángels més al cel.—39. Lo prech de la Comtesa L. Benviguts siáu.—40. Frisos L. Impresions—41. A l'Ignorada. L. Pressentiments.—42. Retorn a Deu. L. Les roses de la terra—s'esfullan entre'l fanch. *(Casas y Amigó)*—43. La Bona-Nova. L. Fe y Patria.—44. Primavera. L. ...recorda'l paradís. *(Casas y Amigó)*—45. Lo llevat d'un poble. L Qui cau y s'aixeca . ab sols lo seu viu.—46. Balada. L. Mitjeval—47. La parla de la terra. L. Es la nostra y la volém—sobre totas las demés.—48. Semprevives. L. A ma filla.—49. La copa.—50 El prometatje. L. Popular.—51. Rapsodia. L. Abstracció.—52. Marineras. L. Del natural.—53. La Honorata. L. Patria.—54. Nostre butxí. L. Debeu d'assí en avant ésser ben espanyol, etc.—55. A Sa Santedat Lleó XIII en lo Jubileu Papal o XXV any de sa exaltació. L. Que Deu lo guart—56. A la memoria de Mossén Jacinto Verdaguer. L. Homenatge.—57. L'hostal de la Grúa. L. Fides.—58. Los dos aucells L. Tradició.—59 Ruinas. L. Fe y Patria.—60. Sugerides. L. La naturalesa sugereix certes idees belles que no indica sino ab emblemes.—61. La mort del Paher. L. Com un pare per sos fills.—62. Idilis L. Amors.—63. Eterna primavera. L. A la meva esposa—64 Montseny. L. ¡Montanya de ma Patria, salut!—65 El gran poema. L. E vero frutto verra dopo il fiore *(Dant:* Paradiso, C. XXVI.)—66. El Patrimoni. L. Vindicamus hœreditatem patrum nostrorum. - 67. A Catalunya reneixenta. L. Reneix. - 68. Mon desitj. L. Jo vull ser poeta.—69. A la mare L. Jo us estimo.—70. Impresió. L. Florecencia.—71. La Justicia. L. No defalleixi l'home que'm cobdicia.—72 La Sacra espectació dels Patriarcas. L. Populus qui ambulabat in tenebris vidit lucem magnam. *(Isaías,* IX, 2.)—73. Sonets blanchs.—74. Fullas d'álbum. L. Intimas.—75. Tradició barcelonina. L. Patria, Fides.—76. Tránzit. L. Ales... Ales. (A la memoria de..)—77. Lo renegat. L. ¡Fill bort...!—78. La Creu. L. Nostra senyera.—79. Nocturnas. L. Qu'hermosa qu'es la nit!—80 Las Messiánicas. L. Poemet de la vida de Jesús.—81. Pe'l Montseny. L. Recorts d'enamorat.—82. Vida. L. Devant del jardí.—83. Rondallas y cansons. L. Veu de la terra—84. Lo fill d'un penjat. L. ¡Fuig de mi!—85 Epílech. L. Tu.—86. Les Set Paraules. L. Pater, dimitte illis: non enim sciunt quid faciunt. *(Sant Lluch,* Cap. 23, vers. 34.)—87. A la Verge de Montserrat L. Jo t'aymo, mare mía,—de fill ab la tendresa,—que altra mare no tinch des ma infantesa.—88. Cuchs de terra.—89. Lo nostre pa. L. Da nobis hodie.—90. Lo trabucayre brucatá. L. Patria.—91. Rápidas. L. E da quel di cantai. L'amor, la morte, la natura, il dolor.. *(Aleardi.)*—92. Lo Sant Crist de Lepant. L. Ave Crux, spee unica.—93. La Mare de Deu de la mare. L. Amor amorum.—94. Enfilall. L. Impresions—95. La barca. L. Sempre.—96. Las duas banderas. L. Patria.—97. Lo cant de la vida. L ¡Quín dols escalf!, etc.—98. Aplech. L. De ma cullita—99. Faulas y símils. L. Tal com raja—100. Anhel etern. L. Cor, amor, mort.—101. La nit. L. Delectacions—102. Devallament! L. L'amor fa devallar l'Amat al amich e pujar l'amich al Amat. *(R. Llull.)*—103. Oda a n'els Sants nadius de Catalunya. L. Mirabilis Deus in sanctis suis. (Salm. 67, 36)—104. Rossellonesas. L. Montanyas regaladas—son las del Canigó.—105. Lo camí d'Anníbal á Rosselló. L. Es lo torrent d'Anníbal... etc.—106. Montanyenca: La fatxandera. L. Qui no vulga pols...—107.

A María Inmaculada. L. Sine labe concepta.—108. La mort del comte Ramón. L. Llegenda.—109. La gran comtesa. L. Quosque tandem...?—110. La balada de las festas. L. Jesús, has passat pel món—deixant un rastre de festa—benehit aquell que't segueix - ab alegría modesta.—111. Idili. L. Cántich d'amor—Cántich de vida—Qui'm dona'l cor—Quína alegría!—112. Pregarias novas. L. Patria.—113. Confessió. L. Perdónam. —114. Fides. L. A. M. D. G.—115. Lo vers y la poesía. L. Color y aroma.—116. Confidencial. L. Nota d'amor.—117. Lo Ball de las Faixas. L. Costums de la terra.—118. La Pubilleta. L. Sacrifici.—119. La Font del Amor L. *** —120 En lo Saló de Cent. L. Sancta sanctorum Patria.—121. Entremaliaduras. L. Je vis l'amour jouffu sautant sur les nuages. (*Ch. Guirús.*)—122. Lo Parch. Exposició Universal de 1888. L. Barcelona venjada.—123. Antonia. L. Figura—124. Avans de combregar. L. Domine, non sum dignus.—125. A Catalunya. L. Humans, espanyols catalans (*Pi y Margall.*)—126. Pasqua Florida. L. Brotada.—127. La Rondalla. L. Sogra y nora.—128. La roca blanca. L. La forsa del amor.—129. A m'aymía. L. Batechs del cor.—130. Una rondalla. L. Els tirans caurán mal els hi pesi.—131. A una dona. L. La veu del cor tapa la vista.—132. Enfilall. L. Del camp y de ciutat.—133. La Lletja. L. Cart entre lirs.—134. Herodías (Tradició religiosa). L. Lex.—135. Impresions. L. Tot passa...—136. Fantasías.—137. Vostre jardí y'l meu hort. L. A vos—138. La prenda del meu cor. (Delicias de la ignoscencia). L. Y que n'es d'hermosa!—139. Bíblicas. L. A quator ventis veni spiritus, et insuffla super interfectos istos, et reviviscant. (*Ezequiel*, capítol XXXVII, núm 9).—140. Floralia. L. De chaque branche—part une voix. (*Verlaine*).—141. La costa brava. L. Caribdis.—142 Capdellant. L. Joguines.—143 Los dos gegants. L. Alegoría—144 A la Verge María en la diada del Divendres Sant. L. Vostra tristor es un lliri—jo'l vull aquest lliri pel cor.—145. Lo Templer y'l Reyató. L. On peut être héros sans ravager la terre. —146 Testament. L. Fides.—147 Duas baladas L. Una de nova y l'altra de vella.—148. L'amor es goig y dolors.—149. Notes de sol. L. Apuntacions.—150. Romanços (Tradicions del sigle X). L. Infandum, Regina, juves renovare dolores, Trojanas ut opes et lamentabile regnum Ernerint Danni. (*Eneidos*, lib. II.)—151. Les bruixes de Gardeny. L. Semper semperque.—152 El Gorch de las Donzellas. L. Tradició—153. Els Estanys. L. Impresions.—154 Estels. L. La llum de la estrella—ja de lluny se veu ni'ls núvols la tapan—ni'l sol la oscureix (Cansó popular.)—155 La tragedia dels captayres—156. Glosa. L. Popular...—157 Primavera a ciutat. L. Carrers.—Patis—Finestras.—158. Vila Amor. L. Apuntacions.—159. Alma mater. L. A la meva mare li sabía molt greu que me'n anés; y desitjava que m'ensenyessin aviat alguna cosa útil. (*L'estudiant.* Faust, *Goethe.*)—160. Prohibició d'aymar. (Bocet pera una novela). L. Jo vaig veure llurs més violents instints la forsa de voluntat Jo vaig veure tremolar devant la forsa desenfrenada d'aqueix impuls. (*Frederich Nietzsche:* El crepúscul dels ídols.)—161. L'avi Poch L. Marinadas.—162. Goig y dolor. L. Fides.—163. Quam pulchra es amiga mea. L. A ma esposa.—164. Oblit. L. Fort...—165. L'oració del hort. L. Tristis est anima mea usque ad mortem.—166. La nit amb els pastors.—167. Montanya amunt.—168. Missa d'eixida. L. Holocauste.—169. Retorn. L. Qu'es dols, oh mare meva, tornar a aqueix recés—170 Bressol de la Escola Pía. L. Hæc est voluntas Dei sanctificatio vestra. (Thes. VI, 3).—171. Fadrinenca. L. Popular.—172. La Santa Casa L. Ut diligatis invicem.—173. La bandera esqueixada. L. Hic signum vinco.—174 Després de la victoria. L. Aniversari.—175. Preludi. L. Serenitat.—176. Gloria. L. Llum—177. El Rector de la montanya. L. Patria y Fe.—178. La Torre de Babel. L. Quis ascendent in montem Domini? aut quis stabit in loco sancto ejus? (Psalm. 23)—179. Gent de ploma. L. Fragment d'una novela inédita.—180. Abdicació. L. Ecce Rex vester—181. Las Flors L. De la terra.—182 L'orfa Bailet. L Un ángel de Deu.—183 Lo Catecisme. L. Cla y catalá.—184. Amorosa. L. Quánt t'estimo!—185. A Deu L. Ingratitut—186 Dos patricis. L. Triomf.—187. Tres romancets. L Ahir, avuy, demá.—188. Los dos vellets conservant lo foch de Patria. L Hivern.—189. A la meva amor. L. Hoy como ayer, mañana como hoy. (*G. A. Becquer*)—190 Amorosas L. De la Costa de Llevant.—191. La llengua catalana. L. No la matarán.—192. Col·loqui. L. Pressentiment.—193. Malura. L Ve de fora.—194 El Patró Aranya. L. Embarca, embárca y ell se queda en terra. —195. L'ermitá L. Amor etern.—196. L'enterro del Poeta. L. Válgans Deu.—197. Tota una vida: Poema amorós. L. Nesun maggior dolore—Che ricordarsi del tempo felice—Nella miseria. (*Dante:* Inferno.)—198. Macabra.—199. Richs y pobres. L. La ignorancia en que viu la dona relativament a sos devers, y l'abús que fa de son poder, li fa perdre la més bella y més preciosa de sas ventatjas, la d'ésser útil. (*Mme. Bernier*).—200 Pobrets L. Fides.—201. Las noyas del Ampurdá, L. Cançó.

Barcelona, 15 mars de 1903—Lo Mantenedor Secretari, *Antoni Bori y Fontestá.*

NOVAS

La *Unió Catalanista*, d'acort ab tots els elements autonomistas de Catalunya, ha organisat un gran *meeting* de protesta contra'l decret de reforma del Notariat, que tindrá lloch el diumenge dia 29 del corrent, a las deu del matí, en el teatre del Tivoli de nostra ciutat y en el que hi pendrán part distingits oradors autonomistas.

—

El diumenge a la tarda va celebrarse la festa inaugural de l'associació catalanista «Lo Trángul», de la Barceloneta, ab assistencia del president de la *Unió Catalanista* y de delegats de moltissimas entitats del Catalanisme militant.

Cedida pel senyor Casas, president de «Lo Trángul», la presidencia al de la *Unió*, senyor Roca, aquest saludá a la concurrencia, y en especial a la delegació de la «Lliga Regionalista», y exhortá als presents a qu'escoltessin ab atenció'ls parlaments dels varis oradors qu'anavan a exposar las doctrinas qu'han de salvar la nostra terra.

Lo que'ls oradors digueren fou tant y tan hermós, que ni encertariam a transcriureho degudament ni podria contenirse en aquesta secció de nostre periódich. No ho extractém, perque dificilment podriam donar idea de lo que's digué, limitantnos a consignar que foren aplaudits ab gran estusiasme'ls senyors Capdevila, Roig y Pruna, Campmany, Marti y Juliá, Folguera y Durán, y Roca.

Felicitém de tot cor a l'associació «Lo

Trángul», no dubtant que son concurs entusiasta será de gran profit pera la causa de Catalunya.

—

Tres artistas novells tenen exposadas sas obras en el saló gran dels «IV Gats.» Tots tres son molt joves, y poch se'ls hi poden exigir obras assahonadas, donchs per forsa els primers passos han d'ésser insegurs. Ab tot, s'hi veu el dalit y la energia ab que emprenen l'espinós camí. No son d'aquells qu'han comensat fent nassos y ulls: son dels qu'embesteixen francament l'esbós de l'obra. ¿Pretenen massa? ¿S'han precipitat a fer sa primera exposició? ¿Son prou ingenuus? Deixém aquestas preguntas a la consideració d'ells mateixos. A nosaltres no'ns toca més que saludarlos, desitjant a l'Enrich Casanovas, en Claudi Grau y en Manel Ainaud que surtin vencedors en la empenyada lluyta, y que sos noms avuy desconeguts, arribin a ésser demá honor de nostra terra.

—

L'última conferencia de la serie dedicada a Zola tingué lloch al Ateneu el passat divendres, anant a cárrech de don Ernest Vendrell, qui desenrotllá'l tema: «L'esperit del nostre temps en l'obra d'en Zola.» Ab aytal motiu la sala d'actes del Ateneu estava ocupada per molt nombrosa concurrencia.

Estudiá'l senyor Vendrell l'obra de Zola presentantla com fidel projecció de la evolució social contemporania, reflexantse'l periode positivista en *Els Rougon*, la crisis mistica del final del sigle en las tres obras *Lourdes*, *Roma*, *París*, y l'actual idealisme cientifich en els *Evangelis*.

Entre altras cosas digué que, observat y estudiat l'Univers cientificament, fou transportat al art per la escola naturalista. Llavors, en ple regnat del positivisme, sorgí'l problema de si aquest ens daria una moral com ens havia donat una ciencia y un art; y vingué la crisis mistica, el moviment idealista, moviment que Zola reflexá tot seguit en sas novelas de Lourdes, Roma y Paris, pera després desenrotllar el principi de vida en las formas de *Fecunditat*, *Trevall*, *Veritat* y *Justicia*, que donan el titul a sas darreras obras. Aquest principi de Vida real y cientifich, digué'l conferenciant, substituheix al antich concepte de Deu en tota la serie mental de la humanitat.

El senyor Vendrell fou aplaudit ab entusiasme, puig son trevall es notable y posa digne fi a las conferencias celebradas en honor del gran escriptor francés. Als aplausos qu'escoltá'l conferenciant hi unim els nostres.

El senyor Vendrell, qu'es catalá, se valgué en aquesta conferencia de son propi idioma, com ho havia fet l'anterior setmana nostre company Tintorer. L'aplaudim, per lo tant, ab doble motiu.

No succehi lo mateix ab altres conferenciants qu'en las anteriors vetlladas, en us de sa llibertat, havian fet us d'una llengua que no es la seva.

—

Hi há qui troba que la llibertat y la democracia no son estéticas. Y si bé es veritat que hi há cada periódich menja-capellans que sembla que la llibertat la tingui arrendada pera ell sol, també ho es que n'hi há d'altres que baladrejan continuament contra ella, posant cátedra al efecte: peró de la llibertat de fer el pedant no sabén estarsen.

No fa gayre qu'en un d'aquests darrers periódichs hi ha aparegut un article critich sobre la edició que de las obras de mossén Jordi de Sant Jordi publicá en Massó y Torrents, y encara que no tenim res qu'objectar a las opinions del critich, puig cada hu té'l dret d'exposar son modo de sentir, no podém deixar escapar un concepte emés ab tota la ignorancia. Diu el critich:

«L'amor als clássichs ha sigut molt escás entre'ls literats catalans. Per regla general s'han conegut mellor els clássichs castellans y francesos que no pas els catalans. (Fins aquí té rahó.) En Verdaguer s'hi nota més la influhencia de Sant Joan de la Creu que la de Ramón Llull y si no hagués posat un lema del Beat a la seva *Santa Cecilia* («Cantava l'aucell en lo verger del Amat»), s'hauría pogut creure que Verdaguer no l'havía llegit may.»

Mossén Cinto no coneixia a n'en Llull! ¿Que per ventura'l coneixement dels autors s'endevina per la cantitat de lemas d'ells que's puguin ostentar? No'n voliam saber d'altre. Precisament mossén Cinto era dels que més veneravan y sentian al *Sol de la Sorbona*, y'l coneixement del solitari de Randa'l deuhen a mossén Cinto molts de nostres escriptors joves. Y fins ab lo dels lemas s'erra'l *precoz* critich, donchs ab sols fullejar las *Flors del Calvari*'n surten a la vista un bé de Deu, trets de las obras d'en Llull.

Ho dihém pera posar la veritat a son degut lloch, tractantse com se tracta d'una gloria catalana com es mossén Cinto. Si aquest fos un de tants poetas de certamen dels que tenen la deria d'abusar dels lemas y dels clássichs perque això *vesteix*, res ne diriam.

Heusaqui, donchs, un critich que judica a mossén Cinto sens haverlo llegit. Se donan *casos!*

—

Copiém del darrer número de la *Revista Luliana:*

En vista del atachs repetits á la Religió y la Moral cristianes, que surten en lo periódich JOVENTUT, nos veyém obligats á retirarli á dita publicació lo cambi de la *Revista Luliana*. (1)

En l'ánima ens dol que aytals planes sien escrites en

(1) Cambi que la mateixa *Revista Luliana* havía solicitat, no nosaltres.

catalá. Alló no es art, ni literatura, ni filosofía, sinó impietat y bruticia: res més.

Tots los fills de nostra terra deuhen apartarse del desgraciat setmanari.

Ara veyéu!

Quan en Ramón Llull, en sos *bons temps*, era considerat com un veritable dimoni, fou excomunicat per un Papa.

Lo qual no fou obstacle pera que—¡oh misteris de la Gracia!—fos més tart beatificat, y ocupi avuy, segons totas las aparencias, un bon lloch a la dreta del Senyor.

En cambi, de la sort qu'hagi cabut a n'aquell Papa, ningú n'assegura res.

Nosaltres, que no som tan dimonis com diuhen que fou en Llull, hem sigut gayrebé excomunicats per mossén Salvador Bové, que tampoch es cap Papa.

Quina llástima!

Ens sab greu per ell, perque també podría resultar que un dia, tocats nosaltres per la Gracia divina, ens en anessim de dret al cel y ocupessim un lloch a la dreta del Senyor y al costat mateix d'en Ramón Llull.

Recomaném a mossén Bové que mediti sobre aquell cas, tenint present que'ls designis de la Providencia son inescrutables, y qu'ell mateix, com aquell Papa, pot tenir moltas cosas que ferse perdonar.

Ningú pot predir son destí. Deu vol qu'en la vida tot sia evolució, y que aquesta evolució a molts els perdi... com a n'en Vallés y Ribot fentlo aliarse ab els unitaris.

Als uns els pert sa ambició, y son mals politichs; als altres sa intemperancia, y contradiuhen la mansuetut d'aquell Jesús de qui's diuhen apóstols.

Nosaltres avuy com avuy portém sobre mossén Bové una ventatja, y es que a sas injurias no contestém ab injurias. Avans al contrari: la seva *filípica* sols ens inspira llástima y compassió.

Ventatja enorme, donchs la ira y la superbia de que mossén Bové fa gala en el solt transcrit, no son pas en el fons virtuts molt evangélicas.

—

Publicacions rebudas:

Hem rebut el discurs que llegí nostre amich en Pelegrí Casades y Gramatxes al entrar a formar part de la Real Academia de Bonas Lletras d'aquesta ciutat. Ab el titul de *Influencias del art oriental en els monuments románichs de Catalunya* bateja son trevall, y ab molta modestia demana perdó per lo que califica d'atreviment, donchs suposa superior la materia que tracta a sas forsas. Nosaltres creyém sincerament que'l senyor Casades es més que capás de desenrotllar lo que's proposi. El discurs de referencia es una joya, més avalorada encara per l'amor a la terra, que, com confessa l'autor, va despertarli un día l'amor al art románich, tan caracteristich de Catalunya. Rebi'l senyor Casades nostra enhorabona, donchs en l'Academia de Bonas Lletras hi ocupa desd'avuy un lloch ben distingit entre'ls individuus que la componen.

Los puntales de la sociedad, drama en quatre actes d'Enrich Ibsen, traduhit al castellá per Joseph Farrán y Mayoral. Forma'l tercer volúm de la Biblioteca «*Teatro Antiguo y Moderno*», que com se veu, al donar a llum las obras d'Ibsen, realisa son propósit de donar a coneixe las bonas produccions del teatre modern.

Contes (primera serie) d'en Lleó Tolstoy, traduhits al catalá per J. Casas Carbó. Aquest llibret es el segón de la Biblioteca popular de «*L'Avenç*». Hem d'alabar el trevall d'en Casas destinat a popularisar en llengua catalana l'obra literaria d'en Tolstoy. El llibret, com tots els de la serie anunciada, se ven a cinquanta céntims.

Feminista, monólech per Santiago Rusiñol, estrenat en el Teatre Catalá la nit del 16 de mars de 1903. Preu, 0'75 pessetas.

—

Aquest número, com ja anunciarem, se reparteix sense folletins, anant acompanyat d'un Suplement Artístich-Literari dedicat al eminent actor Ermete Zacconi.

A pesar dels considerables gastos que suposa aquest Suplement—en el que hi figuran varias reproduccions de retrats del célebre artista en diferentas obras, haventse efectuat el tiratje en paper de primera calitat—el preu del mateix, juntament ab el número, no excedeix de 30 céntims.

Els suscriptors rebrán el Suplement gratis.

No's ven el número separat del Suplement.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Preus de suscripció:

CATALUNYA:	Un any.	8	Pessetas.
»	Mitj any.	4'50	»
»	Trimestre.	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA:			
	Un any.	9	»
EXTRANGER:	Un any.	10	Franchs.
Número corrent.		20	Céntims.
»	atrassat, ab folletins.	40	»
»	» sense folletins. . .	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

Fidel Giró, impressor, — Carrer de Valencia, 311

SUPLEMENT

ARTÍSTICH-LITERARI

ERMETE ZACCONI

Sciutto, fot.

ERMETE ZACCONI [1]

Si cada civilisació té'l seu teatre en que's reflexa'l modo de pensar y de sentir caracterís-tichs d'una época, cada teatre té'ls seus actors que li donan vida y contribuheixen directament a la evolució lenta, peró ferma del art escénich. El teatre modern ha trobat el seu actor, y aquest actor es en Zacconi.

Indubtablement el moviment iniciat pel teatre dels paíssos septentrionals, quina influhencia's deixa sentir cada día ab més intensitat en el dels pobles llatins que per ésser essencialment imaginatius se mostran refractaris a tota innovació racional, es un moviment revolucionari ab ideals ben definits, que poden concretarse en una paraula: veritat. Veritat en el fons, es a dir, humanitat en els personatjes y en sas passions y sentiments, condició qu'han buscat sempre'ls grans autors de totas las escolas; veritat en els procediments, condició qu'en el teatre s'ha considerat casi bé sempre molt secundaria.

Avuy no'n tením prou ab la primera veritat: exigím també la segona. Y si en política y filosofía l'esperit individualista y analítich s'obre camí, en art la observació directa de la vida humana en casos concrets y detallats ens seduheix doblement. El teatre modern se torna individualista.

Y l'actor deu tornarshi també. Els grans dramas genérichs de la humanitat — la gelosía, l'ambició, l'avaricia, l'esperit de venjansa, la crudeltat, etc.,—ja no'ns interessan, o al menys ens interessan molt lleugerament. Volém els petits dramas dels homes, dramas determinats per una fatalitat més racional, la fatalitat del carácter, de las passions, del medi, del temperament individual; volém veure homes de carn y ossos, homes que lluytan ab la vida y lluytan ab sí mateixos, redressantse y sucumbint lógicament segons siguin sas forsas y'ls obstacles ab que topan.

Nostres gustos son més refinats, nostre paladar més exigent; y si en l'autor dramátich exigím no ja sols una energía poderosa, sinó un temperament original y reflexíu, en l'actor reclamém, ademés de facultats extraordinarias, un talent d'assimilació y una flexibilitat de temperament que li permetin identificarse ab els tipos concrets que interpreta.

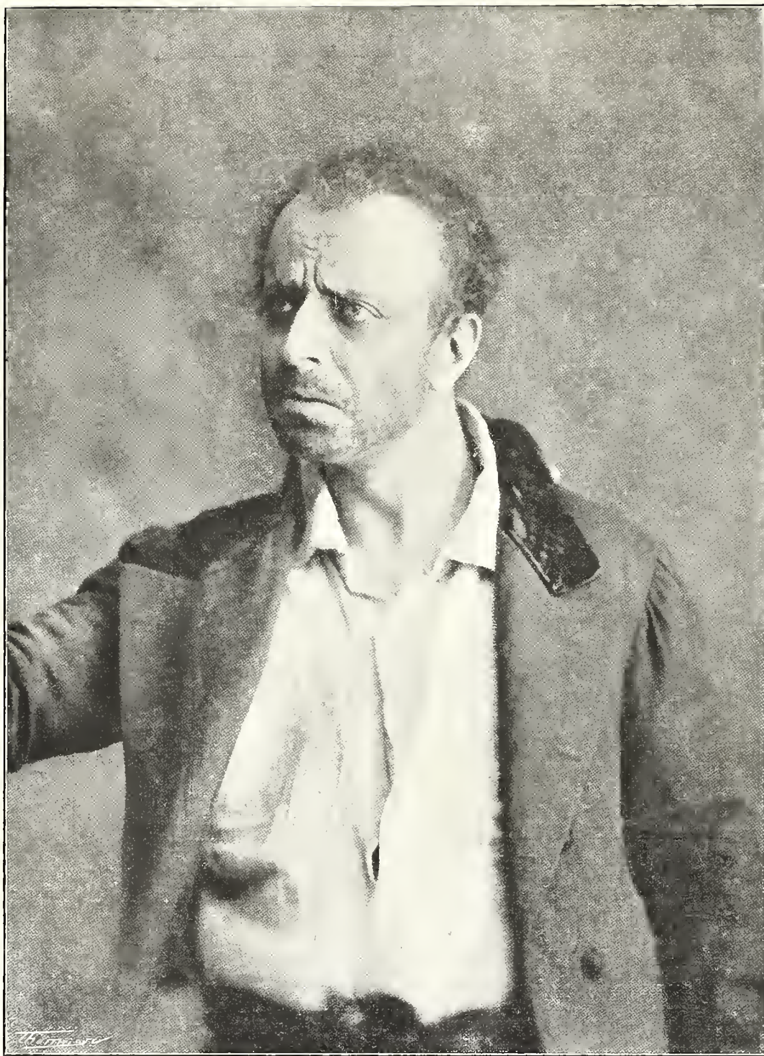
Las grans revolucions artísticas s'operan lentament, y, per sas peculiars condicions, en el teatre més lentament encara; y això es degut a que, pera'l triomf definitíu, tenen de juntarse diferents factors que no sempre's produheixen conjuntament. Deixant de banda al públich, qu'es l'enemich a qui s'ha de conquistar, els més essencials son l'autor y l'actor. En política, o en filosofía, ab un home n'hi há prou: en art dramátich, no. Gráficament: un Garibaldi tot sol fa una revolució; un Ibsen tot sol no pot imposarse. Axís hem vist anys y anys en nostres teatres rebutjadas las obras del gran autor noruech, fins qu'ha vingut una Duse o un Zacconi a revelárnosel. Surten aquests, y tot seguit se fa la llum. L'autor revolucionari y l'actor modern s'han trobat; la revolució s'imposa; l'art escénich dona un pas endevant.

Heusaquí la mellor qualitat d'en Zacconi: es un actor modern. Ell no está pas dotat de facultats maravellosas. Jo l'he vist en algunas situacions—el quint acte d'*Hamlet*, en determinats moments d'*Otelo*, y fins en *Tristi amori*—vacilar; y he notat l'esfors del actor a qui las forsas traheixen. La seva veu no está pas dotada de sonoritats e inflexions fascinadoras, donchs jo l'he sentit esgargamellarse y treure de son pit sons estridents. Son físich no té pas aquella arrogancia, ni son rostre aquella movilitat d'expressió qu'han sigut suficients pera la reputació de verdaderas mitjanías. En fí, pera no deixarme res en el capítul de cárrechs: tampoch

(1) No crech necessari fer aquí la biografía d'aquest actor, perque hauría de reproduhir la que vaig publicar quan en Zacconi va visitarnos per primera vegada, durant el mes de desembre de 1901. Si algún de nostres lectors té interés en coneixe la vida artística y altres datos curiosos referents al gran actor italiá, pot consultar el número 96 de JOVENTUT, corresponent al 12 de desembre de 1901.

Sciutto, fot

Sciutto, fot

interpretació sobria, serena y verdadera d'aquest, tots els foch-follets d'una declamació ampulosa y efectista, y tots els artificis d'una escola convencional que a aquells els era propia, ens apareixerían en tota la monstruositat característica d'un art y d'un sentiment estétich inferiors perque ja han fet son temps. Consérvéu la seva aureola inmortal com a manifestacions que foren d'una fórmula artística que's produhí a son degut temps, peró no tractéu de ressucitarlos, puig si ho logressiu, estigueune segurs, farían un molt trist paper. Es necessari que'ns convencém de qu'en el món tot evoluciona, y de que hi há, per exemple, avuy més forsa emotiva en un sol gesto d'en Zacconi indicant la petita contrarietat d'un fet insignificant, que en tots els esclats e imprecacions d'un Vico preparantse a fer brollar un riu de sanch com a just holocauste degut a sa honra *puntillosa*.

Y n'hi há més, perque aquests petits detalls d'interpretació contribuheixen a un tot armónich qu'es la fidel reproducció d'un tipo complexe tal com l'ha imaginat l'autor. Aixís, per exemple, ¿qué'n treurém de que'ns vingui un Rossi—dich en Rossi com podría dir qualsevol altre—que'ns representi tres o quatre escenas del *Hamlet*, las més dramáticas y de més esclat, ab gran potencia trágica, y, fent valer sas maravellosas facultats, ens emocioni y entusiasmi, si després, al reflexionar, hem de convenir en que aquellas escenas lo mateix podrían ésser del *Hamlet* que d'un dramón vulgar, y aquell tipo lo mateix podría ésser la sublím creació d'un Shakespeare que l'estrafalari titella d'un Casimir Delavigne? Aquí teníu en Novelli: vos entusias-

li falta aquell petit vici o *tic*, com diuhen els francesos, que, diferent en cada un d'ells, acompanya sempre a tot gran actor. El d'en Zacconi consisteix en un tremolor de la má dreta que s'inicía a la més petita excitació, y no para may en las escenas dramáticas, sigui'l que sigui'l paper que representa y sigui quina sigui la situació en que's troba. Donchs bé: a pesar de tot això, en Zacconi es l'actor més complert qu'avuy trepitja las taulas; dels qu'he vist, s'entén. Y estich íntimament convensut de que si avuy ressucitavan en Rossi, en Salvini y tots aquells actorassos qu'entusiasmavan a nostres pares, y representessin en competencia ab en Zacconi, quedarían vensuts. Jo no vull afirmar que aquest els superi en facultats. Ni ho sé, ni m'interessa. Lo que sostinch es que devant de la

mará més fent el *Lluís XI,* que fent l'*Otelo*. ¿Per qué? Perque'l tipo va mellor a sas facultats. Y axís ens trobém ab que aquests actors declarats genials han fet sempre gran tort al art dramátich, puig sols per excepció o per casualitat las obras verament grans els seduheixen y'ls hi van bé. Generalment lo fals, lo convencional, lo efectista'ls atráu ab la forsa irresistible ab que atráu, per exemple, a una Patti *La Traviata,* perque hi há *arias* y *rondós* ahont hi pot fer *gorgoritos* y equilibris de vocalisació. Pera ells un drama no es un drama ni un tipo es un tipo, sinó qu'es un pretext pera lluhirse en determinadas escenas d'efecte segur.

Jo'ls voldría veure a n'en Rossi, a n'en Salvini, a n'en Novelli, etc., representant *Las ánimas solitarias* d'en Hauptmann, o *El nou ídol* d'en Curel. En primer lloch refusarían el representarlas, perque axís com la Patti no voldrá cantar el paper d'Isolda *perque no hi há gorgoritos,* ells vos dirán qu'en aytals obras no hi há situacions dignas d'un verdader *galán*. Peró jo'ls hi voldría veure pera establir comparacions, y alashoras potser els qu'avuy tant cridan y'ns parlan tant de facultats extraordinarias y veus corprenedoras, haurían de confessar que, artísticament, hi há quelcóm més serio y més gran que aqueixas *dádivas* de la naturalesa. Donchs aquest quelcóm es lo que té en Zacconi y'l fa elevarse molts colzes per demunt d'aquellas que semblavan indiscutibles celebritats.

Aquest quelcóm consisteix en ésser artista de cor. Lo qual, pera un actor, vol dir: compendre y apassionarse ab las grans obras dramáticas y sols ab aquestas. Comparéu el repertori d'en Zacconi ab el de qualsevol altre actor antich o modern, y tot seguit notaréu la diferencia que hi há entre'l temperament d'un veritable artista y'l d'un comediant que fa servir l'art d'escambell pera lluhir sas facultats.

En Zacconi—deixém en pau als morts y a sos hereus—es un d'aquells, un dels bons. Sa primera qualitat consisteix en ésser artista de cor y saber compendre l'art veritable y gran. Y axó's descubreix no ja sols en son repertori, que demostra'l seu gust exquisit, sinó en la interpretació que dona a totas y a cada una de las obras. Regla infalible: com més gran, com més humana, com més bella es un'obra, més perfectament la interpreta aquest actor; y com més fals o extravagant sigui un drama, un tipo, o senzillament una situació escénica, més

Sciutto, fot.

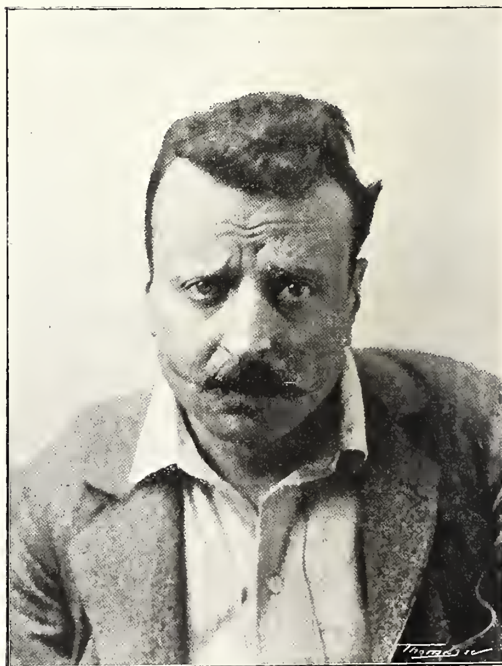
Sciutto, fot.

el veurém vacilar, més notarém sos defectes.

Jo crech que pera deixar ben demostrada aquesta qualitat d'en Zacconi, que com he dit es la síntesis de son temperament artístich, n'hi há prou fent una senzilla revista dels diferents personatjes que interpreta.

En *Animas solitarias*, *Otelo*, *El nou ídol*, *Hamlet*, *Pietro Caruso*, *Els espectres* y alguna altra, en Zacconi está perfecte. Se tracta de verdaderas obras d'art, se tracta de tipos verament humans qu'homes de geni han sabut pintar bellament, se tracta de grans creacions artísticas, y en Zacconi's troba naturalment en son element. Ell estudía l'obra, ell comprén al autor, ell s'identifica ab el personatje, y sens esfors se presenta al públich dihentli: «Aquí la teníu la obra del geni. Aquest Hamlet, aquest Oswald, aquest Pietro Caruso, no son jo, sinó que son els dels autors. Jo'ls he estudiat, jo'ls he comprés, jo'ls he sentit y he posat tot mon estudi, tot mon talent y tot mon cor al servey d'aquests tipos, donántloshi'l relleu y la plasticitat que m'ha sigut possible.» Y es clar que, posanthi ell tantas cosas, el resultat ha d'ésser admirable.

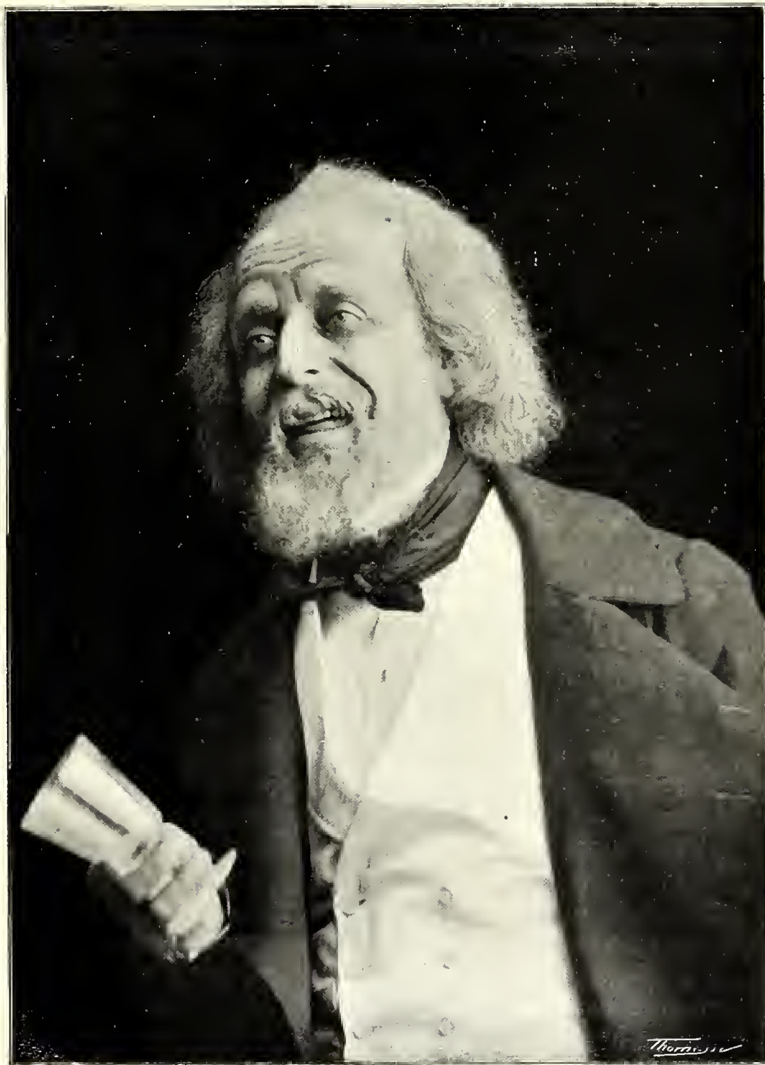
Aquest respecte d'en Zacconi per l'autor explica per qué es tan detallista. Com ja he dit, ell no busca may la escena d'efecte, la situació o situacions culminants; ell dona més importancia a l'obra en son conjunt que a las escenas, y al tipo en general, que a determinadas manifestacions de son carácter. Això fa que, un cop ell ha comprés un'obra y un tipo, tracti d'arrodonirlos y desde'l primer instant ens presenti aquell tipo sincerament, com si volgués prepararnos, com si tractés de justificar lo qu'en el transcurs de l'obra tindrá de dir y fer. De lo qual ne resulta aquella gradació armónica ab que'l públich segueix l'obra, aquell interés que s'apodera del espectador y que creix sempre, y aquella sublím naturalitat ab que veyém esclatar las grans situacions trágicas ab tanta sinceritat y convicció preparadas. Per'xó en Zacconi, que no busca may l'efecte, que a lo mellor diu ab sobrietat — en ocasions exagerada — grans frases y conceptes profonds, ens deixa una impressió més fonda y més durable. Perque la emoció qu'ell ens comunica no es la emoció d'un fet o d'una frase: es la emoció d'un carácter que fa un acte o diu un concepte. No es la mort de Desdémona que contemplém, entre crits y gestos esgarrifosos, lo que'ns presenta en Zacconi en l'ultim acte d'*Otelo*, sinó l'Otelo gelós, actuant fatalment segons son carácter; no es l'Hamlet recitant un monólech o aterroritzant a sa mare que'ns conmóu en dugas escenas de l'obra, sinó l'Hamlet sencer de Shakespeare, esclau de sa individualitat, que contemplém lluytant eternament ab sí mateix y determinantse a obrar impulsat per tals dubtes.

Sciutto, fot.

Y aquest afany de detallar es lo que algú li critica, no comprenent que precisament perque detalla durant tota l'obra es perque'ns conmóu més en las situacions culminants; perque precisament tot aquell luxo de detalls ens portan a nosaltres, senzills espectadors, a identificarnos insensiblement ab el personatje y l'acció dramática de tal manera, que creyém trobarnos devant mateix de la realitat y no de la ficció escénica; y aixís nostra emoció es més intensa y complerta perque es més sincera.

En cambi, observém a en Zacconi fent obras humanament falsas y artísticament convencionals, y veurém tot seguit que'l seu trevall ens

Sciutto, fot.

deixa, si no frets, molt tranquils: *La morte civile*, *I disonesti*, *Kean*, *Lorenzaccio*, etc. En totas aquestas obras no's limita pas en Zacconi a fer determinadas escenas y a dirlas ab calor: també tracta de donarnos el tipo, y endeviném els seus esforsos pera ferlo viure sobre las taulas; peró tot seguit descubrím la composició. Lo que l'autor no ha sentit, lo que sols es fruyt d'una divagació, d'una imaginació més o menys malaltissa, 's traduheix en l'actor per vacilacions y pobresa de recursos. Y aixís, si en determinadas escenas d'aquestas obras logra entusiasmarnos, difícilment ens convens; lo qual se deu a lo que deya avans, això es: a que apreciém el trevall del actor, la seva inspiració momentania, l'esclat de las sevas facultats, peró tot això també ho apreciém en molts altres actors. Un exemple: en Zacconi va representar

(Dibuix d'en R. Casas.)

zaccio quan va a matar al duch, en la escena de la disputa de *Kean*, en totas las escenas de *Il pane altrui* y d' altras obras que podría citar, dominar al públich ab l'esclat de la seva inspiració y ferse aplaudir estrepitosament? En aytals escenas, notemho bé, sols la inspiració, la espontaneitat y'l calor de un'ánima ardenta pot fer vibrar al públich, y molt més al públich d' avuy que, salvant excepcions, escolta distretament aquells dramas que ja no l'interessan; y a pesar d'aixó, entusiasma.

Lo que hi há — no'm cansaré de repetirho — es que las obras del repertori modern, que son precisament las qu' en Zacconi fa ab més convicció, son refractarias a aquell género d'interpretació enlluhernador que els esperits rutinaris voldrían, qu' en ellas els dramas son més íntims y l'actor honrat, seguint al autor, comprén que'ls grans conflictes anímichs no deixan d'ésser punyents per exteriorisarse poch.

Tristi amori, drama d'en Praga estrenat per en Paladini a Barcelona. Donchs bé: jo, que crech que d'en Paladini a n'en Zacconi hi há una diferencia ben gran—la diferencia que separa a un actor genial d'un bon actor—vaig trobar que aquell estava mellor en aquesta obra artificiosa.

En fí, jo voldría acabar d'un cop ab aquesta preocupació de qu'en Zacconi no sent ab prou forsa las situacions intensament dramáticas. Jo no citaré las escenas culminants d'*Otelo*, perqu'en ellas tothóm ha concedit que res més pot exigírseli; y, pera no surtirme d'aquellas situacions dramáticas que per son efectisme's prestan més a lluhirse, ¿no l'hem vist en *Loren-*

Aquesta sobrietat exaspera als tradicionals admiradors de la vella forma declamatoria efectista. Jo trobo en ella la primera qualitat del gran actor italiá, no sols perque demostra sa modestia y sa abnegació — quán fácil li sería, si volgués, ferse perdonar y aplaudir per aqueixos reaccionaris!—sinó perque ella es la mellor proba de sa honradesa artística y de la serenitat y convicció ab que cultiva un art que, poch a poch, va degenerant en ofici.

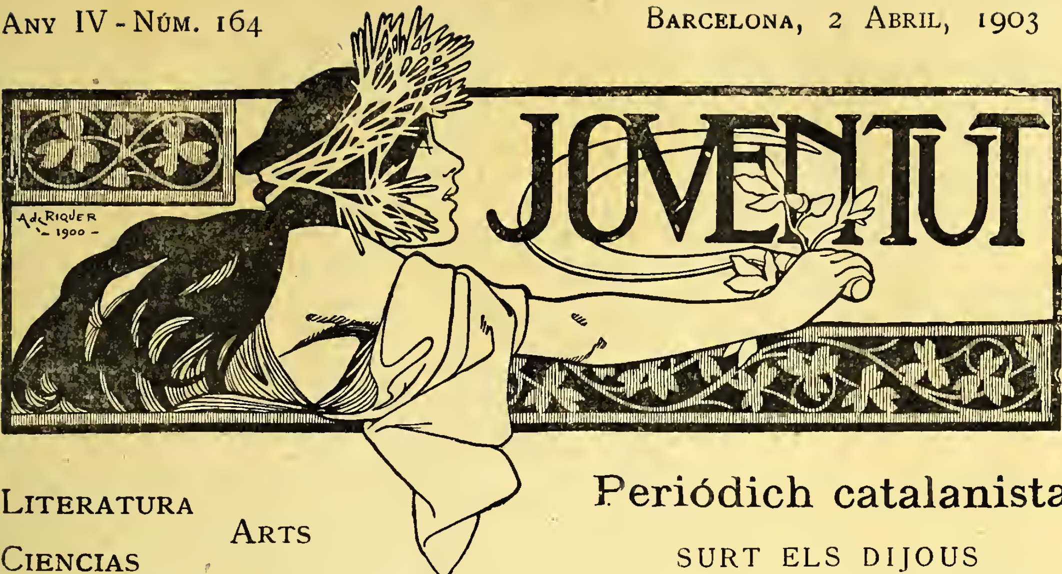
EMILI TINTORER.

Totas las fotografías que reproduhím en el present número son degudas al conegut fotógraf de Génova Sr. Sciutto, qui per desinteressat amor al art y ab una cortesía qu'apreciém en lo que val, ens ha concedit la corresponent autorisació, per lo que fem constar nostre coral agrahiment.

De la mateixa manera agrahím als Srs. Utrillo (Miquel) y Casas las facilitats que'ns han donat pera reproduhir el retrat d'en Zacconi degut al ultim de dits senyors.

Fidel Giró, impressor.—Carrer Valencia, 311

ANY IV - NÚM. 164 BARCELONA, 2 ABRIL, 1903

LITERATURA
ARTS
CIENCIAS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT	20	CÉNTIMS.
» ATRASSAT, AB FOLLETINS	40	»
» » SENSE FOLLETINS	25	»

SUMARI:

FOLLETI:

CADA TERRA FA SA GUERRA

Al surtir del *meeting* de protesta que contra'l decret d'en Dato's celebrá al Tívoli'l passat diumenge, vaig sentir a un obrer las següents paraulas:

—May havia vist un *meeting* com aquest. Si se'n fessin gayres!...—

Y ho deya corprés y admirat, com si al seu devant hi acabés d'apareixe una llum nova, qu'ell no veya clarament, peró que sentía, o que instintivament endevinava.

«Si se'n fessin gayres!...» En efecte: molts n'ha fet per tota Catalunya d'actes semblants, si bé no tan sorollosos, la *Unió Catalanista*. Y si'ls autonomistas catalans continúan, com continuarán, fentne d'altres, la sort del nostre poble será ben diferenta de lo qu'es avuy. Y acudinthi totas las classes socials com l'altre dia hi acudiren, sentirán totas ellas renaixe en son si'l democrátich esperit catalá, que tant temps hem vist desvirtuat pel regim centralista y pels que, dihentse apóstols de la llibertat, han tendit a fanatisar en comptes d'ilustrar, predicant sols l'odi de classes y arribant a fer del obrer un esclau, més que de cos d'ánima, ab anhels y passions y venjansas d'esclau.

Mes el poble arribará á veure que sols a sa ruina pretén portársel ab aquest sistema d'atiarlo a fins inmediats en comptes d'educarlo per'aspirar a moures dintre'ls horitzons d'un'ampla autonomia colectiva e individual, per quina virtut no se li imposi altre Dret que'l propi de sas costums, o'l qu'ell se fassi, si no li es possible assolir tal grau de perfecció que sas consuetuts sagradas supleixin a tot Dret estatuhit, molt més si es un Dret imposat per altre poble que com a tal no té'l dret d'imposar res.

De patria y de llibertat li parlan al poble'ls falsos redemptors satélits del centre; d'una patria artificial, conjunt de pobles als que no's deixa governarse conforme a sas necessitats, perque sols se vol que *tributin;* d'una

llibertat que proclama'l servey obligatori y que nega'ls drets individuals, donchs exclu-heix la representació per gremis, primer pas per'arribar a la implantació d'aqueixos drets. Mes per sort ens trobém en una terra ahont, malgrat l'odi de classes que's predica, hi es latent de sigles l'esperit de vera democracia; en una terra ahont ens sembla ridícula tota oligarquia, tant dels de dalt com dels de baix; en una terra ahont posém *en solfa* tot alló que té fums d'aristócrata rich o d'*hidalgo* pobre; en una terra ahont may la tiranía suplantá a la prudenta y democrática governació quan nosaltres ens governavam; en una terra de la que, com el fénix de sas cendras, n'ha renascut el verb al naixe'l Catalanisme, que'ns diu qu'hem d'ésser lo que forem, això es: que volém tots nostres drets de catalans, y que catalans han d'ésser tots els homes que desempenyin cárrechs públichs a Catalunya.

El decret d'en Dato sobre la reforma del Notariat va, donchs, contra nostras aspiracions; es un insult que rebém en ple rostre, y s'imposa continuar la campanya comensada'l diumenge, campanya que sols reconegui una treva definitiva: la del nostre triomf. No'ns ajudarán en la tasca aquells satélits del centre que's diuhen fills de Catalunya pera vergonya de sa mare; peró tampoch els volém, perque son els que'ns ajudarian a caure com han fet caure totas las causas qu'en nom d'una llibertat mentida han volgut defensar pel compte que'ls hi té.

No, aquests no hi vindrán ab nosaltres: aquests més aviat procurarán enagenarnos tota aquella part de poble que, per sa ilustració migrada y per sa candidesa, els hi convé explotar: y mirarán d'apartar mesquinament al obrer de nostre costat dihent, en casos com aquest, que no es feyna seva la de protestar del decret d'en Dato, puig l'obrer, que no té bens, tampoch necessita testar ni té gran cosa que veure ab els notaris, essent això feyna dels richs.

De tanta mala fe son capassos pera fer un *xiste* més o una maldat més; de tanta mala fe son capassos treyent aixís importancia als actes d'última voluntat, sian de richs o de pobres, y fent que prevaleixin més cada dia'ls atentats legals sobre las honradas funcions del individuu, ja en familia, ja al fer valer sos drets com a ciutadá lliure. Peró en el cas present no'ls ha de valdre, perque en l'acte del diumenge hi vegerem congregats tots els estaments de nostre poble, y certament no foren pas els obrers els que menys demostraren son entusiasme per lo que's feya. Donchs quan l'obrer catalá hagi clos las orellas a las prédicas d'emancipació que li fan aqueixas sirenas del unitarisme y de la falsa llibertat; quan se dongui compte de que l'actual protesta contra'l decret d'en Dato es sols una de las mil protestas que la doctrina catalanista conté contra las mil fórmulas de tirania que'ns ofegan; quan vagi comprenent que'l camí de l'autonomía es l'únich camí de regeneració, y que'l Catalanisme, en tants actes semblants com porta realisats per tota Catalunya, inculca arreu educació social e ideas de vera llibertat, llavors vindrá'l gran esclat de la lluyta, y farém valdre nostres drets en totalitat, si fins ara sols alguna volta'ls hem fet valdre parcialment y d'una manera que no pot satisfer a la grandesa de nostras aspiracions.

Cada terra fa sa guerra. Als patriotas, demócratas y llibertaris que alhora's diuhen uniformistas y son, per tant, patriotas de per riure, demócratas baratos y llibertaris de quarto'l rengle, no'ls hi volém ara negar la bona fe en absolut, puig entre ells hi abundan els cervells estrets tant com las ánimas corrompudas: peró si que'ls dirém qu'en aquesta terra un dia o altre haurán fet a tots, y que son pervindre está en altras regions ahont las ideas de patria y de llibertat semblan encara ideas de fanátichs o d'esclaus, no de ciutadans lliures. Y a aqueixas regions desventuradas no las odiém pas, que prou pena tenen. Ellas fent fanatisme creuhen fer llibertat: nosaltres creyém fer llibertat fent autonomia. Cada terra fa sa guerra.

D'una part la politica dels Cánovas y dels Lerroux, la dels tirans y dels sectaris; d'altra part la politica sencera y ampla dels que a son temps advertiren els perills d'aquell despotisme y aquella prevaricació de que's lliuraren las Antillas proclamantse independents. D'una part la política absorbent qu'arrebassa un a un els drets dels pobles sobre que impera; d'altra part la política humana que'ls fa regirse com a tals poblessegons

sa voluntat y son modo d'ésser. D'una part, en fi, la politica castellana que volgué esclavitzar y perdé'ls paissos conquistats, y d'altra part la catalana, que'ls permeté expansionarse deixantlos lliures y grans. Cada terra fa sa guerra.

Y del dret que la terra nostra té a fer la seva, n'usarém tant com ens plagui, y n'usarém més ara qu'havém demostrat, ab el darrer *meeting*, que tenim forsas pera lluytar. Nombrosissim es ja'l nombre dels autonomistas catalans, y tots, sian las que's vulguin sas particulars ideas, s'aplegaren en estreta abrassada a la veu de la entitat mare del Catalanisme. Donchs encara que fossim pochs, fariam lo mateix, que la lley de las majorias no es may tinguda en compte pels verdaders autonomistas, injusta com es y desacreditada com está pels mals governs que de falsas majorias se valen pera explotar als pobles.

Y aixis s'acabará de veure lo que hi há de podrit en aquest Estat espanyol, y lo que hi ha de sá, pera que's pugui fer la tria. Ells seguirán retreyent sas llegendas mortas pera justificar sas tiranias vivas, y'ns parlarán, tot explotant a la patria, de *sus sagrados intereses y de la veneranda memoria de tantos héroes*. . Això en aquesta Espanya ahont, per estar tot desacreditat, fins ho está l'heroisme. Y nosaltres que no som héroes sinó homes, y que com a tals hem lluytat quan eram pochs, continuarém nostra tasca d'educació social ab el mateix ardiment avuy qu'ahir, satisfets emperó de veure la brotada ufanosa qu'ha tret la llevor sembrada.

Ells a fer prevaldre son *dret* obtingut per las falsas majorias, es a dir, per la forsa odiosa; nosaltres a fer prevaldre nostre dret y nostra rahó obtinguts per lley de naturalesa.

No's destruheix aixis com aixis l'ánima dels pobles, com exemple'n tenim en l'us de nostra llengua catalana, que tants ultratjes ha rebut, que tant s'ha pretengut anorrearla, y que més viva y vulgarisada la veyém com més despóticament ha volgut tractarla'l superbiós poder central, sempre contraproduhent en sos atachs.

Lo qu'ha succehit ab nostra llengua estimada té de succehir fins ab el més infim de nostres drets.

Lluís Vía.

L'ART

(Comentaris sobre'l concepte que d'ell ne té Schopenhauer.)

Arthur Schopenhauer, el pare del pessimisme modern, el célebre y gran filosop que considerá l'optimisme «com una opinió realment *impia*, com una odiosa mofa devant dels inexpressables dolors de la humanitat», ha estudiat l'art ab innegable profonditat, separant las formas que'l cubreixen y contemplant fit a fit la seva ánima.

«L'art—ha dit en sa obra mestra *El món com voluntat y representació*, vol. I, capítul XXXVI—reproduheix las ideas eternas concebudas mitjansant la contemplació pura, es a dir, lo essencial y permanent de tots els fenómens del món.» «Son origen únich es el coneixement de las ideas: son objecte la comunicació d'aquest coneixement.»

«Hem trobat—afegeix en el cap. XXXVIII—en la contemplació estética dos elements inseparables: el coneixement del objecte considerat no com a cosa particular, sinó com a idea platónica, es a dir, com a forma permanent de tota una especie de cosas: després, la conciencia, el que coneix, no a titul d'individuu, sinó a titul de subjecte coneixedor pur, exempt de voluntat.» D'aquests dos elements, segons el filosop, se deriva'l goig estétich provocat per la contemplació de la bellesa.

Schopenhauer en l'art hi vegé quelcóm de pur y d'inefable pera elevar y enaltir la vida. Son pessimisme no'l portá, com al seu deixeble Banhsen, a negar el pler de la «contemplació intelectual». Ans al contrari, fins afirmant que «la vida humana es la més dolorosa forma de vida», fins afegint que «el dolor no es accidental, sinó inevitable», y que aquest dolor «es positiu y la felicitat negativa», creu en l'art com en un medi redemptor encara que naixi quasi sempre de las tristesas de la vida.

Gran es el poder del art, puig arriba a fer exclamar a Schopenhauer: «¿Qué hi fa alashoras—parla del moment de la contemplació estética—que s'oviri la posta de sol desde la finestra d'un palau o a travers dels barrots d'una presó?»

L'art es l'element purificador de la vida, el gran redemptor, cercador de poesia, somniador de divinas quimeras, que viu impal-

pable dins del món real, nodrintse ab els seus dolors més terribles y ab las sevas joyas més profondas, pera encarnar el desitj més noble del home: el culte a la bellesa en totas sas manifestacions. Es la expressió de *quelcóm* indefinible que vibra dintre de nosaltres mateixos, la exteriorisació del sentiment esdevingut adoració envers l'ánima y las formas de las cosas.

L'art ens deslliura, donchs, de las miserias de la vida donántlashi una apariencia atractivola, transforma, com Orfeu, sa encarnació més pura, las naturalesas; ilumina las ánimas; eleva y purifica; obrint de tant en tant un paréntesis en la marxa de la existencia, paréntesis enlluhernador, devant de quals resplandors s'esborran els mals recorts y's desvaneixen las perspectivas d'un pervindre incert. Las realitats que'ns aclaparan feixugament, fugen empaytadas pel goig del art, y's desfán dessota'l seu poder gloriós. Allunyant la temensa del dolor, l'art senyala'l camí d'una felicitat per tots somniada, y si ab la cayguda desde las sevas més puras regions retorna l'home a las vulgars y quotidianas lluytas, la esperansa d'un nou y proxim enlayrament acaricia l'esperit poéticament y'l conforta. Fins en els moments en que la intensitat artistica domina la voluntat, produheix un estat d'enervament y d'inconsciencia y deprimeix y rebaixa; fins en aquests moments l'art cumpleix la seva missió veritable, qu'es la d'apartarnos del món real y de las sevas vulgaritats y miserias.

L'art, pera l'home, es l'arma contra la inmensa tristesa quan s'eleva lúgubrement al seu entorn; es el brillant y benéfich raig de sol que's filtra entre las més espessas boyras del matí y descubreix las magnificas blavors dels espays infinits.

La vida inspira l'art, es cert, peró l'art complementa la vida. L'una y l'altre son inseparables. L'art sense vida es buyt, lleuger, inconsistent, flama sense caliu, filla no del foch qu'encén las ánimas, sinó de quelcóm artificiós y fals que no es nat de veritables emocions humanas. Y la vida sens art—estimada per'xó sempre, fins reduhida a la més planyívola condició (1)—combatuda pel dolor, per las malaltías y pels cambis capritxosos y brutals de la fortuna, malgrat la violenta lluyta entre las passions y'ls devers resolta quasi sempre a favor de las primeras, llisca monótona y vulgar: la baixa materia triomfa dels ideals (2), y las tristesas de la vida, lliures d'un contrapés seriós, se llensan ab més brahó que may sobre'ls homes.

L'art se mostra gloriosament a tothóm dessota formas innombrables: pera tots es el mateix, a tots acull y ab tots se comunica, y la idea que'l representa, «una volta concebuda, després d'haver passat per l'esperit del artista, purificada e isolada de tot element extrany, es inteligible fins per un enteniment de feble receptivitat y d'esterilitat complerta» (3). La universalitat del seu llenguatje que's difundeix impalpablement y penetra en lo més profond y vibrant de las naturalesas, es el punt d'atracció dels homes, el llas que'ls uneix, la llum que'ls guia, el signe distintiu que'ls fa reconeixe entremitj dels aixams infinits d'indiferents.

Quin goig el de banyarse en las ayguas sagradas del art d'homérichs resplandors y de sublimitats skilianas! Quin goig el d'assaborir la dolsa melangia anocreóntica y la suau poesia virgiliana!

L'art ha inmortalisat el recort de las perfectas donas gregas, els puríssims perfils dels héroes y la olimpica majestat dels deus; la gestació de las sagradas teogonias, l'encís dels perfums órfichs y'ls placévols anhels dels inmortals esdevinguts humans per la forsa del amor. L'art ha inmortalisat els bellíssims y primers idilis dels homes y llurs primers épichs trevalls.

L'art ha inmortalisat la flayre exquisida dels grans mistichs, las torrentadas d'amor diví que'ls arrossegavan, els inflexibles accents de las iras divinas y las veus puras y consoladoras que devallavan a la terra assedegadas d'amor humá. L'art ha inmortalisat a ple sol, a plena llum, las massas armónicas de las seus, y, a travers de las clarors iri-

(1) «No es indigne del héroe més gran desitjar la continuació de la vida, fins convertit en jornaler.» Nietzsche: *L'origen de la tragedia.* Y aquest desitj del héroe es més racional encara encarnat en l'home.

(2) «La materia presa com a tal no pot ésser la representació d'una idea.» Schopenhauer: *El món com voluntat y representació,* vol. I, cap. XLV.

(3) Schopenhauer: *El món com voluntat y representació*, vol. I, cap. L.

sadas de llurs finestrals altissims, els altars maravellosos, las linias de columnas, las voltas severas, las imatjes veneradas, els retaules angélichs.

L'art ha inmortalisat el drama de las terribles y dolsas passions humanas, la gelosía d'Otello y de Medea, la venjansa de Clitemnestra y d'Hamlet, la malhauransa d'Edip y del rey Lear, els desitjos de Faust y de Wotan.

L'art ha inmortalisat els misteris del món ocult y quimérich de la fantasía y dels somnis, la subtil visió de las ánimas qu'oviran quelcóm més enllá de la vida.

Y l'art, als nostres ulls, ha embellit la natura. Solzament el sentiment del art dona poesía a las planas inmensas, als cims nevats, a las mitjdiadas xardorosas, a las nits estrelladas y serenas; solzament el sentiment del art fa sentir l'encis dels mars, dels boscos y de las montanyas.

L'art no decáu ni s'envelleix; sempre'ns conmóu y'ns delecta, ens llensa als núvols o'ns conduheix al fons dels abims, peró no'ns traheix may. No es enganyador ni fatal. Dessota las sevas formas sagradas no s'hi amaga'l rostre deliciós y fals de Dalila, sinó'l rostre sant y pur d'Ifigenia.

EL *QUARTET TSCHECH*

Al mestre Crickboom devém la vinguda a Barcelona d'en Pugno, d'en Weingartner, d'en Risler, del *trío* de Francfort: avuy li hem d'agrahir la presentació del *Quartet Tschech*. Ha trevallat dit mestre de debó pera l'espandiment de la bona música entre nosaltres tot y no essent catalá—y s'ha de reconeixe que sos esforsos han resultat beneficiosos pera la cultura de nostre públich, puig per aquest sol camí's pot arribar a destruir els detestables efectes de las *óperas de gran espectáculo*, veritables rémoras del progrés musical barceloní.

Aixís ha pogut la part més ilustrada del públich comensar a péndreli'l gust a la música que viu per si mateixa y no demana escenaris, guerrers cuberts de llautó, princesas de guardarrobas y reys ab veu de bariton o de baix. Al costat de la música aparatosa, buyda, sens expressió ni vida de la majoría de las óperas, hi há la música dels grans mestres qu'al escriurela pensavan més en ells mateixos qu'en el públich; la música dels mestres *sincers*, dels *poetas* de llur art. Y aquesta música solzament podém fruhirla en tota sa bellesa mercés als artistas de cor que fan art en son sentit més enlayrat y noble: els grans artistas que forman el *Quartet Tschech* mereixen figurarhi en primer rengle.

—

Resulta difícil imaginar un conjunt artístich tan perfecte com el *Quartet Tschech*. Parlantne, solzament elogis li corresponen. L'esperit més exigent, el més aficionat a cercar defectes, a analisar y a discutir, s'ha de veure desarmat, vensut, devant dels grans artistas bohemis. La crítica no pot arribarhi. L'admiració deu parlar en son lloch.

Constituheix el *Quartet Tschech*, compost dels senyors Karl Hoffmann (primer violí), Joseph Suk (segón violí), Oscar Nedbal (viola) y Hans Wihan (violoncelo), una d'aquellas entitats en que tots els elements se compenetran y fonen, en que las personalitats, per rellevants que siguin, no's proposan exhibir un trevall isolat, sinó contribuhir totas alhora al éxit del conjunt. Per'assolir aytal resultat, cal tenir qualitats que no tots els conjunts poden ostentar: cal que cada artista per separat sigui un mestre en la especialitat a que's dedica. Y com que aquesta condició la tenen de sobras els quatre ilustres músichs, resulta'l *Quartet Tschech* no un quartet com els altres, sinó un colossal instrument de timbre prodigiós. Las veus dels violins, de la viola y del violoncelo's fonen en una veu única, de sons may sentits, qu'arriba desde las notas graves de la viola als aguts dels violins. Aqueixa veu maravellosa'ns parla un llenguatje fondissim y expressiu, ple de detalls, rich d'infinits matisos: tota la poesía de la música se'ns hi presenta viva y encisadora.

Els quatre artistas, dels quals no sabém qué alabar més, si'l trevall comú de compenetració o la dicció pura, neta, clara, expressiva y la execució extraordinaria, han demostrat sempre, en els tres *quartets* del programa, el mateix domini y la mateixa seguretat: tan perfecte es l'equilibri entre llur sentiment artistich y llurs qualitats d'executants.

El *Quartet* en *la menor* (*op.* 41) de Schumann ha resultat, en mans dels artistas bohemis, una maravella. Si en el *presto* final ha pogut lluhir cada artista, per la naturalesa de dit *presto* sas qualitats individuals, en l'inspiradissim *adagio molto*, d'admirable clar-obscur, hi han vessat tots a doll accents

de romántica passió. En el *Quartet* en *mi menor* (*op*. 59, núm. 2) de Beethoven, han reproduhit els prodigis realisats en el *Quartet* de Schumann. El segón temps (*molto adagio*) ha sigut portat ab tanta expressió y color, s'han sentit ab tanta puresa'ls motius que'l forman, han cantat las veus dels instruments ab tanta dolsesa y elegancia, que la imatje del *instrument únich* se'ns ha presentat ab més forsa que may.

El *Quartet* que té per titul *De la meva vida*, executat en la tercera part del concert, es original del famós Frederich Smetana, capdevanter de la moderna escola musical bohemia. Sens estar allunyat del tot de la influhencia germánica, té ben bé'l sagell del art tan caracteristich del poble de son autor. D'estil tan elegant com apassionat, de ritmes innegablement inspirats per l'art popular eslau, el *Quartet* de Smetana es una notable mostra de la música nacional bohemia. No parlarém de la interpretació de que fou objecte: no tenim paraulas per' alabarla.

Resumint: el *Quartet Tschech* constituheix el *summum* de la dicció, de la execució, de la afinació, del bon gust, de la compenetració, del sentiment artistich; el triomf alcansat en son primer concert fou colossal, inmens. Nosaltres hi veyém, á més, el triomf del gran art, del art de debó imposantse y vencent en tota la linia. Del concert celebrat en el teatre de Novetats el passat diumenge ne guardarém etern recort.

—

El segón concert del *Quartet Tschech*, que tingué lloch en el teatre Principal la nit del dilluns darrer, fou un éxit més gran y espontani, si es possible, pera'ls artistas bohemis, que l'obtingut pels mateixos en llur primer concert. Formavan el programa tres *quartets* respectivament de Dvörak, Beethoven y Schubert. ¿Qué dirém de la interpretació de que foren objecte? No trobém adjectius prou encomiástichs per'aplicarli. El *largo* del *Quartet* en *fa major (op*. 96) de Dvörak ens causá un efecte indescriptible, arribant en Nedbal ab la viola a produhir sons que no poden calificarse; semblavan eixits no d'una viola, sinó d'un instrument de naturalesa indeterminada. No eran sons d'instrument de corda ni sons d'instrument de fusta: eran sons combinats per abdugas menas de instruments. En l'*adagio ma non troppo* del *Quartet* en *mi bemol major (op*. 127) de Beethoven (que per cert recorda'l segón temps de la célebre *Sinfonía Pastoral)*, tornaren els músichs bohemis a encisarnos, acabant el concert ab el famós *Quartet* en *re menor* de Schubert, obra colossal, qual interpretació fou senzillament perfecta. Els quatre temps del mateix no podian ésser executats ab més puresa, sentiment, justesa y color. El segón temps sobre tot *(andante con variazioni)*, desenrotllo del conegut *lied* del autor que té per titul *Der Tod und das Mädchen (La mort y la noya)*, rebé una interpretació qu'está per demunt de tots els elogis. Hi hagué moments en que la sonoritat dels quatre instruments semblá aumentar com per art mágica: el quartet esdevenia una orquesta.

¿Quán tornarém a ohir a Barcelona un conjunt artistich comparable al *Quartet Tschech?*

G. Z.

ELEGÍA IDÍLICA

> La lune s'attristait. Des seraphins en pleurs rêvant, l'archet aux doigts, dans la calme des fleurs vaporeuses, tiraient des mourantes violes de blancs sanglots glissant sur l'azur des corolles.
>
> STÉPHANE MALLARMÉ: *Apparition.*

Ton ánima d'encens, divinisada,
s'esfumía suaument en son altar,
y la lluna d'hivern trista y gelada,
cayent en una pluja de gebrada,
blanch encenser, te feya fumejar.
El temple dols dels llirs y crisantemas
s'esfumía ab ton ánima octubral,
y un núvol fret, de palidors supremas,
abrassava a n'els llirs y crisantemas
y abrassava ton somni esperitual.
L'aparició romántica y blavissa
d'un jardí ubriacador de serafins
feu apagar la flama movedissa
del teu altar... y pulcra y fonedissa,
t'enlayrares als temples crestallins.
Y l'ara devingué fosca y deserta...
Els gerros sense flors, frets els cremells...
Y una folla ilusió boyrosa, incerta,
feu ensomniar mon ánima desperta
y brillar en mon front pálits destells.
La lluna quietament, trista y malalta,
va fondres en l'atzur, sepulcre gris;
y al ovirar del cel la part més alta,
pensí en la llum que guspireja y salta,
y en la folla ilusió del paradís!
Ton ánima d'encens, miraculosa,
va deixarme resant en son altar...
Y ma pensa inquïeta y amorosa
devingué abandonada, tenebrosa,
fins que un novell amor la va rosar.

PERE PRAT JABAL-LÍ.

TEATRES

RESA A DISCREZIONE.—L'INVINCIBILE

La Virginia Reiter va representar per primera vegada a Barcelona, en el Liceu, la comedia en quatre actes d'en Giaccosa *Resa a discrezione*. Ja alashoras feya constar que l'argument d'aquesta comedia era més propi d'una novela romántica que d'una obra dramática, y que l'autor de *Come le foglie* no justificava ab ella las qualitats d'observador seré y fi psicólech que resplandeixen en aquest ultim drama. En *Resa a discrezione* tot es artifici, y si bé algunas escenas demostran que l'autor sab dialogar y sab construhir, en conjunt l'obra resulta feble d'inspiració y de bon gust artistich. Es *vieux jeu* qu'avuy ja no pot interessarnos.

Encara que'l paper de protagonista es el de la dona, que per cert fa la Cristina ab la seva fe y calor característichs, en Zacconi s'hi lluheix de debó, donant relleu al estrafalari tipo del Doctor. Una escena hi há en el tercer acte entre aquests dos actors, que dintre del seu convencionalisme es de gran intensitat dramática, y just es confessar que tant en Zacconi com la Cristina la diuhen maravellosament. Y heusaqui cóm una bona interpretació pot fer perdonar moltas cosas a un autor que, com en Giaccosa, té obligació d'escriure obras de més substancia que aquesta.

—

Si jo fos l'autor de *L'Invincibile*, no solzament no li hauria donat el pretensiós subtitul de *Hamlet modern*, sinó que l'hauria batejat d'un'altra manera. Jo l'hauria titulat en castellá — en castellá'ls tituls per'aquesta mena d'obras van molt bé—*La Venganza de un hijo*, o bé *Misterios del amor filial;* y ho hauria fet aixis en la seguritat de que no donava gat per llebra; es a dir, de que donava gat, peró un bon gat. Perque *L'Invincibile* es un melodrama folletinesch y, com a tal, un bon melodrama. L'autor, en Alfret Oriani, deu ésser un gran sentimental, y pinta ab una fogositat y color extraordinaris els seus tipos, tots d'una pessa; convencionals, això si, peró ben definits y contrastant admirablement. Ruggero, el fill d'un pare dramáticament assessinat que vol venjar romànticament el crim; Lluciana, la seva promesa, tendra coloma que resultará una victima ignocenta; els dos traydors — el parastre d'aquell y un seu germá—cínichs y repugnants en tots sos actes y paraulas, de tal manera que tot seguit d'apareixe en escena y obrir la boca, ja'l públich sab a qué atendres; y en fi, la mare, tipo'l més confós de l'obra, els amichs y demés personatjes, tots son tallats pe'l patró clássich dels dramons sentimentals. Gran energia de trets, gran senzillesa de carácter, y contrast violent en passions y sentiments. Si a n'aixó hi afegim que l'argument es de gran intensitat, que l'obra está construhida ab molta habilitat, preparantse'ls efectes y graduhantse'l desenrotllo de l'acció de manera que'l públich de cor senzill vagi interessantse paulatinament, y en fi, que'l diálech es viu, intencionat y rublert de frases d'efecte, es clar que dintre d'aquest génere dramátich *L'Invincibile* pot calificarse d'obra model.

L'Oriani ha fet, donchs, un bon dramón, y cap carrech li faria si s'hagués limitat a n'aixó. Perque jo, que no soch exclusivista, sé que aquesta mena d'obras interessan y fan sentir fondo a una bona part de públich bon jan qu'es ben respectable per sa sinceritat; fins a mi mateix me distreuhen y, com determinats *vaudevilles* dels mestres francesos, me fan passar un rato divertit. Acceptém, donchs, el melodrama com acceptém el *vaudeville* y com acceptém tantas altras manifestacions del art que no per considerarlas inferiors devém rebutjarlas ab criteri tancat.

Lo que no puch acceptar es que *L'Invincibile* sigui un Hamlet modern, es a dir, una tragedia moderna més humana en la forma, ja que no en el fons, que las d'Eskil, Sófocles, Shakespeare, y no sé quánts més que han tractat un argument semblant. Y no ho puch acceptar perque... es un dramón, ab lo qual está dit tot: fantasia pura, imaginació esbojarrada, habilitat, etc... peró res més. Els tipos son falsos, l'acció es convencional y'ls efectes escénichs rebuscats. En la vida, sobre tot en la vida moderna, tot passaria exactament al revés de com passa en el melodrama de l'Oriani, y ni buscat ab candeletas trobariam un sol dels tipos que'ns pinta l'autor.

La interpretació excelent per part d'en Zacconi que, dit sigui de passada, no comprench cóm s'engresca ab obras com aquesta. L'altre dia, a pesar de sa sobrietat de dicció, va estar a punt de fernos un d'aquells *latiguillos* clássichs. Hi há obras que son perillosissimas pera un actor serio Jo crech ingenuament que pera en Zacconi *L'Invincibile* es una d'aqueixas obras. La Cristina, molt ingenua, molt bé; els demés discrets, menys en Dominici qu'exagerá un bon xich.

EL REM DE LA MISERICORDIA

Al Excm. Sr. D. Pere G. Maristany.

En altres temps, quan la marina mercant era considerada, la vila de Masnou oferia un espectacle ben diferent del d'avuy. En sa cala, avuy quieta, els calafats no s'entenian de feyna; las parellas de bous s'estalonavan en treure de l'aygua'ls bastiments y llaguts que venian carregats de productes d'altras regions y nolejavan els nostres; els barcos de vela entravan y surtian engallardits; las contractacions, més que sovintejar, eran diarias; y ab aquell comers de cabotatje tan arrencat, tota la platja era un formiguer de gent que adinerava sa tasca, gosant de la tranquilitat patriarcal del qui trevalla de gust perque sab que may ha de mancarli la feyna.

Ab tant de tragi, la vila de Masnou s'havia sapigut entendre de debó; y com el mar els enriquia y veyan en èll llur benestar, gayrebé tots els joves se dedicavan a la marina, no esmersanthi solzament llurs forsas corporals, si que també llurs estudis. Aixis tenia la vila escola de pilotatje, feya mariners entesos y arruixats, donava patents de pilots y de contramestres, y era precis acudir a ella qui pretengués un home entès en assumptos d'embarcacions, perque ja se sabia: per pilots y capitans y gent de derrota, calia anar al Masnou. D'allá n'eixiren els mellors de la tongada floreixent de la nostra marina mercant.

No cal pas dir si ab aquestas circunstancias la vila del Masnou s'enriquiria. Prou ho demostran encara las construccions d'aquell temps. En totas ellas es de notarhi'l bon gust de gent qu'ha corregut, qu'ha vist altras terras; y fa tristesa, ara que ja no's parla de la marina mercant, veure aquellas aixeridas casetas ab jardins al devant, ab pilastras y reixas al entorn, ab brolladors exquisits, ab la senzillesa y elegancia de llurs habitacions, y gayrebé totas de cara al mar, a n'aquell mar que se'n enduya al pilot, al contramestre, al capitá de barco, y moltas vegadas, ab ells, un jurament sagramental, una abrassada de bodas, un petó tebionet de la tendra boca d'un infant que despedia a n'el pare...

—

En la part alta de la vila, la reixa d'un jardi grinyolava al obrirse, y feya pas a una joveneta endolada quinas faccions tenian un tirat de distinció y d'elegancia qu'enamoravan. Las flors del jardi's desfullavan d'esma, enrinxantse ensopidas per testos y fils-ferros ab el descuyt y desmay de qui no reb cap caricia. Bé la veyan passar á la joveneta dels ulls blaus; bé s'hi dalian en perfumarla brindantli frescors y aromas; peró, cansadas de desplegar y de lluhir en va totas llurs galas, se decantavan a la fi, y restavan colltortas y pensativas com llur mestressa. Si la regor no'ls venia del cel, lo qu'es en las mans de la joveneta dels ulls blaus no calia pensarhi. De las mans d'ella, ni un consol anyorat, ni una moixayna; de sos ulls, de sos parpres humits, prou ne queyan de llágrimas.

Y aquellas llágrimas no eran pas per las flors; eran per quelcóm més estimable.

Del jardi baixava cada jorn la joveneta per la vila fins a la vora del mar, y, amunt y avall de la costa, sa mirada's perdia allá d'allá en l'horitzó com cercant una vela. Y cada vegada que, com blanca gavina, la vela apareixia en el mar, el cor de la joveneta glatia, frisava d'esperansa pera esvahirse ben prompte a l'arribada dels mariners... Ell no hi era! La *Carmelo*, aquella nau d'empenta que marxava feya dos anys, no havia recalat més al Masnou d'hont surtia ab mar plana enduhentsent tota la vida, tota la joya de la joveneta dels ulls blaus, tot just casada'l dia avans de la marxa.

Y bé n'hi feya ella d'anadas y vingudas a n'aquella platja lluminosa; bé hi parlava de dia ab las gavinas que venian de lluny, ab l'ona salabrosa, ab els mariners que tornavan; bé hi parlava de nit ab la lluna que aclaria altres indrets, altras terras vistosas, y tota la inmensa planura d'aquell mar enganyós, d'aquella aygua salada de plors de fills y de pares, de fadrinas y d'esposas esperansadas com ella!

La joveneta dels ulls blaus s'anava decandint com las rosas del seu jardi. Sos tirats de distinció, d'elegancia, anaren decayent, cuydantse més del ausent que d'ella mateixa. Sos ulls, hermosament blaus, devingueren pálits y ab las órbitas entenebridas, fòscas; la frescor de son rostre s'anava trencant de mica en mica; y al any just d'aquella ausen-

cia qu'ella plorava, vesti de negre y caminava al etzar, d'esma, com una nau sense guiatje, com no fos el punyent recort d'aquell espós anyorat que la duya a la platja.

Els mariners, al véurela passar, se la miravan ab un respecte solemnial, com se mira a la desgracia. Ja no li preguntavan per la *Carmelo*, perque sabían que preguntarla era entristirla, y prou qu'ho estava de trista. Qui s'atrevia a ferho, era alguna vehina tan desolada com ella; perque la *Carmelo* se n'endugué del Masnou una pila de gent que, com *ell*, com el capitá, l'espós anyorat de la joveneta dels ulls blaus, tampoch no tornavan...

—

Un demati, avans d'anarsen ella com de costúm a la platja, notá qu'entorn del jardinet hi havia una filera d'infants que no duyan pas l'alegria en el rostre. ¿Qué feyan? La joveneta dels ulls blaus, convensuda de que'l dolor ha d'anar sol, no s'atrevi a eixir, tant pera no confondres ab aquell estol de gent petita, com per por de recullir una paraula de condol, de llástima, com gayrebé sempre, fins de la maynada, ella ohia. Observá, si, qu'entre ells hi havia dos xicots espigadets, ab marinera, y que semblavan neguitejarse pera entrar al jardi. Al apareixe ella en la envidriada galeria, vegé enfora del reixat com aquells noys estiravan el coll, y, senyalantla,'s parlavan a cau d'orella. Avensá pel jardi, y, encara no havia arribat a la porta de la reixa, els dos noys de la marinera entraren ab una fusta llarga a la má. Era un rem. Y ab la ignocencia de la edat, ab la curta prudencia de qui no sab com cal durse una mala nova, un d'ells avensá y digué:

—Senyora: avuy els mariners han dut aquest rem que trobaren a l'aygua. Es de la *Carmelo*.—

La joveneta, al ohirho, caygué tota llarga en mitj del jardi. Els noys s'espantaren; permanesqueren bella estona sense dir res, fins que una vehina, enterada del fet, hi feu acudir a las altras. Y, prenent a la joveneta a bell brassat, atravessaren pel jardi, pujaren els grahons de la galeria, y la entraren a la cambra, deixantla asseguda en un silló y prodigantli tota lley de cuydados.

Quan la joveneta obri'ls ulls, se topá ab la mirada que li dirigia la Verge dels Desamparats de la escaparata, en quina peanya hi havia'l retrat del espós quina esperansa de revéurel ja perdia per sempre.

Y caygué de genolls, y entre plors y sanglots resá bella estona.

—

A la ermita de la Mare de Deu de la Misericordia, de Canet, hi havia anys endarrera un rem que duya en la pala aqueixa inscripció: *Carmelo*. En el puny hi havian entallats una creu y un nom. El nom era'l d'*ell*, del espós de la joveneta dels ulls blaus: ella devia esculpirlo.

A. Bori y Fontestá.

TRET DE FONA

XI

El sach d'oxigen.

Estudi modern-estil, gran y espayós com la sala d'un museu. Paravents que tancan recons intims. Las parets rublertas de quadros de las mellors firmas. Aquí y allá, sobre pedestals de marbre blanch, sobre la cornisa de la llar, sobre prestatjes expressos, estatuas y bustes originals, y reproduccions dels més grans artistas. A una banda grans enginys moderns que al senzill manament d'un botó eléctrich responen ab las sinfonías y motius més inspirats dels genials mestres. Un dels panys de paret es cubert per grossa estanteria prenyada de milers de volums.

Abimat en un silló, en quin abim semblan sostenirlo, com alas suaus, els tous coixins que li fan de falcas, el *dilettante* agonitza. Al seu costat un metje sech, aixut, de cara freda y crudel, sostenint ab una má un sach d'oxigen, diu al moribond:

—Tisich de cos com ho has estat d'ánima: prou d'ilusions! Deixa ja'ls teus projectes febrosenchs; suspén en ta pensa'ls viatjes que't promets. No n'hi há pera tu d'altre que aquell darrer que tots farém dintre una caixa fastigosa y tétrica. La teva hora es arribada: reconciliat ab la deesa de la Veritat dihente a tu mateix: «Soch un farsant.»

Ta vida, que no ha sigut sinó un engany continuu, encara pot salvarse ab un acte de contrició enfront l'altar de la gran deesa:

Digat: «Aquests projectes que faig, y viatjes que imagino, sols en la febre de la malura que'm rosega son nats. No son sinó ficcions del meu esperit trist qu'en aquellas alegrías busca compensació.» Y un cop en ta vida haurás deixat d'enganyarte.

T'has estat enganyant sempre. T'has dit aymant de la bellesa y no has estat sinó un farsant. Caragol que de la ciutat n'ha fet sa clova, has trobat bella la natura dels quadros dels pintors, y en els *sleepings* dels ràpits que de ciutat a ciutat t'han traslladat hi has fet petar grans bacaynas sens esguardar per la finestra. Las remors de la natura eixint del bech d'un corneti o d'una corda tibanta t'han fet embadalir, y no t'has may aturat vora la mar a ohir els grans concerts de la orquesta que no s'ha d'amagar, perque ans plau véurela. Las fullas secas dels arbres las has sentidas caure desde la fullaraca dels teus llibres y assobre d'ellas hi has plorat, y ni un sol cop has aixecat l'esguart pera véurelas a la tardor tremolar fredolucas penjadas del brancatje dels arbres bordament arrenglerats. Has dit «Qu'es bell!» devant de las glassadas nuesas de tos marbres; no has sapigut allargar sensual las mans vers las formas qu'enclouhen sanch viventa y tebia.

Ab la meytat de la meytat de lo que un d'aquests paisatjes t'ha costat, anys y més anys haurias pogut estar, no enfront, al bell mitj d'un quinas fullas se moguessin, quins tons variessin, quinas remors se sentissin, quinas formas poguessin palparse.

Has estat enganyant l'ánima teva fentla viure de sensacions enmatllevadas. Li has fet pendre, per begudas nutritivas, els aperitius; per aliments definitius, els entremesos que fan obrir la gana. Farsant, més que farsant! Mori'l teu cos com has matat el teu esperit! Arrápat a la tija d'aquest sach y xucla, xucla d'ell, donant als teus pulmons corcats l'oxigen enmatllevat que tu no sabs tróbar en l'ayre que t'envolta!—

DEMI-VIERGE

En un recó de la tribuna, Laura parlava ab Marcel Codina. Els vidres vermells, atravessats pel sol, li tacavan la cara y'l vestit, y respectuosos li besavan els peus... Tenía vint anys y'ls cabells rossos; era alta y esbelta. Y's diria que las sevas mans blancas y llargas eran de pell de cigne, puras, finas... Marcel era bru y tenia'ls cabells negres, lluhents y pentinants ab refinament y calma suma. Era alt y un xich gras. Entre'l negre del seu frach primer, hi lluhía la blanca petxera, verge entre viudas. Sas mans eran rodonas y sedosas. Prop de la tribuna dos vell, raquitichs, escanyolits, minúsculs, xiuxiuhejavan lentament. Parlavan de donas y somreyan, els ulls tots picardia, els llabis pàlits... Més lluny, en el saló, las parellas dansavan com onadas de capvespre estival, al entorn d'ellas las mares conversavan; y en un saló petit de a la vora, els pares jugavan y parlavan de política y art...

Marcel parlava a Laura ab entusiasme; li parlava d'amor. Feya molt temps que l'aymava en secret, que pensava en ella, que somniava en sos cabells y boca, en sas paraulas, en totas sas accions... Peró la temia. Coneixia son cor, son ánima hermosa, peró aixuta, sens amor, freda, egoista. Sabia que rebutjava las paraulas d'amor y d'estimació, que no estimava a ningú aisladament, que desitjava permaneixe soltera, sens enamoraments ni aficions... Peró aquell dia li va voler parlar y li parlava. De sa boca surtia veu melódica, rica d'inflexions... Li resava, amorós, lletania sagrada y mundanal, oracions d'entusiasme y d'esperansa, d'ensomnis y de fe... Cadencia voluptuosa vessava de son ánima senzilla, y eixia entre'ls seus llabis, tremolant... Li parlava d'amor ab paragrafs ritmichs y armónichs, pretenia mostrarli l'amor seu, poeta, músich y pintor... Y cercava paraulas armoniosas rovelladas pel temps y l'antigor, paraulas de las crónicas antigas y dels versos antichs, cercava imatjes esplendentas y raras que tinguessin, en solemnial connubi, la claretat augusta del mitj-dia y'l misteri ombrívol del crepúscul... Cercava ritmes nous, novas cadencias, novellas melodias verbals... Parlava en tots els tons, animant las frases, fentlas devenir be-

sos de son ánima. Y procurava, alhora, que fossin plásticas, pintadas, que tinguessin color, que verídicas, bonas, reproduhissin las formas exteriors de sas ideas, de sos sentiments y sas imatjes...

Y anava parlant, mentres una extranyesa somrihenta li entrava dintre'l cap y l'alegrava... Ella anava escoltant: la cara pálida, els ulls mitj aclucats... Y ell seguia, ple de joya y de fe... ¿Era possible? ¿Ella l'escoltava a n'ell?... Y una gran alegría li bressava l'ánima, que joyosa somreya, ilusionada... Ella escoltava, si... ¿L'estimaría?... Y aquesta pregunta, qu'ell volgué primerament llensar de son cervell, després li plavia, li agradava, li embaumava l'esperit, li hermosejava'l rosari amorós de sas paraulas...

Ella no afirmá res, sols prometé qu'aniría l'endemá a una festa majestuosa que donavan uns comtes amichs, y qu'allí's trobarian y li daria la resposta important.. Peró ab la promesa, li regalá un esguart extasiador, y un moviment de boca qu'esperansá a Marcel... Y's van separar, y ell passejá infantivolament, rialler, pel saló ple de dansas y de músicas... Y parlava ab tothóm, y ab tothóm reya, ab tothóm bromejava y discutía, mentres las parellas jovenívolas ballavan finament sobre la catifa de dibuix grandiós, al compás voluptuós dels tres violins, violoncelo y piano...

Y mentres tant, en la tribuna, Laura prometia a son amich Ferrán anar al seu taller, sola, ben sola y vestida de negre, ab mantellina y ab clavells al cap...

—¿Violeta?

—Si, violeta.—

Y s'estrenyeren ab luxuria las mans, las caras pálidas, els ulls plens de foch, els llabis humits y'l pits respirant fort...

Y prop de la tribuna'ls dos vells raquítichs, escanyolits, minúsculs, seguian conversant de donas y d'amors, els ulls tots picardia, els llabis pálits...

Claudi Comabella.

SET ETERNA

Quan la nova va corre per la levítica ciutat, no'n va moure pocas de llenguas! Ningú se'n sabia avenir. En Ramón Riberas fer una etzegallada semblant, penjar els hábits, quan ja tenia tan avensada la carrera!... Ave Maria! ¿Quin dimoni l'havia temptat?

Y ferho d'aquella manera, donant tan bell disgust a la seva mare, al seu oncle y padrí'l canonge!... Semblava mentida. Ell, per axó, segons deya la gent, ja ho havia sigut sempre un poch extrany. Alguns el tenian per orgullós, altres per sant, y casi bé tothóm per un xich diferent dels altres estudiants dels seus anys. Deyan molts qu'era que estava malalt, y que per aquest motiu el senyor bisbe li havía donat permís pera no entrar al Seminari y seguir els estudis a casa seva.

De semblant preferencia ja se'n va murmurar també unas quantas setmanas, entre'l xiu-xiu del casori desfet de la pubilla Vila, y'ls deutes del Cassino nou. Cada hu hi va posar cullerada, peró no gosant cridar massa fort. El bon nom, la riquesa, la influhencia de la familia Riberas s'imposavan a tots els murmuradors. Peró quan en Ramón va donar l'*escándol*, allavors no conegueren deturador las llenguas.

A totas aquestas, el vell palau de la plassa de Sant Pere apareixía més tancat que may, y sota'ls feixuchs balcons de pedra ennegrida, las orenetas niuharen tranquilament. Semblava que la vida havia fugit d'aquella casa, ahont sols se rebía als parents més propers y al senyor bisbe. Ni tan sols per la professó s'obriren las salas del devant.

L'hereu Riberas va tornar a la vila uns quants dias, arrán de *la cosa*, tancantse en el palau, conferenciant llargament ab sa mare, sas tias y'l senyor canonge, sense que ningú s'enterés de las resolucions presas darrera aquellas impenetrables parets.

Peró com que una tarda'ls vehins de la plassa vegeren traspassar el portal del palau al notari Ballit, que'n surtí un parell d'horas més tart ab el cap més cot que quan va entrarhi, tothóm ne deduhí qu'en Ramón era desheretat.

. . . .

Com tots els fochs, el d'aquell escándol va tenir sa flamarada, sas brasas, son caliu y sas cendras, y vingué un jorn en que'ls vilatans s'ocuparen d'altras cosas.

Clos el vell palau, semblava una tomba. Sols en las cambras del darrera, que s'obrían sobre'l jardí de ponent plantat d'oms gegantins, tres donas d'edat y un vell sacerdot seguiren vegetant. Menjavan, dormian, resavan y's comunicavan poch o gens sas impressions o pensaments.

Algún cop, d'amagat, la mare plorava; y als vespres, quan se resava'l rosari devant del servey, la veu de mossén Ramón s'enterbolía un xich a las darreras oracions, mentres deya:

—Un parenostre pels desencaminats...—

Un día, pera'l senyor canonge, arribá una carta ab sagells extrangers; al cap de poch temps altras la seguiren sense que'l venerable sacerdot ne fes esment a sa cunyada y a sas germanas. Mes ell comensá a capficarse, a posarse neguitós; surtía més per las aforas, tot sol, rebutjant els amichs; malgrat sa vellesa y sas xacras, cercant la soletat.

Moltas tardas, fins que'l sol se ponía, encara revestit ab els hábits del chor, s'estava al claustre de la vella catedral, recolzat a la barana de pedra, l'esguart perdut com en un somni per entre'l brancatje dels arbres qu'ombrejan la tomba del inmortal filosop, escoltant piular els aucells que s'ajocavan; tan quiet y mut com la estatua de marbre que contemplava ab un ayre de recansa.

Un dematí ja no pogué alsarse: tan fort tropell havia tingut a la nit. Hi aná 'l metje y no doná esperansas. L'angina de pit que se n'enduya casi bé tots els Riberas, l'amenassava ab son darrer cop.

Mossén Ramón, que tantas morts havia vist, sentí que s'acabava; tots ells feyan el mateix fi y no podía errarse.

Feu cridar al notari y a sa cunyada, ab quins restá llarga estona tancat, y després qu'ells hagueren eixit de sa cambra,'s prepará santament—com havía viscut—a entregar la seva ánima al Criador.

. . . .

El testament del doctor Riberas causá a tothóm una sorpresa inmensa, y a alguns un desencant.

Després d'algunas deixas fetas als pobres de la vila y als vells servidors de la casa, instituhí hereu de tots sos bens a son nebot y fillol en Ramón Riberas y Vallinas.

. . . .

En l'ampla cambra severament guarnida de mobles antichs, més valiosos qu'elegants, la viuda Riberas está assentada aprop de la taula que ilumina un quinqué de petroli. El gas no ha entrat encara en aquell vell palau de costums rancias y rutinarias.

Desplega'ls papers entregats pel seu cunyat el canonge a l'hora de la mort, y n'emprén la lectura poch a poch, els dits tremolosos, el cor xiquet, espantadís, com devant la propera revelació d'un misteri que té d'operar un cambi en sa vida.

. . . .

«Germana meva:—deya mossén Ramón en la primera carta qu'obrí la viuda—serena ta pensa y ton ánima al llegir aquests papers. Ha d'ésser son contingut el fonament d'una vida nova que desitjo pels Riberas. Lo que ton esperit no comprengui—no per culpa teva sinó per la d'aquells que creyent ferte un bé han causat ta ceguera intelectual,—ton cor de dona y de mare s'ho explicará.

»Llegeix lo que m'ha escrit ton fill, mon estimat nebot, desde'l seu desterro voluntari; escolta'l crit vibrant d'aqueixa ánima que s'explayá y que nostre egoisme tenía fermada entre unas tradicions més erronias que benfactoras.

»He meditat molt y comparat molt, aquests últims temps, Quimeta. De primer me revoltava contra lo fet per en Ramón, peró poch a poch, llegint sas cartas de tots desconegudas, recordant sos actes, sas paraulas, sos prechs, s'ha anat fent la llum en mon esperit atribulat y remordit.

»¿Es la llum aquesta que'm volta, la de la veritat? No ho sé de cert, peró penso que sí. Donchs res es més veritat que la vida, res es més gran y hermós que la naturalesa ab sas transformacions y evolucions... Es l'obra de Deu omnipotent, es la creació divina de la que nosaltres no tenim dret d'apartar a ningú.

»Molts cops el dubte sobre la vera vocació d'en Ramon havia passat per mon esperit. Peró després jo'm deya que aquest mateix excés de sentiments febrosos, aquest idealis-

me exaltat que trobavam en ell, havia d'ésser pasta apropiada pera ferne un apóstol de la Fe.

»¿Te'n recordas de las discussions qu'anys há tinguerem respecte al noy? Ell volia ésser missioner, anar a vessar per llunyas terras els divins consols de nostra Santa Religió; y nosaltres, tu sobre tot, y mas germanas, no podíam fernos a la idea d'un Riberas sacerdot, que se'n anés per aqueixos mons passant penas y miserias, deixant las mansas y sanitosas costums de la llar y de la nostra vida.

»En Ramón tenía d'ésser com els oncles o jo, bisbe o canonge; no podía deixarse perdre'l quantiós benefici, y no veyam res més enllá d'aixó.

»Tu no sabrás may las lluytas que vaig haver de sostenir ab els dubtes d'en Ramón; las vegadas que vaig sentir trontollar la fe en l'esguart de sos ulls negres, en sas preguntas de neófit!... Jo prou vaig voler detenir aquell devassall de sentimentalisme... Més ben dit, germana: ara crech que volia portarlo per camins equivocats. En Ramón no ha nascut pera ésser capellá: peró per tu, per mas germanas, per la gent, més que per Deu jo l'atormentava ab mas exigencias espirituals, enganyantme a mi mateix. Nosaltres hem sigut molt culpables. Ab la nostra rutina, ab las nostras costums tradicionals—de las que, sense trias, ens hem fet esclaus—anavam a fer un mal irreparable.

»Pel camí que, de petit, l'empenyíam egoistament, cegament, el noy no hauria trobat la felicitat tal com ell la pressent, ni potser la salvació de l'ánima. No s'ha sentit prou feble pera ésser esclau, ni prou fort pera ésser amo en aquella existencia que li teniam marcada. Ha volgut demanar a la vida la part que li correspón de sort o de desgracia. posantse devant dels ulls la máxima divina: «Creixéu y multipliqueuvos». Dintre d'ell no ha grifolat la llevor del sacrifici de la carn: s'ha sentit home y s'ha llensat a viure; també pera patir, per aixó.

»Ajudemlo a trobar la pau y la ditxa que cerca, germana meva. Perdónali'l no haver cumplert tos desitjos, com espero qu'ell ens ha perdonat el nostre egoisme.

»Me'n aniré del món ab aquesta esperansa y aquest desitj, y voldria que Deu Nostre Senyor y mon germá, qu'espero trobar en la eterna estada, no'm demanessin comptes de la sort de l'ánima per quí jo devia vetllar.

»Deixém a n'en Ramón seguir sa ruta. També pot arribarse a la perfecció bo y fruhint els benfets de la vida. El goig de la creació, germana, es l'amor y la llibertat, y no gosar d'ells es un despreci de la voluntat divina, que'ls ha posat pera que contribuhissim a l'obra sublim de la naturalesa. L'aucell d'alas tendras fet pera l'espay y la llum ens va fugir, ja sabrás cóm y per qué. Deixémlo volar si es son destí. No li tanquis la porta ni ton cor, Quimeta, si un día torna cansat o ferit.

»Que Deu vos beneheixi a tots; qu'Ell tingui misericordia per'aquest miserable pecador y'm rebi en son Paradís. — *Ramón Riberas.*»

Varias cartas acompanyavan la del senyor canonge, y donya Joaquima las desplegá tremolosa. Eran de lletra del seu fill, del desertor de la llar, del causant de sa pena y sa vergonya.

. . . .

L. Escardot.

(Acabará.)

---

* * *

(De Paul Verlaine)

La lluna blanca
pel bosch lluheix;
de cada branca
lleu so parteix
baix la enramada...
Oh ma estimada!

Dibuixa, neta,
l'estany jolíu,
la silueta
del salzé ombríu
hont el vent plora...
Volém: n'es hora!

Un'aura plena
d'atendriment
sembla qu'alena
pel firmament,
que d'astres vessa...
Es l'hora expressa!

E. Guanyabéns, *trad.*

NOVAS

Grandiós fou l'acte que'ls autonomistas catalans realisaren el passat diumenge al respondre a la veu de la *Unió Catalanista* que'ls congregá al teatre del Tivoli en *meeting* públich pera protestar contra la nova vexació que del poder central acaba de rebre nostra terra ab el decret de reforma del Notariat que dictá l'actual ministre de Gracia y Justicia.

Feren us de la paraula: per «Catalunya Federal», en Baldomer Tona y en Miquel Laporta; pel partit tradicionalista, en Marián Fortuny; per la «Lliga Regionalista», en Joaquim Giralt y Verdaguer y en Narcís Pla y Daniel, y per la *Unió Catalanista*, en Manel Folguera y Duran y nostre company de redacció en Trinitat Monegal, resumint el president de la *Unió* en Joseph M.ª Roca.

El poble havia invadit la gran sala del Tivoli de tal manera, qu'estavan atestadas las localitats de baix, las galerias y'ls passadissos, essent imposant l'aspecte que'l teatre oferia ab tants milers de catalans gelosos de sos drets, que s'aixecavan sovint com un sol home per'aprobar la noble protesta que interpretant el sentiment del nostre poble, y per tant el d'ells, traduhian ab sos parlaments els oradors.

De lo molt y bo que aquests digueren no'n farém esment aquí, preferint reproduhir integrament sos discursos en suplement apart, puig bé s'ho mereix tan trascendental acte. Constará aquest suplement de vuyt planas, contenint tots els discursos, extrets en part de *La Renaixensa*, en part de *La Veu de Catalunya*, y principalment de las notas presas al efecte per nosaltres durant el *meeting*.

D'aquesta manera'ls llegidors de Joventut podrán afegir a la colecció aquest document important de l'actual campanya autonomista.

El suplement costará 5 céntims, y's posará a la venda demá divendres.

Els nostres suscriptors el rebrán gratis, com de costúm, repartintselshi ab el número de la vinenta setmana.

—

Continúa oberta a Joventut la suscripció pera sufragar els gastos del Manifest al poble catalá que com a protesta de la reforma del Notariat publicará la *Unió Catalanista*. Els fondos que dongui aquesta suscripció s'invertirán aixis mateix en sufragar els gastos del *meeting* celebrat diumenge ab el mateix objecte.

—

El 25 del prop passat mars tingué lloch la sessió inaugural d'enguany de l'«Associació Popular Catalanista», coneguda fins ara per «Popular Regionalista». El secretari senyor Delclós llegí una extensa memoria dels trevalls realisats y vicissituts sufertas per la persecució dels que manan. El president senyor Bozzo digué entre altras cosas, y ab molta justicia, que la dominació castellana havia desnaturalisat el carácter lliberal de nostra terra, y que Catalunya no vol governar a ningú, sinó sols governarse ella mateixa. El senyor Coca digué que calia protestar contra'l decret d'en Dato sobre'l Notariat, ab més energia de lo que's venia fent. El senyor Mallofré demostrá que'l Catalanisme es més gran que cap partit polítich. Ne feu historia, fent veure son carácter democrátich, y digué que calia educar a l'actual societat catalana, aportant medis els que puguin pera la mellor propaganda. El senyor Mallofré, entenent que l'acció del Catalanisme deu ésser variada, protestá de son respecte a las ideas de tothóm, donchs digué que l'ésser radical no vol dir ésser intolerant. Després llegí un discurs el senyor Tomasa, també de tons ben radicals. Els oradors combateren el sistema electoral. Al acte hi assistí gran concurrencia, qu'aplaudí tots els discursos.

—

L'acte de propaganda electoral celebrat igualment el dia 25 en el centre «Gent Nova», de Badalona, resultá brillantíssim. El saló d'actes estava curull de gent de tots els estaments y de totas las ideas.

Parlaren els senyors Martinez y Seriñá, Lluis Marsans, y nostres companys de redacció en Busquets y Punset y en Pujulá y Vallés, resumint aquest darrer els discursos després de remerciar al president de «Gent Nova» la cessió que li feu de la presidencia atenent a son carácter de vocal de la Junta Permanent de la *Unió*.

Grans aplaudiments aculliren els parlaments de tots els oradors.

—

Altre acte de propaganda's celebrá'l passat diumenge, organisat també pel Centre catalanista «Gent Nova» de Badalona, en l'arrabal de Canyet. L'objecte fou també per assumptos electorals. Ocupá la presidencia'l secretari del Centre senyor Casas, rodejat d'altres individuus de la Junta. Feren us de la paraula'ls senyors Joan Font, Roget, Monnés, Tudó, Busquets, y Casals, explicant a n'aquella gent camperola, els uns el Catalanisme y altres las consequéncias del caciquisme; tots ab convicció y probas qu'arribaren a l'ánima d'aquella gent. Un infelis, delegat de l'*autoritat* de Badalona y alcalde de barri, sens dubte mal aconsellat per son *superior*, pretengué alterar l'ordre, peró no ho lográ, puig la seva arbitrarietat acabá d'enardir a aquella gent cansada de sufrir las falconadas del caciquisme local.

—

Hem rebut una coral salutació del «Centre Autonomista de Dependents del Comers y de la Industria», novament constituhit en aquesta ciutat ab l'objecte de fomentar la instrucció y propagar las doctrinas autonomistas entre l'estament de la dependencia mercantil e industrial.

Li doném afectuosament la benvinguda, desitjantli moltas prosperitats pera bé de la causa catalana.

—

Per una d'aquellas *triquiñuelas* tan freqüents en la vida politica espanyola, s'ha vist precisat a presentar la dimissió'l governador civil de Barcelona senyor Espinosa de los Monteros.

Prescindint del motiu qu'ha motivat aquesta resolució, y dels fins que tal volta alguns politichs s'hagin proposat al provocarla, a nosaltres ens cal, en proba d'imparcialitat, fer constar que la conducta del senyor Espinosa contrasta ab la dels seus antecessors. Y no volém ab això fer un elogi d'aqueix representant del poder central, sinó que'ns expressém aixis perque no sabém que'l governador dimitent hagi desmentit ab sos actes lo que sovint repetia, això es, qu'ell estava per sobre de las intrigas de baixa politica.

¿Quin *virrey* el substituhirá?

—

El dimars de la setmana passada, l'Orfeó Catalá y la Orquestal Catalana, dirigits respectivament pels mestres Millet y Nicolau, donaren un concert en el teatre de Novetats. La Orquestal executá *La Gruta de Fingal*, de Mendelsshon, la *Ultima primavera*, de Grieg (que's repetí a petició del públich), y la *Fantasía sobre motius populars del Canadá*, de Gilson, obra en la que'l mestre Nicolau fou molt aplaudit pel relleu y color ab que va dirigirla.

L'Orfeó Catalá va cantar com acostuma a ferho sempre, es a dir, admirablement, el motet *No't deixo, Jesús*, de Bach; Lo *Noy de la Mare*, de Nicolau; *Las campanas de Nadal*, de Comes, y'l *Credo* de la *Missa del Papa Marcel*, de Palestrina.

En la tercera part l'Orfeó y la Orquestal, baix la direcció del mestre Lamothe de Grignon, interpretaren el poema sinfónich d'aquest *La Nit de Nadal*, poema que no haviam tingut encara ocasió de sentir. *La Nit de Nadal* (qual comensament recorda massa'l comensament del *Siegfried-Idyll* de Wagner) conté algunas frescas e inspiradas melodias de cayent ben catalá, peró sa duració'l perjudica, puig no sempre la inspiració del autor se sosté a igual altura. L'obra está ben orquestada.

—

La senyoreta Carlota Campins, en el local de la «Associació Wagneriana», oferi'l passat divendres als socis de la mateixa un concert de piano en forma histórica. La senyoreta Campins, distingida deixeble del mestre Vidiella, reuneix sólidas y brillants qualitats de pianista, que demostrá d'una manera evident en l'*Andante ab variacions* de Haydn, en las *Variacions seriosas* de Mendelsson, y en els *Estudis sinfónichs* de Schumann.

Els aplaudiments que rebé la senyoreta Campins deuhen encoratjarla pera continuar sa tan ben comensada carrera artistica.

—

El mestre Guiteras, director de la Banda de la Casa provincial de Caritat, celebrá un concert de música propia en el local del «Circul Artistich», ab la cooperació de la contralt Eugenia Dachs, de Pilar Rabella y de la esmentada banda, secundada per altres elements. Moltas de las composicions executadas tingueren de repetirse. La nota culminant fou la de las sardanas, especialitat del esmentat mestre Guiteras.

Avans de tot, el distingit poeta don Pere Palau G. de Quijano doná lectura d'un parlament sobre música popular, escrit per nostre bon company de redacció l'Antón Busquets y Punset.

La concurrencia era nombrosa y triada.

—

Publicacions rebudas:

Croquis Pirenenchs, per J. Massó y Torrents. Primera serie. Agotada la primera edició d'aquesta obra que tant d'honor fa a la renaixenta literatura catalana, son autor en Massó y Torrents l'ha feta reimprimir y's proposa publicarla en tres series, afegint vuyt narracions novas a las dotze de que constava la primera edició. Aquesta edició nova pertany a la «Biblioteca Popular de «L'Avenç», y en la primera serie de *Croquis Pirenenchs* que tenim a la vista, hi hem pogut ja assaborir una de las narracions inéditas ab qu'en Massó completará sa obra. Se titula *Agonía*, y'l mellor elogi que podém ferne es dir qu'está al nivell de las bonas que ja coneixiam. La primera serie dels *Croquis Pirenenchs* se ven, com tots els tomos de dita Biblioteca, al preu de 50 céntims.

Breu Compendi de la Historia de Catalunya, per Rafel Monjo y Segura. El distingit catalanista en Rafel Monjo y Segura acaba de fer un nou servey a la causa de Catalunya publicant aquest *Breu Compendi* de sa historia, que té totas las condicions que's requereixen pera vulgarisar entre las generacions infantívolas y entre'l poble en general el coneixement de lo qu'ha sigut nostra terra y de lo qu'está cridada a ésser si's lliura del jou a que deu sa decadencia. Al final del *Compendi* hi ha posat l'autor un lluminós resúm consistent en varias encertadas notas criticas,

y ademés un quadro cronológich. L'obra's ven a 1 pesseta.

El Grande Oriente, per B. Pérez Galdós. S'ha publicat la séptima edició d'aquest *Episodio nacional*, pertanyent a la segona serie dels que ve publicant l'eminent novelista canari. Preu 2 pessetas.

Tratamiento práctico de las enfermedades de la viña (mildiu dels raims, de las fullas, rots y oidium, y d'algunas criptógamas de las hortalissas) per medi del oidiocida cùprich de la casa «Molina y C.ª» S'estudian en aquest follet las ventatjas de dit tractament y's ressenyan els bons resultats obtinguts.

Catàlech de la fundició de caràcters pera imprenta de la casa Nebiolo & Comp. de Turín, representada a Espanya per Alfred Rolando, Baixada de Sant Miquel, 1, Barcelona. En un elegant quadern hi figuran diversitat d'hermosos tipos romans y elzevirians, presentats ab molta netedat y bon gust. També hem rebut l'almanach-anunci de la casa, a varias tintas.

Ha visitat nostra redacció la revista *L'Ame Française*, de Rivesaltes (Pirineus Orientals), quin número de 15 de mars está per complert dedicat a honorar la festa de la literatura catalana haguda a Sant Marti de Canigó, reproduhintse ademés varis fragments del *Canigó* de Verdaguer, traduhits a distints idiomas, y figuranthi notables trevalls en catalá y francés, de distingits escriptors.

Un enemigo del pueblo, drama en cinch actes d'Enrich Ibsen, traduhit al castellá pels senyors C. Costa y J. M. Jordá. Forma'l quart volùm de la Biblioteca «*Teatro Antiguo y Moderno*», que ab éxit ve publicant las obras del eminent autor noruech.

Ha aparegut en aquesta ciutat y ha visitat nostra redacció un nou diari, redactat en llengua castellana y titulat *La Tribuna*. Se presenta ab carácter d'independent, y ab el desitj d'ésser intérprete fidel de la opinió, segons diu. Es de gran informació y publica tres edicions diarias.

—

Els suscriptors de fora qu'estiguin en descubert ab aquesta Administració, se servirán per tot el mes actual posarse al corrent, puig de no ferho ens veurém obligats a suspendre l'envío del periódich.

La mateixa advertencia fem als corresponsals.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia, 311

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.— No s'admeten els que no sían inédits. — No's tornan els originals. — Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

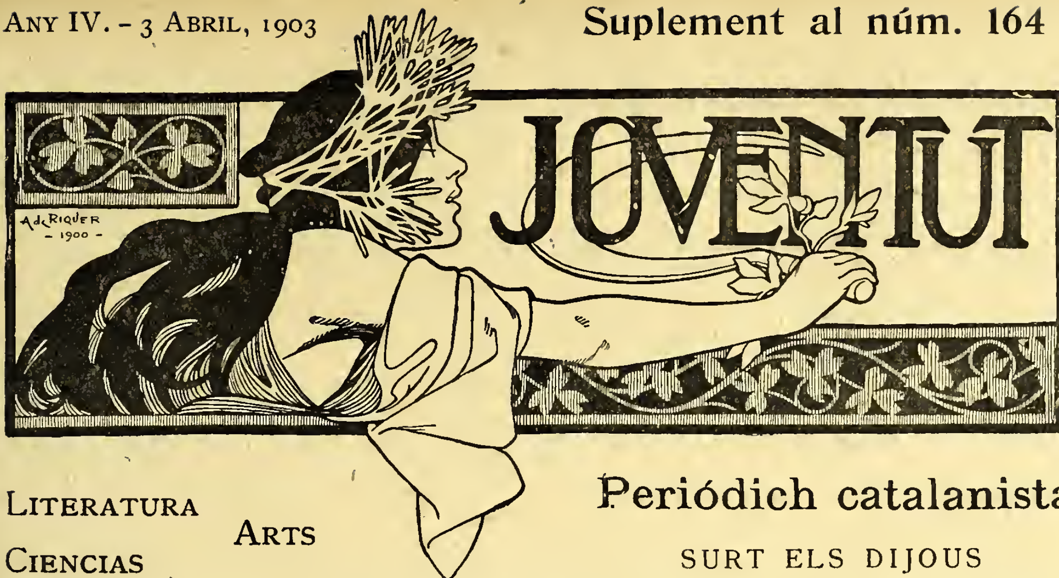
PREUS DE SUSCRIPCIO

CATALUNYA: Un any	8	Pessetas.
» Mitj any	4'50	»
» Trimestre	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA. Un any	8	»
EXTRANGER: Un any	10	Franchs.
Número corrent	20	Céntims.
» atrassat, ab folletins	40	»
» » sense folletins	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

ANY IV. - 3 ABRIL, 1903

Suplement al núm. 164

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

Preu d'aquest Suplement:
5 céntims.

Contra la reforma del Notariat

DISCURSOS pronunciats en el "meeting" que celebraren al teatre del Tívoli 'ls elements autonomistas catalans convocats per la

UNIÓ CATALANISTA

A las deu del matí del día 29 del prop passat mars, en el teatre del Tívoli d'aquesta ciutat, tingué lloch el *meeting* organisat per la *Unió Catalanista* pera protestar del decret que reformant el Notariat dictá'l ministre de la corona castellana, Eduart Dato. El teatre estava ple de gom a gom, curull de més de cinch mil personas. En l'escenari, hi prengueren lloch las representacions qu'entitats autonomistas de tots els matisos hi havían enviat. A la presidencia hi era'l senyor Roca, y a banda y banda d'aquest els senyors Campmany, Pujulá, Patxot, Robert y Moliné, de la Permanent de la *Unió,* l'Erasme de Janer, president de la «Junta Regional Carlina», y'l senyor Iñiguez que, com se pot compendre, era'l representant de l'autoritat.

El President de la «Unió Catalanista», en Joseph María Roca: Catalans: Després del recent decret d'en Dato sobre la reforma del Notariat, la Junta Permanent de la *Unió Catalanista*, creyent que aquell era atentatori a la dignitat de Catalunya, acordá celebrar un gran *meeting* de protesta; volgué qu'en aquest hi tinguessin representació tots els catalans, y a tal fí, demaná'l concurs de tots els elements autonomistas de la nostra terra.

Podrán separarnos als uns dels altres diversos criteris sobre procediments; podrán separarnos diferentas apreciacions sobre la forma de govern; peró estém sempre units quan se tracta de nostre ideal comú, qu'es Catalunya. *(Aplausos.)*

Donchs grans mercés a tots els elements autonomistas que tan galantment han respost a nostre convit; y jo'ls hi garanteixo que la *Unió Catalanista* acudirá allá ahont se la demani, sempre que's tracti de defensar els drets de Catalunya. *(Aplausos)*

Havent de parlar molts oradors en aquest acte, aquests farán els discursos curts, de 10 o 15 minuts de duració.

No vull ofendreus demanant que tinguéu silenci. Sé de sobras que, tractantse de Catalunya, els vers catalans observarán ordre, demostrant aixís al poder cen-

tral que nosaltres no som dels que movém xibarri, sinó catalans, y, com a tals, serios, malgrat se tracti d'una grave ofensa rebuda d'un ministre del Estat Espanyol, encara que aquest sía'l de «Gracia y Justicia».

(Llarchs aplausos.)

Ara'l senyor secretari se servirá donar compte de las entitats representadas o adheridas al acte.

El Secretari en Manel Rocamora *(llegeix)*: Associacions adheridas a la *Unió Catalanista* y representadas al *meeting:*

Lliga de Catalunya, Centre Catalá de Sant Felíu de Guíxols, Centre Catalanista Graciench, de Gracia, Catalanista del Poble Sech, Foment Catalanista de Barcelona, Centre Catalanista de Figueras, de Santiago de Cuba, Associació Catalanista de Tarragona y sa comarca, Catalunya, de Lleyda, Centre Catalanista de Arenys de Mar, Rafel de Casanova, de Manlleu, Catalunya Autónoma, de Barcelona, Gent Nova, de Badalona; Centre Catalá de Sant Sadurní de Noya, Associació Catalanista de Molins de Rey, Catalunya y Avant, de Barcelona, Lliga Popular Catalanista de Castellar del Vallés, Associació Obrera Catalanista de Manresa, Lliga Regional de Manresa, Lo Renaixement, Associació Catalanista de la Costa de Llevant, Centre Democrátich Catalanista de Solivella, Escola Jordiana–Orfeó Canigó, Associació Protectora de la Ensenyansa Catalana, Los Pregoners, Centre Catalanista de Girona y sa comarca, Centre Escolar Catalanista, Centre Catalanista de Sant Felíu de Llobregat, Los Montanyenchs, Lo Trángul, La Barretina Torellonense, Lliga Espiritual de Nostra Senyora de Montserrat, Lo Somatent, Aplech Catalanista (en constitució), Centre Catalanista de Mataró, Centre Popular Catalanista de Sant Andreu de Palomar, Centre obrer Catalunya, de Sant Martí de Provensals, Centre Catalá de Sabadell, Associació Catalanista de Reus, id. de Premiá de Mar, Nova Cathalonia, del Poble Sech, Associació Catalanista de Sant Boy de Llobregat, Associació Catalanista de Sant Joan Despí, del Poble Sech, Agrupació Catalanista de Pals, Catalunya Nova, Joventut Catalanista de Sabadell; Agrupació Catalanista de Valls, La Coronela, d'Esparraguera, Agrupacions de Rubí y Sitges.

Altras entitats representadas: Cambra de Comers de Barcelona; Centre Excursionista d'Urgell y Segarra, Centre Provincial Gironí, Centre Regionalista de Cervera y sa comarca, Orfeó de Sans, Centre Autonomista de Dependents del Comers y de la Industria, Centre Excursionista de Catalunya, Centre Autonomista Fivaller, Artístich Catalanista del Poble Nou, Agrupació Regionalista de Tarrassa, Cassino de Sans, Lliga Regionalista de Gracia, Academia y Laboratori de Ciencias Médicas de Catalunya, Lliga Regionalista de Mataró, Ateneu Democrátich Regionalista de Sant Martí de Provensals, Lliga Catalanista de Reus, Consistori dels Jochs Florals, Cooperativa Obrera Catalana, Lliga Regionalista de Sabadell, Catalanistas de Cabrils, de Camarassa, Institut Obrer Catalá y Academia de Jurisprudencia.

Agrupacions adheridas a la *Unió Catalanista* y representadas també en el *meeting:* Catalanista de Palafrugell, Joventut Catalanista de Tarragona, Catalanistas de Targa, id. d'Olot, Escolar, Ramón Llull, Catalanistas de Cabrils, Els Segadors de Sans, Orquesta La Renaixensa, de Sant Sadurní de Noya, Agrupació Catalanista de Vilassar de Mar, d'Excursions, Bach de Roda, Los Feyners, de Sallent, de Mollet del Vallés, d'Agullana, d'Arbós, de Propaganda Catalanista de Barcelona.

També hi estava representada la Lliga Regionalista.

Periódichs: *La Renaixensa; Lo Camp de Tarragona; La Comarca de Lleyda; Lo Montanyench,* d'Olot; *L'Avernó,* de Sant Sadurní de Noya; *Gent Nova,* de Badalona; *La Veu de la Segarra,* de Cervera; *La Sembra,* de Tarrassa; *La Costa de Llevant; Montserrat; Lo Catalanista,* de Sabadell; *Sempre avant-Avant sempre,* de Manila; *Lo Geronés,* de Girona; *La Rierada,* d'Arenys de Mar; *Llevant,* de la Barceloneta; *Catalunya,* de Barcelona; *Diari de Mataró y sa comarca; Cu-cut; Sol-Ixent,* de Mataró; *Vida Nova,* de Sant Martí de Provensals; *Llevor,* de Sant Felíu de Guíxols; *Lo Somatent,* de Reus; *El Correo Catalán; Baluart de Sitges; Veu de la Comarca de Tortosa; La Veu del Ampurdá; La Veu de Catalunya,* y JOVENTUT.

Entitats adheridas a la *Unió Catalanista* qu'enviaren la seva adhesió al *meeting:*

Associacions: Catalanista de La Espluga de Francolí, Lo Segriá, d'Almenar, L'Escut Emporitá, de La Bisbal, y Lliga Autonomista, de Calaf.

Agrupacions: Democrática Catalanista de Sant Quintí de Mediona, de Rodonyá, Catalanista de Sant Andreu de la Barca, de Sant Felíu de Codines, de Sampedor, y delegats de la *Unió* a Vilafranca del Panadés.

Periódichs: *Lo Vendrellench* y *Lo Campanar de Leyda.*

També enviaren la seva adhesió las següents entitats: Democrática Catalanista «Germanor», de Barcelona, Centre Catalanista del Vendrell, Centre Catalá de Vilanova y Geltrú; Federació Escolar Catalana, y'l periódich *La Veritat,* de Manresa.

El senyor President: Els senyors delegats quina representació no s'hagués fet constar, o que haguessin arribat posteriorment, tindrán a bé ferho notar al senyor secretari després del acte, o en la secretaría de la *Unió.* Té la paraula'l senyor en Baldomer Tona: *(Molts aplausos.)*

El senyor Tona *(de «Catalunya Federal»):* Ciutadans de Barcelona: Vinch portant la veu de l'associació republicana federalista «Catalunya Federal». Aquesta té per finalitat la implantació dels principis republicans autonomistas y, conseqüenta ab això, hauría faltat si no hagués respost al convit que'ns feu la *Unió Catalanista.* Nosaltres som catalans republicans y demócratas, peró estimém com el qui més a la terra catalana. *(Grans aplausos.)*

El decret d'en Dato no'l podém acceptar. Ni legal, ni moral, ni políticament pot surar.

Aquet decret es una proba més de que'ls polítichs espanyols no poden curar del mal que fa sigles pateixen. *(Molt bé.)*

La manía del unitarisme y del autoritarisme, que perdura desde fa quatre sigles volent fer del Estat un poder fiscalisador, es un mal ja crónich de nostres governants.

Ja fa temps que segueixen pel mateix camí. Del Estat espanyol, qu'es conjunt de pobles ab varietat de costums, ab diversitat de fesomías particulars, ne volen fer un sol poble, ab idénticas costums, ab la mateixa fesomía, fonentlos en motllos antinaturals y contrariant las lleys inflexibles de la naturalesa *(Aplausos.)*

El decret d'en Dato es injust y antidemocrátich. Es injust perque ve a destruhir una institució que fins avuy era honorada. Els tribunals d'oposicions a Catalunya sempre han sigut justos, y'ls notaris per ells proposats han encarnat sempre l'esperit de Catalunya. Ara, trasladats aquells a Madrid, ab l'ambient corromput qu'allí's respira, ja podém dir: Adeu, justicia! Adeu, legalitat! Adeu, equitat! Sols regnarán el favoritisme, el despotisme y demés.. ismes que caracterisan al poder central.

Es el decret antidemocrátich en el sentit més elevat de la paraula, perque democracia es el govern de la nació per la nació, el govern del poble pel poble, y la obra d'en Dato es una obra absolutista, antidemocrática, que mata l'esperit d'iniciativa distintíu dels catalans.

Fa cinch anys que'ls espanyols, ab motíu de las grans desfetas colonials, sufriren grans desenganys. De tots els llabis surtía la paraula regeneració; tots deyan que l'unitarisme estava a la bancarrota. Ja ho veyéu si hi está!

Fa pochs'acaparava'l pago del mestres, invadint las atribucions dels municipis. Després en Romanones prohibeix la ensenyansa del Catecisme en catalá, posant als mestres baix la férula del ministre. Ara hi sotmet als notaris, el de Gracia y Justicia.

El govern, lluny de secundar las iniciativas dels pobles, las mata. Volen pobles pobres, servils, miserables, pera que'n puguin fer lo que'ls dongui la gana.

Convé que tots ens uním com un sol home. Si Espanya's vol salvar, ha de cambiar de constitució y ha de convertirse en un conjunt de regions autónomas. *(Aplausos.)*

Catalans: avuy estém congregats pera combatre un decret centralisador, demá reclamarém l'autonomía integral de Catalunya. *(Ovació.)*

El senyor President: Té la paraula'l senyor en Joaquím Giralt y Verdaguer. *(Grans aplausos.)*

El senyor Giralt (*de la «Lliga Regionalista»*): Jo'm felicito del espectacle que donan aquí tots els elements autonomistas de Catalunya al presentarse units en aquest *meeting* deixant de banda totas las diferencias qu'en altres ordres d'ideas puguin separarlos. Y tot axó per nostre amor comú a Catalunya.

Entre'ls aspectes del decret d'en Dato, hi há que notar la tendencia general a fer prosperar el socialisme del Estat, o, més ben dit, la burocracia.

Estudiant el preámbul no's veu per enlloch que respongui a las necessitats del país, sinó a la instigació dels notaris de fora de Catalunya, quins desitjan tenir el títul de funcionaris.

La reforma d'en Dato no facilita la contractació, sinó que tendeix solzament a enaltir al funcionari. Se pot afirmar qu'es una ferida que la burocracia ha inferit al poble.

A Espanya ja es vell aquest sistema. Totas las fraccions se subordinan a qui las desempenya. Se fan barcos no pera defensa del país, sinó pera donar trevall als marins; se decretan ascensos pel sistema que'n diuhen del *salto del tapón*, no pera fomentar l'exércit, sinó per'afavorir als militars y fer callar als descontents; ens obligan a ensenyar en llengua forastera *(Aplausos)*, no pel mal que's fa als nostres noys, a quins s'obliga a parlar com «lloritos» *(Aplausos)*, sinó perque, de ferse en nostra llengua,'ls mestres de Catalunya no podrían ésser castellans *(Aplausos)*; ens nombran catedrátichs y'ls colocan de tal manera, que las Universitats no semblan centres d'instrucció, sinó casas de beneficencia. *(Molts aplausos.)* Y en tot se subordinan els interessos de la majoría als dels sers débils que pera viure necessitan de l'almoyna del Estat.

Aixís resulta que tením marins, peró no marina; militars, peró no exércit; catedrátichs, peró no ensenyansa. Ens trobém casi en el mateix estat que las tribus o kábilas africanas. *(Grans aplausos)*

Aquí, a Catalunya,'l notari cumplía. El decret d'en Dato reduhint el número de notaris e igualantlos, destruheix el saber y'l talent individual; y ademés el notari, ara, per comptes d'un home de confiansa del client, será, com diu molt bé'l poeta Maragall, un conserje ab gorra galonejada, que's circunscriurá a fer un gargot y a posar un sagell al peu de las escripturas. *(Grans aplausos.)*

Es una obra horrorosa com tots els reals decrets, que no més miran el bé personal y no'l del país.

Hi há que confessar qu'en Dato prevéu la objecció que se li fará, y pera sincerarse, diu en el preámbul del real decret: «Es cert que'ls qu'exerceixen altras professions lliberals, com las de metje, advocat, etc., necessitan ab sa honradesa y laboriositat conquistarse la estima pública, peró'l notari no, perque'l notari es sols un funcionari.» Heusaquí la doctrina que senta tot un ministre. Com si un funcionari no necessités també tenir talent y ésser honrat y laboriós. *(Aplausos.)*

Hem de protestar contra aquesta manera d'entendre la missió del poder, propia de la política centralista; hem d'advocar per l'autonomía individual complerta, exempta d'impulsos de cap mena provinents de dalt. Hem de recordar que l'Estat es un organisme artificial que sols té dret a existir quan vingui a garantisar la llibertat del individuu, y que sols son bons governs aquells que son esclaus del poble, puig com ha dit un gran polítich inglés, «tant mellor es un Estat com menys governi y més deixi governar al poble».

Catalunya, que s'orienta segons las corrents científicas modernas, deu protestar d'aquest decret, no perque fereixi insidiosament las lleys catalanas, sinó perque mataría las fonts mateixas del Dret, Dret qu'encara qu'avuy sembli mort y atrassat, té en sí gran calor de vida: la llibertat civil de testar y de contractació, que un día poden donarli vida nova. Jo no hi crech en códichs que minuciosament regulan els actes Tot códich fet per llegisladors representa l'estancament, tanca la voluntat del poble en un círcul de ferro e impideix la lliure evolució humana envers la perfecció. El verdader Dret deu naixe en la conciencia dels pobles y cambiar ab ella; y aixís era'l nostre Dret qu'era fill de nostras costums. Y nostres notaris, coneixedors del poble catalá y sas costums, sabían donarli recta interpretació y conservarlo.

Verificantse las oposicions a Madrid, se fará renovació de personal, que será tot castellá, y aquest, ab son estil unitari y abstracte, imposará un dret que si es viu perque está escrit en un códich, es mort en la conciencia del poble.

Hem de protestar d'aquest decret, per ésser atentatori a la dignitat humana. Hem de trevallar, de trevallar forsa, convensuts de que contra tot un poble res hi pot un ministre. *(Ovació.)*

El senyor President: Té la paraula en Trinitat Monegal. *(Grans aplausos.)*

El senyor Monegal (*de la «Unió Catalanista»*): Companys: Fa pochs días qu'en un *meeting* celebrat al Nou Retiro,'l president de la «Lliga Regionalista», l'Albert Rusiñol, dirigí una abrassada a tots els elements autonomistas. Avuy aquí hi som representadas totas las fraccions autonomistas. Prescindint d'opinions particulars, s'han sapigut unir en l'abrassada de tot un poble, en aquests moments en que perilla una institució de Catalunya.

No es cert qu'odiém a las altras regions. Ni una gota de fel tením pera ellas, peró sí un magatzém pera'ls que'ns dirigeixen *(Aplausos.)*

Fa temps que desde Ponent venen ayres plens d'agravis. *(Aplausos.)* Fa temps que dura aquesta creuhada contra nostras llibertats: ara un decret, ara una disposició, ara un tractat de comers. Potser no ho fassin expressament, peró sempre reb Catalunya. *(Aplaudiments.)*

Primer ens arrebassaren els furs; després, gracias a las unitats predicadas pels llegisladors de Cádiz, ridículs imitadors dels de la Revolució francesa, 'ns imposaren la Unitat; més tart, vingueren els tractats de comers, aranzels, impostos, tots fets ab la intenció de matar la riquesa de Catalunya, lo que no conseguiren perque nostra riquesa está dintre la Terra y no s'arrebassa ab decrets.

Ens imposaren més endevant el Códich civil, que semblava fet pel net del autor del decret de la Nova Planta. Aquest se pogué atenuar perque'ns defensarem.

Y dich ens defensarem, encara que jo no hi era, perque hi eran molts germans meus de patria qu'han esdevingut després amichs y companys.

Darrerament han vingut: el decret d'en Romanones sobre la ensenyansa de la doctrina en castellá; després l'apoteosis ab el decret d'en Dato, el «Notari Major» del regne. *(Riallas)* S'atenta a nostres drets, a nostras costums, a nostras llibertats. Ja veyéu lo que'ns queda! *(Aplaudiments.)*

En Romanones, que pujá a ministre no més perque son pare tenía tants milions com cavalls a las quadras, vingué a presidir l'enterro del cantor del Canigó y després clavá una fuhetada a la llengua del difunt poeta, com ho hauría pogut fer ab els cavalls de son pare. *(Aplausos.)*

En Dato sembla haver fet un *match* ab en Romanones. També vingué a honrarnos, y mentres a Montserrat escrivía la hermosa frase *Amaos los unos á los otros,* sos dependents acanavan la esquena *(Aplausos)* dels que surtían d'honrar la llengua catalana. *(Ovació.)*

Aquest ministre marxá més depressa de lo qu'ell creya, y jo també. *(Riallas.)* No ha pahit la ovació que se li tributá, y l'*Amaos los unos á los otros* el té encara a la boca del estómach *(Riallas.)*

Ara ab el decret sembla que no més se preocupa dels notaris. Peró's descuyda una rahó al preámbul. En ell se consigna que'l tribunal d'oposicions será a Madrid, ab personas d'allá, peró no'l per qué's fa aixó.

Fins ara'ls colegis regionals, única organisació histórica que'ns quedava, reconeixían el dret y la llengua de cada regió, y a Catalunya's reconeixía, per consegüent, el Dret y llengua catalans.

Ara aixó desapareixerá, perque'ls notaris que vinguin no coneixerán la llengua y Dret nostre. Encara que coneguessin la llengua y'l Dret segons els llibres, no bastaría, puig es necessari entrar en l'ánima del poble y conéixela, pera coneixe degudament el seu Dret. Ja sabéu tots, donchs es cosa vella, que pera coneixe verament a un poble, es precís coneixe son Dret.

Ab el decret d'en Dato sobre'l Notariat, s'estableixen dugas classes de notaris: uns qu'entrarán per oposició directa, y'ls altres que constituhirán un cos d'aspirants, veritables funcionaris del Estat ab tots sos defectes. Uns y altres entrarán ab un peu d'igualtat esferehidora, que porta en sí un element destructor de la costúm, y del veritable Dret.

Els aspirants serán aucells de pas, y aquests ja se sab que no deixan res; al contrari, prenen d'allá hont passan.

Vull acabar tota vegada que s'acaba'l temps, fent constar que'l decret mata la Institució Notarial. Els meus companys que m'han precedit, y'ls que'm seguirán, ja s'han cuydat y's cuydarán de fer la crítica del decret en sí.

Els de Madrid, en sa manía uniformadora, voldrían veure una institució fins avuy lliure y gloriosa, arreconada en la vitrina d'un museu d'antiguitats, ab un rétol que digués: «Vas en que jau el Dret Catalá, mort pels notaris forasters, que no van més que a buscar medis pera la lluyta per la existencia.» *(Aprobació.)*

Voldría que l'entusiasme que sentíu ara, no's refredés.

Pit y fora, companys! Continuém nostra campanya dintre'l terreno legal, mentres no se'ns obligui a surtirne! *(Ovació.)*

Hem de cridar ben fort, valentnos del crit de guerra de nostres avis: «Vía fora, lladres!» Puig lladres son els governs que fan burla y escarni dels interessos morals y materials dels pobles.

(Al acabar son discurs en Monegal, se li tributa una llarga y xardorosa ovació.)

El senyor President: Té la paraula en Marián Fortuny. *(Grans aplausos.)*

El senyor Fortuny *(del partit tradicionalista)*: Conciutadans: si no hi hagués al fons de nostres cors l'amor a Catalunya y a sas veneradas institucions, que'ns uneix y fon en un sol poble, la reunió d'avuy sería suficient pera moure la flama del entusiasme y fernos surtir en defensa dels seus drets petjats pel centralisme que resideix a la capital d'Espanya.

Entre las moltas disposicions qu'ab sos trets enverinats tractan d'anorrear nostre dret, y a las que ja'ns tenen acostumats, cap se presenta com aquesta darrera. S'havía publicat un Códich civil fet de retalls de tots colors com las catifas que fabrican las donas; s'havían publicat decrets reformant la ensenyansa; mes cap fins ara s'havía atrevit a atacar tan obertament a lleys fonamentadas en el modo d'ésser de nostre poble. Aixó devía ésser obra del ministre qu'ab son afany reformista fins pretengué cambiarnos las horas de menjar. *(Aplausos.)*

El decret es anticonstitucional. En ell se fa esment de la mala situació per que atravessa'l Notariat, y pera posarhi remey no's cridan las Corts, no s'escolta al país: cal sols una senzilla disposició ministerial.

En el preámbul, fals de tota falsetat, s'alegan disposicions que no son certas; s'enumeran els mals que pateix la classe notarial y's proposan remeys que la empitjorarían; s'afirma que las escripturas disminuheixen y's vol curar creant menos notaris; que aquests no tenen la posició social que per son cárrech mereixen, y per aixó's proposa que's trihin dels de Madrid, y, en fí, per'afavorir més y més als del centre, s'estableix un torn perjudicial al de las regions y contrari a la llibertat.

Llargament podrán explicar els meus companys las dificultats que'l decret ofereix. Las solucions que presenta als mals que preté remeyar, ens recordan una vegada més el *Mons parturiens ridiculus mus.* Totas las disposicions que dona son pera llegitimar l'establiment de las oposicions a Madrid; es a dir, una centralisació més.

Es un insult fet a la idea regionalista, donchs fereix las institucions regionals de tots els pobles d'Espanya, especialment a Catalunya, perque nosaltres tením un Dret que no es pas un dret foral com creuhen molts, sinó qu'es un dret més antich, més sabi y més lliberal que'l Dret de Castella.

El fons de nostre Dret desaparegué ab el decret de Nova Planta que deixá sols una font de Dret Catalá Ja no tením llegislació ni jurisprudencia. Ens resta tan sols la costúm jurídica.

La constitució de nostre Dret vingué de la consuetut; vingué d'abaix, del poble; no com el Códich civil, copiat del de Napoleón y del d'Holanda. Y com sas arrels están en las costums de nostre poble, no pot cambiarse en un sol día com se pretengué ab el Códich civil. La vegada qu'ho intentaren vegeren per terra sos propósits, y ara escarmentats no volen ferho de cop y volta. Es poch a poch com volen imposarnos aquellas costums exóticas. *(Aplausos)*

El notari a Catalunya es una institució especial; desempenya un cárrech de confiansa, es el dipositari dels secrets de la familia, es un sacerdot a qui's consulta, y aquests sacerdots a Catalunya son fills de la llibertat de contractar. El notari catalá, com digué l'escriptor, *no es sainetero ni caricaturesco:* es honrat, té la confiansa del poble y aquest el consulta, ou son consell y segueix sas indicacions.

En la conciencia del notari s'hi servan nostras costums peculiars, testaments, capítuls matrimonials y censos enfitéutichs que son desconeguts del poble castellá, y que quan aquest estigui encarregat d'aplicarlos, anirán desapareixent y ab ells la riquesa de Catalunya. Se tracta no de castellanisar, d'extrangerisar a nostra nació.

En l'article 12 del decret se fa constar que las escrip-

turas sols s'escriurán en llengua castellana, y que'l notari té de coneixe las altras llenguas extrangeras. ¿Quínas son aquestas? ¿No es un insult pera las que no son castellanas?

Ab la protesta d'avuy, Catalunya mostra patent la voluntat del poble. No es una manifestació política, donchs catalans de tota mena son els aquí acoblats, que prescindint de las sevas opinions, petitas devant del interés de la terra, persegueixen el mateix fí: la reconstitució de Catalunya y la reconquista de las sevas lleys y costums.

Tantdebó's repeteixin sovint las manifestacions com aquesta. Y tinguém la seguretat de que no será la darrera, donchs vindrán novas fuhetadas a ferir a nostra terra. *(Llarchs y espontanis aplaudiments.)*

El senyor President: Té la paraula'l senyor en Miquel Laporta. *(Aplausos prolongats.)*

El senyor Laporta *(de «Catalunya Federal»):* Catalans: Quan els infants de Castella pera refermar a son casal el domini de Catalunya mataren a punyaladas a Jaume d'Urgell, en la presó de Xátiva, ben cert creyan havían mort ab ell a nostra patria; mes aquesta viu encara y viurá sempre. Lo que mataren ab ell fou la monarquía catalana, y a la vegada l'esperit monárquich dels catalans. Y com els morts no tornan, per aixó la *Unió Catalanista* no té en son programa als reys y pot cridar als federals, als que volém posar l'autonomía sota'l doser de la democracia. *(Aplausos.)*

Si'l Catalanisme volgués als reys, nosaltres no voldríam pledejar ab ells. Que no volém que per segona vegada vinguin els arxiduchs d'Austria y'ls Felips V a desfer l'arca santa de nostra llibertat.

Hem vingut a fer sentir la veu dels federals en aquest acte de protesta. Representém a «Catalunya Federal», animada del desitj de surar en las ayguas esvalotadas en quinas s'ofegan els homes qu'oblidan sos ideals pera recordarse sols d'ells mateixos. *(Molts aplausos.)*

Altra volta, quan tractavan d'imposarnos el Códich civil, era forsa eloqüent la veu dels federals, que retrunyía en *meetings* com els de La Bisbal y Barcelona; avuy no es eloqüent, mes ja'n té prou ab que surti del fons de l'ánima, sagrari perpetual del amor a nostra terra. Terra en la que brollaren las flors qu'engalanaren a nostras aymadas; terra que serví d'amorós sustent a nostres avantpassats; terra que regaren ab llágrimas nostras mares, y terra en quin ventre volém que hi hagin nostras honradas tombas. *(Els aplausos ofegan la veu del orador.)*

Qui no es ab ella está contra d'ella; qui en l'hora del perill l'abandona, dona alé a sos contraris. Nosaltres sempre ab ella, no la deixarém may, com jamay oblidarém qu'en els fulls de la seva historia hem aprés la democracia. *(Aplaudiments.)*

¿Qué volen els de Madrid, que per medi d'un decret barran la porta del Notariat catalá als fills de Catalunya, y esperan enviarnos notaris forasters, desconeixedors, si no enemichs de nostre dret, soldats armats de ploma, la més terrible de las armas? Volen lo que's proposavan quan lo del Códich civil, si bé alashoras anavan per la dressera y ara segueixen camins torts, que si bé fan marrada, també portan al lloch qu'ells desitjan. *(Aplaudiments.)*

L'article primer del decret mata'ls colegis regionals de notaris y ordena que'ls notaris de cada provincia constituheixin un colegi; aixó es, mata novament els organismes naturals de las regions y reconeix l'artificial de la provincia, paraula d'origen llatí que significa *país conquistat.*

Veritat es qu'ab las facilitats que dona als no catalans, dintre pochs anys totas las notarías de Catalunya estarán ocupadas per forasters, y alashoras será igual que'ls colegis sían regionals o provincials. Mes avuy no es lo mateix; nostres notaris, fidels guardadors de nostre Dret, disposats sempre a defensar las lleys y costums de la patria, els hi fan ombra de véurels acoblats, y per aixó tractan de desunirlos ab l'esquarterament del Colegi Notarial Regionalista, ultim baluart hont se defensava nostra costum. Destruhintlo y donant vida als quatre raquítichs de las provincias, poden més fácilment influhir en aquests, atiarlos, fomentar sas desunions y posarlos en pugna y fer més planera la tasca que portan de cap.

La institució regional ab ánima valenta y forta's defensa contra'l caciquisme, y aquest no pot res contra las regions, mes sí contra las provincias, y aixís veyém qu'en cada una d'aquestas s'encarna en homes que, com plantas raras de la botánica política, viuhen a l'ombra protectora de las parets dels governs civils. *(Molts y llarchs aplausos.)*

Mes no es aquest article, ni cap altre, lo que'ns subleva y endola nostra ánima, sinó l'esperit d'hipócrita traydoría que a tot ell informa, traydoría que sols pot compararse ab la que, armada de punyal, espera, pera acabar ab en Jaume d'Urgell, a que aquest, vell, cego y desvalgut, no pugui defensarse de sos matadors. Traydoría empleada contra aquesta terra, poblada segons en Pere IV, per gent de lleaItat, y jo dich de paciencia, y també d'impaciencia de rebre cada día tants y tants insults, que ja hem perdut el compte y frisém per trobarlo! *(Ovació.)*

Y prou el trobaríam si devant de la patria'ls fills d'aquesta terra no'ns empenyessim en ésser uns blanchs y altres negres *(Aplausos)*, y de tots colors, y no portessim al ventre altra patria que la que tením, la més santa y més noble, donchs es nostra mare. Adorém el badell d'or y plantém las tendas al desert com si fossim eterns sobre la terra, oblidantnos que sols Deu perdura, y que quan ell vol nosaltres deixém d'ésser. Sachs de miseria, cuchs que'ns arrosseguém afanyosament demunt de la terra: alsém els ulls de l'ánima al cel y volém ab esperit de germanor voltant l'espay que'ns enrotlla!

Bona gent catalana! Donemnos una abrassada d'ánima y volguém beure tots en la copa de las amarguras de nostra terra, que'ns donará fam d'autonomía, y lograrém imposarla!

En mitj de nostras penas, quín goig dona'l veure tanta gent aquí acoblada! Cóm batega nostre cor y la esperansa ilumina nostra pensa, com la terra quan el llamp esquinsa la fosca! Ben segur que l'esperit inmortal de nostra mare Catalunya voleja d'un cap al altre de la sala y sagella nostre front ab besada de pau!

(Gran ovació, que dura molta estona.)

El senyor President: Té la paraula en Manel Folguera y Durán. *(Llarchs aplausos.)*

El senyor Folguera y Durán *(de la «Unió Catalanista»):* Catalans: Després de las hermosas paraulas de nostre germá de patria en Laporta, sols puch comensar dihent: Catalans: visca Catalunya!

(Aquest visca es respost xardorosament pel públich.)

Qu'en el decret d'en Dato hi há desacerts, es inútil ferho constar. L'esperit que informa'ls seus articles pot resumirse en dugas paraulas: odi a Catalunya. Se deduheix d'ell el ferm propósit de destruhir l'única unitat que servava nostra terra: la unitat Notarial.

Un temps las escripturas s'extenían en catalá, la parla qu'hem estimat sempre; y'ls homes que sols a ella coneixen podían disposar de sos bens y establir sa voluntat en la llengua que parlavan ell y sos fills. Avuy no, tot en castellá, aquesta llengua que'ns pesa tant y que aborrím perque es imposada.

Si bé per un cantó havían desterrat nostra parla de las escripturas, existía'l funcionari que, assadollat del

esperit de nostra terra, escoltava y traduhía nostra voluntat. Avuy tampoch aixó'ns deixan, y quan nostres pagesos tinguin d'utilisar els serveys del notari, tal volta aquest entendrá al revés lo que li diguin Y quan l'agonitzant en son llit de mort vulgui disposar de sos bens y repartirlos entre'ls seus, en aquells tristos y anguniosos moments en que'l malalt ab la llengua torbada y la pensa enterbolida exposi sa voluntat al notari, digueume quín esperit de maledicció no caurá sobre'l llegislador castellá!

Suposan alguns que aquesta reforma ve demanada pels mateixos notaris y fins ab aixó's veu la mala fe dels ministres. No hi han posat res de lo qu'havían solicitat. Jo he parlat ab partidaris de la reforma, y ni aquests están conformes ab la bofetada que's dona a Catalunya.

Aquest es sols un incident del plet que sosté Catalunya; y veyéu si ho es, que tots els oradors han anat embrancantse y exposant tots els agravis que del centre hem rebut, y vosaltres ho heu aplaudit perque penséu de la mateixa manera.

Altra importancia té avuy aquest acte. D'un quant temps a n'aquesta part s'ha desenrotllat vigorosament el moviment autonomista. No sols la *Unió* creix, sinó que's crea un poderós nucleu, la «Lliga Regionalista», entrant en els combats de la vida pública; accentúan son autonomisme tradicionalistas y federals; el partit lliberal monárquich, y fins, esgarrifeuvos, en Planas y Casals, se diuhen autonomistas; y'ls republicans unitaris han dit que també ho eran. (!) Y si aixó s'accentúa ¿quíns lligaments li quedan al poder central?

¿Ahónt son aquells dinástichs que jugavan la seva vida pera defensar el trono? ¿Ahónt quedan els que anavan a Madrid a flectar sos genolls devant de la realesa? A Catalunya no hi restan els cortisans del trono: sols hi há catalans. *(Ovació llarga.)*

Marcat el divorci ab el poder central, estafat miserablement el poble ab el programa regionalista d'en Polavieja, qu'amagá aquest a correcuyta sota la taula un cop fou poder y desenganyat de las promesas descentralisadoras dels Silvelas, Morets y Mauras, després d'aquests cartutxos de perdigons, ¿pot quedar a Catalunya ni un sol home que no respiri odi y esperit de lluyta contra aqueixos governants que malmenan a Espanya? *(Se repeteix la ovació.)*

Un ministre de Felip IV li aconsellava que imposés l'uniformisme als catalans. ¿Cóm? Provocant desordres y sentant després la má. ¿Se tira a n'aixó? Temo que sí. Una personalitat catalanista qne ocupa un elevat lloch en aquest *meeting*, qu'anava a veure a certa autoritat ab motíu d'uns atropells, va sentir de llabis d'aquesta: —*Ya estamos cansados de tanta agitación. Salgan ustedes a la calle y nos batiremos.*—

Sols ens queda un dubte: en el plet que Catalunya sosté ab el poder central, las demés nacionalitats germanas ¿s'ajuntan ab ella o fan el joch del govern?

Si es lo primer, si'l govern queda sol, se l'arrecona y fins se'l pot portar a la barra. *(Aplausos.)*

Si es lo altre, si las altras regions fan causa comú ab el poder central, si'ns trobém en aquell cas que pinta Hauptmann en son hermós drama *Las ánimas solitarias*, si hi há incompatibilitat de carácter ab las altras regions, desgraciats de nosaltres alashoras, perque nosaltres no abandonarém may nostre amor a l'autonomía de Catalunya, ni deixarém de trevallar fins conseguirla.

No volém cap privilegi; la volém pera tots; volém lo nostre respectant lo dels altres.

Diguémloshi que'ns hem d'unir tots pera impedir que'ls governants anorrehin a Espanya; qu'hem d'estrenye'ls llassos de germanor y esborrar tot odi y rancunia que pugui existir. Res d'odi. Diguém com Guimerá al acabament de son admirable discurs dels Jochs Florals, al referirse a la llantia del rey de Morería que cremava a Montserrat y que simbolisava l'odi:

> Apaguéu aquesta llantia,
> si no'l món s'enfonzará.

(Llarchs y estrepitosos aplausos, qu'obligan al senyor Folguera a aixecarse novament, victorejant a Catalunya.)

El senyor President: Té la paraula en Narcís Pla y Deniel. *(Grans aplausos.)*

El senyor Pla *(de la «Lliga Regionalista»)*: Catalans: Quína impressió més hermosa y a la vegada trista! Miréu la sala per tots cantons: no hi cab ningú més. Miréu aquí las brusas d'honradíssims obrers, junt als fills de la noblesa catalana. *(Aplausos.)* Tots ens uním per amor a Catalunya. Feya temps que no s'havía vist un espectacle hermós com aquest.

Peró, també es trist! Estém reunits pera un cambi d'ideas y de sentiments que'ns enforteixin pera las lluytas que venen, perque si'ls prechs d'avuy, quan arribin als que farisaycament se diuhen guardadors de la justicia, no son atesos, n'aixecarém acta. El día de la justicia sempre arriba, y'l món civilisat dirá si som nosaltres o son ells qui falta, si nosaltres oprimits o ells opressors; si nosaltres, que volém pau, o ells, que portan ayres de Fronda; si nosaltres apreciats pel món civilisat, o ells, etern oprobi. *(Aplausos.)*

Potser estéu ja fadigats. *(No, no.)* Si bé s'han tocat totas las notas, jo'n donaré un'altra. Tots els oradors s'han dirigit als cors, jo faré una cosa més freda: jo'm dirigiré als caps y a las inteligencias.

El real decret contra'l Notariat es una iniquitat y una injusticia tan grossa, qu'encara no se n'havía fet cap d'igual a Catalunya Vos semblará potser paradóxica aquesta afirmació meva, mes vaig a demostrarla.

La Notaría vivía a Catalunya prestigiosa y respectada, y en sa práctica s'hi empleavan desde'ls fills de las casas més distingidas fins als estudiants més modests, que veyan en ella un pervindre honorable; mes desd'avuy ja no será aixís. La traslació de las oposicions a Madrid ha mort aquest pervindre.

El centralisme l'any 12 ens va pendre nostra Audiencia peculiar, pera posar en son lloch una Diputació única.

L'any 22 ens van arrebassar nostras lleys penals.

L'any 29 enderrocaren nostra llegislació mercantil, orgull de tota Europa, substituhintla per las lleys que'ns donan desde'l centre, ells que res entenen d'industria, comers ni navegació.

L'any 33 ens prengueren nostra Diputació única esquarterant Catalunya en quatre provincias.

L'any 34 ens privaren de nostra moneda.

L'any 45 ens imposaren las quintas, destruhint nostre sistema de tributació e imposantnos l'onerós y antipátich impost de consums.

L'any 67 intentaren suprimir el teatre catalá, mes nostres clams y reclamacions foren tals, que's vegeren obligats a derogar la disposició al poch temps.

L'any 89 dictaren el Códich civil atentant a nostras lleys, mes s'aixecá Catalunya en pes en tal forma, que's pogué parar un xich el cop contra nosaltres dirigit.

Peró cap d'aquests atentats es tan gros com el darrer.

Quan ens prengueren las nostras lleys, ens prengueren el tros de paper en qu'estavan escritas, perque la llegislació quedá en las conciencias.

Quan ens prengueren nostres tribunals, donchs m'havía descuydat de dir que fins l'any 34 els tribunals catalans fallavan en darrera instancia, ens prengueren la forma en las tramitacions, mes ens quedava nostra manera de ser, que's traduhía en els contractes y escripturas devant del notari.

Peró quan el qu'ha de donar forma a aquesta costúm y conciencia nostra, enlloch d'un fill de la terra, sía un foraster que no pot sentir ni pensar com nosaltres, restará sempre adulterada nostra voluntat y modo de sentir.

Per aixó, més que punyalada, el decret d'en Dato es la ferida sutilíssima e invisible d'una d'aqueixas agullas hipodérmicas qu'ha inventat la moderna medecina y que, lliscant suaument sota la pell, arriban a ferir de mort la principal entranya del organisme humá. Aixís mateix aquest decret fereix lo més intim y fondo de Catalunya: sa costúm. *(Llarchs aplaudiments.)*

Mes aquesta ferida, qu'es la qu'ha anat més al fons en las entranyas de nostra terra, s'ha fet y s'ha donat d'una manera que'ls governs més despótichs y autoritaris de l'antiguitat no ho haurían fet.

S'ha fet infringint la lley tres vegadas, y conculcant tres lleys diferentas.

La Constitució que regeix al Estat espanyol disposa en son article 12 que las lleys se dictin per las Corts ab el rey.

La lley del Notariat de 1872 mana que hi hagi una sola classe de notaris.

L'article 12 de la lley constitutiva del Notariat a Espanya disposa que las oposicions a notarías vacants se fassin en las audiencias territorials.

L'article del Códich penal 388, que a Espanya may té aplicació als ministres *(Aplaudiments)*, disposa que quan un ministre invadeixi las atribucions del poder llegislatíu, sía inhabilitat y penyorat.

En Dato diu que si a la Constitució hi há escrit que sols las Corts poden donar lleys, a ell li dona'l ministerial capritxo de ferlas ell. *(Aplaudiments)*

Si altra disposició legal ordena que hi hagi una sola classe de notaris, a ell li dona'l ministerial plaher de ferne dugas. *(Aplaudiments)*

Si está prescrit que las oposicions s'han de fer a las Audiencias, a ell li dona la gana de que's fassin a Madrid. *(Aplaudiments.)*

Si l'article 388 exigeix responsabilitat al ministre, a ell li dona'l capritxo de prescindirne y diu: «el que sía maco que'm vingui a treure».

Y jo, que professo respecte al principi d'autoritat encara que no a tots els que la exerceixen, me pregunto: «¿Ahónt som? ¿A un Estat civilisat o a Berbería?»

Si las lleys sols han de servir pera que las respecti'l poble y no'ls ministres, es mellor que las esborrin y que diguin ab franquesa que sempre farán lo que'ls hi dongui la gana. *(Aplaudiments.)*

A més d'injust y despótich, el decret del ministre es inoportú pel moment en que ha sigut dictat.

Tot trontolla, tot está apuntalat en aquest país. Hi há lluytas per tot arreu y barrejas de sentiments e interessos. Y en aquests moments en que tant seny necessitan els que manan, l'autoritat viola la lley.

En aquests moments semblants actes se converteixen en una provocació. *(Aplaudiments.)*

També entre nosaltres hi há agitació fonda y forta. Solzament qu'entre nosaltres aquests dolors son els de un part que s'acosta, y en l'Estat espanyol son la ranera de l'agonía; ó sía, que nosaltres aném a la vida y ells a la mort. *(Aplaudiments.)*

De tots modos, ningú menos indicat pera passar sobre la lley que un ministre, que deuría ésser son guardador, sobre tot quan no's tracta de salvar al poble, sinó d'agarrotarlo.

Permeteume una manifestació. Se pot dir que fins avuy no s'ha fet la primera protesta enérgica contra'l decret d'en Dato, peró a n'aquesta'n seguirán d'altras que farán las academias y colegis. Me consta qu'algunas d'aquestas entitats, com l'Academia de Jurisprudencia y Llegislació y'l Colegi d'Advocats, ja han trevallat en aquest sentit. Mes al dírloshi jo: «¿Per qué no protestéu públicament y ab energía?», me contestavan: «Val més tenir prudencia... esperém... potser aixís lograrém quelcóm.. » Y jo insistía: «Probeuho, aneuhi encara que sía de genolls (nosaltres no hi aniríam!) *(Grans aplausos)* y lograréu la derogació...» Y no lograren res.

Fa poch he estat parlant ab un qu'ha intervingut en algunas de las gestions fetas.

— ¿Quínas impressions portéu? — li he preguntat.

—Dolentas.

— ¿Y no li heu fet avinent al ministre que aquesta disposició era un disbarat?

—Sí; y'ns ha dit que fins en lo de no fer las oposicions a Madrid hauría cedit si no hagués rebut alguns telégramas qu'han ferit son amor propi.—

Devant d'aquesta contesta jo'm torno a preguntar: ¿Ahónt som? ¿Es qu'ets ministre pera donar gust a ton amor propi, o pera satisfer las necessitats del país? *(Aplaudiments).*

Y jo vos pregunto: Entre un ciutadá indignat perque li arrebassan sos drets o un ministre que falta, ¿quí es més digne? *(Llarchs aplaudiments).*

No tinch temps pera donar la resposta. Es tart y vosaltres mateixos os la donaréu. Aixís acabo.

(El públich aplaudeix xardorosament. El senyor Pla y Deniel que s'havía retirat, torna al prosceni y victoreja a Catalunya, corejant son visca'l públich. Novament dirigeix a aquest algunas paraulas, dihent:) La veu de protesta de Catalunya's fará prompte sentir en altres *meetings*, y al Congrés.

(L'orador en Miquel Junyent, representant del partit tradicionalista, qu'havia de fer us de la paraula, no pogué cumplir son comés per haver surtit del local a causa de trobarse indisposat.)

El President en Joseph M.ª Roca *(Grans aplausos):* Catalans: Sols dugas vegadas la *Unió Catalanista* os ha convocat dintre de Barcelona: la primera pera portar una corona a en Rafel de Casanova; la segona pera protestar de la reforma del Notariat.

La primera vegada pera honrar la memoria d'aquell catalá que caygué ferit y abrassat a la bandera de Santa Eularia en el baluart de Sant Pere de Barcelona, en defensa de la patria; la segona pera execrar al que, prevalgut de sa investidura de ministre de Gracia y Justicia, ha sotmés a la firma del quefe del Estat un decret odiós.

La primera vegada pera honrar la víctima, la segona pera condempnar al butxí. *(Ovació.)*

Els castellans com en Dato fan que surgeixin catalans com en Casanova. *(Aplaudiments)*

S'ha dit aquí, y s'ha demostrat d'una manera palesa, que'l decret del ministre era anticonstitucional y atentatori als drets individuals.

Si per Enrich IV París valía una missa, per l'actual ministre de Gracia y Justicia l'insultar a Catalunya bé val passar per sobre la lley.

L'obra d'en Dato es un altre insult a Catalunya.

Si una vegada se'ns han arrebassat nostras institucions; si s'han atiat en nostra terra las lluytas socials; si s'ha esquarterat a Catalunya; si s'ha intentat treure nostra llengua de las escolas com si fos una dona bordellera; si se l'ha treta de la casa de Deu com si fos juheva; ara s'ataca a la familia catalana, qu'es nostre bé més preuhat, nostre cor y sentiment, y'ns serveix d'escut y llansa de defensa contra las influhencias forasteras. *(Aplaudiments.)*

No sembla sinó que fem nosa dintre del Estat espanyol.

Catalans, amunt els cors! D'aquest decret, com de totas las altras disposicions contra Catalunya, se'n deduheix una sola conseqüencia, y es la de que si'ns uním

tots els catalans de bona voluntat y posém sobre nostres caps a Catalunya, y trevallém pera que arreli nostra idea desde l'Ebre al Pirineu, y desde'l Cinca al Mediterrá, ben prompte onejará en els marlets de Catalunya la honrada, noble y digna bandera de las quatre barras.

(El final del parlament es acullit ab una inmensa ovació. Avans de que aquesta acabi, s'aixeca altre cop l'orador y diu:)

Cal que'l ministre tingui noticia clara, precisa y concreta d'aquest acte, y per aixó sotmeto a l'assamblea las següents conclusions, que serán enviadas en el cas de que per aclamació las aprobéu:

«Primera. Protestar enérgicament del decret de 26 de febrer passat reformant el Notariat, per considerarlo anticonstitucional, antidemocrátich, atentatori a la llibertat individual y a la dignitat de Catalunya.»

«Segona. Considerant el decret com una de tantas ofensas que desde llarch temps se venen inferint a la nostra terra y que seguirán inferíntseli pels governants del Estat espanyol mentres sobre d'ell tinguin jurisdicció ilimitada, cal refermar la propaganda autonomista pera que Catalunya pugui deslligarse del jou uniformista que la ofega.»

(Grans y unánims aplaudiments.)

¿S'aproban las conclusions?

(El públich: Sí! Sí!)

Serán enviadas.

(Se disol el meeting en mitj d'una gran ovació.)

CARTELL ANUNCIADOR DEL "MEETING" (*)

¡CATALANS!

La **UNIÓ CATALANISTA** ab lo concurs de tots els elements autonomistas catalans vos convida al

MEETING

que tindrá lloch **DIUMENGE 29**, á las **DEU** del **MATÍ** en el **TEATRE TÍVOLI**, pera protestar del Decret que pretenent reformar lo Notariat, es atentatori al Dret y á la dignitat de Catalunya.

Barcelona 26 de Mars de 1903.

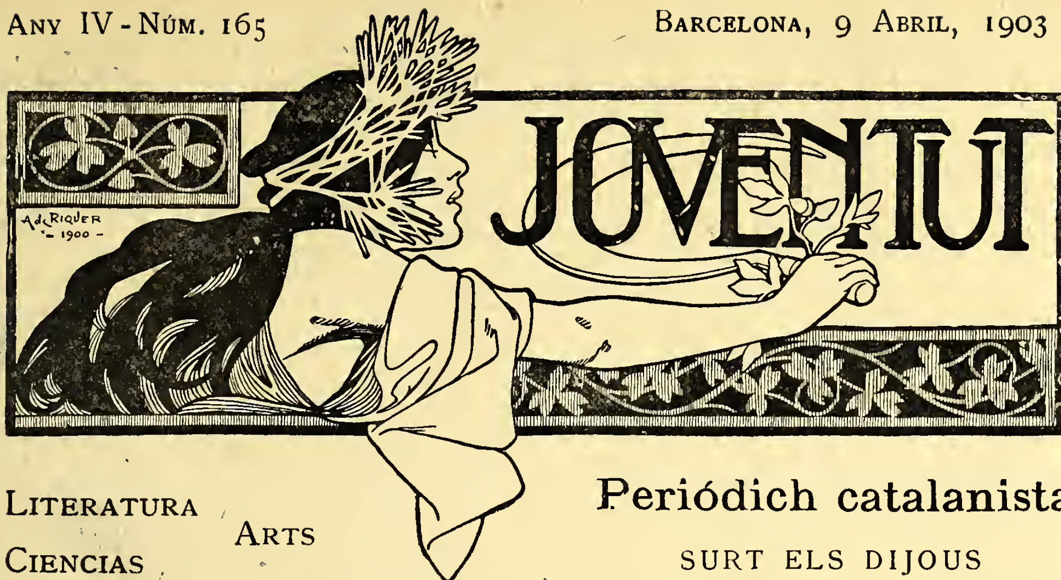
LA JUNTA PERMANENT: Joseph M.ª Roca (de Barcelona) President.—Antoni de P. Campmany (de Sabadell) Vis-president.—Rafel Patxot y Jubert (de San Feliu de Guixols) Tresorer.—Ernest Moliné y Brasés (de Barcelona), Frederich Pujolá y Vallés (de Palamós) y Candi Robert y Roura (de Canet de Mar) Vocals.—Manel Rocamora (de Barcelona) Secretari.

A. López Robert, impresor, Asalto 63.

(*) La Junta Permanent de la *Unió* ha tingut ab nosaltres la eferencia de facilitarnos aquest exemplar, qu'es e que fou presentat al govern civil, y que reproduhim com a nota curiosa pera que's vegi fins a quin punt els empleyats d'aquell centre oficial volgueren *sancionarlo*, entretenintse a timbrar las quatre barras una per una y malmetent el sagell de la *Unió*. Alló era lo que se'n diu matar insurrectes a cops de timbre. Se veu que aquells empleyats no deuhen tenir gran cosa que fer, ja que tanta brometa an ab el Catalanisme. Pensin que *rirà bien qui rirà le dernier.*

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia, 233

Any IV - Núm. 165 Barcelona, 9 Abril, 1903

Literatura
Ciencias
Arts

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:

Plassa del Teatre, 6, entressol.

Número corrent. . . . . 20 céntims.
» atrassat, ab folletins. . 40 »
» » sense folletins. 25 »

SUMARI:

FOLLETI:

EL GRAN MESTRE

Perpetuina.

Demá fará just un any que la seva ánima traspassá'l llindar de la eternitat. Esvahida la impressió primera,'ls ánims apaybagats y dominant en els esperits la serena reflexió, pot ésser fredament discutit per algú l'home politich, adhuch si's vol el catedrátich de patologia interna: peró'l metje práctich es indiscutible, no pot ésser que ningú s'atreveixi a tant, perque seria negar la llum del sol no reconeixe qu'en Robert acoblava totas las condicions, absolutament totas las que deurian possehirse pera exercir aquesta delicada professió: talent, voluntat, coneixements técnichs, afició al estudi, intuhició y, per dessobre de tot, lo que tanta falta fa als homes d'ara, lo que boy ha desaparegut d'aquest món, l'únich remey pera'ls mals socials que'ns flagellan: caritat, peró caritat en el sentit més sublim de la paraula, no com a sinonim d'almoyna y molt menys de filantropia, no. Amor intens al prohisme, sacrificant per ell fins las més intimas afeccions, no reparant en res, considerant sempre a l'altra gent com a germans nostres y apropantlos més y més al nostre cor tant com més humils y més desvalguts sian. Aquesta era la caritat d'en Robert envers el proxim. Aquest era'l secret de la seva justa, justissima popularitat.

Transcorrent el temps y anantse sedimentant el seu recort en la pensa dels homes, la figura d'en Robert pot resultar esblaymada comparada ab la d'altres politichs nacionalistas. Al catedrátich podrá trobársel deficient al costat d'altres catedrátichs, no d'aquí, que aquests no tenen beligerancia, sinó de l'altra banda dels Pirineus. Peró l'home en societat y exercint la seva professió no admet comparacions: la seva hermosa figura s'agegaanta y al seu entorn els altres quedan denarits, migrats, raquitichs.

Veusaquí la gran llissó, la inmortal llissó d'en Robert que molts metjes no deuhen may oblidar y que molts d'altres han de procurar apendre, sobre tot en aquesta terra ahont s'explota indignament la carrera convertintla en una industria y moltas vegadas en altra cosa pitjor, puig que al malalt se l'acorrala al crit de «diners o la vida!»

Honoremla la memoria d'en Robert, peró imitemlo.

Joseph M.ª Roca.

LA "UNIÓ CATALANISTA" AL POBLE CATALÁ

Altre cop, desde las altas esferas del govern, s'ha posat a proba la paciencia catalana.

No per lo camí ral, sinó per viaranys y rocaters, altre cop se ve a pertorbar la vida jurídica de la nostra terra.

Ja no es en los preceptes de la lley civil, ni en l'espay ahont la Justicia equilibra'ls plats de sas balansas, sinó qu'es en las interioritats de l'ánima, aquestas interioritats recónditas en que prenen forma'ls moviments de la voluntat humana, lo lloch ahont darrerament se'ns ha preparat la emboscada.

Per allá a mitjans del sigle passat, en un període de relativa calma, en lo que fins molts varen arribar a creure en las virtuts del parlamentarisme, lo llegislador espanyol, buscant orientacions en las prácticas catalanas, publicá una lley a l'ombra de la que devía organisarse en tota la Península un cos notarial inteligent y honrat, al que podía demanarse consell, ab confiansa absoluta en sos coneixements y pericia, y sense temensa de que faltés a la fe jurada en los actes més trascendentals de la vida humana.

Aixó, qu'entre nosaltres no era més que'l manteniment de seculars tradicions, a Castella li ha vingut ample; y avuy, després de més de quaranta anys d'ensaig, los verdaders successors de sos notaris antichs, de aquells notaris tipos ridículs ab ribets d'alguna cosa pitjor que de má mestra'ns pintá'l teatre clássich castellá, los continuadors d'aquells notaris que sens dubte eran los que més convenían a aquell poble quan lo poble'ls tolerava, los rebrots d'aquells notaris que son los qu'encara deuhen convenirli quan a pesar de ser los menos han pogut imposarse als més, han lograt ab sas odiosas protestas y ab sas reclamacions atrevidas, que d'una plomada per medi d'un simple Decret, lo Real Decret de 26 de febrer prop passat, se fes llenya del arbre que no ha pogut arrelarhi.

Y que son ells los que ho han conseguit, y qu'es l'interés d'ells l'interés qu'exclusivament s'ha consultat, y que per ells y tan sols per ells s'ha fet la reforma, ho demostra'l preámbul mateix del Decret d'una manera palesa.

No's tracta en aquest Decret, no, de millorar la classe; no's procura, no, en ell excitar els nobles estímuls a sos individuus per lo millor cumpliment de la missió que'ls está confiada; no son, no,'ls drets dels qu'ab sa assiduitat y ilustració han obtingut lo favor del públich lo que's vol posar a salvo, sinó que després de reconeixe que'ls notaris qu'autorisan més escripturas son *los mejores* y que per aixó a ells acudeixen los otorgants, ab una franquesa que no logra dissimular la flexibilitat de la llengua castellana, ben clar se ve a dir, en la exposició de motius que'l precedeix, que l'interés que's tracta d'atendre es l'interés dels altres; es a dir, l'interés y profit dels pitjors, perque'ls que no son los *millors* resulta sempre que son los *pitjors* quan se prescindeix de las figuras retóricas ab que'l concepte s'engalana.

Y per ells; aixó es, en profit dels notaris pitjors, limitant la llibertat humana, no tant com lo preámbul del Decret apar amenassarho, peró deixant pendenta la amenassa pera quan s'hagi desarrelat lo que essent exercici d'un dret sacratissim, l'autor del Decret califica de costúm arrelada, s'introduheix un repart forsós pera l'otorgament de certs instruments públichs, que aixís mateix, ab una ignorancia supina, se califican de senzills o poch importants, per més que son de naturalesa tal que'l més petit descuyt o la irregularitat més insignificant en sa formalisació porta conseqüencias y perjudicis incalculables.

Y, pera que no'n faltin may de notaris dolents, pera que s'escampi per tot arreu la llevor d'aquests notaris que per no ser los *millors* no arriban a mereixe'l favor del públich, las oposicions pera l'ingrés en la carrera, que la lley esmentada establía en las regions, se centralisan a Madrid, creant un cos d'aspirants que vindrá a ésser l'ufanós planter de mala niella.

Sí, los notaris de nostra terra—d'ella devém tan sols nosaltres preocuparnos—no surtirán en lo esdevenidor de la flor de la Universitat Catalana. D'aquí endevant se reclutarán en la escoria d'aquesta joventut que l'afluhencia de la política porta a Madrid y que, esmaperduda en mitj de l'atmósfera corrompuda en que viu y de las costums acanalladas que la perverteixen, veu no més en l'empleo y dependencia del Estat lo modo de solidarse.

Joves catalans: ab aquest Decret, se vos ha barrat una altra porta. Vosaltres que, al entrar a la Universitat plens d'ilusions, esperavau qu'al surtirne conquistaríau per l'ample camí de las oposicions una notaría, vosaltres que moltas vegadas ab el cor ple d'ilusions encara més falagueras esperavau haverla obtinguda pera constituhir una familia, segurs de que, compartint per medi de vostra laboriositat y honradesa'l favor públich ab los demés companys de professió, podríau atendre decorosament a sa subsistencia, renunciéu desde ara als vostres ideals y deixéu lo pas franch als qu'en virtut d'una parodia d'oposicions, en las que fins vergonya de pendre part vos donaríau, quedarán a Madrid d'imaginaria per'anar de sanpere a sanpau a regentar notarías fins y a tant que la poderosa má dels seus pares o dels seus padrins no hagi pogut definitivament fixarlos.

¿Qué vol dir que hi entrin complertament destituhits dels coneixements més indispensables pera'l bon desempenyo de tan delicat cárrech? ¿Qué hi fa que per sos antecedents no inspirin confiansa? Encara que no sían dels *millors*, ja vindrá'l repart, ja s'arrencará ab má despiadada y a no trigar gayre aquesta *costúm arrelada* en nostre país de que'l públich elegeixi'l notari de sa confiansa, ja, convertida la fe pública en altra de las moltas funcions burocráticas, sense mérits propis, tindrán los notaris, en son exercici, a manera de sou assegurat, los honoraris.

Peró no seréu tan sols vosaltres los sacrificats. Ab vosaltres se sacrifica aixís mateix lo bé general, perque la reforma que mata vostras llegítimas aspiracions va de dret al cor del poble.

Sí: aquest Decret en apariencia inofensíu que dintre de poch temps haurá implantat per tot Catalunya un cos de notaris exótich, complertament desconeixedor de nostras costums, en la realitat es de conseqüencias més funestas que las reformas llegislativas ab que fins ara s'ha vingut castigantnos.

Dintre dels plechs més o menys amples de la lley civil queda sempre espay per córre, y'l sentiment nacional, aquest aplech d'aspiracions comunas, encara que moventse ab pena, arriba a determinar prácticas y usos que satisfán las necessitats y donan fesomía propia a la vida jurídica del poble; peró si'l Notariat no s'identifica ab aquests sentiments y aspiracions necessariament ha de contrariarse l'instint colectíu d'ahont dimanan, y no es ja per falta de lloch, sinó per falta

d'engranatje y de transmissió de las forsas impulsoras, que'l moviment s'atura, o corra desordenat pera establir relacions de dret en oposició a la voluntat de las personas que d'aquestas relacions han d'aprofitarse.

Lo notari no es un empleat públich, com d'una manera tan falsa s'afirma en lo preámbul del Decret. Aixó's pot tan sols suposar colocantse en lo migrat punt de vista desde'l qu'en ell se procura atendre'ls profits de la classe.

Lo notari es lo verdader conceller de la familia en los grans centres de població, y molt més encara en los pobles y llochs de menys importancia. A ell acut l'home en tots los actes trascendentals de la vida: a ell acut quan ha de pendre estat pera fixar las condicions económicas de la societat conjugal que va a constituhirse; a ell acut quan pensant en la mort, de terme contingent peró sempre inevitable, vol disposar de sos bens pera després de sa existencia, a ell acut quan tracta d'esmersar y fer productivas sas economías; a ell acut, en fí, en la major part de sos negocis y contractes. Y ell es qui en tots aquests casos, explorant son pensament y penetrantse bé de sos desitjos ab mira al dret constituhit, no solzament posa al seu devant las contingencias del pervenir y li senyala'ls perills que respectivament ofereixen, sinó que dona forma concreta a la expressió de sa voluntat, que la major part de las vegadas en son período de gestació 's manifesta vacilant y enterbolida

Pera poder desempenyar ab acert una missió tan delicada, el notari ha de dominar per complert lo dret del poble en que viu; ha de conéixel en sos preceptes y en sas realitats prácticas, ha d'estarhi complertament identificat y ha de participar del sentiment comú de que deriva, perque casi sempre, essent la voluntat del home resultat del ambient en que viu, ha de compéndrela per una especie d'intuició que sols respirant lo mateix ambient pot obtenirse.

Y aquesta armonía entre'l poble y'l cos notarial que, essent secular a Catalunya, ha pogut mantenirse baix l'imperi de la lley a que avans s'ha aludit per més que certas corruptelas vinguessin una qu'altra vegada a pertorbarla, queda ara per complert destruhida en virtut del Real Decret de que's tracta. En virtut de sas disposicions, prescindint de la baixa de nivell intelectual y moral qu'en general sufrirá la institució, s'omplirá Catalunya de notaris forasters desconeixedors de la nostra llengua, ignorants de nostre dret y d'un sentiment jurídich complertament contrari al de la nostra terra, notaris que no entendrán als seus clients, que si'ls entenen no podrán ferse cárrech de sa voluntat ni dels objectius a que va encaminada, y qu'encara que'ls entenguin y's fassin cárrech de son pensament, fins per instint estarán inclinats a contrariarla.

Lo cop ha sigut certer y l'arma queda clavada en la ferida. Per ella, insensiblement anirá debilitantse fins a morir lo dret d'aquesta terra.

Mentres subsisteixi'l Real Decret de que's tracta, una per una, debilitantse primer y cayent després, se anirán perdent las institucions civils de Catalunya.

Catalans: alsém, donchs, contra aquesta disposició legal nostra protesta Alsemla enérgica y viril encara que sabent que nostra veu ressonará com sempre en lo buyt de la política y quedará sense ressó. Alsemla ab esperit seré y ab los ulls girats al indret d'ahont pot venir l'únich remey possible.

Si per un etzar de la sort avuy lo govern tornés sobre sos acorts, l'alivi sería passatjer. Lo verdader remey tan sols se troba en los principis autonomistas de nostra bandera. A Manresa la va desplegar a l'any 1892 la *Unió Catalanista*, y desde llavors a la vista de tothóm l'ha mantinguda extesa. Pera que deixi d'atentarse una altra vegada contra nostre modo d'ésser, nosaltres los catalans, y a dintre de Catalunya y ab esperit catalá, hem d'administrar nostres interessos. Aixequèm, donchs, ben alta aquesta protesta, peró al ensemps seguím trevallant sense treva, ab fe y energía fins que se'ns reintegri en la direcció de nostra constitució interna.

Catalans: Visca Catalunya!

Barcelona, 1.er d'Abril de 1903.—Per acort del Concell general de Representants.—La Junta Permanent: *Joseph M.ª Roca* (de Barcelona), President.—*Antoni de P. Capmany* (de Sabadell), Vis-President.—*Rafel Patxot y Jubert* (de Sant Felíu de Guíxols), Tresorer.—*Ernest Moliné y Brasés* (de Barcelona), *Frederich Pujulá y Vallés* (de Palamós), y *Candi Robert y Roura* (de Canet de Mar), Vocals.—*Manel Rocamora* (de Barcelona), Secretari.

CONJUGAL

Dintre la cambra silenciosa y buyda
sens alegría nostre amor s'hi apaga.
Nostres esforsos sense fruyt contempla:
guayta, ma esposa.

Passa la vista pel jardí de nuvis;
guayta quán bella y abundant florida.
—Nostra fillada será aixís quan neixi!—
penso en mos somnis.

Cada poncella, la llevor feconda
ja en sas entranyas de mil vidas porta:
dintre las tevas, els fillets qu'espero
dormen encara

verges y rossos com l'estol purissim
d'eixas menudas poncelletas closas,
promptas a obrirse quan sos cálzers rebin
tendra caricia.

Guayta, ma esposa, las ja mitj obertas;
guáytalas, semblan angelets que dormin;
l'ayre que'ls bressi, y un dosser de fullas
ombra'ls hi fassi.

Guayta: no poden sos ullets descloure.
Sembla qu'esperan que un petó'ls desvetlli,
l'hora sagrada que'ls aymants entonin
himnes a Venus.

Vina, ma esposa. Si'ls jardins floreixen,
pensa que hi falta lo millô en el nostre;
pensa que a neixe'l primer fill ens triga...
Tant que'l desitjo!

Cuyta, videta: despertém un ángel;
vulgas que a viure nova flor comensi.
Creume: si encara dorm el fillet nostre,
vina y despértal!

E. Just y Pastor

CERCANT GOIGS

Al meu bon amich de Sarriá, l'excelent coleccionista Joseph Mumbrú.

Venía de Vilanova de Sau, y de bona hora arribí a Carós. Dejú com estava, llevat del glopich de barreja que'm tombí a Montdoys, pla'm caygué d'alló més bé'l dinar justet ab que m'obsequiá la hostalera.

—Com no passa casi ningú per aquestas terras, un hom no's troba may preparat.

—Bé devéu tenir ous, pa y vi ¿no fa?

—Oh, aquest es el mal! D'ous ne tenía una dotzenota y'ls vaig dur a Osor, diumenge. De vi, com que un cop acabat el poch que cullim, ja no'n bevém, es el cas que tret del que'l rector ens oferí per la malura de l'avia, y que guardém per'algún cas impensat, no'n fem a ningú. De pa, que Deu nos do, ja'n tením, y qu'es pla ben gustós; es tot mastay y pastat de poch.

—Sí qu'estéu mals, bona gent! Y no es pas cas d'arribar dejú a Susqueda, cansat y tot per la ruta de tres días. No devéu pas viure dels ayres del cel, vosaltres: donchs, pagant lo que sigui, menjaré del vostre cuynat.

—Si os n'aconsoléu, ray! El mal es que no la trobaréu gayre adobada la ollada que fem: per nosaltres hi tirém un tayich de cansalada pera cada hú y una bona pilota de segí amaurat ab rancions; ara en quant a abundanta prou, gracia Deu! Tením pla bona cullita de trumfas y fasols, y ademés els quintás ja devéu haver vist que verdejan de debó; aixís es que no'ns espantém may.

—Bé, bona dona, bé; ja es lo que basta. Lo que si'm fará falta de debó es el ví; pro, vaja, també'ns ne passarém per un día.—

Arreglat l'assumpto de la teca, dongui la volta per aquell reclós de món. Del mener d'or ani a la cova d'en Serrallonga, que visitava per centéssima vegada. Aquell dia'l senyor rector era fora, y per cert que'm vaig veure privat de passar una bona diada. En l'itinerari de la tarda hi entrava de ple la visita a dugas ermitas per mor d'aplegar els goigs que's cantan a la Verge, patrona d'abdugas. Era fer quelcóm de marrada per'anar a Susqueda, pro com qu'ab tal d'arribarhi a entrellusca ja'm bastava, la qüestió era fer l'aplega d'aquells goigs, exemplars que faltavan a la vostra vistosa pila.

Havent dinat, donchs, garrot al puny, estreta als lligams de las espardenyas, y enllá falta gent, bregant per eixir d'aquell cercle de montanyas esquerpas, veyent al lluny els dos ermitatjes que'm somreyan assoleyats, ab la promesa d'un espectacle del tot sugestíu.

Seguía la vorera del rieral ombrívol que la flayre de mil flors y herbas embaumava y'l cant dels aucells omplenava d'armonía dolsa. No havia pas trescat mitja horeta quan, al entrar al bosch que parteix el camí, trobí una minyona que devallava del curtiol que mena al Santuari del Coll. No arribava pas als vinticinch de bon tros. Baixeta y revinguda de formas, mostrava un rostre escaygudissim; negres sos cabells, mitj partits fins al comens de las trenas que duya enrotlladas a la corona, tenía tot el tirat d'una figura egipcia. Sa mirada era humil y recullida, y aixó feya que sa presencia inspirés reculliment y respecte.

—¿Ahónt aném, pubilla?

—Si, fins a Susqueda—respongué tota vergonyosa.

—També hi vaig jo, sinó qu'avans llevava nort d'enfilarme al Far y al Coll.

—Jesús! ¿Ja sabéu lo que dihéu? Miréu qu'es molt lluny l'un lloch del altre; y si es que voléu arribar a Susqueda avuy, no sé pas cóm os ho faréu—digué, no gosant per'xó mirarme.

—Prou sé lo que'm dich! Pro l'afició fa fer moltas cosas.

—¿L'afició, dihéu? Y donchs, ¿qu'os agrada molt seguir malas terras?

—No'n diguéu malas terras!

—Com qu'ho son! Encara que jo no me'n mouria per res del món.

—¿Es dir qu'os hi trobéu bé per aquí?

—Molt!

—Donchs ¿cóm es que sembla extranyarvos que jo ho segueixi ab afició?

—Oh, que n'hi há de teya! Vos feu cara d'ésser de per avall, y com que cada hu tira pel cantó d'hont es nat...

—Es que jo'n so d'aquí, d'aquests indrets!

—Ho crech pas!

—Tant si ho creyéu com si no.

—Oh, y a fe que no'n teniu pas el tirat.

—¿Per qué no'n tinch el tirat?

—Qué voléu qu'os diga, jo, pobra de mi!

Bé: y donchs ¿qué hi anéu a cercar al Far y al Coll?

—Vaig a que'ls ermitans me venguin els goigs de la Mare de Deu.

—¿Per aixó solament? Si qu'ho trobo més extrany encara! Fos pera veure món o pera cumplir alguna prometensa, encara.—

Y anavam caminant, ella visiblement sorpresa per la meva fatlera, y jo encantat ab la ingenuitat y frescor de sas paraulas. El camí s'anava fent més encisador, y'l sol, sense penetrar per aquells sostres de brancadas y fullatje, no'ns regalava la cremor de sos raigs que cap servey ens haurian fet.

Enrahonant, enrahonant, haviam deixat el camí que devia durme al ermitatje y semblava qu'en perjudici vostre, puig m'escaparian els dos exemplars de goigs com m'anavan escapant las ganas de pujarhi, venintme més a pler anar de dret a Susqueda ab tan bona companyía.

—Y bé, bon home, ¿no deyau que solament hi anavau pels goigs al Coll y al Far?

—Per'xó solament, puig no sería pas la primera ni la segona vegada que hi pujaría.

—Donchs com que'l camí ja l'hem deixat y os caldría tornar enrera, en arribant a Susqueda, si no os ve malament d'aturarvos a casa, os els donarém de bon grat.

—Ay bona minyona! Y que de debó os ho agrahiré! Y aixís tindré dobla ventura, perque la vostra companyía m'es molt agradosa.

—En quant a aixó, pobra de mi, no será tant. ¿Qué voléu que siga una noya que no s'ha mogut may d'aquí, sense lletra? Bon goig la doctrina, que procuro no se'm desoblidi.

—Aquí teníu las flors. ¿Voléu cosa més bonica y flayrosa que aquestas qu'esclatan per aquests prats y verdissas? Quánt més no valen que las dels jardins de ciutat!...—

No tinguí pas temps d'acabar aquestas paraulas, que ja sas galtas prengueren una vermellor tota amagranada.

—Que'n sabéu els de per avall de tirar *xanxas!* Pró per'xó a las noyas d'aquí no'ns passan de las orellas, y encara gracias que las escoltém.

—A ben segur qu'heu pres a mal lo qu'os he dit, y a fe que'm sab d'alló més greu. No pretench pas ab mas paraulas esborrar de dins vostre las que hi deu fer ressonar algún minyó galindoy d'aquests vols. Ab aixó darrer que'm dihéu endevino qu'os abriga en vostres somnis rosats l'ángel del amor, que desitjo guihi sempre'ls vostres passos fent que may marxi de vos aqueix perfúm encisador de puresa qu'os enrotlla.—

Llavors ella seguí la conversa més confiada, y fins revelantme fonda simpatía.

Arribats a la petita cascata que forma, prop del camí, el torrentó que baixa de Coll Nafré, la minyoneta s'aturá a beure, mentres que jo m'embadalía ab la vista de la cinglera del Far que senyorejava sa rústega capella com un baixell perdut per entre aquellas encrestadas onas de pedruscall; més enllá la serralada de Sant Joan de Fábregas, que apart talment la muralla d'un castellás enderrocat, y de pas la vista del ermitatje de Sant Gregori, quina montanya esquerpa s'agafa ab Portabarrada, punts a quin més fantástich de la guillera terra.

Tornarem a empendre la ruta, passant l'espessíssim bosch de castanyers corpulents qu'alguns d'ells ab trevalls els embrassarian quatre homes fent redona. Els remors del Ter tornaren a ferirnos dolsament las orellas, y després de vorejarlo bona estoneta, blanquejá devant nostres ulls el poétich poble de Susqueda, quin pont antiquíssim acaba de donar tot l'encís al quadro qu'ofereix aquell tros de terra regalada y quieta.

Al enfilar son únich carrer, ens aturarem devant del portal d'una casa emblanquinada de nou y en quina entrada espayosa filava una velleta atalayant a dugas criaturas que saltironavan rioleras.

No sé qué'ls devía dir a la gent de la casa la meva companya mentres me dessuhava jo, qu'ab mostras de gran satisfacció m'obsequiaren, fentme fer beguda ab ells. No'm puguí pas excusar, y com que'm venía prou bé ab tan petit dinar com havía fet, vaig compartir la brena ab aquella santa gent; pro lo mellor del cas fou qu'ans d'anarmen abastaren, d'una lleixa de demunt de la pastera, un sedás fondo d'hont tragueren, d'entre mitj d'estampas, butllas y llibres desllorigats, un bon aplech de goigs que ja deuhen, de segur, fer bon paper a la vostra rica y envejada colecció.

Antón Busquets y Punset.

EL PAS DEL AUTOMÓVIL

Al lluny de la carretera polsosa's veu un punt y's percebeix un trontoll... Y'l punt se va engroixint y'l trontoll va aumentant... y abdós van creixent, creixent, creixent fins a distingirse ab tota netedat... Es un automóvil, un magnifich automòvil rublert d'alegra jovenalla qu'avensa ab una velocitat extraordinaria, ab una rapidesa emocionant... Y passa per devant de nostre *chalet*, desde quina terrassa l'esguardém ensopits... y al passar els alegres viatjers, homes y donas, ens fan «adeu» ab la má, fent voleyar els mocadors... y nosaltres els hi contestém, y passan, passan aturdits, esbojarrats, hermosament sugestius... y'l llampant automóvil se va perdent al lluny, envoltat d'un núvol de pols que li serveix d'aureola... y altra volta's veu sols un punt, se percebeix un feble trontoll... y després ni aixó... res: nosaltres continuém ensopits en la terrassa del *chalet* y ells... ells segueixen esbojarrats sa desenfrenada carrera envers l'Infinit, l'Ideal, la Mort...

I. Soler y Escofet.

JESÚS Y MARÍA DE MAGDALA

Propter quod dico tibi: Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.

(Luc. 26.)

Estant Jesús en mitj dels seus deixebles
a casa de Simón el faritzeu,
atreta pel donzell que predicava
l'amor dels homes y'l perdó, y guaría
els mals del cos y del esprit las penas,
María Magdalena, tremolosa,
portant en una copa alabastrina
un balsam olorós, s'agenollava
devant del bell Jesús. La pecadora,
obrint las fonts de son esguart tendrissim,
banyava ab plors els peus divins, y extesa
sa cabellera d'or, com llens finissim
els assecava, y de petons omplíals,
y ab balsam preciós els aromava.
El faritzeu Simón, en tant, se deya:
—Si té aquest home'l do de profecía,
y donchs ¿cóm no coneix la lley de dona
qu'está als seus peus y aixís els amanyaga?—
Jesús, que com en llibre obert, llegía
els pensaments més íntims, li contesta:
—Simón, escolta.
—Mestre meu, escolto.
—Dos homes a un altre home li devían
l'un d'ells cinch cents diners, cinquanta l'altre,
pró no tenían per pagar, y l'home
va perdonalshi'l deute. ¿Quín te sembla
que més deu estimarlo?
—Jo judico
que deu sê aquell que més diners devía.—
Y respongué Jesús:—Has fet justicia.—
Alsantse ab ample gest, hermós com era
y resplandent d'amor, entre las sevas
prenent la blanca má de Magdalena,
parlá de nou:
—Contempla aquesta dona.
Jo he entrat a casa teva com un hoste
y tu no m'has dut aygua per banyarhi
els peus cansats, y, ¿veus? aquesta dona
me'ls ha rentat ab els seus plors, y es ella
qui ab la rossor dels seus cabells sedosos
els ha assecat. El bes de pau no'm dares,
y mas petjadas ella omplí de besos.
Tu no has ungit la meva testa ab oli,
mes ella sadollá mos peus de balsam.
Y't dich per tot aixó: qu'es perdonada
de molts pecats perque ha estimat moltissim.—
Y guaytant dintre'ls ulls a Magdalena:
—Els teus pecats son perdonats desd'ara!—
Llavors els convidats barbotejaren:
—¿Quín home deu sê aquest que fins perdona?—
Mes Ell digué a la dona:—Estás salvada
per obra de ta Fe. En pau camina.—

. . . .

Y s'allunyá serenament María,
per sota las palmeras cimbrejantse
en la claror del cel, portant graciosa
demunt el flanch perfecte'l vas de marbre.
Jesús ab la mirada la seguía ..
Jesús restava mut, mes son silenci
encara iluminat de sas paraulas;
y'ls convidats confosos; y en la sala
planavan els perfums de Magdalena.

. . . .

A la ciutat més d'un donzell restava
maravellat de sa bellesa nova.
Y deya l'un:
—Ayrosa Magdalena:
com els narts de Jessé nevats, com Rosa
de Jericó tens l'ayre avuy. Flor viva...
talment, que un hom no sab si es de la copa
que portas sobre'l flanch, o si las gracias
del teu bellissim cos s'han fet flayrosas.—
Y un altre deya:
—Filla de Magdala!
No sé qué hi há en tos ulls de nou y tendre
com la blavor del cel enmirallantse
entremitj de las brancas d'olivera
dintre'ls estanys tranquils que riberejas.—
Y ella somreya, ab un diví somriure
a tots y a tot; somreya a cel y a terra;
mes no ab aquell cayent dels altres días
que a tot donzell portava ardents desitjos
de possessió carnal de sas bellesas...
Y no veya a ningú, qu'en sa mirada
y al fons de la seva ánima de dona,
hi duya las paraulas redemptoras
d'aquell Pastor sublím de Galilea
que un temps condempnarían al Calvari.

Joseph Lleonart.

TEATRES

Il Vetturale Henschel.

El cotxer Henschel, drama en cinch actes d'en Hauptmann, es la historia d'un home; historia trista, dramática y punyenta, que'ns conmóu intensament perque en ella hi trobém un tros de vida brutalment copiat per la má ferma y serena d'un artista sincer. Com en las *Animas solitarias*, endeviném en aquesta obra al pessimista que veu el món petit y'ls homes febles e imperfectes. Mes el seu pessimisme sols es depriment en apariencia, sols de primera impressió'ls seus dramas ens aclaparan, y en el fons hi trobém sempre una llissó moral que per contrast enlayra y consola. El suicida de las *Animas solitarias* y'l suicida de *El cotxer Henschel* son ánimas febles. Si ells son els vensuts de la vida, si ells son las victimas necessarias de la fatalitat, no ho oblidém, ells mateixos se'n tenen la culpa. Melancólicament y fins ab un cert carinyo compassiu, ens pinta Hauptmann els protagonistas d'abdós dramas; sembla que'ls planyi de tot cor y'ns els presenta ben simpátichs pera que'ls planyém nosaltres també; peró l'autor no s'enterneix may, ni vol que'ns enternim nosaltres; y pera evitarho, 's mostra inexorable. «Els grans dramas de la vida, casi bé'ls únichs verdaders grans dramas de la vida—sembla que'ns vulgui dir en Hauptmann—son els dramas de las ánimas febles, dels carácters indecisos, dels homes irresoluts; y aquests viuhen miserablement y moren més miserablement encara. Elevemnos nosaltres un xich; figuremnos a aquells mateixos protagonistas dotats d'una voluntat ferma, y'l drama desapareix tot seguit; lo qu'era un gran conflicte que acaba trágicament, queda reduhit a un senzill incident sense trascendencia; y'l fantasma de la mort desapareix tot seguit de nostra pensa pera deixarhi entrar la visió de la vida, triomfant de las petitas miserias humanas.» Jo crech qu'es això lo que vol dir l'Hauptmann. *Et nunc populi erudimimi*.

El cotxer Henschel es un home honrat y de cor gran. Fisicament robust y ben equilibrat, té moralment un gros defecte: es feble de voluntat. Deixantse portar per sos instints generosos, peró naturalment irreflexius, será necessariament joguina de qui sápiga explotarlos. Es l'etern Adám que reclama sa Eva, es l'etern Samsó que necessita sa Dalila. Pera'l cotxer, aquesta Dalila es Agna, la criada; un tipo vulgar: egoista, ambiciosa, sensual, freda de cor peró de sanch ardenta; activa y ferma de voluntat; sens instrucció, peró dotada d'un gran sentit práctich. Aquest es el tipo que contrasta violentament ab el del cotxer. Posats en contacte, ben prompte aquest té d'ésser dominat ab tota la forsa de dominació que portan en si'l esperits enérgichs com Agna.

Son els dos tipos de l'obra.

Vegém ara'l drama, que no pot ésser més senzill. El cotxer Henschel, casat ab una santa dona de qui tenia una filleta, vivia tranquil y satisfet. Actiu, trevallador y honorat per tothóm, la vida li somreya. Un día—feya poch que la criada Agna havia entrat a son servey—va trencar tontament un mirall; poch després, ab el carro, aixafa un gos seu qu'estimava, y tot seguit, l'un darrera l'altre, se li moren tres cavalls. Sembla una maledicció! Passa poch temps, y la seva dona, qu'era robusta y sana, cau malalta y's mor casi bé sense donarsen compte. Un detall en aquesta mort será decisiu pera lo futur. La seva dona, poch avans de morir, li *fa* una escena de gelosia a propósit de la criada—qu'ella instintivament ha conegut qu'era una mala dona—y li fa jurar que, un cop ella morta, no s'hi casará.

Passa un any. La dona del cotxer es morta, y ell, que fa temps que barrina en lo imprescindible qu'es pera ell el tornarse a casar, se decideix y's casa ab la criada. Ha dubtat molt avans de decidirse. Sobre tot el jurament que va fer a sa primera esposa'l feya vacilar. Superstició més que res, com li diu en Siebenhaar, un home instruhit qu'es bon amich seu. Ell mateix se'n ha anat al cementiri, y allí, mentalment y fins pregant, ha demanat consell a la dona morta. Volia una senya, res més que una senya, que li digués si o no; peró cap senya ha vist. Mes, reflexionantho, aquella criada li convé. Es tan trevalladora, estima tant a sa filla! «Si, jo n'estich segur— diu:— la meva mateixa esposa que sols volia'l meu bé essent viva, també me'l deu voler després de morta.» Es de veure, per altra part, ab quin refinament d'astucia la criada Agna s'ha sabut insinuar en son esperit, y de quina manera s'ha sabut fer indispensable a la casa. Tant, que quan ella li diu que pensa deixarlo perque la gent murmura, Henschel se decideix. «Per fi!» diu Agna triomfalment.

Un cop casats, tot cambía d'aspecte, y las desgracias del pobre cotxer, per un moment interrompudas, se succeheixen aclaparadoras. La seva filleta mor poch després, y la nova esposa treu un geni extrany. La casa esdevé un infern. Pera calmar a la seva dona li porta un dia una filleta qu'ella tenia; y ella, enlloch d'agrahirli, diu qu'ho ha fet pera rebaixarla, arribant fins a maltractar al infant. «No tens cor!» diu el cotxer. En fi, els aconteixement se precipitan. En una disputa, al café, li obren els ulls: la seva dona es una perduda, y ningú que s'estimi vol entrar en la llar, un dia honorada, del cotxer Henschel; y ¿qui sab? la mort de sa primera dona y la de sa filla foren tan extranyas, que... ¿qui sab si hi va entrar en ellas pera res aquella mala bruixa?... Aquestas insinuacions son un cop mortal pera l'esperit ja con-

torbat del cotxer Henschel. Ja no pot dubtar que una maledicció pesa sobre d'ell. La superstició se'n apodera, y la visió de la seva dona demanantli comptes del jurament mancat el persegueix continuament. Y sobre tot el gran dubte, el dubte que no pot aclarir de còm moriren mare y filla, acaba de trastornarlo. Naturalment, sobra un dels dos en el món, Agna o ell. Instintivament comprén qu'es ell. Morta ella, tot quedaria igual; pera ell continuaria la vida essent insoportable. Y's mata.

Heusaqui'l drama. Dir ab quina sobrietat está desenrotllat; entre quina serie de tipos, tots tan fermament esbossats, se mou l'acció; quin es el diálech, tan concis, tan gráfich y tan natural; quina intensitat de passió y de sentiment respira l'obra y quin art més seré no's desprén d'aquell medi ambient—trist y miserable si, peró interessant perque es un medi ambient de vida y de veritat,—dir, en fi, la emoció intensa que produheixen totas y cada una de las escenas d'aquest drama, es dificilissim no podent reproduhirlo íntegrament y no podent analisarlo tipo per tipo y escena per escena.

Jo crech ingenuament que sols els que l'hagin llegit y l'hagin vist representar per dos artistas com en Zacconi y la Cristina, poden formarsen un perfecte cárrech. En quant a la meva impressió personal, es la següent, que procuraré resumir: *El cotxer Henschel* es un drama model; es un drama que tindria de servir de pauta a tots els autors moderns que vulguin fer art serio. Y no dich això perque cregui qu'ell marqui una revolució essencial en l'art dramátich. Molt al contrari, en el fons hi há'ls mateixos elements qu'en tots els mellors dramas dels grans autors, desde'ls grechs fins a nostres dias: una visió serena de la vida y un artista genial que la reflexa donantli relleu. Ho dich perque, pera mi, en l'obra d'en Hauptmann aquella visió de la vida es més concreta o al menys més armónica ab la manera com nosaltres mateixos la veyém, que no ho es la dels grans mestres. Y ademés perque si no trenca cap motllo en el fons, ne trenca molts en la forma, puig qu'en aquest drama l'autor, refugint tot convencionalisme y tot efectivisme escénich, ens conmóu més ab el drama intern que'ns deixa endevinar qu'ab l'esclat de las passions en escenas hábilment preparadas. La sinceritat del autor se traduheix en sa manera casi bé brutal de construhir, y la seva bona fe artística la veyém en aquella incomparable sobrietat de que fa gala. Sobrietat tant més lloable quan l'assumpto's prestava maravellosament a fer un drama d'un esclat escénich enlluhernador.

En conjunt la execució fou ben rodona, notantse en els petits detalls el cuydado exquisit que posa en Zacconi en obras com aquesta pera donarnos la impressió de la vida real.

Tots els actors s'esmeraren en aques sentit, sobressurtint la Cristina. Es aquesta una artista de cor, que trevalla ab una fe y un entusiasme incomparables. En diferentas obras, y particularment en aquesta, diu els seus papers ab una sobrietat e intenció que s'agermanan en ella ab un calor y uns raptes de passió característichs dels grans actors que senten fondo. En el tipo d'Agna, tipo ben dificil, la Cristina hi está admirable.

En Zacconi, ja ho he dit altres cops, en obras com aquesta es ahont está superior. Ell sab compenetrarse de tal manera ab el personatje y ab l'esperit del autor, que tota ficció escénica desapareix y per moments arribém a creure que aquell home no representa un drama, sinó que'l viu. Jo no extranyaria pas qu'ell mateix s'ho arribés a creure. No acabaria may si tractés de citar las escenas en que's lluheix més. Es tan complert el seu trevall, qu'en totas está perfecte. De tots modos, no puch estarme de citar las escenas del quart acte que impressionan per la intensitat que l'actor sab comunicárlashi no ab efectes enlluhernadors, sinó ab la dicció sobria y natural y ab la espontaneitat y sentiment qu'exteriorisa aquell drama esparverador y concentrat que's desenrotlla en l'ánima del protagonista de la hermosa obra d'en Hauptmann.

—

Després de representar *Un pare pródich*, de l'Alexandre Dumas (fill), fent ressaltar el diálech intencionat característich d'aquest autor, y *La mort civil*, demostrant la flexibilitat del seu talent artístich, en Zacconi s'ha despedit del públich barceloní ab *Otelo*, aquella tragedia de Shakespeare en que pot lluhir més sas facultats l'eminent actor.

Al acabar se li feu una d'aquellas ovacions que per lo entusiastas y espontanias son una excepció avuy en que l'art serio's mira molt fredament. En Zacconi tingué d'enrahonar y prometre que tornaria. Jo vull creure qu'ho fará; jo vull creure qu'en Zacconi sols se recordará de l'última funció, y oblidará que'l públich barceloní, especialment el de levita, no s'ha mostrat durant tota la temporada tan entusiasta com l'ultim dia; jo vull creure qu'oblidará que foren moltas las nits en que la platea de Novetats feya llástima per lo buyda. Y ho vull creure aixís perque en Zacconi, qu'es molt sincer y franch, va parlar visiblement conmogut. De tots modos, si jo hagués sigut en Zacconi, no sé si me'n hauria sabut estar de ferli notar al públich que aquestas ovacions póstumas tenen quelcóm de ridiculas quan no venen a ésser el coronament natural d'una serie d'altras. Jo, al parlar al públich, li hauria dit: «Sí: tornaré a donar una serie de representacions; peró... comensaré per la funció de *despedida*.»

EMILI TINTORER.

SETMANA SANTA

Diumenge de Rams

Trip-trap, trip-trap... a poch a poch
trajina'l ruch sa dolsa cárrega;
trip-trap, trip-trap... pel mitj del bosch,
pel mitj del bosch de llor y palmas.

Tot entorn d'ell, enarborats
del gran anhel que'ls enarbora,
cent chors alhora han esclatat
en crits d'amor y de victoria.

Y en tant lo ruch—del Gran Destí
que sobre d'ell porta y trajina,
sens heure esment—pensa:—Ay, jo't flich!
¿Per qué m'han tret de ma establía?—

En l'Hort

Lo cor d'anyell tot amarat d'engoixa
del gran Quelcóm que dreturer s'acosta,
Jesús de Nazareth en l'hort penetra
y se posa a resar, al clar de lluna.
Ningú ha volgut acompartî ab son ánima
l'espaume inmens de la Divina Proba:
vol ésser sol ab l'Infinit, per rebre
las portentosas sacrisantas ordres.
Mes, aprop seu lo fals amich que'l sotja
per un grapat de vil argent l'entrega
y'l món enter, desd'aquell'hora, xauta
fent escandall ab la virtut del Martre.

Oh tronch pervers y malehit de Judas,
quín grifolar fas a travers dels segles!
Tan punt s'enlayra una sublím pregaria,
lo drinch traydor dels teus diners la estronca!
Crudel, ton obra!

***

I

Nostre Senyor se'n va a passeig
ab tot un poble per corteig;
ab tot un poble assedegat
de pau, d'amor, de caritat,
mentre'ls hi parla'l Salvador
de caritat, de pau, d'amor.

II

Nostre Senyor munta la creu
ab tot un poble rera seu,
ab tot un poble assedegat
d'oyd y de sanch y de maldat,
que va cridant, aixordador:
—Mori en la creu per impostor!—

III

Nostre Senyor mor lentament
en mitj de llarch, d'afrós torment,
y sota seu, lo poble en pes
se'l mira estúpit, com ull-pres..
Y Ell fa ab un bleix:—Perdó, Senyor!
No sab qué's fa mon occidor!—
Monstre inconscient,
serás deicida eternalment!

Las donas xorcas

Oh Mare de dolor, que vora de la creu
estás veyent ton Fill com regalima sanch,
escolta en l'ample món lo plany qu'arreu arreu
las mares... que no ho son, van esclatant.
En l'ample món hi há las fembras doloridas
de no haver deslliurat lo fill de son amor:
del foch que'ls abrusá, un cop enfredoridas,
ni cendra'ls ha quedat com trit record.
Y ellas, del gran dolor crudel que'ls aclapara
las pobras xorcas may, may més n'haurán conhort!
Las va ofegant seguit la deu serena y clara
que un día va brollalshi dins del cor.
Y al véurerte patir, oh Mare Dolorosa!
vora'l Fill estimat que regalima sanch,
exclama ab foll rosech llur ánima envejosa:
—Qui pogués per son fill gosâ altre tant!—

Prech

Deu y home verdader
en qui crech y en qui espero,
Tu que regnas desde'l cel
sobre tot lo de la terra,
fesme mestre de mos senys
com dels teus Tu vas esserho;
deixam veure per mos ulls
la Bondat y la Bellesa;
ohir deixa a mon ohí
los dictats de la Conciencia
y'ls perfums de la Virtut
deixa que m'esvalaheixin;
deixam ben paladejar
las dolsors de la Ignocencia,
y deixam palpar pel buyt
lo camí del gran misteri
hont sens guía oficiós
vull portarhi ma animeta...
Deu y home verdader
que regeixes cel y terra,
fesme mestre de mos senys
com dels teus Tu vas esserho!

Víctor Catalá.

Abril, 1903.

SED ETERNA

(Acabamenl.)

«Quánts cops—deya en Ramón en una d'ellas—sentía pesar sobre ma jovenesa, com una llosa de plom, l'ambient que m'entornava! El nostre palau tan trist, tan fret, sense riallas, sense moviment; el nostre jardí sense flors gayas; las mevas tias plenas de bondat, peró ab el cervell rublert de petitesas, ab sos hábits severs y sas figuras d'esmblaymadas verges de retaule; la meva mare tan santa, tan virtuosa, model de viudas cristianas: peró tan poch tendra pera mi, sense may un somrís ni un bes als llabis, rebutjant mas festas, dihentme malalt o boig quan jo volía entendrirla pregantli qu'escoltés el crit de la meva ánima que s'explayava en aquells papers ennegrits qu'a vosté, padrí, li feyan tanta por per mi!...

»Als vint anys, ja ho sab vosté, no havia surtit may de la vila: del palau al seminari, d'aquest a la iglesia. Las bellesas de la religió, de la qu'havia d'ésser sacerdot, m'espantavan y encisavan ensemps; peró may sentia tant l'adoració per aquell Sér omnipotent, creador de cel y terra, com quan me trobava sol enfront de la Natura; de nit, desde ma finestra, contemplant la volta sideral espurnada d'estels; de dia quan, surtint pels volts de la vila, veyá brillar el sol sobre nostra plana, colrant las espigas prenyadas de pols benfactora.

. . . .

»Considerava'ls estudis com un jou inevitable, encara que la lectura'm dongués tants consols. Més enllá d'aquells llibres jo hi veya quelcóm desconegut, ple de poesia, un'altra vida que no era la nostra tan metódica, tan buyda de sensacions, tant exempta d'alegrías y dolors vibrants, pels quins mon cor sospirava sempre.

»Jo'm sentia, endinzat, quelcóm que volia eixir y que tot lo d'afora empenyía altra volta cap al fons; y lluytant aixís, vaig caure en aquell aburriment mortal, aquells esvahiments de la pensa que m'enmalaltiren... Els metjes ne digueren *anemia*, *agotament nirviós;* receptaren poch estudi, bona alimentació, reconstituyents, passejadas, *distraccions*... Y llavors vaig sentirme ab un xích més de llibertat. Surtía més per las aforas, peró sempre sol o ab vosté, donchs els companys meus no lligavan gayre ab mi... Totas aquestas *distraccions* m'eran permesas!

. . . .

»Una tarda, darrera la catedral, el cavall d'un oficial va desbocarse, y malgrat ma feblesa, si no es per mi, abdós anavan a estrellarse al riu.

»Vosté, padrí, deu tenirho present. D'aquell día vam fernos amichs el jove oficial y jo. Ell era asturiá; simpátich, valerós, honrat, instruhit. Li dech moments de delectació, conversas que deixondiren una llum desconeguda en la meva ánima; li dech uns llibres quin llenguatje m'encisava, triats ab una delicadesa que li he agrahit sempre.

»Peró a la meva mare, a las tias, a vosté, els va semblar que la meva sotana no casava bé ab el trajo blau y'ls esperons del meu company de passejadas, y tinguí d'anarlo deixant.

»El regiment cambiá de guarnició y vaig acabar de perdre l'amich benvolgut quinas paraulas eran un repós, un balsam, una llum pera la meva ánima.

»Me descrivia la seva terra exuberant de bellesas naturals, la seva llar vibrant de jovenesa, ab sas germanas, «rossas—deya— com el blat de nostra plana, cantadoras y alegras com els rossinyols de nostras ubagas».

»Ell me parlava de poesia, d'aventuras, de música, en termes que'm transportavan l'ánima... Fins me parlá del amor... Si, padrí, del amor, d'una manera que'm feya batre fort els polsos y corre depressa la sanch dintre mas venas.

»Quan va ésser fora mon amich, la tristesa'm corprengué més que may. Prou ho va veure vosté, padrí; prous consells y reflexions va ferme, peró tot fou en va. Era una porta dels meus somnis que se m'havia clos.

»Un jorn... Escolti, padrí: aquesta es una de las més grans sensacions de la meva vida. Era cap a mitj dia, una mitj diada d'agost xardorosa y pesanta en que'l sol tenia una claror blanca y'l cel un blau tan fosch, que semblava forrat de negre y qu'amenassés tempesta. Cercant frescor ab un llibre sota'l bras, voltava pels camins ombrejats d'arbres que vorejan el riu, al peu de la catedral.

»De moment no's veya un'ánima. Sols allá lluny, prop del pont, tres noyets escapats d'estudi jugavan a balas tots enfeynats. Vaig asseurem sota un arbre, obrint mon llibre. Era *El Criteri*, de nostre inmortal Balmes; y a mitja veu, com si aixís pogués convence més mon atribulat esperit, vaig comensar a llegir.

»M'interrompé'l trepitj proper d'un passejant que no m'havia vist y anava preocupat amunt y avall del caminal. Era jove, ben parescut, vestit ab un trajo al que son posat donava elegancia sense rebuscaments d'efecte. Semblava ansiós; esperava a algú sens dubte, donchs tot era tombar el cap de dreta a esquerra y guaytar al entrant del passeig.

»En la mania d'observació malaltissa que'm torturava de tant temps, me'l mirava ab curiositat. De sobte, li vegí fer un moviment que'l feu vibrar tot ell; s'iluminaren sas faccions ab una claror desconeguda, y a grans gambadas se dirigí al punt ahont el guiavan sos ulls.

»Allí, sota'ls arbres, avensant poch a poch,

com si cerqués a algú per desconeguts paratjes, se dibuixava una fina silueta de dona, jove, alta, prima, elegant, tota de blau vestida.

»Qu'aviat se vegeren! Ab quin impuls correren l'un vers l'altre y s'agafaren las mans!... Es un recort que'm durará mentres visqui.

»Encreuharen els brassos amorosament, y avensaren pel passeig, enrahonantse de la vora, vora, els rostres tombats l'un vers l'altre, estreynentse ab passió, y passaren prop meu, sobtantse ab ma vista. La nota fosca de ma sotana 'ls havia cridat l'atenció. Ella s'enrojí tota, y'm semblá que de sos ulls clars n'eixia un esguart humit, com de llástima y de recansa pels meus vint anys endolats y presoners. Després, estrenyent més fort el bras de son company, se'l guaytá ab una adorable expressió de fonda tendresa.

»Me'n vaig anar d'allí, el cor palpitant de una angunia desconeguda, encesas las galtas y'l front, encaminantme a la catedral.

»Vaig intentar resar, padrí, postrantme als peus de Jesús crucificat... y no vaig poder. En aquell esblaymat semblant hi trobava un recort de la correcta bellesa del rostre del home que acabava de deixar tot trasmudat per l'aparició de sa companya.

»Entre'l Redemptor diví y jo, la enamorada parella exuberant de jovenesa y de vida s'hi mostrava. Jesús morí en creu per amor a la humanitat, y en els ulls d'ells dos hi havía llegit jo que vivian per l'amor l'un de l'altre.

»No, no podia resar; y vaig eixir al claustre. Allí l'ambient era d'una frescor encisadora que refrescava mon front ardent. Per entre'l fullám dels arbres, relliscant per las filigranas de pedra dels finestrals góthichs, la llum devallava, embolcallant d'un vestit de gloria la figura de marbre fondament meditadora.

»Arreconat a una de las pilastras, casi invisible, mos ulls la voltavan tota la tomba del sacerdot sublim qual nom m'ensenyaren a venerar desde ma infantesa, quina potencia d'esperit y sabiesa'm feyan, a mi, veurem tan xich, tan impotent per'arribar a ésser quelcóm en la vida pel camí de la perfecció que vosté'm predicava.

»Una herba menuda y fina com molsa, dibuixava ab marchs d'un vert tendre las llosas que voltavan la tomba. Els aucells niuhavan en las brancas plenas de sava, y un parell de coloms d'un blanch de neu vingueren, com portats per una invisible má d'artista, a posarse sobre'l cap de la estatua, besantse frisosos, las alas extesas... A pesar meu, padrí, ma pensa s'entorná per aquells viarayns dels que volia tréurela costés lo que costés, allunyantla del *abím* que vosté'm descrigué tants cops ab aquella eloqüencia que m'encisava sense convencem, abím cubert de rosas, peró del que jo sols veya la esplendent florida de las voras.

»L'amor... l'amor!... El trobava en aquells coloms y'l veya enlayrarse per sobre'l talent, per demunt del esperit, més alt que la sabiesa y la filosofía, ja que sobre'l cap de marbre del gran home hi cambiava sas besadas la xamosa parelleta blanca... L'amor, allí, era la vida, la creació demunt d'una tomba... Ah, padrí, quin llibre de consideracions podria transcriure, tan sols ab la meytat de lo que bullia en mon cervell!...

»Volia fugir, peró... l'abím m'atreya, o més ben dit, las flors... Y l'amor me perseguia arreu; y l'amor no era pera mi, jo no devia fruhir may sas delicias... Vaig obrir el llibre:

»*Los mayores peligros de un corazón puro no están en el brutal aliciente de las pasiones groseras, sino en aquellos sentimientos que encantan por su delicadeza y seducen por su ternura...*

»¿Era això pera mi? No, padrí, no. En mi la temptació hi entrava més forta, més brutal, més complerta... Me sentia perdut. S'anava ensenyorint de mi un desconhort mortal; sentia adintre meu una buydor que'm robava'l sér... May sentiria un cor aymant batre sobre mon pit, ni veuria uns ulls humitejarse y resplandir fonentse ab ma mirada!... La meva má, que jo veya ampla, ferma, valenta, posada sobre la repisa de pedra negrosa, may n'enclouria un'altra fina y blanca, petitona y suau com una flor... Y allavors vaig recordar vagament aquells pochs dias que mon germá Joan, l'hereu, va passar a casa ab la seva esposa després de la boda. Era jo alashoras una criatura, peró las mans bonicas de ma cunyada, totas cubertas d'anells, m'encantavan per sa bellesa y per sa blancor; y las trobava tan dolsas quan jugavan ab els rinxos dels meus cabells!...

. . . .

»Jo vaig quedarme allí, al claustre, vejent cóm s'estimavan aquells coloms, seguint el vol d'unas orenetas que's perseguian dins d'aquell quadro de llum y de pau, arrupintse per'acostar sos bechs dintre d'un dels florons de pedra... Allí també hi niuhava l'amor.

»Un baf d'encens arribá fins a mi per la porta que de la catedral surt al claustre, y que acabava d'obrirse. A través de la fina columnata, vaig veure passar per la galeria d'enfront com un núvol de color de cel. Era la enamorada parella qu'havia deixat sota'ls arbres del passeig. Per sos gestos y somriures cregui compendre que a n'ella la corprenian la bellesa y la poesia d'aquell recinte sagrat. Semblava ferho observar a son company, dolsament sorpresa. Abdós, ben apropats, recolzats en la barana, permanesqueren uns instants abstrets devant del majestuós misteri del sepulcre de marbre; y'm semblá qu'ella pregava.

»En aquell instant els coloms s'enlayra-

ren, y com dugas bolvas se perderen en la blavor intensa. L'altra parella'ls segui ab la vista, y de sobte, com moguda per un impuls irresistible, ajuntá sos caps y uni sos llabis en un bes prolongat, un bes sublim com els que jo somniava, un bes que semblava un himne potent de vida vora aquella tomba.

»No sé qué va passar per mi en aquell moment!..: Aquella besada fou una revelació; aquella sobtada explosió d'amor d'aquells desconeguts me demostrava la existencia de una felicitat inmensa, suprema, imponderable, que jo dubtava existis més qu'en els meus somnis y qu'ara's feya una realitat patent devant meu.

»L'amor, l'amor de l'ánima, que's val del cos pera expressar sa grandesa... la fusió dels esperits en una sola idea... en una sensació que's traduheix en un bes... la idea trista del inevitable fi esborrada per la més dolsa proba d'existencia...

»Aixis volia jo ésser estimat... Y aquella nit, padri, ja no vaig dormir a casa: el tren se m'endugué cap aquellas montanyas blavas que tants cops havia contemplat, anyoradis desde nostra plana, y darrera de las qu'ovirava la llibertat.

»La meva mare, vosté, las tias, els meus mestres y companys, la vila tota, l'escándol, res me deturá. Jo no volia cadenas, la sotana'm torturava com un silici. Deu me perdó! Hauria sigut un mal sacerdot, padri, ho pot ben creure; més m'estimo ésser un mal home!

»Me'n vaig—pobre!—pel món a cercar un cor de dona que comprengui mon cor, un'ánima que's fongui ab mon ánima, uns ulls que'm mirin com els de la forastera del vestit blau guaytavan l'estimat... Tinch uns tresors de tendresa infinita pera donarli a n'aquella companya pressentida y desconeguda... ¿La trobaré?...»

. . . .

La mare d'en Ramón va plorar molt. Llargas horas passá en vetlla llegint cartas y cartas, sospirant sempre, en lluyta ab ella mateixa. El darrer escrit del senyor canonge, de qui ella havia venerat sempre'l talent y virtut, la decidi més que tot a cridar al emigrat, previas llargas consultas ab el confés y'ls parents.

Dos mesos després de la mort de mossén Ramón, la portalada del vell palau s'obri un vespre devant d'un home jove, alt, ben vestit, qual blancor de cara contrastava ab la foscor de la barba.

Que n'estava de cambiat en Ramón! Que malalt venia! Malalt d'ánima y de cos, tornant sol de son boig romiatje, ferit de mort.

Las tres velletas prou el cuydaren, peró cada cop el veyan allanguirse més. Una tristor fonda se l'enduya. Apenas si parlava, ni surtia de casa, ni veya a ningú. Passava la vida llegint, llegint, escrivint y pensant. A las pocas preguntas que li dirigian sa mare y sas tias sobre la vida qu'havia dut en el seu desterro, o no responia may, o bé ab aquestas solas paraulas:

—Soch un desgraciat!—

Cap allá a primerias de desembre, quan els caminals de vora'l riu s'encatifavan de fullas rossas, en Ramón mori.

Mori com un infant que s'adorm cansat de sa jornada. Sos ulls, enfonzats en las concas moradencas, semblavan guaytar al lluny un misteri eternal y pahorós; sos llabis s'obrian ressechs, com assedegats d'una delicia may assaborida; y foren sas darreras paraulas, que ningú comprengué més que sa mare:

—Com aquella, com aquella!... No n'he trobada cap!... Viure estimat aixís!... Qué felis deu ésser ell!...—

L. Escardot.

ALELUYA!

Ja ha finit la Quaresma, prou nodrida
de resos hivernals;
ja som als matins blaus: Pasqua Florida!
flayrant arreu l'alé primaveral.

El jovent, l'aucellada y la floresta,
tot fruheix vigorós
el cant de Deu vos guart de la gran festa,
l'adeu del temps gebrat y silenciós.

Arreu avuy s'escampan caramellas,
himnes de placitut
inspirats pels amors de las donzellas
reynas del festival de joventut.

Cantém, jovent, cantém alegres himnes
que'ns esborrin els planys;
cantém, que seguirán sos dolsos ritmes
els aucells y las flors, nostres companys.

Lo que ilusions d'infant avans ens duya
ara'ns du somnis folls d'enamorat.
A ple pulmó cantém tots:—Aleluya!
que la Pasqua Florida ja ha arribat!—

Joan Trías y Fábregas

REVISTA DE REVISTAS

Pel & Ploma. Número de mars. Aquesta notable revista, la més artistica indubtablement de Catalunya per las excelents condicions en que la presentan sos editors, ofereix en son darrer número varis quadros, ayguaforts y esculpturas d'en A. Zorn, un quadro de J. M. W. Turner, el retrat d'Agna d'Austria atribuhit a Joan Carreño de Miranda que figurá en la Exposició d'Art Antich, diferents quadros y dibuixos d'en Casas, la fotografia d'una estatua d'alabastre de la catedral de Girona, altra fotografia d'una casa particular construhida a León per l'arquitecte Gaudí, alguns joyells artístichs de la colecció Rusiñol, etc. Del text son notables las poesias de Henri de Régnier, Apeles Mestres, Maragall, Pijoan, etc., y la *Nueva aventura de los dioses, ó el sapo ó el impertinente*, de Wieland, traduhida al castellá ab molta gracia y bon gust per el Licenciado P. Moles. Es també notable en aquest número la secció *Teatralia*, ahont hi figura un encertadissima critica sobre'l públich barceloni a propósit de las funcions Zacconi, titulada *En Zacconi, la momia, els peixos sense sanch y Shakespeare,* firmada per *Un del galliner.* S'ataca en ella ab la duresa que's mereixen (potser ab menos encara de la que's mereixen) a tants critichs pedants com tenim per aqui, fins al punt de fernos confondre'l concepte de pedant ab el de critich; y als que, no essent ni critichs ni pedants, sinó solzament xerrayres inconscients que's diuhen intelectuals, si van al teatre retallan las talladas que's fan a las grans obras per ells desconegudas, y censuran al artista pel modo com ha dit frases qu'ells no han entés. Aixó anant al teatre peró no entenent l'obra. Ara quan no hi van, encara'n parlan y la critican més. Es realment una plaga la que ha caygut en aquest poble gran, quins *intelectuals* se dedican a descubrirnos eminencias cada cop que n'ha de venir una de nova, y a reventarlas quan tornan per segona vegada. Sort que no hi van gayre al teatre, y sort qu'en Zacconi, que tan grans emocions d'art ens ha fet fruhir, no trevalla pera ells. Y sort també que, en mitj de tot, distreuhen.

Catalunya. El darrer número d'aquesta revista barcelonina conté, entre altres trevalls remarcables, els següents: *De l'altra banda de la mar*, per Joan Alzina y Melis; *¿Es necesaria la educació artística del públich?*, per Emili Verhaeren, l'acabament de la conferencia donada per Ruskin sobre *El Trevall,* una traducció de Mistral, varias bonicas poesías d'en Martinez y Seriñá, Llongueras, etc. Es notable'l trevall d'en Ramón Font y Presas sobre *La Poesía y el Theatre.* L'autor exposa un lluminós concepte del teatre, considerantlo la més perfecta manifestació del geni d'una rassa, que s'eternisa en el medi de sas creacions artísticas y s'impersonalisa al formular la síntesis del seu geni. Afirma que l'obra dramática deu arribar en el moment en que totas las formas d'art, sobre tot la poesia, han assolit la perfecció, puig totas son sas components. Aixís l'obra dramática será migrada sempre en un poble d'escassa cultura artística. Aixís els teatres grech e inglés sols han aparegut quan han estat perfeccionadas, per no dir agotadas, totas las formas d'art. Lo mateix pot dirse del teatre francés. No aixís del castellá, teatre incomplert y sols d'intriga (sense per'xó negarli grans y brillants qualitats), puig segons Schlegel, la llengua castellana no havia assolit las grans alturas de la poesia manejada per Garcilaso y altres que no tenen punt de comparació ab Virgili entre'ls romans o Racine entre'ls francesos. Cita después l'articulista una polémica entre'l critich Lessing y'l dramaturch Corneille, deduhint d'un paragraf de dit critich que las qualitats senyaladas al teatre castella han seduhit a molts per lo que tenen de brillant, no per lo que tenen de verdader y d'artistich. Y a Catalunya ha passat modernament quelcóm de lo que passá a Castella, que'ns hem precipitat a voler un teatre modern sense tenir prou cultura, sense compendre que a Catalunya, fa pochs anys, n'hi havia molts que fins ignoravan que'l gran Ramón Llull fos poeta. No han fet més, donchs, els autors catalans qu'han tingut la pretensió de dirse moderns, que trasplantar a nostre teatre las ideas, rebudas de segona má, dels grans autors extrangers avuy en boga. Aquestas ideas las han exposadas dintre'ls motllos que al teatre catalá son propis, y precisament perque las han buydadas en aquests motllos, els únichs qu'ells senten, han sigui aplaudidas a Romea. No's tracta, donchs, d'obras novas: se tracta d'una repetició de las de sempre, de las tradicionals, y si'ls novells autors catalans creuhen haver dat quelcóm de nou, se'ls hi ha de dir clarament qu'han fracassat.

Com se veu, en el trevall del senyor Font y Presas s'hi exposa tota una teoria. Si un defecte té, pot dirse qu'es aquest: el d'ésser massa teórich. A nosaltres l'article'ns causa una excelent impressió pels coneixements y l'amor al art que revela en son autor, encara que trobém exagerats alguns detalls. Per exemple, no creyém que a Inglaterra s'haguessin perfeccionat ni menys agotat totas las formas d'art quan aparegué Shakespeare, veritable encarnació del teatre inglés en sa época, gran vident de las ánimas que pera crear un teatre no necessitá precedents, ni altres materials que'ls que li oferiren la vida y son geni. Si'l seu teatre hagués sigut una síntesis o resultant de totas las arts, si a Shakespeare l'hagués enamorat tant la perfecció com l'anarquia de las passions, la teoria del senyor Font y Presas seria aplicable als inglesos com ho es als grechs. Tampoch cre-

yém, com els *francesistas*, qu'en Racine, gran versificador, fos al ensemps un dels grans poetas de la humanitat. Per lo demés, la finalitat del article del senyor Font y Presas es lógica y hermosa.

Que'l teatre catalá no está deslliurat de sas antigas tradicions qu'avuy trobém carrinclonas, es molt cert; que s'hi enfonza més cada dia, ja no ho es tant, perque a la evolució ningú s'hi pot sustraure. Y prou sab l'articulista lo que costa evolucionar en un medi tan *espés* com el dels menestrals de Romea, ánima de las antigas pitarradas y veritable rémora del gran art. El fet es que l'antiga Catalunya tingué'ls seus poetas, que no li faltan els seus a la Catalunya actual, y que la influhencia d'aquests l'ha experimentada'l teatre catalá, comptant avuy com compta ab varias obras que parlan ben alt en favor d'una literatura renaixenta y vigorosa. Alsém, donchs, els ulls, tinguem fe y donguém temps al temps sense deixar de lluytar pel progrés del art, quins ideals purissims es natural que'ns resultin entelats si'ns empeyém en guaytarlos a través de las boyras baixas que infestan l'atmósfera del teatre Romea.

—

El Mercure de France, número d'abril, publica entre altres curiosos trevalls una nodrida llista de *Les grands succés de théâtre au XVII siécle*, per R. de Bury; *Le Bovarysme: une moderne philosophie de l'illusion*, per Georges Palante: *Les Industries d'Art et les Bibliotèques d'Art industriel à Paris*, per León Leclère, etc., etc. Tan complerta com sempre es la *Revue du mois*.

La Renaissance Latine conté un bon estudi sobre Paul Hervieu; uns hermosos *Poèmes* de Fernand Gregh; acabament de *La Biblie d'Amiens*, per John Ruskin, traducció de M. Marcel Proust, etc. Son remarcables las seccions de teatres, llibres, etc.

L'Européen en son darrer número publica un article del senyor *don Rafael Altamira*, catedrátich d'Oviedo si no estém mal informats, qui demostra parlar de lo que no entén, o de lo que desconeix del tot, al ocuparse del Catalanisme. Els demés trevalls son en sa majoria tan remarcables com sempre.

Entre las demés revistas últimament rebudas devém consignar *La Critique Internationale*, de París; *Hispania*, *Arquitectura y Construcción*, *Hojas Selectas*, de Barcelona; *Rassegna Internazionale*, de Roma; *Revue Franco-Italienne et du Monde Latin*, de Nápols; *Nuestro Tiempo*, *La Lectura*, de Madrid, etc.

NOVAS

Ab el present número repartim a nostres suscriptors el suplement qu'aparegué'l divendres de la passada setmana contenint tots els discursos pronunciats en el memorable *meeting* del Tívoli contra'l decret de reforma del Notariat.

—

S'ha publicat el Manifest de la *Unió Catalanista* al poble catalá protestant del decret de la reforma del Nòtariat.

En altre lloch d'aquest número publiquém íntegre aquest notabilissim document qu'es profusament repartit per tota Catalunya.

—

Al cumplirse'l primer aniversari de la mort del gran catala doctor Robert, fem nostre lo que d'ell ne diu el president de la *Unió Catalanista*, Joseph Maria Roca, en aquest mateix número.

La figura del doctor Robert se'ns apareixerá més gran al recordarlo a través del temps abrassat al programa catalanista, qu'ho es de reivindicacio pera'ls catalans, entre'ls quals visqué sempre pera repartirloshi'l bé a mans plenas aquell patrici ilustre. Aymém, donchs, sa memoria.

—

La setmana passada, la guardia civil dependenta del govern central fusellá ignominiosament a uns quants estudiants. Com si aquests fusellaments no tinguessin altre objecte que simbolisar l'odi dels governs espanyols a la instrucció, el primer mort caygué en la Universitat de Salamanca, tacant ab sa sanch els fulls gloriosos d'aquell institut. Nosaltres ne protestém fermament; ab tota la forsa de la nostra ánima unim nostre crit d'indignació als de totas las personas civilisadas que s'han vist afrontadas per tals actes de salvatjisme.

Peró, ara que la gent castellana ha tastat las delicias del poder central, quan s'hagin fet ben bé cárrech de las protestas que de tota Catalunya s'han deixat sentir, prénguinne bona nota pera no titllarnos may més ab el calificatiu d'egoistas.

Recordin que quan, no fa gayre temps, la policia descarregava sas armas de foch dintre la Universitat de Barcelona deixant en las columnas senyals qu'encara's poden veure; recordin que quan civils y polissonts atropellavan barbrement a senyoras y a vells a la surtida del Liceu; recordin que quan polissonts enviats del centre maltractavan als que havian anat a la festa de Llotja y empresonavan a pacifichs catalanistas sobre'ls que recaygueren forsas anys de presidi en resulta de las acusacions sobre d'ells llensadas; recordin que quan se doná mort en un carrer de la Barceloneta a un infelis obrer; recordin que quan... (no acabariam d'enumerar ca-

sos), tota la Espanya del Ebre enllá aixecava'l seu crit, mes no en protesta dels atropells, sinó en contra dels catalans, insultantnos de passada ab els calificatius d'assessins y bojos, y *honorantnos* ab altres noms que'l códich pena, tot encoratjant als armats pera continuar llur brutal tasca.

Els diaris y'ls polítichs de tota Espanya donaren importancia als civils y polissonts, y'ls encoratjaren. Avuy ne tocan las conseqüencias. Nosaltres ho sentim y'n protestém de lo qu'ha passat a Espanya suara: peró forsós es que a Castella s'acostumin a saber lo qu'es bo.

—

El dissapte a la nit tingué lloch la festa inaugural de l'«Associació Catalanista del Poble Sech» en el local del centre «Nova Cathalonia». El president de l'associació senyor Martí y Puig, després d'un breu parlament que fou justament aplaudit, cedí son lloch al senyor Roca, president de la *Unió Catalanista*. Llegida pel secretari una llarga llista de las entitats representadas y adheridas al acte, feu us de la paraula'l senyor Martínez y Seriñá, que definí'l Catalanisme com un recurs d'apelació devant del món enter pels agravis que Catalunya té rebuts, afegint que'l Catalanisme ve a cambiar l'injust principi de la unitat pel de la varietat conforme a naturalesa. Després parlá'l senyor Baró (Joan B.), qui defensá nostra llengua, nostre dret a exigir que'ls empleats a Catalunya sian catalans, y combaté las quintas. El senyor Ribas (Josep M.ª) combaté als jacobins d'avuy, qu'en nom de la llibertat volen imposarse per forsa, y advocá per la tolerancia. El senyor Capdevila feu historia de la guerra de Cuba, guerra que fou un atentat contra la llibertat d'un poble, y ab la que no estigueren conformes, a pesar del patrioterisme regnant, els catalans ni'l gran apóstol de l'autonomia en Pi y Margall. Advocá per la unió de tots els catalans. El senyor Folch y Capdevila digué que, perdudas las Antillas, queda ara Catalunya pera que pugui atiparse Madrid. Demostrá que no som exclusivistas, puig també veyém ab indignació las vexacions morals y materials que sufreixen altres pobles d'Espanya, com hem vist ab indignació'ls darrers atropells dels estudiants de Salamanca. El doctor Martí y Juliá digué que'l Catalanisme sab passar la vista per sobre dels pobles unitaris d'Europa y fixarla en els petits pobles del Nort que viuhen autonómicament en pau y armonía; aixó demostra que no'ns volém rodejar d'una barrera. Combaté l'impost de consums y'l servey obligatori, y digué que'ls obrers tindrian veritable representació en las Corts a tenor de nostre programa; en cambi'ls llibertaris d'avuy hi portarán obrers «d'exportació». Demostrá que'l Catalanisme es la doctrina democrática per excelencia, perque'ls seus adeptes son els hereus d'aquell poble que quan era lliure fou el més lliberal del món. El president, en Joseph M.ª Roca, digué que'ls que'ns titllan de reaccionaris per ignorancia o mala fe, y'ns diuhen *mitjevals* en sentit depressiu, tenen de saber qu'en la Edat Mitja'ls Usatjes prohibian insultar als juheus, als que's donava protecció quan se distingian en las ciencias o las arts. Citá altres exemples histórichs. Digué qu'en el Catalanisme hi cab tothóm, perque vol l'autonomia de Catalunya y la de la conciencia de tots sos fills. Reclamá la unió d'aquests, ben penetrats de las ideas catalanistas, pera fer un grupo fort y ardit contra'l grupo dels enemichs, que no s'adormen en la guerra que fan a nostra terra, com ho proban els recents decrets d'en Romanones y en Dato. Si no logrém convence, hem d'imposarnos, y la unió fa la forsa. Els catalans que no's diguin catalanistas, demostrarán ab el temps que no estiman a sa patria y acabarán per avergonyirse de si mateixos.

El senyor Roca y tots els altres oradors foren interromputs diferentas vegadas per las manifestacions d'entusiasme de la nombrosa concurrencia, que surtí altament satisfeta de tan hermós acte.

—

El diumenge a la tarda l'Agrupació Catalanista de Vilassar de Mar celebrá un *meeting* de propaganda contra'l decret de reforma del Notariat. Obrí la sessió'l president senyor Monjo, remarcant la necessitat de protestar contra las vexacions que darrerament han inferit a Catalunya en Romanones y en Dato. Després cedí la presidencia al vocal de la Permanent de la *Unió* senyor Robert, y'l secretari llegí la llista de las entitats adheridas y representadas al acte. A continuació feren us de la paraula'ls senyors Joseph Nicolau, Jacinto Alsina, Rafel Capdevila, Eladi Creuhet, Rafel Folch y Capdevila, Joaquim Sans y Joseph Mallofré, resumint en nom de la Permanent en Candi Robert. Si volguessim reproduhir las eloqüents rahons qu' exposaren els oradors, aquesta secció no'ns bastaria pera donárlashi cabuda; aixís es que sols farém esment de lo radicalíssims y justos qu'estigueren al combatre las desmasias del poder central y la rahó qu'assisteix a Catalunya pera protestarne. Tots foren xardorosament aplaudits, acordantse enviar el següent telégrama al ministre de Gracia y Justicia:

«En *meeting* públich celebrat avuy a Vilassar de Mar l'«Associació Popular Catalanista», de Barcelona, el «Centre Escolar Catalanista», de idem, l'«Agrupació Catalanista» d'aquest poble, adheridas a la *Unió Catalanista*, y las demés entitats presents al acte ó adheridas al acte en número de 60, han acor-

dat per unanimitat dirigir a V. E. sa més enérgica protesta contra'l decret publicat en 26 de febrer prop passat reformant el Notariat, per considerarlo no sols disconforme ab els preceptes constitucionals y obertament antidemocrátich, sinó també atentatori en extrém a la llibertat individual y al dret y dignitat de Catalunya.

«Associació Popular Catalanista», de Barcelona; «Centre Escolar Catalanista», de idem; «Agrupació Catalanista de Vilasar de Mar», y altras entitats presents o adheridas al acte.»

—

El diumenge prop passat tingué lloch a Santa Coloma de Gramanet un *meeting* de propaganda autonomista. El distingit company de causa en Ferrán de Segarra, que presidia l'acte, després d'un brillant parlament en el que recalcá l'abandón en que durant tants anys havian estat els interessos de la encontrada pel diputat *cunero* del districte y la necessitat de fer acabar aytal estat de cosas, feu la presentació del oradors y cedí la presidencia al vocal de la Permanent de la *Unió*, nostre company Pujulá. Retrunyian encara'ls aplaudiments de que fou objecte el senyor Segarra quan comensaren sa tasca'ls presentats, qu'ho eran en Casals y en Torres, de Badalona, y en Gobern, Monegal y Pujulá, d'aquesta. Tots feren propaganda dels ideals autonomistas, encoratjant al poble per'anar a la lluyta electoral a votar per en Monegal, qui feu exposició del seu programa, que digué esserho d'autonomia y per lo tant de moralitat. Feu el resúm en Pujulá. L'entusiasme que despertaren els parlaments bona proba va ésser del esperit catalá que regna en aquell poble, fent concebir bellas esperansas pera las properas lluytas.

—

A Santa Caloma de Farnés tingué lloch també un *meeting* de propaganda catalanista ab motiu de la candidatura per aquell districte d'en Joaquim Casas y Carbó, acudinthi comissions de molts pobles de la comarca, com Breda, Arbucias, Sant Feliu de Buxalleu, Riu d'Arenas, Sant Pere de Cercada, Girona, Esparra, Vidreras, etc. Feu la presentació dels oradors en Joseph Callis, desde la presidencia; se llegiren nombrosas adhesions al acte, y seguidament dirigiren al públich hermosos y sentits parlaments els senyors Laberny, de Girona; Roura (Llorens), nostre company de redacció Busquets y Punset, Laporta (Miquel), y Casas y Carbó. Els conceptes qu'eixiren dels llabis de quiscún d'ells portaren l'entusiasme a la gentada que'ls escoltava embadalida y que frenéticament aplaudia, manifestant son fervent anhel de política honrada y d'autonomia pera nostra terra.

—

El passat dissapte a la nit tingué lloch en el teatre del Liceu l'audició del drama lírich *Follet*, llibre de l'Apeles Mestres y música del distingit compositor Enrich Granados. Essent el llibre degut a n'en Mestres, no'ns cal parlar de sa bellesa poética, de sos bons versos ni de son carácter essencialment musical, qualitats qu'hem pogut apreciar en la lectura del exemplar que l'autor ha tingut la atenció d'enviarnos. En Granados ha estat encertat al posarlo en música, identificantse ab l'assumpto de la llegenda. En l'obra hi há situacions musicals que'l mestre ha sabut expressar, especialment ab la cansó de *Follet* en el primer acte, ab el preludi y *dúo* del segón (innegablement inspirat el primer per la influhencia de Wagner) y ab el preludi del acte tercer, de recomanable sentiment dramátich. Las qualitats musicals caracteristicas de *Follet* son las que ha demostrat sempre son autor: sentiment, distinció y elegancia.

La execució de *Follet* no passá d'un ensaig. Dels artistas—per no dirne res més—dirém tan sols que parlavan un catalá detestable, y que'l mestre Granados mená regularment la orquesta.

Esperém l'audició de *Follet* ab elements adequats, puig ningú pot ferse cárrech d'una obra, si las condicions dels intérpretes no están a l'altura deguda.

—

A ca'n Parés y als «IV Gats» hi há obertas aquesta setmana dugas exposicions de quadros, d'en A. Ros y Güell y en Waldemar Thorn, respectivament.

Ne parlarém com se mereixen en el proxim número.

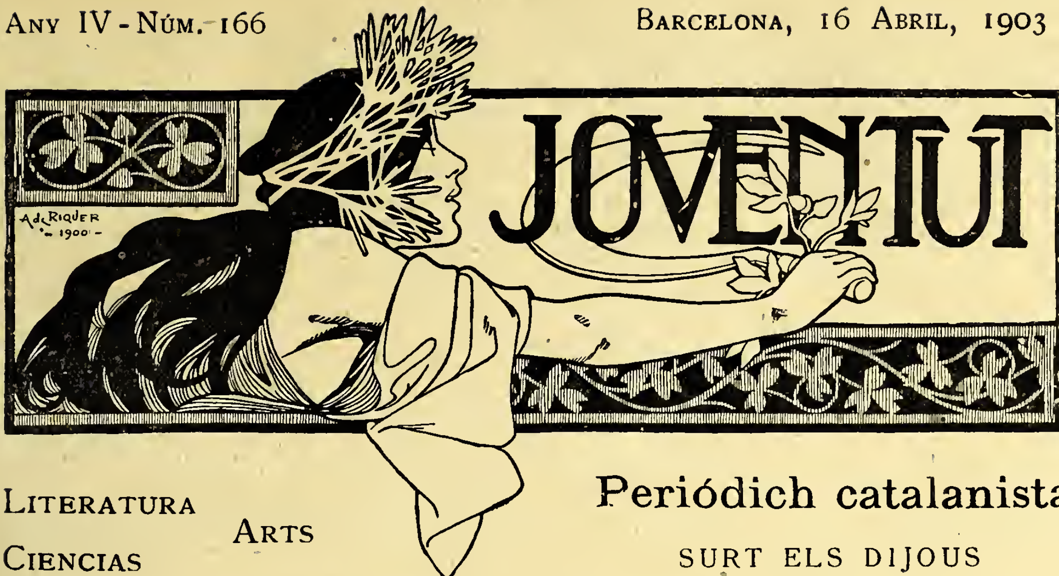
—

En nostre número prop passat, al dar compte de las publicacions rebudas, varem incorre en una inexactitut al dir qu'era inédit el quadro *Agonía*, pertanyent a la primera serie de la nova edició de *Croquis Pirenenchs* qu'ha publicat en Massó y Torrents. Ho advertim pera que ningú'ns ho fassi veure caritativament; y consti que'ls que poch o molt llegim, teniam casi obligació de recordar qu'aparegué per primera volta no fa gayre, en el «número d'hivern» de *Pel & Ploma*.

No'ns agrada gayre donar gat per llebre, encara que de *gats* com aqueixos d'en Massó'n som molt partidaris y'n voldriam assaborir cada dia.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia, 233

ANY IV - NÚM. 166 BARCELONA, 16 ABRIL, 1903

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . . . 20 CÉNTIMS.
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . 40 »
» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

FOLLETI:

REFORMAS NOTARIALS

LA COMPETENCIA.

Ja que'ls aconteixements portats pel descuyt dels de dalt, la intemperancia dels de baix y l'oblit en que'ls tips tenen sempre als dejuns ho fan precís, endinzém el bisturi en las miserias que nostres reformistas del Notariat han volgut combatre, o sian las diferentas maneras en que uns notaris fan o han fet, fins ara, la competencia als altres.

Al parlar de la competencia 'ns referim, no a la que noblement pot fer un funcionari al altre sense moures de son despatx, ab sa laboriositat y son superior talent, sens otorgar baraturas, retribuhir a agents, ni firmar per altres, sinó a la que's fa per aquests darrers medis y per altres no menys repugnants y subversius. Hi há que fer diferencia entre una competencia y l'altra, y tocant a la primera, precís es que'ns atenguém tots a n'ella y que, encara que funcionaris competents tots segons la lley, reconeguém que podém tenir companys que'ns superin en talent y activitat, y cas de tenirlos, no volguém may que ells comparteixin ab nosaltres honoraris justament guanyats, dels quals no tenim dret a participar y quina participació es pera ells una expoliació y pera nosaltres una caritat que'ns humilia y que rebaixa nostra dignitat professional y personal a la vegada.

Nostres reformistas han adoptat en la qüestió un criteri estret que no fa diferencia entre una competencia y altra, y d'aquí que las reformas que parteixen d'aquest criteri resultin draconianas pera'ls notaris, ensemps qu'atentatorias a la llibertat ben llegítima del públich, d'escullir pera sos actes y contractes el notari que tingui per convenient. S'ha volgut negar aquest dret tan natural en el que paga, y s'ha volgut sostenir que la confiansa que'l públich dispensa a un notari es deguda sempre a malas arts d'aquest o a

certas consideracions de mal género dispensadas als clients en perjudici de la dignitat professional y dels interessos propis y dels companys; s'ha preconisat ademés la idea de que'l públich careix de discerniment bastant per'apreciar las qualitats més ó menys excepcionals de cada notari al mateix temps que sos defectes, sentant, en principi, que tractantse de funcionaris donats per l'Estat com a competents, tots ho son en igual grau com son en igual grau dignes y honrats, y que'l bon concepte públich, si avans se tenia per alguna cosa, ara no val res ni té cap significació, erro que no cal refutar perque es clar y evident, com son claras y evidents las conseqüencias desastrosas que porta aparelladas sa práctica aplicació.

Desde'l primer moment en que s'iniciá la campanya reformista en el Notariat y sa prempsa professional, ens ferem ja las altas consideracions que'l assumpto requeria y en l'anim de deixar a salvo la competencia noble y honrada y la llibertat del públich, enseмps que de combatre despiadadament la competencia de mal género y enfonzar als que la practican, proposarem al efecte, com ho feren altres, nostre modest quadro de reformas del modo que segueix:

A. La dels aranzels notarials, de manera que llurs prescripcions resultessin claras y no fossin un centpeus com els actuals y tants altres que'ls han precedit redactats per gent indocta en la materia; reforma que podria formular una comissió de notaris designats per las juntas directivas dels colegis, previ informe de las mateixas juntas, las quals, avans d'evaquarlo, rebessin el dels colegiats.

B. La publicació de dits aranzels acompanyats d'un comentari de dita comissió, havent tots els notaris de sotmetres pera regular llurs drets a n'aquells y a n'aquest, ab lo qual dit queda qu'en l'aplicació del aranzel no hi campejaria com ara 'l criteri individual del notari, sempre vari, com no pot menys d' esserho.

C. Reforma del reglament general del Notariat, prohibint als notaris surtir de llur residencia per assumptos professionals sense previ y especial requeriment al efecte fet constar en l'acte o contracte que'l motiva; exceptuats d'aquesta prescripció'ls actes y contractes que després del que motiva'l requeriment autorisés el notari cridat per clients que se'ls hi ocorregué fer algún document, aprofitant la ocasió de tenir ja al notari en la localitat.

D. Reforma del mateix reglament creant tribunals d'honor, cada un dels quals se composés de la totalitat dels notaris de cada districte o de varis districtes agregats que no tinguessin més que dos notaris, devent las juntas directivas y la direcció general en son cas, imposar al notari infractor d'un precepte orgánich qualsevol, la correcció disciplinaria corresponent a la infracció calificada pel tribunal d'honor susdit en informe qu'elevi a la superioritat. Pera formar expedient a un notari bastaria la petició de qualsevol dels seus companys de districte dirigida als restants.

E. Adicionar el reglament referit ab el precepte següent: «Els aranzels notarials se consideran part integrant de la llegislació orgánica vigent, y tota infracció d'ells en favor o en contra dels interessats será corretjida disciplinariament ab arreglo a la disposició anterior. Lo mateix s'observará ab tot acte o manifestació del notari dirigit oficiosament pera obtenir l'autorisació d'una escriptura, directament o per medi d'agents o altres intermediaris y la propaganda a son favor solicitada per ell, devent las correccions disciplinarias esmentadas aplicarse en llur grau maxim, sempre que l'autorisació d'un acte o contracte o la propaganda en favor del notari's demani directament per aquest o per agents retribuhits pel mateix; havent de castigarse d'igual manera'l fet d'autorisar escripturas extesas per personas distintas del notari o dels escrivents concurrents al despatx d'aquest en las horas d'oficina de costúm o que s'establexin com a reglamentarias.

F. Reforma del Códich penal en el sentit d'establir la sanció corresponent al delicte que pressuposa en el notari'l acte de donar fe d'actes y contractes rebuts avans per agents o intermediaris; y en aquests el fet, verdadera usurpació d'atribucions, de rébrels, ferse cárrech d'ells y darlos forma legal pera que un altre'ls autorisi.

G. Reforma de la Lley hipotecaria abolint els expedients possessoris y substituhint-

los per senzillas actas notarials en que'ls testimonis propietaris fessin, baix la seva responsabilitat, las manifestacions convenients adverant el fet de possessió de quina justificació's tracti; reforma aquesta, com també las dugas següents, demanadas reiteradament en revistas y congressos notarials.

H. Reforma de la lley d'Enjudiciament civil treyent d'ella tot lo qu'es de jurisdicció voluntaria o que no porta en si *litis contestatio.*

I. Reforma del art. 91 del reglament general del Notariat, ampliant la competencia dels notaris al efecte de fer constar en acta notarial tot lo referent als assumptos qu'en virtut de la reforma processal anterior desapareguessin de la esfera de la lley d'Enjudiciament civil.

J. Derogació de la regla 3.ª del art. 22 de la Lley del Timbre y la prescripció respecte a us de timbre en las actas de llur referencia, de la mateixa classe de paper que per originals y copias prescriuhen els paragrafs 3.r y 4.t del art. 63 de la mateixa lley quan ditas actas se fan pels jutjats municipals.

K. Ampliació del apartat *A* de la regla 8.ª del art. 22 de la Lley del timbre, ja esmentada, a totas las demés actas no compresas en la reforma anterior sia'l que's vulgui son objecte.

L. Reforma de la lley y reglament del impost sobre drets reals en el sentit de rebaixar, en lo possible, llurs conceptes de tributació, o quan menys procurant que la contractació privada no resulti de mellor condició que la pública.

Creguerem, y seguim creyent encara, que las reformas expressadas podian mellorar la situació del Notariat y destruhir la competencia de mal género sense necessitat d'adoptar disposicions que topessin ab l'interés públich com las d'ara y d'establir entre'ls notaris un socialisme odiós, en virtut del qual un notari té de partirse ab un altre drets justament guanyats en trevalls que tal volta hauria pogut fer aquest darrer si al anar els clients a son despatx no l'haguessin trobat fora pescant escripturas lluny de sa residencia, o dedicantse a assumptos extra professionals. Desde'l moment en que se'ns obliga a partir entre dos els drets guanyats per un sol, estém en el cas de podernos ocupar de si'l company participe en ells hauria pogut despatxar el mateix assumpto qu'hem despatxat nosaltres y que tal volta per circunstancias a n'ell imputables no ha anat al despatx d'ell, sinó qu'ha vingut al nostre; tenim dret a demanar que's dictin disposicions fixant horas d'oficina reglamentarias en las notarías, durant las quals el notari degui serhi y no pugui ausentarse sense motius justificats; ne tením també a estudiar las causas que fan que la contractació fugi del despatx d'un company pera venir al nostre, y senyalarlas a la superioritat pera que imposi a dit company els correctius que mereixi quan aquestas causas li sian imputables; de tot lo qual resulta que'l camí emprés pot orientar nostra marxa de modo que nostra llibertat personal resulti cohibida y que acabém per ésser esclaus de nostra carrera a semblansa dels servents adscrits al terrer, perque de las cosas tot es comensar, que la una porta l'altra. Sembla que's busca ficar al Notariat dins d'un regim de ferro, al objecte de protegirlo, quan pot mólt ben ésser que lo que's consegueixi sia ofegarlo, o quan menys desnaturalisarlo, posantlo en lluyta ab l'interés públich, fomentant entre son personal una inquisició odiosa dels actes de cada un, que pot degenerar en odis implacables y per fi de festa en la esclavitut de tots. Cal dirho clar: ab la partició d'honoraris esmentada, hi há esqué pera moltas qüestions, prescindint de la forma xabacana que s'ha donat al envío de la meytat de tals honoraris per conducte del delegat de la junta directiva, que imposa al notari autorisant el sacrifici de fer giros per cantitats, las més de las vegadas, petitas; giros que resultan impossibles per no haverhi banquers que vulguin encarregarsen, o que si se'n encarregan ha d'ésser a un preu exagerat en relació a la importancia de la cosa; giros, en una paraula, que imposan al notari autorisant sacrificis que'l fan de pitjor condició que al del domicili o vehinat del otorgant, qui reb sa participació ben neta y mastegada sense cap mal de cap. Quánta complicació en una cosa que's podia deixar, en primer terme, a una inteligencia directa entre abdós notaris co-

partícipes dels honoraris de quina divisió's tracta!...

El temps ens dirá si nostras impressions pessimistas son justificadas.

DOMINGO POU Y LLADÓ.

NOSTRE CASAL

El vell casal de nostra benvolguda Catalunya fa llástima de contemplar quan se considera lo que fou en altre temps, y s'imagina lo que seria si mans cuydadosas l'haguessin conservat fenthi las reparacions y reformas necessarias, no tan sols a sa conservació, sinó també a son arreglo y aixamplament, tenint en compte las novas necessitats de la vida a mida que s'anessin presentant.

Las vellas institucions catalanas amenassan desapareixe, enduhentse, al enrunarse, tots els restes y vestigis d'un poble lliure qu'existi, y que fou l'admiració de tots els pobles civilisats.

En nostre casal hi há grans carreus y fermas columnas que s'aguantan totjust, contradint casi las lleys del equilibri. Sols una cosa's manté forta essent indestructible: els fonaments, o sia l'ánima de nostre poble. Aquesta no morirá, donchs res li fan ni li poden fer las bufadas de ponent, ni las mans dels homes. Está en el terrer; y aquest no pot desapareixe y té en son si l'ánima del poble resguardada dels perills externs.

Durant segles y segles nostre casal ha estat encarregat a arquitectes desconeixedors de sa tasca, quinas mans barroheras han contribuhit en molt a fer caure nostre edifici. Avuy encara fan de directors facultatius, y per tant, tota vegada que nostre poble s'ha fet cárrech del estat de son casal y dels perills que a aquest amenassan pera l'esdevenir, devém fer tots els medis pera tréurel de sas mans y encarregar sa conservació a nous arquitectes inteligents, aymants de nostra terra, y coneixedors del passat, de las necessitats del present, y qu'alhora sian previsors pera l'esdevenir.

Nosaltres creyém que l'individuu que vol tenir un edifici aposta pera viurehi, es el mellor arquiecte pera planejarlo y dirigirlo, o reformarlo si té'ls coneixements facultatius necessaris, puig ell es el veritable coneixedor de sas necessitats y del objecte u objectes a que deu ésser destinat son edifici. Aixis, donchs, els catalans som els únichs que podém y devém empendre l'obra de reparació del nostre atropellat casal.

Mes per'xó es precis que nostres compatricis tinguin els coneixements necessaris d'historia y de sociologia, ensemps que d'altras materias anexas, puig sols en tal cas podrán empendres l'obra de reparació y reforma. ¿Els tenen aquests coneixements facultatius els catalans? Gran part, no; mes ja n'hi há alguns que'ls tenen, y com tothóm sent l'amor al casal y a sos fonaments, tots poden ajudar a l'obra essent bons operaris.

Els directors d'avuy, desconeixent per complert nostre carácter y necessitats, van ab gran pressa a enrunar nostre casal, y com no tenen els coneixements que's necessitan pera ferne aguantar ni un tros, cal que, fent un titánich esfors, ens posém tots a l'obra, treguém als directors actuals y n'hi posém de nostra terra. Els medis a la má'ls tenim; la qüestió es saberlos aprofitar, que de bons ho son tots si s'usan ab cuydado y conciencia.

Y quan a nostre cárrech estigui, estimemlo a nostre casal, y ab molta prudencia renovemlo y reformemlo, recordant qu'avuy l'edifici social deu respondre en part a altras necessitats desconegudas en temps passats. Ab cuydado treyemne lo dolent, lo inútil y lo feble, y no ho llensém, portemho al museu de la Historia, ahont ens recordará épocas passadas, gestas gloriosas e institucions venerables, y aprofitém lo bo y lo fort pera l'obra de restauració.

Al empendre aquesta tasca fem un'obra meritoria, cumplim nostre dever y fins satisfém un lógich sentiment egoista: el de conservació. Mes si no ho fem, serém responsables de grans perjudicis, y ab tota la rahó las generacions a venir parlarán de nosaltres com d'uns pares desnaturalisats, malehirán nostres actes y'ns considerarán com uns tontos e ignorants, que ni tan sols saberem coneixe nostres interessos ni aténdrens a nostras necessitats més elementals.

¿Que'ls actuals directors no voldrán deixar sas plassas? Es natural, puig están ben retribuhidas fins al punt d'ésser *grans momas*. Peró la voluntat d'un poble pot molt.

TRINITAT MONEGAL.

LA SINIA

Arresserat per las tapias del corral, el casalot y la pallissa, ab els caminals endressats, las taulas plenas de verdura, voltat de magraners, l'hort del mas a tot temps del any dona bo de veure.

A la part de dalt, darrera d'uns llorers y una plantada de canyas, hi grinyola, rondinayre com tots els vells, l'antiga sinia de fusta, d'una fusta que, ahont no sembla a punt d'esmicolarse per lo florida y corcada, es lluhenta y aprimada pel frech de tants anys, fent talment l'efecte de que a cada instant s'ha de rompre. Es tota ella com un esquelet estrambótich qu'estés a punt de desconjuntarse cada vegada que, al moures, fa aquell gemech llarch de bestiota malferida. Mes, al hort, uns conreus segueixen als altres, els arbres se moren, la gent del mas cambia..., y aquella roda, cuberta de molsa, portant las pesantas sinquenas, volta pausadament, sempre la mateixa, a la boca del clot que boy tapan las falzias.

El matxo que fa rodar la sinia sembla tan vell com ella, y com si fos una pessa més del bójit. Y per allá per allá se'n va en apariencia de velluria'l jayo que trevalloteja per l'hort, cuydant de fer rodar al matxo ab un crit claquejat, l'únich que li queda del seus bons temps de matxeter, quan no sentia grinyolar la sinia.

Aquest vell, qu'havía fet cap al hort quan ja no era bo pera las pesadas feynas del camp, de cara arrugada, trémol, sech, y encorvat com si li hagués esdevingut natural la positura de las camperolas tascas, era aquell bordegás esturdit que feya més de mitja centuria havia entrat de bover a la masia, que després no tingué preu pera menar un carro curullat per las garrotxas més perillosas, que més endevant deixava sempre enrera al jornaler més feyner de la rodalia que li fos company de trevallada... Ara li costava esfors y'l fadigava pujar del torrent un feix de fenás, treure l'herba d'un caminal, fer una empallada pels bous o regar una capsada.

En l'última feyna estava, al caure la tarda, quan el sol, ajocantse per darrera l'oliverar vehí, convertia l'hort en un medi just pera móureshi la figura del vellet, qu'apoyat sobre'l mánech del aixadell, mirava desde'l caminal com l'aygua, saltironant lleument, seguia'ls reguerons oberts entre las passadas, fins que, al trobar el pas tancat, quedava tranquila, amarant a poch a poch la taula. Y com si l'espectacle del dia moribond en la quietut del hort que l'ombra anava embolcallant de mica en mica, remogués quelcóm de trist dins del cervell primitiu del jayo, distret de la tasca, restava com encantat, ab la vista perduda, dibuixantse per las paraulas mitj ditas que li tremolavan pels llabis, un soliloqui senzill, reflexe d'una mirada enrera qu'en las tristors de la vellesa solia donar tot sovint a la seva vida, passada al mas, d'hont may s' havia mogut mateix que aquella sinia qu'al fons del hort grinyolava acompassada com rellotje d'extrany tich-tach, interrompent el silenci de l'hora.

Si: aquella sinia venia a ésser la imatje dels seus dias, descolorits, tots iguals; moventse sempre a la voluntat del amo, consumintse trevallant pels altres, aixís com ella treya l'aygua rodant queixosa y pesada; sense cap consol, ja qu'ara, vell xaruch, bé comprenía que la lley que la gent del mas semblava portarli era sols el cuydado que's té ab l'eyna de preu o que surt bona.

Encaparrat ab tals caborias permanasqué bella estona en actitut de visionari, voltat per las débils foscors del capvespre que s'havian ensenyorit del hort, sens haver esment de l'aygua que, amarada ja la taula,'s vessava pel caminal.

El xicot gran dels masovers, un jove alt y fornit, ensopegantse a creuhar l'hort venint de la trevallada, ab un mateix regany va fer tornar al vell a la seva feyna, y a rodar al matxo que, per no cuydarsen l'avi, s'havia aturat.

G. VILANOVA

D'ART DECORATÍU

I

Al anar a dir quelcóm sobre art decoratíu, mon primer pensament ha sigut tractar per separat cada una de las arts sumptuarías, mes prompte he comprés que no fora possible concretar en uns quants articles lo molt que hi há per dir relacionat ab ellas; y aixís crech més oportú relacionarho tot a una sola de ditas arts, reservantme pera més endevant el desenrotllar plan tan vast en una obra dedicada exclusivament al art decoratiu catalá.

Solzament parlaré, donchs, del art del moble, per ésser la ebanistería la primera y més important sens dubte de las arts sumptuarias, ja qu'ella sola se serveix de totas o gayrebé totas ellas.

¿Capiu tota la importancia del paper que desempenya'l moble en la vida intima, sa relació ab l'arquitectura y ab la ornamentació general del edifici y la influhencia ben o malfactora que pot exercir sobre nostre anim?

Desgraciadament, avuy dia'l moble's veu condempnat a gosar d'una importancia molt relativa, degut al esperit de mercantilisme que informa a l'arquitectura contemporania, que transforma l'habitació humana en verdader cau, sens espay ni llum; y per altre cantó, degut a l' avarícia dels propietaris qu'obligan al arquitecte — quan hi intervé, puig las més de las vegadas es un trist mestre de-casas elevat a la categoría d'empresari d'obras qui, amparat ab la firma d'un arquitecte d'ultim rengle, fa y desfá edificis... o adefessis, qu'es el mot més just— a apilotar pisos y més pisos sense tenir en compte pera res las condicions artísticas o higiénicas, tan necessarías las unas com las altras a la vida humana.

Ab la manera de viure avuy en las grans poblacions, el moble's veu condempnat a ésser nómada; va d'assi d'allá seguint la inestabilitat de sos propietaris, y gayrebé sempre'l trobaréu fora de lloch, en habitacions de carácter obertament oposat al seu, sense proporcions armónicas, ofegat unas vegadas per sostres baixos que sembla qu'amenassin esclafarlo ab son pes, y altras vegadas perdut en la inmensitat de grans salas. En el primer cas, l'anim experimenta una sensació d'angunia y malestar insoportables, com si a un li manqués l'ayre pera respirar, o's trobés empresonat, y en el segón es de fret y desolació'l sentiment que s'apodera de nosaltres.

Qu'hermós fora poder destruhir de cop y volta tota aqueixa munió de casas de lloguer que componen las grans ciutats, destruhint de pas las ciutats mateixas! Y no hi surtirian guanyant solzament la higiene y l'art ab la desaparició dels grans pobles, avuy ja complertament inútils, puig fins la moral ne sentiría grat.

En son lloch podrían construhirse petits llogarets, ahont cada familía hi tindría sa llar propia, relativament independenta de las demés, y que, perpetuantse de generació en generació, guardaría religiosament el foch sagrat de sas tradicions y recorts.

D'aqueixa manera, cada casa seria un conjunt armónich, reflexe fidel del carácter y dels gustos de sos propietaris, y ahont fora possible fer ocupar al moble son verdader lloch, corresponent son dibuix y tonalitat ab el total efecte decoratíu de l'habitació a que estés destinat.

Avuy, donada la organisació de la societat actual, això es impossible, a no ésser que's posseheixin grans cabals; mes podrian en part atenuarse un bon xich els efectes de tots aqueixos inconvenients, si la educació artística popular fos altra de la qu'es. Y al dir popular, no'm refereixo solzament a las modestas classes menestralas, per las que'l moble no pot ésser més que un objecte de práctica utilitat, sinó que'm refereixo principalment a las altas classes socials, a las acomodadas, a las que per sa posició y cabals tindrian de donar més mostras de sentit y gust artistich de las que donan; peró abstrets com están, els uns dedicantse a la práctica del *sport* y'ls altres a la cotisació dels franchs, fins se'ls arriba a atrofiar la innata intuició artistica que l'home més incult posseheix.

Y això ha contribuhit molt a mantenir l'estat d'ensopiment y xabacá rutinarisme en que han viscut fins ara las arts decorativas.

Y no se'n pot pas donar la culpa a la falta de museus, puig encara que per desgracia nostra es veritat que a Barcelona no n'hi há, ocasió tindrian en sos continuus viatjes de veure 'ls del extranger; mes si no'ls visitan gayrebé ni a títul de curiositat, menos els visitarán encara pera ferne materia d'observació y estudi, puig segurament ho deuhen considerar «cursi», ja que un museu no es lloch a propósit per'anarhi a lluhir ni pera ferhi gala de la frivolitat que'ls caracterisa.

A més, també hi tenen el seu tant de culpa'ls productors en això, puig que salvant algunas—pocas per desgracia—honrosas excepcions, no están atents a res més que a aumentar el capital, no tenint cap reparo en valdres, pera lograrho, de medis que una recta conciencia reprobaría, y per comptes d'imposar al públich ab sos consells y exemples l'art veritable, contribuheixen a fomentar ab sos interessats afalachs el mal gust dominant, per més qu'això ho fan inconscientment, puig sa educació artística corre parellas ab la de sos compradors.

Aquesta es un'altra de las causas determinants del endarreriment artistich en que vi-

vim. A Catalunya, de mitjats del segle XVI ensá, s'hi ha notat sempre la manca de veritables artistas que s'hagin dedicat al conreu de las arts decorativas, se las ha tingudas en un incomprensible menyspreu, com si fossin indignas d'ocupar l'atenció, y per'xó qualsevol s'ha cregut apte y ab prous coneixements pera fer y desfer lo que més bé li ha semblat. En cambi, jo las conceptúo molt dignas d'estudi, y crech que més importancia tenen pera un poble sas arts decorativas que las bellas, puig sa influhencia educativa es molt més gran, ja que a totas horas las tenim devant dels ulls, infiltrantse insensiblement en nostre sér.

Pera dedicarse al art decoratiu, se necessita una suma de coneixements tant o més gran que pera las bellas arts. No n'hi há prou ab dominar la técnica, la part purament mecánica d'un art: es necessaria una cultura extensa, coneixe profondament las arts y estils antichs y ben compenetrarse del esperit que'ls inspirá; s'han de compendre las necessitats modernas y tenir complert coneixement del per qué dels nous camins qu'emprén l'art contemporani.

No n'hi há prou ab coneixe alguna obra o revista extrangera d'art, y copiarne, bé o malament, alguna de sas reproduccions: es necessari sentirlas, desentranyar l'ánima d'aqueixas obras, y may copiarlas; tot lo més, que siguin las inspiradoras d'altras obras originals, personalíssimas, ben nostras, puig las reproduccions, per ben fetas qu'ellas siguin, may deixarán de portar el sagell de servitut y dependencia que'ls hi imprimeix l'obra original.

EUSEBI BUSQUETS

TROCA EMBULLADA

I

Aquell terrassá, que com tants altres havia vingut a ésser un número més en el remat social en el que cap falta hi feya, ja de menudot havia sigut rapatani, extrany de carácter, passant sense tranzicions dels esclats d'amor més apassionat als de la bestialitat més repugnant, de la superstició més barrohera al excepticisme més groller.

Quan parlava, semblava tenir gran interés en apreciar l'acullida que tenian sas paraulas, inspeccionantvos ab ullada escorcolladora a mida qu'anava descapdellant sos pensaments. Un somriure ombrivol, d'animalet estúpit ab pretensions, dibuixavas en sos molsuts llabis al heure esment de que algú's complavia en escoltar las sevas vulgars frases, qu'eran retalls d'algún periódich qu'havía sentit llegir, o apresas en algún *meeting* de tercer ordre.

Pera ell, la culpa de tot la tenia'l clero, y, si l'haguessin cregut, segurament qu'en aras de la llibertat que aclamava a boca plena, ja faria anys que'ls capellans foran abolits, perque lo qu'ell deya: «de res serveix la gent de sotana que no més cobra y qu'es causa del endarreriment dels pobles, de las contribucions exhorbitants, del mals governs, del encariment de las substancias de primera necessitat...»

II

La pedregada havia sigut ferma, crudel, botent ab enuig suprém sobre la terra'ls flochs de neu cristallisada. Sembrats y vinyas restavan assolats per la violencia del temporal, y entre'ls sanglots de las donas y la expectació de la maynada corpresa, els més jayos del poble deyan, ab tremolosa veu, que no recordavan hagués caygut jamay la pedra ab tanta abundor.

El terrassá incrédul y malehidor de capellans resseguia'ls seus camps ab recansa, cota la testa y las mans creuhadas a la esquena. Caminava com atontat, al etzar, las llágrimas bregant als ulls pera espurnarli, y afogant els sospirs ab esfors coratjós, mentres qu'en la blavor del cel, rialler després de la desfeta terrible, s'hi admiravan las esplendidesas de colors aurifichs, escampats pel sol al anarsen a la posta ab manyagosa expressió, com bell comiat endressat als pobres a qui s'enciborna traydorament ab ideals mentida.

De sobte, redressantse, s'aturá; y al ovirar enllá, com una gran taca grisenca, l'aplech de casinyons rónechs que s'arredossan entorn del cloquer de la iglesia, com si un llampech esclatés en sa imaginació, digué:

—Si, al menys, el remalehit del senyor rector hagués enjegat las campanas espahordint als mals esperits que rondan pel terme, altra seria a horas d'ara la sort dels nostres blats y vinyas!—

ANFÓS SANS Y ROSSELL

NOTAS BIBLIOGRÁFICAS

L. Xavier de Ricard.—LES FOUCADES DE LA DUCHESSE. — *Mœurs mondaines du second Empire.—Paris, Félix Juven, éditeur.*

Ab son llibre, en Xavier de Ricard ve a narrarnos una de tantas aventuras escandalosas del segón imperi francés. La heroina d'aquest llibre es un ver producte del medi ambient en que viu: lleugera, capritxosa, obehint no més que a impressions momentanias, sa existencia llisca a travers d'una serie d'aventuras amorosas en las que solzament hi prenen part els sentits y la vanitat.

En Xavier de Ricard ha fet un curiós llibre. El tipo fisich de la duquesa hi apareix ben pintat, essent no menys notable la manera cóm apareix descrita sa part moral, tan superficial com variable. El medi en que l'acció's desenrotlla, medi ben caracteristich en la historia de la galanteria francesa, resulta sobriament retratat, puig en Ricard no creu precís abusar de sos detalls y's limita a donarne una idea: serveix tan sols de march pera enquadrar la figura de la duquesa Marthe, veritable y únich ex de l'acció.

Hi há en *Les Foucades de la Duchesse* escenas rublertas de vida, de moviment y de veritat: la escena de la exhibició de la duquesa en el teatre de la *Tour d'Auvergne*, mereix ésser considerada com una de las mellors del llibre. També s'hi troban interessants estudis psicológichs que revelan a en Ricard com a fi observador, peró com al costat de lo bo sol haverhi lo dolent, devém censurar, en el llibre de que's tracta, cert encarcarament en alguns personatjes, poch humans y per consegüent un xich falsos, y certa puerilitat en explicar alguns incidents de l'acció, perque avuy ja'ns fan somriure'ls procediments dels vells autors folletineschs.

¿Cóm pot concebir, per exemple, M. Ricard, que una persona expliqui, ab tots els detalls, escenas que no ha presenciat y que ademés ningú ha pogut contarli? ¿D'ahònt pot treure la Mlle. Clamouze, personatje a qui fa parlar sempre M. Ricard, ja que'l llibre es una mena de diari de la esmentada *mademoiselle*, la veritat de certas escenas que descriu, si no pot explicar de cap manera cóm las ha sabudas? Aquests recursos frévols ja son ben passats de moda y deslluheixen de bon tros—aixis com altres defectes—el notable trevall literari de M. Xavier de Ricard.

—

S. Albert. — DE MI JARDÍN. — *Fidel Giró, impresor.- Barcelona.*

El nom d'en Salvador Albert no es desconegut pera nostres lectors. En las planas de JOVENTUT hi ha publicat notables articles plens d'originalitat y d'observació. L'Albert no sol veure las cosas per llur part externa, sinó que sab dirigirse rectament a la essencia de las mateixas.

Aquestas qualitats de l'Albert se troban també en son llibre de versos castellans que's titula *De mi jardín*. Més que *poesias*, en el rigorós sentit d'aquesta paraula, constituheixen els versos del llibre una serie d'impressions que, al convertirse en ideas dins del cervell de l'Albert, s'han revestit de forma métrica pera grabarse ab més forsa en l'anim del llegidor. La part externa dels versos representa, donchs, en el llibre de l'Albert, un paper secundari, sense que ab això volguém dir que l'Albert sigui un escriptor incorrecte. L'Albert, al contrari de certs filosops que tan sols se serveixen de la rima pera donar forma a llurs pensaments, peró que la descuydan o malmeten, es un escriptor correctissim: la gramática castellana la coneix a fons, y's veuria apurat qui volgués entretenirse cercant en sos versos defectes de construcció y de llenguatje.

Nosaltres, qu'hem exposat sempre ab tota franquesa nostras opinions, no amagarém ara que no som partidaris d'aquesta mena de literatura. Es el *género* lo que'ns desagrada, entenguis bé, el *género*, perque dintre del mateix els versos de l'Albert solzament ens mereixen elogis. Nosaltres creyém que a la versificació no més deuhen donarli vida'ls assumptes verament *poétichs*, aquells assumptes que naixen de la *visió* del artista, no del *pensament* del filosop. En poesia preferirém sempre las tendencias d'un Verlaine, d'un Mallarmé o d'un Dierx, a las d'un Campoamor o d'un Bartrina.

Als temas escullits per l'Albert en sos versos, potser els hi escauria mellor la prosa. Els amichs de recordar las frases—lo escrit en vers es sempre fácil de recordar—no pensarán com nosaltres. Peró'ls que's preocupan més de la essencia de las frases que de las frases mateixas, ens donarán la rahó. ¿Deixan d'ésser admirables els pensaments y máximas d'Epictet y de March Aureli, de Pascal y de Chamfort, de Maquiavel y de Schopenhauer perque son en prosa y perque costa recordarlos al peu de la lletra?

Precedeix al llibre de l' Albert un prólech de nostre estimat company de redacció Emili Tintorer.

—

M. Costa y Llobera, Pbre.—TRADICIONS Y FANTASIAS.—*Edició «Catalunya.»*

Heusaqui'l llibre d'un ver poeta: mossén Costa ha aplegat algunas de sas poesias escampadas sa y enllá, y del aplech n'ha surtit un bonich llibre. Desde la rondalla popular fins al poemet d'épica empenta y de versificació majestuosa, s'hi poden assaborir, en el llibre del escriptor mallorquí, una extraordinaria varietat de matisos poétichs.

Com el gran mossén Jacinto Verdaguer—de qui n'es l'hereu en las lletras catalanas—mossén Costa sab treure de sa lira veus dolsas y suaus, y accents vibrants y potents. Mercés a sa ductilitat en amotllarse als diferents géneros poétichs, mossén Costa'ns pot escriure poesias tan sentidas com *Candor*, *Les matines*, *Santuari abandonat*, *Les Violetes*, etc., y estrofas tan robustas y plenas com las de *L'Antich Profeta vivent*, y la *Deixa del geni grech*, obra de la que'ns ocuparem ab motiu d'ésser premiada en els Jochs Florals del any passat, y a la que considerém, en son génerо, com lo mellor escrit a Catalunya després de *L'Atlántida* y de *Canigó*.

Mossén Costa termina'l llibre ab el final (1) de la IV y darrera *Geórgica* de Virgili, o sigui l'episodi d'*Orfeu*, admirablement traduhit al catalá. La incomparable poesia virgiliana no ha perdut son perfúm al passar pels versos del poeta mallorquí: els versos catalans han conservat tot l'encis dels llatins.

Mossén Costa'ns ha demostrat qu'es un poeta original y un traductor poeta. ¿Pot dirse aixó de gayres?

—

A més hem rebut dos fascicles de M. Augustin Vassal, titulats respectivament *Saint Martin du Canigou* y *Mossen Jacinto Verdaguer, sa vie, ses œuvres, sa mort*. En aquest fascicle, M. Vassal entre algunas opinions propias, n'exposa algunas copiadas al peu de la lletra de dos articles de JOVENTUT, cosa que res tindria de particular si'n fes constar la procedencia, com ho fa al extractar articles d'altres periódichs.

GERONI ZANNÉ

SENSE FRUYT

—Pots anarten cap a casa y fer desar l'estotx de las eynas, qu'avuy no faré cap més visita. Nosaltres ens quedém per aqui—digué'l doctor a son cotxer.

Y mentres el carruatje s'allunyava per la blanca carretera, llensant cada volt de roda un espurneig de llum al raig del sol ponent, el vell doctor se girá vers son nebot, afegint:

—Noy... per avuy no'm sento ab cor de veure més miserias. Aquest oreig de primavera m'escalfa la sanch. Tinch ganas de caminar per aquests llochs que fa tants anys no havia tornat a veure. Sembla que'm sento jove. Aném! La oloreta del bosch ens treurá aquest baf de yodoformo qu'ab un dia com avuy sembla un anacronisme. Amunt, Enrich, cap al Puig dels Pins!—

Y agafantse afectuosament del bras del jove, abdós s'allunyaren del magnifich reixat de «Villa Blanca», en la que hi gemegava dolorosament la operada.

Girant la esquena a la vila qu'allá baix s'aplanava inmensa, feixuga, sota una boyrina que's confonia ab el mar d'un gris de plata esmortuhida, els dos metjes, atravessant carrers novells, casi deserts, plens de quietut y pau, hont las petjadas ressonavan com en un temple entre las bonicas casas closas, anavan cap al peu de la montanya, allá hont acabavan els darrers reixats y comensavan els primers pins demunt las etzevaras blavosas.

Era al cayent d'una tarda suau, sens espetechs de sol ni xafogor. Las remors eran febles; els aucells se'n anavan a joch, y las campanas dels convents de la vall enviavan al ayre sas notas vibrants, claras y pausadas com las d'un himne melangiós.

Callavan els vianants, corpresos per la serenitat del ambient y de l'hora tebia d'aquell capvespre de mars, peró'l vell doctor de tant en tant se deturava, y posantse las amplas mans esblanquehidas extesas sobre'l pit, alsava'l cap vers la volta blava y lluminosa, que s'enfosquia dolsament, y respirava a ple pulmó aquell bon ayre rehinós—aromatisat ab la mel dels arbres florits—que baixava del Puig.

L'Enrich guaytava al seu oncle, somrihent de véurel gosar d'aytal manera, mes en el fons trobant quelcóm d'extrany e inexplicable en aquell desitj del feyner doctor, qu'aixís deixava sos nombrosos malalts per un passeig solitari.

El caminet qu'havian pres els metjes seguia al llarch d'una paret vella de torradas pedras, coronada de baladres, tarongers y pruneras floridas. Al revolt comensavan la pineda y'l garroferar, allá hont finia la paret, sota un atmetller geganti rublert d'una encisadora florida nevada; y cap a la montanya, entre uns marges d'etzevaras, romanins y rocas groguencas, el caminet pujava estrenyentse.

—Seyém, Enrich,—digué'l doctor un poch

---

(1) Limitantse'l trevall de mossén Costa al sol episodi d'Orfeu, ha deixat de traduhir els 39 versos finals de la *Geórgica*, deturantse en el vers darrer del episodi: *Euridice toto referebant fluminæ ripæ.*

cansat—aqui en aquest marge. Gosém d'aquesta pau, d'aquest cel, d'aquesta hora serena. Ho necessito de debó. Desitjo oblidar uns moments ma vida de trevall constant, sens altres horitzons que'l llit dels meus malalts, els vidres del meu cotxe o'ls llibres del estudi.—

Y, assentats sobre la roca, abdós permanesqueren llarga estona silenciosos: el vell, fit l'esguart en l'atmetller qu'extenia superb sobre'l fons blau del cel sas olorosas brancas rublertas de nius de mel, com si llegis en las flors de neu y rosa 'ls fulls d'un llibre de recorts; el jove abstret també, la pensa y la vista allá baix, en la planuria d'hont anavan surtint aixams de llumanetas, com cucas de llum en la molsa grisa d'aquell cau de grandesas y miserias que s'ovirava tan mesqui desde la pau d'aquellas alturas.

El metje jove semblava cercar quina llumaneta d'aquellas podia senyalar, en la ciutat vella, un casal senyoril hont en aquella hora un capet ros devia ajupirse sobre'l coixi de fer puntas, movent lleugers uns dits rosats la munió de boixets. Cada passada una engruneta de temps guanyat, un pas més en la feyna bonica y agradosa del nuviatje... Y a l'Enrich li semblava veure d'alli estant els ulls blaus que, de tant en tant, guaytavan el rellotje trobant que l'estimat tardava molt aquell vespre.

Era ja casi fosca nit: els objectes se fonian, el cel s'enfosquia y lluhian més els estels; las montanyas se tornavan negras, d'una negror de vellut, y las fondaladas s'omplian d'ombras, que sols esblanquehian un xich las tacas dels fruyterars florits.

De sobte un gemech sorprengué al jove, distreyentlo de son somni. Mirá al seu oncle assentat prop d'ell, y vegé que s'havia tret el barret y que, ab els colzes sobre'ls genolls, amagat el rostre dintre las mans, plorava, plorava com una criatura.

—Oncle ¿qu'es aixó?—exclamá'l jove, passat el primer moment de sorpresa.—Vosté plora! Vosté!... ¿Per qué?... Per Deu!...—

Y corprés, extranyat, mitj sufrint d'aquell dolor sobtat, agafá tendrament las mans del doctor.

—Oncle—repetí ansiós.—¿Que té? ¿Qué li passa? ¿Per qué plora?—

Sols obtingué eixa resposta, trencada pels sanglots:

—Deixam estar... Que'n fa de temps que no havía pogut plorar!...—

El jove s'estava dret devant del seu oncle, silenciós y capficat, respectant aquell dolor intens, inexplicable en un home del tremp del doctor. Aquest, al cap d'una estona, s'aná serenant; els plors mimvaren; ajuntant sas mans entre'ls genolls, cota la bella testa grisa, restá aixis encara algún temps, fins que las campanadas, escometentse altra volta per las fondaladas, el tregueren de son capficament.

Tombá'l rostre trasmudat vers son nebot, s'alsá, s' aixuga 'ls ulls, torná a cubrirse 'l cap, y digué:

—Son las set. Aném. Ja ho veus! L'home té moments de feblesa, d'oblit, y's torna criatura. Aquests llochs, aquest temps, aquesta hora'm fan reviure una historia de jovenesa plena de recorts dolsos, y alhora punyents.—

Y tot parlant aixis, el doctor s'atansava a la paret vella, sota l'atmetller. En la mitja foscor, semblava cercar quelcóm entre las pedras rónegas, mentres son nebot el guaytava, sorprés de no reconeixe al seriós y sabi catedrátich en aquell sentimental y trasmudat individuu que, sense cuydarse del calsat que duya, ni de la correcció de son trajo sever, tractava d'enfilarse paret amunt, ajudantse ab las mans, posada la punta del peu en un forat de la paret.

—Peró, oncle, ¿qué fa?... ¿qué vol fer?

—Ajudam, Enrich: vull cullir una branca d'aquest atmetller.

—Baixi, home, baixi. Ja m'hi enfilaré jo. ¿Que no veu que pot caure y pendre mal?

—No, no. Vull probarho, deixam fer!—insistía'l doctor.

Mes sas mans tremolavan; sas mans ja de tants anys acostumadas a tactes suaus y operacions delicadissimas, no sabian subjectarse a las escabrositats de las pedras; y per fi, ab un to ple de tristesa resignada, torná a saltar al camí, dihent a son nebot mentres s'arreglava'ls punys y'l coll malmesos.

—Tens rahó: no puch! Y tan lleuger que l'havia pujada, aquesta paret, en altre temps!—

En un tancar y obrir d'ulls l'Enrich s'enfilá per las pedras, culli dugas hermosas brancas floridas y saltá ab ellas al mitj del

camí, oferintlas al seu oncle, que las prengué ab una mena de frenesí, flayrantlas cent voltas; després, més sossegat, digué:

—Veig qu'estás tot admirat de veurem fer aquestas criaturadas... Peró si tu sabías, noy, tot lo que'm recorda aquest atmetller! Anemsem. Aquí la tristor me tornaría a rependre.—

Y agafantse altra volta del bras del seu nebot, comensaren a devallar pel camí de las etzevaras y del arsos mitj aponcellats.

Mitja hora ben bona tenían de ruta fins tornar a entrar a poblat, y'l jove, ple de curiositat y d'interés afectuós per aquell sufriment que acababa de descubrir en l'ánima del estimat germá de son pare, del mestre benvolgut y venerat, li dirigí aquestas paraulas, estrenyentli afectuosament el bras:

—Vosté té'l cor ple que li vessa, oncle. Si creu que jo soch un home capás de compéndrel, un home que l'estima com si fos son fill... parli, contim las sevas penas, aqueixos recorts...—

. . . .

. . . .

—«Qué n'han passat d'anys d'allavors ensá! Tu encara no eras al món. Venía d'acabar la carrera dintre las bojerías dels meus vint anys, agravadas per la severitat del meu pare.

Un dia'ls etzars de la meva professió posaren en mon camí una dona a la que vaig estimar com s'estima un sol cop en la vida, ab l'ánima y'ls sentits, plenament, completament...

La nostra novela fou tan prenyada d'aconteixements, que n'hi hauría pera omplir molts llibres ab el relat d'ells. Fou al principi, pera mi, aquella dona, una mena d'estudi sentimental-fisiológich, ple d'interés; després vaig sentir que s'havía apoderat tan completament del meu sér, que no era jo qui vivía, sinó ella qui vivía en mi.

No vull contarte més que'l darrer episodi d'aqueix extrany amor qu'endinzá en mon sér arrels tan fondas que, al cap de tants anys, las sento retórsers y expreme mos recorts fins ferne eixir llágrimas ruhentas.

Y ja ho veus, Enrich: he destrossat aquesta tarda unas entranyas de dona; el sufriment dels que'm voltavan tenint l'ánima suspesa del éxit del meu trevall de carnicer, res m'ha inmutat. Aqueixa dona tan jova, tan hermosa, tan felís, no podrá tornar a ésser mare. Devant de tot axó he permanescut impassible, y la vista d'aquestas flors bonicas, tan tendras y delicadas, m'ha trastornat tot.

. . . .

Era com avuy una vesprada de mars. Ella y jo baixavam de la montanya, joyosos de la llibertat que'ns donavan aquellas desertas pinedas; ella apoyant en mon bras sa maneta xica y blanca, sempre plena de caricias qu'ensemps eran un poch nirviosas y manyagas, y jo, entre bes y bes en sas galtas de rosa, fentli fer el camí ple de zigs-zags pera estalviar a sos peuhets ensopegadas ab el pedruscall del camí.

Oh! el peu d'aquella dona, qué bonich era, Enrich! Menut, gentil, lligat a la cama per un tormell d'una finor trencadissa!...

Arribarem cansats, y'ns assentarem al peu d'un garrofer, en el marge. Era una vesprada delitosa, d'aquellas en que un hom se sent ditxós y content d'haver conegut la vida.

Sembla qu'encara m'hi trobo. Aquest atmetller alashoras era petitet encara, y tot just treya unas quantas branquetas floridas pel demunt de la paret. Ella tenía passió per las flors. Quánts cops, anant pel món a fer nostras follas passejadas, d'aquellas que, tenint tot un dia pera nosaltres, fugíam de la gent y caminavam horas y més horas per indrets molsuts, sota'ls roures vells que'ns apedregavan d'aglans, contantme ella sas penas— qu'eran moltas y fondas, penas de tota la vida, desde la infantesa,—veya sos ulls foscos, amarats de plors, resplandir de sobte, y ohía sa veu aymada cambiant el plany per un crit d'alegría!...

—Mira—'m deya, mira quina floreta més bonica!—

Y corría a cullirla, pera rependre després a mon bras son relat, peró més calmada, més resignada, fins, devegadas, indiferent.

Anavam aixís pel món, romers del amor; no teníam casa pera nosaltres; eram bons, y tan pobres de diners com richs de carinyo.

Oh! Quins anys aquells!

. . . .

Allá mateix hont hem segut avuy, seguerem aquell día: ella en el marge, jo a sos peus, mon cap sobre sa falda que flayrava las herbas de montanya. Y no volía jo ni pen-

sar tan sols en el pervindre d'aquella dona que no podia fer esposa meva, adormintme dolsament en aquell present adorable, sentint sos ditets manyachs pessigarme las orellas o juntarse sobre ma boca, clohentla com si volgués tancarhi sos petons d'avans. En aquells moments me semblava que, avans de conéixela a n'ella, jo no havia viscut, y ho veya gris, negre, erm, tot alló d'avans en qu'ella no hi era.

Y jo estava a punt de ferli un mal horrorós, Enrich, a n'aquell sér idolatrat que sols vivia pera mi. L'endemá me'n anava pera un viatje d'un any. Sabent el dolor que la sola sospita d'una separació breu li causava sempre, jo li havía amagat mon viatje; no gosava dirli, pensant que, un cop fora, li escriuria, y aixís sa desesperació tan temuda no m'entrebancaria la marxa. No sabia jo, ni volia pensarhi, lo qu'havia d'ésser de mi sens ella, sense'l seu amor y las sevas caricias, peró'm sentía cobart devant del seu sufriment com devant de las ordres del meu pare.

. . . .

—Mira, ma vida, quin atmetller més florit! —va dirme aquell vespre ma estimada.—¿Ne sents la olor d'aquí estant?—

Y malgrat sas protestas, vaig enfilarme—tan lleuger com tu, Enrich,—per la paret plena de forats hont hi niuhavan las sargantanas; y vaig cullirli unas brancas, floridas com aquestas, d'aquest mateix atmetller.

Las trobá molt hermosas y va demanarme un petó. Y'l cor se'm nuhava de véurela tan joyosa ab sas brancas—com un'altra dona ab un collar de diamants,—y pensant que l'endemá m'allunyaria d'ella tal volta per sempre, y deixaria sola ab sa dissort.

Quan arribarem al tren que devía portarnos a ciutat, estavam rendits; peró ella avans d'assentarse, ab aquella veneració tendra que tenía per tot lo que li venía de mi, aconduhí ab cuydado las brancas d'atmetller sobre mon cap, en el filat del vagó.

A la llum oscilant y esmortuhida d'aquell recinte estret hont anavam sols, me la mirava ab més passió que may. Sos ulls tan dolsos, que'm contemplavan ab aquell ayre d'enamorament que la embellía, l'endemá a la mateixa hora estarían plens de llágrimas per ma culpa; e inconscientment, acostant mon rostre al seu, y estrenyent ab mas mans sos genolls que sentia molsuts sota la faldilla, vaig dir:

—Escolta; si me'n anés demá ben lluny... ¿qué farías?—

S'esblaymaren sas galtas com si s'anés a morir, y son front s'arrugá com el d'una vella, mentres sos ulls me miravan fit a fit ab un esguart de dement.

—Calla—respongué al cap d'uns moments, ab veu tremolosa—calla! Sempre has d'ésser el mateix, amargant inútilment mas alegrías!... ¿A qué ve aixó que'm dius ara? Anarten tu, deixarme!... ¿Per qué? ¿No sabs que no podém separarnos? Boig, més que boig! Qué faría jo sense tu! ¿No veus que no puch seguirte, qu'estich lligada a tot lo que'm volta?...

—Ah! si tu fossis meva, tota meva, ben meva!...— vaig exclamar desesperadament, arreconantme al ángul de vagó.

—No—torná a dir sa veu trista.—Ja ho sabs que no puch ésser teva, perque nosaltres seríam massa felissos si'ns unissim en aquest món, y Deu ha posat el paradís lluny de la terra. No puch ésser teva, perque si bé nostre amor *pot* florir com aqueixas brancas, no *deu* granar... Y jo pera ésser teva y ben ditxosa, voldría tenir un fill teu als brassos.—

Cóm he recordat sempre aquestas paraulas, Enrich! Eran un poema sublim d'amor y de sacrificis!... Y tenia rahó—prossegui'l vell doctor sospirant fondament.—Nosaltres no *devíam* granar, peró la nostra florida era rublerta d'espinas.

Ja havíam arribat a ciutat. El tren se deturava un breu instant. Tots dos capficats, entristits, baixarem del vagó. Casi bé al mateix temps, el tren reprenia sa marxa sorollosa en la fosca de la nit.

Deixavam passar la gent devant nostre, quan, de sobte, la vaig sentir que m'agafá'l bras, y, corrent altre cop cap a la via,'m digué tota agitada.

—Ay!... Ens hem deixat las brancas floridas en el vagó!...—

Allá, lluny, encara's veya brillar una llum roja que s'anava fent cada volta més xica, més xica. Varem restar parats. Ella semblava no recordar ja las paraulas que creuharem en el vagó: sols veya aquell tren que se li emportava quelcóm qu'ella volía molt, quelcóm que li venía de mi.

—Quin greu me sab!—deya, a punt de plorar.—Tan hermosas qu'eran!... Qui sab qué'n farán!... Llensarlas de segur, las mevas brancas que tu m'has cullit!... Deu meu! Quina pena tinch, peró quina pena!...—

Me costá trevalls tréurela de la vía. No trobava paraulas que l'aconsolessin, y allí no podía com altres cops aixugar sas llágrimas ab mos llabis.

Quan varem separarnos, moments després, en el carrer mitj desert, sols pugui pronunciar aquestas paraulas banals... Mes, cóm patia!

—Adeu, adeu!... No t'entristeixis massa.—

Ella apenas me mirá: tan certa n'estava de que l'endemá'ns tornariam a veure. Son esguart y sa pensa semblavan enllá, seguint al tren en sa via llunyana.»

. . . .

El doctor callá llarga estona, el rostre amagat dintre las flors. Passavan prop d'un torrent ple de verdissas que la lluna al alsarse iluminava feblement ab una claror suau y vergonyosa, quan de sobte, ab un gesto mitj de recansa, mitj de desesperació, el vell hi llensá las brancas floridas, que giravoltaren un moment deixant anar entorn una esfulladissa de bolvas lleugeras com la neu, que desaparegueren en las tenebras d'aquells embulls de ramatje.

—Qué lluny es tot lo de ma jovenesa!—sospirá'l doctor, com parlantse a sí mateix. —¿Qué s'haurá fet aquella dona benvolguda que's perdé en els giravolts de ma existencia? El nostre amor, únich, sublim, fou ben bé com las brancas del atmetller, escapsat al bell bo de sa florida, y perdut, sense fruyt, al etzar... ¿Comprens ara, Enrich, per qué ton oncle may ha volgut granar? ¿Y per qué t'estimo tant a tu, llevor dels meus, única grana del arbre de ma vida?—

L. Escardot

NOVAS

Pera cas curiós, el següent:

Dias enrera llegirem que una de las dugas candidaturas republicanas qu'en las properas lluytas electorals combatrá a Barcelona en oposició rabiosa a l'autonomista, estava formada pels senyors Salmerón, Lerroux, Vallés y Ribot, Junoy y Anglés (obrer aquest ultim).

La candidatura autonomista (sic) que pera'l districte de La Bisbal han presentat els federals, es la del senyor Vallés y Ribot, qui temps enrera aconsellá als federals que *may* s'aliessin ab els unitaris.

De manera que a Barcelona lluyta'l senyor Vallés y Ribot contra'ls autonomistas, y a La Bisbal lluyta en pro de l'autonomía. Fins aquí la cosa res té d'extrany, y si haguessim de posar aquí punt, no hauríam comensat dihent *un cas curiós*, sino *una vegada més*.

Lo curiós es lo següent: Els catalanistas de La Bisbal acordaren apoyar a en Vallés y Ribot desde'l moment que's presentava com autonomista, y acordaren bé, donchs aixís ho recomanava la circular de la Permanent de la *Unió*. Més tart, dit senyor feu declaracions anticatalanistas ab gran sorpresa de tothóm (1). Per lo tant, si'ls catalanistas empordanesos no revocan l'acort, pot succehir:

Que guanyi la candidatura republicana a Barcelona, y en Vallés a La Bisbal. En aquest cas, els catalanistas haurán contribuhit, en un districte, a la victoria de qui en un altre haurá contribuhit á la derrota dels catalanistas.

Que perdi la candidatura republicana a Barcelona, y guanyi en Vallés a La Bisbal. En aquest altre cas, en Vallés y Ribot, que a la vista del Estat espanyol ha lluytat contra'ls autonomistas defensors de las Bases de Manresa, s'asseurá al Congrés portant la representació de forsa autonomistas defensors de las Bases de Manresa.

Poden succehir múltiples combinacions, d'aquellas que sols un politich de baixa má es capás de tramar. No hem d'enumerarlas, perque saltan a la vista y perque'ns faríam pesats, puig ja sabém que totas ellas diuhen molt poch en favor d'en Vallés y Ribot, y aquest no'ns interessa. Lo que'ns interessa es que ningú's cregui que'ns mamém el dit en aquest punt, ni qu'en Vallés y Ribot sía capás de posar el Catalanisme en ridícul. Qui queda en evidencia es ell, y encara hi quedará més si en casos com aquests, donats els antecedents, tot catalá s'atén sols als consells de sa recta conciencia al anar a votar. Fentho aixís (sense necessitat de que'ns aconselli qui té facultats pera ferho, puig

(1) Aixó es un dir: molts s'ho esperavan, com esperan qu'aprofiti qualsevol altra ocasió pera tornar a dirse catalanista si pert en las eleccions per Barcelona.

creyém interpretar sos designis), estém segurs de que'ls farsants de la política no cercarán may en nosaltres un apoyo, ni s'hi barrejarán may, com no's barreja espontaniament ab l'aygua l'oli que taca y embruta.

—

Segueixen els *meetings* de protesta contra'l decret de reforma del Notariat. Els dos que s'han celebrat darrerament a Sabadell y Arenys de Mar, organisat el primer pel «Centre Català» y'l segón per l'«Associació Popular Catalanista», el «Centre Escolar Catalanista» de Barcelona y el «Centre Catalanista» d'Arenys, tingueren una importancia grandíssima.

A Sabadell parlaren els senyors Casals, president del «Centre Català», Saló, Baró, Tona, per «Catalunya Federal», Folguera y Durán, y Roca, president de la *Unió Catalanista*, qu'ocupava la presidencia, tenint a sos costats als senyors Casals, president del Centre, y Tona. Ens es impossible reproduhir els eloqüents discursos dels esmentats oradors, que no cabrian en aquest número, y consignarém tan sols qu'aixecaren indescriptible entusiasme y que s'acordá enviar al ministre el següent telégrama:

«Celebrat a Sabadell el *meeting* organisat pel «Centre Català» pera protestar del vostre Real decret reformant el Notariat, ab l'assistencia y l'adhesió de nombrosas e importants corporacions y societats de Catalunya, per aclamació acorda comunicarvos la més ferma protesta a la vostra disposició, per ésser anticonstitucional y contraria a las nostras institucions juridicas y a la dignitat de la terra catalana.»

En el *meeting* d'Arenys hi prengueren part els senyors Bordas, Capdevila, Sans, pel «Centre Escolar Catalanista», Folch y Capdevila, Creuhet, Mallofré y Robert. Aquest ultim, com a vocal de la Permanent de la *Unió*, presidí l'acte tenint a sos costats als senyors Bordas, president del Centre, y Serra, director de la *La Costa de Llevant*. Tots els discursos, plens d'argumentacions irrebatibles contra la explotadora política centralista, promogueren freqüents y entusiastas ovacions. S'acordá enviar a n'en Dato'l següent despatx:

«Catalanistas de la rodalía d'Arenys de Mar y associacions adheridas, reunits en *meeting*, acordan fervos present que prenen nota del insult qu' havéu inferit a nostra terra.»

Aquest *meeting* va celebrarse en el teatre Principal d'Arenys, com l'anterior va tenir lloch en el teatre Euterpe de Sabadell, veyentse abdós espayosos locals complertament plens.

—

En mitj del soroll que pretenen moure (y que no sempre té ressó) aquells falsos lliberals que dihentse republicans son sols vividors y segueixen encibornant a la massa inconscient fent la propaganda dels vells Estats y las vellas formas de la tirania y l'absolutisme, es d'admirar la energía ab que lluytan per la idea nova qu'ha de salvar nostra terra'ls republicans autonomistas de «Catalunya Federal.» Darrerament un de sos socis, en Baldomer Tona, ha donat una conferencia al «Ateneu Democrátich Regionalista» del Poble Nou fent la més justa apología del autonomisme, demostrant una vegada més que l'Estat unitari es profondament antilliberal, puig pera subsistir necessita apoyarse en la forsa, y eminentment burocrátich tant en lo moral com en lo económich; mentres que estant fraccionada, constituhida autonómicament y repartida la sobirania entre las entitats autónomas d'un Estat, l'acció d'aquest es purament comunal y es limitat son dret a imposar tributs, tota vegada que se'ls imposarian y recaudarian cada regió y cada municipi per si mateixos.

Digué'l senyor Tona que son infinitament més lliberals las Bases de Manresa que la república absolutista d'en Salmerón, y acabá afirmant que la república ha d'ésser autonómica. No essent aixís, els veritables federals y'ls catalanistas se quedarán ahont son pera conseguir avans que tot la reivindicació de nostra personalitat catalana.

—

En el Saló Parés va inaugurarse'l dia 5 del corrent, com diguerem en nostre darrer número, una exposició de pinturas al oli originals del senyor Ros y Güell. Una trentena d'obras forman el conjunt, impressions presas en diferentas encontradas de Catalunya, notantshi en totas ellas bon afany de reproduhir ab sinceritat y honradesa artisticas. Entre tots els quadros, s'hi nota al primer cop de vista una marcada desigualtat, donchs alguns d'ells no semblan produhits pel mateix autor senyor Ros. Poden citarse com a proba d'aixó'ls senyalats ab els números 13 *(Nota de sol)*, 16 *(Carrer de Besalú)*, 21 *(Efecte de sol)*, y alguns altres bon xich més fluixos que'ls que forman la generalitat de la exhibició. Son dignes de mencionarse per sas remarcables qualitats els que portan els números 1 *(Tordera-Aygua-molls)*, 2 *(Cap al tart-Al peu dels Pirineus)*, 3 *(Nocturn-Riudellots)*, 17 *(Ca'n Bellvitjes-Pomar)*, 18 *(Efecte de sol-Riudellots)* y algún altre; tots aquests de bona factura y ab sagell ben personal. El senyor Ros y Güell ha demostrat, al acoblar sas obras y presentarlas al públich, que trevalla ab fe y que'l camí qu'ha emprés pot conduhirlo a bon lloch, lo que conseguirá si persevera ab llealtat y estudi en sa tasca.

—

En la sala gran dels «Quatre Gats» hi ha estat exposada desde'l dia 2 una colecció

d'obras degudas a n'en Waldemar Thorn. Aquest artista ha reunit en el local del carrer de Montesión una colecció de trevalls ben diversos, tant en lo referent a procediments com en lo que toca a la bondat dels mateixos. Poden citarse com a bonas pinturas al oli las numeradas y retoladas del modo següent: números 5 *(Nit de lluna)*, 33 *(Marina)*, 30 *(Marina)*, 1 *(Marina)* d'execució simpática, si bé un xich falsa de tons; números 11 y 26, d'excelent efecte, y d'altres. En la colecció d'obras exposadas hi figura un bon nombre d'aquarelas, entre las que'n resaltan algunas per sa bona execució y ferma pinzellada, y altras per sa factura exagerada y poch simpática.

Forman també part integrant del conjunt bon nombre de dibuixos al llapis, entre ells moltas academias, que no totas son model de correcció en l'encaix. De totas maneras, el senyor Waldemar Thorn ha demostrat en aquesta ocasió no ésser en el terreno artistich una vulgaritat, donchs deixa entreveure en sas obras, malgrat els defectes d'algunas y las exageracions d'altras, un temperament de verdader artista. Creyém que al senyor Torn li fan bon xich de mal els desitjos de singularisarse: cosa que forsosament deu allunyarlo del cercle ahont deuria circunscriures y dintre del quin sas facultats gens vulgars podrian brillar com mereixen.

—

Molts dels candidats autonomistas pera la diputació a Corts han publicat sos respectius manifestos exposant palesament son modo de pensar y sos propósits radicalissims en pro de l'autonomía de Catalunya. Ab goig, donchs, reproduhiríam sas manifestacions si aquest fos el comés de nostre periódich y si la prempsa diaria no hagués ja informat a nostres llegidors sobre'l particular. Peró no'ns estarém de reproduhir el manifest dirigit a sos electors per nostre company de redacció en Trinitat Monegal, donchs en aytal document se veu quán radical es son criteri en Catalanisme y fins a quin punt segueix las doctrinas y procediments de la *Unió Catalanista* al ésser cridat per sos electors a la vida pública en defensa dels drets de Catalunya. Diu aixis el manifest:

Als electors del Districte de Granollers-Badalona.—Companys: Com vosaltres sabéu, reunits els delegats de la *Unió Catalanista* d'aquest districte ab els representants de las entitats a ella adheridas, y junts ab altres importants elements autonomistas, me designaren com a candidat pera las properas eleccions de Diputats a Corts, pera que porti vostra representació en el Congrés del Estat Espanyol. Feta la proclamació d'acort ab els principis autonomistas y en la forma establerta en las Assambleas de la *Unió*, vinch obligat a manifestarvos els meus propósits á fí y efecte de que'ls coneguéu degudament y poguéu exigirme las consegüents responsabilitats si a'n ells no subjecto la meva conducta com a representant vostre.

Dech dirvos que soch catalanista plenament convensut y milito en las filas del nombrós estol que segueix las inspiracions de la *Unió*: ho soch sense sentir ni ombra de exclusivisme, ni rancunia per cap dels nostres compatricis, ni per la gent d'altras terras; ple d'amor y carinyo per tots els meus consemblants, y sobre de tot, ple de desitj per'assolir la perfecta armonía entre totas las tendencias autonomistas, pera lluytar tots junts en favor de nostre ideal.

Partidari de l'autonomía absoluta de Catalunya dintre del Estat Espanyol, las mevas doctrinas están condensadas en el programa de Manresa, extracte y símbol de las justas aspiracions dels autonomistas de nostra terra. Y defenso l'autonomía atenentme, no tan sols a la tradició y a las rahons históricas que l'abonan, sinó també als dictats de la rahó que la imposan. Personalitat y vida propias té Catalunya; carácter y costums peculiars sos fills; organisació y llegislació propias y distintas deu disfrutar nostra desvalguda patria.

En defensa d'aquests principis y de nostre Ideal encaminaré'ls meus esforsos, y al ferho creuré obehir a la intenció que tinguereu al designarme com a vostre candidat.

No puch de cap manera oblidar que hi há certs problemas d'interés general quina solució afecta fondament a nostra terra, y que deuhen ésser solucionats mentres no's resolgui'l gran problema de l'Autonomía de Catalunya. Indubtablement, pera tractar d'aquests problemas, lo mateix que pera la defensa dels interessos generals a nostra Catalunya, podéu comptar vosaltres y poden comptar nostres compatricis ab las mevas petitas forsas; y en tals casos, pera mellor resoldre, buscaré'l consell de las entitats y personas que puguin portarme pel bon camí, ja per estar ben enteradas dels assumptos, ja per representar la opinió de nostra patria.

Y per fí: en el mateix nivell que'ls altres hi há'ls interessos morals y materials propis dels districte. Excuso dirvos qu'en la defensa d'aquests hi esmersaré tots els medis de que pugui disposar, per entendre que constituheixen una part molt important de la tasca que m'estará encomanada al desempenyar el cárrech ab que'm voléu honorar.

Desde aquest moment, forts y estrets llassos me lligan a vosaltres, portantme a formar part de vostra familia. Vostres interessos serán mos interessos; vostras aspiracions las mevas. Y tots vosaltres, richs y pobres, patrons y obrers, sigui'l que sigui vostre modo de pensar, trobaréu en mi un amich y company; un representant y un defensor.

Com a Catalanista, donchs, me presento a vosaltres. La meva candidatura no té, ni deu tenir altre carácter que aquest; y estiguéu tots íntimament convensuts de que ab el Programa de Manresa per lema y ab l'Autonomía de Catalunya per Ideal, lluytaré sempre y sense reservas en defensa dels interessos morals y materials de nostra terra, ensemps que dels especials de vostre districte. Tasca qu'espero poder cumplir, Deu mitjansant, si no'm mancan las forsas y no m'abandona vostra confiansa.

Companys: Visca l'Autonomía Absoluta de nostra Patria! Visca Catalunya!

Barcelona, 9 d'abril, 1903.—*Trinitat Monegal.*

—

Dos *meetings* de propaganda electoral catalanista tingueren lloch a Sant Feliu de Codinas y Mollet, respectivament, el diumenge y'l dilluns de Pasqua, en defensa de la candidatura d'en Trinitat Monegal. Presidí a Sant Feliu de Codinas el vispresident de la *Unió* senyor Campmany, y pronunciaren par-

laments, a més de dit senyor, el president de l'Agrupació de Sant Feliu, varis fills del poble, en Marsans, en Pujol y Brull, en Pujulá y Vallés y en Monegal. L'hermós discurs d'en Campmany terminá ab una excitació a que votessin a n'en Monegal, donchs fentho no votarán un home, sinó la idea autonomista qu'al Congrés castellá ell defensaria.

A Mollet l'acte's celebrá al ayre lliure, ocupant la presidencia l'alcalde de la població, pera cedirla al president de la *Unió Catalanista* en Joseph M.ª Roca, a quins costats restaren dit alcalde, y ademés el vocal de la Permanent y company nostre de redacció en Pujulá, y'l senyor Plantada y Fonolleda. Parlaren els senyors Roig y Pruna, Estapá, Casals, Marlet, Pujulá, Suñol, Colomer, Monegal y Roca, encoratjant a tothóm a militar dintre'l Catalanisme pera que Catalunya torni a ésser senyora de si mateixa, y recomanant la més absoluta moralitat en la emissió del vot, que digueren s'havia de donar a n'en Monegal per convicció y may doblegantse a imposicions de ningú, per catalanista que's digui.

La gran gentada de totas las classes socials, abundanthi las més populars, qu' assisti a aqueixos actes, ne quedá altament satisfeta, no havent escassejat las mostras d'entusiasme durant els parlaments de nostres amichs y companys.

—

Diumenge's celebraren a Barcelona dos *meetings* unitaris republicans, pera significar que aqui es un fet la unió republicana y pera refermar l'adhesió al *ilustre jefe* Salmerón.

L'un tingué lloch al Tivoli, y l'altre a la plassa de *toros*. En el primer tots els oradors menos l'Odón de Buen parlaren en catalá. En el segón parlá únicament en Lerroux.

Acabá'l *meeting* del Tivoli dirigintse la concurrencia als *toros*, que al cap y a la fi de *toros* es de lo que més se parla en las planas de nostres diaris republicans de pega. Y resultá que ni als *toros* se pogueren *unir*, perque allá'l *meeting* ja estava llest, donchs hi havia qui tenia empenyo en que no's barrejessin els dos bandos. Aixó pera que's vegi si'ls hi convé gayre als Junoy, Lerroux y comparsas la veritable unió dels republicans; y menys si entre ells hi há gent seria, de la que no vol enganyar al poble. Val més anar llops ab llops: nosaltres som de la mateixa opinió.

Aquesta fóu, donchs, diumenge, tota la unió republicana.

—

Atenent a nombrosas indicacions que al jurat calificador dels Jochs Florals de Lleyda se li han dirigit, ha acordat concedir un improrrogable plas de deu dias que finirá'l 25 del corrent abril, durant el qual podrán seguir enviantse trevalls ab destí als esmentats Jochs Florals.

—

Publicacions rebudas:

Historietes galizzianes, per Sacher Masoch, traducció catalana de J. Casas-Carbó. Forma'l quart volúm de la Biblioteca Popular de «L'Avenç», contenint las dugas hermosas narracions *Ja tornará!* y *En Pintschew y en Mintschew*. Preu, 50 céntims.

Láska a zdravotnictví, per Sana Mens, y *Slávazivota*, per Fráña Srámek. Dos fascicles publicats per la Biblioteca de *Novy-Kült*, de Praga.

S'ha publicat y hem rebut *Los Duendes de la Camarilla*, nova obra de Pérez Galdós pertanyent a la quarta serie de *Episodios Nacionales*. No'ns en ocupém avuy, proposantnos ferho oportunament ab la extensió deguda.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia, 233

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

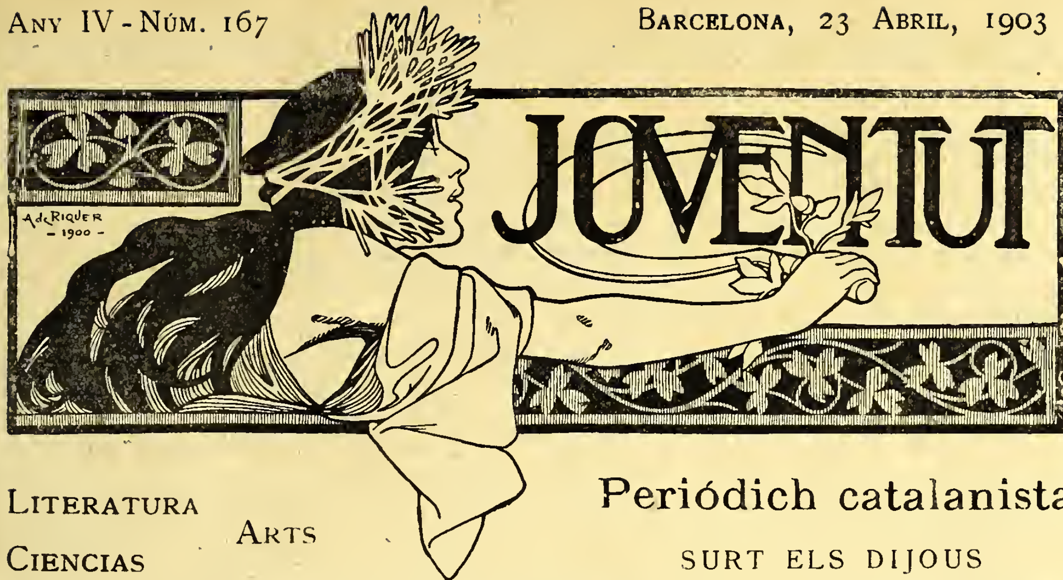
Els trevalls se publican baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.— No s'admeten els que no sían inédits. — No's tornan els originals. — Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

CATALUNYA: Un any	8	Pessetas.
» Mitj any	4'50	»
» Trimestre	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA. Un any	9	»
EXTRANGER: Un any	10	Franchs.
Número corrent	20	Céntims.
» atrassat, ab folletins	40	»
» » sense folletins	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

ANY IV - NÚM. 167 BARCELONA, 23 ABRIL, 1903

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . . . 20 CÉNTIMS.
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . 40 »
» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

FOLLETI:

GARBELLADURAS

EL GRAN REACCIONARI

Li dihém reaccionari y li dihém gran. ¿Per qué? Perque li diuhen gran els que'l segueixen y proclaman, no perque ho sia. Quedém, donchs, en qu'en Salmerón es *gran* segons ells, y es *reaccionari* segons nosaltres; y pera conciliar abdós parers, sentém qu'es *un gran reaccionari*.

A ningú se li ocorrerá may que un home de ciencia pugui de bona fe dirigirse al poble parlantli d'amor y llibertat, si no es pera sa educació y son progrés.

Peró ab en Salmerón passa tot lo contrari. Las ovacions que una bona part de poble ha fet a aqueix politich-catedrátich a sa arribada a Barcelona, significan estancament; y comparadas ab las que's feren a n'en Pi y Margall ara fa dos anys, significan una regressió. En Salmerón simbolisa las ideas vellas com en Pi simbolisava las novas. Aquest ens parlava dels drets dels ciutadans ab un criteri cientifich y humá, basat en la naturalesa. En Salmerón, sense criteri, sense humanitat, ens parla de drets y régims artificiosos, d'una llibertat y una igualtat falsas y manadas retirar. Es un enciclopedista qu'ho sab tot, qu'ho aprengué tot—a son temps, no en el nostre,—y que tingué l'acert d'enamorarse de tot lo dolent. No ha aportat res propi y original, no ha educat al poble. En sa carrera politica, com que sempre ha usat motllos vells, aquests a lo mellor se li han convertit en pols. Inestable sempre, com tot aquell que no té conviccions, s'ha passat la vida en continuus cambis de criteri, essent avuy revolucionari y demá evolucionista, sense qu'en ell evolucionés lo més essencial: son concepte de la llibertat. Aquesta, pera ell, es la república tal com la entengueren els francesos de la revolució; pera nosaltres es l'autonomia.

Las ideas d'en Salmerón se fondrán com fochs-follets entre nosaltres. Sa ciencia es

ciencia estargida; sos ideals ni son seus ni son dels pobles moderns, resultant enmatllevats, passats de moda y cursis; y en quant a sa politica, queda dit tot dihent qu'es politica espanyola, o per mellor dir castellana: cómica a voltas, com en temps de la Gloriosa; trágica ab freqüencia, com a Cuba y Filipinas; vergonyosa sempre.

¿Qué vol dir que una gran massa aclami y voti avuy a n'en Salmerón, si ho fa inconscientment, com inconscientment aná a morir a Cuba a las ordres del oprobiós unitarisme qu'en Salmerón proclama? ¿Qué vol dir qu'ell logri fer grans remats, si lo que falta es fer homes?

També nosaltres forem inconscients un jorn, y no es extrany, donchs durant sigles hó ha sigut Catalunya sencera, mancada de personalitat. També nosaltres, enlluhernats pel fals llenguatje qu'estavam avesats a sentir als falsos politichs, volguerem en la edat de la irreflexió la república per la república, confonent el concepte de poble ab el concepte d'estat. Peró eram nens; ni nostres pochs anys ni l'antilliberal jacobinisme que imperava, ens havian deixat veure més amples horitzons, y'ns acontentavam ab las convencionals perspectivas de las decoracions barroheras que malpintan els politichs centralistas. Ja havia sorgit el Catalanisme, y's comunicá espontaniament a nostras ánimas joves; y compararem, y vegerem que la regeneració que'ls centralistas predican al poble ve a ésser com la fórmula estantissa receptada per un metje adotzenat al malalt ja inconscient, que la pren d'esma o ab inútil fe, ignorant qu'es l'atmósfera impura del hospital més que la dolencia lo que l'está matant. Y ara, vers autonomistas, sans y bons, no volém fórmulas, no volém receptas, perque no las necessitém, perque'n tenim prou ab l'oxigen de nostras montanyas. L'estat tal com está constituhit, ab tantas atribucions nivelladoras, ens fa l'efecte d'un hospital inmens ahont cada malalt es un número més y sols un número; y tant si'l regim es monárquich com republicá, tant si'l gran catedrátich se titula rey com president, de totas maneras tufeja a clinica; y donchs estém sans, donchs podém fer us de nostres membres conforme a naturalesa, y donchs som actius de mena, no'ns volém confondre ab els que per lley de rassa o per malaltia son inactius y restan ajassats y embrutits.

En Salmerón ens ve a dir lo que ja sabiam, lo que per desgracia no podém oblidar: que siguém *uns de tants* en sa república, no que siguém *nosaltres mateixos*. Y nosaltres li contestém que la seva república que's diu democrática es el més gran dels absolutismes, perque aquests no son hipócritas y ella ho es. Vagament vol qu'aném a fer valdre uns drets que no son els primordials nostres. Aquests encara no'ls ha reconegut ni'ls ha definit. El titul de ciutadans que se'ns dona es un dictat ridicul, es una llureya d'esclau dintre d'un estat ahont se proclama'l servey obligatori al ensemps que l'universal sufragi, tan falsos l'un com l'altre, perque's basan en una igualtat de mort, fatal y antidemocrática. Quan siguém amos de casa nostra, quan nostra parla sia reconeguda, quan sian nostres els nostres empleats, quan sian nostras las nostras Corts, quan la representació parlamentaria sia per estaments dignificantse aixis las classes y ab ellas els individuus, quan las milicias—¿ens caldrán milicias? — sian voluntarias... alashoras que vingui en Salmerón a parlarnos de república, que sols alashoras podrá parlarne si es que no ha desaparegut ell al desapareixe esmicolats sos vells motllos de politich caduch.

La república, la democracia, no s'implantan tal com ell vol; fillas de la llibertat y de la diferenciació, naixen de las costums de cada poble y de cada individuu. Mentres l'estat preponderi sobre las consuetuts dels pobles lliures, civilisats ab civilisació propia y verdadera, es per demés parlar de república. Espanya no la té perque no mereix tenirla, perqu'es pais hont hi abundan els vividors y'ls estúpits. La vera república está en els paissos civilisats de debó. No s'implanta: existeix de fet.

Y per aixó cal ésser un pais lliure; y las regions espanyolas que claman «república» inconscientment, com inconscientment, seguint com autómatas els acorts d'una marxa, envian sovint sos fills a morir, ni concepte tenen de la llibertat, ni altra cosa desitjan que cambiar d'amo. Sols Catalunya té aspiracions, sols ella's comensa a manifestar com a verdader poble. Els catalans que te-

nen conciencia de lo que son, tenen també tan trist concepte de la república qu'en Salmerón ve a *descubrirnos*, que tot y essent aymants d'aytal forma de govern, no deixarian de lluytar per l'autonomia de Catalunya si la república s'implantés a Espanya. Totas las concessions politicas per democráticas que semblin, forma de govern, separació de la iglesia y l'estat, etc., no son res sense l'autonomia que volém. Per ella y sols per ella emprenen el camí de la llibertat els homes y'ls pobles; y nosaltres que ni per religiosos passém ni passém per monárquichs, doném com autonomistas la má a tothóm qu'autonomista's digui, en acció de respecte als drets de quiscún, per religiós que's manifesti, per monárquich qu'avuy com avuy se declari, perque al exposar sas ideas defensa alhora la llibertat dels altres a exposar las sevas.

D'aquesta varietat, d'aquesta autonomia'n naix la veritable tolerancia, la veritable democracia. D'aquesta varietat y d'aquesta autonomia, ánima de la Catalunya que desperta y refloreix, s'ha declarat enemich el reaccionari Salmerón, quina ignorancia o quina mala fe l'incapacitan pera compéndrens, y que ve entre nosaltres per' apoderarse de la massa popular, ja encibornada per falsos demócratas de segona má, y ostentar sa representació en las Corts del estat espanyol. El reaccionari Salmerón no ostentará altra representació que la dels inconscients. La Catalunya que desperta, la Catalunya de demá, se'n preocupa poch. En Salmerón no representará més que las ideas mortas, que al anar ab ell cap al gran fossar del centre fan llur veritable camí, deixantnos lliures de bagatje inútil.

Una solució

Una noticia ha arribat fins a nosaltres aquests dias: la de que un catalanista jove, pertanyent al nostre grupo, tenia empenyo en desafiar al senyor Salmerón a pública controversia al Ateneu pera veure qui faria afirmacions més liberals sense surtirse dels respectius camps, catalanista l'un, republicá unitari l'altre. Peró posteriorment sembla que n'ha desistit, considerant al cap y a la fi qu'en Salmerón es home de prou *talent* pera no creure tot lo que predica al poble. Una discussió, pera que sia formal, reclama convicció en cada un dels interlocutors, y prou li consta a fi de comptes al senyor Salmerón que ni las llibertats que predica al poble son tals llibertats, ni es tan gran com ell diu sa fe en els ideals dels republicans espanyols.

Prou li consta al senyor Salmerón que tota la unió republicana proclamada recentment, y tot l'entusiasme manifestat per sa quefatura, es una convenció que pot desferse d'un moment al altre per poch que a la monarquia o al govern li plagui.

Y en Silvela té, com se diu vulgarment, la paella pel mánech. Qu'aprofiti la qüestió del Marroch avuy per demá que'ls republicans fassin perillar (no hi há perill) las institucions; qu'envihi als quintos espanyols a fer d'héroe (las potencias s'estalviarán aixis la feyna, com sempre); que fassi tocar altre cop als cegos la marxa de *Cádiz*... y apa, *¡Viva España!* y cap a Melilla falta gent. El patriotisme corprén altre cop als moros d'aqui, y tot alló que deyam de la república y de la llibertat se desfá com un bolado, y tota la unió dels republicans se disol com un grupo de badochs quan cau un ruixat.

Y qui sab, qui sab! Ab las barallas que hi há entre'ls republicans a Valencia y a Barcelona, no's veu pas gayre proxim el triomf de la República ab trajo de figuranta Massa convensut deu estarne en Salmerón. Y com que al cap y a la fi no's tracta d'anar enlloch, plegar avuy o plegar demá tot es hu. Els qu'hagin d'aprofitarsen y cobrar la perduda, també ho farán aixis com aixis.

Som reaccionaris

En aquest pais del honor y la hidalguia quixoteschs, y de tants y tants endarrerits conceptismes, hi venen com l'anell al dit, en els presents temps de progrés, els conceptismes *novíssims* de reacció y de revolució, dels que'n fan un gasto extraordinari'ls demagochs de pega, enaltint la revolució tant com poden, y malparlant tant com poden de la reacció. Y la pena més gran pera nosaltres y pera tothóm es la d'haver de pensar com ells, donchs qui no hi pensa ja's pot desar, perque en un tancar y obrir d'ulls li aplican el dictat de reaccionari y enemich del poble.

Els qu'això fan son, naturalment, els revolucionaris de redacció y de club, que feyan de patrons Aranya en las guerras colonials, explotadas per ells fins a la darrera gota de sanch y la darrera pesseta al mercadejar ab las vidas de tants pobres infelissos talment com se mercadeja ab la carn de bestiar. Y sempre en nom de la llibertat.

Com que ab tanta infamia nosaltres no hi estavam conformes, naturalment, eram mals patriotas, separatistas y moltas cosas més; y eram també, naturalment, reaccionaris.

Y ve avuy en Rusiñol, y estrena a Romea *L'Héroe*, drama en que's fuhetejan de ferm l'heroisme oficial (aqueix llegat de las edats barbres), el patrioterisme y demés plagas legals qu'embruteixen als pobles; y'ls únichs que's disgustan ab las sanas tendencias del nou drama, son aqueixos titulats amichs de la revolució y enemichs de la reacció.

Y com que nosaltres aplaudim aquellas tendencias, naturalment, som reaccionaris.

Peró com que reacció y revolució en boca d'ells son cosas molt cómicas, y com que nosaltres podém trobar bonas l'una y l'altra segons els casos, segons nostre sentir y segons ens dongui la gana, els dirém lo següent:

Si'l considerar als unitaris enemichs de la llibertat per republicans que's diguin; si'l calificarlos de defensors dels més criminals absolutismes; si'l tenir el do de veure a molts d'ells tals com son, hipócritas y embrutidors del pobre; si'l voler la dignificació d'aquest per lo que fa y es capás de fer, no per lo qu'ells volen que fassi; si l'ésser tolerant ab totas las ideas y ab totas las creencias noblement y de bona fe professadas; si'l desitjar que desapareguin tots els fanatismes, diguinse religiosos, politichs ó lo que sian; si'l defensar tot això es ésser reaccionari, nosaltres declarém serho. Y'ls declarém a n'ells, quan no vils, estúpits, y mil voltas més estúpida a la massa que'ls segueix y que tan merescut té'l jou que porta.

En temps de llibertat *diu* qu'estém; no'ns trobém (*rara avis!*) en estat de guerra; no están suspesas las garantias constitucionals; podém com a ciutadans lliures exposar lliurement nostras ideas, y l'autoritat té'l dever de garantir nostra llibertat. Y no obstant, per imposició dels armats o de qui sia, a Romea's vegeren obligats el diumenge a suspendre la representació de *L'Héroe*, donchs l'autoritat no respongué del ordre. Y'l mateix dia s'havian reunit els republicans en *meeting* a la plassa de *toros*, y en Salmerón adulá al exércit pera implantar sa república unitaria y absolutista: perque sols aixis podria imposarla, puig lo qu'es per educació social, la que predican els Lerroux y comparsas es ben poch edificant.

La *massa* aclamá a n'en Salmerón, a n'en Corominas, a n'en Lerroux, a n'en Junoy y a n'en Vallés y Ribot, que també hi era y també victorejá a la república, al exércit y a la marina.

¿En qué quedém? *¿Viva la reacción* o *viva la revolución?*

Ah, ja no hi pensavam! Ara com ara *¡viva Salmerón!*

D'ART DECORATÍU

II

Aixis qu'apareix sobre la terra la especie *Homo*, y comensan a desenrotllarse en ell las facultats superiors, desprenentse de pas de certs hábits que l'agermanavan ab especies més inferiors de la escala zoológica, demostra sa admiració per la naturalesa y fins procura imitarla reproduhint, en certs objectes de son us, formas y aspectes de la vida animal o vegetal.

Aquest es el fonament del art, y en particular del art decoratiu, ja que tots els vestigis de rudimentaria ornamentació trobats entre las runas de las covas que serviren de xopluch als homes primitius, en els *mounds* de l'América del Nort y demés llochs d'enterraments, etc., etc., son aplicats a objectes de cerámica, d'os o de silex d'us doméstich o indumentari. Els vestigis d'art pur, sens inmediata aplicació á las prácticas de la vida,'s troban en els rudiments d'un dibuix representant al *Ursus spelœus* esculpit sobre pedra, trobat en una gruta de la montanya d'Her a Massat, departament d'Ariège (Fransa), y altres dibuixos, entre'ls que n'hi há un trobat a la cova anomenada de la Magdalena, que representa al Mamud o *Elephas Primigenius*.

Aqueixos dibuixos demostran ja un relatiu grau de cultura, peró la industria humana es molt més antiga. Com a filla de la necessitat, nasqué quan l'home, veyentse indefens y sense poder pera lluytar ab els corpulents animals que l'assetjavan, s'armá ab pedras y tronchs per' aixis poderlos vence.

En els terrenos quaternaris, y en particular en els sediments de las grotas y covas, s'hi troban indubitables testimonis de l'antiguitat de la industria del home, podentse veure clarament la evolució seguida per ella fins arribar als temps históricbs.

En algunas d'aqueixas covas s'hi observan, per regla general, uns jassements de materials d'acarreig, formats per tres capas sobreposadas, y gayrebé sempre separadas entre si per un banch estalagmitich. La capa més profonda, y per lo tant més antiga, es contemporania del horitzó quaternari, conegut ab el nom de *Diluvium gris*, y en ella s'hi han trobat, barrejadas ab els fóssils caracteristichs de la fauna d'aquells temps, aixas o destrals de silex de tipo d'Al beville (amigdaloide). De la segona, que correspón també al segón tram quaternari nomenat *Lhem*, se n'han extret estrellas de silex talladas en forma de ganivet, y també puntas de fletxa de la mateixa pedra o d'os, fitoras fàbricadas ab banyas de cervo, y algún banyot del mateix animal, foradat pera poderlo portar penjat al coll com adorno o com amulet. La tercera, que's formá simultaniament ab l'horitzó quaternari superior, o sigui'l *Diluvium roig*, se distingeix per presentar las armas e instruments de pedra, pulits y perfeccionats, y per trobarshi restes de cerámica, ossos partits longitudinalment ab el probable intent d'extreuren el moll, petxinas foradadas pera servir d'adorno, y algún fragment de teixit de llana.

Aixis, donchs, tením l'época de l'aparició del home (Antrópica), dividida en tres subépocas, qu'ab tot y representar un espay considerable de sigles, no son més que'ls primers y més costosos passos donats per la humanitat envers el camí del art y de la industria.

Aqueixas subépocas están perfectament caracterisadas per las troballas arqueológicas dels jassements susdits. La primera o *Litica*, representa l'esfors realisat per l'home pera proporcionarse quelcóm ab que defensarse, y per'xó's fabrica las aixas de silex, qu'encara que toscament talladas, presentan sempre una forma regulár y propia pera ésser agafadas ab la má y servirsen pera l'atach. Las estellas de silex que caracterisan la segona subépoca (*Mesolítica*), acusan ja un relatiu grau d'avens en el tallat de la pedra, y al unir als senzills tronchs usats primitivament punxas de pedra o d'os, demostran un notable refinament en l'art de la defensa, que ja tendeix a fer el major mal possible ab el menor esfors per part del combatent. En la tercera subépoca, nomenada *Neolítica* o de la pedra pulida, es quan verdaderament neixen las arts; l'home experimenta ja la necessitat de guardar fruyts y grans que li serveixen d'aliment durant l'hivern, puig els climas son si fa no fa com els d'ara, y a fi de presservarlos de la fermentació produhida per la humitat de la terra,'s construheix ollas y concas de fanch, que encara que las cogui al sol primitivament, prompte aprén á donárlashi més consistencia cohentlas al foch viu.

L'aparició del filat y teixit de la llana doná motiu a la formació d'una nova industria, puig l'home ja no'n té prou ab la cerámica; necessita quelcóm més adequat y que li serveixi més pera tenir guardadas sas vestiduras, y per'xó's construheix ab tronquets units entre si per fibras vegetals o tiras de pells d'animals, o bé ab trossos de soca aplanats a colps d'aixa, senzillas lleixas, que paulatinament se transforman en caixas, primitiva y fonamental forma del moble.

Aqueixa subépoca dona fi als temps prehistórichs, y s'enllassa ab els conegudament históricbs per trámits insensibles.

Arribats aqui, trobém al moble ja complertament format en totas las antigas civilisacions, y encara que pochs exemplars s'han conservat fins a nostres días, podém colegir sa forma y decoració de las nombrosas representacions que d'ells se troban en sos monuments arquitectónichs y esculptórichs, o en las pinturas que decoran sas parets y sos objectes de cerámica. La India, ab sa civilisació gayrebé cristallisada, ha conservat son art intacte o ab lleugeras modificacions fins a nostres dias, podentse dir qu'avuy, després de més de quaranta sigles d'existencia, presenta'ls mateixos trets caracteristichs que quan se constituhí. L'Egipte, ab sas hieráticas esculpturas, sos papirus, sos geroglifichs y colossals monuments, ressucita en nostra pensa'ls llunyans temps de sa refinada civilisació, y apareix a nostres ulls son art sever, al que no arriba a llevar de son fúnebre aspecte l'empleu de la policromia. Babilonia, ab sa gegantina arquitectura; Assiria, que conreuha un art germá del egipci, peró molt més observador de la naturalesa; Persia, Caldea, en fi, tota l'antiguitat coneix y usa'ls mobles, empleyant en sa construcció la més gran varietat de materials, y enriquintlos ab una hermosa y variada ornamentació.

Grecia reb son primer impuls artistich de l'Assia, mes son potent geni la enlayra prompte per sobre de tot l'art antich, arribant a assolir una perfecció tan gran, que per sempre més son art irradiará llum sublím a las edats futuras.

Roma fou la primera en experimentar la influhencia del art grech. Entregada per complert a son geni militar, no havia parat

esment en res més qu'en sas victorias, y conreuhava d'esma'l tosch art etrusch quan conqueri la Grecia, que fou pera ella com si hagués passat sobtadament de las tenebras a la brillant llum del sol.

Desd'aquell moment la Grecia restá enjouhada al poder de las áligas romanas, mes Roma quedá de fet conquerida y subjugada per la forsa, cent vegadas més potent, de la ciencia y l'art d'aquell gran poble.

Constanti, veyentse amenassat d'un cantó pels barbres y del altre pels persas, cregué necessari, pera vigilarlos més fàcilment, fundar una nova capital al orient del vast imperi, y per'xó s'alsá a Bisanci la fastuosa Nova Roma, la gran metròpoli que més tart devia anomenarse Constantinopla o ciutat de Constanti.

Alli naix de la barreja del art corinti, alashoras ja en complerta decadencia, ab el persa, un nou estil que pren son nom del terrer que l'ha vist naixe.

Aqueix estil es un reflexe fidel del luxe verdaderament oriental qu'envoltava a Constanti, qui, arribat ja al apogeu de sa gloria y cech d'orgull, se creu ésser superior a tot, y com a coronament digne de son inmens poder, alsa un grandiós temple y'l dedica a *Sancta Sophia*, o sigui a la Suprema Sabiduria, essent aqueix monument un perfecte model del art bisanti (1).

Doném fi a la Edat Antiga, y avans de passar a la Mitja, resumimla y veurém que las arts totas arribaren a una gran altura, y que'l moble en particular fou objecte d'un estudi especial y cuydadós, puig gayrebé sempre hi trobém agermanadas la elegancia y ben entesa proporció de las linias y de la decoració, ab la comoditat y solidesa, essent remarcables en aquest sentit els del periode grech-romá.

En sa construcció no s'hi empleyá la fusta sola, puig a més a més algunas vegadas se recubria aquesta, que per' aquest fi acostumava a ésser d'olivera o cedre, ab planxas de bronze ciselladas, y fins se'n construhiren d'aquest metall tot macis y de pedra y marbre. La decoració no fou menys variada, usantse la esculptura y la policromía, ja natural, ja de colors aplicats, y las incrustacions (taracea) de fustas variadas y d'evori (2), foren ja conegudas y practicadas.

EUSEBI BUSQUETS.

---

(1) Per més que'ls historiayres han volgut fer passar a Constantí com a cristiá, no es probable qu'arribés may a fer pública abjuració del gentilisme, ans bé es de creure que sa política de temporisació s'encaminava a lograr la perfecta fusió del paganisme ab el cristianisme per'aixís lograr la pau interior de son Imperi, amenassat exteriorment per poderosos enemichs.

(2) Els egipcis sembla que foren els primers en aplicar dit procediment a la decoració del moble.

LA MODA DEL SIGLE XX

Desde qu'ha comensat el sigle qu'estém esperant ab ansia una moda nova. Perque ningú ignora qu'aixis com cada terra fa sa guerra, cada sigle ha vestit a sa faysó, sufrintse emperó dintre 'l mateix las variants necessarias portadas pels aconteixements, y cambiant paulatinament per anar preparant la moda del sigle següent. Per ara aném vestits a l'antiga, es a dir, dintre 'l tipo establert durant tot el sigle XIX; es d'esperar que s'acabi y comensi a apuntar la moda propia de la nostra época (1).

Es altament curiós estudiar la continua variació del trajo en el curs del temps y en las diferentas nacions, desde l'home prehistórich que's mitj cubria ab pells mal girbadas, al brillant cortisá de Lluis XIV, tot adornat de cintas y llassets, de blondas y passamanería, que duya 'ls talons alts perque'l rey era de poca estatura, y una monumental perruca perque a sa majestat *le roi soleil* li convenia dissimular una llupia.

Som lluny de la clámyde grega y de la toga romana, som lluny de la vistosa varietat de l'época gótica, som lluny del temps en que'l trajo acusava las condicions essencials de la existencia, las creencias religiosas d'un poble, la latitut qu'habita, son gust cambiant baix la influhencia dels aconteixements, en una paraula, del temps en que la moda era'l signe exterior del geni d'una rassa.

Un se pert en un mar de confusions si vol esbrinar las mil causas que, influhintse en encreuhadas direccions, donan per resultat la invasió nivelladora, uniformista y antiestética del trajo modern qu'esborra de per tot lo tipich y caracteristich.

A alguna secreta lley misteriosa sembla que deu obehir la lenta transformació de la moda actual; no la pot cambiar el capritxo d'un rey, y un princep o un *smart* londonés, sols logran imprimiri petitas variacions.

Desde la revolució francesa el trajo s'ha democratisat, els vestits militars, eclesiástichs y oficials continúan rendint homenatje a la passamanería, peró 'l trajo ciutadá ja es igual pera tothóm, y la *chistera* del

---

(1) Ens referím especialment á la moda masculina.

president del consell de ministres no difereix gran cosa de la que's posa'l dependent de comers el dia que's casa. Aquesta nivellació, junt ab aquesta unitat monótona de la moda que domina en la major part d'Europa y América, que s'introduheix en el Japó y en altres paíssos menys civilisats y que sembla'l sagell qu'estampa la civilisació per allá hont avansa,'ns son profondament antipáticas. Quan se tracta de gerarquias perque no més las esborra en l'apariencia, essent en el fons l'un barret de copa opressor y l'altre oprimit; y en quant a la universalitat, perque es ilógich y áltament depressiu pera nostra dignitat que de Nova York, Londres o Paris hagin de venirnos imposadas las modas que nosaltres adoptém.

La caracteristica del trajo modern de cent anys ensá, es l'ausencia de vistositat y'l predomini de colors foscos y formas mal cenyidas. Sense l'alegria del color, sense la fantasia de la forma, s'acordan bé ab las negras malinconias de romántichs y neurasténichs. El caracterisa, per altra part, un fi práctich: l'abundancia de butxacas, apropiada al home de negocis qu'ha de portar documents y tot un arsenal de petits utensilis, qu'ha d'anar a cassa de la pesseta y qu'en l'aspra lluyta per la vida ha anat desenrotllant son instint d'adquisitivitat y necessita llochs pera embutxacar tot lo que's pugui.

Lo que no m'explico de cap manera es l'us persistent del barret de copa alta. Més estret ó més ample, acampanat ó cónich, d'ala plana o curvada, més de cent anys que rumbejém sobre nostras testas degeneradas aquesta mena de tiara llustrosa y alada, aquest fragment enxarolat de tubo de xemeneya. En un retaule de la catedral s'hi veu un home ab un barret de copa grisench y pelut, y en un ayguafort de Durer se n'hi veu un altre, peró no es dificil endevinar que's tracta de dos originals que vestian a sa manera en aquella época en qu'en el vestir hi regnava una llibertat qu'enamora. ¿Quán tornarém a disfrutarla?

Aviat se podrá dir que *fou* aquell temps benhaurat pera la estética del trajo en que'l pagés de Catalunya duya barretina musca ó vermella plegada de mil maneras, ermilla ab botons de plata, gech y calsa curta; y lo que succeheix a Catalunya va succehint per tot arreu, y'l bretó y'l normand, el cosach y'l charro, el zuriqués y'l napolitá van perdent son aspecte sugestiu y pintoresch, ficantse dins d'aquesta roba negra, tétrica, que sembla'l dol de l'antiga alegria, dintre aquesta forma deformadora ben apropiada al negre pessimisme modern.

Paulatinament ho anirá invadint tot la lletjesa del vestit, y a no trigar molt el xino y l'indiá, el rus y'l turch, l'alarb y'l grech, deixarán sas típicas vestiduras pera posarse la negra llureya de la civilisació. ¿Quins serán els forts, els valents pera resistirse?

Y si's tracta de rompre ab la rutina uniformista pera cercar novetats independents, ¿quins serán els temeraris, els héroes que afrontin la temible burla, la estúpida tirania de tots aquests infelissos que componen l'inmens remat de xays que se'n diu *tothóm*, que, esclaus del us, sotmeten y fan tremolar devant de l'aclaparadora pregunta: *¿Qué dirán?*

En especial aquí, el *¿qué dirán?* regna com a rey absolut. No podéu dur els cabells llarchs sense que'ls xicots vos cridin: «*Modernista!*» El pobre delicat de salut que pel octubre treu la primera capa, 's té de sentir a cada pas qu'es l'*embaixador del hivern*. El que pel janer s'atrevis a dur barret de palla s'exposaría a perdre totas las amistats. ¿Existeix tirania més insufrible?

No se'ns amaga qu'obeheix la moda a corrents ineludibles, casi fatals, qu'experimentém en sos efectes, peró quals causas complexas, múltiples y misteriosas, escapan en sa major part a nostra inteligencia; que'l trajo s'anirá transformant en virtut d'aquestas resultants de factors desconeguts; peró també creyém en la eficacia del esfors individual, com a causa petita que, multiplicada, influheix en el conjunt; creyém en l'avens de las ciencias y en la revolució latent que promet transformarho tot. Y per axó creyém que'l trajo deuria comensar a individualisarse, cercant cada hú el que més s'adaptés a son gust, a sa salut o a sa comoditat. Podria consultarse al metje y al artista subjectant al sastre, deixant de preguntar com fins are; «¿Qué's porta aquest estiu?» es a dir: «¿Qué manan a Londres o a Paris, ermilla de quadros o ab floretas?»

¿No vos fa llástima aquest ridicul gomós

portant al coll la enmidonada argolla del esclavatje y patint pels peus el martiri dels ulls de poll?

Ja fa prou que dura la opressió actual, ja fa massa que'ns invadeix l'uniformisme. Siguém conscients y proclamém la llibertat en el vestir.

¿Per qué'l poeta no té d'anar adornat ab flors y violas y vestit ab colors simbólichs?

¿Per qué'l militar no ha de rumbejar plomalls y barba feréstega?

¿Per qué'ls adolescents no han de vestir de blanch?

Els vells ¿no foran més venerables dintre d'amplas túnicas?

Aquests que per Carnestoltas se vesteixen ab tanta fruhició de *Tenorio*, de *Bebé* o de *Fardassa* ¿per qué no han de vestirshi tot l'any, si aquest fora'l seu gust?

Desesperém ab greu tristesa de que durant el sigle XX sigui suprimida la moda tirana y establerta la moda lliberal; y sospitém que moltas voltas el sol s'aixecará sobre nostras testas avans de que'ns pogém despendre dels lligams odiosos del *¿qué dirán?* y de *lo que's porta*.

Mesquinets de nosaltres! Cóm ens volém deslliurar de las grans esclavituts, si encara estém tan lligats per las petitas!

SEBASTIÁ JUNYENT.

EL BOIG DE MADRID

Era un cas divertit
el del *Boig de Madrid*.

Pels carrers y passejos principals
d'aquella població,
sempre feya aquell boig esta cansó:
«¿Per quín motíu la cals
negre no té de ser com el carbó?
Axó es una injusticia
que'm fa agafar malicia,
un privilegi injust qu'encén la sanch;
si un mateix element a tot integra
o tot té de ser negre,
o tot té de ser blanch.
Jo, que soch justicier y soch humá,
os prometo qu'axó s'ha d'acabâ.
Al món tots som iguals,
tots d'un mateix colô,
y las lleys naturals
proclaman que la cals
no deu tindre més drets que té'l carbó.»

Y'l ximple de Madrid,
portant un tros de cals y un de carbó,
corría pels carrers esporuguit
proclamant la rahó,
la suprema igualtat
de tot lo que a la terra hi há creat.

A cada pas que dava
la forma, lo color, tot proclamava
l'armonía infinida,
tot bell y tot difrent,
del himne de la Vida...
Y'l boig 'nava corrent
tot increpant a Deu exasperat
autor d'aquella *horrible* varietat.

Corría'l boig, corría
fins que la nit venía;
y quan ab la tenebra
res tenía color, tot era negre,
llavors, ple d'alegría,
tot satisfet el ximple reposava
esperant el nou día,
la llum que malehía
perque forma y color a tot donava...
Y tornava altre cop sa bogería.

¿Te creus, lector amich,
que aquest ximple que't dich,
dels senyors de la Cort fou la riota?
¿Creus potser que'l tenían per babau
o per un trastocat?
Donchs vas equivocat.
Fou un senyor de nota
que tot sovint s'asseya en el banch blau
y feya lleys pera regir l'Estat.

JOSEPH ALADERN.

NICOLÁS I EL PACIFICADOR (1)

Ja desacreditat en Lerroux, mancava un home pera passejarlo devant de la massa tan necessitada sempre d'un deu; mancava un *sér* més o menys *trascendental* que a manera de capa roja cridés l'atenció del brau del poble que, comensant a pendre *querencia* a l'autonomia, amenassava donar banyadas de debó a certas cosas. Y aquest sér ja ha arribat. El varem veure arribar. Agitantse bellugayres entorn del idol d'última hora, vegerem a n'en Lerroux el baladrer de *meetings*, a n'en Junoy el panxa-contenta, a n'en Corominas el cacich pseudo-republicá que imposa candidats als districtes talment com un ministre de la Governació borbónich; vegerem a n'en Vallés y Ribot, aquest home funest pera la causa de l'autonomia, que cada dos dias diu quatre cosas diferentas; aquest home que l'estiu darrer, a propósit del discurs qu'en Salmerón pronunciá a Almería contra las autonomias, escometia contra ell, y avuy posa la venerable bandera federal a las sevas ordres; aquest home que ab motiu de la inauguració del Centre Federal a Barcelona feu fer manifestacions de penediment per la campanya autonomista feta al estiu al Empordá, de la que jo encara tant m'honro, manifestacions que no fará devant dels empordanesos cara a cara; aquest home que permet que s'inclogui en la candidatura republicana a un obrer ab el carácter de federal-obrer, com fentho aposta pera demostrar al poble que'l programa federal es incomplert, no té solucions pera totas las classes y's necessita fer constar que s'es obrer pera que's cregui que un federal defensará a la classe trevalladora; aquest home que a Barcelona declara indignes als catalanistas perque lluyta contra ells, y al Empordá'ls declara germans y nobles pera que l'apoyin; aquest home que faría plorar de vergonya al mestre Pi y Margall si ressucités y vegés son programa fent acatament al home més enemich de l'autonomia y per lo tant més reaccionari; aquest home que... etc., etc. (1); allí vegerem a tota la patuleya d'ambiciosos, d'*amigos del pueblo*, de trapissondistas del comité del barri, d'embaucadors del desventurat trevallador; allí vegerem, en fi, al poble mateix, aquest poble barreja de valencians, d'aragonesos y de castellans, que deixant els *barbechos* cauhen sobre aquesta terra pera abatir els salaris, barreja qu'arrossega al nostre poble cego pel desitj de benestar, que es lo que precisament tractan de que no logri; y, com coronantho tot, vegerem al idol, a n'en Salmerón, el funest ex-president de la República espanyola, l'ambiciós que, enemich sempre de tota unió, l'accepta avuy que no es cap solució pera Catalunya perque pot esserne quefe; el reaccionari que declara qu'*ell* es tot un programa, ab la mateixa fatuitat monárquica que Lluis XIV declará qu'*ell* era l'Estat.

Això vegerem, y vegerem cóm la massa s'ubriagava ab sos crits, y vegerem aplaudir... Tot ho vegerem menys la llibertat.

Reaccionari en Salmerón, reaccionaris tots els fruyts que donguin las brancas qu'esbojarradament al seu tronch s'han empeltat. Pera combatre l'autonomia, a n'aqui l'han carretejat. Cert es que ve predicant la forma republicana; peró pera Catalunya, que vol sa llibertat, la qüestió de republicanisme o monarquisme es una qüestió d'un ordre ben inferior, per no dir económich. Pera un pais que disfruti de l'autonomia absoluta, la diferencia de qu'en el Poder Central s'hi assenti un rey o un president, queda reduhida a una cantitat més o menys crescuda de contribució pera subvenir o no als gastos de la llista civil.

Si d'això'n diuhen llibertat en aquest pais, verdaderament es un pais d'imbécils.

Eduard Vallés

---

(1) En Salmerón, eregit quefe dels republicans espanyols, ha pres possessió de son *cárrech* ab ínfulas de rey, y sa primera missió ha tingut d'ésser la de pacificar a sos súbdits que, tot invocant la llibertat, se tirotejavan a Valencia com kábilas africanas, y tot invocant l'honor s'esgarrapavan com donas bordelleras. Visca la república — ara més que may!

(1) Prometo omplir els etcéteras després de las eleccions. Aquestas y moltas més explicacions dech als meus germans del Empordá pera que comprenguin per qué no'm tenen avuy al seu costat en la lluyta contra'l cacich degradat de nostra hermosa terra.

TEATRES

L'HÉROE.—ELS CALAVERAS

L'héroe auténtich de las últimas guerras colonials d'Espanya no es pas el senzill ciutadá que hi va perque li portan a cumplir un dever confós envers la patria imaginaria y resulta una victima resignada que paga ignocentment las culpas dels governs ineptes y dels explotadors vulgars del poble: es el valent d'ofici, de sanch ardenta e instints crudels que va a la guerra ab goig intim de l'ánima, a matar y fruhir emocions fortas; es el pinxo nacional, com diu gráficament el repatriat d'en Rusiñol, que s'ubriaga ab la sanch y troba en la lluyta fraticida y én las disbauxas de la vida de campament un derivatiu y una satisfacció pera sos instints perversos.

Arruixat y valent l'héroe d'en Rusiñol, com tots els grans héroes estúpits, se troba un dia pels etzars de la lluyta en situació compromesa voltat d'enemichs: y surtintne ab vida—molts d'aquests héroes la hi perden—també per etzar després de defensarla ab energia—quin remey li queda!—la seva heroicitat es proclamada oficialment. Las petitas victimas de la lluyta, el remat de bens qu'omplená 'ls hospitals y quin ver heroisme consisti en deixarse manar passivament per gent inepta en nom d'ideals y sentiments que no capian, quedan oblidats y fins despreciats; l'héroe oficial cubert de medallas y de coronas de llorer torna ensoperbit a sa llar entre'ls clams y viscas del poble inconscient, que veu en ell al idol de la forsa bruta regalimant sanch humana.

Y sa llar era una llar honrada—massa honrada potser, puig qu'en ella s'hi santifica un trevall d'esclaus,—y al tornarhi tot el poble se'l disputa. Un héroe, més que un fill honrat d'un pare honrat, es un fill del poble, y'l jutje de pau, y l'alcalde, y l'agutzil, y'l sargento de carrabiners, y las fadrinas y las demés donas—especialment las donas,—y tot el poble, en fi, aculleixen ab entusiasme—*¡Viva España!*—al hereu valent qu'ha matat molts homes. La guerra, la vida de quartel y de campament, el pillatje tolerat y la disbauxa consentida, han transformat nostre hereu, d'honrat trevallador en un gandul que ja no serveix pera trevallar, en un perdut, borratxo, jugador y *Tenorio,* que portará a sa llar el desconsol y la miseria y al poble un exemple de corrupció. Mes ¿qué hi fa? Es un héroe, un héroe oficial. *¡Viva España!* Ab aquest crit tot calla, tothóm queda satisfet. Es tan fácil fer callar al poble!

L'héroe d'en Rusiñol, que ja no vol trevallar—un héroe no trevalla,—toca la guitarra acompassantla ab el trich-trach dels telers, se juga a la taberna'ls diners qu'afanyosament anavan estalviant sos pares pera lliurar del servey a son germá, se casa ab la promesa d'aquest enlluhernantla, s'entén ab la dona d'un company seu—un repatriat qu'ha tornat ab febres,—y en fi, ho desmoralisa tot. Per un moment, sembla referse al notificarli sa esposa que será mare y qu'es necessari trevallar pera son fill; peró ni aixó hi val res. Estava massa viciat. Torna borratxo de la taberna insultant a tothóm y volentho matar tot. Son els resultats de la glorificació de la forsa bruta, son las conseqüencias de l'aureola ab que's rodeja a qui mata legalment, son la continuació necessaria de las costums y vicis adquirits en el medi ambient de la lluyta salvatje en que'ls instints no tenen fre y las passions se caldejan ab la olor de la pólvora, el fuheteig de la marxas guerreras, els gemechs dels febles vensuts y l' entusiasme delirant del poble estúpit qu' engrandeix, ennoblintlas, gestas ferotjes en bona part imaginarias.

Héusela aqui la idea d'en Rusiñol, ben enquadrada en un drama punyent qu'adquireix forsa intensitat gradualment, sobre tot en el tercer acte, conmovedor per la veritat y'l sentiment. Algunas escenas hi há en aquest y en els altres actes, com per exemple la del repatriat y l'héroe en l' acte segón, fetas y dialogadas de má de mestre. Frases gráficas, *ditxos* ensopegats y pensaments d'una sátira sagnanta abundan en el drama, y hi há uns quants tipos com son el mateix héroe—encara que a voltas un xich carregat,—la Carme, els pares vells, el repatriat y algún altre, perfectament esbossats. En cambi, n'hi há de massa carregats: el jutje de pau y'l sargento, per exemple. Per algún moment, l'obra pren el to de la parodia, y encara que jo no rebutji aquest género, molt apropiat també pera ridiculisar y per lo tant intensament satirich, crech qu'es molt exposat emplearlo en una obra seria. L'efecte pot resultar contraproduhent, puig determinadas exageracions y l'abús de *xistes* molts d'ells xabacans, podrian donar lloch a que's dubtés de la sinceritat y convicció del autor.

En resúm: sense creure que *L'Héroe* d'en Rusiñol com a drama sigui un drama perfecte, sense pretendre qu'ell hagi sabut treure del pahorós problema social tot el partit que n'hauria pogut treure un geni, jo confesso que'm vaig entusiasmar junt ab el públich, y crech qu'aixó's deu al ample sentit moral que informa l'obra.

No es ja l'héroe estúpit y repugnant qui's posat en ridicul, sinó'l militarisme embrutidor, una de las plagas més terribles si no la més terrible que sufreixen els pobles moderns que's diuhen civilisats. Y com que aqueix ridicul s'enclóu en una obra d'art en que la vida, la veritat y'l sentiment hi bategan, es clar que'l drama d'en Rusiñol me va satisfer doblement: per son valor estétich y per l'elevat sentit moral que l'inspira.

Un del públich, ab espontaneitat, va cri-

dar: «Mori'l militarisme!», y'l crit va ésser acullit ab simpatia.

Et nunc reges intellegite erudimini qui judicatis in terra.

La execució en conjunt, ben discreta, encara que la majoria dels actors vacilaban com es costúm en els estrenos a Romea. Sobressortiren en Soler, la Monner, en Borrás y en Viñas. Més que tots ells l'apuntador, que jo crech se'l sentia desde'l carrer del Hospital.

—

Ab el titul *Els calaveras*, en Ferrer y Codina ha arreglat pera la escena catalana una comedia lleugera francesa, *Bebé*, ja ben coneguda del públich, puig s'ha representat aqui moltas vegadas un altre arreglo en llengua castellana ab el titul de *El chiquitín de la casa*. Arriba, donchs, tart en Ferrer y Codina ab la seva comedia, si'ns volia oferir quelcóm de nou.

Cert es que l'obra entreté agradablement al públich per lo enginyós de la trama y lo impensat de las situacions escênicas, preparadas ab la trassa caracteristica dels autors cómichs francesos que dominan aquest género, y això ho ha sapigut conservar l'autor catalá, per lo que mereix aplauso; peró jo crech que l'obra hauria agradat molt més si, en lloch d'*arreglarla*, s'hagués limitat a traduhirla. Transportada l'acció a Barcelona y desenrotllada ab tipos catalans de carácter y costums tan diferents, las inverosimilituts se fan més sensibles. Per altra part, el diálech, encara que viu y a voltas xistós, resulta sovint xabacá, y per lo tant impropi del medi en que's desenrotlla l'acció. La llibertat de costums propia de l'alta burgesia francesa no está exempta d'una certa distinció y finura de llenguatje que contrasta ab la vulgaritat de que sembla fassin gala'ls personatjes de *Els calaveras*. D'això'n resulta que lo qu'en *Bebé* y fins en son arreglo castellá ho acceptém naturalment, ens sorprén en *Els calaveras*.

La execució ben discreta.

NOTA D'ESTÍU (1)

Del vell cloquê havían caygut tres horas
que s'extengueren sobre'l poble blanch,
y un oneig de remor, ab tres intérvals,
mandrosament vessá montanya avall.

A'n el mas el remor no va arribarhi,
que's fongué prompte en l'ardorós espay.
Ni una fulla's movía, ni un bri d'herba.
El sol queya aplomat

De la morera la negrosa ombra
llepava fins al peu del vell portal,
y en sa copa amagadas, las cigalas
aixordavan cantant a reventar.

Aprop del pou — ahont el sol no hi queya —
el gos gratá la terra y s'hi ajassá,
ensemps que un llargandaix somniava, inmóvil,
en la paret rojenca del corral.

Aixuta la riera y pedregosa,
entre tant vert feya dolor mirar;
ferit pel sol, algún palet lluhía
ab hermosos reflexes de diamant

Al hort del mas—cuydat qu'enamorava—
la fruyta mitj torsava'ls fruyterars.
De sobte, en la quietut, caygué una poma,
y'l gos, rápidament, aixecá'l cap.

Va mirâ al hort, ab las orellas altas;
ab un ronch baix amenassá bordar;
prô'ls ulls se li clogueren desseguida...

El sol queya aplomat.

R Suriñach Sentíes

(1) Del llibre de poesías *De la vida*, que dintre pochs días se posará a la venda

L'IDILI D'UNA INGLESA

Era inglesa, de Louth. El seu pare, de la costa oriental, d'Oxford, de jove havia estat a Holanda, prop de La Haya, a Leiden. Allí's va casar, esplendorosament, en la superba iglesia de Sant Pere, ab una holandesa d'ulls blavosos de blavor matinal y de cabells rossos com els blats pálits en las horas aubals. Tot just casats surtiren d'Holanda y se'n anaren al orient d'Inglaterra. Y allí, a Louth, ahont ell trevallava, ella va neixe una tarda d'hivern en que plovia ab monoton ritme y en que'ls carrers eran plens de tristor y ensopiment. De Louth marxaren a Plymouth, y de Plymouth un mitj dia d'estiu en que'l mar quiet, d'un blau verdós corprenedor, més que l'Atlántich semblava un llach magnifich de rondalla o llegenda, marxaren riallers vers las Espanyas, el pais del sol y de la sanch...

A Espanya vivían mollament. Eran richs, fastuosos, se tractavan ab las altas familias de nissaga heroica y misteriosa y ab sos compatriotas enriquits. Acudian, finament invitats, a las grans festas qu'en sos casals magnifichs—uns antichs, de regia antigor, y altres nous, de bella novetat y atreviment—donavan las familias poderosas en els dias d'hivern. Y altras vegadas era en el seu casal ahont se donavan las admirables festas. Y a ell acudían en perfumat romiatje'ls nets dels héroes y'ls germans dels fabricants de panys de Birmingham.

—

Era rossa, d'un ros un xich encés, com certs matisos que té'l mar quan se lleva'l sol, y tenia'ls ulls blaus, d'un blau profond, com el blau del cel en las nits dolsas, y'l nas petit, un xich aixecat al acabarse... Era alta, prima, ab figura senzilla, peró hermosa, sens exuberancias, fina, ágil... Tot el seu cos semblava feble, tenue, com figura de Livres o com pastora de quadro de Watteau. Peró era forta, enérgica, valenta. Quasi bé tots els días anava sola ab el seu gos petit, groguench, seriós, a las aforas... Pujava a las montanyas més esquerpas com els socis dels clubs excursionistas, corria com els gossos y baixava pels més dolents camins, per entre herbas, pedras y tronchs d'arbres com las cabras salvatjes, sense por, tranquilament, serena. Li agradava anarsen lluny, ben lluny, entre altas montanyas, deixar de veure per unas quantas horas la ciutat, sadollarse de cel, d'ayre, de terra, contemplar la natura núa, veritable, generosa, unas quantas horas cada dia... y la contemplava alegrament, ab els ulls plens de pau y placidesa, ab la boca roja, llarga, baixa, hermosejada per lleuger somriure.

—

El dia avans hi havía hagut gran ball al Consulat: per'xó estavan cansants y caminavan lentament, ab calma... Feya deu anys que no l'havía vist; quasi bé no l'havia conegut. Se recordava d'ell, peró'l recordava quasi bé un nen, petit, sense barba, ab els cabells molt rossos y'l front blanch, las galtas com el front y las orellas un xich envermellidas, com d'infant; y ara 'l veya alt, un xich gras, ab barba, ab els cabells més foscos y'l front y las galtas rojas, sanas... Feya deu anys havian estat plegats prop de sis mesos, y jugant sempre junts, passejant junts, conversant sempre, barallantse alguns cops. Al veures inesperadament al Consulat, tots dos varen alegrarse. Ell se pensava que, per cosas de familia, ella era a Inglaterra, en son poble nadiu, y ella's pensava qu'ell era a Plymouth, lluny, a sa fábrica. Van ballar sempre junts y van prometres anar al dia següent a las aforas, junts com quan, infants, anavan als jardins de la ciutat. Hi van anar; y com qu'havian ballat quasi tota la nit, estavan cansats y caminavan lentament, ab calma... Caminant, caminant, la tarda queya... Anavan conversant intimament, contantse lo qu'havian fet en els deu anys, recordant els seus jochs de quan companys. Y, tot parlant, una gran simpatía s'establia entre tots dos. Ab las paraulas, primer temerosament, després més francament, s'enviavan esguarts... un suau amor, un amor en el fons infantivol, que va neixe, segurament, jugant y barallantse quan estavan junts, renaixía alhora en tots dos, dolsament. Si, s'estimavan. Conversant, conversant, s'ho coneixian mentres se parlavan dels seus jochs, y dels seus gays passeigs, y la nit, serenament blavosa, s'extenía per sobre l'horitzó. La nit venía, y ells, tot parlant, oblidavan qu'ab ella venia la foscor, y ab la foscor la perdua. Se perdian caminant per entre las montanyas que s'envelavan ab suau rapidesa; no sabian ahónt eran, no sabian ahónt era la ciutat, ni ahónt eran els camins que a aquesta conduhian. Y parlantse, parlantse dels seus somnis, no pensavan ni en la nit ni en la perdua, que benévola, celestinicament se somreyan...

Ja era fosch, ben fosch quan s'adonaren de l'una y de l'altra... Y llavors fou quan ella tremolá. Tenia por, una por horrible... Quedarse sola ab ell tota una nit, perduts en las montanyas, entre'ls arbres. Alló era terrible y vergonyós. ¿Qué diria la gent? Y s'espantava de las murmuracions, de las paraulas, dels gestos y ademans. Y's veya objecte de totas las miradas y somriures, y's veya bescantada per tota una munió aristocrática, y's veya assetjada pel jovent cercador de quelcóm d'ignominiós y menyspreuhada de las grans senyoras pudibondas y abandonada per totas sas amigas, blancas verges. ¿Qu'es lo qu'havia fet? Llavors ho veya, fins

allavors no. Fins allavors, dominada pels seus recorts de nena y per las paraulas dolsas y al ensemps graves d'ell, no s'havia adonat de lo que feya, de lo qu'estava fent... Peró ara si: ara veya ben clar el disbarat, l'abim horrible ahont, impensadament, s'havia llensat ab els ulls cluchs. Y també veya, també coneixia que d'aquell abim era dificil, inmensament dificil eixirne, y que no eixintne, pereixeria en ell terriblement...

Y ell anava parlant, y sas paraulas eran sempre bellas, dolsas, finas... Prenian moviments de gata acariciada y flexions de dona clamant. Y eran hermosas, melosas, atractivolas. Atreyan com miracle, adormian com cansó popular, ubriagavan com pessigollas de cabells de dona. Y ella callava... Las paraulas d'ell la enlayravan a un món superior, la transportavan a un estat divinal, en que las ombras se confonian, lluny, en las penombras, ab las realitats, conduhintla, per hermosos jardins plens de suaus flors, a un jardi magnifich e inefable ahont reyan totas las leticias terrenals, joyosa y bojament. Y las paraulas, colocadas en viva y bella toya, s'infiltravan, totjust surtian de la boca d'ell, en las orellas grans y vermellosas d'ella, que somreya inflamada d'amor, plena de goig... Y ella notava que totas sas ideas y temensas fugian de son cor, que se'n anavan ab vol rápit y ayrat, que a cada instant estava més tranquila y més contenta, y que'l buyt que la por deixava dintre seu al pendre'l vol, s'omplia d'alegria e ilusió. Trobava hermosissimas, magnificas, las paraulas d'ell, las trobava més dolsas que besadas d'infant, més melodiosas que clássicas sonatas. Veya en ellas quelcóm d'extasiador, amor grandissim, desitj mal amagat... Y aquell desitj, sensual, carnal, lasciu, no la enfadava, no la feya enseriarse, altrament ho trobava bonich, curiós, romántich, y li feya surar sobre'ls llabis un mitjriure petit, suau, amable...

Y caminavan per un bosch ple d'arbres y d'herbám, ab els brassos entrellassats, juntissims, tocantse las mans, quasi tocantse las camas y'ls rostres. Y las paraulas d'ell eran a cada instant més melodiosas, y las frases més rítmicas y hermosas, y'ls paragrafs més dolsos y melosos. E idilicament, llatinament, l'inglés s'incliná sobre la inglesa y la besá en els llabis y en las galtas, mentres queyan confosos sobre l'herba...

Y com a mitja nit surtis la lluna, y ella s'espantés, ell pera tranquilisarla la besá altra volta sobre'ls llabis y li aclucá'ls ulls...

CLAUDI COMABELLA

NOVAS

Si fossim d'aquells que no més se fixan en els fets isolats sense preocuparse de las causas que'ls produheixen ni esbrinar els punts de relació, cosa necessaria quan de qüestions socials o politicas se tracta, es clar qu'avuy deuria corferirnos el més negre pessimisme. Els apassionaments de partit, las rancuniosas campanyas del personalisme més desvergonyit, l'ambició, las concupiscencias, la mala fe y las malas arts: heusaqui'ls únichs elements que's respiran en la viciada atmósfera politica. Desesperada es la lluyta pera guanyar unas eleccions, donchs prou comprenen els defensors d'ideals de guardarropia que sa existencia depén del éxit o fracás del cop de teatre que tant preparan pera enlluhernar als babaus que son sas únicas forsas.

Peró nosaltres els catalanistas de la *Unió*, que sols tenim las eleccions com un medi, ben indirecte per cert, y quin triomf no'ns pot donar més que una relativa satisfacció, donchs no es res comparat ab lo a que aspirém, ab la conciencia ben tranquila y l'esperit ben seré esperém el resultat, que, sia'l que sia, no'ns ha de fer variar nostras conviccions de tota la vida.

El desgavell general, malgrat el fástich que'ns inspira, ens fa tornar cada dia més optimistas, perque, en mitj de tot, hi endeviném sintomas favorables; veyém un poble que's desvetlla, peró que, encara ensomniat y esmaperdut, busca a las palpentas la veritable orientació; ja es quelcóm buscarla, encara que no la sápiga trobar, perque avans ni tan sols la buscava.

Tot trontolla, tot amenassa enrunarse. Enhorabona sia. Sobre las runas del passat mort, nosaltres hi aixecarém l'ardit casal de nostra renaixensa.

—

La *Unió Catalanista* ha posat a la venda'ls acorts de totas las Assambleas en forma de llibrets, com segueix:

Manresa. Bases pera la Constitució Regional Catalana. — Reus. Medis pera portar a la práctica las Bases de Manresa. — Balaguer. Bases pera la Tributació. — Olot. Obras Públicas. — Girona. Declaracions del Catalanisme. — Tarrassa. Aclaracions e Interpretació dels acorts referents a eleccions y tributació.

Se venen al preu de 10 céntims cada un. A las entitats adheridas a la *Unió* se las hi fará la bonificació del 25 per 100, anant de compte d'ellas els gastos d'envio.

—

El Catalanisme ha experimentat aquests dias la greu pena de perdre un de sos més distingits adeptes, l'arquitecte-artista Antoni Gallissá, quina clara inteligencia y quin cor entusiasta estigueren sempre al servey de la

causa catalana, fins en aquests darrers temps en que'l tenia ja ferit de mort la crudel malaltia qu'anys há que'l flagellava.

En Gallissá, autor de moltas obras que perpetuarán son nom, ho era també com tothóm sab de la hermosa senyera qu'ostenta el benemérit Orfeó Catalá, haventla passejada en triomf, enaltida y magnificada pels sentiments d'art y de patria, entre propis y extranys.

En Gallissá havia ocupat y desempenyat honrosos cárrechs dintre del Catalanisme, entre ells el de president de la *Unió Catalanista*.

Ha mort benvolgut de tots, y per tots será anyorat. Descansi en pau.

—

Dos concerts ha donat en el teatre de Novetats la notabilíssima pianista senyora Carreño. Si en el primer no'ns produhi l'efecte qu'esperavam, tot y reconeixent la forsa y brillantesa de son mecanisme (bona proba'n foren el *Concert* en *la menor* de Grieg y l'*Estudi* en *sol bemol* de Chopin), en el segón no'ns quedá'l més petit dubte de que la senyora Teresa Carreño es de la fusta de que's forman els grans pianistas.

Execució brillant fins a lo impossible, forsa que pochs pianistas *mascles* posseheixen, dicció clara, seguretat y pulcritut; heusaqui las qualitats més características de la senyora Carreño. En la *Sonata op. 57 (Appassionata)* de Beethoven, fou potser hont la pianista venezolana demostrá mellor la fogositat y'l brahó de son temperament musical, distingintse sobre tot en el primer temps *(allegro assai)*, que digué ab brillant estil y seguretat maravellosa. A gran altura's mostrá també en las quatre composicions de Chopin executadas, com la *Sonata* de Beethoven, en el segón concert (que'ns recordaren per cert la magistral manera com digué en el primer el ja esmentat *Estudi* en *sol bemol*, y una *Berceuse* del mateix autor, qu'executá fora de programa); l'*Estudi* en *la bemol*, el *Vals, op. 42*, y'l *Scherzo op. 33*, obtingueren un relleu, una riquesa de matisos y de color, que no tenim prou paraulas per'alabar. Lo mateix podém dir de la execució dels *Estudis Sinfónichs* de Schumann y del *Impromptu* de Schubert.

Resumint: la senyora Carreño es una pianista que calificariam de complerta si no li manqués un xich d'expressió en els passatjes delicats, defecte que, per altra banda, resulta compensat de sobras ab sas qualitats verament extraordinarias. Qui posseheix, com ella, la ductilitat precisa per'atacar ab forsa y seguretat els *fortissims*, agafar els acorts més plens, y alhora pera fer ohir els *pianissims* com un murmuri quasi imperceptible —ensemps que una interpretació ben personal,— deu ésser considerat com un digne company d'en Risler, d'en Rosenthal y d'en Pugno.

—

Ab un ple a vessar tingué lloch el dissapte a la nit en el teatre Zorrilla de Badalona un gran *meeting* de propaganda electoral catalanista, en pro de la candidatura de nostre company en Trinitat Monegal.

Ocupava la presidencia'l president de la *Unió Catalanista*, tenint a sos costats al de «Gent Nova» de Badalona, y a n'en Pujulá.

Obert l'acte pel senyor Roca, usá de la paraula'l senyor Casals, recomanant la legalitat al emetre'l vot, tenint en compte que aquestas eleccions, més que designació de diputats, representan el desvetllament de la terra en pro de l'autonomia, y per lo tant espera que sian els bons catalans del districte els que cuydin del bon éxit de la candidatura vetllant per la moralitat.

Parlá seguidament en Santiago Gobern combatent ab eloqüencia'l centralisme y advocant per la reivindicació de nostra personalitat catalana. Digué que'l centralisme es enemich de la vida de las regions, a las que nosaltres volém salvar ab l'exemple. Nostra doctrina, donchs, no es doctrina d'odi com diuhen els que'ns calumnian. La politica d'odis y vexacions es la que ix del centre, volentse imposar sempre contra nostra voluntat, com ha succehit ab nostra parla, que se l' ha volguda anorrear, si bé inútilment, donchs el castellá no l'hem acceptat com no acceptém cap imposició atentatoria a nostra llibertat.

En Martínez y Seriñá digué que'ls moderns senyors feudals son els cacichs, y que cal acabar ab ells fent súrar nostre dret y nostra dignitat.

En Pujol y Brull, després de varias consideracions sobre la conveniencia d'implantar nostre programa, excitá als badalonins a que votessin a n'en Monegal que'l defensa en bé de Catalunya.

L'Ildefons Suñol explicá las calumnias que s'han llensat contra'l Catalanisme creant en contra d'ell una atmósfera de prejudicis. Feu notar com, malgrat aixó, el Catalanisme ha crescut fins imposarse a sos enemichs, que si son forasters, ja's veuhen en el cas de respectarlo quan a Catalunya's troban. Defensá l'autonomia ab gran lógica y enlayrats conceptes, afirmant que las democracias unitarias son un'altra forma del absolutisme y recordant que'l gran federal Pi y Margall may volgué saber res ab els unitaris.

Parlá després en Monegal, no pera exposar son programa, donchs prou saben tots qu'ell va a defensar l'autonomia, sinó pera explicar la satisfacció qu'experimenta ab l'actual campanya autonomista que realisa, satisfacció que li han proporcionat sos electors y qu'es lo que li ha fet acceptar la candidatura,

donchs apart de la probabilitat del triomf de la idea catalanista en aquell districte, motius de goig son els que proporciona l'actual propaganda en tot bon catalá. Atacá fortament al caciquisme, malura que patim y qu'es producte del regim centralista que combatém.

El senyor Roca, president de la *Unió Catalanista*, clogué l'acte dihent que'l programa defensat per en Monegal no sols es de reivindicació de la personalitat catalana, sinó que també de dignificació de nostre poble. Recomaná als electors tinguessin ben present dit programa, y que si no tenen fe en las Bases de Manresa no votin a en Monegal, y votin a un altre. Per deixar de treure un diputat el Catalanisme no morirá, donchs está forsa arrelat a la terra, y si un ministre tractés de arrencarlo tindria d'arrebassarla tota, desde'l Pirineu al Ebre y desde l' Cinca al Mediterrá.

Acabá donant las gracias als concurrents, qu'havian manifestat son entusiasme durant els parlaments de tots els oradors; havent resultat l'acte de vera importancia.

—

L'endemá diumenge a la tarda's celebrá altre *meeting* a Granollers, ab assistencia també d'en Monegal. El local ab tot y ésser molt espayós estava curull de gentada afanyosa d'escoltar las sanas dòctrinas catalanistas que li exposaren en sos discursos els senyors Martinez y Seriñá, Narcis Fuster, Busquets y Punset, y Maspons y Camarassa. Aquest darrer presidi l'acte y ab frase galana feu la presentació del candidat, qui també dirigi la paraula als electors d'aquell districte. L'animació era encoratjadora, y'ls parlaments dels oradors, que sentim no poder extractar, foren rebuts ab freqüents y sorollosos aplausos, resultant importantissim l'acte realisat.

—

En la nit del mateix diumenge's celebrá un altre *meeting* a Cardedeu, hont el poble en massa aná a la carretera a esperar a n'en Monegal y als amichs que l'acompanyavan. Comensá l'acte ab un eloqüent parlament del doctor Draper, que ocupava la presidencia, qui, desprès de proclamar las excelencias del Catalanisme, presentá al nombrosissim públich que ocupava la sala, a n'en Monegal. A continuació usaren de la paraula'ls senyors Busquets y Punset, Martinez y Seriñá, Pau Colomer, de Sabadell, Trinitat Monegal, y Maspons, qui posá fi al acte ab un brillant y fogós parlament, en el que resumi'ls discursos qu'en defensa de la candidatura autonomista y contra'l caciquisme havian pronunciat els oradors esmentats. La ovació tributada pel poble qu'havia escoltat ab gran interés e interromput ab crits d'entusiasme als oradors y a n'en Monegal, fou inmensa, d'aquellas que deixan recort etern y que fan entreveure la proximitat del dia de nostre triomf.

—

Altres *meetings* de propaganda electoral autonomista y en defensa de las Bases de Manresa s'han vingut celebrant aquests darrers dias a Balaguer, per hont se presenta candidat el senyor Valls y Vicens; a Girona, hont lluyta'l senyor Casas y Arxer; a Sant Climent del Llobregat, Vilanova y Cubellas, recomanantse la candidatura del senyor Pla y Deniel, y en molts altres pobles de Catalunya hont lluytan els senyors Albó y Marti, Rius y Torres, Soler y March, Casas-Carbó, Abadal, etc., regnanthi en general gran entusiasme.

—

Una frase d'en Vallés y Ribot en el *meeting* del diumenge:

«... En Silvela y en Maura, aquests dos homes que no deuhen serhi tots, quan han tingut d'aliarse pera formarne un de tot sol...»

¿Y en Vallés y Ribot, que tampoch hi es tot quan ha tingut d'aliarse ab els unitaris?

Esperém assentats la resposta.

—

L'agrupació catalanista de Sans «Els Segadors» celebrá'l diumenge la festa del repartiment de premis als autors llorejats en el Certamen literari organisat per la mateixa. El local estava artisticament adornat. Obri l'acte'l president de la *Unió Catalanista* y del jurat, senyor Roca, pronunciant breus paraulas, y'l secretari senyor Folch y Torres (Joseph M.ª) llegi la memoria dels trevalls premiats, dedicant un recort als poetas morts desde que's celebrá'l darrer certamen. S'adjudicá la Flor natural al senyor Brosa y Sangermán per sa poesia *Correu d'espardenya*, que fou llegida per son autor després d'haver nombrat reyna de la festa a la senyoreta Rosa Comas. Els demés premis y accéssits els guanyaren el senyors en Joseph Carner, Jascinto Torres y Reyetó, Francesch Ubach y Vinyeta, Joseph Calsada Carbó, Joseph Franquesa y Gomis, Joseph Piñol y Miranda, Joan Mercader, Joseph M.ª Rabassa y Dalmau, P. Palau González de Quijano, Joseph Baucells Prat, Eduart Girbal Jaume, J. M. Castellet y Pont, Ignaci Soler y Escofet y J. Calsada y Carbó.

Posá fi al acte'l senyor Roca ab un discurs rublert de patriotisme y d'amor a nostra llengua, quina apologia feu en inspiradas frases, repetintse las manifestacions d'entusiasme que no havian parat durant tan hermosa festa, a la que hi assisti extraordinaria concurrencia, qu'omplia a vessar el local.

—

En el «Centre Autonomista Fivaller» tingué lloch la nit del 17 del corrent una gran vetllada literaria-musical, llegintse trevalls de Jacinto Verdaguer, M. Folch y Torres, J. González, Jaume Collell, etc., etc., y executantse composicions de Beethoven, Saint-Säens, Chopin, Francitorres, Liszt, Escalas, etc. La sala estava hermosa y patrióticament decorada, y'ls lectors y executants foren molt aplaudits per la concurrencia, qu'era nombrosissima, acabant l'acte ab el cant de nostre himne *Els Segadors*.

—

Nostre benvolgut confrare *Llibertat*, de Palafrugell, se plany de la *nova* que publicarem en el darrer número de JOVENTUT, ocupantnos de nostres companys els catalanistas empordanesos y d'aquell politich catalá que's diu Vallés y Ribot y que té més caras que un Romero Robledo.

Consti ben alt que, al parlar d'aquest, sols voliam manifestar nostre pregón despreci, y al parlar de nostres companys, ho feyam sols pera dóldrens de sa candidesa, ab lo que davam una proba del afecte que'ls hi tením.

No hem dubtat d'ells veyentlos usar de son dret al proclamar a un autonomista, encara que aquest sia en Vallés y Ribot. No dubtém tampoch que'l treurán a la vergonya'l dia que fassi mal us de la investidura qu'ells li volen donar. Peró opiném que, en tot cas, ell haurá sigut amatent a ampararse dels cándits pera surtir diputat, y ells haurán fet tart pera demanar comptes a qui, un cop lograt son objecte, tant se li'n donará una acusació més com menys, tota vegada que no li faltarán defensors entre la patuleya.

¿Per qué esperar a demanarli comptes després, podent ja ara posar en evidencia la conducta equívoca de qui sempre's decanta vers el sol que més escalfa y, com altres federals que's van posant en evidencia, estira o afluixa las cordas de l'autonomia o de la república segons li sembla qu'está més de moda'l Catalanisme o la *llibertat unitaria?*

Nosaltres no rebutjém may a qui se'ns acosta, si procedeix ab medis honrats, tal com preceptúa la *Unió Catalanista* que nosaltres hem de procedir. No som tampoch enemichs de la política d'atracció, com hem tingut ocasió de dir alguna vegada. Ademés, no oblidém qu'en Vallés no es catalanista, y per tant no hem pas de demanarli comptes que no'ns deu com a tal. Peró tampoch oblidém que'l Catalanisme es quelcóm més gran y més elevat que un partit politich.

Compreném la situació de nostres bons companys de Palafrugell veyentse entre dos politichs tan dolents com el cacich Roure y com el voluble Vallés, y sentiriam que's creguessin que'ls volém senyalar una linia de conducta. Fassin sa voluntat, donchs ells saben lo que'ls hi convé més que nosaltres. Al fi hem de confessar que nosaltres també'ns varem fiar d'en Vallés un dia. Ara'ns en apartém, y no hi há res que dir. Els catalanistas del Empordá farán demá lo que nosaltres fem avuy.

Y creguin aquells ardits defensors de nostre programa, y cregui l'amich Linares qu'es qui parla per ells en l'esmentat periódich *Llibertat*, que'ls estimém de veras. Peró ab tot, creyém que també al Empordá hi há catalanistas que pensan exactament com pensém nosaltres en aquest punt.

—

Publicacions rebudas:

Els Vells, drama en tres actes per Ignaci Iglesias, que com saben nostres lectors per la critica que'n publicarem, s'estrená en el «Teatre Catalá», Romea, la nit del 6 de febrer d'enguany ab grandiós éxit. Preu, 2'50 pessetas.

La mellor ofrena, trevalls literaris d'en Miquel Pi Marquet, coleccionats y publicats per en Joan Lladó Figueras. Forma un volúm de prop de 200 planas aquest aplech d'articles, alguns d'ells dignes de lloansa y que revelan las no vulgars qualitats que'l malaguanyat escriptor sabadellench possehía y que una prematura mort li privá de desenrotllar.

La señorita Julia, tragedia en un acte per A. Strindberg, traduhida al castellá per Julio Palencia y Tubau. Forma part de la Biblioteca del «*Teatro Antiguo y Moderno*», que acaba d'enriquirse ab aquesta obra del eminent autor suech. Preu, 1 pesseta.

La última caricia, quadro dramátich original de J. Vidal y Jumbert, estrenat ab gran éxit en el teatre de la societat «La Alhambra», de Granollers. Preu, 50 céntims.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no sían inédits.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

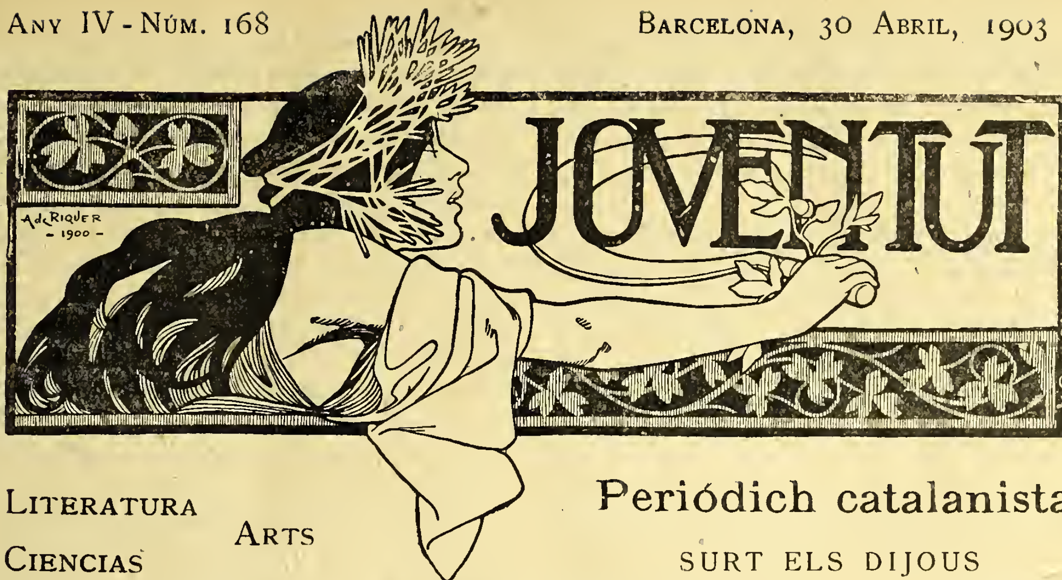
Preus de suscripció:

CATALUNYA:	Un any	8	Pessetas.
»	Mitj any	4'50	»
»	Trimestre	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA:			
	Un any	9	»
EXTRANGER:	Un any	10	Franchs.
Número corrent		20	Céntims.
»	atrassat, ab folletins	40	»
»	» sense folletins	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

Fidel Giró, impressor.— Carrer Valencia, de 233

Any IV - Núm. 168 | Barcelona, 30 Abril, 1903

Literatura
Arts
Ciencias

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:

Plassa del Teatre, 6, entressol.

Número corrent.	20	céntims.
» atrassat, ab folletins. .	40	»
» » sense folletins.	25	»

SUMARI:

FOLLETI:

LA VOLUNTAT DE BARCELONA

S'ha sentit un gran soroll y cap vehí sab lo qu'ha sigut. Mentres uns suposan que s'haurá calat foch als polvorins de Montjuhich y haurán enderrocat la montanya, o que s'ha ensorrat tot un barri, o qu'haurá fet explosió la máquina d'alguna fábrica, altres diuhen que'l terrabastall no ha estat altra cosa que l'espetech d'un tro qu'ha esclatat una boyra d'estiu apareguda tot de sobte al horitzó. El cas es que'l soroll misteriós de moment ha fet gran efecte, ha sorprés a tot el vehinat, ha corprés a molts y fins a fet glassar la sanch a bastants espantadissos que creyan arribada l'hora de las grans justicias: peró poca estona després tot s'ha posat en clar, y Barcelona continúa tan sencera com avans, com continuará sempre, y de tot el terrabastall no'n resultan més que quatre gotas fonedissas qu'ab prou feynas han arribat a mullar els carrers de la ciutat.

Aixís ha sigut la terrabastallada del diumenge passat. No s'ha ensorrat res ni tan sols ha tremolat res; el soroll, que no ha estat res més que soroll, no ha fet més qu'ofegar de moment la veu de Barcelona. Peró Barcelona ha parlat, y ha parlat més clar y més alt que may, y de cada dia més hi seguirá parlant fins que domini la terrabastallada passatjera. Y no parlará sols als comicis, sinó qu'exposará y defensará la seva voluntat en tots els llochs hont pugui ferla prevaldre en tota sa integritat.

En la lluyta electoral del diumenge hi hagué dugas victorias y una sola derrota verdadera: la del govern monárquich centralista. Mes entre las dugas victorias hi há una diferencia essencial en sa significació y en el poder afirmatiu dels dos vencedors: l'una es una victoria falsa, cega, enderrocadora y destructora, de forsa abrupta, d'embestida momentania y brutal, sense direcció ni finalitat, com la del ayguat que s'arreplega tot a l'hora a la rierada pera emportársenho

tot mentres passa; com la de l'allau que rellisca montanya avall y queda en un moment en repós al fons de la conca. L'altra victoria, la del Catalanisme, per desgracia mitj desnaturalisat pel regionalisme, es la victoria certa y positiva, dirigida a alcansar un ideal inconmovible, únich y universal, a assolir la representació de Catalunya per Catalunya, de Barcelona per Barcelona, sense influhencia de fora ni de partits politichs, siguin negres, rojos o vermells.

Han lluytat dugas forsas y las dugas han vensut. La victoria dels republicans centralistas ha sigut una victoria de grans proporcions, peró una victoria purament numérica. Creure que'ls seus trenta mil vots representan la voluntat de Barcelona sería una ignocencia. Més aviat representan una voluntat contra la voluntat de Barcelona. El cap de colla d'aquesta multitut, en Lerroux, es un foraster que no posseheix altra qualitat que la del agitador inquiet y d'ideals nebulósos impossibles de fixarse may en un programa de govern, ni tan sols de revolució. Ni tan sols entén la nostra llengua; no fa molt que ignorava fins el domicili de nostras societats económicas y científicas, y avuy ignora encara quínas son las bases y fonts de nostre renaixement y quina es la nostra finalitat com a poble. Té la cultura mitja espanyola que ve a ésser com la cultura general o vulgar de Fransa y Alemanya, y lo qu'allá no es més que un ciutadá digne, aqui es un cap de colla excepcional gracías a sas dots agitadoras qu'allá no li valdrian, perque no hi há el descontent y fins el desesper d'aqui entre las massas. Els seus lloch-tinents son ben poca cosa; potser n'hi há algún ab més cultura qu'ell, peró ja sabém la poca cosa qu'es aqueixa cultura que no serveix més que pera fer un bon ciutadá. Els milers que segueixen no son més que números, el poble vexat, la víctima dels governs africans d'Espanya qu'han abandonat la ensenyansa y han mort el trevall, el poble que'ns han fet y després han llensat a la desesperació fentli creure que un home l'ha de redimir, fentli creure que l'obra de molts sigles pot desferse en un dia, que l'obra d'una oligarquia embrutidora de sigles y sigles pot desferla un sol home, donantli aixis la dignitat de sant y elevant las sevas obras a la categoria de miracles.

La majoria d'aquests 30.000 vots ni menys son vots de catalans. Son els de 15 o 20.000 jornalers que fugint de la miseria de las terras vehinas, s'han deixat caure a Barcelona perque l'enginy, l'activitat y la inteligencia catalana'ls hi deixés guanyar el miserable tros de pa que no trobavan a la seva terra. Y aquests milers de vots, gracias a l'obra del agitador, s'han redressat contra la voluntat de qui'ls hi proporciona'l medi pera no morirse de fam. Descomptém encara 10.000 vots de federals y republicans catalans de tota mena que volen l'autonomia de la seva terra y qu'avuy, sugestionats per un proxim triomf mentida de sas ideas republicanas, s'han deixat arrossegar miserablement pels enemichs de l'autonomia, pels amichs de la centralisació y de la dictadura; descomptém també 4 o 5.000 que'ls elements monárquichs de Barcelona'ls hi han proporcionat ab l'evangélich fi de reventar als catalans que's treuhen de sobre'l jou centralista representat per ells, y ¿qué'n queda del triomf republicá centralista del diumenge que tingui cara y ulls de voluntat barcelonina? Potser res.

El triomf de la candidatura regionalista no ha estat sorollós, peró sos resultats serán ben positius y son ben encoratjadors pel pervenir de Catalunya, qu'avansa fermament y cada cop més depressa cap a la seva consecució. Al revés de la candidatura centralista, la regionalista ha hagut de lluytar contra totas las contrarietats. No era un secret pera ningú que tenia a son costat, si no en son sí, tres o quatre mil vots carlins, mes ara un felis incident portat per la mateixa naturalesa de las cosas, ha fet que aquest refors considerable se li restés; mes no hi fa res: el seu cos s'ha sentit de moment d'aquest desprendiment, peró pot ben dirse que s'ha purgat, ha tret de dintre seu tota la porqueria que hi tenia, y la seva salut está en l'esdevenir més garantisada. Ha vist despendres d'ella tot l'element federal que s'ha sumat al seu enemich, perque encara la idea federal nacionalista no ha fet l'última evolució en sos cervells educats en la escola rutinaria dels partits politichs espanyols; ha lluytat contra la oposició d' importants grupos catalanistas quina intranzigencia no discutiré, y no obstant y tot aixó, apareix ab 10 o 12.000 vots, ab molts més mils de vots

qu'en las altras lluytas, y contra tots els enemichs y'ls indiferents, la voluntat de Barcelona 's manifesta ben clara y ben enérgica.

Si calgués demostrar la injusticia del sufragi universal tal com el tenim establert, avuy ens vindria com l'anell al dit. Trenta mil obrers manuals, jornalers o tal cop alguns sens ofici, podrían haver copat la voluntat de Barcelona y podrían haver enviat al Congrés set diputats que demá parlarían en nom de la gran ciutat, sense que representessin més que la voluntat y'ls interessos d'una part de la classe obrera. Avuy més que may devém afermarnos en la bondat de nostre sufragi per classes, com a més racional, més just y més equitatiu.

¿Quí dubta qu'establert aixís el sufragi universal, la voluntat de Barcelona s'hauria manifestat d'altra manera? Justíssim es que'ls obrers puguin enviar a Madrid els seus representats, tan radicals y tan anarquistas com vulguin, peró no es just que'ls seus vots invadeixin el terreno de las demés classes de la societat y las privin de sa representació, perque per molt respectable que sigui la classe obrera, per més qu'ho sigui més que algunas de burgesas, n'hi há també qu'ho son més qu'ella, perque representan més grau d'humanitat y major cultura e inteligencia.

Sobre'l resultat de las eleccions del diumenje, jo destribuheixo'l número de vots y de representants de la voluntat de Barcelona de la segúent manera:

Universitat, Institut y demés centres oficials:

En Lluis Doménech y Montaner	1.000 vots.
Oposició	200 »

Societats Industrials y Cambra de Comers:

En Lluis Ferrer-Vidal	3.000 vots.
Oposició	800 »

Ateneu y demés associacions científicas y literarias:

En Albert Rusiñol	2.000 vots.
Oposició	400 »

Industrias, arts y oficis y demés Gremis:

En Ildefons Suñol / En Jaume Carner	6.000 vots.
Oposició	1.500 »

Agrupacions y societats obreras:

Don Nicolau Salmerón / Don Alexandre Lerroux	30.000 vots.
Oposició regionalista	2.000 »

Per lo tant, representan la voluntat de Barcelona 'ls 5 candidats regionalistas y en Lerroux y en Salmerón; lo demés es una farsa, una práctica inmoral y anti-progressiva, un abús de la forsa contra la rahó, una injusticia social que sols poden apoyar els governs absoluts y anti-democràtichs, una manifestació de poble barbre qu'está molt lluny d'una organisació social de conformetat ab tots els drets dels homes.

Els que la sentin, que cantin la victoria del diumenje, que nosaltres no'ls hi envejém pas. Els regionalistas poden estar ben satisfets de la seva.

JOSEPH ALADERN.

D'ART DECORATÍU

III

Un aconteixement grandiós, sense precedents en la historia de la humanitat, té lloch al comensament de la Edat Mitja.

Els feréstechs homes del Septentrió avansan com las onadas de furienta torrentada vers el corromput imperi romá, destruhint de cop y volta sa decadent civilisació, y en son afany devastador, no paran d'escampar arreu l'incendi y la ruina, fins que; arribats als confins de la Europa, las ayguas del Estret els barran el pas.

Sols alashoras amayna bon xich sa destructora furia, y repartintse entre ells la herencia de la cayguda Roma, s'hi estableixen formant cada tribu un nou regne que será més tart el bressol d'una nova civilisació, complertament diferenta de l'antiga.

La tasca de destruhir era acabada, y comensava la de recullir els restes, disseminats sa y enllá, del terrible naufragi.

Las ordres religiosas foren las incansables trevalladoras que portaren a cap tan gegantina empresa; y quan, ja cansats de tanta guerra y desolació, els pobles miravan esparverats la gran miseria moral en que quedavan ensorrats, puig se creyan haver perdut tot l'inmens cabal de ciencia y art acumulat ab no poch d'esfors durant tants sigles, ab goig se va saber que gayrebé tot s'havia salvat gracias als esforsos dels monjos, qu'havian anat arreplegant, en sos convents y monastirs, tot lo que las enfurismadas ayguas havian anat tirant a la platja.

Per forsa l'art tenia de ressentirse de la inestabilitat caracteristica d'aquella societat, y per més qu'encara se segueixen conreuhant els estils romá y bisantí, degut a la manca de tradició artistica en que's troban els conqueridors, prompte aquells estils van degenerant y acaban per desapareixe per complert, naixentne en son lloch un altre de tosch e infantivol, més en armónia ab las creencias y necessitats de l'época, peró no per'xó desprovehit de certa elegancia y corprenedora majestat.

Aquest fou l'art románich, que poch a poch aná perdent son primitiu encongiment y engrandint sas proporcions fins esdevenir pare del sumptós art gótich, o, per mellor dir, germánich, suprema manifestació de la sublimitat a que pot arribar en sas creacions l'esperit humá.

L'art germánich passá per tres periodes diferents qu'abrassaren en conjunt l'espay de cinch sigles: el primer fou de tranzició, confonentse en sas primeras manifestacions ab el románich, podentse comptar sa duració mitja fins a últims del sigle XII. En el segón es quan assoleix son més alt grau de perfecció y puresa, essent de notar sa gracia y esbeltesa y la sabia y ben ordrenada distribució de las massas y ornaments. Aquest periode durá fins a las acaballas del sigle XIV; mes al arribar al XV entra ja en un altre periode de rápida decadencia, ocasionada per la gran exuberancia dels adornos, qu'arriban a ofegar y a treure tot el valor de las linias generals, essent tanta la importancia que's dona al detall, que prompte's descuyda l'armonia del conjunt, degenerant en un barroquisme que per forsa tenia d'acabar ocasionant sa complerta transformació.

Paralelament ab aqueixos estils, anava desenrotllantsen un altre d'un carácter complertament distint, a la part meridional d'Europa. Els alarbs eran sos conreuhadors, y per més que portavan sas primitivas inspiracions artisticas de l'Assia, puig son art deriva directament del antich persa, al arribar a Europa pren un carácter propi y deslligat de tota influhencia que no sigui la del medi ambient en que's desenrotlla.

Se desenrotlla, com el gótich, en tres periodes diferents, que caracterisan perfectament son procés evolutiu. El primer, nomenat bisanti-alarb per la influhencia que dit art exercí en sas primeras creacions, té com a model al superb y únich monument conegut ab el nom de Mezquita de Córdoba. En son segón periode's mostra ja complertament original y despullat de la influhencia del bisantí, essentne son monument caracteristich l'Alcázar de Sevilla. El tercer, representat per l'Alhambra de Granada y nomenat moresch, sembla més aviat obra de fadas que d'homes, ja que sos estucats, ab sas llasserias, sas esbeltas columnas de marbre o alabastre, sos archs y sas voltas estalagmiticas, y en fi, tot plegat unit a la suau policromia qu'ho decora, esborra de nostra pensa tota idea de solidesa y se'ns representa com una fantástica creació de brodats y randas: palau encantat, ahont guarda captivas hermosas princesetas algún bruixot d'ilimitat poder.

En tots aqueixos estils el moble arriba a un bon grau de perfecció, construhintsen de tota mena y pera tots els usos. Caixas, llits, cadiras, armaris, sillons, taulas, *buffets* o *dresoirs*, faristols... en fi, tota la inmensa varietat de formas que pot tenir el moble, las trobém ja en els estils que composan l'esperit artistich de la Edat Mitja, en particular en l'última época del gótich, existintne bona mostra en els exemplars que figuran en els museus y coleccions particulars.

Un gran aconteixement hem dit qu'havia donat comens a la Edat Mitja, y un altre encara més gran y gloriós la hi dona fi, servint al mateix temps de comensament a la Edat Moderna.

Un nou món prenyat de riquesas y misteri acaba d'ésser ofert a la vella y corrompuda Europa, obrint un nou y vast camp a las activitats y a la copdicia dels aventurers.

Arreu s'aparellan bastiments que, curulls de gents de tota mena, deixan llurs patrias moguts per la esperansa de copsar riquesas sens nombre, y's fan mar endins, solcant l'inconegut pélach en cerca dels faulosos paissos somniats per la esbojarrada fantasia popular, exaltada a causa de las exageradas narracions que dels primers descubriments corrian de boca en boca.

Un art primitiu, gayrebé prehistórich era'l d'aquellas llunyanas terras, peró ab tot ja s'hi troban els fonaments de dos estils ben determinats: aquests son l'azteca y l'inca o peruá, estils qu'estavan ja gayrebé formats quan el descubriment d'América; mes, ab la conquesta dels imperis de Méxich y'l Perú,'s destruhiren barbrement llurs floreixents civilisacions, y sa tradició artistica s'aná esvahint suaument xuclada per las corrents de *superior cultura* que li arribavan d'Europa.

Pochs son els mobles que del primitiu art americá's conservan, mes ab tot, en el Museu nacional de Washington se'n poden admirar alguns exemplars, entre'ls que son remarcables, particularment, unas cadiras simulant formas animals, ab l'espatller molt inclinat, lo que fa creure que son us era més aviat el de llit que'l de setial.

Una poderosa reacció envers l'antiguitat té lloch al arribar al sigle XV, donant per resultat la decadencia y subsegüent desaparició del art gótich, naixent en son lloch, ab forsa y esclat esplendorós, el Renaixement, maravellós moviment artistich, época de fe-

bre creadora, en la que fins l'ayre sembla impregnat d'essencia d'art.

Baix sa benfactora influhencia las arts totas assoleixen son més alt grau de perfeccionament; la imprenta comensa a ésser ja industria d'art, y'l llibre passa de las mans del copista y del miniaturista a las del tipógraf; las arts del metall se desenrotllan prodigiosament, produhintse en esmalts y orfebreria obras hermosissimas que son verdaderas joyas, més per son valor artistich que per la riquesa de materials empleats; els teixits, brodats y puntas tampoch se quedan endarrera, y molt menys encara la cerámica y la vidrieria, que donan mostras d'haver assolit ja sa major edat; la fusteria també produheix obras mestras, y en particular el moble presenta una justesa de parts y armonia de linias, que sa forma queda definitivament fixada perpetuantse fins als nostres dias. La construcció es altra de la qu'era, empleantse formas y procediments que s'apartan ja obertament dels empleats en la fusteria propiament dita, podentse afirmar qu'es en aquesta época quan naix y's desenrotlla la ebanisteria.

En la decoració del moble s'emplean els més variats materials; a més de la esculptura s'hi aplican incrustacions (taracea) fetas ab varietat de fustas de colors, y fins s'hi emplean l'evori, la conxa y'l nacre; això, unit al us que de las ricas fustas procedents d'América's feya, donava al moble una riquesa y sumptuositat tan gran, que sembla impossible poder arribar ja més enllá.

La riquesa del moble tenia d'anar aparellada ab la de l'habitació, y per aixó'ls interiors s'enriqueixen ab tota classe d'objectes, com pinturas, tapissos, vidres de colors, cerámica, etc., y'ls sostres de vigas desapareixen sota'ls artesonats que's combinan y decoran de mil maneras, ja ab fustas de color natural, ja policromadas, ja ab daurats y aplicacions de metalls, etc., etc.

Emperó, sa mateixa exuberancia de vida li causá la mort, puig després d'haver arribat a las grandiosas y ben equilibradas formas del pseudo-clássich, entra en una rápida decadencia, y al arribar a últims del sigle XVII el trobém ja en complerta descomposició degut a las llicenciositats del fantasiós barroquisme.

Alashoras esdevé un periode de calma, y sembla com si la vida artistica fugis de tots els pobles d'Europa, fadigats del gran esfors realisat, y's concentrés a Fransa que, tota amorosida, recull el preciós llegat aumentantlo encara ab nous estils fills llegitims del Renaixement; peró al arribar a las acaballas del sigle XVIII, la revolució esclata furiosa amarant de sanch tot el terrer francés, la ganiveta de la guillotina no dona l'abast a tanta feyna com se li encomana, y l'art tot desapareix a la vista de tan folla obra.

La reacció s'imposava, y prompte vingué ab l'imperi napoleónich; las art comensan a surtir de son retrahiment, y sembla com si volguessin arrencar nova volada creant un nou estil que no es res més que la continuació y decadencia de Lluis XVI; peró aquest esfors fou com estiuhet de Sant Marti, esvahintse ab l'ultim bramul dels canons de Waterloo.

EUSEBI BUSQUETS.

CONSISTORI DELS JOCHS FLORALS DE BARCELONA

VEREDICTE

PREMIS ORDINARIS

Premi de la Englantina d'or. Núm. 122. *Lo Parch.* «Barcelona venjada».

Primer accéssit. Núm. 141. *La Costa brava.* «Caribdis».

Segon accéssit. Núm. 104. De la colecció *Rossellonesas,* la *En Jaume II de Mallorca.*

Premi de la Viola d'or y argent. Núm 72 *La Sacra Expectació dels Patriarcas.* «Populus qui ambulabat, etc.»

Primer accéssit. Núm. 60. *Sugeridas.* «La naturalesa sugereix certas ideas bellas, etc »

Segón accéssit. Núm. 112. De la colecció *Pregarias novas* á la *Mare de Deu del Pi.*

Tercer accéssit. Núm. 168. *Missa d'eixida.* «Holocauste».

Premi de la Flor Natural. Núm. 111. *Idili.* «Cántich d'amor, cántich de vida».

Primer accéssit. Núm. 110. *La Balada de las Festas.*

Segón accéssit. Núm 166. *La nit ab els pastors.*

Tercer accéssit Núm. 137. *Vostre jardí y'l meu hort.* «A vos».

PREMIS EXTRAORDINARIS

Premi de la copa artística ofert per lo Consistori á la mellor composició en prosa. Núm. 37. *Marinas.* «Tros de novela».

Accéssit. Núm. 123. *L'Antonia.* «Figura».

Premi del Eminentissim y Reverendissim Senyor Cardenal Bisbe de Barcelona. Núm. 94. *Enfilall.* «Impressions».

Primer accéssit. Núm. 89. *Lo nostre pa.* «Da nobis hodie».

Segón accéssit. Núm. 8. *Brot de passionaria.* «Anyorament».

Premi de la Lliga Espiritual de Nostra Senyora de Montserrat. No s'adjudica.

Barcelona, 21 d'abril de 1903 —*Joseph Franquesa y Gomis, Joan Maragall, Martí Genís y Aguilar, Frederich Rahola, Pere Vidal, Víctor Brossa y Sangermán, Antoni Bori y Fontestá.*

SENZILLAMENT

Els fulls mitj closos de las persianas deixan entrar branquillons gemats d'arbres fruyters, irisant y destriant la llum matinal.

La iglesieta, baixa de sostre y modesta d'aspecte, semblaria una catacomba, una cripta sagrada, si'ls raigs de sol, tot just eixit del horitzó, no passessin per las finestras laterals, alegrant els sants de fusta y las puntas dels altars ab reflexes melancólichs. La Primavera radiant hi fa entrar borrissols de fruyts no-nats, algún papelló perdut y perfums violents que, barrejantse ab els dominants d'encens y cera cremada, s'apoderan lentament dels sentits dels fidels.

Els fidels son tots els noys del colegi en quina planta baixa hi há la capella. Han matinat molt pera estar confessats a l'hora, y, encara mal desvetllats, recorren la gran casa procurant fer silenciosos sos passos, contenint a duras penas las corredissas a que se senten inclinats, parlant baixet ab afectada modestia y buscant *padres* que'ls vulguin sentir al confessionari. Si'ls confessionaris ja están ocupats, s'agenollan als peus del capellá en un reconet del chor, y en la penombra aquells grupos extranys se dramatisan pels gestos d'absolució del representant de Christ, que sempre perdona.

Ademés, al cap d'avall, cap a la porta, a plena ombra, hi há un grupo quiet, de devotas jovas y vellas. Las vellas hi venen el dia de la comunió, com tots els altres dias del any, pel vici d'ohir missa; las jovas asisteixen a las comunions mensuals, haventse primer rentat la conciencia en un'altra iglesia per por de que'ls *padres* confessors dels xicots grans se malpensin cosas que las farian enrojir molt.

Y comensa la missa, ajudada per dos noys que's posan un mocadoret brodat sota'ls genolls cada vegada qu'han de cambiar de lloch, no fos cas que s'embrutessin els pantalons negres del uniforme.

Avans de la elevació, un *padre* que sab de música s'asséu devant del armonium, pera fer mérits pel titul d'*organista del colegio* ab qu'está decorat. Las melodias indefinidas que modula son ben aviat acompanyadas pel cant d'un jove, dret al seu costat. Una veu de tenor, ben plena, dominant l'armoniun, complertament indentificada ab l'esperit de las cansons que son com un comentari de la cerimonia, fa vibrar a las devotas jovas ab una emoció indefinible, a la que s'entregan ab remordiment, com una cosa culpable... y vibran sobre tot quan s'acosta la trans-substanciació y quan, tot cantant, el tenor s'agenolla pausadament, donat aquest moviment a sa veu un *trémolo* especial:

> Puertas de bronce
> del templo santo,
> abríos ya...
> abríos ya...

El cant, interromput pels drinchs de la campaneta, sura sobre'ls caps silenciosos ab tot l'encant de las cansons bíblicas, de las apassionadas estrofas del Rey Sabi a la Sulamita... Ne té tota la incoherencia, tot l'ardor primitiu, tot el misticisme erótich.

Es escoltat ab els caps que las mantellinas aureolan de blonda, entre'ls fulls dels devocionaris, ab els genolls a las fredas rajolas, y ab la má al pit, més aviat pera contenirne'ls forts batechs que pera fer *sanctus*. Fins quan tenen a la boca la Santa Forma, que's disol en la saliva, quan la emoció's beatifica en graus de nirviositat extrema, la caricia del armonium y'l cant a las orellas es un altre excitant que las arriba a corpendre.

Mentalment, aquellas exaltacions s'adressan al Salvador, cada dia més humanisat, materialisat casi en las devocions del Amor Hermós y del Sagrat Cor; peró, en realitat, qui las fa somniar a las hermosas devotas es el jove tenor.

Y ell ho coneix, sent ben bé que sols els seus cants fan nutridas las comunions del colegi, y per'xó's cuyda la veu y's perfecciona en la música... Y'l primer dijous de cada mes se lleva dematí, s'empolayna, y ab un plech de solfa a las mans se'n va a la capelleta. No canta pas per devoció, ni perque'l forsin: fa alguns anys qu'ha acabat els estudis, y encara més que se li han esborrat de la memoria las oracions ignocentas qu'estava avesat a mormolar. Ara ni mecánicament las sab dir, s'entrebanca quan vol senyarse poch a poch, y no creu en res, en res absolutament de lo que no veu. S'ha espabilat molt desde que no va a estudi.

Una devota hi há que ja no tracta d'enga-

nyarse a si mateixa: sab ben bé qu'estima al cantor y no al que inspira'ls cants. S'ha entregat a aquell amor ab tota la ingenuitat de la seva passió heredada. Es filla d'una bona senyora que té molt mala anomenada, tot perque viu separada del marit. Diu la gent qu'estimava massa y per'xó'l seu home la va deixar... ¿qui ho sab? Joveneta com es la noya, n'ha tingut molts de disgustos per lo que passa sa mare. No es pas guapa: té una lletjesa especial, reveladora d'una aptitut innata pera estimar, y més encara pera sufrir; l'acaban de desgraciar grans desitjos y cremadas que té a la cara.

Ab tot, aquell xicot l'ha estimada, ha anat a ella inconscientment atret, sens endevinar el finissim esperit que l'anima, que la fa fisicament bella, fins a través dels nombrosos defectes de sa cara y de lo mal format de son cos.

Relacions ignocentas, peró potser massa fondament sentidas, pera la edat d'abdós... Tot consistia en mirarse quan se trobavan, en acompanyarse quan podían y en escriures quan els n'hi venia l'atreviment, si havian estat forsa temps sense veures; cartas sens adressa ni firma, semblavan *quartillas* esgarriadas d'una novela de cor, y eran fragments veritables de cors vius. En las despedidas nocturnas, ab els petons, se feyan als llabis y a las galtas clapas blancas que tardavan a esborrarse, perque's besavan ab forsa, com els pans al forn.

—

Quan comensava a conéixerla, va haver d'abandonarla. A casa seva s'hi van posar de cap y de peus pera que la deixés, basant la seva oposició en els mals precedents de la familia; y ell va resignarse, sense deixar d'estimarla. Va cedir una mica per timidesa, y també per sentit práctich, per *comprensió* de las cosas.

El convenciment havia d'ésser més dificil d'entrar en l'esperit d'ella; mes, ajudant prédicas, arribá a consolarse superficialment.

Ara, quan se troban, forsan llurs actituts per'aparentar serenitat, se refugen las miradas pera no trahirse, y cada sacudida de aquestas es un excitant pel trevall intern qu'en sos esperits se fa.

Apendre una ciencia en un sol llibre o ab un sol mestre, es volerla ignorar. Per això, quan ell hagi sentit l'amor en molts esperits, s'afinarán las sevas facultats d'estimar, y'l recort de la primera, de la iniciadora, boy ignorada perque sols la recordará com objecte d'amor, sobrevindrá inconscientment a cada desengany, a cada topada ab una realitat crudel; y alashoras lo trágich, que li va fer por quan era jove, li semblará l'única solució pera redimir un erro.

Qui sab quán finirá aquest drama que semblava un idili comensat en la capella baixa, als primers raigs del sol ixent y entre las vibracions de la cansó que feya d'epitalami:

Puertas de bronce
del templo santo...
. . . .

VÍCTOR OLIVA.

CASAS DE CARRETERA

Casas blancas y humils, casas petitas
flayrant en ple cancell el blat y l'herba;
ab llit dintre'l quartet que guayta 'ls plátans
y cobrellit ab fruyts y flors d'estampa,
y una Verge ab el Noy, ben ignocenta,
dintre un ninxo petit, d'un blau blavissim.

Casas blancas y humils per l'altra porta
guaytant l'hort conreuhat, el pou de l'aygua
y un banch de pedra tosca sota parra;
escoltant per las portas mitj obertas
el tranch-catranch del carro qu'arrossega
al carreter dormint com una socal...

Casas blancas y humils... Y quína nyonya,
y quín tancament d'ulls guaytant per dintre;
grogors de sol, al cant de las cigalas,
donéu al caminant que passa, os mira
y, carretera enllá, pensa en vosaltres.

JOSEPH LLEONART.

AJUNTAMENT PERA NOSTRA CONVALESCENCIA

QUÉ diriau vosaltres d'un home sá, fort y robust, que trobantse segrestat en una masia's fes el següent rahonament?: «Soch fort: ¿de qué'm serveix ma fortalesa? No puch emplear mas energias en res, no puch trevallar. Es aixis que ma fortalesa es inútil: donchs d'avuy endevant no pendré cap aliment. Soch sá: ¿de qué'm serveix ma salut? No puch emplear mon vigor natural a favor dels demés. Es aixis que ma salut es inútil: donchs d'avuy endevant no vull pensar més ni tenir cap més idea.»

¿Qué diriau vosaltres d'aquest home? Diriau qu'es un foll; diriau que, en espera del jorn de sa deslliuransa, deu mantenir fort son cos y sá son cervell.

Aquest es el cas de Catalunya. Segrestada en un Estat per mans foranas; per forsa inclosa en una familia en la que, entrada per voluntat, potser (no ho aseguro) hi trobaria algún goig, no pot aplicar sos esforsos y s'ha creuhat de brassos. Catalunya es folla. Per ésser folla pot curar. Son las nacions imbécils las que no tenen cura.

Aquest estat d'abandón en que Catalunya s'es deixada ella mateixa, té cura reprenent sa vida en tot alló que li sigui possible, fins arribar ahont la interdicció de la lley castellana hi ha aixecat la barrera de pas. Més clar: la lley catalana no pot aplicarse perque la castellana, general a la península ibérica, fora Portugal, ho impedeix: peró ningú pot impedir que la lley catalana's fassi. Se'ns pot impedir que la llengua catalana sigui oficial, peró no per aixó deixém de parlarla entre nosaltres y cultivarla literaria y filosóficament. ¿Per qué, donchs, Catalunya ha abdicat de sa facultat de pensar politicament?

Estém entregats a un terrible *laissez faire*, y aném perdent la costúm politica de fer vida propia, interrompuda violentament, esperant el jorn de nostra autonomia pera repéndrela. Som l'home segrestat qu'espera'l jorn de sa deslliuransa per'alimentarse y pensar. Y vindria'l jorn de nostra llibertat, y'ns trobaria débils de tal manera, que no sols foram inútils pera la vida, sinó que'ns rependrian els aliments que ingerissim per'adquirir forsas.

Ho tenim dit moltas vegadas: si'l govern central fos més politich, pera derrotar als partits autonomistas no hauria de fer sinó concedir l'autonomía a las nacionalitats ibéricas. Ab ella vindria un periode de malestar y de flaquesa que'ns faria, quan menys, desitjar l'estat actual. Fixeuvos en els aucells: engabiats ayman la llibertat, y extenen las alas aixis que se'ls obre la portella: peró quánts canaris, inhábils pera volar, van a raure a las potas del gat, si no tornan prests a la gabia!

Avesats els catalans a que Castella pensi politicament per nosaltres, ens limitém a protestar quan s'escáu molestarnos una disposició qu'ella'ns dicti. Y en l'art de protestar hi som mestres. Som mestres en la resposta. Y de mica en mica hem anat adquirint la maestria en la indisciplina, resultat natural del estat d'extranys que tenim en la confecció de las lleys. Indisciplina que, si bé ha encoratjat l'esperit individualista de nostra terra, ens ha fet perdre la civica virtut de la solidaritat d'acatament a las disposicions generals malgrat ens molestin, ans bé trobanthi en la molestia l'esperó que conduheix a aportar nostra personalitat al esperit de las disposicions a venir, pera ferlo progressar y humanisarlo.

Mellor que mestres en la protesta, en la resposta y en la indisciplina, deuriam tractar d'ésser mestres en la organisació. Y no espanti aquesta paraula als radicals que saben bé que fins quan se parla de desorganisar l'actual societat, se suposa una organisació

posterior sense la qual la vida social fora impossible.

Mestres en la organisació y en la vida política com ho forem un temps. Y pera esserho, no hem de pensar com ilusos que qualque dia será bo pera rependre nostre esperit. Hem de pensar, al contrari, que no hi há res com la práctica continua per'arribar al domini d'una art. Práctica que comensada avuy dia, en que las passions no's farian sentir perque'l guany material de las personas fora nul, podriam ferla en regions enlayradas en las que res ens destorbaria.

En una paraula, s'imposa que Catalunya constituheixi son Parlament, ahont s'hi elabori la vida catalana, fins allá hont ho permetin las lleys castellanas, prenent sas resolucions en tots els ordres socials, talment com si s'anessin a aplicar.

—

Emesa ja la idea, avans de passar a sa exposició, cal que'ns demaném una cosa: ¿fora legal la existencia d'aquest Parlament? Jo entench que si. La idea es perfectament viable en la realitat. Las lleys naturals ens apoyan; las positivas no'ns ho impedeixen.

Está en la lógica verdadera de la lley natural que cada personalitat se reguli a si mateixa, que cada sér atengui al seu desenrotllo y's preocupi de sa perfecció, baix sanció de mort si aixis no ho fa. Catalunya, entitat natural, té, donchs, el dret y la obligació d'elaborar sa manera d'ésser atenent al cultiu de sas qualitats y a la ordenació dels seus organismes. La existencia del Parlament catalá fora complertament legal dintre la lley natural; la infracció d'aquesta comensaria allá hont s'impedis portar a las vias de fet las decisions presas per aquell, y aytal infracció no seria pas comesa per nosaltres, sinó pel poder central.

Atenent a la lley positiva, no trobém en ella cap disposició que impideixi la constitució del Parlament. Cap regulació de la Constitució ni d'altra lley castellana'ns impideix a nosaltres els catalans estudiar la nostra lley, recullintla desde que caygué en desús per la intrusió forana y fentla evolucionar fins a nostres dias; res ens priva a nosaltres de discutir una lley, analisarla y votar la que creguém més convenienta y catalana pera us de nostra terra; res ens priva als catalans d'establir un presupost de gastos e ingressos del nostre terrer; res ens priva de discutir cada aconteixement que tingui lloch a Catalunya y buscar la manera d'encaminarlo a qu'en bé d'ella's solucioni. Per altra banda, essent l'Autonomia una forma complertament legal, que pot predicarse en tot el territori de la peninsula ibérica, complertament legals son els ensaigs que d'aquella forma's fassin.

Ningú pot privarnos a nosaltres, per exemple, de fer totas las hipótesis que creguém convenientas pera esbrinar las modificacions successivas que la lley d'hereu o la de senyora y majora haurian sufert ab el temps a Catalunya si s'hagués aquesta governat a ella mateixa, fins arribar a presumir lo qu'haurian esdevingut aquellas lleys avuy en dia, si haurian cambiat o no haurian cambiat. Ningú'ns pot privar a nosaltres d'estudiar la contribució que podria rendar Catalunya, y per lo tant els gastos que pera sa subsistencia y melloras podria fer, seguint un procediment distint del de Castella que promóu gastos y després lleva las contribucions siguin o no injustas o possibles; y un cop fet aquell estudi, ningú ni cap lley ens priva ni'ns pot privar de consignar en números aquellas cantitats y fins de passarne nota als governants castellans pera ilustrarlos en la materia. Ningú'ns pot privar ni'ns priva de reunirnos els catalans de totas las ideas y partits, pera discutir els aconteixements qu'en nostra terra's desenrotllin, tals com vagas, conflictes entre'l capital y'l trevall, carestias, excessos de productes, etc., y meditar las solucions que convindria pendre si en nostras mans estigués el portarlas a la práctica.

Complertament legal fora la existencia del nostre Parlament. Si alguna cosa d'ell pogués ésser punible, en tot cas ho fora'l nom. Nomenantlo, en lloch de Parlament, *Comité del Bé Catalá*, o *Ajuntament pera nostra convalescencia*, la petita discrepancia ab l'esperit de la lley castellana, que's paga de las paraulas, queda solventada.

Contestada la pregunta que'ns haviam fet, de si seria legal la existencia del nostre Ajuntament, y contestada en sentit afirmatiu, analisém ara las ventatjas que la seva creació aportaria a nostra terra.

Abstractament las hem enumeradas en l'apart anterior; aném a ferho ara concretament.

1.ª *Adquisició de la costúm política.*

2.ª *Revifament del esperit de la lley catalana condormit.*

3.ª *Avensament y estalvi de feyna pera nostres successors.*

4.ª *Manifestació constant de la nostra personalitat.*

Fixemnos en cada una d'aquestas ventatjas.

—

1.ª Adquisició de la costúm política

Hem dit que'ns aportaria l'adquisició de aquesta costúm. En efecte: a copia d'anys y més anys de veure que la nostra veu no arribava fins al govern central, desitjosos de viure, com bons catalans que no podiam menys de sentir tal desitj, allunyarem de mica en mica nostras activitats del regne moral poli-

tich, ahont las hi era vedat entrar e influhir, y las aportarem al trevall material, desitjosos d'aplicarlas a quelcóm que pogués ésser útil. Aquesta decisió hauria sigut la mellor a pendre, si no haguessim també pres la de revolta constant, que nohem per'xó oblidat, y d'aquí la nostra indisciplina y'l nostre individualisme forsas vegadas mal encaminat.

Fou la mellor a pendre donada la situació política de Catalunya. Castella, qu'oposaría totas las trabas a que dins del Estat Catalunya hi manifestés el seu esperit, no n'oposaría cap, ans al contrari veuría ab bons ulls que aquesta's convertís en sa servidora elaboranthi'ls productes necessaris pera sa vida. Com altra Roma, Castella un jorn potenta y avuy en disolució, a la que ha arribat sense deixar la civilisació d'aquella, era necessitada de *graners*, y Catalunya, que com a entitat superior no podia consolarse d'ésser dominada, tractá de sobreposarse y ho logrà fentse l'alimentadora del reste del Estat. El dedicar anys y més anys las nostras activitats a aquest ordre purament práctich, ens ha fet aborrir molt més de lo que ja per naturalesa propia aborrim tot lo que's manté en el regne ideològich sense resoldres en una aplicació a la realitat. Y d'aquí'l nostre despreci per la política que, posada en mans de un poble alarb d'origen, no tenia ni té altre aspecte que'l d'un encadenament barroher de silogismes y sofismas que com bombollas d'aygua y sabó esclatan aixís que hi tocan els dits de la realitat.

Fins avuy dia, en que'ls medis de comunicació eran escassos, la protesta contra l'esperit petrificador del dominant, al que s'engreixava ab productes, era suficienta pera mantenir sá nostre esperit de progrés, nostra ansia de mellorament. Peró avuy en dia, haventse facilitat las comunicacions de modo extraordinari, no n'hi há prou ab la protesta pera no morir: es necessari viure, y pera viure cal fer actes de vida.

No'ns podém desfer de la protesta, qualitat hermosament catalana, y no'ns en desfarém. La mantindrém enviant nostres representants al Parlament castellá pera que allí s'hi asseguin, no fos qu'oblidessin qu'existim, pagats com están de la seva no-existencia. Peró ensemps hem de fer actes de vida, hem de tornar a rependre nostre interés per la causa pública, hem de discutir entre nosaltres las nostras conveniencias, hem d'adquirir la costúm política. Y axó ho lograríam ab el nostre Ajuntament. En el Congrés castellá, quan s'hi debaten qüestions que no afectan a Catalunya, no'ns hi interessém, com es natural qu'aixís sigui; quan s'hi debaten qüestions que'ns pertoca resoldre a nosaltres, Catalunya sols té un torn pera fer sentir sa veu per la persona d'un dels seus diputats, y l'interés que la cosa podría despertar desapareix al veure anorreada la voluntat nostra per la disciplina d'unas majorías obedientas que diuhen sí o no ab el cap segons sigui clatellada o bofetada la que'ls hi venti'l quefe que las mena.

En el nostre Ajuntament tots els torns els tindría Catalunya. No sería una sola, sinó totas las tendencias, totas las aspiracions las que farían sentir la seva veu en la resolució de cada una de las qüestions. Y ho sería de dignitat la de resóldrelas totas, cada tendencia y aspiració, conforme ab ella: lo que daría lloch a que'l poble'n fes una habitut d'ocuparsen, y que'ls homes de talent, els verdaders homes de talent que s'hi sentissin inclinats (no'ls vividors, ja que nostre Ajuntament ni repartiría honors ni podría repartir prebendas) aportessin a las discussions el seu saber pera ilustrar al poble y a l'assamblea.

Cert es que las disposicions presas no podrían aplicarse, peró constarían. ¿Qué per ventura avuy día podém dir que se'n aplica cap de disposició verament catalana?

—

2.ª *Revifament del esperit de la lley catalana condormit.*

Que l'esperit de la lley catalana existeix, no hi há que dubtarho desde'l moment qu'existeix el poble catalá. El poble catalá no es pas mort, no ha estat pas absorbit, no ha estat pas enterrat, y per lo tant el seu cos no s'ha descompost ni ha passat a confondres ab la terra de la tomba. Viu el poble catalá ab tots els particularismes propis, ab el seu carácter, ab la seva manera d'ésser o personalitat. Per lo tant, el seu esperit viu també, y una lley elaborada a Calalunya sería de la mateixa *calitat* que las elaboradas antany, tindría'l mateix esperit. Peró no podríam afirmar tan rodonament que tingués la mateixa *intensitat* o *cantitat*—valgui la paraula—d'esperit.

En efecte: el particularisme, la personalitat en suma de Catalunya, si bé existeix, está no obstant debilitada per las influhencias foranas. Pensém a la catalana, peró no tan a la catalana com pensaríam si la nostra vida o la nostra voluntat mellor, no hagués sufert una solució de continuhitat.

Si avuy se'ns concedís l'autonomía y nosaltres dictessim una lley, aquesta lley sería d'esperit catalá y adaptada a las exigencias modernas, peró ¿podém afirmar que fos tan progressiva, y superior a las perfectas, com ho eran en altres temps las que dictavan nostres avis comparadas ab las de sa época y fins ab moltas de las actuals? Me permeto dubtarho, y en el dubte'm decideixo per fer tots els trevalls y esforsos necessaris pera que aixís no sigui; pel bé de Catalunya ha d'optar tot bon catalá.

Ab la creació del nostre Ajuntament, sense necessitar pendre las resolucions rápidas

a que obliga la necessitat de portar a la práctica una disposició sobre un assumpto urgent, sinó ab la serenitat dels homes que trevallan no per'avuy sinó pera demá, ab la tranquilitat dels homes que comensan una tasca que saben que no son ells els destinats a finirla, sinó llurs descendents, no'ns veuriam obligats a fer un gran esfors pera reconcentrar nostre esperit catalá pur, net de barrejas, y aplicarlo a la elaboració de la lley, que quan es bona no ha d'ésser altra cosa que una clara sintesis de l'ánima del poble. Nostra tasca, reposada, seria la següent: Pendre totas las disposicions y ordenacions catalanas a l'época en que cessaren de regir, y, anant estudiant las épocas successivas, esbrinar la evolució que aquellas lleys haurian sufert. Y aixis, a copia d'esforsos y de trevalls que no foran d'un dia—això no cal ni somniarho, — tornant sobre lo acceptat al menor dubte que s'ocorregués, no regatejant atenció a la hermosa obra, matemáticament, positivament, ens trobariam qu'arribaria un jorn en que podriam afirmar lo que foran las regulacions catalanas darrerament d'haver seguit son lliure desenrotllo.

Lleys teniam avuy en dia acceptadas com a mellors entre las altras. En nostras mans, aquellas lleys avuy haurian progressat y foran encara mellors. Ab nostre Ajuntament, anant a cercar en la font l'esperit de nostres avis y afeginthi'l nostre en lo que té de modern pera fer adaptable aquell als progressos actuals, no sols desvetllariam l'esperit catalá condormit, sinó que'l revifariam y l'enfortiriam, y sens dubte que fariam obra de progrés aportant descubertas novellas en l'art de regirse'ls pobles, del que'n forem mestres. Y mestres—no sectaris—expansius.

—

3.ª Avensament y estalvi de feyna pera nostres successors.

D'aquellas dugas ventatjas ne resulta aquesta tercera. Si nostres antenats, en lloch de creuharse de brassos, haguessin fet lo que dit queda, nostra tasca avuy en dia fora sumament senzilla:'s limitaria a seguir la marxa del dia y a fer exposició a tot el món civilisat del nostre estat d'avens. Aixis mateix hem de pensar que nostres successors trobarian lleugera sa tasca en tot alló que nosaltres ja haguessim elaborat. Un esperit gran que guayti fins a las últimas nebulosas visibles del pervindre es el qu'ha de presidir tots nostres actes. Al reproduhirnos, siguém generosos; no fem fills pensant en nostra vellesa: femnos pares pensant en la jovenesa de nostres fills. No engendrém un fill excitats carnalment per la fragancia de la vall que recorrém ab nostra aymada: engendrém, si, el fill pensant que será un altre sér que gaudirá, ab nosaltres o sol, la vall florida. Y al ajáurens ab nostra parella, cuydém de no malmetre flors, ans d'adobar la terra pera que'n llevi més.

No'ns acontentém ab la confiansa, de que'l gra de blat egipci, milers d'any conservat sá en un'ánfora, s'hi mantindrá altres tants. Tremolém pensant que demá pot esterilisarse, y conreuhém la terra y sembremlo, y oferim a nostres fills no unas quantas llevors, sinó tot un camp d'espigas. Aixis temém que l'esperit catalá s'esterilisi, y fem pera poder dir a nostres fills: «Ab la vida qu'os doném, os doném, sencera o una part d'ella, l'ánima que vosaltres tractariau de donarvos al servos concedida la llibertat del vol. La mitja arrebassada de las mans de vostres rebesavis, héusela aqui. Si no l'hem acabada, forsas punts de més hi hem fet: ni havéu d'anar descalsos, ni havéu de comensarla tota de nou.»

Que Catalunya, y com ella totas las entitats naturals del món, gaudirá un jorn o altre la seva autonomia, no's pot dubtar. L'autonomia es progrés, es llibertat, y'l progrés fa sa via indiferent a tots els obstacles que a son camí hi oposi la reacció, qu'ho es l'unitarisme. Penséu, donchs, en la generació que per primera vegada gaudeixi aqui l'autonomia, y meditéu sobre la pesada tasca que cauria sobre'ls seus muscles. Se trobaria ab un conjunt de lleys catalanas que caldria fer evolucionar, perque la naturalesa no admet el buyt y el que mitjansaria entre la perdua de nostras llibertats y'l conqueriment de l'autonomia, fora necessari omplirlo. A feyna tal, que requereix gran serenitat d'esperit, s'hi ajuntaria la excitació produhida per la necessitat d'atendre als aconteixements darrers. Cap de las dugas feynas surtiria perfecta de las mans dels encarregats de ferla. El poble, impacient com ho son tots els pobles en que s'hi verifica un cambi sobtat y devant del que's descorren unas quantas cortinas que li permeten veure horitzons més lluminosos, s'enlluhernaria y demanaria rápidas solucions pera'ls problemas que més l'afectessin. Sa necessitat de viure al dia— necessitat que senten totas las massas pera las que sols tenen valor els actes que percebeixen ab els sentits,—li faria aixecar els punys enlayre ensemps qu'esclafir la riallada de befa pels entregats al estudi del procés evolutiu del esperit catalá. Y no mancarian agitadors, enemichs de l'autonomia, qu'empenyerian al poble vers sa mort, valentse dels fácils ardits que pera dominar y conduhir las massas saben usar els esperits migrats.

Els homes posats a la testa de nostra patria, no com a quefes, puig Catalunya no pot tenirne, sinó com a directors, haurian, pera surtir ayrosos de la escomesa, d'estar possehits de qualitats que, per lo superiors, no tenim dret d'esperar ni d'exigir dels homes, per genials que aquests siguin. Nostre Ajun-

tament avensaria feyna pera l'avenir, y faria més viable l'autonomia de nostra terra. Pensém que no lluytém pas per'avuy. Las causas grans, las destinadas a triomfar com la de l'autonomía dels pobles, son las que's defensan pera demá. Els llits de noces no's paran pas a la nit, sinó al dematí. Pera'l grandiós maridatje d'amor de Catalunya ab sa autonomia, comensém a extendre'ls dosers y'ls tapisos de nostres museus.

—

4.ª Manifestació constant de la nostra personalitat.

Avans que res, a Catalunya hem de tractar de ferhi vida. Si no puguessim ferla, no tindríam el dret de demanar l'autonomia, perque lo que no viu no es, y lo que no es, no pot ésser subjecte de dret. Hem de fer vida; y ferla, consisteix en encoratjar cada una de las nostras particularitats propias y totas ensemps. L'encoratjament de cada una de las nostras particularitats, fins a cert punt ja'l fem. L'art, la literatura, la ciencia, cada una de las manifestacions que solen distingir als pobles y sagellan de gloria sa personalitat, las conreuhém y enaltim. Mes això no passa del esfors individual, no es degut a un efecte de la solidaritat que deu haverhi en tota comunió. L'obra surtida de las mans del productor es filla d'aquest, ningú l'atribuheix al poble, y es just qu'aixís sigui, perque'l poble no ha pres cap part en sa elaboració. El poble's manté allunyat d'aquellas manifestacions. Deixa, ab quelcóm de recel, que l'artista s'hi atansi, li llevi l'esperit, y'n fassi l'obra; peró ni s'alegra ni s'entristeix, se manté indiferent. Això es degut a que no havent els individuus assolit el grau de perfecció necessaria pera la vida individual, necessitan d'un punt d'unió de miras, de quelcóm qu'atregui l'atenció general pera ferne una atenció única, y per lo tant una personalitat digna y superior, ja que sabém que l'atenció es lo que distingeix als sers superiors dels inferiors.

Avuy dia, l'atenció del poble divaga, y's dirigeix vers extrems a voltas no sols diferents, sinó antitétichs. Un nombre incalculable de partits s'han fet amos del poble, pera portarlo a combatre, y quan la lluyta es empenyada, no té pas lloch al costat del poble pera que aquest ne pugui participar y fersen cárrech, sinó lluny d'ell, en unas Corts que tot ho tenen menys el carácter popular ab totas sas diferenciacions, en las que no's discuteixen assumptos generals que interessin a tots, sinó qüestions personals, la eterna qüestió del *fesme lloch que hi vull ésser*. Y'l poble, cansat d'esguardar al buyt, s'ha distret y dividit prenent part la petita minoria d'ell en aquella lluyta de personas que degrada y embruteix.

El nostre Ajuntament resoldría las qüestions al costat mateix del poble a qui interessan; el poble mateix fora'l que las discutiria. Lliures com estariam, per nostre carácter y per las circunstancias de las lluytas personals, que a res conduhirian entre nosaltres, essent las caixas nacionals buydas, se discutirian las ideas, y no hi hauria ningú qu'en la discussió no s'hi vegés interessat, ni's sentis joyós d'aportarhi la seva opinió.

Altrament, podent funcionar nostre Ajuntament ensemps que las Corts castellanas, discutinthi'ls mateixos assumptos del dia que tinguessin relació ab Catalunya, vindria a ésser una especie de comissió informadora y de crítica que constantment diria al poder central quinas son las nostras opinions y quin el nostre judici de las decisions per ells presas. Tot lo qual faria que l'atenció general de Catalunya's fixés en ell, acoblant las diferentas personalitats d'ella y fentne una de ferma, potenta y serena que's manifestaria constantment; manifestació de personalitat qu'es el mellor acte de vida, el principal que poden fer els individuus y'l que conduheix a la llibertat, donchs las mans dels tirans, punyentas sobre la esquena dels individuus febles, devenen febles a son torn enfront dels individuus que's manifestan y respiran a plens pulmons els ayres de la vida.

—

La idea emesa, al poble toca 'l ferla seva. Vulgarisinla las publicacions autonomistas, imprimintli'l sagell de sa propia personalitat. Meditinla'ls sociólechs y'ls pensadors catalans, analisinla las entitats que tenen per finalitat conquerir el bé de la terra, y a tots preguém ens comuniquin sas observacions. Per nostra banda estém disposats a escamparla per tots els indrets de Catalunya ab conferencias y articles.

Creyém que la idea es vital pera Catalunya, y no decaurém en la tasca de portarla a la realitat. Si quelcóm hi há en ella de perniciós pera nostra causa. qu'aixís ens sigui dit per qui aixís ho entengui y's tingui per bon catalá.

No som sectaris, ni, per lo tant, apassionats. A tots escoltarém; a tots els que's presentin donant per sant y senya: «Visca l'Autonomía de Catalunya!»

E. Prat Valles

EL CANTAYRE

Jo desde'l niu
hont tothóm riu,
sento a n'el món
com juga a viure.
Y aixó'm fa riure!

Qualsevol vent
se'ls ne du a tots,
a vius y a morts,
que tots son borts!

Y se'ls ne du
com fruyt madû
que ni serveix
per donâ als porchs.

Y sent sol, forsa content
vaig fent vía en ma orfanesa,
puig en somnis de Bellesa
no hi arriba may el vent.

JACOBUS SABARTÉS.

VARIA, DE JOSEPH PIN Y SOLER

Al inteligent y distingit editor vilanovi en J. Oliva y Milá, devém els aymadors de las lletras catalanas la publicació del llibre d'en Joseph Pin y Soler que porta per titul *Varia*.

Baix tres aspectes diferents podém examinar la nova obra: per las consideracions que's deduheixen de la carta *Al Editor* (pròlech), pel valor literari del articles que la forman y per las sevas condicions materials.

La carta *Al Editor*, magnifica pàgina de prosa catalana, es un encertat quadro, en el qual se pinta, ab sobrias y justas pinzelladas, l'estat actual de nostra cultura. Y no es qu'en Pin sigui un esperit pessimista, res d'aixó; peró per motius que ocuparian massa espay si'ls exposessim tots (per altra banda seria cosa ridicula que nosaltres tractessim d'exposarlos per compte nostre haventho ja fet ab tanta trassa l'ilustre escriptor), las conseqüencias deduhidas de la esmentada carta, respecte a la vida de la literatura a Catalunya, no son gayre falagueras.

El nostre medi sols es favorable al conreu de la literatura quan aquest conreu no passa de *sport*, per possehir el conreuhador bens propis de fortuna o per dedicarse ademés a un' altra professió verament lucrativa. En el primer cas no corre altre perill que'l d'ésser considerat pels homes *práctichs* com a *gandul* (sense tenir present que costa més escriure un mal article que despatxar una lliura de cigrons). El perill, en el segón cas, consisteix en que li diguin *ximple*, *somnia truytas*, *intelectual*, *sabi*, etc., al obsessionat per la herética deria de las lletras. Y com diu molt bé en Pin y Soler, «l'art es exclusiu, saturniá, se nudreix dels fills per ell engendrats, reclama una atenció sostinguda, y l'adepte que s'hi consacra, no tenint assegurat lo modo de viure, sia per un Mecenas—Horaci—sia a la presó—Cervantes—produhirá forsosament feyna inferior a la que produhiria si las contingencias del que viure no li llevessin la calma indispensable pera portar a bon terme obras seriament estudiadas».

La qüestió no pot ésser plantejada ab més exactitut. O ab el comers o ab la literatura. Y l'home práctich escullirá sempre'l primer, perque de la segona (aixó si val molt), podrá treuren cert renóm dintre sempre d'un cercle limitadissim, peró may o quasi may el més petit guany. Y no pot negarse que hi há moments en que's troba ridicula la tasca de fer art per *amor al art*.

Aquest es, ara per ara, l'estat de la vida literaria a Catalunya. Qui trobi'l quadro carregat de tinta negra, que passi balans a fi d'any y quedará convensut de que no ho es.

En Pin y Soler que, com hem dit avans, no es un esperit pessimista, termina'l prólech portant la qüestió a un altre terreny, més agradós y enlayrat, peró que no destruheix la primera impressió produhida. Diu (pera donar una nota optimista y consoladora), que ja son passats els temps exclusivament poétichs, afegint que «las fabulacions sentimentalistas, las obras d'imaginació, ja no deuhen ocupar lo lloch que fins ara ocupavan, y sobre tot ja no deuhen ser estudi preferent d'homes qu'hagin passat la edat dels versets a Chloris».

Potser tingui rahó l'eminent novelista, peró .. ens estimém més rebutjar sos arguments. Cada dia que transcorre 'ns ensenya que la literatura es cosa tan seria com la que més pugui esserho, y que'ls seus temps no passarán may. Fem *Historia*, com diu en Pin, peró no abandoném per'xó la *Novela*, es a dir, la literatura. La segona no danyará a la primera, ni li posará entrebanchs, ans al contrari, li será profitosa y li servirá de complement y ajuda. Mossén Jacinto Verdaguer, per exemple, ha prestat al Catalanisme, ab sa obra literaria, serveys tan preuhats com els dels més abnegats politichs de nostra terra.

Y per altra banda, fins devallant al terreny poch agradós de la *práctica*, ¿no sab tothóm que la *Historia* feta ab sinceritat y entusiasme, ab noblesa y bona fe, no ab miras de profit personal, es tan poch lucrativa com la mateixa producció de la *Novela* a Catalunya?

—

Coneguda'ns era gran part del llibre d'en

Pin, per haver aparegut els articles, quadrets e impressions de viatje que'l forman, en diferents periódichs y revistas de Catalunya, honorantse JOVENTUT ab la publicació de la satírica fantasía egipcíaca *Tanquéu les portes*, un dels més originals fragments del llibre.

En Pin y Soler, en son darrer llibre, es l'escriptor de sempre, sens dubte 'l mellor artista del llenguatje que possehím entre'ls conreuhadors de la prosa. D'estil elegantíssim y flexible alhora, la seva prosa porta'l sagell innegable de tota prosa literaria: el sagell de la llima, sense'l qual ni la prosa es prosa ni'l vers es vers. Els escrits d'en Pin tenen la *facilitat difícil* de que parlava'l poeta llatí: la facilitat aparent filla del trevall y la correcció, l'única facilitat que deu admetres en bona literatura. Aquesta facilitat aparent de la prosa d'en Pin, fa exclamar a qui no veu més que lo exterior de las cosas: «Quina prosa tan senzilla! Qué poch l'haurá haguda de corretjir son autor!» Y aixó demostra, més que cap altre argument, las excelencias de la prosa llimada, puig semblará sempre més espontania y fácil que la prosa incorrecta, qu'arriba a la llum pública sens haver sufert el contacte del artista. Y encara hi há més: per una d'aquellas contradiccions que tant sovintejan en l'art (y que 'l lector ens permeti la digressió), la prosa barrohera, gens trevallada, del escriptor *natural*, semblará també sempre més dura, seca y torturada que la llimada per l'escriptor *artista*.

Si del aspecte extern del escriptor (aspecte no obstant lligat íntimament ab la visió creadora) passém a l'ánima del artista, ens trobarém qu'en Pin y Soler es un autor complert: dramátich y cómich, sentimental y festiu, refinat y popular. Sa cultura es extraordinaria, y es innegable son bon gust en la elecció dels assumptos y llur desenrotllo.

A nostres lectors (sens adonárnosen els hi anavam a *descubrir* un xich tart a en Pin y Soler) devém recomanalshi que llegeixin el llibre: que llegeixin *Lo goig dels pobres*, *Los prohoms*, *L'esclop a la finestra*, *Recorts del Rhin alemany*, *Rosa mística*, *Billi Hayden, rey dels clowns*, etc., y sobre tot l'incomparable y humaníssim *Agro romano*, y un cop els hagin llegit, quedarán fermament convensuts de que son dignes de qui escrigué *La Familia dels Garrigas*, *Jaume* y *Niobe*, las tres mellors novelas catalanas de nostre temps.

—

Hem dit, al comensament d'aquest article, que parlariam de las condicions materials del llibre y ho farém ab pocas paraulas. *Varia* es un exemple de que la estampería catalana avensa a passas de gegant. Per son format, tiratje, cubertas y paper, el llibre eixit de cá l'Oliva'ns dona idea de las edicions fetas a Anglaterra y a Alemanya, paissos ahont las arts del llibre assoleixen envejable celebritat. Avant, donchs, pel camí de la cultura catalana!

NOVAS

Després d'una temporada de propagandas febrosas, en las que, més que l'entusiasme, hi ha preponderat l'aixelabrament, multiplicantse en ciutats y pobles els *meetings*, y las prédicas més exaltadas, y 'ls insults, diumenge's celebraren las eleccions de diputats a Corts, haventhi hagut una votació nodrida com may.

Per una gran majoría triomfaren, en nostra ciutat, els republicans; y en nom de la república, y de la massa que la proclama ardidament, Barcelona estará representada en el Congrés del Estat pels forasters Salmerón y Lerroux, que tindrán a sos costats a dos politicayres catalans com en Vallés y Ribot y en Junoy, y al obrer Anglés que no passará de figura decorativa.

El regionalisme pogué treure triomfants a dos de sos candidats, que son l'Albert Rusiñol, president de la «Lliga Regionalista», y en Lluis Doménech, un dels homes que constituhiren l'Assamblea de Manresa hont se feren las Bases del Catalanisme.

En els demés districtes de Catalunya'ls autonomistas no han perdut del tot el plet, havent triomfat, segons els datos que's coneixen al entrar en máquina aquest número, en Rius y Torres per Mataró, en Soler y March per Manresa, y en Francisco Albó y Martí per Olot. Veurém si resulta aixís.

Si creguessim en el sufragi universal tal com se practica, hauriam de dir que la voluntat del poble no ha permés que triomfessin els demés candidats autonomistas: peró creyém que més que la voluntat del poble, avuy sugestionat, ha sigut la voluntat dels ambiciosos la que com sempre s'ha imposat; y ab la d'ells, la dels autonomistas mentida. Exemple'ls carlins que dihentse regionalistas han presentat a n'en Mella, un foraster d'un'altra regió. Exemple en Vallés y Ribot, aqueix catalá que preconisa la causa de Catalunya y conscientment li fa tort, aqueix *autonomista* que preveyent el triomf del autonomisme en el districte de Grano-

llers-Badalona, ahont nostre company Monegal lluytava ab una gran ventatja sobre'l cacich odiós, hi presentá a darrera hora un federal de *doublé*, acompanyat del catalanófob Lerroux, pera restar vots a la causa de l'autonomia y donar la victoria al cacich.

Y aquest home, en Vallés y Ribot, per *voluntat* del poble ha surtit triomfant a Barcelona ab els unitaris, y a la Bisbal ab els inconscients. Y no'ls dihém inconscients a uns y altres perque s'ha distingir, com *distingeix* en Vallés. Aqui com a republicá, allá com autonomista; aqui *com a noble*, allá *com a calavera*. La *gatada* del *Castell dels tres dragons* es eterna, y nostre poble la fruhirá sempre mentres hi hagi *gats* que s'aprofitin de sa senzillesa pera representarla ab més mala fe que la representan els senzills cómichs de Romea. Previst ho teniam y no'ns extranya.

El triomf dels republicans no s'ha limitat a Catalunya. A Madrid, Valencia, Zaragoza, etc , la majoria que'ls republicans han obtingut es inmensa, y las futuras Corts tal volta resultarán perillosas pera l'actual situació si no apela a un estat de forsa. L'obra del agitador Lerroux, enviat o tolerat pel govern d'en Sagasta a Barcelona, y qu'es l'ánima del moviment republicá que se sent per tota Espanya, va donant sos fruyts. Es molt probable, donchs, que'l poble qu'espera llibertat se vegi dintre de poch més oprimit que fins ara, ja per part del actual govern, ja per part del govern que formessin, avuy per demá que la república s'imposés, els nous ministres presidits per en Salmerón, o sian en Lerroux, en Junoy, en Vallés, en Blasco Ibáñez, etc., y també en Canalejas y tants y tants monárquichs com *pactarían* ab l'*enemich* y s'hi passarian ab armas y bagatjes. Al cap y a la fi, si s'imposa l'estat de forsa al obrer que vol millorament y expansió, l'obrer se podrá convence de que no fa altra cosa que cambiar d'amo.

Y tot vindrá a donarnos la rahó a nosaltrés. Els héroes del actual moviment republicá haurán assolit els seus fins y acontentat a la seva colla fent servir de pantalla a n'en Salmerón, que pobre home s'ha pres en serio lo de la quefatura y ja's vanta de previsor fent discursos governamentals; ademés, en Lerroux modera o no, segons li convé, sas antigas prédicas de disolució social.. De manera que va acostantse'l descrédit de tots menos el nostre, lo que vol dir que las llissons que'l poble rebi precipitarán el triomf definitiu del Catalanisme.

Entre tant nosaltres restém impassibles, no deixant per'xó d'aconsellar als nostres adeptes qu'emplehin tota sa inteligencia y tots sos medis en la propaganda constant, en la fundació y foment d'escolas catalanas, en la difusió dels nostres sans principis y redemptors ideals. L'exemple d'avuy diu ben clarament que cal lluytar, primer qu'ab els farsants de la politica a qui hem de deixar que consumeixi sa propia corrupció, ab els ignorants, que quan d'aquests no n'hi hagi a Catalunya, la maldat y'l fanatisme no regnarán sobre las masas, ni s'apoderarán tan fácilment d'ellas.

El poble encara necessita idols que l'enganyin. Ahir se deixava exaltar per la febre del patrioterisme que'l duya a regar ab sa sanch els camps de Cuba. Gastat aqueix *ideal*, els que viuhen a costas d'ell ja no li parlan de morir en la guerra, sinó que sovint l'atian a morir en la via pública en nom d'una llibertat xorca y mentidera El poble vol ésser arruixat, vol ésser victima, y ho será mentres nostras ideas no hagin fet tot son camí trasmudant el regim de las nacions.

Fem, donchs, nostre camí sense desdir en nostre empenyo, que al cap y a la fi ben clar ho veyém que cada dia som més.

—

Digne de visitarse es l'aplech de quadros qu'en P. Torné Esquius té exposats a Ca'n Parés aquesta setmana. Trenta son las obras que hi figuran, y posats en la tasca de triar, dificilment sabriam per quina decantarnos: tanta es l'analogia dels assumptos y tan igual el temperament del artista en la manera de tractarlos. La condició d'artista, y d'artista que pensa y que fa pensar al sorpendre la realitat en determinats aspectes, no pot negárseli al senyor Torné, quin impressionisme epigramátich y punyent mostra ben bé una personalitat, ja que no una gran personalitat ara com ara. Las obras del senyor Torné pertanyen, com queda indicat, a la moderna escola impressionista, entranthi de ple per la frivolitat aparent y lo cáustich de son fons. En aquesta escola s'ha educat l'autor, y'n té per lo tant els defectes igualment que las bonas qualitats; peró per lo mateix que s'ha educat dintre d'ella, y que li ve natural, no se li troban las grans exageracions rebuscadas de molts altres. En nostre concepte son molt remarcables las obras *Un flirt passant*, la *Esfinx viventa* de número 23, *Preludiant*, varis retrats, *La femme et le pantin*, *Asqué*, *La pródiga*, *Sal y pebre*, las *Flors* (de maig, d'octubre, primerenca y passionera), *Burgesas*, y *Perque'ns mirin*, reflexant en sa majoria'l refinament, o mellor dit l'estragament d'una societat que mercadeja ab l'amor tot degradant a la dona.

Nostre aplauso al senyor Torné.

—

Ha mort en Terenci Thos y Codina, un dels *mestres en gay saber* ab que comptava la renaixensa literaria de Catalunya. Catala-

nista de tota la vida, fou un dels precursors del actual desvetllament de Catalunya. Residia en la ciutat de Mataró, per hont fou diputat provincial, havent trevallat dintre la Diputació per la ensenyansa de la llengua y'l dret catalans y creació d'escolas d'arts y oficis. Una d'aquestas escolas fundá á Mataró, com també l'Associació Arqueológica Mataronina. Havía publicat notables estudis d'economia politica, essentne catedrátich, com també de dret industrial, en nostra escola d'enginyers. Sas qualitats d'escriptor y d'home honrat las recordarán sos amichs per anys que passin. Descansi en pau.

—

El notable escriptor catalá en Joan Maragall ha deixat de formar part de la redacció del *Diario de Barcelona*.

Felicitém de tot cor a nostre bon amich l'ilustre poeta.

—

Ab molt lluhiment va celebrarse'l passat dijous en el teatre Principal, a cárrech del colegi de Sant Jordi, la festa del seu patró, executantse un programa que doná bona mostra de la excelent educació genuinament catalana que's reb en dit colegi.

Prengueren part en la festa tots els alumnes, fentse aplaudir en la execució de varias cansons catalanas, sardanas, lectura de poesias, representació del drama históric d'en Pujadas y Truch *Jorns de dol*, etc. Alguns d'ells se distingiren extraordinariament.

La festa havia comensat ab el cant d'un *Himne a Sant Jordi*, y acabá ab el de *Els Segadors* a instancias del públich, quedant una vegada més demostrada la cultura y'l patriotisme d' aquella maynadá que fa veritable honor a nostra terra, la qual, per desgracia, no compta ab tants centres d'ensenyansa catalana com fora menester.

—

Hem tingut el gust d'estrenye la má del director de la important revista madrilenya *La Lectura*, senyor Acéval, qui trobantse accidentalment a Barcelona, ha honrat nostra redacció ab sa visita.

—

Publicacions rebudas.

Annales d'Electrobiologie et de Radiologie. Hem rebut el darrer número d'aquesta revista que's publica a Lille, y que conté l'"opúscul dels doctors barcelonins Comas y Prió sobre *Un cas d'epithelioma de la joue*, traduhit al francés, com se veu pel titul, y quin original castellá reberem a son temps, haventne donat compte oportunament.

Discurs de gracias recitat per l'alumne Joan Millet y Maristany en la festa infantil del colegi de Sant Jordi, celebrada al teatre Principal el 23 del actual.

Fidel Giró, impressor.— Carrer de Valencia, 233

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

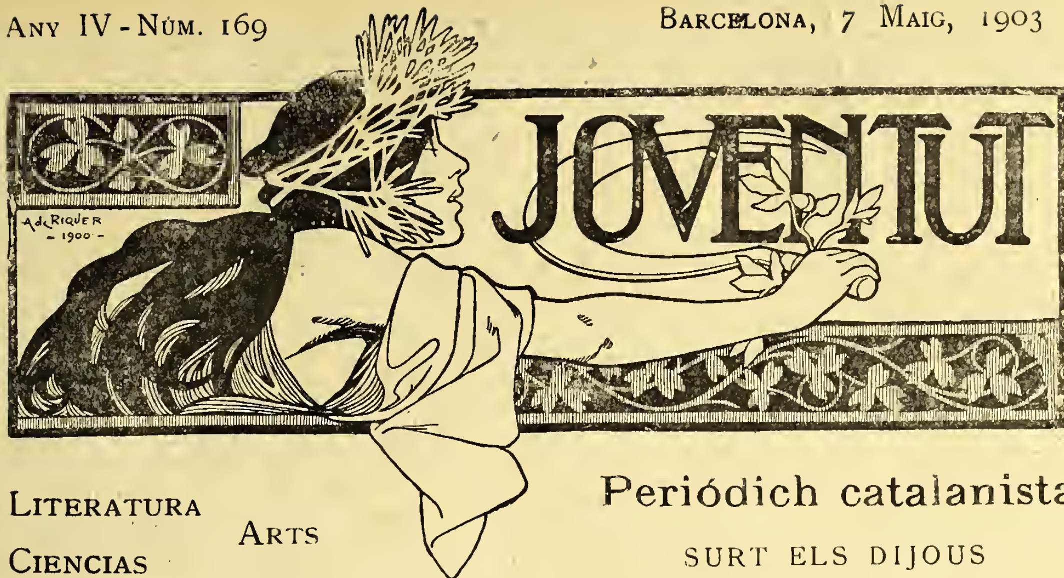
Els trevalls se publican baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.— No s'admeten els que no sían inédits. — No's tornan els originals. — Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

CATALUNYA: Un any	8	Pessetas.
» Mitj any	4'50	»
» Trimestre	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA. Un any	9	»
EXTRANGER: Un any	10	Franchs.
Número corrent	20	Céntims.
» atrassat, ab folletins	40	»
» » sense folletins	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

ANY IV - NÚM. 169 BARCELONA, 7 MAIG, 1903

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT.	20	CÉNTIMS.
» ATRASSAT, AB FOLLETINS . .	40	»
» » SENSE FOLLETINS.	25	»

SUMARI:

FOLLETI:

VISCA LA RES-PÚBLICA!

La República ha triomfat: peró'l nom, no la cosa.

S'enganyan els que vulguin sostenir lo contrari, com s'enganyan aquells que pretenen que'l Catalanisme hagi perdut.

El Catalanisme, propiament dit, no ha entrat en foch en las lluytas electorals de Barcelona. Els qu'han combatut—y ab éxit mal que pesi als centralistas, donchs han tingut més vots qu'en las passadas eleccions—han sigut els regionalistas, compensantse de sobras el buyt que feren en sas filas els carlins, ab l'auxili dels adeptes de la *Unió Catalanista* que'ls hi han prestat sas forsas mercés a la tan encertada circular de sa digna Junta Permanent. Aquest es el fet, y res més.

Donchs bé: després d'aqueixa purga dels carlins, y ja que a catalanistas y regionalistas se'ns ha volgut confondre en una mateixa causa, en hora bona sia, ja que tots venim a demanar per uns o altres procediments l'Autonomia de Catalunya. Per nostra part, amichs declarats com som de las reformas socials y de la llibertat de conciencia, els doném la má. Y sian també benvinguts els bons federals, si venir volen ab nosaltres, perque també demanan l'Autonomia y sempre ab ells hem estat desde la nostra joventut primera. Peró ara tinch de dir lo que cal fer, lo que s'imposa.

Deixém el passat sense destruhirlo, y respectantlo en lo que tingui de respectable, en lo que d'ell no sia pas mort: peró fem que lo qu'es mort, o cosa de morts, no passi per viu; fem que'ls cadavres no'ns privin el pas. Als verdaders catalanistas—ab la cooperació de tots els altres autonomistas—pertoca la direcció de la marxa envers l'Autonomia de la Patria, y per tant, ells deuhen dirigir els próxims moviments polítichs. Y per'xó, pera triomfar grandiosament, cal conquistar, ademés dels intelectuals, ademés dels conscients, que ja son ab nosaltres, tots els qu'han

nascut en nostra terra; cal que interessém las massas, l'obrer, el productor, el pagés, aquell qu'es el modern paria, no afalagantlo pera abusar de sa inconsciencia, sinó instruhintlo pera ferne una forsa vital e inteligent, y pera que obtingui lo que justament li pertoca.

De primer y avans que tot, cal revisar las Bases de Manresa. Fetas en un temps en que ni somniavam lo que podia venir, hi há en ellas molts articles que per sa redacció podrian no semblar gayre conformes ab la llibertat de conciencia; molts qu'apoyan un passat com si fos present; un mort que s'oposa al pas dels vius; un *bovarisme*, com se diu en el modernisssim llenguatje filosófich, d'una personalitat qu'ha correspost a personas antepassadas, y que's vol aplicar a las presents. Aixó cal rebutjarho. Y cal rebutjar també tot alló excessíu que al central Estat espanyol concediam respectantli tractats en els quals no hem pas intervingut. Cal projectarse cap una *Catalunya nova*, una Super-Catalunya, y marxar ab tot nostre esfors, d'inteligencia y de práctica, envers ella.

Nosaltres no'ns espantém del nom de República. Si! Visca la República, tal com nosaltres la enteném. *Res pública* ha sigut sempre'l sentit de la cosa politica—de *polis*, ciutat, ciencia de la ciutat—en els paissos Aris del Mediterrá. *Res pública* hi hagué a l'antiga Atenas, la de Schylos, de Sófocles, d'Aristófanes, de Platón, dels sabis Empedocles, dels atomistas y cosmólechs, de Fidias, d'Apeles, de Pericles y de tants com ab sa llum encara'ns guian. *Res pública* hi hagué en la floreixent y gentil Florencia, la que va ressucitar l'Antiguitat quan ja's creya morta. *Res pública* hi hagué a Venecia, la que's gloriava d'esserho d'uns ciutadans que ni per la sanch ni per las costums tenian res dels barbres hiperboreus. *Res pública* a Catalunya en temps dels comtes de Barcelona... Sí! *Res publica Comites Barcinonensis.* Y República varen proclamar els diputats catalans en 1640, quan s'aprestavan a batre 'ls exércits dels Vélez y dels Torrecusa que venian devastantla en nom del rey Don Felip IV, enviats pel *Conde-Duque de Olivares.* Es clar que si hi hagués un monarca prou ilustrat, prou genial, que reconeixent el nostre dret ens dongués l'autonomia absoluta, l'admeteriam com si un deutor ens pagués las quatre quintas parts d'un deute: peró aixó es parlar de la lluna. Si may s'enderroca l'actual sistema d'Espanya, o per un aconteixement europeu se desenquaderna, al adquirir l'autonomia Catalunya, no haventhi ningú de l'antiga dinastia de nostres comtes — y encara que hi fos — ¿quina forma hem de proclamar més que la republicana? Ademés, la *Res pública* catalana es l'única forma ab la qual l'autonomia pot estar plenament garantida, donchs el Poble—no la *plebs*—vetllaria per ella sempre com per son tresor propi, com per son tresor sagrat.

Y ara cal refermar nostre criteri en nostre programa, pera d'aqui endevant.

Volém una Catalunya vivent, una Catalunya que's pugui mostrar ab orgull devant de totas las nacions d'Europa; y, per tant, ha d'inspirarse en tot lo que favoreixi la Vida, y la Vida superior en ella.

· Instrucció, instrucció per tot y pera tothóm, e instrucció a la moderna tal com se fa a Suissa, a Alemanya, a Fransa, despresa de tot concepte preconcebut pels dogmas. Instrucció cientifica integral, e instrucció afectiva, o mellor dit, educació de las energias humanas qu'en si cadascú porta, sense destruhirlas. Reformas socials, lleys sobre'ls accidents del trevall... Tot el que produheix té dret a no morirse de fam quan produhir no pugui, y no sols a no morirse de fam, sinó a pasar ab tota dignitat el reste de la seva vida. Que's posi una valla a la crudel explotació del home per l'home, desde las lleys que impideixin al editor escanyar al que pensa y escriu y ferli produhir falsas obras en virtut d'interessos mesquins, ematzinant aixis la pública conciencia, fins a las que no deixin que's trevalli en llochs malsans, ni en edats ni estats en que trevallar no's pugui. *Cambras*, ó sia *Bossas del Trevall. Banch del Crédit del Trevall*, ahont se facilitin medis de produhir al que no pot per falta de capital. En fi, protecció ampla a tot el qui sab fer y produheix cosas profitables a la Vida pera mantenirla y enaltirla y ennoblirla. Y després, la nova organisació de la Justicia ab arreglo als moderns coneixements juridichs antropológichs.

Llibertat absoluta de conciencia. Cadascú té'l dret de formarse la seva imatje y la seva explicació del Univers. L'estat catalá sols deu darli tots els elements necessaris pera

cultivar aquesta conciencia: mestres, museus, bibliotecas, llibres, aparells, observatoris, laboratoris, dirigits per sabis; y a falta dels del pais, que'n vinguin de l'altra part del Pirineu, d'Europa. Aixis hó va fer en Cavour pera enaltir la Italia.

Dictadura higiénica, ab hospitals y sanatoris, en perfectas condicions y en paratjes sans. Ports franchs, y llochs ahont puguin bastirse'ls barcos de totas las nacions, sense dificultat de cap mena. Aixó, ab l'abolició dels exércits permanents, ab la descentralisació per regions naturals y per municipis autónoms, aixó y sols aixó donaria'l triomf als partidaris de Catalunya, a Catalunya.

Per tot aixó, cal també fer cosas previas. Crear, o mellor dit, fer pendre conciencia de que hi há un verdader *patriciat.* Tots els sociólechs, desde l'escocés Carlyle y'l nortamericá Emerson, al alemany Nietzsche y als francesos que actualment orientan las novas direccions de la vehina República francesa, tots diuhen que la República ha d'ésser EL GOVERN DEL POBLE PEL POBLE, peró EXERCIT PELS MELLORS DEL POBLE. Roma, y la mateixa Grecia, varen decaure l'una ab els Césars, l'altra ab els demagochs universalistas qu'ab las predicacions del putiner d'en Sócrates varen proclamar la demagogia en las massas imbécils mogudas per aquell tripayre greixós que's deya Cleón. Després varen venir els trenta tirans; un gloriós paréntesis ab Alexandre, el filosop y radiant Emperador; y després la corrupció universal fins a la vinguda dels Barbres. Cal, donchs, que'ls fills de Catalunya rebutjin tot lo que'ls es vingut de rassa o de rassas inferiors, y sols admetin la corrent de lo noble que d'Europa'ls vingui. No volém impedir que aqui, al que contribuheix a la creació de la Patria ab el seu trevall, se li dongui'l vot, vingui d'allá hont vingui. Peró cal que primer ho acrediti. Y cal també que'ls elegits sian sempre dels nostres, y que no'ns vinguin a descubrir la gent d' ultra-Ebre.

Aixis s'impediria que preponderessin en la *Res pública* las turbas inconscients que de fora'ns arriban.

—

Y ara, escoltéu.

S'imposa fer un Diari que sia defensor d'aytals ideas ab las solucions prácticas més avensadas que ja indican la Ciencia y la Justicia. Aquest Diari, pera donar exemple de la moralitat que's basa en la Vida, no hauria de publicar esquelas de morts ab aqueix aparato indecent ab que ho fan els demés diaris y que'ns rebaixa al nivell del ultim dels paissos d'ultra-Europa. Una petita secció al final del Diari, y prou. Y quan el mort es un personatje ilustre per la seva virtut, per lo qu'ha produhit d'Art, de Ciencia, de Filosofia o d'Heroisme patriótich, com que ja no es un mort, sinó un Etern Vivent, alashoras se li dedica tot el número.

Res de crims, tampoch. El relatar fets criminals sugestiona y'n fa cometre d'altres, com ho han probat els primers fisiólechs y totas las Academias d'Antropologia. Ja sabém qu'aixó privaria de recursos al Diari, peró sobre tot, y avans que tot, *no volém ésser Cananeus*, donchs tenim l'ambició, exhorbitant per lo noble, de superiorisar al poble de Catalunya, inferiorisat per la tirania castellana y per la explotació burgesa indigna.

Y després, en aqueix Diari ideal, hi tindria cabuda tota reclamació justa, tota causa noble, la defensa de tots els oprimits, la instrucció en son grau maxim, y tot lo ideal y heroich.

¿Informació? Si, informació: peró de lo que val la pena d'ésser conegut. ¿Qué se li'n dona, a ningú que tingui bon sentit, de que un empleyat del govern hagi fugit ab una bolera de Murviedro, o de que un carreter de Jaén s'hagi pegat quatre punyaladas ab un *arriero* de Jerez? Si: informació de tot lo notable, de tot lo útil, de tot lo profitós, de tot avens cientifich, industrial, artistich, comercial y humá; en fi, de tot lo que tendeixi a fernos més grans y mellors.

Y per fi, las especialitats tractadas pels que més hi entenguin, indicant tot lo que pugui ésser profitós als altres.

Ab lo qu'havém dit, creyém que, tendint tots els bons catalanistas a realisarho, arribariam a lo que desitjém, a constituhir una Catalunya gran y forta.

Ja sabém que n'hi hauria alguns que no s'avindrian a nostras tendencias, encara que fossin catalanistas. Aqueixos podrian agruparse y formar la part conservadora del Catalanisme, ab tal que volguessin l'Autonomia

de Catalunya: peró nosaltres sempre anirém endevant ab nostre programa, que's sintetisa en aquest crit:

Visca la Res-pública Catalana!

D'ART DECORATÍU

IV Y ULTIM

Del sigle xv ensá, Catalunya va perdent poch a poch sa personalitat política; desastres de tota mena van delmant son terrer fins a deixarlo pobre y feble.

Atuhida per tantas desgracias, sembla que son potent geni vulgui rompre per sempre ab tot lo que la unia a son gloriós passat, y, concentrantse en si mateixa, dirigeix tots sos esforsos a referse de las perduas sufertas.

Degut a aixó, sa tradició artística queda estroncada a principis de l'época del Renaixement, y desd'alashoras ensá, son art deixa d'ésser propi pera passar a ésser art reflexe; son impuls no será espontani sinó que'l rebrá de fora, y embrutida per l'excés de trevall, molt li costará rependre 'l camí en mala hora abandonat.

Per'xó avuy que, després de prop d'un sigle de tanteigs, tots els pobles se dirigeixen resoltament pels viaranys del art modern, nosaltres encara estém perdent el temps ab ridículs modernismes que no'ns conduhirán pas a lloch, y si quelcóm de bo's produheix, es copiat o quan menys inspirat en obras extrangeras.

Y aquest endarreriment es degut a no haver sapigut guardar el foch sagrat de la tradició artística catalana, que poch a poch ha anat apagantse fins esdevenir fredas cendras, y encara gracias que l'amor per las cosas de la terra desplegat per alguns arqueólechs ha salvat d'una segura destrucció molts exemplars notables d'art catalá antich guardantlos religiosament, ja en coleccions particulars, ja reunintlos en museus públichs, per més que d'aquests últims sols dos n'hi há a Catalunya que mereixin ésser coneguts: l'Episcopal de Vich y'l de Santa Agata, que, dit sigui de pas, es l'*únich* museu barceloní, y aixó a pesar de sas péssimas condicions de instalació, que no permeten estudiarlo com es degut.

Peró'l moble ha sigut de lo més perjudicat, havent desaparegut gayrebé tots els exemplars d'un xich de valor artistich, ja per la deixadesa o ignorancia d'uns, ja per l'egoisme d'altres qu'ha sigut causa de que lo poch notable que'ns quedava fugis de casa per'anar a enriquir els museus extrangers, no quedant en els nostres més que unas quantas caixas de nuvia, que sa mateixa abundó'ns ha fet fácil arreplegar.

Emperó, aixó no constituheix un fonament prou sólit pera sobre d'ell reconstruhirhi nostre passat en lo referent a aqueixa branca del art decoratiu, y aixis s'explica que, mancats de models propis, ens haguém vist en la precisió de cercarlos al extranger, tenint d'anar per forsa a raure a ésser tributaris de paissos comercials y exportadors per excelencia com son Fransa y Alemanya.

Aqueixos paissos han sigut nostra guia per espay de més de mitj sigle en arts decorativas, y gracias a la seva influhencia hem anat avensant poch a poquet, ja que quan allí tingué lloch lo que'n podriam dir la *reprise* del estil Lluis XV, aquí'ns trobavam en un estat d'ensopiment tan gran, que fou necessaria aquella forta sotragada pera lograr deixondirnos, puig gayrebé ningú sabia de qué se li parlava, acostumats com estavam a las xabacanerias de mal gust qu'alashoras se feyan.

Y encara gracias que'ls esforsos realisats per alguns particulars y per algunas casas pera introduhir lo que'n deyan Renaixement alemany y l'estil rus, havian contribuhit a despertar un xich la febreta de la imitació y del estudi, desterrant gayrebé en absolut els poca-solta mobles envernissats de negre o imitant *xicranda*.

Y arribém ja a aquest gran moviment del art en busca de nous horitzons. En els pobles en que l'avens del art es positiu y no degut a influhencias extranyas, l'art modern s'ha desenrotllat naturalment, sens esfors de cap mena, havent arribat a aquest resultat després del detingut estudi del art y estils d'épocas ja llunyanas, peró qu'han servit de sólit fonament a aqueixa necessaria evolució envers nous ideals.

Per'xó si analisém l'art contemporani dels pobles més avensats, hi trobarém tot seguit un sagell caracteristich que'ns descubreix clarament l'esperit de rassa y que fa que's diferencihi'l d'un poble del del altre, igual com ha passat sempre en tots el grans moviments del art; y aixis veurém, per exemple, que a Fransa l'art modern per regla general té quelcóm de coquetó que'ns recorda tot seguit al elegant y esbojarrat Lluis XV; y en cambi a Alemanya, quin art modern ha anat precedit del estudi dels estils gótich y Renaixement, té molts punts de semblansa, en la disposició general de las linias, ab aqueixos estils, en particular ab el primer; y a Inglaterra, que sempre s'ha distingit per son esperit cosmopolita, l'art contemporani té quelcóm que reflexa fidelment aqueixa tendencia.

A Catalunya, que com he dit avans hem seguit per espay de tant temps las inspiracions del art extranger, tan mateix com si fossim un poble mancat de tradicions artisticas, bé podriam avuy que'l desvetllament de nostre geni patri es un fet, redressarnos, y, declarantnos majors d'edat, rependre ab coratje y petjada ferma'l serrat cami de nostra renaixensa artistica.

Els estils románich y gótich tingueren en nostra terra un sagell propi y verament catalá, no trobantshi cap influhencia forastera: donchs en ells devém fonamentar el renaixement de nostre art modern, y deixemnos ja de copiar lo que fan a fora casa, que per més bé qu'ho fem, may será nostre.

Creemnos un estil propi, ben despullat d'influhencias extranyas, enrobustimlo ab l'estudi seriós y rahonat del art de la velluria, y naixerá fort y potent l'art modern catalá.

Y ara, avans d'acabar, dech dirigir un prech a la Junta Municipal de Bellas Arts. Després del esfors individual, lo qu' ha contribuhit més al desenrotllo de la cultura artistica de Barcelona han sigut las Exposicions de Bellas Arts e Industrias Artisticas que periódicament s'havian vingut celebrant de 1888 ensá. Ara bé: Barcelona posseheix un cert nombre d'exemplars d'art contemporani adquirits per l'Ajuntament en varias de las susditas exposicions y destinats a figurar en els museus barcelonins. Entre ellas hi figuran obras de casas o artistas d'anomenada, com Concordi González, Oliva y Marti, Busquets, Ballarin, Brossa y altres. Donchs bé: aqueixas obras están actualment entafuradas pel Palau de Bellas Arts, o bé en els salons del antich palau del governador de la ciutadela, sense que ningú las hagi vistas may en cap museu. ¿No podria la Junta de Museus y Bellas Arts fer que figuressin en el nou Museu d'Arts Decorativas?

De las 75.000 pessetas que votá l'Ajuntament destinadas a adquisició d'exemplars pera'ls museus ¿no se'n podrian destinar unas quantas per'habillar algunas salas del Palau reyal, destinadas al art contemporani?

Jo crech que, avans de pensar en adquirir nous exemplars, fora més convenient procurar tenir un lloch a propósit pera instalarlos, comensant per instalar bé y en la deguda forma tots els que ja possehim.

Pénsisho bé la esmentada Junta, y vegi lo que fora més convenient pera'ls interessos de Barcelona en particular y del Art en general.

EUSEBI BUSQUETS.

EL FILL

¿Se't mou?... ¿Te'l sents?!...
Oh sí, com una branca
sent el pes de la fruyta!...
Fill, infant,
ets aurora que ve y cap nit te tanca,
qu'estás reclós dintre un sagrari sant.

Es sant perque cap forsa de la terra
en cap moment l'havía profanat:
esperava quiet el gran bateig de vida
qu'ab plujas de petons l'ha consagrat,
y la llevor del Home ha germinat
en eixa entranya fosca, y lluminosa y benehida,
y Tu t'hi has encarnat!
Es ton niu misteriós: en ell rê hi manca:
amor que hi fa vida, vida que hi fa sanch;
arrápathi ben fort y xucla, xucla,
feste ben bo y macís y radiant!

Feste ben bo pera estimâ a la gent.
Feste macís pera triomfar de tot.
Feste radiant per bellesa y complement,
donchs s'ha de venî armat a n'aquest món!
Y ben armat, perque la lluyta es crúa
y la Victoria no vol ser de tots!

Arrápathi y no vinguis avans d'hora,
qu'en aquest món massa que's ve aviat:
te trobarías magre d'ardidesa
y escanyolit per sufrî'l gran combat!

Y a n'el que cau li passan per dessobre
cotxes y gent, tota la gran ciutat!...

—

En el misteri de las cosas,
inconegut Fill nostre,'t vas formant.
¿Qu'ets y cóm ets? Misteri y més misteri
que ningú ha desxifrat!...

Ets aprop y't sentím, vens ab nosaltres
y no't podém dar nom ni contemplar!..
La porta de la Vida't tanca, y la Natura
té la única clau!...

Quan l'hora sigui arribada,
fentnos fê un crit suprém, Ella obrirá.
Quan l'hora'ns sigui donada,
plorarém y riurém tot d'un plegat:
y Tu haurás comensat!...

RAFEL NOGUERAS Y OLLER.

Abril, 1903.

ESTUPIDESA

Se comprén que un poble segueixi inconscientment a un sugestionador de las massas; peró lo que més dol es que sovint se dona'l cas de seguir las massas a un home qu'es un xerrayre de naixement ab ilustració de betas y fils, ab ilustració de periódich al us, la més buyda y la més nula, tot paraulas, tot imaginació, presentant ideas com bombollas de sabó de las que fan las criaturas, que tot flotant enlayre iluminadas pel sol, varian constantment de colors y atrauhen las miradas, y enlluhernan, y després reventan convertintse en... lo que son: en una gota d'aygua y sabó. Enlluhernada la massa, no las veu desferse, y gosa enlluhernantse més a cada nova bombolla.

Mireulo a n'ell! Miréu a la massa! Mireulo a n'ell jugant, distrayentse ab ella, ensenyantli'l despotisme de tots temps y llochs y dihentli: «Aixó es la llibertat, aixó es la democracia!» Miréu a la massa, dir: «Si! No! Morin la llibertat y la democracia! Viscan el despotisme y la tirania!...» Y després aquesta massa's queda tota satisfeta de la seva obra, se sent lliberal y democrática pels seus actes, aixó es, per haver cridat contra la democracia y la llibertat y haver dat viscas a la tirania, a la opressió, al absolutisme y al despotisme.

. . . .

Y passa una companyia d'homes uniformats, y ell la senyala ab el dit desde la redacció del seu periódich, y diu: «Aplaudiulos a n'aquests: ells son els que salvarán la patria!...» Y la massa aplaudeix com un sol home.

¿Y a qui aplaudeix? Al instrument inconscient, al mäuser, a la forsa cega, que l'agitador voldria a son servey. A aquells que fa quatre dias foren instrument de mort pera infelissos estudiants; als que foren també mer instrument en tantas injustas guerras colonials fomentadas per politichs malvats y per... *redemptors* del poble; als que també's feu servir d'instrument contra'ls pobres obrers condempnats a Montjuichl...

No: l'agitador no afalaga als fills del poble al afalagar als soldats: a qui afalaga es a la forsa qu'ell necessita.

Y aqueix agitador, y aqueixas massas sugestionadas, al cap de dos o tres dias fan un *meeting* pera protestar de lo mateix que ahir vingueren a aplaudir .. Y anirá y vindrá la massa, y a cada nova bombolla de sabó que vegi y que li ofereixi nous cambiants a la vista, afirmará o negará, xiulant avuy als qu'aplaudí ahir.

Ells els demócratas, ells els lliberals, apoyan als que sovint han sigut instrument dels déspotas de tot el món, tant a Russia, com a Turquia, com a Espanya... Peró ells no més veuhen una cosa: la República, la República dictatorial. No vol dir res que'n fessin president a un Weyler: la qüestió es la República. No vol dir res que'ls fassin morir en injustas guerras, ni que'ls agarrotin ab un centralisme mortal. Ca! Visca la República! Visca en Salmerón, quefe únich y absolut del partit! Visca en Lerroux!...

J. Samsó.

MARINA

A M. C. y S.

El cel está exuberant de color, que reflexa ab prodigalitat la mar tranquila. Tres termes de montanyas s'endinzan cap al mar, marcant las darreras la desembocadura del Ebre. El sol devalla a la posta y'l cel pren a cada moment tons més calents.

Aprop del horitzó, com un estol de gavinas, s'oviran las parellas del bou. Més cap a la platja un vol de corbs descriu llargas curvas y s'aixeca enlayre, enlayre, pera tornarse a aplanar arrán de l'aygua.

Els núvols pausadament forman y desfán fantásticas combinacions, emporprantse més a mida que'l sol devalla y acotxa sa enlluhernadora testa sota un vel de moradencas montanyas, fins que s'amaga per complert.

Alashoras Natura exhala un ay! silenciós; que tot ho omplena d'una vaga tristesa.

El mar resa mandrosament al dia que fina, y'l fresch oreig mormola també sa pregaria del capvespre. El cel va apagant sos vius colors y l'aygua pert sa transparencia. Tot va enfosquintse gradualment.

Els pescadors van formant y esgranant grupos per la platja, seguint ab interés las evolucions de las velas qu'ab prou feynas se

distingeixen. Terra endins se sent el melangiós so de la campana que convida á la oració del vespre.

Parpelleja 'l primer estel, y li retorna la bona nit la farola del Ebre.

Tot lo demés dorm en la fosca.

T. Costa y Coll.

EL BASTÓ DEL ÍDOL

A las once y veinte pasaban de 4.000 las personas que ocupaban los andenes.
(Heraldo de Madrid del día 29 d'abril, al vespre).

Las salas d'espera y'ls voltants de la estació del Mitjdia s'anavan omplint de gent ansiosa y agitada qu'esperava l'arribada del Idol coronat de *lauros* electorals y revestit de l'autoritat de *Jefe* de la gran olla de cols que té per tap el *gorro frigio*.

La estació bullia com una caldera, y'l director de la Companyia (extranger que sab de fisica social) fentse cárrech de que l'entusiasme comprimit podria esbotzar portas y trencar vidres, va obrir totas las válvulas. Llavors l'entusiasme's va precipitar cap als *andens* sens haver de passar per la taquilla.

Arriba'l tren; la gentada s'hi arrapa com llagastas, y s'exposa a pendre mal.

L'Idol treu el nas per la finestra, y alló es la bojeria.

L'Idol parla. *(Ovación delirante.)*

L'Idol no diu res. *(Continúa la ovación.)*

No faltan las indispensables cigarreras que li regalan flors y petons tot dihentli *sinceras* ximplerias *brotadas de un corazón sencillo*.

Y l'Idol accepta y somriu ab benevolensa. Peró vol surtir, y no pot a causa del estusiasme de la trepa. Ja se'n comensa a veure tip de tanta ovació. Ja la massa comensa a ferli nosa.

—Veyas, tu, digas que calli la tarregada y que se'n vagi — diu l'Idol a un dels seus íntims.

Y aquest se dirigeix a la massa y, sens adonarsen, li ensenya'l bastó del Idol:

—*¡Pero, hombres! Si ahora que Salmerón es vuestro jefe no logra ser respetado, ¿cómo ha de ser, cuando gobierne, obedecido? Retiraos...* etć., etc.—

Y la massa's dona per convensuda, y se'n va lentament mentres l'Idol fa una pila de maniobras pera surtir sense que l'entusiasme l'atropelli.

Bé, gent de la massa, bé! Os predican *llibertat* y os exigeixen *obediencia*. ¿Com els lliguéu aquests dos caps? Ja ho sé: ab la teoria de la *libertad bien entendida*, com alló de la *descentralización*, ¿oy?

Donchs bé: al acceptar el govern del bastó baix el nom de *libertad bien entendida*, poséu de relleu la vostra inconsciencia.

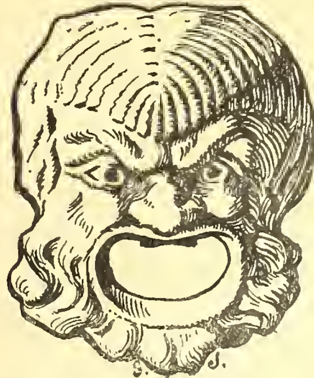
Qui os prediqués llibertat os hauria de creure forts pera capirla. Peró forts no ho sou, desde'l moment qu'esperéu que un Idol os la dongui. Aixis deu créureho ell quan os parla d'obediencia, tota vegada que l'home fort no necessita obehir. *Ergo*, o vos enganya o no hi entén un borrall en això de llibertat. En tots dos casos es un sér inútil pera res de profit. Y essent aixis, ¿per qué l'aclaméu? Perque no penséu.

Sols aixis se comprén que surtissiu de la estació ab ordre al ensemps qu'ab recansa per no haver pogut besar las mans del Idol que demá que governi esgrimirá aquell bastó contra las vostras costellas, ja pera suplir la cultura qu'os falta, ja pera sofocar aspiracions de Llibertat incompatibles ab son *lliberal* programa.

Y allavors os voldré veure, angoixosos y desconcertats primerament, redressarvos després radiants d'ira y estupidesa, pera enderrocar l'Idol y... aixecarne un altre.

Enrich Seguí y Pou.

Madrid, 2 maig, 1903.

NOSTRA REPÚBLICA

. . . .

—Tu que dihente catalanista't creus ésser més lliberal que'ls que lliberals se titulan... ¿cóm no escrius en ton programa aquesta cláusula: «Separació de la Iglesia y l'Estat?»

—No'm crech avuy com avuy facultat pera tant. Mes no soch acomodatici com altres, y a fi de que quedi ben lliure la qüestió pera'l dia que s'hagi de resoldre, jo (que valentme d'un clixé politich puch dir ab vostre llenguatje que formo a la *esquerra* del Catalanisme), trevallo y trevallaré pera que de nostras Bases s'esborri tot lo que hi hagi de convencional, d'innecessari o de discrepant ab l'actual sociologia, com ho es el respecte al Concordat qu'en ellas se preceptúa y que no deixa de semblar una vergonyant evassiva devant d'una qüestió que no's pot resoldre sinó en la práctica. Sobran, donchs, avuy com avuy en nostre programa, aqueix respecte y aqueix Concordat.

. . . .

—Y ¿per qué no't titulas republicá?

—La república, tal com avuy la majoría la entén en aquest pais, no sols es anti-democrática, sinó que no es tal república. La verdadera república, la verdadera democracia sols pot donarla l'autonomisme, que implantat a totas las regions d'Espanya de conformetat ab el modo d'ésser de quiscuna, fora altament saludable puig vindria a destruhir els partits politichs qu' ab nom de llibertat engendran fanatisme, arrossegan el poble vers falsos ideals y son la rémora del progrés.

—Peró'l concepte de democracia ben inclós va en el de república.

—Cert. Peró la democracia no existirá de fet entre nosaltres mentres hagi de representarla un partit, com aturdidament se fa ara: un partit que, com a tal, sempre's distingirá més per son jacobinisme que per sa elevació de miras, per altas que las tingui.

—Las tevas ideas son ben republicanas...

—Son ben catalanistas, qu'es molt més. Si'l poble no m'entén, no seré jo qui li fassi concessions qu'estiguin en pugna ab mon concepte de la vera llibertat. La *massa*'m dirá reaccionari o idealista, y creurá tenir rahó perque té majoria, mes jo creuré que sa propia majoria la fa imbécil, y la consideraré cent voltas més idealista y més reaccionaria que jo. Res me costaria fer determinadas declaracions. Fins si fos ambiciós, com alguns que's diuhen republicans ab els unitaris y autonomistas ab nosaltres, acontentaria a tothóm, y potser ab pocas aptituts y molta despreocupació, qu'es lo que's necessita, lograria un'acta de diputat y sumaria forsa adeptes... Quins adeptes! Massas inconscients en comptes d' individuus convensuts!... Per'xó no ha fet res a Espanya, ab tants anys com compta d'existencia, el partit federal; ni farán may res els federals catalans perque més s'han estimat tenir quefes que sumarse a nosaltres.

—Llavors ¿qu'heu de fer vosaltres?

—Hem de fer organisació social, prescindint en lo possible de fórmulas politicas. Pera lograrho'ns hem d'educar fins fer desapareixe 'ls falsos conceptismes d'avensat y de reaccionari, font d'insults apassionats y, per tant, d'endarreriment. Aixó no ho lograrém dihentnos republicans. N'hi há tants que s'ho diuhen! Res de noms: lo que cal son fets. Ho lograrém quan, governantnos nosaltres mateixos, prevalgui més que'l regim politich del estat, el social de nostres estaments.

—L'atavisme, o la rutina, ajudats per la mala fe d'alguns, no permetrán que desapareguin tan fácilment del cervell de las massas las paraulas *reacció*, *revolució*, *avensat*, *retrógrado*...

—Ab nostra constancia anirém logrant que las massas no's deixin fanatisar pels mals politichs. Els triomfs momentanis d'aquests, que res resolen, aumentarán cada dia'l número dels desenganyats, que ja ha crescut considerablement, com també'l dels nostres adeptes. Y 'l poble arribará a fixarse de debó en nosaltres, y veurá que no té res de *retrógrado* ni de *reaccionari* un regim que vol abolir las quintas, que vol el sufragi per classes autónomas y conscients y no per remats als que fanatisa un quefe o una bandera; un regim que suprimeix els consums; un regim, en fi, que no necessita proclamar la república perque ell es la república mateixa, es a dir, el veritable govern del poble pel poble, o mellor, la simplificació més gran de la forma de govern. Donchs si la veritable república es aquesta, el fer declaracions de

republicanisme dintre d'ella es gastar el temps en va.

—Peró ¿qué hi perdriau els catalanistas de la *esquerra* en dirvos també republicans, fent aixis una petita concessió a la massa, que's paga de paraulas y qu' os tindria per més lliberals?

—Com que nosaltres volém que de paraulas no se'n pagui, aqueixa concessió fora contraproduhent pera nostra causa. Pera un convensut com jo, també es contraproduhent. Si'ns han de creure per aixó, tant se val que no'ns creguin, y encara es mellor. Pera mi l'autonomia es la llibertat, y no'm vull confondre ab ningú; y molt menys ab uns republicans que sols per dirse tals se creuhen lliberals y'm negan l'us de la meva llibertat al negarme l'autonomia. No seré, donchs, tan hipócrita que m'hi barreji. Ab tot, el programa catalanista es tan ample, que'l qui possehit de determinadas ideas politicas s'anomeni republicá, monárquich, socialista, etc., també hi pot venir y també hi cab si autonomista's diu. Y dihentsho de bona fe, segur estich de que l'esperit sectari que hi hagi en ell desapareixerá si's posseheix ben bé de lo democrátich y progressiu de nostre programa, qu'es tot ell afirmació enfront de las negacions dels sectaris, y a quin perfeccionament no hem de renunciar ni ara ni may. Y's veurá que, essent nostra Constitució altament práctica, son funcionament no permetria cap forma de govern absolut; se veurá que nostras Bases son la democracia y la república mateixas y que, ab ellas, no podém viure a l'ombra de cap tirá, de cap testa coronada ni de cap quefe.

—Aquesta es vostra gran rahó: no teniu quefes.

—Y per'xó no venen ab nosaltres certs demócratas qu'ho son de bona fe, peró que, cegos, portan el llevat de la Revolució francesa, aqueixa revolució que tragué las tiranias de dalt, peró que no pogué impédir que vinguessin las de baix, ab sos clubs, ab sas banderas y ab sos mil convencionalismes que son altras tantas tiranias disfressadas. No, no'n tenim de quefes nosaltres: per'xó tampoch se'ns acostan els demócratas falsos, que'ns titllan de reaccionaris de massa que saben que'ls reaccionaris son ells, de massa que'ls consta que, no essent tan sols el Catalanisme un partit politich, y no admetent per tant quefaturas, ells no hi poden fer carrera. Ells de la república n'han fet un partit ahont els aixerits hi poden medrar a costas del comú, portant la llibertat a un terreno capciós y fentse amos del poble. Nosaltres volém que'l poble, amo de si mateix, lliure de fanatismes, no segueixi a ningú. Y no 'ns volém declarar partit politich perque volém molt més que lo que vol un partit: volém donar tota sa personalitat politica a la nació catalana. Y ara digas si'ls republicans, si'ls demócratas son ells o nosaltres; si es bona revolució la que predican ells volentho arrasar tot, ó la que fem nosaltres al transformar la societat sense destruhir res, donchs la revolució la fem en las conciencias.

. . . .

ELS JOCHS FLORALS D'ENGUANY

La festa de la inteligencia y de la pau, del amor y de la bellesa; la festa qu'ha enlayrat l'esperit de la moderna Catalunya; la festa de las civilisacions potentas y dels pobles felissos, que suposa salut moral, y que salut moral ha escampat entre nosaltres havent sigut generadora d'un moviment social tan intensament humá com el Catalanisme; nostra festa dels Jochs Florals, en fi, ha pogut celebrarse enguany dignament a Barcelona, sens imposicions ni protestas, ni atropells, ni victimas... Y'ns fa vergonya'l pensar que may hagi pogut havernhi pel fet d'haverse volgut enaltir a Catalunya.

Feya ja alguns anys que'ls enemichs d'aquesta terra, no veyent ab bons ulls la importancia qu'anava adquirint nostra culta y pacifica festa, volian desnaturalisarla ab barallas de poble africá, introduhinthi'l desordre talment com se fa en qualsevol club politich espanyol, y fins arribaren a lograr que l'any passat no's celebressin a Barcelona'ls Jochs Florals. Peró no han lograt per' xó que mimvés l'entusiasme dels catalans per sa festa estimada.

Una consideració cal fer. Anys endarrera, quan els Jochs Florals, restaurats de poch, no havian assolit el gran esplendor d'avuy

en dia, las altas autoritats representantas del centre tenian a gloria assistirhi. Avuy que'ls Jochs Florals son quelcóm més que una festa *provinciana*, y que, per lo mateix que revelan una major cultura qu'altras festas análogas propias d'altras regions espanyolas, se diferencian molt d'ellas; avuy que'ls Jochs Florals son consagrats com a gloriosos pels fruyts espléndits que hi han llevat totas las brancas de la literatura catalana; avuy, dihém, aquellas autoritats s'acontentan ab assistirhi per delegació. No'ns interessa'l fet: sols el fem constar, perque salta a la vista lo molt que li dolen al poder central las puras glorias que per propi valer, per propi impuls y per propi esfors s'ha conquistat Catalunya.

Y no s'oblidi que nosaltres, aymants de la serietat de que deu anar revestida una institució com la dels Jochs Florals, no hem dubtat en censurar diversas vegadas tot alló qu'es indigne d'ella, fins ferint susceptibilitats entre'ls catalanistas. Y potser no es llunyá'l dia en que hi torném.

—

Ab el local de Llotja artisticament adornat com de costúm, y ab concurrencia nombrossisima y vistosa com sempre, doná principi la festa després d'haver entrat en el Saló'ls individuus del Consistori y'ls representants de las entitats oficials y particulars.

El discurs del president en Joseph Franquesa y Gomis, que constituheix una xardorosa apologia de nostra llengua catalana contra las vexacions dels centralistas, fou llegit per en Joseph M.ª Roca, motivant freqüents ovacions. El secretari Antoni Bori y Fontestá llegí la memoria dels trevalls premiats, dedicant sentits paragrafs als patricis morts durant la darrera anyada, que son Verdaguer, Pagés de Puig, Rosselló, Thos y Codina, Vayreda, Puyol, Galofre, Sunyol, Puigventós, Puiggarí, Got y Anguera, Gallissá y Carlota de Mena

Obrí acte seguit els plechs que contenian els noms dels autors premiats, resultant guanyador de la Flor Natural en Francesch Pujols, qui nombrá reyna de la festa a la senyora donya Rosa N. Pratjusá de Villar, la que, entre'ls aplaudiments del públich, passá a ocupar son setial d'honor. La poesia premiada's titula *Idili* y fou llegida per l'Ernest Vendrell, essent acullida ab grans aplausos.

Guanyaren els accéssits el mateix senyor Pujals per sa composició *Balada de las festas*, en Joan M.ª Guasch per sa *Nit ab els pastors*, y en Ramón Suriñach Senties per la poesia *Vostre jardí y'l meu hort*.

Al descloures el plech contenint el nom del poeta guanyador de la Englantina ressoná, al ensemps que'l nom del difunt mossén Jacinto Verdaguer, un inmens aplaudiment. El president s'aixecá y doná públicament las gracias a la persona qu'havia tingut la hermosa idea d'enviar als Jochs la poesia póstuma del gran poeta titulada *El Parch*, qu'era la que acabava d'ésser premiada ab la Englantina y que fou llegida pel senyor Blanch. Se descríu en ella l'enderrocament del antich barri de la Ribera, la florida de las flors del Parch y la celebració de la Exposició Universal en aquell lloch amarat per la generosa sanch catalana. Son lema es «Barcelona venjada.»

La Englantina será entregada a la familia de mossén Verdaguer.

Guanyaren els accéssits els senyors en Gabriel Alomar ab *Costa brava*, y en Juli Delpont ab *Jaume II de Mallorca*.

De la Viola d'or y argent ne resultá guayador en Joseph Carner per sa composició *La sacra expectació dels patriarcas*, que fou llegida per en Jaume Bofill mereixent generals aplausos.

Foren guanyadors dels accéssits en Joaquim Ruyra per sas *Sugeridas*, en Joseph Carner per sa poesia *A la Mare de Deu del Pi*, y en Manel Folch y Torres per sa composició *Missa d'eixida*.

De la Copa artística, premi ofert pel Consistori al mellor trevall en prosa, ne fou guanyador en Victor Catalá per sas *Marinas* (fragments de novela), adjudicantse a en Joseph M.ª Folch y Torres un accéssit per son trevall *Antonia*.

Finalment, mossén Angel Garriga y Boixader fou qui guanyá, ab son aplech d'impressions titulat *Enfillal*, el premi ofert pel cardenal Casañas, donantse'ls accéssits a donya Dolors Moncerdá de Maciá per sa poesia *Lo nostre pa*, y a en Manel Rocamora, per sa poesia *Brot de passionera*.

A continuació, y pera honorar la memoria dels mestres en gay saber morts darrerament, foren llegidas varias poesias dels mateixos, o sian en Pagés de Puig, en Geroni Rosselló, en Jacinto Verdaguer y en Terenci Thos y Codina, clohentse l'acte ab la lectura d'un ben escrit discurs de gracias del mantenedor en Martí Genis y Aguilar.

ENTERRO

Ab la envellida testa acotada sobre'l pit, la vermella barretina cayguda sobre'l front, els brassos apoyats en els genolls y tot ell deixat anar sobre'l banch de fusta, com si ni esma tingués pera guiar sas accions; moventse sols al trontoll del tren que corre febrosench sobre'ls ralls, l'avi Lari espera anhelós el moment d'arribar a Barcelona. Enfront d'ell hi seu son gendre, que, buscant quelcóm que'l distregui de la tristesa que du retratada al semblant, contempla com naix el nou jorn, nebulós com mirall de sa tristesa. No hi há ningú més al departament; el silenci es profond, y'l flam esmortuhit d'un llumet que ilumina'l vagó, aumenta la tristesa.

Tot d'una, l'avi Lari, com donant surtida a una idea ja de temps retinguda en son cervell, digué ab veu tremolosa y tot just perceptible:

—Ja deu ésser mort!... Aquest *parte*...

—No penséu mal, Lari. Quí sab si no més ha sigut un atach dels que acostumava a tenir...

—Peró aquest *parte*...—torná a dir el vell, que tenía fixas al cervell las paraulas del telégrama rebut la vetlla passada: «Poseuvos en cami: l'Antón s'agrava.» Y com ell coneixia bé la malaltia de son fill, pensava lo pitjor.

Restaren llarch temps callats, inmóvils, mirant vagament tot quant els rodejava: tan prompte al llum qu'anava apagantse, tan prompte al defora, als núvols negrosos qu'anavan embolcallant el firmament depressa, empesos per la ventada que se'n duya las pocas fullas secas que quedavan als arbres... Y'l tren, infatigable, arrastrantse sobre'ls ralls de ferro, corria á més no poder, y l'avi hauria volgut que corregués més encara... Quan s'aturava en las estacions de pas, els minuts de parada se li feyan interminables; al tornarse a posar en moviment li semblava que no corria tant, y prou l'hauria ajudat ab sas migradas forsas pera veure més prompte al seu fill, al seu pobre Toni.

—Será mort ja, será mort!—repetia movent sa envellida testa.

—No siguéu aixis, Lari, os torno a dir! Quin afany d'encaparrarvos!...

—M'ho diu el cor. Aquella tos, aquella tos que li feya escupir sanch... l'havia de matar!—

Els quarts els semblavan horas. Restavan ensopits, sempre ab la mateixa idea. Ja era mitj dia quan aprop seu sentiren xiulets estridents d'altres trens que maniobravan, tochs de corn qu'anunciavan el pas d'aquests, gent que's movia enfeynada... El tren entrava a agullas: ja eran a Barcelona. Y quan, havent baixat del tren, entre la munió de viatjers s'afanyavan pera eixir del *andén*, l'avi Lari repetia instintivament, entre si, el contingut del telégrama: «Poseuvos en cami: l'Antón s'agrava».

—

Ab el cor pantejantli sorollós dintre'l pit, teixint y desteixint son cervell els més tristos pensaments, forjantne tot d'una de riallers com un dia assoleyat pera tornar a anguniarse ab pressentiments negres, feya via l'avi Lari ab son gendre vers casa sa neboda, ahont s'allotjava'l Toni.

Al arribar al portal de la casa, l'avi Lari senti mancarli las forsas. La porta era mitj tancada!... No hi havia dubte: l'Antón era mort. Va extrenye'l bras de son gendre, dihent:

—Miquel... l'Antón!...

—Valor, Lari, valor!...—

Y pujaren las escalas. La porta del pis estava ajustada: la empenyeren, y sos parents els surtiren a rebre.

—Entréu—els digué don Claudi.

—Entri, oncle.

—¿Y l'Antón?

—Espereuvos.

—Es mort ¿no es cert?—seguia dihent sens escoltársels.

—Espereuvos un moment.

—¿Ahónt es? ¿Ahónt es? Vull véurel!

—Descanséu, Lari; poseuvos *sobre sí*, tinguéu conformitat.

—Peró diguéume ahónt es! Vull véurel!...—Y dugas llágrimas li rodolavan cara avall.

—No plori, no plori, oncle; es la voluntat de Deu—digué sa neboda.

—Tinguéu present que s'ha probat tot, que s'ha fet tot lo que hi havia per fer...

—L'última malaltia, oncle, ningú la cura.

—Vull véurel!...—

Don Claudi dubtá; temia la escena qu'anava a desenrotllarse y havia tractat de prepararla tot lo possible; per fi digué:

—Entréu.—

En ampla cambra s'havia instalat la capella ardent; negres domassos tapavan las parets; quatre blandons encesos, rodejant el túmbol que guardava las despullas d'en Toni, iluminavan tristament tota la estancia; y un gran Sant Crist colocat a la capsalera acabava d'imposar respecte.

—Fill!—cridá en Lari, atansantse febrosench sobre'l túmbol. Peró, tantost hi hagué arribat, reculá horroritzat exclamant:—¿Aixó es mon fill?...—

Efectivament, corprenia y repugnava la presencia d'aquell mort; alló era sols un esquelet humá, la ossamenta ab la groga pell dessobre.

—¿Aixó es mon fill?... ¿Aixó es mon fill?... —repetia horroritzat l'avi Lari, en tant qu'anava acudint a son cervell el recort dels sufriments passats pel seu Toni, sufriments que l'havian demacrat y consumit poch a poch.—Si, si que l'es! Toni! Pobre Toni!...—

Y's deixá caure plorant sobre'l cadavre.

—Lari—digué son gendre, tan conmogut com ell,—surtím d'aqui.

—Deixam, deixam plorar!

—¿Qué'n trayéu?

—Aném, Lari.

—Antón... fill meu!...

—Aném, veniu... anemsen!...—

Y, agafantlo,'l tragueren d'aquell lloch en tant qu'ell, ab el rostre inondat de llágrimas, no parava de dir:

—Fill meu! Fill meu! Toni!...—

—

Poca estona després, mentres la comunitat de la parroquia cantava las absoltas, l'avi Lari, son gendre y don Claudi, al cap del dol y seguits de numerosos acompanyants, s'encaminavan a la iglesia.

En Lari no sabia lo que li passava. Vegé que se'n duyan la caixa que contenia'l cos sense vida de son fill; senti que li deyan: «veniu», y se'n aná ab els demés, y ab els demés segui cap hont el dugueren, tot detenintse las llágrimas perque'ls acompanyants no vegessin sa feblesa... Y, fins en mitj de la tristesa que inondava'l seu cor, se sentia satisfet al veure que al enterrament del Toni hi havian acudit tan nombrosos y lluhits acompanyants qu'en restatllera inmensa seguian al darrera. Ab quin gust, si hagués pogut, l'avi Lari s'hauria girat a contemplar aquell bé de Deu de grans senyors rendint tribut a son fill... Que'n devia tenir de simpatias son pobre Toni!... S'hauria girat, peró la pena, las ganas de plorar n'hi privavan; y acotant el cap, mirant fixament a terra, amagant son rostre a las miradas dels demés, feya via avall, avall... en tant que'ls acompanyants, indiferentment, parlavan de negocis, de si'ls franchs pujavan o baixavan els més *encopetats*, rihent alegrament altres, escarnint el cant dels capellans els més joves, y quasi tots sens un borrall de conmiseració pel pobre vellet qu'havia perdut son fill per sempre més... Arribaren a la iglesia, hi entraren, se posaren darrera dels capellans que cantavan las absoltas d'esma, rutinariament, ab la rutina del peó de carreteras; y aixis que'ls capellans acabaren la tasca, els acompanyants anaren despedintse, donant el pesam al avi Lari que'ls apretava la má ab agrahiment... Mes ay, que no trobá més que mans fredas, que procuravan despendres prompte de las sevas, enllestir, enllestir depressa... Y'ls acompanyants se despediren sense cap d'ells dirigirli una paraula de condol, y se'n anaren tranquilament.

Y quan, tancat ab sos parents dintre'l cotxe que'ls havia de conduhir al cementiri, 's vegé lliure dels insensibles acompanyants, doná surtida al plor retingut fins alashoras, tot dihentse:

—Ja no'm veuhen: ja puch plorar a mon fill!...—

Jaume Aymá y Ayala.

ENTERRO DE DOODICA

(Recort)

La pluja—una plujeta d'hivern, subtil y gebrada, que's filtrava al moll dels ossos—queya monòtona, pausada, per entre un cel de neu... Y'l carro mortuori avensava calmós, somort, ab ayre esglayador... Era l'enterro del monstre, del fenomen admirat per tot el món, de l'*anima vili* dels homes de ciencia, de la desventurada Doodica... Y'l carro avensava lentament, peresosament, sotraquejant pels fangós camí, enfonzant sas rodas pels sots y bassals... Y al darrera del carro no hi anava ningú... ningú... ¿Y qui hi havia d'anar? ¿Els seus pares? No'ls havia conegut. ¿Els amichs? No n'havia tingut may cap. ¿L'empresari? Ja l'havia explotat prou. ¿Els metjes? Ja havian fet l'experiment desitjat... L'única persona que hi hauria anat, Raadica, la seva germana bessona, l'altra *meytat*, el seu complement, restava aclofada al llit del dolor, a consequència de la operació quirúrgica suferta... ¿Qui hi havia, donchs, d'anar?... Y mentres tant, el carro mortuori seguia avensant somort, pausat, cansoner pel fangós camí... Y'l cel continuava gris, y la pluja d'hivern—aquella plujeta subtil que's filtrava al moll del ossos—anava devallant monòtona, gebrada ..

I. Soler y Escofet.

AL JOVENT (1)

Joves magnánims qu'anéu avant!
Potsê algún día se os marcirán
las esperansas de la jornada
si una pedrota barra'l camí
fent aturarvos y penedî
d'havê emprés d'ayre la caminada.

Morts de fadiga, potser creuréu
que ni llunyana veure podréu
jamay la vila cap hont feu vía.
Llavoras, tristos, desconfiats,
els ulls plorosos, els cors glassats,
al voltant vostre finirá'l día.

Mes quan claregi, refet el cos
ab las dolsuras d'un llarch repós,
tindréu prou forsa contra la pedra,
que, per la empenta del vostre bras,
altre cop lliure deixará'l pas
al voler vostre, que res arredra!

Apartéu rocas! Seguíu avant!
Lluny es la vila, la feyna gran;
no hi há una passà sens una aresta
ni sens obstacles passa un segón;
peró, digueume: ¿va bé, aquest món?...
Donchs fins que hi vagi no's pot fer festa!

BON AMICH (1)

Tinch una cel-la per mi tot sol;
y, aixís qu'apunta la llum del día,
quan la oreneta torna a alsâ'l vol,
per la finestra penetra'l sol.

Me tafaneja la llibrería
fent lluhî'ls llibres arrenglerats;
quadros y estampas, ple d'alegría,
toca y retoca tot fent sa vía.

En nuvolosas de vius esclats,
els petits cossos flotants enlayre
me fan visibles sos raigs daurats,
y'ls ulls me deixan enlluhernats.

Sense pensarmhi ni poch ni gayre,
mitj tanco, y deixo passar sols l'ayre
y de las rosas la bona flayra.

Y, sens oféndrel ma ingratitut,
el sol, donantme vida y salut,
l'endemá torna, ple d'alegría,
com cada día.

AGONÍA (1)

(En la d'una amiga.)

Poncella, primer,—que'ls ulls encisava;
flô encesa, més tart,—que l'ayre embaumava. .
avuy... trist de mi!...—las forsas acaba!...

Pobreta! que'm dol—mirarla marcida!
Ditxós qui pogués—tornarli la vida!
referli'ls colors!—guarir sa ferida!...

¿Per qué tan de cop—se'n va la hermosura?
¿Per qué, quan fruhím,—el temps no s'atura?
¿Per qué lo que aymém—per sempre no dura?...

E. Guanyabéns.

(1) Del llibre, a punt de sortir, *Voliaines*.

BALADA MODERNA

Fosca-verdosa fita
plantada en el dolor,
xiprer, arbre del héroes,
fantasma del triomf:

Ja venen las clarors..

A vora teu, encesas,
germinan las llevors,
encesas ab el germen
d'humana redempció
Las vidas que renaixen
no creuhen en la mort.

Ja venen las clarors.

Xiprer dels cementiris,
ufá, quiet, estoich!
Als peus hi tens un'ombra
jeyenta y sense foch:
es la boyrada negra
de tas malediccions.

Ja venen las clarors.

L'aubada roja, ardenta,
d'un día ardent y roig,
cubreix ta silueta
odiosa com la mort.
Tu ploras la rialla
quan rius ab el triomf.

Ja venen las clarors.

Humanas, grans, fecondas,
murmuran las llevors,
y al fons de cada vida
llumenan rius de sol.
Xiprer, arbre dels héroes,
s'apaga'l teu triomf.

Ja venen las clarors...

PERE PRAT JABAL-LÍ.

NOVAS

La bandera de la *Unió Catalanista*, ofrena de las donas catalanas, está exposada aquesta setmana en el Saló Parés.

Vagin nostres lectors, y ab ells tots els bons catalans, a visitar aqueixa joya artística, hermosa com obra d'art, y més hermosa encara per sa significació. Son las donas catalanas las que'ns fan aquesta ofrena, las que'ns donan coratje en la lluyta que venim sostenint pel bé de la terra; son ellas, las que'ns han infantat, las qu'han d'infantar els fills nostres, que volen formar part de la creuhada, y, mancadas de forsa pera sostenir l'eyna de combat, s'aplegan pera constituhir la forsa suprema: la del símbol.

Ellas son ab nosaltres y nosaltres ab ellas. La causa de la patria té assegurat pera demá, més esplendit que may, el triomf.

No parlém avuy de la bandera de la *Unió* ab la extensió deguda, perque esperém dedicarli un suplement artistich especial en un dels próxims números.

—

Notable fou la conferencia que'l doctor Martí y Juliá doná'l dimecres, 29 d'abril, en el «Centre Autonomista de Dependents de Comers y de la Industria», sobre'l tema «Esdevenir del problema social».

Fent historia de la qüestió social, digué que ja avans del Cristianisme hi hagué pensadors que se'n preocuparen, donant solucions tan avensadas com las dels anarquistas actuals, tot y reconeixent que no's podia suprimir la esclavitut. Peró evolucioná la societat, la esclavitut s'aboli, y no trontollá la societat com se temia.

Estudiá'l socialisme condempnantlo en sa primera manifestació, o sía'l socialisme del Estat que fa de la societat un quartel inmens hont tot se fa automáticament y a plas fixo, matantse las particulars iniciativas que son l'única font de progrés. Del socialisme colectiu digué que, si bé era més lógich, no deixava d'ésser censurable perque en lloch de fer progressar tendeix a organisar lo inferior y atenta a la llibertat individual.

Digué que l'anarquisme sols per evolució podria imposarse: may per revolució, perque un cop implantat no's mantindria a menys que'ls homes fossin ángels y, per tant, perfecta la societat, lo qual no es humá y, en son hermós idealisme, ens nega aquesta gran veritat: «viure es progressar.»

Cal la instrucció del prolerariat, per'arribar aixís a que'l trevall sia considerat una fruhició, tenint els obrers intervenció directa en la vida social, puig dret hi tenen, y més dret que'ls representants del capital. Sols d'aquesta manera's pot lograr la dignificació humana.

Defensá l'associació com a medi d'arribarhi. Digué que l'autonomisme es el regim més democrátich, puig en els grans Estats priva que la forsa's posi de la banda del capital. Afirmá que sols las nacionalitats históricas y naturals donarán al obrer el lloch que li pertoca en la vida de la societat.

Nombrosa y distingida concurrencia assisti a la vetllada, aplaudint molt al conferenciant.

—

El pianista Planté continúa essent el mateix *virtuoso* colossal que varem admirar anys enrera. Pera ell no passa'l temps y sas extraordinarias qualitats de pianista (execució insuperable, dicció pulcra, netedat per molts pochs alcansada, sobre tot en els passatjes d'agilitat, forsa y justesa,) tenen el mateix relleu de sempre.

Aixis es que'l públich del teatre Principal l'aplaudi ab deliri, fentli ovacions que pochs pianistas han alcansat. Y aixó's deu a qu'en en Planté hi vegé al artista *personal* dominant y relegant a segón terme als autors interpretats, es a dir, hi vegé (y que'l lector ens permeti la manera d'expressarnos) al *tenor* del piano. Y no hem de recalcar la extraordinaria importancia que tenen els *tenors*, siguin de la mena que siguin, pera nostre públich.

Nosaltres, qu'admirém al gran *virtuoso* francés en son veritable aspecte, ens dol no poderhi trobar l'*artista*, el *poeta* del piano, al mateix nivell del executant. Recordant la interpretació qu'obtingué en el primer concert la inspiradissima composició de Schumann *A la tarda*, podrán els lectors trobar justa nostra darrera apreciació.

—

El dissapte tingué lloch al Ateneu Barcelonés una vetllada necrológica a la memoria del doctor Robert, ab assistencia d'un públich nombrós y escullit qu'omplia de gom a gom la gran sala d'actes.

El senyor Martí y Juliá llegí un lluminós estudi sobre la personalitat d'en Robert com a metje, teórich y práctich, y com a catedrátich, remarcant sa comprensió clara y rápida, sa modestia comparantla ab la ridicula superbia d'altres catedrátichs y, sobre tot, sa generositat, qualitat qu'en l'exercici de la medecina es tan essencial com la sabiesa.

En Joan Maragall examiná la figura y carácter dels grans homes, dintre o fora de la societat. En Robert pera realisar sa obra no necessitá isolarse en son laboratori com Pasteur, ni en son gabinet com Bismarck al combinar sas tramas politicas. En Robert era per tot: en la cambra del malalt, en la conferencia, en el *meeting*, en reunions d'amichs, y per tot arreu realisava una missió ab sa sola presencia, y ab ella feya un bé, perque semblava un acumulador de las forsas de tothóm, assimilantlas y dirigintlas. Curava, podriam dir, per sugestió, y la natural simpatia y l'amor que inspirava'l feyan més gran, com si fos pera nosaltres un gran simbol.

En Lluis Doménech y Montaner estudiá a n'en Robert com a politich, feu esment dels viatjes que realisá a Madrid y dels bons resultats que lográ obtenirne; recordá també sas campanyas parlamentarias fixantse en lo grans que devian ésser els mérits d'en Robert quan, sens haver fet may vida politica, no sols sapigué competir ab els enemichs de nostra causa, qu'eran tots els diputats del Parlament espanyol, sinó infundirsloshi respecte. Presentá a n'en Robert com un apóstol a qui estiman fins els enemichs de sas doctrinas, y digué que, a pesar de tot, la mort d'en Robert no es ni pot ésser la mort del Catalanisme com han volgut suposar els que no coneixen ni's fan cárrech de lo qu'es aquest gran moviment históricl y social de Catalunya.

Presidia l'acte'l senyor Abadal, qui'l clogué donant gracias a la familia del doctor Robert, allí present, y a tots els concurrents per haver contribuhit a la major importancia de la vetllada ab sa assistencia.

Tots els disertants foren aplaudidissims en la lectura de sos notables trevalls.

—

En el *meeting* que's celebrá'l diumenge en la plassa de *toros* en pro de la revisió del procés de Montjuich, el senyor Lerroux digué (segons hem llegit en la prempsa diaria) que'l Catalanisme lliberal *també* estava al seu costat pera reclamar la revisió d'aquell vergonyós procés.

A nosaltres sols ens toca dir que l'Ateneu Barcelonés, essentne president el senyor Doménech y Montaner, y ja molt avans els diaris catalanistas, foren els primers en condempnar obertament el procés de Montjuich, al revés de *La Publicidad* y altres diaris *lerrouxistas* mal anomenats lliberals, que publicavan el retrat del tinent Portas y li rendian homenatje igualment que a altres personatjes tristament célebres per haver intervingut en el procés famós.

Som, donchs, y hem sigut els primers a combatre iniquitats com las de Montjuich: peró jamay, ni en aquesta ni en cap qüestió, el veritable Catalanisme pot estar al costat d'homes com el senyor Lerroux.

—

L'«Associació Popular Catalanista» celebrá'l passat diumenge una vetllada en honor de la festa dels Jochs Florals, llegintse poesias de Maragall, Pagés de Puig y Matheu y pronunciant discursos els senyors Curet, Folch y Capdevila, Mallofré y Bozzo, defensant el major radicalisme dintre de nostras doctrinas. Fou notable l'apologia que dels Jochs Florals y de la llengua catalana feu en Joseph Mallofré, qui remarcá'l fet de deures a las classes obreras la conservació de nostra llengua en la trista época en que'ls richs se donavan de menys de parlarla.

Hi hagué aplausos pera tots.

—

L'«Associació Protectora de la Ensenyansa Catalana», que acaba de rebre un donatiu de 500 pessetas, ha acordat invertirlas en un *Concurs públich* entre'ls noys d'abdós sexes de nostra terra que no passin de quinze anys, oferintse sis premis en dugas seccions, consistents els de la primera en 50 pessetas cada un, y en 75 els de la segona, y repartintse altres tants accéssit de 25 pessetas.

Els exercicis qu'haurán de practicar els noys son de dictat en idioma catalá, geografia e historia.

Pera donar més ventatjas als concurrents, no hi podrán pendre part els alumnes del Colegi de Sant Jordi ni las alumnas del de la Mare de Deu de Montserrat.

Els noys que desitjin pendre part en aquest concurs deuhen inscriure llurs noms en la Secretaria de l'Associació (Santa Agna, 27, principal, Colegi de Sant Jordi), per tot el dia 10 de juny.

Componen el jurat els senyors Joseph Franquesa y Gomis, president; Ernest Moliné y Brasés; Francisco Flos y Calcat; Antoni Bori y Fontestá; y Lluis Poch y Mogas, secretari.

—

Publicacions rebudas:

Cançoner Popular. Publicada la primera serie de cansons d'aquest *Cançoner*, s'ha repartit la portada, quin dibuix, elegantment decoratiu, es degut a n'en Sebastiá Junyent. S'acompanyan *Quatre mots de lletra* de l'Aureli Capmany, a manera de prefaci, y un article de l'Ernest Moliné y Brasés sobre poesia popular catalana. Ademés s'ha repartit l'index de las cansons publicadas, que aplegadas en volúm surtirán dintre pochs días.

L'Héroe, drama en tres actes per Santiago Rusiñol, estrenat ab grandiós éxit a Romea la nit del 17 d'abril passat, com ja saben nostres lectors per la critica que'n publicarem. Preu, 3 pessetas.

La Pubilla Ampurdanesa, sardana llarga pera piano, original d'en Joseph Serra, executada ab gran éxit en el concurs de sardanas per las festas de la Mercé. L'obra es d'un cayent catalá ben agradós. Se ven a 1'50 pessetas.

Bodas reales, per B. Pérez Galdós. S'ha publicat la segona edició, corretjida, d'aquesta obra pertanyent a la tercera serie dels *Episodios Nacionales*. Preu, 2 pessetas.

Prospecte pera la *Ilustració Catalana*, publicació quin primer número apareixerá'l primer diumenge del proxim mes de juny, proposantse enaltir nostras lletras y arts, donar reproduccions de las obras de nostres artistas e industrials, reflexar nostra naturalesa, nostra gent y nostras costums, las reliquias de lo antich y las manifestacions de lo modern; donar compte de las grans solemnitats y aconteixements, y de tot lo que signifiquí un pas més en la via del progrés de nostra terra. En dit prospecte's manifestan aquests propósits, y's dona bella mostra de las condicions materials de la *Ilustració Catalana*, publicantse hermosas reproduccions d'obras d'art catalá, antich y modern.

Compendi dels trevalls literaris llegits en la vetllada literaria-musical celebrada'l 19 de mars d'enguany en el «Centre Industrial» de Sabadell. Conté trevalls dels senyors Griera y Cruz, Trias y Fábregas, Casas y Roca, Marlet y Saret, Saló, Moratonas, Puig Cassanyas, Rimblas y Casas, Ribot y Serra, Armengol y Durán, Martí y Peydro, Sabés, Armengol de Badia (Agnés), y Formosa..

Fidel Giró, impressor.— Carrer de Valencia, 233

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

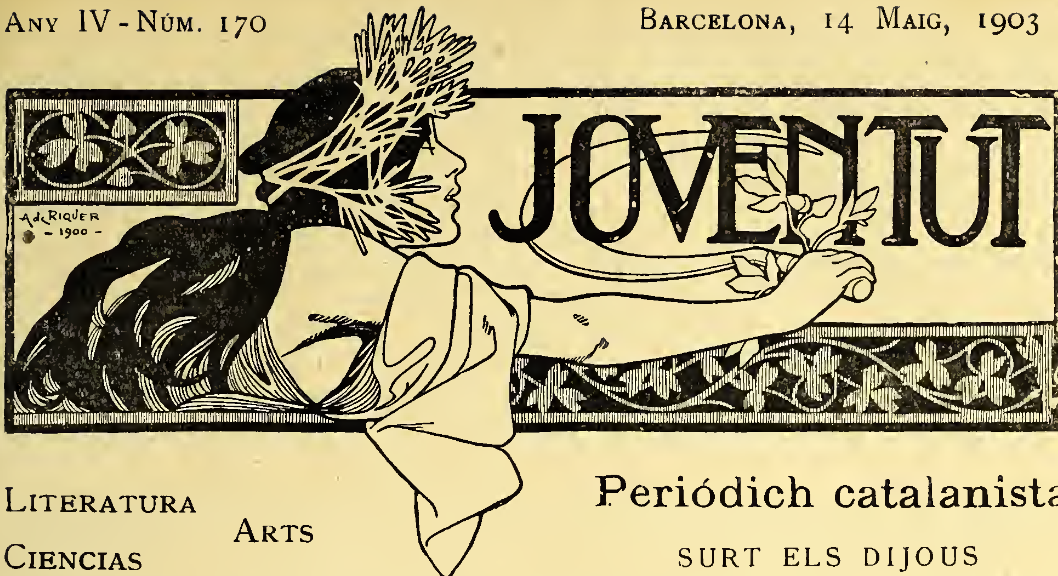
Els trevalls se publican baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.— No s'admeten els que no sían inédits. — No's tornan els originals. — Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

CATALUNYA: Un any	8	Pessetas.
» Mitj any	4'50	»
» Trimestre	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA. Un any	9	»
EXTRANGER: Un any	10	Franchs.
Número corrent	20	Céntims.
» atrassat, ab folletins	40	»
» » sense folletins	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

ANY IV - NÚM. 170 BARCELONA, 14 MAIG, 1903

LITERATURA
ARTS
CIENCIAS

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT.	20	CÉNTIMS.
› ATRASSAT, AB FOLLETINS. .	40	›
› › SENSE FOLLETINS.	25	›

SUMARI:

FOLLETI:

ESCOLA DE CULTURA SOCIAL DE CATALUNYA

Permetme, amich Pujulá, que sia'l primer de felicitarte (en públich, donchs ja sé que son moltas las felicitacions que particularment tens rebudas) per ta generosa idea de proposar la creació d'aqueixa escola de cultura social que tan encertadament anomenas *Ajuntament pera nostra convalescencia.*

No vegis en aquest escrit més que un esplay donat al entusiasme que no puch contenir desde que vaig llegir ton article, y un acte d'adhesió a ta civilisadora obra. No es hora de que parlém nosaltres, y menos jo, mentres esperém sentir la veu de nostres grans escriptors y honorables patricis que no poden deixar d'ajudarte en ta empresa. Peró si malhauradament ens deixessin sols, allavors no parariam nosaltres de parlarne, y, fins perdudas nostras esperansas, de somniarhi, que aquest si qu'es un dels drets verament inviolables, perque, com diu el vulgo, qui somnia no peca.

Tant has dit en tan pocas ratllas, que bé pot assegurarse que res cal afegirhi de moment, y la sola tasca que s'imposa es cercar els medis pera una inmediata realisació de ton projecte. No crech, peró, fora de lloch avans d'empendre la caminada, tot y sabent quin es el terme de nostre viatje, qu'examiném las forsas ab que comptém, y estudiém els entrebanchs qu'han de barrarnos el camí, a fi d'establir la llargaria de nostras jornadas pera no perdre inútilment l'alé ni esgarriarnos per viaranys incerts malgastant passos y temps a risch d'empendre una falsa ruta.

Els punts capdals de la qüestió prou els has indicat al formular aqueixas preguntas: ¿Es el projecte beneficiós pera Catalunya? ¿Es perjudicial pera l'Estat espanyol? Y al demostrar qu'ha de fer un gran bé a nostra terra, y que'l govern central no *pot*, ni *deuría* oposarse a aqueix trevall que tal vegada'l salvaria de sa ruina (si aixó no entra ja en la categoria dels miracles), tu mateix t'has fet la sentencia. ¿La cosa es bona? Donchs per

aixó será rebutjada: que'ls teus més forts enemichs han d'ésser precisament aquells que vols guarir, aquells malalts de la voluntat que sols els hi caldria, pera recobrar la salut, *voler*... Voler! Com qui no diu res! Si justament en voler y en saber lo qué y'l per qué's vol está la clau de la sabiesa!

Enemichs trobarás (vergonya fa'l dirho) entre nostres germans, y entre nostres germans polítichs. (Ab aixó ja hi comptavas.) Las qüestions de *parentela* son las que trencan els llassos de la *familia* convertintlos en lligams que pocas vegadas se poden afluixar si no's trenca'l nus que, en lloch d'unir, agarrota.

Com a idea nova, será rebutjada y espantará a n'aquells pobres d'esperit que sols s'adonan de las cosas pel rastre que deixan, y que com vellas porugas se senyan al sentir el tro, y s'esglayan del llamp que ja no pot ferirlas, creyentse més seguras devant d'un ciri benehit *sicut ritu*, que sota'l para-llamps construhit *secundum artem.*

Com a obra d'activitat, haurá de vence la més terrible de las resistencias: la passivitat dels embrutits esclaus de la rutina, la inercia del esperit.

La tasca es llarga y feixuga, y no fará pels positivistas de la mitjacana que no poden concedir a una causa més llarch venciment que a una lletra de cambi, ni pels práctichs impacients que tallan las arbredas pera gaudir el preu de la llenya, y no replantan els boscos perque sos nets y no elis gosarán de llur ombra.

No comptas tampoch ab els *accionistas* que volen saber quánt se cobra, ni ab els *homes d'acció* que sempre preguntan quánt se paga o ahónt se pega.

Tu'ls dirás que'ls temps han cambiat, que ja las revolucions no's fan per las armas sinó per las ideas, y ells no t'entendrán, perque si tenen orellas pera sentir las canonadas, els hi manca cervell pera percebre las evolucions silenciosas del esperit.

¿Qué'n pots esperar d'aquells que califican de moixiganga'ls Jochs Florals, y no saben que per l'art se desvetllá l'ánima catalana? Déixals que's riguin dels títuls de mestres en gaya ciencia aquells que ben guanyat se tenen el diploma de doctor en ignorancia trista.

¿Y d'aquells que tantá brometa feyan ab els *parlaments de per riure* de la *Unió Catalanista* mentres que aquesta ab sas Assamblas fixava l'esperit catalanesch vagarós e incert, ordenant sas manifestacions indecisas dintre un programa concret, si no definitiu? Déixals estar també, que son cervell no té tants calaixets, y en ell las ideas hi están apilotadas com els parrachs en el quartet dels mals endressos. Ells comprenen las eleccions si's guanyan; volen majorías sense pendres la molestia d'anar a votar; renegan dels mals governs y no's cuydan d'enderrocarlos, y encara hi pactan si poden arrencarne un bon bossí; ells estiman el progrés y s'aferran a la rutina; y tots aqueixos, que son molts y per tot arreu perque son buyts y no ocupan lloch, que son com els zeros que no tenen en si cap valor, sumats ab els altres forman la gran massa, forman aqueix tothóm que no es ningú, aqueix pilot informe qu'alsa murallas de fanch que no defensan peró entrebancan, aqueixa extranya barreja de gent sens opinió que composa l'anomenada opinió pública. Tan senzill com es ton projecte, y tant que costará d'entrar en aquellas closcas endur idas!

Si en las nacions encara malejadas per la falsa concepció de la grandesa mantinguda per la forsa, en academias y colegis ensinistran als noys en els exercicis militars pera comptar ab un exércit ben instruhit y organisat, ¿per qué, donchs, els pobles que tenen una noció més elevada de la civilisació no han de conreuhar las inteligencias y preparar els exércits de la pau que serán els conquistadors del món quan se comprengui que no es gran un Estat per sa extensió, sinó per la intensitat de la vida nacional? Nosaltres no'n volém fer de soldats, de combatents de la mort, sinó lluytadors per la vida. Nosaltres no volém fer remats, sinó pobles; no ciutadans numerats y encasellats en registres, sinó individuus lliures agrupats en societats naturals y autónomas, aplegats per sentiments comuns, acoblats per ideals idéntichs. En una paraula, no volém contribuyents, sinó cooperadors.

¿Quínas son nostras armas? La instrucció pera las inteligencias y la educació pera la voluntat. Peró no basta ab ensenyar al individuu: cal que se li dongui la cultura política

indispensable pera sa existencia social. Y de la educació de las colectivitats ¿qui se'n ha cuydat?

Ja no es hora de predicar teorías més ó menys enlluhernadoras: lo que cal es probarlas en el gresol de la práctica. ¿De qué li serviria a un metje son titul, si al eixir de las aulas no entrés en las salas de clinica?

Això es lo que nosaltres ens proposém, y no temin els curanderos *oficials* que'ls hi vulguém pendre la *parroquia*. No demaném *clients*, reclamém *casos* pera observarlos, y menys encara: desitjém estudiar nostres mals y cercar els remeys que més els hi convinguin, encara que'ls apotecaris *governamentals* rebutjin nostras receptas.

No: com tu dius molt bé, el govern no pot oposarse al ensaig que proposas.

Si's reunis un grau nombre d'advocats pera estudiar, per exemple, la formació d'un códich penal procurant enmotllarlo als avensos de las ciencias y a las exigencias de la vida moderna, ¿creurian las Corts qu'això constituheix una usurpació de sas facultats llegislativas? Y si, pera mellor alambinar sas qualitats, simulessin judicis o altres actes, com feren moltas academias de jurisprudencia quan se reformá 'l procediment criminal, establint el judici oral y públich, ¿protestaria la magistratura d'aqueixa intrusió en las funcions judicials? De segur que no, y que si ho fessin, corts y tribunals se guanyarian una universal xiulada. Donchs, ¿per qué no han de mereixe 'l mateix respecte'ls que's preocupan de las reformas socials, si sa idea es més enlayrada encara, y la probatura no passa d'un experiment de *gabinet* sens ulterior significació?

¿Qué té, donchs, la idea de perillosa?

El govern hauria de compendre qu'aixis no sols se desenrotllaria la cultura social de una regió que constituheix la part més important del Estat espanyol despertant l'afició als estudis filosóficns, politichs y sociológichs, sinó que's formaria un nucleu de vida, que'l jorn, no ja probable sinó proxim, del desballestament general, podria convertirse en punt d'orientació y centre de reorganisació de las demés regions. Caldria que recordés qu'en diferentas ocasions, quan per tota Espanya dominava la més espantosa anarquia, foren las regions (las *provincias* que diuhen ells) las que constituhintse en petitas sobiranias mantingueren l'ordre y aplegaren las forsas dispersas. Pero, ba! No hem d'oblidar cóm entenen ells la historia y la ciencia politica, quan precisament en tal dia com avuy celebra com a festa nacional una derrota madrilenya.

Ells, que si demaném autonomia'ns titllan de separatistas, si reclamém respecte pera nostra llengua'ns pagan ab un *dialecto y gracias*, y perque'ns tapan la boca'ns creuhen muts; ells que a horas d'ara no s'han enterat de qu'Estat y Nació son cosas diferentas, y que las patents de Patria no es l'Estat qui las dona, sinó la Natura; ells se limitarán a examinar si aqueixos *juegos* son dels *prohibidos* o dels *permitidos por la ley*. Y a fe qu'es de doldre, perque si'l govern central creu de bona fe quel'autonomia es una cosa dolenta, fará mal fet de no permetre que'ns ne convencém nosaltres mateixos ab aqueixa probatura. Y si vol impedirho pel compte que li té, pensi que contra la rahó no hi valen rahons. Dormi tranquil, que ja han passat de moda las revolucions armadas y'ls aixecaments tumultuósos. La cultura, malgrat tot, s'ha imposat al poble, y ja no vol arriscarse en lluytas desiguals.

Sense surtirnos de la legalitat podrém entrar en el regnat de la justicia cridant «¡Visca la vida!» Y aquest crit que no té res de subversiu, es el qu'ha de matar el centralisme.

. . . .

Embrancantme en filosofías de quarto 'l rengle reparo, amich Pujulá, que se m'acaba el paper y se me'n va la ploma, y crech que lo mellor es plegar, encara que no he dit tot lo que volia perque tinch por de dir més de lo que caldria. Y en fi, *qui potest capere capiat* (aixis en llatí y tot.)

Trevallém mentres tant pera que's realisi aquest projecte, del que jo crech que nostre poble n'apendria a *fer* a la catalana, aixis com de la *Unió Catalanista* n'aprengué a *pensar*, y dels Jochs Florals a *sentir*; y mentres altra cosa no'ns sia permesa, somniém, somniém forsa, que d'això, com deya al comensament, cap *tira* no'ns en pot privar.

2 maig, 1903.

LO QUE VOLÉM Y LO QUE VOLÍAN

«Volém la llengua catalana ab carácter oficial y que sian catalans tots els que a Catalunya desempenyin cárrechs públichs; volém Corts catalanas, no sols pera estatuhir nostre dret y lleys civils, sinó tot lo que's refereixi a la organisació interior de nostra terra; volém que catalans sian els jutjes y magistrats; y que dintre de Catalunya 's fallin en última instancia'ls plets y causas; volém ésser árbitres de nostra administració, fixant ab entera llibertat las contribucions e impostos; y volém, en fi, la facultat de poder contribuhir a la formació del exército espanyol per medi de voluntaris o diners, suprimint en absolut quintas y llevas en massa y establint que la reserva regional forsosa presti servey tan sols dintre de Catalunya.

»Aquest es nostre catalanisme dintre d'Espanya; aquest es nostre regionalisme dintre de Catalunya. Axó es lo que volém; per'axó aném; a'n axó arribarém a no trigar gayre.» (1)

Aquestas son nostras aspiracions, aquesta es la essencia de las Bases de Manresa, aquest es el programa del Catalanisme, aquest programa tan criticat per la gent castellana que lo menys que diu del Catalanisme es qu'es un moviment mesquí y egoista, digne d'ésser sofocat ab las lleys de repressió més violentas y ab las arbitrarietats més iniquas.

Peró si fullejém el llibre de la Historia, aquest testimoni etern de las accions dels pobles, ens contará que també'l poble castellá las ha professadas las nostras aspiracions, que també las ha defensadas ab tot son entusiasme, y que també hi ha hagut nobles fills d'aquella terra qu'han sacrificat las sevas vidas, qu'han sufert el martiri en aras d'aquests ideals; la Historia'ns dirá qu'en els primers temps del regnat del emperador Carles V, quan encara las antigas nacionalitats ibéricas conservavan sa autonomia y sa personalitat social y política, malgrat els embats furiosos del Renaixement, el poble castellá que veya sas lleys, son govern y sa hisenda en mans d'un rey extranger, voltat de gent extrangera que parlavan una llengua que no era la castellana, ab hábits y costums enterament exótichs, pera qui no hi havia lley ni fre, que feyan y desfeyan segons el seu capritxo y pera qui eran lletra morta las institucions y lleys de Castella, aixecá un inmens clamoreig y formulá la protesta nacionalista de Castella encarantse ab l'emperador y endressantli un llarch memorial en el que's feyan constar las pretensions y las esperansas de la terra, d'entre las que citarém las més substanciosas, que son las següents:

«4.ª *Que mandase confirmar las leyes y pragmáticas de estos reinos usadas y guardadas, y las libertades, privilegios y franquezas de las ciudades y villas, no consintiese poner en ellas nuevas imposiciones jurándolo así.*»

5.ª *Que no se diesen á extrangeros oficios, ni beneficios, ni dignidades, ni gobiernos; ni diese ni consintiese cartas de naturaleza, y que si se habían dado las revocase... que las tenencias, dignidades y otros beneficios que vacasen en el arzobispado de Toledo y otros obispados se diesen á naturales.*,.

6.ª *Que los embajadores de estos reinos fuesen naturales.*.

7.ª *Que en la casa real, sirviesen y tuviesen entrada Castellanos ó Españoles, como era en tiempo de sus pasados. Y tuviesen los oficios de ella, como con los reyes sus antecesores los tenían. Que en el género de porteros y aposentadores hubiese de todos porque algunos de ellos entendiesen y pudiesen ser entendidos.*

8.ª *Que fuese servido hablar castellano, porque haciéndolo así lo sabría más presto y podrían entenderle mejor sus vasallos, y él á ellos.*

9.ª *Que no enagenase cosa de la corona real, y si había algún agraviado que pidiese justicia, se la mandase guardar.*

41.ª *Que no anden pobres por el reino, sino que cada uno pida en la naturaleza...*»

Y ara qu'hem exposat l'extracte dels dos programas, del castellanista y del catalanista; ¿quinas diferencias substancials (1), preguntém, hi há entre las aspiracions de las Comunitats y las del Catalanisme? Si abdós

(1) Manifest de la *Unió Catalanista* del día 16 de mars de 1897.

(1) Exceptuant el servey militar.

programas respiran llibertat y autonomia, si l'un y l'altre son una protesta contra'l cesarisme y'l centralisme, ¿á qué ve tanta enemiga y tant d'odi contra'l Catalanisme? ¿Per qué la memoria dels mártirs de las llibertats castellanas, dels que, com digué Juan Bravo, un d'ells, no morian per traidors, «*mas celosos del bien público, sí; y defensores de la libertad del reino,*» pot ésser y es venerada pública y oficialment, en tant que s'empresona als nostres conciutadans que portan una corona de llorer als peus de la estatua del conceller Casanova?... Oh, misteris indesxifrables de la rassa castellana! Justicia! sentit comú! ¿Ahónt sou?

ARNAU MARTÍNEZ Y SERIÑÁ.

RELLOTJES DE SOL

Lector, si creus que «el temps es or», no llegeixis aquest article perque hi perdrás diners.

Els rellotjes de máquina no han pogut vence als rellotjes de sol perque'ls manca poesia, aquell atractiu inexplicable que tenen las cosas *semi*-naturals.

Veritat es que'ls rellotjes de sol, quan está núvol no serveixen per'amidar el temps, ni de nit tampoch, peró sempre adornan la paret, y una masia semblaria freda si'l rellotje no ocupés son lloch de preferencia. Peró *amigo*, quan fa sol, quina manera de lluhirse! Ni atrassa ni *adelanta*, ni amohina ab el *tich-tach*, y, inflexible com sa vareta de ferro, ens avisa que «el temps passa y la Joana balla», (1) y al pondres el sol deixa de marcar com si aconsellés el repós, y no fent cas de clarors nocturnas, diu al bon pagés afadigat del trevall del dia: «Tórnaten al llit, qu'aixó es la lluna».

De rellotjes de sol suposo que n'hi há a tot arreu, peró de segur qu'en lloch tants com en nostra terra. Hi há masia que'n té dos o tres, y es que als catalans, com a bons feyners, sempre'ns ha convingut saber l'hora. Pintats de groch, ab franjas blavas o ab adornos més o menys ignocents, ostentan una riallera cara de sol qu'aguanta ab sa boca, com si fumés una pipa sense xicra, el ferro que projecta l'ombra marcadora.

Y además, n'hi há que galejan lletreros que tancan una sentencia sobre la fragilitat de la vida humana:

Ultima forsan.

O bé donan un bon consell, com un que n'hi há a Viladecans en el que s'hi llegeix:

Jo sense sol,
tu sense fe,
no valém re.

O bé diuhen alguna bestiesa:

Quan el sol me tocará
sabrás l'hora que será.

El que s'ha fet més *célebre* es aquell de Mataró, que van cubrirlo ab una teuladeta pera que las plujas no'l despintessin, y un cop cubert se trobaren ab que l'havian convertit en un rellotje de sombra...

¿Qui no ha vist aquell de la Bonanova ab aquella dita tan pretensiosa:

Sens rodas, mollas, ni pes,
marca'l sol l'hora qu'es.

ab lo que s'acreditá l'autor de mal versayre, y de quelcóm superficial?

Més práctich era aquell pagés, amo d'un mas de la vora d'Arbucias, que va escriure un bon consell en el rellotje de sol pera que sos successors el recordessin cada volta que vulguessin saber l'hora:

Hereus que vindréu,
de fermansa no'n fasséu.

S'hi endevina 'l gat escaldat que, no recordantse del adagi «¿Fiansa fas? Tu pagarás!» se va deixar enganyar com un tanoca.

N'hi há ab sentencias llatinas que deixan bocabadats als terrassans. Peró'l que'm va deixar bocabadat a mi, va ésser un que'n vaig veure a Sant Cugat del Vallés. Anava pels carrers observant detalls típichs, *flanant* que diuhen els gabatxos, y vaig enfilarne un (de carrer) compost de casas baixas, botiga y un piset, y... aixecat sobre una teulada (encara'm sembla que'l veig), un rellotje

(1) Aquesta Joana deu ésser un símbol de la Mort que s'alegra de veure passar el temps.

de sol orientat cap a Mitjdia. Me paro a contemplarlo atret per sa original colocació, y m'adono d'una llegenda que'm diu:

Qué miras, mussol!
Soch un rellotje de sol.

Me vaig quedar confós, se'm van segar las camas, van pujarme'ls colors a la cara... Instintivament vaig mirar per si algú m'observava... y al llindar d'un portal vaig veure una mossota y una vella xaruga que a las mevas costellas se feyan un panxó de riure.

Sebastiá Junyent.

LA MORT DEL AMICH

Vinticinch anys endarrera, quan jo no era més que un noy ab calsas llargas, el nom d'en Terenci Thos y Codina passava pels meus ulls y resplandia en la meva imaginació com el d'un home colossal qu'ab el sol esfors dels seus brassos havia tret a Catalunya de la esclavitut. De tots aquells que restauraren els Jochs Florals, dels que foren els primers de posarhi'l coll, hi havian noms que m'atreyan més qu'altres. Jo no coneixia a ningú, peró no sé per qué en Milá, en Rubió, l'Aguiló, l'Amer y'ls dos germans Thos se m'enduyan totas las simpatias. ¿Era potser perque a aquests els trobava més francament religiosos y més genuinament, més *naturalment* catalans? No ho sé pas.

Peró a mida que la meva afició a las lletras aná creixent, cap aquella orientació se'n anaren els meus afectes; y de tots vaig ésser amich, de tots vaig ésser deixeble. Y entre tots, el mestre Thos y Codina s'aferrá a mon cor de tal manera, que puch ben dir qu'en la meva vida literaria no més he tingut dugas grans veneracions: la de donya Pepa Massanés y la del ilustre mataroni que'l dia 27 del mes passat entregá la seva ánima a Deu. Ab ells he perdut quelcóm que'm semblava que formava part integrant de mi mateix. Poca cosa més me queda entre'ls literats de la nostra terra...

Avuy la política ho ha malmés tot. Las passions locals, las intrigas en las grans colectivitats, la fatuitat dels arribats darrerament, ha destruhit las afeccions grossas, els respectes superiors, las expansions intimas y sinceras. No hi es aquell calor d'alashoras, aquella bona fe, aquell infantilisme hermós ab que'ls joves tractavam als que pels anys y pel talent ens havian passat devant. Ara tothóm es sabi de primera má, tots han surtit ensenyats del ventre de la seva mare, y s'estiman més un orador de *meeting* que un autor d'aquells que tingueren la sort de sentir fervors per Catalunya y l'abnegació d'escriure en catalá quan tothóm dormia y l'escriure en catalá era una ridiculesa.

Quántas vegadas ab en Thos haviam retret això en las nostras conversas freqüents, en el nostre tracte intim! Y com més ne parlavam, més l'admirava jo, perque'l veya de part de dintre, perque li veya l'ánima, y sabia que las sevas devocions eran ingenuas, que'ls seus entusiasmes eran espontanis, y que'l seu catalanisme era a proba de desdenys, de pretericions y d'injusticias. Anys fa qu'ell enviava a *La Renaixensa* solts polítichs sens exhibirse, fent tasca anónima com la del més vulgar periodista, y de segur que passaren inadvertits per la major part del nostre jovent intelectual. Això son pochs els que saben ferho: trevallar sense moure soroll, sense vanitat ni afanys de recompensa.

En Thos era aixis y no hi podia fer més. Els seus idealismes catalanistas encisavan per lo candorosos. Las sevas energias admiravan per lo desinteressadas y atrevidas. Ell no hauria fet un pas, no l'havia fet may, pera conquerir la presidencia d'una associació politica, peró'l seu esperit anava més enllá que ningú, y si se'l hagués posat a proba, hauria demostrat qu'havia nascut pera'l sacrifici ab més vocació que molts que se la pintan d'apóstols y de victimas. Això sí, no era dels que s'arrengleran inconscientment.

Quan publicaré l'estudi que sobre sa vida y sas obras estich preparant, se coneixerá'l mérit superior del mestre en gay saber don Terenci Thos y Codina. Ara anticiparé sols els fets següents: Quan hagué traduhit directament del llatí al catalá el *Tractat de la Imitació de Christ*, alguns amichs a quins llegí'ls originals li observaren que'l llenguatje era massa refinat, massa clássich, y qu'això potser perjudicaria l'éxit de l'obra. Donchs ell no tranzigí may: sempre contestava que'l *catalá del qu'ara's parla* no es altra cosa

que'l castellá estrafet o deformat, y qu'ell per un grapat de diners no havia de fer traició a la nostra llengua. Y'l llibre surti, editat pel seu autor, sens esmenarhi un sol mot que pogués afectar a la puresa del idioma.

Quan per la costa de llevant comensavan a florir els entusiasmes catalanistas, ell feu estampar en fulla solta y escampá per tot arreu una poesía sense nom d'autor, titulada *La cansó del boig*, en la qual la nota patriótica era molt aguda y expressiva. De composicions d'aquesta mena 'n tenia tota una colecció, que portava 'l propósit de publicar a Fransa...

No puch més. No estich encara prou tranquil pera parlar com cal del ver amich que acabo de perdre y del gran patrici qu'ha perdut Catalunya. Feya temps que jo'l veya malalt; anys fa que se'm queixava, mes jo considerava que tot era impressionabilitat y aprensió. El bon amich Matheu, el genial poeta, no'm deixará mentir: pel novembre del any passat jo creya qu'en Thos veuría ple de salut y de gloria la festa dels Jochs Florals d'enguany...

Deu no ho ha volgut axís. Alabat Ell per sempre sia! Mes, ay! que aquesta mort me deixa un buyt que no s'omplirá may més!... Si las llágrimas qu'he derramadas poguessin ressucitarlo!... Jo parlaré ab tu, amich meu! Ens comunicarém per medi de la oració, viurás perpetuament en el meu cor y en la meva memoria, y Deu fará que'ls resplandors del teu nom y'ls exemples de ta vida cristiana sian el faró del jovent de Catalunya...

Amable llegidor: t'ho demano ab el cor y ab las llágrimas als ulls: un parenostre pera'l patrici y poeta don Terenci Thos y Codina!

CLAUDI OMAR Y BÁRRERA.

EL CULTE DE LA FORMA

La nostra societat viu una vida ben miserable. Sumida en un ambient antinatural, sols se nodreix de convencionalismes. Embrutida pel culte de la Forma, es la víctima insconscient de la tiranía dels noms.

Tot s'imita, tot se sofistica, tot s'adultera, tot se falseja, tot s'aparenta: y tanta inmoralitat se realisa únicament en aras de la Forma, que la nostra societat ha erigit en suprema deesa, y d'aqui que no més ens envolti la buydor y la farsa, la frevoletat y la hipocresía. El taberner ja no admira'l miracle de Caná; el peixater sab conservar *fresch* el peix pudent; el quimich fa essencia de rosas sense rosas; la quincalla 's vesteix d'orfebreria; l'arquitectura simula y dissimula forsas; el constructor gasta pedra artificial y noguera de pinzell; pintém las habitacions ab papers de pessa; l'Art mercadeja al engrós: l'eunuch intelectual se dona fums de creador firmant plagis y retalls; la més petita producció forma llibre, mercés al paper groixut y als fulls en blanch; qualsevol bagassa's diu Casta; més de quatre cobarts se posan l'uniforme de valent; el cotó fluix y las potingas de tocador suplantan a Afrodita y temptan a Eros; y en fi, qui més qui menys, tothóm procura ésser dels *vius*, a la manera del beco llegendari que donava gat per llebra.

Las bogerías de la moda, com la vanitat d'*allargar més el bras que no la mánega;* els sumptuosos mausoleus qu'omplen els cementirs, lo mateix que la miloquería; els humiliants acataments al vestit del estúpit don Fulano, igual que'l menyspreu a la «classe baixa», ¿qué son també sinó manifestacions repugnants del execrable culte de la Forma, verdadera caixa de Pandora d'hont surten tots els mals socials que'ns aflígeixen?

Peró encara hi há quelcóm pitjor. Tan universal s'ha fet l'inmoral culte, que per sa maléfica influhencia s'ha arribat a pervertir el sentit moral del remat humá, sugestionantlo ab un nominalisme buyt. Entre nosaltres els noms «republicá», «catalanista», «avensat», «reaccionari», tenen avuy una virtut especial, com en altres temps la tenian las paraulas «lliberal», «madur», «progressista», «carlí», etc. ¿X ha cridat en un *meeting* «Vis-

ca la República»? Donchs, éls de la colla ja no's preocupan d'anar més a fons. X es un *correligionari*, y aixó basta. ¿Qué significa que a voltas un *correligionari* os resulti un estafa, un vividor, un pillo consumat? Un *correligionari* ha de tenir totas las perfeccions, y per'xó sentim a cada pas:—¿Qui? ¿X? Oh! Es un republicá entusiasta! — Y aquestas últimas paraulas s'inflan y's fan solemnes ab un énfasis caracteristich, com volent dir:—Ja está dit tot.—¿Voléu un panegirich més eloqüent d'un nom que serveix de tapadora?

No cal observar que substituhint la paraula «republicá» per «catalanista», l'epigrama té'l propi valor. Y potser més valor encara té quan surtint del camp politich s'entra al de la conciencia, y la substitució's fa per «religiós». Se parla de Z: un dels del gremi exclama:—Oh! Z es molt «religiós»!—Y aqui aquell énfasis buyt y solemne que ja coneixém. Es molt religiós, si, y de religiosos com Z n'hem vist a dotzenas que roban la mida o'l pes si venen, y que si son metjes expolian al malalt, y que si son fabricants explotan al obrer, y que si son advocats viuhen de la calumnia y del embolich. Al dir que Z es molt «religiós», els iniciats volen dir que Z es una persona intatxable, digna, honrada; y ho volen dir y'ls altres ho creuhen, no en vista de sos actes, que poden proclamar lo contrari, sinó perque Z 's pica 'l pit y va a las professons; es a dir, perque efectivament es molt «religiós»... segons la part externa de la religió.

En cambi, en el decurs de la conversa 's parla de R. Alashoras la exclamació es aquesta:—No parli d'R! Es un «lliurepensador»!—Y aqui també aquell deix enfátich; peró la solemnitat s'ha tornat aclaparador despreci, encara que la buydor continúa essenthi. «Lliurepensador» es sinoním de «malvat», «deshonrat», «pervers», «presidari». «R es lliurepensador»! Y las vellas qu'ho escoltan se senyan tres vegadas, y'ls homes obren els ulls y callan una estona com esverats, mateix que si ja sentissin flayre de sofre. Y l'infelís R ab freqüencia es una bella persona que no ha comés altre crim que'l de fer bé sense mirar a qui y pensar ab el seu cap.

No obstant, si en aquest cas particular el culte de la Forma's contingués dintre'ls limits de lo grotesch, las conseqüencias del nominalisme ab que's manifesta serían soportables. Mes lo de doldre es que ab las enfáticas expressions «es molt religiós», «es un lliurepensador», se teixeix la xarxa de la inquisició moderna que'ls deixebles de Simó de Monfort fan funcionar desde que no poden encendre fogueras. La inquisició moderna mina la terra que trepitjém, furgant a la sorda per'anorrear al «impiu». El pastor del remat pronuncía las paraulas sagramentals, y la sentencia s'executa silenciosament, solapadament: al desgraciat qu'es objecte del anatema 'ls «religiosos» li negan el foch y l'aygua, atormentantlo fins al si inviolable de la familia, y aixís es com, pel temor a la santa ira dels inconscients conjurats, va perpetuantse l'hipócrita salmeig «es molt religiós», «es un lliurepensador.»

En l'interessant llibre *L'Astronomía y sos fundadors*, explica Flammarion que'l P. Boscowich imprimí a Roma, en 1746, una disertació sobre'ls cometas, posant en el prefaci aquesta magnifica declaració: «Possehit de gran respecte per las Sagradas Escripturas y pel decret de la Santa Inquisició, considero a la Terra com inmóvil... No obstant, pera més senzillesa faré com si girés!» «Es un acte de bon jesuita—comenta Flammarion—tant més quan son cálcul de l'órbita dels cometas sería impossible de fer si la Terra no's mogués.» La graciosa sátira del pare Boscowich no curá pas la manía dels acaparadors de la Veritat y de la Bonesa: mellor sembla que la seva argucia'ls hagi animat a seguir pel camí de la farsa, encastellantse cada dia més en la hipocresia de la massa.

Es precis avesarse a anar al fons de las cosas. Per la conducta hem de jutjar als homes y no pel nom que portin, puig s'ha de tenir present que'l nom no fa la cosa. A tots els partits politichs, a totas las rassas, a tot arreu, per dirho d'una vegada, hi há bons y dolents, perque'l bé no está vinculat en cap nom.

Els mals que venen del culte de la Forma no més poden subsanarse ab el culte de la Sinceritat.

CLAUDI MAS Y JORNET.

PER ULL DE GARBELL

Els estudiants de Barcelona han enviat a n'en Santiago Rusiñol, autor de *L'Héroe*, drama estrenat fa poch a Romea, un calorós missatje de felicitació en el que·hi resplandeix un entusiasme y un esperit de generositat y justicia que fa honor a las classes escolars barceloninas; y en Santiago Rusiñol ha contestat ab un altre document rublert de conceptes enlayrats y hermosament altruistas.

Una comissió d'estudiants ens ha fet llegir abdós documents pregantnos que'ls reproduhissim, lo qu' hauriam fet ab molt gust, puig qu'en ells no hi trobém res de penable, si... no fossim a Espanya. Perque sols a Espanya passan cosas tan extranyas com las qu'han passat ab el drama d'en Rusiñol.

Es curiosissim: S'estrena y obté un éxit colossal. Peró s'anuncia la segona representació, y, coincidint ab alarmants rumor sobre l'actitut de determinats elements, se suspén. Passan dias, y la segona representació té lloch ab el mateix éxit y sens escándols, lo qual demostra lo inmotivat dels dits rumors. En fi, quan semblava que ja tot s'havia acabat y que las representacions rependrian un curs normal, nova suspensió que sembla será definitiva. ¿Qué ha passat? Misteri!

El fet es digne de meditarse. Tenim: un públich que s'entusiasma ab una obra artística y no la pot veure, una empresa que podria guanyar diners y no n'hi deixan guanyar, y un autor a qui's perjudica moral y materialment. Y tothóm calla; ni la prempsa protesta. Si la Justicia, única competent, hagués declarat formalment que'l tal drama era penable y hagués processat a son autor, tindriam una explicació; peró—que jo sápiga—la Justicia ha callat com un mort. ¿Qui, donchs, s'imposa?

Ecco il problema. Mentres ell se resol, no extranyarán els estudiants que, tractantse d'aquest assumpto, caminém ab peus de plom.

Ah, si no fossim a Espanya! Si fossim a Inglaterra!...

—

En Inglaterra se ha condenado á morir en la horca á dos almirantes, siete capitanes de navío y muchos oficiales por haberse dejado vencer, por haber huído, por no poner al enemigo resistencia más firme. Igual desastrada suerte les cupo á muchos generales. Y jamás ha habido quien protestara contra tales ejecuciones, ni quien tachara de injustas sentencias tan severas.

Recientemente se ha visto una causa célebre, que vale la pena de ser explicada, que conviene que sepan grandes y chicos, á fin de que tomen ejemplo.

Un soldado de la yeomanry (milicia voluntaria) que marchó al Transvaal durante la última guerra, ha pedido que se procese al general Clarke y al coronel Astor, porque, á juicio suyo, la impericia de ambos jefes hizo que él y el destacamento de que formaba parte cayeran en poder del enemigo, que por espacio de siete meses les tuvo prisioneros, haciéndoles pasar bastantes penalidades á consecuencia de marchas forzadas y de la escasez de víveres. El tribunal ha incoado la causa. Se ha hecho caso de la queja de ese soldado. Si es justa ó no, los magistrados lo habrán decidido. El propio mariscal Roberts ha comparecido como testigo al juicio.

Para el observador importa poco que los jueces absuelvan ó condenen á los jefes acusados. Lo que importa consignar es que hay una nación en la cual la calidad de las personas acusadas y del acusador importan poco á los magistrados. Si creen procedente la acusación, le dan curso; si no, la rechazan de plano, pero sin fijarse en las circunstancias de fortuna ó influencia de aquél ó aquéllos contra quienes el proceso va dirigido.

Sólo así se explica el siguiente caso: Cuando el famoso duque de Marlbourough volvió á Inglaterra después de sus victoriosas campañas, se le ocurrió un día, llevado de su carácter brutal, castigar á un labrador dándole una mano de palos, como si fuese un soldado de los que tenía á sus órdenes. Un juez rural condenó al orgulloso duque á pedir perdón á su víctima y á pagarle cincuenta libras de indemnización.

Tot aixó ho copio d'un article publicat en *Las Noticias*.

—

Un periódich de Madrid, *Tierra y Libertad*, ens endressa directa y sincerament una pregunta que crech mereix contestarse. Diu aixis:

Desearíamos que las agrupaciones radicales de Barcelona, de cualquier índole que ellas fueren, con tal que fuesen verdaderamente radicales, como por ejemplo, masónicas, librepensadoras, socialistas, federales, izquierda catalanista (JOVENTUT, «Foch Nou», «Catalunya Nova,» «L'Avenç»), anarquistas, pedagógicas ó de cultura popular, etc. contestaran á la pregunta que sigue, para obrar nosotros según fuera la contestación:

¿Creen que el señor Lerroux, con la popularidad que ha alcanzado en Barcelona y con su propaganda, es un estorbo á la emancipación de las clases trabajadoras, al progreso y á la revolución española en sentido popular ó trascendental, ó, por el contrario, estiman que la propaganda y la popularidad del señor Lerroux ha servido á los ideales radicales de emancipación obrera, de emancipación humana, de fraternidad de los pueblos y de educación popular?

Oh, no, senyors de *Tierra y Libertad!* Nosaltres no ho podém creure que la propaganda y popularitat d'en Lerroux hagi servit als ideals d'emancipació obrera y humana,

de fraternitat dels pobles y d'educació popular. ¿Per qué? Vaig a dirloshi en pocas paraulas.

Perque la propaganda a que deuhen sa popularitat en Lerroux y comparsas no es una propaganda seria. ¿Qué li han dit al poble? ¿Quín programa concret li han presentat? ¿Quinas solucions y quins ideals li predican? Absolutament cap. Sols li han dit una cosa: *Viva la República*. Es a dir, volém cambiar una forma de govern per un'altra. Lo qual avuy, pera tot home que pensi, es lo mateix que no dir res. Lo que s'ha de cambiar no es la forma de govern, sinó'l fons. Monarquías hi há molt democráticas y progressivas; repúblicas hi há molt reaccionarias y tiránicas.

Jo consideraria qu'en Lerroux ha fet obra revolucionaria si, en lloch de parlar sempre de república, hagués dit, per exemple: «El dia que jo sigui poder aboliré'ls exércits permanents, denunciaré'l Concordat, separaré la Iglesia del Estat, establiré una contribució progressiva sobre la renda, etc.» Alashoras, jo diria: «Sí, aquest home adquireix popularitat perque las classes desheredadas veuhen en ell una esperansa, veuhen un home que's preocupa del malestar del poble oprimit.» Mes ¿saben lo qu'ha fet ell, y en Salmerón, y demés acólits? Han adulat al exércit públicament, y, després de la victoria en las eleccions, s'han declarat francament governamentals y amants del ordre, pera demostrar a las classes conservadoras y forsas vivas del país que, si ells entressin, sabrian ampararlas y protegirlas.

Això han dit y això farian si governessin; y heusaquí per qué no crech que siguin verament revolucionaris.

Y encara crech més: crech que la seva propaganda será altament perjudicial pera la emancipació de las classes trevalladoras, pera'l progrés y pera una vera revolució trascendental; y ho crech aixis perque desgraciadament las massas obreras que'ls segueixen son en sa majoria inconscients que s'han deixat enganyar ab paraulas buydas y conceptes alambinats. Aquestas massas creuhen de bona fe que la república d'en Lerroux seria una *panacea* universal, y adormintse ab tan falagueras esperansas, no comprenen que la revolució son ells mateixos els que deuhen ferla, peró ab serenitat, educantse, instruhintse y trevallant sense treva. Dormint aixís, confiats en el seu ídol de cartró, perden el temps llastimosament, y un dia, quan se despertin y's trobin ab un Lerroux autoritari y—dat el cas qu'arribi—ab una república conservadora, la seva desilusió será tan gran com el seu desencoratjament. Y'l poble, abatut y recelós, se tornará escéptich, fent més difícil la tasca dels que de debó voldrian enlayrarlo y ennoblirlo.

Per tot lo qual, a la seva pregunta jo no vacilo en contestar lo següent: Avuy per avuy l'obra més meritoria y més urgent consisteix en dir al poble: «No vos en fiéu: son apóstols sense doctrina, son ídols ab peus de fanch, son revolucionaris de per riure.»

ELS ENCANTADORS

El diumenge fa solitari'l camp.

El paisatje es verament catalá: montanyas de roca tota d'una pessa y, de tant en tant, en els buyts de la pedra, grapadets de terra forta, negrosa y seca. En cada niu d'aquests, una munió d'herbas que's disputan per creixe, per florir y escampar encara més gra; y quan de terra n'hi há tan solament dos pams, ja es llaurada, purgada de plantas inútils y sembrada. Si això no's pot, s'hi enlayra ab més arrels que brancas un pi recargolat que treu rehina cerosa a través de la escorsa encrostonada.

Per tot farigola, romaní, arbós, argelaga, molsa, plantas de vida dura, que la fan dura a las pobras abellas qu'han de cercarhi la mel.

Al mitj d'un hemicicle de montanyas hi há, pera fer circular la vall, quatre turonets rodons y punxaguts com a grans mamellas surtidas del pit d'una Ceres uberal gegantina; pera completar la ilusió, dalt d'un d'ells s'hi veu una torreta rodona, de pedra rojenca.

Quan arribo prop d'aquesta torra, que de

gué ésser una fita de terme, veig surtir d'una masieta de baix dos xicots (aparentant l'un cap als deu anys y l'altre uns dinou), qu'emprenen la pujada ab verdader art d'ascensionista: per passos curts y ben espayats, ajudantse de las mans ab las matas, entonant pera donarse coratje crits inarmónichs, fins potser involutaris y tot; més aviat sembla que formulin las conversas de totas las cosas naturals, quin llenguatje no comprenen els homes.

Y pujan, van pujant per moments, desapareixen sota'l fullatje d'un pi, tornan a surtir caminant de quatre grapas pera no caure en un punt dificil... Tot aixó sense deixar el cant inmodulat. De tot arreu el cant té resposta: frases melancólicas que diu una lloca cloquejant tan lluny, qu'ab prou feynas se sent; lladruchs llarchs y fondos de gossets vigilants, rich-rachs de granotas niuhadas entre'l llot dels safretjos y dels bassals ahont s'abeuran a manats els plansons de cep. Els cloquers també's despertan, y las campanas, obehint al encís del cant, cridan a festa tocant seguit, alegras. D'una banda 's veuhen dugas torras d'iglesia, de l'altra 's senten esquellas d'ermita y altres sons de campanas fora de vista, apagats per la distancia.

Els capdevanters d'un remat sacudeixen els esquellots y belan. . Me sembla sentir molt més las abellas y las moscas verdas, lluhentas de lluhissors metálicas, y vibrantas com finas placas de bronze sacudidas pel vent.

Quin encant! Fins a mi'm sembla dirigit el manament de respondre, mes no sé en quina parla ferho.

De sobte, al petit se li trenca una canya que duya, y resta enrera pera fer un fluviol del tros que li queda a la má. Ab aixó's trenca la música, y quan reprén, es una tremolosa cansó entonada ab l'instrument improvisat.

També aixó té resposta. Un grupo de xicotas que va per un camí fondo y que s'aumenta a cada moment aplegant pubillas de las altras masías pera durlas a missa,'s posa a cantar; y ab gran sorpresa, lo que primer no havia entés clarament resultá una cansó castellana; es a dir, las paraulas son castellanas; qui sab quin erudit de pagés las hi havia posadas pera fer més fi. Realment era *En las hortas del rey moro* lo que cantavan:

. . . .

Un día estando en la mesa
su padre se la miraba.
—¿De qué mira, padre Rey,
de qué me mira usted tanto?
—Me miro la mía hija;
parece que estás muy mala:
el vestido se te escorsa,
la cotilla no te abasta.

. . . .

Venint de tan lluny, surtint d'aquell grupo de mantellinas blancas, que ritman el pas y'l moviment ab la mandrosa tonada, aytal fruyt de la musa popular, si bé adulterat pel cambi de llenguatje, corprén y encanta. Aquest efecte fa al més gran dels dos xicots; té cara d'un hereu, y potser recordant, al veure a las xicotas, que la excursió li fará perdre la missa, las acompanya ab veu plena, de tenor:

. . . .

Ya fueron todos los médicos,
ya fueron á visitarla.
El uno decía al otro:
—Esta niña está muy mala.—
Y responde uno de viejo:
—Esta niña está cintada.—
Como su padre oyó esto,
pronto mandó á los criados:
—Que la'n gafin y la'n lliguin. .

. . . .

—Pepet!... —crido, quan passan aprop meu.

No'm senten.

—Pere!.... Noy!...—

Y per fi:

—Joan!— més fort.

—Soch jo, el Joanet — respón el petit girantse, confiat sens dubte per ma semblansa ab algú d'ell conegut.

—¿Ahónt anéu?... ¿Que'm voléu a n'a mi? —dich al véurel tan poch esquerp.

—Es massa lluny: aném a robar aromas.

—¿Ahónt?

—Al hort del conco, d'aquell xorch de la casa murada...—

Segueixo interrogativament ab els ulls tot el panorama, y 'ls fixo en un clos, a l'altra banda de la vall. Per sobre la paret hi apuntan uns punts grochs: es l'aromer.

Al veurem enterat, fa mitja volta pera rependre la caminada, dihentme:

—La mossa d'aquest, qu'es molt capritxosa, en vol gornir la calaixera pera que la roba de casarse li fassi olor.—

Els encantadors se van allunyant de ma vista; van donant a las montanyas y a sos

habitants l'ordre del dia d'estar alegres; van a violar, pera l'alegria y la joventut, la propietat d'aquell home doblement criminal als seus ull... Es vell y xorch!

VICTOR OLIVA.

LA MASSA REPUBLICANA

Els republicants unitaris en las últimas eleccions han tingut trentacinch mil vots. ¿Qué significan? ¿Es la idea lo qu'ha triomfat? No: més qu'ella, han triomfat las baixas passions, els odis, las envejas y'ls egoismes amagats sota'l nom de la república.

Els oradors republicans qu'han pres part en els innombrables *meetings* celebrats pera despertar l'entusiasme del poble, han expresat tots ideas ben diferentas, desde las més disolvents a las conservadoras, segons era l'auditori a qui's dirigian. Cap ha defensat a conciencia la verdadera forma republicana, cap ha dit: «la república es això en concret.»

S'han encarat ab la classe proletaria, y li han dit que la república arreglaria la qüestió social, que contindria l'ambició de las classes burgesas. Y la massa obrera ha cridat «Visca la republica!» ab tota la forsa de sos pulmons, tot pensant que'l dia que la república vingués podria venjarse dels capitalistas que la explotan. S'han dirigit a la classe mitja, y li han dit: «La monarquia costa tants milions al any: ab la república 'ns els estalviariam y podriam rebaixar las contribucions.» Y la classe mitja, moguda per son egoisme, ha cridat també «Visca la república!», no pensant en res més qu'en la pesseta que's podria estalviar, pesseta que tal volta serviria per'acabarla d'embrutir en els burdells y en las plassas de *toros*. S'han girat a la gran colonia forastera, y li han dit: «Si no votas per la república, guanyarán els catalanistas.» Y la colonia ha votat per la república moguda del odi que sent per tot lo català, y més encara per tot lo que tendeixi a refermar la personalitat de Catalunya.

Això es lo qu'han dit, això lo qu'han predicat, més o menys clar. Ells, els idols, ja ho saben que tot lo qu'han predicat no es cert, que la seva república no las resoldria aqueixas qüestions qu'en tots els paissos civilisats se desenrotllan ab més o menys enverinament segons el seu grau de cultura; ells ja ho saben que tot això no pot arreglarse pel mer fet de cambiar la forma de govern d'un poble. Peró ells també saben que pera fer somoure al poble espanyol per una causa de dignitat, fora precís educarlo, aixecarlo a un grau de cultura molt més elevat del en que's troba, y per'això fora precis empendres una tasca molt llarga, molt penosa y que costaria molts sacrificis sense poderne treure cap lucre personal. Y no es pas això lo que a n'ells els convé. A n'ells, als idols (y als aixerits qu'aviat serán també idols), els hi convé un éxit prompte pera poder pescar un'acta de diputat, de regidor o de lo que sigui. La qüestió es aquesta. ¿Qué'ls hi fa qu'ab las sevas prédicas s'excitin las passions, se fomentin tota classe d'odis y's vagi embolicant més la madeixa de las qüestions social y religiosa, que al pas qu'aném qualsevol dia donarán un que sentir a Espanya? ¿Ni qué'ls hi fa que corri la sanch del poble, mentres ells se la passin bé?

Peró ells se refian de que la massa inconscient que'ls segueix la tindrán sempre al costat, y no veuhen que son molts els que ja no hi creuhen en la seva oratoria buyda y d'ocasió; elis no veuhen que son molts els desenganyats que venen a omplir nostres rengles, y que qui entra conscient en nostre camp, ja no se'n surt. Perque nosaltres no'n volém de vots: nosaltres volém homes ab personalitat ben propia cada un. Ells oblidan que nosaltres no desmayém may, que no'ns ve d'un any, ni de deu, ni de cent, y que seguirém incansables predicant nostras sanas doctrinas fins que aquesta massa, que pera ells representa 35.000 vots, representi pera nosaltres 35.000 homes ab personalitat ben definida.

ANTÓN PASCUAL.

REVISTA DE REVISTAS

El darrer número qu'ha publicat la revista de Madrid *Nuestro Tiempo* es molt notable, donchs encara que s'hi troba a faltar l'acostumada crónica de *El mes pasado* qu'ab tant acert hi escriu mensualment en Salvador Canals, hi há en cambi trevalls com el de Pablo de Arzola sobre *El colectivismo y las reformas sociales*, al que poden fershi varias objeccions, peró que no deixa de revelar sans propósits en son autor al basar l'obra d'evolució social en l'individualisme, ab totas sas energias y ressorts, per considerarlo causa de respecte mutuu, y de dignificació pera las classes trevalladoras. El senyor Arzola creu en las reformas plantejadas per en Silvela: al revés de nosaltres, perque si bé, com l'autor diu, al mellorament dels obrers hi han de contribuhir tant aquests, com el capital, com l'Estat, no pot oblidarse que l'Estat, tal com l'espanyol está constituhit, destruheix gran part dels bons propósits, havent de resultar xorca sa obra perque es falsa y antinatural sa organisació, basada en la forsa.

Entre'ls demés trevalls que's llegeixen en *Nuestro Tiempo*, com *La vida obrera en Madrid*, per Juan José Morato; *Libelistas españoles*, per Dionisio Pérez; *Los nuevos rumbos de la literatura en Francia*, per Manuel Ugarte, etc., es remarcable, sobre tot, la continuació del estudi de llenguas y dialectes que, *A propósito del catalán*, publica l'eminent literat Eduart Benot. Consigna y fa constar aquest autor, després de probarho, que'l catalá es llengua independenta y autónoma, enérgica y concisa, propia pera tota classe d'assumptos, com pocas rica en monossilabs y aguts, y especialment adaptable a la versificació. Califica de portentós el renaixement literari de Catalunya; peró si bé'l considera un gran progrés pera la llengua nostra, nega que sia un progrés *humá* per entendre que la multiplicitat de las llenguas es contraria a l'aspiració moderna de fraternitat universal.

El senyor Benot fa avinent que totas las grans llenguas han sigut dialectes en quant han derivat d'altras llenguas anteriors, igualment derivadas d'altras: com, per exemple, de l'antiga llengua aria'l sanscrit, el lituani, el grech, el llati, etc. Aquestas llenguas, ja parladas en petitas extensions de terra, ja en grans territoris, se mantenen més o menys puras, o desapareixen. ¿Cóm es posible, donchs, a pesar de tots els ideals de fraternitat universal, destruhir las lleys de naturalesa? ¿Cóm es possible que'l senyor Benot cregui en la unitat y permanencia d'una llengua universal futura? Els avensos de la imprenta y dels medis de comunicació poden fer molt en aquest sentit, segons diu el senyor Benot. Peró'l senyor Benot, ab tots sos talents, encara creu en aqueix *progrés* que's basa en la unitat y la uniformitat, progrés absurd y negatiu ja qu'está en pugna ab la rica varietat de la naturalesa. La unificació de las llenguas podria ésser obra práctica pera la civilisació considerada baix son aspecte vulgar, mes sempre fora antinatural y depressiva pera l'intelecte lliure. Els homes, autómatas de la paraula, devindrian també autómatas de las ideas. Per sort, aqueixa unificació no fora estable; y per més sort encara, es impossible. La especie *homo*, que disposa de molts més sons orals que las altras especies, disposa també de molta més llibertat, es molt més evolutiva é individualista (llegeixis en serio), y ni's resigna a emetre sempre'ls mateixos sons d'una mateixa manera, ni renuncia a inventarne d'altres. Aixis, donchs (y atenentnos a la teoria del senyor Benot), si hi há paissos en que per rahó del clima fret la gent parla ab la boca closa, y altres en que la calor els hi fa obrir, sempre hi haurá també colectivitats e individuus que rutinariament y entre llabis dirán *si* com autómatas, y altres que, enemichs d'una trista uniformitat, emetrán un só diferent per natural esperit de protesta, y quan se tracti d'imposárloshi un llenguatje universal, obrirán tota la boca y dirán *no*.

Dit sia per nostra part ab tot el respecte que'ls grans coneixements del senyor Benot ens mereixen. Seguint son modo de pensar, tindriam: que totas las llenguas parladas desde que'l món es món, no passan d'ésser sons incomplerts, incoherents mentres no assoleixin la gran coherencia del llenguatje universal inteligible pera tothóm. Al realisarse aixó s'hauria realisat, donchs, tota l'obra del progrés humá, per la que trevalla l'home fa un sens nombre de sigles. Peró... ¿no fora major progrés encara'l d'arribar a enténdrens per signes tots els homes, conservant o fentse cadascú pera si un llenguatje propi que podria emplear en sas particulars obras? No se'ns pot negar qu'en la simplificació está la major perfecció. El senyor Benot, quin hermós idealisme admirém, convindrá ab nosaltres que podria suprimirse'l llenguatje quan els signes ens bastessin. «¿Se vol major progrés?» podriam dir llavors. «Teniam molts idiomas y'ls reduhirem a un de sol; trobant que podia suprimirse aquest, ens limitarem als signes... *Eureka!*» O en altres termes: «Teniam el do del llenguatje, múltiple com las ideas, y hem devingut muts; eram homes, y ja no ho som.»

Y, tractantse dels oradors espanyols, reconeixém que fora una gran ventatja.

La Lectura, també de Madrid, publica en primer lloch un article del actual ministre de Gracia y Justicia senyor Dato sobre *El descanso dominical*. L'articulista's declara partidari

de que'ls governs y'ls parlaments intervinguin en las qüestions entre'l capital y'l trevall pera facilitar solucions de concordia que mellorin la condició del proletariat, evitant que'l capital y'l trevall visquin, com succeheix ara, en dugas esferas distintas, en dos mons separats. Diu que l'Estat ha d'intervenir ab lleys socials en pro del descans dominical: que si l'Estat tanca sas oficinas els diumenges, y descansan els Tribunals en sas funcions, no es just que'l dependent de comers, el que més horas trevalla, no pugui descansar las festas. Entén que'l descans dominical favoreix la producció en quant permet renovar las energias del que trevalla, que son la base en que s'assentan la salut, la robustesa y la felicitat de la familia y per tant la prosperitat de la patria.

Els demés trevalls del número son deguts a Menéndez Pidal, Martínez Sierra, Beruete y Moret, Marqués de Figueroa, etc., essent nodridas com sempre las seccions de llibres y revistas, en las que s'hi troban las firmas de Adolfo Posada, Miguel de Unamuno, R. D. Perés, P. Dorado, González Blanco, *Zeda*, etc., etc.

El número d'abril de *Pel & Ploma* publica hermosissims grabats, reproducció d'obras de G. Geffroy, el Greco, Van der Bergh, Lerolle, retaules de la darrera Exposició d'Art Antich, exemplars de la colecció Rusiñol, etc. La novetat del número consisteix en l'obra póstuma de mossén Jacinto Verdaguer *Al Cel*, quina primera meytat hi apareix, precedida d'un delicat prólech del mateix autor. Las hermosuras de fons y de forma qu'ofereixen els versos *Al Cel* no son pera descritas en aquesta secció, y sols ens cal dir que acreditan una vegada més la privilegiada ploma del difunt poeta. Además se llegeix en aquest número de *Pel & Ploma* un estudi d'en Rafel Moragas sobre la *Schola Cantorum* de Paris, aplaudida fa poch a Barcelona

El número del *Mercure de France* corresponent al actual mes de maig publica un hermós trevall de Paul Claudel sobre'l *Développement de l'Eglise*, altre de Loyson-Bridet sobre'ls *Origines du Journal (L'Ile des Diurnales)*, y altres de Remy de Gourmont, Jules de Gaultier, etc. En Charles Morice hi té un trevall critich de *Le XIXe Salón des Indépendents*, en el que fa lloansas dels pintors baschs Regoyos y Zuloaga, dels castellans Losada y García Lozano, y dels catalans Torrent y Nonell, que hi tenen exposats quadros de mérit remarcable. La *Revue du mois* es com de costúm molt complerta.

També son remarcables els darrers números de *La Renaissance Latine*, *L'Européen*, *Le Menéstrel*, *La Nouvelle Revue Moderne*, de Paris; *Mont-Segur*, de Rennes-lo-Castel (Aude); *La Rassegna Internazionale*, de Roma; *Novy-Kült*, de Praga; *Arquitectura y Construcción*, *Hojas Selectas*, *Album Salón*, *Butlletí del «Centre Excursionista de Catalunya»*, *Materiales y Documentos de Arte Español*, *Hispania*, de Barcelona.

NOVAS

Ab motíu de l'anada al Poblet del Orfeó Catalá, qu'ha d'efectuarse per la próxima Pasqua, hi há'l propósit de celebrar en dit históricb monastir, gloria de Catalunya, la solemne entrega a la *Unió Catalanista* de la magnifica bandera que pera ella han costejat las donas catalanas.

La festa promet ésser importantissima, y nosaltres ens hi adherirém procurant que pochs dias avans, o sia'l 28 d'aquest mes, surti'l suplement artístich que a dita bandera'ns proposém dedicar.

—

A Premiá de Mar se celebrá'l passat diumenge la festa inaugural de l'«Associació Catalanista» de dita població, assistinthi una gran gentada.

Feu la presentació dels oradors que devian pendre part en l'acte'l senyor Fontcuberta, president de la nova entitat, qui, després d'una coratjosa defensa del Catalanisme, cedí la presidencia al senyor Roca, president de la *Unió Catalanista*. Aquest saludá al poble de Premiá de Mar ab eloqüents frases, y a continuació's llegiren els noms de las moltas entitats adheridas al acte, o representadas en el mateix. Seguidament feu us de la paraula'l senyor Monjo, de Vilassar de Mar, qui exposá'l programa catalanista, demostrant que son esperit es lliberal y progressíu, ben al revés de lo que diuhen sos detractors. Parlá després el senyor Casals (Xavier), de Badalona, que feu veure al poble que hi há repúblicas completament reaccionarias, com pot haverhi monarquias relativament lliberals, y combaté'ls principis de llibertat, igualtat y fraternitat, sempre absurds els dos últims si'l primer no es verdader. També combaté'l servey militar obligatori, defensant el voluntari. El senyor Costa, de Premiá de Mar, defensá nostre dret a l'autonomía, atacá las quintas y advocá per la salvació d'Espanya y de Catalunya, peró sobre tot de Catalunya si Espanya no vol salvarse. Nostre amich Vergés, de Palafrugell, atacá las teo-

rias nivelladoras y lloá ardidament l'esperit d'emancipació dels catalans, dihent que las lleys han d'ésser fillas de las costums de cada poble, y jamay imposadas. Afegi qu'ab el tirá devém estarhi lligats de molt lluny, pera donarli més fil quan vulgui arrossegarnos. Estudiá las consuetuts socials y politicas de l'antiga Catalunya, quin esperit lliure y democrátich se revelava al no reconeixe l'*origen diví* de sos reys. Atacá la república quan no es un estat social y lliure y quan son president es poch menys que un rey absolut. Digué que un católich es reaccionari si es intolerant, y que lo mateix pot dirse d'un anticatólich, y afirmá que cap catalanista conscient pot ésser reaccionari. Parlaren després els senyors Barceló y Baró, que ab eloqüents frases recomanaren la necessitat de que al Catalanisme sols hi vinguin homes convensuts. Després nostre company Trinitat Monegal feu us de la paraula pera combatre als tradicionalistas y republicans que dihentse autonomistas prescindeixen, quan els hi convé, de l'autonomia. Demostrá l'absolutisme de las repúblicas francesa y sudamericanas, y atacá totas las tiranias, tant las de dalt com las de baix, sens oblidar la dels ignorants, qu'es de las pitjors, y es també la que volen enaltir els farsants de la politica. Digué que de lo passat, nosaltres sols ne volém lo bo, donchs el Catalanisme es progressiu. Recomaná que no sian els catalans els que posin obstacles a l'obra de la emancipació catalana.

En Josep M.ª Roca resumi examinant els punts capdals del programa catalanista, fentne l'apologia y excitant a evitar la castellanisació de nostras costums. Excitá també a que'ls catalanistas tinguessin en públich y en privat exemplar conducta pera ésser models de ciutadans. Recomaná la concordia entre totas las classes y la necessitat d'observar escrupulosament els preceptes del Catalanisme pera poder fer obra de profit.

Ell y tots els oradors foren aplaudidissims, resultant l'acte verament hermós.

—

La «*Sociedad Artística y Literaria*» té aquesta setmana exposats a Ca'n Parés varis quadros dels principals artistas que la componen, o sian els senyors Urgell, Graner, Galwey, Vilallonga, Brull, Cortés y Riera, etc.

L'Urgell hi té varias telas, algunas de grans dimensions, que no necessitan pas la firma pera revelar la inconfondible personalitat artistica de son autor. En Galwey se mostra'l distingit paisatjista de sempre. En Vilallonga exposa alguns quadros que's recomanan per sa ingenuitat, no mancada de sentiment artistich.

Molt per demunt de tots destaca en Graner, sobre tot per las dugas grans telas del mitj, molt sugestivas, admirables de llum, y ab unas figuras de las que's pot dir *que parlan*. Ab aquests quadros en Graner mostra tota sa personalitat de pintor y d'artista, y sincerament l'aplaudim.

No obstant, el conjunt de la Exposició's ressent de falta d'empenta. No sembla sinó que'l titul castellá que porta la societat la perjudiqui. Es com un *lastre* del que no's deslliura, y que no li permet volar amplament en aquests temps en que'ls artistas de la terra han deixat de banda tot lo castellá y al ensemps tot lo amanerat.

Y no som sols a pensar com pensém, donchs un dels mateixos artistas qu'avuy exposan a Ca'n Parés, benvolgut company nostre, ja va dir temps enrera que lo més dolent de la *sociedad* era'l titul. En efecte: tant arriba a encarcarar aixó del castellá a alguns artistas de fama, que a pesar dels temps que corren, com diu un altre amich nostre, sempre's transparenta en sas obras tot el sentimentalisme de *Flor de un día.*

—

No acostumém á parlar de las representasions d'ópera que tenen lloch en el teatre del Liceu, per creure, primerament, que dit teatre, a causa de sos nombrosos defectes d'organisació, no es un veritable centre artistich, y després per no haverse posat en escena fins ara més qu'obras conegudas, si bé podria objectar la empresa, com a descárrech, que las presenta de tal manera que resultan *novas*. Exemple'n son *Tristan e Isolda* y *Der Freischütz* (qual titul alemany no té en catalá expressió adequada).

A la fi s'ha decidit la empresa per una obra nova, y ha escullit *Adriana Lecouvreur*, ópera en quatre actes inspirada en el famós drama qu'ab el mateix titul escrigueren els autors francesos Scribe y Legouvé. Es autor del *libretto* en A. Golautti y de la música el mestre Francisco Cilea.

L'obra es de factura ben italiana, cosa gens extranya essent italiá son autor, que si bé ha demostrat desitjos de compenetrarse ab l'assumpte y ha tactat de que la música's fongués intimament ab l'acció dramática, no ha pogut alcansar son objecte per pobresa de medis. La vulgaritat de la música de *Adriana Lecouvreur* es d'un afecte aclaparador que no permet la més petita fruhició artistica. S'ha de reconeixe que en Cilea es un músich de bona voluntat, peró qu'encara no ha demostrat son talent.

Els distingits artistas que interpretaren l'obra (mestre Arnaldo Conti, senyoras Pandolfini y Borlinetto, senyor Zeni, etc.), trevallaren ab bona fe. El públich fret, y si no hagués sigut per la *claque* s'haurian escoltat molt pochs aplaudiments.

—

Veritable importancia artistica sembla que tindrán las festivals qu'han de celebrarse en el palau de Bellas Arts els dias 17, 21 y 24 del corrent pera sufragar els gastos de restauració del monumental cenobi de Sant Cugat del Vallés, joya arquitectónica de Catalunya. Ditas festivals vindrán a ésser un artistich y gráfich trassumpte de la historia de nostra terra, ensemps que una apologia de la mateixa per artistas, poetas y cronistas.

En bé del art desitjém que las festas responguin, tant artistica com materialment, als propósits de sos organisadors.

—

Publicacions rebudas:

Nerto, poema escrit en versos provensals per Frederich Mistral, y traduhit al catalá per mossén Jacinto Verdaguer. Prou coneguda es aquesta admirable obra, y dels elogis que a ella y a la traducció catalana de mossén Cinto poguém dedicar, cal ferne extensiva una part a «L'Avenç» per haver contribuhit a la vulgarisació d'aquest poema publicantlo en sa «Biblioteca Popular». Preu, 50 céntims.

Hamlet, per Guillém Shakespeare, traducció castellana de L. Fernández de Moratín. Nova edició, publicada per la «*Biblioteca del Teatro Antiguo* y *Moderno*». Preu, 1 pesseta.

La mano negra, opúscul sobre la famosa qüestió anarquista d'Andalusia escrit per *Brutus* y publicat per la Biblioteca de *Nove'ho Kultu*, de Praga.

Cartell anunciador de la exposició de dibuixos qu'estará oberta al Circul Artistich desde'l 15 de maig al 15 de juny. Es deguda la ilustració d'aquest cartell al seyor Vallhonrat.

Fidel Giró, impressor.— Carrer de Valencia, 233

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no sían inédits.

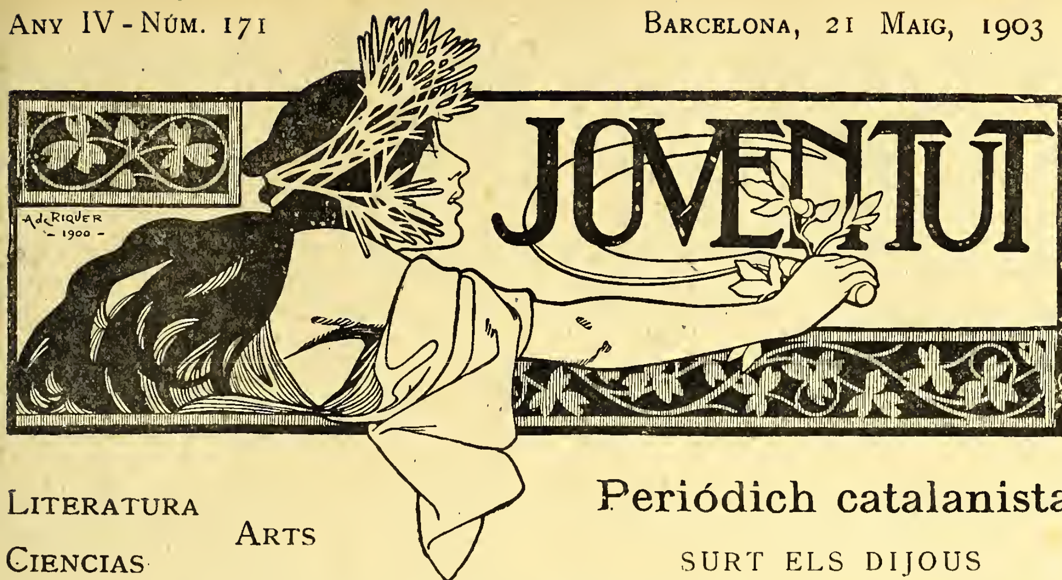
No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

CATALUNYA: Un any.	8	Pessetas.
» Mitj any.	4'50	»
» Trimestre.	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA: Un any.. .	9	»
EXTRANGER: Un any.	10	Franchs.
Número corrent.	20	Céntims.
» atrassat, ab folletins.	40	»
» » sense folletins.	25	»

ANY IV - NÚM. 171 BARCELONA, 21 MAIG, 1903

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT.	20	CÉNTIMS.
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. .	40	»
» » SENSE FOLLETINS.	25	»

SUMARI:

FOLLETI:

LA RESTAURACIÓ DEL MONASTIR DE SANT CUGAT DEL VALLÉS

La dominació romana, imperant esplendorosa y ferma, sembrá nostra Catalunya de monuments arquitectónichs que, al convertirse en munts de runa, serviren de fitas senyaladoras dels llochs escullits pera bastirne de nous. El monastir de Sant Cugat del Vallés fou aixecat precisament demunt de las despullas d'una obra romana, y a través dels sigles, passant per modificacions que de soca a arrel el trasmudaren, ha esdevingut en nostra época vell y caduch, mes ab la majestat de sa bellesa propia aumentada per las caricias dels temps qu'han deixat en sa fesomia impresos, ab forsa extraordinaria, els colors foscament verdosos que li donan tot l'ayre d'antigor veneranda. El monastir, obra arquitectónica de las més antigas qu'embelleixen nostra terra, necessita'l generós impuls dels aymants del art pera no enrunarse prompte; el pes de sa ossaria's repenja sobre'ls puntals que un dia l'enlayraren y qu'avuy, rosegats per las besadas lentas y suaus del sol y l'ayre, cruixen com queixantse de la feixuga cárrega que sostenen. No l'abandonan llensantla: cridan demanant ajuda. Nostra terra no es sorda. L'esbojarrat soroll de las lluytas de tota mena a voltas li fan imperceptibles certs clams; mes avuy ha fitat la vista en el monastir qu'es joya inestimable del Vallés, y'l monument rebrá l'alenada sanitosa de la restauració. Las obras arquitectónicas que'ls pobles aixecan son fulls de sa historia, gloriosa o desditxada, y tots devém conservar religiosament el llibre ahont se guardan las tradicions sagradas de la patria: no pera seguirlas, sinó pera pendren exemple, deduhirne conseqüencias y treuren experiencia sanitosa que'ns marqui obertament el camí de las evolucions necessarias e indispensables.

Avans que tot, arrenquém de las mans de la ignorancia y del egoisme las obras fillas del art, pera que no's vegin esfondradas o convertidas en llochs impropis a son fi primordial. Las parets del monastir de Sant Cugat del Vallés foren pintadas de blanch per barroera má, cubrintse ab capa postissa las bellesas de la pedra núa. Per tot Catalunya's troban escampats exemples de mutilació d'alguns monuments, y d'una manera especial en els de carácter religiós, degut a la ignorancia o a la despreocupació de sos administradors o arrendataris. Fan vergonya moltas mutilacions que s'han fet y venen fentse en obras d'art per tot Catalunya. Fixeuvos en la iglesia de Sant Pau del Camp de Barcelona, convertida en quartel, pintadas sas parets ab crúa capa de cals, potser posada a posta pera fer destacar més la vermellor de las calsas dels soldats que tranzitan pels profanats llochs. Si, profanació espantosa del art, vergonyosa profanació de lo bell que fa enrogir las galtas pensant en la bestiesa d'alguns y en l'egoisme de molts altres, barreja de mal sentiment y estúpida indiferencia.

Las civilisacions passadas bastiren el monument de Sant Cugat portant per guia l'amor al art catalá, y'n feren santuari de sas creencias religiosas. Sota sas voltas ressonaren també las veus dels preclars patricis que hi celebraren corts catalanas. L'obra hermosa fou destruhida per un incendi, mes prompte l'afany dels artistas la edificá de nou, y reconstruhiren els elements aprofitables. Hermosa obra de caritat artistica que'ns deixá un llegat de profitosa ensenyansa y de recorts hermosos. En ella hi campeja la lluyta dels estils arquitectónichs nomenats bisanti y ojival, confonentse en barreja sorprenenta y maravellosa. La planta de tres naus essencialment bisantina, l'absis ayrosament hermosa, l'altar major del sigle XIV de igual forma que'l de la Seu de Barcelona, els murs de Mitjdia coronats ab marlets d'escayenta forma, els detalls abarrocats d'alguns dels altars, la torra campanera, tot, tots els elements reunits per las mans dels artistas en el monastir, son páginas de la historia patria. Nosaltres no podém saber els noms dels que bastiren l'obra en sas diferentas épocas: el saqueig y'l foch arrebassaren códichs y pergamins; mes l'ánima d'aquells artistas campeja entre l'ombra de las voltas suaument besada pel tebi alé del encens, y l'afalagan las ratxadas d'ayre que s'esmuny pels claustres.

Avuy ens hem recordat del monastir de Sant Cugat, com trevallarem un dia per Ripoll y Santas Creus. Donchs s'ha comensat la tasca, que no'ns espanti sa durada, ja qu'en nostra terra hi tenim bona feyna de restauració. Las civilisacions que neixen podrán produhir novament y trencant motllos, mes l'atendre a lo antich será sempre senyal de bonas costums y de respecte que favorirán el desenrotllo de la educació artistica del poble y'l perfecte coneixement de las costums de las generacions passadas. Sia axó l'himne cantat en lloansa dels genis que, desconeguts per sa modestia o esborrats sos noms per la casualitat que presideix tots els fets de la naturalesa, ens han llegat las obras fruyt de sa inspiració portentosa.

TRETS DE FONA

XII

La barra de ferro.

Mamed, el criminal qu'ab sas malifetas a tot un poble havia tingut en alarma, l'autor d'innombrables crims, pres a la Corunya, en espera del judici que la no gayre bona societat havia de fer d'ell—y dich no gayre bona perque essent l'home fill del medi, no's pot pas dir que sigui bo 'l que crea un sér aixís—trenca las reixas de sa celda, trenca dos grillons, s'arma d'una barra de ferro, y's llensa al pati de la presó ahont hi insubordina tota la gentada. Acte semblant de rebelió posa en moviment totas las forsas a quin cárrech está l'ordre intern del edifici. Alcaides, escarcellers, soldats, tots s'aprestan al atach, y més tart a la defensa, perque en Mamed té la barra de ferro a la má... com a simbol pu-

nyent de l'admiració que per ell guarda tot un poble com l'espanyol, qu'odia'ls lleons en llibertat y'ls venera en las coleccions zoológicas y'ls escuts d'armas.

¿Ne voléu de brugit? Demaneune! Y en Mamed fer, impertorbable, imponent, la barra de ferro a la má. ¿Qué volen dir els mausers,... aquells mausers que matan electors, y obrers y estudiants?... Quan veusaqui, qu'arriba'l President de l' Audiencia y's fa un silenci sobtat. Tot va callar, com calla la orquesta als circos en el moment de perill d'un exercici. Y en Mamed sense deixar la barra de ferro.

—¿Qué vols, Mamed? ¿Qué se t'ofereix, Mamed? ¿Grillons més febles que'ls que marca la lley? ¿Que se t'aixequi la incomunicació que la lley te prescriu?

—Vull aixó, y aixó, y aixó, y aixó!!

—Tot lo que vulguis, fill meu; tot lo que vulguis; demana més si't plau...—

Y guapo.

Y veusaqui que l'altre dia vaig trobar a un amich meu advocat y vaig tenir ab ell el següent diálech:

—Estich apesarat—va dirme.—Bo y defensant a un home acusat d'haver furtat un pa, el president de la Sala m'ha prohibit fer us de la paraula.

—Estava en el seu dret—vaig respóndreli.—La lley li permet.

—Si, peró mira si es trist: l'home era confés; impossibilitat d'altra defensa que d'una defensa moral. Jo hauria recordat als jurats que Crist va dir que no devém judicar als nostres germans, y que tots els filosops están acorts en que l'home té dret a la vida... Jo estich segur que seguint els consells dels grans sabis y del Fill de Deu, consells que no coneixen y que jo 'ls hi hauria fet saber, els jurats haurian negat el furt, y no tindria al meu client a presidi com li tinch.

—Te repeteixo que'l president estava en el seu dret; que la lley li permet.

—Si, peró...

—Peró ¿qué?

—Si, peró ¿y la toga, la toga del defensor, la toga qu'está al costat del acusat, la toga que... ?

—Ba, estimat colega. Una toga no es pas una barra de ferro. El diccionari de l'Academia dona de cada cosa una definició ben diferenta; y'l diccionari de la vida també.—

XIII

Els salvatjes d'«allende el Ebro».

També ho han dit els telégramas.

Tota una companyia de saltimbanquis francesos, morts de fam, aixafats, rendits, arriban a Monteagudo y 's disposan a trevallar en la plassa pera guanyarse uns quants quartos ab que poder mercar el tros de pa que llurs ventrells els hi demanan. Y'ls fills d'aquell poble, que per lo vist se varen sentir espanyols y, per lo tant, valents, la emprenen a garrotadas contra la colla. A n'aquest menut li trencan un bras, a n'aquell gran las costellas, a aquella dona prenys que com a femella prenys heroicament se defensa pera vergonya dels cafres d'aquella terra, li petan las dents d'una garrotada...

Ah *hidalgos*... miserables *hidalgos*, forts fins a la crudeltat ab el feble, a puntadas de peus trets dels Paissos Baixos, y a copia de *banys* trets de las colonias; refinats en el dolor dels altres pera no desmentir vostre moresch origen! Que bé os teniu guanyats els trets que las forsas del Poder, més fort que pas vosaltres, vos enjega pels carrers!...

No sou ni tan sols agrahits. Tractar malament a uns saltimbanquis francesos, tan bé com els francesos tractaren a aquells saltimbanquis vostres que signaren el tractat de Paris!

XIV

Feyna atrassada.

Fátima, la bella Fátima, de llabis sensuals, encisadors ulls y carns luxuriantas, cansada de la vida d'harém y de la lley de Mahoma, fuig y endressa'ls seus passos a terra qu'ella creu civilisada: a Espanya. Y Fátima bé sabia qu'era terra ahont hi regia la lley de Crist! Mes las donas no son pas profondas, ni analisan, ni deduheixen ab lógica.

Y bé ho sabia, donchs son primer acte en terra espanyola es ferse batejar, es posarse baix la protecció de la Verge Maria y del seu Fill. ¿Quí més cristiá qu'ella que voluntariament s'acull a la lley de Crist? ¿No es més cristiana ella qu'ho es per voluntat, que tots els batejats qu'ho son en edat d'inconsciencia?

Ay! El boch mahometá la demana; y las autoritats espanyolas, quin poder es reconegut d'origen divi—totas las monedas diuhen: *Por la gracia de Dios*—las autoritats espanyolas me l'agafan, y embaucantla ab argucias, ab mentidas, com hauria fet el santó més moro de la kábila més mora, la tornan a la casa de prostitució del gran boch moro, que per lo vist té patent internacional.

Y ay, Fátima! Quan te martiritzin per la teva fuyta, com es de lley y costúm ferho a Moreria ab las donas d'harém que piran, tu pensarás: «Qué ha fet de mi aquell Deu baix quina invocació m'havia posat, qu'aixís m'ha abandonat!»

No'n pensis mal, Fátima. Deu está enfeynat jugant a pecats. Ara precisament está fent el recompte de tots els que barrejaren la Quaresma passada.

EL POETA DE LA MORT

Estava malalt; feya deu dias que jeya en son llit de fusta clara, de blanchs llensols y vermell cobrellit; feya setmana y mitja que son rostre anava empalidintse, que sos llabis s'anavan esblanquehint y que'ls seus ulls perdian las clarors. Sa cara groguenca ressaltava en el blanch coixi quadrat y tou, circundada en sa part superior per un negre paréntesis borrós; sota aquest, ab reflexes d'evori, lluhia'l front llis; y las cellas eran abundosas, amplas y separadas, protegint, negras y ferrenyas, las parpellas closas.

Dormia; y bo y dormint, els seus llabis pálits se badavan irónichs, deixant passar uns respirs d'agonia, penosos y pausats, que besavan lleument sas galtas y aprés s'escampavan per la cambra quieta y silenciosa, de núas parets y sostre baix.

Al costat del llit, inmóvil, estatual, mística imatje, ab la mirada baixa y la boca closa, una monja tota blanch y negre resava en silenci, sense moure'ls llabis, oracions célicas, llargas lletanias mitjevals.

Era alta hora de la nit.

—

Els seus amichs, tots els seus companys, joves de cabells llarchs y caras pálidas, d'exótichs capells y grans corbatas, li deyan el poeta de la mort. Y a n'ell li agradava que l'anomenessin aixís, li plavia que li diguessin poeta de la mort, volia esserho. Tot son ideal era ésser el cantor dels moribonds, el bard dels sepulcres, el trovayre dels morts. Li agradava la mort, la desitjava. Volia morir. Tots sos ensomnis eran d'agonia, totas sas ilusions de mort. Fruhia contemplant els cadavres, veyent els morts de caras fredas, de galtas aixutas y ulls tancats. Li agradava aclucar els ulls dels que acabavan de finar, posar sobre sos fronts el bes de la pau, sobre son ventre las mans ertas; li agradava vestirlos, palparlos, sentir el contacte de carn morta, de carn sense vida, sense moviment, sense misteri; li agradava mirarlos quan morian, y veure cóm son rostre expressava tots els dolors y totas las alegrias del perir. Contemplava 'ls ulls ab gran afany, recullint totas las miradas, fixantse en tots els moviments de las retinas. Sentia un gran plaher al recordar els esguarts darrers dels seus amichs, en els que hi volía veure las sensacions inefables de goigs suprems. Gaudia inmensament al veure acabarse als seus companys: peró, alhora, patia, envejant ésser ell el moribond. Quan verament fruhia goig intens, quan verament sos nirvis s'excitavan y tot ell s'estremia d'insólit gaudiment, d'indescriptible y radianta joya, era al contar la mort d'algún amich, al relatar l'acabament d'algú. Alashoras son rostre s'emporprava, s'inflamavan sos ulls; parlava alashoras bellament, ab una gran riquesa de paraulas, ab rara abundancia de metáforas, ab sorprenents imatjes; alashoras se veya tot el seu amor, tota la seva passió, tot el seu entusiasme per la mort; alashoras se comprenia tota la seva ánima de poeta. Estimava a la mort ab passió boja, y quan els seus amichs li deyan el poeta de la mort, somreya mostrant sas dents blancas y grans, com unglas de cadavre...

—

Havia publicat un llibre de poesías: *Absoltas*. En aquell llibre hi va posar tota la seva ánima, tot el seu amor y la seva passió. En ell deya a la mort que la estimava, que la esperava, que la desitjava; que cada dia,

quan queya'l sol, la cridava, li endressava cansons d'amor y fe, himnes majestuosos y passionals, dolsas serenadas, goigs de tonadas amorosas, eróticas queixas... Li parlava com a una amistansada, peró li deya cosas tan suaus y enlayradas, que a voltas semblava que parlés a una imatje sacra, semblava mistich sant conversant ab la Verge. Altras vegadas semblava dirigirse a una esposa, donchs li enrahonava ab calma, seré com pastor d'idili neo-grech. Deya ab perfecta forma tot l'encis que tenia pera ell l'acabament; expressava ab versos divinals tot l'encant del morir; ab ubriagador ritme endressava a la esposa misteriosa, a la nuvia ideal, tot l'apassionament del seu cor jove, verge encara en els amors. Dirigia, en aquell preciós llibre de negras cubertas, sentidas poesias, estrambóticas en el fons y en la forma, als negres cavalls bons y prudents, que santament caritatius, pacients y resignats, conduheixen a son darrer sojorn els cossos morts; pretenia debadas compenetrarse ab ells y sentir lo qu'ells senten al dur els cossos frets als cementiris. D'aquests, dels cementiris, també'n parlava en el seu únich llibre. Resava sobre d'ells totas las frases del agrahiment que dintre seu guardava avar; escampava sobre llurs olors l'áloes balsámich de la seva ánima; deixava caure sobre'ls blanchs sepulcres sas paraulas magnificas y bellas; flayrava l'ayre infecte de las fossas dels pobres barrejantlo ab sos cants dolsos com vol de papallona, lleugers com pluja de rosada... Y als xiprers, als altivols xiprers de tronch negrós y misteriosa copa, els dirigia sas més preuhadas flors poéticas. En versos clássichs per sa claretat y perfecció, els deya llantias benfactoras qu'en la nit de la vida'l cridavan llumenant el cami del Bé y del Plaher; els deya simbólicas ombras, gegantinas columnas aixecadas en lloansa d'un rey de negra barba, ulls encesos y mutilat mantell; els deya sospirs del cementiri, ciris vetllant eternament als morts en sos llits frets, surtidors de tristor... Y aquell llibre'l va dedicar, galantment, als sepulturers de caras grogas y negres vestits.

—

Ara estava malalt; feya deu dias que jeya en son llit de fusta blanca, de blanchs llensols y vermell cobrellit. Quan va sentir, un mati al despertarse, que'l seu cos no's trobava del tot bé, que'l cap li pesava com si fos de plom y que'ls ulls no volian véurehi; quan va sentir un segament de camas may sentit y una suhor freda may suhada, tremolá de temensa y de por. Peró tot seguit, aixis que s'adoná de qu'estava malalt, aixis que prengué conciencia del seu estat morbós, una gran alegria recorregué sos nirvis y sas venas, s'escampá pel seu cap y pel seu cor. Li agradava haver donat involuntariament aquell primer pas envers la mort, haver pujat inconscientment el primer grahó de la escala sagrada y misteriosa. Ple de febre, de suhor y de corporal angunia, la seva ánima era plena de joya y benhauransa. Com per art d'encantament, com per acció diabólica u oculta, tot al seu entorn s'hermosejá; tot lo que'l rodejava, tot alló qu'abarcava sa vista s'embellí. Y sa passió, sa infinita passió, sa passió eterna per ella, la estimada, per aquella a la que anomená Desiderata, en aquells dias d'alta febre y de dolor y sufriment solzament corporals arribá a sa plenitut com el sol en els mesos estivals. Y son afany de renunciament, son anhel pera devenir espós de la mort, pera estarse a totas horas abrassantla y besantla en els llabis cadavérichs, prengué son més alt grau de passió; esdevingué mania simpática.

—

Era alta hora de la nit.

El poeta de la mort dormia y somniava: somniava que la nuvia esperada, que l'ángel benfactor vestit de blanch y negre—blanch, el color de las verges y'ls infants, y negre, el color ocult y misteriós — se li atansava alegrament.

De sobte despertá: y encara febrós, encara ple de la visió del somni, vegé als peus del llit la monja que resava oracions célicas, mitjevals lletanias. Y febrós, possehit per l'afany d'acabament, boig d'intensa mania, cregué veure en ella a la estimada, al ángel de la mort, a l'ansiada. Y la cridá ab veu fonda y potenta, ab veu que li surti forta y superba; fent un heroich esfors la va cridar... La monja tremolá: la cara d'ell era vermella com la d'un home qu'enllá, en sa joventut, va desitjarla, y'ls seus ulls eran grans e inmensa-

ment oberts com d'au feréstega, y la seva boca era humida... Tremolava, temía... Peró ell tant la va cridar, tantas cosas dolsas li va dir, tantas hermosuras de dicció posá en lo que li deya, la va desitjar tan ple d'amor, qu'ella comprengué que una gran passió, que un gran deliri niava en la seva ánima febrosa. Y bona, carinyosa, compassiva, se li va acostar y va besarlo en las galtas cremosas. Ell sospirá y rigué lleugerament, y ple d'alegria y fruhició caygué en mortal deliqui perpetual. Llavors ella'l va besar en el front cristianament, y agenollantse, comensá a resar en alta veu.

Claudi Comabella.

NOTAS BIBLIOGRÁFICAS

Le Temple, d'en J. Valmy-Baysse, y'l *Llibre d'amor*, d'en Manel de Montoliu: heusaquí dos volums de versos ben distints en la forma, per més que a abdós uneixi un esperit semblant, puig un esperit semblant animará sempre als poetas: l'esperit nat de la unitat absoluta de la bellesa.

Abdós autors, en Valmy-Baysse y en Montoliu, son poetas delicats, que tractan de trobar en si mateixos y en la naturalesa que'ls envolta quelcóm d'intim, quelcóm no esbrinat encara per altres enamorats aixis mateix de lo bell que per tot arreu alena. L'esperit poétich, donchs, dels dos llibres que tenim a la vista es innegable: tant en Montoliu com en Valmy-Baysse hi han demostrat sentiment, bon gust y cultura.

Peró la cosa varía d'aspecte al considerar la forma poética de que's valen respectivament l'autor francés y l'autor catalá pera expressar llurs sentiments y visions.

En Valmy-Baysse troba a son servey un llenguatje tan depurat, elegant y perfecte com el modern llenguatje poétich francés: un llenguatje qu' ha arribat a expressar ab exactitut maravellosa no tan sols tots els aspectes de las cosas, sinó també tots els infinits matisos que poden trobarshi. ¡Qué n'es de rich, de flexible 'l llenguatje francés! ¿Quin sentiment humá, per intim y profond que sigui, pot evitar sa compenetració ab nosaltres si se'ns presenta ab la espléndida vestidura del idioma d'en Leconte de Lisle, d'en Verlaine y d'en Lleó Dierx?

Aquesta bellesa del llenguatje francés (bellesa assolida poch a poch per l'esfors dels escriptors qu'han elevat la parla del poble a la categoria de parla culta y literaria), y a més la circunstancia de que a Fransa, generalment, sols escriuhen els que'n saben, son causa de la magnífica ufanor de la moderna literatura francesa, literatura qu'ha arribat avuy a un estat admirable y esplendorós.

Y a Fransa, per consegüent, es cosa avuy dificil que un poeta domini als demés per la bellesa formal de sos versos: s'ha arribat a la perfecció de la forma, que vol dir a qui hagi estudiat la evolució histórica de las lletras, que s'apropa, pera nostres vehins, un periode inevitable de decadencia literaria.

El segùent sonet d'en Valmy-Baysse (que reproduhim pera que dongui la rahó de nostras consideracions) es un model de bon gust en quant al assumpte: es perfecte en quant a la forma. Vegis:

Le Berger.

Or le voici dans sa beauté primordiale,
Attys, l'adolescent au torse harmonieux,
Toute une floraison troublante et liliale,
Resplendit dans la mer immense de ses yeux.
Vêtu de grâce et de splendeur olympiennes,
Sous un jeune soleil aux vibrantes couleurs,
Il marche, insoucieux des vierges phrigiennes
Qui se croisent les bras embarrassés de fleurs.
Dans le ciel du matin, léger com un sourire,
Passent des bruits de flûte et des accords de lyre,
Et par la plaine blanche où chante le reveil,
Un vent bénin pousse Kypris vers les cythises,
Et l'éphèbe s'arrête, ému, sous le soleil,
Et sourit au bonheur des voluptés promises

¿Podrian escriurel mellor en Mallarmé, en Rimbaud o en Samain?

Al revés de la francesa, la literatura catalana's troba en un veritable estat de desenrotllament. La llengua catalana no está encara fixada, y si això es un bé perque contribuheix a que cada autor pugui presentarse en el camp de la literatura ab personalitat ben marcada y definida, donant lloch a una varietat extraordinaria d'estils, en cambi es la causa dels idiotismes y barbrismes que rebaixan y malmeten el llenguatje: es la causa qu'explica també l'abundor d'escriptors barrohers y permet que's consideri com a eminencia (parlém en termes generals) a qui dins d'altra literatura sols se li concediria'l titul de mitjania aprofitada.

En la literatura catalana, donchs, es més meritori y llohable ésser poeta pulcre y correcte qu'en la literatura francesa. Y hem de confessar que llevat d'autors molt coneguts com en Guanyabéns, l'Apeles Mestres, en Guimerá, mossén Costa y Llobera, l'Alomar, en Miquel Oliver, y d'altres poch coneguts, com nostre colaborador en Riera y Riqué, quals sonets no escriurian de segur molts que passan entre nosaltres per eminencias poéticas, no'n trobariam gayres que meresquessin el calificatiu de poetas pulcres y correctes.

En Manel de Montoliu, inspirat poeta esperitualista a qui no pot negarse un avens extraordinari d ensá que va publicar sas *Primeres Poesies*, lluyta ab las dificultats avans

exposadas qu'ofereix el conreu de la literatura catalana, y si a voltas las vens, altras voltas la forma de sos versos resulta deixatada y fluixa, sovintejanthi també incorreccions en la construcció dels mateixos.

El llibre, reduhit a la meytat, guanyaria de bon tros. L'escriure poch y bó es sempre una ventatja pera l'autor. D'en Manzoni, a qui deu considerarse com a un dels més grans poetas qu'han existit, solzament se conservan en sas obras complertas, llevat de sas tragedias en vers, *vuyt* poesias, peró entre aqueixas s'hi troban els *Inni sacri*. Y encara ab aquestas solas ne tindria prou pera mereixé la fama de que disfruta.

—

Hem rebut a més dos llibres de prosa deguts respectivament a en Manel Rocamora y en Jascinto Capella, titulats *Postas de sol* y *Llibre del dolor*, y un dc poesias d' en Ramón Suriñach Senties titulat *De la vida:* de quinas obras ne parlarém més endevant ab la extensió que mereixen.

GERONI ZANNÉ.

L'ultim volúm dels *Episodios Nacionales*, que publica don Benet Pérez Galdós, té per titul *Los Duendes de la Camarilla*. Es cert, ben cert, a nostre entendre, qu'es cosa inherent a tota monarquia la existencia d'una *camarilla* qu'es, a voltas, no ja la qu'exerceix veritable influhencia en la marxa del Estat, sinó qu'arriba a ésser el *veritable* govern del mateix.

En l'Estat espanyol han existit sempre *camarillas* encastadas a la monarquia; y com veritable terrer del fanatisme, en totas sas manifestacions, trobém sempre vers *duendes* que dintre de la monarquia viuhen.

En Pérez Galdós ens deixa entreveure en l'ultim volúm la *Camarilla* del palau real a mitjats del sigle passat y'ns presenta de má mestre un *duende*, Domiciana, monja exclaustrada que, si com a dato históric es notable, com a tipo humá resta bon xich confós.

Com que creyém que aquest tomo es, *com si diguessim*, preparatori pera l'época següent, no'ns extranya que no estigui al nivell de molts altres volums de la colecció. No a altres motius podém creure qu'obeheixi la poca consistencia de l'obra esmentada, lo mateix desde'l punt de vista históric que del novelesch. Esperém, donchs, els altres volums convensuts de qu'en Pérez Galdós no tan sols tornará per sa justa anomenada, sinó de que trobarém al llegirlos la justificació dels defectes del present.

Es indubtable, y pretendre altra cosa fora una *solemne tontería*, qu'en diferentas parts del volúm s'hi veu la má del mestre, mes si considerém l' obra en conjunt, no la creyém a l'altura del mateix.

TRINITAT MONEGAL.

ALS MEUS DETRACTORS

Heu dit mal de mi y en dihéu encara,
pro tiréu al dret que, tant se m'enfúm:
vaig ab el cap alt y somrihent la cara,
net d'infamia'l cor, ple'l cervell de llum.

Tot aixó es la enveja qu'os punxa y consúm.

Anéu fent amichs, companys miserables,
tísichs d'esperit, esguerrats del cor.
De tot lo que'm feu no'n sou pas culpables,
qu'heu nascut morint y vivíu la mort.

No os heu fet ni'ls ulls, ni'l cervell, ni'ls brassos,
ni aquest tros de fanch que s'os mou al pit.
Vivíu rastrejant. De fer bé incapassos,
maquinéu el mal folls d'odi o despit.

Veusaquí que'ls ulls os creman de rabia,
y ab son foch voldríau podê aniquilarm',
el seny enverina vostra inmonda llabia
y filtréu als brassos desitj d'escanyarm'.

Jo he nascut ab ulls que d'amor somriuhen,
y ab son foch voldria filtrarvos claror;
he nascut ab seny, camp de sol hont viuhen
ideas de pau y de germanor.

Inútil esfors! L'estany d'aygua bruta
se corromp primer que tornâ a ser pur.
El sol no es prou fort per guanyâ una gruta.
Entre jo y vosaltres s'hi aixeca un gran mur.

Es el mur odiós de la hipocresía.
Cada cop qu'os veig la má m'allarguéu,
els llabis s'os obren plens de bonhomía
y'ls ulls s'os alegran... pro no m'enganyéu.

Jo sé'l que sentíu. Jo puch abismarme
dintre las cavernas del vostre *ventrell...*
No'n teníu de cor, y no sé irritarme:
he nascut bon home y ab un bon cervell.

Y a més, lo que'm feu, ni tan sols desgarra
alló que la gent anomena honor.
Tot quant poguéu fer ni menys m'encaparra,
no'm desperta angunia ni'm causa temor.

Y ho dich perque si me'n feu un gra massa,
alsaré la má o bé extendré un dit
sense fê enrenou, ab calma y catxassa,
tal com si's tractés d'aixafâ un mosquit!...

RAFEL NOGUERAS Y OLLER.

GRA DE SORRA

A l'Antoni de Sabatés.

En el modest estudi—que aquella tarda vos semblava més que cap día proper del cel—parlavam entre amichs de *L'Héroe* d'en Rusiñol, y de las tristas deixas d'aquellas lluytas inhumanas que tantas víctimas ignocentas causaren.

Va recordarme un episodi—en part presenciat per mi,—y després d'escoltar la trista historia, exclamareu, altament corprés:

—D'això podría fersen un quadret ple de veritat!—

No extranyéu, donchs, que vos n'ofereixi la modesta narració qui es vostre lleal amich

L. E.

Abril de 1903.

Demunt d'un dels geps rocosos de la serralada que domina la vila, amparantla ab sas extesas faldas brodadas de pinedas, hi havia'l mas, assentat entre l'horta, feya més de cent cinquanta anys. Un mas no gayre gran, fet de pedras y fanch que'ls temps havian colrat, ab sa teulada fosca, son portal arrodonit que, com las finestras, s'obria dintre uns marchs de cals blavosa, renovada cada any allavors que la tardor duya al poblet de xamosas casas extés sota la serra, pel Remey, la festa major.

Clavada en el portal despintat, s'hi veya la carlina resseca, al costat de la benehida creu. A dalt, pròp del rellotje de sol mitj esborrat, cada finestra rumbejava, com gegantinas arracadas, feixuchs penjolls d'espigas de blat de moro, quins grans d'or brillavan al sol enjoyant la casa ab sa color rica y alegra.

Devant del mas s'extenia com una catifa un jardinet de pagés, florit de violers moradosos, rosers d'olor, clavellinas y matas de ruda, menta y moraduix. Arrambada a la casa hi havia la cort, ombrejada per dos lilás gegantins y una taronjina, que pel maig embaumavan l'ayre ab sa florida.

Eran els amos del mas, marit y muller ab tres noys.

El pare y'l fill gran trevallavan l'horta, que baixava del casal fins arrán de la carretera blanca en devassall de gemada verdor. La mare cuydava dels quefers de la casa, donava, si convenia, un cop de má als homes en sas feynas terranas, cullia las verduras, las rentava, y cada dia, a trench d'alba, se'n baixava al poble, fes fret o calor, ab el burro al devant, a dur a plassa grans cistelladas de vianda del temps.

Era una pagesa alta y ferma, seca com un clau, angulosa, ab un cos sense l'encís d'una curva, ab els ulls clars dintre la fosca cara y un escayent somriure sobre un dentat sanitós. Se deya Concepció, mes tothòm la coneixía per la Ció del Martinet. Forta com un roure, deya que may havia fet més de quaranta horas de llit, y això sols tres cops en sa vida, allavors dels bordegassos. Avans que per la banda de mar el cel se tenyis de rosa, cada día era llevada, amanint els esmorzars pera homes y animals, y cridant al seu marit y als noys ab un «Au, mandras!» formidable, que tots coneixian ben bé.

El menut, en Cisquet, endressat y sense son a las orellas, se'n pujava serra amunt per la dressera, a ajudar a mossén Miquel a dir missa primera en la esglesieta de Santa Eugenia.

—Ves que no't torbis!—li havia dit sa mare donantli ab una má una grossa torrada de pa sucat ab vi, y ab l'altra una carinyosa patecada a la esquena; y'l menut cuytava amunt, lleuger com una quareta pel pedruscall del camí.

El segón, l'Elías, era aprenent fuster y trevallava al poble d'abaix.

En Martí y'l noy gran, en Tomeu, agafavan las eynas, després de carregar el burro, y's perdian per l'horta o la vinya.

Prou hi suhavan!... Mes també, quin floret de verduras baixava la Ció cada dia pels senyors de las Torres! Hi tenia un punt!... Devegadas ni temps li donavan d'arribar a la plassa: tot li prenian pel camí.

Al hivern duya unas matas de bróquil que semblavan atapahits poms de foscas violas, y unas escarolas de perruca blancas com la neu. Els pésols, dolsos com el sucre, tot l'any se cullian a ca'l Martinet; las fabas primerencas, els ápits per Nadal, las escarxofas, las monjetas—tendras com l'aygua, deya la pagesa,—els manadets de raves que semblavan pomets d'aponcelladas rosas... tot tan fresch, tan tendre, tan net, que donava gust véureho.

Eran ditxosos tots, en aquell mas; fins el burro, el Xich com li deyan a la casa.

De matí, ab la cárrega a coll, tot venia de

baixada fins al poble. De pujada, duya las sarrias buydas, y ab un pas alegroy reprenia'l cami de casa, amonestat tot sovint per la Ció que no'l podia aconseguir.

Al ésser altra volta a dalt, la bona dona fermava'l Xich a sa menjadora ben guarnida, y avans de comensar la feyna del dia se'n anava a desar, en un recó de la calaixera, els diners qu'havia fet a plassa.

May en Marti demanava a sa muller lo que's guanyava. Ella era la mestressa de tot y de tots. A las festas, els noys grans se trobavan una pesseta a la butxaca de l'armilla nova, y ja'n tenian prou.

Ell, el pare, un home petit, menut, de posat timit y vergonyós, de camas un xich tortas, may surtia, fora'ls diumenges pera pujar a missa a Santa Eugenia. Després jugava una estoneta a cartas ab la dona, y més tart anavan plegats a voltar per l'horta y la vinya, perseguint las cuquetas malfactoras, els cargols «remalehits» que tot li malmetian, las herbetas desvergonyidas que's ficavan per tot, els *ais* de bruixa que semblavan mals esperits naixent de la nit al mati per tot arreu, menjantse'l such de la terra.

Y era sa joya veure de dalt del barri la estesa de las hortas sevas, ben sevas—deixadas pel seu pare y conreuhadas ab amor per ell y sos fills, de tota llur vida,— com preuhada y hermosa penyora a qui volia més que a las ninas dels seus ulls.

Allá baix de tot, vora'l torrentet plantat d'avellaners, hi rajava sempre, nit y dia, la font d'aygua «saludable», fresca y cristallina. De la carretera hi menava un caminet estret, y al estiu, els diumenges, s'hi sentian riallas y cants. L' endemá en Marti s'enrabiava, donchs tot el voltant del safreig fondo, hont l'aygua verdejava e hi nedavan munions de caps-grossos y aranyas d'aygua que a grans gambadas ratllavan el mirall clarissim, hi trobava papers greixosos, llaunas esberladas, pedras del torrent ennegridas pel foch, cantis trencats, ampollas a trossos...

—Vatúa Judas!—rondinava'l bon home.—Ja han vingut els arrossayres malehits a empastifarho tot... Com hi há neu que faré tancâ'l torrent!

—Y deixa, home!—responia la Ció.—Mentres no't trenquin ni malmetin res...—

Peró devegadas s'hi trobavan brancas de avellaner trencadas, y arrancadas las finas falzias dela font. En Marti cridava, peró may se determinava a fer la tanca.

. . . .

. . . .

Una llarga convalescencia 'm dugué á n'aquells llochs, al poblet de las xamosas casas; y cada dia, de bon mati me'n anava a fer passejadas a la montanya. La font d'en Martinet fou aviat el lloch predilecte ahont encaminava'ls meus passos, donchs me semblava que un got d'aquella aygua m'anava retornant la perduda gana.

El primer que vaig coneixe fou el menut, en Cisquet, que venia a rentar a la font els manats de raves. Aviat ens ferem amichs. Era aixerit y viu com un esquirol, y garlador com una calandria. M'explicá moltas cosas de casa seva, d'ell mateix. Deya que volia ésser capellá, no sols per'acontentar a sa mare, sinó perque aixó de menar las cabras a pasturar per la montanya, cercar bolets a la tardor, o anar *cuando celis* a estudi al poble ab el mestre que renyava sempre y'l feya *arrodillar* per un no res, no li agradava. Ell se'n volia anar lluny a estudiar, a la vila.

La xerrameca del baylet m'entretenia y'm distreya; y ell, casi bé cada dia, ja m'esperava a la font, no del tot desinteressadament.

Un jorn, una forta gotallada inesperada m'obligá a aixoplugarme a dalt al mas, ahont me reberen ab sincera y franca bondat. Mon aspecte malaltis degué inspirar llástima a la Ció, que desseguida m'oferí un vas de llet tebia.

—Prengui, prengui, no fassi cumpliments... El Cisquet ja'ns ha parlat de vosté molts cops; tot sovint está ab el senyor malalt que cada dia ve a la font a beure aygua... Oh! y que'n deu ésser, vosté, de criaturer, donchs el noy sempre'ns diu que li dona cosas. Prengui, beguis aquesta llet, qu'ara mateix l'acabo de munyir...—

Desde aquell dia'l cor d'aquella feréstega pagesa s'obri pera mi, y tots a la casa'm rebian ab un somris d'amistosa confiansa.

La pena més grossa qu'atormentava a la bona Ció era que'l noy gran li anés a soldat... El gran! La nina dels seus ulls! Un xicot tan guapo, tan bon minyó, tan bon trevallador!...

Ells se guanyavan la videta, aixó si, peró

no havian pogut may avensar més de cent duros. Tenian per vehí de terras un ricatxo, mal home que'ls tenía ulladas las hortas, qu'ara per naps, ara per cols, sempre'ls cercava rahons, que ja dugas vegadas havía intentat posarlos un plet per qüestió de la pineda y de la vinya de dalt, mal compradas, segons ell deya, pel vell Martí a son pare.

Y tot sovint hi eran a bestreure diners per las ditxosas terras, per la contribució, per planters... Per això l'hereu havia arribat als divuyt anys sense que poguessin pagarli la quinta.

Encara, no hi bagués guerra!

—Senyor!—gemegava la bona dona brandant el cap.—Això si qu'es horrorós, si me'l fan soldat *de la mar!* La mar! Tanta aygua!... Y en aquellas terras hont diu que's moren com a moscas!—

Y la montanyenca ab sos ull verdosos, d'un mirar extrany, esporuguit, guaytava a llevant la extesa y enigmática plana blava que més enllá de la vila vorejava l'horitzó.

. . . .

. . . .

Assumptos meus m'obligaren a llunyarme d'aquells paratjes, als que no vaig tornar fins passats molts mesos.

Una de las primeras visitas fou a ca 'l Martinet. Era pel mars, feya fret encara, y als dematins la gebrada empolsava traydorament els sembrats tendres, arraulint las flors primerencas dels atmetllers.

Era dejornet encara, y la boyra matinera s'anava destriant mandrosament, mentres que la claror del sol, tota esblaymada, semblava esperar qu'enllestís d'esvanirse pera eixir potenta a fondre la glassada de pinedas y terranys.

La font era deserta; tot estava lo mateix que mesos endarrera, peró jo no podía dominar una mena de congoixa, un pressentiment inexplicable. ¿Eran las herbetas nascudas entre las vessanas avans tan netas?... ¿Eran las matas de cuscunillas y llachsons que verdejavan ufanosas entre'ls pésols en flor?... No ho sé. Lo cert es que, corprés de tristesa, vaig pendre 'l caminet que pujava al mas.

El Cisquet eixia de la cort ab un calderó buyt a las mans. Al veurem, el deixá anar a terra y corregué cap a la entrada, cridant joyosament:

—Mare! Surtiu si os plau! Guaytéu qui hi há.—

El crit del baylet havía esvanit un moment la negror de ma pensa, mes l'aspecte de la mare'm torná a entristir.

No s'havia aprimat, donchs era impossible; peró sos cabells s'havían tornat tots grisos, son cos llargarut senyalava cansanci y deixadesa, y son rostre, moreno y aixut, tenía una expressió de dolor que feya mal.

Va trasmudarla un xich el somris afectuós que m'endressá donantme la benvinguda. Després va ferme entrar y seure, y'm parlá de son fill.

Feya set mesos qu'era fora; l'havian enviat allá, *a la mar*. Quin patir!... A primerias no s'hi podian acostumar, ni'l noy gran, ni la mare. Després ell va anarse fent a viure en aquellas terras, y'ls escrivia qu'estava bé, y esperava ab dalit poder entrar en campanya.

Pobret!... A la primera surtida varen ferirlo, y estava al hospital ab totas dugas cuixas atravessadas d'un *tiro*.

La mare va volerme ensenyar de totas passadas la darrera carta que d'ell havian rebut ja feya cinch setmanas, cinch setmanas d'agonia lenta pera tots! D'allavors no havian sapigut res més.

—Sempre ha escrit ell mateix... com que'n sab tant!—deya la Ció regirant ab una mena de veneració'l paper cubert d'aquella benehida lletra negra irregular y grollera, plena de *sabréis*, *queridos padres*, *como...*, brut en la creu dels plechs. Y tornantse tendra y amorosa, besava'l paper hont son fill havía posat els dits, els ulls y la pensa desde l'altra part de món.

—Que'n son d'horrorosas las guerras!— anava dihent la Ció tristament.— Pensar que'ls brassos que Deu nostre Senyor ha donat al jovent pera trevallar y guanyarse la vida,'ls fan servir pera matarse 'ls uns als altres!... Ves, mon fill, qué li havia fet a n'aquell que li ha tirat el *tiro!...* Ni menys se devian coneixe... ¿y no es ben trist això? Ay! Jo no tinch sossego, jo no visch des qu'ell va marxar per aquella mar tan fonda! Sembla qu'enllá, enllá, hont es ell, hi tingui'l cor y l'ánima, y sempre somnio'l meu

Tomeu ferit, ple de sanch, tot punxat per aquells negres que diuhen que'ls fan patir tant!... Ell diu qu'aviat se curará, peró... jo no me'n fio, no... El meu fill al hospital!... No me'l sabrán cuydar, me'l deixarán morir!... Jo, ja no soch bona pera res. Tan forta qu'era avans, ara tot sovint tinch de jeure. *Ell*, ja ho sab vosté: sense jo no serveix, de tot s'esglaya, no gosa posar un peu devant del altre, sempre está trist y sembla un beneyt. L'Elias prou es un bon xicot y'ns ajuda tant com pot, peró aquest no es el seu ofici y pera l'hort ens fáltan els brassos del gran. Y'l mitjá no anirá a soldat, gracias a Deu, que com s'ha quedat petitó, no arriba a la mida. El menut se'ns torna de la pell del dimoni: enjogassat, gandul, desvergonyit. Ja'ns ha fugit dos cops de casa tot un dia y una nit ab els endiastrats de ca'l Cardins... Ab unas angunias qu'havém passat!... Y es que sembla que tots, a casa, hem perdut l'esma, fins pera fer anar dret a un bordegás de dotze anys! Ja ho veu cóm estém ara: malament de salut y de diners. L'Elias té d'anar a jornal, y *ell* tot sol no pot aconduhir la terra. Aquest mal ánima d'en Benet de l'Arca que'ns vol tant mal, ens ha fet dir si'ns ho voliam vendre tot, y aixó qu'ell prou sab que'l meu sogre, Deu l'hagi perdonat, va deixar las cosas arregladas de manera que fins que'l noy gran tingui vinticinch anys fets, no podém vendre ni *potecar* res; peró ell diu que té manera d'arreglarho. Lo que vol es pérdrens, velhiaquí; prou ho tinch dit. Y *ell* es tan poca cosa, que si no fos per mi ja s'hauria deixat entabanar. No sé cóm acabarém, senyoret, no ho sé. Malehidas guerras! Vegi—acabá ab una senzillesa infantívola:—¿Per qué'l Sant Pare de Roma, que diuhen qu'es el rey de tot el món, no mana que d'una vegada s'acabi, aixó de las guerras, per sempre més? Cóm el benehiriam totas las mares!—

Vaig fer lo que vaig poder per'aconsolarla, peró en va. Hi vaig tornar, mentres estigui per aquells indrets, casi bé tots els dias, y cada cop la veya esllanguirse més y més, esperant novas del noy que no venian... Trevallava sempre, peró sense dalit, com d'esma.

Quan vaig tornar a anarmen de la montanya, va donarme la má, una má nirvuda y rasposa de feynera, estrenyent la meva,'m despedí al barri, al peu del jardinet florit, sense guaytarme, fita la mirada en aquella mar blava, camí traidor per hont son fill se'n havia anat y que sempre tenia devant dels ulls, desde'l cim d'aquel turó hont finia sa vida.

—Gracias, gracias! Que Deu li dongui salut, senyoret!... Ja no'ns tornarém may més a veure!...—

No vaig tornarli resposta. ¿Per qué? Si comprenia que no s'equivocava!

. . . .

. . . .

Alguns anys passaren. Algún cop, als primers mesos, ma pensa se'n tornava allá dalt, entre las pinedas, demanantme qué debia haver sigut d'aquell niu felis, d'aquellas vidas tranquilas, avans de que passés demunt d'ellas la turbonada malehida qu'escapsá tantas existencias y matá en flor tantas esperansas, omplint estérilment de llágrimas, de sanch y de desori uns fulls de la historia de nostra benvolguda terra de pau y de trevall.

Després, més tart, altras caborias, altres quefers, anaren esborrant, ó més ben dit entelant el recort del turó d'en Martinet, ab son drama de greu tristesa, un de tants grans de sorra de la existencia lluytadora.

. . . .

. . . .

No fa pas gayres setmanas que una bona dona, antiga criada de la casa, vingué a ferme saber que se li casava la noya y a presentarme 'l promés. De paraula en paraula vaig venir en coneixement de que'l nuvi era l'Elias, el fill segón del Martí y de la Ció, els bons pagesos del turonet de Vallcirera.

Petitó y rabassut com sempre, ab els ulls clars de sa mare y'l posat vergonyós e infantívol de son pare, jo'l vaig reconeixe aviat, y ell també a mi.

Axis vaig saber el final del drama.

Un dia arribá al mas una carta extranya, lacónica, brutal, d'un company d'en Tomeu. Aquest acabava de morir al hospital de l'Habana, y son amich contava — inconscientment crudel —que la caixa hont l'enterraren no tenia més de cinch pams de llar-

gada, ell qu'era tan alt y tan bon mosso!... Las dugas cuixas eran al pudrimaner ja feya dias.

Ni una llágrima eixí dels ulls de Dolorosa de la mare, peró li caygueren dintre del cor per'acabarli d'abrusar.

—Malehida guerra! Malehida mar!—eran sas paraulas.

Y sempre aixis. Sis setmanas després se va morir també, un vespre, trobantse sola, sense que ningú s'ho pensés qu'acabés tan aviat.

El pare semblava ximple. Morta la mare, s'hauría dít que li havían tallat els brassos al pobre home!...

Allavors va ésser quan en Benet de l'Arca va comensar a rondar la casa pera caure demunt d'ells ab el pes y la forsa de sa mala fe y de sa riquesa.

¿Cóm va ésser? May ho pogué saber l'Elías. Lo cert es que un dematí vingué la justicia a tréurels de casa en nom del amo nou, en Benet de l'Arca; mes com s'ensopegaren ab l'agonía del vell Martí, tingueren la compassió d'esperar que fos enterrat.

Y gracias.

—La sort pera mi—acabá l'Elías—es que jo tenia un bon ofici. Encara trevallo ab el mateix amo. *A copia* d'estalvis potser m'arribaré a quedar la botiga, donchs ell té ganas de plegar dintre dos o tres anys. Peró de casa res va quedarme, res, no més que tristesas y miseria; tot ho varem perdre ab la malehída guerra que'ns prengué'l noy gran.

—Y'l menut, el Cisquet, ¿qué se'n ha fet d'aquell plaga?... Ja deu ésser tot un home... —vaig demanar.

El rostre honrat del fuster se trasmudá tristament a ma pregunta.

—¿Mort?... ¿Ell també?...—vaig insistir veyent que no'm responía.

—No, senyor—digué al fi, abaixant la testa.—Pitjor: es... a Ceuta.—

L. Escardot.

TEATRES

El pati blau.

Una vegada més ha quedat demostrat que las obras d'art, en literatura, no admeten transformacions. L'autor, al concebirlas, espontaniament las exteriorisa en la forma més armónica y natural, y si, com li ha succehit en el present cas a n'en Rusiñol, pretén infantarlas de nou—qu'aixó ve a ésser enmotllarlas en una forma literaria molt diferenta—l'obra pert en bona part lo bo que tenía, y lo afegit no pot compensarho per la senzilla rahó de qu'es afegit y's veuhen las costuras.

El pati blau era en la narració, y continúa essent en el drama, un quadro idílich de dolor. Té una qualitat preciosa, y es la sinceritat. En pocas obras com aquesta l'autor se manifesta tan ingenuament; com may, a no ésser en alguns quadros pictórichs, la personalitat d'en Rusiñol se presenta francament. Romántich y escéptich al mateix temps, poetísa'ls seus tipos y puleix sa parla de manera tal, que logra sovint encisarnos ab sas melancólicas visions d'uns quadros brutalment tristos y depriments. En Rusiñol no es pas un estoich qu'observa ab indiferencia la vida: es senzillament un escéptich, peró—llástima gran!—un escéptich apassionat que busca ab fanatisme las petitas miserias y'ls grans dolors humans y sembla disfrutar enormement treyentlos a la llum, descrivintlos, detallantlos, com si'ns volgués seduhir y fernos combregar ab ell en aquella religió del dolor, mar sense fons en que s'hi nega voluptuosament l'artista hipocondríach.

Jo'n protesto d'aixó; jo qu'admiro sovint y sovint me sento fascinat per sos quadros y visions d'una poesia y d'una sinceritat indiscutibles, no puch menys que protestar de tanta melancolía y tanta negror. Sols un dogma mesquí—el católich—ha santificat el dolor y ha produhit aquest innombrable estol de fanátichs y d'iluminats que li pagan culte y fruheixen voluptuosament sufrint y veyent sufrir; sols un art y una filosofía tan negatius com aquell dogma poden produhir obras tan depriments y antivitals.

Jo no crech que al art li estigui privat pintar el dolor, ni crech que al artista se li poden posar trabas, peró crech qu'es un signe de decadencia y de depressió moral, lo mateix en l'artista qu'en l'espectador, el complaures y fruhir sincerament ab aquestas obras totas d'un color, d'un negre pregón en que ni tan sols s'ovira un raig de llum pel que poguém entreveure la protesta dels forts, dels que viuhen y lluytan, dels que volen cantar y miran enlayre.

Dramáticament, *El pati blau* té un altre gros defecte, y es qu'es un drama vulgar. Ni'ls tipos, ni l'acció, ni'ls petits incidents tenen res d'excepcional, y en el teatre sols lo

qu'en un o altre concepte es excepcional logra interessar. La lenta agonia d'Agna Rosa ab els seus raptes d'ilusió, y 'ls amors tristos y 'ls capritxos de malalt de que va acompanyada, la romántica adoració del pintor per aquell sér feble, filla d'una simpatia y una llástima molt humanas, peró qu'en escena'ns semblan molt sobtadas, el desespero de la mare, la filosofia del doctor desenganyat, las brutalitats del parent metallisat, y en fi, escenas—per no citarne més que una—com la de la mort d'Agna Rosa en el pati blau voltada de las *hijas de María* trencant sobtadament sos cants, y aquella especie d'anticipament d'enterro que té lloch en escena al pujar las noyas a pes de brassos el cos inanimat de la malhaurada escalas amunt, seguidas de la mare que llensa esglayadors crits de dolor—la Monner estigué admirable,—son cosas que si fa no fa podém veure cada dia en la realitat, y si no las veyém sovint es perque procurém apartárnosen. Ens afectan massa si som sensibles, y estéticament no'ns conmouhen si no som degenerats.

Jo crech qu'en Rusiñol podia havernos estalviat, quan menys, l'última d'aquestas escenas ab tot y tenir que suprimir la final entre'l pintor y'l parent rich, qu'en realitat sols hi es pera fer una frase que, ben mirat, no es pas gayre trascendental. També en el teatre está bé que's deixi en pau als morts; *físicament* al menys.

A pesar de tot, en *El pati blau* hi há cosas hermosas, sobressurtint la escena primera entre la mare y'l parent rich qu'ha fet els diners a América. El tipo d'aquest es, pera mi, el més ben apuntat y en el que abundan els tochs satírichs en sa majoria ensopegats. El diálech es viu y finament poétich.

Dels actors, sols la Monner, que com he dit va estar admirable, y en Soler, son dignes de menció. La decoració d'en Vilomara encertadíssima de tonalitat, de perspectiva y de detalls. La escena bastant cuydada, y'ls conjunts discretament ensajats.

NIT D'AMOR

El sol traspassa l'horitzo deixant en el cel, com seguici de sobirá, els destells daurats de sa magnificencia y núvols banyats de porpra que palideixen paulatinament.

La iglesia, qu'es al cim del poble, reflexa cada dia en un dels seus finestrals gótichs l'última claror rogenca de la posta. Avuy la projecta ab més durada e intensitat, fent apareixe l'interior com ple de foch: el temple en un incendi.

Se sent tocar una campana, y d'una casa aplanada al peu mateix del cloquer, com estemordida de la majestat que l'arressera, baixa de trespols y estreta d'entrada, ne surt una mossa.

Va dubtosa, ab un caminar indecis y arrambada a l'ombra de la iglesia. Se para dugas vegadas en una baixada, respira fortament y segueix voltant el temple, palpant la paret mestra.

Al ésser devant de la porta del antich fossar, sent pronunciar el seu nom.

—María... María... soch jo... María...

—Lluis!...

—¿Qu'anava cap allá?

—Anava cap allá...

—Jo també venía... Quánt li agraheixo, María!

—Digui... digui... ¿Qué vol?... ¿Per qué m'ha fet venir?

—Ja li diré... Caminém ara.

—No, Lluis, per Deu!... Se sabrá... la mare ho sabrá!...

—Un tros, un tros... tornarém aviat... ¿sent? ¿Que tremola?

—Fa una por aquí!... Quan vosté m'ha cridat...

—S'ha pensat que la cridavan d'aquí dins... Ah, ah, ah!...

—No rigui... no rigui...

—¿No vol que rigui?

—Cóm li brillan els ulls!...

—¿Sí? Agafis ab mi.

—No m'agafi... no m'agafi...

—Jo t'estimo, María! ¿Sents? Jo t'estimo! Surtim cap a fora. Veurém els camps tan negres, ab caminals blanchs... Ningú'ns veurá: no tinguis por.

—Calla... ens cridan... sí, sí!...

—No: es l'óliva. Mírala dalt d'aquella teulada.

—Si li tirés una pedra...

—No, no: ¿una pedra?

—Sí: tirili, Lluis.

—Ens sentirán; si tirém una pedra, rebotará per la teulada.

—Quina por que tinch!

—No'n tinguis de por, que jo t'estimo

molt, Maria, molt! Quan penso en tu pateixo, el cor me fa mal de tan depressa que'm va. Peró ara sé que m'estimas... Calla, calla... deixam dir. Avans, quan ballavas ab aquell, el meu interior era igual que aquest cel: tot núvols, y tots negres; y després, com aquest cel, s'obría, peró ab un esclat de passió, ab uns crits de rabia!...

—Entornemsem, Lluis, entornemsem!

—No tinguis por. ¿Te fan por tants llampechs? Aqueixos no hi arribarán aquí baix: els meus sí que hi haurían arribat... ¿Veus? Ara's tornan a obrir els núvols. Qu'es hermós veure aqueixos llampechs cóm s'entortolligan!... Semblan nius de serps lluminosas!... ¿Tornas a tremolar? No tremolis. A mi m'agrada això... poderte estimar forsa en aquesta quietut... tan fosch... hont ningú'ns veu.... Tant silenci aquí baix, tant mutisme, y allá dalt aquell desgavell, aquella lluyta!... Avans també'm passava tot això: peró la lluyta era a dins, hont ningú la veya!...

—No parli axis, Lluis. Quina por que'm fa!...

—Agáfat més, estrenyem fort cap a tu, que't pugui veure'ls ulls, y las galtas pálidas...

—Lluis... Lluis!... L'Home Blanch!... Ha passat, sí!... ¿L'has vist?... Tu també l'has vist!...

—No, es aquella masia, es una llum qu'ha passat... Qu'ets poruga! Ah, ah, ah!

—Prou, Lluis: t'ho demano per favor! Que'm fa patir que riguis!...

—No t'hauria d'estimar perque ets tan poruga.

—Anemsem, que'm fa basarda tot això... ¿Per qué he vingut, jo, per qué?

—Has vingut per mi, pera saber que jo t'estimava. Jo ho he volgut que vinguessis, jo ho he volgut! Y farás tot lo que jo vulgui, perque m'estimas... més que jo a n'a tu! Y jo t'estimo molt!... Demá vindrém.

—No, no...

—Si, sempre! Ara cada dia vindrém perque jo ho vull. L'altre no podrá res ab tu. Jo, sempre jo... Demá vindrás!

—No, no...

—Si: digas que sí, ¿ho sents? Digasho, vull qu'ho diguis!

—Si, si...

—Sempre, Maria, sempre!... Te voldria fer mal...

—Si, si, Lluis: sempre, sempre que vulguis! Per tu! Soch tota per tu... perque t'estimo a tu sol y... mira: 't faig petons!... Més... més, Lluis!... Y fesmen també!!...

—Prou, prou... No'm matxuquis més: vindrém altres dias... molts dias...—

J. M.ª Ribas Monfar.

NOVAS

Continúan els preparatius pera que l'acte d'entrega de la bandera a la *Unió Catalanista* s'efectuhi ab gran lluhiment. Es segur que's reunirán a Poblet un sens nombre de comissions d'entitats catalanistas de totas las comarcas de Catalunya, essent també molts els particulars que's preparan per'assistirhi.

—

Ha mort a Lleyda un catalanista preclar: en Frederich Renyé y Vidalot, un dels primers campions, si no'l primer, qu'ha tingut nostra causa en las comarcas lleydatanas. En Frederich Renyé era un cap clar y un gran cor, havent esmersat els esforsos de tota sa vida a la propaganda de nostras ideas, y havent conseguit aportar al Catalanisme militant infinitat d'adeptes. Per sas excelents qualitats d'home y de catalanista fou estimat de tothóm que'l conegué o llegí sos escrits de propaganda. Entre altres cárrechs importants, havía desempenyat el de vocal de la *Unió Catalanista*. Descansi en pau l'exemplar patrici.

—

La «Escola Jordiana-Orfeó Canigó», convensuda de lo molt qu'han contribuhit las cansons de la patria al actual desvetllament de l'ánima y la cultura de nostra terra, y a fi d'atendre mellor a sas necessitats y donar major foment al art de la música, ha obert en el carrer de Copons, n.º 7, ahont acaba de trasladar son domicili, classes gratuhitas de solfeig, vocalisació y teoria de la música pera senyoretas, noys y homes, haventse encarregat de la direcció'ls mestres Mas y Serracant y Llongueras, ab la cooperació dels professors de solfeig n'Aurea Puig y en Rafel Pedrol.

La «Escola Jordiana-Orfeó Canigó»,'s proposa contribuhir axis a la educació popular catalana, y a que resplandeixi la vida propia de Catalunya, ab l'ajuda de las obras mestras extrangeras adaptantlas a nostra llengua, y fa una crida a tots els bons cata-

lans pera que li prestin son concurs a fi de poder realisar dignament la seva empresa.

—

Es d'alabar la exposició que per iniciativa del «Orfeó Catalá», y suscripta per totas las entitats musicals de Barcelona, s'ha endressat a l'Alcaldia demostrant lo indispensable qu'es pera nostra ciutat la construcció d'una Sala de Concerts, pera que aquests puguin donarse dignament sens haver de recorre com se fa ara als empresaris de teatres invertint quantiosas sumas.

En dita exposició se citan exemples d'altras poblacions que, sense tenir la importancia de la nostra, posseheixen salas de concerts, lo qual es vergonyós pera Barcelona.

D'esperar es que l'Ajuntament estudihi l'assumpte y'l resolgui de conformitat ab lo que's demana.

—

Al carrer del Marqués del Duero hi han fet un teatre gran: el Teatre Onofri, en que hi actúa la companyia de pantomima dels populars germans d'aquest nom ab éxit extraordinari.

El teatre, construhit baix la direcció del arquitecte en Andreu Audet, sembla fet exprés pera tal género d'espectacle. L'escenari es espayós, de manera que poden bellugarshi lliurement grans massas, y la sala d'espectacles, esbelta de linias, de sostre elevat — lo que permet una bona ventilació,—d'entonacions claras y espléndidament illuminada, ofereix excelent perspectiva. Igualment espayosas són totas las dependencias. L'arquitecte ha tingut en compte la seguritat y la comoditat del publich construhint el teatre sólidament y dotantlo d'amplas escalas, nombrosas surtidas y un perfecte servey pera casos d'incendi.

El local se presta maravellosament pera *meetings* y reunions.

—

Diumenge's celebrá en el saló de festas del Palau de Bellas Arts la primera de las tres grans funcions artisticas y literarias a benefici de la restauració del históric monastir de Sant Cugat del Vallés. Dita funció estigué dedicada á las épocas primitiva o ibera, de colonisació grega y de dominació romana, llegint mossén Gayetá Soler un notable discurs d'obertura, nostre company Pujol y Brull la poesia d'en Maragall *La Sardana*, el senyor Gatuellas l'oda X d'Anacreón, el senyor Comas la poesia de Guimerá *Indibil y Mandoni*, y la de Frederich Soler *Els companys de Sertori*, mossén Jaume Collell un magnifich discurs sobre'l cristianisme a Catalunya, y altre discurs inspiradissim, obra d'en Guimerá, el senyor Pirozzini, descrivint lo que fou Tarraco en l'época romana. A més se representaren els quadros escénichs *Després de la sega*, trassumpte de las costums iberas, y *Entrada del César Adriá a Catalunya*. Las decoracions, molt encertadas, eran degudas als senyors Moragas, Alarma y Urgellés, y prengué part en els quadros la secció dramática del «Teatre Intim». S'executaren per la banda municipal composicions alusivas de Saint-Säens, Sadurní y altres.

Pera tots hi hagué grans aplausos, haventhi assistit grandissima concurrencia, lo qual permet augurar un felis éxit al projecte de restauració de dit monument.

—

Ab un ple a vessar celebra'l dia 18 del corrent la «Lira Orfeó», que dirigeix en Miquel Llobet, l'acte de presentació de la orquesta als socis protectors.

El programa era ben triat, figuranthi composicions de Mozart, Schumann, Hændel y Chopin entre'ls clàssichs, que foren executadas ab lluhiment, mereixent aplausos els executants. També s'executaren cansons populars catalanas destrament armonisadas per en Llobet, produhint grans manifestacions d'entusiasme.

Tinguis en compte que la novetat d'aqueix concert era la d'executarse totas las composicions en instruments de pulsació y de púa, donchs ab aquest fi 's constituhí la «Lira Orfeó», havent donat bons resultats, baix la direcció d'en Llobet, las escolas qu'en ella 's segueixen, o sian la d'en Tárrega pera guitarra y la d'en Cateura pera bandurria.

El concert fou dirigit encertadament per en Salvador Bartolí.

—

Ja s'han obert las Corts, s'han reunit las minorias y no ha passat res de nou, per ara.

Peró, en cambi, ha passat que'ls republicans unitaris d'en Salmerón, que no se'ls acaba'l patir perque veuhen renyits a dos *conspicuos* com en Blasco Ibáñez y en Soriano, han nombrat una comissió pera posarlos en pau.

¿Y may dirian qui s'ha prestat a formar part d'aqueixa comissió?

Donchs en Vallés y Ribot, qu'encara tindrá valor pera seguir parlant d'autonomia després de ficarse en lo més intim dels unitaris: en sas qüestions personals.

No'ns extranya per'xó. Encara esperém véureli fer més a n'en Vallés y Ribot.

—

Publicacions rebudas:

El pati blau, drama en dos actes, per Santiago Rusiñol, estrenat en el Teatre Catalá (Romea) la nit del 12 del corrent. Preu, 2 pessetas.

Fidel Giró, impressor.— Carrer de Valencia, 233

LA BANDERA

SUPLEMENT ARTISTICH-LITERARI

La vinenta setmana obsequiará JOVENTUT á sos suscriptors repartint, a més del número ordinari, un hermós suplement de vuyt planas, paper superior, ab grabats a varias tintas que reproduhirán diversos detalls de l'artística bandera que a la UNIÓ CATALANISTA han regalat las donas catalanas per iniciativa de sa benemérita compatricia Agnés Armengol de Badía.

El text será escullit y dedicat en especial a la bandera, figuranthi trevalls de Agnés Armengol de Badía, del president de la UNIÓ Joseph M.ª Roca, y d'altres reputats escriptors.

També donarém a coneixe 'l cant a la bandera que per encárrech de la Junta Permanent de la UNIÓ ha escrit l'eminent poeta Joan Maragall, havent sigut confiada la música a un reputat mestre.

El suplement se posará a la venda junt ab el número ordinari, al preu de 30 CÉNTIMS. No's vendrán separats. No hi haurá folletins.

Las demandas que se'ns han dirigit ens obligan a fer un tiratje copiosissim, y en la previsió de que s'agoti sense poder servir a tothóm, avisém als corresponsals y demés personas qu'encara no hagin fet sos respectius encárrechs que s'apressin a ferlos, donchs sentiríam a darrera hora no poder compláurels.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

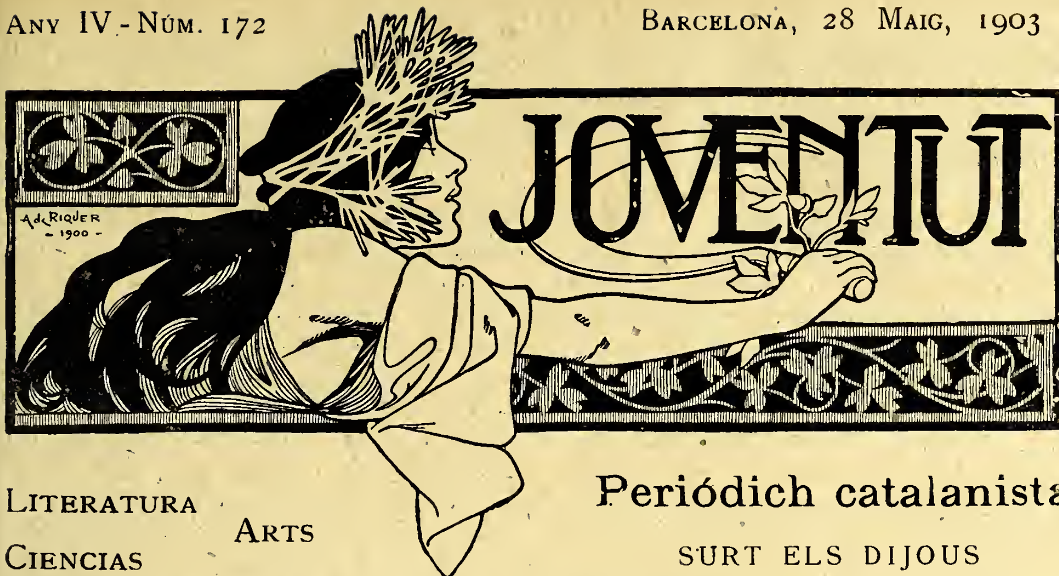
Els trevalls se publican baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.— No s'admeten els que no sian inédits. — No's tornan els originals. — Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

CATALUNYA: Un any	8	Pessetas.
» Mitj any	4'50	»
» Trimestre	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA. Un any	9	»
EXTRANGER: Un any	10	Franchs.
Número corrent	20	Céntims.
» atrassat, ab folletins	40	»
» » sense folletins	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

ANY IV.-NÚM. 172 BARCELONA, 28 MAIG, 1903

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

PREU D'AQUEST NÚMERO AB SON SUPLEMENT:
30 céntims de pesseta.

SUMARI:

SUPLEMENT ARTÍSTICH:

SANTA MARÍA DE POBLET

Al entrant de la conca de Barberá, al peu de las serras de Prades, quedan encara las despullas superbas del poderós cenobi fundat pel comte Ramón Berenguer IV en el propi lloch ahont vivia, en misera cábana, un piadós varó nomenat *Poblet*, disposant s'aixequessin tres capellas pera conmemorar l'aparició de tres raigs de llum al virtuós ermitá y a dos o tres companys que se li havian juntat. Tenint ja'l comte la intenció de fundar en sos dominis un monastir d'ordre cisterciense, ho encomaná al abat Sancho de Fuen-fria, fent donació a n'ell y als seus monjos del lloch *Hort de Poblet*, y cap al any 1150 a 1151 s'hi trasladaren dotze monjos y l'abat Esteve y comensaren las obras del qu'havia d'ésser riquissim monastir.

D'alashoras endevant no para l'increment del grandiós cenobi; el rey Anfós II continúa completant l'obra del seu pare, y baix son regnat entra Poblet en l'época de son apogeu que no té de mimvar durant tota la Edat Mitja, protegit sempre per papas y reys que li concedeixen pragmáticas y privilegis, li fan ricas presentallas y espléndits llegats arribant a curullarlo de riquesas. Anfós II li liega sa corona real, en Pere d'Aragó li fa donació de sa biblioteca, el rey Marti hi construheix un palau.

En l'ordre eclesiástich sos abats tenian categoria de bisbes, y en l'ordre civil tenian categoria de senyors feudals, els més elevats desprès dels duchs de Cardona, qu'eran els primers nobles del regne. L'abat exercia domini y jurisdicció sobre set baro-

nias y altras poblacions, de las qu'era senyor absolut, y las que tributavan al monastir ab delmes y altras contribucions. Desde 1375 l'abat era l'almoyner major del rey.

Fou Poblet, com eran els monastirs de aquell temps, centre de cultura, y en sa comunitat brillaren varons ilustres per sa sabiesa y sa virtut, com Sant Bernat d'Alcira, el beat Arnau d'Almarich, en Ramón de Siscar, en Guillém de Queralt, el beat Bartomeu Conill, fra Pere Marginet, fra Joan de la Penya, el cardenal Joan Martinez de Murillo, l'abat Vicens Ferrer, en Joan de Guimerá, en Joseph Escuder, fra Jaume Finestras, entre altres que fora molt llarch enumerar.

Estava defensat el monastir per dos recintes de murallas ben fortificadas, y dins la gran extensió que ocupava hi havia, ademés del temple y varias capelletas, dos claustres, el palau del abat, celdas, presons y totas las dependencias que podian servir a la nombrosa comunitat. L'arxiu y la biblioteca eran nutridissims, y'l valor dels cálzers, custodias, sagraris, frontals, retaules, casullas, dalmáticas, mitras, etc., etc., era incalculable, essent en sa major part donatius deguts a la pietat dels nombrosos reys, princeps y nobles que visitavan el cenobi (1).

Monastir, fortalesa y palau al ensemps, era Poblet la sintesis de nostre carácter en la Edat Mitja; era quelcóm més que un grandiós monastir aixecat per la fervorosa fe y l'exquisit art de l'época; era la encarnació de nostre geni nacional, el simbol del periode més brillant de nostra historia. Son arxiu y sa biblioteca eran l'estotx ahont se guardavan nostras gloriosas crónicas y nostras gayas lletras. Com obra d'art arquitectónica, era la mellor de Catalunya, y 'ls artistas dels sigles XIII, XIV y XV hi abocaren primors. Joya del art catalá, representava pera nosaltres el temple de la patria, ahont s'hi venerava la Verge Maria, per la que nostres reys y nostre poble sentiren sempre especial devoció.

Aixís com Ripoll fou bressol de nostra nacionalitat y panteó de nostres esforsats comtes, fou Poblet el palau de nostra grandesa y'l grandiós panteó dels monarcas de nissaga catalana, els que ab sas gestas omplíren de llum las fullas de la historia.

Anfós *el Cast*, en Jaume *el Conqueridor*, en Pere *el Cerimoniós*, en Joan I *l'Aymador de la gentilesa*, en Martí *l'Humá*, cercaren l'etern repós en son recinte. S'hi enterraren també'ls reys de la dinastía castellana en Ferrán *d'Antequera*, Anfós *el Sabi* y Joan II. Fou també allí enterrat el malhaurat princep en Carles de Viana; y altres princeps, infants de la casa reyal, nobles damas y valents cavallers tingueren allí sa sepultura.

El procés de la fundació, apogeu, decadencia y destrucció de Poblet coincideix correlativament ab el procés de las vicissituts de nostra aymada Catalunya; naix al acabar la expulsió dels moros de terra catalana, brilla ab tot son esclat quan nostra patria es més forta y poderosa, comensa a decaure baix la dinastía castellana, y es destruhit quan nostre poble ha perdut tota conciencia de sa personalitat, quan se sent pertorbat per la trista lluyta d'ideals que no son els seus.

Al considerar la tremenda destrucció que sufrí Poblet, talment sembla com si en sa propia magnificencia portés l'amenassa de sa propia ruina. Com més alterós y superb es l'abet qu'altiu se redressa dalt de la serra, d'ahont sembla desafiar el cel, més exposat está als embats de las furientas rufagadas, de las destructoras tempestas, del llamp esberlador.

Els primers atentats contra la integritat artística de Poblet foren obra dels mateixos monjos. Descuydats de la puresa de la fe, de la veneració per l'art purament cristiá, desfiguraren en el sigle XVII l'antich claustre de Sant Esteve que ja havia sigut reedificat en 1415 a expensas de Ferrán *d'Antequera;* del any 1716 data la fatxada barroca actual, ab que substituhiren la gótica qu'existia; cambiaren, en fi, antigas construccions per pésimas construccions de son temps, dedicantse també á emblanquinar panys de paret de pedra picada.

Encara que la naturalesa en el sigle XVIII contribuhí també a l'obra destructora ab un terratrémol que somogué las voltas de las naus de la iglesia, fent inclinar las pilastras de la dreta, era tal la solidesa del cenobi, que'l tindriam encara sencér y fort a no ha-

(1) No fa molt *La Vanguardia* publicá un inventari extens de las riquesas que Poblet atresorava.

verhi posat sa sacrílega má la maldat dels homes encegats per las més embrutidoras passions.

No salvaren a Poblet ni la fe que representava y qu'era la mateixa dels que'l destruhiren, ni'l sentiment de patria, ni son elevat valor artístich. La demagogia en mala hora empeltada a nostre poble devia donar sos fruyts, y la destrucció del monastir va marcar el nivell més baix a que ha arribat nostra desgraciada terra.

La inquina y l'odi dels pobles de la comarca contra'l convent era secular. En 1356 ja hi havia continuas rahons a causa del extensíssim bosch propietat del monastir y al que tothóm se creya ab dret d'anarhi a buscar llenya. Els habitants de Vimbodí tingueren ab la comunitat un plet que durá més de cinchcents anys.

La primera profanació portada a cap pel poble tingué lloch en 1822, quan se lluytava per la instauració de la Constitució. Els lliberals de las poblacions vehinas, principalment els de Vimbodí (segons se conta), destruhiren tot lo que trobaren a tret, especialment ferros y portas, calant foch a la sagristia y al palau del abat: mes pogué deturarse, y encara hi torná la comunitat, que's dedicá a reparar lo que podia.

Al tindre lloch la crema dels convents l'any 1835, Poblet no fou atacat, mes la comunitat y l'abat Gatell, presos de por per las noticias que rebian, abandonaren vergonyosament el monastir, amagant las riquesas que pogueren, enduhentsen d'altras junt ab el blat y l'oli, y deixanthi abandonats els restes de nostres reys, l'arxiu y la biblioteca, els quadros y las estatuas.

No tardaren alguns malvats habitants de la comarca a adonarse del abandón en que'l cenobi estava, y comensá un saqueig vandálich, un robo desenfrenat, ab un afany destruhidor que rompía y espatllava tot lo que no's podia robar. A cops de mall obrían els sepulcres reals en cerca de riquesas, y a trets rompían las estatuas y tot alló a que per sa altura no hi podia arribar el mall. Calaren foch al arxiu y a la biblioteca, a la sagristia y al palau del abat. Els carros hi anavan a carrera feta, emportantsen tot lo que consideravan de valor. Els vehins de Vimbodí, els de la Espluga, Rojals, Prades, Vinaixa y Montblanch, els uns o'ls altres, arramblaren ab tot, y sense la excusa de l'arrel de bogería que dona la excitació d'una revolta popular, profanaren las tombas de nostres gloriosos reys, fuhetejaren sos esquelets momificats, y lligats pels peus els arrastraren per las llosas de la iglesia. Horrible sacrilegi, dels que la historia'n conta pochs! Crudel profanació! Una part petita, ignorant, degradada d'un poble qu'havia sigut gran, trepitjant, mutilant, destruhint lo més preuhat que li quedava, lo que'l devia regenerar: son enlayrat esperit, son art, sa historia, sa més gloriosa tradició!...

Y desd'alashoras la destrucció y saqueig de Poblet no ha tingut treva. Se l'ha atacat sostingudament sense que cap patriota s'oposés o pogués oposarse a tan trista agonia. Apar talment que pesés sobre sas murallas el pes feixuch de la maledicció de Deu.

Cercant tresors suposats s'han fet excavacions en tots indrets, minant els fonaments que'l terratrémol no havia pogut somoure, y durant anys han servit las fortas murallas, qu'havian albergat reys y princeps, de corral als ramats, d'aixopluch a pastors y rabadans; han servit també de pedrera als crudels destructors que no han dubtat a enderrocar panys de mur pera sos carreus.

Els viatjers, els *amateurs* y'ls antiquaris han acabat la despulla del monastir, enduhentsen tot lo que restava y era possible transportar.

Avuy, ja un xich tart, es declarat monument nacional y s'han emprés obras pera deturar la total ruina. En l'estat qu'está es impossible restaurarlo; gracias si's pot consolidar lo que queda, si's pot conservar el claustre del sigle XIII, la magnífica sala capitular, algún tros del palau del rey, y si's pot aturar l'esfondrament de la volta de la iglesia.

—

Aquest lloch de gloriosos recorts qu'ha sufert tan punyentas profanacions, espill de nostre esplendor y de nostra desgracia, es el lloch escullit pera fer present a la *Unió Catalanista* de la barrada bandera que li dedican las donas catalanas. Sia aquest acte, acte de desagravis pera las tristas runas, sia una empenta forta pera'l desvetllament de nostra aymada patria. Plorém tots las passadas des-

gracias; mes, encara qu'entelats per aquestas sanitosas llágrimas, aixequém els ulls envers el cel blau, ahont veurém lluhir el sol de la esperansa.

Envoltats per tan tristos records, sentirém la veu misteriosa y somorta del geni de las runas, que s'unirá ab intim acort a la veu robusta de la Patria Nova, que plena d'entusiasme fará retrunyir las vellas murallas al crit potent de ¡Visca Catalunya!

SEBASTIÁ JUNYENT.

RESPONSABILITAT DELS REPUBLICANS

Avans de tot tením de fer constar que no'ns referim a tots els republicans. Ens referim no més als qu'han aportat son concurs, conscient o no, a la campanya quin epilech foren las darreras eleccions de diputats—la que ha tingut més d'anticatalanista que de verament republicana,—y aquests no son tots, donchs, apart de que molts republicans no catalanistas rebutjan els procediments usats pels seus correligionaris, son molts els catalanistas que senten predilecció per la República. Y havém esperat fins ara pera exténdrens en las consideracions que segueixen, perque en lo fresch de la lluyta haurian pogut reputarse fruyt d'un temperament massa impressionable, y perque creyém que las acusacions a que's fa acreedor tot individuu o colectivitat, sia quin sia son carácter, deu procurarse emétrelas reflexivament, ab serenitat, fugint aposta de tot lo que pugui ferlas adoleixe d'apassionament.

No es pas nostre intent procedir ara a la dissecció del programa o credo del republicanisme pera ferne la critica, y menys pera establir comparansas ab altres. Res d'aixó. Aném a tractar dels medis que s'han empleat pera propagarlo, dels reactius verinosos que s'han utilisat pera desvetllar a las massas, malgrat llurs estremituts fossin d'epiléptich. Y si no fos per aquesta causa, d'aixó ni'n parlariam, perque un pot professar ab convicció ideas de mellorament que poden ésser erronias, discutibles, emperó lo que ja no es discutible es el dret que té de difundirlas, de cercar adeptes, mentres aquest dret l'exerceixi ab honradesa.

Y al fer la critica dels medis de que s'han valgut els republicans pera llur propaganda en aquests darrers temps, podriam apuntar en el capítul de cárrechs el fet, ja assenyalat, de que aquesta propaganda més que republicana ha sigut anticatalanista, y aixó es molt reprobable. Haurian tingut rahó de ferho si'l Catalanisme fos realment un destorb pera'l triomf de las ideas republicanas; peró no es aixis; y tant no es aixis, que no'ns hauriam d'esforsar gayre pera demostrar que la implantació dels nostres principis simplificaría moltissim la avuy dificilissima empresa d'assolir un cambi en la forma de govern. Emperó volém prescindirne d'aixó, com prescindím de fer objecte especial de nostras acusacions al fet no menys censurable, pel mancament de noblesa que suposa, de que, pera justificar llur campanya contra'l Catalanisme, els republicans hagin falsejat públicament el programa que'l Catalanisme sustenta ja fa deu anys, atribuhintli lo que no diu, quan no tergiversant el sentit de lo que diu. Y volém prescindirne perque estém fermament decidits a perseverar en el propósit més amunt anunciat, de fugir de tot lo que d'aprop o de lluny pugui fernos semblar apassionats.

Per altra banda, cal denunciar els medis usats pels republicans en llur propaganda, per motius notoriament molt més graves que'ls qu'havém lleugerament indicat. No's tracta ja dels atachs injusts inferits a una idea determinada, o dels perjudicis ocasionats a una aprupació més o menys arrelada en el país: se tracta de quelcóm més general, més comú a tot un poble: aquí'ls greument perjudicats son tots els catalans.

Cal recordar, malgrat sia d'un modo superficial, l'actual campanya republicana realisada aquí a Catalunya y especialment a Barcelona, desde son principi, pera ferse cárrech de lo molt que s'han fet acreedors a las censuras de las personas cultas y reflexivas els que l'han promoguda. Ja en sos comensaments, aquests se prestan a ésser portantveus d'una serie de calumnias e injurias contra'l Catalanisme, titllantlo de saparatista sens atenuants, com si talment no perseguissin altre fi *los verdaderos amantes de Cataluña*

que ferla antipática al reste d'Espanya, o com si impetressin, els *avensats*, que fos exercida la repressió governamental contra las nostras ideas. Aixó, no obstant, no tenia res de particular en els que poch avans preconisavan la guerra crudel y sense treva contra'ls cubans y filipins. Emperó aviat s'adonaren de que, per un cantó, aquest cami era molt propens a relliscadas perillosas, y per l'altre de que'ls nostres productors s'escoltavan com qui sent ploure la pueril amenassa de férloshi perdre'l mercat peninsular ab que creyan imposarse. Alashoras cambiaren de táctica; portats no més que per llur *catalanismefobía* e inmoderat afany d'estúpida popularitat, sense preocuparse poch ni molt del progrés veritable, ni de si llurs antisocials excitacions podrian perjudicar a tot un poble, intentaren ressucitar las lluytas religiosas, aqueixas lluytas que no més tenen rahó d'ésser en els pobles endarrerits y despótichs; y no lograren tampoch gran cosa. Toparen ab la indiferencia del poble catalá per'aquestas lluytas; del poble que, per la justa apreciació d'aytals qüestions, porta una pila d'anys de ventatja als pobles més avensats d'Europa; del poble, en una paraula, qu'en aquells temps que'ls manaments papals possehian tots els atributs de lo inexcrutable, quan tenia'l convenciment de que cumplía son dever, prescindia de las exhortacions de Roma y no temia las sevas excomunions.

No desistiren per'xó'ls republicans. Estavan disposats a sacrificarho tot pera triomfar, malgrat el cadafalch de son triomf l'haguessin tingut d'aixecar sobre las runas d'un poble destrossat per lluytas inhumanas y regressivas. Y aprofitantse de l'obra iniciada ab molta més llealtat que no pas ells pels ácratas y socialistas,—emperó no pera encarrilarla, no pera espurgarla de tot alló que pugui tenir d'utópica, sinó pera corrómprela y desnaturalisarla,—se llensaren com a feras famolencas a una propaganda tan activa com anorreadora. La qüestió era guanyar. Y a tota hora, y ab motiu de qualsevol cosa, aixut el cor de caritat, de caritat per'aquells mateixos devant dels quins volian ferse passar per llurs redemptors, se rabejavan ab un brahó digne de mellor causa, enverinant la ja prou y massa encesa lluyta de classes. Ara ja han guanyat. Ja han lograt treure triomfants als seus diputats, qu'es lo que's tractava de demostrar. Y'l poble, si's sent inútilment fadigat y son organisme invadit pel microbi de la descomposició social, que's reventi. Heusaqui l'obra dels republicans: aqueix malestar que actualment s'observa en lo més intern del cos social de Catalunya, malestar qu'ha estat a punt d'ensenyorirse de l'ánima de nostre poble y que, si no fos per aquest gran deturador que vetlla constantment, el Catalanisme, hauria acabat per atuhir de mort a la nostra terra. Perque ¿quina obra d'educació social han portat a cap els republicans? ¿Quínas solucions donan als complexes problemas de la societat moderna? Cap. Peró ¿qué se'ls hi endona a n'ells? Segurament que si ara, bo y gaudint del honorifich titul de *pare* de la patria, qualcuna volta's recordan del poble enganyat per ells, al ohir las sevas queixas se dirán tots extranyats. «¿No han guanyat els *seus?* ¿Qué vol més?»

Gran es la responsabilitat contreta pels republicants devant del poble catalá; emperó tota ella deu recaure demunt dels que'ls han dirigit en aquestas darreras campanyas, demunt dels mercaders de conciencias que, en descrédit dels principis que pretenian sustentar, dirigintse a las verges inteligencias dels obrers, tal com ho han fet, ab inconmensurable despreocupació,'s convertian en mal intencionats y barroers *arrenca-caixals*. Tan tremenda y aclaparadora es aquesta responsabilitat, que si a Catalunya li queda un borrall de dignitat, deu aixecarse com un sol home, y encarantse resolta y serena ab aqueixos falsos republicans, ab tota la indignació de qu'es capás un poble quan se sent ferit en lo més pregón dels seus sentiments, tirárloshi en cara llur pertorbadora obra y tréuressels del devant, extirparlos com un mal lletj, condempnantlos á un oblit etern.

JOSEPH M. ROSICH.

CABÁS DE POBRE

El més gran altruista.

No hi ha pas arribat may a tan alt grau l'altruisme, peró podria arribarhi. Un home isolat en un desert ab una planta, penedit de la vida migrada, vehina de la mort, que du, va tallant membres del seu cos per'adobar la terra y nodrirla. Ben cert que la humanitat classificaria entre'ls bojos a tal subjecte ab mil rahons ocasionals que trobaria. Mes tinguéu per segur que quan l'altruista arribés, en sa tasca de tallar pera donar a la planta, a aquellas visceras que pera ell implicarian la mort, la seva má s'aturaria. Y es qu'en el fons, l'altruisme no es altra cosa que'l *plaher* de véurens fer disfrutar a un altre, y per sobre del altruísme hi há la satisfacció de véurens y sentirnos altruistas. Aixis que no'ns podém *contemplar* fent d'altruistas, ens aturém.

Las mares.

Quan, en el moment del part, resulta que o per ésser la pelvis estreta o la testa de la criatura massa gran, l'infant no pot surtir, com a darrer remey s'esmicola'l cap del feto talment com una nou, y's treu a trossos com las arrels d'un caixal. Això ho saben bé las donas, y pera evitar qu'aixó pugui succehir no las veyém pendre cap precaució contra tot alló que pugui ocasionar deformacions y desarreglos al seu cos, com per exemple l'us de las cotillas. Es més: dintre ja de la manera d'ésser desorganisada de la dona actual, no he tingut noticia d'haverse fet una manifestació de donas prenys demanant y exigint que, de trobarse en aquell cas, las matin a n'ellas pera donar la eixida a la llum als seus fills.

Ellas creuhen necessaria, la seva existencia pera la vida del menut, y diuhen: «A la fi ¿qué seria del fillet sense la mare?» Lo que no impideix que desprès donguin el noy a dida.

Caritat cristiana.

Jo no he vist may plaher més gran que'l qu'experimenta un católich quan li escáu a un heretje un mal grave qu'ell havia predit ab anterioritat com a cástich de Deu. El sabi que prediu un aconteixement com a resultat del seus rahonaments, no té tan gran plaher perque l'espera convensut, el veu venir: al pas que'l católich, al plaher d'haver vist realisat el seu desitj, hi suma l'agradable sorpresa d'haver vist arribar una cosa de la que no n'estava pas convensut del tot, y'l plaher de veure a Deu descendir al terrer migrat de *la venjansa* del home.

Polítich.

¿No voldrá pas dir, polítich, l'home que té molts *(poli)* hábits *(tich)*, y usa'l que li convé segons las circunstancias?

El borratxo, la beguda, el metje y el taberner.

Aixis com els homes d'esperit gran s'aixopan d'*exterior*, y ab lo recullit elaboran sa personalitat decidintse sols a copia de grans esforsos a exteriorisarse—cosa que fan la major part de las vegadas influhits sentimentalment, en un moment de feblesa, per la preocupació humana del altruísme, — aixis els homes d'esperit groller obran tot al revés. Grollers, y per lo tant incapassos d'un judici clar de las cosas, consideran sa personalitat com a centre de la humanitat, al igual que la religió considerá a la terra com a centre del univers; y a partir del seu centre, tractan de reflexar raigs a tota la circunferencia, portats, com a sers inferiors que son, absolutament pel sentiment d'altruisme.

La massa considera a aqueixos homes com a nobles y grans, sense donarse compte—cega com es—de que aquests homes no passan del tamany d'un punt més o menys centrat, al pas que'ls homes que s'aixopan d'*exterior* pera elaborarse, y que rarament s'exteriorisan, son verdaderas esferas, petitas potser, peró que contenen, tot al ensemps, centre y periferia que tanca un determinat volúm.

Cal reconeixe, no obstant, que'l judici de la massa no es pas del tot errat si's té en compte qu'ella mida la grandesa dels homes no per lo que son els homes en si mateixos, sinó per la utilitat que li reportan momentaniament.

L'home que té las sanchs enverinadas no aixeca pas altars als sabis qu'en el fons del

seu laboratori passan la vida ab el nas sobre'l microscopi, y en cambi acull com a un semideu al mercuri, malgrat aquest, més tart, li hagi de fer trontollar totas las dents.

Això es degut a lo següent: Tota lley se compón d'un hu per cent de Bo y d'un noranta nou per cent de Dolent. La lley fou feta mirant a la part de Bondat, y donant poca importancia a las noranta nou de Maldat que necessariament—com a tota cosa artificial—s'hi havian d'ajuntar. Peró l'home superior, que veu més enllá de lo actual, no's conforma ab aquesta desproporció y tracta de caminar vers l'abolició de la lley tot fentla evolucionar, anantli restant parts de Dolent y afegintlashi de Bo, fins arribar al predomini de lo Bo, que reduheix la lley a la xifra zero. Tenim, donchs, que hi há una lley feta y una per fer. L'esperit groller es partidari de la feta perque'n veu la part bona, y tracta com a tal d'oferirla al poble; l'esperit superior es partidari de la per fer, y per lo tant es enemich de la feta, la combat, y'l poble—curt de vista—entén que l'esperit superior, al combatre la lley feta, combat la part de bondat qu'ella li reporta, y declara perjudicial la existencia del esperit superior.

Una comparació posará més en clar la idea: La massa es el borratxo; l'esperit groller el taberner; l'esperit superior el metje. L'home, pera oblidar sas penas, s'entrega a la beguda (lley). Ab ella s'ubriaga y troba un consol a sa existencia, consol que va acompanyat de noranta nou mals (pertorbacions orgánicas, malbaratament dels jornals que s'haurian de destinar a pa, etc.) El taberner proporciona la beguda al borratxo, treyentne un guany forsa crescut. El metje proscriu l'alcoholisme rotundament. Y no'm cal pas dir quina resposta donaria'l borratxo al que li dongués a escullir entre'l metje y'l taberner.

La gent d'ordre.

Son aqueixos aristócratas que, desde que neixen fins a tres anys tenen els fills a dida, de tres anys fins a sis en mans de maynaderas, *lacayos* e institutrius, de sis fins a vint en la pensió d'un colegi, y als vint els posan entre'ls brassos d'una muller triada en la llista d'accionistas d'un Banch, els que menos poden sentir parlar sens indignarse d'una organisació social en la que, arrencadas las migradas arrels que'n restan de la patria potestat romana, els fills no depenguin dels pares, sinó de la Vida.

Pompeu Vilas

LAS FLORS VERMELLAS

Una tarda de primavera, quan el sol ab un somriure de goig s'amagava darrera las llunyanas montanyas, emprenia la pujada que fa la carretera avans d'arribar al poble un vell corvat casi en angle recte, ab perill de besar terra a cada passa a no ésser per un garrot que duya a la má dreta; a la esquerra, quasi arrossegant, hi duya una cenalla mitj plena de fems. A pocas passas el seguia un marrech que no pujava quatre pams de terra, gras, de cara ampla y roja, arrossegant un vimet y barbotejant una cansó, un so únich, a... a... a... que segons las exigencias de la respiració s'escursava o s'allargava.

Al ésser a mitja pujada'l vellet s'aturá per'arreplegar un pilot de fems: posá la cenalla a terra, s'ajupí apoyantse en son garrot, y ab una má, a grapadets, tot gemegant, mirá de fer el jornalet, el pa de cada dia.

—Avi, avi! ¿Oy que son macas *aqueias fos marmeias?*—cridá'l nen adonantse d'unas llampants rosellas que's destacavan sobre'l vert dels blats.

—¿Quinas? ¿Aquellas rosellas?—feu l'avi, que tot just las afigurava.

—Sí, *aqueias marmeias! Cuíumelas*, avi!

—Ara ja es massa vespre...

—*Cuíumelas, cuíumelas!...*

—Bé, vaja...—digué l'avi. Y s'acostá al marge pera pujarlo, un marget d'un xich més d'un pam que separava'l camp de la carretera.

Va probarho dugas vegadas, li mancaren las forsas, y boy plorant, digué:

—Ja las cullirém un altre día.—

El nen, concirós, no respongué. Pausadament tiraren carretera amunt. De tant en tant el menut se girava pera guaytar ab tots

sos ulls aquellas flors mandrosament bressoladas per un ventitjol suau qu'ab sa remor sorda semblava cantárlashi la non-non pera que s'adormissin tranquilas en la calma de la nit serena.

Ja era ben fosch. La polsosa carretera's distingia, entre'ls camps que la limitavan, com una ratlla cendrosa sobre una catifa fumada. Cants de mussols y de granotas, vibracions del ferro sobre la enclusa, eran els sons que l'ayre tebi escampava.

—¿Que *poréu*, avi?

—No, fill meu, no...

—Oy que si que *poréu!* Bé sento gemechs!...

—Si, sí, fill meu, sí que ploro!... Soch massa vell!... L'any passat encara'l pujava'l marge!... Avuy no he pogut cullir las flors, y no he fet cenallada!... Després ton pare'm...—

Els sanglots li ofegaren la veu.

—¿Cóm ne deyau de *aqueias fos*, avi?

—Rosellas... Avuy no he pogut pujar el marge: estava cansat; potser un altre dia...

—Si, ja las *curiém* un altre dia, ¿oy, avi?

—Si, sí, fill meu!—contestá'l vell tot somicant. Y s'aturá un xich, y'l ventitjol de la nit escampá dolsos esclats de besos.

. . . .

Al cap de poch temps el vellet va morir de resultas d'una cayguda. No crech que las hagués arribadas a cullir las flors vermellas: aixó es cosa de joves. Ja las cullirá'l nen quan sigui més gran.

Francesch Geló.

SALVÉM LA REPÚBLICA

Després qu'en Pi y Margall en son llibre politich capdal *Las luchas de nuestros dias* va tractar en serio, desde'l punt de vista doctrinal, las ventatjas de la República sobre la Monarquia, sembla talment que s'hagi mort ab ell la veu de la rahó, o bé que aquesta sigui ja impotent pera fer capir al *homo sapiens* del naturalista las excelencias intrinsecas d'aquella forma de govern tan natural com democrática: o mellor dit, tan democrática, precisament per ésser natural.

Els moderns *jefes* del republicanisme (fins en el nom cauhen en vergonyosa renuncia!) ja no diuhen, com deya'l plorat Mestre, qu'es de bojos l'exposar al etzar del naixement la sort dels pobles; ja no alegan qu'es poch lógich fiarse de las qualitats hereditarias, quan aquestas, en las genealogias reyals, ofereixen—tant en lo moral com en lo fisich—una degeneració pahorosa; ja no sostenen que la Monarquia es un anacronisme impropi de societats en que la *gerarquía* ha sigut substituhida per principis democrátichs; no atacan ja la sarcástica irresponsabilitat dels reys com a cosa inmoral e injusta sempre, y més avuy, en que ni ells s'ho creuhen que regnin per la gracia de Deu y sí tan sols per la benevolensa dels homes; ni menys diuhen, per ultim, ni demostran que la República té, respecte de la Monarquia, la ventatja que porta tot lo racional sobre lo absurd, no. Aixó es massa metafisich.

Els prohoms d'avuy dia, impotents d'inteligencia y pletórichs d'impudicia,'s limitan a afartar al poble (pobre poble!) ab un vocabulari sense fí, incoherent, corromput y recargolat, que put per fora y descompón per dins tots els estómachs dels estragats que un dia y altre ingereixen el *pa roig* (si no fos roig no fora pas republicá) y qu'es més manso, desde'l verdader punt de vista revolucionari, que aquella aufals espiritual qu'alguns anys enrera va servir a molts infelissos cert senyor sacerdot benaventurat.

Aquí la República 'ns la pintan (segons el vent) com una especie de Marte femella y ab gorro frigi, peró de constitució atlética, capás de fer desapareixe ab una sola sotragada tots els capellans, bons y dolents que rodan per la terra; o també com una sirena d'ulls bruns y carns macissas sempre disposada a atraure ab sos cántichs a tots els burgesos, pera enfonzarlos després mar endins ab un sol de sos punys, mentres ab l'altre amanyaga suaument al obrer del camp y de la ciutat.

La República es socialista, es anarquista, es nihilista... ordenancista ó *mäusserista*, segons las circunstancias.

La República la vesteixen avuy de Carl-Marx, demá de Kropotkine, demá passat de Grave o bé de Dostoyuski.

La República, diguemho clar, es l'arcabota de molts vividors, farsants y embuste-

ros que, valents per'atiar al *pueblo soberano* envers las barricadas, s'amagavan a corre cuyta, al sonar el primer tret, al quarto dels mals endressos—d'ahont no deurian haver sortit may—o si aquell era ple... a la comuna. Y perdoni'l lector si, en interés de la veritat histórica, faig una cita de no gayre bon gust.

Y mentres tant el poble, aquest poble incult y mal educat (els republicans *soi-disant* son els que fa anys s'han emprés la tasca d'ilustrarlo) aquest poble qu'encara bada devant d'un cromo de *Nerón Tirano*, no pot menys qu'esclatar en foll entusiasme al veure que la República que li pintan es tan bona, tan sabia, tan heroica, generosa y desinteressada, que fins mereixeria ésser proclamada *Diosa*... si això no tingués tots els visos de clerical y retrógado.

Avuy ja no's cantan himnes a la Rahó, a la Llibertat y a la Democracia, com ho feya en Pi y Margall; avuy ja no's presentan las qüestions politicas separadament, ordenadament, en sos aspectes racional, históric o social; avuy ja no's parla sinó de las ventatjas del pensament lliure, del avens que significa la verdadera democracia, del alcans y conseqüencias de la separació entre la Iglesia y l'Estat, etc., etc... Avuy se diu República, y dit això no's diu res més, perque'l poble ha aprés dels llabis dels *incansables propagandistas* (perdonin, mes aquests mots s'han de pronunciar en castellá) qu' aytal nom equival al tot universal, al infinit matemátich, al *alló* de *L'Héroe* d'en Rusiñol, al *¡Viva España!* en fi, que posa'ls cabells de punta y la pell de gallina als carrabiners, alcaldes, agutzils y secretaris de tants y tants pobles qu'estavan a las foscas en ple sigle xx per no haver gaudit encara la llum de la Veritat.

Es precis qu'això s'acabi. Cal que la veu de la Rahó torni a sentirse. Cal que's deslliuri a la República de tanta má barrohera que la porta d'aquí en enllá com dona de bordell. Cal que'ls nets d'esperit y gonflats de ideals sanitosos y enlayrats estiguin disposats a predicar la Llibertat efectiva, la que té prou virtualitat revolucionaria pera fer avensar als pobles camí amunt de la civilisació.

Volen matar per sempre la República: donchs s'ha de salvar la República!

Falsos republicans han fet a trossos la Veritat, la Llibertat y la Justicia: els nacionalistas catalans s'encarregarán de cantar las excelencias de la República en sa part formal, y de l'Autonomia en lo fonamental.

Poble catalá, prepárat a escoltar la veu persuasiva dels nacionalistas republicans d'aquesta terra! Guayta quina abrassada tan estreta's donan la República y l'Autonomia, y, pera befa dels federals de *doublé*, exclama ab joya:

«Oydá! Cosa ben hermosa y ben nova! No ho havia vist may!»

SANTIAGO GUBERN

L'ELEMENT PURAMENT HUMÁ DE *L'ANELL DEL NIBELUNG*

Sols l'artista suprém, aquell quina mirada traspassi'ls limits de las cosas y dels fets, veyenthi clar al seu través, com a través d'un cristall d'aument, llur propia essencia y part eternal, pot assolir l'acompliment de l'obra d'art complerta, de l'obra quinas relacions ab el modo d'ésser del món poden comprobarse seguint el desenrotllo de la humanitat; de l'obra privilegiada que resta única, perque radicant son carácter en el interior, en lo que no's veu ni's toca, peró's sent, en sa propia ánima, principi de tota obra *viva*, deu ésser inimitable.

Alashoras l'home de totas las épocas s'hi veurá constantment reproduhit, sia de Shakespeare, de Goethe o de Cervantes el mirall en que's contempli; hi trobará ensenyansas y observacions relativas a son temps—ella es eterna,—y lo qu'es més encara, podrá apreciarla d'un modo *personal* y fins divergent de las intencions del autor, perque es universal.

Pera expressarnos d'una manera gráfica podriam dir que un'obra d'aytal naturalesa es *de bulto*, puig ofereix perspectivas ben determinadas y diferentas, segons sia'l lloch de vista del pensador, sempre veritables y *propias*, al contrari de lo que passa ab las demés creacions artisticas que no's cansan de mostrar lo que s'ha esculpit en sa única cara, a voltas forsa hermosa per cert.

Aquesta sola consideració bastaria a explicar la poca popularitat qu'está assignada a

semblants manifestacions del art: ellas exigeixen forsosament el do de *vista*, ellas ensenyan a pensar, tot evocant ideas qu'apareixen per primera vegada; y es tan cómodo estalviarse aquesta feyna, refiats en un autor que vegi y pensi per compte nostre!

Per extranya quesembli a primera vista la comparansa, podém ben bé dir que l'obra de referencia será a la realitat de la vida de la mateixa manera que l'análisis matemátich es a la geometria: ella eleva'ls fets a un ordre superior y més general; y aixis com ab tan poderosa arma no solzament ha resolt, aquesta, problemas pels que resultava impotenta de medis, sinó que n'ha formulat d'altres ni tan sols somniats, d' igual modo en presencia d'aquella «descubrim per intuició relacions que d'altra manera may hauriam pogut sospitar.»

Al meditar la extensió d' aytal obra d'art, un se sent temptat decreure que no ha pogut cabre sencera en la pensa del home y que aquest, haventli sigut revelada, s'ha limitat a transcriure lo que sentia, resultant qu'ho sentia tal com es. El diví sagell que la caracterisa es el contenir molt més de lo que hi ha posat son autor, convertirse en font perdurable de tota mena d'inspiracions: per'xó l'hem nomenada *obra viva*.

Totas aquestas circunstancias trobém aplegadas en *L'Anell del Nibelung*, obra complerta com pocas. Lo que constituheix el doble fons de la gran tragedia de Wotan, fons, a son torn, de totas las escenas del drama, no es pas precisament un assumpte d'ordre purament humá, sinó l'element purament humá. En ella'l deu esdevé una fórmula abreviada y sintética de la humanitat. Las imatjes ab que Wagner ens el presenta son d'una forsa apropiada a semblant representació y d'una amplitut tal, que debadas s' esforsa l'enteniment a explicarse «quelcóm que s'allunya y fuig al volerho alcansar, quelcóm d'impenetrable a nostres sentits», impenetrabilitat semblant a la qu'envolta'l misteriós fons de nostre propi sér.

Tot el curs de la Tetralogia presenta, baix son elevat simbolisme, la eterna historia del món, la lluyta entre las dugas tendencias qu'aspiran a sa dominació: la del or (poder) y la del amor (ideal, en general); la impossibilitat d'un goig ignocent del or, símbol que resumeix aquí las aspiracions del contrast. (1) Aquesta idea grandiosa's prestava com pocas a ésser tractada per l'artista superior; Wagner, emperó, ha sabut exposar el conflicte d'un modo magistral y, sobre tot, ha trobat el medi de ferlo esdevenir més sensible «concentrantlo ab tota sa potencia en l'ánima de Wotan, logrant que tots els fets de l'acció afluheixin envers ell.» Si no fos altre'l mérit de l'obra, seria prou aquest pera proclamarla la mellor del mestre.

La qualitat de deu (ab tots sos anexes) assignada a Wotan, es tan sols un distintiu respecte a las demés categorias d'habitants de la terra. Ell no es omnipotent ni perfecte, y's troba subjecte a las lleys per ell mateix establertas. Representa, com havém dit, el tipo humanitat.

L'amor ha omplenat las aspiracions de sa joventut, sense deixar lloch a cap altre desitj de satisfacció, mes passant temps, e instigat també per egoismes exteriors, l'ambició desenfrenada del poder ha dominat son ánima.

Densá d'aquest moment tot ideal es encamitat a aytal consecució, sense reparar en els medis qu'han d' alcansarlo: ajusta pactes ab la forsa, fa aliansas ab l'astucia quan li sembla que no es prou honrat el fi perseguit, emplea finalment la forsa y no veu, ja encegat del tot, las conseqüencias del mal que provoca

Adquireix, no obstant, sabiesa comunicantse ab la naturalesa (2), y pot ab sos consells escapar del inmediat acompliment de la dissort.

Mes desóu la veu de la rahó y de la justicia y cerca la salvació en medis indirectes, creant tota una serie de fets que no fan sinó comprométrel y estrenye a son entorn el cercle que l'ha d'empresonar. Alashoras esclata potent el conflicte entre la voluntat y la conciencia, y apareix la por de perdre lo adquirit.

Som a la crisis suprema de la vida: baix las vacilacions del deu ressona la sensibili-

---

(1) En l'obra wagneriana, semblant goig es possible solzament pera las fillas del Rhin que, essenthi una forma animada de la naturalesa, deixan de gaudir en l'or lo qu'ell significa pera la humanitat.

(2) Desde l'acepció més panteísta de la paraula fins a sa expressió de la voluntat implícita de Deu, sempre resultará apropiada tal intervenció.

tat ferida d'un'ánima que lluyta desesperament contra'l desti, de quinas mans penja en fils invisibles. Sota la persistent imatje de la impotencia veyém passar totas las gradacions del dolor, desde'l foll crit de rabia y desesper a la expressió de desalent, fins a la sumissió resignada a lo que deu ésser efecte de sos propis actes, fruhint a tota ánima'l goig del dolor propi.

Renuncia voluntariament al poder y aspira ja a son Judici. En el fons veyém encara la més enlayrada figura de la humanitat. Ab resignació conscienta sacrifica'ls impulsos de sa voluntat y's converteix en senzill espectador dels trevalls cada volta més actius del enemich. Respecta sa vellesa, no entorpint el desenrotllo de la nova esperansa que floreix a sa propia costa, y fins li fa donació del món.

Una vegada tan sols las antigas energias fan traició a son determini, mes, definitivament vensut, se retira a sa estada, esperansant encara en l'impossible, fins a la fi...

Com se veu, hem recorregut un cicle complert. A primera vista podria semblar que l'obra resta incomplerta: las darreras paraulas de Brunnhilda fan pressentir y fins desitjar una segona part. Peró si bé's considera, baix una forma o altra, tindriam de recomensar las escenas de *L'Or del Rhin*.

JOAN MASSANA.

INSCRIPCIONS A ROSSELLÓ

(ROSSELLONÉS.)

Tot al entorn de la iglesia-catedral de Sant Joan, a Perpinyá, hi paran recors de l'época llunyana hont la vila era la meytat com are. Aqui, s'hi veu carrers estrets, com lo del Forn de Sant Joan y lo del Rellotje, y n'hi há un, lo del Mas de Sant Joan, qu'es tapat y mitj cubert.

A tocar hi há l'antich claustre de Sant Joan. D'aqueix claustre, qu'era ple de riques sepultures, la part N. es sencera, am les seves 21 tombes arcades; les parts E. y O. se varen desmargar quan se feu lo Seminari nou (1826), y de les tombes y lloses que hi eran, algunes se posaren a les parets de la porta petita de Sant Joan y de la iglesia vella de Sant Joan; d'altres desaparegueren. La part S. que queda es ben abandonada, y fa venir pietat veure una rengla de tombes arcades, sense cap cuydado de res deixades anar y fetes malbé. Alló are es un recantó ab feixos de llenya, bigues fiorides per la humitat, gabies de llapins y de gallines. Entre'ls arquets ojivals se veuhen escuts mitj esborrats, mes cap inscripció no hi queda.

Per'xó mateix nos cridá l'atenció veure, posats per alt a la paret, una pedra tumular y un quadro de relleu; de segur que una bona ánima, temps há, pera salvar aqueixes reliquies del temps vell, les feu quitllar alli al cim. Ho volguerem veure d'aprop; vingui una escala, y tant bé com mal, vegerem que'l quadro es interessant; representa la Mare de Deu duhent l'Infant Jesús; a cada corn, un ángel s'está am les ales exteses; lo conjunt sembla de lo més encertat, y al dessota se llegeix aquesta inscripció, que'n dona la fetxa (1303):

: ANNO : DNI : M : CCC : III DECIMO : ID 9 : IANUARII :
: OBIIT · BN? : GUARRIC : FUSTI : PPNIANI :

Aquesta inscripció, com totes les d'aquell temps dels reys de Mallorca, es en llati, encare que se parlés, y de temps, catalá, a uns 600 anys d'aqui, passa lo mateix; avuy a Rosselló tot lo poble parla catalá (tot just s'hi entén bé lo francés), y tots los actes y tots los escrits se fan... en francés.

—

A Perpinyá, tot anant per carrers estrets y arreconats (hont s'está, encara avuy, la gent obrera y pagesa), s'hi troban coses de l'antigor. Aixis es que per la parroquia de Sant Matheu, cap a la plasseta de la Mercé, dos carrers han servat la inscripció vella, en catalá.

A n'un corn s'hi veu, grabat dins de la pedra:

RUE DE LA
PANNE
1803

(*panne* es lo mot rossellonés de *paella)*; a

l'altre cap del carrer hi há pintada la nova nomenació francesa de *Rue Arago.*

A n'un altre hi há, dins de la pedra:

RUE DE LA CRE
DE FUSTA

(rue de la Creu de fusta); hi falta la *u* de creu per haverla emblanquinada ab lo altre de la paret.

—

En arribant a Ceret, desde'l celebrat pont sobre'l Tech, tan prim y enlayrat, se veu a mitj serradet un casal senyoriu y una capella: es la propietat anomenada de Sant Pau. Enguany, per l'ajust que s'hi feu per Sant Pau del mes de janer, hi trobarem sobre la porta de la capella aquesta inscripció catalana casi mitj esborrada:

comensada lâ 1686
acabada lay 1689
raparada lay 1747
obrer agusti jané del vilar

En aquesta inscripció totes les lletres son *minúscules* y de la mateixa escriptura que fetes a la má; hi há pas cap *majúscula* en lloch.

Es una de les poques que s'hagin fet en catalá, en el sigle XVIII.

J. Delpont.

DEL MEU BOSQUET

Hi pujo sempre pel torrent, passant entre las canyas que'l vorejan. Saludan ma arribada las albas jovenetas ab lleugeras reverencias y remorós tremoleig de fullas; las altas, las sevas mares, sols gronxolan la brancada festejantme ab murmuris; y las més vellas, las malaltas, que van morint poch a poch, cayent a trossos, corsecadas y plenas de nafras negras, restan calladas, o, si'l vent es fort, sorollant las brancas secas sembla que'm diguin: — La mort s'acosta; aviat la sava no correrá pels nostres tronchs que'l banyarriquer esmicola, y, nius de cuchs, cubertas de molsa y floridura, jaurém oblidadas. Fes avinent als vanitosos qu'en paga de l'ombra carinyosa que'ls hi donarem ens ferian grabant son nom en nostras socas pera que'ls veniders els llegissin, que demá serém pols, res més que pols...—

Si'l dia es calorós, deixo aquell recó encatifat d'argentadas fullas per l'ombra frescal de la pineda, separada de las albas per un erm que's van fent seu els cuscons y las argelagas. Sota'ls pins, respirant la seva olor rehinosa, solch ferhi bella estada, y molts dias torno a la vila sens haver llegit una sola plana del llibre que sempre porto: tant me plau l'amistosa companyia d'aquells arbres y d'aquellas herbas que tan bé conech una per una, y que moltas vegadas, en las mevas divagacions, fins m'ha semblat que'm parlan. Els pins, alterosos sens orgull, grans de veras, me diuhen: — Sias prudent com nosaltres; enláyrat, enláyrat tant com puguis, mes no deixis d'arrelar fortament a terra, que sens aixó res es res. — Els cuscons aferrats al pedruscall, glosan las paraulas darreras, y se'n riu la mareselva que de soca en soca, de mata en mata, tot ho lliga amorosa ab sos sarments florits, y aixis me parla: —No te'ls creguis als pins ni als rastrers cuscons: l'amor es tot; l'amor no sols es goig, es tot el goig; viure no es altra cosa qu'estimar; tot lo demés, ombra pera que la llum ressurti. Estima y sias lliure; no'n vulguis d'altras arrels que las del amor. — Las argelagas, qu'abscondeixen las punxas sota pomells de flors dauradas, saberudas en lleys mormolan sentenciosas protestas; y aproban el cant de las mareselvas els flayrosos romanins tot deixant que las abellas xuclin els néctars de las sevas flors.

Es el bosquet del meu carinyo. Cada planta guarda un recort, una conversa tinguda ab un amich, un capitul del llibre benvolgut, una hora felis de la meva vida. El bosch es petit, peró es l'únich recó servant poesia que hi há en el terme del meu poble de formigas y lo que resta d'una gran pineda qu'arribava del torrent a la montanya, y que, com ella, vindrá a desapareixe esborrat per las ratllas prosaicas dels conreus que cada any, cada any avansan. Quantas vegadas m'ha semblat que tot me deya «adeu per sempre», al cayent de la tarda, quan entre las socas dels pins se veu el cel rogent y'l bosch s'omple de misteri! Y m'ha semblat com si la rossar-

da al tornar al niu casi no piulés, y que las garsas al anar a joch no xisclessin com sempre...

Ab l'esperit asserenat, tornant del meu bosquet l'altre mitjdia pel camí que separa'l torrent d'un vell oliverar, quan no's pert dins d'aquest o no's confón ab l'altre, me van surtir al pas unas donas que s'emportavan cap un mas d'allí a la vora a un xicot ab un trench d'ahont encara la sanch li regalimava. Més enllá, un vell que ja feya dias trobava cassant aucells ab telas paradas sobre un clot d'aygua del torrent, explicava'l fet ab gran naturalitat a un pagés que devia haver acudit al sentir els plors y'ls crits del bordegás.

—Ca, home!—deya'l vell.—Un remat de verdums de més de dugas dotzenas s'havian calat aquí, y al estar leri-leri de tirarse dins, ve'l *fumut* pel camí tot xiulant, per aquí ahont passa aquest jove, y me'ls esquiva... Li corro al darrera, no'l puch atrapar y li vento cop de roch...—

Ja se m'havia fet antipátich al véurel cada dia en aquell lloch ahont tot respirava vida, amagat, com alimanya al aguayt, ab aquells ulls d'esparver encastats a una fas d'estúpit, matant aucells... mes lo que acabava de succehir me'l feya odiós.

¿Y per qué? ¿No eran tan naturals els instints d'aquell home com els meus sentiments? Aquesta idea desconsoladora prompte la va esvahir la sugestió del bosquet, la meva ermita de la pau y del amor, renovantsem, junt ab l'espectacle de la terra soleyada y resseca que s'empapava ávidament las tacas de sanch com si maldés pera esborrar el rastre del fet criminós... Y en tant las oliveras, quinas socas bonyagudas y estrafetas dibuixavan ab ratllas fermas unas musculaturas de gegants, semblava que s'esforsessin per'aixecar ben enlayre, cap al cel blau, lluminós y tranquil, els seus rams símbol de pau.

G. Vilanova.

ARTS GRÁFICAS

En Sebastiá Junyent es un artista molt personal; mes dintre la mateixa personalitat que'l caracterisa s'hi notan tendencias marcadament diferentas, y fins casi contraposadas algunas. Serveixin pera corroborar lo que dihém els dos quadros que, entre'ls que presenta'l pintor en la sala del carrer de Petritxol, portan els números 1 y 4, per exemple. Si no portessin la firma, fora ben difícil endevinar qu'han sigut produhits els dos per un sol artista. Ni'l colorit, ni'l dibuix ni res de lo que integra las totalitats de las dugas obras té'l més petit detall de semblansa. ¿Quina de las dugas telas ens agrada més? Sense despreciarne cap, ens quedariam ab la titulada *Y ara!*, figura d'una expressió encantadora y de consistencia pictórica molt notable. La *Anunciació* té detalls ben sobris y remarcable estil de retaule. Llástima de las arcuacions del segón terme, que tenen molt poca consistencia arquitectónica!

Catorze obras forman la exposició Junyent, y entre ellas se n'hi troban de ben remarcables: *Blasée*, números 6 y 7 molt simpátichs, y fet ab bon desenfado'l primer; *Palazzo Ducale e campanile di S. Marco* (Venecia) y *Rio dei Mendicanti et Scuola di S. Marco*, molt bonichs y justos, y finalment els que portan els números 3 y 11, o sian *Sibila moderna*, ensopegat efecte de llum articial, y *Demi-vierge* hermosissima tela d'entonacions y llum admirables, y de correcte dibuix. A nostre entendre aquesta darrera obra es prou pera afirmar la reputació artística d'un pintor.

Nostra enhorabona al senyor Junyent, a qui podém senyalar com a qualitat primordial l'ésser sincer, y com a defecte arrelat el no deixarse veure més sovint en altras exhibicions artisticas, tenint com té facultats pera produhir molt, en qualitat y en nombre.

J. Pujol Brull.

NOVAS

Pera conmemorar el solemne acte d'entrega de la bandera a la *Unió Catalanista*, acte que tindrá lloch el prop vinent dilluns en l'histórich monastir de Poblet, repartim ab aquest número'l Suplement Artistich-Literari que ja anunciarem y qu'está dedicat per complert a la senyera qu'han costejat las donas catalanas. El sens nombre de germans de patria que senten vibrar en son cor l'entusiasme per las glorias de la terra, y que's preparan per'anar a Poblet en dit dia, veurán sens dubte ab goig que Joventut, pera festejar tan hermós acte, vesteixi sas planas ab trajo d'honor, habillantlas ab la ensenya de nostra antiga nacionalitat.

Nosaltres aydém en la mida de nostras for-

sas a aixecarla ben alta la bandera de las quatre barras. No volém que sos colors sian pera ningú una llureya. Volém que aqueix drap espetegui a tot vent esvahint fanatismes, aixoplugant en nom de la llibertat a tothóm a son redós, pensi com pensi, vingui d'hont vingui, ab tal que per procediments honrats vulgui la complerta autonomia de Catalunya. Volém que la bandera de las quatre barras, més que a fer de bandera de partit, vingui a matar mesquins esperits de banderia; volém que més que bandera, sia talem grandiós que a tots ens aixoplugui en sagrada germanor.

Trevallant a sa ombra, volém treure de nosaltres tot esperit sectari y exclusivista. Y per 'xó al defensar el Catalanisme com a moviment sociològich particularista y d'educació y dignificació pera pobles y homes, també perseguim ab brahó las reivindicacions históricas de nostra terra, estimant que tot nacionalisme's basa en el passat pera mellor sostenirse en el present y preparar el falaguer pervindre. Y'l Catalanisme históric fa reviure en nosaltres el sentiment de l'antiga nacionalitat com a moviment civilisador que reedifica Santa Maria de Ripoll, celebra festas de la inteligencia al Canigó, restaura la prehuada fábrica de Sant Cugat y acobla a Poblet als bons fills de Catalunya sedents de llibertat, pera qu'entonin a la patria culta'ls himnes que'l simbol de patria ha inspirat als poetas. Axis el Catalanisme fa obra d'amor y de civilisació, y en nom de la llibertat restaura las obras gloriosas de la terra que un'altra esperit de llibertat, erroni, foraster y xorch, havia cuydat a destruhir, destruhint ab ellas nostra personalitat, antany reconeguda y respectada pel món sencer.

En las grandiosas runas de Poblet, ab tan robusta inspiració cantadas un jorn per en Guimerá, hi retrunyirá'l vinent dilluns de Pasqua l'himne de la bandera catalana, hermosament escrit per en Maragall. Siguemhi tots pera entonarlo, ab el cor més qu'ab als llabis, aqueix himne quinas notas emetrán per primera volta'ls chors d'en Millet, com per primera volta apareixen avuy sos mots en las planas de JOVENTUT.

Que la Pasqua granada d'enguany sia tot un símbol, y que grani aviat la gran florida del Catalanisme.

—

La Junta Permanent de la *Unió Catalanista* ha fet circular entre las entitats adheridas las següents instruccions pera donar facilitats al gran nombre de personas que preparan son viatje a Poblet ab motiu del importantissim acte d'entrega de la bandera.

ANADA: DIUMENGE 31 DE MAIG.—Surtida de Barcelona (a Picamoixons) a las 5'44 del matí, de 1.ª classe, 9'10 pessetas (aquest tren no porta vagons de 2.ª classe); de 3.ª, 4'75 pessetas.—Arribada a Picamoixons a las 8'43.—Surtida de Picamoixons (La Plana) (a Espluga) a las 9'15, 1.ª, 1'90; 2.ª, 1'40; 3.ª, 1'05.—Arribada a Espluga a las 9'56.

TORNADA: DILLUNS 1.er DE JUNY.—Surtida de la Espluga (a Picamoixons) (La Plana) a las 17'51, de 1.ª, 1'90; de 2.ª, 1'40; de 3.ª, 1'05.—Arribada a Picamoixons (La Plana) (Cambi de tren) a las 18'34.—Surtida de Picamoixons (La Plana) (a Barcelona) a las 19'17. 1.ª, 9'10; 2.ª, 11'40 (aquest tren no porta 3.ª classe).—Arribada a Sant Vicens a las 20'41.—Cambi de tren (exprés de Valencia). Surt de Sant Vicens (a Barcelona) a las 20'43.—Arribada a Barcelona a las 22'19.—El preu de 1.ª classe es reduhit y'l de 2.ª resulta més car per rahó de que no expenen bitllets de 2.ª a preus reduhits en els trens expressos.—Anar y tornar de Picamoixons, en 1.ª, 18 pessetas.

Els que vulguin assistir tan sols al acte de la entrega de la Bandera poden surtir de Barcelona'l dilluns día primer de juny, baix las següents condicions:

Surtida de Barcelona (a Picamoixons) a las 5'44, de 1.ª, 9'10 pessetas (aquest tren no porta vagons de 2.ª classe); de 3.ª, 4'75.—Arribada a Picamoixons a las 8'43.—Surtida de Picamoixons (La Plana) (a Espluga) a las 9'15, de 1.ª, 1'90; de 2.ª, 1'40; de 3.ª, 1'05.—Arribada a Espluga a las 9'56. Y's pot retornar a Barcelona'l mateix día, de conformetat ab els preus y condicions de tornada detallats anteriorment.

ANADA A POBLET.—Surtida d'Espluga per'anar a Poblet (a peu) a las 9'30 del matí del dilluns.—Surtida de Poblet per'anar a la Espluga (a peu) a las 4 de la tarde del dilluns.

Diumenge a la tarda *meeting* a Espluga de Francolí. A la nit *meeting* a Montblanch, en celebració de la inaugural de las associacions catalanistas de dits llochs.

Dilluns entrega de la bandera a Poblet.

Nota important.—Se fa avinent als senyors expedicionaris que al arribar a la Espluga donguin avís a l'Associació Catalanista de dita població a fí de que se'ls hi pugui reservar hostatje y manutenció pera'ls dos días.

—

Ha quedat constituhida la nova associació «Aplech Catalanista», com a resultat de la fusió de las entitats «Los Montanyenchs», «Lo Sometent», «Lo Renaixement», «Los Pregoners» y «Los Feyners», haventse celebrat el darrer dissapte la sessió inaugural ab gran lluhiment, pronunciant discursos els senyors Roca, president de la *Unió;* Serrat, president de la nova associació; Martí y Juliá, Monegal, y Pujulá y Vallés.

Llegida pel secretari senyor Coll la memoria y la llista de las moltas adhesions rebudas y de las entitats representadas al acte, el senyor Serrat doná lectura a un hermós discurs sobre'l concepte de patria, demostrant la necessitat d'unirnos tots en lo essencial per'assolir l'autonomia.

En Monegal (Trinitat) feu veure la necessitat que tenim d'ésser autonomistas conscients, entenent que nostre moviment nacionalista's basa en la historia, peró que l'hem de basar també en las necessitats actuals pera convéncens encara més de la justicia de nostras aspiracions. Fentho axis, el Catalanisme, que may per estar atuhit ha deixat d'ésser causa de vida a Catalunya, de román-

tich qu'era ha devingut práctich y acabará per assolir sos fins.

El doctor Marti y Juliá exposá consideracions análogas; demostrá que cal la unió de tots pera que tots fem patria en nostras agrupacions, en comptes de convertir aquestas no ja en cassinos, sinó en cassinets politichs. Advocá per l'individualisme en quant marcá bé la personalitat de cada fill de Catalunya, fent aixis patria; mes digué que s'havia de prescindir d'ell quan, per ésser colectiva la causa, pot ésser xorch l'individualisme y esgranarse en benefici del Estat, qu'es nostre enemich. Defensa la democracia de nostras doctrinas y la intranzigencia dels principis del programa de la *Unió*.

En Pujulá y Vallés advocá per la lluyta, entenent que's lluyta per la llibertat. Sols els morts no lluytan; als que son enterrats vius, si may se'ls desenterra's veu las contraccions qu'han fet per'aixecar la llosana. Donchs bé: que vegin al menys las generacions futuras que si en la lluyta sucumbim, nostre cadavre presenta las senyals de la lluyta per la deslliuransa. Digué després que cal lluytar especialment per l'autonomia del individuu, donchs es l'individuu qui fa l'Estat, y aquest será tant més fort y lliure com més ho sia aquell.

El president de la *Unió Catalanista* senyor Roca, én inspirats paragrafs, comparà Catalunya ab Pompeya, soterrada aquesta per varias erupcions del Vesubi, fins que un pagés llaurant trobá una estatua, que fou indici d'altras troballas y del descubriment de l'antiga ciutat. Aixis a Catalunya, soterrada per las erupcions politicas de Casp, de Joan II, d'Anfós V, del Reys Católichs y dels Felips, també han llaurat els bons trevalladors, y la rella ha ensopegat ab un senzill tomo de Jochs Florals, y aixó'ns ha dat delit pera excavar més y reconstruhir tot nostre passat glorios y treure del oblit figuras tan ignoradas y tan grans com las d'en Bach de Roda, en Joseph Moragas y moltas altras qu'en l'ordre civich y en las lletras y en las arts donaren prosperitat y honor a Catalunya. Digué que cal prosseguir aquesta tasca, y que pera ella's necessitan homes de cor, y no esperits febles o migrats, y afegi que per'aplegar a tots els bons se fundá la *Unió Catalanista*, quinas entitats no han de viure entre discussions xorcas, sinó qu'han de donar exemples de prohisme, predicar y ensenyar nostre programa als que no'l saben, fomentar en sas expansions l'art de la terra y no oblidar may que la unió fa la forsa.

Grans aplaudiments coronaren tots els discursos, acabantse entre grans manifestacions d'entusiasme la sessió inaugural de la nova associació, a la que donem la enhorabona esperant qu'ha de contribuhir poderosament al avens de nostra causa.

—

El segón festival históric a benefici de la restauració del monastir de Sant Cugat del Vallés se celebrá al Palau de Bellas Arts el passat dijous ab el mateix éxit que'l primer. El senyor Solanes llegi un preciós discurs d'en Picó y Campamar sobre la Reconquista catalana, demostrant qu'ensemps que's reconquista'l territori, se feu obra de gran civilisació organisantse ab la dinastia de nostres comtes una admirable nacionalitat. Després d'aquest discurs se representá'l quadro escénich dels monjos d'Exalada demanant a Carlemany que'ls relassi'l monastir, y seguidament l'Orfeó Catalá executá las composicions *L'Emigrant*, *La mort del escolá* y *El noy de la mare*, lletra de mossén Cinto y música dels mestres Vives y Nicolau. En Salvador Vilaregut llegi una bella descripció de l'anada dels catalans a Córdoba, escrita per en Joseph Franquesa y Gomis ab gran elevació poética, y acte seguit se representa'l quadro plastich, que impressioná fondament, del enterro de Otó, abat de Sant Cugat del Vallés, mereixent unánims elogis la secció del Teatre Intim, que dirigeix en Gual, com també la decoració que al efecte havia pintat l'escenógraf senyor Urgellés. L'Orfeó Catalá estrená la composició *El somni de Gentil*, música del senyor Gibert (Vicens M.ª), obtenint molts aplausos, y s'acabá la festa ab un altre quadro escénich representant a Flor de Neu acompanyant a Gentil pels estanys y las congestas del Canigó.

El tercer y ultim festival se celebrá diumenge, comensant ab *L'himne del poeta*, del mestre Nicolau, que cantá l'Orfeó Catalá ab molt d'éxit. Després el senyor Sola llegi un magnifich discurs d'en Massó y Torrents sobre las lletras y arts catalanas en els sigles XIV y XV, admirable de fons y de forma, y l'Orfeó canta l'antiga composició de Brudieu *Las sagetas que Amor tira*, descorrentse acte seguit la cortina y representantse una *Cort d'amor* en l'interior d'un castell feudal. Després l'Orfeó cantá la cansó cavalleresca del mestre Pedrell *Don Joan y don Ramón*, y en Manel Folch y Torrès llegi un hermós trevall literari d'en Raymond Casellas sobre la mort del abat Biure. Canta l'Orfeó las composicions *Cant dels aucells*, de Millet; *El fill del rey*, de Pujol, y *La Mare de Deu*, de Nicolau, y altre cop se va descorre la cortina y foren representadas plásticament las escenas del divi ofici de la nit de Nadal en el monastir de Sant Cugat, y l'assessinat del abat Biure, produhint gran efecte en el públich, qu'aplaudi als executants y al senyor Urgellés per sa decoració. Seguidament en Lluis de Cuenca y Tesino, en un ben escrit trevall sobre las Corts catalanas, las compará ab las actuals, demostrant qu'era molt superior la organisació de nostras Corts antigas. La festa acabá representantse un quadro escénich que figurava la obertura de las Corts catalanas a

Sant Cugat del Vallés pel rey Anfós V, presentanshi una magnifica decoració del senyor Junyent (Olaguer). En tant que's representava aquest quadro, l'Orfeó Catalá entoná'l *Cant de la Senyera*, essent tan conmovedor l'efecte, que'l públich emocionat va prorrompre en una llarga ovació.

En aquestas festivals hi contribuhi també la banda municipal, executant diversas pessas de son repertori.

L'éxit ha sigut inmillorable, per lo que felicitém a la comissió organisadora de la patriótica obra de restauració del histórich monastir, honor del art catalá.

—

Atentament invitats per la presidenta del «*Asilo Cuna del Niño Jesús*», assistirem l'altre dia a la inauguració de la exposició de ninas organisada a benefici de dit *Asilo* per las caritativas damas que constituheixen sa junta.

La festa fou espléndida, fou rica y fou divertida. L'aristocracia femenina de Barcelona, barrejantse ab la masculina, honestament se va divertir; y, conseqüents ab aquella moral de certs católichs —que no compartim peró que respectém — que tan bé saben compaginar las virtuts evangélicas ab els plahers mundanals, lograren abdós fins per complert. Ells se divertiren, y l'*Asilo* disposará de fondos pera sas necessitats... Felicitemlas a n'aquellas damas: han lograt el fi que's proposavan, y aqueix fi, avuy per avuy, es un fi honrat. La caritat, mentres la justicia estigui malalta, continuará essent una virtut. Per'xó avuy, a pesar de nostras opinions sobre aytals festas, no podém menys que... aplaudir.

—

El día 20 del corrent celebrá la societat choral «Catalunya Nova», en el teatre del Nou Retiro, un important concert dedicat als seus socis protectors, cantantse ab lluhiment hermosas cansons com *La Bandera*, de Morera; *Els tres tambors*, *El comte Arnau*, *Sant Ramón*, etc., armonisadas pel mateix mestre; *La vetlla dels conjurats*, de Schumann, etc. També s'executaren el *Sanctus* y'l *Benedictus* de la missa de Gloria de Morera, *El capdill* d'Esquerrá, y altras, havent d'ésser repetidas moltas d'ellas per exigirho l'entusiasme del públich.

Aquest aplaudi xardorosament *La Marsellesa*, que s'executá fora de programa, y *Els Segadors*, quinas estrofas foren ovacionadas pel públich que ocupava per complert el teatre.

Dirigí'l concert a conciencia'l mestre Martí.

—

El «Centre Catalanista Graciench» celebrá'l passat diumenge una vetllada literari-musical, essent aplaudidas varias poesias de Verdaguer y altres notables poetas, que foren discretament llegidas. Pronunciá un parlament rublert de sana doctrina catalanista'l senyor Saladrigas, mereixent grans aplausos. En la execució de la part musical se distingiren els senyors Bordas, López, Costa, y'l bariton senyor Granollers, com també'l mestre Cumellas dirigint l'Orfeó del «Centre» qu'executá diferentas cansons catalanas, y'l nen Vilaclara, que'n cantá dugas d'en Nicolau ab molta justesa y sentiment.

Al final se cantaren *Els Segadors* entre grans manifestacions d'entusiasme, havent sigut la festa molt lluhida y surtintne del tot satisfeta la concurrencia que hi havia assistit.

—

Ha pres possessió del cárrech de director de *La Renaixensa*, pera'l qu'estava designat ja feya alguns mesos, nostre distingit compatrici en Joaquim Botet y Sisó, a qui saludém coralment ab aytal motiu.

—

Publicacions rebudas:

La gent del llamp, per Joseph Aladern. Colecció de trevalls literaris que resultan hermosos quadros típichs de la terra, en els que s'hi fruheix la fina observació y 'l sencer estil del autor. Forma'l volúm sisé de la «Biblioteca Popular de «L'Avenç», y's ven, com els anteriors, a 50 céntims.

El equipaje del rey José. S'ha posat a la venda la séptima edició d'aquesta obra d'en Pérez Galdós, pertanyent a la primera serie dels *Episodios Nacionales.* Preu, 2 pessetas.

S'ha posat a la venda'l *Cançoner Popular*, convenientment relligat formant una serie de 33 cansons junt ab l'artística portada que hi dibuixá en S. Junyent. Se ven en las principals llibrerias a 4 pessetas. Oportunament ne parlarém ab la extensió que mereix.

—

NOTA IMPORTANT

Aquest número no's ven separat del SUPLEMENT.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no sían inédits.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

Preus de suscripció:

CATALUNYA: Un any.	8	Pessetas.
» Mitj any.	4'50	»
» Trimestre.	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA:		
Un any.	9	»
EXTRANGER: Un any.	10	Franchs.
Número corrent	20	Céntims.
» atrassat, ab folletins. . . .	40	»
» » sense folletins. . .	25	»

Fidel Giró, impressor.— Carrer de Valencia, 233

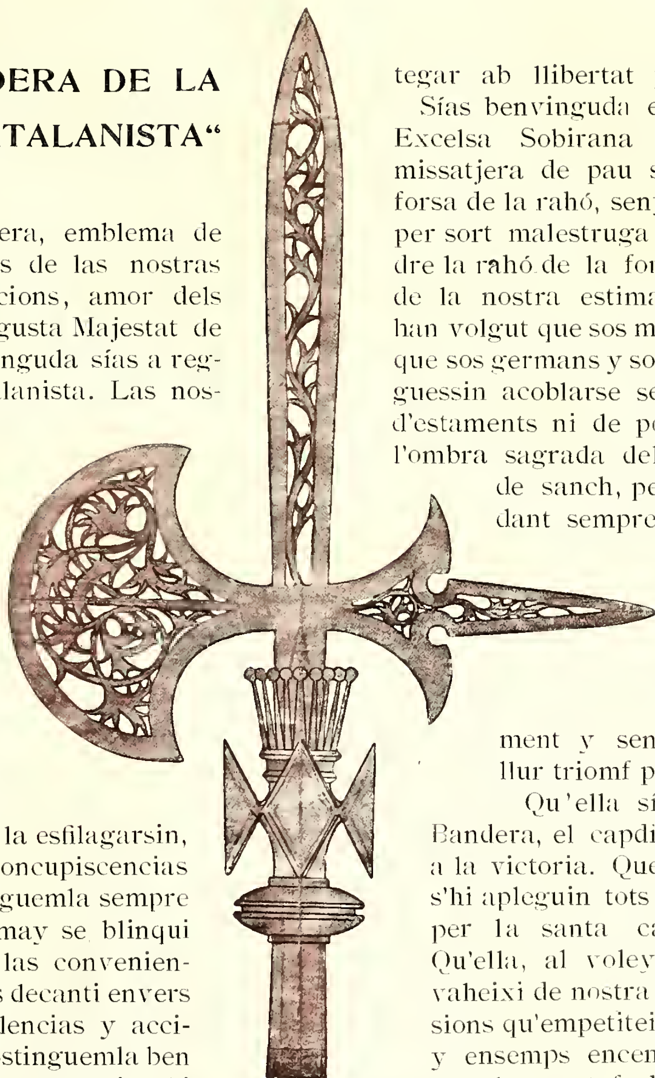
SUPLEMENT

ARTÍSTICH-LITERARI

LA BANDERA

LA BANDERA DE LA "UNIÓ CATALANISTA"

Benehida Bandera, emblema de civilisació, síntesis de las nostras llegítimas aspiracions, amor dels nostres amors, augusta Majestat de Catalunya! Benvinguda sías a regnar en l'estol catalanista. Las nostras mans te sostindrán *ben alta, ben dreta y ben sola*, com s'ha dit altra volta encertada y palesament. Sí: sostinguemla sempre ben alta, pera que las gatosas y'ls arsos de la corrompuda y corruptora política espanyola no la esfilagarsin, ni'l llot de las concupiscencias la esquitxi; sostinguemla sempre ben dreta, que jamay se blinqui al pes feixuch de las conveniencias personals, ni's decanti envers determinadas tendencias y accidentals criteris; sostinguemla ben sola, pera que cap altra li robi l'ayre de que té fretura pera bategar ab llibertat y ab noblesa.

Remat del pal

Sías benvinguda entre nosaltres, Excelsa Sobirana dels catalans, missatjera de pau si s'imposa la forsa de la rahó, seny de guerra si per sort malestruga ha de prevaldre la rahó de la forsa! Las donas de la nostra estimada Catalunya han volgut que sos marits y sos fills, que sos germans y sos promesos poguessin acoblarse sense diferencia d'estaments ni de posició social a l'ombra sagrada dels quatre pals de sanch, pera que recordant sempre sas gloriosas gestas passadas, procurin la seva dignificació present y trevallin honradament y sense treva pera llur triomf perdurable.

Qu'ella sía, la barrada Bandera, el capdill que'ns meni a la victoria. Que a son entorn s'hi apleguin tots els que lluytan per la santa causa catalana. Qu'ella, al voleyar ayrosa, esvaheixi de nostra pensa las passions qu'empetiteixen als homes y ensemps encengui en nostre cor el sagrat foch de germanor en tot temps necessari y actual-

ment indispensable. "La desunió 'ns mata; sols la unió ens pot salvar", declarava l'egregi president dels Jochs Florals d'enguany en la histórica sala de la Llotja barcelonina, y tenía rahó sobrera. Amunt els cors, germans de Patria! La Bandera de la *Unió Catalanista* ha d'onejar per dessobre'ls caps de tots els catalans qu'estiman a la Terra y a n'ella saben sacrificar las miserias humanas foragitantlas del seu pit pera aixís poder fer més lloch a Catalunya: que res son las rancunias dels homes enfront de la grandiositat de las nostras reivindicacions.

En aquest poble individualista de nissaga, sols la Bandera catalana tingué prou forsa d'atracció pera capdillar als catalans que defensantla com a braus la passejaren triomfant per mar y terra, sempre civilisadora, sempre escayenta, sempre hermosa, jamay esblaymada perque sovint refeyan sos colors ab l'or de sas caixas y ab la sanch generosa de sas venas.

Procurém ab nostre esfors que a la Bandera de las quatre barras convergeixin el pensament y la voluntat de tots els catalans que volém una Catalunya gran y noble, rica y digna. Que al redós d'aquesta Bandera hi cápigan tots els nacionalistas, peró nacionalistas sens adjectius, fervents devots de las Bases de Manresa. Que a son recés s'hi respiri a pleret el sanitós ambient de germanívol amor y que no s'hi congrihin odis, ni s'hi explotin hipócritas egoísmes. Y si per dissort alguna vegada la malehida discordia, recordantse per etzar que som homes, papelloneja en mitj de nostres rengles, alsém els ulls envers la Senyera santa y no oblidém qu'es el símbol de la Patria.

Joseph M.ª Roca

A LAS DAMAS CATALANAS

Gentils damas catalanas!

Sou ab nosaltres: som invencibles.

Tota causa en que la dona hi es, es causa guanyada. Per la dona va triomfar el Cristianisme. Quan ella va abandonar l'adoració de Natura, el deu Pan va morirse.

Ens heu fet el mellor present que fer podíau: La Bandera, la insignia flamejant de nostras aspiracions, de nostres desitjos; Bandera de color d'or, de color de sol, ab las quatre barras de sanch que recordan la que donaren els nostres Héroes pels ideals mateixos que perseguím nosaltres; Bandera ab els escuts de la Patria nostra, qu'han sigut sempre senyal de llibertat y de gloria!

Y en aquesta bandera hi campeja al mitj Sanct Jordi trepitjant el drach, el més hermós símbol humá que pugui concebirse. Sanct Jordi! Sí! Sanct Jordi es el símbol sagrat del Mediterrá, el símbol esplendorós de la Vida. Ell es la representació de la Vida combatent la Mort, de la Bellesa destruhint lo lleig, del Bé aterrant el Mal. Es el cavalier del Ideal enfonzant la enveja, l'embrutiment, la crudeltat, la ira; es la virtut llansejant al pecat, el Sanct Esperit fet donzell sobressenyorejant la ignorancia, els instints bestials, baixos, destructors, demoníachs, que rampan

La Princesa: primera orla.

per terra com reptils verinosos. No sols fou considerat axís en la Edat Mitja, sino molt avans. Iorus, el Sol naixent, vencía al Mal a Egipte, al Mal qu'era la nit y la mort. A Alexandría, en l'Art Sagrat Spargírich y en la Hermenéutica, era'l símbol de la divina cavallería helénica contra la malvada *plebs* de las rassas assiáticas y africanas, la gent de Presa, la gent sense cor, las ánimas d'esclaus y de sicaris.

Sí, donchs! Visca Sanct Jordi, el caváller ideal, símbol de la Vida sobrehumana! Y visca nostra Sancta Mária, aquesta Sancta Mar blava qu'ha sigut vehícul de tantas grans cosas, aquesta Mar de la que sorgí la civilisació helénica, y la romana y la provensal catalana, y que veurá—n'estém segurs!—en temps no llunyans resplandir la gran civilisació nostra que tots ovirém ja en somnis!

Somniém, somniém! Que'ls somnis sovint se realisan, y lo més ideal es lo més positíu en aquesta vida!

Ab aquesta Bandera, a més del símbol, ens donéu la forsa, oh gentils damas catalanas! Jo la veig sobreixir en vostre cor, sostenir nostre valor, omplir nostres esperits, animar nostres pensaments, fortificar nostras ánimas.

Devant de la vostra ofrena nostres pits se gonflan y esclatan en viril empenta. Es la Vida, la Vida que'ns heu comunicat en pro de la Patria. Benehidas siáu!

Benhaurat sía'l vostre impuls, hermosas amigas nostras, ja qu'heu volgut que tinguessim una Senyera en el combat, y que aquesta vingués de las vostras mans augustas. Y nosaltres l'acceptém ab serment parescut al dels antichs ciutadans d'Atenas: "Jo jur deixar la Patria més gran que no la vaig trobar al néixer. Y defendrela del atach, y may ferla servir pera atacar la vida superior d'un'altra."

Gracias á vosaltras sentím aquesta missió suprema, qu'es molt més costosa de realisar que la bondat, que la compassió, que la obediencia. Sentím l'Heroísme!

Y vos doném per testimoni'l temps que tením devant nostre pera portar a cap aytal empresa. Estiguéu tranquilas y comptéu ab nosaltres; doneunos fills, que vos donarém grans obras!

Vosaltras sou els sagrats instruments pera la més providencial de las missions sobre'l Planeta; vosaltras sou com la mare Terra; renovéu las especies. Ab l'Amor y ab la Bellesa feu molt més que nosaltres ab el geni y ab la forsa. Sou las creatrius de la Vida. Sense la Vida ¿qué sería de nosaltres? ¿qué fora de nostra rassa?

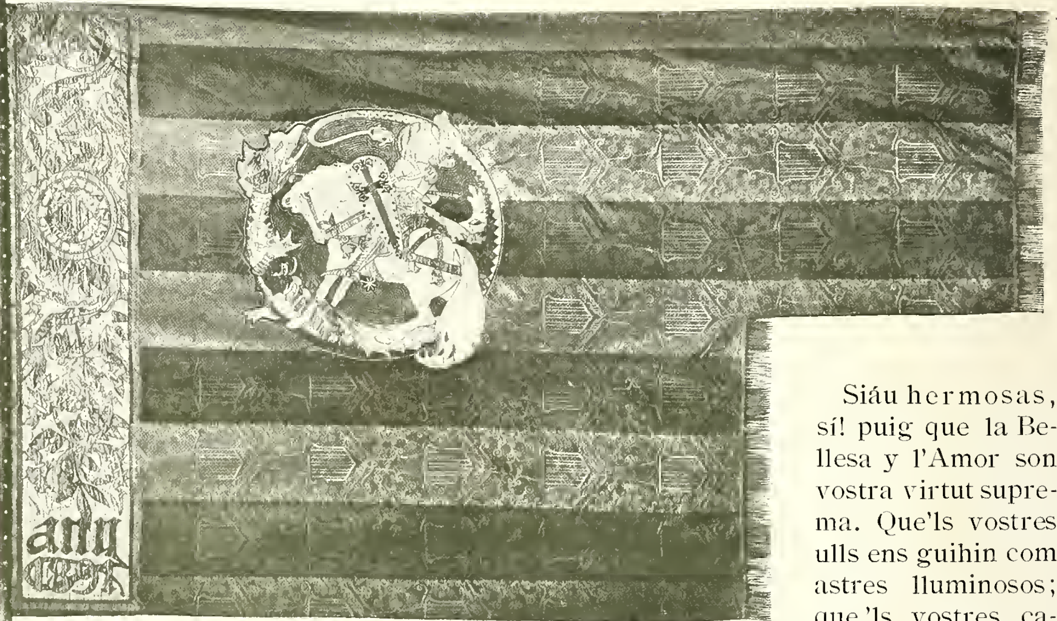
El món marxa pels vostres esforsos com pels nostres, per vostre amor y vostres plors com per nostre pensar y nostres sufriments.

Endevant, bravas donas catalanas! No'ns abandonéu may en nostra vía; acompanyeunos y siáu a tota proba. Feu com aquellas antepassadas vostras que sostingueren l'assetje d'Andrinópolis quan els seus homes combatían lluny d'ellas. Feu com las amassonas de Barcelona en 1640, quan marxavan al atach de la cavallería dels Torrecusa y dels Vélez cavalcant al costat dels seus germans y dels seus estimats, blandint las mateixas armas. Feu com las donas gironinas que guarniren la muralla quan ja no hi havía prou homes pera defensarla, y refusavan els queviures que galantment las hi oferían gentils oficials francesos. "Feuvos enllá, o vos farém foch!" responía una hermosa capitana a un galant comandant de velites. "No'ns tindréu pas sinó després de mortas!"

Siáu víctimas si es necessari pera

que'ls vostres fills sían lliures; y feu fills dignes d'ésser lliures, escullint els mellors d'entre nosaltres pera ferlos. A vosaltras está encomanada l'ascensió de la rassa. Tinguéu fermesa!

Fortifiqueunos el cor en la desgracia. Y compartíu ab nosaltres l'alegría de la victoria, ja que vos la deurém més que a nosaltres mateixos, donchs sou l'ánima de la nostra ánima, la hermosura de la nostra vida!

Siáu hermosas, sí! puig que la Bellesa y l'Amor son vostra virtut suprema. Que'ls vostres ulls ens guihin com astres lluminosos; que 'ls vostres cabells ens sían un vel que calmi nostras angunias; que'ls vostres llabis apassionats sían nostra gran recompensa. Y tot per Catalunya, no tal com es, sinó tal com ha d'ésser, tal com la volém veure un día, organ d'humanitat superior, primera en la civilisació de nostra Sancta Mária, de Nostra Mar Llatina.

Que n'es de malhaurat aquell que besa uns llabis que no comparteixen ab ell la mateixa aspiració suprema!

Estiméu la Vida! Vulguéu viure y ésser sempre encantadoras! Si no, ¿cóm ho faríam? Se'ns apagaría la llum al mitj del día. La Bellesa qu'encisa al donzell, la que després encoratja al home fort, més tart, severa, es l'aureola augusta de la matrona, la respectable blancor de l'avia qu'ab amor mira cóm marxa la seva descendencia.

Inspireunos pensaments alts y sentiments grans, vosaltras que teniu el poder del encant en vostras radiacions innominadas. No deixéu que la tristesa ni'l descoratjament s'apoderin de nostres cors, no! En vostres pits hi batega la joya pera comunicárnosla com foch sagrat!

Penséu que'l moment més sant de la Naturalesa es aquell en que més s'estima. Feu que l'Amor sía la lley de la vostra vida, y qu'en aquest Amor s'hi concentri tot lo bo y tot lo noble. Y tot per la nostra Catalunya y pera que aquesta'n vessi fins a inondarne la Humanitat entera!

Gracias mil per vostra ofrena! En nom de la Patria, sota'ls plechs onejants de vostra Bandera... DE NOSTRA BANDERA, jo vos crido:

Hermosura de la Terra: Salut y gracia!

Pompeyus Gener

Remat del pal: primer projecte

LA NOSTRA BANDERA

Alsém els cors, que ja tením bandera
enarborada sota'l nostre cel.
En nostras mans ha nat com rosa vera,
la flô en l'espay, pro en nostre pit l'arrel.

Els bells colors ha desplegat en l'ayre;
l'amor hi llú en l'or barrat de sanch;
escampa arreu la poderosa flayre
ab que reneix un poble fort y franch.

Agermanats per ella en pau y en guerra,
marxém units per viure y per morir.
Santa es ta causa, catalana terra;
bell es el seny en que ha volgut florir.

Oh! Catalunya, nostra mare aymada.
Viurém fidels al seny del teu amor.
Si cal morir servant la flor sagrada,
caurém contents bo y estrenyentla al cor.

Joan Maragall

Orla acceptada

Mostra del teixit

PARLAMENT ENDRESSAT A LA DONA CATALANA

Tal com lo vianant pintor-artista
que deixà la vall de sos més bells ensomnis,
alsó l'esguart y'l meu entorn contemplo
ab tot l'afany, ab tota la recansa
del qui volgués rublirse la retina
de la bellesa suma que l'enrotlla
corprenedora y escayenta y gaya,
pera gaudirne remembransa eterna.

Enfront meu la familia benvolguda
y l'amistat, tan vera com antiga;
dessá'ls brans campions de nostra Terra
d'ayre seriós y tendre com de pare;
dellá'l jovent ardit, sedent de gloria,
lleons cadells que frisan ans del dia;
y assí, voreta meu, ran de mon ánima,
la Dona de demá de Catalunya.

Aquella que'ls joglars profetisaren,
la que'ls capdals patricis pressentiren,
la que la Patria, opresa y cor-plorosa,
dins la foscor de son present cercava,
cridantla en horas de mortal deliri...

Mireula ressorgir d'enmitj las cendras
de la muller d'ahir! Sa testa hermosa
copsa la llum del arch de la bonansa;
son fascial senyala inteligencia;
sos ulls bondat y fortalesa acusan,
y de son cor, com bresca sahonada,
del patri amor la mel resquillla dolsa.

Flor ideal que dins l'ubach arrela,
enlayra ja sa dreturera tija
fins alurarse fit a fil del astre-
sol del saber qu'alenta y no corseca,
llum del amor que besa y no desfulla,
ans bé, atractívol, fixa'l feble cálzer
guardantlo de blincarse y de colllórsers.

Oh Dona de demá de Catalunya!
¿Hónt eras ¡ay! que'l nostre clam no oias?
¿Quin malefici extrany ensonillava
tots tos sentits y tas potencias totas?
Ton poble, en tant, anyoradís glatia
ab l'anyoransa del proscrit qu'espera
jorns y més jorns, en illa solitaria,
a la germana tendra y benfactora...

. . . .

Mes ja els ab Nos! La estela benhaurada
que t'ha guiat, nomenas Providencia!

Sias per sempre, Dona, benvinguda,
y venerada y benehida sias;
y benehit l'instant en que'l revelas,
comens d'un sigle que'ns ha duyt la rassa!

Arca sagrada de la Terra nostra,
tu salvarás sas consuetuts y llengua;
sa religió, sas tradicions y cántichs
mars a través, issada la Senyera.
Y'l temporal! Que udoli! Que bramuli!
Que'l llamp trontolli la macisa volta!
Tu en tant, serena, quan l'ayguat amayni,
en nostras costas d'or la carga deixa...

Oh Dona de demá encoratjadora!
Bella perseveransa nostra; ¡salve!
La Patria per ma boca te saluda,
perque en tu veu a la patricia vera,
la qui de sa feblesa trau la forsa
y de sa honesta gracia la hermosura.

Tu engandayar sabrás fus y filosa,
y ensemps omplir de santa poesía
la maysoneta de tots respectada;
sobria serás y práctica y discreta;
companya fael; lo dol com l'alegria
compartirás soferta y coratjosa,
a l'ombra de Jesús arresserante.

Ell dictará't los mots plens de dolcesa
ab que parlava als homs y'ls conmovia;
dels enemichs los bons amichs ferasne;
del bons amichs los bons germans que juntan
llur voluntat, y llur cabal y forsa,
per rebastir lo vell casal dels avis:
llegat llegitim, sacrossanta herencia,
honrat soplutj hont compartirse puguin
l'escón y'l pa que Deu n'hi do, de casa.

Del gran dó d'encantar possehidora,
farás las horas en la llar, plahentas
com clar de lluna en nit de maig, divina;
y l'honra del espós serás preuhada,
y'l seguirás per la fressada ruta
que al santuari del progrés enmena,
fent presentalla de tos fills y fillas
devant l'altar de la perfecció humana.

Los grans patricis d'ells vindrán, oh Dona,
com de l'aubada ve'l rohent mitjdia,
de la congesta la veu clara y pura.
Llavors ton obra capirás, inmensa,
y estremirá's ta maternal entranya,
sentinte mare de la rassa heroica
que assolirá, com un sol home unida,
la resurrecció de Catalunya!

Ara, bon ángel y esperansa nostra,
moute y avansa. . . . .

Agnés Armengol de Badía

NOTAS EXPLICATIVAS

Ab petits donatius s'ha fet la gran ofrena; ab petits donatius pera que la dádiva, cabenthi tothóm, sía més gran. No hem de dar aquí una llista dels milers de donas catalanas qu'han contribuhit a la suscripció iniciada per donya Agnés Armengol de Badía. Sía aquesta dona la síntesis de totas, y honorém a totas en ella, com en la bandera de la *Unió* hi veyém sintetisat y enaltit tot l'amor que per la causa de Catalunya senten els bons catalans.

El poeta ja l'ha trobada la frase justa. Ja ell ha fet tot l'honor que deu ferse a las donas catalanas al dir que'l símbol de nostra patria ha esclatat «com rosa vera, la flor en l'espay, l'arrel en nostre pit». Y del jardí de nostres amors y nostres ideals, las donas catalanas n'han sigut las jardineras.

Réstans explicar el primer projecte artístich de la bandera, degut a l'Alexandre de Riquer, y las variants que s'hi han introduhit fins a quedar la bandera termenada.

En el primer projecte d'en Riquer no hi figurava l'orla qu'avuy ostenta la bandera arrán del pal; en son lloch n'hi havía un'altra que representava una princesa lligada a un arbós, mirant afanyosa al cavaller Sant Jordi que al donar mort al drach li indicava ésser arribada l'hora de la deslliuransa.

D'aquesta orla, que no s'arribá a brodar, ne doném una reproducció. També reproduhím el primer projecte del remat de la bandera, que consistía en un rich escut de las barras catalanas artísticament redoltat d'argentería en forma de creu.

La bandera tal com avuy la veyém, resulta artística y hermosa a tot serho. S'ha tret l'alegoría de la princesa deslliurada, peró en cambi, en el nou remat del pal hi figura un'altra alegoría no menys bella.

La forma es la de las antigas banderas gremials. L'alsada del pal es de sis metres; la llargada de la tela de quatre. La estofa es de rich domás de seda expressament teixit d'una sola pessa ab un dibuix de molt bon gust decoratiu. Junt al pal, substituhint l'orla de la princesa, s'extén una magnífica orla o fris de fullatje, sobre'l que s'hi veu l'escut de la *Unió:* brodat tot ab aplicacions de vellut y seda.

El medalló de Sant Jordi qu'ostenta la bandera en sa part mitja superior, es sens dubte una de las obras més ben concebudas per en Riquer. L'actitut serena del genet, la contracció del drach caragolantse, símbol del centralisme que vol reduhir a la impotencia tota causa generosa, y l'escayent carácter arqueológich del conjunt, produheixen un efecte encisador.

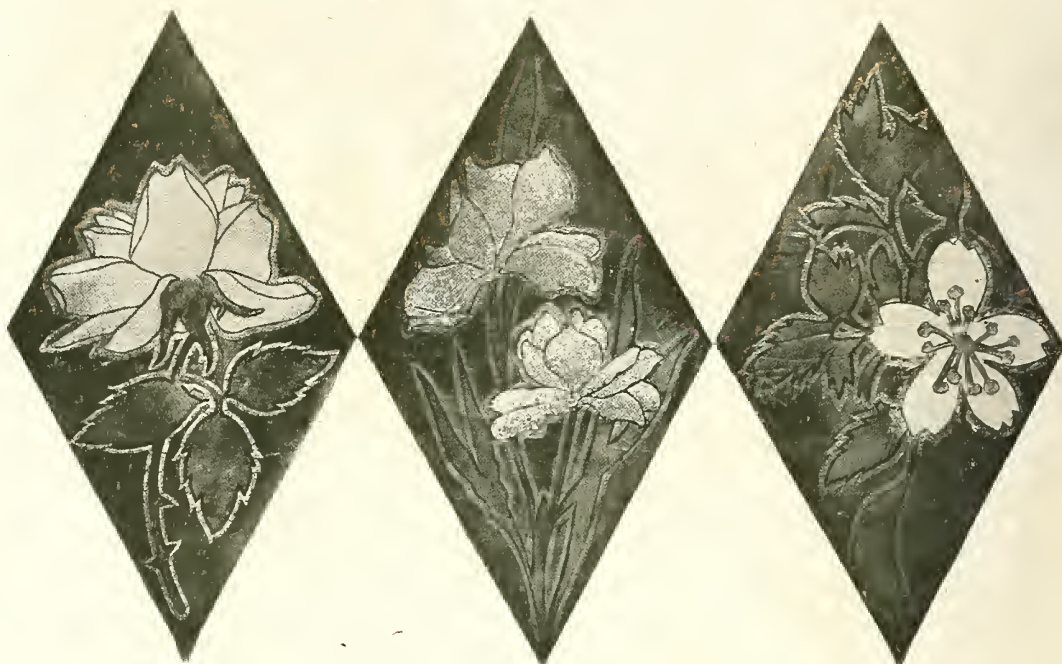
Es magnífich el remat del pal. Sis artísticas placas voltan a aquest; en tres d'ellas s'hi veuhen altres tants esmalts, ab las flors alegóricas de la patria, la fe y l'amor, tantas voltas glorificadas en nostres antichs y moderns torneigs de gaya ciencia, ánima de la Catalunya culta y civilisada. D'entre aquestas flors, emblema dels Jochs Florals, n'arrenca una artística fulla d'alabarda ab hermosos calats, tota d'argent, ab lo que's manifesta que dels Jochs Florals, festa de la inteligencia, n'ha pres cos y vida'l Catalanisme militant, cada dia més ardit en la lluyta per la dignificació de Catalunya.

Consignarém ara'ls noms dels artifices que ab tant de talent y bona voluntat han contribuhit al major esplendor de l'obra secundant a n'en Riquer, qu'es qui l'ha dirigida.

Els brodats son deguts a las senyoretas Serafina y Francisca Fabré; l'argentería, a la casa Masriera Germans; el teixit del domás y sarrell, a la casa Fills de Malvehy.

Medalló de Sant Jordi

Esmalts del remat de la bandera

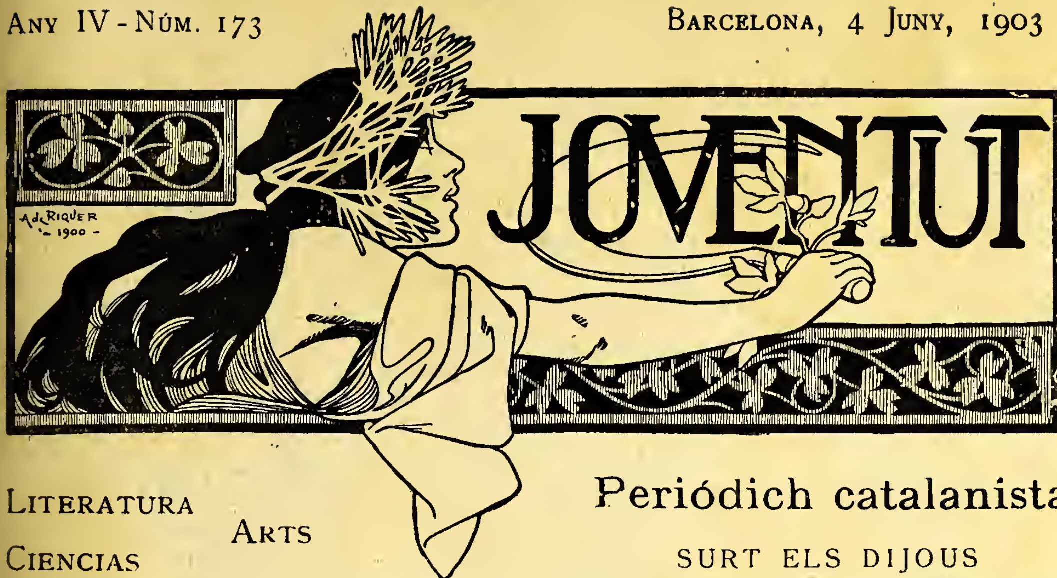
POBLES QU'HAN CONTRIBUHIT Á LA SUSCRIPCIÓ DE LA BANDERA

Albons
Alcoy
Alentorn
Alger
Alguayre
Almenar
Arbós
Arenys de Mar
Argensola
Artesa de Segre
Ayguafreda
Badalona
Balaguer
Baldomá
Banyolas
Barcelona
Bellvey
Berga
Blanes
Bordils
Borjas d'Urgell
Cabrils
Cadaqués
Caldas d'Estrach
Calella
Capellades
Cardedeu
Cardona
Castellar del Vallès
Castelló d'Ampurias
Castellserá
Castelltersol
Castellvell
Castellví de la Marca
Cerbiá
Cim de Puiggrós
Cim de Tagamanent
Coll de Nargó
Cornellá
Crespiá
Cubells
Figaró
Figueras
Fontdarella
Gelida
Girona
Gracia
Gualba
Guissona
Hostalets de Balenyá
Hostalrich
Igualada
La Bisbal
La Escala
La Garriga
Las Corts de Sarriá
Las Planas
Linyola
Liverpool
Llerona
Lleyda
Lloret de Mar
Manlleu
Manresa
Martorellas
Masllorens
Masnou
Massoteras
Mataró
Molins de Rey
Mollet
Montblanch
Montmeló
Navás
Olot
Orrius
Olván
Palautordera
Palma de Mallorca
Pals
Parets del Vallés
Piera
Pobla de Montornés
Pont de Molins
Port de la Selva
Prat de Llobregat
Puigvert de Lleyda
Reus
Ripoll
Ripollet
Riudoms
Roda de Vich
Rodonyá
Rubí
Sabadell
Salás
Sallent
Sampedor
Sans
Santa Coloma de Cervelló
Santa Coloma de Queralt
Santa María de Corcó
Sant Andreu de la Barca
Sant Andreu de Palomar
Sant Celoni
Sant Feliu de Codinas
Sant Feliu de Guixols
Sant Felíu de Llobregat
Sant Gervasi de Cassolas
Sant Hilari Sacalm
Sant Joan de las Abadessas
Sant Llorens Savall
Sant Marti de la Morana
Sant Martí de Maldá
Sant Martí de Torruella
Sant Pere de Ribas
Sant Pere de Riudevitllas
Sant Pol de Mar
Sant Quintí de Mediona
Sant Sadurní de Noya
Sant Vicens de Malla
Sarriá
Sentmenat
Sitjes
Solívella
Targa
Tarragona
Tarrassa
Tirvia
Torelló
Tossa
Tremp
Valldoreig
Vendrell
Vich
Viladrau
Vilafranca del Penadés
Vilanova y Geltrú
Vilarrodona
Vilassar de Mar
Xerta
Y altres

Fidel Giro, impressor. Carrer de Valencia, 235, Barcelona

ANY IV - NÚM. 173 BARCELONA, 4 JUNY, 1903

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . . . 20 CÉNTIMS.
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . 40 »
» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

FOLLETI:

LO QUE DEU ÉSSER NOSTRA BANDERA

Jo sento per tota mena de banderas un horror pregón, un rencor inexorable, una especie de rabia intensa que m'exaspera. Y es que jo encara no he vist la bandera ideal, aquella bandera inmaculada qu'entreveig en somnis; aquella bandera que soch jo mateix, que som tots nosaltres, els que pensém igual, els que sentim igual, els que necessitém lo mateix, els que vivim una vida semblanta; aquella bandera, en fi, qu'es la verdadera essencia de la patria nostra.

Jo no la he pas vista may aquesta bandera, simbol de pau, d'amor y de progrés, aixoplugant sota sos plechs de colors seriosos, y sota sos atributs alegóricament protectors, els cors nobles y serens d'un poble gran que no vol imposarse, d'un poble fort que no vol ésser dominador, d'un poble ilustrat que no vol fer el sabi, d'un poble bell que no vol monopolisár la bellesa, d'un poble generós qu'obre amplament els brassos.

Las banderas que jo he vist no ho son d'aquestas. Ellas onejan sos colors llampants y sos atributs agressius, impúdicament, enlluhernantnos; ellas serveixen per' alegrar festas que no son pas las nostras festas; ellas transtornan els cors sensibles y violentan els brassos atiantlos hipócritament a la lluyta fratricida; ellas s'han alsat orgullosas sobre mil camps de batalla y ostentan com recorts gloriosos de gestas barbres els forats de las balas, la negror de la pólvora y la sanch de las victimas; ellas, las pobras banderas fetas d'un tros de fusta y un drap pintat, representan l'honor *quisquillós* e irreflexiu, que's passeja impúdicament a tot estrop, per carrers y plassas, com si tractés de desafiar als homes; ellas serveixen de mortalla als guerrers, acoblan sovint als farsants de la politica, llegitiman las més baixas passions colectivas y converteixen als homes pacifichs en conquistadors crudels, colonisa

dors egoistas, y quixots estúpits de las més maquiavélicas aventuras. Ellas han encarnat y propagat tota mena de fanatismes, y ellas, en fi, han sigut y encara son el portaveu de las més estúpidas idolatrías.

Y es que la idea de patria, com tota abstracció sentimental, no admet una concreció tangible, o, quan menys, es perillosissim volerla concretar en un símbol. Els que veyém en aquella idea tot lo més noble, lo més seré y lo més generós que nia en l'ánima d'un poble; els que, per formar part integrant d'aquest, voldriam que sols lo mellor de nosaltres trascendis al exterior, pera honra nostra y profit dels altres; els que creyém que sols es gran l'amor, que sols la lluyta intelectual es digna y que una sola fe es fe honorable—la fe en el progrés—; en una paraula, els que pensém y reflexioném, ens espantém dels ídols concrets, perque aquests, per rahó de sa mateixa materialitat, ens empetiteixen la idea y, al passar pel garbell de la interpretació colectiva, la transforman, la modifican y molt sovint la prostituheixen. No ho dubtéu: la bandera, en general, té quelcóm del sant del altar católich. La vella que'l vesteix y ha tocat sas camas de fusta, li pert tot seguit el respecte y no li sab resar res; sols li resa per cumpliment, distrayentse, y encara perque es vella.

—

Jo no voldria, ab tot lo dit, fer acte d'agravi a aqueixa munió de donas catalanas que ab tant d'entusiasme y amor per Catalunya han fet present a la *Unió Catalanista* de la bandera de las quatre barras. El seu entusiasme y'l seu amor son sos mellors justificatius, y mereixen mon sincer aplauso. Es més: els comentaris anteriors no's refereixen pas a una bandera, sinó a las banderas en general, y sobre tot al us que d'ellas se sol fer y a la interpretació que se las hi dona. Es clar, donchs, qu'en tot cas, en el pervindre y no pas ara podrian serli aplicables. Y ellas, las donas catalanas, no hi tindrian en això cap culpa.

Y tampoch voldría que s'interpretessin las mevas senzillas reflexions com a desitj de rebutjar un present tan elevat y significatiu. Lo que si voldria — y perque ho voldria he dit lo dit — es que aquesta bandera, la bandera nostra, no fos pas una bandera com moltas d'altras. Jo voldria qu'ella no fos símbol de guerra sinó de pau, que no anés may al devant dels guerrers per'atacar, sinó entre mitj d'ells encoratjantlos pera la defensa; jo voldria qu'ella's conservés tan pura, tan serena y tan inmaculada com crech será un dia la Catalunya nostra; y pera que ho sigui, jo voldria que no se la prodigués, es a dir: que a la bandera com a la patria se la tingués cuydadosament apartada de tota manifestació pública, religiosa o social en que 'l cor y la pensa de tots els catalans no hi vibressin al unisson ab armonia absoluta. En fi, jo voldria que, fidel representació de la terra que tots aymém, sols fos ella pera tots els catalans un símbol de pau, d'amor y d'esperansa en el pervindre.

L'ART

Aquellas profondas paraulas «No solzament de pa viu l'home», contenen una veritat confirmada cada dia per la experiencia. Per tot arreu veyém que l'home no'n té prou ab la satisfacció de las sevas necessitats físicas, satisfacció que, tot essent absolutament necessaria, no es pas suficient pera ferli assolir el benestar a que ell, com tots els sers, tendeix ab una forsa irresistible.

Això fa que l'home, en el coneixement que tracta de tenir dels sers que'l voltan, no s'atura en las qualitats inmediatament utilisables per la seva subsistencia, sinó que va més enllá y'n descubreix d'altras que, malgrat l'ésser materialment inútils, tenen pera ell un gran atractiu ocasionat per un cert goig o benestar interior que la llur presencia ocasiona.

Aquest examen li fa veure que certas cosas posseheixen una qualitat tan especial, que la seva sola contemplació, prescindint en absolut de la utilitat, ocasiona una fruhició tan intensa y tan pura que un hom, per un moment, arriba a creure que la felicitat absoluta no es una *idea*, sinó una realitat perfectament assequible.

L'atracció exercida per aqueixa qualitat, que nosaltres anomeném bellesa, sobre l'home, ha impulsat a aquest no solzament a cercarla per tots els medis possibles, sinó á disposar els objectes de la Naturalesa de manera que, donántloshi la unitat qu'avans els hi mancava, el conjunt presentés una bellesa molt més intensa que la que naturalment tenian.

Y com que las aptituts no son iguals en tots els homes, aviat se va veure que, al pas que la majoria no tenía altra facultat que la de sentir la bellesa, alguns individuus possehian el privilegi de *crearla* en virtut d'una forsa que als demés els hi havia sigut negada.

A conseqüencia de l'admiració que tot lo qu'es una manifestació de forsa inspira, aquests individuus foren considerats per tothóm com inmensament superiors als altres, y fins se va dir, y's va admetre—y avuy dia continúa dihentse y admetentse—que la facultat de produhir obras bellas era la més elevada que podia possehir l'home, y que'ls que la tenian, o sian els artistas, eran absolutament insuperables.

Peró l'home no solzament té la facultat de sentir y de crear la bellesa, sinó que, devant d'un objecte o fenomen qualsevol, sent un impuls, d'una intensitat variable segons els individuus, que'l porta a cercar la causa que l'ha produhit; y si la contemplació de la bellesa ocasiona un plaher molt viu, el coneixement del per qué de las cosas omple l'ánima d'una alegria sols concebible per qui l'ha sentida alguna vegada.

El desitj de coneixe, ha portat l'home a voler saber lo qu'es la bellesa y a examinar si realment la seva contemplació, y en especial la seva producció, es l'acte més elevat a que'l sér racional pot entregarse. Aquest examen ha fet veure que la bellesa no pot ésser el fi ultim del trevall de la inteligencia, sinó qu'en un lloch més elevat que'l qu'ella ocupa n'hi há un altre, qu'es el coneixement total de las cosas, y no limitat a una qualitat externa com es precisament la que constituheix la bellesa.

Peró de la mateixa manera que pera crear obras bellas es necessaria una facultat que no tothóm té, pera penetrar en la essencia de las cosas, pera tenirne un coneixement tan complert com sia possible, cal posar en exercici una facultat segurament molt més rara que la exigida per la bellesa. Aquesta facultat es la reflexió, y gracias a ella l'home arriba a coneixe d'una manera acabada algunas de las cosas del món en que viu.

La major part dels qu'han estudiat reflexivament la bellesa convenen en que aquesta qualitat existeix realment en els objectes, o sia que no depén de la nostra manera de concebir; peró'ls sers la posseheixen com una qualitat purament externa que no'ns diu absolutament res de la llur essencia constitutiva. Es una qualitat qu'afecta sols, per dirho aixis, a la llur manera de presentarse. Aixis s'explica que la bellesa sols impressiona quan un se limita a la pura contemplació del objecte, sens anar més enllá, puig tan bon punt la inteligencia tracta de saber lo qu'es el sér que té al devant, deixa en absolut de tenir en compte aquesta qualitat que no pot donarli la més petita llum per guia en l'examen que té de fer.

Es molt fácil demostrar aixó ab exemples trets de totas las ciencias, peró será suficient posarne un tret de la geometria. No pot negarse que tota figura geométrica es bella, mes la ciencia qu'estudia la essencia constitutiva de las figuras no ho té en compte pera res. La bellesa, en aquest cas, no es considerada més que pel que's limita a mirar, diguemho aixis, la figura; peró no pel qui la estudia y tracta de saber lo qu'ella es. En tots els casos, y sia'l que's vulgui l'objecte considerat, la bellesa es una qualitat tan externa, que se la deixa de banda en el mateix moment en que la inteligencia's disposa a estudiarlo.

Aixó fa que'ls artistas son els homes menos a propósit pera'ls estudis serios y reflexius; y'ls homes de ciencia, en general, manifestan menos entusiasme per las Bellas Arts que la generalitat dels homes, sense qu'aixó indiqui una desviació de la llur sensibilitat. El diferent valor que'l sabi y l'home vulgar donan a l'obra artistica prové, sens dubte, de que'l primer considera la bellesa com un pur accident, y'l segón creu qu'en totas las cosas ella es la part més important. Per aquesta rahó l'home de ciencia es més amich de contemplar la hermosura dels grans espectacles de la Naturalesa que la de las

obras humanas. La primera impressiona, més que per ella mateixa, per lo que revela; la segona es més superficial y parla poch al enteniment.

Per aquesta causa l'aptitut artistica y l'aptitut cientifica son, en general, dugas cosas oposadas. Y que necessariament es aixis ho fa veure la consideració de la diferenta indole del trevall del home dedicat a la ciencia y del que's dedica al art. El primer s'esforsa per apartar tot lo que pugui privarlo de coneixe lo que son las cosas; als seus ulls sols la veritat té valor, prescindint, d'una manera absoluta, de si aquesta veritat es bella o no. El segón no ho cerca lo que son las cosas; es més: fins evita en lo possible'l saberho, perque una experiencia poch agradable pera ell li ha ensenyat que moltas d'aquellas cosas en que's delitava, gran nombre d'aquellas concepcions qu'ell colocava per sobre de tot, devant de la rahó son perfectament absurdas y no poden ésser consideradas més que com una proba de l'atracció que sobre moltas personas exerceix tot lo imaginari y antinatural.

Y fins en las obras bellas qu'están complertament dins de la Naturalesa, la bellesa, devant de la reflexió passa a ocupar un lloch tan secundari, que l'artista, pera qui solzament ella tenia importancia, necessariament s'ha de sentir ferit. Això fa que l'artista inconscientment arriba a odiar tot lo que sia producte del esfors reflexiu. A alguns exagerats aquesta mena d'odi'ls fa fer gran nombre d'extravagancias. No sé ahónt vaig llegir qu'en Ruskin no volia anar en ferrocarril. Y ¿no hi há molts artistas que's dolen de que'l trevall reflexiu d'alguns homes fassi desapareixe cada dia més el misteri que volta tot lo desconegut, y sobre tot, de que'l món estigui dominat per las *ideas abstractas?*

Malgrat tot lo dit, la inmensa majoria de personas que's tenen per ilustradas creuhen que'l verdader signe d' intelectualisme, la cultura per autonomassia, es la cultura artística. Això prové de que la multitut no reflexiona, y per lo tant es incapás de compendre'l mérit dels homes de ciencia. Si alguna vegada sembla interessarse per un sabi, aquest interés no es més qu'aparent; es un interés forsat, no espontani, y molt semblant a la fingida admiració que demostra una persona que contempla una obra de gran mérit sense percebirlo, y que tracta de dissimular la seva ignorancia ab moltas exclamacions y frases laudatorias. Tot això no té res d'extrany, perque'l mérit dels trevalls cientifichs no está al alcans de la multitut y ningú pot admirar lo que no entén.

De tot lo dit se'n deduheix que l'art no es pas lo més elevat que pot produhir l'home, lo qual se demostra també observant qu'en totas las civilisacions ell es el primer qu'apareix, trigant la ciencia devegadas sigles a ésser coneguda, lo qual fa evident que aquesta es molt més difícil y elevada que aquell. També se'n deduheix que'ls que diuhen y escriuhen que la cultura de las personas té de midarse pels coneixements artistichs y literaris que posseheixen, afirman cosas qu'están molt lluny d'ésser veritat y que, devant de la rahó, de cap manera poden defensarse.

NARCÍS VALL

DIETARI DEL COR

CXIII

Amoreta, amor:
estronca aqueix plor
que'ls teus ulls escalda;
asserena'l front,
que'ls ayres del món
no t'entrin a l'ánima.

Repósat en mi;
ja'l veurém florî
per la primavera
el desitj suau
d'un idili blau
que'ns lliga a la terra.

Ja'l veurém florî;
reposante en mi
la pau será eterna.

ANTÓN BUSQUETS Y PUNSET

OH, *L'ARMÉE!...*

En un diari parisench que tinch a la vista, y entre altras cosas de relativa importancia, hi llegeixo un cas curiosissim, que tant per encloure una profitosa ensenyansa, com per sa evidenta originalitat, crech mereix ben bé ésser conegut.

Se tracta, cavallers, d'un soldat agregat al destacament que guarneix una població situada al departament del Nort de la República, y al qui s'ha aplicat el text d'un códich novissim, tan extrany com misteriós; puig gracias a n'ell, y pel fet senzillissim d'haver tractat de *monsieur*, a secas, a un dels *sous-officiers* del regiment, s'ha trobat, de gradació en gradació, *premiat nada menos* qu'ab setanta cinch dias d'arrest, tot veyent de pas—ab la natural sorpresa per part d'ell—com la pena li era aumentada tant com major era la categoria del ultim *galonnè* que, esdevenint en coneixement de la seva manca de respecte, se plavia ensanyantshi.

Y això, ciutadans, si no fos altament dolorós, puig que senta una premisa quinas conseqüencias ulteriors, per lo fatals, son de tot punt dificils de preveure, depassaria ab torna'ls limits de la jocositat.

No cal que demanéu antecedents ni que al pretendre jutjar un efecte preguntéu d'ara en endevant cóm els aconteixements se succeheixen. ¿Sou soldats? ¿Delinquiu? ¿Se vos castiga pel superior més inmediat? Donchs no donarhi voltas: podéu ja en principi abrigar la plena convicció de que la pena que aquest os imposi, la veuréu pujar com si res, arribant potser al doble o triple quan la falta comesa arribi en coneixement del superior del superior qu'os ha inferit el cástich: y aixís més tart per un altre y un altre, en progressió ascendent sempre, fins al extrém de que'l descuyt més insignificant y de menos importancia a primera vista, pot en un moment donat ocasionarvos un disgust tan serio com el qu'haurá tingut el soldat de referencia.

No está del tot malament...

En aquests temps que tant se prodigan las lloansas, molts cops ben inmerescudas, que s'aixeca una estatua a cada cantonada, y que fins—ja podém dirho—l'haver sofisticat ab éxit algún producte alimentici o l'haver robat en el pes y calitat de determinat article constituheixen mérits y titul suficients pera que'l vostre nom se dongui un dia a qualsevol dels carrers del poble que per dissort os vegé náixer o vos hostatjá ab pena, me sembla infame, altament injust, que's deixi a l'ombra y en el més gran oblit al home genial que inventá y posá en us primer que ningú, un sistema de repressió com el de que vinch parlant.

Lo deliciós, lo extremadament delicat y que constituheix, diguemho aixis, el *clou* en aquesta escala de Jacob en la quina per extranya coordinació cada grahó representa una nova agravació de la pena, son, com he fet notar, els vols que indefectiblement la práctica d'aquesta llegislació novissima está cridada a pendre, en el cas més que probable de que prosperi.

En lo successiu, y ja ab la certesa de que la condempna deu ésser aumentada, no hi haurá processat que s'estimi, que a la notíficació de la sentencia no demani la de la conseqüencia final inevitable: aixis no sigui més que pera estalviarse l'angoixa que pel esperit representa la demora del temps, y per altra part, ab rahó sobrada; si un cástich senzillet de dos o tres dias de mecánica pot, sense saberse cóm, convertirse en quaranta dias de presó, posém per cas, dever d'humanitat es el dirho desseguida.

Mes qui sab si la qüestió deu ésser—y en això radica potser el *quid ocultum* que'ls profans no endeviném—fer compendre al soldat ras que, més aviat que una conseqüencia de la falta comesa, es el cástich una derivació del grau qu'ostenta el qui castiga. Perque, ésser capitá—suposo—no seria tal vegada cap orgull si no anés adherida al empleo aquella satisfaccioneta intima y boy-boy de mala lley que proporciona sovint el gust de poder mostrarse més rigorós, y per tant més enérgich que un vulgar sargent; com aixís mateix l'ésser comandant o coronel no's diferenciaria ab gran cosa dels subordinats si, de temps en temps, no podian aquests fer sentir el pes de l'autoritat ab més vigor que un capitá.

No hi há més.

Aquest y cap altre deu ésser el fi primordial del fi que la disciplina persegueix, y fins anéu a saber... anéu a saber si allargant la

cosa, caminant de deducció en deducció, vindriam a parar en la conseqüencia de que en aixó estriba gran part d'aquella forsa envejada qu'en el camp de batalla y en lo més fort d'un combat decideix la victoria per un o altre bando.

—

Concretemho.

Una falta comesa no tindrá pas may més ni menys gravetat perque sigui un o altre'l qui la casualitat cridi a solventarla, ja que resta encara per establir la gerarquia de la pena, y tampoch desde que'l món es món s'ha vist, crech jo, un códich que digui, per exemple: será castigat ab dos dias de presó el ciutadá que s'apoderi de tal o qual objecte propietat d'un altre: no obstant, si'l jutje que falli suma a sa condició de tal mérits contrets per antiguitat o altre concepte, alguna condecoració, quelcóm en fi que'l distingeixi entre'ls funcionaris com ell, podrá, estirant la cosa, enviar al culpable a morir al pal.

Es el *colmo:* sols per'xó deurian els francesos coneixe y retenir el nom del autor de aquesta lúgubre fantasia; caminant els temps, podrian, com he dit, rendirli'ls honors que's deuhen als homes que perpetúan una época.

Res proba tant lo estantis del *panache militaire* com las miserias a las quals y pera perdurar ha de corre a apoyarse; y lo que per de comptat el fa verament insoportable a tot home d'inteligencia, es, molt més encara que l'ésser crudel y odiós, lo que té de sobiranament bestia y ridicul.

Se pot soportar un sufriment ab certa paciencia, quan a hu li cab per endevant la seguritat de que aquest reportará més o menys tart alguna utilitat práctica en un o altre ordre de la vida: se revolta, en cambi, l'esperit del home més inofensiu, devant aquest estol nombrós de reglaments y ordenansas de tots matisos que, molt lluny de dignificar al individuu o afirmar quelcóm, semblan més aviat creats expressament pera deprimirlo mantenintlo en estat de perpetua imbecilitat.

Pleguém.

En bona fe, y aixó no ho dich pas per dirho, hauria desitjat viure tot el temps que de vida'm quedi alimentant la ilusió de que pera consagrarse héroe no era precis, tan extrictament indispensable, l'abdicar en absotut de aquellas condicions qu'adornan y enorgulleixen l'home; me sab greu que seguidament els aconteixements me demostrin lo contrari.

El cas especialissim d'aquest soldat francés no pot menys que reflexar en mon cervell una idea ben migrada de la virtualitat de certas cosas... o de la manera d'ésser dels héroes.

JOSEPH ARTÍS.

TRET DE FONA

XV

EL RECLÁM.

En tot temps els poderosos han verificat actes que'ls hi han ocasionat plaher, sense tenir en compte la molestia que podian ocasionar a altras classes. Ja la guerra, devastantho tot; ja la cassera, atravessant els camps conreuhats pel pagés... L'ociós té necessitat de grans emocions que no sab trobar en ell mateix, y'l malestar que'ls seus actes ocasionan a altres sers entra en el compte de las grans emocions per ells desitjadas y buscadas.

Avuy dia no es poderós l'aristócrata del múscul (fort); ni l'aristócrata de la sanch (noble); ni tan sols l'aristócrata del nirvi (intelectual). Avuy dia'l poderós es l'industrial. Y obehint a la lley general, construheix automóvils, munta en ells, els llensa a esbojarradas velocitats, y creuha las carreteras com si a ell sol pertanyessin, escombrantlas ab sas máquinas enginyosas de tots els sers vivents que tinguin a bé fer us dels camins nacionals qu'ells també pagan y que a ells també pertanyen.

Es el salvatjisme de tot temps que's presenta baix una forma modernissima: mes hi há en el fons una degeneració espiritual.

Madame Renaud té dos fills, que corren en la cursa Paris-Madrid en dos automóvils. L'un d'ells s'estabella pel camí. Ho comunican a la mare, y aquesta diu: *Vull que l'altre fill meu continuhi.*

¿Creuréu per un moment en el renaixement del esperit de las mares espartanas? No: esborréu aquesta creencia del vostre cervell si hi acudeix.

No's tracta de posposar el fill a un ideal superior, no's tracta de la patria, del bé dels

altres ciutadans, de la felicitat d'un tros d'humanitat, ni del desitj de donarho tot pera'l progrés... no.

Madame Renaud es fabricanta d'automóvils, y li calia acreditar la seva marca.

F. Pujulá y Vallés.

LA ENTREGA DE LA BANDERA

Avans del funest maridatje dels Reys Católichs, quan a dintre 'l real monastir de Poblet no hi havia arribat encara la influhencia del gust del Renaixement, ni molt menys la fábrica del monumental cenobi havia sigut profanada pels enfarfegats barroquismes del sigle XVIII; en aquells temps en que'ls macisos murs ostentavan arreu la emprempta poderosa del art románich si datavan dels sigles XII y XIII, y del gótich més pur si eran bastits durant el sigle XIV, pot dirse que nostra nacionalitat catalana, satisfeta de la superioritat de son geni, fort y civilisador, no deixava may de mostrarse sagellada en tota obra gran y bella. Aixís en el monastir de Poblet no sols hi veyém el carácter catalá en sa arquitectura hermosa y sobria, sinó que hi veyém també a cada portalada, aprop de molts finestrals, arrán dels modillons dels frisos, al cim o al peu de las columnas, en las sepulturas, en las llosanas del paviment. o en las voltas de las naus, l'escut de las quatre barras.

Passa'l sigle XV, y aytal escut ja no es esculpit pels artistas; mes no perque l'esperit de progrés y de germanor dels homes sia tal qu'hagi abolit las nacionalitats (progrés que socialment fora ben negatiu si ab ellas se negavan els homes que las constituheixen), sinó perque nostra nacionalitat es absorbida per una política corrompuda y pel gust estragat de l'época.

Aquest paréntesis vergonyós, traduhit en una decadencia manifesta del esperit catalá, devia cloures ab una desfeta més vergonyosa encara, ben diferenta per cert de las qu'ocasionan els grans moviments revolucionaris quan tenen quelcóm de conscient. Aytal desfeta fou la profanació que l'any 35 del sigle passat sufriren Poblet y altres grans monuments de Catalunya desprès d'haver passat per la profanació lenta dels monjos y dels pseudoartistas qu'havian vingut desnaturalisant durant centurias enteras l'esperit artistich de la rassa.

La part sana del nostre poble, la verament avensada, la qu'ha servat, a través del temps y de las vicissituts, l'esperit d'emancipacio que caracterisá als antichs catalans, ha obert els ulls per fi, y al extendre l'esguart sobre'l passat, ha cregut qu'en ell devia cercar la font de sas reivindicacions dera fer quelcóm de profit, ja que'ls ideals de llibertat que's persegueixen han d'ésser mantinguts tot mantenint ab ells, pera ferlos forts, la propia personalitat, no ab esperit regressiu, sinó ben progressiu y enlayrat, com ens ensenya la historia qu'ha sigut sempre l'esperit de Catalunya, la nació llatina més civilisada de la Edat Mitja, y, avuy que's desperta malgrat el jou politich que sufreix, la més avensada de quantas integran l'Estat espanyol.

Per això fou una bella idea la que tingueren las donas catalanas de fer entrega a la *Unió Catalanista* de la bandera de las quatre barras en l'históric monastir de Poblet, hont cada antich detall arquitectónich es una página gloriosa del art catalá que no necessitaria pas el barrat escut pera mostrar ben sencer l'esperit de la rassa. Y per això, en aquell recinte, revestí l'acte una importancia inmensa, com inmens fou l'entusiasme dels milers de personas que de tots indrets de Catalunya hi concorregueren.

L'haver retornat de la festa en moments en que deu entrar en máquina aquest número'ns priva de donar una ressenya detallada: peró com que aquesta ja l'haurán trobada nostres llegidors en la part d'informació de la prempsa catalanista diaria, sols de la significació del acte hem volgut ocuparnos, consignant que pocas vegadas, tal volta may, ha celebrat el Catalanisme una festa hont el medi respongués tan bé al fi, y tan grans fossin l'entusiasme y la gentada.

L'Orfeó Catalá hi ajudá poderosament ab sos cants inspirats, que traduheixen lo més pur de l'ánima de nostra terra escampant arreu flayre de bellesa y de poesía. De Tarragona havia vingut expressament la benemérita institució pera cantar l'himne *La nostra bandera*, original d'en Maragall y en Millet. Y cóm el cantá, en aquell moment solemne! Esborronat tothóm d'entusiasme pels anteriors cants y pels parlaments que pronunciaren n'Agnés Armengol de Badia al entregar la bandera y en Joseph M.ª Roca al rébrela, l'himne acabá de somoure tots els cors. L'entusiasme esclatá llavors de manera grandiosa, no traduhit en aplaudiments y exclamacions, sinó en cants, en cants benehits, en cants de deslliuransa. Y esclatá ab tota sa majestat l'himne de *Els Segadors*, y las voltas ressonaren ab sos accents, als que s'hi barrejaren els del tro que 's sentia retrunyir en mitj d'una tempesta desfeta. Aixoplugats sota aquellas voltas deu o dotze milers de catalans, sentiren tota la forsa d'un gran simbol. Cants de lluyta eran els seus, cants de lluyta'ls de la naturalesa. Era menester, es menester, donchs, lluytar contra las desviacions dels que corromperen l'art de Poblet; contra'ls opressors qu'han volgut ofegar l'esperit de rassa; contra la onada forastera que'ns priva de desenrotllar nostras costums y nostras lleys, de cantar nostres

cants y de viure la vida superior desitjada pels homes que's senten lliures.

Mes també cal la germanor entre tots els qu'estimém Catalunya; cal que la bandera no'ns meni com a remats, sinó que'ns guihi com a convensuts, sense fanatismes, sense mesquinesas personals; cal que'ns fassi conscients dintre de nostras creencias y 'ns aixampli l'esperit pera reconeixe a tothóm el dret que té de trevallar per la patria segons sas conviccions y son modo d'ésser; cal que'ns allunyi de las lluytas de partit que son la caracteristica dels Estats inferiors, com l'espanyol, vehi o germá dels alarbs, dels endarrerits eterns; cal que sia bandera de democracia y que com a tal vingui a destruhir banderas y banderetas, que de totas som enemichs en quant significan fanatisme y negan y prostituheixen l' esperit democrátich que invocan. Per aixó totas las rebutjém, per trobarlas negativas en la lluyta per la dignificació humana.

Aquesta es la missió del Catalanisme: sobre la Catalunya vella, bastir la nova Catalunya fentla ben progressiva. Y dintre d'aquesta Catalunya, que cadascú vagi fent sa vía com en els pobles cultes la fan els homes, sens erronis conceptismes de reaccionaris y d'avensáts, ab llibertat pera tothóm que de bona fe trevalli. L'esperit ample, la convicció ferma y'ls procediments honrats: heushaquí tot lo que's necessita.

Aixís creyém qu'ho havian comprés els catalanistas en el solemne acte d'entrega de la bandera, puig el Catalanisme en massa hi estigué representat, no mancanthi ni aquellas entitats qual assistencia no podia exigirse.

La causa de la *Unió Catalanista*, qu'enclóu tots els grans principis del Catalanisme militant, ha rebut ara l'adhesió d' altras importants brancas del autonomisme catalá, y cada día té més convensuts y més adeptes dintre sos grans principis de sempre. Que sía ara més que may causa d'amor pera tothóm; causa d'amor pera que tots hi aprecihin honradesa y esperit ample y progressiu; causa d'amor perque las donas, las amorosas donas, son las que li teixeixen la bandera qu'ha de ferla més gran y ha de convertirla de fet en llas de germanor pera tots els homes.

LLUÍS VÍA.

LA NOSTRA (*)

Bandera, santa bandera,
bandera dels catalans:
alsemte a la devantera
sobre'l pit y ab dugas mans.

Ve ab nosaltres nostra mare
nostra llengua y nostra lley:
la dissort no'ns aclapara;
fins cayguts som poble rey.

Dels brassos d'en Casanova
els nostres t'han recullit,
y ara ets l'antiga y la nova,
qu'ets la terra y l'esperit.

Que't segueixi qui es de rassa;
que s'aparti el qu'es dels borts.
Sota terra, a cada passa,
fins estremirás als morts.

Y puig ets la patria vera,
será lo que Deu voldrá.
Avant y enlayre, bandera,
que la sanch ja't seguirá!

Desllíurans de forsa extranya;
si eram pochs, ja som llegions.
Sant Jordi mata l'aranya,
y destría las regions!

ANGEL GUIMERÁ

*** (*)

—Alséu vostras banderas!—
cridava'l rey Martí,
y ab aquell crit d'engunia
la patria s'esmortí.
Pel tornaveu dels sigles
ressona'l crit sens fí:
—Alséu vostras banderas!—
encara'ns torna a dî.

—Alséu vostras banderas!—
van fent els Jochs Florals.
La terra s'hi es posada
teixintne'ls quatre pals;
las donas ja la brodan,
la engrapan els més alts,
y amunt va la bandera
dels nostres ideals.

Demunt las quatre barras
hi há'l nostre campió,
el cavaller Sant Jordi
matant el vell dragó.
Pels fills de Catalunya
ben clara es la llissó;
contra dragons y aranyas
Sant Jordi 'ns es patró.

Bandera de la Patria,
desplega ton satí,
que tots a la teva ombra
tos fills hi hem de seguî.
Units, las ponentadas
no'ns farán pas desdî,
per tu tots volém viure,
per tu volém morî.

FRANCESCH MATHEU

(*) D'entre las composicions poéticas que la bandera de la *Unió* ha inspirat als poetas catalans, transcrivím com a més notables aquestas dugas, copiantlas de *La Renaixensa*, que las publicá en son extraordinari d'avans d'ahir.

L'HEREU

A Ignasi Iglesias.

—Y ara!... ¿Qu'ho dihéu de debó?—demaná la Pepa badant boca y ulls, mentres li queya entre las esclofollas el ganivet punxagut ab que pelava trumfas a la porta del hostal.

—Oytal!—respongué sa tia.—Sembla mentida que no te'n hagis ataleyat, tan a la vora que la tens!...

—Ja veuréu: com vaig sempre per feyna y no'm fico may en ningú, res té d'extrany... Peró vaja! no me'n puch avenirl... Ay carayna de Bel! Ves ab quinas en surt ara, cap a sas vellesas.

—Ts! vellesas, vellesas...— respongué la jaya bo y enfonzant dintre l'esmirriat monyo de cabells grisos, varis cops y precipitadament, l'agulla de fer mitja com si volgués treure de sa closca la resposta...—¿Vella, la Bel?... No tant, dona, no tant. ¿Sabs qué deu tenir?... A la ratlla dels quaranta cinch, y ben mirat, encara pot fer feyna en aqueixa edat una dona com ella, ben apeixada, que no s'ha posat may cap pedra al fetje...

—Bé, peró escoltéu: en Mandri ja té forsas més anys qu'ella...

—En Mandri, dius! Quin un! Ve de bona soca. Quan ell se va casar ab la Bel, sa mare encara criava.

—Qué voléu qu'os digui!—afegi la neboda, seguint sa tasca.—Jo me'n donaria vergonya d'aquestas cosas, tenint una mossa ja casada y qu'aviat la fará avia... ¿Y qu'está de gayre temps?

—Deurá ésser per la brema. Ey! dich jo, donchs lo qu'es per ells, qu'es cas que surés la cosa; y com ella es ja tan grossa de mena...

—Y'l vostre fill ¿qué'n diu d'això? Miréu que si ara la Marieta cau del escambell... Oh, y en Mandril Tant que'l desitjava un hereu a primerias... Vejám, vejám com anirán las cosas!

—Qué sé jo!—respongué la vella tota capficada.—En Janet y'l noy están tots enfutismats, per molt que jo bé'ls predico que no cerquin rahons, donchs encara no se sab lo que passará. Lo que'ls fa estar més cremats es pensar que'ls Mandris ja ho devian saber qu'ella estava embrassada ans de casar la pubilla ab el nostre Queló, y s'ho van callar per por de que's desfés el casori, o de que'l noy fes arreglar las cosas d'altra manera. Lo que hi há, es que des que la nova ha comensat a corre, que a casa no saben pas lo que's fan. Tot va en renou. A primerias la jova no s'ho volia creure que sa mare estés aixis, deya que no podia ésser...

—Ay carayna! Vaja, no me'n puch avenir! Qué voléu qu'os digui! Aquestas cosas tan extranyas sempre'm sembla qu'han de dur rahons—acabá la hostalera alsantse, mentres arreplegava ab una má son devantal ple d'esclofollas.

—Té, Pepa: aqui la tens que ve del hort. Cal no tenir ulls a la cara pera no veure cóm está. Guáytatela.—

Era pels vols de la capvesprada. El sol s'amagava darrera la cinglera d'un vert negrós, escampant pel cel un lluminós vel que s'esblaymava cap a llevant.

Pel carrer estret, de casas de tapia, encrostissada la cals que las emblancahi un jorn, s'atansava, ab una cistella de cireras sota'l bras, una dona petitona, rabassuda, d'ulls negres y vius, roja y encara fresca, de cos rodanxó y ampla pitrera. Avensava per entre un escampall d'avirám y de criaturas que revolcavan llurs sanitosas carns de montanyenchs pels dintells de las casotas plenas de moscas. Al primer cop d'ull se li veya que, sota sas robas de pagesa, anava neta com una plata; balancejava'l cos tot caminant ab calmosa quietut, y, al passar, cambiava algún mot ab las vehinas.

Quan arribá prop de la hostalera, qu'arreplegava'l gibrell ple d'un bé de Deu de trumfas grogas, un somriure francot obrí sa ampla boca de llabis groixuts, buyda d'uyals, únich signe de decrepitut que's veya en ella.

—Hola, Bel,—digué la Pepa.— ¿Que vens del hort?

—Si, dona, de cullir quatre cireras pera las monjas, que'n volen fer confitura... ¿Cóm tens el noy, Pepeta?

—Bé; no ha sigut res, gracias a Deu. Cosas del dentat, me penso, y de la mala mamada que li dongui'l dia que se'ns van negar las ocas... ¿Tan mateix, Bel, diu qu'hem d'anar a bateig?—acaba per preguntar la Pepa, frisosa y tafanera, morintse de ganas d'es-

brinar la nova.—Qu'amagat ho duyas, carayna de dona!—

Altre cop se badá l'ampla boca somrihenta.

—Bé, deixaho corre—respongué la Bel.—La gent enrahona y potser s'equivoca.

—Carayna! No me'n havia ataleyat fins ara; peró creume que si fossis fadrina't veurias ab trevalls pera que no t'ho coneguessin. Siga la enhorabona... Si ara teniu un noy, lo qu'es en Mandri no n'estará poch de tou... Ay, carayna, ves! Sembla qu'encara teniu humor d'anar a fira... No hi há com tenir forsa quartos...

—Noya, en això sí que no hi valen l'humor ni'ls diners. Ve com ve. Fa vint anys y vuyt mesos que va naixe la Marieta, y poch me podia pensar veurem ara ab aquests mals de cap altre cop. Allavors de la noya, vaig quedar tan malament (vos ne podéu fer memoria, Josepa) — seguí la Bel dirigintse a sa consogra qu'anava fent mitja calmosament, asseguda al banch de pedra d'aprop de la porta, — que'ls metjes de la vila digueren que ja se m'havia acabat per sempre'l tenir maynada. Y té, ara sí que'ls hauré fet quedar bé, com hi há món!—

En aquell moment una veu fresca y jova ressoná no gayre lluny de las tres donas.

—Mare! — cridá a la Bel. — Veniu si os plau!—

Era una mossa alta y sapada, d'encrespat cabell roig y pell blanca, mes tota colrada de pigas rossas que la enmorenian. Sos ulls eran petitets y negres, y sa boca roja tancava un dentat admirable. Vora'l portal de casa seva esperava a sa mare que s'anava acostant pausadament, ab un pas feixuch de dona grossa, mentres la filla se la guaytava ab un esguart extrany, el front tot contret.

—Hola, noya!—digué la mare ab son bon somriure, passant per devant de la jova y entrant dret a la cuyna, després d'haver deixat el cistell de cireras demunt d'un ascón de la entrada. —¿Quin vent te porta per aquí, després de tants dias que no havias baixat al poble?—

La mossa no respongué al prompte, y doná una volta per la cuyna com cercant quelcóm que no trobava en aquells moments: tal volta l'esperit per'afrontar la qüestió que l'havia duta a casa sos pares. Al cap de poch, ab las galtas encesas y la veu tremolosa, el punys sobre'ls costats del ventre que senyalava una propera maternitat, s'encará resoltament ab sa mare y li digué:

—Mare, escoltéu: ¿es veritat lo que diuhen pel poble, qu'estéu embrassada?—

La Bel no s'esperava la pregunta tan crúa, per molt que dias há se la temia. Abaixá'ls ulls com una culpable, reculá unas passas, y se li encengué més la cara.

—Bé... m'ho penso—barbotejá a mitja veu.

Els ulls de la filla espurnejaren.

—¿Y de quán vos penséu estarne?—demaná, al cap d'un poch.

—Ay, filla! Això sí que del cert, del cert, no puch dirho — respongué la Bel més tranquila, pensant sols en el filló qu'en aquell moment sentia bellugar en sas entranyas en voluptuosa sensació.—Me penso que fins un parell o tres de mesos... que...

—Es a dir—cridá la pubilla fora de si—¿qu'estéu de set mesos y no n'heu dit res a ningú? Y ho deviau saber qu'estavau aixís quan vaig casarme, ¿oy?

—Veurás, noya: no, no m'ho creya pas; de cap manera. Qui s'ho havia de pensar! Si com aquell qui diu no m'ho he cregut fins ara que me'l sento!...

—Y donchs, jo, ¿cóm quedo, veyám, si ara teniu un noy? Adeu pubillatje, ¿oy?... Donchs això no pot anar, ¿sentiu? Tenim d'arreglarho ab el pare. Si qu'estariam frescos ara, qu'al cap d'avall vingués un marrech a endursen tot lo de casa y a mi'm deixés de qualsevol manera!... Tractes son tractes. En Queló m'ha dit que vos ho digués: ell s'ha casat ab la pubilla Mandri y no ab una cabalera!—

Y la mossa anava amunt y avall de la cuyna exaltantse, cargolant nirviosament las betas de son devantal de pisana nova y estufada, y enrojintse d'aytal manera que, per moments, semblava que sas galtas s'anessin a encendre.

La pobra Bel, asseguda al ascón, las mans encreuhadas sobre'l ventre com si volgués protegir l'infantó contra las malasvolensas de sa germana, la deixava esbravarse, bocabadada, no sabentse avenir d'aquell esclat de copdicia tan desvergonyit. Ella ja s'ho havia temut un xich alló, mes no de part de sa filla, sinó del gendre, y algún cop, a primerias de sospitar el seu estat, ho havia dit al seu home:

—Si de cas fos... Ay, Jaume!... En Queló, cóm se posaria!... La Marieta prou es bona xiqueta, mes a ca'l Janet ho son tant d'interessats!...

—No t'amohinis, dona,—li havia respost sempre en Mandri, posantli l'ampla má sobre la espatlla y ab una rialleta d'home satisfet. —Déixamels per mi 'ls Janets. Si tenim un noy, veurás si filarán dret, y si no, la Marieta no haurá un quarto, tot y essent bona xiqueta com dius qu'es... Massa li hem predicat qu'en Queló sols la volia pels quartos, y ves el cas qu'ha fet dels consells del seus pares...—

Y a la Bel, escoltant a sa filla en aquells moments, li semblava com si fos la boca d'en Queló la que li parlés.

—¿Qu'es aixó?—feu una veu forta, del dintell de la porta estant.—¿Qué hi há?—

Y entrá a la cuyna un home ençara jove, fort, alt y sapat, d'ulls vius, mitj closos sota unas grossas cellas rojas, vestit de vellut, ab morada barretina al cap, net y endressat com en jorn de festa.

A la vista de son pare, callá de cop la pubilla, mossegantse'ls llabis ab despit.

—¿Qué hi há, noya?—torná á repetir el pagés, després de deixar en un recó de la cuyna un feix de vimets que duya a la espatlla.

Després, tranquilament, ab las mans a la butxaca, aná a asseures al ascón prop de sa muller, tota tremolosa, bo y guaytantse a sa filla ab ayre burleta. Mentres estirava las camas, calmós, sens inmutarse, afegí:

—¿Ja vens a moure rahons, pubilla?

—Si: pubilla, pubilla...—rondiná ella.—Germana del hereu, segons sembla!... No m'ho volia creure: com qu'ho heu dut tan amagat!...

—Oydá!—respongué'l pare ab una rialleta.—Podiam haverho dit al senyor rector qu'ho tirés trona avall, si't sembla... Bé ¿y qué? Es cert: tindrás un germá ó germana, si a Deu plau, y os tocará a tu y al teu home esserne padrins.

—Peró, pare! Vos dihéu las cosas ab una tranquilitat... y...

—¿Y?...

—Y a casa, en Queló y'l sogre están donats a tots els dimonis. ¿Que no veyéu cóm quedarán las cosas si teníu ara un noy y'l feu hereu?

—Quedarán com a n'a mi'm plagui, ¿ho sentiu?—digué en Mandri alsantse molt seriós.—Quan vas casarte, fa prop de mitj any, no sabiam res del cas, ni'ns ho podíam pensar. Ha vingut aixis, alabat siga Deu. Si voléu tenir rahons, en tindrém. Tu no ets més que una beneyta que sempre's deixa entabanar, y'l teu home lo mateix. Digali, y sobre tot al seu pare (qu'ell es la espurna qu'os punxa), que'm vinguin a trobar a mi, y no t'envihin a n'a tu, si volen quelcóm. Ja sabéu cóm tinch las cosas. Fora del hort de la Riera y'l casal del Puig que't vaig donar al casarte, tot lo demés es meu, ben meu, y soch amo de ferne lo que'm dongui la gana. Ab aixó, de bonas en bonas tot lo que vulguéu, peró teniu compte si hem d'anar a las malas.—

A la Bel els ulls li espurnejavan. Alsá son cos feixuch, y acostantse a la llar, se posá a encendre foch, donchs ja's comensava a sentir com els mossos anavan atravessant la entrada, enrahonant ab veu forta, mentres penjavan las eynas.

—Vaja, prou, per l'amor de Deu!—s'atreví a dir, acostantse al seu home y a sa filla ab el gresol encés a la má.—Deixeuho estar aixó. Jesús! Miréu que tot se sent de la entrada, y no hi há per qué ferne dos quartos a la gent. Massa que se'n parla, Senyor, massa! Tot el poble'n va ple!... Quina desgracia!

—¿Eh? ¿Qué dius?—exclamá en Jaúme, arrugant las espessas cellas y tot girantse de sobte cap a sa muller...—¿Desgracia? ¿Que't tornas ximpla, borranga de dona?... ¿Desgracia si tenim un noy? ¿En dius desgracia de tenir lo qu'havém desitjat tota la vida?

—Bé, home, deixeuho estar, vos dich—seguia la Bel, sachsejant el cap amohinada y plorosa.—Será lo que Deu vulgui. Encara no es nada aquesta pobra criatura, que ja té de moure rahons!—

Y mentres tant, la feynera dona, havent penjat el llum, anava apariant el sopar, tota capficada y aixugantse'ls ulls ab la má.

—Bona nit—digué de sobte la Marieta, girant la esquena y anantsen cap a fora.—Ja'n tornarém á parlar, si Deu vol, un altre dia.—

. . . .

Estavan renyits encara quan la pubilla Mandri va tenir aquella forta cayguda del

barranch. Un miracle va ésser que no's matés; peró'l part va venir avans d'hora. La Bel se'n pujá corrents cap al casal del Puig a cuydar a sa filla, malgrat que ja no sabia l'hora.

—Ves,—li havia dit el seu home—ja que t'hi empenyas, encara que no s'ho mereixin gayre.—

El part va anar bé, peró la nena, una desnerideta vuytmesona, no tenia esma ni per'agafar el pit de sa mare. El metje pronosticá que dificilment viüria, malgrat la exuberancia de llet de que podia gaudir.

El dia que la Marieta va surtir a missa, sa mare's sentí'ls primers dolors, y, cansada de tants dias de traqueteig, de pujar y baixar del poble al Puig, se ficá'l llit.

—N'has fet massa, borranga! — digué en Jaume un xich capficat. — Poch ho farian pera tu, ells. Son uns interessats, creume. Lo qu'es jo no'ls perdono, y pots comptar que si'l vell Janet s'ha ferit d'aquesta manera, es un cástich de Deu. Apa, ara a cuydarte tu.—

. . . .

Quín daltabaix hi há en aquellas horas de nit a ca'n Mandri! Desde'l demati que la Bel está ab dolors punyents, y sos crits esparveran als que la voltan.

La llevadora y'l metje están reventats. En Mandri, més groch que la cera, bufant a cada punt com si s'ofegués, no para enlloch, va voltant tota la casa, del corral al celler, de la cuyna a dalt a la cambra, el cap cot, las mans a las butxacas de las calsas, la barretina sota'l bras. Sembla qu'hagi perdut l'esma.

—Bevéu, bevéu, Angeleta—diu a la llevadora.—Begui, senyor Grau, si es servit—diu, oferint el vi més vell de las botas.

Sembla com si tingués por de que s'acabin las forsas dels que no s'apartan de la pobra Bel.

. . . .

Clareja la matinada per las escletxas dels finestrons mal tancats, quan el doctor, després d'un minuciós reconeixement, diu a l'Angeleta:

—Això no va gayre bé. Aquesta dona es molt forta, peró la cosa dura massa... S'haurá de treure.—

La llevadora s'espanta. En tants anys com exerceix, pochs cops ha vist aquellas eynas, peró fa'l cor fort.

—Jaume... escoltéu...

—Feu lo que vulguéu—diu el pobre home, assentat en un recó, el cap entre las mans, la vida en sospés.

. . . .

—Mandri, es un noy, y molt maco! Siga la enhorabona! Deu vos do salut pera véurel gran!—

Un singlot convulsiu sachseja al gegant, que's guayta com un beneyt aquell pilotet de carn moradenca, llepissosa, caragolada: una mena de bestioleta sangnosa que comensa a bellugarse y a gemegar feblement en la falda de la llevadora.

Alló es l'hereu Mandri, aquell hereu tan desitjat. Y'l pare no sab qué fer ni dir: sols guayta, guayta, y sent dintre seu una mena d'escalf dolsa y tendra que li va pujant fins a la gola, que se li nuha, y després li arriba a las parpellas, d'ahont n'ix en llágrimas benfactoras que li amaran las colradas galtas.

. . . .

—Mandri, en aquest món al costat d'una alegria, sempre hi há un dolor. Heu d'ésser home—diu el senyor metje, ab semblant ple de tristor.

. . . .

La fosca endola la montanya y'l pla. Pel caminet vorejat d'esbarzers y pruneras bordas, baixa del Puig cap al poble una parella jova, enrahonantse a cau d'orella.

—No siguis beneyta dona — li va dihent ell, un xicotás moreno, ben plantat, guapot.—Es una desgracia... qué vols ferhi! Més haguera valgut la criatura; peró mira, aixís, si aquest se morís, que tot podria ésser, donchs ja sabs que diuhen que té'l cap fet malbé de las eynas del metje, ja no'n vindrá cap més, a menys que ton pare's tornés a casar pera fernos la guitza... Creume, noya, femho aixís: el paperot al pare sobre tot; que no ho esbrini. Lo demés ja vindrá després. Ja has sentit qué ha dit l'Angeleta: Deu nos en guart d'un copet als polsos: ja estava llest. Fins potser al agafarlo... qui sab...

— Calla, Queló, calla! Sembla mentida que diguis aquestas cosas! Deu pot castigarnos... Per culpa teva, per haverte tu escoltat massa a ton pare y jo créuret a tu, ves si n'he donat als pares de trastorns... Y ara encara vols

que... Pobra mare! També me la estimava, no't pensis!...—

Peró ell es tossut. Decantant el cap, dominantla, li va parlant a poch a poch: sembla que la vol convence.

—Els camps... las casas... las vinyas; els boscos sols, més de setcents duros l'any... Tot per l'hereu, y nosaltres ¿qué?...—

Ella diu que no; s'escruixeix, el rebutja, lluyta... calla y cedeix.

—¿Ho has entés bé?... Aixis...—

Y arriban a las primeras casas del poble sense dirse cap més mot, entesos ja.

. . . .

—Mandri: la vostra filla y'l seu home son abaix qu'os demanan.

—No, no! No vull véurels!... Fora de casa! Ara ja tinch el noy!... Fora!—exclama'l viudo ab un to vibrant.

Mes una dona l'agafa pel bras, una bona vehina.

—No siguis aixis, Jaume, per l'amor de Deu! La Marieta es la teva filla!... Déixala despedirse de sa mare!...—

. . . .

Vestida de negre, ab sabatas de vellut y la caputxa de seda, menys blanca que son rostre d'escolada, la mare dorm son darrer son, ab un Sant Crist de plata al pit, uns rosaris als dits erts, voltada de ciris, en aquell mateix llit ahont ahir se blincava cridant, forta de dugas vidas.

En la cambra vorera, dintre son bressol de barca, dorm la son primera'l pilotet de carn vermellosa, closos els punys, estretament faixat, ab sa carona indefinida, el front contret...

—Pare,—diu la Marieta plorosa, casi bé tan groga com sa mare morta, que no gosa guaytarse—vos demano perdó, ja ho veyéu... La mare, al cel sia, no va ésser tan rencorosa com vos... Ara que no la tindréu a n'ella, no vulguéu viure aixis!...—

De primer, en Mandri calla. Ni menys s'ha guaytat a sa filla. Alli en la cambra hi son ara tots dos sols ab la morta. Una vehina entra y surt de puntetas, arreglant els cremallots dels ciris.

Després en Mandri's mira la mossa fit a fit. Ella abaixa'l cap y tremola: sembla que l'esguart del pagés li vulgui treure'ls pensaments de dintre'l cap pera llegirloshi en el front.

—Noya—diu tristament—tu no ets pas dolenta: sols vas errada. Si es de cor que parlas, deixemho corre tot; per mi, com avans, per mor d'aqueix pobrissó que's queda sense mare.—

La Marieta s'estremeix tota.

—Deixéumel veure, pare, si os plau.

—Ves, noya, ves... Tingas compte, qu'está malaltó!—

. . . .

La dona d'en Queló s'acosta al bressol de barca que va ésser el seu vint anys enrera.

Asseguda en una cadira baixa, una parenta velleta té a la falda un embolcall de llana fosca.

Allá dintre hi há l'hereu.

—Ja ho veus, Marieta, ja ho veus—diu la veu planyivola de la jaya—quinas cosas passan al món! Té, guáytatel, ves si es gros y llarch. Si troba una bona dida, aquest mossot se fará com un toro, peró per ara veig que ningú se'n cuyda de cercarnhi, pobret! Mira, tot son pelleringas... Si s'arribés a omplir, quin goig que faria!...—

Y la vella pessiga las manetas rojas y flonjas, closas encara com en el claustre matern.

—Té—diu posant l'infantó en brassos de sa germana.—Ja qu'ets aqui, me'n aniré cap a casa, que's fa tart y ho tinch llunyet.—

La dona d'en Queló s'assenta a la cadireta, prop del bressol. Una espelma crema demunt d'una calaixera, iluminant feblement els objectes d'aquella cambra quieta, hont las ombras s'allargan confosas per las parets blancas y pel sostre creuhat de feixugas vigas blavas.

Y's va guaytant de la vora, vora, aquella criatura petita que té a la falda. Vol fer el cor fort, y li sembla que li ofega una pesanta llosa... Es son germá, l'*hereu*, aquell infantó sens defensa, que instintivament gira la carona contreta, vermellosa, ab tons groguenchs, vers el pit de la mossa.

L'hereu! son germá! el fill dels seus pares!...

Peró sent encara aquell ressó temptador: «Els camps... las casas... las vinyas; solzament els boscos donan ben bé setcents duros l'any... *tot* pera l'hereu, *tot!*...»

Y deslliga la gorreta, desfá l'estrenye-cap, y apareix la closca rodoneta cuberta de pel moixi... Junt als temporals hi há las senyals de l'eyna qu'ha tret al món una vida nova.

El petitet obre'ls ulls d'un negre blavós. Ha callat, y la boca ja ampla, de llabis groixudets, sembla que s'entrebadi ab un somriure placévol.

Els dits de la Marieta deixan anar el caparró: una esgarrifansa li ha posat tota la pell de gallina. Sense saber cóm ni per qué, la llosa pesanta que li ofegava'l cor s'alsa, y ab un gran gemech surten a dolls las llágrimas de sos ulls.

—No, no!... pobret!... no, no!...—

Y ab un moviment de senzillesa admirable, superb, se descorda'l gipó, bada la camisa de bri, y'n sobreix el pit de carn nevada, pintat de venetas blavas, rublert de sava vital. S'ajup sobre l'orfanet, y posa entre'ls llabiets que cercan piulant, el mugró moreno font de vida pera l'*hereu*.

Y al sentir la dolcissima caricia de la boqueta xuclanera, s'esgarrifa de plaher, d'un plaher sant y bo que la transforma tota.

—Noya! ¿qué fas?—diu de la porta estant la veu de son pare, que's va acostant vers ella.

Darrera d'en Mandri, la Marieta veu al seu home, el rostre trasmudat, poruch, mitj estúpit... y ella l'envolta d'un esguart fondo y tranquilisador.

—Ja ho veyéu, pare: a mi la llet me sobra; el senyor Grau diu que la nena no'ns viurá... ¿Quina dida pot tenir el vostre fill que'l vulgui més que sa germana?... ¿Oy, Queló? ¿Que't sab greu que crihi l'hereu?—

El xicotás acota'l cap. Devant d'aquell fet de la seva dona, quelcóm se li ha trencat cap endins, endins del pit ferreny, quelcóm dolent, com un rosech, que li feya mal; y arrambantse a la paret, creuha en ella'ls brassos, y amaganthi la morena cara, arrenca en un plor.

—Sou uns bons minyons—diu conmogut el pare. — Me'n recordaré sempre de lo que feu.—

. . . .

Al hort comensan a vermellejar las cireras; per entre'ls sarrells de fullám vert, semblan els collarets de coral qu'hi ha deixat penjats, al anarsen, la primavera.

—Pare! Queló!... ¿Cap hónt sou?—crida una veu fresca desde la passera.

—Aqui, noya... Cap el pou!—

Y per entre'ls enfilalls de monjeteras floridas, atravessa tota endolada una dona resplandenta de joventut, ab un cistellet cubert d'un tovalló d'un blanch de neu a una má, y al altre bras un infantó que sembla un pom de rosas.

—Aqui teniu el brenar—diu ella deixant el cistell demunt del margell del pou.

—Ay noy, té. Prenme aquest bordegassot que pesa com un plom. Tinch el bras ben adormit—afegeix posant el petitet en mans del seu home, que'l reb fentli la rialla.

L'alsa en l'ayre y'l fa volar, y'l menut, que belluga las cametas alegrament, ab sa má molsuda, plena de clotets, vol péndreli un clavell roig que penja entre las dents blancas del xicotás.

Mentres tant, la Marieta buyda'l cistell y fa las particions.

—Au, pare, comenséu a menjar! Tu, porta'l noy!... Vina aqui, fartot, vina!... Está que peta aquest mossot!...—

Y girantse, ab una rialleta, l'angeló altre cop als brassos, diu:

—Pare, guaytéu: l'hereu ja ha tret dugas dents... Miréuselas, qué blanquetas son!—

L. Escardot.

NOVAS

Al ésser entregada la bandera de la *Unió Catalanista*, dalt del presbiteri de Poblet, sostinguda per donya Agnés Armengol de Badia y altras donas de totas las classes socials, el president de la *Unió* contestá en aquests termes:

La *Unió Catalanista* vos agraheix desde lo més pregón de la seva ánima catalana la preuhada bandera que las donas de la nostra Catalunya han teixit tirantse la patriótica llensadora d'un poble al altre pera que sía grandiós mantell qu'abrigui a tots els catalans de bona voluntat.

Grans mercés a vos, ilustre dama, y grans mercés a vostras germanas en Patria Catalana. La *Unió Catalanista* vos fa serment de transmetre, si bé ab el mateix or potser ab més sanch encara a vostres fills, aquesta bandera que'ns entreguéu, tres voltas santa: santa pels recorts sagrats que simbolisa; santa per ésser feta ab sengles brins de seda eixits de cors de donas catalanas, y santa pel fí sublím a qu'está destinada, perque ella será la redemptora de la Patria.

Sobirans que bastireu a Poblet! Reys d'Aragó de nissaga catalana quins esperits avuy sembla que papallonejan per aquestas runas estimadas! La bandera que passejareu triomfant per mar y terra, la que fereu estimar dels vostres vassalls y respectar dels contraris, ha renascut de sas cendras y ha volgut voleyar per primera vegada en aquest relicari de la nostra nacionalitat. Jo vos prech en nom de la *Unió Catalanista*, que vostras ánimas visquin ab nosaltres pera que poguém sostenirla sempre triomfant, sempre gloriosa.

Comte d'Urgell, víctimas de Joan II y de Felip IV

y vosaltres que os diguereu Joseph Moragas y Bach de Roda y Rafel de Casanova y tots els defensors de las llibertats de la terra: la vostra sanch generosa no caygué en terrer xorch, la llevor sembrada a Casp ha tret florida; mireula, quína flor més gemada y més hermosa! Regada ab sanch, res té d'extrany que nasqués ab sanch barrada..

Catalans! L'ángel de las nostras llars, el que'ns agombola de petits y'ns bressola ab cansons de la terra, el que'ns assadolla d'amor y ab nosaltres comparteix alegrías y tristesas, el que saludém ab els noms inefables de filla, d'esposa y de mare, ens recorda que tením Patria, peró Patria única, sola, indivisible, simbolisada en aquests quatre pals de sanch sobre camp d'or, defensats pel gloriós cavaller Sant Jordi del dragó que rastrejant dessobre d'ells pretén entelar la seva puresa inmaculada. Estimemla tots aquesta bandera, veneremla tots y defensemla, qu'ella es la Patria. Ab nostres brassos estrenyemla sobre del nostre cor mentres batigui, y quan vingui la mort, que fentnos de mortalla'ns abrassi a nosaltres.

Catalans, germans meus! Ja tením bandera!
Catalunya! Aixécat y camina!

—

La setmana passada oferirem nostre tribut a la bandera de las donas catalanas ab el Suplement artistich que tanta acceptació tingué y que ben prompte quedá escampat per tot Catalunya, essent disputada sa adquisició en las poblacions hont més adeptes té'l Catalanisme y veyentnos precisats a ferne novas remesas. A Poblet, en l'acte d'entrega de la bandera, se'n veyan també molts exemplar en mans dels concurrents a la festa, que'ls adquirian pera tenir un recort gráfich y complert de la hermosa ensenya.

Pagat, donchs, nostre tribut ab l'anterior número, sols ens resta expressar en el present la satisfacció que sentim per la bona acullida que aquell tingué entre'ls catalanistas, als que creyém haver fet un bon servey, essent degut aquest, en gran part, a la *Unió* y a n'en Riquer, que'ns donaren totas las facilitats pera reproduhir els diversos detalls de la bandera qu'ornavan nostre Suplement artistich.

—

A propósit:

En Bonaventura Bassegoda escrivia l'altra nit a *La Renaixensa*, ocupantse de la bandera de la *Unió* regalada per las donas, «qu'ella sia nostre guiatje y nostra senyera, y que devall de sos plechs no'ns hi ajuntém may més que pera fer patria.»

Quelcóm semblant se diu aquesta setmana a JOVENTUT en l'article de fons, al recomanar que la bandera de la patria «se la tingui allunyada de tota manifestació política, religiosa o social en que'l cor y la pensa de tots els catalans no hi vibrin al unisson en armonia absoluta.»

Ara bé: el company nostre qu'ha escrit aixó darrer no's distingeix pas per sas ideas católicas; en cambi'l senyor Bassegoda es católich, y no obstant, abdós pensan igual, abdós s'entenen al honorar la bandera, colocantla en son degut lloch y colocantshi ells també.

Els mal aconsellats, els mesquins o'ls sectaris no son, no poden ésser vers catalanistas: per aixó creyém qu'en lo successiu tots els autonomistas de la *Unió* obrarán en aquest punt a tenor del petit exemple citat, sense que ningú vulgui convertir en religiosa una bandera que no'ns hem empenyat may en que fos atea, o al revés. Catalans som, catalana es la bandera, y qui li vulgui donar altra significació, fa un tort a ella y a la causa de Catalunya que's vol que representi. Nosaltres no'ns proposém pas seguir a ningú per aytal camí. Y com que nostra causa autonomista es gran, no creyém pas haverlo may d'empendre, donchs de cap home de cor y catalanista sincer esperém semblants petitesas.

—

Ab motíu de l'anada a Poblet de la Junta Permanent de la *Unió Catalanista* pera la festa de la bandera, se celebraren a Espluga de Francolí y a Montblanch dos importants *meetings*, a la tarda y a la nit, respectivament, del diumenge de Pasqua, organisats per las Associacions Catalanistas de ditas poblacions.

En el primer hi prengueren part els senyors Porta, president de l'Associació de la Espluga, Serrat, Ferré y Gendre, Monegal, Martí y Juliá, Campmany y Roca, que digueren ésser doctrina d'amor la catalanista, y de vera llibertat; defensaren l'us de la llengua catalana com oficial; digueren que calia recordar que no sempre Catalunya ha estat unida a altre poble; que Catalunya tenia exércit y no obligatori com el d'ara, tenia marina que no s'enfonzava com la d'avuy ab tot y ésser pagada ab bona moneda; que calia que desapareguessin las paraulas *catalans* y *catalanistas*, peró quan el Catalanisme hagi realisat sa obra de llibertat y de salvació; qu'hem d'ésser continuadors dels que bastiren monastirs com el de Poblet, no obra de frares, sinó obra d'artistas y espill del gran esperit d'un poble; qu'ara'ls reys passan per allá hont volen, y que nosaltres no'ls deixavam passar sense jurar respecte a nostras lleys; que cal defensar la tradició quan es gran com la nostra, peró ensemps defensar la vera llibertat, al revés de lo que fan els castellans que'ns volen fer perdre nostra personalitat, y en nom de la llibertat ens envian els Lerroux, moderns tirans disfressats de liberals, com en temps de Felip IV ens enviavan els tercis. Se digué que cal que'l poble tingui representants verdaders, y no com ara representants de la farsa política; s'encomiá la necessitat de que'l Catalanisme digui sempre la veritat a fi de que sols els convensuts vinguin ab nosaltres; se combateren las quintas, se remarcá que tot poble ha de governarse segons sa particular naturalesa, y que sols anirá bé Espanya quan

tots els pobles que la forman se penetrin d'aquest principi y vulguin partir de la base de la diferenciació pera regirse degudament.

En el *meeting* de Montblanch parlaren els senyors Roig y Pruna, Martinez y Seriñá, Roger de Lluria, Serrat, Martí y Juliá, Campmany y Roca, fent avinent que'l Catalanisme no sols vol la llibertat de Catalunya, sinó la de tots sos fills y habitants, puig combat el servey militar obligatori y altras tiranias del Estat; s'encomiaren las antigas y democráticas Corts catalanas; s'afirma qu'ésser catalanista es tenir conciencia de la propia personalitat, y per tant ésser lliberal y conscient; no som reaccionaris ni demagochs: som catalans, defensors dels drets nostres y de las nostras llibertats, sense que la idea catalanista sia per'xó amiga de cap privilegi ni acaparament, desitjant com desitja'l mellorament dels pobres; se recordá que'l Catalanisme no ha tingut ni tindrá may quefes; s'insistí en la necessitat de no tenir a Catalunya empleyats forasters, y de procedir honrada y catalanament en tots nostres actes públichs y privats. Ademés se feu notar qu'en el tros de patria catalana qu'avuy se diu *provincia* de Tarragona, hi abundan brillants restes de la Catalunya histórica que'ns han d'estimular pera refernos y aixecarnos sobre nostras runas bastint altre cop, y més fort que may, el casal de nostra nacionalitat.

Abdós *meetings* se vegeren concorreguts per inmensa gentada procedenta de Tarragona, de Barcelona y dels pobles d'aquella comarca, que recordarán sens dubte ab fruhició las festas que s'acaban de celebrar ab motiu de la entrega de la bandera, festas qu'han donat ocasió a que nostras ideas tinguin nous adeptes, quin número anirá aumentant al redós de las novellas associacions allí establertas pera trevallar ardidament desd'ara en bé de la causa de Catalunya.

—

Ab motiu de la excursió a Poblet, foren molts els catalanistas que s'arribaren fins a Tarragona, ja acompanyant al Orfeó, ja per compte propi. Entre aquests hem de fer esment de nostre estimat amich en Joan Linares, redactor de *Llibertat* de Palafrugell, y de nostre company en Pujulá y Vallés, els quals visitaren el centre federal «L'Avensada», que tingué a bé obsequiarlos ab un *meeting* en el que no cal dir si foren realment avensadas las ideas autonomistas y de diferents ordres que tingueren ocasió d'exposar.

—

L'excés d'original ens privá en nostre darrer número de donar una complerta informació dels quadros exposats a ca'n Parés. Aixís no ferem esment de dugas obras molt remarcables d'en Joan Llimona, tals com els quadros *Hospici de vells* y *Contemplació*, molt ben sentits un y altre y executats ab aquell desembrás tan caracteristich del autor. En Llimona es un artista y un creyent; es un mistich modern, peró quan de debó encerta, com ara, demostra haver trobat la bellesa tant o més per la sinceritat y la humanitat dels assumptes escullits, y pel ver sentiment de la realitat, com per la sugestió de sas particulars creencias, que, naturalment, se fan ben ostensibles en tots sos quadros.

Els que darrerament ha exposat han merescut generals y justas lloansas.

—

El 28 de maig tingué lloch al Ateneu Barcelonés una important vetllada necrológica dedicada a enaltir la memoria del poeta catalá Anicet de Pagés de Puig, de quina mort donarem compte oportunament en aquestas planas encomiant las grans qualitats d'escriptor que l'adornavan.

Al acte hi havia representacions de la *Unió Catalanista*, «Lliga Regionalista», «Jochs Florals», «Orfeó Catala», «Mestres en gay saber», «Escola de Bellas Arts» y algunas altras entitats. El públich era escás, demostrantse una vegada més que l'obra d'en Pagés de Puig no es coneguda y admirada en la mida que deu esserho.

El senyor Bassegoda llegí un estudi d'en Artur Masriera sobre'l temperament del genial poeta a qui s'honorava, y a continuació nostre company Salvador Vilaregut doná lectura a un trevall critich sobre'l mateix, trevall qu'era degut al senyor Franquesa y Gomis y en el que's posava en evidencia'l fervent amor d'en Pagés de Puig a la institució dels Jochs Florals, en quins volums s'hi troba continguda tota sa obra poética sense que hi hagi mémoria de que may hagués concorregut a cap més certamen.

El senyor Folch y Torres (Manel) doná lectura a las poesias d'en Pagés de Puig *Plenitut* y *Per sempre més*, y en Vilaregut llegí l'*Absolució* y *L'ánima en pena*, que produhiren extraordinari efecte provocant entusiastas aplaudiments.

Se clogué la vetllada ab un sentit parlament del senyor Abadal, que presidia l'acte.

—

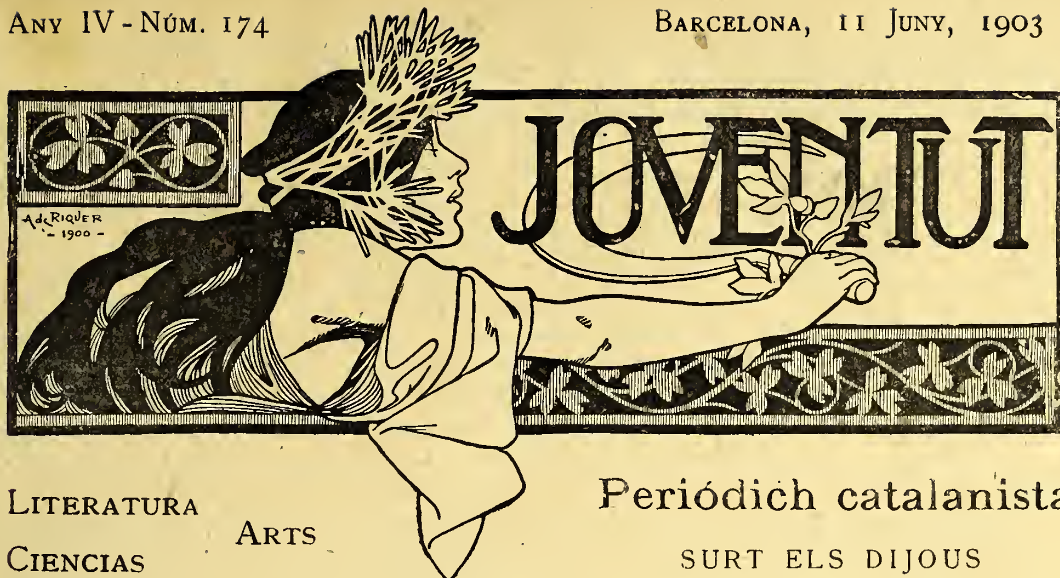
Varias erradas de caixa aparegueren en nostre darrer número y en el suplement que l'acompanyava dedicat a la bandera de la *Unió Catalanista*. Las més importants son las següents:

En l'article d'en Santiago Gubern *Salvém la República*, allá hont diu: «avuy ja no's parla sinó de las ventatjas del pensament lliure», devia dir «avuy ja no's parla *en serio* de las ventatjas del pensament lliure.»

En el *Parlament endressat a la dona catalana* per Agnés Armengol de Badia, hi há un vers que diu: «de la congesta la veu clara y pura», devent dir: «de la congesta la *deu* clara y pura».

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia, 233

ANY IV - NÚM. 174 BARCELONA, 11 JUNY, 1903

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . . . 20 CÉNTIMS.
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . 40 »
» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

FOLLETI:

NO SABRÉM MAY DE RES!

Fa temps qu'existeix en aquest pais una lliga contra las *corridas* de braus. Al menys aixis ho resan els diaris, que de tant en tant donan compte de que s'ha reunit la comissió en tal o qual lloch.

A no haver sigut per las noticias de la convocatoria de reunió, aquesta es l'hora en que ningú tindria esment de la existencia de tal lliga. Fassis lo que's vulgui, *corridas de toros* y lligas contra ellas han d'obehir per forsa al medi ambient espanyol. Tot lo que radica en un poble adquireix el seu carácter, si no'l té ja de naixensa. En aquesta terra del abús y de la corrupció, sols l'abús y la corrupció poden tenir carácter sencer y definit. Las lligas contra l'abús, las associacions pera fins elevats, tot lo que tendeixi a un progrés més o menys clar y definit, no passará d'ésser una ridicula parodia de las lluytas que pera l'avens tenen entauladas els pobles grans.

Mentres hi hagi *poble espanyol*, això es, mentres hi hagi al món un poble inculte ab pretensions de civilisat, disfrutarém a cada ciutat d'una d'aquestas llagas circulars nomenadas Plassas; mentres hi hagi *poble espanyol*, tot intent de regeneració será inútil. Perque no's pot regenerar lo podrit. Lo podrit fa bons fems pera ferhi néixer nous sers. Per això arribo a témer que sols el fum de la pólvora extrangera pot desinfectar aquest pais.

Dias després d'haver sentit parlar de la constitució d'una lliga contra las *corridas*, vaig surtir al carrer y vaig sufrir un gran desengany. Jo esperava veure clavats a las cantonadas grossos cartells contenint sentencias punyentas contra l'espectacle d'*allende* l'Ebro; esperava veure repartidors ambulants donant al públich fullas, follets y llibres en els que, fentse enumeració de las múltiples salvatjadas del bestial divertiment, s'elabo-

rés el convenciment del poble enemistantlo ab la festa de la degeneració. Esperava; espe rava veure grabadas en las taulas dels cafés, en els sostres dels tramvias, en plats que's regalarian o's vendrian a meytat de preu pera ferlos de bon mercar y escamparlos arreu, en el respatller de las butacas del teatre, per tot ahont la vista fàcilment s'hi pogués passejar, sàtiras que infamessin y ridiculisessin el flamenquisme, la *xulería*, y tot lo que ab aqueixas malaltías hi tingués més o menys relació. En fi, esperava que la lliga constituhida donaría senyals de sa existencia a la manera com la donan las que's constituheixen al extranger. Y res...

Al diumenge primer que va venir, me'n ani a las inmediacions de la Plassa, cercant pel seu entorn un local gran, espayós, una explanada ahont tota mena de divertiments gratuhits aturessin al poble, el distraguessin y no'l deixessin passar endevant; una tribuna pública desde la que uns oradors substituhintse ab altres fessin propaganda moralisadora en contra del espectacle que al costat tenia lloch... Y res.

Va ésser un desengany fruyt de la meva ignorancia. Jo havia oblidat qu'estavam en un pais pobre y miserable, un pais ahont la pesseta que'ls extrangers depreuhan té, en mans dels fills indigenas, deu vegadas més valor que no pas el real; un pais ahont l'agiotista y'l lladre adinerat saben fer associacions de pares de familia pera *recullir* impresos, mes no pera *repartirne;* un pais molt católich, apostólich y romá en el que's fa la caritat posanthi la firma sota del diner que's dona o de la nina que's regala. Y'ls impresos, els espectacles, els discursos fets per oradors, tot son cosas que's pagan *o que deurían pagarse;* els objectes de propaganda, tot lo que contribuhís als fins de la lliga, havia de reportar gastos que aqui a Espanya es impossible omplir, malgrat la bona voluntat dels patrocinadors de la idea que, com es general en aquest pais també, pel fet de tenir ideas es ben segur que no tenen medis sobrers pera destinar a una propaganda.

Y vaig tenir un altre desengany. Els mateixos que constituhian la lliga protegian a lo mellor, ab sa politica, als periódichs que publicavan llargas ressenyas encoratjadoras de las *corridas* y combatian a mort a la part del poble y de la prempsa enemichs declarats de la espanyola festa.

Jo havia mirat la cosa exteriorment. Si hagués observat el fons, no hauria sufert cap desengany. ¿Quín es el fi de la lliga contra'ls *toros?* Demanar lleys prohibitivas al Estat!!

Espanyola la festa salvatje dels toros; espanyolas las lligas que contra ella 's constituheixen. A la brutalitat d'un espectacle, s'hi pretén oposar la brutalitat d'una lley. Semblant manera de combatre arriba a fer simpátich lo combatut. A brutalitat igual pera'ls dos cantons, preferim aquella que de tant en tant posa en solfa a l'autoritat que la presideix, y en la que's desenrotllan lliurement totas las passions del home, que no la que cerca amparo en el Poder dihentli, com lás criaturas al pare: *Papá, fes una lley, que'm pegan!*

Els hábits, els vicis, las costums d'un poble no's cambian pas ab lleys que provinguin de dalt: se cambian ab una cultura nova que regeneri al individuu y que'l posi en condicions d'ésser ell mateix el seu propi llegislador.

¿Has dit? Donchs com si no haguessis dit res.

Puxan Valles

PSICOLOGÍAS BARCELONINAS

LAS PATUMS.

¿Qué s'han fet aquells temps benhaurats en que tu, oh graciosa y apocaliptica *Patúm*, digna companya de *Drachs* y *Aguilas*, *Tarascas* y *Cucas-feras*, figuravas en nostras professons de *Corpus?* Aquestas festas, essencialment barceloninas, foran més notables, més verament catalanas si l'arrogant figura rumbejés la seva fatxendería per nostras plassas y carrers. No sé pas cóm deixém perdre las senzillas y divertidas costums de l'antigor. Veritat es que quedan, per'aconhortarnos, els gegants, els nanos y las trampas, simbols de defectes nostres, que cada any inspeccionan la ciutat pera veure si encara hi há barcelonins que'ls agrada fer els gegants, o treva-

llar a l'ombra com els nanos, o viure entrampats. Sols tu, *Patúm*, no surts a vigilar ta descendencia, tal volta perque estás molt segura de sa vitalitat y sabs que per ara no tendeix a desapareixe. Per aquest costat pots dormir tranquila: fores vitalment feconda, ta nissaga ha crescut y s'ha multiplicat, y no fora exagerar gayre l'afirmar qu'al menys hi há una *patúm* a cada carrer, y a cada societat política o intelectual un aixám de *patums* y *patumetas*.

Per las últimas festas de la Mercé vaig veure la teva germana de Berga, y'm vaig explicar perfectament la teva forsa social. Tota ella consisteix en ton aspecte esferehidor, en ta prosopopeya, en tos majestuosos andámits. El cohets y fochs de bengala que't surtian de la boca'm van admirar per lo ben combinats qu'eran pera fer por a las criaturas. A la plassa d'armas del Parch vares triomfar de tots els monstres, puig d'en mitj del terratrémol y fumarela que produhian els fochs d'artifici, sobressurtia'l teu coll llarch y'l teu cap superbiós de fera malvada.

Y pensar que tanta fassessia y tanta fanfarria s'enclouhen en un cap de cartró, una esquena de cistell y unas quantas canas de roba! Per forsa havias d'ésser la imatje de lo buyt y aparatós, el simbol de tot lo inconscient, de lo pretenciós y ridicul.

La *patúm* humana generalment es mascle, peró tothóm li aplica'l nom féméni heretat de sa mare espiritual. Sa caracteristica es l'encarcarament més o menys dissimulat. Ab el seu posat majestuós y serio inspira respecte a las femellas y als febles, ab sas miradas ferotjes y ab sos rampells de mal génit fa basarda a las criaturas. Mes no cal alarmarse: tot son fochs artificials, per dins es buyda, sense cervell, sense substancia, composta de cartró y llustrina.

L'afany de la *patúm* es la notorietat; es casi sempre general de parada, general *Bum-Bum* que no ha guanyat cap batalla; no desitja la forsa y la victoria, s'acontenta ab l'apariencia, ab la entrada triomfal que li permet inflarse y fer el vano com un *pavo-real* o bé un gall d'indi; d'ella podria dirse lo que's digué d'un popular orador espanyol: *En un entierro quisiera ser el muerto*, *en una boda quisiera ser la novia*.

La *patúm* no es vulgo propiament dit, peró surt d'ell. Es la florescencia del vulgo. Com a filla d'ell, coneix las sevas flacas y tots els ardits pera lograr enlluhernarlo. Sense l'afany de sobressurtir y singularisarse, moltas vegadas la *patúm* fora vulgo ilustrat y seria bon públich pera homes de verdader mérit.

La *patúm* es egoista, no permet que ningú brilli al costat seu, té d'ésser el centre de tota reunió, el punt ahont convergeixin totas las miradas, cap hont escoltin totas las orellas, pera recullir religiosament de sa boca d'oracle la paraula certa, la veritat lluminosa. Escoltar lo que un altre diu es perdre miserablement el temps.

La *patúm* es un talent massa convensut del seu mérit, o mellor, es un talent tarat per la vanitat. No arriba a geni. El geni no *patumeja* may. Será fanátich, superbiós, intolerant, reventador, peró no es ridicul tractantse de son valer, pel sol fet de que aquest es ben positiu. La part flaca de la *patúm* es el ridicul que neix de la desproporció entre sas forsas intelectuals o morals y sas pretensions.

En el camp de la politica, en els cárrechs oficials y entre'ls empleats de tota mena, hi há verdadera plaga de *patums*, serias, correctas, pulcrament vestidas, ab ayres de personatje important. Puntal ferm y sólit del regim excelent que'ns desgoverna, aquesta varietat acostuma a ésser reaccionaria, o al menys conservadora. Las paraulas revolució, acracia, socialisme, etc., etc., la treuhen de tino, s'esvera al sentirlas, s'indigna, treu foch pels ulls y pels caixals. No cal dir qu'es aquesta la especie més funesta, puig quan ens convé tant ésser ben governats, no fa més que fer veure que fa alguna cosa.

En el món del comers tampoch n'hi mancan. Un home atrafegat, ab las butxacas plenas de documents, sempre ab el cap baix, doblegat pel pes de las grans operacions financieras que's combinan en els replechs de son cervell, casi sempre es una *patúm*. Es *patúm* de pocas paraulas perque está continuament preocupada, peró quan obre la boca, la primera paraula que'n surt es: milions. No es aquesta del tot inofensiva, puig a voltas ploma algún descuydat que hi entra en tractes.

Peró la *patúm* auténtica, la distingida, la

deliciosa, es la *patúm* intelectual, que acostuma a pasturar en el fértil camp de la literatura y las bellas arts. Generalment ha arribat a adquirir cert nom, certa notorietat, y s'ha anat inflant, inflant fins a creures un colós, un geni més o menys comprés, casi sempre massa comprés, perque lo cert es que no passa de certa altura, de l'altura de las mitjanias que desgraciadament tant abundan. Aqueixa classe es la que'ns ofereix més varietats. La que tira a sabi erudit, acostuma a dur llarga barba esburrifada y grisenca, ulleras y barret flonjo, trajo deixat y ple de llantias, un gros plech de papers sota l'aixella, y sempre va llegint o apuntant notas. Es un arxiu ambulant, sab a quina hora prenía xacolata'l rey en Jaume, y no hi há en el passat secret qu'escapi a sa investigació o a sa perspicacia. La que tira a sabi modernista está al corrent de totas las novas teorias. Niestzche y Ruskin, Tolstoy y Spencer, Carlyle y Emerson l'han feta dipositaria de sas doctrinas. Son ayre seré, son vestir distingit, son posat tranquil y reposat, sa paraula sensata y continguda, plena de termes filosófichs, proclaman als quatre vents que's tracta d'un home perfecte qu'ha assolit la pura serenitat que sols assoleixen els esperits superiors. La que tira a geni artistich porta'ls cabells llarchs, parla ab entusiasme afectat. Devant d'un paisatje natural, devant d'una obra artística antiga o extrangera entorna'ls ulls y fa una *o* ab la boca com a bon comprenedor, com a paladar refinat. Devegadas a mitja edat li surt la noblesa y s'envaneix del color de sa sanch tant com del delicat colorit que dona a sas obras. Altras s'acontentan ab possehir la flamarada creadora, y ab son ayre desordrenat y ab sa despreocupació anuncian sa superioritat perque en sa closca hi nían ideas genials.

Aquestas *patums* son las que saludan protegint, tenen do de gents, y condicions de carácter per'atraures admiradors. Els hi convé rodejarse per tots els medis d'un estol d'adeptes que forman *camarilla* y'ls encensan y admiran y comentan las *patumescas* sentencias o'ls xistos enginyosos. Perque també existeix la *patúm* xistosa, que cerca'l costat ridicul de tothom y de totas las cosas, y aixís ho rebaixa tot y aparenta ésser un esperit fi ple d'ironía desdenyosa per tot lo inferior, la rialleta mefistofélica als llabis, amenassant a tothóm ab sa sátira més perillosa que'l tall d'un ganivet. Aquesta *patúm* ha viatjat per l'extranger, y no cal dir que, per dissort, sos atachs son generalment encertats.

Conech també la que posseheix alta suficiencia dissimulada sota un ayre de *bonhomie*. Té posats de protector amable y carinyós; ab anticipació está enterada de tot lo que li dihéu, confirmantho rodonament, tota extranyada de que no n'estéu ben segurs, de qu'encara parléu d'una cosa tan sabuda. Ella no vacila, vos afirma en las vostras opinions; això sí, rectificant quelcóm, posant els punts sobre las *iis*, y vos deixa ab una mirada dolsa y satisfeta per havervos obert els ulls, havervos posat en possessió de la veritat pura y sense boyras. Aquesta varietat ostenta ayres paternals y es enemiga declarada de tot jove que intenti aixecar la testa y anar pel seu compte; no més aprecia als joves que, dócils, forman al seu vol y s'aixoplugan sota sa ciencia com els pollets sota las alas de la lloca.

D'altras n'hi há que, a més dels ja apuntats ayres de suficiencia literaria o científica, y de la protecció que vos dispensan ab sa amable conversa, tenen el do de desmemoriarse a lo mellor, y fingeixen, sense perdre la gravetat, que no recordan vostre nom quan han d'anomenarvos, equivocántvosel a gratsient, dihentvos, per exemple, Pardal si vos anomenéu Rossinyol, o Ferrat si vos dihéu Ferrer, tot disfressant ab el desmemoriament la *pulla* que vos tiran. Aqueix desmemoriament es una de las qualitats que més gran importancia'ls donan y més els caracterisan, donchs se comprén que una *patúm* no recordi noms de poch més o menos, ocupada com té la pensa per trascendentals ideas.

Sia de la classe que vulgui, la *patúm* té'l defecte de parlar d'ella mateixa; això si, ab parsimonia y molta trassa, que no's conegui l'alabansa propia, perque diuhen qu'envileix; peró conta *qu'ho han dit* qu'ella pintava mellor que Velázquez, que sa prosa era un model digne d'estudi, que sas poesias estavan rublertas d'ardenta inspiració... Per suposat que a continuació fa la modesta, peró ab els ulls demana que la desmenteixin, que

confirmin las alabansas que conta. Quan parlan d'altres, guarda dolorós silenci, o fa una rialleta despreciativa, o alaba ab l'accent d'aquell que sab que'l valer d'un altre depén de son parer. Quan pot, sense perjudicarse massa, reventa despiadadament.

La edat crítica en que l'*homo sapiens* perilla de convertirse en *patúm*, es dels quaranta als cinquanta anys. Homes de verdader valer *patumejan* quan tenen la flaca d'ésser vanitosos y estar convensuts de son mérit superior. Es dificilissim arribar a cinquanta o seixanta anys sense *patumejar*, essent senzill, afable, natural y prou tolerant pera compendre que si un hom sab sas veritats, els joves saben las sevas, que tothóm té la experiencia de lo que li ha passat, y qu'entre la fogositat del jove y la inercia del vell existeix el verdader equilibri.

De *patums* se'n troban en tots els estaments y capas socials. Tota aquesta plaga de gent que parlan ab mots escullits mitj castellans, que vos contradeixen sempre, que s'escoltan quan parlan, fentho sempre ab calma y to sentenciós, no son res més que *patums* de *menor cuantía*. Fins se'n troban entre la gent *de la vida*. Aquestas barjaulas que plenas de desfatxatesa semblan las mestressas del carrer per hont passan fent gala de sa poca vergonya; aquests valents d'ofici que ab la cara ja pagan y ab sos posats y ab sa reputació inspiran respecte als joves *pastilis* fins qu'algún pinxet els desbanca, son la representació, dintre la seva classe, de la venerable institució de la *Patumería*.

El principal mal de la plaga *patumesca* es que s'encomana, passa dels vells als joves per alló de que «fan els infants lo que veuhen fer als grans», y's dona la varietat més antipática de totas, la *patúm* jove. Aquesta está condempnada a disgust perpetuu perque ningú li tolera lo qu'en altres s'escuda bé o malament sota'l natural respecte que la edat inspira.

Y ¿per qué no dirho? La ciutat n'está tan impregnada d'aquest maléfich esperit, que a tots ens infecciona poch o molt; tots *patumejém* una hora o altra.

Avans d'acabar dech fer avinent al lector que no val a confondre la *Patúm* ab la *Miloca*, especie ornitológica fóssil, empedrehida, antidiluviana, ni ab la *Cucurulla*, digne coronament, gloriosissima cúpula que cubreix l'inmens edifici de la humana tontería.

Els aymants de lo típich, els partidaris de las vellas y sanitosas sátiras de nostres passats, no hem de parar fins que de nou torni a figurar en las professons del *Corpus* la tradicional y majestuosa *Patúm* o *Mulassa*, com també li deyan a Barcelona.

¿No existeix la nissaga y sos fets? Donchs que també existeixi'l símbol.

SEBASTIÁ JUNYENT.

LA BOYA

En tota la inmensitat de mar qu'ovirava desde la platja sols s'hi veya un punt rogench, gronxolantse al va-y-ve de las onas: era la boya.

Arreu s'hi sentía una calma fatigosa; y ajegut a la sorra, a l'ombra d'un tros de vela agafada per dugas puntas als escálams d'una barca y sostingudas las altras per dos rems clavats en terra, vaig ferhi llarga estada, contemplant el mar que, pres com jo del ensopiment que dona lo calitjós del ayre, restava quiet, blau del tot, llampant al bes del sol. Y'm va semblar que la boya'm deya:

«Sigui quin vulgui l'estat de lo que'm volta, cumpleixo la meva missió. En las mars tranquilas, d'onas que llepan mas molsas verdas, rondino ab veu grave y dolsa, reflexant la meva coloració en bellugadissa estela, y senyalo a las naus els perills de la rada. Lo mateix faig en las horas de tempesta, en que'ls cops de mar, al topar ab mi, escumejant s'esberlan, esdevenint el meu ressó un udol esferehidor y fondo com els bramuls de la tamborinada. Als homes vos es molt costós fer lo que jo faig: desenrotllar l'objectiu de la vostra vida sense que'l desfigurin o l'aniquilin las contingencias del medi. Que pochs sou els que seguiu vostre camí ab independencia, sense que—condescendents ab vostres semblants—el deixéu poruchs o débils. Y es que a la majoría vos espanta la indiferencia ab que poden mirarvos, el no ésser compresos, el trobarvos isolats. No se m'amaga qu'aixó porta desenganys y tristesas. Passo temps y temps fent bé als que navegan per aquestas ayguas, y tots

passan indiferents, aprofitant las mevas indicacions sense pensar en mi. Un dia de bonansa un gussiet s'apropa. ¿Será un agrahit, algú que m'entén? El que tripula la barca es un vellet que m'esgratina per'arrencar els musclos no gayre bons que crío...»

M'havía adormit. Seguía la calmosa mitjdiada, y al mar, sol y quiet, hi volejavan al entorn de la boya, d'un roig encés en mitj de la blavor de las ayguas, un remat de gavinas.

G. Vilanova.

EN MISERIA POBRE

El *20-accessori* en que'l pobre fuster té'l seu *gamatzém* y taller, entra en la gran ombra de la Santa Casa, y no es pas precisament tutelar aquella ombra, sinó més aviat humida y empudegadora. L'inmens bastiment put a basseta d'estudi y a cuyna barata, en la que sembla que'l *maître d'hôtel* s'entreté a escalfar caldos grassos com els que serveixen pera estalviar moresch y ordi a l'avirám; se fan posant a bullir tota la nit tronxos de col, trinxats menuts, y barrejats ab prims o trits.

Y aixó que aquesta cuyna es d'una institució benéfica. Li havían posat «Santa Casa» pera no dirli altra cosa. Si n'haguessin dit alberch d'órfens, s'enfadavan els jayos, que també n'hi havía; si l'anomenavan asil de vells, s'ofenian las donas redimidas... Donchs per' acabarho: Santa Casa, y aixís hi entra tot.

Aquest *tot* eran: el «Real Patronat de la Santa Infancia», en que, baix l'advocació del Bon Jesuset de la Bola, unas piadosas damas cuydavan els borts que'ls seus marits feyan a xinxas y modistas; l'«Hospici d'órfens»; l'«Alberch de vells inválits», a que anavan a parar filadors y peons un cop ben expremuts; els «Tallers de Sant Francesch de Sales», en que'ls asilats aprenian els oficis: l'«Obra Católica pera la redempció de las donas de mala vida»; la «Conferencia de Sant Vicents de Paúl», pera senyors, y la «Conferencia Mariana de Damas»; ademés deixavan part del local, pera tenir reunions y celebrar festas, a la «Comissió del Cementiri Civil», la «Creu Roja», l'«Orfeó Católich», la «Junta del Hospital», l' «Associació protectora de las minyonas de servey», y fins a la «Lliga de Defensa Espiritual» (y mercantil...)

Y la Santa Casa, al impuls de tan benéfich esperit, s'engrandia cada jorn; sempre tenian paletas estructuhint, quan no pera una, pera un'altra Junta. Algún timorat s'exclamava, ab por de que convertissin aquella vila fabril en un nou Berck, el poble-hospital. Realment, l'entrecreuhament de societats, juntas y comissions, que mirat desde dalt semblava una xarxa protectora, vist desde sota resultava una telaranya monstruosa.

Aytal penosa impressió feu al menys al pobre fuster el dia que fou invitat a visitarla. Ell ja s'avenia a considerarse com a carn de clínica, ja's veya l'ultim pervindre en un asil o central de caritat; mes la Santa Casa, ab aquellas complicacions, aquell esperit d'ordre, aquell silenci y aquella netedat pudenta, el feu arronsar. Lo que li feu venir fret al moll del ossos va ésser un llarch corredor en que per favor especial entrá. Disposadas a modo de presó celular hi havía a banda y banda las salas de juntas de totas las societats. *Mesas* ab cobri taula de vellut, cadiras enconxadas, per las parets quadros ab march daurat, per terra alfombras, y a las portas, forradas de bayeta, uns lletrers blanchs y blaus, d'esmalt, portant els noms en catalá. Per'aquells personatjes *pudientes*, que volian seure tous al tractar de las miserias humanas, aixó del catalá mudava, era estar a la corrent del día, fer semblant de pertanye a alguna lliga o algún centre dels cars de quota.

Rodolant, rodolant, el pobre fuster, havía conegut boy totas las vilas y ciutats de Catalunya, sense fer molsa en cap. Quan arribava a endeutarse de manera que ningú'l podia veure, fugía a un altre poble després d'un enérgich *corte de cuentas*. Per ara's feya la vida sota la Santa Casa, que donava color a la nova etapa del seu viure a empentas. Al mal auguri d'aquell vehinatje se n'hi afegí un altre: el motíu (que cap *corte de cuentas* havía sigut suficient a esborrar de sobre seu), se li va enriquir ab un adjectiu. Va donar la fumuda pega de qu'en aquella mateixa barriada hi havía un altre Miseria, primer per ordre d'antiguitat, y pera distin-

girlo del primer, digueren al nou vingut «en Miseria pobre».

Perque l'altre, si no era rich, tampoch trevallava. Havia sigut *jefe* de las societats obreras, una mena de rey dels republicans, vajal y encara que ja no ho era,'s passejava d'alló més y passejava sobre sos orgullosos estrips el mot ab que'l decoraren quan caygué del pedestal que li havian fet els desgraciats pera que'ls redimis.

Y la maynada, ignoranta de nom y motiu, li deya *el vell* a en Miseria pobre, y aixó que apenas tenia quaranta anys y'ls polsos tot just grisos; peró li deyan ab un altre sentit. Pera la menudalla'ls vells son *avis*, encara que no tinguin fills. Intuitivament avi vol dir dugas vegadas pare, o mellor, dugas vegadas mare, qu'es més fort com a carinyós, mentres que vell es sinonim de xacrós, d'esporuguidor. El *papu*, per exemple, es un vell esdentegat que's menja las criaturas. L'*avi vell* encara es pitjor... Miréu qu'ésser *avi*, y ab tot ésser *vell*, ja no hi há més enllá!...

Donchs aixó de *vell*, aquesta mena de segón apellido que'l Miseria pobre tenia, era un insult, y, com un acte de justicia, una paletada més de terra per'acabarlo de sepultar.

—

De primer, en el periode *progressiu*, se feu amistats, adquiri una parroquieta, trevallá poch o molt, begué molt y de gust, y semblá referse. Un dia va apareixe boy mudat; hi havia hagut una intentona de neteja, y endiumenjat per la llimpiesa, se'n aná a encarregar uns bitllets impresos pera rifar una taula de nit de caoba. *Mesa de noche de caoba,* deyan els talonets. La tauleta era una ganga. Un client, no podentli pagar els adobs, li havia deixat el génere. La envernisá y la va exposar a un costat de la porta com una cadira de celler, ab un lletrer que deya: *Se Rifa.* Peró per aquells carrers no devian saber de llegir: ningú picava.

Allavors va pendre feyna d'unas *nyinyas bonitas.* El van acusar de que anava al Barri, y aixó'l va rebaixar molt. Pels cantons hi va haver grupets de comares que'l criticavan, y dugas o tres, únicas qu'havian comprat bitllets, van parlar de ferse tornar els quartos. Potser la taula de caoba de nit també ho era del Barri... Un diumenje, de mati, va anar a tornar la feyna enllestida, va ferse deixar un carretó, va carregarlo, y, pera no rendirse,'s va passar una corda pel coll lligantla als brassos del carro. Hi va haver de maldar molt per'arribar a terme; estava fumut y havia d'anar a poch a poch. Naturalment, tothóm va adonarsen de que anava a las Marietas, y va acabar de comprometres.

Veyent qu'apenas li encarregavan res, més que gents d'altres barris que pagavan tart pera venjarse de qu'ell cumplia malament, va pensar en nivellar el presupost disminuhint els gastos, y va deixar l'hostal, proposantse coures el dinar ell mateix. En els seus *menus* hi figurá en endevant molta més *de la forta* que no pas de menjar.

Y pera rescabalarse de la falta que li feya la mica de tertulieta del hostal a las horas de menjar, sovintejá sas visitas a una taberna, sarcásticament decorada pels clients de primera hora ab el nom de «Cassino Mercantil». El Cassino Mercantil, que no podia tentarlo ab el joch, vist el defecte de numerari, li proporcioná disputas y plantofadas, may tan fortas com la rebuda la nit mateixa de Pasqua, hora més hora menos per allá a las deu, cap a la posta dels fanals y a la porta de casa seva. Tan forta fou y tanta de sanch li cubri la cara, que'l sereno, tot just eixit de la casa de la vila, no s'atrevi a plegarlo *per por de comprometres.*

Hagué de fer llit y hagué de ferne al magatzém per mor de que ja no anava a dispesa. Als primers dias la seva presencia, la fressa que produhia al moures, potser també la fortor alcohólica y la mica de llum que feya una vehina a l'hora de sopar, pera donarli compassivament algún menjar, tot plegat allunyá unas ratotas grossas com a conills, procedentas de las claveguera s de la Santa Casa. Peró sigui que s'hi avesessin o qu'anessin ab més gana que d'ordinari, una bella nit se li arraparen a las camas y li posaren la drèta com un trinxat pera fer pilota d'olla. Y ell, ennuegat de coll y ennuegat de voluntat per la borratxera que covava, cop de deixarlas fer.

S'hi feu remeys estrambótichs perque li digueren que la baba de rata era verinosa, y segurament s'ho acabá de fer malbé; la qües-

tió es que una gran inflor y una coixera s'afegiren a sas innombrables xacras.

A més á més, els que tenian bitllets van acusarlo de lladre perque no rifava la taula, y van ferli saber que dirian mal d'ell als senyors sacerdots de la Santa Casa, pera que no l'admetessin si hi volia entrar. Si's fumia de fam, fort... Poch hi pensava per aixó ell en entrar a la Santa Casa. Ja sabia pel menut las cotxinadas que *sors*, *madres* y *capellans* feyan a un vell reganyós que li contava tot per la finestra de la necessaria, abocada a la eixida del magatzém. Que se n'hi passava d'estonas mortas, el gran trapasser, ab la cara als barrots, atabalant las orellas del fuster, ja casi sempre desenfeynat! Y que com menos feyna feya, més cansat estava!

El vell aquell, Nasi, cul d'engunias en llibertat (perque ell se considerava tancat per forsa), se ressentia sobre tot de la falta d'ayguardent, y en Miseria pobre n'hi pujá ab una ampolleta verda d'aquellas que s'hi posa mantega de paper o bé oli de llargandaix, y que la bruticia feya semblar un ungüentari pompeyá.

Pel trevall, en Cul d'engunias li tirava grans llescas de pa. May els en davan del dia a pretext de qu'era indigest, peró sempre per sempre pel fuster era més bo que'l de la dispesa y li surtia més acomodo de preu. De dia en dia va anar menjant menos y bevent més. No's podia dir qu'estigués borratxo, peró semblava talment que li faltés un bull. Acabá per adonarsen y resolgué fugir de la vila, entornarsen a Barcelona, primer a veure aquella casa del pati del Pollastre ahont havia nascut, y després a raure al hospital, que ja s'hi havia anat a fer remuntar la salut un parell de vegadas.

Se pot dir qu'en aquella vila hi va quedar molt mellor qu'enlloch més. Va visitar als seus *inglesos* perque li condonessin els deutes, y a la gent que li devian perque'l paguessin, obtenint entre almoynas y pagos set pessetas y alguns céntims, céntims que mentalment ell ja destiná pera *fer beguda*.

Tenia prou diners pera no sentirse desgraciat, y ab ganas d'estalviar no va agafar el tren, que ja li hauria pres unas cinch pessetas. A peu, tot xano, xano, encara que li costés dos dias de caminar, alló si qu'era una bona anada!

Va empendre la carretera quan el sol tot just apuntava, y va comensar a somriure mentalment a una pila de cosas: al bot que duya ple, penjat al coll, als llits de cortinetas blancas que l'esperavan, a las monjas, hermificadas per las alas que duyan al cap... La *mañana* qu'havia celebrat avans de surtir de casa li feya veure tota cosa de color rosat, fins el cel, ab tot y lo gris que s'anava tornant. Arribá a gallejar y tot ab la perspectiva de que algú volgués péndreli la moneda que duya. No'n seria poch de valent si li deyan res!

Enflaquia'l bot de tantas caricias, las camas li ballavan, las orellas se negavan a transmetre al cervell els crits que'ls carreters li feyan pera tréuressel del pas. Dugas o tres voltas se'n vingué de poch si no'l matan las mulas.

Peró's va revifar, y va corre y tot ab una gran pluja que cap al mitj dia's va posar a fer. Las gotas grossas com a pessetas anavan per amor de Deu, y aviat els arbres de la carretera no bastaren a defensarlo. Veyent un alberch, una mena de mulassa sense porta que un pagés s'havia fet a la vinya en previsió de semblants circunstancias, s'hi aixoplugá tot pantejant, y's proposá ferhi la mitjdiada pera descansar y deixar passar el ram de pluja, assecantse avans la mullena de fora ab un altre traguet d'ayguardent per dins. Y va adormirse.

Dugas o tres vegadas els picarols dels carros el despertaren. L'ultim cop sos ulls, entelats entre las parpellas que refusavan obrirse, vegeren que'l sol, cambiat d'horitzó, colorava de vermell el cel per ponent, sens enviarli cap raig a n'ell. Sentintse humit, tractá de moures. L'aygua havia entrat al alberch y feya una capa sobre la terra apissonada, que no se la bevia. Els membres ja no li feyan joch, la cama coixa li cohia molt; el cap semblava recordarse dels cops de Pasqua, y per aixó no podia menarse ni moures. Se va anar morint tan calladament com havia viscut, ab el mateix posat silenciós ab que clavava'ls claus en l'ultim magatzém, sota l'ull rabiós del ultim amich, d'en Cul d'engunias.

El cos, trobat molt temps després, no fou identificat.

VÍCTOR OLIVA.

LO PLOR DE LA GINESTA

Recort del Corpus

Lo pla es vert y daurat; las ginesteras
son al esclat vistós de llur florida,
espargint per l'espay l'aroma feble
d'aquella xica fulla, anyoradissa
del suau encens de *Corpus*.

Lo pla es vert y daurat, la diada hermosa:
un vent dols y suau, seguit cimbreja
els matolls enjoyats per la lliroya,
y fullas y més fullas se desprenen
que'l sech terrê encatifan.

Lo pla es vert y daurat; a l'altra banda
s'hi gronxa'l blat de juny d'espiga rossa
acondormit pel viu cant de la guatlla
seguit com degotisos d'una cova
'magada sota terra.

Lo pla es vert y daurat; emperesida
la natura, de goig ja está curulla;
y espera enamorada las caricias
del sol, que boy pressós el serrat puja
per durli hermosas galas.

Y las hi du festós, las amonjoya
arreu ab pródich deix; grapats de perlas
y motas de cabells que s'enrinxolan
del un matoll al altre; finas telas
que va filant l'aranya.

Lo rossinyol al sálzer de la riva
glosa'l poema etern de la boscuria,
donant colô ab sa bella cantadissa
al encisant paisatje, que murmura
la matinal complanta.

La complanta de sempre, misteriosa
com bes de fada que las flors desvetlla;
torbantla'l cant de ninas que s'acostan
rumbejant a tot pler trajos de festa;
galans y escotoridas.

Penjadeta del bras, ran la cintura
la cistellona portan, y a omplenarla,
de groga flor allá mateix s'aturan,
ensá y enllá posantse agenolladas
com palmas bincladissas.

Comensan d'aixonar ab llurs pintetas
de boix, del més jaspiat, matas verdosas,
robántloshi'ls penjolls d'or qu'enlluhernan
los ulls d'aquellas verges somniadoras
que per l'espay divagan.

La tasca'ls plau de bo, y al punt refilan
cántichs suaus que la tristesa allunyan;
y engojan ab un raig de nova vida
los recons més solius de la planura
que'l sol de ple enllumena.

Y voleyan per l'ayre papallonas
d'alas blancas com neu, tornassoladas
empaytantse follayres y amorosas
fent glatî'l cor d'aquellas ginestayres
galans y escotoridas.

Ja son plenas fins dalt las cistellonas,
y s'aixecan bleixant, dant l'arreveure
als ginestars que'ls han ofert las joyas
per festejar al rey de cel y terra
que passará en rich talem.

Y s'allunyan cantant, amorosidas
pel tebi oreig que llurs cabells esbulla;
y la flayra suau seguit respiran
d'aquella flor del ginestar, que dura
fins a passat lo *Corpus*.

Lo pla vert y daurat altre cop resta
en solemne quietut, no més torbada
pel plor lleu y seguit de las fulletas
que las ninas deixaren, aixonadas
al bell mitj de la vía.

Han esclatat en plor perque ¡tristoyas!
no farán de catifa endiumenjada
al Rey de tot lo món, qu'avuy honoran
los homes triomfants, dessota talem
y entre canturias célicas.

Trenca aquell plor de flors adoloridas
un cant tristoy que fins al planell munta
seguit d'un raig de llum tremoladissa
que acompanya a Nostramo a la boscuria
per confortar un'ánima.

—*Asperges me hyssopo et mundabor*—
salmeja lo ministre del Altissim,
y troba'l pla vert y daurat, llensantne
per tot l'afrau aromas benehidas
de las flors de lliroya.

Y para en sech lo plor, reviscolantse
lo bell estol de flors que a Deu encensan
lo jorn beneyt del *Corpus*.

Antón Busquets y Punset.

LA QÜESTIÓ MUNICIPAL

Fa molt temps que tenia'l propòsit de tractar d'aquesta qüestió, però m'aturá'l temor de molestar sense profit. Els homes de més cultura solen ésser els més ingovernables, y quan ells tenen presa una determinació no hi há medi de ferlos girar de camí. Convensut d'aixó, convensut de la esterilitat de tota campanya encaminada a evitar perills y a salvar prestigis, cada vegada que'm temptava'l desitj d'exposar quelcóm d'interés referent al Ajuntament de Barcelona, la ploma'm queya dels dits y deixava la feyna pera un altre dia.

Avuy ja es diferent. Avuy els conflictes que jo preveya s'han fet una realitat; ias acusacions que suposava qu'havian de venir, han vingut; els desenganys y'ls defalliments s'han apoderat d'alguns, com forsosament havia de succehir; y avuy entench qu'es hora, qu'es ja un dever de conciencia, dir ben alt y ben clar pera que tothóm ho entengui que la qüestió municipal que tanta fressa mou per Barcelona s'ha plantejat perqu'era inevitable, perque hi há incompatibilitat entre'l regim imperant y la doctrina y'ls procediments catalanistas.

No pot ésser, es impossible de tota impossibilitat lligar l'ordre ab el desordre, la honradesa ab la pilleria, la rahó ab la forsa bruta. La persona més honrada, la més sabia, la de més renóm en la opinió pública s'ha d'estrellar al posarse en contacte ab els organismes centralistas. Primerament llùytará ab la complicació del sistema; després ab la corrupció dels seus agents; més tart ab l'arbitrarietat y poca solta dels superiors gerárquichs, y finalment ab la inconsciencia y falta d'educació del poble, adhuch d'aquellas classes del poble que's tenen per ilustradas y senceras. La lleugeresa y la passió politicas, aferradas a la máquina centralista desde'l partit més tou al més radical, la compenetració y complicitat de tots els caciquismes ab el caciquisme suprém que té per orgue la *Gaceta de Madrid*, han de fer fracassar totas las iniciativas sanas, totas las accions generosas y tots els esforsos més valents y plausibles.

Aquesta es la veritat. Pera conviure ab certa classe d' institucions y d'elements, pera obtenir éxits aparatosos, o senzillament per' anar tirant, cal possehir aquell joch que'ls castellans en diuhen de *ver quién engaña a quién*, aixó es, de nadar y guardar la roba y aparentar que's fa molt y en realitat no fer res. Qui no obra aixis, es que té empeltada la virtut del sacrifici y's fica a redemptor sabent previament y sense cap mena de dubte qu'ha de surtirne crucificat.

Alguns bons amichs regidors del Ajuntament de Barcelona devian d'haverse recordat de la campanya que vaig fer pels anys 95 y 96, quan aquell estava compost de gent granada, y tampoch obtingué fortuna per lo que toca a la recta administració dels interessos del comú. Deya alashoras: «Es una ilusió de noy creure que n'hi há prou ab parcials esforsos e indeterminats miraments pera portar las ayguas a son corriol: a las ayguas de l'administració municipal espanyola, ademés d'eixir massa pestilents y revoltosas, precisament lo que'ls hi falta es corriol. Precisament lo que hi há en tot lo que prové del centralisme es una falta absoluta de direcció, una carencia aterradora d'aptitut, y no dich qu'estém sense honradesa ni patriotisme perque'ls mots me semblan massa rebregats. De lleys en sobran, de governants y aspirants a governar en sobran, y no obstant, els serveys están al mitj del carrer y la virilitat legal está sospesa.»

En els ajuntaments de las grans capitals passa lo mateix, exactament lo mateix qu'en els ministeris, en els governs civils, en las delegacions y fins en las audiencias y jutjats. El trámit desvia y enreda'ls assumptos, y las cent mil nulitats qu'han de resóldrels... efectivament, no'ls resolen. Firman, rubrican, escriuhen cartas, reben visitas, passejan en cotxe, van al despatx un parell o tres d'horas *quan poden*, peró no estudian, no observan, no fan sentir la seva iniciativa en la marxa general dels negocis. Pera las qüestions qu'afectan a la politica o a la preponderancia del caciquisme, una senzilla recomanació d' una persona influyent consegueix acorts, decrets y providencias depressa y a gust del peticionari. Pera'ls interessos privats, per' aqueix cúmul escandalós d'expedients en el quals s'escateixen o quantiosas sumas o estupendas transgressions legals, pera'ls drets de la massa comuna, no hi há

recomanacions ni hi valen las gestions de ningú: pot més l'escrivá que'l jutje; pot més l'oficial que'l regidor; pot més *un ningú* que'l governador y que'l ministre.

Per consegüent, els ajuntaments, tant si son fills com enemichs d'aqueix sistema destructor, no poden fer miracles. Se'ls subjecta a un regim asfixiant y a trabas gravosissimas; respiran una atmósfera corrompuda; viuhen sols pera fer esqueneta al govern central y als seus agents, y no pera'l poble que administran y a qui haurian de representar moral y materialment. Y ¿qué's vol que fassin? La inmoralitat ha d'ésser el seu corolari. Podrá haverhi regidors dignes, peró la sola presumpció, quan no la certesa, de que també n'hi há d' indignes, embolcallará a tots y a tots fará mal. Els ajuntaments no son més, ni poden ésser altra cosa, que'l reflexe d'altres centres administratius; no son més que una pasta adequada pera enmotllarla als capritxos y conveniencias dels mandons y putxinel-lis politichs: per lo tant,

arrojar la cara importa,
que el espejo no hay por qué.

Reconech la bona fe, l'altruisme d'alguns regidors, peró encara ningú m'ha convensut de la utilitat d'adquirir certs compromisos. Farán lo que vulguin, portarán l'abnegació fins al darrer extrém, peró ¿s'escaparán de surtir de Casa de la Ciutat ab l'estigma a sobre? Aixis es la justicia humana, aqueix es el premi de la *vox populi*, y axó es lo que passa a tots els homes que s'empenyan en fer compatibles cosas que no ho son.

Claudi Omar y Barrera.

NOTAS BIBLIOGRÁFICAS

Baix el titul de *Voliaines*, y en un volúm bellament estampat a ca'n Tobella y Costa, ha publicat l'Emili Guanyabéns un aplech de poesias en el que, com en l'anomenat *Alades*, hi resplandeixen ab tota serenitat y puresa las hermosas qualitats del veritable poeta. Ab una sola llegida de las esmentadas poesias n'hi há prou pera sentir, assaborir y deixarse guanyar per l'encis que's desprén de son conjunt, per l'equilibri perfecte de las ideas ab la forma que las vesteix, y per la espontania germanor que hi há entre la sinceritat y la emoció de las unas, ab la correcció, la naturalitat y la placidesa de las altras, sempre allunyada de tot esfors, de tot rebuscament y de tota tortura.

Com que som, temps há, dels que tenim y admirém a n'en Guanyabéns com a un dels bons poetas de la moderna literatura catalana, tot aixó qu'hem apuntat, primera impressió de la lectura del seu darrer llibre, no'ns ha vingut pas gens de nou. Entre totas las poesias, nosaltres hi posém al cap d'amunt —per la sola rahó de que'ns agrada molt, sense que'ns dediquém a escorcollar el *cóm* y'l *per qué*, per creure qu'en critica de poesias, potser com en la de tot, el *m'agrada* y'l *no m'agrada* son la base fonamental, important y decisiva de tot judidi sincer y ben garbellat—la que porta per titul *A un fill del camp*. Segueixen després en ordre de mérits—parlant sempre subjectivament—*L'illa*, *L'arbre trist.*— el pensament d'aquesta no pot ésser més hermós.—*La meva nena*, *Calvari*, *A un rossinyol*, *L'arbre dels vells*, *Trista fi*, *A n'el jovent*, *A la pau*, *Cada día*, *Els reys* y *Agonia*. Las demés poesias, sense deixar d'agradarnos, no'ns han seduhit ab tanta intensitat. Y ara, preguntém... ¿Quán la fará l'obra en Guanyabéns?... ¿L'obra?... Si, el poema, el drama, lo que sigui, peró en fi, l'aucellás sapat y robust, d'alas fortas y volada ferma. Las *Alades* y las *Voliaines*, son aus petitas, sas alas son febles. ¿Quán vindrá l'au reyal? Honorém al poeta Guanyabéns per lo qu'ha fet, y per lo qu'ha fet l'admirém, sense tenir dret a exigir altra cosa. No obstant, de tal manera l'admirém, qu'esperém més d'ell.

Las *Voliaines* están divididas en quatre parts: *Fugitivas*, *Volant per casa*, *Pels esbarzers* y *A plena llum*. Espigolant en ellas, no sabriam pas dir en quina d'aquestas seccions hi resplandeixen mellor las qualitats d'en Guanyabéns. Tot son notas intimas exposadas ab una senzillesa y concisió qu'enamoran. Las notas de *Volant per casa* son plenas del sentiment de patria, peró de patria verament sentida, no de la patria encarcarada dels poetas d'ofici que tant abundan. Per'xó en la poesia *Les dugues germanes* hi há estrofas tan bellas com aquestas:

Miréu al Rosselló! Quína planada
de saborós rahím de fruyt de mel!
Qu'estreta que s'hi donan l'abrassada
el vert y'l blau qu'ostentan terra y cel!

. . . .

Canigó! Montserrat! Vellas germanas
qu'ab ull boyrós plorosas vos cerquéu!
Tan prop l'una de l'altra y tan llunyanas!
¿No fa que l'una a l'altra us anyoréu?
Bé prou qu'encara n'ets de catalana,
terra de Rosselló, frescal vergê!
Encara'ls refilets de la sardana
te parlan un llenguatje qu'entens bé.

. . . .

Un llamp va malpartir la nostra terra!
Els trossos s'han batut com mals germans
quán feréstech s'ha ohit el corn de guerra!...
Llassém per sempre més las nostras mans!

Que'ls nostres dolsos cants arreu ressonin!
Que guihi sols l'amor la nostra veu!
Que'ls crits d'anyorament potents retronin
de l'una a l'altra vall del Pireneu!
Que siguin las *Montanyas Regaladas*
l'himne sant de la nostra germandat,
y tornin a enviarse llurs besadas
el vostre Canigó y el Montserrat.

No'ns cal pas ara remarcar lo molt qu'en Guanyabéns domina la forma. D'aixó pot ferne gala tant com el qui més. En ell no hi há sols un poeta sencer: hi há un *mestre*, ab la bona qualitat de *no voler semblarho*, resultant sempre fresca y encisadora sa obra poética.

—

En Ramón Suriñach Senties ha publicat també un llibre de poesías molt ben imprés a ca'n Giró. *De la vida*'s titula la nova obreta, y en ella s'hi entrevéu un temperament de poeta que troba ben sovint la nota justa en la corda que polsa, la emoció veritable, el to encertat. Totas las poesias del volúm deixan bona impressió, si no fonda y sencera, apacible y agradable, per tot lo que y per la forma en qu'están escritas, quasi sempre correcta, felicitém a n'en Suriñach Senties, quin nou llibre ha de provocar forsa elogis. Desde que l'autor publicá sas primeras poesias *Cosas mevas*, ha avensat molt. La nota tendra qu'es la seva caracteristica, ja no es tan infantivola, ja ha guanyat en intensitat y en plasticisme. Llegint els darrers versos d'en Suriñach, se sent tant com avans, peró indubtablement se pensa més. Ab tot, varias son las composicions del volúm que no's mantenen del principi al fi a una mateixa altura, perque'l poeta hi es, peró l'artista no s'ha acabat de formar y vacila encara.

Entre las poesías que més ens han agradat hi figuran *L'eunuch*, *Dijous Sant*, *Recort d'estíu*, *Suicidi*, y, molt especialment, *Darrerías de mars*, en quins versos finals s'hi trasllueix un poeta de cos sencer:

Prompte'ls núvols s'han fós. La volta blava
bella s'ha extés de nou y triomfant.
Els boscos han callat. Tot verdejava...
Las aurenetas han passat xisclant...
Y el sol, ab sos raigs d'or, la pau sembrava
per las novas rosellas que vindrán.

La *Nota de Tardor*, la d'*Estíu* y la d'*Hivern* son també corprenedoras. Els versos qu'hem transcrit donan idea de cóm sent y escriu en Suriñach Senties, y duhen al pensament el recort d'altres poetas ben coneguts, als que's veu que segueix ab entusiasme al exteriorisar sas propias inspiracions. Vegis aquest altre fragment, tret de sa poesia *Suicidi*, rublerta tota ella d'emoció:

Quan va saber ton dolorós suicidi,
se va quedar tot fret, caygut, sèns esma,
y va obrî'ls ulls ab un esglay terrible
talment com si vegés que tu'l cridessis.
. . . .
Sort que'l lligarem tots en nostres brassos
y li parlarem de la vida hermosa.
Sort qu'entrava llavors la primavera
y eran els días clars, serens, espléndits.
Sort que'l traguerem de ciutat, y a fora
la Natura frisava y prometía.

Podriam citar defectes, peró preferim no ferho. No dubtém que qui aytals versos escriu está dotat d'un veritable temperament poétich que a no trigar li permetrá sustreures á tota influhencia extranya y brillar, si no s'engreyeix, ab personalitat ben propia.

—

En Jacinto Capella ha donat a llum un aplech d'articles en prosa que titula *Llibre del Dolor*. No son estudis acabats, quadros complerts, *dramas definitius*, per dirho aixís, sinó fullas d'album, esbossos rápits, apuntes instantanis en que l'autor, ab una ullada certa y ab una causticitat que naix espontaniament del llampech qu'ha provocat en el cervell la visió del natural, va fixant miserias, plors, flors marcidas, ilusions desvanescudas, contradiccions brutals, rutinas abominables, tot cassat al vol, entre'l burgit de la vida barcelonina, ab molt garbo y ab un llenguatje apropiat que acredita a n'en Capella d'escriptor essencialment ciutadá, dotat de totas las qualitats qu'adornan, sempre parlant relativament y cada hu en el seu medi, a n'els francesos Provins, Valdagne, Capus, Feydeau y demés colla de *boulêvardiers* qu'enfocan la moderna vida parisenca en lo que té de profond y de superficial, ab una destresa y un art incomparables. Y tant es aixís, qu'entre'ls articles d'en Capella n'hi há un que retrata'ls gustos y preferencias d'ell ab má, si no de mestre, plena d'una sinceritat y franquesa adorables. Se titula aquest, *Convalescent*. Es graciosissim, no perque fassi riure gens, sinó perque pinta, ab quatre tochs, las *delicias* de la vida del camp que pera en Capella's veu que son *delicias subratlladas*. Diu que li agrada més sentir cantar a la Darclée que al rossinyol en la verdissa. Aixó es una confessió que retrata per complert el temperament literari d'en Capella. La seva lira té notas més inspiradas pera cantar las excelencias del *boudoir* d'una hetayra, rublert d'essencias y de sedas y animat per la frescor y hermosura dels *deshabillés* temptadors, que pera lloar las de la boscuria rublerta de la flayra penetrant de la rehina, de las herbas boscanas, y animat per las voladurias de l'aucellada.

El *Llibre del Dolor* que, com se veu, es un bon llibre, va atresorat per un hermós próloch d'en Santiago Rusiñol, fragment admirable de prosa catalana, tant per lo que diu, com per la manera cóm ho diu.

—

En Manel Rocamora ha publicat també una colecció d'articles en prosa, agabellantlos

en un hermós volùm, pulcrament imprés a ca'n Cuesta y dedicat al Orfeó Català. *Postas de Sol* es el titul de la nova obra, y en ella la modalitat poética d'en Rocamora, plena de delicadesas, de candors y de plácida contemplació de la natura, s'hi ostenta ab tot el seù just valor, obrintshi de bat a bat, com las portetas ciselladas d'un sagrari; y dihém d'un sagrari, perque la corda qu'ab més acert polsa en Rocamora, y de la que sons més intensos n'arrenca, es la corda tendra, l'intima, la seria en el fons, encara que sigui y aparegui vestida de riallas, la que vibra ab els batechs del seu cor, la que fa, en una paraula, que la impressió de conjunt d'aquest llibre recordi, no sé per quina mena d'afinitat, la imatje d'una noya que somriu ab els ulls plens de llágrimas, o la d'una arbreda regalimant després de forta pluja, acariciada y daurada ja pels vergonyosos raigs del sol que brillan tendres en el cel clapat de blau.

Entre tots els articles ó qüentos del llibre, preferim: *L'hora dolsa*, *Nit dels Reys*, *Lo darrer petó*, *La caixa nova*, *Desengany*, *Lo nen perdut*, *De profundis* y *Qüento blau*.

REVISTA DE REVISTAS

En el *Mercure de France* hi hem llegit un interessant article d'en Edmond Bartélemy titulat *Littérature et Démocratie*, del que'ns limitarém a apuntarne las conclusions, ja que l'espay de que pot disposar aquesta secció en nostras columnas ens priva d'extractarlo degudament y de comentarlo com voldriam.

Considera l'autor a la literatura intimament compresa dintre'l vast conjunt democrátich modern, del que'n pren y n'accentúa tots els trets caracteristichs. La superabundancia de l'aptitut, del talent, pren ja l'aspecte d'un ver «desastre espiritual»; aqueixa virtuositat, visible e intensa per tot arreu, porta en si quelcóm d'anormal, de contrari a la vida. Ens trobém en presencia d'un gran absurd al veure la famosa Comoditat moderna, la famosa Facilitat moderna, la famosa Activitat moderna extendres per las regions de la Inteligencia y determinarhi obras y costums. Cal combinar y aplicar métodes estrictament cientifichs que descomponguin aqueixa enutjosa mentalitat. Cal saber d'hónt procedeix aqueixa luxuriant feconditat y aqueixa correcció inmancable que'ns dona cada dia novas manifestacions, nous talents, tots invariablement perfectes, maravellosos y saludats ab las aclamacions d'un *delirium laudativum* permanent. ¿Cóm lo més pur y suprém de l'ánima, lo qu'es la essencia espiritual d'una obra real, lo *indemostrable* d'ella, es constantment, instantaniament assolit y proclamat? Devant d'aytal agombolament de sensacions fácils, ab apariencia de vitals, ¿qué esdevé en fi la Bellesa? Lo únich que l'autor hi distingeix de tangible en aqueixa plenitut ficticia del esperit, es l'individualisme, y aixó l'apena molt, perque considera l'individualisme com a cosa petita y d'un trist ordre psicológich, donchs se basa precisament en la facilitat regnant. Els medis, per múltiples y per accessibles, son agents de banalitat, y d'aqui la necessitat de virar en rodó, de diferenciarse. Marxant paralelament els medis y'ls coneixements, la suma enorme d'aquests circunscriu els esforsos, y, fent impossible tota generalisació, els limita al estudi de las especialitats, de las «diferencias». Aixís veyém agitarse'ls esperits en una abundancia sense precedents de nocions y d'impressions; per'xó, faltats de cultura sólida, no fan més qu'anar cada hu per son compte seguint tota mena de direccions particulars y estérils, entregantse a un *subjectivisme* discordant, incolor a forsa de variabilitat, quin sol mérit es el de resumir tot lo que hi há, en nostre estat, de confosament individualista y exasperat.

Per nostra part sols ens cal dir qu'estariam més conformes de lo qu'estém ab l'autor si aquest no's manifestés tan partidari del sentit de la unitat com a signe de veritable cultura. Aquest sentit de la unitat, tota inteligencia equilibrada'l té forsosament en las grans sintesis de sos raciocinis. Per lo demés, com que totas las definicions poden en aquest punt conduhirnos a extrems falsos y com que no pot imperar lo absolut dintre d'una societat tan *relativa* com la en que vivim, no contradirém pas el sincer article de M. Barthélemy, en el que s'hi contenen algunas veritats evidents. Ademés, quan l'individualisme es una mera *comoditat*, un vici, un orgull pueril y ridicul, un afany particular de lluhirse, o sols una moda, el considerém una plaga moderna tan grossa com la del culte a la forma, que tot ho prostituheix. Peró creyém que hi há un altre individualisme sá, un altre esperit de diferenciació distint del que M. Barthélemy critica: tan distint, que sols podrá ésser comprés y donar bons fruyts quan l'actual societat s'hagi transformada y hagi passat l'actual periode febril que la exaspera, y que la empetiteix encara que no ho sembli, privant que floreixi y fructifiqui noblement la humana naturalesa.

En el mateix número del *Mercure* hi trobém un altre article de Pierre Lasserre sobre *Pascal et les jésuites*, digne d'ésser llegit per lo encertadament que's refutan las doctrinas d'aquests y l'esperit sectari d'aquell. En Charles Morice publica son acostumat trevall sobre'ls *Salons*. La *Revue du mois* es complertissima com sempre.

El número de maig de *La Renaissance Latine* publica una interessant crítica dels *Salons de 1903*, deguda a Gabriel Mourey. En primer lloch publica *Les amitiés françaises*, per Maurice Barrés, aplech de notas pera adquirir «determinats sentiments que donan un preu a la vida». Es un trevall ple d'emoció, escrit pera utilitat de la infantesa. Els demés articles y poesias son de Marcel Mielvaque, Robert d'Humières, Mme. Catule Mendès, etc. Las seccions de teatres, llibres y música, a cárrech de Léon Blum, Gilbert de Voisins, M. D. Calvocoressi, Albert Erlande y Xavier de Ricard, son remarcables.

La revista *Hojas Selectas*, de Barcelona, publica números forsa interessants e instructius, ab trevalls ben agradables pera tothóm y al alcans de totas las inteligencias per lo ben agermanadas que s'hi troban la utilitat y l'amenitat; articles cientifichs, novelas, relacions de viatjes, anécdotas, notas cómicas, tot hi es presentat en simpátich conjunt, y ab profusió de grabats, lo que fa que *Hojas Selectas* sia un periódich propi y agradable pera la majoria de las familias, tal com las familias son a Espanya y a l'América ex espanyola. Els darrers quaderns contenen trevalls ilustrats tan recomanables com *Galería de bellezas del palacio real de Munich*, per Auguste de Cley; *El eclipse de sol de 30 de agosto de 1905*, per José J. Landerer; *Historia del buque de vela*, per J. H. Henderson; *Inmunidad contra las corrientes eléctricas*, etc., etc. Per cert que aquest darrer trevall, en el que s'explican y alaban com es degut las experiencias realisadas fa poch pel director del Institut Electro-técnich de Kiew, en Nicolau Artenieff, ens ha dut a la memoria las també importantíssimas experiencias fetas en nostra Barcelona pel doctor Anfruns, director del «Electron», de quin Institut Electro-terápich ens ocuparem fa alguns mesos ab elogi, sense qu'hagim vist fer lo propi a altras publicacions més competents que Joventut, enfeynadas en discutir els avensos cientifichs del extranger, oblidant lo que de práctich y digne d'ésser conegut y aprofitat tenim per sort a casa nostra.

Pel & Ploma en son número de maig publica'l final de l'obra póstuma de mossén Jacinto Verdaguer *Al cel*, ab l'index autógraf del autor. Els demés trevalls son d'en Pous y Pagés, en Pijoán, en M. de Montoliu, Birger Mörner, Rafel Moragas, Ignaci Iglesias, Apeles Mestres, *Un de la platea*, *Pinzell*, P. Moles y Nicolau Serrafina. Els grabats, quin pulcre tiratje's recomana com sempre, son reproduccions d'obras de Breughel, Gosé, Casas, Vilomara, Opisso y Hassall.

La Critique des Livres & Revues, revista mensual parisenca extreta de *L'Humanité Nouvelle*, ha aparegut recentment, havent publicat en els dos primers números extensas críticas de lletras alemanyas, inglesas, espanyolas, portuguesas, francesas, italianas y txecas. Las seccions de filosofía, historia, ciencias matemáticas y biológicas, etc., etc., van firmadas per acreditadíssimas firmas.

La Critique Internationale, en son número de maig, publica en primer lloch un notable estudi sobre *L'invention dans l'art moderne*, per Charles Verrier, remarcant la grandesa del art antich degut a la simple y tal volta inconscient adoració per la bellesa, y las pretensions del modern. Las grans obras *eternas* de l'antigor no sempre han sigut creadas per artistas consagrats com a tals, mentres que las extravagancias d'avuy son fetas ab grans pretensions artísticas sense que la obra d'art assoleixi'l fi que persegueix.

Las crónicas de literatura y arts que's contenen en el mateix número son bastant nodridas e interessants.

La *Revista Social*, de Barcelona, publica, entre altres, els següents importants trevalls: *La acción social y las instituciones civiles*, per Juan de Dios Trias y Giró; *La carestía de los alimentos y el presupuesto doméstico*, per Manuel Escudé y Bartoli; *La evolución de la caridad en la sociedad contemporánea*, per F. Brunetière, etc., y unas *Notas sociales* molt nodridas. Es digne d'esment l'article qu'en primer lloch del número publica'l nou director de la revista don Ramón Albó y Martí, exposant tot un programa d'economia social que's proposa desenrotllar ab l'ajuda de distingits colaboradors.

Hispania, de Barcelona, publica un original article d'en Miquel de Unamuno, titulat *Fertilidad de ideas*, y altres excelents trevalls de B. Amengual, Martínez Vargas, Nogueras y Oller, etc., etc. En las ilustracions hi figura la reproducció d'un magnifich retrat de Rembrandt, vistas de la festa del arbre recentment celebrada a Barcelona, una esculptura de Colton y diferentas fotografias de carácter artistich.

Son remarcables els darrers números de las revistas de Tolosa *La Terro d'Oc* y *La Revue Provinciale*, y de la de Perpinyá *Le Journal des Pyrénées-Orientales*.

També hem rebut els darrers números de las revistas francesas *L'Européen*, *Le Ménéstrel*, etc.; de las italianas *Rassegna Internazionale* y *Revue Franco-Italienne;* de las castellanas *La Lectura*, *Nuestro Tiempo*, *Arquitectura y Construcción*, *Juventud*, *La Alhambra*, etc.; y de totas las més importants de Catalunya escritas en nostra llengua.

NOVAS

Ahir se cumpli'l primer aniversari de la mort de mossén Jacinto Verdaguer.

JOVENTUT dedica un sentit recort al gran poeta, que tanta gloria ha donat al renaixement catalá.

—

Agotada ja la primera, ha surtit la segona edició dels acorts de las Assambleas de la *Unió Catalanista* de Manresa, Reus, Balaguer, Olot, Girona y Tarrassa.

Las condicions de venda son iguals que en la primera edició, o sia al preu de 10 céntims cada exemplar. Cada un d'ells conté solzament els acorts d' una Assamblea, excepte la nova edició, de la que se'n ha fet un número determinat d'exemplars, en els que hi há reunits els acorts de las sis Assambleas en cada un d'ells, y's venen al preu de 60 céntims.

Las entitats adheridas, y'ls que'n prenguin un minim de 25 exemplars, disfrutarán del 25 per 100 de descompte sobre 'l preu de venda.

Els gastos d'envio van de compte del comprador.

Els encárrechs y venda, á la Secretaria de la *Unió Catalanista*, Cucurulla, 1 y 3, principal, Barcelona.

—

La Junta Permanent de la *Unió Catalanista* visitá'l passat diumenge al «Orfeó Catalá» pera remerciarlo personalment tant per la missió patriótica que constantment ve realisant, com per la part que tingué a bé pendre en el solemne acte d'entrega de la bandera catalana en el monastir de Poblet. Ab tal motiu se cambiaren patrióticas y enlayradas frases entre'ls senyors Roca per part de la *Unió*, y Martinez Seriñá y Moragas per part del Orfeó, finalisant la visita ab el cant de *Els Segadors* y'l nou himne *La nostra bandera*, donchs la ocasió era apropiada tota vegada que's trobavan en el local del Orfeó, y celebrant concert, tots els orfeonistas, els quals ovacionaren als representants de la *Unió*.

—

A Gracia s'inaugurá'l passat dissapte'l nou centre «Joventut Autonomista», adherit a la «Lliga Regionalista», assistint al acte una gran gentada qu'omplia tots els salons.

Parlaren els senyors Puig Samper, president de la Delegació de la «Lliga Regionalista» a Gracia, el senyor Pérez, president del nou centre, y'l senyor Tona, en representació de «Catalunya Federal». Tots foren molt aplaudits pels enérgichs y brillants conceptes qu'exposaren en defensa del autonomisme catalá.

La festa tingué una segona part exclusivament musical, executantse composicions de Grieg, Bizet, Mendelsshon, Otto, Vives, Borrás de Palau, etc., per l'Orfeó de Sans y la orquesta del Círcul Musical Bohemi. Entre altras cansons, s'executá la popular *L'Estudiant de Vich*, en la que 's lluhi la senyoreta Figueras. També fou aplaudit en altras dugas cansons el tenor senyor Creixams, a qui acompanyá al piano'l mestre senyor Sánchez.

L' Orfeó de Sans executá, entre grans esclats d'entusiasme, *Els Segadors* y l'himne d'en Maragall y Millet *La nostra bandera*.

Felicitém coralment a la nova entitat autonomista qu'entusiásticament ve a lluytar per nostres ideals.

—

Sembla que's fará necessari que'l Catalanisme dongui una vegada més el crit d'alerta. La institució dels Sometens, tan genuinament catalana encara que se l'hagi desnaturalisada en els temps moderns, está essent objecte d'una campanya de passions baixas y d'odis quixoteschs per part de certa prempsa madrilenya lliberal y lliberticida tot alhora, y per part d'algún o alguns republicans unitaris diputats per Catalunya, fills de Catalunya y enemichs de la llibertat de Catalunya tot en una pessá. Els apoya'l *jefe* Salmerón, el centralista, el *reaccionari* Salmerón. A nosaltres, els defensors de la llibertat (no de la llibertat qu'ells defensan), sols nostre dret y nostra conciencia'ns apoyan; peró creyém poder evitar el mal si prevenim a temps el perill. Alerta, donchs.

—

S'ha constituhit en aquesta ciutat, y ha tingut la galanteria d'enviarnos una afectuosa salutació, l'associació democrátich-automista «L'Eura», defensora de las Bases de Manresa y quin primordial objecte es fomentar la ensenyansa gratuhita per medi d'escolas catalanas.

No poden menys d'essernos falaguers els enlayrats fins de la nova entitat, a la que desitjém llarga vida y'l més gran éxit en sa noble tasca.

—

La exposició de dibuixos oberta al públich en el saló del Círcul Artistich es bastant interessant y demostra las envejables condicions que tenen alguns expositors, en especial els joves, pera'l conreu d'aquesta branca del art. Sobressurten els que duhen las firmas de Opisso, Solé y Plá, Ximeno, Xiró, Freixas Sauri y Sierra de Luna, entre altres que no recordém.

—

El dimars, dia 2 del corrent, va donar un concert en el teatre de Novetats el pianista Joaquim Malalts, tot just arribat de Paris hont acabava de guanyar el premi Diemer lluytant ab contrincants de fama. No es extrany, donchs, que'l teatre estigués molt concorregut y que'l concertista, que a sos mérits innegables reuneix la circunstancia d'ésser

paisá nostre, fos calurosament aplaudit al tocar la Sonata apassionada de Beethoven, un vals de Saint-Saëns, varias páginas musicals de Paganini, Liszt, Chopin, etc., y que fora de programa, com es costúm, encara hagués de donar propina als entusiastas d'ofici executant altras composicions. El senyor Malats, que feu gala de sa excelent digitació y que interpretá a conciencia varias pessas, pot estar satisfet.

—

El concertista de mandolina espanyola Carles Terraza doná en el «Centre Artistich Musical» un concert en obsequi a la societat «Lira Orfeó», acompanyantlo'ls mestres Armengol y Burgés. Fou aplaudidissim, no cansantse la concurrencia de celebrar las grans dots d'executant del senyor Terraza, qui hagué de repetir moltas composicions y executarne d'altras fora de programa.

—

Com que no som amichs d'enjoyarnos ab plomas d'altri, creyém tenir el dret de censurar als qu'ab ellas s'adornan sens aprensions ni escrúpuls. Desde que's publica JOVENTUT, son ja moltas las vegadas qu'hem demanat als periódichs que quan tinguin a bé reproduhir els articles apareguts en nostras planas, fassin al menys constar la procedencia. Ja que'ls avisos no hi valen, fem avinent qu'haurém de pendre un' altra resolució si l'abús continúa en perjudici dels colaboradors de JOVENTUT que pera ella expressament escriuhen. No es nostre anim impedir que's reproduheixin els trevalls publicats en aquestas planas; ans al contrari, ens ne considerém honrats; peró com que cadascú té dret a reclamar lo seu, lo menys que nosaltres podém exigir es que, al fer us de lo nostre, se fassi també constar qu'es nostre.

—

Hem rebut el programa del certamen literari musical que l'academia artística «La Violeta», de Vilafranca del Penadés, celebrará per la vinenta festa major. S'ofereixen, ademés del premi d'honor y cortesia, altres vuyt premis, y forman el jurat calificador els senyors Bonaventura Bassegoda, president; Enrich Vidal y Valenciano, Lluís Millet, Eusebi Daniel, Manel Sala y Mestre, Antoni Incenser, vocals; y Pau Benach, secretari. Las composicions han d'ésser inéditas y s'han de remetre al domicili del secretari (plassa Constitució, 35, 1.er, Vilafranca), avans del dia 5 d'agost.

—

Altras publicacions rebudas:

Derribo de murallas, exposició dirigida al ministre de la Guerra, acordada per la corporació municipal de Palma de Mallorca en 23 d'abril d'enguany, solicitant que sian consideradas per l'Estat com reintegrables, com es de justicia, las obras de sanejament y urbanisació dels carrers y plassas en els terrenos ocupats pel recinte fortificat, y sas obras accessorias.

Celsus a Jezis, follet de Gustav Lejeal que constituheix una sagnanta sátira antirreligiosa, publicat per la Biblioteca del Novy-Kült, de Praga.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia, 233

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

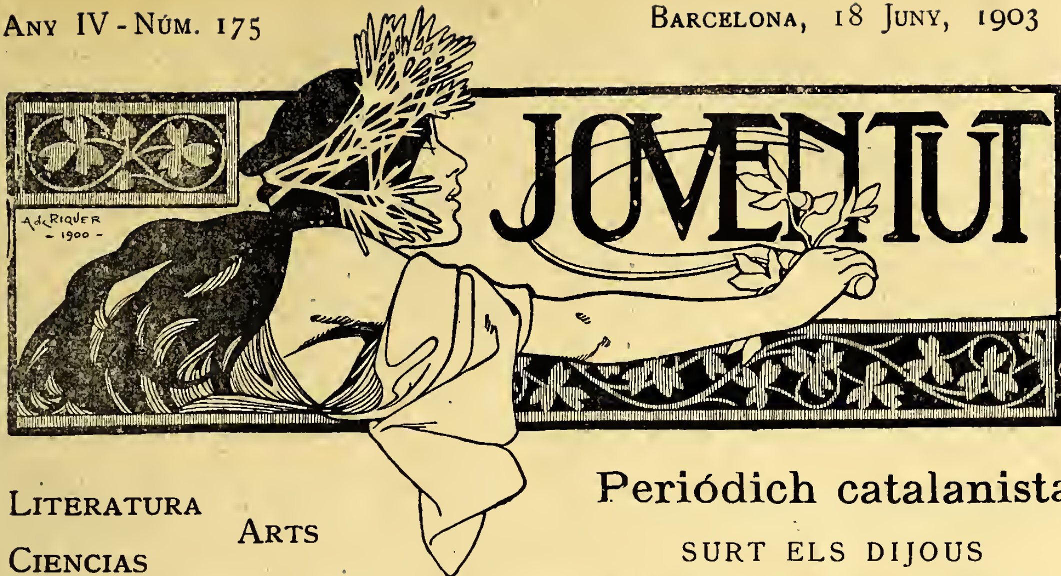
Els trevalls se publican baix la exclusiva responsabilitat de sos autors. — No s'admeten els que no sían inédits. — No's tornan els originals. — Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

CATALUNYA: Un any	8	Pessetas.
» Mitj any	4'50	»
» Trimestre	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA. Un any	9	»
EXTRANGER: Un any	10	Franchs.
Número corrent	20	Céntims.
» atrassat, ab folletins	40	»
» » sense folletins	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

ANY IV - NÚM. 175 BARCELONA, 18 JUNY, 1903

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT.	20	CÉNTIMS.
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. .	40	»
» » SENSE FOLLETINS.	25	»

SUMARI:

FOLLETI:

RECORTS SALUDABLES

Avuy que ja ha passat la excitació qu'en si portan els periodes electorals, y's poden jutjar els fets ab plena conciencia, cal que nostres compatricis, y sobre tot els que pertanyen a las classes trevalladoras, fassin un esfors de memoria y procurin recordar y examinar ensemps certs actes. Aquest recort y aquest examen els hi podrán servir d'útil experiencia pera l'esdevenir.

En temps bon xich propers certs prohoms republicans (avuy alguns d'ells diputats per nostra ciutat) volian regenerar a la classe proletaria del Estat espanyol, atiavan als trevalladors a las vagas, els hi predicavan la rancunia contra altras classes, y'ls excitavan a la lluyta violenta y a la destrucció d'organismes e institucions que, segons ells, eran un ferm obstacle a las justas y necessarias reivindicacions del obrer.

Molts foren els que se'ls cregueren, com molts també'ls que pensavan que, malgrat anessin per equivocats camins, volian de bona fe assolir la salvació y l'enlayrament del obrer. El desengany que uns y altres deuhen haver sufert ha d'ésser colossal.

Passá aquella época, y vingué l'ultim periode electoral, y tots hem pogut enterarnos de que aquells apóstols *casi ácratas* se'ns havian tornat governamentals, que sas criticas y diatribas las guardavan contra algún alt personatje (que personalment cap culpa hi té) y alguns ministres, y que sos insults anavan dirigits sobre tot a altres individuus, tan respetables o més qu'ells y que no havian comés altre delicte que'l de creure qu'al predicar l'autonomia predicavan la vera llibertat.

Tots ens enterarem de qu'ells y sos companys de candidatura y propaganda no tan sols eran partidaris del servey militar obligatori, més o menys generalisat, sinó que fins arribavan a afalagar al exércit, institució

antilliberal *per se*, qu'es considerada pels escriptors y filosops verament avensats, per tots els autonomistas y pels veritables defensors de las classes proletarias com la quintaessencia de la tiranía: institució cridada a desapareixe en els estats que vulguin fruhir de la vera llibertat.

Y lo qu'es més encara, poguerem enterarnos ab admiració y extranyesa de cóm un ciutadá molt diputat, molt federal, molt autonomista, molt republicá, deya ab grans crits y en mitj de delirants ovacions, y sense rebre cap avís del president del *meeting* (també molt republicá) «*que demanarían als ministres del rey qué n'havian fet d'aquells 200.000 homes qu'enviaren a Cuba y demés ex-colonias*».

¿Y per qué aquest ciutadá y sos companys no demanaren als ministres del rey qué n'ha fet y qué'n fa dels mils y mils homes que cada any han de deixar sas llars, familias, la terra benhaurada, tallers y oficinas pera posarse l'igualitari uniforme, simbol de la perdua de sa llibertat individual? ¿Per qué no demanaren comptes de la salut y vidas de las infelissas víctimas de la organisació militar, que hi há en aquest com en tots els exércits del món? ¿Per qué no parlaren de proposar l'abolició del servey obligatori substituhintlo pel voluntari, molt més d'acort ab la sana doctrina lliberal? ¿Per qué no exigiren que l'exércit reduheixi sa esfera d'acció a la noble y elevadíssima missió de defensa del Estat, deixant en absolut altras tascas menys enlayradas? ¿Y per qué, y en virtut y mérits de qué, no demanaren comptes als ministres del Estat espanyol, al poble espanyol, particularment a la inmensa majoría dels republicans, dels milers de milers de víctimas que feren aquells 200.000 homes?

La veritat es que aquests homes o son uns grans ignorants, o uns grans malvats. Y'l gran Inconscient, el poble, deixantse enganyar sempre!

—

Nosaltres a sa conducta hi trobém una explicació. Avuy nostres héroes redemptors creuhen possible, y a curta fetxa, assolir el govern del Estat espanyol, y es clar, previsors, se preparan pera a son temps poder servirse dels maüsers contra sos germans, contra'ls d'ideas contrarias, y, sobre tot, contra'ls que creguin de bona fe que'l mellor camí pera la redempció dels obrers es la vaga... Y ho farán ab la mateixa tranquilitat que'ls republicans francesos feren servir el Lebel. Y tot en nom de la Llibertat, Igualtat y Fraternitat, mentres las músicas tocarán *La Marsellesa* y l'*Himne de Riego*. Y si afalagan al exércit, es ab la mira de que aquest els hi dongui una empenta, com per la Gloriosa, per'arribar a ésser els amos de la situació y'ls manejadors del gran fuhet.

Aquesta es l'única y enlayrada aspiració de nostres revolucionaris de la banda d'ensá del Pirineu!

Res se'ls hi endona a n'ells del poble y de la redempció; a n'ells els hi convé un poble esclau, ben esclau, qu'axís d'ell ne podrán fer lo que vulguin. ¿Autonomia al poble?... Ridiculesas catalanistas y d'alguns bons (pochs) federals de bona fe!

Es molt possible que aquests ciutadans no s'enterin de lo qu'en terras civilisadas predican els vers revolucionaris, els de bona fe; que res sápigan de lo que fan els bons amichs dels obrers. Per axó nosaltres els hi recomaném qu'altra vegada no vagin a estudiar a Europa, ahont haurían d'haver aprés que tots els vers revolucionaris son antimilitaristas, sinó que s'arribin al Marroch, ahont trobarán al Roghi y als ministres del sultá que'ls hi donarán llissons de lliberalisme, y potser fins... d'altruisme.

—

Es hora ja de que l'obrer se desvetlli y llensi tot seguit de son costat a aqueixos redemptors *per compte propi;* que menyspreuhi a sos *desinteresados amigos;* que procuri fer el buyt entorn d'ells, com una especie de *boycottage* de nou género; que prescindeixi de paraulas sense veritable sentit; que 's fixi en que, si la revolució s'ha de fer de baix a dalt, deu ésser primer la revolució social per'assolir la política, puig sols en aquest cas estará tot fermament fonamentat; que per ara, y a fi de fer bona feyna, giri'ls ulls vers las associacions obreras belgas, inglesas, alemanyas, nortamericanas, y copihi d'ellas lo bo y lo que lligui ab el carácter y manera d'ésser dels trevalladors de nostra terra; que'ls estudihi bé aquests organismes e institucions, puig molt hi pot

apendre en ells; al menys a no fer esqueneta pera que pujin sos tirans y butxins de demá, y a trevallar pera ell y no pera sos explotadors.

ALTRA PERDUA

Llegint dias passats a *La Renaixensa* uns articles referents a en Frederich Renyé y Viladot—el valent lleydatá que la mort ens ha pres suara,—me planyia de que no s'hi fes esment del angelical Lluis Roca y Florejachs, de qui segurament en Renyé aprengué de fer catalanisme a Lleyda. Es veritat qu'en Roca no alcansá'ls moderns temps de la *Unió Catalanista;* es veritat que potser el seu catalanisme era més literari que politich. Peró, qué diantre! Per la corrent literaria comensá la nostra renaixensa, y cal recordarsen dels iniciats e iniciadors, cal tenir memoria, cal ésser agrahits y... *Suum cuique.*

Del pobre Pellicer y Pagés que ara acaba de morir a Mataró, tampoch se'n ha fet gran cabal. Merexia més de lo que la prempsa catalanista l'ha honorat, puig fou un trevallador infatigable, un erudit auténtich, com me deya en carinyosa tarjeta postal en Busquets y Punset, ý també, encara que no en el terreno politich, sigué dels que posaren fonaments ferms al casal del Catalanisme.

A la novella generació convé recordarli sovint que tot lo que ha pogut fer ho deu a lo que s'havia fet avans, y que sens aquells idealismes primitius, sens aquellas excursions generosas y de bona fe, sens aquella devoció a las cansons, als monuments, a la llengua, a la historia, a las tradicions, no hi hauria avuy res de lo que hi há. La evolució catalana es ben manifesta y'l rastre que s'ha seguit no s'esborrará may més. Els politichs d'avuy son fills dels poetas, dels arqueólechs, dels filólechs, dels historiadors de ahir, y renegar d'aquest llinatje val tant com declararnos borts.

En Joseph M.ª Pellicer y Pagés fou un dels pochs que consagrá tota la seva joventut y'l seu valer personal a la conservació y restauració del monastir de Ripoll. Per aquest sol fet, apreciantlo baix aquest sol aspecte de la seva activitat, se li ha de reconeixe un mérit superior al de molts que s'han passat la vida escrivint articles de periódich. Ell s'enamorá de Ripoll, no sols com a joya artística, sinó per lo que significava, per las glorias catalanas que retreya, y aixó era patriotisme sencer, patriotisme espontani, cent vegadas de major preu que'l provocat pel llampegueig de la oratoria y pel contagi dels entusiasmes de carrer.

Ell, ab el seu germá, en Raguer, en Deop y altres de Ripoll, esmersá tots els esforsos imaginables pera salvar el Monastir. En la tasca gegantina qu'emprengué desde l'any 1878 al 1881 com a delegat de l'«Academia de San Fernando,» no li mancaren contratemps, mes el seu fervor may decaygué, y conseguí acoblar elements valiosissims en favor de la restauració; y es ben segur que a aquell moviment dels ripollenchs, ab el qual sempre estigué associat en Pellicer, se deu que'l bisbe Morgades se decidis a donar la empenta definitiva pera la rehabilitació del *monument patriarcal de Catalunya.*

Com escriptor, n'hi há prou ab examinar las dugas obras sevas, *Estudios histórico-arqueológicos sobre Iluro* (507 planas en 4.art major) y *Santa María del Monasterio de Ripoll* (408 planas en 8.au), pera compendre qu'era una inteligencia cultissima y especialment apta pera'ls feixuchs trevalls d'investigació científica. En catalá publicá versos y articles, doná conferencias y feu discursos. Traduhí del grech, del llatí, del italiá, del francés, y si hagués pogut accionar ab desembrás fora de las exigencias de la vida económica, si hagués trobat estimuls y constancia en las afeccions de la relació literaria, hauria sigut un element de gros profit práctich en la representació intelectual, a Espanya, de la causa de Catalunya.

De debó l'estimava a en Joseph M.ª Pellicer y Pagés, perque en mitj de sas genialitats y del seu amor propi exagerat a vegadas, se trobava en ell un cor de noy, lleal, comunicatiu, carinyós. El que no hagi intimitat ab ell no pot alabarse de que'l conegués,

puig las sevas puerilitats, que no sabia amagar, y'l seu extremat nirvosisme, el feyan apareixe als ulls del món com un home un xich afemellat y poch dúctil. Y res d'això era, ans al contrari, el seu temperament propendia a la exaltació y a la sociabilitat. Catedrátich del colegi de Valldemia desde feya molts anys, havia sapigut ferse estimar de pares y noys, sobre tot d'aquests, quins al surtir del batxillerat reconeixian qu'havian estat sotsmesos a la direcció d'un home verament ilustrat, de talent sólit, de coneixements extensissims en filosofia, arqueologia, filologia, y en tots els rams de la literatura.

Era un catalá d'ánima catalanista, encara qu'en politica no havia volgut significarse y potser creya compatibles las nostras aspiracions, o part d'ellas, ab l'actual constitució del Estat espanyol. Fos lo que fos, la perdua d'en Joseph M.ª Pellicer y Pagés es pera Catalunya del tot irreparable, puig ab fonda pena veyém cóm van aumentant els homes superficials y lleugers y s'acaban els erudits y sabis. Molta xerrameca y poch estudi; molta exhibició y poca observació; poch color y molt vernis. Veusaqui lo que predomina ara, y contra lo qual es de salut pública posar de relleu exemples com el d'en Pellicer y Pagés.

Sens ells, encara'ns trobariam en els saynetes d'en Robreño o en las fogositats patrioteras del Abdón Terradas.

Claudi Omar y Barrera.

CHARITAS

Clixé de maig.

El salonet de la baronesa.

Devant del balcó vestit de richs satins ramejats y de puntas groguencas, igual que las nobles pavordesas dels temps antichs que's guaytan la moderna escena ab sos inmóvils ulls de cobalt desde'ls quadros de march daurat de las parets; entorn d'una tauleta cuberta de rich tapis y d'una bromera bonica feta de puntas, glassas y sedas flonjas, tres hermosas damas inclinan sos busts sobre la feyna.

El brill dels didals d'or s'esmortuheix devant dels anells de diamants y rubins que casi inmovilisan els dits de rosa blanca de las nobles trevalladoras; peró la feyna va endevant.

Ja dos *bebés*, ab llurs boquetas més xicas que'ls ulls, somriuhen plácidament per entre las puntas nevadas de las capotas floridas ab rosas menudas, extenent els brassets erts per demunt d'aquell embolúm de glassas.

Oh, Caritat sacressanta! Benehida sias, donchs tu ets qui ha posat als dits de las frévols aristócratas el didal y l'agulla de la jornalera!

Els *bebés* son destinats a la rifa... una rifa de beneficencia pera un asil d'orfanets.

Y mentres els dits suaus afegeixen entredosos y *valenciennes*, y fan ab cintetas menudas floquets que semblan poms de flors, la conversa's descapdella—a mitja veu, entre escayents somriures, com un regalim d'argent—d'alló més interessant: se tracta del escandalós divorci d'un matrimoni efectuat fa pochs mesos.

S'obre la porta del salonet com a impuls d'una ventada, y entra xisclant, igual que una oreneta alegra, una nena petita, preciosa, els rinxos d'or retinguts a cada banda de son rostre d'angeló per uns llassos de color de rosa, núas las cametas molsudas y calsats els peuhets ab mitjonets y sabatetas negras.

Es la Mimi, que s'ha escapat de la sala d'estudi com altras voltas, y ve a amagarse entre'ls sedosos plechs de la faldilla materna.

—Esta chiquilla es terrible—diu contrariada la baronesa.—¿Por qué no has de estar con Mademoiselle y tus hermanas?

—¡No quielo, no quielo, mamasel!—exclama la petita.—Quielo hasé muñecas como tú, mamaita; no quielo libos!—

Las amigas de la mare, ab las galtas encesas per la curiositat de saber detalls del escándol que ocupava alashoras a tota la «bona societat» de la vila, maleheixen interiorment l'arribada sobtada de la criatura.

—Anda, Mimi, anda... vé con Mademoiselle. ¿No ves que estamos trabajando?... ¡Corre, monina!—diuhen fent festas a la menudeta.

—¡Yo no quielo, mamasel!—repeteix tossudament la Mimi, posantse de puntetas, apoyadas las manetas grassonas al vorer de

la taula.—¡Yo quielo una muñeca... eta... ete bebé!...

—Estas muñecas son para las niñas pobres —diu seriosa la baronesa.

—¡No, no!... ¡Yo quielo eta muñeca, mamá! Las niñas pobes no tienen muñecas tan bonitas... etas son pa mi.—

La mare arrufa las finas cellas, s'aixeca y toca un timbre mitj amagat vora la xemeneya de marbre.

Apareix una cambrera.

—Llévese la niña á la sala de estudio— ordena la dama.

Peró la nena no s'entén de rahons: fuig de la cambrera y, com una gateta blanca, s'amaga sota la taula.

Tothóm riu menys la baronesa, que, molt contrariada, diu a la minyona:

—Diga a Mademoiselle que venga en seguida.—

Arriba al cap de poch la institutriu. Es una dona jova encara, endolada, ab un rostre simpátich y trist, l'abundós cabell recullit sobre la nuca en un llas daurat, el cos alt y prim, un xich inclinat endevant, l'esguart pensatiu, las mans blancas y finas.

—¿Cómo deja usted que Mimí se le escape de la clase de esta manera?—demana severament la baronesa.—Cada dia sucede lo mismo con esta chiquilla. Podria usted poner más cuidado en la vigilancia de las niñas, que para eso está usted en casa.—

Mademoiselle no respón. Sas galtas páli das s'enrogeixen lleument... N'ha sentidas d'altras! Son esguart cerca a la fugitiva.

—¡Mimi! ¡Sal de debajo la mesa inmediatamente!—exclama la baronesa, nirviosa.

Mes la nena no's mou.

Mademoiselle s'ajup, ab un *pardon!* endressat a las dugas damas que seuhen prop la taula, y després d'un breu parlament manyach, treu de son cau a la menuda, que's debat y protesta.

—¡Yo quielo la muñeca de las niñas pobes, y si no, yo quielo ser niña pobe también!—va cridant.

—Oh! non! pauvre enfant! — mormura amargament la institutriu, enduhentsen la nena.—Etre pauvre! C'est ce qui'l y a de pire dans la vie!...—

Y, ja en el vestíbul, s'agenolla prop de la nena, a qui en la lluyta se li han desfet els llassets rosa dels cabells, se li ha arrugat el devantal blanch y se li ha descordat una sabateta; y l'arregla y la endressa, dihentli manyaguerías a la orella, mentres la baronesa nusa'ls llassos de la gorra d'un *bebé de biscuit*, allá al salonet, tot reprenent l'interromput relat.

En una de las banquetas del vestíbul, que reb llum del pati per uns alts finestrals de vidres de colors, vora la porta del salonet qu'ha tornat a cloures, *Mademoiselle* s'ha assentat la menuda a la falda y l'aconsola cantantli cosas gayas, esperant que li passi un xich la rebequeria pera endúrsela altre cop a la sala d'estudi, ahont las dugas *grans* fan els temas d'inglés.

Ressona'l timbre de la porta. Al cap d'una estona atravessa'l vestíbul una cambrera, ab la cara amohinada, com duhent un recado gens agradós.

—Ah! *Mademoiselle!* — exclama al veure a la francesa bressant a la nena que se li adorm a la falda.—Vosté'm fará aquest favor, ¿vol? Jo no goso a entrar a destorbar a la senyora... Potser si vosté li digués s'ho pendria mellor. Figuris que ja ha vingut tres vegadas la mare de la pobra Cristina, per veure si la senyora volia afavorirlas un xich, y may ha pogut enrahonarli. Ara torna a ésser aquí... Díguili vosté, *Mademoiselle*... ¿vol? En fará més cas. Jo potser no sabria enternirla. Díguili que...—

Mademoiselle, la pobra, branda 'l cap ab un somriure ple de dubte... peró's tracta de fer una bona obra, y ho probará.

Porta la nena adormida sobre'l seu llitet de baranas, l'acotxa y la besa al front, y ab son pas silenciós y ab son posat trist endressa'ls passos cap al salonet.

. . . .

. . . .

Encara no ha desaparegut del tot la faldilla negra de la mestra, que la baronesa's torna a planye en aquella parla musical y dolsa que tant li escáu.

—No puede una vivir en paz... Es un agobio... ¡Vaya unas pretensiones!... ¡Que si puedo pagarle una de las amas de los mellizos!... La verdad es que si tuviera que atender a tantas desgracias como me cuentan diariamente, acabaría por pedir limosna. Se trata de una camarera que tuve durante cin-

co años... buena chica, eso sí, fiel, honrada, cumpliendo siempre, hasta que le dió la chifladura de casarse... ¡Nada! Estaba bien en casa y se cansó. ¡Como todas!... El marido creo que la abandonó hace pocos meses, y nadie sabe dónde para. Ella acaba de dar á luz dos mellizos... Esto es una desgracia, pero ¿qué le voy á hacer? Le prometí colocarle en algún asilo sus dos chicos mayores, y salió con que no queria separarse de sus hijos... Y otra vez me viene con nuevas pretensiones. Hace ocho dias mandé dos duros á esa gente y hoy vienen de nuevo... Tiene una tantos compromisos, que á la verdad... Claro está que me duele, pero... llevo gastado una barbaridad con esto de las muñecas, y también es para los pobres. Quizás les parezca poco lo que he dado á Mademoiselle para ellos, pero... no sé ya qué hacer con tantos pobres. ¡Jesús, Dios mio!...—

. . . .

—¿Hace falta más encaje para el cuello de la capita? Por Dios, marquesa, encoja usted más esta *ruche*, no vayan á creer las de la Junta que quiero aprovechar retazos y hacer economias... Aqui podremos poner dos volantes en vez de uno, y quedará mucho más elegante... ¿Se acabó el encaje? Bueno, no hay que apurarse.—

Y sona altre cop el timbre argentí.

—Rosa—diu la baronesa a la cambrera que's presenta—vaya usted en seguida á casa de Mir y que le den... ¿cuánto, Tula? ¿Dos y medio? Pongamos tres: detesto las mezquindades Que le den tres metros de este encaje. Aqui va la muestra, y cuidado con perderla. Es de a seis pesetas metro. Aqui tiene usted el dinero.

... Pero ¡qué lindos van quedando estos *bebés*... y qué rabieta van á sentir mis señoras primas cuando comparen con los suyos!... Imagínense que ellas...—

. . . .

Mentres va caminant pel llarch vestibul, la *Mademoiselle*, ab el cap més inclinat que de costúm, se mira la moneda de dugas pessetas que la baronesa li ha posat a la má pera la desvalguda partera, y un somrís de tristor punyenta li desplega 'ls llabis. Entra en sa cambreta solitaria, ahont no s'hi sent may el ressó d'un bes ni d'una caricia, ahont hi nia la esperansa, ahont se marceix una jovenesa; y del fons d'un calaix treu d'un tarjeter vell, que guarda sos estalvis, un bitllet de banch.

Ella també es pobra, té de guanyarse la vida, peró ha sufert molt y potser sufrirá més encara mentres necessiti dels altres, que será—tal volta—mentres visqui...

Una velleta, asseguda en un dels ascons armoriats de la entrada, s'alsa al véurela venir.

En lo que sab de la parla de la terra ahont se guanya 'l pa, la extrangera diu a la jaya:

—Teniu, Mariagna. La senyora no pot surtir, té ocupació, mes vos envia quelcóm. També jo hi he pósat alguna cosa. Preneuho tot, y que vostra filla 's guareixi aviat.—

. . . .

. . . .

—Mira, Cristineta, mira... la senyora t'envía deu duros, y fins la mestra m'ha donat pera tu dugas pessetas... De lo del didatje no me'n han dit res, per ara...

—Deu n'hi do, mare! En tindrém per'anar tirant fins que jo pugui llevarme y agafar altre cop la planxa... Qué bona es la senyora! Qué caritativa!...—

L. Escardot.

TEATRES

L'altro pericolo. — Caridad. — La Passerelle.

Pera la dona adúltera, segons en Donnay, autor d'aquest drama, *l'altre perill* consisteix en que'l seu amant y la seva filla—en qui, per una psicologia molt subtil, la mare's reproduheix — s'enamorin insensiblement. Tal es la tesis de l'obra, quin argument es senzillissim.

De joves s'havian estimat, peró ella's casá ab un altre; més tart, las circunstancias els posan en contacte, y lo qu'havia de succehir succeheix: la dona casada, que ja té una filla a qui estima ab deliri, sucumbeix a son amor primer; qui no pogué ésser son marit, esdevé son amant.

El primer perill del adulteri es ben conegut: que'l marit se'n enteri, l'escándol social, el drama familiar comú; peró n'hi há un altre de perill, y es que la filla—y aixís passa en el drama d'en Donnay — s'enamori ignocenta e irresistiblement d'aquell mateix home tan amable, tan complacent y tan amich de la seva mare. Un etzar fa que la noya sospiti la veritat, lo qual la impressiona tant, que corre perill sa vida. Alashoras sa

mare jura en fals, y l'amant, no sense vacilacions, se casa ab la filla, de qui també está enamorat. Situació terrible pera'ls dos amants que creyan son amor etern y's troban ab que un altre amor — l'amor de mare pera ella y pera ell aquell nou amor qu'es el mateix primer que sentí, peró qu'es diferent — ve a portar el dol a sas ánimas.

En el fons jo crech qu'en Donnay dona al seu drama un titul massa pretensiós. Sols románticament se concebeix aquesta historia, y'l drama no es pas romántich. Evidentment pot donarse'l cas, y de fet s'haurá donat varias vegadas, de que la filla sentí'l mateix amor que la mare per un home determinat. Peró s'ha de convenir en que això es una excepció; sobre tot tenint en compte que no's tracta aqui d'un afecte senzill, sinó d'un amor irresistible, de conseqüencias mortals. Jo crech, donchs, que'l tal perill que senyala en Donnay pera'ls adúlters es un perill tan problemátich, que sols com a excepcional podém admétrel. En Donnay ve a dir a las donas: «Cuydado ab estimar a un home, perque la teva filla també'l podrá estimar». Jo tinch molta por que las donas li contestin: «Passan cosas tan extranyas, qu'això podría passar també... peró es tan poch probable que... en fi, *si'l cel cau...*»

Peró tot això té poca importancia pera'l drama. Precisament en un drama escénich no lo comú, sinó lo excepcional, interessa. Si m'he fixat en aquest detall es perque sospito que l'autor no ha sigut prou franch. Volent fer empassar a un públich de moral convinguda'l final de l'obra, això es, l'incest que suposa'l casament del amant de la mare ab la filla, l'ha afalagat dihentli: «Si jo soch un home tan moral com vosaltres!... Si lo que jo tracto de demostrarvos es que l'adulteri es perillós, es inmoral!».

L'incest en general, que suposa'l creuhament de sanchs afinas, ha sigut combatut pels homes de ciencia y privat per las llegislacions canónica y civil. No obstant, sa inmoralitat es bon xich dubtosa. Hi há un argument en contra de forsa decisiva, que'ns dona 'l mateix Deu si no menten las Santas Escripturas: Tots som fills d'Adám y Eva. Donchs, forsosament, tenian de casarse'ls fills ab sa mare o'ls germans entre si pera que's formés la humanitat. Deu, donchs, a qui no li haguera costat gayre crear dugas parellas en lloch d'una, devía pensar qu'això del incest no es pas una cosa tan inmoral com avuy se creu. Y encara'l cas concret del drama no es pas tan grave. Un cas semblant se tolera y's legalisa: Un home pot casarse ab dugas germanas succesivament. ¿Per qué s'han d'usar las paraulas «crim», «delicte» pera'l que's casés successivament ab mare y filla?

Mes, torném al drama. Sens ésser l'assumpte nou, en Donnay el tracta magistralment. Sobri de construcció, brillant de diálech, de frase cáustica y finament satirica encara que a voltas paradoxal a lo Dumas fill, y fondament humá en els tipos, es *L'autre danger* un drama que fa honor a la moderna literatura dramática francesa. Els tipos dels dos amants, y especialment el de la filla, sugestionan per la intensitat de vida que respiran. Y las escenas magistrals en que l'autor fa gala de que coneix a fons el cor humá y la societat en que aquest lluyta, son innombrables. Deixeume citar entre ellas la del tercer acte entre la filla y l'amant de sa mare. Cóm el deixan endevinar l'amor que mutuament se tenen, qu'ella voldria dir a crits y no s'atreveix, qu'ell confessa sense donarsen compte! Es una preciositat de finura psicológica y de diálech.

La execució, en conjunt, molt arrodonida. La Mariani feu gala de sa veu dolsa y de sa dicció correcta, donant en determinats moments forsa intenció a la frase. En Paladini y en Zampieri feren els seus papers molt discretament. En el paper de filla sobressurtí la senyoreta Paoli. Es una ingenua que captiva tot seguit. Alta, esbelta, de rostre expressiu y ulls que parlan, se mou en escena ab desinvoltura y distinció. Diu bé, sembla sentir fondo y trevalla ab molta fe. El tipo de l'obra encaixa perfectament ab sas facultats. Extrany fora que la senyoreta Paoli no anés lluny.

—

Jo comprench—això es natural—que la literatura dramática castellana's trobi avuy en llastimosa decadencia; jo comprench—també es natural—qu'entre sos esquifits conreuhadors ne sobressurti un per sa cursileria, poeta rampló, fabricant o comerciant de ninots de cartró d'aquells que's fan maniobrar ab cordills, vulgar en imatjes, conceptuós y descuydat en el diálech, en una paraula, cursi en tot; fins jo comprench que aquest tingui un nom considerat per la *turba multa* y's digui *Don Miguel Echegaray*. Lo que no acabo de compendre es que dos actors de talent com la Guerrero y en Diaz de Mendoza—no he dit grans actors, sinó actors de talent—se prestin a representar una... diguemne comedia com la titulada *Caridad*, que no es tal, sinó una parodia; parodia del sentit comú, del sentit estétich y de tots els sentits que vulguin.

Si valgués la pena d'entretenirshi, jo ho demostraria tot això; analisant personatjes, escenas y frases un per un y una per una; passariam revista d'aquell vell aristócrata escéptich *que no cree en nada* y's contradiu a cada moment fent frases vulgarissimas, d'aquell nebot qu'está enamorat y no vol casarse, d'aquells nobles tronats que semblan pinxos afemellats, d'aquell criat que serveix a qui no'l paga, d'aquellas escenas de folleti en que s'hi barrejan saltimbanquis crudels, cors ten-

dres y fets horrorosos, escalaments d'habitació ab intents de violació y escàndol, provocacions y final enternidor. Mes com no val la pena, me concretaré al tipo de la protagonista, acullintme a alló de que *para muestra un botón basta*. Entenguis que la verdadera protagonista no es Caridad, la nena sentimental—tipo barroher y fet ab motllo romántich—que dona titul a l'obra, sinó Petra, la salvatje Petra, la herculia Petra, la *mujer cañón* com li dirian si la ensenyessin en una barraca.

Donchs bé: aquesta Petra, segons la historia enternidora que conta, no ha tingut may res: ni pare ni mare, ni patria—ni *matria*, com deya l'altre.—Sols recorda una carretera, uns homes facinerosos, un gos, uns deslloritgaments, y cops y blaus, etc.. Un dia, fent equilibris devant del palau de la familia de Caridad, pren mal y... ja la tenim a n'ella, la esquerpa mossota, convertida en amiga de confiansa, casi bé germana de la sensible y aristocrática senyoreta. El *tio* pronostica desgracias, la tia tremola de por, el nebot no diu res, peró proba sas forsas ab la xicota, resultant vensut ab gran contentament de la familia, qu'en quelcóm s'ha de divertir. Desd'aquest punt ja tením a la Petra convertida en una especie de gos de presa guardiá de la ignocenta coloma. Ella tira daltabaix del balcó al escandalós galán qu'entrava de nit per la finestra; malmet la má, agafantli en un calaix, al fanfarrón que volia desafiarse ab el simpátich Carlos; vol marcar ab la planxa calenta un set a la cara d'un d'aquells impertinents, y, per broma, fa tals caricias a la estemordida tia, que aquesta no sab contarse 'ls blaus. De sobte esclata en ella l'amor, amor africá, gitanesch, y per un moment esperém la tragedia, perque s'enamora d'en Carlos, el promés de Caridad. Es tal la violencia de sa passió, que tots tremolém. Peró quan menys ens ho pensém, de sobte, també, renuncia a tot y ella mateixa s'encarrega de lligar els caps pera que la comedia acabi en pau y gracia de Deu.

Ah! si la Maria's vegés ab els meus ulls quan fa aquest paper! Si ella pogués donarse compte desde la escena d'aquell riure especial y característich que provocan las sevas gestas! Riure idéntich al de las criaturas quan desde lloch segur contemplan al *papu* fent entremaliadaduras, o al titella pegant garrotadas; riure idéntich al qu'escoltém en els circos eqüestres quan els *clowns* se bofetejan. Cóm s'hi hauria pensat avans d'acceptar un paper quin únich lluhiment consisteix en saber *fer las forsas!* Y'l mateix Fernando, per poch que reflexionés, jo crech que reconeixeria qu'es malaguanyat trevall el que s'ha donat pera dir bé—el diu bé, es l'únich que diu bé y fa bé—el seu paper. Malaguanyat trevall pera dir tantas tonterias!

Lo verament remarcable es la presentació escénica. Els mobles, sobre tot, son un model de bon gust. «Sols pera veure aquests mobles se poden pagar las cinch pessetas!» deya una senyora que feya cara de tenir molts diners y segurament a casa seva té las cadiras de boga. Perque aqui son aixis els richs.

—

A Novetats la Mariani'ns ha donat la traducció d'una comedia lleugera, *La Passerelle*, original de dos autors francesos, Mrs. Gresac y Croisset.

Es graciosissima. Com en tantas d'altras, l'argument se complica ab molt enginy al pretendre solventar las dificultats que la lley del divorci oposa als amants que voldrian casarse un cop obtingut aquell. No l'explicaré pas l'argument, donchs seria molt llarch; sols diré qu'éll dona lloch a una serie d'escenas molt mogudas, a situacions cómicas imprevistas, y a un diálech intencionadissim, peró may desvergonyit. Tot lo qual contribuheix a fernos passar molt distretament la estona, y a fer riure al públich de bona gana.

A pesar de lo escabrós de determinadas situacions, que'ls autors salvan maravellosament, y de lo estrafalari de certs detalls, la comedia no es de pura fantasia. Avans al contrari, els tipos y las costums que s'hi reflexan semblan trets de la vida real, d'aquella vida frívola parisenca que tant se presta pera satirisar y fins posar discretament en ridícul. El diálech, sobre tot, té la vivesa y la doble intenció que delatan als mestres.

La companyia Mariani fa la comedia a la perfecció, sobre tot ella, la Mariani, qu'está deliciosissima, detallant el personatje y subratllant finament el diálech sense traspassar may els límits del bon gust ni de las conveniencias socials, com diria un moralista tallat pel patró *Brusi*.

—

Dugas noticias:

1.ª L'Antoine, el célebre actor francés qu'ha estat a Madrid y tenia de venir a Barcelona, de sobte n'ha desistit. Sembla qu'ell o'l seu empresari no han tingut confiansa en el públich barceloni, es a dir, en aquella part de públich barceloni que pot pagar bé. Sembla que quan vingueren en Le Bargy y la Bartet els negocis no surtiren prou rodons.

2.ª En Zacconi, el gran actor italiá, de pas pera Italia, donará dugas representacions a Romea de carácter popular, a preus económichs. Sembla que tampoch ell té confiansa—els motius pera estar escamat no li mancan—en aquella part del públich barceloni que té diners.

Las dugas noticias, pera'ls amants del art y fins pera'ls que voldrian que Barcelona

en quant a cultura artística fes un paper digne d'un poble civilisat, son aclaparadoras. ¿Es que no hi há diners a Barcelona? ¿Es que'ls que'n tenen no volen anar al teatre? Oh, sí! Hi há diners, y'ls que'n tenen van al teatre. Pregunteuho al administrador de la companyia Guerrero-Mendoza, y vos ho dirá. Sembla que poch menys que *a tiros* s'ha disputat la nostra burgesia'ls palcos y butacas de Eldorado. Fins se parla de primas, y d'atachs de nirvis en el si de familias distingidas, provocats perque'l papá no va ésser prou llest a abonar a la senyora y las fillas.

De diners n'hi há y se'n gastan. La causa es un'altra, ben desconsoladora per cert; la causa es que nostra burgesía—hi há excepcions honrosas—no comprén ni sent l'art serio. Nostra burgesia sols té un ídol: la moda, una cosa superficial... y per moda va al teatre. Conseqüencia: no li donguéu art veritable: doneuli art de mirallets, que no fassi pensar gens, que no fassi sentir gens, que distregui un xich, que fassi riure un xich, no massa, que impressioni superficialment. Y no li donguéu grans actors, que aquests fan patir: doneuli actors discrets, fins, si pot ésser, y que sápigan presentarse. Ab això, coneixe 'ls secrets de la *réclame*, fer els entreactes llarchs pera que las senyoras puguin tafanejar, exhibirse y *pescar*, y'ls senyors puguin *pescar*, exhibirse y tafanejar, y tenir en compte'ls sagrats preceptes de la moral hipócrita que regeix a nostra burgesía, n'hi há prou pera ferli exquitxar els diners y omplenar el teatre.

Quina vergonya!

VIOLACIÓ DE LA PERSONALITAT

A mon bon amich, l'erudit hipnólech Dr. D. E. Bertrán Rubio.

¿S'hi pot creure en la tan cacarejada violació de la personalitat?

Tota violació suposa us de forsa. Exposar ideas, de paraula o per escrit, no es obligar a qui escolta o llegeix a entregarse, a rendirse, a fer el sacrifici de la seva personalitat.

Se dirá que, comunment, se fa us y fins abús de medis sugestius pera infundir sentiments, pera inocular ideas qu'oprimeixen la voluntat y la inteligencia com garras de lleó, torcent habituals inclinacions y determinants actes aparentment involuntaris.

Tinguis en compte que, pera produhir la sugestió, es necessari que'l subjecte *consenti* en la hipnotisació, fins quan aquesta es realisada per medis violents com els empleats pel danés Hansen o pel belga D'Hont. Y pot afirmarse qu'en tots els casos de pretenguda violació de la personalitat hi há consentiment... y goig; goig d'atansarse al fascinador, com papalló a la flama; goig d'aspirar las sentors penetrants de sos músculs d'atleta; goig d'adormirse en sos brassos ferrenys y ésser portat per ell a regions desconegudas. L'ánima hipnotisada ha consentit, há gosat, y, al despertarse de nou, retrobant la conciencia perduda entre boyras d'ubriacament, se sent possehida, 's creu violada y s'esmersa en inútils protestas d'ignocencia: ella no ho volía pas, peró ell era més fort, l'ha conseguida, l'ha violada. El fascinador mereix un cástich exemplar; y, com no son penats aquests delictes de lesa personalitat, ella 's fará la justicia per la seva propia má, esperant que la societat que no castiga al «delinqüent», absoldrá a la «víctima». Y *convensuda*, en el paroxisme de sa exaltació d'histérica incurable, arriba fins a agredir brutalment al «violador» (se'n donan *casos*).

La massa, com l'individuu,'s resol a voltas en crits de desesperació, en imprecacions de rabia, perque's creu violada en sa personalitat. No obstant, si fes memoria, podria recordar que fou ella qui s'atansá a D'Hont per curiositat primer, per desitj después, afanyosa de sentir el contacte mágich del hipnotisador; que posá sumisa sas mans tremolosas d'emoció sobre las mans robustas d'aquell home, fascinador com una serp, a qual mirada fixa y penetrant, ella sentí una lassitut, un vértich que, a modo de cortina gris, cubrí'ls objectes deixantli veure sols dos punts brillants com boletas de foch: els ulls de D'Hont. Al retornar a la realitat, sapigué qu'havía sigut la esclava del hipnotisador y obehit a sas sugestions com una autómata: ella; que's tenía per una ánima lliure! Era precís indignarse, era precís fer la víctima, era precís... tot menys confessar sa feblesa, sa predisposició, sa renuncia voluntaria.

Qui té verdadera personalitat no tem la influhencia de la d'altri; lluny d'això, la cerca com pedra de toch de sa fortalesa y s'assimila d'ella tot quant pot contribuhir a integrarla, a perfeccionarla, a engrandirla. Y si no tem, es perque se sent potenta, intimament indestructible. Y si cerca 'l contacte d'altras personalitats igualment fortas, es pel mateix motíu que cercaria un lluytador a un altre: per'*amidarse* ab ell, decidit a enfortirse en cas d'inferioritat sense may, may pensar en la derrota.

Qui té verdadera personalitat no's tanca en un funestissim amor de sí mateix, en una xorca egolatria de solitari. Sols a las grans personalitats—que son comptadas—las hi es dat viure isoladas, solas, en companyia del Infinit; creuhar l'espay inmensurable de la Vida com potentissimas corrents eléctricas sense fils conductors. Las altras, las personalitats mitjanas y petitas—si bé fortas—no rebutjan la influhencia benfactora de las grans, sinó que, sentintse ab noble vocació de mares, se prestan honradament, sense prostituhirse, a cópulas repetidas que infundeixen en son sér nous elements de vida; ni las molestias de la gestació, ni'ls vius dolors del part poden mimvar el goig intens que senten de portar en sas entranyas a un fill august del geni.

En cambi, aqueixas ánimas (individuus o colectivitats) *soi-disant* violadas, se creuhen fortas perque son nirviosas, d'una nirviositat d'histérich. En el fons son ánimas molt débils, de personalitat endeble y vacilant. Ellas no volen concebir perque las hi repugna la grossesa y las horroritza'l part: aspiran solzament al goig estéril. Aqueixas animetas malaltissas mereixerian ésser violadas realment, si fossin aptas pera correspondre ab fruyts de vida a la eyoculació de la idea fecondant.

Essent, emperó, com son, pobras malaltas mogudas sols per un desitj malsá, es lo mellor deixarlas freqüentar las orgias del pensament (may sadolladas, sempre penedidas) fent cas omis dels planys qu'exhalan y dels crits que llensan entre bascas d'indigestió y lassituts de disbauxa.

Salvador Albert.

LLETRAS A UN AMICH

Vilalegra, 13 juliol.

Estimat amich: Fa set dias que vaig deixarte, fugint de ciutat, cercant ayre pur pera mos pulmons malalts. Volia no dirte res pera evitarme'l més minim trevall, pera passar ab tranquilitat complerta 'ls dias qu'estigui en aquesta xamosa vila. Ara conech la forsa de l'amistat que'ns lliga, puig no puch passar més temps sense que d'una o altra manera t'envihi noticias mevas y procuri saber qué fas en aqueixa ciutat que ja anyoro.

No sé cóm explicar la necessitat que tinch de ferte participant de l'alegria qu'omple tot mon sér, d'aquesta ditxa pura y senzilla que jo no havia probat may, que rubleix el cor de dolsors may somniadas.

Ja deus suposar que's tracta d'amor; ja ho haurias endevinat sense dirtho. Peró lo que potser no endevinarias es la que me'l inspira. T'ho diré: l'amor aquest es el mateix de sempre, es aquell amor que tu consideravas impossible per la diferencia que hi havia entre ella y jo... y qu'ara, o molt mon cor s'enganya, o ha entrat en vias de una possibilitat complerta.

La «Ingleseta», aquella nina rossa, esbelta, d'ulls blaus com una nit serena, ab aquell esguart tan dols, fa dias qu'es en aquesta vila; he sapigut que hi es també pera curarse.

La impressió que'm va causar al presentarsem en aquest lloch... la veritat, no sé cóm explicártela; sols sé que, confós y emocionat, vaig quedarme mitja hora en el mateix seti.

No sé si a aqueixa impressió tan sobtada dech l'haver estat tres dias sens haverme pogut moure del establiment. Me vingueren palpitacions y la tos més forta que may, y'l metje'm va prohibir que surtís de ma habitació.

Aquests tres dias, que m'han trigat a passar! Els he aprofitat escrivint a estonas aquestas ratllas, y ara que ja'l metje m'ha aixecat l'arrest, surtiré pera tirar aquesta lletra al correu y... no t'ho dich perque ja ho endevinas.

T'incloch un sobre ab ma direcció: escriume aviat.

Vilalegra, 25 juliol.

Ja sé que'm dirás impacient, peró no puch per menys que tirarte en cara ta ganduleria. Sempre serás igual! Esperava ta carta l'endemá d'havérte enviat la meva. Ab tot, te perdono al veure l'interés que demostras per mi. Ho dich sempre: d'amichs com tu no se'n troban. Si Diógenes visqués, en tu hauria trobat l'home que cercava.

Ab quina delicadesa'm donas consells, y quins consells tan sans, tan conformes ab ma manera de pensar! Pots creure que'ls seguiré al peu de la lletra.

Ara't contaré quelcóm de lo que'm demanas en la teva. Estich més enterat de lo que't pensas. A pesar de ma timidesa he preguntat a algú del poble, y aquest algú, qu'es la persona més cedassera, m'ha contat moltas cosas.

Te faré gracia de las que no t'interessan ni a mi fan relació. La «Ingleseta» está bastant delicada; el senyor que l'acompanya es el seu *papá;* son verdader nom es Pilar, peró jo, fent justicia al acert que tingueres batejantla ab el sugestiu nom de «Ingleseta», seguiré anomenantla aixís.

Las amistats a fora no costan tant de fer com a ciutat, y jo, a pesar de mon carácter sorrut, he sapigut ferme simpátich a la majoria de forasters que aquí estiuhejan. Ab qui l'amistat he procurat ferla més sólida ha sigut ab *ella* y son pare; y ho he lograt, y he pogut convencem de que, malgrat el posat altiu d'ella, no té res de vanitosa, ni coneix l'orgull. De lo qu'he pogut també persuadirme es de que, en quant a ilustració, está molt per sobre de lo que tu't pensavas. No't creguis que sigui *empalagosa;* sa conversació té un atractiu que may havia suposat. Té una manera d'enrahonar, que no'm cansaria may de sentirla. Sol comunicar sos pensaments ab tota senzillesa, sense'ls encarcaraments y vulgaritats a que'ns tenen acostumats la majoria de las donas.

¿Y de música? La dels grans mestres brolla del piano acariciat per sos ditets ab una expressió indefinible, ab un sentiment intens... L'altra nit al saló del establiment va improvisarshi una vetllada de la que mon cor ne guardará sempre memoria. Ella va cloure la festa ab una composició en la que hi va posar tota l'ánima, y va causarme tanta impressió, que ni serenitat tingui pera dirli lo que sentia. Els altres varen felicitarla ab paraulas rebuscadas. Jo encara no sé lo que mormolaren mos llabis: sols sé que'm pagá ab una mirada tan infinitament dolsa, que vaig sentirla a dintre meu com una caricia esperada.

Després varem passejarnos llarga estona pel jardí, jo parlant ab ella de mi mateix, el seu *papá* enrahonant ab altres de música.

Cóm guardaré dins mon cor las paraulas que, mitj apagadas, surtiren de sos hermosos llabis! Al confessarli qui era jo, quina era ma posició, va mirarme fit, y deixant anar sas paraulas ab calma y firmesa, 'm confessá qu'ella no havia estimat may, peró que si algún dia ho feya no's fixaría sinó en l'ánima del qu'estimés, sense fer cas de las preocupacions d'aquesta societat egoista y falsa. Si hagués sigut de día, hauria vist cóm ma cara reflexava ma gran emoció.

El temps me passá tan depressa al costat d'ella, que ni menys vaig recordar que'l metje'm tenia prohibit l'anarmen a descansar més enllá de las dotze. Las tres eran quan, de cap sobre'l coixí, repassava las impressions d'aquella nit ditxosa... Oh, salut, vina depressa!...

En altra lletra't contaré altras impressions qu'ara se'm presentan confosas y sens ordre ni cohordinació... Amich Enrich, no't burlis d'un enamorat pera qui las ilusions son vida. Adeu.

Vilalegra, 6 agost.

En ma darrera't vaig prometre continuar las impressions rebudas. Llavors no ho vaig fer perque las ideas y'ls records se'm presentavan aglomerats y confosos. Ara ho faré, o procuraré ferho, perque mon cervell no está del tot seré pera poder transportar al paper lo que tan íntimament sent y pensa. Tinch el cap adolorit, y no obstant, no puch estar sense que'm trevalli, no puch estar sense que de dia, de nit, a totas horas senti la veu d'ella y vegi sa figura hermosa, sugestiva, evocant sense treva ma fantasia sos actes més nimis e insignificants.

¿Que tot aixó es deliri, obsessió amorosa? Ja ho sé, peró tinch tanta necessitat de su-

frirla aquesta obsessió! No faig res pera tranquilisarme. ¿Qué vols que't digui? Fins crech que aquest estat de nirviositat continua, aquest trevall inmens que representa l'actual estat pera mon cervell, m'es saludable, puig tinch de dirte ab tota sinceritat que may, may, havia gosat mon cos de la salut d'ara. Respiro fort, bé, sense cansament. Aquella obstrucció que continuament sentia als pulmons, ha desaparegut; torno a tenir forsa, molta forsa en mos músculs... ja veus, fins el metje m'ha donat d'alta y'm diu que tinch salut pera vendre.

Ella, ¿sabs? es ben al revés de mi. S'ha posat més delicada, no surt més que a las horas de sol, y encara son passeig ha d'ésser curt, puig se fadiga per poch que camini. Qu'es hermosa, si la vegessis! Las rosas de sas galtas han desaparegut, está pálida, y això fa que sa mirada sigui més dolsa, més carinyosa. L'altre dia, asseguts al costat l'un del altre en un banch del jardí, enrahonarem llargament, potser dugas horas, y ¡pobreta! está aclaparada. Me confessá que's sentia malament, que tenia enveja de mon estat. Ella voldria fer com avans, anar a la font, cullir aquellas hermosas rosellas que son el seu encant, triscar per aquells viaranys feréstechs, impregnats d'una poesía inmensa... Me feu recordar d'un d'aquells dias que'm va fer present d'una petita toya de flors boscanas, y al dirme això sos ulls blaus, serens com una nit placenta, tenian espurnas d'amorosa interrogació, y's tornaren més tristos quan, treyentme aquell manyoch de flors secas d'una cartera, li diguí ab espontani entusiasme que las guardava perque'm representavan quelcóm d'ella. S'aixecá ab pausa, y ab veu feble y trista, plorosa d'emoció, me doná mercés per mas paraulas, y'm digué qu'ellas li havian revelat quelcóm dolorós... «Jo, ahir, era com aquestas flors: encomanava alegria. Ara també soch com ellas... sols inspiro llástima y tristesa.» El sol ja envermellía ab sos raigs sanguinosos els núvols avans tan blanchs; se'n anava cap a la posta deixant lloch a la claror pálida y freda de la lluna. Ja era hora de qu'ella's retirés a sa habitació pera cercarhi'l calor que'l sol se'n duya... y marxá acompanyada del seu pare, que se la mirava tristament.

No sé quins pensaments cová mon cervell: sols sé que vaig veure al metje, que li vaig preguntar quelcóm d'ella y que sa resposta va fer tornar un xich d'esperansa afalagadora a mon cor... No era res... un estat de postració y debilitat portat per la mateixa aygua curativa; y'm recordá que jo també m'havia trobat algún temps en aquell estat mateix en qu'ella's troba.

Es molt tart, y com que potser trobarás ja aquesta lletra prou llarga, faig punt final.

Vilalegra, 4 septembre.

Perdonam, amich Enrich: aquesta vegada he sigut jo qui ha faltat. No crech mereixe gran reprensió, puig confesso francament qu'ha sigut oblit. ¿Qué vols? Es tanta la ditxa qu'ha entrat de cop y volta en mon cor, que fins m'ha fet perdre la memoria. Després d'aquesta confessió ¿no't sembla que pots perdonarme? T'ho demano y t'ho demanaré altra volta quan tingui'l plaher d'estrényet, dintre poch, entre mos brassos.

Qu'equivocat has estat en els teus vaticinis! Efectivament, recordo com si fos ara que un dia'm digueres que la qu'es ma estimada portava dintre seu principis d'una enfermetat terrible... La sort ha sigut que no me n'has fet recordar quan en ma pensa hi haurian tingut entrada fácil els pessimismes. Quánt hauria sufert!

Aquella indisposició, que a mos ulls prengué proporcions gegantinas, no fou altra cosa que lo que'm digué'l metje: la debilitat produhida pel cambi radical qu'en sa naturalesa havia produhit aquesta aygua maravellosa.

Als cinch dias després de ma última lletra, ja l'haurías vista altra volta ab aquellas rosas hermosíssimas a las galtas, brillantli'ls ulls d'alegría, fent ostentació de sa hermosura en tota la esplendidesa.

Vaig recordarli las paraulas que m'havia dit al jardí del establiment, y no podent amagar el rubor que invadía sas galtonas, fits els ulls en terra, barbotejá paraulas incoherents, dibuixantse en sos rojos llabis un somris bellíssim. Després, fixant en mi sos ulls qu'espandían onadas de felicitat, m'agrahi ab paraulas tremolosas l'interés que per ella sempre havia demostrat.

Per més qu' atormentava mon cervell, no

trobava paraulas pera confessarli la passió de mon ánima enamorada. Ella, al compendre la fonda emoció que jo llavors sentia, me preguntá si encara guardava aquell manyoch de flors secas, aquellas flors, digué, que aquell dia'm causaren tanta tristesa. Paraulas plenas d'amor surtiren atropelladament de mos llabis, y mirantla als ulls, aquells ulls blaus y serens com una nit placenta, fonent mas miradas en las sevas, vaig escoltarne d'altras que m'embolcallaren en boyras de ditxa, qu'ompliren tot mon sér de felicitat ubriagadora...

Al vespre, sols, ben sols al jardi, lleument llumenats per la claror difusa que s'escapava a filets dels finestrals del establiment, varem fondre nostras paraulas sota'l fullatje espés que'ns protegia, y alli sota aquell altar aromós y fressejant, escoltant els sospirs tendres y amorosos de las fullas, varem contemplarnos ab silenciós arrobament, y, forts com nostra passió mateixa, varem extasiarnos sentint com nostras ánimas se fonian per sempre... y nostres cossos se separaren voltats de una aureola de puresa.

Amich meu, no sé cóm ferte participar de la felicitat que m'omple. Com qu'ella fa ja tres dias qu'ha retornat a ciutat y jo l'anyoro, dintre dos o tres dias, els precisos per'arreglar algún assumpte pendent, deixaré aquest poblet que pera mi guarda tan preuhats recorts. No vull retardar més la ditxa inmensa que a ciutat m'espera. A reveure.—

A. Font y Laporte.

FARÁDICAS (1)

Quan un es jove, diu: «Si sapigués...»
y quan es vell, exclama: «Si pogués!...»

—

Generalment, el poble es als polítichs lo que la bastida als paletas: un medi de pujar.

—

Sempre's treuhen ensenyansas
d'aquest món tan... enfadós;
d'ensá que conech al home
estimo molt més al gos.

—

El materialisme es un desequilibri per excés de cálcul; l'espiritisme un altre per sobras d'imaginació.

—

M'ha bastat una sola conseqüencia
per creure en Vos, Senyor: tenir conciencia.

—

Moltas vegadas solém dir a una persona:
—Vosté'm falta...—y es quan més ens sobra.

—

Els rellotjes y las donas
may d'acort poden anar,
puig ells remembran las horas
y ellas las fan oblidar.

—

Está molt ben trobada la paraula *sér*, expressió de vida, que, al invertirse's converteix en... *res*.

—

Si'l cel es infinitit y, a més, etern,
¿me saben dar rahó d'hónt cau l'infern?

Joseph M.ª de Lasarte.

(1) Del llibre inédit *Pels camps de la neurastenia.*

NOVAS

La Diputació provincial ha fet circular, impresa en castellá y catalá, la següent alocució:

Per unanim y entusiasta acort, aquesta Diputació resolgué promoure una suscripció pública destinada á aplegar cabals pera costejar un monument que dignament perpetuhi la memoria del gran poeta catalá Jacinto Verdaguer.

May, ab més afalagador motíu que al adoptar dit acort, aquesta corporació ha pogut creures intérprete fidel dels desitjos de sos representants, convensuda de que tots, aixís els de l'actual generació, com els de las generacions esdevenidoras, haurán de sentirse honorats en la glorificació del qui fou poderós atleta de nostra llengua y de nostra nissaga.

Verdaguer nasqué en un poble d'aquesta provincia; en ella tingué sa habitual estada; en ella emprengué y acabá sa carrera sacerdotal; en ella albejaren sos triomfs literaris; en ella s'afanyá, ab sas precocitats reveladoras del geni, protecció eficás que li permeté enfortir y orientar sas poderosas aptituts; en ella alcansá la plenitut del seu renóm, y finalment, exhalat en ella son darrer sospir, hi obtingué son cadavre 'ls homenatjes més realsadors y més universalment sentits qu'hagin conseguit jamay las despullas mortals de cap altre fill d'aquesta terra.

La Diputació provincial que, per espontania iniciativa, proposá y costejá, l'any 1877, el premi otorgat al inmortal cantor de *La Atlántida*, y cooperá, seguidament, ab maternal complacencia, al esplendor y ressonancia del triomf extraordinari per ell assolit, era la especialment indicada pera realisar l'acte qu'avuy realisa, promovent la suscripció consabuda e invitant, a propis y extranys, al major éxit de la mateixa.

Recordansa y llor etern se mereix l'autor insigne d'obras varias, mes d'edificant unitat artística y moral,

qu'han donada, com las que més, verdadera executoria de noblesa a la restauració literaria de nostra regió y a la d'altres paíssos d historia y tradició fraternals de la de Catalunya, ahont VERDAGUER sapigué avivar corrents d'emulació y d'amor inextingible.

L'autor de la magna epopeya recordada y de la llegenda pirenáica *Canigó*, condigna germana d'aquella; el místich poeta dels *Idilis* y *Cants místichs*, ramell d'exquisits amors per ningú superats en intensitat, puresa y sinceritat emocionadoras; el cantayre fervent dels encisos y maravellas del nostre Montserrat y del nostre Montseny; el poeta, sempre evangelísant, de las esperansas y dels dolors cristians, com exemplar sempre de patriotisme sincer; l'inspirador y colaborador de composicions musicals que purifican y elevan l'esperit; l'autor admirable de relats y disertacions qual prosa es, baix tots conceptes, com sa poesía, model d'estil y de riquesa filológica, magistralment seleccionada y ennoblida; l'excursionista incansable que s'assimilá l'incorrupte esperit popular de sa terra nadiua, de la que fou enamorat tan filial, com incansable y dolssisim propagador de la pietat heretada de sos majors; el qui, en suma, ab llum y relleu exalsats dintre y fora d'Espanya, personifica lo més característich, amable y sant de nostra renaixensa, ben conquistada 's te la gloriosa perpetuhitat de son recort; el poeta qual lira simultanejá y esbargí'ls accents més vigorosos, com els més tendres y efusius qu'hagin brollat de nostre idioma matern, es ben acreedor a que la posteritat li rendeixi gojosa y perdurable admiració.

Fundadament confía, donchs, aquesta Corporació provincial en que a sa calurosa crida 's dignarán respondre desde'ls alts poders públichs als més humils ajuntaments de la provincia; desde las corporacions més prestigiosas en tots els ordres del saber y de l'activitat, a las entitats de més limitada esfera; desde'ls estaments més capdals, als de més modesta posició social. A tots, indubtablement, interessa que, dins el menor terme y revestint la major magnificencia possible, s'alsi, ab proporcions qu'avivin pensaments d'unió entre terra y cel, un monument conmemoratíu de qui tan inderrocables sapiqué erigirlos a la Fe, a la Patria y a la Bellesa eterna.—Barcelona, 14 d'abril de 1903.— El President, *Baró de Viver.* — El Secretari, *Joseph Parés.*

La suscripció pera'l monument está ja encapsada, havent donat la Diputació, per acort de 7 de mars, 50.000 pessetas.

El rey hi ha contribuhit també ab 2.500 pessetas.

—

Al any just de la mort del gran poeta catalá Jacinto Verdaguer, ha mort el famós poeta castellá Gaspar Núñez de Arce.

Dintre d'una literatura fóssil com la castellana, la fama assolida per Núñez de Arce es ben merescuda. Com a poeta y com a literat, fou a Castella tot lo bo que podia ésser, y potser un xiquet més. No li escatimém, donchs, las lloansas que li regatejariam si la literatura en que floresqué l'autor del *Idilio* fos una literatura viva com la catalana.

Núñez de Arce no atresorá exquisitats poéticas com las del gran Becquer, y en cambi consegui mellorar el género buyt del buydissim Quintana. Conreuhá ab noblesa desde l'idili al poema épich, peró encara qu'assoli en determinadas ocasions las alturas d'aquest darrer género, qu'era'l que més s'avenia ab son temperament, el fet es que no pogué o no sapigué sostenirshi, pecant de declamatori fins en els moments en que més concisió imposava a la seva musa. La culpa no era pas seva: ho era del idioma, sempre monoton, sempre rich en sonoritat y pobre en sons.

Encara que Núñez de Arce may fou afeminat, ni en sos assumptes ni en sos versos, lo cert es que sos versos, reputats de *robustos* y d' *esculpturals*, apareixian a voltas tan trevallats, tan cuydadosament arrodonits y reforsats ab epitets, que sota'l gran nombre d'aquests sonavan freqüentment a buyt las imatjes poéticas més nobles y plenas.

Els poemas de Núñez de Arce foren celebradissims per tota la Espanya y l'América espanyola, sobre tot en aquella época en que no hi havia assistent que no recités de memoria *El Vértigo*, tan de moda quan en Rafel Calvo'l declamava *á lo vivo*, y ab tota la seva trassa, sobre las taulas del teatre.

Entre sas mellors obras nosaltres hi posariam, en primer lloch l'admirable *Idilio*, y després *Raimundo Lulio*, algunas estrofas de la *Ultima lamentación de lord Byron*, *París*, y la epistola *La Duda*. Aquesta es magistral; llegintla, se comprén que no convenci del tot un poeta com Núñez de Arce que desmereix quan filosofa, perque quant més reflexiona més dubta. No som els primers a dirho: Núñez de Arce fou un excelent cantor *del Dubte*.

Fou també un honrat sacerdot del art, y dintre'ls motllos que trobá fets, mostrá sa personalitat indiscutible. Escrigué sempre seriament, ple de respecte a si mateix y a la missió que creya cumplir. No fou un poeta fácil com Zorrilla: tot al contrari. La frase de Núñez de Arce, encara que sovint afectada, era noble y severa, al revés de la del autor del *Tenorio*, precursor inconscient del *género chico*, aquest género qu'ha contribuhit a *achular* las costums com ell *achulá* als antichs guerrers y als personatjes históriches en general, fentlos tant més xerráyres y fanfarrons com més héroes volia que fossin. D'aquest vici de dir cent barrabassadas per un no res, no se'n sabian despendre'ls romántichs de la generació de Núñez de Arce, com no se sab estar un *torero*, enfront del *toro*, de fer cent gestos desfatxatats sense més ni més. Sols en un drama, *Traidor, inconfeso y mártir*, sapigué corretjirsen Zorrilla. Núñez de Arce no escrigué tant pera'l teatre, peró ab sa única obra dramática formal, *El haz de leña*, demostra que no era pas partidari d'aytal teatre de llautó. Y aixó qu'havia nascut a Valladolid com en Zorrilla, y com en Ferrari, y com en Cano, qu'es tot lo que's pot dir!

Fou enemich del Catalanisme, y tingué a son torn un enemich etern: el medi en que

visqué, y ab el qual lluytá a voltas ardidament. Sens esperit sectari ho reconeixém. Y també reconeixém que si bé sa obra poética no es comparable a la d'un Verdaguer, de totas maneras Núñez de Arce ha sigut a Castella un honorable poeta, y, sobre tot, un poeta culte.

—

En el «Centre Catalunya» de Sant Marti de Provensals va celebrarshi diumenge a la tarda un important *meeting* catalanista. Obri l'acte'l senyor Llangort, president de la societat, que llegi un notable discurs enaltint la doctrina autonomista, única que pot salvar nostra terra, combatent las quintas y'ls consums, y fent veure la falsetat del titul de demócratas que s'aplican molts explotadors del proletariat, a quinas costas s'enlayran.

El senyor Arnijés demostrá la necessitat que hi há de que'ls fanatisats pels falsos lliberals qu'están a sou del govern central, vinguin a escoltar la propaganda que nosaltres fem de la doctrina lliberal per excelencia, qu'es l'autonomista, quins apóstols no buscan son profit per'arribar a altas esferas, sinó'l profit de la terra.

El senyor Serrat ridiculisá als que, calificant al Catalanisme de clerical, no saben veure que precisament es lliberal el Catalanisme perque, no abordant la qüestió religiosa, ha donat mostras de voler respectar la llibertat de conciencia de tothóm, al revés dels anticlericals monopolisadors de la llibertat. Y lo mateix en lo que respecta a la forma de govern, donchs se pot sentir l'amor patri tant si s'es religiós com si no s'ho es, y's pot fruhir la llibertat ab una bona monarquia com ab una bona república, si abdugas formas de govern son ben aplicadas com succeheix a Inglaterra y a Suissa.

El senyor Coca, de «Catalunya Federal», digué que aquesta entitat vol principalment l'autonomia de Catalunya, y protestá de la conducta dels republicans que al Congrés y al Senat han dit que pretenen anorrear l'autonomisme catalá.

El senyor Capdevila, de la societat «El Trángul» de la Barceloneta, atacá a en Romanones y en Dato, y pera demostrar l'esperit ample del Catalanisme, digué que al admetre en son si a nous adeptes no atenia may, com els falsos lliberals, a sas particulars ideas sobre religió o forma de govern, sinó a sa sinceritat y honradesa; y afegi que no's pot calificar de reaccionari un moviment que rebutja 'l servey obligatori y'ls consums, y que preceptúa la contribució progressiva.

El senyor Tona, de «Catalunya Federal», digué que sempre aquesta entitat se trobaria al costat dels que defensan l'autonomia de Catalunya. Afegi que desde que's feren las Bases de Manresa, la conciencia pública ha evolucionat, y per lo tant s'hauria d'admetre'l sufragi universal tota vegada que'l poble no pot capir las ventatjas del que li oferim y creu que li arrebassém un dret del que tot just comensa a fer us, puig ja hi há qui's cuyda de ferli creure aixis, com per exemple 'ls Lerroux y Junoy. Cal que l'exercici del sufragi se li expliqui al poble més concretament de lo que ho fan las Bases de Manresa; si aixis se fa, els bons federals s'unirán ab els catalanistas dintre d'aqueixas Bases. També es menester qu'en las mateixas Bases se concreti la qüestió del capital y'l trevall, a fi de que'l Catalanisme sia de fet un moviment nacional en el que totas las classes socials hi tinguin cabuda, puig si realment ja la hi tenen, no se'n donan compte. Ademés, advocá'l senyor Tona per l'exércit voluntari.

El *meeting*, al que hi assisti un públich nombrosissim, tingué, com se veu, gran importancia, essent aplaudits ab entusiasme tots els oradors.

—

En el «Centre Catalá», de Sant Marti, tingué lloch el dia 13 un'altra reunió catalanista en la que feren us de la paraula'ls senyors Sans y Rossell, Pedemonte y Roig y Pruna, atacant la falsa llibertat que'n resulta del unitarisme predicat pels republicans espanyols y per aquells federals qu'escupen la memoria d'en Pi volent igualtat de vida externa pera pobles que internament la tenen tan diferenta com els que constituheixen la Espanya. Foren molt aplaudits per la nombrosa concurrencia que hi assisti.

—

L'«Associació Popular Catalanista» celebrá'l passat dijous una vetllada literaria, musical y politica en conmemoració del Corpus de Sanch. Se feren aplaudir la senyoreta Munné, el senyor Peró y'l mestre Massó y Goula, com també'ls senyors Sayós, Capdevila, Mallofré y Bozzo, qu'en eloqüents discursos demostraren que'l Corpus de Sanch no fou a Catalunya una revolució inconscient, sinó'l resultat d'una llarga opressió suferta per nostra terra, que's revoltá per fi indignada. Feren una justa apologia de nostra parla, vexada pels Romanones y altres continuadors de la politica anti-catalana del Comte-Duch, y recomanaren als bons catalanistas que no cessin de preparar y educar al poble pera ferli capir nostras doctrinas de noble y sana emancipació.

La concurrencia fou nombrosissima.

—

També s'han celebrat importants vetlladas conmemorativas del Corpus de Sanch de 1640 en l'«Aplech Catalanista» y en l'«Agrupació de Propaganda Catalanista», de Barcelona.

—

Ha sigut confiada la direcció del periódich catalanista obrer *Llevant*, a nostre estimat company en Frederich Pujulá y Vallés.

—

No darém compte detallat, donchs ja ho han fet els diaris, de la solemne vetllada necrológica que tingué lloch al Ateneu el dia 10 del corrent a la memoria de mossén Jacinto Verdaguer, limitantnos a dir que hi assistiren representacions de las més importants entitats de Barcelona, y que llegiren notables trevalls originals els senyors Nadal, Casades y Gramatxes, y Matheu. Els senyors Folch y Torres (Manel) y Abadal, que presidia la sessió, llegiren trevalls de mossén Cinto. La vetllada, com hem indicat, resultá solemne.

—

Entre las coronas qu'han sigut portadas a la tomba del poeta Verdaguer en el primer aniversari de sa mort, cal mencionar la de l'agrupació catalanista «Bach de Roda» y la de la *Unió Catalanista*, formada aquesta ab brancas del llorer qu'en sa joventut plantá'l poeta y del que ja'n parlarem a nostres lectors l'any passat al fer la historia de mossén Cinto ab motiu de sa malaltía y mort.

—

Aquests dias els diaris no han hagut de apurar el capítul de crims: n'han tingut prou ab las noticias de la revolució de Servia, quins reys han pagat ab la vida'ls erros comesos.

A Servia están encara al nivell dels pobles inferiors: fusellan a sos reys... y'n proclaman d'altres. No fan com el Catalanisme, que no atén a reys ni a convencionals formas de govern, empenyat com está en fixar la llibertat dels pobles y dels homes de manera que quiscún sápiga governarse per si mateix fent forta y digna a la societat.

Y pensar que tot lo ocorregut a Servia no es més que un moviment militarista, degut a miserables despits engendrats per las que's califican de llicenciositats d'una reyna y de tossuderia d'un rey, qu'eran obstacle pera que'ls petits autócratas servis poguessin ésser amichs del gran autócrata emperador de totas las Russias!

Fa vergonya y es trist; fora cursi, si no fos sagnant, aqueixa revolució afemellada.

—

Al Saló Parés es molt freqüentada aquesta setmana la exposició d'un bon número de quadros biblichs, de grans dimensions, pintats a Roma per en A. Estruch. Tenen alguns detalls remarcables, peró en conjunt poch interessan, perque si bé es cert qu'en cada quadro hi há molt assumpte, també ho es que aqueix assumpte está tractat de manera que ve balder dintre de tanta tela. Els quadros del senyor Estruch haurian produhit sensació una dotzena d'anys enrera, peró l'art ha evolucionat tant, que no descubrintse en ells l'ánima d'un gran artista, ens semblan passats de moda; y axó que pera modas no hi estém. Llástima de feyna empleada en aytals obras! Al entrar creguerem trobarnos devant d'un diorama, peró després ja vegerem que hi mancavan condicions. No obstant, es en gran nombre'l públich de bona fe que va a visitar aquesta exposició, y que fruheix encara contemplantla.

El senyor Estruch exposa, ademés, una munió de quadros petits, abocetats bona part d'ells, senzills apuntes de Terra Santa, que'ls preferim de bon tros a las obras de gran tamany, donchs están rublerts d'ingenuitat y posan en evidencia lo bé qu'ha sentit l'autor el medi que transporta a la tela.

En general els quadros grans no revelan cap unció mística, ni cap interpretació intensa del assumpte en lo que aquest té d'humá. Son tan *impersonals*, que no's troba enlloch la personalitat o'l temperament del artista que va pintarlos. Son grossas estampas adotzenadas.

—

Publicacions rebudas:

Viatjes, per mossén Jacinto Verdaguer. Conté *Records de la costa d'Africa* y *A vol d'aucell*. No'ns cal fer l'elogi d'aquestas bellas narracions de viatje, rublertas del mateix encant y escritas ab l'admirable prosa que tant celebrada li fou al autor del *Dietari d'un pelegrí a Terra Santa*. Recomaném a nostres llegidors aquest nou volúm de la «Biblioteca Popular de «L'Avenç», que's ven com tots a 50 céntims.

Lo Trevall, per John Ruskin. Conferencia donada als obrers pel célebre escriptor inglés, traduhida per J. M. y publicada per la revista *Catalunya*. Las hermosas teorías de Ruskin, exposadas sumariament als obrers, peró d'una manera clarissima, ab máximas y consells dignes de la gran inteligencia del conferenciant, se li recomanan per si solas a qui llegeix aquest llibret, imprés ab senzillesa y elegancia.

Tres balades, per Alphons Maseras. Aquestas tres baladas revelan a son autor com a un aprenent en poesía, no desprovehit per'xó de condicions. Hi há versos ben fets y no hi manca cert sentiment poétich. Preu, 30 céntims.

El poeta cantayre, lletra de F. Balari, música de Joseph Feliu. La melodía es agradosa, y l'armonisació apropiada al assumpte.

JOVENTUT

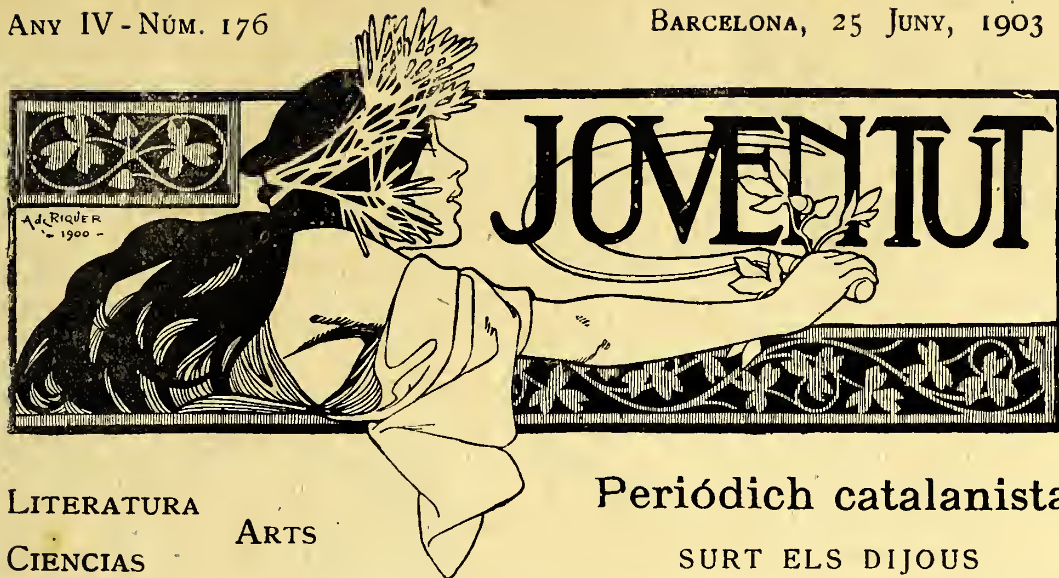
SETMANARI CATALANISTA

Preus de suscripció:

CATALUNYA:	Un any	8	Pessetas.
»	Mitj any	4'50	»
»	Trimestre	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA:	Un any	9	»
EXTRANGER:	Un any	10	Franchs.
Número corrent		20	Céntims.
»	atrassat, ab folletins	40	»
»	» sense folletins	25	»

Fidel Giró, impressor.— Carrer de Valencia, 233

ANY IV - NÚM. 176 BARCELONA, 25 JUNY, 1903

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . . . 20 CÉNTIMS.
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . 40 »
» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

FOLLETI:

LA FÓRMULA

S'ha constituhit el Parlament espanyol, la anomenada Cambra popular, que no es popular ni es lliure perque al constituhirse ha tingut de passar per una imposició: la del jurament, fórmula manada retirar com una de tantas antigallas renyidas en absolut ab l'esperit de la civilisació moderna. La experiencia demostra lo poch qu'en moments donats sol pesar en la conciencia d'un home'l jurament esmersat en bé de la causa pública. Plena trobém la historia d'atentats a la patria y a la llibertat comesos per homes qu'havian jurat emplearse en el bé de la llibertat y de la patria.

Altrament, sols essent un impuls natural d'un esperit romántich pot admetres el jurament, com el dels aymants que lliurement s'obligan a guardarse fidelitat eterna... y se la guardan fins a tant que una nova afecció'ls fa oblidar la fe jurada.

Hem dit que «lliurement s'obligan», y no es pas aixís. El jurament no ho es may de lliure. Fins quan creyém ferlo d'un modo espontani, no fem més qu'obehir a fórmulas antigas consagradas pel temps y la costúm, que predominan sobre nostras actuals afeccions, fins sobre las més vitals y espontanias.

Se comprén el jurament en un home apassionat o arruixat: peró ben sapigut es que aytals homes no solen ésser els de carácter més enter y constant. Sols las grans passions que pertorban o iluminan la pensa, sols las grans *situacions* sentimentals o trágicas justifican el jurament, sense que per aixó racionalment l'abonin. L'acte d'Amilcar fent jurar a son fill odi etern a Roma té justificació lógica perque es la expressió violenta del esperit de rassa en una civilisació en que tot eran fatalismes. Avuy, l'acte de fer jurar las constitucions d'un pais a un sobirá, a un conseller, a un diputat, a qualsevol funcionari d'un Estat, el considerém tan fora de la rahó y tan ociós, que sols ens el fa tolerar la

costúm, l'esperit de rutina. Peró aixó no impedeix que de tant en tant, com avuy ab la jura dels diputats y ahir ab la dels ministres (qu'en sa majoria han sigut cent vegadas ministres y diputats, y han jurat cent vegadas ferho bé y cent vegadas ho han tornat a fer malament), la cosa'ns produheix un efecte tan cómicament deplorable, com veure a un nen entremaliat que acaba de fer una malifeta y posant cara de santet devant de la cólera paternal, jura solemnement que *no hi tornará més*.

La doctrina cristiana aconsella no jurar endebadas; la conciencia per sa part diu qu'es sempre endebadas el jurar; y'ls diputats y ministres juran perque en sa gran majoría no tenen, ni poden tenir, conciencia.

L'home conscient no pot jurar. Els homes estimém, odiém, desitjém, ens proposém fer quelcóm... peró al jurar que serém constants en una determinada afecció o propósit, incorrém en una auto-tiranía tan ridícula, en un absurd tan gran, en una falsetat tan cómica, que racionalment hem de considerar qu'obrém pitjor que si mentissim.

Ningú ve may obligat a esclavitzar sa conciencia pera l'esdevenir. Aixís se dona freqüentment el cas de qu'en el desempenyo d'un cárrech públich, l'home honrat y de clara y recta conciencia sia esclau d'un jurament capciós qu'hagi fet y quin cumpliment, en el terreno práctich, li resulta contrari a sas conviccions y al perfecte desempenyo del cárrech mateix. En aquest cas ell, qu'ha vist la veritat, que sab lo que cal fer, té d'abandonar son lloch y deixaro a un altre, curt de gambals o ab conciencia tan dúctil, que li permeti tranzigir ab la mentida y la infamia.

Jurém si som romántichs, que'l romanticisme influhirá sempre en els actes de la vida humana: peró reconeguém que'l jurament es una fórmula buyda quan menys, insana quasi sempre, y desterremlo de nostras costúms. No li llevém senzillesa a la vida, tant més solemne ella y tant més grans sos actes com menys afectació tenen.

Avuy com avuy, dintre las grans funcions del Estat, sols se comprén el jurament en paíssos hont hi covan gérmens de tirania. No'ns extranya, donchs, el jurament imposat per un déspota qu'en sa fatuhitat—estúpit com es tot déspota—s'enganya a si mateix y's creu poder apoderarse de las conciencias com dels cossos que converteix en carn pera'ls corbs. Se comprén també'l jurament del soldat o del asceta, perque uns y altres, milicia dels Estats y milicia espiritual, obran per imposició, per obsessió o per fanatisme. No son cossos o entitats lliures y conscients, y's comprén que obrin com obran. Tampoch poden indignarnos els vots o'ls juraments en si quan son actes qu'obeheixen a entusiastas y franchs impulsos. Peró quan no passan d'ésser un fals renunciament, un acatament hipócrita a una fórmula en la que no's creu, ens son més odiosos que la mentida descarada. Perque lo que repugna no es ja la convenció del jurament: es el fer veure que's creu en lo que no's creu, es el despreci que pel jurament senten els mateixos que l'imposan com a sagrat, y'ls que'l prestan; en una paraula, es la fórmula, la mesquina fórmula, més ridícula que las convencions perque ni a convenció arriba y's limita a ésser sa parodia.

Y de fórmulas vivím, y de fórmulas se nodreixen els falsos Estats, social y políticament.

Els nous diputats dels Congrés espanyol han jurat tres cosas, a saber: guardar y fer guardar la constitució de la monarquía, ésser fidels al rey, y cumplir honradament l'encárrech que la nació'ls ha fet. Haurán estat conformes ab aquest jurament certs dinástichs, peró no'ls republicans que com a tals son admesos al Parlament en representació d'una part del país. A n'aquests se'ls ve a dir: «La patria, o la nació a qui veniu a servir, vol que cumpliu honradament vostra missió. Pera cumplirla, vos exigeix que declaréu lo que no sentiu, y que *consagréu* vostra mentida ab solemne jurament. Allavors y sols allavors seréu dignes de cumplir l'encárrech que vos ha fet la patria.»

Y ha succehit lo qu' havía de succehir: qu'alguns han jurat al peu de la lletra, per convicció o per... *comoditat;* altres han dit que *prometían* tan sols; y altres han consignat llur protesta, afegint que mentalment feyan las restriccions que llur conciencia'ls dictava, y remarcant que llur jurament era mera fórmula.

Fórmula... es a dir, cumpliment banal,

per rahó de conveniencia. També pot pendres la paraula en el sentit de falsetat, de ficció... Las ficcions en la escena del art, y també en la política,'s califican de varias maneras, descendint desde l'alta tragedia a la comedia grollera o farsa, qu'es la qu'abunda més.

Y com que lo purament cómich no s'ha de pendre en serio, sentiriam que'l lector ens prengués per lo cómich a nosaltres també, per haverli semblat que parlavam seriament del Congrés del Estat espanyol.

TEATRES

La Mujer de Loth.—¿Felice?—La noche del sábado.—La felicitá in un cantuccio.

La dona de Loth va quedar convertida en estatua de sal per haverse girat a contemplar com cremava la ciutat malehida. Aixis castigá Deu la seva curiositat, segons contan las Escripturas.

En Sellés, el cáustich Sellés, ab sa comedia *La mujer de Loth*, ha pres la cosa en un sentit més trascendent: «Hem de mirar sempre avant, que'l mirar enrera immovilisa; las tradicions de casta, las glorias de rassa, els antecedents de familia, y fins els actes mateixos de nostres pares y progenitors, no significan res devant de la realitat actual, y qui vulgui pendre com a norma de la vida actual, o com a base de la futura, principis rancis de lo ja passat, lluyta en va; tendim a emanciparnos, y 'ls representants de la tradició quedan vensuts per la forsa incontrastad'un'altra vida més franca, més noble y més instintiva, que vol obrirse pas atropellant totas las convencions.»

Heusaqui la idea d'en Sellés. Un general y sa germana, tipos perfectes de la noblesa castellana, ab sas tradicions de forsa, de vanitat y d'autoritarisme, voldrian casar als respectius fills—cosins per tant—ajuntant aixis las dugas brancas d'una familia ilustre quinas armas y armaduras, recordant valerosos fets, se conservan religiosament en l'aristocrátich palau. Mes els fills no son de la mateixa opinió. Ella estima a un pintor de talent: ell a una institutriu, la institutriu dels joves comtes, nens que descendeixen també de la mateixa familia. Ab l'agravant de que aquesta institutriu, senyoreta de talent, guapa y despreocupada, té una taca en la sanch: no sab qui fou son pare. El drama s'endevina. L'amor lluytant ab els prejudicis, l'esperit nou lluytant ab las tradicions, cors joves y generosos que s'estiman lluytant ab cors sechs que sols glateixen ab recorts, ánimas que viuhen esperansadas lluytant ab ánimas cristallisadas mirant el passat. L'amor vens, la vida triomfa, els joves se casan a son gust y'ls vells se quedan inmovilisats més qu'avergonyits devant del gran escándol qu'han provocat els seus descendents.

Com a finalitat, l'obra d'en Sellés no pot ésser més simpática. La sátira es punyenta, y aquella encarcarada aristocracia—qu'avuy per fortuna va desapareixent—surt flagellada de má de mestre. El tipo del general venerant las vellas espasas y las buydas armaduras, predicant la religió de la forsa y la inflexibilitat de las lleys tradicionals, es un tipo ben observat. Els demés, psicológicament son molt poch sentits, y la intriga dramática molt convencional. Si'l drama d'ideas está ben apuntat, el drama humá apareix barroherament. Es més: algún dels tipos, per exemple, la mateixa institutriu, es tan confós y parla a voltas tan contradictoriament, que'ns costa trevall veure en ella un sér deslliurat, un'ánima nova. Sembla que'l mateix autor vacili y vulgui fer concessions.

Deixant aixó de banda, el diálech es correcte, satirich, y, en ocasions, fins sarcástich. En una paraula, *La mujer de Loth* es una comedia satirica en que hi há fons, un xich més de fons del que acostumém a trobar en el teatre modern de Castella, que com la dona de Loth se va inmovilisar, mirant enrera.

La presentació escénica, cuydadissima, mereixent especial menció'l mobiliari, las armas y demés accessoris; del decorat sobressurt la decoració del ultim acte, de bona perspectiva y entonació justa. En quant a la interpretació,'s distingiren en Diaz de Mendoza ab sa dicció correcta, la Guerrero, que va procurar donar intenció a la frase encara qu'exagerant la nota sentimental, y en Cirera, que feu el tipo de general ab molta dignitat y correcció. Els demés feren ben poca cosa.

—

¿Felice?, comedia en tres actes de l'Hennequin, es del género lleuger, rebassant els limits de la comedia de costums pera entrar de ple en la farsa grollera. Els tipos son caricaturas, la intriga vulgar y'ls recursos gastadissims. Tampoch el diálech se distingeix per sa intenció y finura. Sols de tant en tant una frase ingeniosa o un concepte brillant trencan la monotonia. L'assumpte, l'etern divorci, dona lloch a situacions picants que fan somriure, especialment en el tercer acte,

que, contra lo que sol succehir, es el mellor dels tres.

La Mariani está molt bé en el seu paper, absorbint completament la escena, de tal manera que'ls demés actors passan desapercebuts, a pesar de que'l conjunt resulta ben arrodonit.

—

Sembla que'ls critichs de Madrid no's pogueren posar d'acort respecte al simbolisme de *La noche del sábado*. Els més autorisats convingueren en que la tesis es la següent: «*Hay que sacrificarlo todo al ideal... En la noche del sábado de las almas, vuelan éstas libres á través de la prisión corpórea y de las murallas de la realidad, como en los sábados de aquelarre filtranse las brujas por puertas y paredes.*» Aytal interpretació semblan autorisarla las paraulas de Imperia al final de l'obra: «*Para realizar algo grande en la vida hay que destruir la realidad* (quina heretjia!) *apartar los fantasmas que nos cierran el paso... seguir como única realidad el camino de nuestros sueños* (quina ignocencia!) *hacia lo ideal, donde vuelan las almas en su noche del sábado... unas hacia el mal, para perderse en él como espíritus de las tinieblas, otras hacia el bien, para vivir eternamente como espíritus de luz y de amor.*» *(Olé ya, y bravo!)*

Si tal es la tesis, s'ha de confessar qu'en Benavente com a filosop está a l'altura de las maduixas. Un d'aquells critichs—en Laserna, crech—s'ha atrevit a dir molt seriament que'l simbolisme de *La noche del sábado* es el mateix que trobém en las obras de Ibsen. Que'm perdoni'l senyor Laserna si li asseguro que l'Ibsen no ha dit may una blasfemia semblant. ¿D'hónt ho ha tret que l'Ibsen ho sacrifiqui tot al ideal, al ideal abstracte de las ánimas puras quan en la nit del dissapte, despresas en la realitat, *de la prisión corpórea*, volan lliurement en alas dels somnis? Jo voldria que'ns entenguessim d'un cop al parlar d'ideals. Els ideals de l'Ibsen, els ideals verdaders no tenen res que veure ab aqueixos desvaris de la fantasía que s'apoderan dels esperits febles. Els seus ideals son els ideals serens que's fundan—enténguinho bé, senyors Benavente y Laserna—en la realitat, en la vida, en els mateixos instints y passions humans. L'ideal noble y seré 'ns el formém nosaltres mateixos seguint nostres instints, nostra vocació, nostras passions y debilitats; ell es la visió reflexiva de nostra finalitat, de nostres desitjos y aspiracions, peró humans, positius, reals; ell pera nosaltres no es desvari de l'ánima pura—no resl—en la nit del dissapte, sinó l'exacte coneixement de nostra individualitat que'ns marca una vocació definida que devém seguir no contrariant la realitat puig qu'en la realitat se funda, no dominant nostres instints, nostres sentiments y nostras passions, sinó satisfentlos, donchs precisament en aquesta satisfacció consisteix el cumpliment de nostre ideal. De lo que no hem de fer cas, es de la realitat extrinseca, de la realitat dels altres, en una paraula, dels obstácles externs que devém destruhir si s'interposan a nostre pas. Fa riure aixó de qu'en ple sigle xx se'ns vingui a parlar d'ideals, d'ánimas puras, d'ánimas que somnian despresas del cos. No n'hi há d'ánimas puras, sinó cossos racionals, cossos que pensan, ab instints, ab passions, ab sentiments que tractan de satisfer. L'*aquelarre* de las bruixas pertany a la superstició; ja no hi há bruixas; la nit del dissapte de las ánimas es una falornia d'en Benavente; ja no hi há tal nit, sinó matinadas serenas d'un diumenge en que nostra pensa s'ilumina després d'un laboriós trevall, y 'ns mostra una veritat: la veritat armónica de nostra vida, l'ideal que devém perseguir si volém ésser dignes de nosaltres mateixos tal com som, de carn y ossos.

Y que'n fa de llástima aquella Imperia, la heroina de la novela d'en Benavente! Un esculptor, Leonardo, la feu servir de model pera una obra en que la joveneta va pujant, arrapantse febrosament per entre unas rocas. Sembla qu'arribará a dalt... «¿Quin símbol hi há en l'obra?» preguntan al esculptor. «Qué sé jo!» contesta; «potser es la mateixa noya, potser es la humanitat, que puja... mes, en el fons, no ho sé.» Jo tinch molta por de que a n'en Benavente li hagi passat lo mateix que al esculptor: que tampoch ell mateix el sápiga'l símbol de la seva obra. Aixó fora la seva disculpa. Podría dir: «He fet una novela romántica, he somniat un qüento estrafalari, y vos el conto a la bona de Deu.» Son «*letargos de la razón que producen monstruos*», com deya no sé qui dels dibuixos d'en Goya. Ab la diferencia capital de que aquests son *monstres* reals, *monstres* humans.

Imperia — tota l'obra es Imperia — té un ideal: ésser emperatriu. Un día deixa al esculptor que la va amparar; abandona miserablement a sa filla, la tendra Donnina, y al únich home qu'ha estimat en sa vida; se desprén de totas las passions y sentiments humans pera corre en busca del seu ideal: ésser emperatriu. Primer *renuncio*: aquest ideal es una passió vulgar: l'ambició, l'or. Mágicament esdevé l'amistansada d'un princep. Sembla qu'ha realisat son somni. La novela está acabada. Peró, si hagués acabat aqui, menos mal. No, no está acabada. Alashoras—segón *renuncio*—Imperia se'ns torna sentimental, mare amorosa si n'hi há. Aquella filla que va abandonar es son idol, y ho sacrificaria tot per ella, fins aquell ideal, fins l'ambició... La filla comet un crim, crim passional—assessina a un altre princep,—y la mare's desespera. Més tart—sempre en ple domini del sentimentalisme — Imperia, al veure que sa filla s'esllangueix, fins plora, y'l

seu amor y la seva tendresa no tenen limits. Peró, de sobte, cambi de decoració: Donnina s'ha mort, e Imperia la besa fredament; y, serenament, ella, la dona forta qu'encara no havia realisat complertament son ideal — puig sols havia sigut l'amistansada d'un princep—deixa 'l cos encara calent de sa filla, deixa a Leonardo y prossegueix son cami, se'n va a ésser l'amistansada d'aquell mateix princep qu'ara es ja emperador.

Explicat el tipo, qu'es l'obra, crech que'ls comentaris sobran. No es ánima ni es cos; no es carn ni es peix; tan aviat es carn com peix. Donchs d'aixó'n diuhen *simbolisme*.

Jo crech que de simbolisme no n'hi há. Si m'he entretingut parlantne es perque a pretext del simbolisme, els sabis volian fernos empassar una obra que sens ell no sabrian cóm defensar.

Perque dramáticament, humanament, — fora d'algunas frases cáusticas qu'en Benavente, com a bon hipocondriach, sab trobar, —la novela es un disbarat, un anacronisme constant. El primer acte es ni més ni menys —salvant sempre certas frases satiricas—que un acte d'opereta. Personatjes, acció, incidents, tot reclama música de Offenbach. El segón es un *foyer* d'un *music-hall* de Madrid, es a dir, un *music-hall*, un *foyer* y unas *cocottes* que no son tals, perque a Madrid no hi há *cocottes*, ni *music-halls*, ni *foyers*. El tercer es un quadro de *Los misterios de París*, potser ab menos riquesa de color. El quart, tal vólta'l mellor de l'obra, recorda al encarcarat Sardou. Y en fi, el quint torna a ésser folletinesch, ab una agravant, y es que'l final, lluny d'ésser enternidor, ens desconcerta y'ns torna a fer barrinar ab alló del simbol. Si n'hi haurá, si no n'hi haurá!... No tinch espay pera insistir. Com a resúm, repetiré la frase d'un amich meu que acostuma a donar sa impressió molt clarament, encara qu'ab paraula grollera. Me deya: «Noy, aixó es un'*olla!*»

Lo verament notable es la presentació escénica. *Han echado el resto*, y no ho dich en broma. No parlo pel segón quadro, ni pel tercer: ni com a indumentaria ni com a detalls han donat probas els directors escénichs de coneixe lo qu'es un *foyer* ni una taberna; diguinho aquellas *cocottes* del segón quadro y aquellas barretinas del tercer, que segurament no passa a Catalunya. En cambi'ls altres tres quadros mereixen un aplauso calurós. No recordo haver vist may en una escena barcelonina tanta riquesa y tan bon gust. Trajos, fins els dels criats, mobles y accessoris, tot perfecte, donant la impressió de la realitat. No pot demanarse més.

La interpretació de conjunt molt cuydada, mereixent especial menció tot el primer quadro y'l final del tercer: la escena en que'l princep jau mort y'ls que son a la taberna cantan y ballan pera despistar a la policia.

Individualment no hi há res que mencionar. Jo crech qu'es impossible treure partit de cap dels papers. S'han de dir fredament, perque tot son ninots de fusta, y fredament els digueren.

—

En un *recó de món* de l'Alemanya del nort, la felicitat hi há fet un niu. Es una petita escola comunal ahont hi viuhen un mestre ja entrat en anys, bo com el pa, modest e inteligent, ab tres fills d'un primer matrimoni— entre ells una noya cega angelical y extremadament sensible—la seva dona jova, guapa, trevalladora y honrada, encara que de sanch ardenta, y un ajudant també honrat y bo. Aquesta familia viu felis, si la felicitat consisteix en viure tranquilament, trevallar ab constancia y conformarse ab una existencia monótona sense passions, sense conflictes, sens ideals. De sobte 'l drama va a esclatar en el si d'aquella honrada familia. Avans de casarse ab el mestre, la seva dona s'havia hostatjat durant dos anys en la casa d'una seva amiga, esposa d'un noble y rich baró, home sensual, enérgich de voluntat, violent y dominador. El baró fou qui va casarla ab el mestre per'allunyarla del seu costat, donchs veya en ella un perill, y ella's va deixar casar pera fugir del baró, en qui endevinava també'l perill d'un mal irreparable. Dos temperaments ardents no podian viure aprop sense perill; una gran passió hauria esclatat de segur. Tingueren por. Per altra part, la bondat del mestre seduhí a la joveneta, que vegé en ell una garantia de felicitat, d'existencia tranquila. Tals son els antecedents.

Mes el baró, al perdre a aquella dona, comprén que la estimava més de lo que's creya. Sa passió esclata ab tota la violencia caracteristica d'ell: desitja aquella dona y la tindrá: lo qu'ell vol ho logra sempre. No explicaré cóm se desenrotlla l'acció detalladament. Sols diré que l'arribada del baró ab sa muller a la escola amenassa destruhir aquella felicitat que hi regnava. La dona del mestre no pot sustreures a la fascinació qu'en ella exerceix aquell home a qui en el fons del cor també estima. Peró a la fi'l carinyo y la bondat dels seus y un instint de dever y d'agrahiment que nia en el fons de son cor, vencen, y l'obra, que per poch acaba en tragedia, fineix ab una escena enternidora preludiant el retorn d'aquella felicitat—per un moment perduda—més serena y més estable qu'avans, puig que'ls dos protagonistas s'han explicat francament sobre un secret del cor que no s'havian atrevit may a afrontar. En aquell recó de món la felicitat tornará a niarhi.

Heusaqui l'ultim drama o comedia d'en

Sudermann, qu'ab el títul *La felicità in un cantuccio* la estrená la Mariani l'altra nit a Novetats. En el fons jo trobo en aquesta obra, com en totas las del dramaturch alemany, quelcóm de convencional. Tant els tipos com el desenrotllo escénich traheixen el desitj del autor de fer un drama rodó, un drama que interessi, que *frappi*—perdó pel galicisme.—Més que la veritat psicológica en els tipos, més que la brutalitat y'ls contrassentits de la vida real, trobém en sos dramas, y també en aquest, al ingeniós inventor d'una faula ab tipos de novela molt arrodonits, molt conseqüents, fins molt humans si's vol, peró tipos fets d'encárrech, imaginats més que copiats de la vida real; y també hi trobém al autor dramátich habilissim que construheix maravellosament: exposició sobria, clara e interessant, lluyta de passions violentas, escenas magistralment preparadas y graduadas ab coneixement, efectes teatrals dels licits y diálech cuydat, concis y enérgich. En resúm, trobém en *La felicità in un cantuccio* totas aquellas qualitats caracteristicas d'un dels primers mestres de la escena contemporania. Potser cap com ell posseheix el secret d'interessar al públich modern, per lo menys a la major part del públich modern. Es d'una correcció tal, domina tant el *métier* y coneix tan a fons el cor humá, que's veurá negre qui pretengui trobar defectes en qualsevulga de sas obras. No obstant, si en els seus dramas hi sentím genéricament la vida, no hi trobém may una vida; si'ls seus tipos son genéricament humans, no hi trobém may un home, es a dir, un home excepcional ben arrodonit; y en fi, si'ls mateixos dramas son verosimils, careixen d'aquella fonda veritat psicológica qu'admirém en obras d'autors més defectuosos, peró que senten més fondament.

De tots modos, com ja he dit, *La felicità in un cantuccio* es un drama interessantissim.

En Paladini fa'l paper de mestre ab aquella sobrietat, convicció y riquesa de detalls que li son propias. El tipo adquireix un relleu extraordinari interpretat per aquest actor, sens dubte un dels mellors d'Italia. La Mariani y en Zampieri també estigueren justissims, sobressurtint en la hermosa escena del segón acte, que digueren ab la passió y sentiment que requereix. Els demés arrodoniren el quadro, essent digne de mencionarse l'actor que feya'l paper d'inspector, quin nom no recordo.

—

La setmana entrant parlaré de las funcions qu'en Zacconi está donant a Romea, ahont es ovacionat per las classes populars barcelonines.

EN LA NIT DE SANT JOAN

Per primera vegada, Laura havia mentit al seu espós. Li havia dit qu'anava a passar la nit de Sant Joan ab sas cosinas, á fi de que la deixés surtir y la deixés retirar de matinada. D'aquesta manera podria passar unas quantas horas d'alegria; gracias á aquesta mentida son ánima pietosa podria donar a n'en Lluis Carreras unas quantas horas de plaher, d'amor, de joya; gracias a aixó podria proporcionarli, carinyosa, una nit espléndida, d'eternal recort, de perennal remembransa, una vetlla de Sant Joan hermosament insólita...

Tenía una gran pietat pera en Carreras. Aquells ulls tan blaus, que semblavan sempre curullats de pau y d'ignocencia com els dels nens petits, aquella boca llarga y blanquinosa, ab cert extrany gest sobre'ls llabis, y aquells cabells tan rossos y tan inmaculadament pentinats perpetuament, li omplian el cor de lleus mitj-riures; y aquell amor inmens qu'en Lluis per ella sentia, aquell entusiasme primerench per una dona hermosa, que's mostrava en totas sas miradas y paraulas, y aquella tan alta ilusió pel cos de dona, pel seu cos perfecte, alt y prim, que's traslluhia en totas sas frases y ocultas miradas luxuriantas, li feyan sentir, pel neófit en l'amor sensual, una gran pietat, una gran compassió y misericordia...

Tots els días passava en Lluis enfront de casa seva tres o quatre colps, mirant fervorós, ilusionat, las persianas claras qu'amagavan els vidres de colors dels balcons, desitjós de fruhir anch que sols fos un únich y lleu esguart... Y passava, y mirava, y s'aturava, creyent a cada instant veure moures las groguencas persianas odiosas: peró aquestas permaneixian quietas, y en Carreras seguía son camí, son passeig, son romiatje d'amor, trist, silenciós, mirant humilment las grisencas casas entristidas.

Set o vuyt vegadas havia ja parlat ab ella, li havia dit tota la seva passió, tot el seu afany, y sis o set vegadas li havia vist las blancas dents, que al riure ella,'s mostravan plenament, com entre'ls núvols, després de la tempesta, a la nit, se mostran las estrellas brilladoras.

Perque quan ell li parlava d'amor, quan

li deya bellas paraulas de tendresa, ella sentía dintre son ánima una gran deu de maternal amor y de perdó pel jove aquell, de menys de dinou anys, encara barbamech, encara infant, y en el fons ignocent en las cosas d'amor. No podia, no sabia enfadarse al sentirse estimada y desitjada per un que no era'l seu espós, perque al véurel tan nen, tan infantívol, ab aquells ulls tan blaus y tan senzills, tan plens de claretat y d'ignocencia, el seu cor de dona regalava dolsa caritat, els seus llabis no sabian dir paraulas de regany o enutj, els seus ulls verdosos, com diabólicas tacas, no podian llensar esguarts d'odi, y llensavan, altrament, mitj-rientas miradas atractivolas.

Peró tampoch el podia estimar com s'estima a un aymant, ab amor passional, ab aquella barreja ubriagadora de desitj y d'amor que uneix alhora las ánimas y'ls cossos dels aymants; no podia sentir dintre del seu cor, per en Carreras, passional afany, amor carnal, ni podia acabar de veure en ell a un home del tot fet, format del tot, capás d'ubriagarla ab sas besadas y transportarla a un alt estat de goig y de plaher ab sas caricias dolsas y profondas, capás de conduhirla entre'ls seus brassos, boy besantla en els llabis, a la regió superba de la ditxa...

Al ultim una tarda, en un desert passeig, li va dir, desprès d'escoltar llargas súplicas, qu'aniria ab ell, que l'acompanyaria unas quantas horas la nit de Sant Joan. Y van quedar que's trobarian en una alegra plassa, a las deu de la nit.

—

La nit de Sant Joan era arribada, y pels carrers plens de claror y gent Laura anava a la cita vestida de clar, ab un hermós capell sobre son cap de negrosos cabells, caminant depressa, perque l'hora era ja passada... S'havía entretingut a casa seva parlant ab son espós de cosas precisas, necessarias. Va arribar a la plassa encesa de llum y d'alegria, pletórica de gent, circundada de casas rojas per la claror de la foguera. Aquesta, superba, diabólica, com surtidor de foch, com infinits dits d'infinitas mans o com extranya y roja cabellera, s'aixecava al bell mitj de la plassa, com las ninas al bell mitj dels ulls... Y al entorn d'ella, contenta, esbojarrada, deslliurada, la canalla cridava tot ballant y cantava cansons joyosas, com las donas del camp per la primavera. Y al entorn dels infants, més seriosos qu'ells peró com ells contens, els grans parlavan y reyan, ab las caras encesas pel reflexe de la eterna foguera llegendaria... La llegenda d'aquesta s'escampava pels ayres pléns de llum y plens de joya, com s'escampa'l fret per tot el cos, al rebre'l clatell glassada aygua.

Cercá Laura a n'en Lluis entre la gent. En sa imaginació'l veya impacient, el contemplava neguitós, nirviós, glatint horriblement, temerós de qu'ella no hi anés. E imaginava'l riure dels seus ulls quan la vegés, y'l gest de sa boca al endressarli'l primer y hermós mot. Fantasiosa, sentia dintre seu el sufrir del seu cor, y'l sentia moures rápidament, inflantse y desinflantse com las manxas; el sentía plorar y renegar, al veure qu'ella, la esperada, no arribava, no venia a la cita, l'enganyava...

Cercá Laura a n'en Lluis entre la gent, y no'l va pas trobar. No, no hi era; ho havia mirat bé; l'havia cercat perfectament per tota l'amplada de la plassa; els seus ulls verdosos havian mirat á tots els homes, y cap d'aquests era'l citat, en Lluis, el jovincel de malaltissa figura y cara blanca. Laura, tremolosa, enfadada, plena de despit, mossegantse'ls llabis y picant de peus sobre l'acera com las jovas pican de peus als balcons quan esperan al galán que no arriba, decidí esperarse uns quants minuts. Son anima sempre carinyosa, sempre bona, sempre maternal, inventá disculpas sens nombre pera justificar el retart d'ell, la seva faita a l'hora convinguda.

Esperá uns quants minuts, y en aquest temps, en sols aquests instants, passaren per son cap infinitas ideas diferentas, com passan per las planas, en las nits de lluna mitj serenas, infinitat d'ombras projectadas pels núvols que'l vent impulsa. El seu cor tingué distintas sensacions, distints anhels. Ho desitjá tot en aquell temps: las cosas més contrarias entre si, las cosas més horribles pera son ánima... Desitjá qu'ell arribés pera passar superba vetlla, pera poder besar sos ulls blavissims, sos llabis allargats, sas galtas blancas, pera poder, guardar d'aquella nit, dols recort, eterna y magnifica me-

moria. Volia ésser felis, passar un vespre d'alta benhauransa, ubriagarse, com quan era nuvia, ab las besadas, ab las paraulas tendras, ab l'amor... Y ell no venia, infidel, pervers, desagrahit, fals, enganyador; ell no arribava, ell no vindria pas; ell passaria la nit de las fogueras ab la seva familia botiguera o ab els seus amichs d'antipáticas caras y horribles figuras. No vindria, no: ella ho preveya; la claror foguerenca, bo y y mirantla, ho deya també. Aquells ulls tan blaus, tan ignocents, que semblavan llevor de fidelitat, eran plens de malicia y de falsia, com tots els ulls dels homes; eran enganyadors, sols deyan excitants mentidas... Y furiosa, plena de rabia, seguia picant de peus, estrenyent el brodat mocador entre sos dits, entre las sevas mans que crispava ab odi, com Otello gelós, desitjant trencarlo, desteixirlo, mossegarlo. . Y en Lluis no venia, no arribava, com el sol tan desitjat els dias qu'está núvol!...

Oh! Era horrible lo que li estava succehint. Quan volia gaudir, quan desitjava fruhir inmensament, el destí, la fatalitat, la providencia, quelcóm enutjós, odiat, crudel, li tancava'l camí, l'aislava del plaher, li arrebassava l'objecte del amor. Y ara's veuria obligada a entornarsen a casa seva, com una bagassa que pels carrers no hagués trobat fortuna o com una minyona a qui'l soldat no li hagués comparegut; y aquell vespre, aquella nit magnifica y superba, d'alegria y amor, ella tindria d'anarsen al llit a las primeras horas, a las onze, avans que'ls infants, avans que'ls vells, com una malalta o com viuda encara endolada per la mort del espós. Y tot per ell, per en Carreras, pel barbamech aquell de cabells rossos, qu'ara's rabejaria ab qualsevol ignoble ramera sobre un llit repugnant, ple de fortors, de fástichs, de vergonya, mentres ella's moria de rabia en l'alegra plassa hont la foguera, com la seva ilusió, moria espurnejant.

—

Silenciós, tot vestit de negre, alt y prim com figurí inglés, un jove bru va passar vora d'ella lentament. De lluny l'havia vista, ab son vestit clar, ab son gran capell, ab els cabells negres com els seus, ab el rostre un xich envermellit y'ls ulls verdosos, d'un vert d'esmeragda. Li havia agradat, havia sentit per ella, pregona simpatia. Va passar y va mirarla. Era hermosa, no gayre, peró, en fi, hermosa; l'óval de son rostre ressaltava entre'ls negres cabells hermosament, y en ell hi lluhian, com els pits en el si de las donzellas encara no donas, els ulls verdosos plens de foch...

Van mirarse tots dos y's van mitj-riure. Ella ansiava fruhir, ella volia disfrutar aquell vespre en que'l cel era roig com els apocaliptichs y com els profétichs de desgracia. Desitjava gaudir d'aquella vetlla com els infants y'ls vells, volia resar al Baptista, jugant com Salomé ab sa bellesa. Y'l va trobar hermós al jove aquell de mirada incerta y cara bruna, tot vestit de negre, alt y prim. Y va mirarlo quieta, somrihenta, desitjadora, bella. Y ell va mirarla dolsament.

Y tots dos van anarsen pels carrers plens de gent y plens de joya, vida y benhauransa, somrihentse y parlantse suaument... Y's parlaren ab franquesa. No com aymants: com nens que's troban al etzar en jardí públich. Van caminar alegres, satisfets, com nuvis o promesos, entre mitj de la gent que, aixordadora, parlava en alta veu escampant arreu sana alegria com els ayres de juny al passar sobre'ls blats grochs y elevats. Y van riure com senzills forans al veure passejar per entre la munió un homenás horrible, espantador, qu'anunciava un café en la seva esquena...

—

Y van sopar, vers amistansats, en un restaurant de luxe espléndit. Y al surtirne, en engomat cotxe, se'n anaren al niu del seu amor, a casa d'ell, ahont ella rebé impressions enexplicables, y sentí que son ánima s'omplia de noble conciencia, curullantse d'insólit plaher, y notá en sas entranyas un gemech fantasiós, no real, gemech d'infant, corprenedor, gentil...

Y aquell vespre, aquella nit de Sant Joan, ella visqué una vida desbordanta, y com las planas en las horas d'ombra, al estiu, va sentir en son si'l balsam olorós de la cullita.

Claudi Comabella.

LO CAPTÍU

Dins de la gabia ab que'l van vendre
hi há un sér viu, enpresonat:
un pobre aucell que van sorprendre
en son palau d'un camp de blat.

Los segadors, en colla folla,
van veure corre al ignocent,
y esvalotant, tota la colla
va darli cassa, diligent.

Sota una garba, un'urpa d'home
caygué de sobte al demunt d'ell;
soná un crit ronch, volá una ploma
y quedá pres lo pobre aucell.

De la pitrera ardenta y xopa
del segador captivador,
esburrifat com una estopa
passá a la gabia, mort de por.

Desde llavors—fa cinch anyadas—
no s'ha mogut d'aquell reixat;
may més ha empresas sas voladas,
may més ha vist un camp de blat!

Los horitzons y l'espay lliure
s'han fos per sempre a son ull viu;
té un palm de lloch hont morî y viure,
té un palm de lloch hont ser captíu.

Peró cada any, tantost s'atansa
ab sa xardor lo mes de juny,
y es cada camp una esperansa
y llu la fals en cada puny,

la pobra guatlla presonera
corrent, felís, son palm d'espay,
escotxineja ab gran dalera
cridant l'aymant que no haurá may.

canta seguit, ab forsa extranya,
son cant de zel exasperat...
mes res contesta cap companya
de las que hi há pels camps de blat.

Sota'l doser de las rossellas
y entre'l brandeig d'espigas d'or
prou qu'ha trobat cada una d'ellas
sa hora de pler, son aymador...

Y'l crit de foch de la reclosa
se repeteix a cada punt,
y brunz, y creix, y no reposa
y... s'esvaneix espays amunt!

Y solzament quan las rosellas
s'han esfullat y'l gra s'es molt
y s'esgarrían las parellas
y ab poca forsa escalfa'l sol,

sols allavors, la mesquineta,
bo y despullantse, pert la veu,
y en sa presó arrupida y quieta,
dona a la vida un altre adeu.

De nou s'es fosa sa ventura,
de nou sa forsa desflorí
de nou es trista la natura,
y tot, arreu, devé ruhí...

¿Hónt se'n ha anat son greu desfici?
¿Quín fruyt n'ha tret de son torment?
¿Quín bé portá son sacrifici?
¿Quí compadí son trist llament?

Una maldat freda y migrada,
sense cap fí ni cap rahó,
la va posar empresonada
y la retén en sa presó.

Y en va es que clami, folla, ardida...
Qui xorcament l'ha condempnat
ha de negarli per la vida
son dret d'amor y llibertat.

Van fer butxí d'un home!

VICTOR CATALÁ.

NOTAS BIBLIOGRÁFICAS

L'entusiasta y erudit folk-lorista n'Aureli Capmany ha aplegat un en volúm (precedit d'un prólech del senyor Moliné y Brasés) las trenta tres cansons catalanas que publicá anteriorment per separat.

El trevall d'en Capmany (que si l'éxit de llibreria correspón als esforsos del autor no será més que l'*avant-goût* d'una obra folklórica importantíssima) pot resultar una deu d'inspiració abundosa pera'ls músichs catalans. L'art del poble es el primer esglahó de la cansó modesta, de la romántica balada, del drama lírich, de la gran epopeya. Tot surt, com primera materia, del esperit popular, de la invenció lliure del artista anonim, qual personalitat no arriba a destacarse, peró qual inspiració perdura per'animar futuras generacions d'artistas.

La cansó catalana, o adaptada a Catalunya, que té materia pera donar naixensa a tot un art robust y sencer, deu constituhir l'estudi preferent de nostres poetas y de nostres músichs, sobre tot d'aquests últims. Recordis que Schubert, Schumann y Robert Frantz deuhen gran part de la fama que'ls envolta a llurs *lieder* inmortals, fills, per l'esperit, de la musa popular germánica. Donchs repassant el *Cansoner popular* publicat per en Capmany, hi trobarém melodias tan inspiradas y bellas com las germánicas. Tenim la materia; tenim encara més... tenim probas de que pot surtirne ja'l *lied*, enriquit y enlayrat per l'armonia y pel bon gust personal del glosador... *L'Emigrant*, d'en Vives, *La Mare de Deu*, d'en Nicolau, y *Don Joan y Don Ramón*, d'en Pedrell, no'ns farán quedar malament. Avant, donchs!

En el *Cansoner popular*, que conté a més de las cansons (poesia y música), innombrables notas relativas al origen e historia de las mateixas, s'hi pot remarcar una rica varietat de matisos en els assumptes, carácters y melodias, que demostran l'ample esperit del poble, qual si tot ho acullia, transformantho poch a poch y mercés a evolucions quasi sempre desconegudas, en preuhadissims joyells artistichs. Entre las tragedias que contenen *Lo testament de N'Amelia*, *La filla del marxant*, *Lo comte l'Arnau* (inspiradora aquesta darrera cansó de las poesias *L'ánima en pena*, d'en Pagés de Puig, y *El comte Arnau*, d'en Maragall) y las infantivolas y tendras cansonetas *La filadora*, *La pastoreta*, *La cansó del rossinyol*, *La filla del Carmesí*, *Los fadrins de Sant Boy*, *Lo bon cassador*, hi há en el *Cansoner* melodias tan serenas, puras y enlayradas com *Lo cant dels aucells*, *Sant Ramón de Penyafort*, *Lo desembre congelat*, *La Mare de Deu*, y aquell prodigi melódich que s'anomena *Jesús y Maria*, comparable ab el famós *Sylvesterlied*, de Schumann, si algún Schumann catalá l'armonisés y desenrotllés.

Desitjém que l'éxit correspongui al entusiasme folk-lórich d'en Capmany, pera que pugui aquest continuar espigolant pel camp infinit de la cansó popular. A las cansons *El rossinyol*, *El pardal*, *Mariagneta*, *El mariner*, etc., no'ls hi vindrá malament juntarse ab llurs germanas estimadas.

—

Un nou llibre de mossén Jacinto Verdaguer (encara que's tracti com en *Corpus Christi* de fragments d'altres llibres inédits) será sempre rebut ab entusiasme pels aymadors de la literatura catalana.

Ab el titul de *Corpus Christi* ha publicat en Viada y Lluch quatre poesias *(La Creu de Barcino*, *La Seu*, *La Custodia* y *La banda de la Reyna)* de mossén Verdaguer, poesias plenas d'aquella encisadora barreja d'elements épichs y mistichs qu'ab tant d'encert sabia acoblar el gran poeta de Catalunya. Ningú com ell ha cantat las grandesas de la nostra patria oviradas a travers de la fe religiosa; ningú'ns ha mostrat la vella Catalunya prenent forsa y volada pera viure y enlayrarse com l'inmortal autor de *Canigó*.

En las quatre poesias de *Corpus Christi*, hi resplandeix també'l amor del poeta pel passat de la nostra terra: *La Seu* y *La Custodia* ne son dugas mostras admirables. Mossén Verdaguer tenia'l do no gayre comú d'ésser poeta fins en las descripcions de las cosas més complicadas sense caure en el quasi inevitable perill del prosaisme. Sens entrar en la materialitat de la cosa descrita, n'extreya la essencia, l'ánima, el perfúm. La cosa descrita's redressava alashoras ab totas sas formas, son pes y sa armonia; l'esperit podía véurela y contemplarla, no dirém com si la tingués al seu devant (puig la ficció may igualará a la realitat) peró ab més goig estétich, ab fruhició més artistica que si degués la visió obtinguda a una descripció detallada, exacta, purament material.

La Seu, de *Corpus Christi*, pera qui admira l'armónica, pura y severa bellesa de nostra Catedral, n'es un reflexe poétich, una impressió admirable qu'encisa y corprén. Aquesta poesia es digna companya d'altres fragments poétichs de mossén Verdaguer destinats a cantar maravellas arquitectónicas: recordis la descripció de la portada del románich monastir de Ripoll *(Canigó*, cant XI), las dugas poesias *Heliópolis* y *Lo temple del Sol (Jesús infant*, *La fugida a Egipte)*, el magnifich fragment de *Santa Eularia* titulat *Barcino*, etc.

També es admirable *La Custodia*, bellíssima descripció de la Custodia barcelonina: ab la mort del rey En Martí, l'episodi més hermós de la poesia, el poeta dona una nota patriótica y valenta. La mort del darrer rey

de nissaga catalana apareix envoltada de trágica majestat; entorn del rey moribond sembla respirarshi l'alenada de las engunias y malhauransas que s'apropan.

Corpus Christi va precedit d'un encertat prólech d'en J. Massó Torrents.

—

La «Associació Wagneriana» ha publicat la traducció catalana de *La Walkyria*, deguda a en Xavier Viura y a l'Antoni Ribera, traducció acompanyada d'un complert estudi temátich que podrá ésser profitós al aficionat a coneixe en detalì el desenrotllament musical de l'obra.

El procediment usat per en Viura y en Ribera (ja que's tracta d'una traducció aplicada a la música) consisteix en conservar la mida del vers, l'accentuació y la correspondencia exacta entre las frases poéticas y'ls temas musicals que las hi corresponen. La traducció catalana resulta aixis calcada sobre l'original alemany: no hi há que parlar de las dificultats qu'ofereix aytal procediment, veritable trevall de benedicti, qu'exigeix tant d'enginy com de constancia. En Viura y en Ribera han pogut assolir el fi proposat: qui vulgui entretenirse cercant defectes en la traducció de *La Walkyria*, que llegeixi avans las diferentas traduccions francesas, entre ellas la de l'Ernst, la italiana, la castellana, etc., y veurá que literariament resultan molt inferiors a la publicada per la «Associació Wagneriana». Els traductors no podian fer més de lo qu'han fet: satisfets deuhen quedar de llur trevall.

No'ns extendrém parlant de *La Walkyria*, continuació lógica de la gran tragedia iniciada en *L'Or del Rhin*, puig se tracta del drama lirich més conegut de Wagner. El colós del art modern hi desplegá tota la forsa de son geni potentissim; els welsas malhaurats y la walkyria Brunilda, girant entorn de la gegantina figura del deu Wotan, desenrotllan un drama punyent y heroich alhora, hont s'acoblan las situacions més amorosas y poéticas que pugui imaginarse (escenas I y III del primer acte) ab dramátichs conflictes (acte II, escenas I y II) y esclats épichs y grandiosos (acte II, escena III y acte III). El monólech de Sigmund, l'anunci de mort de Brunilda, la cavalcada de las walkyrias (*summum* del art descriptiu) y l'incomparable y humanissim comiat de Wotan, constituheixen els moments més grans de l'obra, per predominar els elements lirich y épich sobre'l dramátich.

Els traductors s'han identificat ab la distinta naturalesa de las situacions del drama; el llenguatje de Wagner, tantost florit y poétich com aspre y concis, se reflexa en la traducció catalana.

—

En Jaume Terri (qual nom no pot ésser desconegut dels habituals lectors de nostre periódich) es un delicat poeta enamorat de tot lo qu'es natural y veritable; peró es també (ja qu'escriu en vers) partidari d'expressar sas intimas emocions ab la correcció qu'exigeix y exigirá sempre la forma métrica, no creyent que pera ferlas sensibles hagi de malmetre'l llenguatje ab l'objecte d'ésser tan *natural* (usém aquest mot en son sentit més barroher) en la manera d'expressarse com ho ha sigut primer en el sentiment inspirador (y aqui supleixis el mot *natural* en son recte sentit).

En Jaume Terri es un admirador y un deixeble de l'Apeles Mestres y d'en Guanyabéns. Fullejant son llibre *Gotims y Pámpols* s'observa clarament la influhencia dels esmentats poetas, influhencia que resulta beneficiosa, perque en Terri sab deturarla a temps a fi de que no destruheixi sa propia personalitat. D'en Mestres li plau la visió intima dels sers y de las cosas que tant el caracterisa: d'en Guanyabéns la forma correcta y justa.

En Terri (en lo que té de propi) no es un poeta de volada; podriam, ab justicia, calificarlo de *petit poeta*. Sas visions son limitadas, sos sentiments no tenen gayre forsa; las ideas sugeridas per la lectura de *Gotims y Pámpols* no tindrán res d'enlayradas. Y, ab tot y aixó, en el llibre no hi manca encis; es l'encis de lo senzill, de lo espontani, de lo que's presenta ab modestia, sens encarcarament. Per'xó al calificar á en Terri de *petit poeta*, no ho hem fet en el sentit de rebaixar sos mérits, ans al contrari, creyém y creurém sempre que val més ésser un *petit poeta* de debó que no pas un *gros poeta* enfarfegat y buyt. Y qu'en Terri sab fer sensibles sas intimas emocions sense voler sobreeixir (y aquesta sinceritat l'honra) las fitas de son temperament poétich, ne son bona mostra algunas poesias de son volúm. No negarém may el titul de poeta a qui ha sabut escriure *L'escarbató y la marieta*, *La primera nota*, *Al rossinyol*, *La primera neu*, *L'última nota*, etc.

—

Hereu y Cabalé's titula la darrera obra publicada pel distingit escriptor tarragoni en Ferrán de Querol y de Bofarull. *Hereu y Cabalé* es una novela qual assumpte potser s'allarga massa, resultant alguns capítuls un xich pesats y poch interessants. La novela, considerada en conjunt, no'ns plau del tot per la desigualtat que la deslluheix; peró, en cambi, devém alabar son llenguatje, que quasi sempre es un catalá bo y castis, y la gracia de bona lley ab que s'hi ridiculisa'ls politicayres d'ofici, xerrayres, ignorants y vanitosos. Hi há en el llibre escenas interessantissimas (superiors sens dubte presas per separat a l'acció principal). La part grotesca

de la politica madrilenya ab sas ramificacions que s'encreuhan per las ciutats, pobles y llogarets d'Espanya, apareix descrita de má de mestre. Entorn del *figurón* enviat pel centre hi bull un aixám de politiquets locals, imitadors carrinclons, tan ambiciosos com perjudicials pera'l poble que'ls ha de mantenir, y tot aquest *microcosmos* qu'en Querol coneix a fons, el veyém els lectors d'*Hereu y Cabalé* com si'ns hi trobessim al mitj.

En Querol se proposa, com a fi principal de sa novela, la defensa de la institució catalana del Hereu, y pera demostrar la bondat de sa tesis, ens pinta un hereu model de bons hereus, y un cabalé tarambana. La defensa aixís resulta més senzilla, si bé es cert que no faltan en el llibre altres arguments més ferms a favor de la institució per en Querol tan estimada.

EL CEGO

Desde que, morta sa mare, el pobre ceguet quedá sense ningú que l'amparés y hagué de surtir a demanar almoyna pels carrers de Barcelona, havia cambiat molts acompanyants. Jovenet encara, poch acostumat als sotrachs de la vida,'s fiava fácilment de qui, oferintli amor de pare o de germá, sols tractava d'explotarlo. Per aixó se'l veya avuy acompanyat d'un vell xacrós, demá d'un noyet esgarrat; cambiant, cambiant sovint.

Tals cambis tenian fonament. Moltas vegadas, després d'escarrasarse tot el dia cantant y tocant la guitarra pels carrers, al ésser nit se trobava qu'ab prou feynas havia recullit pera un mos de pa, y tot seguit desconfiava del seu acompanyant. Era tan fácil robarlo!... Y'n cercava un altre, fugint d'unas mans poch escrupulosas pera caure en altras menys escrupulosas encara. N'hi havia que, explotant sa desgracia, el volian més desgraciat y'l deixavan embrutir, enmalaltirse pera inspirar aixis més compassió als tranzehunts.

Peró, tant com se feya gran, en Quimet anava comprenentho. Conegué qu'era explotat per gent sens entranyas, senti en son cos l'encarcarament de la bruticia y'ls mals que d'ella s'originan, y fins de si mateix senti fástich. No volgué que ningú explotés més sa miseria, y surti sol, ben sol a demanar almoyna... Mes desde'l primer moment reconegué son erro. Sol al mitj del carrer, ¿ahónt endressar sos passos? ¿ahónt encaminarse? Apoyant sa má en la paret segui carrer avall, avall sempre, tement a cada instant ésser atropellat pels carruatjes que sentia passar aprop seu, y atolondrantse ab el murmuri de la gentada que a son entorn bullia. Y caminant carrer avall, poch a poquet, arrasserat a las casas, trobá una cantonada
— ¿Ahónt soch? — va preguntarse; y s'aturá.

— Fugiu! — senti que li deyan sobtadament; y en tant que una má vigorosa l'estirava, passá un carruatje corrent.

—Gracias, gracias!—tan sols sapigué dir, tremolant d'espant.

—¿Ahónt anéu?

—Aqui mateix, aqui mateix!...—

Y conduhit per aquella bona má, s'arresserá al peu d'una escala y comensá la capta. tot pensant sempre:

—¿Ahónt soch? ¿Ahónt aniré?...—

. . . .

. . . .

Un dissapte surti acompanyat d'una dona —d'una deformitat, mellor podriam dirne— de pits cayguts, y camas tortas que li dificultavan el caminar. Y cantá com sempre. Peró ¿qué sería que sos cants, sos mateixos cants de sempre, surtían ab diferenta expressió de sa boca? A voltas cantava ab pausa, melangiosament, abstret sens dubte per alguna idea que bullia en son cervell. Y ell mateix, tot cantant, s'ho preguntava: — ¿Qué'm passa avuy? ¿qué tinch?—Y'l recort de sa acompanyanta acudia tot seguit a sa memoria, y en ella hi prenia forma. Desde que mori sa mare, cap altra dona l'havia tractat intimament, y la veu melosa de sa acompanyanta l'encisava. Y li feya preguntas pel sol plaher de sentirli dir qu'era més gran cada dia, despertántseli, al sentirho, una munió d'ilusions y sentiments inconeguts.

Y anant del bras d'aquella dona caminava, caminava, seguia ab dalit casa a casa pera guanyar forsa y acontentarla a n'ella. Y quan,

després de cantar, allargava la má pera rebre l'almoyna, y sentia que li deyan: «Quimet, os haurém de vigilar», somreya...

. . . .

. . . .

Era ja nit. El cego y sa acompanyanta pujavan la escaleta d'ahont vivian rellogats. La Tresa, somrihent de goig, deixava qu'ell li estrenyés febrosench la má que li havia donat pera guiarlo... Comensava a triomfar, y no repararia en medis pera lograrho del tot, pera ferse ben seu a aquell home.

Quan foren a mitja escala,

—No tanquéu—cridá la Tresa a una vella xacrosa que surtia d'un pis.

—¿Ja sou aqui?

—Si. ¿Que surtiu, Cinta?

—Un ratet... prompte torno.—

Y sense dir res més, la vella se'n aná escalas avall poch a poquet, exclamant de sobte:

—Cagay de dona! Quin modo de tancar la porta!—

Ab una forta revolada acabava de tancarla la Tresa, que s'alegrá de que's trobessin sols y considerá qu'era del cas aprofitar aquells moments que tant l'afavorian.

—Seu—digué atansant una cadira al cego, aixis que foren al quarto d'aquest, un quarto miserable, anti-higiénich;—seu, que soparém.—

Restaren callats. Abdós volian parlar, peró ¿qué dir? A sos cervells prou n'hi acudian d'ideas y paraulas... peró no gosavan.

—Quin silenci!—digué per fi la Tresa.

—Y tant.—

Y altre cop callaren.

—Tinch una por!—exclamá ella, trencant de nou el silenci.

—¿Por? ¿Per qué?

—Estém tan sols!...

—¿Sols?

—Si, ben sols. La Cinta ha surtit. . potser tardará...

—No tinguis por: acóstat... acóstat...—

. . . .

. . . .

Havian acabat de sopar.

A n'en Quimet li bullia'l cervell, y's dalia per sentir parlar a aquella dona. Ella, de colzes sobre la taula, se'l mirava ab satisfacció.

—Tresa... Tresa!...—

Allargá la má per sobre la taula, y trobá'ls brassos d'ella.

—¿Qué fas, Tresa?

—¿Qué hi há?

—No t'enfadis.

—No m'enfado. ¿Qué vols?

—Escolta: parlam.

—¿Que't parli? ¿De qué?

—De lo que vulguis. Vull sentir ta veu; vull saber qu'ets aqui aprop...

—Ja hi soch!

—Si, si; peró la teva veu... ¿sabs? m'agrada... Escoltam, digam...

—¿Qué?

—No... no... Res.

—¿Qué vols? — feu ella estrenyentli la má.—Digas.

—¿Has... estimat... may?

—May — contestá la Tresa, baixet, baixet.

—May!—repetia entre si'l ceguet.—May!... Jo tampoch... desde que se'm mori la mare... Escolta, Tresa; acóstat més, vina aqui, aprop meu...—Y, agafantli'l bras, la feu atansar a son costat.—Jo las aborria a las donas, y no sé per qué; peró ara no, ¿sabs? perque sou diferentas de lo que jo'm creya. No t'aborreixo, y fins... Res, res, Tresa: no vull dir res.—

Y passantse la má pel rostre, acotá 'l cap y mormolá paraulas ininteligibles.

—Si t'adorms!—li digué ella a cau d'orella

—No, dormo, no; sinó que... no puch dirtho.

—¿Per qué?

—T'enfadarias. — Y estrenyentli la má, afegi:—Y... ¿sabs?... voldria dirtho.

—¿Qu'es? Acaba.

—¿M'has dit que no havias estimat may?

—May!

—Jo tampoch, peró... voldria estimar. Me daleixo... Voldria estimarte.

—¿A mi?—feu ella, dissimulant l'alegria.

—Tresa, no t'enfadis.

—¿Estimarme?

—Si. Escolta, Tresa. Jo no sé quin poder tens, peró desde que't sento aprop, he notat en mi un cambi que no m'explico, y solzament penso en tu, y't vull, y soch tot teu ¿sents? teu per complert!... Estimam, Tresa, estimam! Contesta: ¿m'estimas?

—Si.—digué baixet ella.

—¿Si?... ¿Si?... ¿M' estimas... Tresa... Tresa?...—

Y sense saber surtir d'aquestas paraulas, li estrenyé las mans, s'aixecá nirviós y l'abrassá foll, emborratxat de ganas d'estimar. Y aquella dona se li entregá tota, per complert. Havia triomfat!

. . . .

. . . .

El ceguet cada dia 's creya més felis. La Tresa se'l havia fet seu. Si cantava, cantava pera ella, pera que no'l deixés, pera que aquell amor que li havia promés continués sempre. ¿Qué hi feya que 's cansés, que la seva gola s'enronquis, si al ésser vespre podria fruhir sas caricias?

Peró un dia li acudí un pensament extrany.—¿Y si també m'enganya?—'s preguntá, en tant que recordava certas paraulas, certs reganys que d'ella havia rebut.—No, no pot ésser—afegí.—Ves ara quin pensament m'acut!—Y no volgué pensarhi més.

Mes un altre dia li semblá qu'ella no sols no'l tractava ab l'amabilitat d'avans, sinó que fins també 'l robava. Al pensar aixó'l cor li feu un salt, peró callá, dissimulá, perque ella no ho sapigués, perque ella no 'l deixés. Callá, sufri... no logrant, ab tot, evitar que de sa desconfiansa, que cada dia aumentava, ne tingués coneixement la Tresa.

Aquesta, que al cap d'algún temps de viure ab el ceguet vegé que'ls comptes no li surtian tal com havia ideat, comensava a cansarsen; y las paraulas carinyosas deixaren lloch als reganys y als desprecis... Y aquells mateixos mals que pera inspirar compassió'ls altres acompanyants havian deixat acumular en el cos del ceguet y qu'ella tampoch havia tractat de curar, li feyan un fástich gran. Y decidí abandonarlo.

Un dia en Quimet deixá traslluhir més clarament son recel. La Tresa comprengué que no hi havía medi de realisar sos plans, y's refermá més en la idea d'abandonarlo. Y quan, després de sopar, ell feu eixir notas planyivolas de sa guitarra, taral-lejant una cansó, ella desde l'altre cantó de taula se'l contemplava enfurismada.

—¿Cóm ho pensas arreglar pera pagar a la Cinta?—preguntá tot d'una ab veu de tro.

—Qué sé jo!... Es extrany lo que'm passa. Sembla com si tot d'una s'haguessin acabat las personas caritativas!

—La Cinta m'amohina...

—Qu'esperi... dona... que...—

No acabá de dirho, tornant a cantar.

—¿Per qué cantas ara? — digué la Tresa, petantli las dents de rabia.

—¿Qué tens?

—¿Per qué cantas?

—Es la cansó nova ¿sabs? La vull apendre aviat; potser aixís... Vina, acóstat, que'm dictarás la lletra.

—No, ara nó.

—Peró ¿qué tens avuy, Tresa?—

Y, aixecantse, s'apoyá en la taula pera trobarla a n'ella, que s'apartava desesperada.

—¿Hónt ets? No't trobo.

—Deixam.

—T'he fet enfadar avuy ¿no es cert? Perdonam, Tresa.

—Deixam.

—Un petó, vull ferte un petó...

—No!—Y entre si exclamá: — Quin fástich!

—Bé, tu mateixa.—Y tantejant, trobá la cadira, s'assentá, y agafant la guitarra:—Al menys, vina a dictarme—digué;—la vull saber aviat... Acóstat...—

La Tresa, desde l'altra part de taula, li dictá una cansó qu'ell cantava, acompanyantse ab la guitarra.

—¿Veus? Ja quasi la sé.

—Sí, cuyta, cuyta.—

Y tornava a dictar, peró no estava pas per lo que feya. Pensava cóm despendres d'aquell home.

De sobte s'aixecá, y ressonaren sos passos pel quarto. Regirá'ls pochs trastos que hi havia y agafá un farsell.

—¿Qué fas, Tresa?—preguntá 'l ceguet.

Ella, sense dir res, surtí, tancant la porta ab una batzegada y mormolant:

—No, no... Me vaig equivocar... Quin fástich!

—Tresa... Tresa!... — cridá 'l ceguet. — ¿Qué fas?... ¿ahónt ets?.. ¿ahónt ets, Tresa?—

Y veyent que no li contestava, murmurá tristament:

—Igual que 'ls altres... També m'ha enganyat...—

Jaume Aymá y Ayala.

PATERNAL

El plansó va pujant,
bevent l'amor, la llum y l'ayre:
l'infantó va creixent,
teixint la vida ab brins de joya:
el fillet canta y riu,
florintli al rostre l'alegría...

Y tu y jo'ns el mirém;
de goig els ulls ens espurnejan;
espurnejan de goig
al véurel sá y content de viure,
y'l torném a mirar
enorgullits de serli pares,
y l'omplím de petons
y las galtonas se li encenen.

Es l'esclat del abrás
ab que lligarem nostras vidas;
es el bes ple de foch
que'ls nostres cors en un va fondre;
es l'anhel encarnat
que fa inmortal nostra existencia.

El mirém y fruhím,
veyent cóm juga y salta y gosa,
y manyach correspón
a nostre amor ab riallas.
Veu qu'abdós l'estimém
y conscient també'ns estima.

El fillet canta y riu.
Hem dut al món un sér que viu!

CLAUDI MAS Y JORNET

NOVAS

Profitós en extrém pera'l Catalanisme fou el *meeting* inaugural de l'«Associació Catalanista» de Molins de Rey que verificá la *Unió Catalanista* en dita població. Comensá l'acte presentant el president als delegats forasters qu'havian arribat y donántloshi la benvinguda, y terminá cedint la presidencia al president de la *Unió* senyor Roca. A continuació parlaren els senyors Xumetra, de Molins de Rey; Martinez y Seriñá, en representació de nostre periódich; Serrat, per l'«Aplech Catalanista» de Barcelona; Roca, pel «Centre Catalá» de Sabadell; Baró, per l'«Associació de Sant Boy del Llobregat»; Campmany, vispresident de la *Unió;* y feu el resúm de lo dit pels esmentats oradors el president de la *Unió* en Joseph M.ª Roca en un brillantissim y enérgich discurs que fou coronat ab delirants aplausos per la inmensa gentada qu'omplía a vessar l'espayós envelat en que tingué lloch el *meeting*.

La llista de societats y periódichs adherits y representats en l'acte, que llegí'l senyor secretari, fou nutridíssima.

—

La «Associació Wagneriana» ha clos las tascas artisticas del present curs ab un concert que tingué lloch el dijous passat, executantse diferents fragments d'obras de Wagner (pera que'ls socis poguessin ferse cárrech de la traducció catalana del text wagneriá) interpretats pel notabilissim bariton Ramón Blanchart y pel tenor Raventós y'l bariton Segura, prenent també part en el concert els pianistas Burgés y Ribó, ademés del mestre Ribera, director artistich de la «Associació». Tots foren ovacionats per la nombrosa concurrencia qu'omplia'l local.

Durant el present curs (octubre-juny) han tingut lloch en la «Associació Wagneriana» las conferencias dels senyors Doménech y Aris; s'ha fet coneixe pel president, en Joaquim Pena, l'obra teórica de Wagner *L'Art y la Revolució* (que juntament ab l'altra obra *Música del Pervindre*'s repartirá próximament als socis); s'ha fet l'estudi complert de *La Walkyria*, s'han celebrat concerts, entre ells el del XX aniversari de la mort de Wagner, y s'han repartit als socis las traduccions catalanas de *L'Or del Rhin* y de *La Walkyria*.

—

En la societat «Aplech Catalanista», y organisadas per la secció de Bellas Arts de la mateixa, donaren el passat dijous unas interessants conferencias els senyors Novell, Aineau y Casanovas, exposant cada un d'ells son concepte del art y coincidint en voler allunyarlo de las academias y escolas especials que sols tendeixen a uniformarlo llevantli sa qualitat més caracteristica, qu'es la d'ésser veritable espill de la vida d'un poble.

Assistí a aqueixas conferencias nombrós y distingit públich que las aplaudí com se mereixian.

—

Se tracta de crear una associació encaminada a implantar en nostra ciutat un verdader Teatre Lirich Catalá, haventse ja redactat els estatuts. La idea no pot menys d'ésser simpática als que's preocupan de fomentar y propagar l'art de la terra. Tots han sigut invitats a las sessions preparatorias, segons se'ns diu. Desitjariam, donchs, que la empresa fos seria y poguessin durla a cap elements que trevallin ab constancia y entusiasme, donchs cal tenir en compte'l fracás de la primera tentativa de teatre lirich catalá realisada al Tivoli, y pendren la deguda experiencia.

En reunió que's celebrará aquest vespre als «Quatre Gats» se llegirá'l projecte d'estatuts de l'associació, a fi de modificarlos en lo que convingui.

—

Els federals que constituhiren fa alguns mesos el centre autonomista «Catalunya Federal», celebraren el passat dilluns la inauguració oficial del mateix ab una vetllada en la que's conmemorá'l nové aniversari de la publicació del programa federal obra d'en Pi y Margall, quin retrat figurava en lloch preferent del saló en que tingué lloch la festa.

Aquesta fou presidida pel senyor Pi y Suñer, y feren us de la paraula'ls senyors Marinel-lo, Tona, Durván, Coca, Torres, Roig Armengol, Ventura Pardo, y Laporta. Fuhetejaren als federals ambiciosos que fan vergonyosas unions ab els republicans unitaris; digueren que'ls bon federals, més que ab aquests, están d'acort ab els catalanistas, sense deixar d'ésser republicans per'xó; defensaren la patria catalana; combateren als republicans electorayres y als federals que s'hi assemblan sense capir lo qu'es el federalisme a que diuhen pertanye; censuraren als qu'enganyan al poble dihentse demócratas y victorejant las institucions armadas, etcétera, etc.

Finalment el senyor Pi y Suñer resumí tot lo dit, fent l'apología del programa federal y saludant als catalanistas qu'havían assistit a la festa, entre'ls quals no hi faltava la representació de JOVENTUT.

La concurrencia fou nombrosíssima, aplaudintse ab entusiasme als oradors.

—

L'«Orfeó Catalá», desitjant facilitar a las classes trevalladoras la ocasió de sentir sos concerts, ha acordat celebrarne dos de carácter exclusivament popular, tant pels preus que regirán com pel local ahont tindrán lloch, que será'l teatre Onofri, situat al Paralelo.

Excepte'ls palcos, totas las demés localitats serán a benefici del públich, regint el preu únich de 25 céntims de pesseta la entrada.

El benefici liquit que s' obtingui será destinat a beneficencia. Oportunament se fixarán els cartells anunciant els días que tindrán lloch els esmentats concerts.

—

Publicacions rebudas:

Acta de la Sesión Pública Inaugural del curso de 1902 á 1903, celebrada'l 22 de novembre de 1902 per la «*Academia y Laboratorio de Ciencias Médicas de Catalunya*». Conté l'acta de la sessió, redactada en catalá, la memoria-ressenya dels trevalls realisats, escrita també en catalá pel secretari general doctor Joseph Tarruella, y'l discurs del doctor Jaume Guerra y Estapé, sobre las *Manifestaciones cerebrales en las cardiopatías de la infancia.* Tots els trevalls son notables de fons y de forma, constituhint un elegant fascicle de més de 60 planas pulcrament imprés.

Jochs Florals de la «Lliga Autonomista» de Calaf. Hem rebut el cartell de convocatoria d'aquest certamen, imprés a varias tintas ab hermosos dibuixos decoratius d'en Riquer. S'ofereixen quinze premis per'altres tants trevalls, havent d'ésser remesos, aquests, avans del dia primer de setembre, al secretari del jurat calificador, qu' estará format pels senyors següents: Leonci Soler y March, president; Candi Closa, vis-president; Jaume Bosch, pbre., Joseph Ferrer y Carulla, Joseph A. Capdevila y Vila, vocals; Pere Gabriel, secretari. La festa's celebrará'l 15 de setembre, diada de la festa major de Calaf.

Exposición Real-Internacional de Atenas. En un bonich fascicle de 16 planas, la comissió d'excursions de dita Exposició ha publicat la relació, ab tots els datos necessaris, d'un viatje circular pel Mediterrá, aixó es, de Barcelona a Nápols, de Nápols a Atenas, d'Atenas a Beyrouth, de Beyrouth a Alexandría, d'Alexandría a Palermo, y de Palermo a Barcelona. El viatje té carácter artistich, donchs no sols permet veure las poblacions indicadas, sinó empendre excursions a altres llochs vehins, com l'antiga Pompeya desde Nápols, el santuari d'Eleusis y las runas de Tirynto y Argos desde Atenas, las pirámides de Gizeth, la Esfinx y altres monuments desde Alexandria, etc., etc. Las condicions del viatje son económicas, costant 2.000 pessetas el passatje de 1.ª classe y 1.500 el de 2.ª, compresos tots els gastos d'a bordo y de terra, vapor, hotels, ferrocarrils, tramvias, cotxes o cavalcaduras pera las excursions marcadas en l'itinerari, entradas y festivals de la Exposició, teatres, guias, propinas, y tot lo indicat en la relació del viatje. La Exposició Internacional d'Atenas dona lloch, donchs, a fer un viatje aprofitat, visitant no sols l'admirable Grecia, sinó també altres pobles, y podent ferse cárrech de tres civilisacions diferentas, la clássica romana y grega, la oriental y la egipcia. Els que's vulguin inscriure per'aquest viaje tenen temps fins al 30 de juny. La excursió surtirá de Barcelona'l 23 d'agost.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no sían inédits.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

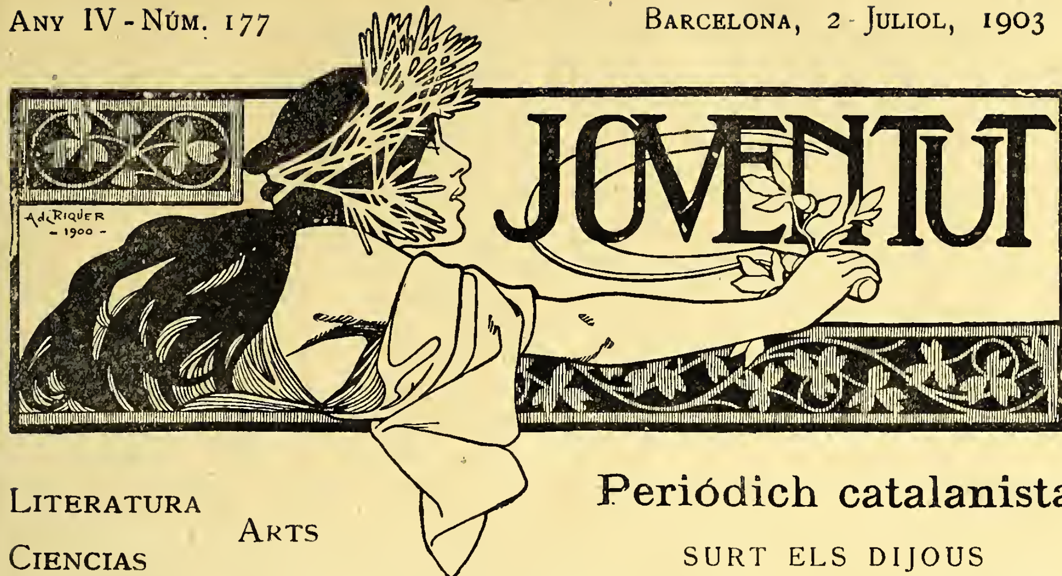
Preus de suscripció:

CATALUNYA: Un any.	8	Pessetas.
» Mitj any.	4'50	»
» Trimestre.	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA:		
Un any.	9	»
EXTRANGER: Un any.	10	Franchs.
Número corrent	20	Céntims.
» atrassat, ab folletins. . . .	40	»
» » sense folletins. . .	25	»

Fidel Giró, impressor.— Carrer de Valencia, 233

ANY IV - NÚM. 177

BARCELONA, 2 JULIOL, 1903

LITERATURA
ARTS
CIENCIAS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . . . 20 CÉNTIMS.
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . 40 »
» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

FOLLETI:

CAP AL POBLE

El Catalanisme 's va extenent poch a poch per tots els indrets de nostra patria. Arreu naixen novas associacions al calor de la benfactora idea, y lo que verament aconhorta nostre amor a la Causa es que, en sa majoria, tenen carácter popular. Gran part d'aquest desvetllament se deu a la *Unió Catalanista*, composta de catalans entusiastas y desinteressats que tot y acceptant el dictat de somniadors, no han deixat ni un moment de fer sanitosa propaganda quals resultats práctichs son evidents.

Peró malgrat el carácter democrátich de las Bases de Manresa, malgrat la propaganda feta y'ls sacrificis de tots, malgrat existir latent una esquerra del Catalanisme, cal no fernos ilusions, mirar serenament la realitat y veure que si bé la idea avensa y cada jorn fa nous adeptes, la gran massa del poble (el proletari de las grans ciutats y poblacions fabrils, els jornalers del camp) resta indiferenta al moviment, y si bé se'n entera, mal informada, el creu reaccionari y'l considera com a causa propia per'afavorir a la classe mitja, al burgés, al amo.

Y aquesta burgesia, si bé es catalanista o regionalista, no sab el poble que, fora d'honrosas excepcions, professa un catalanisme aygualit, atemperat com tot lo seu a sas conveniencias; y molts, en ella, estiman a Catalunya tan platónicament, que sos fills s'instruheixen en castellá y'l parlan fins a casa seva. En cambi, el poble, sia per lo que sia, serva sa llengua.

Y tampoch sab el poble qu'es precisament ell, el proletari, el que més pateix del estat de cosas vigent, y que del centralisme derivan la major part de sas desgracias. Mentres en el món civilisat se sent el sotrach subterrani de la lluyta social sempre viva, peró apaybagada per las encertadas disposicions dels governs y per la relativa instrucció del obrer, aqui pren carácter agut y'ns tenen en

continua alarma la vaga, las coaccions y la repressió. Si per alguna cosa corre pressa'l triomf del regionalisme, es pera poder solventar dintre casa nostra la pahorosa qüestió. Qüestió irreductible tal com estém, y que'l Catalanisme no pot eludir de cap manera en un pais com el nostre ahont el comers, la fabricació y la industria van prenent tan extraordinaria volada.

Els obrers y'ls pagesos son els més directament interessats en que nostra patria 's governi per ella mateixa, puig ells serán els primers en surtirne beneficiats. No parlo ja de lo estatuhit en las Bases de Manresa directament favorable al poble, puig li dona representació a las Corts, el lliura del servey militar obligatori, l'alleugereix de la contribució dels consums y estableix l'impost progressiu sobre la riquesa. Peró, un cop amos de nostra llegislació, s'imposaria 'l regular y recompensar ab justicia 'l trevall de las donas y'ls infants, l'afrontar el problema de la jubilació del obrer vell y'l procurar que'ls joves actius y de bona voluntat no manquessin may de feyna ben remunerada. Això mentres y tant la societat no arribés a un grau superior de civilisació en que s'anessin esborrant certas injustas diferencias y anés establintse, no una igualtat, sinó un cert equilibri d'equivalencias proporcionals a las necessitats y a las condicions de cada hu.

Convindria molt que'ls capitosts y sociólechs que figuran en el moviment catalanista's fixessin ab predilecció en aquestas qüestions qu'avuy dia están per sobre de totas perque a tots ens tocan de molt aprop, y procuressin buscar solucions racionals y oportunistas a la munió de conflictes que avuy s'imposan á la pensa de tot home de cor generós.

Convindria moltissim que's desenganyés al obrer de las utópicas teorias que sos falsos apóstols li han predicat, explicantli A × B que molts dels que pretenen salvarlo l'enganyan miserablement y al mateix temps explicantli tot lo que's pot fer per ell (ell ajudant) pera mellorar sa sort dintre lo humanament possible, y tenint sempre en compte las veritats cientificas derivadas de la mateixa naturalesa qu'ha establert una lley de desigualtats dura, peró atenuada per un'altra lley de compensacions. Destruheixis tot lo qu'ara diferencia accidentalment als homes, y sempre quedará una aristocracia dels forts, dels equilibrats, dels inteligents, sempre quedarán individuus richs d'iniciativas, d'activitat, de recursos pera satisfer sas necessitats que sempre serán més nombrosas que las dels apátichs, dels febles, dels imbécils, qu'en cambi experimentan més plaher en la satisfacció de sas necessitats purament animals, sacrificant fins part d'aquestas els que fervorosament rendeixen culte á la peresa.

La missió social d'un poble práctich com el nostre es assolir un equilibri tan estable com se pugui, dadas las condicions actuals, y sempre ab tendencias al avens y a la perfecció. Nostre carácter individualista ha donat per resultat la divisió de la propietat en la que's basa nostra relativa riquesa: la implantació de l'autonomia podria afavorir y portar fins al major limit possible aquesta repartició de benestar. Fugir de tota exageració socialista, que convertiria Catalunya en una gran comunitat organisada com un convent o un exércit; y no arribar a un individualisme absolut que no pot ésser viable fins que'ls homes siguém ángels.

Tan enemichs de las tiranias de dalt com de las de baix, deuriam trevallar pera que'l poble ignorant, inconscient, instintiu, desaparegués pera donar lloch a un acoblament d'individuus ab personalitat propia, lliures, independents, units per l'amor natural dels que a la primera llambregada vegeren la llum del mateix sol, y al dar els primers passos trepitjaren la mateixa terra.

¿Vol dir això que'l Catalanisme aconselli l'exclusivisme y, al predicar l'amor als compatricis, toleri l'odi o la indiferencia envers els forasters? De cap manera. No tan sols la hospitalitat se practica en son grau maxim en els pobles lliures, sinó que l'amor a la terra que'ns vegé náixer no exclóu l'amor a tot sér humá mentres honrat sia. Tan de bo que per tots els ámbits del món poguessin establirse nacionalitats naturals tan ben organisadas, tan felissas, tan activas, tan gloriosas com voldriam que fos la patria nostra! Alashoras estariam a un pas de la fraternitat universal, del verdader amor del home envers l'home, que fa desitjar pels altres lo que un desitja pera si mateix. Mes lo que'l Catalanisme no pot tolerar es que forasters

se fiquin a casa nostra pera governarnos y dirigirnos com si fossim menors d'edat, y protesta de que això succeheixi en qualsevol altra nació.

Als obrers, y a tota mena de trevalladors d'ideas avensadas, caldria férloshi una pregunta: ¿Creyéu qu'es possible arreglar el món d'un cop? ¿Es práctich voler esborrar, per la sola forsa de la solidaritat y la fraternitat humanas, tota classe de diferencias en la organisació de l'autoritat, de la familia, de la propietat, de la religió, vinculadas en atavismes de rassa, en influhencias de clima y en mil altras causas d'ordre purament natural? Es evident que l'home en general tendeix a la llibertat, mes la sencera comprensió d'aquesta y l'aptitut dels diferents pobles pera conseguirla varian extraordinariament per una multitut de causas que forsosament pesan sobre la solució de la qüestió social.

Potser tindriam dret a voler arreglar Turquia o'l Marroch, Xina o Servia, quan nosaltres estiguessim segurs d'haver assolit la perfecció, y encara aqueix dret fora forsa discutible. Mentres tant, ens sembla curullat de solta que, avans de voler arreglar la casa dels altres, volguém arreglar la casa nostra, lo que no podém fer sense l'autonomia; y alashoras podrém predicar ab l'exemple, la més eficás de totas las prédicas.

Remembrém als capitosts y sociólechs del Catalanisme lo que ja hem indicat: Si'l poble no ve cap a nosaltres per falta de comprensió, cal anar cap al poble y dirli que som germans seus, que'l Catalanisme abomina de tota classe de explotadors, que desitja ab tota l'ánima sa redempció, que sas aspiracions son las més honradas y las més altruistas que puguin ésser. Y a la classe mitja, a l'alta burgesia, als potentats, cal dirloshi que'ls pitjors anarquistas, més perillosos y temibles que'ls anarquistas d'acció, son aquells d'entre ells que atentan a l'autoritat y a la justicia sobornantlas o influhintlas, son aquells que atacan la propietat, la familia y l'honra *dels altres*, salvaguardant la seva honra, la seva familia y la seva propietat baix l'amparo de lleys seculars y venerandas institucions. Cal dirloshi que'ls pitjors socialistas son els que volen l'Estat (constituhit per ells) absorbint totas las funcions, reservantse totas las iniciativas, convertint al individuu en petita rodeta de la gran máquina de fer diner, diner qu'ells ja's cuydan de recullir y colocar en lloch segur.

Comensá 'l Catalanisme entre'ls elements intelectuals, continuá extenentse entre la joventut, y últimament ha conquistat casi per complert la classe mitja. Comensa a entrar en el poble, peró estém molt lluny de tenirlo al costat nostre: va esgarriat darrera oripells de teatre que li presentan una república com a guiadora natural cap a sas reivindicacions. *República! Monarquía!* Paraulas mesquinas y buydas que no tenen res que veure ab el govern que desitjém d'una nacionalitat per si mateixa, per forsas surtidas de tots sos estaments. *Rey! President de República!* Dos cárrechs que sobran en els pobles lliures.

Si, catalanistas: convé estar al costat del poble, perque ell es la célula constitutiva de tota societat, es el protaplasma ahont pren forma la civilisació, son nivell de cultura es el que dona cultura a las nacions, ell es la massa ignorada d'hont brollan els héroes, els sabis, els artistas, ell es la inmensa pedrera que dona fonaments sólits a las més atrevidas construccions, ell es el nirvi de la rassa, es la verdadera forsa d'una causa, es el bras que trevalla y que irat també castiga als traidors, es el qu'es prou forsut pera rompre jous y cadenas.

Mes si volém sa forsa no es pas pera imposarnos ab ella, puig nostra doctrina es tota composta d'amor y de constancia, sinó que la volém per'assolir son propi bé y perque'l jorn que tot el poble senti en son cor generós e infantivol bategar l'amor a Catalunya, aquell jorn triomfará la causa de la justicia y la llibertat.

Y ara que'm perdonin els capitosts y sociólechs del Catalanisme si per un moment m'he surtit de mas habituals qüestions.

SEBASTIÁ JUNYENT.

LA TRADICIÓ Y LA RAHÓ

I

«Lo que feyan els meus avant-passats, faré. No estich per innovacions, que portan al desordre. A n'ells els hi va anar bé: donchs...» Aixis parlava'l senyor Jaume, home grassó, de mitja edat, afeytat de cara, lluhint tan sols el pel gris del sota-barba que, ab son espés cabell, feya un bon march a son rialler rostre.

En efecte: com sos pares, continuá la botiga de macarrons, fideus y altras pastas, guanyanthi bon xich més que'l passament. A quarts de sis tothóm llevat: ell, la dona, els fills y'ls aprenents. A la una, com a las set, a taula tots menys l'aprenent de guardia, pera vigilar y despatxar als endarrerits. L'hora del xacolata y del brenar era més fixa que las surtidas de sol. Els plats que's servian en las horas d'ápat eran, dia per dia, els mateixos que trenta anys enrera.

A las vuyt del vespre anava ell sol al café a fer el dómino ab sos companys de sempre. Alguna qu'altra festa anyal feya un extraordinari: duya tota la familia a un luxós café, en el que s'hi donavan concerts per un pianista de gran pervindre. A un quart d'onze al llit, desprès de ben tancada la botiga, operació qu'ell indefectiblement dirigia.

Y sempre repetia lo mateix: «Cal respectar la tradició. Aixis ho vaig trobar, aixis ho deixaré.»

Els trajos d'ell y de la senyora Pona, sa rodona muller, semblavan els mateixos qu'havian dut sos pares. Quan surtian els diumenjes, empolaynats ab lo melloret de la casa, alguns se giravan a contemplarlos y fins somreyan, ab gran recansa dels ganapias dels xicots y de la presumida de la mossota. Aquests una o dugas voltas s'atreviren a fer certas observacions sobre las vestimentas paterna y materna, y... fillets meus, cóm se posá'l senyor Jaume! Y encara sort que's trobavan a la Rambla! Ab cara seria y roja y l'esguart brillant, digué:

—No vos vull sentir may més! Sembla que vos donéu vergonya dels vostres pares! Aixis anavan els meus y aixis aniré, pesi a qui pesi!—

Y al dir aixó's mirava ab menyspreu a tota la societat barcelonina representada a la Rambla.

—Peró si ja no hi va ningú aixis! Si fins la gent riu!...

—Desvergonyits, mals fills! La culpa es teva, Pona, que'ls has pujat malament!...—

Y al arribar a casa tot aná de dalt a baix. Entre'ls crits, que's sentian de fora, els vehins pogueren entendre: «Mals fills!» «Canalla d'en Rave!», y una infinitat de voltas: «La tradició!»

Els noys havian anat al colegi del senyor Madico, qu'en la infantesa del senyor Jaume era'l mellor de la ciutat, mes alashoras... feya llástima. La noya a casa donya Rita, célebre per haverhi passat tota la bona menestralada en altre temps; mes quan hi aná la Elena eran sols set o vuyt xicotas qu'ajudavan a la malhumorada velleta soltera a pagar el lloguer del gran pis que fou colegi admirat y envejat per totas las *costuras* y *colegios de señoritas* de la població.

¿Que'ls noys y la noya aprenian poch y ranci? Falornias. Ja ho sabia ell que s'hi aprenia; y a més: allí hi havian estudiat ell, la seva dona y'ls seus pares.

Als noys ja grandassots, disset y divuyt anys, els hi donava un ral per setmana, pera lluhir ab sos amichs (a n'ell li havian donat sempre quatre quartos). A la noya li deixava dur els céntims pera las cadiras pel ofici del diumenge y pera las caritats que feyan a la surtida.

Ab lo únich qu'havia tranzigit era ab els trajos dels noys y la noya, y encara desprès de molta brega y fondos disgustos, y gracias á la intervenció de la Pona, que's guanyá un escándol de set mil dimonis, vuyt dias de morros y l'amenassa de que deixava sobre d'ella tota la responsabilitat de la perdició de la familia.

Els noys surtian sempre ab el pare; sols, no més que per algún recado. La noya, ni en forat ni finestra. A missa matinal cada dia, a ofici'l diumenge, al rosari quan era cantat y ab sermó, y sempre ab la mare; els dias de festa a visitar oncles, tias y demés anexes a la familia.

Els tres fills prou haurian volgut un xich més de llibertat o d'esbarjo, com tenian sos amichs y fins sos parents; peró tot era inútil: el senyor Jaume era més ferm que una

roca. «Aixís ho vaig trobar, aixís ho deixaré; res vull tocar.» Y si algú li parlava del cambi dels temps, se'l mirava ab somrís protector y compassíu. «Quánta ignorancia!», pensava.

Passaren els anys, y la botiga comensá a anar malament. La competencia la matava; els altres donavan mellor y més barato; venian a fiar; las botigas eran molt més luxosas; els dependents, mellor menjats y pagats, eran més aixerits y se li enduyan lo bo y mellor del servey del barri; podian y sabian festejar, anar al ball els diumenges, y fins algún día al teatre; en cambi, els seus eran apocats y ensopits, y si algún de llest n'hi entrava, en fugia tot seguit. Y era natural. Prompte la botiga del senyor Jaume semblá'ls colegis del senyor Madico y de donya Rita. Peró 'l senyor Jaume, ferm que ferm y ab somrís irónich, menyspreuhava a tots. «Ells tornarán» deya.

Un diumenge que s'entretingué cinch minuts més al café, corregué tot esbufegant per'arribar a l'hora justa a casa seva, y trobá la botiga en un gran desori, plena a vessar de la gent del barri. En un recó la seva dona ab una basca, ab el metje a son costat; els aprenents una má sobre l'altra, badant la boca un pam; els vehins xerra que xerra... Entrá, y la multitut, de cop silenciosa, li obrí pas. S'acostá a sa muller:

—¿Qu'es aixó, qué ha estat?—

Y ningú res. Y girantse de sobte, bo y buscant:

—¿Y'ls noys?—

Y l'esferehidor silenci continuá. En un recó dugas marmanyeras se miravan aguantantse'l riure. El metje, amich de la casa, li digué ab els ulls ben oberts:

—Tingui, senyor Jaume. Animo y llegeixi.—

Y ell agafá'ls papers, y llegí:

«Pares, perdoneume; no puch més; fujo ab l'home qu'estimo perque sens ell no podría viure. Ab ell seré lliure y felis.—*Elena.*» (1)

En el paper hi havia senyals de llágrimas.

«Pares, no'ns busquéu, puig fora inútil. Al arribar a nostre destí ja vos escriurém. Esperém poder tornar richs y ésser lliures. Perdoneunos.—*Joan* y *Ramón*». (1)

El senyor Jaume's torná vermell com un pebrot y caygué tan llarch com era, víctima d'un atach de feridura.

L'endemá la botiga s'obrí á la mateixa hora.

Tres mesos més tart el senyor Jaume, clavat en un silló ab rodas, paralítich y ab el cap clar, y podent dir sols una paraula de tant en tant, s'estava al peu del balcó. En el mateix quarto'l metje parlava ab la senyora Pona.

—Déixinse de tonterias—deya.—Els temps cambian molt. El senyor Jaume no se'n volgué fer cárrech, y feu cegament—ab bona voluntat, aixó sí—lo qu'havía vist fer als vells, sense capir que aquests obravan ab justesa y d'acort ab sos temps. Era un tradicionalista inconscient. Bona cosa es la tradició; peró sola, sense l'auxili de la rahó natural, de res val.—

Y'l vell movía'l cap d'un cantó al altre, fent que no; y se li sentía:

—Aquí... la tradició!... sempre!... Tornarán!—

II

«Lo qu'es just ho será sempre: lo dolent sempre ho es. La veritat sempre sura. L'únich criteri sá es la rahó. Aquesta deu ésser nostra guía. Res son els homes, res valen els temps. La rahó'ns diu que l'home deu ésser lliure: donchs ¡visca la llibertat!; que tots som iguals: ¡visca la igualtat!; tots germans: donchs que visca la fraternitat!» (2) Aquest era 'l credo del magristó ciutadá Baldomero, amo d' una taberna d' un antich carrer de nostra comtal ciutat.

En la taberna *A la Gloriosa*, hi havía la tertulia dels *revolucionaris* del barri. En ella hi podia entrar y péndrehi part tothóm, coneguts y desconeguts, de bon aspecte y mal

(1) Fugí ab l'Arturo, oficial perruquer més viu que la tinya y més murri que maco, y aixó qu'ho era molt. Ella tenía'ls vinticinch anys.

(1) Fugiren cap a l'América del Nort. Entre'ls tres se repartiren uns dos mil duros or y altra moneda. La mellor part se la endugué la noya, com a directora de la general fugida y per consell del perruquer. A la caixa hi quedá un bon mitjot, que restá gracias a la energía dels noys.

(2) No ho traduhím per *germanor*, perque *fraternitat*, en llenguatje jacobí, no té res que veure ab la veritable germanor.

carats, ben parlats y mal parlats, lladres y honrats, *sabis* y tontos, fins els *llanuts*, si volian... Com que tots eran iguals! A tots tractava del mateix modo... ¡Com qu'eran *fraternals!* Tothóm podia dir lo que volgués... ¡Com qu'en aquella casa hi regnava la llibertat!...

El noy y la noya d'en Baldomero, en us de sa llibertat, de petits ja fugian de casa arrossegantse per tots els carrers. ¿Al colegi?... Qu'es cas: ja hi anirian quan volguessin! Y eran grans y encara no hi havian estat.

La dona, la fresca y rodanxona Pepeta, era, segons malas llenguas, amiga del mestre de la *Escuela pública municipal* del barri. En Baldomero res sabia. No feya més que llegir diaris *lliberals* y llibres que no entenia, amén de fer sempre llarchs discursos sobre la *Razón*, la *Igualdad*, etc., etc., á sos clients; y no li quedava temps de cuydarse de la dona, dels noys, ni del despatx (feyna qu'estava encarregada a un altre sér *lliure*, esclau d'ell, d'un mosso). Ell estava cridat á cosas superiors: se sentia *redentor* y *amigo del pueblo*.

Y la botiga anava bé perque'l mosso era cuydadós, honrat e inteligent.

Pel menjar no hi havia hora fixa. S'havia de menjar quan se tenia gana: aixó era lo racional. Y a més, tothóm era lliure de menjar quan volgués.

El noy, ja gran, divuyt anys, vestia com un veritable senyoret; anava a la Universitat, segons assegurava, a seguir uns estudis. A sos pares casi res els hi deya més que pera demanar quartos: se'ls mirava ab llástima y fástich ensemps. La noya vestia descuydada y de qualsevol modo, y a fe qu'era bufona y aixerida. La dona vestia de coloraynas, portava xavos, s'enfarinava y fins, segons las vehinas, se posava un xich de pintura (de mangra, deyan ellas). En Baldomero, alt, magre, un xich calvo, duya bigoti y mosca, y un si es no es de patillas, y vestia com devian haver vestit els *milicianos* d'altre temps quan no's posavan l'uniforme; y ell ne tenia un de llampant d'uniforme. Quina llástima que no hi hagués milicia nacional! Era son únich disgust, apart dels que li donavan la tirania y la má amagada del clero (paraulas d'ell).

Passaren els temps, y una nit, al arribar a casa, bon xich tart després d'haver predicat de valent sobre'l predomini de la rahó, sobre la llibertat y altras cosas sublims qu'ell *dominava*, obri la porta ab cuydado pera no despertar a ningú, y senti a la dona y a la noya que's disputavan ab veu fosca, ab rabia concentrada. Y al anar a tancar la porta quedá clavat.

—Bandarra! Ja ho sé qu'estás embrassada d'aquell brétol, d'aquell lladre! Vesten de casa, que'ns deshonras! ¿Qué dirá'l beneyt de ton pare quan ho sápiga? ¿Qué dirán els vehins quan se'n adonguin? Ves, ves; preparat a dur el fardo a la borderia!...

—¿Bandarra jo? ¿De qui ho he aprés més que de vosté, que tot el dia s'está ab aquell porch de mestre? Porchs, més que porchs! ¿Qué deuhen fer, que la gent ho conta en veu molt baixa? Prou ho sé jo; prou m'ho diuhen els vehins! Porchs! Ja me'n aniré demá ab el Moreno, ja! Pera *honrar* aquesta casa ja n'hi há prou ab vosté. Si no fos tan ximple'l parel...—

En Baldomero restá com de pedra, sense gosar moures: groch, ab els ulls sense fixesa... Entrá un municipal que li digué á cau d'orella:

—*Don Baldomero, corra usted: pasa una desgracia horrible, su hijo está detenido por créersele complicado en un robo de alhajas cometido hace días en casa del padre de uno de sus compañeros, el banquero señor Jiménez!...*—

Se girá esmaperdut y fugí cap al fons de la botiga: obri una tapa y s'ohi ¡¡xap!!

Usant de sa llibertat, feu lo que li dictá sa rahó.

Pobre Baldomero! ¿Qué podia succehir no tenint altre criteri que sa rahó? ¿Qué li costava recordarse un xich del passat?

III

Aquesta faula es grollera, ben cert; mes quelcóm diu.

Si fos possible un resúm de lo bo d'en Baldomero ab lo bo del senyor Jaume! Ab bona base de tradició y un bon criteri de rahó!...

Segons diuhen certs sociólechs, l'Individuu y la Societat son organismes molt, peró molt semblants. Val la pena de meditar si aquesta faula, o altras per l'estil (sempre més ben fetas) foran aplicables als pobles.

TRINITAT MONEGAL

ELEGÍACA

A CATALUNYA

Dixerunt: Venite et disperdamus eos de gente et non memoretur Israel ultra

PSALM LXXX, vers 5

No's pot dir viure al teu viure,
perdut ja l'antich brahó;
si'l teu dret no va prescriure
¿cóm no surt son campió?

Tos altars hi há qui profana
y ton ánima estrafá.
Noble terra catalana
¿contra'l cel vas tu pecâ?

¿Quín abisme a tu't va atreure,
quína fada t'ull-prengué,
que't poguessis axí ajeure
com qui forsas ja no té?

En remats de blanchs y negres
als teus fills van dividir,
allunyant días alegres
que may més has vist lluhir.

Nostres temps son temps de proba
pel qui sempre t'ha estimat;
cada lley qu'han dictat nova
un dogal més t'ha posat.

Rebutjar per lo de casa
lo que'ns portan foraster,
ens han dit a cops d'espasa
—desd' avuy ja no's pot fer.—

Y a Poblet monstres saquejan
y no's veu ta indignació,
y la tomba allí forsejan
del teu gran Conqueridô!

Ja no cal xurma forana
per tirarte'l llot axí:
s'ha trobat gent catalana
que't fará fins de butxí.

En malhora la teva ira
no va a Xátiva esclatâ
y ara al mártir qu'allí expira
ja ni sabs qui'l daguejá.

Com del Príncep de Viana
sabs tampoch la seva fí,
ni hont va neixe na Joana
que li va arranjâ'l verí.

En els murs de Barcelona
¿sabs potser cóm s'hi lluytá
quan Bervick que l'assalt dona
te onze cops de reculâ?

Axí escupen ta senyera,
tens la llengua en entredit,
el terrer se t'esquartera
y'ls teus códichs s'han proscrit.

Ta grandesa, oh Catalunya,
es avuy sols oripell;
qui dels teus recorts t'allunya
fa de tu un poble masell.

Quan del burch la ramor calla
y arreu l'ombra s'ha obert pas
y la mitja nit devalla
dels teus góthichs campanars,

un moment tornan a viure
tos grans héroes sens parell
qu'ab sa espasa't van fer lliure
o clamant per tu al concell.

Blassonadas sepulturas
abandonan al teu crit
y de vellas armaduras
lo dringar s'ou tot seguit.

Dels darrers que compareixen
no es el comte de Pallars,
y al rey Pere'l Gran segueixen
tots els bons de Panisars.

D'en Clarís la veu ressona
desde l'Ebre al Pirineu:
Sant Geroni té per trona,
Canigó per tornaveu.

Y xisclant la tramontana
sembla un crit d'acusació.
—¿De'l d'Urgell qu'heu fet?—demana.—
¿Qué vau fê ab l'ussurpadô?—

. . . .
. . . .

Catalunya, oh, terra santa,
plena tu de lleyaltat,
pels poblats ta dissort canta
lo rapsoda desterrat.

Catalunya, oh, patria hermosa,
qu'ab respecte mirá'l món,
bé altres temps vas ser ditxosa
no abaixant per ningú'l front.

Si avuy pots veure cóm s'ascla
l'arbre sant de nostra lley,
ja no ets tu aquell poble mascle
ennoblit pel més gran rey.

Pel gran rey quin sagrat glavi
ja no tens ni sabs hónt jau... (1)
¿Cal que un poble aixís acabi
per no véurel més esclau?

RAMÓN E. BASSEGODA

---

(1) El célebre tisó del rey En Jaume desaparegué, no se sab cóm, de la Catedral de Valencia hont se guardava.

TEATRES

I GIORNI PIU LIEDI. — ARLEQUÍN REY. — LAS FUNCIONS ZACCONI.

Ab la comedia satírica *I giorni piu liedi*, en G. Antona Traversi tracta de probar que molt sovint els dias que precedeixen al matrimoni d'una senyoreta, sobre tot si es de la elevada classe social, lluny d'ésser els més joyosos y felissos, com sembla creure tothóm, son al contrari'ls més enutjosos. El contracte matrimonial y pacte d'interessos, els amichs malvolents y las amigas gelosas y tafaneras, els sogres futurs y demés parentela, las modistas y, en fi, el tráfech que implica un acte tan trascendental, son circunstancias que contribuheixen a aquest curiós resultat.

L'obra casi bé pot dirse que no té argument, y l'acció llanguideja. No obstant, l'autor presenta algún tipo molt ben observat, com el príncep avaro, rutinari y empalagós, la promesa y l'oncle d'aquesta, graciosissim, encara que un xich acaricaturat. El diálech, finament satírich, es correcte y conté notas justíssimas ridiculisant cert usos y costums de las elevadas classes socials. Peró tot axó no logra despertar l'interés del públich, que troba a faltar en la comedia d'en Antona Traversi lo que sens dubte es essencial a tota obra escénica, es a dir: el fons y la originalitat; en una paraula, vol que hi hagi més substancia.

En Paladini doná una justa interpretació al personatje del princep. Dels demés, sols mereix citarse la Mariani.

—

En un prólech que l'Adolf Lothar, autor de *Arlequí rey*, va escriure pera la tercera edició alemanya, ens explica la génesis de la seva comedia. Un dia, trobantse a Viena en un petit teatre, va veure un actor dolent y mal vestit que interpretava un paper de diplomátich. «Quinas puntadas de peu — va dirse en Lothar—rebria en la vida real un diplomátich semblant a aquest!» Tot seguit la seva imaginació engrandeix el quadro, y veu a un comediant que per un concurs de circunstancias extraordinarias se troba en el cas de fer de rey. «Seduhit (1) l'autor alashoras pel conflicte que pressent entre l'apariencia real y la personalitat humana, concebeix primerament una tragedia terrorifica, quelcóm shakesperiá, quina acció passaria a Escocia y en la que Marlowe seria'l protagonista. Peró després, semblantli la forma massa severa y'l medi massa fret, transporta l'acció a Italia evolucionant envers la tragicomedia; els actors de la *comédia dell'arte* li serveixen de personatjes; y aixis Arlequi esdevé rey.»

Ab lo dít fácil es compendre que'l nirví de l'obra es la sátira politica y social. L'autor presenta'l quadro d'un poble governat per una monarquia *d'origen diví*. En nom de Deu el rey regna; peró aixó es una farsa. En realitat el verdader origen de la monarquia es la forsa: la forsa es el dret. Aixis ho diu a Arlequí en Tancredo, germá del rey difunt, que ve a ésser com un primer ministre del Estat. Per la forsa va entrar aquell a governar, y per la forsa y l'astucia Arlequi esdevé rey. El comediant, el creador de tota mena de tipos, l'home que sobre las taulas d'un escenari sab interpretar y donar vida a tota mena de papers, també pot servir pera representar a la perfecció, en un escenari més gran, un altre paper en el que tot es comedia, ficció y apariencia. «Evidentment, jo no he nascut pera ésser rey—se diu Arlequí:—jo no'n tinch la vocació, perque a mi sols m'agradan els papers que puch representar francament, posanthi tota la meva ánima, y per aixó quan ne trobo algún que no'l puch sentir, el deixo. Un d'aquests es el de rey; me ve gran y l'abandono. Que n'aniriam de bé si tots els reys que no tenen vocació de tals fessin com jo, abdiquessin com jo!... Si jo ho faig, es perque jo vull ésser lliure, perque jo vull estimar, vull estimarte a tu, hermosa Colombina, y vull riure y fer riure espontaniament. Y dintre'ls palaus dels reys el riure es un crim, l'amor una debilitat, la llibertat una ficció. Mes, pera representar el paper, tant serveixo jo com qualsevol altre. No he mancat may una réplica, sempre he estat en situació. He sigut déspota, he sigut crudel, he destruhit als meus enemichs seguint aquella máxima santa: *val més que morin cent ignocents, que no que s'escapi un sol culpable*, que'ls morts no poden fer cap mal, y'ls vius ne fan sempre!... Y com que feya decapitar molta gent y aumentava sempre'ls impostos, ningú podia sospitar que no fos un rey veritable.»

No es menys punyent el quadro que fa l'autor de la cort. «Una reunió de morts; tot son caretas! Una multitut de grans noms darrera dels quins no hi há res més que la tradició. Tot fa fortor de podrit». Gisa, la princesa ab qui s'ha de casar, pretén enmatzinarlo; el seu oncle, o'l que's creu serho, tracta de desfersen; y Ezzo, el pretendent, també trevalla a l'ombra. Arreu s'extenen la traició y la intriga; l'egoisme y l'ambició nian en tots els cors.

Pera mostra de la tendencia de l'obra, crech qu'ab lo dit n'hi há prou.

Naturalment, l'obra es simbólica, encara que d'un simbol ben clar. El rey no es més que un arlequi: donchs l'arlequi pot ésser rey. El rey per dret divi, regna, peró no governa; es sols una apariencia, un fantasma. Els

(1) Jean Jullien —Prefaci de la edició francesa.

seus bons intents, els seus bons disitjos, la seva personalitat humana desapareixen devant de las intrigas de la cort, de las ambicions dels governants, de la tradició inflexible. Un rey que s'aparti de la tradició, de la tradició de forsa, de tirania, d'autoritarisme a que deu son origen, no es tal rey; passaria a ésser un home com els altres y perdria tota sa autoritat y prestigi. Axió es lo que pretén demostrar en Lothar al posar l'arlequi en el lloch del rey. Pera fer comedia, un bon comediant la fará tan bé com qualsevol home.

Dramáticament, l'autor se va trobar ab una gran dificultat: «¿Cóm me las arreglo—devia dirse — pera que la faula resulti verosimil?» Avuy dia, que l'art dramátich ha evolucionat envers la veritat absoluta, se'ns fa dificil admetre certs convencionalismes qu'avans acceptavam correntment. Aixís els puritans no voldrán passar per la ficció d'en Lothar. Per hábil que sigui en la preparació de la intriga, no arribará a fernos creure may que un home —sobre tot si aquest home es un comediant— pugui ferne desapareixe un altre — sobre tot si aquest altre es un rey — y posarse en son lloch sense que ningú se'n adongui, ni tan sols aquellas personas que com els demés comediants, per haver viscut continuament ab el matador y per l'afecte que li duhen, necessariament l'han de reconeixe.

Baix aquest aspecte jo crech que'ls puritans tenen rahó, com la tenen al senyalar altres inverosimilituts que trobém en la comedia. Peró jo crech qu'aytals defectes— si en realitat ho son—no tenen cap importancia. L'autor mateix, preveyent sens dubte tals objeccions, ha transportat l'acció a una época llunyana. Y ho haurá fet aixís, pera poder contestar a qui'l critiqui baix aquest aspecte: «¿No aplaudiu a Shakespeare, no aplaudiu a Calderón, no aplaudiu a Schiller? Donchs tots ells, y ab molta més tranquilitat que jo, presentan sas faulas més deslligadas, més inverosimils y ab més pobresa de recursos». Y jo crech qu'en Lothar tindria tota la rahó si aixó digués.

Hem de fernos cárrech de que no's tracta aqui d'un estudi psicológich, ni d'un drama passional, sinó d'una obra filosófica, satírica y moral, qu'enquadra l'autor en un march dramátich pera ferla més interessant. Ni'l rey es un rey, ni l'arlequi es un arlequi, ni la cort, els cómichs, el poble y'ls soldats son estudis concrets: se tracta de la eterna comedia social ab un rey que representa tots els reys, un arlequi que representa tots els arlequins, y una cort, uns cómichs, uns soldats y un poble que son la humanitat tota, la d'avans y la d'ara, la d'avuy y la de demá, que desempenya aquella gran y ridicula comedia consistent en que n'hi hagi un que mani y molts qu'obeheixin, un que pegui y molts que rebin, un que representa a Deu y Deu se creu, y molts que's creuhen ésser homes quan ab prou feynas arriban a bestias.

En fi, jo crech que l'*Arlequí rey* d'en Lothar, a despit de las petitas inverosimilituts que'ls rutinaris volen véurehi, es una obra hermosa, una obra mestra, tant, que considero justissim el judici que va mereixe d'un autor dramátich italiá, tan conegut y de tant talent com es en Rovetta: «Si un poeta—díu —de fantasia luxuriosa, un diplomátich escéptich y experimentat, y un filosop profond s'haguessin reunit pera escriure una comedia, no haurian pogut concebir una obra més sugestiva, més valenta y al mateix temps més saborosa que aquesta obra d'art sadollada de passió, de dolor y de veritat, que'ns confón y'ns excita, que'ns instruheix y'ns fa pensar en el geni o en la bogeria.»

La traducció castellana —deguda a no sé qui, donchs els cartells no ho deyan—encara qu'en linias generals sembla fidel, en realitat es una profanació. Las frases més gráficas, els conceptes més enlayrats y'ls raptes de passió més humans han sigut suprimits sens dubte per respecte a la moral castellana: una moral de tradició. Aixis, bé han fet al presentar la comedia com una *mascarada*— *mascarada* deyan els cartells—donchs en realitat l'obra de tal manera traduhida pert tota la serietat y trascendencia que té.

La execució, en conjunt y en detalls, a l'altura de la traducció. Jo crech sincerament que'ls actors castellans son incompatibles ab el teatre d'ideas. No es possible fer lo nou ab motllos vells, y'ls actors castellans— els del *Teatro Español* els primers—trevallan ab motllos gastats, son fills llegítims de la tradició y de la rutina, portan l'encarcarament y l'afectació en la massa de la sanch, el seu pudor els hi recorda sempre qu'están devant d'un públich, y ab pudor gradúan els raptes de la passió, y en fi, la seva personalitat, formada cultivant un teatre fals, convencional y raquitich, ha quedat fixada definitivament ab el motllo de la rutina; de tal manera, que serán inútils tots el seus esforsos y fins tota la seva bona voluntat per'adquirir aquella flexibilitat de recursos, aquella ductilitat de dicció, aquell desembrás d'interpretació y aquella sinceritat en la creació dels tipos que sols poden possehir els artistas moderns qu'arriban al món del art lliures de tota impedimenta. ¿Cóm voléu, per exemple, que la Guerrero vos fassi una escena passional ab sinceritat, si's donaria vergonya de dar o rebre un petó de qualsevol actor a la vista del públich? Y ¿cóm voléu qu'en Diaz de Mendoza vos fassi la escena final de *Arlequí rey*—pera citarne una —sens afectació, sense *latiguillos*, sense rialladas grolleras, sense posats trágichs, en una paraula, ab aquella senzillesa, intenció y finura que reclama un tipo que no es un histrió vulgar, sinó una abstracció, si ell y'l seu públich sols ab grollerias s'entenen?

Y ¿cóm voléu, en fi, que un y altre parlin en escena naturalment, riguin y plorin com ho fan els homes, accionin y's moguin armónicament ab el carácter peculiar dels personatjes qu'encarnan, si tota sa vida no han representat més que ninots—ab raras excepcions en que may han sobressurtit—fills de la fantasia y que sols fantasiosament podian representar?

Jo crech qu'han fet tart pera'l teatre modern; tant, que si m'atrevis a donárloshi un consell, els diria: «No vos surtiu de vostre repertori; feu teatre clássich; fins, si voléu, feu teatre modern castellá, que per lo encarcarat dona a n'aquell *quince y raya:* peró no vos fiquéu en *camisas de once varas*, que al cap y a la fi, sempre faréu mellor paper presentantvos tal com sou, ab vostras ficcions, ab vostres amaneraments y ab vostras rutinas, que volent aparentar lo que no sentiu, lo qu'es impossible que arribéu a sentir.»

—

A pesar de las detestables condicions que'l Romea reuneix com a teatre d'estiu; a pesar de que actualment están oberts més teatres qu'en el reste del any, actuant en alguns companyias de declamació seria; y a pesar de qu'en Zacconi ha escullit de son repertori las obras més conegudas y més dolentas—fent excepció d'un parell o tres—ab lo qual ens ha donat proba de que, o bé'l seu criteri artistich no es gayre enlayrat o bé—més aviat crech això—de que lo qu'ha procurat es surtir del pas sense tenir d'amohinarse massa; a pesar de tot això, las vuyt funcions Zacconi a Romea han sigut un éxit indiscutible, moral y económicament.

Jo vaig tenir una gran decepció al coneixe las obras que'ns donaria. Es tan trist veure que fins els més grans actors careixen del desinterés necessari que inspira'l verdader amor per l'art! Peró m'he alegrat moltíssim del éxit obtingut. Crech que se'n anava descontent d'Espanya. Potser la despedida que'ls catalans li han fet a Romea'ns reconcilihi ab el gran actor italiá. Jo'm creya que no tornaria més: ara encara'm quedan esperansas. Bé, pel públich de Romea!

Emili Tintorer.

NOTAS BIBLIOGRÁFICAS

Eugène Vaillé.—A la Gloire de la Luxure. —*Toulouse. Société Provinciale d'Edition.* —*1903.*

L'Eugène Vaillé es un poeta a lo Verhaeren, desordenat, de molta imaginació, que no veu las cosas tal com son, sinó que las deforma, donántlashi enormes relleus, épicas apariencias, destruhint l'armonia poética que presideix sempre a tota realitat y la realitat que dona vida a tota armonia poética.

Com el célebre autor de *Les Villes Tentaculaires*, *Les Villages illusoires* y *Les Campagnes hallucinées;* com en Vielé-Griffin, en Gustave Khan, en Maeterlinck, etc., en Vaillé es dels que defensan prácticament, enfront dels poetas cultes y quasi perfectes de la moderna literatura francesa (Leconte de Lisle, T. Gautier, Banville, Heredia, C. Mendés, Mallarmé, etc.), el descuyt de la forma, la llibertat rítmica del vers y de tant en tant l'esperit de la poesia popular com a primera materia poética.

A la Gloire de la Luxure es un volúm de poesías ab el quin en Vaillé 's proposa exaltar la carn, cantar las excelencias del amor sensual. El sol títul dona idea clarissima del carácter del llibre: en Vaillé es (o aparenta qu'es) un adorador fervorós de la forma femenina, considerantla com a instrument de goig: ab malaltissa fruhició s' entreté descrivint sos encisos, els refinaments dels plers que pot oferir, sa bellesa exclusivament animal... *A la Gloire de la Luxure!...* L'obra no pot negarse qu'es un himne erótich, d'empenta, vibrant y entusiasta. Vegis la següent poesia, una de las més originals del llibre:

A l'Unique

C'est toi que j'ai aimée en elles, mon amie,
en elles toutes qui passèren dans mon lit,
aux heures mornes de défaillance et d'oubli,
et leurs gestes d'amour m'évoquèren les tiens.
L'une joignait vers moi la ferveur de ses mains,
et sa bouche, inexperte aux caresses impures,
n'avait jamais connu le râle des luxures;
elle effleurait mon front avec doucer
de baisers chastes;
son corps qui ne savait les impudeurs néfastes
avait des étreintes de sœur.
Et l'autre connaissait les voluptés savantes
et les raffinements suprêmes de l'amour;
les courtisanes complaisantes
avaient dressé sa chair, chargée de parfums lourds,
aux farouches enivrements,
et quand, ma lèvre prise à l'étau de ses levres,
nos corps sursautaient sous le spasme,
ses bras, moites de fièvre,
nerveusement, ravageaient les coussins,
et, haletants, ses seins
étaient, sur la mer blanche de sa peau, comme deux lames
que le désir fougueux fatigait de sa rame.
C'est toi que j'ai aimée en elles, c'est toi seule!
Et celle-ci avait des gestes las d'aïeule

qui sait toutes les joies et toutes les détresses,
et, passive, livrait son corps, frêle jouet,
à mes baisers, cinglants comme des coups de fouet.
Et celle là avait des seins menus comme les tiens,
qui palpitaient sous mes caresses,
comme les tiens, aux jours laintains,
aux jours où ta presence était pour moi l'ivresse.
Cette autre avait ton râle au moment de l'extase,
lorque, dans la folie ultime de l'etreinte,
la bouche que la bouche écrase
pouse des cris aigus comme une plainte,
et que, dans le delire et dans la pâmoison,
faibles, devant les corps qui sombrent,
les ames sonnent la déroute.
C'est toi que j'ai aimée en elles toutes!
Et d'autres ont passé qui eurent d'autres gestes,
des rages de démons enfouis des noirs enfers
et des bontés d'anges célestes
Toutes ont su l'appel langoureux de mes chairs,
mais nulle n'a trouvé de gestes inconnus
que tu n'aies pas rythmés aux soirs de nos délices,
et tour a tour, perverse ou ingénue,
au hasard, selon tes caprices,
tu les avais déjà tous semés sur ma route.
Aussi c'est toi que j'ai aimée en elles toutes.

—

Albert Vidal. — La Toile d' Araignée. — *Toulouse. Société Provinciale d'Edition.* —*1903*.

Quatre noveletas ha publicat l' escriptor francés Albert Vidal en un volúm titulat *La Toile d'Araignée*, titul, a son torn, de la primera de ditas noveletas. En Vidal es un naturalista en literatura, peró no un naturalista épich a lo Zola, sinó un observador dels petits dramas de la vida, d'aquells que 's desenrotllan intimament, quasi sens exteriorisarse. Á n' en Vidal li plauhen, com a assumptes artistichs, las lluytas apagadas, els defalliments de la voluntat, las miserias domésticas que tan ridiculas resultan contempladas de lluny, peró que tant entristeixen y aclaparan vistas d'aprop.

Aixis, dessota'l vulgar aspecte de la vida de solter, de la vida de familia; dessota la calmosa apariencia ab que vivim, constituhim societat y desempenyém el corresponent paper en la gran tragi-comedia del món, 's remóu sempre la maror d'engunias y desitjos que may ens deixa reposar: l'Albert Vidal sent ben bé aquesta maror, sas embranzidas esvalotadas y sas remors fondas y planyivolas.

Lo mateix *La Toile d' Araignée* que *Un Homme Hereux*, *La Gorge* y *L'Allemande* (noveletas per cert escritas en el llenguatje ple de llum que solen ostentar els bons escriptors del Mitjdia de Fransa) son petits fragments de vida, arrencats de la realitat y transportats a las planas d'un llibre. En particular *Un Homme Heieux* y *L'Allemande*, son narracions sens argument, peró tan ben observadas y exposadas, que un hom se creu presenciar lo que l'autor descriu, y fins pendrehi part.

Recomaném a nostres lectors el llibre de l'Albert Vidal.

—

Joaquím Cabot y Rovira. — A cop calent, *Poesíes.* — *Barcelona.*

A cop calent se titula un aplech de versos d'en Joaquim Cabot y Rovira, versos publicats, segons diu l'autor en una mena de prólech, no pera'l gros públich sinó pera sos fills que potser hi aprenguin (son paraulas del autor) «a enamorarse de Deu y de la Patria, dels grans amors, dels amors sens fi, dels amors únichs qu'empenyen misteriosament al home amunt, amunt sempre, cap a las regions del sacrifici, de la caritat, de l'abnegació, de la justicia, de la bondat, de la bellesa... ahont els esperits, tan sovint, s'inmortalisan».

El mateix autor confessa que'ls seus versos no tenen gayres condicions poéticas. «No crech en la bondat literaria de cap dels meus versos», diu. L'autor es massa absolut en sa afirmació: ben garbellats, n'hi trobariam alguns que'l desmentirian.

La pintura en la Exposición Universal de Paris, *1900.—M. Rodríguez Codolá.—Salvat y C.ª, Barcelona.*

Hem rebut l'estudi que de las pinturas *agomboladas* en la darrera Exposició de París ha fet el senyor Rodriguez Codolá per encárrech de la Diputació provincial de Barcelona. L'estudi está escrit en castellá, no obstant haver sigut fet l'encárrech per una Diputació catalana. Son cosas, aquestas, propias dels temps que corren y a las que un dia o altre s'hi posará punt. La Diputació, al enviar un delegat a Paris pera ferse cárrech del moviment universal pictórich, obehia a la finalitat de donarne coneixement al poble catalá; y'l poble catalá, si bé té obligació legal de coneixe la parla de Castella, no'n té obligació natural, y de fet no la coneix, lo que fará que'l trevall del senyor Rodriguez y'l gasto de la Diputació serán cosa en bona part inútil, que no respondrá a la finalitat proposada.

Aixó apart, el trevall del senyor Rodriguez Codolá es notable. Son llibre consta de dugas parts. En la primera l'autor, donant probas d'un fondo coneixement de la materia que tracta, fa lleugera explicació y critica

de las teorias pictóricas. En la segona analisa una per una las nacions que concorregueren a la gran fira francesa, fixantse en las obras més importants de cada un dels mestres expositors.

L'autor veu las obras dels artistas d'un modo molt personal. Confesso que no estich conforme ab moltas de las sevas visions. No dich això en to de censura, ans al contrari. Aixís com la execució de l'obra d'art ha d'ésser personal, aixís mateix ha d'esserho la seva visió.

Qui llegeixi l'estudi del senyor Rodriguez se pot fer un compte exacte del moviment universal en l'art de la pintura y del esperit que informa a cada nació, si té presents dugas cosas: en primer lloch la part subjectiva qu'en l'estudi hi há; y en segón lloch, que l'estudi está fet a la vista de las seccions d'una Exposició, y lo que diu l'autor molt encertadament al excusarse de parlar d'Espanya: «*ni son todos los que están, ni están todos los que son*», s'ha de fer extensiu a totas las altras nacions expositoras.

—

Doctor Madrazo.—¿EL PUEBLO ESPAÑOL HA MUERTO? *Impresiones sobre el estado actual de la sociedad española. — Santander. — Imprenta y encuadernación de Blanchard y Arce.—1903.*

La pregunta que capsa'l llibre del doctor Madrazo es la que dona peu a aquest pera demostrar que a Espanya existeixen una serie de personalitats ab carácter y vida propias que tenen dret a la seva autonomia y fins que tenen el dever de lluytar per'assolirla, pera no perir.

El doctor Madrazo fa gala en son llibre de profonds coneixements, si bé incorreix en algunas equivocacions que no's poden atribuhir a altra cosa que a la influhencia del medi. Tals son la de parlar de *raza española*, que no ha existit may, y de *pueblo español* quina existencia'ns era desconeguda. No, senyor Madrazo: no n'hi há de *pueblo español*, ni n'hi ha hagut may. Vosté mateix es el primer en reconeixe las diferenciacions existents en la peninsula ibérica. Es més: no sols no hi há *pueblo español*, sinó que no hi há, ni hi ha hagut may Espanya, si no s'entén per tal—com diu molt bé nostre filosop en Pompeyus Gener—*tot alló que depén accidentalment de Madrid.*

Per altra banda: suposant que'l *pueblo español* hagi existit o existeixi, es a dir, sigui alguna cosa real, el mer fet de que un home de ciencia com el doctor Madrazo s'hagi preguntat si ha mort, demostra que, efectivament, es mort, per no dir enterrat. Y'l senyor Madrazo creu que no, que no ha mort; y es qu'ell pren per vida del tirá lo que sols es vida dels esclaus. Créguins l'erudit escriptor: no se li ocorrerá may a cap *yankee*, per exemple, preguntar si'l poble nortamericá ha deixat d'*existir*, de *viure* la vida de sér conscient. Hi há preguntas que'l sol fet de formularlas ja enclóu la resposta.

El llibre del doctor Madrazo, apart dels molts datos qu'en ell poden coneixes, deixa l'agradabilissima impressió de veure que a l'altra banda del Ebre hi há qui ha comprés el verdader camí de salvació... individual, no colectiva. Dich això perque'l doctor Madrazo incorreix també en la banalitat (qu'en ell no es sinó concessió al medi que l'envolta) d'aconsellarnos que pensém en las *regiones hermanas.*

—

RÉGIONS ET PAYS. — *Conferencia donada al Colegi lliure de Ciencias Socials de Tolosa, pel senyor P. Foncin.*

Hem rebut aquesta conferencia, impresa per la Biblioteca de Propaganda Regionalista de la ja dita ciutat. Comensa'l senyor Foncin trobant justa la frase d'en Thouret «Un plan de divisió d'un gran imperi, ja es per si sol casi una constitució». Segueix fent un estudi de las divisions de la Fransa en las épocas galo-romana, feudal, monárquica y contemporania. En aquest estudi'l senyor Foncin fa gala, ensemps que d'una gran senzillesa y claretat, d'un vast coneixement de la materia. Termina afirmant que la Fransa espera encara'l *plan de divisió*, y «que la ciencia hagi demostrat clarament quinas son sas divisions naturals, regionals y locals: las divisions naturals capassas de servir d'órguens a un regim de llibertat vera y d'autonomia viventa».

«Valor, donchs! — exclama'l senyor Foncin.—Trevallém, estudiém els paissos y las regions de Fransa. Tractém de presentarne imatjes tan viventas, tan punyentas, que llur personalitat s'acabi de desvetllar a la seva vista y que poch a poch ella s'imposi.»

Bé's comprén que'l senyor Foncin, regionalista convensut, parla ab la serenitat d'anim del home que viu en un pais ahont té'l dret d'esperar que las personalitats naturals serán respectadas aixís que's presentin ben dibuixadas y precisas. Bé's coneix que'l senyor Foncin no parla pas d'Espanya. Aquí, a las palpentas se poden precisar las regions y'ls paissos naturals, y ja ho veu... hem d'anar per imatjes més *frappantes*, únicas que poden *convence* a nostres governants.

PUJULÁ Y VALLÉS

CABÁS DE POBRE

La firma de las obras esborrada pel temps.

Els homes d'esperit superior, quan posan la firma al peu de las sevas obras, ja instintivament, ja a conciencia, no ho fan tant per la gloria que pugui reportárloshi, com pera evitar que's prengui per veritat general lo que no es més que una visió personal del món.

El vulgo, no obstant, d'igual manera que alaba als genis per referencias, sens haver conegut las sevas obras, quan coneix aquestas ne parla sense referirlas als seus autors, y d'una opinió personal ne fa una opinió general. Y aixís veyém que un pensament d'un home, qu'en vida d'ell se té per genialitat si molt convé, passant de generació en generació's va deslligant *de la firma*,'s converteix en máxima y arriba a assolir la categoria de lley, moltas voltas sancionada ab pena de mort. Això arriba a ferme creure que potser els sabis farian mellor callant que parlant.

Tenen la paraula'ls Pares de Familia.

Anacreón: si't llevessis, veurias que, ab tot y haver transcorregut tants sigles, com a poeta encara ets una gran figura, pero com a bacó t'has quedat molt endarrera.

Tot se'n va en fum.

L'estat es la pipa, el poble'l tabach, l'ansietat el foch, el tirá'l que xucla, el demagoch l'ayre que, bo y descomponentse, facilita la combustió.

Mania dels homes de fer del seu cas personal una lley general.

Un mussol esdevingué llegislador y ordená—tractant de fer el bé dels homes—que aquests trevallessin de nit y a las foscas pera que mellor s'hi vegessin. Els homes protestaren y li demanaren que fonamentés la seva decisió absurda. Y'l mussol-llegislador va ferho dihent:

—Jo de nit y a las foscas es quan m'hi veig mellor, y altrament no sé pas de qué vos queixéu: jo no he pas may vist a ningú que trevallés, veyentshi, de dia y a ple sol.—

Y tenia rahó: no ho havía vist, perque no podia.

Pedagogía.

El mellor metode pedagógich será aquell que dongui menys ideas y més medis de trobarne. Y que tingui per lema guiador «Respecta per sobre de tot la facultat creadora individual.»

La pedagogía ha tingut fins ara per objecte fer homes *coneixedors*, essent aixís que la seva tasca no hauria d'ésser altra que fer *inteligencias*.

Entreguém els noys als mestres pera que'ls converteixin en homes aptes pera pensar, y ens els tornan coneixedors de moltas ideas, peró incapassos d'elaborarne una. Això es tan absurd y cómich com veure al enginyer a qui hem encarregat que'ns fassi'l plan d'un camí, que'ns compareix ab una nota de mercaderias transportables.

Se necessita preparació.

¿Qué dius, que pera passar la estona vols plorar? Plorém. ¿Qué dius que vols fer? ¿Riure? Espérat una mica: deixa que'm posi en situació.

Tots.

S'ha terminat un pont monumental que salvant un abim inmens ha unit dugas comarcas. En els dos peus del pont, grabat sobre la pedra, hi há'l nom del enginyer. «Hem fet aquest pont» ha dit aquell a la humanitat; y per tot el món el seu nom corre de boca en boca. Y l'humil manobre que hi ha carretejat els materials, quan els diumenges a la tarda passa per sobre'l pont ab sa muller, a voltas li diu: «Quan *varem* fer aquest pont...» y pel seu rostre hi llisca una expressió d'hermosa satisfacció.

S'está teixint un gran pont qu'ha de fer pas entre'l passat y'l pervindre. L'enginyer factor dels plans no es pas conegut encara dels espectadors de l'obra: aquests sols oviran als capatassos. Quan l'obra sigui feta, el nom del enginyer será grabat sobre la pedra: peró vosaltres, els homes que hi hauréu carretejat algún material, també podréu dir ab orgull: «*Hem* fet aquest pont».

F. Pujulá y Vallés.

ESTÍU!

Las espigas han caygut,
han caygut a la embestida
de la fals llampeguejant
que'l segadô ardit brandía:
han caygut per sempre més
com a resignadas víctimas.

Quan l'oreig enjogassat
demá a amanyagarlas vinga,
s'ha d'esmunyir silenciós
anyorant el cant de vida
ab que las espigas d'or
a n'el seu bes responían.

Las garberas besará
comiejant a las espigas,
y ab el trémol papalló
—qu'a frech del rostoll s'agita
las rosellas anyorant—
empendrá la trista vía
de las montányas del lluny
hont las flors encara hi riuhen...

J. Martí y Peydró.

NOVAS

Els telégramas que *de provincias* arriban donan tres noticias sensacionals.

Primera noticia: que'l republicá Joseph Zulueta, catalá, diputat per Vilafranca, ha pronunciat al Congrés un discurs, entusiasmant a tiris y troyans. May la qüestió agrícola, de tan vital importancia pera'l pais, l'havian sentida tractar tan a conciencia la gent del gran erm central. Ens alegrém del éxit del senyor Zulueta, qu'es home de clar talent y d'estudis, tot deplorant que sos esforsos hagin d'ésser estérils com aquell pais.

Segona noticia: A Cenicero s'ha estimbat un tren, morint un centenar de personas y resultantne feridas una infinitat. Causas: el mal servey de las linias férreas y las conxorxas de las companyias ab l'Estat que las hi permet usar material de cinquanta anys enrera. Deplorém ab indignació lo ocurregut, y... esperém que'ls governs *deixin fer* en lo successiu a las companyias tot lo possible pera que's repeteixin catástrofes semblants.

Tercera noticia: A Valencia continúan las barallas sagnantas entre sorianistas y blasquistas. Es la lluyta salvatje dels alarbs, es la *vendetta* dels corsos, es la resurrecció de las edats del més oprobiós obscurantisme. Una part de poble valenciá matant a un'altra part per esperit de banderia, pel exasperat personalisme de dos politichs, de dos ambiciosos qu'en nom de la llibertat están deshonrant la terra de que's diuhen representants y'l partit a que pertanyen.

Y... es tan civilisada la Espanya, que de las tres noticias anteriors, aquesta es sens dubte la que fa més sensació a tot arreu. No tant a Catalunya. Y no es que neguém sentiments d'humanitat als espanyols. La catástrofe de Cenicero ha impressionat fonda y generalment, segons se diu. Peró qui sab quants n'hi há que s'impressionan ab aquella secreta fruhició de tot lo sensacional, per repugnant que sia! Fruhició propia dels paissos endarrerits; dels paissos que comentan la desgracia d'avuy tot esperant la de demá; dels paissos que sadollan la brutalitat de sos instints llegint els relats folletineschs del *crímen del día* y assistint a espectacles tan sagnants y barbres com las *corridas* de braus.

—

Baix el titul *L'Ateneo a Barcelona* ha publicat l'«Ateneo Barcelonés» una alocució al poble catalá a propósit de l'anomenada qüestió social, cada jorn més enverinada en nostra terra perque s'oblidan sas principals causas y's desconeix quasi en absolut sa veritable naturalesa. Tot se traduheix en vagas voluntarias aqui hont hi há tants vaguistas forsosos per ésser Catalunya la menjadora ahont venen a aplacar llur fam, en corrúa interminable, individuus y familias de las altras regions pobras d'Espanya. Aquesta y varias altras causas no's tenen en compte. S'ha de estudiar la qüestió en son aspecte local, qu'es el més práctich, y per lo tant, cal donar solució, «no a un problema únich de nova organisació del trevall, sinó principalment a un problema de subsistencias qu'afecta a altres ordres de la vida pública.» La mala organisació de las actuals societats obreras, el desconeixement de sos veritables interessos, el justificat rezel dels obrers envers els patrons y d'aquests envers els obrers, impideixen la comunió perfecta qu'entre'l capital y'l trevall deu existir, o sia'l pacte lliure d'abdugas grans potencias socials. Aixis ens trobém en freqüents pertorbacions, promogudas pels vividors politichs, promogudas per la desacertada intrussió del Estat en determinats moments, y promogudas també pels ignorants y caps calents, sovint forasters, que caldria expulsar de varis gremis, donchs encara qu'en petit número, ells se bastan pera treure de lloch la qüestió encalabrinant als companys y causant sa desgracia. Per aixó ab molt acert diu la Junta Directiva del Ateneu en sa proclama:

«El bon sentit que generalment els dicta es obra del sentiment de justicia que alenta en tota reivindicació social; peró las circunstancias concretas de cada cas cedeixen, per lo comú, el lloch a las abstraccions generals, que's remuntan a las primeras causas del desequilibri social. Y la solució esdevé im-

possible, perque no es trevall d'un dia el d'enmotllar totas las inteligencias a una concepció determinada del compost humá.»

Renunciém a extractar dita alocució, donchs no disposém d'espay y ja'n suposém enterats a nostres llegidors. Ens limitém a aplaudir a la Junta del Ateneo y a recomanar a tot bon catalá que secundi en lo possible lo que's diu en aquest notable escrit.

—

El prop passat dilluns tingué lloch a La Bisbal una important festa catalanista organisada per l'associació «L'Escut Emporitá», de dita localitat, d'acort y ab la cooperació de la *Unió Catalanista*, en quinas filas milita.

A las quatre de la tarda s'efectuá la ceremonia de descubrirse las lápidas indicadoras de la plassa de Verdaguer y carrer del doctor Robert, acte al que hi assistiren una comissió del Ajuntament de La Bisbal, el president de la *Unió Catalanista*, el «Centre Catalá» de Sant Feliu de Guixols, «La Lira Bisbalense» y «L'Escut Emporitá», ab sas respectivas senyeras. En el moment de descubrirse las lápidas ressonaren grans aplaudiments, que's repetiren al fer us de la paraula'l president de la *Unió* senyor Roca, enaltint la memoria dels dos grans catalans a quins honorava'l poble de La Bisbal honorantse a si mateix.

Seguidament la comitiva va dirigirse al teatre Principal, ahont anava a celebrarse un important *meeting* catalanista. El local, adornat ab banderas catalanas y ple d'un públich entre'l que hi abundavan las senyoras y senyoretas, oferia un hermós aspecte. Feta la presentació dels oradors pel president y'l vis-president de «L'Escut Emporitá» senyors Costa y Vázquez, fou cedida la presidencia del *meeting* al senyor Roca, qui saludá als catalans y catalanas de La Bisbal recomanant a n'ells y a la maynada que no oblidessin may els noms y las virtuts dels dos grans patricis a qui acabavan d'honorar, com tampoch s'oblidessin d'un altre catalá ilustre, apóstol venerable de la veritat, de la llibertat y l'autonomia, espill de ciutadans y de politichs: en Francisco Pi y Margall, a qui ja La Bisbal pagá son tribut temps enrera, dedicantli un altre carrer de la població.

Parlaren a continuació'ls senyors Martinez y Seriñá, Linares, Planells, Torras y Sampol y Campmany, resumint els discursos de tots ells el president senyor Roca.

Tots els oradors posaren de manifest que sols en l'autonomisme está la vera llibertat, donchs ell suposa'l respecte a las ideas de tothóm y'l dret de ferse respectar cadascú las propias sia en l'ordre que sía; y mal poden ésser lliberals y demócratas els qu'ab nom de tals y ab esperit sectari, ab esperit d'inquisidor, fan d'Espanya un dels paissos més endarrerits d'Europa. Res costa dirse lliberal atiant baixas passions y fomentant el despotisme. En cambi'l Catalanisme, ab miras amplas y serenas, accepta en son sí a tothóm, pensi com pensi particularment, ab tal que sia catalá de cor y trevalli per la dignificació d'aquesta Catalunya de la que tots som fills y en la que tots ens hem de sentir germans a no trigar gayre. Y terra de llibertat y democracia es Catalunya, com ho proba sa historia; y la llibertat y la democracia més vitals y més hermosas han d'imperarhi altre cop mercés al avens del Catalanisme. Aquest no está ab la religió ni contra la religió; no vol monarquia ni república si no responen a un regim politich y socialment lógich y digne; prescriu que totas las classes intervinguin en el govern del pais, com hi intervenian els obrers quan Catalunya era mestressa de sí mateixa; y, al revés dels republicans unitaris, no vol exércit obligatori, sinó voluntari, ab lo qual queda demostrat qu'es el moviment social més avensat y l'únich racional y humá entre'l *mare-magnum* de partits que infestan la politica espanyola.

L'acte acabá ab una gran ovació y viscas a Catalunya. Els oradors y la munió de representants de societats adheridas a la *Unió*, que hi havian assistit procedents de diversas encontradas catalanas, celebraren després un sopar en el que hi regná gran animació, visitant a la nit el local de «L'Escut Emporitá», ahont foren rebuts y obsequiats molt atentament pels socis, enduhentsen agradable recort de la festa, que, com hem dit, revestí importancia y segurament será d'utilitat pera l'esdevenir.

—

El prop passat diumenge tingué lloch en l'espayós teatre Onofri (barriada del Poble Sech) el primer dels concerts populars organisats per l'Orfeó Catalá y quin producte 's destina a beneficencia. El teatre s'ompli de gom a gom, y l'Orfeó fou festejat ab l'entusiasme que produheix sempre sobre'l públich nostra primera entitat musical. En mitj de grans aplaudiments, els choristas interpretaren un repertori escullidissim format de las conegudas composicions *Lo cant de la senyera* (Millet), *Lo rossinyol* (Mas y Serracant), *Las campanas de Nadal* (Comes), *La gata y en Belitre* (Pujol), *La mort del escolá* (Nicolau), *La patria nova* (Grieg), *Las flors de maig* (Clavé), *Cansó de noys* (Grieg), *Los pescadors* (Clavé), *Las balladas de Lormont* (Frank), *Aucellada* (Jannequin) y *La bandera catalana* (Garcia Robles).

Esperém el segón concert, que tindrá lloch el diumenge vinent, y que no dubtém se veurá tan concorregut y animat com el primer.

—

El dilluns a la tarda tingué lloch al palau

de Bellas Arts la inauguració de las dugas salas dedicadas al eminent poeta Verdaguer y al eximi artista Pellicer.

La sala «Verdaguer» está sobria y bellament decorada, essent son aspecte sever y sumptuós alhora. En una vitrina hi há profussió de llassadas de las coronas que las corporacions y'ls particulars de Barcelona dedicaren a mossén Cinto quan morí. També hi há varis autógrafs del poeta, poemas, notas intimas, etc. En lloch preferent de la sala s'hi veu el bust de mossén Cinto en baix relleu, y l'enteixinat está cubert per las banderas de Sant Jordi y de las quatre barras.

La sala «Pellicer» té en son centre'l bust del malaguanyat artista, voltat de son cavallet, son pupitre y sas mellors obras. Lo restant de la sala l'omple una nombrosa colecció de quadros y dibuixos adquirits en las exposicions.

L'acte d'inauguració fou lluhit y solemne, presidint l'alcalde senyor Boladeres, qu'obrí y tancá la sesió ab eloqüents paraulas. Entre grans aplausos llegí'l senyor Folch y Torres (Manel) l'oda de Verdaguer *A Barcelona*, y'l senyor Puig y Cadafalch un hermós discurs que fou molt celebrat.

—

Avisém a las personas que tenen a bé colaborar en nostre periódich, que no s'admeten els originals firmats ab pseudonim, y molt menys si l'autor no se'ns dona a coneixe particularment. Ja hem fet aquesta advertencia alguna altra vegada, peró en vista dels molts originals ab pseudonim que tenim rebuts, creyém oportú tornar a advertir als colaboradors desconeguts. A n'aquests devém agrahirloshi l'atenció que'ns dispensan al enviar sos trevalls, peró sols en el cas de que la intenció sigui bona.

—

Publicacions rebudas:

La segunda casaca. S'ha publicat la séptima edició d'aquesta obra d'en Pérez Galdós, que desde feya temps estava agotada y que pertany a la segona serie dels *Episodios Nacionales* que ab tant d'éxit ve publicant el célebre novelista canari. Preu, 2 pessetas.

Els Criollos del Ensanxe, saynet en un acte y en vers, original de don Joseph Negre y Farigola, estrenat ab éxit al Teatre Catalá (Romea). Preu, 2 rals.

Manifiesto y Programa del partido republicano democrático federal, de 22 de Junio de 1894. Hem rebut aquest célebre manifest del Consell del partit federal a la nació, en el que'l gran Pi y Margall condensá las sevas hermosas doctrinas de vera llibertat y d'autonomia, el seu nou regim sá, conforme a naturalesa y molt semblant al regim autonomista que nosaltres defensém, oposantlo als régims centralistas, falsos tots ells tant si's diuhen monárquichs com republicans. Ha sigut reimprés y publicat pel Comité Republicá Federal de Sant Martí de Provensals, el Círcul Republicá Federal del Poble Nou y'l Centre Republicá Federal del Clot, ab el bon propósit de difundir las ideas republicanas federalistas. Forma un follet de 24 planas, ostentant en la cuberta'l retrat d'en Pi y Margall.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia, 233

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

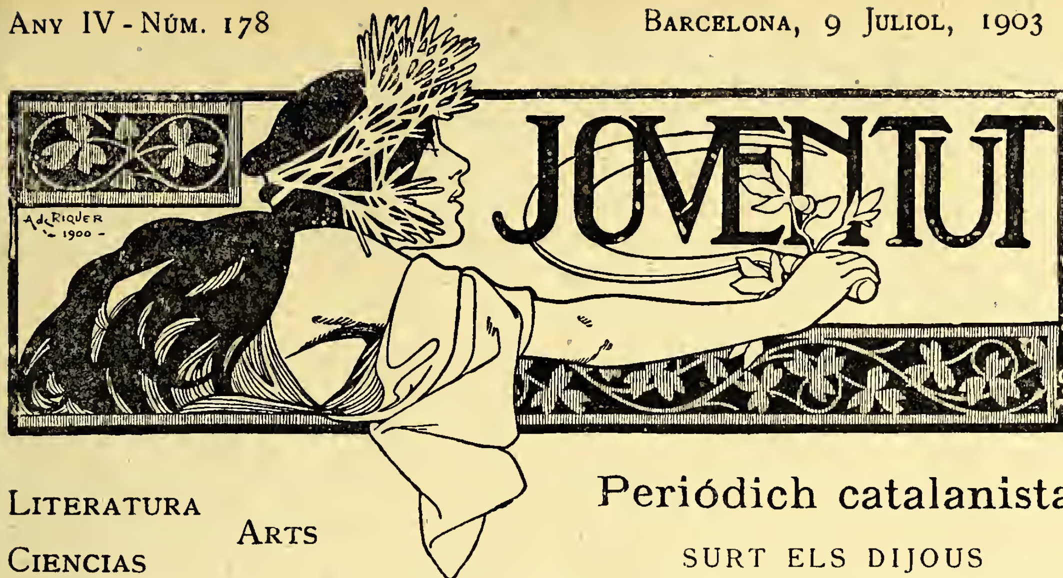
Els trevalls se publican baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.— No s'admeten els que no sían inédits. — No's tornan els originals. — Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

CATALUNYA: Un any	8	Pessetas.
» Mitj any	4'50	»
» Trimestre	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA. Un any	9	»
EXTRANGER: Un any	10	Franchs.
Número corrent	20	Céntims.
» atrassat, ab folletins	40	»
» » sense folletins	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

ANY IV - NÚM. 178 BARCELONA, 9 JULIOL, 1903

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . . . 20 CÉNTIMS.
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . 40 »
» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

FOLLETI:

DE LA ORGANISACIÓ DEL EXÉRCIT SEGONS ELS FEDERALS Y SEGONS ELS CATALANISTAS

I

L'haver assistit fa pochs dias a la vetllada que'l centre «Catalunya Federal» doná pera celebrar sa solemne inauguració y conmemorar l'aniversari del programa d'en Pi y Margall, y l'haverse remarcat en dit acte lo que ja sabiam, això es, que la organisació del exércit voluntari tal com la demanan els federals es la mateixa que reclaman els catalanistas, ens ha sugerit, per comparació a lo que passa als Estats Units, y sobre tot a Suissa, las següents reflexions, que transcrivim de la manera més desapassionada y reflexiva possible.

Las societats humanas, els estats, las nacions y'ls grupos que's forman dins d'ellas, ab las institucions que's donan, responen lógicament al modo d'ésser dels individuus que las forman. Els tipos socials, donchs, son el resultat fatal dels tipos individuals, y las transformacions socials pressuposan modificacions en las maneras d'ésser, de pensar, de sentir, d'alimentarse y de viure dels individuus. Els compostos son el producte dels components. Això es una lley tan fisiológica com sociológica, y si profondissém més la trobarém, al cap d'avall de tot, lley matemática.

Això qu'avuy afirman tots els homes de Ciencia de tota Europa y América, es tot lo contrari de lo que diuhen els pseudo jacobins espanyols, y ab ells tots els centralistas, que ab fórmulas generals volen engendrar lo particular, qu'ab l'Estat y ab institucions d'aquest volen fer nous els individuus. Aqueixos centralistas tot ho confian a fórmulas extraindividuals, que volen sotmetre a la votació de las majorias, convertintlas

després en lleys. Y aixís creuhen fer la felicitat dels pobles. Y com a medi d'assegurar la llibertat y de mantenir la pau, els repuplicans centralistas proclaman l'exércit permanent ab servey obligatori, aplicantlo a tothóm per igual. Y no veuhen que aquest sistema, sobre tot a Espanya ahont la gran majoria no sab llegir ni escriure y ahont predominan els indolents, els temperaments agressius y las ánimas d'esclaus, aquest sistema, dihém, es el que conduheix més directament al militarisme y a la guerra, a la tirania y a la ruina de la patria.

No exposarém aquí'ls mals que venen a las nacions per la mania dels grans exércits permanents, ni las degeneracions individuals que'n resultan. Els primers sociólechs ho han posats de relleu, tant els radicals revolucionaris com els moderats y partidaris de la evolució lenta. Els que tinguin curiositat de saber las enfermetats individuals que'n resultan, no tenen més qu'estudiar la excelent obra *Médecine et Médecins*, del gran Littué. A tot aixó se'ns podria contestar que la defensa de la patria y la organisació social ho exigeixen, y que pera evitar un mal major se'n ha d'acceptar un de menor. *Salus populi suprema lex est.* Peró hi há altres medis de tenir organisat militarment l'Estat, o mellor, el poble. Y aquí ve bé una petita digressió.

El desitj de tot home lliberal, de cor noble y de pensa elevada, es el de que la guerra desaparegui. Per'aixó, y per'arribarhi lo més aviat possible, s'han instituhit els Congressos de la Pau y'l Tribunal Arbitral de La Haya. Peró d'aquí a que tots els homes estiguin en situació de dirimir las sevas diferencias conforme a Justicia per medi d'árbitres, sense prejudicis de lloch, de politica, de religió y altres, n'estém lluny, bastant lluny encara per desgracia. Aixís es que no ja pera l'atach, sinó pera la defensa de las propias llibertats y de las personas, cal encara, actiu o passiu, un armament, es a dir, una organisació militar en els pobles.

Els federals, com els catalanistas, pera evitar els mals que resultan dels exércits forsats, ja sian fets per llevas generals o per quintas, han concebut la idea de fer l'exércit voluntari. Aixís no s'arrencan inteligencias al estudi, brassos útils als oficis, fills a las mares. Prou aventurers hi há, per desgracia, prou individuus que poch serveixen pera res més que pera probar la seva forsa fisica. Donchs aquests farán, ab la instrucció adequada y la disciplina corresponent, un bon exércit. «Aixís, l'exércit ha d'ésser voluntari», va dir l'ilustre pensador Pi y Margall, y ab ell els federals y'ls catalanistas.

—

En aquest punt, me passa a mi alló d'aquell diputat valenciá del qüento, qu'haventlo enviat al Congrés espanyol pera votar si hi havia d'havér república o monarquia, al tornar al seu districte va dir als seus electors: «Els uns votaren la república, els altres la monarquia, y jo vaig votar lo contrari.»

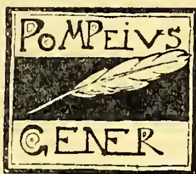
Al meu entendre, els exércits per llevas o per quintas no corresponen a un estat sociológich humá y progressiu. Y'ls exércits voluntaris tenen el defecte de convertirse en tropas de mercenaris, y de pretorians, com a Cartago, a Alexandria y a Roma, com a las repúblicas mitjevals italianas, com en algún estat modern americá, y produhir guerras, provocar dictaduras y apoyar tiranias. D'aquests fets la historia n'está plena. Un exércit de voluntaris ben organisat per un soldat de prestigi, es el mellor instrument pera un cop d'Estat y pera una guerra de conquista. L'ambició y l'esperit d'aventuras, pels atavismes d'animal carnicer que l'home porta, fan lo demés. Vegis avuy dia l'exércit inglés, tot compost de voluntaris, cóm subjecta la India, cóm ha oprimit el Transwaal. Donchs cal remontarse més alt, pera la concepció d'un plan d'exércit que no sia d'atach, sinó de defensa, que no serveixi d'instrument de tirania, sinó de garantia de llibertat. L'exércit, segons els moderns sociólechs, deu ésser un organisme de seguritat pera la civilisació d'un poble, y may un perill pera la civilisació dels altres; ha d'ésser del poble y servir pera'l poble; en un mot, ha d'ésser el bras que defensi'l cap, el cor y tota la persona, no'l bras quina má se li aferri a la gorja y la ofegui.

Y aquí recordarém part del jurament dels joves ateniencs, en aquella hermosa república presidida per Pericles: aquell jurament sublim que feyan devant la Palas Atenea, la deesa de la Inteligencia, al rebre las armas, en pro de la patria:

«Jo
» Jur deixar la Patria superior a lo que » vaig trobarla. May consentiré que la Patria » mimvi. Sempre estaré prest a defensar la » Justicia, la Bellesa y l'Intelecte, y per aixó » combatiré encara que sia sol contra un exér» cit. Y may faré servir las armas pera la tira» nía, ni pera mermar lo humá en las altras » patrias.» . . . .

Veusaquí la idea generadora d'un exércit de la patria, presa aquesta en el sentit, no d'antagonisme de poble a poble, sinó d'orgull llegitim de superiorisació propia.

En el número que ve indicarém la organisació d'un exércit nacional segons la Ciencia sociológica moderna.

DE LA *VERBENA* DE SANT JOAN

TRES QUADRETS

I

Las parellas giravoltan sota'l fullatje dels plátans.

Es un envelat nou, natural, quins puntals ferms son las socas dels arbres arrelats a terra y quinas velas y cobricels son las fullas verdas y atapahidas, qu'omplen las brancas desde'l forcat per amunt. Es una parodia ridícula d'un ball de camp. El paisatje es esquifit, ab arbres arrenglerats a lo llarch del passeig y ab banchs de pedra simétrichs en lloch de setials rústechs qu' ofereixen els tronchs serrats de las alzinas centenarias jeyent per terra, o bé'ls pilots de pedras fets de la mellor manera pera poderhi seure.

Es un ball de nit, a la claror esmortuhida dels fanals estirats y prims, ab son cap exaédrich de vidres quin cervell de gas crema, consumintse.

Els músichs, quatre cegos, posats a l'acera, arrambats a las casas, no'n necessitan de llum, y per aixó no'ls han colocat a la porta del adroguer, de quins llums interiors, vessant claror per las portas y aparadors, podian servirse. Com qu'es inútil, els han arreconat y aixis no fan nosa a la gent qu'entra y surt.

Allí en la fosca, se'ls sent com una música que no se sabria d'hónt ve, del cel o de la terra, si las notas no fossin arrencadas a quatre instruments que sembla que gemeguin o cantin una cansó trista: un ball que fa remoure'ls peus y aclucar els ulls. Y l'espinguet d'un corneti sona ab intervals acompassats, y'ls altres tres instruments l'acompanyan o'l volen acompanyar, dochs ell casi bé sempre'ls deixa en terra enfilantse més amunt. Las minyonas qu'han baixat dels pisos ballan en brassos dels adroguers, cotxers, forners, o del xicot que las esperava. Y sota sos trajos lleugers d'estiu, hi regalima la suhor que la roba xucla y mulla la pell. Els rostres se fregan y'ls cossos s'enllassan fortament, mentres las camas se bellugan seguint la música. Els cabells d'ellas els voleyan pel rostre encés y moll de suhor, y de la boca d'ells en surt la bravada del tabach, barrejada ab l'alé.

Y quan el ball s'acaba, las mans repican, després de desferse las parellas; repican pausadament, com seguint el ritme d'aquella pessa que'ls feya giravoltar; repican una estona pera que repeteixin, y ho demanan cridant: *Ca sa rapita! Bravo, que se rapite!* Els músichs cegos, allá en la fosca, parlan entre ells, y'ls balladors repican sempre. Els músichs s'acostan l'instrument als llabis, y'l ball se repeteix ab un deix de cansament, de xafogor, de son; y'ls balladors, que suhan, se posan el mocador blanch al coll; y'l ball comensa altre cop, ab las parellas enllassadas, ab els cossos apretats l'un contra l'altre, plens de suhor, xops tots ells y ab la roba molla que se'ls enganxa a la pell.

II

Era la *verbena* de Sant Joan, y aquella nit s'havia de corre y anarsen al llit a la matinada.

Ab la roba bona surtí al carrer sense sopar y sense un centim a la butxaca. Las cosas no anavan gayre bé. Son pare era a América, y com que hi aná fugint dels deutes, encara no havia enviat res. Y ell, sa mare y sa germana vivian bestreyent diners a un amich y en-

matllevant als altres parents. Havian dinat aquell dia, peró no varen sopar, y com fins l'endemá al matí la mare no aniria a trobar un amich de qui comptava treuren cinch o sis duros, s'aconsolaren ab la esperansa. La mare y la germaná's quedaren a casa, y sortiren al balcó pera veure la gent qu'anava afanyosa a divertirse.

Ell anava tot sol, amunt y avall de la Rambla. Portava pantalons blanchs, americana fosca y capell de palla: tot del any passat, peró com tenia compte ab la roba, encara feya goig. La gentada caminava poch a poch y sa espessor era tanta, que a voltas no's podia passar y s'aturava, rebent empentas, apretantse y ofegantse, aquella massa humana qu'anava a fer broma. Una vegada que la gent s'aturá, vegé a una noya qu'era més endevant. Anava ab sos pares, senyors d'un xich d'edat. Duya un vestit tot blanch y un capell de palla ab flors vermellas. La vegé, y'l desitj, apagat per las privacions, s'encengué altra volta. Allí hi havia la dona altre cop, la femella qu'excitava al mascle, que l'atreya, que li feya desitjarla, y sense saber per qué comensá a seguirla y a mirarla ab uns ulls atrevits, fixos sempre sobre ella, resseguint las curvas de son cos esbelt. Sos pares, pobra gent menestrala, que feyan mil sacrificis pera fer lluhir la noya y buscarli un bon partit, anavan a donar un vol pera exhibirla a n'ella al mateix temps. Aviat se'n adoná ella del jove que la seguia, y ab miradas de reull, mitj virtuosas, mitj atrevidas, l'incitava a que s'acostés, pera sentirlo aprop, per'arrossegarlo al seu darrera. Y, joyosa de tenir un seguidor, somniant ab la *conquista*, desitjant poder véurel mellor y ab més llibertat, digué a sos pares d'anar a pendre alguna cosa en un café. Al passar devant d'un s'assegueren en una tauleta de fora y demanaren tres granisats. Ella's disposá pera entrar en batalla y'l vegé a n'ell que s'acostava y's passejava per allí aprop. Ell voltava com si esperés que s'aixequessin, llensant miradas de foch sobre la noya qu'enrogía. S'aturá, y ella abaixá'ls ulls baix la fixesa de las miradas d'ell. Xuclava'l granisat, que baixava de nivell dintre la copa y, pujant per la canyeta, li entrava a la boca produhintli una frescor deliciosa. Y alsá'ls ulls altre cop, com signantli a n'ell que s'assegués allí a la vora, en una tauleta de la que acabavan d'aixecarse uns senyors. Ell semblá resoldres y s'hi dirigí. Peró, repensantse, recordá que no portava diners. Y's sentia ja la frescor del granisat, qu'anava a demanar. Mogué la llengua aixuta, y tingué desitj de menjar y beure. La necessitat el feya pesar nirviós, ab una excitació extranya. Y tot d'un plegat, la boca se li obrí en un badall ample, gros, rodó, fondo, com si s'empassés un plat imaginari que tingués devant dels ulls. Impensadament, per costúm, ab la má va taparse la boca. Mes la noya ho havia vist tot, y s'hi girá d'esquena com rebutjantlo.

Llavors ell comprengué sa posició ridicula, y vermell, encés per la vergonya, s'allunyá caminant depressa, sense girarse, y's perdé entre la gent del passeig que caminava poch a poch y anava a divertirse en aquella nit de *verbena*.

III

Dins la payella plena d'oli, els bunyols, blanchs de farina, hi nedavan y's tornavan rossos fregintse, voltats de bombollas qu'esclatavan tot just formadas. Y la dona ab els dits feya las rodonetas primas y las tirava a la payella. Y ab una escorredora o una branilla de paraygua, agafava'ls bunyols cuyts que posava en un plat de llauna. El fum y la pudor del oli ho omplian tot. La gent s'apropava; es feyan pesar els bunyols qu'ensucravan ab una pluja blanca. Y ficats dintre una paperina que l'oli tacava de rodonetas greixosas y transparents, se'ls emportavan ab las dugas mans, ficantsen un a la boca y repartintne a tota la familia. Las horas passavan y prompte no hi aná ningú més a comprar bunyols. Peró en las horas bonas havian tingut bon despatx, y dintre'l calaix hi havia unas quantas pessetas.

La dona digué de menjársels, els bunyols sobrers, y ab el marit, els dos cunyats y'ls noys d'ells, feren net de lo que restava. Y alló fou menjat ab alegria, barrejat ab qüentos y ditas del un y l'altre.

El marit de la bunyolera hi trobá a faltar quelcóm, y agafant uns quants diners del calaix, aná a la taberna d'allí a la vora y portá vi bo y gots. La festa s'acabá bevent y menjant, y llavors fou l'hora de plegar.

La parada's desguarni, las estovallas blancas quedaren plegadas, l'oli dintre un canti, la payella netejada ab un paper d'estrassa y las balansas desadas. Y's repartiren el fato pera tornarsen a casa. Era molt tart y caminavan poch a poch, perque anavan tots carregats. L'home no caminava segur, y un cop caygué ab las fustas que portava. La doná'l renyá tot plorant. Aquell vici de sempre que's tornava a repetir!... Y ell s'aixecá, y aguantat pels cunyats, caminava ab molta pena. La seva dona carregá ab lo que duya ell. Més endevant enrahonava sol, dihent disbarats, y las camas se li segavan. Per fi, d'un cop, digué la veritat: tot s'ho havia gastat a la taberna, bevent sol a més del vi que portá pels altres. Y al dir tot aixó reya estúpidament, satisfet y fart. La dona ho senti y cregué que no sabia lo que's deya. Caminava aguantant-lo'ls cunyats, arrossegant las camas, tot deixat anar, ab el cap acotat sobre'l pit y'ls brassos cayentli estirats, sense forsa. Y torná a repetir la *hazaña*. La seva dona dubtá allavors y l'escorcollá: res, ni un centim, tot s'ho havia gastat, el negoci d'aquell vespre, d'aquella nit passada trevallant pera poder comprar un vestidet als fills. Y la mare's trobá enganyada per aquell home borratxo, y plorant, cega de rabia, li pegá bestialment, mentres els cunyats paravan els cops y'l marit queya a terra. Els seus fills el besávan, no comprenent res d'aquella escena. Y la mare, desarmada per aquella proba d'estimació dels fills, agafá altra volta'ls trastos y arribá a casa. El ficá al llit mentres ell l'amenassava, rondinant perque li havia pegat massa fort. Y de sa boca'n surtia una bravada forta, fastigosa, barreja d'aquell oli pudent dels bunyols y del alcohol fort que s'havia empassat cegament sense pensar en lo que feya.

Octavi Pell Cuffí

CANSÓ DE MARINA

Riu avall va la pastora,
riu avall va'l seu remat;
l'aygua es poca y no l'acora;
ab breu temps serán al prat.

Devant seu la mar els crida,
devant seu la mar s'extén.
Cada onada es una brida
d'un cavall que val per cent.

Y ella pensa:—Cavall noble!—
Y ella pensa:—Cavall gran!—
A sas crins s'hi aferra un poble
y altres mil s'hi aferrarán.

A la nit el cel s'hi acota,
a la nit besa als estels;
y allavors el cavall trota
pels jardins de tots els cels...

Riu avall va la pastora,
riu avall va'l seu remat,
y distrets, fent vía y fora,
riu amunt deixan el prat.

Ja la platja se'ls ha oberta,
ja la platja'ls ha engolit;
es tota ella erma y deserta;
no hi há un tany ni un brot florit.

Peró hi veu la iluminada,
peró hi veu trotá'l cavall,
y s'hi abrassa enamorada
platja avall... onas avall...

Y al trobarse entre las onas,
y al trobarse dins la mar,
el cavall son las galtonas
de un minyó que va a pescar.

Pescador de brau coratje,
pescador la trau del fons,
y li'n fa'l dols prometatje
de garlandas de petons.

Oydá! Com que n'es tan bella!
Oydá! Bé se'n pot gaudir!
Cinamom de flor novella,
prop la mar l'han fet florir...

Riu amunt va la pastora,
riu amunt deixa'l remat,
y se'n torna, pescadora,
cap al seu enamorat.

Cap al mar, cap al mar noble;
cap al mar, cap al mar gran...
Aprop seu s'hi estima'l doble...
y aprop seu la casarán!...

Claudi Omar y Barrera

HERETJÍAS

Las paraulas.

A mon benvolgut amich Oriol Martí

Temible lligabosch ab que ensopega un sempre en sas fadigosas correrias per la intrincada selva de las ideas, es la paraula.

Si's pogués pensar sense parlar mentalment! Si, al sentir, poguessim fer el sort a la veu de falset que *murmura* mentres nosaltres sentim! Baldament fos possible borrar del pensament la emprempta de la paraula que dona a las ideas falsos contorns, extranyas fesomias! Oh! ¿Quán podrém beure en el buyt de la má, sense trencadissos vasos d'industria, l'aygua purissima que salta de gota en gota de la roca brillant y silenciosa!

Apreném a parlar avans que a pensar. Ens ensenyan las paraulas primer que las ideas, posposant la realitat al artifici: per axò resultém tan artificiosos. Pensém per *sentir dir;* y quan mirém la realitat, ens sorprén que sigui com es.

Son els diccionaris inmensos guardarrobas farsits d'extranyas vestiduras que posém a las ideas al *bon plaisir* de nostra imaginació desballestada. Els seus autors se fan gloria de poder dir que no hi manca res, que tot hi es definit y explicat. En las cubertas, ab lletras grossas y dauradas, s'hi fixa'l nombre de vocables que contenen—«tants mils vocables»—afeginthi sovint alguna menció rimbonbant, com per exemple: «El més complert de tots els diccionaris.»

Se'n fan fins de butxaca, que un pot portar a sobre sense ni menys ésser molestat pel seu volúm. Son diminuts, de lletras microscópicas; apenas poden ésser llegits al ull nú; se necessitan *vidres d'aument.* Aqueixas miniaturas també contenen gran nombre de vocables; tants com els diccionaris grossos, segons proclaman ells mateixos ab vistosas lletras d'or.

Cada diccionari presumeix de més parlador que'ls altres, perque preté «tenir més paraulas».

Consultém el diccionari pera saber lo que *volen* dir las paraulas, pera coneixe la seva significació o'l seu «sentit», com se sol dir ab manifesta inexactitut. N'hi há que'n tenen més d'un de «sentit», y d'altras ne tenen més que les personas: son prendas d'us comú a varias ideas.

Quan naix una nova idea, s'acut pera vestirla al llenguatje, gran basar de robas fetas; se li tria un vestit, escursantlo o allargantlo, aixamplantlo o estrenyentlo sense poder evitàr en general que fassi arrugas. Lo important es «cubrir sa nuesa»: lo demés es lo de menos. A voltas, fins se li tria un vestit bon xich balder, de creixensa, per si s'estira.

Y tant ens acostumém a veure aquella idea vestida de llarch, disfressada, desde la naixensa, que si algú la vesteix ab trajo més ajustat (¿més just?) se'ns fa dificil, a voltas impossible reconéixela.

Si: las exigencias del mercat fan indispensable l'acunyació de las ideas: es precis ferlas circular; es necessari donarse a entendre encara que sigui parlant malament. La tafaneria humana creix, tornantse més y més devoradora. Quan escassejan las veritats, s'alimenta de mentidas. Com als antichs romans, més que la nutrició li interessa'l fart; alleugerintse, per vómits provocats, dels menjars golosament ingerits, pel gust estúpit de tornar a omplirse. La curiositat humana té «horror al buyt», com la Naturalesa dels fisichs anteriors a Galileo.

L'afany de producció y la demanda son progressivament extraordinaris, y com qu'escassejan els productes *naturals*, la industria fabrica sens escrúpuls articles artificials que passan y's consumen sense dificultat, tenint dels naturals el color, l'apariencia, o'l *bouquet.* ¿Qu'enmatzinan la sanch? Res hi fa: la qüestió es qu'afalaguin els sentits, calmant la set y la gana dels consumidors. Tal volta no escassejarian els productes naturals si's dongués a l'*agricultura* la deguda preferencia sobre la *industria.*

Disposém d'una pila de definicions, classificadas per ordre alfabétich; tenim en magatzém una infinitat d'ideas fabricadas, y una multitut de motllos disponibles pera fabricarne *au besoin.* Una mica de polvos de falsetats admesas, algunas gotas de preocupacions vulgars, un bany de modernisme y *¡á vivir!*, axò es, *¡á matar!* Ja tenim un nou producte més (qu'es a lo que's tira), un producte falsificat, si, però ben fet, agradable al paladar; un producte qu'obraria com a

cos extrany en qualsevol organisme delicat, si'l nostre no fos ja tan extrany com ell.

«Els sabis cloquejan més sovint qu'avans, perque ponen més ous; es veritat que'ls seus ous son sempre més petit, encara que'ls llibres siguin sempre més grossos.»

Hem definit ja tot lo definible. El mal está en que, al difinirho tot, ho hem empetitit tot, tancant las ideas en capsetas esquifidas que las deforman y per quals junturas mal soldadas la seva essencia fuig.

El llibre'ns ofereix la vida a domicili; ens *parla* de tot, permetentnos escoltarho peresosament repapats en cómoda *chaise longue*. Llegim molt y vivim poch. Estudiém molta geografia y no viatjém gayre. Ens interessa més la historia que'ls museus. Enteném mellor el cant artificiós del poeta que la veu franca y sincera de Natura. Y aixis som nosaltres: maniquins ambulants. En las escolas se'ns ensenya per *signes;* la «viva veu del mestre» es un element pedagógicament indispensable; certas llissons d'aritmética son exercicis de vocalisació; cels y terras son *expressats* en mapas maculats de paraulas diminutas que fadigan els ulls dels joves escolars; Deu y la Naturalesa son definits y explicats ab mots vulgars de parentiu, dimensions y formas.

Sobre la trista y llardosa porta de la escola, un s'imagina sempre véurehi escritas aquellas paraulas *di colore oscuro* que llegí'l Dante *al sommo* de la porta del Infern.

Compadim als sorts muts perque no poden parlar ni ohir, això es, perque no poden enganyar ni ésser enganyats.

Franklin reservá al Silenci'l segón lloch en la llista de virtuts que's proposá adquirir.

Quien mucho habla mucho yerra resa'l ditxo castellá. Y en un ordre superior, el sublim desequilibrat de Weimar afirma que «pel sol fet de parlar, qui parla's *vulgarisa*.»

Es tal la influencia de las paraulas, que per ellas y pera ellas delinquim; fins matém y'ns fem matar. Llenséu en certs moments un *Patria!*, per exemple, sobre un poble *carregat* d'imaginació y sentiment, com si diguessim, en mitj d'un polvori humá, y faréu innombrables victimas.

Hi há vocables de tots matisos: els de color de dol y'ls de color de sanch abundan desgraciadament.

Las hem reglamentadas las paraulas en gramáticas y retóricas — verdaders tractats d'estrategia—formantne exércits disciplinats pera la conquista de las multituts en general indefensas.

Sobre'l cadavre descompost del Paganisme, se cerneix la Mitologia, obertas, a tot ull somniador, las alas viroladas, com un aucell fantástich empallat.

El paganisme modern, culte de las deitats antigas repintadas, té igualment—no cal dirho—la seva mitologia, mantell pompós ab que cubrim els nostres falsos deus que son, avuy com ahir, «pitjors que'ls homes.»

Quin desengany el nostre quan ens adonguém de qu'en els boscos no hi há sátirs, ni ondinas en las ayguas, ni en l'Olimp deus; quan, a través del vel majestuós de las paraulas, sols vegém el buyt, imatjes veneradas sense vida venerable! L'estupor ens imposará'l silenci: el llenguatje ideal.

Molts caps de brot han tingut pera las paraulas mots durissims.

En Pope *canta:*

Words are like leaves, and when they most abound
Much fruit of sense beneath is rarely found.

¿S'ha d'inferir d'això que'ls grans com els petits s'han de «donar un punt a la boca?» No pas encara. *Lass die Leute reden und die Hunde bellen*, diu el proverbi alemany. Cantéu, cantéu, *ninetas*, *pendant que le miel se gâte*.

«Es tan dols parlar de tot! Es tan dols l'engany dels sons!... ¿No es una dolsa bojeria'l llenguatje? Per ell l'home balla sobre totas las cosas.» Aixis parlá Nietzsche.

Donchs,

Cantém, cantém, els *infra*-Zarathustras,
que nostres cants ressonin com tempestas!
Curém las nostras ánimas malaltas
ab cántichs nous, ben nous, sempre més nous!
Cantém sens treva fins a ésser aptes
pera cantâ en silenci lo gran himne!
Cantém, empró, com ánimas serenas,
que no'ns aixordin nostres propis cants
privantnos de sentir la veu divina,
dolsamen armonisa de Natura!

SALVADOR ALBERT

L'HIMNE DE LA VIDA Y L'HIMNE DE LA MORT

I.—Natura

A la tebior del sol ixent que irisava las gotas de rosada que perlejavan en las flors, la boyra s'anava destriant y's perdia amunt, amunt dels serrats; els cálzers de las flors s'obrian púdicament com els cors de las donzellas als primers afalachs del amor; els papallons se rabejavan en el llit olorós dels rosers y de las lianas, y'ls aucells, despertant del somni trist de la hivernada, expandian arreu dolsas trovas enamoradas, ensemps que la terra s'estremia ab estremiments maternals y donava forsa nova y generava energias, essent tot com un preludi del himne de la vida que ja frisava en las cordas de l'arpa de la Naturalesa.

Era'l primer matí de Primavera. En lo més profond del bosch, l'aymada teixia una garlanda de flors que, per ésser las primeras que Natura mostrava, eran blancas com la neu que fins poch avans las havia cubert. L'aymant anava cantant corrandas amorosas y cullint novas flors que, abocadas al si de l'aymada, servian pera teixir la garlanda que un raig de sol ixent, passant per entre la clariana de las fullas dels arbres, iluminava.

Un cop teixida la garlanda, de brasset, esguardante amorosits y sentintse'ls batements de llurs cors l'un al altre, atravessaren poch a poch la espessa boscuria per un dels estrets viaranys que duhen a la plana. Sota la fresca arbreda, portant la garlanda blanca, fruhint el cant dels rossinyols y de las merlas, y'l perfúm de las flors en llur primer esclat, y la fressa dels cors que'ls bategavan, quina alegria la d'ell! quin goig el d'ella!

Pocas, molt pocas paraulas se digueren pel camí, contemplant enamorats l'esclat d'aquella primavera que reya en llurs rostres asserenats y joves, que s'encirerava en llurs llabis, que sorollava en llurs cors y que s'esbandia en els olorosos alens de la bosburia.

Al fi del bosch s'obria, com un panorama, aquella plana gran, inmensa, cuberta per la verdor dels prats en sa plétora de vida; y al bell mitj, projectada en el blau del horitzó llunyá, s'ovirava la blancor de las casas de la vila.

L'esclat de llum impressioná fortament als dos aymants, enardintlos la sanch y convertint l'amor suau y tranquil fruhit en mitj del bosch en vida nova, d'empenta... Un arbre centenari en quin tronch la gent trassuda del poble hi havia trevallat una rùstega capella, els oferia una imatje hermosa y riallera de la Verge. L'aymada's despenjá dels brassos del aymant y engarlandá de flors blancas la venerada imatje. Desprès se juraren amor etern devant mateix de la capella, y mentres se confonian llurs cossos en forta abrassada, s'ajuntavan llurs ánimas en un petó. Y s'allunyaren l'un del altre pera dirigirse per diferents camins cap a la vila ab el dols recort d'aquella hermosa matinada.

El sol, en mitj de la volta blava, enviava ab tota forsa sos raig a la terra, que s'estremia en els espasmes de son deixondiment; y ja no frisavan, ja s'ohian claras las notas del *Himne de la Vida.*

II.—Ciutat

Els núvols negres privavan als darrers raigs del sol ponent d'enrojir las boyras qu'embolcallavan la ciutat invadint els carrers, las plassas y'ls jardins. Lleuhissimas y fredas gotas deixavan mullats els carrers; l'ayre humit, fret e infecte tot ho invadia; pels entelats vidres dels fanals y dels aparadors de las botigas, eixia una llum feble que confonentse ab la del capvespre, més feble encara, donava al carrer una nota de tristesa esglayadora; el vent acanalat y fret passava a fortas ráfagas fent moure las persianas dels balcons y caure las pocas fullas que penjavan, ja gayrebé entercas, dels arbres cadavérichs.

Era'l primer capvespre d'Hivern. En un recó casi oblidat de la gran ciutat, s'hi aixecava, en mitj de moltas altras, una petita casa d'aspecte tan senzill y trist per fora com miserable y barroher per dintre. Una pessa de sostre baix, ab un trespol de rajolas deslluhidas y gastadas, servia de café. Quatre taulas de marbre esgroguehit, voltadas de banchs y de cadiras vellas; un taulell de fusta ple d'ampollas, de plats y de copas; unas parets guarnidas ab quatre cartells de

detestable gust y ab dos miralls entelats en els qu' encara s'hi notavan vestigis del programa del darrer concert. Això era tot. Els bechs de gas expandian per la sala una claror feble, a la que res tenia qu'envejar la dels vehins carrers, mitj a las foscas.

Un silenci sepulcral regnava en la sala. Un home assegut darrera'l taulell llegia ab molt interés y fixesa un diari de grossas dimensions. Passá molt temps, potser dugas horas, sense que'l silenci s'interrompés. De sobte s'obri la porta, y ab una alenada d'ayre glassat que feu estremir els llums, entrá un jove alt, prim, de rostre groch y allargat, d'ulls entelats, reflexe de tristesa fonda y de degeneració psiquica. S'assegué aprop d'una taula, se feu servir, y comensa a fullejar ab indiferencia alguns periódichs que per alli hi havia, fixantse lleugerament en el *Frou-Frou*, *L'Amour*, *Le Rire*, mentres anava bevent glops de cervesa.

Cada vegada que la porta s'obria pera donar entrada a un nou concurrent, son cos s'estremia, y aixecant els ulls del periódich els fixava en els qu'entravan, tornant desseguida a llegir, desencoratjat.

La sala s'anava omplint, y aquell antre, avans quiet, esdevingué sorollós per las conversas fútils, pels crits esbojarrats y per las riallas fredas y estúpidas de la concurrencia.

La porta s'obri de nou, y entrá en el cafeti una dona alta, abrigada ab una groixuda capa de pells, y cuberts sos cabells negres y pentinats a la *vierge* per un ample barret guarnit de grossas plomas; en sa cara ovalada y rojenca hi lluhian dos ulls grossos y bonichs; sos llabis eran els d'una dona ja vella en sa primavera.

L'ayre tebi qu'entrá ab ella, la volior de llurs faldillas arrossegantse pel trespol humit ab gracia ubriagadora, el seu somriure tendre y més ple d'art que d'amor y de vida, reanimaren al jove, que tancant *Le Frisson*, fixá'ls ulls entelats en la darrerament arribada. Aquesta llensá un pausat esguart pel saló,'s dirigi reposadament envers el jove accentuant el sensual lliscar de sa roba, s'assegué al seu costat, cambiaren algunas paraulas qu'enardiren al jove, begué dos o tres glops de cervesa del got d'ell, y s'aixecaren somrihents, eixint del café a tota pressa.

No plovia, peró'ls carrers estavan del tot mullats; una boyra espessa ho omplenava tot, y'ls entelats fanals llengotejavan allargant y escursant pels carrers ombras errátícas; profond silenci regnava per tot arreu, y la ciutat presentava un tétrich aspecte en sa fantástica soletat.

De brasset, molt acostats, atravessaren ell y ella la ciutat tota, passant per un laberinte de carrers y carrerons y aturantse al devant d'una casa senzilla, en un carrer estret d'un barri allunyat. Ella's tragué una clau y obri una porta, mentres el campanar de la Seu feya estremir la boyra ab las dotze horas de la mitja nit. Semblava que per la ciutat adormida hi ressonés fondo, molt fondo, l'*Himne de la Mort*.

PELAY MARTORELL

UN NOU DIPLOMA

PER LUCIEN DESCAVES

Tot just llicenciat del servey militar, lo primer que procurá en Florenci N. fou proporcionarse un empleo, y a n'aquest fi dedicá tots els seus esforsos y tota la seva activitat, sense resultat positiu.

A sas continuas peticions de trevall, el comers alegava com a resposta la cada dia major paralisació dels negocis. En els centres administratius, als que feu cap diferentas vegadas, uns li demanavan la presentació del titul académich com a proba de la seva competencia, y altres, sense dignarse escoltarlo, se'l apartavan del devant ab excusas, pregantli tot lo més que's servis deixar nota del seu domicili per'avisarlo—deyan— a la primera vacant que hi hagués.

Y ell la deixava: a cada petició que se li feya deixava novament y per centéssima vegada l'adrés, com si'l ferho, més que motiu per'alimentar una nova esperansa, fos pera ell una fórmula de justa correspondencia als qui, al refusar son concurs, ho feyan tot endolsint la expressió.

Això no més per lo que feya referencia als simples empleos particulars; que tractantse dels que dependian del Estat o ab ell guardavan relació, fins els més modests — de noucents a mil franchs anuals de sou,—ab aquests ni calia pensarhi.

En un principi, el xicot, prou se doná

bona manya a visitar totas aquellas relacions que de prop o de lluny podian lligarlo ab las personas qu'ell creya importants; mes no li valgué. Els prechs a las coneixensas dels amichs d'un parent del diputat pel districte, totas las súplicas amistosas, totas las antesalas humiliants, no li donaren més resultat que'l de venir en coneixement de que'l lloch que a ell podia oferirse estava ja ocupat ab antelació, y que lo que calia per tant era esperar torn... y això certament no podia ésser; puig qu'equivalia a allargar indefinidament el calvari d'aquell pobre vellet que'l posá al món y qu'ab prou feynas se bastava a cubrir las necessitats propias ab el producte raquitich que de la venda d'uns quants llibres a comissió's treya...

Las setmanas, els mesos passavan, y en Florenci, qu'en la flor de la edat y en la plenitut de las sevas forsas ab gran desconsol vagava sempre, se sentia defallir y's desanimava cada vegada que, pensant en son estat, veya més llunyana la colocació y, al examinarse la indumentaria, més proxim el dia en que li fora impossible'l presentarse enlloch ab certa decencia, per mor de la protesta del calsat y del cansanci de la roba.

En aquest estat, un dematí, la portera de la casa en que ab companyia del seu pare habitava, una bona dona que comensá a compadirse d'ell y acabá interessantse per son melloramenl, l'aturá a la porta d'entrada y li digué;

—Escolti, Florenci: vosté, tractantse de trevallar, acceptaria qualsevol cosa, ¿no es cert?

—En l'estat en que'm trobo, si senyora: qualsevol cosa.

—Donchs, miri: avuy mateix, he sabut que manca un dependent pera la venda a «Las Quatre Estacions»... ¿no sab?... el gran magatzém de panyería y novetats de la plassa Carnot. Pot arribarse a veure l'amo: diuhen qu'es jove y qu'es amable: si a primera vista té la sort de férseli simpátich, es fácil que inmediatament el coloqui.

—Está bé, gracias: hi vaig desseguida.—

Y això dit, en Florenci, desprès de respatllarse un'altra vegada la roba ab el major cuydado, emprengué la ruta de «Las Quatre Estacions», quin abundant mostruari, cuydadosament extés a lo llarch de las portas d'entrada y en els aparadors del establiment, constituhía una tentació permanent pels vianants pobres cada vegada que per necessitat passavan pel devant.

L'escriptori reservat al amo — Huguenin fill y successor—se trobava situat en un ángul al fons del llarch magatzém. Acompanyat d'un empleat tan atent que'l conduhí fins a la mateixa vidriera, en Florenci, que a copia de desenganys s'havia familiarisat ab la decepció, atravessá d'esma'l llarch establiment y's trobá per fi enfront d'aquella especie de gabia, quina porta trucá bategantli'l cor y ab má tremolosa, com si vacilés, al ensemps que una veu d'«avant» se feu sentir en l'interior.

Entrá respectuosament, y quedá colocat cara a cara d'un home que, atrafegat examinant un feix de correspondencia y ab un llapis de color als dits, li preguntava lo que se li ofería.

—Se m'ha dit que tenía vacant una plassa de dependent... Jo venía...

—Perdoni un moment.—

Y'l bon senyor, qu'aixis trencava'l comensament de la conversa, reprenía ab més febrositat qu'avans la tria y classificació de lletras y facturas, agé del tot al examen detingut a que, ja mitj serenat y al temps que recobrava forsas, l'arribat el sotmetía.

El senyor Huguenin era un home d'uns trenta cinch anys poch més o menos; escardalench de cara, d'estatura regular, per lo que podia colegirse, y de faccions vulgars y adotzenadas. Duya'l cabell tallat arrán, y la seva cara lluhia, com adorno, un gros bigoti perfilat ab el major cuydado, com si en ell hi tingués el propietari posada tota la seva solicitut y tota la seva estima. Una corbata negra entortolligada dugas o tres vegadas pel coll, manteninlli'l cap alt, denotava ben bé en ell una inclinació envers un model preconcebut, al quin feya esforsos pera ajustarsehi perfectament fins en sas actituts, en sos gestos, en la fesomia y en la entonació.

Alsá per fi'l cap, se posá cerimoniosament el llapis a la orella, se repapá mellor en l'ampla cadira de brassos en qu'estava assegut, y ficantse abdugas mans en las respectivas butxacas de l'americana, digué ab énfasis, tot examinant de cap a peus a son interlocutor, que restava dret:

—¿Donchs, vosté, jove, desitja entrar al servey de casa?...

—A ésser possible...

—Perfectament. Velhiaqui las condicions. Trenta cinch franchs mensuals, corrent la manutenció pel meu compte. La seva feyna consistirá de moment en provehir el taulell, y, com es natural, en estimular la venda tant com sigui possible, de las vuyt del matí a las deu de la nit, salvant mitja hora pera esmorzar, y'l temps indispensable pera dinar al mitj dia. A vosté li toca dir si accepta aquestas condicions mevas y per las quals la casa's regeix fa més de deu anys.

—No tinch res que objectarhi...

—Bé. Aixís, me correspón a mi enterarme d'alguns petits detalls referents a vosté y com es natural indispensables per'admétrel a casa. Suposo que no tindrá inconvenient en contestar a algunas senzillas preguntas... No soch difícil d'acontentar...

—Digui.

—Aixís, no cregui que pera concedirli'l cárrech que de mi solicita, arribi al extrém de demanarli la presentació del títul de batxiller. Jo deixo als altres el fer us d'aquestas exigencias ridículas. Cabalment, y pera que vegi lo que son las cosas, jo mateix, sense possehirlo, no he deixat per'xó de fer el meu camí. Lo més important, apart altras condicions de cert ordre, es que físicament no'm desagradi, y a primera vista confesso que aquest obstacle'l té ja salvat en part. Tractantse d'establiments de la naturalesa del meu, la presentació, jove, es una part principal.—

En Florenci restava més confós a mida que la conversa s'allargava, sens arribar a endevinar el per qué de tan extranyas exigencias, quan de cop, alsantse aquell senyor y continuant l'exordi, afegí ab més accentuada curiositat.

—Els talons junts... els peus oberts... els brassos deixats anar ab naturalitat... el cap dret, sens ombra d'orgull... Pel seu ayre, jove, endevino que vosté ha sigut soldat.

—Sí, senyor, — feu en Florenci.—Acabo tot just de surtir del servey.

—Si ho deya... No hi há manera de que m'enganyi. Suposo, aixís, que portará la fulla de serveys pera la presentació.

—No, senyor.

—Malament. No obstant, prometo créurel baix la seva paraula. Una confiansa recíproca honra sempre, tant al quefe com als subordinats. Potser li extranyará aquesta manera de parlar meva.

—No sé...

—Li diré. Soch oficial de la reserva y tinch el gust de fer del personal de casa una petita familia militar, digna pariona de la gran... Suposo qu'haurá obtingut algún petit grau. ¿Sargent, potser?... ¿Sargent major?... ¿Ajudant?... ¿De cavallería?... D'infan...

—Dispensi—interrompé en Florenci, ja tot escorregut.—May he arribat a ostentar galons...

—Ja comprench... Un arrest... Alguna que altra lleugera falta...

—Tinch el meu certificat de bona conducta.—

El senyor Huguenin, fent molt visible la seva contrarietat, afegí:

—Es una llástima, una verdadera llástima. Precisament he fet, fa molt temps, el propósit de no admetre a casa cap empleat que no hagi estat graduat... Me sembla qu'aixís visch més en contacte ab l'exércit. Lo que li dich: res de dependents al meu servey que no hagin alcansat l'empleo de sargent al menys. Aquí'l personal se mou tot a l'ordre d'un antich ajudant, condecorat ab la medalla del ordre del mérit militar. Honrosa distinció per cert, que l'acredita devant del reste de la dependencia; y tots al plegat forman una especie de petita companyia que'm complasch en manar... No he fet may altra excepció que la del mosso encarregat dels recados, y encara aquest ostenta una creu... ¿Vosté no'n té cap de creu?

—No—respongué en Florenci tímidament, ab veu apagada.

Mes de prompte, y com si per entre la pregunta d'aquell home hi vegés un raig de llum, una darrera esperansa, afegí ab cert orgull:

—No tinch cap creu, peró vinch de Madagascar. Allá he fet tota la campanya...—

El resultat d'aquesta confidencia, última arma que'l pobre solicitant esgrimia, no feu pas de bon tros l'efecte que, deixantla anar, de la mateixa esperava, ja que Huguenin respongué desseguida:

—Si'l cor m'ho deya!... Aquest jove, o bé

está malalt, o estant bo no está restablert. Aquest color trencat de la seva cara... Potser ha portat las febres...

—Li juro que no. Estich completament bo gracias a Deu.

—Tots ho diuhen, y després tot son permisos de festa y excusas més o menys fundadas ab el pretext del restabliment. No pot comptarse, ab un empleat vingut de las colonias. Si vosté, amich, no ha tingut las febres, las tindrá indubtablement. Pochs se'n escapan. Las privacions y penalitats de tota mena inherents a la campanya, alteran l'organisme dels més robusts, y tart o d'hora deu pagarse aquest tribut a la naturalesa. ¿Que's deu ésser indulgent ab aquesta classe d'enfermetats, maxim quan un las ha contretas en el servey a la patria? Quin dubte queda! Emperó, un principal, un home de negocis, un amo d'establiment, no pot de cap de las maneras entrarhi en aquest ordre de consideracions. Aixó vosté ho compendrá. ¿Vol un bon consell? Cuydis. La Fransa tindrá encara un dia necessitat dels seus serveys... dels nostres... Cal donchs que'ns conservém pera ella.—

Y ab un amigable y carinyós copet donat a la espatlla del infelis Florenci, l'Huguenin fill y successor, oficial de la reserva, gran ciutadá, posá fi a la conversa tot acompanyant entre cumpliments y cerimonias al postulant fins a la porta.

Traducció de
JOSEPH ARTÍS

TEATRES

AIRES DE FUERA.—LE DUE COSCIENZE.—MALAS HERENCIAS.—NOZZE BORGHESSI.

El senyor Linares Astray, jove escriptor castellá y autor de *Aires de fuera*, que l'altra nit va donarnos la companyia Guerrero-Mendoza, sembla que va escriure'l drama preocupat per la qüestió del divorci tal com está llegislada actualment a Espanya. Una dona infelis, casada ab un perdut, obté, després de moltas humiliacions y escándols, un divorci temporal, de cinch anys. Passats els quals, el marit torna y la reclama. Ella podria entaular un nou divorci basantlo en mals tractes nous; peró prefereix matarse. El marit s'expatria. Paralelament ab aquest drama, que sols incidentalment apareix en escena com expressió dels *ayres de dintre*, ayres mal sans que perpetúan la esclavitut de la dona, se'n desenrotlla un altre. Un enginyer qu'ha viatjat y está al corrent dels *ayres de fora*, estima molt a sa muller, tipo de dona frívola que sols viu pera la societat, el luxe y la ostentació. Aquesta dona l'enganya: té un amant—el rich banquer y accionista indispensable—que paga las joyas, els vestits y demés capritxos. L'enginyer, home trevallador, honrat, qu'adora a sa dona y a sa filla, s'entera del cas per un recurs dramátich bastant convencional, y serenament se disposa a aplicar els *ayres de fora*. Res d'escándols, res de desafíos ni maltractes ni reparacions. Ni per un moment pensa en escanyar a la dona adúltera. Tancarán a la filla en un pensionat, y ells s'expatriarán buscant en llegislacions extrangeras una solució que deslligui lo que aqui sembla indisoluble.

Aquests *ayres de fora* no apareixen prou clars en el drama del senyor Linares. Precisament considerat el cas baix el punt de vista postiu, es a dir, de las llegislacions canónicas y civils, en la qüestió del matrimoni, poca cosa tenim qu'envejar a las nacions que's diuhen civilisadas. Cert es que a Fransa, als Estats Units y algún altre pais admeten civilment el divorci total, peró sols en casos determinats y ab limitacions tals, que bé pot dirse que, més que divorci, lo que regulan els códichs extrangers es una comedia. Juridicament—creguim, senyor Linares—al extranger están baix aquest aspecte si fa no fa com aqui.

Els verdaders *ayres de fora*—que, si'l jove autor hagués sigut prou valent hauria portat a la escena—no's refereixen al divorci que sols es un vergonyós paliatiu, sinó al matrimoni en si qu'es considerat—no pels códichs sinó pels pensadors—com a pacte eminentment inmoral; inmoral perque es indisoluble y perque implica un renunciament de la voluntat a que cap sér lliure pot avenirse. Tota lley de divorci, fins la sola paraula divorci, es un contrassentit; tota reforma que no's refereixi directament al mateix matrimoni, son *paños calientes*. Per aixó jo crech qu'en aquesta qüestió els *ayres de dintre* son, si no més sans, al menys més franchs. «¿Te casas, juras fidelitat eterna, renuncias a la llibertat, te lligas pera sempre més voluntariament? Donchs ¿per qué venir després ab excusas?» La lley contesta inflexible: «Perque ho feyas.» Y la lley té rahó, més rahó que la de fora que, al establir el divorci, ho fa ridículament.

Dich tot aixó pera demostrar que l'obra, que sembla vol ésser de tesis, ademés de confosa no respón a la valentia y pretensions que son titul fa suposar. Dramáticament, tampoch demostra en ella l'autor originalitat.

Ni l'argument, ni'ls recursos escénichs, ni'ls tipos, que sols apareixen apuntats—encara qu'algún d'ells, sobre tot els secundaris, apuntats ab molt garbo—acusan una personalitat. No obstant, tenint en compte que's tracta de la primera obra d'un autor jove, just es confessar que, dintre del convencionalisme escénich del teatre castellá modern, s'hi troban en *Aires de fuera* algunas escenas dialogadas ab desembrás. El diálech es lo mellor de l'obra; es valent, intencionat, encara que sovint paradoxal, y viu. En resum: *Aires de fuera* no'm fa creure qu'hagi aparegut en la escena castellana un autor modern—tant que'l necessita!—peró revela un bon escriptor carregat de bonas intencions. Ja veurém quan fassi un'altra obra si's defineix més bé la seva personalitat.

La execució, discreta. Qui ho feu mellor fou en Mariano Diaz de Mendoza en son tipo de calavera tronat y cinich, qu'es el mellor de l'obra.

—

El director d'un Institut Internacional, home serio y respectable si n'hi há, d'aquells que per sa posició social, sos coneixements y sa riquesa forman part de lo que se'n ha dit las classes directoras, va tenir de jove una relliscada: va seduhir a una joveneta ignocenta y hermosa ab tan *mala sort*, qu'ella li va donar un fill. Aquell home va reflexionar, y va trobar la següent solució al conflicte: va pendre'l fill a la mare tot seguit de néixer, y va abandonar a aquesta. El fill, poch temps después, va morir naturalment. Al menys aixís ho ha dit el director, no sense mostrar gran sentiment, a la joveneta sempre que li ha reclamat.

Aquesta, per un concurs de circunstancias que no detallaré, esdevé més tart l'amistansada d'un cunyat del director, jove, rich, de familia ilustre y honrat a carta cabal. Feya ja molt temps que vivian junts estimantse ab idolatria, sobre tot ella qu'havia sabut apreciar tota la noblesa del cor del seu amant, quan se presenta una senyoreta milionaria, despreocupada y gentil que, patrocinada pel director y per sa muller, germana del jove aristócrata, seduheix honestament a aquest — que per altra part es un poeta somniador — fins al punt de projectar casarshi. Peró sorgeix un incident grave: la seva amistansada li confessa plorant qu'está a punt de tenir també un fill d'ell. Exactament el mateix cas del seu cunyat. ¿Qué fer? El jove Morelli—crech que's diu aixís—no dubta ni un instant: puig que'l fill es seu, se casará ab la mare del seu fill, la qual, si bé es veritat que tenia una taca—ella mateixa li ha dit, peró callantli'l nom del seductor—es una dona carinyosa y que s'ha portat sempre més admirablement.

Al comunicar a son cunyat la resolució irrevocable qu'ha pres, son cunyat s'enfada, tractant de convéncel de que va a fer un disbarat. Protesta en Morelli en nom de la conciencia, de la seva conciencia d'home honrat que li exigeix reparar el mal qu'ha fet a una pobra dona quin sol delicte ha sigut estimarlo, y no ja reparar, sinó evitar el mal que faria a una criatura ignocenta qu'está a punt de néixer y quin sol delicte consisteix en ésser fill seu. «Tot lo que hi há de més sá y de més intim en ma conciencia se subleva devant d'un abandon que jo consideraria com un crim!» diu el jove. Mes el cunyat, el director, entén la conciencia d'un'altra manera. «Jo també'n tinch de conciencia—diu—y si'm trobés en un cas semblant—no s'atreveix a dirli que s'hi va trobar—no faria pas lo que tu vols fer, y no ho faria precisament perque tinch conciencia. Tu tens un nom ilustre, ets rich y ets inteligent; tu't deus a la societat, y la nostra honorabilitat, la nostra respectabilitat, la nostra superioritat no deuhen may ésser posadas en tela de judici. Un escándol com el que tu provocarias seria fatal no ja sols pera tu, sinó pera tota la teva familia y fins pera la societat en general. La societat, donchs, la familia y fins la conciencia, t'exigeixen un sacrifici: el sacrifici dels teus sentiments particulars, de la teva conciencia particular que indubtablement peca per ésser un xich massa escrupulosa.»

Heusaqui las dugas conciencias que posa front a front en Rovetta en son ultim drama. Es clar que l'obra acaba ab el triomf del amor, decidintse l'autor francament per la conciencia honrada. Precisament lo mellor de *Le due coscienze* es la sátira implacable del autor al retratar aquells tipos repugnants que, tan cómodament, saben justificar las sevas debilitats y'ls seus vicis, quan no'ls seus crims, ab la capa del desinterés, del altruhisme o de la moral social que pera son us han inventat. Pera dirho en pocas paraulas y graficament: el tipo que presenta en Rovetta y qu'es el mellor de l'obra, es un tipo de *Brusi* ab moral de *Brusi*. Crech qu'ab aixó ja está dit tot.

En quant al drama, té un primer acte d'exposició ben desenrotllat, y algunas escenas, sobre tot las del segón acte, dialogadas ab una vivesa, intenció y valentia dignas del autor de *Realtà*. Els tipos, molt ben estudiats generalment. Entre'ls secundaris sobressurt el d'un amich d'en Morelli que fa un parell d'escenas deliciosissimas. El tercer acte es el més fluix. Casi bé hi sobra.

Tots els actors interpretaren ab fe'ls respectius papers, sobressortint la Mariani, que digué las escenas del segón acte ab energia y convicció; en Paladini, detallant finament el paper de director, y l'actor que feya d'amich, quin nom no recordo.

—

Si l'Echegaray *(don José)* hagués tingut un xich menos de talent, hauria sigut un novelista de folletí admirable; de folletí de quarta plana de diari popular. La seva imaginació exuberant, la seva trassa en la ordenació y lligament de fets extraordinaris, la brillantor y energía del seu estil y la seva facilitat en trobar imatjes, grolleras casi bé sempre, peró d'efecte, amén d'altras petitas qualitats en que sobressurt, li haurían donat una popularitat ben merescuda entre la honrada classe de menestrals, porters, sargents retirats y criadas ilustradas que acostuman comprar el diari pera emocionarse ab el folletí sensacional. Peró l'Echegaray, desgraciadament pera la literatura dramática castellana, té massa talent pera dedicarse a aquell género; lo qual feu que invadís la escena en moments en que'ls últims esclats del romanticisme li permeteren — a n'ell, esperit sentimental y romántich—representar un paper d'innovador, casi bé de revolucionari. Tant, que'l seu teatre és considerat com un teatre de tranzició, com un pas envers el naturalisme que modernament sembla imposarse sobre la escena. El seu teatre buyt, fantástich y paradoxal—que va trobar intérpretes tan apropiats com en Calvo y en Vico primer, y després la Guerrero—electrisá un dia a las massas y fins al públich culte, que tingué de reconeixe al ilustre autor una qualitat indiscutible: el coneixement del mecanisme teatral, l'instint de las taulas, la intuició dels cops d'efecte. L'Echegaray ha sigut a Espanya'l primer, tal volta l'únich home de teatre (com diuhen els francesos) qu'hem tingut modernament. Sols en Pitarra a Catalunya se li acostá un xich. Y'l seu domini del *métier* es tan gran, qu'encara avuy, ab tot y la sensible evolució qu'ha sufert l'art dramátich, ab tot y continuar ell escrivint com vint anys enrera, una bona part del públich s'impressiona sincerament veyent aquella serie de ninots, sempre 'ls mateixos y sempre nous, que l'Echegaray sab fer bellugar sobre la escena ab tant garbo y ab tanta tranquilitat.

Hi há moments en que un s'arriba a creure que l'autor vol *péndrens el pel*, que's riu de nosaltres: tanta es sa despreocupació; peró a la fi no podém menys de reconeixe qu'en el fons sols hi há una gran dosis de bona fe y ingenuitat.

Malas herencias es, com casi bé tots els del Echegaray, un dramón ab personatjes de fusta, ab sentiments de convenció, vibrant de frase y conceptuós. Tot es ridícul, els personatjes, lo que'ns contan, lo que fan, lo que diuhen; y, a pesar d'axó, sempre'l públich se queda sorprés, ja que no convensut. El més llest de la galeria, el que menys s'entusiasma, té de convenir en axó: «Quin plaga n'hi há de l'Echegaray!»

Surt en *Malas herencias* una senyoreta que no ha tingut may pare—no l'ha conegut may —y de prompte'n té. El pare mort la reconeix en son testament; era pobre y de prompte es rica, no tenia familia y de prompte li surt un germá—germá de pare—que's disposa a vetllar pera'l seu bé ab un carinyo de generació espontania. Y aquesta senyoreta está enamorada d'un jove idealment noble, generós, honrat, etc.; y quan aquest, quin amor també es volcánich, se disposa a enmaridarla,'s presenta'l germá dit, explicant que'ls pares respectius s'havian odiat a mort: tot un drama terrorífich quinas conseqüencias deuhen pagar ab odis presents els descendents dels que s'odiavan en el passat. Els enamorats protestan y's disposan a fer cas omís de tota aquella historia; peró'l germá, qu'es un *bruto*, no tranzigeix. De lo qual ne resulta una serie d'escenas patéticas, plors, desesperos, juraments, raptes de lirisme, etc., acabant ab un doble desafío en que moren el tio d'ell y'l germá d'ella. A pesar de tot, ella's casa ab el matador de son germá, no sense gros escándol de tots.

Explicat l'argument, inútil se fa insistir sobre la construcció dramática. Es l'Echegaray de sempre. Tres actes plens d'escenas violentas, sentimentals, o de discreteigs per arribar a un desenllás sagnant sense qu'en realitat hagi passat res. Ab una bufada, axó es, ab un xich de sentit comú, tot se'n aniria a rodar; es a dir, tot s'arreglaría lógicament, humanament. Peró alashoras no hi hauria drama, ni l'autor hauria pogut escriure totas aquellas escenas, ni fer gala del seu enginy y de la seva fantasía.

El drama fou aplaudit, just es confessarho: mes també es cert que vint anys enrera hauria *fet furor*, puig que *Malas herencias* no es pas de lo més dolent qu'hagi escrit l'Echegaray. Lo qual vol dir que, a despit de tot, ens aném civilisant.

La interpretació y la presentació escénica molt en armonia ab l'obra estrenada.

—

De la comedia *Nozze borghessi*, traducció italiana del *Mariage bourgeois* de l' Alfred Capus, poca cosa hi há que dir. Aquest escriptor francés se distingeix per la galanura de llenguatje, dialogat ab facilitat, peró en ell l'autor dramátich no está pas a l'altura del escriptor. En aquesta comedia satírica hi manca aquella justesa d'observació en els tipos qu'admirém en altres autors francesos moderns. Ademés, sobre tot en els últims actes, la nota melodramática qu'emplea l'autor no está en consonancia ab el carácter de l'obra.

REVISTA DE REVISTAS

Materiales y Documentos de Arte español. (Barcelona.) Aquesta importantíssima publicació que tant honra a la casa Parera de nostra ciutat, segueix repartint sas notables reproduccions dels bellíssims exemplar artístichs que's troban escampats per la península. Darrerament ha publicat una vista de la capella de Villaviciosa (mezquita de Córdoba), una reproducció dels capitells de la iglesia de Sant Pere de Tarrassa, y un'altra del Crist románich de la iglesia de Hix (Cerdanya), entre altras láminas no menys interessants y pulcrament tiradas.

La Terro d'Oc. Aquesta revista felibrenca de Tolosa dedica son darrer número a la festa dels Jochs Florals de Tolosa celebrats el dia 7 del passat juny, publicant els discursos y poesías de M. M. Tranier, Rivière, Sourreil, Court, Tastavin, Praviel, Bonard, Fournier y Armangué.

El *Mercure de France* en son número de aquest mes y en lloch preferent publica un article de Léon Bloy titulat *Le Dernier Poète catholique*, *Jehan Rictus*, essent interessants altres trevalls de Jean de Gourmont sobre *La sensation du «déjà vu»*, y de Giulio d'Aspremont, titulat aquest *Demomousike*. La *Revue du mois* es completíssima com de costúm.

La Renaissance Latine (Paris) en son número de juny publica la continuació de *Les Amitiés françaises*, per Maurice Barrès; *Impressions d'Italie*, per la princesa A. de Caraman-Chimay; *La Question Juive et l'Esperit national en Roumanie*, notable estudi de Jacques Fromental; *Marseille et les Ports franchs*, per C.-A. Maybon; *Les Congrès de Rome*, per Julien Luchaire; *Hygiène publique et Justice sociale*, per Edouard Dolléans, etc. Son notables també'ls articles de Gabriel Mourey sobre *Les Salons de 1903;* sobre *Les Livres*, de A. Gilbert de Voissons; *La Musique*, de M.-D. Calvocoressi, y *La Vie politique et sociale*, de Mariel Mielvaque.

Le Ménéstrel, també de Paris, publica trevalls notabilíssims sobre música, essent especialment remarcables las *Petites notes sans portée, (De l'«Intermezzo» de Henri Heine à la «Dichterliebe» de Robert Schumann)*, per Raymond Bouyer. La informació musical de Fransa, Europa y América es com sempre molt nodrida.

La Lectura (Madrid.) El sumari del darrer número d'aquesta important revista conté articles de Eleuterio Delgado, Aureliano Beruete, Ramiro de Maeztu, Miguel de Unamuno, y altres notables escriptors, essent dignas d'atenció las seccions de crítica literaria (teatres, llibres rebuts, revista de revistas, etc.)

Pel & Ploma (Barcelona). Son número de juny publica hermosas obras d'en Ramón Casas, com *Oscaganivets*, *Retrat de la Mariani*, *La professó del Corpus (Santa María del Mar)*, *Retrat de la senyoreta E. C.*, *La carga*, y varis dibuixos satírichs. Publica també la reproducció d'un preciós quadro de Jan Vermeer, existent a la Galería Nacional de Londres, un estudi d'en Mas y Fondevila, una nota artística d'en Gosé, la Custodia de la Seu de Barcelona ab la cadira de Martí l'Humá que li serveix de base, un sepulcre del monastir de Poblet, etc. En el text s'hi troban las firmas de P. J. Toulet, Paul Leclerc (traducció de S. Rusiñol), J. Pijoan, *Pinzell*, *Un del galliner* que firma ab aquest pseudonim una notable revista teatral, y Rafel Moragas.

Hispania (Barcelona.) En son número de 15 de juny publica aquesta important revista un sumari interessantíssim, ab las firmas de Ganivet, Rusiñol, Guimerá, Maragall, Suárez Bravo, Capella, Montoliu (M.), etc., y hermosas ilustracions, com el *Sant Francesch* de El Greco, una vista del interior de l'antiga iglesia de Toscanella, *La Verge de la cadira* de Rafael, vistas del interior de Poblet en el moment de la entrega de la bandera a la *Unió Catalanista*, etc. Es notable'l trevall de Angel Ganivet *Centralización y Particularismo*, extret d'unas cartas inéditas del difunt eminent escriptor. Es d'alabar la nova empresa de *Hispania* pel carácter marcadament regional que dona a aquesta revista, ahont el moviment catalanista no sols sembla trobarhi ressó, sinó també franca acullida, alternant freqüentment el text catalá ab el castellá, y volentse interpretar el nom de *Hispania* en el sentit de remarcar lo que de propi, particular y verament vital hi há en cada una de las regions qu'avuy integran l'Estat espanyol.

Altras revistas hem rebut, com *Catalunya-París*, portaveu del «Centre Catalá» de París; *L'Européen; La Revue du Bien*, revista dedicada a enaltir tota bona obra individual, essent una especie d'almanach de la caritat: també de Paris; *La Rivoluzione Sociale*, publicació anarquista que veu la llum a Londres; *Juventud*, de Valencia, en la que s'hi acaban d'introduhir algunas reformas materials, publicant trevalls de R. Mella, José Prat, Claudio Jóvenes, Lucas Froment, y altres, tots vibrants d'entusiasme per l'ideal que defensan, y que no es altre que l'individualisme més radical.

Son remarcables també'ls darrers números de *La Revista Social*, de Barcelona; *Nuestro Tiempo*, de Madrid; *Alhambra*, de Granada; *Arquitectura y Construcción*, *Album Salón*, *Hojas Selectas*, etc., de Barcelona; *La Rassegna Internazionale*, de Roma, etc.

LLUÍS VÍA

NOVAS

L'Orfeó Catalá celebrá'l diumenge passat en el teatre Onofri'l segón concert popular, ab més concurrencia encara de la que assistí al primer concert. L'éxit fou extraordinari, sovintejanthi ovacions pera'l mestre Millet, la senyora Wehrle (en *La patria nova*, y *Lo cant dels aucells)* y pera tots els orfeonistas en general. Al acabarse'l concert (que juntament ab l'anterior ha sigut ensemps que una tasca artística una tasca de cultura) ab el colossal incomparable *Credo* de la misa del Papa Marcel, de Palestrina, l'entusiasme del publich arribá al *summum*.

Heusaqui'l programa d'aquest concert, que deixará durader recort entre'ls filarmónichs barcelonins: *Lo cant de la Senyera* (Millet), *La patria nova* (Grieg), *Primaveral* (Borras de Palau), *Lo cant dels aucells* (Millet), *Aucellada* (Jannequin), *La bandera catalana* (Garcia Robles), *Los Xiquets de Valls* (Clavé), *Negra sombra* (Montes), *Sant Dilluns* (Otto), *La Mare de Deu* (Nicolau), *¡Oh! quin bon eco!* (Roland de Lassus) y *Credo de la missa del Papa Marcel* (Palestrina).

—

En las eleccions que pera'l cárrech de president pera l'actual exercici tingueren lloch el passat dissapte al Ateneu, resultá proclamat nostre estimat amich l'eminent poeta en Joan Maragall, a qui felicitém per tan merescuda distinció. El senyor Maragall fou elegit per unanimitat, essent per lo tant complert son triomf. Aquest triomf el fem nostre, ja que'l Catalanisme ha tingut empenyo gran en portar a la presidencia del Ateneu una tan rellevant figura com es la d'en Maragall dintre las lletras catalanas.

—

El diumenge a la tarda foren trasladadas a sa tomba definitiva las despullas del gran poeta Jacinto Verdaguer, assistinthi l'Ajuntament y un gran nombre de comissions y representacions d'entitats diversas, essent en gran majoria las societats catalanistas y no faltanthi, entre altras personalitats, el president de la *Unió*, els poetas Matheu, Maragall y altres. Hi havia també gran munió de poble, abundanthi las classes obreras.

Els restes de Verdaguer foren solemnement colocats en l'interior de la roca oberta a aquest fi y que será digna sepultura del inmortal cantor de nostras montanyas. Durant la cerimonia, el féretre estigué colocat sobre un llit de ginesta y gerans que formavan l'escut de las quatre barras. L'Orfeó Catalá, prenenthi part sas tres seccions, cantá'l *Libera Domine* de la missa de *requiem* de Victoria. Colocada la caixa dintre la roca, fou tapada la obertura ab dugas pedras, y sobre aquestas se'n hi posaren d'altras més petitas sense trevallar, conservantse aixis el to general de la roca natural, y colocantshi una creu y aquesta inscripció: «Mossén Jacinto Verdaguer.—Folgarolas, 17 maig 1845.—Vallvidrera-Sarriá, 10 juny 1902.»

El regidor senyor Cambó pronunciá un sentit parlament. La «Lliga Regionalista» y l'«Ateneu Barcelonés» depositaren artísticas coronas sobre la tomba del gran cantor de Catalunya, y tota la comitiva, fondament emocionada, deixá'l cementiri.

L'acte que fou, com hem dit, verament solemne, fa honor a un poble culte, a un poble que sab honorar a homes que, com Verdaguer, tant l'honoraren ab sas obras.

—

El passat dissapte l'agrupació excursionista «Bach de Roda» celebrá una sessió necrológica en honor de mossén Jacinto Verdaguer, llegint en Joseph M.ª de Sucre un entusiasta discurs, y pronunciant en Francesch Curet un altre parlament en honor del malaguanyat poeta y de la llengua catalana qu'ell enaltí. Entre un y altre parlament foren llegidas varias composicions de mossén Cinto, de Juli Delpont, y la traducció catalana del article d'en Pagano *Una visita a mossén Cinto*, ressonant al final de la lectura de cada obra forts aplaudiments.

La concurrencia era molt nombrosa, no faltanthi representacions d'importants entitats, lo que acabá de donar importancia al acte, que resultá solemne.

—

Llegim a *La Renaixensa*'l següent comentari, que transcrivim ab gust, ben segurs de que nostres lectors estarán conformes ab ell y'n farán altres comentaris no menys atinats, encara que tristos, donchs sols tristesa deu produhir en una societat civilisada el fet que'ls motiva:

S'ha constituhit legalment en aquesta ciutat el batalló infantil de voluntaris catalans; es a dir, s'ha constituhit una companyía infantil d'unas quantas dotzenas de nens mal aconsellats per sos pares y parents, que d'avuy endevant se dedicarán a donar espectacles públichs y ridículs.

Malaventurats els noys qu'entran a formar part de semblant moixiganga; més, encara més malaventurats els pares que consenten y fins potser, s'entusiasman veyent a sos fills formant part d'aquesta colla de saltimbanquis en la que s'extrafan y escarneixen en Joan Prim y altras personalitats conegudas.

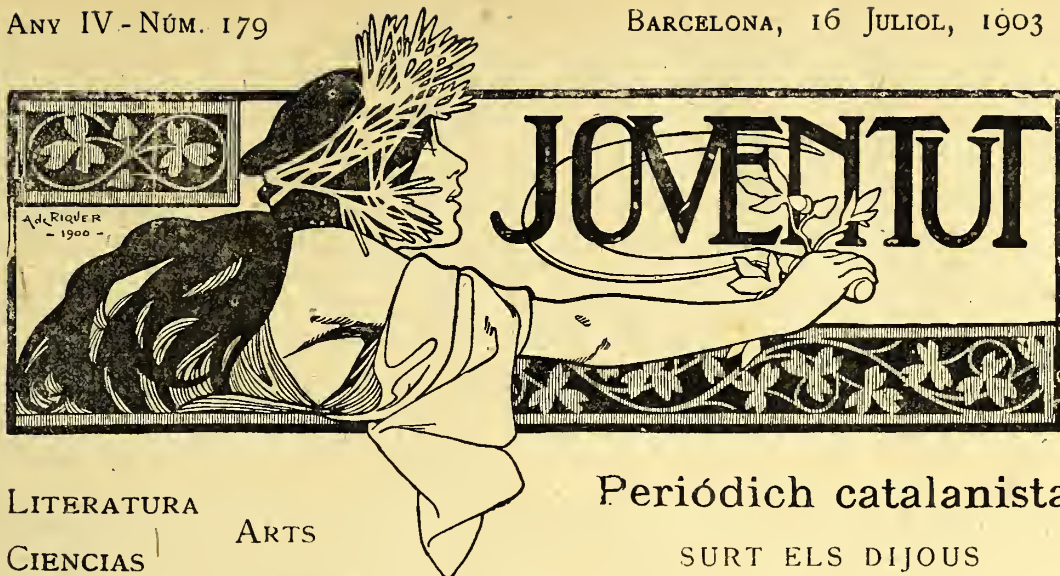
Malaventurats els pares que portan a sos fills a contravenir las lleys naturals de la higiene y'ls fan adquirir costums repugnants sotmetentlos a una organisació antipática y antiestética y'ls hi imbuheixen ideas d'odi y destrucció diametralment oposadas al esperit de germanor que deu informar tota tendencia progressiva y tota corrent de civilisació.

Hi há molta tasca encara a realisar pera desarrelar d'entre nosaltres, conceptes equivocats y prejudicis falsos, producte del ambient social qu'ha creat a Catalunya la dominació forastera.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia, 233

ANY IV - NÚM. 179

BARCELONA, 16 JULIOL, 1903

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . . . 20 CÉNTIMS.
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . 40 »
» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

FOLLETI:

ALS OBRERS DITS ANARQUISTAS

El mot *anarquista* es ja un clixé tan impropiament aplicat com el de *católich* que, en tants Estats moderns, s'aplica oficialment fins als que's vantan de més descreguts. Modernament, l'anarquía es com *terra de promissió* pera molts que, no professant religió de cap mena, divina ni humana, del bé ni del mal, pregonan en cambi son amor a la vida y volen el més ample desenrotllo d'aquesta en tots els ordres. Però si es cert que impugnan com inmorals las religions, sobre tot la cristiana, perque d'una abstraccio'n fa un Deu y predica'l renunciament y enfebleix l'esperit ab unas quantas *virtuts* com la fe, la esperansa, la caritat y demés, també es cert que aytals impugnadors al negar una abstracció'n crean d'altras, al combatre una religió fabrican un ideal, que no deixa d'ésser un altra mena de religió. Volen separarse del remat y al remat tendeixen, volen matar el Cristianisme y fundan l'Acracia: perque a n'ells sol inspirarlos, més que aquell modern panteisme, positiu, ample, gran y sá, que sab trobar la bellesa arreu hont sia, que convé al home despreocupat y lliure y que acabaría per matar tot fanatisme, sol inspirarlos, dihém, la passió, quan no un migrat esperit d'obstrucció y de lluyta.

L'anarquía, donchs, es *lo ideal*, que pera molts ha devingut *l'Ideal*, y per'assolir aquest ideal se lluyta ab fanatisme. Perque'ls ideals tenen això: son tan grans, que per lley de contrast ens fan tornar petits a nosaltres. Quan un ideal té molts adeptes entre la massa, ja podéu dir que fa més mal que bé, perque engendra fanatisme. Per de prompte, no hem passat gran cosa d'allà hont eram: ens burlavam dels vells fanatismes que feyan mártirs, y'ns entusiasmém ab els mártirs de la idea *nova*.

Encara no som un poble civilisat y expansíu, un poble que no necessiti héroes ni már-

tirs pera devenir perfecte, per estar la perfecció en el civisme de tots y de quiscún, en la justa organisació que fa fruhir la vera democracia sens inútils lluytas per inútils símbols, abstraccions o convencionalismes. Y res més que convenció hi há en certas paraulas que llensém desvergonyidas al vent, com alarbs que despleguessin llurs banderas de combat. *Progrés*, *reacció*, *veritat*, *justicia*... Heusaqui'ls convencionalismes que'ns perden quan, fanátichs, afirmém sobre ells. Y es que'ns trobariam febles, poch genials y poch valents, y'ns avergonyiriam de nostra falta de conviccions si, en ple us de rahó, sols una veritat afirmessim: la de *lo relatiu*.

Las rassas degeneradas o endarreridas, las que tenen abundor de Quixots, Tartarins y Robespierres, las rassas idealistas y sectarias, d'opressors y d'oprimits, de reaccionaris y d'avensats, semblan en aquest punt incorretjibles. Sempre invocant la llibertat, sempre parlant de democracia y sempre mostrant, ahir ab la qüestió *patriotera*, avuy ab la social, demá ab la religiosa, el fanatisme que las consúm. Sempre duhent per norma la rivalitat y la lluyta, sempre volent generalisar lo qu'es local o individual, sempre fent coacció als esperits y volent arreglar no ja la patria, sinó la humanitat sencera, tot deixant que'ls práctichs, els que no dormen, ni somnian ni fantasiejan, se'ls fiquin a casa y'ls hi regirin y saquejin.

Aixís passa avuy ab la qüestió obrera. Quan els enemichs de Catalunya (1) han fet el joch dels governs centralistas y preparan sa evolució governamental; quan, atiadas unas contra altras las classes socials, el pobre no s'entén ab el rich y pateix fam y profereix amenassas de mort; quan el comers se paralisa, y tot un poble que comensava a ésser rich y fort, y envejat y temut per sa forsa y sa riquesa, está en perill de devenir pobre y feble; quan aixó succeheix, els revolucionaris de bona fe, molts dels quals tenen rahó perque tenen gana, y'ls que s'han deixat entabanar pels caps calents, forasters, ganduls y vividors, no se'n adonan que'l centralisme va consumant sa obra y que nostre poble, seguint aixís, estará cada dia més a la mercé dels governs que moral y materialment l'oprimeixen ab el propósit de ferli perdre tota sa personalitat.

L'obrer catalá, no desprovehit de cultura y acostumat a tractarse com cal a personas civilisadas, no pot viure com li pertoca dat el preu a qu'están, y que puja cada dia, els articles pera sa manutenció. Aixís se facilita la vida dins de Catalunya a mols afamats d'altras regions avesats a viure de qualsevol manera. En tant nostre obrer, atiat per las prédicas dels sobrevinguts y sentintse ab dret de viure com a persona, no sab fer altra cosa que clamar contra'l capital; aquest, per instint de conservació, trobantse entre la obstrucció de dalt y la de baix, paralisará'ls negocis y recullirá'ls bens que li quedin; y llavors se cridará més que may contra'l capital improductiu, y vindrá, no la revolució, sinó la ruïna d'aquesta terra. Perque la revolució aquí hont, diguis lo que's vulgui, no hi há ver esperit revolucionari, será prompte sofocada ab el maüser. El govern no se'n espanta del obrer, de qui fa carn de canó: de lo que s'espanta es de l'armonia entre'l capital y'l trevall, que ha creat la potenta classe mitja catalana—de la que no deixém de reconeixe l'egoisme y altres defectes,—y que contribuhiria cada dia més al floreixement de Catalunya, enriquintla y posantla en condicions de resistir las vexacions del centre y d'arribar a ésser senyora y majora de sos interessos.

Vol dir tot aixó que l'obrer será cada dia més desgraciat si no gira'ls ulls envers l'autonomisme, puig el primer enemich el tenim al centre del Estat. Cal que'ns ajuntém ab amor y abnegació tots els catalans si volém salvarnos, ja qu'es nostra divisió lo que'ns enfebleix y lo qu'engreixa al enemich. Sentintnos tots ben catalans, farém forta la terra qu'ha de sustentarnos en nostras lluytas. Deixém las teorias de patria universal y concretemnos ara a lo nostre. ¿Qué hi fa que'ns diguin poble petit, si en la pau dels pobles petits hi trobém més grandesa qu'en els ma-

(1) Ens referím principalment als lliberals unitaris, mitj anarquistas (?) mitj republicans a la francesa: admiradors de la vehina República que consideran gran entre las grans, encara qu'en qüestió de democracia's trobi avuy a las becerolas al costat de pobles com el suís, de quin primer funcionari no se'n sent parlar may, mentres que d'en Loubet ne van plens tot l'any els diaris, com ha succehit ab sos viatjes a Russia y a Inglaterra, ab quins sobirans va de company com grans autócratas que tots tres son.

laltissos y caótichs moviments dels pobles grans? ¿Qué hi fa que'ns diguin poble petit, si'ls pobles petits autónoms y progressius son els pobles del esdevenir, destinats a enderrocar las convencions dels grans Estats y a implantar la vera democracia y'l ver individualisme sobre la terra?

Abominemne dels pobles grans, crudels y buyts; concretemnos a estudiarnos tal com som y a voler que tal com som se'ns consenti y respecti. Y ja que'ls governs no poden ni volen arreglar el conflicte social per ells fomentat en part principalissima, procurém els catalans sòlucionarlo a Catalunya, que aixis es cóm ens podrém mellor organisar, fent obra d'educació social conforme al nostre modo d'ésser. Y al cap y a la fi, dintre de la nostra terra, quan convingui y sia l'hora, al costat dels *avensats* de debó també hi serém molts, que contribuhirém a bandejar als malvats de dins com desitjém avuy bandejar als malvats de fora.

LLUIS VÍA

DE LA ORGANISACIÓ DEL EXÉRCIT SEGONS ELS FEDERALS Y SEGONS ELS CATALANISTAS

II

Una nació, tal com el moviment vital humá, ab tendencia a superhumá avuy exigeix, deu ésser un exércit de ciutadans lliures pera la defensa de llurs llibertats, es a dir, de la evolució sense trabas de la seva personalitat, tant individual com colectiva. Tal han sigut els exércits superiors en la Historia. Cent homes lliures lluytant per la seva llibertat, sempre n'han vensut a mil d'esclaus. Vegis, si no, cóm un petit nombre de ciutadans lliures de la República romana varen véncer al nombrosissim exércit d'Aníbal. Vegis cóm un grapat d'entusiastas de l'Atenas republicana varen derrotar als milions de persas y demés assiátichs barbres que se'ls hi tiravan a sobre ab Xerxes. Vegis lo que pogueren els venecians contra'ls barbres, els catalans de Pere III contra la inmensa bretolada de creuhats del Nort que venian a atacarnos ab el rey Felip de Fransa, y cóm varen darne compte en el Coll de Panissars. Véginse las desfetas dels tres exércits enviats contra Catalunya per Felip IV y'l *Conde-Duque de Olivares.* Y avans, vegis el triomf dels holandesos contra'ls grossos exércits fanátichs del duch d'Alba. Avuy els boers ens han donat un altre exemple. Ahir la República francesa, al proclamar els drets del home. Cal, donchs, que ciutadá y soldat sian la mateixa persona; cal que'l bras sia la defensa del cor y del cap; cal que no hi hagi armament més que pera destruhir lo mort, pera protegir el progrés de la vida, pera fer que la evolució no's pari.

L'armament, dónchs, d'una nació lliberal, d'una nació que sia un verdader organisme superhumá y que representi un foco de progrés y de vida, deu ésser general y lliure, científich y expansiu tot ensemps. Ens explicarém:

Deu haverhi un petit cos de gent d'armas, o sian guardas de la seguritat dels camps y dels poblats; voluntaris, mes no aventurers, sinó honrats, calmosos y conscients, plenament conscients, que d'ésser agents de seguritat ne fan una carrera y un honor. Aquests se triarian entre la gent forta y robusta, de forsa y de talla, de conducta sense mácula, y se'ls donaría una instrucció adequada, y en primer lloch el coneixement perfecte dels drets y dels devers dels ciutadants, y en especial del dret civil. Tots haurian d'ésser ben retribuhits, y llurs capitans serian entesos en qüestions de dret y d'antropologia, y portarian el nom d'*oficials de pau.* Tal com están constituhits a Suissa. Per la constitució estarian designats com suborditats a las alcaldias y tribunals de justicia, essent el seu cap el concell de cada regió, donchs llur organisació intima obehiria a la estructura y condicions regionals. Dits funcionaris tindrian el retiro assegurat, com també la viudetat pera las sevas mullers y la educació dels seus fills.

Aquest seria l'únich armament de seguritat, no podent els dits guardas ferir ni pegar més qu'en casos d'absolutíssima necessitat, en defensa propia y en la dels ciutadans dels quals ells deurian ésser guardians fidels, de las personas y de llurs llibertats.

—

L'armament de la nació deu ésser general. Tot ciutadá de vint a cinquanta anys tindrá'l

dever d'ésser home d'armas disponible en cas d'atach al territori o a las llibertats de la patria; de vint a trenta anys podrán ésser movilisats; de trenta a cinquanta guarnirán las ciutats, costas, fronteras, etc. Al arribar als vint anys, tot ciutadá qu'estigui en perfecte us de sas facultats y que no sia fisicament inútil, rebrá per espay de tres mesos instrucció militar; dels vint als trenta, anirá cada any, com se fa a Fransa y altres Estats, a fer vint dias d'instrucció. En passant d'aquesta edat, el temps d'instrucció será menor.

L'exércit estará organisat per llochs (ciutats y vilas) y regions. Cada regió tindrá'l seu computo, que no podrá pas surtir d'ella més qu'en casos excepcionals.

Els graus se darán per examen rigorós en academias que hi haurá, dirigidas per oficials técnichs, y ningú tindrá sou més qu'en temps de guerra.

Cada ciutadá será ensinistrat en l'arma o especialitat que convingui més al seu art, carrera u ofici. Els arquitectes, constructors, fusters, mestres d'obras, paletas y manobras, serán registrats al cos d'enginyers; els mecánichs, quimichs, férrers, cerrallers, etc., al d'artilleria; els cotxers, conductors, carreters, traficants en cavalls o mulas y'ls *sportmans* eqüestres, a la cavallería; els montanyenchs, als tiradors o cassadors; els fotógrafs, dibuixants y altres, al cos de planos, vistas, etc., agregat al estat major; els metjes, farmacéutichs, cirurgians, ministrants, barbers, etc., al cos de sanitat; els oficinistas y comerciants, al cos d'administració militar; y per fí, els restants, o sia la gran massa, a la infantería regular, sense comptar els mariners pera la marina. Aixís cada hú, al entrar en funció en cas de guerra, no fa més qu'aplicar els seus coneixements que ja practicava tot l'any en lo civil.

Y ara aném al *clou* de la qüestió.

Tot lo que acabém de dir seria una mena d'anarquisme militar sense dibuix, si no hi hagués, pera presidirho y formarho, un cos superior técnich-científich de totas las armas, qu'estaria compost d'oficials de carrera ben retribuhits en son cárrech de professors en las respectivas armas, e instructors dels ciutadans. Al seu compte correrian els arsenals, els museus, las bibliotecas militars, las escolas d'instrucció, la ensenyansa del maneig del armament, etc., etc. En aquesta escola hi estudiarian voluntariament els ciutadans que's sentissin ab vocació pera cada una de las especialitats militars, y d'ella'n surtirian els propis professors y oficials técnichs, generals inclusiu. Aquest número d' oficials superiors permanents, que fora reduhidissim, tindrian bon sou com hem dit, y aquesta fora la seva carrera y formarian l'estat major ab agregats dels oficials ciutadans en armas distingits en cas de guerra. Cap d'ells tindria'l mando de cap regiment, esquadró, batalló ni brigada, donchs aquests serian regionals, essent tots els ciutadants soldats, en cas de guerra, pera defensar la llibertat o la patria.

Ningú tindria armas ni municions. Aquestas estarian enmagatzemadas, ab personal técnich pera cuydarlas, a disposició de cada ajuntament, y als arsenals a la de cada diputació regional.

En temps de pau, tothóm trevallaría; en temps de perill, tothóm a las armas. Las movilisacions foran segons las ordinacions de las diputacions, y, en cas de guerra general, per ordre del consell federal de la nació.

No hi hauria códich militar vigent més qu'en temps de guerra. No's podria pegar al soldat ni infligirli penas infamants.

Tot l'any hi hauria obert un tiro federal els dias de festa, dirigit pels oficials técnichs, ahont tot ciutadá podria concorre voluntariament. Els mellors tiradors tindrian premis. Hi hauria també concursos d'equitació voluntaris pera formar els bons cavallers, es a dir, cursas ab premis. Y tot ciutadá estaria obligat a saber llegir y escriure, a tenir coneixements d'historia, geografia, drets y devers, nocions de la constitució, formació y marxa del univers, etc., etc., y demés asignaturas, al entrar en la edat de poder servir a la patria.

—

Axó's practica, casi igual, a Suissa, parescut a moltas nacions dél Nort y alguna d'América; y aquesta es la manera d'impedir cops d'estat y atachs a la llibertat, y d'embarrancarse en guerras extrangeras.

Tal es el resultat qu'hem tret del estudi de la organisació militar de las nacions modernas, y de la que tingueren en la Historia'ls primers pobles. POMPEYUS GENER

ALTRE COP LAS VAGAS

En el número 157 de JOVENTUT, corresponent al 12 de febrer d'enguany, donavam un crit d'alerta als obrers pera que no's prestessin per segona vegada a fer el joch d'aquests nous redemptors de la humanitat, anomenats llibertaris, que volian repetir la vaga general que tantas victimas ocasioná l'any passat dintre la mateixa classe trevalladora.

No amagavam llavors la poca confiansa que'ns inspiran aquests capdills que tot ho volen passar a sanch y a foch, y al efecte citavam alguns fets d'antecessors seus que després resultaren ésser emissaris de la reacció.

Sembla que aquests, en aquella fetxa, no trobaren en las societats obreras tot l'apoyo necessari pera dur a la práctica'l seu projecte, y reconeixent sa impotencia pera promoure una nova vaga general, encaminaren sos esforsos a procurar que, quan menys, alguns oficis se prestessin a secundar els seus desitjos, presentant els obrers als respectius patrons varias peticions d'aument de salari y rebaixa d'horas de trevall.

Desgraciadament, dintre la classe trevalladora no hi há encara la instrucció o educació social necessaria pera compendre'ls seus verdaders interessos, y alguns oficis, sense la deguda preparació, sens esperar l'hora oportuna, s'han llensat altra volta a una lluyta que molt temém resulti en perjudici dels mateixos trevalladors, encara que de moment logressin fer acceptar als industrials en totas sas parts las peticions que tenen presentadas.

Perque això de la rebaixa d'horas de trevall y del aument de jornal, creyém era molt bo pera enlluhernar als primitius fundadors de societats de resistencia, peró avuy que'ls burgesos — que saben de comptar més que'ls obrers — s'han aprofitat d'aquest aument y d'aquesta rebaixa per'apujar escandalosament els preus dels articles de primera necessitat y'ls lloguers de las habitacions, tals melloras deuhen preocupar molt poch als trevalladors, perque ja sabém que com més aumentarán els jornals, més cara será la vida, si es que vida pot dirsen de la existencia miserable del obrer, al que, si bé li varen treure la cadena del esclavatje, el varen lligar ab las cordas de la gana.

Per això'ns queixavam l'any passat en aquestas mateixas planas de no haverse preocupat las societats de resistencia d'instruhir al obrer com era degut, donchs cada dia estém més persuadits de que, si'ls milions de pessetas que s'han gastat en el sosteniment de vagas, s'haguessin dedicat a instrucció, altra fora l'avens en que avuy se trobaría l'obrer y altres els medis qu'emplearia per'arribar a sa emancipació, únich fi pera que foren creadas las ditas societats.

Mes, per sort de sos explotadors, son molts pochs els obrers que procuran instruhirse, y'ls qu'ho fan o pensan ferho, enlloch de buscar solucions prácticas qu'avuy com avuy dessin per resultat l'equilibri entre'ls ingressos y gastos de cada hú per si, o s'aturan en la vella idea de las vagas pera l'aument de sou y la rebaixa d'horas de trevall, o s'enfilan de cop y volta a alló de *la perfecció de la humanitat*, ab la particularitat, aquests últims, de voler arribar a aytal perfecció empleant la dinamita y destruhint tot lo existent.

Ni las societats de resistencia tal com avuy están organisadas, ni'ls procediments de destrucció predicats pels anarquistas d'acció, son capassos de mellorar en lo més minim la situació del obrer; y com ja sabém — perque no saberho es viure d'ilusions — que la complerta emancipació del proletariat no es obra d'una sola generació, per això cridém novament l'atenció dels obrers pera que deixin la ruta empresa y busquin una carretera que conduheixi al fi que's proposan, encara que sápigan qu'ells no podrán arribar a terme, perque si no, demá que nostres fills comprenguin l'engany, en comptes de benehir nostra feyna, malehirán el camí que'ls hi hem fet recorre per uns viaranys qual surtida no podrán trobar.

Potser, després de llegir lo que precedeix, se'ns acusará per haver rebutjat els medis qu'avuy s'emplean pera mellorar la situació del obrer sense presentarne cap de nou; mes devém contestar que aquests medis no's troban en un dia y es molt dificil que puguin ésser obra d'un home sol. Creyém que'ls remeys empleats fins avuy son equivocats, y ho exposém ab tota franquesa. Si aném errats, no volguém entossudirnos en seguir el mateix métode curatiu; fem una pausa,

peró no pera estarnos ab las mans plegadas, no, sinó pera buscar, ab estudi y perseverancia, nous medicaments qual us no'ns porti a un suicidi conscient, perque fer altra cosa fora igual que si un sabi, després d'emplear sens éxit certs ingredients pera la realisació d'algùn invent, continués trevallant ab igual cantitat dels mateixos que repetidas vegadas li han donat resultats negatius.

Joseph Arnau

LA NOVELA D'UNA VIDA

Á la memoria d'un amor.

En sa cambra de música, asseguda en daurada butaca tapissada de vellut vert clar. Clara llegí:

«... Ara qu'estich tan distanciat de vos materialment, ara qu'entre tots dos hi há un tan extens espay e hi há tant d'ayre, ara, potser per primer cop os parli francament, serenament, curullat de calma y de quietut, perque ara os tinch lluny, y sols os veig en somni, én pensament; ara tinch de vos la imatje, la visió, la remembransa, mentres que avans os tenía a vos en cos y ánima, tenia al meu devant el vostre esperit y la vostra carn, y aquests, dominant mos gestos y paraulas, imperant en mi, no'm deixavan parlar tal com volia, no'm deixavan dirvos tot alló que pensava y que sentia, perque apassionant el meu sentir y modificant el meu pensar, me feyan dirvos paraulas hermosas, peró nascudas no del meu mateix cor, sinó del vostre imperi y de la vostra forsa. Ara, repeteixo, os tinch ja lluny, y jo crech qu'és de lluny que las cosas se veuhen mellor, tal com son; pocas vegadas, si no hi há un gran desitj o un gran recort, las veyém diferentas del seu ver modo d'ésser o existir. Per'xó ara a vos, per primera vegada, os veig aytal com sou, os veig hermosa d'excelsa hermosura, bona d'infinita bondat, sabia d'eterna sabiesa: os veig com un lliri, ab la regia bellesa de las rosas, ab la intensa vida dels clavells.

»Os remercio: desde lo més pregón de la meva ánima, desde'l recó més fondo del meu cor, mas mercés van a vos com van els nens vers llurs mares, perque vos, sabiament previsora, havéu sabut lliurarme eternament del vostre jou: perque hauria sigut jou el meu amor essent per vos correspost; hauría sigut cadena, dolsa, suau, tendra, es veritat, peró a la fi cadena, que no perque estiguin al costat de las rosas, deixan las espinas d'ésser espinas.

»Vos per mi havéu sigut infinitament bona. Tota la bondat que com divina gracia hi há en vos, l'havéu escampada sobre la meva ánima, com bona pagesa que llensa tota la llevor que té estivada sobre'l camp del promés, pera que grani essent al ensemps do de la terra y do del seu amor. Vos havéu sigut pera mi com bona mare, que tot disgustantme heu preparat magnánima'l camí de ma vida, la ruta de ma sort y ma ventura, després de haver endressat el meu destí, fent qu'esdevingués ma vida, de plana erma, en magnifich jardí ple de bellesas. Vos, tot fentme plorar, havéu trevallat, com santa protectora, per ma felicitat y benhauransa. Gracias a vos soch lliure. No estimantme, no corresponent al meu amor, no omplint ab vostra ánima'l got d'argent y or qu'os oferia pera que l'omplissiu, no besant el meu cor ab vostre amor, deixantme sol com lluna plena en nit sens estrellas, en mitj de la tempesta de la vida y del esclat de la lluyta, m'heu fet ditxós, afortunat com náufrech recullit per barca amiga: perque no soch jo nat pera l'esclavatje, las cadenas no son fetas pera mi, com no son fetas las gabias pera las ólivas; es la meva ánima massa fera y bestial pera subjectarse com ablat a un jou perpetual; en tot cas seré com el ferro, domable solzament als cops de mall. Jo, lo mateix que las aus, m'estimo més volar qu'estar tancat; més que Prometheu encadenat, m'agrada ésser el mateix fugint dels deus.

»Peró, ademés, per altra causa, per altres motius os remercio, perque si bé sobre'l meu cap sols havéu deixat caure pámpols d'una sola vinya, de la vostra, aquests pámpols han sigut tots hermosos, sí, peró de diferents ceps. Vos havéu sigut pera mi com una lluna de infinitas clarors, que, bondadosa, totas las havéu deixadas caure sobre meu; havéu sigut pera mi com santa imatje que si regala a uns divins somriures esperansadors, ab altres plora. Vos no m'havéu pas donat un sol pler, una única alegría; el vostre cant pera mi no ha sigut de cigne qu'ha sigut de rossinyol, y

aixís com aquest canta cada dia, vos cada dia m'havéu alegrat. Perque en mitj de las llargas tristesas qu'he passat al veure'l meu amor no correspost, en mitj dels dolors d'aquells llunyans dias en que sols pensava en vos y en vostra ánima, una alegria, un nou plaher y més que plaher y qu'alegria, una dolsa y bella benhauransa, m'envolcallava com la puresa al cel quan llú aquest blau. En mitj dels sufriments que'm martiritzavan y que'm feyan vessar sagnantas llágrimas, una flonja y suau felicitat, un angélica y ritmica dolcesa, una ubriagadora placidesa bressolava mon cor. Perque solzament l'estimarvos era pera una inmensa ditxa... perque aymant se fruheix. Y jo vaig fruhir inmensament, perque inmens era'l meu amor. Devegadas, quasi sempre quan estava ben trist, pensava en axó, y allavors veya—y una felicitat serena y alta'm besava en la pensa y en el cor—veya ma ventura y benhauransa al poder estimarvos, adorarvos, al ésser capás de sentir per vos aytal amor, tan pregona simpatia, tan fonda y respectuosa adoració.

»Y encara un altre goig, menys elevat, menys subtil peró més tangible y més real, m'havéu proporcionat al estimarvos; perque no ha sigut tot glas lo qu'ha trobat el meu intens amor al dirigirse a vos vergonyosament, qu'alguna volta—afortunat desti llavors el meu!—els vostres ulls blavosos me van mirar no ab crudel mirada, que altrament, va ésser el vostre esguart ple de dolcesa. Ab vostres esguarts tan poch sovintejats, jo he disfrutat inmensament, perque una mirada dels vostres ulls brillans y blavosos com turquesa, no solzament es balsam que cura las feridas del amor, no es áloes benfactor únicament, sinó qu'es llevor d'ilusions y esperansas y promesas: promesas, esperansas e ilusions que sortosament, gracias a vos, han caygut a terra com arbres assolats per la tempesta...

»Hermosísima Clara: Permeteume que, ara que fineixo, os torni a remerciar. Vos, no solzament ab vostra negativa m'havéu fet lliure pel moment, que m'ho havéu fet perennalment, per tota la vida. La gran deu d'amor qu'en mi tenia s'ha estroncat; ara mon cor en qüestions d'amor está aixut; gracias a vos seré tota mavida lliure, com l'aroma de las flors y com els ayres.

»Soch vostre devotíssim—Plácit Serra.»

Al acabar de llegir aquesta carta, Clara restá callada. Era l'hora baixa; el sol se'n anava vers ponent, deixant arreu tristesa y solitut. En la cambra de música aquesta tristesa y solitut se feyan més intensas y més reals. Clara senti en els seus ulls llágrimas. Una gran pena li omplia'l cor y'l cap. Aquella carta removent son passat, llevant el vel que cubria sa vida, parlant d'aquell amor ja oblidat, l'havia omplerta de dol: que al parlarli d'aquells dias ja terminats, ja enterrats en sa historia, havia descubert la carn viva de tot aquell amor. Aquella carta la feya recular, la colocava uns quants mesos avans, la transportava a una tarda d'hivern en que tots dos, en la joya d'un ball, van parlarse en veu baixa y misteriosa. Y va ésser aquell dia, en aquell ball, quan ella li digué que no l'aymava, qu'era debadas tot lo que fes y pretengués. Y aquell episodi era pera ella fortament dolorós, y aquella carta, freda, crudel, irónica, ho recordava ab formas veladas y la feya plorar. Y plorá, primer suaument, com quan als vespres se comensa a pensar en cosas tristas, després ja fortament, com quan se té un gran desengany. Va plorar en aquella cambra rosa pálit, que s'anava enfosquint rápidament...

Mes no plorá gayre estona; prompte de sos ulls las llágrimas deixaren de sortir, y allavors, ja més serena, pogué pensar y pensá. Era tonta, imbécil. ¿Per qué havia plorat? ¿Perque un jove, en Serra, a qui sempre havia despreciat, a qui ni un sol moment havia donat esperansas, en una hora de rabia o despit li escrivia irónica carta enviantli sarcásticas mercés, havia de plorar, com noya a qui'l promés deixés per sempre? Axó era ésser idiota. ¿Plorar per ell, per en Serra, per aquell jove ridicul y lleig, de cabells en desordre y ulls negrosos, de front estret y groch y grans orellas, d'ample cos y camas en paréntesis? ¿Plorar per ell? Idiota e imbécil, tonta y ridicula, sentimental y falsa! ¿Per qué plorar si no l'aymava, si desde'l primer dia l'havia rebutjat, si en tots els moments, a totas horas l'havia despreciat y s'havia mofat d'ell y sas cosas, de totas sas paraulas y totas sas accions? ¿Per qué ara plorar com noya cursi, romántica, a qui'l militar al passeig no hagués mirat prou, perque ell, sem-

pre sarcástich com serpent, acabava d'escriureli una carta en la que vessá tot son veri, tota sa mala baba, boy cubrintho ab hermosas imatjes y paraulas de segur enmatllevadas? ¿Per qué plorar, si no l'estimava?

Peró—y aquest peró corria per sas venas com cavall desbocat per llisa plana—peró ¿era segur que no l'aymava? No ho era de segur, ni era probable. Ella l'aymava, malgrat els seus defectes y'ls seus vicis; l'aymava desde que'l va coneixe, desde que per primer cop el va veure a passeig, per las aforas, ab tota sa familia, ab son etern somriure als llabis, com idol bondadós... Desd'aquell dia, desd'aquella tarda, verament l'aymava; peró per joch, per cert egoisme, potser per desdeny, li havia dit que no'l primer dia qu'ell s'hi declará: que no's fes ilusions, que serian inútils tots els passos que fes. Y per amor propi, per mantenir son mot, va seguir dihentli lo mateix cada cop qu'ell gosava demanarli si havia cambiat de pensament. Y ara veya, en aquella hora trista, en sa cambra de música, tot el seu erro, tot son disbarat, tot son engany. Aquella carta que venia de lluny li mostrava, com despietat mirall, la equívocació magna y horrible qu'ella havia sufert ab el seu joch. Y en la solitut que la envolcallava com mantell de tristesa y negror, ella, sempre fanática, pensá que potser tot alló era cástich del cel, y per si acás, per lo que pogués ésser, va senyarse.

Lo mellor, lo més convenient y rahonable era escriureli a n'ell, escriureli una carta que sens afirmar res, li sugeris la idea, el sentiment, el dubte de qu'ella potser l'estimés, de que potser encara fos temps de tornar y de probar per darrera vegada sort y fortuna en el seu amor. Verament aixó seria lo mellor: escriureli una carta musical, una carta sinfónica, una carta que no expressés res, peró que sugeris mil pensaments, una carta que com misteriosa serenada prometés mil amors, y com extrany esguart els inflamés. Aixó sería lo mellor, lo més útil, lo més práctich... Peró calia escriurela aviat, prompte, ben prompte, en aquell moment, en aquella hora, escriurela allavors qu'estava encesa, com erótica fornal, pel foch magnífich d'un amor descubert. Y rápida, ágil, lleugerissima, encengué'l llum rosat de la fembril cambra, s'assegué enfront d'una taula de vert laca, y després de mullar en un petit tinter de porcellana sa ploma de mánech de nacre, comensá a escriure, en la quietut somorta que surava per tot el seu entorn, una carta llarga, misteriosa, plena de paraulas rebuscadas y d'imatjes veladas com dona vista en somnis, una carta infiltrada de nirviositat, d'estremiments, d'afanys, una carta poruga, tremolosa, que cercava fixar un amor que fugia somrihent... En aquella carta hi posá Clara molta part de son cor, molta substancia de son sér psiquich; com noble senyor que regala als seus fills part de sas terras, ella en aquella carta regalá part de son sentiment, part de sas ansias, perque tot escrivintla, notá que'l seu amor, com la llum del sol a hora primera, anava creixent, anava aumentant y enlayrantse com aygua de riu després de plujas. Per'xó aquella carta comensada ab extrany amor, trist y poruch, esdevingué plena d'amor gran, d'amor potent y fort, com certs cants heroichs que, febles al seu comensament, esdevenen, duts per la cadencia, magnífichs y triomfals.

Al finir la carta, després d'exhalar un lleu sospir, la llegí; y la seva cara feu un gest extrany, y sos ulls se tancaren y s'obriren, y sa boca indicá'l seu disgust. En veritat, aquella carta no li agradava pas; la trobava massa clara, massa desvergonyida. Sense voler, inconscientment, havia vessat sobre'l paper massa ánima seva, massa amor, massa declaració. Aquella carta, ella, no podria endressarla: seria excessiu atreviment. Ademés, ella ¿podia escriure a n'ell? ¿No era aixó ignominiós, no era contrari a totas las reglas? ¿Podia ella, una dona jova, temerosa de perdre un amor que ja fugia, que ja prenia'l vol y se'n anava pels espays misteriosos dels recorts, podia ella escriure al seu galán y demanarli d'una o altra manera que retornés, qu'altra volta probés d'enamorarla? No, no podia pas, de cap manera. Alló seria vergonyós pera ella y fins pera'l seu amor. Aquest devia permaneixe sempre en un alt estat de castedat, d'avergonyiment y de quietut. Aquella carta seria pera ella etern afront, etern motiu de remordiment y de dolor. Ab ella hauria mancat a las eternas lleys dels amors purs, hauria comés un mancament inesborrable y odiós. Si, ella

l'estimava ab tot el cor, fins l'adorava: peró ella també s'estimava, també s'adórava. Y ¿a qui estimava més? Aquesta era la lluyta: ¿a qui estimava més? Y una veu interior li deya: a tu. Si, s'estimava més a ella mateixa que no pas a n'en Plácit; aymava més son cos que'l cos d'ell; aymava més que l'ánima d'ell, la seva propia ánima.

Disposada a trobar disculpas a sa determinació de no escriureli, aquestas li venian de per tot arreu, esbojarradas, rápidas, confosas, com las ayguas van als xaragalls, y li omplian l'ánima de joya, com omple'l sol de llum tot lo que besa. No podia escriureli, havia de convences, havia de deixar aquella idea, havia de deixar perdre aquell amor, com perden las flors sa boniquesa quan esfulladas moren. Ella no podia ésser la esposa d'ell, la seva dona, haventshi declarat, havent sigut ella la que li havia dit que l'estimava; aquest episodi impediria sempre'l seu casament.

Calia resignarse, no hi havia més remey; calia resignarse com amistansada a qui'l seu amistansat fuig pera casarse ab rica y jova pubilla, verge y casta; calia resignarse com mare a qui'l fill li fuig per'anarsen a corre extranyas terras. No hi havia més remey: tenia forsosament d'ajupir el cap devant del desti y de las costums, com vensut devant del vencedor; inclinaria'l cap devant del fat com pagés enfront del seu senyor. Se resignaria, seguiria la sort que li oferis el seu desti, com las barcas segueixen las corrents, si en el mar son deixadas a mercé de las onas. ¿Oblidaria a Plácit? No, oblidarlo no; peró no'l voldria, no'l desitjaria, no l'ansiaria pas. L'aymaria sempre, eternament, peró ab amor mistich, interior, amor que no eixiria may als llabis, com no ixen may a flor de terra'ls metalls preciosos. L'estimaria sempre, peró ab amor callat, amor ocult, amor desconegut per tot el món. Dintre de son cor aixecaria un altar a aqueix amor, y en aqueix altar hi hauria una imatje eternament irónica y venerada, y aqueixa imatje seria en Plácit Serra. Y devant d'ella cada matinada celebraria missa.

Y ella's casaria ab qualsevol, ab algún burgés de barba negra y cellas abundantas, d'ulls negrosos y nas abultat, y estimaria al seu espós ab casulá amor y tindria d'ell nenas y nens a qui estimaria bojament, pels que vetllaria a totas horas, en tots els instants... Peró en el recó més fondo de la seva ánima, en lo més pregón del seu sentir, ella sempre, en tots els instants, perpetuament pensaria en ell, en el fugit, en el capitá errant de sa llegenda, y aixis, d'aquesta manera, miraculosament, ella hauria conseguit, ella gaudiria del seu somni, del seu ideal, del seu anhel de jova romántica; ella tindria, al igual de totas las heroinas de novela a las que tant havia envejat, una novela en la seva vida, més encara, tota la seva vida seria una novela, perque sa existencia seria novelesca.

Y pera ubriagarse ab aquest pensament que li somreya, Clara apagá'l llum, y en el negre profond que's va extendre per sa cambra de música, comensá a evocar en el piano un *Nocturn* de Chopin.

Claudi Comabella.

PERPETUINA

Un lloch al fons del cor t'hi guardo encara
hont ta imatje román ab gran tendresa,
com va guardarte Deu, per ta puresa,
un recó al paradis prop de ma mare.

Y ploro avuy, com he plorat fins ara,
lo nostre amor perdut ab greu tristesa;
las llágrimas son sanch del cor despresa,
y'l dolor es tan viu, que m'aclapara.

Peró pensant en tu de nit y día,
m'apar que prench més vol, com las colomas,
vers lo teu colomar, y faig més vía...

De las flors del amor, pel fat colltortas,
encara'n sento las suaus aromas,
y, ¡pobretas!, fa temps que ja son mortas.

Joseph Vía

EL CRÍTICH

(MOTS D'UN «ARTISTA» A UN HOME DE «SENTIT COMÚ»).

Cada capella té'l seu critich oficial, que concedeix patents, admet (devegadas) circunstancias atenuants, llensa excomunions inapelables, estatuheix principis estétichs (si es qu'encara creu en la Estética); profetisa, pontifica, coneix el passat, viu el present, ovira l'esdevenidor. Els assistents a la capella veuhen ab els ulls del critich y pensan ab el seu cervell. Quan el critich parla fa enmudir la massa. Tan aviat se diu Schlegel com Larra, Arnold com Lemaître, Hanslick com *Clarín*, Patin com Menéndez Pelayo, Sarcey com Lichtenberger. Sol ésser, en termes generals, un fracassat en l'art que preté judicar. Sa petulancia no té fi: gasta ulleras, es seriós; impotent pera donar forma artistica a sas visions (si es que té visions y vol donárlashi forma artistica), son bon gust es dubtós, no es may seré, s'apassiona... L'amistat el vens tot sovint, la deria'l domina sempre.

Inflat perque ha llegit Aristòtil o Schopenhauer, perque coneix Dant Alighieri o Shakespeare, perque interpreta a Wagner o Ibsen; orgullós d'haver vist la *Münster* de Colonia, la *Seu* de Tarragona, el *Duomo* de Milán; satisfet de sas estadas a Bayreuth o a Poblet, al Vaticá o a Sant March de Venecia, el critich (quan es critich de debó) resulta un sér insoportable. Tot ho sab, tot ho ha vist, tot ho coneix. Parleuli de lo que volguéu, que de tot pot donarne rahó. No quedará may sorprés, per atapahida que sigui vostra erudició. ¡Oh, qué n'es de pedant el critich!

Com que vol saber de tot, si feu versos, per exemple, vos els comptará ab els dits y tindrá una alegria de Mephisto quan ne trobi (que'n trobará, no ho dubtéu), algún de coix. Si vol, fins coneixerá totas las incoherencias de vostras ratllas curtas; vos dirá que tal vers no diu res, que tal altre hi es de més, que aquest no té ritme (y per tant es prosa) y que aquell es cantellut o acaramellat. Dirá que tal poeta, premiat ab dos premis ordinaris, quatre extraordinaris y quinze segons accéssits, no es bo ni pera fer sabatas; que tal *Mestre en Gay Saber* no es més que un Beckmesser catalá.

Si vos dediquéu al art del gran Beethoven, vos dirá desseguida que no sabéu d'armonisar, negará vostra inspiració, vos citará reminiscencias; si sou director d'orquesta, sabrá un per un els compassos que vos heu deixat, y las vegadas que vos heu perdut. Els *temps* qu'havéu de dur vos els indicará tots, sens errarne un. També sab lo qu'es un metronom.

Si sou pintor, vos dirá que no teniu personalitat (encara que pintéu sempre'l mateix assumpte), qu'en els vostres quadros no hi há vida, que no sabéu de dibuixar o que'n sabéu massa, que sou un *poseur* o un negociant.

Si sou actor, arquitecte, novelista, esculptor, etc., patiréu també ab els ditxosos critichs. Jo, aqui hont me veyéu, me'n he fet deu pedras. No'n puch veure un que no se m'encenguin las sanchs...

Ademés de las rahons exposadas contra'l critich, resulta aquest avuy, en nostre temps de progrés y de democracia, un sér anacrónich, atentatori a la *igualtat* artistica, tan sagrada com qualsevol altra igualtat. El critich estatuheix categorías, creu encara en quelcóm fonamental (el geni), que separa, com esgarrifós abim, uns artistas dels altres. No li mereixerá may el gran Dolcet y Sucre la mateixa consideració que li inspira Mossén Jacinto Verdaguer. D'en Giordano a n'en Palestrina hi troba la mateixa distancia que va d'un pintor de parets a un Lleonart da Vinci. En Shakespeare li sembla més gran qu'en Sardou. Veu la Catedral de Barcelona molt distinta de qualsevol casa del *Ensanche*. Troba més bell el *Mosè* de Miquel Angel que'l monument a Clavé. ¡Ja veyéu si n'es d'*aristócrata*'l critich! Miréu si n'es, qu'algunas vegadas celebra (y això ho dich pera que ho tinguin present els *avensats*) aquells mots qu'en Villiers de L'Isle Adam escrigué en un de sos *Contes Cruels: Les rois, tout ennuyeux qu'ils soient, approuvent et honorent Shakespeare, Molière, Wagner, Hugo, etcétera; les republiques bannissent Eschyle, proscrivent le Dante, décapitent André Chénier.*

El jorn qu'arribi la nostra, de critich no'n deixarém ni un pera remey...

—Permeteume, amich artista. ¿Cóm es que, ab tot y això, demanéu que'l critich escrigui en lletras de motllo quelcóm sobre las vostras obras?

—Perque si aquest *quelcóm* es un elogi, alashoras el critich es una excelent persona, senzillot, amable, instruhit... No hi há al món ningú tan simpátich com un critich d'aquesta mena!—

GERONI ZANNÉ

TEATRES

La legge dell'huomo.—Nerón.—Loute.

«Tenia disset anys—ve a dir la protagonista de *La loi de l'homme*, comedia dramática en tres actes de l'Hervieu—y era órfana y rica. La lley feta per homes me privava de disposar dels meus bens, de fer el més petit acte de voluntat: peró'm permetia casarme, y ab aixó'm permetia lligarme de peus y mans; persona y fortuna quedavan a la disposició, o poch menys, del meu marit.» Després—aixó ja passa en l'obra—aquesta victima de las *lleys dels homes* descubreix un dia que'l seu marit la enganya ignominiosament; vol separarsen, y la lley, que tantas facilitats dona al home pera estatuhir l'adulteri de la dona, no dona a aquesta cap medi pera separarse del marit. Més encara: quan sa filla—una filla que té d'aquell home aborrit—vol casarse ab un jove a qui estima, que per una trista casualitat s'ensopega a ésser el fill de la mateixa amistansada del seu marit, y ella s'hi oposa perque «no vol que la dona que li robá'l marit li robi també la filla», alashoras se troba ab que la lley diu qu'en cas de dissentiment entre'ls pares, ab el consentiment del pare n'hi há prou. De modo, que la mare no es res. Com que las donas no hi intervenen pera res y'ls homes sols se fan las lleys, las donas son sempre las víctimas.

Tal es la tesis del drama de l'Hervieu. Sense pretendre que deixi de tenir un fonament sólit, cal confessar que l'autor no ha estat gayre felís al desenrotllarlo. Un dels personatjes ja fa observar a la valenta defensora dels furs femenins que la dona té molts altres recursos sense las lleys pera lograr lo que vol; y'l mateix autor s'encarrega de demostrarho. Aquella dona, en el drama, volia separarse del seu marit y ho logra imposant sas condicions, y al final, quan voldria impedir el matrimoni de sa filla, si no ho logra es perque's topa no ab una lley, sinó ab la voluntat de sa filla mateixa, que a la fi es també una dona. El drama, donchs, ab tot y contenir algunas absenvacions justas y atinadas, per voler demostrar molt, no demostra res: qu'es lo que passa en casi bé totas las obras de l'Hervieu que conech. Acostuma a pendres ab tal calor els problemas que porta a la escena, que la passió li fa perdre'l coneixement, com vulgarment sol dirse.

Ademés d'aixó—y aquest es son defecte capdal—el seu apassionament li fa descuydar llastimosament el drama humá, de tal manera, que tots els tipos no son més que ninots que sols tenen cervell pera discutir y tirarse pel cap arguments més o menys sólits. Quan la protagonista de *La legge dell'huomo* ha lograt dir «¿qué faré, trista de mi, si la lley m'abandona, si tots els homes son uns egoistas, per no dir uns pillos?», ja sembla qu'ho ha dit tot. Y no hi fa res qu'en l'obra s'hi trobin escenas de tendresa y amor maternal, perque en ellas sols hi há paraulas tendras y amorosas, mes no sentiments sincers. Aytals escenas també son arguments: «Jo que la estimo tant a la meva filla, y no me la deixan governar!» Sols aixó volen dir aytals escenas. El verdader amor maternal no's demostra ab paraulas, sinó ab fets. Y aquella mare, si no fos un *argument*, si fos una verdadera mare, lo que faria en son cas seria enterarse de si'l subjecte per qui está boja sa filla es o no un home com cal, y essentho, sacrificaria'l seus antichs ressentiments a la felicitat de la filla estimada. Sols essent aquella dona un *argument* se concebeix que provoqui tots aquells conflictes y escándols del tercer acte, qu'en definitiva no conduheixen a res, puig a la fi ella mateixa's sacrifica per sa filla. Per aqui tenia d'haver comensat l'autor. Mes alashoras no hauria pogut demostrar la tesis que... tampoch demostra.

A mes d'ésser poch humana, l'obra es de factura revellida. L'autor busca'ls efectes clássichs. N'hi há prou ab citar el final del segón acte. El teló cau de sobte quan va a comensar una escena que's prevéu será violenta, sens dubte pera picar la curiositat del públich bon-jan. Quan s'aixeca'l teló pera'l tercer acte, trobém la escena en la mateixa disposició que quan s'acabá'l segón. Inútil es dir que, com sol succehir en cassos semblants, la escena no correspón a la expectació y curiositat d'aquell públich... ni del altre.

La Mariani, la Paoli y en Paladini estigueren justos en sos papers. Els demés no feren gran cosa de bo. Es d'alabar la Mariani per son sentit trevall d'actriu en la escena del primer acte ab en Zampieri.

—

Molts se creuhen—entre ells, segurament, en Cavestany—que fer un drama históric es cosa facilissima. Y segons com se mira, efectivament ho es. L'argument se troba fet en un tractat elemental d'historia y en las quatre vulgaritats ab que la tradició perpetúa las gestas d'un personatje extraordinari. Ademés, se pot espigolar en obras d'altres autors qu'hagin tractat el mateix assumpte. Tenint l'argument, ab un xich de trassa pera lligarlo y ab saber un xich d'escriure, y mellor si se sab escriure en vers—no hi há pas necessitat d'ésser poeta—ja's té tot.

Heusaqui lo qu'ha fet *don Juan Antonio Cavestany* ab son *Nerón*, drama trágich en cinch actes y en vers que dijous passat va estrenar a Barcelona la companyia Guerrero-Mendoza. No hi há drama, ni tragedia, ni res. Aquell senyor que surt a escena sabém qu'es Nerón perque fa aquellas dugas cosas que la tradició li atribuheix: fa incendiar a Roma y fa matar a sa mare. Lo demés—enamorarse d'una esclava, ésser crudel y sanguinari y perseguir als cristians—ab petitas diferencias

ho han fet tots els tirans, fins els més petits y vulgars. Y lo pitjor del cas es que'l Nerón d'en Cavestany resulta axió: un tirá petit y vulgar. Res en aquesta obra carrinclona evoca la figura extraordinaria y complexa que fou terror y admiració de la humanitat, que fou crudel y fou artista, que fou déspota y fou lliberal, que fou cinich y fou humá, que a voltas fou just y que sempre va sentir la bellesa. Y no es sols la figura de Nerón la que surt falsejada, sinó totas las altras. Agripina, Locusta, Lucano, Séneca, els soldats y'ls cristians, els esclaus y'ls patricis, els gladiadors y las cortisanas. No n'hi há cap que sigui romá, cap que parli com ells parlavan (1), cap que senti com ells sentian, cap que fassi lo qu'ells feyan. Agaféu el *Quo Vadis*, agaféu el *Nerone* d'en Cossa y sobre tot, agaféu el *Nerone* d'en Boito, y tot seguit vos trobaréu en un mitj-ambient romá. Ab més o menys fidelitat, peró sempre ab discreció, trobaréu en aquestas obras una atmósfera de veritat que ressorgeix evocada ab sinceritat per homes que l'han sentida, una época qu'han estudiat y coneixen a fons, que ressorgeix hermosejada, y a voltas engrandida, per homes d'imaginació poderosa y exuberant. Peró en el *Nerón* d'en Cavestany res d'axió hi trobém. Lo únich que interessa un xich son els amors idílichs d'una esclava y un patrici, que son secundaris en l'obra. Lo demés, fins dramáticament, no arriba may a conmoure. Perque no passa res: quatre episodis deslligats, y prou.

Si valgués la pena, m'entretindría demostrantho tot axió. No obstant, citaré algún trosset de l'obra pera que's vegi'l coneixement qu'en Cavestany té de l'época y'l modo cóm fa parlar als seus personatjes.

Fabia, una esclava cristiana tota candor e ingenuitat, parla aixís al home a qui estima espiritualment:

. . . .

Ya lo ves: tú amas sólo la belleza,
placeres que se van, bienes livianos...
Yo no adoro lo que hoy es gentileza
y es mañana festín de los gusanos.
Si no apeteces más que horas felices,
caricias un momento compartidas,
eso te lo darán las meretrices
no lo esperes de mí, ni me lo pidas.

. . . .

Quin llenguatje pera posar en boca d'una verge cristiana que será mártir!

Lo següent forma part d'una balada que recita Lucano en mitj d'una disbauixa... *de teatre*.

L'autor tracta sens dubte de dibuixarnos la figura llegendaria de Nerón.

Del Asia en los verdes y amenos confines,
de bosques frondosos y alegres jardines,
en un regio alcázar mi niño nació:
los dioses velaron en torno á su cuna
y á Jove obediente la móvil fortuna
del niño á las plantas sus dones vertió.
«Ser rico ambiciono» gritó el pequeñuelo;
y al punto sumisos, colmando su anhelo,
su seno rasgaron la tierra y el mar:
cayendo en sus arcas, del mundo tesoro, (?)
la plata y las perlas, el ámbar y el oro,
cual regia (sic) cascada miró resbalar. (?)
«Yo quiero ser grande», pensó el mozo luego,
y dócil la suerte, vencida á su ruego,
tan alto del triunfo le alzó en el pavés,
que asombro y espanto causó su grandeza,
irguió sobre todos la augusta cabeza
y vió el mundo entero postrado á sus pies.
«No basta ser grande, ser rey ambiciono:
quisiera dar leyes sentado en mi trono»
pensó inquieto el mozo, «yo debo reinar».
Y al punto el destino, tras rápida guerra,
formó un solo imperio de toda la tierra,
sus riendas al mozo viniéndole á dar.
Y el cetro del mundo sostuvo su mano:
jamás fué tan grande ningún soberano;
las palmas y el triunfo de él fueron en pos.
Mas no le bastaba tan grande victoria:
sintió nuevo anhelo, nueva ansia de gloria,
y dijo á los hombres: «yo quiero ser Dios.»
Y tuvo homenajes y honores divinos,
gozó de los dioses los altos destinos,
subiendo del trono llegó hasta el altar.

. . . .
. . . .

¿Son ripiosos, y son cursis, aquests versos? Donchs no es pas axió lo pitjor, sinó sa confusió, sa vulgaritat y la falta absoluta de veritat en la descripció del tipo que pretenen retratar.

Per'acabar, un tros en que Nerón parla com si fos *Don Juan Tenorio:*

NERÓN. ..... ¿La mujer es bella?
AGARINO. Debe ser una joya de alto precio.
LUCIO. (Mira que tu no sabes quién es ella.
Nos pierdes á los dos.)
AGARINO. Déjame, necio!
LUCIO. ¡Maldición!...
NERÓN. Pues, si es buena la partida,
la debemos jugar. Siga el pillaje:
quitémosle á ese amante su querida.

. . . .

Aixis parla Nerón!

Crech que ab aquestas citas n'hi há prou pera que'ls lectors se puguin fer cárrech dels punts que calsa en Cavestany com a poeta históric y... *trágich*.

De la execució poch ne diré. No sería de bona fe fer cárrechs als actors per no haver donat relleu als personatjes. Si no'n tenen, cóm els n'hi havian de dar? En Diaz de Mendoza y la Guerrero frasejaren bé, encara qu'ella ploriquejés un xich massa. Els demés, no'n saben dir de versos. A n'en Robles de poch el xiulan, y la Martinez declama a glops. La presentació escénica cuydadissima. Ara ab la *orgía* del quart acte no hi passo. No n'hi havia un, ni una, que semblés que hagués begut; lo que feyan las cortisanas de

(1) No es necessari parlar en llatí pera que'ns fem la ilusió de que'ns trobém entre romans.

la dreta era riure per sota'l nas. Jo'm vaig témer per un moment qu'en Fernando, oblidantse de que feya de Nerón y sentintse diréctor d'escena, s'aixequés y'ls digués:

—*¡Niñas, un poco de formalidad!*—

—

Pera riure y distreures una estona's pot anar a veure *Loute*, d'en Weber, qu'en italiá va donarnos l'altra nit la Mariani. Es una comedia lleugera, un *vaudeville*, com diuhen els francesos, en que s'ha de prescindir de la verosimilitut, de la veritat psicológica y fins de totas las reglas escénicas. Al autor tot li está permés mentres demostri tenir enginy e imaginació. En *Loute*'s tracta d'uns quants matrimonis que viuhen a provincias, cada un dels quals se compón d'un individuu de costums morigeradas, y d'un altre qu'es un cap-vert. Aixó quan—com succeheix ab *Loute* y son marit—no son tots dos dels últims. Tots aquests creuhen més en l'amor de fora de casa qu'en el conjugal. Afegim que l'amant de *Loute*'s proposa casarse ab una joveneta emparentada ab tots aquells matrimonis, que també son parents els uns dels altres, que tots se troban, quan menys s'ho pensan, en una mateixa casa en situació difícil sempre a riscos de que's descubreixin las respectivas malifetas, y's compendrá que l'obra té de donar lloch a situacions cómicas y a *quid pro quos* imprevists que logran el fi que's proposa l'autor.

Evidentment l'obra pert traduhida. Com ja he dit altras vegadas, el diálech, els *calembours* y 'ls xistes (l'element més important del género) son tan eminentment francesos, que no pot trobárselshi equivalent la major part de vegadas.

La execució discreta, encara que no pugui compararse ab la que donan a aquest género d'obras las companyias francesas, pera las que son una especialitat.

FULLAS DE TARDOR

Es ben entrada la nit. El xibarri de la festa, las llums, l'agitació,'ls penetrants perfums que saturan l'ambient, irritan els nirvis de la pobra Ketti. Ella voldria que tota aquella colla d'importuns, entre'ls que hi compta a sa mateixa mare, germanas y fins el marit, se'n anessin y la deixessin, ben sola, reflexionar a son pler sobre'ls fets del dia...

Asseguda a un angle del saló, prop de sa mare, contempla ab mirada indecisa aquella alegria, aquella festa en honor d'ella. Mira y no veu res, y sols sent la veu de sa conciencia com un reny etern. Diu que no's troba bé, y'ls convidats ho atribuheixen a la tristor que li causa'l tenir de deixar a sa mare, a la que tant estima; peró aixó no ho consideran obstacle pera seguir ballant y divertintse. ¿Qué se li'n dona al qu'es felis de las penas d'altri?...

Fins sa mare no comprén el dol que li amarga l'ánima, y riu ab un riure de vella, grotesch, que sembla un sarcasme, mentres la Ketti conté sas llágrimas. Riu la vella, y en sos ulls petits y molls s'hi reflecta tot aquell món banal, frévol y egoista. Y aquell món reflexe de totas las petitesas humanas, riu sempre y sas rialladas son el *tolle tolle* ab qu'es coronat un sacrifici quina víctima ho es d'un mal entés amor de mare.

En tant a la nuvia, en aquell recó, al esguardar son vestit blanch, de blancor purissima, una onada de sanch li colora las galtas grogas y demacradas; y contempla la delicada flor, símbol de puresa, que lluheix en son pit, y sent una vergonya fondísima de si mateixa, y encara més d'ell y per ell, per aquell a qui ha donat boy inconscientment el nom d'esposa.

. . . .

Els convidats han anat desfilant poch a poch; retuts y fastiguejats els uns, altres joyosos y satisfets.

El piano ha enmudit, y la gatzara ha cedit el torn a un silenci dolorós. Las paraulas que's creuhan entre'ls membres de la familia son recelosas, plenas de temors, de dubtes. El nuvi somriu, ab un somriure estúpit, buyt d'expressió. Els seus ulls vidriosos peró animats, expressan solzament desitjos bestials. Dintre de poch aquella dona hermosa (aquella, del mateix modo que'n podria haver sigut un'altra), tot aquell bé de Deu de carn fresca y jove, estímul de vius desitjos será seva: en traspassant el llindar de la propera cambra...

Al matí havian firmat el contracte y passava, de mans de sa mare, á ésser de la seva propietat en virtut d'unas paraulas pronunciadas per un capellá al peu del altar: paraulas que no havia entés, ni's preocupava d'entendre.

Una suhor freda, suhor d'angunia, cubreix el front d'ella; sa mirada, fonda y plena de tristesa, vaga indecisa per tots els indrets del saló qu'es avuy el cementiri de totas sas ilusions y alegrias.

El rellotje avansa, avansa depressa, sense descans, y las horas passan y'l moment tan aburrit s'apropa. Si fos possible tornar enrera! Mes no ho es, no!

Avant, sempre endevant, en fera lluyta'l cor y l'esperit ab la conciencia!

. . . .

La nit es hermosa. Una brisa fresca y suau porta fins al saló'l rich perfúm de las flors que al jardí jauhen entre'l misteri de l'ombra. Pels caminals ressonan lleument las petjadas dels recents esposats, que van apagantse.

Ella, entre poruga y displiscent, s'apoya en el bras d'aquell que li han donat per marit, sentint un fort aplanament, com un abandón de la vida; y boy d'esma, sense voluntat propia,'s deixa guiar per entre aquells caminals tan coneguts, tan estimats, tan plens de rocorts d'altres temps. Y no sent res, no veu res, no coneix res, y aquells arbres, aquellas flors, no li parlan ja d'aquellas sensacions voluptuosas d'altres temps, d'aquells dolsos temors, d'aquellas sublims confidencias...

Com dugas ánimas en pena s'escorren per entre la fosca, inconscient, com un autómata ella, y freda ab fret de mort; ell inquiet, febrós, estrenyent cada cop ab més forsa'l bras d'ella. El cap li bull, els ulls li surten de llurs conques y brillan ab brill feréstech, sas narinas s'aixamplan respirant lascivia, y sos llabis se mouhen al impuls d'un llort desitj que'ls pessigolleja. Vol parlar, y de sa gola ix sols un soroll incoherent, com un udol de bestia. Sols veu aquella dona hermosa, incitant, que va ésser seva.

La fresca de la nit y'l misteri de l'ombra convidan a gosar del amor, y aquella dona, poch a poch, comensa a sentir l'afany d'un quelcóm conegut en altres temps: desitjos que no pot definir, sobreiximents de passió continguda... El lloch y l'hora li portan recorts del passat, y al costat d'aquell home's sent més sola que may, y té por d'ell, de aquell que li han dit qu'era'l seu marit, y voldria allunyarsen perque l'aborreix, perque li fa fástich. Oh, si! Molt de fástich li fa, perque ho sab tot, tot lo passat ab l'altre, ab aquell qu'estimava, y fins sabentho passa per tot sense delicadesa! Ella no podrá estimarla may, peró may aquella bestia en forma d'home? Y vol fugir, y's sent més fortament empresonada entre aquells brassos que la ofegan; y vol lluytar, peró sent com si las camas se li seguessin, defalleix, se resigna a la seva sort, tanca'ls ulls, inclina'l cap, y reb fredament en sos llabis un petó de foch, llarch, llarguissim... petó de mascle engelosit, brutal...

Peró la imatje del altre s'agita ab violencia en son cervell, y pren forma palpable y s'abulta cada cop més... El veu al altre... el toca... el sent!... Y redressantse tot d'una, pega un xisclet, y desprenentse d'aquells brassos, fuig com una boja, adelerada, cega, perseguida per aquella visió irada, amenassadora...

Y corre, fins a parar en sa cambra que fou de soltera, ahont cada moble es un niu de recorts, cada objecte un testimoni d'aquella ditxa anyorada. Allí, a solas, se dona compte de son ver estat y plora a doll fet, malehint sa cobardía; y en breus instants creuha per sa pensa tot el passat, aquell passat tan prompte esvahit, y'l compara ab son present ple de negrors, preludi d'un més negre esdevenir.

Trémols sos llabis, articulan un nom que desde llarch temps sols tenia en sa pensa; y clou las parpellas pera mellor véurel en la foscor, a n'ell, a n'aquell... y ab moviments convulsius, nirviosos, va despullantse d'aquellas blancas vestimentas, d'aquells símbols que son un sarcasme, que la enrogeixen de vergonya.

Se fica al llit y amaga'l rostre entre'ls plechs del cobertor, agombolant en sa pensa exaltada y febrosa tot son procés amorós, que sent reviure, estemordida, ab forsa aclaparadora.

El veu a n'*ell* entre sos brassos, y presa de gran frisansa, sent un intens desitj de petonejarlo, de mossegarlo, de rabejarse de goig, d'anorrearse gosant, gosant sempre ab *ell*, ab aquell qu'estima; qu'es seva, tota seva; y plora y riu com una boja.

Y en tant la porta de la cambra s'obre; uns brassos d'home la empresonan ab forsa, uns llabis de foch li abrusan a petons els seus, plens de desitjos... y ella'ls besa aquells llabis, y'ls mossega ab voluptuositat.... y

estreny a aquell home nirviosament, bojament... rabejantse de goig... anorreantse... sempre ab els ulls tancats, pensant en *ell*, sempre en *ell*, en *aquell:* perque es seva, ben seva!...

JOAQUIM ROSSELLÓ Y ROURE.

NOVAS

Els ciutadans Blasco Ibáñez y Soriano, desitjosos de posar fí a las lluytas de las kabilas -repúblico valencianas, han decidit, després de dirse'l nom del porch, portar al *campo del honor* las qüestions particulars o políticas que'ls han dividit.

El *duelo* ha resultat una moixiganga, com era d'esperar. Els avensadíssims (de tan avensats se perden de vista) Blasco y Soriano, que detestan la Edat Mitja, s'han valgut de la més falsa, hipócrita y grotesca institució d'aquella Edat, que per lo que's veu desconeixen, pera solucionar assumptes d'honor (?).

No diuhen els diaris d'informació si al final del *duelo* s'han entregat a *entrambos caballeros* exemplars de *Parerga y Paralipomena* de Schopenhauer.

—

Els cacichs d'Arenys de Mar mereixen bé del Catalanisme, perque ab la incalificable coacció realisada'l diumenge, intentant suspendre'l concert que donava l'Orfeó Català y empresonant al senyor Bordas, president del «Centre Catalanista» de dita vila, promogueren una tal manifestació d'entusiasme per la causa de Catalunya, que forsosament devém tenirloshi en compte.

Altre cop la bandera catalana ha sigut menyspreuhada, donchs no altra cosa significa l'obligar a posarla baix la tutela d'un'altra com la espanyola, de la que may s'ha declarat enemiga la primera; altre cop ha sigut atropellada la llibertat individual y de reunio estant en ple vigor las garantías constitucionals; altre cop aquest atropell ha tingut carácter *legal*.

Valdria la pena de que'ls diputats catalanistas ho fessin avinent al govern en el Congrés, com ja han fet avinent las verdaderas causas de las vagas y'l dret que té la llengua catalana a ésser usada oficialment en nostra terra. Peró com que no n'esperém res de las corts ni del govern, per nostra part no li demanaríam pas justicia.

Y que'ls cacichs d'Arenys continuhin per aquest camí, que ja veuhen lo que s'hi guanya. Son profit material no'ns interessa, peró la xiulada que's guanyaren de casi tot el poble'ls devía deixar tontos y sens esma, tota vegada que'l senyor Bordas hagué d'ésser posat en llibertat altra volta, havent de continuar el concert entre sorollosos viscas a Catalunya.

Ademés, l'Orfeó fou objecte d'una despedida entusiasta. Felicitém, donchs, als cacichs. Pera ells farán.

—

La societat «Catalunya y Avant» celebrá'l passat dissapte una vetllada literaria y musical, en la que'l president senyor Barbany pronunciá un parlament en vers, molt remarcable, llegint diversos trevalls la senyoreta Barberá y altras senyoretas y socis, y'ls nens Peyró y Durán. En la part musical hi prengueren part las senyoretas Clota, Canals y Casas, dirigidas pel mestre Vergés. La concurrencia omplia'l local per complert y aplaudí a tots els lectors y executants com se mereixian, surtint agradablement impressionada de la festa, que tingué carácter genuinament catalanesch.

—

Es notable la exposició de mobles artístichs qu'en l'establiment de don Joan Busquets pot visitarse aquests dias, composta d'un menjador Renaixement, de roure, una sala de confiansa moderna, de freixa ab combinacions d'altras fustas preciosas, y una gran sala de recepció, daurada, estil Lluis XV, ab tapisseria de tons clars. La riquesa y l'art no poden estar mellor combinats, essent delicadíssims els trevalls de talla en tots els mobles, qu'ofereixen un aspecte verament senyorial els uns, especialment el menjador y la gran sala, y altres una elegancia familiar y distingida, com els de la saleta de confiansa, quals hermosos tons clars lligan perfectament ab els miralls y vidres de colors. Es d'alabar el bon gust del senyor Busquets, quins coneixements en art sumptuari farán bé d'aprofitar, donant probas de bon gust a son torn, las classes acomodadas de Barcelona que tan poch prim filan en materias artísticas.

—

En Junta general celebrada per l'«Associació Wagneriana», varen renovarse'ls cárrechs de la Directiva, essent elegits els senyors Suñé, Ferrer, Deu y Bellido. En conseqüencia la Junta directiva pera'l curs de 1903-1904, ha quedat constituhida en la forma següent:

President, don Joaquím Pena.—Vis-president, don Salvador Vilaregut.—Secretari, don Lluís Suñé.—Vis-secretari, don Jesús Bellido.—Tresorer, don Vicens Deu.—Comptador, don Francisco Ferrer.—Bibliotecari, don Joan Massana.

—

L'Ateneu Obrer de Barcelona tingué l'atenció de convidarnos al acte de repartiment de premis als alumnes del mateix, acte que tingué lloch diumenge ab gran lluhiment, assistinthi'l governador, y representacions de la Universitat, Capitanía general, Ateneu y Di-

putació provincial, com també comissions d'Ateneus de diferentas poblacions. En tots els exercicis se lluhiren els alumnes d'abdós sexes, fent honor a sos professors. A la nit, y pera solemnisar més la festa, va celebrarse en dit Ateneu una vetllada musical.

—

Publicacions rebudas:

L'Avar, comedia en cinch actes. Aquesta famosa obra del gran Molière ha sigut molt ben traduhida al catalá pel senyor J. Roca Cupull, y publicada per la Biblioteca Popular de «L'Avenç», de la que forma'l volúm 8, venentse al preu de 50 céntims.

La Corte de Carlos IV. La casa editorial de las obras de B. Pérez Galdós, continuant sa tasca de reimprimir las que's troban agotadas, acaba de donar a llum la setena edició d'aquesta novela histórica, pertanyènt a la primera serie dels celebrats *Episodios Nacionales* que ab tant d'éxit ve escrivint l'eminent novelista canari. Preu, 2 pessetas.

La casa d'articles de metall «A. y A. Santamaria»'ns ha enviat una colecció de sas tarjetas postals anunciadoras, en las que d'un modo gráfich se dona idea de la importancia dels tallers y'l despatx de dita casa.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia, 233

NOSTRE FOLLETÍ

Ab el present número repartím las portadas, y en el próxim repartirém la cuberta de l'obra d'en Joseph L. Pagano

FORA DE LA VIDA

Terminada aquesta publicació, comensarém la del drama del eminent autor noruech Böjrnstjerne Björnson

MÉS ENLLÁ DE LAS FORSAS

en la seguritat de complaure a nostres lectors, y en particular als devots de la moderna literatura dramática.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

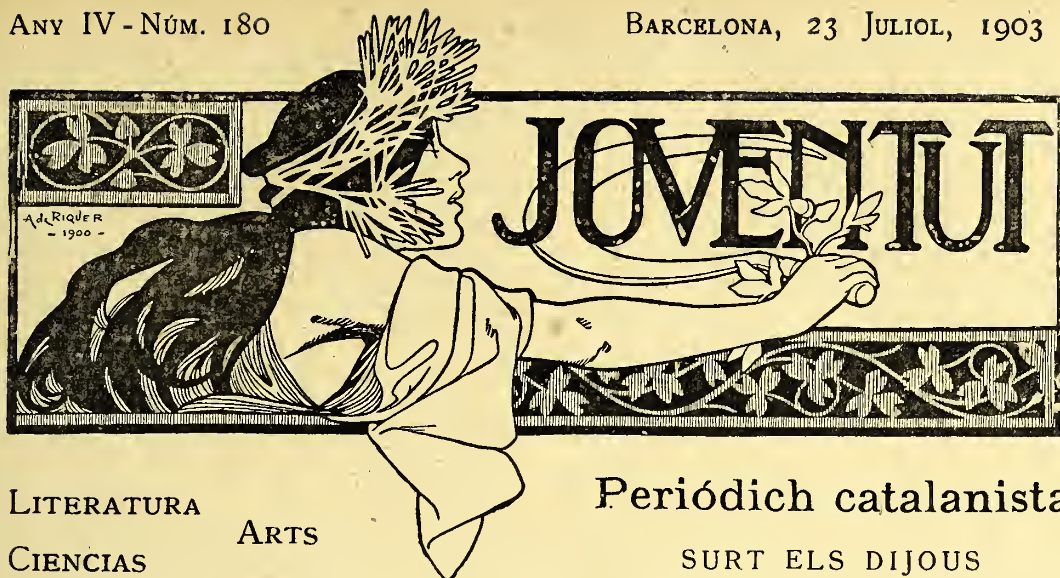
Els trevalls se publican baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.— No s'admeten els que no sían inédits. — No's tornan els originals. — Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

CATALUNYA: Un any	8	Pessetas.
» Mitj any	4'50	»
» Trimestre	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA. Un any	9	»
EXTRANGER: Un any	10	Franchs.
Número corrent	20	Céntims.
» atrassat, ab folletins	40	»
» » sense folletins	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

ANY IV - NÚM. 180 BARCELONA, 23 JULIOL, 1903

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . . . 20 CÉNTIMS.
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . 40 »
» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

FOLLETI:

NOTAS D'ACTUALITAT

Ja s'ha pogut veure la *fina labor* de la minoria republicana en aquesta llegislatura.

En Lerroux y en Junoy, *ex-casi-ácratas*, han exercit de bons governamentals corroborant una vegada més que una cosa es predicar quan s'ha de pujar, y un'altra es ferho quan ja s'es a dalt.

L'Azcárate, en Melquíades Alvarez y altres republicans que semblan serios y de bona fe, malgrat estiguin equivocats, han callat avergonyits no tan sols de lo que deyan els conservadors y'ls lliberals, sinó fins de sos companys de la minoria republicana.

El pobre senyor Salmerón, que no s'ha mogut de la Gloriosa y sa filla la república del 73, ha cantat las excelencias de la república ab molt exércit, molta marina, molta gloria, molt ordre, etc., etc., que no es més que una monarquía sense llista civil y ab un rey de levita y a plasso fixo. No compreném cóm aquest senyor y alguns de sos companys, *ab molt talent y molt* LLIBERALS, se preocupan tant de la llista civil d'una familia irresponsable dels atachs a la llibertat, y no regatejan milions, avans alaban que's llensin pera organisar l'exércit de mar y terra, *símbol de la tiranía*.

D'en Vallés y Ribot... res. Creyém que JOVENTUT no s'ha d'ocupar de las histrionadas politicas del arrendador de la conseqüencia. Entenguis en el nom del partit, no de la doctrina.

Es molt possible que l'únich qu'hagi pensat sia l'Anglés. Peró'ns queda un dubte. ¿Pot un obrer avensat creure en l'exércit obligatori, ben nombrós, en la marina, y en un partit que no's preocupa de la qüestió obrera ni en las circunstancias actuals?

No'ns fem la ilusió de que'l poble espanyol se cridi a engany, això no. Necessita llissons més duras y desenganys més forts.

—

Es possible qu'alguns republicans de la *massa*, inconscients sempre, hagin arribat a

imaginar que'l discurs d'en Salmerón ha sigut la causa de la cayguda del ministeri, donant lloch a l'actual crisis. Pobrets!

Ni en Salmerón ab sas elucubracions fillas del antiquat kraussisme, ni tota la minoría republicana, han donat lloch més que a son descrédit, arribant fins al ridícul.

L'element republicá serio callant, en Lerroux ab sas extemporanias interrupcions y sas calladas a temps (a indicació d'en Maura, al tractar de las vagas d'aqui), y en Salmerón ab sos ridículs discursos, no han fet altra cosa que seguir la conducta dels lliberals, això es, donar lloch a que'l govern quedés a una *altura* que may podia somniar. Es cert qu'en Maura té més talent y *serietat* que tots ells, mes no tanta que's pugui presentar com un veritable home d'Estat, com ens l'han fet quedar ells. Semblava que li fessin el joch.

En aquesta *nació*'s comprén, donchs es com un borni entre cegos.

—

El ministeri Silvela-Maura ha presentat la dimissió *in totum* y s'ha format un ministeri Villaverde.

Això pera nosaltres no significa res, més que'l cambi d'una cosa dolenta per una de pitjor, donchs si en Maura tenía *una sombra* de serietat política, en Villaverde fou el deixeble predilecte d'en Romero Robledo... y ab això está dit tot.

Aytal resolució es, a nostre entendre, una proba de la *llestesa* d'en Maura, puig aquest haurá volgut deixar a n'en Villaverde la difícil tasca de desmamar a las criaturas de la marina. Y a fe que será difícil!

Res de nou ha passat. Se tracta dels mateixos gossos ab collars *iguals*. Sols hi haurá una diferencia de genit y un bon xich més de gana per part dels nous, puig n'entrarán molts que fins ara patían de fam.

Igual efecte'ns faria que demá'ns llevessim ab un president de la República que's digués Salmerón, Azcárate, Melquiades Alvarez o qualsevol dels altres.

VERITATS AMARGAS

Dignes de llohansa son els trevalls que diferentas personalitats y respectables corporacions realisan pera trobar una solució a las actuals vagas; d'agrahir son els desitjos que demostran pera que prompte sía un fet la resolució del conflicte; peró, encara que tals trevalls donguin bon resultat, encara que tals desitjos se cumpleixin, la qüestió quedará en peu, y al tornar a la feyna'ls vaguistas d'avuy, altres obrers abandonarán els tallers demanant melloras en las condicions de trevall.

Y es que aqui la qüestió no está en que un jurat més o menys llest presenti una solució que, basada en la rebaixa d'horas de trevall y l'aument de sou, pugui de moment ésser acceptada per industrials y trevalladors; la principal causa de l'actual vaga, com la de la inmensa majoría de las que fins avuy s'han realisat, es més difícil de resoldre, y sols un bon govern després d'un profond estudi fora capás de solucionarla. Y dita causa no es altra que aquesta: que tal com están avuy els preus dels articles de primera necessitat, el trevallador no pot viure.

Prenent per base la ciutat de Barcelona, ab pocas paraulas n'hi haurá prou pera demostrarho. El jornal del obrer, avuy per avuy, fluctúa entre quatre y cinch pessetas; per terme mitj y tenint en compte que'l número de vivents aumenta, cada familia's compón de cinch personas; el lloguer de l'habitació resta del jornal de vint a vinticinch pessetas mensuals; altre tant se'n emporta la part d'indumentaria; treyém els jornals perduts entre diumenjes y demés festas, y'ns trobarém que, tenint trevall tot l'any, cosa bastant difícil, pera lo més indispensable, es a dir, pera la conservació de la vida propiament dita, quedan escassament uns dos rals diaris per persona. ¿N'hi há prou ab aquesta cantitat, dat el preu dels queviures, pera conservar las forsas del cos humá? Nosaltres creyém que no, y al que vulgui desmentirho, encara que la cosa no's presti a bromas, li aconsellém que s'estableixi de fondista, que no li faltarán parroquians si per aquest preu els hi fa la vida.

Demostrat, donchs, que l'obrer no pot

viure, tot lo que no sia facilitarli l'adquisició d'aliments son trevalls inútils. Aquesta facilitat alguns creuhen que s'obtindria ab l'aument de sou. Nosaltres no n'esperém res d'aquest aument, perque per experiencia sabém, com deyam l'altre dia, que a mida qu'aumentan els jornals, se fa molt més cara la vida.

Per axó creyém que, mentres existeixi l'actual organisació social, sols un bon govern es capás de trobar solució al conflicte, ja sia posant un limit als preus dels queviures, ja sia facilitant la importació dels mateixos; donchs si'ls acaparadors, egoistas, se resisteixen a la rebaixa, l'aument d'existencias pot ferlos sucumbir fácilment.

Ab la idea equivocada que molts tenen de la patria, potser algú'ns acusará de lliurecambistas per las precedents ratllas. Som tan proteccionistas com el primer; peró si, escudats ab aquesta protecció, no'ns ha d'ésser possible viure, ens declarém desd'ara partidaris del lliurecambi, no en el sentit, com molts, de desitjar la ruina de la propia patria, sinó en el de procurar el seu melloramènt portantli de fora lo qu'en ella hi fa falta, o's permet que's pudreixi en els magatzems avans de facilitarho en bonas condicions a qui ho necessita y ho consumiria si li fos possible adquirirho.

Per lo tant, tenim casi la seguritat de que la arma més poderosa que podria oposarse, ab éxit probable, a las ideas de destrucció predicadas pels llibertaris promovedors d'aquestas vagas continuas, es l'abaratament dels queviures, donchs al trevallador lo únich que avuy li fa falta es poder anar sempre al forn o a la tenda ab els quartos a la má.

Meditin, donchs, sobre aquest punt els que desitjin de bona fe l'armonia entre'l capital y'l trevall; pensin que dintre la classe obrera, si bé es cert qu'existeixen individuus que per no tenir altras necessitats que las de la seva persona ab els jornals actuals ne tenen prou pera viure y encara'n destinan una bona part al vici, n'hi há d'altres que tenen la obligació sagrada de mantenir una familia, y a aquests últims, tal com estém avuy, els hi es impossible cumplir els seus devers, veyentse més de quatre obligats a contraure compromisos que no saben si podrán cumplir, pera que no falti l'aliment necessari als seus fills.

Y es molt trist que un home, després de passar tota la joventut trevallant, arribi a las sevas vellesas no solament sense un centim, qu'axó encara seria lo de menos, sinó tenint d'abaixar la cara devant de sos consemblants.

JOSEPH ARNAU

L'APLECH

A frech de las vuyt del demati surtiam de la petita y endressada població d'Ayguafreda: una hora justa més aviat que'ls del aplech.

El dia comensava seré y hermós, picant el sol un bon xiquet, peró sens amohinar, sense fer desitjar que s'ennuvolés.

Al cap d'un quart de caminar ja haviam deixat la beta blanca y estirada de la polsosa carretera pera comensar el romiatje de debó, es a dir, la pujada de la costa.

De tant en tant, una aixelabrada colla de fadrins—ab els cistells curulls de flayrosas truytas y butifarras fetas ja expressament el dia de la matansa pera l'aplech de l'Ascenció, y ab las botas ben infladas penjadas al coll—ens feyan apartar, ben a riscos d'estimbarnos, pera deixárloshi pas, puig anavan molt més lleugers que nosaltres y ab quatre gambadas ens perdian de vista.

Veyent al darrera d'ells la gran corrúa de homes y donas ab el marrech als brassos y l'altra maynada corrent y saltant, varem compendre que no tothóm té prou vocació pera subjectarse al pas del senyor ecónom, que lo mateix el pot tenir molt curt, que no deixárloshi dir faba.

La gent passava rabenta vora nostre. Semblavan no serhi a temps, tenir por de que la montanya y la ermita se'n anessin, tips d'esperarlos. Ningú d'entre ells s'aturava com nosaltres, sugestionat per las magnificencias de la naturalesa, allavors en son bell esclat de producció. Tot era ple de delicadas floretas qu'encisavan la vista ab sos hermosos tons. Tot mostrava la potencia de la mare terra, desde'ls arbres més corpulents a l'herba més xica, que trepitjém sense donárnosen compte y que també té una vida.

No hi mancava la verda molsa, arrapada als marjes y a las rocas; la flayrosa farigola, els medicinals espigols y romanins, el boix grébol ab sas envernissadas fullas, las retalladas falgueras, la simbólica y delicada englantina, els caps blaus, las blancas margaridoyas... Era tan bell, tan rich, tan inmens el ramell de flors boscanas qu'alli podiam fer tot ubriagantnos ab la cantadissa dels rossinyols, que ni esma teniam de posárnoshi, embadalits devant de la gegantina obra de la naturalesa, ver altar qu'hauria d'ésser d'eterna adoració pera l'home.

Sense deixar may l'estret corriol qu'anava serpentejant per la montanya, arribarem al cap de dugas horas al petit pla ahont está emplassada la ermita d'Ayguafreda de Dalt, parroquia d'unas quantas casas escampadas. A la esquerra hi té la rectoria, y a la dreta'l petit cementiri, erm y desendressat com tots els llochs semblants, excepció feta d'una petita tomba que, voltada d'una barana de ferro y guarnida de plantas y flors boscanas, guarda las despullas d'una joventut malversada a ciutat. Ab ella va fallir pera sempre la esperansa dels que l'havian duta a aquells llochs confiant en la naturalesa y en Deu.

Desde'l porxo, ahont ens posarem, dominavam més de la meytat del camí que acabavam de fer, y tot un bé de Deu de montanyas ab sas fondaladas y sas valls hermosas, aprofitadas en tot lo possible pera terra de pa.

No tardarem gayre a ovirar la professó, qu'anava pujant a poch a poch ab sos ganfanons vermells al devant, portats per baylets. El migrat número d'homes y la restallera de donas que la formavan, responian ab la veu afadigada y contenint l'alé ab l'*Ora pro nobis* y'l *Libera nos Domine*—que ben segur cap d'ells sabia qué volia dir—a la lletania dels sants qu'anava esgranant el capellá. Vist desd'allá dalt, qué petit apareixia l'home, el dominador de tota aquella grandiositat!... Talment semblavan una filera de formigas, portant las del devant un tall de cirera a la boca pera aumentar sas provisions d'hivern.

Un cop celebrada la missa major, ab l'incident natural y gayre bé segur, que distreya a tothóm y promovia fressa, de caure a terra alguna victima del sol o del dejuni, va comensar la desbandada y, pera molts, el ver y únich objecte del aplech.

La gent corria aixelabrada cercant lloch ahont poder asseures, comensant tot seguit a coure las llonzas y a treure tota la demés minestra dels cabassos.

La rica y fresca font d'aygua del Montseny que hi há a pocas passas també tenia visitadors, peró's veyan entre tot aquell estol de gent més colzes enlayre que testas ajupidas.

No hi mancá tampoch, pera donar més carácter a la festa y acabarlos de divertir, la nota de contrast. La boja del poble també rondava per allí: un miserable sér que'ls feya riure per las primaveras, sense despertárloshi ni un bri tan sols de compassió quan la veyan en las angoixas d'un mal que, sense mancar, li agafava en un determinat temps del any.

Aprofitarem la soletát en que la gentada havia deixat la ermita pera férnosen cárrech y contemplar uns retaules de bastant valor, molt ben conservats. També está en bon estat de conservació la iglesia, en la que no s'hi veu gens d'abandón.

La petita porta d'entrada, ab un rellotje de sol en sa part superior, dona al cementiri. Ni aquest trist lloch havia respectat la gent, segons vegerem al eixir. Aquella tomba, quinas flors soquerrava'l foch de las llonzas, res els hi deya; ni un pensament els hi despertava d'aqueix més enllá tan incert y tenebrós; no'ls feya pensar en lo que fou aquell cos allí soterrat, qu'havia viscut, pensat y sentit com ells. Tot ho absorbia'l goig de viure en sa plenitut; sols s'observava una ferma confiansa, sentintse retrunyir l'esclat de plaher del que guayta fit a fit la vida y d'ella gosa.

Sota'l rellotje de sol y de cara a tots ells, s'hi llegia la següent sentencia: «Jo sens sol, tu sens fe, no valém re». Sentencia que no'ls havia afectat gayre, si comparavam la escassa concurrencia a tot lo qu'era sacrifici, ab la gran gentada agombolada aquell dia en aquell lloch santificat per la tradicional costúm d'honrar ab un aplech l'Ascensió del Senyor. Sort qu'en sa misericordia'ls hi tindria en compte que, si llavors l'oblidavan a n'Ell, era ab el fi d'entregarse als plahers per Ell mateix creats pera'l goig suprém del home.

El primer toch de campana dels tres que s'han de dar en l'espay de mitja hora, avisá

a la gent que calia anar un xich depressa, pera estar a punt y enllestits del tot quan sonés la darrera batallada.

Ningú hi mancá, y la professó ab el mateix ordre, el mateix personal y las mateixas lletanias, aná devallant la montanya: trobantse de retorn y entrant a la parroquia al punt de las dugas de la tarda.

L'aplech, per aquell any, ja estava acabat, deixant un grat recort y ganas de tornarhi als que tan sols hi havian anat a divertirse, y un consol y una esperansa a tots els que de bona fe hi havian pujat.

Felip Palma

TEATRES

Le nouveau jeu.—Mariucha.

Els que creuhen que'l teatre té reglas inexorables y la moral exigencias ineludibles vos dirán, ab rahó, que *Le nouveau jeu* es una comedia dolenta y perniciosa. Per una part, casi bé no hi há argument, y la petita acció que l'autor, l'Henri Lavedan desenrotlla, apareix deslligada, abundanthi las situacions inverosímils. Serveixi d'exemple aquell jove que's presenta a demanar la má d'una senyoreta que sols un cop ha vist y quins pares la deixan sola ab ell en el saló pera que's subjectin mutuament a un interrogatori qu'ha de decidir en pro o en contra del seu matrimoni. Ademés, no hi há exposició, no hi há nus, no hi há desenllás. «Això no es teatre—diuhen—aquesta obra no es teatral.» Per un'altra part, casi bé tots els quadros son d'un vert molt cru, escabrosíssims; qui no estigui curat d'espants, qui de la vida sols ne conegui las apariencias, s'exposa a veure cosas y sentir conceptes qu'ofendrán sa ignocencia y son pudor. Las senyoretas y moltas casadas, els joves de la primera volada y molts senyors de pes corren riscos d'apendrehi lo que no sabian, de trobar agradables moltas cosas que ignoravan, y fins de pervertirse moralment per poch qu'estiguin predisposats a perdres.

En quant al aspecte de la moral, no seré pas jo qui aconselli als pares de familia que portin sas fillas y demés personas ignocentetas a veure *Le nouveau jeu*. Consistint aqui la educación en *ensenyar lo que no s'ha de saber*, fora molt possible que uns y altres prenguessin el *rave per las fullas* y volguessin *saber més de lo que's pot ensenyar*. Aixís, donchs, ja qu'han acordat que la ignorancia es la mare de la ciencia, y que la beatitut dels llims es un estat de perfecció de que sols poden fruhir els benaventurats en aquest món, jo repeteixo que no aconsellaria a ningú que per moral se tingui, qu'anés a veure la comedia d'en Lavedan, ab tot y deplorar, com sincerament deploro, que no estigui tothóm—senyoretas inclusiu—en condicions tals d'educació y de coneixement de la vida que permetin fruhir ab una obra d'art sense perill de damnarse.

Perque—y tornérn al primer punt—a pesar de totas las reglas y convencions teatrals, *Le nouveau jeu* es una obra d'art feta ab enginy incomparable. No hi há argument, convingut, peró hi há una serie de quadros plens de vida, de color y de gracia; son escenas dialogadas en las que hi apareixen una serie de tipos arrencats de la mateixa realitat, sols un xich carregats pera que resultin més interessants. Y, dominantho tot, l'esperit satírich del autor tantost ridiculisant tipos y costums de l'alta societat parisenca, tantost desbordantse en un llenguatje intencionadíssim, vibrant y gráfich, rublert de xistes y *calembours* d'una gracia inimitable.

En fi, l'obra será tan poch teatral com se vulgui: d'interessant y divertida ho es com la que més ho sigui. Sobressortí la Mariani fent de Bobette ab forsa gracia y desinvoltura. Els demés estigueren ben discrets, ab la excepció del actor que feya de *vieux marcheur*, que convertí'l seu personatje en una caricatura excessivament ridicula.

—

Diguemho tot seguit: *Mariucha* es una comedia, si no perfecta, ben notable; tant, que si jo hagués sigut un d'aquells periodistas que vingueren expressament de Madrid pera assistir al estreno, hauria concretat telegráficament la meva impressió aixís: *Aún hay patria, Veremundo, aún nos queda un autor dramático*. Es a dir, un autor dramátich modern, tot lo modern que pot ésser un autor castellá que s'ha compenetrat ab l'ánima del poble que'l rodeja, de quina anima es fill, y quina ánima reflexa.

Jo crech sincerament qu'en Galdós, home d'una capacitat intelectual extraordinaria y de una potencia imaginativa excepcional, pot y deu ésser comprés per tothóm, peró també crech que ningú podrá indentificarse tant ab ell y admirarlo sense reservas com el poble castellá, que al contribuhir directament a l'obra artistica del eminent escriptor aportantli la primera materia, s'hi troba retratat. La primera qualitat d'en Galdós es aquesta: l'ésser castellá de cap a peus. Com artista, es el més modern dels castellans, y es tot lo modern que pot ésser si vol que'l comprenguin aquells pera quins principalment escriu.

En cambi, nosaltres els catalans, que tenim una ánima ben diferenta de la d'aquells, que sols en lo genéricament humá'ns trobém reflexats per l'autor en sas obras y que—¿per qué no dirho?—ne som molt més qu'ells

de moderns, al toparnos ab una obra d'en Galdós, pera compéndrela y admirarla tenim de dirnos: «Aixó passa a Castella!», com pera identificarnos ab en Tolstoy en qualsevulga de sas obras ens dihém secretament: «Aixó passa a Russia!» Sols aixis arribém a compendre a aquell autor extranger y arribém a admirarlo, peró'l nostre entusiasme pert espontaneitat.

Concretantme a *Mariucha*, tractaré d'explicar tot aixó.

La idea d'en Galdós es la següent: el trevall redimeix, regenera y fortifica; la voluntat fa miracles, y devant de la energia dels sers que tenen fe en si mateixos y lluytan, el món de la tradició ha de ferse enrera. León y Mariucha, fills del seu trevall, fundarán una societat nova y veurán desapareixe, no sense llágrimas als ulls—reste de debilitat atávica —aquella Espanya llegendaria formada per una noblesa que prefereix demanar almoyna que trevall, y per un poble gandul y degenerat que si no té lleys justas, governs aptes y autoritats paternals es perque no s'ho mereix.

Com se veu, la idea d'en Galdós no pot ésser més enlayrada. Tots indistintament podém capirla y admirarla. Peró en la forma de desenrotllarla ja no hi entrarém tots tan bé.

Els tipos els endeviném reals. *Don Pedro de Guzmán, duque de Alto Rey*—el mellor de l'obra—orgullós sense vanitat, afable peró guardant las distancias, confiant sempre en la Providencia, en el govern y en els seus iguals e inferiors, que instintivament considera com a vassalls, d'inteligencia curta y estómach exigent, etc., es un tipo acabadissim, del que segurament ne trobariam a Madrid varis exemplars. La senyora duquesa, religiosa, frévola y sentimental, es una digna companya d'aquell. El seu fill, Cesáreo, més orgullós que'l pare, exageradament *puntillós*, fins al punt de que vol impedir que sa germana's casi ab un home qu'estima per la sola rahó de que aquest home havia comés en altres temps actes més ó menys punibles: lo qual no li impedirá a n'ell mateix casarse ab una viuda milionaria quin primer marit va fer la fortuna venent negres. Aquesta viuda—tipo deliciosament esbossat per en Galdós y excessivament acaricaturat per la Martinez — es una dona pagada dels seus milions, cursi y fins mal educada. El capellá, un *cura rural* bo com el pa, ab bon xich de sentit comú y bon tros de bona fe, es verament un capellá que fa honor al *gremi*, donchs ni'l mateix bisbe li fa por quan se tracta de cumplir ab son dever. En fi, aquests com els demés personatjes secundaris, son presentats per l'autor ab pinzellada ferma. Tots ells son tipos reals, tipos qu'en Galdós haurá vist y tocat y que nosaltres ab un petit esfors podém acceptar com a tals. Els que'ns semblan un xich més extranys son els dos protagonistas. León y Mariucha en rigor son dos tipos humans, dos sers decandits en un medi ambient fals y perniciós, que al posarse en contacte ab la realitat de la vida reaccionan y troban en sa voluntat energias desconegudas. Psicológicament l'autor els pinta bé; fins els ressabis que notém en ells son lógichs, donchs se deuhen al atavisme. Per exemple: un y altre, a pesar de la revolució que s'ha operat en son carácter, continúan essent católichs fervents y sovint invocan a la Providencia; aquell *puntillo* cavalleresch no'ls abandona may del tot; las tradicions del dever, de la familia y fins del luxe, sempre las conservan un xich; y en fi, quan tractan de casarse, quan més haurian de fer gala de sa voluntat enérgica, lluny d'imposarse brutalment sembla que's limitin a resistir. De tots modos, com ja he dit, aquestas subtilesas de carácter, donats els tipos, son molt humanas. Lo que hi há es que nosaltres voldriam véurels més forts, més independents, més transformats. Nosaltres tenim aqui del trevall una concepció més brutal y més verdadera; nosaltres aqui estém convensuts de que qui, honradament y per un trevall manual, logra rehabilitarse, ha d'haver suhat tant y tant, ha d'haver patit tant y tant, que, un cop lograt el fi, la transformació es complerta. A mi personalment, León y Mauricha, a pesar de la historia que'ns conta ell y dels recursos y habilitats qu'emplea ella, un y altre'm fan l'efecte d'ésser uns trevalladors de comedia, me fan l'efecte de que han suhat poch, de que han patit poch. Y aqui trobo'l primer defecte de *Mariucha*. Si en Galdós hagués sigut catalá, hauria trobat — n'estich segur — una forma més enérgica pera descriurens o fernos veure'l modo cóm trevallan els homes de voluntat ferma que tractan de redimirse. Mes en Galdós es castellá d'ánima, y la seva concepció del trevall es castellana. També allá te'l trevall quelcóm de cavalleresch!

Tot lo qual no obsta pera que'l primer acte de l'obra sigui un model d'exposició dramática, en que'ls tipos surten gráficament retratats y la situació escénica's planteja clarament, y que'l segón acte contingui una escena hermosissima, literaria y dramáticament, entre Mariucha y León. En cambi, ni la final d'aquest acte, ni casi bé tot el tercer —salvant el diálech qu'es primorós—lograren interessarme; me feren l'efecte d'un qüento blau, molt bonich peró molt fals.

Fins al quart acte no's planteja'l conflicte dramátich. Comensa ab una escena semimistica de carácter poemátich, molt hermosa, molt sentida; es un cant d'amor pur y desinteressat que's pert en las ideals divagacions d'un somni. Aquesta escena emociona de debó, y no obstant, jo la trobo molt poch en armonia ab la tendencia de l'obra. Ella també contribuheix a que'ls dos protagonistas

ens semblin confosos. En dos sers que desgraciadament han patit tant y que's troban en situació tan crítica, el somniar despert no es cosa molt propia. En fi'l conflicte's planteja: la familia de Mariucha, ja rica—perque Cesáreo s'ha casat ab la milionaria y, per torna, el govern l'ha fet duch d'Agramante—s'oposa rodonament al seu matrimoni ab León. El capellá prevéu graves complicacions; el duch, germá de Mariucha, gran cacich del districte, ab influhencias poderosíssimas d'aquellas que fan y desfán a pesar de las lleys y de la justicia, els hi donará molt que fer, sobre tot tenint en compte que León en altres temps havia sigut processat y que la causa pot tornar a obrirse. D'aquí'n neix una escena violenta entre Mariucha y la familia, en que aquella acaba per declarar, no sens una gran exaltació—que contrasta per cert ab la serenitat de que fará gala León en el acte següent—que's considera lliure y deslligada de tot compromís ab sa familia. Considerat el cas fredament—y jo crech que Mariucha y León, ja que no'l capellá, deurian considerarli—no hi há motiu pera tanta por. Un cacich aquí a Espanya pot fer totas las barbaritats que's vulgui, pot fer ballar a jutjes y alcaldes, a bisbes y capellans: peró no podrá privar—y aquest es el cas concret—que una noya major d'edat se casi ab qui vulgui, encara que aquest sigui un criminal. Ni Mariucha ni León volen dir las paraulas decissivas qu'en un moment solucionarian el conflicte; aquestas paraulas son las següents: «Vosaltres—deurian dir a la familia—podréu, si vos ho fiquéu al cap, fins fer condempnar a n'en León y empresonarlo, peró no ho oblidéu, empresonaréu al marit o l'amant, si es necessari, de Mariucha, de vostra filla.» Ab lo qual tot quedaría llest. Una cosa per l'estil se diu al final del quint acte, acte que indubtablement baix aquest aspecte hi sobra. No obstant, jo crech que se li podria perdonar al autor aquest allargament innecessarí, si no contribuhís també a confirmar lo que deya avans, això es: que tant Mariucha com León, lluny de semblar dos sers qu'han aprés de reflexionar en el gran llibre de la desgracia, de la miseria y del trevall enfortidor, semblan dos atolondrats que s'ofegan en un got d'aygua, a pesar de totas las paraulas que diuhen y que semblan contradirho. Lo qual no obsta pera que, com ja deya, el quint acte de *Mariucha* sigui un dels mellors qu'ha fet en Galdós. Hi há, sobre tot, dugas escenas magistrals. La primera entre'l capellá y l'alcalde, en que aquell diu unas quantas veritats als governs, a las autoritats civils y eclesiásticas, y parla de las lleys y la justicia espanyolas. Tot això ab molt garbo y ab una serenitat aclaparadora. La segona entre León y Cesáreo. Escena dramática de gran intensitat, dialogada sobria y felisment, ella sola donaría la patent d'autor dramátich d'empenta a n'en Galdós, si no la tingués ja ben guanyada.

En resúm, *Mariucha* com obra de tesis no m'entusiasma. Jo veig clara la idea del autor, peró la seva encarnació sensible'm resulta raquítica. Els dos protagonistas després de regenerats pel trevall, tal com ens els pinta en Galdós, encara'm resultan febles y plens de prejudicis y preocupacions; tant, que jo tindria molt poca confiansa en la nova generació que pretenen fundar. Jo'ls hauria volgut a tots dos, Mariucha y León, més forts, més brutals. Com obra dramática, ja ho he dit: a pesar de qu'es desigual y deslligada, crech qu'es una gran comedia. Escenas hi há qu'están a l'altura no sols de lo mellor qu'hagi fet en Galdós en altras ocasions, sinó de lo qu'escriuhen els grans dramaturchs moderns.

De la interpretació poca cosa'n diré, perqu'en conjunt no hi hagué res de remarcable. Tots, ab petitas excepcions, estigueren discrets y trevallaren ab carinyo. No obstant, mereix citarse en Medrano, a qui'l paper de duch de Alto Rey li va com l'anell al dit.

La presentació escénica cuydadissima, mereixent especial menció una de las primeras escenas del quart acte, en la que'ls cants y'l soroll de campanas interiors resultaren molt armónichs. Se veu qu'estava ben ensajat y que l'instrument pera imitar las campanas no es de *guardarropía*.

A VOSALTRES

Vosaltres, els amichs que desmayéu,
els qu'en la feyna'l sagrat mall deixéu
y cansats de lluytar vos *retiréu*,
fugíu del costat meu!
Jo al feble per amich may he tingut
ni als cobarts de la Idea he conegut;
qui desmayi o's cregui ja perdut,
lluny de mi, qu'es vensut!
Jo no vull tenî amichs sens esperit,
vull que tots mos companys tinguin dalit
y afrontin el perill ab tot el pit
com l'home decidit!
Vull que tot qui com jo hagi somniat
en un Fí que veurém realisat,
segueixi constantment ferm y obstinat
fins que l'hagi lograt!
Vosaltres, els poruchs que desmayéu,
els qu'en la feyna'l sagrat mall deixéu,
no hi fa pas res que no vinguéu ab mi
que jo ab els forts ja arribaré a la Fí.

Xavier de Zengotita

PARRACAYRES

A mida que's descendeix en la escala del va-lor intelectual dels homes, se va trobant cóm ells s'allunyan de las concepcions generals y devenen fragmentaris. En ciencia, en art, en sociologia, en politica, en totas las manifestacions intelectuals humanas, el fragmentarisme está en relació directa ab la inferioritat del individuu.

No cal confondre'l fragmentarisme ab l'análisis. Observa aquest el cas particular, mes tenint a la vista, si bé com a incógnita, una lley general vers la que's camina. El fragmentarista no *observa:* se limita a guaytar; y guayta'l cas particular, que pera ell ho es tot fragment, tancant en si tot futur; considerantlo com a lley general, y treyentne ab sa sola contemplació totas las conseqüencias, per'arribar a las quals l'analista necessitaría un número indefinit N de casos semblants.

Als fragmentaristas jo'ls anomeno parracayres. Se nodreixen de parrachs, se vesteixen ab parrachs, ab parrachs construheixen llur casa. La seva existencia, en el firal de la humanitat, no es altra cosa que un parrach.

Durant las revolucions humanas violentas, en aqueixos periodes en que, remogudas las ayguas socials, el llot del fons se pren el dret de veure la llum del sol, els parracayres son ben vistos y fan fortuna, tenint com tenen sempre a má un parrach pera ferne desfilas y aixugar las feridas dels batuts. Durant las revolucions violentas es quan sonan els noms desconeguts, quan s'aixecan idols llotosos... Son els parracayres. Parracayre'l *sabi ignorat*, reconegut per obra y gracia del moviment multi-individual; parracayre'l *nyébit*, carn de presidi en época de pau, héroe al cim d'una barricada. L'un porta per parrach una frase potser, l'altre un acte temerari: era tot l'equipatje de llur vida. Y casi sempre—es lley general potser—sobre la impedimenta del parracayre, formada per un carret atrotinat arrossegat per un mal ase, hi oneja una bandera, sota quins plechs hi vibra, per sarcasme, un corn de l'abundancia.

En ciencia, el parracayre, no té una concepció *una* del avens, no admet ni comprén las múltiples manifestacions intelectuals com l'espés brancatje d'un arbre que té per tronch la vida; no veu en la serie d'ideas lógicas un encreuhat de fils formant tupida tela sota la que podém guardarnos de las rosadas de la nit. No: en ciencia'l parracayre es especialista, y sobre sa especialitat dona toms l'univers sencer. La idea de la terra centre del món, no es altra cosa que un parrach religiós. Si'l parracayre es dentista, l'univers té pera ell, per base, una dentadura, y enlayrant ab la má dreta unas pinsas que sostenen una boleta de cotó fluix, vos oferirá, grave y convensudament, la vostra felicitat. Si es arquitecte y os l'escoltéu, no seréu felis, ni ab vos la humanitat, fins que haguéu meditat profondament sobre'ls envans y sostres, recons y cels-oberts de casa vostra. Si es home de dret—acceptém per un moment que'l dret es una ciencia—la lley es la soca de la vida. Y en aquest ram pochs son els homes que no puguin classificarse entre'ls parracayres. ¿Qui no porta plegadet en la cónsola del seu cor, o extés en el terradet de la seva ánima, el parrach del manament? ¿Qui no ha

dit may «aixó deuria prohibirse o manarse que's fes aixis», y no s'ha quedat després convensut de que havia trobat la clau de pas?

En art, els parracayres abundan tant, que casi podríam assegurar que no hi há artista que no'n sigui. No s'ha comprés encara una ánima general que's manifesta en un individuu, el qui, al seu torn, s'exteriorisa pels medis que li son més propis. No: s'adora'l fragment. Quan s'esculpeix, se manifesta *forma;* quan se pinta, *color;* quan se compón, *sentiments;* quan s'escriu... peró ¿es que s'escriu? En la estatua's lluyta per una actitut, per un múscul; en el quadro per una entonació; en el llibre per un carácter; en la sinfonia per una emoció vaga. Se descendeix més. No's fa la estatua, sinó la testa, el peu, la má; no's fa'l quadro, sinó'l bocet; no's fa'l llibre, sinó'l sonet; no's fa la sinfonia, sinó'l motíu. Se descendeix més encara. S'admira'l cop de cisell, la pinzellada espontania, el consonant no vulgar, l'acort original. Dels parrachs de la vida se'n arriban a fer desfilas, bonas pera'ls ferits, dolentas pera'ls sans que necessitan pera cubrirse grossos mantells.

En sociología y en política, els parracayres abundan tant, qu'es dificil, per no dir impossible, trobar un... marxant de pessas de tela. Pellingos y parrachs: aixó vos ofereix la majoria. Sols de tant en tant, com una bolva perduda en una paca de cotó, trobéu en el gran farsell social un individuu que s'hagi fet cárrech del moviment social y politich en un sentit universal. Res de dividir, posats a dividir, a la humanitat en dos grupos: el que aspira a remontarse y'l que resta terrejant, el dels dinámichs y el dels estátichs. (No n'hi há de reaccionaris en el sentit que's dona a la paraula: els anomenats reaccionaris no son altra cosa qu'estátichs. En ordre a la civilisació, els pobles s'han aturat y han mort; cap poble ha reculat, perque aixó es cientificament impossible). Per mala fe'ls uns, per ignorancia'ls altres, de la gran carretera que conduheix al *Individuu* se'n han fet punts d'arribada de las fitas kilométricas, verdaders parrachs del espay. Se lluyta, en sociologia y en politica, no de cara al verdader ideal del *Individuu*, sinó de cara al fragment. En un ordre superior dintre de la degeneració, se lluyta per la república contra la monarquía; pel lliure cambi contra'l proteccionisme; pel sufragi ample contra 'l sufragi restringit; pel tipo monetari plata contra'l tipo monetari or; pels jurats mixtes contra'ls jurats del maüser... En un ordre inferior s'afanyan els pobles per un pont sobre sa riera, per un rellotje al seu campanar, per una xarxa de clavegueras, per un concert económich o per una llegislació electoral. Tots aquests parrachs, presos com a finalitats; no com a fragments que son d'un gran tapit, sinó com a tapit sencer. Als parracayres sociólechs y politichs, no'ls parléu d'ideas que diguin relació ab vinentas generacions, ni tan sols a dos anys vista: no os escoltarán, perque's farán els sorts o perque no os entendrán. Si'ls voléu posar en moviment, parléuloshi d'*ara*, del nebot del alcalde del poble A., que comensa a acceptar el seu parrach y fa colla; de la comarca B., que's reorganisa... de... etcétera. Tot lo que siguin preparatius de lluyta pera demá al demati tot seguit d'haver pres el xacolata, els somourá. ¿Els nostres fills, els nostres nets, heu dit? Ah! Vos sou un idealista! Aixó es, vos venéu la tela a metres. No feu pas pera nosaltres: guaytéu quins parrachs tan hermosos!

S'ha de combatre als parracayres. La llur existencia, en una població que pretengui sanejarse, ab el cúmul de pellingos que carretejan oferintlos com a mercaderias ventureras y *totals*—en aixó darrer está'l mal—constituheix un foco d'infecció perillós. Es necessari fer aplech de parrachs, agombolarlos al bell mitj de la plassa major y calarhi foch. Alguna utilitat haurán tingut llavoras: a la seva claror, molts podrán llegir clar en el llibre de la vida.

F. Pujulá y Vallés

NOTAS BIBLIOGRÁFICAS

Eusebi Güell.—CASSIUS Y HELENA. *Poema dramàtich. — Barcelona. — Imprenta de «L'Avenç».*— 1903.

Ha senyalat l'ilustre novelista en Joseph Pin y Soler, en el prólech de son llibre *Varia*, com causa determinant del endarreriment de nostra literaria cultura, el fet de no existir a Barcelona una veritable aristocracia que fos a la vegada possehidora de riquesas y aymadora de las arts. Barcelona ha sigut, durant molt temps, una *ciudad laboriosa;* els seus fills han sigut *hombres prácticos* de primera forsa (bolsistas, fabricants, industrials, botiguers, etc.), homes de negocis capassos d'havérselas, si'l medi ho permetés, ab els mateixos *artistas* del negoci qu'han produhit els *United States*, y... «los qui han guanyat ells mateixos lo que posseheixen, (son paraulas del eminent autor de *Varia*) no poden ferse idea, si llurs ocupacions han sigut mecánicas, de que un dibuix ben fet, una combinació harmoniosa o harmónica de sons, o de edificis, escriure un sonet o un poema, en pocas paraulas, compondre una obra justa com fondo, euritmica en la forma, sia bastant més dificultós que no pas anar cada dia a Bolsa, o inventar uns dibuixets pera tela de matalassos...»

Peró en el món tot ha de tenir fi. Darrera dels industrials enérgichs y trevalladors, vindrán els rebolls de llurs nissagas a fruhir las arts, a protegirlas... y fins a conreuharlas. Y en veritat que las novas generacions, ja ricas, no tindrian perdó de Deu si encara corressin adeleradas darrera del guany, com els avis o'ls besavis afanyosos d'aixecar el casal... Avuy exemples isolats, peró significatius, fan esperar (de tant en tant siguém optimistas) temps mellors pera la literatura catalana.

Aquestas consideracions las deduhim del fet d'haver publicat el jove Eusebi Güell y López un poema dramàtich titulat *Cassius y Helena*, poema que, a travers dels defectes inherents a las obras dels qui comensan a escriure, revela temperament d'artista, sentiment y bon gust. L'autor se presenta com deixeble respectuós d'en Maeterlinck, puig es indubtable la influhencia exercida pel drama *Aglavaine et Sélysette* sobre'l seu poema; a més aquest recorda massa per son llenguatje (oració y paraulas) la llengua castellana, trobantshi, de tant en tant, imatjes y expressions que desdiuhen del seu to, generalment poétich.

Altrament, considerant el poema com un assaig—y no creyém qu'en Güell el consideri com obra definitiva — devém alabarlo, sobre tot per si arriba a despertar a nostra ensopida aristocracia (?) moderna, ensenyantli que l'*ofici* d'escriptor es tan digne com qualsevol altre.

—

JOCHS FLORALS.—*1903.—Any 45 de sa restauració.*

El volúm dels *Jochs Florals* d'enguany, es una pedra més en el gran edifici de la cultura literaria catalana.

La festa dels *Jochs Florals* va seguint la via que li assenyalaren llurs restauradors: a voltas decáu, per pobresa intelectual dels que hi concorren, a voltas se sosté en un terme mitj, barrejantse lo bo ab lo passador; algún cop ha produhit conjunts admirables, com si tots els cridats a la festa hi haguessin presentat aquell any llurs trevalls més preuhats y sincers.

Els *Jochs Florals* d'enguany pertanyen a la segona categoria: lo bo's barreja ab lo passador; al costat de las estrofas correctas del escriptor veritable, s'hi troban las extranyesas dels qui volen adquirir nom, més ab la originalitat de gust dubtós que ab la poesia del assumpte y la perfecció de la forma. Als joves poetas Francesch Pujols y Joseph Carner els hi ha correspost aquest any la honorable tasca *d'épater le bourgeois.*

—

El *Discurs* del President del Consistori en Joseph Franquesa y Gomis, la *Memoria* del Secretari en Antoni Bori y Fontestá, y'l *Discurs de gracias* del mantenedor en Martí Genís y Aguilar constituheixen la part reglamentaria del llibre: els tres trevalls son tres fragments de prosa catalana de bona mena.

Els trevalls premiats son: *Idili*, d'en Francesch Pujols *(Flor Natural)*; *La Balada de las Festas*, d'en Francesch Pujols (primer accéssit a la *Flor); La nit ab los pastors*, d'en Joan Maria Guasch (segón accéssit a la *Flor); Vostre jardí y'l meu hort*, d'en Ramón Surinyach y Senties (tercer accéssit a la *Flor); Lo Parch*, de mossén Jacinto Verdaguer (*Englantina); La costa brava*, d'en Gabriel Alomar (primer accéssit a la *Englantina); En Jaume II de Mallorca*, d'en Juli Delpont (segón accéssit a la *Englantina)*; *La sacra espectació dels patriarcas*, d'en Joseph Carner *(Viola); Sugeridas*, d'en J. Ruyra (primer accéssit a la *Viola); A la Mare de Deu del Pi*, d'en Joseph Carner (segón accéssit a la *Viola)*; *Missa d'eixida*, d'en Manel Folch y Torres (tercer accéssit a la *Viola*). Tots aquests trevalls corresponen al premis ordinaris.

Han merescut premis extraordinaris: *Marinas*, d'en Victor Catalá; *Antonia*, d'en Joseph Maria Folch y Torres; *Enfilall*, de mossén Angel Garriga y Boixader; *Lo nostre pa*, de na Dolors Moncerdá de Maciá; *Brot de Passionera*, d'en Manel Rocamora. A més el volúm conté quatre poesias de Mestres en Gay Saber morts durant l'any y que foren llegidas en l'acte de la festa: *L'ánima en pena*,

d'en Anicet de Pagés y de Puig; *La llengua patria*, d'en Geroni Rosselló; *Joanenca*, d'en Terenci Thos y Codina; *Ales*, de mossén Jacinto Verdaguer.

No analisarém, una per una las composicions premiadas, tot y havernhi de mossén Verdaguer y d'en Ruyra; ens limitarém, per falta d'espay, a las més interessants, a las de més relleu.

Comensém per las d'en Francesch Pujols. Ni l'*Idili* ni *La Balada de las Festas* ens semblan dignas de la distinció qu'han merescut del Consistori. En Pujols, a qui no volém negar sentiment poétich, es, ara per ara, un poeta que no sab lo que son rimas; encara no'ns hem enterat de si'ls versos del *Idili* son consonants, assonants o blanchs. Com factura, els versos del *Idili* (y aixó que resultan en el volúm dels *Jochs* més llimats que quan van publicarse en els diaris) son de lo més fluix qu'ha produhit la musa catalana. Com pensament, l'*Idili*'ns fa l'efecte de quelcóm abstracte, boyrós, aygualit, deixatat... de quelcóm en estat de vapor, que no pot adquirir forma concreta. Y *La Balada de las Festas*, si bé es cert que conté alguns fragments que deixan veure al poeta, es totalment una extranyesa en ratllas curtas. No está escrita en vers ni en prosa: *La Balada de las Festas*, pera nosaltres, es un enigma. Y al escriure aixó ja veyém la mitja rialleta dels intelectuals, acompanyada de reflexions del *tenor siguiente*: «Com se coneix que'ls de JOVENTUT no saben res del moviment poétich contemporani! No saben lo que son simbols, formas novas, aspiracions sintéticas, incoherencias, sensacions estéticas; no saben que'l vers fixe y la rima son cosas vellas, que la métrica es una convenció, que'l nou vers no es més que la unió entre la idea y la paraula, que las lleys prosódicas son inútils, que las lleys qu'estatuheix cada autor son las únicas veritables, que... etc., etc!»

Si, estimats intelectuals: a JOVENTUT sabém totas aquestas cosas y altras: lo que no sabém es que ja's trobi entre nosaltres el poeta *nou* (a Fransa y Bélgica solzament ne tenen precursors); peró sabém que'l dia que naixi, haurá de lluytar (sens éxit, naturalment) ab el geni de nostre idioma, sencer y precís, quals mots no s'estiran ni contrauhen com els francesos.

El Consistori d'enguany per'animar a en Pujols (torném al assumpte) devia concedirli mencions honorificas; era la manera de reconéixeli'ls mérits, indicantli de passada que'ls camins que segueix son errats.

En Joseph Carner, jovenet de talent a qui admirém més per lo que podria escriure que per lo qu'escriu, ha volgut també *épater le bourgeois* y ho ha conseguit: ab tres eptasilabs posats de renglera en els tres primers versos de cada estrofa (que produheixen falsos efectes de grandiositat), regularment accentuats y ab assonancias de mal gust, s'ha emportat la *Viola*... Reconeguém perxó que a la poesia d'en Carner no li mancan qualitats; com estil y llenguatje resulta superior a moltas altras *Violas*.

La Costa Brava! Heusaqui l'obra d'un ver poeta. L'Alomar se'ns hi presenta com poeta clássich, inspirat, correcte, coneixedor del llenguatje, just y concís, peró no pobre, en la expressió. Las imatjes de *La Costa Brava* seduheixen per la bellesa que las anima. Ab poétich esguart, l'Alomar penetra en las obscuras fondarias de las ayguas:

Y allá endins, blancas, pera sempre ignotas,
pel gran domini del Misteri, esquivas,
com a deesas virginals qui reynan
dins l'absoluta fosca,

nían las covas, ahont a mils, besantse,
per l'infinit de las tenebras mudas,
en deliciós miniaturat floreixen
estalactitas pálidas.

Son covas verges. L'ideal congrían
d'una suprema y eternal bellesa;
ningú las veu; no han vist la llum profana;
no saben que son bellas.

Que n'es d'hermosa tota la poesia! ¿Per qué no li haurán concedit un premi?

—

Hem arribat a lo mellor del volúm: *Marinas*, d'en Victor Catalá. El gran prosista de *Dramas rurals* apareix més gran encara en las *Marinas*, que son dos fragments d'una novela, titulats respectivament *Mar d'hivern* y *L'Horror*. No sabém qué admirarhi més. Si'l nirvi y forsa dramática extraordinaria de l'acció, si'l sentiment immens que hi batega, si la realitat insuperable de las descripcions descubreixen un poderós cervell y un cor humanissim, la riquesa del llenguatje y la bellesa del estil revelan a un gran escriptor, que'n fa del idioma dócil pasta, cera flonja, pera expressar fins lo inexpressable. En *Mar d'hivern* hi há una descripció qu'es de lo més perfecte qu'hem llegit (la música d'una tempesta marina ohida entre unas rocas); en *L'Horror*, la terrible tragedia del naufragi assoleix els darrers limits de lo épich.

Nosaltres qui forem quasi bé'ls primers en alabar com se mereixia'l geni literari d'en Victor Catalá, gloria de nostras lletras, celebrém avuy l'éxit obtingut per las *Marinas*, puig ab ellas solas n'hi há prou pera que'ls *Jochs Florals* d'enguany mereixin, entre'ls aymadors de la literatura catalana, durable recordansa.

El trevall *Antonia*, d'en Folch y Torres (J. M.ª), guanyador del accéssit al premi de prosa, es un hermós y just estudi psicológich, y no podém menys de remarcar lo encertat qu'estigué'l Consistori al recompensarlo ab dita distinció.

—

M. González y Sugrañes. — MENDICIDAD Y BENEFICENCIA EN BARCELONA. — *Imprenta Henrich. — Barcelona. — 1903.*

El distingit escriptor en Manel González y Sugrañes ha publicat, ab el titul de *Mendicidad y Beneficencia en Barcelona*, un voluminós trevall, en el qual s'estudian las causas de la miseria periódica que ha flagellat a Barcelona, y las disposicions de las autoritats pera posarhi remey. L'obra está molt ben documentada y abrassa desde'l segle XIV a nostre temps.

El senyor González y Sugrañes, que ja en son anterior llibre *La República en Barcelona* demostrá criteri clar y desapassionament, cenfirma aquestas qualitats en el llibre de que's tracta.

Trevalls com el d'en González y Sugrañes son dignes d'elogi y contribuheixen a la cultura dels pobles.

DEL POBLE

(ROSSELLONÉS.)

«Trim, tram... trim, tram...» ohí que pujavan per l'escala; sailli sul pas de la porta, y me veig a venír un minyó y una minyona, florats y vermellins com un penjol de cireres.

—Deu lo guart y la companyía.

—Endeusiáu... ¿Que no son de Ceret, vostés?

—Y sí... ¿Se'n recorda d'en Ramonet?... M'estich al pont d'en Joan Saris...

—Si. sí... ¿es am tu que mo'n anarem, l'estíu passat, a Fontfreda y a les Salines?

—Y si; y miri aquí la meua dona.

—Cóm, la teua dona! ¿Y donchs ets casat de nou?

—De la setmana passada.

—Per molts anys, per molts anys! ¿Y qui es vosté, si os plau?

—Som la Roseta dels Banys.

—Es la Roseta, ¿sab?... La nina de la Manauna, que s'están al carrer vell.

—Ay, si! Per molts anys, bona gent. ¿Y qué duhéu, assí?

—Miri, es son germá de vosté que li envia aqueixa cistellada d'ous.

—Bé, bé: ja me'n faré un regal de truytades... amb un grapat d'enciám. Valdemens tinguessi assí d'aquells roques del teu hort, tan bones y tan tendres...

—Y nosaltres li oferím aqueixes poques de vellanes.

—Vos ho estimi... gracíes, gracies... Per la paga vo'ns vindreu a dinar am jo...

—M'escusará, nos cal anar a veure un cosi de la Roseta, que s'está cap a la plassa del Blat, diu, y també la meua padrina, que fa de carbonera cap a la font de Sant Domingo.

—Y bé, será pel sopar.

—Donchs, com voldrá.

—Y ¿qué diuhes, Ramonet? ¿Ahónt trevalles?

—Miri, lo meu amo, el senyor Oliveres, com que me vinch de casar, me'n fa anar am la dona a li cuydar la botiga de vins y de fruytes que té a Marsella.

—Tant millor, tant millor! Donchs vos esperi anit, al pich de sis hores, ¿eh?—

—

. . . .

—Y bé ¿cóm vos va, los nuvis!

—Miri, rebé!

—Que vos duri aqueix bon temps!

—Sí, més que'n tenim prou, are, de repeixades ¿sab? Fa uns quatre dies que a casa de cada parent menjém, y pus, gallines, pollastres, llapins, canards, salses, confits... ne podém pas més, n'hi há prou.

—Home, home, ja vos s'acabará aqueixa bona vida. Y tu, Roseta, ¿qué contes de nou?

—A mi me passa com si eri un soldat que se'n anés al servey: cadun me posa calcóm dins del cistell, qui un sócissor, qui un parell de toronjos, qui un fromatje, qui una barra de mantega.

—Deixa fer, dona, deixa fer...

—Ja li asseguri que nos n'aném carregats de recapte.—

Fet y fet, va venir l'hora d'acompanyar a n'en Ramonet y la Roseta cap a la gare, per hi pendre'l trinch de Ribes altes, ahont anavan a veure un oncle o un padri, no sé: mes de segur qu'ls hi torna a esperar tot alló de pollastres, llapins, y salses, y confits!

J. DELPONT

BACANAL

Del sátir s'eleva la estatua de marbre.
Els fochs grandïosos clarejan l'espay.
Pel pla y las montanyas la boyra vermella
extén son reyalm.
De plácida selva, ab fréstechs udols,
ja surt a glopadas l'estol de bacants.
Qué bellas son totas! Cóm llu sa nuesa,
ab llurs cabel eras al vent voleyant!
Son fillas de Venus, que voluptuosas
excitan la carn;
y giran y tomban en cega follía
y enrondan las flamas donantse las mans ..
El sátir de marbre, rialler impassible,
contempla llur ball.
Y's van enardint entorn la foguera
que dona a llurs formas relleus luxuriants;
y tomban encara ab cega follía,
moradench el rostre y els ulls sagnejant,
els músculs contrets regalant escuma
y el pit pantejant...
El sátir las mira rihent impassible
y més s'enardeixen las follas bacants ..

S'ha fos la foguera, y a sobre las brasas
hi resta una massa informe de carn...
El sátir de marbre se'n riu impassible
de la bacanal.

JOAQUÍM TARRAGÓ

NOTA D'ESTÍU

Som pels vols de Sant Jaume. Las falzías
creuhan l'espay com un llampech
llensant sos espinguets, fortas, ardidas,
a cassa del insecte, obert el bech.

Van seguint el seu curs esbojarradas
pel cel ardent rublert de llum.
La terra apar que bull, y'l vent, qu'escalda,
du dels camps estival y agre perfúm.

Son niu buyt, abrusat pel sol y l'ayre,
resta en un clot del campanar:
espera'ls días tebis de bonansa
del abril, que'ls petits torni a bressar.

Mar endins, mar endins, passat Sant Jaume,
cap a altras terras fugirán;
s'endurán ab son ala una esperansa...
y'ls días lentament s'escursarán.

Las orenetas, sas gentils germanas,
alegrarán encara'l cor
fins que'ls turons, la plana y las clotadas
tapi ab boyras humidas la tardor.

LLUÍS SALVADOR Y SARRÁ

NOVAS

Després d'haver regit els destins de la iglesia católica per espay de més d'un quart de sigle, ha mort el pontífex Lleó XIII.

Ha sigut, encara més que un gran papa, un gran diplomátich. Més que d'enrobustir els dogmas ab una política com la de Pio IX, cuydá, com a bon capellá *modern*, de contemporisar y de conciliar interessos. Lleó XIII, donchs, no ha sigut un fanátich ni ha creat fanátichs, entenent qu'aixís favoreixia més la prosperitat de la iglesia, si bé en detriment de la fe religiosa pura, cada dia més desarrelada en totas las conciencias.

Aquesta ha sigut la gran obra del gran diplomátich Lleó XIII, secundat y en ocasions guiat pel cardenal Rampolla, que logrà en la qüestió de las Carolinas fer arbitre al pontífex, proporcionantli gran popularitat a Espanya.

Lleó XIII fou tolerant ab els grans autócratas dels grans Estats moderns, y en aquest sentit sa conducta no fou, cristianament, tan exemplar com hauria degut ésser. Ademés, no sempre tingué la virtut de la conseqüencia, ni practicá tot lo que predicava. Aixís el vegerem exhortar als católichs de totas las nacions que reconeguessin y respectessin ab mansuetut evangélica als poders constituhits, y ell no reconegué may com a sobirana a la dinastía de Saboya, ussurpadora de sos drets.

Son principal anhel, que no ha pogut veure realisat, era anexionar la iglesa grega a la romana. Això dona idea de quinas eran sa amplitut de criteri y sas miras diplomáticas.

Sa clara inteligencia, son coneixement dels pobles y dels homes, posats al servey d'una política serena y ampla, han evitat a Europa grans trastorns, tant en la qüestió social com en la religiosa. Ja té, donchs, en qui inspirarse'l que'l succeheixi, si no's tracta d'un successor que com a quefe de la iglesia sia prou tonto o prou franch pera oposarse a las modernas corrents, que creixerán sens dubte tant més com més grans obstacles trobin, afanyosas d'enderrocar tots els convencionalismes socials y religiosos.

Lleó XIII fou, ademés, un profond escriptor y un cultíssim poeta.

—

Y's celebraren las darreras sesions parlamentarias, y en Silvela defensava la regencia, l'atacava en Salmerón, aquest victorejava la

república, l'altre la monarquia, en Vallés deya que pertanyia als republicans, després deya que anava sol, després que tenia quefe, després que no'n tenía; en Blasco Ibáñez y en Lerroux bramulavan, l'Anglés probava si'n sabia, en Romero's trobava en sas glorias y deya qu'era més lliberal que tots plegats, en Villaverde trencava campanetas cridant al ordre... *y así como suele decirse el gato al rato, el rato á la cuerda*, etc., etc... alló era Moreria, Xauxa, Sant Boy, tot lo que vulguin menos un Congrés de diputats.

Y en Silvela ha fet veure que se'n ha anava, y, ¡tristos de nosaltres!, encara no hem pogut veure realisada per en Maura la *revolución desde arriba*, ni per en Sánchez Toca construhida la nova esquadra.

Té la paraula en Villaverde, home de mal génit segons fama, encara que fent de president al Congrés havia perdut un xich aytal reputació. Deyan qu'ara'l substituhiria en Romero. Votém en pro: l'ex-*pollo* es president per dret propi del safreig nacional. Ell es qui mellor li ha pres sempre'l pols. Els demés, si han de ferho com en Villaverde, tant se val que presideixin de *nom* els consells de ministres, que *de fet* ja's cuydan de presidir la situació en Maura y en Silvela, donant lloch a entrar en el nou govern sis senyors que may havian sigut ministres y que, ab la paga y la cessantia que tenen en perspectiva, serán altres tants gravámens pera'l pais, si bé altres tants ventrells agrahits que, tot nodrintse ells, nodreixin al partit conservador. Mal per mal, donchs, ja está bé en Villaverde com a queje de govern.

Sobre tot si no fa barcos de guerra.

—

Primerament en plena festa dels Jochs Florals de Barcelona, després en la platja de Sant Salvador (*provincia* de Tarragona), més recentment a Arenys de Mar, ara a las platjas vendrellencas... els atachs a la ensenya de la patria catalana pels delegats del poder central no paran may, empenyats com están, aqueixos delegats separatistas, en portar el canti a la font fins que's trenqui, encara que de rebot els testos se'ls hi clavin al cap.

Vegis lo que diu *Lo Vendrellench* en son darrer número:

Es hora ja de que sapiguém d'una manera clara y terminant si'ls catalans tením lo dret de posar la bandera de la nostra patria allá ahont nos sembli convenient, sense exposarnos á que'ns apliquin lo rigor d'una lley qual existencia ignorém.

Es hora ja de que'l poder central parli clar en aquest assumpto, que diga si'ls castellans poden ostentar sense trabas son penó morat, los catalans las quatre barras y las demés regions sa respectiva senyera; perque en el punt a que hem arribat no podém continuarhi tranquilament.

Dihém aixó, perque no fa molts días, segons tenim entés, en la nostra platja va prohibirse que's posés una bandera catalana, *sense que anés acompanyada d'una altra d'espanyola de* MAJORS DIMENSIONS, y encara'ns asseguran que, donant probas d'un espanyolisme espatarrant, va dirse que's permetería qualsevulga bandera estranjera, peró no la catalana.

A tots los periódichs nos dirigím, als diputats y als governants, á tots los que pugan y degan ilustrarnos los preguém que'ns treguin d'aquest dubte, d'aquesta confusió en que'ns posan los agents de la autoritat, qual criteri es ben distint segons las localitats, puig mentres en uns punts la bandera catalana no es pecaminosa, en altres se prohibeix.

Com espanyols tenim dret á saberho: si hi há una lley que'ns prohibeixi manifestar lo nostre amor al país ahont nasquerem, que's digui y no'ns mortifiquin; que la sápiga tothóm. Si la tal lley no hi es y se'ns vol prohibir tal manifestació, que la fassin d'una vegada pera que sapiguem fins á quin punt arriban nostras *llibertats*.

També voldríam saber, y aixó'ns ho diría aquell periódich que l'any passat va disfrutar tant quan va lograr l'empresonament d'aquellas cinch personas qual honradesa y dignitat está molt per sobre dels periodistas que mercadejan ab la patria, voldríam saber lo valor moral ó patriótich d'una bandera fins ahont arriba, segons lo punt ahont estiga posada; puig nosaltres no vo ém creure que un drap, per lo sol fet de portar uns colors ó un escut, sían los que's vulgan, representin á tot arreu l'honor d'una nació. Lo mateix *Liberal de Barcelona* s'escruixía no fa molt de que'ls carros d'escombrarías portessin una bandereta espanyola, y tenía rahó.

—

En l'«Aplech Catalanista» va donarhi 'l doctor Raduá'l passat dissapte una conferencia sobre'l problema obrer. El conferenciant digué que l'obrer té rahó al protestar, donchs després d'un any de trevall, angunias y privacions ab prou feynas si pot estalviar 70 pessetas pera vestirse, fumar y satisfer necessitats imprevistas. Considerá errat el sistema de las vagas totals, y demés procediments qu'han mort la llibertat de trevall y contractació. Afirmá que'ls amos han de donar als obrers part en els beneficis, y que si'ls obrers en comptes d'anar perduts en una política negativa, fossin instruhits y tolerants, arribarían a l'anulació dels amos. Digué que la qüestió obrera es tan important, que fins els partits polítichs que més la menyspreuhavan tractan d'aportarhi solucions. Mes la solució del maüser, provocada en nostre pais per molts obrers, preconisada per molts amos y única que com a recurs obligat emplean els governs, agravará la qüestió cada dia més.

La concurrencia, qu'era nombrosa, aplaudí com se mereixia al senyor Raduá pels coneixements que demostrá del assumpte que tractava, y per la claretat ab que exposá sas ideas.

—

El conegut caricaturista Cornet exposa aquesta setmana a ca'n Parés una petita colecció d'*ex libris*. Aquests, quan son ilustrats, permeten complerta llibertat al dibuixant pera tractarlos a son albir, peró es convenient que vagin d'acort ab el carácter del propietari del llibre, y devegadas ab la naturalesa d'aquest. Fins a cert punt la caricatura

pot plegarse a aqueixas exigencias, mes un *ex libris* acaricaturat sempre tendeix a ésser faltat de distinció, y sol resultar poch atractiu pera'l gust d'un bibliófil refinat.

Hi há, ademés, al costat dels *ex-libris*, quadrets d'en Simó Gómez y en Baldomer Galofre (difunts), y d'en Pinós y en Domenge, oferint tots escassa novetat.

—

Llegim en un periódich d'informació:

«Zaragoza, 14 —De regreso de las ferias de Pamplona, ha llegado el espada Antonio Fuentes.

Se celebró un banquete en su obsequio.

El aplaudido espada brindó para que Dios y la Naturaleza mantengan al señor Salmerón en condiciones de gobernar al frente de la República, cuya forma de Gobierno ensalzó con entusiasmo, diciendo que el ideal de la juventud es ver nuevas formas de regir las naciones.

Manifestóse cristiano fervoroso y calificó de *riña de comadres* los últimos debates parlamentarios.

Luego habló de asuntos taurinos, lamentando la prematura retirada de *Guerrita*».

Es d'esperar que si continúa aquest entusiasme tauròfil-republicá, aviat els *diestros*, ensinistrats pel *maestro* Salmerón, deixarán de banda alló de *Dios* y la *Naturaleza* (kraussisme dubtós), y entrant de ple en el terreny del kraussisme pur modificat pel tecnicisme tauromáquich, al brindar per *el jefe del partido republicano único*, dirán si fa o no fa: *¡Ole ya por... la inmanencia! ¡Que viva lo trascendente! ¡Bendito sea... tu suprasensible!*

—

Publicacions rebudas:

Cosas de España. Ab aquest titul nostre molt estimat company en Pompeyus Gener ha publicat una obra dividida en dugas parts. La primera conté las ja famosas *Herejías*, en las que's tracta la teoria de las rassas aplicantla al estudi de la decadencia espanyola. La segona part, o sia *La Cuestión Catalana*, es un original judici sobre l'autonomisme y sobre las regions espanyolas que sentintse superiors volen viure ab personalitat propia pera formar una nova Espanya forta, ab vida natural y esperit progressiu. El problema del autonomisme, plantejat pels catalans dintre del Estat espanyol, resulta una corroboració práctica de las teorias y judicis exposats per l'autor en sas *Herejías*, y per aixó aquesta obra, al costat de la recentment escrita per en Pompeyus Gener ab el titul de *La Cuestión Catalana*, lliga perfectament dintre del nou volúm *Cosas de España*, quin valor literari y filosófich ens abstenim de judicar per tractarse d'un company, peró quina lectura recomaném a nostres lectors, per tractarse d'una obra de palpitant actualitat.

Mariucha, comedia en cinch actes per B. Pérez Galdós. S'ha publicat aquesta nova obra del celebrat escriptor castellá, estrenada ab gran éxit al teatre de Catalunya'l dia 16 del actual per la companyia Guerrero-Mendoza, y de la que'n doném un judici critich en la secció corresponent.

Bases pera un concurs de bocets al oli: El senyor don J. Llusá y Puig, comerciant en vins, ha publicat las bases d'un concurs entre'ls pintors espanyols pera premiar una serie de bocets al oli, que deurán estar inspirats en algún dels següents assumptes: I, «La llibertat impulsant el progrés dels pobles»; II, «La virtut radica en el trevall y en l'amor als nostres semblants»; III, «La repugnant tracta de blancas, vergonya dels pobles civilisats»; IV, «La plaga de la usura»; y V, «Els mals del joch, desde la loteria a las cartas». Podrá concedirse premi a cinch bocets, corresponents a dits cinch temas, consistint cada premi en 1.500 pessetas, y ademés el jurat se reserva'l dret de fixar las condicions y'l preu, mitjansant las quals, l'autor del bocet podrá desenrotllarlo en un quadro qu'adquirirá'l senyor Llusá. Els bocets no han d'anar firmats, ostentant tan sols un lema, que será'l mateix que s'escrigui en un sobre tancat contenint el nom del autor. Tots els bocets deurán ésser entregats o enviats, avans del 31 de desembre del corrent any, a don Frederich Rahola, Corts Catalanas, 276 y 278, 2.ón. El jurat se compondrá de tres pintors y de tres critichs, que serán designats ab la deguda anticipació, havent ja acceptat sos cárrechs els senyors don Romá Ribera y don Frederich Rahola.

Hem rebut la *Convocatoria* y *Cartell* pera'l certamen literari que s'ha de celebrar a Palma de Mallorca ab motiu de las firas y festas del mes d'agost d'enguany. S'ofereixen dotze premis sobre altres tants assumptes, cantats o tractats en vers o prosa, segons sian poétichs, de costums, técnichs, sociológichs, etc. Els trevalls, inédits y sense firma, han d'ésser enviats a la secretaria del jurat (Casas Consistorials de Palma) avans del 31 del present juliol. En cada un hi anirá un lema, qu'ha d'estar escrit també en el sobre clos que contingui'l nom del autor. Ademés dels dits premis, el jurat podrá concedir accéssits si ho estima procedent. La festa del repartiment dels premis tindrá lloch el 14 d'agost. El jurat calificador estará format pels senyors en Joan Alcover, president; en Ramón Picó y Campamar, en Joan Palou y Coll y en Gabriel Maura, vocals; y en Magí Verdaguer, secretari.

Fidel Giró, impressor.— Carrer de Valencia, 233

NOSTRE FOLLETÍ

Acabada la publicació del drama d'en Joseph L. Pagano

FORA DE LA VIDA

repartím ab el present número la cuberta, dibuixada per en Pujulá y Vallés, pera enquadernarlo. Las personas que presentin a aquesta Administració, además de dita cuberta, tots els folletins de l'obra en bon estat, rebrán pel preu de 20 CÉNTIMS l'obra enquadernada en rústica. També facilitém enquadernacions *cartonné* al preu de 50 CÉNTIMS.

L'obra's ven a 2 PESSETAS en totas las llibrerías.

La setmana entrant comensarém a publicar el drama

MÉS ENLLÁ DE LAS FORSAS

del eminent autor noruech Björnstjerne Björnson.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no sían inédits.

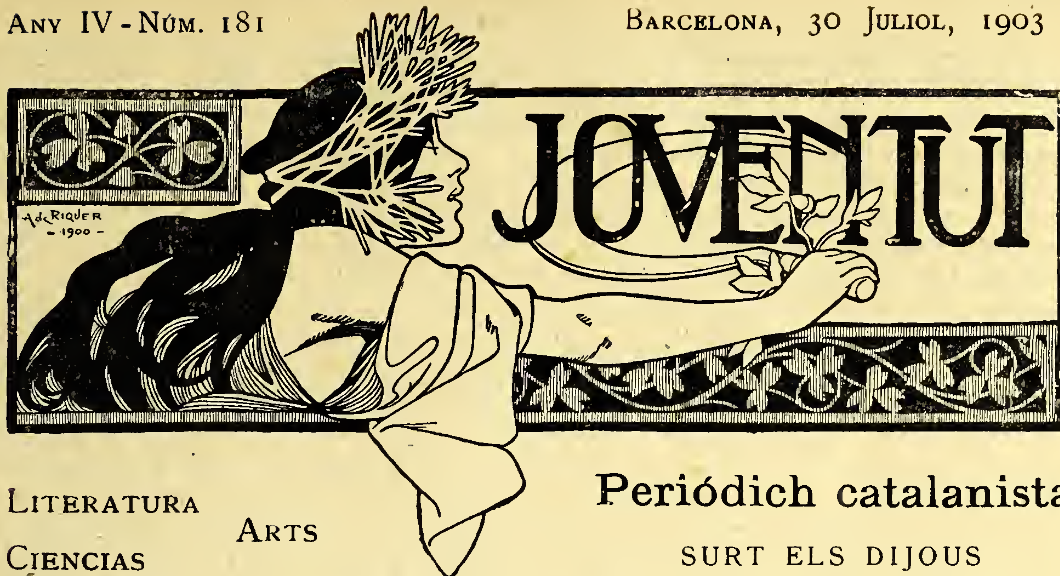
No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

CATALUNYA: Un any.	8	Pessetas.
» Mitj any.	4'50	»
» Trimestre.	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA: Un any.. .	9	»
EXTRANGER: Un any.	10	Franchs.
Número corrent.	20	Céntims.
» atrassat, ab folletins.	40	»
» » sense folletins.	25	»

ANY IV - NÚM. 181 BARCELONA, 30 JULIOL, 1903

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . . . 20 CÉNTIMS.
» ATRASSAT, AB FOLLETINS . . 40 »
» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

FOLLETI:

ART, DEMAGOGÍA Y NEGOCI

No fa gayre temps que ab motiu de la festa catalanista celebrada a Poblet, visitarem aquellas despullas venerables, mostra de lo qu'havia sigut Catalunya en sa época d'or, peró mostra també de la fi qu'espera a tota obra artistica quan la personalitat d'un poble's troba a punt de desapareixe, quan aquest oblidá sa historia y menyspreuha son carácter pera esdevenir fidel servent de partits exótichs.

Quan Catalunya fou gran, també ho fou Poblet. Quan Catalunya agonitzá, Poblet també... Peró Catalunya s'ha revifat, y Poblet, després d'una agonía horrorosa, s'ha mort. Avuy sols podém contemplar son cadavre. Del gegant catalá sols ne restan els membres escampats sá y enllá; sa colossal carcanada no conserva la més petita filagarsa de carn... Poblet es una inmensa ossera. Sort que, com ha dit el gran Puvis de Chavannes, *il y a quelque chose de plus beau encore qu'une belle chose: ce sont les ruines d'une belle chose.*

Poblet ens recorda la fi de molts monuments de Catalunya esfondrats per las fortas ventadas revolucionarias, inconscientas quasi sempre, peró terribles. La Demagogia, en lluyta ab el passat, descarregava sa má feixuga cegament: al destruhir un dogma destruhia un capitell, al anihilar un regim politich esbotzava un finestral gótich, al celebrar una *Constitución* emblanquinava un arch romá.

El furibond demagoch, de llarchs cabells y barba esburrifada, brandant ab una má'l tió encés y ab l'altra la destral roja de sanch, impulsat per febrosencas venjansas, dihentse redemptor d'un poble oprimit, muntava al assalt del art catalá, babejant bromera y flastomant, quasi boig. Son cervell ple de negacions, refractari a la forma bella, demanava extermini, foch y sanch... Heusaqui cóm anavan morint las obras mestras de l'arquitectura catalana, perque'l poble nostre no era allavors el poble catalá. Ningú crema lo seu, ni ho llensa, ni ho enruna.

Pero l'obra de la Demagogia fou una obra inconscient. Darrera del destructor d'obras artisticas, s'hi amagava'l negociant, ab sa cara grossa, rodanxó y satisfet, esperant que s'apaguessin las darreras guspiras del incendi per'adquirir, a baix preu, las obras artisticas, es dir, els *bienes nacionales*.

Pobre demagoch! ¿Qué n'has tret de violar sepulcres, de fuhetejar ossos de reys, d'escampar cendras d'abats, d'enfonzar torras romanas, archs triomfals, palaus e iglesias, si continúas com avans? Ta obra ha sigut un fruyt de la ignorancia, has empobrit l'art de la terra, has enriquit la butxaca del nou senyor feudal, menys despótich y majestuós que l'antich, peró més groller, despreocupat y ruhí. Has mort el casal gótich per'aixecar la casa de lloguer de cinch pisos. ¿Y tu't sents mellor?

L'obra demagógica, donchs, ha sigut una obra preparatoria de novas riquesas. L'horror a lo vell l'ha desencadenada y sos efectes solzament han sigut beneficiosos pera capitalistas y negociants. Aquests senten el mateix odi a lo vell que sent el demagoch, peró llur odi es relatiu y circunstancial. Si d'un palau del Renaixement ne poguessin treure tan bon lloguer com d'una casa a la americana, allavors el conservarian.

Resumint: el monjo, el rey o'l municipi aixecaren temples, palaus y castells; el demagoch els enruná; el negociant els adquirí. El monjo, el rey y'ls municipis foren artistas; el negociant fou un home aixerit; el demagoch fou un ximple.

PÁGINAS D'AHIR Y... D'AVUY

Llegint un dels llibres que més m'encisan per la espontaneitat y franquesa ab que está escrit, *Les confessions d'un revolutionaire*, d'en P.-J. Proudhon, llibre per cert bon xich menyspreuhat y molt desconegut per part dels que més l'haurian d'estudiar (els que actúan de revolucionaris y'ls que's diuhen federals), vaig trobar en son capítul *XXI. 8 juillet: Conclusion*, els següents notables paragrafs:

«Les hommes que nous voyons en ce moment porter encore la bannière des partis, solliciter et galvaniser le pouvoir, tirailler de droite et de gauche la Révolution, ne sont pas des vivants: ce sont des morts. Ni ils ne gouvernent, ni ils ne font d'opposition au gouvernement: ils célèbrent, par une danse de gestes, leurs propes funérailles.

»Les socialistes... qui ne sachant à quoi se prendre agitent encore les esprits de projets ridiculs et sans bonne foi: ces socialistes-là auraient-ils la prétention de gouverner le monde? Ils sont morts, ils ont avalé leur langue, comme dit le paysan. Qu'ils dorment leur sommeil, et attendent, pour reparaître, qu'une science, qui n'est point la leur, les appelle.

»Et les jacobins, démocrates-gouvernamentalistes, qui, aprés avoir passé dix-huit ans en conspirations sans étudier un seul probléme d'économie sociale, ont exercé quatre mois durant la dictature, et n'en ont recueilli d'autre fruit qu'une suite d'agitations réactionnaires, suivies d'une épouvantable guerre civile; qui au dernier moment, parlant toujours liberté, rêvaient toujours de dictature: serait-ce leur faire injure que de dire d'eux aussi qu'ils sont morts et que le scellé est sur leur tombeau? Quand le peuple se sera refait une philosophie et une foi; quand la société saura d'où elle vient et où elle va, ce qu'elle peut et ce qu'elle veut, alors, seulement alors les démagogues pourront revenir, non pas pour gouverner le peuple, mais le passionner de nouveau.

»Les doctrinaires sont morts aussi; les hommes de l'insipide juste-milieu, les partisans du régime soi-disant constitutionnel ont rendu leur dernier souffle à la séance du 20 d'octobre... Eux, nous gouverner encore! Leurs preuves sont faites...

»Le parti absolutiste, enfin, le premier dans la logique et dans l'histoire, ne tardera pas d'expirer à la suite des autres, dans les convulsions de son agonie sanglante et liberticide... Pour que l'absolutisme ne se relève jamais, il ne suffit plus qu'il réduise les hommes, il faut encore, comme le veut Montalembert, qu'il fasse la guerre aux idées...»

Involuntariament, ab un moviment instintiu, vaig obrir la primera página buscant el nom del autor y la data del llibre. M'havia preocupat: me creya que aquest llibre era d'ara y que tractava del Estat espanyol.

Si: els paragrafs que'l filosop escrigué passada la revolució del 48 a Fransa, son aplicables, paraula per paraula, al flamant Estat de que formém part.

Els nostres socialistas, malgrat no hagin estat a punt d'ésser poder, son ja morts, com els de que'ns parla Proudhon: *Sols serveixen per'agitar els esperits ab projectes ridiculs y sense bona fe.* Las ja vellas y rancias utopias no convencen a ningú: traduhidas malament del extranjer, no serveixen més que pera escalfar els cervells dels ilusos, que's gratan la butxaca pera mantenir a quatre ganduls y vividors. Que'l dormin el seu son de mort; que no ressucitin pas, donchs aixis permetrán que demá'l poble, veritablement instruhit, aprengui'l ver socialisme, que será l'únich salvador de la Humanitat.

Els jacobins, els nostres republicans, son morts eixits per obra d' encantament. Ab molts anys de conspiracions, ab uns quants mesos de govern després de la Gloriosa (?), ab més temps de conspirar, o mellor no fer res, no s'han preocupat ni poch ni molt del estudi de las qüestions económich-socials. Sols saben que l'Estat espanyol deuria tenir una gran marina y un poderós exércit. ¿Pera qué? *¡Para salvar el honor nacional y defender el territorio!* ¿Y per'aixó han surtit de sas tombas aquests hipócritas? Valdría més qu'ho diguessin clar que'ls volen pera imposarnos sas ideas, sa ridicula y reaccionaria república. Fresch está en la memoria de tots que foren els atiadors del govern contra'l cubans, els quals no volian altra cosa que sa llibertat y la de sa terra. Sa filosofia será sempre l'egoisme; sa fe la tirania.

Tots y cada un d'ells somnia ab ésser dictador; tot se senten Robespierres. ¿Sas conviccions? Comparis lo que predicavan en Lerroux y companyia fa tres o quatre anys, y lo que diuhen avuy per boca de son quefe. ¿Sa bona fe? Examinéu sa conducta envers els vaguistas de nostra terra.

De son programa, emés pel encarcarat kraussista Nicolau Salmerón pochs dias fa en las Corts, se pot dir lo que diu en Proudhon de la declaració de Londres feta pels refugiats jacobins, quan Napoleón III, (president de la república): «A quoi bon venir rendre compte, devant une France nouvelle, des manifestations d'un autre temps? La déclaration de Londres est la démission du parti jacobin. Des ombres luttant contre des ombres pour une ombre d'autorité! Voilà, Ledru-Rollin et ses amis l'ont parfaitement compris, tout ce qu'eût été, par leur présence, le procés de Versailles. Prenons garde, républicains, en faisant de l'agitation rétrospective, de faire encore de la contre-révolution!»

Clavat, senyor Salmerón! Si vosté no estés petrificat, si vosté tingués una sombra de sentit politich, s'amagaría per sempre dintre'l panteó de la República del 73.

¿Y'ls altres, els monárquichs? Tots ells son ombras lluytant contra las ombras dels republicans y las dels altres partits per una ombra de poder, per un govern que s'enruna, com s'enrunará l'Estat que tractan de governar si no ve prompte una veritable revolució económich-social qu'expulsi tots els cuchs y microbis que se'l menjan viu. Pera nosaltres, mellor que governin: aixis prompte se'n anirá tot al botavant. Iguals son els liberals que'ls conservadors: morts apestosos qu'enmatzinan l'ayre de nostra societat.

L'espectacle d'aquestas últimas sessions de la cambra de diputats fou tétrich: semblava una dansa macabra ballada pels directors dels partits al entorn del cadavre del Estat.

En totas las discussions lo mateix de sempre: personalismes repugnants, criticas baixas, cap pensament nou, cap ideal enlayrat; tots els partits ab ideals arrán de terra servits per mesquinas passions. Y pera fi de festa una crisis traydora, per la que l'ombra del orgullós Villaverde rodejat d'ombras més petitas y famolencas, arrencava'l poder de mans del informal Silvela y del seriós y momificat Maura pera fer lo mateix qu'ells! Y allá al fons, las repugnants calaveras dels Moret, Vega Armijo, el *conseqüent* Canalejas, Romero, etc., etc., barallantse per quefaturas, no per ideas, ni tan sols per procediments!

Cóm devian riure tots els homes politichs espanyols que ja desaparegueren y qu'están fruhint una pau que no mereixen en la sole-

tat dels cementiris, al veure las balladas y contorsions dels continuadors de la seva obra de mort!

Els absolutistas, malgrat estiguin sense intervenció directa en el poder, procuran tiranisar las ideas, y son, encara que morts, de molt cuydado, puig fan més mal en estat de descomposició que tots els altres junts: se fican dintre las llars, y sa forsa s'emplea en separar als individuus més lligats; en destruhir la institució més santa, la familia.

—

La veritat es que, encara qu'escrits a mitjos del sigle XIX y parlant de la Fransa, sembla que'ls paragrafs d'en Proudhon siguin fets d'ara y's refereixin al Estat espanyol.

Son planas d'ahir que semblan d'avuy. Sols hi há una aclaració a fer: *aquells celebravan ab dansa de gestos sos propis funerals; aquests celebran els seus y'ls del Estat espanyol.*

¿SENYORAS?... ¿SENYORS?...

...Archivo de la cortesía.

El fet de que *piano piano* aumenti'l nombre de senyoras que van al teatre sense sombrero ab el piadós fi de no molestar als espectadors que l'etzar posa darrera d'ellas, es un signe de regeneració. Verament aconhorta, peró en cambi creix la indignació contra aquellas qu'encara no se'l treuhen, perque ara no tenen ni la frévola excusa de dir *ningú se'l treu:* ara demostran solzament no ésser *senyoras.*

Se'n ha de venir o no se'n ha de venir de mena, perque molts d'origen ben humil senyorejan ab forsa dignitat mentres que altres qu'ho deurian ésser de rassa rebregan el senyoriu y se'l posan a sota l'aixella. Y es qu'això del senyorejar porta en si com atributs essencials la bona educació filla dels bons sentiments y, si no l'amor, al menys la consideració envers el proxim. Y aquests atributs no's compran ni's venen, sinó que'ls té'l qui'ls té, y per això a voltas trobarém pagesos ben educats y a ciutat trobarém molts senyors y senyorets del ordre de la *grossería.*

Tal com el calificatiu de *senyor* ha arribat a nosaltres a través del temps, significa no tan sols noblesa, riquesa o poderiu, sinó quelcóm més refinat; no indica l'excelent tall del trajo o la elegancia pulcra y distingida, sinó que també's refereix, y molt especialment, a la noblesa de cor, a la persona d'instrucció y educació complertas, al home de societat que sab perfectament atendre a tots y no mortificar a ningú, ans al contrari, sab lograr que a la seva vora tothóm hi estigui bé, estalviant molestias, fent agradosa la seva companyia. Mes ara ja's diu senyor a tothóm; s'ha bordejat el títul, y a qualsevol tipo groller y mal educat se li diu senyor. L'hábit no fa'l monjo, sota'ls barrets empolaynats s'hi dissimulan caparrons de carbasseta. El barret de copa alta sols proba que'l propietari va tenir diners pera comprarlo.

Se m'ocorrian aquestas reflexions al assistir a las últimas funcions que doná la companyia de la Mariani al teatre de Novetats, quan per ma dissort tenia devant meu algún barret-jardinera.

Qué paradas s'hagueran quedat aquella senyora y aquella senyoreta que tenía al devant y que ab sos monumentals sombreros, de gust ben dubtós, me tapavan la escena, si en un dels entreactes m'hi hagués fet presentar y ab accent agre-dols las hi hagués dit:

«Garrida dama y gentil damisela: fins ara he tingut la sort d'ésser un admirador de sos respectius clatells, en els que hi joguinejan petits rinxos esbojarrats. Sa contemplació m'ha indemnisat fins ara de no veure'l comensament del drama. La pinteta també la he trobada bufona. Peró francament, y demanant mil perdons a la modista, els sombreros m'han desplagut; potser son massa grossos, potser son massa adornats: en tot cas no omplen el seu objecte, perque no las afavoreixen, amagan aquesta mota de magnifichs cabells ondulats que tan bé enquadra sa hermosa fesomia; y ademés m'han jugat una mala passada, m'han privat d'enterarme del desenrotllo de l'obra que representan. ¿Serán prou amables pera tréuressels y deixarme

enterar del desenllás? Si qu'ho serán, perque al ésser bellas hi voldrán afegir l'ésser bondadosas.»

De bona gana las hi haguera dit tot això si jo no fos un home timit y curt de génit, y no m'hauria desplagut parlar serenament ab aquell senyor, que hi duya la muller y cinch fillas ensombreradas posantlas totas de rengle y formant una barrera que no tenia res de transparent, y dirli: «Vosté sembla un senyor, no més ho sembla: perque quan un *senyor* va en un lloch públich freqüentat en sa major part per personas (s'ha de suposar), procura no molestar a ningú y que ningú de la seva familia molesti. Vosté que acompanya a la seva colecció de fembras a missa y a sermó, deuria recordárlashi o férlashi recordar pel confés que hi há un manament de la lley de Deu que diu «ayma al proxim com a tu mateix», y si bé vostés no fan cara de tenir prou virtut pera practicarlo, deurian practicar al menys el seu derivat «no molestis al proxim», o bé podria recordárloshi aquell manament inventat per un castellá: «*El onceno no tapar la vista.*» Y si la seva ensombrerada descendencia protesta y la dolsa costella's revolta, vosté deuria imposar sa autoritat de cap de casa, a menys de voler mereixe el denigrant calificatiu de *calsassas.*»

Y a n'aquell parell de xurripampas que seyan dugas filas més endevant, els hi haguera dit ab cara de *pocus amigus:* «¿Qué vos heu pensat caras de rap estantís que, perque duhéu barret ab més plomas que un pahó, dissimuléu ni una de vostras lletjesas? Teniu fesomia de rata de claveguera, nas de murri, ulls de pussa y morros de garri, veniu del fanch y voléu semblar senyoras y vos refiéu de la fórmula: «Rich vestit, alt barret, essencias penetrants.» No enganyéu á ningú... Peró ara hi caich, veniu per fer negoci, tiréu l'am als curts de vista y plens d'ermilla. En bona hora puig vos ho permeten, peró no teniu dret a mortificarme privantme de fruhir l'art que vosaltres no podéu ni fruhir ni capir.»

Mes ay! que no tan sols els sombreros fan la guitza. L'afany, la necessitat de garlar del públich barceloni, es una de las altras calamitats que s'han de sufrir en el teatre.

Ab això del xerrar ens passa com ab el fumar: ens en venen més ganas allá hont está prohibit. Hi há botiguer que tot el dia ha fet anar caras las paraulas, ha enllestit als compradors ab quatre reganys, y a la nit, quan es al teatre ab la dona, se li desperta la xerrameca y de *pe* a *pa* li va explicant tota la funció y li va traduhint las paraulas italianas que, ab sa gran penetració, entén o no entén. *Buona sera. Addio caro padrone. Presto va via. Sollanto io sono felice.* Es a dir, frases que la seva dona entén tan bé com ell. Quan en Zacconi feya l'*Otello*, cap al final del ultim acte, quan increpa al cel ab aquella frase superba: *¿E il fulmine dil celo che fa?* una senyora Tuyas que tenia al costat digué vivament al seu marit: «¿Sents, Menció? *Qué fa* ho diu més clar que nosaltres.» Y aixís per l'estil els matrimonis xerrayres van mortificant durant tota la funció als vehins de la dreta y la esquerra, del devant y del darrera, qu'han d'anar escoltant als actors al través de las bestiesas y han d'assistir a discussions sobre l'argument o las *toilettes* que's lluheixen en escena.

Y pensar que al món hi há teatres ahont no se sent ni una mosca, ahont cap dama ni cap dona porta sombrero! *Barcelona, archivo de la cortesia!...* De tan arxivada com la tens ja se't deu haver arnat.

Prou la prempsa s'ha exclamat y ja fa prou temps que tothóm protesta, peró no serán capassos els empresaris d'avenirse y d'imposar ordres que sacrifiquin la vanitat y la tontería dels menos a la comoditat a que tenen llegitim dret els més. ¿Ningú acabará ab la petulancia ridicula d'aquests *senyors* de quarto'l rengle que no tenen cap, absolutament cap dret a fernos la *tinyeta?*

Plego, perque fa rato qu'observo que no més de pensar en aquests *senyors* me vaig tornant ordinari.

SEBASTIÁ JUNYENT

MALALTS DEL ESPERIT

A don Frederich Rahola.

La casa de parets grisas, ab sas finestras simétricas, quadradas, llensant una claror esmortuhida y malaltissa, que fugia per entre'ls barrots negres dels vidres, era allí al fons, ressurtint la seva silueta blanquinosa sobre'ls arbres foscos y revinguts, com l'esquelet d'un país mort ficat dintre la caixa negra.

L'edifici era llis, fet ab ordre, l'ordre dels hospitals y dels manicomis; tot igual, no més ressurtint enlayre unas torretas esquifidas de finestrals llargaruts, y una ab un rellotje rodó, de veu fosca. Els arbres que voltavan el casal eran alts, frondosos, plens de vida allá hont tot era malaltís. Estavan afilerats als costats dels passeigs llarchs, deserts, ombrívols, quina monótona llargaria era trencada de tant en tant ab uns jardinets rodons, de flors ordinarias y llampantas. Tot l'edifici y sos jardins estavan isolats per una paret blanca, prou alta pera que'ls de dins no poguessin fugirne y'ls de fora no hi saltessin sense perill. Al fons unas montanyas altas, plenas de boscos, ab arbres sadollats de sava, feyan més viu el contrast entre la casa dels malalts y la vida forta ab que esclatava arreu la Natura.

La fosca s'havía esbargit. El sol ja feya estona qu'ho omplía tot de llum, y a terra, en las ombras blavosas que projectavan els arbres, hi dibuixava tacas blancas, que corrían d'un lloch al altre al remoures las fullas jugant ab el vent que gronxava las brancas.

El rellotje senyalava las set, y la campana de sobre d'ell escampá un so greu, set vegadas, per sobre'l casal, els arbres y las parets blancas que'ls voltavan. Se sentí una remor fonda dins del casal, y las finestras s'obriren, reflectintse'l sol en els vidres, que relluhiren com miralls. Algunas testas surtiren, mirant el temps que feya, y com era un jorn espléndit, deixaren obertas las finestras pera que'l sol se fiqués a dins, y ab ell la flayra dels arbres, de las flors, del bon día... Dintre'l buch d'abellas malaltissas hi entrava un alé de vida que'ls despertava y desensopía. Y tots els que dormían, y'ls qu'havían passat vetllant la horas llargas de la nit malehida, patint sols, afogant llurs gemechs, revolcantse'ls que podían, y estirats com estatuas els tulits embolicats pels llensols blanchs y'l cap reposant sobre'l coixí gros y tou... tots se vestiren, sols o ajudats pels criats, qu'ho feyan mecánicament, sense llástima, per interés...

Y acabat, acostaren els carretons y'ls hi posaren. Y empenyentlos, els feyan caminar y baixavan cap al jardí, al esbarjo, a la imatje de la llibertat... a fora del casal dels sufriments, de las engunias, de las nits llargas que may s'acaban...

Per una portalada ampla y rodona surtían els malalts en llurs carretons, qu'empenyían homes llogats. Surtían a bandadas, com vols de coloms aixelats que s'arrosseguessin per terra. Avensavan rodant, aixafant la sorra menuda del passeig las rodas y'ls peus dels homes que'ls conduhían; y la sorra grinyolava com el ferro atacat per la llima, que'l fa xisclar com si xiulés. Avensavan pausadament, sense sotraquejar; avensavan com si rellisquessin. Y aixís els malalts se sentían portats com volant, sense tocar a terra. Y a cada ensopegada'ls cossos inmóvils s'estremían dintre sos vestits tous y groixuts. Un gemech, un ¡ay! barreja de plany y de reny al criat surtía de llurs bocas de llabis prims y cayguts.

. . . .

Molts se feyan portar vora'l llach d'ayguas verdosas y tranquilas, ahont s'enmirallavan els arbres gegants y'ls núvols blanchs y fumosos. Y restavan allá quiets, guaytant a baix, a l'aygua que'ls reproduhía'l cel y'ls arbres tot en una mateixa ratlla, tot llis, sense perspectiva. Sempre fitant el mateix punt, veyan cambiar las formas dels núvols, que corrían allá dalt perseguintse l'un al altre; els arbres remoure llurs fullas gronxats pel vent; y de tant en tant una clapa de cel blau, d'aquell blau imprés en sos ulls fondos que tan sovint mullavan las llágrimas de dolor físich o moral. Guaytavan el llach d'ayguas verdas, calmosas, no solcadas per la lleugera barqueta hont els aymadors s'emportan las fadas de llur cor. El guaytavan ab els ulls fits, com si la esperansa, el remey pera llurs mals tingués de surtir, com una sirena de cabells llarchs y blavosos, de dintre l'aygua y caminant sobre'l llach hagués de venir fins a n'ells pera dárloshi'l bes de deslliuransa, el bes que'ls xuclés la malaltía, que'ls deixés

sans y forts. Sentían xiuxiuhejar el vent per l'arbreda, com si un murmuri de veus de professó passés per entre mitj dels tronchs dels arbres, talment columnas de catedral ab sostre de fullatje vert y flayrós.

Y somniavan, desperts, pensant en las llegendas antigas llegidas els jorns de mal temps, aixoplugats al casal malehit.

Veyan devant seu els cavallers creuhats, els héroes forsuts, valents y magnánims, ab llurs corcers negres y blanchs que renillavan impacients, arquejant el coll que sostenia la testa esbelta, d'ulls negres y humits, y arrapantse a terra ab las potas primas y tornejadas. Y veyan cóm els cavallers els colcavan, cuberts d'or y ferro, la llansa alta, l'escut pintat ab emblemas geroglifichs y la visera del casco alsada, mostrant el rostre seré, de front ample coronat de rinxos llarchs y óndulosos.

Y veyan las damiselas, defallidas d'amor y esllanguidas de passió, arrossegant la qúa llarga del vestit pels parchs ombrivols hont cantavan las fonts de marbre blanch.

Y sentian viscas de juli y remor de besos. Veyan palmas y llorers enlayrats per brassos victoriosos y adornant els fronts. Flayravan perfúm de flors escampadas per terra y trepitjadas pels corcers negres y blanchs que colcavan els cavallers retornats de las guerras llargas, en paíssos llunyans, voltats de misteri... Y defallian d'enveja, de lascivia, d'amor, veyent las parellas isolarse, amagarse, cercant els recons ombrivols y solitaris... y cóm las donzellas se reblincavan en brassos dels héroes embolcallats de gloria, sadollats de passions, de sensualisme, ubriachs de desitjos d'amor y de possessió...

. . . .

Y'ls malalts somniavan, condormits y neguitosos, y llurs cossos s'estremian ab las sotragadas de llur cor, del que'n vessavan, escampantse pels membres, las impressions rebudas.

Y quan el sol s'enfonzava darrera las altas montanyas, els cants de las granotas del llach els desvetllavan... y veyan venir als criats, que se'ls entornavan poch a poch, sense sotrachs, com si rellisquessin, cap al casal de las nits llargas y dels jorns dolents. No hi anavan, no, cap al estany aymat d'hont surtiria la fada del remey, de cabells llarchs y blavosos, que'ls faría'l petó desitjat, el petó que tot ho cura, com si xuclés la malaltia...

OCTAVI PELL CUFFÍ

GLOSA

Popular.

Soleta, apesarada
la nina baixa al riu;
las ayguas son blavencas,
mirall d'un cel d'estíu.

S'ajup tota bleixosa
y apría'l rentadô;
avall de la verneda
floreix una cansó.

Donzellas que hi refilan:
—Visca l'amor, oydá!—
Mes, ay! pobreta nina
sols fa que sospirâ.

Los rossinyols que rondan
pels saules verdejants,
sentint que se'n planyía,
qué tristos son llurs cants!

Y avall l'aygua se'n mena
l'esclat d'aquell dolor;
donzellas quan ho senten
se'ls hi trasvalsa'l cor.

Cansó que avans cantavan
ja no la cantan, no:
Montanyas regaladas
son las de Canigó

Bon punt ho sent la nina,
desclóu sos llabis bells;
rescoble que'n seguía
ja'l glosan los aucells.

—*Me'n vaig a beure l'aygua,*
m'agrada la frescor.—
Minyó que'l pont passava
ja's sent ferit del cor.

Floretas bé n'hi tira:
—¿L'amor si me'l daréu?—
Ja li respón la nina:
—¿La meva amor voléu?

Lo pare m'ha casada,
m'ha dada a un vell pastô:
ell resta a la montanya,
jo aquí en lo Rosselló —

Al raig de veu tan dolsa
s'hi adormen bosch y riu;
donzellas y aucellada,
tot al amor revíu.

—Deixeulo al pastor, nina,
y a vila baixaréu,
que hi tinch una caseta
y terras de conreu.

Ara que ve la fira,
fira del Canigó,
os compraré faldillas,
faldillas y gipó.

—Guardada Deu me'n tinga;
marxéu ben lluny de mi;
minyonas que os escoltin
no'n trobaréu per'quí.

Ans que mancar, fellona,
al meu vellet pastor,
m'estím morir lasseta
al peu del rentador.—

Irat se'n allunyava
aquell traydor galán,
y avall de la verneda
hi refloreix lo cant.

Clavells l'embalsamavan,
seguintlo'l rossinyol;
pel riu s'hi regalava,
bressantlo, un raig de sol.

Ben cap al tart la nina
clohía la cansó:
—*Montanyas regaladas*
son las de Canigó...—

ANTÓN BUSQUETS Y PUNSET

TEATRES

Il gigante e i pigmei.—La musa.—I corvi. —Casa di bambola.—La cornice.

El gegant es el professor de la Universitat y poeta eminent d'Ascoli, home gran per sa bondat, sa serenitat de judici y sa inagotable bona fe; els pigmeus son els altres, uns que ploran, com Virginia, filla d'un primer matrimoni d'aquell; altres que riuhen, com el critich escéptich, cáustich y cinich; altres que'n fan de *tutti i colori*, com Olga, la jova muller del professor, tipo extraordinari per la brutalitat de sas passions, per sos capritxos de dona sensual, degenerada y voluble.

Evidentment el titul del drama es irónich. Sembla qu'en Butti—l'autor—vulgui dirnos que'ls grans homes tenen l'ánima de nen, lo qual fa que siguin las eternas victimas dels petits, dels pigmeus que'ls rodejan. Jo no sé si l'autor vol dir aixó, perque la veritat es qu'en l'obra no s'hi troba clarament la explicació del titul. Peró, sigui o no aquesta la idea d'en Butti, el drama en si es forsa interessant y original.

En tota Italia—diu el critich retratantla d'un tret—sols trobariau un home que's pogués casar ab Olga creyent de bona fe qu'es una dona honrada, y aquest home es el professor y poeta d'Ascoli. Ella s'hi casa no per amor, sinó per capritxo, pera devenir la muller d'un home ilustre; ella l'aprecia y'l respecta, peró res més. El seu temperament sensual y desequilibrat la portará, després de casada, a fer de las sevas. Aixis l'antipatia que sent per sa fillastra Virginia li inspira'l desitj de péndreli'l promés, un jove literat amich de la casa. Fácilment logra seduhirlo y'l converteix en amant seu. Un dia'l marit sorprén a aquest de nit dintre la casa en circunstancias tals, que las sospitas del gran poeta recauhen sobre sa filla. La situació dramática, encara que portada un xich convencionalment, es de gran intensitat y dona lloch a unas quantas escenas entre'l marit, la muller y Virginia magistralment desenrotlladas per l'autor. La filla protesta de sa ignocencia, més no s'atreveix a acusar a sa marastra per por de destruhir la gran ilusió de son pare, la fe cega que té en sa muller. Anima gran, se sacrifica y's casa ab el suposat seductor, que per altra part es un bon home, un home que serveix pera tot, com diu ab ironia'l critich.

Lo mellor de l'obra son els tipos, apuntats de má de mestre, alguns ab sobrietat y fermesa admirables. N'hi há dos que sobressurten: Olga, de que ja he parlat, y el critich, tipo hermosissim, qu'en son cinisme diu cada veritat que fa tremolar las estrellas. Fácilment s'endevina que per boca d'ell parla l'autor, y ho fa ab una desinvoltura y brutalitat que demostran el pobre concepte que li mereixen els homes y la societat moderna. No acabaria may de citar las frases cáusticas que surten de sos llabis. Pera mostra no'm puch estar de transcriure las dugas següents, cassadas al vol: A Olga, que li diu envejós y que'l seu cinisme y esperit sarcástich se deuhen a qu'es un home mancat, li contesta: «Jo potser sóch un poeta mancat. peró un home mancat no. Prou t'ho he demostrat a tu mateixa». Parlant del professor d'Ascoli, que guanya un sou molt modest comparat ab el que s'assigna a un periodista, diu: «Aixó es natural: el professor sols té de coneixe y parlar d'una especialitat; en cambi, nosaltres els periodistas ho sabém tot y parlém de tot.» De frases satíricas tan intencionadas o més que aquesta n'está rublerta l'obra d'en Butti, essent lo mellor d'ella, puig com ja he dit l'acció dramática es bon xich convencional y decáu llastimosament en l'ultim acte. Sols el tercer presenta una situació original y de gran tensió.

La execució molt cuydada, endevinantse la má d'en Paladini com a director en varias escenas de conjunt. La Mariani y la Paoli demostraren coneixe a fons els respectius papers, lluhintse especialment en las escenas del tercer acte, que digueren ab sentiment y calor. També en Paladini sobressurti. Els demés, ben discrets.

—

En uns solts oficiosos de la prempsa—solts de comptaduria—se deya qu'en Salvador Rueda, autor de *La Musa*,'s proposava emocionar al públich d'una manera nova. «Després del estreno—deyan—veurém si ho haurá lograt.» No, no ho ha lograt; lo qu'ha lograt es aburrirnos durant els cinch quarts que duran els tres actes del seu idili, deixant de banda altres cinch quarts d'aburriment que'ns proporcioná la Guerrero ab els seus entreactes interminables.

No seré jo qui afirmi que la bucólica no té cabuda al teatre; precisament jo crech qu'en el teatre hi cab tot, absolutament tot. Lo que hi há es que, pera fer obra teatral en el mellor sentit de la paraula,'s necessitan dugas cosas: tenir talent y ésser artista. Y en Salvador Rueda, ab tot y tenir quelcóm d'abdugas cosas, ab *La Musa* ho demostra molt poch. Jo no l'acabo d'entendre'l seu quadro bucólich en un *cortijo* de Málaga en que'ls principals personatjes son dos extrangers o poch menys, puig se tracta d'espanyols que viatjavan constantment per l'extranger, y d'una senyora o senyoreta que coqueteja constantment ab ells com ho podria fer una damisela de ciutat capritxosa y ab pardalets al cap. Cert es qu'ells parlan sempre del progrés, de las comoditats de la vida moderna, etc., y ella sempre contesta ab himnes a la Natura; peró, en el fons, Maria—crech qu'aixis se diu la musa campestre—sols fa

discursos y frases. De pastora, de personatje bucólich, ne té tant com jo de moro. Ni es franca, ni ingenua, ni modesta, ni tan sols sentimental; ja ho he dit: es una coqueta refinada. Els demés personatjes, si fa no fa, tenen tant d'idilichs com els esmentats. Y, pera que la desilusió sigui complerta, no passa res durant tres actes; ab l'agravant de que l'autor en dos o tres moments sembla que vol iniciar una acció, peró ho deixa corre tot seguit. Pera donar una mostra de lo molt que ens aburrirem, citaré'l fet de que lo únich que s'aplaudí foren dugas escenas en que una gitana hi intervé. No diu aquesta gitana cosas més graciosas que las que acostuman a dir las sevas companyas del carrer. A pesar d'aixó, el públich aplaudía perque... la gitana donava un xich d'animació y varietat al soporifich espectacle.

El diálech, a pesar de contenir moltas vulgaritats, sembla correcte. La presentació escénica ben cuydáda; els trajos, sobre tot els de las donas, impropis per lo luxosos; y'ls versos finals, detestables. Els actors feren tot lo possible pera que l'obra s'assemblés lo menys possible a un idili o quadro bucólich.

—

I corvi, que va donar en Paladini la nit del seu benefici, es un drama d'en Becque que té ja més de vint anys d'existencia. Dintre dels antichs procediments es un bon drama, sobre tot es un drama ben fet. Acció ben lligada, interessant, complicada y bon xich sentimental; tipos bon xich convencionals, peró ben sostinguts y variats; diálech fácil y convincent, encara que sovint paradoxal; y en fi, escenas dramáticas ben preparadas y desenrotlladas magistralment.

El primer acte, en conjunt el mellor de l'obra, ens presenta'l quadro d'una familia honrada y felís gracias a la bondat de tots els seus individuus, al carinyo que'ls uneix y al benestar que proporciona la riquesa producte de la laboriositat del pare. Es l'acte d'exposició en que l'autor, ab molt coneixement del cor humá, ens inspira una fonda simpatía per aquella familia que, mort el pare, será víctima dels corbs de tota mena que acudeixen famolenchs al sentir la flayre d'un cadavre. Un vell usurer, un notari venal, un arquitecte traidor, un mestre de música hipócrita, una aristócrata sense diners que buscava una nora rica, etc., son els tipos que presenta en Becque com a corbs que no perdonan medi pera martiritzar a las quatre donas qu'han quedat d'aquella familia honrada y felís. Tots ells son personatjes bon xich melodramátichs, y l'acció s'aguanta més per l'habilitat del autor que per la verosimilitut; peró, de tots modos, cal confessar que hi há varias, per no dir moltas escenas, fondament humanas, com algunas del primer acte, la intensament dramática del tercer entre Blanca y la senyora de Saint-Genis, y las finals del quart acte, en que l'autor fa gala del seu escepticisme.

En resúm, un drama *vieux-jeu*, peró un bon drama. La execució excelent per part de la Mariani, en Paladini, la Paoli y'l que feya de pare en el primer acte.

—

El «Centre Fraternal de Cultura» ha inaugurat un d'aquests dias el seu local y las sevas tascas ab diferentas conferencias, una excursió instructiva y una funció de teatre. Els esforsos d'aquesta associació pera extendre la cultura y bon gust entre las classes obreras son molt nobles y simpátichs. Desitjemli llarga vida, puig la manera de comensar fa creure que'ls resultats serán profitosos.

L'obra escullida pera la funció teatral fou la *Casa de ninas* de l'Ibsen. Encara que ben coneguda del públich, no'm puch estar de fer algunas consideracions sobre aquesta comedia que, ab tot y ésser de las més senzillas, ha donat lloch a grans discussions, perque en ella's tracta d'una institució tan sagrada y tan prostituhida modernament com es el matrimoni.

Sols parlaré de l'obra baix aquest aspecte.

L'autor ens presenta dos casos en que sols la lleugeresa ha presidit a la celebració del matrimoni:

El primer es el de Nora, la protagonista, que's casá joveneta encara ab Helmer, advocat. De las mans del seu pare passa a las del seu marit com si fos una nina. ¿Per ventura una soltera pot pensar? ¿Una soltera a qui se li nega tot dret de coneixe la vida ab sas miserias y responsabilitats? El seu pare sols li va ensenyar a jugar, y un dia li diu «cásat ab fulano, perque't convé», y ella s'hi casa. El seu marit tampoch se la pren en serio. Si avans era una nina pera'l seu pare, després es una nina pera'l seu marit, y en varis anys de matrimoni no hi ha hagut una explicació seria entre marit y muller. Resultat: que al cap de vuyt anys marit y muller son encara dos sers que no's coneixen, que no's comprenen; y al presentarse un conflicte serio, un d'aquells conflictes en que l'home's mostra brutalment, tal com es, ab sos defectes y debilitats, l'engany apareix en tota sa monstruositat. Marit y muller qu'han fundat una familia, que s'estimavan tendrament, que tenian fe l'un en l'altre, se senten de prompte incompatibles: l'abim de lo irreparable apareix devant de sos ulls esferehits. ¿Qué ha passat? Res. Un petit drama, quin origen no es altre que la falta de confiansa entre marit y muller.

Nora no es lo que sembla ésser; més ben dit, Nora té una doble naturalesa. Aparentment es lleugera, juga ab sos fills com una criatura, li agradan els carmel·los, canta y

balla ingenuament: peró en el fons es una voluntat ferma. Ha cregut que'l seu marit la estima y s'hi ha entregat, cos y ánima. Arribat el cas, s'ha sacrificat per ell. Peró'l sacrifici resulta en va. La lley ne fa un crim d'aquell sacrifici, els homes la condempnarán a Nora. «¿Una dona no té'l dret d'evitar un disgust al seu pare o de salvar la vida del seu marit? se pregunta ella. El códich li diu que no, quan contravé'ls seus articles casuistichs; la societat li diu que no, quan ofén las sevas convencions; la religió li diu que no, quan no s'avé ab las sevas prácticas; y'l seu marit li diu que no, quan el seu acte li pot portar amohinos. Alashoras la vena li cau dels ulls: el seu marit es un egoista; ella s'havia figurat qu'alló que li havían dit qu'era'l matrimoni, es a dir, un pacte d'amor, de desinterés y de sacrifici. s'havia de pendre al peu de la lletra y per la seva part ho havia fet axís; mes tot d'una s'adona de que'l seu marit ho entén d'un'altra manera: el seu marit no sols no's sacrificará per ella, sinó que la tractará brutalment.

«El meu honor es avans que tot—crida Helmer,—y ningú'l sacrifica, ni per lo que més estima!» «Moltas donas ho han fet!» contesta Nora. «Jo ho faría—podria afegir. —Tothóm deuria ferho!»

Y Nora se'n va, abandona al seu marit y a sos fills.

La senyora Linde y Krogstad son altras dugas victimas de la preocupació social. Havían nascut pera entendres, se comprenían y s'estimavan. Peró eran pobres, y ella tenia devers de familia: una mare a qui cuydar y uns germans a qui fer viure. Per aixó, en lloch de casarse ab Krogstad, se casa ab un home rich a qui no estima. Momentaniament el sacrifici d'aquella dona sembla fructífer: la mare y'ls germans poden satisfer sas necessitats; peró ja'n veurém las consequencias. El seu marit se mor després d'haver malgastat sa fortuna, y la senyora Linde's troba al mitj del carrer, perdudas totas las ilusions y havent passat lo mellor de sa vida estérilment. En quant a Krogstad, las consequencias son més fatals. Destruhida la ilusió de sa vida, se torna esquerp, comet lleugeresas, y a pesar d'ésser un home trevallador y, en el fons, honrat, arriba d'esgrahó en esgrahó a un estat de depressió moral que li fa fer actes, si no criminals, indignes d'un home honrat. La seva conducta envers Nora n'es un bon exemple. Notemho bé: l'Ibsen no'l presenta com un usurer vulgar qu'escanya a sas victimas: avans al contrari, veurém que sempre Krogstad tracta a Nora ab una consideració y delicadesa que descubreixen un fons de rectitut moral. Sols quan se veu apurat, quan té la certesa de que'l despedirán del Banch ahont está empleat—fet aquest que destruheix tot el seu pervindre y tot el trevall de rehabilitació moral que s'havía imposat,—sols alashoras se defensa com una fera, com un home humiliat per la societat, desayrat per la dona a qui estimava, perseguit y calumniat per tothóm. La exasperació'l fa tornar crudel. Peró n'hi ha prou ab una paraula d'aquella dona pera que la fera's converteixi en anyell. Ella torna pera ésser sa companya, per'ajudarlo, pera portar junts la cárrega de la vida; y tot seguit Krogstad se transforma. Nora ja no ha de tenir por d'ell; ell fará lo que se li demani.

Nora y la senyora Linde son dugas victimas del matrimoni. Totas dugas s'han sacrificat inútilment. Mes ¿vol dir aixó que l'autor cregui inmoral el sacrifici en bé dels altres? No. De lo que renega Ibsen es del sacrifici estéril, del sacrifici per alló que'n diuhen devers: devers que no naixen espontanis en nostra conciencia, sinó que venen imposats per la societat convencionalment organisada. Nora's sacrifica per son marit, la senyora Linde's sacrifica per la seva familia, peró abdós sacrificis son inconscients. La primera compendrá un dia que'l seu sacrifici ha sigut inútil perque l'home a qui's creya estimar y ab qui varen casarla era un sér indigne, un egoista; la segona veurá també que al deixar al home estimat per'atendre a momentanis devers familiars, s' ha sacrificat inútilment, fent dugas victimas: aquell pobre Krogstad, qu'ella hauria sostingut y enlayrat lluytant al seu costat, y ella mateixa, qu'ha estat a punt de destruhir tots els seus ideals y totas las energias que portava en son si, posantlos al servey d'un marit que no'ls podia utilisar. Encara arriba a temps pera tornar a comensar, encara arriba a temps pera dirli a aquell Krogstad: «Ta companya es aquí, ta companya que s'havia errat de camí, torna a trobarte pera empendre de nou y juntament la caminada en un moment d'obcecació interrompuda. Donemnos las mans y mirém endevant, que'l món es pera'ls que s'estiman y trevallan ab fe guiats per la santa llum del amor y del sacrifici.» Del sacrifici, sí, peró del sacrifici conscient, d'aquell sacrifici que surt del fons del cor, d'aquell sacrifici qu'es una manifestació senzilla y sincera del amor y de la bona voluntat.

Y l'Ibsen, ab la sobrietat que'l caracterisa, ens canta aquí un himne superb al amor gran, lliure y desinteressat. La senyora Linde y Krogstad se'n van placévolament, agafats de las mans, a continuar un idili interromput, a regenerar sas vidas sacrificantse mutuament, ajudantse mutuament pera conseguir un fi que'ls hi es comú, un fi que apassiona dugas ánimas que's comprenen. Aquest es el verdader matrimoni. L'autor no'ns ho diu pas si van a la iglesia a casarse o si van a demanar a la societat que sancioni ab sas fórmulas estretas la seva unió espontania. Evidentment considera que totas aquestas fórmulas y tots aquells sagraments son cosas

accessorias y purament accidentals. Fórmulas y requisits son aquests que varian ab el temps y las costums y que, per lo tant, poca importancia tenen.

Tan pocá, que la mateixa Nora, que s'ha casat *com Deu mana*, ab totas las fórmulas del ritual religiós y legal, que s'ha pres al preu de la lletra alló de la fidelitat, de la obediencia, del sacrifici, que s'ha subjectat a totas las imposicions y devers estatuhits, se troba un dia en el cas de tenir d'abandonar al seu marit y als seus fills y de rebelarse contra aquellas lleys y sagraments que'ls homes han volgut santificar, perque se sent extranya en aquella llar fins alashoras aparentment tranquila. El seu marit no es tal marit: es un home extrany, un home incompatible ab ella; els seus fills no son més que unas ninas que no sabrá, que no podrá educar, a las que sols pot fer jugar, perque ella sols sab de jugar y encara s'ha d'educar ella mateixa. ¿Quin remey li queda?

Helmer, per boca de qui parla la societat, li indica'ls seus devers de mare, de cristiana y de dona. «¿Abandonarás ta casa, el teu marit y'ls teus fills? ¿Oblidarás qu'ets mare y muller avans que tot? ¿Ja't fas cárrech de lo que'n dirá la gent? ¿Y la religió no t'ilumina, no't serveix de guia?» A lo qual ella contesta: «Penso que tinch devers més sagrats que tots aquests; penso que, primer de tot, soch una criatura humana igual que tu, o al menys ho vull ésser. La majoria't dará la rahó; els llibres també. Mes jo no tinch de preocuparmen de lo que diguin els homes o's llegeixi en els llibres. Primerament, lo que necessito es formarme jo mateixa un concepte clar de tot aixó, aixis com de la religió, de la moral, dels devers y de la conciencia.»

Y se'n va a cumplirho.

Y aixó es lo que's critica al final de la *Casa de ninas*. Una mare deixar als seus fills y al seu marit per'anarsen a cuydarse de si mateixa, a educarse a si mateixa! Aixó es inconcebible! Aixó no ho fa cap mare!» Potser es veritat: potser aixó no ho fa cap mare actualment; potser no ho fará cap mare may: peró aixó es lo que tindria de fer! Es molt cómoda la solució que dona la moral corrent. Nora y'l seu marit viurán al costat l'un del altre aborrintse mutuament, peró guardant las apariencias: tot en bé dels fills y en respecte a la societat que no vol escándols! Aixó satisfá als cors tendres y a las ánimas sentimentals, peró aixó es una hipocresia, aixó es una falsetat de la que forsosament, tart o d'hora, n'haurán de pagar las conseqüencias els dos protagonistas primer, els fills després, y en definitiva la societat mateixa. No s'edifica res sólit sobre la base de la mentida, de la ficció y de la hipocresia. Aixó es lo que vol dir Ibsen.

Per altra part, jo no comprench per qué s'escandalitzan tant devant d'aquest desenllás, quan prácticament ne veyém casos semblants cada dia. Matrimonis ab fills que's divorcian, moltas vegadas de comú acort, y quin divorci implica la separació més o menys absoluta del pare o mare y'ls seus fills. Lo que hi há es qu'en tals casos tot se fa legalment, cristianament, y... es clar: ningú hi té res que dir. Peró aqui no: aqui Nora'l diu francament, serenament el seu modo de pensar, y entén que no'n necessita cap de solemnitat ni de fórmula pera divorciarse. Ella entén que'l pacte s'ha romput per si mateix, que no haventhi comunitat de fins, afinitat d'ideas y correspondencia d'afectes, el llas s'ha trencat tot sol; y totas las benediccions y fórmulas que nuharen el matrimoni son tan inútils, com inútils serian las que'l desfessin o l'afluixessin. Mes aquesta sanció o formulisme es lo que hi troba a faltar la societat actual, que de fórmulas y convencions viu. Per aixó desde las butacas y assientos de la sala d'espectacles reb aquesta mateixa societat ab mal dissimulada protesta la bofetada aclaparadora que li venta Ibsen en ple rostre.

Si: aqui no's tracta del amor que la mare sent y deu sentir per sos fills, aquí no's tracta del amor que la dona sent y deu sentir per l'espós: se tracta del matrimoni en si, de aqueixa ridicula farsa, d'aquest contracte mercantil que se'ns vol fer creure qu'es sant, qu'es legal y qu'es respectable per la sola rahó de que s'ha solemnisat ab quatre benediccions, ab quatre firmas y ab quatre copas de xampany.

Heusaqui lo que crech jo que vol dir Ibsen ab la *Casa de ninas*.

—

La cornice es el march del quadro del amor extra-conjugal. La figura es l'amistansada que'ls professionals de la galanteria —vulgarment *corridos*— no's conforman a adorar secretement, sinó que volen que tothóm ho sápiga. La comedia d'en Wolff, ab subtilesas psicológicas bon xich discutibles, tracta de fernos veure lo perillós qu'es pera un amant entrar de ple dintre del quadro de la vida ordinaria y familiar de la dona a qui estima: la desilusió ve tot seguit.

Aquesta comedia en tres actes, els dos primers un xich diluhits y l'ultim desenrotllat ab poca trassa, conté algunas escenas graciosas y está dialogada ab fina intenció

La Mariani, la Paoli, en Paladini y tots en conjunt, interpretaren perfectament els respectius papers, especialment la primera.

CABÁS DE POBRE

Oportunitat.

Potser no patiriam tant si pensessim que totas nostras desgracias provenen sempre d'haver fet l'acte que'ns las porta un minut massa aviat o un minut massa tart. La felicitat no es altra cosa que la oportunitat dels actes de la vida. Quan tinguém alguna desgracia sobre nostre, distraguemnos guaytant el rellotje... ja que no hem sapigut guaytarlo avans del acte pera ferlo a temps.

Els homes grans deixan d'esserho quan devenen altruístas.

Els homes grans son com els núvols: tenen forma propia y están enlayrats. Son forts pera tenir forma propia, mes no soportan que se'ls camini per sobre: el qu'ho intenta s'enfonza. Quan els homes grans pretenen fer bé a las castas inferiors baixant fins a ellas, si conservan sa forma personal, son com las boyras baixas que sols logran enfosquir la visió dels caminants; y si's disolen pera ésser compresos, son com els núvols que *ploventse*, fecondan, si, la terra, peró perden *sa personalitat*.

Higiene moral.

Aixís com hi há comunas privadas y públicas ¿no es arribada ja l'hora de fer escusats privats y públichs pera *plorar?* Caldría demostrar que aquest sigle eminentment materialista's preocupa de que no s'infesti l'esperit, aixís com els sigles espiritualistas tot lo més s'han preocupat de la infecció de la materia.

Pretensió dels servos.

—Senyor, en proba del meu afecte y obediencia, vos segaré'l blat de vostres camps— digué'l servo al feudal.

Y aquest li respongué:

—Es ben bé la teva obligació.—

Veusaquí lo que podría respondre'l Deu dels cristians, qu'ha fet totas las cosas segons sa voluntat, al fidel que's creu oferirli 'l sacrifici de sas passions *lliurement*.

Del bosch.

¿Qué es més hermós? ¿El dir *vaig camí del bosch* o *camino pel bosch?*

No's coneix la bellesa del poder dir *vaig camí del bosch* fins que s'es al bosch; y no's coneix la bellesa del poder dir *camino pel bosch*, fins que se'n ha surtit.

Y quan s'ha surtit del bosch ¿qué'ns restaría fer si no'ns quedés aquella anyoransa de bellesa passada? Sería massa trista la nostra vida al pla, si no estigués rublerta de tristesas!

Més bosch encara.

Tothóm pot dir un moment o altre de sa vida: *Soch a bosch.*

¿Quánts son els que poden dir: *Soch bosch?* Fins podent, sería perillós el dirho: una munió d'estassadors está sempre amanida, destral en má.

De la terra.

Cal que *vos sentíu.* Si no *vos sentíu*, ¿qué hi feu en aquesta terra?... Qui va en barca, barqueja; camina qui va per un camí. Ja sé lo que feu vosaltres a la terra: terrejéu.

Terrejéu, y parléu dels antípodas sense pensar que vosaltres també'n sou.

Més de la terra, encara.

Heu numerat els meridians y las fullas del registre civil, sense compendre que'l pecat original no va ésser altre que la invenció del número dos.

L'odi.

Freqüentment, odiar no es pas odiar: es aymar lo contrari; es el recort, devant d'una cosa, d'un'altra oposada en major o menor grau, y qu'anyorém.

Compartir.

Compartir la gloria d'un home sabi, l'éxit d'un artista, o l'escarni o l'oblit d'un incomprés, son sentiments que'ns sorpendrian en una dona, si no sapiguessim qu'en moltas d'ellas tota idea de compartir se sintetisa en fer una mica de lloch al llit.

Sobre las monjetas.

Sembla qu'hagi estat escrit: Tota bestia tindrá sa felicitat, y pochs conscients arribarán a tenirla.

El conscient persegueix la felicitat moral y no pot trobar sinó la que li proporciona la

lluyta. Perque pera trobar la felicitat moral—producte al fi de la materia, si's vol més refinada, del cervell—cal posar, com pera trobar tota altra felicitat, a la materia en determinadas condicions. Y aquestas condicions son impossibles d'assolir per l'intelectual, perque las bestias s'hi oposan. El conscient esmersa totas las sevas forsas en lluytar per son intelecte, y la bestia en lluytar per sas condicions. La lluyta ha d'ésser favorable al segón individuu.

El dia que'l conscient se decidis a abandonar son intelecte y a lluytar per la vida material, la bestia quedaria arreconada; y en son arreconament, sens dubte s'entregaria a la meditació y esdevindria conscient, al pas que'l conscient, embrutit per la lluyta, esdevindria bestia. Si'l món s'hagués d'acabar demá, el conscient faria bé de posarse en condicions de fruhir *tota* la vida y arreconar la bestia. Peró darrera del demá hi há un altre demá, hi há l'infinit, y'ls sufriments del conscient avuy, se convertirán en joya en las generacions a venir, organisadas de mellor manera gracias al esfors del conscient actual.

Aixó es un ideal; y l'ideal es el gran butxi de la realitat.

Son opinions. Qué hi farém!

No sé per qué'ns hem de preocupar de nostres actes o ideas, si al cap y a la fi la bondat o maldat d'ells dependrá de la opinió dels altres. Siguém generosos y donguém ideas y fem actes sense preocuparnos. La vinya dona'ls rahims ben indiferenta a que'l llur such vagi a la taberna o al fons d'un cálzer de dir missa. Y veusaqui lo que son las opinions: Anacreón trobaria hermós lo primer; Sant Tomás lo segón. Jo entench que'l vi segueix dos camins ben diferents pera embrutir al poble.

Fer las paus.

Prefereix que t'envejin que no que't planyin. No ploris may devant dels altres; mes si no te'n pots estar, no t'aixuguis las llágrimas ab la má, fesho ab mocador de seda: aixis compensarás la llástima que't tinguin ab la enveja que sentirán per la teva roba blanca. Aquest estat de pau—de quedar en paus—es mellor que cap altre: perque ab els homes tal com son, tant mal es ésser deutor com acreedor. Aixó ho han comprés els clergues que *talment* no volen ésser envejats ni planyuts, sinó que volen *quedar en paus*. Per aixó fan el ploricó vestits de negre y diuhen la missa ab cálzers d'or y plata.

Els brutals no son superiors ni en la brutalitat.

Pegam. Tot fentho, tu't creurias ésser superior, y no obstant jo ho seria teu, perque *t'observaria*. La meva superioritat tindria dos graus sobre la teva: tu exercirias una facultat material, jo una moral; tu't pensarias ésser superior, y jo ho seria teu sense pensarho. Tot lo més, els teus cops poden arribar a lograr fernos iguals, fentme descendir fins a tu. Aixó succehirá quan els teus cops arribin a fer saltar el vernis de civilisació sota'l que, en tots el homes, dorm la bestia. Llavors tremola: una bestia qu'ha dormit té més forsa, s'ha gastat menys que la que ha estat sempre en acció. Pot, donchs, succehir molt fácilment qu'en aquest terreno també't sigui superior. Que tot aixó es ben cert, ho demostra'l temor que els homes tenen als enemichs que callan.

Mes d'enemichs que callan n'hi há de dugas menas. N'hi há que callan perque están pensant lo que dirán; y n'hi há que callan perque pensan altras cosas. Aquests últims son més temibles que'ls primers, perque'ls primers, tot pensant la brutalitat que farán, poden equivocarse y mal escullirla; mentres que'ls segons, quan la fan, la fan inconscientment; y si'l bé fet inconscientment no es cosa gayre bona, pensa una mica lo qu'ha d'ésser la brutalitat.

Car costa.

Y qué cara la pagarás la satisfacció d'haver fet l'obra qu'está fora de tu! Perque ¿qué farás si ets felis? Res. Si ets felis te limitarás a serho. Pera fer l'obra es necessari que l'hagis patida, perque l'artista es el cas clinich, que sols mercés al seu mal pot fer que's trobi un remey pera'ls esdevenidors. L'artista y'l filosop son com aquells metjes que proban els remeys en si mateixos després d'haverse inoculat el mal, perque en art y en filosofia sols es possible—quan se trevalla de bona fe—l'examen personal.

F. Pujulá y Vallés

TRISTA

Als jardins qu'avuy t'envoltan
tot son desmays y xiprers,
y roserars que s'esfullan
y esgroguehits pensaments.
No s'hi senten dolsas flayres
ni hi saltironan aucells
qu'escampin llurs cants de joya
com ho feyan altre temps.
Los desmays miran a terra
com plorant de sentiment;
los xiprers alsan pregarias
mirant fixo cap al cel;
las rosas fan enramada
a la terra que't cubreix;
las pensamenteras tristas
mostran llur anyorament.
Tot es trist aquí, tot calla
talment com en un desert.
Sols s'hi sent el vent com xiula
y'l sumsejar dels xiprers.

JOSEPH VÍA

LAS NOYAS DEL DÍA

—Peró vinguim aquí, home, vinguim aquí. Quinas tonterias de fer! ¿Qué hi té que dir ab la *Mercedes?* Una xicota guapa y aixerida com un pom de flors...

—Aixerida, si... y bona noya: no se li pot negar. Peró las sevas pretensions... Vosté la coneix bé prou, li es amiga, y ho sab tot tan bé com jo mateix. Jo, francament, la volia de tot cor, hauria perdut la vida per ella... Avuy no: me'n he vist el desengany y la tinch aborrida.

—Ay, ¿per qué?

—Per res... y per molt. *Tonterías*, que diu vosté.

—Bé, ja tornarán a fer las paus. Tot aixó son *finesas* d'enamorats: recels y frisansas que neixen ab el foch del amor y que's fondrán en el seu caliu quan las ánimas de tots dosets quedin unidas per tota una eternitat... ¿Eh?

—No ho cregui, no es aixó. Hi soch vell en qüestions d'estimació, y puch assegurarli. La estimació retorna quan se renyeix per cosetas vulgars, de poch més o menos, peró quan la renyina es com la nostra, com si diguessim sens un agravi, sens un motiu que...

—¿Sense motiu?...

—Veurá, li explicaré ja que s'hi empenya. Vosté sab que m'havia de casar ab la germana d'ella, la Pepeta qu'en pau descansi. La seva mort fou una desgracia que, afectantnos a tots, contribuhi a aumentar l'amistat qu'entre sa familia y jo hi havia. Continuaren, donchs, las nostras bonas relacions, y per abdugas parts convinguerem que lo que la morta havia sigut pera mi, ho fos la *Mercedes*, qui acceptá gojosa, donantme probas d'un gran amor. Jo a la difunta la volia tant, que... en fi, vosté ja sab lo que vaig fer per ella durant la seva malaltia. Ni una mare, ni un marit hagueran fet més. Tan gran era'l meu sentiment, que vaig perdre la salut... Y la *Mercedes* fou qui'm va tornar a la vida, qui'm va fer estimar altra vegada. . pera deixarme a la fi ab set d'amor y de vida, de felicitat y de gloria!... Li diré cóm ha sigut. Pochs dias avans de renyir, tot tirant cálculs pera quan fossim casats, vaig dirli ab tota amabilitat, peró ab tota franquesa com era del cas, que si continuava ab els mateixos propósits y ganas de lluhir, hauria de seguir trevallant per'assegurar el nostre benestar, perque jo, ab el meu guany sol, no podia pas satisfer els seus ideals. No'm va respondre. Quan al endemá'ns vegerem, no'm digué res o no sapigué qué dirme, peró'm va fer molt mal paper. Varen passar uns quants dias sense que cambiés el seu posat, fins que, al ultim, vaig resoldrem a preguntarli'l motiu de son enfado o sa tristesa. Y llavors va dirme qu'ho sentia molt, peró que li semblava qu'ab mi no seria felis, que s'havia equivocat y que comprenia que no m'estimava ni m'estimaria may.

—Aixó va dirli!

—Si senyora: aixó es lo que va dirme a n'a mi: peró després he sapigut lo que va dir a un'altra persona.

—¿Y qu'es, si's pot saber?

—Que'm deixava perque vesteixo massa pobre, y que no li agradan els joves de gorra y espardenyas.

—Peró vosté no hi va pas ab gorra y espardenyas.

—No, peró si hi anés, no me'n donaria gens de menos, molt al contrari. Sempre honra més a un trevallador la gorra podentla dur ab el cap ben alt, que no pas el sombrero si s'ha d'esperar el dissapte pera pagar el pa y las viandas.

—En això té rahó. Peró vosté, ab lo que guanya, pot vestir molt com cal.

—Si no hi hagués a casa tres bocas, y la del lloguer quatre, no dich que no; peró avuy a casa no hi entra més guany que'l meu, y als pares no he de tancarlos pas a un asil. Que no tingui, donchs, tantas pretensions la *Mercedes*, qu'ella també es pobra encara que sía una modisteta regular. Afiguris, si no n'está enterada, que s'ha posat al cap viure al *ensanche*, en un segón pis, ab gran mobiliari, y que quan se casi vol cotxes ab dos cavalls, convit en un bon hôtel, viatje de nuvis d'un mes, y per torna, y *de repuesto* per un si acás, exigeix que hi hagi uns quants cent duros. Demanin de carrinclonerias. Vol que'm posi ermilla blanca, que vagi sempre a la moda com ella; això es, ab molta elegancia y ab els *forros* buyts. Jo m'hi vaig conformar, peró ab la condició de que anessim a mitjas, tu per mi y jo per tu. Ara si tot té d'anar del meu compte, no pot pas ésser: no soch cap milionari.

—Bé, vaja... ¿vol que li digui?

—¿Qué?

—Que tot plegat no val la pena. La *Mercedes* es jova, el temps no li passa, y tot es fersé ilusions... Aquestas si que li passarán, creguim. Té pardalets al cap, es de las noyas del dia, y...

—Donchs jo també soch dels homes del dia, ¿m'entén?, peró d'aquells que pensan en demá y més s'estiman guardar un duro y portar gorra que fer com molts obrers d'arts finas que duhen jaqué, y *sobre-todo*, y fins frach, peró... *gastant banyas!*—

Al sentir això l'amiga abaixá'ls ulls y's quedá tota sofocada. També era modista, y estava casada ab un obrer molt elegant.

JAUME CARTANYÁ

NOVAS

Com tenim anunciat, avuy comensa en nostre folleti d'autors extrangers la publicació del famós drama d'en Björnson *Més enllá de las forsas.*

Ademés tenim ja en cartera, pera'l folleti d'obras catalanas, dugas d'en Joan Maragall y Victor Catalá, que successivament apareixerán un cop termenada l'obra *Marines y Boscatjes* d'en Joaquim Ruyra, que ab tant d'éxit venim publicant.

—

El diumenge tingué lloch a Premiá de Mar un important *meeting* catalanista en defensa de las Bases de Manresa, fent us de la paraula'ls senyors Petit, Costa, Alsina, Casals, Sans, Capdevila, Folch y Capdevila, Flos y Calcat y Mallofré. Molt encertats estigueren tots els oradórs al definir y explicar las doctrinas catalanistas, interpretantlas la majoria d'ells en son ver sentit de llibertat y avens, y molt especialment el senyor Mallofré, qu'en son discurs combaté ab acert als falsos demócratas moderns dels que n'es planter y exemple la vehina Fransa.

Al *meeting* hi assisti una gran gentada que aplaudí ab entusiasme tots els parlaments, surtint agradablament impressionada del *meeting*, que segurament haurá sigut forsa beneficiós pera'l Catalanismc en aquella comarca.

—

El «Centre Catalunya» de Sant Marti de Provensals celebrá dissapte una sessió necrológica a la memoria de mossén Jacinto Verdaguer. Feren us de la paraula pronunciant sentits parlaments els senyors Bonhome, president del Centre, Fuster y Llangort, essent aplaudidissims. Llegiren poesias d'en Verdaguer els senyors Folch y Torres, Bonhome (Joan), Arniches, Llangort, Mans y Tudó, y una secció choral entoná varias composicions alusivas, y algunas ab lletra del gran poeta.

La vetllada estigué molt concorreguda y resultá molt hermosa.

—

La nova entitat «Centre Fraternal de Cultura» celebrá sa inauguració'l passat divendres ab una interessant sessió en la que'l senyor Cortiella explicá l'objecte y aspiracions del Centre y son camí a recorre, y'ls senyors Martinez Vargas y Sayós donaren dugas conferencias, versant sobre l' *Influjo de la Ciencia* y *del Arte en el bienestar social* la del primer, y sobre la *Necessitat de la instrucció* la del segón, qui la pronunciá en llengua catalana.

Abdós trevalls foren ab gran justicia aplaudits.

Al endemá's doná a Novetats, per la companyia de la Mariani y baix els auspicis de dit Centre, una representació de la *Casa de ninas*, d'Ibsen, de la que'ns ocupém en altre lloch, y'l diumenge tingué lloch una «excursió expansiva» a Tarrassa, ahont se donaren dugas conferencias sobre'ls temas *Concepte d'inferioritat en que s'ha tingut a la dona y necessitat d'enaltirla*, y *Pedagogia moderna: influhencia qu'exercirá en la humanitat.*

Com se veu, el nou Centre no perdona medi pera respondre dignament a son titul y a la missió que s'ha senyalat.

—

La secció d'ensenyansa y bellas arts de l'associació «Aplech Catalanista» celebrá'l dia 24 del actual una vetllada literaria en la que hi llegí don Enrich Casanova un trevall molt remarcable titulat *Pseudo-monumentalisme*, combatentse en ell la deria de poblar de monuments antiestétichs las ciutats que com la nostra volen passar per cultas y que per lo tant haurían de demostrar, ab els monuments que contenen, son sentiment de la bellesa.

Després se llegiren trevalls dels senyors Paz, Redondo y Vinagre, essent tots molt aplaudits.

Fidel Giró, impressor.— Carrer de Valencia, 233

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no sían inédits.

No's tornan els originals.

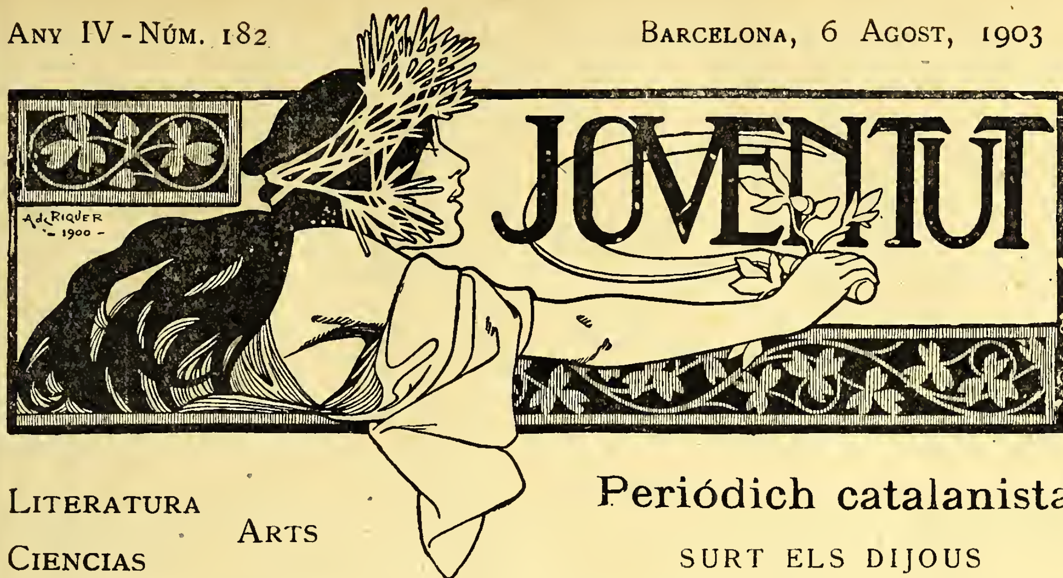
Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

CATALUNYA: Un any	8	Pessetas.
» Mitj any	4'50	»
» Trimestre	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA: Un any	9	»
EXTRANGER: Un any	10	Franchs.
Número corrent	20	Céntims.
» atrassat, ab folletins	40	»
» » sense folletins	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

ANY IV - NÚM. 182 BARCELONA, 6 AGOST, 1903

LITERATURA · ARTS
CIENCIAS

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT.	20	CÉNTIMS.
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. .	40	»
» » SENSE FOLLETINS.	25	»

SUMARI:

FOLLETI:

HERETJÍAS

LA ESCOLA

Lasciate ogni speranza voi ch'entrate.

Quan un ha corregut lliure de trabas pel món de las ideas, recorda sempre ab una ombra de tristesa 'ls seus anys d'Escola: aquells temps en que se'ns exigia'l sacrifici de nostra llibertat, de nostras forsas, de nostra vida d'infant, y se'ns pagava... ab *bonas* paraulas y de tant en tant ab *malas* obras; aquella época somrihent d'activitat vertiginosa, d'insaciable fam de viure, en que se'ns deixava veure'l sol *per un forat*, un sol tristoy de presó, que clapava l'enrajolat polsós de l'aula ab tacas enlluhernadoras, com petits tolls de llum, qu'atreyan nostra atenció més fácilment que no l'atreya'l mestre; aquells dias ja llunyans en que se'ns obligava a respirar en habitacions migradas y llardosas un ayre, a voltas, del dia avans, *rassis*, com si diguessim; un ayre corromput, mil vegadas pahit per cent pulmons golosos, pudint a difunt; aquella primavera inoblidable, en fi, grossa de verdaders somnis, somnis sense pesadillas, en que'ns passavam la vida entre temensas d'anar a estudi, y angunias d'estarhi, y desitjos de surtirne...

Tots ne guardém d'aquella hermosa edat, qui més qui menys, ombras de migranya y batements de cor. Aixis dels sers estimats perduts pera sempre, ens en queda un trist recort en la memoria y una taca en un paper.

Encara avuy, no s'envia, se *condempna* al infant a la Escola; per axó'n surt com presoner escapat.

Encara avuy, després de quatre sigles de ciencia pedagógica, els nostres fills se poden reconeixe en aquest ayguafort de Shakespeare, representant l'anada del nen a estudi, planyentse y a pas de caragol:

The whining school-boy, with his satchel, and shining morning face, creeping like a snail unwillingly to school.

Pera tota mena de diversions hem trobat llochs apropiats de que cuydém ab verdadera

solicitut pera contribuhir al aument de comoditats o al mellor éxit del *sport*. Pera fer lleys y *disputarlas*, tenim edificis sumptuosos ab tot el comfort que la indolencia exigeix. Per'adorar a Deu, disposém de temples majestuosos, grans, prou grans pera contenir imatjes, pecadors y... aquellas pregarias que no pujan al cel. Fins els cementiris tenen la seva ornamentació cada dia menys repulsiva y fúnebre. Sols la Escola es núa y crúa, trista y sombre. Renglas de taulas rosegadas del corch o grollerament llauradas per l'aburriment; fileras de banquetas d'acusats; una taula de tribunal cenyida per greixosa balaustrada; un rellotje que registra sols dos instants de vida cada dia: els de las sortidas; y, dominantho tot, la imatje del Christ, contret per horrible agonia, atiant—ab fredas alenadas de mort—flametas vacilants de vidas verges. Tot això dintre quatre parets de color d'os passat, franjadas de blau de cuyna o de negre de caixa pobra, ornadas de mapas y cartells escrostonats per ditets d'unglas llargas, endoladas... Y per tota música, «la *morta* veu del mestre».

Això fa que s'entri en la Escolá com si s'entrés *en caixa*.

A la Escola s'hi va com *al servey:* a cumplir.

Endebadas vos esforsaréu pera encoratjar a la quitxalla fentli la figuereta ab fruyts espléndits del arbre del saber... d'un saber *llibresch*, com diria Rabelais: recordará ab por la Escola y la disciplina escolar, d'igual modo que'l *quinto* pensará en el quartel y la ordenansa per molt que li parléu de Patria y Gloria. Encara en el quartel, com en la presó mateixa, s'hi cantan lliurement cansons que asserenan l'esperit. En la Escola s'hi canta també: s'hi canta emperó en chor obligat, en roda de presos, seguint els moviments d'una vareta que lo mateix serveix pera dirigir que pera pegar.

De deu vegadas las nou, en la Escola, l'alumne's veu condempnat a *trevalls forsats*. Els que li fan executar li son generalment antipátichs; els uns *per se*, els altres *per accidens*.

Quan *els grans* parlém d'ensenyansa obligatoria, entenen els petits *Escola* obligatoria. D'aquí sa resistencia a deixarse ensenyar (engabiar); d'aquí la necessitat de cassarlos com a conillets fugitius del cau obscur y humit en cerca d'ayre pur, de llum clarissima y amples horitzons, a qual encis els arrenquém nosaltres—els *grans*—vulguis no vulguis, pera ferne homes... homes d'invernacle, homes per forsa, a imatje y semblansa d'altres homes de motllo, fills ells també d'un esperit (no sant) de rutina encarcarada, fruyts madurats artificialment, causa d'indigestions perillosíssimas de las societats.

El modo de conseguir que l'alumne's trobés bé en la Escola, seria ferli oblidar que s'hi troba.

¿Cóm? *Ecco il problema.*

Problema que no poden resoldre ni la societat ab sa actual organisació, ni'l personal docent d'avuy dia, ni'ls métodes educatius en boga.

La societat actual no pot ocuparse dels petits, enfeynada com está en la resolució de mil y mil problemas que interessan als *grans*; problemas de més incógitas qu'equacions. Y lo cert es que la major part d'aqueixos problemas no tindrán solucions determinadas fins y tant que no *donguém* valors als termes *petits*.

El personal docent—ab raras excepcions—no té vocació ni pot tenirne: qui'n té n'es victima. Ha de lluytar no sols ab l'alumne, sinó també ab els pares, ab las mares, ab la societat...

El simple mestre de minyons es encara avuy dia de la fetxa—sigle XX—*la última carta de la baraja*: mal retribuhit, mal alimentat, émul obligat d'en Succi, camp de batalla de nirvis endimoniats y bilis sublevada. Se li exigeix que sápiga un xich de tot, que sigui *superficial y omniscient* segons la felis expressió de Lamb, y en cambi, no li donan ni tan sols pera saliva. Tothóm clama que se'l veneri en la Escola, y a fora ningú'l té per res. Es el *mestre* y está dit tot. Ab aquest apelatiu s'honra precisament als que no'n son.

El catedrátich d'Institut tampoch disfruta de prou independencia ni té, en general, suficient abnegació pera la ensenyansa... ingrata comunicació ab indócil quitxalla endarrerida que no sab apendre tota sola. Els individuus del *claustre*, per altra part, han d'*atemperarse* cegament a las disposicions comunment desacertadas dels reformistas—succes-

sius—*per crisis*, y's passan la vida *claustral* y *quinquenis* adjacents fent pastitxos de cervells joves ab motllos ministerials.

En las Universitats (pera recorre tota la escala *magistral*) «l'hora de catedrátich»—hora d'agonía per *ambas* parts—se la passan molt sovint els sabis doctors fent práctica de grech, *imposant* silenci o esquivantse moscas missatjeras. Acabada l'hora curta, ells també han *acabat. E tutti contenti*... qu'es lo pitjor. Y aixís, d'hora curta en hora curta, ab vacansas llargas, va preparant generacions y més generacions de... humanas cucurbitáceas.

En quant als métodes d'ensenyansa, malgrat las nobles, amorosas tentativas dels Pestalozzi, dels Froebel, dels Doupanloup y dels Rousseau, dels Brann, dels Spencer, dels Raymeri y dels Siciliani, dels Berra, dels Avendaño, dels Carderera, dels López Catalán, dels Benot y dels Alcántara García, y d'altres y altres molts pedagogistas y pedagochs ilustres, al aplicar en nostras escolas els principis pedagógichs, sols s'ha conseguit substituhir una ignorancia per un'altra. Podém dir de la educació lo que digué Goethe de la Ciencia, aixó es, qu'ha sigut retrassada per l'estudi de lo que no es digne d'ésser sabut y de lo que no pot saberse.

Ab tot y'ls progressos de la ciencia pedagógica, Societat, Mestres y Alumnes segueixen essent *primos* entre si.

Al surtir de la Escola, l'alumne hauría de poder entrar en si mateix. Ara, al surtirne, entra en el món, y ho fa *escolásticament*. Y no l'*estima*'l món, perque no li han fet *pensar* clarament. Encara qu'en alemany, ho digué ben clar en Schiller: «*Lasst uns hell denken, so werden wir feurig lieben*». Lo que fa l'adult, al entrar en el món, es reaccionar contra l'aula, distendirse l'ánima entumida per anys y més anys d'encongiment escolar, y pren el món precisament per hont crema, abrusantse las alas de papelló que no tornarán a créixeli, quedantse cuch per sempre més, impossibilitat d'enlayrarse a las regions espléndidas dels grans ideals.

Mitj sigle més d'*Escola* y «fins l'esperit pudirá» a pesar de tots els desinfectants més o menys pedagógichs.

La ensenyansa, com las representacions de las primitivas tragedias, s'hauría de donar *en plein air*, en contacte directe ab la Naturalesa, la inestroncable font d'ideas puras, fils invisibles que'ns uneixen ab l'Infinit.

La Escola, degudament *higienisada*, hauría d'ésser quelcóm aixís com un *saló de descans* pera dedicarshi a adquirir certas *habilitas*, com per exemple, llegir, escriure, etcétera, etc.

Els peripatétichs aprenían passejant al ayre lliure, saturat d'ideas, o *confrontant*, per dirho aixís, llurs esperits en animats diálechs sota'ls pórtichs atenienchs.

L'*Emile* de Rousseau estigué en constant comers ab la realitat sensible, nodrintse en els pits abundosos de la Eterna Mare.

En Froebel ideá'ls *Jardins d'Infants*.

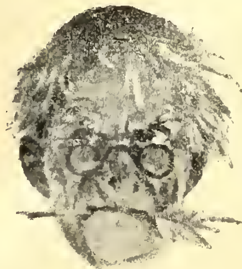
Nosaltres, esclaus de la ensenyansa de biberó, no hem passat de las «excursions y passeigs escolars»... *si el tiempo lo permite*.

¿Quán ens deciderém a utilisar l'inmens *Jardí* que'ns ofereix el món, ahont adquirissin els nostres descendents (ja que no nosaltres, pobres malalts per educació) desenrotllo físich e ideas *de primera má?*

Els grans alumnes d'aquesta gran Escola entrarían en las societat com individuus forts, *complerts*, inflexibles, conscients de sí mateixos, lliure'l cervell de sublimitats puerils. Campions esforsats del «*Great Perhaps*», com deya Hobbes moribond, farian saludable trencadissa de vells idols de fanch, cumplint sa missió d'iconoclastas reflexius, sens afemellats apocaments de místich per anemia. Plantas frondosas d'arrelúm profond y extens, convertirían en eternas flors del esperit la sava de vida potentíssima que inonda l'Univers. Y allavors, sols allavors, podría exclamar la humanitat ab el mateix arrobament que Chactas, el fill d'Outalissi le Natchez, després d'ohir la missa en el desert:

«*Je ne doute point que le grand mystère ne s'acomplît et que Dieu ne descendît sur la terre, car je le sentis descendre dans mon cœur*».

Salvador Albert

UNA ANÉCDOTA DE WAGNER [1]

Era reduhida, peró triada la societat que animava la casa senzilla y poch espayosa de la senyora Geyer (la mare de Wagner).

El piano vell se'n havia vistas de totas y estava per'aquell dia cuydadosament afinat, puig s'havia anunciat, com qui no diu res, la gran cantanta Schræder-Devrient.

Aquesta era una amiga íntima de tota la familia Wagner, especialment d'Albert y Rosalia, els quins tenian continuas relacions ab l'artista genial.

Las visitas d'etiqueta las acostumava a fer en els salons de la distingida casa Brockhaus (gendre de la mare de Wagner), peró aquell dia volia estar sola entre'ls seus més íntims amichs.

La petita llantia rodona, els llums del mirall y'ls del piano cremavan, y tot estava arreglat pera la festa.

Ab la senzillesa d'aquells temps y las modestas relacions, la familiaritat de la senyora Geyer donava una impressió de gran benestar, puig era una dona interessant y sabia amanir la conversa ab sos acudits oportuns. L'alegria y'l bon humor dominavan a son entorn; y aquesta herencia de bon humor s'ha transmés alsseus fills, que tots n'han malgastat una gran part durant llur vida.

La senyora Geyer, apressada y alegra, acabava d'encendre l'ultim llum, quan entrá rihent l'apreciada forastera. Guillermina abrassá de tot cor á la noble senyora y saludá animadament a tots els demés.

—Gracias a Deu, que per fi puch estar entre vosaltres un xich! A casa vostra s'está divinamentl Bona nit, Albert! ¿Qué fa aqueixa veu? ¿Heu deixat *ad acta*'l teatre de Dresde? Estimada Rosalia, ¿quina obra nova estudias ara? ¿Y tu, Clara, rossinyolet, cóm van els *trinos?* Ja deus fer por ab las *fioritures* italianas! ¿Y vosaltres, Cilia y Ricart? Qué temps que no os havia vist!—

Tot endressant a cada un una paraula amistosa,'s va asseure al sofá y begué la tassa de the que li oferiren.

Després feren música. Guillermina era infatigable en el cant; Albert l'acompanyava. Quiet, apoyat a la finestra, estava Ricart Wagner, penetrantse de tot l'encis del cant.

Alló fou com si un vel caygués dels ulls del seu esperit. Estava en un dels punts de tranzició de sa vida. Per primer cop sentia del tot la existencia y l'efecte de la expressió dramática, talment com si's despertés d'un somni inconscient.

Els ulls li brillavan, y sa excitació era tanta, qu'extenia per sa cara delicada y esllanguida una palidesa mortal. En sa ánima's formavan figuras y més figuras, unintse ab notas may sentidas.

—¿Qué't passa, Ricart?—li preguntá la seva germana Cilia, que feya una estona que l'estava observant—¿Estás malalt? Sembla que tremolis de fret, y aixó que aqui hi fa una calor que gayrebé no's pot aguantar...

—Calla, no'm destorbis... Que no'm fugin aquests pensaments, que no puch expressar ab paraulas!... Ara sé lo que jo vull! Ara tracto d'armar una lluyta contra tota la música alemanya!... Aquesta té d'aspirar a altra cosa de lo que fins ara ha fet!... Digas als convidats que'm dispensin y no'm destorbis, perque tinch de trevallar tota la nit en la meva obra!...—

Apretá suaument la má de sa germana atrafegada, y desaparegué sens ésser vist del quarto. La Schræder-Devrient acabava de cantar la seva aria. Tothóm callava: la impressió fou poderosa.

Un moment de silenci profond. La música acabava suaument; l'artista esclatá en una rialla alegra.

—Per la mort de Deu, no siguéu tan sentimentals! Doneume una tassa de the y deixeume cantar y ésser felis!

—No, per'aquesta gola no hi há the!—exclamá Albert Wagner ab galanteria, mentres treya unas quantas botellas de Champagne d'un gelador.

—Aixó ho he cercat jo!

—Vosté no té preu, Albert. Vinguim aqui y fassim un petó. Unas ánimas *musicals* tan semblantas com las nostras, s'entenen maravellosament. ¿Ahónt es en Ricardet? També ha de péndrehi part!...—

Si: ¿ahónt era en Ricardet? Lluny de l'alegra societat, tancat en son quarto.

Inútilment hi varen trucar: ell no obria.

—Estich malalt; deixeume; no'm trobo bé! —exclamava suplicant.—

Sas germanas no'l varen atormentar més, puig li coneixian el génit.

Desde'l quarto proxim sentia'l cant maravellós de Guillermina; estava assegut, ab els ulls ben oberts, fent trevallar la imaginació.

La música s'acabá. La *soirée* fini y's feu de nit. El jovenet restá sense moviment. La deria del drama en la música l'ocupava encara sens interrupció. ¿Cóm ho faria pera presentarlo de la manera més convincent?

Sabia que'l món no l'entendria, y no obstant, en la solitut d'aquella nit tranquila, elaborava dintre seu la gran obra de sa vida.

El dia comensá a apareixe, y ab ell la vida y el soroll sorprengueren al pálit somniador.

La germana trucá tota torbada a la porta closa, y en Ricart surti a obrir.

—Deu meu, quina cara fas!—exclamá horroritzada al reparar la palidesa del seu germá.—Tu estás malalt, pobre germanet! Cridaré a la mare!

—Oh, no, per Deu, Cilia!—interrompé en

(1) Extret del llibre *De la joventut de Ricart Wagner*, escrit y recentment publicat per A Schilling.

Ricart ab rapidesa, agafant esbojarradament la má de la joveneta y fentla seure en una cadira.—Ara ho sé de cert! Desd'ahir vespre! Seré un compositor que donaré a coneixe a la gent cosas no somniadas, quelcóm que may ha vist, despertantli sos adormits sentiments, Cilia,'l teu germá o será un gran home o bé's corsecará en un recó fosch de la terra sens ésser vist de ningú!—

Aixis estava devant d'ella, ab son ardent entusiasme, sentintse capás de trastornarho tot; ab els cabells voleyants, la mirada radianta y la cara groga com d'un mort. Llavors creya la petita Cilia, com en l'Evangeli, en la grandesa y significació propera del seu germá estimat.

—Si, Ricart!—digué plena d'admiració, acariciantli suaument la má.—Si, ja ho sé, tu serás un gran artista y l'honra y l'orgull de la nostra familia!

—Aixis ho espero; peró ara no'n diguis res a ningú! Ni la mare ni las germanas han de saber res de las mevas impressions novas. Aixó he de guardarho com un secret. Ves, Cilia, deixam sol. Jo tinch d'escriure, tinch de fer trevallar totas mas energias y combatre per la meva causa; ja sé qu'aixó no será fácill...—

Cilia deixá'l café pera'l germá demunt de la taula, li pregá un altre cop que prengués quelcóm, y abandoná sense fer soroll el quartet.

Cada hú de la familia tenia las sevas ocupacions: aixis ningú va distreure a n'en Ricart, y li fou permés trevallar tranquilament.

Ningú's barrejava en sos plans, y ningú dels d'ell hi hauria cregut. La seva germana petita fou sa única y ferventa adoradora.

Mentres tant, Ricart Wagner trevallava dia y nit en la composició d'una ópera: *La prohibició d'amor*, en la qual probava d'introduhirhi totas las sevas novas impressions.

De sobte rebé sa vida fins alashoras bastant monótona, un cambi exterior. Al jove músich li fou concedida la plassa de director de chors del teatre de Madeburg. Un gran pas y de molta importancia pera'l seu pervindre.

Aixis surti del cercle intim de la familia pera entrar en el món, al qu'en lo successiu devía pertányer.

—Cumpleix ta paraula, germá, cumpleix ta paraula!—li deya a cau d'orella sa germana petita, Cilia, al despedirse, penjada a son coll y mitj rihent entre llágrimas.

Ell li apretá sols la má ab fermesa, mentres li endressava una mirada radiant y plena d'ardiment.

El món sab si ell ha cumplert sa paraula: cóm ha lluytat y cóm ha trevallat.

Traduhit del alemany per

A. Ribera

NO LLIBERTARIS, DICTADORS

Tal es el nom que correspón als que volen redimir la humanitat suprimint tot lo que pugui tenir la més petita ombra d'imposició, si considerém els actes que realisan d'un quant temps a n'aquesta part.

Perque ja passa de mida lo qu'están fent aqueixos tirans que s'amparan ab el nom de llibertaris! Predican a totas horas y per tot arreu la implantació de la més complerta llibertat, y no realisan acte en que no procurin coartarla, privant a innombrables pares de familia del únich medi qu'avuy tenen pera poder donar un xich d'aliment als seus fills. Y ells, que diuhen ab rahó qu'ab l'actual organisació social son molts els obrers que moren de miseria, no saben fer altra cosa qu'aumentar el número de victimas ab sos procediments barbres, volent imposar sa voluntat per medi de la forsa bruta. Y aixó ho hem de combatre tots els que vivim oprimits.

Si, de la forsa bruta: que no altra cosa es lo que priva en aquestas continuas vagas—si necessarias en el fons, no convenientas per la forma—que venen succehints d'uns quants mesos ensá.

Y lo més dolorós es que la inmensa majoria de trevalladors no hi está conforme ab las tals vagas; peró succeheix que quatre llibertaris desequilibrats, amparats ab el nom d'una societat obrera qualsevol, acordan una vaga, fan una mica de propaganda a favor de la mateixa en la prempsa o en la tribuna, y'l dia que volen realisarla no tenen més que recorre'ls tallers, demanant en nom de la solidaritat obrera que's suspengui'l trevall, ab la seguritat de que, si'ls obrers se resisteixen, ja cuydarán els burgesos de secundar els seus plans devant la tremenda amenassa de que'ls hi trencarán els vidres si no ordenan la suspensió de la feyna y no tancan la porta inmediatament.

¿Aixis es cóm se realisan las vagas formals? ¿D'aixó'n diuhen solidaritat? ¿Aquest es el companyerisme que necessitan els obrers? ¿D'aquest modo ha de venir la regeneració del proletariat?

Ah, llibertaris, llibertaris! Ab vostres procediments de destrucció, quánts anys havéu retrassat la emancipació del trevallador!

Quántas víctimas havéu ocasionat! Quántas llibertats havéu malmés!

El lema del obrer conscient es el de *unió es forsa*, y vosaltres no feu més que destruhir tot lo que aquell va edificant.

L'obrer conscient procura organisarse pera resistir quan l'hora es oportuna; funda societats pera estudíar las melloras que li convenen; peró veniu vosaltres, y com a declarats contraris de tota organisació, peró que no sabéu fer res sense la seva ajuda, os inscriviu en ditas societats y las llenséu per viaranys en quina surtida no troban altra cosa que una disposició governativa que'ls hi arrenca la vida de soca a arrel.

Y allavors ¿qué feu? ¿Quin acte de trascendencia havéu realisat? ¿Ahónt os havéu presentat, ab sols el vostre verdader nom d'individualistas?

Ni havéu fet res pera mellorar la situació del proletari, ni surtit de casa per'altra cosa que pera esbrinar si'ls altres obrers tractavan d'organisarse novament pera, un cop lograt son objecte, ficarvos ahont no os demanavan perque no més hi feu nosa, ja que, amparats ab el nom avensat de llibertaris, no feu res més que voler imposar vostre criteri com el més déspota dels tirans.

Per aixó creyém qu'heu equivocat el nom: vos dihéu llibertaris, pero a lo que tiréu es a dictadors.

JOSEPH ARNAU

CRÍTICA DE CRÍTICHS

Fa plér, donant una ullada a l'última temporada pictórica, veure cóm se desenrotlla en nostra ciutat l'activitat dels artistas, abandonats de las corporacions oficials que no volen o no poden patrocinar exposicions, rescabalantnos ab las exposicions individuals fetas al Saló Parés. Y tal volta pera satisfer l'egoisme dels espectadors son aquestas preferibles, puig ademés de tindre'l Saló Parés bonas condicions de llum, podém assaborir més intensament las obras que s'exposan y fernos més cárrech de la personalitat de cada pintor.

Tant de bo que'ls crítichs mostressin igual interés en pro del art catalá, estudiant, meditant, y finalment tractant son trevall en serio, responent ab tot son esfors a la missió social que'ls está encomanada y al compromís que tenen ab el públich y ab els artistas de no tractar a la lleugera, y ab to de broma, una de las manifestacions més dignas de respecte entre las que brollan de l'activitat d'un poble.

No tots els crítichs pecan de lleugeresa: n'hi há que s'esforsan en ésser sensats y prudents; peró fa temps que observém que una bona part se proposan *rifarse* als artistas acudint al sistema socorregut dels bombos descumunals y a las comparacions ab els grans mestres antichs o bé ab pintors moderns de més o menos talla.

A lo mellor exposa un jove per primera vegada, y no falta periódich que li diu que s'ha calsat las botas, qu'es el mellor que s'ha vist fins aquell moment y que ja están enterats de que al extranjer reconeixen y acceptan son talent innovador y lliure de prejudicis Altras vegadas la brometa consisteix en retréurelshi'l mestre ab qui s'han inspirat, y Velázquez va, Velázquez ve, li fan sentir ab crudeltat refinada qu'es tan sols un imitador ab ribets de plagiari. Aixó si no li tiran entre cap y coll noms enrevessats, com *Enghelbrechtsz*, *Hoogstraaten* o altres per l'estil, o bé no li retreuhen els *Fiésole* (1) pera fer sentir al artista criticat la inmensa distancia que d'ells el separa. Tot plegat dissimulat entre alabansas que a primera vista donan a la crítica un aspecte de tractar la cosa en serio.

No fa pas molt, a propósit d'uns quadros que's van exposar provinents de Roma, el critich d'un dels periódichs que gosan més fama de sensats, se va permetre bromejar sobre las obras exposadas, que, si bé no eran obras mestras—cosa molt natural tractantse de trevalls primerenchs—no deixavan de representar un gran esfors e indicavan en son autor grans condicions de resistencia, descubrint forsas qualitats y prometent pera l'esdevenir obras més assahonadas. Per aixó creyém completament fora de propósit que se'l tractés en broma, dantli entenent que: «*nuestros artistas* (tots els establerts a Barcelona) *no aplauden ese género de pintura porque ni lo sienten, ni tienen suficientes conocimientos para dedicarse á él.* Y un xich avans: *no sabrían salir airosos de su empeño.* ¿Qué'ls hi sembla? Donchs aquests paragrafs están situats en mitj d'un article que traspúa fina ironia per tot arreu, y en el que's maneja l'encenser ab tan mala intenció, que l'artista'n surt descalabrat.

Y aquesta *rifada* s'atreví a publicarla'l *Brusi*, l'orgue de las classes conservadoras, y s'atreví a firmarho'l seu critich d'art, que al mateix temps es arquitecte, y que de segur se quedaría blau si algú de nosaltres li gastés una brometa semblant, dihentli: «Els arquitectes de Barcelona no admiran com deurían y no aplaudeixen las casas que vosté ha dirigit perque no'l comprenen y no tenen suficients coneixements pera ferlas». Vosté'n

(1) Uns pintors qu'ha descubert l'amich Casellas.

protestaria y ab rahó, perque ab son clar judici e imparcial comprensió de si mateix sab que no es aixís, sinó que hi há bastants arquitectes qu'en la construcció de casas, o més ben dit, en l'art que hi han posat, ho han fet mellor que vosté.»

Emperó'ns guardarém prou de ferho, perque sabém el respecte que 's mereix tot aquell que trevalla y que lluyta, y considerém lo odiosas y lo ridiculas que a voltas resultan las comparacions.

Y no n'hi hagué prou ab lo dit pel critich aludit, sinó qu'encara va parlarne'l senyor director del periódich refermant la *rifada*, y allá van sortir els noms ilustres de pintors extingits que, a poder ferho, protestarian de que se'ls fes servir pera riures d'un pintor jove que pera esmenarse y perfeccionarse té encara devant seu un ample pervindre.

¿Qué s'ha fet aquella edat d'or del *Diario de Barcelona* en que portava'l póndol de la critica aquell insubstituhible y malaguanyat periodista qu'haguera trencat la ploma avans de ofendre o perjudicar a ningú? ¿Per qué no's miran en aquell espill de critichs prudents y seriosos, que ab tanta trassa sabia dar una ditadeta de mel y un'altra de fel, y que tenia'l do de saber dedicar quinze o vint ratllas a un quadro bo, vuyt o deu a un de mitjá y dugas o tres a un de dolent?

No está bé que'l *Brusi* defraudi a sos fidels lectors, qu'en general son gent respectable, formal y seriosa, donántloshi criticas d'art rublertas de mala intenció, disfressant, sota lloansas aparents, brometas crudels y perfidiosas que foran més dignas de figurar en las planas d'aqueixos periódichs bullanguers y escandalosos que ningú llegeix si no es portat per una malsana tafaneria.

No está bé que'l *Diario de Barcelona* (ni cap altre diari) deixi de tindre l'atenció y'l respecte deguts als artistas catalans qu'en bona part trevallan, s'esforsan y posan tota sa voluntat en demostrar que si'l floreixement del art catalá no es més espléndit ni pren proporcions espatarrants, no es pas tot culpa d'ells, sinó dels altres.

Sebastiá Junyent

NOTAS DELS CAMPS

I

Serra amunt, entre pins de fosch brancatje
hont canta'l ventijol, tebi, calmós,
sota'l cel blau seré, sens una boyra,
tot pantejant m'hi enfilo a poch a poch.
Oviro'ls alts turons que al lluny negrejan,
y'ls arbres blanchs del rech abaix de tot,
y'ls vells roures y alzinas que reposan
bressats pel vent e illuminats pel sol.
El silenci solemne de l'altura
—trencat d'algún aucell pel rápit vol
o pel brunzir frisós d'algún insecte
ratllant sens treva la polsina d'or—
a l'ánima consola ab sa armonía,
y calma l'anyoransa del vell cor,
que remembrant els jorns que ja passaren,
sota'l cel blau, seré, tranquil s'adorm.

II

Tot sol en mitj del camp: qué dolsa trobo
la quietut solemnial de la vesprada!
Qu'hermós el blau del cel que va fonentse
trencat per núvols de color de grana!
La foscor va venint, pausada y lenta;
els encisos dels camps cubreix y amaga,
els fullatjes y tronchs se tornan negres,
se condormen las flors, las remors callan.
Una faixa rojenca'l cel travessa
encesa ab la claror del sol que baixa,
y'l melancónich grill, sentint la fosca,
comensa entre l'herbey sa serenata.
Com si esqueixés un vel de fina boyra,
Venus parpellejant, serena, clara,
junta sa llum poética y tranquila
ab el rosat crepuscle de la tarda.

III

De la carena la línia obscura
qué bé's dibuixa sobre'l cel blau,
ben retallada, precisa y pura!
La terra mare reposa en pau,
els arbres dormen la mitjdiada
y'l vent murmura son cant suau.
Plena d'efluvis passa l'ayrada;
el bosch travesa; frescors envía
desde las serras de la vorada.
El sol magnífich, com rey del día,
fita la terra ab sos ulls de flama
y vers la posta tranquil fa vía.
Y'l cel s'inflama.

IV

Sobre'ls paisatjes verts el sol camina
ab sa llum majestuosa y flamejanta.
La Natura s'encén. Creman las pedras
y volan polsagueras. Blancas, buydas,
las rieras retorsadas s'ofereixen
als raigs del astre rey. Ni una granota
salta entre'ls jonchs. El ventijol murmura
a travers de las albas. De las fullas
brolla suau remor, trista, monótona
com una eterna pluja. Retalladas
las ombras dels grans arbres, blavas, negras,
trencan la inmensa llum de foch. Silenci,
pau y calma al entorn .. que n'es d'hermosa
la blanca mitjdiada!

V

La remor de fullas secas
es lo més trist qu'he sentit.
Es rapsodia melangiosa
de las joyas del estíu.
Es vell epílech d'aubada
y fosch preludi de nit:
ombrívol plant d'un cor jove
y plor d'un cor malaltís.
Quan els arbres se despullan,
comensa mon llarch patir:
la remor de fullas secas
es lo més trist qu'he sentit.

Francesch Oliver

LA MORT DEL PAPA

Impressió

Totas las campanas tocavan a morts, peró ab una mena de tocar que passava distretament per las orellas y s'esvahía sense trobar las dresseras del cor per'abocarshi y ferlo batre dolorosament. Estich cert de que l'única veu, melangiosa y severa, d'una campana de cloqueret esgarriat per l'ampla solitut dels camps, m'hauria impressionat més fondament que aquell chor retintinant que llensavan al espay las cent llenguas de bronze dels altius campanars de la ciutat.

La somorta claretat del jorn que fugia, semblava aplacar la virior del gran, peró fret toch de difunts, que no deya a ma imaginació ni a mon sentiment la cosa augusta y corprenedora que volia y devia dirli.

Ab ansia y desitj de quelcóm inexplicable, vam deixar la visita, vam baixar la escala y, abstrets y meditosos, vam enfilar per la Plassa de Santa Agna y Passeig de Gracia amunt. Al arribar devant del *Novedades* aixecarem els parpres.

En un paper blanch enganxat a la paret del teatre hi deya que s'havia suspés la funció d'aquella nit en senyal de dol per la mort del Sant Pare. Aquell avis fou una punyida que'ns sobressaltá. No hi haviam comptat ab la suspensió de reglament, que sentia de cent horas lluny a cosa oficial, com el brandar de las campanas; y nosaltres, que voliam demanarli al art la esquisida tortura de la emoció, la espolsada desvetlladora que'ns demanava'l neguit y que no sabia produhirnos el guirigay indiferent que sorollava per las alturas, vam sentir que'ns feria, ab intensitat d'agravi inmerescut, la púa d'estulticia que tenen sempre certa mena de disposicions, y d'ulls endintre vam veure'l gentil caparronet de la Mariani entregirarse una mica sobre l'eix magnífica de son coll, pera mitjriure y fer una aixerida ganyoteta de mofa devant nostra sorpresa disgustada.

Aquella nit, la darrera qu'haviam de passar a Barcelona, no la podríam veure a la bona encisadora, y l'anyorament ens acorá a la bestreta, com si'ns haguessen llevat quelcóm que, en aquell moment, toqués de prop a nostra vida.

Donada d'esma una darrera ullada a la blancor fatídica del avis, tombarem la esquena y poch a poquet, poch a poquet, com aquell que no té cap pressa per'arribar enlloch, arrossegarem avall, vers el fons de la ciutat, nostra irresignada tristor.

—¿Ahónt anirém?—mormurarem després de sopar.—Donchs... cap ahont va l'altra gent, la gran remada a la quina, com a nosaltres mateixos, han clos inopinadament la entrada dels refugis habituals; cap allá hont sonan els espetechs alegroys d'una música, cap allá hont s'hi sent fressa y s'hi veu garbuix; en fi, cap al Passeig de Gracia altra vegada.

Estava ple a vessar, sobre tot prop dels cafés. Devant els de *Colón* y *Alhambra*, qu'era l'indret hont s'esganyavan els músichs, el gramolleig era gros, y més amunt s'anava esclarint y destriant en dugas rengleras que ocupavan totas las cadiras de vora y vora y en una riuhada que anava y venia pel mitj d'ellas y que de cop saltava al passeig de la dreta, novament espessehida entorn del *Novedades*.

Ens hi acostarem, y com a fora no hi havia ni una taula buyda, vam entrar a dins. També allí s'hi sentian devassalls de notas; el pianista brassejava desaforadament sobre'l teclat, d'esquena a nosaltres, y la taca clara y llustrosa de sa calva, bellugantse sota la lluminaria, tenia un extrany atractíu inquietador. Una mica enllá del piano, dugas minyonas, ab brusas llampantas y mal fetas y grossos barrets de plomas com qúas de cavall, posats de gayrell sobre la estogarlera del cabells, donavan conversa a mitja dotzena d'homes, tot prenent café ab ells; y ells, vestits de senyor ab robas de basar y ab las barbas y bigotis retallats a la casolana, reyan alegrament ensenyant dentaduras ferrenyas d'especies primitivas y amoixant ab sas manassas feixugas las crossas dels bastons, que guardavan en mitj de las camas badadas. Aquells sí que no's recordavan pas de que la Mariani fos al món y'l Sant Pare hagués deixat d'ésserhi. Y lo pitjor era que, donant una llambregada a las altras taulas, se n'hi veyan forsa d'*aquells* ab vestits més o menys a la mida, y forsa d'*aquellas* ab ayres de més bona conducta, peró ab la mateixa inconsciencia en las petitas cervelleras plenas de vent.

A vegadas hi há revelacions que's concretan en un moment donat y que, al traduhirse en ideas, fereixen com un glavi.

Pera mudar de jeyent la indiferencia fadigada, sortirem del café y anarem a apilotarnos en las cadiras de l'altra banda de passeig. La música sorollosa encara feya de las sevas un tros més avall, y en mitj del armónich rebombori que ningú escoltava, las remadas humanas pasturavan sas petitas caborias y sas passions esquifidetas, ab la tranquilitat mansoya del qui no sab que hi haja mellors pasturas pera las ánimas. Assí y allá, en mitj de la munió, prou devian pampalluguejarhi espurnetas de veritable llum, de dolsos somnis, de puras ilusions, mes eran com farols de llanternas sordas, que no's veyan de fora estant.

Lo que's veya a tot arreu eran barrets de palla ab l'ala arremangada del darrera y cayguda del devant, y saquets voleyant arrán de cintura, que trahían clarament l'instint de imitació qu'emparenta las especies y que sagella la manca de personalitat en las garbelladuras racionals.

Ells y ellas passavan y repassavan, catxassudament, entonadament, y ells se las guaytavan a n'ellas de fit a fit, a la descarada, y ellas se'ls guaytavan a n'ells d'esquitllentas, fent las melindrosas, y tots, ells y ellas, estavan satisfets de la gran tasca que feyan, com si fos digna de maravellar als sigles.

De cop, esgranantse de la gentada, dos rebrechs de dona que la Fransa mundana—aqueixa gran exportadora de desperdicis—havía escupit de son sí, vingueren a seures a nostre costat: l'una tenía la cabellera roja com la del blat de moro, l'altra'ls llabis vermells com el coral. S'aplanaren en las cadiras de fil-ferro y posaren una cama sobre l'altra, ensenyant bon tros de mitja brodada y'ls peus llargots, peró molt ben calsats. Al cap de cinch minuts, passava un home, las visurá d'alt a baix ab insolencia de gitano blanch en firal de bestiar, y després se'n aná a seure darrera d'ellas, en la més apartada de dugas cadiras buydas que hi havia. Era un exemplar de rasa, aquell home: jove, potentat, ab la mirada cínica y aborrerta, y'l mostatxot esparverat cap amunt, donantli un ayre ferotje de per riure. No tardá en passar de la cadira apartada a la més prepera de las donas. Aquestas se'l guaytavan sense moure'l cap, com si tinguessin ulls al clatell.

Mentres duravan aquestas maniobras, un baylet espellifat s'ajupí a mos peus, cullint una mastegada qúa de cigarret, y després aná ajupintse tot al llarch del passeig pera cullirne d'altras. Darrera d'ell passá un home groch y rexuclat, molt llarch de cos y curt de camas: mirava tristament, duya un nen d'una má, allargava l'altra pidolant, y sobre las espatllas se li encamallava un esquitxadet humá, una figureta denerida, estacada pel cos al front del home, y dormint dolsament, ab la galteta posada sobre la pelussera d'aquell: se veya que ja hi estava fet al molliment de semblant coixí.

Tothóm guaytava ab llástima al infantó adormit, se ficava la mans a la butxaca y donava quelcóm al home rexuclat; ningú semblava parar ment en lo que tenia de miserable y profanadora aquella exhibició.

Y la riuhada muntava y baixava imparablement, sense direcció ni pensament fixo que l'empenyés; ab una passivitat estúpida d'habitut jornalera. Y s'hauria dit que aquell dia era lo mateix que'ls altres dias—en que un té dret de pensar únicament en si mateix —y no la data excepcional en que acabava de pondres un sol mirífich enrondat de resplandors, d'arxiuharse una fulla gloriosa de la historia, de deixar la vida terrenal un sér veritablement gran per sa inteligencia, per sas virtuts, per sa jerarquia...

Sovint ne moren d'homes preclars, mes cap de tan universalment conegut y estimat com Lleó XIII, y ab tot... ab tot, las campanas havian brandat de la mateixa consuetut ab que haurían pogut ferho per un burgés adinerat que s'hagués volgut pagar el luxe; y las multituts anónimas, el termómetre de la civilisació, tranzitavan sossegadament d'una banda a l'altra, pasturant sas petitas caborias y sas passionetas migradas, sense ressentir un lleu acorament, un tendrívol recort, un buf de recansa conscient per la pérdua del prohisme augustíssim!...

Y ¿pera ferme presenciar el trist espectacle d'aquella grollera indiferencia dels homes, m'havian privat d'una nit de grans y serenadoras emocions, d'una santa nit de goig beatífich?

Oh! ánimas buydas que decretéu els dols

oficials, oh! remadas inmutables de bestietas xerrayres, que no sentiu dol pera res... pobres de vosaltres si jo hagués sigut Deu en aquella hora!

VICTOR CATALÁ

TRANSFIGURACIÓ

Aixécat del fanch ahont te rabejas; redressa ton cos que fou esbelt, y avuy es corcat y consumit pel vici; obre'ls ulls, treuten la brutor que hi tens, y mira enlayre, cap al sol, cap a la llum que se't filtrará dintre las ninas y te las enllumenará; y tos ulls serán plens del foch d'avans.

Llensa la roba espellifada que portas a sobre; llénsala, estripala, fesne bossins. Sobre tot no la donguis a un'altra pera que se'n aprofiti: es massa bruta del llot hont jaus; es plena de fortor de miseria; es massa fastigosa... Llénsala; llensa la roba, tota, fins que restis nùa del tot, y llavors mirat bé tu mateixa. Fixat en ton rostre, que ja no es bell com avans: s'ha marcit com tota tu. Palpa ton cos, ressegueix tas corvas ab els dits, ab las mans, y fixat bé en la sensació qu'experimentis. Desfés tos cabells plens de pols, xops d'essencias fortas y ordinarias, en els que hi has clavat flors de colors vius, encesos... Oh, son molt clars! N'han caygut molts, y també tu mateixa'ls has fet caure, te'ls has arrencat en un moment de follia; els arrencaren tos bestials aymants quan arribavan borratxos al vespre; te'ls cremaren, tot fente una broma, de la que rigueren brutalment mentres tu ploravas... Oh, pobres cabells!.. Treuten la porquería del teu cos; arréncaten las crostas que'l temps formá capa sobre capa; frégat fort ab tas mans, peró avans, tállat las unglas, que llargas, negras y afinadas com son, farian de ton cos una massa sangnosa. Treula tota la bruticia qu'amaga la blancor de ta pell fina, fent que resplandeixi la blanca nuhesa de ton cos de verge d'altre temps... Y carrégat d'essencias fortas y olorosas, que treguin la fortor de las suhadas greixosas, de las bravadas del vi, del ayguardent, ab que t'empudegavan els aymants cansats de trevallar, que't cercavan... y que no't deixavan fins haver barrejat llur suhor ab la que mullava ton cos. Carrégaten forsa, perque'm sembla que costará d'anarsen aquella fortor d'agre que de tu'n surt, y que ve a ésser com un sagell inesborrable que marca quina fou ta vida.

Pentínat els cabells que't quedin; treune tot lo que hi hagi: els nius de porqueria, lo més brut, tot, tot... Y mira de procurar que, d'aquesta vida qu'has fet, no te'n quedi cap recort.

. . . .

Després aixeca l'ánima cayguda... els sentiments; aixeca'l cos; aixécat tota tu, y torna a ésser lo qu'eras: la verge forta, de cos radiant, de rostre encisador. Torna a casa teva y acostúmat a la vida d'avans. Fesho, y resta enlayrada. Aixécat del fanch que t'embruta, fuig del vici, de la miseria, de la bestialitat...

Y si algú-un jorn te conegués de quan feyas aquella vida... nega que sigui veritat alló. Y si l'altre insisteix y't senyala ab el dit... si s'atreveix a mormolarte paraulas a cau d'orella... llavors, forta de cos y ánima, recull tot el fástich que trobis en tu al recordar aquella vida... y barrejat ab lo que't sentis dins la boca... obre'ls llabis y a n'ell, al que't parli d'aquell temps, llénsali una escupinada al mitj del rostre: una escupinada de fástich, d'aquell fástich foragitat per sempre més de ton cos y de la teva ánima; d'aquell fástich que't fa a tu altra volta, com avans, poncella pura, verge forta, de cos radiant y rostre encisador; de aquell fástich que't fa a tu aquell home que t'ha pres per lo que no ets... Ho has sigut un temps, ara no... ara t'has aixecat del fanch y restas enlayrada de las baixesas del món, vista en somnis pels poetas joves y cantada sempre com a verge forta, pura e ideal...

OCTAVI PELL CUFFÍ

TEATRES

TEATRE MODERN. — LA ESCALINATA DE UN TRONO.

La darrera temporada ha estat feconda en emocions d'art, peró d'art a la moderna, com ja ho havia sigut la temporada d'hivern encara qu'en un ordre més casulá. Las tentativas més o menys afortunadas de nostres autors, els éxits de *Aygua que corre*, *Els Vells* y *L'Héroe*, no deixan d'ésser un bon auguri pera l'esdevenir. Els gustos de bona part del públich barceloni han anat evolucionant, y si's repeteixen sovint campanyas com l'última de la Mariani, acabarán per sufrir una revolució tan complerta com saludable.

Se'n ha anat la Mariani, y ens queda la Guerrero, que ab sa companyia y son repertori encarna una tradició artistica plena de falsetats, contra las que lluyta endebadas ella mateixa de tant en tant, puig no li falta talent pera compendre que son edifici trontolla. Aixis la hem vista aquesta temporada intentant fer teatre modern ab casi totas las obras qu'ha estrenat. Peró la que clogué la tanda dels estrenos importants, fou una obra de patró vell, posada en escena espléndidament: *La escalinata de un trono* de don Joseph Echegaray.

També estava espléndida la sala de Eldorado la nit del estreno. La omplenava com de costúm tot lo que de florit y buyt tenim a casa. A las galerias no hi faltava'l públich de bona fe que sol aplaudir tot lo que té visos de sensacional. En alguns recons escadussers s'hi veyan bastants aficionats més o menys conscients, més o menys pretensiosos, peró dels quals pot dirse qu'en sa majoria's prenen l'art en serio. Aquests hi sobravan. L'obra qu'anavan a veure no'ls podia pas satisfer. Mes el nom de l'Echegaray sugestiona, o al menys desperta curiositat; ademés la lley del contrast es fatal com totas las lleys, y a ella havian degut obehir al assistir al teatre.

Pera més contrast, també en un palco hi havia en Pérez Galdós, el més *modern* dels escriptors castellans, l'autor admirable de *Realidad*, l'autor felis de *Los Condenados*, el que a mon entendre s'ha equivocat en *Mariucha*...

Perque, diguis lo que's vulgui, un veritable autor modern no'l té pas el teatre castellá. En Galdós (permétissem la digressió) no ha fet en sa *Mariucha* sinó acceptar tot el fatalisme, tot l'estigma que pesa sobre la humanitat fa sigles y sigles per venirse acatant la injusta y terrible sentencia biblica «guanyarás el pa *ab la suhor del teu front*». No ha fet, donchs, obra moderna al fer l'apologia del trevall que regenera, puig no s'ha preocupat de deslligarlo del sufriment que embruteix. Ja sé que axió no entrava en els fins de sa obra; ja sé que aquella terrible sentencia biblica ve molt al cas pera combatre als aristócratas ganduls, fanátichs y viciosos; peró també ve com l'anell al dit pera convertir al negociant despert y afortunat en el tirá modern, y pera fer dels petits negociants un'altra aristocracia *del gech*, atenta sols al ideal del centim, pel que lluyta ab tant o més fanatisme y ab igual o major crudeltat que no lluytava pels seus ideals buyts l'aristocracia de rassa.

No es pas modern (qué ha d'ésser!) en Miquel Echegaray, l'estrafalari autor de *Caridad;* peró modern vol ésser en Linares, l'autor de *Aires de fuera*, obra de tesis enmatllevada; per moderns passan en Benavente, el pretensiós y cursi humorista de *La noche del sábado*, y fins en Rueda, perpetrador de *La Musa.* Y aixis podém anar citant totas las obras d'autors espanyols que'ns ha donat a coneixe la Guerrero aquesta temporada. Y no ens cal explicar el per qué'ns desagradan com a obras modernas, puig la explicació'ns la dona feta'l titul (entenguis bé, el titul) d'una d'aqueixas obras: *Malas herencias*, de don Joseph Echegaray. Tractantse de *malas herencias*, no hem de fer pas del tot responsables als autors espanyols (als catalans també'ls hi barrejém), que prou pena tenen si s'han educat en motllos tan estrets, y si han heretat, y atávicament produheixen, y's veuhen obligats a traginar, un bagatje tan passat de moda.

No: Castella no'l té un autor dramátich modern (y entenguis que prench aquesta paraula no tant en el sentit tendenciós que se li acostuma a donar, com en el sentit purament artistich que plau a mos gustos y conviccions); Castella no'l té un autor que pera escriure sas obras se posi en contacte directe ab la vida y'n tregui y s'assimili sas presents lluytas aspiracions e ideals. Lo que fan els autors castellans es elaborar en son despatx las obras, com quimichs qu'en sos laboratoris combinessin fórmulas y més fórmulas, sempre ab els mateixos components, adquirits de temps, guardats en un recó y, per lo tant, estantissos. Axió si, ab molta sanch freda, molta despreocupació y moltas pretensions. La qüestió es lograr la patent d'autor dramátich; un cop obtinguda, ja han fet a tots.

Es impossible cambiar de cop y volta'l modo d'ésser d'un teatre, en el que tants elements hi concorren: donchs si a Castella hi aparegués de sobte un autor modern, tampoch trobaria intérpretes. Ja sabém que'ls actors *més* moderns son la Guerrero y en Diaz de Mendoza, que fa poch desfiguraren l'*Arlequi rey* d'en Lothar d'un modo llastimós. Donchs, si axió fan ells...

Tornant a don Joseph Echegaray, crech que, ab tot y semblar avuy antiquat enfront d'en Galdós o d'en Benavente, portá a son temps quelcóm d'altament modern al teatre castellá ab concepcions com *O locura ó santi-*

dad, que per son fons sencer y genial feu caure en el ridicul las obras allavors en us, de tesis casulana y moral convinguda. L'Echegaray, donchs, ab *O locura ó santidad* fundá y sostingué un teatre de coloraynas, peró ab vistasa lo modern; fou un innovador; formá un teatre de tranzició pera facilitar la evolució als que'l seguissin. Peró l'Echegaray conreuhá també, ab personalitat inconfundible, un género ultraromántich, heroich o de capa y espasa. Conreuhant aquest género, tot imaginació, hi aparegué sovint el poeta que obtingué *triomfs* tan merescuts com el de *En el seno de la muerte;* peró dintre del mateix género ha escrit obras tan falsas y enlluhernadoras com *En el pilar y en la cruz*, *Mar sin orillas*, *Un milagro en Egipto*, *Haroldo el normando*, etc., y darrerament *La escalinata de un trono*.

No ha obtingut aquesta última l'éxit de las altras. ¿Per qué? ¿Perque l'Echegaray, autor de més de seixanta dramas, se sent fadigat y ha entrat ja en son periode de decadencia? No ho crech pas aixis. Sa darrera obra no es pas inferior a las altras, y d'obras per l'estil podria produhirme sempre, per anys que visqués, si conservava'l mateix humor, la mateixa imaginació, o la mateixa ignocencia primitiva.

¿Se deu, donchs, a la falta d'intérpretes la fredor ab que ha sigut acullit el darrer drama de l'Echegaray? Podría ésser, peró tampoch ho crech. Avans de tot cal saber lo que enteném per intérpretes. Si en Calvo, per exemple, que manejava ab trassa'l *latiguillo*, y tenía una veu ab més registrés que una orga, y's feya aplaudir lo mateix recitant versos dolents que versos bons, y entusiasmava ab sos crits y sos plors; si en Calvo, dich, era un *intérprete*, concedit: l'Echegaray avuy no té intérpretes. Si la majoria de personatjes y situacions del teatre d'Echegaray, d'una psicología barrohera, ab monólechs innecessaris, ab *duelos* de paraulas, ab tota aquella xerrameca en que s'hi barrejan incessantment *Dios*, *Satanás*, la *luz febea*, el *rayo*, las *sombras espesas*, els *abortos* y las *infamias*, etcétera, etc.; si tot aixó ha pogut may ésser *interpretat*, reconech qu'avuy l'Echegaray sucumbeix per falta d'intérpretes.

Peró com que per'haverhi intérpretes cal que hi hagi quelcóm més que situacions *épatantes*, versos *sonoros* y actors que *declamin*; com que ni l'Echegaray ni en Calvo solian fert art de debó quan plegats trevallavan; com que un y altre's limitavan a fer equilibris, *deixarse anar* y caure drets com els gats, perque'l públich ja'n tenía prou ab aixó, resultava que, sens *interpretar* l'un al altre, sens haver nascut l'un pera l'altre, anant pel seu compte cada hu, se completavan y feyan efecte. Y si en las situacions més buydas, que l'autor eternisava ab versos, l'*intérprete*'s feya aplaudir, jo'm pregunto: ¿qu'era lo que interpretava? Creçh, donchs, que obras com *La escalinata de un trono* no han pogut tenir may verdaders intérpretes.

Un fill de pares desconeguts, Roger, jove somniador y sedent de gloria, está enamorat de Teodora; aquesta es copdiciada per Stéfano, tirá de Pissa, que per'apoderarsen, fa sabedor a Roger de quins foren sos pares: uns miserables assessins. Desilusió y desespero de Roger, que penetrat de sa trista condició, dubta del amor de Teodora obstinadament, y tant més com més ella s'esforsa en probarli que l'estima. (Aquesta desconfiansa del home desgraciat, y sa natural gelosia, hauría sigut lo més humá del drama si l'autor hagués tingut més de psicólech que de versayre.) Tribulacions de Teodora y Roger, qui va cayent en els paranys disposats pel tirá, insultant a aquest y fent que l'empresoni. Treva ilógica e incomprensible del empresonament de Roger y escena tétrica al cementiri de Pissa, entre Roger y Teodora, devant de la tomba dels pares d'ell. Grans planys de Teodora, empenyada en probarli son amor y en salvarlo. Calma trágica de Roger. Aparició del tirá. Nou empresonament de Roger, que agredeix al tirá y maleheix a Teodora. Sacrifici de Teodora casantse ab el tirá. Suplici de Roger, qu'es arrossegat per las turbas el dia mateix de las bodas del tirá y Teodora. Aparició de Roger devant d'abdós a instancias d'ella, que fingeix complaures en els horribles sufriments del que fou son promés, a qui contempla moribond, cubert de sanch, verdanchs e inmondicia. Esclat de passió entre'ls dos amants, sorpresa del poble, y punyalada de Teodora al tirá pera evitar que la separin de Roger, a qui ha venjat, y quin suplici comparteix. Aquests son els principals episodis del drama, amanits ab l'obligat acompanyament d'uns quants cavallers unas quantas damas, y molts *rufianes*, matons, bruixas, borratxos y *tragos... digo, trasgos*. (Aixó darrer, per si no ho entenen, es un *xiste* de l'obra.) Tot fals, tot monstruós. L'Echegaray com de costúm, no ha sapigut trobar humanitat ni bellesa en l'assumpte escullit. Al menys hagués cuydat de fer humá'l llenguatje, ja que no'ls procediments: peró aixó, que tampoch ho ha fet may, tampoch tenim dret a exigirli.

El suplici de Roger, escena capdal del drama, recorda un episodi d'una obra mestra: la *Salambó* d'en Flaubert. El suplici de Matho, *llegit* en las superbas páginas de Flaubert, sugestiona més fondament que'l suplici de Roger *vist* sobre las taulas. No obstant, Echegaray ha tingut ab aquesta escena un atreviment digne d'ell y que no'm sembla pas vulgar.

Literariament, no hi há per hónt agafar l'obra. Véginse com a mostra'ls següents versos, que no son pas els pitjors:

ROGER. Vamos lejos de esas tumbas,
que su vista me enloquece
y al tocarlas me parece
que es posible que sucumbas,
como no pensé jamás,
¡por mi mano temblorosa!
y que ruedes en la fosa
que labraron ahí detrás.
. . . .
TEODORA. Pues escucha, por mi parte,
lo que tengo que decirte.
ROGER. Pues empieza: voy á oirte.
TEODORA. Es que voy á contestarte
con las iras que me presta
el cariño que derrumbas:
pero cerca de esas tumbas,
que me inspiren la respuesta.
. . . .
Pero al sentir el ultraje
de que me juzgas capaz,
hundir quisiera mi faz,
cuando un golpe resquebraje
esas piedras, en los huecos
en que la argamasa falta,
y preguntar en voz alta
á los esqueletos secos
que están á diestra y siniestra
de la sepulcral pared:
«¿Veis mi cara? Responded.
¿Fué de este modo la vuestra?»
. . . .
¡Qué invención! ¿A eso se atreve?
¡En la tragedia retoza!...
¡Sigue, que el tirano goza
con su muy amada plebe!
. . . .

Si aquests versos fossin d'un altre autor, diria que son dolents .Peró's tracta de l'Echegaray, y no puch. ¿Per qué? Perque l'Echegaray, en sa comedia *Un crítico incipiente*, ha escrit lo següent:

No es preciso hacer buenos versos. Exigir que, además de versos, sean buenos, son demasiadas exigencias.

Heusaquí una bona manera de tancar de cop. L'Echegaray es molt indulgent ab els versayres, y ademés es tan bona persona, que mereix respecte. Peró en Tintorer, a qui ab prou sentiment de ma part y en perjudici de la crítica'm veig avuy obligat a substituhir, deya no fa gayres dias en una de sas crónicas que don Joseph Echegaray será tan bo com se vulgui peró també es... tot un plaga.

La interpretació de *La escalinata de un trono* fou tot lo bona que podía ésser. Els actors s'esforsaren a ferho bé, lograntho de tant en tant. En Diaz de Mendoza estigué acertat en el monólech final del segón acte y en sa sortida a escena en el quart, y tingué durant l'obra alguns moments de virilitat y energía. La Guerrero, malament. Li mancan facultats pera dir aquells versos tan *sonoros;* li falta *saber llensarse* o *poder llensarse*. En la escena del cementiri's feu aplaudir, peró no va pas convence. Hi sobrava somiqueig e hi faltava ánima. En Cirera fent de tirá, discret, com tots els demés, a excepció d'en Perrin, que no estigué discret ni indiscret, sinó senzillament feu un beneyt tota la nit. Es nebot del difunt Vico y té la mania d'imitar a son oncle, peró no las bonas qualitats, qu'axó es impossible, sinó'ls defectes y'ls vicis, no descuydantse la veu de coll, ni la tos, ni l'escupir com un vell. Ens sembla qu'en Fernando li hauria d'advertir que certas imitacions, més que imitacions son beneyterias, y que algunas son de tan mal gust, que no fan riure sinó que fan pena. Devegadas no es sols qüestió de formalitat, sinó de bonas formas.

Els crits de las turbas, en l'ultim acte, *parlaren* en favor de la direcció escénica. Els trajos, richs, hermosos y de molt carácter; el decorat ben propi y d'efecte, sobre tot en els actes primer y tercer. L'Echegaray pot estar content de la manera cóm li han presentat l'obra, a la qual moltas vegadas atribuhi'l públich un escayent color d'época, que sols a la bona presentació era degut.

NOTAS BIBLIOGRÁFICAS

FONÉTICA SEMÍTICH-CATALANA. *Seguida d'un vocabulari d'etimologies catalá-semítiques, per Mossén Marián Grandía. — Sarriá-Barcelona.—Escola Tipográfica y Llibrería Salesiana.—1903.*

Al publicarse la *Gramática Etimológica Catalana* y al emetren judici crítich, ja remarcarem en aquestas mateixas planas la importancia d'aytal obra y reconeguerem de cop y sense *distingos* el talent del humil capellá solsoni. Diguerem que sa gramática era la més profonda y la feta ab més estudi de totas las publicadas fins avuy, Lo que no dirém es que sia l'*última paraula;* axó fora arriscat, naturalment, y més avuy, que sobre'l particular hi há tantas *capelletas*, que aviat durán la complerta confusió, que ja comensa a iniciarse en la *massa* d'escriptors y literats. Per la nostra part dirém qu'es dificil ara per ara donar la gramática que s'adapti a totas las circunstancias, y més donarla una sola persona, que per més que fos autorisadíssima no trobaría'ls topants ni faria pas l'efecte desitjat, encara que's tractés de personas com l'Aguiló, Verdaguer, Thos, etcétera, etc., ni que s'agafés un plan ab la base d'estil del més autorisat literat... en Guimerá, per exemple, qu'avuy es la figura més ressurtint del moviment literari de nostra Catalunya. La gramática qu'aixís surtis

seria com moltas d'altras, y potser es un bé pera nostra literatura que no surti, puig que la sola idea d'academisar una cosa ja'ns esborrona, y més que més nostra llengua tan estimada, que no pot pas sufrir els cordills d'una freda uniformitat. Aixó no vol dir que no sian necessarias las *gramáticas* que puguin surtir... N'hi há, es cert, un bon estol, y en sa majoria de grans condicions, y de desitjar es que'n surtin més cada dia, baldament una en cada comarca, pera facilitar d'aquesta manera l'estudi general de la nostra llengua; y aquest trevall hauria d'ésser fet per persona nascuda en la respectiva comarca, per dar aixis ben fonamentada la base d'aqueix grandiós edifici filólech.

L'estudi qu'ab el titul qu'encapsa'l present judici acaba de donar a llum el doctor Grandia, es un raig de llum ben potent en la tenebrosa fosca que domina al entorn del bressol de nostra preuhada llengua. L'objecte principal qu'ha motivat aytal publicació es el de donar provas decissivas defensant las tres assercions qu'alguns critichs li contradigueren, la majoria d'ells, per no dir tots, ab desconeixement de materia primitiva, de la que tan empapat n'está l'escriptor-filólech solsoni.

Deya en la introducció de sa esmentada gramática que la primera llengua de Catalunya es la semitica, que las paraulas catalanas deuhen reduhirse a arrels semiticas, y que la llatinisació romana del catalá es en part aparent, y lo real es degut forsa als temps posteriors a la dominació de Roma. Y sobre la defensa d'aquestas proposicions ens diu l'autor, y ho creyém de totas veras perque'l coneixém, que no té cap carácter de defensa personal. Diu qu'es de major importancia. En primer lloch trenca la rutina de la llingüistica y tracta d'enllassar, *no ja'ls membres d'una familia lingüistica, sinó dugas entre sí, aixó es: la indo-europea y la semitica.* Aixó ho fa l'autor admirablement y ab una convicció fondissima, anant a beure directament a la deu primitiva, esbrinant las llenguas mortas ab coneixements gens comuns.

Al final de la nota presentativa de la seva obra diu al llegidor. «Previnchte que res dono com a dogma. El trevall es un estudi y no té altra forsa sinó la de la rahó. Si en aquest camp de miratje (qu'ho es bon xich encara'l camp etimológich) hi veus terra ahont jo he vist aygua, digasmho y vindré ab tu, que'm plau molt la terra, perque es ferma.» L'home qu'aixís parla es digne d'ésser escoltat, y no dubtém qu'entre la gent desapassionada será atés en moltas rahons qu'ell exposa, resoltament indiscutibles.

Hem resseguit assedegats el vocabulari extens que va al final de l'obra, y l'hem trobat meritissim, apart d'algunas paraulas agafadas al extrém y deixántlashi massa al descubert l'arrel, que no acceptém vagi ja en el terme adaptat y vulgarisat. Ademés, hi há algún terme resoltament foraster y per cert agafat a la castellana.

Aixó no fa cap mal a l'obra, que recomaném als nostres llegidors, tot esperant que mossén Grandia publiqui sa gramática preceptiva pera popularisar son estudi, qu'es ben digne.

—

Biblioteca Popular de «L'Avenç».—J. Pous Pagés.—Per la vida.—*Novela.*

El jove escriptor J. Pous y Pagés ha publicat ab el titul *Per la vida* una noveleta digna de tot elogi en conjunt, y que conté fragments verament notables, dignes d'ésser firmat per un novelista modern dels de justa fama. La tesis hi está exposada ab gran valentia, y'l lector despert pot ovirarla ja en los primeras planas, a través d'aquellas descripcions tan escayentas, encara qu'en aytals descripcions s'hi noti a voltas certa vacilació en l'estil del narrador. De totas maneras, ja fa prou qui en sa primera novela mostra la empenta d'en Pous y Pagés. No serém nosaltres qui li discutim la tesis, ben enlayrada per cert, ni puntualisém fins a quin punt ha lograt sustraures a la vulgaritat al desenrotllarla. Aquesta es la gran dificultat pera l'artista que vol ésser modern. Lo qu'es indubtable es qu'en Pous y Pagés logra impressionar de debó en moltas de las páginas de sa obra, plenas d'emoció y de forsa. Las dugas figuras principals de la novela, el Corbo y en Pau, representantas de tot l'antagonisme social y totas las injustas lluytas cada jorn més enverinadas per falta d'abnegació o de ver esperit de justicia, están presentadas admirablement, y son dos carácters sencers. Entre'ls demés personatjes n'hi há que tenen tot l'encis de la realitat, y alguns altres que's veu que sols hi son com a recurs, no deixant, per aixó, d'arrodonir el conjunt, que com hem dit es notable. Nostra enhorabona, donchs, al autor, a qui augurém falaguer pervindre en las lletras catalanas.

—

José de Alemany y Milá. — Los Estados Unidos: Impresiones de viaje. — *Barcelona, 1903. Imp. de Francisco Baxarías. Balmes, 71.*

Ab gust hem llegit aquesta obreta, en la que'l senyor Alemany—ab un estil que per sa claretat y senzillesa revela un carácter catalá, ab tot y estar el llibre escrit en llengua castellana—fa un compendiat estudi dels Estats Units, sa organisació politica, sa cultura, son carácter y costums. No sembla sinó que l'autor ens parli d'una terra de promissió, a nosaltres tristos ciutadans del endarrerit Estat espanyol, al enumerar y detallar lo que'ls yankees inverteixen en higiene, educació, po-

icia urbana, etc. Admira verament l'esfors d'aquell poble primitiu en art, peró avensadíssim en ciencia, y quin individualisme, sens excloure 'l principi d'autoritat, dona lloch a un gran respecte mútuu y a una llibertat quasi perfecta. L'autor s'ocupa ab predilecció de la vida y costums de las grans ciutats de la Confederació nortamericana, en las quals els pressupostos pera instrucció pública son grandiosos. Aixís a New-York durant l'any darrer se consignaren 21.000.000 de dollars a aquest fi, sense comptar els milions que pera la creació d'escolas donan també'ls particulars. A pesar seu, al autor se li escapan a cada moment reflexions amargas respecte d'Espanya, aquest pais que sens haverse constituhit pel gran esfors de sos fills, com els Estats Units, tant malparlá dels yankees durant l'última guerra, dihéntloshi egoistas, crudels, cobarts y fins mals patriotas, a n'ells, que tan gran han sabut fer la seva patria y tants exemples de civisme saben donar constantment.

—

Higiene del alma.—La casa editorial Gili es una de las qu'han trencat la rutina establerta ja d'antich, d'editar obras *d'entrega*, y si no d'entrega, d'altras bastant insulsas, predominant las traduccions desastrosas y encarregadas *a tant la plana*. La casa esmentada, en son curt temps d'establiment, ha donat a llum un floret de llibres dignes de lloansa en las diferentas esferas del saber.

Avuy aumenta la llista ab la traducció de la célebre obra del Baró de Feuchtersleben, quin original alemany ha soportat 45 edicions. La traducció castellana deguda a Manel Angelón y J. Góngora ha sigut pera nosaltres del tot agradable, desprenentsen de totas sas planas la boyrosa peró subtil filosofia alemanya, portant dintre l'esperit l'ambient d'un ascetisme auténtich rarament emanat de moltas obras de lectura piadosa. Els diferents estats de l'ánima's defineixen en el decurs de l'obra ab veritat y simplicitat consoladoras.

—

Elementos de química agrícola.—Altra obra editada per la casa Gili es la que porta aquest titul. Deguda a la ploma experta del doctor Casimir Brugués, embrassa una pila de coneixements a quin més d'utilitat pels que's dedican al cultiu de la terra; y no es pas que's donguin en ella reglas de preceptiva agricola al estil d'ara, no: lo que'l doctor Brugués ha estotjat en el volúm-manual, son un enfilall de coneixements sobre ciencia tan delicada y que molts creuhen vulgar, que ab tanta fe y entusiasme conreuha l'autor, quin nom es respectable y quina amistat ens honra. Reflex d'aquest aciensament son els innombrables articles qu'ha publicat en revistas professionals, y sobre tot en l'antiga y estimada *Renaixensa*, ahont son nom molt temps ha sigut ferma columna d'una publicació a la que, a nostre entendre, tant li escáu l'ambient de la terra al costat de las candentas disquisicions politicas. A no mancarnos espay, continuariam aquí'l prólech d'en Manel Raventós, document autorisat y'l mellor elogi que podriam fer de l'obra, qu'es de vera necessitat pera la classe agricola, a la que tan sovint se li endossan llibres de sospitosa utilitat.

—

La escultura antigua y moderna.—També forma part de la colecció *Manuales enciclopédicos-Gili* aquesta obra del catedrátich de Literatura y Art en la Universitat Central don Elias Tormo y Monzó. Es un compendi breu, al ensemps que just y rahonat, de la escultura en totas sas épocas. Es clar que pera'l qu'ha llegit obras profondas, com ne corren, y de vera trascendencia fins en nostra propia llengua, com per exemple la de mossén Gudiol, conservador del Museu de Vich, el compendi del doctor Tormo será deficient; mes, pera'ls qu'han de comensar a esbrinar tan importants coneixements, fa son servey y es d'utilitat. Com a model d'erudició y coneixement de la materia tractada en l'obra, posém en primer lloch el capitul: *El realismo en la escultura sepulcral del antiguo imperio memfita*, y *la estatuaria monumental del imperio tébano*. Potser si'ns enfondissim a esbrinar fil per randa'l llibre, diriam quelcóm de la part en que tracta l'autor del periode arcaich y de la esculptura persa, y alashoras no tot serian elogis, puig en algún punt no hi estém del tot conformes; mes com qu'això requereix un estudi comparatiu, y'l temps ens manca, no podém pas ferho puig a corre cuyta es perillós. L'obra en general es d'importancia, y la recomaném a nostres llegidors.

NOVAS

La vaga general que pera'l dilluns estava convinguda, fracassá per complert. Aquesta vegada'ls obrers catalans han sabut entendre els seus interessos; aquesta vegada, desohint las prédicas dels llibertaris, s'haurán pogut convence de que aqueixos tals son els menos, y de que la inmensa majoria dels trevalladors de nostra terra, lo que vol es trevallar. L'orgull de dirse avensat ha influhit en ells durant molt temps, y l'afany de redempció'ls ha portat per viaranys utópichs y negatius,

fentlos més desgraciats. Qu' aprenguin els obrers de bona fe, y que cuydin d'evitar las tiranias dels mals companys tant com las tiranías dels amos. L'obrer catalá, per sas condicions de cultura, per sa laboriositat, ha sabut donar honor y prestigi a nostre poble, qu'avuy es la enveja dels demés pobles de Espanya. Donchs pensi l'obrer catalá que no está en el cas de rebre llissons de ningú pera redimirse. L'obra que per medi del trevall ve realisant Catalunya, no han d arribar pas a desferla uns quants sobrevinguts ab las sevas doctrinas mal llegidas y mal pahidas: que al fi y al cap ja ho la sabém nosaltres que per sobre del trevall hi há la dignitat del individuu, y son dret a fruhir la vida y deslliurarse en la possible de tota opressió, y tot lo demés que'ns predican. Y consti que si'ls camins empresos fossin bons, no'ns expressariam pas aixís.

—

La Iglesia ja té quefe. El cónclave acaba d'elegir papa al cardenal Giuseppe Sarto, patriarca de Venecia, qui regnará ab el nom de Pio X.

La sorpresa qu'ha produhit aquesta elecció ha sigut gran. Tothóm tenía'ls ulls fixos en els cardenals Rampolla, Oreglia, Gothi, Vanutteli y alguns altres, que per sa part esperavan el nombrament de pontifex ab ansia mal dissimulada.

Si'l nou papa (que n'hi há que diuhen qu'es sabi y humil) sab continuar la politica del gran Lleó XIII, la Iglesia estará d'enhorabona; de lo contrari, tot se'n anirá a rodar. Veurém lo que dará de si Pio X. Nosaltres *els lliberals* simpatisém ab sa elecció, en quant no ve a regnar hereditariament, com a rey *por derecho divino;* peró com que després ens el fan infalible, heusaqui que no podém ésser *papistas de cap papa*.

—

Els republicans y'ls socialistas han xiulat a Bilbao'l *Guernikako Arbola*.

No diuhen si ho han fet en nom de la llibertat, peró es de suposar, ja qu'en aquesta *democrática* Espanya'ls partits extrems, els qu'haurían de dar mostras d'esperit més ample que ningú, están subjectes com el qui més a las passions del sectari.

Sort, en mitj de tot, que com més fan més se desacreditan, puig som nosaltres y no ells els qu'hem de durla la llibertat veritable, fent el foch nou qu'ha de consumir els régims injustos ensemps que las passions enverinadas dels falsos apóstols de la llibertat.

—

El «Centre Fraternal de Cultura» ha publicat una circular donant compte de sa constitució y del enlayrat fi que persegueix, com es «la justa y benfactora expansió del sér humá en els seus variats aspectes», això es, el desenrotllo de la humana naturalesa per la Ciencia y per l'Art, fomentant en tots sentits la Vida. Entre altres paragrafs remarcables de dita circular, s'hi llegeixen els següents:

Com espléndit corol·lari de tant elevada aspiració, reivindiquem pera aquest centre fraternal de civilisació, a tot hom obert, et titul d'eminentment antidogmatic i antisectari. Essent evident que hi ha veritats dels nostres pares que són mentides nostres, hem d'admetre que, de veritats afirmades per nosaltres, puguen tal volta dir-ne mentides els nostres fills

No podiem pas inspirar nos en altre criteri, ja que és a la possessió de coneixements no descoberts encara, que s deurà l que s concebeixin veritats mai somiades.

N'hi ha bé prou, am les raons susdites, pera poder afermar am tota certesa l més complet deslliurament de prejudicis i restriccions en la vida del nostre estimat *Centre.*

La circular té per principal objecte demanar la cooperació de tots els que simpatisin ab els desinteressats propósits d'aquell Centre, als quals poden contribuhir envianthi las obras que tinguin a bé pera formar una nodrida biblioteca.

—

Publicacions rebudas:

Casa de muñeca: drama d'E. Ibsen, en tres actes, traducció castellana de A. P. Aquesta obra del famós dramaturch noruech forma'l volúm VII de la *Biblioteca del Teatro Antiguo y Moderno*, que tant contribuheix a vulgarisar el coneixement de las grans obras dramáticas. Preu, una pesseta.

Nostre bon amich el conegut editor de postals artisticas en Lluis Bartrina ha publicat una serie de deu tarjetas, representant las principals escenas de *Mariucha* y un magnifich retrat de son autor don Benet Pérez Galdós. El bon gust d'aquestas postals y'l bon partit que s'ha tret del tiratje, a pesar d'ésser tretas las fotografias al *magnesium*, fan honor al senyor Brrtrina y al establiment d'en Thomas.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no sían inédits.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

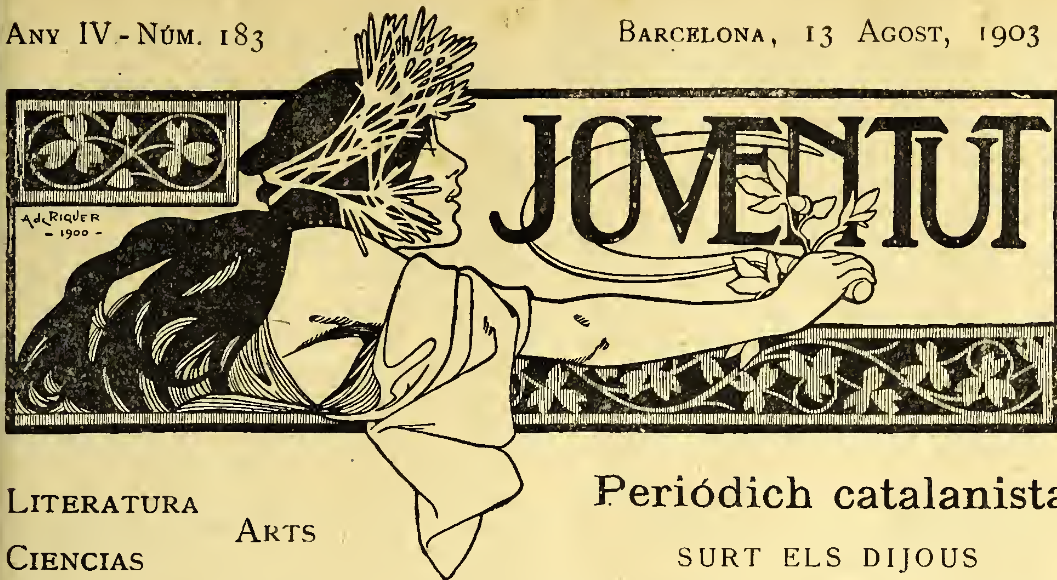
Preus de suscripció:

CATALUNYA:	Un any.	8	Pessetas.
»	Mitj any.	4'50	»
»	Trimestre.	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA:			
	Un any.	9	»
EXTRANGER:	Un any.	10	Franchs.
Número corrent.		20	Céntims.
»	atrassat, ab folletins. . . .	40	»
»	» sense folletins. . .	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

Fidel Giró, impressor.— Carrer de Valencia, 233

Any IV - Núm. 183 Barcelona, 13 Agost, 1903

Literatura
Arts
Ciencias

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

Número corrent.	20	céntims.
» atrassat, ab folletins. .	40	»
» » sense folletins.	25	»

SUMARI:

FOLLETI:

BARCELONA CENTRALISTA

Una de las argucias de mala fe qu'han fet corre per las comarcas de Catalunya'ls eterns enemichs de la patria, entre'ls que per malestrugansa s'hi comptan fills d'ella mateixa que s'han engreixat y arrodonit aferrats al mugró del caciquisme, es la de que Barcelona aspira a exercir un centralisme dins de la regió, centralisme que ja profetisan será pitjor que'l que s'exerceix desde Madrid.

Es ja hora de protestar contra tal infamia, que si bé no hi creu cap home de clar enteniment, pot pertorbar la fe dels de pensa senzilla qu'escoltan els arguments dels hipócritas sense véurehi gota de malicia.

De primer antuvi se'ls ha de contestar, als qu'ab tanta mala fe combaten, que'l Catalanisme no pot contradir may son esperit profondament individualista, identificat essencialment ab nostre carácter. En tots sos actes, en las reunions d'Assambleas formadas per delegats *de totas las comarcas* y celebradas *en diferents punts de Catalunya*, ha posat en práctica'l principi autonomista; y las bases aprobadas y'ls acorts presos en ellas confirman de ple'l seu esperit.

La base 10.ª de la constitució aprobada a Manresa diu:

«Se reconeixerá a la *comarca natural* la major latitut possible d'atribucions administrativas pera'l govern de sos interessos y satisfacció de sas necessitats. En cada comarca s'organisará un consell, nombrat pels municipis de la mateixa, qu'exercirá las citadas atribucions».

Y la base 11.ª diu:

«Se concedirán al *municipi* totas las atribucions que necessita pera'l cuydado de sos interessos propis y exclusius».

Traspúa encara aquesta sana concepció descentralisadora en bon nombre d'acorts presos en las diversas Assambleas, peró més qu'en altra cosa's pot apoyar fortament en rahons d'ordre purament moral y en rahons d'alta conveniencia social.

No es avinent parlar d'una ciutat agafantla en globo y atribuhintli sentiments e ideas com si fos un individuu, per la senzilla rahó de

qu'es una acumulació d'individuus, tan heterogenis y ab tan diversas maneras de pensar. Ab tot, si descomptém la població flotant, els extranjers aquí establerts, els innombrables obrers y captayres que venen d'altras terras, els empleats, militars, guardas, etc., es a dir, tots aquells que de moment no més hi tenen interessos d'ordre material, reduhirém la dificultat de la generalisació y'ns trobarém ab tres grans grupos genuinament barcelonins: l'intelectual, en el que s'hi poden incloure'ls literats, els artistas, els sacerdots y'ls homes de carrera; el comercial, ahont s'hi pot incloure'l gran y'l petit comers com la gran y petita industria; y l'obrer, en el que s'hi deuhen incloure tota mena de trevalladors.

Ara bé: reduhida la Barcelona auténtica a aquests tres grupos, ja's pot generalisar y discorre sobre lo que sent y pensa Barcelona.

El grupo intelectual y'l comercial son franca y sincerament descentralisadors. El primer ha sigut y es el cap del moviment, basa'l seu catalanisme en una base ferma, la historia y la ciencia social, l'alenta ab l'amor patri y'l sentiment de la dignitat humana, y li dona una gran volada, l'aspiració a la llibertat.

El segón grupo professa un catalanisme práctich. Se veu malmenat en sos interessos, doblegat pel pes feixuch dels impostos, treu comptes, y li sembla que de son si surtirian millors administradors dels cabals públichs.

El tercer grupo, el poble trevallador, sacrificat més que cap altre a la desastrosa gerencia espanyola, té'l cap escalfat per prédicas subversivas, culpa de son malestar primerament al amo y després a la monarquía, y las dugas vegadas erra'l tret, perque no s'adona de qu'es deguda al regim centralista la mixtificació de llibertat de que *gosa;* regim que li permet entusiasmarse y, quan está entusiasmat, ab el *maüser* el posa a rotllo. No garbella bé l'alcans de sos drets imaginaris, puig que sos drets individuals son de fet lletra morta; ni ha comprés ben bé'ls drets que li dona'l Catalanisme.

Mes, ab tot, existeixen algunas associacions obreras afiliadas al Catalanisme, formadas pels que trevallan en oficis e industrias que requereixen certa inteligencia; y cada jorn se'n van formant de novas.

Ara al dir Barcelona ja'ns entendrém: voldrém dir la Barcelona catalanista, composta de tot lo que val, puig fins hi compto aquells esgarriats qu'en el fons senten viu en son cor l'amor a la terra.

De Barcelona, donchs, podém afirmar que no aspirá a centralisar a cap comarca, per la senzillíssima rahó de que no ho necessita, y per la poderosa rahó de que no li convé. La corrent centralista qu'ha bufat tants anys per tota Europa l'ha engrandida, l'ha extesa y li ha donat la forsa qu'ara posseheix. Ara sent plétora de vida y necessita escamparla per tot arreu. Si nó ho necessités, si sa ambició hagués sigut exercir la hegemonia de Catalunya, ni s'hauria parlat may de Catalanisme, ni Barcelona hauria sigut son bressol. ¿Qui podrá negar la sinceritat, l'altruhisme d'aquells catalans ilustres que predicavan ideas autonomistas ab l'absoluta seguritat de que no més escampavan llevor? En Rubió y Ors, en Pi y Margall, en Robert, en Pelay Briz, l'Aguiló, l'Almirall, aymaren tota la patria.

Pera centralisar, Barcelona no hauria de fer més que procurar que no cambiés l'estat de cosas actual, puig sa creixensa, portada en gran part per l'afluhencia de catalans de totas las comarcas (ademés dels forasters que venen aquí creyent qu'es Xauxa), sempre li donaria una forsa devant de Madrid, tan respectable, que no podrian may deixar de escoltarla, y las dugas capitals ben avingudas podrian anar xuclant pacíficament la vida de tota la peninsula.

Peró Barcelona, la Barcelona que pensa, que sent, y fins la Barcelona que s'enriqueix, no ho vol això. El seu somni daurat es la expansió de la vida per tot Catalunya, y si possible fos, per tot Espanya, que no en va hem sufert ab ella la péssima organisació centralista. El somni daurat de Barcelona es reaccionar aquesta regió malalta de la hipertrofia de la capital, es ressucitar aquella gran Catalunya que vivia *tota* la gran vida dels pobles actius, que arreu aixecava monuments testimoniadors de sa grandesa, com els que's poden admirar a Girona, a Tarragona y a Lleyda, aixís com en vilas, pobles y llogarets, quin monument, més gran ó més petit, dona fe de la vida que gaudia.

Aquí estém congestionats, la capital va

prenent proporcions alarmants, l'afluhencia d'extranjers, d'espanyols y catalans, ens ofega, l'aglomeració de gent de tota mena'ns desmoralisa, no estém preparats pera encabir tanta gernació, la higiene no pot establirse tal y com se deuria, la ciutat n'está malalta, la mortaldat creix, y si bé's desenrotllan l'activitat y la riquesa, també aumentan la degeneració y'l pauperisme. Intelectual y moralment també'n sufrím; ens adulteran la parla, y'ls inmigrants, empesos per la lluyta per la vida, llensan al mar el lastre dels escrúpuls, y desgraciadament no sempre son de lo mellor com a inteligencia y cultura, preocupats avans que tot en arrelarse.

Necessitém derivatius a la forsa sobrera, cerquém un equilibri pera conservar la salut; a la llarga, la despopulació dels camps y dels conreus a favor del engrandiment de la ciutat no pot menys d'éssernos fatal. Y si tota la regió fos plena y forta y viva, Barcelona no faria més que guanyarhi, orgullosa d'ésser la bella capital de tan hermosa patria.

Vegi qui vulgui si'ns convé la descentralisació. Ens convé y la desitjém. Voldriam veure totas las comarcas ricas aprofitant totas sas fonts de benestar, mantenint sens esfors á tots sos naturals; voldriam la resurrecció de las ciutats mortas; que'l port de Tarragona tornés a ésser ple de tráfech; que se'n fundés un altre á Rosas; que a tot arreu s'escampés la feconda vitalitat de la energia catalana; y que baix tots els aspectes, en tots els rams, Catalunya, *tota* Catalunya, tornés a ésser «*rica y plena*».

SEBASTIÁ JUNYENT

OBSERVACIONS SOBRE LA VIDA MODERNA (1)

APUNTES PERA UN LLIBRE QUE NO SURTIRÁ MAY

XVII

Tres son els actes més interessants que fa l'home: neixe, casarse, morir. Pel primer se lliga ab la vida y ab la societat; pel segón se lliga ab la dona y la familia; pel tercer se lliga ab la eternitat, y ab Deu o la naturalesa — com vulguin. — Nota característica: aquests tres actes, els més trascendentals, els fa l'home inconscientment. Perque en realitat l'home no neix, el fan neixe; no's casa,'s deixa casar; no's mor, se mata sense donarsen compte. En això troban els fatalistas y deterministas el seu argument més sólit pera negar la llibertat humana. Si'ls tres actes que compendian tota la vida, l'home'ls fa inconscientment, la llibertat es un *mito*. En tot cas si l'home es lliure, sa llibertat de ben poca cosa li serveix.

Mes deixém de banda aquesta qüestió, axís com la referent al matrimoni y a la mort, y fixemnos en el primer acte del home, sens dubte'l més trascendental. No es necessari demostrar que neixém perque'ns fan neixe, que neixém fatalment. Som la conseqüencia d'un acte en el que no hi tinguerem art ni part. Aquest acte pot ésser considerat baix diferents punts de vista, tots ben curiosos.

1.er Baix el punt de vista religiós. Mirat axís, es la poma del Evangeli, es un pecat, no ja sols pels pares, sinó també pels fills. No hi fa res que'ls fills no hi tinguessin res que veure, no'n menjessin de poma; no hi fa res que la iglesia autorisés als pares pera menjarne per medi d'un sagrament. A pesar de tot es un pecat, mellor dit: en un acte dos pecats, pecat pels pares y pecat pel fill. Jo voldria desembullar aquesta troca y no puch. Es l'etern *galimatías* de la iglesia romana. No hi há medi de treuren l'aygua clara. Jo m'imagino per un moment dos homes, un dels quins clava una ganivetada per la esquena al altre y'l deixa mort, y tracto de veure en aquell acte dos crims, el del assessí y'l del assessinat, y no'n trobo més que un, per més que barrini. Donchs la iglesia en una sola poma n'hi troba dos. Bé es veritat que la iglesia tan aviat n'hi troba dos com cap, donchs ja ho hem vist avans que'l matrimoni es un sagrament que vos autorisa pera menjar poma.

De primer antuvi, aquesta flagrant contradicció, que fins un nen troba entre'ls dos sagraments de la iglesia baptisme y matrimoni, es la més grossa ensopegada de la religió católica; perque fins l'home menys viu se recorda tot seguit d'alló que diuhen els castellans: «*Si votos, ¿para qué rejas? Si*

---

(1) Véginse'ls números 107, 108, 112, 113, 120, 126, 130, 131, 132, 133, 136, 152 y 155 de JOVENTUT.

rejas, ¿para qué votos?» Si'l matrimoni es sagrat, ¿per qué rentarlo ab l'aygua del baptisme? Y si no es sagrat, si es brut, si s'ha de rentar, ¿per qué benehirlo? Sembla que això es evident, es lògica pura. Si: però hi há un'altra lógica, la lógica *parda;* es a dir, la lógica de la *ilógica.*

Tractaré d'explicarme. La iglesia romana, ab aquell gran sentit d'humanitat que la caracterisa, parteix del següent principi qu'es la veritat pura. «L'home es el sér ilógich per excelencia; y essent aixís, l'únich medi que no's pot usar pera dominarlo es tractar de convéncel.» La iglesia diu: «Si rahoném, estém perduts. No s'ha de parlar á la reflexió, sinó al sentiment. Ara bé: el sentiment es fill del instint: afalaguém donchs l'instint, y l'home es nostre. L'instint del home es menjar poma: deixemnhi menjar, y, pera que trobi més plaher en son àpat, per un refinament de voluptuositat, diguémli qu'es prohibit menjarne. Lo qu'es privat es desitjat.» Peró no es privat en absolut: hi há una *salsa picanta*—el sagrament del matrimoni—mitjantsant la qual la poma qu'era agra's torna agra-dolsa, es a dir, adquireix la quinta-essencia del bon gust. «Es un pecat,—diu la iglesia, bona mare— peró com que comprench las humanas flaquesas, jo faré'ls ulls grossos, fins te donaré'l passaport, mes ab una condició: que un cop la poma menjada, te'n penedeixis, vinguis a demanarme perdó. Mare y fill, l'esca y'l fruyt del pecat, heu de venir a mi a purificarvos». El bateig renta'l fruyt, la missa de velacions deixa a la mare com nova. Y l'home ho troba bonich tot això. Es una comedia d'espectacle que dona varietat y fa més interessant l'argument.

Si la iglesia's proposés de bona fe moralisar l'home, evidentment aquesta teoria fora bon xich imprudenta. Perque, es clar, trobantla l'home bonica y admirable, l'ha extesa tot seguit. Aplicada a un pecat venial—tan venial!—no passava d'un joch ignocent, peró ve l'home y l'aplica a altres pecats, pecats capitals, y alashoras l'assumpte ja's complica. «M'havias dit: no's pot menjar poma, y hem trobat un arreglo; donchs també'l podém trobar pera que jo pugui fer tot alló altre que tu dius que no puch fer: no jurar, no matar, no robar, etc...», arguheix l'home, que quan li convé sab arguhir capciosament. Y la iglesia, que no s'ha proposat may de bona fe moralisar l'home, diu: «Está bé, aquí tens el sagrament de la penitencia.» Sagrament que l'home se'l ha pres tan en serio, qu'alló de la contrició sols ho accepta com a pura fórmula. Per'xò l'home y la iglesia católica s'avenen tan bé. «Ho puch fer tot y no puch fer res.» Conclusió: «Faig lo que vull.»

2.ón Baix el punt de vista social. L'home neix esclau. Se diu que progressém, que'ns civilisém, que la humanitat camina paulatinament envers sa perfecció. Això ho diuhen casi bé tots els filosops. Es necessari que'ns entenguém d'un cop. Si la perfecció consisteix en la esclavitut d'unas cadenas sabiament penjadas, ben bonicas y ben lluhentas, es cert: progressém. Mes si la perfecció consisteix en la llibertat absoluta del home, es fals: cada dia som menys lliures. Observém lo que passa: un home neix, y encara no té temps de piular, ja's troba convertit en ciutadá d'un estat, en ovella d'una iglesia, en membre integrant d'una familia. Com qu'ell no pot contractar y obligarse, els altres contractan y s'obligan per ell. Solemnialment se'l bateja per la iglesia y pel civil, ab prácticas y fórmulas més o menys ridiculas. El xacolata ab ensiamada y'l xarop que acostuma pagar la padrina als convidats de la petita burgesia o menestrals de son bras, n'es una bona mostra. Quan sigui gran podrá eludir els compromisos ab la iglesia no sense grans perills; podrá fins eludir els compromisos ab la familia abandonantla tranquilament, lo qual no es fácil, puig els llassos creats el lligan molt estretament. Entre altres, el llas del agrahiment y del carinyo fill del tracte continuat, es dificil de trencar. No hi fa res: en principi l'home pot eludir aytals obligacions. Y de fet ho veyém moltas vegadas, especialment quan la iglesia o la familia posan obstacles massa grans al lliure pas de la personalitat humana. Si'n veyém pochs casos es perque generalment aqueixas dugas institucions son utilissimas a qui sab explotarlas. Lo que no podrém eludir may son nostras obligacions ab l'estat, contretas ab el bateig civil. La cerimonia no pot ésser més senzilla. Un nom posat en un registre devant de personas que donguin fe. Consequencia: un ciutadá més; lliure, si,

molt lliure, si no fos que... l'estat té una constitució, un códich penal, un códich civil y uns quants códichs més; té un cúmul de lleys esparverador y un número tan gran d'autoritats, funcionaris y gent armada, cada un dels quals té la seva missió ben definida pera privarvos concretament de fer lo que vos dongui la gana, que sens exageració pot dirse qu'en els estats moderns hi há més gent que vigila que vigilada.

De manera que jo, nascut en un Estat lliure y civilisat, jo que segons la lley—oh irrissió!—no puch contractar ni obligarme fins als 23 anys perque no sé lo que'm faig, me trobo, pel sol fet d'estar inscrit en un registre sens haverhi tingut art ni part: 1.er ab una religió—la del estat—que dech respectar, y ab tota una jerarquia eclesiástica — desde'l San Pare que'm potexcomunicar fins al escolanet que pot aixordarme repicant las grans campanas—que's creurá estar en son dret al predicarme, ensenyarme, y molestarme continuament. Cada sotana o sotaneta que veig — y n'hi há tantas! — es un home que'm vigila. 2.^{on} ab una patria que dech honorar y un poder moderador, y un poder legislatiu, y un poder executiu, y un poder judicial, formant un teixit tan complicat y extens en sas ramificacions, que dificilment trobaré un lloch pera estar un minut lliure. Cada soldat que veig—y n'hi há tants!—es un home que'm vigila y'm diu: «Tu tindrás de venir ab nosaltres, vulgas o no, a matar o a morir.» Cada diputat es un home que'm vigila y'm diu: «Jo faré novas lleys que't privarán de quelcóm.» Cada magistrat, més ben dit, cada toga y sos satélits, es un home que'm vigila y'm diu: «Cuydado a relliscar.» Cada guarda civil, cada policia, cada municipal, etc., es un home que'm vigila y'm diu: «Jo soch la forsa: cuydado ab la forsa que la forsa es el dret.» Y aixís per l'estil no puch donar un pas sense trobarme ab un funcionari, particula més o menys adherida al gran poder del estat, que'm dongui el *quién vive*. Aixó sense comptar als advocats, metjes, periodistas, societats arrendatarias o monopolisadoras de determinats serveys, casas de boigs y asils de beneficencia u hospitals—eterns fantasmas de nostra pensa estemordida—banchs, companyias de segurs, *trust*, etc. Tots ells, ab las ramificacions que suposan, ¿quánts mils y mils d'homes no representan qu'están com vulgarment se diu *á la que salta*, pera convencem ab més o menys brutalitat de que jo no faig lo que tinch de fer y de qu'es precis que fassi las cosas d'altra manera? Y 3.er ab unas costums que dech seguir. Primerament se m'enbolica ab volquers, y ab un tros d'evori o un bergansi se'm fa callar quan tinch ganas de plorar; després se'm calsa, y més tart sempre trobaré en las modas, en el *qué dirán*, en las costums acceptadas, un patró inexorable pera una vestimenta. De petit sols m'ensenyan un petit nombre de cosas, únicas que puch saber, que se m'imposan categóricament. A un nen sols se li diu que té devers. Una máxima absoluta presideix la educació: el respecte. «Tens de respectar al mestre y als pares, y ells te dirán tot lo qu'has de respectar además d'ells.» May se tracta de convence a las criaturas. Sempre se las obliga a obehir. Exemple: si agafas la cullera ab la má esquerra, te picarán els dits, y'l mestre d'estudi no't permetrá tampoch escriure ab la má malehida. Una ensenyansa racional faria practicar abdugas mans: mes la costúm es inexorable. Hi há veritats que no pot saber una criatura, altras que sols podrá saber quan sigui gran, altras en fi que no deu saberlas may. Exemple de las primeras: ¿qui son els reys que portan las criaturas al món y joguinas el dia de sa festa als nens bons minyons? De las segonas: que s'ensenyan escalonadament, pera desfer de mica en mica'l concepte fantástich qu'hem format de la vida. «La vida es un teixit de desenganys; no hi há res de color de rosa; els ideals son un lastre feixuch.» De las terceras: « Sigas orgullós; segueix cegament els teus instints; vulgas ésser absolutament lliure.» El que sab aquestas veritats, si's proposa seguirlas es home a l'aygua.

Si tinguessim de detallar la manera cóm las costums ens lligan, no acabariam may.

En resúm: l'home que no neix voluntariament, sinó que'l fan neixe, no pot viure lliurement, té de viure lligat per aquell pop inmens ab tres grans tentáculs d'innombrables ramificacions, que s'entortolligan en nostra existencia y 's denominan: Iglesia, Estat, Convenció.

EMILI TINTORER

LITERATURA ROSSELLONESA

Al Rosselló, igual que a Valencia, el desvetllament de la literatura ha comensat ab fonaments *vulgars* com a Catalunya mateix, ahont la llengua catalana estava enterrada pels arxius, y únicament quedá en la literatura pera fer riure, y es clar que per'aytal ofici s'hi presta més el llenguatje vulgar, encara que algunas vegadas el to irónich esdevingui seriós y punxant vestit ab semblant trajo. Primer que las refiladas del *Gayter del Llobregat* y las profondas armonias del Aguiló y tota la pléyade de patriarcas, se feren rotllo'ls versos del Rector de Vallfogona, els *singlots poétichs* d'en Pitarra, els assaigs d'en Robreño, Robert Robert, etc., etc.

Al Rosselló succehi lo mateix; no cal més que repassarlo'l seu desvetllament literari, y veurém que mentres las poesias d'en Pepratx, Bonafont *(Pastorellet de la Vall d'Arlés)*, Boixeda, etc., etc., no tenian ressó encara en el cercle de gent de lletras, las *gatadas* d'en Albert Saisset (Ountal) eran celebradas arreu y's reimprimian en profusió ab tot y l'adulteració de llenguatje qu'en ellas s'observava o s'observa. Mes vingué la encaixada ab els *catalans d'Espanya*, y surtint Verdaguer ab son *Canigó* colossal, aumentá l'estol de devots conreuhadors, y la llengua catalana al Rosselló comensá sa florida exuberant, al inrevés de Catalunya, sobreeixint més en mérit els prosistas que'ls poetas, més fácil d'adulterarse la cadencia ab l'accent francés, y aixis hem pogut notar que, ab tot y la frescor de la poesia rossellonesa, aquesta, literariament, no omple ab escrupulositat las reglas justas; mes la prosa apareix florida, sencera, ab grops escayents com els cantells de serras de sas cordilleras gegantinas. D'aquesta prosa volém parlar avuy, encara que a corre-cuyta, dolentnos no disposar de prou temps y espay pera remarcar de ple l'aspecte dels escriptors que la conreuhan.

—

Si al costat de las antologias publicadas per mossén Bonafont *(Pastorellet de la Vall d'Arlés)* ab el titul de *Garbera catalana*, y de Jules Delpont ab el de *Flors rosselloneses*, referent tot a poesía, se'n hagués publicat una de prosa, s'hauria pogut veure d'un cop d'ull la importancia que aquesta té al Rosselló. Peró ara cal anar cercantla entre periódichs y fullas, cosa ben dificil pels que no tenen a má totas las publicacions d'aquesta mena. Per ara parlarém de tres prosistas notables, guardant per'altre dia l'estudi general que tenim intent de fer de la literatura d'aquella terra regalada.

Cap al alt Conflent, en el poble d'Urbanyá, hi viu arreconadet mossén Juli Cornovol, a qui sense miraments podém posar com a capitost dels prosistas. Entre áltres trevalls recordém, y no se'ns esborrará pas més, un quadret que publicarem per primera volta en aquestas planas, titulat *L'áliga del Canigó*. Dit fragment podém presentarlo com a model de prosa catalana, encara qu'estigui en rossellonés. S'hi nota, a més del escriptor refinat en la forma, l'observador, y aixis ens dona a coneixe ab forsa y nirvi una visió de verdader poeta, ab tons gegantins y ab volada d'áliga.

Allá d'allá, amunt y amunt encare, tant com los ulls s'hi poden veure, congestes platejades de neu dormen com mar rabiosa tot de cop gelada... A baix la quietut eterna de les penyateres; á dalt, la quietut dels ayres sens alé. Sols l'áliga á la pica de Canigó, aleteja ensá y enllá, am fregor, escorcollant tots los recons, y potser sentint farúm d'algún isart ó d'alguna dayna.

. . . .

Es que Canigó, montanya de llamps, esllavissades y barranchs, tot sovint sosmoguda per retrunys espantosos, es la casa payral de l'áliga. Hi té per palau lo cingle de Tretze Vents; per espills, los gorchs de Cadí; per passeig, los rius desde Sant Guillém á Sant Martí; y per miranda, la pica atrevida de Canigó...

Altre prosista's descubreix per un prólech publicat en son mateix llibre *Ays*, pel *Pastorellet de la Vall d'Arlés;* potser hi ajudan també a formar aytal opinió las cartas literarias y de carácter privat qu'hem tingut ocasió de llegirli y en las que s'hi lluheix maravellosament. D'aquestas no podém parlarne; examiném el prólech susdit:

Y quan nosaltres cantém y parlém com lo poble canta y parla; quan á tots fem tocar ab lo dit que l'idioma de nostres indrets es ple de seny, de virginal senzillés, d'amistós atreviment y de may prou escorcollada hermosura; que aixó es una deixa santa, una herencia sagrada que Deu nos guard menyspreuhar... allavors los pagesos, los trevalladors, los menestrals, nostre pare, nostres germans, nostres vehins, alsan lo cap-tots estonats; y després son contents y després nos escoltan á nosaltres; y nosaltres n'aprofitém pels hi tornar quelcóm de tot lo qu'ells nos donan, enjitant dins llurs fronts encare nous la riquesa de la fe y de la inteligencia. Sí: la poesía campeja ab tota sa primerenca verdor al mitj del poble. Lector amabilissim, vetaquí lo Segre, la Tet, lo Tech y los rius que se desayguan de les verdes Albéres, del rónech pich de Costa-

bona y del abundós Canigó; ja pots pouhar y beure á glopades Diuhen que al dematinet, quan lo sol s'aixeca, una vapor prima y sedosament envellutada puja del mar blau: es la flor de l'aygua. De l'ánima del pob'e ix també un sentiment suau y perfumat com una viola boscatana: eix sentiment es la verdadera poesía.

Quín bell dir més senzill y atrayent! Encisa verament, y podém ben creure que la prosa que tant tardá a mostrarse a tot esclat a Catalunya, al Rosselló hi ha surtit tot de ple anant per capdevantera de la poesia. Solament falta allá, en aquella terra, la empenta d'una joventut entusiasta.

Y ara parlarém de la prosa de nostre bon amich Delpont, que s'hi distingeix prou de temps. El prólech que té a *Flors rossellonèses* es un ver primor; en ell hi mostra'l carinyo ab que presenta als qu'han cantat sa terra estimada, no solament els d'allá a sa terra, sinó també'ls catalans, mallorquins y valencians.

Quan agafa la ploma pera descriure l'entorn del Canigó o la plana rossellonesa, verament fa venir salivera... Escoltemlo:

...lo campestre y la naturalesa s'han tornat una joya de verdura y de flors. De daurada ginesta, de vermellins manglaners, d'enceses roselles, de blauhets y de botons d'or, per tot se'n veu qu'es un pler; lo cel cansat d'estar embromat es més blau, més seré, més lluminós; á moments les piques del Canigó semblan transparentes, y les congestes de Balatj y de Batera barbillejan com uns regalims platejats; l'aucellada no para de cantar; les nits son del tot estelades; á vora mar, quan se sent, es una remor bressoladissa y encantadora. Lo vinyer, los prats, los camps, tot creix, verdeja y madura...

Si comensessim a retallar y copiar, no pariam pas de qualsevol manera.

Benehida sía ara y sempre l'afició que's mostra, 'sá y enllá dels Pirineus y de la mar, per nostra estimada llengua, y sia ben aviat que'l Rosselló, com Catalunya mateixa, aixamplí més la volada y aumenti l'exércit de creuhats pera la conquesta de la terra de promissió.

Á MARÍA

EN SA GLORIOSA ASSUMPCIÓ

Replega, oh Mort, ta dalla! Fossers, tanquéu las tombas!
Jerusalém, alégrat, entona un himne sant!
La humanitat que veres captiva, freda y morta,
ja trenca sas cadenas, ja en buyt deixa la fossa,
pels ayres ja s'eleva, ja escampa raigs de gloria,
y está trucant las portas del divinal palau.

Replega, oh Mort, ta dalla, la dalla malehida
que un jorn cercá sas víctimas a dins del Paradís;
d'un cel aquí a la terra un munt de runas vivas
ne feu, d'Adám y Eva deixant espahordidas
las ignócentas ánimas, las ánimas amigas,
hermosas com els astres que solcan l'infinit.

Bellesa tan augusta, ta dalla feridora
d'enveja boy corpresa per lo llinatje humá,
vegé prest d'entelarla; y a Eva trobant sola
la serp, afalagantla: «Serás més bella, oh dona,
—va dirli ab greu perfidia—si menjas de la poma
que Deu va prohibirte: lo fruyt del bé y del mal.»

Eva al parany va caure; y al fons del negre abisme
rodaren trontollantse els reys del univers.
Ja'ls ángels no hi baixaren jolius pera gaudirne;
el cel barrá sas portas. Y tot un Deu, sentíntse
ferit en sa bonesa, llensá, tot malehinte,
a ta copdicia impura la imatje de son sér.

Guanyares la batalla! Bé deus estar contenta!
Los ceptres ja y los tronos als peus los tens rendits;
coronas y tiaras se quedan sense clepsa;
ningú del món n'escapa.. Ta malehida regla
se feu inexorable, y arrán d'aquella gesta
la terra, ans tan hermosa, semblava un cementir.

Tan sols al home haguessis deixat una esperansa!
Compost de cos y ánima, dos vidas sabs que té:
talláresnhi ja una sense condol ni llástima.
Lo cos torna a la terra: permetli, donchs, a l'ánima
que penedida torni al Deu que va criarla,
ans de deixar que's perdi la humanitat en pes!

. . . .

Mes pas, caygui la dalla! Fossers, tanquéu las tombas!
Lo Deu de las venjansas está ja satisfet!
Del fanch impur de terra n'isqué semen xamosa:
María s'anomena la planta qu'ara'n brota;
la fruyta d'eixa planta l'Etern l'ha trobat bona;
las paus ja están firmadas; la Mort el plet perdé!

Jerusalém, alégrat; vesteixte avuy de gala!
De bat a bat tas portas joyosa baixa a obrir!
No'ns miris ja ab recansa: la humanitat salvada
está, la Mort ja llensa darreras alenadas
al veure, conduhida dels ángels per las alas,
empendre al cel volada la Filla de David!

. . . .

Divina sou per gracia, Regina per natura!
¿Cóm may ésser podíau esclava de Satán?
¿Cóm may a eix front de Verge tocar sa baba inmunda?
¿Cóm may al fanch de terra—oh Emperatríu augusta
de terra y cels!—podría tornaus un Deu sens culpa,
quan ja d'intent va fervos exempta de pecat?

Oh Eva benhaurada, sens baf de culpa eixida!
Felís corredemptora d'un món que altre perdé!
Oh Reyna venturosa a qui las jerarquías
celestials saludan y aclaman per divina!
Giréu envers nosaltres la vista compassiva!
Puig som de Vos herencia, volgueunos dalt del cel!

MARTIRIÁ PERADALTA, PBRE.

QÜENTO ANTICH

LO MAL ARGENTER, È LO BON CAVAYLHER, ab lo miracle que faeren un lheg é un escuder, é altres coses que se remembran ab ensenyança fort profitosa é lhoable.

Ci dix:

NA vegada eren dos amichs, é non pas del mateix estament, car l'un n'era un gentil cavaylher, é l'altre un argenter xaruch é malestruch, com tants d'altres que n'hi han, en sense ne ésser argenters ne poch ne molt.

E lo cavaylher havía stodiat lhati, e n'era gran rimayre é gran versayre, é gran cantayre, ço es, gran trovayre. E faea troves, sirventés, é endresses pera les dames gentils é beylhes, de carns atapahides é cos fermós, comsi ne fos pastat ab lhet é roses édesempús glassat, mes no fret sinó xardorós d'amor.

E per aytals dames eyl n'era foll, é eylhas d'eyl.

E tant com bon trovayre é gay aymador n'era gentil en cort, é brau é ben entés en arts de guerra. En non ne era grand senyor que non lo reclamás pera comandar sos baylhesters é altres homes d'armes, en quant determinás guerra faer.

E aytal esdevingué un jorn, quel bon Rey en Pere Terç d'Aragó cridà'ls cavaylhers catalhans, é comtes é valvasors, é homs de paratge ab lhurs manayes é massips é damiseyls, é altres homs d'armes, car volia non lheixar passar al senyor Rey de França que ab monjos é creuhats aduc ab lo lhegat del Papa de Roma, dejús naltres s'en venian pera castigar crudelment negres heretgies é embotxacar aur é argent, car açi escomunicat ne era, é christiá calia faerlo.

E lo dit cavaylher era nomenat Mossén Guerau de Vilanau.

E lo altre companyó fils d'un mercayre n'era. E n'era expert en art d'argenteria, é ne fae cálzers, é custodies, é patenes, é creus, é imatges beneites de Sancts é Sanctes que al cel son, é tot ço ho faea ab gran primor encar que tot ço aprés ho hagués en la ilha de Maylhorca en casa de xuetes, ço es, juehus, innimichs de Nostre Senyor Deus Sanct Jesús Christ.

E abdós amichs ne eren fors piadosos é devots, é anaven á missa tots els jorns á l'abadia de Sanct Telm. E per ço ne eren ben miratz per l'Abat que era un sanct hom que faea pessebre Nadal arrivat. E tots garlaven ab els frares en la dita abadia, é fins ab el lheg que ne era un ver destrempa lhamps, de tant enginy com ne tenia.

E com esdevingués que'l cavaylher partis en guerra ab son comte é senyor lo Rey En Pere Terç d'Aragó, sen aná á cal argenter qu'eyl creya son amich, é li dix:

«Que lo Senyor Dom Deus sia en vostra companyia, mestre Johan!» E lo mestre argenter li respongué: «Que Eyl vos guard de tot mal é de cap desgracia, que bé de mester ho hauretz, car tan armat ne anatz, que ben bé en sembla que vuilhetz vos ficar en forta esbatussada é gran batailha.»

«Oc!», li respongué lo cavaylher, «car jo men vaig en guerra ab mon reyal senyor En Pere, é los seus braus companyons, en defensa del nostre territori. E avans vuyl faervos gran confiança. Açi vos remetz jo un petit baúl ple de pedres que mos pares, que Dom Deus tinga en sa sancta companya, me lhegaren al morir. E negú meylhor que vos pot me'l guardar en tant que partit ne so en guerra. E si jo non tornás car ne fos occis en eylha, libratzlo á la servanta ó damiselha que nos lo reclám de part de Donna Ermesenda de Montagut que de mostrarvos ha com á proba l'altra metat d'eixa cadena.» E ço dihent, doná á mestre Joan un troç de colhar d'argent fi. «E si jo en revingués triomfant ó nafrat, mel rendretz, á mi que de requerirvoslo he, é vos de tornármelo havetz, tal com es just.»

E respongué l'argenter obrintne una gran caixa: «Posatzlo vos mateix açi dedins, que en lo mateix lhoch en que lo posaretz lo trobaretz.» E ço entenent, lo cavaylher lheixá lo baulhet en un recó de l'arca, é l'argenter desempús la tancá é doná tres voltes á la clau que en lo pany estava, é la doná al cavaylher dihent: «Guardatzla vos, que la caixa non s'obrirá pus fins que vos ne tornatz mort ó vivent, é vos mateix la obriretz en arrivant, é si non ne arrivatz será la damiselha que la clau, ab lo troç de colhar me presentás.»

E lo cavaylher guardá la clau en la sua bossa, é abrassá al argenter é s'en aná desitjantli tota mena de fortuna.

E passaren vint é vuyt mesos, é en aytal temps l'argenter s'emmaridá ab la filha d'un juheu de Maylhorca molt joliua e alegroya, mes avans la feu baptejar com costúm ne es en terra de christians. En ne hagué un fils, é desempús d'haver baptejat l'infant, se li ocorregué obrir la caixa ab altre clau que eyl ne guardava, igual á la que al cavaylher donat havia. E ne tragué lo baulhet é lo sotspesá, é veyent que era fort pesant, pensá queera gran tresor lo que alli dedins hi havia. E temptat pel dimoni de la cobdicia, començá á forfolharne lo pany é forreylhat ab una clau estranna tota de ganxos, que á grapa de diable ressemblava. E tant ne forfolhá é forcejá que al ultim la obri.

Al veurer lo que de dins hi havia ne quedá espelmat, mes, prest ne prenent un panyo gran, buydá sobre d'eyl aytal tresor. Les perlhes, los topacis, les smeragdes, los brilhants, carbuncles, zafirs é rubins ne anavan saltant com cascada merveylhosa. E tantost loshagué ben mesurat é comptat, é sguardat, los embolicá en lo dit drap, é lhigantlo fortement, aná á amagarlos á les golfes sots lo teulat. E prenentne desempús unes pedrotes e trossos de cagaferre, ne ompli lo baulhet tornantlo á tancar ab la clau de ganxos, é lo posá altre colp de dins de'l arca alli ahont lo bon cavaylher lheixat lo havia.

E lo temps passá, car tot passa açi en baixa terra.

E les hosts del Rey En Pere de la guerra ne tornaren desempús d'haver malmés, squarterat é desconfit los creuhats del Rey Filip de França é del lhegat del Papa, deslhiurantne aixis nostra terra de feylhons mal volents é malestruchs. E ne tornaven victoriosos ab gran conhort e joya del poble, tots plens de la pols de la lhuyta, e tots coronats de lhors, e portantne devant los timbalers e fifres, e los que sonaven nacres é trompetes, é arrastratne los gonfalhons papals dels creuhats ab la tiara del Papa é les claus de Sanct Pere per haverne intentat faer mal us de aytals coses sanctes é piadoses. E ensemps ne arrivá lo bon caváylher ab lhongues barbesé tot torrat del sol, é en descavalcant s'en aná á casa del argenter ab son escuder que'l seguia ab lo fer alt é la roeylha.

«¡Lhoat ne sia lo Senyor Sanct Jesús Christ—dix lo argenter—que açi vos veig de tornada, mon brau amich é senyor!»

E rebentlo en lo dinteyl de la botiga lo fiu que entrás, é li racontá com per eyl cada dia havia resat un parenostre al altar del senyor Sanct Jordi patró de la cavaylheria perque 'l deslhiurás de tot mal é de cap desgracia. E desempús li va contar com havia pres muylher é com ne fou afavorit d'un fils, é invitá al cavaylherque recolhis lo seu baulhet, é ainsi fou faict obrintne l'arca lo propi cavaylher, lo qual parti ab eyl dantlo á portar al escuder que acompanyat lo havia. Mes avans de partir lo cavaylher doná al argenter una joya dihentli. «Prenetz açó, que guanyat ho he en bona lhuyta á un crehuat picart. E l'argenter li torná lo mitj colhar que lheixat li havia com á contrassenya.

Mes arrivá que en essent En Guerau de Vilanau á la sua casa, ne obri lo baul é lo trobá tot ple de pedruscayl, é lhavors prenentne la espasa núa, s'en aná furiós á cal argenter feylhó per squarterarlo; mes l'altre que estava al aguayt á les golfes, veyentlo arrivar tan desaforat, fugi per l'hort é s'en aná á pendre sagrat en l'abadia. E lo cavaylher lo segui, e arrivat que ne fó en lo sagrat lhoc ne parlhá al Abat que lo deturá é li dix que hom en sagrat non pot se rendre, é que eyl ne parlharia ab l'argenter que amagat se havia en un altar de la esgleya. E un colp parlhat ne

hagué, ab lo xaruch lo bon Abat ne dix al cavaylher que ço miracle ne devía d'ésser per los seus pecats, car partít ne havía contra la host del Papa, é lheixar volia lo seu tresor á una maturranga ab la qual sols lo unía lhuxuria é desitj immoderat de carnassa de femeylha. E qu'eyl al lheixar lo baul sols ne dix al argenter que de pedres ple ne estava en sense dirne quines, é que Nostre Senyor Sanct Jesús Christ les havía tornat pedrotes brutes pera castigarlo. E per aytal que non sen podian negar los miracles. E lo bon cavaylher s'en aná tot contristat é esmarrehit.

Mes essentne ya lhuny del convent, lo aconsegui lo lheg que ab son escuder venia, é li dix: «Mossén Guerau de Vilanau, non ne hayetz tanta pena é ojatz mi que si vos volhetz, é m'en donatz comanda, jo he de faer aytal miracle que lo pedruscayl ne esdevendrá altre colp tot pedres fines.» E lo cavaylher li dix «Faetz!», é lí doná lo baul.

E vinguda que ne fou la nit, lo frare é lo escuder prengueren un cadeyl, é entrant furtivament á la casa del argenter per l'hort, que obert ne era, ne tragueren lo seu infant del breçol é hi acotxaren lo cadeyl embolcaylhat tal qual lo nin, é ne lheixaren prop lo baulhet obert ab les pedrotes. E l'en sent demá al lhevarse l'argentera ne trobá lo seu fils trocat en goç. E lo baul ab les pedres ferriçes E anà à la esgleya à racontarho al seu marit, que en fou esglayat é cregué aytal gran cástich de Dom Deus per la seua feylhonia. E demaná confessió al Abat, é lí explicá lo seu gran pecat; é l'Abat li dix que devia de retornar lo que pres ne havia, é que per çó que anás á la sua casa entrada de fosch é que aportás à l'abadía lo baul ab les pedres fines, pera ésser retornat al cavaylher, é que ne restás tota la nit pregant en la esgleya. E que la sua muylher alhotjada ne seria per la nit en lo convent en cel-la apart. E ainsi se fiu. E lo lheg ne fou encarregat d'açó. E quan l'argenter ne torná ab lo baulhet ple de les veres pedres precioses, enviá al escuder á retornar l'infant á son breçol, é á recuylhir lo goç, é aná á tancar l'argentera á la cel-la. E lo matí arrivat, l'argenter ab sa muylher al tornar á la sua casa ne trobaren lo seu fils, é cregueren que Dom Deus ja los havia perdonat. E lo cavaylher recobrá lo seu tresor é regalá á l'abadia moltes perlhes pera la corona de la Verge. E l'argenter é la sua muylher des lhors anaren sovint al convent.

E Nostre Senyor volgué que nou mesos passatz ne haguessen altre infant que fors al lheg ne ressemblava per lo seu esguart beneyt é piadós. E lo bon cavaylher ne dix: «Deu sia lhoat! Non se pot negar miracle!»

Per la copia

Pompeivs Gener.

A LA VERGE DEL REMEY

Carretera enllá.

Mare de Deu del Remey,
Vos que sou gran remeyera,
allargueunos vostras mans
per seguir la carretera.

Als que pujém de ciutat
ab una mirada incerta,
doneunos la claretat
del infant quan se desperta;
per poder fruhî'ls bells prats,
el repós de las montanyas,
y horitzons asserenats
que'ns remoguin las entranyas.

Lliureunos de mals intents
y de «moscas-vironeras»,
que son els flagells eterns
de las nostras carreteras.

Deunos llum com al espay,
com al oreig deunos alas,
fruyts d'or com a la sarment,
cansons com a las cigalas.

Mare de Deu del Remey,
Vos que sou gran remeyera,
allargueunos vostras mans
per seguir la carretera.

Joseph Lleonart

UNA CLEO

(Bosqueig d'una Novela)

I

La petita ciutat de Vallfonda (Bisbat, Institut provincial de segona ensenyansa, Audiencia, Comandancia militar, etc.,) era un terreny admirable pera'l conreu de la malaltia extranya y odiosa que'ls inglesos anomenan *spleen*.

Els edificis (quasi tots aixecats en el segle XVIII y comensament del XIX) donavan una pobra idea del gust artistich dels arquitectes de Vallfonda. A la ciutat hi havia dos cassinos ab lleig moblatje, bruts cortinatjes y mossos tristos y de rostres famolenchs, ahont a las tardas y nits, al *tresillo*, al *solo* o al *burro*, jugavan quelcóm de llurs rendas els més grassos y richs propietaris de Vallfonda. Els presidents successius dels cassinos may havian volgut bibliotecas. En cambi, a cada un d'ells, dugas vellas taulas de *billar* lluhian llurs draps verts descolorits, plens de sargits, per hont lliscavan las bolas d'evori, empesas pels militars y empleats civils, puig els propietaris, bressats per una vida placévola de quietut y de repós, odiavan els exercicis corporals y tot lo que pogués contribuhir a tréurels de llur ensopiment fisich, moral e intelectual. No hauria afirmat Aristòtil, contemplantlos, que la vida consisteix en el moviment.

La Seu, majestuosa construcció gótica, era l'única nota artistica de la ciutat. Sa massa colossal dominava triomfalment las lletjesas dels terrats nous y de las vellas teuladas; sas campanas, de sons cristallins las unas y de veus severas las altras, llensavan cántichs vibrants y joyosos de festa, y tristos planys funeraris. En aquests moments la ciutat s'alegrava o s'endolava. Y quan las vibracions se perdian al lluny, pel cantó del mar o de las montanyas segons el vent, el silenci y l'ensopiment s'extenian de nou més dominants y opressors que may per demunt de Vallfonda.

Els carrers eran estrets y torts quasi tots, formant foscos y bruts laberintes, desnivellats, empedrats ab grossos palets de riera, que pujavan y baixavan bruscament, desenrotllant curvas inverosimils y rectas dubtosas. Al pas d'algún foraster (comissionista de vins o pagés dels voltants) s'obrian petitas finestras sense flors y sens aucells, y noyas esgroguehidas, lleganyosas y mal pentinadas, ensenyavan llurs rostres tafaners, moltas vegadas encara sense rentar, sorpresas de que algún ser vivent s'embranqués per aquells barris humits y tristos. Els fadrins esclopers, espardenyers o boters sospenian llurs cansons castellanas pera observar també al intrús invasor de llurs dominis.

En el passeig principal de la ciutat, ombrejat per plátans esquifits, s'ohia de tant en tant el sotrach d'algún carruatje antich, o las petjadas solemnes d'algún noble vell sech y altivol, mirant ab ayre despreciatiu als trevalladors, y ab ulls carinyosos a las criadas de servey guapetas, jovas y plenas.

Peró'ls diumenges, al sortir del ofici, se omplia'l passeig d'una munió de senyoretas, de *gomosos*, militars, concos y *mamás* complacentas y grossas. Un xerroteig alegre s'elevava vers el fullatje dels plátans, mesclantse ab el dols llenguatje dels aucells.

Els militars (primers y segons tinents) feyan l'aleta a las més ricas senyoretas de Vallfonda. Aquestas se'ls escoltavan amables, ensenyántelshi las dents, jugant ab vanos y ombrel-las, arrebossantse'ls llarchs vestits, y responent en dubtós castellá a las galanterías que tan dolsament rebian llurs orellas. Se feyas y desfeyan casaments, se murmurava de tot y de tothóm, se descubrian secrets, s'exhibian miserias y debilitats.

Sens aquell parell d'horas d'expansió'ls diumenges, la ciutat hauria semblat un cementiri. Peró a un quart de dugas, ja'ls carrers esdevenian tristissims, d'un ensopiment aclaparador. Els nobles feyan la sesta, els comerciants y propietaris se'n anavan als cassinos, els menestrals als cafés, els obrers a las tabernas, els sarauhistas al ball del arrabal, y'ls *troneras* a un mal café-concert que hi havia al carrer de Marina, ahont el rebuig de la capital cantava cansons bestials y lluhia rostres enfarinats, formas postissas y trajos descolorits, d'un luxe pobre y desconsolador.

La naturalesa era digna de Vallfonda. Camps cuberts d'algunas tiras de conreu, peladas montanyas ab set o vuyt *chalets* de mal gust, una riera seca quasi tot l'any, y alguns pins migrats, constituhian totas las bellesas naturals.

Tan sols el mar, el bell mar Mediterrá, transformant successivament las grisencas notas del matí en tons encesos d'or y de argent, en coloracions blavas, fortas y lluminosas, en tristos y nacrats resplandors capvesprals, y en negrors nocturnas y fosforescentas, cantava al peu de la ciutat melodias placévolas y suaus, o violents himnes de tempesta.

II

En el cassino *El Recreo de las Familias* (era al estiu, un diumenge a la nit) jugavan als escachs el primer tinent d'infantería don Aurelio Fernández de Rebolledo y l'actuari don Joseph Pau Golorons. Aquest senyor se veya un xich apurat: una jugada de cavall, hábilment preparada pel seu enemich, el colocava en situació desfavorable. El vell actuari s'aixugava'l front, se treya y's posava las ulleras, y suhava d'engunia.

Els presents profetisavan en alta veu la victoria del tinent, ab gran mortificació de don Joseph. De tant en tant trencava'l silenci alguna veu eixida de la sala de joch cridant triomfalment: *cap y qúa!* S'ohian també crits de: *burro! bola! cau!*

Don Joseph perdia'l seny, sentia basqueig..

—*Jaque mate!*—digué de prompte en Fernández, y l'actuari, malhumorat, s'alsá barbotejant paraulas confosas y amenassas de futuras venjansas, mentres els concurrents se'n anavan també, comentant la derrota del actuari.

En Fernández restá sol devant dels reys, reynas, cavalls, alfils, torras y peons, barrejats y cayguts sobre'l camp de batalla. Sentia'l monoton aclaparament de la ciutat apoderantse de nou del seu esperit. Las vellas parets del cassino li semblava que volian esclafarlo, els mossos li eran odiosos, els socis encara més. Las senyoretas l'embafavan ab llurs manyaguerias estudiadas y ridiculas, els paisatjes y'ls encontorns de Vallfonda'ls trobava d'una lletjesa insufrible. —*¡Qué vida!* —murmurava.—*¡Me voy á volver idiota! ¡Este país es la mar de tonto! ¡Vaya unos memos!*— Y badallant, agafava y deixava'ls diaris de la població *La Voz de la Propiedad* y *El Eco Comercial*, plens de tafanerias *(Gacetilla)* y d'articles politichs, filosófichs, sociológichs y artistichs.

La Voz de la Propiedad portava un article de *fondo* del jove advocat y propietari *Papitu* Comas *(José M.ª Comas y Coll)* enaltint la memoria d'en Cánovas y profetisant la ruina de las modernas societats a causa de las vagas de trevalladors, de las novelas d'en Zola y de las exageradas teorias individualistas de l'Ibsen, *ese oso boreal que ha caído sobre nosotros con la pesadez característica de los esquimales.*

El Eco Comercial no era menys interessant. S'hi llegia un article critich de don Joseph Pau Golorons (el primer filarmónich de Vallfonda) atacant el *género chico*, recordant l'época d'or de la música, (o sigui'l temps de l'Arrieta, en Barbieri y en Gaztambide), y afirmant que l'art musical d'Espanya caminava vers una innegable decadencia.

En Fernández, fastiguejat de tanta bestiesa (per altra banda tant se li endonavan las vagas, en Zola y l'Ibsen com l'época d'or de la música a Espanya) pagá son café y surtí del cassino, desitjós de donar un tom pel moll.

Al posar el peu al carrer topá ab en *Papitu* Comas, l'autor del article sociológich, que quasi bé corria.

—*¿A dónde vas, Pepe?*

—Vina noy! Una *Cleo*, una *Cleo!*

—*¿Qué quieres decir?*

—Que ha arribat una francesa al café concert, que *da el opio*. Fa dugas nits que canta! Anemhi! Veurás qué *tipo!*

—*¡Gracias á Dios! ¡A ver si al fin nos divertimos un poco!*—

Y'ls dos joves se'n anaren, atravessant foscos carrerons, al passeig de Marina, entrant a dins d'un cafetí que tenia per titul *La Belle Parisienne*.

(Seguirá.)

TEATRES

La Pecadora.—Las alas.—María Stuardo.—Los meritorios.

L'anunci de que per primera vegada's posava en escena la traducció castellana del drama d'en Guimerá *La Pecadora*, va atraure gran concurrencia al teatre de la plassa de Catalunya la nit del benefici de la senyora Guerrero. Coneguda l'obra, que s'estrená pel mars del any passat al teatre Romea, y considerada com una de las mellors d'en Guimerá, l'interés principal y quasi únich de la majoria dels espectadors era coneixe la interpretació que li donarian els actors castellans. Això m'ha decidit a ocupar avuy el lloch que temporalment ha deixat vacant l'ausencia del amich Tintorer (a qui envejo l'esbarjo que disfruta ara lluny de Barcelona y l'estalvi de feyna ben pesada), donchs no's tracta de fer crítica, sinó tan sols una petita revista en la que m'ocuparé en primer lloch d'aqueixa obra ja sancionada pel públich de Barcelon.

Dels nous intérpretes, a excepció de la senyoreta Blanco, encarregada del paper de Agna, que va dirlo ab ingenuitat y justesa, cap d'ells va lograr convencem. La beneficiada, desempenyant el paper de Daniela, sols tingué algún moment felis en la escena culminant ab Ramón, en el segón acte, y al final de l'obra. En cambi, vaig trobar molt poch apropiats els trajos que vestia. Ab l'afany de lluhir *toilettes* luxosas, oblidá la propietat y justesa. Crech que al arribar de Paris una senyora, es més propi que vesteixi un trajo senzill de viatje, que pot ésser per'xó elegant, que l'enfarfech de puntas, cintas y llassos que's posá la senyora Guerrero com si volgués donar idea d'un ball o festa y no d'un viatje. En el segón acte vestia un altre trajo elegantissim, peró impropi també, per lo luxós y extremat, de la Daniela qu'arriba malalta a la llar oblidada durant catorze o quinze anys, ab el propósit ferm de retornar a la vida qu'anyora. Lo primer que se li ha d'ocorre es imitar als que la voltan, fins en la manera de vestir, encara que per costums adquiridas deixi entreveure sempre sa elegancia y distinció. Peró's veu ben clar que la companyia Guerrero-Mendoza no s'hi fixa en aquests detalls, considerantlos d'escassa importancia. La qüestió es lluhir y fer goig. També crech que un bon director d'escena no devia permetre que'ls personatjes, especialment las donas de poble, portessin en el segón acte la mateixa roba qu'en l'anterior, donch ha transcorregut un mes del un al altre, y al apareixe ab las mateixas faldillas, devantals y mocadors, que's rentan sovint, no donavan idea del temps transcorregut.

En general, tots els actors de la companyia's fixan més en la dicció, a la que donan tota la importancia, qu'en la execució de las obras, y son trevall se reduheix a recitar els parlaments sens interpretarlos, ni viurels; amén dels *latiguillos* de costúm y las tranzicions fora de lloch. Això, que'ls hi pot donar resultats més o menys relatius en moltas obras de la seva terra devant de certa mena de públich, no encaixa gens ni mica ab *La Pecadora*, y la manca d'ánima s'hi deixa veure desseguida.

Altra falta imperdonable, de la que jo'n faig solidari al director d'escena, es l'haver permés desempenyar el paper de Monsa a la senyoreta Colorado. Aquest personatje, en mon concepte'l més hermós de l'obra, passa quasi desapercebut en la representació de *La Pecadora* traduhida. Ni l'actriu podia ferlo per sas condicions, ni'l va saber caracterisar gota. Ja's veu que'l senyor Diaz de Mendoza no s'ha fet cárrech de la importancia del paper de la mestra quan el reparti tan malament, en perjudici notable del conjunt de l'obra. Sense voler anotar comparacions, vaig recordarme de la Morera, que l'estrená a Romea ab gran acert y sentiment; y al veure y ohir als altres actors de la companyia Guerrero-Mendoza, també'm vingueren a la memoria, presentantsem molt triomfants, el noms de la Clemente, en Borrás, en Virgili, y'l malaguanyat Manso, que m'havian fet coneixe *La Pecadora* veritable.

El públich en general rebé ab fredor l'obra traduhida, y sos aplaudiments me semblá qu'anavan dirigits a correspondre a la finesa de la senyora Guerrero, que pera son benefici havia escullit una obra del nostre gran autor dramátich en Angel Guimerá. Llástima de bon desitj, pel resultat artistich obtingut!

Estich per'xó segur, malgrat tot lo que's digui, que'l talent respectiu de la senyora Guerrero y'l senyor Diaz de Mendoza ja havia previst molt de lo que deixo apuntat, y altras cosas que'm callo y'm descuydo.

La traducció'm semblá bastant fidel, encara que mancanthi en el llenguatje (qual propietat no m'atreveixo a judicar) la intensa humanitat del orignal. En la escena del segón acte entre Ramón, Daniela y els amichs francesos d'aquesta, hi notarem lleugeras supressions que'ns semblá favoreixian la situació, endevinantshi la má del autor per lo encertadas.

—

La funció a benefici de la senyora Guerrero termená ab l'estreno d'una obreta de don Miquel Echegaray titulada *Las alas*, mansa y descolorida, d'argument infantil y vulgar. Un matrimoni jove qu'ha d'anar a un ball, espera, impacientantse, ell el frach y ella la pentinadora. Aquesta no pot anarhi, y'l marit s'alegra de poder acudir sol al ball per la cita que li ha donat una baronesa. La jova muller entrevéu l'interés del seu home per

anar a la festa, y recordantse d'un consell de l'avia que deya «al home han de tallárseli las alas», talla'ls faldons del frach que acaba de portar el sastre. Una dona qu'obrés aixis, en comptes de las paus que s'originan en l'obra del senyor Echegaray, se guanyaria un escándol per sa lleugeresa y poca solta. Sembla extrany que'ls primers actors d'una companyia seria perdin el temps ab obras com *Las alas*... Peró ja no'm recordava que els personatjes duhen frach y vestit ab róssech, y aixó ja es circunstancia apreciable per'algunas companyias.

—

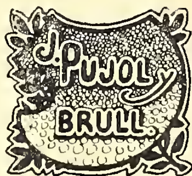
Els senyors Francos Rodriguez y González Llana *construhiren*, ab escenas de Schïller, un drama sentimental y cansoner. La *María Stuardo* del gran poeta alemany ha passat a la escena de Castella ab unas quantas mutilacions que fan més *cómoda* la representació. No sabém fins a quin punt fou del agrado del públich castellá. Nosaltres teniam encara fresch el recort de la *María Stuardo* que un any y mitj enrera'ns doná la Vitaliani a Novetats, y francament, varem trobar que Schïller no necessita pera sa gloria ni *arreglos* com el dels senyors Rodriguez y Llana, ni interpretacions com la que pogué donar al paper de protagonista la senyora Guerrero, que's trobava aquella nit un xich indisposada. El tan ponderat decorat, fou regular y ab prou feynas. El vestuari, excelent.

—

Ab las funcions de tarda y nit del diumenge clogué sas tascas la companyia de que'm vinch ocupant. El dia avans havia celebrat son benefici'l senyor Diaz de Mendoza ab una obra de don Joseph Echegaray y l'estreno del *pasillo* cómich dels germans Alvarez Quintero titulat *Los meritorios*. No hi poguerem assistir y'ns dol, donchs els germans Quintero son autors qu'observan bé'l natural, tenint com a únich defecte l'abusar de sa genuina gracia andalusa y prodigar el *xiste* en desmasia, lo que fa que'ls actors siguin carrinclons en la interpretació. No sé fins a quin punt se pogueren lliurar d'aqueix defecte la senyora Guerrero, el senyor Diaz de Mendoza y demés intérpretes de *Los meritorios*.

Al despedir a la companyia Guerrero-Mendoza, no puch menys de reconeixe sas predileccions pel públich barceloní; peró tampoch puch menys de desitjarli, en bé del art y en previsió de desenganys prematurs, una mellor orientació en sas tascas.

Molt me temo que aixó darrer *ja no sia possible*.

REVISTA DE REVISTAS

Catalunya. El darrer número d'aquesta revista catalana publica un bon sumari: traduccions d'Horaci y de Vincent d'Indy, per en Lluis Gispert y en Joan Llongueras; poesias d'en Gabriel Alomar y en Arnau Martinez y Seriñá; articles literaris y sociológichs d'en Jaume Bofarull y en J. Algarra y Postius, etcétera. Peró lo més remarcable del número es la iniciativa d'un *Homenatje a en Joan Maragall*, que s'exposa en un article firmat per la Redacció y en el qual hi trobém unas quantas consideracions tan justas y tan bellament exposadas, que no podém menys de transcriurelas a continuació:

Fa anys, uns quants amichs d'En Maragall acordaren ferli un bell present de noces, recullint en un volúm las inspiradas efusions líricas que tenía esparsas l'eminent poeta.

De llavoras ensá, En Maragall ha seguit fixant sas més hermosas inspiracions. Ab la Poesía, En Maragall ha parlat als joves, sempre d'ell tan estimats. Y l'última onada de joventut, reconeguda al poeta, el rellegeix, y l'estima, y fins portá en alguns de sos capitostos l'estela del Mestre, ben clara y viventa.

Mes si parlar als joves es tasca plena d'encisos, En Maragall n'ha feta un'altra de dificultosa y estimabilíssima. Ha parlat als vells, y els hi ha parlat desde'l seu Diari; per ferlos compendre els propis entusiasmes, devegadas els ha hagut de cenyir dolorosament; ha hagut de reposar y mitj endormir las cosas viventas y bategadoras que en ell sentía; s'ha resignat al pergamí.

La vellesa sempre es respectable, en els homes y en els diaris; En Maragall entrá en el vell *Diario de Barcelona* dant el bras a un vell: a don Joan Manyé y Flaquer. Aixís comensá la gloriosa gesta periodistica d'En Maragall.

El *Diario de Barcelona* havia publicat admirables poesías d'en Rubió y Ors. Més tart el *Diario de Barcelona* publicá admirables poesias d'En Maragall. D'En Rubió y Ors a n'En Maragall! S'havía aixecat una aurora... Peró els vells no ho entenían. Y En Maragall, ab sa afabilitat insinuant, els repetía ab paraulas brillantas que'l sol venía. Y els vells no ho entenían tal vegada, peró s'extasiavan. Era al contrari de sempre. Era un infant, are, el que contava rondallas als vells.

Pobres vells! En Joan Maragall, per assumptes particulars, ha sortit del *Diario de Barcelona*. Quan *ells* ho llegiren en una pobra gazetilla, en quedaren tristos. Y fins el *Diario de Barcelona*, aquell día va sortir més groch.

Donchs, ¿per qué s'han de perdre aqueixas rondallas maravellosas?

A nosaltres, als joves, ens toca reunirlas en llibres, per gaudiment de vells y joves. Y al iniciar aqueixa idea, creyém interpretar una aspiració unanim. Cal recullir piadosament l'obra d'En Joan Maragall al *Diario de Barcolona*.

Que tothóm hi digui el seu parer. Vistas las primeras impressions, *Catalunya* convocará una reunió ahont estigui representada la Prempsa Catalana, y alli deixará enterament l'assumpte en mans de la Comissió que's nomeni.

La Prempsa Catalana ha de ser la que obri suscripcions y dirigeixi la publicació d'uns exemplars inoblidables de periodisme catalá en llengua castellana.

La Redacció.

Escritas las ratllas qu'antecedeixen, hem rebut, in-

nombrables adhesions de literats catalans, qual llista farém constar en el nombre vinent.

No'ns cal dir si JOVENTUT s'adhereix a la idea. En Joan Maragall se mereix aixó y molt més, y als que som amants de la literatura en el periodisme, ens semblará que'ns sustrayém de las impuresas d'aquest al veure coleccionats els hermosos trevalls, sempre escrits ab altas miras y ab sinceritat pel notable periodista-poeta que tant d'honor fa a Catalunya.

La Renaissance Latine de Paris publica en son número de juliol la continuació de *Les Amitiés françaises*, de Maurice Barrès, y trevalls molt interessants, com el de Paul-Boncour sobre *La République et la Descentralisation*, el de Louis Guilaine sobre *Le Canal de Panamá; Le Goût de la Vie*, per Paul Sollier, etc.

Mercure de France (Paris). Son notabilissims els trevalls *Les Congrégations en Chine*, per Alexandra Myrial; *Les Petits Romantiques: Ulrich Guttinguer et ses correspondants, d'après leurs lettres inédittes*, per Léon Séché; *Le Goût musical*, per L. de Laurencie, y altres; sense fer esment de la *Revista del mes*, tan nodrida com sempre, y que aquest mes resulta interessantissima.

Entre las revistas catalanas cal consignar els darrers números de *Pel & Ploma* y del *Butlletí del «Centre Excursionista de Catalunya»*; entre las castellanas *La Lectura*, ab un estudi del difunt poeta Núñez de Arce, per Emilia Pardo Bazán; *Hojas Selectas*, *Hispania*, *La Revista Social*, *Arquitectura y Construcción*, etc.; entre las italianas qu'hem rebut, mereixen especial esment *La Rassegna Internazionale*, y entre las francesas *L'Européen*, *Le Journal des Pyrenées Orientales*, *la Terro d'Oc*, etc.

NOVAS

Organisat per l'«Agrupació de Propaganda Catalanista» de Barcelona, tingué lloch diumenge un important *meeting* en el vehi poble de Tiana. Presidí'l senyor Ribas, y ademés d'ell parlaren els senyors Salvador Millet, Joan Campins, Xavier Casals, Joseph Durbán, Sebastiá Coca, Miquel Balmes, Miquel Regás, y Daniel Roig y Pruna, explicant detalladament nostras Bases de Manresa, quins principis autonomistas—digueren—han d'entrar per convicció. Feren historia de l'época en que Catalunya's governava ella mateixa essent pais de vera democracia y llibertat. Combateren las llibertats tiránicas dels demócratas espanyols, com també las quintas y'l servey obligatori. Remarcaren que'l Catalanisme, tant o més que moviment politich, es moviment social que's funda en la naturalesa colectiva e individual dels pobles pera conseguir sa llibertat, la qual sols pot lograrse mitjansant una absoluta autonomia: aquesta es l'aspiració que a tots els catalanistas ens uneix, sense qu'hagim de barallarnos per qüestions religiosas o de forma de govern: qüestions que solen agitar als pobles turbulents de mena y mal civilisats. Cal que'ls drets de nostra terra'ls defensém ab tot brahó, donchs es ja vergonyós que l'oprimit pagui al opressor y que aquest cobri pera manar, essent lo natural que al menys, si mana algú, sia el que paga.

Termená l'acte manifestant el senyor Ribas que per trobarse malalt el president de la *Unió Catalanista* en Joseph M.ª Roca, no havia pogut assistir al *meeting* com era son desitj. Grans aplaudiments coronaren tots els discursos, sentintse també molts viscas a Catalunya. El poble de Tiana conservará segurament grat recort d'aquest acte de propaganda catalanista.

—

La Tribuna, orgue d'en Canalejas a Barcelona, en un article titulat *Monárquicos y republicanos*, se dol amargament de que'ls crits africans de «Visca la república» y «Visca la monarquia» siguin tota la propaganda de las eleccions municipals que s'apropan, y tot l'ideal (ideal de la fórmula) a principis del sigle XX, d'un pais que's diu civilisat, quan als paisos civilisats de debó ja ningú's preocupa de la forma de govern devant de la magnitut dels problemas del dia que han de dur la democracia verdadera, *esta democracia que no es republicana ni monárquica, que está por encima de la monarquía y de la república, porque éstas representan la forma, lo accesorio, y aquélla lo substancial, lo principal.*

¿Fins ara no descubreix *La Tribuna* aquestas veritats que'l Catalanisme fa tants y tants anys que predica? Per suposat que no ho prediquém als titulats *demócratas* espanyols: fora massa ignocencia dirigirse de bona fe a tants curts de gambals com abundan entre ells, a tants y tants farsants que's burlan de la llibertat tot advocant per ella, y a tants y tants explotadors de la massa inculta a qui enganyan.

Lo trist pera *La Tribuna* es que també molts falsos demócratas simpatisin ab el senyor Canalejas, y que aquest a son torn simpatisi ab certs cacichs. Com qu'hem parlat d'eleccions, per aixó ho dihém: perque en aquest ram nosaltres no tenim cap ceba que'ns fassi coure'ls ulls.

—

En Dato, el conservador Dato, que d'un quant temps ensá demostra un gran zel per las classes trevalladoras, ha pronunciat a Vitoria un discurs *elocuente* sobre la qüestió social.

No ha dit res del altre món, y ha recomanat l'ordre (naturalment). Llegint certs paragrafs del discurs, a un li sembla llegir el *Brusi*.

No obstant, y fins tractantse d'en Dato, aixó es, d'un enemich de Catalunya, li reconeixém bona fe en varias de las cosas que ha dit, y fins las estimém encertadas.

Peró s'ha permés algunas bromas: aquella de *las grandes condiciones del pueblo español*, per exemple.

No sabém si'ls que l'escoltavan van dir *¡olé ya!*

—

Encara's ve parlant de la famosa carta del distingit republicá don Joaquim Costa, de la qual no'n diguerem res en els anteriors números y avuy ne copiém el següent substanciós paragraf, que casi sembla escrit de má de catalanista:

Son las aldeas y distritos rurales quienes se imponen y aplastan por el número á la ciudad; que no es el siglo XX quien tira del XII, sino que cada una de ellos tira por su lado, dando como promedio ó resultante el siglo XV, que es la etapa de civilización en que, según notan los Sres. Moret, Silvela y otros, se encuentra todavía ó ha venido á caer otra vez el Estado español. Por accidentes ó exigencias históricas que no es ocasión de aquilatar ahora, el ejercicio de la soberanía se basó aquí en un criterio mecánico: «á cada español de tal edad, por el mero hecho de serlo, un voto»; así matemáticamente, sin hacer cuenta con la capacidad, todos igual, lo mismo si han avanzado hasta el siglo XX que si se conquistaron en el XII, en el XIII ó en el XIV.

Es evident que aquestas afirmacions han de haver fet molt poca gracia al pobre Salmerón, que ab sas *cuatro unidades* y son sufragi universal está tan passat de moda com las casacas y'ls *gorro-frigios* del temps de la Gloriosa.

Ens sembla que sa quefatura está en perill inminent. En Costa es més sabi, més guapo y més jove, y las quefaturas, que *¡tienen nombre de mujer!* son volubles y també poden encapritxarshi ab la joventut.

Per si may en Costa arriba al cim, havém transcrit un paragraf de sa carta. Sempre es bo fer constar lo qu'ha dit ara, pera veure lo que tindrá de progressiu en sas evolucions aquest demócrata, y poder dir, si tant convé: *Lo que va de ayer á hoy!*

—

El mes passat morí a Chelsea, prop de Londres, el gran artista-pintor nort-americá Whistler, un dels més grans entre'ls que floriren en el sigle fa poch extingit. Fou un sensitiu y un refinat, y ab ell se comensá a marcar una orientació diferenta del impressionisme *lluminista* que tanta volada prengué en l'ultim quart del sigle.

Tingué l'honor d'ésser atacat pel gran Ruskin y'ls pre-rafaelitas, que, com tots els innovadors, eran intranzigents. Com tantas vegadas ha succehit, li fou refusat al Saló de Paris el primer envio que hi feu. Lo que no fou obstacle pera que, als pochs anys, sa fama anés extenentse per tot el món inteligent. Ha mort deixant un nom y uns quadros de aquells que no's poden oblidar.

—

Publicacions rebudas:

Electra, drama en cinch actes, per B. Pérez Galdós. Hem rebut un exemplar de la edició sisena d'aquesta afortunada obra, de la que se'n han imprés, desde son estreno fins a la fetxa, 31.500 exemplars. Preu, 2 pessetas.

Schmid. Cuentos para niños, editats per la casa editorial de Joan Gili, haventse publicat fins ara'ls quatre primers quaderns.

Fidel Giró, impressor.— Carrer de Valencia, 233

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

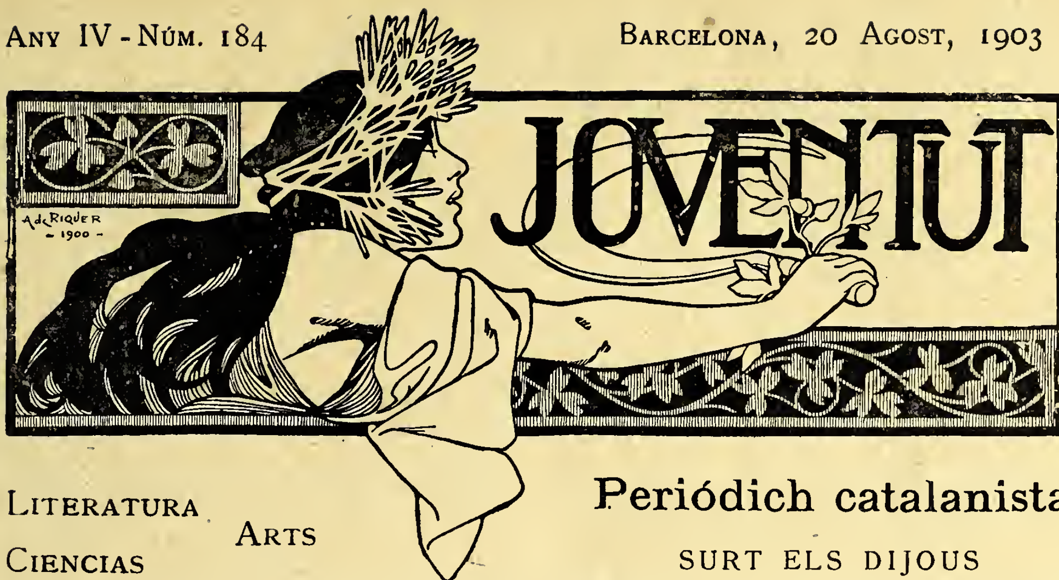
Els trevalls se publican baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.— No s'admeten els que no sían inédits. — No's tornan els originals. — Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

CATALUNYA: Un any	8	Pessetas.
» Mitj any	4'50	»
» Trimestre	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA. Un any	9	»
EXTRANGER: Un any	10	Franchs.
Número corrent	20	Céntims.
» atrassat, ab folletins	40	»
» » sense folletins	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

ANY IV - NÚM. 184 BARCELONA, 20 AGOST, 1903

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . . . 20 CÉNTIMS.
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . 40 »
» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

FOLLETI:

EL PAPA SARTO

«Ja tenim Papa!» vaig sentir que deya un menestral pujant al tramvía de Gracia en que jo anava. Y tot seguit un baylet va entrar cridant «*La Tribuna*, ab el retrato del Papa nou!...» Jo que la compro, y'm trobo que'l Papa nou era *Pio deu*. Y encara que a mi tant se me'n dona del Papa com del gran rabi, del gran sultán de Turquia, o del gran Tastapastas (1) la tafanería natural va fer que llegis el diari, y ab agradable sorpresa vaig veure que'l Papa elegit pel cónclave's deya *Sarto*, qu'en italiá vol dir ni més ni menys que *Sastre*. Y aixó'm va sumir en tan profondas meditacions, que'm vaig trobar als Josepets quan jo volia aturarme a la Gran-Via.

Un Papa sastre! ¿Ja saben tots lo qu'aixó significa?

Las profecias s'han cumplert, y ningú pot ja dubtar de la influhencia divina sobre la Terra. En Carlyle, un clarivident, un gran pensador, ja va dir que del món sols las formas exteriors ne podiam coneixe, aixis dels homes com de las cosas, y fins de las ideas, es a dir, que lo únich que afirmar podíam era que tot son vestits, donchs Nostre Senyor volia que no coneguessim el fons de las cosas. Y aixis del Esperit Sant, del qual els teólechs diuhen qu'es el que'ns envia'l Verb, la paraula, l'eternal moviment del esperit, aixó es, las vestimentas del pensament y de las ideas, en Carlyle'n deya L'*Esperit Sastre;* y'l que ho dubti, no té més que llegir la seva magistral obra *Sartor Resartus* (2). Y vetaqui que ara que'l món pugna per renovarse, per renovar las institucions económicas, las politicas, las intelectuals, es a dir, els vestits que portan els homes, y que'ls subjectan y qu'esclatan de tots costats, donchs la Humanitat

---

(1) Autor del *Llibre del origen de totas las cosas, y dels homes, y d'algunas cosas més*, com se pot veure en la *Teogonía India* publicada a JOVENTUT, volúm II, pág. 8.

(2) Vegis mon article *Sartor Resartus*, volúm I de JOVENTUT, pág. 172.

haventse fet ja gran no cab en els hábits de quan era xica, ara, que s'havia d'elegir un Papa, el Sant Esperit que inspira al Sacre Colegi de Cardenals, fa que surti un Papa sastre. ¿No trobéu això espaterrant?

En Carlyle va tenir rahó. L'Esperit Sant —no hi há pas cap dubte—es l'Esperit Sastre, y'l seu representant en el món un Papa sastre, l'únich possible avuy que's tracta de fernos vestits nous, deixant els vells que ja'ns son massa estrets y curts de mida. Ja ho va dir el profeta: *Et renovavit faciem Terram*. Per això aquella beata, al resar el parenostre en llati, en lloch de *sanctificetur nomen tuum*, deya, *sastre ficetur nomen tuum*.

Ja sé qu'algú'm dirá: «¿Y si aquest Papa, com tants d''altres, ens surt un papa natas, un papa moscas, un papa figas, o un papa *dineru*?» «Alto! — els diré jo. — El *potser* no s'ha escrit en cap llibre, y si sols lo qu'es, y lo qu'es, es que aquest Papa es, de nom, Sastre, y encara que digui un refrá mal creyent francés: «*Le nom ne fait rien à la chose*», jo respondré qu'en aquest cas el nom es el Verb fet home y fet Papa, per obra y gracia del Esperit Sastre, que aquest cop vol que'ls homes portin vestits nous a mida, adequats a la seva manera d'ésser, es a dir, que vagin a la moda psicológica y sociológica de la época que's prepara.

Y quínas transformacions que va a haverhi! Els sastres, com els llegisladors, no serán més que un sol ofici. ¿Qué dich? Un sol sacerdoci. Els uns farán els vestits pels cossos, els altres els vestits pera la societat, inspirats tots per l'Esperit dels vestits, de las formas, ja preexistents en la Eternitat, dels *arquetipos*, com deyan els neoplatónichs d'Alexandria, o'ls *arquetrajos* com ne dihém ara.

—

Y ¿quíns vestits tallará y retallará aquest Papa Sastre, pera la Humanitat que ja vol llensar y llensa'ls vells que porta?

Qui sab! Potser dirá «no m'embolico», y deixará que's rovellin las sevas estisoras espirituals, y que siguin els que no forman pas en el gremi de la iglesia 'ls que treguin moda y donguin els figurins sociológichs, psicológichs, fisiológichs, morals, etc., etc., pera que d'aqui en endevant els homes vagin a la moda.

Peró'm sembla que no, ja que la seva elecció es providencial. Y tal volta quan menys ens ho pensém ens surti ab uns figurins tan nous y esbojarrats, qu'espaterrin a tothóm. A mi'm sembla que a aquestas horas ja está posant fil a l'agulla.

Llavors si que tots exclamarán. «Qui ho havia de dir! Qui s'ho havia de pensar que surtis la renovació dels trajos del món, del Catolicisme, que tothóm creya que ja havia fet a tots, y que surtis per medi d'un Papa Sastre! »

Y tots admirarán el geni d'aquell canonje malaguenyo, que va posar en rimas l'Evangeli de Sant Joan ab comentaris, y en el qual hi havia aquests profondissims versos:

> Cuando Dios vino al mundo
> fué en un pesebre.

Comentari:

> Donde menos se piensa
> salta la liebre.

—

Y ara ha passat una cosa semblant.

Peró prescindint de lo que será o no será (perque això no's pot pas preveure), encara que no pertenesquém *al común de los fieles*, ni a cap altre *común*, ni al *remat apostólich*, perque may hem volgut ésser amoltonats, sinó campárnoslas pel nostre compte; ara, dihém, si coneguessim a aquest bon senyor, li demanariam, ab tot el respecte degut, que després d'haver rumiat ben bé la mostra, y després d'haver demanat la inspiració del Esperit Sastre, vegés si convé (que si que creyém que convindria), tallar pera'ls homes uns vestits nous de la següent forma:

El vestit cosmogónich de la Biblia Judayca, ab tot allò dels set dias y de la Creació que va fer el bon Deu com qui fa un pessebre, ab allò de que un *manaya* feya aturar el sol, y un altre socio feya caure llamps y trons y pedregada, y tots aquells guarniments y sarrells virolats del arch de l'aliansa, del foch a las verdissas, etc., y aquellas capas de pesta, y ronya, y sanch y desastres, com que tot això ja, gracias a la Ciencia, avuy no's porta, ho podria fer desar al armari número 1 del *Museu de las Religions antigas*, prestatje 3.er de las *Supersticions cósmicas*. Y deixar al sabis naturalistas que treguessin la nova moda cosmológica, ab els seus figurins ben observats que ja's portan, y benehir aquests nous ves-

tits, que res tenen de deshonestos en comparació dels biblichs, que fins permetian als pares que's fiquessin al llit ab las sevas fillas, y altras *frioleras* per l'estil.

També li aconsellaria que fes—y això cal ferho depressa—unas sotanas novas pel clero, que'ls permetessin casarse y que no'ls permetessin ni tantas nebodas, ni tantas majordonas. Es a dir, que la casulla poguessin durla ab la casaca. Però això encara es *pecata minuta*. Lo que si, es més important, es el treure al clero aquesta capa de mansuetut y capa d'amistat, que usan, especialment, els jesuitas, pera entrar per tot arreu, y desprès aprofitarsen. Res de capas: qu'entrin desembossats, y d'una manera lleal y franca, y si no, caldrá que pleguin.

Els vestits que cal tallar prompte, si no vol que tot se'n vagi a rodar, son els nous vestits sociológichs. Res d'uniforme, com voldrian certs socialistas que demanan un hábit igual pera tothóm, que oprimiria als uns y vindria balder als altres. Res d'això: que cadascú porti un vestit tallat a mida que li vingui bé, més aviat ample qu'estret, y que sigui conforme al trevall que fassi y a las facultats que tingui. Els bestias que avuy van plens d'or, anirian ab caputxas ab orellas d'ase; els genis, que molts van esparracats, anirian ab vestits tan flexibles y tan lluminosos, que'ls ho permetrian tot, tots els moviments, tots els viatjes, totas las posicions en totas las esferas, totas las satisfaccions y joyas possibles, é irradiarian llum que aclararia als altres; en fi, serian com els Arcángels de la Terra. Els virtuosos durian uns vestits tan blanchs y tan purs, que tothóm els obriria pas y'ls saludaria al véurels. Els soldats y gent de guerra, aixis com altres que donan la mort, anirian negres. Y'ls criminals durian uns vestits que'ls farian invisibles. Y'ls que donan la vida, o la conservan, els metjes conciensuts y honrats, els bons quimichs y farmacéutichs, els cirurjians e higienistas, durian vestits brodats d'or fi, y mantells de púrpura, com si fossin els reys de la terra. Els trevalladors portarian vestits graciosos y amples que'ls permetessin cumplir totas las sevas necessitats, y armaduras que'ls preservessin de la explotació y de tota desgracia. Las donzellas anirian totas guarnidas de flors. Las damas, en quant fossin mares, anirian ab vestits solemnes, fets de admiració y respecte. En fi, aixis podriam indicarne una lletania interminable.

Altre vestit, y aquest també es de la major utilitat, y de gran urgencia:

Cal tallar, ben depressa, un mantell de conciencia en que hi puguin cabre tots els bons y tots els sabis, tots els qu'estiman, tots els que tenen un gran cor, un cor inmens, aixis sian católichs, protestans, cismátichs, juheus, mahometans, budhistas, panteistas, deistas, positivistas, etc., etc. Y al tallar aquest gran mantell, cal que s'inspiri'l Papa sastre, no sols en la idea de Justicia, sinó en la d'Amplicia. El cor gran y'l pensament alt: heusaqui las dugas telas de qu'ha d'estar feta aquesta capa inmensa, cusida a dret fil, ab el fil de las bonas intencions, y tota brodada d'observació, d'experimentació, d'art, de galanura y de cavallerositat perfecta. Y'ls forros han d'ésser de llibertat, y las giras de vida.

Y si aixis ho fes, crech que tothóm diria que'l Sant Esperit ja s'ha fet patent sobre la Terra. Y si no ho fa,'m sembla a mi que aquest sastre va a riscos d'haver de plegar la botiga y haurá de desar els *Sants Patrons* qu'avuy dia ja no serveixen pas de gran cosa. Amén.

Y ara dispensin la humorada.

DIVAGACIONS

I

El Badell d'or

Ya le comen, ya le comen
por do más pecado había.

Ab goig contemplan els homes d'ánima serena l'atach persistent, continuu, tenás que's dirigeix contra'l soberch palau, contra'l temple malehit ahont se rendeix culte al aurifer Badell, qu'ampara y protegeix ab son

dimoniach poder al tirá, al plutócrata, al explotador, al mal lladre.

No en va'ls grechs posaren en las entranyas de la terra'l regne de Plutó, ahont se guardavan riquissims tresors. Tots sos devots deurian viure en sos dominis subterranis, entre jerras plenas d'or, entre columnas de diamant, sobre paviments de pórfir, sota sostres de rubins y esmeragdas: deixantnos als demés mortals viure tranquilament sobre la crosta de la terra, respirant l'ayre pur a ple pulmó, [fruhint a ple sol, banyantnos de llum purificadora.

¿Per qué, desde que'l món fou poblat, desde que la bestia humana petjá ab sa planta pecadora la terra verge,'s rendi culte al idol llotós, al degradador de tota bellesa? Perque entre'ls *homes* s'hi barrejá, disfressada ab forma humana, una rassa de serpents ab afany d'oprimir, de possehir, d'acaparar, de gosar ab tots els plahers més baixos. Y las generacions corrompudas constituhiren el temple malehit, el palau soberch, ahont pogueren fer presentalla al idol de sos cruhents sacrificis, regant el temple ab la sanch de sos semblants; esclavitzats, destrossats sota sas urpas.

Moltas formas ha pres la opressió, moltas la revolta. Els altres homes, els *purs*, els de cor senzill y ánima sencera, sempre s'han regirat contra l'infernal palau, sempre han sigut rebechs a la esclavitut y han conspirat pera enrunarlo; durant sa construcció ja s'hi dirigian els primers atachs; els cinichs ab son sarcasme, els estoichs ab son menyspreu, els cristians ab son amor al proxim, tots l'assetjavan, tots procuravan minar sos fonaments, peró'l palau-temple anava creixent, creixent... y enfortintse malgrat els atachs dels purs, els de cor senzill, els d'ánima sencera. Fins que ha assolit las imponents proporcions actuals, sa mole inmensa'ns priva del dols oreig de l'alegria, sa ombra s'extén tétrica sobre nostras llars y'ns tapa la revifadora llum del sol. Cranch verinós, s'aferra ab sas potas al malhaurat planeta y escampa arreu angunias de mort, gemechs de sufriment.

Mes els purs, els de cor senzill y ánima sencera, ajudats pels rebechs *impurs*, els de cor tempestuós, els de violentas passions, redoblan sos atachs; y un jorn d'energia, un home ardit, un héroe ha escrit ab lletras de sanch, en el frontis del soberch palau, la paraula LLADRE. Un altre home no menys ardit que'l primer, hi ha escrit ab llot la paraula COBART.

Y aqueixos dos estigmas empremptats en son frontis han trontollat la inmensa mole, fent pressentir a sos degradats defensors, als faritzeus y als turiferaris, el principi de la fi del fastigós culte, l'aniquilament del idol empestat.

II

LA LLUYTA.

La unió fa la forsa.

El mateix Deu irat, que fins en el cástich fou benéfich y que digué al home: «Guanyarás el pa ab la suhor del teu front», fou el que li digué per boca del seu fill: «Més fácil cosa es passar un camell pel forat d'una agulla, que entrar el rich en el regne del cel.»

Els homes-serpents adoradors del idol del Mal, mistificaren la paraula divina, y pera justificar son poder digueren al home: «*Lluytarás per la vida.*»

La paraula *lluyta* llensada entre'ls homes era la teya de la discordia, era'l llamp de la guerra, era la consigna del desenfré, de las ambicions desencadenadas. Y pera, en la lluyta, decantar la victoria de sa part, pera resignar als vensuts, han rodejat d'una aureola sagrada la paraula *trevall*, sinonim de pena o sufriment.

«*Lluytarás per la vida!*» Crudel, terrible condempnació no infligida per Deu, sinó pels homes. No hi fa res, que al principi, el món fos de tothóm; no hi fa res que sigui prou gran pera que tots hi cápigan amplament; ni hi fa res que la terra conresada dongui fruyts sobrers pera tots: «*lluytarás per la vida!*» No'n tens prou ab lluytar ab la natura, que t'amenassa ab tempestas, pedregadas y enfermetats: lluytarás ab tos semblants, perque'l teu vehí t'envejará'l teu fruyterar, el teu senyor tindrá dret al delme de ta cullita, l'estat tindrá dret al fruyt del teu trevall. Y si't distreus, si per desgracia en las estonas de descans te sents poeta, surts de la dura realitat y't descuydas de desconfiar fins de la teva ombra, els altres lluytadors que sotjan ton descuyt, faritzeus hipócritas, vils mercaders ab unglas esmoladas, t'arrencarán la pell, no planye-

rán ni ta salut ni tos més delicats sentiments, s'aprofitarán de ton esfors, units per la gran conxorxa de l'astucia, de la mala fe, del robo que s'ampara sota l'estigma llensat desde el temple malehit: «*Lluytarás per la vida.*» Tota lluyta suposa vencedors y vensuts; tu serás dels vensuts, serás una de las victimas ofertas a la innoble divinitat que necessita esclaus qu'omplenin sas jerras y altres esclaus que las defensin.

El que per un moment pot dar una ullada al garbuix del combat, se queda admirat de la tenacitat, de la energía, de l'astucia verament dimoniaca, dels complicats recursos y estratégicas combinacions que's desenrotllan en el camp de batalla.

Mes, enfront del tétrich palau, s'alsa una altra hostilitat: la dels que no's volen sotmetre a la terrible lley, la dels que preribeixen la *lluyta gran* a la mesquina, s'alsa la hostilitat dels rebechs impurs, els de cor tempestuós, els de violentas passions.

Descolla entre ells el lluytador clássich, el rebech de figura cavalleresca, el bandoler rodejat d'una aureola llegendaria. Sa figura, no sense rahó, impressiona la imaginació dels *sotmesos* a la forsa aclaparadora; es cert qu'ell també'ls domina y'ls expolia, peró no'l poden execrar perque ell té'l valor que'ls altres senten en estat de desitj, se revolta contra tot lo existent, y sa arrogant figura's planta ferma devant de la organisació del Mal, sense hipocresias, tenint la franquesa heroica de sas impetuosas passions. Conscient de que's juga la vida, defensantla com una fera de las feras disfressadas ab pell de ovella que defensan el temple del ídol d'or. Sab qu'ha de sucumbir y lluyta, peró lluyta a pit descubert.

¿Voléu quelcóm més imponent que la figura d'en Mamed Casanovas, que presoner y engrillonat promóu una revolta a la presó y en el moment suprém romp els grillons y's posa al cap del motí empunyant una barra de ferro ab sas mans ensangrentadas? Devant d'aquest fet, un el considera de fusta d'héroes. No més han cambiat els antecedents, la ocasió y la causa. Cambiat aixó, qu'es purament accidental, haguera lluytat per l'altre bando, fora un defensor del temple, fora un conqueridor mereixedor de que's perpetués sa memoria ab artistich monument.

El lluytador modern pren altres aspectes no menys grandiosos y casi tan sugestius. L'assumpte Humbert ens ne dona un rellevant exemple. Teresa Daurignac, *la grande Thèrése*, com ab tanta rahó li deya la premsa parisenca, lluyta ab las armas de sos enemichs, valentse de la intrincada complicació dels procediments curialeschs, ficantse ardida en l'enredat laberinte del paper sellat. Ab desusat vigor, servida per una portentosa imaginació, dotada d'inagotable inventiva, enreda als principals lletrats, al món oficial, a las mellors fortunas de Paris. Se revolta, admirablement secundada per sa *cuadrilla*, contra la societat moderna, y apar que li digui: «Ah, ¿es a dir, que'l món ja no es dels forsuts, sinó dels *vius*, dels astuts sens entranyas que paran las rateras pera cassar a incautes ratolins y després devorarlos a l'ombra de las lleys del tétrich palau? ¿Es a dir, que ab vostres procediments teixíu una xarxa pera escanyar ignocents? Donchs jo vos pescaré ab las vostras mallas! Si poguessiu m'enredariau, doblegantme al jou del trevall manual que apenas si'm donaría pera viure. El trevall opressor no s'ha fet pera mi, que soch tan forta com vosaltres; vos ho vaig a probar». Y ab trassa may vista, ab desinvolta frescura, ab pols segur, teixeix sa tela d'aranya ahont hi cassa alguna mosca y tantas aranyas com vol. Y quan cau per sa dissort, encara pot dir a plena veu: «Soch més forta que vosaltres, perque pera edificar sempre cerquéu fonaments y antecedents y precedents, y jo he edificat *des veritables chateaux en Espagne*, es a dir, en l'ayre, y heu caygut al parany, vos he sugestionat, he explotat vostre afany de ganancias y he sigut superior a vosaltres perque he escampat vostras riquesas als quatre vents ab esplendidesa verament principesca».

Y en Mamed y la Teresa, las dugas grans figuras de la protesta impura contra'l satánich poder del innoble ídol, despertan l'admiració, fins la veneració de tot aquest món equívoch o abjecte que borbolla en el baix fons de las desferras socials, en el món dels vensuts, dels naufragats, dels escupits en la terrible batalla de la vida.

Y una corrúa de desditxats qu'han intentat resistir, acaban per doblegarse devant de la tremenda lluyta, y adoran al Badell. Pobres

pera oferir victimas, febles encara, se sacrifican a si mateixos. Y'l mercader sacrifica sa honradesa, l'advocat sa conciencia, el jutje sa rectitut, l'artista sa inspiració, el guerrer son ideal, el sacerdot sa fe, la donzella sa virginalitat. Perque l'idol corruptor exigeix a cada hu lo mellor que té, lo que'l dignifica, la propia puresa.

Mentres tant, els grans pensadors, que surten dels purs, els del cor senzill y ánima sencera, l'atacan ab ideas y congrían iras en el cor dels sotmesos, repetint las paraulas de Deu: «Guanyarás el pa ab la suhor del teu rostre». «Més fácil es passar un camell pel forat d'una agulla, qu'entrar el rich al regne del cel». Perque es fácil cosa qu'hagi sacrificat en el maléfich temple, qu'hagi consultat las entranyas bategants dels anyels degollats sobre l'ara; per aixó no pot gaudir en el regne de Deu: sas mans y sa conciencia son tacadas.

La petita lluyta banal y aplanadora afadiga a tothóm; y'ls que volen guanyar el pa ab la suhor del seu front, peró no volen lluytar per la vida, perque no volen ésser vencedors ni vensuts, ni llops ni ovellas, ni devorar ni ésser devorats, aquests prefereixen la gran lluyta, giran tot son poder contra la casa de feras y prenen com a divisa: «*La unió fa la forsa*», y com a crit de guerra: «*Divideix y vencerás*».

III

La resistencia.

Morir debemos.

La cova de feras resisteix als atachs ab malas armas: l'astucia y la violencia. Pera espahordir als enemichs, té la *Miseria*, qu'esgroguehida y seca, es la digna companya del idol miserable. En sas presons subterranias guarda engrillonats als purs y als impurs qu'han renegat massa alt de la terrible opressió. Aqueixa es la resistencia del palau.

Al seu voltant s'arrossega una multitut acotada cap [a terra, soportant resignada sa existencia precaria. Son els més, els que no tenen prou vigor o prou joventut per'aixecar sa protesta. Ajovats sots el fusell o corvats sobre l'arada, son els que sirgan tota la vida, sense grans necessitats, sens altas aspiracions. Resisteixen ab sa resignació; son expoliats pera sostindre las riquesas del palau, y encara'ls queda prou virtut per'arreconar engrunas ab las que apuntalan sa resistencia.

De l'abundor de sa suhor se regan las plantas verinosas del parch empestat. Son els *sotmesos*, acceptan l'estigma del resignat, del que renuncia a son dret, del que s'aniquila y, per'aconhortarse en sa dissort, creu en la santetat del trevall y en la dignitat de la pobresa, com si'l trevall forsat no fos un jou, com si la pobresa no fos una degeneració o una renunciació, sempre una debilitat.

Quina altra altura no assoleixen els que renuncian a la brega! El bohemi independent que corre món ab son carro y sa familia, estanyant ferrats, merodejant, usant d'innombrables petitas astucias pera campársela, lliure com l'au qu'atravessa l'espay. O aquell altre *bohemi* que, enlluhernat pel miratje de la gloria, conduheix sa petita nau entre las onadas de la gran ciutat populosa, que'l gronxan, l'alsan y l'enfonzan, el conduheixen a port o l'engoleixen. O'l noble tronat vivint de miracles y d'equilibris, hereu dilapidador que reventa son patrimoni y s'enfonza en el llot dels menyspreuhats. Tots els que viuhen inconscientment tota sa vida de papallona son admirables y tenen quelcóm de superior als resignats.

La por, la por horrorosa del pervindre, negre, la por, la por esferehidora d'ésser aniquilat per la *Miseria*, la companya infernal del deu malehit qu'agarra a sos esclaus pel ventrell, es la que junyeix als *bons* al trevall forsat y desperta en ells l'avaricia, y de la rassa de las formigas ne surt la de las garsas, aquesta rassa vividora que s'introduheix allá hont hi há engrunas de rich, allá hont pot arreplegar el mos de pa del pobre o l'os mal escurat que llensa'l fart. Y de pares a fills se continúa l'instint de rassa, y naixen trevalladoras las formiguetas y mercaderas las garsas. Quan l'instint del mercadeig degenera, neix el de l'avaricia: per aixó s'ha dit qu'es la passió dels vells, perque'ls vells son febles, son temerosos, no poden comptar ab sas forsas y la experiencia'ls diu que no cal comptar ab el socors dels demés.

Y aixís prenen ufana y s'assahonan las plantas verinosas a l'ombra malehida del temple del Badell. La concupiscencia, la por,

l'ambició, la expoliació, la deshonra, el treball degradant, la sórdida avaricia, el frau, la falsificació, la deslleaitat, la hipocresía. Y la sava d'aquests arbres fatals del parch empestat, se nodreix de la sanch dels ignocents, dels sincers, dels órfens, de las viudas, de las donzellas, dels poetas, dels aymants d'ideal.

—

Peró més enllá, al lluny, més enllá de l'ombra malehida, s'hi veu clarejar la celistia precursora d'un nou jorn. Entre las boyras baixas de la matinada s'ovira la borrosa silueta d'un brau guerrer, armat de punta en blanch, cavaller en un corcer no domat... Avensa lentamant pera desfer l'infernal encis que pesa sobre'ls misers y'ls malhaurats, y mentres avensa, el cavaller IDEAL, el deslliurador, crida ab estentórea veu:

«Lluytéu, vosaltres assedegats de justicia, lluytéu sens treva, aymants de llibertat, contra aqueixos tarats de febre d'or; lluytéu, cors grans que sols glatiu amors, preparéu ma obra!

»Jo saltaré'ls més pregons abims, jo aixugaré'ls gorchs més negres, jo venceré'ls monstres superbiosos, esclafaré la testa de las més verinosas serpents! Vostres fills y vostres nets encara lluytarán: vostres renets cantarán victoria!»

D'entre'l formiguer dels rebechs, s'aixecan remors de tempesta al oir la veu mágica del ardit cavaller qual borrosa silueta s'ovira entre las boyras baixas de la matinada; s'aixecan punys closos amenassant al temple; s'alsan veus iradas que diuhen: «*Morir devéu!*»

De dins del temple surt una veu farisayca y cavernosa que respón ab sarcástich accent: «*Prou qu'ho sabém!*»

SEBASTIÁ JUNYENT

NOTAS DE SOL

LA BATUDA

El sol hi bat de ple per la enllosada era
cuberta ab els fruyts d'or del groguench blat novell;
el sol hi bat de ple, y fina polsaguera
s'aixeca com encens.

El sol hi bat de ple, y ardida la eugassada
ab ansia va voltant per entre aquell mar d'or;
el sol hi bat de ple, y alegra la maynada
s'hi colga de grogor.

El sol hi bat de ple, y en la daurada ona
l'esprimatxat baylet hi esgrana una cansó;
el sol hi bat de ple, y tot himnes entona,
y tot es vida y llum, y tot es vibració...

LA ESPIGOLERA

Sota la calda forta y pesanta
la espigolera, canta que canta,
va fent manats:
manats d'espigas rossas y plenas
que reblincantse grácils, serenas,
semblan matronas de pits inflats.

La cansó grisa que hi descapdella
es cansó ayrosa, es cansó bella
qu'entra en el cor,
que al cor se'n entra, que l'aconsola,
com papallona dins la corola
de gaya flor.

Y tot cantantla, recull joyosa
l'herba florida que al blat fa nosa;
fentne un pomell,
pacient separa de las espigas
sas carinyosas tendras amigas
de cap vermell.

Aprés, ayrosa, la espigolera
se'n torna a casa, petjant lleugera
com esquirol;
y, mentres creuha la extensa plana,
sa cansó grisa plácida esgrana...
Y va fent via de cara al sol.

LA PLANA CALDEJADA

Feixuga y grinyolant avansa la carreta,
avansa plana enllá ab cárrega de fems;
diríau que al sentir son traqueteig monoton,
la plana rutilant de joya s'estremeix.

La plana resplandent qu'espera famolenca
el such benefactor d'aquells fems nutritius;
la plana caldejant qu'espera febrosenca
tornar els arbres xorchs en arbres productius.

I. SOLER Y ESCOFET

UNA CLEO

(Bosqueig d'una Novela)

III

Una boyra atapahida surava mandrosament, agombolantse en el sostre baix del cafetí: boyra formada ab el fum del tabach, ab las bravadas dels licors, ab la respiració afadigada d'un públich encés per violentas flamaradas de luxuria.

Demunt d'un petit escenari (la decoració representava un temple grech) ballava acompanyada per un pianista tisich que teclejava temps de *quadrille* sobre un piano desafinat, una xicota d'uns divuyt anys, plena y esbelta, de bellesa extranya y corprenedora. Tenia'ls cabells rojos, d'una rojor ardenta y lluminosa, de tons calents, pentinats en forma de *bandeaux plats,* ab clenxa al mitj, a la *Cleo de Mérode*. Sobre'l fons blanquinós de la decoració, els cabells de la ballarina resplandian ab extranyas coloracions metállicas, irradiant onas de sensualitats refinadas, de goigs no somniats, de perversions y de vicis malaltissos y delirants.

El front era d'una puresa exquisida, blanch, llis y satinat. Els ulls verts, d'una verdor extraordinaria y profonda, tenian quelcóm del encís dels mars, quelcóm de la buydor atrayenta dels abims, quelcom dels terribles esguarts dels grans serpents. A voltas eran frets, a voltas d'una alegria aixelabrada, d'una crudel malicia o d'una voluptat brutal. Eran uns ulls irresistibles: marejavan, llensavan foch, s'endolsian; y las cellas, també molt rojas, dibuixavan sobre'ls ulls dos archs admirables y purs. El nas era recte, aristocrátich, desdenyós y burleta. Y la boca, de llabis prims y vermells, revelava un carácter sencer y dominador, deixant veure, al obrirse, unas dents blancas y petitas, un xich punxagudas, felinas. Y tot axó sobre un óval blanch y perfecte.

El cos espléndit, cubert de roba vermella, recordava, moventse, las flexibles y suaus inclinacions de las palmeras, els salts dels tigres, el monoton gronxoleig de las ayguas tranquilas: peró quan ab sas mans enguantadas la ballarina removía sas faldillas y enagus planxats, s'agitava un furiós onatje de colors blanchs y vermells, d'hont eixian orgullosas, arrodonidas, cubertas de mitjas negras, las opulentas camas, elevantse triomfals sobre'l públich, que, semblant a un aixám de feras, bramulava, a punt de llensarse sobre la presa.

Al acabar el ball esclatá un clamoreig aixordador, un bram formidable de desitjos retinguts, barrejantse ab una tempesta de frenétichs picaments de mans.

IV

Dugas setmanas feya qu'havia arribat la ballarina, quan tingué lloch en el cassino *El Recreo de las Familias* una d'aquellas festas carrinclonas que de molts anys ensá omplian de joya als habitants de Vallfonda.

Entre'ls concurrents a la festa s'havia repartit el següent

PROGRAMA

PRIMERA PARTE

Introducción, por la orquesta.

Walz á cuatro manos, por las señoritas Pla y Bosch.

Poesía, por don Jacinto Llopis y Rossell.

SEGUNDA PARTE

Serenata de Schubert, por la señorita Pepita Pons, acompañada al piano por el maestro Sánchez.

Visca'l vi bo!, poesía humorística por don Pedro Surinyach.

Gran Cantata, por el coro *La Alianza Universal.*

Ademés ja se sabia que, *en obsequio al bello sexo, la fiesta terminaria con un lucido baile de sociedad.* A la festa hi assistia lo bo y mellor de Vallfonda. Don Joseph Pau Golorons, sa esposa y sas fillas, els militars franchs de servey, el jove y eloqüent *Papitu* Comas, el quefe de la guarda civil, el jutje de primera instancia. El nombre de senyoretas era extraordinari. Seyan en dos rengles de cadiras arrambats a las parets de la sala de festas, habitació llargaruda y un xich estreta, ab un

balcó que menava a un terrat esquifit, adornat ab hortensias, dalias y clavellinas, vorejat per una baraneta de tres pams y mitj. Per demunt s'estenia la nit, una tebia y perfumada nit d'estiu. Milers d'estels parpellejavan. Un alé de nocturna poesia flotava per l'espay.

A dins del cassino la gentada aumentava. Els mossos suhavan, carregats ab safatas cubertas de begudas refrigerants. Darrera del taulell, el *conserje* renegava. El vocal de torn va cridarlo al ordre. Els *gomosos* s'arreglavan las corbatas, estirantse las ermillas, procurant colocarse devant d'uns miralls entelats que cubrían las parets, pera observar si llurs clenxas conservavan ab tota exactitut la linia recta. El més conmogut de tots era'l jove poeta Llopis y Rossell. Alt, escardalench, barbamech, ab uns ullets blaus y molls que pampellugavan y ab un nas llarch y punxagut, estrenyia febrosench un paper enrotllat: era la poesia que devia llegir. Quatre mesos havia passat confeccionantla: a la fi anava a veure premiats sos trevalls y sa constancia.

En la sala de festas un minyó espolsava'l piano; els músichs afinavan; el vocal de torn se'ls hi acostá; el mestre Sánchez alsá la batuta y s'estremí'l cassino: un espetech aixordador vibrá barbrement. Las primeras columnas de la sala trontollaren. La riuhada de sons metállichs, sens estroncarse, fugia pels balcons oberts, esvahintse entre las tebiors d'aquella perfumada nit d'estiu. Era una fantasia dels *Hugonots*, arreglada pel mestre Sánchez.

Després, las senyoretas Pla y Bosch se dirigiren al piano. La senyoreta Pla era morena, baixeta, ab ulls negres y grossos, extraordinariament expressius, y llabis d'un color vermell molt encés que somreyan ab malicia. La senyoreta Bosch era rossa, alta y prima. Anava molt elegant (havia estat una vegada a París) y desprenia un fort perfúm de vainilla. Las dugas senyoretas, acompanyadas respectivament per en *Papitu* Comas y un segón tinent andalús, s'assegueren devant del piano. Al acabarse'l walz (el walz era de Strauss) foren molt aplaudidas. Recullintse els vestits y saludant ab amabilitat, s'alsaren dels tamborets.

Una figura esblaymada's dibuixá tot seguit al costat del piano, brandant ab sa má dreta un paper enrotllat. Ab veu prima, en Llopis y Rossell comensá a llegir:

A LA LIBERTAD

La noble doncella sus ojos al cielo
levanta con noble, con bravo ademán,
sacude las manos con mágico anhelo
y ruge en su pecho fogoso volcán.
¡Alcemos las copas,
bebamos, brindemos
por la Libertad!

Ya el Oscurantismo rechina los dientes,
secuaces malditos armándose están;
oscuras tinieblas se agitan vivientes
y sienten de sangre pletórico afán.
¡Alcemos las copas,
bebamos, brindemos
por la Libertad!

La poesia continuava en aquest to xardorós y vibrant: la tornada's repetia tretze vegadas. Al acabarse, las noyas sospiraren com si's lliuressin d'un mal somni, peró'ls joves s'alsaren picant de mans. S'ohiren crits de *¡Viva la República!*

—Caps calents! — murmurá don Joseph Pau Golorons.

—*¡Fuera!* — cridá, roig de rabia, el tinent Fernández de Rebolledo.—*¡Fuera!*

—*¡Viva la Revolución!*—respongueren els joves.

En Llopis y Rossell s'amagá a corre-cuyta. S'alsaren bastons y sabres. Las senyoretas xisclavan. Aquella festa tan artisticament comensada ¿acabaría ab sanch? No: en *Papitu* Comas interposá sa preuhada influhencia. Persuadí al un, convencé al altre: se dirigí als més exaltats ab veu vibranta d'emoció, recordántelshi llurs familias. Recomaná prudencia als militars, sanch freda als republicans, y feu compendre al jutje la inoportunitat d'empresonar al desditxat poeta. Y aquella nit se guanyá la presidencia del cassino en las properas eleccions.

La segona part del programa fou més tranquila, y, al acabar, s'arreconaren las cadiras: havia arribat el desitjat moment. Comensá'l primer walz. En *Papitu* ballava ab la noya Pla, la moreneta; el tinent Rebolledo ab la filla gran de don Joseph Pau Golorons; el poeta humoristich Surinyach ab la senyoreta Bosch. Comensá a aixecarse una espessa pol-

saguera de la catifa. Las noyas suhavan, la pols d'arrós desapareixia, fosa per la humitat de las galtas. El pentinat de la filla de don Joseph se desfeya, y'l tinent l'acompanyá al costat de sa mare, que, tot rondinant, li arreglá'l monyo.

Don Joseph Pau Golorons, voltat de respectables comerciants y propietaris, cridava ab veu conmoguda:

—Això son festas! Això sí qu'es motíu de joya pera'ls bons pares! Aquí, lluny del vici, las nostras fillas, honestas e ignocentas, se diverteixen! Las festas tranquilas que'ls nostres pares ens llegaren, nosaltres las llegarém a nostres fills, perque no son indecentas com aquellas disbauxas que's celebran en el cafetí d'en Pep Pons...—

Don Joseph no pogué acabar: en aquell mateix moment entrava la Cleo, la ballarina, ab son óval blanquíssim y pur, coronat de cabell roig, ab sos ulls verts y sos llabis de foch.

—A fora la bagassa!—bramulá'l vell actuari, mentres els balladors s'aturavan y'ls músichs deixavan de tocar.—A fora, mala bruixa, gabatxa, bacona! Tórnaten a París, que aquí no't volém!—

La Cleo rigué aixelabradament. S'alsá'l vestit: sa cama s'elevá per demunt de son cap. Son gesto de *cancaniste* feu esclatar furiosament la indignació de las senyoras. Sols s'ohiren crits, amenassas, exclamacions. La Cleo fugí. El ball s'acabá, peró no l'esvalot.

—Massa barra!

—Bona pell!

—¿Per qué haurá vingut?

—A quins temps hem arribat!

—Qui l'hagi feta venir será expulsat del cassino!—barbotejava'l vocal de torn.

—Quina cama!—sospirava'l poeta Llopis y Rossell.—Quina cama!—

Y aixís s'acabá la festa.

(Seguirá). GERONI ZANNÉ

SOMNIANT A HAMLET

HAMLET PARLA

Han passat segles y t'he anat mirant,
oh món dels meus dolors y'ls meus deliris!
Desd'aquí hont soch t'he vist sempre petit,
encara més petit de lo que't veya.
La dalla de la Mort ha anat segant
generacions caducas, miseriosas...
Entre mitj dels cayguts m'ha fet dolor
véurehi alguna testa jovenívola.
Mes a tots els cayguts, sense pietat,
una capa de terra'l cel els tapa.
Darrera dels cayguts, incessantment,
he vist milions de sers que's redressavan.
Oh, món dels meus deliris y dolors!
Es espantós el teu afany de viure!
A Deu li he preguntat de tu y per tu,
y Deu m'ha dit ab una veu serena:
de tu que va formarte del *no res;*
que si ara fos, a fer no't formaría.
Que quan joyós te va llensâ al espay,
ab la llum va donarte ánima seva;
peró que tu, de móuret orgullós,
has cregut que tenías vida propia,
y en lloch de viure sols entre la llum
sabs viure y agitarte en las tenebras.
Millô hauría sigut—deya'l bon Deu—
haverte dat la vida cada día:
que no sabessis may, al endemá,
quinas son las poncellas qu'han d'obrirse..,
que no sabessis al venir l'estíu
que'ls camps han de fer blat y'ls arbres fruyta.
Que tot sigués confós, irregular;
y allavors, en el sí de las sorpresas,
constantment hi veurías el poder
del Deu Omnipotent que't veu y jutja.
Li he preguntat *per tu,* y a Deu llavors,
se li ha ennuvolat l'augusta cara.
Indigne't veu de fóndret en la llum
e indigne's sent de fóndret en la fosca.
Está indecís sobre la teva fí,
oh món dels meus dolors y'ls meus deliris!
A'n aquí hont soch, per sempre he acabat
els meus pesars y'ls neguitosos somnis.
Las boyras sols se veuhen sobre teu
que a sobre meu no n'hi veig cap de núvol.
Mes ay! tich un delit de més amunt:
vull arribar fins hont s'assenta Ofelia.
Hi voldría arribar, besarli'ls peus...
peró no puch. Ofelia es massa alta.
Deu no'm deixa assolir el cim gloriós,
Deu vol que m'acontenti sols de véurela,
Deu me diu que li parli a dintre meu,
que Ofelia es una verge inmaculada.
Diu el bon Deu que, al apropármhi jo,
faría recordarla de la terra!

R. SURIÑACH SENTÍES

ELS NOMS CATALANS AL COMTAT DE NISSA

En Peire Devoluy, distingit poeta provensal, actual *capoulié* del felibrige e ilustrat capitá de la marina de guerra francesa, ha publicat ara de poch un llibre de capdal importancia pera la seva terra y de no poch interés pera nosaltres els catalans, riberenchs d'un mateix mar y habitants d'una costa germana de la seva. Se titula: *Les noms de la Carte dans le Midi.—Essai sur les noms de lieux du Comté de Nice.*

A n'en Devoluy al escriure la seva obra, no l'ha guiat pas sols la idea de servir a interessos purament locals, com podrián creure alguns dels moderns jacobins curts de gambals, que no saben veure més que mesquinesa en aquestas manifestacions del esperit particularista, sinó qu'ha volgut donar una llissó, y per cert ben donada, a n'aqueixos sabis oficials posats a sou per l'Estat qu'en las cartas geográficas d'Instituts, Estats majors y plans catastrals de Fransa (com de tot arreu y particularment d'Espanya) tenen la funesta mania d'estrafer els noms dels pobles, llochs y cosas creyent pujarlos a un ranch superior, ennoblintlos, quan en realitat no fan més que desnaturalisarlos y llevárloshi tota la expressiva significació del nom ab que'ls ha batejat el poble que ab ells ha nascut e hi ha viscut intimament connaturalisat.

En Peire Devoluy, per lo mateix qu'es un poeta que canta en provensal, li agrada que las cosas s'anomenin pel seu propi y natural nom, y en sou llibre, avans d'entrar en materia, explica la significació de la seva obra fent una xardorosa defensa dels parlars locals, a quins tant deu agrahir la llengua francesa, puig que a costas d'ells ha pogut enriquirse y avuy encara li poden proporcionar una pila de noms ben hermosos que no té y que deu enmatllevar a llenguas extranjeras quan se'n té de servir, segons demostra en alguns exemples.

Ans d'entrar en materia, posa en clar també la tan debatuda qüestió de si'l Comtat de Nissa, étnicament, pertany a Italia o a Fransa. Els noms de pobles, montanyas, rius, etc., que generalment s'escriuhen en italiá, l'han fet pendre a alguns qu'estudian en els llibres y no en la naturalesa, com a un tros després de la mare patria italiana, mes en Devoluy, destruheix aqueixa falsa creensa donantnos els noms en la llengua del pais y fentnos veure que'ls noms italians conservats en las cartas geográficas no son més que una deixa de l'antiga dominació italiana. Aixis la *Chiusa della Spelonca-Nera*, al pais l'anomenan *Clusa de Balma Negra* o *Bauma Negra; Granges de Venchette*, *Granges de l'Avenquet (petit avenc);* el riu *Oglione*, *d'Aligona*, y aixis en tot, com si'ls francesos, diu en Devoluy, donessim a la perduda ciutat de *Thionville* el nom alemany de *Diedenhofen*. Quelcóm de semblant, més ben dit igual, ens passa als catalans quan inconscientment dihém *Perpignan* per *Perpinyá; Banyuls-sur-Mer* per *Banyuls de Mar; Alghero* per l'*Alguer; Alicante* per *Alacant; Torrevieja* per *Torrevella*, y fins *Sant Baudili* per *Sant Boy*, y molts y molts d'altres que veyém cambiats sobre'l mapa.

Aixis, donchs, revindicant la llengua del pais, en Devoluy classifica'l dialecte Nissart com a una rama de la extensa y gloriosa llengua d'*Oc*, y la terra de Nissa, com a part integrant de la Provensa, la dita *Terra Nova de Provensa*, aixis mateix anomenada pels passats. Aquesta idea, qu'es la qu'está d'acort ab la etnografía, fou defensada pel propi Cavour, ab un brillant discurs, a la Cambra dels Diputats de Turin durant la sessió del 26 de Maig de 1860.

Una curiositat remarcable pera nosaltres ens ofereix aquesta obra, y es el gran nombre de noms catalans que conté y ab els quals se designan montanyas, promontoris, rius, etc., etc., del Comtat de Nissa. Això ve a reforsar més y més lo dit per alguns de que quan la marina de guerra aragonesa era mestressa del Mediterrá y nostras naus mercants visitavan tots els ports d'una banda y altra del nostre mar fins al punt de que podia dirse que'l Mediterrá era *el llach d'Aragó*, tot en aquest mar era nomenat en catalá y ab aquests noms se feyan entendre nostres mariners desde Tánger a Athenas, y desde'l golf de Venecia a Alexandria.

Vegi'l lector ab una senzilla ullada quánts noms catalans ens ofereix la toponomástica nissarda.

Abric o *Abrig*, lloch abrigat dels temporals o escalfat pel sol.

Adré, solell, terra de cara al sol, al revés d'ubach.

Aigo, aygua; *Aigo-vers*, aresta que descomparteix las ayguas; *Aigo-pendent; Aigua*, *Aiganera*, *Aigaversa*.

Aire, ayre.

Amoras, (las) lloch plantat de moreras.

Arenas, (las) *Areniera*, *Arenasses*, platjas arenosas.

Albareda, *Albarea*, *Albera*, *Albaret*, lloch plantat d'albas o áubens.

Alp, *Aup*, montanya de pasturatje.

Antar, *L'Antaret*, (*Coll del Antaret*) altar petit.

Avelanié, *Avellanet*, avellaner, *La Vellané*.

Avenc, *Avenquet*, *Gorges del Avenqet*.

Balma, *Balmeta*, *Bauma*, *Baumeta*, *Balmassa*, cova, profondetat del terrer.

Bassera, aygua entollada.

Bals, *Baus*, roquer escarpat, bals, abals.

Bec, punta de promontori.

Beure, beure; *Bevera*, beurada pels moltons.

Blau, *Gourg-blau*, gorch blau.
Borda, *Las Bordinas*, masia, casa forenca: ben viu en moltas parts de Catalunya.
Brau, *los braus*, bous, braus.
Cabanal, lloch o agrupació de cabanas.
Cagarello, *Les Cagarelles*, terra fangosa que s'esllavissa.
Caire, angle d'un cingle, cayre. (*Caire gros*, *caire petit*, *cairons.*)
Calanc, escarpament espadat.
Calmeta, calma, plana sobre una montanya; en castellá *meseta*.
Cap, *cau*, cap; *Cap Ferrat*.
Castellar, castell fort.
Cengle, *cingle*, cingle.
Clap, clap de pedra, d'herba, d'arenas, etc. *Clapissa*, *clapiera*.
Claus, *Les Claus*, las claus, punt estratégich.
Clot, clot, fondo.
Clusa, *clúa*, pas estret.
Conca, *las concas*, *lo conquet*, conca, fondalada.
Devens, *devesa*, lloch de pasturatje.
Dona, *Collet de las Donas*.
Dragoniera, roca o lloch de dragons.
Eissart, *issart*, terra conreuhada de fresch.
Embut, remolí d'aygua, gorja.
Erc, *erch*, roquer, ert o erch, espadat y sech.
Fades, *Les Fades*, rocas conegudas ab aquest nom.
Faisses, *les faisses*, *La Faissa d'Adea*, *Faissalonga*, faixas de terra.
Fem, *femousa*, lloch de fems.
Fen, *fench*.
Fer, *fer*, espantós, incult.
Friligole, *Pas de Friligola*, farigola.
Font, *Font Santa*, *Font Freia*, fonts.
Fourmigue, *Punta de Peire Fourmigue*.
Gardiola, *guardiola*, *gardivola*, guardiola.
Ginestiere, ginestera.
Gourg, *gourg-blau*, gorch blau.
Grau, *engrau*, grau, escala, talls a la roca.
Jas, jas o jassa.
Miral, *Riu del Miral*, del Mirall.
Negre, *Costa Negra*, *Balma-negra*, *Roubines negras*, *Peire negra*, llochs de la costa.
Ort, *Ortas*, hort, hortas.
Oustal, *Collet de l'Oustal*, *l'Oustalet*.
Pelenc, *pelen*, pelissó, pelench.
Pennas, *Cima de las Pennas*, (penyas) avuy encara viu també a Catalunya. (La Penna, a Poblet.)
Planas, *Las Planas*, *La Planastra*.
Pujade, *La Pujade*.
Prat, *pradet*, prat.
Puget, puig petit.
Ranc, roca escarpada, ranch.
Rumeguera, lloch de romagueras.
Roure, roure.
Salvia, salvia.
Serre, *la serre*, *le serret*, cresta de montanya.
Sistre, sistre, agromollat de palets y ciment natural en las lluancas.
Teule, *Taulissa*, *La Teulera*, lloch de la costa.
Torracha, torratxa.
Ubach, *les ubagues*, aubach o ubach, vessant oposada al mitj dia. Las Ubagas.
Valla, *Vallat des Avellaniers*.
Verneda, verneda, lloch plantat de verns.
Vilar, grupo de masias.

Me sembla que ab aquesta senzilla espigolada n'hi há prou pera que'l lector se fassi cárrech de la gran importancia que un temps tingué, y té encara avuy, la llengua catalana a lo llarch de la platja mediterrania. Ditxosos temps aquells en qu'era coneguda per tot el Mediterrá y estimada de tots els pobles y no perseguida y ultrajada com avuy per qui no la comprén ni la podrá compendre may, perque viu allunyat de tota civilisació europea. Benvingudas sian obras com las d'en Peire Devoluy, el distingit poeta y filólech provensal, que'ns portan a la memoria tan agradosos recorts y'ns encoratjan pera seguir avant en la tasca de resurrecció y reivindicació de nostra llengua, un temps regna del Mediterrá, vibrant, clara, riallera, enérgica y lluminosa com nostras platjas, y que viurá mentres onegi la mar que besa las terras que la parlan.

JOSEPH ALADERN

GERMINAL

Dona, segueixme:
irém al cim del més altíu turó,
ahont creixi'l lliri,
ahont no hi neixin gatosas ni escardots,
ahont may se senti
de las petjadas d'home la remor...
No tinguis por que vinguin, tots son febles,
y allá no més poden pujarhi'ls forts.

La cima es alta:
peró, qué hi fa! Quan hi serém, quín goig!
Un cel més ample,
més pur, més blau ens cubrirá a tots dos.
Vina y segueixme:
irém amunt, com més amunt mellor,
y allá'ls dos sols, gaudint la vida lliure,
darém de rassa nova la llevor.

R. DEL RÍO Y DOMINGO

L'APARICIÓ.

PER JEAN LORRAIN.

¿Son d'un qüento de la velluria o bé d'un somni de ma infantesa, la decoració y'ls personatjes que's redressan ara al devant meu y m'atrauhen ab forsa desconeguda? No ho sé pas. Lo que si puch dir es que la obsessió va creixent fins a tal punt, que'm produheix un malestar extrany, inexplicable: y que sense poder precisar en quin llibre de llegendas, o en quin recull de qüentos de fadas he vist la enlluhernadora y misteriosa imatje, el seu recort m'embolcalla persistent a totas horas, y'm trobo dins d'un bosch molt fosch y sobre tot molt alt, altissim, grandiós com una catedral, ab socas de gegantinas albas, polidas y allisadas com pilastras, ab clapas d'abets formidables, quin brancám revellit lluhenteja tant de nit com de dia, acaronat per un somniós clar de lluna.

Quín bosch més extrany! Els passos no hi fan cap remor: en las buydors dels tronchs y en la pinassa que l'encatifa, no hi somriu ni una flor, ni un bri de molsa. Sols de tant en tant sembla veures, entre mitj dels arbres, la flamarada blavenca d'alguna flor monstruosa, o bé la resplandor rohenta d'algún matoll infernal, cremant dins de la calma profonda y alarmadora de la boscuria; mes quan un hi es ben aprop, s'adona de que no es altra cosa que un esqueix de llum caygut de las frondositats impenetrables de las voltas, o un tros d'escorxa granelluda, tacada d'or per un raig de sol; y tot esdevé blau dins d'aquest bosch de somni y de silenci, peró d'un silenci tan gran, que l'ausencia complerta de la sonoritat vos omple de temensas, vos angoixa y aclapara.

—

Ja feya una pila d'horas que'l Príncep hi caminava per dintre d'aquell bosch. Peró ¿cóm hi havia entrat? Ni ell mateix ho sabia. Sols se recordava de que havia arribat al cap d'avall del parch de son palau, perseguint a un aucell que saltironava de branca en branca, botant d'un arbre al altre.

Atret pels refilets, caygué en la seducció del ensomni (y aixó que no hi era pas gens inclinat) y's trobá fora dels reixats del parch, y tot seguit a dintre d'aquell bosch blavench y silenciós, qu'encara no havia vist may ab tot y coneixe sas terras pam a pam ben bé a més de vint horas al voltant, donchs era cavaller incansable y gran cassador de singlars. L'aucell havia desaparegut; dintre del bosch no se'n hi sentia refilar pas cap; sols hi regnava la calma ombrívola y profonda, y aquest gran silenci havia en un principi tranquilisat al Princep, donchs lo més propi de las boscurias encantadas era l'aparició de peus nusos demunt de la molsa, o sentir argentins sorolls de rialladas, músicas llunyanas y veus insidiosas y jovenívolas. Al peu de las socas gegantinas, espayadas las unas de las altras com las columnas d'un temple, no s'hi veya ni ohía res de tot aixó. A la llarga, aquella mateixa simetria dels arbres va espantarlo, y aquella gran calma va acabar per corpéndrel, essentli com li era aquella solitut completament desconeguda.

Com una inmensa madrépora, ella havía brollat tot de cop devant seu: en aixó hi havia quelcóm de sortilegi y de deliri, y la boscuria devía ésser grandiosa, abarcant una extensió de terras incalculable, donchs feya una pila d'horas que caminava aclaparat per la calma espantosa d'aquell bosch sens aucells, de fullatjes inmóvils y en el que la vida de las savas semblava haverse petrificat, donchs el vent no cantava a través del brancám, ni cap bosqueter asclava llenya entre'ls rebolls de las grans arrels. El bosch era desert, y l'angoixa d'aquell abandón era tal, que'l Princep s'hauría estimat més el perill de qualsevulga mal encontre que aquella solitut extranya y desesperadora.

Y al mateix temps que un terror creixent li comensava a mullar las galtas d'una suhor freda, una figura's redressá tot de cop al seu devant: un cap ple d'angunia, trist y xardorós, uns ulls que flamejants y buyts reflectían una aflicció infinida, una cara magra y descarnada, traspuhant, sobre tot en las comisuras crispadas dels llabis, una expressió indefinible de sufriment y de pietat.

Una corona d'espinas—la mateixa corona que'ls pintors religiosos trenan al voltant del front del Salvador—s'irradiava darrera d'ella, gegantina; y demunt d'aquest nimbus livit, la cara, tota solcada de llágrimas, s'hi enquadrava com una hostia ab grogors de morta, peró de morta benhaurada, donchs un inexplicable éxtasis transfigurava tot el

rostre delicat de la dolorosa aparició. Se mantenia dreta sobre'l fons blau-fosch d'una clapa d'abets, y ab una má tremolosa de defalliment, estrenyia, apoyantla en sa vestidura y en el lloch del cor, una garba d'escardots de mar, d'un blau pálit, quinas fullas grisencas eran totas tacadas de sanch; y tot el seu rostre de condempnada a mort resplandia dintre la corona d'espinas, com animat per una flama blavenca, de la blavor mateixa ab que ubriagava'l brill de sos ulls hermosos.

El Princep s'havia aturat, corprés, enlluhernat, espahordit, y ensemps encisat.

Alashoras ab una veu grave y profonda, l'aparició parlá:

—Tu no'm coneixes: ets encara massa jove per'haverme trobat en ton camí. Els que m'han conegut, aquells, ¡ay! no s'erran pas y no tinch necessitat de presentarme devant d'ells ab tot el meu esplendor trist y fastuós, pera véurels cóm cauhen tot seguit a mos genolls y cóm m'imploran, els pobres, ab crits de nin y ab plors de dona. Jo soch la Guardiana d'aquest bosch, jo sola puch ferten surtir, tornarte a la vida, al món, a tot alló que no es ilusió, que no es deliri, desengany ni enlluhernament. Jo tinch més de deu mil anys, peró no envelliré may: la sanch de mas feridas me mantindrá sempre jove. El meu nom es El Dolor.—

El Princep instintivament s'havia agenollat, beventse ab la mirada aquella figura extraordinaria de dona que tenia al devant, quins peus descalsos semblava que no tocavan la terra.

Alashoras ella, posant en el front del Princep sa má delicada, que pesava espantosament, va dirli:

—Tu fins ignoras el nom del bosch ahont t'ha portat l'aucell captayre, perque tu no has entrat aquí ni seguint las petjadas del Amor, ni las de la Jovenesa, sinó que per distracció has cedit al sortilegi; y per distracció també, encara puch salvarte. Ets dintre del bosch del Ensomni. Aquestas grans boscurias de silenci, quina augusta tranquilitat t'espanta, las anyorarás, per'xó, tota ta vida. Llur recort te seguirá ab recansa fins al teu ultim dia, y ab tot, pots benehir l'haverme trobat, donchs si s'hagués esmunyit tan sols una hora més, podías haverthi adormit per sempre.

Quánts n'he despertat, en mas caminadas inquietas, que sense mi s'haurian enfonzat en la dormida eterna! Per'alguns he arribat massa tart, pero després—tinch de dirtho—moltas voltas, per pietat, els deixava que dormissin, donchs me feyan compassió'ls seus pobres rostres, transfigurats pel reflex del ensomni; y aprop d'aquests he dubtat al véurels tan ditxosos en la inmovilitat de sas fantasias, y he seguit el meu camí sens apoyar el dit sobre sas parpellas closas, tement per ells las crudeldats del pervindre.—

Y'l Dolor, ab una veu tota molla de tendresa, va afegir:

—Peró ja se't tancan els ulls cansats, pobre nin! Contestam, fes un esfors: ¿estás decidit a seguirme? Encara puch salvarte, peró no puch tornarte a la realitat sense punxentas engunias. ¿Estás decidit a sufrir?—

Y veyent al Princep tremolant de por y cercant, ab el cap baix y sense trobarla, una paraula per respondre, encara li va dir:

—No t'espantis, que jo no soch una aparició qualsevol, vinguda pera ferte vessar llágrimas, sinó que soch la realitat mateixa de la vida. El meu nom es el Dolor, y no he volgut pas aterroritzarte ab mentidas, pobre mortal! Aquest bosch de misteri es molt més poblat de lo que tu't pensas: mira!—

Y la figura blavenca va extendre'l bras ab un gran gest, y las profonditats de la boscuria resplandiren tot de sobte, ab clarors tétricas y esmortuhidas; y, barrejats ab l'evori dels ossos y dels cranis, cossos que tant podían ésser homes adormits com cadavres inmóvils van apareixe entre mitj del brancám espés; y'l bosch del Ensomni's va tornar, per espay d'uns quants minuts, una gran cripta mortuoria.

El Princep s'alsá depressa, dihent ab veu feble:

—Empórtatem, empórtatem; ja't seguiré, fantasma compassiu, perque jo no puch soportar pas més las visions sinistras que brollan a ta veu!—

Y'l Dolor, ab una pietat inmensa en sos ulls plens de llágrimas, va contestarli:

—Y ab els peus tots sangnants, las palmas de las mans foradadas per claus, y la carn plena de llagas ¿no't queixarás?—

Y havent el Princep fet signe que no,—Vina!—li digué'l Dolor, agafantlo per una má

y enduhentsel a travers de las clarors y de las ombras qu'escampavan y projectavan las socas de las albas y'l brancám dels abets. Però ell ja no se la escoltava: s'havia aturat, ab mirada estática, pera contemplarlas lluminosas formas de donas qu'havian brollat de sobte en las cimas dels arbres. Semblavan donzellas penjadas y acotxadas ab els plechs de llurs grans alas, entre las brancas y'ls fullatjes, poblant las voltas més altas del bosch, y llurs vestiduras volejantas clapejavan las verdors com blanquissims caramells de gebre.

—Son els Somnis—barbotejá misteriosament el Dolor, posantse un dit demunt dels llabis.—No'ls despertís pas.—

Però, entre mitj dels ramatjes, s'hi sentí corre, molt amunt, una melodiosa esgarrifansa d'alas, y alashoras, ab els ulls afollats, fits en las atrayentas figuras, sense ni tan sols fer esment de que quasi totas semblavan, mortas, ab llurs parpellas esblaymadas y llurs caras de cera, com reculadas entre'l replegament de llurs alas d'ombra; sense veure, per fi, que n'hi havia algunas de rostre tot verdós y contret per ganyotas horribles, qu'amagavan sas caras de vella dessota d'alas membranosas de rata-pinyada, el Príncep, cayent tot de cop en una mena d'éxtasis maravellós, va desferse de las mans del Dolor, y agenollantse a sos peus, sobre l'herba, li digué ab veu sonmiosa y ofegada:

—Vesten, que'm fa por aquesta vestidura que portas, tota plena de sanch; vesten, que'm fan por els teus ulls de boja, tots cremats per las llágrimas; vesten que tinch desitjos d'adormirme; vesten... vesten!... —

Y'l Dolor, resignat un cop més, va empendre'l seu camí a través de la gran boscuria, de la qual n'es Guardiá.

Traducció de

LA HUMANITAT D'AVUY Y LA DE DEMÁ

—Qu'es trista la humanitat d'avuy!

—Sí, qué trista, però qué degenerada!

—No, hi há remey pera'l seu mal.

—N'hi há, però'ls homes no volen cercarlo. No més trevallan pel fi material.

—No senten amor pel proxim.

—No més l'odi'ls guía desde que naixen.

—No més els alenta l'esperit de discordia.

—Menjan per gula, no pera viure y cumplir l'alta missió que tenen en la vida.

—Estiman per luxuria: l'amor pur y bondadós que surt de l'ánima, qué pochs el senten!

—Trevallan pera ésser richs, per'acaparar explotant al seu semblant: may per dever.

—Y una humanitat que no més odia, que no sent l'amor ni fruheix la vera vida ¿vol salvarse?

—No té pas salvació possible!

—Pobra humanitat!—

. . . .

Mes, enfront de la humanitat que cau, se'n aixeca un'altra plena de vida y de bondat que ve a substituhirla; al costat del casal antich de la societat decadenta, s'hi basteix l'edifici de la societat moderna, sentat en més amplas bases d'humanisme: en el trevall y en la educació.

En ell, l'home modern que desitja la llibertat, s'hi regenera y viu la vera vida de germanor, de veritat, de Natura.

Els fanatismes de l'antigor s'aferran al home modern pera pervertirlo: mes ell triomfa de tots sos enemichs, y va dretament al fi proposat, per carreteras amplas y espayosas.

Oh, qué gran la veig la humanitat vinenta! Ella será la bona, la pura, la santa, la perfecta, la mereixedora d'un regnat etern de Justicia!

Olaguer Massip

NOVAS

A la societat «Catalunya Federal» venen celebrantshi una serie de conferencias molt importants. El dia 6 del corrent hi disertá'l doctor Marti y Juliá sobre'l tema «Nacionalisme y Autonomisme», y darrerament en Rafel Folch y Capdevila hi desenrotllá varias ideas combatent ab molta lógica la manía de fer grans Estats en perjudici de las llibertats individuals. Un y altre foren molt aplaudits, havent assistit a las conferencias un públich nombrós, entre'l que hi abundavan els catalanistas, als que «Catalunya Federal» havia invitat preferentment ab tot y ésser las vetlladas de carácter públich.

—

Publicacions rebudas:

Cartell dels Jochs Florals de Girona, pera els que s'ofereixen dos premis ordinaris y tretze d'extraordinaris. Els trevalls deurán enviarse al secretari del jurat (Pujada de Sant Marti, 2, 3.er, 2.a), avans del día 10 d'octubre vinent. El jurat calificador estará compost pels senyors: Francesch Matheu, president; Joseph Franquet y Serra, Joaquim Fabrellas, Francisco Viver, pbre., vocals; y Prudenci Bertrana, secretari.

Colegi de Sant Jordi. Prospecte pera'l vinent curs, detallantse las ventatjas de las escolas catalanas en nostra terra, y'ls bons resultats fins ara obstinguts en el dit colegi, en el que s'hi procura donar una ensenyansa lógica y práctica, atenentse al perfeccionament de la cultura individual ensemps que a trevallar per la dignitat de Catalunya.

Gent Nova. Aquest valent setmanari catalanista que veu la llum a Badalona, ha publicat ab motíu de la festa major de dita ciutat un important número extraordinari en el que s'hi llegeixen hermosos trevalls literaris y de propaganda autonomista deguts a escriptors tan reputats com Estrany, Martí y Juliá, Bori y Fontestá, Folch y Torres, Marsans, Pujol, etc., figurantnhi també de nostres estimats companys de redacció Pompeyus Gener y Antón Busquets y Punset.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no sían inédits.

No's tornan els originals.

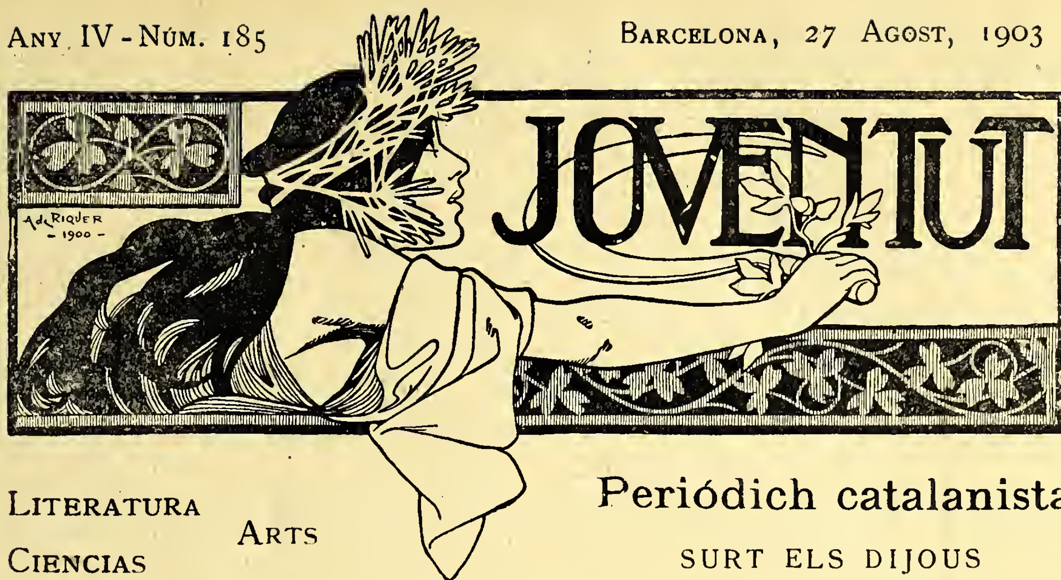
Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

CATALUNYA: Un any	8	Pessetas.
» Mitj any	4'50	»
» Trimestre	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA: Un any	9	»
EXTRANGER: Un any	10	Franchs.
Número corrent	20	Céntims.
» atrassat, ab folletins	40	»
» » sense folletins	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

ANY IV - NÚM. 185 BARCELONA, 27 AGOST, 1903

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT		20 CÉNTIMS.
» ATRASSAT, AB FOLLETINS		40 »
» » SENSE FOLLETINS		25 »

SUMARI:

FOLLETI:

LLISSONS DE LA EXPERIENCIA

Dos aspectes devém apreciar en la qüestió social: el moral y'l material. Y es ben clar que, dels dos, el primer hauría d'ésser objecte de predilecció, per no dir que sols ell hauria de tenirse en compte, donchs, a més dels atributs superiors de qu'está possehit, s'ha de reconeixe que, resolt el problema baix son punt de vista moral, espontaniament assoliria la solució en l'ordre material.

No obstant, avuy per avuy, referintnos a Espanya y particularment a Catalunya — apart alguns qu'estudian la qüestió y propagan lo qu'ells reputan la seva solució ab miras enlayradas, per altra banda incompresos pels obrers y pels que no son obrers,—es evident que'ls que's dirigeixen directament a la classe trevalladora y la fan moure, procuran interessarla principalment baix l'aspecte material o económich de dita qüestió. Y'ls obrers, obehint els consells dels seus directors, pera fer valdre'ls seus drets o assolir lo qu'ells consideran una partida a compte de llur reparació, dintre d'aquest terreny, esgrimeixen ab una freqüencia suicida un'arma poderosa, fins poderosa pel mal que pot fer als mateixos que la manejan ab excessiva lleugeresa: la vaga.

La vaga, la resistencia passiva ¿qué es en el fons? Una lluyta entre interessos materials, una guerra económica. ¿Qui n'ha d'eixir victoriós, quan no es forsa motivada o no s'ha tingut ab anterioritat la deguda previsió? ¿El capitalista, l'amo, ab sa potencia material, o'l trevallador, l'obrer, careixent moltas vegadas de lo més necessari pera viure? Aixó sense comptar l'empobriment qu'en tot poble provoca la falta de producció, del que necessariament han de ressentirsen més aviat els menys poderosos.

¿S'ha d'entendre ab lo que deixém escrit que som en absolut enemichs de las vagas? No. Creyém qu'en determinadas ocasions, si ha sigut precedida d'un estudi que demostri lo justificat de la seva finalitat, ensemps que

acordada ab la deguda previsió pera sostenirla convenientment, es un medi poderós per'assolir alguna mellora en las condicions del trevall. Peró d'aixó a apelar a ella per un tres y no res, sense saber en molts casos ahont se va o careixent de medis per'aguantarla, hi há molta diferencia.

Resseguiula, obrers, la historia de las vagas que de pochs anys a n'aquesta part s'han anat succehint una darrera l'altra a Barcelona. Resseguiulas aquellas planas de la miseria, y diguéu ab sinceritat si l'havéu rebut el fruyt de tants sacrificis, si ha mellorat gayre la vostra situació económica. Mostréuloshi vostre estat als que segueixen aconsellantvos que continuéu pel mateix cami de vagas intermitents, d'eterna miseria, de perfidiós allunyarse de l'aubada de vostre positiu millorament; mostréuloshi, y si encara persisteixen en la mateixa deria, abandoneulos en la seva ignorancia, allunyeuvos de las tossuderías dels seus cervells petrificats, o execreulos per la seva mala fe, ja que, si no son ignorants, es que no més tractan de fervos actuar de comparsas en aquestas comedias irónicament anomenadas emancipadoras, en las que sempre's reservan els primers papers.

¿Havéu de renunciar per aixó al vostre millorament? De cap manera, ben al contrari. Aixó tot lo més vos demostrará lo inútil o lo perjudicial de las vagas la inmensa majoría de las vegadas, lo que deu ferse y cóm deuhen portarse a cap en cas d'ésser justificat l'apelar a aytal extrém, y per ultim, la necessitat de fixarvos en altres medis pera assolir milloras de carácter económich.

S'ha de tenir en compte que las dificultats d'ordre material ab que topan els obrers pera satisfer las sevas necessitats son degudas, en molts casos, més que a la ganancia del amo obtinguda escursant el jornal dels seus trevalladors, per un costat, al estat d'endarreriment en que's troban moltas industrias en comparació a las similars del extranjer, y que necessariament obliga a amos y obrers a limitar llurs guanys pera resistir la competencia, y per l'altre, a lo crescut dels presupósits del Municipi y del Estat, quin pes deixa sentirse, més que sobre ningú, sobre las classes necessitadas pel mer fet de tenir menys resistencia, y a las companyias monopolisadoras que, lliuradas de la concurrencia per obra y gracia del Estat totpoderós, las hi es permés repartirse uns *dividendos* faulosos que no son més que una contribució indirecta que pesa indistintament sobre totas las classes socials.

Y conegudas, obrers, las causas que vos privan d'anar endevant, heusaquí'ls nous horitzons cap ahont havéu d'encaminar els vostres esforsos para millorar de situació: Associeuvos, pera discutir y acordar lo que vostres representants als municipis, a las diputacions y a las corts hagin de demanar. Associeuvos, pera que arribi a ésser un fet la creació d'escolas industrials veritat, pera que vostre trevall competeixi ab l'extranjer. Associeuvos, en una paraula, pera que desapareguin tants gastos inútils, tantas sangoneras qu'en el si dels organismes governamentals, provincials y municipals xuclan regaladament lo que a vosaltres trevallant vos manca, y en fi, pera que cessi'l vergonyós tribut que, ab l'ajuda del Estat, quatre senyors particulars, tenedors d'accions d'aquestas companyias monopolisadoras, cobran de tots els espanyols.

Y si alguna vegada ensopeguéu ab alguna industria u ofici en el que poguéu demostrar d'un modo positiu que lo crescut dels guanys permetría als amos millorar las condicions del trevall, y ab tot, aquests se resistissin a ferho, prevenintvos ab temps pera poder aguantarla ab dignitat, aprofitant la forsa de vostra associació, acordéu la vaga d'aquell art u ofici y exposéu públicament els motius que vos obligan a pendre aquesta extrema determinació, que si son fonamentats, no os mancará l'ajuda moral del poble que fa guanyar las causas justas.

JOSEPH M.ª ROSICH

«A FORA»

Juliol. Menjador d'una casa de senyors. La senyora, víuda de X, las dugas fillas y'l noy, qu'es el més gran, assentats vorejant la taula; la *mamá*, escurant un pinyol de préssech qu'ha reduhit a la forma de fanal, ab el ganivet va fent llencas que desapareixen entre sos llabis molsuts; las nenas están assentadas llángidament, ab sas batas de per casa, la cara tota empolvada al extrém de amagar per complert el rosat de la pell, els pentinats poch ben deixats: alguns cabells campan pel seu compte y jugan sobre llurs fronts al impuls de la corrent d'ayre poch fresch que s'ha establert obrintlas portas oposadas. El noy ha acabat d'encendre un cigarro de quinze céntims, s'ha anat a repapar a una *chaise longue*, y ab la mirada segueix els dibuixos del *florón*. Silenci. El pinyol del préssech va quedant despullat a las mans de la *mamá;* las noyas semblan estar abismadas en fondas reflexions; fins semblan mitj entristidas... el cap baix, fent piletas de crostas de pa ab els dits per dessobre las estovallas; el noy, ab ayre d'indiferencia, no sab acabar de dissimular un *algo* que'l té preocupadot; xucla ab dalit el cigarro, y curullantse la boca de fum, el deixa fugir peresosament per entre'ls llabis mitj oberts; va al *buffet* y agafa un full de paper; s'assenta novament, y dirigintse a la *mamá*, diu al cap d'uns moments:

—Tant que n'havíam parlat!... Ba, ba, *mamá*. Sembla mentida aixó, vaja!... Peró fixis bé!...—

Una de las noyas:

—Deixaho estar, home! Mira: no s'hi va y s'ha acabat.—

L'altra:

—Y... no hi pensém més... *Después* també...

—Peró... fixis bé—continúa'l noy: — «*Apreciada amiga: C. animadísimo; concurrido en extremo; pasamos el tiempo deliciosamente; los bailes dan gusto de ver, con su pollería elegante; te digo que solo faltáis vosotros para hacer un conjunto más acabado. Pero ¿por qué no estáis aquí todavía? ¿Recuerdas el año pasado? Ya sabes que como entonces hay aquí los de N., la familia S. con sus dos pollos que nos preguntan por vosotras, los G. los H..., en fin, animadísimo. Inútil que os hable de Ramón, á quien se conoce que vuestra ausencia causa profunda tristeza; apenas baila; se pasa las noches sorbiendo melancólicamente su mantecado. Espero que como dijo tu mamá...*»

—¿Ho sent, *mamá?...* «*como dijo tu mamá*»...

—Bé, home bé: jo ja he dit *el qué* y no m'amohinis més. Ves! Pera dir alguna cosa potser si que vaig dirho, home!... Tantas cosas se diuhen...

—*Mamá*, per Deu!...—

Las noyas, nirviosas, ab el cap més baix que may, fan y desfán pilonets de crostas de pa o bé ratllan las estovallas ab els ganivetets de postres, determinadas de no intervenir ja en l'assumpte.

El noy continuá:

—... «*que como dijo tu mamá, estáis aquí el domingo próximo; precisamente aquel día hay baile extraordinario, y toda vez que venís tenéis que estar ya aquel día y haréis desaparecer tristezas y os podrán abrazar vuestras amigas...*»

—*Bueno, bueno, bueno!* — diu la *mamá*, arrugant el front.

—Calculi—diu el noy—el paper que fem ara no acostantnos a C., a C. hont ens hi coneixen dels altres anys, hont hi há aquests a qui vosté va assegurar...

—¿Qui va assegurar, qué?... Mira... no insisteixis; y vosaltras, noyas, els contestéu que no; y fora satisfaccions... Poch me trobo en disposició d'anar a C. a gastar per fondas y romansos... y lo que ve *después*... Vaja, prou y no se'n parla més. Uy, uy! No os heu de deixar enlluhernar d'aquesta manera. Si no més hi fem falta nosaltres, enhorabona: no deixarán de fer broma ells sols... Sapiguessin els meus assumptes y'ls meus maldecaps!

—No, dona, no; no sigui aixís y vulgui entendre las cosas... ¿No se'n fa cárrech del paper qu'aném a desempenyar?... Allí hi há en *Paco*, allí hi há en Salvador, allí hi há... el de Badia y tots sos companys, que tots saben que hi hem d'anar y m'esperan d'un dia al altre pera pendre part en las festas qu'organisan...

—Aixó mateix: organisar festas! Per'aixó estém, fill! Vetaquí la feyna de tots ells: vinga *organisar festas* y gastar diners!... Si ells tenen la bossa plena, nosaltres la tenim molt pansida.

—*Mamá*, hi há en Ramón, que a vosté tant li agrada per'aquesta y que ja li ha indicat *algo*...—

Una de las noyas alsa'l cap sobtadament, ab els ulls oberts de bat a bat, fixantlos en la *mamá* pera veure si aquell argument la convens, y diu, ruborisada:

—Si, senyora; y també en Salvador agrada a n'aquesta, y aixís...

—Calla, beneyta!—diu baix l'altra, mirant rápidament a la seva mare, abaixant el cap, tirant per terra sense donarsen compte un pilonet de crostas de pa qu'havia construhit.

—*Nada* — continúa'l noy — se va a C. y s'hi es diumenge que ve!—

La *mamá* sembla haverse donat, y aquesta vegada, mitj indecisa, repeteix:

—No, vaja, no... no pot ésser.

—*Mamá!*...—exclaman las dugas noyas.

—*Bueno*, si, ja ho veig—afegeix el noy. —¿Eh que si? Apa dona!...

—Aném al pati del os; si, aném; aném á C., peró no os creguéu estarhi un mes, ni mitj.

—*Bueno*, dona, ja ho arreglarém!—exclaman a chor els tres germans.

Y las noyas atansantse a la *mamá*, la besan agrahidas.

. . . .

El dissapte vinent, la viuda de X, acompanyada de sos fills, se dirigia a la estació del tren en cotxe descubert. Anavan *a fora*. Ja s'havian despedit de las relacions que, per una causa o altra, no anavan *a fora* com ells. Tots vestits de rigorós estiu, feyan goig de mirar. S'hi veya en ells a la familia arreglada que *va a fora*. La senyora, vestida de negre, com acostumava desde la mort del seu marit (al cel sía), deixava veure en son sombrero de palla unas floretas de tons bastant clars que feyan flayre d'estiu d'una hora lluny y davan a la seva figura un relleu marcat de senyora qu'estiuheja. Las noyas, més contentas que un gos ab un os, ab ayre de marquesetas, seriosas, lluhian *toilettes* vaporosíssimas, ab uns sombreros rublerts de flors de tota la gama de colors, y ab penjolls allargats demunt del clatell. Y'l jove... oh el jove! Era la personificació de la moda estiuhenca. Lo que primer se li veya, per la seva alsada, era un coll de ratllas; sombrero de boer, de palla, graciosament abaixat cap als ulls, americana blau-fosch, y un pantalón blanch com la neu mateixa. S'instalaren en un departament de tercera, y més tart arribavan a C., ahont els esperava lo més triat y elegant de la *colonia*. Quántas abrassadas y petons, senyoras ab senyoras! Y quánts barrets de joves descrivint parábolas en el buyt! El jove prompte trobá agradosa companyia, y ab una colla de jovincels escullits com ell, que semblav~~an~~ ferli la competencia lluhint colls descomunals, s'allunyá pausadament per un passeig de plátans que portava al *punt de reunió de la colonia*, y ahont se preparava un *cotillón* pera l'endemá diumenge. Un dels joves qu'enviava correspondencia als diaris de Barcelona desde C., va separarse y va omplir unas *cuartillas* en la secretaría del balneari.

Y l'endemá'ls diaris barcelonins portavan una carta de C. dient que «*acababa de llegar á C. la distinguida y acaudalada familia de X, de esa ciudad*...»

Ildefons Seguí y Pou

CABÁS DE POBRE

El futur en singular, y encara.

No diguis may: *cantarém* per las platjas y pels boscos. Ja farás prou, si pots cumplir ta promesa, quan diguis: *cantaré*.

Com que no hi há'l fet, no hi há la paraula.

Será una bona senyal d'haver progressat, la de tenir primera persona en l'imperatiu dels verbs. Avuy en dia, quan ens volém manar una cosa, ho fem com si'ns dirigissim a un'altra persona. Es qu'encara no estém en nosaltres mateixos; ens mirém com una cosa extranya a nosaltres. El nostre jo'ns fa por. Y lo qu'es pitjor, no'ns *auto-maném*.

En el tramvía.

No passava un minut que no li fes quatre manyaguerias al nen que una minyona del costat duya a la falda. L'afecte, l'amor de aquell home per l'infant va captivarme. Jo feya estona que me'l mirava al nen, embadalit; y al veure a un altre home manifestant els mateixos sentiments que jo experimentava, no vaig poder menys de dirli: «Li agra-

dan LAS criaturas, ¿veritat?» Y ell va esguardarme estranyat y'm respongué: «Vosté dirá: es fill *meu!*»

Poder.

Tot el que's deixa manar, mereix que'l manin. Tot el qui mana, mereix ésser eliminat. Tot el qui *vol* manar, mereix el despreci per dos motius: pel mal gust en endressar sa voluntat, y per sa feblesa en limitarse a voler. El que *vol* manar, no té'l poder, perque'l que té'l poder mana per hábit sense volerho. Y si feble es voler quelcóm sens assolirho, més feble es encara fer actes sense *voler*. Per aixó'l qui *vol* manar mereix despreci com el qui mana; peró aquest darrer mereix ésser eliminat, ademés, perque'l primer se limita a fer actes interns contra'ls que sols tenim el dret de posarnos en guarda prevenintnos, y'l segón actes externs que recauhen sobre nosaltres y que tenim el dret d'impedir.

Tenen rahó'ls PRÁCTICHS (!)

Si: som idealistas. Tenim tant d'horror al centralisme, que'ns enlayrém a las regions superterrenas pera fugir del centre de gravetat.

L'única classificació dels homes.

Homes grans d'esperit y homes d'esperit migrat. Dels darrers será'l regne dels cels; y ells farían bé, bo y esperant sense moures, de deixar el cuydado de la terra als primers.

No té efectes preventius.

Aixís com hi há tintas que sols se llegeixen al escalf d'una llum, aixís la lley sols se llegeix al caliu d'un delicte.

El tren.

No cal pas que ab ell se'n vagí per sempre més algú a qui estimém molt, ni cal tampoch que se'ns escapi haventnos deixat ab el telégrama que'ns cridava pera rebre un darrer sospir; ni cal, en fi, qu'en el moment donat que'ns el mirém ell representi pera nosaltres quelcóm de nociu que's realisa o quelcóm de hermós que manca. Fins quan res tenim que veure ab ell, el tren es trágich; tragedia que, com totas, no brolla del objecte, sinó que'ns torna de rebot, després d'haver surtit de nosaltres.

Ens banyém en un mar de dolor de quinas ayguas sempre n'estém xops, y no toquém objecte que no'l deixém mullat. Mes hi há objectes que prompte s'aixugan, y n'hi há de altres que conservan la humitat per sempre més. Si per un moment surtim del bany y'ns aixuguém, al apoyar la má sobre l'objecte humit torném a mullarnos. Es ben bé ell qui'ns ha mullat, peró ¿no som per ventura nosaltres els que varem acostarhi l'aygua?

El tren es un d'aqueixos objectes esponjosos, malgrat sa ferrenya constitució. Tots hi hem tingut que veure ab ell, un dia o altre; tots hem estret al seu costat una má que no ha tornat; tots hem mancat un jorn qu'eram esperats, y l'hem sentit passar indiferent a frech de nostra vila sense deixar la carta qu'esperavam; tots l'hem temut al travessar a peu una foradada; tots hem sentit son xisclet misteriós vibrar en la fondaria de la boscuria, acostantse ab son ull de gegant, blanch, de mirada freda, y perdres altra volta en la fosca ab sas remors, mostrantnos els tres punts roigs de sa qüa. Y quan, fins ab l'ánima tranquila, el veyém aturat a una estació prompte a surtir, o'l veyém passar xisclant per lo més pregón de las valls, o'l veyém arribar esbufegant y abocar sobre'ls *andens* glopadas d'humanitat, no podém menys de fer memoria. Y fer memoria es fer tragedia. Y no podém menys de comparar. Y comparar es fer tragedia adhuch. Perque l'home es sensible y envejós. Veyém moures entorn del tren homes apesarats y homes felissos: del dolor d'uns ens ne fem participes; de l'alegria dels altres, envejosos.

Antinomias.

Tots els partits polítichs *lliberals* estableixen, com un dels punts del seu programa, la ensenyansa *obligatoria*. L'antinomia no pot ésser més clara, y posa en evidencia la falta de sentit cientifich dels partits politichs existents d'ensá de la Revolució francesa. Demostra ella que'ls partits politichs demanan llibertat pera pobles qu'encara no están en disposició de fruhirla, donchs no saben apendre espontaniament, qualitat que distingeix als homes superiors, subjectes únichs dintre la societat—del dret de llibertat.

La societat no es un fi, sinó un medi pera donar amplitut a la Vida, qu'es l'únich fi

humá racional. ¿De qué pot servir, donchs, la llibertat a homes qu'encara no s'han donat compte del fi que deuhen perseguir? ¿De qué serveix una ullera a qui no té intenció d'observar l'espay? Tot lo més la pot emplear com a bastó pera esberlar algún cap.

Tots els partits lliberals, si fossin lógichs, s'unirian, y avans de proclamar cap punt del seu programa, ni de dirse lliberals, se proclamarian dictadors de la ensenyansa.

Primer *fer poble:* es a dir, eliminar de la nació la major cantitat de *plebs* possible. Després, demanar cosas pera'l poble.

Malgrat els lliberals no ho proclamin, tots ells inconscientment venen a acceptar això, quan reconeixen que pera que la República pugui sostenirse cal que sigui implantada pel xarrasco d'un dictador.

Pera ésser lliure d'esperit.

Diógenes, pera ésser lliure, va donar la llibertat al seu esclau. Aixis tot esperit, pera ésser lliure, ha d'enjegar via fora las sevas conviccions.

Las conviccions las adquirim a forsa de lógica; engranant unas rahons ab altras com s'engranan las mallas d'una cadena. Y'l mal no está en qu'enrotllém la garlanda de silogismes (diguemho aixis pera no ofendre'ls oidos lógichs) entorn del nostre cos, sinó en que la comensém a teixir partint d'una anella de Respecte, empotrada al mur de la Bona-Fe dels nostres antenats.

Fins al infinit, sempre aixis.

Un esperit superior no s'aburreix en un lloch perque ho *mira* tot; y quan ha acabat de mirarho tot, perque acluca'ls ulls y *repassa;* y quan ha acabat de repassar, perque torna a mirar las cosas novas qu'han comparegut.

Caldría ésser disciplinat, y no volém ésserho.

Un home será tant més progressíu quant menys espantadís sigui. Qui té por de perdres, no's mou; perque son molt pochs els homes que puguin dir lo que'l tinent al general que l'enviá a pendre un puig y veyent que tremolava, li observá rialler: «Sembla que tremoléu?» A lo qu'ell respongué: «Tremolo, peró hi vaig.»

Enganyiflas.

Las lleys que proclaman la llibertat en aquesta societat en que l'home s'ha de *guanyar* la vida amorrantse de sol a sol a una tasca, me fan l'efecte d'una lley que proclamés el dret de caminar per sobre'l mar.

Relativitat de la bondat.

—Es un *bon* cavall: no tira cossas.

—Es igual: jo'l vull pera vendren la carn.

—Es un *bon* cavall: miréu quin tou d'ancas.

—Bé, es que jo voldria saber si la seva carn es bona...

—Vos no sou pas un *bon* comerciant.—

Més sobre la relativitat de la bondat.

Un home no es bo pera la societat en tant qu'ell, no trobant bona a la societat, s'hi rebela. Un lladre, un criminal, un incendiari, comet els seus actes mirant el seu bé particular, donant satisfacció als seus instints o tractant de satisfer sas necessitats. La societat diu d'ell que no es un home bo. Peró se suscita una guerra, y aquell lladre, criminal o incendiari, es enviat contra l'enemich, entre'l que dona satisfacció als seus instints o satisfá las sevas necessitats. Tant quant més flagella al enemich, la societat mateixa de avans diu d'ell qu'es tant més bo.

Y no obstant, l'home no ha cambiat: peró si las circunstancias, que son el tot. Gracias a aquestas, el mateix home pot trobarse despreciat o honorat. Y lo mateix qu'en el cas anterior succeheix en ciencia, en art o en filosofia. Per això jo proposo que no s'aixequin monuments als homes per la societat, sinó a la societat pels homes. Y qu'enlloch de posar en las inscripcions: *A Fulano de Tal, en tal fet, la Societat agrahida*, s'hi posi: *A tal fet, en tal Societat, Fulano de Tal agrahit.*

F. Pujulá y Vallés

OBSERVACIONS SOBRE LA VIDA MODERNA [1]

Apuntes pera un llibre que no surtirá may

XVIII

L'organisme social cristiá's basa en la familia, y aquesta's forma pel matrimoni. Sagrament, per la iglesia; contracte civil, per la lley. Aquest senzill pacte, inmoral entre'ls inmorals, explica'l per qué la humanitat viu tan hipócrita y desordenadament. Essent la base falsa e inmoral, l'edifici també deu esserho.

Que aquella ho es, se demostra senzillament.

Deixém de banda'l matrimoni canónich, el sagrament de la iglesia que, per ésser tal, no admet discussió. Ens trobém devant del argument tancat: la fe ab sa sanció aclaparadora: l'infern. Ab aquestas dugas armasla iglesia ha regularisat la unió de sexes posanthi un número tal d'entrebanchs que, si'ls homes no fossim uns plagas y la mateixa iglesia, qu'ho sab, no hagués trobat en un altre sagrament, el de la penitencia, (y que n'es de petit Maquiavelo al costat del que va inventar aquest sagrament, estira y, afluixa que tot ho acomoda!) la manera d'arreglarho tot a gust dels consumidors, a horas d'ara'l món estaria ja despoblat. L'estat de virginitat es l'estat perfecte; l'abstinencia dels sentits es una gran virtut; el matrimoni es indisoluble; incapacitats, incompatibilitats, llicencias, cerimonias, devers, consells, etcétera, son circunstancias que fan meditar a tothóm que sigui fidel, o que sens esserho, ho fassi veure. Mes deixém de banda'l matrimoni canónich, qu'en el fons sols se practica per convenció y per lo aparatós de la comedia qu'afalaga las petitas vanitats humanas. Fem notar solzament la flagrant contradicció que hi há entre tots aquells entrebanchs de la iglesia y las paraulas que Deu o'l fill de Deu diuhen que va dir aconsellant als homes: «Creixéu y multipliqueuvos.»

Lo interessant es el matrimoni civil, el contracte. Prescindím dels detalls: incapacitats, incompatibilitats, drets y devers, formulismes, etc., y fixemnos en lo essencial: consentiment dels contrayents pera un llas casi indisoluble. Heusaquí la gran inmoralitat. L'home té dret a consentir a tot lo que vulgui, pot renunciar a tot, menys a una cosa: a sa llibertat intelectual, afectiva y física. Aquesta última avuy está plenament reconeguda. Un home, encara que vulgui—tots els códichs ho reconeixen—no's pot vendre, ni tan sols pot arrendar sos serveys indefinidament. ¿Per qué, donchs, ha de poder renunciar absolutament a aquellas altras dugas menas de llibertat? Se'ns dirá que, de fet, ningú'ns priva de variar continuament de ideas y de pensar cada día d'un modo diferent. Es cert, peró prácticament, l'home que no pensa sempre igual está perdut. L'home ha d'ésser *conseqüent*. La estupidesa y'l convencionalisme humans arriban a un tal grau, que'l primer testa-buyda vos fará passar per ximple devant dels homes, si logra probar qu'en un'altra ocasió vareu dir o vareu escriure ideas contradictorias ab las que sustentéu actualment. Y lo pitjor del cas es que'ls mateixos homes que's troban en tal situació, lluny de contestar: «¿Y qué? Si, avans pensava d'un'altra manera, es qu'avans no pensava bé», lo que fan es intentar convence de que no hi há tal contradicció, empleant tota mena de sofismas. No hi há ningú que confessi que s'ha contradit may. Cóm si'l contradirse no fos la cosa més lógica y més humana! Jo crech que l'home que s'hagi contradit menys en el món, haurá sigut el més tonto. Las Sagradas Escripturas son un model de contradiccions, y qui las va fer—jo crech que'ls católichs hi convindrán—no podia tenir pel de tonto.

Mes torném a la llibertat afectiva, qu'es la que se'ns conculca ab el matrimoni. «Jo'm caso ab tu perque t'estimo, y juro estimarte eternament; tant es aixis, que'ns casém pera sempre.» Això sols ho pot dir de bona fe un enamorat, un home temporalment trastornat. De mala fe ho diuhen tots els Tenorios pera fer caure la fruyta madura. Donchs això, aquest absurd (¿cóm ho sé jo si demá estimaré com avuy?) es lo qu'exigeix la lley. L'esperit de la lley, s'entén; puig clar está qu'essent l'amor la essencia mateixa del matrimoni, al desapareixe aquell aquest des-

[1] Véginse'ls números 107, 108, 112, 113, 120, 126, 130, 131, 132, 133, 136, 152, 155 y 183 de JOVENTUT.

apareix, de fet; y al dirvos la lley, si vos caséu, «tinguéu ben entés que vos caséu pera sempre», es clar que vos diu «teníu d'estimarvos sempre». Això son veritats de *Pero Grullo*. Prácticament las cosas no passan aixís. Uns estiman sempre; altres deixan d'estimar; altres, la majoria, no han comensat may a estimar.

Teóricament, o filosóficament, aquest absurd no té explicació possible. Vejém prácticament las rahons que's donan.

La lley filla de la costúm es freda y utilitaria. Com que la familia es la base de la societat, no se'n preocupa del amor. Sols una cosa té en compte: protegir la familia. Fent el llas indisoluble, la familia's perpetúa. Fins en casos excepcionals—cas de divorci vergonyant, o separació de cossos—la familia subsisteix y la lley previsora assegura económicament sa subsistencia detallant cóm y de quina manera'ls cónjuxs deuhen ajudarse mútuament. Lo que la lley no vol es que'ls divorciats puguin fer una familia nova. El dia en que això's permetés—per això no admet el divorci absolut—s'originaria una tal complicació entre las diferentas familias que ab variats creuhaments resultarian, que de fet la familia desapareixeria.

Tot això sembla qu'está molt bé, peró es especiós. Suposém per un moment que s'accepta l'amor lliure. No t'espantis, lector, que no 'es més que una suposició, y per altra part, la llibertat del amor no es una cosa tan espantosa com sembla; es un dret innat, inviolable, imprescriptible, etc., si es que n'hi há, y de fet es un dret que tots podém exercitar y la majoria dels homes exercitan. ¿Qui pot privar a dos que s'estiman d'estimarse? Suposém, donchs, que aquest dret es reconegut legalment. ¿Qué passaria? ¿Trontollaria la societat? ¿Desapareixeria, com molts creuhen, la familia? Jo crech que no. Primerament tením: que l'amor lliure no vol suposar la desaparició del contracte civil del matrimoni. Aquest podria subsistir, y podrian els contrayents obligarse a tota mena de compromisos sempre que no fossin inmorals y contra-natura, com ho es la indisolubilitat. En segón lloch, no hi há cap dubte que la majoria dels matrimonis o unions verdaderament racionals, es a dir, els originats per l'afecte verdader, prácticament subsistirian per tota la vida. ¿Qui abandona als fills que posa al món y a la dona qu'estima? Sols en casos excepcionals això succehiria, en casos d'una incompatibilitat absoluta de carácters o d'una carencia absoluta de sentiments d'un o dels dos cónjuxs. Peró ¿es que per ventura en aquests casos excepcionals, avuy per avuy, a pesar de totas las lleys, prácticament no passa lo mateix? Si un pare vol abandonar a sos fills y a sa muller y vol unirse ab un'altra dona y tenir nous fills ab ella ¿no pot burlar fácilment la lley, qu'es impotenta pera tot lo irracional?

Pera mi, la forma ideal del contracte tindria d'ésser la següent: Dos que s'estiman.—«¿Casemnos?»—«Casemnos.»—«Tu'm donarás això; jo't donaré alló.»—«Perfectament.»—«¿Per quánt temps?»—«Per mentres ens estimém; si un dia no'ns estimém, bé trobarém la manera d'arreglarnos del mellor modo possible segons las circunstancias.» — No obstant, preveyent el cas podrian fixarse determinadas condicions económicas.

Ventatjas de tal sistema: 1.ª y capital. El contracte seria noble, lleal y moral—avuy no ho es—perque'ls contrayents no's comprometerian a res que'ls hi fos impossible cumplir. El jurament de fidelitat eterna. que presta'l católich es un dels grans renuncis en qua ha caygut aquesta religió: «No jurarás el sant nom de Deu en va», diu un dels manaments de la lley de Deu. Ara digueume vosaltres, innombrables católichs que fa cinch o més anys que sou casats, ab la má al pit, digueume: ¿No vos sembla que vareu prestar aquell jurament ab molta lleugeresa, vanament? Ja sé que'm diréu: «Bé, si, peró era necessari *passar per aquí o per la porta.*» Argucia católica!

2.ª Una major franquesa y armonia en las relacions conjugals y familiars. Sabent que'l llas se pot trencar, se té de trencar necessariament si hi há incompatibilitat de carácters, aquests se manifestarian espontaniament tot seguit. Avuy s'amagan mutuament el geni. «Hem de viure junts sempre: ¿pera qué barallarnos? Tranzigim.» La vida matrimonial es una tranzacció continua. De l'altra manera l'interés d'abdós els portaria a voler coneixe com més aviat mellor las pro-

babilitats de que la unió fos o no durable y felís. Abdós compendrian que, a haver de rompre, com més tart més dificultats implicaria.

3.ª Els matrimonis se farian més honradament, ab més sinceritat. L'art de la coqueteria y de la ficció—qu'es casi bé (oh, vergonya!) l'única educació que reben las senyoretas de nostra burgesia—seria complertament inútil. El credo d'una senyoreta es: amagar tots els defectes, fer ressaltar totas las qualitats y fingir virtuts que no's tenen. «Las mevas noyas—diu la senyora Tuyas—saben lo qu'es portar una casa; las hi he ensenyat de fer tot.» Mirántlashi'ls dits fins y las unglas somrosadas, se veu tot seguit que la senyora Tuyas diu mentida. Consell a qui vulgui una dona de sa casa: «mirar els dits de la promesa.» El gran argument, donchs, causa de la infelicitat dels matrimonis actuals, que consisteix en dir: «la qüestió es casarse, que un cop casats, com que la cosa no té remey, precis será conformarse», desapareixeria, substituhintlo pel següent més honrat, més útil y més moral: «Com que'l casarse es un acte trascendental y las *bromas* podrian costarnos caras, cal qu'avans ens coneguém ben bé'ls que'ns volém casar. Fem, donchs, mutuament els possibles pera no enganyarnos, que l'engany, en definitiva, no podria durar y... sols ens exposém a perdrehi.» Las senyoretas, sobre tot, compendrian la solidesa d'aquest argument.

4.ª Un cop terrible donat als matrimonis d'interés o mercantils. Es la gran deria moderna. Joves y senyoretas buscan un bon partit, casarse ab un que sigui rich. Els recursos y'ls medis, sovint innobles, que pera lograrho's posan en práctica, son innombrables y repugnants. La hipocresia, base de la societat moderna, tracta de justificarlos ab la següent consideració: «Sense diners no hi há felicitat. L'amor ja vindrá ab el tracte.» En el fons volen dir: «L'amor en el matrimoni es una cosa inútil». Resultat: el pobre, home o dona, procura seduhir al rich. El medi més corrent es fingir una passió esbojarrada; si'l peix pica,'l matrimoni es un fet, peró l'endemá mateix el rich comprén qu'ha caygut a la trampa. Las relacions de marit y muller se transforman en relacions mercantils: «Demana diners al *papá:* necessito diners.» Inútil crech demostrar que aqueixa mena de matrimonis, sense la indisolubilitat, ni tan sols s'intentarian.

Moltas més ventatjas reportaria'l matrimoni entés d'aquesta manera. Ab las apuntadas y las que facilmant deduhirá'l lector, crech que n'hi há prou pera convences de que'l matrimoni tal com avuy encara's practica, porta en son origen un vici d'inmoralitat d'una trascendencia tan extraordinaria, que tot l'organisme social se'n ressent. La hipocresia, l'engany y la mala fe precedeixen al ignominiós contracte. La familia, que n'ha d'ésser la conseqüencia forsosament, ha de neixe tarada per aqueixos pecats d'origen. La vida tota n'ha de quedar contaminada.

¿Quins remeys hi há pera evitar tants mals? No més que un. Peró aquest espanta a tothóm, sobre tot al llegislador. Aquest l'ha buscat en el divorci absolut, peró reglamentantlo y exigint determinats requisits. Encara que fos ben ample, encara que pera obtenirlo n'hi hagués prou ab la sola voluntat d'un dels contrayents, no's lograria res. Es quelcóm més fondo lo que s'ha de destruhir. Lo que s'ha de destruhir es aquesta convenció estúpida que la lley y la iglesia han infiltrat al cor dels homes de que l'acte tan natural de la procreació implica'l renunciament absolut de la propia personalitat, de la llibertat individual; y de que quí's rebeli contra tal renunciament es un sér degenerat e innoble. No, no es pas aquest el remey. El divorci es una mistificació. Prácticament a Fransa s'ha demostrat que no cura de res. La conciencia pública y la costúm l'han inutilisat. *Ningú que s'estimi*'s divorcia. Sols un remey radical seria positiu: l'abolició del matrimoni... Lo qual no vol pas dir santificar la disbauxa com creuhen els tontos. Amor lliure vol dir—ab sols inventar els termes ja no sembla tan monstruós—*llibertat pera estimar y ésser estimat*, sense més trabas ni limitacions que las que'l mateix amor imposi.

¿No es una cosa sobiranament ridicula qu'en ple sigle xx, proclamats ja'ls *drets del home*, entre altres el dret capital de llibertat, quan per la llibertat se lluyta y's mor, ens trobém ab que l'acte més trascendental que fa l'home, l'acte de la procreació, sigui un

acte de renunciament voluntari? ¿Qué volen que'n neixi d'un acte d'esclavatje?

Es necessari dirho d'un cop ben clarament: el dret de llibertat ne suposa un altre, sense'l quin, aquest no es més que un joch de paraulas: suposa'l dret de no renunciar may, ni per un sol moment, a fer us d'aquell dret.

CARN

(PROSA-VERS)

A L. Escardot.

L'antich temple s'alsava majestúos. Aquella massa granitica, ennegrida de fora per l'acció del temps, acusant en sos macissos murs, ferits d'esquerdas, la pesantor dels anys, mostrava un interior ple de fredat.

Atravessant per l'ampla portalada, dessota aquellas voltas gegantinas, sols s'hi veya l'espay, suprém no-res, hont encara hi vagavan, bo y suspesas, las severas notas de l'orga, que acabava d'omplir tot aquell buyt inmens, cercat d'altars barrochs, rublerts d'im atjes sens expressió ni art, enllumenadas per tristas y solitarias llantias y tebis raigs de sol, que, al filtrarse per historiadas vidrieras, de dalt a baix llensavan sas notas de color, esmortuhidas...

A la esquerra del altar major, una porta mitj oberta deixava entreveure la sagristia, y al fons, en un recó, prop de colossal armari, el vell sacerdot, petit, ventrut y satisfet, guardava als calaixos las brodadas casullas, blancas, negras, verdas, vermellas, taronjadas... ab faixas d'or y argent, segons las rúbricas senyalan pera las festas de verges, difunts, mártirs, o confessors, o altras solemnitats. La porta s'obri del tot, pausadament, llensant un breu grinyol; una ombra endolada avensá y caygué de genolls als peus del sacerdot.

—¿Tu aqui? No t'esperava.

. . . .

—Pobra Isabel! Molt has sufert. La teva confessió m'arriba a l'ánima. Deu ho ha volgut aixis, y, a sos designis, cal acotar el cap y doblegarse. Els pecats dels pares son penats fins a la quinta generació. Llensada al mitj del món, t'abandonaren, deixante per herencia única aqueix temperament fogós que sols la neu dels anys podrá domptar, y, al embat dels perills que't rodejavan, débil al fi, has caygut; la carn es flaca. Vil seductor t'afalagá ab dolsas promesas; la temptació ubriacá'ls teus sentits; y't mancava una veu, un bras, una forsa que't lliurés del perill: aquest mágich ressort está en la Iglesia; mes acudeixes tart: ton mal no té remey. L'arbre del crim ha dat son fruyt... ets mare...

—Deu va ésser injust ab mi!

—Blasfemia horrible! Plora y resa, Isabel; fes lo que't toca.

—Y aquell home malvat, que m'encisava convidant al plaher, irresistible, ¿no tindrá, allá, al infern de sa conciencia, un cástich exemplar?...

—Deu tot ho jutja.

—Va negarse a la reparació,'l miserable; va fugir, y al deixarme abandonada, doble crim fou el seu... Lo abominable, lo que no té perdó, es lo que d'ell se conta.

—Crech que's va arrepentir, y potser un dia't donará son nom...

—No hi há esperansa. Estéu mal enterat. Fa poch que corren uns fatidichs remors. Parent del senyor bisbe y ben recomanat, al Seminari ha entrat, com criminal per falsa porta, y ara'n surt sacerdot... ¿Y Deu no'm mata?

—Deu es un Sér tot bé y misericordia. Plora, resa, Isabel, y en Ell confia.—

. . . .

La víctima infelis, al retirarse, sanglotant mormolava:

—Malehit siga'l jorn en que vaig neixe!—

En tant el sacerdot, servit per l'escolá alegroy y *murri*, deya, assentat, prenent la xacolata:

—Benehim al Senyor y a sa Justicia!—

—

—El *número* 19!

—Present y servidor.

—Ja pot passar.—

El criat aixecá'l feixuch cortinatje, obri elegant mampara, y'l malalt entrá al despatx del senyor metje.

Taula ministre al mitj, a un costat els si-

llons operatoris; al altre, majestuosa y severa llibreria, instruments y aparells moderns; per las parets quadros de títuls y diplomas; tot respirava un ambient de progrés, bell y simpátich.

El malalt avensá. Era un jove d'una trentena d'anys, envellit pels sufriments o'l vici. Se n'hi hauriam fet cinquanta. Grisenchs cabells y barba; sech, prim; esgroguehida, mes no vulgar, fesomia; vestit ab poch cuydado, llensava a dreta y a esquerra, a dalt y a baix, esguarts d'inquietut, semblant al náufrech que cerca una corda o fustám ab que salvarse.

El doctor l'observava sens ésser vist, part de dins d'una glassada vidriera, solcada de dibuixos al transparent. Per fi aparegué, mostrant sa varonil figura plena de joventut, calor y forsa. De rostre inteligent, ulls vius y negres, cap artistich, amplas espatllas, elegant conjunt, son aspecte inspirava confiansa convidant a la expansió y a la franquesa.

. . . .

— Uns dolors fulgurants, pas insegur, ofech... Bah, home, assosseguis: tot això passará. Vosté ha heretat una naturalesa ardent y ha viscut molt en poca estona. Disgustos y trevalls, vicis y excessos... Ha cremat la candela pels dos caps y ara's troba *agotat*. Sense la educació y la inteligencia, abandonat al imperi de la *carn*, que's manifesta en sos llabis sensuals, en son rostre apassionat y viu, vosté fora un monstre d'incest o d'adulteri: una victima més de la materia. Y, no cregui: jo soch materialista convensut. Aqui venen .. de tot, a consultarme; y he vist homes que no podian estimar per causas purament fisicas, com l'eunuquisme; y sacerdots que'm demanavan potingas per'aturar las veus de la natura: banys calents y cánfora!... Pobres imbécils! Comprench, més que ningú, lo poch y'l massa. Els goigs del esperit son grans y elevan a la sublimitat: ho concedeixo. Mes, tot está posat pera que serveixi, y lo que no funciona, s'atrofia. Homes havém nascut, no bestias ni ángels... Per lo demés, el mellor tractament está en la higiene. Un xich d'hidroterapia, poca y curta. Res de carn d'animals excitants: pollastre, colomi, conill, llagosta... de porch no'n parlém pas: llegums y verduras... Aygua sola pera beure. Poch llegir, caminar, bonas dormidas. Distracció y exercici. ¿No li agradá'l cassar? Fugi de Vénus! La *carn* se dompta aixís...

—Donchs, vegi: jo'm temia que no hi eram a temps y que la *médula*...

—Está ple d'aprensions. Bon neurasténich tindriam en vosté! Deixis de qüentos. A fer lo que li dich...

—¿Y medicina? ¿Que'n puch pendre, doctor?

—Aygua del... Carme. Tingui, fumi un *pitillo* y distreguis.

—Ah, donas, donas! La natura es frágil...

—Ah, tontos, tontos, que menjéu sense mida!...—

. . . .

El malalt al carrer:

—Tinch esperansa!—

El doctor al despaitx:

—Pobre *mielítich!*—

LLUIS DE JANER

TAST

SOBRE UN LLIBRE CASI CATALÁ

Un dels goigs més grans pel esperit que estima Catalunya, es poder fer veure als enemichs de nostra patria y de nostra rassa, que aquella no es tan reduhida com se pensan, ni'ls ideals dels seus fills son tan *retrógrados* com volen fer creure, entenent per retrogradar anar contra'l progrés.

Hem sostingut algunas vegadas y encara ho sostindrém moltas més, perque tenim molts documents en cartera pera demostrarho, que las regions del Mitjorn de Fransa, fronterissas ab la Catalunya propiament dita, com obehint al esclat d'una mateixa sava escalfada ab l'ardor del sol primaverench que fa renaixe la nostra patria, renaixen ellas també, sentint pregonament la necessitat de viure una vida independenta, descentralisada del Paris devorador, tant en materia politica y administrativa com literaria y artistica, com ho justifican y proclaman eloqüentment una infinitat de publicacions regionals y regionalistas de la vehina República.

Un fet que'ns crida l'atenció en aquest renaixement, es que a mida que la literatura aquella va descentralisantse, desempellegantse, poch a poch, de la influhencia francesa com nosaltres ho aném fent de la castellana, a mida que va nodrintse més directament de la sava de la terra, va apareixent més catalana, com si volgués realisar de nou aquella hermosa unitat que la feu la més gran y la més hermosa en temps dels trovadors. No sembla sinó que las terras pirenencas d'una

banda y altra de cordillera, regadas per las ayguas d'unas mateixas neus, vagin desfentse, literariament, de sa falsa unió ab Fransa y Espanya pera constituhir un nucle pirenench realisant la glorificació d'una nova llengua literaria tan important, per lo menys, com la castellana y la francesa.

Tots coneixém la literatura provensal dels Mistral, Roumanille, Arbanel, Roumieux, etc., y la gascona d'en Jasmin, Fourés, Gondolin, etc., mes la literatura de que ara parlém no es pas aquesta, es com una continuació de nostra literatura endins de Fransa, y que sorprendrá agradosament al que no la conegui.

Avuy darém a coneixe a un jove poeta d'aquests mitj catalans, fill del Carci, (Quercy), d'un poblet de prop de Montauban, (prop de 40 horas lluny de la frontera catalana), ab motiu de tenir a punt de publicar un llibre de poesias. Se diu aquest poeta, Antonin Perbosc, y's titula son llibre *Lo Got Occitan*, el qual veurá la llum á primers de setembre.

Admirador de nostra Catalunya y desitjós de que aqui's conegui sa obra, ens ha enviat las probas d'algunas de sas poesias, per cert ben notables, ab la següent curiosa y enginyosa dedicatoria: *Al fraire catalan Jozep Aladern, aquestes quatre glops del* «*Got Occitan*», *en esperant lo grand beure. Coralament, A. Perbosc.*

Aquestas solas quatre paraulas fan esperar un poeta d'ánima y de llengua casi catalana. Pera que vegi'l lector fins a quin punt arriba la semblansa de nostra llengua ab la seva, insertém seguidament una d'aqueixas poesias, que pera que resultés completament catalana solament caldria cambiar algunas paraulas, las quals aclarirém ab notas, pera mellor inteligencia del lector que no comprengui aquella hermosa parla.

Héusela aqui:

LO GOT DEL AVENIR

Lo Got del Avenir, lo Got de la granda Alba
Qu'enfin s'arborara, raianta e vincedora,
De las Tenebras d'ara,
La Copa de baudor (1) e de bonauransa alba
Ont nostres fils beuran sera 'mbelinadora (2)
Subrebloza (3) e preclara.

D'ela montara plus cap als omes l'Azir, (4)
Los afiscant, (5) africs e balucs, als patacs
Del orresc chapladis, (6)
Lor botant dins lo cor lo barbaresc dezir
Per los poples frairals de fargar los estacs
Del esclavisadis.

No trefolira (7) plus als clams de las Victorias
Urpadas, dins la mort e dins las espaventas,
Pels reis e 's emperaires,
Que, sempre e sens sadol, an abeurat lors Glorias
Am lo sanc dels jovents e 's plors de las joventas.
Sus totes los terraires.

Nostres fils i beuran lo lum e la vertat,
Lo gauch, l'alma vertut de la terra, lo sosc (8)
D'estre conquistadors
De sabensa e de pax, d'amor e de beltat,
Renegant lo pasat molastros, aule (9) e fosc
Dont sem mantenidors.

Las armas de la guerra amb orror rebondudas, (10)
Las vits poparan (11) plus jos terra, am lors raisinas,
Sanc de matrasaduras; (12)
Am las solas ardors del Dius-Astre escondudas
Dins vostres gruns, alara asermaretz, (13) moisinas! (14)
Vostras vendemiaduras.

Lo cant que montara del bel Got allegrant
Será fresc de potets (15) qu'aurem pas conescuts,
Mas raibats (16) solament...
Viurem qu'ambe lo gauch, per nostre cor pro grand,
De pensar qu'aquels jorns seran un pauc nascuts
De nostre soscament. (17)

Bé's mereix una coral abrassada de tots els bons catalans aquest jove poeta que desdenyant la esplendorosa llengua francesa, que's parla y s'admira per tot el món, entona ab la seva llengua patrial cants tan hermosos y tan rublerts d'esperit de progrés y de sentiments humanitaris tan enlayrats, dignificant ab son talent a una llengua oblidada que bé podém considerar com a una germana bessona de la nostra idolatrada llengua catalana.

Endevant tots per aquest cami, que la fi de nostra jornada será més gloriosa de lo que ningú's pot creure.

JOSEPH ALADERN

Aclaracions: 1, goig. 2, encantadora. 3, puríssima. 4, odi. 5, atiant. 6, matansa. 7, frisará. 8, somni. 9, sinistre. 10 enterradas. 11, xuparán. 12, matansas, carnatjes. 13, elaboraren. 14, penjoll de rahims. 15, patons. 16, somniats. 17, somni.

HEINE

Sait-on pourquoi tu fus si triste, ô Henri Heine,
Malgré le ton moqueur de tes vers en gaîté?
Ta pauvre âme, pourquoi n'a-t-elle pas goûté
A ce calme posthume espéré de ta peine?

La bêtise désarme, hélas! moins que la haine.
Qu'importe un bronze, un marbre á l'immortalité
De ton nom de poète à jamais respecté,
Toi qu'aima jusqu'au culte une amoureuse reine!

Tes ballades et tes chansons gardent ton cœur:
A chaque ligne on croit l'ironiste vainqueur,
Mais on s'aperçoit tôt qu'il saigne et se lamente

L'amour qui ment nous dit le secret de tes pleurs.
Ton éternel exil d'une terre inclémente
Fait que ta tombe, ici, se perd parmi les fleurs.

PAUL-ARMAND HIRSCH.

París, 17 Septembre 1902.

UNA CLEO

(Bosqueig d'una Novela)

V

La Cleo arribá al cafetí d'en Pons rihent com una boja. Explicá al cafeter l'efecte de la seva entrada al cassino, la indignació de las senyoras y'ls crits de don Joseph. En Pep s'apretava'l ventre, rihent també com ella.

—Bona l'has feta xicota! Si's sapigués qu'en Rebolledo t'havia donada la invitació, pobre d'ell!

—En Rebolledo desitjava escandalitzar als senyors d'aquí. Peró ningú ho sabrá si vos no ho dihéu.

—No tinguis por.

—Y ara doneume la clau, *mon vieux*. Tinch son y avuy dormo sola.

—Aquí la tens.

—*Merci*. Dormíu de gust.

—Fes lo mateix.—

La Cleo se'n aná cap a una casa vella qu'en Pep Pons tenia a cinch portas del café. Encengué un misto, pujá la escala, obrí una porta qual pany grinyolá tristament, y atravessant dugas saletas, se trobá dins d'un quartet empaperat de color blau clar. El paper queya a trossos. La humitat traspuava arreu, enfosquintlo. El moblatje's composava d'un gran llit de matrimoni ab un pabelló color de porpra, mitja dotzena de cadiras de Viena (n'hi havia dugas de coixas), un armariet de noguera, un banch ab un rentamans y una tauleta de nit. El *boudoir* de la ballarina era ben pobre.

La Cleo apagá'l llum, obrí un balcó. El rellotje de la Seu soná trist y a compás. Eran las dugas del matí. La Cleo mirá enlayre. Las estrellas parpellejavan encara en el cel fosch. Un panell rondiná. Veus perdudas del moll, crits ofegats, suravan per l'atmósfera: de cop ohí una veu propera y rogallosa, al peu del balcó:

—Noya: ¿vols que puji? Porto quartos!—

Y'l borratxo remenava la butxaca de son pantaló.

—Passa de llarch, gandul!—

Una pedra llensada ab forsa brunzí arran dels rojos cabells de la Cleo, petant un vidre. La Cleo xisclá, el borratxo fugí, y per la cantonada llunyana aparegué un fanal.

Després d'haver tancat el balcó, la francesa s'ajegué sobre'l llit. El *sommier* cruixí al rebre'l pes de son cos esplèndit. Ab las mans sota'l cap y'ls ulls fits en el pabelló color de porpra, inconscienta y somniosa, la Cleo evocá recorts de sa infantesa.

Evocá'ls jochs entorn dels pallers ab els ánechs y las gallinas: els passeigs sota las albas que ombrejavan el riu (el Rose), ab llurs fullas verdas y argentadas; las corredissas dels moltons esquerps; els lladruchs dels gossos. Y ho veya tot tan clar com en el més clar dels somnis. Recordá la mort de sos pares, pagesos vells y pobres, y's vegé sola: recordá una tía sorda y malcarada que la reculli. Y li vingueren a la memoria'ls mals tractes d'aquella donota; els cops de puny sobre sa esquena, una esquena tendre y suau; las plantofadas que tan sovint enrogian sas galtas, unas galtas plenas y molsudas.

Després vingué l'aparició idílica de las primeras ilusions: en son capet niaren els primers desitjos envers una joya paradisíaca qu'ella creya filla de la verdor dels arbres, de la blavor del cel y de la bondat dels homes.

A quinze anys era deliciosa. A quinze anys y mitj, un vell pastor la forsá, bestial. No li valgueren crits ni plors.

A setze anys se trobava allotjada en una casa de prostitució de Marsella. Allá hi conegué totas las miserias de la vida, totas las vilesas, totas las infamias dels homes. Si'n conegué de mariners italians, sensuals y ferotjes, de pagesos provensals, grassos y alegres, d'artistas de café concert, de viatjants de comers, de carboners del moll!

Fugí més tart ab un *pierrot* tisich, y esdevingué *cancaniste*. Abandoná al pierrot per un comissari de policia, a n'aquest per un pianista de café. A la fi's proposá viure sola. Se'n aná a Barcelona: al *Eden-Concert* fou aclamada. Son cabell roig, sas formas magníficas, la blancor rosada de sas carns li feren guanyar molts diners. Peró tot s'ho gastava, may tenía un céntim.

Un jorn, al acabar son *can-can*, un home petit y gras se li acostá fentli proposicions pera ballar a Vallfonda. La Cleo, per un extrany capritxo, acceptá. Y a la nit següent, la Cleo dormi en el gran llit cubert pel pabelló color de porpra, que'l vell cafeter tenia a disposició de *danseuses* y *chanteuses* en son casalot del passeig de Marina.

. . . .

La Cleo era una xicota desvergonyida, malparlada. Fumava, bevia rom y ginebra. Peró quan volia, a son encis natural, al perfúm de carn que son cos de deesa exhalava, hi unia la encisera gracia de la parisenca y l'ubriagadora passió de la siciliana. Era humil y falsa com la dona d'Orient, freda y calmosa com la inglesa. Un xich menys de bohemia, y la Cleo, per sa bellesa y son enginy hauria arribat molt lluny. Peró a divuyt anys ja no's sentia ab prou forsas per'aixecarse del fangueig ahont xipollejava.

. . . .

La Cleo, vestida, dormia. Las primeras clarors de l'auba entraren poch a poch en son quartet. Las estrellas s'havian esborrat. Un pardal se deturá sobre la barana del balcó, movent son capet ab orgull. Del moll arribavan veus més claras. La sirena d'un vapor xiulá. El dia vingué lluminós. Y quan la Cleo obri'ls ulls, al rellotje de la Seu sonaren las onze.

NOVAS

Si fossim dels que's prenen de bona fe las baladrerías de las massas inconscientas y'ls principis de moral que fingeixen possehir els governants d'Europa, tindriam ara un desengany complert ab motiu de la terrible tragedia que's desenrotlla a Macedonia.

Els turchs assessinan, calan foch, enrunan, violan; els macedonians responen ab iguals procediments, barbres sempre peró excusables quan els que'ls posan en práctica son els oprimits, els vexats, els esclaus... y'ls pobles d'Europa que tant s'enterniren ab la epopeya boer, contemplan ara tranquilament (sense fer comentaris en els cafés), la lluyta que la implacable crudeltat dels turchs converteix en horrorosa matansa.

Els governs fan com els pobles: fan el desentés. *Kaiser Wilhelm*, director de la gran orquesta de la *tríplice*, mira ab ulls benévols al paternal Sultá dels creyents, qui's distréu dels mals de cap que li doná anys enrera la tossuda Armenia (tossuda en no voler desapareixe) ab els cástichs y torturas que'ls seus obedients butxins imposan als ingovernables macedonians. La republicana *Marianne*, del bras del Autócrata rus, no veu res de lo que passa: las donas son lleugeras y se las entreté fácilment ab posturas y manyaguerías. En quant al Autócrata, té prou feynas ab las vagas, la Mandchuria y'l Mikado del Japó. Las nacions grega, serbia, rumana, etc., envejosas de la preponderancia que l'actual moviment macedoniá pot donar a Bulgaria, simpatisan ab els turchs (may ho hauriam cregut) y no'ls hi plau l'esfors dels héroes que combaten per sa llibertat y la de sa patria. Austria vol treure partit dels aconteixements apoderantse de la Vella Serbia y anexionantla a la Bosnia y a la Herzegowina, que posseheix pel dret del més fort y que históricament pertanyen, com aquella, al actual reyalme de Serbia. El rey Jordi de Grecia vol visitar al Sultá roig, en agrahiment de las llisadas que rebé no fa molts anys de sa má imperial y ferrenya. El papa Pio X no diu aquesta boca es meva. Y mentres tant la sanch corre, la vilas y vilatjes creman, y pels carrers de Salónica s'exhibeixen macedonians sens ulls, pera edificació de rebechs que no creuhen.

Y'ls pobles que compadiren y aymaren als héroes boers ¿per qué no compadeixen y ayman als malhaurats fills de Macedonia, tan dignes d'admiració com aquells?

Perque la momificada Turquia no inspira tanta enveja com la gloriosa Inglaterra.

—

Ha mort el gran estadista inglés lord Salisbury, quefe qu'havia sigut fins fa poch del partit conservador británich; sostenedor d'una política d'interessos més que d'una política d'ideals; enemich de causas tan grans y justas com las del autonomisme irlandés; dócil instrument de son ministre Chamberlain en la crudel guerra del Transvaal; superbiós e inflexible al imposar als débils sa lley; contemporisador quan se trobava front a front d'altres Estats que podian competir en poder y forsa ab Inglaterra... Lord Salisbury fou home de molt sentit práctich, peró devant del lliberal Gladstone quedá sempre petit. Durant la guerra entre Espanya y'ls Estats Units, lord Salisbury's digué neutral, peró favori a n'aquests, guiat no per sa conciencia, sinó per l'esperit práctich que, com hem dit, el caracterisava y feya d'ell un inglés model. Fou durant aquella guerra quan pronunciá son famós discurs

augurant la ruina fatal y forsosa de las nacions moribondas com Espanya. Cert que no anomená l'Estat espanyol, peró l'aludí visiblement, encara que d'un modo oficial ho fes desmentir. Espanya's ressentí de las paraulas d'en Salisbury, quan a nostre entendre devia meditarlas, si no agrahirlas com una merescuda llissó, pera estalviarse aixis majors mals. Peró ¿qui es que demana sentit práctich als espanyols, que de práctichs no'n volen tenir res, y que com a espanyols, la qualitat que tenen en més estima es la que més els perjudica, o sia l'ésser massa *quijotes?* Al menys ho fossin sempre de causas justas!

—

Torna a parlarse de la revisió del procés de Montjuich, tan vergonyós pera nostra ciutat.

La *llástima* es que qui demana que's revisi'l procés pera satisfer la vindicta pública, son els eterns fanatisadors del poble, els que s'han passat la vida predicant molt y no fent res de profit; els constants enemichs de la causa de Catalunya, que suman adeptes ab tots els catalans descastats; els prohoms del republicanisme unitari, els mateixos que donaren lloch a las monstruositats del famós procés en aquell temps en que'l seu orgue en la prempsa, *La Publicidad*, publicava'l retrat d'en Portas, posant a las estrellas el zel inquisitorial del allavors tinent de la guarda civil.

La *llástima* es que no tots hi creuhen en la revisió que demanan, que tal volta resultaria quelcóm semblant al *parto de los montes*, o una comedia més representada per las vias legals, com tantas se'n han representadas a Fransa, sense que volguém referirnos ara precisament al procés Humbert, quin desenllás manso y ridicul sembla'l d'una mala comedia ja que no'l d'una farsa grollera. *Escándols legals* com els dels processos Panamá y Dreyfus no's donan a Espanya, ahont no hi há homes del talent d'un Zola que puguin cridar «Jo acuso!», y ahont més qu'escándols, lo que calen son justicias.

La *llástima* es que s'acostan las eleccions municipals, y'ls *unitaris llibertaris* s'esforsan per tenir al poble de la seva banda tocant la qüestió del famós procés en vista de que lo de las vagas se'ls ha anat desacreditant més que depressa y'l menjar capellá a tota hora ja no nodreix son organisme estragat, com poden testificarho *La Publicidad*, *La Esquella*, *La Campana*... etc

Gracias a las sanas propagandas catalanistas, desenmascaradoras de farsants, escampadoras de ver esperit d'avens y de llibertat, el poble catalá, que vol una revisió veritat, no s'hi acaba d'entusiasmar ab la revisió mentidera o incomplerta a que'ls *unitaris-llibertaris* podrian donar lloch; y'ls catalanistas, que foren els primers qu'aixecaren la veu contra'ls horrors de Montjuich, ja la volen la revisió del procés, peró la volen tan fonda, tan radical en tots sentits, que'ls homes de *La Publicidad* y'ls *amigos del pueblo* foran dels primers que'n gemegarian.

Vinga la revisió, peró vinga complerta, y sobre tot, que'ns la portin veus més autorisadas, conciencias més puras, mans més netas que las de semblant gent, a quin costat may ens hi trobarém nosaltres. Vinga la revisió veritat, y vinga l'enderrocament del castell oprobiós, y ab ell la runa d'aqueix altre edifici de maldats, concupiscencias grolleras, avaricias sórdidas y farsas de tota mena qu'han aixecat tants hipócritas ab nom de lliberals, pera fomentar la ignorancia entre las classes populars, explotar las sevas suhors y fins comprometre las sevas vidas.

El joch ja se'ls hi va coneixent; ja son moltissims els que veuhen que la demanda de revisió no obeheix a rahons d'humanitat, sinó a fins polítichs.

Als *unitaris-llibertaris* els hi convé tornar sobre si, y no explotar cegament el rengle dels sarcasmes.

—

La conferencia darrerament donada a «Catalunya Federal» aná a cárrech de don Demetri Danyans, qui fou previament presentat a la concurrencia per l'individuu del Consell de dita entitat don Baldomer Tona. Aquest remarcá la enteresa de principis del senyor Danyans, que may ha prostituhit sas ideas d'autonomisme y federalisme barrejantse ab els unitaris com darrerament ho feren varis elements que's diuhen federals. Acte seguit el senyor Danyans desenrotllá sa conferencia, quin tema era «Federalisme, Llibertat y Socialisme». En el curs de sa peroració, desprès de definir ab gran acert el concepte de Llibertat en tots els estats individuals y colectius, compará l'unitarisme ab el federalisme, demostrant que'l primer es sempre tiránich, sia la que's vulgui la forma de govern. Digué que'l socialisme no podia de cap manera resoldre la qüestió social, tota vegada que precindeix del modo d'ésser y naturalesa de las regions, las quals tenen personalitat propia y deuhen emetre particularment las lleys que'ls hi convinguin en comptes d'haverse d'enmotllar a lleys generals talladas per un mateix patró y sense tenir en compte las especials condicions y necessitats de cada poble y de cada comarca. Termená dihent que la república per si sola no es altra cosa que una disfressa de monarquia, y que lo que cal es que'ls autonomistas s'uneixin com a colaboradors d'una gran obra comú a tots. El senyor Danyans fou justament aplaudit y felicitat per son trevall, com avans ho havia sigut el senyor Tona.

—

La nit del passat dilluns doná l'Orfeó de

Sans son primer concert en obsequi als socis protectors. Aprofitá la ocasió de celebrarse en dit dia la festa major d'aquella barriada pera que la data del concert fos més memorable y l'acte resultés ab el degut lluhiment, com en efecte hi resultá, donchs l'espayós local del Cassino de Sans, ahont el concert tingué lloch, estava ple de gom a gom d'una concurrencia triadissíma, desitjosa de demostrar lo molt que té en compte l'obra de cultura y patriotisme que ab tant d'entusiasme ve realisant l'Orfeó baix la direcció del mestre n'Estanislau Mateu.

Comensá la vetllada ab un hermós parlament del president del Orfeó en E. Laporta, qui digué que essent els pobles y colectivitats, com els individuus, fills de sas obras, l'Orfeó de Sans tenia a gala mostrar l'obra seva, el fruyt del seu trevall conscient, y ho feya en diada de festa major, ben convensut de que aixís s'honorava a si mateix, al revés d'aquells pobles degenerats y moribonds que sols ab diversions barbres saben donar fe de vida en diadas semblants. Comparà las cansons catalanas als lliris blanchs de nostras platjas qu'enrondan las llars dels mariners, quins, al atansarse a terra, ja percebeixen ab sa flayre'l dols baf de la llar estimada. Aixís nosaltres, guiats per la flayre dels cants populars, aném de dret al gran casal de la patria, al gran casal nostre, y a la reivindicació de nostres drets y llibertats.

De lo exquisit del programa pot judicarsen per las següents obras que'l componian. De Mendelssohn, *Pels camps* y *Lo petit aucell;* de Schuman, *Lo fill de l'aygua*, que fou repetida, y *Cansó del mariner;* del difunt mestre catalá en F. Laporta, *La nit*, arreglada pel mestre Mateu pera las tres seccions del Orfeó, y en quin *solo*'s distingi'l senyor Aleu; de Lamotte de Grignon, *L'ángel de la son*, que s'hagué de repetir també; de Otto, *Serenata;* de Borrás de Palau, *Lo primer poeta;* de Morera, *L'arbre sagrat*, que's repetí. Ademés s'executaren las cansons populars *La filadora*, armonisada per en Lapeyra (repetida); *Lo testament d'Amelia* y *Sant Ramón* (repetida), armonisada per en Morera; *La pastoreta*, armonisada per en Vives; y *La filla del marxant* y *L'estudiant de Vich* (repetidas abdugas), armonisadas pel director del Orfeó senyor Mateu.

Las tres seccions d'homes, donas y noys feren gala de bon gust en el fraseig, y cantaren ab molta afinació y sentiment, captivant al públich sobre tot ab *Sant Ramón y L'estudiant de Vich*, en quin *solo*'s distingi notablement la professora del Orfeó senyoreta Matilde Figueras.

Pera tots hi hagué aplaudiments entusiastas. Nosaltres els felicitém, y d'un modo especial als senyors Laporta y Mateu, president y director respectivament del Orfeó, per son zel e inteligencia dignes de tots els elogis.

La festa termená ab els cants de *La nostra bandera* (Maragall y Millet), y de *Els Segadors*, que foren corejats per tots els presents.

—

S'ha constituhit la «*Sociedad Barcelonesa de Quintetos*» (instruments d'arch) baix la direcció de don Robert Goberna. A pesar de son titul, aquesta societat podrá adoptar en sos consecutius concerts las combinacions de sextetos, septiminos, etc., y fins la de gran orquesta. El personal está compost de 33 professors, entre'ls que hi figuran distingits mestres. A últims de setembre o primers d'octubre tindrá lloch el primer concert, executantse obras de Hummel, Haydn, Mozart, Beethoven, Bach, Boely y Schubert.

—

Publicacions rebudas:

L'Arxiu. La llibreria d'aquest titul ha comensat la publicació d'un catálech de las obras que té a la venda. El primer plech de aquest catálech (que's repartirá per plechs cada més) conté uns 200 titols d'obras, moltas d'ellas ben raras, lo que'l fa doblement interessant als bibliófils.

El Pacto, setmanari republicá demócratich federal, que surt a Barcelona, que defensa l'autonomia y qu'está redactat en castellá. Porta publicats quatre números, y en ells no s'ha mirat gayre a combatre valentment als falsos demócratas unitaris y fuhetejar tot alló que pugui ésser perillós pera la integritat y puresa dels dogmas federals. No obstant això, en son número darrer publica'l retrat d'en Vallés y Ribot y cerca atenuants a la conducta d'aqueix politich tan perillós pera la causa del autonomisme catalá, que tots defensém.

Fidel Giró, impressor.— Carrer de Valencia, 233

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no sían inédits.

No's tornan els originals.

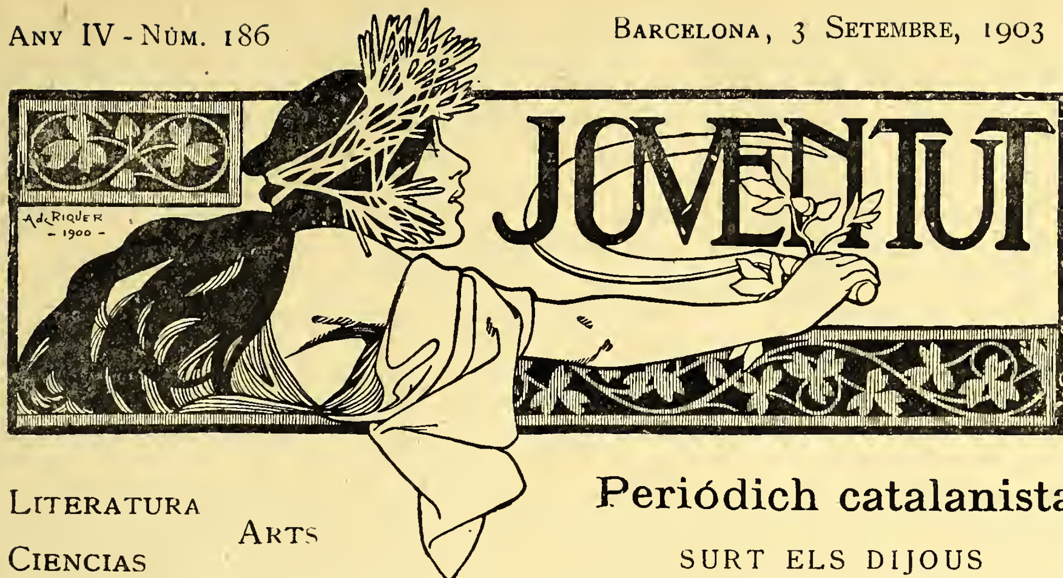
Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

Preus de suscripció:

CATALUNYA:	Un any	8	Pessetas.
»	Mitj any	4'50	»
»	Trimestre	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA:			
	Un any	9	»
EXTRANGER:	Un any	10	Franchs.
Número corrent		20	Céntims.
»	atrassat, ab folletins	40	»
»	» sense folletins	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

ANY IV - NÚM. 186 BARCELONA, 3 SETEMBRE, 1903

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . . . 20 CÉNTIMS.
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . 40 »
» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

FOLLETI:

EXERCICIS A LA BARRA

El separatismo es la guerra.
Máximas federales: «Nuevo Régimen».
VALLÉS Y RIBOT.

Hi há cosas que, pera dirlas, cal dirlas en castellá. Y aquesta es una d'aquellas que, lógica posada en boca d'un politich a la madrilenya, resulta una aberració posada en boca de qui pretén dirigir el partit federal... y'l dirigeix pesi als rebelds que, convensuts del equivocat camí que segueix el seu quefe, no l'atacan obertament per por de perdre popularitat.

He tingut ocasió de parlar particularment ab el senyor Vallés sobre aquest punt, y li he sentit emetre ab molta brillantesa y solidesa la seva opinió—de llavoras—sobre ell. De no haver sigut aixis, y de no estar convensut del talent... politich de dit senyor, el creuria caygut en pecat d'ignorancia y heretjia federal, mes sols me cab créurel caygut en pecat de pertorbació de la base fonamental del Federalisme: el pacte.

El senyor Vallés y Ribot sab molt bé que, pera que hi hagi pacte entre dos individuus, es necessari que la llur voluntat se pugui manifestar lliurement, y que altrament no hi há pacte ni cosa que s'hi assembli entre ells; que no solzament pera pactar, sinó fins pera discutir es necessaria la llibertat, com trobém reconegut en las lleys qu'ordenan el dipósit de la muller fora de la casa del marit contra'l qui vol entaular demanda de divorci.

Llibertat pera discutir la seva autonomia demanan las nacions oprimidas. ¿Cóm seria y cóm es, si no, possible la discussió?

¿Es que per ventura la federació ha de venir imposada? Si es aixis, ¿a qué predicar federació? ¿No'n tenim prou d'imposicions pesant a sobre nostre, qu'ha sigut necessari que'ls homes de ciencia'n cerquessin una de nova?

¿Es que per ventura seria possible una federació que portés per base la imposició?

¿No se li ocorreix al cervell més obscur que son incompatibles els conceptes de federació: *pacte*, *llibertat*, *convenció voluntaria*, y'ls d'imposició: *tiranía*, *opressió*, *anulament de la voluntat del prohisme?*

Donchs bé: si federarse es pactar, y pera pactar es necessari ésser lliures, pera federar varias naçionalitats cal que aquestas nacionalitats siguin independentas, cal trencar avans tota imposició que pesi sobre ellas, cal donárlashi'l lliure domini de sa voluntat, cal, referintnos al cas concret d'Espanya, donar la independencia a las nacionalitats iberas (son ideas d'en Pi y Margall) pera que, un cop independentas, pactin *si volen*... y *si no volen*, *no pactin*.

Dir, donchs, que'l separatisme es la guerra, es dogmatisar de la manera més antifederal que's pugui fer. La guerra de Cuba no la promogueren els cubans, sinó'ls espanyols que'ls hi negavan la llibertat.

Segons la teoria d'en Vallés y Ribot, no es un pertorbador un assessí; el qui promóu el desordre es aquell que no's deixa assessinar pacífica y tranquilament.

Si'l senyor Vallés y Ribot ha tractat de passar la má per la cara a tots els imbécils que se'l escoltan, digui lo que digui, y que tenen el *patriotismo grande* ficat dintre del cos; si ha pretés donar una estreta de má al seu quefe Salmerón; si s'ha imaginat, al dir que'l separatisme es la guerra, que molestava als catalanistas, sápiga que si algunas ideas hi há separatistas a Espanya, ho son las dels que professém las federals. El Catalanisme, senyor Vallés, demada l'autonomía de Catalunya y no's fica en més dibuixos. El Federalisme fonamentat en el pacte, demana la federació, y per lo tant, reconeix que hi ha d'haver un moment de temps, el suficient pera que las Corts regionals prenguin acort sobre'l particular, durant el que las nacionalitats han de disfrutar de *tota* sa independencia.

Afirmar lo contrari y dir que'l separatisme es la guerra, desde la cadira de la pseudoquefatura del Federalisme, quan qui ho fa no es un ignorant com no ho es el senyor Vallés y Ribot, es farsejar, es embaucar el poble, es corrompre las hermosas ideas federals, es negar la llibertat, es, en suma, ésser súbdit d'en Salmerón y saber que s'es quefe d'una colla de babaus que's diuhen federals, pera deshonra de las bellas ideas d'en Pi, ab la mateixa inconsciencia que s'aprecia en tots els partits espanyols.

Pompeu Vallès

OBSERVACIONS SOBRE LA VIDA MODERNA (1)

Apuntes pera un llibre que no surtirá may

Viene la morte, ma nessun sa quando;
¡Beati quei che trovera vegliando!

XIX

Aquests versos son molt bonichs. Tenen encara un'altra qualitat: ens presentan la Mort tal com tothóm la veu: una calavera embolicada ab mantell negre, empunyant la dalla simbólica, que s'apropa fatalment. Benaventurat qui estigui despert quan ella arribi! Això ja no es tan clar. Es tant poch clar—encara que sigui tan bonich—com alló altre que ve a dir lo mateix: *Un bel morir tutta una vita onora*. ¿Qué volen dir ab *estar despert* y ab *un bell morir?* Els católichs vos contestarán tot seguit: «Estar en gracia de Deu.» Lo qual, segons sas doctrinas, es bon xich difícil. Mes ¿y pera'ls que no ho son? ¿Qué será pera ells morir bellament? Heusaquí un problema de difícil solució. Nosaltres no podém dir com ells: «confessat, combregat y extremaunciat, mors honradament. Nosaltres, segons ells, morim miserablement, y segons nosaltres mateixos, morim fatalment. La fórmula de la bellesa en el morir jo crech que no s'ha trobat encara, precisament perque partím d'aquell principi absolutament fals concretat en las tres paraulas: *Viene la morte*, que resumeixen la visió de la mort del fatalisme antich y de la superstició cristiana. Principi fals, perque si bé es veritat que no hi há manera d'evitar la mort, lo cert es que no es ella la que lliurement se'ns apropa, sinó nosaltres mateixos els que lliurement la fem

---

(1) Véginse'ls números 107, 108, 112, 113, 120, 126, 130, 131, 132, 133, 136, 152, 155, 183 y 185 de Joventut.

acostar. Si. Acceptant que som mortals, hem de reconeixe que morim lliurement. Y admetent això, aquella fórmula del morir bell y honorable se troba tot seguit en dugas paraulas: *llibertat*, *serenitat*. Qui mor lliurement y serenament, fa una mort bella.

Lo primer es molt fácil, lo segón molt dificil.

Tan fácil es lo primer, que pot afirmarse en absolut que tothóm mor lliurement. No morim, ens matém. Casi bé no hi há necessitat de demostrarho. Instintivament tots volém viure, viure tant com se pugui; peró ¿hi há ningú que conscientment hi posi de la seva part els medis pera lograrho? ¿Hi há ningú que no tingui cap passió, cap vici ni cap capritxo? ¿Hi há ningú que no tingui una deria, un ideal o una debilitat? Donchs bé: cada home sacrifica voluntariament un lapsus de vida més o menys gran pera satisfer, més o menys sovint, aquella passió, aquella deria, etcétera. Lo que hi há, es qu'alguns—molt pochs—ho fan conscientment, la majoria ab inconsciencia. Mes, en definitiva, uns y altres cridan ells mateixos a la mort, que s'apropa dócilment.

Els inconscients, la majoria, com que no se'n donan compte d'això, al veures ab la mort cara a cara protestan, prenen tots els posats de victimas més o menys resignadas, y generalment moren tranquils: may serens. Es la tranquilitat del creyent que diu: «*Ja he fet a tots* en aquesta vida; lo mellor que puch fer es creure que n'hi há un'altra.» No obstant, el rosech del dubte que no desampara may, fins al fanátich, se transparenta sempre, y fins en l'agonía més tranquila hi veyém la protesta del moribond que no vol morir. La serenitat manca; lo lleig apareix. El cas més repugnant es el d'aquells—nombrosissims per cert—qu'havent renegat durant tota sa vida *de Deu y dels sants*, a última hora volen creure, volen creure per forsa, y cridan al capellá y's confessan, etc. La idolatría dels moribonds, com ho ha calificat un autor dramátich.

Sols els conscients poden morir bellament; sols els conscients qu'han comprés bé la vida, qu'han endevinat el gran secret d'aquesta, que consisteix no en viure molt en cantitat de temps, sinó en calitat e intensitat; sols els conscients que saben qu'es més gran, més útil, més agradable y més digna, una vida curta viscuda armónicament ab la propia naturalesa, els propis instints y'ls propis ideals, que una vida llarga estúpidament monótona y teixida de renunciaments envers els propis impulsos; sols aquells poden morir y moren ab serenitat. ¿Ne voléu exemples d'aquests, que son escassos? El verdader metje que sent imperiosament la passió de curar, el sabi que sent imperiosament el desitj de descubrir, l'artista que sent imperiosament la necessitat de crear, l'altruista que sent imperiosament el plaher de sacrificarse, y sobre tots y més que tots, l' escéptich-egoista que sols veu en el món una cosa sagrada: ell mateix.

El tipo model es el suicida.

Es a dir, el suicida model. No'm refereixo als suicidas vulgars: el que's mata perque ha renyit ab la promesa, o per gelos, o perque ha perdut en el joch, o perque ha comés un *crim* y té por de la justicia, o per un punt d'honor—el militar qu'ha sigut cobart en la batalla—o per fatxenderia, que també n'hi há cassos; jo'm refereixo al suicida conscient, al que, estant cansat de la vida o creyent qu'en ella hi ha complert ja sa missió, diu: *pleguém el ram*. Aquest mor lliure y serenament; y—¿per qué no dirho?—noblement. Diuhen que'l dret a la vida y'l dret a la llibertat son drets innats, inviolables, imprescriptibles etc. Donchs es evident que fem us d'aquest dret al disposar de nostra vida lliurement. Ningú me la pot violar la meva vida, perque es meva; sols jo mateix puch disposarne. Y si arriba'l cas en que crech que la meva vida es inútil y fins perjudicial á mi mateix o a la societat, el meu acte suprimintla no solzament es *legal*, sinó meritori. Filosóficament, aquesta mena de suicidi no ha sigut victoriosament combatut per ningú. L'argument capdal, essencialment teológich, l'ha presentat la iglesia: «La vida la deus a un Sér superior que te l'ha dada pera cumplir un fi. Tens d'esperar qu'Ell—Deu—te la prengui, puig que sols Ell sab quán has cumplert realment ta missió.» Es més: «Renunciar a la vida, renunciar a la lluyta, es un acte de cobardia.»

Pera que aquests arguments tinguessin forsa, caldria demostrar d'un modo irrebatible qu'en realitat devém la vida a un sér superior, y que aquest sér ens ha encomanat

una missió concreta. Aquesta demostració no l'ha feta ningú. Per la meva part trobo que, a ésser certa, aquell sér ens fa naixe d'un modo ben estrany y—diguemho sens irreverencia—ben poch digne d'un Deu. L'acte de la procreació, diguin lo que vulguin els poetas, es un acte bestial, inconscient, instintiu.

Si en ell hi intervé Deu, precis se fa confessar que sa intervenció es bon xich enigmática, y molt poch á propósit pera convéncens a nosaltres, sers racionals, que'ns fa venir pera cumplir quelcóm. Quan un general congrega als seus soldats avans de la batalla, no celebra una bacanal, sinó que seriosament els hi encomana'ls seus projectes. La trascendencia d'un acte reclama la major serietat en son autor. En quant a alló de la cobardia, no té cap solidesa. Encara s'ha de demostrar que la cobardia sigui un defecte. En quant al cas concret del suicida, la tal cobardia no existeix. Cobart será'l que volent, desitjant, sentint necessitat d'una cosa o d'un ideal, retrocedeix per por d'un mal fisich o moral. Mes el suicida conscient, no vol, no desitja res; més ben dit, si, desitja morir y per lo tant, cobart fora precisament quan, desitjant la mort y aborrint la vida, deixés de matarse per por d'un mal fisich momentani o per una superstició ridicula.

Per altra part, aquells arguments son sospitosos per venir d'hont venen. La iglesia'ls ha patrocinat perque no podia fer altra cosa. Suposém per un moment que'l dret al suicidi es admés. Instantaniament la iglesia católica desapareix. Perque una de dos, o bé els católichs, tots, se matan tot seguit—després d'haver confessat y combregat—¿qui no portaria pressa per'anar al cel?—o bé precis fora reconeixe que de fe veritable no n'hi há gayre. La iglesia, donchs, no tenia més remey que condempnar el suicidi. Podém, sense pecar d'excessivament maliciosos, titllar els seus arguments d'interessats. Tant més quan — oh etern galimatias! — la mateixa iglesia que sembla s'horroritzi del acte brutal del suicida, ab sa doctrina, ab sa historia y en sas prácticas exalta'l renunciament a la vida fentne'l *summum* de la virtut. Els mártirs fervents foren uns suicidas; las germanas de la caritat, per amor de Deu, se suicidan lentament; y en general—no hi há necessitat de concretarho — tot aquell que segueix al peu de la lletra la doctrina católica, doctrina de renunciament, d'abstinencia, de mansuetut, que considera'l cos humá com una enutjosa cárrega pera l'esperit, que sols logrará redimirse martiritzant a aquell, o per lo menys tenintlo a ratlla, ¿no es evident que s suicida poch a poch? ¿Per qué, donchs, el qu'ho fa conscientment y d'un cop ha d'ésser considerat poch menys que com un criminal, y aquests altres son tinguts casi bé per sants?

S'han confós llastimosament els termes. Partint del principi de que no neixém voluntariament, se'ns vol negar el dret de morir voluntariament. Lo qual es un absurd. ¿Hi há misteri en lo primer? Respectemlo si no podém esbrinarlo, mes no'n treguém conseqüencias que, com a fillas d'un misteri, han d'ésser forsosament aventuradas. Lo evident es que un cop nascuts, després d'uns quants anys de nascuts, som racionals - pensém y obrém—y que un temps arriba en que se'ns reconeix el dret d'emanciparnos. Si, donchs, quan aquest temps arriba, podém fer y desfer en tot—moltas vegadas perjudicant als altres—¿per qué se'ns ha de negar la llibertat de disposar de nosaltres mateixos? Que'l suicidi es un signe de degeneració? Conformes. Fins acceptant aixó, sempre tindrém de convenir en que'l suicida—baix aquest aspecte hi entran tots, conscients e inconscients—executa un acte gran, puig que al suprimirse desapareix quelcóm d'inútil; y pera la marxa en avant de la humanitat tot lo inútil, tot lo degenerat cal que desaparegui; es convenient que desaparegui. Els morts, que s'enterrin. Benaventurats els que, vivint, saben compendre a son degut temps que ja son morts!

EMILI TINTORER

DOS CREPUSCLES

A la solana de Puigardit hi circulava un ayre fi y agradable. Era tarda enllá d'una diada d'estiu y'l sol havía caldejat tot el terrer; las cigalas *zigalusejavan* cap a baix dels quintanars y cortals, encomanant la ensopidora calma del mitjorn. Dels pasturatjes alterosos se'n desprenia quiscún refilet de floviol y l'acompassat esquelleig de las ramadas, ofegantlo la remor de la fageda d'en tant en tant y a mida que l'oreig prenia forsa.

La pastora, dreta y ab el cinglant a la má, decantava las vacas al redós del turonell.

—Tá, Muscarda! Racontra, si t'hi vinch!—

Y quan no lograva ferlas aviar, enjegava alguna pedra que al rodolar pel cingle esllavissava'ls crostons de llicorella primparats, fent somorta remor que acabava al pregón d'hont n'eixia esparverat un qu'altre aucellot, xisclant y a grans voladas. Bon punt las tingué a lloch segur, s'assegué al herbey, amonjoyá'ls penjorells de la cabellera que'l ventijol li esbullava, y tirantse'l trenot enrera, se'l lligá ran de clatell, atravessanthi'l boixet que hagué de cercar perdut per l'herba. Ab el cansament que li produhí la tasca d'acoblar la vacada, sas galtas havian pres un color vermell que li acabava d'embellir el rostre de linias accentuadas y d'un atractiu que contrastava ab sos ayres de dona montanyesa.

La claror somorta d'un crepuscle de posta la feya altament hermosa y destacava la seva silueta a l'ombra dels faigs que apenas bellugavan llurs brancas... S'aná apaybagant l'oreig, y'l silenci regná per complert, deixantse sentir ben clars els refilets del floviol, quinas notas semblavan engojar l'ánima de la pastoreta a mida que s'anavan apropant.

Ab ayre lleuger e inconscient escapsava las gayas flors que treyan el capciró per entre las tijas de l'herba, y parant la orella, decantava'l cos, guaytant cap al indret d'hont venian aquells acorts dolsos que li feyan reflorir la esperansa al cor, que bategava d'uns amors novells y tendres com els brinets febles que la vacada esbrotava.

De sobte pará'l refilar del floviol, y allavors ella, trencant el respir, mitj tremolosa, s'incliná més al oure'l potejar de las ovellas y'l *rutxecar* del pastor que ja enfilava'l curriol de la solana. Alashoras la pastoreta desclogué'ls llabis exhalant un sospir fondo que la feu alentar de nou. La ramada assotava las ginesteras y'l bruquetar, belant ara una ovella, ara altra; barrejanthi'l pastor algún crit desvetllador que donava alas al gos, no parant d'afilerarlas, dret al corriol que dels ubachs de Puigardit porta a la solana.

El pastor, ab el barretinot encatxat a la closca y xuclant un tanyet de llentrisca, ara un pas, ara un altre seguia, seguia d'esma. El sol tocava no més que la cimalla de las Agudas, y tota la serralada montsenyenca prenia'l to blavós que's confonia ab la ratlla del horitzó, blavenca també pel cantó de llevant. En Calet s'encisava ab aquell espectacle de la posta, sobre tot quan a la banda ponentina s'hi agombolá una nuvolada cotonosa que'l sol, a mida que s'anava enfonzant, inflamava ab tons fantástichs. Tot ulls, anava seguint aquell pas corprenedor, quan una veu, dolsa com el rajolí de la fontanella ahont apagava la set al fort de la soleyada, el tragué del éxtasis...

La esparsa li arribá al bell fons de l'ánima, deixantlo encisat, mentres que instintivament se posava l'instrument a la boca, seguint el rescoble de la cansó, suau com l'ambient de posta qu'embolcallava tota l'afrau. Y la ramada anava pujant pel mitj de las brollas, fins al planell herbat ahont se rabejá ab frisansa agosarada, parant de sobte'l belar y sentintse no més que'l serreix de l'herba que arrencava.

Per fi arribá en Calet al lloch ahont la pastoreta restava somniosa ab el recort de son estimat. Al sobtarla en son anhelós descuyt, fresca y xamosa com un pom de rosas boscanas, las sevas galtas prengueren un to amagranat ab la forta emoció, que's revelava en tota sa persona.

—¿Has vist, Calet, quina posta de sol?

—Si, Ció, bonica a tot serho.

—Donchs ab tot y sa hermosor m'ha fet plorar, com may. Al esclat d'aquell foch que capsava las acimadas montanyas de ponent, t'hauria volgut aqui devora meu, y eras lluny, y sols sentia'l sanglotar de ton floviol, quins sons fugian allá d'enllá.

—¿Per qué't posas trista? ¿No sabs que t'estimo tant?

—Per'xó, que d'aquest amor sols ne gosém curta estona... Ara ja deus tancar aviat, ¿no fa?

—Mira, ara'l ramat fa la darrera ramada, y'l gos embestirá tot seguit... Y tu ¿que tardas a tancar?

—Aixó pla! Me toca estar aqui fins que'l vaquer ve a cercar las vacas pera menarlas a la torrentera; alashoras faig una faldada de rabanissas a las feixas de baix, y cap a conduhir la farám.—

El minyó esgarriá la vista al entorn, y una arruga feble's marcá en son front enmorenit per las soleyadas. De sobte pará l'esguart al mitj del rostre de la Ció, que seguía encisada. L'ayret feble esdevingué més viu, y li assotava'ls brins de cabells esbulladissos, teixíntli com un vel devant dels ulls esmortuhits; y en Calet no apartava'ls seus del rostre de la distreta pastora, com voléntloshi revifar ab la cremor de sa mirada. Per fi, al alsar la testa, com obehint a un impuls inconscient, trobá la llum d'aquells ulls curullats de desitjos, y bella estona s'entretingueren, ella asserenantse y ell cercant una espurna viva del rostre d'ella, que sols esbandía clarors de celistia... Y s'anavan apropant, apropant com obehint a una forsa desconeguda. Las flors de la falda de la pastora eran esfulladas pels dits d'en Calet.

Al anar per salvar un cap blau de la esfulladissa, els dits de la Ció's trobaren ab els cremosos d'en Calet; reculá de sobte, y alsantse d'una revolada s'apoyá al marjal, posantse tota roja de galtas, com que'l pastor li hagués enconat aquella cremor que'l feya parlar ab els ulls, puig que la llengua restava travada.

Las miradas que's creuhavan continuament no duyan la calma serena d'avans, y'l cor d'abdós bategava ab violencia. Una flor de llacsó que's cimbrejava pel marge feu alsar a n'en Calet, que la trencá sense compassió, duhentla foll de desitj al pit de sa companya. Reposaren de nou els ulls del pastor sobre'ls ulls de la pastoreta, y seguiren la muda conversa d'una passió naixent ab tota la forsa sugestiva d'aquell capvespre estival...

Las vacas acabavan d'entrar al bosch de baix, ahont las esperava'l vaquer que las menaría a la torrentera; y las ovellas, esgarriadas d'estona, ab las escomesas del gos d'atura s'havian ajegut al planell enfront de llur pastor... quietas, corpresas per l'ensopiment y com esperant, calmosas, la devallada vers el corral de la masía.

El sereni s'accentúava més y més, y'l dia anava morint; la primera estrella somrigué en la volta blava, viva, bellugosa y plena de misteri.

D'abaix als cortals y quintanars muntava una remor sorda com la forsa qu'empentés el vel de la vesprada qu'anava abrigant, abrigant tota la fageda. Un qu'altre grill cantava'l preludi de son concert nocturn, y responia al lluny la fosca complanta del mussol; la terra llensava un baf de vida ubriagador y semblava injectarlo a n'aquells dos sers sadolls de joventut y d'esperansa, que bressats per l'afalagador oreig perfumat, s'acostaren els rostres confonent son alé. Els cabells de la Ció, que l'ayre feya volejar, pessigollejavan la cara d'en Calet, qui, en un instant d'apassionat deliqui, sentintse'ls llabis cremants, els posá a la galta de la pastoreta, esclatant un bes llarch, que feu més estreta l'abrassada que'ls unia.

De sobte, en la calma de la vesprada.'s sentí clar, argentí y llunyá'l toch d'oració donat per la campana de la ermita. Com ferits per un llampech, caygueren els brassos qu'empresonavan la cintura de la pastoreta, y pará'l respir fadigós, en tant que'l pastor s'allunyava, seguintlo las ovellas que'l gos feya apressar.

El rostre de la pastoreta s'asserená de nou. Girant sos ulls vers la ermita que blanquejava al lluny a son enfront, la Ció doná mercés a la Verge qu'estotjava... Com pera treure l'ardentor de sos llabis, besá las flors del marge totas frescas y olorosas, y mirant al seu amor que s'allunyava, li enviá un sospir fondo que l'oreig s'endugué.

. . . .

. . . .

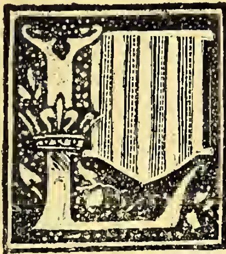
Era ben fosch; en la volta serena lluhian un debolit d'estrellas, las remors de la nit deixavan sentirse ben claras, el fresch ventijol movia la brancada dels arbres, y la fageda esclatá en concert somort... Algún qu'altre esquelloteig pujava dels cortals, barrejat ab la remor de la cascata que s'estimbava cingles avall.

Antón Busquets y Punset

DE LA DESCASTELLANISACIÓ DE CATALUNYA

IDEAS ATRASSADAS. — MALA ALIMENTACIÓ. — LA ESCUDELLA Y LA CARN D'OLLA.

La tasca de descastellanisar Catalunya's fa cada dia més necessaria; y qui diu Catalunya, diu Mallorca. Això vol dir, no solament fer que parli la seva llengua, expressió lógica y fisiológica del organisme de la rassa y del medi, y que no perdi energias adaptantse a una llengua com la castellana, que encara que, molt perfecta en son temps (sigles XV, XVI y XVII), es d'un geni completament oposat, sinó que cal que deixi totas las costums (malas costums) de la Espanya decadent, de la Espanya castellana, que de grat han anat empeltántseli o per forsa se li han imposat. Y'n té moltas, y lo pitjor es que varias d'ellas las defensan molts dels actuals catalanistas creyentse que forman part del esperit catalá més auténtich. Tant s'han incrustat ja en la pasta del poble.

Per exemple: Molts catalanistas se creuhen que no's pot ésser bon catalá sens ésser católich clerical, quan això es tot al revés. Durant tota la Edat Mitja (que molts catalanistas ne diuhen la *Edat Mitjana*, essent aixís que aquí no hi havia res de mitjá en ella), durant aqueixa época d'esplendor pera la nostra terra, ahont de nou va brillar el geni greco-llati, en aqueixos temps, dihém, tot era a Catalunya llibertat y humanisme. Gerbert (Silvestre II), aquell Papa sabi que pels fanátichs passá per bruixot, si volgué saber química y física y ciencias naturals, hagué de venir al Comtat de Barcelona, únich lloch en que s'ensenyavan aqueixas ciencias en paisos cristians. Moltas foren las vegadas que'ls comtes de la Marca y'ls reys d'Aragó que no eran pas aragonesos sinó catalans), lluytaren contra'l Papa. Pere II morí assessinat pels creuhats. Jaume I tallá la llengua a un bisbe. Pere III combaté per tot arreu al Papa de Roma. Pere IV se rigué de las excomunions. Els cavallers catalans portavan cap per avall, arrossegant, els penons papals, ab la tiara y las claus de Sant Pere, al tornar de Panissars. D'un princep de Catalunya forsa lliberal e ilustrat es aquella frase: «Més que clergat ne val un lladre». Aquí tothòm podia expressar las sevas ideas de la manera que mellor li semblés, y fins els juheus, mahometans, albigesos, etc., eran judicats ab llurs lleys. Y'ls sabis respectats, diguessin lo que diguessin. Arnau de Vilanova y Raymond Llull sols aquí trobaren la pau pera escriure. La Inquisició fou rebutjada sempre, y'ls llegats del Papa que venian a instalarla, condempnats com malfactors. Y lo mateix passá al Renaixement, malgrat la casa d'Austria, que per forsa s'empenyava a fernos arrelar l'absolutisme catòlich y la sumissió absoluta a la monarquia. Quan, en temps de Felip II, vingueren a instalarse aquí'ls inquisidors provehits d'una butlla del Papa, ab totas las eynas de fer mal *(y los trastos de matar*, com diria un madrileny d'ara), el poble, guiat pels diputats, va tirarho tot al mar: trastos. inquisidors y butlla. Els qu'estudihin bé als arxius d'aquí y als de Fransa. veurán que'ls *cadells* (dels temps de Felip III y Felip IV) eran ni més ni menys que hugonots. La insurrecció o guerra dels Segadors (1640) fou una guerra de llibertat religiosa. L'abat de Sant Cugat del Vallés escrivia al gran Richelieu demanantli a n'ell, com a cardenal y com a teòlech, si Deu pot cabre dins d'un pa, y si l'afirmació y adoració de la presencia real y corporal de la Divinitat en l'hostia consagrada no es el més horrible dels sacrilegis, puig converteix en dogma una superstició, y d'un símbol ideal (el pa de vida) del blat qu'es la producció del bon Deu, ne fa'l Deu mateix en sa inmensitat e infinitat. Y Richelieu li contestá

afirmativament. (1) Y ara vegis cóm això es el fonament d'allò de que'ls segadors venian a atacar la custodia'l dia de Corpus. La insurrecció va esclatar al crit de *Visca Jesucrist!* y en ell y sols en ell volían creure, lo qual es propi sols d'hugonots y presbiterians. En Claris no es ni més ni menys que un canonje presbiterià. El bando del comte d'Arcourt, al pendre'l mando del comtat, es ben clar. Als exércits catalans-francesos hi anavan gascons, provensals y suissos, tots protestants. Ab els espanyols de S. M. Católica, nomenats en tota la guerra *els católichs*, hi figuravan irlandesos escapats del seu país després de la mort de Carles II d'Inglaterra, *mandsfelds* católichs de Munich, e italians de las Sicilias y de Calabria, ex-servidors del Papa.—Y lo mateix diriam de la sumissió monárquica.—Vegis, donchs, cóm aquesta ortodoxia católica y aquest esperit realista no son pas catalans. Els catalans no'n vam tenir may de reys, en l'época de nostra independencia. Els nostres comtes eran reys sols a Aragó y altres paisos, fins que vingué *el de Antequera*.

—

Tot lo que antecedeix ho dihém pera demostrar cóm, dins de la tradició actual catalana, hi há moltas tendencias y usos que no son pas nostres. Las mateixas Bases de Manresa'n pateixen d'això, y per això demaném que's revisin. El Catalanisme ha de tenir per base l'Autonomia de Catalunya, tot lo que tendeixi a la seva llibertat, al seu engrandiment, al seu progrés, tot lo que sigui energía humana y vida pera formar un estat superior.

A aquest fi dedicarém de temps en temps, algún article. Y aquí, encara que sembli extrany, comensarém per atacar una falsa creencia en l'alimentació del nostre poble. Parlém del us de la *escudella* y la *carn d'olla*.

—

Si'ns remontém a la Edat Mitja, encara que sigui a la primera part, veurém que ni un ni altre menjar existian en aquellas épocas.

Segons las crónicas, ordinacions y altres escrits, desde la primera part de la Edat Mitja's menjava molt bé a Catalunya, y, després d'expulsats els sarrahins, a Mallorca. L'alimentació en aquells temps, a partir dels comtats de Barcelona fins a la fi dels reys d'Aragó de nostra rassa, era la següent: (2)

Auceyls: Pahons *(pavos)*, faysans, francolins (*«y destos hay en Aragón asaz»*, diu n' Enrich de Villena), grúes, ansarones, ánechs, oques, sisons, guatlles, grives, perdius, perdigots, coloms, tudons, tórtores, becades, fojes, torts, sorsols, cercetes, orenetes, caruanes, luanchs, auderomies, garses, pardals, copades, cogullades, gayls, galhines, polles, capons, y altres aucells. (1)

De les animalíes de quatre potes: Bous, vaques, bufles. (molts ne venen de terra d'alarbs, de Cordua specialment), cervs, gamuses (que venen de Navarra), cardis, corsos, gaseles (que venen de Granada), llebres, conills boscans e casolans, cabres del pla e de la montanya, moltons, hardes, ovelles, crestats, meflons (que venen de Maylhorca), porchs, garrinets, cinglans, cameyls (ne menjen los alarbs e juheus que venen a les fires), nutries, erissons, tasugs e altres.

Dels peixos e altres animalíes de mar e de riu: Balhenes, peix mular, solray, solhenguat, peix espáa, aguylhes, mero, congre, morena, anguiles, rodaylhes, percebes (ço's menja en terra de sarrahins), moseylhó, lhagostes, lhomantos, lhagostins, cranchs, lhonchs e redons de riu e de mar, truytes, saumons, acedies, soyls, pampans, burros, rates, escórpores, barats, sardina, boga, xanguet, xucla, seitons, rajades, sipies, osties, pops, calamars, tunyina, dufi, savayl, besug, pegeyl, barbs, sabogues, raps, lhuernes, lhampasses, milans, mussola, llus, gats de mar, rogets, pelayes, muscles, petxines de Sant Jaques, petxinetes, barretets, caragols, nacres, corns, teylherines, camerons, galeres, peixopalo, bacaylhá (ço ve d'Escocia, e de Holanda e de Flandes).

De les besties reptilies, aytals com garipaus, llengardaixos e granotes: Sols ne menjen los sarrahins, juheus e gitanos.

De les fruytes, que's menjen crúes, pelades o partides: Rahims de tota mena, negres e blanchs, panses, somoys e altres; melons, sindries, lhimones, taronjes, poncems, cogombres, figues de moltes menes, peres, pomes, préssechs, aubercochs, codonys, prisques, mores, cireres, cireres d'arbós, ametlles, avelhanes, nous, olives, aglans, castanyes, pinyons, alfóstichs, magranes, e altres.

De les lhegums: Monjetes seques e tendres, rénegues, negretes, faves, lhenties, guixes, sigrons (de Casteylha), pésols e altres. L'arrós semenja en terra de sarrahins. Tot ço se fa coure ab aygua e sal. L'arrós portat ne es dels alarbs de Valencia.

De altres coses de les plantes: Pebrots, tomátechs, cart, ápit, bledes (ne donen als condempnats pera més pena), cols, (ne menjen sols a Casteylha, e diu que'n menjaven els goths), bróquil e col e flor (ne menjen los sarrahins de Valencia), naps, xerivies, (d'açó non ne deuhen menjar los cavaylhers,

---

(1) Vegis, en *Les Archives de France*, la secció de la correspondencia secreta del Cardenal de Richelieu.

(2) Recopilém això de *Les ordinacions del Palau del Senyor Rey de Maylhorca*, de *L'Art de Venería* de Mestre Johan Tramulles, de *Vita Christi* d'Eximenis, y de *El Arte Cisoria* del infant d'Aragó n'Enrich de Villena.

(1) Hem transmés els noms y las observacions en catalá escrit tal com está en els originals d'hont hem tret aquests datos.

ne ciutadans, car put fors), cebes, (ne menjen en lo camp, crúes, amanides ab oli e sal e pebre e vinagre. e cuytes ab aygua e sal los juheus e maurs), toves, pastanagues, encisám, lhetugues, escaroles, xicoyres dolses e amargues, lhacsons, cosconilles, créixems, ayls, ortigues, malves (ço se menja a Casteylha), borratxes, alcaparres, tápares, julivert, donzell, matafaluga, cumí, anis, mostassa, pebre negre e blanch, bolets de totes menes, sberginies (ço's menja cuyt a Casteylha e en terra de maurs).

«També hi há besties que les menjen gents extranyes. Los turchs e tartres menjen cavayl, los scites menjaven home, los africans e gitanos menjen serp, los lhauradors de les Andalusies menjen cigales, los casteylhans los cuchs del vi, los baschs les llagostes dels camps. A Catalunya e a Aragó hi há, al alt Pirineu, homs que cassen e menjen ossos.»

«Desempús se fan embotits ab la carn del porch e d'altres; aytals son botifarres, llonganisses, salsitjes, lhom, pernil, e pa de lhengua, e altres.»

Interminable seria la serie d'aliments que podriam citar, tots sans y molt nutritius, que s'empleavan a Catalunya, essent els de major consúm, y dels que *hom no se'n pót passar*» segons deya Eximenis, la carn de moltó, la de porch («*que fa coneixe cristiá de juheu e alarb*»), la cassa, y en gran quantitat el peix y marisch. Els vegetals eran usats com a fruyts de postres, o com enciams. Sols a la montanya posavan peras, pomas y castanyas als guisats, costúm que sembla venir dels goths (1), com la de menjar cols cuytas, que aqui ni cap cavaller ni cap ciutadá honrat menjava. Si hem de creure a B. Tresvents, a Arnau de Vilanova, a Eximenis y a molts cronistas, aqui l'alimentació era suculenta, donchs no sols se menjava molta carn y molt peix, ous, sanch y fetje, cervell y altres cosas alimenticias, sinó que hi havia un gran consúm de mantega de Flandes, «*per adobar los rostits*», y no's gastava l'oli més que pera'l peix y'ls enciams, fentse menos us del llart qu'ara. La manera de guisar, a las pagesias, als castells, als convents y a las ciutats era'l foch nú, en general, es a dir, las grahellas y l'ast. L'olla servia pels bullits, la cassola pels guisats, y no's gastava de molt tanta pahella com ara. Se feyan caldos de tota mena de carns, entranthi sols productes vegetals com l'ápit, la orenga, el pebre, el llorer, la canyella, la sajolida, el julivert, etc., per aromatisarlos, y ab ells se'n feyan sopas, tal com avuy dia's fa a Fransa. Fonamentalment, entre la cuyna catalana antiga y la cuyna francesa, no hi havia pas cap diferencia.

(1) Avuy día encara a Nuremberg, Darmstadt y Hannover se menjan *platillos* ab fruytas, y cosas ensucradas.

Com a vins, se bevian tots els catalans qu'ara coneixém, negres y blanchs, y malvasias, garnatxas, moscatells, etc., etc., y a més *vi francés*, que no he pogut saber lo qu'era. Sols fa constar Guillém el Bergadá, en una poesia, que «*alegra'l cor e fa faer fors grand gatzara*». (¿Seria'l *Champagne?)* També sembla que aquí's gastavan vins escumosos. Se parla en certs documents del *vi des Maylhorques*, y de *vins de Sicilla (¿Lachrima Christi?)*, de *vi grech* y d'altres. Se componian aperitius com el *vi ab piment* y'l *vi ab menta*, y també's coneixia l'ayguardent qu'avuy se'n diu Holanda.

De la llet de cabra y de vaca se'n feya gran us, y especialment dels lacticinis que'n provenen, tals com mató, formatjes, natas, cremas, mantega, xerigot, etc., etc.

S'usavan forsa'ls pastissós, de carn, de peix, ó siguin *empanadas*, y las cocas, pets de monja, secalls, pa de pessich, tortells, pa de figa, confits, mermaladas y altras llaminaduras.

Com se podrá veure, l'us inmoderat de vegetals cuyts, fins a constituhir la base de l'alimentació del poble y fins de la gent rica, avans no existia. Tampoch se menjava ceba cuyta, ni bróquil, ni coliflor, ni esberginias, ni naps, ni bledas, ni xirivias, ni tot el rengle de cosas poch nutritivas y malsanas qu'avuy en general tothóm creu indispensables en l'alimentació y las té per catalanas d'origen (1). L'arrós també es d'importació d'ultra-Ebre. En cambi aquí ja's menjava bou (y no badella perque fins hi há ordinacions qu'ho prohibeixen, «*car badeyl non es animal faet e cal lheixarlo créixer en pes e sobstancia*»), per lo qual se veurá que'ls nostres antepassats d'aquells bons temps tenian mellor instint de nutrició que la majoria de la gent d'ara. Aixis se comprén que nostra rassa fos tan forta que predominés en tot el Mediterrá y en altres paisos.

La decadencia alimenticia vingué ab la subjecció politica, y ab ella vingué després, en conseqüencia, la decadendencia de la rassa. Alló de la frugalitat, que fa fort, es una superstició castellana dels temps en que Castella tingué l'*arriendo* d'aqueix tinglado del catolicisme en tot el món. Es un gran recurs, pera dominar, el debilitar al vensut. El mal menjar sols dona mal génit, malaltias y res més.

Donchs, segons els estudis que sobre'l particular hem fet, resulta que al castellanisarse Catalunya va anar prenent las malas costums alimenticias dels soldats; y aquí tením la base de nostra decadencia orgánica, y de cóm ab l'adopció d'ideas e institucions

(1) Els pagesos pobres menjavan al hivern, a la montanya, farinetas ab *carn salada* tal com avuy; peró després molts hi afegiren embotits, com botifarra, etc.

absolutas vingué la decadencia moral; havent sostingut l'una a l'altra.

Una de las costums en el menjar originarias de Castella, y que tothóm creu genuinament catalanas, es la de la *escudella* y la *carn d'olla*.

Son origen es el següent, tret de las memorias del Mayor Santos de Londoña y de las dels cronistas francesos La Marca y Mr. le Baron de Briseux.

Després de la batalla de Rocroy, al ésser desfets els *tercios castellanos*, els francesos y d'altres qu'anavan ab en Condé, més humans qu'ells, que tot ho passavan a sanch y a foch, els varen desarmar y'ls hi varen donar un salvaconducte pera que no se'ls molestés enlloch en el tránzit fins a Espanya. Lo mateix varen fer a Suissa ab uns que, atravessant el Luxemburg y'l Franch Comtat, s'hi refugiaren. Al Museu municipal d'Armas, de Ginebra, hi há'ls seus arcabusos y pistolets.

Pera venir a la peninsula, no tenint diners y no podent robarne pel camí ni imposarse, donchs anavan desbandats y desarmats, molts d'ells, especialment els soldats rasos, demanavan caritat, peró com que no'ls entenian, puig l'espanyol d'ultra-Ebre sempre s'ha distingit per no saber parlar cap llengua d'Europa encara que passi molt temps en una nació extranjera, tingueren d'enginyarse. Lo cert es que molts portavan una olla de terra o calderó d'arám penjat al coll ab una corda. Quan entravan a poblat, demanavan per signes, allargant la má y l'olla, *algo* pera menjar. L'un els hi dava un coll de gallina, l'altre un tros de cap de costellas, l'altre una mica de cansalada o pernil, peró la majoria'ls davan vegetals, cols, especialment als paisos germánichs, y llegums. Quan ne tenian bastant, posavan l'olla o la casserola al foch ab aygua y sal, y la feyan bullir horas enteras. Després ab rosegons de pa procedents de la capta, que duyan al sarró, feyan la sopa, qu'escaldavan barrejanthi las llegums ja cuytas, y finalment se menjavan la carn y lo demés que quedava com residuu desprovehit de tota substancia. Hi havian collas qu'anavan ab guitarras y mandolinas, y aquests captavan cantant y obtenian mellors presents, com embutits, llart, trossos d'aucells, peró tot ho tiravan a l'olla, y aixis va neixe l'*olla podrida*, o el *puchero* com se'n va dir després; y la *escudilla* o *sopa* era lo que's feya ab pa y llegums dins d'una escudella o tassa. En el molt temps que varen trigar a arribar a casa seva, y essent gent que fins alashoras en sas casas mateixas havian menjat sempre malament, se varen acostumar a tals menjars y'ls varen anar perfeccionant. Al arribar ho varen propagar per tota la Espanya castellana, y d'allí'ns fou importat a nosaltres ab els *tercios* que venian a dominar a Catalunya. No obstant, això no va arrelar mentres Catalunya tingué per comtes Lluís XIII y Lluís XIV: peró, retornada a Espanya pels últims temps de Felip IV, y sobre tot durant l'época de Carles II, ab la gran miseria que s'extengué per tot arreu, tothóm va menjar d'aquest ranxo; y després, ja sistematisat, s'ha fet costúm, gayrebé tothóm ne menja, y's creuhen tots qu'això son plats catalans.

Lo qu'avans se menjava, com avuy a Fransa, era la sopa feta ab caldos forts y molt poch pa, adicionanthi algún condiment com pebre, ápit, canyella y alguna herba aromática. La miseria va portar a menjarse la carn sense la substancia, que avans sols se dava als gossos. També la miseria de la dominació fou la que feu fer la sopa aromática sols ab pa, aygua, sal y oli, ja sigui sopa d'all, ja de ceba, ja de farigola, cosas may menjadas a Catalunya en sos bons temps. Aquí lo que's menjava era sopa de carn, ab pa torrat y safrá, dita *sopa daurada*, y sopa de such de carn, *ab pebre y mandonguillas*. Pera fer soportable l'olla, la gent va fer una grossa mandonguilla de carn trinxada, y va tirarlhi ab un gran tros de cansalada pera més substancia.

—

Y ara jo pregunto:

¿No seria un gran progués que, tornant a las antigas tradicions alimenticias, desterressim la carn d'olla y fins la escudella quan no fos una sopa d'arrós o de pastas a base de caldo molt fort y aromátich fet ab varias carns substanciosas? ¿Hi perdriam res en deixar de banda cols, bróquils, coliflors, bledas, cebas cuytas, ab els corresponents naps, xirivias y esberginias? ¿No valdria més menjar més carn, més peix, més ous y més mantega, y menjar menos arrós y menos cigrons?

Jo estich ben segur de que la rassa hi guanyaria.

POMPEYUS GENER.

HERETJÍAS

El Mestre

Se moquer de la philosophie,
c'est vraiment philosopher.
Pascal

Al dir *Mestre*, se sol voler significar lo que hauria d'ésser, no lo que realment es. En aquest cas, com en mil y mil d'altres, se parla *perimaginació*.

El Mestre—abstracció, entitat,—ha sigut blanch d'innombrables eufemismes, engalanadas fletxas voladoras llensadas per la fantasía dels somniadors... ab formas literarias. Se l'ha circuhit d'un nimbe de paraulas bonicas, paraulas de firatayre, y fins ha resultat poétich; poétich com l'estadista, com el magistrat, com el sacerdot, com el militar y altres puntals de la societat.

En la galeria social hi há una pila de retrats de fantasia.

Nosaltres, mesquinas si bé presumptuosas garbelladuras del paganisme, estimém molt més las imatjes dels deus que als deus mateixos. Els retrats els retoquém ab carinyo d'artistas delicats, els repintém ab minuciositat de restauradors escrupulosos de lo inconsistent y fictici, els trayém la pols ab dalé de *raspa* feynera netejant mobles de luxe. Els originals... ¿per qué cuydarsen? Després de tot ¿ahónt son els originals? ¿Es que verdaderament n'hi há d'originals?

El Mestre, en *pintura*, es un pare amantissim pera l'infant, un guia virtuós y desinteressat pera l'adult, un cultivador solicit e incansable del esperit dels seus deixebles, model de laboriositat, factor importantissim del progrés, fervent devot de la ciencia, anhelós d'atresorar més y més coneixements pera sembrarlos després ab prodigalitat y amor, sacerdot que celebra ab cálzer curull de fel y vinagre repetidas vegadas al dia, devant d'una munió d'*infidels* en els quals anhela ab tota l'ánima fer penetrar el Sant Esperit de la civilisació.

Emperó ¿ahónt es l'original d'aquest retrat? ¿Ahónt trobar el cos per'aquest vestit de gala?

L'hem somniat aixís, y'ns basta'l somni.

Ab els ulls ben oberts a la realitat, ens dona'l doctor F. A. Berra, en sa notabilíssima obra, modestament intitulada *Apuntes para un curso de Pedagogía*, la fotografia del Mestre *al us*.

Es común en nuestros países, y aun en otros que no lo son, que los maestros ejerzan sn profesión sin haber hecho previamente el estudio fisiológico y psicológico de las personas á quienes están encargados de enseñar. Esta omisión es lógica, porque resulta del concepto que la mayoría de los maestros tiene de su oficio. Su obligación principal consiste en enseñar á leer, á escribir y á contar; suelen enseñar también la gramática, la geografía, la doctrina de la religión católica; pero reputándolas materias accesorias. Enseñan á leer mecánicamente, poniendo en manos de los niños la popular cartilla ó silabario, y haciéndoles repetir los nombres de las letras una y mil veces, hasta que distingan todos los signos del alfabeto por sus comunes denominaciones. Conocidas así las letras, siguen el mismo ejercicio con las sílabas, y luego con las palabras. La edad del aprendiz, sus facultades físicas y mentales, su *índole*, poco importan, porque el maestro aplica la misma regla, y del mismo modo á todos. La escritura empieza por los palotes, continúa por los elementos de las letras, en seguida por éstas, y termina con palabras, cuyas dimensiones verticales cambian invariablemente de la letra gruesa á la mediana y de ésta á la fina. Todos, adultos y niños, hombres y mujeres, dispuestos ó no por la naturaleza para adelantar en estos ejercicios, tienen que recorrer camino idéntico, partiendo del mismo punto, llevando el mismo rumbo, haciendo iguales etapas y arribando á semejante altura. La gramática, la aritmética, la geografía, la religión, se estudian en pequeños catecismos, cuyas lecciones de tantos renglones aprenden los alumnos de memoria, á la letra, y *toman* los maestros ó sus ayudantes sin más trabajo que el de *contar los puntos*, es decir las palabras cambiadas ú omitidas. El discípulo sabe bien la lección cuando recita sin equivocar una coma, ó, según el lenguaje técnico, *sin punto;* la sabe regularmente, cuando la da con uno ó dos puntos; pero si altera el texto en tres palabras, aunque no modifique las ideas, si incurre en tres puntos, la lección es mala. Viene la palmeta ó el zurriago, y su aplicación prepara la memoria para otro esfuerzo más feliz. Contar los puntos y castigar: esta es la principal ciencia del maestro; leer y releer el catecismo en voz baja, en voz alta y en todos los tonos, hasta que los sonidos significados por el impreso se graben en la memoria perfectamnnte, es toda la aptitud que necesita el estudiante; los grados de memoria se compensan con el tiempo invertido en el estudio; el que no puede aprender la lección en una hora, la aprende en dos. Esto es indiferente al maestro: nunca pregunta por el trabajo invertido; su interés único está en no tener que contar puntos. Dados estos antececentes, se comprende la razón por qué los que enseñan no se preocupan de conocer las aptitudes de sus discípulos, *ni las suyas propias:* ese conocimiento debe parecerles inútil. Para oir recitaciones y contar faltas materiales, no se requiere conocimientos de la naturaleza humana; para que el alumno aprenda de memoria una cantidad de palabras, no necesita el maestro saber qué aptitudes tiene aquél; si tiene memoria, le basta; si no la tiene, culpa es de la naturaleza. Afortunadamente empiezan á desaparecer de entre nosotros tan lamentables prácticas, pero la rutina impera.

Y a continuació afegeix l'ilustre pedagogista americá:

Justo es recordar que no andaban, hace poco, lejos de pensar del mismo modo las autoridades escolares superiores, como lo demuestra el hecho de otorgar tí-

tulos de suficiencia pedagógica á quienes no habrían sido capaces para enumerar las potencias de su mente, y el de juzgar el éxito de los exámenes de fin de año con el mismo criterio con que los maestros juzgan las lecciones diarias. Como las autoridades pensaron, opina la generalidad del pueblo, que no comprende el saber y los adelantos de la juventud, sino cuando la ve cargada la cartera de libros, y la memoria de largos y brillantes discursos.

Com acertadament suposa'l doctor Berra, aquesta no es tan sols la vera efigie del nostres mestres ibero-americans. En ella s'hi poden reconeixe'ls tan ponderats mestres suissos, belgas y francesos, de més llustre peró no de major solidesa.

Aquí, com a fora, las Escolas Normals presentan tots el síntomas de la més esparveradora *anormalitat.* D'ellas ne surten aqueixos mestres, els mestres *passats..* per aygua; peró *el Mestre* no apareix.

En ellas s'hi ensenya lo que's deuria saber avans d'entrarhi, y no s'hi aprén lo que s'ha d'ensenyar després d'eixirne.

Els pollets nascuts en aqueixas grolleras covadoras aspiran solzament a menjar mill o blat de moro; y's disputan a cops de bech un reconet tranquil ahont se retiran com la rata de la faula que

Dans un fromage de Hollande
Se retira loin du tracas.

Y allá, a mil lleguas de la seva *imatje*, viuhen y obran ab pálida—si no nula—conciencia de llur responsabilitat, aquella responsabilitat que feu exclamar a Scriver: «A un simple mestre li está sovint confiada la esperansa de tota una ciutat.»

L'acte d'*ensenyar* es d'una trascendencia inmensa. Ab forma brillantíssima — en l'original, s'entén,— ho expressa'l doctor W. Smith:

No puch concebir una aspiració més alta de generosa ambició que la d'exercir influhencia sobre'ls esperits, pensaments, opinions y carácters dels homes. Ara bé: aytal influhencia la exerceix el mestre ab una extensió que may pot ésser calculada, peró qu'es inqüestionablement molt gran. La seva grandesa consisteix principalment en ésser incalculable Altras influhencias poden ésser calculadas, tant més quant que generalment consisteixen en la modificació o reversió d'opinions ja formadas y de carácters ja desenrotllats. Peró la influhencia del mestre es exercida en desenrotllar l'esperit mateix, y quasi bé en formarlo. . . . . .

. . . .

Els qu'estudían las ciencias naturals ens diuhen que las ondulacions o pulsacions del ayre, que constituheixen el só, no poden may cessar completament, sinó que continúan propagantse fins que cada partícula del ayre en l'atmósfera n'ha rebut l'impuls que la fa vibrar *per sempre* encara que las sevas vibracions siguin creuhadas y tornadas a creuhar y modificadas per la infinitat d'altras vibracions que li han sigut comunicadas per altres sons De manera que la posició dels átoms de la nostra atmósfera es variada per una paraula dita en veu baixa; per una agulla que cau... Això es demostrable, malgrat ésser apenas perceptible: tan infinitament petit es l'efecte causat en regions remotas per un só produhit en la terra... Igualment real y més potent es la influhencia produhida pel mestre sobre un esperit que deu necessariament influhirse d'altres, y aquests, a la vegada, d'altres, fins y tant *que tots els esperits del món sentin la seva influhencia,* una influhencia originada potser en una humil escola de vileta.

No cal dir que'l Mestre no'n té la culpa d'ésser com es. *Se la moglie pecca non è il marito innocente.* Ell no «s'ha nascut», l'han engendrat ab la taca del pecat original, pitjor que taca d'oli. Es un fill *natural* de la societat, d'aquesta desgraciada Mesalina, que'l vol impur pera que no l'afronti. Feble y malaltis, el mesquinet rebroll, no pot ni sab trobar las ayguas redemptoras del Jordá ahont purificarse.

L'han convertit en un *teixit* de reglas y principis (sense *fi*) que no guarda del fret ni de la calor y sols serveix pera isolarlo de la Vida, de la Vida qu'hauria de respirar a plens pulmons, pera infundirla eficasment, ab forsa incontrastable en sos deixebles! Per malestrugansa, parla la Vida un llenguatje que'l Mestre no entén, aixordat y distret per la lluyta pera la seva, qu'es una vida artificial com la que tots desgraciadament vivím.

Al Mestre oficial, com a recompensa de sos *serveys*, se'l dota ab un sou mesqui, salari de *criat*, jornalet escás ab casa franca, verduras adjacents y dejunis forsats... per *falta de pago.*

Si reclama sos drets, sa veu, *assordinada* per la feblesa dels mals aliments y l'encongiment dels humils (dels humiliats), se pert en las buydors governamentals. Els governants d'avuy—sos deixebles d'ahir—sols se'n recordan per honrar-*se*.

Els Mestres son menys atesos que'ls Estudiants. Las *atentas súplicas* dels primers las reproduheixen els *Monitors* del ram. Las *ruidosas protestas* dels segons figuran en lloch preferent en la prempsa de *major* circulació.

La veritat es que'ls Estudiants han conseguit, a copia de repichs de *campanas*, ferse reconeixe com a *forsa viva* positivament utilisable... a cinch céntims el número.

El Mestre deixará d'ésser com es quan la societat el necessiti tal com ha d'ésser. Ara

s'hi avé y l'accepta ab totas las sevas deficiencias per alló de que *pour faire un bon ménage il faut que l'homme soit sourd et la femme aveugle.* Hi há més: un mestre que volgués ésser *comme il faut*, seria mirat com un ser extrany.

La missió del Mestre es d'una sublimitat corprenedora.

El Mestre, essent com hauria d'ésser, estalviaria caborias al llegislador, treuria al advocat pretextes de defensa d'ignocents y culpables, faria innecesari al sacerdot qu'administra remeys espirituals, substituhiria al artista productor de ficcions de Vida, dotant d'aptituts als esperits pera sentir la Vida directament, sens intermediaris. En una paraula, faria individuus de *mens sana in corpore sano*, equilibrats, ben avinguts ab sí mateixos y menys necessitats que'ls d'avuy de Providencia.

SALVADOR ALBERT.

LA PENEDIDA

Sota l'espés parral de la masía,
voltat de pericons ab malvas-rosa,
clavells, y violers, y didaleras;
dessota aquell dosser hont s'hi apetonan
els aucells al matí, y a ple mitj día
abellas d'or y blancas papallonas;
allí sota'l parral, va dominarme
per l'encís que rajava de sa boca,
pel cel que 'ls seus ulls blaus me prometían,
pel frech dels nostres cors; y jo, ben boja,
encegada per ell, l'ánima al llabis
y la sanch flamejantme tot el rostre,
li vaig dir tremolant:—So teva, teva!...—

Ni may que li hagués dit! Desd'alashoras
jo l'he vist gallejant per balls y plassas,
venut, com trasto vell, a un'altra dona,
dantse ayres de senyor qui avans tenía
d'estripar el terrós fins a la posta;
jo l'he vist al traydor fer magarrufas
com las que'm feya a mi, tan galindoyas!,
a la pubilla, malcarada y lletja,
que l'ha pres per servili de riota. .

Tonta de mi, que al joch de sa palica
vaig entregarme! Igual que una panotxa
desgraná lo meu cor. May vaig reptarlo.
Ell fou amo, fou rey; jo seva y fora;
seva y ben seva com el jech que duya,
seva y ben seva com sa veu xamosa
ab la qual m'encisá, com els encisa
als pardals del parany la mostayola...

Mes ara li tinch odi, l'aborreixo,
fins me sab greu que visca. Si fos home,
com els rahims al cup l'esclafaría!...
Tant mateix me l'ha feta massa grossa!
Perdó de Deu no pot gaudir quan fini,
ni en vida ha de trobar cap hora dolsa
qui'l cos m'ha blavejat ab sos abrassos,
qui de mas galtas ha furtat las rosas,
qui ha entelat els meus ulls, qui de naixensa
com l'escorpí enmatzina lo que toca...

. . . .

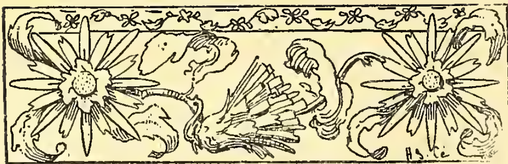
Altrament, es ben guapo y ben reguapo!
Tan bé qu'hauría estat a ma faldona,
jo, posantli a la orella brots d'aufábrega,
y ell, fentme ab son mostatxo pessigollas!...

Mes ¿qué dich jo? Si algú'm sentís creuría
que l'estimo un bell xich... Y ves, ni gota!
M'ha fet mal, es dolent: dochs no l'estimo!
No hi há ningú qu'estimi a la gatosa.
Me penedesch d'haverli estat promesa,
d'haver pres d'ell ni un bri de farigola,
d'haverlo abrigallat ab mas caricias,
d'haverli dit «so teva...» May la soca,
serrada ja, tornar pot a ser arbre;
montanya amunt els xaragalls no hi corren.

Mes ¡ah, que'l cor se'm núa! Si tornava,
si aquells ulls me miressin altra volta,
si aquesta formigor que hi há en mas venas
ell volgués novament demá remoure,
jo'm fondría a sos peus y li diría:
—So teva, so ben teva, teva tota!—

CLAUDI OMAR Y BARRERA

UNA CLEO

(Bosqueig d'una Novela)

VI

Tots els dijous, a las tres de la tarda, se celebravan reunions de senyoras a casa de don Joseph Pau Golorons. Donya Esperansa, la esposa del actuari, dirigia la conversa. S'enrahonava de vestits, de criadas, de criaturas y de trapacerias. L'arribada del periódich *El Eco de la Moda* era saludada com l'aparició d'una bona nova consoladora y benéfica, com un do que la gran ciutat concedia a las pobras donas de las capitals petitas. Després se relatavan malifetas de didas y criadas. N'hi havia de terribles. L'una s'entenia ab l'amo; l'altra, cada nit sortia ab un sargent d'enginyers; l'altra robava mocadors de butxaca; l'altra era bruta y malparlada; l'altra's perfumava y vestia ab elegancia. Era qüestió de no acabar may.

Al cap d'una estona la conversa variava.

—El meu nen té la verola borda.

—La meva *Luisita* s'ha fet un trench.

—L'Enriquet ja va a estudi.

—Avuy he purgat a n'en *Paquitu*. Tot plegat res: un *enfitorum* de carmetlos.

—La nena de vosté es molt *mona*...

—Aixis ho diuhen, peró no n'hi hà pera tant...—

Y a la fi, las senyoras se trobavan a gust. Comensavan las trapacerias. Tothòm rebia. No's podia moure un peu a la ciutat sense'ls corresponents comentaris. Y aixis passavan las setmanas. Las trapacerias eran sempre las mateixas; sols variavan las personas.

El dijous següent als memorables aconteixements del cassino, se reuniren a casa de don Joseph, baix la presidencia de donya Esperansa, las senyoras més distingidas de Vallfonda: la esposa del jutje, una malaguenya morena y biliosa; la senyora Pla, donya Emilia Bosch, la generala y la muller del registrador de la propietat.

A un cantó de la sala, las senyoretas no garlavan alegrament com altres jorns. L'objecte de llur conversa eran quasi sempre'ls sabres y'ls pantalons vermells. De tant en tant tocavan el piano o bé cantavan cansonetas d'en Tosti. Ademés de las fillas de don Joseph, *Teresita*, *Lolita* y *Conchita*, hi havia las senyoretas Pla y Bosch, heroinas de la festa passada, que fingian grans aficions musicals; la filla del jutje, y una cosina de las noyas de la casa.

Mes, per l'atmósfera del saló, surava quelcóm d'extrany aquella tarda. Las noyas se miravan ab malicia, y signes expressius se recordavan el gest superb de la ballarina. A la *Consuelo* Bosch li escapava'l riure. Lo que sentia era'l no ésser tan ben feta com aquella donota.

—El *can-can* es molt bonich—deya:—l'he vist ballar a Paris.—

La filla del jutje explicava a mitja veu que més li agradavan las *seguidillas* y *malagueñas*.

—*Ezo*,—afegia—*ze ha de ve en mi tierra. Aquí la mujere no tienen arma. Vale ma la grasia gitana de una andalusa que la güena forma de toa la francesa y de toa la catalana*...—

La senyoreta Pla va intervenir. Peró no tenia ganas de disputar. Aquell malestar indefinible la corprenia també. Las noyas callaren.

Llavors s'ohi'l murmuri de las senyoras.

—Noyas—digué donya Esperansa—anéu al jardi.—

Las noyas se'n anaren, y un silenci solemnial regnà a la sala. Donya Esperansa 's mossegava'ls llabis. A la fi rompé'l silenci.

—S'havian vist cosas grans a Vallfonda, peró com la de l'altra nit, cap. Alló devia ésser cosa dels militarots. La falta de creencias ho porta. Créguinme, senyoras: hem arribat a una situació que no sé cóm ne surtirém. Lo que passa aqui es escandalós de debó.—

Las senyoras callaren, abaixant el cap. Res s'hi podia fer! Donya Esperansa sospirava. Peró don Joseph, que entrá a saludar a las senyoras, se mostrava ara més tranzigent que al cassino.

—Cosas de la joventut—deya.—Ja sé sab que aquestas donas no son exemples vivents

de moral. Peró al món hi ha d'haver gent de tota mena.—

Donya Esperansa, gelosa del bon nom de Vallfonda, patia horriblement. Se sentia ofesa a la vegada com a esposa y com a patriota. ¿Ahónt anirian a parar?

Mentres tant don Joseph continuava disculpant a la ballarina.

—Aquestas xicotas —deya— son verdaders caps buyts. No tenen cervell. Lo que ha fet no passa d'ésser una criaturada.—

Donya Esperansa se'l mirá fit a fit. Don Joseph tremolá, recordant el geni de la seva dona. Las senyoras comprengueren que destorbavan. Cridaren a las noyas, que reyan al jardi. Una fresca alenada de joventut y de perfums penetrá ab ellas al saló.

Y quan a la fi don Joseph y donya Esperansa quedaren sols, el primer semblava un anyellet a punt de caure a las urpas d'un lleó feréstech.

La tarda se'n anava. El sol desapareixia majestuosament. La encesa capvesprada tenyia'l jardi ab fortas coloracions. Els aucells cantavan esbojarrats, ratllant l'espay cubert de núvols illuminats per un color roig fortissim. Una polsina daurada's gronxava suau per demunt dels fullatjes. L'aygua d'un petit brollador cantava ab tristesa.

A dins del salonet l'ombra y'l silenci aumentavan. Don Joseph no sabia qué fer. Mirava'ls mobles, antigas cadiras de mollas ab assentos y espatllers de domás verdós: mirava'ls cortinatjes, els tapissos vermells. Després, sos ulls se fixaren sobre un retrat de son pare, com si cerqués socors devant de la tempesta propera.

—Escolta, Joseph—digué de cop donya Esperansa:—fa dos dias que no ets el mateix d'avans. No menjas ni trevallas. No sé hónt tens el cap... Es a dir, massa qu'ho sé. Aquella malehida t'ha embruixat. Si havías d'acabar aixis, no't calia fer el bestia cridant en contra d'ella com vas fer al cassino, fastigós! Digam: ¿quán te costa, fins ara?

—Esperansa, jo't juro que...

—No'm vinguis ab mentidas. Sé qu'ets un poca vergonya y un viciós. Bé ho sé prou qu'ahir a la nit no vas anar a cal jutje! A n'a mi no m'enganyas! Y com se't deu *rifar*, la vacassa! Tan vell y tan boig!

—Esperansa, jo...

—Calla! Tens sort que tenim fillas. Si no fos aixis, ja t'hauria plantat!

—Creume, Esperansa! No l'he vista més que al cassino... Ahir vaig anar a cal jutje, t'ho juro! Pregúntali!

—Encara tens la poca vergonya d'enrahonar! Sápigas, donchs, qu'ara mateix la seva senyora m'ha dit que no't va veure. ¿Ho tens entés?

—Es que...

—Prou! Ja hem enrahonat massa. D'avuy endevant jo cobraré'ls comptes de la *escribanía*. No vuy que malmetis els dots de las tevas fillas!

—D'aixó te'n guardarás prou!—cridá don Joseph, enfurismantse de cop.—Soch l'amo y faré lo que'm dongui la gana!—

Y surti del salonet tancant la porta d'una revolada. Donya Esperansa caygué sobre'l sofá, plorant. Y sas tres fillas vingueren a consolarla.

(Seguirá.) GERONI ZANNÉ

NOVAS

La conferencia donada darrerament a l'associació «Catalunya Federal» aná á cárrech del conegut catalanista en Joseph Mallofré, qui comensá a desenrotllar el tema «Partcularisme y Nacionalisme» ab tal profusió de datos y exemples instructius, que ab vera fruhició de la concurrencia transcorregué tota la vetlla sense haver agotat el conferenciant la materia qu'explanava y sobre la qual continuará avuy en el mateix local y en una segona sessió, que segurament se veurá tan concorreguda com la primera, demostrantse la simpatia ab que'l públich veu aquests actes de cultura y patriotisme que tan assiduament venen celebrant nostres companys autonomistas de «Catalunya Federal.»

—

El Liberal en Barcelona publicá un article ilustrat, dedicat a la incomparable festa major de Vilafranca, segons ell de *Villafranca*, ab lo que's pot suposar que ni la festa ni la vila son catalanas.

Aixó es senzillament cómich.

Lo trist es que'l diputat per aquella població senyor Zulueta, en un hermós y consciensut preámbul al dit article de *El Liberal*, també escriu o li fan escriure *Villafranca*.

Ens sembla que'l senyor Zulueta es catalá. Y que deuría protestarne.

—

El moviment literari catalanesch de Fransa y d'Espanya pren cada dia més vol, y la im-

portancia d'aqueix moviment, degut fins ara al llibre, en lo successiu será també degut al teatre, donchs nostre Teatre Catalá va a ésser portat a Perpinyá per la companyia del Romea, que hi dará desd'avuy una curta serie de representacions, posant en escena algunas de las més genials obras del gran Guimerá, y las del teatre modern que, degudas a diferents autors de nostra terra, han sigut estrenadas ab éxit a Barcelona.

Sembla qu'es gran la espectació que hi há a Perpinyá ab tal motiu.

—

Totas las personas un xich ilustradas saben perfectament qu'Aristófanes fou el rey de la comedia helénica, que las sevas obras teatrals son models de vis cómica, d'intenció satírica y d'enginy, y que serviren en son temps de xurriacas pera fuhetejar vicis, hipocresías y defectes de tota mena.

Per consegüent, l'acte d'aplicar a un periodista 'l calificatiu d'*aristofanesch* constituheix no una censura, sinó un elogi dels més entusiastas que puguin ferse, ¿veritat?

Aixís ho creyam, peró viviam enganyats. Segons llegím en un periódich local, *El País*, de Madrid, no fa gayres dias, usá'l mot *aristofanesch* en sentit depressiu. Y quan a Madrid ho fan...

La cosa ve de qu'en Blasco Ibáñez y'l senyor don Adolfo Suárez de Figueroa tingueren rahons sobre assumptes que no fan al cas. Y com a fí de festa intervingué'l periódich republicá-unitari *El País*, y pera aixafar al senyor don Adolf... etc., li etjegá'l terrorífich adjectiu: *aristofanesch!*

Pobre senyor de Figueroa! Si n'haurá quedat d'esclafat! No's pot dirigir a un home insult més terrible.

Ja ho saben, donchs, nostres llegidors. Si demá's barallan, per exemple, ab un poeta, poden dirli ab tota bona fe: «Calla, qu'ets poeta com el Dant, versíficas com l'Heredia y en Verlaine y tens més imaginació qu'en Víctor Hugo!» Y si'l poeta no s'enfada (que no s'enfadará, res d'axó), ensényinli'l número de *El País* de referencia y no tindrá altre remey qu'enfadarse.

No hi há com certs fills de *la coronada villa del oso y del madroño* pera trobar insults nous.

—

Ha quedat definitivament constituhida la societat «Foment del Teatre Lírich Catalá», quin objecte es trevallar constantment y sense treva pera la creació, implantació y propagació del Teatre Lírich Catalá, tant dintre de Catalunya com fora d'ella.

—

S'ha encarregat de la direcció artística de «Catalunya Nova»'l mestre Joseph M.ª Carbonell, qui ha fet circular un volant imprés donant compte d'haverse reorganisat en dita societat choral las classes de solfeig pera noys y noyas, y haverse creat ademés classes especials de teoría e historia de la música, de cant, de piano, etc., totas gratuhitas.

El senyor Carbonell expressa, a major abundament, el lloable convenciment de que sa obra no será estéril. Aixís ho desitjém.

—

Publicacions rebudas:

La Vida Nova, de Dant Allighieri, traduhida al catalá per Manuel de Montoliu, ab un prefaci del mateix. Aquesta traducció de la famosa obra del inmortal poeta florentí forma'l volúm X de la «Biblioteca Popular» que, ab tant acert com acceptació, ve publicant la llibrería y estampa de «L'Avenç». La versió catalana de la incomparable *Vita Nuova* fa honor al seu traductor, qui al posar las mans en una joya tan y tan preuhada pera vestirla ab el catalanesch ropatje, ha sabut conservar els tresors de poesía del original.

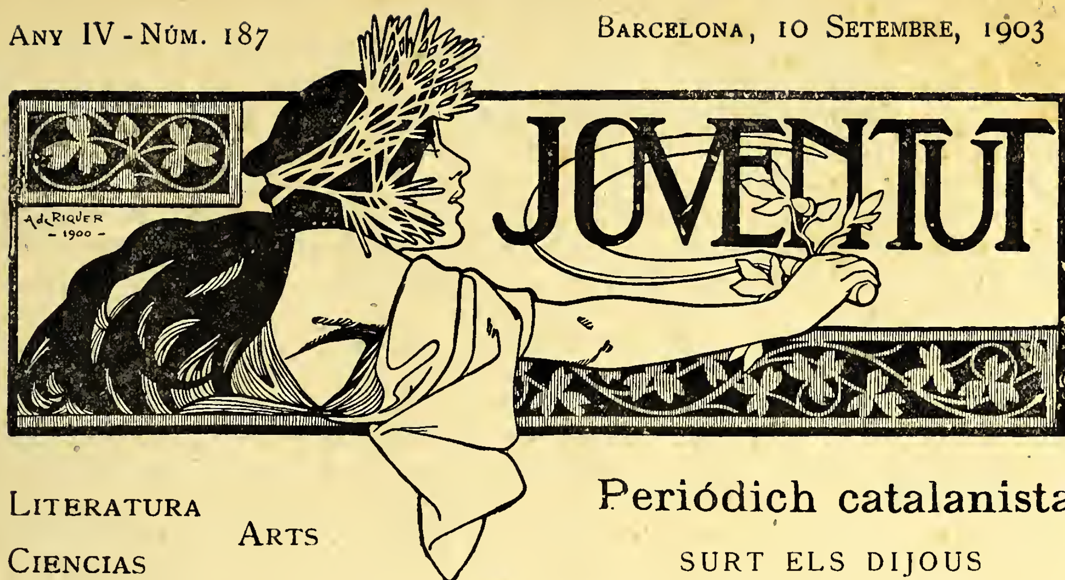
Com en la traducció de la *Divina Commedia* feta en el sigle XV per Andreu Febrer, en la d'en Manuel de Montoliu s'hi demostra ben a las claras la potentosa semblansa que ab el nostre catalá clássich té l'antiga llengua italiana, y per consequencia, la superioritat d'aquell, sobre'ls demés idiomas llatins, pera donar una idea bon xich més que aproximada de las bellesas que rubleixen l'espléndit original. Preu, 50 céntims.

El Regionalismo ó la bancarrota, opúscul de 113 planas, animosament escrit en castellá per don Alberto Pallás Montseny, *Licenciado en Teología* y *Derecho Canónico*, *Examinador Sinodal de Málaga* y *Segundo Capellán de la Armada*, y publicat ab llicencia del Ordinari en aquesta ciutat, per la llibrería y estampa de Subirana germans. Hem copiat els títuls que l'autor consigna després del seu nom en la portada del llibre, pera donar una idea als nostres llegidors de la imparcialitat ab que hi está exposat, en el mateix, el problema regionalista, donchs fentne com ne fa'l senyor Pallás una apología complerta, fonamentada ab las rahons més justas, atinadas y plenas de bon sentit, y tenint en compte'ls estaments socials de que forma part, aquella salta més a la vista encara. Es un llibre que's llegeix ab gust, ple de veritats; tenint en compte sempre que l'autor es un *regionalista* convensut, que defensa'l *regionalisme* en tota la extensió gramatical de la paraula: peró *res més* que'l *regionalisme*. Colocantnos dintre del seu punt de mira, té rahó, y per axó'l felicitém agrahintli l'envío del seu llibre. Preu, 1 peseta.

La unión de los jóvenes, comedia en cinch actes D'Enrich Ibsen, traduhida al castellá per A. Palau y Dulcet y publicada per la «*Biblioteca del Teatro Antiguo y Moderno*», de la que'n forma'l volúm VIII, venentse com tots els anteriors a 1 pesseta.

Fidel Giró, impressor.— Carrer de Valencia, 233

ANY IV - NÚM. 187 | BARCELONA, 10 SETEMBRE, 1903

LITERATURA
ARTS
CIENCIAS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . . . 20 CÉNTIMS.
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . 40 »
» » SENSE FOLLETINS. 25 »

CAL DONAR L' EXEMPLE

Ab sorpresa llegirem dias enrera lo següent, en els diaris catalanistas:

CERTAMEN LITERARI D'OLOT

FALLO DEL JURAT

Lo Jurat que suscríu, vistas y examinadas detingudament las composicions que, optant a premi en lo certamen d'enguany, li han sigut enviadas; y conformantse ab lo parer de la Secció de Música del *Institut Olotí* per lo que's refereix a las composicions musicals, té'l sentiment de fer públich son acort unanim de no adjudicar cap premi.

Olot, 30 agost de 1903 —Per lo Jurat, lo President, Ramón Picó y Campamar.—Lo Secretari, Joseph Soler.

Haventse d'inspirar en la justicia'ls fallos dels jurats literaris, com els de tot tribunal competent; y suposant (suposant tan sols) que l'amor més desinteressat a la justicia y a la bellesa hagi mogut al jurat d'Olot a usar tan amplament de sas atribucions desafiant rancunias y no tenint pera res en compte conveniencias personals, ens caldria a nosaltres donar completa enhorabona als individuus que aytal jurat formavan. Emperó no ho farém, puig desconeixém els móvils que hagin pogut guiarlos, y'ns limitarém a apuntar las consideracions que sobre'ls certámens literaris ens ha sugerit el dit fallo.

Lo bo no abunda, y, desgraciadament, de jurats com cal no se'n troban ni pera'ls Jochs Florals de Barcelona, que son els Jochs model y'ls que necessitan jurats mellors. Hi sobran jurats vells e hi faltan jutjes nous, *bons* jutjes dels que no 's guian sols per la lley, dels que no judican pensant que després han d'ésser judicats, sinó qu'ho fan atenentse únicament a lo que'ls diu sa conciencia.

Lo bo no abunda, y si volém qu'abundi, hem de comensar per fernos menos ilusions y péndrens las cosas més en serio. El fet de nomenarse *Jochs* els certamens literaris, no vol pas dir que nosaltres hagim de *jugar* a ferne, com talment sembla que hi estém jugant d'uns quants anys ensá. Un extranger que tingui noticia dels innombrables certámens literaris qu'anyalment se celebran a

Catalunya, es probable que's formi un alt concepte de nosaltres. «Poble ahont se prodigan tant las manifestacions de la inteligencia—dirá—es un gran poble.» Y nosaltres, pera que's afermi en tal opinió, aném multiplicant els certámens. Y no sembla sinó que l'amor al art s'hagi extés per ciutats y pobles y llogarets; y la febre de la emulació invadeix a tothóm, y'ls més ignorants se creuhen inspirats, y'ls més xorchs devenen feconds. Mes, de sobte, pot apareixe un jurat conscient, que'ns fassi caure de nostra apoteosis dihentnos: «No, poble aturdit; no, poetas atolondrats y versayres mentiders: lo bo no abunda, peró estém en condicions de ferho abundar. Pera lograrho, nosaltres refredém els vostres fútils entusiasmes carbassejant els vostres trevalls carrinclons, entre'ls quals n'hi há tal volta d'estimables, peró cap digne d'optar a premi. Pera lograrho, castiguém als ineptes pretensiosos y doném lloch a que vinguin els serios, els que positivament valen y per modestia estavan retrets, o pera no confondres ab vosaltres se retreyan. Pera lograrho, y perque os volém bé, y perque estimém en lo que valen nostre criteri y nostra sinceritat, hem suspés aquests Jochs Florals. Altra cosa no podiam fer, perque hauriam demostrat que no eram sincers, que no estavam a l'altura de nostra delicada missió, y que, per lo tant, s'havian equivocat els que van elegirnos. No, no's van equivocar, y al seu bon acert o a la seva bona fe hem correspost, evitant la celebració d'uns Jochs Florals qu'haurian resultat una parodia, y donant exemple pera qu'en lo successíu sian suspesas totas las parodias que s'intentin.»

Nosaltres reconeixeriam tota la rahó dels qu'això fessin, y no'ns doldria gens que, abundant en aquesta manera de pensar, se suprimis una bona part de tants y tants *torneigs de gaya ciencia* com arreu se celebran. Una cosa son senzillas festas literarias, y altra cosa son uns Jochs Florals, ab reyna y tot, en els que's concedeixen premis. Son tants a Catalunya'ls escriptors *premiats*, que seguint aixis, els Jochs Florals veritat no tindrian rahó d'ésser; sols parodias adotzenadas se celebrarian; y encara que tart, veuriam llavors que pera demostrar amor a la patria, a las lletras, a la bellesa, no cal pas adoptar posituras grotescas de lluytador, ni concorre a cap mena de certamen, donchs tota persona qu'escrigui en serio pot explayarse en qualsevol periódich (que també n'hi há massa avuy com avuy), y posar de manifest las dots que tingui de veritable escriptor o poeta.

L'abundancia de Jochs Florals fa que la cosa sia cómica en quant als aspirants a poeta y als versayres de poch més o menos: peró altament injusta e inmoral per lo que toca als literats de merescuda fama que per compromís han d'acceptar, y acceptan tan freqüentment, la presidencia o un altre lloch del jurat en qualsevol dels Jochs més o menos florals y més o menos rurals que's celebran. No devém ésser tan cultes els catalans quan n'hi há tan pochs (si es que n'hi há alguns) que puguin viure sols de las lletras. Es evident, donchs, que qui s'ha de guanyar la vida ab altras ocupacions, no disposa de temps o d'humor pera poder enterarse de totas, absolutament totas las composicions que's reben en els diversos Jochs Florals qu'ha de presidir o a que ha d'assistir setmana per altra. En aquest cas (per desgracia molt freqüent) s'entera sols de determinadas composicions, y lo demés ho deixa a la má de sos companys de jurat. D'aquests, sol havernhi que gosan de tanta competencia com ell, peró també de tanta feyna o tan poch humor com ell. Y tot queda a mercé del secretari del jurat (que sol ésser individuu de l'associació organisadora dels Jochs), o d'algún *intelectual* del poble ab ideas més o menos avensadas, ab molt de vent al cap, y ab una ignorancia sols comparable ab sa ignocencia. Aquest se sent omniscient, pletórich de sant esperit de justicia y, alhora, de santa vanitat; falla com un jutje, com un rey, com un deu, y ja se sab que del fallo'n surten favorescuts alguns nyébits del poble (a casa hi ha de quedar quelcóm), y ab ells els poetas floraleschs de costúm, els més mitjans, els que no deixan escapar certamen. El presidênt, havent acceptat el cárrech sense poder acceptarlo o sense ganas, exerceix sols de figura decorativa, y sovint no fa més que posar la firma al peu del veredicte tal com li presenta'l secretari, que per sa part tampoch fa altra cosa qu'estrafer als oficials d'escrivania aixerits, refiats de la bona jeya o la culpable displicencia del jutje quina acció assumeixen tot fent mans y mánegas de la justi-

ticia, donchs motius tenen pera creure que la providencia será sancionada ab el consabut *por presentado* y *como se pide* o altra fórmula per l'estil. Y ja tota la feyna del president queda reduhida a fer el discurs presidencial, que naturalment resulta lo més remarcable de la festa, encara que sovint no sia més que una digressió dins de la mateixa, que ben poch té que veure ab ella.

Un jurat, donchs, qu'obrés ab la energía qu'ha obrat el d'Olot, peró detallant palesament en una *Memoria*, a fi de no donar lloch a dubtes, las causas que l'han determinat a no concedir cap premi, ni lo qu'es més grave, cap accéssit ni menció honorifica, demostrant que sa resolució es filla del propi convenciment y no deguda a ingerencias de ningú ni a pressions de cap mena; un jurat qu'això fes, anch que fos a despit de tothóm, realisaria un acte d'alta honradesa literaria y de pur patriotisme que faria honor al Jochs Florals, institució la més alta de la Catalunya nova, que tan gran volém veure y que d'any en any potser perdi sa serietat y's posi al nivell de qualsevol Jochs Florals de part enllá del Ebre. Bé están en altres pobles els versayres carrinclons o'ls espectacles patrioters. Ja que de nostra hermosa festa— de la festa regeneradora de Catalunya que sembla portar vinculada la cultura de la patria — se'n ha fet un simbol, pensis que'ls simbols son sagrats, y'ls que hi creuhen no deuhen profanarlos.

Volúm hi há dels Jochs Florals de Barcelona en que s'hi troban composicions ben poch mereixedoras del premi qu'ostentan, no sols per son escás valor literari, sinó pel ayre escarransit o barroher ab que cantan la patria, la fe, l'amor. D'homes es l'errar, y'ls homes que foren jurats y las distingiren, s'erraren per manca de criteri o per sobra de benevolensa, donchs no podém pas atrevirnos a suposar que'ls erros obehissin a favoritismes. En cambi, en altres volums dels mateixos Jochs, els nostres poetas — y en aquests darrers anys els prosistas—posan en lloch ben alt la literatura catalana. Com a model d'alta poesia, pot citarse'l volúm de 1877, any en el qu'en Guimerá guanyá'ls tres premis ordinaris, en Pagés de Puig dos accéssits merescudissims, y mossén Jacinto Verdaguer vegé premiada sa *Atlántida*. Donchs bé: pera regenerar els Jochs Florals, pera posarlos a l'altura que'ls hi correspón, en aqueix volúm devém inspirarnos; en aqueix volúm, y tant com en ell, en exemples com el que acaba de donar el jurat del darrer certámen d'Olot, suposantli, com ja hem dít, bona fe, puig no es missió nostra esbrinar la moralilat de sa conducta D'altres ho farán, si'ls interessa y son cridats a ferho.

« *BAÑOS DE OLEAJE* »

¿Qué escándalo ha precedido
á la invención del vestido?

J. M. BARTRINA

Entre fustám vell y ple de molsa, del que penjan estoras espellifadas, sobre una platja curta y sobtada, sufrint l'embat de las onas, dins de l'aygua que bruteja posan en remull sas pells y pelleringas els honestos barcelonins y las púdicas barceloninas.

Ciutat corrompuda, com totas las ciutats grans que tacan el mapa ab sos punts negres voltats d'una circunferencia, tens la ventatja sobre tas companyas d'ésser més hipócrita, guardas més las formas, te donas un ayre morigerat, y sobre tot, procuras que la nuesa no's vegi sinó que s'endevini, ab lo que adquireix l'incentiu malsá de las cosas prohibidas y mal defensadas. Te retratas de cos enter en ta manera de banyarte; apar que cerquis afrodisiachs a tos sentits extenuats; te banyas pudorosament com meretriu vergonyant que fuig pera que la perseguexin, que s'amaga pera que desitjin véurela, que baixa las parpellas y s'enrajola de galtas, tremolosa de desitj, no de vergonya.

Que inflamables deuhen ésser els ciutadans, quan las ciutadanas no creuhen prou garantia del seu pudor ni'l trajo de bany ni la llum del sol, sinó que necessitan de la barraca pera resguardar sas formas escarransidas o revingudas, qu'oscilan entre las de l'anguila y las de la balena, de sas miradas

lúbricas! O bé es que sense la barraca, no hi hauria pecat d'escàndol, puig els ciutadans se las mirarian de reull y dissimuladament, sense la gatzara qu'ara s'arma quan per sota las fustas s'ovira l'estrip d'alguna camisa vella o l'arrebussament d'algunas faldillas que deixan al descubert hemisferis que darian enveja al esblaymat astre de la nit.

No n'hi hauria prou de separar ab una llarga corda dugas porcions de platja, destinantne una a cada sexe, com ho fan al *Grao* de Valencia, ni estaria bé que, com en certs pobles, ens banyessim homes y donas barrejats al redós d'una cala. Ens convé més la barraca, y'ls departaments, y las estoras, perque's prestan a mil petitas peripecias de *sainete* que donan a las *conquistas* cert ayre novelesch. La prohibició sembla que desperta la prohitja en els uns de veure, en las altras d'ésser vistas. No parlo ja d'aquells infelissos sàtirs que com un mico s'enfilan defora de las barracas al indret de la sorra, o s'estiran de boca terrosa sobre d'ella pera poder cercar un forat d'ahont poder *guipar* carn de femella, sinó dels que nedan y van fent d'admiradors, de la banda de l'aygua, de las *ondinas* aixamuradas que xisclan y riallejan cada cop que trenca la onada. Prou renya'l *barquillero*, peró l'estol no s'escampa, y del departament de las donas surten, nedant, sostingudas per colossals carbassas, las més atrevidas, y allí, d'estoras enfora,'s brodan delicats idilis, y tot brassejant y camejant s'inician diálechs que acaban qui sab ahónt.

Mes lo que revolta e indigna, en aquest sistema de separacions, son els odiosos privilegis, per exemple'l dels *barquilleros* y *mariners* empleats dels banys. A mi ningú'm fara creure que aquells mossetons fornits y ben plantats tinguin sanch d'aixarop y nirvis de paper continuu, ningú'm fará creure ni que siguin insensibles als atractius de nostras bellesas *professionals* o no, ni que la costúm els hi hagi refredat el cor y la vista. Y ab tot, gosan del privilegi, ben envejat per cert, de vigilarlas, d'ensenyárlashi de nedar y de salvarlas encara que s'ofeguin ab poca aygua. Més d'una vegada un mariner afortunat ha despertat en el cor d'*encopetada* dama volcánica passió, a despit de la fredor de l'aygua.

Altre privilegi que indigna, es el que gosan las donas ab el dret de mirar als homes quan se banyan, essent aixis qu'ellas no volen (?) ésser miradas. No tan sols a la secció d'homes no hi há estora que privi miradas tafaneras, sinó que qui vulgui podrá veure a la galeria de *La Deliciosa* bon nombre de *bello sexo* mirant cóm se banya'l sexe lleig, que no deu ésser tan lleig cóm aixó quan se'l miran. Jo no he sigut may dona y no puch respondren, peró'm sembla que també deuhen estar subjectas a debilitats, y que alguna volta poden infringir, sisquera ab la intenció, el sisé manament. Si es aixis, ningú'm respón de que las miradas del *bello sexo* dirigidas als banyistas, qu'en sa majoria no usan més que *taparrabos*, no siguin lúbricas com las de las bacants, y per lo tant ofensivas al pudor dels que solzament van als banys pera refrescarse y no pera servir d'esca de pecat.

No m'agradan gayre'ls termes mitjos: o avergonyimnos de tot o tinguém el valor de no taparnos ni a mitjas. Si no fossim pervertits, si no desviessim cap el plaher innoble nostre instint més natural, si en comptes de bagassejar *aymessim*, al pich del estiu y tal volta al pich del hivern aniriam nuus com els altres animals, com els arbres, com las rocas, com tota la natura.

Un dia (1), ja fa temps, no recordo si era a *San Miguel* o al *Astillero*, vaig arribar a la barraca al temps que finia una disputa entre la senyora del taulell y un'altra senyora guapíssima, alta y garrida, vestida a l'última moda ab suprema elegancia, que anava acompanyada d'una nena d'uns sis o set anys. Al arribar jo se'n anava la senyora trencant la discussió ab un sobtat silenci. Ab pas segur, ab ayre de regina ofesa, se'n anava serena, deixant ab la paraula a la boca a la bona dona del despatx qu'encara, entre dents, barbotejava invectivas. Vaig demanar el meu bany, y com qu'era parroquiá,'m vaig atrevir a preguntarli'l per qué d'aquellas rahons. Ab fort astorament de ma part, me digué lo següent:

—Afiguris... ja ho ha vist si anava mudada aquesta pocavergonya. Qualsevol diria qu'es una senyorassa de debó... Donchs ¿ho

(1) Históric h.

creuria qu'ha llogat un quarto de familia y s'ha ficat a l'aygua tota despullada?... Afiguris, ni una senzilla camisa!... Que'n corre poca pel món! Quinas cosas s'han de veure! Y tan mudada! Afiguris!...—

Prou, massa m'ho afigurava. Ja no vaig escoltar més, ma boja imaginació reconstruhia la escena, y entre las onas escumosas veya sorgir la superba nuesa d'aquella dona maravellosament formada, robusta y esbelta al ensemps, pura y grandiosa de linias, en la plenitut de sa vida, gosant de la més perfecta y armónica bellesa. Y no sé si era catalana, no ho vull creure: era grega, era la propia Afrodita apareixent frescal y espléndida en la platja de la mar vella, regalimant aygua salada per son cos d'ivori, enllumenada per claps de sol qu'entravan per l'engrahellat del sostre, espiada per algún *mariner*, escandalitzada per la bona dona del taulell... No comprenia aquella bona dona qu'era'l quartet de familia'l que justificava a la Venus de ficarse núa dins del mar, puig si no son pera trobarshi en llibertat ¿de qué serveixen els compartiments? Ba, ba... aquellas separacions de porcions de platja son pera que puguin banyarse a son pler las Venus rioleras.

Y encara fora molt mellor la platja lliure y desembrassada. No tapém la nuesa de la veritat ab el vel de la hipocresia. ¿Per qué disfressarnos? Si no som prou ignocents, no volguém semblarho. Purifiquemnos de malas costums y no necessitarém amanir y estimular la més natural y espontania de nostras necessitats ab el pebre de la prohibició aparent. Schopenhauer ens diria que'ns manca obehir cegament, sense mistificacions, la voluntat del geni de la especie.

Falsos pudors, disfressas de moral de convenció, prohibicions y defensas, manaments y lleys, sagraments y contractes, sou inútils. En amor la humanitat va esgarriada y *de fet* en complerta anarquia, y ja podéu predicar castedat y continencia: avans y ara, després y sempre, el deu entremaliat jugará ab ella perque... perque «allá hont hi há campanas hi há batalls».

SEBASTIÁ JUNYENT

UNA CLEO

(BOSQUEIG D'UNA NOVELA)

VII

L'arribada a Vallfonda de la ballarina, que's feya anomenar Lea de Beaubois, peró qu'en *Papitu* Comas havia batejat ab el nom de *Cleo* mercés a son pentinat, fou una revelació d'emocions novas, fou un daltabaix de creencias, ds teorias, de virtuts domésticas, de principis socials y politichs. Un malestar indefinible, una extranya frisansa dominaren la ciutat. Desde las primeras autoritats civils y militars, desde'ls més richs y greixosos propietaris fins als mariners, trevalladors y pagesos, tots passaren per *La Belle Parisienne*, oblidant llurs esposas, llurs fills, llurs negocis. L'esquifit ambient d'aqûell centre tan petit s'aixamplava y creixia. Un vent de nous desitjos bufava sobre la ciutat. Els homes dormian neguitosos, somniant ab las formas espléndidas de la ballarina y ab sos moviments insolents y provocatius. Las donas perdian la calma, odiavan a llurs marits, veyentlos a tota hora capficats, y solicitavan la intervenció del confés, intervenció ben inútil en aytals moments.

L'amo del cafetí, en Pep Pons, cada dia estava més content.—Si aixó dura—deya— avans de tres mesos me retiro.—

Peró las principals victimas de la *Cleo* foren en Rebolledo, en *Papitu* Comas, don Joseph Pau Golorons, un capitá de barco que's deya Ramón Mas, vell de xeixanta anys, curt de gambals, vanitós y devot, y sobre tot el subjecte conegut per en Toni guerxo, tractant en porchs, l'home més lleig, més rich y més bestia de Vallfonda.

En Toni era un ver monstre. Petít, horriblement gras y coix, tenia'l llabi fés y ensenyava dugas dents enormes y corcadas: además era guerxo de tots dos ulls,

En Fernández de Rebolledo descuydá las guardias, s'oblidá de sos devers militars: el coronel de son regiment, parent seu, patia d'engunia ab aytal conducta.

En *Papitu* va perdre'l cap del tot, y un dia

al acabar una *demanda* molt interessant, en lloch d'escriure al final:

En su virtud,

Al juzgado pido y suplico, posá

A la Cleo pido y suplico, erro que li valgué una enérgica protesta del procurador, enamorat també de la irresistible Cleo. Y a *La Voz de la Propiedad*, ab gran escándol de la gent de pes qu'encara conservava certa puresa de costums, aparegué un article firmat per José M.ª Comas y Coll, demostrant que l'art de la dansa (sobre tot la dansa francesa) era molt superior al *cante* flamench, y que a las donas d'óval perfecte las hi esqueya mellor els *bandeaux plats* que'l *pan y toros*.

Don Joseph Pau Golorons continuava barallantse de dia y de nit ab sa muller. El pobre actuari havia perdut la memoria d'aytal manera, que ja no recordava las hermosas fórmulas curials: *Por presentado y como se pide*, *En virtud de lo dispuesto por el Sr. Juez*, *No ha lugar*, *etc.*, *etc.*, alarmant de debó a n'el mateix jutje.

El capitá Ramón Mas retrassava sa marxa tant com podia, y en Toni guerxo preparava quartos.

Després d'en Rebolledo, el més atrevit fou en *Papitu*. Se feu presentar a la Cleo per en Pep Pons, y aquella mateixa nit se'n anaren abdós, després de sopar, a la casa vella que l'amo del cafeti havia posat a disposició de la ballarina.

Quan en *Papitu* va compendre que si alló durava no tenia diners pera molt temps, tractá de fer el sonso, peró al punt la Cleo, cubrintlo d'injurias y de fastigosos renechs, l'etjegá de casa seva. Al cap de pochs dias en *Papitu* torná més humil y respectuós que may: havia empenyat una vinya y portava quartos.

A l'hora la Cleo agafá a don Joseph Pau Golorons, menjántseli'ls seus estalvis y causantli terribles disgustos doméstichs que acabaren ab una *demanda* de divorci presentada per la vella senyora Golorons.

En Ramón Mas s'entengué més tart ab la Cleo, y una matinada, a las tres, quan la ballarina, després d'haver acompanyat al mari fins a la porta del carrer, volgué entornarsen a son pis, fou subjectada per en Toni gerxo que desde las deu rondava dessota'l seu balcó, débilment illuminat, foll de violents desitjos y de bestial gelosia. La Cleo, horroritzada devant del monstre, llensá un crit de por y de fástich, peró en Toni ab llestesa li mostrá un butxacó ple de diners, y la Cleo transformá al punt sa fesomia. Mirá amorosament a n'en Toni, y després de besarli'l llabi fés, per hont apareixian las dugas dents enormes y corcadas, l'invitá amablement a pujar. Y la ballarina y'l nano desaparegueren rihent per las foscors de la escala.

Una nit, la Cleo y en Ramón Mas se passejavan pel moll. Era una nit de lluna. Las ayguas reflectian clarors argentadas, lluhentors tremolosas. El mari's sentia gronxat per una felicitat calmosa y tranquila. Havian desaparegut del tot aquellas violentas explosions sensuals que l'empenyian avans envers la Cleo; havia perdut l'impuls que mou el mascle devant de la femella nova, d'encants poderosos y d'atracció irresistible, que promet nous amors y nous plers. Al furiós onatje de las passions remogudas, succehia una dolsa ubriaguesa, placévola y quieta.

L'encis d'aquella nit de lluna, aumentat per la estranya y fonda poesia del mar, arribava a l'ánima del mari.

—Mira, Lea: ¿sabs qué he pensat? Que la vida que portas no es gens bona, ni pera'l cos ni pera l'esperit. Si tu vols, jo't juro que no't faltará res. Viurém junts, bé y honestament, y potser algún fill vindrá a alegrar nostra vida tranquila! Aquests luxes, aquests vicis, ¿no sabs ahónt conduheixen? A la miseria més horrorosa, a la fi més trista...—

La Cleo, que pera burlarse del mari li havia fet veure que n'estava enamorada, sentintlo, feya grans esforsos pera no esclafir una riallada immensa. Sos ulls verts brillaren burletas, y movent orgullosament son cap cubert de cabell roig, contemplá al vell y romántich mari ab un ayre que volia dirli: «Miram bé: jo soch la eterna filla del vici. Pera mi no hi há repós sobre la terra. Viuré fruhint eternament. Mas trenas han vingut al món pera ésser acariciadas, pentinadas, perfumadas: han vingut a desplegarse sobre'ls llits de goig, a humitejarse ab els besos de milers d'homes, a llensar reflexes de joya y de voluptat! No han vingut pera res més. Mira mos ulls, mos llabis, mon ventre suau y fi: ni mos ulls s'encantan ab las criaturas, ni mos llabis las desitjan, ni mon ven-

tre vol deformarse ab llur pes! Luxe y vici: vetaqui lo que'm fa viure!»

El mari observava la extranya transformació de la ballarina, son posat insolent y mofeta, y senti por. No li semblá una dona: li semblá un simbol de fanch, una personificació de nostra animalitat; li semblá un sér creat pera la eterna perdició dels homes.

Y desprenentse del bras de la Cleo, sense dir un mot, se'n aná vers son berganti, ab l'intent de ferse a la vela l'endemá.

La Cleo restá un moment sorpresa: després llensá una rialla nirviosa, que's perdé demunt de las remogudas ayguas del mar.

—Que'n son de bestias els homes!—pensava.—Son pitjors que'ls gossos y que'ls micos! Vells y joves, bruts y nets, senyors y obrers, tots me fan fástich, a tots aborreixo! Sense diners, que pochs me'n miraria! L'un es un avar, l'altre s'arruhina en quatre dias, aquest vol casarse, aquell s'enfada ab sa muller, n'hi há que fruheixen besant las mevas mitjas suhadas, n'hi há que fruheixen veyentme abrassada per un altre home; n'hi há de peluts com ossos, ab barbas espinosas y bigotis erissats; n'hi há d'afemellats y envilits, ab veus primas; n'hi há de brutals que'm tractan com una esclava, que'm pegan ab el puny clos, que m'arrossegan pels cabells; n'hi há que s'ajupen a mos peus!... Que'n son de bestias tots plegats!...—

Mentres tant las cadenas dels barcos grinyolavan, y un nuvolet negre's deturá devant de la lluna. Llavors la Cleo senti veus, y's trobá voltada per uns xicots bruts y espitregats. La Cleo no's resisti: els xicots se la endugueren triomfalment. Y aquella nit se celebrá una furiosa disbauxa darrera d'uns munts de taulons desembarcats d'un vapor inglés. La Cleo'n fou la heroina.

(Seguirá.)

OBSERVACIONS SOBRE LA VIDA MODERNA [1]

APUNTES PERA UN LLIBRE QUE NO SURTIRÁ MAY

XX

Aquesta ja llarga serie d'articles podria continuarse fins al infinit, puig que la vida, especialment la vida moderna, ofereix en sa complexitat innombrables aspectes que donan lloch, a tot esperit mitjanament observador y reflexiu, pera meditar y treuren conclusions d'indole ben diversa.

La justicia histórica, més ben dit, l'administració de justicia ab sas lleys egoistas, sos códichs petrificats, son formulisme arcaich, sas contradiccions y sa petitesa de miras;

Las autoritats totas, entronisadas en son pedestal de suficiencia y superioritat; amagant sota'ls seus uniformes més o menys llampants un esperit mesqui, rutinari y dominador;

El luxe de la burgesia triomfant y de la aristocracia degenerada, luxe desmoralisador y provocatiu concitant odis de classes que avuy comensan a espeternegar y amenassan ferse perillosissims en temps no llunyans;

El concepte del Honor, paraula buyda que quiscún interpreta a sa manera donant lloch a las més ridiculas prácticas socials y las més llastimosas preocupacions;

La Gloria, la inefable Gloria més o menys inmortal a que tothóm aspira—artistas y politichs, comerciants y militars, sabis y erudits de poble, metjes y criminals, etc.,—enverinant la existencia dels homes, idólatras d'aqueixa abstracció més perillosa que cap altra perque ella domina tots els sentits y totas las facultats ab potencia aclaparadora;

L'amor a un Deu—que ningú comprén, casi bé tothóm tem y alguns anatemitzan,—que pochs, molt pochs senten sincerament y que dona lloch a una serie de carnavals religiosos tan variats com depriments;

L'amor a la Patria manifestantse irreflexivament en esclats quixoteschs, declamacions ampulosas, crits, marxas bélicas, manifestacions tumultuosas, etc.;

(1) Véginse'ls números 107, 108, 112, 113, 120, 126, 130, 131, 132, 133, 136, 152, 155, 183, 185 y 186 de JOVENTUT.

L'amor al Rey, al Emperador, al President, al capdill victoriós, al estadista vident—llegeixis: «que sab embaucar al poble»—perpetuant entre'ls homes, que's creuhen progressar, els vells privilegis, las prerrogativas y'ls honors diferencials que foren un dia atribut de las castas distingidas;

L'amor a la familia o entre'ls individuus de cada familia, més extern que real, en el que, a poch que s'hi profondisi, hi trobém com a base l'egoisme y com a explicació la recíproca utilitat;

L'amor a la dona, idealisació, més ben dit mistificació del sensualisme, que cantan els poetas hipócritament, falsifican els pintors cursis, enalteixen els filosops de per riure y fan semblant de pendres en serio'ls temperaments sentimentals;

La dona de món en totas sas categorias, desde la que té *cartilla* y un número en el bordell, fins a la desperta *cocotte* que té palau y gasta cotxe y dona un ample exemple de moralitat al venjarse més o menys inconscientment del home déspota, dominador y egoista;

L'home qu'escriu y'l que llegeix, l'altruista y'l missántrop, el sedentari y l'excursionista, l'hipocondriach y l'expansiu, l'avar y'l malbaratador, el busca-rahons y'l tímit, l'hipócrita y'l massa franch, l'home de bé—tonto—y'l pillo—espabilat,—el sentimental y'l reflexiu, el fanátich y l'escéptich, el boig, el sabi, el malalt, el rich, el trevallador, el captayre... y aixís indefinidament, cada hu ab sas derias, sas ilusions, sos mals de cap, sas incongruencias, sas petitas virtuts y sas miserias;

Tot, homes e institucions, se prestan maravellosament a la observació y al comentari. Es la mateixa humanitat de sempre que avensa aturdida, lleugera e inconscient envers lo desconegut, ab una serietat que desespera. Ningú coneix el pervindre y tothóm sembla que busqui una finalitat qu'ha de venir; ningú comprén el passat y tothóm se gira enrera; y'l present, la realitat present, lo únich sá, lo únich interessant, lo únich positiu, es despreciat per tothóm. Ningú fruheix el plaher present, tothóm trevalla pera procurarse'l plaher futur; en una paraula, ningú viu, tothóm se mata pera viure demá, demá passat y l'altre...

Tots aquests y moltíssims més detalls de la vida moderna, se prestan a curiosissimas observacions, qu'anotaria si'l meu objecte hagués sigut fer un llibre ab pretensions de complert. Ni las mevas pretensions ni las mevas facultats arriban a tant. Per aixó sento avuy la necessitat de posarhi fi. Escrits aquests articles lleugerament y al etzar de momentanias preocupacions intelectuals, se presentan deslligats, sens aquell ordre o plan preconcebut y meticulosament portat a cap, que sembla condició indispensable del que vol fer un llibre qu'ha d'ostentar un títul interessant y sugestiu. Jo no serveixo per'aixó; me plauhen més las petitas impressions qu'en un moment determinat agitan nostra pensa. Ellas tenen, á mon entendre, la enorme ventatja de traduhir estats anímichs sincers, variables sovint y fins contradictoris en molts casos — pecat aquest, d'inconseqüencia, que potser un dia's considerará com una virtut,—peró sempre espontanis y en definitiva sagellats per aquella ampla y delicadíssima unitat que'ls hi dona el criteri personal del escriptor que no volent ésser absolut, sab conservar la serenitat deguda de judici.

Apuntes he volgut fer, y com a tals potser encara'ls he extés massa, puig que pera probar la poca convicció, la frevolitat de la vida moderna, ab pochs exemples n'hi havia prou. Mes lo fet, fet está.

Sols voldria afegir algunas paraulas explicant lo qu'entench qu'es la causa, si no l'única, la més important, que determina aquella lleugeresa y frevolitat características de la vida actual, que tan desordenament he procurat puntualisar.

Aquesta causa jo crech qu'es molt clara. Es l'esperit d'eternitat que portém dintre nostre y'ns aclapara. Manifestació positiva d'aquest esperit es la esperansa en sas infinitas gradacions: desde la esperansa en la inmortalitat ultra-terrena, fins á la esperansa en una satisfacció qu'ha de seguir un minut després del actual. Aquesta esperansa, ab sas fillas directas la previsió, l'estalvi, el cálcul de probabilitats, l'abstinencia, la passió del trevall, la solidaritat, las precaucions, etc., es l'origen de la intranquilitat que rosega nostra existencia.

Are bé: aquest esperit d'eternitat, aquest

estat d'esperansa continua ¿es realment instintiu y natural en l'home, o al contrari, es producte d'un llarch atavisme? O més clar, ¿es producte d'una vida social mal compresa que fa sigles ve durant? Si no tothóm, la inmensa majoria dels homes y dels filosops vos dirán qu'es lo primer. No obstant, jo tinch els meus dubtes. Jo acluco per un moment els ulls; me figuro tot l'organisme social desaparegut; contemplo al home absolutament lliure sense preocupacions religiosas, sense noció d'un Deu justicier y d'un altre món esparverador, sense'l temor que inspiran las lleys y las autoritats—la forsa legal—sense pensar en la crudeltat y la cobdicia ajenas; en una paraula, jo'm figuro, per un moment, al home desprovehit de tot lo que la societat li ha ensenyat y li ha inculcat, y'm pregunto: ¿l'home en tal estat, en estat natural, sentiría instintivament la esperansa? ¿pensaría constantment en un demá problemátich? Crech que no. Per aixó, ab tot y reconeixe que la esperansa es el nirvi de nostra vida, nego qu'ella sigui d'origen instintiu.

Y no essentne, es clar qu'ha d'ésser perniciosa pera la humanitat. Tant, que jo crech que la base verdadera de la regeneració consistiría en combatre—fins a la destrucció total—aquest *instint adquirit;* de manera que l'home retrobés el seu equilibri moral ab la ausencia de totas aquellas indefinidas menas de temor que acompanyan necessariament a la esperansa d'un bé problemátich.

La felicitat y'l plaher deixan d'ésser no essent actuals. Mentres las busquém en el pervindre, l'home no podrá ésser felis ni podrá fruhir.

Jo tinch molta por, no obstant, de que no arribarém may a convence a ningú de qu'es inmoral y contra natura'l *matarse avuy pera viure demá*, mentres subsisteixi la gran y ridicula esperansa, mare de las petitas esperansas terrenas: la esperansa en una eternitat absurda que tan bé han sapigut explotar els propagandistas de diferentas religions enganyadoras.

GENT DE BÉ

Era una tarda de juny, y encara que'l sol batia de ple, no tenia res de calorosa. Tot el dia avans havia plogut pausadament; aixecantse després una brisa suau y lleugera que convidava a disfrutarne. No's veya un núvol enlloch; el cel per tots indrets era pur y net de tota tara, y las gotas d'aygua deturadas sobre las fullas pareixian brillants destacant sobre la verdor neta dels arbres.

D'entre mitj dels olivars, y venint del camí de la Carrarada, va apareixe un home d'uns seixanta anys, alt, de forta musculatura y de cara ferrenya. La fonda arruga que tenia entre mitj de las cellas demostrava una tenacitat y tossudería molt arreladas, y una manca de sentiments molt perillosa pel pobre que hi tenia de tractar. Sos ulls petits y blaus tenian una expressió freda y vaga, que's cambiava tan sols quan s'animavan ab espurnas luxuriosas. El seu trajo era una barreja de menestral y de senyor de fora. Duya un cistellet a la má, y s'apoyava en un fort gayato de cirerer.

Al véurel passar, en Zidro, qu'estava llaurant, va deturar el cavall pera donarli las bonas tardas.

—¿Avuy te'n ets determinat de llaurar, Zidro?

—Si, senyor: soch volgut aprofitar la pluja, y com que tením el segar a sobre, aixís l'olivar no me'n valdrá de menos.

—Si que tens rahó. Y veig que ja acabas.

—Tant se valdría. Si m'hi soch posat que tot just llustrejava! Els bordays es lo que m'ha entretingut, que si no, ja estaría llest y rellest. Goiti quina mica de feix que'n soch fet. Es que surt com el gram aixó!

—Si, lo qu'es trevalladorot, ja ho ets, ja.

—Sort ne tinch, senyor Domingo. Bé, vosté ja ho sab que tot ha de passar per mi; y que si jo no besquejés, potser a casa algún dia no menjariam.

—No tant, no tant tampoch. Cadascú trevalla a la seva manera, y si no fan tant com tu, també en cambi tenen més bondat y cumpleixen com Deu mana.

—Aixó que vosté vol dir, si no ho faig es perque no puch.

—Bé, veurás, ja'n parlarém després. Mentres tant que m'arribo al olivar y dich el ro-

sari, tu enllesteixte y'ns en anirém plegats.

—Au, vatuadell!—va dir el Zidro aixis que l'altre va haver passat, y ventant fuhetada al cavall:—Arri, macatxo, qu'hem d'agafar coratje pera la sumanta que'm darán!—

L'olivar del senyor Domingo, un xich més amunt que'l del Zidro, era una bona finca. Feya prop de deu vessanas, y com que'l terreno era gras y frescal y las oliveras tendras, fins l'any que no li tocava l'anyada ell també hi arreplegava quelcóm. L'havia fet voltar *d'espino artificial*, que si bé no li guardava gran cosa, sempre feya un xich de respecte, sobre tot als pastors.

Dins de la finca, y arrambada al marge, hi tenia una capelleta d'obra, ab un Sant Crist de desdibuixadas formas y molta sanch posat demunt del altar entre mitj de dos ciris. Després del rosari, que'l senyor Domingo no hi mancava de dir cada tarda, mentres fes bon temps, feya cinch reverencias, una per cada llaga del Redemptor, besava a terra pera més humilitat, apagava'ls ciris, y tancava aquell gastament d'ermita, ficantse la clau a la butxaca. Omplía tot seguit el cistellet si es que hi havia quelcóm de fruyta, y tot xano xano se'n tornava cap a la vila, arribant a la parroquia just a l'hora de comensar la funció.

Al ésser aquell dia de retorn al olivar del Zidro, aquest ja l'esperava, ab l'arada carregada y'l cavall enganxat.

—Donguim el cistell, senyor Domingo, que li posaré al carro. Quinas cireras més macas!—seguí dihent, mentres l'altre li allargava.—Aquestas sí que son de bona mena!

—Y n'han carregat un futral aquest any. Empró ¿vols creure que la maynada ja m'hi ha arribat?

—Oh, prou prou! Ja pot tancar, ja, qu'ells arriban per tot.

—Y lo que més m'indigna es qu'encara, pera mofa y escarni, deixan la mostra vora mateix de la capella.

—Son reconsagrats—va dir tot somrihent el Zidro.

—Si jo'ls hi atrapés, poch tindrían fret ni ganas de tornarhi, ja t'ho be'n júruch!

—¿Y qué hi vol fer, senyor Domingo? Poch que s'han de pendre tant a la valenta aquestas cosas. Tots ho hem estat de canalla, y tots n'hem fetas.

—No pas com els d'avuy dia. ¿Y sabs per qué es aixó? Pel poch temor de Deu que tenen, y'l poch bastó qu'heuhen!

—Ja es cert que la maynada s'han d'adressar com els arbres; empró si per mala estrugansa li surt colltort y revés com el meu, ja pot fer y ja pot dir.

—Del teu noy no te'n planyis, que tu tens la culpa de tot. Molts crits ab poca solta y molt soroll, aixó sí; peró ¿quins bons exemples li donas? Veyám, esplicat.

—¿Quins bons exemples? Ay, vatuadell! Els exemples d'un home honrat y un bon trevallador!

—Sí, peró gens piadós.

—D'aixó ja se'n encarrega sa mare, que hi passa tot el sant día; y vegi també si n'hi fa gayre cas.

—Perque tu tot ho etjegas a rodar ab els crits y esvalot que mous.

—Jo vaig sentir dir un cop a un predicador, que diu qu'ho deya un sant, que la dona casada lo primer qu'ha de fer es no deixar la casa y cuydarse de'l marit; que pera lo demés sempre hi há temps, si se'n vol tenir.

—Oydá, minyó! Poch que't contava tan sabi! Veig que no més entens lo que't convé a tu.

—Sí; y vosté y la Toneta no més senten lo que volen.

—Bé, bé, no cridis, no cridis que no soch sort, gracias a Deu.

—Es que si a vosté li passava que venint tip de trevallar, trobés la vianda freda y hagués d'aparellarsho tot, també faria com jo. Al que no li passa ray, es molt senzill de dir.

—La paciencia y'l ferte cárrech de las cosas no ha estat may el teu fort, Zidro.

—¿Donchs es a dir, que tenint rahó y tot tinch de callar? Vegi quin sant del cel ho aguantaría aixó!

—Jo te'n trech una. A la Toneta, sens ésser cap santa com tu dius, no la sents queixarse may; y aixó qu'ha d'anar ben escarrassada, pobra xicota, perque jo'm tinch de refiar d'ella, que a casa meva no hi há ningú.

—Y ben net que no's queixará! Ella ray que hi rosega la carn! Li toquessin els ossos com a mi, ho veuriam lo que faria!

—Es més agrahida ella! Quina diferencia! Tu! Si sembla que tot ho fassis per forsa! Ja

ho dich moltas vegadas: «feu pler a bestias, qu'os ho tornarán ab cossas!»

—No senyor, va errat. Tot lo qu'es pera vosté, poch que me'n sab gota de greu. Empró, quan un hom veu que va de tan mal borrás y encara s'ha de sentir tot aixó...

—Tot lo que tu fas no es més qu'engreixar a la gent.

—¿La gent? Poch que'ls hi fa cap falta que jo enrahoni; bé massa qu'ells diuhen. Y que si un hom se'ls escoltava, ja li ben júruch que n'hi hauria pera tirar el barret al foch y acabar d'un cop ab tothóm.

—A tu t'han xiulat las orellas, y com qu'ets tan talós, may sabs de quin indret repican las campanas.

—Prou qu'ho sé, més que vosté no's pensa! Y ara per proba li vaig a dir una cosa. El Met sereno'm deya aquest dia qu'aixó del tant per cent ha baixat, y qu'ell m'hauria trobat els quartos fins al cinch. Y m'ho va endevinar qu'era vosté que me'n feya pagar el deu.

—Tu lo qu'ets un xerrayre! ¿Qué'n té de fer el Met de las nostras cosas? Si te'ls haguessin deixat al cinch, te calia vendre cuyta corrent algún tros de terreno quan te'ls haguessin demanat, y jo aixó poch qu'ho faré may mentres visqui.

—Ja ho crech; bé massa qu'ho sé que no ho fará! Diguim ¿quina terra li donaria com aixó? Y sense comptar la bona *dipoteca* que's va fer fer. No crech que ningú l'enganyi a vosté; ja ha d'ésser ben esquilat de clatell el que'n surti bé; o si no, qu'ho diguin las de casa la Martina, que las ha ben guarnidas.

—Fort, per tossudas! Si ellas volguessin ja fora arreglat.

—Es que, segons tinch entés, poch que s'ha d'arreglar res. Si diu que'l dret de casa seva, que vosté'ls hi demana, ja'l té cobrat y recobrat! Diu que son germá li va dar tot seguit de la mort del pare, y qu'aixó'ls papers ja ho cantan, sinó que vosté'ls fa fonedissos.—

Al sentir aixó'l senyor Domingo's va posar tremolós y vermell de rabia, veyentse endevinat per la opinió pública que li parlava allavors per boca del Zidro. Aquest, inconscient del mal que feya a n'aquell home, poch podia preveure que de retop ell ne seria la víctima.

—¿Sabs que tots plegats sou una colla de cedassers, y que mereixeriau qu'os tallessin la llengua? Xerrayres, més que xerrayes, bescantadors, embusteros!...

—Aixó ray; posis la seva cunyada y las noyas a casa, vosté que no té ningú; las fa pubillas, y veurá cóm callará llavors la gent.

—Qui ha de callar ets tu, y que may més te'n senti parlar d'aixó! Y ara que hi pensuch—va afegir al cap d'una estona—que ja fa días que t'ho volía dir y sempre me'n descuydava. ¿Qué li vas dir a mossén Benet el dia que vas anar a cercar els papers?

—¿Jo? Poch que me'n recorduch. Empró, vaja, ja sé que no va ésser res que'l pogués ofendre.

—Mira que n'hi há un tip! Fins fa vergonya d'enviarte enlloch. ¿Tu no li vas dir que a un sacerdot may li diriás *si pare* y *no pare?*

—Y ben net que no li diré may! Ay, vatuadell! Si que posaria en bon lloch a la meva mare, qu'era una santa dona!

—Ay! Ves en nom de Deu, ves! Poch qu'extranyo gens que ningú hi lliguí ab tu! Si jo fos la teva dona, Deu me'n reguart d'estarhi! En fugiría més lluny que'l dimoni de la creu!

—Uy, no ho digui tan alt, que potser encara ho fará, ab els consells de vosté. S'hi miran poch a ferne de groixudas las ratas d'igl...

—Si no callas te'l trenco pel cap, gran desvergonyit!—va respondre'l senyor Domingo, enarborant el bastó.—Y ja t'ho dich per ben dit ara: te guardarás prou may més de posar els peus a casa meva! ¿Ja ho tens ben entés? Per un may més!—va repetir, trayent ab rabia'l cistell del carro, puig en aquell bell punt arribavan a casa seva.

Una dona d'uns quaranta anys, blanca, grassona y ben conservada, molt endressada al demunt d'ella y respirant salut y benestar, els estava esperant a la llinda de la porta. Ni'l Zidro, ni ella, que també ho havia sentit, varen respondre res a lo que acabava de dir el senyor Domingo.

Al véurela, tota la fesomía d'aquest va trasmudarse, asserenántseli la cara y perdent en un moment tota la expressió de rabia y de despit qu'havia anat posant durant la conversa.

—¿Qué hi há de nou, Toneta?—va preguntarli ab veu dolsa al mateix temps que li fixava la luxuriosa mirada de sos petits ulls.

—Diu que vagi dejorn a la iglesia, qu'han de parlar ab el senyor rector.

—Si, ja sé qué vol. ¿Que'n tens pera gayre del sopar?

—Ja's pot assentar a taula ara mateix.

—Bona minyona. Y en Dominguet ¿ja es aqui?—va seguir, tot entrant cap a dintre sense ni menys guaytarse al Zidro.

—Deu ésser a casa que's muda. Tu, Zidro, —va dir, dirigintse al seu home — vesten y digali que vingui tot seguit, que ja sopém.—

El Zidro va estrenye'ls punys, y ventantse després estrebada a la gorra, se la va deixar de gayrell, que gayre bé li tapava la orella. Aquesta maniobra era l'esbravament de la seva impotencia devant d'aquella dona que ni menys ell sabia si aborria o desitjava, d'aquella dona qu'ell s'havia cercat pera que l'ajudés, y qu'hauría volgut com las dels seus companys, ben colrada y envellida avans d'hora pel sol de fora.

Peró la Toneta, sotmesa sempre, que may havia protestat, y ni aixecava tan sols la veu quan ell cridava y esvalotava, havia oposat una resistencia tan extraordinaria a tot lo qu'ell volia, que may, desde qu'eran casats, havia accedit al més petit dels seus desitjos. Al boig del Zidro, com li deya la gent, no li calia més que doblegar la seva voluntat devant la mansuetut de la seva dona. Per altra part, ella s'havia fet indispensable a cal senyor Domingo, y encara que aquest li tenia una dona pera fer la endressa y las bugadas, no se li acabava may la feyna en aquella casa.

—Toneta—li va cridar el Zidro, ja de tornada y sense gosar passar la porta: — m'ha dit el Bieló que'l noy se'n havia anat ab tres o quatre companys a Llafranch a fer una peixetada, y que no tornará fins demá.

—No més me sab greu per la vianda que queda — va dir aquesta sense donarhi cap importancia y tot girant esquena — perque pel demés, com qu'es dissapte, ja pot descansar.

—Com si no ho fes tota la setmana, vatuadell, aquest bagarro!—va respondre'l Zidro, tot anantsen y ventant de nou estrebada a la gorra.

—

Tan bell punt varen comensar las campanas a tritllejar pera la funció del tercer dia de Corpus, surtian de casa seva'l senyor Domingo y la Toneta, vestits de las festas y ab tot lo bo y mellor que tenian. Aquest, aquell dia era cap de vuytava junt en el senyor Joan Piera, qu'era'l qui li tocava passar els rams que duya la Toneta en dugas paneras, puig ella havia sigut la encarregada de cercar las flors y de ferlos. La iglesia resplandia de llums y estava guarnida ab tot lo de las grans solemnitats. El chor de senyoretas, acompanyat al armonium per una de ellas, cantava, ab veus de nas embussat y totas iguals, els motets del Santissim Sagrament, repetits després per tots els feligresos, d'entre quals veus sols ressurtia la del senyor Domingo, fent ambo ab el drinch dels quartos que's feya tirar a la bassina, puig l'acostava tant que talment pareixia'ls volia afeytar. Darrera d'ell el seu company anava repartint els rams, que venian a ésser com la torna de lo que l'altre's feya pagar per endevant.

El Met s'esqueya a passar quan surtian las darreras donas de la iglesia, y entre mitj d'ellas la Toneta, tota escayenta y garbosa, ab son ayre jovenivol y simpática rialleta.

—Repunyal, Zidro!—va dir tot seguit que va veure a n'aquest a la porta de casa seva acabantse un tros de pa.—Y quina patxoca feya la teva dona! Sembla una senyorasa, ¿oy?

—Poch que la soch vista.

—Ay, ay. ¿Que no s'ha guarnit aqui?

—No.

—¿No? Donchs tu estás molt ben acompanyat, perque també soch trobat al teu xicot que se'n anava a Llafranch.

—Aixis ningú m'ha fet nosa! Ara acabuch de sopar, y tot seguit cap a joch.

—Ben fet Zidro, ben fet. El que dorm, no pensa.

—¿Qué tinch de pensar jo?

—Bé, res, home, res.

—Es que ja ho soch sentit massas cops, y gayrebé ho endevinuch lo que voléu dir! Peró os erréu de mitj a mitj, vatuadell! Y com que ja n'estich tip, el mellor dia escarmentaré a algú.

—No t'acaloris, Zidro, no t'acaloris. En no parlarten més estém en paus. Y ara di-

gas: ¿que vols que't piqui també a la matinada?

—Si, si. Veurás, com que no't costa res...

—Vaja, donchs, santa nit, Zidro.

—Adéu, Met.—

Encara hi havia estrellas, que ja's va aixecar el Zidro sense necessitat de que'l cridessin. No veyentse la seva dona al costat, va corre tot seguit cap a la porta, trobantla ensá y tal com ell l'havia deixada. Allavors va sentirse com una martellada al cor, tot va girar al seu entorn, van flaquejarli las camas y hauria caygut a terra si ab tota la forsa de sas mans no s'hagués agarrat a la porta. Allí's quedá guaytant estúpidament el carrer, las casas tancadas, las finestras closas: tota aquella impassibilitat y quietut que no li aclaria res, peró que li feya pujar del pit a la gorja glopadas d'ansia que l'ofegavan. Lo que la gent volia qu'endevinés, ell ja ho pressentia.

Tot seguit del *Angelus*, las campanas de la Parroquia se van posar a tocar a morts. Aquell to tétrich, acompassat y solemne ab que feyan saber que un'ánima acabava de deixar sa despulla mortal per'anarsen envers lo desconegut, li va donar un calfret y li va fer una impressió com si may las hagués sentidas, com si no haguessin bogat pels seus pares y pel seu fill gran, com si fos la primera vegada... Li pareixia que'l que acabava de finar se'n hi enduya quelcóm seu; sentia dintre'l seu cor una buydor, un afany, un'ansia extranya que li feya estirar maquinalment las mans al espay, com si volgués agafar o deturar alguna cosa.

—Ja m'ho soch temut qu'ho sabias. Per axó no't soch cridat, veyas – li va dir el sereno, que al cap de poch encertá a passar.—

El Zidro se'l guaytá tot extranyat.

—¿Volsthi jugar que poch que sabs res?

—¿De qué?

—Mala negada fassin! Miréu que n'hi há un tip!

—¿Vols acabar d'un cop, vatuanéu?

—¿Tu no sabs que'l senyor Domingo cap a la una s'ha mort de *repenta?*

—¿Mort?—va repetir el Zidro agafantlo pel bras tot esferehit.

—Si; la teva dona m'ha fet anar a cercar el metje, y quan el senyor Casimiro hi ha arribat ja estava fret y enrampat.

—¿Y dius qu'era la una?

—Si, frech a frech era aquesta hora. Si jo fins te volia venir a cercar ¿vols creureho? Empró...

—Y si ha estat de *repenta*, ¿cóm es que la Toneta no era aquí en aquella hora?—va dir el Zidro en veu baixa, com si s'ho preguntés a n'ell mateix.—

El Met li anava a respondre clar tot lo que havia vist y endevinat, peró li va fer llástima y's va acontentar ab bellugar el cap y arronsar las espatllas.

—¿Y qui hi há ara allí ab ells?—va preguntar el Zidro al cap d'una estona.

—La seva cunyada y las noyas, que la teva dona m'ha fet anar a cercar ara tot just.

—Potser axó será un bé per'aquestas pobras donas.

—No ho creguis, al revés. Jo'm pénsuch que'ls en hi vindrán de més grossas, perque'm sembla que ni en mort ni en vida perdonava aquell jan fot... Senyor, deteniume la boca.

—Tu'l critiquejas y no t'havia fet cap mal.

—Perque no va poder.

—Tenia'ls seus rampells com tothóm, empró, vaja, ara qu'es mort, ¿vols creure que fins me sembla que feya bé primerament de estarli agrahit?

—Si, ja hi tocas, ja hi tocas! Y escolta bé lo que't dich: Potser tens rahó que n'hi haurás d'estar, perque si no m'erro, fins me sembla que't pervindrá quelcóm per part de la teva parenta.

—Poch que sé qué vols dir.

—Ja m'entendrás un altre dia, y sabrás per qué vas haver de treure'l baptisme del xicot y la fe de casament.

—¿Que hi ha anat el notari?

—Jo ja fa temps que filuch, empró com que la porta era tancada sempre, no puch dir res. Algú estará content, empró molts ne patirán. Ten compte qui t'ho diu. Vaja Zidro, Deu te do bon dia, que fentla petar se m'ha fet d'alló més tart.

—Bon dia, Met.—

Y'l Zidro pera no veure a ningú més, y fins pera que's pensessin qu'era fora, va ajustar ben bé la porta, anantsen a seure al escó, ahont va quedar talment aclaparat y sens esma ni virior pera fer res.

A las vuyt del matí del endemá va sentir altre cop las campanas, tocant pera l'enterro.

Va esperar que senyalessin l'ultim ofici, y allavors se'n va anar de dret cap al cementiri, amagantse darrera la capella pera que no'l vegés ningú. Desd'allí va veure arribar la comitiva y anarsen els capellans després de cantadas las darreras absoltas. Portavan el cap del dol en Dominguet y'ls dos obrers que quedavan a la parroquia, companys d'ell; y de donas, las parentas junt ab la Toneta, totas endoladas y tapadas, malgrat la calor y l poch sentiment.

Quan tot va ésser acabat, y aquell lloch trist va tornar a quedar sol com sempre, va surtir el Zidro del seu amagatall, y agarrat al reixat se va quedar guaytant fixo'l clot, ahont devía consumirse tot lo que quedava d'aquell home que, segons deya, tant de bé li havia volgut. Altre cop va sentir aquell defalliment de sas forsas físicas y morals, y altre cop va estendre las mans, allavors envers la tomba, com si allí li haguessin també soterrat pera sempre tot l'objecte de la seva vida.

—

Vuyt días havian passat, y encara pera res havia vist a la seva dona ni al noy. Molts cops s'havia trobat ja a més de mitj camí pera anarhi, y sempre reculava; sempre veya la dura mirada d'aquell home, privantlo d'entrar per un may més a casa seva. Al ultim, al arribar un día del camp, va trobar a la Toneta y al noy, regirant calaixos y fent farsells. Li van fer saber que marxavan a Figueras, y que ja li escriurían la tornada, puig no sabian quán sería. Era tan grossa la tribulació del Zidro y tant lo qu'estava acobardit, que no va dir res. Ni un crit d'angoixa o de desfogament va surtir d'aquell pit oprimit quan, al anarsen, no li van dar més que un *adeu* sech, fret, el que's dona per un camí al primer desconegut que's troba.

—

—¿Y donchs, Zidro, encara no volen tornar la Toneta y'l noy? Ells si que la fan llarga!—

Dugas llágrimas varen caure dels ulls del Zidro.

— ¿Fa qu'ho vaig ben endevinar Zidro? No't vaig voler dir res aquella nit; empró, si haguessis vist alló, esgarrifava! Per aixó, perdona, empró t'ho tinch de dir. Tothóm ho coneixia menos tu. Sembla que te'n has d'arrossegar el món, y ets més ignocent que una maynada! ¿Y fa qu'es cert qu'ara son richs y no't volen?

—¿Qui t'ho ha dit?

—Las de cala Martinas, qu'en comptes d'arreplegar quelcóm, com las pertocaría de dret, diu qu'ara l'hereu las hi seguirá la qüestió més ferma que may. Y l'hereu es el teu noy després que sa mare falti, ¿veritat?

—¿El meu noy?—va cridar el Zidro, redressantse y clohent els punys ab rabia.—Poch qu'en tinch cap jo de noy! No es meu, no! Ara ho sentuch! Es fill d'aquell home! Si fos meu, hauría arreplegat quelcóm de la meva honradesa y ganas de trevallar, y la sanch li hauría dit alguna cosa, pera no arreplegar la herencia d'odi y de venjansa que aquell els hi ha deixat fins més enllá de la tomba!

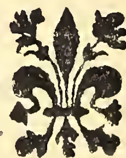
—Ja ets ben bé de planye, ja t'ho assegúruch!

—No, Met, no; vas errat; ara si que no! Avans ho era perque'm creya que tenía familia, y patía de no podelshi dar tot lo que jo desitjava pera ells. Mira: després d'havelshi mogut un xibarri, fins m'hauría trossejat la llengua; y'm condempnava, y'm donava la culpa a mi mateix de no haver sabut portar la Toneta. Perque ella no era aixís quan ens vam casar; la va fer malbé'l tracte d'aquell home; li va fer veure cosas que no li pertocavan y que jo no li podía dar.

—Si que tens rahó, si. A n'ell li va trobar una bondat que no tenía, y a tu, al revés... De tu tot la ofenía.

—Perque jo deya la veritat: per aixó li cohía. El cor si que no va voler veurel may; y creume, Met, que n'hauría fet lo qu'hagués volgut, perque era ben seu. Per aixó, ara, no'm planyis, no'm planyis ni una gota! Ara soch sol, deslligat de tothóm; ara no estimuch a ningú, perque ningú m'ha estimat a mi; y estaré bé y seré felís, t'ho júruch, ja ho veurás, molt felís, molt felís...—anava repetint, mentres omplía de llágrimas el collar del cavall que allavors li estava posant.

Felip Palma

REVISTA DE REVISTAS

L'Humanité Nouvelle, en son número de agost, publica una *Crítica de l'anarquía* deguda a Alfred Naquet, examinant la manera d'ésser dels anarquistas comunistas, llur concepció, y ademés un detallat análisis referent a la producció y consúm dels productes. Ademés publica dita revista parisenca un estudi titulat *L'Ethique et la Révolution sociale*, per Z.—R. Walczewski, en que s'examina la moral práctica dels socialistas, no la de llurs teorias, sinó la que's desprén de llurs actes. En la part literaria hi figuran remarcables trevalls de Raymond Duval, de Tola Doran y de nostre coloborador Paul-Armand Hirsch, com també una crítica del moviment literari neo-grech, deguda a Phileas Lebesgue. De la secció bibliográfica, complertissima com sempre, son dignes d'esmentarse especialment la crítica d'etnografia d'Elisée Reclus y la crónica de lletras italianas de Antonio Agresti.

El *Mercure de France* publica un hermósissim estudi histórich-crítich de Alexandre Myrial sobre *Les Congregations en Chine*, que l'autor considera destinadas a desapareixe fatalment, si bé en época qu'encara creu molt llunyana. Els demés trevalls, de Léon Séché, Maurice Beaubourg, L. de la Laurencie, etc., son remarcables, com també els de crítica d'art y lletras que integran la nodridissima *Révue du mois*.

La Renaissance Latine (Paris) publica, entre altres trevalls: l'acabament de *Les Amitiés françaises*, de Maurice Barrés; un notable estudi de *Les Elections au Reichstag*, examinant y definint la nova situació creada pels escrutinis de 16 y 25 del darrer juny, situació que l'articulista, Edgard Milhaud, considera favorable a la causa de la pau; una crítica sobre'l papa Lleó XIII, per Georges Gaulis; *La Civilisation byzantine en Egypte*, notable article d'Albert Gayet, y l'acostumada crónica de llibres y revistas.

La Nouvelle Révue Moderne (Paris) conté en son darrer número trevalls literaris bastant apreciables de Massillon Coicou, Paul Souchon, etc., y crónicas d'actualitats, llibres y revistas, bastant nodridas.

L'Européen (Paris). El número de 5 de setembre d'aquesta important revista setmanal publica, com de costúm, extensas crónicas del moviment politich internacional, consagrant especial atenció a la revolta dels macedonians y a l'actitut de las potencias devant d'ella. En un article de P. de la Haye, titulat *La Russie et la paix*, s'estudia la marxa que segueix la diplomacia russa en son propósit d'apoderarse de Constantinopla y de las Indias creyent aixis arribar a senyora del món: ab lo que no fa altra cosa que seguir las instruccions que Pere'l Gran deixá en son testament, que l'articulista reproduheix fent alguna observació sobre sa autenticitat. Aixis veyém sempre al món sols dugas grans politicas antagónicas que's combaten a Constantinopla, a Bulgaria, a Grecia, a Siria, a Persia, als Estats Units, al Japó, y fins a Italia y a Fransa. Y aqueixas dugas politicas son la inglesa y la russa, representantas de dugas nacions tan poderosas com interessadas y ambiciosas.

La Revue Provinciale (Tolosa) publica en primer lloch un article de Charles Benet titulat *Le Régionalisme et la Démocratie*, comentant el que M. J. Paul-Boncour va publicar a *La Renaissance Latine* sobre *La Republique et la Descentralisation*, de que ja donarem compte. M. Benet, apoyantse en teorias de Proudhon y altres filosops, demostra plenament que sols el regim autonomista pot dur la vera democracia en el governament dels pobles.

Hi há, ademés, trevalls literaris y critichs de Delbousquet, Orliac, Buron, etc.

La Terro d'Oc, de Tolosa, dona una complerta informació dels darrers Jochs Florals de dita ciutat.

Hojas Selectas (Barcelona). El darrer número, profusament ilustrat com tots els que publica aquesta amena revista, conté, entre altres trevalls, els següents: *Los españoles en Rusia durante la campaña napoleónica*, per Juan B. Perales; *El imperio del Sol naciente*, per A. Garcia Llansó; *Telefonia sin hilos*, per Joaquin Usunáriz; *La música de Cake-Walk*, pel mestre Walsata; *Las alas de Icaro*, novela grega per F. Climent, etc. Las notas d'actualitat, serias o festivas, resultan molt interessants y contribuheixen a donar varietat a aquesta revista, verament propia pera las familias.

D'entre las altras revistas últimament rebudas, esmentarém la *Revue Franco-Italienne et du Monde Latin*, de Nápols; el suplement de *El Autonomista* de Gerona corresponent al més d'agost; *La Lectura* y *Nuestro Tiempo*, de Madrid; *La Critique Internationale*, *Le Ménéstrel*, *La Revue du Bien* y *Catalunya-París*, de Paris; *Mont-Segur*, de Rennes-lo-Castel (Aude); *Euskalduna*, de Bilbao; *Revista Homeopática Catalana*, *Album-Salón*, *Revista Social*, *España Cartófila*, *Arquitectura y Construcción*, *Hispania*, *Boletín Juridico*, *L'Art del Pagés*, *Butlletí del «Centre Excursionista de Catalunya»*, *etc.*, de Barcelona; *Novy-Kult*, de Praga; *Alhambra*, de Granada, etc., etc.

LL. V.

NOVAS

Com era de preveure, l'éxit del Teatre Catalá a la capital del Rosselló ha sigut grandiós. Els catalans de Fransa y'ls d'Espanya, no separats, sinó *units* per la cordillera pirinenca en quin si hi cova e hi covará per llarchs sigles l'esperit de la rassa y'l de la llengua mare, s'han sentit més units encara per la influencia poderosa del geni catalanesch que batega en las obras de nostres poetas, en las que hi está vinculada l'ánima del poble, sas costums, sas passions, sos sentiments. Las ovacions que'ls perpinyanenchs han fet als actors de Romea, no podentlas fer a n'en Guimerá per no haverhi aquest assistit, foren de las que no s'oblidan. Al esclat d'aqueixas ovacions, que retrunyirá sens dubte anys a venir y promourá emocions novas, acabará per despertar tot el poble catalá, avuy mitj adormit y comparable a un colós que, inconscient de sas forsas, té encara en la inercia molts de sos membres. L'espectacle d'aquest poble que va despertant per l'art, es hermós a tot serho. Nosaltres ja'ns en donavam compte d'aquesta hermosura real, y nostres germans de Fransa comensan també a sentirla y compéndrela. Per'xó *L'Independent* de Perpinyá, arrán de la representació de *Terra baixa* pels actors catalans, deya: «Ha sigut un aconteixement qu'ha engrandit el patrimoni de nostras sensacions artisticas, y que'ns ha iniciat en una bellesa que per llarch temps encara hauria restat ignorada y desconeguda pera nosaltres.»

Els rossellonesos han comprés tot lo que val la llengua catalana, concisa y ruda, musical y tendra alhora, flexible, en fi, y rica com pocas; han comprés tot l'esfors realisat pel Catalanisme; y han comparat nostre teatre ab els grans teatres, si no per lo qu'ha realisat, per lo que va realisant y lo que logrará. Y en Guimerá, y l'Iglesias, en Borrás y'ls seus companys, han sigut frenéticament aclamats.

L'éxit no es sols d'ells: es del públich y la prempsa que part d'enllá del Pirineu els ha aplaudit; l'éxit es també nostre, y de tots, perque es l'éxit de Catalunya.

—

Els catalanistas de Mollerusa y Guissona publicaren fa alguns dias, com ja saben nostres lectors per la prempsa diaria, patrióticas y entusiastas alocucions convocant als *meetings* que devian tenir lloch, respectivament, els dias 6 y 8 del actual, ab assistencia de varis individuus de la Junta Permanent de la *Unio Catalanista*, incansables com sempre en son trevall de propaganda constant per tota Catalunya. Al entrar en máquina aquest número no tenim noticia encara del *meeting* de Guissona; en cambi sabém que a Mollerusa fou aclamada la Permanent de la *Unió* y'ls oradors que l'acompanyavan. No fou menor l'entusiasme a Cervera, ahont també aná la Permanent essent festejada ab una vetllada patriótica per la Escola Catalana de dita ciutat y per l'Orfeó; vetllada en que'ls noys, a més de son art en la execució dels cants populars catalans, demostraren grans coneixements de la historia de Catalunya. Aquesta vetllada finalisá ab el cant de *La nostra bandera*, que fou escoltat de peu dret.

Tot indica que aquest viatje de propaganda de la *Unió* ha sigut un dels més profitosos. Sentim que la falta d'espay ens privi d'entrar en tants detalls com voldriam.

—

El senyor Mallofré acabá de desenrotllar el passat dijous en el local de «Catalunya Federal» sa notable conferencia sobre «Particularisme y Nacionalisme», arribant, per medi del análisis cientifich, aplicat al medi ambient y a la herencia dels sers, dels individuus y dels pobles, a la definició detallada y complerta de la patria natural o sia la entitat politica més vital y justa. Parlá també de la necessitat de que un organisme natural y viu, sia també natural en la práctica dels fets y no deixi sas costums sanas ni fassi altra politica que la que naix de son carácter, la que convé a sas necessitats y que cal estigui constantment enrobustida ab una educació sólida, pausada y conscient. El senyor Mallofré fou molt aplaudit y felicitat.

—

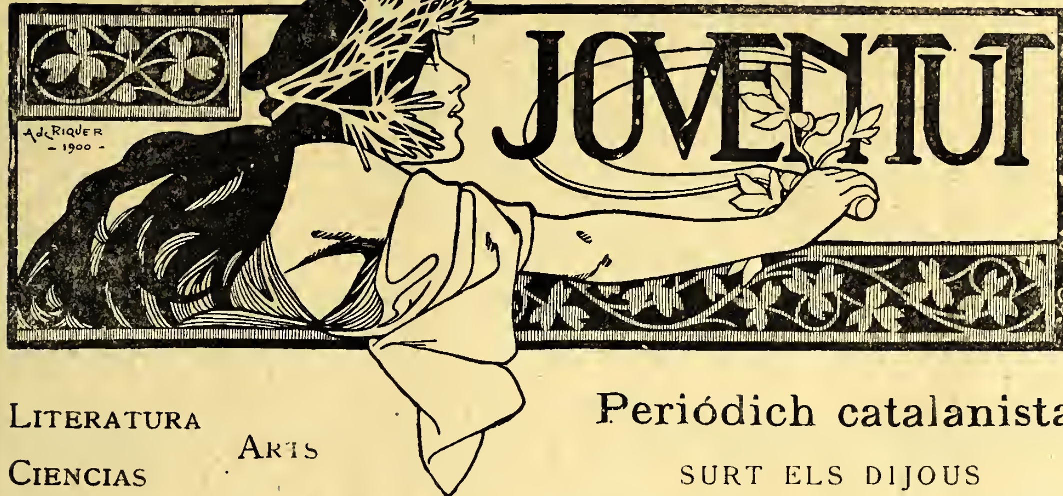
La delegació de la «Lliga Regionalista» a la Barceloneta, ha organisat un segón concurs (el primer tingué lloch l'any passat), de llegir y escriure catalá, pera estimular als noys en l'estudi y coneixement de la seva parla. S'ofereixen tres premis, consistents en tres vestits. Els exercicis comensarán el dia 20 d'aquest mes, podent pendrehi part sols aquells noys que, essent fills de la Barceloneta o residinthi habitualment, no tinguin més de dotze anys ni hagin obtingut cap premi en l'anterior concurs. El jurat calificador estará compost pels senyors Ferrán Agulló, Joseph Bernad y Joseph Morató.

—

La societat choral «Catalunya Nova», ha donat dos concerts populars al Teatre Nou, als que hi ha assistit nombrós públich. El darrer concert, celebrat diumenge, fou notable, haventse tingut de repetir varias de las pessas del programa, com *El rossinyol*, *Els tres tambors*, *La nina encantada* y el *Crit de patria*, d'en Morera, *Els pescadors*, d'en Clavé, y *La cansó del cassador*, de Mendelsshon.

Fidel Giró, impressor.— Carrer de Valencia, 233

ANY IV - NÚM. 188 BARCELONA, 17 SETEMBRE, 1903

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . . . 20 CÉNTIMS.
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . 40 »
» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

FOLLETI:

QÜESTIÓ D'HIGIENE SOCIAL

Els Estats Units y la Inglaterra, dos estats que fins ara havian tingut obertas de bat a bat las portas pera que gent de tota mena y de per tot arreu pogués inmigrarhi, han reglamentat suara la entrada d'emigrants d'altras terras restringintla, dictant enteniment-tadas disposicions dirigidas a realisar una enérgica acció selectiva en la gentada que deixa la seva patria natural y'n cerca de nova pera mellor satisfer necessitats elementals de la vida, o bé aspiracions socials del esperit.

Tant els Estats Units com la Inglaterra volen que'ls individuus que hi emigrin sian de bona salut, de naturalesa forta, d'inteligencia desenrotllada, de moral dreturera, que sian, tant per la robustesa y la sanitat del cos com per las aptituts de la inteligencia y per la conducta social, elements profitosos pera la colectivitat, elements que s'enmotllin a la nova patria afavorint el perfeccionament social del estat. Per aixó en las lleys novissimas se priva la inmigració dels febles, dels malaltissos, dels que poden encomanar malaltias, dels ineptes en el sentit social, dels inmorals y dels delirants antisocials.

Encara no'm som adonat de que'ls lliberals jacobins y regressius que pera mal de Catalunya campan per nostre poble, hagin protestat de las precaucions que'ls Estats Units y la Inglaterra han pres contra'ls desviats de tot el món qu'anavan a n'aquellas societats a exercirhi la llur acció corruptora y pertorbadora. Y es que'ls dos estats de llengua inglesa tenen fama d'avensats y de lliberalissims, y tot lo que fan y tot lo que disposan els governs d'Eduart VII y d'en Roosevelt, no acostuma a ésser discutit pels ignorantissims y perversos que a gratcient malmenan el nostre poble. Si la lógica significqués quelcóm pera'ls explotadors politichs y socials que s'anomenan lliberalissims, haurian de protestar y combatre'l fet, qu'haurian de considerar antilliberal, de que dos estats se defensin contra la maldat, contra la malaltia y contra tot lo que pugui causar perjudici a la colectivitat.

Cal considerar com disposició de veritable progrés aqueixa selecció d'emigrants; cal considerarla com una lley lliberal de bona soca; cal interpretarla com funció normal de societats que no consenten entrebanchs en la evolució de perfeccionament. Mes també cal preguntarse si'ls jacobins atávichs y regressius no surtirian de pollaguera, titllant de reaccionari y de missoneista al que defensés que a la nostra Catalunya hi mancan lleys selectivas que impedissin la inmigració dels antisocials de totas menas que, uns ab ple coneixement, altres ab inconsciencia, venen al nostre poble a produhirhi fonda pertorbació, a desnacionalisarlo, a degenerarlo desviantlo, a ensopirli la consciencia, a pervertirli'ls sentiments, a deturarlo en la evolució de progrés y de perfeccionament, a llevarli virilitat, a degradarlo, a realisarhi la oprobiosa acció de pretendre anorrear l'ánima d'un poble.

Ho dich ben clar. Jo que'm sento a tothora guiat pel desitj de veure a la nostra Catalunya rica y plena, progressiva, y evolucionant a la devantera de tots els pobles, si això es possible, me dol que, per mancarnos l'autonomia, no poguém promulgar lleys prohibitivas, lleys selectivas que sian ferm obstacle pera que al nostre poble s'hi introduheixin elements desorganisadors y antisocials.

Escruixeix el deplorable estat social de nostra rassa, en la que, si en lo més pregón de l'ánima hi esbatega encara lo qu'es tipich y caracteristich de la personalitat catalana, en lo extern, en las relacions socials, en lo qu'es inconscient, en tot lo que son activitats y manifestacions que determina'l medi ambient social, s'hi nota'l predomini d'un criteri fals, errat y dolent, la influhencia d'una ignorancia y d'una falta de cultura qu'avergonyeixen, y l'acció d'un egoisme tan desenfrenat, que la ordinariesa es la senyora y majora dels esperits.

Pot afirmarse, peró, que tots aqueixos grandissims defectes son ara per ara del tot externs, perque no s'han endinzat fins al fons del esperit del nostre poble, ni crech que jamay arribin a pervertirlo del tot, perque la personalitat catalana posseheix elements fonamentals de rassa y per això indestructibles, que impideixen la disgregació y desorganisació de las particularitats propias de la nostra individualitat étnica. Possehím una deu inestroncable d'energias pera'l trevall, que suposan tremp biológich y exigeixen activitats pera espandirse; el nostre esperit es analitich y conscientment no somnia; els nostres sentiments normals ens mouhen a germanor y a pietat.

Mes tot servant al si de la nostra rassa tot lo que per ésser ingénit y fonamental de l'ánima catalana no pot desapareixe, cal lluytar contra l'estat en que's troba'l nostre poble, al que'l fet actual s'hi imposa, despreciа'l passat y's burla del ideal y ajup el coll pera que l'esclavitzin antisocials degenerats y antisocials d'altras rassas que sempre han sigut inferiors per la llur calitat étnica y social. L'egoisme'ns governa,'ns oposém a que'ls sentiments de germanor y de pietat ens dirigeixin, y en el trevall sols s'hi cerca'l medi pera satisfer cuncupiscencias.

Y es tota la nostra rassa la que's troba aixis desviada: poderosos y humils, amos y obrers, ignorants y gent que passa per instruhida. Tots, tots poch o molt han abdicat quelcóm de lo que dignifica al home y als pobles; tots, tots son tranzigents ab la inmoralitat; tots, tots cercan pera us propi y personal una mena de llibertat que'ls fassi lliures a n'ells y tiranisi als altres; tots, tots ab gran hipocresia defensan ideas politicas ó concepcions filosóficas y creencias, pera que els hi afavoreixin la satisfacció de perversos sentiments; tots, tots se rabejan en la maldat, abolintse'l pensar, pervertintse'l sentir, excitantse l'actuar, mantenint colgat ab cendras exóticas el caliu hont hi perduran els grans elements morals e intelectuals de la nostra nacionalitat. Ignorancia, perversió y excitació: vetaquí la trilogia qu'en lo extern desfigura y desequilibra a la bona gent de la nostra Catalunya.

La causa d'aquest llastimós estat social no es pas cap altra que l'intromissió al nostre poble d'elements personals, intelectuals, morals y politichs, degenerats y productes de rassas inferiors y ademés decadents, que ab tota llibertat s'han introduhit a Catalunya exercinthi l'acció desorganisadora que arreu realisan els elements biológichs degenerats, qu'es lo mateix que dir elements productors de malaltias socials.

En l'individuu, en la familia, en els usos y

costums, en las activitats del trevall y en las funcions económicas, en la política, en tot lo que son elements de la nostra vida social, s'hi manifesta la malestruga influhencia dels degenerats qu'han infeccionat dels defectes e imperfeccions de la llur rassa a tots els estaments del nostre poble. Aquesta acció desorganisadora que pera vergonya nostra s'ha de dir qu'han afavorit els explotadors politichs de tots els partits, ha determinat el despreci de la nostra personalitat catalana y l'admiració y la imitació d'una rassa que, inadaptable al progrés, resta deturada fa sigles en el seu desenrotllo y per tant no evolucionará, perque fa temps ha cumplert la seva elemental missió dintre la finalitat de las societats humanas. La forsa qu'encara posseheix, es ben relativa: no es altra que la forsa relativa dels organismes elementals, productors de tranzitorias pertorbacions, malaltias, en els organismes superiors, prou forts pera deslliurarse de la morbositat y retornar al estat normal de salut.

Els micro-organismes étnichs que desnacionalisan a la nostra Catalunya, realisant acció patogénica social, no surtirán pas ab la seva, perque l'organisme del nostre poble es fort, y encara qu'estigui malalt tant com se vulgui, no sucumbirá. La reacció contra la malaltia ja hi es, creixerá més, s'extendrá arreu per tots els estaments del nostre poble, y'ls micro-organismes de morbositat social serán pera sempre més foragitats del organisme de la nostra nacionalitat. Las energias mentals y orgánicas pera'l trevall, la reflexió y l'esperit analitich y'ls sentiments de germanor y de pietat guiant el nostre poble vers l'ideal dels pobles progressius, vencerán a la feblesa orgánica, a la superficialitat y a la generalisació y als sentiments egoistas, agressius y sanguinaris que'ns volen empeltar, pera llevarnos virilitat y personalitat y estimbarnos al abim dels pobles atávichs.

La experiencia social mostra ab fets que será aixís. Més d'un cop s'ha vist al nostre poble atiat pels gérmens socials exótichs, y governat per la ignorancia, els sentiments desviats y la excitació a punt d'explotar en feréstega revolució d'inconscients delirants; mes al mateix moment en que semblava que'l cataclisme social era inevitable, l'ánima catalana's deixondia, deixava de banda la inconsciencia, e influhida per la fortalesa de muscles que s'han de contraure perque l'activitat els hi es vida, per la serenitat de la reflexió analitica y per la generositat dels sentiments de germanor, tornava a la normalitat, rebutjava las excitacions dels desequilibrats exótichs y realisava actes naturals de la nostra personalitat.

El Catalanisme, que representa las activitats psicológicas del nostre poble, ha de combatre sense treva la malaltia desnacionalisadora, y'ls micro-organismes, étnichs, exótichs y antisocials que pretenen desorganisar a Catalunya, fent veure a tothóm que sols els pobles qu'enforteixen la seva personalitat y la perfeccionan son els que de debó progressan, son els que resolen tots els conflictes socials, son els qu'evolucionan ab el progrés de la humanitat.

Perque'ls drets dels catalans a Catalunya son inalienables, perque'l primer d'aquests drets es el de voler la conservació y perfeccionament de la nostra personalitat, es just exigir a tothóm que trevalli per'assolir la renaixensa de la nostra personalitat étnica y social, y es ben just també que un hom se dolgui de no poder, tot seguit, promulgar com la Inglaterra y'ls Estats Units, lleys prohibitivas, selectivas, que permetessin inmigrar a Catalunya als que vinguessin a *catalanisarse*, peró que privessin del tot que s'introduhissin al nostre poble elements *descatalanisadors*. Voler ésser ben catalans, o sia voler conservar integra la salut del nostre poble, es avensat y es progressiu y es civilisador; ningú podrá negarho com no sian els que baladrejan que la regressió es progrés, que la malaltia social es avens, que la ordinariesa, la inmoralitat y l'agressivitat son civilisació, y que'l desapareixe una personalitat nacional es ufanosa vida étnica.

Si pera l'individuu hi há la higiene que li ensenya cóm ha d'evitar la inmigració al cos dels microbis productors de malaltias, y si també li ensenya la ciencia que la robustesa es la mellor defensa contra l'acció del estats morbosos, pera'ls pobles hi há la higiene social que mostra cóm ab lleys s'impideix la intromissió en els organismes nacionals dels elements forasters pertorbadors y productors conscients o inconscients de las malaltias dels

pobles, y la sociologia ben clar determina que'l progrés, l'avens y la llibertat son, en els organismes nacionals més diferenciats, els que tenen més ferma y enrobustida la seva personalitat social y étnica.

Per la llibertat, per l'avens, pel progrés y per la civilisació de Catalunya, m'angunia l'esperit que no possehím l'autonomia, que'ns permetría realisar la desinfecció social del nostre poble. Es qüestió d'higiene social, y la higiene no consent la llibertat de la malaltia, qu'es la llibertat dels que pretenen desorganisarnos tot motejantnos d'endarrerits, y anomenantse ells avensats, com si la evolució humana y social fos la conseqüencia inmediata de las xacras de la degeneració y del atavisme. Volém estar bons. Aquesta es la veritable llibertat.

D. Martí y Juliá

LA REPÚBLICA Y LA MONARQUÍA

La contradicció es una de las caracteristicas de l'ánima moderna. Sentiréu ressonar per tots els ámbits de la terra entusiastas aclamacions ubriagas d'altruisme, y arreu veuréu als homes enfangantse en prácticas egoistas. L'encís que pugui produhirvos l'ohir semblants oracions en pro de la germanor y la tolerancia, no trigará gayre a destruhirlo l'espectacle d'atapahidas y llargas rengleras de sers pensants convertits en autómatas complementaris dels fusells que traginan. Heusaquí un poble que, reconeixent qu'en la práctica de la virtut hi trobará'l *summum* del plaher, encara s'entrega a las barroheras y bestials parodias del gaudir que proporciona'l vici. Aquest fenomen explica aixís mateix el per qué encara subsisteixen las monarquías en las nacions civilisadas. Y es que lo que, mirant a la humanitat en síntesis, fugint d'arrán de terra, ens apareix com una contradicció evidentíssima, miranthо d'aprop, *auscultant* a la humanitat, sense fer desapareixe la contradicció, al menys ho trobarém explicable.

En realitat som una generació que'l materialisme'ns ofega, perque es un materialisme despullat d'aspiracions enlayradas, nobles y justas; y en nostre afany d'empetitirho moralment tot, qüestions de principis las convertim en migradas diferencias de forma, qu'es lo que passa ab els conceptes de república y monarquia.

S'ha de reconeixe: avuy la diferencia entre'ls régims monárquich y republicá queda reduhida a una qüestió de forma. S'explica qu'als pobles hont regeixi la monarquía a voltas se'ls hi imposin sacrificis pera'l sosteniment d'aquésta, qu'en ells hi subsisteixin convencionalismes y preocupacions mitjevals, en fi, qu'en tots els actes de llur vida pública s'hi deixi sentir la influhencia del medi ambient, la presencia del amo. Emperó no troba justificació més qu'en el fet de que la societat moderna es impotenta encara pera sustraures a las miserias de la vida, el que las repúblicas s'imposin sacrificis egoistas, respectin convencionalismes y preocupacions y reconeguin amos, ni més ni menys que una monarquia qualsevol. La mateixa Fransa, la tan retreta Fransa pels nostres republicans salmeronins, no es més que una monarquia ab gorro-frigi. Ella té establert el servey militar obligatori y trevalla febrosament pera perfeccionar las sevas máquinas de guerra, més que pera la seva defensa, pera no quedar a la qúa en la tasca d'arrebassar la llibertat de molts pobles demá que retrunyi per Europa'l crit de «campi qui pugui». Com si anyorés la lluhissor d'una cort de debó, rodeja als seus presidents d'un seguici llampant y nombrosissim; adhuc els seus precedents, s'estarrufa joyosa anant de brasset ab el més monarca dels monarcas, l'autócrata de la Russia... ¿D'aixó se'n díu respondre al veritable concepte de república?

No. Una república tal com hauria d'ésser, aixó es, un govern del poble pel poble, hauria de comensar per soterrar totas las preocupacions heretadas de la monarquía, per esborrar els instints guerrers, per democratisar els llochs més enlayrats y aixís ferlos accessibles a las classes més senzillas del poble. La república significa amor, justicia y respecte, jamay odi, parcialitat é imposició. Ella es la que'ns ha de donar l'esperit per'arribar a organisacions més perfectas, y aixó no s'assoleix mantenint encesos els instints guerrers, ni deificant a un home, ni aliantse ab monarquias.

Se'ns arguhirá qu'estaría ben fresch el poble que, entre mitj de la societat actual, inspirés els seus actes en ideal nobles. Perfectament Som els primers en reconeixeho. Emperó aixó no desmenteix que, degudament apreciats, entre'ls conceptes de república y monarquía existeixin diferencias capdalissimas, y que'l que subsisteixin las actuals monarquias sía degut al egoisme de la present generació.

—

Si, senyors republicans salmeronins. Ja no es alló de considerar no més que qüestió de forma'l que hi hagi monarquía o república. Reconeixém la superioritat d'aquesta enfront d'aquella, peró ab tot, no os engresquéu avans d'hora, no som dels vostres. No ho som perque la vostra república'ns es indiferent y perque nosaltres, ab vostres somnis d'engrandiment, de vistas a gran potencia, encara que volguéu no podéu ésser dels nostres. Més clar: creyém que pel cambi que'ns prometéu, no val la pena d'amohinarshi. Per aixó'l Catalanisme considera qüestió de forma'l cambi de regim. Com, degut al modo d'ésser actual de la generalitat, li consideran els pobles més progressius d'Europa. Tant se'ns endona d'una república que acabaria d'anular la nostra personalitat, que seguiria fentnos anar al quartel tant si com no y que de tant en tant, peró que no'ns adonguessim tant del cambi, ens obsequiaría ab viatjes triomfals, arribadas entusiastas y techs de dugas menas: els *espléndits* pera'ls escullits, y'ls *monstruos* pera la *plebs*.

Y a fe que — ¡oh ignocents republicans, eterns bufons de l'actual dinastía! — os havéu deixat escapar una ocasió magnífica pera instaurarla, la veritable república. Se comprén que a las grans potencias, enfangadas com están ab llurs presupósits de pau armada y las mil y una intrigas de llur diplomacia, els hi sía impossible tornar endarrera: son al ball y han de ballar segons el so que tocan. Peró Espanya, després de las darreras catástrofes colonials que li permetian entregarse a una vida retirada en el terreny diplomátich, no s'hi trobava en el cas de las grans potencias, y ab tot, no vareu saber aprofitar la ocasió pera encarrilar al poble cap un cambi que signifiqués quelcóm més que una senzilla variació de forma. Peró es clar: conscient o inconscientment, no haviau de desmentir els vostres antecedents, y empleareu totas las vostras energías en sostenir l'actual regim, tirant de dret contra'l Catalanisme qu'es un moviment qu'hauria donat y donará encara un que sentir als de Madrid. Y ara ja havéu fet tart per'assolir una transformació radical, que tampoch vos ha passat may pel magí ferla ben feta. Per aixó os concretéu a cercar no més que un senzill cambi de forma, a tapar las apariencias com si diguessim, y encara en aixó os hauréu de quedar ab las ganas. Ara tot es tirar amoretas als militars, y lo que feu es estalviar feyna als monárquichs, que de ganas se'n moren de tenirlos ben contents. Y com que no tenim res més que fer, es menester que'ns ocupém *en modificar nuestra política de aislamiento*, y si'l poble no pot aguantar el pes de tanta disbauxa, que's reventi. Qué dimoni será que d'aquí uns quants anys la monarquia espanyola, dintre *del concierto de las naciones europeas*, no pugui desempenyar el paper de Cendrereta! Qu'es, capdevanters del republicanisme, ahont al cap d'avall anirém a parar mercés en gran part a vostra lluhidíssima *acción*.

La veritat es que, si a la curta o a la llarga no'ns fes plorar a tots, el vostre modo de procedir faria riure.

Joseph M. Rosich

LA PRESONERA

Rondalla.

Una fada perversa, una bruixota d'aqueixas que's menjan els nens crusos, y'ls cors dels joves després de ben torrats, y fereixen als vells, y fan que als sabis sas mullers els enganyin, y que'ls reys perdin en las guerras, y que'ls princeps esdevinguin lletjos, un dia, una tarda en que'l cel era d'un blau perlós com vestit de reyna, y en que'ls camps mostravan sa alegria, y'ls boscos son content, y las montanyas sa jovenesa insólita, agafá a una princesa y la tancá en un castell negrench de parets llisas com las vidas tranquilas y altas com pins vells; la portá a aquest castell d'estretas y ojivals finestras colocadas al cap d'amunt de tot, agafantla ben fort sota l'ayxella, estrenyentla ab furia

com aymant a sa aymada, amagantli la cara y aclucantli ademés els ulls, pera que no vegés res del camí que seguian; y la dugué tot cantant cansons horribles, cansons de nit de Valpurgis, esparveradoras, sinistras.

La princesa era hermosa — segons deya un cortisà poeta—com capoll que's desclóu; tenia'ls cabells pàlidament daurats, del color d'alguns núvols al capvespre, y'ls ulls verdosos de vert d'eura; era alta com santa de retaule; sas mans eran blancas com plomas de cigne, suaus com pel de gat, primas com de retrat de regia infanta, llargas com d'imatje dadivosa; y tenia'l pit suaument ondulat, com verge de quinze anys, y'ls brassos llarchs y blanchs com nevadas serpents, y las caderas sols lleugerament arrondonidas, com donzella grega. Y era alegra com cant d'arribada, ingenua com pastora de cansó popular, amable com marquesa del sigle XVIII, dolsa com abadesa, bona com vella santa. Se deya Arcàngela; el dia del seu bateig, quan la noble y regia comitiva anava vers la patriarcal esglesia hont jeyan soterrats catorze sants, dos beats y tres martres, la mare qu'havia restat en son palau de pedra grisa com els núvols tristos, y de marbre blanch com els volquers de la nova princesa, vegé al seu sant patró, Sant Miquel Arcàngel, en un recó de sa luxosa cambra. Y'ls criats montaren a cavall, y'ls cavalls corregueren vers la esglesia, y a la princesa li posaren Arcàngela per nom. La visió de la mare profetisava la ditxa de la filla, que va creixe felissa com las flors, acariciadora com las ayguas, creyent com pagesa, respectuosa com vell servidor. Quan tingué setze anys, s'enamorá. Va ésser en una gran festa. En un palau vehí, nobles senyors, cosins del rey y emparentats ab dos cardenals, celebravan las sevas noces d'or. Eran dos vells de blanquíssims cabells, fronts grans y grogrenchs, mirada viva y llabis esblaymats; de tots sos passos y de totas sas accions, se'n desprenia regia majestat, santa noblesa. Eran nobles de sanch; els seus besavis havian lluytat junts sota la mateixa divinal bandera, en defensa de Deu, del Rey y de la Patria, y en aquella guerra, en aquellas llegendarias batallas, abdós s'havian omplert de gloria y d'heroisme. Y ara feya'ls cinquanta anys que dos renets d'aquells héroes s'havian unit en matrimoni, del que n'havian nascut quatre princeps y quatre princesas.

La festa fou regia; els grans salons del respectat palau, sempre, eternament plens de calma y quietut, durant tres dias ab sas nits vessaren joya com bocas de dona. Els nobles del reyalme, els grans ministres, las nobles senyoras, per tres dias ompliren aquells magnifichs salons, hont els vells quadros restavan admirats y hont els vells bustes tremolavan de por... Tanta alegria, tanta joya y content, tant soroll, tant burgit, tanta música y balls, tanta gent y vestits, tantas espasas y joyells, tants riures y somriures, tants esguarts y furtius petons, estretas y amagadas abrassadas, paraulas amorosas, omplian las parets de tremolor y'ls rostres de lascivia. Y en aquellas grans festas—ahont una verge filla del més gran duch d'un imperi vehí, en la quietut d'una cambra plena de joves, muts y quiets, sentats en vells sillons, va apareixe ab sa cara oculta sota negre y sedós antifás, tota núa com Venus naixent sobre las onas,—Arcàngela s'enamorá d'un jove de vint anys, de cabells negres, llabis rojos, esguart brillant y cara bruna com de vagabond bohemi. Y allí mateix, rodejats de la festa, y en la festa, se van declarar son amor y van prometres fidelitat eterna, y pera sagellar aquest pacte, ell besá, ab sos llabis humits y poruchs, las blancas mans d'ella.

Y va ésser per'xó, perque s'havia enamorat, per lo que aquella bruixota de cara groga com las casas vellas y de llabis grossos y amples com gran ferida que no vessés sanch, y d'ulls verdosos, va tancarla en aquell castell de parets negres. En ell la va deixar sola, ben sola, en la més alta cambra, prop dels núvols y lluny de la terra; la va deixar en una cambra blanca, ahont cada jorn aixís que'l sol neixia hi cantava l'alosa, y ahont miraculosa má li deixava, sobre una blanca taula, blanch menjar... Li deixava entre mitj de magnolias, jessamins, gardenias y blanchs clavells, llet, formatjes, pa sense crosta, claras d'ous... La bruixa volia, desitjava—y'ls seus desitjos eran ordenaments a tot arreu—que'ls ulls d'ella no vegessin res més que cosas blancas; per'xó en la seva cambra no hi va posar mirall, pera qu'ella no's pogués veure ni'ls llabis ni'ls ulls, y va posarli un vestit més blanch que las aubadas, y va lli-

garli'ls cabells sobre'l clatell ab fils d'or y argent que no's podian ni trencar ni desfer. Y cada vespre aixis que'l sol queya, la má miraculosa agafava las flors pera que no's marcissin al seu devant y ella no pogués veure'l color groch-fosch de las flors mortas... Els únichs colors que li deixava veure eran els del cel y'ls de la terra. Y ella mirántsels se passava'l dia y la nit; mirántsels y esperant. Esperava al seu amor, al seu galán, esperava al donzell dels seus ensomnis, al aymat, al desitjat, esperava al donzell de cara bruna que li havía jurat amor, esperava al seu ideal, al deslliurador, al company, al promés, al espós d'ánima, al futur de cos... L'esperava ab fe, com esperava quan era petita, en la nit de reys, la matinada; l'esperava ab amor, creya en ell, confiava en el seu saber, en sa ciencia y sa forsa; confiava en tot ell...

Y mentres ella en el negrench castell esperava al aymat, com mistica enamorada espera a Nostra Senyora la Mort, ell, el donzell, l'esperat, l'ansiat, la cercava arreu, de dia y nit, per planas y montanyas, vilas y ciutats, afanyós de trobarla, boig de fatlera... Per palaus y castells, casals y covas, masias y hostals la va cercar... Un dia la va trobar; era al mitjdia. El cel era núvol y l'ayre trist, boyrós com las baladas del Nort. Ell caminava per una plana inmensa, erma, solitaria, quan vegé un castell de parets negras qu'en el gris del cel ressaltava com burinot sobre roba bruta. Esperansat, al castell s'apropá, y en aquest, en una de las ojivals finestras colocadas més aprop del cel que de la terra, la vegé a n'ella, a Arcángela, abocada, mirant ab sos ulls la plana inmensa y'ls núvols sense fi. Ell al véurela, sentí un tan gran plaher, que restá mut; després la va cridar... Van parlarse tres horas y van contarse infinitat de cosas. Peró la qüestió no era parlar, sinó fugir, anarsen, deslliurarse. ¿Y cóm ferho? Els cabells d'ella eran llarchs, llarguissims, peró estavan lligats y no podian ni rompres ni desferse; el seu vestit era de suau seda, que al sentirse tivanta's desteixia; y'ls tronchs de las flors qu'hermosejavan la seva blanca cambra, eran massa febles pera sostenir el seu cos verge... ¿Qué fer? ¿Cóm anarsen? ¿Cóm fugir? Y tots dos, ella dalt del castell y ell a la plana, pensavan cóm ferho, mentres un fret inmens, una glassada enorme, extraordinaria, s'escampava arreu com mala nova. Era un fret horrible, que ficantse dintre'l moll dels ossos, el glassava, y refredava la vermella sanch, y esblaymava la rojor dels llabis y la negror dels ulls. Y en mitj d'aquell fret, y al pensar qu'era impossible fugir, deslliurarse, Arcángela, abocada a la ojival finestra, comensá a plorar desesperadament. Y tant va plorar y tant fret feya, que las sevas llágrimas, glassadas, tot just arribavan a baix, formavan gegantina columna per la que'l aymant, l'amat, l'ansiat, va pujar al castell, deslliurant—nou cavaller Sanct Jordi—a la princesa tancada per una mala bruixa d'ulls verdosos com coure encés, y argentats cabells com claror de lluna.— Claudi Comabella

---

BOYRADA DE SETEMBRE

Desde'l pla silenciós
guayto l'ampla serralada:
sa carena verdejant
sobre'l cel dibuixa's clara.
Del fadigat astre rey
la llum rogenca's deixata;
els núvols van invadint
lentament la volta blava;
y, nascuda d'ells potser,
una fumerola blanca,
qu'ab prou feynas s'entrevéu,
corona'l cim més alt de la montanya.

Prompte pren formas y creix,
y esdevenint més opaca,
va corrent d'assí d'allá
y l'alterós turó tapa.
Per las vessants y pels colls
estén sas humidas plantas,
s'entafura pels viaranys,
las verdas feixas escala
y tot el serrat cubreix
com, en tempestuosas ayguas,
las desferras del vaixell
colcán la escuma de la negra onada.

A son bes humit y fret
ploran d'angoixa las plantas;
tot estremintse la flor,
sa llampant corola tanca;
l'insecte corre frisós
al antre fosch a encauharse;
l'esparver, baixant rabent,
bat sas silenciosas alas,
y las rocas de granit
ab sas caricias s'amaran
de suhor, com un corcer
ab l'ardida amassona que'l cavalca.

Lluís Salvador y Sarrá

UNA CLEO

(Bosqueig d'una Novela)

VIII

Peró la nova d'un fet escandalós y may vist a Vallfonda s'escampá per la ciutat com un mal vent. Don Joseph Pau Golorons, en *Papitu* Comas, el tinent Rebolledo, la Cleo y un tartaner havian sigut trobats a redós d'una pineda, vora la ermita de Santa Eugenia, embriagats y mitj nusos. Heusaqui lo que havia passat.

Un diumenge d'agost, a las sis del matí, pujava arrabal amunt una tartana de quatre assentos. Menava'l cavall el noy Sagristá. —Arri, arri, *Pajaritu!*—cridava.

La tralla petava en sas mans, y molt sovint s'entortolligava per las orellas del cavall, bestia calmosa, enamorada d'un trot curt. Las cortinetas caygudas amagavan l'interior de la tartana, peró las xafarderas del arrabal que regavan y escombravan el carrer, al pas de la mateixa obrian uns ulls com unas taronjas. Una d'ellas, més ardida, preguntá al tartaner:—Ep, Sagristá, ¿qué hi portas a dins?—El Sagristá li feu l'ullet y s'enfonzá la gorra fins a las orellas, responent:—Arri, arri, *Pajaritu!*—

Aviat la tartana surtí del arrabal. S'endinzá per un carreró que serpejava entre mitj de dugas parets, altas y emblanquinadas. Els galls cantavan. El cel era blau. Llavors s'alsaren las cortinetas. Dins de la tartana hi seyan don Joseph Pau Golorons, en *Papitu* Comas, en Rebolledo... y la Cleo! Tots tres, en bona amistat y companyia, s'enduyan la ballarina. En *Papitu* era l'autor de la idea.

La ballarina, sense res al cap, ab un vestit d'alpaca blanca, cinturó de xarol y sabatetas rossas, estava més temptadora que may. Sas galtas eran frescas y rosadas, sos ulls brillavan alegres. Qué'n feya de temps que no havia vist el camp d'aprop! Semblava una criatura. Tan sols li desagradavan els companys. Don Joseph era un senyor vell, alt y esprimatxat, ab llargas patillas blancas, sense bigoti y ab el cap pelat. Duya un barret de *jipi-japa*, com els *americanos*, ermilla blanca y calsas de quadrets. En *Papitu* era gras y vermell, ab ulls blaus y sortits, front estret, galtas infladas: era un xich ventrut y curt de cama. Y en Rebolledo era un *moreno*, ab bigoti negre, xato y malcarat: tenia'l geni pintat a la cara. Peró al aixecarse las cortinetas, la Cleo vegé al tartaner.—Aquest si qu'es un home!—pensá. Era moreno, prim y esbelt; sota la brusa que'l ventijol inflava, s'endevinavan sos membres ferrenys y alhora elegants. Son rostre de faccions correctas y virils, sense pel y fi com el d'una noya, apareixia adornat per dos xavos que's caragolavan sobre sos polsos. Una piga peluda aprop de sos llabis li donava un aspecte resolt.

La ballarina tenía a son costat a don Joseph: a llur enfront seyan en *Papitu* y en Rebolledo. Don Joseph volía conservar la serietat. En *Papitu* era'l graciós de la colla. Pessigava las rodonas cuixas de la Cleo, volia aixecarli las faldillas. El jove advocat celebrava sas bromas. Don Joseph sentia gelosia. En Rebolledo s'enfadava.

—*Aún no es hora, hombre*—rondinava frisós.—*Acuérdate de que esta chica no es para ti solo.*

—Ahónt va, aquest beneyt! Fes com don Joseph! Mira, escolta y calla!

—Vosaltres sou joves—murmurá l'actuari —jo soch vell! En el meu temps vos hauria deixat ab un pam de nas!

—Escolta, Cleo,—digué en *Papitu* seguint la broma—¿qui es el més bon mosso de tots nosaltres?

—Aquest—respongué la ballarina signant al tartaner.

En *Papitu*'s mossegá'ls llabis. En Rebolledo mirá al noy Sagristá ab ayre decidit. Don Joseph abaixá'l cap.

—Ets molt poch amable!—digué en *Papitu* fent veure que plorava.

—Y tu molt bestia—li contestá la Cleo.

Els homes callaren. El noy Sagristá, orgullós, cridava:

—Arri, arri, *Pajaritu!*—

Encant de criadas y de menestralas, no per'xó's sentia menys satisfet d'aytal triomf.

La conversa's feu cada volta més animada. La Cleo reya sense solta. Don Joseph acariciava un bot de vi, lligat darrera del carruatje. En *Papitu* pessigava als pollastres y jugava ab un pa de tres lliuras.

La tartana marxava per una carretera assoleyada. A la dreta s'alsava un turó cubert de ceps y d'oliveras, per hont serpejavan viaranys polsosos. A la esquerra s'estenia un pla ab dugas arbredas de pollancres: la riera de Vallfonda, mostrant son llit sech y blanquinós, se perdia dessota'ls fullatjes de las arbredas. Al lluny s'ovirava la ciutat, embolcallada per una boyrina daurada. Al arribar a la creu d'en *Licu*, el noy Sagristá deixá la carretera, tombant per un cami de carro que s'enfilava vers el cim del turó cubert de ceps y d'oliveras, arrán d'un torrent.

Don Joseph tingué por d'estimbarse y baixá de la tartana.

Mes al assolir el cim del turó, el tartaner deturá'l cavall avans de baixar la costa, y signant devant seu, digué a n'els de dintre:

—Mirin: ja hi som!—

L'espectacle era grandiós. Una cadena de turons ab sos vessants verdejants, formava mitj cercle entorn d'una ermita blanca, ombrejada per pins y xiprers. Fent de march a la ermita y a las negrencas formas dels arbres, s'estenia'l mar, blau y lluminós. La costa rocosa, formant calas desiguals y capritxosas, rebia'ls glops-suaus de las ayguas que's desfeyan escumejantas contra las estretas llencas de sorra daurada y fina, sens arribar may arrán del rocám. El cel era blau com el mar, peró d'una blavor menys encesa.

La tartana devallá fins a la ermita de Santa Eugenia. El tartaner aconduhi'l cavall; els ermitans, pagesos vells y aixerits, ensenyaren als forasters la capella y'l menjador. S'encarregaren de coure'l dinar, y havent ja arribat don Joseph, tots cinch devallaren a la platja. Els excursionistas s'ajassaren a redós de las rocas. En *Papitu* abrassá a la Cleo.

—¿Prenguém un bany?—digué.

—Ja está dit!—respongueren tots, menys don Joseph.

—*Desnúdate, Cleo*—afegi en Rebolledo—*tú la primera.*—

La Cleo, sense respondre un mot, s'alsá de terra. L'ombra de sa esbelta figura s'estengué per demunt del sorral. Comensá a despullarse poch a poch. Primer caygué son cinturó de xarol, després son cos y sas faldillas d'alpaca blanca, més tart son faldelli morat y sa cotilla de vellut groch, adornada ab puntas blancas.

Els quatre homes, ajassats per terra, semblavan llimachs arrossegantse entorn dels marbres que trencan la verdor dels vells jardins senyorials,

Peró quan la Cleo ab gest superb se tragué la blanca y fina camisa, quan las mitjas negras y las sabatas rossas caygueren demunt de las robas extesas a son devant, el cos de la Cleo perdé poch a poch son encis sensual que's transformá poéticament en una bellesa serena y perfecta. La ballarina francesa esdevenia estatua grega. Estatua viventa, de carns rosadas y tons marbrenchs, ab suavitats de vellut, coloracions fugívolas d'ambre y de nacre, la Cleo, embolcallada pel daurat polsim que'l sol escampava arreu, era una evocació helénica, una deesa olímpica: sas formas nimfals al bes del sol s'encenian, y sos peus demanavan un'ara pera enfilarshi.

—Es Venus!—murmurava don Joseph, que's sentia llatinista després de trenta anys de no haver llegit a Virgili—sols li manca la corona de murtra: *Formosæ myrtus Veneri...*—

El sol banyava voluptuosament el cos de la Cleo. El cabell roig semblava de foch, ferit pels raigs lluminosos. El dols pessigolleig de las alenadas marinas acaronava la estatua grega, fentla estremir suaument. Sas carns se rabejavan en aquell ambient de sol y de frescor, de salabror y de vida.

La Cleo, trepitjant el sorral, se'n aná vora l'aygua. Las onas clapotejavan, humitejant els cayres molsosos de las rocas. El sol cremava. El mar, ab son rondineig, tenia quelcóm de joyós y de bell: pla com un cristall, llis y tranquil, apareixia com un calmós prat blavench, sens abims ni perills. Semblava mentida que aquell lloch transparent amagués fondarias insondejables, monstres y avenchs. L'encis frescal de las ayguas atreya. La Cleo s'hi acostá poch a poch, s'ajupí,

mullá sos cabells rojos y s'esmunyí de cop dins de l'aygua. Després emergí son cap ab els cabells esbullats. Al cap de poca estona, el noy Sagristá, en Rebolledo y en *Papitu* nedavan a son entorn. El vell don Joseph se'ls mirava ab tristesa desde la platja.

Els quatre eran bons nedadors. L'aygua escumejava, bullia llensant ruixims irisats, remoguda per la Cleo y sos companys. Després la marxa's feu més lenta.

El noy Sagristá, que s'acostava tant com podia a la Cleo, li digué a cau d'orella:

—¿Vol venir a la cova dels frares?—

—Anemhi!—li respongué la ballarina.

Avansaren abdós, peró prompte en *Papitu* y en Rebolledo'ls assoliren.

A redós d'un promontori van ovirar un estret camí, entre rocas granítica, ahont hi niavan cranchs y pops. Ab aygua a genoll els quatre varen seguir el viarany. L'aygua mimvava al aproparse la cova.

Mentres tant, al peu de la ermita, el vell don Joseph esdevingut llatinista per la gracia de la forma femenina, recitava'ls versos sublims de Lucreci:

Aeneadum genetrix, hominum divunque voluptas.
Alma Venus...

. . . .

A la dreta de la ermita, mirant al mar, sota una pineda, a redós dels raigs del sol, els excursionistas dinavan ab gran gatzara. L'abundor del vi's reflectía sobre'ls rostres encesos. La Cleo, mitj despullada, reya sense solta. A la fi caygué d'espatllas y quedá adormida. Don Joseph, en cos de camisa, s'ajassá, roncant, a son costat. En *Papitu*, barbotejant *couplets* francesos y mastegant un tros de cigarro, s'abrassá ab el tartaner. En Rebolledo fent tantinas buydá'l bot de vi sobre la Cleo, que no's despertá. Son rostre vermell rebia placévol el vi, que lliscava entre sos cabells, s'esmunyia per son coll satinat, tacant els blanchs vestits y la daurada grogor de la cotilla.

Aixís que'l tinent hagué buydat el bot, ab ayre satisfet, rompé un porró ple d'ayguardent contra una roca. Després va caure vora la Cleo y s'abrassá ab una de las sevas camas.

Quan els ermitans, a entrada de fosch, trobant extranya la tardansa dels senyors de Vallfonda, van baixar a la platja, s'horroritzaren devant d'aytal disbauxa. Y'ls héroes de la festa hagueren de passar la nit al ras, al peu de la ermita. A trench d'auba tornaren a Vallfonda. Peró'ls ermitans van escampar la noticia. A las dotze del matí tothóm sabia'l fet.

(Acabará.)

OBSERVACIONS SOBRE LA VIDA MODERNA (1)

Apuntes pera un llibre que no surtirá may

XXI y últim
A tall d'epílech

Video meliora, proboque deteriora sequor.

Aquesta sentencia tan depressiva pera la humanitat, que molt sovint veuréu estampada en llibres y diaris, es essencialment sofística. No recordo quin filosop la va enunciar. Lo cert es que s'accepta, si no com a justificant, com a excusa dels actes humans. *L'home es feble, y veyent el camí mellor, segueix el pitjor.* La mateixa iglesia, d'acort ab ella, perdona'ls pecats. Y no obstant, no solzament es sofística, sinó qu'es tonta. Examinemla per parts. *Veig lo mellor.* ¿Qué es lo mellor? Heusaquí'l problema. Lo mellor no es res. En absolut, lo mellor no existéix; ni tan sols la veritat absoluta existeix; sols n'hi há de relativas, sols relativament existeix lo mellor. Una veritat pera molts, pera tots, pot no esserho pera mi; lo mellor pera molts, pera tots, pot ésser lo pitjor pera mi. De manera qu'en tot cas, sols podriam acceptar la premisa modificada aixís: *Veig lo mellor en general*, es a dir, lo mellor teóricament, lo mellor pera la majoría. Examiném ara la se-

(1) Véginse'ls números 107, 108, 112, 113, 120, 126, 130, 131, 132, 133, 136, 152, 155, 183, 185, 186 y 187 de Joventut.

gona part: *peró segueixo lo pitjor.* Tampoch lo pitjor existeix en absolut; lo qu'es pitjor pera tots, pot ésser lo mellor pera mi. El rahonament — clar com l'aygua — es el mateix d'avans. De manera que la segona part també la tindriam de modificar aixis: *peró segueixo lo pitjor en general.* Y la sentencia queda transformada en lo segúent: *Veig lo mellor en general, peró segueixo lo pitjor en general.* Aixis transformada, pot acceptarse a ulls cluchs; peró la veritat axiomática enunciada pel filosop queda destruhida. No, no hi há ningú que, veyent lo mellor pera ell, segueixi lo pitjor pera ell. L'home pot tenir la serenitat suficient pera compendre que hi há camins genéricament mellors, peró sols un imbécil podrá seguirlos si comprén que pera ell aqueixos camins son els pitjors; y per aixó, ab tot y véureho en segueix uns altres que pera ell serán els mellors ab tot y reconeixe que pera'ls demés no ho son.

Il secreto di esser felice encara no l'ha trobat seriament ningú; y'l secret de lo mellor tampoch. En cambi, deixant de banda als imbécils, tots sabém en cada cas concret lo que'ns convé més, lo qu'es mellor pera nosaltres. Y'ns esforsém pera obtenirho sigui o no sigui bo pera'ls demés. No es que deixém lo bo per lo dolent, sinó que deixém lo bo pels altres y dolent pera nosaltres y'ns quedém ab lo bo pera nosaltres y dolent pera ells. De lo qual ne resulta que aquella sentencia, interpretada ab criteri individualista y racional, lluny de demostrar la feblesa humana, es signe evident de son esperit d'independencia, y de la virtualitat del instint humá que'ns porta, arribat el cas, a fer lo contrari de lo que fariam si'ns haguessim de regir pels preceptes y máximas dels monopolisadors de la veritat, de la bellesa, de la bondat, de la justicia, de la fe... etc.

Tot aixó es tan evident, que no necessita demostració.

Y no obstant, prácticament, s'abusa tant d'aquell aforisme y del'argumentació capciosa que'l fa bo, que no puch estarme d'insistir encara qu'en terreno menys abstracte.

Me concretaré a un sol cas; el més gráfich: Un escriptor exposa oralment o per escrit sas ideas al públich, a la humanitat en general o a un núcleu en particular. Suposém que sigui un sabi, desapassionat y altruista; es clar que al exposarlas ho fará generosament tenint en compte'l bé del conjunt, de la humanitat o dels núcleus, y no tractará de imposarlas com a bonas en absolut pera tothóm y en tots els casos. Donchs bé: las dugas objeccions—qu'en el fons son una sola—que se li fan, son las segúents: «Aquestas teorias son molt bonicas, peró prácticament son irrealisables.» «Vos mateix al trobarvos en contacte ab la realitat, obréu molt diferentment». Ab aixó n'hi há prou pera reduhir a pols tota l'obra d'un pensador! ¿Qué ha passat? Que aquell sabi no ha sigut comprés; que la multitut es estúpida. Ell no las donava pas com a mellors en absolut las sevas ideas, ni tan sols tractava de que sas teorias se portessin per tots e inmediatament a la práctica; ell sols las enunciava pera que quiscún las meditės, las sospesés y las acceptés si las creya bonas, prescindint de la realitat actual pera sols tenirne en compte un'altra de futura, prescindint de las exigencias de la vida material y de las diferentas circunstancias individuals. Res hi val, n'hi há prou ab que un papanatas qualsevol vos digui «bé si, peró aixó es utopia» o «ell pot dir lo que vulgui, peró prácticament ell mateix no fa lo que predica», pera que tota l'obra del pensador se'n vingui per terra; sense tenir en compte que si aquellas ideas s'acceptessin o al menys se discutissin en son verdader terreno, podrian fructificar y extendres, podrian — com a pesar de tot aixis succeheix encara que lentament—fer poch a poch una revolució moral que preparés el terreno pera un dia ferne una de radical y positiva.

Exemples:

Se vos predica l'amor lliure, y vos espantéu. Se vos demostra filosófica e históricament que la humanitat caminant envers sa perfecció tendeix a la desaparició del matrimoni y fins de la familia tal com avuy s'entenen, pera donar lloch a un amor més ample y espontani y a una solidaritat més universal, y cridéu tot seguit: «Bé, si; peró tu't casas, tu estimas a la teva mare y als teus fills». Imbécils! Si no se os diu pas que no os caséu y que no estiméu a la familia: lo que se os diu es qu' escoltéu las ideas y'l rahonament, que no os hi fixéu en qui las diu ni si son actualment viables, sinó que las meditéu, y si las trobéu, teóricament a[

menys, bonas, que las acceptéu y las propaguéu; qu'ellas farán son camí y quan hagin arrelat prou, ja ho veuréu si será fácil posarlas en práctica.

Se vos diu y se vos demostra filosófica e históricament que l'estat de irreligió es pera l'home l'estat perfecte, y contestéu: «Bé, sí; peró tu vas a missa.»

Se vos diu y se vos demostra que'l militarisme es una gran plaga social y una de las primeras causas del endarreriment dels pobles, y contestéu: «Bé, sí; peró tu saludas als militars.»

Se vos predica y demostra que la propietat vinculada es una injusticia, y contestéu: «Bé, sí; peró tu no donas pas lo que tens.»

Se vos díu que tot govern es tirania, tota autoritat despotisme y tota lley arbitrarietat, y contestéu: «Bé, sí; peró tu t'amparas ab las lleys, ab las autoritats y'ls governs.»

Y aixís per l'estil.

Jo recordo qu'en certa ocasió un amich meu d'ideas avensadas, va vestirse de frach per'assistir a un espectacle. Lo qual li va valer una carta anónima d'un llegidor seu, en que li deya poch més o menys lo següent: (1) «¿Cóm s'explica que vosté, demócrata radical y casi bé anarquista, que tant se preocupa de desterrar las convencions, se disfressi ab frach, corbata blanca y botas de xarol, en lloch d'anar vestit ab senzillesa? Obrant vosté aixís, ¿quín cas podrém ferne de las sevas prédicas?»

«Tonto—li hauría dit jo:—n'has de fer el cas que las prédicas en si mereixen. Si son bonas y t'agradan, accéptalas; si no déixalas; peró no t'hi fiquis en els actes particulars del autor, perque aquests poden obehir a circunstancias casuísticas que tu no tens dret a sospesar. Per exemple, al meu amich podia convenirli saber si tu eras o no un tonto, y sabent que't trobaria allí, volia posarte a proba. O bé volía conquistar a una xicota que sense frach no hauria pogut lograr, o bé va tenir el capritxo de disfressarse, o bé volia treure la roba a orejarse pera que no s'arnés, etc... Tot lo qual no té res que veure ab sas teorías sobre la indumentaria.»

Axió de que s'ha de predicar ab l'exemple es una gran aberració, es una de las tantas veritats vellas que s'acceptan sense sospesarlas. Será molt útil ferho si anéu a civilisar salvatjes, si voléu edificar a las ovellas d'una iglesia o si tractéu de convence als pobres d'esperit (vulgo llanuts), peró no té cap importancia si vos dirigíu a personas de mitjá criteri o solzament qu'estiguin exemptas de tota mena de fanátismes. Aquestas examinarán el valor de vostras ideas y de vostre rahonament, y ab axió'n tindrán prou. Els metjes ho saben per experiencia axió. Y, aixís, quan se las heuhen ab una criatura o ab un imbécil, pera ferli pendre una medicina li diuhen: «Mira, ¿veus? Jo també'n bech.» Y ho fan. En cambi pera'ls demés s'acontentan ab receptar.

Sí, es necessari acabar d'un cop ab aquesta ridícula preocupació, que fa més mal que pedra seca. La idea més generosa, el concepte més enlayrat, la veritat més potenta, las teorías més altruistas, troban pera obrirse pas, casi bé sempre, aqueix obstacle insuperable que sistemáticament hi oposan els tontos y'ls fanátichs. Desacreditant al autor o demostrant—ab bona o mala fe—que's contradíu, encara que sols sigui aparentment, se destruheix d'un cop tot un edifici moral qu'en sí mateix sería d'una resistencia extraordinaria.

Jo insisteixo sobre aquest punt perque crech qu'es d'importancia capitalíssima. Y perque veig, en aqueixa innoble manera de combatre, un atach directe a la individualitat dels escriptors, que deu ésser cosa sagrada. Jo crech que ningú té dret a imposar las sevas ideas més que ab la sola forsa de la rahó, peró crech també que ningú té dret a destruhirlas valentse de la mala fe.

(1) Com se compendrá, la carta era tan tonta, que sols ens va fer riure y ni tan sols l'ha conservada'l meu amich. Mes si ni l'autor ni la carta tenen importancia, el fet ne té molta, puig demostra que'l món dels pobres d'esperit es molt gran.

NOVAS

La tristament memorable data del 14 de setembre de 1714 ha sigut solemnisada enguany pel Catalanisme ab varias vetlladas necrológicas celebradas per diferentas entitats, com l'«Associació Catalanista del Poble Sech», l'«Aplech Catalanista», l'«Agrupació de Propaganda Catalanista», «L'Eura», «Catalunya y Avant», l'«Associació Popular Catalanista», el «Centre Autonomista Fivaller», el «Centre Catalanista Graciench», etc., etcétera, prenenthi part socis de las mateixas entitats y oradors d'altras societats de carácter autonomista tan fraternalment unidas ab nosaltres com «Catalunya Federal». Totas se vegeren concorregudas per extraordinaria concurrencia qu aplaudi'ls conceptes patriótichs, vibrants d'indignació, dels apóstols y'ls poetas del Catalanisme, que no descansan en sa justa propaganda, engroixida d'any en any per nous estols d'adeptes.

La causa de la nacionalitat catalana, que brega per la restauració de las llibertats perdudas en 1714, es avuy una causa ben viva. Las corrents modernas, l'esperit particularista més avensat, al servey de la causa de nostras tradicions y de nostra historia, fan que aquesta causa de justicia hagi també esdevingut causa de progrés, del que n'están més penetrats cada dia'l catalans conscients. Si algún cop aquesta causa sembla atuhida, novas vexacions del centre venen á despertarla y enrobustirla, com succehi ara fa dos anys, el mateix dia 11 de setembre, al ésser empresonats trenta dignes catalans per haver volgut honrar la memoria d'en Rafel de Casanova, mort pel bé de la patria.

Enguany els delegats del centre, ab criteri més clar que'l funest Socias, no han comés barrabassada semblant, donchs s'han guardat bé prou de fer cap mena de coacció als catalans que, ab permis o sense permis legal, han volgut honorar al fill benemérit de la patria. Aixis, quan una comissió de la entitat «La Reixa» aná a dipositar una corona de llorer a la estatua d'en Casanova, ja altres catalans entusiastas l'havian enramada sens haver sigut inquietats pels enemichs insidiosos de las causas grans. Més val aixis.

A l'«Agrupacio de Propaganda Catalanista», a la delegació de la «Lliga Regionalista de la Barceloneta», al «Orfeó Catalá», al «Colegi de Sant Jordi», a l'«Associació Catalanista del Poble Sech», al «Centre Catalunya» de Sant Martí de Provensals, y a la *Unió Catalanista*, hi onejaren tot el dia grans banderas barradas. La que's veya als balcons de la *Unió* era la de las donas catalanas, estant cubert son artistich remat ab grossas glassas negras. La gent s'aturava a admirarla, essent molts els que ab respecte's descubrian devant d'ella.

—

La *Unió Catalanista* segueix sa tasca de sana propaganda autonomista per tot Catalunya. Al *meeting* que ab gran entusiasme's celebrá a Guissona'l dia 8 del corrent, ha succehit el *meeting* de Castellar del Vallés, que tingué lloch el passat diumenge dia 13 y que resultá un acte grandiós. En ell feren us de la paraula'ls senyors següents: el president de la «Lliga Popular Catalanista de Castellar», que dirigi una afectuosa salutació a la *Unió* avans de cedir la presidencia a en Joseph M.ª Roca; el senyor Vergés, secretari de dita entitat, que ressenyá'ls trevalls realisats per la mateixa y explicá lo necessarias qu'eran a aquella població las tascas d'una societat semblant; el senyor Galcerán, qu'exposá'l sens fi d'agravis que del centre del Estat espanyol té rebuts Catalunya desde la mort de Jaume'l Desditxat, remarcant l'esperit lliberal y progressiu dels catalans; el senyor Gubern, en nom de la «Lliga de Catalunya», que feu gala d'un catalanisme radicalíssim exposant la confiansa que li inspira la vitalitat d'aquest poble individualista per excelencia; el senyor Marlet, en nom de la «Joventut Catalanista» de Sabadell, que analisá las Bases de Manresa, especialment la que tracta del servey voluntari; el senyor Bonhóm, en nom del «Centre Catalunya» de Sant Martí de Provensals, que's dolgué de que'ls obrers, en comptes d'unir sos esforsos als que trevallan per Catalunya, s'ajuntin ab els vividors de la politica enemichs de nostra terra, que'ls predican llibertats mentideras y tiránicas explotant sa bona fe y fomentant sa ignorancia; nostre company Trinitat Monegal, que combaté las *panaceas* universals de monarquía y república, llochs comuns de nostres politichs, fórmulas manadas retirar devant de las aspiracions lliberalíssimas que'l Catalanisme ha aportat y que la sociologia ajuda a suministrar al home modern, a pesar de las prédicas regressivas de republicans y socialistas, aferrats tots a la forma, a lo convencional, a lo tiránich y antihumá, com per exemple'l militarisme; el senyor Martí y Juliá, que probá lo eminentment democrátich y conforme a naturalesa qu'es el Catalanisme, comparant nostre programa ab els dels partits politichs que tant trevallan pera embrutir al poble; el senyor Folguera y Durán, qu'explicá y feu veure cóm el Catalanisme no es cap utopia y cóm es possible y necessari que triomfi dintre d'Espanya, com altres pobles han sapigut fer triomfar causas semblants en el si de poderosos estats europeus; y finalment el president de la *Unió Catalanista* senyor Roca, que al exposar ab tota enteresa y radicalisme l'esperit qu'anima a la *Unió*, digué qu'era precís mantenirlo sempre igual pera poder bastir sobre nostras Bases el casal de la nacionalitat catalana. Exhortá als fills de Castellar a que s'inspiressin en preclars exemples de patriotisme de sos antenats, y'ls

senyalá la obligació que tenen de defensar la llibertat de Catalunya.

Tots els oradors foren aplaudits, y alguns d'ells ovacionats en distintas ocasions per la gran gentada qu'havia assistit al *meeting* y que ab entusiasme comentava lo qu'en ell se digué. Creyém que aquest acte será, sense cap mena de dubte, altament profitós pera la causa catalanista en aquella comarca, ahont no trigará a granar la bona llevor sembrada.

—

La Junta Permanent, fentse ressó del desitj de molts de nostres companys, de que's fes un distintiu especial pera'ls adictes a la *Unió*, acordá temps endarrera la reproducció d'un model que fou presentat a la dita Junta, encarregantne una gran partida a una important casa de Nova-York.

Avuy podém anunciar que's troban ja en camí y's posarán a la venda a darrers del mes que som.

Dits distintius son una reproducció en miniatura de la hermosa bandera de la *Unió Catalanista*, en colors e imitant esmalt; son de forma circular llegintse al voltant «*Unió Catalanista*», y serán utilisables pera portar al trau del gech y com agulla de pit pera las senyoras, lo que fa creure que totas las que ompliren las llistas de suscripció pera fer present de la bandera a la *Unió*, n'adquirirán com a record de sa generosa ofrena.

El preu reduhit a que podrán expendres, fará segurament que's popularisi per tot Catalunya l'us de'aquest dintintiu.

—

Lo Camp de Tarragona, estimat company nostre de Catalanisme, ocupantse del *meeting* federal celebrat el dia 6 en dita ciutat, el calificá de *meeting de controversia* per la discrepancia de criteris que s'hi reflexá, sobre tot al tractarse de las relacions que deuhen o no deuhen existir entre federals y republicans unitaris.

En aquest punt *Lo Camp de Tarragona* fa'ls honors deguts a n'en Vallés y Ribot, com se pot veure pels paragrafs que transcrivim:

Lo patró que'n podríam dir unionista a *outrance*, mantingut pels senyors Esteve, Ferrando, Anglés (1) y algún altre, y concretat ab la frase d'en Vallés y Ribot (2) al dir *que'ls federals anirán ab los demés republicans encara que aquests no'ls vulguin*, no's compaginava pas ab los encertats atachs qu'en Rovira, Salvatella (3), Juli y Gironella, dirigiren als republicans unitaris, tant en lo que's relaciona ab la insensata conducta dels darrers quan las guerras colonials, com en lo que's refereix a l'actual moviment revolucionari sense direcció ni finalitat práctica, que preconisan los Lerroux, Blasco Ibáñez y demés comparsas del republicanisme espanyol.

En los primers s'hi ovirá un decidit propósit d'anteposar la República, la qüestió de forma, a totas las demés qüestions, obehint probablement a las indicacions rebudas del Centre, com ho fan pensar los elogis que alguns d'ells dirigiren a n'en Salmerón, tan enemich ara y sempre del sistema federatíu y tan enamorat del centralisme absorbent y despótich. En cambi, en el segón grupo d'oradors s'hi manifestá una fonda convicció autonomista, professada ab sinceritat (1) y proclamada ab valentía que no bastaren a deturar en alguns moments los avisos y recomanacions de la presidencia, *assustada tal volta de que las notas radicals dadas en aquest sentit fossin las més aplaudidas per la concurrencia.*

Per aixó resultá difícil, casi impossible, la tasca de resumir que s'imposá en Vallés y Ribot, y per aixó també pocas vegadas haurá estat més insegur y poch felís lo diputat federal per Barcelona. Fou lo seu discurs un seguit balanseig: elogiá a Salmerón, fuhetejá als governs centralistas, afalagá als republicans unitaris ab frases tan humiliants com las que avans hem citat, proclamá la diferencia de rassas que conviuhen dintre del Estat espanyol... pera acabar dihent que s'ha d'anar a las eleccions municipals procurant la major armonía entre tots los republicans.

Difícil será que aquesta armonía's consegueixi si's celebran gayres *meetings* com lo del passat diumenge, en lo que tan palesa mostra's doná de la fonda divergencia que regna en lo sí del partit federal catalá, si bé, parlant ab franquesa, la esmentada divergencia es més ficticia que real, puig la massa — al menys aquí — se demostra cada día més convensudament utonomista.

Ab lo qual proba, aquella *massa*, que va deixant d'ésserho, y que dels comparsas esmentats, Lerroux, Blasco Ibáñez, etc., no'n fa més cas del que's mereixen; com tampoch deurá ferne del senyor Vallés y Ribot, que'l titul de comparsa se'l té guanyat en politica tan a pols com qualsevol atleta de circo.

—

Tenim en nostras ayguas la esquadra inglesa del Mediterrá.

Devant de la robustesa fisica de sos tripulants, devant del poder moral y material que representan aquells formidables aparells de guerra, la gent queda bocabadada d'admiració, las autoritats els obsequian ab festas y excursions, y'ls inglesos brindan per Espanya, y'ls espanyols per Inglaterra. Ens apar veure de brasset per un moment un andalús y un espartá.

Lo trist es que aqueixa gran Inglaterra, quina organisació politica es exemplar, donchs a ella deu son gran poderiu, hagi de tenir encara, y tingui cada dia més, son apoyo en la forsa, y que, nació colonisadora per excelencia, sigui també estat absorbent de pobles y rassas que comptan ab historia y personalitat étnica ben definidas. També Inglaterra s'apoya en vellas convencions e injusticias: peró creu en la lley del fort y la practica, y en aixó es lógica.

(1) Se comprén, perque als unitaris deu l'Anglés l'ésser diputat.

(2) Idem, idem.

(3) Era ahir qu'en Salvatella no refusava la unió ab els unitaris, y será demá que hi tornará. La qüestió es fer la balansa ab en Vallés quan convingui.

(1) ¿Per tots o sols per alguns?

Quin contrast veure'ls tripulants de sas esquadras, tots voluntaris, ben menjats, ben tractats, respirant salut y bonhomía, y veure els nostres tristos soldats, subjectes al servey per la lley de la fam, esgroguehits, y, si han anat a la guerra, *acreedors* del estat enemich del individuu! Uns ab cara de captayre, altres ab cara de pinxo barato...

Per aixó no hi há'l servey voluntari a Espanya. ¿Qui'l servirá a un estat qu'exigeix la sanch de sos súbdits y ni las caixaladas els sab pagar com cal? Sols els ganduls, els inútils, els que buscan la perduda: en una paraula, el rebutj.

Y per aixó'ls catalans volém formar un poble digne, y fort, y que ab el rebutj may s'hi hagi de confondre.

Si'ls inglesos han comparat nostra ciutat ab altras del litoral espanyol, ja haurán pogut adonarse de que hi há un xich de diferencia.

—

El centre catalanista republicá «Nova Cathalonia» ha endressat als catalans un manifest que'ns sembla en tots sentits notable, y que reproduhim en sa major part sentint no disposar d'espay pera publicarlo sencer com desitjariam, ben segurs d'agradar a nostres llegidors, que, de totas maneras, veurán ab gust els següents paragrafs del dit document:

. . . .

Som *catalanistas* y som *republicans.*

Som catalanistas perque catalana es la sanch de las nostras venas y ella'ns dona potentíssims anhels de llibertat, de tota la llibertat pera'ls homes y pera'ls pobles que tan sols pot gaudirse dintre una perfecta y armónica autonomía individual y col-lectiva; som catalanistas perque sentím en nosaltres la positiva existencia de la nacionalitat catalana y desitjém lo reconeixement ben manifest y general del seu dret a la vida; rebutjém de sobre d'ella tota tiranía, aixís com no volém extendre son domini envers altres pobles y altras rassas, com no sigui'l de la exemplaritat de sa major altesa moral.

Som republicans perque es aquesta forma de govern propia dels pobles lliures, única compatible ab la autonomía, única que la garanteix, posant a individuus y a col-lectivitats a cubert dels abusos d'una sobiranía falsament delegada; som republicans perque'l sentiment de la dignitat humana nos refusa'l reconeixement de qualsevulga poder que no tinga sas arrels en nostre propi dret y deixi d'ésser un expandiment de nostra mateixa personalitat.

Mes, dintre del catalanisme, trevallarém pera que la nació catalana, al organisarse autonómicament, esborri de las Bases de Manresa tot quant pugui ésser un obstacle pera l'exercici de la llibertat. Aixís, en l'ordre religiós volém que un respecte sagrat vetlli sobre las conciencias, deslliurantlas de tota opressió, sigui del color que's vulgui, per medi de la natural y digníssima separació de la Iglesia y del Estat. Respecte al dret del sufragi hem d'esforsarnos pera qne, reconeixent los distints ordres de l'autonomía individual y col-lectiva, tinguin sa deguda manifestació y exercici en un sistema mixte de sufragi universal y col lectíu, a fi de que tota mena d'interessos vinguin fermament garantits en cada un dels organismes llegislatius y administratius de la nacionalitat catalana. Qualsevol sistema exclusivista deixa desatés algún ordre de la vida humana, y ja es ben sabut que lo que s'allunya de la realitat, fereix alguna forma del dret y es origen d'indubtables y llógicas pertorbacions socials.

Després d'exposar nostras arreladas conviccions autonomistas, ¿haurém d'afegir que dintre la forma de govern republicana no podém acceptar ni compendre altra organisació que la puntualisada pel venerable apóstol del federalisme D. Francisco Pi y Margall? No ens caldrá pas ferho, perque l'autonomía y la federació no son possibles una sense l'altra; no ho farém tampoch, perque en lo poble catalá no hi sabém trobar conviccions republicanas que no portin un abundós llevat federalista, malgrat las desviacions momentánias del esperit públich y'ls moviments convulsionaris determinats per apóstols de ben dubtosos ideals. Aymants dels nostres drets y dels drets de Catalunya, no podém anar de costat ab qui, mogut d'un afany uniformista, comensa per negarlos y'ns posa devant dels ulls la trista visió d'una república montada sobre'l patró de las vellas monarquías, tan absorbent, tan autocrática y tan illógica com ellas mateixas, de las quals únicament ha de diferenciarse per la desvinculació del poder suprém, mes no pel veritable concepte del dret ni pel cambi radicalíssim y fondo del rodatje polítich y administratiu; gelosos de la nostra dignitat, ni podém acceptar una república vinguda de *real ordre,* ni portada sobre las puntas de las bayonetas, mellors pera reforsar los grillons de tota mena d'esclavatjes que pera la glorificació de la llibertat humana; conseqüents fermíssims en nostras conviccions, hem d'allunyarnos ab fástich de tothóm que, teórica o prácticament y ab qualsevol excusa, deixi de banda'ls principis inconmovibles del autonomisme y de la federació.

. . . .

A la *lluyta pera la existencia,* fórmula sens entranyas de la moderna economía, hem d'oposarhi resoltament l'universal *dret a la vida* que porta com a complement en lo sí de la humanitat lo suprém *dever* de vetllar pera que tota existencia humana trobi son més ample desenrotllo.

En nom de las víctimas sens nombre que causan los trusts y'ls agabelladors, y demés brutalitats del capitalisme, exigirém l'estricte cumpliment d'aquest dever social; en nom dels febles y dels humils, aixecarém nostra ferma protesta, abominant de las variadíssimas formas de la explotació humana.

Mes, com que las obras negativas de la rancunia no son sólidas y de durada, en lloch d'empényer als febles pel camí de la desesperació, los ajudarém en la tasca del seu deslliurament d'un modo práctich, positíu y atemperat a justicia: per son propi esfors, per obra de son propi trevall, digna y hermosa.

. . . .

Que vagi l'obrer a la conquesta de la propietat, trevallant pera ell mateix y juntant federativament sos esforsos autonómichs, pera fer més extensa y més intensa la seva acció; que no demani ni exigeixi als altres lo que té a las sevas mans, lo que dretament y d'un modo honrosíssim pot portarlo al cumpliment de sas aspiracions d'home perfectament lliure. Las *cooperativas de consúm* y *de producció* farán entrar al proletariat en possessió plena dels fruyts del trevall y de las eynas y medis de realisarlo, com ho proban d'un modo admirable los resultats que la classe obrera d'Inglaterra ha obtingut y que tan grandiosos horitzons están obrint pera un jorn molt proper.

Autonomía de la vida humana *federació* de vidas autonómicas y lliures: aquesta ha d'esser la fórmula de las societats futuras.

—

Forem invitats el passat dilluns a la inauguració de la *Maison Dorée*, restaurant que a la plassa de Catalunya han obert els germans Pompidor, en qual decoració hi han colaborat els artistas senyors Vancells, Urgell (fill), Rius, Gual, Riquer y Ferrater. Ens satisferen els plafons d'en Riquer y'ls d'en Ferrater per lo fresch de la entonació, el d'en Gual, que té una forsa de color, un ambient y un ayre especials, y'ls de l'Urgell (fill) que mostran la frescor y la gracia dels Wateau, adaptats a la nostra manera de sentir, es a dir, més abocetats y més impressionistas.

La illuminació está ben entesa, encara que un xich pálida de tons.

L'estil general es Lluis XV, tal volta més propi de *boudoirs* que de restaurants, als que tant els hi escáu l'estil *flamench del Renaixement*, o bé Renaixement de qualsevulga nació: época en que's doná a l'alimentació la deguda importancia. ressucitantse l'antiguitat pagana y reaccionant la Vida contra'ls dejunis y la mala alimentació dels cristians. Aixis veyém que'ls grans restaurants d'Europa son d'aquest estil. Peró això no vol dir que'l que han obert aquí'ls senyors Pompidor no estigui bé.

L'arquitecte director de las obras ha sigut don August Font, que tant havia acreditat ja son bon gust en obras anteriors.

El *lunch* d'inauguració fou espléndit. El *champagne* fou bo y servit en abundancia. Els *fiambres* estavan molt ben fets, y'ls cuyners mereixen ésser felicitats.

—

No tot han d'ésser festas de senyors cursis las que al estiu se celebran pels hermosos y tipichs pobles de Catalunya *afavorits* per colonia estiuhenca... o *veraniega*, com vulguin. Enguany la festa major de Viladrau ha sigut ennoblida ab una bella nota artistica, y aquella colonia estiuhenca s'ha honorat a si mateixa al rendir culte al art en el temple que al art mellor li escáu, o sia en plena naturalesa.

En mitj d'un bosch centenari, propietat de don Ramón Bofill que'l cedí gustosissim, tenint per fons las crestas del Montseny y per llum la del sol que's filtrava per las clarianas, el «Teatre Intim» que dirigeix en Gual ha interpretat, entre flayres boscanas y canturias d'aucells, la inmortal tragedia de Goethe *Ifigenia a Taurida*, traduhida al catalá y ja representada anys endarrera en els jardins del laberinte del marqués d'Alfarrás.

L'efecte estétich en aquell bellissim escenari de las Guillerias ha sigut superb, quedant captivats tots els que dels encontorns de Viladrau y de Barcelona hi havian acudit cercant emocions d'art ben puras. La interpretació ha resultat excelent, havent sigut molt aplaudit el primer actor senyor Giménez, que tant de bé ha fet al «Teatre Intim» no negantli may son desinteressat concurs ab tot y ésser el senyor Giménez actor de professió. Els demés, o sian la senyoreta Cazorla, en Gual, en Puiggarí y nostre company Pujol, foren també aplaudidissims.

Sembla que pera l'estiu proxim se preparan a Viladrau importants espectacles artistichs d'índole semblant. Ho celebrariam per lo molt qu'ells contribuheixen a la educació del sentiment popular.

—

En la conferencia donada'l 10 del corrent a «Catalunya Federal», el senyor Rovira y Virgili combaté l'actual agitació republicana unitaria, ab sos baladreigs y efectismes fomentats també pels falsos federals. De la interessant disertació del senyor Rovira's deduheix que aqueixa agitació s'extingirá aviat, ensemps qu'arrelarán més cada dia las doctrinas autonomistas en nostre poble.

—

Publicacions rebudas:

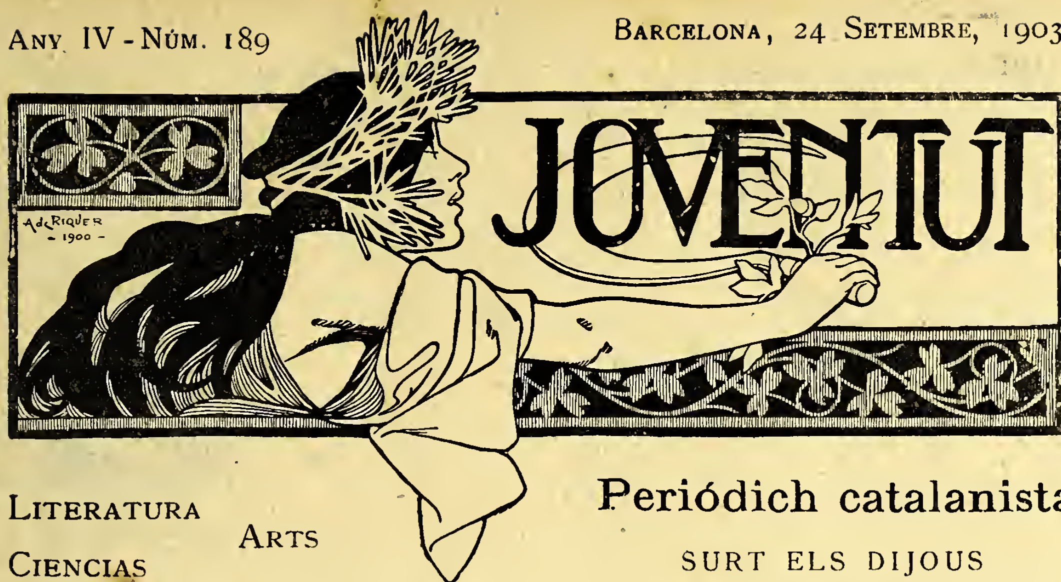
L'Escanya-pobres, estudi d'una passió per Narcis Oller. La «Biblioteca Popular de «L'Avenç», que tan bons serveys ve fent a la pública cultura al donar a llum, en condicions ben económicas y atrayentas, las mellors obras de nostre renaixement literari y diversas traduccions del extranger, ha publicat la tercera edició de la exquisida noveleta *L'Escanya-pobres*, una de las primeras qu'escrigué en Narcis Oller, y tal volta la més perfecta, ja que no la de més volada de quantas han eixit de sa reputada ploma. En molts passatjes d'aquesta obra hi té l'Oller tochs de mestre, encara que l'ánima artistica, la intensitat del temperament, no'ls mostri aquí l'autor en major ni en menor grau qu'en la majoria de sas obras realistas. S'ha de remarcar la justesa ab que l'Oller conreuhá aquest género en la novela catalana en uns temps en qu'eran molts menys qu'ara els qu'en catalá escrivian. Més que com a psicólech, com a narrador, páginas escrigué l'Oller en *L'Escanya-pobres* que no'ns estariam de compararlas ab altras d'en Pin y Soler, en Vilanova, en Pons y Massaveu, y, més modernament d'en Ruyra, en Victor Catalá, en Massó y Torrent y en Pous y Pagés. Aquesta obra forma'l volúm onzé de dita biblioteca, que's ven com tots a 50 céntims.

Cosas del avi, poesias humoristicas per L'Avi Riera. Pertanyen al género lleuger, desprovehit per complert de tota condició literaria, y resultan moltas d'ellas veritables estirabots, essent encertadas algunas voltas las notas cómica y agre-dolsa, per las pocas pretensions y la ingenuitat ab que las tracta l'autor, qui ja reconeix la falta d'altras qualitats en el prólech de sa obreta. Preu d'aquesta, 2 rals.

Fidel Giró, impressor.— Carrer de Valencia, 233

ANY IV - NÚM. 189

BARCELONA, 24 SETEMBRE, 1903

LITERATURA
ARTS
CIENCIAS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . . . 20 CÉNTIMS.
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . 40 »
» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

FOLLETI:

EL MONUMENT A RENAN

El dia 13 va inaugurarse a Tréguier (Bretanya) un monument a la memoria del gran pensador Ernest Renan, qu'era fill d'aquell lloch. Representa al dit filosop assentat y meditatiu, y darrera seu s'alsa majestuosa la figura de la Palas Atenea arborant un llorer, com pera coronarlo. Es una alegoria alusiva a la *Oració sobre l'Acrópolis d'Atenas*, una de las páginas més sentidas y més brillants que may s'hagin escrit.

A pesar d'haver assistit al acte de la inauguració personatjes de tanta valua com Anatole France, y sobre tot com el gran Berthelot, el creador de la sintesis quimica, amich de joventut del gran filosop exageta; a pesar de que aquest monument, a un home qu'estava per sobre dels partits y que sempre va predicar la tolerancia, devia ésser signe de pau y de concordia, va ésser tot lo contrari. Els católichs van protestar fent agressions tumultuarias, y'ls republicans jacobins dant crits y empentas.

El govern francés sapigué mantenir l'ordre. En Renan, presentat pels clericals y pels anticlericals, es sols el que va atacar la divinitat de Jesúcrist. Y no obstant, ab sa obra sobre Jesús el fa admirable. «Es l'ultim y'l més gran dels panegiristas cristians», va dir un sabi alemany: y va tenir rahó. Renan no sols fou un exageta del Cristianisme, sinó que també ho fou del Judaisme. La seva *Historia del poble d'Israel* es un monument admirable. Y ademés era un gran filosop, un escriptor artista y un esperit humanitari y religiós ensemps. Sa personalitat resulta tan gran, que no cab en els estrets limits d'una nació ni d'una rassa. Es una de las glorias del planeta.

Renan y Berthelot han sigut dos genis que desde joves l'un ha completat al altre. En Renan va inspirar l'afició de las lletras, de la filosofia, de las generalisacions a en Berthelot; y aquest el coneixement de la Natu-

ralesa, la organisació y lleys del Univers a en Renan. Sense'l gran quimich, en Renan no hauria sigut pas el filosop que va ésser, y sense en Renan, ben segur qu'en Berthelot no s'hauria pas remontat a la sintesis química. Quin cas més maravellós! Dos genis completantse.

En Renan haurá sigut l'escriptor qu'haurá contribuhit més a formar el carácter tolerant dels homes del sigle xx, enaltint el fenomen de conciencia y sentant que'l sentiment verament religiós ha d'ésser aquest fenomen sublimat per l'altruisme. Aixís ha fet extensiu un sentiment qu'estava tancat dintre de formas litúrgicas a tota la Humanitat que sent y pensa, separant el fetichisme de la més sublim manifestació del intelecte.

Una de las qualitats més grans d'aquest gran home era'l no voler fer prossélits. «El prosselitisme—deya ell—es propi de semitas, que's creuhen sempre en possessió de la veritat absoluta y per això no progressan.»

Y efectivament es aixís. El que creu que ja ho sab tot, tot lo que de cert se pot saber, vol en conseqüencia fer que'ls altres opinin lo mateix, imposantlos un motllo al cervell, y obligantlos a marxar igual que moltons pel camí de lo qu'ell creu qu'es la salvació. Y res més antihumá. Aquest igualitarisme es judaich, es oriental, més no Ari. Els Aris (Grechs, Llatins, Germans, Anglesaxons, etc.) ensenyan, difundeixen lo relatiu y volen que cadascú's fassi la seva opinió, que cadascú pensi per compte propi, y senti de conformitat ab el seu organisme. Llibertat, individualitat potenta y diferenciada: tal es la seva tendencia. Res d'igualtat ni d'imposicions uniformes, ja sian dogmas religiosos, polítichs, socials, etc. Fa molt bé a la Vida y al Progrés un petit gra d'escepticisme alegre. El pensar que lo que pensém pot no ésser cert, y qu'en tot cas, per encertat que sia, no té ni de molt tota la certitut possible, y que lo únich cert es que cal viure y viure bé, y fer viure bé als altres, es base d'alt humanitarisme.

Alashoras s'es tolerant. Y'l món apareix com un espectacle artistich, y's comprén tot, y's respecta tot, tot lo que no ataca la expansió de la Vida.

Y en Renán explicava, en ell, aquesta tendencia sana qu'ha sugerit al sigle xx, pels seus atavismes. Al idealisme bretó d'uns avis, s'ajuntava la rialla vital d'uns altres que eran gascons y llenguadocians de naixensa.

L'espay ens manca per'acabar de dar una idea d'aquest geni. Lo que si dirém pera termenar, es que més qu'en el bronze de la seva estatua, quedará perpetuat en la manera d'ésser qu'ell haurá sugerit, no sols a la generació actual, sinó a totas las que venen.

S'HA PERDUT UN NOY...

—Tu, María, ¿qué ha cridat el nunci?—preguntá la Ció, desde'l portal ahont seya engrunant una faldada de pésols, a una vehina que tornava de la Plasseta, ahont havia fet una crida'l pregoner del poble.

—Que s'ha perdut un noy.

—¿D'ahónt?

—Del Llogaret, el petit de cal Servent.

—¿Que portava dol y tenia com uns cinch anys?

—Justa!

—Si no'n conech d'altre! Boy cada día'l veya passar per aqui ab dos més, quan sortia d'estudi.

—Donchs tota la nit que'l buscan. Ahir, veyent que's feya fosch y'l noy no tornava, s'arribá son pare a preguntar per ell a casa d'un xicot que va al mateix estudi, y al dirli aquest que'l seu a la tarda havía fet campana y que al tornar l'havían trobat plorant per la carretera, sense que'ls hagués volgut seguir, se las emprén fins al poble, y ni troba'l noy, ni ningú que ni sápiga donar rahó. Pots contar quin desespero sa mare!

—Qué li deu haver passat, pobret!

—Vesho a saber. Quatre homes del Llogaret, a més de son pare, cerca que cerca tota la santa nit sense trobarlo, y per'xó aquest matí n'han donat part al jutje de pau, que fará surtir el somatent.

—¿Y ningú'l va veure enlloch?

—Ningú, llevat d'un pastor que díu que

va trobar un xicot, que potser seria ell, sota d'una olivera del Torrent del Salze, prop del pont.,.

—¿Y si se'l hagués menjat una bestiota?

—No ho creguis; fos al cor del hivern encara, que devegadas s'ha vist algún llopot...

—Potser ha caygut a un pou...

—No n'hi há cap per aquells encontorns, y la bassa del Mas Roig, hont s'hi recull l'aygua de la carretera, avuy, a primera hora, ja l'han regirada tota.

—Per mi l'han robat uns gitanos o alguns d'aquests que van pel món fent las forsas. No'n pot ser d'altra.

—Es clar; que si no, ab las passas que s'han fet, viu o mort l'haurian trobat... Es un cas molt trist. Jo, al de casa, li diré que desde demá's prengui'l recapte al dematí, que jo no estich perque la mosseta li porti més el dinar al tros.

—Trobo que farás bé, noya.—

Veyent que la tenian tan armada, s'hi atansá, tot fent mitja, una dona que vivia a l'altra part de carrer, devant per devant.

—¿Que parlavan del noy que s'ha perdut?

—Sí, filla, sí. Quina desgracia!

—Jo desd'ahir al vespre qu'ho sabia—afegí la vehina.—M'ho va dir l'home al tornar d'aquella vinya que mena tocant al Llogaret. Sa mare, aquella cridayre'n té la culpa.

—¿Sa mare?—preguntaren al mateix temps, admiradas y mortas de curiositat la Ció y la María.

—Sí, sa mare. Prou que se'n pica'l cap. Diuhen qu'ahir semblava boja. Al dematí li va donar dugas pessetas pera pagar la mesada d'estudi, ben lligadas ab un nus del mocador, y, al ésser a la carretera, al bordegás se li acut mirarlas; li cauhen y'n pert una. Al mitj dia, a casa seva, ja va estar melindrós tot el dinar, y al preguntarli: «Noy, ¿que te'n passa alguna, que no estás bo, que t'ha renyat el mestre?»... sempre va dir que no, que no tenia res. Al ésser fora son pare, al punt de baixar a estudi, ho va contar tot a sa mare. ¿Ne voléu de crits y plantofadas? Y li va dir aixís—tot plorant ella ho explica:—«Vesten, vesten, y si no trobas la pesseta, no tornis, ¿ho sents?, no tornis, que ton pare't matará!...»

—Ay la gran no sé qué'm digui!—exclamá la María.

—Veurás, dona,—replicá la Ció—pera un pobre es molt una pesseta; y tots quan renyém a la canalla els hi dihém, pera ferlos creure, lo que més lluny está dels nostres intents...

—Y'l noy—seguí explicant la vehina—com que no va trobar la pesseta, de cap de las passadas va voler tornar a casa seva, per molt que hi maldá pera darli entenent aquell vell que baixa la llet del Mas Roig, que a entrada de fosch el va trobar per la carretera.—

. . . .

Repetintse semblants conversas per tots els indrets del poble, van escamparhi com una boyra de tristesa. Despertaren en tots els enteniments, adquirint verosimilitut, las rondallas grisas de noyets perduts en las soletats de boscams misteriosos voltats de perills; y l'interés que'l cas oferia dins la monótona vida del poblet, y la compassió que'l noy esgarriat inspirava, feren que, al passar el fet de boca en boca, s'enfosquissin els tons de la descripció y esdevinguessin cada vegada més planyívols els comentaris.

Y per uns quants dias, baix la penosa impressió del noy perdut—que trobaren la nit següent adormidet dins la barraca d'una vinya—no s'allunyá la maynada dels carrers del poble, deixant tranquils els nius, las anguilas del Pélach, las fruytas de las hortas, el buscat pa-de-llop o las cireras d'arbós. Y'ls pares, també per uns quants dias, no gayres, no seguiren la mala costúm de renyar als fills, per un tres y no res, ab amenassas que'ls esparveran.

G. VILANOVA

MITJDIA

El rellotje de sol marca las dotze.
La plana caldejada y xafogosa
s'emboyra ab una calda ensopidora,
el sol cau aplomat sobre la terra,
dels arbres no's belluga ni una branca,
las ayguas remorejan fent llur vía,
y l'au cerca frescor prop la riera,
y per la sorra's frega, revolcantshi.
El gos cerca l'ombríu, y s'hi ajassa,
la virám per la palla s'entafura..
Y a fora y dins del mas s'hi estén la mandra...
El rellotje de sol marca las dotze.

LLUÍS MANAU Y AVELLANET

UNIÓ CATALANISTA

Junta Permanent

Circular.

Lo prop-vinent novembre tindrán lloch las eleccions municipals. Si bé en lo mes de janer d'enguany, cumplint la missió que'ns está confiada per la Unió Catalanista, recordarem a las entitats adheridas los acorts que respecte a lluytas electorals foren presos per l'Assamblea de Reus (1893) y ratificats y aclarits en la de Tarrassa (1901), creyém convenient insistir en los que fan referencia a la elecció de regidors pera que si'ls catalanistas d'algún districte electoral pretenguessin en us de son perfecte dret pendre part a la lluyta, no pugan alegar ignorancia de las reglas a que deuhen subjectar extrictament la seva conducta.

Assamblea de Reus

Eleccions municipals.—En tots los municipis se proposarán y defensarán candidaturas purament administrativas que representin las forsas vivas del país, essent compostas per las personas més significadas y acreditadas en la propietat, la inteligencia y'l trevall, allunyant en absolut de l'administració municipal als que no tinguin més mérits que'ls serveys fets a sos partits.

Las candidaturas serán formadas en las poblacions en que hi hagi una o varias Associacions catalanistas, per lo president o presidents de las mateixas y pels delegats de la Unió en la localitat, convocats per lo president de la Societat si sols n'hi há una o'l president de la Societat més antiga dintre de la Unió si n'hi há varias; en las altras serán proposadas pels delegats de la Unió o pels qu'especialment se nombrin per la Junta Permanent, associantse en comité ab las personas més importants de la població que sían conegudas per son amor a la terra catalana y per son afecte al sistema d'elecció per classes.

Assamblea de Tarrassa

Eleccions municipals y provincials.—Per la especial funció que realisa'l municipi en la vida social y per lo carácter solzament administratíu de las Diputacions Provincials, y considerant que'l Catalanisme té com a fí principalissim la normalisació de la personalitat catalana, l'Assamblea acorda ratificarse per complert en las conclusions de la de Reus que's refereixen a las eleccions per ajuntaments, las que regirán també pera las eleccions provincials.

L'Assamblea recomana que tant las entitats adheridas a la Unió com los delegats que concorrin a las eleccions municipals y provincials ho comuniquin a la Junta Permanent notificantli després lo resultat.

Observant, donchs, lo estatuhit, los candidats a regidors de qualsevulga població de Catalunya que no sían degudament designats segons prescriuhen los anteriors acorts, no poden ésser reconeguts com a tals candidats per los elements que constituheixen la Unió Catalanista.

Lo que vos comuniquém pera vostre coneixement.

Visquéu molts anys.

Barcelona, 15 de setembre de 1903.—Per acort de la Junta Permanent.—Lo President, *Joseph M.ª Roca.* —Lo Secretari, *Manel Rocamora.*

EN LLUCH DE LA CALMA

Ab las mans a la butxaca y la pipota als morros, el Jan guaytava malhumorat cóm el Lluch aparellava'l carro que de costúm surtia de vila a mitja tarda del dimars. Prou l'hauria ajudat, mes encara qu'hagués sabut cóm ferho, l'ésser tan groixut y'l tenir tanta panxa li privava d'esforsarse gens ni mica; y—tonto d'ell!—aquell matí mateix havia donat els despidos a n'en Xeixa, el mosso de quadra, sense recordarse de que'l seu germá tindria de fer tot sol la cárrega del vehicul.

—Veyám, veyám quán estarás!...—rondiná l'hereu al veure que'l dia avensava y'l germá poch cabal ne feya.

En Lluch de la Calma (per quin sobrenóm era conegut) sense dir mot, prosseguí'l seu trevall.

El *Galante* comensá a mostrarse inquiet; com si arranqués, doná una estrebada que las rodas patinaren un bon tros. En Lluch saltá del carro, agarrá la vara de las xurriacas y comensá a burxarlo com si volgués remóureli las tripas...

—Bestia! ¿que'l vols matar?—cridá en Jan al veure la brutalitat d'en Lluch, tot amansint el dolor al *Galante* que's queixava de mitj dia d'estaqueta.

En lluch penjá las xurriacas mossegantse'ls llabis, y clogué la boca als crits del hereu. Poch cabal n'hi feya. L'hereu sí qu'era un esbirro, tractantlo ab pitjor cruhesa y severitat que no pas ell al *Galante*. Comensava a estarne tip de tanta cridoria y malas paraulas. Sinó qu'ell callava y feya'l fet: ja vindría l'hora d'esbravarse.

—Xo, *Galante!* — cridá en Lluch fent el darrer lligat a la bossa del carro.

Entrá a la casa, pera sortir als pochs moments ab la brusa tirada al coll y portant el galló d'aygua, que de primer antuvi'l *Galante* esquivá no donantse per entés. En Lluch li apropá de nou l'aygua obligantlo a beure, donchs fins que s'escaurian al Hostal de Romella, que sempre fora mitja nit, no podrian de nou ab tot descans fer beguda l'animal y ell.

Deixá'l galló al portal, feu petar las xurriacas, el *Galante* comensá a caminar y'l carro rodolá carrer avall per'assolir de dret la carretera.

—Lluch, no t'oblidis res...—

En Lluch sense tornarli resposta seguí darrera'l carro, lligantse bé la faixa. Feya de bon manar ab las mans a la butxaca!

—Ey! Fins a la tornada!—li cridá al extrém de la vila'l ferrer, qu'ajustava lás portas donant per llest el trevall del dia.

—Fins a la tornada.—

Quan fou a la carretera, la pressa que portava'l *Galante* s'encalmá: venia un xich de costa y s'esdernagava massa. Las rodas del carro ja no feren tanta polsaguera; sols l'animal, aviciat ab son caminar, pareixia que s'entretingués ab el tou de pols.

Al acabar el terme, en Lluch, agarrant per la brida al *Galante*, preparà'l pas del pont. No era qüestió de fiarsen. El riu passava ple ab senyals d'eixir de mare a causa dels ayguats de montanya, era al capvespre, y no hauria sigut la primera vegada d'encabritarse un animal esverat pel fresseig de l'aygua que sense fre rebotia contra'ls pilans del pont.

—Lluch! Lluch!...—

En Lluch al sentir que'l cridavan aturá'l cavall ans d'entrar al pont, y son esguart furejá entre la fosca qui venia darrera seu corrent per'aconseguirlo. Ovirá un home, peró confosament.

—Ola, Xeixa!—exclamá després, al reconéixel.

—Tinch de parlarte—respongué l'antich mosso del hereu, qu'ab prou feynas podía respirar, cansat de corre.

—¿A mi?—murmurá extranyat en Lluch.—Veurás, passém el pont, fem via, l'hereu desde la porxada guayta fins que'ns pert de vista.

—Jo't fum! No hi lluca pas ab tanta fosca! ¿No veus qu'has tardejat tant?

—So carregat tot sol el carro, noy.

—¿Y ell?

—Ell... mirantsho!—

Passaren el pont, y a l'altra vora comensaren a creuhar la fajeda. Al ésser al bell mitj del bosch, al fontinyol, estacá'l *Galante* y'l carro; repenjantse al bras, va treure del butxacó la pipa y calá foch ab l'esca.

—Digas, noy.

—¿Ja sabs la del matí?

—De cert que no'n sé ni un borrall.

—Qu'extrany!

—Extrany... extrany... ¿Que no ho sabs lo cru que's porta ab mi?... Perque es l'amo dels horts y del carro sembla qui sab!... Soch un trist servent... pitjor!... Reira!...

—Ens hem trabat de paraulas, poca cosa, ¿sabs?

—¿T'ha despedit?

—M'ha enjegat... Enfilantnos com una carbassera... Peró vull venjarme!

—Ay, Xeixa! Poch sabs ab qui tractas.

—Més que qui va parirlo! T'haig de parlar.

—¿A mi?

—Vaja, qu'ets massa gran perque no hi lluquis...

—¿A qui ho dius, Xeixa?...—preguntá'l carreter, no capint las paraulas del mosso.

—¿Quánts dias passas a ciutat?

—Tres de cada setmana—respongué, no sabent a qué treya cap la pregunta.

—Donchs si passessis a casa aquestas tres nits, sabrias que des que'l Jan enviudá y tu te'l posares a casa, quan tu ets fora dorm... preguntaho a la dona que t'ho dirá...

—Redeu!—exclamá irat en Lluch, com si l'hagués fiblat una vespa.

—No t'encenguis y vetlla; esbrina, y quan no sia cert, m'estens per sempre. Ab sanch freda y molta calma veurás el qué.—

Sense dirli res més, satisfet, o venjat de la mala treta que l'hereu li havia fet, s'allunyá pel mateix camí que cercaren el fontinyol, deixant al Lluch capficat ab la mala nova.

En Lluch seguí al bras del carro, malmirrós y sense saber qué fer, si avensar o desfer el camí fet. No més tal nova li mancava pera encalabrinarse del tot contra l'hereu. Ja's feya cárrech qu'en Xeixa sols parlava per despit; més, per'xó, havia de fernhi cabal, donchs en Xeixa era un minyó que d'anys y panys coneixia y de fals no'n tenia res.

El *Galante*, impacient, prou picava de peus y somovia'ls esquellerins, més en Lluch seguia assegut y fumant.

Sentí esgarrifansas de fret. Al mitj del fajá també hi feya un ventot udolayre dels que arreplegan al desprevingut. Saltá del bras del carro, desféu la manta que portava plegada, se la tirá a las espatllas, despenjá'l *gat* del vi y feu un llarch trago.

Per fi resolgué. Mirantho, furejantho, poch

hi perdia. Estava resolt, no seguia avant perque anit volia veure la veritat de la nova d'en Xeixa, y si era cert, ell mateix se faria la lley.

La vila ja dormia. Penjá la boteta del vi y trabá bé'l carro, lligant el morralet al *Galante* pera que s'entretingués en tant ell feya via al poble.

Creuhá de nou el pont, y la remor de l'aygua, ab tanta fosca, li recordá la nit qu'ell y carro havian saltat al ríu. Sort del seu génit, o si no's negava.

Quan fou a las casas del ferrer, la lluna esquinsá'l vel que la encubría. Alashoras en Lluch fugí del raig de lluna: el sereno l'hauria pogut escometre. Girá de camí; arresserat a las parets, assolí'l corraló de la casa ahont ell niuhava ab el seu germá.

D'un salt entrá al hort, cap al estable, y quan fou dins, en veu molt baixa, murmurá entre dents:

—Xich!... xich!... xi...i...ich!—

Aviat finí l'udol, y frech a frech sentí'l rondinar del gos qu'havía conegut l'amo, acostumat ab la senya de quan a mitja nit baixava a abeurar al *Galante*.

Muntá esgrahons, y com un lladregot s'atansá a la cambra ahont dormia l'hereu, y mitj obrí la porta. La lluna hi batía de ple: el llit era buyt, ningú hi dormia. En Lluch, si's descuyda, ho tira tot en orris. Va riure, un riure sarcástich... En Xeixa tenía rahó! El Jan dormia al seu lloch! Aixís li pagava la mercé d'acullirlo quan se trobá sol com una bestiola!

—¿Ho diré al jutje?... Qu'es cas! Si son carn y ungla!...—

Y girá grupa pel mateix rastre.

—Jan!—cridá desde l'hort.

—¿Qué hi há?—preguntá esverat en Jan, reconeixentlo.

—Ja munto!—

Quan entrá a la cambra, en Jan estava vestit. Prou temps li havía donat en Lluch ronsejant pera encendre'l fanaló del estable.

Llambregá la cambra. Sa muller, ben abrigada y assentada al llit, l'esperava ab ansia... A la cadira hont ell se despullava hi havía'l gech del hereu.

—¿Qué hi há?—digué aquest al véurel.

—Ca! El *Galante* encabritat!... Ni amunt ni avall segueix!...

—¿Y per'xó?...

—Sembla que vulgui fer la fi del altre!... Ja'l so trabat!

—No'm convindria... jo't toch! Avuy que no'l tinch, avuy tenía de menester a n'en Xeixa!—

Prengué'l gech y va posársel sense capir qu'en Lluch sapigués quelcóm del amistansament d'abdós cuñyats, y surtí de la cambra.

—Vaig pel tapabocas.—

S'allunyá per'anar al porxo, ahont recordava haverlo deixat quan contemplava'l carro cóm assolia la carretera.

En Lluch, al restar sol ab sa muller, s'hi atansá, y rihent li digué a cau d'orella:

—Eh! ¿Que dormíu junts?—

Ella feu la extranya a la escomesa.

—Vaja!... Ja ho sé tot! El Xeixa tot ho ha xerrat!—afegí, ofegantli'l somriure un esclat de rabia.

Com una bestiola que's veu perduda y s'amaga, ella va embolcallarse ab els llensols.

—¿Sabs?... Si demá no'l vegessis... ¿sabs? no'l busquis. A las bonas, calla. Hi há testimonis. ¿Sents?... Calla!—

Enmudí en Lluch, y ella esclatá en plors.

—Lluch! —cridá la veu d'en Jan, confosa ab el trepitj dels esclops.

—Vinch!—

Al estable deixá'ls esclops y preguntá:

—¿Qué té? ¿Que plora?

—Tem que'l *Galante*'s morí.—

Satisfet de la resposta, surtí en Jan cap al corraló, y feren vía pel mateix camí qu'en Lluch havía seguit al encaminarse a casa.

—¿Vols dir que hi há perill?—

El menut, com el Jan anomenava al germá, no va respondre.

Seguiren carretera amunt, corrent més que caminant; l'hereu, esdernegat de tanta pressa com portavan, al ovirar el pont del riu exclamá:

—De primer entuvi creya que cavall y carro volcaren al riu... Fa por tanta fressa!—

El raig de lluna mostrava al vianant que no era tot aygua lo que devallava. Las pilastras de pedra privavan de passar pels ulls del pont trossos d'arbres y arbres sencers, trossos també d'alguna palanca que la furia del riu havía arrencat... En aquells llochs no des

bordava perque'l congost de la montanya privava de que surtis del llit natural.

El carreter se mirava'l riu, y pensava que no fora mal jas pera un lladregot.

—¿Ahónt es el *Galante?*

—Al fontinyol. —

Petjaren el pont, y al ésser al bell mitj el Jan se sentí un colp a la esquena; un núvol cubrí sos ulls, li mancaren las forsas y caygué rodolant per terra.

—M'has mort!—farfugá en l'agonia.

—També m'has deshonrat!—

Sens inmutarse y ab gran calma, en Lluch se dirigí a la fajeda, tragué del carro una corda y torná al lloch ahont son germá jeya boca terrosa, aprés de revolcarse per la pols ab un ferro clavat fins al pom, sense que per axó del seu cos n'hagués brollat la sanch.

En Lluch li tragué'l ganivet de la carn, l'aixugá ab la robá del cadavre, li passá la corda pel coll, la lligá a un roch, arrastrá'l cadavre, quina testa rebotia per terra, va abocarlo a la barana, y d'una esbranzida 'l cos restá penjant, perque la pedra feya de contrapés. Seguí la pedra y al riu caygué'l pes mort, esquitxant d'aygua'l front d'en Lluch.

L'aygua, fent sa via sense fre, al aparent ni rastre va deixarne. Aquella mort feta a la llum de la lluna, restaría oblidada en el silenci d'una nit d'hivern.

. . . .

Ab el carro, boy canturrejant, feya camí de ciutat en Lluch, sens aturarse al hostal de Romellas perque s'havia torbat massa y era cas d'avensar camí.

I. L. BRICHS QUINTANA

DEL TRACTAT D'AMOR

A terra molt ensota, a sota terra,
al fons de tot del fons,
amagada hi trobar en una gerra
ab unsas y xinxons.

—Ja som richs!—digué en Met.—Ja la pubilla
la podrém ben casar...
—Ja es rich!—de baix en baix deya sa filla—
y jo vaig a captar!

Capto uns ulls que m'encegan a miradas,
y no monedas d'or.
Per caritat demano las besadas
d'un cor sobre mon cor!

Tinch vint anys! Y ma rossa cabellera
no ha esbullada ningú...
Ans la fruyta no's perdi a la pomera,
Amor, cúllela tu!—

L'Amor passa de llarch. ¿Y per qué hi passa?
Perque l'han espantat.
La pubilla d'en Met s'enfloca massa!
Sembla un altar daurat.

Sempre ha cregut que al deu Amor l'atreya
la roba del vestit,
la flor, y'l llas, y'l pentinat .. llureya
d'un vanitós sentit!

Y al Amor no l'atráu la fullaraca,
l'atráu el fruyt qu'es bo.
La veu de lluny, la veu de lluny la taca
del més petit corcó!

No'n vol de fingiments. Vol la nuesa
del cor y l'esperit.
Dessobre'l pedestal de la Bellesa
hi ha de vibrar el pit.

Pera l'Amor res valen de la gerra
las unsas y'ls xinxons ..
Sols val el sentiment que al cor s'aferra
al fons de tot del fons!

CLAUDI OMAR Y BARRERA

DEL *LLIBRE DELS HUMILS*

I. — Aucells y pidolayres

Quan l'ayre glassa y en silenci
menuda y flonja cau la neu,
quan son més aspras y feixugas
las batzegadas del hivern,

en las aucellas que tremolan
pensa la gent que compadeix,
y, en cada llar, mans diligentas
un finestral deixan obcrt.

Pobres aucellas fredolicas,
cóm n'eixirían del mal temps
sens un recó sota teulada,
sens una almosta prop del bech!

Y, mentres tant, els pidolayres
erts, demacrats van pels carrers,
quan l'ayre glassa y en silenci
menuda y flonja cau la neu.

No tenen pas, per'abrigarse,
sota teulada un bon racer,
ni poden viure de l'almoyna
ja que la vila es un desert.

Ningú'ls allarga una má amiga,
ningú'ls ajuda, ningú'ls veu;
no hi há qui'ls planyi als pidolayres
que demacrats van pels carrers.

Salvar la vida a pobres bestias,
tan poch que costa, ja está bé:
quan l'ayre glassa las aus moren,
y son xamosos els aucells.

Mes altres sers cría la terra
dignes de llástima també:
pateixen fam, la fredô'ls mata,
y son personas, tan mateix!

II. — Els cors sechs

Al temple sant — interrompent l'ofici,
solemne, esplendorós com may s'ha vist—
un missioner comenta'l sacrifici
del mendicant ilustre, Jesucrist.

Responsable del acte del calvari
es, segons el bon pare,'l món pervers.
Y diu: «El deícidi voluntari
una montanya engendra de devers »

Del clergue las paraulas inflamadas,
revestidas d'un to malagradós,
van cayent, com si fossin vergassadas,
dessobre l'auditori respectuós:

«Sapiguéu que'ls qu'en vida delinqueixen
al altre món serán els penedits.
Germans vos ha fet Deu dels que pateixen,
y aconsolar devéu als afligits.

Si son pels desvalguts las vostras sobras,
entraréu en las gracias del Etern.
Mes ohíu lo que dich: Las malas obras
se castigan ab penas del infern. »

Del temple surten els fidels devots,
al reny durissim tremolant encara.
Van seguintlos un núvol de xicots:
—Una almoyna, senyor...
—No pas per ara.—

III. — Oració del pidolayre

Quan l'hora arribi de jutjarme Vos,
tinguéu, Senyor, tinguéu pietat de mi.
Allunyeume del cástich espantós,
del antre obscur hont son els pecadôs:
l'infern, Senyor, ja l'he sufert aquí.

Porteume al lloch hont els més dignes van;
Ni diners he guanyat, jugant segû,
ni he fet malesas que molts homes fan.
Tant qu'he viscut sempre he patit en gran,
y ab la Miseria m'he tractat de tu.

Si'l pa de cada jorn no me'l donéu,
—o'ls homes no me'l donan, qu'es igual—
Senyor que cels y terra governéu,
quan a Vos me presenti, no'm negéu
un bocinet de gloria celestial.

IV. — Oh, Perdulari!

Els camps s'amaran d'abundosas plujas,
y sahó prenen y a la vida tornan;
sota la terra las llevors esclatan,
y'ls rebrots suhan dalt las brancas verdas.
Per las feixas—més tart—que borrissolan,
pardals rastrejan, papallonas xuclan.
Senyor del món, l'Home ufanós arriba,
recull, garbella y esmicola y xafa,
y'l pa fabrica, de rossenca crosta.
Mare dels sers augusta, de la Vida
al festí substanciós ab que regala
convida a tots Naturalesa esplénpida...
Pro tu no hi ets cridat, oh, Perdulari!

P. Riera y Riqué

EL FISCAL SURT DE CASA

Encesa y rihenta la cara rodona,
el nas més florit que un jardí en abril,
en cos de camisa, menut y ab panxona,
sou, senyor Fiscal, d'alló més gentil.

Mentre está'l Fiscal devant de la dona,
pren un cert carácter d'home bo y tranquil.

Legalment, la dona té drets innegables,
y ell, tocant a dret, es respectuós;
quan está en familia té'ls gestos amables
y es molt carinyós, massa carinyós!...

La mullê es tan prima que sembla un espárrech.
No pas pels disgustos!... Qu'es felís la mullê!...
Ab un home aixís, que té tan alt cárrech,
figureus si'n pot sêl...

El Fiscal surt de casa.
Ben mudat el Fiscal,
s'estarrufa y camina com un pahó real.
Abrassa a n'ella y va cap a la porta...

La dida, tota grassa, ben vermella,
se mou pausadament; als brassos porta,
ben arrapat a l'abundant mamella,
al menut qne la llet xucla golós...

Y'l Fiscal s'hi acosta; bondadós
fa festas al petit.
A casa es carinyós, molt carinyós:
—«Oh, oh! Reyet de ma vida!...»—

Y fa un petó en el pit
exuberant de la dida.

BALLAN ELS PRESOS

Saltan els presos,
cridan y voltan.

Y'ls grillets petan sobre las pedras,
giravoltant
la fatídica sardana
que's remou en las tenebras
de la nit que's va acabant.

Els presos ballan al pati gran.
«Crispín, Crispán!...»

Al ull de la sardana
dos reus hi están cantant;
l'un té cadena perpetua
y al altre l'escanyarán.

Sapiguessiu lo que cantan
no os faría riure tant.

Mes els altres els segueixen
y van fent el contrapunt.

Els han tret de las celdas!...
Lo que ve se'ls en fúm!

Els dos reus van cargolantse,
la cansó es més repugnant:
«. . . . .
. . . .»
Els dos reus van despullantse,
las vergonyas ensenyant.
«Crispín, Crispán!..»

Aixís que comensi'l día
vuyt civils se'ls endurán:
ells a peu, fins a presiri,
y'ls civils dalt de cavall.
Si no tenen espardenyas,
els peus ja'ls sanguejarán.
Si no tenen tapabocas,
per qué no'n roban avans...

Si han nascut sens llum a l'ánima,
ells ab ells s'apanyarán!...

Ja ho saben que la justicia
sols té grillets y tallants.

PA!... DEUNOS PA!...

Las caras demacradas,
els vestits esquinsats;
las donas escabelladas
y'ls homes espitregats

Secas y terribles se badan mil bocas,
negras y enduridas s'aixecan mil mans:
—«Deunos pa, que'ls fills badallan de gana!..
Volém feyna, que'ls fills se'ns moren de fam!.»

—«Si teníu fam, també'n tením nosaltres
a las nou l'esmorzar;
plens de dalit diném al ser mitj día,
y no n'hi há prou; al vespre hem de sopar!

En quant a feyna... Tornéu un altre día...
Ens servím de las máquinas... Sou tants!»...
. . . .
. . . .
—«Si's trevallan menos horas,
serán més els empleyats!!!...»—
. . . .
. . . .
Llampega, s'ennuvola,
y cau el plom a ruixats.

RAFEL NOGUERAS Y OLLER

UNA CLEO

(Bosqueig d'una Novela)

IX

Arribá la tardor y las boyras primeras s'estengueren per Vallfonda. La Cleo senti'l desitj d'entornarsen a Fransa. Cansada dels homes de Vallfonda, cada jorn més encegats ab ella, glatia per fugirne. Per tots sentia'l mateix odi. Y's proposá deixar a la ciutat un recort durader de sa presencia. En Toni guerxo fou la victima escullida.

—Si demá no m'ensenyas las mil unsas que tens arreconadas, no tornis may més a mirarme la cara—li digué la Cleo una nit.

—¿Per qué las vols veure?

—No n'has de fer res. Y si no, ja ho sabs. Quan surti'l registrador de la propietat, que demá vindrá a las dotze, esperam abaix ab las mil unsas! Y que no t'ho tingui de dir dugas vegadas! Ah... y me'n donarás tres o quatre!—

A la nit següent, quan la Cleo, carinyosa, ab els ulls reflectint amor y tendresa, despedia al vell registrador que se'n anava trampolant, ubriach de recorts enervadors, en Toni guerxo s'acostá a la ballarina, dihentli a cau d'orella, ab veu tremolosa:

—Porto las unsas!

—Passa!—respongué ab duresa la Cleo, tancant la porta.—

. . . .

En Toni guerxo, després de pendre café, seya ensopit en una cadira coixa, apretant el butxacó de las unsas. A son devant, la Cleo, dreta, ab els ulls brillants y'ls llabis humits, somreya amorosament. May en Toni guerxo l'havia vista com aquella nit. L'encis extraordinari de la ballarina creixia y'l dominava. Els ulls verts, fondament sensuals y penetrants, encenian el cos esguerrat del nan, removentli las més violentas passions, destruhintli la voluntat y la conciencia. En Toni perdía'l cap. La figura de la ballarina s'engrandia a sos ulls, s'engrandia espantosament. Ja no era una dona, era un espectre geganti de terrible bellesa, de brassos blanchs, ferms y poderosos que s'obrian pera esclafarlo. Sos ulls no eran ulls: eran dos estanys verts, insondejables, plens de monstres. Sos cabells eran rius de foch que'l cremavan; horribles torrentadas de lava, carbons encesos, forns vermells, flamas infernals. Sos llabis prims, de rialla crudel y mofeta, s'obrian inmensos, sortintne dents enormes, més fortas que las dels lleons africans, més esmoladas que las dallas, més llargas que'ls caixals dels elefants. Y son cos se redressava sapat, ab la robustesa dels roures milenaris: son bust semblava una cascata de carn, blanca y perfumada, y sas camas tenian la majestat de las antigas torras guerreras.

Després en Toni ho va confondre tot. Desaparegueren las linias inmensas de la ballarina y aquesta's feu petita com un gra de sorra. Y's presentaren aixams d'homes empaytantla, y ella fugia de tots dihent:—Jo soch d'en Toni guerxo, d'en Toni guerxo!—

Y en Toni reya com un ximple, perque era el més rich, y la Cleo sols a n'ell estimava. Y las riallas se feren tan sorollosas, que'l gra de sorra li tapá la boca ab una má y ab l'altra li prengué'l butxacó de las unsas. Y en Toni restá sol, rihent, rihent com un ximple.

Al endemá en Toni guerxo fou trobat per en Pep Pons, el jutje y l'actuari don Joseph Pau Golorons, quin nas ensumava, pels recons de la saleta, el penetrant y ubriagador perfúm de la Cleo.

Y al moment s'estengué per Vallfonda la noticia de que la ballarina havia fugit.

Las donas estigueren a punt de cantar un *Te-Deum*. Els homes s'indignaren. Molts botiguers, victimas de la Cleo, posaren el crit al cel, mostrant un aixám de facturas sense cobrar. En Toni guerxo jurá (y ningú'l va creure) que la festa li havia costat més de mil unsas, arribant a punt de morir, donchs la dosis d'opi que li doná la Cleo era molt carregada. Don Joseph feu las paus ab sa muller, y en *Papitu* Comas va casarse ab sa filla gran. En Rebolledo se'n aná de Vallfonda.

En Pep Pons, l'amo del cafeti s'arrencá'ls cabells de rabia. Un altre més com els passats, y's retirava del negoci!

La ciutat poch a poch aná recobrant son natural aspecte. Torná la placévola quietut a endormiscar els cervells, a bressar las inteligencias. Els cassinos s'ensopiren de nou.

Y a *La Voz de la Propiedad*, en *Papitu* Comas publicá un article titulat *Aves de paso*, que li valgué un veritable triomf periodistich. Heusaquí'l final del article:

Cual pestíferas emanaciones de los grandes centros, nos llegan de vez en cuando ciertas criaturas físicamente bellas y atractivas: moralmente, odiosas y feísimas. Su paso se conoce por la abigarrada multitud de víctimas que causan: como las hórridas tormentas siembran doquier la desolación y el espanto.

Pero su aparición enseña á los hombres serenos á distinguir los viciosos de los puros.

L'ANARQUÍA ORTOGRÁFICA (1)

Als directors dels periódichs escrits en catalá.

I

Repetidas voltas y en distintas formas, s'ha sentit a molts escriptors catalans queixarse de l'anarquia ortográfica que hi há en nostra literatura. Aixó de que cada hu tiri pel seu cantó, escrivint de la manera que més racional li sembli, se'ls fa absolutament insoportable: diuhen que'l prestigi de las lletras catalanas se'n ressent y que la serietat reclama a tota pressa la unitat ortográfica. Se dolen de que no tinguém una corporació sabia quina autoritat acati tothóm qui pretengui escriure bé en nostra parla, y voldrian que's constituhis una *Academia de la Llengua Catalana*, més o menys als estil de l'anomenada espanyola—no sé si algú fins li enveja aquell cómich lema qu'apar enmatllevat a un gremi d'enllustra-botas,—la qual dictés las oportunas reglas y llensés els oportuns anatemas al objecte d'acabar ab l'actual desgavell.

L'*Academia*, intentada alguna vegada, ha fracassat sempre, y jo crech que'ns en hem d'alegrar. Un parell de dotzenas de respectables senyors decretarian, per exemple, que s'ha d'escriure *harmonia* y no *armonia*, o al revés, y se'ls tindria de seguir com el remat al *manso*, baix pena d'excomunió. Las sentencias académicas sempre farian victimas, quan no de la escola fonética de la etimológica; las reformas serian lentas y dogmáticas; las resolucions, tardanas com tocadas del mal del espedienteig, y tot lo fabricat a l'*Academia* tindria l'encarcarament de las cosas oficials y la fortor dels cadavres, perque fora imposat y antinatural.

Ademés, la tasca de l'*Academia* no's limitaria pas a dir si s'ha de prodigar, restringir o suprimir la *h*, si'ls noms femenins han de fer el plural en *es* o en *as*, ni a altras qüestions que com aquestas cal tenir per secundarias; sinó qu'hauria de dedicar preferent atenció a donar a cada so un signe representatiu inequívoch, y aquí trobaria aquella corporació un escull ahont per forsa s'estrellarian sos bons intents. Al Baix Penadés (Vendrell) pronuncian *cavall*, *anava;* al Alt Penadés (Vilafranca) pronunciém *caball*, *anaba*. Els vilanovins diuhen *bandèra;* els vilafranquins, *bandéra*. Y las variants aixis sabut es que son incomptables per tots els indrets de Catalunya y demés terras ahont la nostra llengua's parla. ¿Quín fallo donaria l'*Academia?* ¿Acordaria que tal vocal *en catalá* es oberta? ¿qu'es tancada? Si aixó fes, y es lo més probable, de segur que s'ampararia en la lley de las majorias, de la que'n som enemichs perque es la tirania del número, ofegadora de las humils minorias que no per llur insignificancia relativa careixen del dret de viure: per'xó som autonomistas. Y alashoras l'apurada *Academia*, avuy ab un decret, demá ab un altre, pretendria destruhir la rica varietat de sons ab que'l nostre idioma viu escampat per plans y serras.

II

Hem dit avans que'ns alegrém de no tenir *Academia de la Llengua Catalana*. Peró te-

---

(1) En el vinent número publicarém una contesta al present article del senyor Mas y Jornet. (N. de la R.)

nim un sens fi d'*academietas*, cada una de las quals dintre sa jurisdicció imposa sa voluntat de la manera més absoluta, y aixó'ns dol. Aquestas *academietas* son la major part dels periódichs escrits en catalá—als que no tinch pas la més petita intenció de molestar malgrat el calificatiu que'ls aplico.—Quasi bé tots els mentats periódichs tenen ortografia propia, a la qu'es amotllada la dels trevalls de tots sos redactors y coloboradors. L'escriptor qu'en us del seu indiscutible dret emplea una ortografia dada, que jutja bona, no pot surtir en públich vestint a gust: ha d'anar d'uniforme! Y en un periódich suscriu un trevall escrit d'una manera, y en altre apareix ab distint criteri ortográfich, sempre sufrint la humiliació de veure sa convicció menyspreuhada y estrafeta. Entre tant seguim parlant de llibertat y d'autonomia. ¿Encara no hem de soportar prou imposicions politich-socials, que fins en qüestions literarias cal dur el jou? El geroní, el lleydetá, el vigatá, el tarragoní, el penadesench, etc., que tantas diferencias mostrém en el llenguatje orál, en l'escrit, llevat d'algunas paraulas, ens confoném en la homogenitat ortográfica del periódich a que'ns acullim. ¿Per qué a mi se m'ha de fer dir *ab*, *lo*, *jo ja*, si com mos conterranis pronuncio *am-amb*, *el*, *yo*, *ya?* ¿Per qué se'ns priva de conservar els trets caracteristichs de nostre modo propi de parlar?

Es fácil que s'objecti que una cosa es el llenguatje literari y altra cosa'l llenguatje corrent. Aquest argument es simplement sofistich, puig la diferencia ha de consistir no més en las paraulas; peró si's volgués fer valdre com a bo, s'hauria de replicar que'l llenguatje corrent es el viu, y si en ell no's basa'l literari, aquest será artificiós y mort. ¿Hi haurá qui retregui com un inconvenient per acceptar en els periódichs tota mena de ortografias, la feynada que'ls correctors poguessin tenir? No ho volém suposar.

Convindria que'ls directors de nostres periódichs autonomistas prediquessin ab l'exemple reconeixent d'un cop l'autonomia del escriptor. No'ls espanti l'anarquia ortográfica, que d'ella'n surtirá una armonia rica y bella. La lluyta dels diversos sistemas ortográfichs ilustraria constantment al lector, permetentli compararlos y triar las formas que mellors li semblessin, y aixís, de mica en mica, pausadament y sólidament, s'aniria realisant una selecció natural que a la llarga tendiria a la unificació ortográfica en tot alló que més de convencional y secundari té la ortografia, ensemps que's respectaria la hermosa varietat de matisos del nostre llenguatje viu al traduhirlo en escrit. Els directors dels periódichs catalans, a qui'm dirigeixo prescindint de ma nula significació literaria, poden respondre qu'en els respectius periódichs fan lo que tenen per convenient: son a casa, y pot estarse d'entrarhi qui no vulgui sotmetres a las costums que hi há establertas. Mes després de tal resposta quedaría en peu lo qu'he insinuat; aixó es: que, obrint els periódichs a tots els sistemas ortográfichs, l'autonomia hi guanyaria tant com nostra llengua.

Claudi Mas y Jornet

FIDELITAT

«...Si, estimada amiga, si, ja m'ho pensava qu'ell te diria aixó; era natural que t'ho digués, era de presumir... Tu ja sabs cóm el vaig coneixe; va ésser a casa teva, una tarda de maig, blava, serena, plena de suaus efluvis y de calma. Pels carrers la gent caminava joyosament, contenta. Una gran alegria ho invadia tot, cossos y ánimas, arbres y passeigs. L'ayre reya acurullat de llum, de raigs de sol, y'l seu riure suau com un *menuet*, entrava en las casas, alegrantlas, y passava per sobre las teuladas com vol de papallonas irisadas y plenas de polsim d'or, blau y argent. Era una alegra tarda; del cel queya, suaument embolcallada, dolsa calma, divinal quietut, angélica bonansa. En una tarda tan joyosament bella'l vaig coneixe; tu me'l vas presentar. Encara me'n recordo del seu gest, del posat de son rostre, quan sa má dreta va estrenya la meva; encara me'n recordo de la espurna que va lluhir en sos ulls, quan sos llabis me digueren no sé quinas paraulas cortisanas. Aviat intimarem; aquell jove'm fou simpátich desde'l primer moment. Parlava depressa, empassantse paraulas, pronuntciantlas d'una manera extranya, peró bella, encisadora, dolsa. Sentat ell en el

silló blau y nosaltras dugas en la *chaisse longe* de la saleta: ¿te'n recordas lo que'ns va contar? Jo sí que me'n recordo: encara'l veig, vermellós de cara, la boca un xich torta y'ls ulls illuminats, contantnos sa única aventura... Desprès me digué qué feya, qué escrivia, y'ns narrá l'argument d'una quasi novela que acabava de fer, de termenar. Y aquella tarda, no sé si te'n recordas, me va acompanyar fins al costat de casa, galantment.

»Te dich la veritat: desseguida'm vaig enamorar d'ell; al dia següent crech que ja l'aymava. Ell, per sa banda, també desseguida s'enamorà de mi. A la setmana se'm va declarar; també va ésser a casa teva, mentres tu't vestias. Qu'emocionat estava! Las paraulas semblava que tremolavan avans d'eixirli als llabis, y aquests, en moviment incessant, també tremolavan de por y de temensa. Si, m'estimava; m'ho deya d'una tan sentida manera, que vaig desde'l primer moment compendre qu'era veritat. M'aymava, m'estimava, m'adorava!... Y'm demanava que jo li digués algunas paraulas, que jo li respongués; y jo, prudenta, li digui qu'ho meditaria, y que veuria. Desd'aquell dia ens veyam cada tarda; uns dias pel carrer, altres al parch, altres a casa teva, altras fora de la ciutat, pels encontorns. Un diumenge, desvergonyidament, vaig anar a casa seva. Ell feya temps que m'ho demanava, que un dia que la seva familia no hi sigués l'anés a visitar, l'anés a veure, li anés a perfumar —aixis me deya—el seu despatx y arcoba, l'ayre que respirava a totas horas. Volia, desitjava, que'ls meus peus trepitjessin las marbrencas rajolas de sa cambra, que mas mans se rentessin en el seu rentamans de florida y forta porcellana, que mos ulls miressin els quadros qu'adornavan el seu petit despatx y'ls meus llabis besessin, únicament besessin, el blanch coixí hont a la nit ell apoyaria'l seu cap bru. Si'l besava—me deya,—li semblaria al vespre que sos llabis bevian mon petó y que'ls seus ulls contemplavan els meus, y que'ls seus cabells, negres y llarchs, sentian el rossech dels meus.

»Carinyosa, a las quatre de la tarda hi vaig anar, ab mon vestit salmó ab llistas blancas que tant li agradava, botas rossas y mitjas com las botas, a la moda. Aixis que vaig entrar, me va dur a sa cambra, una sala ab arcoba; l'arcoba pintada de vert clar, ab un gran llit de roure al seu bell mitj, un rentamans hermós en un recó y un armari petit prop de la porta. Sobre una tauleta colocada a la dreta del llit, tenia una gran llantia d'acer, y al peu d'aquesta, en la esmentada taula, un llibre francés, *Monsieur de Phocas*, d'en Jean Lorrain.

»La sala, era despatx; al fons hi havia una llibreria de noguera, dividida en dos cossos; en l'un hi tenia las obras literarias, en l'altre las científicas. Als costats s'hi veyan dos grans quadros, un original d'un amich seu, pintor que comensava a lluhir nom, y una copia d'Ignaci Zuloaga. Ademés, tenia escampats per las paret, empaperadas de color de porpra ab grans flors negras, dibuixos y grabats, fotografías y pastells y aquarelas.

»Quan vaig ésser a sa cambra me vaig asseure; estava lassa, cansada, rendida; vaig seure en un silló de vellut vert-blavós, ab brassos de noguera tornejada. Ell, románticament, va seure a mos peus sobre un coixí de seda rosa-pálit, y agafantme las mans que comparava a magnolias obertas en cinch fullas, me digué cosas preciosissimas, paraulas amorosas may sentidas, extranyas expressions, frases melódicas, paragrafs armoniosos, mots encisadors y ubriagants... Y jo, que fins allavors no li havia dit may que l'estimés, en aquella hora li vaig dir que si, que l'aymava desde que'l coneixia, desde'l dia en que per primera vegada'l vaig veure, com diuhen els joves quan escriuhen la primera carta a una donzella. Li vaig dir que si, que l'estimava, qu'estava boja per ell, y que per ell estava a tot disposta... Y van trucar a la porta. Era un amich, que prengué comiat als deu minuts; deu minuts que foren pera mi deu mortals sigles. Y altra volta'l duo comensá, més amorós que may, més dols que may; y en el moment que jo m'anava a oferir, en el moment qu'estava a punt de caure en els seus brassos y besarlo a la boca y estrényel, altra volta trucaren a la porta, arrencant aquell truch un fort renech als rojos llabis d'ell... Aquesta vegada era sa familia, que s'havia ensopit tot passejant y tornava a casa pera distreures. Y una hora vaig estar jo amagada, sense dír paraula, tremolosa, plena d'una gran por; a l'hora—eran ja quarts de set—la familia altra volta va surtir,

y jo, poruga, quasi darrera d'ella vaig eixir ansiosa d'ayre y de llum viva....

»Jo cada dia l'estimava més. Era tan simpátich! Y ell cada dia'm parlava més amorosament, més dolsament, més ubriagadorament. M'encisava ab sas paraulas divinalment eróticas, m'atreya ab sos esguarts plens de passió, me delitava ab las besadas llargas que posava sobre sas blancas mans... El desitjava; tenia fam d'ell, fam de sa carn, de sa sanch y sos nirvis, tenia afany de besarli'ls ulls y las orellas, els llabis y'l coll, d'estrényel fortament, d'ubriagarlo, de ferlo esclau meu, de mos espasmes, de mos estremiments, de mos desvaris... Ell, alhora, també'm desitjava... Y'l dia no arribava per culpa meva, perque jo, decadenta refinada, volia que trigués a arribar, volia glatir y qu'ell glatis esperant sa arribada, volia sufrir el dols sufrir de la eterna espera. Pensar en possehirlo y may estrényel, may gaudir de sa carn y sas besadas íntimas, voluptuosas, excitantas. Vetaqui mon ideal, ma ilusió: desitjarlo sempre y may gaudirlo. Peró'l dia va arribar; va ésser fora d'aqui, en un *hôtel* situat prop del mar, en una isla blanca com d'Argelia, tranquila y reposada. Va ésser a la nit, a altas horas... Y entre'ls seus brassos vaig gaudir, y ell va gaudir entre'ls meus...

»Y desd'aquell dia, ell pera mi ja no va ésser el mateix, va ésser un altre, molt diferent, quasi bé contrari; ja no era'l desitjat, sinó'l gaudit; ja no era'l misteriós, sinó'l conegut; ja no era ilusió, ja no era somni, sinó realitat; era ja un altre. Y jo estimava al altre, al desitjat; jo estimava al donzell dels meus ensomnis, al que'm desitjava, al que un dia vaig veure tremolós a casa seva, poruch de sa familia, dels seus pares. Jo estimava a n'aquell, no al que, aixis que'm veya,'m besava als llabis com a esposa y casi com a esposa'm parlava; jo estimava al altre, al misteriós, no al conegut, al clar, al que'm tractava com si fos jo sa dona, sa muller. A aquest no'l podia estimar, aymant al altre; jo puch estimar a un, no pas a dos. Y entre tots dos, entre'l d'avans y'l d'ara, per fidelitat y per constancia, m'he decantat pel dels dias passats, pel que'm pregava que li besés el blanch coixi hont ell a la nit apoyaría'l seu bell cap bru. Per fidelitat, donchs, el vaig deixar; per fidelitat y per constancia. Y ell ara't diu que jo soch infidel e inconstant... ¿Infidel? ¿Inconstant?... Oh! deixam riure!...

»Sí, ma estimada amiga, si: ja m'ho pensava qu'ell te diria això... Era natural que t'ho digués, era de presumir. Ab ell son sis els que ja ho han dit...»

CLAUDI COMABELLA

NOTA

La mossa tot rihent, espitregada
y ab la faldilla al cos arrebussada,
al baylet s'ha mirat:
—¿Qu'ho dius això per riure o de vritat?—
Y'l baylet, ab la cara assoleyada,
d'amor curulla la mirada,
ab un cop d'ull tan sols li ha contestat.

—En bona fe, aquest noy diu unas cosas
tan dolsas, tan ben ditas, tan hermosas!...—
la mossa ha dit per sí;
y, enrogidas sas galtas ufanosas,
ab las parpellas closas,
li fa: —Si m'ho volguessis tornâ a dîl...—

Y en acabant, els llabis tremolosos
y pantejantli'ls pits freschs y xamosos,
la mossa, tota encesa y cambiada,
ni riu ja, ni tampoch va espitregada...
—Com que a la fí, ja ho veig, tinch d'estimarlo,
no es cosa de temptarme ni temptarlo!...—

J. FORÉS

NOVAS

En el local de l'«Associació Catalanista» de Premiá de Mar doná'l passat diumenge don Antoni Suñol, ex-president de la *Unió Catalanista*, una notable conferencia desenrotllant el tema «El Catalanisme es el mellor amich del obrer».

La sessió fou comensada per l'actual president de la *Unió* senyor Roca, que feu la presentació del conferenciant y remarcá que'l Catalanisme se'n ha preocupat sempre del obrer, puig qu'en lo social no tendeixen nostras Bases a altra cosa que a son mellorament, com ho proban l'abolició de las quintas, la del impost de consums, la implantació de la contribució progressiva y la intervenció de la classe obrera en la governació del Estat. Digué també que l'esperit democrátich y regenerador del Catalanisme pogué evidenciarse durant la darrera campanya de Cuba, tan funesta pera las classes pobras y trevalladoras, y que sols pels catalanistas y per en Pi y Margall fou combatuda com era degut.

Seguidament remarcá las bonas qualitats que com a catalanista adornan al senyor Suñol. Aquest comensá a fer us de la paraula dihent que'l centralisme, per ésser tal, ja impossibilita als governants de coneixe y satisfer degudament las necessitats de las diversas regions y classes que integran l'Estat. Ademés, se governa a la lleugera, passant els alts funcionaris rápidament del un ministeri al altre, obrant sempre rutinariament y no coneixent ni estudiant cap dels molts problemas que hi há a resoldre y que constantment se presentan. Enumerá las reformas que, segons el programa catalanista s'introduhirian en la governació del Estat, fixantse en las ja esmentadas pel senyor Roca, estudiantlas a fons y demostrant las ventatjas inmensas que al obrer reportarian. Aquest res práctich logrará per vagas que fassi y aumen ts de jornal que demani, si avans no logra, per medi del Catalanisme, alleugerir las cárregas que del Estat ve soportant, degudas als gastos oficials que tant cal suprimir y que may se suprimeixen. Afegi que, ben meditadas nostras doctrinas, acabarán per ésser acceptadas pels nostres obrers, que s'unirán tots baix la bandera del Catalanisme.

El senyor Suñol fou escoltat ab gran atenció y aplaudidissim, com se mereixia, lo mateix que'l senyor Roca.

—

La societat choral «Catalunya Nova» doná al teatre Nou, el diumenge al matí, el tercer de sos celebrats concerts populars, que's vegé molt concorregut, essent aplaudidissimas totas las cansons que componian el programa, y especialment *Els Xiquets de Valls*, d'en Clavé, que fou executada fora de programa pera complaure al públich. Foren molt aplaudits els chors y son director senyor Carbonell, que tanta bona voluntat e inteligencia posa al servey de la música popular.

—

Le Figaro de Paris ha publicat un excelent article d'en Xavier de Ricard sobre art dramátich, endressat a demostrar la conveniencia de formar companyias regionals subvencionadas, ab personal estable. Parlant del éxit que la companyia del Romea tingué a Perpinyá, diu al final:

> No hi há en això cap utopia, perque això existeix ja, o poch menys. No per cert a Fransa, però aprop, ja qu'es en país llatí, y en el país llatí que de més a la vora'ns toca. Catalunya té son teatre regional, y aqueix teatre acaba de donar algunas representacions dintre la Catalunya francesa, en el vell Rosselló.
>
> . . . .
>
> Tot era catalá, els autors, els actors, l'assumpte y'l llenguatje dels dramas. L'éxit ha sigut inmens.
>
> Y's pot augurar que la companyía barcelonina del teatre Romea tornará a Perpinyá. ¿Quí sab si això son els ensaigs o, més aviat, els comensos d'un servey regular? La Catalunya francesa y espanyola tindrá potser ben prompte son teatre regional, y això que li donará un carácter particular, el tindrá al ensemps internacional.
>
> No es en absolut això lo que nosaltres desitjém pera nostras regions, tota vegada que, en lloch de la iniciativa personal d'un director de teatre, voldríam l'interés y la partícipació de las municipalitats d'una regió. Peró, de totas maneras, això no deixa d'ésser un exemple, y un encoratjament.

—

Al «Aplech Catalanista» tingué lloch el dissapte a la nit una sessió literaria en la que'l senyor en Antoni Isern doná a coneixe varias de las composicions que integran sa obra *Esplets d'ánima jove*, próxima a publicarse mercés a la suscripció que durant la mateixa vetlla s'iniciá y que ben prompte fou cuberta de firmas. Feu la presentació del autor el senyor Rómulus S. Rocamora, y seguidament el senyor Isern llegí varias de las poesias de son llibre, que foren molt aplaudidas per la concurrencia.

—

De primer en Mencheta ab *El Noticiero Universal*, més endevant el *Capitán Verdades* ab *La Patria*, més tart la empresa de *El Liberal* de Madrid fundant *El Liberal en Barcelona;* posteriorment els canalejins ab *La Tribuna*... no hi há foraster del gremi periodistich que no vingui a probar sort a Catalunya y a ésser *portavoz de la opinión catalana*.

Ara es en Rodrigo Soriano, el rival d'en Blasco Ibáñez, qui diu que vol fundar un nou diari aquí. Naturalment, un diari republicá, peró no de bandera sinó de bandereta. Respecte a *La Publicidad*, *El Liberal*, *La*

Esquella y *La Campana*, deurá ésser el tal diari a Barcelona lo qu'es a Valencia *El Radical* respecte a *El Pueblo*.

Y en Soriano jà's porta fet el reclám, que, naturalment, no pot ésser altre que'l del escàndol. Ara com ara ja ho ha dit ben clar qu'ell es honrat, y que no fará com en Lerroux, que vingué a Barcelona ab fondos de Governació pera matar al Catalanisme.

Trobém qu'en Soriano's lleva massa tart. Lo que diu d'en *Lacandro* son miserias d'aquellas que de tan sapigudas ja no s'esméntan. No se'n fa cas, com de certas necessitats fisicas que no s'anomenan ab el verdader nom pera no fer fástich. Qu'es lo que'ls passará a n'en Lerroux, Soriano, Junoy y demés republicans barateros: que'ls seus escándols arribarán a repugnar tant, que'ls aislarán del poble espontaniament.

Y'l Catalanisme fará'l seu fet, y ells haurán de tornarsen a casa seva. Si poden.

—

Publicacions rebudas:

Kalendar Revolucionaru. 1904. Publicat per Estanislau K. Neumann y pertanyent a la Biblioteca del *Novy-Kult*, de Praga. Anyalment publica'l *Novy-Kult* aquest notable calendari, y anyalment melloran també sas condicions artisticas. El que tenim a la vista es verament *frappant*, tant pel text com per las ilustracions, d'una intenció satirica sagnanta la majoria d'ellas, y d'una fermesa de trets de tot punt notable. En el text hi há trevalls de Jan Lamann, Elisée Reclus, Roubille, S. Neumann, Kropotkin, Grave, Descaves, Daudas, Jossot, y altres anarquistas y revolucionaris de fama universal.

Vida amarga, monólech dramátich original de Joan Costa Bonafont (J. Montabliz), estrenat ab gran aplauso en el «Centre Provincial de Lleyda» (Barcelona) la nit del 31 de maig de 1903. Preu, 1 ral.

La geografía por el dibujo, per Pablo Desclós y Dols. Çolecció de mapas propis pera ésser copiats pels alumnes de las escolas y colegis de primera ensenyansa. Sens dubte aquesta publicació es de gran utilitat pera'ls noys. Cada quadern se ven a 80 céntims. La dotzena, 6'50 pessetas.

Archivio Tipografico. Publicació técnica dedicada a las arts gráficas, edició de la «Ditta Nebiolo & Comp», de Torino. Resulta aquesta publicació un gran catálech de tipos d'imprenta, y un model d'impressió per la netedat y'l gust artistich que s'hi adverteix. La casa propietaria «Ditta Nebiolo & Comp.» té per representant a Barcelona al senyor Alfred Rolando, Baixada de Sant Miquel, 1.

Fidel Giró, impressor.— Carrer de Valencia, 233

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no sían inédits.

No's tornan els originals.

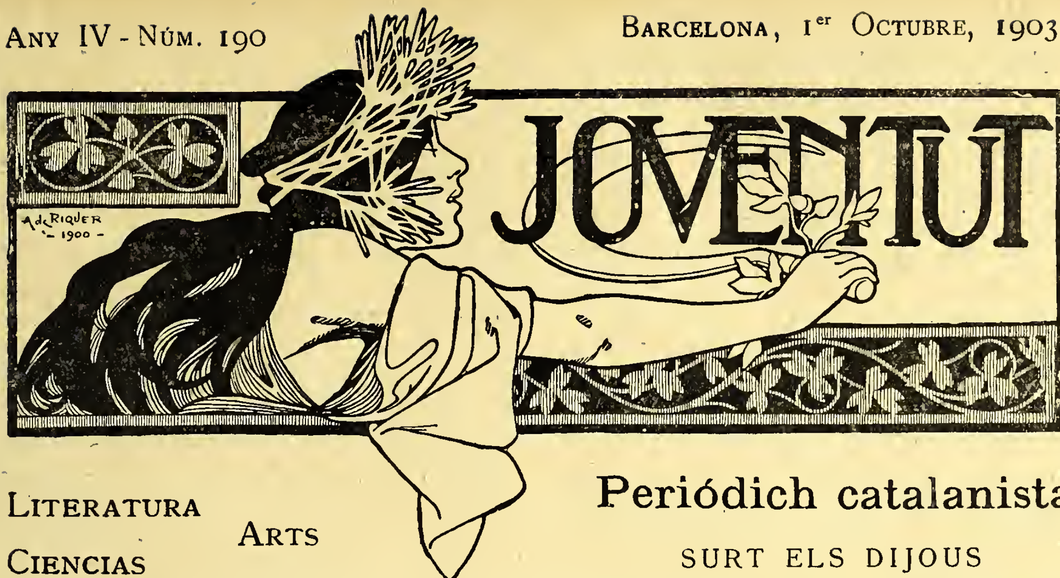
Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

CATALUNYA: Un any.	8	Pessetas.
» Mitj any.	4'50	»
» Trimestre.	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA: Un any.. .	9	»
EXTRANGER: Un any.	10	Franchs.
Número corrent.	20	Céntims.
» atrassat, ab folletins.	40	»
» » sense folletins.	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

Any IV - Núm. 190 Barcelona, 1er Octubre, 1903

Literatura
Ciencias
Arts

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

Número corrent. . . . . 20 céntims.
» atrassat, ab folletins. . 40 »
» » sense folletins. 25 »

SUMARI:

FOLLETI:

IMPRESSIONS D'UNA PASSEJADA

Vaig surtir d'Hostalrich en el tren correu que va cap a Gerona. Era una tarda xafogosa de las darrerias d'agost. El sol cremava de valent: el ventijol s'havia dormit entre'ls verts fullatjes de las arbredas. El cel era blau, d'un color blau esblanquehit, com si la forsa del sol, que se'n anava poch a poch a la posta, desfés la puresa dels colors llensant sos raigs de llums dauradas, pera resplandir ab sa sola y gloriosa magnificencia en la inmensitat del espay, per demunt dels homes y dels pobles, dels camps y de las montanyas. Helios regnava com a poderós senyor: sa llum triomfal de foch domptava l'alegra verdor dels arbres, el color terrós dels plans, la fosca y llunyana taca de las suredas, la blancor de las masias de Massanas y de Grions, semblantas, escampadas sá y enllá per carenas, vessants y fondaladas, a esbarts de blanchs coloms qu'havian deixat caure'l vol, estabornits per la xardor de la tarda.

. . . .

De la estació vehina, del *Empalme*, n'eixia una remor confosa, sostinguda, acompassada, que's destriá, al arribarhi'l tren, en veus humanas y metállicas, esbufechs gegantins y xiulets de máquinas de vapor, cops de martells, sorrolls de cadenas... El drinch de las campanas senyalant la marxa dels trens y'ls advertiments dels mossos d'estació's juntavan ab la cridoria dels viatjers: riallas de noya, mots groixuts, beneyterias, veus de comiat, renechs, crits de tota mena.

El tren correu de Fransa marxá. Després marxá'l de Barcelona. La cridoria anava mimvant. A la fi, el tren de Marina marxá també, desapareixent entre las arbredas de La Selva en cerca del Mediterrá, que no devia trobar fins a Malgrat.

Vaig restar sol. Un silenci complert m'en-

voltava. Al tráfech y al esvalot succehia un placévol repós. Vagons de cárrega, com membres esquarterats d'un cos de gegant, mostravan llurs massas negrosas; els mossos d'estació, vermells y suhats, reposavan a redós dels cuberts. Un oreig lleuger comensá a bufar per las arbredas, produhint remors de gotellada.

. . . .

Al altre cantó de la estació del *Empalme*, un cop passada la via de Marina, s'hi alsa un turó cubert de suros, coronat per una caseta blanca. Vaig empendren el camí. No hi havia cap corriol que hi menés. La pujada era forta. Clavant el bastó en terra, arrapantme als matolls y suros, muntava poch a poch, mentres l'oreig joganer teclejava sobre la gran orga dels fullatjes una llarga melopea, acompanyada pels cants y pels brunzits de cigalas, burinots y moscas.

El bosch esdevenia espés. La brossa s'entortolligava pels tronchs, tapant las pedras, esborrant els corriols, si de cas avans n'hi havia. El món vegetal s'espandia ufanós ab sa verdor luxurianta y sas mil formas de vida. Feya temps que'ls estassadors no havian netejat la sureda. Me'n vaig alegrar: la espessor del bosch contribuhia al encís de la meva passejada.

Quan vaig assolir el cim del turó, la caseta blanca, suhava de valent. Mes, quín panorama! Montanyas y fondaladas, suros y més suros, espessas arbredas d'ahont n'eixian remors de mar tempestuosa, y cap a ponent el Montseny, el gegant catalá, ferreny, inmens, negrench, ab sa eterna positura de monstre, al aguayt del enemich.

La caseta blanca, sense sostre, no tenía més fatxada que la de ponent, foradada per balas de canó; la porta de fusta havia desaparegut, els darreras de la caseta no eran més que munts de pedra.

La caseta blanca fou teatre, quan la darrera carlinada, d'una espantosa tragedia, pels temps de la República (1873), d'aquella desnarida República filla inesperada de la *Gloriosa*, morta avans d'hora, segons els unitaris per l'aixelabrament dels federals, y segons aquests per la intranzigencia y jacobinisme dels unitaris.

La guerra carlina, mentrestant, ajudada pel desgavell governamental, prenia cada jorn més volada. Per las montanyas de Catalunya, soldats, voluntaris y carlins lluytavan a mort. Y havent prohibit els quefes carlins baix pena de la vida (la guerra havia esdevingut ferotje d'ensá dels fusellaments de Berga y de Ripoll) la circulació del trens, el govern disposá qu'algunas seccions de voluntaris distribuhidas per las estacions de la via férrea, las protegissin y defensessin.

Aytal disposició fou causa del sagnant episodi del *Empalme*, insignificant con a fet de guerra, peró tan trágich, dolorós y planyivol, considerat en si mateix, com las tremendas desfetas d'Alpens, Oix y Castelló d'Ampurias.

. . . .

Un matí de mars, al despertarse'ls voluntaris allotjats a la estació del *Empalme*,'s trobaren voltats pels carlins. No hi havia fugida... Mentres els *cipayos* dormian, els carlins, a la quieta, ocupavan turons y fondalalas, tancant tots els punts d'eixida. De la estació del *Empalme* y de la caseta blanca n'havian fet dugas rateras. Las ratas eran uns quarantacinch voluntaris, menats per un capitá a qui anomenavan en Genaro de Mataró; els gats eran uns cinchcents o siscents carlins, a las ordres d'en Vila de Viladrau y d'en Manel Socas.

Els carlins tenian un canó de montanya que pujaren a forsa de brassos al cim del turó d'en Fonolledas, desd'hont esbatia balas rasas contra las febles parets de l'estació, Els arbres queyan mitjpartits; els trets de las escopetas feyan caure plujas espessas de branquillons.

Els republicans no pogueren resistir l'atach: campi qui pugui, arrapantse als matolls, comensaren una penosa marxa cap al cim del turó, la caseta blanca. Alguns companys els esperavan a dalt, sense saber per hónt fugir. Las balas xiulavan, rebotian sobre las pedras; de tant en tant un *cipayo* ferit llensava'l fusell y rodolava a tomballons turó avall. El canó dominava ab sa veu ronca l'espetech de las escopetadas.

Els republicans, a travers del foch que'ls delmava, dalian per'assolir la caseta, punt de salvació, aparentment al abrich de las balas. Mes ¡si'n semblava de llarch el camí! La brossa traydora, els arsos y romagueras, els tronchs y brancas dels suros barravan el

pas, els trossos d'escorsa escampats per terra feyan relliscar els peus. La pujada era una marxa a la mort; peró quan a la fi'ls voluntaris arribaren a la caseta, hi van entrar a empentas y revolcons, esbojarrats, frisosos, com un remat de xays empaytats pel llop.

No'ls abrigá gayre temps la caseta, a n'els infelissos republicans. El canó els en tragué. Las pedras esmicoladas volavan, el foch dels carlins foradava las blancas parets, el sostre s'aclofá. Els voluntaris surtiren a vendre caras llurs vidas. Quinze'n quedavan: els altres havian mort a dintre la caseta o s'hi revolcavan nafrats, esperant el darrer badall, per demunt de reguerons de sanch, parrachs socarrimats de roba, fusells y corretjas, udolant, sanglotant, planyentse...

Dels quinze, vuyt responian al foch del canó; els altres set, d'esquena als vuyt, se defensavan cóm podian dels carlins amagats per las suredas de Martorell.

Altres nou voluntaris caygueren morts o ferits: el petit quadro fou desfet. Els sis supervivents, camas ajudeume, van fugir turó avall. Tres pogueren entafurarse pels amagatalls de la riera de Santa Coloma, que passa vora vora de la estació Els altres tres no tingueren tanta sort: els carlins muntats a cavall els assoliren. Un voluntari caygué bentost ab el cap badat d'un cop de sabre; el segón (un minyó de Caldas de Malavella, guapot, aixerit y simpátich) s'entrebancá ab la brossa y rodolá sota las potas d'un cavall al galop. El carli que'l muntava'l deturá, y feri tres vegadas al voluntari indefens. Una burxada al coll, dugas al ventre. El pobre minyó de Caldas quedá extés ab els brassos en creu, el coll y'l ventre oberts, guaytant ab sas ninas mortas els foscos brancatjes de las suredas.

El ters fugitiu era'l capitá, en Genaro de Mataró. Abrassat a un suro, etjegá debadas els cinch trets de son revólver contra'l carli que l'empaytava. El carli, sortejantlo, botent y ajupintse,'s salvá de la mort. En Genaro fou nafrat a la cama. Més tart mori assessinat, com altres ferits, companys de sa dissort.

Y aquesta tragedia tingué lloch un jorn de las darrerias del hivern, quan s'apropava la brotada de las fullas, quan els tronchs maldavan pera esponcellarse, quan la neu se fonia en els cimalls del Montseny, y la primavera que's deixondia d'un llarch son, avensava lleugera a travers de las últimas boyras hivernals, joyosa de vessar a mans plenas, per demunt dels pobres estadants de la Terra, flayres de flors y canturias d'aucells, dolsos oreigs y colors purissims, joya, felicitat, poesia... predicant pau y germanor als cors dels homes...

. . . .

Per la via férrea vaig tornar a peu cap a Hostalrich, la famosa vila romana, l'antich *Prætorium*, que per dissort va perdent cada jorn son carácter propi mercés a la ignorancia y descuyt de nostres governants, enemichs conscients o inconscients de tota obra artistica.

El sol se'n anava a la posta, omplint el cel de llums rogencas. La colossal carena del Montseny se dibuixava sobre un fons encés, vermellós y daurat alhora.

Al lluny l'antich castell, el guayta vigilant de la encontrada; a mon entorn plans y turons, pins de color vert fosch y albas esbeltas, feixas y marges, corriols que's perdian entre mitj de dossers de fullas, vessants cuberts de suros... tot s'adormia bressat per la placévola non-non del capvespre estiuhench, mentres mimvava ab dolsor l'armónica y plena sinfonia dels colors, esvahintse llurs infinits matisos dessota l'obscur mantell que la nit comensava a extendre.

Mentres tant s'apropavan els murs y las torras d'Hostalrich, dibuixant llurs altivolas figuras, fermas y gloriosas, comensant a parlarme'l llenguatje mut de las cosas passadas. Entre dos llustres, d'aquells colossals fragments del gran poema de pedra que'ls romans nomenaren *Prætorium*, n'eixia la profonda veu dels segles morts. Y retrunyint amenassadora,'m deya que'ls homes no eram res... Y'm parlava de lluytas titánicas; m'explicava que alans y goths, sarrahins y franchs, castellans y francesos havian caygut a cents y milers pera haver aquellas pedras gloriosas. Y'm mostrava'ls recons solitaris y poétichs, que mos ulls ab prou feynas veyan, com a fossars inmensos; bosquets delitosos a dalt, blancas osseras a baix.

Com en ple somni, jo veya al Geni de la guerra brandant son glavi de foch per demunt dels murs y de las torras. Las herbas

s'estremian, els arbres tremolavan: la terra semblava somoguda pel furiós y soterrat estol dels guerrers morts, que volían muntar de llurs tombas pera viure y lluytar...

Mes la lluna aparegué, y un nocturn dolsissim vibrá al meu entorn. La calma renaixia. Els grills y tótils repetían llurs notas ritmicas y poéticas. Un himne fervoros de pau m'acaronava dolsament.

Y contemplant per darrera vegada las inefables bellesas d'aquella clara y serena nit d'estiu, tot recordantme dels pobres morts qu'han adobat, en el curs dels segles, la encontrada, vaig anarmen cap al poble murmurant els versos sublims de mossén Cinto:

¿Per qué a morir volavau aixís, tribus guerreras?
¿Per qué pastors no us feyau d'aqueixas torrenteras?

LA BONA GENT

De totas las menas de gent que pel món corren, no n'hi há cap que sigui tan perjudicial ni que fassi tanta nosa com aquesta. Pels lladres y criminals, hi há presons, la guarda civil, la policía; pels bojos hi há metjes y casas de curació; pels pobres, ordenansas y municipals, etc., etc... Pera la bona gent no hi há res, ningú'ns en lliura. Ens rodeja desde que naixém, y ja no'ns deixa més fins que morím. Ella'ns posa las primeras emplastas a sobre, y ella es la qu'ajuda a vestir nostre cos, quan l'ánima'ns fuig; y durant el transcurs de nostra vida, la duhém sempre a sobre a la bona gent.

Ella destorba nostras alegrías y aumenta nostras tristesas, uns cops ab sas riallas sense such, altres ab sas filosofías vulgars y repetidas, y sempre ab sa xerrameca sense solta. Perque això si, no hi há cap sort ni cap desgracia per grossas que siguin que'ls deixin muts. No'n tenen prou de destorbar, han de dir la seva. Per'alguna cosa tenen fórmulas compostas pera tots els casos, portantne las butxacas plenas, y quan troban que poden aplicarlas, hi fican má, vos las tiran a la cara, y quedan satisfets creyent qu'han consolat una pena o qu'han pres part en una alegria.

Abunda tant la bona gent, está en tanta majoria, qu'ella monopolisa las costums, fa la moral y dicta reglas de bon viure, sense saber si té rahó, sols perque sos pares, sos avis y rebesavis, que també eran bona gent, els hi havian aconsellat en sa infantesa.

La bona gent solen ésser religiosos, peró de la religió no més ne practican lo que'ls hi convé; *no son fanátichs*, y lo que no poden sufrir es la més petita taca en son honor, que'l guardan pur, inmaculat com la verge que, ab cap, mans y peus de cera, vestida de sati blau ab guarnicions dauradas, tenen dintre l'escaparata del seu quarto fentla ésser testimoni de sas expansions conjugals.

Ells també volen viure tancats trevallant (que'l trevall honra), y surten solzament els diumenges ab una roba feta expresa, passejant de passada la dona y las criaturas ab tanta serietat y guardant tal ordre, que gayrebé sembla qu'estiguin cumplint una cerimonia.

Díuhen que'l camp els hi agrada, y del camp no'n saben res, sinó que d'ell ne surt el pa, el vi y l'oli, que valen diners. De la naturalesa no'n volen sentir parlar. Qui més qui menys, tots ells han escoltat, al café, alguna discussió ab algun ateo, y com aquella paraula sembla la negació de Deu y *aixís ho hem trobat y aixís ho hem de deixar*, no s'hi fican y fan bé.

Esclaus del calendari,'s mudan quan ell ho diu, vestintse de blanch o de negre, segons la festa que conmemoran. S'afaytan un día determinat de la setmana y menjan per Nadal gall d'indi, anyell per Pasqua, y panellets y castanyas per Tots-Sants.

Son la gent del métode; fan sempre lo mateix sense cansarse may; tenen el pensament y'l cor arreglats com un rellotje, y pasturan per aquest món de fadigas, tranquils, sens una passió fora de terme, sense desitjos, menjant la escudella sentats sempre a la mateixa taula, al mateix lloch y plegant el tovalló de la mateixa manera.

Ploran y riuhen ab mida, sense que las plorallas ni las riallas els hi interrompin el

curs dels seus negocis, y tots ploran y riuhen fent exactament iguals ganyotas, que per'aixó també tenen costúm establerta.

La bona gent han inventat una porció de paraulas que, a forsa de repetirlas, las hi troban sentit; y poden ésser eloqüents sense tenir ideas. Al estiu ens diuhen que fa calor, al hivern que fa fret, a las dotze'ns preguntan si hem dinat, al vespre si hem sopat, y a totas horas molestan nostras orellas ab un llenguatje que se sent y no s'escolta, parlant del temps y de lo que acostuman a fer quan se mudan de camisa.

Tenen modos: ens donan la má sens estrenye la nostra gran cosa en tota ocasió; ens preguntan si estém bé encara qu'aném ab crossas; ens acompanyan en el sentiment sempre que fem el dol d'un enterro (mentres llensan la burilla del cigarro que pel cami fumavan); ens donan la enhorabona en els bateigs y casaments, y desitjan la mellora per més que sápigan que'l malalt no tingui cura. Tot aixó molestant ab son ayre de satisfacció estúpida, ab son posat bondadós, ab sa cara en la que, com en un llibre en blanch, res pot llegirshi.

La bona gent es contraria al art; no perque'l combati, que ni per'aixó serveix, sinó perque s'oposa a son avens ab la forsa del nombre y l'atura ab sa espantosa inercia, com atura'l tren la llagosta en las desertas planas de Castella, embussa las rodas y tot ho empastifa ab la greixina flonja qu'ha posat remugant, ab la tranquilitat que li dona la seva pobresa d'ánima.

La pintura, la tenen a casa llur representada per las flors que sas fillas han fet ab las monjas; la esculptura, per las imatjes encarnadas que vesteixen també las noyas; la música, pel vals sonso que las mateixas tocan al piano y que ja'l sab de memoria la criada que'l canta rentant els plats y fent els quefers de casa. En quant a literatura, no'n volen saber res: las novelas son inmorals y no diuhen la veritat.

Fins quan pagan las pocas obras que per vanitat encarregan algunas vegadas als artistas, els insultan; els pagan *al contado*, perque ells (la bona gent) no volen deutes. Sembla com si haguessin notat que's sospitava de sa honradesa, y no permeten que per un moment la idea d'estafa arreli en vostre magi, y de passada fan ressaltar la necessitat dels altres y la seva abundor de moneda.

Tenen llástima y condempnan a tots els que no fan sa monótona y aburrida existencia, a tots els que no segueixen el seu remat, la seva moral, feta per ells, pels pobres d'esperit, que no saben veure més que una cara del prisma de la vida, precisament la més descolorida.

Ells, en cambi, educan a sas fillas expressament pera'l matrimoni; las hi ensenyan lo qu'han de fer per cassar al mascle; las passejan per saraus, carrers y teatres, com pobra mercadería d'una subasta inmoral que a n'ells, ab fastigosa ignorancia, els hi sembla que no ho es. Després pregonan pel món el dia just que aquellas han de perdre la virginitat, comprada moltas vegadas no ab amor, sinó ab la mateixa moneda que cobran las altras donas que's solen vendre per un rato,

De la bona gent viuhen tots els espabilats que inventan cosas que pera res serveixen, tots els que troban una trampa pera engrescarlos; que per'arrencárloshi'ls diners, no fa falta brillar en cap ram del saber humá, sinó fer un reclám, uns mirallets, y enlluhernarlos com a aqueixas bestioletas petitas que tenen alas y'n dihém alosas.

El mal que fa la bona gent es inexplicable. Quánts artistas ofegan al naixe! Quánts que serían caps d'ala tenen d'explotar la seva ignorancia y convertirse en especuladors, y quánts d'aquests passan entre ells per genis!

No parlém de las desgracias que no entenen y podentlas aconsolar no las consolan; no parlém de son fals bon cor, perque son ells els que ploran al teatre devant de rebuscadas llástimas, y a casa seva fan cremar els ulls dels aucellets pera que cantin.

PRUDENCI BERTRANA.

EN TIÓ

PROPÓSIT

Patíu dos grans mals qu'heu heretat: l'esperit de justicia que no es sinó'l de venjansa disfressat, y'l sentimentalisme, excusa y tapa-bruts de totas las vostras feblesas.

I

Quan petit de xarrich y quan gran de mariner, s'havia passat la vida a bordo d'aquellas barcas que fan el cabotatje de Mallorca y Valencia, tantost ab nolis de taronjas, melons o tomátechs quan s'escáu la estació, tantost de taulons, rajolas o encárrechs que's fan venir per mar perque surt més a compte que per terra. Aquest ofici feyner per excelencia, d'un seguit anar y venir d'un port al altre y d'una a altra badía ahont, quan s'hi mullan las anclas, hi comensa la tasca embrutidora de la cárrega y descárrega, no li havia donat temps de ferse ab els vicis ab que l'obrer de vila's fa, ni'l seu temperament ab els del esclau del mar en tocant terra: donas y canya.

Navegant, en els llargos quan no calía maniobrar, parant el sol al hivern o a sotavent de la grossa vela llatina al estíu, rebent la rajant del vent, forsa vegadas havia pensat en un cambi radical de sa existencia. Estalviar, estalviar encara més de lo qu'estalviava, y ferse ab un trossot de terra que li donguessin ben barato y qu'ell a copia de trevall y més trevall faría forsa llevador; tenir una horta quins productes baixaria a vila, a mercarlos... Somnis e ilusions eran aquests que no'l deixavan, que'l perseguían a tota hora, en els moments de descans o quan, aferrat a la canya del timó, deixava perdre la vista llá d'enllá per la proa, ja fent costejar el barco, ja fentlo orsar enfora en cerca del vent, sempre a la vista d'aquella terra roja a la tardor com llevant sanch de las feridas de l'arada, verda més tart, més tart florida, y qu'ell se mirava de qúa d'ull com per por d'aymarla massa. Somnis e ilusions que l'ubriagavan las tardas dels diumenges passadas a port, quan els companys, en quinas conxorxas no prenía part, deixavan la barca per'anarse a entafurar en algún cul de taberna, y ell restava sobre cuberta fent cálculs y combinacions pera l'esdevenir, que a voltas s'intrincavan, se complicavan, s'esvahían després com una boyra ara espessa, més tart agrupada en núvols, fosa després quan ell s'adonava qu'anava massa enllá y la desfeya ab un xiulet, y fent petar la llengua com apiadantse d'ell mateix.

—*Zuizd... Tst...* Tant mateix ets un beneyt!—

Alt, prim, tot ell ossada, la seva barretina els días de tramontana voleyava sobre son cap menut en proporció a sa talla, com las banderas dels cims de las antenas que sostenen els envelats. Caminava pausadament, ara un pas assi ara un enllá, brandant com un vaixell en jornada de contrast y mar de fondo, els peus ficats dintre uns esclops descomunals que colpejavan las llosanas de las aceras ab un crach sech que pregonava estabilitat. Sas mans, excessivas com sos peus, las duya constantment a las butxacas de sas calsas de vellut color de canyella. Son nom era Sebastia, y per Tiá'l coneixian; mes com ell pronunciava las vocals forsa tancadas, tothóm acabá per nomenarlo Tió.

Una vegada, al entrar a Alacant, la barca feu avería grossa, y mentres la repararen, l'equipatje s'allotjá a ciutat y a dispesa. En la que triá en Tió hi va coneixe a na María, ab la que tot seguit simpatisá. Era una noya de mitja talla, un xich desgarbada de cos, mes d'un cayent de cara atractivol, simpátich, respirant dolsor y tendresa. Una mica, si fa no fa, fluixeta de cervell, deya pocas paraulas sense lligar las frases ni malgastar proposicions ni articles.

—¿Veníu port veure barco?—preguntava a n'en Tió quan aquest tornava a casa. Y quan la partida s'apropava, li demanava cada dia: —¿Gayre aviat faréu proa mar enfora?—

Era filla de la dispesera, viuda d'un práctich de port mort de desgracia, y feya las feynas de la casa ab diligencia, indiferenta als renys y crits y alguna qu'altra bastonada

que sa mare li ventava. Sigui per la compassió, sigui per la lluhentor de sos grossos. ulls negres, en Tió vademanarla pera muller. La mare va dubtar devant de lo que representava desferse d'aquell parell de brassos tan feyners y tan poch cars, mes a la fi, potser ab la esperansa de qu'ella restaria, cedi.

En Tió feu dos viatjes més, desprès dels quins se varen maridar, y no restaren pas a Alacant. En Tió volgué endúrsela al seu poble, ahont, deixant l'ofici de mariner, prengué'l de manobre, sempre acaronant l'ideal d'ésser terrassá, quina realisació li fora de més bon esperar en terra ferma vora sa muller, que no pas sobre las ayguas que aborria. Avans del any d'ésser casats, tingueren una filla.

Cambiar d'ofici, pera ell, no suposava pas cambiar de manera d'ésser. Fou el mateix Tió d'avans; y si quan mariner poca cosa d'home de mar tenia llevat de la samarreta a quadros verts y blaus, poca n'havia de tindre de manobre un cop aquest ofici triat, llevat del fistó de cimá que li ornamentava las unglas. Ell era en Tió, el Tió de sempre ab sos esclops descomunals per base y sa menuda barretina per panell. Ab igual fermesa y gravetat que quan empunyava'ls rems o la canya timonera, empunyava la llarga pala pera remenar cals y cimá al defora de las obras; tal com pujava al cim de la major per'arreglar una curriola, pujava la escala de má desprenentse dels esclops al comensarla, ab la gaveta al cap o la enfila de mahons humits al muscle. Y, acabada la feyna, picava de mans, qui sab si pera espolsárselas, qui sab si per'aplaudir la tasca feta. Y com quan era mariner, res de conxorxas ab sos companys: balansejant el seu cos llarch, ab las mans a las butxacas, fent retrunyir els esclops per las aceras, ab pas lent y a frech de las parets, las emprenia cap a sa casa, ahont hi trobava a sa muller fent la cuyna y a la marreca brassejant y potejant al bressol.

Cada dia, mentres la marreca fou petita, era'l mateix quadro. Entrava sense donar la bona nit; ella ja'l *sabia* venint y a voltas ni menys se girava pera guaytarlo; ell s'avensava cap el bressol, el prenia ab sas manassas, y l'aixecava fins arrán del seu cap. Y aqui del neguit d'ella. A voltas la criatura, que dormia,'s desvetllava,'s posava a fer *guech*, *guech*, y al soroll, na Maria hi corria dihentli:

—Un dia caurá, Tió; caurá, caurá... aixecas massa...

—Calla la boca! —li feya ell sense deixar d'esguardar la noya, fentli posturas qu'encara la esveravan més.

—¿No veus que la fas plorar?—

Y ell deixava'l bressol a terra, y fent un xiulet y amenassantla ab sa má dreta grossa com un pámpol, que Deu nos en guart l'hagués deixada caure,

—*Zuizd*—li feya.—Calla la boca o te la vento!—

Y ella se'l mirava de mitj cantó, com miran els aucells, ab ayre de desafio cómich, ab una mitja rialleta irónica, y se'n tornava a feynejar a la cuyna, murmurant:—Beneyt Tió! Ets beneyt, Tió!—mentres ell baixava la má y s'assentava a taula esperant la sopera fumejanta.

Quan la noya caminá, ja surtia a rébrel, y en Tió se la muntava a coll talment com una gaveta, y la criatura, que durant el camí badava'ls ulls rodons com astorada desd'aquella altura, prorrompia en crits y corredissas de joya al ésser deixada sobre'l sol de sa casa.

—Beneyt Tió! Ets beneyt, Tió!...

—Calla la boca, tu! Mira que te la vento!...—

II

Al poch temps de casats, paletas y manobres feren vaga. Ell se limitá a assistir a las reunions que s'acordaren, sense dir may res, ohint las rahons que'ls capitosts donavan, rahons qu'ell escoltá sense que's sapigués si li plavian o no. Ell no parlá sinó quan el president demaná un per un si s'acordava o no la vaga. Quan va tocarli'l torn de respondre a n'en Tió, va dir un *si* profond, ferm; un si rodó, labial, que retrunyi per la sala; un si que s'endevinava que no era fill dels rahonaments sentits, sinó que feya temps que covava en el seu convenciment propi, apoyat en aquells esclops y al escalf d'aquella barretina. Va dir el si, y com si no esperés altra cosa, va girar qúa, y del fons de la sala ahont se trobava eixi cap al carrer y la emprengué vers sa casa tranquilament com cada dia.

Acordada la vaga aixís de sobte, qui'ls tingué, com en Tió, se menjá sos pochs estalvis. Al comens tot aná en pau: els contractistas dihent que no, fent el cor fort, y'ls vaguistas aguantantse com podían y sabían. A las tres setmanas els patrons, per alló de la forsa moral, intentaren fer rependre la feyna, y arribaren al poble tres esquirols de mocador suhat al cap, y faixa que'ls hi baixava del pit a mitja cama. Llavors se comensá a moure fressa. Al anar els esquirols a l'obra y al surtirne, escamots de vaguistas els seguian féntloshi acompanyament de xiulets y malas paraulas. Aixó durá dos dias; al tercer va volar alguna pedra.

Y en Tió hi va intervenir:

—Y deixeulos estar! Ells saben lo que's fan! Tant mateix no farán pas tota l'obra ells tres!—

Tothóm quedá extranyat de sentir al Tió.

—Té, encara'ls defensa aquest!—va dir un.

Y en Tió se sentí ferit pel to ab que se li havia dit alló.

—Jo no'ls defenso, brétol!—exclamá dirigintse a n'aquell.—Jo dich qu'ells saben lo que's fan!

—Y diu que no'ls defensa!

—Y bé: ¿si'ls defensés?

—Digas que tu no n'ets per por... si no...—

En Tió va riure; feu una rialleta despreciativa, surtida del fons d'aquell convenciment que li havia fet dir *sí;* una rialleta ab un deix d'amargor, y murmurá:

—¿Qu'os agradaría que'n fos?—Sembla qu'ho demanéu!

—Y donchs ¿per qué no deixas fer?—exclamá un paleta rabassut. Y un murmull s'extengué per tot el grupo, que's disposava a seguir als esquirols que ja s'havian allunyat.

En Tió, plantat al cayre de l'acera, tragué una má de sa butxaca, la mogué enlayre com ventant boyra, y ab els ulls llampants cridá:

—No es pas ab ells que s'ha de fer!—

El grupo restá quiet, y ell continuá:

—El més petit té la dona baldada, y'l més gran ne manté cinch. ¿Y bé, si'ls hi fa por la gana? Son mals obrers, sense feyna quan n'hi há pera'ls bons. No'n son llestos y per aixó no'ls n'hi donan. Bé se l'han de campar quan poden. No es pas ab ells, vos dich, no es pas ab ells que s'ha de fer...

—¿Y donchs, ab qui?—va exclamar un impacient.

—*Zuizd!* Ab els que no'ls en hi donan!—

En Tió havia surtit de sa calma habitual; sa cara estava encesa y respirava fort, traslluhintse en son rostre una indignació contra calque cosa desconeguda; indignació que may ningú hauría suposat sota sa personalitat pacienta y reposada.

—Ab els que no'ls en hi donan!—repetí.

Y aixecant las dugas mans enlayre, com un apóstol predicant la bona nova, ab un sotraqueig de tota sa persona, com exhalant quelcóm que feya temps, molt temps qu'ho tenía arrapat al canyó, cridá:

—¿Voléu qu'os ho digui? ¿Si? Donchs morin els richs!—

Y tot el grupo, com tocat en llaga sensible, respongué com un sol home. Y oblidant als esquirols, la emprengué vila amunt al darrera d'en Tió, alt, dominantho tot, ab sa barretina voleyadora talment com si fos la bandera que dirigís la manifestació. Repetint el crit donat per ell, el grupo, cada vegada més nombrós, voltá la vila, guaytat de darrera las portas ajustadas per las vehinas, observat pels burgesos amagats en llurs jardins, fent tremolar als pacífichs, esvalotant la virám que picotejava al bell mitj dels carrers.

Al tombar d'un carrer, un jovenet pálit, de mirada fonda, s'atansá a n'en Tió.

—¿Y donchs, Tió? ¿Per aquest camí trenquéu?—li demaná.

—Fassi la seva via, senyoret. Creguim: no hi va res ab vosté; fassi la seva via.

—¿Contra qui anéu, Tió, per aquest camí?

—Contra ningú. Fassi la seva vía, senyoret... Contra ningú... contra tots. Fassi la seva vía! Morin els richs!—

Y un gros murmull respongué al crit.

(Seguirá).

Pruna Valles

ORTOGRAFÍAS RACIONALS

No manifestariam nostra desconformitat ab el criteri mantingut pel senyor Mas y Jornet en son article *L'anarquía ortográfica*, si no'l creguessim fill d'un erro per dissort massa generalisat no sols en la massa del públich, sinó entre'ls que's dedican al conreu de la literatura, donant lloch a una confusió que resulta en perjudici de la cultura catalana. Ens referim a la preocupació tan arrelada de que pera escriure en catalá no's necessita gramática ni reglas de cap mena, y de que al escriptor no li cal més que seguir son capritxo, com si la llengua d'un poble fos patrimoni de cada un dels individuus que la parlan y, molt sovint, la malparlan.

Com qu'aixó sembla despendres del article del nostre colaborador, lo que sols podém atribuhir a un malentés, tractarém de desferho manifestant en pocas paraulas algunas de las reflexions que'ns hem fet a sa lectura, si bé exposantlas molt a la lleugera, perque aquest es un assumpto d'aquells que donan naixensa a una serie interminable de qüestions, que no tenim ni temps ni la deguda competencia per'aprofondir.

El senyor Mas y Jornet ve a dir en concret:

Qu'es partidari de que cadascú, en virtut de l'autonomia del individuu (!), escrigui'l catalá com racionalment li sembli;

Qu'es enemich de la creació d'una Academia de la llengua catalana perque com a tal seria encarcarada y meticulosa, y pretenent unificar l'idioma li faría perdre sa frescor, sacrificant la rica varietat a una unitat artificiosa, donant preferencias a determinadas formas per la solá rahó de la forsa de las majorias; y finalment:

Que troba injust que'ls directors dels periódichs imposin una ortografía determinada, donchs aixó es atentatori a la llibertat del escriptor.

Suposém que'l senyor Mas y Jornet no deu posar en dubte la existencia d'una llengua catalana ab diferencias ben definidas d'altras brancas germanas existents en diversas regions d'Espanya y Fransa; es a dir, que'l senyor Mas y Jornet deu admetre que'ls habitants del pais anomenat Catalunya tenim una llengua *propia*, *una*, malgrat las variants de poca importancia en algunas encontradas, que solen reduhirse a modificacions prosódicas. Donchs si tenim llengua y lo qu'es més, una literatura de la que tan orgullosos ens mostrém, nosaltres voldriam saber: ¿qué som els catalans, o de quina mena es nostre idioma que no pugui ésser establert cientificament, y sistemáticament regulat com totas las llenguas antigas y modernas, clássicas y vulgars?

El senyor Mas vol que cadascú escrigui com racionalment li sembli, y per'aixó cal que la rahó atengui, al determinarse a certs principis, a certas lleys qu'ha de trobar fora d'ella. ¿Creu el senyor Mas que tot escriptor té la suficient cultura pera resoldre qüestions d'aquest génere qu'exigeixen coneixements y estudis especials?

El llenguatje, com tota cosa viventa, obeheix a una lley que presidí sa formació y que'l guia en son desenrotllo. Aquesta lley natural, constant, no absoluta ni inflexible, es la que informa son organisme, la que li dona personalitat propia diferenciantlo, y fentlo persistir a través de las modificacions e influhencias de lloch, temps y espay, permetentli assimilarse'ls elements que convenen a sa naturalesa y rebutjar els que li son extranys. Es una aberració, donchs, creure qu'en materia llingüística's pugui procedir convencionalment o arbitrariament, y guiarse exclusivament per l'instint, com ho es també la tan general tendencia a considerar pur el llenguatje de la gent del camp, com si aquesta no rebés influhencias extranyas tant com la de ciutat, si no més, donchs per lo regular la seva instrucció es més incomplerta y la seva cultura més escassa.

En aixó, com en tot, sempre pequém per carta de més o per carta de menos.

Hi há certs puristas que, atenent no més que al element tradicional, rebutjan sistemáticament tota paraula nova; n'hi há d'altres, en cambi, que acceptan a cegas un mot foraster encara que repugni al carácter del idioma y existeixi una paraula genuina més gráfica pera expressar la mateixa idea. Alguns no estiman un mot si no té certa ranció o ressabi d'antiguitat; altres admetrian sens escrúpul locucions viciosas e innecessarias, y donarian patent de llengua al més incorrecte y deslligat *argot*. Hem de fugir dels dos extrems.

La naturalesa no procedeix per salts. Las llenguas se modifican insensiblement sense per aixó desnaturalisarse. El llenguatje ha de respondre a las necessitats actuals, a las manifestacions d'aquells estats de vida de qu'es expressió, y per aixó cal atendre tant al element tradicional com al actual, y una societat culta s'ha de preocupar de fixar son idioma, no inventantlo, sinó perfeccionantlo, corretjint las formas viciosas, espurgantlo dels element extranys, acceptant las paraulas novas espontaniament nascudas si responen a la naturalesa de la llengua, y fins, quan mancan mots pera indicar ideas novellas, formarne, peró seguint la lley orgánica de la llengua.

Aquest trevall de selecció ni está tothóm én condicions de ferlo, donchs se necessitan coneixements especials o técnichs, ni pot ésser obra del sol esfors individual. Per aixó som molts els que somnién en una Academia catalana: peró no la voldriam pas tallada pel patró de la que, ab tochs tan exagerats, pinta el senyor Mas y Jornet. Nosaltres la voldriam composta no sols de filólechs, sinó també de literats, artistas y homes de ciencia. Els uns vetllant per la puresa de la llengua, els altres aportanthi'ls elements de vida nova, pera formar tots junts no una momia de museu, ni un mecanisme artificiós, sinó un organisme perfecte. El criteri deuria ésser ben ample; tothóm podria durhi'ls fruyts de sas investigacions particulars; peró, com ja hem dit, el trevall de selecció fora l'Academia qui deuria ferlo. Y en tot aixó no hi há res de antinatural, donchs passa com en l'ordre politich, que'l poble fa la costúm y'l poder legislatiu las lleys, que deuhen inspirarse en aquella y ésser modificadas sempre que cambihi l'estat de dret a que responian.

Una corporació ofereix també més garantia d'imparcialitat, y no hi há tant perill de que, per un mal entés esperít regional o de poblet, se dongui preferencia a una forma determinada en perjudici d'un'altra. Totas las variants poden admetres quan siguin genuinas, peró aquellas quina diferencia consisteixi en un vici de pronunciació o d'ortografía es molt just que siguin rebutjadas: no per la lley de las majorías, com tem el senyor Mas, qui deuria recordar que si aqueixas son odiosas quan no tenen més rahó que la del número, tampoch las minorías han d'ésser respectadas si no tenen altre motíu que l'ésser els menos. Tant Catalunya es Barcelona, com el poblet més amagat de la montanya, y tant el pagés, com l'home de ciencia, com el comerciant, reben en son llenguatje influhencias que molt sovint el desnaturalisan. No hi há, donchs, cap rahó pera donar preferencia al un sobre l'altre. En termes d'art, ciencia, de la vida intelectual y comercial, etc., es clar que Barcelona y'ls grans centres foran els qu'aportarian més elements; en cambi, pels termes geográfichs y agrícols, per exemple, caldría acudir a las poblacions rurals, com pels noms d'eynas, aparells, etc., etc., als oficis respectius. Y tota aquesta tasca ¿creu el senyor Mas que pot ferla una sola persona? ¿Y tindría aquesta aquella amplitut de criteri que tots desitjém, y que tan bé exposa mossén Grandia en la introducció de sa *Gramàtica Etimológica?*:

En nostre criteri (que es ajustarse a la veritat dintre l'unitat, y fugir eixa unitat ficticia y convencional a que s'atenen moltes llengües escrites), podrá cada escriptor usar les frases rebudes y usuals, y'ls termes de sa encontrada, sempre que per *vici vulgar no síen contraries al carácter general de la llengua o a les regles de bona literatura.* El qui escríu, dona temps per consultar el diccionari, que deurá tenir els mots y frases de la llengua ahont se vulga's parlen.

. . . .

No posém divorci entre'l poble y la ciencia. Advertim, no obstant, que en l'us dialectal será bo tenir present el carácter dels escrits. Si son íntims, com monografíes, poesíes per certámens, etc., podrá estremarse més el carácter local de la llengua que no pas en escrits científichs de carácter general. Per l'ortografía será menester acomodarse a la general.

Encara que'l senyor Mas y Jornet sols se proposava tractar la qüestió ortográfica, lo cert es que implicitament n'hi involucra d'altras, per exemple al parlar del llenguatje literari contraposat al corrent, demostrant ab aixó que la tasca de l'Academia sería quelcóm més important que posar o treure *hh* y cambiar las *aa* en *ee*. El to elevat o vulgar de la composició no té res que veure ab la ortografia, donchs la correcció d'estil o lo triat de las paraulas no consisteix en el modo cóm aquestas están escritas. Lo que cal es que hi hagi un sistema de signes pera expressar tots els sons, que permeti al escriptor ferse entendre de tots els llegidors, quins no tenen obligació d'esbrinar per qué cadascú escríu una paraula a sa manera.

Aquella vulgaritat de que'ls bons autors

no saben gayre d'ortografía's pot comparar ab aquella altra de que tots els grans homes tenen mala lletra. Es clar que aquests defectes son ben petits, donchs pot fácilment esmenarlos un escrivent o un corrector de probas, peró de totas maneras revelan una manca d'instrucció. Lo que no té perdó es que un literat no sápiga la seva llengua; y això, que passa a molts y molts que's tenen per escriptors aquí a Catalunya, revela que'ns queda encara molt camp per corre per'assolir aquell grau de perfecció que tenen els pobles verament cultes. Y lo més sensible es que una falta comesa per un autor de fama acaba per pendre carta de naturalesa, donch d'altres que incorren en la mateixa citan en son apoyo l'autoritat d'aquell escriptor, y aixís de mica en mica's va corrompent l'idioma, cosa que, si a molts tant se'ls endona, hauría de preocupar als que conreuhan l'art que té per medi d'expressió estética la paraula.

Lo menys que's pot exigir a un escriptor es que sápiga escriure, perque si no, ¿qué ha de fer el vulgo? Molta gent, pera excusa de sa ignorancia, alega que no li han ensenyat el catalá, ni sab en quins llibres ha d'estudiarlo. Pel camí qu'aném seguint, ens sembla que n'hi há per temps de podérloshi indicar. Y l'extranger que sentint parlar de nostra literatura desitja coneixe'l catalá, ¿ahónt podrá dirigirse? ¿A Barcelona, a Vilafranca, a Vilanova o a Gratallops? ¿A la redacció de JOVENTUT o a la de *La Esquella*? Ni això, perque segons el senyor Mas y Jornet, cada colaborador pot escriure com mellor li sembli. De manera que no li quedará més recurs que renunciar a son propósit, o esperar que per instint y d'orella, després de llarga residencia, s'arribi a formar un catalá *racional* pera'l seu us particular. Y encara qu'aixís de moment contribuheixi a la present anarquia, no hi fa res, perque d'ella ha de surtir aquella armonía rica y bella que pronostica'l senyor Mas y Jornet, qui creu que la riquesa de sons del catalá consisteix en que'l mateix mot tingui varias pronunciacions, encara que viciosas: ab lo qual es de la mateixa opinió que aquell que sabia dir *pernóstich*, *pornóstich* y *prenóstich*, això es, qu'ho deya de tres maneras diferentas y cap de bona, perque la bona... aquesta si que no la sabia.

Y ara no extranyi'l senyor Mas y Jornet qu'haguém fet un xich de broma, perque no volém suposar qu'ho digui en serio alló dels periódichs. ¿Qué li han fet els pobres lectors pera que'ls condempni a gastarse'ls ulls y'l cervell desxifrant aquella sanfayna d'*ortografías racionals* que sortirían si prosperés la seva idea? Es clar que fa extrany que un autor firmi trevalls ab diferentas ortografías: per això som tants els que reclamém la unificació. Peró ¿no li sembla qu'encara faría més mal efecte si cada hú tirés pel seu compte? ¿Y'ls pobres directors? ¿No'n tenen prou de maldecaps qu'encara'ls en hi vol donar més? Miri, sens anar més lluny, lo que a JOVENTUT va passar:

Vetaquí que (ja fa temps d'això) hi havia un jove (prou que se'n deuhen recordar nostres lectors) que a estonas perdudas escrivia; y aquest jove no tan sols tenia una ortografía diferenta de totas las altras, sinó que fins inventava paraulas, y a altras las hi donava diferent significat del que las hi doném el vulgo. Donchs velhiaquí que aqueix minyó va dir en un folleto que JOVENTUT no's podía titular lliberal, perque, després de fer constar que'ls autors son responsables de llurs trevalls, la direcció li havia rebutjat un article que considerava impublicable. ¿Qué'n pensa vosté? ¿Qu'alló era agafar el rave per las fullas? Dochs miri, mala comparació: per lo que diu, sembla que vosté de l'autonomia'n tingui'l mateix concepte qu'ell de la llibertat. No diré que'l tingui, peró ho sembla.

El senyor Mas y Jornet dirá qu'hem carregat el quadro, y que l'Academia ideal en que somniém deixaría molt que desitjar quan se posés a la práctica. Ho reconeixém, com reconeixém las moltas dificultats ab que's toparia pera triar personas aptas sense que prevalguessin mesquins personalismes, y la feynada que donaría l'arreglo d'un idioma que tant y tant de temps hem tingut sense conreu inteligent. Peró això no'ns ha de deturar; la qüestió es comensar a trevallar, sense precipitarse ni desmayar; de la mateixa manera que no'ns espantan als que aspirém a l'autonomia de Catalunya las dificultats qu'haurém de vence dintre mateix de casa fins què'ls catalans hagin représ l'habitut politica. Y avans que un mateix esperit bategui per tot el terrer, molt sovint veurém

gastarse temps y energias en lluytas bissantinas, discutint, per exemple, la primacia del Drach de Vilafranca o de la Patùm de Berga.

ELS SET PECATS MORTALS

Allá hont queda al descubert el torrent, avuy convertit en claveguera, que mitjpartia la vila senyalant el límit de las dugas antigas parroquias, hi há set casinyots ruinosos y bruts, habitats per la miseria, que'l poble anomena «Els set pecats mortals»: d'aspecte tan desastrat cataus y moradors, que sembla qu'allá ho hagin anat deixant, com casas que feyan fástich, com gent que feya nosa, las ayguas corrompudas que pel torrent arrossegan en repugnant barreja tot lo que a la vila's llensa.

N'hi há una de las set que no més té en peu el frontis, ab el buyt d'una finestreta com un ull que mira ja rialler, ja trist, segons sigui'l tros de cel que retalla, y un cubert als baixos, hont s'hi acullen de nit els pobres més pobres, els que ni poden dormir a las pallissas dels hostals. A l'altra hi viuhen en amistansament estrafalari, escatifenyantse sempre, un cego y una vella tocada de la tremolor convulsiva ab que acaban els donats a la beguda. A la porta de la del costat hi passa moltas horas una dona de cara vermella, lluhenta y embotornada, ab un ventre enorme que li penja: sola, com endormiscada, tota plena de moscas. N'hi há de tancadas tot el día per ésser els que las habitan o a captar, o bé ocupats a la vila en las feynas més baixas. La menys trista de totas es la que té per estadants uns gitanos. Devegadas encara cantan, tot esgarrapant la guitarra, y axó que la miseria se'ls menja com als seus vehins, que ben clar ho ensenyan els brivalls mitj nusos qu'al portal jugan o ploran, y dugas rossas qu'al torrent pasturan entre las ortigas, un qu'altre escardot, els murcacols, las malvas raquíticas y la pudenta herba-sardinera, que creixen polsosas al costat dels munts d'escombrarias, las carretadas de runa y tota mena de desferras.

En aquell recó malsá una vida d'infortuni hi desenrotlla'ls seus quadros repugnants y tristos, aprop de la boca negra del torrent per hont sempre s'escorren ayguotas corrompudas que, al surtir al ayre lliure, llensan fums espessos de pestilent bafarada.

La gent evita passar per aquell indret: els grans per fástich, per por la canalla, y tothóm anomena aquellas casas «Els set pecats mortals».

Jo'n diria «Las set desgracias». Me va mellor el titul d'oprobi pera batejar altras casas de la vila, altres edificis, y no'ls més pobres, ni'ls més petits, ni'ls menys importants...

G. Vilanova

TEATRES

I provinciali a Parigi.—El carro del vi.—L'aniversari. — Fora de la vida. — La barca.

Després de dos mesos d'ensopiment, alguns teatres han inaugurat ja la temporada d'hivern oferintnos novetats y prometentne d'altras.

El primer qu'obri sas portas fou el de la Gran Vía, ahont actualment dona las últimas representacions d'una curta temporada la companyia de la Vitaliani, aquella modesta y sensible actriu italiana de qui en altras ocasions he parlat ab la detenció y elogi que's mereix. Llástima gran qu'ara no'm dongui lloch a dedicarli més espay! El repertori qu'ha servit als barcelonins sembla triat expressament per'allunyarnos del teatre als que sols motius d'aburriment trobém en obras tan gastadas e insubstancials com *La Tosca*, *Fedora* y demés qu'han casi bé monopolisat el cartell. Sols per excepció'ns ha donat *Hedda Gabler*, y encara degut a la iniciativa d'un centre barceloni que's preocupa seriament del art modern. Ja en altra ocasió vaig parlar de l'obra y de l'actriu representantla. Sols me resta ara expressar mon desitj de que la simpática actriu torni a Barcelona, peró ab un bagatje artístich més triat y de més bon gust.

Una sola obra nova'ns ha donat la companyia, y aquesta pera que descansés la primera actriu, que no hi surt. Es una comedia d'intriga titulada *I provinciali a Parigi*, de no sé quin autor francés, que fa riure de tant en tant, peró qu'adoleix de poca originalitat y llanguideja sovint. S'hi distingiren en Duse

y dugas damas jovas quins noms no recordo.

A Romea, inaugurant la temporada, ens serviren un quadret de costums d'en Ramón Ramón y Vidales, titulat *El carro del vi*, motiu ab que son coneguts quatre plagas d'una vila qu'ab sas cantadas y acudits fan riure al públich bon-jan de Romea. El quadret dramátich es molt poch sentit y poch interessant; en cambi'l diálech es fácil y espontani. A mon entendre, com a bosqueig de costums, en Ramón ha fet quadros més ensopegats y menys grollers. La interpretació ben discreta en general.

Nostre company de redacció en Salvador Vilaregut ha obert la serie d'estrenos importants ab un drama, *L'aniversari*, que interessá fortament al públich, el qual aplaudí estrepitosament després de cada un dels tres actes. Jo diría tranquilament la meva opinió sobre aquest drama, sense por d'ésser parcial, ni d'ofendre al autor ab mas sinceras observacions, ni d'adularlo ab mon aplauso, si no visquessim en una terra en que tant abundan las ánimas mesquinas, incapassas de compendre que's pugui parlar francament a un amich. Si jo alabés a n'en Vilaregut, se'm diria: «Es clarl Com que sou *companys de causa!*» Si'l critiqués, se'm diria: «Això es *pose.*» Y no faltaria qui afegís: «Això no's fa!»

Tinch de limitarme, donchs, a anotar dos fets: primer, que l'obra tingué un éxit franch y entusiasta; y segón, que la crítica barcelonina s'ha mostrat a l'altura de sempre. Nostres crítichs han parlat més del autor que de l'obra, alguns ab manifesta mala fe, altres ab ignorancia manifesta; y no ha faltat qui ab reticencias o insinuacions jesuíticas.

La interpretació fou en conjunt ben ajustada. S'hi distingí d'un modo especial en Daroqui ab son paper de *Gripau*, que digué a la perfecció. També estigué encertat en Viñas, encara que a mon entendre carregá un xich la nota, essent en ocasions difícil entendrel. La Monner tan natural y ab tant domini del paper com sempre. Els demés molt fluixets, especialment l'Oliver, en Martí y en Santolaria. En quant a en Borrás, tingué moments molt justos en els actes primer y segón; en el tercer, sobre tot al final, ab aquell ploriqueig y aquella veu gutural, estigué senzillament detestable.

La direcció escénica, a cárrech del mateix Borrás, mereix elogis per lo molt cuydada.

Al teatre del Circo Español ha inaugurat sas tascas una companyia de declamació que, en catalá y castellá, tracta d'explotar un extens y variat repertori. Lo més interessant serán, segurament, las representacions que, organisadas pel «Centre Fraternal de Cultura» y l'agrupació d'art modern, hi tindrán lloch els dimecres de cada setmana. El primer dimecres, inaugurant la temporada, se posá en escena'l drama d'en Pagano *Fora de la vida* (quina traducció coneixen nostres lectors pel folleti publicat), del que vaig parlar quan la Iggius va estrenarlo en italiá fa prop d'un any.

La interpretació qu'han donat a la traducció catalana'ls actors del Circo Español mereix el més sincer aplauso. Ells han fet lo que no saben o no volen fer els presumptuosos actors de nostres grrrans... teatres; es a dir, estudiar seriament una obra y donar a cada personatje'l relleu degut. Han estudiat ab fe y han representat ab carinyo, lo qual ha fet que's surtissin no sols ayrosos, sinó ab ben guanyats aplausos de sa difícil tasca. Las senyoretas Guitart y Caparó, els senyors Rojas, Barbosa, Carnicero y Viñals, la senyora Morera y la nena Guitart, trevallaren ab una fe y una modestia dignas d'entusiasta aplauso. El senyor Rojas el mereix doblement per la direcció escénica, que fou ben propia y ajustada.

En fi—puig que de l'Eldorado y sas grollerías del *género chico* no hi há per qué parlarne y dels *clowns* del circo eqüestre tampoch, y de l'ópera barata de Novetats menos,—el teatre Principal va inaugurar la temporada ab una companyia que semblava formada ab las desferras d'aquell célebre «Teatre Lírich-Catalá» de trista recordansa. Sense ficarme ab els músichs, perque no hi entench, no puch menys de dir que'ls actors, més que verdaders actors, ho semblan de *bolos*, y que ni ells ni'l repertori qu'explotan —ab tot y haver triat lo melloret que l'antich «Teatre Lírich-Catalá» dona de si—arribarán may a donarnos la ilusió de que aquest género teatral té existencia honorable a Barcelona.

La barca, drama lírich en un acte, de acte, de l'Apeles Mestres, única obra que han estrenat, més que tal drama es un poemet ple de poesía, molt fi y escrit ab el garbo y sentiment caracteristichs en l'autor, peró poch vibrant y de poca intensitat dramática.

NOVAS

El prop passat dijous, 23 de setembre, el centre autonomista «Nova Cathalonia» doná una importantíssima vetllada, presidida per don Baldomer Tona, qu'obrí la festa saludant a totas las entitats que lluytan per l'autonomía de nostra patria, y explicá que'l centre «Nova Cathalonia», al fer propaganda catalanista y republicana, entén qu'aixís podrá més fácilment escampar els ideals catalanistas entre las classes populars, y que de

cap manera preté introduhir la discordia entre'ls elements autonomistas que hi há a Catalunya, puig no oblida qu'ans que tot som catalans y tots devém trevallar per'assolir la més complerta autonomía de Catalunya.

Parlaren després els senyors Coca, Estrany, Puig y Samper per la «Lliga Regionalista», Laporta per «Catalunya Federal», Martí y Juliá per la *Unió Catalanista*, y Monegal per Joventut. Aquests combateren l'expedienteig y altres vicis del centralisme; calificaren d'apáticas las regions espanyolas que no reclaman sa autonomía; defensaren el pacte lliure; atacaren a n'en Salmerón y als que fomentan la ignorancia del poble, l'enganyan y l'explotan; advocaren per la separació de la Iglesia y l'Estat pera que sía un fet la vera tolerancia; defensaren l'us de la llengua propia y la implantació de l'autonomía per'afermar la diferenciació de pobles y homes, el mutuu respecte y amor, y la desaparició de la tiranía qu'engendra l'odi en els oprimits; negaren el titllat de separatista que al Catalanisme donan molts, y'l d'antilliberal, puig Catalunya gaudía d'una civilisació ampla y espléndida en els temps en que Castella's trobava reduhida al recó més petit d'Espanya; digueren que Catalunya may ha subjugat als pobles, essent sempre admirable sa llibertat civil, y que si Catalunya ab son sistema autonómich arribá a un alt grau d'esplendor, en cambi Espanya ab l'unitarisme, ha arribat al grau més baix de la decadencia: afirmaren que sols está ben organisat a Espanya'l caciquisme, que dona soldada al agitador d'ofici pera que vingui a destruhir el carácter catalá; demostraren cóm els governants espanyols, desconeixent la formació natural de la humanitat en matrimoni, familia, municipi, comarca, nació, y estat o federació, s'empenyan en governar a tall de Quixot, y per aixó com a Quixots han sigut revolcats per un remat de porchs a Ultramar; afegiren que mercés a aqueix quixotisme tiránich ensemps que ridicul, la meytat de la patria catalana es avuy al mitj de Fransa, y aixís van perdentho tot uns politichs que's pensan que las regions son fillas d'Espanya y no Espanya de las regions, com si las casas servissin pera fer mahons, y no'ls mahons pera fer casas: per aixó'ls federals d'en Pi y Margall no poden may unirse ab els republicans unitaris, perque'ls federals, els regionalistas y'ls catalanistas forman las tres brancas del arbre de la patria catalana, que nostres nets han de veure ben alt y ufanós; digueren que'l moviment autonomista catalá entranya la vera democracia y ve a redimir al obrer, malmenat pels agitadors assalariats o fanátichs, quinas falsas prédicas de progrés semblan pervenir de la taberna; remarcaren qu'en el programa catalanista hi constan els grans principis civilisadors, els més expansius y més práctichs, puig tendeixen a fer renaixe la propia personalitat de cada home, y de la nostra nacionalitat; demostraren que'ls republicans espanyols no's diferencian en res dels monárquichs, y digueren que'l centre «Nova Cathalonia» no's declara republicá pel sol gust de declararsen, sinó pera oposarse a la tiranía del Estat, el qual sols es necessari en el concepte d'interí, puig esdevindrá inútil el dia que l'individuu sia perfecte; advocaren per una Catalunya esdevenidora en la que no s'hagin de recordar lleys ni formas de govern, tenintlas arreconadas als arxius d'antiguitats per ésser ja complertament lliure l'individuu y tenir verdadera noció de sos drets y devers.

Finalment el senyor Tona torná a fer us de la paraula pera resumir, declarantse enemich de la monarquía, peró enemich també de tota república militarista, del servey obligatori, dels falsos demócratas que predican sols odi, destrucció, inútils vagas, etc. Se mostrá partidari de rellegar a la familia la qüestió religiosa, com en els paissos avensats; advocá per las bossas de trevall, jurats mixtes, etc.

Pera tots hi hagué aplausos en gran. La sala estava decorada artísticament, figurant en l'escenari'ls retrats dels ilustres autonomistas Pi y Margall y Robert. A la festa hi assistí una gran gentada, qu'omplí'l local de gom a gom y que'n surtí altament satisfeta y entusiasmada.

—

El diumenge al vespre va tenir lloch al «Foment Autonomista Catalá»'l *meeting* inaugural d'aquesta nova entitat catalanista, assistinthi un públich nombrosíssim. Obrí la sessió'l president senyor Girona, y parlaren després els senyors Sansalvador, de la Junta Directiva, Tona, de «Catalunya Federal», Puig Samper, regionalista, Coca, de «Catalunya Federal», Ventosa, de la «Lliga Regionalista», y Bonhome, de la *Unió Catalanista.* Els oradors feren historia de la perdua de nostras llibertats, y fuhetejaren el desgavell politich d'Espanya que acabá ab la perdua de Cuba y Filipinas, hecatombes que cap experiencia han donat encara a nostres funests governants; digueren que la república unitaria que demanan altras regions espanyolas, no suposa cap cambi de regim, mentres que l'autonomía que demaném a Catalunya es l'únich medi de salvació; afegiren que Catalanisme no es separatisme, sinó amor, ben al revés dels programas d'aqueixos redemptors y llibertaris de darrera hora que sols odis y divisions congrian en els pobles, pera gaudirne ells; remarcaren que'l Catalanisme no es ja sols un moviment literari que's plany romànticament de las perdudas llibertats, sinó un moviment politich y social que persisteix y persistirá sens

treva fins lograr son fi, ab la constancia de la gota d'aygua que forada las rocas. Finalment recomanaren als obrers que s'ajuntessin sota la bandera catalana y abrassessin nostre programa pera lograr sustraures a la perniciosa influhencia dels enemichs de Catalunya que volen destruhir nostre carácter e introduhir en nostra terra la més xorca guerra social.

El president doná las gracias als assistents y a las entitats adheridas, finalísant aixis aquesta hermosa festa, durant la qual sovintejaren aplaudiments entusiastas.

—

Nostre benvolgut company de Catalanisme, el setmanari *Llevant*, feya brometa en son darrer número a propósit de la fulla que doná a llum el republicá Rodrigo Soriano contra'ls republicans de la tayfa de *La Publicidad:* fulla que acaba de fer patents la gran armonia y concordia que regna en el GRAN partit republicá espanyol presidit (?) per l'home de las *cuatro unidades.*

Tot burlantse de *La Publicidad* y del mateix Soriano, el *Llevant*, pera que no se'l titllés de parcial, feya esment de la raspallada qu'en Soriano dedicá als catalanistas prometent no tractarlos de jesuitas.

En cambi, ¿may dirian qui'ns hi acaba de tractar? Donchs... en Vallés y Ribot. Es a dir, aquell autonomista que, quan anava al darrera nostre, deya en ple dinar dels Jochs Florals y al costat d'en Pi y Margall: «*Nosaltres els catalanistas...*»

La frase quedá incomplerta, peró ja sabém com la completá en Vallés en son fur intern. En Vallés digué alashoras pera sí mateix, lo qu'ha dit ara obertament, o sia: «Nosaltres els catalanistas, som uns jesuitas.»

¿Ha mentit ara? ¿Va mentir allavors? No rumihin. Allavors y ara.

La noticia'ns l'ha donada *La Tribuna*, qu'en son número del passat dijous, ressenyant el *meeting* del Centre Federal del districte segón, deya qu'en Vallés y Ribot «*llamó jesuitas a los autonomistas que no son federales.*» Ab lo qual faltá obertament al programa d'en Pi y Margall, qu'ab l'autonomia per base y'l pacte lliure per norma, rellega la federació a segón lloch, com a cosa circunstancial y filla del lliure voler d'individuus y pobles autónoms, puig sols aixis pot ésser válida y sólida la federació.

Després en Vallés «*atacó á los Borbones y recomendó el mantenimiento de la unión republicana para conseguir el triunfo definitivo.*»

¿Quin *triunfo?* Perque ara si que ja no l'enteném aqueix bullit.

Y molt menos desde'l dia de la Mercé, que'ls unitaris presidits per en Lerroux, en Corominas, l'Ardid y *la* López de Ayala donaren un *meeting* als toros per'animarse contra'ls atachs d'en Soriano que'ls hi vol estripar la grúa.

Sort que *La Tribuna* mateixa ja's cuyda de posarlos en solfa a tots plegats, perque diu que a Barcelona ja hi pot venir el rey sense témer las hostilitats del «*partido republicano, fuerte y bien organizado*».

Es clar qu'essent aixis ja pot venir el rey.

—

S'han retirat de la politica en Chamberlain a Inglaterra, y en Silvela a Espanya. El primer després de grans éxits diplomátichs; el segón després de fracassos continuus. En Silvela ha demostrat ésser una nulitat com a home de govern, y, per'acabar d'ésser més patent la seva insignificancia, fins té la desgracia de que sa retirada coincideixi ab la del estadista inglés.

El disident d'en Cánovas, l'hereu de sa quefatura y de sa superbia, que tantas esperansas feu concebir un dia als conservadors, ha hagut de confessar ell mateix que *no sirve*, y que totas sas pretensions, tota sa ciencia politica, eran fum.

En efecte: ab tot desapassionadament creyém, y creu avuy casi bé tothóm, qu'entre las nulitats politicas que tant abundan a Espanya n'hi há una més admirable que cap en sa buydor: la d'en Silvela, qu'era tingut per serio y s'havia fet respectar com pochs, pera devenir a fi de comptes un xich més cómich que'l mateix Romero Robledo: un xich més cómich perque ha resultat bastant més manso e infinitament més inepte: qu'es tot lo que's pot dir.

—

La societat choral «Catalunya Nova» continúa donant sos concerts populars al Teatre Nou, ab més bona voluntat qu'éxit, donchs es molt poch el públich que hi assisteix. No obstant, dada la energia que revela'l mestre Carbonell, no dubtém que, un cop hagi afinat las massas chorals, perfeccionat son gust musical y lograt una interpretació concienssuda de las obras que figuran en els programas, desapareixerá l'actual indiferentisme y retrahiment del públich, com es de desitjar en bé d'una institució que, si no es, ha sigut tan notable com «Catalunya Nova».

—

L'«Associació Protectora de la Ensenyansa Catalana» obrirá'l vinent mes d'octubre'l curs de 1903-1904, continuant els dilluns y divendres las classes nocturnas de gramática catalana, y'ls dimecres las d'historia y geografia de Catalunya.

Novament aquesta Associació s'ha vist favorescuda ab un donatiu de 500 pessetas per part del mateix donant que l'any anterior, quantitat que será esmersada en premis en metálich als alumnes que més sobressurtin, noys o noyas, en el concurs públich d'exercicis al dictat en idioma catalá. Els exercicis de proba s'efectuarán el diumenge 16 de juny a las nou del matí, en el local social, Colegi de Sant Jordi, situat al carrer de

Santa Agna, 27, pral. Entre'ls concursants hi haurá dos grupos, o sian: de noys que no hagin cumplert els 12 anys, y d'altres que no hagin cumplert els 16, quedant exclosos del present concurs els qu'obtingueren premi en el de 1903. En cas de presentarse nous donatius, s'adjudicarian més premis, y s'aumentaria la quantitat dels oferts. El jurat estará compost pel president y'l secretari de l'Associació, don Francisco Flos y Calcat, don Joaquim Riera y Bertrán y don Manel Folch y Torres.

—

Sidy-Blasco-Ibáñez, alarb de Valencia molt entés en lletras, peró alarb a la fi, ha visitat Barcelona.

Y l'han anat a rebre milers de fanátichs del Islám, en tribus comanadas pels santons Corominas, Lerroux, Lletget, Ardid y altres.

Y s'ha corregut la pólvora com es costúm entre alarbs lluytadors, havent esclatat forta piula en la via férrea de Sarriá; puig propi es també de sarrahins malmetre obras urbanas, en gloria d'Alá y de Sidy-Blasco-Ibáñez.

Aquest ha parlat. Y ha retret el proverbi alarb dels gossos que lladran al vianant. Y ha dit: «Que lladrin, perque no son més que gossos!»

Y no se sab si parlava per Aben-Soriano o per alguns dels presents, que no lladravan, mes que llensavan forts udols.

Y ha emprés valenta esbatussada contra la reacció.

Y contra'l clericalisme.

Y ha malparlat d'una momia: la monarquia.

Y fervorosament ha orat devant l'altar d'una prostituta: la república espanyola.

Y tots els sarrahins, y'ls qu'empelt tenen de sanch sarrahina malgrat sa naturalesa catalana, han aplaudit.

Y Sidy-Blasco-Ibáñez ha rigut ab goig gran, y ha dit que si, qu'era segur el triomf dels moros en las vinentas eleccions.

Y'ls moros que governan han rigut també, allá al desert central, tot dihent: «Vosaltres ray! Ja estém entesos, y sou moros que no arribaréu a la Meca!»

Y en Lerroux, en Corominas, en Lletget, l'Ardid y altres moros de regadiu, s'han fet l'ullet y han dit: «Uva!»

Y'l remat, sens adonarsen, vinga fer rialladas de satisfacció, confiansa y beneyteria, talment com escáu a moros de bona fe, auténtichs y fanátichs.

Y fins nosaltres hem rigut.

De fástich.

—

El conegut folk-lorista en Aureli Capmany doná'l dimars de la passada setmana una notable conferencia sobre folk-lore catalá en el local de «Catalunya Federal.»

Ab molt art explicá'l conferenciant la importancia que té'l folk-lore, ja com a ciencia entre'ls iniciats, ja com a entreteniment entre'ls profans; l'antiguitat del mateix, el carácter que pren en cada pais, las diferencias que s'observan en aquellas rondallas que, essent quasi universals, determinan els trets caracteristich de cada poble en la manera cóm son contadas, y una pila de detalls més que proban la molta competencia y erudició del senyor Capmany en aquesta branca del renaixement literari de Catalunya.

Fou aplaudidissim per la nombrosa concurrencia que hi havia assistit.

—

Publicacions rebudas:

Urania, per Camil Flammarion, traducció de Rafel Patxot y Jubert. Forma'l volúm 12 de la Biblioteca Popular de «L'Avenç» aquesta bellissima obra del célebre astronom-poeta francés, trahuhida al catalá ab un gust un xich arcaich, peró escayent, pel senyor Patxot. Se ven com els demés volums a 50 céntims.

Lo Teatre Católich a Antoni Mas y Casanova. Aplech de trevalls en prosa y en vers dedicats a dit escriptor y llegits en la festa qu'en son honor celebrá l'Academia Católica de Sabadell el 2 de febrer de 1901. Firman dits trevalls els senyors Joan Baptista Lladó y Figueras, Francesch Pradell, Joan Costa Deu, Joseph Abril Virgili, Joan B. Camps y Parcet, y J. C. D.

La Batalla de Arapiles, S'ha publicat la setena edició d'aquesta obra, original del eminent novelista B. Pérez Galdós y pertanyent a la primera serie de sos celebrats *Episodios Nacionales*. Fins ara van tirats de dita obra 36.000 exemplars. Preu, 2 pessetas.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no sían inédits.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

Preus de suscripció:

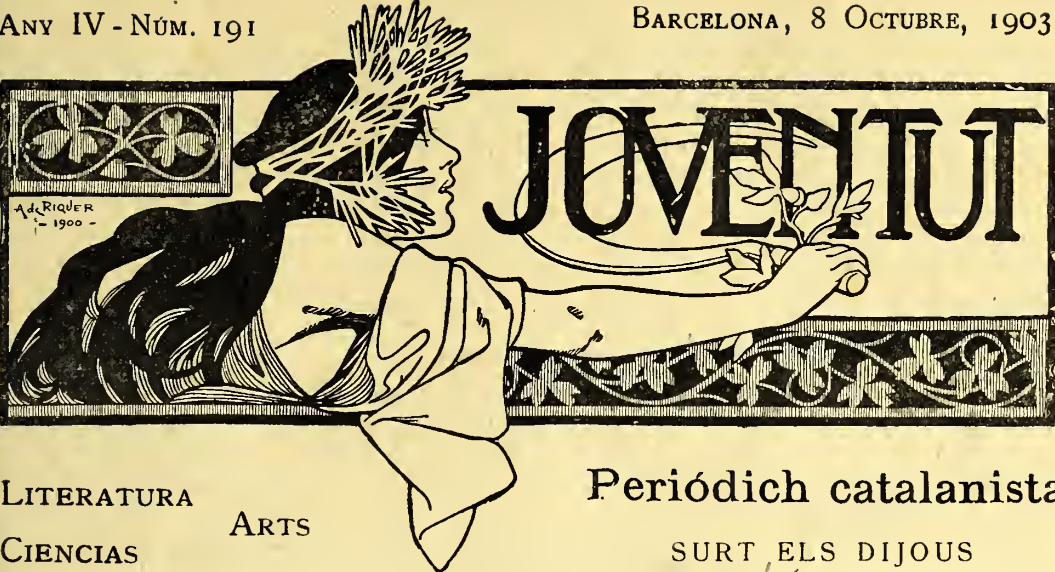
CATALUNYA: Un any.	8	Pessetas.
» Mitj any.	4'50	»
» Trimestre.	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA:		
Un any.	9	»
EXTRANGER: Un any.	10	Franchs.
Número corrent.	20	Céntims.
» atrassat, ab folletins. . . .	40	»
» » sense folletins. . .	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

Fidel Giró, impressor.— Carrer de Valencia, 233

ANY IV - NÚM. 191

BARCELONA, 8 OCTUBRE, 1903

LITERATURA
ARTS
CIENCIAS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . . . 20 CÉNTIMS.
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . 40 »
» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

FOLLETI:

ACLARACIONS

Diferentas vegadas, ja en conversas particulars, ja en reunions públicas, hem deixat entreveure nostre modo de pensar sobre l'estat actual del Catalanisme, indicant que creyam de tot punt necessari ajudar a que s'efectués d'un modo pacifich y amistós una diferenciació que, per altra part, ja existeix en estat latent en el camp del Catalanisme entre'ls nombrosos elements que a n'aquest están afiliats. De dita diferenciació naixeria una separació entre elements conservadors y elements reformistas, presentant quiscún d'aquests grans grupos diferents matisos dintre d'ells, segons certs punts de mira de sos partidaris, tenint sols de comú tots ells el programa únich: ASSOLIR L'AUTONOMÍA DE CATALUNYA.

Estavam esperant ab ansia una ocasió oportuna, que a nostre modo d'entendre era, y es encara, la celebració d'una Assamblea Catalanista pera la revisió y reforma de las Bases de Manresa, quan las circunstancias ens han obligat a parlar del assumpte. Ab tot, ne parlarém molt per sobre, deixant pera quan tingui lloch l'Assamblea la qüestió en sa integritat.

En efecte: dos articles han surtit en nostre confrare *La Renaixensa*, titulat l'un *Advertencia* y l'altre *Catalanistas y res més*, de datas 18 de setembre y 1 d'octubre. En el primer (per cert publicat com article de fondo en el mateix número en que surtia'l manifest del centre catalanista republicá «Nova Cathalonia», y que ve a ésser, si no m'equivoco, una dissimulada crítica del esmentat manifest y del títul d'aquesta novella societat, hi llegim com acabament:

«Renuncihi tothóm a las sevas preferencias personals devant l'altar de la patria catalana, y las Bases de Manresa acoblarán altra volta a tots els catalans que de cor y de bona fe trevallan per las llegitimas reivindicacions de Catalunya, sense diferencias de dretas ni esquerras, que no tenen rahó d'ésser ni deu.

hen existir en una causa eminentment patriótica y nacionalista.»

El segón, degut a la ploma de nostre benvolgut company y amich S. Gubern, diu d'una manera ben clara que «*l'esquarterament del estol catalá en dos grupos, en dos bandos, en dugas fraccions, en la eterna* DRETA *y* ESQUERRA *de la política efectiva*», fora de funests resultats. Y sobre aquest punt insisteix l'articulista, afirmant que devém deixar pera'l desitjat jorn en que lograda l'autonomía de Catalunya, entrém en el moment constitucional, l'estatuhir, de present, tot alló qu'es propi dels estats politicament organisats. (Consell que no tingueren pas en compte'ls autors de las Bases de Manresa, com suposo que deu reconeixe en Gubern).

A més, resulta que no hi há gayres dias que s'inaugurá'l centre catalanista republicá «Nova Cathalonia», y que nosaltres, galantment invitats, aplaudirem y encoratjarem als socis y fundadors de la novella entitat, no tan sols pels calificatius que al titul posaren, (fent nosaltres els deguts distingos), sinó també perque en ella veyam (paraulas textuals) «la primera pedra de l'ala esquerra del gran edifici del Catalanisme.»

Els dos articles y aquests esmentats fets son els motius que'ns obligan a publicar las presents aclaracions, que creyém oportunas y necessarias.

En primer lloch, atenentnos als fets, es evident qu'en el camp catalanista hi existeixen dugas tendencias determinadas, per més que no hagin rebut cap denominació, ni s'hagin clarament manifestat al exterior: tendencias fillas de certas apreciacions doctrinals; y al dir aixó, ni directa ni indirectament volém parlar de las divisions fillas de personalismes, que moltas vegadas van amagadas sota la capa de qüestions de procediments.

La una tendencia es la conservadora, y l'altra la reformista o lliberal.

La primera, basada en gran part en la tradició y en la escola histórica, creu que Catalunya deu ésser al menys autónoma en absolut, no tan sols perque en altre temps fruhi de l'autonomia, sinó també perque fou en temps més llunyans una nació independent, y ab carácter propi, y ab totas las condicions precisas de nacionalitat.

L'altra, basada en la observació y la experimentació del present y dels temps passats, y acceptant com a criteri la rahó (no com a font de sas doctrinas), examina a Catalunya en sa part material y en la moral, y després d'un ver estudi experimental de lo actual y lo passat, se convens de que Catalunya es un veritable organisme ab totas las condicions de vida propia, com ho fou y ha sigut desde'l comensament de sa existencia com a organisme social. No la menyspreuha a la historia: la fa servir com a medi de comprobació, y no com a font de doctrina. (No parlém avuy, per no creure oportú parlarne, de la tendencia autonomista que pren com a punt de partida la Rahó).

Conseqüents uns y altres ab sas doctrinas, els conservadors histórichs troban bo'l passat, l'admiran y voldrian restablir institucions y lleys antigas féntlashi sufrir una senzilla modificació per'adaptarlas a las costums actuals. Y'ls reformistas, tot y respectant lo antich, en son esperit, volen implantar novas institucions que creuhen més d'acort ab la vida y civilisació modernas, y preparar el terreny a fi y efecte de poder caminar sempre més endevant en lo possible, tenint com a nort la llibertat absoluta del individuu, sense que aquesta tingui altras travas que la llibertat dels demés.

Qu'existeixen aquestas diferentas opinions, més o menys exageradas, en el Catalanisme, es un fet probat. Pera estarne convensut n'hi há prou ab llegir els articles (politichs y literaris) qu'en els diferents periódichs catalanistas se publican; ab escoltar els parlaments qu'en els *meetings* y conferencias se fan; ab posar atenció a las conversas particulars qu'entre catalanistas a diari se sostenen.

Es ben cert també que, si'ns fixém en aquestas manifestacions del Catalanisme, trobém predominant la tendencia conservadora (no confóndreho ab els ridiculs dicteris que'ns dirigeixen nostres ilusos enemichs de clericals y reaccionaris); mes no deixa d'ésser nombrosissim l'estol dels reformistas, estol que creixeria més y més el jorn en que, separats els camps, poguessin uns y altres predicar ab tota sa integritat sas doctrinas, sense moures ni un fil del programa comú, l'autonomia de Catalunya. Ben segur que tots els individualistas conscients, y tots els

veritables lliberals, correrian a aixoplugarse sota'ls plechs de la bandera del Catalanisme reformista.

El principal argument, el més fort y més poderós dels que son contraris a n'aquesta diferenciació externa en el camp catalanista (y d'aquests n'hi há de totas tendencias y opinions), es que: «essent el Catalanisme un moviment patriótich y nacionalista, devém prescindir d'opinions y preferencias personals y juntarnos tots pera trevallar a la una, a fi d'assolir l'autonomia integral de nostra patria.»

En primer lloch, l'existir manifestament abdugas tendencias, o més si fos precís, no fora obstacle a aqueix trevall comú, ja que tots tindrian una comunitat de programa, quin fora la constitució de la societat catalana, com a estat autónom. Y sense contradir aquest programa, ni surtirsen, podrian predicar y extendre quiscún sas doctrinas en tota sa integritat, ab lo que fácilment podrian convence al que fins ara, per sas teorías particulars, ha cregut que no podia entrar en el Catalanisme per no véurelas exposadas en sa plenitut y ab carinyo per cap dels apóstols d'aquest. Aixís veurian clar els verament lliberals que la llibertat no está involucrada ab cap forma de govern, ni consisteix en que'l governament sia desempenyat per un de sol, per varis, o per la majoria del poble, sinó en disminuhir fins al *minimum* possible la esclavitzadora acció del Estat.

En segón lloch, si'l Catalanisme, com tots creyém, es un moviment nacionalista que té per finalitat la restauració de la integral personalitat de Catalunya, deu contenir en son sí totas las doctrinas y tendencias que's troban en els Estats degudament organisats, y aixís com el moviment se demostra caminant, la existencia d'aquestas tendencias se demostra manifestantse exteriorment.

Altres arguments se fan, entre ells el de que'l jorn en que's planteji aquesta diferenciació, molts conservadors desertarán del camp catalanista. Aquest pera mi no es argument, puig qui es catalanista de veras, no fuig perque's fassi públich que n'hi há molts que professan opinions diferentas, y si ho fá... es ésser molt poch catalanista o molt intolerant, y en abdós casos es mellor que's quedi a casa y no vulgui imposar sas ideas, ni posar obstacles a la marxa natural de nostre partit.

Y en quant a la oportunitat... jo crech qu'es molt oportú ferho, primer perque de fet ja existeix la diferenciació, y després perque es molt possible que l'instint de defensa de las propias doctrinas fassi qu'en cada camp s'hi acoblin tots els d'un mateix pensar, y tal volta desapareixerian alashoras certas diferencias de procediments y certs personalismes que cap bé fan a la causa, ans la perjudican.

Del fet de qu'en tots els Estats hi há las dugas grans tendencias n'estém tots convensuts, com també de la necessitat de sa existencia, puig com diu molt bé Lord Macaulay, la lliberal o reformista es «la vela sense la que no avensaria res la societat», y l'altra es «el lastre sense'l que no seria prudent navegar, ni possible resistir al temporal». (1)

Els conservadors enamorats de las institucions y lleys existents per créurelas adaptadas a las condicions de vida del poble, s'acontenta ab un mellor relatiu, tement per altra part totas las reformas que tendeixen al mellor absolut, per creure que produhirian fort trontoll en la societat; y per això estiman necessaria una forta acció del Estat. Y'ls altres tendeixen sempre a lo mellor absolut, volent disminuhir l'acció d'aquest pera obtenir més llibertat, qu'es son ideal.

Abdós son necessaris, els uns pera fer avensar a la societat en el camí del progrés, y'ls altres pera servir de contrapés a fi de que no's precipiti la marxa, y pera lograr l'adaptació de las novas reformas.

En molts Estats, y en diferentas épocas, las tendencias conservadora y lliberal no sempre han correspost a sa rahó d'ésser, com succehí diferentas voltas a Inglaterra, Alemanya, etc., etc. En altres paissos la lliberal ha sigut casi sempre falsificada, puig en el fons ha sigut tant o més tiránica que sa correlativa, ja que sempre ha defensat de fet o de dret una forta acció del Estat sobre l'individuu; per exemple, en l'Estat espanyol del sigle passat y lo que va d'aquest; y en épocas revolucionarias, y en l'actualitat, Fransa.

Y això es fill de que s'ha oblidat que'l carácter essencialment distintiu de la tendencia

(1) *Estudis biográfichs: Lord Chatam.*

conservadora es que «la societat deu contenir al individuu»; y'l de la lliberal o reformista que «l'individuu deu ésser lliure enfront del Estat.» (1) Y que, en sa conseqüencia, els lliberals deuhen procurar disminuhir sempre l'acció del Estat sobre l'individuu, aixis com la intervención que pugui tenir en las relacions entre aquests, y que la cooperació dels individuus y la combinació de las activitats d'aquests dintre l'Estat sia voluntaria; mentres que'ls conservadors deuhen procurar mantenir l'estat de cosas actual oposantse sempre a la restricció de l'acció del Estat, acció que creuhen necessaria no tan sols pera la conservació del ordre (cosa justa), sinó també pera evitar reformas qu'alterin l'estat actual en que las institucions están ja adaptadas al modo d'ésser de la societat; y creuhen que la cooperació del individuu dintre del Estat es obligatoria.

Creyém nosaltres, en resúm, en la necessitat de la existencia y exteriorisació d'abdugas tendencias dintre del Catalanisme, presentant cada una d'ellas matisos diferents, devent tots emperó, reformistas y conservadors, tenir un programa comú, veritablement nacionalista, que tendint al assoliment de l'autonomia integral de Catalunya, tracti tan sols de la constitució de nostra patria com a ver organisme compost ab vida propia.

Y existint abdugas tendencias, s'obehirá a la lley natural de la evolució dels pobles, y sols aixis la marxa's fará ab regularitat y ab ritme, tendint com es natural al major equilibri possible.

Deixant per'altra ocasió la cabal demostració de nostre modo de pensar, sols me queda manifestar que ab la diferenciació, tal com dihém nosaltres, jamay el Catalanisme, ni cap de las dugas tendencias podrán confondres ab els partits politichs espanyols, com molts temen, puig la diferencia será sempre essencial.

Y també devém dir que no es nostre anim fer critica de lo dit en els esmentats articles de *La Renaixensa*, a quins autors apreciém massa, sinó presentar, aprofitant la ocasió, las primicias de la demostració de nostras particulars doctrinas.

TRINITAT MONEGAL

---

(1) *H. Spencer.*

LA FESTA DEL BLAT

Rara vegada passa, tractantse d'un mateix públich, lo que ab aquesta obra ha passat. Fa més de set anys que aquest drama d'en Guimerá va estrenarse a Romea. He assistit a sa *reprise*, y m'ha fet el mateix efecte que'l primer dia. Aixo en quant al drama. En quant al públich, l'efecte ha sigut mellor, y me'n he alegrat en honor de Barcelona. El dia del estreno (tots ens en recordém) no hi va haver més que contraris. Els sectaris anarquistas deyan qu' alló no era un anarquista, y que'l drama res tenía de revolucionari, y per aixó 'l varen xiular. Els sectaris conservadors varen arribar a dir que si a Barcelona 's tirava un'altra bomba la culpa seria d'en Guimerá, donchs havia fet l'apologia d'un anarquista fins a dignificarlo al morir en un llit d'una casa payral catalana que representava la bona tradició rural de nostra terra. Tothóm l'acusava. Fins n'hi havia (detall edificant!) que xiulavan ab *sirenas*. Els intelectuals de cert grupo del Ateneu hi posavan *peros*. (Com qu'en Guimerá llavors rompia llansas contra'ls castellanisats llegint al Ateneu son discurs presidencial en catalá!) Altres autors dramátichs y'ls seus amichs aprofitavan la ocasió pera rebaixar un competidor gros que'ls feya ombra. Tots li eran contraris.

Entre'ls pochs que s'atreviren a defensar el drama y las sevas tendencias, jo soch (y permétissem la inmodestia) el que ho feu més fort. De primer de viva veu, al saló de descans; després en un article escrit la nit mateixa, que vaig portar als pochs dias a *La Renaixensa*, y que va surtir gracias als meus prechs, y a pesar de que ni en Guimerá ni l'Aldavert volian insertarlo. Avuy torno a

llegir l'article, qu'era una *Carta oberta* al autor, y trobo que, entre altras cosas, diu:

Fins aquí en els teus dramas sols presentavas efectes passionals. En *La festa del blat* hi há més, molt més. En ell hi batega, s'hi fa evident, s'hi glorifica la tendencia humanitaria de la reivindicació del home per l'amor, la que fou la clau de volta del cristianisme, l'ánima de la filantropía grega, l'esperit del humanitarisme del passat sigle, el fí del positivisme de A. Compte, l'ideal de tota filosofía y de tota religió superior. Sens amor no hi há societat possible. Ell es en las societats humanas lo que l'afinitat en els compostos químichs y l'atracció en els espays siderals.

Tu presentas la reivindicació per l'amor, l'amor fent possible la solució del més terrible dels problemas socials, l'amor, que sens ell, la lluyta per la vida donaría en l'época present la rahó a Hobbes, quan deya *Homo hominis lupo*.

Fas molt bé. Ets digne del teu nom y honras las catalanas lletras El teu JAUME, ánima noble y generosa, y esperit justicier, tant qu'en virtut del mateix se desvía y's fa culpable, exclama al expirar, un cop ha conegut qu'en la terra l'amor pot més, molt més que l'odi: *Ensenyéu a estimar als que no'n saben.*

El teu magnífich drama va produhir controversias acaloradas, protestas crúas, censuras agras. Pots estarne orgullós. Una part dels que cridaren son gent que no pot arribarte ni a la sola de la sabata. Eran *Zoilos* contra Homero Eran lo que *la Harpe* a Shakespeare quan d'ell deya, no podent igualarlo, que sacrificava a la canalla. Eran lo que Beaumeille (que ningú avuy sab quí es) quan deya que l'*Eclesiastés* y el *Cántich dels Cántichs* eran obras baixas y plenas d'imatjes y d'expressions grolleras. També Chaudun (un altre desconegut) afirmava del *Infern* del Dante qu'era un *Salmi gondis* sense cap ni peus. Com ell no'n tenía, no n'hi trobava. Aixís Benjonson, autor dramátich xiulat, acusava al mateix Shakespeare de que parlava sense coneixement psicológich y sense talent de cap mena. No'n feu pas cas: tot això es la enveja de *Liliput;* la impotencia contra la feconditat; oratje que passa sense deixar rastre, y qu'es necessari pera que'ls arbres grossos creixin y fructifiquin.

Els altres cridaren perque'l teu drama'ls hi destorbava *la tranquilitat de l'auca*, com deya aquell editor de rodolins a un amich nostre que n'hi va presentar una serie en la qual n'hi havía un que no estava del tot conforme ab els interessos existents.

Altres eran aquells que creuhen que lo bo sols es possible en llunyanas terras y aplaudeixen sols lo que ve de fora. Son els que rebaixan l'art al nivell d'una moda, y creuhen qu'avuy la moda es ésser home del Nort *(nordista)*. Fins n'hi há que de bona fe arriban a creure en comarcas privilegiadas y no troban res bo si no es noruech o belga. Aquests, si'l teu drama'ls hi haguessis donat baix el nom d'un *Van der* qualsevol o d'un que's terminés en *of* o *ingen*, l'haurían trobat sublím, supershakesperiá en fí, la meta del art dramátich. Per'aquests el teu crim es ésser de casa. Fora dels despitats, dels faritzeus y del *snobs*, el teu drama fou aplaudit calurosament tal com ell se mereixía.

El flach qu'en tu volían trobar, qu'era l'amor de la Oriola per en Jaume, els que saben sentir y han sentit alguna vegada saben que l'amor, aquesta veu de la especie, es superior a totas las tendencias políticas y socials; s'estima perque s'estima, y un cop s'estima lo demés es lo de menos.

. . . .

La reivindicació, la regeneració per l'amor: ¿voléu res més sublím y més digne? Si es la doctrina fonamental del Cristianisme, (lo que'n quedará), si n'es l'ánima!

Fins els qu'han discutit altres príncipis cristians no han pogut posar may en dubte la eficacia de la redempció per amor. L'amor com regulador y norma de la Humanitat, podrá ésser una teoría d'origen grech, egipci o semítich, (1) peró es humana, fonamentalment humana. Las heretjías posteriors la van pendre per norma, com las exaltacions místicas. Arnau de Brescia, Pere de Bruys, com Sant Francesch, l'home mellor qu'ha existit sobre la terra. Sant Francesch la extenía a tots els sers vivents, als aucells, als peixos, als insectes, a las plantas. «*No matéu las papallonas!*» deya als noys «*No pesquéu els peixets de Deu!*» predicava als barquers. «*No tiréu fletxas als aucells ni a las llebres!*» cridava als cassadors. Y quan li responían qu'això'ls feya viure, ell els deya: «*Jo vos donaré'l doble de lo que de la vostra cassa o la vostra pesca al mercat vos ne donan.*»

Vegis si no es això l'esperit del drama. El públich ho ha comprés perfectament, aquest públich més educat avuy que allavors. El drama ha sigut aplaudit, y més que'l drama passional, las sevas tendencias. ¿Y quinas son aquestas? Donchs las més nobles, las qu'han fet acceptable'l Cristianisme, las de l'antiga filosofía grega, las dels germans del Evangeli Eternal, las del Sublim Sant Francesch. L'Amor al home, que aqui a Catalunya sempre va ésser proverbial en las pagesias y en els masos, aquest amor que pot fer desapareixe las diferencias de classes, que pot fer que uns per afinament de conciencia renuncihin a ésser explotadors, com pot fer que'ls explotats s'emancipin sense conservar rancunias; si! aquest sentiment noble es el que campeja en tota l'obra, ab una franquesa y ab un alé que reconfortan y entusiasman.

Jo crech, sincerament, que aquesta es una de las més grans obras dramáticas d'en Guimerá. Aixís ho corrobora no sols l'éxit inmens qu'ha tingut a Roma la passada primavera, sinó'l qu'ha tingut ara fa poch a Buenos Aires.

Aixís dirém a n'en Guimerá, com a tots els nostres autors dramátichs, que s'inspirin sempre en tendencias tan altas, y Catalunya en bé de la Humanitat els en restará sempre fors reconeguda, y la Humanitat a Catalunya per haverlos enlayrat al aplaudirlos.

POMPEYUS GENER.

---

(1) Avuy está ja demostrat pels exagetas qu'es d'origen grech. A l'época en que escrivíam aquestas línias encara's dubtava.

CREDO

Crech en mi, única y fermament.

Tot el meu esperit viu en ma conciencia: ma conciencia es mon Deu.

Crech que la conciencia de cada hu, elevada al infinit, es el punt únich ahont van a parar totas las miradas. Aquest punt, al meu entendre, es l'únich Deu de tots. Y aquest Deu, al ésser el Deu de tothóm, no deixa d'ésser el de cada hu, perque es la essencia comuna.

Crech que tots tenim dret a presentar nostres pensaments: veusaquí la rahó de lo que os digui.

Admeto las cosas tals com son, y las admiro ab la ferma creencia de que tenen rahó d'existir ja que tenen consistencia.

Crech que l'*obra* es una especie de crítica de la naturalesa.

Crech que la crítica es resultat d'un análisis; crech que aquest análisis está al alcans de tothóm; peró tambè crech que no hi há ningú exempt d'equivocació. Veusaquí per qué dubto de tot lo que no tingui relació directa ab el meu *jo*.

Admiro las cosas que's consideran grans, y estimo las que's tenen per petitas, perque estich plenament convensut de la necessitat de tots per tots.

Crech fermament en l'egoisme com a forsa única: veusaquí cóm aprecio l'amistat.

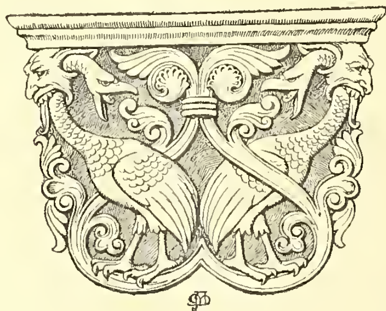
Crech en l'amor com a satisfacció de dos egoismes d'idénticas miras: veusaquí del modo qu'aprecio la familia.

Crech que la fe está per demunt de tot.

Crech que la sinceritat es apreciable.

Y com que crech en *mi*, exposo *sincerament ma fe*, per lo que pugui aprofitar.

JACOBUS SABARTÉS

HERETJÍAS

EL DEIXEBLE

Pera l'autor de TITELLAS FEBLES

—Veusenaquí un de pagés, aquest Kirilka — digué Souchoff, signantlo ab el dit.— Veusenaquí un de pagés. Aném a interrogarlo... Kirilka! ¿Quína utilitát veus en la instrucció, en las escolas?

—Es segons — respongué Kirilka, acotant el cap.

—Peró, no: tu llegeixes: y ¿quín profit en treus?

—Cap profit, es segur; peró si'ns instruheixen, es qu'això deu ésser útil... pera ells.

—¿Quí, *ells*?

—Els mestres, ben segur, els *zemstvos*, y en general.

—Qu'estúpit qu'ets! ¿Es útil pera tu, pera tu?...

—Puig que Vostra Noblesa, qu'es el nostre quefe, ens ordena que'ns instruhím, es qu'això vos es útil.

—Ves al diable!—

Las puntas dels bigotis de Souchoff, encés de rabia, tremolaren.

—¿Veyéu? No ha dit res, peró sa resposta es clara...—

MAXIM GORKI.

Empés per amenassas dels de casa y per la por del mestre, s'encamina'l parvulet envers la escola. Son ayre mandrós traheix esllanguiments de son interromput, sos bellugosos ulls encuriosits revelan sa passió per la vida *viva*. Camina distret, sabent ahónt va, peró sense pensarhi. La rutina'l guia; cada dia fa-lo mateix.

De casa seva a la escola té més temptacions que Sant Antoni Abat. A cada pas que dona, sent el segret desitj de «fer rodó.» Com dos fantasmas amenassadors sorgeixen, emperó, devant sos ulls de mirar verge, las ombras del pare etern y l'etern mestre. Ah! Si no fos la por del cástich! Y camina, camina'l mesquinet, portant una direcció, ja tan petit, una direcció imposada, pobre esquitx humá, lleugera bolva racional empesa per l'huracá implacable del dever.

D'esma ha assolit la porta de la escola. S'atura al llindar, guayta y ensuma com ratolí aixerit: atacan el seu nas sentors d'ácit sulfhidrich y exhalacions reclosas de carn tendra, que contrastan ab l'ayre puríssim del carrer. Avans d'entrar, dona una mirada a fora com si s'hi deixés quelcóm molt estimat. Se decideix per fi. Ja dintre l'aula,'s

lleva la gorra d'esma, s'assenta, primer una cama, després l'altra. El mestre's passeja amunt y avall, silenciós, esperant als que no venen. El parvulet se'l mira ab mirada llarga, emperesida, apoyada la galta en el palmell de la má. Abdós esperan, ab paciencia habitual, que hi siguin *tots* pera comensar... Si al arribar, li haguessin dit que'l mestre estava indisposat, se'n hauria entornat, com una bala, a casa a donar la nova, y després a corre, a recobrar lo qu'havia deixat al carrer al entrar a la escola! Peró'l mestre no ho sol pas estar indisposat, boy queixantse sempre de que *li acaban la salut.* «Deu ésser molt fort el senyor Mestre!» medita'l parvulet.

Quan la escola ja es plena de cossos que s'estiran, de caras eczemáticas, de bocas que badallan, d'ulls ensonyats y de ditets que gratan, desvetlla al parvulet la veu del mestre que's disposa a comensar. ¿A comensar? Si, a comensar, com cada dia, a una llarga distancia del *principi*.

«Qu'aném a comensar!» anuncia'l mestre. La sorollosa bellugadissa de la maynada traheix un desinterés general. El respectable públich no'n vol del espectacle. «Silenci!» crida'l mestre ab veu imperiosa. Sobtat per aquest imperatiu R. I. P., el respectable públich se mossega'ls llabis. Ara justament que'ls parvulets comensavan a deixondirse, a sentirse ells, veyentse tots plegats, els uns prop dels altres, farcits d'impressions *viscudas*, com floretas borratxas d'ayre y llum, salta'l jardiner y las hi mana cloures! No hi há remey: s'ha d'obehir. S'ha d'obehir, y, ja dintre l'hivernacle, posar sas tendras corolas a la disposició del jardiner pera que las rebregui y torturi sotmetentlas a un tractament ortopédich especial... El jardiner ha contret ab la Mestressa'l compromis d'assortirla de toyas a gust d'ella.

Ja las llissons han comensat. Ja las abellas botzinan ab remor sorda y monótona en son rusch artificial.

Dintre alguns mesos tindrá lloch una funció pública de petits acróbatas. Mentres tant, el director se dedica a torturarlos y desconjuntarlos a sanch freda, seguint a ulls cluchs las indicacions d'un métode imposat, sense fer cas dels sufriments dels pobres petits martirs. Lo important es que'ls saltimbanquis en *herbe* executin, arribat el cas, exercicis perillosos y *tours de force*, y que'ls seus cossos, convenientment (no útilment) ensinistrats, s'enmotllin a las capritxosas exigencias del públich que paga... y no recorre. Més tart, quan per la forsa de la edat se sentin aptes pera la fecondació d'ideas *puras*, serán degudament capats, també segons un métode especial, y destinats a formar part de la invulnerable guarda negra del harém de las Preocupacions, hont fa de las sevas el prolifich Error a tall de sultá borratxo de luxuria.

Al carrer assoleyat y remorós de mil remors de vida, baixa com grisenca boyrina de capvespre'l botzinar somort de las abellas en plena activitat... deformadora.

De tant en tant dugas veus se destacan d'aquell murmull de claustre; la una colérica y rogallosa: es la veu del Cástich; l'altra planyívola y atiplada: es la veu del Dolor. La veu de la Veritat no's destaca may; may trascendeix a fora.

Com xamós estol de colomas missatjeras del goig, voleyan per l'espay las dotze campanadas de mitjdia. La orella alerta del parvulet reclós las copsa ab fruhició, com copsaria una flor assedegada dotze llágrimas de núvol en temps de sequedat. Una alegra remor de deslliuransa saluda l'hora benhaurada. L'aixám ix sorollós del rusch y s'escampa per la vila creuhada per las formigas sens alas del trevall, d'un trevall igualment odiat. deslliuradas també pel toch de mitjdia.

El parvulet arriba a casa desganat y neguitós. Avans de posarse a taula voldria esbargirse una mica, desentumirse cos y esperit torturats... metódicament. «Es hora de menjar!» li objecta la veuhassa del Dever. No hi há remey: ha de menjar. Y menja, peró menja sens apetit y depressa, una mica de cada cosa, pera poder *desertar* prompte, y fuig... La odiada veuhaussa'l persegueix ab crits de «Tu, ahónt vas! Acábat axó! Vina! Vina,'t dich! ¿No m'escoltas? Ja'm sentirás quan tornis!!» No's fan cárrech que dintre una hora y mitja escassa haurá de tornar a estudi; y s'han de fer las probas d'un barquet de suro qu'es l'admiració dels seus companys. Ell l'ha construhit aquell barquet, ell! Y axó que'l senyor Mestre li ha dit «ase» y fins l'ha *clusquejat*, *total* perque no ha sapigut

quánts feyan 7 — 4. També l'ha escridassat el senyor Mestre per haver confegit *g·u-e*, *güe*. Lo cert es que'l Mestre ja li havia *ensenyat* altras vegadas; peró lo qu'es ara ja no se li descuydará més, perque aquellas lletras las ha vistas y ben vistas a la popa d'un vapor que un mariner li ha dit ésser el *Guerra... G·u·e*, *gue*. També parlant, parlant, li ha dit el mariner que'l mar que veya era'l Mar Mediterrá, qu'ell comptava qui sab ahónt. ¿Qui ho hauria may sapigut pel mapa *d'estudi*, en que tot se confón, en que tot es per tot!...

Las dugas! Ha de tornar a estudi. Ja'n porta quatre horas; n'hi tocan tres més. De 7 treyentne 4 'n quedan 3. *G-u-e*, *gue*.

Si fos dijous, donaria l'ultim cop de má al barquet, esmenant certs defectes qu'han revelat las probas, y comensaria una gabia pera grills que té en projecte. Peró ha de tornar a estudi. *G·u·e*, *gue*. De 7 treyentne 4 'n quedan 3.

Las festas, més que santificarlas, ell las divinisa. En dias de festa li sembla que tot es més bonich, que tot somriu y que Natura l'abrassa carinyosa com una mare que recobra a son fill anyorat. Els dias *d'estudi* son tan buyts, tan negres, tan aburridors!

Quan será grandet, el *posarán* en una escola menys eczemática y pollosa, li comprarán una cartera més gran, passará llibres més grossos. Al entrarhi ja'l sobta la mateixa fetor de comuna y *ayre-moix*. El mestre crida y renya com el primer. Y quan parla no l'entén tampoch. Y son també set horas, las horas de reclusió. Tot es igual qu'avans, menys la cartera, que li pesa més. A casa seva encara han de donarli l'*oli de bacallá* y ferlo menjar per forsa. A cada punt li recordan que *ja* es gran, que *ja* es hora de que'ls jochs acabin. Ell encara's creya ésser petit. Aquest desengany li courá tota la vida a l'ánima, com incurable llaga virulenta.

«A estudi, que'l mestre's fa vell!» li diuhen repetidament pera estimularlo.

Ell se fa gran, el mestre's fa vell... ¿Ahónt es, donchs, lo que naix ab somris d'auba, si arreu se troba sols lo que declina ab reflexes esmortuhits de posta?

«Ten compte a anar a mar! Pobre de tu si vas a la montanya! No vajis may al bosch! A estudi! A estudi!»

¿Ahónt es, donchs, el món somniat d'eterna primavera en que's pugui esplayar l'au alegroya que sospira pel sol que li es vida?

Aquestas reflexions un dia o un altre li pintarán al front negras arrugas.

Quan ja sigui *més* gran, li farán seguir el batxillerat. Els llibres serán molt grossos, las llissons molt llargas. A fi de curs haurá de presentarse devant d'un tribunal a donar compte del trevall qu'haurá fet, de las horas qu'haurá robat al són. Si va al examen ab las galtonas rojas de salut, l'esguart clar y seré, se'l mirarán de qua d'ull els jutjes y se xiuxejarán a cau d'orella: «Quin gandulot n'hi deu haver d'aquest!» Y'l sondarán de tots costats pera veure si es tot *salut* en ell. Si's presenta escanyolit, el color pálit, el mirar indecis, s'atraurá la consideració del tribunal, qui, al primer cop d'ull, apreciará las sevas aptituts... de suicida. El fallo favorable del jurat será una sentencia condempnatoria; la nota de *sobressalient*, com una flor sobre un cadávre.

Y'n *sufrirá* una pila d'exámens com aqueix. Se passará cinch o sis anys trevallant pels tribunals d'exámens, recorrent en tots sentits, com mosca presonera, l terenyina del saber oficial, guardada a vista per l'aranya odiosa qu'espera'l bon moment de ferne un ápat.

Quan hagi ja acabat els seus estudis, será sotmés a un reconeixement general, y ay d'ell si se li ha empellat alguna de las mil feridas que li foren obertas! No'l donarán pas per *bo;* no li concedirán pas el *grau*... un grau de tisich.

Ab el passaport sota'l bras, trucará a las portas de la Universitat, ahont fará un noviciat d'un any, pera ingressar després en la *congregació* elegida o imposada. Hi passará alguns anys fent exercicis espirituals, deixuplinantse ab crudeltat estoica, fins a quedar complertament llatzerat. Després d'haver rebut *ordres majors*, anirá per aquests mons de Deu adorant el *Badell d'Or* principi y fi de totas las vocacions professionals. Será un titul més que un *home;* será un metje, un advocat, un sacerdot, un militar, un producte, en fi, d'industria universitaria, y's fará esclau dels seus *vots* y's tancará dintre l'hábit, perdent l'equilibri en quant no's contrapesin las alforjas.

El parvulet s'ha transformat en home de carrera... vertiginosa; el gra fecond en espiga buyda.

Si la falta d'aptituts o de medis priva al aspirant a una carrera d'obtenir el canonet de llauna del *llicenciat*, li quedará un recurs pera lliurarse del trevall manual, odiat com tot lo noble.

Si no ha servit per'apendre, servirá pera ensenyar.

Se fará Mestre.

SALVADOR ALBERT

NOTAS BIBLIOGRÁFICAS

De solts de diari amplificats poden calificarse quasi tots els quadrets del llibre d'en Ramón Pomés que porta per titul el del primer de dits quadrets, *La Riallera*. Agaféu una nova de diari curta y malgirbada, peró que tanqui, entre sas linias de prosa de *reporter*, un drama punyent, fill del vici o de la miseria y devegadas d'abdós enllassats en bestial conxorxa, y aneula desenrotllant; esbrinéu els motius del fet, estudiéu els carácters y'l medi ambient, y poch a poch el fet d'aquella nova vulgar, qu'ab prou feynas cridá vostra atenció al llegir el diari, se redressará ab la forsa d'un drama terrible, humanissim y dolorós, tan fondo com el que més pugui esserho. Aïxó ha fet en Pomés.

Una baralla de taberna, el suicidi d'una noya o d'un pobre soldat, la marxa per nostres carrers d'una colla d'esguerrats, un assessinat causat per la gelosia o l'odi, son sempre assumptes artistichs de bona mena quan l'artista'ls sent de debó y sab expressarlos com cal.

Del autor de *La Riallera*'ns plau més el temperament que las obras. En Pomés sembla sentir ab forsa lo qu'escriu; refinat, nirviós, malaltis, ple de compassió perá'ls miserables y desvalguts y enemich dels poderosos, dels egoistas y dels hipócritas, al ensemps que'ns pinta'ls més tristos quadros de la vida, ne fuheteja asprament las causas. En Pomés fuheteja l'imbécil *patrioterismo* de las massas, que tantas llágrimas costa a qui té de pagarne las conseqüencias, ab foch y amargor alhora. Tot esperit generós y altruista aprobará sa conducta. Fuheteja també l'egoisme de nostra societat, que propaga'l crim abandonant al desvalgut a sas propias y escassas forsas, que converteix sos baixos fons en escolas de maldats y de miserias; y també son llohables sos intents d'obrir els ulls als poderosos y als indiferents.

Peró en Pomés, com escriptor, no pot sempre, ab sa ploma, produhir aquell efecte artistich-moral que tant contribuheix (recordis *La Casa dels Morts* y *La Novela del Presidi* d'en Dostoyewsky) a interessar la generositat y simpatia del llegidor a favor dels qui pateixen del cos y del esperit. La prosa d'en Pomés, devegadas no escassa de color y de vida, resulta sovint deixatada y de poca bellesa. El foch y l'entusiasme del autor que's traslluheixen a travers de las linias de sa prosa (y no se'ns digui qu'essent en Pomés un pessimista ha de mancarli l'entusiasme, puig el pessimista no es més que un entusiasta al revés) ens fan altament simpátichs els quadrets del llibre, més, molts més que llurs qualitats literarias. No obstant, devém alabar totalment els quadrets *La gran mentida*, *Oydá!...*, *Per la Patria*, *La Pellingos*, *La Font del Gat*, *Nota viva*, *A l'Africa, minyons!...* y alguns altres.

—

La literatura mallorquina, germana de la catalana, s'ha enriquit ab un nou llibre, degut a en Joan Rosselló, que ha editat la revista *Catalunya*.

Manyoch de fruyta mallorquina's titula la nova obra, que no es més que la recopilació dels articles escampats en periódichs y revistas durant alguns anys per son autor.

En Joan Rosselló demostra, en sa obreta, possehir dots gens vulgars d'escriptor: sas narracions son interessants y mogudas, distingintse algunas d'ellas per la brillantor y puresa del llenguatje, y també per la observació que las hi dona vida.

En Rosselló que es un ver enamorat de son terrer, sab ferlo agradós al lector: sos quadrets tenen el regust propi de la literatura engendrada pel medi ambient, sense sufrir influhencias extranyas ni artificis de cap mena.

Entre'ls quadrets del llibre que més ens han plagut (alguns d'ells publicats temps enrera en nostre periódich), devém esmentar els següents: *Cohanegra*, *La veremada*, *Las trescoladas de Son Torrella*, *La llegenda del vell palau*, *El betlém de Nadal*, *Cants de rossinyol*, etc.

L'obra d'en Rosselló va precedida d'un prólech de mossén Costa y Llobera.

—

Hem rebut també, formant part dels manuals enciclopédichs Gili, un tractat titulat *Principios de Derecho Natural*, qu'ha escrit en Lluis Mendizábal y Martin, catedrátich de la Universitat de Zaragoza.

La obreta dona a coneixe las teorias de Dret Natural que solen exposar els catedrátichs espanyols (ortodoxes quasi tots). Es recomanable per la claretat del métode seguit per son erudit autor, encara qu'en el fons sols sia una recopilació d'opinions d'altres tractadistas de Dret, ab molt poch d'original.

GERONI ZANNÉ

EN TIÓ

III

La por als uns, la fam al altres, feren tranzigir. Patrons y obrers s'entengueren, y la feyna's recomensá; més no debadas havian tingut lloch aquests aconteixements y altres que's succehiren. Molts s'havian manifestat en un y en altre bando, y bona nota jornalers y amos ne prengueren de tals manifestacions pera l'esdevenir.

En Tió torná a la feyna com sempre. Passada aquella diada torná al seu estat passiu, y ab las mans ribetejadas de cimá a las butxacas, las emprenia, tot balansejantse, cap a sa casa un cop la feyna era finida.

Un dia—havia plogut y'ls carrers estavan bruts de fanch—en Tió tornava cap al tart a casa seva. Feya una mitja fosca de capvespre, y ell avensava indiferent als tolls d'aygua, contrastant sa marxa tranquila ab els saltets que'ls altres vianants donavan pera evitar els clots de fanch y'ls bassals. Quan fou aprop de sa casa, vegé un grupo nombrós al bell mitj del carrer.

El formavan noyas y obrers que surtian de la feyna, vellas que passavan per allí, y vehinas; voltat a son torn el grupo per baylets que's dalian per ferse lloch y passar per entre las camas dels grans, a fi de guaytar com tots quelcóm qu'era a terra. Aixís qu'en Tió s'hi atansá, va sentirse un *ara!* general, com un sospir que posava punt a la impaciencia, y se li feu pas. En Tió guaytá las caras de tots y aná per preguntar, mes no tingué temps: la gent se li abocá a sobre volentli parlar tots alhora, volent tots ésser els primers de dirli, de dirli quelcóm avans que'ls altres; desitj lógich y natural, donchs no's tractava de ferli saber qu'havia tret la rifa.

—Oh, Tió, bé arribéu!

—Oh, Tió, quin'una!

—Oh, Tió, preneusho que sigui pera bé!!

—¿Qué hi há? ¿Qué passa?—preguntá ell esverat, avensant més, apartant ab las mans a banda y banda'ls que se li havian posat al devant, grans y maynada, pera guaytarli la cara.

—Veyám, deixéu passar. ¿Qué hi há? ¿Qué hi ha hagut?

—Miréusela, la pobreta! Verge Maria! Ja no tustará més a la porta de casa, las vetllas! —li respongué una vehina vella y grassa, aixecant els brassos enlayre com un frare en oració.—Ja no us pixará més llensols la pobreta; ja no us malmetrá més espardenyas!...—

En Tió va recular un pas al veure en terra un cos d'infant, las camas y brassos en banda com mitjas plenas de sorra, el vestit enfangat, el cap esquerdat, aixafat, en un pastitxo de sanch, barrejada ab llot y cabells. Se va posar las mans al cap fent anar d'un cantó al altre la barretina, y cridá:

—Qui ha fet axò!!

—Feu llum, feu llum!—murmuraren uns quants. Y'ls qu'estavan d'esquena a una botiga s'obriren en banda, y'l raig de llum qu'eixia per la porta s'extengué com un llensol per terra y llumená'l cos de la criatura y las caras dels del altre cantó.

—Qui ha fet axò!!—torná a cridar en Tió —¿Qui ha fet axò!!... Digueumho!... Qui ha fet axò!!...—

Estava de peus en un bassal, en el que removía'ls esclops xapotejanthi, esquitxant a tots els de la vora, y brandava'ls brassos enlayre com dugas palas de molí, ab las manassas obertas, desallotjant columnas d'ayre que talment semblava que feyan oscilar als del grupo.

—Qui ho ha vist?—digué encarantse ab un. Y després ab altres:—¿Qui es qu'ho ha vist de vosaltres?... Mario!!... ¿Ahónt es na Mario?... Mario!!...

—No hi es pas, no hi es pas; es a casa teva—respongué la vella grassa; y afegí mirantse al infant, ab el cap acotat y las mans creuhadas sobre la panxa tova:—Ay Senyor! Ella si que no us tindrá la escarlatina!

—¿Tu hi eras?—torná en Tió esguardant, com voléntsels empassar, als que'l voltavan. —¿Tu hi eras?... Qui hi era de vosaltres?... Contamho tu!... Mario!!... Mariooo!!...—

En Tió estava fora de si; de la seva calma habitual havia passat a la excitació violenta

que'l possehia en els grans aconteixements. La seva vehemencia, despullada de la crosta d'indiferencia que son estat social li havia fet adquirir, surtia ferma y clara, punyenta, com una flama qu'explota d'un paquet de cotó ressech que s'abrusa. Preguntava a tots, indagava ab la mirada, investigava'ls gestos dels que li feyan costat pera esbrinar cóm y de quina manera y qui havia posat punt a la existencia de la seva filleta. Entre una criatura, una vella, y un baster coix qu'ho havia vist desde la porta de sa casa, li explicaren cóm la nena havia surtit corrent de casa seva, cóm la tartana del senyor Iscle passava carrer avall, sense frenar y al galop, y cóm va ésser cosa d'un moment.

Sentint la relació feta a glops, ara deixada per un, ara represa per l'altre, ara pel de més enllá detallada, tantost seguida, tantost contradictoria, en Tió aná recobrant altra vegada sa habitual calma. Sos ulls oberts s'havian anat clohent, y del cayre d'ells ne degotavan algunas llágrimas. Poch a poch, primer l'una després l'altra, se ficá las mans a las butxacas de las calsas, y ab el cap baix, balansejantlo,'s guaytava la criatura aixafada tot ohint als relators.

No havia pas estat el senyor Iscle, sinó'l mosso, qu'era l'únich qu'anava en la tartana, y que per lo vist no se'n havia adonat, perque seguí avall, avall, sens aturarse, ab una despulla de carn y roba enganxada a la roda del carruatje, giravoltant com un paper o com una fulla seca quan s'hi enganxan.

—Ja era hora de que li passés *colcóm*,— murmurá la vella.—Aixís apendrá de no anar per la vila com un mal esperit! Ja no hi correrá més el molt borrango! Ja'n donará bon compte a la justicia! No'n ballará pas gayres més de sardanas a la plassa!—

Tothóm parlava, murmurava; algú cridava amenassant: «Fos meva la criatura!»; els qu'arribavan demanavan explicacions que'ls que ja hi eran donavan, formant grupos apart; cridantse'ls uns als altres, dihentse cosas a la orella, amenassant, imprecant, planyentse, y dominant tot el brugit els plors aguts d'una criatura, uns plors inconsolables per sa amigueta y per la nina que, haventli deixat, també jeya esclafada vora'l cap de la morta, oprimida per la maneta informe.

—Jo vull la ninaaa!... Jo vull la ninaaa!!! Eh, eh, eh, eh!!!!

—Ella sí que ja no hi jugará may més a ninas, la pobreta!—

En Tió ja feya estona que no deya res. Ab las cellas contretas, sa cara no amagava l'ira fonda que l'abrusava tot ell en aquell moment. Sa actitut era aplanada; d'home que está sota'l pes de quelcóm fatal, peró que remena dintre de tot de l'ánima la protesta. Va aixecar els muscles, va fer el xiulet, petá la llengua y reculli la criatura ab dugas mans pera no perdren res.

—*Zuizd... Tst.* Ja ho arreglarém!!—

Llavoras un li adverti qu'alló no ho podia fer; que no's podian tocar els cossos morts de desgracia; qu'era precís avans que la justicia hi dongués un cop d'ull. Y en Tió se va mitj girar, guaytá una estona a aquell que li parlava, y després de fer una tosseta nassal, digué despreciativament.

—Oh, el cop d'ull!... Valdria més que'l dongués sobre las banyas!—

Tothóm va riure pensant en la jutjesa, que's feya ab un taper.

En Tió va entrar a casa seva ab sa cárrega, y bell quadro hi va trobar. Voltada de vehinas la seva dona era ajeguda al llit, ara deixada per un trevall, ara presa per un altre. Va deixar el cos mort sobre'l bressol, y atansantse a sa muller, va dirli, a punt de trencar el plor:

—No fassis cosas, Mario!... No fem pas cosas!...—

Peró ella no'l sentía y seguia gemegant, y estirantse'ls cabells y esgarrapantse la cara quan li deixavan anar las mans las vehinas que las hi tenian. Ell s'hi va acostar més, y posantli la má vora vora de la cara, li digué:

—Mira que te la vento!—esforsantse per somriure.

Mes ella no feu pas cap postura; la má lliscá en una caricia per la galta d'ella, y després se llevá per'anar a aixugar una llágrima, d'en Tió, qui's va posar a fer toms pel quarto...

No varen pas trigar gayre a trucar. Era'l cabo de civils que, enterat de lo succehit, havia acudit al carrer, ahont li digueren que'l pare se'n havia endut la noya. El cabo, sens esperar que'l sortissin a rebre, després

d'haver trucat se va ficar endintre de la casa, y quan trobá a n'en Tió, sense donarli la bona nit, li va abocar al dessobre un desvassall de preguntas en aquella llengua ab la que se'ns ensenya'l maneig de las armas, ab la que se'ns fa avinent qu'hem de pagar la contribució y ab la que se'ns administra justicia a n'els grans cobarts que som els catalans. Ab una llibreteta a la má, ahont de tant en tant hi anotava cosas, li preguntá de tot: el seu nom, el de la mare, el de la criatura, lo que'n sabia del fet que havia ocasionat la desgracia, lo que no'n sabia, y's va fer conduhir al devant del cos mort. En Tió, a voltas sorprés per las preguntas, a voltas per no enténdrelas, se las feya repetir ab temor de respóndrelas massa de lleuger, ab aquella desconfiansa que inspiran las miradas inquisitorials y las demandas investigadoras fins quan menys ens hi va en un negoci. Y s'anava posant nirviós, s'excitava, s'impacientava, se li removian las sanchs sota'l seu posat de calma, com si aquella veu seca e interrogativa del cabo se li fiqués carn endins y li capgirés tot el seu sér.

—¿Me voléu creure?—va dir en Tió.—¿Me voléu creure? Deixemho estar. Lo fet, fet. Deixemho estar.—

Peró'l civil continuá en sas preguntas y en sa investigació. Se va guaytar la noya extesa al bressol, y murmurá:

—*Se ve claramente que la muerte ha sido producida por un golpe.*

—Vos diréu. Una roda de tartana... es una roda de tartana!

—*Bah, bah, no diga usted estupideces. No somos imbéciles para creer que los carruajes se introducen por las viviendas.*

—Cóm s'entén!... Si jo... el carrer... la noya...

—*Bueno, bueno; eso lo contará usted á quien haya de contarlo. Yo no hago sino cumplir con mi deber, que es atestar lo que veo. ¿La niña está en la cuna, ó no está en la cuna? ¿Está en la cuna? Bueno; pues lo demás no es cuenta mía.*—

Y'l civil va somriure: un somris d'home que veu arribat el moment de passar comptes saldant al seu favor; un somris que va fer veure a n'en Tió que no s'havia esborrat d'aquell cervell la memoria dels dias de la vaga aquella en que'l cabo havia demostrat impotencia de forsa devant sos superiors, y de la que'ls burgesos de vila esperavan pendren revenja, a la que, contribuhinthi, ell s'hi faria de bon veure. Y en Tió ho va endevinar y tremolá un moment malgrat seu y'l seu convenciment d'ignocencia; tremolá per tot lo que se li venia a sobre en tant se substanciés y's posés en clar lo que sempre es clar avans de que la justicia hi posi las mans. Y fent el cor fort, humilment, torná a murmurar:

—Es que... si jo... el carrer... la noya!!...

—*Yo no hago sino cumplir con mi deber. Y de momento, debo detenerle.*—

Llavors en Tió's va exaltar; protestá indignat cada vegada més; apelá al testimoni d'extranys y coneguts, de vehinas y passants; demaná, suplicá; y quan el cabo, rialler, aná per posarli la má sobre del muscle, llavors en Tió torná a sí mateix, s'adressá com una antena, la cara trasmudada, las cellas contretas, els ulls lluhents, y tip, retip, fart ja d'aquell home fret, excitat com un brau devant de coloraynas, ab un gest ample de patró que mena una maniobra, extengué la má cap a la porta y secament digué:

—Au, sortíu desseguit!—

El civil quedá sorprés.

—Au, au, sortíu, vos dich!...—repetí en Tió, més amenassador.

—*¿Cómo se entiende?*—murmurá'l civil posantse grave.

Y en Tió, ja fora de si, s'abalansá vers ell, el prengué ab sas manassas com si engrapés un farsell, y'l tragina fins a la porta llensantlo en banda.

—Qué tanta p... aquí ara!—

El civil, tot groch, bullia de rabia. El seu primer moviment al quedar lliure va ésser girarse cap en Tió ab la má al pom del sabre, peró ell ja se'n havia entornat cap a dintre, y sols ovirá sa silueta monumental perdentse al fons del corredor. Y va sentirse desarmat devant d'aquella indiferencia.

Ab un esguart en zigui-zaga va fuhetejar el rostre de tots els acoblats a la porta de la casa, com pera recordarlos, y desaparegué, ensenyant el palmell de la má dreta a la casa, entre'l xiu-xiu del grupo que feya comentaris.

Cinch minuts més tart reaparegué seguit

d'una *pareja* que, sense cap dificultat, se feu compte d'en Tió. Lo de la mort de la noya's posaria en clar: lo que no caldria posarho fora l'insult d'obra y'l desacat a l'autoritat.

(Seguirá).

PINTURA

Exposició P. Isern y Alié.

Acabavan d'arribar a Paris els chors d'en Clavé. A la tarda havian fet una ridicula manifestació espanyolista, a bordo dels *bateaux-mouches*, Sena avall, sense llevarse la barretina; y a la nit—una nit que plovia a bots y a barrals—tenian de cantar al Pabelló d'Espanya. A fora, a la terrassa, descantaren *La Marsellesa*. Els francesos reyan... y nosaltres, els catalans qu'estimém el bon nom d'aquesta terra, xiularem als que, de brasset ab embaixadors, delegats, y *otras hierbas*, posavan en ridicul a Catalunya, terra ahont si no s'hi fa art, se tracta de fernhi ab bona fe, cosa que no poder dir altras nacions.

Alli'ns coneguerem. Tots els que parlavam catalá y no eram *coro*, de mica en mica'ns ajuntarem sense donárnosen compte. Alli hi havia l'Isern, ab dos altres artistas més. Ab els demés que hi eram, aquella manifestació sols ens va donar coneixensa; ab l'Isern y en Pidelasserra y en Fontbona, essent artistas, ens va donar amistat.

Un temps més tart aní al estudi que'ls tres tenian al barri Llati. Y alli ja vaig poder veure que no eran pas uns vulgars, sinó uns lluytadors. L'Isern era ja un devot de la llum: *c'est quelque chose, n'est-pas?* L'Isern era ja un revolucionari. (No s'entusiasmi en Lerroux anotant en el cens republicá a un artista: era un revolucionari de debó.)

Han passat mesos y mesos, y suara l'he trobat a ca'n Parés. Es que l'Isern es d'aquells que trevallan per la terra; que se'n van a recullir a fora, ahont hi há quelcóm que recullir, y ho portan aqui a gratsient. Veusaqui una cosa que'l nostre menestral (botiguer, fabricant, menestral propiament dit) no sab agrahir.

En lo que l'Isern ens exposa jo hi he vist un gran progrés. ¿Es que ha *arribat* ja? No: l'Isern es de la pasta dels que no *arriban*, dels que no volen *arribar*, perque veuhen sempre un més enllá. No es pas un geni, ni vol serho: es un *sentidor*, té visions personals, y es felis transmetentlas. *Anatema sit*, el que demani més.

L'Isern es dels qu'ansian, dels que desitjan, dels que frisan, y observant els seus quadros hi notaréu una divagació... que no es tal divagació. Ell segueix la carretera que conduheix a la veritat; tantost passant per la cuneta de la dreta, tantost per la de la esquerra, tantost pel mitj; peró'l cami hi va de dret. A voltas el veuréu senzillament enamorat de la llum y del color (exemple: *La Corda* (platja catalana), *Pont-neuf);* a voltas sembla que lluyta pera expressar quelcóm, com en *Casaments*, ab son fons de llum artificial ahont s'hi verifican els casaments vulgars, y ab son primer terme alegre, vital: la parella de enamorats potser d'ocasió, ella'l *Trevall* ab sa capsa de barrets al bras; ell, l'*Art* ab sa carpeta de dibuixos; a voltas la llum y la idea s'agermanan, com en *Crepuscle* (escena de taller), y en *Al aguayt;* a voltas es una pau intima la que sent el seu esperit, com *En familia*. Sempre hi veuréu un amor a la naturalesa, lo mateix en els seus retrats qu'en sas escenas y paisatjes; y'ls seus quadros son groixuts, pastosos, fets ab valentia.

¿Continuará l'Isern pel mateix camí?... Nosaltres no podém dir lo que serém demá. Las poncellas lo mateix poden obrirse en espléndidas flors, que marcirse. El seu cami no es pas aquest darrer. Amunt sempre, jove artista, sense defallir! Es de vosaltres els revolucionaris la vida: lluny del públich, aprop de vostra personalitat!

F. Pujulá y Vallés

REVISTA DE REVISTAS

Ens falta temps pera poder fer ab la deguda extensió la revista de revistas que, mes o menys extensament, publiquém cada mes. De las qu'hem pogut consultar mereix citarse 'l *Mercure de France*, que inserta en son número del présent octubre un notable trevall de Remy de Gourmont sobre *Le Dimorphisme sexuel et le Féminisme dans la Nature*, y un altre de Casimir Stryienski titulat «*Les Dossiers*» *de Stendhal*. En la *Revue du mois* s'hi anotan extensament els principals aconteixements artistichs, cientifichs y literaris, essent remarcables las seccions de lletras inglesas y alemanyas, la de varietats, en que's parla ab alt sentit estétich de la representació a Orange. y al ayre lliure, de la *Ifigenia* grega segons versió o arreglo de Jean Moréas, y la secció de revistas y diaris, en que's dona compte de la violenta diatriba publicada per M. Brunetière al *Ouest-Eclair* contra Renan, a qui ha acusat de no aymar la veritat per la veritat, sinó per las bellas cosas qu'ella li inspirava y que'n podia dir, considerantlo, per tant, un fals filosop, un epicúrich, o, senzillament, un *dilettante*, que's valgué de son talent d'erudit pera infiltrar en

els esperits son baix excepticisme. Naturalment que aquesta injusta y apassionada diatriba de M. Brunetiére ha promogut enérgicas protestas, suscitantse polémicas ab gran llámpegueigs d'ideas y d'apassionaments per abdugas bandas.

Son ben dignes d'esment els articles *Vers l'Entente franco-anglaise*, *Pie X*, *La Seconde Etape du Rapprochement* y *Au Mont Athos*, firmats respectivament pera Charles Dumont, Jacques Vontade, Charles Loiseau y Henri Lebeau, que publica en son número de setembre *La Renaissance Latine*,

La Nouvelle Revue Moderne, *L'Européen*, *La Revue du Bien* y *Le Ménéstrel*, de París. *La Revue Provinciale* y *La Terro d'Oc*, de Tolosa, publican interessants sumaris en sos darrers números. D'entre las revistas italianas, fa temps que no hem rebut *La Rassegna Internazionale*, de Roma.

Nuestro Tiempo, de Madrid, continúa publicant els *Recuerdos de mi vida*, de S. Ramón y Cajal, y en els darrers números que hem rebut hi hem vist ademés trevalls interessants com el titulat *La educación política en España* per M. Rafael Labra, y *Los dos catolicismos*, per E. González Blanco.

La Lectura, també de Madrid, ha publicat en son número de setembre excelents articles sobre *La extensión universitaria en Asturias*, per Alvaro de Albornoz, *La controversia Bacon-Shakespeare*, per Carlos Navarro Lamarca, y un preciós estudi sobre *Maeterlinck*, degut a Ramón Pérez de Ayala.

D'entre las revistas castellanas que's publican a Barcelona, citarém els darrers quaderns de *Materiales y Documentos de Arte Español*, que contenen hermosas láminas reproduhint obras de vidriería de colors, tapissos góthichs y vistas de monuments moderns y antichs, essent notables las de la catedral de Barcelona, Sant Cugat del Vallés, iglesia parroquial de Valencia, San Juan de los Reyes de Toledo, etc.

D'entre las catalanas, es notabilissim el darrer número de *Pel y Ploma*, ab text de Joan Maragall, Lluís de Zulueta, Jacobus Sabartés, Pinzell, Pierre Louis (traducció de S. Folch), M. Montoliu, Apeles Mestres y Alfons Danvila. Els grabats son reproducció d'obras del famós pintor inglés mort fa poch, M. N. Whistler, y d'altras d'Hoecker, un dibuix d'en Gosé, varis dels objectes d'art religiós antich que foren robats del Musen Episcpal Vigatá, el mosaich romá descubert y conservat a Empurias. y un dels admirables tapits de la catedral de Saragossa. Lo més interessant del número es pera nosaltres el fac simil que s'acompanya en obsequi als suscriptors y que consisteix en el retrat, fet admirablement per en Ramón Casas, del gran poeta y dramaturch Angel Guimerá. Pocas vegadas ha estat l'artista tan encertat, lo qual es molt dir tractantse d'un retratista tan hábil com en Casas. En la primera plana s'inserta un breu estudi de la personalitat literaria d'en Guimerá fet per nostre company de redacció en Salvador Vilaregut, y a continuació las poesias *L'any mil* y *Recorts*, dugas dé las més remarcables del genial poeta.

TARDOR

Al buf de la tardor cauhen las fullas
que, marcidas, rodolan plana avall
en mitj d'un terbolí que las barreja
ab la pols qu'enmantella'l caminal.

Y al rodolar avall, avall, perdudas,
els arbres sechs las miran, tot brandant;
y s'aixecan, y cauhen, y rodolan,
y s'aturan y corren per la vall,
enlayrantse com aus que'l riu cerquessin
entre mitj del brancatje despullat...

El vent que, rondinant, se las emporta,
arrastra un nuvolot per el cel blau.
Gris el paisatje, vermellós el núvol,
arreu se sent una impressió hivernal.

Els oronells, xiscant, l'espay fendeixen
despedintse del niu abandonat...
els oronells, xiscant, deixan la serra
y traspassan furients la blava mar.

Y al veure voltejar las fullas secas
—Veníu! veníu!—els cridan, tot xisclant.
—Veníu! Allá hont aném el vent no hi bufa;
veníu, qu'allá l'hivern no s'hi extén may!—

Y las fullas talment sembla que diguin,
corsecadas y solas, tot rodant:
—Nosaltres no podém: Som de la terra ..—

. . . .

Y'ls oronells, xisclant, creuhan la mar.

Trinitat Catasús y Catasús

NOVAS

La Junta Permanent de la *Unió Catalanista*, en cumpliment del article sisé de sos Estatuts, ha convocat a totas las entitats adheridas y als socis individuals al Consell general que's reunirá'l diumenge, 11 del actual, a las deu del matí, y que's rependrá si aixís convé a las tres de la tarda del mateix dia, en son nou estatje social (Boters, 6, principal, enfront del antich domicili), pera tractar dels següents assumptes: Estat de comptes.—Admissió de socis.—Elecció de cárrechs (president, dos vocals y secretari), per disposició reglamentaria.—Discussió de las proposicions que's presentin.

La Junta recomana a tots els convocats sa puntual assistencia, pregant als presidents y directors de las entitats adheridas que hi assisteixin personalment, y sols en darrer cas per delegació.

—

Acudint a la convocatoria que'l «Centre Catalá» de Sant Feliu de Guixols publicá profusament dias enrera per tot Catalunya, gran nombre de fills de dita vila y dels pobles vehins assistiren el dissapte al vespre a la Sala Vidal, ahont el *meeting* se celebrá. Feren us de la paraula'ls senyors següents:

En Joan Casas y Arxer, qu'avans de cedir la presidencia al president de la *Unió Catalanista* senyor Roca, exhortá als presents a qu'escoltessin las doctrinas qu'anavan a exposar els oradors, y que com a bons catalans deixessin, al sentirlas, la passivitat, qu'es el principal enemich del Catalanisme.

En Joan Linares parlá en nom del periódich *Llibertat* y dels catalanistas de Palafrugell; atacá als tirans moderns que venen disfressats de lliberals y demócratas, atrayentse aixís al poble per'acoblarlo en un sol partit que's diu republicá, que no té programa, y qu'es presidit per un sol home que pot convertirse en dictador. Recordá las paraulas de Pi y Margall dihent qu'es tan odiosa una república unitaria com una monarquia, y atacá als diputats republicans per sa conducta durant la guerra de Cuba.

En Baldomer Tona, de «Catalunya Federal», digué que la llibertat sols está en l'autonomía, aixís colectiva com individual, per més que no podría dar sos fruyts la individual aquí a Espanya, hont la lley que consigna'ls drets individuals es trepitjada per l'Estat. Per això volém l'autonomia dels municipis, de las regions y de las nacionalitats del actual Estat espanyol. Advocá per la contribució progressiva y la supressió del impost de consums, y digué que deviam inspirarnos en las confederacions republicanas helvética y nortamericana, y jamay en l'absolutista república francesa.

En Bartomeu Bonhome, del «Centre Catalunya» de Sant Martí de Provensals, parlá com obrer y desféu la preocupació originada pels falsos republicans (els unitaris) de que'ls obrers no poden trobar la satisfacció de sas necessitats en el Catalanisme, essent aixís que'ls republicans s'han assumit gratuitament la representació del obrer, que no'ls hi ha donada, mentres que'l Catalanisme es un alt moviment social que representa a totas las classes al representar a tot un poble. Desféu també ab gran lógica'ls titllats de reaccionaris que'ns llensan els falsos lliberals.

Nostre company en Trinitat Monegal digué que la historia de la tiranía es tan vella com la humanitat. Digué que no fou lliberal la república romana, qu'entre tants milions d'habitants sols tingué 20.000 homes lliures; ni ho fou la revolució francesa. Demostrá que'ls pobles qu'han volgut dominarne d'altres, y quins individuus han perdut llur personalitat pera fóndrela en la de llur capdill, no han fet més que tiranisar pera ésser tiranisats y absorbits, y afegí qu'es també tiránich el socialisme al afirmar que l'Estat ho es tot, y res l'individuu. Digué que la forma de govern més lliberal es sols aquella que mellor s'adapti a las costums y necessitats dels individuus d'un poble, puig l'individuu es naturalment qui ha de fer las lleys, y las lleys no poden may fer l'individuu, el qual cal qu'obri per convenciment y no per obligació. El dia que tots els de bona fe estiguin acoblats sota la bandera reivindicadora de Catalunya y dels catalans, aquests individualment s'haurán educat lo suficient pera no haver de tenir sinó la menor quantitat possible de govern.

El doctor Martí y Juliá comparà'ls estats absorbents y antiindividualistas ab els autonómichs, y feu historia y análisis del nacionalisme catalá, dihent qu'ell ens recorda que tenim personalitat propia y lliure, que som dignes de governarnos nosaltres mateixos, y qu'ho serém més a mida qu'estudiém y progressém com es nostre dever. Demostrá que las Bases de Manresa, ab la organisació administrativa y governamental que donarian a Catalunya tots els estaments de la terra, aportarian una exigüitat tal de govern, que difícilment pot trobarsen altra en els pobles més civilisats del món. Acabá fuhetejant els jacobinismes dels qu'en nom del progrés sols predican odis, y afirmant qu'es sols d'amor y de germanor l'obra del Catalanisme.

El president en Joseph M.ª Roca resumí magistralment tot lo exposat pels anteriors oradors. Digué que'ls catalanistas admirém als castellans que caygueren a Villalar y aborrim als que mataren las Germanias de Valencia; qu'estimém als portuguesos d'Aljubarrota y execrém als qu'ajudaren als

inglesos al Transvaal. Això es, aymém al oprimit y odiém al opressor. Nostra doctrina es, donchs, d'amor y de justicia. Exhortá a que restablim l'esperit catalá y a que no deixém las costums de la terra; y al efecte feu una crida a las mares. Acabá dihent que pera la catalanisació complerta de Catalunya trobém exemples en nostres avis, y ja comensan també a donárnosels nostres fills.

Tots els oradors foren aplaudits ab gran entusiasme. Entre las moltissimas adhesions al acte hi havia la de la «Lliga Regionalista», dolentse de no haver pogut enviarhi orador. També excusá sa ausencia l'autonomisat federal en Miquel Laporta.

—

Diumenge passat al dematí va donar el seu primer concert al teatre de Novetats la «Societat Barcelonesa de Quintetos,» fundada y dirigida pel distingit compositor y organista don Robert Goberna.

La nova societat executá, ab més bona voluntat qu'acert, en lo tocant a interpretació y claretat, el triat programa, que, a primera vista, semblava havia d'atraure al nostre públich, que diuhen qu'es tan filarmónich. De vegadas no ho sabém veure prou qu'ho sia tant, peró en fi, *ho diuhen* y ja es lo suficient pera que s'ho cregui y *brilli* en absolut per la *seva ausencia* en tota manifestació musical més o menys seria; y de seria si que ho fou la que'ns ocupa.

Eran alló que se'n diu *quatre gats*, que varen aplaudir ab gran entusiasme la interpretació de totas las pessas, y d'una manera especial la *Sonata en sol major* de Mozart, exquisida com sempre; la *Serenata* d'Haydn, la *Fuga en do menor* de J. S. Bach, *l'Allegretto scherzando* de la *Vuytena Sinfonía* de Beethoven, que, si val a dirho, resulta fluixet d'efecte ab corda sola; y'l *Gran Quinteto en mi bemol* de J. N. Hummel, composició meritissima, desenrotllada ab una amplitut y serietat dignas del més calurós elogi.

La «Societat Barcelonesa de Quintetos» comensa, com se veu, ab més gloria que profit. Coratje y avant!...

—

A Berlín s'ha inaugurat un monument a Ricart Wagner, construhit no per suscripció pública, ni a expensas del Ajuntament de la capital d'Alemanya, sinó per la iniciativa y a costas d'un senyor particular.

«*Amigo* — dirá qualsevol comerciant de per aquí—ara si que no podrém retreure alló de que'ls extranjers saben honrar més el mérit y donan probas de major cultura, de major civisme, de major esplendidesa...», etcétera, etc.

Qui tal digui s'errará. L'iniciador del monument a Wagner es també un comerciant senzill, encara que no hagi tingut la sort de naixe als carrers del Hospital o de'n Roig.

El poble alemany, en general, s'ha portat malament ab Wagner, com també l'Ajuntament de Berlín (no sabém si hi figuran gayres botiguers), que ni ha subvencionat el monument ni ha assistit a sa inauguració. En cambi l'emperador ho ha entés un xich mellor, haventhi enviat a son fill segón. Ha obrat, donchs, com a bon músich y com a bon comerciant, emulant dignament a abdós, qu'es tot lo que pot fer un emperador.

—

El «Centre Popular Catalanista» de Sant Andreu de Palomar ha publicat el cartell del certamen literari que celebrará'l dia 29 del vinent novembre. S'ofereixen dotze premis, y'l jurat está compost pels senyors Joaquim Riera y Bertrán, president; Antoni Aulestia y Pijoan, Joseph Maria Valls y Vicens, Domingo Martí y Juliá, Narcís Fuster y Domingo y Joseph Alcoverro y Carós, vocals; y Joseph Reventós y Casas, secretari. Els trevalls deuhen enviarse al «Centre Popular Catalanista,» carrer de Casanovas, 45, avans del dia 15 de novembre.

—

Publicacions rebudas:

La Barca, drama lirich d'Apeles Mestres, en el que hi brillan las qualitats caracteristicas d'aquest poeta. Recentment, ab motíu de son estreno, se'n ocupá nostre critich teatral en la corresponent secció. L'obra's ven a una pesseta.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no sían inédits.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

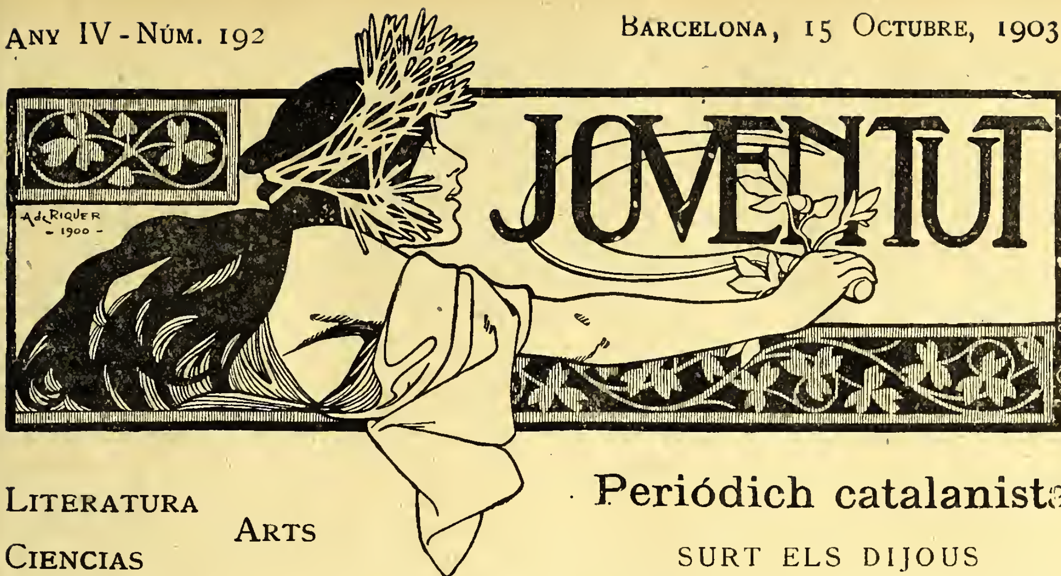
Preus de suscripció:

CATALUNYA:	Un any.	8	Pessetas.
»	Mitj any.	4'50	»
»	Trimestre.	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA:			
	Un any.	9	»
EXTRANGER:	Un any.	10	Franchs.
Número corrent		20	Céntims.
»	atrassat, ab folletins.	40	»
»	» sense folletins.	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

Fidel Giró, impressor.— Carrer de Valencia, 233

Any IV - Núm. 192 Barcelona, 15 Octubre, 1903

Literatura
Arts
Ciencias

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

Número corrent. . . . . 20 céntims.
» atrassat, ab folletins . . 40 »
» » sense folletins. 25 »

SUMARI:

FOLLETI:

PROSSEGUIM LA LLUYTA

Ab tres obstacles capdalissims topa'l Catalanisme en la seva tasca, qu'es principalment de restauració del esperit catalá; obstacles que, procedint de diferents origens, coincideixen en llurs efectes. El meridionalisme, com a meridionals que som, la difusió del temperament castellá, tan oposat al nostre, desde fa tant temps, y'l frévol modo d'ésser de la societat moderna en general, no podém menys de reconeixe qu'han exercit y exerceixen, poderosament encara, pertorbadora influhencia sobre'ls catalans, modificant llur caracteristica. El temperament primitiu catalá es innegable qu'es dels més equilibrats: al esperit práctich dels septentrionals hi ajuntava, atemperant la fredor d'aquests, el sentimentalisme de las rassas del Sud, justament contraposat a la vegada pel modo d'ésser calculador d'aquells; emperó avuy s'ha de confessar qu'ha degenerat notablement, y no té res d'extrany, donchs no endebadas som homes y per lo tant modificables, ni en va passan els anys d'acció degenerativa. Y'ls catalanistas havém de comensar aquesta obra de restauració del temperament catalá en nosaltres mateixos, adquirint las virtuts dels nostres avant-passats. El Catalanisme históric ja'ns ha donat l'exemple. Observém cóm va ab serenitat, sense defalliments ni entusiasmes inmotivats, prosseguint la seva tasca, y, encara qu'en apariencia molt poch a poch, cóm avansa. Passaren els entusiasmes republicans del 1893 y'ls aixelabraments patrioters de las darreras colonials... y han tornat altra volta las febradas de republicanisme que tornarán a desapareixe, peró'l Catalanisme no ha mimvat; ab el dalit que dona'l convenciment, va fent vía; els seus homes, molts d'ells fisicament envellits, encara's senten joves per'anar endevant.

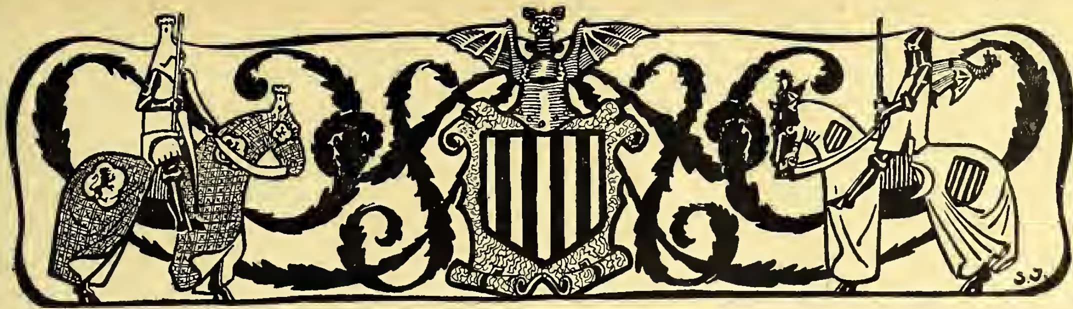
Tots estém conformes en que quan hagim assolit catalanisar a Catalunya, qu'es lo mateix que reconstituhir el carácter catalá, haurém assolit la victoria. Ni'ls sostenidors del actual regim per mediació de llurs tentáculs xucladors, els cacichs y caciquets de totas las categorias, podrán atuhir el lliure voler del poble, ni aquest se deixará enlluhernar pels regressius propagandistas d'un avens mentida. Més clar: ni'ls Planas y Casals, ni els Comas Masferrer, ni'ls Clua, ni'ls Roure, ni'ls Godó, ni'ls demés cacichs de major o menor quantia podrán fer y desfer com ara al seu capritxo y ab la major impunitat, ni'ls Lerroux, Junoy, Vallés y Ribot y demés *clowns* mal intencionats, fent servir d'arcabota a la pobra República, tindrán públich pera las sevas grotescas elucubracions socialment anorreadoras. Donchs per'assolir aquesta transformació en el modo d'ésser actual de nostre poble, es menester que comensém per adquirirlas nosaltres las virtuts que aspirém practiqui'l poble catalá. La fermesa de carácter, la perseverancia en nostre comés, l'entusiasme per tot lo que significi avens, la conmiseració pera'ls contraris que babejan impotents, el renunciament a las recompensas personals, el culte de la bellesa: heusaquí las caracteristicas del esperit catalá fruyt de la natural evolució del temps, despullat de las influhencias extranyas que avuy el desfiguran. Procurém apropiárnoslas aquestas virtuts, y practiquemlas. Ellas ens donarán la serenitat, la constancia y'l dalit del Catalanisme histórich y com aquest, ajudantlo en la seva tasca, veurém apareixe y desapareixe com fochs d'encenalls els moviments convulsius que, momentaniament y no més qu'en apariencia, ofegarán el nostre, que surará, si no'ns descoratjém, resistint els embats de las més desfetas tempestats de passions. Si no abandoném la práctica d'aquestas virtuts, no sentirém enfeblirnos devant d'una derrota que no més es aparent, o del company que claudica ocupant un lloch de compromis. Aixó encara'ns allissonará pera perseverar.

De tots modos, creyém que'l defalliment que no fa gayre s'havia apoderat dels que darrerament havian ingressat al Catalanisme era degut, més que a res més, a no haverse totalment operat en ells la transformació indispensable. S'assemblava massa llur empenta a la que caracterisa als moviments de poca durada. Fins creyém qu'ha sigut saludable pera la nostra causa, donchs ha netejat el nostre camp de febles y ambiciosos concupiscents, y en cambi ha enrobustit als perseverants fentlos més aptes pera la lluyta. Perque cal que sempre estiguém ben amatents pera sostenirla ben enlayre la bandera dels nostres ideals. S'apropan dias en que, com vents malestruchs, inhumanas passions enverinadas per gent que no tenen cap mena d'afecció a la nostra terra, l'agitarán sense compassió valentse dels febles, dels inconstants y dels ambiciosos, y havém de disposarnos com un sol home a resistirlas y combátrelas, no perque son imperi hagi d'ésser de durada, tota vegada que no's fonamenta en res sólit ni estable, sinó per l'obra de perversió que sempre realisan. Y com que la finalitat de la nostra causa está molt per sobre dels resultats, favorables o no, d'una lluyta electoral—sense qu'aixó vulgui dir qu'havém de renunciar a pendrehi part—un cop amaynada la excitació barrohera y xorca, devém prosseguir ab el mateix brahó la nostra tasca d'obrir els ulls als catalans y d'ensenyárloshi'l cami de llur redempció.

En resúm: havém de portarnos a la catalana, prosseguint, ab el coratje y constancia propis de la nostra nissaga, la magna obra del Catalanisme histórich de fer recobrar llur propia naturalesa als nostres germans. Lluytém sempre, a tota hora, sense defallir un sol moment, contra tot lo que'ns priva de lo qu'es ben nostre, qu'aixis com la imposanta riuhada fa desapareixe del fons del llit del riu tots els obstacles que s'oposan a la seva poderosa corrent y fertilisa'l terreny que inonda, la virtualitat del Catalanisme fará desapareixe del fons de la conciencia catalana tots els obstacles qu'entorpeixen el seu natural desenrotllo de que parlavam al principi, y al ensemps fará forts y aptes als que rebin la vivificanta tebior de la seva alenada poderosa.

JOSEPH M.ª ROSICH

UNIÓ CATALANISTA

CONSELL GENERAL DE REPRESENTANTS

las deu del matí del diumenge día 11 del corrent va reunirse'l Consell General de representants de la *Unió Catalanista*. Oberta la sessió, el secretari senyor Rocamora llegí l'acta de la sessió anterior, que fou sense discussió aprobada. El president senyor Roca endressá un sentit recort als catalanistas difunts senyors Gallissá, Renyé y Viladot y Got y Anguera, que pertanyían a la *Unió*, com també al senyor Xuclá y Mauricio, redactor de *La Renaixensa* mort recentment.

Doná compte dels actes realisats per la *Unió*, ja de propia iniciativa, ja sols prenenthi part en bé de la causa autonomista; entre'ls primers el *meeting* celebrat al Tívoli en 29 de mars d'enguany, y altres *meetings* organisats per la Junta Permanent en diversas poblacions de Catalunya. Feu esment del acte d'entrega de la bandera a la *Unió Catalanista* per las donas catalanas en el monastir de Poblet, recabant un vot de gracias pels senyors Maragall y Millet, autors respectivament de la lletra y la música del himne de dita bandera. Doná compte d'haver ofert la Junta Permanent premis en diferents certámens. Ocupantse de las darreras eleccions de diputats a corts, digué que'l Catalanisme havia lluytat en tres districtes, feu ressaltar la moralitat ab que s'havía procedit, atenentse a lo establert en nostras Assambleas, y protestá de las insidiosas suposicions y falsas afirmacions d'algún periódich que s'havía permés dubtar de la extricta correcció ab que havían procedit els candidats y las associacions de la *Unió*. «Aquest periódich, digué, es *La Devantera*.»

El tresorer senyor Patxot llegí sa memoria, de la que's desprén qu'ha mellorat considerablement la situació económica de la *Unió*, y en la que's dona compte de que restan actualment en caixa 1.067'22 pessetas.

Els senyors Folguera y Durán y Vidal Valenciano proposaren que's fes imprimir y's circulés profusament dita memoria, acordantse aixís.

El mateix tresorer proposá concedir a las entitats que no han satisfet sas quotas, un plasso fins al 31 de desembre vinent, passat el qual serán expulsadas las que no hagin cumplert. Aixis s'acordá. El senyor Patxó recomaná l'us de sagells de la *Unió*, repartintse entre'ls presents uns talonaris que facilitan la manera de fer las demandas.

El senyor Roca doná compte d'haver cambiat son nom l'Associació Popular Regionalista convertintse en Associació Popular Catalanista, y d'haverse refundit varias entitats en una sola ab el títul de Aplech Catalanista. També explicá la fusió de las asociacions de Pals y Palafrugell y la conversió de l'agrupació La Reixa en comissió benéfica.

Se procedí a la votació de las adhesions a la *Unió*, quedant acceptats com a socis colectius:

L'Associació Catalanista «Pau Claris», de Guissona.

L'Associació Catalanista, de Montblanch.

El Foment Catalanista «Verdaguer», de Granadella.

El Centre Catalanista «L'Avens», de Cornellá del Llobregat.

L'Associació Catalanista d'Agramunt y sa comarca.

La Joventut Catalanista de Tarragona, y l'agrupació «Lo Sometent» de Barcelona.

Y com a soci individual, en Felip Dalmases y Gil, de Barcelona.

La votació fou de 230 vots.

A la una de la tarda's suspengué la sessió pera repéndrela a las tres. Al renuarse, s doná compte de la dimissió presentada pel vocal en Frederich Pujulá y Vallés, que fou acceptada donat son carácter dirrevocable.

Se procedeix a la provisió dels cárrechs vacants, resultant elegits els senyors següents: Domingo Martí Juliá, Candi Robert, Trinitat Monegal, Andreu Pons y Santacreu y Jaume Gubern; quedant constituhida la Junta Permanent de la *Unió* en la forma següent:

President, Domingo Martí y Juliá; vis president, Antoni Campmany; vocals, Candi Robert, Andreu Pons y Santacreu y Trinitat Monegal; tresorer, Ferrán Patxot, y secretari, Jaume Gubern.

Tot seguit s'aproban per aclamació las següents proposicions de la presidencia: Que las actas dels Consells generals qu'en lo successiu se celebrin se redactin senzilla y sobriament, limitantse a consignar els acorts que's prenguin; que'ls socis individuals que resideixen al extranger puguin delegar sa representació en las Assambleas y Consells generals; (a una pregunta d'un representat contesta la presidencia puntualisant lo que s'enten per viure al extranger); y donar las gracias a las donas catalanas y a tots els que contribuhiren a la festa organisada a Poblet pera la solemne entrega de la bandera a la *Unió*.

Després d'un lleuger incident entre'ls senyors Roca y Robert sobre la oportunitat y forma de que figuri la bandera en determinats actes y llochs, se dona lectura a algunas proposicions presentadas.

La primera es la del senyor Morera, demanant que las votacions pera l'admissió de socis individuals siguin nominals, obligantse a tot aquell que voti en contra de l'admissió d'un soci a qu'expliqui'ls motius del seu vot. Després d'una lleugera discussió, es rebutjada la proposició per unanimitat, lo qual sembla molestar al senyor

Morera, qu'havía pres l'assumpte baix un punt de vista massa personal.

Se'n llegeix un'altra del mateix senyor, proposant la expulsió del periódich *La Devantera;* peró com que'l senyor Morera s'ha retirat del local y ningú ha fet seva la tal proposició, de fet ha quedat retirada.

Després el senyor Roca'n llegeix una firmada pels senyors Oriol Martí, Trinitat Monegal, Joan Seriñá, Arnau Martínez y Seriñá, Lluís Vía, Lluís Marsans, Candi Closa, etc., (en representació'ls tres últims de JOVENTUT, y d'altras entitats) concebuda en els següents termes:

«Que'l Consell general acordi la celebració, dintre del segón trimestre de 1904, d'una Assamblea General de Delegats en la ciutat de Barcelona, pera tractar y discutir si es procedent la *revisió*, y en cas necessari la reforma de las Bases de Manresa »

En Oriol Martí, atenent las indicacions de la presidencia, la defensa breument peró ab energía. Diu que aquesta proposició es filla d'altras que durant quatre anys venen presentantse tenint en compte que las circunstancias en que's trobava'l Catalanisme han cambiat, y per lo tant creu qu'algunas modificacions son necesarias. En diferents Consells s'ha convingut en que las Bases de Manresa son revisables; sols s'ha discutit la oportunitat. «Nosaltres, diu, no demaném aquesta revisió pera que triomfi una majoría orgullosa ni pera que'n quedi una minoría ofesa: lo que volém es trevallar serena y clarament en bé del progrés de Catalunya.» Diu que las circunstancias políticas han cambiat, y que'l verdader perill pera'l Catalanisme está en que no's manifestin clarament las diferentas tendencias que política y socialment l'integran. Defensa que la Assamblea's celebri a Barcelona, y fa notar que'l concretar la fetxa de la celebració obeheix al desitj de lliurar a la Junta Permanent de tot compromís o tot dubte devant de la susceptibilitat dels que s'oposessin a la celebració de l'Assamblea, donchs d'aquesta manera la Permanent no faría més qu'atendres a lo ja acordat, al convocarla.

El senyor Casals creu que las Bases son reformables, peró qu'ara no es ocasió oportuna. No obstant, opina que s'haurían de completar per lo que respecta a la qüestió social.

El senyor Marsans defensa la proposició insistint en qu'ella no suposa esperit d'indisciplina, sinó un vehement desitj de que Catalunya emprengui un camí de progrés y llibertat.

El senyor Món diu qu'está conforme en que's celebri l'Assamblea, y que sigui a Barcelona, peró may pera modificar unas Bases que califica de memorables. Diu que no hem d'imitar a Espanya que cambía continuament de constitucions y de lleys, y que ab el sol acort del Consell General declarant que son reformables las Bases de Manresa, aquestas perdrían forsa moral. En fí, diu que ab onze anys que comptan de vida, encara no han envellit. Després invoca'l patriotisme de tots y aconsella qu'esperém, pera reformarlas, a que hagim guanyat el plet que sostením ab Castella.

En Manel Folguera reconeix la importancia de la qüestió, y diu que s'ha d'examinar ab serenitat. Defineix lo que fou la *Unió* en son principi, y creu que realment las circunstancias han cambiat. Creu que sols seria útil l'Assamblea si's tractés d'atraure elements qu'avuy están fora; y confonent l'esperit de la proposició, que califica de noble y desinteressada en sos fins, diu que té por que aquells elements serían pertorbadors y podrían no estar animats d'aquell ample esperit de llibertat y tolerancia de que fins ara ha donat probas la *Unió*. També manifesta'l temor de que sols hi acudissin els exaltats de la esquerra, en quin cas podrían veures obligats a retirarse'ls altres. Per'xó creu que sols podría votarse la proposició quan la Junta Permanent tingués la seguritat de que concorrerían a l'Assamblea tots els autonomistas, y de que aquests tenen l'esperit de llibertat y tolerancia tan ample com nosaltres

En Trinitat Monegal defensa calurosament la proposició, esforsantse en demostrar qu'ella sols obeheix al desitj de que'l camp del Catalanisme sigui ben ample. Diu que l'any passat se va facultar a la Junta Permanent pera reunir l'Assamblea y no s'ha reunit, ignorantse'l per qué. El senyor Roca interromp dihent: «Perque no varem creureho oportú.» En Monegal, respectant els ignorats poderosíssims motius, continúa extenentse en consideracions pera demostrar que las Bases de Manresa adoleixen d'ésser fetas pera un estat ja constituhit; y s'ha de tenir en compte que Catalunya no ho es. Una cosa es l'esperit de las Bases de Manresa, que tots respectém, y un'altra la lletra, com una cosa es la Constitució y un'altra la organisació política positiva. Quan se tracta de lo essencial, o sigui de l'Autonomía de Catalunya, tots estém conformes, peró quan se tracta de la organisació política, per exemple de las relacions entre la Iglesia y l'Estat, del sistema electoral, etcétera, mentiríam si diguessim, com avuy tením de dir al defensar incondicionalment las Bases de Manresa, que tots estém completament d'acort. Diu que dintre'l Catalanisme hi há un element conservador y un altre reformista, y qu'abdós tenen dret a predicar las sevas ideas y a discutirlas. «Sobre tot, diu, tením empenyo en que's celebri l'Assamblea no pera imposar las nostras ideas, sinó pera que se sentin nostras paraulas y's vegi d'una vegada clarament que dintre'l camp del Catalanisme hi há forsas ben nombrosas qu'están animadas d'un esperit amplament progressíu.»

Per fí, després de varias rectificacions, el senyor Folguera, ab una habilitat parlamentaria molt fina, presenta una nova proposició demanant a la Junta Permanent qu'en la vinenta Assamblea, si estima qu'ha d'ésser pera'l bé del Catalanisme,'s tracti de la revisió de las Bases de Manresa y dels acorts d'altras Assambleas, y si no ho estima convenient, se discuteixi'l tema de «El Catalanisme y la qüestió social».

Posadas a votació, la primera es rebutjada per 130 vots contra 57 y 25 abstencions. La segona es aprobada per gran majoría.

Y acaba'l Consell ab un discurs del senyor Roca y un vot de gracias als individuus sortints, proposat pel senyor Vidal y Valenciano.

Ara sols falta que la nova Junta Permanent, com es de creure, fassi bon us del vot de confiansa otorgat. Nosaltres confiém que las poderosíssimas y reservadas rahons, o escrúpuls, que impediren a l'anterior Junta Permanent el portar a cap l'Assamblea, desapareixerán, y podrá aquesta tenir lloch pera bé de la causa que defensém.

Estavan representadas al Consell las següents entitats:

Lliga de Catalunya, id. de Nostra Senyora de Montserrat de Barcelona, id. Regional de Manresa.

Centre Escolar Catalanista, Catalá de Sabadell, Catalanista de Girona, Catalá de Sant Sadurní, Catalanista de Figueras, Catalanista Graciench, Catalá de Sant Felíu de Guíxols, Catalanista de Sant Felíu del Llobregat, Catalá de Santiago de Cuba, Popular Catalanista de Sant Andreu de Palomar y Catalá de Mataró.

Associació Catalanista de la Costa de Llevant, Obrera de Manresa, Catalanista de Lleyda, Catalunya y Avant, Catalunya Autónoma, Aplech Catalanista, Escut Empordá de La Bisbal, Protectora de la Ensenyansa Catalana, Lo Segría d'Almenar, Rafel de Casanova de Man-

lleu, Catalunya de Lleyda, Popular Catalanista de Castellar del Vallés, Centre Catalanista Sarrianench, Gent Nova de Badalona, Catalanista de Sant Boy, La Barretina Torellonenca de Torelló, Catalunya de Sant Martí de Provensals, Catalanista de Molins de Rey, Lo Trángul, Catalanista de Sant Joan Despí, Lliga Autonomista de Calaf, Artístich Catalanista del Poble Nou, Lo Clam d'Esplnga de Francolí, y Catalanista de Premiá.

Agrupacions de Mollet, Vilassar de Mar, Sant Felíu de Codinas, Cassino Mercantil, Targa, Ramón Llull Sallent, Los Segadors, Olot, Propaganda Catalanista, Bach de Roda, Agullana y altras.

Periódichs: *La Renaixensa*, *Lo Geronés*, *La Costa de Llevant*, *Gent Nova*, *La Comarca de Lleyda*, *Llevant*, *Montserrat*, *La Sembra*, *Lo Vendrellench*, *La Rierada* y JOVENTUT.

MÉS SOBRE L'ANARQUÍA ORTOGRÁFICA

«Obrint els periódichs a tots els sistemas ortográfichs, l'autonomia hi guanyaria tant com nostra llengua.»—Ab aquestas paraulas acabava mon article *L'anarquía ortográfica* (1), contestat pel redactor de JOVENTUT don Oriol Marti baix el titul *Ortografias racionals* (2), y ab ellas comenso la present réplica ja que, desprès de lo dit per mon adversant, en lloch de mudar de criteri m'hi he afermat encara més. ¿Qu'estich en un erro?... No seré jo qui ho negui per més que'l senyor Marti no me'n ha convensut; y no es que jo intenti convéncel a n'ell ni a ningú de que la veritat está de la meva banda, puig may me he cregut infalible, sinó que ab aquestas ratllas me proposo únicament exposar las rahons que'm fan persistir en la opinió d'avans, y de passada contestar a certas preguntas del senyor Marti, qui podria atribuhir a desatenció'l meu silenci.

Donant per reproduhit lo que alego en mon article anterior, aném per parts.

I.—*Obrint els periódichs a tots els sistemas ortográfichs, l'autonomía hi guanyaría.*—Crech que sols a un abús de llenguatje es degut qu'ab el mateix nom de *lleys* se designi aixis las relacions de causalitat en la Naturalesa—matemáticas, fatals, suaus, *ex visceribus rei*,—com las convencions politicas que regulan la vida dels pobles y dels ciutadans, —arbitrarias d'estira y afluixa, aclaparadoras, imposadas. Si la denominació menta-da's reservés exclusivament pel primer cas, en que la paraula *lley* esdevindria més justa tot y essent feta pel segón, aclariria'l dubte del senyor Marti respecte del concepte que tinch de l'autonomia, dihent que la entench y la desitjo ampla, ben ampla, sens altras limitacions que las de la Lley. Per'xó com nostre gran pensador Pompeyus Gener (1) soch amich de «llibertat, individualitat potenta y y diferenciada... Res d'igualtat ni d'imposicions uniformes, ja sian dogmas religiosos, politichs, socials, etc.» La genteta burgesa riu maliciosament devant d'aqueixas aspiracions que serán utópicas fins que'l concepte kantiá de la llibertat visqui realment en l'home y la Moral natural no passi d'ésser lletra morta en la sublim fórmula evangélica que'ns ordena estimar al proxim com a nosaltres mateixos: peró entre tant no hem pas de renunciar al ideal que'ns captiva ab sa bellesa, sinó que de mica en mica hem d'anar, per sucessivas reivindicacions, acostantnos lo possible al deslliurament y a la plenitut del *jo*.

Partint del criteri exposat, haig de creure que l'autonomia hi guanyaria si a cada escriptor se li respectés la ortografia per que senti predilecció. Y ara, si'l senyor Marti torna a la mitja rialla que l'altre dia li provocá la meva defensa de l'autonomia del escriptor, bon profit y que duri. Fins de lo més noble y enlayrat pot riures qui'n tingui ganas. Qué s'hi fará!... Las notas cómicas tenen més de subjectiu que d'objectiu.

II.—*La llengua catalana també hi guanyaría.*—Si'ls escriptors poguessin valdres del sistema ortográfich que mellor els semblés, entre las diversas ortografias ab que apareixerian en la prempsa periódica'ls trevalls que s'hi publican, s'entaularia una lluyta pacifica que a la llarga daria per resultat un acort general, voluntari, conscient, en lo que's refereix a la traducció dels sons en signes. Avuy, per exemple, s'escriu *caxa-caixa*, *bo y-boy-boi*, *mitx-mijt-mig;* si ve una Academia, s'haurá de decidir per una o altra de aqueixas formas, y a n'els qui no las usin els recará doblegarse a la imposició académica, sigui encertada o no: en cambi, si totas surten a llum, l'escriptor podrá escullir las que

(1) Vegis JOVENTUT, n. 189.
(2) Id., id. 190.

(1) JOVENTUT, n. 189, *El Monument a Renan.*

li vagin semblant bonas, a mida que mediti sobre una forma distinta de la qu'ell emplea y's convenci de que traduheix ab més exactitut la paraula viva o parlada. D'aquest modo la iniciativa individual no's fa patrimoni d'uns quants, sinó qu's deixa a tots, y las ventatjas que se'n treurian de semblant llibertat no cal pas ferlas veure avuy qu'en qüestions cientificas no's creu a ulls cluchs el *magister dixit* d'altres temps y tothóm vol el dret d'investigar pel seu compte malgrat las autoritats reconegudas o per reconeixe. Si en totas las revolucions cientificas un home sol ha tingut rahó contra'l món en pes, no sé veure'l fonament ab que, en nom de la Ciencia, 's pretén dogmatisar y privar la labor dels que no siguin dels escullits per més que figurin entre'ls cridats.

En l'article anterior, com en el present, vaig parlar de que's respectés *tots els sistemas* ortográfichs. Sembla que'l senyor Marti ho devia entendre altrament, perque'm suposa ab «la preocupació tan arrelada de que pera escriure en catalá no's necessita gramática ni reglas de cap mena,» y de que «al escriptor no li cal més que seguir son capritxo, com si la llengua d'un poble fos patrimoni de cada un dels individuus que la parlan y, molt sovint, la malparlan.» Més amunt he explicat el concepte que tinch de l'autonomia, fent, per endevant y atenent al punt qu'ara'ns ocupa, la distinció que jutjo oportuna entre las lleys de la Naturalesa y las que'ls homes confeccionan. Ho recordo pera remarcar que la Gramática d'una llengua es, pera mi, una veritable lley natural, y no'l trevall d'una Academia o d'un gramátich quina tasca no es altra cosa que un *ensaig d'interpretació* d'aquella lley, peró de cap modo la lley mateixa. Quan el gramátich vol llegislar, allavoras ve la lley convencional, ridícula y tiránica contra la que's revela'l sentiment de la independencia. Estich ben lluny de demanar que's deixi escriure sense gramática, sense *lley;* lo que pretench es que's deixi interpretar dita lley a qui vulgui y pugui. Qui en la escriptura prescindeixi de las reglas que qualsevol sistema ortográfich conté, sigui per no saberne més, sigui per no concedir importancia a la ortografia, es clar que no podrá reclamar respecte per son modo d'escriure, que no respondrá a cap sistema.

El senyor Martí s'escandalitza de pensar que si prosperés la meva *idea*'s condempnaria als pobres lectors «a gastarse'ls ulls y'l cervell desxifrant aquella sanfayna d'*ortografías racionals* que surtiria.» Donchs, miri: a *Las Cuatre Barras*, *Penadés Nou*, *Lo Vendrellench*—qu'ha tingut la mala pensada de reproduhir mon article precedent adherintshi quasi per complert,—y en altres periódichs catalans, fa temps que s'hi respecta tota mena d'ortografias *racionals*, y «aquella sanfayna» no sé qu'hagi escursat la vista ni atrofiat el cervell de cap lector. Será casualitat, si vol el senyor Marti, a qui tanta llibertat fa'l pitjor efecte, com segurament deu fernhi'l trobarse ab un aplech de catalans de distintas encontradas y sentirlos parlar ab tanta diversitat fónica. A mi, com a molts altres, me son ben plahentas aqueixas diferencias naturals:—tot es qüestió de gustos.—¿Vol dir aixó que jo desmenteixi «que'ls habitants del pais anomenat Catalunya tenim una llengua *propia*, *una*, malgrat las variants de poca importancia en algunas encontradas»? Al menys pera mi la conseqüencia fora viciosa, perque de voler que's considerin catalanas aqueixas variants, sens excepció, no se'n ha de deduhir la negació de la unitat de llengua catalana. ¿Per ventura la unitat exclóu la varietat? Els tots homogenis son concepcions renyidas ab la realitat. Y admetent els fets tal com son; admetent que tan catalana es una variant com un'altra d'una paraula dada del nostre llenguatje, ¿per qué en la escriptura hem de tolerar privilegis a favor d'aquesta variant en perjudici de las demés? Sens anar gayre lluny, observarém que mentres en Pompeu Fabra en sa *Contribució a la Gramática de la Llengua Catalana* reconeix com a catalanas las variants *alashoras-allavoras*, *ab-am-amb*, Joventut no admet més que *alashoras*, *ab*. ¿Es que las altras variants son corrompudas o que responen a «un mal entés esperit regional o de poblet? També podria resultar que ab aqueixas restriccions se contribuhis a empobrir la llengua.

Afirma'l senyor Martí que jo crech «que la riquesa de sons del catalá consisteix en que un mateix mot tingui varias pronunciacions, encara que viciosas», y certament que dita afirmació es ben gratuita, puig no li he dat peu pera ferla. La riquesa de sons del catalá

sé bé que consisteix en altra cosa: en la riquesa de vocals de nostra parla. Per'xó al demanar respecte pera tots els sistemas ortográfichs vaig senyalar, com una de las ventatjas que se'n reportarian, la possibilitat de que cada escriptor conservés a las paraulas els matisos qu'ofereixen en el llenguatje parlat: per'xó voldria que'ls periódichs que com JOVENTUT reduheixen el número de nostras vocals a sis, suprimint la *è* y la *ò*, permetessin en llurs planas la rica armonia de las vuyt vocals catalanas. Aixis s'aniria descastellanisant la nostra ortografia, y l'extranger, sense necessitat de dirigirse «a Barcelona, a Vilafranca, a Vilanova o a Gratallops», podria coneixe'l catalá mellor qu'ara.

—

L'article del senyor Marti'm sugereix bastantas observacions més, que deixo al tinter pera no abusar de la hospitalitat que JOVENTUT me dispensa. Y, com que no tinch intent de seguir cap polémica sobre aquest assumpto, ab lo dit ja dono per satisfet el desitj que tenia de dir el per qué de persistir en ma opinió després de la contesta del senyor Marti.

Ara, que cada hu se'n prengui lo que vulgui.

CLAUDI MAS Y JORNET

FRAGMENT D'UNA CARTA

«...Y aquell dia vaig venir al teu *chalet* pera passar una estona ab tu com de costúm. Y venia plena d'alegria com sempre, peró una mena d'alegria diferenta, una satisfacció que'm feya somriure pel cami; venia a portarte la bona nova, mos pressentiments eran certs, haviam fet acte de vida.

»En sent al devant del teu *chalet* vaig quedar tota extranyada. Tothóm semblava inquiet y atrafegat; a la porta una elegant carretela t'esperava y'ls teus criats pujavan y baixavan rápidament. Vaig entrar. Arribada prop teu, te vaig trobar distret y preocupat. Me semblá que feyas un esfors pera respondre a mas paraulas, y que no sabias cóm ferho pera dirme que me'n anés. Estavas agitat com aucell que vol empendre la volada. Me digueres «adeu» estrenyentme la má, vas pujar a la carretela, el cotxer feu petar las xurriacas y'ls cavalls partiren al galop.

»Jo'm vaig quedar dreta, aturdida, plena d'estupefacció, mirant tristament cóm s'allunyava la teva carretela. Quan el cótxe's perdé de vista y la porta de casa teva's va tancar, jo'm trobava encara inmóvil en mitj del carrer, sense saber qué fer ni ahónt anar. Me semblá de prompte que la gent s'aturava a mirarme ab posat burleta, y me'n ani d'aquell lloch; y com els passeigs me semblavan tristos y la gent seguia mirantme ab tafaneria, vaig decidirme a tornar a casa.

»Vaig entrar al meu quarto, vaig obrir la finestra que dona al jardi, y repenjantme en l'empit, vaig mirar al devant meu. El sol s'amagava darrera una munió de núvols rojos com tacas de sanch. Un xich enllá'l teu *chalet*, voltat de magnolias, semblava adormirse en la esmortuhida claror del cap al tart. L'havias deixat sol, a n'ell y a la teva amiga, com se deixan las cosas qu'han fet el seu servey y que no's necessitan més... Tota jo'm vaig sentir corpresa d'una profonda tristor.

»¿Per qué m'havias rebut ab aquell ayre desdenyós? ¿Per qué havias fugit sense dir ahónt anavas ni donarme casi l'adeu? Altras vegadas, havent d'anarten, m'havias dit ahónt, y per qué, y quan tornarias; peró aquesta volta res. Al contrari, havias procurat que ignorés la teva marxa, com si fugissis de mi!

»Cóm vaig plorar! Cada dia'l mateix pensament y la mateixa esperansa. Els teus pares te devian haver demanat que hi anessis, y deurias tornar prompte: peró'ls dias anavan passant, y ma esperansa s'esvania.

»Gradualment vaig deixar germinar en mon cor sentiments odiosos envers tu. Te tenia rancunia perque m'havias deixat sola quan més me calia tenirte al meu costat. Peró l'infant arribá, y allavors tot aquell odi que per tu sentia devingué agrahiment. Ja no'm trobava sola, m'havias deixat a n'*ell*, tu me l'havias dat, y era a tu a qui'l devia. Llavors més que may vaig sentir el desitj de que vinguessis y vegessis al teu fill, al nostre fill! Ah! Si jo hagués sapigut hónt eras! Prou t'hauria fet vindre ab els meus prechs! Peró'l teu *chatet* voltat de magnolias, qu'oviro desde casa, seguia ab sas finestras tancadas, ab sa fatxada inmóvil, grisa y trista, d'una severitat de claustre.

»Per fi, després de tant temps de silenci, he rebut la teva carta. Me dius que te'n vas anar per *ell*, que tenias por de las malas llenguas, del compromis... lo que diuhen tots els homes quan ens deixan, qu'es quan ens haurian d'estimar més.

»T'arrepenteixes, confessas la teva cobardia, me dius que tornarás. Oh! si, amich meu! Torna per *ell*, torna per mi! ¿Que't perdoni? No, no'm vas enganyar com dius, perque al donarme tota a tu, pensava en l'infant que devia venir, ben al contrari de tu que'l temias per por de compromisos... L'infant ha vingut y tu tornarás, vindrás a estimarlo y a estimarme! Tinch un fill, tinch un espós!...

»Ab las mans plegadas, la vista al cel, clar, blau y pur, el cor ple de joya, de serenitat y de reconeixement, demano a Deu perdó dels meus planys y de ma ingratitut, y'l remercio de totas las riquesas que m'ha prodigat.»

. . . .

Xavier de Zengotita.

LA MAJESTAT NO TÉ PEUS

«La Majestat no té peus», digué'l gran Mirabeau en una ocasió solemne, volent significar per manera clara y concisa la distinció entre la persona moral y la persona fisica de la Majestat, distinció que no han comprés, ni van en camí de compendre per ara, els demócratas espanyols: aquestas massas inconscients que son republicanas no per la convicció de las excelencias y de la justicia de las ideas democráticas, no, sinó perque ho era en Castelar o perque ho es en Salmerón. La falta d'instrucció y d'educació del poble es en aquest punt tan manifesta que salta a la vista; puig demostra palpablement que no sent ni coneix l'esperit de la democracia l'home que segueix a un home y no a una idea.

El democratisme veritable fuig del home: el ciutadá que desempenya'l cárrech qu'en la direcció de la cosa pública li han conferit sos conciutadans, té en absolut de deixarse d'ésser el ciutadá Fulano, o Mengano, pera convertirse en el Magistrat tal o qual; el primer magistrat de la República francesa desde'l dia de sa proclamació haguera hagut de deixar d'ésser en Loubet pera ésser solzament el president de la república. Peró aquestas son cosas que no entendrán may nostres republicans, que igual que las granotas de la faula volen un *rey*, volen un *jefe nato é indiscutible* que dongui ordres y que'ls mani, y qu'envihi telégramas com aquell tan célebre d'en Salmerón als republicans de Valencia, capás de donar enveja al propi Tsar de totas las Russias. El partit republicá espanyol es aixís, y per lo tant res d'extrany té que'l cap-pare de sos capitosts estigui per aquellas quatre unitats y prediqui una república ab molta artilleria y ab molta guarda civil, y que un altre de sos aspirants a prohóm, una patúm racionalista d'Oviedo (1) abomini en sos discursos del federalisme y troni contra l'autonomia, y res té d'extrany la campanya que'ls republicans *de antaño* han iniciat contra en Costa, que, més o menys somniador, es un veritable talent y molt més ilustrat que tots sos enemichs plegats, per haverse, aquest insigne pensador, declarat contrari del sufragi universal, cosa qu'ha fet saltar d'indignació als republicans *netos*, als de la *noche de San Daniel*, y haverse dolgut tantas vegadas en sos escrits y en sos discursos de la ignorancia del poble espanyol, a qui tan convenient es mantenir ignorant y *dispuesto siempre á dar su sangre generosa por la República...* y pera'l medro d'alguns republicans.

Arnau Martínez y Seriñá

---

(1) Els sabis d'Oviedo son els «fills del cap de Brahma» del republicanisme y socialisme de *doublé* espanyols.

SONETS

XXV. — El patriota.

Vaig a dirvos un fet del meu viatje
per las vilas d'enllá de la frontera.
Cert día un home, no recordo ahónt era,
volgué tenirme aqueix curiós llenguatje:
«Sou en terra de gent de bon llinatje.
Nostres reys ho han sigut d'Europa entera.
Conten pares a fills que temps enrera
forem llensats a aquest mesquí paratje.»
Portant la vista en direcció a una rasa
hont jeu un gros palau, gegant sens vida,
y la má al pom d'una lluhenta espasa:
«Nosaltres som els bons, nosaltres—crida. —
No més son sabias las costums de casa.
Vos no parléu com jo. Sembla mentida...»

XXVI. — Vell estil.

Sol qu'entenebra, estel que no s'aguanta,
fortuna humil, dissort consoladora,
vici honest, veritat enganyadora,
remor que calla, encís que desencanta.
Fret qu'enardeix, coratje que s'espanta,
alegría de viure ensopidora,
blancor de neu en verdissenca mora,
pel Juheu errant repós en Terra Santa.
Pausada joventut, vellesa ardida,
soletat populosa, cort deserta,
cervo anyorant del bosch l'herba florida
presoner voluntari en gabia oberta:
Impossibles qu'en somnis cobréu vida,
no més l'Amor pot fervos cosa certa.

XXVII. — A una dona.

En nostre amor escassa la durada
ha sigut del combat, llarga es la treva.
Encara, valgam Deu, no l'has deixada
eixa fredor solemne que'm subleva.
Una vegada sola, una vegada
t'he tingut ben rendida y tota meva.
Quín matí, tan mateix! Quína escapada!
El jorn me'n parla cada cop que's lleva.
Me vas fer veure una vegada sola
cóm la ilusió pren forma y cóm s'envola.
Volguè caure, ta extranya fantasía,
quan s'aguantava enlayre més segura.
Ton foch fou sol de gloria, tot llum pura,
que passá pel meu cel no més un día!

XXVIII. — Foch en la neu.

Las matinadas curtas y estantissas
del trist hivern, pansidas com corolas
de vellas flors, son las que arriban, solas,
plenas de sugestions anyoradissas.
L'ayre, en el prat, corrent entre verdissas,
fa decantar las assecadas violas,
y despenja las mortas corretjolas
tronch avall de las canyas vincladissas.
El món s'adona de que restan mudas
las armonías del espay, perdudas.
Y es llavors qu'en complerta benhauransa,
plens ¡oh, ma vida! de passió sencera,
els nostres cors bategan d'esperansa,
com si ja reflorís la primavera.

XXIX. — Crisantema.

L'anhel d'insomnis qu'en tos ulls ressalta,
la finor de ta pell esgroguehida,
proban clar que la empenta de la vida,
desvetlladora d'emocions, te falta.
Un poch t'aterra y un no-res t'exalta;
ton feble cor no pot ab la branzida;
per las venas ta sanch roda empobrida;
ton esperit se fon: estás malalta.
Pro tens un cert deixat qu'es un poema,
tot ell refinament. No es malastruga
la sort que't nega forsas y alegría.
Guárdal aqueix desmay de crisantema
que m'atréu sempre més y que'm subjuga:
la ufana del clavell no t'escauría.

XXX. — La verge y'l poeta.

L'aymant me diu: «No'm consideras gayre
Tas distraccions m'arrencan justa queixa.
En l'ángel trasplantat qu'ets tu mateixa,
cada gest indecís sembla un desayre.
Cor qu'estima es galán; dona sa flayre,
com flor quin cálzer de tan ple s'esqueixa.
Mes al teu cor la sequetat no'l deixa,
y es ars que no respón al bes del ayre.»
Llavors m'acosto al trist aymant, vensuda.
Mon cap rossench sobre sa espatlla's posa.
Suaument li parlo «Ta influhencia alaba:
Ets, en tot goig, preparació y ajuda!
Ets, com Deu, el perqué de cada cosa!
Ets qui comensa'l món y qui l'acaba!»

P. Riera y Riqué.

PREGARIA

Fervent desde'l seu fons el meu cor dicta
al llabi que murmura eixa pregaria,
feble eco d'un desitj que sols espera
descans per l'ánima!

Las penas han trencat sempre ma vida
y es reliquiari de dissorts ma pensa:
a tot allí ahont nasqué un brot d'esperansa,
coll-tort se bressa.

Quín romiatje'l meu! Cercâ ab follía
per tot arreu del món l'hora ditxosa
del suprém goig... y'l buyt de ma quimera,
ben enganyada,

la realitat m'esvetlla ab son imperi...
Mon ideal s'es fós com un espectre
y vaig errant pel món sens nort ni guía,
orfe d'afectes.

¿Per qué'm retens al món, donchs, vida avara?
Si goig no'm pots donar, ¿per qué no'm deixas?
Si sempre ays de dolor son mas canturias,
¿per qué no'ls trencas?

Si ja cap ilusió sens marcir guardo
ni darte puch per nous afanys penyora,
si sols me resta un'ánima abrusada
y un cos sens forsas,

deixa que ma existencia s'esvaneixi
y del Destí terminin els agravis;
fes que s'apagui la funesta estrella
del meu calvari.

Escolta lo meu prech, oh Mort augusta!
El darrer són deixa dormî a mon ánima
y aclucarse per sempre mas parpellas
en dolsa calma;

y al darme ¡oh Mort! ma deslliuransa eterna
boy fentme'l teu petó'm veurás somriure
felís, perque en la vida al fí un goig trobo:
el de morirme!

JOSEPH BROSA ROGER

TEATRES

Lluny de creure que la modestia sigui una virtut, jo la tinch com una de las formas—potser la més vergonyosa—de la hipocresia. Per'xó'm plauhen els homes coratjosos que defensan ab fe y ab convicció'ls seus ideals proclamantlos impertorbablement com a mellors y més perfectes. Peró de la inmodestia a la petulancia hi há un pas molt curt; pas que's dona fácilment quan un es ignorant o fanátich; sobre tot quan es abdugas cosas conjuntament.

Dich aixó a propósit de dos actes fa poch realisats pel «Centre Fraternal de Cultura», que m'han desilusionat respecte als fins y propósits que jo'm creya animavan a la flamanta agrupació. Els dos actes son: una especie de protesta ab pretensions de crítica artística que la esmentada associació reparti a Romea'l dia de la *reprise* de *La festa del blat*, y la funció organisada per ella mateixa al teatre del Circo Español el dia 7 del corrent.

En una y altra sols hi veig jo ignorancia y fanatisme, donant com a resultat una petulancia infinita.

¿S'han cregut per ventura'ls senyors del «Centre Fraternal de Cultura» que n'hi há prou ab qu'ells ens diguin «tot aixó es dolent, perque nosaltres ho hem decretat aixís, y sols hi há una cosa bona, y es lo que nosaltres farém»? ¿Hem patit dinou sigles de catolicisme infalible pera que'ns vinguin ara uns quants petits papas lliberadors a fixarnos la pauta reguladora de la veritat y de la bellesa? Per la meva part, soch prou independent en mon judici pera no deixarme impressionar ab fochs-follets de *guardarropía*. Vostés podrán creures tot lo avensats y altruistas que vulguin, peró ab actes com aquells sols demostrarán ésser autoritaris y fanátichs.

Per lo que's refereix al primer, sols diré una cosa, y es que si bé es veritat que tothóm té dret a emetre la seva opinió sobre una obra, quan se fan afirmacions tan categóricas y absolutas, lo menys que's pot demanar es que's probin, que's demostrin, y ademés, el valor de las conviccions exigeix que's tregui la cara. Som molts els que desitjariam coneixe'l nom del autor d'aquella *reventada*. Y consti que jo aqui no tracto de rebaixar ni alabar el drama d'en Guimerá; sols dich que, pera fer una o altra cosa, s'ha

de fer en serio, si se'n sab, y si no, no's fa.

Aném a la segona part. El senyor Cortiella, a qui jo havia alabat en aquestas mateixas planas, ens va donar una conferencia sobre «L'obra moratiniana al teatre y l'art dramátich de nostres temps.» De l'obra moratiniana no'n va dir gayre bé res: un xich de biografia y l'argument de *El viejo y la niña*, transcrivintne unas quantas escenas. Impressió o judici personal, cap. En quant al art dramátich de nostres temps, se va limitar a fer una afirmació: la de que ni aqui, ni a fora d'aqui hi há cap autor dramátich qu'estigui a l'altura. Els dos únichs que li agradan un xich, no més que un xich, son l'Ibsen y en Mirbeau, y encara aquests son massa burgesos.

Quan un home tot sol, encara que aquest home's digui Felip Cortiella, s'atreveix a fer una tan categórica afirmació, sembla que valdria la pena de demostrarla. Donchs res d'això: ell ho diu y tenim de creureho. De tots modos jo opino que va tenir por de que no se'l creguessin *sur parole*, y va aduhir uns *arguments* aclaparadors: «*¿Tenorios* y *Don Alvaros?* Ex!... (1) *Terra baixa* es una terra massa baixa; *Sol-ixent* es un sol que no surt may; *La de San Quintín* es un Quintín sense sant, etc...» (2) ¿Es serio aixó? ¿Es propi d'un individuu d'un centre de cultura?

Jo respectaría las opinions del senyor Cortiella si las fonamentés, y fins, si tan bé ho fes, potser me convenceria de que l'autor dramátich ideal no ha nascut encara, o en tot cas, si ha nascut es ell mateix, en Cortiella, com al final de sa conferencia'ns va deixar suposar. Peró ab semblants arguments confesso que no'm va convence.

Sobre tot després de veure la seva *Dolora*. ¿Qué'm diria ell si pera demostrarli qu'es dolenta'm concretés a ferli un *xiste* dels seus? ¿Si jo li digués, per exemple: «Es una dolora sense Campoamor?»

Jo no acostumo a ferho aixís, y per aixó li diré qu'es dolenta perque la primera escena entre'l paleta y'l manobra, a més de no tenir res que veure ab l'obra, es un teixit de vulgaritats d'anarquista d'estar per casa; perque la segona escena entre Aubel y Germinia es pesada, falsa de sentiment y absurda d'ideas. Sens dubte l'Aubel, com en Cortiella, es partidari del amor lliure; peró un amor lliure especial. Aqueix subjecte, casat y ab un fill, pretén que Germinia'l segueixi y s'uneixi ab ell quan y ahont ell vulgui, al mitj del bosch si convé. ¿Qu'ella no ho vol? ¿Qu'ella sent escrúpuls? «No hi fa res!» diu ell. ¡Casi bé sembla un boch!

No, senyor Cortiella. L'amor lliure presuposa moltas cosas. Primera: espontaneitat en consentiment; segona: una organisació social diferenta de l'actual; mentres tant, un home com l'Aubel, que s'ha casat y té un fill, si'ls abandona es un poca vergonya. Si's casa y voluntariament se lliga, no pot ell tot sol trencar els lligams. Y en fi, puig no puch extendrem, pressuposa que l'exercici del tal amor no molesti als altres, y per aixó té tota la rahó aquell guarda termes quan diu a la parella que se'n vagin a fer sas porquerias ahont ningú'ls vegi.

Els nostres llibertaris son d'una ingenuitat encantadora. Del *imperatiu categórich* d'en Kant sols ne tenen en compte la primera part: «L'home té d'ésser completament lliure.» La segona no la saben: «ab la sola limitació que imposa la llibertat dels altres».

L'Aubel, com sens dubte en Cortiella, entenen qu'ésser lliure consisteix en que tothóm se subjecti a la seva sacresanta voluntat.

Ademés d'aixó, l'obra literariament deixa molt que desitjar.

La senyoreta Guitart y'l senyor Barbosa digueren la escena molt bé. Llástima de trevall y d'estudi!

Avans se representá, molt discretament per cert, *El café* d'en Moratin. El senyor Cortiella faria bé de meditar sobre'ls atinats conselis que a n'aquell pobre autor de *El Cerco de Viena* donan don Pedro y don Antonio.

Un detall que seria curiós aclarir. ¿Qui es el que ha afegit cosas a la comedia d'en Moratin? ¿Els actors o'ls organisadors de la funció? Jo'n vaig notar algunas que no he sabut trobar en cap edició. Per exemple, diu l'original:

. . . .

Hemos comido ratones,
sapos y sucios insectos.

DON ELEUTERIO.—¿Qué tal? ¿No le parece á usted bien?.., etc.

Y varen afegir, després de lo d'*insectos:*

DON ANTONIO.—Esos insectos serán moscas, mosquitos, arañas...

DON ELEUTERIO.—Sí, sí, señor, sí.

DON ANTONIO.— ¡Valiente ensalada para un ventorrillo de Cataluña!

Tampoch aixó es serio.

---

(1) Y que'n tindría de feyna en Cortiella si hagués de demostrar que l'obra d'en Zorrilla y la del Duch de Rivas están a un mateix nivell filosófica y artísticament!

(2) Els *xistes* baratos d'en Cortiella posant en solfa'ls títuls de las obras no'ls copío literalment perque no'ls recordo, peró eran per l'estil d'aquests, y es clar, tothóm se va quedar tan trist.

LLIGA BURGESA

CONTRA LA PUTREFACCIO ARISTO-ACRATA

CABÁS DE POBRE (1)

Demano per èsser burgés!

Hem arribat al periode àlgit de la *putrefacció*, que diria en Monegal. Ni una sola bolva s'escapa del *putrefaccionament*; y es clar, el torn ha tocat a las ideas anarquistas.

Estavam necessitats d'intelectuals trevalladors, y'ns han surtit tota una serie de professons cucurullescas—com també diria'l burgés ja citat—sota quinas punxas hi bategan els nous elements poli-soci-revolucionario-lógichs de la classe aristo-àcrata dels trevalladors intelectuals. *Putrefacció pura!*

Ja no's tracta pas d'aquella classe d'anarquistas individualistas que proclaman la superioritat de determinadas mentalitats, y qu'en Joan Grave fuheteja, en Nietzsche apoya y a nosaltres ens tenen sense cuydado; sinó de la putrefacció integral del Verb. Perque la culpa de tot la té'l Verb, y després del Verb el Pronóm; donchs en tota putrefacció moral hi entran els dos components de la Bestiesa: el verb mal entés, pel pronóm colocat en un altar mercés a la devoció d'una capelleta (conjunt d'elements p. s. z... ógichs, pútrits).

Las emanacions d'aqueixos elements se traduheixen en excomunions en las que la paraula burgés hi está repetida tres vegadas pel cap més baix. Y es clar, tu, lector, que vols ésser *tu mateix*, al veure que s'aixeca una cucurulla aristo-àcrata y *autocratisa*, t'indignas y dius: «Donchs, si, senyor, jo soch dels excomunicats; jo'n vull ésser.» Y demanas per ésser burgés, que *á la cuenta* es ésser de lo més avensat y progressiu.

Exemples:

Propietat. Diuhen els trevalladors intelectuals que ningú pot estar sol a l'ombra d'una figuera, donchs l'ombra es de tothóm; que tothóm ha d'anar brut, descals, patir fret al hivern, calor al estiu, y menjar bledas y anar a peu en tot temps. *Anatema burgesibus* tot aquell que cregui que hi há lloch en la terra pera tothóm, que cadascú ha d'anar de la manera que li dongui la gana, y aquell que trobi que li agrada més un bon palpis de bou que una fregida d'espinachs. Anatema tot aquell que no cregui, digui y sostingui que'ls *cars* es menja burgesa.

Amor lliure. Consisteix segons ells en cantar a tota hora *El Joven Telémaco. Me gustan todas, me gustan todas, me gustan todas en general*, suprimint lo de que las rossas li agradin més perque això ja demostra en l'opinant una tendencia a la monogamia perillosament burgesa; y en declarar baix pena de calificació de burgés, qu'hem d'apoyar, sostenir, y fer sostenir als altres si's plau per forsa, que tot acte *vital* s'ha de fer al mitj del carrer, sobre la pols, car tota comoditat es burgesa. Si tu, lector, sostens que no't fan sentir las donas, no ets vital; si sostens que sols n'hi há una que't fa sentir, ets burgés; y tens el dret de bofetejar a la primera que trobis, si no li ets simpàtich perque dus un ull de vidre. (No's parla de las condicions morals que motivan la simpatia, perque això ja es un refinament burgés).

Feminisme. Lluytar pel feminisme's reduheix a trobar la pomada que gastava Joana d'Arch pera eliminarse'ls pits; tallar arrán totas las cabelleras y fer pentinar ab cosmétich lo que'n quedi; protestar de la infame desigualtat que fa que la dona solzament sigui la qu'estigui prenys y pareixi, y esperar ab fruhició'l dia que las donas farán de camàlich y de cotxer. Si tu, lector, te *limitas* a demanar igualtat de drets y condicions pera la diversitat de funcions individuals, si tu respectas a la dona que vol ésser camàlica, peró no t'agrada la seva silueta ab un bagul a coll y bé, ets un burgés.

Art. En el teatral han de surtir necessariament desheretats; en el pictórich s'han de pintar miserias; en l'esculptórich s'han de re-

(1) Com que d'aquesta Lliga no'n tením encara fets els estatuts, ens permetém abocarho tot en un cabás de pobre .. peró honrat. Aquest está depositat a la Redacció de JOVENTUT, ahont deuhen dirigirse las adhesions, o'ls rosegons.

produhir llagas; y la novela s'ha de reduhir a una catilanaria contra la burgesia.

Etc , etc., etc.

En vista de tot lo que, aixeco un dit enlayre devant d'aqueixos mestres ferotjes, com fan els noys a estudi (¿no es veritat amich Albert qu'ho fan aixis els *Deixebles?* Jo en realitat ne tindria d'aixecar dos), y demano per... ésser burgés.

PERA'L CABÁS

Amich Pujulá: Veig son *Cabás de pobre*, y m'entran desitjos de ficarhi dugas miquerellas.

Jo no sols *demano per ésser burgés*, sinó que declaro *qu'ho he sigut*, *ho soch y ho seré*, si'l cervell, invadit per l'ona *putrefacciona-dora*, no'm fa fer una capitomba.

Y aquesta declaració la crech d'alta necessitat, puig jo predico que'l govern es un mal que devém tolerar, considerantlo com un mal menor en comparació al de trobarnos sense govern en una societat en que la ignorancia predomina, la mala fe es el gran llum que ilumina a nostras massas, y'ls castells en l'ayre's fabrican arreu y per tothóm: y que l'ideal d'una societat deu ésser viure sense govern.

Mes avuy sembla que'ls que, poch més o menys, haurian de pensar com nosaltres, els anarquistas (de nostra terra) han entés no que anarquia vulgui dir *no-govern* (per ésser inútil aquest donat l'avens o perfecció social), sinó desgovern, *galimatías* general en que tothóm (essent anarquista, aixó es evident), pugui fer tot lo que vulgui, y sobre tot conculcar la llibertat y drets del vehí. Aixó sense contar que s'han volgut constituhir en classe aisladá y superior als demés, formant una aristocracia més orgullosa e intolerant que cap altra.

Y com que a mi no m'agradan els fums ridicuis, ni'ls galimatias, ni las classes *superiors*, ni las intolerancias, ni intranzigencias, declaro ben alt a fi de que no hi hagi confusions, que *¡soch burgés!*, y ab molta honra, y demano pera continuar essentne sempre.

Al fi y al cap en la burgesía hi há menys galimatias, menys orgull e intolerancia, y més llibertat.

—

Si algú dubtés de lo que dihém dels anarquistas d'aquí, que llegeixi'ls seus dramas, qu'escolti las sevas conferencias y *meetings*, y que tingui conversas ab ells... y surtirá convensut de que tot ho traduheixen malament y de que tenim tota la rahó al parlar com parlém.

EL MEU ROSEGÓ

Deixeume tirar la meva engruna a n'aqueix cabás de pobre; deixeume formar en aqueixa *Lliga de burgesos*. Es clar que lo de burgés y lo de pobre no *lligan* massa, pero com que jo de rich no'n tinch res...

Y ara, entenemnos. Cal dir ben alt, devant dels *putrefactes*, que la culpa de la *putrefacció* no la té'l Verb, com afirma en Pujulá, ni tampoch la té'l Pronóm. Tinguém calma y no deliberém a la lleugera. La culpa la tenen diversos ingredients que, combinantse, donan lloch á la fermentació, qu'esdevé putrefacció y acaba en descomposició.

Es clar que, primerament, la culpa la té'l clero, y després la inconsciencia, y després la ignorancia, y després el fanatisme, y després la barra. Peró'l fonament de tot, la causa de tot, consisteix en que'l senyor Cortiella no té ermilla. (1)

Si'n tingués, guanyaria en presencia, y sobre tot en teorias. Si'n tingués, pensaria que, si tothóm té'l dret de ficarli la má a la butxaca buscantli'ls diners, ell té'l dret de fer un cap nou al primer que fassi la probatura; com tinch jo'l dret de fer passar, no ab

---

(1) Sens ermilla va presentarse aquest subjecte a llegir sa conferencia, com ho poden testimoniar tots els espectadors, y molt particularment en Monegal que's va encostipar no més de veurcho y qu'encara estossega.

una escopeta com el guarda de la seva *Dolora*, sinó ab un senzill garrot, els desitjos carnals, per *vitals* que sian, de qualsevol artista barato que'ls vulgui satisfer a casa meva en us també *del seu dret*, segons la nova teoria putrefacta.

La manca d'ermilla no sols té l'inconvenient de que's mostrin tals com son aquells cossos mal avinguts ab la estética, sinó que, ademés, deixa en descubert moltas altras cosas amagadas en las profonditats de cada *jo;* y al mateix temps sol ésser perjudicial a la salut. Exemples:

Als uns els hi posa de manifést un batibull de petitas passions qu'avans, amagadas, ells feyan passar per enlayrats ideals, per més que'ls noms d'aqueixos ideals, traduhits al llenguatje vulgar, fossin enveja, despit... *et sic de cæteris.*

Als altres no'ls hi descubreix passions dolentas, sinó dolentas qualitats, com son impotencia, ignorancia, pedanteria y totas las que integran un estat perfecte de miseria moral. Ja no parlo de miseria fisica, perque queda sobrentés que quan un hom ne pateix, aixís que's treu la ermilla bé prou que salta a la vista qu'es minso. Y si es per *pose* que se la treu, no vos en dich res de la ridiculesa.

A altres, com en Monegal, el veure a un home sens ermilla'ls encostipa.

A altres, com en Pujulá, els *remóu*, fentlos aixecar el dit, com els nens, pera feynas excusadas.

Heusaqui, donchs, a lo que conduheix la falta d'ermilla. Ab la fresqueta del octubre al cos li convé aquest abrich, y a certs cervells els hi convé tot l'any, perque son débils y l'ayre'ls reprén, com els reprén un trevall excessiu o impropi d'ells. Aixis durant la conferencia cortiellesca, sols sentirem estornuts, fisichs e intelectuals; els primers d'en Monegal, y'ls segons d'en Cortiella,

Vol dir tot això que, com sentá En Pompeyus Gener temps enrera en un de sos articles, s'imposa la creació d'una oligarquia de la inteligencia, perque si no, aviat no guanyarém per desenganys els que, amichs de tota expansió intelectual, gosavam procurant que l'art fos patrimoni de tothóm, entenent que realment s'ilustravan aqueixa munió de cervells estrets, que cada dia's tornan més estrets y més sectaris. Nosaltres ab aqueixos *reventadors* ens hi haviam portat talment com l'oncle Telm de *La festa del blat*, això es, ab tolerancia, ab generositat, ab amor, y ara cayém en el compte de que, procedint aixís, no passavam de tristos burgesos.

Val a dirho: ab gran satisfacció'ns sentím burgesos devant dels pedants. Comparats ab ells, els menestralets que forman el públich de Romèa (dels quals tants mals averanys n'hem fet y farém), ens semblan adorables, perque al menys no's vantan d'ésser lo que no son, y respectan com se deu tot lo que val, encara qu'ells no ho capeixin prou, y reconeixen als autors la llibertat d'opinar com mellor sentin o mellor els dongui la gana: exemple que per lo vist no saben ni poden seguir certs fanátichs intelectuals sens ermilla del «Centre Fraternal de Cultura».

No's deu criticar lo que no s'es capás de compendre ni digne d'emular. No deu esmersarse en voler fer art qui sens dubte pot fer bon paper dedicantse a cosas més casulanas y propias del seu bras o de la seva cultura.

S'imposa, donchs, una oligarquía del intelecte. La llástima es que aytal oligarquia no pugui realisarla una lliga burgesa com la nostra. Peró, si hi há oligarcas que valen, bé ajudarém nosaltres a ferlos respectar, y a no deixárloshi pendre ni profanar la feyna pels sectaris, pels inútils ni pels imbécils.

Y no creguéu pas que m'hi enfadi encara que parli tan resolut. Quan no'm va fer enfadar aquell fanátich del any passat, cavaller del Gral per més senyas que'm va tractar de deixat de la má de Deu, ja no hi há perill de que'm cremi perque'm diguin burgés. Ves si'ls en dono de fil, que fins me faig de la Lliga.

UNA ENGRUNA MÉS

Companys: M'heu invitat a formar part de la *Lliga Burgesa*, peró arribo tart com de costúm, per mandra. Y aquesta es la mellor proba de burgesia, perque, com diu el refrá

catalá, l'ofici del burgés es menjar, beure y no fer res. Es veritat que la lectura de certs autors m'havia fet somniar en ideals de regeneració humana... peró desde la llissó que'ns va donar el senyor Cortiella, ja hi he renunciat, perque vaja, a l'Ibsen no hi arribaría, y com que diu qu'es burgés...

Qué hi farém! Si hem de passar las fatigas del pobre Aubel, mal per mal es mellor fer de Lerroux.

Els Estatuts de la Lliga que m'heu encarregat, no'ls vull fer, perque en vista dels exemples que'ns donan certs «Centres», jo m'inclino a la periferia.

ADHESIÓ INCONDICIONAL

Al arribar de fora, vaig pujar desseguida a la Redacció. Quin esvalot! En Vía feya un discurs, en Martí replicava, en Monegal l'interrompia, en Tintorer reflexionava, y en Pujulá, al veurem, ab accent profétich y veu de tro exclamá:—Tu serás dels nostres! Mori l'Acracia!—

Vaig quedarme badant. Y alashoras, com qui catequisa a un neófit, en Pujulá m'exposá tota una teoría conservadora. Y ab paraulas que vibravan cantá las excelencias de la nova *Lliga Burgesa contra la Putrefacció Aristo·ácrata*.

Jo que (mal m'está'l dirho) no tinch tirada a l'Acracia, vaig abrassar al orador ab entusiasme. Y sense dirli *Tu Marcellus eris* (perque ja ho va dir en Mistral a mossén Cinto), vaig jurar interiorment seguirlo en sa novella orientació, ab el cor y ab el cap.

Avant cap enrera!

Y com que soch un xich impressionable (per altra banda'ls ácratas ab llurs *boutades* son capassos d'*impressionar* a qualsevol) me proposo encara anar més lluny que'l mateix Pujulá. Heusaqui lo que faré d'avuy endevant:

Alabaré la memoria d'en Narváez y d'en Cánovas, y la lluminosa política de *garrotazo y tente tieso*. Llegiré versos d'en Carulla y del comte de Cheste. Aconsellaré a mos amichs que votin la candidatura monárquica en las properas eleccions municipals. Me delectaré ab els articles y comedias de don Teodor Baró. Ploraré (en els cafés) la perdua de las colonias...

Oh Acracia, benehida sigas! Tu m'has obert els ulls del tot! Demá'm suscrich al *Brusi!*

NOVAS

A pesar dels entrebanchs oficials que s'hi han posat sens treva, s'ha lograt al fi la implantació a Barcelona de dugas cátedras, de Dret Catalá y d'Historia de Catalunya. Las llissons d'aquestas assignaturas no's donarán pas a la Universitat, d'ahont per lo vist té de fugir tota ensenyansa verament útil y profitosa pera Catalunya, sinó al Ateneu Barcelonés, que a son torn dona aixís llissons d'hospitalitat y de cultura a qui las mereix.

Els resultats del Congrés Universitari Catalá ja comensém a tocarlos. Las cátedras d'Historia de Catalunya y de Dret Catalá son sos primers saborosos fruyts.

—

Un notable escriptor catalanista acabém de perdre: en Manel Xuclá y Mauricio, redactor de *La Renaixensa*, en quinas columnas quedan una munió d'articles que son altras tantas mostras del variats coneixements de tan distingit publicista.

No ha vist realisadas sas ilusions de contribuhir a la ensenyansa catalana que bons fills de nostra terra's proposan introduhir en nostra Universitat, peró de totas maneras, en Xuclá Mauricio ha sigut dels que valen y dels qu'ab sos escrits deixan rastre de son valer y de sa personalitat, consagrada al bé de la patria. Per'xó no l'oblidarém tan fácilment a aquest exemplar company de Catalanisme.

—

Deliciosament decoratíu se'ns ha presentat en Gosé. Ferm dibuixant y sentit colorista, sos dibuixos encisan a primera vista. Fins avans d'haver vist lo que contenen, l'armonía del color y la bellesa de sas linias ja vos han atret. En una nombrosa colecció de quadros, ens ha calcat quelcóm de la vida: la dona en lo que té d'hermosa, d'erótica, de

joguina de luxe; es la vida, en fi, esguardada per un dels mil costats que's pot esguardar; y sobre tot, es la vida del Paris *per fora*.

Hi há quelcóm, en la dona de Paris, d'atractivol, artisticament considerada, sense profondisarhi; y aquest quelcóm es el seu refinament, originalitat y *souplesse*. Veusaqui lo qu'en Gosé hi ha vist, y ha vist bé. La dona de Paris sent el color y la linia, a voltas ab extravagancias de neurótica, sempre ab una finesa encantadora. Sembla com si llurs models els construhis devant de las estampas japonesas, afeginthi lo qu'en ella hi há de sensual, que no es poch, y d'orientalista de la *Rue de la Paix*. Y en Gosé aixis ens la presenta, ab son dibuix concis, ab sa somniadora coloració, a voltas ab una tendencia a la caricatura ben justa y necessaria. Ja havém dit qu'ell calca quelcóm de la vida en sos dibuixos.

Baix un altre aspecte se'ns presenta además en Gosé en la mateixa exposició que aquesta setmana té oberta a ca'n Parés. Ens referim a las comptadas y magnificas ilustracions qu'exposa del poema de A. Thevriet *Chanson Lithuanienne*, qu'en son género poden rivalisar ab las dels grans mestres.

Podém dir desd'ara que ab en Gosé, aquest refinat parisench de Catalunya, comptém ab un dibuixant y colorista de debó. Perque (aixis se'ns ha dit) en Gosé ja no'ns deixa. Las empresas dels setmanaris ilustrats d'aquesta culta ciutat, desitjosas de contribuhir a la cultura del poble, retenen a n'en Gosé. Se parla d'espléndits sous, y de que no hi haurá exigencias pera que menji capellá ni repassi'ls grans d'un rosari. Progressém.

Nosaltres felicitém a tan distingit artista... y li desitjém que sa estada a Paris, ahont torna dintre pochs dias, li sigui tan profitosa pera'ls seus avensos com fins ara li ha sigut.

—

L'«Associació Wagneriana» inaugurá'l passat divendres las tascas del present curs ab una vetllada necrológica en honor del malaguanyat critich musical y propagandista del art wagneriá en Joaquim Marsillach.

Nostre company en Salvador Vilaregut llegí varis capítuls de l'obra d'aquest notable propagandista titulada *Ricardo Wagner*. Després el president, en Joaquim Pena, estudiá en son discurs las altas qualitats d'en Marsillach, posant de relleu sa clarividencia al augurar el futur triomf del art wagneriá, y son entusiasme que li doná'l valor de sostenir sas conviccions en una época en que, poch coneguda y estudiada la música de Wagner, no podia ésser compresa. En Marsillach, que per sos coneixements y mérits arribá a contraure amistat ab el gran mestre alemany, mereix realment, com digué en Pena, que sos compatricis l'honorém guardant ab orgull la seva obra, ab la que demostrá que també aqui hi há qui sab estar a l'altura dels temps y evolucionar com els pobles cultes.

Felicitém a la «Wagneriana» per sa bona idea al celebrar aquesta vetllada.

—

L'«Institut Obrer Catalá», segons manifesta en una circular qu'hem rebut, ha organisat un plan d'estudis que respongui dignament al objecte que's proposa, o sia donar a la classe obrera una instrucció sólida y adequada a sas condicions, aspiracions y necessitats. Dit plan, que comprén un sistema d'educació elemental, general y técnica o especial, se realisará en forma de cursos que s'establirán en son local social, baix la direcció de professors competents. Igualment, comptant ab els oferiments de professionals distingits en ciencias, arts, literatura, historia, etc., organisará en son local y en els de diversas corporacions obreras series de conferencias o conversas de carácter popular endressadas a ilustrar al poble en aquell cabal de coneixements útils y necessaris a tothóm, qualsevulga que sia'l lloch que ocupi en la societat, o d'aplicació inmediata a las condicions de la vida obrera.

En dita circular s'hi acompanya'l plan d'estudis, que realment es molt complert.

La duració dels cursos será de quatre mesos. Els honoraris se satisfarán per medi de matriculas, quina valua será de 4 pessetas per assignatura en els estudis elementals, de 6 en els generals, y de vuyt en els especials y en la secció comercial.

Las horas de classe serán de 8 a 10 $^1/_2$ de la vetlla en el local del Institut, Cassadors, 4, primer.

—

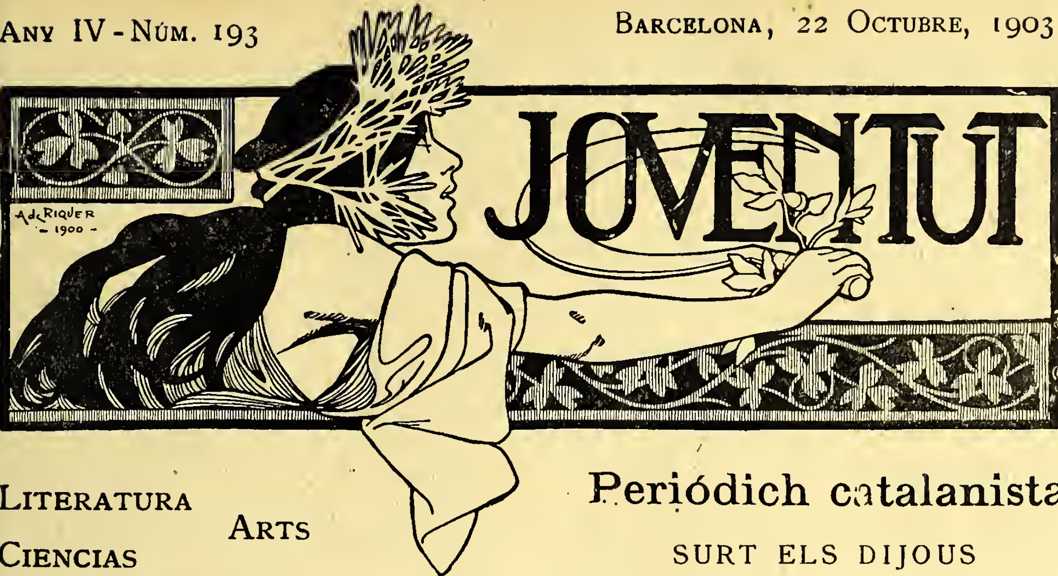
Publicacions rebudas:

Nueva historia y monografías geográficas de las provincias de España. Hem rebut el primer quadern d'aquesta obra, en la que, segons sembla,'s desenrotllará un complert estudi históric geográfich d'Espanya desde sa fundació fins avuy dia. En aquest quadern s'estudia la Espanya prehistórica, el primitiu espanyol, la formació de la península ibérica, la etimologia del mot Espanya, etc., acompanyantse una ilustració geográfica de aquesta época, y estudiantse a continuació las primitivas rassas, las posicions que ocuparen las diversas tribus, sos usos y costums. Edita aquesta obra, que va profusament ilustrada, la casa editorial de A. Pérez Asensio y C.ª, de Madrid.

Fidel Giró, impressor.— Carrer de Valencia, 233

ANY IV - NÚM. 193

BARCELONA, 22 OCTUBRE, 1903

LITERATURA
ARTS
CIENCIAS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . . . 20 CÉNTIMS.
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . 40 »
» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

FOLLETI:

OBRA PROFITOSA

Cumplint els acorts presos en el Congrés Universitari Catalá celebrat la prop-passada primavera, s'han organisat, degut a la iniciativa de bons patricis, cátedras de Dret civil catalá y d'Historia patria; quinas cátedras, com saben els lectors, se donan en nostre primer centre de veritable cultura, en l'Ateneu Barcelonés.

La importancia que aquest fet revesteix pera l'avenir de nostra terra, no's pot posar en dubte; donchs ditas ensenyansas, al cap d'un llarch espay de temps, contribuhirán segurament a fer coneixe l'ánima de Catalunya—la concreció de sa manera de pensar y d'obrar en las relacions socials y juridicas, el successiu desenrotllo de sa vida, durant el curs d'aquesta, si no llarga y brillant, al menys gloriosa y civilisadora—a molts catalans qu'avuy la ignoran, degut principalment a la manera cóm está organisada la ensenyansa en las Universitats d'aquest Estat en que vivim, tan artificialment constituhit y que, per lo tant, sols obras falsas y demoledoras pot produhir.

Avuy dia, per rahó del estat general de la cultura europea, s'admet com a principi quasi indiscutible per la majoria dels homes polítichs y de ciencia, que la ensenyansa no sols no es funció propia permanent del Estat —el qui sols per circunstancias de moment s'ha hagut, a vegadas, d'encarregarse de proporcionarla, — sinó que actualment aquell organisme, representant del esperit militar que diria Spencer, en contraposició y lluyta constant ab l'esperit industrial, d'expansió, de llibertat, cap al que aném evolucionant, no es ni'l més a propósit, ni'l més apte pera proporcionar la cultura intelectual, aquest aliment espiritual tan necessari al home com el material, ja que, al ensemps que contribuheix a aumentar la comoditat y las facilitats pera la vida fisica, l'enlayra per demunt de las fatals miserias de la humanitat.

Si, donchs, la tendencia dominant consisteix en retornar aquesta funció social a la societat, suprimint l'exercici de la mateixa al Estat, encara que aquest estigui internament tan

ben constituhit que no hagi de lluytar d'una manera suicida ab alguna o algunas nacionalitats y demés organismes socials fills de la naturalesa, calculis si dita tendencia ha de portarse inmediatament a la práctica en Estats que, com el nostre, per sa manera d'estar organisats — o mellor dit, *desorganisats*, — sembla que'l seu únich fi es anar fent desapareixe en tots els terrenos las hermosas manifestacions vitals de las diferentas regions que l'integran.

Pera comprobar lo que acabém de dir no hi há més que mirar lo que passa a la Universitat de Barcelona. Fins avuy, l'únich Dret civil qu'en la Universitat catalana s'ha ensenyat ha sigut el castellá, el que oficialment s'anomena *común*, dret completament oposat, en lo qu'es més susceptible de varietats, al catalá, ja que aquell es molt més autoritari, més casuistich, més *socialista*, podriam dir, mentres que'l nostre es fill tot ell de la llibertat individual, sense deixar d'oferir en moltas de sas institucions la existencia de arreladas ideas y habituts orgánich-socials, lo que s'explica pel carácter sintétich y equilibrat en totas las cosas, tan peculiar de la nostra rassa.

Altre tant se pot dir de la ensenyansa de la Historia. També la qu'en aquesta Universitat se dona es sols historia castellana, y aquells fets en que no's pot menys de parlar de la de Catalunya, se desfiguran quasi sempre intencionadament, ab l'únich objecte de contribuhir a l'obra de la uniformitat d'Espanya.

Veyém, donchs, que'ls estudiants que surten de nostra Universitat se troban sense'ls coneixements necessaris en aquells dos aspectes tan caracteristichs de la civilisació de sa terra: sa Historia y son Dret. Mes a pesar de tot, si bé molt n'han patit y'n pateixen Catalunya y la veritat cientifica de la continuació de tals ensenyansas, es endebadas que per ellas se vulgui destruhirlo que per lley natural existeix. Un dia o altre havia d'arribar pera obtenir públicament una reparació de las injusticias que l'Estat espanyol en aquest ram de la instrucció ha fet sufrir a nostra terra; aquest dia ha arribat, la reparació s'ha comensat a fer, en petita escala avuy, per medi de la creació de las cátedras que al principi d'aquest article havém indicat, potser demá ab mes empenta y extensió organisant ensenyansas d'estudis superiors de Literatura, Llengua, Filosofia catalanas, etc., no parant fins a conseguir la creació d'una veritable Universitat popular, la que proporcionaria no sols tots aquells coneixements d'ordre intelectual elevat, sinó que ademés hauria de fer arribar a la major part possible de catalans els mateixos coneixements més elementals, pera que, sabent més qu'avuy lo qu'ha sigut y es sa Patria, poguessin també més qu'avuy, per desgracia, estimarla, servirla y defensarla.

Jo me'n alegro qu'en aquesta obra patriótica que s'ha comensat ab la creació dels Estudis Universitaris Catalans no hi hagi intervingit pera res l'Estat, qui ans al contrari, més aviat hi ha posat destorbs. Aixis podrém estar més segurs de qu'ella anirá endevant, conseguint son objecte, estant com estará inspirada sols pels sentiments de patria, enlayrats y potents. Aixis també'ns correspondrá tota la gloria de la mateixa.

«*Les vrais hommes de progrès sont ceux qui ont pour point de départ un respect profond du passé. Tout ce que nous faisons, tout ce que nous sommes, est l'aboutissant d'un travail seculaire.*» Aquestas son paraulas de Renan que creyém s'han de tenir presents sempre, y molt més nosaltres, els catalans. Avuy n'hi há molts que las olbidan, degut potser més aviat a la ignorancia que al convenciment. La nostra terra qu'ha sufert tan llarga interrumpció en el curs natural de sa existencia, per causa d'influhencias extranyas a la mateixa, pera reconstituhirse altra vegada, qu'es a lo qu'aspira l'actual moviment catalanista, ha d'inspirarse en l'esperit propi, quin esperit s'ha manifestat en el curs dels sigles produhint las diferentas manifestacions de sa vida, el conjunt de sa civilisació, manifestacions que per lo tant s'han de tenir en compte pera qu'en el dia de nostre complert Renaixement, pugui altra vegada Catalunya desenrotllarse y viure una vida ben propia y seva.

Contribuhir a fer coneixe, donchs, lo que ha sigut Catalunya, pera que demá pugui tornarho a ésser, es lo que farán las cátedras de Dret civil y d'Historia catalana, que ab brillant éxit s'han inaugurat la darrera setmana al Ateneu Barcelonés.

J. Martí y Sábat

PUNT FINAL

Tan convensut estich de que las polémicas periodisticas no conduheixen en general a cap fi práctich, com de que la barreja d'ortografías en els periódichs no pot donar altre resultat que la corrupció del idioma. No crech en las polémicas perque son gayre bé sempre un conjunt d'exercicis gimnástichs del cervell dels contrincants, que, esperonats principalment per son amor propi exagerat, miran molt sovint, més que la causa que defensan, l'efecte que produhirán en el públich, sempre disposat a deixarse enlluhernar per las frases brillants y a adormirse ab els raciocinis despullats de galas poéticas. Per aixó volia limitarme a contestar per senzillas notas a la rectificació del senyor Mas y Jornet, ab estalvi per ma part de feyna, y per la dels llegidors de paciencia. Peró com que sembla que'l códich de la urbanitat periodistica considera aqueix sistema poch delicat, m'haig d'atendre a la rutina, y comenso, segons la recepta acostumada, per dir que'l senyor Mas y Jornet ha estat molt bé, peró que no m'ha convensut, ni jo tampoch a n'ell, com era d'esperar. Trobantme que no ha destruhit cap de las mevas afirmacions, podria dar per acabada ma tasca tancant el present article com ell el seu ab un solemne «Ara que cada hu se'n prengui lo que vulgui»: peró com que desde que m'inclino a la *patumancia* académica m'he tornat d'alló més fi,'m permeteré dir modestament «Ara prenguin la bona voluntat.»

Deya jo que semblava que'l senyor Mas tingués un concepte equivocat de l'autonomia, y ara'm refermo en aquesta idea, donchs ell no ha volgut explicármel, segons diu, perque considera «un abús de llenguatje que ab el mateix nom de *lleys* se designin las relacions de causalitat de la Naturalesa y las convencions politicas que regulan la vida dels pobles.» Francament, jo no sé cóm péndremho, perque seguint per aquest camí, podria dir també que no sab definir lo qu'ell entén per llengua perque considera un abús de llenguatje que ab el mateix mot se designi un idioma y la llengua de badella. Peró no vull riure, perque'l senyor Mas s'enfadaria com l'altra vegada per no saber compendre que quan deya que no'm podia pendre en serio las sevas afirmacions era perque'm semblava impossible que un escriptor com ell—qu'en varis trevalls publicats a JOVENTUT ha demostrat tenir el cap ben clar y una ilustració gens vulgar—se perdés en afirmacions gratuitas y paradóxicas en comptes d'aquells rahonaments seriosos y ben fonamentats qu'empleá en *La Naturalesa y la Influencia*, *L'Héroe*, etc., que tant me van agradar, encara que no sé si també'ls reproduhi aquell periódich que diu qu'ha copiat y quasi per complert s'ha adherit a sa *Anarquia ortográfica*. ¿Veu? El senyor Mas a mi no m'ha entés y jo tampoch a n'ell, al revés de lo que'm va passar ab els citats articles, als quals «quasi per complert» també m'adhereixo.

«La Gramática d'una llengua — diu el senyor Mas—es pera mi una veritable lley natural, y no'l trevall d'una Academia o d'un gramátich quina tasca no es altra cosa que un *ensaig d'interpretació* d'aquella lley, peró de cap modo la lley mateixa. Quan el gramátich vol llegislar, allavoras ve la lley convencional, ridicula y tiránica contra la que's rebela'l sentiment de la independencia.» No s'ho prengui tan fort, senyor Mas, y distingeixi com jo ho feya, la *lley* del idioma y la *regla* gramatical. La gramática no es lo que vosté diu, sinó senzillament un códich. (Y ara no'm digui que un códich es un conjunt de lleys falsas y tiránicas, perque no acabariam may.) El gramátich investiga y descubreix la lley NATURAL, que al ésser formulada esdevé *regla*. Es clar que si aquesta es artificiosa, arbitraria o estreta, mereixerá las duras calificacions que'l senyor Mas li aplica, peró si respón perfectament a la naturalesa, no sé per qué ha d'ésser tiránica y ridicula, El sabi que formulá, per exemple, la lley de gravetat dels cossos ¿va ab aqueix fet desnaturalisarla o estraferla? ¿Vulnerá ab ella la independencia de ningú? ¿Hi há ningú qu'en virtut de la seva autonomia pugui *racionalment* contradirla?....

«Estich ben lluny de demanar que's deixi escriure sense gramática, sense *lley*; lo que pretench es que's deixi interpretar dita lley á qui vulgui y pugui. Qui en la escriptura prescindeixi de las reglas que qualsevol sistema ortográfich conté, sigui per no saberne més, sigui per no concedir importancia a la

ortografia, es clar que no podrá reclamar respecte per son modo d'escriure, que no respondrá a cap sistema.» Está bé: peró aqueixos sistemas establerts ¿per quina rahó deuhen ésser respectats si desde'l moment que son formulats, segons el senyor Mas, ja atacan a la independencia del individuu? «Qui vulgui y pugui!» ¿Ab quin criteri s'ha de judicar, si aixis que un principi's formalisa esdevé tiránich y ridícul? Y'ls directors de periódich, a quins el senyor Mas nega fins el dret d'adoptar un sistema ortográfich, ¿ab quina autoritat podrán dir «Tu'n sabs o no'n sabs?» Ja ho veu, senyor Mas y Jornet: la dificultat no está en el qui vulgui, sinó en el qui pugui, y justament en fer desapareixe aquest conflicte está la clau del problema. Allavors se veuria quins son els verament cridats y'ls escullits, fugint d'aqueixa falsa idea d'igualtat que desconeix que cada home té diversas aptituts, y que una societat será tant més culta quant més ajudi al desenrotllo de las facultats preeminents de cada individuu a fi de que aquests puguin donar la direcció més adequada a sa activitat.

No podent entendrens en aquests punts capdals, es inútil que m'entretingui ab las demés afirmacions del senyor Mas, que continúo considerant fillas del seu erro fonamental.

En una cosa li dono la rahó: en que la ortografia de Joventut es deficient y defectuosa. A tots ens consta, y per aixó la hem modificada a voltas, y per aixó tenim ganas d'introduhirhi desde cap d'any modificacions més radicals qu'estimém de tot punt necessarias. Peró cabalment la carencia en que'ns trobém a Catalunya d'una entitat competent y per lo tant autorisada, es en part principalíssima la causa de que Joventut y altras publicacions semblants tinguin encara en sa ortografia tants defectes a corretjir.

Perque nosaltres lo que volém (y no es demanar massa) es que la llengua catalana no estigui en un grau d'inferioritat respecte a sas germanas. Y no serém may d'aquells escriptors que, com diu el senyor Mas y Jornet, «els hi recaria doblegarse a la imposició académica, fos o no fos encertada.» Aquells no foran ni racionals ni autonomistas, donchs per ignorancia o vanitat, del concepte kantiá de la llibertat qu'esmenta'l senyor Mas no n'acceptan més que la primera part, com feya notar en Tintorer en el número passat. Si's vol convence'l senyor Mas de lo que dich, li recomano que repassi'ls seus notables articles ja citats. Jo, per ara, no puch admetre l'anarquia ortográfica, y molt menys desde la setmana passada, que formo part de la *Lliga Burgesa contra la Putrefacció Aristo-ácrata.*

IMPRESSIÓ

No vaig a parlar del efecte qu'en mon esperit hagi produhit l'espectacle de la Natura, fruhit durant l'estiu en las obligadas vacacions que tan bé escauhen a la gent burgesa, entre la que declaro comptarme, sense por de ofendre'l criteri respectabilissim de varis redactors de Joventut, a qual *Lliga Burgesa* m'adhereixo de tot cor; tampoch vull dir res de carácter politich en uns temps que, com els actuals, tan propicis son pera fer donar ensopegadas y fer calendaris de mal profeta; molt menys está en mon anim explicar els meus punts de vista (tothóm té'ls seus *punts)* en lo qu'hem acordat dirne qüestió social. Res d'aixó.

La meva *impressió* es molt personal, psíquica y deslligada dels problemas politichsocials. Vull tractar d'una cosa agra-dolsa, *joco-seria* (com diria un critich qualsevol de qualsevulga diari foraster); de la soletat dels morts y de la broma dels vius; del despotisme de la moda y de la resignació ab que la sufreixen, *con todas sus consecuencias*, las ánimas tendras, els cors més esponjosos, las més delicadas y sensibles flors del jardí de la Humanitat que va començar ab Eva y que ¡qui sab cóm acabará!

Y com que ab tot aixó no es fácil que m'entengués ningú, puig igual podria parlar d'una fornal que d'una portadora (tot se presta a riallas y plors, tot pot donar lloch a filosofias, y en tot hi intervé, próxima o remotament, la dona), concreto'l problema: vaig a tractar, breument, de la impressió que a mi m'ha produhit la moda, alguns anys enrera

introduhida y avuy extesa com taca d'oli, de portar las senyoras viudas (ellas ne tenen la exclusiva) un *cresponet blanch* que'ls rodeja'l barret, terminat, per la part de darrera, ab una qúa negra bastant llarga, de la mateixa tela.

Perque—sense ficarme ara en disquisicions sobre si es o no es racional aixó del terno fúnebre pera portar al exterior quelcóm que sigui sombra d'un negre estat d'anim—es xocant, verdaderament xocant, que tots els dols siguin igualment manifestats per fora, menys un, un d'especial, *sui-generis*, que recáu precisament en las viudetas y que, com qui no vol la cosa, las fa distingir d'una hora lluny de totas las altras donas endoladas. Mercés a aquest *nouveau jeu*, podém dir al passar, sense por d'errarnos: «Vetaqui una viudeta jova! Y es maca! Pobra senyora!. .» etcétera, etc.

Avans las manifestacions del dol ens feyan presumir, tot lo més, y encara a riscos d'equivocarnos (hi ha hagut tipo que per un cosi mort, que li ha deixat 50.000 duros, s'ha vestit tot de glassa negra) si'l difunt era un molt proxim o un parent llunyá. No s'arribava a més. Sols essent amich del endolat y havent, com vulgarment se diu, *pres part en sas penas*, podiam afirmar si havia perdut el pare, la dona o un cosi. Las diferencias del dol havian consistit sempre en carregar més o menys el to seguint la lógica del simbol: a més dolor, més negror.

Avuy aixó ha cambiat: la variació es petita, peró es molt significativa, com ho acostuman a ésser seinpre las manifestacions de la coqueteria.

Se mor un germá, l'avi, la mare, un fill, un nebot, etc.: el dol segueix, com avans, exteriorisantse ab l'us de vestimenta negra, tant més forta quant més d'aprop ens afecta la pena, tant més lleu quant més feble es aquella. Mes, ah! que si'l difunt es un marit, la cosa ja muda d'aspecte.

Sembla que la viuda, tractantse de la pérdua del espós— y admesa la moda del dol— hauría d'anar totalment endolada, de negre rigorós, vestida talment d'ombra sinistra. Aixis se feu avans, haventse arribat, extremant la nota, a convertir a las pobras viudas en verdaders *papus*, qu'afegían, a sa propia pena, las d'espantar a las criaturas y de no poder caminar pels carrers sense un *lazarillo* que'ls fes d'acompanyament. Ara la cosa ja es tota un'altra.

La viuda va vestida de negre, ab trajo serio, elegant, sever, que dona majestat y relleu a las *línias* de la dona esbelta; y además... porta un distintiu blanch (aquell cresponet de qu'he parlat) que boy distrayent la monotonia del negre, la particularisa, la senyala, ens la presenta de cop, y sense cap dubte, com a viuda.

¡Ecco il problema!

. . . .

Heusaqui la impressió, l'efecte deplorable que mil cops he sentit y qu'ara comunico.

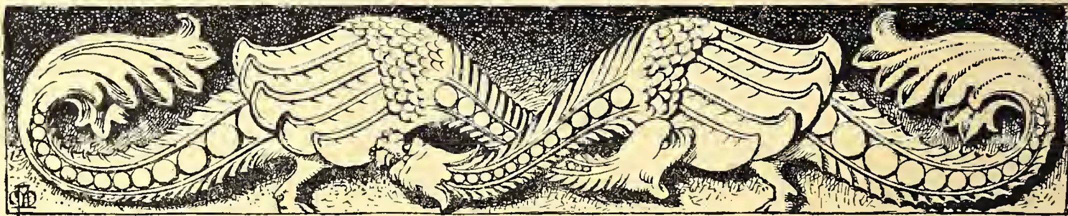
Pera mi, aquest ditjós crespó blanch, es com un rétol, com aquells papers lligats als balcons dels pisos sense llogater, ahont un hom, sense veurehi cap lletra escrita, hi llegeix un *se alquila* com una casa. No hi há entre aquell y aquest més que una diferencia: els papers blanchs penjats d'un balcó o finestra, cridan l'atenció de tothóm, home o dona, xich o gran, que tracti de llogar pis; lo crespó de las viudas no fa obrir l'ull més que a mitja humanitat, al sexe lletx, als mascles: es *para hombres solos*.

Potser hi hagi, per part meva, exageració en lo dit; vull creure que moltas donas que usan el distintiu blanch no hi donan importancia, ni hi veuhen malicia. Peró la frevolitat de la moda, per un cantó; la inexplicable diferenciació que la que'ns ocupa estableix; y l'ayre desinvolt ab que algunas viudas passejan el símbol, ens fa cridar, en defensa de las ignocentas y com enemichs jurats de la hipocresia: «A fora'l crespó blanch!»

Y si hi há alguna viuda que se'n dolgui y no hi estigui conforme, qu'aixequi'l dit, que la volém coneixe.

S. Gubern

SONETS

XXXI. — Aquella gent.

A Esplugas l'escometo al vell Ferrán,
y es el meu Deu-vos-guart: «Quín jayo sou!»
Ell diu: «El pa que menjo no es pas tou,
y vegessis mas dents com se'n desfán.
Aquí hont me tens, he trevallat en gran
l'any vuyt, per res, per no cambiar de jou.
Gabatxots he tirat al fons d'un pou
més que madamas en un any no'n fan!
S'aturavan a beure a Picalqués,
ben sovint, els soldats de nació extranya:
quan era un francés sol, d'un fort revés
l'ajeya, per xafal com bruta aranya.
Y ara veurás: com engranall no més,
vaig posarhi a la pica un broch de canya »

XXXII. — Ser y no ser.

La fosca de la nit claror del día
se torna al sol impuls de ta mirada.
Si en tos ulls la passió veig reflectada,
no hi há regust que pura mel no sía.
Pro si traheix, ta vista, l'alegría
ab que reposa lluny de mi extasiada,
en fosca la claror trobo cambiada,
fel amargant se'm torna l'ambrosía.
Segons que trista'm guaytis o ab dolcesa,
la pena arriba a punt, l'enutj s'envola.
Mon cor governas ab l'esguart, princesa.
Llambregant donas vida o la retiras.
Visch y no visch per eixa causa sola:
que ara'm miras de grat y ara no'm miras.

XXXIII. — Devoció.

Es el meu pit capella reservada
hont sacrifico al ser qu'estimo y vull;
y la Imatje esplendenta que s'hi acull,
en l'altar del meu cor la tinch posada.
Graciosa Imatje de la dona aymada!
Tenirla y encensarla es mon orgull.
En sa llahor, sovint, el dols murmull
se'n ve, als meus llabis, d'oració inflamada:
«Idol preuhat, vostre servent s'anyora,
fondres voldría en Vos; y s'ubrïaga,
pensant qu'en ell vivíu, que vos adora.»
Llavors al pit un sentiment s'hi amaga,
impregnat d'eixa essencia encantadora
que'l desitj treu de la esperansa vaga.

XXXIV. — El poeta.

Per mi una verge que al bon Deu servía
deixá del cel las lluminosas salas.
De por de que s'entorni al mellor día,
li escurso a cada punt las blancas alas.
Sovint li dich: «Es teva l'ambrosía
dels versos qu'he pensat. Las mevas galas
son mas cansons. Te las endresso, tría,
ja que, servintme, al mateix Deu m'igualas.»
Ella respón: «Del cel la vía dreta
no pendré pas, que'm tens enamorada.
¿Quín cel més cert que'l teu casal, poeta?»
Y a mi s'acosta, encesa la mirada,
pera enllassarse en voluptuosa estreta.
¿L'aventura vos plau? Donchs l'he somniada.

XXXV. — L'aymant inconseqüent.

Sagna'l meu cor per tan crudel ferida,
la meva horrible desventura es tanta,
que la mort perdurable no m'espanta,
donchs un suplici es pera mi la vida.
Morir voldría quan al goig convida
naixent el jorn, quan més el viure encanta:
al pis, que altar jo creya d'una santa,
llavors, boja Friné, tornas rendida.
Al cementir quín bo ha de fer l'estarhi
descansant en un somni sens desvari!
Si no fos que podrías proposarte
el meu lloch de repós visitâ un día,
y, que ho volguessis tu, despertaría
perá véuret de nou, pera adorarte!

XXXVI. — Paolo a Francesca.

Com llas teixit per fadas, com argolla
feta d'un tendre llir, ton bras rodeja
mon coll; ta boca, al temps que'm petoneja,
diu mots que Amor de son perfúm sadolla.
Llavors, en els moments de passió folla,
quan dels sentits la brasa guspireja,
ni'm repugna l'incest, ni'm pren la enveja,
ni empenta d'odis el meu sér trontolla.
Llavors la vida, al teu costat, m'encanta.
Del món desdenyo'ls amagats esculls
quan en mon cor el remordir qu'espanta
mimvas, y'l plor deturas en mos ulls:
quan ma cansada testa que's decanta
en ta blanera falda la reculls.

P. Riera y Riqué.

ELS MASELLS

A las acaballas de la malaltia y al veure qu'en Constanti ja podia empassarse bé la sopa de brou y las patatas bullidas, y que no obstant continuava en el més absolut mutisme y sos ulls portavan encara l'espurneig de la febre, sa familia comensá a preocuparse de la seva sort y cregué del cas que l'hereu fes via al mercat de Besalú prop vinent pera llogar al metje. Calia pendre prompte una determinació.

A un fadristern inútil pera'l trevall, l'hereu poch el volia mantenir. El pare estava convensut de que uns brassos morts dintre una casa de pagés son de mala estrugancia. La mestressa y la jova callavan, y ab una mirada trista donavan la rahó a llurs esposos respectius.

El sol groguench d'un mars fredeluch amoratava'ls serrats atapahits de faigs y'ls fondals curulls de llentriscles y verdissers. A las masias escampadas assi y allá de la hermosa carena de Bassegoda, comensava'l fresseig precursor del hermós estiu, el temps esplendorós qu'omplena de bon blat els graners y d'alegras cansons de vida las afraus pirinencas.

Homes y donas del mas d'en Bep estavan atrafegats ab el fadigós herbeig de la feixa ampla'l día que'l senyor metje, per tenir desvagadas algunas horas, va presentarse a cavall de sa mula roja en aquell indret de món.

—Que Deu vos guart, bona gent.

—Que Deu el gort, senyor metje—respongué ab salema y a chor tota la familia.

—¿Ahónt teniu el malalt?—

Las donas enviaren un esguart a n'en Constanti, y l'hereu, nirviós, extengué son bras forsut envers el pobre fadristern que, ajocat sota unas matas de ridortas y arsos, comptava y recomptava, barrejanthi un seguit de rialladas de dolsas sonoritats, tot un munt de pedruscalls, com si en son nombre y formas extranyas hi llegis un pervindre no llunyá ple de benestar y goig.

Als pochs moments d'ésser el doctor entre aquells montanyenchs, feu un signe al hereu y se'l enmená poch a poch cami dels conreus.

La plática va durar quelcóm més que la visita.

Al retornar abdós al lloch de reunió, el noy Bep digué en veu baixa:

—Lo que'm temia! En Constanti es home a l'aygua.—Y afegi ab cara riallera y ab to natural:—Bé, ara vos, senyor metje, faréu cotrhores ab nosaltres, si no us sab mal.

—No, no! La pujada dels rostos d'Espinau, podéu ben creure que fa venir gana al més desmenjat.—

La jova comensá a treure d'un covenet de bims tot un bé de Deu de formatje, figas secas y pa moreno, que donava alegria de mirar: mes, al adonarse que don Pau, el metje, mirava fit a fit cóm la vella llescava'l pa, digué ab tristor:

—Aquesta vegada poch el trobaréu tan agradós com altras, el pa.

—¿Que us passá alguna malura'l blat de l'última anyada?

—No senyor, no! Es que la cullita va ésser escassa, y va caldre barrejarhi favons triats! Deu fassi que'l qu'ara herbejém no's malmeni!

—Aixis sia.—

El cel comensá a enrogirse. Las notas pausadas qu'enviavan al vilatje las campanas de la ermita románica feren ajupir el cap dels pagesos d'aquellas encontradas y barbotejar una oració trista y pesada.

Mentres tant, en Constanti mirava fixament las rojors del horitzó llunyá. Els seus ulls grans y blaus semblavan menar tota la hermosura placévola de la volta serena d'un mitjdia estiuhench.

Quan las ombras pujavan de las fondaladas pera embolcallar ab son vel els espadats de Talaixa y Bassegoda, tres personas xiuxejavan animadament, asseguts al marjal més proper del mas d'en Bep.

La lluna, mitj tapada per una nuvolada cendrosa, llensava un raig de llum poruga que's perdia en els alterosos cimalls de Montgrony.

—A vos us toca dirli, pare,—deya'l més jove de la colla.—A vos també us toca donarli entenent. Desprès de lo que m'ha dit el metje, no's pot pendre cap altra mena de determinació! Ademés, que'l noy no ha de patir res: el bon temps s'acosta, y a totas las portas de la Garrotxa trobará un mos de pa

pera fer callar el grill, y un traguinyol d'aygua gemada.

—Peró ¿no't doná cap esperansa'l metje?— va piular una velleta.

—Absolutament cap. Escoltéu paraula per paraula sa resposta: «El noy ja no podrá agafar per un may més l'aixada ni carregarse un trist gabayonot: y lo més trist del cas es que la malaltia pot tenir llarga durada.

—Mira, demá a la matina li diré qué pensa fer—contestá resolt l'avi.—¿No't sembla, noy?

—Aixó es, pare! Veuréu cóm se posa a la rahó.—

Efectivament, en Constanti va posarse a la rahó tal com havia previst l'hereu.

Quan els faigs comensavan a destacarse dels ermots, el fadristern, alt y escardalench, devallava pels rostos. Son cap no va girarse pera donar l'ultim adeu a la casa de sos pares, sos ulls no espurnejaren de tristor, sa boca no va donar pas a cap renech, ni a cap sospir.

S'havia posat a la rahó.

—

El noy Bep havia comensat a cullir el rahim de la vinya, quan sa muller arribá corrent a dirli que mentres ella feya'l menjar al lladoner de l'era, un home havia entrat dintre la masia.

—De segur qu'es un lladre!...—deya tremolant de por.—Porta unas barbas molt llargas!...—

Son marit, sens encomanarse a Deu ni al diable, emprengué adalerat el cami de sa casa. Al arribar a l'era va aturarse y escoltá ab gran atenció. No gosava entrar, pressentint que's tractava d'una mala püa.

A la poca estona d'estar al aguayt, per la portalada del porxo vegé passar un home alt y sapat. Per precaució agafá dugas pedras, y va cridar ab tota la forsa de sos pulmons:

—Surtiu depressa, si no voléu que vos esberli la closca!—

L'home de las barbas va plantarse al bell mitj de la porta mirant estúpidament al hereu; als pochs moments, girantse ab pausa, s'encaminava mandrós altra volta endins del casal.

El bras d'en Bep feu sobtada giravolta, y la pedra que tenia closa sa má dreta surti brunzenta, fins a rebotre a la testa del lladre, que caygué pesadament a terra com ferit per un llamp.

L'hereu restá fet un enza, fins qu'arribá sa muller preguntant a grans crits:

—¿L'ets vist?

—Mira!—digué'l montanyench. Y senyalá'l cos que jeya a terra.

—¿Qu'es mort?

—No ho sé pas!... Cal saberho.—Y un segón pedruscall passá xiulant a frech de cara del lladregot.—Deu ésser mort, Maria!... La pedra li ha passat arrán y no ha fet cap moviment!...

—¿Vols que vagi a buscar al pare?

—No, dona, no! ¿Sabs qué hem de fer?... Veurás, porta'l bayart que hi há a la cambra de dalt... afányat!...—

. . . .

Els carboners d'Espinau trobaren un cadavre sota l'espadat de Roca-Pastora. El cap de colla, en Quelot, després de netejar la cara del mort plena de sanch negrosa coagulada, digué a sos companys:

—Es el boig de ca'n Bep! Pobre Constanti!... Que Deu el tinga allá hont vulla...—

. . . .

Aquella nit l'hereu y sa muller tingueren un son llarch y tranquil chorejat ab ronchs plens de satisfacció. A la cabanya hi cantá una xibeca fins que la llum del nou jorn va inondar de tons carminosos las serraladas de Bassegoda y Talaixa.

Alfons Trinxet

---

*
* *

L'esbarzer ja ha florit,
tot ell s'ha revestit
d'hermosas flors rosadas.
Mirarlo dona bo,
tenint, ab tanta flô,
las punxas amagadas.

Las flors prompte s'esfullan
y al esbarzer despullan
del seu aspecte gay.
Las punxas afinadas
qu'omplenan sas brancadas,
eixas cauhen may!

G. Vilanova

LA MORGUE

(De mas imrressions de París)

Al mitj del Sena, dintre la Cité hont s'ai xeca Nôtre-Dame, aqueixa grandiosa construcció ojival ab sas torras, son absis, sa fletxa atrevida, punxaguda com un dit gegant que senyalés al cel, y son jardí ombrivol, hont asseguts en banchs s'arredossan els que fugen de la gatzara dels carrers; darrera d'aquell monument de pedra negrosa hont las estatuas s'aixoplugan dintre'ls ninxos, una petita casa de fusta ab una bandera tricolor s'aixeca mitj amagada sobre'l pont, sentint el Sena que fa son curs solcat per vaporets y barquetas, y, llepant ab sos llabis verdosos las pilastras dels ponts de pedra, passa per París embolcallat de boyra y se'n va cap als camps pera desembocar al mar blau.

La gent passa depressa devant del casalot de fusta hont una bandera penja inmóvil y trista. Els pochs que hi entran per curiositat, miran en silenci'ls objectes penjats per las parets, com si fossin els exvotos d'una ermita. D'una paret de fusta qu'amaga l'interior. obligant a entrar pels costats, penjan quadros plens de fotografias macabras. Rostres contrets pels sufriments; ganyotas de dolor glassadas ab la mort; bocas obertas com si cridessin, mostrant sa rodona fosca voltada de dents blancas y la llengua carnosa que penja fora'ls llabis; cabells de tots colors, enganxats als polsos al ressecarse la sanch que surt de feridas llargas y negrosas; cossos cusits a punyaladas, retorsentse ab contorsions indescriptibles; y despullas informes, com un pilot de parrachs, trobadas qui sab ahónt y conservadas en fotografia pera descubrir el misteri que s'amaga en aquell munt de carn y roba trossejada.

En un quadro isolat, trossos d'un cos humá posats en ordre: el rostre, hont forats foscos indican el lloch dels ulls, del nas y la boca, mutilacions barbres comesas en ple sigle XX; el tronch partit pel mitj en varis trossos; els brassos y camas separats també en fragments; tot nu, ressurtint del fons negre de la fotografia com una escena de magia repugnant y sagnosa. Y un rétol com pera tots els quadros, dihent ahónt foren trobats els fragments, donant detalls qu'horroritzan y afegint el nom del crim: *L'homme coupé en morceaux*. Vaig recordarme d'haver llegit als diaris descripcions semblants; peró la impressió rebuda era crudel. Aquells restes esquarterats semblavan las despullas d'una persona rosegadas per una fera famolenca; jamay ningú diria que aquell refinament fos obra d'un altre home.

Altres quadros mostran papers escrits ab tinta que'l temps poch a poch ha anat esborrant y encara esperan algú que'ls conegui y dongui detalls a la oficina qu'allí mateix está oberta pera escriure en llibres lo que's declari, las historias misteriosas relacionadas ab els cadavres u objectes allí exposats.

Papers d'embolicar ab lletras escritas, objectes trobats al costat d'un cadavre, tot está darrera vidres ab cartrons que donan compte de cóm fou adquirit tot alló. Grans rétols avisan que las personas que donguin detalls pera esbrinar quelcóm poden passar a la oficina sense que la formalitat els costi cap quarto. D'altres ofereixen premis de 300 franchs als qui acreditin coneixe un objecte o una fotografia y puguin esbrinar quelcóm que guihi a la policia.

Y la gentada que guayta'ls quadros tremola interiorment devant d'aquells testimonis muts que necessitan algú que traduheixi en paraulas els enigmas que tancan en son si. Passan mirantho tot, aturantse y enrahonant baix uns ab altres.

Y al fons, darrera aquella paret de fusta que l'amaga al entrar, darrera un vidre que'l fret interior glassa y per quina superficie relliscan gotas com llágrimas, dintre aquell march, el quadro de la mort se presenta als ulls dels visitants. Es una cambra ab taulas com llits, ahont els morts restan ajeguts, el rostre alsat pera que's pugui conéixels. Allí dintre s'hi manté una atmósfera gelada pera que'ls cossos no's pudreixen. A través del vidre entelat pel fret s'entreveuhen aquellas figuras que dormen per sempre, separadas dels vius. Com un vel boyrós posat darrera'l vidre, confón una mica la vista. Sembla qu'estiguin dintre una caixa gran ab una paret de vidre pera contemplarlos. Son com els peixos morts dintre un *aquarium*. Tots son miserables; sos trajos demostran sa miseria. Parrachs enganxats sobre'ls cossos amagan la nuhesa. Es

un quadro trist, y la gent s'ho mira ab ulls d'extranyesa.

Hi há quatre taulas plenas: tres en primera fila y una en segona. Una dona vella ab el rostre apergaminat, ple d'arrugas, y'ls ulls oberts com mirant als que desde devant del vidre se la contemplan; els pochs cabells que té li baixan pel rostre, y sas mans punxagudas restan crispadas, com ganxos enclohent quelcóm que li han pres. Al seu costat hi há un home d'uns trenta anys, ab l'americana descolorida tirada sobre seu. Sembla un ofegat. Potser s'haurá ofegat per una dona que, mentres ell jau darrera'l vidre glassat, dorm en brassos d'un altre. Un vell ab la boca oberta desmesurament, el nas afinat, els ulls cluchs, y'ls cabells grisos enganxats al front. Segons he sapigut, fa dias que hi es. Deu ésser un vell drapayre que ningú coneix y de quina mort com de sa vida ningú n'ha tingut esment. Pobre vell, qu'has passat per la vida com una flor boscana que neix ab la escalfor del sol, e ignorat de tothóm t'has marcit... y una ventada t'ha fet caure! En ta joventut t'animavan las passions; has estimat... y avuy fas una ganyota extranya obrint la boca com en un badall de fástich o com si esclatessis en una riallada silenciosa. ¿Qué es la vida pera tu? Una cosa fastigosa o un espectacle ridicul. No sé qui ets ni quina llengua parlas, y t'entench prou bé, pobre vell!

Un altre cadavre, alli al fons, reposa tranquilament... o al menys ho sembla.

Y per sobre'ls morts s'hi sent surar una ombra negra que imposa silenci als que volen parlar. Es la Mort que s'ha fet seus els quatre cadavres y no vol que se sápiga per quins medis han anat a parar a las sevas grapas. Després de tot ¿qué'n treuria un de enrahonar, si'ls morts ja no ressucitan? Res, amohinos y maldecaps ab las declaracions y las fórmulas judicials.

Y'ls quatre cadavres restan ajeguts. Ells podrian parlar, y la mort els glassa las paraulas com els ha glassat la vida. Pera tenirlos més jorns, gela l'ayre pera que'ls cossos erts se mantinguin separats dels vius, dintre la cambra freda quin vidre glassat plora poch a poch gotas que relliscan com llágrimas.

Pel vidre glassat s'entreveuhen, que dormen per sempre. Son com els peixos morts dintre l'*aquarium*.

. . . .

Ab la emoció intensa produhida per aquellas escenas, el cap ple d'ideas extranyas que ballan una dansa macabra, doném una darrera mirada als cadavres, y surtim a fora. El sol ens enlluherna, y Nôtre-Dame ab sas torras, son absis, sa fletxa esbelta y son jardi d'arbres foscos, se'ns apareix alta y grandiosa, omplint el cel, empetitint la barraca de fusta ahont els morts y'ls retrats dormen embolcallats pel misteri.

Octavi Pell Cuffí

DONAS

La qu'alegra'l cor del home, la que'l consola quan sufreix, y ab son consell l'anima pera pujar la costa de la vida, pera empendre las més llargas caminadas, pera escometre coratjosament las més grans empresas.

La que'ns omplena de caricias, y'ns fa fruhir tots els goigs de la naturalesa que poden endolsir nostra existencia; la que, sense respectar cap lley divina ni humana, ven els plahers carnals que son cos proporciona al primer home que'ls vulgui comprar.

La que juga ab el nostre cor, y no perdona medi pera fer sa voluntat; la que malmet els projectes del home y'l conduheix a voltas al crím, fentli perdre la rahó, y com a únich medi de salvació, al suicidi...

Heusaqui la dona baix tres aspectes distints. La primera es dona pera la llar, la segona pera'l plaher, y la tercera pera que'l dimoni se la emporti.

J. Cartanyá

ODAS PAGANAS (1)

DE LAS «MEDITERRANIAS»

Terra submarina

Sota la plana inmensa de las onas
hi há planas y valls y monts altius
y frondosas boscurias habitadas
per cent rassas de monstres submarins.

Es sa fauna y sa flora marvellosa
com jamay ulls humans al món han vist,
es un caos prenyat d'extranya vida
qu'espera un altre *Fiat* per florir.

Sa natura recorda de la terra
los temps més primitius,
quan poblada de boscos y de monstres
no era encara del home'l gran empríu.

¿Quí sab si'ls milenars de las centurias,
quan est món sigui sech y revellit
com a rey de las terras submarinas
farán néixer al home submarí?

—

Quan l'Adám de la Mar dintre sa pensa
la flor del pensament senti florir,
aixecará a sos deus altars y temples
esmaltats de corals y de jaspirs.

En las planas frondosas y pobladas
las ciutats bastirá ab rochs coralins,
y en sos parchs plantará las flors més raras
cullidas de la mar als llunys confins.

En sos carros de guerra y sas carrossas
hi junyirá dufins
y taurons y balenas amansidas
que creuharán las ayguas sense fí.

Y sempre avant la Humanitat novella
veurá'l món reflorir
quan l'hivern eternal la vella Terra
ab son mantell de glas 'nirá cubrint

DE LAS «CAMPESTRES»

Reus

De tots els indrets del Camp
al extendre la mirada,
la vista va com un llamp
vers la Ciutat Esforsada.

Al bell mitj del Camp frondós,
com al mitj del Mar una illa,
s'extén Reus, poble joyós,
del Camp la rica pubilla

Y surtint més d'aquest mar,
com si enfilés un estel,
s'alsa l'ayrós campanar,
inmens dit que signa al cel.

Prop del campanar ayrós,
més prima y més barrohera,
com escarnint al colós,
també s'alsa una fumera.

Y al ensemps que'l campanar
fent vibrar sas grans campanas
pels ayres fa ressonar
tornaveus de veus humanas,

la fumera vomitant
va sa negra terbolina,
y ab son fum negre embrutant
aquella blavor divina.

L'espectacle al contemplar,
el meu cor que res espera
sent amor pel campanar
y odi sent per la fumera.

Tots dos son símbol vivent
d'una opressió malehida:
l'un va contra'l pensament
y l'altra contra la vida.

Mes els dos al contemplar
en la florida planera,
qu'es bonich el campanar!
y qu'es lletja la fumera!

DE LAS «MONTANYENCAS»

El pas del riu

Sos amples peus de roca
recula la Montanya
pera deixâ'l pas lliure
al Ríu que cantant baixa.

—Segueix, segueix ta vía,
—li diu la serralada—
corre a la mar que't crida,
banya la seca plana.

Segueix tot fent la ruta
que'l gran Deu te senyala:
las lleys que l'Etern dicta
sabiesa es respectarlas.

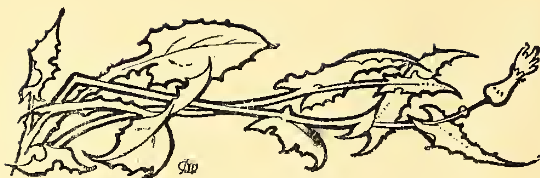
També a ma blanca cima
fa pas la nuvolada,
y, al sol lluhint hermosa,
mirant al cel s'encanta.

Corre a mos peus que s'obren
a ta corrent preuhada;
ves a la Mar que't crida,
ves a regar la plana.

Joseph Aladern

---

(1) Del volúm que ab aquest títul apareixerá un d'aquests días.

EN TIÓ

IV

Las declaracions testimonials foren ben claras y precisas. Els testimonis, encara que ab temensa de malmetre'l seu pervindre, guanyantse'l desagrado de llurs amos, no pogueren menys de dir la veritat. Algún que volgué negarla o amagarla, caygué en contradicció. El temor per una banda de la justicia, y per l'altra dels que s'havian manifestat desde'l primer moment contra en Tió — actitut qu'esborrava l'apariencia de tot rencor pel senyor Iscle, amo de la tartana, que per altra part cap culpa hi tenia, si bé semblava volerla pera ell portat per aquell sentiment estúpit de solidaritat entre'ls individuus d'una familia y que's fa extensiu als criats y a las cosas, — aquell temor feu dificil la situació dels testimonis. Peró a la fi la veritat surá, y no tenian cap empenyo els burgesos en que no fos aixis. Ans això va servirloshi a maravella pera posar en joch la seva bondat y la seva moral rígida, aymanta de la veritat... y confiada en qu'en el desacatament a l'autoritat comés per en Tió ja hi trobarian la revenja.

Per lo de la mort de la criatura, res va caure sobre en Tió. El fet se va calificar d'imprudencia temeraria ab infracció dels reglaments, y la justicia qu'en aquests casos té certa llibertat, tenint en compte... o *considerant* que si bé la tartana anava rabenta per llochs que no podia anarhi, la criatura, ab negligencia per part dels pares, també hi surtí de casa seva, imposá al tartaner, declarat autor del fet, un mes y un dia d'arrest, a lo que res tingué que dirhi'l senyor Iscle, molt més no recayent a sobre d'ell ni moralment, donchs havia despedit al mosso de casa seva.

Mes en Tió no per'xò va ésser posat al carrer. Si bé per lo de la mort de la criatura, essent las cosas tan claras, no's va poder teixir entorn d'ell cap capdell, gracias a que l'ull patriarcal de la justicia vetlla pels ciutadans honrats, en cambi pesava sobre d'ell el delicte d'haver desacatat l'autoritat en l'exercici de sas funcions: de lo que n'hi varen surtir sis mesos de presó.

En Tió, donchs, tret del costat del cadavre de sa filla, no va poder assistir al seu enterro. Quin enterro!

Si n'hi há d'alegres, el de la noya d'en Tió va ésser dels tristos. Seguint la caixa, portada a coll per un menestral a aquesta feyna dedicat, no arribavan a mitja dotzena las personas que hi anavan. Eran aquestas: la llevadora, dona de mitja edat, ab sa mantellina negra cuydadosament colocada sobre'l monyo; la mare, que semblava haverse enxiquit més, marxant a passos menuts, ab sos ulls grossos, rogenchs y humits clavats sobre la esquena del portador de la caixa; el baster coix, y la vella grassa. A fora vila, al tombar l'angle del caminal ahont comensa la rampa que conduheix fent lleugeras esses al cementir, s'hi va juntar un altre acompanyant: era'l jovenet pálit y ullerós que s'havia acostat a n'en Tió'l dia de la gresca dels esquirols. Saludá a la comitiva tirant el cap endarrera, y mantenintse a una banda, ab las mans creuhadas a la esquena, seguí ab ella.

Encara que no feya un alé d'ayre, com sia que la nit passada hagués bufat el llevant, la mar estava moguda y escumosa. Penyas amunt pujava la remor de las onadas, aplanantse com vagarós sospir per sobre de las herbas y dels ceps, punxantse en las pitrassas llumenadas per la groga claror d'un tebi sol d'hivern. Y costa amunt marxava la comitiva silenciosament, ab un ritme mandrós, que semblava dirigir el baster ab sa crossa, que a temps iguals enfonzava en l'arenosa terra al apoyarshi.

Res de capellá ni escolanet ab creu alta en el seguici. La nit avans, que varen fer l'autopsia al cadavre, mossén Genis va arribarse a la casa pera enrahonar ab la mare; va fer surtir a las vehinas del quarto ahont na Maria encara hi jeya presa pels trevalls, y la volgué convence de que's fes enterrament católich y com calia; y no va haverhi manera de ferli dir altra cosa que:

—No voldria Tió, no voldria Tió.

—Peró dona, si no vos en faréu sinó set pessetas y mitja!—li digué mossén Genis.

—No voldria Tió, no voldria Tió.

—Set pessetas y mitja, y cumpliu ab Deu y ab la societat!—afegi'l capellá.

—No voldria Tió, no voldria Tió.

—Posemho a cinch. Vaja, ¿vos va bé?—

Y ella vinga plorar pensant en la seva filleta, horroritzada, estirantse'ls cabells y esgarrapantse ab las mans que ningú li sostenia.

—Posemho a setze rals, donchs.

—No voldria Tió, no voldria Tió.

—Qué! Cóm! ¿El voldriau potser de franch? ¿Per la vostra bona cara? Je!—cridá mossén Genis.

—No voldria Tió, no voldria Tió!—

Llavoras el capellá va compendre que no's tractava dels preus, y va aixecarse nirviosament, com si l'haguessin insultat, com si per forsa li haguessin vomitat sobre la cara un grapat d'heretjias.

—Ah, valents pocas vergonyas! Tinguéuloshi compassió! Jo qu'encara li anava fent rebaixa! Ja't juro jo que'l tindréu de franch y per forsa, l'enterro!...—

Y va surtir barroher, depressa, suhant ira, prenentli ayre'l manteu com la brusa del noy de la droguería que va a fer recados d'un poble al altre en bicicleta. Y al día següent, quí sab qué hauria passat si'l senyor Iscle, haventse enterat la mateixa nit de lo ocorregut, no l'hagués anat a trobar y li hagués dit, desprès de besarli la má:

—Li prego, mossén Genis! No esventém la cosa, li prego!—

Res d'obrers ni de gent del poble al enterro. En primer lloch era diada de trevall. Com el mar no havía pas aturat sas onas, ni'l sol sa carrera, las máquinas tampoch els seus volants. A las obras seguía aixecantse paret entre'ls cops de las paletas y las cansons dels jornalers; als tallers de las fábricas, cadascú devant son aparell, la boca closa, seguia fent sa feyna entre'l soroll de rusch del corretjám y'ls engranatjes. No s'aturan pas, la vida ni la mort, per la mort ni per la vida; no's pert pas un jornal aixis com aixis... Hagués estat diumenge, no hi hauria hagut més gent al seguici. Lliure l'obrer de sa tasca, es presoner de las taulas del truch y tuti del cassino, y quan pocas se'n tenen, aixis com aixis no's pert una hora d'alegria. Hi havia altrament la por d'ésser senyalat, la por del fabricant, y las creencias particulars.

—Cóm! ¿La enterran pel civil? No tinguéu pas por que hi vagi! Ja ho sabéu bé, soch anticlerical, peró certas cosas també... vaja!...—

De las sis personas que al enterro formavan, la llevadora per costúm, y'l menestral que duya la caixa per ofici, sols quatre hi eran pel sentiment. La mare; el baster, jove viudo tantost casat, lo que li havia deixat entre sos ulls un vel ben negre; la vella grassa, sola al mòn, que no faltava lo mateix a enterros que a bateigs, plorant arreu segons s'esqueya d'alegria o tristor, sempre de cor, com desitjosa de pendrehi una part que li fes companyia en els sentiments de tots; y'l jove pálit y ullerós que sols se deixava veure a vila de tant en tant, en els grans aconteixements o'ls qu'ell tenia per tals.

La comitiva va pasar per devant de la porta gran del cementiri sobre la qual una creu s'hi aixecava, y va ésser rebuda a la porta petita, qu'ho era del lliure, pel fosser, un home rabassut, de mans grassas y peludas. La fossa era ja feta, y sols mancava baixarhi la caixa, operació que's feu tot seguit en mitj d'un silenci general, guaytada d'un cantó pel baster, que ab el cap apoyat en la creu de la crossa que sostenía ab las dugas mans, y'l peu dret cargolat, talment semblava una cigonya de bech monumental.

Caygudas las primeras paladas de terra al clot, la mare, que fins alashoras s'havía mantingut reconcentrada, arrencá fort plor; y la vella grassa s'hi atansá, li posá'l brassos entorn del coll, y apoyanthi'l seu cap blanquinós, també negada en plors, sanglotejá a sas orellas:

—Ay filleta meva, no ploris; no ploris, filleta meva! Tant mateix la pobreta no patirá pas més!... Ella sí que no passará pas engunia per'apendre a escayrar!—

Y'l dol se disolgué. El jove pálit saludá y desaparegué camps a travers, la llevadora's despedi a entrada de vila, y la vella y'l baster acompanyaren a na Maria fins a sa casa, ahont tota trastornada, perduda altra vegada la calma momentania que donan sobtadament els grans dolors, plorá, cridá,'s deixá caure a terra, se agenollá vora'l bressol buyt que gran y tot no havía volgut deixar la cria-

tura, y enfonzá'l cap entre'ls llensols, mullantlos de llágrimas, fins que, ab els ulls ressechs, fadigada pels tropells, se rendí y comensá a parlar d'en Tió, en el que, fins alashoras, no hi havia pensat encara concretament.

—Tió, Tió! Vull veure Tió!!...—

Y va anar a la presó, ahont no la deixaren entrar; y llavoras li comensaren altra vegada excitació y tropells, tot anant camí de sa casa, acompanyada del baster quina crossa retrunyia sobre l'acera ab un cop sech que li recordava al seu marit carretejant els esclops.

«Crach... crach... crach...»

Era una recordansa entristidora; entre cop y cop n'hi mancava un altre, hi havia un espay de temps buyt...

(Seguirá).

NOVAS

La Europa está revolta. Macedonians y turchs continúan barallantse, mentres els grans Estats s'ho miran tranquilament. Japonesos y russos s'ensenyan las dents y s'amenassan, donant lloch a una serie de profecias que fan els periódichs sobre'l resultat de la próxima guerra: las agencias telegráficas no's cansan d'escampar mentidas y'ls babaus no's cansan de créurelas. Els bons parisenchs van fent el beneyt entorn dels reys d'Italia; el mateix Loubet s'arriba a creure qu'es de sanch reyal. El partit conservador inglés pert (per ara) la cohesió que tan fort el feya: en Chamberlain se dedica preferentment a la oratoria...

¿Y a Espanya? A Espanya ho fan més malament encara. Clericals y lliberals converteixen Bilbao en un camp d'Agramante. Els clericals desan (com fan sempre que'ls hi convé) l'esperit de la humilitat cristiana; els lliberals retiran per inútil l'esperit de tolerancia y de respecte a la opinió del prohisme, y segueixen considerant com atach a las sevas creencias tota manifestació de las ideas d'altri. Els salmeronians-unitaris-blasquistas de Valencia se las heuhen ab els federals, dessota quins gorros-frigis hi deuhen veure la boyna carlina o la *hidra del separatismo*...

A Europa están molt malament. Sort que a Espanya estém pitjor!

—

El passat dissapte, dia 27, va reunirse al nou saló de sessions de Casa la Ciutat el cos d'adjunts del Consistori dels Jochs Florals, ab l'objecte d'elegir els mantenedors qu'han de formar el jurat del any vinent. Llegida pel secretari senyor Bori y Fontestá l'acta de la sessió anterior y l'estat de comptes, va procedirse a dita elecció, resultant nombrats els senyors següents:

Joaquim Riera y Bertrán, Joaquim Botet y Sisó, Ferrán de Querol, Ignasi Iglesias, Vicens de Moragas y Manel de Montoliu.

—

Havent rebut la Junta Permanent de la *Unió Catalanista*'ls distintius que temps enrera va encarregar y que oportunament anunciarem, fa avinent que's troban de venda en la secretaria de la *Unió* al preu de o'25 céntims cada un, y en el local de la «Lliga de Catalunya», Boters, 6, principal.

Els encárrechs s'han de dirigir a dits punts, acompanyant l'import. Els de fora han d'enviar, ademés, o'25 ptas. pera'l certificat.

Dits distintius, que serveixen igualment pera homes y donas, son una reproducció de la bandera regalada a la *Unió* per las donas catalanas.

—

El dijous passat se celebrá al Ateneu Barcelonés la sessió inaugural del curs académich de 1903 a 1904, llegint en Joan Maragall son discurs presidencial, que consistí en un «Elogi de la Paraula.» Pocas, poquissimas vegadas han ressonat en aquella sala accents tan purs, nobles y sincers; pocas vegadas ha parlat ab més inspiració y senzillesa un poeta, enaltint la paraula en aquell lloch hont tantas veus de poeta s'hi han sentit y, no obstant, tan profanat ha sigut ab disquisicions de paraulas rebuscadas, falsejadas, grolleras. La paraula viva, senzilla y pura, lo més gran que hi há en nosaltres, la revelació més espontania y admirable del sentiment universal que cristallisa en l'home, creu en Maragall que deu ésser objecte de tota l'atenció dels esperits nobles pera conservar sa puresa y regenerarnos per ella. En Maragall se mostrá en aquest discurs lo que sempre hem cregut qu'era: un gran sincer; y, si no temessim incorre en fraseologias artificiosas, diriam també un gran modern; donchs sas teorias son las dels nous artistas qu'han comprés la necessitat de *simplificar* pera fer art veritable; son també las dels esperits purs, profondament sensitius, que venen a iniciar la revolució anorreadora de la carcassa d'artificial progrés de que ve revestida una societat que, pera disfressarho tot, fins ha disfressat el verb, qu'enclou el sentiment de veritat suprema. El retorn a la naturalesa per medi de la paraula viva, pura,

despullada de tot artifici: heusaqui lo qu'en sa oració proposa en Maragall; heusaqui també tota la seva obra poética; heusaqui l'anhel dels esperits elevats, enemichs d'enfarfechs aparatosos y de convencions mesquinas, enamorats sincers de lo purament bell y gran; heusaqui l'home en sas dugas manifestacions més hermosas: com a creyent y com a poeta. Aixis un s'imagina l'home pur, l'home primer, y aixis també un s'imagina als artistas verament grans de la humanitat.

En Maragall fou escoltat ab delectació gran y aplaudit ab ver entusiasme per la concurrencia, qu'era nombrosissima, figuranthi lo més granat qu'en arts y lletras compta Barcelona.

Rebi la nostra felicitació més coral.

—

Hi há verament un gran moviment artistich en aquesta ciutat. Dihém això referintnos als artistas, ja que'l públich es sempre'l mateix: fret, indiferent, excéptich, barceloni.

Aquesta setmana, els qu'exposan a ca'n Parés—lloch intermitj de la eixida de missa de dotze del Pi y de las natas ab punxa y'ls matons del carrer de Petritxol, qu'ha esdevingut predilecte y consuetudinari per'anar a veurehi art la bona gent de casa,—els que hi exposan, deyam, son: en Ros y Güell, pintor, y l'Enrich Casanovas, del art de la grapada.

En Ros y Güell, en una munió de quadros-impressions—com molt justament ell els titula—ens fa avinent que sab pintar y qu'es trevallador: qualitats abdugas que son molt d'alabar y qu'ho foran més si anessin acompanyadas d'una manera de veure personal. L'artista, quan *parla* al públich, es pera ferli veure la seva ánima propia, qu'ha d'ésser diferenta de tota altra, o bé, cas d'ésser semblanta a altras, ha de tenir matisos personalissims que justifiquin la molestia d'haverla exteriorisada. Cada quadro, cada impressió d'en Ros y Güell es un recort d'altres pintors de casa. Sembla com si quan ell viatja portés en si la visió d'altras y altras exposicions. No dihém pas això ab anim de censurar: ens guardariam molt de ferho aqui en aquesta terra, ahont tanta *malura* prospera. No es cas de censurar als que ab bona fe tractan de *fer*, encara que'ls hi manquin *conviccions*. A més, estém segurissims de qu'en Ros y Güell es dels cridats a obrirse pas. No li manca sinó tenir la forsa de voluntat suficient per'*aislarse*, pera ferse ell mateix, per'adquirir un'ánima y manera de veure y sentir propias. Ab això y que tingui sempre present la máxima «al pintor el fa'l sentir y no'l pintar», podrém dir que si ara tenim un bon pintor, tindrém en en Ros y Güell un bon artista.

Las esculpturas de l'Enrich Casanovas son admirables. *La Caravana del Trevall*, *L'home del banch*, *La noya de la cadira*, *El vell que pensa* y *La petita maynadera*, son obras que revelan un artista de debó, ab sa factura valenta, ab sa concepció simple, ab l'esperit qu'en ellas hi batega. Hem donat els noms anteriors a sas obras per la necessitat de nomenarlas dirigintnos al públich. No es que l'autor las hagi batejadas, ni'n tenia necessitat: sas obras son trossos de vida, y viuhen. ¿Quin mellor *baptisme de sanch?* Cóm alegran l'esperit las produccions d'aquests joves! Tenintlos a n'ells, podém dir *Som*, tot mostrantlos ab la má extesa.

—

La nova entitat «Estudis Universitaris Catalans» inaugurá'l passat divendres al Ateneu Barcelonés el primer curs de las cátedras d'Historia y Dret de Catalunya, que van a cárrech, respectivament, dels senyors Carreras Candi y Trías Giró. Obri l'acte'l president del Ateneu senyor Maragall, qui, després de breus y entusiastas paraulas, cedi son lloch al president de la esmentada entitat «Estudis Universitaris Catalans» senyor Borrell. Llegiren parlaments el mateix senyor Borrell y'l secretari senyor Maymó, exposant els propósits qu'animan a la benemérita associació organisadora d'aquests estudis, que lluytará sens treva contra las disposicions del poder central enemigas de la cultura de nostra patria, y combatrá la xorca ensenyansa oficial que's reb a Catalunya, fins lograr que sia un fet la implantació de la Universitat Catalana.

Assistiren al acte, que fou molt lluhit, representacions dels més importants centres y entitats de nostra capital.

—

L'Adriá Gual, director del «Teatre Intim», ha comensat una serie de conferencias preparatorias de la tanda de representacions que dita institució dramática donará al teatre de las Arts els dilluns dels próxims mesos de novembre, desembre y janer. La primera d'aqueixas conferencias tingué lloch dissapte en el local de l'«Associació Popular Catalanista», y las restants las anirá donant en Gual en entitats diferentas, a fi d'extendre més la propaganda del elevat concepte qu'ell té del art dramátich y de la manera cóm entén que deu oferirse al públich.

La campanya del «Teatre Intim» promet aquesta vegada ésser brillant, atesos els trevalls qu'están realisantse pera posar en escena d'un modo digne las obras. Aquestas, com ja ha dit la prempsa diaria, son triadissimas, figurantnhi d'Esquil, de Shakespeare, de Molière, Goethe, Ibsen, Hauptmann, Pérez Galdós, Benavente, Guimerá, Gual, etcétera, y estant confiat el decorat de las matei-

xas als escenògrafs Vilomara, Moragas y Alarma, Urgellés, O. Junyent, Gracia y altres.

De la serietat del «Teatre Intim» es d'esperar que tan escullit programa's cumpleixi integrament, pera bé del art y de la cultura de Barcelona.

—

El diumenge tingué lloch a la «Lliga Regionalista» de la Barceloneta l'acte d'inauguració del nou local y'l repartiment de premis als nens que'ls han guanyat en el segón concurs de llegir y escriure en catalá. El doctor Freixas pronunciá un discurs molt eloqüent ocupantse del nivell d'instrucció assolit per diferents Estats europeus y comparantlo ab el d'Espanya, que digué no puja més que'l de Turquía, rahó per la qual s' imposa la necessitat de que Catalunya trevalli sens treva pera conseguir ab son esfors elevar son nivell intelectual. El secretari senyor Morató llegi la memoria y doná a coneixe'ls noms dels nens premiats, que inmediatament reberen las respectivas recompensas. Finalment el senyor Ventosa y Calvell pronunciá un discurs felicitant a la delegació de la «Lliga Regionalista» de la Barceloneta per la próspera vía que va fent y per la importancia dels actes que realisa, augurant un felís pervindre que permeti la realisació dels nostres ideals.

Tots foren molt aplaudits, havent resultat molt agradable la festa.

—

Publicacions rebudas:

L'Hostal de la Bolla, per Miquel S. Oliver. La Biblioteca Popular de «L'Avenç» ha publicat en son volúm 13 aquesta hermosa obreta del notable prosista mallorquí en Miquel S. Oliver. *L'Hostal de la Bolla* es un model de narracions, sadollada de sentiment y de poesia, ab una justesa y una sobrietat qu'enamoran en la pintura dels tipos. L'autor fa gala de sas exquisidas dots de literat en una prosa amena y típica a tot serho. *L'Hostal de la Bolla*, que no es obra de molta empenta, quedará no obstant com una bella mostra de literatura popular. Se ven, com tots els volums d'aquesta biblioteca, al preu de 50 céntims.

Ideal de amor, per Jacinto Isern. No pot darse títul que mellor compendihi aquesta obra del senyor Isern. Tot lo qu'en ella's diu tendeix a la redempció del home per l'amor, y, alhora, aqueixa redempció no passa d'ésser un *ideal* somniat; ideal hermós, peró que no está pas en vías de realisarse en una societat que's distingeix ben poch per son altruisme. Teóricament, son molts els que's senten prou bons pera creure qu'es possible destruhir totas las convencions socials sols per l'amor, y sols per l'amor regenerarse. La práctica, la brutal práctica de la vida es lo que destruheix els bons propósits, que sens dubte pera'l senyor Isern son els més certs, precisament perque son els més bons: cosa que'ns guardarém prou de negarli.

L'Orfeó Catalá en l'any 1902. Memoria-Resenya, corresponent al any 1902, llegida en la sessió inaugural de curs celebrada'l 3 de mars de 1903, pel secretari en Frederich León y Luque. A continuació's dona compte de las composicions estrenadas per l'Orfeó en 1902, transcrivintse la lletra de las mateixas. Se publican també varias correspondencias enviadas per en Francesch Pujol desde Bruges, a quín Congrés de Música Religiosa assistí ab gran éxit l'Orfeó Catalá; el discurs llegit en catalá en dit Congrés pel vis-president en Vicens de Moragas; la conferencia donada pel mateix a son retorn, y la que doná també'l mestre Salvat. Al final hi figura la taula de totas las composicions executadas per l'Orfeó Catalá desde sa fundació.

L'«Aplech Catalanista» ha posat a la venda la primera de sas publicacions, que baix el títul *Virtualitat de Catalunya* conté articles del conegut escriptor catalanista en Pere Aldavert. Aquestas publicacions se vendrán a 5 céntims l'exemplar, y del producte de la venda se'n fará una edició pera repartir de franch per tot Catalunya. Els encárrechs han de ferse al carrer de Marlet, 1, principal, al president de la secció d'Ensenyansa de dita entitat, acompanyant l'import y gastos de correu.

Homenaje á Italia Vitaliani, quadern publicat per la redacció del *Diario de Sabadell*, figuranthi varis trevalls en prosa y en vers dedicats a aqueixa notable artista.

Cant del orfe. S'ha publicat aquesta composició musical del mestre E. Guiteras, lletra de mossén Jacinto Verdaguer.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Preus de suscripció:

CATALUNYA:	Un any	8	Pessetas.
»	Mitj any	4'50	»
»	Trimestre	2'25	»

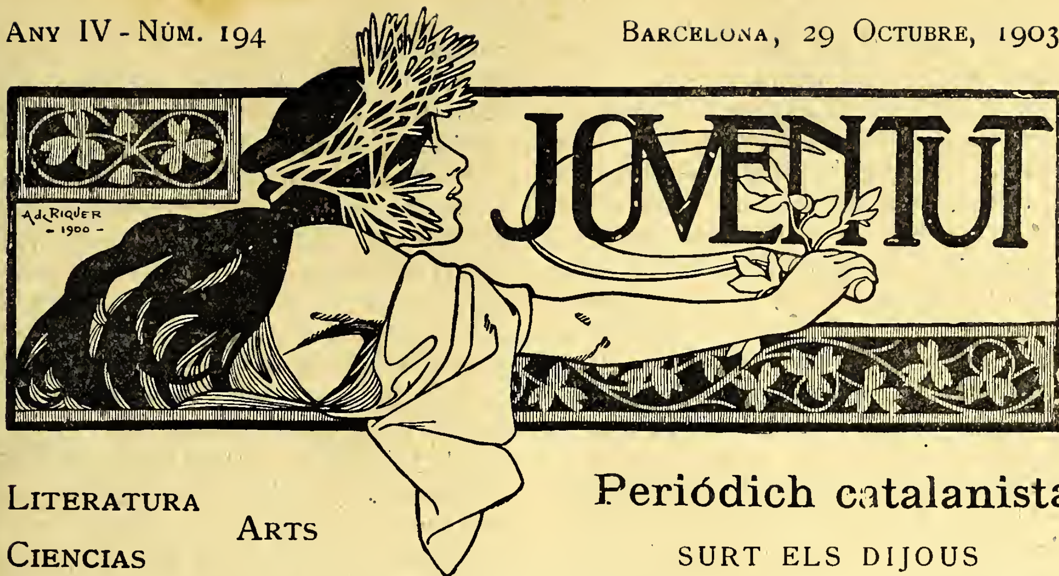
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA:

	Un any	9	»
EXTRANGER:	Un any	10	Franchs.
Número corrent		20	Céntims.
»	atrassat, ab folletins	40	»
»	» sense folletins	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

Fidel Giró, impressor.— Carrer de Valencia, 233

ANY IV - NÚM. 194 BARCELONA, 29 OCTUBRE, 1903

LITERATURA
ARTS
CIENCIAS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . . . 20 CÉNTIMS.
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . 40 »
» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

FOLLETI:

REIVINDICACIÓ DE MIQUEL SERVET

Avuy que fa 350 anys que'l gran descubridor de la circulació de la sanch, el gran filosop y teòlech reformador fou cremat viu a Ginebra pel sectari Calvin, casi tots els periódichs serios de Suissa, de Fransa y de Alemanya s'ocupan de nostre compatrici reivindicantlo, ab motiu del monument que s'inaugura a Ginebra en aquests moments.

L'any passat, el dia 17 de setembre, s'obria a la dita ciutat suissa, qu'avuy es centre de llibertat, de tolerancia y de cultura, s'obria, entre altres, dihém, a la Universitat, un *Congrés internacional de la llibertat de pensar*, a qual hi assistian professors, sabis y escriptors de tota Europa y d'América. Aprofitant la ocasió, y ab motiu de formar part del dit Congrés els professors de la Universitat de Ginebra y ademés individuus del Municipi, vaig presentar la proposició següent, que firmaren altres delegats d'Espanya:

«Demaném que com acte de perenne protesta del crim comés pel sectari Calvin, de cremar viu a en Miquel Servet a la esplanada de Champel, s'erigeixi allí al sabi descubridor de la circulació de la sanch un monument ab la seva estatua.» Firmat: *Pompeyus Gener*, *prof. Ferrero*, *Belén*, *Sarraga*, *Lozano*, *Soriano*.

Trobantme jo un poch malalt encara d'una forta angina, va llegir la proposició'l professor Ferrero; la qual fou acceptada per unanimitat, en mitj de grans aplaudiments. Varis membres del Consell de Ginebra varen oferir el que'l Municipi concedis el lloch y pagués el material d'obra. Un arquitecte dels primers (no recordo ara'l nom y ho sento)'s va oferir a fer els plans y dirigir el monument. Fins hi hagué propostas d'esculptors pera la estatua. Se va formar una comissió presidida per un diputat belga, en la que hi formavan varis francesos, el diputat M. Hubbard entre ells, y la cosa va moure gran rebombori. Peró desd'un principi va anar ja massa bé

Y dich massa bé, perque'ls que s'hi havian d'oposar s'hi van ficar en favor.

Això resultava un monument d'oprobi pel Calvinisme, que vol passar per lliberal y evangélich, y'ls protestants, fentse partidaris de la idea, ara han desvirtuat fins a cert punt la cosa. De primer varen dir que la estatua sobrava al monument. Bastava una columna ab el bust, o mellor sense'l bust, ab una simple placa. Després, fentse ardents partidaris de de la reivindicació de Servet, varen tractar probar (com ja ho havian intentat avans) que Servet era un gran adepte de la Reforma, y qu'era un esperit no ja religiós, sinó litúrgich o eclesiástich. Varen fer desapareixe al sabi y al filosop, inflant al teólech. Y digueren que la culpa de la crema no era d'en Calvin ni del Protestantisme, sinó del temps, de las costums, etc., etc. Això que sostenintho d'un inquisidor católich com Mateu Orry de Vienne, que'l va condempnar avans (per instigacions anónimas d'en Calvin) podia ésser mitj argument, per un capdill de la Reforma que proclamava'l lliure examen no té ni tan sols sentit comú. D'en Calvin pot dirsen com d'aquell descamisat de *La Marsellesa*:

El pensamiento libre
proclamo en alta voz
y muera el que no piense
igual que pienso yo.

Ademés que Calvin va obrar de la manera més infame; de primer delatantlo ab un anonim quan en Servet se trobava a casa d'un bisbe católich (Mngr. de Paumier); després agafantlo sense judici, y fentlo judicar per suposats crims, no ja pel *Gran Concell dels Doscents*, sinó pel *Petit Concell dels Trenta*, ahont els seus eran majoria. No obstant, casi may n'hi van assistir més que uns pochs, els més fanátichs, y'l dia en que Perrin y Berthelier, els quefes del partit lliberal (anomenats *bevedors franchs)* qual fracció lliberal era enemiga de Calvin; el dia que aquests dos varen demanar que segons la lley la causa fos judicada en ple Gran Consell, Calvin, tement perdre y caure del poder, va celebrar una petita sessió ab el seu secretari y quefe de la policia Lafontaine, en d'Arlod, síndich, y altres fins a disset, dihentlos qu'era qüestió de vida o mort pera ell, pera ells y pera la seva causa, y'ls va amenassar pera que anessin a rebutjar la proposició de Perrin, Berthelier y'ls seus, y condempnessin *desseguida* a Servet a ésser cremat viu. Tot això ho hem vist als arxius de Ginebra, y's troba en els dietaris, en las crónicas, y especialment en el procés.

Donchs bé: després d'això, els calvinistas de Ginebra—aprofitant la corrent favorable d'aquell poble just,—a la nostra proposició votada al Congrés, gracias a haverse ensopit la comissió, li han pres la devantera inaugurant el 27 a Ginebra un monument, a lo que resulta sens estatua, y ab una lápida en que's desfigura'l sentit de la cosa en pro del Calvinisme:

«El 27 d'octubre morí (1) a Champel en Miquel Servet, *de Villanueva de Aragón*, nascut el 29 de setembre de 1511.

»Fills respectuosos y agrahits de Calvin, nostre gran reformador, mes condempnant un erro que fou del seu sigle, y fermament afectes a la llibertat de conciencia, segons els verdaders principis de la Reforma del Evangeli, erigim aquest monument expiatori el 27 d'octubre de 1903.»

Y com qu'en aquesta inscripció hi há dos erros, de bona fe l'un, de mala fe l'altre, preném la ploma ab ple coneixement de causa pera desferlos.

L'erro de mala fe es el de que Calvin no es responsable. Ja n'hem dit prou aqui: mes pera probarho *plenament*, hem escrit un llarch trevall documentat, que veurá la llum a la revista de Madrid *La Lectura*, posada per son director senyor Acébal galantment a nostra disposició. El dit trevall surtirá en tres o més articles, y després, aumentat, formará un petit volúm.

En quant al erro de bona fe, es el fer náixer a n'en Servet a *Villanueva de Aragón*.

En aquell temps en que la Espanya no estava unificada, més que com una part del gran imperi de Carles V, las regions s'anomenavan regnes y fins tenian llurs lleys y llurs corts segons els regnes antinchs, que feya pochs anys eran regits per un sobirá únich. Això ha fet que molts catalans ilustres hagin passat per aragonesos, puig al extranger se

(1) ¿De qué, senyors calvinistas? Se'm figura que no va pas ésser de cap costipat, sinó que aquest mestre, Calvin, del qual son vostés fills respectuosos y agrahits, el va fer cremar viu! Siguin lógichs: aquí o sobra monument o sobra hipocresía.

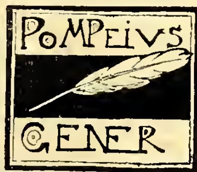
deya d'ells que procedian del regne d'Aragó. Aixis passa ab Servet. En el procés y en altres documents se llegeix *Vilanovæ filius Aragonis Regnum:* Fill de Vilanova del Regne d'Aragó. Y allavors Catalunya era reputada com part del regne d'Aragó pels cronistas.

Ara aném a més detalls. En Servet se deya Miquel Servet y Rives, noms catalans tots dos. Va comensar a estudiar ab el sabi Quintana Catalá, ultim amich y conseller de Ferrán el Católich, aqui a Barcelona. Y aquest, que fou després confessor de Carles V, el va portar a la cort. A Paris s'ajunta y s'entén ab gent de la Provensa. Y un cop a Vienne, capital del Delfinat, Mngr. Pierre Paumier, bisbe y amich seu, l'envia sempre que se li ocorre com a missatjer per Avinyó, Narbonne y altres paissos de prop de Catalunya, «*parce que il estoit maistre en cette belle langue et la parloit à merveille.*» Donchs si parlava tan bé'l provensal y llemosi, o romans catalanesch, qu'es lo mateix, es més que probable que fos catalá.

Hi há un altre dato sobre d'ell en aquest sentit. A la Biblioteca Balaguer hi há un llibre que tracta de la circulació de la sanch, firmat ab el pseudonim de *Dr. Montanya de Montserrat*. Es de l'época, y va ésser perseguit. N'hi há una edició catalana, a lo que sembla aqui molt extesa en son temps. Donchs aquest pseudonim, els pacientissims bibliófils alemanys, entre ells Rens y Forster, ens diuhen que l'usava en Servet. Vegis, donchs, cóm totas las probabilitats son de que fos catalá y no aragonés, encara que fos del alashoras nomenat Regne d'Aragó.

Continuarém en un altre article, probant que fou el descubridor de la circulació de la sanch, la gran y la petita, avans qu'Harvey, que Vesalius y que Colombo de Cremona.

Y PROPOSARÉM QUE SE LI ALSI UN MONUMENT AB LA SEVA ESTATUA A BARCELONA, TAL COM SE MEREIX.

MON AMICH BERNAT

Un dia anava jo passeig de Gracia avall, quan vaig veure a mon amich Bernat, excondeixeble meu, y un xich poeta, y, més d'un xich, boig. Quan ell me va veure se'm va apropar y m'aturá, preguntantme:

—Escolta, Claudi: ¿tu creus en la vida?—

Li vaig dir sincerament que si; creya en la vida. Peró ell me va dir qu'estava errat, perque la vida no existia pas.

—La vida no existeix—me va dir.—Això de viure es una llegenda... Al món tot es mort y tots son morts. Nosaltres no som més que cadavres u ombras de cadavres: per'xó son cadavérichs els nostres afanys, els nostres anhels. Som morts que desitjém la mort; cadavres que, creyentnos vius, volém morirnos.—

Y sense despedirse, repentinament, se separá de mi y'm deixá sol...

Dos dias després el vaig veure seguint a una casada d'ulls negrissims y de galtas pintadas... Y vaig pensar que verament ell era un mort que cercava la mort. Aquella dona era temptadora, infernal; sas abrassadas devian ésser delitosas agonias.

—

Quatre mesos després el vaig trobar altre cop. Aquesta vegada aixis que'm vegé'm preguntá:

—Claudi, ¿creus en la mort?—

Y jo sinceramente li vaig dir que si; creya en la mort. Peró ell ja no. Al món, pera ell, tot vivia y volia, tot tenia moviment y ánima. Aixis me va parlar:

—L'altre dia no sabent qué fer, vaig anar al cementiri. Feya temps que'ls meus peus no havian petjat la maysó trista. Y alli, al cementiri, se'm va revelar tot un món nou, va comensar pera mi una nova vida. La transfiguració'm va iluminar... Vaig veure un món fins allavors desconegut pera mi; un món magnifich, misteriós, bellissim... Vaig sentir que dintre de sas tombas els morts se parlavan, y cantavan y reyan y dansavan bojament; que d'una tomba a l'altra'ls cadavres se cridavan ab melodiosa veu y's convidavan a nocturnals orgias; y vaig sentir exclamacions de joya y de dolor, de gelos y d'amor... Vaig veure que'ls morts s'estima-

van y s'odiavan lo mateix que'ls vius, y que, al igual que aquests, que iguals als homes, també'ls xiprers s'aymavan y s'odiavan... Prop d'un hermós sepulcre dos xiprers vells, seriosos, reposats, teixian son amor tranquilament, mentres vora d'ells dos xiprers joves se llensavan miradas d'odi y exclamacions d'ira... Y al exir del sant lloch, vaig veure pels carrers que'ls fanals s'estimavan, y que els arbres volian besarse y abrassarse, y que'ls cotxes odiavan als carros y aymavan las botigas luxosas. Y al arribar a casa vaig veure que aquesta estimava y desitjava la de la cantonada, enmaridada ab la del seu costat... Creume, Claudi: al món tot viu y tot estima...—

Ell també estimava. Al cementiri havia vist una jova endolada, d'ulls foscos y de llargas cellas, que al peu d'un ninxo plorava amargament ab el rostre ocult entre las mans. L'havia seguida al surtir y l'havia seguida cada dia, peró may li havia dit res. Tenia por de qu'ella no corresponguési al seu amor.

—Y es hermosa, hermosa!—'m va dir ell. —Té unas cellas tan negras, tan suaus, tan llargas y tan finas, que un hom al contemplarlas se sent desmayar d'adoració... Son verament regias!... Y ara, adeu,—prossegui — que son las vuyt y a un quart de nou surt ella del taller... ¿Sabs? Es modista.

Y se'n va anar content, satisfet, recitant en veu baixa:

> No t'escáu la mirada esmortuhida
> sota l'arch de la cella ben poblada...

—

Quan el vaig tornar a veure, sa alegria era superabundant. Ella corresponia a son amor y cada vespre, a un quart de nou, se trobavan y del bras—*bras dessus, bras dessous*—donavan un tom pels carrers céntrichs, contemplant las botigas ab ulls forans. Sa Casta —aixís se deya—cada dia estava més hermosa y més gentil; sas cellas á cada instant eran més dolsas, més finas y més llargas.

—

Van renyir per una tonteria, per una futesa, per una estupidesa casulana. Peró cap dels dos va voler demanar perdó ni, simbólicament, agenollarse als peus del altre. Mutuament se donavan la culpa. Pera ell Casta era la culpable, pera Casta'l culpable era ell... Y Casta, que l'aymava bojament, ab tot l'entusiasme d'un primer amor, ab tot el foch d'una órfana pobra, lo mateix que una romántica modista, que una heroina de sentimental y trista novela,'s va morir d'amor una tarda d'estíu en que plovia y en que'l cel era tot llis... Y quan en Bernat la vegé al cementiri, dintre la blanca caixa, vestida de blanch com nuvia verge, ab el rostre tan blanch com el vestit y'ls cabells negres com misteris y'llarchs com plors de dona, rodejant el seu rostre enmagrit, plorá desafo-radament y la besá en els llabis pálits com aubadas, y en las cellas llargas, finas, dolsas...

—

Y desde llavors cada dia anava al cementir, y li duya flors que colocava al peu de son ninxo; y li parlava, li endressava paraulas amorosas, demanantli perdó. Y estava trist perque ella may el perdonava, perque a sas paraulas pregadoras ella responia ab el silenci... Peró un dia ella'l perdoná... De dintre'l ninxo ell senti que surtía una veu melodiosa y gentil... Sa veu magnifica'l perdonava, li otorgava'l perdó!... Y ell aquell dia's va omplir de joya: ja era digne y honrat; el perdó'l dignificava, l'honorava!...

Y aquell vespre entrá furtivament al cementiri, ab un pom de violas a la má esquerra, la del costat del cor, y arribá al ninxo de sa aymada, y tregué la llosa que'l tancava. Y un cop aquesta fora, ell entrá. Silenciosament altre cop la posá, s'agenollá devant la blanca caixa, ja bruta, y després de trucarhi tres cops ab el puny clos, pausadament va tirarse un tiro.

Al dia següent vaig tenir temptació d'anar a sentir lo que's deyan...

Claudi Comabella

«¡RIDE, PAGLIACCIO!»

A en Manel Grau.

La sala del gran circh presentava aquella nit l'aspecte de las *grans solemnitats*. Una multitut abigarrada y entusiasta en la que hi tenian representació tots els estaments socials, s'apinyava en las localitats del inmens saló d'espectacles, omplintlo de gom a gom. Els focos d'arch voltaich penjats al sostre enviavan a dolls sa claror demunt la pista, qu'apareixia esplendent a més no poder. L'atmósfera's caldejava per moments; y en tots els semblants de la gent alli aplegada s'hi notava la expectació precursora de las grans emocions.

Y la veritat es que no n'hi havia pera menys: se tractava del benefici del gran *clown*, del rey dels *clowns*, com l'anomenavan els seus entusiastas, del joglar de fama universal, del incomparable Tonny; y aquell públich que més que cap altre l'havia aclamat eregintlo idol, qué havia de fer aquella memorable vetlla, sinó omplir la sala del gran circh!...

El programa que per'aquella *serata d'honore* s'havia combinat s'anava executant ab tota fidelitat, peró'l públich acullia tots els trevalls ab marcada fredor, puig un altre era'l móvil d'haver assistit al espectacle; y tot quant s'hagués fet pera distreure sa atenció del *clown*, hauría sigut debadas.

La impaciencia que's notava desde feya estona en el públich per la tardansa en aparéixer Tonny, s'anava accentuant per moments. De prompte'l pallasso's presentá a la pista, y ressoná una forta salva d'aplaudiments. Tonny, després de regraciar al públich, ab el gest y la mirada, aquella manifestació espontania de simpatia,'s disposá a executar els excéntrichs trevalls que componian el seu repertori.

Comensá a barbotejar una serie de mots incoherents acompanyats de ganyotas grotescas y accionats estrafalaris que, per més que ningú'ls va entendre, feren partir de riure a la concurrencia.

Y passá tot seguit al repertori acrobátich-mimich-musical, d'interés extraordinari per lo nou y variat.

Al finalisar l'ultim número, una tempestat aixordadora d'aplausos esclatá en el circh. Alló fou una manifestació boja d'entusiasme: el públich en pes s'aixecava sobre'ls setials aclamantlo a grans crits; els homes el saludavan aixecant els brassos enlayre, ab ademans convulsius; las senyoras y senyoretas feyan voleyar llurs mocadors, llensant xiscles de joya y d'admiració; en fi, tothóm, homes y donas, vells y criaturas aplaudian frenétichs, nirviosos, ab un entusiasme rialler y delirant.

Tonny, visiblement conmogut, donava mercés, fent mil acataments y reverencias a aquell públich que d'una manera tan franca li demostrava sa admiració.

Y era'l cas que la ovació no portava trassas de terminar; ben al contrari, com més anava més increment prenia, arribant a adquirir proporcions alarmants. Entre aquell terratrémol infernal sols se sentian els crits de «Visca'l nostre *clown!*» «Visca'l rey dels pallassos!» «Visca'l gran Tonny!» y algún altre per l'estil, que'l pallasso escoltava ab la rialla als llabis, no acudintseli en aquells moments res més pera correspondre dignament a la manifestació de carinyo y admiració de qu'era objecte.

De prompte no pogué fingir més: senti una crudel punyida al cor, feu dugas o tres tentinas y caygué desplomat al mitj de la pista.

Llavors la opinió, en el públich, se dividí: mentres uns creyan que verdaderament li havia agafat un trevall, altres—y aquests eran els més—creyan de bona fe, que's tractava d'un acudit de *clown*, d'una pensada de última hora, del veritable *mot de la fin* d'aquella memorable vetlla, y seguian aplaudint.

Y si qu'ho fou el *mot de la fin*, perque'l pobre Tonny, el pallasso per autonomasia, el *clown* mimat d'aquell públich entusiástich, ja no's va aixecar més, permaneixent al mitj de la pista estirat, inmóvil, ert, fent una ganyota horrible...

Per fi'ls criats del circh l'anaren a recullir, enduhéntsel cap a son *camerino*. Al arribarhi, Tonny era ja cadavre.

La consternació que's produhi en el circh al enterarse'l públich de la nova, fou gran. Un paper blau rebregat y encara humit, que hi havia demunt d'un diván, explicá a tot-

hóm lo que pera tothóm era sorprenent e inexplicable: la causa d'aquell desenllás tan funest com inesperat. En aquell despatx se li feya saber que sa tendra filleta, sa angelical Totó, qu'era'l seu únich consol en aquesta vida y'l sér per qui tan sols alenava, havia pujat al cel aquella mateixa tarda.

Y'l pobre Tonny tota la nit que reya...

I. Soler y Escofet.

L'ENAMORAT A LA ESPOSA MORTA

Follía d'amor.

I

Quan vas sentir, trobante en l'agonía,
els passos de la Mort
venint armada de la dalla impía
pera parar ton cor;

quan, de tu despedintse'ls ultims hálits
ab greu forsat panteix,
prengueren els teus membres, erts y pálits,
un funerari deix;

vas dirme ab un cert dir que'l cor destrossa
y ab pidolayre fas:
— «Quan mon cos se pudreixi dins la fossa,
¿encar m'estimarás?...» —

II

«¿Encar m'estimarás?...» —
Fatídica pregunta
que'm sembla, d'aquell jorn,
que sens parâ'm formulas...

Esposa del cor meu!
¿per qué, per qué ton dubte,
que trist y acompassat
com pendoleig mormuras?
¿No sabs que sense tu
la vida m'es feixuga?
¿Et pensas qu'en el món
trobâ·hi puch la ventura,
en mitj sos erms sens fí
feconds no més en punxas?...

«¿Encar m'estimarás?» —
No'm donguis més tortura!
Per mi tu ho eras tot:
sens tu ja tot me pesa y tot m'abruma!

III

Vinch a darte la contesta
no ab paraulas, ab amor:
vinch a gosâ eterna festa:
vinch a guarir mon dolor!

Ja m'esperas dins la fossa
com en nou talem nupcial.
La nostra fortuna es grossa!
Espérans ditxa eternal.

T'estrenyeré entre mos brassos
y'm beuré ton mort respir,
y demunt mos membres lassos
ja podrá la Mort venir!

IV

Y'ls teus y'ls meus átoms
s'enmaridarán
y en cada molécula
viurán abdós sers—que may morirán.

Que'ls rosers
y'ls xiprers
y'ls desmays qu'entorn s'enlayran
xuclarán
y farán
de tu y jo llur jova sava.

Y serém
y viurém
en mil verms abdós alhora,
y a las nits
ben junyits
brillarém demunt la fossa.

Beneyta la Mort,
qu'axí'ns multiplica!
Beneyta la Mort,
qu'axí'ns dona vida!
Beneyta la Mort,
qu'axí'ns eternisa!

V

Dius: «¿Encar m'estimarás?...» —
Vinch a darte la contesta;
vinch a gosâ eterna festa;
vinch a dâr-t l'etern abrás!

Alsém, alsém la llamborda
tot desseguida!
Ajudam, no't fassis sorda,
la meva vida!

Claudi Mas y Jornet.

LA SOLETAT DEL CAPVESPRE EN EL CAMP

(A mon respectable amich el delicat esculptor Manel Fuxá).

Qu'es agradosa la soletat del capvespre en el camp!

Mentres un queda embadalit guaytant per hont ha fugit el sol y contemplant aquell cel acarminat, suaument difús ab el blau pur d'ultim terme, aquell cel rialler que cubrintse de sas mellors galas se despedeix del sol son dols enamorat, pensant tal vegada que l'endemá tornará a véurel y podrá petonejarlo mil vegadas més enjoyat, més resplandent, més bell; llavors, quan poch a poch va enfosquintse la terra y apareixent en el cel tot un estol de resplandents llumenetas parpellejant com tendres infantons al despertar d'un somni llarguissim, peró dols y reposat; quan en mitj d'aquell silenci delitós y apacible, el que'ns produheix una melangia dolsa y suau, se sent tocar el capvespre, la oració mistica de la campana de la iglesia de la quieta vila o de la ermita abandonada y sola, quina silueta's destaca entre la fosquetat inmensa que tot ho invadeix, l'ánima's reconcentra, l'ánima que poch avans estava endormiscada per la mitja llum d'un crepuscle de vaguetats indefinibles; y llavors se desperta en mitj de la fosquetat, a la brillantor de las estrellas primeras y al so vibrant de la campana qu'entona l'*Ave-María*, la nota última d'aquell cant mistich que resa tots els dias per las ánimas perdudas.

Ella també entona un cant d'alabansas y prega per l'amiga del cor, o pels pares perduts fa temps, o pels germans anyorats, o pels fills morts en la primavera de la vida y quan més goig feyan. Y aixis, evocant tot un passat dols y rialler, fa reneixe ab aquell silenci vesperti y en mitj d'una resignació no concebuda, la pau del cor y la tranquilitat de l'ánima

Y ab tot aquell recolliment y aquella quietut dolsa y serena hont tan bé s'hi troba, aixeca la vista al cel, fixa, sense parpellejar, tal vegada pressentint qu'allá hi habita'l creador de tanta maravella, de tanta grandesa.

Y com donantli las gracias per las horas de consol alli rebudas, extasiada y també en silenci, murmura vagament:

—Qu'es agradosa la soletat del capvespre en el camp!—

JAUME TERRÍ

ELS POBRES

Un noy d'una noya se'n enamorá;
la noya del noy tota s'agradá.
Ell, com ella, es pobre que ni tenen pa.
Oydal...
Tots som en el món com la terra'ns fa.

Tan joves que son, si'n saben d'aymâ!
Malgrat son desitj no'ls deixan casâ.
Si avuy son pobres també ho serán demá;
¿y tota la vida s'haurán d'anyorâ?...
No volguéu que's migrin de patî y plorâ.
Oydá!...
Las cosas quan passan s'han d'aprofitâ.

Ara que son joves, deixeulos juntâ,
deixeulos que riguin fins a reventâ,
deixeulos que gosin el goig del gosâ,
deixeulos que's juntin y podrán fruytâ...
Oydá!...
Qu'es trista la vida sense l'esperâ!

JACOBUS SABARTÉS

LA RIALLA DELS CRANIS

Els cranis tenen un riure sarcástich,
tenen un riure glassat, silenciós;
els cranis tenen un riure sarcástich
que'ns persegueix als humans com un cástich
y'ns embolcalla d'un vel tenebrós.

Els cranis riuhen: la boca estrafeta,
las dents mogudas, els ulls enfonzats;
els cranis riuhen ab riure mofeta,
la testa buyda, la boca estrafeta,
ressechs els ossos, ressechs y badats.

Els cranis riuhen quiets a la fossa,
riuhen de días y riuhen de nits;
el temps que passa, inmutable'ls destrossa,
y'ls cranis grisos, quiets a la fossa,
guaytan irónichs passâ'ls Infinits.

Els cranis tenen un riure sarcástich,
tenen un riure glassat, silenciós,
que'ns persegueix als humans com un cástich.
Quín riure cínich, quín riure sarcástich,
sota las venas que viuhen, té l'os!

PERE PRAT JABAL-LÍ.

TEATRES

L'Enemich.

En una petita vila catalana'ls trevalladors de la terra están excitadissims perque'ls quatre o cinch grans propietaris de la comarca han acceptat la oferta d'un jove e inteligent enginyer qu'ha perfeccionat unas máquinas agricolas y las posa a sa disposició pera fer una probatura. L'esfors corporal queda casi bé suprimit y'l trevall se fa ab més perfecció y economía. Aixó, si s'accepta pels propietaris, portará la miseria a la encontrada, perque la gent de la vila vivian ab penas y trevalls del jornal que aquells richs propietaris se veyan obligats a pagárloshi. Jornal mesqui: tant, que un any avans els trevalladors havian conseguit una pesseta d'aument. Els propietaris havian tingut de tranzigir obligats per las circunstancias.

L'anunci de l'arribada de las máquinas conmóu al poble. Tot el primer acte de *L'Enemich* está destinat a descriure aquesta excitació. No m'entretindré a explicar las escenas: sols diré que l'acte's fa pesadissim per la repetició d'uns mateixos conceptes ab una monotonia desesperant. «Las máquinas ens portan a la miseria.» «No'ns podém pas morir de fam.» «Cal destruhir las máquinas.» «Es inútil, no'n treurém res.» Aixo ho diuhen y repeteixen tots els personatjes sense cansarsen may. Per fi la escena s'anima un xich ab l'arribada de tots els trevalladors, que, armats ab martells, aixadas y garrots, se proposan portar a cap l'amenassa. Sols voldrian que'l cap de colla, en Valentí, qu'avans era'l més decidit y avuy sembla desencoratjat, els ajudés en sa destructora tasca. Picat son amor propi, logran convéncel, acabantse l'acte ab una escena bastant moguda y ben sentida per l'autor. Es l'única escena verament dramática de l'obra.

El segón acte passa a casa d'un dels propietaris. Las máquinas han arribat y l'enginyer, de sobre-taula, explicà las sevas ventatjas. L'enginyer, ab tot y ésser un sabi, defensa molt feblement el progrés qu'ellas significan, y un jove—que crech es fill d'un dels propietaris—se posa de part del poble ab arguments de peu de banch. Per altra part, els propietaris son tipos de convenció—un d'ells de verdadera parodia—y... es clar: las pobras máquinas pagan els plats trencats. El poble arriba cegat y armat, exigint la retirada de las máquinas. «Que si, que no! Que no, que si!... Donchs ja ho arreglarém nosaltres!...» Las máquinas quedan fetas pols, l'enginyer s'indigna, els propietaris s'esveran, y cau el teló a la llum d'una teya qu'arbora'l més exaltat de tots.

Prescindint de detalls, diré que l'obra en conjunt me produhí un efecte desastrós, social y dramáticament. Segons totas las apariencias, l'enemich son las máquinas. «L'home té dret al trevall, y las máquinas li prenen la feyna.» ¿Ha volgut demostrar aixó'l senyor Pous y Pagés? ¿Y tracta de convéncens, ab l'aparatós final de l'obra, de que ja ha arribat l'hora de que destruhim tota mena de máquinas, desde la ventadora *Tasker* al automóvil, desde la máquina *Singer* al tranvía eléctrich, pera que aixis hi hagi molta feyna pera tothóm, molta més feyna de la qu'entre tots podriam fer? Si tal es la tesis del senyor Pous, li diré que a mitjats del sigle passat el *problema de las máquinas* va preocupar als grans economistas y sociólechs; aquest problema avuy ja está resolt, y está resolt en el sentit següent: «Que l'ideal pera la humanitat está en descubrir la máquina maravellosa que fassi innecessari tota mena de trevall *mecánich*.» Aixó de que l'home té dret al trevall podrá ésser tan evangélich y católich com vulgui, senyor Pous, peró es antinatural. L'home a lo que té dret es a viure, y com que las máquinas facilitan la vida, las máquinas deuhen ésser sagradas.

El problema social está plantejat en un altre terreno, y'ls filosops, sociólechs y autors dramátichs que tinguin las pretensions d'estudiarlo, venen obligats a ferho ab coneixement profond del assumpto, si no, s'exposan a fer una parodia ridicula, qu'es lo qu'ha fet el senyor Pous y Pagés.

Jo no li diria tot aixó al autor de *L'Enemich* si s'hagués limitat a escriure — las primeras escenas del drama m'ho havian fet creure aixis—un senzill drama de costums; si s'hagués limitat, per exemple, a fernos veure, per medi d'un drama ben real y ben humá, las conseqüencias fatals que pot produhir la introducció sobtada de máquinas agricolas entre pagesos ignorants que sentirán de cop una gran pertorbació en sa manera de viure. Peró del titul de l'obra y de son desenrotllo se'n deduheix que l'autor apunta més alt. Y en aquest sentit crech jo que'l autor ha escrit una gran tonteria.

Deixant de banda que dramáticament, es a dir, naturalment, el drama no resulta menys inverosimil y fals. Un exemple: ¿Hi há ningú que tingui dos dits de cervell que pugui admetre que un propietari que's veu de prompte rodejat per centenars de trevalladors exaltats sense defensa possible, se mostri intranzigent y provoqui ell mateix la catástrofe? Donchs aixó passa en el segón acte de *L'Enemich*. ¿Per qué? Perque l'autor tenia empenyo decidit en que's pulverisessin las malehidas máquinas.

Tot aixó es una verdadera llástima, perque'l senyor Pous ha demostrat en altras obras, especialment en una noveleta últimament publicada, que té condicions d'escriptor, qu'observa bé del natural y que sab donar color y vida a las sevas impressions.

La execució en conjunt fou ben discreta,

sense que individualment sobressurtís ningú. Qui ho feu mellor fou la Morera, y qui pitjor l'Oliver. La presentació escénica ben cuydada. La majoría dels tipos perfectament caracterisats, especialment el que feu en Borrás, qui mereix un sincer aplauso.

—

En el meu ultim article—fa ja dos números—parlant de *El Café* d'en Moratín, vaig dir qu'en cap de las edicions per mi conegudas havia trobat alguns conceptes que digueren els actors del Circo Español. Aquests, ab molta cortesía, m'han ensenyat una edició petita en que aquells conceptes hi figuran. Consti, donchs, que'ls actors representan l'obra honorablement. Lo qual no vol dir que jo no tingui'ls meus dubtes, sobre si en Moratín va escriure o no tals conceptes. Dificil sería aclarirho. De tots modos, tinch en mon favor dos arguments. Primer, qu'en las mellors edicions no s'hi troban; y segón, qu'en quells temps se feyan sovint edicions clandestinas d'obras mestras ab molt poca conciencia y grans llibertats.

De tots modos, repeteixo que de cap manera tenía jo intenció d'ofendre als esmentats estudiosos actors.

NOTAS BIBLIOGRÁFICAS

René Arcos.—L'AME ESSENTIELLE.—*Paris.—1903.*

L'âme essentielle es un interessant llibre de versos. En René Arcos, culte escriptor que conreuha la literatura francesa, si bé no'ns dona notas poéticas massa novas, segueix encertadament, sens arribar may a la pura imitació, las petjadas d'altres autors qu'han format escola. En Verhaeren y en Dierx, sobre tot, han influhit (al menys aixis ens ho sembla) en la formació de la personalitat literaria de l'Arcos. D'abdós autors reb aquest la influhencia; d'en Verhaeren recorda devegadas la esbojarrada fantasia, la genial independencia y la riquesa de sons y de colors: d'en Dierx la perfecció de la forma, el sentiment y la serenitat.

L'âme essentielle conté cinch parts: *L'âme nuptiale*, *L'âme des fleurs*, *L'âme astrale*, *L'âme des nuits* y *L'âme épique*. Totas son galana mostra de las excelents qualitats literarias de l'Arcos: las poesias que las forman son totas bellas, ben sentidas, ben escritas y ben rimadas. Son molt hermosas las tituladas *Femme*, *Ses lèvres*, *Ses cheveux* (una de las que més ens agradan), *Emphase*, *Les floraisons du ciel*, *Dépouilles* (admirable y poétich procés de las transformacions que sufreix durant l'any la naturalesa), etc.

Pera donar una idea del llibre, reproduhirém *Mélancolie* (poesía dedicada al célebre poeta romanista Jean Moreas) no perque'n sigui la mellor, sinó perque sas curtas dimensions la fan publicable. Vegis:

Comme, à la fin du bal, les gentes demoisellles
Lasses de volupté, les fleurs s'en sont allées.
L'automne doux s'est assoupi avec ses ailes.
Les arbres ont pleuré de l'or par les allées.
Les pluies ont réveillé la plainte au fonds des puits;
Les pluies, dont chaque goute est tombée comme un pleur.
Le ciel s'est imprégné d'une grande douleur.
Et les feux ont pâli dans la longueur des nuits.
Morne, la solitude erre parmi les plaines.
La route semble aller... loin... vers des amertumes.
Funébrement gémit le spleen aux cantilènes.
C'est le novembre gris des veillées et des brumes.
Oh! tristesse du buis derrière le portrait,
Dont le soir doucement indécise les traits.
Oh! tristesse attardée aux épiques fumées
Des palais écroulés en bûches consumées.
.. Dans le vol des douleurs j'ai reconnu les miennes.
J'ai regardé des joues flétries, autrefois roses.
Mon rêve souleva des dalles anciennes...
Et longtemps... j'ai pleuré... dans la brume morose.

—

M. A. Cantone.—SONETTI ETERNI.—*Napoli.—1903.*

I SONETTI ETERNI *formano il nucleo protoplaste di un ciclo lirico, che culmina nella Canzone:* ALL'ANIMA-ESSENZA, *publicata nel 1898, e di cui l'ideale epico troverà la sua esplicazione nei due poemi*: EGO E PANTA *e* LUCINOO. Això escriu l'autor com petit prefaci de sos sonets.

No coneixent, donchs, nosaltres *All'Anima-Essenza* y no haventse publicat encara'ls poemas *Egò e Pànta* y *Lucinoo*, ens veyém privats de desentranyar l'esperit filosóflch dels disset *Sonnetti Eterni* que constituheixen el llibre d'en Cantone. No obstant, podém afirmar qu'en Cantone es un notable poeta y que'ls seus sonets son correctíssims. Pera que'l lector se'n convenci, farém que'n conegui un, *Venus*. Héusel aquí:

Se nel limpido azzurro universale
Splende un raggio florivolo, dal vago
Riso, farfalla di splendor; se l'ale
A un sogno diè la fantasia del mago
Noi traente dal nulla: se ideale
E reale è il tuo core, onde presago
Forse fu il cor che t'adorò, carnale
Poema ebro di palpiti in cui pago
E il mistero infinito;—il dolce io sento
Enigma tuo! Freme la luce al biondo
Apparire di Venere solare.
E in questo sole è il tuo folle tormento,
E in questo sole è il mio desio profondo
Cui diè il fòco la terra, e il ritmo al mare.

—

R. Suriñach Senties. — CROQUIS CUBANS. — *Barcelona.—1903.*

De llibre potser únich dintre la literatura catalana pot calificarse'l darrerament publicat per en Ramón Suriñach y Senties, *Croquis Cubans.* Y'l califiquém aixis ja qu'está destinat a narrar costums y escenas d'un pais y d'una rassa anticalans per excelencia. Y no obstant (y aixó demostra que qui té sentiment artistich pot ferlo extensiu a tot lo qu'existeix) no'ns produheixen cap mala impressió'ls quadrets de vida cubana que'ns descriu en Suriñach (sens haver estat a Cuba) perque ha sabut identificarshi, completant la visió obtinguda per relats y referencias ab la propia intuició de lo desconegut, veritable element primordial indispensable pera donar calor y moviment a la reproducció artistica d'un fet qualsevol, viscut o no viscut.

No causan, donchs, extranyesa aquellas trágicas o senzillas historias de negres referidas en llengua catalana, ans al contrari; no sabém quin secret encis ens las fa més agradosas que si las coneguessim mitjansant l'idioma castellá. Tal com las narra en Suriñach, ens fan l'efecte d'oirlas de boca d'un amich o d'un vehi que torna de Cuba y, bon catalá avans de tot, ens las conta com qui no sab avenirshi, ab compassió y simpatia, peró sentintsen ben lluny, per l'esperit y per la educació.

Aixó en quant als temas dels quadrets. Si'ls considerém per llurs qualitats literarias, els *Croquis Cubans* sorprenen agradosament. En Ramón Suriñach no es encara un prosista d'empenta, peró sa prosa es plena d'aquell sentiment suau y delicat qu'embelleix sempre la cosa descrita, per vulgar que aquesta sigui. No sembla per ara partidari (no sabém qué fará més endevant) de complicar la narració dels fets ab incidents y detalls. Sas historias, barreja delitosa quasi totas de realitat e imaginació, semblan explicadas (no llegidas) per un home de món, que ha vist molt y ha sentit molt; que parla ab facilitat y correcció, peró que no pensa en embellir els fets relatats ab las galas espléndidas dels oradors eminents.

Aixis escriu en Suriñach. Si'ls fets son interessants y ell sab explicarlos, ¿qué més tenim que demanarli? Si'ns sab emocionar de debó ab quadrets com *Els ñáñigos*, *Serafin*, *La comparsa de La Vieja*, *El rey Congo*, *Cuquito*, *Mamerto*, etc., no usant d'altres medis que la senzillesa y naturalitat, ¿per qué deuriam exigirli una prosa florida y brillant com la d'en Maupassant o d'en D'Annunzio?

GERONI ZANNÉ

OLYMPIA

(DE MAS IMPRESSIONS DE PARÍS).

Tous les soirs a 8. h. 1/2.— Attractions sensationelles.— «Au Japon». Mlle. H. Dutrien, «La flèche humaine.»

La *soirée* de l'Olympia es un lloch de reunió dels elements del *demi-monde* a Paris. En aquest teatret rialler, las *cocottes* y *rastaquouères* lluheixen vestits y's passejan mirant als homes. Una barreja de sexes que s'atrauhen mutuament: vetaqui tota la concurrencia del teatre. La representació sols interessa als forasters, que no perden un detall de la pantomima «*Au Japon*», *grand ballet*, *musique de Louis Ganne*, qu'es un seguit d'escenas ben presentadas, ab decoracions, trajos y balls que forman un conjunt agradable. Comparsas ab vestits japonesos, dansant ab altres de diferents colors, forman una gama qu'alegra'ls ulls ab una claror viva. Els actors, ab sos rostres menuts com els dels cromos japonesos ellas, y fent unas ganyotas amplas, enarcant las cellas ells, representan ab forsa carácter. Las ballarinas, ab ombrellas, vanos y altres objectes més o menys japonesos, dansan al compás d'una música lleugera, fent resaltar molt el quadro.

Tota la sala, ab l'escenari comprés, té un aspecte simpátich. Es un refugi frévol com tota la vida parisenca. El preu d'entrada, el *promenoir*, son tres franchs. Els sillons y palcos com se comprén son carissims. Peró's veu un luxe tal esmersat en tot (trajos, decorat, *mise en scéne)*, que ja'l voldriam pera nosaltres en las representacions dels teatres de Barcelona.

La vetlla que vaig assistirhi'l teatre estava ple. La concurrencia era variadissima, y vaig observarhi una colecció de tipos interessants, que donarian peu a varis articles si's volgués dissecar llur personalitat.

La familia forastera qu'ha vingut atreta pels *affiches* y, no fent cabal del públich, segueix ab interés el desenrotllo del variat programa.

Els norteamericans ab la clenxa netament dibuixada sobre'l cap, de cabells negres y lluhents; el rostre afeytat; trajo negre de teatre y *soirée*, ab camisa blanca en quina ampla pitrera lluhen botons de brillants. Y las

sevas mullers eclipsant a las parisencas, lluhint trajos fets pels millors modistos: Paquin, La Ferriére, Raudnitz...

Vells verts que s'escorren entre mitj de las donas dihéntlashi paraulas atrevidas, mirantlas ab sos ullets petits, que's fixan sobre las corvas esllanguidas de *cocottes* ab un desvergonyiment fastigós. Joves *snobs* qu'exhibeixen trajos correctissims, llisos, sens una arruga, ab un énfasis y una *pose* ridiculs. Sos barrets petits apuntats al cap de cabells lluhents, plens de cosmétich, tenen las formas més variadas. Sos colls, que'ls arriban a las orellas, els fan caminar enravenats. Fan broma ab las *cocottes* que se'ls escoltan ab el vano posat lleugerament als llabis prims y se'ls miran ab sos ulls temptadors y burletas. Sas conversas son plenas de paraulas buydas, en que'ls equivochs, matisant las frases elegants carregadas d'agudesas, prenen a voltas giros altissonants y dissimulan sempre un desitj sensual que'ls consúm a tots, que'ls fa viure sempre ab una excitació falsa, robantlos en un moment horas y jorns d'existencia.

Passejant entre la gentada, vegi ben clar que la representació sols era una excusa d'aplegarse homes y donas. Més que un teatre, alló era un mercat de plahers, hont la carn s'oferia als ulls de tothóm mal amagantse sota trajos extremats, de colors llampants, que marcan en relleu las formas provocadoras, darrers rebrots d'una rassa que's mor. Tothóm camina indecis com cercant algú per'apoyarse, per'anar tots dos del bras cap al niu d'amor. Las miradas d'ellas, sos moviments, tots sos posats y actituts no tenen altre objecte qu'excitar las passions dels homes, encéndrels en desitjos, ferlos seguir hipnotisats, sense més voluntat que la de possehirlas y rabejarse bestialment.

Els homes afemellats giravoltan a collas, mirantlas a n'ellas o enrahonanthi... de lo de sempre. Y ab sos ulls las despullan pera recordas en la nuesa de la nit en que las possehiren. Els desitjos s'encenen altra volta y'ls ulls d'ella insinúan lo que son cos demana estremintse de luxuria. Y si ell es vensut, una vegada més confonen sos cossos al surtir de la vetllada.

Las *cocottes* regiran per tot, cercant un home pera ellas entre'ls vells, entre'ls joves, sigui'l que vulgui'l mascle mentres no se'n tornin solas. Volen estimar y tenen enveja de las favorescudas que, menjantse *son petit* que s'emportan, fugen rialleras, estremintse al pensar en lo que fruhirán.

Tota la sala es com un invernacle de flors malaltissas que, no podent veure'l sol perque las mata, reblincan sas tijas esllanguidas y badan sos pétals de colors pálits, desitjosas d'un raig del mateix sol, que las fará fruhir matantlas poch á poch.

. . . .

Mentres tant l'espectacle del escenari continúa. Un *monsieur* presenta un cavall ensinistrat que trevalla en una pista aérea; remena las potas al compás de la música, s'aixeca dret y saluda al públich ab el cap a una senyal del domador, que somriu sempre ab ayre de superioritat. Acabat el número, dos criats negres ab llureya vermella, calsa curta, mitjas blancas y sabatas de xarol, ab els ulls que fosforejan y ensenyant unas dents blancas al entreobir els llabis, treuhen el cartró hont hi há marcat el número anterior, y posan el del que va a comensar.

La novetat es una *mademoiselle* que canta y balla diferentas dansas, aixecant ab sos brassos nusos una onada de puntas de tots colors, fent una exhibició de roba interior, acabant ab l'obligat *can-can*. Somrihent, ab gestos graciosos de gata, demana un aplaudiment, y alguns joves que mentres ballava la miravan fixament, sense perdre cap detall, aplaudeixen entusiasmats, com si's fessin la competencia; mentres ella mira amorosament, ab ulls qu'amanyagan, cap els indrets ahont son els coneguts.

Els negres cambian el número, y la orquesta las emprén ab una marxa de circo eqüestre. Al seu compás surten un senyor y una senyora de *frac*, ab fuhets a las mans. Avans un *groom* que resta al fons de la escena ha escampat tamburets, cércols y altres objectes de *fer perdre* l'equilibri. El domador fa una senyal, y apareixen quatre gossos danesos magnifichs, grossos, de cos elegant sostingut per unas potas ágils, de cap gros, ab la boca badada, ensenyant uns uyals blanchs y punxaguts y una llengua carnosa, llarga y humida; tots blanchs ab tacas negras. L'un darrera l'altre, formant una cadena, donan voltas pausadament, fins que, el compás de la

música apressantse, corren; y van baixant la velocitat, fins que s'aturan per'asseures dalt dels tamburets, ahont restan inmóvils. Saltan fustas a diversas alsadas; passan per dintre cércols y fan combinacions, obehint dócilment. Y jo admiro la bellesa dels gossos blanchs ab tacas negras quins collars d'acer brillan en son coll rodó, y quin picarol gros sona al bellugarse. L'un darrera l'altre, com han entrat se'n tornan, y'n surten d'altres que venen a fer lo mateix ab pocas variants. El programa's va desenrotllant a nostres ulls en un seguit d'escenas animadas qu'entusiasman al públich foraster, mentres la majoria passeja sense ferne cas.

. . . .

Desd'una escala ampla me'ls miro cóm desfilan, sempre donant voltas. Las donas altas y primas duhen grossos capells plens de flors que m'amagan l'óval del rostre. Aguantant la qúa de las faldillas, caminant poch a poch, dugas o tres plegadas, miran als homes ab sos ulls insondables que llampeguejan de desitj. Els joves forasters las miran embadalits, trobantlas bellas y extranyas, no atrevintse a dirlashi res si fa poch qu'ells arribaren a París. Y ellas els incitan a que s'acostin ab somriures, senyalantlos ab els ulls a las amigas y enrahonant baixet entre riallas ofegadas inútilment ab el vano devant de la boca.

Acabo de pujar la escala pera visitar el primer pis, y als dos costats trobo taulas ab copas y ampollas de *Champagne*, tamburets alts pera seure, y al darrera *dames* escotadas mostrant la carn blanca, qu'ab llum artificial pren una lluhentor apagada. Van pentinadas extremadament; acompanyan a beure al darrer parroquiá, qu'assaboreix a glops el *Champagne* de sa copa de cristall, ampla y rodona, excitantse al sentir la frescor dels terrossos de glas que nedan dintre la copa. Enrahonan tots dos com bons amichs. Al parroquiá, mirantse a n'ella escotada, ensenyant sols una mica de son cos per demostrar cóm es lo que s'amaga, li sembla véurela núa bevent ab ell; els glops de *Champagne* gelat li semblan besos dolsos, frescos, qu'ella li fa acostantshi, fregantli son rostre, fentli pessigollas ab sos cabells rossos.

Peró tot aixó no passa d'ilusió, y té de deixar son lloch a un altre parroquiá quan demanan una copa de *Champagne;* y se'n va, veyent cóm el nou vingut se la mira fixament a n'ella entre glopada y glopada del *Champagne* de la copa de cristall ampla y rodona, ahont els terrossos de glas nedan.

La estona aquella, o mellor, la copa, li ha costat tres franchs. Es una mica car, peró es la tarifa. Y si dona una pessa de cinch franchs no li tornarán pas el cambi. La *dame* s'ho quedará com una finesa, fentli un somriure ab aquells llabis que beurán una copa ab l'altre parroquiá.

. . . .

El *clonw Little-Tich*, ab sas sabatas de fusta, llargas y planas, ha caminat de mil maneras, cayent entre las riallas del públich, aixecantse rigit com si fos d'una pessa. Ha llensat un barret petitó, qu'ha fugit rodolant mentres se sentía una trompa d'automóvil. Ballava ab un maniquí, escarnint la *pose* dels salons, y ha acabat per revolcarse ab *ella* per terra, en posicions indiscriptibles que feyan ressonar rialladas y xiscles per la sala. Una *cocotte* grossa que repenjada al bras d'un jove tinch al meu costat, diu tot rihent, ennuagantse: *O comme c'est chic*. Y's recargola en sa passió de riure, fentlo seguir a n'ell, que somriu pera compláurela.

Després en *Little*, fugint del gos que l'empaytava, s'ha agafat a una corda que penjava de dalt del escenari, y ha desaparegut com volant, ab el gos agafat ab las dents al seu frach ridicul. Y novament surt a escena per'acallar els aplaudiments del públich, que comensa a interessarse per l'espectacle. Ne fa de novas per'acontentarlos, y las riallas y *bravos* segueixen, fins que l'home no pot més.

Un darrera l'altre han anat passant tots els números del programa, y'ls negres han surtit a retirar el cartró del número anterior y posar el del darrer, el *clou*, el *succés du jour:* «*La flèche humaine*», *mademoiselle Hélène Dutrien*, qui ab bicicleta té de fer un salt de quinze metres, segons diuhen els *affiches* que per tot Paris se veuhen. El *Looping the loop* era massa vell pera Paris, que viu sempre d'actualitats y's cansa de tot. Sols mancava trobar un exercici més perillós a la vista, y'l *Looping* era mort. Y si'l que's presta a fer d'héroe es una *mademoiselle*, encara mellor;

sols falta ensopegar un titul sugestiu qu'atregui a tothóm prometent un espectacle esgarrifós, y está tot fet.

Comensavan els preparatius. Baixavan d'aprop del sostre, ahont estava lligada, una pista de fusta inclinada, fent una baixada molt rápida; arreglaren al escenari, lloch final del experiment, un pilot de matalassos y alfombras; posaren una malla per si queya; guarniren rengles de bombetas eléctricas pera illuminar el trajecte; pujaren homes a la pista, arrapantse en cordas, y baixaren deixantse relliscar, picant ab el peu pera probar si era prou segur.

Els que seyan en sillons a platea tinguered d'aixecarse y posarse als costats. Tothóm callava com si tingués d'apareixe una gran cosa sobtadament.

Un *monsieur* desde dalt del pilot format al escenari, com si's trobés dalt d'una montanya, enrahoná al públich, pregá que's guardés silenci y consideracions a la *mademoiselle;* feu la propaganda del experiment, enumerant las probabilitats que hi havia de trencarse la crisma; y acabá tenint l'honor de presentar a la distingida concurrencia a *mademoiselle Hèlène Dutrien* que saludava ab lleugeras inclinacions de cap. Quan s'hagué tret l'abrich de seda que portava, pujá per la pista fent a peu el camí que devia tornar a recorre volant en bicicleta.

A dalt, sobre una petita plataforma ahont era la bicicleta, hi muntá, fent probas per si estava ben dreta. Agafant la forquilla de la roda devantera, tornantse a assegurar y preguntant als de baix si tot estava prompte, en mitj d'un silenci absolut, mentres tothóm esperava tremolant veure una desgracia, tot d'un plegat, com una bala, baixá vertiginosament, feu un salt y caygué per terra al escenari. La bicicleta aná a parar lluny d'ella, que rodolá brutalment arrossegada per la velocitat que duya. Dos o tres senyors l'aixecaren posantli sobre las espatllas l'abrich de seda, mentres ella solemnament pujava dalt del pilot de matalassos pera saludar al públich que, delirant, aplaudia, cridava, saludava ab els mocadors, y feya una ovació grandiosa entusiasmat, fora de si, mitj boig.

. . . .

Y jo me'n vaig anar, somrihent devant de tanta inconsciencia. Surtia apretat entre mitj de joves, *cocottes* y *rastaquouères*. M'empenyian ofegantme en aquella onada de carn que s'agitava; sentia riallas, paraulas ardents; molts se'n anavan a estimarse; moltas cercavan a algú pera no tornarsen solas, y'ls homes escorcollavan per si'n veyan alguna que fos desitjable.

Flayrava perfums suaus y penetrants; ohia conversas d'amor y de desitj, riallas burletas, y tota aquella onada de carn m'apretava, arrossegantme cap a la porta. A fora, fugint de miradas de *cocottes*, d'homes sensuals, de tot, ab el recort d'aquellas impressions, somrihent de lo qu'havia vist, escenas, tipos, espectacles... me'n anava cap a dormir.

Y en els grans *boulevards*, plens de la gentada que surtia dels teatres y qu'omplia cerveserías y *trottoirs*, vaig acabar de convencem da que tota aquella rassa se'n anava a rodar, corcada y podrida. Pressentia que unas novas corrents baixadas del Nort arrambavan aquellas corrents de decadencia; y en son lloch el sol ple de vida escalfava la terra feconda, que rebrotava ufanosa, llensant fora de son si lo que tant temps hi restá amagat.

Octavi Pell y Cuffí

TEMPESTA

Núvols espessos van tapant la lluna
deixant la terra espantadissa y fosca;
llampechs qu'esclatan ab claror diurna,
seguits de trons, fan tremolar la terra.

L'aygua descalsa las molsudas rocas
de rius, rieras, caminals y timbas,
y'l vent, que xiscla com la serp calenta,
desfulla'ls arbres y llurs socas gronxa.

El riu devora y per las hortas corre
semblant la mar que de son lloch s'allunyi
y ab grans gambadas per las llars s'endinza
fins a las cambras dels humils pagesos

Dalt d'una ermita la campana sona
que má ignocenta fa brandar, sens sebre
que més perilla sa existencia qu'altres
que dintre'l poble la campana escoltan.

Y mentres l'aygua va inondant planuras
y'l vent despulla las darreras brancas,
ocult el poble, fins llavors incrédul,
sota la imatje d'un Sant Cristo resa.

Joan Mercader y Vives

EN TIÓ

V

En aquells dias que seguiren, malgrat sos dolors, na Maria tingué de pensar en la casa. La cosa, li havian dit, anava llarga, trigaria temps en Tió a fer jornals y a dúrloshi; y ella no tingué més remey qu'oferirse a fer feynas per las casas, tals com esterrejar setmanalment, o escombrar a diari y netejar els vidres y persianas. Poca cosa'n tregué dels seus serveys; a las casas dels richs els feyan las minyonas, y a las dels pobres ells mateixos, o tan de tart en tart els hi encomanavan, que la cosa's prometia magra.

Un dia, travessant un carrer ab la galleda y la escombra a las mans, va trobar al jove pálit que se li atansá y li digué:

—Demanéu ajuda, Maria.—

Y ella va caure en lo que no havia pensat, avesada com estava a sa vida pobra peró casulana, aislada de tothóm, protegida per aquella mena de providencia de mans de gegant y ulls de criatura, nomenada Tió. Va caure en qu'efectivament hi havia gent al seu voltant a la que podia extendre las mans, a la que podia suplicar, que podria ajudarla, que'l podria ajudar a n'ell...

Y la mateixa nit va anar a trobar al secretari d'una societat de resistencia que'ls obrers tenian feta, y va exposar el seu desitj d'ésser apoyada, confosament, ab incoherencia, ab paraulas y frases que no s'acabavan, sense preposicions ni articles... Y va ésser rebutjada. Els obrers no hi podian fer res; se tractava d'un cas individual que res tenia que veure ab el trevall. Ja hi havian pensat, avans qu'ella ho demanés, en un acte colectiu que fes pressió, senzillament pressió; no's podia fer més... peró s'havia desistit tenint en compte que precisament en Tió no hi estava gayre bé ab la societat, semblava que'n fugia d'ella, no's feya ab els companys als qui semblava despreciar, y recordavan que certa vegada fins s'havia arribat a posar del cantó dels esquirols. Altrament, no's podia comprometre tot un poble per un home.

Y na Maria se'n aná a trucar a casa dels richs. Las portas dels més franchs no s'arribaren a obrir; altres li feren pas pera manifestarli en sent a dintre'l bé que li volian a n'ella, y ferli avinent el sentiment de no poder fer res, malgrat llurs desitjos, per l'home qu'havia pregonat la seva mort pels carrers de la vila.

Y na Maria se'n torná a sa casa.

Passaren dugas setmanas, y se'n dugueren a n'en Tió carretera amunt. La poca gent del poble que's feya ab na Maria s'aná allunyant d'ella. Sols el baster vehi, que trevallava al carrer, ara mullant el cuyro, ara rebotentlo sobre una taula, ara cusintlo ab sas agullas llargas, bo y amparant el sol que li dava cada dia'l Deu-vos-guart allá a las nou y no'l deixava fins qu'era post, sols ell al passar na Maria li dirigia un somris d'amistat, y un saludo que a voltas prenia peu y esdevenia conversa.

De tant en tant na Maria, tot lo sovint que li permetian els seus curts cabals, o a voltas ab els diners jequits pel baster, prenia la tartana del ordinari y se'n anava a véurel a n'ell. Llavoras si algú la demanava pera encomanarli feyna, no faltava vehina que digués ab to profond, pera comensar una conversa que prenia un cayent misteriós a cau d'orella:

—Es a veure al seu home, que'l té a presiri!—

(Seguirá).

NOVAS

En la reunió general ordinaria del Cos d'Adjunts darrerament celebrada, fou acordat facultar amplament al Consistori en la mateixa elegit pera 1904, pera que prosseguís las gestions encaminadas a obtenir del Ajuntament d'aquesta ciutat, protector dels Jochs Florals, local adequat pera instalarhi l'arxiu de dita institució y custodiarhi'ls autógrafs de celebritats literarias que's guardan actualment en condicions poch a propósit per'assegurar sa conservació. També fou acordat encomanar al Consistori la confecció d'un tapis decoratiu, seguint la serie ja comensada, pera honrar la memoria dels mes-

tres en gay saber difunts, indicantse pera aquest honor al eximi poeta mossén Jacinto Verdaguer.

El Consistori, en la primera reunió que ha celebrat, deliberá sobre aquests acorts, havent resolt donar inmediat cumpliment a lo relatiu a la instalació convenient del arxiu dels Jochs Florals. S'indica un local ab baixos de Casa la Ciutat, o bé un departament del Museu del Parch, adornat ab alguns objectes pertanyents a dita institució literaria. Cas d'obtenirse lo que's proposa'l Consistori, se demanaria als autors dramátichs, poetas y prosistas de la terra, que cedissin els originals de sas obras publicadas pera custodiarlos ab els demés que's posseheixen, y d'aquesta manera reunir una colecció d'autógrafs que, ab el temps, tindria un interés indubtable, salvantse també aixis molts manuscrits que corren perill de perdres per falta de lloch ahont arxivarse ab las degudas condicions.

—

Al «Aplech Catalanista» se celebrá'l passat dissapte la vetllada inaugural del present curs, essent aquest acte'l primer qu'ha presidit el doctor Marti y Juliá, nou president de la *Unió Catalanista*, circunstancia que feu qu'assistís a la festa una concurrencia extraordinaria.

El secretari senyor Poch, en sa memoria, dedicá un sentit récort als catalanistas morts durant l'anyada darrera. Parlaren després el president del «Aplech» senyor Serrat; l'obrer senyor Bonhome, el senyor Roig y Pruna, el senyor Roca, y finalment el senyor Marti y Juliá, qui afirmá que sense la regeneració individual no pot assolirse la vera renaixensa d'un poble, pera la qual calen la propaganda interior y la educació continuada. Insistí en fer veure la necessitat de que sostingui sempre la *Unió* son esperit nacionalista, sense perjudici de las altras manifestacions individuals y accidentals. Recomaná la germanor entre tots els organismes adictes a la *Unió*, pera contribuhir aixís, cadascú ab son propi carácter, a que la tasca patriótica sia sólida.

Tots els oradors foren aplaudidissims en sos notables parlaments, que sentim no poder extractar per falta d'espay.

Al acte hi assistiren nombrosissimas representacions d'entitats catalanistas, abundant també las adhesions de las que no pogueren enviarhi representant.

—

En *Lacandro* se'ns ha revelat autor publicant á *La Publicidad* una autonovela grollera y ridicula, perque'ls recursos son puerils y es burda la trama; peró en certs moments (ho reconeixém) l'estil del narrador arriba a assolir alturas épicas portat *en alas* d'aquest vocabulari: *sabandija*, *renacuajo*, *pocilga*, etc.

Tot aixó pera probar qu'ell es *una persona decente*, *un hombre de honor*. Sinó que (ara vegin) li passa'l cas excepcional d'haver de fingir que no té honor precisament perque'n té... y d'haver de fingir unas cartas que no semblin fingidas... y de...

Peró ¿qui l'empeny a n'aquest home que tant rodola?

No s'hi amohinin, y bástilshi saber que com a *persona decente* en *Lacandro* s'ha vist apurat.

Li ha semblat que's trobava al *principio del fin*.

No trigarém gayre a sentir que'ls que li deyan *viva!* li diuhen *vóltal!*

Y es clar que aquests no serán pas *La Campana*, *La Esquella* o *El Liberal*, perque tindrán tanta feyna com ell a amaynar velas.

—

Els unitaris celebraren diumenge la colocació de la primera pedra de *La Casa del Pueblo* (aixis en castellá), assistinthi també en Vallés y Ribot.

Res diriam d'aqueix acte, nobilissim com el que més, democrátich com el que més, si els seus directors fossin també com el que més homes de bona fe. Peró essent molts d'ells qui son, seguintlos tanta aixám de *plebs* que fins d'aixó'n diu demócratas, ¿no es veritat que fa l'efecte d'una gran fira de bestiar, d'un gran remat d'ovellas a las que quatre llops disfressats de pastor duhen a vendre?

No parlém precisament per en Vallés. Aquest a pastor no hi arriba, y per lo que's veu, las ovellas del gran remat ja no'l respectan ni com a rabadá. Vegis, si no, lo que'n deya *La Veu de Catalunya* al ressenyar la festa, en els següents paragrafs titulats *L'ánima en pena:*

> L'ex-quefe dels federals, senyor Vallés y Ribot, l'home que algún temps havía obtingut popularitat, ¡quán llarga y trista no degué trobar la tarda d'ahir! Sol y vern, vagava per la montanya del Coll, pujant y baixant per aquells corriolets animats per centenars de curiosos y per estols de massas obreras que corrían esbojarradas a darrera dels seus ídols de fanch, sense que a n'ell, al qui hauría pogut ser, si hagués tingut enteniment el representant de las doctrinas democráticas d'en Pi, ningú li digués rés, ni hi detingués tan sols la seva mirada...... Era ben bé un'ánima en pena, en Vallés y Ribot, que no sabía que fer, ni cóm organisarse un grupet ab el que pogués passejarse pera semblar qu'ell també representava alguna cosa. ¡Pobre Vallés!
>
> Apuradas totas las tentativas de revestir a la seva persona d'aureola de popularitat y dominat del més gran aburriment, va entrar al restaurant de la Casa del Coll y passant els mateixos apuros en la part del café y taberna, va arreconarse en un extrém del menjador, ahont va trobar algunas personas que sense més idea que anar per allí a matar la estona, li fessin la caritat de donarli conversa ¡Pobre Vallés!

Y aixó que'l pobre Vallés en la mateixa festa havia fet mérits encensant a n'en Lerroux en altissonant discurs, dihent que la fundació de la Casa del Poble es com la fun-

dació de la Iglesia Católica per Sant Pere, y qu'en Lerroux es *en Pere* de la República.

A la cuenta ell, en Vallés ni *a Pere* arriba. Es l'escolá d'en Pere; es *en Peret.*

Y'ls que se'n adonan, veyentlo tan sol, lo més que fan es dir: «Peleulo al pobre Peret!» R. I. P.

—

Per fi, després d'una pila de sigles de patir aquesta desgraciada Espanya governs dolents, impossibles, ilógichs, el govern actual acaba de realisar un acte de lógica tan gran, com ho seria, per exemple, el de reconeixe l'autonomía de Catalunya.

Ens referim a la elecció d'en Romero pera president del Congrés. ¿Qui, si no ell, era'l més indicat? ¿Qui hi há que sia més coneixedor, que tingui més domini del *parlamentarisme* espanyol?

Nosaltres aplaudim de cor, ja ho hem dit; casi tan de cor com si's tractés de l'autonomia de nostra terra, donchs si aixó fos diriam lo mateix qu'ara dihém, aixó es: «El Congrés pera'ls Romeros; Catalunya pera'ls catalans!» Lo qual vol dir «cadascú a casa seva.»

—

A la societat «Catalunya Federal» contínúan celebrantse tots els dijous conferencias de carácter autonomista a cárrech de distingidas personalitats del Federalisme y del Catalanisme.

Las conferencias donadas els dijous de las tres darreras setmanas han anat a cárrech respectivament dels senyors Narcis Fuster, Eduart Vidal y Felip Soler, que desenrotllaren importants temas essent aplaudits com se mereixian en justicia.

—

Molt concorregut se vegé'l concert que la societat choral «Catalunya Nova» va donar la nit del diumenge en obsequi als seus socis protectors. El programa fou una selecció de las bonas cansons populars que «Catalunya Nova» té en son repertori, las quals foren executadas totas ab carinyo y acert baix la direcció del mestre Carbonell, haventsen de repetir varias per'acallar els aplausos dels concurrents. Entre las pessas repetidas recordém *El Testament d'Ameli*, *Plor y Enterro*, d'en Morera, cantadas ab gust y sentiment per la senyoreta Coll; *La farigola*, d'en Borrás de Palau, cantada també per la senyoreta Coll; y *Els Segadors.*

La vetllada fou agradabilissima, sortintne molt satisfeta la concurrencia.

—

Sembla que, tant mateix, demá passat dissapte comensará a publicarse en aquesta ciutat un setmanari titulat *La Tralla*, que ve disposat a petar fort y a cantarlas claras. Ens sembla que'ns agradará.

—

Publicacions rebudas:

Metodo Colarossi per l'insegnamento della lingua italiana agli stranieri. Forma un volúm de prop de 200 planas, en el que's troban moltas facilitats per'apendre a parlar, llegir y escriure l'italiá individuus de qualsevol país, sense necessitat de coneixe sa llengua. En ell la lectura s'ensenya per imitació en capitul especial, ahont s'hi troban aplegadas las dificultats ortológicas. Pera la conversació també's troban en secció especial, aplicadas prácticament, las reglas de gramática. Conté ademés el volúm exemples de cartas familiars y comercials, un resúm históric de la literatura italiana y varis datos sobre la industria, comers y monuments d'Italla.

Hem rebut exemplars d'una segona edició del follet anonim que sobre'l drama *La festa del blat* fou repartit fa algunas setmanas per la secció de crítica teatral del «Centre Fraternal de Cultura». L'autor o autors d'aquest follet han modificat un xich la crítica que feyan de dita obra, afeginthi un preámbul pera remarcar las bonas intencions en que s'inspiraren y s'inspiran. De totas maneras, ni la crítica actual ens convens (com no convencé l'anterior al nostre critich teatral), ni trobém encertat el procediment que'l «Centre Fraternal de Cultura» emplea pera *fer art.* Cert qu'en el pecat hi trobá la penitencia, donchs quedá més enaltit l'autor a qui's pretenia rebaixar, com no podia succehir d'altra manera essent tan migrat el procediment. Creyém sincerament que'ls que de bona fe estiman l'art y trevallan pera sa evolució, per poch que valguin, no's mostran may sectaris o apassionats: qu'aixó demostraren ésser els dits senyors, segons nostre imparcial modo de veure.

Terras cuytas d'en Lambert Escaler. Cartell anunciador de dit article, dibuixat per A. Utrillo.

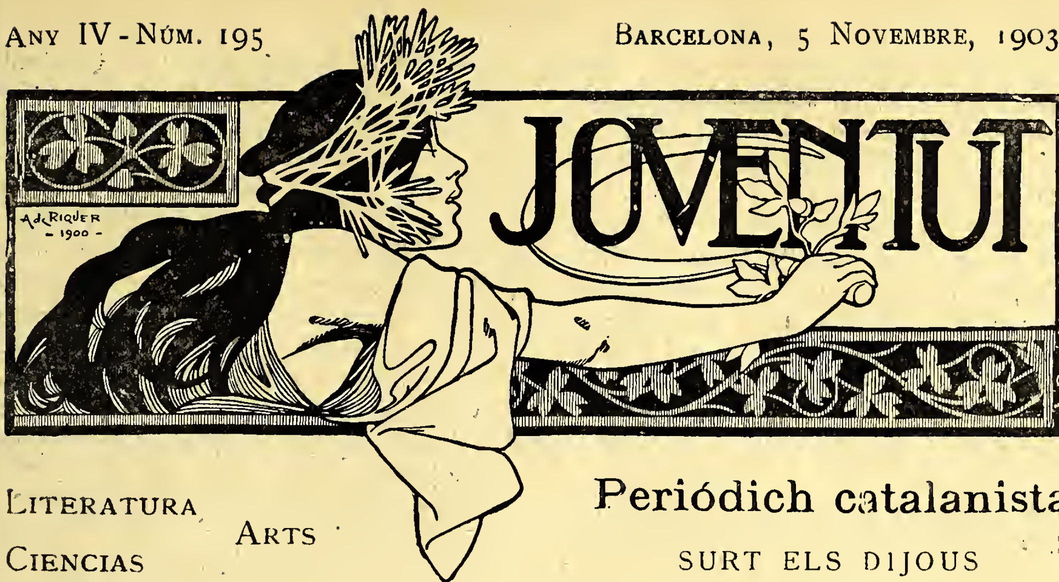
Capella Catalana. Ens ha sigut enviat un exemplar del estatuts d'aquesta novella entitat musical catalana.

El carro del vi, saynet en un acte, original del reputat escriptor en Ramón Ramón y Vidales, estrenat ab molt éxit, com saben nostres lectors, al Teatre Catalá (Romea) la nit d'inauguració de la present temporada.

Els fabricants del paper de fumar «Clac» ens han enviat una serie de targetas postals que acaban de posar en circulació y en las que hi há varias vistas del port de Barcelona durant la visita de la esquadra inglesa.

Fidel Giró, impressor.— Carrer de Valencia, 233

ANY IV - NÚM. 195 BARCELONA, 5 NOVEMBRE, 1903

LITERATURA
ARTS
CIENCIAS

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . . . 20 CÉNTIMS.
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . 40 »
» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

FOLLETI:

REIVIDINCACIÓ DE MIQUEL SERVET

II

Servet era un d'aquests genis del Renaixement que no cabian ni en un país ni en una especialitat. La seva patria era'l món, el món conegut y civilisat alashoras; el seu camp d'especulació era tota la Naturalesa. Aixís, traduheix la Geografia de Ptolomeu, y l'anota y la comenta, fent el primer ensaig de geografia comparada. Publica també un tractat d'astronomia, y dona cursos de filosofia a la escola dels lombards de Paris. Traduheix la Biblia y l'anota y la comenta, y publica un notable llibre de *Trinitatis erroribus*, pera demostrar que Deu es etern e infinit, y lo que la iglesia 'n denomina tres personas son sols tres aspectes. El Deu fill, el Christ, pera ell es tan sols la emanació de Deu que fa reneixe, que fa rebrotar la Terra. Es la primavera, es l'esclat de Natura ab las flors y la nova vida, son las generacions novas, sempre mellors, lo que fructifica, lo que arrela, lo que palpita, sigui aucell, papallona, peix o planta, hermosura jovenil humana, vida nova, en una paraula. El Sant Esperit es la inspiració del poeta, la generalisació del filosop, el descubriment del sabi. Y'l Deu etern, l'Etern Pare, ho ha fet tot, y no sabém si's manifesta ab altres aspectes en altres mons que no podém coneixe. La Creació es eterna, coexistent ab Deu, es sa manifestació íntima, puig Deu es etern; y en Servet el veu y'l sent per tot com a vida, y com a vida superior y hermosa.

Peró no'ns abstreguém en sas teorias filosóficas-teológicas, y aném a la reivindicació d'ell, com a descubridor de la circulació de la sanch.

En Servet va estudiar la medicina a Paris. Els seus mestres foren Silvius y Farnel. Prompte's va dar a coneixe per un tractat titulat *De Siruporum Universa ratio*, en el qual ab molt humor atacava tots els prejudi-

cis de la medicina del seu temps. *L'utile dulci*, d'Horaci, ho aplicava a la curació y condempnava als metjes que ab sangrías y potingas feyan sufrir al malalt com si fos un culpable. Peró'l seu gran invent fou el de la circulació de la sanch. Aquest han cregut molts que no era d'ell. Altres sols li han concedit lo qu'en Medicina se'n diu la petita circulació. Peró després de ben estudiat l'assumpte, avuy dia no hi há pas cap dubte de qu'en Servet fou el primer d'adonarse de que la sanch circulava per venas y per arterias, y de cóm circulava. Harvey, a qui s'ha atribuhit l'honor del descubriment de la circulació general de la sanch, va neixe a Folkestone l'any 1578. Y en Servet va morir cremat a Ginebra l'any 1553, es a dir, vint y cinch anys avans que'l metje inglés vingués al món. Axó sol ja proba la prioritat del invent. Vegis també cóm en l'obra citada en l'article anterior, en Servet, baix el pseudonim de Doctor Montanya de Montserrat, ja descrivía la circulació de la sanch. Amén de la *Restitutio Christianismi*, y d'altres escrits seus.

En Servet va dir, el primer, contrariant lo sentat per Aristóteles y Galeno, que la paret del cor no era pas foradada. Flourens admet que Vesalius es el primer en descubrir la no perforació de la paret interventricular; peró Tollin ha demostrat (1) perfectament qu'en la primera edició de Vesalius, el passatje ahont se tracta de la imperforació de la paret interventricular no existeix.

Solament se troba aquest passatje en la adició de 1555, dos anys després de la publicació de l'obra magistral d'en Servet, *Restitutio Christianismi*. Tan sols alashoras en Vesalius s'atreveix a afirmar la no perforació. Aixís es que l'erro de Galeno relatiu a la comunicació dels dos ventriculs es desfet, no per en Vesalius, sinó per en Servet.

Y si Vesalius no parla ni un mot d'en Servet, es perque, en aquells temps d'intolerancia religiosa, el sostenir las doctrinas d'un gran heresiarca era ja un perill verdaderament mortal.

Alguns anys després de la mort d'en Servet un metje italiá, Realdo Colombo, de Cremona, descriu ab gran exactitut la circulació pulmonar. Peró no hi há més que cotejar els originals pera veure que las expressions de Realdo Colombo son las mateixas que las de Servet. «Es evident — diu el professor Charles Richet de Paris—que Colombo va copiar a Servet; lo que res té d'extrany, ja que'ls deixebles y'ls amichs del infortunat teólech se refugiaren a Italia, especialment a Padua y a Venecia.

. . . .

Veusaqui'l segón erro de Galeno, o mellor dit d'Aristóteles acceptat per Galeno; tal es el passatje del ayre a la vena pulmonar, definitivament desvanescut per las investigacions del gran Servet.» (1)

Creyém que ab lo qu'hem dit basta y sobra pera que ningú dubti de que Servet fou el que primer va descubrir la circulació de la sanch, la gran y la petita.

Als metjes, als homes de ciencia de nostra terra, a las corporacions cientificas y a tots els bons catalans correspón, donchs, reivindicarlo eregint en nostra ciutat un monument que perpetuhí la memoria del que considerém un compatrici ilustre. Enaltintlo a n'ell, enaltim la ciencia universal y fem gran honor a Catalunya.

(1) Vegis la important obra de Mr. Henry Tollin *Portrait et caractère de Michel Servet*. Traducció francesa de madame Picherol Dardier.—París

(1) *Rev. des Deux Mondes. La decouverte de la circulation du sang*. Juny, 1879.

MIQUEL SERVET Y BERNADÍ MONTANYA DE MONTSERRAT

No pot ésser més simpática la figura de Miquel Servet, un dels primers espanyols qu'aprofitaren la dissecció dels cadavres pera l'estudi de l'anatomia, metje sapientissim quina fama ha sigut sempre olegada per la seva afició a la «perillosa y reprobada ciencia alquímica.» Passa la vida recorrent els

principals centres de civilasació del sigle XVI, coneix de prop las filosofias y religions que's disputavan alashoras el predomini intelectual, y ab aquest contacte arriba a adquirir una independencia de pensament que, exposada en llibres, li val una condempna de la Inquisició católica. Pera fugirne,'s retira a Suissa, ahont cau en mans de Calvin, que'l fa cremar ab tots els seus llibres «fins que quedi reduhit a cendras,» y, com si las cosas tinguessin més clarividencia que l'*homo sapiens*, la llenya de la foguera no vol cremar, d'humida de rosada; l'anguilejar de las flamas atiadas pels executors d'altas obras, dura dugas horas entorn del miserable cos del Doctor, fins a carbonisarlo, rodejat de las runas del seu llibre, del que sols ne viuhen avuy dia dos exemplars, l'un d'ells marcat encara per las llenguas de foch.

Pera probar qu'en Servet es catalá, com ho fan sospitar sos dos noms y'l pseudonim de *Villanovanus* qu'algún cop usa, mestre Pompeyus Gener, aplegant datos, troba dos bibliófils, Rens y Forster, que colocan entre'ls pseudónims de Servet el de *Montanya de Montserrat*, y se li ocorre assimilarlo al autor d'un llibre que sab existent a la Biblioteca-Museu Balaguer, de Vilanova y Geltrú.

Aquest rarissim volúm diu en la portada a dugas tintas, impresas ab reservas:

Libro de la Anothomia del hombre nuevamente compuesto por el Doctor Bernardino Montaña de Montserrat, Médico de su Magestad... Juntamente con una declaración de un sueño que soñó el Ilustrísimo señor don Luys Hurtado de Mendoça, Marqués de Mondejar... Con Privilegio Imperial... En el colofó: *Fué impresso en la insigne villa de Valladolid en Casa de Sebastián Martínez a la perrochia de Sant Andrés. Acabose a dos dias de Nobiembre de 1551.*

L'estudi del doctor Ráfols, metje vilanovi que va voler demostrar (1) apoyantse en aquest llibre la prioritat de Montanya de Montserrat sobre Servet y Harvey en el descubriment de la circulació de la sanch, es molt important y probatiu, peró's ressent de la falta de datos biográfichs precisos. En Torres Amat diu que'l doctor Montanya fou metje de Carles V, y que desprès de 45 anys d'experiencia va compondre l'obra de la *Anothomia del hombre* y un coloqui del Marqués de Mondejar; donant per fetxa de publicació d'abdugas cosas l'any 1550. En Lluis Comenge, que ressegueix superficialment tota la historia de la Medicina (1), sols el cita per dos cops entre'ls deixebles del metje granadi Alfons Rodríguez de Güevara, dihent ademés qu'en 1550 havia cumplert en Montanya'ls 70 anys. ¿Han vist aquets dos senyors quelcóm més que la portada de la obra.

Consta la *Anothomia del hombre* de 136 folis, essent tractada la circulació de la sanch en els 47 y 48. Els 7 últims contenen 13 grabats en boix representat l'esquelet, el sistenirviós, els muscles y las venas, essent molt notable, per semblar fet devant del natural, el dibuix del foli 133, que vol representar *la figura y sitio del coraçon y de los livianos* (pulmons) *en el pecho según y cómo se hallan en el hombre después de muerto, porque el sitio y figura de los dichos miembros quando el hombre está vivo se muestra en la figura siguiente.* (Aquesta completament imaginada.)

Ara bé: en ditas fullas, 47 y 48, hi há en rudiment tota la teoria de la circulació; son estudiadas las venas y las arterias, las funcions dels ventriculs, auriculas (*orejas*), orificis y válvulas, prenent peró la vena y arteria esplénicas com a complement del cercle ab el fetje, desconeixent la funció dels pulmons y, com es natural, ignorant la intervenció del oxigen en las transformacions de la sanch. Es a dir, dels dos cercles en forma de 8 a que ha sigut reduhida esquemáticament la circulació, en Montanya coneix el gran; al petit, al pas pels pulmons, encara no hi ha arribat. Dos anys més tart, en Servet publica la *Christianismi Restitutio*, enciclopedia de genialitats cientificas y teológicas en que's dona la deguda importancia a las funcions dels pulmons en la circulació sanguinia y s'acaba de completar el famós 8 ab el cor a la intersecció, que tanta importancia havia de tenir en la historia de la Medicina, mancantli tan sols a en Servet la teoria de la capilaritat y'l perfecte conei-

(1) *Boletín de la Biblioteca-Museo-Balaguer.* — Año II, núms 7 y 8.

(1) Luis Comenge. *Clínica Egregia.* — Barcelona, 1895, págs. 577 y 578.

xement de las últimas ramificacions venosas pera explicarse'l pas de la sanch arterial gastada a las venas y son retorn al cor.

El petit pas que representa, per una inteligencia que trevalla continuament, l'anar de lo dit per en Montanya (1551) a lo dit per en Servet (1553), es un dato més pera explicar la unitat de personas entre'ls dos metjes, d'aquesta manera:

En Miquel Servet es a Fransa l'any 1542, y está molt de temps baix la protecció del bisbe de Vienne (capital del Dufinat); se prepara allá pera pendre'l Doctorat en la Universitat de Padua, ahont fa un viatje ab aquest objecte; arriba a perdre l'amistat del prelat francés, y alashoras se'n torna a Espanya, ahont molt probablement, a excitació d'amichs, consent en donar a la estampa una obra d'anatomía que contingués els rudiments de la seva teoria, quan encara no la dominava del tot, barrejanthi atrevidíssims conceptes sobre l'ánima, el lliure arbitri y la generació; y pera reservarse la plenitut de la gloria pera quan tingués la doctrina complerta, va firmar ab un pseudonim, el mateix qu'havía usat d'estudiant (?). Podian també obligarlo a anar més depressa a imprimirla, la esperansa d'obtenir el privilegi imperial, venint després a afegirse a n'aquesta ventatja'l titul de metje del Rey, pera quina obtenció havian de servir de molt las amistats de Joan Quintana Catalá, confessor de Carles V, y de Lluís Hurtado de Mendoza, Marqués de Mondéjar. Ajuda a ferho creure la circunstancia d'ésser las universitats visitadas per en Miquel Servet las mateixas qu'alaba en Montanya: ... *vaya a aprender este exercicio* (l'anatomía) *a las universidades donde se acostumbra de hazer ordinariamente*, *como en Francia a Mompiller*, *en Italia a Bolonia*, *en España a Valladolid*... (foli 3 del *Prohemio*) essent molt de notar que no parli de la importantissima de París, d'hont havia sigut expulsat en Servet, sense poder pendre'l grau de Doctor a causa de las sevas ideas religiosas. Dos anys més tart, altre cop a Vienne, refiantse de la major tolerancia, escriu y estampa secretament la *Restauració del Cristianisme*, peró no la limita a Espanya com el *Libro de la Anothomia*, sinó que li vol donar tots els carácters de la universalitat imprimintla en llatí, qu'era'l llenguatje cientifich de tota Europa.

Contra aquesta hipótesis, que no deixa d'ésser molt bonica, hi há algunas frases del mateix Montanya, qu'afirma no haver compost l'obra sinó després de 45 anys de práctica constant, lo que coloca son naixement entre'ls anys 1480 a 1485. En el foli 820, diu també: *Ansi mismo el año de 1513 viniendo yo de camino para España, vi en Tolosa un cavallero con un apostema duro en la ingle.* Y com qu'en Servet va neixe en 1511, hauria tingut dos anys en aquella época. També hi há lo que diuhen els historiadors de la Medicina espanyola Morejón y Chinchilla (1), de que's feya portar en llitera a las classes d'en Güevara, a Valladolid, ja que no hi podia anar per sos peus per mor de la extremada edat a que havia arribat.

Se poden atribuhir las dugas primeras indicacions, referents a la edat, a las ganas de reforsar el pseudonim. En quant a l'asseveració dels senyors Morejón y Chinchilla, no's pot rebatre no coneixent com no coneixém el text original.

Ab tot, no es de creure que sigui prou forta per'anular una teoria qu'explica perfectament las grans clapas de la historia dels dos metjes. En Montanya no es conegut y citat sinó en l'época en que Servet amaga'l nom y trevalla, madurantse pera la gloria; no se sab cap dato precis sobre'l lloch y época de son neixement; s'ignoran els últims anys de la seva vida, y també la mort. En cambi, ab un carácter agitat y apassionat com el d'en Servet, costa d'explicar una estada quieta d'onze anys a Vienne (de 1542 a 1553), sols interrompuda per la presa del títul de Doctor a Padua.

Sigui com sigui, tot bon catalá s'ha d'adherir al pensament d'aixecar una estatua, un recordatori a nostre compatrici, a Miquel Servet-Montanya de Montserrat, que va deixar enrera la seva época com a sabi y com a filosop, y va patir martiri per la idea que defensava.

VÍCTOR OLIVA

---

(1) Dechambre. *Dictionnaire encyclopédique des Sciences médicales.* Serie 2.ª, vol. 9, pág. 273.

EN TIÓ

VI

En Tió en tant anava consumint sa existencia d'un calabós a un altre. Avesat a estar sol y aymant la soletat, no podía sufrir, no obstant, aquella que no tenia per march l'ayre lliure. Pensava continuament, remugava las ideas donántlashi mil voltas pel seu cervell; mes no tenian pas aquella frescor de las que se li ocorrian a bordo de las barcas o a la batent de sol de fora de las obras ahont els núvols de pols de cimá y cals semblavan ferli una gloria. Eran ideas tristas las que se li ocorria que passavan de llarch deixant un regust d'amargor, y que ell tornava a cridar per'assaborirlas completament; ideas grisas, d'un gris pregón, més bé d'un negre trencat, com els cúmulus que formant castells s'aixecan del horitzó empesos pel llevant en las vetllas de tempesta. Y com formant castells, unas ideas pujavan sobre las altras, talment com jugant a cavall fort, y s'aixecavan, s'agombolavan, projectant grossas ombras sobre'l seu cap, fins que'n flaquejava una, ne trontollava un'altra, y tot se'n venia abaix deixant en el seu cervell com un endormiscament, com una boyra disfuminadora a través de la que hauria sempre més de mirar al món. Eran ideas finas, molt finas, erissadas de punxas, que ab moviments de serp li recorrian las circunvolucions del cervell féntlashi sagnar.

Quan na Maria l'anava a veure, ell s'hi acostava forsa, y la flayrava bellugant las narinas talment com un gos, per'aspirar la farúm de casa seva, la dels carrers de la vila, la de la tramontana de la que al fons de la presó sols hi arribavan els xiulets, mes no sa flayra montanyenca y sa caricia freda. A n'ell li semblava qu'ella ho duya a sobre tot alló, y que li portava pera fernhi present, y ell ho prenia de grat ab els ulls, ab la olor, ohint sa veu, sentintli contar succehits del poble, sentintli explicar els seus projectes pera l'avenir, els seus consols, las sevas esperansas. Era un balsam el que li portava na Maria ab sas visitas; balsam que's tornava fel aixis qu'ella se'n anava. Llavors las ideas tornavan a bellugarse en el seu cap, cada vegada més extranyas y més vagas. Ella li havia contat tot ab aquella ignocencia de poca cosa qu'era, y aquella adhesió de bestioleta fidel y sufrida que li tenia; y ell, quina finalitat en la vida d'ensá de son casament semblava no ésser altra que la protecció a n'aquella dona tota cor, s'oblidava dels seus dolors propis y sentia en el fons de la seva ánima'l plany pels dolors d'ella, d'aquella dona que, com deya ell, havia perdut la *seva* filla.

Lo que comensava en ell per plany, se convertia en indignació, y acabava per un aplanament terrible al pes de lo fatal, sota'l que hi germinava la protesta, feble encara. Repassava sa vida y's recordava, com si fes anys y més anys d'aixó, d'una manera vagarosa, a n'ell mateix vivint sempre aislat com de por de molestar, y aburrint l'ésser molestat també; recordava sa vida lliscant placévola sens una queixa als llabis per tots els mals que sentia caure sobre ell y sa classe; se recordava ab sa lleugera cárrega d'un ideal de vida tranquila menant un hort amich del sol y de la pluja, que no perdés aquests dons com ho fa'l mar... Y de sobte havia calgut qu'algú tregués son cavall a esbravar pera que no's feris tip de la bona vida, y qu'hagués sa filleta relliscat sota'l carruatje, pera endúrseli, després d'haverse passejat per casa seva, la mort, la justicia y la religió, y haverhi tirat com a grapats de llot sobre la finestra, el despreci y la miseria...

Y sentia rabia, una rabia que creixia al veures impotent pera lluytar, clos com estava; la rabia de tot aquell que's veu lligat devant del enemich; rabia y odi contra tots aquells qu'en el moment de perill havian negat a sa muller un apoyo que may se'ls hi havia demanat ni s'havia pensat en demanárloshi; odi que s'extenia a tothóm, lo mateix als seus companys que als richs del poble, que ab l'esguart insolent l'amidarian quan tornés y passés per llur vora; un odi y un despreci en el que hi cabian desde'ls ulls ploraners d'aquella noya qu'havia deixat la nina a sa filleta, fins a la panxa feixuga dels fabricants y constructors que'l *deixavan* tre-

vallar... Y en el paroxisme del seu dolor, se colpejava'l cap, respirant fort, demanantse ab tossudería, una y cent voltas, cóm era possible, cóm se comprenía que s'apilessin sobre ell que may s'havía ficat ab ningú, tot aquell cúmul de circunstancias. Y aixecava els ulls enlayre y renegava entre dents, posant la cara bifia y las cellas contretas, repetint el renech com un cant ab compás de dos per quatre, com un repiqueteig de martell que rebla un clau. Y alló semblava consolarlo, y's calmava.

Un dia—feya tres setmanas que na María no l'havia anat a veure—va tenir una visió que'l va sugestionar, que's va anar inflant fins a ocupar tot son cervell apoderantse d'ell y prenent tots els carácters d'obsessió. S'havia passat el matí esperant a na María; aquell día'l cor li havía dit que la veuría, y va passar el dematí, y la tarda va passar, y ella no comparegué. Ideas negras creuharen sota'l seu front; un enterniment aniquilador sentí per sa muller, y pensá que si ella al menys tingués sa filla, sas desgracias li foran més passadoras. Llavoras va atinar én que sols a la mort de la filla 's devía tot lo que succehía, y renasqué en ell l'odi per tot el poble, tot, absolutament tot. Y vegé'l poble ab sas casetas blancas ombrejadas pels pins y'ls taronjers, enmirallantse en las ayguas tranquilas de la lluminosa badia enquadrada entre rocas enmantelladas de molsa; y 'l vegé, de sobte, aixecarse entre un núvol de fum blanch, y'l vegé tornar a caure esmicolat, aixecant un altre núvol de pols com els qu'aixecan las parets de las casas quan s'enrunan; y vegé'ls esquitxos gegants llensats per las ayguas al rebre en son sí al poble en pes, y vegé gran apilament de runas; y després, un cop aplacada la pols y'l cel seré altra volta, se vegé ell mateix sobre la montanya de terragada, somrihent, ab las mans a las butxacas, ab la tranquilitat del home que veu complerta sa obra.

Tinguda la visió, com si se li hagués petrificat en son cervell, ja no li va desapareixe. Y ab facilitat assombrosa va trobar tots els medis de realisar sa visió, de convertirla en un fet. Aixis que *surtís*, s'aplassaría en las obras de la pedrera; sabria ahónt guarda l'encarregat la dinamita; una nit se'n apoderaría—ja trobaría'l medi—y lo demés seria bufar y fer ampollas.

Llavoras la seva ánima s'aclarí y descansá, y'l seu odi renasqué. L'esperit de justicia ab son mantell fret l'havía acariciat. A mida que s'acostava l'época de sa delliuransa, més dominat se sentía pel desitj de veure realisada sa visió, més creixía en ell l'odi, y havia acabat per oblidar a sa filla morta y a sa dona en la miseria, abstret tot ell en l'ambient justicier en que se sentia gran y solemne, com missatjer d'un poder omnipotent qu'es enviat a realisar quelcóm de gran....

(Acabará)

LLUNY DE CIUTAT (1)

I

El baf embrutidor de la ciutat clapada
d'enveja y de verí,
me fa anyorá'l rasser més xich de la clotada
d'un misteriós silenci, de pau de monastí.

M'ofega'l baf impur y necessito ayre,
m'aixorda'l clam viciós que sura en las ciutats.
Desitjo que'm perfumi la delitosa flayre
dels rehinosos pins y'ls ufanosos blats.

Voldría per companys verdums y caderneras,
falzías, reyatons, cuheretas y pinsans,
trovayres del ple jorn que mas tristesas veras
vinguessin a endolsir ab sos armónichs cants.

Voldría per amichs els batedors garlayres
y'ls sapadots bouhers que furgan bosch endíns;
y entre'ls aucells cantayres
y la farúm dels blats y'ls rehinosos pins,
m'oblidaría, cert, de la tristesa fonda
qu'escampa la ciutat ab son inmens trasbals,
y'l balsam de Natura que de plaher m'inonda
clouría tots mos mals.

II

Jo sento anyorament de goigs qu'avuy no trobo
creuhant estretas vías de ciutat;

(1) Flor natural en els Jochs Florals de la «Lliga Autonomista» de Calaf.

jo vull fugir dels cants d'orgía que reprobo,
que brunzen entorn meu com llamp de tempestat.

Visch respirant l'ambient de xurmas viciosas
qu'escampan son verí,
visch envoltat de fanch que taca las blavosas
y blancas ilusions de mon destí...

Y m'empresona tot en la ciutat malehida!
Vull deslligarm'y extendre cor-aixamplat mol vol
y anarmen de la Mort per retrobar la Vida
arrán arrán del cel y frech a frech del sol.

El cingle més altíu me brinda sa cimalla
ben esplendent de llum, rublerta de verdor,
y'm crida'l llogaret ab un ressó de gralla,
y'm cerca la corranda senzilla del pastor.

M'atráu el riu fressós quan l'aygua descapdella
petonejant las albas d'aprop seu,
y en son murmurejar hi veig la maravella
del gran poder de Deu.

Adorador me sento de tot quant la Natura
fa neixe en el misteri de son curs;
per'xó la Vida anhelo y ansío la ventura
no al brill de la ciutat, als cingles més obscurs.

Oh, dolsa pau boscana, en mitj de la qu'escolto
las trovas del festívol rossinyol,
y anant montanya avall joyós m'envolto
entre petons del sol!..

Asceta penitent, fruhint la pau ditxosa,
viuría de bon grat
en la quietut vital de la montanya ombrosa,
més que ab la febre d'or de la ciutat.

Donaume'l grat perfúm de las flors toscas,
bosquerolas, tan vivas de color,
deixaume anar per las vernedas foscas
quan fon el sol sos frisos grana y or,
y estimaré'l capvespre com s'estima
la verge que'ns atráu ab sos murmulls
al darnos ab sa veu la hermosa rima
y'l foch d'amor ab sos claríssims ulls.

Jo esperaré'l nou día qu'entre flayres
sorgirá de la vesta de la nit,
del sanitós garbí xuclaré'ls ayres
y a ple pulmó'ls aspirará mon pit.

Y de genolls en terra quan surti'l sol vivissim,
me trobará adorant a son Creador,
odiant més que may el dol tristissim
de la ciutat anémica que's mor.

III

Feume fruhir la festa camperola
enllumenada per un cel ben blau,
que fins en llurs sospirs sembla que hi vola
l'ángel blanch de la pau.

Deixaume entrâ 'a la llar de pagesía,
que hi trobaré mon cel
y no hi veuré l'espectre ferreny de traydoría
ni'l got a punt de l'amarganta fel.

Portaume al fontinyol de la ufanosa arbreda
hont ballan las donzellas y minyons,
y allá'm plaurá molt més una mirada freda
qu'en la ciutat moixaynas y petons.

Deixaume entre bouhers y porqueyrolas,
per consellers donaume mossicots,
que jo'n faré de tots poms de violas...
y allá a ciutat pomello'ls escardots!

Donaume la rialla frescal de la Natura
y os donaré de joyas els esclats;
brindaume l'aygua pura
de las fonts dels penyals més ignorats,
y os donaré'l vi d'or qu'ardent fulgura
en els festins de prínceps y magnats.

Donaume un raig de sol, quina xardosa
besada torna al feble la salut,
y la catifa os donaré, valiosa,
qu'abriga al rey ab plechs de son vellut.

Donaume'l cant de l'aucellada dolsa
quan a ple jorn entre'l fullatje espolsa
el seu plomall d'or fi,
y os donaré'ls cants frévols de cantayres
qu'en un saló exerceixen de trovayres
sense rima, sens art, sens res diví.

Deixaume viure al Mas entre montanyas
ab sas costums pagesas y cor franch,
donaume un recó trist en las cabanyas
y os donaré palaus de marbre blanch,
per fora ab or, diamants, pedras extranyas,
per dintre ab cors de fanch.

IV

Un raig de sol m'ullprén y la viola'm dona
son delicat perfúm...
Oh, sí, de flors del bosch vull fermen la corona
pera cofar mon cap hont bati'l sol sa llum!

Vull esmunyirme ardit de la ciutat somorta
quin baf embrutidor m'ofega l'ideal;
en ella hi viu la flor grogosa y mitj colltorta,
y ja mon pobre cor també s'hi sent malalt.

Vull respirar efluvis de brisas sanitosas
y a pler assoleyantme trescar ab llibertat,
vull assolir dels monts las picas alterosas,
copsarhi'l núvol gris y ohir la tempestat.

Vull rebre de Natura llurs besos de bonansa
y retornalshi ab trovas de l'arpa del meu cor.

. . . .

Jo cantaré la Vida, y ab himnes d'esperansa
fins remouré l'Amor...

Si endormiscat l'oviro pels colls de las montanyas
faré vibrar las cordas de l'arpa ab ressó clâ,
y entrantli l'armonía per totas las entranyas,
l'Amor despertará.

—

Ja't deixo, ciutat negra, ciutat enterbolida
pel baf del vici innoble d'enverinat perfúm.
Mon ánima s'enlayra, mon cor cerca la Vida,
y aprop del sol espléndit ja's banya en mars de llum.

J. Ayné Rabell.

LA DAMNATION DE FAUST (1)

Havent Eckermann un día fet avinent al gran Goethe la seva convicció de que'l *Faust* donaría naixensa a música que'n fos digna, el mestre respongué: «Es impossible. Els accents durs, tristos, terribles, que deuria cloure en son si, son oposats del tot al nostre temps.»

Y no obstant Goethe s'errá, a causa dels carácters d'universalitat y d'inactualitat de la seva obra. La seva obra colossal que sembla abrassar el món, calificada per Madame Stael de *enciclopedia poética inconmensurable* y per Blaze de Bury de *evangeli del panteísme*, es un resúm de tot lo qu'existeix; la humanitat y la naturalesa, aquella ab sas passions, ideas, desitjos y sentiments, y aquesta ab sas formas variadas al infinit, viuhen en sas páginas y las animan; el buf mateix de la vida sembla somóurelas eternament. Aixís es que tant per sa profonditat com per sos aspectes exteriors, el *Faust* té íntima relació ab tots els temperaments. El pensador hi veu una hermosíssima y grandiosa concepció de la vida; pera l'artista'l *Faust* es quelcóm d'inme ns: «no es drama, ni tragedia, ni novela; té molt de tots els géneros literaris, sense que's pugui classificar entre'ls coneguts (2)». Y cada temperament artístich pot també donarli'l carácter que vulgui. Pera'ls uns (deixant de banda l'armónica concepció filosófica) l'obra es el *duo* de Faust y de Margarida, pera'ls altres el *duo* de Faust y d'Helena, y no falta qui hi veu (y potser aquest hi veu més clar) la exaltació del *etern femení (das Ewig-Weibliche)* o sigui de *lo que no pot compendres*, de *lo que no pot explicarse*, de *lo que no té fí*... del *Sentiment*, deslliurat de fórmulas, de vanitat, d'hipocresía, d'orgull, de superbia... En el *Faust* (exaltació del sentiment, com acabém de dir) hi há la substancia mare de totas las arts, potser com en cap altra obra. Y la música, que viu del sentiment y pera'l sentiment, raja espontania de tots els moments de l'obra com rajan las frescas fonts de las montanyas. Las deus puríssimas no s'hi estroncan may: ¿qué té, donchs, d'extrany el fet de que'ls músichs s'hi hagin abocat, assedegats d'inspiració, desitjosos d'extrauren, com diu Berlioz, *la substancia musical continguda*, y que alguns l'hagin trobada?

La Damnation de Faust, de Berlioz, es una proba (las *Scenen aus Goethe's Faust* de Schumann ne son la primera) de que l'esperit de *nostre temps*, com deya Goethe en el seu, no s'oposa a una interpretació musical del gran poema germánich.

—

El *Faust* de Goethe es un'obra qu'ha donat lloch a nombrosas interpretacions musicals. Si Beethoven, Mendelsshon, Meyerbeer, Rossini y Boïeldieu tan sols ne concebiren projectes, son molts els músichs que al escalf de son valer han escrit obras senceras o escenas deslligadas. Darrera'ls més sortosos traductors del *Faust*, Schumann, Berlioz, Wagner, Liszt y Schubert, s'hi acobla un estol atapahit de músichs de segón y ters ordre: Joseph Strauss, Seyfried, Bishop, Spohr, Eberwein, Béaucourt, baró de Pellaert, Louise Bertin, Lindpaintner, Schulz, príncep Radziwill, Rietz, Kreutzer, Gordigni, Grégoir, Cohen, Hiller, Gounod (aquest, músich admirable, peró pobre traductor musical de Goethe), Boito, de Roda y Lassen.

L'Hector Berlioz (1803-1869) mereix figurar entre'ls més grans comentaristas musicals de Goethe: bressat per la inmensa onada romántica de son temps que'l portava a sentir y admirar las obras de Shakespeare y Beethoven, Glück y Byron, Weber y Hugo, el poema inmortal de Goethe, per son sublim romanticisme, devía ésser sa deria més arrelada.

L'Hector Berlioz era un temperament entusiasta. Fogós, apassionat, aymava lo fantástich, lo extravagant, lo nou: era un veritable destructor de motllos usats, odiava lo minso, lo vulgar, lo carrincló. Avuy ne dirían un *reventador*, peró era un reventador genial, no un xerrayre impotent. Darrera sas épicas *boutades* podía, ab orgull, mostrar la *Sinfonía fantástica*, *Harold a Italia*, *Els troyans*, *La infantesa de Jesús* y sobre tot *La Damnació de Faust*, sa obra mestra y una de las obras mestras del art musical.

Malgrat sa adoració per Goethe, Berlioz no respectá'l desenllás de l'acció dramática del *Faust*. Son temperament, sense voler esmenar l'obra del colós germánich y tot sentintne las linias generals, rebutjava'l pensament capdal. Lo que pera Goethe, esperit superior y seré, devia finar ab una inmensa abrassada d'amor y de perdó, pera Berlioz, esperit atormentat, devia finar ab el cástich de Faust y'l triomf de Margarida; la damnació de la culpa y la exaltació de la ignocencia.

Berlioz, en un *avant-propos* de sa obra, pera justificar sos atreviments, escrigué: «El titul sol d'aquesta obra indica que no té per base la idea principal de Goethe, perque en l'ilustre poema, Faust *se salva*. L'autor de *La Damnation de Faust* ha pres de Goethe un cert nombre d'escenas que podían entrar en el plan per ell concebut. escenas qual encís sobre'l seu esperit era irresistible. Mes encara que respectat hagués el pensament de

(1) Obra anunciada pera inaugurar la temporada d'ópera en el teatre del Liceu.

(2) E. Caro. *Philosophie de Goethe.*

Goethe, no hauria evitat el retret d'haver *mutilat un monument.*» Y afegeix, com disculpa decissiva, que «de tots els poemas dramátichs, el *Faust*, sense cap dubte, es el més difícil de posar en música integralment, d'un cap al altre.»

Aquestas rahons de Berlioz podrán váldreli respecte a la condensació que feu del *Faust* y a la variació d'algunas escenas de importancia relativa, peró no l'absoldrán d'haver mixtificat el pensament de Goethe, d'haver destruhit la imponderable unció del *Chorus mysticus.* Pera Berlioz, els darrers versos del poema

Das Ewig-Weibliche
Ziecht uns hinan,

no tenen relació ab Faust, quan, segons se traslluheix del pensament de Goethe, fan referencia a la humanitat sencera.

Deixant això de banda, *La Damnation de Faust* es una superba concepció musical, d'una bellesa y d'un color extraordinaris, de carácter menys intim y profond, es cert, que las *Scenen aus Goethe's Faust* de Schumann, peró més brillant y magnífica que aquestas.

Berlioz que recorda, a voltas, la puresa de la música de Glück y la encisadora y romántica poesia de la de Weber, peró qual temperament el conduhia a cercar els efectes més extranys, las sonoritats més ardidas y'ls colors més enlluhernadors y bells de la infinida riquesa orquestal, ens dona en sa *Damnation de Faust* una delitosa barreja de suavitat y de brutal energía, de pur classicisme y de romanticisme esbojarrat, de senzillesa y de complicació... Lo bell y lo grotesch, lo pur y lo atrevit, la célich y lo diablesch, apareixen armónicament combinats en *La Damnation de Faust*, espléndit reflexe (no pot negarse, en quant a las formas externas) del poema original.

Pera donar forma a sa obra, Berlioz se feu primerament poeta: aprofitá alguns fragments de la traducció francesa del *Faust*, feta per en Gerard de Nerval, peró la quasi totalitat del llibre's deu a ell mateix, inspirantse en el text germánich. Heusaquí'ls primers versos qu'escrigué *(Invocation à la Nature)* y que demostran lo que pot la voluntat:

Nature immense, impénétrable et fière!
Toi seule donnes trève a mon ennui sans fin!
Sur ton sein tout puissant je sens moins ma misère,
Je retrouve ma force et je crois vivre enfin.
Oui, soufflez, ouragans; criez, forêts profondes;
Croulez, rochers; torrents, précipitez vos ondes!
A vos bruits souverains ma voix aime à s'unir.
Forêts, rochers, torrents je vous adore! Mondes
Qui scintillez, vers vous s'élance le désir
d'un cœur trop vaste et d'une âme altérée
D'un bonheur qui la fuit...

—

La Damnation de Faust no es un drama lirich o un'ópera, sinó una *llegenda-dramática* en quatre parts. No es, donchs, un'obra teatral, es un'obra de concert. Constituheix una serie d'escenas dramátich-musicals inspiradas (o quasi inspiradas) en el poema de Goethe.

La primera part comensa ab una *Pastoral.* L'autor ens conduheix a las planas d'Hungaria (per'aprofitar sa famosa *Marxa hungaresa).* Faust, en mitj dels camps, se delecta ab la eixida del sol. La *Pastoral (andante placido)* comensa com un suavissim murmull: de la orquesta'n brollan tendres remors: l'oreig de bon matí sembla joguinejar a travers dels arbres y del herbám, las boyras s'esqueixan, la natura's deixonda El misteriós murmull de la orquesta creix a la fi d'aquesta superba pàgina lírica, esdevenint colossat *fortissimo*; després mimva; de son murmull apacible'n naix un *cant de pagesos*, poétich y joyós. La frase lírica ab que comensá la *Pastoral* s'ou com un plany, entre las estrofas dels pagesos.

Remors de marxa de soldats s'ouhen al lluny: l'autor ens transporta (ab la imaginació) a un'altra part de la plana. L'esbart de guerrers hungaresos avansa. Berlioz ens fa ohir la gloriosa marxa de Racokzi, cant nacional d'Hungaria, desenrotllada ab aytal vigor, forsa y riquesa orquestal, que l'efecte es indescriptible. La primera part de *La Damnation de Faust* acaba en las darreras y espléndidas notas de la marxa.

La segona part té lloch (al comensar) en el laboratori de Faust. Faust, vell y trist, desenganyat de la sabiesa y vensut per l'antich *tœdium vitœ* dels romans, vol morir. Els cants de la festa de Pasqua, qu'escolta al lluny, li inspiran nous desitjos de viure. La música del comensament, plena d'accents ombrivols y misteriosos, se resol en el magnifich cant de la festa de Pasqua, seguint un recitat de Faust y l'aparició de Mefistófeles, acompanyat d'un trevall orquestal de carácter estrafet. Un enérgich *allegro*'ns transporta a la taberna d'Auerbach, a Leipzig. Ressona un *chor de bevedors.* Brander entona la *cansó de la rata*, qual cansó dona lloch a Berlioz d'escriure una *fuga* magnífica. Mefistófeles respón ab la grotesca *cansó de la pussa.* Tota aquesta escena, una de las més originals del poema de Goethe, la tracta Berlioz ab insuperable desinvoltura. El carácter mogut y burlesch de la escena's troba fidelment reproduhit per la música.

Ens traslladém als bosquets y prats vorans del riu Elbe. L'*ayre* de Mefistófeles, *Voici des roses*, es una misteriosa melodia que adormeix a Faust dolsament. Aixams de gnoms y de silfes giravoltan entorn de Faust, qui somnia. La música d'aquesta escena assoleix el carácter d'un veritable encantament: lleugera com batechs d'alas impalpables, acaba ab el célebre y hermosissim *ballet dels silfes*, joyell de la llegenda,

troballa plena d'encis y de gracia. Faust, somniant, ha vist a la senzilla y delitosa *Margarete*, y demana a Mefistófeles que li porti a sa presencia. Abdós se'n van a cercarla. La segona part de la llegenda acaba ab chors de soldats y d'estudiants.

Al comensar la tersa part, s'ouhen al lluny las notas dels clarins y tabals que sonan la retreta. Faust entra a la cambra de Margarida. *Merci, doux crépuscule*, exclama. La música es bellíssima; té la noblesa y la profonda poesia d'un'*aria* d'*Armida* o d'*Alceste*. La inspiració de Berlioz assoleix aquí'ls accents de la més alta serenitat clàssica.

Faust, poch a poch, extátich, examina tots els recons de la cambra de la verge: delicats dibuixos orquestals, executats *pianissimo*, revelan las sevas inexplicables emocions. Margarida arriba, acompanyada d'una música delitosa, expressiva y moguda, entonant la *balada del rey de Thule*, dolsa y apassionada cansó gótica.

Després Mefistófeles invoca als follets pera que vinguin a ballar vora la cambra de Margarida: aixis se desenrotlla'l magnifich *minuet dels follets*, página extravagant que pot compararse als més originals fragments de la *Sinfonía fantástica*. Ab la *serenata de Mefistófeles* (escrita sobre la darrera part del *minuet dels follets*) y'ls espléndits *trio* y *chor*, termena la tersa part de la llegenda.

La *romansa* de Margarida, ab que comensa la quarta part, es un delicadissim fragment melódich, potser el més inspirat de l'obra. Margarida's plany del abandó de Faust y de sa miseria, y cau dolorosament a terra, sense conhort ni esperansa, mentres a fora vibran las notas de la retreta, els cants dels soldats y del estudiantss.

En la escena següent (boscos y avenchs), Faust invoca a la natura: las tempestas de son cor demanan també l'esvalot y lluyta dels elements. La música (*andante maestoso*) es d'una grandesa extraordinaria: en els baixos de la orquesta semblan bullir totas las enutjadas veus de la naturalesa, que responen majestuosament al clam dolorós de Faust.

Mefistófeles arriba, y fa saber a Faust l'apenediment y angoixa de Margarida, son crim (la mort de son fill) y sa mort propera. Faust y Mefistófeles, allavors, muntant dos corcers negres, emprenen una furiosa devallada cap als avenchs infernals. La orquesta descriu maravellosament la horrible cavalcada. En l'altra escena, *Pandœmonium*, las veus del infern triomfant ofegan al malhaurat Faust. No pot descriures, ab paraulas, la grandiositat musical d'aquesta escena.

Y l'autor acaba la llegenda transportantnos al cel, a fernos veure, entre delitosos y tranquils arpegis, la gloriosa ascensió de Margarida. La seva *apoteosis* es el digne coronament de *La Damnation de Faust*.

Tal es, de gros a gros, l'acció de la llegenda dramática. Berlioz, ab ella, assolí la inmortalitat, posantse vora dels més grans músichs qu'han existit. Sos mérits artistichs son tan reals, que l'Adolphe Jullien (1), un dels mellors y més concients crítichs de Berlioz, ha dedicat a sa obra'ls següents mots justissims, gens sospitosos per venir de qui considerá a Schumann com el primer traductor musical del *Faust*: «Es l'obra, sense cap dubte, digna de figurar, en el pervindre, al costat del drama original, y, com els dibuixos de Delacroix, hauria arrencat del mateix Goethe, si l'hagués coneguda, paraulas d'admiració.»

DESTERRO

L'ampla y llarga balconada del sumptuós edifici s'illumina tota ab l'incendi d'aquella posta d'or.

Abaix, al jardí, els aucells s'ajocan, xerrotejant bojament, per las atapahidas acacias.

La malalta es jova, esblaymada y prima. Son rostre sembla més marcit per la tristesa que pels sufriments fisichs. D'aquell cos blincladis apar que la vida s'hagi refugiat als ulls clarissims que, enfonzats en las concas blávencas, sembla que la guardin tota en sos estotxos d'ágata.

Un mal misteriós pera tots, menys per ella, se la endú cap al fossar. Prou ho coneix, y fins espera ab fruhició l'hora del nores, en que's fonen totas las penas, en que finan tots els torments y totas las anyoransas.

Y ajeguda al balansi, que gronxa suaument, guayta al entorn ab ulls anyoradissos.

El cel, d'un blau de turquesa pálit, s'esblayma cap a ponent, confonentse en un or suau que va enrojintse darrera las montanyas llunyeras, quinas carenas se dibuixan fortament en negre de tinta demunt d'aquell fons de coure brillant.

La vall inmensa, ab sos casals d'una blan-

---

(1) Autor de las obras *Héctor Berlioz* y *Goethe et la musique*.

cor quieta entre las tacas dels garrofers qu'enfosqueixen la verdor de las vinyas novellas, s'estén entorn del Sanatori; y més lluny el mar clar, blavós, sens fi, aplanat y monoton, sens una vela, sens un vol de gavinas, sens una taca que dongui senyals de sers vius demunt d'aquella inmensitat.

Cau la tarda ab una quietut serena y tranquila, com qui s'adorm poch a poch.

Ni un núvol pinta aqueix cel sempre igualment blau, sota'l que la dugueren, pobra dona, a que recobrés la salut.

Son esguart se pert en l'infinit d'aquella volta hermosa, peró ella 's sent més malalta encara qu'*allá* d'hont la tragueren. Aquest cel no es el seu, aquest ambient la ofega, aquestas montanyas alterosas res diuhen a son cor, res a sa memoria; y no volent véurela més, aqueixa blavor intensa sota la que s'agitan els sers desconeguts, indiferents o malévols que la voltan, gira'ls ulls cap al mar.

Si... el mar es més son amich. Li recorda tantas cosas!... Veu en la dolsor de sos recorts—altre cop—una platja deserta, sota una pedrera que banya son peu en las onadas; el túnel enfosqueix sa gola en el rocám grisench; unas barcas restan abandonadas al repós, demunt la sorra tova...

Aquell capvespre'l mar de la seva patria tenia la quietut d'un mirall; y tots dos, assentats en el sorrám, contemplavan, muts, cóm la inmensitat del aygua s'anava tornant del gris moradench dels lilás de Persia, y's confonia ab el cel en un horitzó sense fi... com son amor.

Y li semblá veure encara brillar enllá'ls llums d'aquella humil estació de la costa, y sentir del company la veu aymada—avuy per sempre perduda,—plena d'inflexions tendríssimas, que li deya tornantla a la realitat: «Maria... es hora d'entornansen. .»

Era a primerias, quan comensava a trobarse malament. Pobra Maria!... Ja ni podia plorar. La font de consol de las llágrimas se li havia estroncat per sempre més el dia que se la endugueren dels llochs hont havia nascut, viscut, estimat, fruhit y sufert, perdent per un may més tot lo qu'havia sigut sa vida.

«Allá guarirá» havian dit alguns parents sens ánima y uns quants amichs egoistas.

Y ella massa ho sabia que son mal no tenia remey. *Son mal era'l mal de viure.*

Els havia pregat qu'*allá* la deixessin, si no viure en la seva patria, al menys morirhi voltada de tot lo qu'era seu, sota aquell cel qu'estimava, entre aquellas parets benvolgudas plenas de recorts, en aquella terra hont dórmian una son eterna aquells que l'havian aymada... hont sentia prop seu encara veus conegudas que li parlavan al cor y l'aconsolavan quan la veyan plorar, rostres amichs que de tota la vida s'havian barrejat a sa existencia...

Y no pogué convéncels, als butxins! ¿Els hi semblava que la seva agonia durava massa? Potser sí! Y l'havian duta allí, en aquell *Sanatori intelectual* hont els malalts d'esperit devegadas curavan, mes hont las malaltías morals acabavan més depressa de consumir el cos ab la tortura dels recorts y la fredor dels análisis.

El sol d'aquesta terra la feria, aquest ayre l'abrusava... *Allí* li deyan que's moria, *aquí* comprenia que la matavan; y dintre sa pobra pensa torturada, a voltas hi tornava a neixe la esperansa de tornar a sentir son cos, avuy migrat y feble, estremirse sota un esplet de vida. Per instint, creya que la salut podia tornar a escalfar sa sanch, a cubrir sos ossos de las enciseras curvas d'avans si's sentís transportada als llochs aymats de la patria seva. Sentia fam d'ajeures en un prat d'herbey fresch y florit, a l'ombra de verns y d'aubas. Volia veure aprop, ben aprop, aquellas montanyas coronadas de pins y alzinas, y sentir a sos peus la remor de cristallinas rieras baixant joganeras de las gayas vessants.

Anyorava follament las flayras de romanins y espígols, els boixos d'esmeragdas, els bruchs florits de campanetas xicas de color de rosa, las verdissas rublertas de moras d'etzavatxa, els caps-blaus de las margenadas... y sobre tot, anyorava l'aygua, l'aygua corrent, clara y cantadora, com may se veya en aquesta terra seca y polsosa ahont l'havian desterrada sens compassió.

Y la malalta acota tristament la testa bruna, quin cabell s'enrojeig ab la darrera claror de la posta, mentres son trist esguart cau demunt sas demacradas mans, extesas sobre la roda flonja de son vestit de dol.

Ah!... las sevas mans, tals com son ara... cóm li recordan unas altras manetas adoradas, d'una blancor d'evori, en quins dits massa prims giravoltavan els anells!... Sa pensa reviu un episodi de la seva infantesa, y's revéu, ella mateixa, nena de cinch anys, vestideta de blancas musselinas, els rinxos bruns lligats ab cintas de colors de cel, assentada als peus d'una dona molt jova y molt hermosa, sota una glorieta de vinya verge hont entra'l sol tamisat per las fullas. La cara d'aquella dona es d'un blanch de magnolia, y sos ulls blaus tenen la dolsor del vellut; son cos prim s'enfonza en un silló encoixinat, com ella, en la balconada del Sanatori, enfonza sa feblesa aquella tarda d'agost en groixudas robas d'hivern... Igual, tot igual que sa mare trenta anys enrera!...

«Mamá, quinas mans més flacas que tens!» deya en sa parla inconscient d'infantívola crudeltat, mentres jugava ab els anells de sa mare, trenantli'ls dits tota manyaga... «¿Qué tens? ¿Per qué estás tan flaca?...»

¿Qué tenia la trista mareta de rostre de magnolia y d'ulls de vellut blau?... Ho va compendre vuyt dias després, quan allunyantla del ambient de mort qu'omplia la casa, la vestiren de negre y lligaren sos rinxos d'un llas de crespó.

També la seva mare havia mort, com ella moriría, en terra extranya, anyorant el cel sota'l que nasqué, tot alló que li havia sigut vida; y reposava en un cementiri hont may ningú anava a posarli un recort demunt la llosa grisa, hont ningú dels seus la esperava, ni aniría a ferli companyia.

De sobte, la malalta alsa'l cap... Un xiulet estrindent atravessa vibrant la quietut del capvespre. D'allá baix, d'entre las vinyas y'ls garrofers, una remor de tro llunyá puja fins a la balconada del Sanatori, ofegant els antipátichs y dissonants acorts d'un piano, en quin, un dels convalescents, executa una *Sinfonía grotesca*, improvisació del seu cervell malalt.

De ponent ve la remor y va acostantse, aixecant a son pas un nuvolet blanch que seguidament neix, s'allarga, y's fon en la fosca...

El tren, el tren que se'n va vers aquella terra que may será de promissió pera ella, y vers la que s'envolan sos anhels! El tren se'n va cap allá hont tot ho ha deixat, fins el cor, fins la darrera llágrima sobre la darrera esperansa de vida... Y en un núvol qu'atravessa devant sos ulls, veu el tren que va a perdres en sa ruta, engolit per la fosca de la nit que cau sobre la vall inmensa... Li sembla ovirar uns capets de colegialas quins rinxos d'or están cuberts de crespó... creu sentir vibrar a la seva orella la veu manyaga que li torna a dir: «Maria, aném... es hora.»

Y s'alsa convulsivament, com moguda per una forsa sobrehumana que temps há no s'ha sentit; llensa la capa que cubreix son bust migrat, y fa alguns passos tremolosos, insegurs, per l'ampla balconada, extenent els brassos cap allá lluny, ahont se'n va'l tren, ahont comensa sa patria, ahont hi há *lo seu*, lo qu'ella ha estimat... No vol morir aquí, no!...

Mes els ulls d'ágata s'enterboleixen, la gola's núa sota una má invisible que l'agarrota y no deixa pas a un gemech. Una cosa alta, dura, freda, implacable, detura'l pas a la malalta.

Es la barana de ferro que s'interposa.

«Sempre igual!» sembla que diguin els ulls d'ágata clohentse per la fadiga del darrer inútil esfors, mentres el cos s'ajassa com un plom sobre la freda llosa.

. . . .

D'abaix puja l'*allegro* de la *Sinfonía grotesca*. Mes la malalta ja no'l sent. Está guarida.

L. Escardot

TEATRES

Els dos esperits

L'«Agrupació d'Art Modern» (no confóndrela ab el «Centre Fraternal de Cultura») ha organisat un'altra representació al teatre del Circo Español, continuant la serie de las que ab tant desinterés y lloable fe ve donant.

Constituhia'l programa'l drama en quatre actes d'en Joan Torrendell titulat *Els dos esperits*, y'l monólech *Filosofías del Champagne*—que per cert va fer riure molt al públich — de nostre company de redacció en Pompeyus Gener.

L'autor de *Els encarrilats*, a qui vaig aplaudir sincerament desd'aquestas mateixas planas quan estrená l'obra a Novetats, no ha

estat aquesta volta de bon tros tan afortunat. Si va tocar allí magistralment el problema o qüestió del caciquisme, no ha fet pas lo mateix ab la qüestió o problema social, qu'es lo qu'estudia y tracta de resoldre en *Els dos esperits*. Cal dirho: l'autor no ha estat a l'altura de la concepció o idea informadora de l'obra. Més aviat sembla'l drama fet d'un fanátich que d'un esperit ample y tolerant, y enlloch se veu aquella serenitat de criteri ni aquell coneixement profond de problema tan complexe que son necessaris pera surtir ayrós d'una tasca tan pretensiosa.

He dit que semblava l'obra d'un fanátich, y aixó puch demostrarho fixantme ab els tres tipos que personifican els tres puntals de la societat vella que l'autor ab noble intent voldria enderrocar. Aquests son el capellá, el militar retirat y l'*americano* rich, es a dir, la religió y'l clero, la forsa y'l diner, motors podrits d'una societat podrida. Donchs bé: aquells tres tipos tals com els presenta en Torrendell, son barrohers, ridiculs y falsos, son tipos de parodia. ¿Qu'en la realitat hi há algún tipo que s'assembla als presentats per en Torrendell? Potser si; peró l'autor tira més alt qu'estudiar cómicament una excepció; l'autor pretén pintar un esperit genérich, y en aquest sentit, els seus personatjes acaricaturats son falsos. ¿Qué diria en Torrendell si jo, pretenent fer l'apologia del revolucionari ideal, me concretés per exemple a retratar a n'en Lerroux, com faria'l més vulgar y'l més fanátich dels seus partidaris? ¿Qu'entre en Lerroux y'l verdader revolucionari hi há la mateixa diferencia qu'entre'l dia y la nit? Donchs lo mateix li dich jo dels seus burgesos.

Els demés personatjes, psicológicament, están a la mateixa altura. Tots son desdibuixats y xerran pels colzes, sugerintnos la visió aclaparadora del *meeting* etern; se contradiuhen a voltas y may obran com a sers humans, com a sers de carn y ossos. Especialment el tipo de la Conxa es un model en aquest sentit. Ademés, el llenguatje es poch cuydat, sovint barroher y casi sempre paradoxal.

Podria citar molts exemples pera probar tot aixó, peró crech que no val la pena. Ab la impressió de conjunt n'hi há prou, y aquesta, pera mi, fou la següent: un aburriment continuu durant els quatre actes.

Com sempre qu'estrenan alguna obra, els actors d'aquest teatre demostraren haver estudiat els papers respectius ab un interés y amor que deurian envejárloshi'ls dels grans teatres. Tots sens excepció hi posaren l'ánima, procurant treure partit de la part respectiva. En Barbosa mereix especial esment.

EMILI TINTORER

REVISTA DE REVISTAS

La revista parisenca *La Critique Internationale* apareix desde'l mes passat ab l'adició d'*Anthologie-Revue* en son titul, havent cambiat també, ab considerable mellora, sas condicions materials. El número d'octubre es notable, sobressurtint un trevall d'Edmond Pilon sobre *Les trois empreintes de M. Renan*, estudiant en l'obra d'aquest gran pensador las influhencias que la determinan.

La Renaissance Latine publica en son número d'octubre un hermós estudi del teatre d'en D'Annunzio per Léon Blum, y un article molt remarcable d'en Julien Luchaire sobre Alfieri.

La Vie Normale (Paris). S'han publicat per ara tres números d'aquesta novella revista parisenca, consagrada a estudis psicológichs. Son director el doctor Paul Valentin publica en el número darrer una curiosa conferencia sobre'l tema *L'amitié amoureuse et le misticisme sentimental*. En el mateix número hi figura un notable trevall sobre *Le côté psychologique de l'affaire Humbert*. Ademés se llegeixen ab gust las seccions *Chronique*, *Causerie médicale*, *Tribune libre* y *Variétés*.

Ivad Nytt. Hem tingut ocasió de fullejar els darrers números d'aquesta revista que's publica a Stokolm, haventhi trobat quelcóm que als catalans ens interessa, o sian varias traduccions dels principals autors del renaixement literari catalá, com son Guimerá, Verdaguer, Apeles Mestres, etc., degudas al doctor Göran Björkmann. D'en Guimerá, ha sigut escullida pel traductor la poesia *Vida*, una de las varias qu'expressament pera JOVENTUT porta escritas l'eminent poeta. Molt ens compláu qu'en tan llunyanas terras hi hagi qui's preocupa de lo que val y significa'l nostre renaixement literari.

Nuestro Tiempo, de Madrid, ha publicat darrerament trevalls molt remarcables, com *El trabajo en Aragón*, per Santiago Corella, y *Un plan de Hacienda*, per L. Torres Muñoz.

La Lectura, també de Madrid, ademés dels interessants trevalls literaris, filosófichs y politichs que sol publicar, dona en cada número major importancia a la secció de llibres recents, estudiantse per diferents critichs las obras més notables que van apareixent a Espanya y fora d'ella. Es sens dubte aquesta secció la més important de dita revista madrilenya, qu'en aquest punt poch té qu'envejar a sas similars europeas.

Per sa informació internacional, molt nodrida, son dignes també d'esment els darrers números de *L'Européen*, de Paris.

D'entre las revistas castellanas que's publican a Barcelona, cal esmentar els darrers números de *Hojas Selectas* y *Album Salón*, la

primera per l'acert ab que cumpleix son objecte, y la segona, en mitj de sa futilitat de costúm, pels autógrafs que publica de reys, princeps y demés aristócratas de la sanch, del díner o del... talent (?) referents a la festa de la caritat darrerament celebrada a Cádiz.

Hem llegit ab gust els últims números de *Lo Camp de Tarragona*, *Cu-Cut* (artísticament ilustrat), *Catalunya-París*, *La Costa de Llevant*, *L'Autonomista*, *Euskalduna*, *La Comarca de Lleyda*, *Lo Geronés*, *Llevant*, etc.

NOVAS

La Junta Permanent de la *Unió Catalanista*, cumplint l'acort del Consell General de representants celebrat el dia 11 del passat octubre, ha enviat a donya Agnés Armengol de Badia'l següent ofici:

Unió Catalanista.—Junta Permanent. – Lo Consell General de Representants de la *Unió Catalanista*, reunit en sessió del día 11 del mes que som, acordá per aclamació y ple d'entusiasme donarvos grans mercés per la generosa ofrena que per vostra patriótica iniciativa feren a la *Unió* las donas de Catalunya. Com ho feu a son temps la Junta Permanent, lo Consell General referma la promesa de servar sempre honrada, sempre digna y sempre ben alta la Bandera que tan solemnement va rebre de vostras mans en lo memorable jorn de Pasqua Granada d'enguany, y al ensemps fa entusiasta manifestació de sos sincers sentiments d'agrahiment envers vos, ilustre patricia, y las gentils cooperadoras de tan noble iniciativa qu'encarna y representa las justas aspiracions dels catalans de cor que per la llibertat de Catalunya trevallan. Y acordá dirigirse a vos pera que en vos rebin la expressió del agrahiment de la *Unió Catalanista* totas las compatricias que contribuhiren a portar a cap tan noble y patriótica empresa. La *Patria*, la *Fe* y l'*Amor*, simbolisadas en nostra Bandera, serán nostre guiatje en la lluyta. Per la *Patria*, y no més que per la Patria, anirán destinats nostres entusiasmes; y mentres la *Fe* en nostres ideals se refermará guaytant los plechs de nostra Bandera, l'*Amor* será la nostra més preuhada arma de lluyta. Per Amor y ab Amor prediquém nostras ideas. Amor sentím pera'ls companys que'ns ajudan en nostra tasca, com també pera'ls enemichs, pera'ls equivocats, pera'ls cegos y pera'ls aixarrahits de cor. Amor será nostra ensenya perque en ell s'hi enclouhen totas las nostras aspiracions d'amor a la Llibertat, a la Patria y a la Humanitat catalana. La Bandera que'ns oferireu nos fará present a tota hora nostres devers; ab ella per guiatje, nostres cors s'enrobustirán en lo sant amor a Catalunya, y sos colors inmaculats serán sempre viva mostra de la honradesa de nostra causa. Aquests son los sentiments del Consell General de Representants de la *Unió Catalanista*, que's compláu en transmetre ab sincera expressió la Junta Permanent pera que manifestántvosho a vos, ne rebin també sa justa part las gentils catalanas que ab sa cooperació tan bella mostra han donat de son patriotisme y lleal adhesió a la causa de Catalunya.—Deu vos guardi molts anys pera bé de la Patria. Barcelona, 28 d'octubre de 1903.—P. A del C. G.—Lo President, *D. Martí y Juliá;* lo Secretari, *S. Gubern.*—A la senyora na Agnés Armengol de Badía.

Ab gust reproduhím aquest ofici en nostras planas, a fi de contribuhir a que arribi a coneixement de totas las donas catalanas que contribuhiren a la suscripció de la bandera de la *Unió Catalanista*.

—

Ahir el *Cu-Cut*, avuy *La Tralla:* els periódichs catalanistas o regionalistas de carácter satírich anirán prenent la feyna als que ab capa de lliberals encibornan a las massas. *La Tralla*, ab sa primera fuhetada, ha deixat fet un pur verdanch a n'en *Lacandro*, el diputat dels suplicatoris, l'amo de periódich acusat d'explotador per sos caixistas, l'injuriador d'adversaris tan dignes y respectables com el doctor Robert; el promovedor, agravador y reductor (!) de vagas segons confessió propia, l'anarquista d'ocasió, el burgés de fet, el cavaller a qui, si'ls tribunals de justicia deixan en pau acatant las decisions de la cambra llegislativa, els tribunals d'honor li negan beligerancia pera barallarse ab un Portas...

Aixís els hi passa a las nulitats com ell, als homes poch aprensius com ell, que dels ciutadans ne fan munions de sectaris fomentant una veritable guerra civil pera sos fins particulars y pera donar més armas als governs funestos que oprimeixen a Catalunya.

Per sort, aquí encara no s'ha arribat a coalicions sagnantas com a Valencia. Las particulars ambicions de dos homes no poden tant aquí. El poble catalá está massa civilisat pera que descendeixi fácilment a tanta degradació. Ademés, en Lerroux al cap y a la fi es conservador (d'ell y de sos interessos), y ara com ara, certs conflictes que podrian ésser decisius els evita, ben convensut de que *quien ama el peligro en él perece*, qu'es la historia eterna dels agitadors vulgars com ell.

Tením, donchs, com deyam, encesa una especie de guerra civil, quan menys en la prempsa satírica. D'una banda *La Campana*, *La Esquella* y demés tapa-bruts; d'altra banda'l *Cu-Cut* y *La Tralla*. No oblidin aquests últims, al amidar sas forsas ab els contraris, que si may descendim a lluytar al terreny d'aquests, en cambi'ls catalanistas no'ns valém de las sevas mateixas armas (la mala fe y la calumnia), perque'ns repugnan y perque no las necessitém. Ells lluytan per fins particulars, y nosaltres per una gran causa; ells dihentse redemptors defensan las vellas convencions y corrupcions políticas y socials, y nosaltres unas ideas novas de vera civilisació, sense que'ns espantín las

més radicals quan honradament son professadas y quan no las corrompen els vividors o'ls ignorants. Aixis lograrém que'l nostre poble, progressiu, independent y despreocupat per naturalesa, arribi a treures el jou que'ls ambiciosos sense conciencia, els mercaders y'ls fanátichs han volgut posarli. Y com que'l poble catalá, al cap y a la fi, es ingénitament refractari a la reacció y a la hipocresía, irreligiós y tot com es en general, s'apartará cada dia més d'aqueixos reaccionaris qu'en ple sigle XX encara menjan capellá a tot pasto, y adulan al exércit que nosaltres volém suprimir y qu'ells volen ferse seu pera triomfar y, advocan pel servey obligatori a fi de que las mares vagin donant fills pera ferne carn de canó, o per'atiarlos contra'l mateix poble d'entre'l que han eixit, el dia que calgui apaybagar una vaga. Hem de creure, donchs, que aqueix poble acabará per treures la vena dels ulls y veurá tan bé com nosaltres que s'ha de fer molt menys migrada, molt més fonda que la que predican els Lerroux, la revolució moral que'ns dugui a la emancipació complerta.

Y, ab tot y lo poch qu'axó agrada als revolucionaris de per riure, molt sovint ens sembla véurens ajudats en aqueixa tasca pel mateix Lerroux y comparsas, perque no hi há dubte que a n'ells el predicar ideals en que no creuhen els hi reporta profit material, peró al ensemps *s'acreditan* y ens acreditan.

—

En *Nicolás* Salmerón, a qui teniam per un sabi passat de moda y carrincló, s'ha engrandit de sobte. L'enfarfegat y pesadissim orador ha deixat de repicar (per un moment) las esquerdadas llaunas kraussistas, realisant un descubriment politich maravellós. En un discurs atapahit de *elocuentes párrafos*, com tots els seus, ha fet saber *urbi et orbi* que entre'ls republicans unionistas y'ls federals solzament hi há *pequeñas diferencias*.

Y té rahó'l darrer *panenteista: pequeñas*, molt *pequeñas* son las diferencias que hi há entre'ls unionistas y'ls federals... com en Vallés y Ribot.

Y axó qu'ara han renyit.

—

Ab motiu de la diada dels morts han sigut moltas las entitats barceloninas qu'han dipositat coronas sobre las tombas de mossén Jacinto Verdaguer y del doctor Robert. El «Foment Autonomista Catalá», que's proposava dur coronas a abdós eminents patricis en lluhida manifestació pública, va haver de ferho particularment acatant las disposicions governativas, aqueixas disposicions que cohibeixen la llibertat dels catalans qu'en us de son dret volen honorar als fills ilustres de la terra, y permeten qu'en us de son dret organisin y celebrin els forasters com en Lerroux manifestacions com la de la inauguració de la *Casa del Pueblo*, que sens dubte hauria d'ésser menys agradable a Madrid que las manifestacions nostras, si govern y oposicions no representessin plegats una mateixa farsa, actors com son d'una mateixa companyia de saltimbanquis barrohers.

—

A propósit, senyor González Rhotwos.

Ens sembla que mossén Cinto y'l doctor Robert son dugas glorias més llegitimas qu'en Lerroux, el nou *Petrus*.

Y que vosté, encara que sigui governador.

No es que'l volguém ofendre, qu'es cas, sinó sols ferli avinent, perque al ultim vosté, ab tant González *Rhotwos* per aqui y González *Rhotwos* per allá, no més se fixaria en el *Rhotwos* y no'l preocuparia dirse *González*, essent aixis que aquest es l'apellido qu'ha d'usar més conscientment, perque créguins, de *González* no passa, y obrant com ara obra, qualsevol diria que tira per municipal.

Ja feya temps que'l teniam amidat, no's pensi. Peró com que totas las vagas se li resolian bé, no se'ns presentava com ara ocasió de dirli a quina alsaria arriba.

—

Peret, ara si que no t'enteném.

Ahir deyas *Petrus* a n'en Lerroux, y ara'l deixas perque es impossible tractarhi ja que sos excessos els ampara la *massa*. No es mal cop el que la *massa* d'en Lerroux t'ha donat entre cap y coll, ara que ja l'has adulada prou.

¿Ho veus, Peret? Ja t'ho deyam. Si haguessis fet bondat, si haguessis dit bé la teva llissó en l'Assamblea federal, si no t'haguessis apartat de la escola del mestre pera barrejarte ab els pillets de carrer que tampoch assisteixen a la escola de bonas costums y si fan campana no es pera gosar de la llibertat sinó pera tirar pedras; si tot axó haguessis fet, avuy fóras un home y fins haurias pogut enganyar als catalanistas. Ara ja no't creurá ningú. Es lo que'ls hi passa als noys mentiders.

¿Ho veus, Peret, cóm l'ambició fa perdre? Nosaltres ho sentim, creuho. No per tu, sinó perque'ns haviam equivocat: per tan tonto no t'hi teniam. L'altre dia no que no'ns vam equivocar quan te vam cantar las absoltas.

¿Ho veus? En las eleccions municipals del diumenge vinent els enemichs d'en Lerroux y teus, els regionalistas, hi guanyarán quelcóm, y tu qu'adulavas a n'en Lerroux y malparlavas d'ells, no hi guanyarás res.

¿Ho veus, Peret?

—

El diumenge a la tarda tingué lloch a Premiá de Mar la reunió organisada per l'«Associació Catalanista» de la mateixa població pera donar lloch a una pública controversia que ab en Lerroux y altres havian de tenir els catalanistas, insultats y calumniats en un *meeting* donat dias avans en dit poble per gent forastera que's deya representanta d'en

Lerroux y afiliada al *partido republicano único*

L'acte, que no pogué ésser de controversia per mancarhi'ls elements republicans (!) faltant a la paraula que tenian compromesa, esdevingué *meeting* y resultá hermossisim, tant per la nombrosa concurrencia que hi havia, procedent de las vehinas encontradas, com pels parlaments dels oradors, profonds y rublerts de doctrina, radicals y alhora cortesos ab tot y anar dirigits contra uns adversaris que parlan de llibertat y la insultan al insultai als que com ells no pensan.

Ben clarament se pogué veure quíns eran els lliberals y'ls tolerants comparant el *meeting* del diumenge ab el qu'havian fet els de la unió revolucionaria de pa sucat ab oli.

L'acte fou obert ab frase eloqüent y digna pel president de l'Associació senyor Fontcuberta, qui convidá als assistents que no estessin conformes ab lo que's digués, a pendre la paraula y rebátreho. Els demés catalanistas que parlaren foren els senyors Alzina, Bonhome, president del «Centre Catalunya» de Sant Marti de Provensals, Coca, de «Catalunya Federal», Llorens, y Folch y Capdevila, de l'«Associació Popular Catalanista». Com hem dit, els discursos foren molt radicals y plens de rahonadas consideracions, mereixent els oradors grans aplausos. El públich, entusiasmat ab tan bellas y civilisadoras doctrinas, no's resignava a que finis l'acte quan ja era hora de tancarlo, essent molts els que demanaren que parlés nostre company de redacció en Pujulá y Vallés, qui preguntá si estavan en vaga y revolts els obrers de Premiá, si las tropas havian prés estratégicament la població, si s'enjegavan trets o si hi havia un perill semblant a n'aqueixos, tota vegada que allá no veya a n'en Lerroux. Cientificament probá la bondat del autonomisme y l'avens que representa, tota vegada que tendeix a destruhir las falsas llibertats y a fer lliure al individuu.

En Pujulá saludá a amichs y enemichs en nom de Joventut, donant una llissó de tolerancia als adversaris ignorants y de mala fe, y deixant sentat que Joventut, com las demés entitats alli representadas, sempre hi está disposada a treure la careta als hipócritas y a ensenyar lo qu'es progrés y lo qu'es urbanitat als fanátichs enemichs del Catalanisme.

Sols ens resta felicitar a l'Associació de Premiá y als catalanistas d'aquella població pel triomf obtingut en tan hermós acte.

—

Entre'ls varis trevalls qu'hem rebut aquests dias sobre la *Reivindicació de Miquel Servet*, escrits ab lloable intenció y notoria bona fe, hi figura un plagi descarat d'un fragment del'obra de Castelar *La Revolución Religiosa*. Aqueix trevall ve firmat (vergonya fa'l dirho) per un senyor que's titula catalanista y quinas inicials, J. D. y B., doném al públich a fi de que'l tal senyor no reincideixi exposantse a que li publiquém el nom ab totas las lletras, pera son escarment y'l dels que *abundin* en semblant manera de procedir.

Home, senyor J. D. y B.: vosté que's titula catalanista y que sembla participar de la opinió de que Servet es compatrici nostre, ¿cóm es que no ha anat a cercar un autor de més llunyas terras y menys conegut que Castelar, de qui pren (sense ferho constar) com a bona la historia de Servet, essent aixis qu'en Castelar el fa neixe a Aragó? O vosté no creu que Servet sia catalá, cosa que no nega, o vosté no creu totas las demés noticias que pren d'en Castelar y que firma. En un y altre cas vosté parla per boca de ganso y firma ab ploma de plagiari. Com a escriptor, com a catalá y com a catalanista's veu que té unas conviccions molt especials. No gasti jochs d'aquests perque hi perdria. No deu ésser la primera vegada que'ls usa, peró'm sembla que ab nosaltres será la última.

Fidel Giró, impressor.— Carrer de Valencia, 233

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

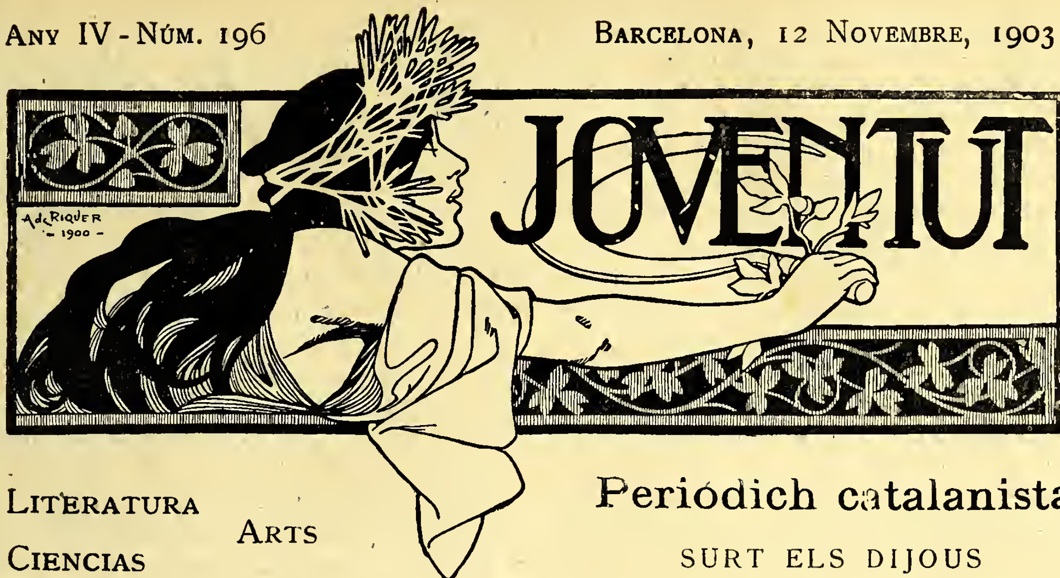
Els trevalls se publican baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.— No s'admeten els que no sían inédits. — No's tornan els originals. — Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

CATALUNYA: Un any	8	Pessetas.
» Mitj any	4'50	»
» Trimestre	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA. Un any	9	»
EXTRANGER: Un any	10	Franchs.
Número corrent	20	Céntims.
» atrassat, ab folletins	40	»
» » sense folletins	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

ANY IV - NÚM. 196 BARCELONA, 12 NOVEMBRE, 1903

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT.	20	CÉNTIMS.
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. .	40	»
» » SENSE FOLLETINS.	25	»

SUMARI:

FOLLETI:

NOTAS D'ACTUALITAT

Quina maror no ha mogut l'*ukase* dictat pel lliberal y demócrata, ex-ácrata y ex-llibertari *don* Alexandre Lerroux, imposant *Ell* (prescindint de la voluntat de comités y corporacions) la candidatura de la «Unió Republicana» qu'ha lluytat en las eleccions de regidors! Y tot ¿per qué? Perque en Lerroux ha llensat la careta ab que malament amagava sos propósits y son carácter.

Nosaltres trobém molt natural la conducta d'aquest senyor, al revés de lo que pensan nostres conciutadans. Y es que nosaltres sabém que sempre dintre'l *cos d'un demagoch s'hi ha amagat, s'hi amaga y s'hi amagará l'ánima d'un tirá.* Nosaltres ja desde aquestas planas ho hem previst y ho hem dit ab totas nostras forsas. ¿Que'l públich no n'ha fet cas? Qué hi fa!

Poch coneixement de la massa y dels polítichs han demostrat tenir el públich y la prempsa barcelonins al creures qu'en Lerroux obehia a la veu y aspiracions del poble. Ilusos! Es aquest el qu'ha obehit a la veu, més o menys de mando, d'aquell!

Lo més ridicul, que tot ho ha sigut bon xich, es la extranyesa dels republicans y, sobre tot, d'alguns capitosts. No podém creure que uns y altres s'extranyin y protestin de bona fe, puig fora demostrar que ni un mot saben d'historia (aquesta ensenya de quina fusta son els demagochs), y que tenen molt poch senderi, puig no han sapigut coneixe en tant temps a son company e *ilustre jefe.* ¿Que no's recordan del manifest de las passadas eleccions, en que'l *tirá* ja deya *pido, ruego, suplico y mando que voten* tal candidatura, (en que ell hi era?) ¿Que volen fernos creure aqueixos *subjefes* qu'ells no son tirans rebaixats de mida ab aspiracions a dictadors?

El més franch de tots ells ha sigut en Roca y Roca, que per alguna cosa deu tenir més talent que sos companys (segons diuhen), que digué l'altra nit qu'en Lerroux s'havia guanyat els entorxats. De general a dictador!...

Mes encara nosaltres, dissentint de tots

nostres conciutadans, trobém qu'ha sigut conseqüent y qu'ha obrat bé y ha fet bona obra a Barcelona y a nosaltres.

Qu'ha sigut conseqüent com a bon demagoch, y que sa conducta ha sigut lógica, ja ho havém insinuat. Ha obrat com qui es y sense careta, ensenyant la cara.

¿Qu'ha fet bé? Sí, senyors, ho dihém ben clar y ben alt. En efecte, el seu partit es la massa, y aquesta es sempre ignorant e inconscient, y no pot manar may, puig fora la tiranía de la ignorancia, la pitjor de totas. En segón lloch, la massa's deixa portar per caciquets de tercera o quarta fila que sols atenen a son bé particular, no al del poble.

Y aquesta vegada, com totas, la designació de candidats no la feya'l poble, sinó'ls caciquets qu'*ens volían salvar*. Y quina candidatura! Arreu se sentían queixas y críticas; alguns protestavan de sos companys y dimitían. Era'l prólech de lo que passaría a la casa gran, o sía'l descrédit del partit republicá barceloní.

Y en Lerroux, espantat de la seva obra (puig se diu que també havía contribuhit a la confecció de la candidatura primera), fa un cop d'estat pera salvar a son partit y de pas a Barcelona qu'hauría estat *massa ben administrada* (se pot pecar per excés y per defecte), e imposa un'altra candidatura, quins noms no son tan criticats coms els altres. Y si a axó s'hi afegeix que la candidatura dels caciquets tendía a copar la casi totalitat dels llochs, sense gayre bé deixarne a las minorías, (conducta anti-democrática y contraria al esperit del sufragi universal), y que'l tirá Lerroux sols se proposa tenir las majorías, deixant llochs a las minorías, tindrém com sempre que'ls dictadors son més lliberals que'ls caciquets demócratas.

Els republicans, pera ésser lógichs, y coneixent sos interessos, haurían de agrahirli la llissó y, agenollantse devant d'en Lerroux, dir: *Ave Cesar!*

De tots modos pera Barcelona y pera nosaltres ha estat un bé l'acte cesarista d'en Lerroux, puig desd'ara es un dictador veritable, un ver tirá, y en aquesta terra'ls tirans hi duran poch, y... prompte'ls vents cambiarán.

Favor per favor, senyor Lerroux. Malgrat sía nostre enemich, nosaltres li devém recordar que l'ofici de tirá es molt perillós y poch socorregut, y sobre tot, que molts emperadors romans foren víctimas de la guardia pretoriana; y vosté avuy s'ha enemistat ab la seva de guardía.

—

Y d'en Vallés y Ribot, *el divino*, ¿qué'n dirém? Seguint una vella costúm, malgrat no hi estiguém conformes, diguém: «Pau als morts», puig el *gran* Vallés es ja mort y soterrat baix la *primera piedra* de la casa del poble, Petrus Lerroux.

Pobre Vallés! Tantas y tantas vegadas qu'en sa professió d'advocat deu haver demanat que comdempnessin a la part contraria a *silencio y callamiento perpetuo*, y ara ha demanat que li comdempnessin a n'ell mateix! Quin erro més monumental!

La historia, si es que li vol fer un gran favor, al explicar el moviment autonomista catalá deixará de parlar d'ell, que si no ho fes axís, ¿qué dirían las gernacións a venir del *grande y divino don José María!*

—

Havíam escrit las anteriors notas en vigilias d'eleccions. Aquestas se celebraren, y'l resultat tots el sabém. La candidatura tiránich-lerrouxista ha guanyat *en toda la línea*, aixafant per complert tota altra candidatura republicana.

Entre'ls republicans imperialistas y'ls regionalistas han acaparats tots els llochs del Ajuntament pera'ls que s'havía cridat a eleccions. Primera llissó: que a la lluyta electoral s'hi deu anar, pera tenir probabilitats de guanyar, ab veritable organisació, o si no tot esfors resulta inútil. Segona: que'l poble no está per mitjas tintas ni per indefinits, (independents). Ó son blanchs o vermells. Vol personas ab compromisos contrets, de filiació determinada. Tercera: que'l caciquisme governamental está ja soterrat, y si algún aconteixement imprevist no's presenta, el jorn de sa resurrecció está aplassat indefinidament. Y quarta: que Barcelona está en resolta actitut revolucionaria (pacífica) contra tot govern central, y que a las actuals institucions aquí no se las hi guarda'l carinyo ni hi tenen el predomini que deu desitjar el govern y que son naturals en tot estat monárquich.

Una nota simpática y afalagadora pera'ls

regionalistas y autonomistas en general, es que las forsas regionalistas no han mimvat poch ni molt, ab tot y las desfetas de las eleccions de diputats provincials y a corts: avans al contrari. D'aixó devém alegrárnosen tots els bons catalans.

Y per fi, trobém un dato molt significatiu pera'ls republicans, y es que, anant de victoria, en victoria, en plena lluyta, la massa electoral republicana ha sufert una desmembració de més d'un vinticinch per cent, que molts y molts sub-quefes están descontents y queixosos, y que la estela que deixan aquestas eleccions en son camp es gran pérdua de forsas, desunió y lo qu'es més, un llevat d'odis y rancunias dels que tardan a desapareixe, puig se basan en personalismes. O, sigui, qu'aixó es el *principi del fi* y digna conseqüencia de la tirania, arbre qu'en nostra terra no hi arrela.

En resúm, el monument a la tirania coronat per la estatua del *foraster y ex-anarquista* Lerroux trontolla, cosa que no vol dir que las simpatias per la idea republicana mimvin, no; sinó qu'es possible y fins probable que sos partidaris prenguin novas orientacions, quan menys la determinació de no voler ésser ja més esclaus, y la de no voler servir de *material inconscient* sobre'l que s'hi aixequi un trono pera'l més tiránich de tots els tirans, l'agitador demagoch.

Nosaltres esperém ab ansia'l jorn, tot volta no molt llunyá, en que una bona escombrada netejará nostre terrer de tots els extranjers explotadors de la bona fe del poble, venentli ideals falsificats y prostuhidors de las bonas y sanas ideas de democracia, república y llibertat veritables. Aquest jorn el poble barceloni será digne continuador del poble dels antichs consellers y del gran Fivaller; será de nou el Poble Catalá.

En espera d'aqueix jorn de joya nosaltres, els autonomistas tots, hem de continuar nostra tasca predicant arreu las sanas y santas doctrinas de reinvindicació de nostre poble, ensemps que las de las veras llibertat y democracia, y devém juntar tots nostres esforsos pera enrunar d'una volta y per sempre'ls idols de fanch qu'avuy trobém aixecats en l'altar sant de nostra mare patria.

TRINITAT MONEGAL

ACLARACIÓ

Hem rebut una carta firmada per don Manel Serra y Pous, en la que aquest senyor ens adverteix (incluhintnos un retall d'un diari suis al apoyo), qu'en el monument elevat a en Servet la lápida diu:

> Le 27 octobre 1553, mourut sur le bûcher à Champel, Michel Servet, de Villeneuve d'Aragon, né le 29 septembre 1511.
>
> Fils respectueux et reconnaissants de Calvin, notre grand réformateur, mais condamnant une erreur qui fut celle de son siècle, et fermement attachés à la liberté de conscience selon les vrais principes de la réformation et de l'évangile, nous avons élevé ce monument expiatoire le 27 octobre 1903.

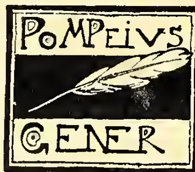
Doném las gracias al que'ns escriu, y devém dirli que fa ja alguns dias el doctor Joseph M.ª Roca també'ns havía transmés la mateixa rectificació. Amichs de la veritat, hem de dir que la inscripció que varem dar nosaltres (la qual sols difereix d'aquesta en lo de morir *en la foguera*), l'haviam presa de *La Dépêche* de Tolosa, la qual, segons deya, la copiava del *Journal de Génève*. Després una crónica de *La Publicidad* la publicava també sense lo de *en la foguera*. Aixó va ésser la causa de nostre erro, que rectifiquém gustosos.

Peró en quant al esperit de la cosa, queda'l mateix. Servet morí en la foguera a Champel, condempnat a ella per en Calvin *ab premeditació y alevosía*, donchs en Calvin el va fer judicar en un petit consell, y quasi donant un cop d'Estat, puig ningú volía condempnarlo sense cap motiu. Ademés, avans ja havia acusat a nostre compatrici al inquisidor del Dufinat. Y'ls calvinistas, desfigurant lo acordat en el Congrés de Ginebra, li alsan ara com a monument un trist bloch de pedra, sens estatua ni bust, ab una senzilla lápida en que fan constar que si va morir *en el foch*, no fou culpa d'en Calvin (!!!) sinó del temps! Y ells continúan essent *fills respectuosos y agrahits d'en Calvin!*

Repetimho: o sobra monument o sobra hipocresía. Aquests fanátichs que volen passar per civilisats, voldrían rentar al assessí crudel y miserable, estret de miras y malvat de cor, d'aqueixa taca de la qual *may*, *may* mentres hi hagi homes que pensin y que sentin podrá rentarse. Créguins, senyors calvinistas: ab tota l'aygua del llach de Gine-

bra y afeginthi, si volen, la del dels Quatre Cantons y tota la que vulguin vostés, no n'hi há prou pera fer qu'en Calvin d'un malvat se converteixi en un héroe. Y vostés, essent *fills respectuosos y agrahits d'aquest sectari vil*, se declaran cómplices d'ell a pesar de tots els blochs de pedra picada y de totas las inscripcions que posarhi puguin.

Si en Servet tornés, els tiraría pel cap el bloch qu'han alsat a la reconada dels camins de Beausejour, y de la Roseraie.

FULLA D'ALBUM

Del natural l'he treta. Si no os afecta, no os en burléu; si fa sentir, giréu els ulls y busquéu al redós vostre una aucella inconscienta y esmaperduda, y si tintineja, lliureula del parany. Jo ho hagués fet!

Tots els dias la veya al peu de sa botigueta, seguda al portal, entre mans els boixets del coixí de puntas. Restava quieta, sens un cant propi de la seva joventut. Passava jo, fent via cap al trevall, y sempre, afectuós y ab respecte, la saludava:

—Adeu, Roser!

—Adeu!— responía, fent aquell somriure que satisfeya ma vanitat.

Veya en ella tot un cel d'amor, peró'm dava per content ab sols ovirar la celistia d'una felicitat qu'augurava.

La poncella anava tornantse flor, que gojós volia arrencar no pera esfullarla, sinó pera embadalirme ab sa flayre.

Y ella, sempre sola. Prou ne passava de gent per aquella botiga, mes ningú rebía un saludo tan afalagador com el que 'm concedía a mi

Las fadrinas del barri, esbojarradas, corrían, ballavan y's divertían, sempre ab la inseparable companyía d'un jovent sense cor. Moltas riallas, molts xiscles... Peró la Roser, lluny d'envejárloshi aquella vida, semblava que ab sa mitja rialleta las compadís. A voltas, atansántseli, la pregavan pera que s'ajuntés al vol d'aucellas bojas. Ella lluny del coixí, abandonant tan bell amich, s'hauria sentit malalta.

Cada punt, qué pensaments li guardava! Cada plech de punta, quin rosari de recorts pera esgranarlo al comptar la feyna avensada!

Estiu, hivern, primavera y tardor, quan jo surtia del meu pobre niu, sempre era ella'l primer Deu te guart del día. Al cercar jo'l recull, ja no la veya a la botiga. Mirava al balconet del fons, y part darrera las cortinas dels vidres, la llum m'indicava que la verge també cercava'l descans.

El coixí penjava en un recó fins al matí següent, en que, al despertar de nou la donzella, altre cop el prenía fent saltironar els boixets entre sos dits.

—

Era'l vesprejar d'un diumenje. Venía malhumorat quan, al passar, las xavacanas notas d'un manubri'm feren girar pera veure l'aconteixement que desensopía aquella botigueta.

Profanació de la quietut! Las collas esbojarradas de la plassa giravoltavan aparelladas, callant massa, empenyentse tot callant. Un home de brusa, ab la gorra de gayrell, feya rodar la maneta del manubri.

A la botiga, la donzella tota empolaynada seya rihent... Al seu enfront, abalansantse, un jove més ridícul qu'elegant llensava amoretas que no envermellían, de cert, a la que reya sense to ni so.

Vaig mirarla y vaig seguir avall, sense saludar a la que parava'l riure sabentli mal la meva sorpresa. Vaig sentir despreci per la fadrina que tant m'havía intrigat ab sa vida solitaria...

Al trobarme al llit, cansat del día, no podía aclucar els ulls, giravoltant ma pensa entorn d'aquella flor ab espinas y aixordantsem las orellas ab l'estrident toch del manubri.

Al endemá de bon matí, passant per la botigueta, vegí a la donzella tenint sobre sa falda robas enflocadas que recusía. Saludá riallera parant el seu cant... Jo, asprament, torní la salutació.

Quin cambi! No'm semblava pas la mateixa.

—

Molt temps sense véurela, molt temps sense rebre'l Deu te guart que m'estarrufava vanitosament. Mirava, y sols veya, com recort d'ella, el coixi arreconat, orfe de mans que'l manejessin tot clavant agullas, tot apuntant ilusions y follias.

—

Era negra nit, plovia y se sentia fret, per lo avensat del temps.

La llum del quinqué illuminava'l vetllador. Pels entelats vidres de la vidriera vaig reconeixe a la fadrina que seya prop del vetlllador cusint roba blanca... Era ella!

Vaig obrir a mitjas la vidriera, aturantme al sentir el tranteix; vaig aixecar els ulls al balconet, y un cant de bressol va nuhar ma pregunta.

Ella, al notar ma sorpresa, restá mirantme y clogué'ls ulls.

—Adeu, Roser!—ofegant un sospir vaig dirli, fugint espahordit pel bres del infantó y pels recorts del temps passat.

—

Quan hi passo, saludo a la mare y miro al infant. No trenco ma costúm.

A la plassa totas las festas balla y corre enjogassada la esbojarrada colla, fadrins y fadrinas... Mes a la boiga cap d' ells s' hi atansa a compadir a una mare y una vella mitj mortas de vergonya...

I. L. Brichs Quintana.

LA ESQUERRA

Dintre'ls rengles del estol catalanista s'está debatent aquests dias la necessitat o inconveniencia d' exteriorisar d' una manera franca y noble lo que podriam dirne la *esquerra* del moviment nacionalista catalá.

Es clar qu'en el Catalanisme es incompatible la existencia de demagochs y menjacapellans; perque'ls catalanistas avensats ho son per l'estudi y la reflexió, y com a tals posseheixen la veritable idea de llibertat, que no tractan jamay d'imposar, sinó de ferla entendre d'un modo convenient a n'aquells a quins se dirigeixen.

Mes aixó no vol pas dir que no sigui un fet de tot punt innegable qu'entre mitj dels autonomistas catalans hi figuran, y no pas en proporció petita, individuus als quins no espantan las ideas més radicals aixis en política com en sociología.

Aquest estat latent dintre del Catalanisme (especialment entre'ls que segueixen las inspiracions de la *Unió Catalanista*) es lo que's tracta de fer surtir a la llum del dia, pera que tothóm pugui ferse cárrech de que'l moviment nacionalista catalá no está pas significat per un to únich, general y uniforme; sinó que, tot al contrari, es un conjunt armónich de colors distints, que pastats pel més intens amor a Catalunya, produheixen la entonació que més pot convenir a un poble civilisat.

Aquesta sola rahó sería més que suficient per'aconsellar que's manifestés palesament tan noble tendencia, que no té res de pertorbadora y que, al cap y al ultim, es un fet real y positiu, qu'avuy existeix encara que no del tot exteriorisat.

Se tracta única y exclusivament (o al menys aquest es el meu criteri) no de fer una divisió de forsas, tal com avuy s'entenen sempre aquestas divisions: se tracta d'aplegar a *tots els bons autonomistas*, pera ferne dugas grans divisions que, ajuntadas sempre per l'amor a nostra autonomía, trevallarian cada una pel seu compte en tot alló que no sigués pas fonamental a las ideas nacionalistas. Y trevallant tots en quant a nacionalisme's refefereixi, aniriam preparant el jorn en que podriam combátrens cara a cara per'assolir nostras particulars ideas; jorn ditxós pera nostra terra, perque quan aixó succeheixi será senyal ben certa de que nostres cors s'haurán ja rejovenit veyent a Catalunya llibertada.

Miquel Argimón

SOMNI D'UNA NIT DE TARDOR

Al finir la carrera en Pere Serra feu el propósit ferm de divertirse, de gaudir de la vida y de las donas, del ayre y de la llum. Durant els seus estudis no havia tingut cap alegria digna de perpetua recordansa; ni un sol goig havia perfumat la seva ánima y transportat son cor, sedent d'idilis, als espays de las afrodisiacas armonias. Ni una sola vegada durant la seva vida d'estudiant, durant els sis anys de la carrera, lo imprevist, lo somniat, lo novelesch, lo desitjat havian alegrat el seu esperit com alegran als dias els cels blaus. Com rellisca l'aygua sobre'l marbre, va relliscar sobre'l temps sa vida, sens un entrebanch, plácidament, com la de las pagesas idilicas y'ls pastors de las églogas. La xafogor pesanta y fatigosa dels mitj-dias ennuvolats d'estiu s'havia infiltrat en la seva ánima com s'infiltra la humitat en la terra, y com acompanyan als mars foscos els cels tenebrosos y terribles, continuament la va acompanyar.

Sis anys va viure en quietut d'esperit, sens una novela ni un idili: peró aquella vida lluny d'enervarlo, lluny de tréureli forsas, las hi aná acumulant. Per això al finirla, al deixar per sempre'ls bulliciosos claustres y las aulas plenas de ciencia buyda y rovellada, al veures lliure dels estudis pesants y dogmátichs, se sentí fort y sá, y famolench de goig y de plaher. Y pera satisfer sa fam, son afany de viure y de gosar, resolgué entrar, com mística donzella en un convent, en el món especial de las novelas, en el de las classes altas y poderosas, en la societat dels homes febles y de las verges cándidament impúdicas, de las enmaridadas somniadoras y de las viudas jovas y joyosas. Com héroe balzacciá somniá en honrosas innombrables conquestas femenils. En aqueix món hi veya un pervindre hermós, ple de dolsas y senyorials delicias. Al seu devant veya un bosch ple de flors rojas: eran las bocas qu'oferian besadas y plahers. Somniava en las marquesas y comtesas de las aristocráticas novelas; marquesas qu'en els seus entressols sécrets y tebis rebian a poetas primerenchs, barbamechs, senzills; comtesas qu'en sas cambras perfumadas rebian als seus amichs mitj despulladas, hermosament lascivas...

Volia viure en aqueix món subtil y refinat sense grans passions ni grans afanys. Ab aqueix objecte's feu presentar per un amich insubstancial y fret a casa dels barons de Vallfangosa, d'antiga noblesa, dadivosos com castellans antichs, que galantment, ab sa gentilesa incomparable, l'invitaren pera'l primer ball d'aquell hivern.

Ab camisa nova y ab frach nou va anarhi en tou cupé de rodas engomadas y cotxer seriosament vestit. A quarts d'onze va arribar a la casa. A son enfront els cotxes s'aturavan, guerrerament bufavan els cavalls, y s'obrian las negras portellas en silenci. Després, un cop buyts, petava'l fuhet y'ls cavalls potejant herculiament comensavan a corre entre la fosca. En Pere Serra baixá del cotxe, y ab la cara encesa d'emoció, com una nuvia, y ab l'abrich al bras esquerra, pujá la escala de gótica barana, la regia escala tota de marbre blanch ab venas blavas com de dona. Y arribá al primer pis, en quin replá un devassall de llum profetisava divinals clarors corprenedoras. La porta era oberta, y vora d'ella un *groom* de vermella cara y ulls grisos, demanava'l nom als qui pujavan, recullia sos capells y abrichs y entregava una contrassenya pera poderlos recullir després.

Nirviós y tremolant com quan seya en l'aislada cadira dels exámens, entrá en Pere Serra a la sala. Toyas de llum d'irisats colors penjavan del sostre, com rahims d'una gran parra; y la llum s'escampava triomfadora arreu de la sala, entonant daurat himne, boja, alegra, ubriagada de sa propia orgia y banyantse en la llum las parents, tapissadas de sedas clarissimas, apareixian regiament lluhentas. La llum, voluptuosa, com caricia de gat, s'amagava en els plechs dels richs cortinatjes, reya en ells miralls d'antich march, besava la tova catifa rosicler y'ls mobles venerables de la velluria; y atrevida y diabólica besava'ls collars que cenyian els femenins colls suaus, y'ls solitaris que com inmensas llágrimas penjavan de las complicadíssimas orellas; besava las polseras hont las esmeragdas aviciavan y'ls rubins mostravan sa vergonya; besava'ls anells hont las perlas malaltas y tristas recordavan las flors tropicals dels hirvenacles y las tendras comtesas *pompadours* en els seus *boudoirs* rodejadas d'esclaus antillans y de poetas; jugava ab els

flonjos cabells com els rems ab la escuma, y jugava ab las dents blancas, com las gotas de rosada jugan ab las flors de jessami, arrencantne deliciosas espurnas.

Un cop en la gran sala, cerimoniosament saludá als barons y a una familia coneguda seva. Doná una volta y vegé a uns quants amichs ab quins parlá, y a algunas conegudas a las qui saludá inclinant el cap. Després eixí a la tribuna, decorada *modern style* preciós. Un xich marejat per la molta llum y pel soroll dels joves y las jovas, segué en una butaca y contemplá ab els ulls molt oberts el cel negrench, rublert d'estrellas.

La orquesta preludiá; vagas cadencias s'escamparen solemnes per la sala; las jovas somrigueren; el seus ulls, com ideals gots, s'ompliren d'alegria, y'ls seus pits, misteriosas urnas, tremolaren com capolls al vent. Somniavan despertas, y en sos somnis fruhían el plaher de las abrassadas cortisanas. Pressentían, en lo més pregón dels seus sentits, gaudiments inefables y subtils, refinats y nous, goigs que las omplirian de desitj y que per un moment descubririan l'ignorat plaher de las afrodisiacas comunions.

La orquesta callá; las parellas s'anaren formant alegrament, mentres las verges seguían somrihent y las casadas ansiosas de fruhir y las jovas viudas admirables mostravan veladament sas linias puras y prometían ab sas bocas rojas, y rodonas com estrellas rojas, delicias picantas y atractívolas.

En Pere Serra, afanyós de viure y de gaudir, cercá parella y la trobá. Era una dona alta, ben formada, ab admirables ulls y boca grossa, sensual, luxurianta. Mostrava sobre un vestit a linias blancas, negras y grisencas, un pit blanch com d'estatua, fort y ple, evocador de goigs inexplicables y d'espasmes sublims. Va ballar ab ella'l primer ball de tots, y tenintla en sos brassos, arrossegantla, bevent sa flayra y respirant son alé, va disfrutar voluptuós suplici. Tot ballant, ella s'entregava, s'oferia,'s donava com cortisana al contemplar diners, brindava'l seu cos al ballador y s'introduhía carinyosa fins al fons dels brassos que sentia que la estrenyian y la desitjavan. Ballava ab cos y ánima; s'entregava a la música y al home que li feya sentir el goig d'aquesta; s'oferia, com monja al Senyor, als llabis que veya arrán de boca y als ulls que la inondavan de claror. Y en Serra, tenintla abrassada, sentí que la sanch se li encenía com la terra al estíu, y que'ls muscles se li omplían de delicias cadenciosas, y que se li posavan tivants els nirvis joves y excitables. Aquella dona'l possessionava del món dels seus somnis, de las tendras aventuras desitjadas, dels idilis aymats... La música callá, y las parellas joyosas se desferen.

En Pere Serra necessitava ayre. Com després d'haver comtemplat molta claror se desitja la fosca, després d'haver tingut aquella dona, d'haverla possehida durant un ball, d'haver sentit sas carns y sas caricias veladament donadas, desitjava fresquívola quietut, calma tranquila. Pausadament se'n aná a la tribuna, solitaria com esglesia al vespre, quasi fosca y plena de poesia y repós. L'ánima refinada dels bells mobles de fustas orientals y extranyas robas s'escampava contenta per l'ayre, satisfeta d'aquella solitut, d'aquell ambient del qu'en Pere Serra s'aconsellava.

Va mirar al carrer: dugas fileras de negres cotxes s'extenian paralelament a las aceras, sobre l'empedrat, illuminant ab sos fanals encesos las fatxadas de las casas. No feya gens de fret ni un alé d'ayre; era una nit d'estiu en mitj de la tardor agonitzanta.

Contemplant als cotxers, l'ánima d'en Pere Serra s'omplí d'una tristesa melangiosa. Els hi tenia llástima y enveja: llástima perque'ls veya en sumissió perpetua, com esclaus; enveja perque'ls veya confidents d'aventuras y orgías. Se recordá d'un qu'havia conegut en un café una tarda d'hivern aixuta y freda y que alegrament li contá sa feyna en aquells días. La seva mestressa, la senyora a la qui ell servia, havia fundat ab altras cinch amigas una missa negra setmanal. Cada dimecres se'n anava en cotxe a una casa isolada, al mitj del camp, en plenas aforas. Allí acudían sas amigas, y mentres els seus cotxers las bescantavan desde'ls pescants, ellas en cambras misteriosas e ignoradas dansavan dansas bojas y secretas, y oficiavan en rojos altars. Y devegadas, a n'aquellas missas infernals en las que's bevía sanch y fel y llágrimas, hi conduhian verges de quinze anys, que al eixirne tenían els ulls nimbats de morat, com els arbres en certas postas de sol.

Recordava això en Pere Serra, quan sentí

que una má s'apoyava en sa espaltlla. Era una má d'ella. Se miraren en profond silenci llarga estona, com temerosos de dir lo que volian abdós y abdós desitjavan. Ell estava segur de que aquella dona desitjava son cos y l'esperava; ho coneixía en el mirar lasciu d'aquells ulls negres y en el gest magnifich d'aquella boca. Era una hermosa dona; sa figura recordava la de las cortisanas ateniencas; son pit fort y nu semblava invertida rosa blanca quina tija era'l coll...

Ella fou la primera d'enrahonar. De sa boca adorable comensaren a surtir paraulas com surt l'aygua de las fonts, seguidament, suau, ab etern ritme. Li preguntá mil detalls, qui era, qué feya, qué esperava, cóm pensava viure y quina vida havia fet avans; li preguntá si aymava y pretenia, si tenía dona ab qui somniar o a qui besar, y, tenintla, si l'aymava o solzament la volía per son cos, per sas caricias o per sas estrambóticas ideas. Ell a tot contestá, e ignocentment li digué la veritat; ni una mentida eixí dels seus llabis esblanquehits per la passió febrosa que neixia en sa carn y en sa sanch, en son cor y en son cervell.

Aquella dona ab sas preguntas claras y atrevidas li semblava diabólica, peró espléndida. Era l'ultim rebrot d'una familia, era flor de luxuria, hereva de mil passions voluptuosas. A una gran elegancia unía un cos ardent, y aquell cos ardent tancava un'ánima malalta y decadenta. En ella finian una familia y una rassa, familia adinerada y rassa artista. De sa mare havia heretat la elegancia y la flebesa, de son pare las passions y'ls diners. Al extremat misticisme matern s'havia unit la sensualitat inmensa de son pare, y per'xó ella era misticament carnal. S'havia casat als divuyt anys, y als vint ja era viuda. El seu espós havia mort desprès d'ubriaganta agonia; son cos, feble com el de las flors, no havia pogut resistir las ansias sensualment bojas d'ella. Com moren las onas en las rocas, cayent sobre ellas suaument després de la topada, aixís son cos morí sobre'l cos voluptuós de sa muller. Y aquesta, un cop mort, trobantlo hermós en sa palidesa de cadavre, se llensá sobre d'ell y'l besà en els llabis morats y sense vida, mentres els grochs ciris tremolavan de por y de temensa. Era un sacrilegi, ho comprenia, peró aquells llabis, ja sense desitjos, li feyan recordar tots els plahers gaudits en dos anys, com els frets días hivernals fan recordar l'estiu. Comprenia que alló havia sigut profanació, violació, pecat, peró al ensemps havia sigut delicia inexplicable aquell connubi de carn morta y carn viva. Com al capvespre's barrejan la fosca y la claror, en el silenci tétrich de la cambra hont els ciris cremavan grogament, els impulsos de la sanch se barrejaren ab els recorts de l'última ranera de l'agonia.

A la gran sala la dansa continuava: las parellas, confosas, s'entregavan a las vivas cadencias de la orquesta com s'entregan al vent las fullas mortas. Era una alegría triomfal; tot era festa y somriures; els vells quadros patinats pel temps, contemplantho, somniavan ab els sigles soterrats y ab els antichs abats y damiselas. A la tribuna'ls sorolls de la orquesta hi arribavan sordament, com els lleus trons a dintre las cambras ben tancadas. Allí tot era repós, y'ls bells mobles permaneixian impassibles donchs sas ánimas senzillas y femeninas no arribavan a capir la dolcesa del bressarse al compás d'aquellas cadencias, mentres somniavan ab las actrius de cabells rojos que sobre'ls seus germans escatían d'art y d'afeccions ab els seus autors favorits, com antichs lluytadors al eixir dels circhs del seus ensomnis.

Y en Pere Serra sentía vora seu el cos uberrim de la dona ardenta, de la refinada passional, del símbol luxuriós per excelencia, de la flor lasciva, del capoll de pecat, del vici viu; sentía vora seu el cos magnifich de bellesa clàssica, y'ls dos ulls qu'eran dos pous de miradas, y'l nas com dit de tísica, y la boca com badat llombrigol; sentia al seu costat un cos viciós, desitjós de fruhir y d'entregarse, de riure bojament y de rendirse. Y pel seu cap febrós passá tota sa historia, y contemplá la teoria sagrada del seus somnis que arribava per fi al temple ansiat. Tot son afany d'idili y de novela, d'aventuras y amor, anava a realisarse, finalment!...

Y quan, ja abrassats, anavan a entrar en la noble arcoba dels barons, las parellas desitjosas d'ayre y frescor invadiren bojament la tribuna, impedint l'idili voluptuós, l'aventura somniada y desitjada.

CLAUDI COMABELLA.

ELEGÍA ROMANA

A llunyas terras fuig la Jovenesa
las alas extenent: demunt la boyra,
sa dalla branda la Tardor marcida
segant cabells y fullas.

Dolsos esplets primaverenchs, ohiume.
¡Qué tristos ara os veig y qu'enganyosos!
De la groga Tardô a qui menyspreuhareu
guaytéu l'aspra revenja!

Y vosaltres, companys qui foreu joves
y aymavau l'alegría, no adonantvos
dels vents de la Tardor que'l bosch assecan
dels vint anys jovenívols;

Vosaltres qui de murta coronareu
de las hetayras las aymadas testas,
besant llurs bocas rojas quan glatían
obertas de luxuria;

Vosaltres qui ab la pensa enterbolida
heu guaytat somrihent dintre las copas
del vi revifador lo nota báquica
que bull con sanch novella;

Vosaltres, héroes forts d'altas nissagas
qui dels reys barbres vils esclaus ne fereu
y devant las mercés de Roma augusta
d'ergull vos estremireu,

Com cau giravoltant del sech brancatje
d'encartronadas fullas groguench núvol,
així ara llensaréu per vostra vía
grapats d'ilusions mortas.

Allunyéu de la pensa las miradas
de las verges cercant dins horts flayrosos
rosas pera embaumar llurs cabelleras
que'l pur oreig esbulla.

Oblidéu, com recorts que'ls anys mustigan,
veus qu'omplenar podrían la deu mágica
que abeura als grans poetas y als grans músichs
si vivas retornessin...

Aymadas veus que'l dols secret clohían
d'obrir dels mons daurats las portas blavas,
mons hont floría'l bes, alé de Venus,
d'Eros queixa somorta!

¡Oh vell Anacreó, deixam ta lira,
que la meva vibrar no pot suara!
En sas cordas torsadas, la má trémola
gemechs tan sols hi troba.

Y jo voldría encara ab las despullas
dels boschs de nostras vidas que's marceixen,
teixir d'antichs recorts una corona,
ramell de perpetuinas.

Corona que ab clarors de llarch crepuscle
illuminés nostra esblaymada posta
quan las Parcas el fil de nostra vida
ab má segura tallin;

Quan bramuli Plutó dessota terra
y'l vell barquer d'esblanquehida barba
solcant las ayguas de la Estigia'ns dugui
al regne de las ombras...

Mes debadas daleixo: com boyrinas
qu'Helios dispersa ab sos torrents de flama,
així la Mort la remembransa allunya
de nostras horas bellas.

Bolvas som! Acotém la testa blanca
y guaytém a la Terra que'ns estima
y vers son sí'ns atráu. Ella perdura.
La Jovenesa es folla.

GERONI ZANNÉ

PINTURA

Exposició Nonell.

Pochs artistas hi há que com en Nonell hagin estat tan combatuts, si bé privadament y no en públich, perque en Nonell ha sigut innovador en aquesta terra, y la ignorancia, qu'odia als innovadors, es no obstant amiga d'espatarrar a la menestralalla, lo que logra fent veure que mira ab bons ulls lo que a n'ella la esvera y li dona neguit.

D'en Nonell s'ha dit tot; s'ha dit que no sabía dibuixar, que ve a ésser com dir que no coneix las lleys de la rima un poeta que no tracta de fer versos; s'ha dit que no sentia'l color, qu'era extravagant, qu'era monoton... y pera dirho tot, se'l ha criticat per la seva persistencia en fer gitanas y gent pobre, com si l'artista no tingués el dret de *sentir* lo que volgués, y com si hi hagués en aquest país altra cosa de carácter: aquest, el país classich de la *xaronería* y del pauperisme perfumat o recubert de crostas, que pel cas es igual.

Val a dir que l'animadversió qu'en Nonell hagi despertat entre'ls comptats que tenen la bona fe d'ocuparse d'art aquí, malgrat sigui pera *reventar* tot lo que aspiri a quelcóm d'elevat per sobre del nivell general, té una excusa, no molt artística peró si molt barcelonina: en Nonell es antipátich. Y ho es perque, revolucionaria com es la seva ánima, té una rialleta sarcástica pera cada una de las vulgaritas elevadas al trono del geni per las llumaneras del terrer; té una frase fiblanta pera cada patúm, un gest de despreci pera cada mitjanía presumptuosa. Senyor, Deu nostre! Aixó es pecat mortal en la terra dels intangibles!... Y a més—donchs *ells* ho diuhen deu ésser cert—l'antipatia d'una persona resta qualitats de bondat a l'obra... Es molt catalana... de l'actual época del esclavatje aquesta manera de concebir!

Quan s'ha agafat la ploma ab l'intent d'alabarlo, se l'ha calificat de poeta de lo negre, de pintor de lo trist. S'ha volgut dir ab aixó que'l decadentisme l'havia subjugat, qu'era un fugitiu de la vida, un aymador de la negació. Aqueixas apreciacions son fillas del concepte equivocat que del pessimisme's té per la majoria. Hi há un desconeixement absolut de la lley del contrast. S'ignora que, quant més s'estima la vida, més *sensaciona* lo que la nega; no's vol recordar que qui més parla de mals y s'atura a analisarlos es precisament el metje, perque vol curarlos; no's té present que'l pessimisme que porta l'agror a dintre de tot, s'exteriorisa generalment ab la rialla, es humorista per exelencia, *moqueur*, burleta; y que'l que marxa per la vida com per un camí de flors, ab l'ánima alegra y desitjosa de plahers, s'atura sovint devant de lo lleig, de lo innoble, de lo fastigós, y ho senyala... pera que sigui tret y allunyat.

Es aquest el Nonell tal com jo'l sento.

Las gitanas posan ab el cap cot, aclaparadas, aixafadas com per una maledicció pesant sobre llur rassa; traspúan llurs vestits y carnaduras, miseria, ronya, y mesquinesa d'esperit. Hi há dintre d'aquells caps tempestas d'imaginació meridional, peró dels ulls d'aquells cranis no'n eixirá ni un sol esguart cap al esdevenir, cap a la llum indecisa de lo Anhelat... ¿Voléu cant més hermós a la vida? ¿No vos fa fredat contemplar la baixa humanitat, las despullas de lo qu'existeix per inercia, sense cap forsa interna qu'ho impulsi y sostingui? Donchs, caminéu endevant.

El quadro d'en Xíró.

Si no coneguessim a n'en Xiró per son primer quadro *Fantasía Nietzscheana*, de quina empenta sols els migrats poden dubtarne, el coneixeriam pel que ab el titul *La mort del Sol* ha exposat a ca'n Parés; y'l coneixeriam com a artista de valua y com a profond pensador, si cal afegir aixó un cop dit qu'es un artista.

En Xiró ha progressat. Tal es la impressió que n'he tret de la visió de son darrer quadro en lo referent a la técnica. Mellor pera ell, donchs aixó li facilitará'l trevall d'exteriorisació de sas concepcions. No per aixó val als meus ulls més de lo que ja valía. La concepció de la *Mort del Sol* es pera mi tan gran com la de la *Fantasía:* si a primera vista pot no semblar aixís, es degut a la grandiositat del titul de sa segona obra.

El sol a la posta, mort de sa propia má; las ombras de la nit envoltant la lluna galopant per l'espay anant vers ell. Ab la mort de la llum pren forma tot lo desagradable de la vida. Heusaquí en sintesis l'ánima del quadro. Hi há molt y molt més dintre d'ell, que sols en ell pot llegirse, que no es possible exteriorisar ab la ploma, y precisament per aixó té rahó d'ésser el quadro: perque transmet determinadas sensacions del domini de la pintura.

En Xiró no ha demostrat ab son quadro ésser solzament pintor, sinó adhuch tenir gran cultura. Es un plaher, *rara avis*, poder dir aixó: es un verdader plaher. Tant de bo fos un exemple a seguir per molts!

Pujulá y Vallés

EN TIÓ

VII

Quan va surtir de la presó, la seva dona l'esperava. Entraren a vila de nit. Durant tot el camí, tot just si en Tió va dir dugas paraulas. Se'n anaren a casa seva y's ficaren al llit, y després d'estimarse, dormiren un son dols, com de molt temps no havían pogut trencar. Semblava com si no hagués passat res en el curs de la seva vida; ans els semblava que aquesta s'havia endolsit.

Al dematí, quan se llevaren, en Tió corregué a la finestra, guaytá al poble, del que's veyan las teuladas, y somrigué ab un somris irónich, d'aquells qu'amagan una cosa emperó advertint que no trigará gayre a ésser mostrada y que'ns sorpendrá. Després clogué'l puny y l'allargá cap al poble, com si'l volgués deixar caure y esmicolarho tot... Y surtí cap a la pedrera a cercar feyna.

Tres dias feya que hi trevallava. A la nit del tercer no volgué ficarse al llit pretextant qu'havia de surtir; y malgrat el fret, obrí la finestra de bat a bat. Feya lluna: una lluna freda que s'extenia sobre las teuladas projectant negras ombras, y sobre la badía fent cabrejar las ayguas y llumenant els vaixells que's gronxavan al pes de sas arboladuras intrincadas.

De colzes a la finestra, restá forsa estona guaytant el paisatje ab ulls feréstechs. De sobte s'aixecá, y extenent els dos punys, més descomunals que may, com inflats per tot el seu odi, cridá:

—Brétols, brétols, brétols!!...—

Y na Maria que restava allá, en una cadira, embolcallada en una manta, li digué aixecantse esverada:

—Beneyt Tió... Maria de Deu!... Ets beneyt, Tió!—

Y en Tió's va girar sobtat cap a n'ella, de la que no's recordava, y se la guaytá com qui per primera vegada veu una cosa sorprenenta. Pel seu front passá la idea de la presó altra volta: d'una presó quin mal consistia en estar separat d'ella, de na María...

Hi hagué un moment de silenci; després ell se passá las mans per la cara, se las ficá a las butxacas, prengué l'ayre tranquil de sempre y murmurá, mirant al poble y després a n'ella:

—No t'ho agrahirán pas els brétols!

—¿A mi agrahir? ¿Qué agrahir a mi? Beneyt Tió!

—No t'ho agrahirán pas els brétols!—

Y en Tió's guaytava a la seva dona fixament. De sobte s'abalansá vers ella, la prengué en sos brassos, la petonejá fort, ben fort, y arrencant un gros plor, un plor com may en sa vida llevat de quan era criatura havía arrencat, digué sanglotant:

—Redeu, Marío, si no t'estimés tant!!...—

F. Pujulá y Vallés

DE LA CARTERA D'UN BOHEMI

Seguint ma vía pels carrers d'un poble,
veig la finestra d'un casal runat,
miro vers dintre, y al demunt d'un moble
veig una imatje de Jesús clavat.

Sobre una caixa, agenollada, besa
una velleta del Sant Cristo'l front;
cuydant al fill de sas entranyas resa:
sens ell ¿qué fora, tota sola al món?

Un vas ple d'oli hont una llantia sura
deixa la cambra que impressiona'ls cors:
es el crepuscle d'una nit futura
plena d'angunias, de sospirs, de plors.

Vull allunyarme, pro'l misteri'm crida;
plora la mare y'l seu fill també.
Sembla que's diguin: «Si tu perts la vida,
ab tu la vida jo també perdré.»

Vaig allunyantme capficat y ab pena
del tétrich quadro qu'he tingut devant,
y ab el misteri que ma testa omplena
fujo del poble emocionat, pensant:

Quí sab si'ls ayres de llunyanas terras
han fet que creixi d'aquell sér el mal!
Tal volta'l pes de malehidas guerras
han sigut causa d'eix moment fatal!..

Joan Mercader y Vives

EL BORRATXO

Las ombras del capvespre comensavan a invadir l'estret carreró; el sol, anant cap a la posta, llumenava débilment las torratxas y'ls terrats; el cel, tenyit de carmí, semblava encendres. Las sirenas de las fábricas vehinas, ab to estrident, acabavan de dar la senya de plegar, y l'atabaladora remor de la fábrica de filats y'ls cops de mall de la fundició pararen a un mateix temps. Y l'estret carreró, poch avans quiet y solitari,'s veya invadit d'homes que vomitats per aquellas fábricas anavan carrer amunt uns, y carer avall altres, deturantse'ls més cansoners en la propera taberna.

—

La Encarnació, amagada darrera la cortina del balcó, tristament ho contemplava. Havía vist a son pare surtir del taller, anarsen ab sos companys de cada tarda y encauharse en la taberna del cap d'avall del carreró. Y'l cor li panteja ab forsa, li espurnejaren els ulls, y dugas llágrimas molt grossas rodolaren per sas molsudas galtonas. Sos prechs no havían servit de res. Com cada vetlla son pare havía anat a la taberna. Y seguit, seguit, son cervell s'endinzá en pensaments tristos. Mentres havía viscut sa mare, son pare no s'havía deixat guiar pels companys, y si alguna volta anava ab ells a la taberna era pera eixirne prompte. Mes, desde que sa mare era morta, hi anava cada vetlla y no'n surtia fins que'l vi li havía trastornat el cervell, y moltas voltas fins que l'en treyan. A sa filla no la escoltava, ni la creya, ni la temía; y ella patía y plorava.

Aquella vetlla la Encarnació va estarse al balcó fins tart. Apoyada de brassos a la barana, acaronat son rostre pel bes suau del ayret qu'anava accentuantse més com més la vetlla avensava, rumiava cóm trobar el medi d'alleugerir sas penas; y després de molt pensar, sols un ne trobá de rahonable: *ell!*... Peró aquest la espantava.

Ab tot, sentía son cor inclinat vers aquell home que la perseguía constantment ab miradas de foch, ab parauletas amorosas; sentía que una forsa extranya l'atreya cap a n'*ell* y li feya escoltar, seriosa per primera volta, aquellas paraulas que may havía trobat escayentas en boca de cap home perque cap las hi havía ditas ab tanta dolcesa; sentía'l desitj de tornar a conversar ab *ell*, com la primera volta que's vegeren... Y axís pensant, mirava fixament al carrer, cap a la propera cantonada, desd'hont *ell* la esguardava cada vetlla.

En tant la fosca de la nit regnava en l'estret carreró, y la feble y oscilanta claror dels fanals la omplía d'ombras bellugadissas. A la taberna d'enfront havían tret dugas taulas al carrer, y bon nombre de concurrents las rodejavan fent la manilla y buydant gots de vi y d'ayguardent. Els de la carnicería de més avall, havent endressat la tenda, reposavan asseguts al peu de la porta, y la vida y animació renaixían per tot arreu.

Desde son balcó, la pobreta Encarnació ho contemplava, y cada un dels tranzeunts que venint del cap d'avall del carreró passava pel devant de casa seva, li semblava qu'era *ell*, y a cada un rebía una nova decepció.

Tot d'una son cor sotraquejá sorollós, y'ls ulls li espurnejaren. L'havía vist: era *ell* qu'avensava calmosament carrer amunt, ab els ulls fits en son balcó. Era ell, sí, era ell; no hi havía dubte.

—

Ab quín pas més lleuger caminava la Encarnació pera fugir prompte de las miradas dels botiguerets vehins, que, tot prenent la fresca, escorcollavan fins el més petit moviment del infelís que passava!

Quan hagué trencat de carrer, respirá; mirá endarrera, y sos ullets blaus se trobaren ab els d'*ell*, que la seguía; y roja y avergonyida, seguí carrer amunt, fins a la font.

—Noya—sentí qu'ell li deya baixet, baixet, tot apropántseli. Més ella no contestá.

—Encarnació!—feu ell altra volta, en tant qu'ella tornava a empendre'l camí de casa seva.

—Senyoreta—digué ell, alashoras:—Fassim l'obsequi d'ohirme un moment.

—¿Jo?

—Sí, senyoreta.

—Digui — respongué ella sens aturarse — digui.

—Vosté ja sab qui soch jo, ¿no es cert?

—Tant com saber qui es vosté...

—¿Peró'm recorda?

—Sí, senyor.

—Donchs ja veu—digué ell posántseli al costat—que no fa pas quatre dias que la conech. Desd'aquella tarda que la vaig veure a casa d'aquell amich meu... ¿recorda?

—Recordo... sí.

—Donchs, desd'aquella tarda, no sé qu'es lo que'm passa que... No sé cóm dirli... Sempre més la he tinguda fixament dintre del cervell. ¿M'entén, Encarnació?—

Y, això dihentli, se la mirava fixament, com escorcollant en el rostre d'ella l'efecte qu'havian de produhirli aquellas paraulas.

—Diguim: ¿vosté s'ha recordat tant de mi?—

La Encarnació baixá'ls ulls, mirant fixament a terra, y la rojor li pujá novament al rostre. Y tant com se'n havía recordat!

—¿Qué'm contesta?

—¿Qué vol que li digui?

—Escoltim. No es sols el pensar continuament en vosté lo que'm martiritza, no, sinó que... ¿no s'enfadará?... Sento que la estimo!

—¿A mi?—feu ella, reprimint la rialleta de goig que anava a eixirli als llabis.

—Si, bojament, ab una estimació que may havia sentit per ningú. Encarnació, escoltim. Jo a vosté no la estimo lo mateix que'ls altres homes estiman a las altras donas. La estimo perque la conech, y sé qui es... ¿Qué'm contesta?

—¿Qué haig de contestar, pobra de mi!

—¿Y no ha sentit per mi cap simpatía?

—Els homes... son tan falsos... tots els homes!...

—Li juro, li juro per lo que vulgui!

—Si es...—«Si es aixis, soch seva», anava per dir ella seguint els impulsos de son cor; mes no acabá. Sos ulls havian ovirat un home que, descrivint enormes esses y ensopegant a cada pas, caminava carrer amunt; y abaixant el cap, ab els ulls plens de llágrimas, la pobrissona Encarnació fugi avergonyida. Era son pare.

—Encarnació!—li cridá'l jove.

—Deixim, deixim!—respongué, allunyantse y plorant, desesperada.

—

En tant, el borratxo seguia carrer amunt, ensopegant a cada pas, tambalejantse descompassadament, amenassant irat a la canalla, que rihent y atormentantlo'l seguian; avensava malehint y parlant en alta veu, posantse bé la gorra que li queya cap endevant tapantli'ls ulls. Y'ls vehins, desde'l peu de sas botigas, se'l contemplavan ab estúpida mirada y la rialleta als llabis.

Tot d'una'l borratxo ensopegá, y donant dos o tres passos llarchs, caygué sobre las duras pedras del carrer, tot recargolantse, mentres que per sa boca surtia la vinassa, espessa, tufosa.

— Reyna! — cridá una vehina, acudinthi pressosa.

—¿Qui es?—preguntá *ell*, que s'hi havía atansat.

—Un borratxo—respongué un altre.

—¿Un borratxo?

—Y quin cop de cap ha pegat!—seguia dihent la vehina.

—¿No es en Quim?

—¿Qui?

—¿El pare de la del tercer pis?

—¿Qui es?—preguntavan encara.

—Res, un borratxo.—

Y'ls vehins, després de mirársel compassius, escupian y s'allunyavan.

JAUME AYMÁ Y AYALA

FILOSOFÍAS EN VERS

Al meu distingit amich l'inteligent escriptor Frederich Pujulá y Vallés.

I

UN AMICH

Els amichs que jo tinch vaig volê un día
contarlos d'un a un y ferne tría;
peró quína no fou la meva pena
quan vegí qu'entre tots sols ne tenía
dotze vegadas menys que una dotzena!
Sols un d'entre tots ells vaig reconeixe
qu'era un verdadê amich: un que no'm deixa
y procura per mi, un que m'anima
en la vida ascendent. El vaig coneixe
el día que vaig neixe.
Que m'estima
bé ho sé bé prou; no cal pas que m'ho diga
que com ell no tindré ni amich ni amiga.

Aquest company fidel que may me deix
¿sabéu quín amich es? Soch jo mateix.

II

EXPERIENCIA

Ab un vell l'altre día conversava.
Atent y respectuós jo m'escoltava
son *eloqüent* discurs ab gran paciencia.
El pobre home's queixava
de que als joves ens manca la experiencia.
—Si durant vostra vida sapiguessiu
del modo qu'heu d'obrar, y sempre obressiu
posant un xich de compte en fer las cosas,
no os punxaríau quan cullir volguessiu
del jardí de la vida algunas rosas.
No creguéu que las penas qu'he passadas
las tornés a passar, si las anyadas
que com un fardo a sobre meu tragino
me tornessin la edat d'altras diadas...—
Aixî opinava'l vell, y aixî jo opino:
sols que no entench ni he pogut may entendre
per qué l'home caduch no vol compendre
que'l tenir experiencia molt ens costa
y de res ens serveix, puig l'hem d'apendre
quan ja'l sol de la vida va a la posta.

III

EL DIFUNT

—Quan la Ciencia hi ha fet tots els possibles,
a la má del Destí s'ha de deixar.
¿Creyéu potser qu'han d'ésser infalibles
els medis de que'm valch pera curar?
El malalt se'ns ha mort. No'ns hem de planye
perque sobtadament aixís ens deixa.
Aquêst es son destí o sa sort extranya...
—¿Pro de qué ha mort, doctor?
—Del mal de neixe.—

XAVIER DE ZENGOTITA.

NOVAS

Han triomfat set regionalistas en las eleccions municipals celebradas el passat diumenge.

Els republicans lerrouxistas se vantan d'haver obtingut ells la gran victoria perque han tret més regidors. Fa pena verdaderament veure l'esperit de partit tan entronisat en aqueixa lluyta per'assolir els alts llochs de la casa comunal, a quina autonomía ja atenta tot aquell que hi entri ab color politich, desvirtuant son únich carácter de representant de la ciutat.

Deixant aixó de banda, lo cert es qu'en las eleccions de diumenge no han triomfat els republicans: ha triomfat en Lerroux. El gran remat, tan inconscient com obedient, no ha fet més que aplegarse a la veu del pastor. No s'han acoblat pas las pobras ovellas per'assolir la vera república, sinó pera que tingués la satisfacció de recomptar sas existencias aqueix gran mercader en llana.

Peró'ls rabadans (planyém a las ovellas) qu'en el pastor hi veuhen un tirá, conspiran; y'l pastor, qu'encara se sent *amo* d'un remat que veya del tot seu, no deixa d'alarmarse trobantlo un xich mermat.

En Lerroux, pera evitar la desbandada que tart o dejorn s'iniciará francament, sembla que apela a la politica revolucionaria, qu'es la que li ha dat més bon resultat. Fins se'ns diu que l'endemá de las eleccions, a la «Fraternitat Republicana» manifestá que un altre cop ja no seria qüestió d'elegir els com ara, dictatorialment, uns candidats pera menarlos al municipi, sinó pera menarlos dreturerament a la revolució, seguits de tot el poble. Aixís pretén enlluhernar per més temps als babaus que's creuhen tenir sanch guerrera. Els anomena exércit pera que s'oblidin de que son ovellas y continuhint formant remat.

La historia contemporania y la senzilla observació'ns diuhen prou qu'en un poble desnaturalisat y desviat com en gran part es el nostre, essent buydas las prédicas qu'escolta y falsos els ideals que se li inculcan, el

ver esperit revolucionari no existeix. Y en Lerroux, inconsistent com a sociólech y com a republicá (per més que sigui ell y no'l beneyt d'en Salmerón el *jefe único*), será enderrocat o caurá naturalment de son pedestal. Y prou fará'l gran pastor si pot anar a campársela lluny d'aqui fent de rabadá d'altres remats.

—

Deya *La Renaixensa:*

Lo regidor electe senyor Nello ha dirigit un remitit á diferents periódichs locals anunciant que ab tot y haver resultat triomfant en las eleccions municipals d'ahir, no pendrá possessió de son lloch al Ajuntament.

Se creu qu'entre los proclamats en la candidatura autoritaria d'en Lerroux encara hi haurá algunas altras personas ab prou dignitat pera renunciar lo cárrech.

Es opinió general en los círcols politichs de Barcelona, que'ls candidats lerrouxistas que ahir triomfaren entrarán al municipi bastant quebrantats per lo vici d'origen de sa proclamació.

Es clar que si!

—

La Tribuna, orgue d'en Canalejas a Barcelona, no sab per quinas mars navega. Del resultat de las eleccions, favorable als republicans, ne deduheix que *la democracia lleva ventaja.*

¿Qué'n dirá d'aixó'l monárquich Canalejas, y cóm pot sostenirho la mateixa *Tribuna*, que altras vegadas ha dat probas de bon sentit fent consideracions sobre las formas de govern? Per aquest camí guanyarém els que de govern no'n voldriam de cap mena.

Vaja, senyors de *La Tribuna:* s'ha de confessar qu'en Canalejas n'es d'espabilat, y qu'ls deixa molt enrera, perque segons sembla, vostés *encara* son republicans, y aixó es una antigalla que no deu tolerar el *joven* (!) *ex-ministro*. Vull dir el *Lerroux* de la monarquia.

¿Qu'en Canalejas té més talent y es més ilustrat, y no passan per que se'l compari ab en *Lacandro?* Donchs tampoch nosaltres hi passém per lo de que la democracia porti ventatja quan s'elevan els homes que la prostituheixen.

Ho dihém per la democracia catalana, que no'n coneixém d'altra; perque en tot cas, la d'aqueixos senyors será una democracia castellana importada.

Las historias ne parlan bé prou de *La invasión de los bárbaros*, y fins en Moreno Carbonero'n va pintar un quadro.

Eran gent que, segons els romans, bevian els orins dels cavalls. Per lo demés eran molt demócratas.

—

A Valencia, en las darreras eleccions, han triomfat el blasquistas. L'orgue dels sorianistas, *El Radical*, ab lletja parlaria, califica lo ocorregut de *victoria de los ladrones del sufragio.*

Ladrones ó no ladrones, de lo que's tracta entre'ls moros de Valencia es de que ha guanyat la kabila contraria, com aqui a Barcelona ha guanyat el remat. Digas moros, digas moltons: peró no diguis democracia.

—

El divendres de la setmana passada, el mestre Crickboom inaugurá en el teatre Principal la temporada de concerts, ab el concurs del jove pianista Jean Du Chastain.

El mestre Crickboom dirigi la *Sinfonía Italiana* de Mendelsshon, la *Obertura* de *Sancho*, comedia lirica de Jacques Dalcroze, el *Preludi* de *Lohengrin* de Wagner y la *Rapsodia noruega* de Lalo.

No fou del tot justa la execució de la *Sinfonía Italiana* (res tenim que dir de sa interpretació), notantse algunas faltas de compenetració entre'l metall y la corda y la fusta, peró las demés composicions orquestals obtingueren excelent execució. La *Obertura* de *Sancho* es una notable página descriptiva, de linias melódicas ben dibuixadas, de carácter marcadament cómich (suposém qu'es inspirada per l'ilustre Sancho Panza de Cervantes), escrita ab gran coneixement dels efectes orquestals y ab desinvoltura innegable.

El *Preludi* de *Lohengrin* meresqué, per la seriosa y acabada interpretació de que fou objecte,'ls honors de la repetició, y'l mestre Crickboom fou festejat ab grans y justos aplaudiments.

En Du Chastain es un distingit pianista, potser no segur encara de si mateix, peró de brillant pervindre a judicar per las probas de son talent que'ns doná en la sessió musical passada. Si en el *Concertstüch* de Robert Schumann no'ns demostrá del tot sas qualitats artisticas, en la *tocata* y *fuga d'orga* de Bach, transcrita pera piano per Ferruccio B. Busoni, y en el *Nocturn* en *re bemol* de Chopin, se'ns presentá com un mestre, tant per lo que respecta a la execució com a la interpretació. Agilitat, forsa y pulcritut ensemps que bon gust, sentiment y serietat, son las qualitats que més devém alabar en el notable pianista francés.

El públich l'aplaudi ab entusiasme.

—

Ab el titul de *Schola Orpheonica* s'ha constituhit una nova societat de concerts vocals, dirigida pel conegut mestre Arthur Marcet.

—

La nova societat que, per lo que sembla, es una ampliació de la nomenada *Ars Chorum*, doná son primer concert el dissapte passat, en el local propi, carrer de Mendizábal.

S'executaren composicions de Gevaert, Morera, Josephon, Marcet, Nicolau, Mendelsshon, Vives y Frank. El mestre Marcet y'ls orfeonistas foren molt aplaudits. A aquells aplaudiments hi unim el nostre, desitjant a la novella entitat choral tota mena de prosperitats, a fi de que resulti profitosa pera la cultura musical barcelonina.

—

Publicacions rebudas:

Jochs Florals del Canigó.—Recort dels Jochs Florals de Barcelona de 1902, suspesos per l'autoritat militar el dia 4 de maig y celebrats el dia 11 de novembre a Sant Martí de Canigó. Preciós llibret que'ls mantenedors dels Jochs Florals de 1902 han fet imprimir en obsequi a las personas que volgueren pendre part en la suscripció iniciada pera refer als Jochs Florals els diners gastats inútilment en els preparatius de la festa suspesa a Barcelona. Conté l'acta de la festa, el discurs del bisbe de Perpinyá M. Carselade du Pont, el discurs del mantenedor en Joseph M.ª Roca, el de la reyna de la festa, el del mantenedor en Marián Vayreda, y l'hermosissim y entusiasta del president en Francesch Matheu. En el volúm hi figuran dugas hermosas vistas, una interior y l'altra exterior, de l'abadía de Sant Martí de Canigó, alberch que fou de nostres Jochs Florals, qu'en son recinte's celebraren; fora d'Espanya, sí, ja que aixís ho volían las mal aconselladas autoritats: peró dintre de Catalunya.

Infancia: Método completo de lectura.—Rudimentos de derecho.—Aquestas dugas obras, la primera formant el segón volúm del métode de lectura, y la segona un excelent extracte de totas las brancas del Dret, degudas a la ploma del professor normal de Gerona en Joseph Dalmau y Carles, se recomanan pera la ensenyansa en els colegis ahont se parla castellá; están fetas obehint a las més avensadas conclusions pedagógicas. Preu, 10 pessetas cada una.

Silabari catalá, per Pompeu Fabra, publicat per «L'Avenç». Aquest silabari, complertíssim en comparació dels castellans que corren, deu ésser passat pels noys simultaniament ab el *Primer llibre de lectura* del mateix autor. Preu, 2 pessetas.

Fidel Giró, impressor.— Carrer de Valencia, 233

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no sían inédits.

No's tornan els originals.

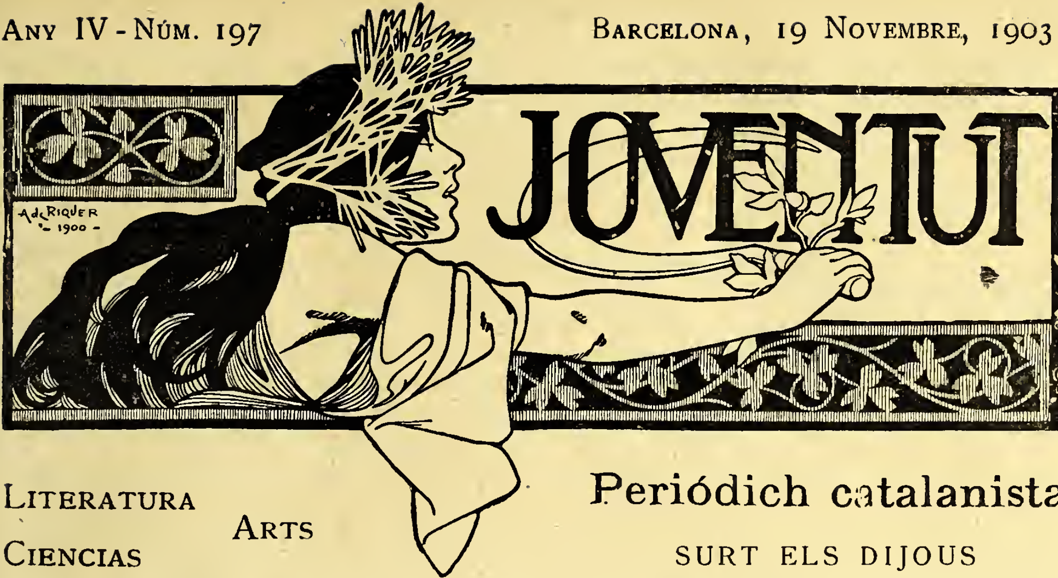
Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

CATALUNYA: Un any.	8	Pessetas.
» Mitj any.	4'50	»
» Trimestre.	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA: Un any.	9	»
EXTRANGER: Un any.	10	Franchs.
Número corrent.	20	Céntims.
» atrassat, ab folletins.	40	»
» » sense folletins.	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

Any IV - Núm. 197 Barcelona, 19 Novembre, 1903

Literatura
Ciencias
Arts

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

Número corrent. . . . . 20 céntims.
» atrassat, ab folletins. . 40 »
» » sense folletins. 25 »

SUMARI:

FOLLETI:

LLUYTA

A mida que l'estat de conciencia apareix y aumenta en un individuu, aquest se va allunyant de la lluyta.

La lluyta ha sigut sempre patrimoni dels inferiors. Se lluyta perque es necessari véncer; donchs, qui té necessitat de véncer, no ha pas vensut. Per la opinió dels altres o per la seva mateixa opinió — lo qu'es pitjor — ocupa encara un grahó sobre'l qual n'hi há d'altres que li precisa assolir.

Las antigas humanitats lluytavan com las actuals. La forsa era'l principi regulador de la existencia com ho es avuy día. La patria —vida del conjunt,—la familia, l'individuu, en la forsa s'han apoyat y s'apoyan pera subsistir, inferiors com som, entre la gran tempesta d'altras existencias que també volen assolir grahons y defensar els que ocupan. *La lluyta per la existencia:* heusaqui'l dogma, anticientifich, brutal; frase que vol dir una cosa y se n'hi fa dir un'altra tota diferenta: dogma a la fi. La forsa: heusaqui'l medi pera sostindrela a tort y a dret.

El múscul s'ha cultivat y's cultiva no pera armonisar el cos—*mens sana in corpore sano*,— sinó pera desplegarlo contra'l rostre del vehi y desfigurarlo d'un cop de puny; perque hi há l'odi de las personalitats, de las formas definidas y propias, y perque es concepció de sér inferior la de que un cambi de forma traumátich inferiorisa. Atavisme dels Judicis de Deu, avuy; divinisació de las Forsas Materials, en temps pagans.

Ab tot, hi ha hagut un descens. Avans la forsa's tenía,'s cultivava y s'adorava pera'l servey del Jo. Avuy la forsa no's té:'s compra; y si's té, es pera véndrela y posarla al servey d'altri. Una mágica combinació de sofismas sobre'l valor, *moneda*, ha posat en mans dels més febles—son els menos—la forsa, que una sorprenenta regressió en la dignitat humana ha fet que'ls forts els hi jequissin. Y—oh talent dels inventors dels sofismas!—la forsa dels forts es empleada pera dominar als mateixos forts! Ha sigut neces-

sari un gran coneixement de la bestiesa humana pera concebir semblant organisació. La lley de la gravetat eliminant la lley de la gravetat! El problema's resol per medi de la balansa... ¿la de la Justicia? Si, la de la Justicia. En teoría'l problema está resolt, perque la Justicia té també un sabre pera escapsar tot alló que sobri. En teoría l'equilibri es absolut; no s'admeten las *tornas*... peró s'hi torna a fer de *torna*, perque ella es l'alegria de la vida, lo desigual, lo variat, la quintaessencia de la naturalesa.

Mes, si en teoría un pes elimina un altre pes per medi de la balansa, en la práctica, qu'es el diccionari complert de las teorías—cal sols saberhi llegir—pesos y balansa gravitan sobre la terra. Es debadas que'l sabre escapsi y la forsa afegeixi: la terra es flonja y tot s'enfonzará cercant el centre; *tot*, pesos y balansa, sabre y *controleurs*. D'aquesta podridura, la terra sempre espléndida'n sabrá llevar fresca llevor. Tot en el món es feyna llarga: centenars de sigles s'ha passat la humanitat *fentse* fems.

La joventut, qu'entre sas molt bonas qualitats té'l gran defecte d'entusiasmarse *a priori*—defecte peculiar de las massas—ayma la lluyta perque ella té dibuix d'heroich. La *primera volada* es lluytadora per essencia. Lluytas son els jochs dels infants, fins aquells que menys ho semblan. Las nenas que jugan a senyoras y minyonas no fan, al donarse'l *grahó*, sinó posarse en ordre de combat.

En el tecnicisme de bon to no s'usa may la paraula lluytar. D'aquest fet brutal se'n diu *obrirse pas*. Y obrirse pas consisteix en aixamplarse de colzes per'aparentar més volúm del que realment se té, y fer escorre avant el cos, ben prim, forsas vegadas, pel canal obert entre la massa. La finalitat de aquesta marxa gimnástica no es altra que'l tros de pa. Hi há qui opina qu'ho es la gloria; pero estém avisats de que la gloria es cosa cotisable.

Pera entregarse en cos y ánima a la tasca d'obrirse pas, es necessari un despreci gran de las propias forsas y de la propia dignitat, que permeti en cas de fracás donarse per vensut ab indiferencia. Es necessari, adhuch, un gran rebaixament moral, donchs la lluyta va acompanyada de fregadissas de pit y colzes no pas *higienisats*, y cap persona neta y pulida ayma refregarse ab pollosos. Es necessari aixís mateix una gran insensibilitat, donchs un sol crit de joya o de dolor crida l'atenció sobre'l lluytador, y ésser el centre de las miradas de la massa, que també vol obrirse pas, equival a ésser el centre dels punys, y en aquest cas ve alló del desfigurament del rostre, de la perdua de personalitat *formal*, y ja no hi há *obertura* possible. Ab el nas sagnant un lluytador dels que s'obren pas, está als últims compassos. En l'esquifit teatre de sa lluyta trágich-cómich-famolenca, li es arribat el moment d'arriar teló.

Y'l conscient repugna tot aixó. Té sas forsas, grans o petitas, qu'aixó es lo de menys, perfectament amidadas, arrodonidas, y las cuyda, las estima, las venera, las idolatra sobre l'ara de la seva personalitat; y a sos peus hi sacrifica de tot, menys vida, ni propia ni d'altri. La sola idea d'un contacte forá,'l conmou, l'atemoritza. De clova propia y definida, y sensible com el caragol, el conscient també ha tractat d'obrirse pas, també ha sigut lluytador—¿qui no ha sigut *jove?*—mes al sentir sobre sas antenas el contacte impur de la massa, s'ha arreplegat dintre sa clova a meditar, a purgarse de las impuresas foranas, a tonisar sa epidermis conmoguda.

Y ¡ay! es en aquesta situació que pereix esclafat per la pota d'un cavall, per la roda d'un carro—no tots els conscients saben ni poden escullir el lloch de refugi,—o bastonejat pel primer vianant barroher, d'aquells que, tot fent sa via, van colpejant las tijas de las flors y picant de peus—¿ressabis?—pera esverar als gats que troban.

Mes, si no pereix, de sas meditacions ne treu gran such. De moment un odi mortal per la lluyta forana, y un amor ple per la lluyta interna. Gran, com tot conscient per petitas que siguin sas forsas, no vol ésser *saltimbanquis* mercenari; la lluyta la vol a dins d'ell mateix pera ésser, ensemps que pro y contra, 'l teatre de la lluyta.

Meditant, ha elaborat la bíblica frase «guanyarás el pa ab la suhor del teu rostre», y l'ha convertida en la següent: «no't fará profit a *tu mateix*, sinó la col que tu mateix hagis cullida.» Y ha girat el pensament vers la naturalesa; y s'ha vist a ell mateix darrera de l'arada grabant solchs sobre la terra—escultura sublim!—s'ha vist en contacte ab

els elements, esperant fervent els núvols prenyats d'aygua, llensant com el maná sobre la terra l'atapahida llevor luxuriosa de suchs, fent verdejar las ermas planas, esmicolant els roquers, fent caure'ls fruyts madurs y sentintse regalimar pels llabis sa esencia saborosa. S'ha vist aclaparat dessota'l núvol negre pletórich de metralla, s'ha vist rendit de fadiga d'acariciar terras ingratas, y ha sentit cóm a vora seu els elements tots prenían forma,'s personalisavan, bategavan com a vers sers. Y ha sentit qu'arreu glatia la vida al seu entorn, y ha aymat aquesta mena de lluyta de la que, quan se'n surt victoriós, es quan s'ha donat la vida al combatent, de la que quan se'n surt guanyador, es quan s'ha fet produhir a *lo altre*.

Y'l conscient ha volgut eixir de sa clova, y al ovirar la terra tota murada, voltada de tapias y espins artificials, s'ha reclós altra volta ab més fel en son sí, y s'ha entregat a l'auto-agricultura. Ha anat llevant d'un a un els rochs del seu cervell; ha planat son esperit com femella en zel pera rebre sobre ell la fecondadora pluja dels genials; ha extés sobre ell la macissa llevor de la rebeldia...

En l'Arcadia felis del *interior*, el conscient llevora, llevora, esperant la fructificació. Ni una sola de sas antenas veurá la llum del dia, com no sigui pera dur el compás al himne de la revolució.

EL MUSARDO

A má esquerra, un xiquet després del hostal de la República, en la carretera de Girona a Banyolas, s'ovira un poblet negrench, mitj amagat en el racer d'una montanya rublerta de verdor. Las casas del poblet son d'aqueix color terrós de las pedras envellidas, y'ls teulats, bruts y descuydats, amagan llur bruticia entre alts roures y grossas alzinas, que s'enfilan per la montanya.

Per demunt d'aquellas construccions rónegas s'alsa'l cloquer no acabat de la iglesia, ensenyant sas petitas campanas, que dugas vegadas al dia, tocant a oració, escampan el seu esmortuhit so per la vall condormida.

Un camí vorejat de verdissas emblanquidas per la pols de la carretera, uneix aquesta ab el poblet, a quina entrada hi há una bassa d'aygua bruta y empestada, en que s'hi capbussan una munió d'ánechs ganduls y gallofos qu'ofegan ab son *mach*, *mach*, el cant vesperti de las granotas, y en las horas del sol el de las cigalas.

Després, a abdós costats, deu o dotze casas vellas forman un carrer silenciós y trist. En ell s'hi veuhen dos o tres carros sense llurs cavallerías, entre pilots de fems y escorxas de melons y cindrias; alguna qu'altra vella tafanera ab el nas a la porta y esperantne un'altra pera fer un rall; y, barrejantse per tot, algunas dotzenas de gallinas, pollastres y ánechs, que picotejan els fems, se revolcan per la palla, pujan a las baranas dels carros y barrejan llur cridoría ab els bufets dels porchs, que tancats a la cort o lliures pels carrers, menjan las escorxas y'ls aglans ab llorda fruhició.

Lo demés resta silenciós. De tant en tant, el sotraqueig d'una carreta de bous y la veu aspra del ganyá que la mena, la remor d'una propenca sinia, la cansó llunyana d'algún pagés o'l lladrar, llunyá també, d'un gos, son las únicas remors que interrompen la calma d'aquella naturalesa salvatje y bruta, feconda y grandiosa.

Al ferse fosch, alló s'anima un xich. Dugas o tres carretas de bous se'n tornan a llur casal, algún pagés ab el trámech, la podadora o la fanga, s'acull a llur casa, y la campana petita de la iglesia envia son ressó molt lluny, omplenant d'armonia la vall, que llumenada per la rojor del sol ponent, va cubrintse de boyra.

—

En aquell poblet tothóm vos hauria dit qui era'l *saludador*. Tenia sa casa enfront de la esglesia, y tenia per pastor al *Musardo*.

El Musardo era alt, gros, d'uns cinquanta anys, ab una cara ferrenya que feya por, ab un parlar rogallós, y un mirar que denotava un fondo dolent.

Portava uns pantalons de vellut apedassats del assiento y dels genolls, ab uns punts grossos de fil blanch sobre'l vellut d'un color d'oli, esblanquehit per l'us.

Sa camisa de quadros, casi sempre desfeta, posava al descubert un pit vermellench, ab uns pels llarchs, blanchs y negres. Sa cama

dreta, ferida quan la guerra dels carlins, supurava una materia grassa, blanquinosa, que formava un crostisser en el que hi quedava enganxada la pelussera del entorn. Sos ulls petits y brillants surtian d'entre unas pestanyas pobladas y fondas, vorejadas pel cércol vermell de la mucosa inflamada. En son cap, poblat de cabells llarchs, grisos alguns, blanquinosos altres, s'hi amagava un món de mengia; y tot plegat, deixava anar un baf barreja d'ayguardent, suhor y bruticia.

Se passava'l dia al bosch, guardant ovellas y bous. Arribada la nit, després d'haverse menjat un bon plat de sopas y una bullida de cols o bróquil, anava a dormir a la pallissa, ahont, a voltas, hi trobava algún pidolayre, recullit alli si era nit de tempesta.

La pallissa era un porxo a algunas passas de la casa; d'aquella casa de pedra negra ab els voltants de portas y finestras emblanquinats; ab penjolls de blat de moro a las finestras y moltas creus de palma a las portas pera fer fugir els llamps.

A dintre la cuyna s'hi veya una taula tota esberlada ab banchs a cada costat y un porró a sobre; uns fogons mitj fets malbé; uns goigs de Sant Silvestre clavats a la paret; y, sobre la xemeneya de la llar, ab lleixas de mahó y posats sobre papers verts, foradats y formant ondas, hi havia una dotzena de plats grochs, un llum d'oli rovellat y un ventall tot ple de cagaradas de mosca.

—

Arribá'l diumenge. El Musardo, ab camisa neta, espardenyas novas y 'l jech a la espatlla, després de dinar, poch a poquet va enfilar la carretera envers l'hostal de la República.

Poch l' importava la calor xafogosa que queya com plom, y la polsaguera que aixecava 'l cotxe d'Olot que passá llavoras, y las fondaladas ombrívolas y verdencas que a cada costat de la carretera ovirava. Sa deria era anar a la taberna, beure forsa, aixó si, que ningú pogués dir qu'engolia més ayguardent que'l Musardo.

Y arribá polsós, acalorat, cubert de suhor malgrat lo curt del trajecte que degué recorre. S'assentá en un banch despintat, apoyá 'ls brassos sobre una taula negrenca y esgavellada que poch a poch se desfeya no podent soportar el pes dels anys, y demaná un porró de vi.

—Desseguida, Musardo—feu la mestressa, una dona groixuda y petitona, ab els brassos arremangats y ab un devantal ple d'untalls y bruticia.

El Musardo omplená 'l got, begué 'l contingut d'un trago, y's fregá 'ls llabis ab la mánega de la camisa.

—Conxo! ¿Hem pas de jugar avuy?—feu el Musardo dirigintse a n'en Piula y 'l Clapat, dos pastors dels voltants, companyons els diumenges del Musardo al hostal.

—Bony! que si—feu en Piula.—Llamp me mati, que'm mori per fere una partida al truch! ¿Y tu, Clapat? ¿Somhi?—

Agafaren els tres las cartas, y jugaren llarga estona, envoltats pels carreters qu'arribavan al hostal pera mullar la gorja, seca de la calor y la polsaguera del cami.

—Mariona—feu el Musardo—portam vi, que m'afogui.

—Conxo! N'havéu begut sis porrons. Teniu.—

Y continuaren jugant, bevent sempre, envoltats pels carreters que bromejavan ab las jugadas, respirant tots un baf de vi y un fum de tabaco dolent y agre que feya tossir, y enllumenats, puig ja's feya tart, per la groguenca y esmortuhida claror d'una llumanera.

El Musardo perdia. A cada partida, sos ulls encesos miravan ab més rabia al Clapat, y sas dents carrisquejavan afogant els renechs que li pujavan a la gorja.

Conxo! El Clapat, aquell malehit, se li emportava 'ls diners de la setmana. Ja l'altre diumenge anaren a cops de puny, y sort del hostaler... que si no... ¡mala negada! Encara 's recordava 'l Musardo d'unas batussas qu'hi va tenir, un cop que abdós foren contractats en una masia y portaren el remat al Pirineu a pasturar. Li duya votada de temps, y... ¡malehitsiga! se'n recordaria.

Tot aixo pensava 'l Musardo ensemps que acabava 'ls calers.

Una carta caygué de las mans del Clapat al sol, y 'l Musardo, alsantse irat, doná un cop de puny a la taula, llensá un renech ab veu fosca y alé vinatós, y mastegá algunas paraulotas.

—Lladre! Foscut lladre! Malehitsiga la teva sanch!... Has fet trampas!...

—¿Qui?—digué 'l Clapat.

—Tu... tu... foscut pillo!... Pro... pro me la pagarás! Vatúa! me la pagarás!—

Y 'l Musardo s'abalansá sobre 'l Clapat, tirant per terra la taula deslloригada y vella, ab trencadissa de porrons y gots. S'hi acostá, peró 'l Clapat, més seré que son adversari, li doná una empenta fentli perdre 'l equilibri; y'l Musardo rodolá per terra.

Llavors víngué 'l escándol. El Musardo s'aixecá irat, groch com la cera, posant la má al mánech d'un ganivet que portava a la faixa, y vomitant insults y renechs.

—Vatúa Deu! M'has pegat... peró 't mataré... malehit siga la sanch!—

Els carreters el deturaren, l'hostaler li digué que a casa seva no volia escándol, y entre tots el tiraren a empentas a fora, tot espitregat, brut de la cayguda, la faixa desfeta y 'ls ulls brillants com de fera empresonada.

—

Fora del hostal, emprengué d'esma 'l camí, arossegant la faixa per la polsosa carretera, fent tintinas, renegant y malehint per mil voltas al Clapat.

Al ésser al cap d'avall de la baixada recordá que 'l Clapat li havía pegat, recordá las batussas vora aquell ubach del Pirineu, y, cego de rabia, resolgué aturarse y esperarlo, que poch tardaría a dirigirse a la masía.

Era una nit fosca del mes d'agost; res s'ovirava un xiquet lluny. Dalt del cel, els estels, a milers, donavan una llum tan suau, que no arribava a fer que's distingís el poblet ab tot y no ésser més que a dos trets de pedra. Tot estava calmós. El torrent qu'allá aprop anguilejava sobre un llit de pedras, produhia un murmuri continuat. Alguna granota y algún grill deixavan anar sas cansons nocturnas. Un griso que venía del costat d'Olot feya fresca la vesprada. Del poblet pujava una remor esmortuhida, barreja de bels dels xays, de grinyols dels forrellats, tancaments de portas y lladrar de gossos. Lluny, carretera enllá, se sentía'l sotraqueig reposat y continuu d'un carro. El Musardo esperava amagat darrera una alzina, dalt del racer de la carretera. Res li parlava a n'el Musardo; no'n comprenia res d'aquella majestat salvatje en que semblava dormir la naturalesa, torbat son cervell pels vapors del vi y assedegat pel desitj de la venjansa.

Sos ulls petits y brillants estavan fixos dalt de la pujada, en la porta del hostal. Per fi feu un bot y somrigué. Acabava de surtir del hostal el Clapat, que s'aná acostant. Sols se distingía per la punta del cigarro que portava encés y que a cada xuclada enllumenava sos llabis grossos y molsuts y part de son nas y galtas.

Ja arribava ahont era 'l Musardo... Ne passá un xich, y un crit esgarrifós surtí de la gorja del Clapat, ensemps que son cos queya a terra sobre un munt de grava de la carretera.

El Musardo, lleuger com una anguila, havía saltat el racer, y enfonzat son ganivet fins al puny en aquell infelís, per la esquena. Sos llabis s'obriren pera donar pas a un renech que's barrejá ab el crit de la víctima.

—Vatúa! ¿No t'ho deya? Gran lladre! Ja me las pagas... malehitsiga! Vull beurem la teva sanch!...—

Y mentres tant enfonzava repetidament la fulla ampla de son ganivet, mullantse las mans en la sanch tebia y lleficosa que rajava per vint feridas.

Y ab dalit de fera, emborratxat pel crim que cometía, llensá 'l ganivet, y agafant un roch gros del munt de grava, comensá a picarli la closca fentli trossos els ossos, fins a deixarlo desfigurat completament.

Després se'l carregá a coll, agafá 'l camí de la torrentera y arribá al single, baix del que saltironejava'l torrent ajogassat. Volgué estimbarlo, mes, borratxo com estava, el cap li rodá, perdé sol... y dos espetechs terribles conmogueren el llit de roca del torrent. L'un era 'l que produhia 'l cos del Clapat al caure a l'aygua; l'altre'l que produhia'l cap del Musardo al topar ab una roca punxaguda del gorch.

—

Moments després la campana petita del cloquer del poble tocava las deu, y un carro passava per la carretera, ab el fanal encés, escampant una llum esmortuhida y feble; adormit el carreter y sotraquejant el carro, que feya vía acompassat y sense pressa.

JOAQUÍM PLA

EL CARRO DELS BOHEMIS

La carretera deserta y silenciosa, de sobte sembla estremirse de llarch a llarch. Es que ha sentit quelcóm que s'acosta lentament, peresosament, ab passos mesurats, deixondintla de son somni enervador... Y'l soroll se va atansant, sentintse ja'ls cops sechs y acompassats d'unas rodas al topar ab el bastiment a que van junyidas com si tractessin de desferse d'aquell jou feixuch... Y'l carro de bohemis, deslluhit y ombrivol, apareix en un dels retoms de la carretera, sotraquejant, grinyolant, com plorant la dissort dels sers qu'en son si aixopluga... Y avansa, avansa lentament, y'ls bohemis, dintre d'aquella casa de fusta, cantan una cansó grisa apresa qui sab ahónt, qu'entra a l'ánima, d'un cayent melangiós, d'un ritme lúgubre... Y'l cavall qu'arrossega'l carro ab prou feynas pot tirar de tan sech y esquálit... y las mans que pel finestró del devant ixen son tan primas y desneridas, qu'ab prou trevalls poden aguantar las regnas... Y'ls que van a dins son artistas, artistas de cor y pensa que tan sols aspiran a viure, a cambi de portar un bri de poesía als pobles ensopits que no saben quina cosa es el goig de la vida lliure y conscient... Y'l carro de bohemis avansa per la carretera deserta y somniosa, caminant al etzar, rodolant a la ventura, y'ls seus cants inspirats y planyivols se van perdent en la buydor del silenci...

I. Soler y Escofet

ELS MENDICANTS

Fregantse al dematí sas mans y brassos
ab sarmentosas fullas de vidauba,
fentse aixís unas llagas passatjeras
que als ulls dels altres cuyda de mostrarlas;
arrossegant els peus, xaruch, decrépit,
aparentment tot ell plagat de nafras,
y'l gayato de freixa a la má dreta,
qu'esquiva al gos que per instint ja'l lladra,
recitant la cansó de temps apresa,
segueix el mendicant casa per casa,
amorrat, com l'infant a la mamella,
a la gran deu de la pietat humana,
que pel captayre que partit sab treuren,
encar que a gotas sempiterna raja.
Al seu costat camina una donota
més fastigosa qu'ell, espellifada;
la va trobâ al camí fa molt pochs días
y, enrahonant, convingueren acoblarse...
fins que l'aburriment o las rancunias
del *ofici*'ls allunyin l'un del altre.

Ha deixat la caseta del seu poble,
entafurat al cor de la montanya,
hont hi té'l menester: bon xich de xeixa,
quatre fasols, un sach ple de patatas,
ordi, tocino... y la ventruda gerra
enterrada en cert lloch qu'ell sab hónt para.
Ja ha colgat la llevô en sas dugas feixas,
y, generosa ab ell com una mare,
la natura un vestit de sa neu flonja
hi há extés, salvant el gra de las glassadas.
De tot se'n gaudirá al bon temps, quan torni,
ple'l sarró y curulladas las butxacas.
Cada any fa igual. Quan Sant Martí's despenja
ab las primeras neus, y arrossegantse
la boyra espesa, malcarada y trista,
cubreix aquellas serras solitarias,
pren comiat dels fills y de la dona,
despenja'l sach de un clau, la porta barra.
Aquells, per ell ensinistrats de sobras,
per altre indret també van a la capta.

Quína mirada dona de despreci
al vell pagés, quan al cayent de tarda
ve del tros, pel trevall de tot el día
aixafat, y ab el trámech a la espatlla!
Y quín somrís més expressíu dibuixan
els seus llabis, quan plega de la fábrica
la professó de cossos sechs, anémichs,
asfixiats per atmósferas malsanas!...
Pel beure, pel menjar y pels estalvis
no's necessitan pas tantas suhadas:
ell ja'n té prou ab son posat estúpit
y'ls peus de montanyés que may se cansan.

Quan arriba la nit, son mantell negre
extenent pels turons y per la plana,
y quan apar que vetllin las estrellas
el somni de la terra fadigada,
per un camí atravessan dugas ombras
caminant a bon pas, sens deturarse.
Van a cercar racer dintre una cova
que hi há a mitja hora de la vila, escassa.
Ell, tal com es, finida la comedia,
espitregat y fort, ample d'espatllas,
boy enfebrat per certs fervents desitjos
sense pô al fret que ja la nit escampa.
Com un llop s'abrahona als llabis d'ella,
ab ulls brillants, ple de salvatjes ansias,
y's desenrotlla dins la negra gruta
un repugnant amor que'l cel ampara.

Lluís Salvador y Sarrá.

TEATRES

El Barber de Sevilla

El «Teatre Intim», que ab tanta constancia, desinterés y amor dirigeix l'Adriá Gual, ha inaugurat una nova serie de representacions que promet ésser interessantíssima, no sols per las obras escullidas, sinó també per la seva presentació.

Quan s'hagi acabat la serie podré, ab més fonaments qu'ara, donar la meva opinió lleal sobre l'obra d'aqueix valent campió del art escénich que, a despit d'envejas y desenganys, segueix impertorbable una tasca tan lloable com es la de la purificació y ennobliment de la escena catalana.

Mentres tant, me limitaré a donar compte de las representacions successivas, que per lo variadas y per lo granat dels autors escullits, han lograt interessar vivament al públich barceloní fins al punt d' omplenar, com succehí la primera nit, l'ampla sala d'espectacles del teatre de las Arts.

L'obra escullida pera la inauguració fou *El Barber de Sevilla* d'en Caron de Beaumarchais, l'autor revolucionari satírich y humá que sapigué durant l'última meytat del sigle divuyt posar a la picota del ridícul una societat y unas costums que, sens dubte més prompte de lo qu'ell se creya, anavan a desapareixe per sempre més. Ab *El Barber de Sevilla*, y sobre tot ab *Las bodas de Fígaro*, en Beaumarchais s'acreditá d'autor dramátich genial. No es ja sols l'observació de las petitas miserias y petitas passions dels seus contemporanis que li permet construhir faulas més o menys enginyosas pera divertir al públich lo que admirém en Beaumarchais, sinó aquell do superior que sols els escullits posseheixen de penetrar fins a l'ánima mateixa d'una generació que surt retratada fidelment en uns quants tipos tant més humans y reals quant ells son una verdadera síntesis del modo de pensar y de sentir de tota una societat. Lo qual no impedeix que cada un visqui en escena la seva vida propia, y que'ls carácters respectius s'acusin netament ab una fermesa de linias incomparable.

Sols aixis s' explica l'interés qu ' encara avuy despertan en nosaltres obras que, com *El Barber de Sevilla* y tantas d'altras d'autors no menys ilustres, segons els moderns procediments artistichs y'l refinament del gust públich actual ens apareixen d'una ingenuitat y candor puerils. Res més gastat que l'argument d'aquesta comedia; res més ingenuu que'ls recursos escénichs qu'emplea l'autor pera complicar y enredar una acció que'ns fa somriure; res més convencional y previst que'l desenllás ditxós que tot ho arregla ab grossa satisfacció del públich bon jan; res més clàssich que aquesta comedia titllada en son temps de revolucionaria. Y no obstant, avuy la veyém sobre las taulas ab una fruhició y un interés que potser sobrepujan als que despertá alashoras. Y dich sobrepujan, no en el sentit de que la impressio sigui pera nosaltres més forta, sinó perque fruhim sense cap apassionament. Alashoras provocá discussions, odis, rencors y amenassas; avuy provoca nostra rialla franca, y ab ella l'admiració per un home que sapigué ésser sincer y sapigué elevarse a las alturas serenas desd'ahont pot contemplarse la humanitat lluytant febrosenca per'assolir els petits ideals y satisfer las petitas passions qu'eternament l'agitan.

En aquest sentit las figuras de Fígaro, l'estrafalari barber, de Almaviva, el noble altíu y fogós, de Rosina, la desperta y enamorada filla d'Eva, de Don Bartolo, el vell avar y llicenciós, y en fi, de Don Basilio, l'organista y mestre de música adulador, egoista, envejós é hipócrita, adquireixen a nostres ulls proporcions extraordinarias. Son tipos verament humans, d'avuy com d'ahir, d'ahir com de sempre, y'ns impressionan fondament perque ab un petit esfors, prescindint de la faula grollera de la comedia, els transportém a la vida actual, els fem viure entre nosaltres. Y al tombar el cap, podém veure assentats a las butacas arrengleradas, als palcos enllluhernadors y a las galerias atapahidas, aquells mateixos Fígaro, Almaviva, Rosina, Bartolo y Basilio, agitats per las mateixas passions, vicis, virtuts y petitas miserias, encara que vesteixin altras galas y'ls seus rostres portin caretas més atapahidas de por de que'ls endeviném a la llum espléndida que la electricitat projecta sobre seu.

En Gual mereix, donchs, un sincer aplauso per haver donat a coneixe íntegrament una obra que essent vella es moderna, y que sols se coneixia aquí per l'estrafalari llibret d'una ópera dolenta. El mereix també per la direcció escénica, en que no descuydá'l més petit detall. Entre ell y'ls senyors Junyent (Olagüer) y Gracia, autors de dugas decoracions de magnífica entonació y perspectiva, lograren presentar la escena ab propietat y riquesa poch vistas a Barcelona. Lo mateix dech dir dels trajos.

En quant a la execució, l'aplauso no pot ésser tan incondicional. En conjunt no's pot deixar de reconeixe als actors del Teatre Intim la bona voluntat, l'estudi minuciós dels respectius papers y l'amor y fe ab que trevallan. Peró individualment la execució resultá desigual. S'ha de convenir en que hi há papers que son superiors a las forsas d'algún d'ells. No voldria ofendre a ningú, y per aixó no citaré cap nom. Sols faré una excepció pera en Sanpere, que interpretá'l paper de Don Basilio ab un aplom, un art y un domini de la escena que ja voldrian pera ells molts d'aquells que's titulan primers actors. En Sanpere feu un tipo perfecte, perque tenint facultats sa-

pigué indentificarse ab ell, sapigué sentir el personatje, logrant donarli un relleu extraordinari.

Heusaqui la impressió que'm produhi la primera sessió del «Teatre Intim», qu'obtingué un éxit incontestable. Tant de bo que aquest l'acompanyi en las vinents pera bé del art dramátich catalá, satisfacció d'en Gual y demés companys que l'ajudan, y pera estimul de tots aquells que's creuhen que l'art y la industria son una mateixa cosa.

NOVEMBRE

de E. Verhaeren

Els grans camins dibuixan creus
a través boscos y conreus;
els grans camins dibuixan creus llunyanas
al infinit, travessant planas;
els grans camins dibuixan creus
en l'ayre fret, hont veus
sonan dels vents que van, ab etern crit,
escabellats, al infinit.

Arbres y vents, als pelegrins semblants,
arbres tristos y folls hont l'oratje s'aplana,
arbres que la corrúa sembléu de tots els sants,
de tots els morts quan sonâ arreu
s'ou la campana;

arbres que contra'l nort breguéu
y vents que destrosséu el mónl
Penediments y plors y queixas qu'exhaléu
cóm van lluytant y penetrant en l'esperit pregónl

Vora la llar Novembre s'ha assegut
y escalfa sos dits magres en el foch.
Miréu, al lluny, que morts sens foch ni lloch!
Miréu que vents tustant l'immoble mur tossut,
y rebatuts y rebutjats
cap a lo ignot per tots costats!

Que noms y noms de sants fent llarga lletaníal
y que arbres, allá baix!
y'ls vocables de sants ¡cóm, ab monotonía,
a la memoria, desfilant, s'abocanl
que brassos sechs que al cel invocanl
y que brancám s'extén desconhortat
vers no se sab quín crist als horitzons penjat!

Novembre, ab capa grisa, un petit lloch,
tot arrupit, ocupa prop del foch,
mirant ab vista esporuguida,
pels vidres que fets trossos van cayent,
las convulsions dels arbres y del vent
en la extensió esblaymada y doloridal

Els sants, els morts, els arbres, la ventadal
quíu corteig tan igual y enfollidor
voltant, en nits de neu, per la fredorl
Els sants, els morts, els arbres, la ventadal
cóm se confonen tots, juntantse en la memoria,
a cada batallada
que, fent saber sas aficcions,
envía, la campana, als horitzons
desde la torre imprecatorial

Y Novembre, arrupit aprop del foch,
ab dits esperansats hi acosta'l broch
de la llantia, conhort de sa foscor;
y Novembre, humilment, plora y prega, allavoras,
mirant de enternî'l cor mecánich de las horas!

Peró segueix, a fora, encara, el cel, de fosch color,
y passan vents, y sants y morts,
ab aquell séquit tan profond
dels arbres folls y de brancatjes torts
que viatjan de l'un a l'altre cap de món.
Miréu els grans camins formant com creus
al infinit, entre las planas!
els grans camins y las llurs creus llanyanas
al infinit, per prats, per boscos y conreus!

E. Guanyabéns, *trad.*

EL NOU MUNICIPI BARCELONÍ

Ab las últimas eleccions municipals l'Ajuntament de Barcelona presenta un carácter complertament distint del qu'havia presentat fins ara: es revolucionari.

En efecte: sa majoría, composta de 28 consellers republicans, está en complerta oposició ab el regim actual, qu'es monárquich, y en pugna per tant ab el govern que dirigeix la marxa del Estat espayol. La importantíssima minoria regionalista, prescindint del *carinyo* o *simpatía* que puguin tenir tots disset individuus que la componen, o alguns d'ells, está en oberta y total oposició ab el sistema de governació present, es autonomista y per tant eminentment descentralisadora y contraria de tot punt al centralisme que impera ab tota sa cruesa.

Fins la minoria *xica*, composta de quatre individuus qu'están en estretas relacions ab el antichs cacichs, es lliberal y per tant d'oposició a la situació conservadora del actual govern.

Es indubtable, donchs, que'l camí que deurá seguir el nou Ajuntament será penós y ple d'obstacles.

En primer lloch, té'l dever ineludible d'administrar bé, sense malbaratar els cabals del Municipi, ni perjudicar els dels ciutadans; té d'implantar reformas que mellorin la situació moral y económica de la ciutat, y arrencar d'arrel tota manifestació del antich caciquisme; y per ultim, y en certs casos, té de fer politica, no la petita y mesquina d'avans, sinó enlayrada y d'acort ab els principis moderns que pretenen sustentar tots els nous consellers.

La tasca principal está, com es natural, encarregada a la majoria, de qui deurá ésser, per tant, tota la responsabilitat. Desde'l primer de janer els republicans tenen la obligació de cumplir tot lo que prometeren durant el llarch número d'anys que aspiran als llochs del consell, d'implantar l'administració honrada qu'han predicat y las reformas democráticas y lliberals qu'han promés al poble barceloni.

La missió dels regionalistas es la de vigilar a la majoria en bé de la ciutat, protestar dels abusos y descubrirlos en el cas de que siguin comesos; y ab sa inspecció y crítica, ells son y deuhen ésser la garantía de que no serán malbaratats els interessos del municipi y dels ciutadans sense una FERMA Y PÚBLICA protesta en la que s'expliquin els abusos y's designi clarament als autors. Aquesta es la missió que'ls hi encarrega la ciutat de Barcelona al elegirlos per minoría, apart de la natural que tenen de, en sa esfera, procurar la reivindicació dels drets de Catalunya.

La feyna dels caciquistas no la sabém; depén del contracte que firmaren ab els amos que'ls nombraren y de las ordres que d'ells rebin: es un secret.

—

¿Están uns y altres al nivell de sa missió?

La majoría republicana, composta de dugas seccions com la regionalista, una de las passadas eleccions y altra de las actuals, té com ja hem indicat la tasca més dificil, y creyém nosaltres que de cap modo pot respondre a la missió que té de cumplir.

En efecte: en sa major part no es filla de la voluntat espontania del poble, sinó imposada en un moment d'exaltació per un dictador, que pot, moralment al menys, exigir als regidors que desempenyin a gust d'ell el cárrech, o si no, tenen la obligació moral de renunciar a'n aquest. Els vots ab que han sigut elegits están emesos, descomptant els dels *subjectes* d'en Lerroux, en gran part per la colonia castellana y forastera per odi als regionalistas: circunstancia que tampoch els hi dona massa forsa moral en bé de la Ciutat, y ajuda a lligárloshi'ls brassos treyéntloshi independencia. Son esclaus d'un y d'altres.

Com a condicions, els de la secció primera, ja hem vist lo qu'han donat de si. N'hi há prou ab haver seguit las sessions del Ajuntament, llegit els diaris (de tots cantons) y escoltat las opinions de partidaris de tots els grupos de consellers. No es nostra tasca repetirho.

Els nous: heusaqui una incógnita. Més si'ns ateném als únichs datos de que avuy disposém, que son els de las opinions personals, no'ns fan creure que puguin fer gran cosa més que... costat als antichs companys de las anteriors eleccions.

Entre uns y altres no hi veyém cap talent organisador, ni administrador, y molt menys, si no's descubreix a última hora, cap refor-

mador que sigui capás de deixar un gran nom y de qui's parli com d'un gran home. Es, segons diuhen, un conjunt de mitjanias que no suman un home de talent. ¿S'equivocará la opinió pública?

Té la majoria republicana un altre gros defecte. Es majoria de dret, es ben cert: ¿será una majoria de fet?

Las últimas eleccions passadas han deixat, com ja diguerem, un llevat d'odis, rancunias y envejas en el camp republicá, y es indubtable y lógich que's traduheixin en el Municipi. A més, tota majoria, y això es una de las primeras reglas del parlamentarisme, necessita un *leader*, y molt dubtém que's posin d'acort tots els republicans en la designacio d'aquest. No hi trobém ningú ab prou condicions que l'imposin a sos companys, ni veyém en aquests prou humilitat y desprendiment pera reconéixelas a ningú, *encara que las tingués.*

A nostre entendre, donchs, la majoria republicana fracassará en el Municipi barceloni. Lo mellor que pot fer es moure forsa escándol pera ferse suspendre avans de fer veure qu'es inútil.

Els regionalistas tenen més planer el camí. Sobre tot si's reduheixen a fer de minoria inspectora y defensora dels interessos de la població.

En sa elecció no hi há vici d'origen. Son nombrats lliurement pel poble barceloni, que'ls hi ha deixat llibertat d'acció sense més que dugas trabas: vigilancia de l'administració municipal, ab obligació de parlar clar y alt, y de recordarse que son catalanistas.

La primera secció cumpli, dintre de lo que podia, bastant bé sa missió, y es d'esperár que ab el nou refors podrá cumplirla del tot. Els nous regidors, y això ho hem vist reconegut, ab gust per cert, per un periódich gens sospitós (1), tenen tots condicions d'honradesa y talent, condicions que tenian els altres (tots) la primera y alguns la segona (al parlar de talent ens referim al necessari pera ésser un bon conseller de Barcelona), y a més molts coneixements técnichs y d'administració.

Creyém que si saben enlayrarse (no baixant may al terreno de las petitesas) deixarán un bon recort en el Municipi y preparat el camp para poder, essent majoría, implantar las reformas y doctrinas en bé de nostra ciutat. Y aixís ho desitjém.

De que'ls caciquistas están al nivell de sa missió, ningú'n dubta, puig aquesta es fácil. Ho hem pogut comprobar en el gran número d'anys qu'hem *fruhit* ajuntaments caciquistas. La feyna d'obehir a un amo (com en dit llarch periode han fet molts regidors caciquistas) costa poch y no exigeix molt talent, sinó sols bona voluntat y una esquena doblegadissa.

(1) *El Diluvio.*

CARAMELLA (1)

Despértat, mon amor,
llévat, aymada,
ara que's fon la nit
ab la rosada,
y vina ab la claror
de ta mirada
a encendre dins mon pit
un'altra aubada.

Com làs noyas que van al jardí
al ferse día,
vull que't llevis y vinguis ab mi,
aymada mía,
y a tot raig regarém de petons
la nostra vida,
perque abdós abrassats, creixent junts,
treguém florida.

Jardins de la vida,
jardins del amor;
els fruyts que s'hi cullen
guareixen el cor.
El primê a fruhirlos
s'emporta la olor;
si la llevor queda,
no queda la flor.

Despértat, mon amor,
llévat, aymada,
ara que's fon la nit
ab la rosada,
y aclarirás mon cor
ab llum d'aubada
si'm donas la claror
de ta mirada.

JACOBUS SABARTÉS.

(1) Posat en música per Narcisa Freixas.

NOTAS BIBLIOGRÁFICAS

Cebriá Montolíu.—INSTITUCIONS DE CULTURA SOCIAL. — *Conferencias al «Institut Obrer Catalá».—Barcelona.—L'Avenç.—1903.*

Es nostra época un camp inmens de lluyta y de discusió, un veritable combat d'ideas. La febre sociológica, el desitj de mellorar la trista condició dels qui pateixen, la simpatía pels desheretats de la capritxosa fortuna y'l dalé nobilíssim d'enlayrarlos ab la instrucció, se barrejan ab las buydas peroracions dels explotadors polítichs, ab els mots grollers que fan vibrar l'ánima de las multituts ignorants com si fossin cops de fuhet, ab els insults personals y las barroherías innobles.

De nostra ciutat (parlemne pera exemple, ja que'ns hi trobém) els xerrayres d'ofici, els vividors impudents y'ls ximples ab pretencions de sabis, n'han fet una *merienda de negros*. Las multituts ineducadas, com remats de xays, han marxat pels camins que'ls hi indicavan els renechs dels mals pastors, els xiulets de las trallas y'ls lladruchs dels mastins. La onada popular sols aixís ha pogut donar un pas cap a la república unitaria, migrat ideal del krausista Salmerón, del aixerit Lerroux y de tota la nombrosa comparsería que'ls acompanya, may del poble catalá.

Peró no tindrian els esmentats ciutadans el concurs incondicional del poble, si aquest escoltés las veus que de tant en tant s'ouhen en mitj l'enrogallat desconcert dels cridayres inútils. D'en Cebriá Montolíu ha eixit una d'aquestas veus, donant al «Institut Obrer Catalá» conferencias sociológicas qu'han degut ressonar en l'ánima dels obrers cultes de manera ben agradosa. En Montolíu ha parlat com un home seré e instruhit, qu'exposa lo que considera profitós al estament obrer, sense volerlo enganyar ni adular. Sa veu es de concordia y no d'odi; sa paraula es la d'un pensador y no la d'un sectari. Pera instruhir, va a cercar exemples als estats en els quals tot está més ben organisat que en l'espanyol, particularment a Anglaterra; pera ennoblir al poble nostre y allunyarlo de las antihumanas doctrinas que li inculcan els mals polítichs, li retréu las hermosas paraulas d'en Gabriel Séailles: «La ciencia y l'art no son pas supérfluus, si s'ha de confessar que la humanitat no es solzamen un luxe pera l'home; en graus diversos importa que tots hi participin pera que la societat no juxtaposi individuus extranjers els uns als altres, incapassos de compendres y, per consegüent, d'amarse.» ¿Han parlat may aixís els *nostres* redemptors?

Las conferencias d'en Montolíu, aplegadas en un volúm ab el titul de «Institucions de cultura social», serán més útils als obrers que vulguin estudiarlas, que totas las prédicas dels politicayres a la madrilenya, encaminadas a una revolució xorca, a cambiar el rey, ab corona per un rey sense corona, tallat pel patró d'un Félix Faure o d'un Emile Loubet.

—

Joseph Aladern.—ODAS PAGANAS.—*Barcelona. —Tipografía catalana.—1903.*

Odas Paganas ha posat per títul el distingit escriptor en Joseph Aladern a un aplech de versos publicats no fa gayres dias. ¿Per qué *Odas Paganas?* ¿No'ls hi escauria mellor l'adjectiu de *Tarragoninas?*

Totas ellas son inspiradas per l'amor al terrer nadiu. Del hermós camp de Tarragona ne son fills els versos de l'Aladern. De la mar, del pla, de la montanya n'ha tret l'Aladern sas fonts d'inspiració; sas poesias son, donchs, veras impressions de naturalesa, rebudas per qui sab, després, reflexarlas espontaniament.

Com versayre, l'Aladern ens resulta avuy un xich *suranné;* se coneix prou que no es eixit del modern estol poëtich. Sa forma literaria'ns recorda la dels passats conreuhadors de la poesía catalana. A més se li nota sovint mancament d'entonació poética, y de tant en tant certa tendencia al prosaisme. Aquests son sos defectes.

Sas qualitats son espontaneitat, sentiment y una visió justa de las bellesas exposadas. Els versos seus no semblan escrits ab esfors, y's troban sadollats d'emoció y d'ingenuitat.

Recomaném el llibre de l'Aladern a nostres lectors, no tan sols pels mérits literaris que l'avaloran, sinó perque dona una nota de bona fe poética que deu encoratjarse.

LA MORT DE LA MIXA

Quan els pagesos, acoblats a la ben enllosada era del Mas Planells, vegeren voleyar l'última daurada bolva de boll y caure'l darrer ruixím de gra a la pila, una exclamació de goig se feu mestressa y senyora de tothóm.

El sol esplendorós d'una diada estival s'ajocava darrera una serralada, com cansat d'enllumenar el miserable trevall d'una batuda a montanya.

Sobre'ls pilons de boll y palla escadussera, homes y donas ajassats garlavan fort, mentres el porró curull de marsinada refrescava una a una las golas enduridas d'aquells trevalladors.

Escudat per la fosca, algùn jove acostava sos carnosos llabis o sas nirvudas mans a la femella ajogassada. Alashoras el xerriqueig d'un vell esdentegat ofegava una esgarrifansa sensual, o'l lladruch llarch y trist d'un gos de remat el xiscle alegroy de la mossa plena de salut.

—Tu, mans llargas!—va cridar de sobte una noya roja de cabells y pigada de cara.—¿Que no sabs ab qué matar el temps el dia que la Mixa no jeu a ton costat? Has de trucar més avall per si de cas.

—Vaja, que ben pregadota!... Tan que m'agradan las donas que com tu menan una bona panxa d'ánech gras!—li contestá ab catxassa un homenás més ben plantat que la mangala d'en Roland.—Apa, digas...

—Ets pla massa moreno pera mi. Seria pitjor que menjar pa de fajol y fabons.

—¿Vols dir que no puch pensar en tu? ¿Tens gallofaria o't donas vergonya de contestar?

—Ves ab la Mixa, home, que no's fa pregar gayre.

—¿Voléu deixar als mort en pau y quietut? —digué a saltirons un vellet.

—¿Per qué ho dihéu?

—La pobra Mixa ahir va entregarla. El pastor la vegé morir.

—¿En Janot?

—Sí. Jo vaig ajudarla en els últims moments—mormolá baix, molt baix, un jove esprimatxat y de faccions ben nobles.

—Ja ho sentiu—roncava esgargamellada la dona roja.—Ja os planyo a tots vosaltres!... Ara si que tindréu de baixar a Girona sovint!... Qué'n farém de tota aquesta corrúa de galls en vaga!

—Bé podrias callar tu, roja. Potser, si ho vegessim tot, també hi trobariam bruticia a casa teva.

—Que calli tothóm y deixéu a n'en Janot que'ns conti tot lo que sab.

—Quietut!—cridaren alhora varias veus.

—Donchs, escoltéu.—

Y'l pastor digué aixís

—«Las vacas ja feya nou dias que pasturavan als bachs d'Espinau, ahont las llistoneras gemadas per las plujas seguidas pujavan més dretas y contentas que un ginjol... L'avi Cargol, aquell captayre, va dirme a cau d'orella, al surtir diumenge de missa matinal: «Si'm pagas el pa y trago't diré una cosa que no t'ha de desagradar». Al cap de poca estona, ab la boca plena de pa blanch y sostenint sas tremolosas mans un porró ple de bon vi vert, aquell vell va ferme saber que l'endemá la Mixa vindria a trobarme al bach ahont feya alguns jorns qu'enjegava. «Mercés, avi.» «De res, noy: adeu.» Y vaig deixarlo mirant ab delitós llampegueig la hostalera de Guiolá: una dona de cabells més rossos que la palla del blat grosser... La Mixa, després de corre d'assí y d'allá donant caricias a cambi d'una moneda o un plat de vianda, feya algún temps que no s'ovirava enlloch. L'última volta que l'havia vista m'havia fet fástich y llástima alhora: tanta era la miseria y gana qu'havia sufert. De totas maneras, la nova del avi no'm va venir del tot malament. Al surtir el sol sobre'l mar de Rosas, el remat ja trescava corriols enllá cap als bachs plens de bona herba, y jo darrera d'ell cantant a veu plena la cansó ab que sempre feyam enfadar a la meuca quan estava de criada a cal moliner, segons deya ell.

Fadrins que hi anéu
al pla de Llovera,
comanéu l'amor
a la molinera.
Una xica'n té
qu'es molt falaguera
sab cuynâ y pastâ
de tota manera.

Al arribar a lloch ja vaig trobarla que m'esperava. Tenia la cara de color d'oli novell y'ls ossos talment semblavan atravessarli la pell. Encara no'm tingué aprop va dirme somicant: «Si tu, Janot, no m'ajudas, soch ben mortal Pobra de mi!» Y va posarse a plorar com una Magdalena. Era la primera vegada que veya rodolar las llágrimas cara avall d'aquella dona, y creguéu que va corpendrem. Entre sanglot y queixa'm deya: «Fa sis mesos que cansada del mal viure vaig llogarme per minyona a ca'n Sala de Talaixá. Ni may qu'ho hagués fet! L'hereu va fer ab mi tot lo que ja vosaltres estavau cansats de fer, ab la prometensa d'ampararme fins que fos arribada ma darrera hora... Fa

dos dias que aquell brétol, sabent qu'estava prenyada y perque no vaig poder ventar la batuda del dia avans, va comensar a pegarme lo mateix qu'hauria fet ab una vaca que no seguis bé la rega. Engelosida del mal tracte que donava a son fill y que jo tan joyosa guardava, vaig fastiguejarlo fins que'l gran bacó va darme tan fort cop al pit que cayguí sense sentits. .»

—Potser si que's pensava estar com una reyna, la bagassa! — interrompé un del rotllo.

—«Calla bestia! Donchs, podéu ben creure que feya llástima veure aquella dona més morta que viva... Vaig donarli dos ensats de llet y no pogué empassarsen ni un glop. Alashoras, veyent que la malura era molt forta, jo y'l Cavallé la portarem a la pallissa ab un bayart. A las pocas horas d'esserhi va posarse a cridar com una esperitada Prou li posarem greix de gallina al ventre, mes fou endebadas. Va entregarla en mitj de grossos sufriments... Creguéu que vaig plorar, y que may per may podré veure al hereu Sala.»

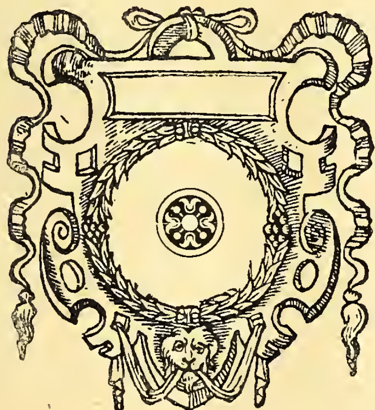
Finida la historia de la meuca, la quietut més absoluta va regnar.

L'avi recomptá'ls jornalers, y trobá a mancar la dona de cabells rojos y'l mosso que li agradavan las donas ab panxa d'anech gras. Una llágrima li caygué cara avall, un renech se li ofegá a la gola y la barbeta li tremolá nirviosament:

La mestressa, dreta a la portalada, llensá fort espinguet:

—La sopa es a taula!—

Alfons Trinxet

NOVAS

Al centre catalanista republicá «Nova Cathalonia» va celebrarshi'l passat divendres a la nit un *meeting* de protesta, ja anunciat molts dias avans, contra'ls actes antidemocrátichs realisats per cert quefe del republicanisme unitari.

Obert l'acte y explicat l'objecte del mateix pel president senyor Tona, parlá'l senyor Martinez y Seriñá, qui sentá que'l Catalanisme no es fundat pel doctor Robert, ni per l'Assamblea de Manresa, sinó que'es causa nacionalista que compta ja cinch sigles, havent comensat a abrassarla'ls primers catalans que protestaren dels atentats reals contra nostras llibertats. Remarcá que l'autonomisme es l'ùnich moviment de vera democracia, y que'ls catalanistas no podém sentir odi per las demés regions ja que admirém als seus homes y a las sevas institucions que trevallaren per son bé, com son els Comuneros de Castella, las Germanias de Valencia, en Lanuza d'Aragó.

El senyor Coca feu veure que'ls anomenats redemptors del poble son antidemócratas en quant destruheixen l'armonia social y esclavitzan la conciencia del obrer a sa voluntat sobirana. Excitá als obrers a que s'acoblessin dintre'l Catalanisme pera trobar la veritable democracia.

El senyor Llorens manifestá que per tres voltas ha sigut convidat en Lerroux a *meetings* de controversia ab catalanistas, prometent anarhi y no assistinthi may. Posá de manifest las contradiccions dels republicans que com en Salmerón volen democratisar al poble tot proclamant el brutal servey obligatori. Endressá un sentit recort al gran Pi y Margall, de quinas sanas doctrinas autonomistas el poble ha sigut allunyat pels farsants.

Nostre company Monegal, després de recordar que Catalunya quan era lliure dava exemples de llibertat a tot el món civilisat, digué que aquesta mateixa Catalunya deu conservar aquell gran esperit democrátich, y puig no's doblegá ni devant de sos reys, no deu doblegarse devant d'un tirá de darrera fila com en Lerroux. Aquest ha d'ésser tan odiós pera tot bon catalá com els cacichs més repugnants. El poble catalá ha de rebelarse contra las tiranias. Si'ls tirans son forasters, els hi hem de fer passar l'Ebre; si son d'aquí, en el moll hi trobarém un altre Ebre pera llensarloshi.

El senyor Fuster afirmá que'ls curanderos republicans han lograt crear una onada de jacobinisme, peró que será passatjera, ja que'ls que l'atian son gent forastera que cap bé'ns vol ni'ns pot voler. Feu varias consideracions sobre la manera antidemocrática

com se solucionan las vagas, y protestá de las imposicions que's fan a la massa.

El senyor Tona resumí evocant la memoria d'en Pi y Margall, el més gran dels demócratas, qu'en sa darrera vinguda a Barcelona fou rebut pels federals y'ls catalanistas, mes no per la massa obrera, sugestionada per la tiranía dels oradors que la fanatisan y enganyan, aqueixos mateixos oradors que pera més sarcasme ara han dit *Tu es Petrus* a un demócrata de fanch. Es la diferencia entre'ls Arístides y'ls Temistocles, els Silas y'ls Gracos, els Lerroux y'ls Pi y Margall. Definí la teoria autonomista-federal d'en Pi com la verament republicana, la més gran y progressiva, y digué preferir cent voltas las Bases de Manresa dels catalanistas a la república dels Salmerón y dels Lerroux, veritable monarquía disfressada ab el gorro frigi y animada per un caciquisme tant o més funest que'l d'en Planas y Casals. Acabá dihent qu'estavam preparats pera proclamar l'Autonomía de Catalunya quan vingui la desfeta.

El públich, qu'omplia de gom a gom el local, aplaudí xardorosament els alts conceptes emesos pels oradors. Entre'ls que més aplaudían hi figuravan molts obrers.

—

El dissapte a la nit celebrá la sessió inaugural del present curs el «Centre Autonomista de Dependents del Comers y de la Industria.»

Presidí l'acte'l president de la *Unió Catalanista* doctor Martí y Juliá. La sessió comensá usant de la paraula'l secretari de la secció d'ensenyansa de dita entitat, qui remarcá la gran importancia y significació que pera'ls pobles té'l comers.

Seguidament el senyor Bofarull enumerá las moltas dificultats que'l centralisme ha posat sempre al desenrotllo del comers y la industria de Catalunya.

El senyor Montllor, en representació de la «Lliga Regionalista» feu l'apología del autonomisme, recomaná la perseverancia en la lluyta que pera recobrar nostra autonomía sostenim y ab la qual ens fem dignes, y advocá per la unió de tots els autonomistas contra'l comú enemich.

El senyor Tona, president del centre «Nova Cathalonia», digué que ab sa assistencia al acte volia demostrar lo necessaria que creu la unió entre totas las societats catalanas que tenen com a principi suprém l'assoliment de l'autonomía de nostra terra. Enaltí la historia comercial de Catalunya y protestá de que'ls del céntre titllin d'egoistas als catalans, als qui oprimiren dintre un cercle de ferro obligantlos a estalviarho tot, havent conservat el nostre poble per son propi esfors lo poch que li queda gracias a son geni trevallador. Digué qu'en l'autonomisme catalá hi caben y deuhen entrari tots els elements que forman el poble, pera poder entre tots conquistar l'autonomía, que las altras regions poden obtenir també inspirantse en nostre exemple, a fí de constituhir la federació ibérica. Nostre exemple ho será de democracia, perque essent demócrátich l'esperit catalá, forsosament haurán de resultarho las corts catalanas el dia que's fassin. Atacá a n'en Salmerón, quina república unitaria calificá de mitjeval com ell calificá un día de mitjeval al Catalanisme. Sols l'autonomía pot resoldre'ls problemas socials plantejats a Catalunya: no'l parlamentarisme, que combaté per perjudicial, ni la república antidemocrática y antilliberal dels Salmerons y'ls Lerroux.

El senyor Martí y Juliá elogiá a l'associació per l'acte que s'estava realisant, y manifestá el goig ab que la *Unió Catalanista* assisteix a semblants actes de cultura y educació popular, els quals preparan y melloran als individuus en bé de las rassas que reclaman y mereixen ésser autónomas. Estudiá la diferenciació y trets distintius de las rassas, nacionalitats e individuus. Quan aquest sian forts mercés a la educació rebuda, será inútil tot esfors contra llur personalitat, y vindrá l'autonomía desitjada. Acabá recomanan que's seguís aytal tasca educativa sense defalliments.

Els oradors foren aplaudits repetidament y ab gran entusiasme durant sos magnífichs parlaments. Va posarse fí a tan hermós acte anunciantse a la nombrosa concurrencia que demá passat dissapte nostre company en Pompeyus Gener donaría una conferencia tractant de la «Reivindicació de Miquel Servet», qüestió iniciada com saben nostres lectors en aquestas planas, y sobre la que'ns proposém insistir en vinents números.

—

Encara que ja fa dias que la qüestió está *sobre el tapete*, no'ns haviam ocupat de la subvenció de dos milions anyals que'l govern vol que paguin al municipi madrileny las provincias espanyolas ab el sant intent de... fer més odiosa la capital del Estat.

Y no'ns haviam ocupat de la cosa, ni l'haviam impugnada ab els calificatius que tan ignominiós projecte's mereix, esperant qu'ho fessin els *amigos del pueblo* y de la *igualdad*, els diputats per Barcelona Lerroux y Salmerón, ells que tant estiman al *obrero catalán*, a qui's tracta d'expoliar ab la excusa de donar feyna ab dita subvenció als obrers madrilenys que, segons el govern, no'n tenen.

«¿Per qué no'ls fa trevallar el govern en obras públicas?» dirá tothóm.

Perque al govern tant se li'n dona que's trevalli com que no's trevalli, y perque de lo que's tracta no es de fer trevallar als obrers sense feyna, sinó de fer que paguin els que trevallan pera mantenir a tants y tants parássits com hi há a Madrid ab nómina no del tot assegurada.

Els obrers de Madrid ja l'han anat a trobar a n'en Salmerón pera que's decanti cap al centre, y aixis esperém qu'ho fassi'l demócrata centralista de las *cuatro unidades*, que ab sas vacilacions tant compromet a la democracia, y tant la corromp ab sos actes y sos discursos.

—

Ocupantse de las darreras eleccions y del regionalisme, diu un antich setmanari republicá *de patacada:*

«Mes aixís com ells intentaren realisar un moviment esquifit, aislat y exclusivista, el nostre es ample, generós, simpátich, y la proba está en qu'Espanya entera's disposa a secundarlo inflamada de sant entusiasme».

Ja ho sents, *massa:* el moviment autonomista es *esquifit*, *aislat* y *exclusivista*, perque vol que cada regió, cada municipalitat y cada individuu sian amos de sí mateixos y s'emancipin de tot jou pera formar una vera comunió de pobles y homes lliures. En cambi'l moviment republicá unitari es *ample* fins al punt de que las iniciativas individuals desapareixen anorreadas per la dictadura de qualsevol llibertari de quarto'l rengle; es *ample* com *ancha es Castilla*, aqueixa Castella qu'es *concentració* de tants vividors y enemiga declarada de tota *expansió;* es tan *ample* y tan *generós*, que imposa una llengua, *amplifica la patria* de tal manera que se li desmembra a trossos (Portugal, Cuba, Filipinas, etc., poden parlar), proclama obligatoria la contribució de sanch, canta per boca d'en Salmerón himnes als exércits de mar y terra al Congrés y a las *plazas de toros*, y atia als govers pera que sacrifiquin per centenars de mils als fills del poble LLIURE (!!) en els camps de Cuba y en ayguas de Santiago y Cavite.

Si, *massa:* aqueix moviment que se t'emporta fatalment com un terboli las fullas mortas qu'han d'ésser fems, es *molt ample y molt generós*... y es també molt *simpátich* als que no poden menys de veure ab simpatia cóm els diferents pobles d'Espanya ab horrible inconsciencia van perdent llur personalitat y formant el remat inmens que per ells ha d'ésser tonrat y sacrificat mil voltas.

Y en veritat, *massa*, que si no fossis tan desventurada, no valdrian la pena'ls vividors que t'explotan de que ningú agafés la ploma pera dirlos que menteixen descaradament y que sols pots creure en ells qui ho té merescut per ésser un imbécil.

—

Llastimós es l'efecte qu'ha produhit l'Assamblea celebrada pels lliberals dinástichs pera designar al qui ha de succehir a n'en Sagasta en la quefatura del partit. Ni una baralla de pescateras, ni una colissió entre moros valencians, tenen res qu'envejar als escándols que, ab amaniment de cops de puny y garrotadas, han promogut en dita Assamblea las ambicions baixas dels Moret, dels Vega de Armijo y dels Romanones.

Casi estém a punt de retirar las *acerbas críticas* que'ns han sugerit a voltas las sagnantas baralles de Valencia entre sorianistas y blasquistas. ¿Qué han de fer aquests infelissos moros de regadiu, si'ls moros auténtichs, els governamentals, també's barallan com marmanyeras?

Resultat, que'l partit lliberal queda sense quefe tal com estava.

Y que'l *deplorable efecto* que'ls ambiciosos de tota mena (canalejins inclusiu) diuhen que'ls ha produhit la cosa, pera nosaltres ha sigut un efecte d'alló més cómich, perque'ns hi hem fet un panxó de riure.

—

El periódich catalanista *La Devantera* ha sigut denunciat per la majoria dels trevalls publicats en son número corresponent al 30 del passat setembre.

Ho deplorém sincerament, desitjant que'n surti en bé.

—

El concert celebrat el divendres de la setmana passada al teatre Principal, fou un éxit tan gran com merescut pera'ls mestres Crickboom y Du Chastain.

Abdós notables artistas, el primer en el violí y'l segón en el piano, tocaren magistralment obras de Mozart, Haendel, Corelli, Bach y Beethoven, executant respectivament, fora de programa, pera correspondre als aplaudiments del públich, dugas composicions de Fauré y Schubert.

En Crickboom sobre tot en l'*andante* de la *Sonata* en *si bemol major* (pera piano y violí), en *La Follía* de Corelli y en el *minuetto* de la *Sonata* en *sol major* (també pera piano y violí) de Beethoven, desenrotllá un exquisit trevall artistich, mostrantse'l violinista de sempre, elegant, segur, seriós y d'interpretació perfecta.

En Du Chastain també mereix entusiastas elogis per la manera com interpretá'l *Nocturn* en *do sostingut menor* y l'*Estudi* n.º 4 de Chopin y'l *minuetto* de Schubert, que toca fora de programa.

—

El dissapte passat s'inaugurá la temporada del gran teatre del Liceu, no ab *La Damnation de Faust*, com creyam, sinó ab *Lohengrin*.

La representació de *Lohengrin* aná á cárrech de las senyoras Giudice y Dalhander y dels senyors Viñas, De la Torre, Torres de Luna y Mentasti, dirigint la orquesta'l mestre Mascheroni. Tots ells reberen mostras del apreci del públich, que'ls saludá ab salvas repetidas de picaments de mans.

En el proxim número parlarém de *La Damnation de Faust*, obra nova a Barcelona (en el teatre), qual execució, si no's retrassa,

ja haurá tingut lloch al eixir las presents ratllas.

El teatre del Liceu, aquesta temporada, ha sufert algunas modificacions d'importancia; algunas d'ellas tan sols contribuheixen al embelliment y *confort* del teatre, peró d'altras se relacionan ab la presentació escénica de las obras lirich-dramáticas. Las taulas s'han fet recular prop de dos metres, y s'ha dissimulat la petxina del apuntador y la linia de reflectors. A més, la orquesta ocupa ara'l lloch qu'han deixat las taulas al recular, y'l director se troba amagat a la vista del públich.

—

El diumenge passat al matí tingué lloch al teatre de Novetats el tercer concert dels dirigits pel mestre Goberna.

El públich aplaudí'l trevall de dit mestre y la bona voluntat dels músich a sas ordres, celebrant particularment la interpretació que obtingueren el *Quintet* en *do* de Beethoven y la *Sonata* en *la* de Mozart.

—

La «Escola Jordiana-Orfeó Canigó», ab el propósit d'extendre son camp d'acció y empendre una orientació nova y profitosa, ha acordat, en junta general extraordinaria, confiar sa direcció al professor senyor Piqué Salvat, a qui ajudarán en sa tasca la professora senyoreta Aurea Puig y'l mestre en Rafel Pedrol.

—

L'associació «Foment del Teatre Lirich Catalá» participa als entusiastas de la idea que persegueix, que per tot el corrent any quedan lliures del pago de tota quota d'ingrés y considerats com a socis fundadors els que dintre l'esmentat plasso hi quedin inscrits.

—

Se'ns diu que'l «Centre Fraternal de Cultura» ha quedat disolt, y aixis sembla confirmarho una mena de manifest suscrit en llenguantje molt retórich per dita societat, y rebut en nostra redacció.

Nosaltres, fundadors de la «Lliga Burgesa contra la Putrefacció Aristo-ácrata», ho sentim de tot cor, més que més essent tantas las adhesions que rebém y que'ns mouhen a deplorar la soletat en que han mort els del «Centre Fraternal».

Ells se venjan d'aqueix abandón dihent que'ls homes que'ls han abandonat no valian, sinó que no més ho semblava que valguessin. En part potser tinguin rahó. Peró també es cert que no'ls abandonaren sols per veure ignorants a varis d'ells, sinó per trobarlos pretensiosos. La ignorancia y las pretensions sempre posan en ridicul, y ja se sab que'l qu'está en ridicul queda aislat. Això es lo que li ha succehit al «Centre Fraternal de Cultura».

Repetim la expressió de nostre condol.

Y desitjém que'l «Centre Fraternal de Cultura» torni a referse pera poder seguir ab més acert el programa que publicá al constituhirse y que coralment li alabarem com se mereixia.

—

Publicacions rebudas:

Contes de Lleó Tolstoy. Segona serie dels publicats per la Biblioteca Popular de «L'Avenç», formant el volúm 14 de la mateixa. Preu, 50 céntims.

Cinnost Hospodársko-Revolucni, per V. Cerkesov. Fascicle publicat per la Biblioteca del *Novy-Kult*, de Praga.

¡Tart!, per Prudenci Bertrana. Obreta premiada en els Jochs Florals organisats pel Centre Catalanista d'Arenys de Mar en l'any de 1902.

Sociedad anónima «La Neotipia». Estatutos. Havém rebut els estatuts impresos de la societat que ab dit títul se proposa fundar y explotar un establiment tipográfich y d'industrias similars mitjansant una organisació del trevall que, en l'ordre económich, subordini complertament al interés de la comunitat l'individual dels associats, que deurán ésser tots trevalladors. Conseqüencia d'aquest objecte principal será la práctica d'actes de solidaritat ab els obrers d'altras manifestacions de la producció, y en especial ab els que fundin entitats análogas a aquesta, que per lo dit no deixa d'éssernos molt simpática, més que més representant un important avens pera'ls obrers.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia, 233

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no sían inédits.

No's tornan els originals.

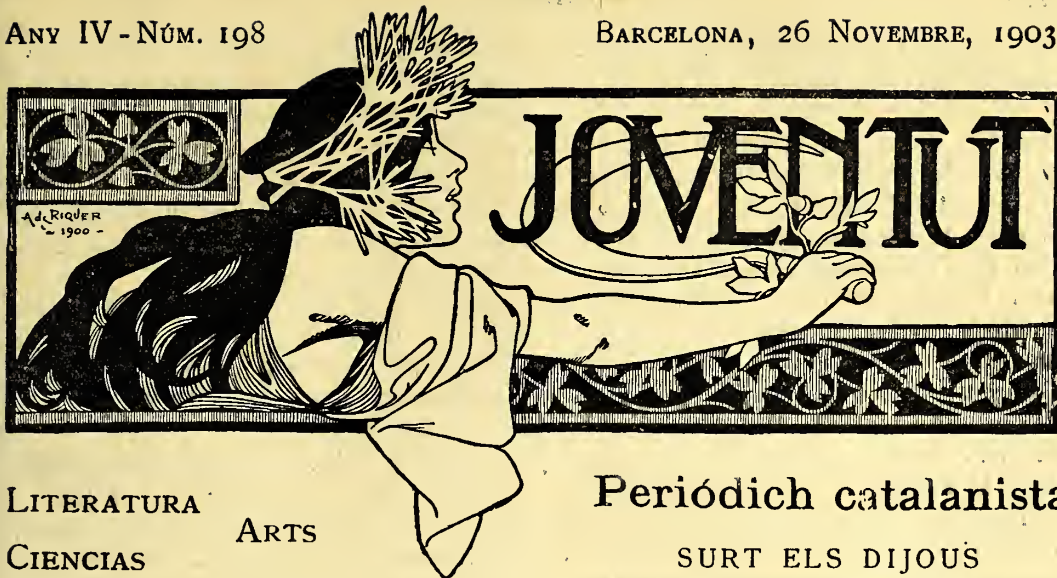
Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

Preus de suscripció:

CATALUNYA:	Un any.	8	Pessetas.
»	Mitj any.	4'50	»
»	Trimestre.	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA:			
	Un any.	9	»
EXTRANGER:	Un any.	10	Franchs.
Número corrent	. . . .	20	Céntims.
»	atrassat, ab folletins. . . .	40	»
»	» sense folletins. . .	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

ANY IV - NÚM. 198 BARCELONA, 26 NOVEMBRE, 1903

LITERATURA
ARTS
CIENCIAS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . . . 20 CÉNTIMS.
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . 40 »
» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

FOLLETI:

LA SUBVENCIÓ DELS DOS MILIONS

Prenons garde aux accroissements de l'Etat, et ne souffrons pas qu'il soit autre chose qu'un chien de garde. Pendant que les autres hôtes de la maison laissaient èmousser leurs dents et leurs ongles, ses erocs sont devenus formidables; il est colossal aujourd'hui, et il n'y a plus que lui qui ait encore l'habitude des batailles. Nourrissons-le largement contre les loups; mais que jamais il ne touche à ses commensaux pacifiques; l'appétit lui viendrait en mangeant: bientôt il serait lui-même un loup, le plus dévorant des loups, à domicile. Il importe de le tenir à la chaîne et dans son enclos.—TAINE: *Origines de la France Contemporaine.*

Segons clarament han dit els periódichs, lo mateix els d'aqui que'ls d'altras regions, els *obrers*, junt ab altres elements de Madrid, apoyats pel municipi y diputats d'alli y ab la promesa d'ésser ajudats per diputats d'altres districtes, entre ells dels senyors Anglés, Junoy, etc., qu'ho son per Barcelona, han demanat al govern del Estat espanyol que subvencioni a la capital del Estat ab la cantitat de dos milions de pessetas anyals, o sigui l'interés al quatre per cent de cinquanta milions (1) ab la santa intenció d'ajudar a Madrid á dur la cárrega de la capitalitat y ensemps salvar la situació dels trevalladors qu'en ella viuhen y menjan.

Com es natural, això ha produhit certa maror en moltas poblacions del Estat, molt més quan s'ha sapigut que la tal petició era ben acullida pel govern y fins per gran part dels diputats a Corts y dels senadors, qu'ab aquell y'l rey venen a constituhir la representació del Estat espanyol.

Nosaltres devém protestar de la petició y de l'actitut de la representació del Estat. Ens es igual que la subvenció demanada sigui de dos milions, que de deu, que si fos de trescentas pessetas. Ho discutim per dugas rahons: primera, perque l'Estat no té dret a

(1) Quin capital de cincuanta milions es com si la riquesa pública el tingués inmovilisat pera que de son producte'n gaudeixi tan sols el municipi madrileny. En això cal fixarshi bé.

donar tal subvenció, y segona, perque no es convenient que la dongui.

—

L'Estat, segons ens ensenyan la historia y la sociología, degué son origen a la necessitat que sentiren las diferentas agrupacions humanas de defensarse dels enemichs del defora (de l'agrupació), y ensemps pera conservar la tranquilitat y equilibri interiors pertorbats per las passions dels individuus components de l'agrupació.

Y avuy, com avans, la missió del Estat y de sa representació, sigui quina sigui sa forma, com es lógich y natural, no es altra que lliurar la societat o societats que'l constituheixen dels enemichs del defora (las altras societats) y dels de dins (els individuus que, desconeixent sos drets y devers, s'extralimitin en l'exercici d'aquells, y no recordan ni practican aquests.

Aquesta es sa missió natural. Ell té de vetllar per la seguritat dels individuus y entitats que'l componen; aquests tenen la obligació de proporcionarli'ls medis per'assolir son fi. Y al dever d'aquest correspón, com a correlatiu, el dret del Estat d'exigirlos el cumpliment de sa obligació, o sigui que li proporcionin els medis necessaris. Aquest es el crédit del Estat contra l'individuu; aquell el deute dels individuus envers l'Estat.

Mes l'Estat no pot exigir res més, y si ho fes cometría un abús, encara que a son costat, pera pendre qualsevol mida, hi tingués la inmensa majoría dels individuus, la totalitat menys un.

Se'ns pot objectar que l'Estat presta altres serveys que'ls de pura defensa interior: es ben cert. Mes ho ha fet y ho fa en l'actualitat *interinament*, tenint en compte l'estat actual d'endarreriment de la societat, y ab l'*objecte d'assolir un avens;* aixís, per exemple, fa de regulador, *tenint en compte l'interés públich*, de las relacions entre'ls individuus, devent atendres al esperit del poble; ajuda als petits a fi de que s'ilustrin, als incapacitats els hi dona l'apoyo just pera nivellarlos als demés sense perjudicar en lo més minim a aquests; y ab la mateixa condició's constituheix en defensor dels desgraciats, física y moralment, completántloshi sa personalitat. Mes tot això ho fa *per necessitat* y *en representació* de tots els individuus del Estat, *interinament* y comptant ab l'assentiment exprés o tácit de la *totalitat*, y en interés de tothóm, y ab el sol objecte d'assolir un grau més de perfecció pera la societat que regenta. Y, a mida que aquesta's perfecciona, la esfera d'acció del Estat se reduheix, fins arribar al ideal, qu'es la desaparició de sa representació en las societats humanas.

Ara bé: la mida que demanan al Estat espanyol al fer la petició de la cantitat que com a subvenció's vol concedir a Madrid ¿cau dintre la esfera d'acció del Estat?

No, indubtablement.

En primer lloch, no cau dintre de la esfera d'acció natural. No es una mida de defensa contra'ls elements del defora de la societat; no es una mida de defensa contra'ls enemichs de dins. Respecte d'aquests, no pot fer altra cosa que *impedir* que pertorbin l'ordre social y que conculquin els drets dels demés individuus.

Es evident que la mida demanada es de *protecció* a una ciutat determinada dintre del Estat.

¿Es aytal mida en pro del interés general del Estat, que pugui ésser beneficiosa pera tothóm?

Menys encara. No tan sols no es profitosa pera tothóm, sinó qu'es en favor d'uns y en detriment d'altres: es un *privilegi* qu'afavoreix a una entitat determinada, a un cert nombre d'individuus.

Aquella y aquests resultarán favorescuts, y ensemps perjudicats *el reste d'individuus* del Estat, qu'haurán de despendres d'una part de son peculi més o menys petita per'ajudar a una ciutat, pera mantenir a alguns individuus. El profit pera'ls uns, el perjudici pera'ls demés. ¿Es això una mida justa? ¿En qué's fundan els uns pera demanar y'ls altres pera cometre aytal arbitrarietat?

¿Y això ho proposan y defensan elements lliberals y—*soi-disant*—demócratas?

Jo no sé en quina teoría's fundan aquests lliberals y demócratas pera defensar tal abús; lo que jo sé es qu'han oblidat quan menys, que: *Si, dans toute constitution moderne, le domaine de l'État doit être borné, c'est dans la démocratie moderne qu'il doit être le plus restreint* (1).

(1) H. Taine: *Les Origines de la France Contemporaine. (Le programe jacobin).*

El que's concedeixi la subvenció demanada a Madrid ¿es de tal conveniencia que dongui lloch á que nosaltres poguém permetre a la representació del Estat que prengui una mida que no cau dintre de sa esfera d'acció natural, ni dintre de l'ampliada d'atendre al interés general?

No, avans al contrari.

En efecte: en tota societat constituhida els individuus, ja en edat de trevallar, obtenen tants més beneficis com més son llurs mérits y serveys. «*Per mérits y per serveys enteném la capacitat de provehir a las necessitats de la vida, de procurarse l'alimentació, assegurarse un abrich, apartar a sos enemichs* (1).» «En la lluyta per la vida l'individuu més ben provehit de medis per'atendre y defensar sa existencia té ventatja sobre'ls demés.»

«Es lógich, donchs, que si una societat vol tenir mellors condicions de vida, ajudi avans als individuus mellor capacitats que als incapacitats (pera la lluyta), puig si ho feya al revés, ne resultaría una degeneració progressiva y no estaria en condicions pera lluytar ab las altras societats.

Aixó que's diu referent als individuus, se deu entendre a las entitats compostas d'aquests, per exemple'ls municipis. O sigui, que sense perjudicar als municipis menys capassos pera la lluyta, deu afavorir als mellor capacitats, o al menys tractarlos igual: *may ajudar als incapacitats contra'ls altres.*

Es aixis que'l municipi o ciutat Madrid se sent feble, incapacitat pera la lluyta, y demana protecció al Estat, y la representacio d'aquest en tals condicions el creu, puig está a punt de protegirlo. ... Donchs, si l'Estat sab sa obligació, si vol cumplir ab sa missió veritable, deu *negarli* la subvenció, puig es en perjudici del reste del Estat, ja que afavoreix a una entitat feble en detriment de las altras més fortas.

Més encara: Els individuus febles o incapacitats (voluntaria o involuntariament) se reproduheixen o continúan, generalment, en sers iguals o pitjors. ¿Qué hi guanyará l'Estat espanyol en protegir a una ciutat feble o incapacitada? El que la població de Madrid sigui demá igual o pitjor qu'avuy: may mellor.

(1) H. Spencer: *Individuu contra l'Estat*

Si, com nosaltres creyém, el malestar de Madrid es fill tan sols de tenir en son si un excés de població trevalladora en relació ab sa vida industrial y mercantil, que prengui l'Estat una mida extraordinaria, y es: *la d'enviar els sobrers a altras regions necessitadas de brassos a fi de que las trevallin.* Ab aixó hi guanyará Madrid (se treurá un excés de població inútil), hi guanyarán las regions ahont els envihin (puig creixerá sa riquesa), hi guanyará l'Estat (veyent sa riquesa aumentada y disminuhit el nombre de sangoneras que se'l xuclan). Será una mida d'interés general y, per tant, que cab dintre la esfera d'acció del Estat.

Y al ferho l'aplaudirém tots, y no dos milions, no, cinquannta que'n gasti si vol, no'ls hi regatejará ningú.

Fixishi bé'l govern, pénsishi avans d'accedir a la petició que li fan, y no oblidi que no es en va que's cometen arbitrarietats: un jorn o altre tenen son just cástich.

Al Estat toca cumplir sa missió: a nosaltres, procurar que no abusi de son poder.

TEATRES

La Margarideta.—En Coquelin.—Els vensuts.—L'avar.

En una *advertencia* qu'en Joan Maragall ha escrit pera explicarnos el seu intent al traduhir algunas escenas del *Faust* de Goethe, diu qu'en ell hi há una part, la més viva, que s'ha fet popular per tot arreu: el drama de la Margarideta, drama punyent y humá, que casi bé sols es conegut a través del convencionalisme de l'ópera.

En Maragall diu:

Jo crech que un drama tan fortament humá com aquest, sería molt profitós ferlo coneixe en la nostra llengua, no solzament sense músicas, sinó també representat com si passés avuy y aquí, perque en realitat passa per tot y sempre. La Margarideta es aquella noya menestrala que trobavam cada día pel nostre carrer riallera y enjogassada ab amigas sevas; que després observavam que un senyor la seguía—un senyor encara jove peró molt serio, qu'anava sempre ab un altre antipátich, burleta, mala fatxa;—que després la veyam menos, y un día la varem trobar tota trasmudada, com marcida, y varem pensar: «Alguna n'hi passa.»

Després l'hem perduda de vista... O potser l'hem coneguda més de aprop a la Margarideta, y li sabém la trista historia... O potser per un costat o altre la tením sobre la conciencia. Donchs a véurela, a veure la vida feta art, es dir, bellament intensificada y redemptorament punyenta; a veure'l drama pur, nu d'accidents destorbadors.

No's pot dir mellor una gran veritat. L'episodi del *Faust* es un drama d'ahir y es un drama de sempre, perque es humá; y'ls que ho son, en tot temps ens corprenen.

Després afegeix en Maragall:

Fixeuse en las obras d'Eskyl, Shakespeare o Molière, y restaréu maravellats de lo poch qu'hauríau de tocar d'algunas de ellas pera ferlas sentir com dramas d'avuy. Corneille o Racine, Lope o Calderón, no resistirían tan bé la probatura: l'acció y'l sentiment dels seus personatjes potser encara s'aguantaría, peró pera donarho com cosa d'avuy els hauríau de fer parlar de un'altra manera; el seu llenguatje está massa acondicionat a una superficial moda literaria.

Ab això ultim jo no hi estich pas tan conforme. No ja tractantse d'en Calderón o d'en Racine, d'en Corneille o d'en Lope, sinó tractantse d'aquells grans homes que's digueren Eskil, Shakespeare y Molière, tindrém de modificar molt si volém transportar l'acció de las sevas obras als temps actuals; fins el llenguatje'l tindrém de modificar. El drama no; el fons podrá ésser el mateix, peró la seva exteriorisació tindrá d'enmotllarse al ambient moral, estétich y social en que'l drama's desenrotlli. A nosaltres ens será, si no fácil, possible imaginarnos que som a la Grecia antiga, per exemple; y ja per cultura, ja per intuició, podrém posarnos en situació d'anim favorable pera capir las lamentacions del Prometeu d'Eskil; peró això sols ho lograrém si la escena'ns reproduheix aquell medi en que la tragedia 's desenrotllava. D'altra manera no. ¿Quin efecte'ns faria veure en escena a un revolucionari d'avuy vestit ab brusa y lligat a un arbre, patint fam y set, y declamantnos ab énfasis las magistrals estrofas d'Eskil sense treuren una coma? Jo crech que'ns faria riure, a pesar de que, si escoltessim, podríam endevinar un gran drama, ben humá.

Per'xò jo crech qu'en Maragall s'ha equivocat al transportar l'acció episódica del *Faust* al medi ambient de nostres temps, conservant integrament el llenguatje y l'acció del original. En *La Margarideta*, desde la primera paraula a l'última, la traducció es literal y feta ab aquella escrupulositat y carinyo que sab posar l'ilustre poeta catalá en totas las traduccions que fa de las obras dels autors qu'admira. La sinceritat del seu entusiasme'l porta a voltas fins a sacrificar lo que'ls puristas ne diuhen reglas poéticas. No'n faltarán qu'ara, com en altras ocasions, el califiquin d'incorrecte. Jo, qu'en qüestió de reglas poéticas, com en moltas altras cosas, soch *anarquista*, no ho diré pas aixís: avans al contrari, faré constar que'ls seus versos, traduhint exactament l'esperit y la lletra de l'obra d'en Goethe, me produhiren en escena un efecte grandiós. No es, donchs, per aquest costat que critico l'obra d'en Maragall.

Si a la lletra y a l'acció hi hagués acompanyat el medi y'ls personatjes y tot, si enlloch de modistas, mals companys, militars, senyoretas, etc., hagués conservat els personatjes del *Faust* en tota sa grandiositat y vaguetat poemáticas, jo sols aplaudiments y enhorabona tindria pera l'autor, quina traducció y bon intent admiro com se mereixen.

Peró, tal com ho ha fet, jo crech que s'ha equivocat, crech que'l drama de la Margarideta que vegérem al «Teatre Intim», si bé humanissim y punyent en el fons, se resent de grans inverosimilittus, puerilitats y fins falsetats en els detalls, en l'acció y en la psicologia mateixa dels personatjes, si'l considerém com un drama d'avuy que passa entre tipos de nostres temps. Y tot això contribuheix a que la impressió sigui menys fonda. Desorientats y extranyats molt sovint per aquestas petitas incongruencias y per lo deslligat de l'acció, el nostre esfors pera entrar de ple en el drama ha d'ésser doble, puig a cada instant las paraulas y fins el mateix obrar dels personatjes, que fisicament veyém com si fossin d'ara, ens fan recordar qu'era en un món més abstracte y més fantástich, y qu'eran unas altras costums y un altre medi els qu'en Goethe reflectia y pintava.

Para demostrar això, vaig a citarne algunas d'aquestas petitas incongruencias o defectes d'exteriorisació qu'en res afectan al fons del drama.

Els dos primers quadros, curtissims, resultan en escena deslligats y confosos. Tota aquella serie de tipos, senyoretas, trevalladors, *raspas*, burgesos, estudiants, etc., que diuhen quatre o cinch paraulas cada hu, ens produheixen un efecte molt extrany. Vestits com van, no poden dir lo que diuhen, o al menys no ho poden dir de la manera qu'ho diuhen. ¿Es un drama d'avuy? Donchs avuy se parla diferent. Y aquest efecte extrany el ressentirém casi bé durant tota l'obra. Extrany ens semblará que l'Enrich y'l mal company se puguin introduhir tan fácilment dintre'l quarto de la Margarideta; extranya y absurda la relació de la presa d'un vaixell turch, que fa'l company a la Marta; extrany el desafio entre en Valentí y l'Enrich al mitj del carrer, ab sabre l'ultim y ab bastó-estoch l'altre, mentres el company para'ls cops del militar; extranya aquella presó en que dos homes poden entrar y surtir lliurement durant un llarch espay de temps y no logran endursen, si os plau per forsa, a una noya que—si no fem un gran esfors d'abstracció — ens sembla que desvarieja d'un modo també extrany; y en fi, pera no fixarme en detalls, ex-

trany ens sembla aquell crit de «Enrich, Enrich», que aquí no sabém d'hónt ve y en l'obra de Goethe endeviném fácilment son simbol.

Y ¿per qué tot aixó? A mon entendre perque en Maragall, al voler modernisar el drama de la Margarideta, ha volgut ésser al mateix temps massa respectuós ab Goethe.

Jo crech sincerament, com ell, que aquest drama es d'avuy, com fou d'ahir y com será de demá; peró sols ho es la essencia del drama. Ni'ls personatjes, ni l'acció, ni'l mateix llenguatje ho son ni ho poden ésser de tots els temps. Y pera fer el drama de la Margarideta d'avuy, tot aixó també tenía d'ésserho, per més que'l fons del drama fos el mateix.

Y també crech sincerament qu'en Maragall podía ferlo aquest drama de la Margarideta d'ara, perque en Maragall comprén el cor humá, sent bategar la vida y sab cantarla armoniosament. La seva adoració per en Goethe, y més que tot la seva modestia, son pera mi las dugas únicas rahons qu'explican el per qué no ha fet una obra menys literal, peró més real, y per lo tant més dramática y punyenta.

Lo qual no vol dir que, tal com está, l'obra no impressioni fondament. Per la meva part confesso que la majoría dels quadros me produhiren una emoció intensíssima. Bé es veritat que jo ni per un instant vaig créureho que'ls personatjes fossin d'avuy: a través dels seus ropatjes hi veya sempre'ls vagarosos y boy fantástichs tipos del gran poema alemany.

La execució, en conjunt, casi bé perfecta. Jo crech que tant en Gual com els actors del «Intim» no hi poden posar més carinyo ni més entusiasme pera que l'obra resulti escénicament. S'endevina l'estudi que fan dels respectius papers y'l gran número d'ensaigs pera lograrho. Individualment, tots estigueren més encertats qu'en *El Barber de Sevilla*. També avuy tinch de fer una excepció en favor de la senyoreta Ferrer. Sentir el paper d'aquella candorosa y apassionada Margarideta y viurel sobre la escena, reflectint sempre'ls estats d'anim tan punyents per que passa, ab sinceritat, ab amor y ab justesa, no ho veyém pas cada dia. La senyoreta Ferrer ho feu aixís, y es qu'ella té ánima d'artista, y a més té facultats d'actriu.

Las decoracions, degudas als senyors O. Junyent, Moragas y Alarma, y Urgellés, molt justas. La que m'agradá més feu la del tercer acte, deguda als segons, magistral de prespectiva y de color. La del ultim quadro'm va semblar massa bonica.

En fi, un aplauso al Orfeó Catalá, que cantá perfectament el *Dies iræ* en l'acte de la iglesia, y un aplauso ben fort a n'en Gual per la direcció escénica, que resultá admirable.

—

Lo que m'indigna més quan ve una companyía de cómichs francesos a Barcelona, es la *sans façon* ab que's presentan. Venen a demanarnos molts quartos y a fernos un *aixech*, com si fossim a *Bagnuls-sur-Mer*.

En Coquelin y'l seu empresari se'n haurán anat de Barcelona molt satisfets ab las butxacas plenas y fent la rialleta, perque en realitat la prempsa y'l públich sembla que s'hagin deixat ensarronar y han demostrat una cortesía que jo crech no's merexian.

Un repertori gastadíssim escullit expressament pera que'l tenor—vull dir l'actor—pugui lluhir las sevas facultats en algunas escenas d'efecte; un decorat que ni las barracas del Paralelo l'aprofitarian, y una companyía de cómichs de *bolos* que si fossin catalans fins a Riudevitlles els xiularian, servint de march a un actor de més renóm que valua: heusaquí en qué consisteix la vinguda d'en Coquelin a Barcelona.

¿Qué s'ha fet d'aquell públich que xiulava a la Patti perque no la trobava a l'altura del preu qu'exigía? Se'm dirá que la majoria dels espectadors qu'han anat a veure a n'en Coquelin eran de la colonia francesa. Aixó es cert: peró també hi havía catalans que tenian de protestar, ja que no ho feren aquells qu'eran els que hi estavan més obligats. Hi estavan obligats per dugas rahons: primera perque s'exposan a que'ns formém un molt pobre concepte de la seva cultura artística, y segona pera evitar que'ns poguém creure que l'art dramátich francés es un art de per riure.

Jo no vull negar qu'en Coquelin sigui un actor notable, que's mou ab gran desembrás, que posseheix una dicció admirable y fa gala d'una gran flexibilitat de recursos: peró ab aixó no n'hi há prou pera entusiasmarnos. A mon entendre li falta lo principal: el sentiment y la sinceritat. Ell no viu els personatjes, sinó que'ls disfressa, y'ls disfressa a gust del públich, y fins en las situacions més dramáticas, quan declama ab més calor, no'ns arriba may a l'ánima perque endeviném la composició y la fredor interna d'aquell home que domina'ls efectes escénichs y'ls recursos clássichs pera enlluhernar. Per aixó els papers *à panache* li van tan bé.

El dia que va fer *Cyrano de Bergerac* va demostrar tot aixó ab un petit detall, qu'es el següent: Hi há un tros al principi del quart acte en que Cyrano, pera calmar als *cadets*, fa tocar una tonada de la terra recitant ell uns versos tal volta'ls més sentits y hermosos de l'obra. Donchs bé: ¿per qué en Coquelin, que no va tallar un sol vers en altras tiradas llarguíssimas, va suprimir per complert aquesta escena en que un actor de cor pot lluhirshi de debó? Per lo qu'he dit avans, perque aquí no pot declamar ab énfasis ni pot fer fochs-follets qu'enlluhernin, ni aquella cantarella clássica de la escola fran-

cesa, qu'en general tant ens molesta a nosaltres, a qui embafa sempre tot lo artificial.

Heusaqui la impressió que m'ha produhit aquesta estrella del art dramátich parisench, impressió tant més deplorable quan, com ja he dit avans, estich convensut de qu'en la *tournée* d'en Coquelin per Espanya, com en casi bé totas las que fan las companyias francesas, s'hi veuhen tals indicis, que'ns fan sospitar que de lo que's tracta es de péndrens el pel y... quelcóm més.

—

El protagoista de *Els vensuts*, comedia en quatre actes original del senyor Gomila, que fa dias estrenaren a Romea, diu al final de l'obra: «Nosaltres podrém quedar vensuts, peró may enfangats». Es un jove carregat de bons intents, qu'estima a sa mare y a sa jova muller, qu'ha plantat una fábrica ab tots els avensos moderns, que paga bé als trevalladors, qu'elabora género de confiansa, que no explota al consumidor, etc. Enfront d'ell y de las sevas dona y mare, que son uns àngels de bondat, hi posa l'autor a un oncle, a sa filla qu'es viuda y capritxosa, y a un *americano* rich, qu'están per lo práctich, lo rutinari, lo que dona rendiments quantiosos: subjectes, com se veu, d'una moral ben poch recomanable.

Tot aixó, lligat en una acció dramática bastant grollera y diluhida, y dialogat ab un llenguatje més groller encara, no logra interessar a ningú: de manera que'ls quatre actes de *Els vensuts* foren quatre actes d'aburriment continuu.

La execució a l'altura de l'obra. Semblava que'ls actors s'aburrissin igual que'ls espectadors.

—

Pera tercera funció de la serie'ns ha donat en Gual la traducció, ben discreta per cert, qu'ha fet en J. Roca y Cupull de *L'Avar*, d'en Molière.

Precis se fa confessar que'l gran autor francés no va estar en aquesta obra tan afortunat com en altras. Fins admetent el convencionalisme propi del teatre d'aquells temps, es tal la tranquilitat del autor, sobre tot en l'ultim acte, que'ns fa l'efecte d'un qüento *à dormir debout*, com diuhen els francesos. Dels personatjes sols el de Harpagon se sosté, y encara més en detalls qu'en conjunt.

La execució, en conjunt, molt fluixa. La decoració del senyor Gracia, fina de color, peró potser feya l'efecte d'ésser massa nova. La escena molt cuydada.

ANIVERSARI

A ma germana Marieta

Recordante

En silenci cada any al mateix día
entristit penso en tu, germana meva;
revolcante't vaig veure en l'agonía,
la mirada confosa, ja perduda.
la boca seca y muda...
Un món de penas que no coneixía
descubriren al cor la lluyta teva.

Avuy t'he cullit flors, y al olorarlas
el cor s'ha conmogut d'un modo extrany:
demá de bon matí vindré a portarlas
fent la ruta mateixa de cada any,
aquell camí que faig casi bé d'esma
silenciós, pensatíu, mes, ple d'afany.

Al mar

Te trobo trist, molt trist; cantas com d'esma...
La remô persistent de tas onadas
sembla'l cant d'anyoransa de passadas
horas plahentas;
y encar que tas remors son diferentas,
no sé, te trobo trist com cada volta
que faig el trist camí del cementiri...
y fins el lliri
tan fresch avans, decanta'l cap y plora.

Vagant pel cementiri

Ahir tot era goig, avuy tristesa;
vida y escalf avans, ara fredô;
una esperansa més tota malmesa,
una esperansa més y una ilusió.

Terrible soletat! Soletat morta
d'ánimas al etzar pel món perdudas;
afectes d'altre temps, goig y esperansas,
tot ho engoleix la mort y tot ho esborra,
tot a n'aquí s'hi consumeix y's fon...
Qu'es terrible'l silenci qu'embolcalla
totas las cosas d'aquest altre món!...

Jaume Terrí

POEMA DE MAIG

Digué la verge:

M'ha despertat aqueixa aubada
una frisanta tremolor
com de coloma enamorada,
com d'ametller ubriach de flor.

Qu'he vist jugâ ab ma cabellera
la llum naixent d'un jorn novell,
una llum blava, riallera,
folla d'espasmes del temps bell.

Mos llabis roigs s'embolcallavan
ab una boyra de petons,
e inconscientment entre ells frisavan
incoherencias y oracions;

quelcóm que'm deya a cau d'orella
ab un llenguatje misteriós:
— Mira en el cel quánta d'aucellal
Mira en el món quántas de flors!

Som al bon temps de las frisansas
y dels somriures inconcients;
a cada flor, mil esperansas,
a cada cant, mil sentiments.—

Al descotxarse confiada,
la llum del sol m'ha avergonyit,
que al esmunyirs prop meu, callada,
m'ha dat un bes al mitj del pit.

Y han tremolat mas carns tebiosas
ondulejant hermosament,
y s'han badat com dugas rosas
mos febles pits, calladament.

En mos ulls cluchs, entre mas trenas,
hi ha encés desitjs la llum vibrant,
y ha circulat dintre mas venas
un doll de foch remorejant;

un doll hermós de sanch encesa
brollant suaument del fons del cor,
duhent un somni, una promesa
y un inconscient desitj de flor.

A una rojor sobtada y bella
s'ha hermosejat mon cos de neu
com una flor tot just poncella
que sent l'aroma a dintre seu.

Y m'he acostat, voluptuosa,
per cop primer vora'l mirall:
quína rialla més hermosa
s'ha dibuixat en el cristall!

Mes, despertadas a l'alegría,
he vist mos ulls humits de plor;
per cop primer la llum del dia
m'ha dat esment de la buydor;

al repetirme a cau d'orella
ab son llenguatje misteriós:
— Mira en el cel quánta d'aucella!
Mira en el món quántas de flors! —

Miquel de Palol

FLORS DE CERA

Son flors de tracte humil. Avans tenían
colors llampants y flayre delicat,
pro en obsequi a companyas que dalían
s'anaren desprenent del seu esclat.

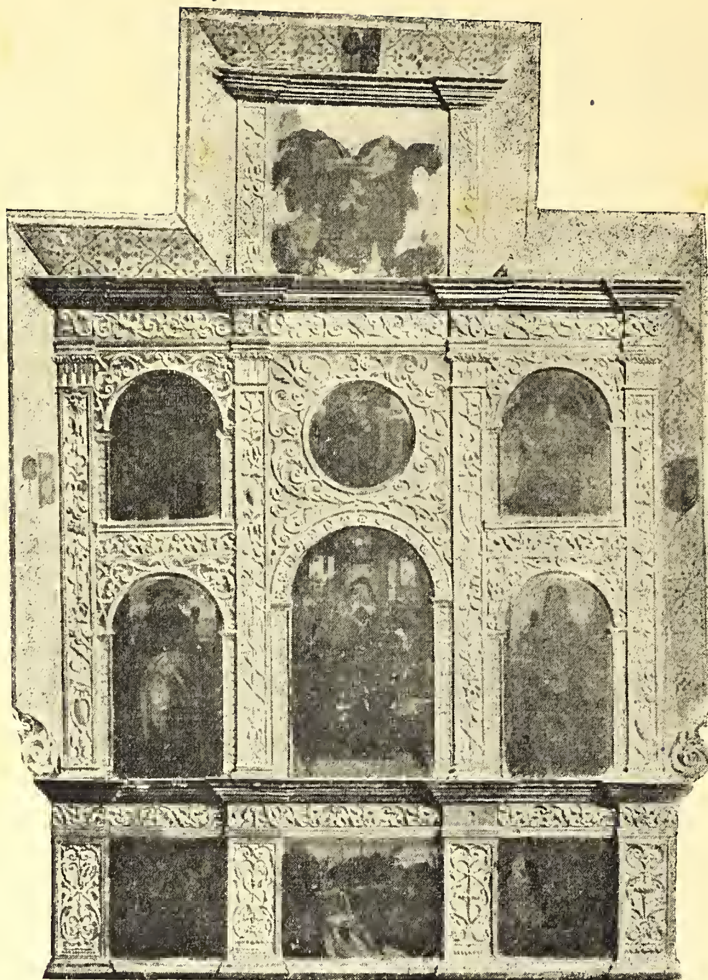
Del tot perduda la bullenta sava,
sense volerho s'han guarnit després
d'un cert perfúm d'encens que no s'esbrava,
d'una grogor modesta qu'escáu més.

Per ellas baixa al món la primavera
que de passada al bosch fa reverdî,
si bé no se'n gaudeixen, flors de cera
recullidas en éxtasis diví.

Per ellas cau expressa la rosada,
homenatje que'ls ve del cel en plors,
y per ellas del sol la llum daurada...
Mes ¡ay! se'n aprofitan altras flors.

P. Riera y Riqué.

ALTAR DE LA FAMILIA SERVET EN LA IGLESIA PARROQUIAL DE VILANOVA DE SIJENA

A PROPÓSIT DEL MONUMENT EXPIATORI DE GENEVE

En 1890, quan jo visitava'l laboratori de fisiologia de la universitat de Genève, dirigit pel professor doctor Maurici Schiff, aquest simpátich vellet, admirador entusiasta d'en Miquel Servet, me manifestá'l gust ab que veuría's trobessin obras del descubridor de la petita circulació de la sanch, estant ell disposat a pagarlas a bon preu. Me pregá las cerqués per la terra nadiua d'en Servet; m' expressá lo molt que sentia que ni una sola llosa recordés el lloch ahont el cremaren viu, y que sols un camí portés el nom de *Chemin Michel Servet*.

Això, per mi, s'explicava per certas intranzigencias que del temps d'en Calvin fins gayre bé a n'aquells dias sembla qu'han imperat a Genéve. Me recordá a n'en Carteret, el politich alabat pels uns y discutit pels altres dels habitants d'aquell petit cantó helvétich. Bé prou se coneixia que'l doctor Schiff era dels qu'havian sufert persecucions. Y aixís era realment. Nat a Frankfort S. M. en 1823, fou expulsat en 1854 pel govern hannoveriá perque volia ensenyar zoologia com *privat docent:* peró la vera causa d'aqueixa expulsió era sens dubte'l semblar perillosas pera'l jovent las doctrinas qu'ell explicava. La expulsió del seu terrer li valgué la cátedra d'anatomia comparada de la universitat de Berne, passant en 1863 a explicar fisiologia en la facultat de medicina de Firenze, cárrech que desempenyá fins a 1876, en que, ab motiu de certs topaments ab autoritats eclesiásticas, marxá a Genéve a ensenyar la ma teixa assignatura, deixant la cátedra de química al seu germá Huch.

Aquest era l'home que'm parlava de lo just que seria colocar una lápida, per senzilla que fos, que recordés el martiri del gran Servet.

De retorn a Barcelona, la casualitat me feu coneixe al mestre de dibuix senyor Navarro, que'm digué tenia un apunte del altar de la familia Servet, pres quan estigué encarregat de pintar els retrats de las abadesas del real monastir de Sijena o Sixena.

Al estiu següent prenguerem el tren fins al oasis de Sariñena, y d'allí, en diligencia, atravessarem las secas y ermas encontradas d'Albalatillo y Sena, fins arribar a Villanueva de Sijena.

L'hostal ahont deviam romandre era un gran casal, «Casa Reves», pertanyent en l'antigor al notari Servet, pare del nostre metje-teólech. Allí, en l'ample vestíbul, parlarem d'en Servet ab las personas de la vila que vingueren, y que'm recordaren la «Torre de Reves», una propietat de la pagesía.

Visitarem el proper monastir de Sijena, de religiosas sanjuanistas, fundat per la reyna Sanxa, esposa d' Anfós II d'Aragó, a las voras del riu Alcanadre, y ahont están enterradas las despullas d'alguns dels morts a la batalla de Muret defensant als albigesos. Del arxiu d'aquest históric monastir ens caldrá parlarne ben aviat.

Anarem a la rectoria, parlarem la llengua catalana ab el vellet senyor rector, qu'era fill de Balaguer, y obtinguerem permís pera visitar la iglesia parroquial, que forma part del bisbat de Lleyda, corresponent el poble a la provincia d'Osca, partit judicial de Sariñena.

La llum del sol entrava y permetía contemplar un altar ab un preciós retaule, qu'en el retauló lateral inferior esquer té dugas figuras: en primer terme un home ab barba y trajo talar, que sembla estar fent oració; y darrera d'ell se veu la cara d'una persona d'edat, una dona. En el guardapols hi figuran tres escuts: un per cada costat y un tercer sobre'l retauló de dalt. Cada escut está dividit en dos quartels: un en que, sobre camp d'argent, se veu un arbre (una servera) que té al cim una creuheta, y l'altre en que, sobre un fons roig, hi há dos rohels. Per demunt de la cornisa's llegeix la següent inscripció, que reproduhim ab la fidelitat possible, deixanthi varias lletras gastadas o incompletas tal com se veuhen en el retaule:

ESTE R^{e}TABL^{O} MANDAR^{O}N HASER L^{O}S MAG^{S}
SENIORES CATALINA CONESA INFANÇON^{A} VIV
DA I SV HIJO MOSSEN JVAN Sẽ 'VETO DE R^{e}V^{e}S
CVRG^{O} INFANCO^{N} RECTOR DE POLININO. ACAB^{O}SEA
XXVII DEL M^{e}S D^{e} AVGVST^{O} ANO. M.D XXXXVIII.

El retaule (del que n'acompanyo una reproducció que fa dos mesos vaig publicar en tarjetas postals) va perdent de dia en dia. En varis punts s'ha esgratinyat y no permet fixar l'any en que s'acabá, perque entre la D y la primera X de la inscripció hi há un espay ahont sols se veu un trosset com d'una altra X, en quin cas sería del any 1558 (MDLVIII).

¿Son la mare y'l germá d'en Miquel Servet aquellas dugas figuras qu'hem dit? No existint retrats d'en Servet, l'esculptor encarregat de fer la estatua qu'avuy se veu a la fatxada de la facultat de medicina de Zaragosa aná a veure aquest retaule per si era possible treuren algún detall de la familia y no imitar el bust qu'existeix al peristil del Museu Velasco de Madrid, ni'l medalló del paranimf de la universitat de Barcelona, ni'l retrat qu'es a la portada de la tesis d'Allvoerden, que lo mateix pot ésser en Servet qu'en Donato Jiménez fent *La muerte en los labios* d'Echegaray. L'advocat que m'acompanyava'm digué que un dia un alemany aná directament de la diligencia a la iglesia pera treure un dibuix y tornar a marxar, mes trobantla tancada trucá a la casa vehina, ahont viu dit advocat y propietari.

Aquest senyor advocat me feu coneixe l'adressa del senyor Pano, persona molt ilustrada, qu'obtingué permís pera fer estudis al arxiu del monastir de Sijena, ahont ha trobat alguns pergamins interessants per ésser firmats del notari pare d'en Servet.

El primer porta la data de *19 Novembre 1511*, y es una carta de procuració a favor

de donya Maria de Albión, religiosa de Sijena, autorisada pel «*discreto Anthon Serveto alias Reves, habitante en Villanueva de Sixena y notario*».

Ne copiarém alguns altres:

17 Abril 1518. El Esguart, ab llicencia de *la muyt noble y reverent senyora donya Maria de Hurrea, priora*, dona a treudo perpétuo varias propietats als vehins del llogaret de Sena. «*Signum de mihi Anthon Serveto alias Reves habitant en el lugar de Vilanova de Sixena et per autoridat real notario público por toda la tierra é senioria del Serenisimo Señor Rey de Aragón y Castilla*».

31 Desembre 1521. «Isabel de Pano y Antonio de Fluxá, venden... *Anthonius Serveto alias Reves loci Vilanova de Sixena.*»

5 Octubre 1522. «Doña Beatriz de Olzinellas y el Convento de Sijena de una parte, y el Consejo de Lanaja de otra... notarios Anthon Serveto alias Reves habitante en el lugar de Villanueva, y Juan de Montaner habitante en Lanaja.»

9 Maig 1529. Domingo Fontova y Joana Torrents, cónjugs vehins del llogaret de Sena, venen al prior... «*Signum mei Anthonii Serveto alias Reves habitatoris loci Vilanova de Sixena autoritati regia notarii publici per totam terram et dominationem Serenisimi Domini Regis Aragonum et Castella*».

1 Juliot 1529. Pascasio Caxal e Isabel de Lax... «*Anthonio Serveto alias Reves*».

En la escriptura del *18 d'Octubre 1529* es ahont apareix per primera volta la firma *Anthonio Serveto alias Reves* INFANÇON, que figura en las del 31 Agost 1531, 30 Octubre 1531, 3 Setembre 1534, essent la darrera la del *8 Abril 1538*, venda a favor de la confraria de Sant Joan Baptista otorgada per Antoni Ripoll y Esperansa de Roda, «*Signum mehi Antonii Serveto alias Reves, infantionis habitantis loci Vilanova de Sixena.*» La escriptura que segueix en ordre es del *3 de Maig de 1554*, y es la primera de las que firma'l notari de Vilanova de Sijena en Pere de Lax.

¿Moriria alashoras el notari Servet? La mare y'l fill capellá, donadas las costums religiosas de l'época, ¿aixecarian dit retaule com una expiació pera en Miquel Servet, o l'aixecarian a la memoria del notari? Dita senyora Conesa ¿era filla de Tudela y *aná a deslliurar* a la casa payral, suposant qu'en Servet visqués ja a Vilanova avans de la data de la primera escriptura que citém? ¿O es que, inmediatament després de nat en Miquel, vingueren a establirse a Vilanova, y en Servet, quan declara a Genève qu'es fill d'aquesta vila, es que pren per patria la terra en que viu y que coneix?

Aixó es lo que deixa fosch el lloch de la seva naixensa; y es de doldre que'l president dels Jochs Florals de Zaragoza d'enguany no hagi publicat el trevall qu'obtingué'l premi de la reyna regent, trevall que tal volta donaría llum en lo relatiu al naixement d'en Servet. En cambi deu agrahírseli lo publicat a *La Lectura Católica* y a la *Revista de Aragón* (1901), com tot trevall encaminat a fer llum en lo relatiu al naixement d'aquell gran home.

Podrá arguhirse que Serveto no es Servet: mes també cal pensar que Colombo y Colón son un mateix personatje.

Hem insinuat qu'era filla de Tudela (Navarra) la mare d'en Servet, perque se sab que de Tudela procedia son espós el notari; mes no s'han trobat las fes de baptisme d'ell, d'ella ni dels seus fills.

A Zaragoza vivían els Serveto de Aniñón, quin fill petit, Miquel, nasqué en 1528, y ningú fa figurar l'apellido de la seva mare, N'Agna de Ranz, mes si'l del seu pare.

A Villanueva de Sijena nasqué també un capellá qu'aná a Zaragoza: en March Antoni Serveto de Reves.

Es Villanueva de Sijena (y no Vilanova, ni l'altra Villanueva de la provincia d'Osca, ni cap de las de Terol y Zaragoza), per ésser en ella ahont se troba un notari que porta l'apellido Servet (1).

L'intent d'aixecar dit monument a Champel existía de temps. El *Journal de Genève*, en la edició del dia que s'inagurá, feya notar la part que hi prengué la comunitat dels *quakers* per medi del senyor Schmit, qui fa quinze anys tingué conferencias ab el professor August

(1) Y ara que parlém de Vilanovas, bo será recordar a en Arnau de Vilanova, que no se sab en quína de las quatre que hi há a Lleyda, ni de las altras deu qu'existeixen a Catalunya, Cerdanya y Rosselló nasqué. Y a propósit d'aixó esmentaré que, assistint jo a las llissons del professor Laboulbene (París), li sentí dir «Arnau de Vilanova es francés». Tot perque als homes de mérit tothóm els vol parents ó compatricis.

Bouvier tractant d'aixecar un monument (1).

Y a propósit de la inscripció: Ab quánta rahó l'actual ministre del Tresor d'Italia, en L. Luzzati,'s dol «perque'ls calvinistas no tenen una paraula de benevolensa pel martre Servet»! Rahó qu'ell mateix dona quan diu: «*Quante volte i teologi non confondono l'amore di sé con l'amore di Dio!*»

A Genéve sols s'han ocupat del teòlech, no del fisiólech, que com a tal es com Servet té més mérits adquirits.

Finalment: Essent tan pocas las obras que d'en Servet tenim, ¿per qué no adquirir el retaule que acabém de descriure avans que se'l emportin a un museu extranjer?

Dr. Benet Roura Barrios

19 novembre, 1903.

REVISTA MUSICAL

«La Damnation de Faust» al Liceu

Deyam en un article publicat alguns números enrera (2):

La Damnation de Faust «no es un drama lirich o una ópera, sinó una *llegenda dramática* en quatre parts. No es, donchs, una obra teatral, es una obra de concert. Constituheix una serie d'escenas dramátich-musicals inspiradas (o quasi inspiradas) en el poema de Goethe.» En aquest concepte fou escrita per Berlioz, qui's trobava ben lluny de créurela representable.

La idea de convertir *La Damnation de Faust* en ópera's deu al mestre Gunsburg. Aquest (desconeixent el veritable carácter del poema) el traslladá a la escena, resultantne una obra *déplacée*, tal com hi resultaria la *Novena Sinfonía* de Beethoven o *Una vida d'héroe* de Strauss, si algún altre Gunsburg tingués l'atreviment d'inventarne personatjes y veus. *La Damnation de Faust*, donchs, com obra teatral resulta pobra y deslligada: las escenas no guardan relació, la durada dels actes no es ben calculada, l'acció es fluixa y l'espectador no s'explica clarament molts incidents que's desenrotllan a sa vista. Els personatjes obran y's mouhen quasi sempre sens obehir a cap rahó, llurs actes no tenen finalitat; Faust no té carácter de cap mena, Margarida apareix desdibuixada, Mefistófeles ni arriba a un esblaymat reflexe del original personatje goethiá.

Retrets son aquests que no's poden fer ab justicia al gran Hector Berlioz, qui solzament escrigué una llegenda dramática, un comentari musical a certas escenas del *Faust* de Goethe: aquests retrets s'han de dirigir al mestre Gunsburg, transformador del poema en ópera.

Gunsburg converti las quatre parts de la llegenda en cinch actes d'ópera. El primer d'aquesta correspón exactament a la primera d'aquella; el segón comprén desde'l comensament de la segona part fins al final de la escena de la taberna d'Auerbach; el ters, la escena del encantament de Faust; el quart comensa ab els chors de soldats y d'estudiants (final de la segona part), unintse ab tota la tersa part; el quint y epilech comprenen tota la quarta part.

Descriurém breument els efectes del arreglament de Gunsburg y sa presentació al Liceu. Berlioz modificá a Goethe: Gunsburg modificá a Berlioz. Cercant l'efecte teatral, Gunsburg imaginá escenas quasi bé novas. A Faust, en el primer acte, el coloca dins d'una habitació, a Hungaria, en lloch de colocarlo en mitj d'una plana de la esmentada nació. A travers dels vidres de la habitació, ens fa presenciar el ball dels camperols y la marxa dels soldats, inventant una cerimonia bélich-religiosa pera entretenir l'atenció del públich. En el segón acte'ns fa veure a travers dels murs de la estada gótica de Faust (aqui l'acció's traslladá al nort d'Alemanya) l'interior d'un temple. ¿Qui pot realisar aquesta fantasmagoria? Mefistófeles encara no s'ha fet visible: l'esperit del Bé, volent salvar a Faust, no l'hauria abandonat tot seguit als infernals poders. Faust deu sentir, sense cap intervenció de poders sobrenaturals, els cants religiosos qu'entonan els fidels dins d'una esglesia vehina de sa estada.

En cambi la taberna d'Auerbach resulta en escena un quadro pintoresch, ple de moviment y animació. En el Liceu, els bevedors estigueren ben colocats, moventse ab marejador va y ve, pels efectes d'una general embriaguesa.

L'acte ters, qual acció transporta Gunsburg de las riberas y bosquets del Elbe a un hort encantat ple d'arbres y d'aygua, aclarit per una llum blau-verdosa, també resulta molt escénich, no obstant la simplicitat de l'acció, reduhida a l'*aria* de Mefistófeles,

---

(1) Per coincidencias de la vida, en el mateix any que s'inaugura a Suissa un monument expiatori a la memoria d'en Servet a Praha'ls txechs trevallan pera acabar el d'en Joan Hus, el seu germá de patria, cremat per ordre del Concili de Konstanz.

El monument expiatori dedicat a Servet consisteix en un bloch de granit que, a mena de pedra solitaria de glacier, s'aixeca en l'espay triangular qu'existeix entre'ls camins de la Roseraie y Bonsejour. Aquest lloch es el més proper possible, peró *no es el mateix* ahont cremaren a Servet, o sía el número 6 del camí de Champel, propietat particular. La quantitat invertida en el monument es de 6,300 franchs.

(2) *La Damnation de Faust*, pág. 728.

Voici des roses, y als moviments de silfes y gnoms entorn de Faust adormit.

En el quart acte, Gunsburg divideix la escena en dugas meytats; a la dreta cambra de Margarida, a la esquerra porxo d'una esglesia. L'arreglador inventá una escena mímica; Margarida, voltada pels follets, sufreix l'encis de Mefistófeles, qui, com una alucinada, la fa marxar per la escena.

En l'acte quint, Gunsburg combiná extranyas escenas fantásticas, cavalcadas d'espectres y dansas infernals, y en l'epilech, voladurias d'ángels que s'enduhen al cel el cos de Margarida.

—

El mestre Mascheroni, director y concertador de l'obra, mená la orquesta com acostuma a ferho sempre: ab serietat y conciencia artística. Ajudat per la nova colocació de la orquesta (en el número anterior ja'n donarem compte), consegui, com pocas vegadas, fusionar els timbres dels instruments en un conjunt armónich, suavisant en lo possible las asprors del metall, quals veus se fongueren dolsament ab las de la corda y de la fusta. Fou digne d'aplaudiments durant tota la representació de l'obra, sobressurtint son trevall en la *marxa hungaresa* y en l'acte ters, en el qual la orquesta acompanyá perfectament el moviment escénich, fent remarcar la corda ab gran dolsor y ab delicadissims *pianissimi*, el carácter aeri y vaporós de la música ab que Berlioz va ilustrarlo.

La senyora Berlendi representá discretament son paper de *Margarida*, distingintse en la *balada del rey de Thule* y en la *romansa* del acte quint. Sa veu es agradosa y ben timbrada, no mancantli sentiment.

El tenor Dianni es d'escassas facultats vocals; a son defecte's deu (al menys aixis ho creyém) la supressió de la *Invocació a la Natura*, un dels mellors fragments de *La Damnation de Faust*, y qual supressió mereix las censuras més aspras.

El bariton Blanchart feu un Mefistófeles qu'en res recordara'l de Goethe: en lloch d'un diable sarcástich y burleta resultá un diable sentimental, quasi ploraner. Aixó ho dihém respectant sempre sas innegables qualitats de cantant.

El senyor Torres de Luna desempenyá'l curt paper de Brander, ab discreció.

Els chors cantaren quasi sempre ajustats, distingintse en la *Fuga sobre la cansó de Brander*, peró flaquejant en els *cants de la festa de Pasqua*.

La *mise en scène* aparegué més cuydada de lo que s'acostuma al Liceu; el decorat y'ls trajos produheixen bona impressió, notantshi no obstant algunas imperfeccions, per exemple la cambra de Margarida (acte quint), que resulta massa sumptuosa, y'ls trajos dels bevedors de la taberna d'Auerbach, massa nous y llampants.

El públich rebé l'obra ab molta fredor, que no justifican del tot el desgraciat arreglament de Gunsburg y la mitjana execució de que fou objecte.

Que l'esperit de Berlioz perdoni a nostres filarmónichs, recordant qu'en el Liceu barceloni, menys sortós fou encara son ilustre *devancier*, el gran Cristófol Willibald Gluck, autor de la *Ifigenia a Taurida!*

Concert Crickboom

De ver aconteixement musical deu calificarse'l ters y penultim concert (que com els anteriors tingué lloch en el teatre Principal) de la serie ab que comensá la present temporada lírica'l mestre Crickboom.

Aquest eminent violinista, ab el concurs de la senyoreta Francisca Vidal (violoncelo) y del mestre Enrich Granados (piano), executá'l següent programa: *Trio en mi bemol major*, Haydn; *Andante con moto* y *Allegro molto*, César Franck; *Andante con moto tranquillo* y *Scherzo*, *leggiero e vivace* Mendelssohn; *Trio en sol major*, Beethoven.

No tenim paraulas per'alabar el trevall dels tres meritissims artistas; tots feren maravellas d'expressió y d'execució, compenetrantse las veus dels instruments de manera prodigiosa. Tot el concert fou un devassall de sentiment, de vigor, de riquesa de matisos, de dicció pura, arribant els tres artistas al *summum* en l'*andante* y l'*allegro* de Franck (obras d'extraordinari valor musical) y en l'espléndit *largo* de Beethoven, respecte a la expressió e intensitat lírica, y produhint admirables efectes de gracia y delicadesa en el *Trio* de Haydn y en l'*Andante* y l'*Allegro* de Mendelssohn.

Als tres artistas, que tant contribuheixen al espandiment de la cultura musical a Barcelona, els hi enviém nostres aplaudiments més entusiastas.

Geroni Zanné

NOVAS

Magnífich resultá'l *meeting* que, organisat pel «Foment Autonomista Catalá», tingué lloch el matí del passat diumenge en el teatre de la Gran Via pera protestar de la concessió de dos milions qu'en concepte de capitalitat demana l'Ajuntament de Madrid.

El local estava ple a vessar, assistinthi representacions de nombrosas entitats pertanyents a las tres brancas del autonomisme catalá, de la prempsa catalanista y de varis Ajuntaments de Catalunya.

Ocupava la presidencia en Joseph Girona, president del «Foment Autonomista Catalá», y tenía a la dreta al representant de la *Unió Catalanista* senyor Gubern, y al de «Catalunya Federal» señor Laporta, y a la esquerra a en Francisco Albó en representació dels diputats regionalistas, y al senyor Tona, de «Catalunya Federal». També assistia al acte'l president de «Catalunya Federal» senyor Pi y Suñer. No tenim espay pera extractar els magnifichs discursos que's pronunciaren: sols dirém que'ls oradors eran freqüentment interromputs per viscas y aplaudiments, tributántselshi al final tan grans ovacions, que'ls obligavan a dirigir de nou al públich breus paraulas.

El president, després de manifestar l'objecte del *meeting*, concedí la paraula a en Albert Lleó, del «Foment Autonomista Catalá», qui feu remarcar els privilegis que Madrid, desde que fou escullit per Felip II com a *lugar ameno*, ve disfrutant en perjudici de las regions, com per exemple la conducció d'ayguas, las clavegueras, l'empedrat y fins el teatre real y l'hipodrom, que son pagats pel reste d'Espanya.

En Baldomer Tona, de «Catalunya Federal», digué que aqueixa nova fuhetada del centralisme revelava quán justa fou la frase d'en Pi y Margall quan va atribuhir la primera causa de la decadencia d'Espanya al fet de haverse substituhit el regim tiránich dels reys absoluts pel despotisme d'un Estat centralisador. Afegí que preveya que serían inútils els esforsos de Catalunya pera desvetllar a las demés regions espanyolas, peró que tenía la confiansa de que nostra terra se salvaría en mitj del naufragi del Estat espanyol, perque'ls catalans tenen viu en son cor el sentiment de l'autonomia y de la veritable llibertat.

El regidor en Francesch Cambó, en nom de la «Lliga Regionalista», feu remarcar la injusta conducta del govern, que mentres afavoreix al Ajuntament de Madrid ab nous privilegis, no atén las reclamacions del Municipi barceloní, que no pot conseguir se li retornin las quantitats que li pertanyen y que injusta y descaradament li reté l'Estat. Afegí que si tots els municipis d'Espanya tenen una existencia migrada, es perque no disfrutan d'una vera vida municipal y no son, com deurían ésser, órganismes naturals, sinó senzills engranatjes de la máquina administrativa que mou a son grat el govern.

El senyor Sansalvador, del «Foment Autonomista Catalá», fa notar lo ridicul del pretext pera concedir la subvenció, donchs la condició de capitalitat no sols no ocasiona perjudici a Madrid, sinó qu'encara li dona grans ventatjas.

El senyor Laporta, de «Catalunya Federal», digué ab fina ironia qu'ell no volia protestar, perque creya que a Madrid tenen dret a demanar aixó y molt mes, donchs el homes se divideixen en dugas classes, els que suhan y els que fan suhar, y per aixó'ls madrilenys ho esperan tot dels ángels de la política, imitant al seu patró Sant Isidro, que si bé cobrava la soldada de son amo, deixava que li fessin la feyna'ls ángels. Afegí que aquestas vergassadas desvetllarán a tots els catalans, quins no deuhen esperar que vingui'l remey de coronas ni de gorros frigis, sinó de las doctrinas nacionalistas, bastint el casal de la seva autonomía sobre la ferma roca de la democracia.

En Jaume Gubern, en nom de la *Unió Catalanista*, manifestá que aquesta acut sempre a la primera crida quan se tracta de defensar la dignitat de la patria. Establí un paralelisme entre la vida superficial de Madrid que té per lema *pan y toros*, y la de nostre poble que no demana més que *salut y feyna*. Afegí que no es la enveja, sinó la indignació que'ns fa parlar, y acabá dihent que Catalunya de grat o per forsa assolirá sa autonomía.

En Francisco Albó, en nom dels diputats regionalistas, manifestá que no volia fer un discurs, perque aquest el guardava pera ferlo en el Parlament espanyol, que no havia assistit al acte més que pera fer vibrar son cor al unisson del poble catalá, y que ja que aquest havia formulat sa protesta, ara tenian la paraula'ls representants de Catalunya.

El president resumí'ls discursos y doná lectura a las següents conclusions, que foren aprobadas per aclamació.

Primera: Protestar enérgicament del projecte de concessió de dos milions de pessetas al Ajuntament de Madrid en concepte de capitalitat, per considerarho injust, anticonstitucional, atentatori a la igualtat dels municipis y a la dignitat dels ciutadans no privilegiats.

Segona: Dirigirse a tots els representants de Catalunya en las Corts del Estat espanyol pera que s'oposin a l'aprobació de l'esmentat projecte.

Tercera: Dirigir el següent telegrama:

«Els reunits en gran *meeting* teatre Granvía, ajuntaments, entitats y periódichs adherits, protestan del projecte de concessió Mu-

nicipi Madrid subvenció anyal dos milions pessetas concepte capitalitat, atentatori igualtat municipis.»

En mitj de xardorosos viscas y entusiastas aplaudiments, se disolgué'l *meeting*, que resultá fortament encoratjador.

—

El senyor Sanpere y Miquel, que tants anys há que tira per sabi sens acabarhi d' arribar may, ha publicat a *La Publicidad* dos articles, el darrer fetxat a Valladolid, atacant a nostre company Pompeyus Gener per las asseveracions que a propósit de la reivindicació de Miquel Servet va fer, y atacant de pas a JOVENTUT per haverlas publicadas.

Miris, senyor Sanpere y Miquel: si no vol rebre un idem, ab JOVENTUT no s' hi fiqui gayre. Avans de que vosté parlés dels disset documents que, segons vosté, proban qu' en Servet es aragonés y no catalá; avans de que cités els articles del senyor Pano publicats a *La Lectura Católica* y a la *Revista de Aragón*, els de JOVENTUT ja sabiam tot lo que 'ns diu, y MOLT MÉS que li ensenyarém el dia que volguém convertirlo en sabi auténtich.

Ab aixó consideri si 'n tenim de ciencia nosaltres. Ja se 'n anirá convencent. Ens fem cárrech de qu' es massa vell per' apendre d' escriure: per aixó li aconsellém que, encara que tart, procuri al menos saber de llegir, que si 'n sapigués hauria vist que a JOVENTUT ni en Pompeyus Gener, ni en Victor Oliva, han donat rodonament per catalá a n' en Servet, sinó qu' han aportat datos pera contribuhir al estudi de si realment ho era, com ells opinan.

Estarán o no en lo cert els senyors Gener y Oliva; será o no será catalá en Miquel Servet: peró lo que li asségurém es que 'l cridat a posarho en clar no será pas vosté; com també li asségurém que 'l senyor Pano no 's formará may de JOVENTUT el pobre concepte que vosté suposa perque hagim publicat, enaltint la memoria d' en Servet, trevalls que per ésser de qui son sempre tindrán més fondo que 'ls enfarfegats articles d' un catalá que, com vosté, tan malament escriu la llengua dels palpizots.

Encara qu' en aquestas planas s' hagi suposat a n' en Servet catalá al tractar de reivindicarlo, no 'n som de *chauvinistes*, ni tenim tants pels de tonto com vosté, que tot es barba. Y ab aixó no li retreyém aquell ditxo tan generalisat de que tot es barba y si se la treya no 'n quedaria res.

Desis, y reimprimeixi *La Emancipación del Hombre*, si es que 'ls botiguers no han invertit tots els quaderns en paperinas pera cigrons; o bé continuhi la *Historia de Barcelona*, a la que alguns de nosaltres haviam tingut la debilitat de suscriurens (ey, no pel text sinó per las láminas), y que 's va *plantar* al quadern 21.

¿Ens expliquém? Si li sembla, *se continuará*.

—

A «Catalunya Federal» doná'l passat dijous a la nit el senyor Pi y Suñer una notable conferencia sobre la «Naturalesa y excelencia dels drets individuals», fentne una rahonada explicació y demostrant que la práctica dels mateixos es la negació del procedir actual dels elements jacobins y verament tiránichs de Madrid y Barcelona, donchs el compendi d'aquells drets es la dignitat humana. Feu estudi de las modernas constitucions qu'han procurat garantir els drets del home desde la revolució francesa. Demostrá que, considerats els drets en l'home concret, prenen diferentas modalitats segons el pais y'l temps, donant carácter especial al dret politich de cada poble. Digué que «Catalunya Federal» s'havia formar a arrel de l'Assamblea Federal de Madrid per entendre que'l directori que per dita Assamblea fou creat no es fill dels organismes regionals que tenen y deuhen tenir vida y conducta propias. Finalment excitá a propagar las doctrinas del gran Pi y Margall pera bé de Catalunya y demés regions.

Fou molt aplaudit.

—

Al «Centre Escolar Catalanista» celebrá'l dissapte darrer, la secció de farmacia, la sessió inaugural de las tascas del present curs, presidint l'acte'l doctor en Rafel Calvet. Després de llegida pel secretari de la secció la memoria dels actes verificats durant l'ultim curs, el president en Manel López Coll llegí una hermosa disertació sobre «La farmacia y las ciencias farmacéuticas», explicant el desenrotllo que tingueren a Catalunya, pais avensat entre'ls avensats, durant la Edat Mitja, y excitant a que's cultivés la ciencia, donchs per ella més que per res lograrém la reivindicació de nostra terra.

El senyor Calvet agrahi la distinció de que se'l havia fet objecte y elogiá calurosament el discurs del senyor López Coll, y finalment el vispresident senyor Pasqual y Tapias llegí el discurs de gracias, en el qu'excitá a la creació de cátedras catalanas cientificas, com ja se'n han creat de Dret y d'Historia.

Tots foren molt aplaudits, surtint la concurrencia molt complascuda de la vetllada.

—

Heusaqui'l programa del concert que l'«Orfeó de Sans», dirigit pel mestre Estanislau Mateu, doná'l dissapte de la setmana passa-

da al Ateneu Barcelonés: *Pels camps*, de Mendelssohn; *Lo Rossinyol*, de Morera; *Lo fill de l'aygua*, de Schumann; *Sant Ramón*, de Morera; *La Nit*, de Laporta; *La Filadora*, de Lapeyra; *L'estudiant de Vich*, de Mateu; *L'angel de la son*, de Lamote de Grignon; *La filla de Maria*, de Nicolau; *Lo petit aucell*, de Mendelssohn; *La pastoreta*, de Vives, y *Serenata*, d'Otto.

L'«Orfeó de Sans» demostrá tenir condicions sobreras per'arribar a ésser una institució musical seriosa. Els orfeonistas, malgrat la emoció que'ls dominava, interpretaren a conciencia las composicions del programa, frasejant, accentuant y matisant de manera recomanable.

Cal felicitar al mestre Mateu, no solzament com a director del «Orfeó», sinó com a bon coneixedor de la música popular. L'armonisació de *L'estudiant de Vich*, a ell deguda y qu'en altra ocasió ja haviam pogut apreciarli, mereix elogis per lo encertada y bella.

El públich aplaudí totas las pessas del programa, fent repetir *Lo fill de l'aygua*, *L'estudiant de Vich*, *La filla de Maria*, *La pastoreta* y *Serenata*.

—

Invitats per nostre amich en Jaume Vilallonga, visitarem l'establiment d'antiguitats qu'ha obert al carrer d'Avinyó. Mancava a Barcelona un establiment com aquest, ahont els aficionats a lo antich poguessin adquirir no objectes polsosos y arnats, sinó veras joyas d'art propias pera figurar en els museus.

Vegerem allí hermosos retaules, algunas telas de Murillo y altres pintors, y un gran nombre d'objectes antichs triats ab molt gust.

Desitjém un gran éxit a nostre amich, y esperém que'ls que volen fer de senyors aprofitarán aquesta ocasió per' adquirir aquells objectes artístichs que a la llarga van sempre a parar al extranjer.

—

La direcció de la revista *Materiales y Documentos de Arte Español* que publica la llibrería Parera d'aquesta ciutat, ha organisat un segón concurs públich pera premiar els mellors projectes d'una reixa de ferro forjat d'estil modern. Els projectes deurán entregarse per tot el 31 de janer proxim a la secretaria del Círcul Artístich de Barcelona. Se concedirán cinch premis, consistent el primer en 100 pessetas en metálich, y'ls restants en diferents exemplars de llibres, de valor respectivament 80, 50, 42'50 y 15 pessetas. Ademés, els artistas premiats rebrán un diploma especial. El jurat calificador estará compost de dos mestres cerrallers, dos arquitectes y un professor de la Escola de Bellas Arts de Barcelona.

—

Publicacions rebudas:

Del Montseny, per A. Busquets y Punset. La «Biblioteca Popular de «L'Avenç» ha publicat son volúm XV, format per una serie de narracions montanyencas, sobre las quals ens abstenim d'emetre judici per ésser son autor company nostre, y més que més perque ja son ben conegudas de nostres lectors las condicions d'escriptor d'en Busquets. Varias de ditas narracions han sigut ja publicadas a JOVENTUT. Es digna d'elogi la tría que'ls editors han fet al coleccionar las deu narracions que integran el volúm. Preu, 50 céntims.

Lucha eterna, drama en cinch actes y un prólech, per H. de Balzac, traducció castelana de B. Ch. Ha sigut publicat per la «*Biblioteca del Teatro Antiguo y Moderno*», de la que'n forma'l volúm IX. Preu, una pesseta.

Esplets d'ánima jove, per Antón Isern. Aplech de poesias rublertas d'ingenuitat y de frescor, a manca d'altres mérits literaris. Com diu en Joseph Aladern en el prefaci del llibre, aquest está format per «un ramell de frescas flors, cullidas realment y no de metáfora, en ple camp, per unas mans que acaban de deixar l'aixada o la podadora.» L'autor es un pagés, un jove del camp desprovehit de tota cultura, mes ab condicions per'arribar a ésser un escriptor, si modestament segueix aprofitant els consells dels que, descubrint en ell vera intuició poética, han procurat encaminar sas lloables aficions. El llibre's ven a 1 pesseta.

Los carteles en la pedagogía moderna, per José Corcó. Olot. Obreta utilissima pera'ls que's dedican a la ensenyansa primaria. L'autor demostra que per medi dels cartells pot ensenyarse d'una manera molt senzilla, y sobre tot molt racional y profitosa, a llegir als noys en las escolas. Al efecte acompanya sis cartells ilustrats ab grabats, els quals, comensant per donar idea gráfica de la emissió dels sons més simples, acaban per fer llegir als petits alumnes d'una manera cabal y conscient.

Cançons de Nadal dedicadas al Infant Jesús. Petit folleto propi pera repartir entre'ls nens durant las festas de Nadal. Aixís com fins avuy aquests llibrets solian estar compostos en catalá y castellá, figuranthi cansons poch apropiadas pera son objecte,

aquest es exclusivament catalá. Pera'ls encárrechs, dirigirse a don Frederich Martinho, editor, Sabadell.

—

Ab aquest número acabém la publicació de l'admirable obra MARINES Y BOSCATJES, qu'en nostre folletí hem anat repartint ab gran satisfacció dels amants de la bona literatura catalana.

La setmana entrant repartirém el retrat de son eminent autor en Joaquím Ruyra.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia, 233

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no sían inédits.

No's tornan els originals.

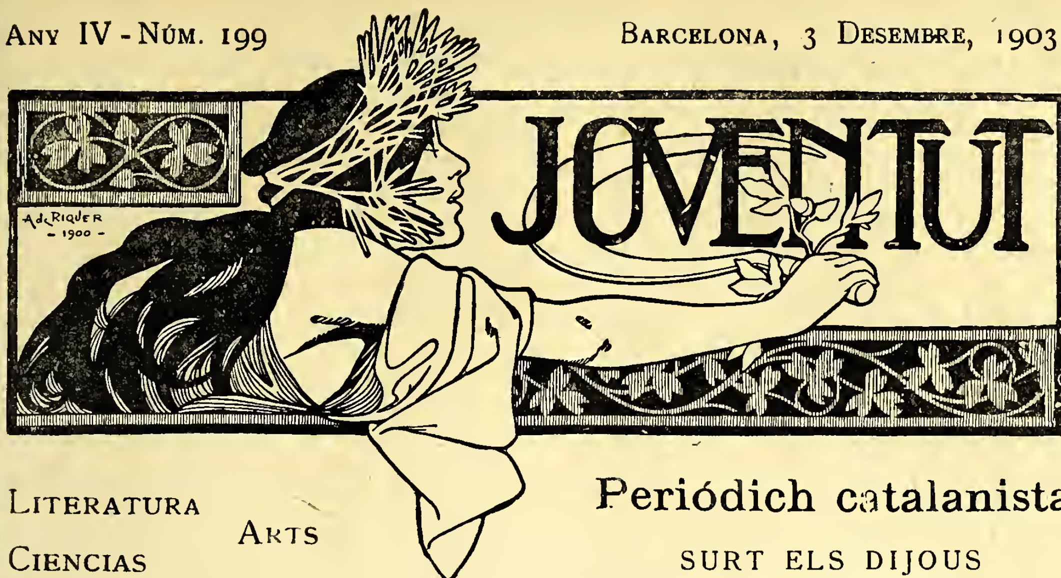
Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

CATALUNYA: Un any.	8	Pessetas.
» Mitj any.	4'50	»
» Trimestre.	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA: Un any.	9	»
EXTRANGER: Un any.	10	Franchs.
Número corrent.	20	Céntims.
» atrassat, ab folletins.	40	»
» » sense folletins.	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

Any IV - Núm. 199 — Barcelona, 3 Desembre, 1903

Literatura
Ciencias
Arts

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

Número corrent. . . . . 20 céntims.
» atrassat, ab folletins. . 40 »
» » sense folletins. 25 »

SUMARI:

FOLLETI:

UN PARTIT D'ODIS

Es tan desatentat, es tan extrany, es tan indigne'l procedir del partit republicá espanyol, que sembla que'ls que'l mangonejan s'hagin proposat sublevar las conciencias dels que desde nostres primers anys venim professant honrat y fervent culte a la forma republicana. Las intemperancias han arribat a un punt tan escandalós, que a no trigar gayre dirém que som republicans ab la vergonya y'l misteri del que confessa un delicte, del que's declara culpable d'un defecte incorretjible.

Un dia es en Junoy, que pera *confondre*, per'*aterrar* a l'Albó, y de passada pera captarse rastrerament els aplaudiments del *coro de aldeanos* del Congrés, acusa al diputat autonomista de separatista, com si pera un home que, com en Junoy, predica continuament la llibertat de pensament, fos un delicte ésser separatista o deixar d'ésserho!

Un altre dia es un altre republicá unitari furibond qui, en un diari del partit, empenyantse en demostrar que republicá y enemich a mort de Catalunya son conceptes sinónims, anuncia ab lletras grossas y com celebrantho, qu'en Miquel Servet no es catalá!

Un altre dia es la minoría republicana del Congrés, que obehint als pensaments sublims (!) y a l'alta diplomacia (!) d'en Salmerón, acorda seguir una politica obstruccionista que, sobre no conduhir a res positiu, serveix admirablement pera desacreditar d'una manera práctica y eloqüentissima'l regim parlamentari, aquest regim quinas excelencias tant han elogiat sempre las escolas democráticas.

Un altre dia son els diputats republicans per Catalunya, que mentres tot el país en massa clama indignat contra la concessió de dos milions de pessetas que's volen robar al Estat pera regalarlos al municipi de Madrid, a un municipi privilegiat, ells oblidantse del principi de la igualtat absoluta que a tota hora predican, se reuneixen y acordan qu'es

una concessió justíssima, perque serán destinats a fins que beneficiarán als obrers de la capital!... y'ls *obreros provincianos* sense feyna, si tenen fam que prenguin paciencia, perque quan hi há *fraternitad* y *solidaridad* com la qu'ells proclaman y'ls incautes obrers acceptan, o sia *cuando dos se quieren bien... con uno que coma basta*. Arribant la petulancia y la superbia del Drach del partit, a excomunicar al desventurat Vallés y Ribot que per un reste de pudor politich o per altras causas s'oposava a tan irritant y vergonyós acort, y a anunciar que si Barcelona s'oposava a dita concessió, Ell renunciaria a la seva acta.

Un altre dia la falta de conseqüencia y de dignitat dels republicans se manifesta per boca del Verb de la Democracia, tributant tremendas y humiliants encensadas al militarisme, al exércit, a la forsa armada, als fusells que mataren a en Bellés y a en Ferrándiz, als sabres que a las ordres d'en Pavia disolgueren el Parlament, a las espasas que fent costat a en Martinez Campos proclamaren, allá a Sagunto, al rey Don Alfons XII; prometent una república ab servey militar obligatori, una república ab un exércit y una marina formidables que, conforme va deixar compendre'l propi Salmerón al associarse a las esperansas del carli Gil Robles, pugui revenjarse un dia de la tremenda llissó que'ns donaren els Estats Units. Bonich camí pera arribar al desarmament universal y al arbitratje, aspiracions supremas y humanissimas del Dret Internacional modern!

Es precis confessarho, es la veritat pura: sembla que'l partit republicá s'hagi proposat demostrar ab tots els seus actes, qu'es solzament un partit d'odis y de sectarismes, qu'es un partit que, careixent d'homes y d'afirmacions, per'allargar la vida que se li acaba ha emprés el camí dels desesperats y dels mesquins, el camí de las negacions, y ha adoptat una política d'odis. Y aixis ens trobém ab un partit sense cap programa positiu, que lluny de seguir las novas orientacions que li mostravan els homes a la moderna com en Jooquím Costa, ha anat desfentse de la poca gent nova que'l volia modernisar, y s'ha llensat als brassos d'un Salmerón, d'aqueix home que'ls nostres venerables y senzills progenitors consideravan com a sabi y auster filosop perque ab gestos y veu de *comendador* parla sempre del *imperativo categórico*, o de *los atributos del ente*, o d'altras cosas enrevessadas per l'estil, que la massa popular no entén y que precisament perque no las entén, creu que son conceptes elevadissims y quintaessenciats; peró qual sabiduria y *fonda* filosofia no hem sabut trobar may en cap obra, ni en cap llibre, qu'es ahont els homes de mérit acreditan el seu valer y'l seu talent, nosaltres que malpensém sempre dels *viejos tribunos* ovacionats per la plebs, y dels catedrátichs *mayestáticos* ovacionats també per la plebs de levita.

En una paraula, ens trobém ab que'l partit republicá espanyol es un partit sense amor a res, es un partit que no's mou en virtut de cap forsa humana y expansiva, es un partit que no afirma res, peró que s'oposa a tot. El partit republicá espanyol es un partit *anti*-clerical, *anti*-burgés, *anti*-monárquich, *anti*-catalanista; es un partit d'*antis;* essent aixís que'l concepte d'*anti* es essencialment ANTI-LLIBERAL, es essencialment ANTI-DEMOCRÁTICH. Perque la Democracia no pot fonamentarse may en limitacions, en antagonismes, ni en negacions; ans al contrari, tant més pura será la Democracia, quant més s'acosti al respecte absolut a las llibérrimas manifestacions de las voluntats dels individuus.

ARNAU MARTÍNEZ Y SERIÑÁ

REPÚBLICA Y CATALANISME

¿El Catalanisme es enemich de la República? Si fessiu aquesta absurda pregunta, la inmensa majoria de l'anomenada *massa* republicana vos la contestaria afirmativament. Mentida sembla que'ls avuy directors del moviment republicá a Catalunya hagin tingut tan gran atreviment com es el dellensar sobre l'enlayrat y noble ideal de Patria aqueixa calumniosa afirmació de que l'enemich més declarat que la República té a Catalunya es el Catalanisme.

Fixémnoshi ara que, ja passat el batibull de las eleccions, restan mitj adormidas las forsas qu'ab tanta sanya'ns escometeren en aquella lluyta. Cal no més assistir a un

meeting quin fi deuría ésser la propaganda dels ideals republicans, y'l veyém convertit en *meeting* d'odi y d'escarni envers el Catalanisme y tot quant a n'ell se refereixi. Els que tal fan saben que'l Catalanisme, al volerse defensar del insults barrohers que se li han dirigit, haurá de lluytar ab la opinió de la *massa* inconscient que'ls volta, y per axó a n'aquesta li han fet creure que l'anar contra'ls mals procediments ab que's predica un ideal, es anar directament contra l'ideal mateix.

Emperó menteixen descaradament els qu'axó diuhen constántloshi que'l Catalanisme no es ni ha sigut may enemich de la República, y que si'l Catalanisme pogués tot d'una arreconar al govern monárquich qu'avuy ens malmena, no faria pas com aquells que, tot dihentse republicans, acotan el cap devant dels representants de la monarquía y fins els hi donan, si a má ve, son més decidit auxili.

Ja arribará'l dia en que'l poble pugui judicar de la nostra conducta y de la dels que'l conduheixen per viaranys que no portan pas al assoliment de la llibertat. Molts som els catalanistas que desitjém la República: peró no una República unitaria y centralista com la de Fransa, sinó una República de pobles lliures y federats. que reconeixent per principi l'autonomia de quiscún, els hi dongui la manera de proporcionarse tot el benestar possible.

Aquesta República es la que desitjém, y es endebadas que vosaltres, cacichs de la idea republicana, ens llenséu tots els insults del vostre repertori sense per axó treureus de la boca'ls mots de llibertat, igualtat y fraternitat que may heu cregut ni sentit.

Nosaltres farém nostra vía per demunt dels entrebanchs que'ns anéu posant, y continuarém nostra tasca fent partidaris convensuts, no*massas* inconscients, fent un poble que pensi y en conseqüencia obri, no «*un pueblo que no discute y vota*», com deya en Lerroux. Y serém nosaltres ab nostra obra educativa els que arribarém a implantar una República ben democrática a Catalunya: may vosaltres ab vostras rancunias y odis africans.

MANEL TORNÉ.

EL DEVER PROFESSIONAL

Ens queixém de lo poch qu'abundan els jutjes Magnaud, els bons jutjes, peró tant com la manca d'aquests, es de doldre la manca de bons metjes.

Jo tinch un amich que fa honor a la classe. L'altre dia llegiam tots dos al diari'l relat del crim del dia, dividit a tall de novela en capítuls sensacionals que's titulavan *En defensa de su honra*, *¿Hubo violación?*, *Muerta por celos*, etc.

Tot burlantse de la falsa moral que aquests tituls implican—moral filla de nostra feblesa y fatalment imposada per l'egoisme dels febles,—el meu amich va explicarme la forta impressió que li produhí'l primer cas médich-legal en que hagué de intervenir tot just surtit de las aulas.

Se tractava de la mort violenta d'una noya en circunstancias molt semblants a las que concorrian en el sagnant succés que acabavam de llegir. Me las explicá ab tants detalls com sabia, y eran tals, que vaig compendre perfectament sa repugnancia quan fou arribat el moment de fer l'autopsia al cadavre.

«Vaig estar sol ab ella molta estona—'m digué.—La soletat estableix tan intima comunicació ab tot lo que'ns rodeja, que may veig al home tan ben acompanyat com quan se troba en soletat absoluta. Cada objecte esdevé un sér, no indiferent, sinó complacent, en sa inercia, als nostres sentiments més delicats. Imaginat la soletat ab un cadavre. Quina soletat *més sola*, vull dir, més prenyada d'emocions y de tendresas pera un jove com era jo, un xich observador y bastant romántich!

Peró lo que jo sentia alashoras no era una emoció de metje novell; no era la emoció causada per la vista del cadavre; no la motivava tampoch la consideració de lo trascendent de mon ministeri en aquells instants en que la vindicta pública ho esperava *tot* del resultat de l'autopsia qu'anavam a fer. Ma emoció era una barreja de respecte y de vergonya devant d'aquella hermosura morta en flor; era una instintiva temensa de profanar quelcóm més respectable que'l cos que ja tal volta un altre home havia possehit. ¿Qui sab si ella s'havia entregat voluntariament? Peró, en tot cas, s'havia entregat en secret,

en soletat sagrada. ¿Y jo havia de valdrem cobardament de la soletat de la mort pera descubrir un secret, quan ella s'havia valgut de la soletat sols per'amagarlo? ¿Ab quin dret podia jo ferho, ni cometre l'escándol de revelar a la justicia humana'l meu descubriment?

Perque jo no hi podia pas creure en una justicia que penava'l pecat contra'l pudor tot ultratjant al pudor ab el pecat del escándol; en una justicia que al violar una conciencia y extreuren un secret d'honra, consumava una violació més repugnant que la del seductor a qui tal vegada s'havia entregat la morta ab ple amor y ab ple discerniment.

Ella sempre havia passat per honrada. No sé quin concepte tenia de la propia honradesa, peró ¿hauria en vida volgut may donar lloch a las hipótesis que alashoras feyam sobre la seva virtut y'ls seus sentiments més secrets?

Cada cop més torbat y avergonyit, jo'm contestava que no. Fins la seva inmovilitat, la seva no-resistencia a mas indagacions científicas, me confonia més... Y'm va semblar qu'era a mi a qui s'entregava noblement la morta... y'm vaig prometre correspondre a tanta generositat afirmant devant del món sa virginitat, encara que aquesta no existís.

Y tot seguit me vaig sentir mesqui. ¿Era un enamorament lo que m'invadía? No, no ho era. El bon enamorat sab respectar, y jo era tan hipócrita, qu'en comptes de dar probas del meu amor respectant aquell cos, negantme a profanarlo ab l'autopsia, volia donarlas ab una vergonyosa mentida. Anava ridículament a ferli una almoyna d'honra que tal volta ella no necessitava; anava románticament a fer gala de cavalleresca discreció després d'haver sigut indiscret y vil.

Tornaren l'altre facultatiu y'ls ajudants. La conciencia del meu *dever professional* me doná valor, y ja anava a palpar las carns de la morta y a explorar brutalment sas entranyas, quan, tot de cop, me semblá que al cadavre se li enrogían las galtas com a la verge més plena de vida; y vaig recular esferehit de mi mateix, sens haver arribat a tocarla.

Y quan el jutje m'interrogá si havia sigut violada, vaig contestar que no rodonament, y vaig dir la veritat. La inspecció médica era en aquell cas la verdadera, l'única violació possible, y la més mesquina de las inmoralitats: y jo a la pobra morta no l'havia inspeccionada pas, no l'havia pas violada!»

Lluís Via

BALADAS

Del Montseny

La donzella va pujant montanya amunt
tota sola y tota trista:
ha perdut el seu amor a pich de jorn
y se'n plany anyoradissa.

«Amor meu dels meus amors ¿ahónt has volat?
¿per la vall o per la plana?»
La resposta li du'l vent embolcallant
el dols perfúm de las pradas.

Y ella cerca y crida: «Amor dels meus amors,
a mos brassos vina, vina,
que al mancarme'ls teus petons y'ls teus sospirs
de greu dol sento morirme.»

Boy cridant y sospirant li escampa'l vent
sa cabellera daurada;
ja n'hi volan papellons arreu, arreu,
y s'hi fonen y s'hi ubriagan.

El va-y-vé dels papellons amorosits
a la donzella n'encisa.
«Amor meu, els teus sospirs y'ls teus petons
m'han tornat de mort a vida.»

. . . .

La donzella va pujant montanya amunt,
y al tombar l'aspra carena
se'n gelavan un a un sos tristos clams
a la boca del gorch negre.

—

Als castanyers de Montserrat
¡ay d'aquell que hi vaja!
Al cor de la nit
hi rondan las fadas

Els carboners y pastors
que hi bosquerolejan
s'allunyan poruchs
al venî'l capvespre.

A mi no m'esglayan pas
las fadas traydoras:
temps há som amichs
y'ls hi sé llurs cosas.

Per'xó no'm trahirán may:
¡y qué han de trahirme,
si de llurs secrets
puch omplirne llibres!

Quan ellas baixan cantant
deixant las cofurnas,
las miro dansar
al bell clar de lluna.

Y enrotllantme, somrihents,
m'omplenan de rosas,
rosas del bon temps,
flayrants y xamosas.

Als castanyers del Montseny
¡ay d'aquell que hi vaja!
Al cor de la nit
hi rondan las fadas.

Antón Busquets y Punset.

LA PATRIA DE MIQUEL SERVET

Els testimonis contemporanis d'en Servet discordan d'una manera extranya sobre'l lloch de son naixement, y aquesta discordancia's reflexa en els estudis actuals sobre'l gran metje. En el procés portat contra ell per la inquisicio católica de Vienne, y en els registres de la universitat de Paris, consta com a navarro y fill de Tudela; figura com a vilanovi d'Aragó en el procés de Ginebra; es considerat com a catalá pel bisbe Paulmier y per son deixeble Alfons Lingurio, que l'anomena *Tarraconensis;* hi há francesos que'l volen per compatriota fundantse en que alguns cops firma *Michel de Villeneufve;* La Fuenta, historiador de la Iglesia espanyola, diu qu'*es més probablement mallorquí*, y en Latassa anota la opinió d'alguns que'l suposan nascut a Tortosa. Son ben perdonables, donchs, els que inventan novas hipótesis pera explicar tanta contradicció, y'ls que s'adhereixen a una qualsevol de las citadas, ignorant la suma dels estudis que s'han portat a cap pera fixar definitivament la patria d'un home tan célebre, quina celebritat no pot venir a aumentar en res aquest dubte purament erudit.

Es inútil repetir una per una las que semblan probas innegables de la nacionalitat catalana de Servet: lo important seria poder precisar en quina Vilanova tingué lloch el naixement. En el principat se comptan setze poblacions d'aquest nom: Vilanova de l'Aguda, d'Alpicat, de las Avellanas, de la Barca, de Bellpuig, de Benant, del Cami, d'Escornalbou, d'Espoya, d'Isanta, de Meyá, de la Muga, de Prades, de Sau, de Segriá, y per fi Vilanova y Geltrú, anomenada avans Vilanova de Cubeyles o Cubellas, y també Vilanova de sa Llacuna.

Aquesta darrera vila, a la vora del mar, colocada entre Tarragona y Barcelona y a igual distancia (uns 50 kilómetres) de las dugas, molt indicada pera tenir *vistas a Europa* en virtut de la facilitat de relacions, es la que sembla reunir major suma de probabilitats per'haver vist la naixensa d'en Servet, y si hi hagués nascut li escauria molt bé'l calificatiu de *Tarragoní*, ja qu'en el segle XVI Vilanova de Cubeyles pertanyia al bisbat de Tarragona; se compendria la fácil visita a Barcelona, pera comensarhi la carrera com a estudiant y com a protegit d'En Quintana, y fins s'explicaria'l pseudonim de *Montanya de Montserrat* que s'atribuheix a nostre discutit filosop, per ésser aquella montanya l'espectacle més hermós que's distingeix desde'l cim de la serra de Montgrós, vehina de la vila, en las matinadas claras. Si fos veritat que Servet usá aquell nom, ab quin gust devia escriurel, quin poema havia d'ésser pera ell el recort d'aquell panorama, el primer verdaderament poétich que pot contemplar un vilanoví, cansat de veure las properas comas, tan ermas, sense boscám, sense tons pintoreschs!

Al arxiu de la parroquia de Sant Antoni de Vilanova y Geltrú's troba un llibre retolat: *† Batismes desde 1504 fins a 1590 y Manual;* a la guarda hi há una nota: *Faltan los Batismes desde 1514 fins lo 1562;* peró ni en 1509, ni en 1511, ni en cap dels anys successius ni anteriors, se registra cap partida a nom de Servet o de Reves, ni en cap partida figuran com a padrins o testimonis gent d'aquests noms. Al arxiu parroquial de la Geltrú, el primer llibre conservat porta: *Batismes del any 1612 fins lo any 1650*, y en ell tampoch figura may en cap sentit el nom de la familia Servet.

Es dubtós que aquest trevall eliminatori practicat en totas las parroquias catalanas de nom de Vilanova portés a un resultat práctich.

En cambi, si'l nom *Reves* se pren com apellido matern o apelatiu (*motíu*) familiar, y no com una forma del catalá *Rives*, ni com anagrama imperfecte de Servet, s'ha de considerar a nostre metje com a parent de tota una familia de Servets o Servetos que floriren en ple segle XVI y que ilustraren la historia d'Aragó ab homes com: Micer Andreu Serveto de Aniñón, catedrátich de la universitat de Saragossa; el pare March Antoni Serveto de Reves, abat de Montaragón; el canonje Miquel Serveto de Aniñón y Ranz; Micer Agusti de Aniñón, jurispérit insigne, y'l notari Antón Servet alias Reves, originaris uns y nascuts altres a Villanueva de Sijena o Sixena, llogaret de la provincia d'Osca proper de Sijena y de son famós monastir.

Y en aquest poble si que no n'hi faltan de

datos sobre Servet. A la iglesia hi há un retaule encarregat per la seva familia; s'aguanta encara, segons sembla, la casa en que nasqué; se conservan escripturas autorisadas com a notari per son pare; y ademés, per'aquest poble son els vots de las personas qu'ab més competencia han estudiat la debatuda qüestió.

Ara bé: aixís com Vilanova y Geltrú, Vilanova de la Barca y Vilanova d'Alpicat, ben catalanas de població y ben catalanas de nom, s'han vist rebatejadas ab el temps y avuy figuran en els documents oficials: *Villanueva y Geltrú*, *Villanueva de la Barca* y *Villanueva de Alpicat*, com si fossin poblacions del *riñón de Castilla,* de la mateixa manera Sijena y Villanueva de Sijena's digueren ja fa molts anys Xixena y Vilanova de Xixena y foren catalanas, tan catalanas com Miralsol, Vallvarca, Bellver, Sena y Urgelet que dins de la mateixa provincia d'Osca per aquells entorns se troban. Xixena y Vilanova de Xixena foren habitadas per gent que parlavan catalá, qu'en catalá redactaren llurs primeras escripturas, (1) y qu'avuy en dia encara depenen per tot lo eclesiástich de la catalana diócesis de Lleyda.

Y ja que Miquel Servet alias Reves, natural de Vilanova de Xixena, fou catalá y com a bon catalá sapigué honrar la terra en que nasqué y la ciencia que professava, ens toca honrarlo a n'ell elevant a la seva memoria un monument que será un acte de justicia: tardana justicia en la que ja'ns han passat al devant els aragonesos a Saragossa, els francesos a Paris y'ls suissos a Ginebra.

VICTOR OLIVA

(1) Consta en la página 85 del llibre de José María Quadrado *Recuerdos y Bellezas de España.* — *Aragón*, publicat en 1844 ab litografías d'en Parcerisa.

MÉS LLUM SOBRE L'ASUMPTO SERVET

Pera que's vegi a qui's deu el monument (!) de Ginebra, es a dir, la roca mitj amagada en el recó de la Roseraie a la qual s'hi ha posat una lápida, no en honor d'en Servet, sinó en disculpa d'en Calvin, tenim de dir lo següent, segons un llibre que acabém de rebre y varias altras noticias.

Un dels primers, per no dir el primer, qu'han portat la cosa aixís, desvirtuant la nostra idea, tement que's realisés tal com se devia, ha sigut el pastor protestant calvinista Eugeni Choisy, esperit estret y mesqui, religionari fanátich qu'en la seva obra *La Theocratie â Genève* falseja la veritat per'acriminar a en Servet y fer creure qu'en Calvin va ésser just y fins compassiu. Diu aixís al ocuparse del procés (a la seva manera):

«Fins aqui Calvin no desitjava pas la mort de Servet. S'hauria acontentat ab una retractació explicita dels seus erros. Mes quan va veure qu'en Servet s'obstinava a sostenir las sevas opinions impias y anticristianas sobre la Trininat, el bateig dels infants acabats de neixe (1), el pecat original (2), l'esborrament dels nostres pecats y'l perdó de nostras iniquitats (3), y qu'encara l'acusava a n'ell, Calvin, d'ensenyar doctrinas equivocadas (4), va esperar alashoras que la pena capital fos pronunciada contra ell. Calvin volgué solament que's dolcifiqués (!!) l'horror del suplici, es dir, probablement qu'en Servet moris per la espasa y no a la foguera (5). No va pas de-

(1) Efectivament, en Servet sostenía que pera entrar a la comunió cristiana's devía tenir plena conciencia, y per lo tant pendre'l baptisme quan un determinés espontaniament ésser cristiá. El mateix Jesús se feu batejar essent ja home fet.

(2) El pecat original el negava, com la predestinació a ésser condempnat o salvat, puig deya que no hi havía pecat en lo que un no havía comés y que, per tant, un Deu just no podía castigarho.

(3) El que quedessin esborrats els pecats e iniquitats deya que moltas vegadas era una injusticia, donchs assegurava al criminal la mateixa recompensa que al just, y qu'aixó era sols una diplomacia per'atreures els pitjors.

(4) Sí: deya d'en Calvin qu'ensenyava ideas més equivocadas y menys racionals que'ls prelats humanistas partidaris del Renaixement.

(5) Tot aquest paragraf d'en Choisy es mentida d'un cap al altre. No té més qu'anar als arxius y véureho. En Calvin va fer agafar a en Servet, el va fer acusar desseguida de crims imaginaris, el va fer torturar, y com que'l Consell no volgué condempnarlo, ell

manar com els jutjes de Vienne (1) que se'l cremés a foch lent.

¿Per qué va cambiar de modo de veure un home que coneixia a en Servet y desde molt temps? Perque en Calvin no perseguia ni una venjansa personal ni una venjansa teológica. No tingué més que un objectiu: fer avensar la gloria de Deu y mantenir el seu honor, fer respectar la veritat divina, la voluntat de Deu sobirá. Desde'l moment qu'en Servet s'obstina a atacar aquesta veritat... AQUEST HERETJE ES UN CRIMINAL CONVENSUT DE LESA MAJESTAT DIVINA! EL DEVER DEL MAGISTRAT FIDEL ES TALLARLO, PERA SEPARARLO DE LA COMUNITAT; AMPUTAR, AB VALOR, EL MEMBRE PODRIT (2) QUE VA A RISCOS D'INFECTAR EL COS TOT ENTER.» (Vegis l'obra *La Theocratie á Genève au temps de Calvin*. E. Choisy, página 133.)

A més, tracta de desfigurar l'esfors de Perrin, de Berthelier y altres pera salvarlo, callant totas las bretoladas y crudeltats d'en Calvin, el seu mestre. (La mateixa obra, página 145.)

Ja veuhen alguns diaris d'aqui y de Madrid qu'han aplaudit el trist roch posat en un recó d'un cami, quí es el que l'ha fet posar, y ab quin fi. El de salvar a Calvin y als calvinistas d'un monument d'oprobi etern que se'ls anava a alsar, magnifich, grandiós, en glorificació de aquell sabi que aquest pastor fanátich titula heretje y criminal. Per això hipócritament han torsat la idea.

Peró'l monument s'alsará (si no es a Ginebra que sigui a Barcelona), y constará en ell la baixesa dels calvinistas que's declaran deixebles sumisos d' un tal mestre!

POMPEYUS GENER

---

va donar un cop d'Estat fentlo condempnar en petit consell y executar desseguida; y allí's troba l'acta de cóm morí cremat, y de quína horrible manera. Senyor Choisy, vosté es un mentider que pera defensar al seu mestre falta a la veritat hipócritament.

(1) No ho va demanar, peró ho va fer fentlo cremar ab llenya mullada. Aixís en Servet va dir a en Lafontaine: «¿Encara no'n teníu prou ab las joyas y'ls mils escuts que m'heu robat, pera comprar més llenya y més seca?» Y ademés, si a Vienne van condempnar a n'en Servet a ésser cremat ab poch foch, fou per instigació d'en Calvin. Es un fet probat.

(2) Els vers focos d'infecció del cos social son els sectaris com vosté; y'ls ginebrins farían gran servey a la higiene, a la veritat y a la justicia si l'*amputessin*, tirantlo al lloch ahont van a parar las desferras malsanas que's llensan.

PINTURA

AL ATENEU: MARIÁN PIDELASERRA Y BRIAS.

En Pidalaserra es un artista. (Cal d'ara en avant usar aquest nom en contraposició al de pintor al que tants hi tenen dret en aquesta terra). Es un artista, perque sent y tracta de transmetre sas sensacions als demés. Y donchs ell logra aixó darrer, podém afirmar qu'en Pidelaserra es un bon artista.

Potser, admetent el dret d'escorcollar las ánimas, si alguna cosa havíam de dir, seria en lo que respecta a la calitat de las sensacions percebudas per ell *alguna* volta. Jo no hi crech pas en aquell dret, y me'n guardaria molt bé de no donarme per satisfet ab que se'm hagi fet sentir sigui lo que sigui, si no tingués el convenciment de qu'en Pidelaserra no s'ha plantat pas, no'ns ofereix els seus quadros del Ateneu com un punt final a sa obra, sinó que lo que'ns mostra ab ells es camí, camí que va lluny, camí d'aquells qu'emprenen els que valen y que fan oscilant: oscilacions que no son altra cosa que vibracions d'una ánima ferma, encara que'l vulgo las prengui sovint per divagacions.

Vaig a explicarme. Entre las moltas qualitats qu'avaloran a aquest xicot, s'hi compta la d'una honradesa gran en l'art que cultiva.

Aixó's veu en sos quadros d'ara y en els que va ensenyarnos no fa pas gayre. Ell no tracta d'espatarrar; la sorpresa del espectador no entra pera res en sos medis de transmetre una sensació. No tracta d'ésser pintor: se val de la pintura perque es l'art que s'enmotlla mellor a la seva manera de sentir. Hi há quí'ls sentiments els traduheix en son interior en sons: ell els traduheix en colors, y observéu sas obras y veuréu qu'ho son d'un colorista. Sembla, y aixís es en efecte, al mirar sos quadros, que l'autor es un enamorat de lo senzill; y precisament aquest mateix amor a la senzillesa es lo que fa que la cerqui de tota voluntat y per una associació de facultats confongui la de la *emissió* ab la de la *percepció*, y vagi a buscar en la senzillesa d'aquesta lo que's proposava trobar en aquella.

Aixís, planta'l cavallet devant d'unas *Galerías d'unas casas a Barcelona*, d'*Un tros d'una torre a Sarriá* y d'*Una torre a la falda de la montanya de Vallvidrera*, confonent la ingenuitat del assumpto, que desgraciadament troba, ab la de la expressió de lo sentit que no logra. Cal ésser ingenuu, peró cal que en el fons de la ingenuitat hi bategui quelcóm de gran: altrament la ingenuitat no conmóu. Jo no vull dir ab aixó que una casa, una galeria, un test, una teulada o un arbre no puguin tancar y no tanquin una ánima gran; tot ho es de gran si's mira per dintre; cal sols saberhi mirar, y'm temo qu'en

Pidelaserra en aquests quadros no s'hagi donat massa compte de que *vol* ésser senzill, y no hagi caygut en l'extrém oposat als que volen ésser complicats y no'ns fan sentir. Ho he dit avans: cal *ésser* ingenuu, es a dir, no n'hi há prou ab volerho ésser. *Volentho*, això si, s'hi pot arribar. Y observéu cóm l'artista de que parlém hi arriba en *La Guilleria desde'l Montseny*, en *A dalt de la montanya*, en *Desde Sant Segimón*, y en casi tots els altres quadros. En aquests tres qu'anomeno la visió es simple y l'ánima que tanca gran. Es en ells ahont jo vull veure en Pidelaserra, considerant las altras obras purament com assaig. En ells els últims termes son d'una poesia encantadora, l'ambient justissim y'ls celatjes de má mestra.

En quant a la factura, se'ns presenta com un ecléctich entre la taca y'l punt, cayent més en aquest qu'en las penúltimas obras qu'exposá. A mi m'agradaria més véurel de ple en la taca, de moment perque respondria més a sa manera de veure, y després perque'ls efectes que's proposa'ls lograria molt mellor. Sempre m'ha semblat veure en tot puntillista un *erudit* del color qu'ha de treure un compte avans de donar la pinzellada; y com qu'en Pidelaserra dista molt d'ésser això, me sab greu que a voltas m'ho sembli, y me'n sab de debó perque estimo tant als que *caminan*, que'm miro sas obras com si fossin mevas.

Una cosa. En el catálech de las obras, a més del titul, hi há per cada una d'ellas una petita explicació sobre l'hora en que *s'ha vist* el quadro. He vist al extranjer forsa artistas (que no cito perque sempre he trobat pedant citar noms que's troban obrint la cartera de las invitacions o'ls diccionaris) que fan aquesta explicació. No m'agrada això, que está molt bé en els concursos de fotografias en que's premia la dificultat. Soch en això tan extremat, que fins els titols m'hi sobran en tot quadro. *Tot* ha de surtir de l'obra mateixa, y donchs hi surt en moltas de las d'en Pidelasserra, no necessitava pas explicarho.

Pera termenar: un aplauso al nostre compatrici.

A CA'N PARÉS: FELÍU DE LEMUS.

Exposa una colecció de dibuixos y pastels, sobris y elegants. Reca, al véurela, que'l artista no se'ns hagi manifestat ab una més nombrosa colecció, o ab obras de la volada qu'ell pot empendre donadas las qualitats de que fa gala en sos dibuixos.

L. BARRAU.

Una colecció de quadros al oli sense cap personalitat, vacilants, y que d'una hora lluny están dihent que foren fets perque si, sense *necessitat* d'ésser creats pel pintor. L'autor al embrutar la tela ha tingut devant dels seus ulls las obras d'altres autors renomenats de Catalunya: no'l natural. Destaca per son mal gust y manca de sentit, una tela representant una fábrica de taps. Ni alló ha estat may una fábrica de taps, ni l'ambient ha estat may el de cap d'ellas, ni las taperas son taperas, ni en cap fábrica de taps posan las obreras el *carrach* a lloch totas a l'hora. Hi há en una fabrica de taps quelcóm d'artistich a fer; y donchs el pintor posa'l cavallet (que no li deu haver posat) en un medi tan prosaich com es el d'una fábrica, podia haver insinuat la tragedia de la opressió de la dona, o l'alegria que dona'l trevall... qué sé jo! Qualsevol cosa per poch pictórica que fos, que no ho hauria estat menys que aquellas quatre donas tan mal agrupadas y *vistas*, que fan entrar ganas de *donarse de baixa* del Empordá als que hi estém registrats y l'admirém.

CARLES VÁZQUEZ.

Exposa una colecció de pinturas que unas ab altras no arriban a fer las paus, donchs si bonichs son els *glaciers* qu'algunas d'ellas representan, no ho son tant que compensin y esborrin la impressió que'l mal gust de las altras deixa en l'anim.

BAGARÍAS.

Paisatjes al oli. Per descuyt involuntari vaig deixar de parlarne la setmana passada, qu'ell exposava ab en Nonell y en Xiró. Es jove; en sas telas s'hi veuhen influhencias extranyas, qu'es més que probable que s'anirán esvahint al escalf de sa bona fe, y al desenrotllarse sa personalitat.

Pujols y Vilés

SA EXCELENCIA

S. E. el marqués de Vallnovell, ministre dimissionari d'afers extranjers, surti del palau real a las quatre horas de la tarda. Pujá al cotxe, y aquest el portá a casa seva pels carrers extrems de la ciutat. S. E. no volia soroll, sinó calma y quietut. Aymava l'ordre; era conservador. Havia sempre militat en el partit católich, antilliberal, peró tranzigent ab els partits extrems en alguns punts; perque ells volian en primer lloch el rey y per aquest a tot estavan disposats, tot ho farian. Y S. E. algún cop els hi havia dit que tranzigissin, y havian tranzigit tot

planyentse de la decadencia dels monarcas, de la descomposició de la sanch real.

S. E. havia dimitit. Aquell matí a quarts de nou el president del Consell de ministres havia rebut una carta d'ell anunciantli la seva dimissió a causa del estat llastimós de sa salut; y a las deu l'havia anat a veure, y de paraula li havia altre cop presentat la renuncia del càrrech, pretextant qu'estava malalt, que li era necessari'l descans. El metje—director general de sanitat—li havia dit que's retirés durant un quant temps de la política, y ell, com bon conservador, volia seguir els doctrinals consells, las paraulas dels homes sabis. Volia descansar, ho desitjava, ho necessitava, el descans era indispensable a sa salut atropelladíssima per l'excesiu trevall que de temps soportava. Peró'l president no'l volia creure. ¿Malalt ell, l'home més sà de cos del seu partit, y'l més sà d'esperit de la nació? No, no era veritat: allá hi havia quelcóm amagat, algún disgust, algún *rossament*... ¿Era qué potser no estava conforme ab la marxa que seguia el govern? ¿Era qu'algún company de ministeri nó l'havia atés? ¿Era que a Palau se li havia posat mala cara? ¿No era res d'aixó?

Res d'aixó era. Ell estava conforme, completament conforme ab la marxa que'l govern seguia, y estava disposat a dirho y a probarho en totas ocasions. Tots els seus companys de ministeri l'havian atés galantment en tots els seus desitjos y volers. Y en fi, a Palau l'havian rebut sempre massa bé, casi massa bé. Si ell se'n anava del govern, era—ho repetia—perque necessitava reposar, distreures, viure; volia passar prop de tres mesos en complertas vacansas, sense pensar en res, gaudint del viure no com sabi o poeta, sinó com infant, com dona, com anémich. Pensava anar a Carlsbad, Viena y Berlin; després, al retornar, s'aturaría a Suissa y Est de Fransa. ¿Li admetia, donchs, la dimissió? Sí, li admetia. Li sabia molt greu que se'n anés, que'ls deixés sense'l seu concurs, sense la seva ajuda, mes si estava malalt, era natural que dimitís y que cerqués repós y mellora. Peró comptava que, aixís que's curés, altra volta sería'l seu company de ministeri, altra volta ab ells, ab el partit, trevallaría pel bé de la patria, del rey y real familia, y de la fe.

El cotxe s'aturá: havian arribat a casa seva. Pujá la blanca escala de marbre italiá, ab barana de ferro y acer, y entrá en el seu despatx. Un criat, alt y vestit de frach, encengué'l llum y tancá la porta suaument, sense fer soroll: el soroll de las portas al tancarse, y'ls grinyols de quan se las fa moure, irritavan de forta manera a Sa Exelencia. Aquesta s'assentá darrera'ls vidres del ample saló, posá las camas sobre un tamboret, aclucá'ls ulls y's ventá una mica ab un vano japonés. Després, quan deixá de ventarse, casi bé s'adormí. Tenia la boca mitj badada, las galtas vermellas, las mans sobre'l ventre, y'l pit, ample y elevat, seguidament anava inflantse y desinflantse, creixent y mimvant, com una manxa.

Estava bo, ben bo. Sa salut era perfectíssima, no tenia res, com no fos un xich massa de greix sota l'estómach, peró aixó—un metje li havia dit—no tenia cap importancia, no podia de cap manera ferli mal. Tots tenian cosas com aquestas, en son cos. Ell mateix, el metje, tenia no sé qué dins del ventre, y malgrat aixó ho feya tot com si no tingués res. Ningú podía estar completament bo; ell era l'únich de tots els seus clients que no tenia dintre del seu cos cap procés patológich, cap cosa que no fos corrent, natural, sana, llegítima.

Estava bo, ben bo, sí, ja ho sabia; ben bo de cos, peró grave, molt grave d'esperit. Si la seva salut corporal era excelent, sa salut anímica era migrada, imperfecta. Sa Excelencia estava enamorat. Ell, persona seria, reposada, conservadora, d'ordre, s'havia enamorat com un estudiant, com un artista; havia sentit corre per sas venas cremadora sanch, y per sos nirvis extranyas y dolsas sensacions. S'havia enamorat com jove que surt del pensionat, sense mirar de qui, sens amidar totas las conseqüencias que d'aquell amor neixerian. Ell, sempre prudent y previsor, s'havia esbojarrat, s'havia perdut, havia abandonat tot el seu seny empaytat per aquell amor desordenat, inmoral, inich. Sa sanch havia jugat ab son cervell, son cor ab sa pensa, sos instints ab sa educació. Lo més pregón d'ell, lo més salvatje, qu'estava soterrat dintre sos ossos y dintre sos muscles, eixí, a las dolsas miradas d'una dona, a flor de cor y arrán de pen-

sa, y en la lluyta interna entre'l cap y'l cor, la eterna lluyta de tots els humans, el seu cor triomfá, anant son cap, gloria de la patria y del partit, per terra, com fruyta podrida que'l vent fa caure del arbre. Inconscientment s'havia enamorat S. E.; instintivament, sense donarsen compte, sense sentirho. Sols ho va coneixe quan ja estava enamorat del tot, quan ja no hi havia remey imaginable, quan la seva ánima ja vagava com ánima de mort al entorn d'altre. Y s'havia enamorat per culpa seva, perque va inconscientament voler, perque's va abandonar, com fulla al vent, a una gran simpatia que per forsa havia de finir en gran amor.

—

Aixis que l'embaixador dels Estats Units arribá a la cort, S. E. el ministre d'afers extranjers el convidá a sopar. Era sa costúm. Aixis qu'arribava un embaixador o ministre plenipotenciari, el convidava a sopar a casa seva, ahont vivia ab sa germana y sa neboda, una noya rossa, alta y prima, ab un nas molt gran, las galtas pálidas y las orellas amplas. Y'l sopar tingué lloch una nit de janer en que nevava y feya un gran fret. Els carrers estavan deserts, en las grans plassas las estatuas morian de fredor, y en las casas se sentia la essencia benfactora de la llar, el caliu sens igual de la familia. L'embaixador hi aná ab sa esposa, yanki com ell, alta, plena, de divinal figura. Era rossa, tenia'ls ulls d'indefinible y misteriós color, las cellas curtas, las pestanyas llargas, els parpres molt oberts, el nas molt fi, la boca petita y la barba rodona y ampla. Era riallera; sempre reya. En sos ulls una eterna alegria iluminava la nina, taca negrenca en un cércol tot extrany misteri, y en sa boca un sempitern somriure hermosejava la suau rojor dels petits llabis. Era amable, bondadosa; narrava ab simpática gracia episodis d'un alt humorisme, y trobava fins en els detalls més quotidians, més nimis y subtils, lleugera gracia que la feya riure com a un infant dolsas pessigollas. Sa conversa era sempre animada, sempre rica en paraulas novas y en refinadas gracias. Además, sabia de tot; poca cosa, peró sabia de tot, y de tot parlava y discutia ab sa veu suau y sas surtidas sempre graciosas. Escoltantla, S. E. se sentia mellor; la veu d'ella li recordava las notas musicals, y sas paraulas, tota sa conversa, tenia pera ell el mágich fi del art, l'efecte estétich cercat per tots els artistas. Tot escoltantla, sentia que una simpatia fins alashoras desconeguda'l dominava completament, del tot. Inconscientment aquella hermosa dona comensá a dominarlo, a possehirlo, a fer d'ell son esclau; perque ohintla, Sa Excelencia notava qu'en la seva ánima fins alashoras verge d'afeccions intensas y grans, una gran rosa anava florint, rosa superba, de dolcíssima flayre y espléndits colors, peró plena d'espinas verinosas. Notava que la seva ánima, guiada per sa orella, seguia una a una las paraulas de la extranjera, peró, cech per l'atracció y la simpatia, no vegé que aquellas dolsament el conduhian a la regió agitada dels amors. Cregué, ignocent en las cosas d'amor, qu'alló sería solzament simpatía, y no vegé que no's pot continuar en la terra y seguir al ensemps una estrella. Pensá, donchs, en els mesos primers de sa coneixensa, que lo que a ella l'atreya era una gran simpatia, una amistat puríssima; per aixó quan un día comprengué que no era pas alló lo que a ella el duya, que no era únicament simpatia lo que son cor sentia per la yanki, tingué un gran disgust, experimentá un dolor profond, un malestar horrible. Aquell amor destruhia totas sas teorías. Sas ideas, empaytadas per ell, emprenían volada y fugian, y fins tots els seus sentiments sufriren una gran conmoció. La estimava: era inútil negarho; la estimava forsa, peró veya, coneixia, sabia que aquell amor era criminal, inmoral, denigrant. Per aixó calia com foco variolós destruhirlo, per aixó havia pensat en dimitir y en viatjar tres mesos, y per aixó havia anat a despedirse d'ella, la nit avans.

Estava sola. L'embaixador no hi era, havia anat al teatre ab sos amichs, a un teatre alegre hont las tiples reyan més que cantavan, y encara ensenyavan més que no pas reyan. Tornaria tart: sempre qu'anava a un d'aquets teatres tornava molt tart, perque casi sempre'n surtia ab companyia que no podia deixar en la solitut d'un carrer qualsevol: calia conduhirla a casa seva a aquella companyia, y moltas nits, com qu'estava cansat, volia descansar y descansava en las casas d'aqueixas amigas sevas que, pruden-

tas, li deixavan dormir fins a altas horas, en sos mateixos llits.

La yanki estava sola, en sa sala de rebre empaperada de verdós paper ab grans llirs lletosos y malalts. Van comensar a parlar de cosas nimias, tontas, quotidianas, de las cosas de que sempre parlavan, ensopidas, narradas per tothóm, peró qu'ella feya graciosas e interessants infiltranthi joya y picardia. Y van parlar de sas coneixensas, d'un senyor de rodona panxa y primas camas, de mans amplas y brassos prims, que al parlar pronunciava las esses d'una manera extranya que feya riure; y lo que feya riure més era sa vida, sa historia, las conquistas que'havia fet de jove, y una aventura qu'ara, darrerament, havia tingut al extranjer. Ell se creya estar sol a Munich, y per això allá feya vida de jove, de solter, y seguia aventuras y feya conquistas y anava per tot arreu com fill de familia que consegueix lliurarse dels seus pares per uns quants dias, per tot un viatje. Un dia, en un carrer molt céntrich, va trobarse ab una modista molt hermosa, de gentil figura y blanca cara: La va conquistar, y van quedar en que a una hora fixa's trovarian en cert restaurant. Va anarhi l'afortunat senyor, vessant alegria. Alló era tota una aventura. Ella era divina, celestial, tenia uns ulls magnífichs, unas galtas sanas, un bonich nas y una bella boca. Alló era tota una dona y tota una conquista! Arribá al restaurant, y, nirviosissim, pujá'ls grahons de la superba escala estil Lluis XV; entrá en l'ansiada cambra, y en ella, mollament sentada hi trobá a sa esposa, que l'havia seguit boja de gelosia y sedenta de venjansa. Lo que allí havia passat ningú ho sabia. Quatre dias després havian ja retornat a sa casa, a son palau, ell trist y ensopit, ella contenta.

Y la embaixadora, la extranjera, la yanki va parlar després de sa familia, d'uns nebots que tenia a Nova-York, y va descriure la bellesa d'aquests, sos ulls blavosos com anells de cel, sos cabells rossos com reflexes de sol, sos llabis pálits com desmayats clavells. Y va descriure la vida que feyan, els seus jochs y sas malifetas y entremaliaduras. Y escoltantla, s'extasiá S. E. Seguint aquella pluja de paraulas, aquella lletania d'alegrias. el ministre sentia que son ánima fugia vers uns espays espléndits; ohintla, rebent en sas orellas el seguit picar dels seus mots dolsos, notava que tot el seu esperit, tota sa essencia s'inondava d'un plaher especialissim que com corrent d'ayre'l feya estremir, y com sagrada música aclucar els ulls y badar el cor. La seva ánima arribava a un estat d'infinita benhauransa. Y obri un xich la boca, s'incliná endevant y entrebadá'ls ulls. Y aixis estigué, ubriagantse ab el dir d'ella, fins qu'ella se'n adoná y ho comprengué tot. Tot ho senti, tot ho conegué, sas galtas s'ompliren de rojor, en sos ulls espurnejaren varias llágrimas, y plorá. Y S. E. la va aconsolar; l'agafá pels colzes y li preguntá qué tenia, quina era la causa de son plor. Y l'amanyagá, l'acariciá, sentint, al tocarli suaument el rostre ab las mans, beatífica sensació, inefable deliqui. Y paulatinament en sa sala de rebre empaperada de verdós paper ab grans llirs lletosos y malalts, ella s'aná entregant; primer els llabis d'ell li besaren las mans, després la cara, darrerement la boca... L'armónich y cadenciós caure de dona altre cop ressoná, al so de llágrimas que morian suaument.

Y tots dos convingueren que calia deixar de veures si no volian exposarse a sufrir dolors horribles; que calia separarse pera sempre, deixar morir dintre seu el foch que'ls atreya y'ls unia, ofegar pera sempre'l seu amor, negar en el riu dels bons recorts l'episodi aquell, dolsa rialla en mitj dels ensopiments de sas dugas vidas. Y pera no véurela, pera no caure en tentació amorosa un altre cop, ell cregué que lo mellor era anarsen ben lluny y viure tres mesos nova vida. Per això va presentar la dimissió, pretextant qu'estava malalt y que son cos volia descans. Y aquell vespre va partir en el tren rápit, y a despedirse d'ell anaren els ministres, las autoritast, tot el cos diplomátich y consular, e infinitat d'amichs politichs, y particulars, y de totas menas. Y'ls diaris l'elogiaren en llarchs y seriosos articles, y las ilustracions publicaren sa imatje entre'l d'una *cocotte* acusada d'haver enverinat al seu aymant, y'l d'un invent d'un nou telégraf...

—

Quan, tres mesos després, un clar matí, arribá a la cort l'Excm. Sr. marqués de Vallnovell, lo primer que feu fou anar a sa casa. Allí's rentá y's vesti elegantment: des-

prés, prenent un cotxe,'s feu conduhir a la embaixada dels Estats Units... Que la fruyta a la que solzament se li ha dat una mossegada, ens atráu ab atracció invencible.

Dos dias després ella, la yanki, anava a un entressol situat en un desert carrer, vestida de negre, ab botas rossas y mitjas com las botas, duhent en la bossa que penjava del seu bras esquer, una pinta d'evori y una capsa de *polvos.* Deu minuts avans qu'ella havia entrat en aquell entressol l'Excm. senyor marqués de Vallnovell, ex-ministre, y soci honorari de la Real Associació Católica, de la que havia sigut president; y dugas horas encara avans d'aquest, havia entrat en aquell entressol un criat ab ampollas de *Champagne*, dolsos de totas classes y fiambres.

S. E., als cinquanta anys de sa vida, comensava a viure.

Carles Arro y Arro

NOVAS

El dia 29 del passat novembre's cumpliren dos anys de la mort del més avensat, del més honrat y gloriós dels politichs espanyols, nostre compatrici en Francisco Pi y Margall, a qui aytals calificatius poden aplicárseli també com a filosop, com a advocat y com a home espill de ciutadans.

Entre las diferentes vetlladas que se li han dedicat, son dignas d'esmentarse especialment la que doná la nit del dissapte passat l'«Aplech Catalanista», en la que hi prengueren part el president de la societat senyor Serrat, el senyor Argimón, el senyor Llorens, el senyor Tona, president de «Nova Cathalonia», el senyor Pi y Suñer, president de «Catalunya Federal», y'l senyor Gubern, de la *Unió Catalanista*, a qui fou cedida la presidencia atenent a sa representació. Tots els discursos tingueren per fi enaltir l'autonomia per la que tant trevallá en Pi y Margall, en quinas ensenyansas y en quina conducta deuhen inspirarse pera trevallar units els que desitjan l'autonomia de Catalunya. La inmensa gentada qu'omplia'l local manifestá son entusiasme aplaudint repetidament tots els discursos.

No menys important fou la vetllada que «Catalunya Federal» va donar el diumenge baix la presidencia del senyor Pi y Suñer, qui obri la sessió dedicant sentidas frases al gran autonomista qual memoria s'honorava, cedint seguidament la paraula al senyor Verdu, que doná lectura al discurs que pera'ls nostres Jochs Florals de 1901 va escriure en Pi y Margall.

Després el senyor Gregori llegi un breu discurs enaltint la honradesa politica, el talent y la clarividencia d'en Pi y Margall y sos escrits contra las campanyas colonials, que li valgueren el dictat de separatista y que després han hagut d'ésser reconeguts com a profecias per sos mateixos detractors.

El senyor Laporta (Miquel) pronunciá un discurs admirable. Se dolgué del estat en que avuy se troba'l federalisme, plagat d'homes que's dihuen federals sense serho, pagats sols del nom, que'ls sona bé. Vivim en un ambient vicios en el qu'existeix la creencia de que la cantitat es preferible a la qualitat. Aludi als mils forasters que aqui's troban fugint del seu terrer miserable, y que constituheixen la gran massa propia pera ésser enlluhernada ab fantasías de rápida reforma social; massa impotenta, estéril, incapassa de fer res útil, mal guiada pel *Pere de la República*, en virtut de quinas prédicas bullangueras se prescindeix de lo que convé a nostra patria y al nostre particular modo d'ésser, y al qui serveixen de corifeus els que més obligats están a evitar que'ls del centre vinguin aqui a desorganisar el trevall, a esgarrapar com si Catalunya fos Cuba o Filipinas, y a fer patria de dugas menas: espanyola y de ventrell. Cal, donchs, que'ls deixebles del *Pere de debó* refermén la tasca educativa conservant l'esperit catalá, que no ha de desapareixe pas per l'aument d'inmigrats, donchs ells sabrán retornar ab agrahiment el pa que aqui menjan. No hem de dirnos *federals catalans*, sinó *catalans federals*, puig en l'ordre de nostras aspiracions, sustentadas per en Pi, la patria natural y l'autonomia son la base dels individuus y dels pobles lliures que vulguin federarse. Per aixó «Catalunya Federal» estableix qu'ha d'ésser complerta la solidaritat entre federals, catalanistas y regionalistas, puig per demunt de tots está l'amor a la patria catalana.

El senyor Tona estudiá la personalitat d'en Pi y Margall com a filosop, com a politich y com a literat, remarcant qu'era un gran cor, peró que son cervell clarivident predominava sempre en tot quant afirmava o feya. Era un esperit reflexiu, al qui las evolucions socials, que tenia previstas, no deixavan may enrera com els hi passa als Salmerón y demés filosops sistemátichs y petrificats. Feu veure que ja en Pi sentá que no es la forma de govern lo que fa la democracia dels pobles, y que la república no es tal, ni es per tant democrática si no es filla de l'autonomia individual, de la dels municipis y de la de las regions. Si avuy els unitaris implantessin la seva república (que no la implantarán), passaria exactament lo que passá ab la república del 73, que fou disolta per un general, un militar com els qu'ara son adu-

lats pels unitaris. Recordá qu'en Pi y Margall fou qui evitá'l conflicte internacional en que anava a caure Espanya en 1866, quan digué que l'Estat espanyol no significava res internacionalment y si vivia era per voluntat de las potencias. Recordá també sa defensa de l'autonomia que ab tanta justicia reclamava Cuba. Apostrofá als unitaris que aplaudian aquella injusta guerra acompayant al degollador als infelissos soldats y maltractantnos a nosaltres perque'ns oposavam a tanta infamia.

El senyor Roig y Armengol remarcá que «Catalunya Federal» es republicana, peró autonomista avans que tot, sense que se la pugui titllar d'exclusivista, donchs natural es que cadascú vulgui y gaudeixi de lo seu, y nosaltres sempre veurém ab gust que las demés regions reclamin y fruheixin lo que'ls hi pertany, com ho reclama y ho vol fruhir Catalunya. El republicanisme de «Catalunya Federal» no es el jacobinisme dels descastats. L'autonomia es l'única garantia de la llibertat veritable. Considerá com a companys als regionalistas y catalanistas que conceptian indiferent la forma de govern ab un criteri verament ample y lliberal. Recomaná la gran obra de Pi y Margall *Las Nacionalidades*, y'l programa federal de 22 de juny de 1894.

El president senyor Pi y Suñer resumi ab bellas imatjes lo qu'ab tanta eloqüencia havian dit els anteriors oradors. Son breu parlament, que resultá un xardorós e inspirat elogi del gran home a qui s'honorava, fou aplaudidissim com ho havian sigut els de sos companys, que diferentas vegadas feren esclatar en llargas ovacions a la nombrosa concurrencia qu'havia assistit al acte.

—

En Sabi Arana, el campió del nacionalisme basch, ha mort a Bilbao. Nosaltres ens planyém de sa mort com de la d'un veritable germá de patria, donchs son germans nostres tots els homes que'ns han donat exemples de civisme y abnegació lluytant per la llibertat y l'autonomia de la seva terra.

Pera la causa del nacionalisme basch la perdua de l'Arana es certament ben dolorosa: emperó, causas tan grans com aquestas no poden morir, perque son la mateixa ánima dels pobles. Ni'l nacionalisme basch, ni'l nacionalisme catalá han pogut may vincularse en un sol home. Per cada campió que sucumbeix, surt tot un estol d'adeptes com espléndida brotada de la llevor qu'ell sembrá.

Descansi en pau en Sabi Arana. Dolguemnos de sa mort, peró imitém sas obras.

—

L'assumpto de la subvenció dels dos milions a favor del municipi madrileny, el del cupo del reemplás pera l'exércit qu'assigna a Catalunya varis centenars d'homes més dels qu'en justicia deu apoitar, y altras qüestions de no menor importancia pera nostra terra, están reclamant la presencia a Madrid, y al Congrés de diputats, dels regionalistas que acceptaren la representació de Catalunya a las Corts, comprometentse a defensarla dels atropells que li infereixi l'Estat.

Y no sabém pas que al Congrés hi sian tots els diputats regionalistas que tenen aqueix dever a cumplir; ni la meytat tan sols. Y esperém que hi vagin, no sols pera'l bé de Catalunya, que poch ens vindrá de Madrid, sinó pel bé dels diputats mateixos.

Aixis sia.

—

La entitat «Catalunya Federal» ha dirigit una instancia a l'alcaldia demanant que a la galeria de catalans ilustres de Casa la Ciutat hi sia colocat el retrat d'en Pi y Margall.

No cab dubtar que la instancia sia atesa resolent l'Ajuntament de conformitat ab ella; al menys ho esperém aixis tots els qu'estimém a Catalunya y a sos fills ilustres.

—

Lo de sempre:

El Lerroux de la monarquia, l'empedrehit menja-capellans, el terrible Canalejas, ha claudicat; era un erissó y s'ha tornat una malva.

Per lo que pogués ésser, arrán de la mort d'en Sagasta ja va suspendre las sevas *tournées* de propaganda semi-ácrata per pobles y ciutats, y ara, veyent dividit el partit lliberal y pensant acabar de tirar a fons a son mortal enemich Moret, anomena quefe indiscutible a n'en Montero Rios acostantse respectuosament tant a n'aquest com a n'en Vega de Armijo. «*¡Esta es la mia!*—s'ha dit:—La quefatura del partit haig d'heretarla jo, y es qüestió de tornarme a posar el barret de copa y llensar al *arroyo*'l gorro frigi que m'havia encasquetat quan no tenia més remey que fer progandas incendiarias.»

Y tant s'han tornat aygua de borrassas sas antigas campanyas exclusivistas contra'l clero, que ja diu que una cosa es l'ideal y altra cosa la legalitat, que pera'l clero ha d'ésser igual que pera l'altra gent.

Sort qu'en Romanones, ab la barra que'l caracterisa, s'ha encarat ab en Canalejas cantántlashi claras y deixantlo fet un enza, pera proclamarse ell (en Romanones) anticlerical decidit *(adiós, Combes segundo)*, y lliberal de soca a arrel (tan lliberal, que demá que pugués tractaria de privarnos en un tot de parlar la nostra llengua, com ja va privarho a las escolas.)

A més d'en Romanones, han reventat a n'en Canalejas en Nocedal, en Celleruelo y altres, y sembla que *se continuará*.

Ens en alegrarém *para bien de la patria*,

sobre tot si la cosa acaba a trompadas com ja va estar a punt d'acabarhi l'altre dia.

Per lo demés, a nosaltres no'ns extranyará gens qu'en Canalejas acabi per protegir al clero, donchs veurém lo de sempre, es dir, exactament lo mateix que farian els altres revolucionaris de pega que tenim, o sian els distingits burgesos don Alexandre Lerroux, don Emili Junoy, don Joseph Roca y Roca y demés *amichs* del poble que bada.

—

La conferencia del passat dijous donada en el local de l'activa associació «Catalunya Federal», aná a cárrech del senyor J. Riera Colóm, qui disertá sobre'l tema «El Catalanisme com a medi de perfecció.» Feta la presentació del disertant per don F. Pi y Suñer, comensá aquell examinant els principis y conceptes anárquichs, dihent que no passavan avuy d'ésser nocions abstractas que cap aplicació inmediata podian tenir dintre la vida corrent. Digué que las dugas tendencias comunista y colectivista s'encaminan actualment a fondres en una sola d'aplicació práctica. Afirmá que'l Catalanisme com a moviment social es progressiu, ja que, particularisant l'acció de las nacionalitats naturals, dona a aquestas son medi propi pera manifestarse, proporcionant camp a propósit pera que la evolució de las modernas ideas pugui ferse d'un modo normal. Aixis, donchs,—segui dihent,—aspirar a la llibertat d'acció dels grupos afins socials es fer verdader progrés, es fer particularisme, autonomia. Afirmá que'l moviment catalanista no es una finalitat, sinó un medi lógich per'arribar a una perfecció dels pobles. Feu un esbós dels principals conceptes de las Bases de Manresa, demostrant que com a plan de constitució estavan inspiradas en una verdadera idea de llibertat y germanor, y que solzament ab aquest esperit y essencia podian las societats desenrotllarse gradual y lógicament envers un ideal de perfecció, cap un conjunt social ahont els individuus conscients obrarian integralment ab tota la plenitut de la seva vida. Acabá dirigintse als agitadors quin fi no es altre que la satisfacció de grolleras concupiscencias materials, dihent que farian obra meritoria y digna si en sos escrits y parlaments recordessin aquell hermós concepte que diu *Estimeuse'ls uns als altres!* El conferenciant fou llargament aplaudit per la nombrosa concurrencia.

—

Al «Centre Autonomista de Dependents del Comers y de la Industria» doná'l passat dijous nostre company en Pompeyus Gener sa anunciada conferencia sobre la «Reivindicació de Miquel Servet.» El conferenciant remarcá sa creencia d'ésser catalá en Servet, aduhint rahons plenas de lógica. Analisá ademés els móvils qu'han induhit als calvinistas a reivindicar la seva memoria; afirmá qu'ho havian fet d'una manera migrada, y s'extengué en consideracions sobre las altas doctrinas del lliberal Servet, posant de manifest l'altesa de miras del gran home enfront del miserable procedir dels sectaris enemichs seus.

Fou molt aplaudit per la nombrosa concurrencia que assistí a la vetllada.

—

Nostre company en Trinitat Monegal doná el passat dissapte una «Conversa sobre Catalanisme» al Ateneu Democrátich Regionalista del Poble Nou, estudiant els conceptes de patria y llibertat, y fixantse en que l'esperit lliberal ha sigut sempre'l distintiu de la nostra nacionalitat, desde que aquesta's manifestá. Digué que Catalunya may ha conquistat pobles: lo qu'ha fet es redimirlos, vessant la sanch propia per la llibertat dels altres, fins qu'arribá un moment en que la tingué de vessar també per la propia llibertat, amenassada per las tiranias reals. L'esperit lliberal el porta tan arrelat la nostra rassa, qu'en tot catalá, si hi gratém, acabém per descubrirhi un catalanista, ja que'l Catalanisme no es altra cosa que'l rebrot, la soca nova eixida de las antigas arrels generosas, colgadas per l'acció del temps y la dissort, peró plenas de sava. L'arbre creix, sas brancas se multiplican y prenen ufana, la seva vitalitat es innegable. Digué que'l programa catalanista conté l'ánima de Catalunya, y'l devém respectar fins els que pensém que tal volta no s'avé en un tot al ambient actual. Cal respectar lo antich que s'enmotlli a lo present, y cal també que siguém práctichs acceptant las ideas modernas. Fidels a nostra naturalesa catalana, hem de posar com nostres avis al Estat per dessota del individuu. L'Estat, servidor dels individuus, no té altra missió que la d'ensenyarlos el cumpliment de sos drets y devers. Dedicá, ademés, sentidas frases a la memoria dels grans patricis Robert y Pi y Margall. Feu constar que parlava interpretant las ideas de JOVENTUT.

Fou escoltat ab agrado, y molt aplaudit y felicitat.

—

També al «Centre Catalá Republicá Federalista» de la plassa de Santa Agna va celebarse una vetllada en honor d'en Pi y Margall, assistinthi en Vallés y Ribot, alias Peret, que, segons hem llegit, pronunciá un discurs eloqüent.

En Vallés va doldres de qu'en Pi, essent un gran escriptor, no hagués entrat a l'Academia de la Llengua; de que, essent un gran historiador, no hagués arribat a académich de la de la Historia; y en fi, de que, essent un gran sociólech y un gran economista, no hagués ingressat a l'Academia de Ciencias, ni hagués ocupat la presidencia del Ateneu de Madrid.

Y això ho explica'l mateix Vallés dihent

que'ls homes que com en Pi valen realment, no tenen ambició pera ocupar certs alts càrrechs, que son confiats per lo regular a sabis de cartró.

Por la boca muere el pez.

En Vallés semblava que parlés d'ell al parlar dels ambiciosos. Devia pensar: «Si jo, que de sabi no'n tinch gran cosa, m'hagués trobat al lloch d'en Pi, ja hauria acaparat pera mi sol tots els càrrechs haguts y per haver.»

Peró s'oblidava una cosa, y es: que com a ambiciós tal vegada se'ls hauria guanyat, peró com a *cursi* no hauría arribat a ocuparlos. ¿Encara no n'està desenganyat ab tants xascos com porta rebuts?

Miréu qu'es prou aquest home, que no se sàpiga treure del magi la manía de las grandesas ni quan tracta d'enaltir al mestre Pi y Margall, tan sabi, tan senzill, tan modest, en una paraula, tan antitètich ab ell!

¿*Encara* no se'n dona vergonya?

—

L'ultim concert de la serie organisada pel mestre Crickboom, fou un nou y extraordinari èxit, tant per'aquest violinista com pera'ls demés artistas que prengueren part en el concert, senyoreta Vidal y senyors Granados, Perelló y Forns. El públich qu'omplia'l teatre Principal aplaudí ab entusiasme totas las composicions del programa.

Extraordinarias alabansas mereix la manera com la senyoreta Vidal y'ls mestres Crickboom y Granados interpretaren l'*andante* y l'*allegro* de César Franck y'l *Quintet* de Robert Schumann, auxiliats en aquest ultim pels senyors Perelló (violí) y Forns (viola). El mestre Granados fou també molt aplaudit en la *Sonata XIV* de Beethoven y en tres composicions de Chopin (*nocturn*, *polonesa* y *balada*). Fora de programa executà una *Pastoral* de Scarlotti. La senyoreta Vidal, aixís mateix ab gran èxit, interpretà las *Variacions sinfónicas* de Boellmann, *Sarabanda* de Bach y *allegro apassionato* de Saint-Saëns, corresponent la distingida violencelista als aplaudiments del públich tocant una *romansa* de Popper.

No detallarém els mérits de la execució de totas aquestas obras, puig als artistas que las interpretaren se deu, en primer terme al mestre Crickboom, la conservació de la cultura musical barcelonina.

—

Al Congrés segueix la broma presidida pel bromista Romero.

Ja ha parlat en Moret y las ha empresas de dret a dret contra en Montero Rios y en Canalejas, deixantlos com nous.

Y en Canalejas s'ha revifat y ha deixat a n'en Moret com un drap brut.

Tots dos tenen rahó!

—

El «Centre Barceloní d'Estudis Psicológichs», desitjant escampar la cultura entre'l element popular, ha acordat establir classes de diferentas assignaturas, ensenyadas de conformitat ab els principis de la pedagogía moderna. Avuy queda obert el curs de Nocions d'Anatomía y Fisiologia (dijous y dissaptes al vespre.) La matricula es gratuhita.

—

Ens haurém de reconciliar ab el governador.

Encara que devegadas s'hagi portat malament ab els catalanistas, y encara que's digui González, avuy reconeixém que per'alguna cosa deu dirse també Rothwos, qu'es nom que vesteix.

Y, per amor al contrast, está disposat a ordenar que las senyoras se despullin... del cap, als teatres, pera no empipar barroherament al proxim ab els seus barrets, com ho han estat fent fins ara.

El senyor Rothwos (centralista a la fi!) no fa més que imitar una mida presa pel governador de Madrid; peró ja veu si som lliberals, que ab tot y ab això l'aplaudim. Y ab tot el *ceceo de la tierra*, tractantse de certas senyoras mal educadas, fins l'atiarém com se fa als toreros contra'ls toros dihent: ¡*Venga de ahí, y duro, y á la cabeza!*

Y no ho dihém tan en broma com sembla, perque la veritat es que aqueixas senyoras ab la seva falta de delicadesa, a més de molestarnos ens fan desempenyar un paper bastant ridicul devant d'aquells forasters que, acostumats a trobarse entre'l públich culte dels teatres europeus, venen a nostres teatres y's barrejan també ab nosaltres prenentnos per cultes.

—

Al publicar avuy altres dos articles sobre la qüestió Servet, devém fer constar que l'autor d'un d'ells, en Victor Oliva, no es pas el bibliotecari de la Biblioteca-Museu-Balaguer com algú ha afirmat, sinó el fill de dit senyor.

—

Publicacions rebudas:

Relació de Lohengrín, traducció en vers català, adaptat a la música, que ha publicat l'«Associació Wagneriana» ab gran contentament de sos molts prossélits y de tots els que trevallan pera que'ls dramas lirichs de Wagner puguin ésser representats en català y ab la deguda propietat. Aquesta traducció del fragment que rutinariament es calificat de *racconto* pels operistas, fou cantada al Liceu el passat diumenge a la tarda pel tenor senyor Vinyas, produhint un gran efecte'ls tons virils y eufónichs de nostra hermosa llengua, que provocaren una gran ovació.

Algunas cuestiones fundamentales relativas al diagnóstico de los cálculos del riñón por medio de los rayos Röntgen. Comunicació al

XIV Congrés Internacional de Medicina (Madrid, 1903), pels doctors César Comas y Agusti Prió. En aquest fascicle's fa veure la gran importancia clinica del diagnóstich dels cálculs renals per medi dels raigs Röntgen, quina aplicació no deixa d'ésser en extrém dificil segons sian els aparells y'ls individuus que s'examinan. Els autors recomanan com a molt ventatjós pera la exploració renal l'aparell compressor del doctor Albers-Schönberg.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia, 233

NOSTRE FOLLETÍ

Terminada la publicació de l'obra

MARINES Y BOSCATJES

que ab tan gran éxit hem repartit en nostre folletí, publiquém avuy el retrat del autor en Joaquím Ruyra, a fí de que nostres lectors puguin incluhirlo en el volúm que forma dita obra, pera qual enquadernació repartirém, la setmana entrant, la cuberta qu'ha dibuixat nostre company en J. Pujol y Brull.

Seguidament comensarém la publicació d'un aplech de poesías tituladas

LES DISPERSES

en part originals y en part traduhidas de Goethe per en Joan Maragall.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no sían inédits.

No's tornan els originals.

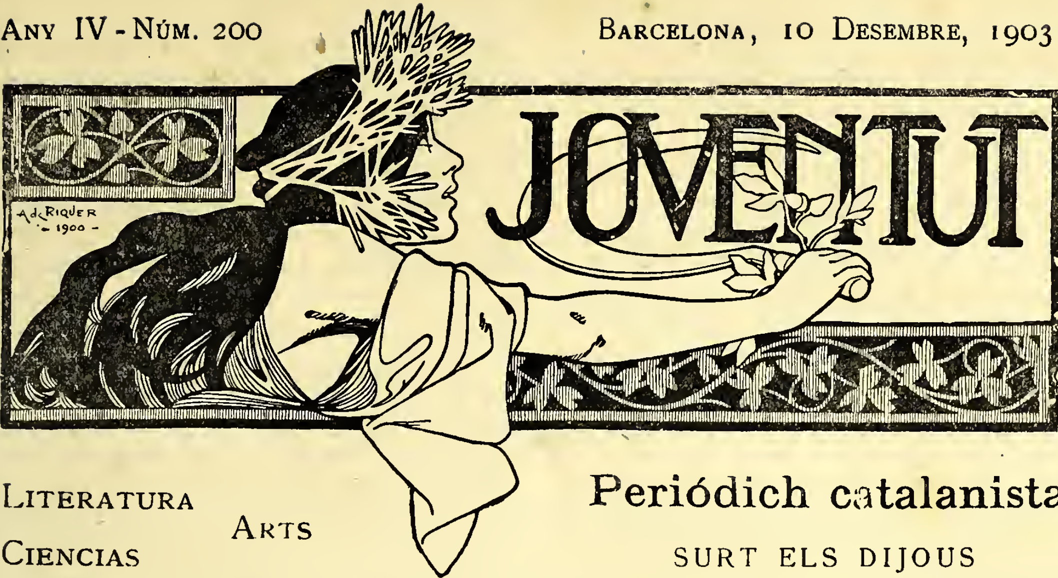
Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

CATALUNYA:	Un any	8	Pessetas.
»	Mitj any	4'50	»
»	Trimestre	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA:	Un any	9	»
EXTRANGER:	Un any	10	Franchs.
Número corrent		20	Céntims.
»	atrassat, ab folletins	40	»
»	» sense folletins	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

ANY IV - NÚM. 200 BARCELONA, 10 DESEMBRE, 1903

LITERATURA
ARTS
CIENCIAS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . . . 20 CÉNTIMS.
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . 40 »
» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

FOLLETI:

POLÍTICA ECONÓMICA

I. — CRÍTICA

No hi há dubte que l'aspiració capdal de tots els catalans hauria d'ésser l'assoliment de la complerta autonomia de nostra terra; peró hem de reconeixe que, desgraciadament, avuy encara no ho es. Son molts els germans nostres qu'encara no s'han despertat als crits de llur naturalesa, de la rahó y de la historia; son molts encara'ls que deixantse portar per un xorch egoisme o per un mal entés amor universal, o bé bregant coratjosament per cosas circunstancials y secundarias, donan la espatlla als vers ideals de justicia y amor. Emperó hi há altres interessos, innegablement d'ordremés inferior per ésser materials, peró no menys importants, y la necessitat de ben administrarlos segurament té'l carácter d'una aspiració més general.

No es ara nostre propósit esbrinar las causas d'aquesta predilecció, entre las quinas probablement hi trobariam, y no com de las menys importants, la que podriam dirne'l *mal del sigle*. Se presenta aixis el problema, y cal cercarli una bona solució. Mentres tant, el Catalanisme pot prosseguir la seva patriótica tasca sense deturarse, sempre ab la mateixa fe, qu'en ultim terme la finalitat que persegueix es lo únich que pot portar la felicitat a Catalunya.

Fetas aquestas salvetats, no cal dir qu'ara prescindirém d'estudiar el problema económich tal com ho fariam si Catalunya gosés de la seva autonomia dintre del Estat espanyol, y per lo tant, que sols tractarém de quinas, en nostre concepte, haurian d'ésser las actuals aspiracions económicas dels catalans dintre de la organisació politica imperant.

—

Com en tots els demés ordres, en l'económich, la politica espanyola ha patit, y pateix, del gros defecte de prescindir de la realitat. Aixó ha motivat—ab tot y ésser migrada—una potencia económica ficticia; ha sigut la causa de la nostra tradicional mise-

ria; ha contribuit a crear—més o menys important—una riquesa, sí, peró una riquesa sempre en perill, una riquesa qu'ha de sostenirse per medis artificiosos. Examiném la riquesa d'Espanya: fora de la producció vinícola y la poca mineria que hi há, y alguns productes de la terra que quasi s'obtenen espontaniament (oli, fruyta, suro y pochs més) ¿qué queda? ¿Qué sería de la producció del blat y d'una bona part de las industrias fabrils, si no fossin els crescuts marges protectors dels aranzels? Molta n'hi há, peró molta, de riquesa creada que si desapareguessin aquestas crossas que se'n diuhen drets aranzelaris cauría per terra complertament inutilisada. Y la nostra Catalunya també'n patiria molt. També aquí'ls economistas convencionals han fet de las sevas. També la ficció es un dels puntals més ferms d'una gran part de la nostra riquesa. A substituhir aquest puntal per obra ferma havém d'afanyarnos, avans de que'l capritxo d'un ministre ignorant no'ns el tregui a deshora, o bé, si triguém massa, que la rahó a la fí triomfanta no'ns tiri per terra.

Fixémnoshi en la política económica dels governs de Madrid d'aquests darrers vinticinch anys, admirablement secundada pels *parvenus* d'aquí. Els d'allí, no tenint altre ideal económich qu'obtenir recursos pera mantenir tota la gandulada que viu del presupost, y'ls d'aquí no perseguint cap més finalitat que fer uns bons balansos a copia d'assolir aumentś en els drets del aranzel pera evitar la competencia de fora, malgrat els egoismes de tots plegats sian causa de que a la generalitat la subsistencia'ls costi doble més cara de lo just. S'ha d'ésser franch: en els bons temps d'en Cánovas, en que'ls habitants d'Espanya y *sus colonias* consentian mansament totas las arbitrarietats dels governs, entre aquests y'ls fabricants d'aquí—y omitím els productors del restant d'Espanya perque'ns referím d'un modo especial a Catalunya—s'havía establert aquest contracte: «Tu deixam guanyar la vida, y jo't toleraré que malmenis els cabals del poble; deixam atiparme y seré cego. sort y mut en presencia de las tevas disbauixas.» Heus aquí a qué s'ha concretat, fins ara, tota la política económica d'aquest malhaurat Estat: a un groller *do ut des*. Res de vías de comunicació, ni de canals, ni de *pantanos*, ni d'escolas industrials y agrícolas veritat, ni de universitats ben dotadas, ni de res que contribuheixi al avens positíu del poble. Això sí, molts generals, quefes y oficials de mar y terra, molts bisbes y canonges, y, per torna, un exércit nombrosíssim d'empleats civils de totas menas y condicions. Grans dressanas que per la seva inutilitat venen á ésser inmensas casas de beneficencia, y universitats que també ho son, encara qu'ab l'*atenuant* de que n'hi há d'altras que las mantenen, y per fí de comptes uns aranzels deixats de la má de Deu, que fan que mols articles de primera necessitat estiguin a un ull de la cara.

¿Qué hi há en el fons de tot això? ¿Es realment la mala fe lo que impulsa a empendre aquesta obra? No. Al nostre entendre, aquí no hi há més que una espontania manifestació del temperament espanyol. No hi há res més que, d'una banda, l'innat desitj que senten molts dels naturals d'aquest Estat d'arribar a ésser funcionaris públichs, y de l'altra, la poca afició al estudi positiu, l'aversió al análisis y, com a conseqüencia, el nostre lleuger modo d'obrar. Se'ns podria objectar que'l monopoli que podía exercir la metrópoli sobre'ls mercats colonials li consentía o quan menys li dissimulava la seva política negativa, peró ni acceptant com a passador aquest subterfugi, queda en molt bon lloch la previsió dels nostres estadistas, toda vegada que feren tot lo possible pera no conservarlos.

Emperó tots son fets consumats, y no es ara l'hora de retréurels pera entretenirnos en planys inútils, sinó pera que'ns serveixin d'experiencia. Per altra banda, a l'ombra d'aquest desgavell económich s'han creat interessos que al cap y a la fí—malgrat sía d'una manera mesquina—ajudan a que no sía tan evident la nostra pobresa, interessos que, molts d'ells, son premi llegítim d'uns esforsos que no més tenen el defecte d'haver sigut mal encarrilats, y si alguns son fruyt d'injustos privilegis, cal no oblidar que si's tirés de dret contra ells també'n patirian els altres, molts dels que han assolit arrelarse després de sacrificis quantiosos. Y en tot cas no fora l'Estat, o sía l'encarregat de reptarlos, el més autorisat pera ferho, donchs a més de que'ls havia donat la seva conformi-

tat, cal reconeixe que per cada concessió indeguda qu'otorgava, ell se permetia una acció doblement vituperable. Aixís, donchs, no es pel camí de las midas radicals en el sentit de que quedessin sobtadament inutilisadas las deus de producció—que més o menys artificiosament, s'han arrelat durant aquests anys d'obscuritat absoluta — per hont havém d'anar; pel camí de las midas radicals hi havém d'anar, si de cas, en lo tocant a modificar els procediments que fins ara s'hàn seguit, això es, en lo referent a la forma en que fins ara'l govern ha portat la seva tasca, fentli veure que'l poble no es pera ell, sinó ell pera'l poble. Cal no deixarnos portar per la nostra lleugeresa o la nostra impressionabilitat; cal deturar els esbojarraments que sembla comensan a giravoltar pels cervells malaltíssos dels elements directius de la política espanyola.

Siguém reflexius. En tota obra económica deuhen tenirse en compte dos factors importantíssims: las condicions del terreny y las aptituts dels seus habitants. Y un cop estudiadas unas y altras, s'han de dirigir tots els esforsos a completar l'obra de la naturalesa, aprofitantlas y explotantlas convenientment o bé educantlas de modo que contribuheixin al avens general y positiu del país. Y havém de reconeixe que aquí no s'ha fet res d'això. Y'ls catalans y tots els espanyols havém d'exigirho que's realisi; havém de felshi veure als capdevanters de la política espanyola histórica—encarcarada y xorca—que ja es hora de comensar. Y cal també qu'ells, els polítichs, si no volen que'l seu imperi se'ls en vagi de las mans desfet com un bolado, cal—repetim—que's despertin, que renuncihin als seus quixotismes, que's fixin en que, avans de pensar en la caixa de guardar els cabals, havém de fer per manera de tenirlos; en una paraula, qu'en primer terme, més qu'exércit y marina, ens convenen ensenyansas teóricas y prácticas veritat, y vias de comunicació, y obras hidráulicas d'interés general, es a dir, qu'avans d'encalabrinarnos ab gastos que son un gran perill económich y objecte de la preocupació dels homes pensadors, adhuch en els paissos de més potencia financiera, es precís procurarnos els medis pera sostenirlos.

Joseph M.ª Rosich

LLAMP D'ALEGRÍA

A en Salvador Vilarregut

El sol s'atansava lentament a las serras del horitzó, el mar havia perdut aquell blau fort que'l vent li donava al remóurel y aquells blancalls d'escuma que per sobre las onadas s'acostavan a la platja. Las barcas fondejadas no brandavan tant, y'l soroll de las ratxas de garbí qu'empenyían vers al poble las velas llatinas enfiladas dalt dels arbres dels llaguts palangrers, ja no's sentia; venía l'ambient somort y tranquil del capvespre, que convida a la més devota contemplació de la natura.

Els mestres d'aixa ja havian berenat. La destral qu'havia restat clavada en la soca d'una alzina, altre cop enlayrava son tall lluhent pera enfonzarse en las entranyas de la fusta y esmicolarla, treyent de la flayrosa soca una munió de flochs cargoladissos que més tart potser en una llar reviscolarian al vell esmortuhit per l'hivern. La serra altra volta era bullenta pel trevall; sas dents afiladas s'endinzavan en els tronchs seguint la ratlla del llapis, mentres queya com llágrimas de dolor una pluja de serradinas que, tot lluhint al sol y volejant empesas pel vent feble que regnava, acabavan per encatifar la terra.

Era hora d'anar de prima. Un cop els sardinalers tenian la xarxa ben estivada sota'l *curté* de popa y ja'l porró penjava sota proa, allá en la foscuria junt ab els queviures y las mantas, els remitjers, apoyant sas espatllas en las taulas descoloridas dels llaguts y posadas sas mans sobre'ls genolls, forsejavan, mentres els peus se'ls hi colgavan en la sorra, y la embarcació trontollant, trontollant s'esmunyia lentament per sobre'ls travessers untats de seu ajassats devant de l'aygua. Després pujava'l patró, s'espolsava la sorra dels peus, y, posat a popa, llensava'l palanqui qu'aguantava'l llagut com las regnas al cavall. Els mariners seguian al llagut en sa embranzida empenyentlo més, y tots aprofitavan la darrera petjada impresa en l'arena pera fer un salt y pujar demunt de l'orla. Llavors el llagut se capbusava ab majestat, y mentres ab la empenta pujava orgullós per sobre las onadas, el patró, armat el timó y posat l'ar-

jau, tot seguit virava pera fugir de las rocas. Entre tant els remitjers issavan la vela, y's sentia a cada estiragassada'l grinyoleig de las curriolas. Y aixis, l'un darrera l'altre, eixian els llaguts, y en la platja's quedava'l paler aparellant els revinguts palanquis lligats a las estacas y'ls pals lliscosos solcats pel frech de la quilla y las escovas.

Quan ja sols quedavan las embarcacions enrunadas y aquellas que son amo té arraulidas prop de las casas per no quedarli ja un bri d'esperansa, en Josepet, que s'estava sota la enramada de la mestransa, digué al cego que com sempre escoltava ab gran atenció:—¿Vos venir a llevar las nansas?—Y'l ceguet, aquell jove mariner, va respondre:—Aném.—En Josepet va posarli'l bras sobre la espatlla, y tots dos s'allunyaren de la mestransa, ahont, entre'ls sorolls de las eynas y de las riallas barrejadas ab las paraulas, s'hi sentia'l tossir d'un vell que quan acabava escupia y deya enquimerat una restellera de renechs esgarrifosos.

En Josepet y'l cego eran prop de las onas. Després de posar els escálams, enseuhar els pals y tapar el diu, atansaren la barqueta cap a l'aygua, el ceguet hi va pujar, hi va seure y s'estigué esperant la fusa. La veu d'aquell paler sorrut y bifi va dir aquets mots:—Hi há molta timba aquí.—Y va posarse d'esquena a las onadas que pujavan y baixavan peixos morts, algas y trossos de suro, s'ajupi, enfonzá sas mans en la sorra humida, y a grapats la llensá al ayre per entre sas camas aixampladas, ab tanta pressa y abundor, que quan queya sobre l'aygua, en treya uns esquitxos com d'una pedregada forta.

Al varar, en Josepet va errar el salt y va mullarse fins al ventre, y mentres pels embons queyan arquejats rajolins d' aygua qu'havia entrat per proa a la varada, d'allá a la platja's sentian las riallas que feu esclafir la mullena d'en Josepet, qui, apretant las dents, armá'l timó ab llestesa y ab dalit issá la vela apedassada que no aprofitava un alé de vent. Entre tant, el cego havia palpat tot lo dels corredors, y després d'armar els rems y preguntar «si hi havia res per proa», va posarse a bogar de cara a popa ab el peu apuntalat al banch del seu devant y'ls ulls envers al cel. Son company, veyent la calma xitxa, arriá y aferrá la vela y ab el parell de rems de popa's posá a bogar també, tot tremolant de camas per la frescor de la mullena. Tots dos alhora juntavan els esforsos, y en la tranquilitat del mar se sentia'l soroll acompassat dels rems.

Aviat van surtir d'aquellas dugas serras que, avensant mar endins, tancavan un xich de mar, talment com las mans d'un pescador quan vol agafar alguna gamba. Al ésser devant d'un freu que per passarhi's té d'ésser mariner, en Josepet va posarse a bogar a la sia pera governar mellor, y vegé a n'en Joan pescant ab canya sobre una roca voltada d'aygua que, quan emergia entre ona y ona, deixava veure una munió de musclos petits y algas rogencas que quedavan penjant al seu entorn. Al véurel en Josepet va cridar ab cantarella:—Pescador de canya, pescador de fam.—En Joan se girá y escorcollá ab sos ulls fins que vegé al seu amich. El cego somrigué. En Josepet continuá entre'l silenci del capvespre:

—¿Quánts n'ets ajats?

—Mira—digué'l pescador de canya tot mostrantli un sart que guardava com una joya en un clot de la roca.

—Deu n'hi do! ¿Qu'escas ab cargolí?

—No, qu'esco ab cuch.—

Aquesta conversa'ls distregué y no van veure tres dufins que de tant en tant surtian de l'aygua ab majestat y que més enllá farian enfadar als sardinalers fondejats qu'esperavan que la sardina s'empresonés entre las mallas de las xarxas extesas al fons.

Sense pendre comiat van allunyarse, el pescador del sart va seguir mirant com extasiat aquella canya blincadora que'l mar enmirallava ab una imatje bellugadissa com la d'una anguila. No sentint cap estrebada, tragué de la foscor del mar l'am que'l peix menut havia deixat nu, torná a escar ab un d'aquells cuchs que's troban entre las algas mitj podridas de la platja, y altre cop va esperar llarga estona mentres las onadas li mullavan els peus descalsos.

En Josepet y'l cego s'allunyavan entre las rocas. Mentres aquest bogava fluix, tot mirant al cel, l'altre, dret a popa, tot llambregant d'un cantó al altre, siava del rem d'enfora y bogava ab el d'en terra. Per babor deixavan una seca tot just cuberta per dos dits d'aygua, y aixis anguilejant anavan per entre las ro-

cas voltadas del mar, aquellas rocas que rebian el petó llarch de las parditllas, que feyan de niu als surissos y de terrer al pel de roca que seguia ab lentitut el moviment pausat de l'aygua.

—¿Cóm era'l peix qu'ha ajat aquell?—va fer el cego tot tancant els ulls qu'havian rebut un ruixím qu'aixecá'l rem d'estribor d'en Josepet.

—¿Que no l'est vist?—va dir son company ab naturalitat; mes, de sobte, el silenci del cego va ferli sentir una punyida de penediment, y pera esmenarse afegí despressa:—Cosa d'un pam.—Y no quedá tranquil. Quina pregunta de fer al pobre cego, que d'ensá qu'es nat no ha vist un bri de llum! Seguí remant en silenci, fent a cada cop de rem una munió de bombollas que s'enfonzavan, y remolins que foradant l'aygua quedavan enrera mentres per proa n'eixían divergents un estol d'ondetas, esborrantse al ensemps que s'allunyavan. L'amargor del penediment no deixava a n'en Josepet per haver fet aquella pregunta a un orb, y dominat per la idea de que'l cego s'ho havia pres malament, va dirli:

—¿Que'm fas mala cara?

—¿Jo?—contestá'l ceguet que tenía'ls ulls envers ell.

—Sí, tu.

—No.

—Com que t'he dit alló, si havías vist aquell peix... ¿sabs? No t'ho prenguis a mal, ¿sents?

—Fuigme d'aquí! Tu m'has parlat com si tingués la felicitat de tenir vista. Es clar, n'hi há tants que hi veuhen, qu'ara'm parlavas com si jo tingués aquesta sort. ¿Y aixó vols que m'enfadi?

—Com que fas aquesta cara!...

—Oh! una cosa es estar enquimerat y altra estar trist! —

Quan sos llabis trenavan aquesta conversa, passavan per devant d'una cova hont hi havía un cavall mort que las onadas llensaren quan vingué ab la rierada. Potser son amo encara'l crida per entre las clotadas que hi passá l'ayguat. Allá s'estava nodrint a una dotzena de corps foscos y llustrosos que al sentir las veus dels dos companys van alsarse cel amunt, mentres el ceguet ab tonada amorosa va parlar al seu company pera tréurel del dubte y ferli veure que no estava ressentit.

—Ja sé que't casas, ja.

—Sí, noy—contestá, y sentí l'alegría que dona la conquesta d'una amistat perduda.

—Ab la Pepeta de cal pintor, ¿oy?—

Al sentir en Josepet el nom de sa promesa, oblidá la malifeta que aquella tarda havía comés sa llengua entramaliada. Tan entramaliada la tenía, que l'altre jorn li havía fet enrogir las galtas a la sagristía, donchs no recordantse de lo qu'havía de contestar a una pregunta que li feren de doctrina, va etzibar, com exclamació de pena, un renech tan cargolat que'l vicari va senyarse y'l senyor rector digué devotament «Jesús, María y Joseph!» Sentí en son cor niar l'entusiasme y en sos llabis la prohitja de parlar d'ella, y probá de posar ab sas paraulas dintre'l cervell del cego la imatje fidel d'aquella hermosa pescadora.

—Ronda! Quina sort que tinch! May, may m'ho haguera cregut que sigués meua! ¿Que't creus qu'es poch bonica?... De maca maca, d'alló que se'n diu molt maca, no n'es; peró, sí té aquell parlar que val un, un... —

Y no trobava cosa de prou valua pera establir la comparansa; tot li semblava poch al costat de la seva Pepeta.

—Vaja, no diguis, hi há noyas macas, peró solen ésser encantadas. Aquesta no será tan maca com un'altra, peró té una cosa, un deix... no sé... té un posat... un riure... un parlar... que vaja, m'agrada y prou!—

Llavors anavan per sobre una aygua enfosquida per l'ombra d'unas rocas altas, espadadas, entre quins cayres hi brandavan els flayrosos fonolls marins. En Josepet continuá, després d'una pausa:

—Y després, es una bona xicota perque sí, ¿eh? Es una noya caramasera y que té unas mans pera fer anar els boixets!... No cal que t'ho digui: ja l'has vista prou tu... —

Altra volta'l cor del pobre ceguet sentí fonda sotagrada, peró dissimulá, y, bogant sense fer forsa, li digué:

—¿Y no tens por de cansarte de viure ab ella, tota la vida?—

Y afegí:

—Com que hi há matrimonis tan infelissos!

—¿Jo cansarme? ¿Jo? Ca, home! Si no la

veig un minut, l'anyoro. ¿Cóm vols que'm cansi de viure ab ella? Creume: si no'm casés me moriría, ja veus!—

El ceguet sospirá fondament, y parlá entre llágrimas. Ell sols coneixía las noyas per la veu, que la trobava més gentil, més dolsa y agradosa; per la finor de la pell, si may li donavan comiat... El pobre cego's trobava molt bé entre aquellas armoniosas veus de noya, aquellas riallas y aquell parlar; escoltava boca-badat, escoltava y sentia son cor fortament atret per una veuheta o una rialla. Quan alguna nena de vehinat li feya algún petó, la suavitat dels llabis y'l caliu de l'alé d'infant el rejovenían, li feyan sentir el plaher d'una guspira d'esperansa, que ben aviat s'apagava pera quedar altre cop ensorrat sota'l pes de la tristor que l'aclaparava.

Els cervells dels orbs son un enigma. Quí sab cóm s'hi forman las imatjes dels sers! Cóm hi deuheu jaure'ls conceptes del món, sense'ls ulls pera esbrinar!...

Un vespre s'estava sota un llagut ab un amich que, tot concirós, agafava grapats de sorra y fent un rajoli entre sos dits molsuts, la deixava anar a l'altra má fins que la omplenava. Entre tant el cego anava lluytant ab si mateix; volia fer una pregunta, sentia fort acorament y cercava rahons pera enganyarse, quedar tranquil y no descubrirse... Per fi no pogué més, y temerós y ab el cap baix, després de preguntar si per allá hi havía qui pogués sentirlo, va dir: «Escolta, tu: quan sento cantar a la Mariagneta estich content; sento una cosa que'm sembla qu'es estimació... Escolta, tu: ¿qu'es maca?»

El seu amich se'l quedá mirant ab la llástima dibuixada als ulls, y després li digué que aquella noya era una mala llengua, que tot ho bescantava, qu'era molt envejosa y més lletja que un pecat. El cego sufrí un desengany, y, tot trist, va sentir esfumarse la idea d'aquell ángel que son cor guardava, y's preguntá, acotat sota una tristor profonda: «¿Cóm deuhen ésser las macas?»

Quan, algún cop, sentía qu'algú's feya creus de que un ceguet fos pescador, ell pensava: «Deu ésser molt fácil fer las cosas veyenthi»; y quan li deyan lo qu'era la lluna, lo qu'eran el mar, el cel, las montanyas y'l sol, escoltava, escoltava ab atenció... y després plorava silenciosament.

Planyentse aquell capvespre de sa ceguera, en Josepet va dirli:

—Hi há cosas qu'es mellor no véurelas!

—No ho sé si es mellor! Com que no he vist res, mal puch triar... Tu't casas!... Jo... jo may podré ferho!

—Oy que sí!—feu ab vivesa en Josepet.— Si trobessis una cega com tu y que t'estimés forsa, bé podrias casarte! —

Llavors en el cor del pobre cego va esbandirshi un ambient d'alegría que may havía sentit. Al pensar que un mateix amor els uniría per una mateixa dissort, va reviscolarse, sentí un afany gran de coneixe una cegueta, y de cop y volta va imaginarse tendrament tot un món de felicitat dins de la fosca. «Una cega com jo, una companya de desgracia! Cóm ens estimariam!!...» Y tot seguit va semblarli que unas mans l'amanyagavan lliurantlo d'aquella tristor que l'aclaparava.

—Poch n'hi há cap al poble!—feu ab melangía.

—Al poble no, peró al del costat n'hi há una. Y qu'es maca, noy! Si no hagués estat cega, quí sab! quí sab si haguera dit res a la Pepeta! —

El ceguet, entusiasmat, no va callar fins a convence ab prechs, y fins ab alguna amenassa, a n'en Josepet d'anar al poble de la cega. En Josepet, seduhit per aquell desitj tan intens, va acatar la voluntat del cego, que per primera volta sentia interés per alguna cosa.

Tombaren cap al poble vehí. La conversa durá poch. En el cor verge d'aquell mariner hi havía esclatat una esperansa, florit una ilusió, y una espurna d'alegría va fer riure aquells llabis quasi sempre closos. Pobre cego! Ja's veya un home, ja's veya digne d'una esposa que l'acaronés, que li fes dolsas las penas y li saciés ab sa companyia la set de parlar, de dir tot lo que pensava y sentía. En els jorns d'amarga soletat, ¡que n'estava de cofoy al pensar que tan aprop del seu poble hi havia una dona com ell, sempre sense un raig de llum!

Deixaren per sotavent la cala ahont pensaren fer esquer per las nansas, y per barlovent els suros de las mateixas, y tot terra, terra, avensavan bogant tan fort com podian. El ceguet ho feya com un boig; em-

punyava ab tota sa forsa'ls rems descolorits, feya las paladas llargas, y a cada una s'alsava quasi dret y's deixava caure, y per cada cantó de la quilla surtian dos blancalls d'escuma que semblavan uns brassos que volguessin abrassar la barqueta. Ab la remor feyan deixondir als aucells que per las brancas ja dormian; las munions de peixets de sobte s'aclarian, y'ls cranchs s'amagavan en la foscor de sos cataus. Y ells seguian revents. May el cego havia bogat tan fort, may havia pensat en un pervindre tan enlluhernador.

Era de nit quan la quilla solcava la sorra fina de la platja del poble vehí. Després de fer pujar un xich la barqueta sobre un rem que li feya de pal, van allunyarse cap a casa la cega, y allá'l ceguet va quedarse al cancell respirant depressa pel cansanci y la emoció, y en Josepet se llevá la gorra y va parlar en veu alta ab la mare de la desgraciada perque volia que son company sentis ab quina alegria rebrian la proposició del casament...

Mes no fou aixis. Pobre ceguet! Quan aquella bona dona senti parlar de sa filla, trencá un plor qu'esgarrifava, y entre'ls sanglots que feya, va sentirseli dir confosament.

—La meva filla! Si fa catorze dias qu'es enterrada!—

El cego s'esglayá en gran manera. Aquell cop fou massa fort pera ell, no podia capirlo tan sobtadament, y allí s'haguera quedat esferehit y esmaperdut si son company no l'hagués tret depressa com fugint d'un gran perill. Sense dirse res van caminar fins a la barqueta y van vararla. Altre cop el ceguet tornava a comensar aquella vida de tristors que per un instant s'havia suspesa. Després d'aquellas ilusions, no's veya ab cor de tornar a empréndela!

Bogavan seguit; aviat els llums ja encesos del poble van alegrar al Josepet, qu'estava molt enguniós. Un rem del cego va trencarse ab fort estrépit, y ell caygué de memoria sota proa. El cop material va omplirlo més de pena y's posá a plorar amargament, desfogantse d'un nus que sentia a la gola y que l'ofegava.

Al ésser en terra, el cego prou volia plorar silenciosament, mes el recort d'aquell flagell que'l cor feri, y'l penediment d'haver surtit aquella tarda, van ferli fer un sospir que acabá ab un plor d'infant. Se llensá a la sorra, y, boca-terrosa, quántas llágrimas brollaren de sos ulls, y quántas ne va xuclar aquella arena freda per l'ayguatje de la nit!

—¿Qu'es aixó? ¿Qué tens? ¿Qué't passa?— va dir el paler sorrut y bifi. Y en Josepet li explicá acorat. Quan acabá, aquell home qu'escoltava va mirarlo entre la foscuria de la nit qu'amagava la cara del jove, compungida pel dolor d'un penediment crudel, y li digué enquimerat, com may li havia vist cap mariner d'aquella platja:

—Ximplet! més que...¿Y't vols casar, sense tenir seny? Sembla mentida! Y si la cega hagués estat viva, ¿ja sabias si a n'ell l'hagueran volgut per'aventurarse d'aquesta manera? ¿Eh? Digas, digas!... Fuig, fuig perque no sé qué't faria!—

En Josepet, alacaygut y avergonyit, va quedarse dret arrán del mar. No sabia lo que li pasava. Se considerava un mal home, qu'havia fet sentir ilusions a un cor verge pera donarli un desengany. Quin greu! Haver fet posar ilusions sense saber si la realitat podia saciarlas!...

Aquell home sorrut y bifi, assegut a terra, treya la barqueta ab un coratje de gegant. El grinyoleig dels busells va ofegar aquell plor llastimós del cego, y fins els sanglots d'en Josepet. Quan el paler hagué tret de l'aygua aquella barqueta que'l cego malehía, tocá'l muscle d'en Josepet, y ab veu ronca y ab posat majestuós va dirli:

—Avans de prometre mel, mira si'n tens al rebost!—

JOSEPH ROIG Y RAVENTÓS

TEATRES

JOAN GABRIEL BORKMAN. — SOLDATS DE LA VIDA.—EL MÍSTICH.

En Joan Gabriel Borkman es un dels tipos més humans, més grandiosos y al mateix temps més senzills, que l'Ibsen copiant de la realitat ha ennoblit ab sa fantasia d'artista. Es un tipo del Nort y del Sud, d'ahir y de demá; y'l seu drama, com el drama de cada un dels personatjes que integran l'obra, es un drama punyent e intens perque ho son els dramas de sers humans que, per un costat o un altre, representan quelcóm d'excepcional.

Vegemlos suscintament aquests dramas. El d'en Borkman es el següent: Un homa de pensa clara, altruista, de voluntat ferme

y d'ideals serens, concebeix una empresa grandiosa, una empresa tal volta superior a las sevas forsas, peró qu'ell intenta realisar a pesar de tot y de tots. Ell veu en somnis els grans tresors amagats al fons de la terra, els metalls preciosos qu'esperan el jorn de la seva deslliuransa pera ésser útils a la humanitat, y en Borkman vol ésser el seu deslliurador. «Un jorn, pensa ell, aqueixos tresors transformarán la vida humana», y pressent la gran revolució qu'en la industria, el comers y fins en la ciencia aytals riquesas operarán. En Borkman se sent ab forsas pera fer tot això, y a la seva missió ho sacrifica tot. Es de la pasta dels genis. «Semblo un Napoleón, diu, a qui haguessin malferit en la primera batalla.» ¿Voléu res més humá que aquest tipo? En las arts de la guerra y de la pau, en la ciencia y en la industria, en el comers y en las arts bellas, la historia de la humanitat registra unas quantas dotzenas de Borkmans no més, es a dir, de Borkmans afortunats; perque la historia no registra'ls milers y milers de Borkmans desgraciats que, essent tan grans com els altres, han passat a la categoria de vensuts o de criminals vulgars degut a una petita casualitat u obstacle imprevist.

D'aquests últims es en Borkman. La traició d'un amich tira per terra instantániament un edifici comensat ab tans trevalls y sacrificis. Y en Joan Gabriel, el director del Banch, popular y honrat, y que probablement, sense aquella petita traició, hauría sigut un geni financier, se veu empresonat y aniquilat per la societat mateixa que sense això un dia li hauría aixecat estatuas. ¿Ne voléu un de Borkman casi bé modern en sos dos aspectes de vencedor y vensut? En Lesseps. El del canal de Súez y'l canal de Panamá. Pel primer se'l declará geni, pel segón criminal! El Borkman de l'Ibsen es el Lesseps del canal de Panamá. Las víctimas — totas las grans revolucions ne fan de víctimas — se venjan del geni caygut y l'avergonyeixen. Mes en Borkman s'absol ell mateix, y l'Ibsen l'absol també. « Soch home, diu, pera portar tot sol el meu nom deshonrat y malehit.» Lo que no li perdona l'Ibsen—y aquí trobém un altre drama d'ordre sentimental, el drama d'Ella Rentheim, la sensitiva cunyada d'ell—es aquell pecat, «pecat sense remissió», que va cometre quan era jove: En Borkman va sacrificar a una dona a qui estimava y de qui era bojament estimat perque ho cregué necessari pera realisar la seva missió. Aquell amich que després el traiciona també la estimava a Ella, y necessitant el seu concurs, en Borkman se casa ab sa germana bessona pera que Ella, perduda tota esperansa, se casi ab son amich. Y aquella poncella exuberant de tendresa, d'amor y d'ilusions, se marceix prematurament ab la recansa d'una vida mancada. «Tu has destruhit en mi la vida d'amor, li diu Ella, y aqueix pecat no té perdó. Y en Borkman morirá de fret, de fret al cor allá mateix ahont de petit parlava d'amor ab sa estimada; a dalt de la montanya, en un planell cubert de neu, després d'evocar inútilment aquells somnis de gloria, de poder y de grandesa que no haurá pogut realisar. Va sacrificar el cor a la pensa, y'l cor el mata.

Com sempre, l'Ibsen se mostra inflexible. No n'hi há prou ab tenir la pensa clara, s'ha de tenir el cor gran, y'l sacrifici del un per l'altre portará fatalment a la impotencia. Mancat en Borkman d'aquest equilibri moral, sa vida resultará estéril pera ell y perniciosa pera'ls altres.

Un altre drama es el de la muller de Borkman, la germana bessona d'Ella. Freda, egoista y de carácter ferm, sols rencor guarda pera'l seu marit que l'ha humiliada, qu'ha deshonrat el nom de la familia y l'ha portada a la miseria. Com la societat, sols veu al vensut, al director del Banch qu'ha quebrat arruinant al poble; y la presó ab que la societat se venja del culpable es la expressió de la justicia infalible. Peró ni ella ni'l seu fill hi tenen cap culpa: per això la seva exasperació no té límits. Considerant aixís el cas, el crim s'ha de rentar, la taca s'ha d'esborrar, y per'xo la veurém desde'ls primers instants ab aquesta idea fixa: El fill d'en Joan Gabriel rentará'ls pecats del pare. ¿Cóm? Per medi d'una vida exemplar d'abnegació y de rectitut. En Borkman, ella y'l mateix Eduart, li dirán que ningú al món pot ésser responsable, de lo qu'hagi fet un altre, ni esborrarho; peró li dirán en va, perque ella representa la moral estreta y convencional fruyt de la civilisació cristiana: «*Si'ls pecats dels pares deuhen pagarlos els fills fins a la séptima generació*, es lógich que'ls fills puguin esborrar els pecats dels pares.» L'Ibsen no ho entén pas aixís, ni l'Eduart tampoch: «Una missió com aquesta, ve a dir a sa mare, además d'absurda es superior a mas forsas. No soch missioner jo.» Y cansat de la seva mare que'n vol fer un missioner, cansat de sa tía que'n vol fer un cuyda-malalts, indiferent ab son pare a qui no coneix ni comprén, se'n va a viure lliurement segons els seus propis impulsos. S'ha creuhat per son camí una dona hermosa que se li ha ofert francament; una dona divorciada que, quan menys momentániament, li procurará'l plaher, la felicitat, el goig de la vida, finalitat suprema a que tots aspirém y cada hu busca segons el propi temperament; y l'Eduart se'n anirá ab aquella dona, que dirá superbament a la muller d'en Borkman las següents paraulas d'una veritat incontestable: « ..Hi há en la vida humana forsas que sembla que ignoréu, y son las que obligan a dos sers a juntar els seus destins... a pesar de tot.»

Heusaquí lleugerament apuntats els dra-

mas punyents que's troban en aquesta obra de l'Ibsen. Y encara me'n he deixat alguns: el d'en Foldal, l'amich senzill y desinteressat d'en Borkman: petit poeta sempre ilusionat a qui passarán sempre per sobre malmetentlo'ls homes enérgichs que segueixen un fi definit. Y ell, el bo y magnanim, s'aixecará com pugui, sempre satisfet y rialler, no arribant a sospitar la crudel ironia que s'enclóu en sa vida d'autómata. Hi há el drama de la filla d'aquest ánima escullida, en que s'hi concentra més música que la qu'ella toca al piano y que també será víctima del egoisme d'una dona y de la brutalitat d'un mascle. Y encara s'oviran els dramas de totas las víctimas del director Joan Gabriel Borkman, que l'adularen quan els hi prometia montanyas d'or y cridaren després esferehits quan l'or se convertí en ilusions vanas. Y en fi, hi há'l gran drama de la societat actual, tan implacable y venjativa ab el vensut com es servil y complacenta ab el victoriós.

No disposo d'espay pera extendrem com voldria parlant d'aquesta obra, una de las més valentas y grans de l'Ibsen. En ella, com he dit avans, tot es humá y vibrant de vida. Els tipos tots son d'una psicologia subtil y d'una consistencia maravellsosa. La frase es curta y gráfica; com fuhetada de domador, ella fibla venint a ferir fins a fer sanch en ple rostre del modern organisme social. No, no es un drama d'unas altras terras en que hi regeixen unas altras costums y unas altras lleys, com pretenen alguns: també es el drama d'aquí, també es el nostre drama. El públich qu'omplenava'l teatre de las Arts, públich en que hi eran representadas totas las classes socials, no se'l escoltá pas com qui contempla un objecte raro y exótich. Uns aplaudiren ab entusiasme, altres protestavan en veu molt baixa, peró tots estavan emocionats, tots sentian dintre seu, dintre son cor intranquil y dintre sa pensa estimulada, els grans sotrachs que produheixen en els homes las veritats ditas sense paliatius y exposadas en forma bella. Alguns, jo crech que pochs, vegeren en l'obra ideals nobles qu'es precís assolir; altres, jo crech que molts, s'hi vegeren retratats en cos y ánima; y en fi, els demés, jo crech que la majoria, formant el gran estol de *Foldals* inconcients e infelissos, se deixaren trepitjar indiferents, aixecantse després ab l'estúpit somrís als llabis, pel trineu triomfal que l'Ibsen mena ab má serena e inflexible a través d'aquella gran plana de neu que se'n diu estupidesa humana.

En la interpretació s'hi distingí'l senyor Giménez, qui, sobre tot en el segón acte, detalla finament el personatje, y la senyoreta Ferrer que tingué raptes de gran sinceritat. El senyor Cunill, molt bé de tipo, me semblá que, sobre tot en el tercer acte, no dona al tipo la energía, convicció e ironia que a mon entendre aquell reclama. També'l senyor Puiggarí'm va semblar que feya massa cómich el seu paper. De tots modos, tant ells com els demés presentaren un conjunt ben notable. En lo qual, com en la presentació escénica, s'hi veu la má experta d'en Gual qu'ab la representació d'aquesta obra ha obtingut a mon entendre un triomf dels més llegítims. Sobre tot els qu'en art dramátich som revolucionaris y progressius, tenim d'agrahirli de tot cor.

Las dugas decoracions del últim acte, degudas als senyors Moragas y Alarma,'m produhiren molt bon efecte, especialment els últims termes de la primera, qu'eran d'una ilusió perfecta: justíssims de color y de perspectiva.

La traducció, més literal que literaria. Hi há una serie de galicismes y castellanismes que fa fredat.

—

En el teatre del Circo Español s'ha estrenat—degut a la iniciativa de l'«Agrupació d'Art Modern»—un drama en tres actes, *Soldats de la vida*, del meu amich y colaborador de JOVENTUT en Salvador Albert.

Es un drama d'ideas. Predica l'autor la filantropía y l'altruisme com fruyts els més dignes de la humanitat forta y vital. Els soldats de la vida, es a dir, els homes forts, deuhen ferse superiors a las petitas miserias, debilitats y passions características en els sers débils y egoistas, entre ellas l'amor carnal—ilusió passatjera y depriment—pera consagrarse a viure la vida d'amor universal qu'ensenyan la natura esplendorosa, el sol fecondant arreu e indistintament totas las energías latents, y'ls homes senzills plens d'abnegació y de bondat

En Robert, jove doctor qu'ha estudiat molt, estima a Aurora, joveneta feble de voluntat que, a pesar d'estimarlo també ab deliri,'s casará ab un marqués no atrevintse a desobehir al seu pare, a qui—home vulgar y pretensiós—fa denteta un títul nobiliari. Las conseqüencias serán fatals pera ella. El marqués, qu'es un perdut, arribará fins a maltractarla, y l'Aurora compendrá massa tart que la seva felicitat sols al costat d'en Robert podía trobarla. Peró aquest, passada la crisis de sensibilitat que la perdua d'aquell amor va ocasionarli, desperta a una nova vida, vida d'indiferencia pera'ls vensuts y cobarts, vida d'abnegació pera'ls que lluytan y trevallan. Per axó quan l'Aurora, desesperada, ve a oferirli aquell amor qu'avans per debilitat va negarli, li contesta que sols lluytant com ha lluytat ell pot redimirse: lluytant ab son pare y ab son marit cara a cara. En quant a ell, en Robert, ja s'ha fet superior a las petitas flaquesas humanas; sols pot acceptarla al seu costat com a un nou soldat de la vida, que lluyti serenament al

seu costat y al costat d'aquells que com ell saben cumplir una missió tan enlayrada. L'Aurora, que no ho pot compendre tot això perque es feble, trobantse en el pahorós dilema d'escullir entre'ls soldats de la vida y'ls soldats de fusta de la convenció social representats per son pare y son marit qu'en nom de la lley venen a reclamarla, trenca pel camí del mitj suicidantse. Ultim erro d'un'ánima extremadament sensible y feble.

Aquestas son, si las he entesas bé, las ideas fonamentals del drama de l'Albert; ideas ab las que jo no estich pas del tot conforme, peró que indubtablement tenen quelcòm de gran y de generós. Al emetre la meva impressió sobre la seva obra, tinch d'acceptarlas sense discussió, y per aixó diré qu'ellas li han donat lloch pera fer un drama ben interessant, encara que, baix el punt de vista dramátich, bastant defectuós.

A mon entendre'l drama de l'Albert adoleix d'un gran defecte, considerat baix el punt de vista escénich: qu'es massa abstracte. Els tipos tots, més que tipos humans, son ideas personificadas. Elevantse l'autor a las serenas regions de la pensa, ens els presenta massa inflexibles, massa sechs, massa d'una pessa pera que'ns conmoguin com a sers reals y vivents. Els soldats de la vida, es a dir, en Robert y'ls que l'ajudan, a pesar del seu altruisme sembla que no tenen cor, y'ls soldats de la mort, es a dir, l'Aurora, el seu pare y'l marqués, sembla que no tinguin cervell. Es clar qu'aixó, dintre d'un terreno purament filosófich, considerats com a elements d'argumentació, no té cap importancia; peró en el teatre, desgraciadament, ne té molta. Y si'ls espectadors que saben sobreposarse poden admirar com se mereixen el talent y las ideas del autor, els que sols se fixan en el drama humá y'ls que com jo creuhen qu'en l'obra escénica perfecta del art modern abdós elements deuhen compenetrarshi y armonisarshi, escoltan ab una certa recansa dramas que com el de l'Albert, entranyant un gran y hermós fons moral, se'ns presentan descuydats baix el punt de vista prosaicament humá. Y'ls dol tant més quan creuhen, com jo particularment crech, qu'aixó's deu, més que a falta de facultats en l'autor, a un sistemátich desdeny pera lo qu'ell, esperit pensador, considera de poca importancia.

El drama obtingué un éxit franch, especialment el segon acte, que fineix ab una escena d'una poesía y serenitat exquisidas; y'ls actors el representaren ab gran carinyo y bona voluntat. Tant en Rojas, com la Guitart (E.), la Caparó, en Guilemany, en Carnicero, en Barbosa y demés que hi prengueren part, mereixen un sincer aplauso.

—

Jo declaro sincerament que durant tota la representació de *El Místich* no vaig poder sustreurem a la obsessió d'un altre drama molt llarch, molt punyent y molt misteriós quin protagonista fou un home ilustre: mossén Jacinto Verdaguer. Bon xich desfigurats, els personatjes y moltas situacions escénicas ens recordan els que la llegenda, que tant desfigura també la veritat, feya figurar en dit drama, y aixó es lo que m'indigna més en l'obra d'en Rusiñol. Sols una disculpa tenía pera justificar la seva obra al presentar públicament en escena personatjes quins fets—per altra part no comprobats—pertanyen a la vida privada, y aquesta disculpa era l'intent de reivindicar la memoria d'un home qu'ell cregués havia sigut mal judicat. Si en Rusiñol s'ha sentit redemptor, tenía d'agafar la creu a coll y parlar sense embuts, exposantse a las conseqüencias; tenía de dir els noms y apellidos y presentar els fets en tota sa brutalitat pera tréurens de dubtes. No fentho aixís, valía més que deixés en pau als morts y als vius, als que jo crech qu'ha fet un molt flach servey.

Deixant aixó de banda, *El Místich*, considerat com a drama psicológich, es de lo més fluix qu'hagi fet l'autor. En Rusiñol, qu'es un gran observador de detalls y de lo extern, sembla que no pugui penetrar may fins al fons de las ánimas, y per aixó'ls seus tipos sols son reals superficialment: en el fons sempre son encarcarats y sovint se contradiuhen. En *El Místich*, de verament humá no n'hi he sabut veure cap, y fins el protagonista, qu'es el que més se sosté per lo convencional del seu misticisme, s'assembla més a un *cromo* que a un aygua-fort. Y no vull dir res d'aquell bisbe que al primer acte sembla un sant y després se porta com un dimoni encara que no torni a surtir a escena, ni d'aquell anarquista d'estar per casa, ni del poeta, ni de tots els demés, que si podrían anar pera un melodrama vulgar, fan riure tractantse d'un drama que vol ésser psicológich.

En quant a l'acció, deslligadíssima, no arriba a interessar may. Sols en el tercer acte adquireix verdadera intensitat dramática. En ell hi há algunas escenas ben notables, especialment la que té lloch entre mossén Ramon y'l secretari del bisbe, qu'es d'una sátira finíssima y está dialogada magistralment; peró'l final del acte ja es dramón pur. Com tot l'acte quart, el més valent y pesat de l'obra. Alló no pot ésser l'agonía d'un gran místich, alló es l'agonía de la vulgaritat, d'una vulgaritat cansonera, y'l final per lo cursi recorda, com me deya un amich, els de las novelas d'en Pérez Escrich.

En quant a xistes y frases d'efecte, n'hi há bastants. Els primers, salvantne dos o tres, son ben xabacans; las segonas semblan escritas expressament pera'ls *morenos*. Aquests se varen entusiasmar en el segón acte, quan varen sentir alló de: «Sou uns católichs que

voléu anar al cel en cotxe!», y «Si Jesucrist tornava, el crucificariau altre cop!» Un gran mistich, y també'l mateix home que'l protagonista sembla voler personificar, trobaria frases un xich més novas y menys vulgars. ¿No li sembla, senyor Rusiñol, que si aquestas surtidas las deixavam pera en Lerroux y companyia, que'n tenen l'*arriendo*, l'art no hi perdria res?

La execució a pesar de que tots trevallaren ab gran fe y carinyo, resultá molt fluixa; fins me va semblar qu'alguns no sabian el paper. Els qu'ho feren mellor foren la Morera, en Soler y en Santolaria.

La decoració d'en Vilamara molt justa, especialment els primers termes.

GRAN TEATRE DEL LICEU

ACTÉ

S'ha de confessar que l'ópera *Acté*, del mestre Joan Manén, revela musicalment un innegable avens respecte a *Giovanna di Napoli*. *Acté*, ab tot y sos nombrosos defectes, es una obra més consistent, y pot resistir l'análisis ab més ventatja que la primera obra del mestre catalá.

En Manén (1), com Ricart Wagner, com l'Enrich Boito, com en Gustau Charpentier, ha escrit ell mateix el poema de sa ópera, peró creyém que s'ha ficat dins un terreny perillós. En Manén no es un poeta; els fragments entesos a en Blanchart y alguns altres insertats per un periódich local, ens donan a entendre clarament que Deu no ha cridat al jove músich al conreu de la literatura. De totas maneras, en Manén, a qui s'ha d'alabar per son desitj (no més que per son desitj) d'escriure una obra complerta, concebint la música després d'haver sentit l'element literari que devia donarli vida, revela, a falla de positivas qualitats literarias, cert instint pera la confecció del llibret d'ópera de gran espectacle. En Manén sab trobar efectes *frappants*, preparar escenas y entretenir la atenció del públich.

L'obra d'en Manén té per assumpto'ls amors de Neró y Acté. L'acció no careix de situacions emocionals y patéticas, peró'ns porta'l recort del magnifich *Nerone* de Boito (pel fons del drama, no per l'acció) y comparada *Acté* (¡qui se'n sab estar de comparar!) ab l'obra mestra d'un dels primers poetas, sinó'l primer, ab que compta avuy l'anomenada rassa llatina, produheix escénicament una impressió melodramática de gust dubtós.

L'obra té quatre actes. El primer té lloch en el Palati, ahont las esclavas cantan la tradició grega d'Orestes, tot vetllant el foch de Vesta, que nosaltres creyam que solzament era vetllat en els temples (encara se'n pot veure un a Roma) erigits a la deesa. Agripina, mare de Neró, vol que son fill abandoni a la esclava Acté, sa aymada; Neró no vol obehirla, y Tigelli, son confident, li aconsella després venjansa contra'ls mals intents de sa mare. Arriba Acté, canta un *duo* ab Neró, y s'acaba l'acte.

L'acte segón se desenrotlla en un jardí del Palati. El cristiá March catequisa a la esclava Acté, qui's decideix a rompre l'amor que la uneix ab Neró; aquest creu culpable a sa mare de la decisió d'Acté, y la fa empresonar per Tigelli.

Al comensar l'acte ters, Neró, Tigelli y alguns pretorians son al aguayt dels cristians entafurats en las catacombas. Surten els cristians, els soldats els agafan y Neró mateix detura a Acté, qui li fa avinent sa conversió al cristianisme. March, presoner també, revela qu'es ell qui converti a la esclava. Neró'ls condempna a mort.

L'acte quart té lloch en un terrat del Palatí. Després d'una dansa d'esclavas, Tigelli explica al César la resignació d'Acté devant del suplici proper, deguda a las exhortacions de March. Arriban els cristians que van a morir trossejats per las feras en el Circh Máxim, entre ells Acté y March; Neró escanya a n'aquest, per haverli pres l'amor d'Acté. Alashoras comensa l'incendi de Roma. El poble demana'l cástich y'l César acusa als cristians, ordenant una matansa general. Acté mateixa mor a mans de la plebs enfurismada. Aixís acaba l'obra.

Musicalment, *Acté*, se ressent en general de monotonia y de mancament de volada, peró poden apreciarshi algunas innegables bellesas. El cant de las esclavas, ab que comensa'l primer acte, es fluix, careix de forsa trágica: l'assumpto que l'informa (la tragedia d'Orestes) requereix més empenta y més brahó. El *duo* de Neró y Agripina, ab tot y reflexar musicalment els diferents estats d'ánim d'aquesta y no mancarli accents apassionats y virils, resulta, en conjunt, esllanguit y pobre. El cant qu'entona Acté al apareixe per primera vegada, tampoch té res de nou, peró'l *duo* d'Acté y Neró es sentit y vibrant, trobantshi frases patéticas e inspiradas.

En el segón acte deu recomanarse la escena de March y Acté, poética y bella. La

(1) Suposém, per la redacció dels cartells anunciadors d'*Acté* y per las afirmacions d'un periódich local, afirmacions que no han provocat cap protesta d'en Manén, que aquest es l'autor del llibret de sa ópera Si no ho es, lo escrit va pera qui ho sigui.

música reflexa placévolament la tendra peroració del apóstol cristiá. En cambi, l'intermitj orquestal que vol descriure l'aubada, y'l chor següent son de lo més fluix qu'existeix en l'art lirich-dramátich. L'himne a Venus, de Neró, no'ns produhí mal efecte, y la dansa... la dansa mereix *capítulo aparte*.

El mestre Manén ha escrit per'aquest acte uns balls sorollosos y efectistas, y entre mitj hi ha colocat (desfigurada) la bellíssima cansó catalana *El Mariner*. Aquesta *despreocupació* del jove mestre mereix censurarse, tant més quan ha mixtificat l'esperit de la cansó, posantla a un temps vivíssim, tal com va fer el mestre Tomás Bretón (y per cert que li valgué severs retrets dels mateixos que potser avuy aplaudeixen a en Manén) ab la *Filla del Marxant*, cansoneta malmesa pel mestre castellá (a tall de pas doble) en l'acte quart de *Garín*.

L'acte ters es més fluix que'ls altres, haventhi per'xó, un *duo* de Neró y Acté, interessant.

En l'acte quart es notable la relació de Tigelli, que'l bariton Blanchart embellí ab son fraseig perfecte y sa magnífica escola de cant. Al surtir els cristians condempnats, s'ou una mena de marxa al suplici, de tristos accents y ritme majestuós, y l'incendi de Roma va acompanyat d'un *tutti* d'orquesta, del quin estigué a punt d'eixirne la cavalcada de las walkyrias.

—

El mestre Manén, que dirigí la orquesta, ha demostrat també en l'art d'instrumentar un notable avens, d'ensá la seva *Giovanna di Napoli*. No obstant, en alguns moments, la orquesta ofegá las veus, no sabent nosaltres si d'axó deu culparse a en Manén com a compositor o com a director.

Els artistas, senyoretas Giudice (Acté) y Dalhander (Agripina), y senyors Angioletti (Neró), Blanchart (Tigelli) y Torres de Luna (March), trevallaren ab bona fe, peró per defecte de vocalisació no'ls entenguerem gayre (exceptúant a en Blanchart).

L'obra's cantá en catalá (ja era hora de que nostre llenguatje arribés a las taulas del Liceu), enterántnosen per en Blanchart y per alguns mots de l'Angioletti y Torres de Luna. Las senyoretas Giudice y Dalhander no deixaren entendre'l llenguatje que parlavan.

El públich (suposém que sería pel fet d'entrar en el Liceu nostre estimat idioma) ovacioná al mestre Manén ab veritable deliri. Més agrahit deu quedar, donchs, aquest mestre de nostres filarmónichs, que no pas las ombras augustas del gran Héctor Berlioz y del encara més gran Cristófol Gluck.

MEDITACIÓ SOBRE LA MORT

Viene il Signore ma nessun sa quando.
Beati quei che troverà vegliando.
BOITO

Anima, en el revolt més ignorat
del camí de la vida,
la Mort espera.

Guyata'ls jardins y la verdor del prat
d'hont Primavera somrihenta't crida,
y pensa que la joya es passatjera.

Vanitat com el fum. Tal son las festas
dels seguidors del món; perfums y cántichs
y joyells y saraus, pobras conquestas
que's desfán com ardits de nigromántichs.

Guayta la cambra del convit: las copas
rodan despresas de las mans incertas,
y las figuras ertas
dels ubriachs en la penombra jauhen:
es el lloch del combat hont tots hi cauhen,
vensuts y vencedors. La mort arriba,
y ab sas alas fatídicas obertas
regna demunt la joya fugitiva.

Un llum, ánima, hi há que no s'apaga,
únich estel de nostra nit de dol;
endebadas la vida t'afalaga
si t'allunyas, al viure, d'eix consol.

Resplandor del festí d'eterna dura,
envolta al Vencedor de tota mort;
pels mars del món caminará segura
ta nau, si sabs guiarla a n'aquest port.

Anima meva, que ta llantia encesa
pugui aclarir el misteriós camí,
quan, desfent els lligams que't tenan presa,
Jesús te cridi al celestial festí.

XAVIER VIURA

REVISTA DE REVISTAS

El número corresponent a aquest mes de la revista *Mercure de France* publica escullits trevalls de Chateaubriand, Adrien Timmermans, Saint-Paul-Roux, Marcel Montandon, Henri Mazel, Emile Bernard, Charles Maurice, etc. Al comens de la *Revue du mois* en Remy de Gourmont, en sos *Epilogues*, hi publica una notable disquisició: *Si l'ont peut penser librement?* Aquesta qüestió, que tants consideran resolta com son mateix enunciat ho indica, donchs res hi há al món que sia considerat tan lliure com la pensa pels que creuhen qu'ella es inmaterial, está no obstant exposada a moltas contingencias, donchs no falta qui sosté qu'es material, opinant que la sustancia única es la materia Per'aquest, la pensa es com si diguessim la materia esperitualisada. Ademés, ho es tant poch d'inmaterial, que no pot manifestarse sinó baix una forma particularment sensible: la paraula, la escriptura, las combinacions del dibuix y de la música. La pensa no existeix sinó adhuch fentse plástica; y ja avans de que s'exteriorisi, se sent sa materialitat, tant, que devegadas, a copia de pensar, s'agafa forta migranya.

«Que l'home y'l seu pensament sian o no considerats com a lliures — diu en Remy de Gourmont,—aixó no pot tenir cap influhencia sobre l'home total, ni en particular sobre son pensament. Las creencias filosóficas o religiosas no son pas principis: son resultats. La sensibilitat ens mena aqui o allá, vers lo que'ns convé, com la sed porta al cervo a la font. Devegadas no sabém quin es el desitj que'ns atormenta, y aném esmaperduts, encara que'l xaragall lluheixi entre las canyas, y experimentém alhora las angunias de la necessitat y'l goig de satisferla. Vegéu aqueixos angle-saxons d'América, tan fortament atormentats per la fam religiosa, ab quins crits d'assentiment se llensan vers el gran tambor del Exércit de la salut, el tambor del nou Elias. Y entre nosaltres, ¿no n'hi há prou ab agitar una bandereta ahont s'hi ha escrit *Rahó*, pera que milers d'alosas sentin la fretura del besch qu'ha de subjectarlas?» Y aixó que sembla aplicarho l'articulista a las massas, ho aplica també als individuus, als qui considera esclaus de sa sensibilitat no sols obrant, sinó pensant.

La Renaissance Latine (Paris), en son número de novembre, presenta firmas tan reputadas com las de Pierre La Chesnais, Charles Loiseau, Maurice Muret, Léon Blum, Florencio Odero y Xavier de Ricard, qui, en sa secció de crítica literaria, s'ocupa ab elogi de l'obra *Fora de la vida*, d'en Joseph L. Pagano, publicada en el folletí de JOVENTUT, dihent: «En tant que'ls monómans prediuhen la decadencia irremediable dels pobles mediterranis, aquest se preparan a una solidaritat futura per una compenetració artística y literaria cada cop més intima. Heusen aquí una nova proba.»

La Revue du Nouveau Siècle (Paris). Publica en son darrer número la continuació d'un remarcable trevall de A.-N. Parthénis sobre *Antisemites et Philosemites*, la de la novela de Nonce Casanova *L'Image des Tènèbres*, y una extensa informació literaria y y artistica.

La Vie Normale, *La Revue du Bien*, la *Anthologie - Revue et Critique Internationale*, *L'Européen*, *Le Ménéstrel*, *Le Carnet* (Paris), *La Revue Provinciale*, *La Terro d'Oc* (Tolosa), *La Revue Franco-Italienne et du Monde Latin* (Nápols), han enviat sos darrers números ab trevalls molt apreciables; com també *A Ilha Graciosa*, valent periódich regionalista de las illas Azores, y *O Archivo Illustrado*, de São Paulo (Brasil).

També hem rebut *La Lectura*, de Madrid; *Alhambra*, de Granada; *Hojas Selectas*, de Barcelona, quin darrer número es per cert ben notable tant pels grabats com pel text; *Euskalduna*, de Bilbao, que consagra la mellor part dels darrers números a honorar al malaguanyat nacionalista en Sabí Arana; *Pel & Ploma*, de Barcelona; *Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya,* també de Barcelona; *Nori-Kult*, de Praga; y tots els periódichs catalanistas importants que's publican a Catalunya.

Revista Ibérica de Exlibris. El gran moviment literari contemporani no ha pogut menys de motivar a Europa en general, y molt marcadament en aquellas regions més caracterisadas per son avens, lo que podriam dirne *el gust del llibre*, qu'es la qualitat del bibliófil, el qual posa especial empenyo en que'ls volums de sa biblioteca ostentin, en la marca distintiva de sa propietat, verdader carácter artistich. D'entre las regions espanyolas, Catalunya es la que més se distingeix en aquest punt, y l'afició que als *exlibris* han demostrat nostres artistas y bibliófils es tal, que havent lograt exténdrela ja molt enfora de Catalunya, han cregut necessari fomentarla per medi de la *Revista Ibérica de Exlibris*, qu'han fundat els senyors Riquer, Triadó, Font de Rubinat, Miquel Planas y Victor Oliva. El primer número es magnifich y fa honor a sos fundadors y especialment a la casa tipográfica de l'Oliva, de Vilanova, que's cuyda de la impressió. El text, firmat pels senyors esmentats darrerament y pel doctor Schultze, es notable, com també la Bibliografia y'l Catálech descriptiu d'*exlibris* que, format pel senyor Miquel y Planas, se publica en plech apart. En aquest primer quadern hi figuran vintitres hermosas reproduccions d'*exlibris*.

LLUIS VÍA

NOVAS

Al centre catalanista-republicá «Nova Cathalonia»'s celebrá'l passat dijous una vetllada en honor d'en Pi y Margall, ab motíu d'haverse cumplert el 29 del passat novembre dos anys de la seva mort.

Oberta la sessió pel president senyor Tona, qui expressá la significació del acte, prengué la paraula'l senyor Ribé. Aquest feu un estudi de la personalitat d'en Pi y Margall recomanant que procuressim fer la revolució tenint per barricadas las obras d'aquella clara inteligencia, y per armas las de la ilustració y'l trevall.

Parlá després el senyor Puig Samper, de la «Lliga Regionalista», que's dolgué de que al enterrarse a n'en Pi en terra forastera, li fes el panegirich en Lerroux, es a dir, un aventurer de la politica, lo qual resultá un sarcasme, més que més quan no poden ésser panegiristas del gran esperit d'en Pi ni un home, ni una entitat, ni un partit, sinó tot el poble catalá. Fuheteja a n'en Salmerón, el de las quatre unitats, pels elogis que va dedicar a n'en Pi, elogis que calificá de farisaichs. Digué que la mellor corona que podém oferir al gran defensor de la llibertat y de l'autonomia es la unió de tots els autonomistas pera reconquerir las llibertats de la terra.

El senyor Coca feu notar que sols en Pi y Margall havia coincidit ab els catalanistas al profetisar las desfetas de Cuba y Filipinas. Els castellans li deyan *l'home de glas* perque no capian ni capeixen els alts entusiasmes, els quals els trobá en Pi en nostra Catalunya quan presidí'ls Jochs Florals de 1901, y per aixó digué després que catalanistas y federals eran afins en ideas y aspiracions. Recomaná també la unió.

El senyor Llorens, del «Centre Catalunya» de Sant Martí de Provensals, feu un estudi del concepte autonomista, punt de partida de tota llibertat, y feu veure la contradicció dels que alhora's diuhen lliberals y unitaris, com els Salmerón y Lerroux, tot volent implantar ab el sabre la seva república.

A continuació fou llegida pel senyor Casals una vibranta poesia dedicada a n'en Pi.

Parlá després el senyor Balmas, del «Aplech Catalanista», que rebaté las paraulas d'en Salmerón al calificar de mer propagandista a n'en Pi y Margall, el gran creador del més gran dels credos polítichs, qu'hagué de sufrir las traicions de tants Judas. Afirmá que si república vol dir llibertat, el Catalanisme es lliberalissim, donchs no pagantse de paraulas ni de formas de govern circunstancial, té en son si associacions com la «Nova Cathalonia», que's diu republicana, y en cambi no'n té cap que's digui monárquica.

Nostre company Pujulá y Vallés digué que prenia part en l'acte no ja pera fer propaganda, sinó pera honorar al gran fill de Catalunya Pi y Margall, que pel reste d'Espanya fou tractat de boig. Si ell visqués, els diputats federals cumplirian mellor las obligacions contretas ab sos districtes; si ell visqués, molta part del poble no's deixaria portar pel primer que li predica llibertat, encara que sia llibertat de per riure. Demostrá que son antitétichs els conceptes de reacció y autonomia. Digué que Pi y Margall, en sas obras, més que mostrarse partidari d'una determinada forma de govern, revela que accepta la república sols com a medi, tenint per fí l'anorreament de tot poder constituhit y l'anarquia més perfecta en la humanitat civilisada. Afirmá que'l programa federal y las Bases de Manresa's diferencian sols en lo circunstancial, essent idéntichs en essencia. Digué qu'ab nosaltres devian venir els convensuts, puig els altres no fan més que nosa.

El senyor Tona, en son resúm dels discursos pronunciats, remarcá la clarividencia d'en Pi y Margall al vaticinar els desastres colonials y al dir que federals y catalanistas eran afins, donchs avuy els veyém juntarse per la llibertat de Catalunya. Calificá d'absolutistas als pobles constituhits unitariament. Defensá la separació de la Iglesia y del Estat y advocá per una complerta tolerancia en la qüestió religiosa. Exaltá'ls ideals de catalanistas, regionalistas y federals, dihent qu'eran els mateixos d'en Pi. Feu una crida als obrers catalans, fent veure que deuhen venir a nosaltres pera trobar la vera democracia. Sas frases finals foren de xardorós elogi pera en Pi y Margall.

Durant tots els discursos esclatá repetidas voltas l'entusiasme del públich, qu'era nombrosissim y que surtí altament satisfet de tan important vetllada.

—

La setmana passada'ns doliam de que no tots els diputats regionalistas haguessin anat a ocupar a las Corts el lloch que'ls hi pertoca en la discussió dels graves problemas qu'afectan a Catalunya.

De lo que diguerem no n'hem de retirar una paraula. Unicament devém dir, y ho dihém ab satisfacció, qu'hem rebut una carta del diputat don Lluis Doménech y Montaner, en la que aquest senyor ens manifesta'l sentiment qu'experimenta perque un assumpto de quantiosa importancia pera Barcelona, y en el que hi están empenyats son dever y dignitat professional, el reté aqui; afegint que tan prompte com li permetin las obligacions ineludibles qu'ara'l retenen, anirá a ocupar son lloch al Congrés, sia o no sia útil la seva presencia.

Consti, donchs, aixis, y consti també la nostra satisfacció al ferho públich. El senyor

Doménech, al donarnos atentament unas explicacions que l'honran, demostra tenir plena conciencia dels seus devers y apreciar la nostra sinceritat. Per lo tant, las alusions qu'en nostre anterior número feyam no l'afectan a n'ell, sinó sols a altres diputats que per motius que no alegan, o que no tenen, deixan de cumplir la obligació contreta ab sos electors.!

—

S'ha de confessar qu'en Maura es un home hábil.

Quan tothóm el creya cansat y aburrit de las contrarietats experimentadas essent ministre d'en Silvela; quan queya'l gabinet conservador que presidia aquest ultim, y pujava en Villaverde al poder, en Maura ja estava parant la xarxa en que tots, amichs y enemichs, han quedat presos y poch menys que inutilisats. Inutilisat en Silvela, que va despedirse de la politica activa com un pobre home; inútil en Villaverde, que s'ha gastat en quatre días cayent ab son ministeri; inútil el *fantoche* Romero, que queda més *fantoche* que may; inútils els de la oposició lliberal, en Montero Rios, en Vega de Armijo, en Moret y en Canalejas, l'*ex-joven*... Aqui no hi há més *joven* ni més pinxo qu'en Maura, el que volia fer *la revolución desde arriba* y l'ha feta inutilisant a tots y erigintse en poder.

En quant als republicans, creyém que poca por deuhen ferli.

En Maura, proclamat quefe del partit conservador, ha lograt en ben poch temps lo que's proposava, y ara es l'home del día. No dirém que n'hi hagi per molt temps, això no; peró això tampoch ho diriam de l'actual Espanya.

—

A ca'n Parés hi há oberta aquesta setmana una exposició de quadros deguts als artistas que forman la «Societat Artistica y Literaria».

Ne parlarém degudament la setmana entrant.

—

Las grans obras del teatre catalá obtenen a Nort-América veritables triomfs. Aixis ha passat ab *Terra baixa*, representada en inglés. Els dramas d'en Guimerá, que traduhits a diferentas llenguas han sigut ja celebrats en els teatres europeus, poden sumar aquest altre éxit als varis que ja han assolit. Ara a l'*Opéra Comique* de Paris está a punt d'estrenarse la *Terra baixa* convertida en ópera, y la colonia catalana prepara grans festeigs al autor catalá, quina estancia ä París será aprofitada pera donarli a coneixe la traducció francesa de *Mar y cel*, que's representará aviat.

Ens felicitém de que pera'l teatre catalá corrin tan bons vents.

—

Al «Foment Autonomista Catalá» va celebrarshi diumenge una lluhida vetllada literaria-musical, executantse un triat programa en el que s'hi distingiren notablement la senyora Werlhe, senyoretas Pomar, Rodés, Picas y Pujadas, senyors Salvat y Marshall, y'l noy Costa. La concurrencia, qu'era molt nombrosa y distingida, no escassejá sos aplausos.

—

Publicacions rebudas:

Creuhant la plana morta, per F. Pujulá y Vallés. Aquesta obreta, qual contingut no judicarém a causa de la estreta amistat que'ns uneix ab son autor, nostre estimat company de redacció, es la primera de la serie que's proposa donar a llum la Biblioteca «Nova Catalunya», al inverosimil preu d'un ral. Els propósits del editor no poden menys d'ésser grats a tothóm qui desitji la popularisació de bonas lecturas catalanas: aixís es que sols ens toca augurarli un gran éxit, no dubtant que l'obtindrá com se mereix per l'obra de cultura que ve a realisar.

L'aniversari, drama en tres actes per Salvador Vilaregut. S'ha publicat una elegant edició d'aquest drama de nostre estimat company, que tan gran éxit obtingué a Romea al estrenarse'l passat mes de setembre. Se ven a 2 pessetas l'exemplar.

Vetllada-homenatje a la bona memoria dels doctors en Lluis de Góngora, l'Emerenciá Roig y Bofill y en Bartomeu Robert, presidents que foren de l'Academia y Laboratori de Ciencias Médicas de Catalunya. Forma un elegant quadern en que hi figuran els trevalls llegits en la vetllada qu'en dita Academia's celebrá'l dia 16 de maig d'enguany, o sia, la Nota dels acorts llegida pel secretari doctor Tarruella, y'ls magnifichs estudis necrológichs dels doctors citats, llegits respectivament pels doctors en Salvador Cardenal, en Lluis Suñé y Molist y en Joaquim Durán. La Nota dels acorts y l'estudi necrológich del doctor Robert foren llegits y están redactats en catalá, com també l'acta de la vetllada.

Cansó de la pussa, traducció directa del *Faust* de Goethe per Xavier Viura y Antoni Ribera. La traducció d'aquest original fragment del poema germánich, feta a conciencia per nostres amichs, té avuy gran actualitat per cantarse en *La Damnation de Faust*, obra estrenada aquesta temporada al Liceu.

Calendari Catalá pera l'any 1904. El conegut llibreter en Joan B. Batlle ha publicat com cada any aquest interessant calendari, que consta de 160 planas nodridas de trevalls en vers y en prosa deguts a reputadissims escriptors de nostra terra. Entre aquests trevalls literaris s'hi llegeixen, com de costúm, notables revistas, com son la necrológica, la literaria, la teatral, la musical, la de *sport* y la del moviment catalanista. No podém menys de felicitar al senyor Batlle y

de recomanar a nostres lectors l'adquisició del Calendari Catalá.

Dramas rurals (segona edició) per Victor Catalá. S'ha publicat lu segona edició, elegantment impresa a «L'Avenç», d'aquesta notabilissima obra que constituheix una de las més preuhadas joyas de la moderna literatura catalana, y que (*rara avis* en aquesta terra) ha sigut un gran éxit de llibreria, lo que celebrém coralment.

L'Emperador del Paralelo, gatada pitaresca en un acte y en vers bilingüe, per A. Nónim. Se llegeix ab gust aquesta obreta, plena de sátiras tan cómicas com punyentas. Preu, 2 rals.

Biblioteca de *Materiales y Documentos de Arte Español: Mallorca Artística, Arqueológica y Monumental*. S'ha comensat a publicar la segona edició d'aquesta magnífica obra, baix la direcció de M. P. S., ab ilustracions de Fabrés, Riquer, Pascó, Parera, Casanovas, Fabré, Campá y altres. S'hi acompanyan preciosas vistas de Mallorca en fototipia. Felicitém al editor nostre amich senyor Parera.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia, 233

NOSTRE FOLLETÍ

Al arribar avuy JOVENTUT al NÚMERO 200 de sa publicació, no podém menys de mostrarnos satisfets de la tasca realisada, tant ab nostras campanyas políticas, socials y artísticas, com ab la d'escampar cultura publicant en el folletí de JOVENTUT preuhadíssimas obras dels més notables e inspirats escriptors y poetas de Catalunya. Mossén Cinto, Apeles Mestres, Pompeyus Gener, Adriá Gual, Joaquím Ruyra, Joan Maragall, Víctor Catalá, ens han ofert sas obras valiosíssimas, a las que'n seguirán d'altras de firmas no menys reputadas si, com no dubtém, els nostres esforsos d'aquí endevant ens proporcionan la mateixa consideració que fins ara hem lograt de part dels escriptors y del públich.

Conseqüents ab nostres propósits de que la Biblioteca de JOVENTUT sía model de bona literatura catalana, a partir del vinent NÚMERO 201 publicarém setmanalment en nostre folletí un magnífich aplech de poesías baix el títul de

LES DISPERSES

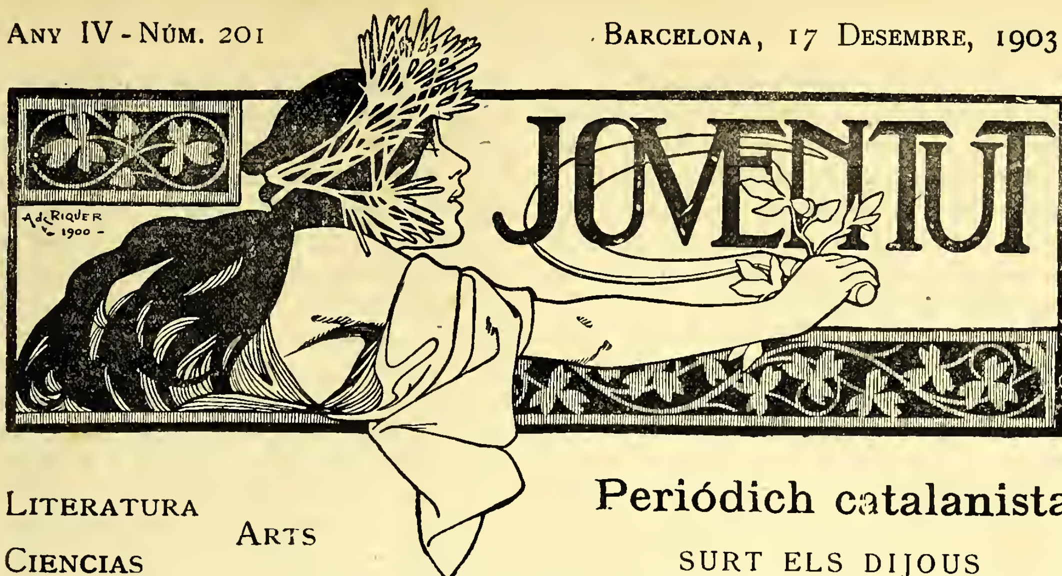
en part originals y en part traduhidas de Goethe per en Joan Maragall.

Pera enquadernar la hermosa obra d'en Joaquím Ruyra

MARINES Y BOSCATJES

repartím avuy, conforme anunciarem, la cuberta qu'ha dibuixat en J. Pujol y Brull. L'obra queda posada a la venda en totas las llibrerías al preu de 3 PESSETAS l'exemplar. Aquells de nostres suscriptors y compradors que conservin en bon estat tots els folletins, poden portarlos junt ab la cuberta a aquesta Administració, ahont, mitjansant la entrega de 20 CÉNTIMS, se'ls hi retornará al acte l'obra enquadernada en rústica. També, com de costúm, podém oferir enquadernacions *cartonné* al preu de 50 CÉNTIMS.

Any IV - Núm. 201 · Barcelona, 17 Desembre, 1903

Literatura
Arts
Ciencias

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

Número corrent. . . . . 20 céntims.
» atrassat, ab folletins. . 40 »
» » sense folletins. 25 »

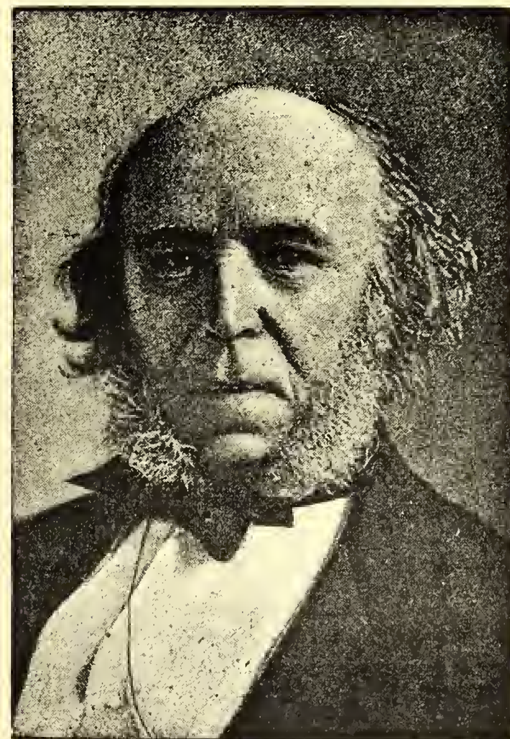
SUMARI:

FOLLETÍ:

HERBERT SPENCER Y SA OBRA

De tart en tart, en el firmament de la Humanitat, hi apareixen astres esplendents que serveixen pera illuminarla en son llarch romiatje per la terra.

Aquests astres, ja sigui per culpa de la nebulosa que'ls rodeja quan están en el periode de formació; ja de la boyra que puja de la terra, boyra filla de vellas doctrinas y opinions arreu escampadas, no son descuberts fins bon xich després de sa aparició, y no son admirats fins que llur potencia llumínica ha arribat a desfer ab el seu calor la nebulosa y ha destriat més y més la boyra: y al desapareixe deixan una estela brillant més potent encara que la llum directa del astre.

Herbert Spencer

Acaba de desapareixe un d'aquests astres ab la mort del gran filósop inglés Herbert Spencer, y nosaltres estém plenament convensuts de que la brillant estela que deixa illuminará per molts y molts anys els viaranys que deuhen seguir els homes que vulguin dedicarse al estudi de la filosofia, y en particular de la ciencia social.

Aquest gran home ha mort després d'haver vist extesa, reconeguda y admirada, sa obra gegantina: obra desconeguda al principi, criticada y menyspreuhada més tart, triomfant per ultim sobre las miserias y petitesas humanas.

Mes els fruyts portentosos d'ella no'ls ha vist ell, no'ls veurém tal volta nosaltres; això queda reservat a altras generacions; ellas veurán la GRAN OBRA, acabada pels sabis que guiats per la estela lluminosa del gran positivista y seguint els viaranys per ell descuberts, se dediquin al estudi de la filosofia y de la ciencia social, completantla y perfeccionantla.

Alashoras y sols alashoras la humanitat compendrá'l deute que té contret ab l'eminent filosop qu'avuy desapareix del món dels vius després de llarga vida d'estudi y trevall, destinada a desvetllar l'intelecte dels homes, ensemps que'l veritable esperit dels pobles.

—

Volent fer obra complerta, Spencer comensá, com vulgarment se diu, *pel comensament*, escrivint son inmortal volúm *Primers principis*.

En ell s'hi troban precisats els fonaments de sa obra: es la base de sa filosofia.

Fill de las ciencias naturals, admirador d'ellas, prescindeix de dogmas y abstraccions arreu admesas, dels principis absoluts reconeguts pels metafisichs, y aplica pera fer sos estudis el métode experimental.

Partint dels fets, busca'ls principis, principis que no proclama, ab tot y haverlos trobat pel procediment inductiu, fins després d'haver comprobat plenament la operació aplicant el procediment deductiu.

Y al comensar se topa ab quelcóm superior, ab lo Incognoscible; y alashoras reconeix, després de llarch y detingut estudi, lo Absolut e Infinit, y comprén que aquest no pot ésser objecte del coneixement humá; puig si pogués ésser objecte d'aquest ja no fora ni absolut, ni infinit, sinó relatíu, finit y limitat. En conseqüencia, reduheix son estudi a lo que pot ésser objecte del coneixement, lo relatíu, després de demostrar magistralment la relativitat de tota coneixensa.

Es tal volta aquesta primera part lo mellor d'aquest volúm. En ella, després d'estudiar l'antagonisme, las pretesas lluytas entre la Religió y la Ciencia, arriba a assolir la complerta demostració de la reconciliació entre las dugas. Y exposa com a conseqüencia la hermosa doctrina de la veritable tolerancia, aixís com el dever de tot el que's creu possehir novas veritats, o nous aspectes de la veritat, de predicarlos arreu sigui quin sigui'l resultat de sas prédicas.

En la segona part del volúm entra de ple a exposar lo Cognoscible, y determina las bases y'l camp d'acció de la vera filosofía. Y després d'explicar la *teoría de las cosas*, o sigui'l pas d'aquestas de lo imperceptible a lo perceptible, y'l de lo perceptible a lo imperceptible, procés que determina ab las paraulas *evolució* y *disolució*, precisa com no hem vist qu'ho fes cap altre autor la lley de la evolució.

A fí de fer obra més útil a la humanitat deixa pera altres l'estudi de la evolució inorgánica (per més que ja está lleugerament explicada al tractar de la evolució en general), y emprén en la *Biología* (dos volums) y *Psicología* (dos volums) l'examen de la evolució orgánica, demostrant profonds coneixements en las ciencias naturals. En abdugas obras aplica sa teoria evolucionista y demostra la existencia de la lley de la evolució.

Y per ultim, en sos *Principis de Sociología* explica la evolució superorgánica y dona a coneixe sos opinions en el camp de la sociologia y la politica, opinions que manifesta també en *Principis de Moral*, ab que acaba y completa sa gran obra filosófica. Tot lo exposat en las demés obras, opúsculs y llibrets per Spencer escrits, está contingut virtualment en els volums de qu'hem parlat.

Son els *Principis de Sociología*, com els *Primers principis*, las parts més útils pera nosaltres de l'obra spenceriana. En aquells hi trobém la teoría dels fenómens socials. Segons l'autor, aquests son diferents segons síguin els factors socials interns y externs que'ls produheixen; y per tant las societats

serán diferentas en sa organisació y carácter segons siguin els fenómens que las influheixen.

En els *Principis de Sociología*, com en totas sas obras, aplica'l métode inductiu, servintse en absolut de la observació y experimentació. Mitjansant aquestas concreta'ls *Dominis de la Sociologia*; defineix la societat com un organisme; explica'ls órguens d'aquesta y presenta'ls tipos y constitucions socials, ensemps que las metamórfosis d'aquests.

Estudia la familia desde son origen, y examina las evolucions qu'ha sufert fins arribar a l'época actual, com ho fa també ab las institucions cerimonials, las politicas y las eclesiásticas. Y al final del estudi de cada una d'ellas, en un capítul titulat *Passat y esdevenir* (de las institucions qu'ha tractat) llensa ardidament sa opinió, exposa clarament son pensament respecte del esdevenir de la institució examinada, formant en conjunt com una profecía sobre'l demá de las societats.

L'Herbert Spencer desd'aquest moment es l'apóstol de la llibertat, l'evangelista del individualisme. Pera ell l'individuu deu ésserho tot; l'Estat el servidor del individuu, el complement d'aquest, mentres no arribi a assolir l'ideal de perfecció.

En aquest punt la teoria spenceriana es resoltament contraria a l'antiga concepció del Estat, a las opinions dels enciclopedistas, a la doctrina rousseauniana y dels jacobins francesos, y a la dels socialistas de la época present. Pera tots aquests, en més o menys escala, l'Estat deu dominar al individuu: y aquest té per missió primordial servir al Estat. Spencer creu que l'Estat y son representant el govern, son un mal avuy necessari, que devém soportar tan sols per la utilitat que presta y sempre y quan al donar sos serveys no fassi altra cosa que suplir las deficiencias del individuu, que li dificultan l'assoliment de son fi particular.

Sobre aquest punt insisteix en altras obras y follets, sobre tot en *L'Individuu contra l'Estat* (colecció d'articles publicats en la *Contemporany Review*, 1884). En el prefaci, repeteix un pensament qu'exposá l'any 1860, en la *Revista de Westminster:* «A menys que's prenguin las convenients precaucions, l'acreixement de la llibertat aparent será seguit d'una disminució de la llibertat real.» Pensament qu'han desconegut els liberals y republicans francesos y espanyols, y qu'avuy al llegirlo faria apareixer en son rostre somrís irónich y pujar a sa boca la parauia fatídica *¡reaccionari!* Mes el gran inglés escrigué'ls articles esmentats, y'ls coleccioná al veure complerta sa trista profecía, en sa propia patria, bressol de la vera llibertat. Y al escriurels, avisá en el prefaci: «Cap fet ha sobrevingut qu'hagi pogut cambiar la opinió emesa llavors. Després, en aquesta época la llegislació ha seguit el curs que jo indicava; las midas dictatorials, multiplicantse rápidament, han continuament tirant a restrenye las llibertats individuals, y això de dugas maneras; las reglamentacions han sigut establertas cada any en més gran nombre, que imposan una traba al ciutadá allá hont sos actes eran avans complertament lliures, y l'obligan a cumplir actes qu'ell podia avans cumplir o deixarlos de cumplir, segons sa voluntat. Al mateix temps, las cárregas públicas, més y més pesantas, sobre tot las locals, han restret més encara sa llibertat al disminuhir aquesta porció dels seus profits qu'ell pot gastar a son gust, y al aumentar la porció que li es presa pera ésser gastada segons la voluntat y plaher dels agents públichs.» Y al veure que las causas subsisteixen, vegé aumentar el perill pera'l demá, y's decidi a donar el crit d'alerta malgrat li valgués la crítica sens ánima dels anomenats lliberals y socialistas de la gran nació inglesa.

En aquests articles, digna protesta contra la tirania y alta defensa de la vera llibertat, critica y fuheteja als lliberals inglesos, que's tornaren més conservadors que'ls mateixos *torys;* exposá al públich l'esclavatje futur, pitjor que l'antich, en que caurá l'individuu si arriban a aplicarse en sa integritat las doctrinas socialistas qu'arreu predican la omnipotencia del Estat, del que no será l'individuu més que una molécula indefensa; reculli y comentá las faltas y pecats comesos pels llegisladors inglesos contra la llibertat; explicá la gran superstició politica que impera en l'actualitat, tan ridicula com l'antiga (avans els pobles creyan en el dret diví dels reys, y avuy en el dret diví dels parlaments), y aconsellá als vers lliberals qu'aixis

com avans lluytaren contra l'absolutisme dels reys, lluytessin avuy, ab més dalit si cab, contra la nova tirania, l'absolutisme dels parlaments. Ab son esperit practich y clarivident prevegé la dificultat d'arribar a lo qu'ell anomenava *doctrina de la limitació*, y acabá sentant una gran veritat, que deurian tenir present sempre'ls governants dels Estats moderns y'ls individuus que a n'aquests componen, y es: *que la política interior y exterior d'una societat están lligadas l'una a l'altra, tant, que no hi pot haver mellorament essencial de l'una, sense'l mellorament essencial de l'altra*; y que, per tant, si volém que nostra organisació interior sigui conforme als principis de justicia més elevats, devém procurar en nostras relacions exteriors conformarnos habitualment als elevats principis de justicia. Veusaqui la vera política humanitaria que deurian seguir els Estats moderns.

Aquest ambient d'hermosissim individualisme que's respira en las obras del gran inglés, se respira també com es lógich en els *Principis de Moral.* En aquesta obra defineix Spencer la moral y concreta son camp; estudia la justicia; precisa'ls drets individuals sense fonamentarse pera res en els vells dogmas jacobins ni en las encarcaradas abstraccions dels enciclopedistas: se fonamenta tan sols en la naturaleza humana, valentse pera trobarlos del métode experimental.

Y, a la fi d'aquesta obra, tracta de la beneficencia, declarantse partidari de la individual per ésser més justa y profitosa, en contraposició ab la beneficencia del Estat, per ésser perjudicial, contraproduhent y conculcadora dels drets e interessos del individuu.

—

Ab aquestas ratllas no hem tractat més que de donar una lleugerissima idea de la importancia y grandiositat de l'obra del filosop del segle XIX Herbert Spencer.

Al mateix temps, pera nosaltres era una obligació'l donar una mostra de respecte al mestre que'ns ha ensenyat ab sos llibres inmortals. En aquests hem trobat, a nostre entendre, el veritable fonament científich del autonomisme, y sobre tot, en sa teoria dels fenómens socials, la base de nostre Catalanisme.

A n'ell devém l'ideal de federació universal y la esperansa d'un demá en que'ls homes, perfeccionats ja, coneixedors de sos drets y de sos devers, puguin prescindir del govern, veritable representació del Estat.

Mes devém també a n'ell, com al gran filosop positivista Taine, el convenciment de no ésser possible, ni convenient, alterar la marxa natural de la evolució social, y ésser contraris, per tant, de las revolucions violentas, ab las que'ls homes doctrinaris volen d'un cop enrunar el vell edifici de la societat y aixecarne un altre d'acort en tot ab sas ideas y son plan, sense preocuparse de si en el vell hi há quelcóm de bo y útil, y en el nou molt que no correspongui als temps y a la manera d'ésser del poble en que's tracti d'aixecar.

Y per ultim, li devém el coneixe la vera tolerancia, que voldriam trobar en tots els nostres compatricis, y la decisió de predicar nostras opinions sense preocuparnos massa de si las veurém arreladas, com desitjariam, en el cap y en el cor de nostres conciutadans, convensuts de que no serém nosaltres que las veurém posadas en práctica. Si ho veyém, está bé; si no, esta bé també, encara que *menys bé*, com digué'l mestre.

Per totas aquestas rahons hem dedicat el present recort al avuy difunt Herbert Spencer, sentint en l'ánima que'l recort sigui tan petit, tractantse d'un tan gran home.

CARTA

Amich meu: T'escrich aquesta lletra desde la presó, ahont estich reclós, potser pera no surtirne més, pel delicte d'infanticidi.

No sabria ferte'ls cumpliments de semblants casos, y per lo tant vaig a posarte al corrent sense gastar gayres paraulas.

Lo que tu sospitavas—y jo també—era y es una desgraciada veritat: estich tuberculós.

Peró jo, ilús, encegat pel desitj d'assolir un ideal en el que ja no crech, havia volgut enganyarme a mi mateix y gayrebé ho havia lograt, encara que per poch temps.

Vaig coneixe a una noya y varem simpatisar tot seguit, fins al punt de trobar cabuda en son cervell tots els meus ideals, totas las mevas utopias y fantasias. Com jo vaig ésser el primer de parlarli, y ho vaig fer tan sincerament, ab tanta bona fe, el dubte no va niar en ella un sol moment, y nostres esperits arribaren a fusionarse com si fossin un esperit sol, del que'n surtia una sola voluntat mutua pera'ls nostres desitjos; y dich *nostres* perque may se doná'l cas de que'l desitj del un fos repugnat per l'altre: baix aquest punt de vista havíam ja assolit el meu ideal pur y gran.

Com es natural, donada la naturalesa de nostras ideas, eliminarem de nosaltres tot lo que no s'avingués integrament ab el nostre fi y ab la nostra manera de pensar.

Com s'havían ajuntat en comunió sense mácula'ls nostres esperits, s'ajuntaren també'ls nostres cossos en conscienta unió sexual, sense que ni un sol instant el lúbrich encegament que porta en sí'l goig de la carn per la carn enterbolis la nostra pensa.

Lo anormal del meu estat me priva de ferte una descripció fidel dels nostres pensaments, ni del nostre acte sublím en aquells moments en que arribarem a desempenyar dignament la missió que correspón al Home en la Natura. Son els únichs moments en qu'he viscut la Vida.

D'aquella amorosa unió n'haguerem fruyt.

Quan las fogositats propias del que comensa una tasca agradosa's normalisaren un xich, entrá en mon cervell una terrible obsessió. Ho vaig explicar a n'ella, com li explicava tots els meus pensaments.

Alashoras fou quan vaig creurem tuberculós de debó. Y se'm presentá al devant la fastigosa lley d'herencia, que's convertí en pesadilla enervant que no'm deixava may. Jo ja'm veya a aquell pobre infantó qu'havía de venir, xacrós, fet una crosta de mal, menut, patint horrorosament; veya en ell la encarnació y'l futur procreador d'una nova generació de tisichs que's multiplicava y s'extenia arreu, com vent de mala nova.

Y aquesta imatje horrorosa del meu fill sempre fixa entre cella y cella, era com pena del Talió, no deixantme oblidar que jo era la causa de que un sér que tenia tant dret com jo a viure, vingués ja condempnat del ventre de sa mare a morir entre la podridura dels seus propis mals, generats per mi en el moment en que més gran y més sublim havia concebut la vida.

Ella deslliurá, y'l nen (era un nen) surtí tuberculós. Jo crech que'ls meus pressentiments funests, que comunicava a n'ella, feren pressió al feto dins la cambra materna, per la mateixa sugestió de la por que tenía sa mare de que's realisessin; y no sols adquirí'l meu mal (molts fills de pares tuberculosos neixen sans), sinó, ademés, la recopilació de tots els mals més repugnants que a la terra hi hagi. La imatje del infant cubert de llagas, que continuament se'm apareixía—y que també comunicava a n'ella—prengué tal forsa, que l'infant nasqué fet un pilot de mal, lleig, repugnant, horrorós... lo més fastigós que puguis imaginarte.

A n'ella no l'assistí ningú més que la llevadora y jo. El part fou felis.

Quan vaig rebre en mos brassos aquell complement de llagas y porquerias socials, vaig ajuntar las mans ab forsa en un moment rápit com un llamp, y'l vaig xafar entre'ls meus dits com una coca. Això mentres la llevadora, sens haverlo mirat, me deya: «Mirissel, qu'es bufó!»... Oh, hipocresia humana!

Lo demés ja t'ho pots pensar. Estich reclós per assessi y ella está molt malalta del trastorn. Ademés, estich al ultim grau y no trigará una forta hemoptisis a deixarme mort. Avans de que això succeheixi t'escrich; aixís no podrás pensar que me'n he anat sense posarte al corrent per falta d'atenció. Moltas cosas deixo de dirte: ja't farás cárrech de que ara no'm vinguin totas a la memoria. També excusarás las incongruencias d'aquesta lletra, ja que'l meu estat no'm permet més.

Ara vaig a escriure a n'ella, y després m'ocuparé en acusar a tothóm de parricida.

Ja veus si he fet poch camí: ves si tu arribas més amunt.

Fins may més.

ANTÓN SABATER MUR

POLÍTICA ECONÓMICA

II. — Política racional.

No negarém que'l sistema económich anomenat *lliure-cambi* mereix totas las nostras simpatias; emperó'l nostre entusiasme envers ell no arriba al extrém de convertirnos en apassionats sectaris que no reconeixen els seus perills quan s'implanta sense la preparació deguda. Enteném, no obstant, qu'ha d'ésser una aspiració indeturable en la que tots hi havém de posar el coll pera véurela realisada com més aviat mellor, donchs es innegable que quan un Estat assoleix implantar impunement el lliure-cambi, es qu'ha arribat a la plenitut del seu poder económich. No volém dir ab aixó que, si s'assoleix aquest punt, s'hagi de practicar d'una manera absoluta e incondicional. Tinguis en compte que parlavam en termes generals y que per altra banda, avuy com avuy, hi há corrents de continuu rezel entre'ls diferents paissos productors. Voliam dir, no precisament que tinguém d'establirlo, sinó que'ns hem de posar en condicions de poderlo establir, ja que d'aquesta manera un se troba en situació de pactar tractats de comers, obtenint per reciprocitat iguals ventatjas. Perseguint aquest fi, abocariam a Espanya pels camins de la politica qu'havém lleument exposat en el capitul anterior.

En primer terme s'hauria de fer una revisió a conciencia del aranzel vigent, guaytant al esdevenir, emperó convenient pera'l pais. Y al ensemps que aquesta tasca, que vindria a ésser el primer toch del judici final pera lo caduch e inútil, més ben dit, pera lo insostenible, s'haurian de posar els fonaments de l'obra nova, de la que, sobre puntals més ferms, ha de substituhir a la vella, si no's vol que definitivament se cumpleixin els fatidichs auguris del, desde fa poch difunt, marqués de Salisbury. Si: al mateix temps que s'anés confeccionant el nou aranzel, l'Estat—ja que vol absorbir lo que no haurian d'ésser atribucions sevas—tindria de fomentar l'agricultura y la mineria, ensenyant els nous procediments que aconsella la ciencia y construhint aquellas obras que facilitan la obtenció y extracció dels productes que'ns ofereix generosa la naturalesa. Y a n'aquellas altras regions en que, com la nostra, els habitants demostran grans aptituts pera la industria, el comers y la navegació, deuria perfeccionárlashi educantlas ab métodes novíssims, y procurar que no's desviessin, fent per manera que fossin degudament aplicadas en la transformació, cambi y transport dels productes de las comarcas eminentment agrícolas y mineras.

Y un cop implantat el nou aranzel, quinas partidas, pera las relacions ab els paisos més favorescuts, al nostre entendre, deurian rebaixarse gradual y periódicament, podrian pactarse tractats de comers si's presentava ocasió favorable. D'aquesta manera, aquellas produccions que realment no tenen vida propia, no sufririan els efectes d'un cambi sobtat y radical que las arruinaria totalment y en cambi,'s donaria lloch a que, ab el menor perjudici possible, una gran part dels capitals y aptituts en ellas empleadas anessin de mica en mica esmersantse en las que forsosament las anirian substituhint. Ademés, moltas de las industrias avuy existents, que valgudas dels privilegis de que gosan no's perfeccionan y que, per altra banda, tampoch poden posarse de cop y volta a l'altura de las similars del extranjer, mellorarian els seus procediments obligadas per la necessitat, sense passar el perill de perdres per no haver tingut temps de ferho. Y las qu'han assolit un alt grau de perfeccionament y que pera competir ab llurs consemblants del extranjer, no més els hi manca llibertat pera expandirse, podrian acullirse á las ventatjas que dona la institució económica anomenada *admissió temporal* pera llurs materias primas, mentres la situació general de las forsas productoras no permetés aplicar un regim amplament lliberal pera totas ellas.

Aquesta es en linias generals la politica económica a que—segons el nostre modo de veure—deuria aspirar Catalunya. Una politica que, reconeixent lo molt artificiós de lo existent, donaria medis de fer obra nova aprofitant tot lo aprofitable de lo vell; que al mateix temps qu'enrobustiria a Catalunya com a centre productor, enrobustiria al reste d'Espanya com a font de producció de materias primas pera moltas industrias d'aqui, y al mateix temps com a mercat consumidor dels nostres productes elaborats, y aixó cal

tenirho molt en compte, tota vegada que per moltas rahons, totas ben explicables, un dels principals mercats de la industria catalana es el peninsular. No cal dir que aquesta política—que requereix que una gran part dels recursos del Estat se destinin a afavorir directament la producció—significa restricció en lo referent a aquells gastos que, com els militars, els de representació diplomática y els del clero, no poden justificarse, si son molt crescuts, mentres el país no pugui satisferlos cómodament. Per axó creyém qu'Espanya, ara com ara, en lo tocant a relacions exteriors, fora de las purament mercantils, hauria de procurar abstenirse, concretarse a una actitut modesta, peró seria: res d'embolicarse ab aliansas que forsosament han de resultarli onerosas.

JOSEPH M.ª ROSICH

MEDITACIÓ SOBRE LA MORT

Al amich poeta Xavier Viura

Anima, en el revolt més ignorat
del camí de la vida,
la Mort espera.

Anima, si deturas el combat
que a tot'hora't crida,
serás presonera.

La Mort sembra en els camps una llevor
qu'es groga y no germina;
la imatje de la Mort sembra'l dolor,
y la imatje divina
d'un sol primaveral,
ánima,'t deixa.

Cada gra de llevor es una espina.

Branda la Mort sa dalla solemnial
després, y ni una queixa
fa moure'l teu dalit...
Prens comiat del dolor
que't feu gaudir la Terra!
Vols assolir el cel indefinit
y n'esperas no més un lloch petit.

Anima, ¿has vist en somnis l'altra vida?
Las imatjes nascudas son d'Aquesta.
Fuges de la tempesta
y oblidas la missió que va crearte...

No ho pensis que la Mort vindrá a besarte!

¿Sents, ánima,'l calíu
del foch de Primavera
qu'avansa vers l'Estíu?

¿Per qué vas ab la Mort, si tot es viu?

Guayta al cel esclarissat
y gaudeix de sas glorias. ¿Passatjera
me dius qu'es en el món la Primavera?

El dolor t'ha corcat
y no pensas qu'encara pots ser forta.
La llum t'obre la porta
del temple del somriure.
Anima morta:
¿per qué no aprens a viure?

Després, quí sab! Las copas escumosas
temptan als llabis. Dolsament las rosas
cauhen encesas d'ubriach; si cauhen
las cosas vivas,
sas llevors may captivas
s'alsarán al nou foch d'un'altra volta.

La Tardor es l'ensomni
de la Terra revolta...
L'Hivern es el descans. Després, la joya
novament creuha'ls fronts; la Mort no lliura;
aprén a concebir el goig de viure.

Anima,'t crida'l terrenal festí
ahont l'Amor hi vessa
la escuma de sas copas inflamadas;
oblida que'l destí
mena la nau que't porta
y ves seguint las rojas abrassadas...

Si t'espera la Mort,
al trobarthi devant, la Mort afronta,
parteix ab el coltell
la boyrosa negror del seu mantell,
fes un bes al passat, y després, fonte.

PERE PRAT JABAL-LÍ.

PINTURA

Exposició de la «Sociedad Artística y Literaria»

No sé pas del cert d'ahónt la recordo aquesta impressió de noy: crech que dels Estats Units. Era un circh molt gran, ahont ensemps s'hi donavan varis espectacles. En un escenari adequat s'hi escorrian els incidents silenciosos d'una pantomima; lliscava sobre un fil-ferro, la ombrella a la má, lleugera volatinera; sobre un cavall que voltava la pista hi feya contorsions la clássica damisela de vaporosas faldillas; una parella de temeraris tantost cap per' munt com cap per' vall, se recargolavan en l'espay sospesos d'un doble trapeci giravoltador; y un *clown* feya burradas corrent d'una banda a l'altra. Tot alhora, una orquesta esferehidora feya de *subratllat* als *números*, els que, un cop finits, feyan plassa a altres: al *jongleur*, al deslloriga̧t, al saltari, al barrista, al *gourmet* d'estopa inflamada, etc.. etc... La sensació que alló va produhirme fou de neguit, d'ansietat, d'impaciencia; després se va convertir en una recansa fonda, la recansa que segueix al plaher qu'ha passat a frech nostre y no hem gaudit. Tota aquella complicació s'avenia molt poch ab la meva ánima de noy, desconeixedora de la necessitat actual d'espectacles de *cantitat* qu'esborrin la impressió qu'en l'esperit deixa cotidianament la mala calitat de lo que'ns volta; y com baylet que, abandonat en una pastissería, bada sos ulls rodons esguardant ansiosament totas las platas, y a copia d'esguardar no tasta pas cap dols, aixís sense tastar aquellas emocions, ni corpendrem las temeritats que tant fan fruhir a las ánimas febles, ni admirar boca-badat l'habilitat ab que vasos, ampollas y ganivets de doble fil eran recullits després d'haver sigut llensats al ayre, vaig surtir del circh verge de tota altra emoció que la produhida per un enfarfegament, y per una no-satisfacció de desitj, motivada per l'abundancia, qu'es tan mala companya com la mancansa.

Aquesta impressió havía de recordármela l'entrar l'altre día a ca'n Parés y veure aquell *charivari* de telas.

Res hi há tan individualista com l'Art; es més: res hi há com l'Art que *degui* esserho tant. Si l'Art té rahó d'ésser, es precisament perque ab ell s'exteriorisan las ánimas. Aixís, donchs, quan vegéu que'ls artistas se *socialisan*, teniu el dret de pensar que la seva associació té per objecte fer més factible la llur finalitat, may convertir la societat en un fi... Ah, peró tenir el dret, no vol dir que no anéu equivocats! Se pot perdonar a un artista la exposició d'un conjunt de sas obras, perque si bé cada una d'ellas tanca una emoció diferenta, están subratlladas pel comú denominador de sa personalitat. Peró fer en nom del Art un agombolament d'impressions diferentas, de diferent denominador, es imperdonable. Els bazars son práctichs pera'ls que van de viatje y volen provehir de tot, no pera'l que cerca'ls objectes mellors, que quan hi son en un bazar—que may hi son—la vista difícilment els troba.

Ab neguit vaig passejarme per la sala de ca'n Parés, quinas parets eran cubertas pels quadros de la *Asociación Artística y Literaria de Cataluña;* ab recansa vaig surtirne, recansa doble de no haver tastat cap *dols* y d'haverme convensut de que no n'hi havía. Y en mitj de tot, potser es una sort aquell agombolament que impedeix reconcentrarse en unas llágrimas eternas exteriorisadas ab aygua-ras, o en unas afeminacions celestials carregadas en el compte corrent del bon Sant Pere; o en una buydor esparveradora manifestada per tots els procediments que'l judaisme mercantilista no s'atreviría a recomanar...

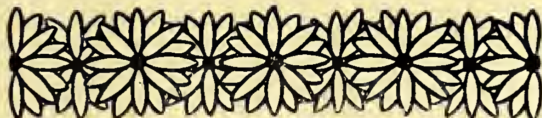
En Ricart Urgell, en Galvey y en Vilallonga logran escaparse del naufragi general en algunas de sas obras. Es una senzilla presumpció que faig, perque jo no veig possible sentir cap impressió devant d'un quadret de pam amagat vora'l march de telas d'alguns metres de dimensions qu'están demanant a crits un banch del Passeig de Gracia per'aguantarshi. Com no sé veure cóm se podría justificar que'ls quadros d'en Vilallonga, delicats y sentits, estiguin espargits per'quí y per'llá, al costat de pinturas llampantas que semblan fer la traveta al esguart que vers aquells se dirigeix.

La recansa que'm va deixar aquella barrija-barreja de pseudo-impressions, ve compensada per una consideració que'm vaig fer: «Tot deu manifestarse. De tant en tant ens alegran las manifestacions de *lo que ve:* també deuhen alegrarnos las manifestacions de *lo que se'n va*, donchs ens donan la ocasió de donar l'adeusiau.»

Pera restar tranquils com si res hagués passat, donemlo. Diguém: Adeusiau!

F. Pujulá y Vallés

POBRA FLORISTA!

CANSÓ DE CIUTAT

El pobre pare era un perdut,
la meva mare una bagassa,
y a mi per plassas y carrers
me senyala ab el dit tothóm qui passa.

—

Soch la florista del jovent,
vaig per cafés y per teatres,
sembrant desitjos pel camí
y somrihent als uns y als âtres.

A las senyoras dels banquers,
mal se'm trosseji'l cor d'enveja,
tinch d'abocalshi'l meu cistell
mentre'l marit me galanteja.

El pobre pare era un perdut,
la meva mare una bagassa,
y a mi per plassas y carrers
me senyala ab el dit tothóm qui passa.

—

No més tenía disset anys
que comensava a ser florista,
y va robarme'ls disset anys
un calavera curt de vista.

Entre dos copas de xampany
se me'n va endur la flor més bella;
després «adeu»... y a corre món
tot malehint la meva estrella.

Me van robant la joventut
y'm robarán tota la vida,
y vench las flors per desenganys
desd'aquella hora malehida.

Quan ne veig un semblant a n'ell,
els ulls me ploran... d'alegría,
y, tot posantli una flô al trau,
ab quín dalit l'escanyaría!

. . . .

Pro diuhen ells que hi he nascut,
y un vell qu'es metje diu qu'es mal de rassa.
Jo rich, ¿veyéu?... Donchs estich trista.
Ell era un monstre curt de vista!

—

El pobre pare era un perdut,
la meva mare una bagassa,
y a mi per plassas y carrers
me senyala ab el dit tothóm qui passa.

JOSEPH LLEONART

LA VIUDA POBRA

Els fills demanan pa
y a casa no n'hi há.

D'ensá que l'home se li ha mort,
la pobra viuda está esverada:
la persegueix la Mala Sort
sens darli treva, despiadada.

Prou que trevalla nit y día
per treure'l such del cap dels dits;
mes, es en va, no pot fer vía.
Son els jornals tan esquifits!...

Fa temps que un vell de rostre ardent
y de butxaca provehida
li va oferir un passament
pera endolsir sa amarga vida.

La pobra viuda, digna y forta,
al cap del vil reboté l'am.
Després, sentí trucar la porta.
Qui demanava era la Fam.

Y un xich avuy, un xich demá,
quedá la casa desparada:
tot ho va vendre o empenyâ
pera omplî'l plat de la maynada.

Tot ho vengué la dona ardida:
tot, per lluytâ ab la Mala Sort!
Pro la maynada de nou crida:
de nou la Fam truca y més fort.

Y ella regira al entorn seu
y sola's veu y sens ajuda:
cerca una eixida ab ansia greu,
y el seny li diu qu'está perduda.

Prou que trevalla nit y día,
pro'l guany no abasta de bon tros.
Y enlloch del món ningú li fía,
y no li resta més que'l cos.

Quí sab si se'l vendrá!
Els fills demanan pa,
y a casa no n'hi há!

CLAUDI MAS Y JORNET

TEATRES

LA CASA DE LA DITXA. — ERIDÓN Y AMINA

La quinta sessió que'ns ha donat el «Teatre Intim» l'han constituhida tres obretas en un acte.

La primera, *El casament per forsa* d'en Molière, ja era coneguda del públich per haverse representat baix la direcció del mateix Gual a Novetats, no fa pas gayre temps. Com alashoras, la comedieta del gran cómich francés feu riure de bon grat al públich qu'admirá'l seu ingeni y la excelent presentació de l'obra. Llástima que també ara com alashoras, la execució en conjunt no resultés tan perfecta com fora de desitjar.

La segona es un quadret original d'en Benavente, traduhit pel mateix Gual, titulat *La casa de la ditxa*. Més que un quadro dramátich, l'obra del conegut autor castellá es el bocet d'un drama. Seguint els procediments d'alguns autors francesos moderns que sembla han format una petita escola, l'autor tracta d'impressionarnos presentant un d'aquells contrasts violents qu'ofereix la vida actual aparentment tranquila, peró en el fons febrosa y agitada. La casa de la ditxa es una llar en que l'amor, la pau y la felicitat sembla que hi hagin fet son niu; tothóm admira y fins enveja tanta felicitat; peró, de prompte, apareix la justicia que ve a empresonar al pare, acusat de moneder fals, y cau el teló tallant els comentaris dels vehins, que's fan creus del petit drama.

Com se veu, la intenció d'en Benavente es produhir en l'auditori una impressió de terror per medi del contrast, pintant primer un medi tranquil, que després se transforma sobtadament.

Jo que crech qu'en el teatre tots els procediments son bons si's logra produhir la emoció dramática, aplaudiria'l quadret d'en Benavente si en realitat logrés aquest resultat, com va lograrlo per exemple l'autor de *Al telefono*, que va donarnos en Zacconi a Novetats y de que vaig ocuparme oportunament. En Benavente no ho ha lograt, primerament per falta de color y fins de veritat en el quadro de familia que pinta, y segonament per la vulgaritat del final. La sobrietat es una gran cosa, y'l fugir dels efectes escénichs també; peró si'l drama no resulta prou interessant y original, l'efecte que produheix es de indiferencia, qu'es el que causá en el públich l'obra d'en Benavente.

La tercera del programa consistia en una pastoral d'en Goethe, magistralment traduhida en versos catalans per en Joan Maragall. La exquisida poesia y la delicadesa de sentiment qu'adornan l'original y que tan bé ha sabut conservar el traductor, la magnifica decoració d'en Maurici Vilomara, que junt ab els trajos y demés detalls de presentació escénica tant s'avenia ab l'idili imaginat, la llum espléndida y'ls sons llunyans de la festa pastoril que de tant en tant se sentian, tot contribuhia a fernos somniar placévolament y a enternirnos ab las amoretas, recriminacions y dolsas queixas d'aquells pastors d'ánima senzilla y tendra, sens dubte habitants d'aquella Arcadia que tan bé sent el poeta alemany.

L'efecte plástich, al descorres la cortina, fou prodigiós. Semblava un d'aquells tapissos antichs tan fins y poétichs qu'admirém en els museus, peró ab més llum, ab més color y ab més vida. En Vilomara en primer lloch mereix un entusiasta aplauso per la decoració, y en Gual per la direcció escénica, que resultá perfecta.

De la traducció d'en Maragall, ab dir que no semblava traducció sinó original, ja está dit tot. Las senyoretas Ferrer y Cazorla, y'ls senyors Cunill y Gatuellas, digueren ab molt sentiment els seus papers y contribuhiren al bon efecte del conjunt, que com he dit resultá armónich.

LE MASQUE

Depuis longtemps ma lyre est lasse et monocorde;
je l'avais délaissée au point de l'oublier,
mes l'angoisse en mon cœur a su la réveiller:
au rythme de détresse il faut qu'elle s'accorde.

Avec les ans les lourds soucis, telle une horde,
m'assaillent sans répit, à me faire crier:
seul le rêve permet de se réfugier
dans l'oasis où règne la miséricorde.

N'empêchons pas nos pleurs, mais pleurons en secret:
l'homme est féroce à qui se révèle inquiet,
le monde sans pitié pour les larmes sincères;

l'hypocrite civilité ne conçoit point
qu'on ose dire encor sa peine et ses chimères:
c'est pourquoi les chanteurs s'en vont, montrant le [poing!

PAUL-ARMAND HIRSCH.

ÍNTIMA

T'he somniat. Hermós somni, aymada anyorada, pera contártel a frech de llabi...

Primerament m'han atormentat en mon somni, en indescriptible confusió, recorts foscos, evocadors de fets alegres y tristos d'un temps passat qu'he mitj reviscut en pesada visió. Entre boyras he vist las imatjes viventas de tots aquells sers a qui per compassió fingia estimar, tot aborrintlos. Si'ls haguessis vist!... Tots junts, agenollats, llepantme'ls peus, fent mil gestos ab sos brassos y ab tot son cos, gemegant adolorits ab gemech esglayador, s'acusavan hipócrita y cobardament, y's declaravan butxints traidors, peró inconscients, empenedits... [M'imploravan perdó, ara que ja es tart, pel mal que'm feren... Cóm he gosat!... Necessitava venjarme, y he escupit en sas caras tot el fástich que m'inspiran, com pus de la ferida incurable que m'inferiren al cor.

Mas riallas, qu'eran fortas, aumentavan el seu dolor. Delirants, folls, rastrejant y caragolantse com serps feridas, aixordantme ab son crit seguit y ploraner, m'han fet llástima, m'han vensut... y'ls he perdonat. Allavors, quina desfeta! El dolor s'ha tornat alegria esbojarrada. Com esclaus que'ls deslliuran, o com famolenchs que's sacian, s'han aixecat de sa postració humilianta. Ab sos llabis aixuts e impurs, d'alé pudent, han volgut besarme las mans, qu'he aixecadas rápit pera lliurarlas de tal inmondicia, al ensemps que'ls he senyalat el camí per hont devian seguir... Y l'han emprés, avergonyits *els uns pels altres*, empenyentse y atropellantse com estol descompost de guerrers vensuts, y desapareixent com las ombras al ésser perseguidas per la llum.

Y eran lluny, lluny, y encara xiulava en mas orellas aquell gemech esglayador, de to llastimós, de plor sense llágrimas y sense consol...

. . . .

Esclau de tranquila obsessió, sobtadament he sentit en mon coll la frescor d'una carn viva, que dolsament me lligava: eran tos brassos, que m'abrassavan placévols. En ma boca he sentit una tebior consoladora: la dels teus llabis ardents y generosos, que'm besavan. Els meus ulls s'han extasiat en una llum infinita, de divinals resplandors: la dels teus ulls, qu'ab amor y joya'm miravan fit a fit...

Viviam tots dos sols, lluny de tot y de tothóm, sens altre amor, sens altra amistat: per'xó eram felissos. El mágich misteri del somni feya corre'l temps depressa, acostantnos al dia més sublim de la vida dels que s'estiman. Ja feya temps qu'eras meva, y orgullosa portavas en tas entranyas el fruyt primer de nostre amor. El nostre goig era inmens, donchs el fill que tindriam era fill del amor, no de la luxuria delirant, com tants n'hi há. Esperant el sublim moment parlavam d'ell, y'ns haviam dit unas cosas tan grans, que sols somniant se poden dir... Y quan més gosavam, el plor suau d'un nin hermós com un ángel m'ha despertat.

. . . .

Quin despertar, m'aymia! Lluny de tu, sense fill, aborrintho tot y a totbóm, orfe d'ilusions y esperansas!...

Sol en ma cambra, estoig de tristos recorts d'un passat alegre, he refet tot el somni, y he tornat a sentir el plor suau que m'havia despertat. Mes no era'l plor de cap nin: era'l plor del meu cor que't desitja, hermós somni, aymada anyorada, pera contártel a frech de llabi.

ENRICH RAFEL Y SURELL

NOTAS BIBLIOGRÁFICAS

Del llibre *Amors* y *Amoretas* de l'Enrich de Fuentes, podriam escriure, si fa o no fa, lo qu'escriguerem de son anterior llibre, *Aplech*. Distints, naturalment, els assumptos dels quadrets que constituheixen abdós llibres, tenen per llas, llas ben estret per cert, l'invariable sentimentalisme del autor, puig en Fuentes es sempre'l mateix, el psicólech de las petitas passions, l'artista dels petits dramas. En *Amors y Amoretas* poden apreciarshi las caracteristicas qualitats literarias d'en Fuentes, qualitats per'xó que no hi resplandeixen com en sas altras obras. El llibre aquest resulta inferior als demés llibres d'en Fuentes, *Prosa*, *Estudis* y *Aplech*. Sense creure en decadencias prematuras, ens sembla més aviat que *Amors y Amoretas* es una recopilació d'articles y quadrets qu'en Fuentes rebutjá al fer la tria pera sas primeras obras y que ara ha aprofitat pera publicar la quarta. En bé del distingit prosista desitjém no errarnos.

Ab tot, en mitj del excés de psicologia femenina qu'omplena'l llibre, en mitj dels eterns y petits dramets que tant enamoran a en Fuentes ab llurs sentimentalismes y llágrimas, ressonan algunas notas fortas y enérgicas: la prosa d'en Fuentes sembla alashoras rebre una alenada de vida, la psicologia esdevé color, l'análisis subtil se transforma en acció y moviment. Aixis, voltada de bells colors, ens presenta en Fuentes la original figura del *dimoni*, héroe del quadret del mateix titul, revestit de certa grandesa poemática, que'l distingueix dels demés quadrets del llibre. Y d'aquests devém elogiar (perque'l sentimentalisme es de debó), *Recort*, *Moneders falsos*, *La més maca*, etc.

El llibre té, donchs, algunas notas interessants, y sense que s'hi trobi un sol conte comparable a *La Forastera*, la obreta mestra d'en Fuentes y un dels contes més originals y bells de la literatura catalana, deu recomanarse a tots aquells qu'estudian seriosament l'avens de nostras lletras.

—

Mossén Antón Navarro, autor del llibre de versos *Pirinenques*, es un poeta de la escola verdagueriana. No té, naturalment, el geni del gran autor de *L'Atlántida* (de mossén Cinto solzament n'hi ha hagut un) peró es un correcte poeta que no careix d'imaginació y qual llenguatje es expressiu y bell.

Del Pirineu, com altres poetas catalans (Maragall, Massó, etc) mossén Navarro n'es un admirador entusiasta: els arbres, els xaragalls, las cascatas y las flors d'aquellas montanyas li donan hermosissims temas. Donada la grandiositat y poesia dels temas y'l bon gust y talent de mossén Navarro, ¿qué té d'extrany el valor de quasi tots els seus versos?

Pera que'l lector judiqui, copiarém, com a exemple, la poesia que porta per titul *Els Estanys:*

Perque fossen miralls de les estrelles
los posá en les montanyes l'Infinit;
son de la terra virginals parpelles
pera gosar del cel les maravelles
en l'ombra de la nit.
Semblan petites mars de fosa plata,
mes quan les besa'l sol ho son de mel;
de son sí melodiós naix la cascata
com arpa de cristall qu'en sons esclata
tot rodolant del cel.
Al pas del vent ses ones van y venen,
cobrint d'escumes los propers afraus,
com blanques fades que sos vels estenen
y en dances misterioses se destrenen
en torn dels lliris blaus.
Los tells florits hi abocan ses corones
vessanthi ab pluja dolça torrents d'or,
com estels d'ubriacades papellones
que anessen a cercar entre ses ones
lo néctar del amor.
Sota'l verdós fullam de ses falgueres
lo moixó de la neu llança sos planys
entre'l gotim que ploran les geleres...
Son les notes primeres
qu'al deixondirse cantan els estanys.

—

El distingit gramátich en Pompeu Fabra ha publicat un tractat d'*Ortografia Catalana*, obreta didáctica en la qual (son paraulas del autor) no's fa la exposició y defensa d'un sistema ortográfich determinat, sinó que s'hi explica la ortografia usual.

Recomaném al lector el notable trevall de vulgarisació ortográfica escrit per en Pompeu Fabra, d'utilitat innegable pera'ls que vulguin estudiar, com cal, l'idioma catalá.

ORFEÓ CATALÁ

L'anterior diumenge doná l'Orfeó Catalá un concert (en el teatre Onofri) en obsequi als seus socis protectors, prenenthi part las tres seccions de senyoretas, homes y noys, baix la direcció del mestre Lluís Millet y ab la cooperació de la professora senyora Wehrle y dels sub-director y professors senyors Comella, Salvat y Pujol. Se cantaren las següents composicions: *Lo Cant de la Senyera*, Millet; *La filla del marxant*, Vives; *La Pastoreta*, Vives; *Don Joan y Don Ramón*, Pedrell; *Oh, quin bon eco!*, Rolland de Lassus; *Divendres Sant*, Nicolau; *De bon matí*, Clavé; *Lo Somni de Gentil*, Gibert; *Catalonia*, Garcia Robles; *Los Segadors*, Millet.

No parlarém de las pessas, ja conegudas de nostre públich, fent constar tan sols que l'Orfeó las cantá com sempre, es dir, d'una manera admirable, ab gran expressió, sentiment y justesa, essent en totas ellas ovacionat ab gran entusiasme.

Lo Somni de Gentil (una de las obras novas) es una delicada página vocal, qu'en Gibert ha escrit inspirantse en un dels més bells passatjes del poema *Canigó*. La tasca del músich resulta dificil (digna de Wagner, de Gluck y de Berlioz), puig ha de reproduhir no tan sols la bellesa dels versos verdaguerians, sinó la intensa poesia del medi ambient creat pel poeta. S'ha de confessar qu'en Gibert ha tractat de reflexar ab la música (y ho ha conseguit devegadas) els diferents matisos poétichs que van apareixent en

els versos de mossén Cinto, peró son chor (que per cert fou molt ben interpretat per las senyoretas del Orfeó) no traduheix del tot bé'l profond y misteriós encis qu'envolta la acció poética. En Gibert fou molt aplaudit y cridat a las taulas.

L'altra obra nova, la trilogia choral *Catalonia*, deguda a en R. Picó y Campamar y al mestre Garcia Robles, es un magnifich poema musical, de gran brahó y majestuosas formas. No's pot, ab una sola audició, donarne un judici complert; peró's pot assegurar qu'en Garcia Robles s'hi presenta com a técnich distingit y al ensemps com a músich que sent las impressions artisticas que no tothóm es cridat a sentir.

El públich ovacioná al autor, al mestre Millet y al «Orfeó», acabant el concert ab l'himne patriótich *Els Segadors*, que fou escoltat a peu dret per tothóm.

G. Z.

ANYORANSA

Al despertar avuy a matinada
lo sol prou t'ha buscat:
prou t'ha buscat per tot oh! ma estimada,
peró en lloch t'ha trobat!
A travers de la closa persiana
los primers raig de foch
s'han filtrat atrevits com dits de grana..
No t'ha trobat en lloch.
. . . .

APELES MESTRES.

Tot es foscuria y tristor d'ensá que la teva imatje, que avans m'era grat contemplar ab goig inmens, ha desaparegut sobtadament, deixant la meva ánima embolcallada per melangiosas ombras vagarosas al meu entorn y com perdudas en l'etern infinit.

Las més negras tenebras se gronxan pel carrer ahont crech viure, donant naixensa a una fredor que glassa y fa estremir d'angoixa'l meu cor.

Quántas voltas, avans, un impuls irresistible m'atreya vers el balcó, pera desd'alli esguardar ab fixesa, en amorosa contemplació, ja'l bellugueig dels teus ditets de rosa sostenint un ganxet que seguidament estirava y nuava el blanch teixit de finas mallas, sense forma definida en aquells instants, ja el va-y-vé acompassat de l'agulla que feria sense culpa!... Y allavors, en un moment de repós, y com endevinant l'atrevida observació de qu'eras objecte, aixecavas tos hermosos ulls de color de cel, que's trobavan ab el meus. Y m'enviavas carinyós deuvosguart y delitós somris, omplenantme de plaher y ditxa sens fi!...

Y quántas voltas, ara, he mirat vers aquell indret, creyent veure la resplandor suau y atractívola de la teva imatje... mes, en lloch de raigs de llum esplendents, he vist la negror de las nits boyrosas y sense lluna; en lloch dels hermosos matisos d'una flor boscana, sols he vist unas persianas closas y polsosas que may s'obrian, ab l'aspecte d'antich palau abandonat, y uns retalls blanchs empresonats en el ferros de la barana ahont a estonas alegrement te recolzavas... En lloch de la remor de la vida, potent y vigorosa, el silenci del sepulcre, la quietut dels fossars...

En mitj de las negrors que'm rodejan, aquellas senyals blancas, fals e impropi símbol de la buydor y del abandó, m'enlluhernan y'm fereixen el cor... ¿Per qué no es el fatídich color negre'l d'aquells signes de dol, com aixís s'acostuma quan se sufreix dolorosa perdua? Que tristos restan ara aquells barrots de ferro sense las caricias d'un ángel de bondat y de candidesa!...

Ja may més he guaytat pel meu balcó; mos ulls no miran ja vers aquellas persianas grisas y solitarias, que ploran silenciosament al trobarse a mancar tan benvolgut tresor. Un sentiment dolorós s'entortolliga per la meva ánima d'ensá que la teva radiant presencia ha deixat d'adornar joyosament aquell lloch, en altre temps tan preferit d'esguardarlo ab intensa passió. Mos parpres s'humitejan sense darmen compte, una sensació d'angoixa y d'ombra misteriosa embolcalla'l meu cor... me trobo sol, me falta quelcóm que'm feya viure... es l'anyoransa que'm té corprés del tot y que, arrelantse ab constant pessigolleig en el fons de mon sér, fa creixer d'una manera intensa'l purissim amor que per tu atresora mon cor...

Has dirigit tos passos vers un'altra maysó, allunyante d'un cor que batega al impuls de la més sublim de las passions... mes si lluny de mos ulls restas tu, estimada meva, ben aprop del cor permaneix la teva imatje que al vibrant escalf de son grat recort, intenta vence la fredor de neu eixida en mitj de l'ausencia del sér a qui s'estima... y que perseguintme arreu y consolant ab dolcesa mon

esperit de l'anyorans que'l domina, el conforta al ensemps ab tendra espera, en mitj del dolor y de la melangia que l'encadenan...

LUIS SOLÉ Y MITJANS.

NOVAS

Avuy comensém en nostre folletí la publicació d'una nova y notable obra, o sia del aplech de poesias titulat *Les Disperses*, del eminent poeta en Joan Maragall

També ab aquest número acompanyém el prospecte de JOVENTUT pera'l proxim any 1904.

—

El diumenge a la tarda en el «Centre Català» de Sabadell va celebrarse la sessió inaugural del present curs, ab assistencia dels representants de varias societats de Sabadell y d'altras de tot Catalunya de carácter autonomista. La sessió havia despertat grandíssim interés per haverse de tractar en ella'l tema «El Catalanisme y la qüestió social».

L'acte fou presidit pel senyor Campmany, vispresident de la *Unió Catalanista*, en substitució del president senyor Martí y Juliá, que's vegé privat d'assistirhi per dolorosas causas que aquests dias el retenen en sa llar.

Obert l'acte pel senyor Campmany, s'aixecá'l senyor Casals y doná lectura al trevall que baix l'esmentat títul de «El Catalanisme y la qüestió social» havia escrit, fixantse en el carácter alarmant que la qüestió social va prenent en l'actualitat, y remarcant la necessitat de ben encaminar la evolució que's manifesta, conduhint degudament l'acció social ensemps que la económica. Per lo que toca a Catalunya, nostra societat deu purgarse avans que tot d'influhencias exóticas que la desnaturalisan, y aixó deu lograrho'l Catalanisme, que s'inspira en la democracia y segueix el progrés modern. Cal portar a la práctica las aspiracions dels obrers en lo molt que tenen de justas. S'ha de tenir en compte que l'home es per naturalesa social. Sos afectes están reconcentrats en la familia, d'aquesta passan al municipi, després a la comarca, després a la regió y en fi a tota la humanitat, ja més debilitats. Aquest gran conjunt de relacions entre'ls individuus, origina forsosament drets y devers, y lo que falta es trobar entre aquests devers y aquests drets el just medi, a fi de que l'acció social no perjudiqui a la privada, ni aquesta a aquella.

Estudiá'l disertant els diversos aspectes de la qüestió social en totas las épocas, fixantse en la romana, en que's solucioná'l problema agrari combatent el pauperisme y repartint terrenos del erari, d'acort ab el dret consuetudinari que's fundava en un gran altruisme, establintse aixís corrents d'amor entre amos y trevalladors. Se fixá en el feudalisme, qu'en son fons contenia un gran respecte al individuu y que per lo mateix, quan degenerá, no tingué en nostra terra un carácter tan violent com en altres punts, donchs Catalunya ha sigut sempre, al ensemps qu'eminentment individualista, profondament democrática.

Estudiá després la organisació gremial de Catalunya en la Edat Mitja, posant de relleu las corals relacions que hi havia entre amos, trevalladors y aprenents, que tots plegats formavan una familia democrática ajuntada per l'amor, y per lo tant, tan forta que podia prevenir y resistir ab ventatja'ls abusos de la noblesa y del rey.

Ahont més s'extengué'l disertant fou en l'estudi de la qüestió social en nostres dias, económica, jurídica y políticament, considerant un dret natural la propietat, remarcant que'l trevall ha d'ésser proporcionat al individuu y mostrantse partidari del preu fet y participació en els beneficis, a fi de que'ls interessos d'obrers y amos estiguin en armonia, y s'estableixin una vera estabilitat y una vera solidaritat basadas en el més perfecte individualisme. Se dolgué del egoisme de aquells amos que a aixó s'oposan, y de la desviació dels obrers que sovint demanan impossibles, malmenats per las prédicas de gent extranya, aqueixa gent que son els qu'han enverinat a Catalunya la qüestió social promovent l'actual tivantor entre patrons y obrers y desnaturalisant nostre carácter. Per aixó digué que políticament podia ajudarse a la solució del problema concedint l'autonomia, donchs ab ella, cada regió's governaria d'acort ab son carácter y naturalesa, satisfent sas necessitats. En aquest punt esmentá las democráticas reformas que'l Catalanisme té en sas Bases, com son servey militar voluntari, supressió de consums e implantació de la contribució progressiva sobre la renda. Acabá recomanant la fermesa en nostres ideals, que'ns sustraurán a la influhencia de la gent extranya que'ns ha pres lo nostre.

El senyor Campmany glosá y resumí brillantment lo dit pel senyor Casals, y doná per obert el present curs.

El senyor Casals fou aplaudidíssim per son notable trevall, com també'l senyor Campmany per las paraulas que pronunciá. Al acte hi havia assistit gran gentada, que omplia'l local per complert.

—

La comissió organisadora de l'«Associació de Lectura Catalana» ens ha enviat unas notas explicativas de las ideas que dita colectivitat se proposa desenrotllar una volta constituhida.

Sos objectes son: vulgarisació y difusió de la literatura y la poesia catalanas entre totas las classes socials, y molt més particularment entre las obreras; creació d'una biblioteca pública genuinament catalana, oberta a totas horas del dia y algunas de la nit; y organisació de cátedras especials públicas y gratuhitas de literatura catalana.

Aixis se proposa dita entitat cultivar l'esperit de las massas qu'encegadas per las prédicas d'exótichs politicayres restan allunyadas encara, en sa majoria, del clar coneixement de nostras benfactoras ideas autonomistas, no per conscient repugnancia a aquests ideals, sino per desconeixe en absolut nostras doctrinas. No venen a nostras associacions, no llegeixen nostra prempsa, a nostres *meetings* y festas n'hi acudeixen pochs, y aquets pochs están previnguts y rezelosos, y en els més enlayrats y lliberals conceptes de nostres oradors hi creuhen endevinar foscos paranys a llur llibertat. Del moviment autonomista no'n saben més que lo que'ls hi fan saber sos capitosts ab esperit ben parcial y ben migrat, perque es ben *interessat*.

L'«Associació de Lectura Catalana» se senyala una missió semblant a la dels nostres orfeons, ab els que té molta analogia, donchs se proposa fer adeptes suau y pacificament, per medi del sentiment, persuadida de que tants partidaris poden ferse ab un bon *meeting* de propaganda nacionalista com ab un concert popular y ab la pacienta lectura de nostres escriptors y poetas. El reglament de l'*Artistich Reading Assotiation* inglesa, sembla inspirat en el del nostre Orfeó Catalá, o al revés.

Per altra part, aqui que no's compran llibres son indispensables las bibliotecas si's vol sustraure al obrer a las mesquinesas del odi sectari que troba en els periódichs que llegeix, rublerts de *crímenes del día*, de politiquerias xorcas o pornografias fastigosas. Per això molta part del poble no pensa per compte propi, y necessita sempre *redemptors* que comerciegin ab la seva ignorancia.

A extirpar aquests mals es a lo que aspira l'«Associació de Lectura Catalana», y no podém menys de fernos ressó d'aspiracions tan enlayradas y tan favorables a Catalunya, per si aixis contribuhim a que's realisin, donant lloch a que dita entitat se constituheixi aviat: peró comptant ab la bona organisació y la perseverancia que's requereixen pera tan lloables fins.

—

«*Afirmo que es compatible la autonomía con la unidad de la patria.*»

Sényinse, qu'això ho ha dit ara mateix en Salmerón en un *meeting*, encara que no ha explicat quina patria ni quína autonomia.

Ey, per'xó ni ganas.

Ens maliciém que d'autonomia n'hi deu haver més d'una; y tota vegada qu'en Krausse petit defensa las quatre unitats, beneyt com es; de segur qu'es capás de defensar las quatre autonomias de las mateixas: una per barba y una per barra.

D'aqui endevant, la frase popular «això es un'olla» no tindrá rahó d'ésser. Dihent «això es un Salmerón» quedarém entesos.

—

L'Orfeó de Sans doná'l dimars de la setmana passada un concert a benefici dels pobres de Sans, prenenthi part las tres seccions del Orfeó (senyoretas, homes y noys), baix la direcció del mestre Estanislau Mateu y ab la cooperació de la professora senyoreta Matilde Figueras y de l'auxiliar senyoreta Jacinta Torras. El concert tingué lloch en el teatre del Ateneu de Sans.

Els choristas executaren las composicions que tant d'éxit obtingueren al Ateneu Barcelonés, la nit del 21 del passat novembre, cantant a més *La nostra Bandera*, de Maragall y Millet, y'l chor de monjos de la trilogia *Els Pirineus*, de Pedrell. L'Orfeó fou molt aplaudit pel públich que l'escoltava, a quals aplaudiments hi unim el nostre.

—

Al local del Foment del Ensanxe tingué lloch el dissapte passat un concert a cárrech de la «Escola Jordiana-Orfeó Canigó», que dirigeix el mestre F. Piqué y Salvat. S'executaren composicions de Morera, Rillé, Mas y Serracant, Grieg, Lamothe de Grignon, Vives, Lassus, Schumann, Wagner, Piqué y Salvat y Mendelssohn. Fou discreta la execució de *Montanyas de Canigó* de Mas y Serracant, y de *Sant Ramón* de Morera (en quals solos se distingi la senyoreta Aurea Puig); de *L'Emigrant* de Vives, de *La Verema* de Lassus, y de *Lo Pardal* de Morera.

El públich aplaudi al mestre Pique, als solistas y als choristas de la «Escola Jordiana-Orfeó Canigó.»

—

Al local de la «Colonia Gironina» s'hi celebrá diumenge un notable concert de sardanas dirigit pel mestre senyor Guiteras.

Director y executants se feren aplaudir ab justicia, obtenint verdader éxit moltas de las sardanas, qu'en sa totalitat eran originals del esmentat mestre.

—

Publicacions rebudas:

Brand, poema dramátich en cinch actes per Enrich Ibsen, tradubit al castellá per Pedro Pellicena, ab un prólech del mateix. Pertany a la biblioteca «*Teatro Antiguo y Moderno*» aquesta preciosa obra, que forma'l volúm X. Preu, 1 pesseta.

Primers Jochs Florals de l'associació regionalista «L'Escut Emporitá», de La Bisbal, celebrats el 16 d'agost d'enguay. S'ha publicat el volúm que conté totas las composicions premiadas, haventnhi varias de reputats escriptors, el discurs del president en Bonaventura Bassegoda, memoria del secretari y discurs de gracias. El volúm conté més de cent planas d'agradosa lectura

Album-Guía artistich y anunciador de Sabadell. Conté una bonica vista total de la ciutat y diversas vistas dels principals carrers, plassas y edificis, havent anat sa publicacio a cárrech de nostre company de causa en F. Armengol y Duran. Preu, 1 pesseta.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia, 233

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no sían inédits.

No's tornan els originals.

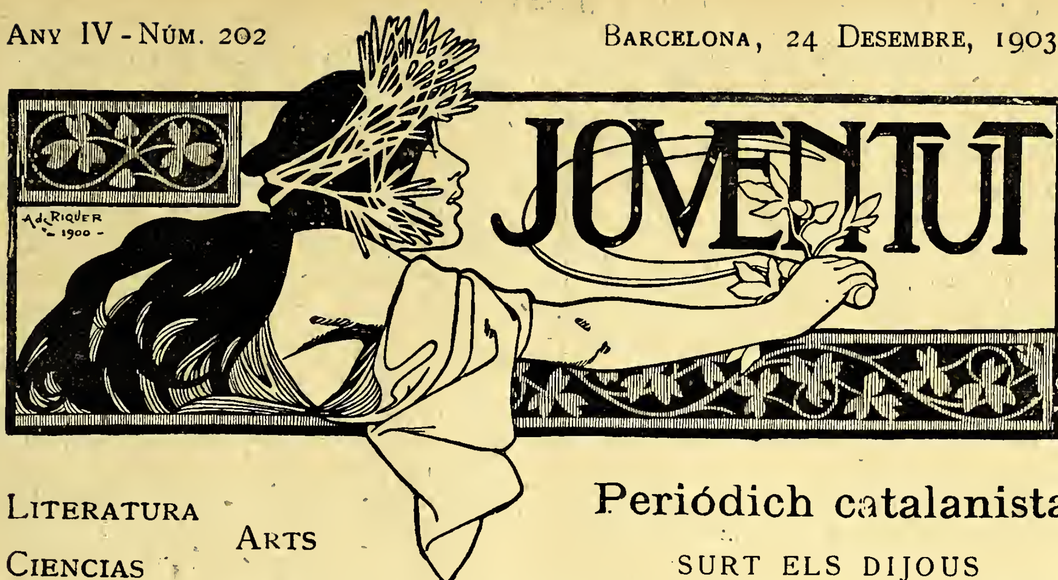
Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

CATALUNYA: Un any.	8	Pessetas.
» Mitj any.	4'50	»
» Trimestre.	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA: Un any.. .	9	»
EXTRANGER: Un any.	10	Franchs.
Número corrent.	20	Céntims.
» atrassat, ab folletins.	40	»
» » sense folletins.	25.	»

El número corrent no's ven sense folletins.

ANY IV - NÚM. 202 — BARCELONA, 24 DESEMBRE, 1903

LITERATURA · CIENCIAS · ARTS

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . . . 20 CÉNTIMS.
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . 40 »
» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

FOLLETÍ:

SABI OFICIAL

Un senyor Altamira *(Don Rafael)* que si hagués entrat a la milicia hauria estat *bizarro* y si fos funcionari judicial seria *celoso* y *digno*, peró qu'havent tirat per catedrátich s'ha quedat a *sabio* (nominal), ha tingut la debilitat d'ocuparse del Catalanisme en dos articles bastant llarchs (gayre bé tant com dolents) que publicá la revista de Paris *L'Européen*, en sos números del 4 d'abril y 12 de desembre del corrent any.

En el primer, baix el titul de *El Catalanisme y'ls lliberals espanyols*, se diuhen, per son autor, un seguit de tonterias y de falsetats que deuhen pesar molt en la conciencia del senyor Altamira, si es que'n té de lo qu'ha escrit; y en el darrer, quin titul es *Espanya y'ls catalanistas*, ab el pretext d'explicar el per qué de l'antipatia que molts espanyols senten pel moviment autonomista, posa en evidencia la seva ignorancia de cosas que té'l dever de saber y, de passada, ensenya la orella com a *chauviniste* y catalanófobo, *magüer* tracti d'ocultarho ab paraulas més o menys dolsas e hipócritas.

No es el meu propósit seguir a *Don Rafael* en sas disquisicions politicas, criticas e históricas; que si ell pera falsejar la veritat ha necessitat dotze columnas de *L'Européen*, jo, pera restablir las cosas a son lloch, en necessitaria altras tantas de JOVENTUT. Y la veritat, ni'ls lectors d'aquest periódich tenen cap culpa de que l'Altamira escrigui *incongruencias*, ni, d'altra part, el trevall d'aquest senyor requereix, pera quedar com nou, una critica detallada y extensa. Pera demostrar que no sab de qué va, quan de Catalanisme tracta, n'hi haurá prou ab que donguém a coneixe alló que vol passar per *substancial* en els articles de l'Altamira.

Ja veurán com ab un parell de *botones* quedarán convensuts. Vegis la mostra.

Diu l'Altamira en son article «*Le Catalanisme et les Libéraux Espagnols*»—y en axó consisteix la *tesis* del mateix—que ab tot y que l'aspiració autonomista dels catalanistas

sembla concordar ab el programa dels elements radicals del republicanisme y en general del lliberalisme espanyol, es lo cert que son anticatalanistas la inmensa majoria de lliberals (catalans y no catalans) y la mateixa massa obrera de la regió ahont varen neixer las Bases de Manresa de 1892. Y pera probarho cita, com autoritats indiscutibles, paraulas y escrits d'en Lerroux, en Junoy, en Corominas, *La Publicidad*, *El Diluvio* y *El Pueblo*.

¿Qué'ls hi sembla? ¿No es veritat que fa catedrátich *español* tot aixó? Perque solzament un home qu'hagi llegit molt, hagi corregut molt y ho conegui tot molt, se pot atrevir a formular una premisa com la esmentada y apoyarla ab arguments tan sólits com representan els noms *respectabilissims*, dintre'l republicanisme y lliberalisme espanyols, d'en Lerroux, Corominas, Junoy, etcétera, etc.

¿Qué té que veure'l Catalanisme ab els lliberals espanyols? ¿Quins son els punts de nostre programa que concordan ab el dels republicans radicals—suposant que aquests darrers en tinguin—? ¿Quinas relacions existeixen entre en Salmerón, en Lerroux, en Blasco y en Corominas y'ls nostres ideals, clarament exposats? ¿Que viu a Babia'l senyor Altamira?

Posat a fer, ens podia presentar de brasset a Christ y a Confuci, a Mahoma y a Luther; que al fi y al cap si'ls catalanistas y'ls republicans fan politica (ben distinta l'una de l'altra), aquells fonamentaren y produhiren manifestacions de carácter religiós, diferentas si, peró encaminadas totas a relacionar al home ab un Ser superior.

Mes no es aixó tot. Segurament l'aixerit catedrátich d'Oviedo deu descendir per branca directa d'algún andalús *xusco*, puig després de lo dit, y com si no fos ja massa, floreja la seva informació *científica* ab guatllas del següent *calibre:* que'ls federals, després de la darrera Assamblea de Madrid, s'aliaren ab nosaltres; qu'en Durán y Bas y en Mañé y Flaquer han estat *quefes* del moviment autonomista; que'l Catalanisme es un instrument de la reacció que deu sa forsa al carlisme actual; que hi há certs elements que's volen divorciar dels clericals, com ho demostran las declaracions lliberals fetas recentment per en Guimerá en un *meeting*... Y ¡*viva la Pepa!*

El senyor Altamira, que tant s'enfadava anys enrera (avans de pendre l'alternativa en els periódichs francesos) de que'ls nostres vehins ens tractessin ab despreci; el senyor Altamira, qu'atribuhia aixó a que no rebian directament d'Espanya las informacions; el senyor Altamira, que'ns vol fer creure qu'ha estudiat la psicología del poble espanyol ¿cóm es qu'ara que informa als francesos sobre cosas d'Espanya (me penso que l'Altamira deu creure que Catalunya es encara espanyola), els hi endossa tantas mentidas, tantas patotxadas com podria ferho qualsevulga *touriste* ignoscent o mal intencionat?

Si *Don Rafael* Altamira s'ha ficat a Fransa pera contárloshi aquestas cosassas, ja ha fet prou, perque d'aquí en avant, quan a la propera república parlin dels espanyols, seguirán dihent que son ignorants, pretensiosos, incults, *blaguistas*, etc. Y tindrán rahó si's fixan en lo qu'escriu *Don Rafael* Altamira.

Per'acabar, dirém dugas paraulas respecte al article *L'Espagne et les Catalanistes*, ahont hi traspúa l'*amor* que per nosaltres sent el senyor Altamira, qui, bo y cantant himnes a la unitat nacional, ens enjega cada... carinyo, que *no se compadece* (com diria ell) ab la serietat de la toga, ni ab la clássica *hidalguía*, etc., etc.

Diu el senyor Altamira que'ls catalans ab nostras exageracions, y per nostre esperit de discordia, hem suscitat la *repulsió* de molts (ell no se'n amaga pas) per la causa autonomista. Y aixó es axiomátich, vull dir que no admet rahons.

¿Ahónt s'es vist—diu indignat *Don Rafael* —que'ls catalans, perque trevallan y perque tenen y perque poden, se creguin superiors als castellans? ¿Ahónt s'es vist—afegeix— que's converteixi la *llegenda* d'en Jaume d'Urgell en arma de combat pera fer odiable la dinastía *española*? ¿Ahónt s'es vist—diu per ultim—que's desnaturalisi la decisió de Casp posant en dubte sa legalitat y justicia?

Y's queda tan descansat. Perque's veu que no té en compte que si'ls catalans tenim y podém, ja som quelcóm més que'ls que no poden ni tenen, a voltas per mandra de tenir; perque no's recorda que per calificar de

llegenda la historia del Comte d'Urgell se necessita ésser un negat, puig a Catalunya's guardan probas feacients, indubitables (documentals algunas d'ellas), que demostran la trista certesa de la traició de que aquell fou victima; y perque no sab, tocant a la sentencia de Casp, de 25 de juny de 1312, qu'es evident qu'en l'Assamblea ahont se pronunciá no hi tingueren la intervenció deguda ni Mallorca, ni Sicilia, ni Sardenya, tenintnhi, en cambi, sobrera, el Papa Benet XIII, favoreixedor declarat del infant Ferrán. Axó, apart de que no ha existit may la dinastia *española* de que'ns parla'l *docto* catedrátich, donchs en Ferrán d'*Antequera* portá tan sols la dinastia castellana, a la que segui l'austriaca després, y més tart la borbónica.

Peró ¿qué li contarém al senyor Altamira *(Don Rafael)* si per lo vist no ha passat encara de la Historia d'Espanya de *Don Felipe Picatoste!!* Res més podém fer qu'alegrarnos y riure de sos catúfuls; perque quan homes com ell, *no catalanes ni catalanistas*, peró sabis *oficials*, donan proba d'una intelectualitat tan migrada, la veritat, nosaltres, prenent per tipo al *castila* ilustrat, ens hem de sentir per forsa super-homes.

Finalment l'articulista, segurament pera donar una proba més de cultura y de capacitat, se fa ressó de las parauletas escritas o pronunciadas per sos amichs *los republicanos radicales*, y acaba fent un va-y-tot títllantnos de clericals y retrógados, contraris a la civilisació, obscurantistas dels temps feudals y no sé quántas cosas més, que'ns venen d'alló més justas, si tením en compte que—segons assegura'l senyor Altamira—las institucions socials catalanas han sigut sempre oligárquicas y contrarias a l'autonomia individual, de la qu'ell—*en teoría*—n'es un campió esforsat y entusiasta.

¿Veritat qu'es maco? ¿No es cert qu'ab homes aixis un s'hi pot fer un panxó de riure, peró no discutirhi seriament?

¿Qué si no llibertat, y de la més pura, representa'l nostre Dret, basat en la més ampla y lliure acció social, que mitjansant la costúm, malgrat sia contra lley, converteix al poble en sobirá, en verdader llegislador?

¿Qué si no llibertat significa'l nostre antich regim representatiu, ahont hi tenian cabuda tots els estaments qu'encarnavan la vida social?

¿Qué altra cosa que llibertat, plena y ampla, significa l'autonomía integral que defensém, comensant per l'individuu, passant pel municipi y acabant en la regió?

¿Qué si no llibertat trobém a Catalunya en la contractació, en el dret de familia, en el de propietat y en el successori, ahont l'home pot disposar lliurement de sos cabals, drets e interessos, sense limitacions legals d'usufructes, sense *tercios*, *quintos*, ni *mejoras* inventats per esperits jacobins que no veuhen altra llibertat que la francesa?

Va equivocat el senyor Altamira si's creu que per aquest cantó fará forrolla. Ab aytals *rahonaments* podrá donar gust als kraussistas com ell, que no haventse mogut del any 70, confonen encara, llastimosament, els conceptes d'Estat y de Nació y s'empassan com a veritats las mentidas més grossas; podrá, tal volta, pescar quelcóm quan don *Nicolás I* ens porti *alló* que no sabém encara si será mascle o femella, per més que fa ja temps que'ns anuncian las angunias del part; fins podrá succehir que un govern *español* li dongui alguna cosa, una prebenda, un titul. Peró créguins, las personas seriosas y enteнimentadas, els catalans de cervell, els liberals de debó, no n'hi darán més que un: el d'ignorant.

El senyor Altamira podrá creure que'l Catalanisme es arcaich y que lo que interessa es tenir assegurats els *intangibles derechos* que a tots els espanyols dona l'actual Constitució afrancesada; peró nosaltres, els catalans, li dirém no tan sols que'ls drets constitucionals son pura ficció (un verdader *mito*) sinó que'ls otórga l'Estat centralista a costa de tantas cargas, de tantas limitacions, arrebassant tant y tant la llibertat individual, qu'estimém més lliures als nostres ascendents qu'en ple feudalisme renunciaren a part de sa individualitat en mans d'un senyor, que pas a nosaltres, qu'ab tota la feixuga cárrega de drets *inalienables* no tenim en cambi l'autonomía franca y cientifica que la vida moderna fa necessaria. Al fi y al cap, ja es sabut (per més que *Don Rafael* ho negui) que Catalunya, fins en els temps de jurisdicció senyorial, gosá d'una atmósfera de llibertat, que li permeté desenrotllar unas ins-

titucions qu'avuy, en mitj de las novas conquistas socials, encara envejém (1).

Y ara, per'acabar, un consell: créguins *Don Rafael* Altamira, estudihi tant com vulgui al *pueblo español*, parli de *cántabros* y *astures*, del *pendón morado de Castilla* y de la *rojo-gualda sin mancilla;* peró ab nosaltres no s'hi fiqui. El *pueblo español* segurament no li dirá res, peró nosaltres, si s'hi empenya, l'anirém gratant per fora fins a posarli en descubert tota la seva encarcarada buydor. Que per molt catedrátich que sía, no'ns fora pas difícil demostrar qu'ell, com va dir el poeta, *lo mejor que tiene es la figura.*

Y ara prou. Serveixi lo dit d'avís y procuri, *¡oh sabio doctor!*, no tornar a relliscar.

S. GUBERN

POLÍTICA ECONÓMICA

III Y ULTIM. — POLÍTICA D'ALIANSAS

No sabém si'ls entusiasmes que senten els directors dels partits usufructuaris del poder per la idea de convertir a Espanya en una potencia militar, pera poder aliarnos dignament ab la que pugui *convenirnos* més, y que per lley d'afinitat s'ha encomanat als de las oposicions que més allunyats sembla qu'haurian d'estarne, son reals o fingits. No sabém si s'han fet de bona fe la ilusió de que disfressantnos de potencia europea assoliriam, com per art d'encantament, las alturas en que respecte a nosaltres se troban totas ellas baix molts punts de vista, o bé si fan el cor fort devant de certas insinuacions que demostrarian que'l *finis Hispaniæ* está acordat en las altas esferas de la política internacional. Perque no'ns ho podém explicar d'altra manera. A cap de las nacions ab que Espanya compta ab més probabilitats d'aliarse, considerat seriosament, li podém exigir res. Ben al contrari—y no creyém que se'ns pugui titllar de maliciosos si ho suposém aixís —lo més segur es que si alguna's decidía a dispensarnos el *favor* d'ésser la nostra aliada, fora a cambi de concessions ruinosas pera nostra producció, o bé de formal ajuda en cas de guerra, lo qual suposa haver de sostenir un poderós exércit permanent de mar y terra, superior a las nostras forsas pels gastos que reporta, o sia un altre modo d'arruinarnos. Y encara lo més probable es que fos a cambi de totas dugas cosas.

En un cas no més podria acceptarse aquesta política d'aliansas: en el cas de que possehissim una forsa productora positiva que pera desenrotllarse sols li manqués camp ben ample; en el cas de qu'espontaniament sentissim la seva necessitat. Alashoras l'Estat podria emplear gran part dels seus recursos per'afermar son poderiu militar y, sense que mimvés el seu crédit, contractar empréstits per'aplicarlos al foment de la Producció. Solzament aixís podria anarshi cap a l'aliansa. Peró aquí ¿quina aplicació s'ha donat als empréstits, quins interessos absorbeixen una bona part del ingresos de la hisenda pública? Perque aquí's pot dir qu'es ben difícil trobar una obra que justifiqui'ls enormes deutes del Estat. Els empréstits no més tenen rahó de contractarse quan s'aplican en obras de las que també puguin gaudirsen las generacions futuras, ja que sobre d'ellas també gravitan el seus efectes; y aquí ¿quina obra hi há feta pera l'esdevenir? Ab prou feynas ne trobariam una. No'ns caldria sinó repetir lo qu'havém dit anteriorment pera demostrarho. Aixís, donchs, ademés de que, en conciencia, l'Estat no té dret a contractar més empréstits—ni ara ni en molt temps— ens trobém ab que'ls seus antecedents respecte al us qu'ha fet d'aquest medi económich, no son cap garantía pera'l que podria ferne dels que més endevant pogués contractar. Peró volém prescindir d'aquests inconvenients, volém reconeixe que sense cap escrúpul se pot endogalar més al país, y que aquesta vegada's donaria l'aplicació deguda als recursos aixís obtinguts; acceptém bonament que aquests obstacles son una nimietat devant dels altres. Perque realment n'hi há d'altres, n'hi há un sobre tot, qu'es dificilissim de vencer, y es la feblesa de nostra forsa productora, evidentment impotenta pera resistir las enormes cárregas d'una potencia militar y pera contractar nous empréstits sense detriment del seu decaygut crédit.

Cal no ferse ilusions. Es veritat que'l territori espanyol tanca dintre'l seu ventre ri-

---

(1) Aulestia. *Historia de Catalunya.* Volúm 1.er, página 172.

quesas incalculables, que'ls minerals y las terras fértils hi abundan, y que la seva situació geográfica es magnífica: peró es precís reconeixe que una gran part dels seus habitants no están proporcionalment tan ben dotats per la naturalesa com la terra que trepitjan, y aixís ens trobém que la major part d'aquellas riquesas permaneixen inexplotadas per falta de ciencia. Y això no s'improvisa.

Repetimho: Espanya pera salvarse ha de procurar concentrarse en si mateixa, no pensar més qu'en reconstituhirse, y això li exigeix qu'en l'ordre internacional usi d'una gran sobrietat. Més endevant, quan seriament hagi emprés el camí de la seva reconstitució, si rahons d'alta conveniencia o de necessitat ho aconsellan, podria pensarshi en eixir d'aquest prudencial retrahiment, peró ferho ara seria estimbarse a gratsient per la pendent d'una total ruina.

Ara bé: si l'entusiasme dels nostres governants pera la política d'aliansas fos fingit, si realment fos fruyt de determinadas indicacions o de fonamentats temors de que sían fetas, reconeixém que la qüestió seria forsa més greu y quedaria aquell en gran part justificat, si's té en compte la nostra impressionabilitat... Peró, ab tot, avans de precipitarnos a una política que inevitablement ens hauria de conduhir a la ruina, optariam per fer el sort als *consellers* interessats y esmersar tots els nostres esforsos en obra positiva. Cal tenir en compte, que hi há moltas probabilitats de que subsisteixi'l rezel que, ab apariencia de la més franca coralitat, regna entre las grans potencias y que molt sovint es causa de que alguna, o algunas en colectivitat, no puguin realisar determinats propósits; y sobre tot, si cayguessim després d'haver agotat totas las nostras forsas, ens fora molt més difícil aixecarnos que si'ns fan caure quan no las hagim perdudas del tot y estiguém en camí de recobrar las que'ns mancan.

Joseph M.ª Rosich

INTERIOR

Aprop dels vidres el malalt passa las horas, els días, els mesos. Jovenás y tot, la malaltia'l té capolat, impedit; li té robada la vivesa del mirar, la expressió del somriure y'l do del parlar. La llengua balva parla un llenguatge sort y confós, sols comprensible pera la jova viuda d'un espós que no ha mort.

Es hermosa ella com una reyna endolada; es santa y bona com las santas del cel, y ab tot, el malalt, de por de véuresela dolenta, sufreix l'infern de dubtar de sa bondat.

—Es clar—se diu ell, per dintre forsant la seva entorpida imaginació,—es clar: jo me'n tinch la culpa, tota la culpa. M'hi he casat y la he deixada sense marit quan devia tenir el dret de gaudirme més que may.—

Y'l malalt deu plorar per dintre, perque'ls ulls se li enrogeixen y la boca se li contráu horriblement.

—Ma esposa!—li crida confosament. Y ella, amatenta y cuydadosa, s'hi atansa. Li arregla'ls panys del mocador mentres escolta atentament lo que va a dirli son espós, per no perdre ni un sol d'aquells sons extranys qu'ab prou esfors arriban a eixir dels llabis pansits del malalt.

—¿Qué vols, Joan?

—Vull... que t'estiguis aquí, ben a la vora meu...—

Això ho diu ab els ulls morts clavats en els d'ella, que se li asséu ben a la vora, sospira fondament, y ab las dugas mans n'hi pren una pera caliuharli.

—¿Per qué has fet això?

—¿Qué he fet, Joan?

—Has sospirat... ¿oy qu'has sospirat?

—Sí, Joan. He sospirat pels teus sufriments.—

El malalt rexucla l'aygua de la boca. Ella li passa'l mocador pels llabis y li torna a apariar els panys del d'abrich.

El malalt, com si sanglotés, gemega un sol gemech y's queda entontit, inmóvil, com si la vida se li hagués encallat de sobte. Després gira altre cop els ulls envers el rostre esblanquehit de la seva esposa, y ab prou feynas pot dir això:

—¿Oy que tu'm dirás tota la veritat si jo te la pregunto?

—Si, Joan, tota la veritat.

—¿Oy que tinch mal per temps?... Calla! deixam dir... ¿Oy que'l meu mal durará molt, molt temps? ¿Oy que durará tant com la meva vida?

—Y no!...

—Calla! ¿Oy que més valdria que la meva vida fos curta, curta, que s'acabés ara, ara mateix?...

—Joan!

—Calla!...—Y'l malalt fent un esfors pera concentrar bé'l seu pensament ab las paraulas que van brollant estroncadas, fa atansar més a la seva esposa, fins que'l seu cap de rulls de seda s'arrepenja damunt del pit pantejant y sorollós del impedit.

—¿Oy que més me valdria que'm moris? ¿Y oy que tu... que tu't casarías altre cop... ab un altre home... ab un altre jove...—

Ella treu sobtadament el cap de son repós, y ab la mirada brillejant esguarda al seu marit... Mes el veu tan mort, tan pansit, tan inmóvil, que la resposta se li glassa als llabis.

La fosca vela'ls vidres del balcó. La cambra ja es tota negra. No més llu al fons de tot un gerro de bronze que trenca en sos relleus la darrera migrada claror de la tarda.

. . . .

El malalt ha sentit trucar a la porta del pis. Després ha entrat el criat y ha parlat baix ab la senyora. Aquell criat té cara de diable.

Ha dit:—Senyoreta: hi há la senyora Jordana.—

Peró'l malalt no ha sentit res d'aixó y ha pensat lo més dolent.

La senyora, la seva dona s'ha alsat amatenta, y potser alegra y tot. Son antigas amigas ab la senyora Jordana.

Passa una estona... peró no passa, que la estona es llarga, llarga que no s'acaba may.

El malalt sent parlar a la saleta del costat. Sembla veu d'home. No sent res clàr, y donaría l'ánima per sentirho... Torna a escoltar, y la sent la veu d'home... Y'l seu cervell se va espessehint, y'ls seus ulls se van enrogint, y morts y tot, sembla que llampeguin en la fosca d'aquella cambra quieta y tancada.

Sent dintre seu la punyida del desitj d'alsarse y escoltar.

—¿Qué deuhen dir?...—

En la fosca tenebrosa s'alsa la silueta del impedit més negra encara que la fosca. S'alsa... y's fon de sobte esfondrada en terra.

El silló es buyt y a sos peus jau en un munt el cos sens ánima del impedit.

...Y la conversa de la saleta del costat va seguint, seguint...

Joseph M.ª Folch y Torres.

BOYRADAS MATINERAS

Boyradas del cel
baixan a la terra,
besan ab dalit
las tofas de l'herba,
escampan frescor
per planas y arbredas
dant vida a las flors
y sahó a la terra.
El sol apareix
y's quedan corpresas,
se desfá llur grop,
y deixant la terra
se'n tornan al cel
sens cor y sens esma.
El sol que ab son bes
anima a la terra,
las mata traidor
bon punt que las besa.

Jaume Cartanyá

INTIMA

He somniat un món ideal,
una humanitat perfecta
basada en el ver amor,
y m'ha dit boig la gent seria.
A la dona qu'ha volgut
per sobre de tot ser meva,
la bondat del amor meu
li he dat per única ofrena,
y 'ls més bons y 'ls més honrats
m'han dit lladre. A la defensa
dels meus ideals he surtit
ab pregón desitj de veure
realisat mon somni hermós
d'armonía y de bellesa
qu'eixis com un sol potent
llumenant tota la terra,
y tothóm se 'n ha rigut,
y rihent m'han dit: poeta.

E. Just y Pastor.

CONSISTORI DELS JOCHS FLORALS

DE BARCELONA

Convocatoria pera'ls del any 1904

Als honorables poetes y prosadors de Catalunya y de tots los territoris ahon la nostra llengua es parlada ò coneguda, los VII Mantenedors del *Consistori dels Jochs Florals de Barcelona*, en l'any XLVI de llur restauració, salut.

A fí de donar bon cumpliment á la honrosa comanda que'l respectable Cos d'Adjunts nos feu lo dia 17 d'Octubre d'aquest any, vos convidám á pendre part en los *Jochs Florals* de 1904 que, segons los Estatuts y bones costums establertes, se regirán per lo següent

CARTELL

Lo primer diumenge de Maig que s'escáu lo dia 1, se celebrará la poètica festa, en la qual serán adjudicats als autors de les mellors poesíes que hi opten, los premis ordinaris que ofereix cada anys l'Excm. Ajuntament de Barcelona, protector y ja de temps antich aymador de la Gaya Ciencia, ò sían: la Englatina, la Viola y la Flor Natural, que corresponen als mots que forman lo lema de la Institució.

La *Englatina d'or* se donará al autor de la mellor poesía sobre fets històrichs ò gestes glorioses de Catalunya, ò be sobre usatges y costums de nostra benvolguda terra, essent preferida en igualtat de mèrit la escrita en forma narrativa de romanç ò de llegenda.

De la *Viola d'or y argent* se'n fará entrega al autor de la mellor poesía lírica, relligiosa ò moral.

La *Flor natural*, premi anomenat d'honor y cortesía, s'adjudicará á la mellor composició en vers sobre tema que's dexa al bon gust y franch arbitre del autor. Seguint la bella costum d'antich establerta,'l qui obtinga aquest premi deurá ferne present á la dama de sa elecció, la qual, proclamada *Reyna de la Festa*, entregará tots els altres premis als qui guanyadors ne sían.

PREMIS ESTRAORDINARIS

Una copa artística que ofereix lo Consistori á la mellor composició en prosa, tema y género literari que's dexa al bon gust del autor.

Un objecte artístich, que també ofereix lo Consistori, á la mellor lletra pera un himne dels *Jochs Florals*.

Un objecte d'art, ofrena del Eminentíssim y Reverendíssim Senyor Cardenal Casañas, Bisbe d'aquesta Diócesis, al autor del mellor treball que desenrotlli'l tema: «La fè catòlica va fer gran á Catalunya.»

Una obra d'art, oferta per l'Eminentíssim y Reverendíssim Senyor Cardenal Fra Joseph de Calasanz Vives, al autor del mellor romanç històrich á la Mare de Deu de la Mercé, fent principalment ressaltar la gloria que nostra patria y'ls reys de nostra terra obtingueren per mediació de María Redemptora.

Un objecte decoratiu, consistent en lo sagell de la «Unió Catalanista», incrustat ab or sobre planxa d'acer, que ofereix dita entitat al autor de la mellor col·lecció composta de tres contes en prosa referents á la vida ciutadana.

Un objecte artístich, ofert per la Lliga Espiritual de Nostra Senyora de Montserrat, á la mellor composició relligiosa ò moral, en vers ò en prosa, essent preferida la que's referesca á fills de Catalunya que hagin sigut canonisats ò beatificats per la Iglesia.

Un objecte d'art, ofrena del Iltm. y Rvdm. Sr. Bisbe de Vich al autor d'un article d'investigació històrica, tradicional y litúrgica sobre Sant Pau de Narbona y sas relacions ab la Diócesis ausetana.

D'acort ab los Estatuts dels *Jochs Florals*, podrán concedirse ademés los premis, accéssits y mencions honorífiques que'l Consistori judiqui ben merescuts.

Totes les composicions deurán esser rigorosament inèdites y escrites en antich ò modern catalá d'aquest Principat, de Mallorca, de Valencia ò del Roselló.

Tots los treballs ab lletra clara é inteligible, y si comprenen varis fulls, cusits ó relligats, se remeterán al Consistori, á son domicili, carrer de Templaris, número 3, abans del mitjdia del 15 de Març vinent, junt cada hú ab un plech clos que continga'l nom del autor y duga demunt escrit lo títol y lema de la composició

No s'entregará'l premi al autor qual nom no conste clarament expressat en lo plech respectiu, ò vaja en forma d'anagrama, pseudònim ò altra contrasenya.

Los plechs que continguen los noms dels autors no premiats se cremarán, com de costum, acabada la repartició dels premis.

Lo Consistori's reserva per un any, à comptar del dia de la festa, la propietat de les obres premiades.

D'acort ab lo prescrit en los Estatuts, se publicará un Cartell estraordinari en lo cas de rebre altres premis, sempre que'l Consistori consideri que queda temps pera la presentació de treballs que hi opten.

Que'l Senyor vos donga inspiració pera cantar ab esperit verament catalá la *Patria*, la *Fè*, y l'*Amor*, y á nosaltres discreció en judicar y acert en premiar als més dignes.

Fou escrit y firmat lo present Cartell en la ciutat de Barcelona als 12 díes del mes de Desembre de 1903, per los VII Mantenedors. — Joaquím Riera y Bertrán, *President*. — Joaquím Botet y Sisó. — Vicens de Moragas. — Ferrán de Querol. — Ignaci Iglesias. — Antoni Bori y Fontestá. — Manuel de Montoliu, *Secretari*.

PLANY

Vindrá l'hivern: els gels y mestraladas
ben prompte la floresta marcirán.
Vindrá l'hivern: las neus caurán pausadas,
las brancas, a son pes, desmayarán.

Quína tristor fará en tota la plana
no trobarhi una flor ni un tendre brot!
Quína tristor sentir la tramontana
xiulant furienta y arrasantho tot!

Inmensa tomba semblará la terra,
tapada per la llosa de la neu;
l'arbre sens fullas, coronant la serra,
d'aqueixa tomba semblará la veu.

La serra mostrará sa blanca testa
tallant la espessa boyra allá d'enllá,
y als cops de tramontana, la congesta,
com destrialls d'encens, la voltará.

El cel de color gris, la vall nevada.
perdut en mitj de boyras mon casal...
que trista que será la capvesprada,
arreu sentintse bramulâ 'l mestral!

Que trista que será! La pobra aucella
sota 'ls porxos del más s'arrupirá
bo y cantant una feble cantarellla
qu'en sas ombras la nit engolirá!...

TRINITAT CATASÚS Y CATASÚS

DEL MÉTODE

Quicquid probatur de aliqua re ipsam rem, et per natura propriam, maxime certum est.

SIBIUDE.—*Liber Creaturarum*, tit. I.

Si per'assolir la evidencia'ls axiomas requerissin demostració, pera fer evident la dita de Sibiude bastaria recordar la historia de las ciencias naturals, puig cap d'ellas descansá demunt de basa ferma fins que's reconegué la incontestable importancia dels fets; fins que s'estudiá de debó en el llibre mestre de la Naturalesa. Desde alashoras, cada dia més, s'ha anat patentisant la impotencia de la especulació per atrapar la Veritat: els móns qu'en sas lucubracions construhi la vella Metafisica s'han desvanescut com ridiculas quimeras, y l'antropomorfisació de las forsas, dels elements y dels fenómens naturals ha esdevingut irrissoria fora de la ficció poética. Las lleys inmutables de la Naturalesa tot sorgint del Misteri confonen l'orgull dels ideólechs y anorrean la mitologia y la superstició. Mes, cap esfors precisa esmersar en apoyo de las paraulas del filosop barceloni, tota vegada que la veritat qu'expressan s'imposa per si sola y s'ha de convenir en que, com ell diu, «lo més cert será alló que's probi d'una cosa per ella mateixa y per sa propia naturalesa.»

Corolari del aforisme sibiudiá es el següent principi del positivisme científich: «Cap proposició no demostrada experimentalment mereix crédit.» Y que n'es corolari no pot pas dubtarse, perque'l resultat de probar quelcóm d'una cosa per ella mateixa y per sa propia naturalesa es, senzillament, la resposta que la mateixa cosa y sa propia naturalesa donan a las interrogacions experimentals que se'ls dirigeixen.

De modo que la Ciencia ha de tenir per fi y per medi la Naturalesa; aixó es: *la Ciencia ha de ser ben natural.* Ab rahó deya Bacón en son admirable *Novum organum* (1): «Ningú esperi un gran progrés en las ciencias (sobre tot en llur part práctica), mentres la filosofia natural no penetri en las ciencias particulars y al ensemps no tornin aquestas a la filosofia natural. Aquesta causa explica'l per qué l'astronomia, l'óptica, la música, la major part de las arts mecánicas, la mateixa medicina, y, lo que semblára més maravellós encara, la filosofia moral y civil, aixís com las ciencias lógicas, quasi no tenen profonditat y s'extenen sobre la superficie y las varietats aparents de la Naturalesa (1).»

Inútil fora ja insistir sobre quin sistema convé adoptar pera la investigació cientifica, perque está vist qu'altre no pot ésser que l'inductiu. Peró, gens extrany seria que s'objectés que la imperfecció dels sentits y dels instruments destinats a ajudarlos nega tot valor al testimoni dels sentits, basa de la inducció: —y es precis demostrar que semblant objecció no té la forsa qu'aparenta. Es cert, per exemple, que al contemplar la estelada a simple vista sols veyém un curt nombre dels astres que'l telescopi hi descubreix; es cert qu'al fixar els ulls en la crestallina gota d'aygua ni'ns ve la sospita de que la pobli tot un món d'infusoris, com revela'l microscopi: es cert que'l telescopi y el microscopi primitius mostravan camps d'observació molt més reduhits que'ls que'ns ofereixen els potents instruments óptichs actuals; y es cert també que possibles avensos probablement obrirán nous horitzons macrocósmichs y microcósmichs. Aquests fets no argüeixen pas en contra del métode experimental o inductiu. A simple vista—seguint el cas particular proposat més amunt—hem arribat al coneixement d'un cert nombre de veritats: ab els telescopis y'ls microscópichs primitius, a n'aquellas veritats se n'hi afegiren bastantas més: mitjansant els darrers instruments óptichs s'han sumat més veritats encara, y sens dubte que més ne sumarán las generacions vinentas al compás de successivas perfeccions en els medis d'observació. ¿Quin mal ve, donchs, de la imperfecció dels sentits? En rigor, cap. Els erros provenen certament d'una altra causa: de la desastrosa traducció que solém fer de nostras sensacions. «La sensació era tal com havia d'ésser,—ha dit Balmes (2)—peró jo li he fet dir lo qu'ella no'm deya.» Si en ple dia also'ls ulls vers la volta blava, y perque no hi des-

(1) BACON.—*Novum organum, Aforismes.* Llibre primer, 80.

(1) No s'oblidi que Bacón feya aqueixas apreciacions a las acaballas del sigle XVI y a comensos del XVII, y qu'ell ab sa feconda reforma filosófica doná a la ciencia moderna'l formidable impuls que tant l'ha feta avensar.

(2) BALMES, *El Criteri*, Cap. V, § II.

cubreixo cap estel afirmo que «de dia l'espay *está desert* de tot astre que no sigui'l sol,» es evident que traduheixo ab infidelitat la sensació rebuda, la qual se límita a dir: «de dia al cel *no hi veig* més que'l sol.» Además he desohit la veu de la experiencia, que recorda que *lux in tenebris lucet*, o, capgirant la proposició, que a la llum del sol las altras llums no lluhen. Fem un veritable abús de la generalisació: repassém els nostres escrits, fins els més insignificants, y fixemnos en las nostras conversas y en las nostras meditacions, fins las més nimias. Tot seguit formulém lleys, sens veure que quasi sempre sols ens apoyém en alguns casos mal observats; apenas sabém fer una afirmació o una negació que no tingui'l carácter absolut de las ideas de *tot*, *res*, *sempre*, *may*. Y aixís, per aqueix abús de la generalisació de que'l llenguatje més planer adoleix tant com el del atildat académich, per aqueixa observació defectuosa en que de continuu confiém ab forsa inconsciencia, objectivant lo qu'es purament subjectiu, es com l'home comercia ab falsetats, moltas vegadas sense darsen compte fins que la realitat el desmenteix ab amarchs desenganys. Fora insensat imputar al métode'ls erros a que porta sa mala aplicació, per desatendre'l consell de Bacón quan adverteix (1) «que'l veritable métode experimental ans que tot encén l'antorxa, y a sa claror mostra seguidament el camí, comensant per una experiencia ben regulada y profonda, que no surt de sos límits, en la que no s'hi escorre l'erro. D'aqueixa experiencia induheix lleys generals, y, recíprocament, d'aqueixas lleys generals ben establertas, experiencias novas.» Las lleys de Képler y Newton, formuladas després d'observacions y d'experimentacions nombrosíssimas y seriosas, ¿podían tenir mellor confirmació que la que reberen en 1846, quan Neptú fou descubert pel matemátich Leverrier, de qui's digué qu'havia trobat el nou planeta *a la punta de sa ploma?* De segur que no, y ni'l métode experimental podia obtenir més complerta patent de bondat. Per altra part, els qui atacan aqueix métode perque's basa en el testimoni dels sentits, que per tan imperfectes tenen, ens haurían de probar avans que no son els sentits la font de tots els nostres coneixements.

Tot reconeixent las excelencias del métode experimental pera la investigació en las ciencias anomenadas naturals, molts han sigut els contraris d'aplicarlo a las ciencias conegudas per lógicas, morals y políticas, y principalment a la psicológica; y molts més han sigut potser els qui l'han mixtificat, a dretas o inconscientment, no atrevintse contradir al Lord de Verulam. El celeberrim «coneixte a tu mateix» que ab Sócrates venen repetint innombrables filosops, desde l'antiguitat fins a nostres días, no ha pogut pas fer efectiva tota sa feconditat, perque tan excelent llavor més sovint ha trobat arenals y pedregars que terras grassas hont germinar. ¿Cóm arribarém a conéixens a nosaltres mateixos si comensém per volernos veure *d'una manera determinada,* en lloch de voler veure *de quina manera som?* Partint de prejudicis que de cop s'havian de desterrar, hi ha hagut interés en estudiar al home, en quant a sér pensador y conscient, com quelcóm extra-natural: s'ha comensat sentant qu'es la unió de dos principis contraposats, y arrencant d'aquesta afirmació apriorística s'ha tractat al *cos* segons els demés sers de la Naturalesa, subjectes a lleys fatals, matemáticas, y a l'*ánima* se l'ha considerada independent, arbitraria, extranya a tota lley natural, obrant del modo que'l vulgo creu qu'obran els folls.

«Coneixte a tu mateix,» se va dihent, y en general hi há afany de *fabricarnos* de conformitat a patrons preconcebuts, en lloch de procurar honradament el coneixement a que's preté arribar. Bona part de culpa d'això la té la humiliant condició d'*aucillæ theologiæ* en que, com tant se'n dolia Schopenhauer, la filosofía's troba; mes, es ben cert que no ve d'aquí tot el mal. *Aucillæ theologiæ* han sigut també las demés brancas del saber, y, malgrat els anatemas y las persecucions y las fogueras, la terra fa son curs entorn del sol, la sanch circula pel cos... y las ciencias experimentals s'han nodrit d'altas veritats. Lo que hi há es que l'objecte d'aqueixas ciencias, relativament grosser y simple, cau de ple en el domini inmediat dels sentits, y per lo tant no oposa dificultats extraordinarias a la observació y a la experimentació, mentres

(1) Bacon.—Obra cit. *Aforismes*, 82.

que l'objecte de las ciencias filosóficas, guardant ab els sentits relacions inmediatas y remotas, per sa subtilitat y complexitat es poch dócil a las cridas del métode experimental. Si'l pensament se pogués pesar y descompondre, si las passions fossin amidables, si disposessim de medis per analisar y refer els fenómens psiquichs de tota mena, no hi há dubte que'ls esforsos de las preocupacions y de la ignorancia s'haurian estrellat y la Psicologia hauria avensat ab pas ferm y rápit com la Geologia y la Mineralogia, com la Fisica y la Química, com la Botánica y la Zoologia, com l'Astronomia y la Meteorologia, com tantas altras ciencias ditas naturals.

El gran pensador vilafranqui Llorens y Barba, d'acort ab el precepte socrátich, opina (1) «que a la observació psicológica y a la crítica a que aqueixa dona origen podém fiar la sort de nostre desenrotllament filosófich.» Tal volta fora més encertat dir «qu'hem de fiar la sort de nostre desenrotllament filosófich a la observació integral del home.» Qui vulgui valdres del métode experimental, que's despulli completament del enfarfech de prejudicis que l'envolta y entrebanca: a fora totas las prevencions, grossas y xicas, y aixís disminuhirém las dificultats de nostres moviments. ¿No veu tothóm, fins el menys observador, que causas reconegudament fisiológicas tenen conseqüencias de carácter psiquich, y al revés? Altrament ¿hónt es la linia divisoria dels dos camps? Existeix? ¿No existeix? En el dubte abstinguemnos y ans de fer una afirmació gratuhita prenguemnos el trevall d'assegurarnos de lo que de cert hi hagi.

Al sentir proclamar la independencia de la Psicologia, els esperits febles s'encandalitzan y'ls hipócritas fan també l'escandalitzat. De debó que no hi há per qué. Si la Veritat es *una*, si no hi pot haver veritats contradictorias, ¿qué temen? La Veritat es forsa: la Mentida, feblesa; y la Forsa no sucumbreix bregant ab el fantasma de la seva negació. ¿Acceptéu l'axioma sibiudiá? Donchs siguéu conseqüents y no intercepteu la via que ab ell se fassi, que al erro no hi anirá; y fiscaliséu ab tot escrúpul cada pas que's dongui, y quan trobéu una fontana de veritat no la enterboliu tiranthi fanch. Els assedegats, ¿cóm ho farian? ¿cóm ho fariau vosaltres mateixos? Que'l despit del vensut no os cegui.

CLAUDI MAS Y JORNET

(1) LLORENS Y BARBA.—*Discurs inaugural dél curs de 1854-55 a la Universitat de Barcelona.*

NOTAS BIBLIOGRÁFICAS

Esteve Suñol.—LLIBRE DE MEMORIES.—*Llibrería de Francesch Puig.—1903.—Barcelona.*

Resulta dificil fer critica d'un llibre com el d'en Suñol. El *Llibre de memories* es un aplech d'articles publicats temps ha, diversas manifestacions del temperament del autor al sentir las impressions de las grans bellesas de la ciencia, del art y de la natura y las grans ridiculesas y debilitats dels homes. En Suñol reflexa ab la mateixa intensitat las unas que las altras. Els grans espectacles de las montanyas, las grans obras artisticas e industrials parlan al seu esperit ab tanta forsa com las grollerias del *flamenquismo* y de la *torería*, com las innobles costums d'una política africana que sería cómica si no fos de tant en tant trágica.

El llibre té, donchs, un agredols ben marcat: l'agredols produhit per la topada d'elements oposats, y per'xó es un llibre humá. La marxa de la humanitat vers l'assoliment de la perfecció no es una marxa serena y segura: es un trevall feixuch de fer y desfer. A cada volada del esperit segueix una ensopegada en la terra.

Si un Beethoven escriu sa *Novena Sinfonía*, un Fernández Villaverde dona ocasió al tancament de caixas del comers barceloni; si desde'l Puigmal l'esperit asserenat gaudeix bellesas infinidas, a la *Central de Telégrafos*, un empleyat *inconsútil* prohibeix la circulació d'un telégrama redactat en llengua catalana; si'l pont de Forth es una maravella d'enginyeria, las societats madrilenyas *El Cuerno* y *El cante* (que si no existeixen mereixen existir) son dugas maravellas d'ignorancia, de mal gust y de bestiesa...

Qué hi farém! Tot forma part de la humanitat y té dret a existir. Pera aytals contrasts solzament hi há un remey: admirar lo gran y riure de lo petit. Aixís ho fa en Suñol y aixís devém ferho tots.

En el *Llibre de memories* hi trobarém la tasca d'un esperit observador que no desvía may els ulls, sigui bona o dolenta la cosa contemplada. En Suñol pren nota de tot lo que veu; son llibre es un aplech de notas montanyencas, industrials, pintorescas, musicals, políticas, socials, satíricas, curiosas... Llegeixis el *Llibre de memories* y's veurá que qui sab espigolar ab tanta trassa per camps tan diferents mereix atenció y respecte, puig may pot ésser un esperit vulgar.

—

Essai sur «L'Alántida» et le «Canigó» de Jacinto Verdaguer, *par Emile Leguiel, avec préface de M. J. Delpont. — Barcelone, L'Avenç; Ceret, Librairie L. Lamiot. — 1904.*

Un escriptor francés, M. Emile Leguiel, ha publicat un *Essai sur «L'Atlántida» et «Canigó» de Jacinto Verdaguer.* Si l'autor s'ha proposat descubrirnos, a nosaltres catalans, las obras mestras del gran poeta, ha errat el cami, puig las coneixém mellor qu'ell: si s'ha proposat donarlas a coneixe als francesos, sos compatricis, la seva intenció es lloable, peró'ls procediments de que's val ja no ho son tant.

L'estudi d'en Leguiel se reduheix a fer l'*argument* dels dos poemas, copiantne versos y traduhintlos en casulana prosa francesa y a la seva manera (1), y afegint al final de cada argument algunas consideracions per compte propi, justas algunas, erronias las altras.

Al analisar els dos poemas verdaguerians, en Leguiel exposa una critica sabia, a lo Sainte-Beuve, peró l'aplica malament. Mossén Verdaguer, al escriure sas obras no's proposá fer sinó lo que feu. Es inútil cercarhi lo que no deu trobarshi: tot lo que'n Leguiel cerca debadas en *L'Atlántida*, ho trobará en *Le rouge et le noir* de Stendhal o en *Mensonges* d'en Paul Bourget En Verdaguer escrigué obras purament poéticas, sense trascendencia, sense subtilitats psicológicas, sense proposarse pintar la humanitat y la lluyta de las passions, peró produhint de tant en tant, y de manera espontania, notas humanissimas de debó, per més qu'en Leguiel pensi lo contrari.

En Leguiel qu'es un admirador d'en Verdaguer condicional, troba també (entre mitj de moltas altras cosas que troba) fosca l'acció de *Canigó*. Donchs miri, M. Leguiel: també ho es la del *Faust.* ¿Que vosté posaria en situació apurada a n'aquell a qui preguntés quin es l'assumpto del poema pirenench? Donchs a Goethe també li posaren al preguntarli qué's proposava ab son *Faust*. Tractantse de certas obras hi há preguntas verament ridiculas.

Molt podriam escriure respecte del llibre d'en Leguiel, refutant una per una sas afirmacions erronias, peró ja que'l critich francés escriu per endevant: *J'imagine que mes critiques soulèveront de violentes clameurs parmi certains thuriféraires de Verdaguer; je devine à mon adresse de fougueuses et peu flatteuses interpellations*, no volém deixarlo del tot content, peró si li farém saber que l'Art a Catalunya compta ab tres grans manifestacions, que tots els Leguiels del món no podrán enxiquir: l'arquitectura mitjeval, la cansó popular y l'obra literaria de mossén Jacinto Verdaguer.

(1) Un exemple. Al traduhir Mr. Leguiel el vers del cant X de *L'Atlántida*, *Les filles que d'Alcides tingué en Hesperia alegra*, confón *Hesperia* (Espanya) ab la regina *Hesperis*, traduhint el vers aixís: *Les filles que la charmante Hesperis conçut d'Hercule.*

—

Anuario Estadístico de la ciudad de Barcelona. — *Barcelona, 1903. — Imprenta de Henrich y C.ª en comandita.*

L'alcalde accidental d'aquesta ciutat, don Francesch Berenguer, ens ha enviat ab un atent B. L. M. el primer *Anuari*, que ab acert ha redactat el Negociat d'Estadistica, Padró y Eleccions d'aquesta ciutat. La veritat es que no podia ésser més encertat l'acort que's prengué per la comissió corresponent, donchs una ben estudiada estadistica es un dels elements capdals ab que's deu comptar per arribar a una bona administració.

Es clar que'l poch temps de que s'ha disposat—més tractantse de materia qu'en aquest pais tan descuydada está—fa que aquest trevall no pugui considerarse sinó com un afortunat assaig; es evident que'ls datos en que ha volgut basarse aquest *Anuari* no son tot lo exactes o precisos que fora de desitjar, donchs caldria comptar ab un cens veritable pera saber quina es la població *de fet* de Barcelona; peró es de justicia reconeixe que la tasca qu'ha cumplert el Negociat d'Estadística es lloable y meritoria, y que donadas las circunstancias y'ls medis de que ha pogut disposar, ha fet molt més de lo que podia exigirseli, mereixent especial elogi'l quefe de dit Negociat y director del *Anuari* don Manel Escudé y Bartoli, qui ha demostrat una activitat e inteligencia dignas de tota alabansa. No podém menys de copiar un dels paragrafs de la *Conclusió* qu'estampa al final del volúm, y que diu aixis:

Desde fecha remota se han forjado y propalado leyendas respecto á Barcelona, que han perjudicado extraordinariamente el buen nombre de esta capital. Aquí mismo han nacido los malos conceptos que se tienen de la vida de los habitantes de Barcelona, propalando *urbis et orbe* la gran mortalidad de esta Ciudad, siendo así que tanto por su clima como por las demás circunstancias, es esta capital la que menos contingente da á la muerte. Hace pocos días se ha afirmado de un modo gratuito que aquí no hay policía urbana, que no hay higiene, que hay falta absoluta de luz en nuestras vías y que el Ayuntamiento tiene olvidados todos los servicios; siendo así que la estadística demuestra que en cuanto á empedrados figuramos en buen puesto entre las grandes ciudades de Europa; que ninguna posee la riqueza de arbolado de nuestro Ensanche; que en cuanto á Beneficencia, el gran número de instituciones de esta clase y la respetable cantidad que el presupuesto municipal dedica á este ramo, hace que no ocurra, como en alguna otra ciudad, que sabiendo las cantidades gastadas en el establecimiento de Asilos, se sabe lo gastado para lograr en definitiva que mueran de hambre muchos albergados en ellos; y en cuanto á Higiene, la R. O. reciente de la Dirección general de

Sanidad, dando las gracias al Excmo. Ayuntamiento por las buenas condiciones higiénicas de esta población, desmiente las malas afirmaciones que á este ramo se refieren.

. . . .

Los obstáculos é inconvenientes con que he tenido que luchar para coleccionar las cifras que se consignan, débense á la premura con que se ha tenido que publicar este primer *Anuario* y á la inercia natural de toda nueva empresa. Muchos datos que es conveniente vulgarizar yacen en el fondo de esas oficinas, dispersos ó acumulados en multitud de expedientes y que no nos ha sido dable utilizar.

. . . .

... siendo de esperar, como confiadamente esperamos, que en lo sucesivo podremos ampliar las estadísticas que hoy publicamos y formar otras respecto á las cuestiones sociales, auxiliados por las corporaciones y entidades patronales y obreras de las que esperamos nos facilitarán datos para formar más perfecto conocimiento de los fenómenos de todo linaje que se producen en el complejo organismo de nuestra querida Ciudad.

L'obra está elegantment impresa e ilustrada ab vistas gráficas de Barcelona en els segles XVI y XVII, en 1818, en 1858 y en 1902, plans de la demarcació dels districtes y barris, dels partits judicials, dels jutjats municipals, de las eleccions, de las parroquias, etc., etc.

GERONI ZANNÉ

INFIDEL

«Sí: m'he decidit a deixarte perque estava ja lassa d'aquesta vida quotidiana ab sa marxa regular monótona y banal.

Quina sorpresa, quina rancunia y quin despit sentirás al llegir aquesta carta! No t'ho esperas que jo, sempre pacienta com he sigut, me rebeli justament ara que tu't creyas m'havia resignat a sacrificarme per tu!...

Vosaltres els homes voléu viure en l'amor constant d'una dona, y com aquell que s'ajéu en un balansí, voldriau ésser bressats en els seus brassos y afalagats ab sas caricias, veyent el reste del món com en un somni y sentint tot lo que os envolta com una remor llunyana que no arriba a torbar vostre repós. Y aixó voldriau que durés sempre, peró ab la condició de que aquest balandreig que somóu el vostre *balansí* fos regular y constant, sense deturarse un moment en son moviment cadenciós, permetentvos el podervos desvetllar, aixecarvos, baixar a terra y tornárvoshi a extendre quan os vingués mellor. Heu nascut infidels, no podéu passar sense trahir, y juguéu ab el cor de la dona al vostre capritxo.

He sufert molt; durant els sis anys que fa que som casats he conegut totas las decepcions. Al principi vaig ésser gelosa; t'espiava, torturava'l meu cor volentme convence de que m'enganyavas, y vaig probar de lluytar, peró prompte comprenguí la inutilitat dels meus esforsos contra'l teu carácter incorretgible. Voldrias que totas las donas t'estimessin y que la teva muller fos com una dona *de reserva* pera remey de las tevas decepcions.

Pobre ignocent! M'estimo massa a mi mateixa pera resignarme a viure tancada en aquest cercle estret dels devers exclusius de la muller, tal com la entens tu y la entenen molts altres. Soch massa orgullosa, massa altiva pera que'm subjecti a ésser aconsellada y guiada per qui exigeix de mi una obediencia passiva y cega.

M'he rebelat contra tu, contra aquesta trista condició a que'm creyas resignada, y que no puch ni vull soportar.

No't sápiga greu; tart o d'hora t'hauria deixat, y ara ja está fet. Peró, ben mirat, ¿no has sigut tu mateix qui m'ha donat l'exemple? ¿Per qué no eras tu tot meu, ja que volias que fos jo tota teva?

A vosaltres els *homes de bé*, els trevalladors que crehéu vostra situació, y os guanyéu la vida ab vostre inteligent trevall, os cal una dona *llegítima*, senzilla y honesta que procuri sempre complaureus en els vostres desitjos y exigencias, una dona que s'esplayi en aquesta atmósfera calmosa y reposada del interior, y que al ésser vosaltres a las vostras *ocupacions* no's preocupi de lo que feu a fora de la llar, y s'estigui a casa cusint pacientment, ditxosa d'esperarvos...

Al anarmen no volia deixarte més que aquestas breus paraulas: «Me'n vaig, no'm veurás més.» Trobava qu'era aixó lo únich que tenia de dirte: peró com qu'he comprés que aquest laconisme brutal t'hauria desesperat, t'he tingut un xich de compassió y m'he decidit a escriuret aquestas ratllas.

Y ara que ja t'ho he contat tot y que sens dubte sents que tinch rahó, ja no tens pas rancunia, ¿veritat?...»

. . . .

XAVIER DE ZENGOTITA

NOTA D'HIVERN

(Rossellonés)

Canigó s'ha posat le caperutxa blanca,
l'aucell canta pas més per la florida branca;
lo cap del nas gebrat, sempre ab un estornut,
una vegada més l'hivern se'n es vingut.

Vos saill de tot arreu una mal corrent d'ayre;
es rauch, es apurat lo desditxat cantayre;
per tocar l'aygua freda tothóm va poch a poch;
del dematí a la nit sempre vos cal fer foch.

La Tet se'n baixa ab un rossegadís d'escumes;
lo cel de cap a cap es enfosquit de brumes;
o bé'l tramontanal, com un enrabiat,
de Salses a Banyuls ho té tot regirat.

L'hivern sols es per vos, oh pirinenques fades,
un temps de senyoríu y festes anyorades;
de sardanes, de cants les cimes rodejéu
com més sem balbs de fret y més vos ayrejéu.

J. Delpont

LA FELICITAT D'UN *GROOM*

Era ros, molt ros, com bona fada de mitjeval llegenda, y tenia'ls ulls blaus, més blaus que'l cel qu'hermosos retratavan, y la cara més blanca que la escuma que quan era petit sos peus llepava ab caricias suaus y voluptuosas. Havía nascut a la costa, en una platja hermosa, rica en sol y rica en onadas, neta y llisa, blanca y delitosa; en una platja pura com el cel que, blau, somreya a aquella vila, alegrada al estiu per gents vingudas de ciutat per'alegrarse y respirar l'alenada de las ayguas... Quan va tenir quinze anys, uns senyors, un estiu, un hermós mitjdia calorós, li van dir si volia anar ab ells, si volia ésser *groom*, si volia viure a casa seva, en un hermós palau de la ciutat. Y ell va dir que si, y pel mes d'octubre ab els senyors se'n va anar de la platja, de la vila tranquila y delitosa ahont havia nascut, ahont havia crescut, ahont havia jugat ab sos amichs y ab la sorra y las ayguas. Va anarsen a ciutat, content y alegre, satisfet y joyós, ab els senyors, industrials enriquits, bons y amables, entusiastas del luxe, la riquesa y el boato. Y arribá a ciutat en tebia nit, y la trobá admirable, la trobá magnífica y espléndida, armónica y gentil, grandiosa y somrihenta. Y li va agradar, el va encisar com a las blancas nuvias encisan las besadas primeras...

Un cop a ciutat y ab els senyors, y vestit d'uniforme, per primera vegada vegé'l món y'l comprengué una mica... Vegé sas miserias y sos vicis, sas bellesas y goigs, els seus misteris y las sevas maldats y corrupcions... Mes pera tot—filosop de naixensa—tingué compassió, y mil ideas nascudas en son cap li donaren la rahó d'ésser d'aquella decadencia, d'aquellas extremadas degeneracions y corrupcions, qu'arreu suravan com las fullas mortas sobre'ls rius després dels temporals de tardor.

Era hermós y simpátich. Las cambreras jugavan ab ell, el desitjavan, l'aymavan y adoravan. Lashi agradava, d'ell, la hermosa cara, els ulls com flors, els llabis rojos y'l cutis suau com pel de gat; las hi agradava sa alegria eterna, perennal, y las sevas frases ignocentas... Jugavan ab ell com nenas ab ninas, tocantlo y besantlo, acariciantlo, dihentli paraulas dolsas y agradosas, que poch a poch despullaren la seva ánima infantívola del mantell d'ignocencia que desde petit la envolcallava... Jugavan ab ell y li contavan picantas historias de ciutat, contes lúbrichs. Y ell reya al escoltarlos, y'ls seus llabis, badantse, mostravan la blancor de sas dents iguals y rectas. Y's deixava besar y acariciar, abrassar y palpar com mística imatje.

Peró no volgué res més. De contemplar als senyors, de viure ab ells, la seva ánima *s'aristocratisá*, y volgué ésser aristócrata malgrat ésser *groom*. Y com qu'havia, en sas horas d'oci, llegit forsa novelas de Paul Bourget, Gustave Flaubert y Théophile Gautier, sabia quelcóm de las costums dels *grooms* aristócratas, y coneixia no solzament tots els seus devers y obligacions, sinó també tots sos drets y honors... Per aixó no volgué ab las cambreras altra cosa que jugar y parlar, que riure y besarse y abrassarse... Com els *grooms* del segle XVIII jugavan darrera'ls paravents ab las cambreras, mentres sas mestressas las gentils marquesetas parlavan d'amor ab sos cosins, marquesos o abats, ell, ara, entre plat y plat, en els grans ápats, darrera'ls paravents besava a las cambreras en la nuca, en

las mans o en el front... Peró res més, res més qu'aixó, res més! Que'l seu senyor dormis ab las cambreras, que possehis son cos empresonantlo, ho trobava gentil, noble, finissim; peró qu'ell ab ellas dormis, li semblava ordinari, bestial, antiartistich... Pera ell, l'aristocracia, quasi bé consistia tota, ademés d'en una extremada superficialitat, en la barreja, no en la confusió, de las dugas classes més contrarias, de la rica y la pobra, dels senyors y'ls sirvents... Que un marqués jagués ab sa cambrera, era cosa fina, senyorial... Els mans dels seus avis no's deshonrarian pas per aixó: altrament, joyosas, llurs efigies somriurian dintre'ls daurats marchs que las ofegavan... Peró las ombras dels seus avis, honrats en sa pobresa, si que s'indignarian si sabessin que'l seu net, fet *groom*, jeya ab las cambreras com qualsevol criat de repugnant novela naturista... Ell jugaria ab las cambreras, besaria'ls seus llabis molsuts y'ls seus colls amples, peró no empresonaria entre'ls seus brassos aquells cossos de carn dura y desitjable.

Y un dia, vetaqui que una casada jova, alegra y rica, li va dir qu'anés a casa seva, qu'havia de dirli quelcóm d'interessant y de secret. Y ell, satisfet, hi va anar; va anarhi tot net, ab el cap perfumat, las mans suavissimas, las botas de xarol... La casada aquella's trobava en situació horrible; se trobava en el més bell capitul d'una novela *psicológica*... Ella estimava al seu espós, qu'era un home bo, senzill, magnanim... Peró també estimava a un amich seu, y forsa, forsa, forsa, potser més que al espós, molt més, molt més... Tant l'estimava, que aquell mateix vespre, y en el mateix saló ahont enrahonavan, tindrian una cita, dolsa, erótica... Peró per'aixó calia que l'espós s'estigués fora, qu'algú'l cridés, qu'algú se'l endugués lluny, fora de casa, fins fora de ciutat... Y acostantse al *groom*, la bona amiga li pregá qu'ell ho fes alló d'allunyar al espós, que inventés una historia per'allunyarlo, una historia que, extasiantlo, el tregués aquell vespre de sa casa.

Peró'l *groom* s'hi negá. No'n sabia cap d'historia aixis, ni sabia inventarla. Mes ella, acariciantlo, li digué bellas cosas melodiosas, li elogiá'ls rojos llabis y'ls blaus ulls, els perfumats cabells y las mans suaus... Y agafant aquestas entre las sevas, las estrenyé ab forsa, y aixecantlas, se las portá a la boca y las besá. Llavors el *groom* ja no va dubtar més. Aquells petons, els primers senyorials que rebia, l'omplian d'un plaher extremadissim, que fentli aclucar els ulls, el conduhia a las regions més dolsas de la joya. Pensaria una historia qualsevol, una qualsevol llegenda o embolich, per'allunyar aquell vespre al espós de sa casa estimada, ahont Afrodita, lasciva, fruhiria. La pensaría, si, la pensaria!... Y comensá a pensarla, peró no la pensá, no la forjá, perque no's trobava inspirat, perque'l seu cap no la sabia crear aquella historia en el moment aquell... No li surtia, no li floria... Y's va disgustar y va plorar. Li sabia greu no poder fer aquell petit favor a una damisela, a una jova tan maca y tan gentil, que tenia uns ulls tan atractivols y una cara tan blanca y somrihenta.

Ella l'aconsolá y li digué que no era per tant, que no era pas aixó tan grave pera posarse a plorar, pera buydarse en llágrimas y en plors... Y l'acaroná, y li palpá las mans y las munyecas, els brassos y'ls cabells... Y ell allavors va tornar a parlar... y un gran misteri's va descubrir, un gran secret va deixar d'esserho... L'aymava, la estimava!... No plorava pas per no poder ferli un favor, sinó per gelosia, per amor... L'aymava feya temps, feya molt temps, desde una nit, al teatre... Desde llavors l'aymava fortament, peró no gosava pas a dirli per respecte, per por, per temensa... Peró ja no podia més; y per aixó li deya que l'aymava bojament, que's feya son esclau, son patje, son gos, que voldria ésser sempre al seu costat, contemplant els seus ulls, flayrant son alé, respirant son perfúm. L'aymava ab la fidelitat d'una bestia mansa y ab tot l'entusiasme d'un amor primer. Al contemplarla, tot ell tremolava, y al sentirla parlar, llargas esgarrifansas de plaher recorrian son cos, mentres sos ulls de joya s'aclucavan... L'aymava... y agafantli las mans, acariciantlas, li digué quán gran era'l seu dolor per no poderli dir cosas bonicas, talment com els poetas, fentla plorar d'emoció ab sas paraulas. Sentia no ésser mestre en el ben dir, no saber encisar ab lo que deya... Y seguia parlant y ponderant son amor, sa idolatria, mentres ella contenta, satisfeta d'aquell descubriment, d'aquell amor, s'ama-

gava'l mitj-riure voluptuós que floria en sos llabis, sota'l pais grisench del seu bell vano.

Y's van seguir parlant, y tot parlant se varen apropar com aygua y roca, y com roca y aygua varen besarse ab besadas llargas y dolsas. Y tant varen aproparse, y tant varen besarse sobre'l tou divá de la gran sala, que naturalment, senzillament, els esguarts en deliri d'ell se van confondre ab els molt brillants esguarts d'ella, en l'amable foscuria del capvespre... Y en aquesta foscuria protectivola la felicitat d'ell esclatá ab forsa, y un idili flori en la preuhada vida de l'amiga: —la eterna hermosa dona dels voluptuosos primerenchs ensomnis.

Carles Arro y Arro

LAS LLANTIAS QUE S'ENCENÈN S'APAGARÁN

Jo conech dugas estadas que, tot y essent iguals, no son semblants.

En una hi dorm una vella que ja no's despertará may més; y en l'altra un nen llensant al vol sas cametas y exhalant son primer crit de vida.

No son gayre lluy l'una de l'altra abdugas estadas; peró no son gens aprop encara que's toquin.

Un envá las separa.

La vella feu construhirse unas parets que la guardessin. Aquestas parets ara li guardan la soletat, y l'allunyan de l'alegria.

El nen ja ha trobat l'envá fet. Qui sab si'l trencará!... Hi está tan bé entre las quatre parets!... Sembla talment una llantia en el moment d'encendres: son bressol net y rich apar el jas d'oli nou que semblant a una mar d'or s'ofereix a la xinxeta, que com nau segura viatja per la vida envers la mort... *Las llantias que s'encenen s'apagarán...*

L'altra cambra es d'igual cabuda que la del nen, peró sembla més gran ab tanta soletat... La vella s'adorm resignada sota l'atapahit vel de la mort, com la xinxeta de la llantia qu'oscilant s'apaga demunt del oli brut del llantió trencat.

Si ara fos a fer, qui sab si l'aixecaria'l malehit envá! Qui sab!... Potser no ho sabia que *la llantia que s'encén s'apagará!...*

Jacobus Sabartés

NOVAS

Seguint la costúm d'obsequiar cada cap d'any a nostres abonats ab un número extraordinari qu'es una manifestació brillant de la colaboració ab que compta Joventut, estém preparant també enguany un número de carácter artistich qu'en sa part gráfica estará dedicat als pintors joves, y ostentará en el text las més valiosas firmas del renaixament literari catalá.

De la organisació de la part artistica se'n ha encarregat nostre benvolgut amich en Sebastiá Junyent.

La setmana entrant donarém més detalls d'aquest número extraordinari, que surtirá'l dia 7 de janer.

—

Joventut ha publicat unas tarjetas postals en que hi figura una reproducció de la nova cuberta que l'Apeles Mestres há dibuixat pera l'any vinent. Al peu de dita reproducció hi há estampats diversos lemas ó adagis. Ademés n'hem fet un tiratje apart que poden servir pera felicitacions de Nadal y Cap d'any. Se venen en tots els kioscos al preu de 10 céntims cada tarjeta. Nostres suscriptors poden obtenir coleccions de deu tarjetas ab un 25 per 100 de rebaixa, en aquesta administració.

—

La *Unió Catalanista* ha posat enguany a la venda unas novas postals de felicitació pera Nadal y Cap d'any, qual dibuix fou encarregat a nostre estimat company en J. Pujol y Brull.

Se venen a 10 céntims en tots el kioscos y en la secretaria de la *Unió*, ahont las entitats adheridas podrán obtenir las coleccions que desitjin ab un 25 per 100 de rebaixa.

—

Alguns lectors ens han preguntat per qué no deyam res de la conferencia donada al «Foment del Trevall Nacional» per en Grandmontagne.

La rahó es molt senzilla. Nosaltres no volém fer el joch dels *arrenca-caixalis* politichs que's proposan viure a costas dels badochs. Si els que segueixen las inspiracions de *La Publicidad* y companyia tenen interés en que aquell subjecte parli, que'l paguin. Si algú com la Trasatlántica creu convenient ferli cloure'l bech, qu'ho fassi. Nosaltres estém ben tranquils, pensant alló de *dime con quién andas y te diré quién eres*, y lo de *brams d'ase no pujan al cel.*

—

La «Federació Escolar Catalana» ha organisat un concurs fotográfich donant els següents temas: Fotografia cientifica; Quadros de género e interior; Paisatje y vistas de ciu-

tat; Vistas estereoscópicas sobre cristall, y Colecció de postals relacionadas ab las festas de Nadal. El plasso d'admissió dels trevalls, qu'han d'ésser inédits, acabará'l 15 de janer de 1904. Els envios deuhen ferse al secretari de la «Federació Escolar Catalana» (Riera de Sant Joan, 22, pral.) La llista y distribució dels premis se publicará oportunament.

—

En la revista *L'Avant-Scène*, orgue de l'*Association d'Auteurs et Compositeurs* «*L'Art Dramatique*», llegím que dita associació acaba de nombrar delegat general pera Espanya, lo qual podrá facilitar y estrenye las relacions entre'ls autors francesos y espanyols, donchs l'objecte principal de «*L'Art Dramatique*» es la descentralisació en materia literaria, o sia'l desenrotllo intelectual fora de tot centralisme, qu'atuheix y aniquila tantas bonas iniciativas. Dit delegat es el conegut publicista en Jules Villeneau.

Cal no confondre «*L'Art Dramatique*» ab la «*Société des Auteurs et Compositeurs Dramatiques*», ja que son modo d'ésser es complertament diferent, donchs la una associació té per únich objecte la defensa de la propietat, y l'altra el procurar que dita propietat produheixi.

Fora de desitjar que la sort coronés els esforsos que's fan en aquest sentit, y nosaltres ho desitjariam particularment per las lletras catalanas, a fi de que ocupessin el just lloch que mereixen.

—

Ens manifesta en Ramón Capmany que desd'aquesta setmana ell y'ls senyors que redactavan el periódich satírich catalanista *La Tralla*, ne publicarán un altre que baix el titul de *La Tralla del Carreter* defensará las mateixas tendencias que fins ara aquell havia defensat.

Tenim, donchs, dugas *Trallas* manejadas per dos brassos diferents y que no pertanyen pas al mateix cos. Desitjém que abdugas petin bé y fort; o mellor dit, desitjém acert als dos periódichs.

—

Croquis Pirenencs (segona serie), per J. Massó Torrents. La Biblioteca Popular de «L'Avenç» ha publicat la segona serie d'aquests admirables quadros montanyenchs d'en Massó, figuranthi els sis següents: *Recorts de noy*, *En Janret*, *La sirena de montanya*, *L'anyorament*, *En Valentí*, *Interior*. Forman el volúm 16 de dita Biblioteca, y's venen a 50 céntims.

Primers rudiments de Gramática Catalana, per el P. Jaume Nonell, escrits pera'ls noys com a preparació pera més seriosos estudis gramaticals. L'autor posa en aquesta obreta, com a cosa més important, la conjugació dels verbs y las reglas ortológicas pera llegir correctament.

Monólegs humorístichs, per Pompeyus Gener. Forma'l segón volúm de la popular Biblioteca «Nova Catalunya» aquesta obreta de nostre estimat company de redacció. Preu, 25 céntims.

Noticia sensacional:

Diuhen que l'espléndit poeta y delicat industrial en Jaume Xaró, qu'ara s'ha dat al *trayato* y qu'es un especialista en això de fer dramas *al viu*, ens vol portar a nosaltres, els de JOVENTUT, a las taulas, *á cuyo efecto* ens proposará que li venguém uns quants xistos ben barato pera poder ab ells farcir l'obra com un gall.

En Xaró ja ho sab que de xistos, a ratos perdúts, també'n sabém fer nosaltres; peró també sabém que no'ns avindriam ab el preu, o qu'en tot cas no'ns els pagaria, y preferím guardarlos pera un'altra obra escénica: una tragicomedia en molts actes qu'estém preparant en justa correspondencia a la seva, y que's titulará probablement *L'ou ferrat o El ronyó del amo*.

Y la mateixa nit que s'estreni la comedia d'en Xaró a *Romeya*, nosaltres estrenarém la nostra als Cacauhets.

Prepárinse a riure!

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia, 233

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no sían inédits.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

Preus de suscripció:

CATALUNYA:	Un any.	8	Pessetas.
»	Mitj any.	4'50	»
»	Trimestre.	2'25	»

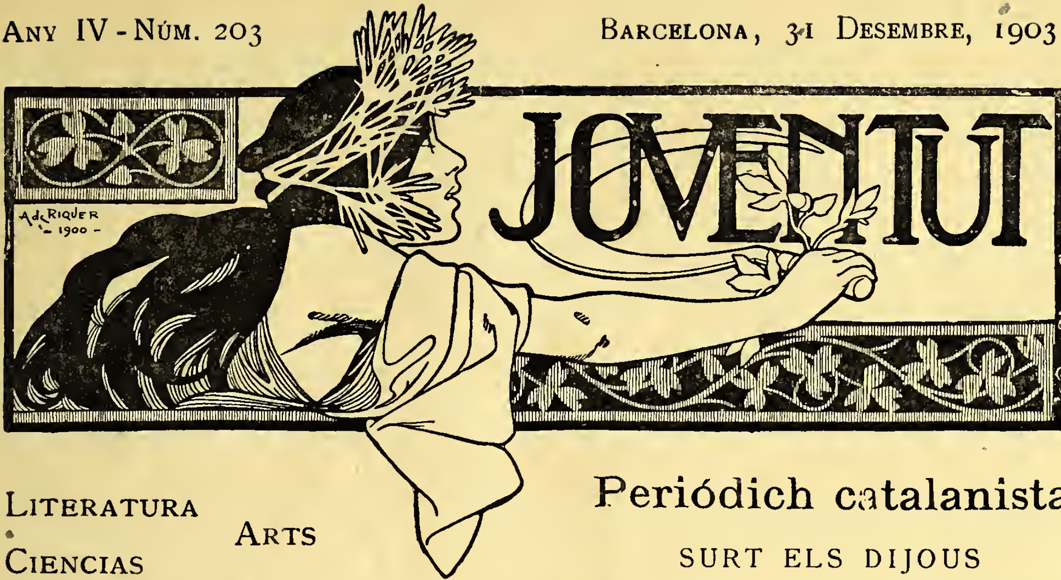
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA:

Un any.	9	»
EXTRANGER: Un any.	10	Franchs.
Número corrent.	20	Céntims.
» atrassat, ab folletins. . . .	40	»
» » sense folletins. . .	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

ANY IV - NÚM. 203

BARCELONA, 31 DESEMBRE, 1903

LITERATURA
ARTS
CIENCIAS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . . . 20 CÉNTIMS.
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . 40 »
» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

FOLLETÍ:

LA NOSTRA MINORÍA

Els particularistas que no creyém en la lley de las majorías, peró qu'hem d'acatarla en la vida interior de nostres organismes polítichs y socials, ens aconsolém, quan som vensuts, sentintnos individualistas, y pensant que la minoria que formém es una mena de selecció. Mes l'individualisme sols podrá existir de fet quan siguém prou cultes pera poder esvanir tantas farsas socials com ens esclavitzan y entretant, el més pur egoisme es lo que'ns fa aymar la nostra minoria, que per ésser tal, la trobém més conscient, més conforme ab la nostra individualitat.

L'egoisme es per lo comú la base y l'impulsor de tots nostres sentiments, fins quan més disfressat apareix ab els noms d'altruisme, desinterés y magnanimitat. L'home de carrera que lluyta pera engrandir el camp de las ciencias y ésser útil a la humanitat, lluyta també per l'egoisme del saber, y lluyta ab altres campions pera véncels y pera poder avans qu'ells ostentar son títul d'advocat, de metje, d'arquitecte... Això quan l'egoisme es noble; quan no ho es, sols passions baixas origina, convertint als homes que'l senten en cacichs despótichs de llogaret, o en hipócritas quefes de partit: uns y altres verdaders tirans.

Nosaltres, dins del Catalanisme, pel sol fet d'ésser els menys no hem pas d'afirmar que siguém els escullits, donchs en això com en tot hi entra la idea de lo relatiu; lo qu'es cert es que sentim, no l'egoisme de l'ambició, sinó'l de nostras conviccions, y aquest egoisme'ns permet tenir un criteri de tan ampla llibertat, que si logressim generaliserlo entre tots els catalanistas, ben prompte la inmensa majoria dels ciutadans, aqueixa multitut inconscient, aqueixa *massa*—com se l'anomena ab justesa — deixaria d'ésserho, se deslliuraria dels apriorismes y convencions que la embruteixen, llensaria tot el bagatje inútil ab que l'han carregada els que al fomentar l'esperit barbre de majorías y minorías, fomentan la estupidesa dels

pobles, y fora verament civilisada y fervorosament autonomista. El dia que'l nacionalisme catalá declari categóricament sa indiferencia per totas las religions, com l'ha declarada per totas las formas de govern (y no fent concessions que no deu fer, sinó cumplint ab els democrátichs principis que l'informan), aquell dia donará un pas decisiu pel camí que porta al triomf.

Baix aquest punt de vista es com nosaltres entenèm (dit sia ab inmodestia) formar selecció dintre'l Catalanisme militant; y això sense que hi cápiga la sospita de que'ns sentím débils devant dels enemichs o dels ignorants, y de que tranzigim ab ells. Es l'egoisme de nostras conviccions lo que'ns fa parlar aixis; egoisme que s'ampara en la rectitut de nostra conciencia y que no es may tiránich, en quant el volém extés a tothóm individualment, destruhint las *massas* y fent verdaders homes. Joventut ha demostrat freqüentment sa molta independencia en aquest punt. Tant en l'ordre politich com en l'artistich, tant tractantse d'adversaris declarats com de companys de Catalanisme, ha seguit sempre, acertadament o erroniament, peró ab llealtat y ab brahó, el camí que li ha marcat sa conciencia, desitjant que tothóm fes lo mateix y volent no obstant ésser amich de tothóm, germá de tothóm qui procedis llealment y fos autonomista de cor, tot y tenint un criteri oposat en moltas qüestions. Aixis Joventut ha lluytat moltas vegadas contra la corrent ab risch d'enfonzarse. No ha enganyat al poble ni ha volgut enganyarse a si mateixa; ha sigut franca fins al extrém de crearse enemichs implacables preferintlos als amichs aparents; no ha mercadejat afalagant baixas passions populars, com tant se fa per desgracia, ni ha tranzigit ab criteris ja estantissos; ha dit imbécil al poble quan ha cregut qu'ho era, y ho ha dit a molts altres qu'en efecte ho son; y més s'ha estimat anar sola ab la rahó, que mal acompanyada.

Y a pesar de tot, sola no s'hi ha quedat, ni a dins ni a fora del Catalanisme. Ben al contrari, avuy está satisfeta d'haver aportat al Catalanisme nous y valiosos elements, y d'haver suscitat en nostre camp certas qüestions que temps há qu'haurían d'estar obviadas dins d'una causa tan avensada com es la nostra, y que precisament perque no están obviadas esveran a molts, els qual ab sos subterfugis semblan amenassar ab una retirada vergonyosa, talment com si aixis volguessin desarmarnos y privar la entrada en nostra comunitat a altres que, desprenentse de sa poch patriótica indiferencia o de las xorcas convencions politicas espanyolas (tant las reaccionarias com las revolucionarias), desitjan ingressarhi.

Nosaltres — que tampoch volém en nostre camp politichs d'ofici ni desferras envilidas de partits corcats — nosaltres ens maravellém sovint de certs escrúpuls de monja, massa accentuats en varis de nostres companys de Catalanisme; perque al cap y a la fi a tots ens consta que n'hi há molts que sens haverse adherit al nostre programa son capassos de lluytar ab honrat desinterés per l'autonomia de Catalunya, fent en aquesta lluyta mil sacrificis. ¿Per qué, donchs, ens hem d'esverar y preveure conflictes, y dar per segur que quan arribi'l cas, lo incidental y secundari s'imposará a lo principal? Segurs estém de qué en tals moments cap autonomista de cor (y en coneixém a molts de tota la vida) negaria son concurs a la causa de Catalunya com no li ha negat fins ara. Els que li neguessin, els que per qüestions secundarias se retiressin, no foran pas els catalanistas verdaders. Mes nosaltres no'ns hem de preocupar de semblants petitesas. Nosaltres creyém que fins els homes de criteri més dogmátich y tancat, s'arribarán a convence de que'l Catalanisme, causa viva com la que més, ha d'experimentar las crisis y evolucions propias de tot lo que viu y creix. Catalunya parla avuy la mateixa llengua que deu sigles enrera; la seva ánima es la mateixa; y no obstant, Catalunya ha evolucionat, ha tornat a ferse rica, y va reprenent la conciencia de sa personalitat, que li havian anorreada. Y heusaqui que al repéndrela, apareix el Catalanisme. Ell apareix com verb viu d'una regió viva, dintre d'un Estat agónich. Donchs, si Catalunya viu y evoluciona com a poble modern, ¿cóm es possible impedir qu'evolucioni'l Catalanisme, y qu'evolucioni a la llum del dia?

Per això seguirém plens de respecte y amor, peró plens també de dalit y energia, combatent prejudicis. Si no ho fessim, pro-

cediriam hipócritament. En el darrer Consell general de representants de la *Unió Catalanista* forem encara minoria; tal volta continuarém essentho'l dia que's celebri Assamblea general de delegats; peró com que no preteném imposarnos, sinó fer triomfar la rahó, estém tan segurs de que lluytarém resoltament, com ho estém de que'l nostre exemple de tolerancia quedará tan alt, qu'ell sol será prou pera que tots els esperits nobles segueixin en las funcions políticas y socials els honrats preceptes que nostras Bases estatuheixen y s'agermanin pera defensar *lo únich* a que tots estém obligats: l'absoluta autonomía de Catalunya. Y el jorn en que nosaltres no siguém ja minoria, aquell jorn tampoch hi haura majoria de cap mena, perque un ben entés individualisme haurá lograt que la tolerancia sia general.

Cinch anys fa que's publica JOVENTUT, y durant aquest temps ha anat accentuant son criteri antiexclusivista, d'ampla llibertat en tots el ordres y en totas las qüestions, menys una: l'autonomía de nostra terra, que la volém complerta tant pera ella com pera sos fills, partint sempre del principi de que cal redimir a las massas fanáticas convertint els elements que las forman, més qu'en adeptes nostres, en individuus conscients y en dignes ciutadans.

LA MORT DEL XECH

Mil voltas l'havía malehit el Xech aquell ferrocarril, donchs li malmeteren l'horta pera ferlo; mes ara, com que per'anar a vila feya dressera passant per la vía, no tan sols no'l malehia, sinó que devegadas s'alegrava de que l'haguessin fet.

Ab tot, el Xech no perdonava aixís com aixís que aquell talut de terra li privés del sol a las tomaqueras y a una feixa de fasolas, que creixian esllanguidas y pobrissonas a l'ombra d'aquells canyers reconsagrats qu'omplenavan abdós costats del talut de la vía.

Lo qu'es pel Xech, el tren poch hi haguera passat per la seva horta. Ca! Emperó... res: el govern hi prengué cartas, y'l Xech no tingué més remey qu'arronsar las espatllas y cobrar els pochs cabals que li doná la companyía pel terreno que li aprofitava.

Peró pujar may al tren, aixó no, maliatsiga! Tot lo més, y en certas circunstancias, aprofitar la vía com a camí per'arribar a vila. Donar dos rals a la companyia, pujar a un wagó y passar per demunt de l'horta, veyent las tomaqueras esgroguehidas y'ls fasols malaltissos y migrats, no... mil voltas no! El Xech tenía dignitat, y, com ell deya:

—Me van pendre un tros d'horta, peró cinch céntims no me'ls heurán pas may els lladres reconsagrats de la companyia. Primer el Xech no será'l Xech!—

—

Mes aquell día, malgrat la tirria que a la companyia portava, y malgrat no estar de bon humor, eixí de casa seva ab el jech a la espatlla y un cigarret encés als llabis.

Pujá a la via y prengué la direcció cap a vila, saludant, desde'l talut del tren, als vehins que trevallavan las hortas properas a la seva. Guaytá las tomaqueras y'ls fasols ab tristesa, y allargant el pas, prompte's perdé de vista darrera'l primer revolt de la via.

Anava a vila per una medicina que'l senyor Jordi, el metje del poblet, havía receptat a la seva dona, malalta y al llit feya vuyt dias d'un rediantre de cansament que li donava una tos molt forta.

El Xech era home d'anys, la seva dona'n comptava ja més de seixanta, y a n'aquesta edat las malaltias no fan gayre goig. Y lo qu'enrabiava més al Xech era que la jova no volia acostarse a casa seva, y fins havia lograt qu'en Janet, el fill del Xech, passés a voltas setmanas y mesos sense dir als vells ase ni bestia, ab tot lo qual la dona no podia estar gayre ben cuydada.

—

Ja era tardet quan el Xech, ab la medicina a la butxaca, eixia de vila en direcció al poblet.

Un ventijol que venia del costat de mar humitejava y feya fresca la vesprada. El Xech se ficá las mans a las butxacas y's posá a xiular, puig aixís, de segur que'l camí li semblaria més curt.

Al cap de poca estona de caminar, comensá a sentir uns formigons a las camas; pensá qu'era'l cansament y resolgué aturarse; prengué assiento a la cuneta, y encengué un cigarro.

Peró ca! Els formigons a las camas, en lloch de cedir, aumentavan, y ara sentia pessigolleigs per tot el cos. S'aixecá y continuá caminant. Sentia un capolament com si l'haguessin garrotejat, la picor aná féntseli més forta y més general, y notá que'l cap se li escalfava. Llavors recordá que tot alló ho havia tingut un'altra volta, feya dos o tres anys, y que de resultas va quedar impossibilitat durant més de dos mesos.

—Mal llamp!—digué.—No més me faltava aquesta! La dona al llit y jo sense poder fer res. Lo qu'es a casa estarém ben lluhits, caray! Es qüestió d'arribar a casa aviat. L'altra volta'm va remorejar un dia: apretém el pas, Xech, ans no's fassi més fosch!—

Mes las camas li feyan tintinas, el cigarro li caygué dels dits, y, quan comprengué que no podria arribar a casa, resolgue tirarse a baix del talut del tren. Mes ja era tart: al intentar girarse, las camas no obehiren a sa voluntat, y caygué ben llarch al mitj de la via.

Volgué arrossegarse, moures, fugir d'alguna manera d'aquellas vias malehidas... mes ni sas camas ni sos brassos podian fer un moviment.

Llavors comensá a renegar entre dents, malehintho tot. Vegé, sugestionat, a sa muller morintse y demanantli la medicina; comprengué qu'alli s'havia de morir ell si ningú li donava socors, y volgué cridar... Inútil: sos llabis no s'obrian; sols tenia lliure'l pensament; una parálisis complerta li impedia moure brassos, cos y camas.

Comprengué lo horrorós de sa situació. Dintre ben poch devia passar un tren; ell ab sos crits no podria prevenir el perill, ni fugir d'ell... Li semblá que's tornava boig, li semblá que son cervell se capgirava, y ab esforsos titánichs de voluntat probava de despertar sos muscles, de donar activitat a sos brassos y camas, sisquera per un moment, pera poder salvar el curt trajecte de la via a la pendent del talut.

—

Li semblá al Xech percebre una trepidació llunyana... Passats alguns moments sentí un xiulet, y després la trepidació aná fentse més perceptible.

El Xech lluytava desesperat ab aquella inmovilitat terrible de sas extremitats; sos ulls, oberts y desencaixats, expressavan un terror suprém. Fins la claror, l'únich recurs que podía salvarlo denotant al maquinista la presencia d'un obstacle a la via, fins la claror no l'afavoria; la nit era fosca com gola de llop, no's veya gota de lluna, y uns núvols negres y apilonats tapavan la esmortuhida claror dels estels.

Un xiulet fort marcá la proximitat del tren; un soroll de ferro y una trepidació més accentuada acabaren de denotar que'l tren s'acostava, poderós, bestial, inconscient.

El Xech, en el paroxisme de la desesperació, vegé aquell fanal gros de la máquina, y a abdós costats altres dos fanalets, vermell l'un y vert l'altre, y li semblaren els ulls d'un monstre que llambregava ab satisfacció sa presa indefensa. Intentant un esfors suprém, volgué conmoure sos nirvis y muscles, volgué ferlos reviure... Tot inútil: restá quiet, en la inmovilitat terrible de la impotencia.

Llavors malehí sa naturalesa, incapassa de cumplir el dret sublim de conservar la vida, y desesperat, boig, mitj desvanescut pel terror, malehí, de pensament, a Deu.

Uns bufets horrorosos se sentiren aprop; un soroll aixordador de ferros, lliscar de rodas y bamboleig de cadenas; un xiulet estrident conmogué l'espay, y la massa enorme de la máquina empenyé ab forsa'l cos del Xech qui, aterroritzat, sentí la esferehidora fressa del vapor al surtir de las válvulas, sentí un dolor intensissim, crudel, horrorós, indescriptible...

Després, no sentí ja res. Sos ossos se feren bossins, sos membres se desferen a trossos, y son cos, fet un pilot de carn, era talment trinxat per las rodas del tren al lliscar sobre la vía.

—

Al arribar a la estació de la vila, ningú s'havía donat compte de la desgracia. Las rodas de la máquina, esquitxadas de sanch, conservavan un tros de roba del Xech y un penjoll de carn sagnanta y esqueixada.

Joaquím Pla

SANPERE Y MIQUEL NO FOU CATALÁ NI RES (1)

ESTUDI DE PRE-CRÍTICA INDUCTIVA

Es forsa interessant considerar lo desprovehides de fonament que son la majoria de les llegéndes dels segles passats que son arribades fins nosaltres. Sortosament la critica induct-iconoclástica dels temps moderns, iniciada ja en el nostre pais en el segle XIX ab les obres del eruditissim Nibrunet-Nibellet (2) y qu'avuy tenim reduhida a principis cientifichs, ha desvanescut aytals erros históríchs, y axis sabêm pel cert que jamay han existit Homer, Shakespeare, Napoleón ni en Pi-Margall, com tantes meres personificacions de tendencies politiques, socials y artistiques dels temps de l'Avior.

Complint els desitjos de l'Academia Universal de Totes les Lletres y ab motiu del primer centenari de la Confederació Llatina, vaig a estudiar un'altra de les fingides personalitats del segle XIX: la del escriptor Sanpedro y Miguel, qu'apareix citat en alguns escrits de l'época com catalá y que s'ha volgut fer viure també en el segle XVI, encara que'ls més el posan en les derreries del XIX y comensos del XX. Jo tractaré, primerament, de negar que'l tal subjecte fos catalá, y per fi, de desvaneixer la creensa de que tan sols hagi pogut existir may.

Lo primer que pot afirmarse sobre Sanpedro o Sanpere (acceptant per un moment sa possible existensa) es que no pogué ésser catalá; y aixó judicant pel nom y per les obres que se li atribuheixen.

El nom Sanpere y Miquel (que uns donan pel verdader) no revela cap nacionalitat determinada; de cada un d'aquests cognoms se'n coneixen de molt diverses encontrades, y aixis tenim els castellans Sanpedro y Guarimos. Rodrigo Sanpedro, Raimundo de Miguel, el francés Bernardin de Saint-Pierre, l'italiá Giuseppe Micali, el tudesch J. H. Michaelis, tots dels segles XVIII y XIX y quina existensa real encara no ha estat negada en absolut per la critica positiva. En fi, que Sant Pere y Sant Miquel foren de lo més vulgar en aquella época: reminiscencies d'una edat mitjana fanatisada (3).

Les obres que s'atribuheixen al suposat escriptor, també son tals que desfarían elles soles la llegenda d'ésser un catalá l'autor de les mateixes. Les d'indole o assumpto verament catalá no han arribat fins nosaltres més que pels titols, y en quant a les demés, son ben comptats els exemplars que se'n coneixen y que passan per curiositats bibliográfiques, mancades com están de tot altre mérit. Alguns volen explicar aquest fet, fundantse en les vicissituts polítiques d'aquell periode históricH, y al efecte recordan que en el curt domini de la república-ácrata (1905-1906) y durant el temps de la reacció absolutista (1907-1915) foren moltissims els llibres destruhits per les dues intolerancies oposades; aquells establint el *Tribunal de Salvación Pública* (1), els darrers ab el restabliment de la Inquisició (2). Mes aquesta explicació enginyosa no m'acaba pas de satisfer, ni satisfá a cap critich a la moderna. Se sab ab plena seguretat que la *Historia de los pueblos de la Corona de Aragón* no arribá may a escriures, que la *Historia de Barcelona* no passá tampoch de les estampes qu'havian d'ilustrarla; y aquestes precisament son les obres més alabades d'en Sanpere. Ara, en quant a les demés, son sempre de tendencia manifestament anticatalana. La *Toponomástica* es feta ab el propósit de ridiculisar a Catalunya valentse dels noms geográfichs; empró'l ridicol caygué de ple sobre l'autor segons se veu en un curiós dictamen que acompanya al llibre. Aixis mateix consta que intentá refutar l'origen catalá del Servet cremat a Ginebra (3); que volgué discutir la prioritat del primer llibre imprés a Barcelona (4); y que arribá a negar la mateixa existensa de Catalunya (5). Mes aquestes obres sols se coneixen per les répliques a que donaren lloch.

Encara existeix un altre dato prou significatiu que tendeix a probar que'l supost escriptor no podia ésser nascut a la terra catalana, y es el llibre publicat escarnint al eminent H. Spencer (6), y en el quin, ab el nom d'adaptació, se manifesta un poch escrúpol que no ha tingut may cap fill de Catalunya.

---

(1) En la eternitat tot es present, segons diuhen els teólechs. El passat y l'esdevenir, com lo actual, tot está en el mateix plan. En aquesta baixa terra passa lo que ja está previst, creat, en la esfera celest dels arquetipos, o lo qu'estava escrit segons els musulmans Aixís no extranyém la comunicació que'ns envía en Miquel Servet desde l'altre món, situantse en una fetxa qu'encara ha de venir, ell que visqué en un temps que... en fa molt qu'ha passat. *(N. de la R.)*

(2) *Ni iberos ni fenicios* (Barcelona, 1887) *Ni arios ni indoarios* (Barcelona, 1889). *Ni vivo ni muerto* (Barcelona, 1904).

(3) ROCA Y ROCA. *Necesidad de que el estado republicano prohiba para las personas el uso de nombres de Santos y objetos materiales, como atentatorio á la dignidad humana* (Barcelona, 1906).

(1) MARQUINA. *La segunda república española y sus hombres* (Valencia, 1906).

(2) VÁZQUEZ MELLA. *Historia del glorioso reinado de Carlos VII y de su política de salvación eterna* (Guernica, 1922).

(3) OLIVA. *Ressenya de la inauguració del monument a Miquel Servet* (Miropeix, 1918).

(4) CANIBELL. *Reimpressió del «Pro Condendis» ab notes crítiques.* (Vilanova, 1907).

(5) GENER. *La Catalogne et son «Conceyl dels cent conceyls»* (París, 1914).

(6) *El Universo Social* (Barcelona, 188...)

Empró tots aquests arguments semblarian febles tal vegada devant d'un dato qualificat de decisiu, si aquest dato no fos precisament el qu'es. El *Diccionario biográfico, bibliográfico y humorístico de escritores y artistas catalanes del siglo* XIX dona la referencia d'un tal Salvador Sanpere y Miquel fentne una llarga novela. Això sols pogué ésser pres en serio per un ignocent com en Planas, donchs se veu tot seguit qu'es pura imaginació, com la referencia sobre un tal Barat o Barado, pretingut catalá que menciona'l mateix Diccionari, y com la menció d'en Joan Carles Amat, que's fa ressucitar en el segle XIX havent ja viscut trescents anys més aviat; en cambi no's troba en el Diccionari a n'en Marián Aguiló y ab prou feynes a n'en Valentí Almirall. Total, un llibre que ningú té per obra seria, donchs es fruyt d'un autor satirich, el més graciós d'aquells temps y digne parió del autor de la famosa *Historia Primitiva Ignorada* (1).

També es pura fantasía un escrit de la *Revista de Bibliografía Catalana*, ahont se retreu una obra del segle XVI, d'un altre San Pedro, castellá, defensada pel Sanpere catalá. Jo no veig en tot això mes que una humorada enginyosa d'aquell *bibliófil Massó* quin nom verdader era'l de Paul-Lecroix (2).

Veusaqui ara l'argument decisiu per mi sobre'l tal Sanpere: la *Historia del Lujo*, quin únich exemplar he consultat fa poch en el *British Museum*. En aquest llibre, el Sanpere y Miquel que figura serne autor, se descobreix al final, confessant dirse don Luis Fernando de Castilla (!!).

¿Qué tal? ¿Ahónt son els qu'afirman la existensa d'un escriptor catalá del segle XX ab el nom de Sanpere? Que reconeguen l'erro; que reconeguen ésser fals com la tiara de Saitafarnés el suposat retrato del mateix Sanpere descobert a Madrid fa poch (3) y que no es més que'l *Coria* de Velázquez. El tal escriptor no ha existit may ni aqui ni enlloch.

Lo que hi há es qu'en l'accidentat periode que precedí a la nostra independencia, base de la Confederació Llatina quin centenari conmemorém ara, foren més que may encoberts els atachs dels enemichs de Catalunya. Una tácita consigna degué fer adoptar als detractors de Catalunya un pseudonim comú que precisament es el mateix que jo avuy exposo a la riota universal, desvaneixent un'altra de les preocupacions llegendaries.

(1) Vegis el curiós estudi sobre en Rubió y Almirall, d'en Pagano, en la 3.ª serie *A traverso la Spagna Letteraria* (Torino, 1907).

(2) Barcelona, 1902.

(3) SCHULZE-PFALZ *Madrid, ville abandonnée du* XIX *siècle* (París, 2114).

Quedém, donchs, en que dir Sanpedro y Miguel es no dir res.

M. SERVET (A) RAVES (1)

Barcinópolis, diada del 28 desembre 2116.

PIM! PAM! PUM!

O

LA PLANXA D'UNS LICEISTAS

¿No recordéu aquellas barracas de ninots que tant ens atreyan de criaturas? Ab dos quartos no més os donavan tot un munt de pilotas que ni ab las dugas mans podiau abastar, y pim!... pam!... aquest vull y aquest deixo, en pochs moments haviau tombat tot un rengle de titellas.

¿No os semblan ara aquells llochs d'esbarjo de criaturas la imatje fidel, com si diguessim la *quinta essencia* dels nostres llochs d'esbarjo de grans? Allá hi trobavau representada en uns quants personatjes de llampants vestits tan buyts de cervell com plens de serraduras, tota la *nata y flor* de la societat. ¿Que un general os feya pessa?.. pim!, ¿que cridava vostra atenció un politich... pam!, ¿qu'entre aquells caps grossos hi descubriau un marqués inflat, un tronera, un sabater, en una paraula, un ningú?... pum! El divertiment no podia ésser més ignocent: total un cop de pilota que deixava als ninots camas enlayre sense felshi ni tan sols una nafra, y desseguida ab un senzill copet donat pel home que'ls tenia compte, y que repartía'ls carmel·los de premi, tornavan tots a sa posició natural, sens haver vingut a menys la respectabilitat d'aquells personatjes, puig ni temps hi havía d'adonarsen. ¿Y no os venen ganas tot sovint, dins d'aquella altra inmensa barraca que tots coneixéu, de tenir a má també unas quantas pilotas pera rabejarvos una estona ab aquellas rengleras de personatjes tan encarcarats, tan ridiculs, que tant s'assemblan a n'els titellas de la barraca?

Peró, ben mirat, la feyna fora massa llarga: aixis es qu'en això, com en tantas altras cosas s'imposa la selecció, y aquesta selecció allá hont hi há tant *material* disponible, gayrebé tant com música dolenta s'ha fet a Italia, resulta verament dificil. Un hom sols pot donarse aquest gust en ocasions com la present, en que la tría ja os la donan feta, en que d'aquell munt de senyors mudats se'n aixecan disset ab pretensions de representar als demés confrares pera redimirlos de la *tirania artistica* d'un empressari que no se'l merei-

(1) La *i* de Rives, qu'en las escripturas notarials y en la ploma d'en Sanpere y Miquel se torna *e* (Reves), en l'esdevenir esdevé *a* (Raves). Ab el temps fins las vocals s'engreixan.

xen, perque d'art encara'n fa massa... y mellor fora que'ls dongués per la banda fenthi circo-equestre.

Dochs si, aquest disset liceistas m'ho donan tot fet: ells mateixos s'han sortejat, s'han arrenglerat, s'han posat en evidencia (llegeixis ridicul; encara que no s'ho veyan pas venir); per manera qu'es com si m'haguessin dit: «Aquí'ns té... si es servit: ja pot amanir pilotas!»

Ja tenia rahó la vella... Prou que n'hem vistas de cosas *célebres* tractantse del Liceu, peró encara'ns faltava la mellor, y aquesta ha sigut la exposició (y tant!) d'aquells disset senyors, que desprès descubriré al *curioso lector*. Aquesta exposició endressada a la Junta de propietaris y qu'en apariencia va contra l'empressari, contra qui va en realitat es contra la Junta, justament la primera qu'ha demostrat saber sa obligació. Tothóm ha de reconeixe que per primera vegada hem vist al Liceu una Junta qu'ha volgut fer quelcóm, qu'ho ha fet, dins dels medis que de moment se li oferían, passant per demunt de mil obstacles y malgrat la opinió contraria de la major part de liceistas estantissos, y de la qual, per tant, hi há dret a esperarne altras milloras més importants que la de que s'abaixin o s'enceng
uin els llums. Si n'hi há de cosas per criticar y per corretjir en aquella casa! Si'n tenian de tela tallada'ls exposicionistas! Donchs la queixa a la Junta no ha sigut pera demanar la tan indispensable reforma de la orquesta, ni la dels chors, ni la del escenari, ni la del personal, ni la del repertori... res d'aixó, puig totas aquestas qüestions se refereixen a la part artistica y ells ja ho confessan ben clar que per Art no hi están. Lo que volen ho diu també clar una paraula, que molt bé pot aplicarse a n'ells mateixos: *Llum! Llum!*, o en aquell castellá qu'alguns d'ells parlan: *Llus! Llus!*... Si senyors; teníu tota la rahó; os havéu conegut.

Justament ara que jo pensava dir al simpátich Bernis: «*Xóquila*, que per aquí's comensa, donchs entre aixó dels llums, la *Dampnació* y la *Lluisa*... qué dimontri!»... donchs ara, desprès de tants anys d'aguantarlo, es quan els seus parroquians se li tiran al demunt y l'acusan d'un «*abuso ya intolerable*». Encengui, senyor Bernis, encengui que si no rebrá!

Calma y aném per parts, puig aquesta célebre exposició, que ja la tinch posada en un march de preu y penjada al meu escriptori entre en Wagner y en Beethoven, mereix tots els honors d'una autopsia; mes avans, com en els folletins, *hagamos un poco de historia*.

Ja fa temps qu'era una *queja unánimemente sentida*. En els palcos del Liceu no's parlava de res més, y d'uns quants del primer pis surtiren els primers trets. Las senyoras, indignadas, apelavan a totas las *excitacions* prop d'aquells que podían posarhi remey, y'ls marquesos anavan y venían qu'era un *contento*. Peró'ls excitats... *nada*, *como de hielo*. Quina infamia, haventhi senyora que s'havia fet cinquanta trajos pera las cinquanta funcions de la temporada y no'ls hi deixavan lluhir, com diuhen molt bé'ls seus *poderdantes*, més qu'en els intermedis «de *quince* o *treinta minutos cada uno*»!... Y aquells vestits anavan a passar de moda, y sas ricas propietarias se veurian obligadas, no a donarlos a n'alguna amiga necessitada, sinó a ferhi totas aquellas reformas y martingalas que'ls deixan desconeguts pera tothóm que no'ls ha vist avans. *Nada*, era qüestió de fer un cop de cap, de *buscar un hombre que armara la cosa*, y aquest home va surtir d'una de las tertulias que més se distingeixen per sa animació y lluhiment entre las moltas dels palcos de primer pis. Era don Román de Grassot.

—*Compare*, qué'm dius! Me sembla que aquest nom me sona per las orellas y no sé de qué. ¿Que potser ve d'aquell camp?

—No, crech que ve del hort. —

Alanta, ja tenim héroe, que diria en Rusiñol. Donchs, a *luchar*, o sigui a escriure una mena de carta-exposició que no té ni cap ni peus, peró té molta molla de pa, encara que la pobra gramática'n sigui la victima. Jo me'n guardaré prou, com que no ho he vist, de dir que aquell bon senyor l'hagi escrita, puig d'escriure malament també se'n ha de saber; peró si que puch afirmar qu'ell es el que la *encabeza*, y en aixó del *encabezar* s'hi ha d'anar molt ab compte. Per altra part, ell l'ha traginada una pila de días a la butxaca anant d'un cantó al altre en cerca de firmas, fins que total ha enxarpat a disset bons jans.

Y que n'ha rebuts de: «Deu l'amparí!» Ja veuhen, donchs, si se l'ha ben guanyada la gloria del cel, y si'n té de mérits pera que li fem l'auca; peró sense redolins, en prosa, que fa més modernista.

Aném ara al contingut del escrit. Lo primer que, si'l volguessim criticar, posariam de relleu, es sa gran falta de modos en el fons, malgrat totas las cortesías de forma. De no ésser aixís, els firmants s'haurian limitat a exposar l'assumpto *dejándolo al ilustrado criterio de la digna Junta*, com estém tips de llegir en casos semblants. Peró «¿no'n gastan de modos?» se'm dirá. Si, ja se n'hi troban d'en tant en tant, peró'ls modos quedan desfets com un bolado, ja que comensan demanant a la Junta: ORDEN TERMINANTE Y ABSOLUTA contra l'empressari, y al final tornan encara ab la *orden terminante*, per si'ls de la Junta badavan. La cosa, donchs, no pot ésser més *terminante*.

Tot seguit d'exigir alló de la *orden*, enjegan la gran bola. No ho volém calificar d'altra manera, puig els hauriam de dir embusteros, quan afirman que'l teatre queda «*completamente á obscuras durante las representaciones*.» Es molt valor el d'escriure un

completamente com aquest, puig may ha estat aixis per més qu'algún día s'hagi abaixat el llum fins a un punt mol *decent* (1).

Peró no vull fer estar més neguitosos als lectors, y els hi aboco tot un tall pera que'l fruheixin y vegin si hi troban la punta, ja que no podrán trobarhi la lógica:

«La obscuridad en la sala de los teatros, copia de lo que se realiza en algunos del extranjero y especialmente en los de la escuela wagneriana, no puede tener una completa aplicación á nuestra escena, por no estar en idénticas condiciones.»

Es a dir, que pera vostés, la escena es la que no está en condicions pera deixarla fosca. Homes, si la festa justament se fa pera que's vegi la escena mellor qu'ara. Vostés haurán volgut dir la *sala*, qu'es molt diferent, encara que aquests dias la pobreta no se'n ha queixat pas, sinó que fins més aviat sembla estar contenta de que li dissimulin a estonas aquells *artísticos antepechos*. ¿Saben qu'es lo que realment no está en *idénticas condiciones* ab l'extranjer? La cultura de vostés. Aquesta es l'esca del pecat, aquest es l'únich y veritable motiu de que no's puguin abaixar els llums, y tot lo demés son camándulas.

Per altra part, això dels teatres del extranjer y de la *escuela wagneriana* ja'ns ho quedarán a deure. No hi há tal *escuela*, ni tal aca ni barraca. No més a Bayreuth se troba un teatre consagrat a Wagner: els demés fan de tot, y d'*escuela* no n'hi há en lloch.

M'agradaria saber per hónt han viatjat vostés, ab tant de panis com la gent els hi fa. ¿Que hi han estat als teatres d'ópera a Paris, a Londres, a qualsevol punt d'Alemanya, y fins a Italia? Donchs no's coneix, o bé han tingut molta sort. Sens dubte será que al saber que unas *eminencias* com vostés assistian al teatre, las empresas han tingut la galantería de deixárloshi tot ben encés, com dihent «*ojo!*, que aquest es *asíduo concurrente* del Liceu de Barcelona y allá sí que no'ls hi amagan l'ou.» O bé, y això es lo més probable, vostés son d'aquells que'l mateix dia d'arribar a París assedegats d'una veritable sensació artística, se'n van al *Moulin Rouge*, y l'endemá pera refermarla s'arriban a l'*Olympia*, al *Casino*, o a qualsevol temple d'aquell veritable art, tan nacional com els nostres (?) *toros*. Y está clar qu'allá hi troban els llums encesos, y ab aquest patró volen judicar lo que succeheix en els teatres serios. Mes, si'ls hi preguntavan per cal Antoine, per can Molière o can Favart, ¿sabrían ahónt es? Allá es hont els podrian informar d'això dels llums, com els informarian al Covent-Garden o al Liceum, y no cal passar el Rhin, sinó que fins en la mateixa terra de la música predilecta de vostés, els teatres son foscos, aixis a la *Scala*, com al *Constanz*, com al *San Carlo*, y no quan fan art *tedesco*, sinó ab la mateixa *Bohème*, la *Fedora*, l'*Iris*, o qualsevol altra partitura inmortal. Quedém, donchs, qu'en això de la informació extranjera també beuhen a galet.

¿Que saben de sintaxis els meus lectors? Donchs fassin el favor de donarhi un cop d'ull a n'aquest parrafet:

«Los teatros sin abono, los concurrentes van al mismo única y exclusivamente para saborear las delicias de la música y los encantos de la ejecución, porque los que asisten á los mismos sólo presencian la representación una ó dos veces á lo sumo.»

Aquest parrafet si que no hi há dubte que es del senyor EN Grassot. Havia de comensar ab un *en*, sant cristiá, *en!* ¿Que s'ha cregut que deixantse l'*en* a casa no li coneixerían qu'es catalá? Ademés resulta que *los concurrentes* no van al teatre, sinó al *abono*, puig hauría dit *á los mismos*. En cambi, pera demostrar conseqüencia, en la mateixa oració aquest *mismo* passa de singular a plural, quan lo correcte era dir *á ellos*. Y segueix: «*los que asisten á los mismos* SÓLO PRESENCIAN *la representación una ó dos veces á lo sumo.*» Aquest *sólo presencian* val un imperi; els que hi assisteixen ho presencian tantas vegadas com hi van; lo que'l pobre senyor volia dir, es que la mateixa gent sols hi va una o dugas vegadas, lo qual, per altra part, tampoch es veritat.

Es qüestió de reposar un xich y agafarse ben fort, perque ara ve'l gran espetech, el *clou*, o pera dirho ab termes adequats al assumpto, la romansa del tenor:

«Hay que desengañarse y decir la verdad por completo, el Liceo de Barcelona es casi el único ó poco menos, hermoso sitio de verdadera sociabilidad, y SI BIEN la representación escénica es un atractivo que MOTIVA la asistencia al teatro, EL INTERÉS PRINCIPAL SE CONCENTRA EN LA SALA MÁS QUE EN EL ESCENARIO, y, por consecuencia, la iluminación de la misma es de un CARÁCTER PREFERENTE, pues SIN LUZ NO EXISTE ALICIENTE ALGUNO para la MUTUA EXPANSIÓN de los habituales concurrentes

¿Quánt ne volen d'aquesta declaració? ¿Deu anys de vida? Prenguin, que s'ho han ben guanyat. Oh, paragraf inmortal! Tu'ns donas el perfecte retrat del liceista barceloní, fet pel *propio cosechero* y legalisat ab disset firmas que'n donan fe. Ells ens desenganyan pera sempre, ells ens diuhen la veritat complerta, ells no hi van al teatre pera la funció que sols n'es la escusa, sinó qu'ells *se concentran* en la sala! Y nosaltres que'ns pensavam lo

(1) A n'els *palquistas* que tinguin fillas per casar els hi demano (no la filla, puig ja sé que no me la donarían), sinó que'm contestin a lo següent: Si un de aquells gomosos que tant s'acostan a la noya en el palco y que devegadas ne fan un xich massa... per la massa poca distancia, s'hagués atrevit a suprimir aquesta, ¿qu'ho haurían filat vostés? —Home, si tant diu, está clar—contestarán sens dubte.—Donchs ja veuhen si es *decenta* l'abaixada; jo'ls asseguro que a Bayreuth no ho filarían pas.

contrari! Oh, mercés, perque heu sigut uns veritables héroes al posarho en lletras de motllo y al firmarho! Quina barra! «*Sin luz no existe aliciente alguno!*» Aixis m'agrada, progressius! *Abajo el obscurantismo!*

Per ésser massa relliscós, no vull entrar en el terreno de la «*mútua expansión*», pera la qual demanan tanta llum. Aquesta gent deu dur el cap al revés, puig lo lógich y natural fora que si tant daleixen per la mútua expansión en el mateix teatre si no tenen espera, demanessin estar ben a las foscas. A n'a mi si que me l'han donada la *expansión*, peró no es *mútua* perque son disset que'm donan gust y jo no'ls hi puch donar res (com no sigui un disgust), y creguin qu'estich més arrapat a n'aquest manifest que una criatura de volquers a la *grossa*. Peró cal enllestir, y deixant de banda altres *considerandos*, aném de dret a las conclusions, formuladas en forma d'amenassa que no pot ésser més *suculenta:*

«El lujo en los trajes de las señoras que tanta importancia da al teatro del Liceo en beneficio de nuestra industria de lujo, se halla seriamente amenazada de continuar el abuso de tener el teatro á obscuras casi toda la noche, pues ya las señoras se quejan diciendo que realmente no vale la pena de gastar en trajes y molestarse en adquirir joyas y acicalarse si sólo pueden lucirlas durante dos ó tres intermedios de quince ó treinta minutos cada uno, en toda una noche de función. Si el desaliento de nuestras encopetadas damas cundiera, el hermoso aspecto de nuestro coliseo sufriría un terrible golpe, quedando el teatro al nivel de los de tercero ó cuarto orden.»

¿Qué tal? *¡Muy... muy... muy!* Aquest paragraf val pera'l seu autor el titul honorifich de Pom d'Escala, lliure de gastos, ¿Femlo marqués? No, perque dels disset n'hi hà un qu'ho es fa temps y altre que hi tira. ¿Vol dir qu'això no sembla una Ola... no? Ca home, per mi fa olor també d'en Grassot, y per si o per no'l faig marqués del Pom d'Escala, que per *encabezar* la cosa prou s'ho té ben merescut.

¿Con que: el luxo serveix pera beneficiar a la industria de luxo?... una; «EL *lujo... se halla seriamente* AMENAZADA», dugas; «*las señoras* SE QUEJAN DICIENDO» (donchs cóm vol que's queixin ¿tirant cossas?)... tres; «*molestarse en adquirir joyas y acicalarse*», quinas molestias tan espantosas, pobras senyoras, las planyo... y si no més *vale la pena de molestarse* per lo que's veu, ¡cóm deuhen dur tot lo que no's veu!; «*nuestras* ENCOPETADAS *damas*»... me sembla que las insultan; «*que daría el teatro al nivel de los de tercero ó cuarto orden*»... ¿donchs a quin *orden* se pensan qu'estém ara? En fi, jo ja he perdut el compte de tantas ximplerias.

Ab aquesta *alusión* als industrials, els firmants, ens amenassan ab treure'l Sant Cristo gros. Donchs jo també me'l treuré, senyors del llums. Si vostés, els que la veu pública'ls hi atribuheix grans fortunas, els que van tan carregats de joyas, els que viuhen en magnificas habitacions, y alguns fins en espléndits palaus, se dediquessin a protegir més als comerciants de Barcelona ja que no protegeixen l'art, ¡que n'aniriam de bé! Vull dir, que si vostés y nostra aristocracia *de la sangre y del dinero*, cumplint ab un veritable dever social a que venen obligats per la seva posició, pensessin en quelcóm més qu'en afalagar sa vanitat (y encara quan aquests afalachs els hi surten *à bon marché*), si obrint els seus salons (molts plens d'arnas y trenyinas), donguessin a casa seva las festas que donan las classes directoras en totas las grans capitals, ab las que 'l comers ne surt més favorescut qu'ab totas las funcions de teatre, ¡ah! allavoras si que no haurian d'anar al Liceu a exhibirse, a xerrar, a faltar a las reglas d'educació y a cercar esbarjos quins únichs llochs adequats son, com dihém, els salons de tots aquells que'n tenen. Quinas recepcions s'hi podrian fer en el *palacio* del marqués *abajo firmado!* En una paraula, si aqui no hi hagués tanta tacanyeria y més cultura social, tot això no passaria, la gent aniria al teatre per la funció, com en *totas* las capitals del extranjer, y'ls qu'encara tenim la debilitat de desitjar y procurar el mellorament intelectual y artistich dels nostres paisans no rebriam aquestas sotragadas, no llegiriam aquestas exposicions en que cada paraula es una bestiesa, y que fan venir ganas d'enjegarho tot al botavant. *He dicho.*

La carta-queixa o lo que sigui qu'he tingut el disgust de comentar, fou enviada pels firmants a varis diaris pera que la publiquessin, per si de cas la Junta a qui anava dirigida no satisfeya'ls seus desitjos. Això, en mon concepte, es un'altra gran falta de correcció per part dels que n'haurian de tenir tanta. Sa publicació en la prempsa no tenia altre objecte que'l de *fer pressió*, y si això may está be, menys encara en aquestas qüestions. Peró lo més *xocant* es que ningú va tenir el valor de firmarla, y's varen limitar a posarhi a sota la nota de rigor: *siguen las firmas.* (Ja ho veuréu si *siguen*). Es a dir, que cap dels disset ha tingut el valor de las sevas conviccions, o girantho a la inversa, que tots tenian com un presagi, sospita o convicció intima del paper ridicul qu'anavan a fer. Ah, la veu de la conciencia! Si l'haguessiu escoltada! Al menys, si no ho haguessiu portat al públich, jo ara os respectaria. Vosaltres heu volgut aixecar la manta fins allà hont os ha convingut: donchs jo l'acabo d'estirar fins allà hont me convé. Heu volgut anar al domini públich ab la careta posada: donchs afora caretas, y cada confrare qu'aguanti'l seu ciri, si no'l té apagat. Y ara ve la custodia. *Tatarí!...*

Héusels aqui als que representan las classes directoras de la nostra cultura, ab tots els noms y apellidos y professions: *Román de*

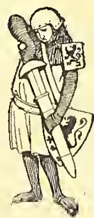
Grassot (*compare*). — *El marqués de Soto-Hermoso* (marqués).—*Luis de Miquel* (n'hi há molts, no'l conech).—*Alfonso de Camps* (germá de marqués).—*Rafael Puig y Valls* (plantador d'arbres que no creixen).—*Juan María Forgas y Frígola* (politich *de altura*).—*Narciso de Olano* (res... ah! si, anti-wagnerista).—*Pedro Bosch y Blat* (tampoch res més que nebot del anterior).—*José Sabater* (mètje molt homeopátich).—*Antonio Sabater* (son germá: influhencias de la familia).—*Matías Muntadas* (amo de fábrica).—*Joaquín Alorda* (també).—*Narciso Barrera* (molt bona persona, y ho sento, peró la justicia deu ésser pera tots). —*Francisco de Verdonces* (goma, aygua·lifa y altras herbas).—*J. Mas* (aquest ens amaga.. el nom). — *Fernando de Corradi* (militar: no fem bromas). — *Antoni Ribas* (vulgo *Antonet*, gendre del difunt marqués d' Alella).— Total: 15 socis del Circul del Liceu y dos passavolants.—*No siguen más firmas* (perque han tingut por). *Se admitirán rectificaciones á juicio de la Comisión*.

A tots aquests senyors que no conech, excepte dos o tres, els hi dech una única explicació: que particularment no tinch res que dir de cap d'ells y'ls respecto y considero tant com valer puguin; qu'ls he dut al públich perque ells hi han dut primer l'assumpto; que tot lo que surt en lletras de motllo ha de tenir un editor responsable, y quan no surt se'l busca fins que se'l troba; y que per lo demés no he tingut cap intenció de mortificarlos, haventme deixat al tinter moltas cosas que podian semblarho.

Al lector, després d'abusar tant d'ell, li dech un'altra explicació. Fa un any que no havia escrit pera'l públich, y aixis se fará cárrech de que tenía molta feyna atrassada; dispensi si m'he excedit. Crech haver interpretat el desitj de molts al empendre aquest trevall d'*higiene*, que més porta disgustos qu'altra cosa. Espero que servirá d'escarment y que d'exposicions com la que'ns ha ocupat, per una bona temporada no'n veurém cap més.

Y ara, ab aquest pes tret de sobre, altra volta cap a nostra feyna, si no més pesada, en cambi més agrahida; peró sempre ab un ull al wagnerisme y un altre al liceisme. Y a cada nova etzegallada... ¡pam! cop de pilota.

JOAQUÍM PENA

UNA NIT A MONTMARTRE

(DE MAS IMPRESSIONS DE PARÍS)

—*Je suis bien sûr que ça ne vous plaira pas; il y a d'autres spectacles plus jolis à Paris, pour s'amuser, mais si vous êtes obstiné d'y aller, nous irons ce soir.*—Axió'm responia mon amich de Paris, cada volta que jo li parlava d'anar a Montmartre. Totas mas ilusions de jove que visita per primera vegada a París, m'empenyian al barri dels artistas bohemis, ahont me creya poder viure, per uns moments tan sols, aquellas escenas llegidas, y ahont estava segur de veure'l model original dels dibuixos dels joves que desde París els envian pera que'ls que no hi han estat puguin omplirse'ls ulls de tipos somniats, que volen imitar moltas vegadas en sos trajos y en sas costums. No las volia escoltar jo las advertencias que'm feyan de que Montmartre estava *en decadencia*. Jo estava ben cert de que m'agradaria veureho una volta, talment com als extranjers que van a Espanya y s'entusiasman ab las *corridas de toros*. Ja ho veya que hi havia una mica de diferencia d'una cosa a l'altra, peró una novetat sempre ho era, y aqueixa *cosa nova* era lo que desitjava veure y fruhir.

—

A la porta, un home ab gorra de lletrero, al véurens arribar, picá fort ab el puny clos, y'ls de dintre obriren. Entrar nosaltres, y posarse a cridar y cantar els de dintre va ésser tot hu. Ens insultaren ab paraulas del argot parisench, peró com qu'anavam avisats, no'n ferem cabal. Després ens volgueren fer treure'ls capells, y un home gras, vestit de vellut, se'ns acostá ab els brassos oberts, dubtant nosaltres si'ns volia pegar o abrassar.

Asseguts entorn d'una taula vella y bruta, mirém al voltant y veyém set o vuyt persònas escampadas en taulas com la nostra. Per las parets quadros ab dibuixos *montmartrois*, ab sagell de negoci, o sía pera vendre a bon preu. Un piano ab son pianista, tipo mitj calvo y ab els pochs cabells que li quedan erissats com un raspall. Sos dits llargaruts, grossos y bruts de tabach, corren sobre las teclas brutas com ells. Toca tant de *memoria*, que gira'l cap pera mirar als nous vinguts y a voltas tanca'ls ulls com si s'adormis. Me fa l'efecte d'un nou *fenómeno*, que passa al

piano vuytanta horas seguidas o més. Darrera aquest moble, sobre una barana *venturera* de teatre, veig una estatueta representant un Cupido negrós, quina patina han produhit el fum y el fástich d'estarse aguantant un llum de gas dalt d'una tija de plom, hont el *groshomme*, tot afeytat, va a encendre la pipa, girantla pera que la flama entri a dintre.

Un'altra esculptura, potser exposada al *salon* fa uns quants anys, s'está sobre'l piano portant al cap el barret tronat del pianista. Un relleu de guix omple un pany de paret, negrós com tot lo que'ns volta, ab noms de gents anónimas marcats ab algún objecte de punxa. Com un banch escó, veig un moble indefinible. Y tota la cambra es bruta, negra y vella.

Al cap d'una estona, un tipo s'acosta al piano. No té res de *montmartrois*, ni res de particular. Porta un paper, que posa devant del pianista, y ell, apoyat al piano d'esquena, y donant la cara al públich, canta una cosa que no entench. Acabat passan un gerro de estany pels rotllos y'l posan sobre la taula, ab gran soroll de diners. Al rebre la sotragada trontollan las copas, y nosaltres mitj ens espantém. Posém deu céntims a la guardiola, y el *chansonier* agafa'l gerro y va a un'altra taula. Un altre tipo, alt y prim, canta una cansó tot remenant els peus y allargant las mans. Tornan a passar un altre gerro donant els corresponents cops sobre las taulas.

Se sent trucar a la porta; obren, y entran dugas models molt ben vestidas. Els cants ab que'ns han obsequiat a nostra arribada tornan a comensar:

Oh lá lá!
oh lá lá!
c'tte gueule
c'tte binette
oh lá lá!
oh lá lá!
c'tte gueule qu'il a!

Las nou vingudas no fan cabal tampoch del escándol, en el que pren part tota la concurrencia a chor. Cercan una taula y troban un amich que'ls hi somriu; se li acostan y s'asseuhen al seu costat.

Le *groshomme*, el director, ve a nostra taula, agafa la copa y brinda a nostra salut. Li agrahim. Y alsant el bras fins a la boca, d'una vegada s'empassa tota la copa de cervesa, tan dolenta que nosaltres no'ns la podém beure. Han portat cinch bocks: un pera cada hu de nosaltres quatre, y l'altre pel director del *cabaret*, que accepta l'honor de beure a totas las taulas, pagant els parroquians com se comprén. L'home, que al entrar semblava intractable, ens busca conversa demanantnos si som extranjers y si'ns interessan *les poètes de Montmartre*. Ens ofereix ensenyarnos llibres y s'aixeca per'anar a una mena d'escriptori hont n'hi há un pilot de quatre o cinch. L'amich de Paris que'ns acompanya li contesta per nosaltres que no'n volém veure. Y s'aixeca per'anar a trobar al home, que tornava ab un parell de llibres. El vol convence de que no desitjém mirarlos perque... ja'ls tenim, ja'ls hem llegit... Y l'home vol que'ls mirém, solsament que'ls fullejém. No hi há cap compromis, segons diu. El meu amich arriba a conseguir que torni'ls llibres al escriptori, y tornant ell a seure ab nosaltres, ens explica per qué no'ls hi ha deixat portar. Llibre a las mans, es llibre que no torna al escriptori encara que no'l volguéu. No vos servirá de res el dir que no vos agrada; si l'heu mirat ha sigut perque vos l'han posat a las mans; peró res d'aixó vos eximeix de pagarlo. ¿L'heu mirat, l'heu fullejat? Donchs es vostre pagant lo que vos ne demanin: cinch, sis franchs. Els mateixos els he vist al matí en una llibreria dels *Grands Boulevards*, marcats a 3 franchs. L'aument es degut al mérit de comprarlo al *cabaret*.

Aixó'm comensa a desenganyar. Fins aquí domina l'afany de negoci, d'explotar als forasters, d'atráurels a dins dihent que sols se paga la consumació, qu'es dolenta y val 60 céntims de franch.

No tinch temps de fer gayres filosofias, perque l'*homme*, desde nostra taula, ha anat a beure'l seu bock a un'altra, y ha comensat a cantar.

Y quins crits més aixordadors! Amunt y avall de la sala, ab las mans al darrera, aixecant el cap y posant la boca torta, obrintla tant com pot, canta ab una tonada monótona que'm fa l'efecte d'un continuu martelleig al cervell; fent ganyotas als concurrents quan no poden véurel, mentres els altres riuhen inconscientment. La cansó acaba ab un crit llarch, mentres l'home s'atura pera tenir més forsas; y'ls concurrents a chor contestan ab

el *refrain* acostumat, set o vuyt paraulas invariables.

La festa s'arrossega pesadament. Comenso a aburrirme. Els cants continúan, acompanyats del *refrain*, com unas absoltas ridiculas. Y cansat de respirar aquell ayre ple de fum, de veure aquellas parets foscas y aquells rostres ahont s'hi marca l'aburriment d'una vida morta; ab el mal gust a la boca de la poca cervesa qu'he tastat; embafat de crits y bestiesas, d'aquell piano malalt que gemega sense callar may; de posar *deux sous* als gerros que cauhen sobre la taula ab un terrabastall de fusta y diners, y desenganyat per complert de totas mas ilusions, vaig dir d'anárnosen. Ens aixecarem saludant als presents, que per tota resposta tornaren a atabalarnos ab sos crits y cants. Aquesta vegada eran cants d'arreveure. Obriren la porta, y encara sentiam l'escándol intern quan fou tancada darrera nostre. Copio'l cant com a mostra de la poca solta qu'allí domina:

Tous nos clients sont des cochons
et surtout ce qui s'en vont.

—

El passeig o carrer ahont se troban els principals *cabarets* estava *adornat* ab uns arbres raquítichs, sense fullas.

A cada banda veyam altres *cabarets* semblants al qu'haviam entrat, y algún restaurant dels que no's tancan en tota la nit, y en quins s'hi va a sopar a totas horas menjanthi el típich *écrévisses* y *choucroutte*. Entre altres *Le Rat mort* y *L'Abbaye de Thélème*.

Le Cabaret du Néant; el d'*Aristide Bruant; des Quat'z-Arts; L'Ane Rouge; La Boîte à Fursy (Tabarin)*, qu'está obert solzament en certa época del any, sempre ple de *les gents du grand monde; Le Cabaret des Assassins; des Noctambules*... tots ells més o menys artistichs, y alguns de preus carissims y de concurrencia poch o molt escullida; tots aquests barrejats ab altres de poca vida que naixen morts o portan una existencia ensopida, cambiant de lloch y títul pera viure, o probarho tan sols, un quant temps més.

Le Cabaret de la Mort, d'apariencia fúnebre, hont vos serveixen las begudas sobre caixas de mort y respiréu una atmósfera de tomba artificial qu'espanta a la gent ignocenta; *L'Enfer*, quin títul ja explica prou bé las escenas y medis de que's valen pera *épater le bourgeois; Le Ciel*, quina entrada plena de llum blanca, ab ángels que volan, es *celestial* al costat de la del *Enfer* de llum vermellosa, ab dimonis y serps, tot *infernal*. Y al veureus, els encarregats de fer la propaganda vos cridan pera que hi anéu a veure a Sant Pere o Satanás; se vos disputan com l'ángel y el dimoni's disputan l'ánima. També's disputaren a nosaltres, qu'escullirem *Le Ciel*. Passarem sota'ls núvols destriats que guarnian la porta, entrarem dintre una sala ab parets de suro, representant una cova, y com en l'altre *cabaret*, ens vingué a rebre un home, aquest ab un vestit blanquinós, representant Sant Pere, qui'ns aculli ab paraulas amables: *Entrez, mes chers fréres, entrez;* y mentres tant ab una mena de salpassé'ns benehia. Tornarem a pendre las *consomations*, fastigosas, tastantlas una mica perque si.

Al voltant d'una taula llarga eram vuyt o deu ab la copa al devant, parant orellas al sermó que un fingit capellá'ns predicava desde una trona. Pocas paraulas n'entenia d'aquell argot tan diferent del francés corrent. Y acabat, dintre un petit escenari com un cau, representaren las temptacions de Sant Antoni. Pregava'l bon vell, mentres una *cocotte* escotada li feya pessigollas, voltava aprop seu, incitantlo, somrihent, temptantlo. Y el sant no era prou fort, y allargava sas mans que tenia creuhadas sobre'l pit, pera tocarla a n'ella, que fugia.

Surtiren angelets, y fins el porch clássich que sempre acompanya al Sant. Totas aquellas escenas eran ridiculas y pesadas, fent riure sols a quatre babaus a quins tot feya gracia.

De la sala d'espera pujarem a un'altra atapahida de gent, també ab suro á las parets y un escenari al fons. Las escenas d'avans se repetiren ben poch cambiadas. Donas vestidas de tots colors y ab tota mena de trajos curts allargaren aquella vetllada que resultava interminable. Surtirem aborrerts, y altra volta'ns insultaren.

Ens digueren *cochons*. ¿Quina solta deuhen trobarhi'ls francesos en dir *cochon* a tothom, vingui a tom o no hi vingui?

Com a recort d'aquella visita al *Cel*, guardo un prospecte y una medalla que'm donaren. En el prospecte s'hi llegeixen els següent versos:

Frères, célestement St-Pierre vous convie
Aux Splendeurs de l'Olympe et des illusions,
Venez ouir et voir «Suaves visions»
Au «Ciel» le doux Seigneur du lieu donne la vie.
Offre un divin Calice á ses sacrés élus
Tout en vous délectant, vos cervelles en fête,
Iront là haut, là haut, Satan Gardant la tête
Vous monterez aux Cieux sept fois et méme plus.

Vaig veure'l *Moulin Rouge* illuminat, ab son moli que volta ple de llums, sa caseta, sas torras, y cap al fons l'elefant en quin interior ballan la dansa del ventre. Eclipsant als demés, ple de claror ressurtint de la fosca com un incendi, el vegi al passar. Es la darrera impressió que tinch de Montmartre y de Paris. L'endemá al mati marxavam.

Veiaqui las mevas impressions d'una nit a Montmartre. Si son doléntas no'n tinch jo la culpa.

Octavi Pell Cuffi

TEATRES

Crónica.—Cassius y Helena

El «Teatre Intim» va donarnos en sa sexta funció d'abono *L'ordinari Henschel*, aquell drama tan punyent y tan humá del alemany Hauptmann que va estrenar aquı en Zacconi ab éxit indiscutible. Alashoras vaig parlarne ab detenció. Sols tinch de dir avuy que la traducció catalana d'en A. Pi y Suñer es ben discreta, y que'ls actors del «Teatre Intim» la interpretaren ab molt amor. Els conjunts, sobre tot, surtiren ben rodons, en lo que si vegé la ma experta d'en Gual, com també en la direcció escénica y en la presentació de l'obra, que tant pel decorat com pels trajos y demés accessoris feu honor a n'en Gual y als pintors escenógrafs senyors Moragas, Alarma y Junyent.

La séptima d'abono la constituhiren dugas obras en dos actes: *Silenci*, d'en Gual, y *Cassius y Helena*, d'en Güell y López.

El *Silenci*, drama psicológich de forsa intensitat ja ben conegut del públich, fou presentat a la perfecció, y'ls actors senyors Giménez, Capdevila, Balot y Capmany, y las senyoras Cazorla y Cardaldas el digueren ab molta intenció y sentiment, produhint en el públich fonda impressió.

El poema dramátich d'en Güell se ressent d'una gran difusió y vaguetat que cansaren al públich. L'autor vol presentar la lluyta eterna entre'l sentiment y la rahó, entre'ls instints y la reflexió, entre la conciencia del dever, que imposa al sabi u home de ciencia sacrificis dolorosos d'ordre sentimental, y l'amor pur y senzill que sols parla en nom de la vida instintiva; representat aquest per una joveneta ingenua y apassionada. Tot aixó es molt bonich, y com a concepció, just es confessar qu'en Güell sab enlayrarse. Llástima que no hagi estat a la mateixa altura com a execució. Al exteriorisarho, l'autor se nega en un mar de vulgaritats filosóficas, poéticas y morals, y no logra donar relleu a las figuras, que's mouhen en un quadro convencionalissim. Sobre tot, el major pecat de l'obra, imperdonable més qu'en lloch en el teatre, es el de la difusió, qu'especialment en el segón acte arriba a aburrir.

Las decoracions degudas al senyor Urgellés, una de tardor y un'altra de primavera, d'excelent perspectiva y color. Els actors feren lo que pogueren pera surtir en bé de son comés.

Emili Tintorer

REVISTA MUSICAL

Orfeó Catalá

El segón concert donat per l'Orfeó Catalá en obsequi als seus socis protectors (que tingué lloch, com el primer, en el teatre Onofri), fou un ver aconteixement musical, tant per la calitat de las pessas que formavan el programa, com per la interpretació que obtingueren. Foren cantadas las composicions següents: *Lo Cant de la Senyera*, Millet; *Primaveral*, Borrás de Palau; *Las sagetas que amor tira*, Brudieu; *La Mare de Deu*, Nicolau; *Lo Noy de la Mare*, Nicolau; *Catalonia*, Garcia Robles; *De bon mati*, Clavé; *Serenata de quatre galants a una dama*, Borodine; *Teresa*, Nicolau; *No't deixo, Jesús*, Bach; *Aucellada*, Jannequin; *Los Segadors*, Millet.

L'Orfeó Catalá demostrá en totas ellas perfecta seguretat, color y sentiment, no obstant d'haverhi al programa obras de naturalesa y carácter ben distints; si en *La Mare de Deu* y *Lo Noy de la Mare*, de Nicolau, feu ressaltar la ingenuitat dolsa y poética de nostra música popular, en el motet a dos chors de J. S. Bach, *No't deixo, Jesús*, sapigué comunicar l'encis potent de tan grandiosa obra, que per son enlayrament, severitat, unció y proporció de linias melódicas resulta un model de música religiosa.

Las obras cantadas per primera vegada eran: *Serenata de quatre galants a una dama*, pessa humoresca del rus Borodine, y *Teresa*, de Nicolau, escrita sobre la poesía del mateix titul de mossén Jacinto Verdaguer.

La *Serenata* de Borodine es una curta y caracteristica composició, en la qual las veus humanas, a més del cant que las hi correspón, imitan ab perfecció'l punteig de guitarras y bandurrias. La melodia's desenrotlla burlescament, molt apropiada a la lletra de la cansoneta.

Teresa, de Nicolau, té per base la cansó popular *L'Estudiant de Vich*, molt ben aplicada pel mestre catalá al text de mossén

Cinto. En Nicolau ha probat, una volta més, son entusiasme per la música popular de Catalunya y alhora son bon gust y profonds coneixements d'armonía.

El públich ovacioná, ab justicia, al mestre Millet y al Orfeó, com també als mestres Nicolau y Garcia Robles, que's trobavan al teatre, demanant la repetició de *La Mare de Deu*, *De bon matí*, *Serenata* y *Teresa*.

—

LORENZA

La empresa del Liceu, després de la execució de las óperas *Mignon*, *Aida* y *Sansone e Dalila*, prou conegudas de nostre públich, ha posat en escena l'ópera *Lorenza*, llibre d'en Lluis Illica, música del mestre Eduart Mascheroni.

L'ópera *Lorenza*'ns produhi un efecte deplorable. No volém entrar en detalls, fent observacions respecte a la musicalitat del llibre; respecte a si aquest consent, per son excés de forsa dramática, gayres situacions liricas; respecte a la inspiració melódica del mestre (sos coneixements d'armonia y d'orquestació no'ls hi regatejarém); respecte a l'adaptació de la música al text; respecte a la preponderancia que segons las situacions de l'obra deuhen adquirir successivament els elements musical y literari: farém constar tan sols que *Lorenza* es un vulgar melodrama anti-musical (sobre tot l'acte segón) y que ab aytal base no podia'l mestre Mascheroni fer res de bo.

Lorenza, y *L'amico Fritz*, y *Tosca*, e *Iris*, y *Fedora*, y *Andrea Chénier* y *Adriana Lecouvreur*, no son més que la perllongada ranera d'una escola caduca y moribonda. L'antiga y gloriosa escola lirich-dramática italiana, que arriba a son grau maxim de vida en mans de Pergolese, Cimarosa y Spontini, pera decaure ab Rossini, Mercadante, etc., y referse de moment ab Verdi (el Verdi d'*Aida* y d'*Otello*), agoneja avuy, ab els seus actuals conreuhadors. A la gracia, l'enginy y la facilitat agradosa, succeheixen la buydor y l'ensopiment: a la moderna escola italiana no li valen empelts germánichs pera revifarse. Y'l poema segueix també igual marxa decadent que la música, ab la sola excepció d'en Boito.

L'ópera d'en Mascheroni (molt ben dirigida per son autor) y en la qual la senyoreta Berlendi demostrá ésser tota una artista, fou ben rebuda pel públich, molt benévol d'algún temps ensá ab certas obras.

GERONI ZANNÉ

NOVAS

La subvenció dels dos milions al Ajuntament de Madrid en concepte de capitalitat, ha sigut per fi barbrement aprobada al Congrés per una majoría inmensa, composta de tants inconscients y tants panxa-contentas com ostentan la representació popular. Hi ha hagut algunas honrosas excepcions, entre las que hi figuran els diputats regionalistas senyors Albó y Soler y March, els quals, al oposarshi enérgicament en nom del poble catalá, han fet a n'aquest el degut honor, ben al revés dels diputats republicans, com en Junoy y companyia, que no semblava sinó que representessin a un poble inconscient o imbécil. Y realment ho es en gran part, puig encara'ls tolera y fins els hi para esqueneta pera ferlos pujar al lloch d'honor desd'ahont l'escupen.

—

Al Saló-Exposició de la Portaferrissa, 16, el conegut dibuixant senyor Brunet hi té exposada desde'l 21 d'aquest mes una colecció de dibuixos que pot visitarse fins al 6 del vinent Janer.

—

Publicacions rebudas:

Calendari de «¡Cu-cut!» pera 1904. El popular setmanari catalanista d'aquest títul ha publicat enguany un magnifich calendari pera 1904, atapahit de trevalls literaris y artistichs de reputats escriptors y dibuixants. Hi predomina la nota humoristica, que resplandeix en quasi totas las planas, oferint el conjunt molta amenitat. Es recomanable la cuberta per sa molta intenció. Forma aquest almanach un volúm de 150 planas del mateix tamany que'l periódich, y's ven al módich preu de 1 pesseta.

L'Idili dels Nyanyos, per Joseph Carner. Llibret de 46 planas en octau, en el que s'hi aprecian l'estil y qualitats literarias d'aquest jove escriptor. Preu, o'75 pessetas.

Discursos llegits per en Claudi Omar y Barrera y en Joseph Puig y Cadafalch en la solemne sessió necrológica que l'Ajuntament de Mataró celebrá'l dia 29 de juliol d'enguany a la memoria del mestre en gay saber en Terenci Thos y Codina. Abdós trevalls son un xardorós elogi a las excelents qualitats del malaguanyat Thos, quina personalitat posan ben bé de relleu. Forman aquests discursos un elegant fascicle de 32 planas.

Michel Servet, fascicle, por L. Claperede, publicat a Ginebra ab motíu del monument qu'en honor del gran Servet va aixecarse en dita ciutat.

També hem rebut una serie de cinch bonicas tarjetas postals editadas per l'«Asociación de la Dependencia Mercantil» ab el fi d'aplegar recursos pera la instauració del Restaurant Cooperatiu. Están artisticament dibuixadas per F. Vidal, figuranthi lemas apropiats.

Fidel Giró impressor, carrer de Valencia, 233.

Advertencias als lectors de JOVENTUT

Acompanyan al present número la portada y l'index pera enquadernar el volúm quart de Joventut. Com ja diguerem, l'afamat artista Apeles Mestres ha dibuixat las tapas, quina confecció s'está ultimant. Se vendrán soltas al preu de 2'50 pessetas. Aquesta Administració s'encarrega de fer enquadernar las coleccions que se li entreguin pel preu de 3 pessetas, compresas tapas y enquadernació.

Advertim a las personas que vulguin enquadernar pel seu compte'l volúm quart de Joventut, que's clou ab el present número, que'l Suplement artistich dedicat a Ermete Zacconi deu colocarse inmediatament després del número 163, a que correspón, y que'l Suplement artistich dedicat a la bandera de la *Unió Catalanista* deu colocarse inmediatament després del número 172, a que correspón també.

Seguint la costúm de cada any, Joventut donará carácter artistich al primer número del proxim volúm quint, que surtirá'l vinent dijous dia 7 de janer. Aquest número, verament extraordinari, será ilustrat pels pintors joves de més marcada personalitat y quin esperit revolucionari exerceix ja innegable y poderosa influhencia en las actuals corrents de nostre art pictórich. La direcció artistica d'aquest número extraordinari va a cárrech d'en Sebastiá Junyent, quin criteri artistich tantas vegadas han pogut apreciar y celebrar nostres lectors en aquestas planas.

En la part literaria s'hi advertirán algunas reformas ortográficas, com son, entre altras, l'us de tots els accents, que seguirém en lo successiu. No figurará en dita part literari cap redactor de Joventut. Deguda tota ella als més afamats escriptors y poetas de nostra terra, que ab son concurs tant ens honran, será una proba més de que nostre periódich té la fortuna d'ésser el que compta ab major y més brillant coloboració entre tots els que, redactats en nostra llengua,'s publican a Catalunya. Firmarán els articles politichs el president de la *Unió* y'ls més avensats autonomistas catalans; els prosistas y poetas estarán també representats per reputadissimas firmas, entre ellas la del gran Jacinto Verdaguer, de qui publicarém un hermosissim trevall que devém a l'amabilitat de nostre bon amich en Ll. C. Viada y Lluch.

Pera que's pugui judicar de la importancia del proxim número de Joventut, vegis el sumari.

TEXT: *El dever de tots*, per D. Marti y Juliá. — *Autonomía y llibertat*, per Francisco Pi y Suñer. — *Lo cornamusayre*, per Jacinto Verdaguer. — *Els pintors joves*, per Sebastiá Junyent. — *Any nou, vida nova,* per B. Tona Xibertá. — *Tránzit*, per Victor Catalá. — *Política catalana*, per Ildefons Suñol. — *L'ánima de canti,* per Apeles Mestres. — *L'arbre y l'aucell,* per Joseph Marti y Folguera. — ***, per Angel Guimerá — *Els tres arcángels*, traducció de Goethe per Joan Maragall. — *Cap d'any*, per E. Guanyabéns.

GRABATS: *Primavera* (portada), fragment d'un cuadro de Sandro Botticelli. — *Montseny: Santuari de Sant Segimón*, per M. Pidelaserra. — *Spleen*, per X. Gosé. — *Estudi a la ploma*, per R. Picasso. — *Estudi al llapis*, per F. Gimeno. — *Al Eden*, per I. Nonell. — *Aforas de Barcelona*, per A. Bori. — *Aquarel-la*, per X. Nogués. — *Pintura al oli*, per R. Picasso. — *Voras del Rhin*, per O. Junyent. — *Recort d'Holanda*, per O. Junyent. — *Blasée*, per Sebastiá Junyent. — *El Destí*, per J. M. Xiró. — *Dibuix*, per F. Gimeno. — *De «l'hostia»*, per R. Pichot. — *Vell gareno*, per I. Nonell. — *Retrat d'una dama*, per Domenico Theotocopuli, dit *el Greco*.

Frisos y culs de llantia d'Apeles Mestres y altres.

Aquest extraordinari constará de 24 páginas hermosament tiradas a varias tintas sobre paper mate superior, no anirá acompanyat de folletins y's vendrá al preu de 50 céntims.

Al cloure las tascas del any qu'avuy fina y prepararnos pera las del any vinent, publiquém la reducció de la cuberta que durant 1904 portarán els números ordinaris de nostre periódich, y qu'es la mateixa que figura en las tarjetas postals que darrerament ha posat a la venda Joventut desitjant a sos lectors y a Catalunya un

BON ANY NOU

JOVENTUT

Setmanari catalanista

Els trevalls se publican baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.— No s'admeten els que no sían inédits. — No's tornan els originals. — Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

CATALUNYA: Un any	8	Pessetas.
» Mitj any	4'50	»
» Trimestre	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA. Un any	9	»
EXTRANGER: Un any	10	Franchs.
Número corrent	20	Céntims.
» atrassat, ab folletins	40	»
» » sense folletins	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

Coleccions de JOVENTUT enquadernadas

		Pessetas
Any primet:	(1900, ab tapas dibuixadas per A. de Riquer.) Ja agotada aquesta colecció, hem reimprés determinats números y lograt reunir uns pochs tomos que's venen cada un al preu de	25
Any segón:	(1901, ab tapas de J. Triadó), que's venen sense'ls folletins al preu de..	10
Any ters:	(1902, ab tapas de A. Gual), id. id. id.	10
Any quart:	(1903, ab tapas de Apeles Mestres), id. id. id.	10

Biblioteca JOVENTUT

Obras publicadas:

	Pessetas
Ayres del Montseny; per Mossén Jacinto Verdaguer. Edició ilustrada pels més reputats artistas de nostra terra	3
Quan ens despertarém d'entre'ls morts, per Enrich Ibsen. Traducció catalana	2
Ton y Guida *(Hänsel und Gretel)*, llibre de Adelaida Wette, música de E. Humperdinck, traducció de J. Maragall y A. Ribera	1
Por!..., quadro dramátich, per Modest Urgell, ilustrat pel mateix	0'50
Senyors de paper!, drama en tres actes, per Pompeyus Gener	2'50
L'Emigrant, drama de món, en tres actes, per Adriá Gual	2'50
Francisco Pi y Margall, per F. Pujulá y Vallés, ab prólech de Joseph M.ª Vallés y Ribot. Edició de propaganda	0'50
L'inspector Axel Borg *(I Hafsbandet)*, novela per August Strindberg. Traducció catalana	3
Croquis ciutadans, album de poesias, per Apeles Mestres	3
Titellas febles, per F. Pujulá y Vallés	2
Natura. Aplech d'estudis y descripcions de sas bellesas, per John Ruskin, traducció de Cebriá Montoliu	3
Fora de la vida *(Oltre la vita)*, drama en tres actes, per Joseph L. Pagano. Traducció catalana	2
Marines y boscatjes. Aplech d'estudis en prosa, originals de Joaquím Ruyra	3

En publicació:

Més enllá de las forsas, per Björnsjerne Björnson. Traducció catalana.
Les Disperses, poesias de Joan Maragall.

Els suscriptors poden obtenir aquestas obras ab un 25 per 100 de rebaixa.

FÍ DEL VOLÚM QUART

JOVENTUT
FORTITUDO